This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

HARVARD
DIVINITY
SCHOOL
Andover-Harvard
Theological Library

PATROLOGIÆ
CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,

OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA CONCILII TRIDENTINI (ANNO 1545) PRO LATINIS ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT:

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA ECCLESIÆ SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS, AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM DOGMATICUM, MORALE, LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆSERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR,

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIÆ GRÆCÆ AB ÆVO PHOTIANO USQUE AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA:

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIÆ, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA. LATINA, JAM PENITUS EXARATA, QUOAD PRIMAM SERIEM VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, MOXVE POST PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE-VIGINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPLECTITUR, ET AD NOVEM ET CENTUM VOLUMINA PERVENIT, SED SINE INDICIBUS; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR. UTRAQUE VIGESIMA QUARTA DIE DECEMBRIS 1860 OMNINO APPARUERAT. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE MERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUJUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM, 326 VOLUMINIBUS PRO AMPLIORI EDITIONE ET 272 PRO MINORI ABSQUE INDICIBUS CONSTANTEM, COMPARET NECESSE ERIT; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. ATTAMEN, SI QUIS EMAT INTEGRE ET SEORSIM COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEM VEL PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES SERIEBUS PATROLOGIÆ NONDUM EXCUSIS APPLICANTUR.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CIX.

HISTORIÆ BYZANTINÆ SCRIPTORES POST THEOPHANEM.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER* NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISINA.

1863

BR
60
.M38
t. 109

SÆCULA IX-X. ANNI 813-948.

HISTORIÆ
BYZANTINÆ
SCRIPTORES POST THEOPHANEM,

EX EDITIONE FRANCISCI COMBEFISII;

ACCEDIT

JOSEPHI GENESII

HISTORIA DE REBUS CONSTANTINOPOLITANIS;

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS UNICUS.

VENIT 9 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER*
NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISINA.

1863

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CIX CONTINENTUR.

SCRIPTORES POST THEOPHANEM EX EDIT. FR. COMBEFISII.

JOSEPHUS GENESIUS.

Parisiis. — Ex Typis J.-P. MIGNE.

NOTITIA

IN

HISTORIÆ BYZANTINÆ SCRIPTORES POST THEOPHANEM.

(FABRIC. *Biblioth. Gr.* VI, 348.)

—

Venit jam recensendum volumen *Scriptorum post Theophanem*, sive qui historiam Byzantinam ab Leone Armenio, Mich. Curopalatæ imperatoris, in quo desinit Theophanis Chronicon, successore, produxerunt usque ad Nicephorum Phocam imp. et ex mss. codd. recensiti atque versione donati sunt a Francisco Combefis, ord. prædicatorum congregationis S. Ludovici, sed lucem demum viderunt post ejus fata (*a*), Paris. 1685, fol.; unde etiam adnotationes quas in hos scriptores vir doctus parabat, desiderantur. Scriptores ipsi hoc ordine leguntur :

1. ANONYMI (quem incerta conjectura Leontium Byzantinum vocari video a Labbeo in *Protreptico*, p. 14 et 46) *Chronicon*, Theophani continuando Constantini Porphyrogenneti jussu conscriptum libris IV (*b*), de totidem imperatoribus : lib. I, *De Leone Armenio*, qui A. C. 813 cœpit imperitare; lib. II, *De Michaele Balbo;* lib. III, *De Theophilo* Michaelis, et lib. IV, *de Michaele* Theophili filio, quem nece sublatum scribit 24 Sept. anni Græcorum 6376, hoc est Christi 868. Græca Combefisius vulgavit ex apographo Barberiniano codicis ms. Vaticani (*), quod Holstenius Roma transmiserat. A Constantino Porphyrogenneto, vel ejus nomine verba quædam inserta videntur lib. II, ubi de Creta a Saracenis liberanda sermo, p. 51.

2. CONSTANTINUS PORPHYROGENNETUS imperator, A. C. 959 exstinctus, de vita avi sui Basilii Macedonis, qui Michaeli Theophili filio A. C. 868 successit, quemque notat cum illo decessore suo Michaele annum unum habenas imperii gessisse, deinde vero alios annos undeviginti solum rerum summam præclare administrasse, usque ad annum nimirum 888. Vita ista jam lucem viderat, cum Leonis Allatii versione, in ejus *Συμμίκτοις* A. 1653, 8°, divisa in sectiones sive capita 70. Sed Combefisius Græca ad jam memoratum apographum Barberinianum recensuit, novam adjunxit versionem, et sectionibus 101 aliter atque Allatius dispescuit, quæ diversa capitum distinctio crucem solet figere citantibus scriptorem, vel citata loca inquirere cupientibus. Quod in titulo legitur : Ἱστορικὴ διήγησις τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων Βασιλείου τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως, ἣν Κωνσταντῖνος βασιλεὺς ἐν Θεῷ Ῥωμαίων ὁ τούτου υἱωνὸς, φιλοπόνως ἀπὸ διαφόρων ἀθροίσας διηγημάτων τῷ γράφοντι προσανέθετο, per τὸν γράφοντα intellige auctorem quatuor præcedentium librorum, quibus hanc Vitam bona venia imperatoris subnexuit, et qua testatur se deterritum esse, ne et ipse Vitam Basilii scriberet, ita enim Anonymus ille Chronici scriptor in præfat. ad eumdem Constantinum, cujus jussu ad Theophanem continuandum accessisse se profitetur : Εἰ καὶ τοῦ ἀοιδίμου σου πάππου, τοῦ ἐν βασιλεῦσι εὐκλεοῦς Βασιλείου τὰ παρὰ σοῦ ἱστορούμενα, καὶ μετὰ πάσης σαφηνείας καὶ λόγου εὐκοσμίας κατὰ τὸ τῶν γενομένων ἀληθὲς καὶ εἰλικρινὲς εἰς τὸ φανερὸν παρὰ τῆς σῆς πολυμαθεστάτης εἰδήσεως ἐξαγορευθέντα, περιττὸν ἂν εἴη οὐδοτιοῦν διηγήσασθαι. Labbeum, qui hanc Vitam non a Constantino ipso, sed ab alio ejus jussu scriptam est suspicatus, refellit Martinus Hanckius *De Hist. Byz. scriptoribus* p. 473, atque solus ille (Hanckio nec visus scriptoris anonymi locus, nondum enim prodierat) sufficit ab Labbei et qui eum sequitur Cavei (ubi de Leontio Byz. chronographo agit ad A. C. 920) conjecturam elidendam.

3. ANONYMUS (alius ut videtur et succinctior quam qui priorum quatuor librorum est auctor) *De rebus Leonis Philosophi*, qui Basilii filius et successor fuit, pag. 217-232. *De Alexandro Leonis fratre* p. 233, 234. *De Constantino Porphyrogenneto Leonis F.*, qui puer septennis pervenit ad imperium, et primos septem annos sub Nicolao patriarcha et aliis tutoribus, matre Zoe, annos sex et viginti cum Romano Lacapeno, socero, ac denique solus annos quindecim præfuit, atque ita per annos LV vixit dignitatemque imperatoris gessit : pag. 235-292. Et *De Romano juniore Constantini Porphyrogenneti filio*, pag. 293-300.

(*a*) Obiit Combefisius Parisiis A. 1679, 23 Jun., ætatis 47. De ejus vita consulendi Carolus Perraultus in *Viris sæculi XVII illustribus qui in Gallia claruerunt*, tomo II, pag. 48, et Lud. Elias du Pin in *Bibliotheca scriptorum ecclesiasticorum*, t. XVIII, pag. 99.

(*b*) Librorum distinctionem ab ipso auctore esse patet ex pag. 108.

(*) «Codex ipse,» inquit Immanuel Bekkerus in Præfatione ad editionem Bonnensem anni 1838, «cum post pacem Tolentinam Parisios devenisset, a Carolo Benedicto Hasio descriptus est in illo codicum Italicorum Parisios translatorum catalogo, quem gravi litterarum damno diu desideratum tandem aliquando speramus proditurum. Inde compertum librum hujus argumenti, quod sciamus, unicum inter Vaticanos numerari 167 esseque membranaceum, quadratum, sæculo XII nitide scriptum, fine mutilum, cætera, si primam exceperis paginam, bene conservatum, foliis 168.»

1376

Plura promittit ille scriptor de Theophili urbis præfecti (p. 275) et de aliorum summæ in aula CPol. auctoritatis virorum moribus, quæ non exstant, certe lucem non viderunt.

4. Anonymi *Dissertatio steliteutica contra Iconomachos* (c) *et synodum Copronymianam*, scripta circa A. C. 745, atque adeo ante septimam synodum sive Nicænam secundam, p. 303-311.

5. Joannis *monachi Hierosolymitani, narratio de origine motuum Iconoclastarum*, p. 312, 313. Idem hic Joannes (forsitan Hierosolymæ urbis postmodum episcopus) cujus *Λόγον ἀποδεικτικὸν de sacris imaginibus* ad Constantinum Cabalinum sive Copronymum edidit Combefisius t. II *Auctarii novi*, sive in *Historia Monothelitarum*, pag. 665, et quam codices alii tribuunt Joanni Damasceno. De codice Regio, ex quo duo hæc opuscula Combefisius descripsit, et in quo etiam leguntur testimonia Patrum quæ pro imaginibus in synodo Nicæna secunda afferuntur, videnda clarissimi Montfauconi Palæographia Græca, p. 65, 66. *Videri autem potest*, inquit Combefisius, *præclarus ille codex quasi ὁπλοθήκη universalis, collecta habens præcipua quæque Catholicorum adversus hæreticos (Christi maxime mysterium impugnantes) munimenta. Ex illo illustris Petrus de Marca* Vigilii confirmationem quintæ Synodi *pridem produxit* (d), *tametsi non omnibus ejus fidem fecit. Ipse certe qui librum composuit, tantaque in eo Patrum ac conciliorum digessit, de hac confirmatione quasi non plane illi exploratæ veritatis ac nutantis fidei, scripsit* repertam esse inter acta quintæ synodi.... *Habet hic codex* Leontium De sectis, *longe editis emendatiorem, et auctoritatibus quæ illic desiderantur, auctiorem. 'Οδηγοῦ plura capita (quem omnem pluraque ejus complectitur) nova ex illo facere liceat, sic editis laborantia, ut nec ipse Anastasius sua agnosceret, etsi omnia decoquit vulgator et interpres.*

6. *Ex narratione de miraculis S. Demetrii martyris* (e), ἐκ τῶν τοῦ ἀθλοφόρου Δημητρίου ἐν μερικῇ διηγήσει θαυματουργιῶν, fragmentum de revelata ab ipso excisione ac direptione Thessalonicæ, p. 314-316.

7. Joannis Cameniatæ, Thessalonicensis, narratio diserta et elegans A. C. 904, scripta ad Gregorium Cappadocem, *De Thessalonicæ excidio* cui scriptor ipse interfuit, et quam illo ipso anno (Leonis Philosophi XIX) cepit Leo Tripolites, Agarenorum dux. Hæc prius cum Allatii versione prodierat in ejus *Συμμίκτοις*, vulgatis a Bartholdo Nihusio 1653, 8. Sed Combefisius iterum recensuit, et novam interpretationem suam adjunxit, divisitque in capita 79, cum in Allatiana editione dispescatur in sectiones 45. Hic Cameniata, patre exarcho Helladis natus, fuit in clericorum ordine lector, et Ecclesiæ Thessalonicensis cubuclesius, hoc est qui metropolitano in publicum procedenti pedum archiepiscopale præferret. Dicitur etiam τῶν ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλείων τεταγμένων εἷς. Vide cap. 55 edit. Combefisianæ (Allat. 30) et Hankium lib. I *De scriptoribus Hist. Byz.*, cap. 22.

8. Demetrii Cydonii, Thessalonicensis, *Monodia* sive comploratio ἐπὶ τοῖς ἐν Θεσσαλονίκῃ πεσοῦσι, *de civibus qui* in dissidiis, seditione ac tumultu intestino *Thessalonicæ* A. C. 1343 sub imperio Joannis Cantacuzeni *perierunt*. P. 385-392. De illo tumultu Gregoras XIII, 10, et Cantacuzenus III, 94.

9. *Pars ex Vita Basilii junioris anachoretæ CPol.*, A. C. 944 vel 952 exstincti, scripta a Gregorio ejus discipulo, de Constantini Ducæ clade et interitu, quem Constantino Porphyrogenneto adhuc puero ad imperium vocare Nicolaus (f) patriarcha et alii quidam instituerunt, pag. 394-399. Vitam illam Basilii anachoretæ integram vulgavit Henschenius tomo III Act. Sanctor., ad 26 Martii, p. 668, Latine ex versione Combefisii, et Græce ad calcem voluminis pag. 24, ex ms. codice Mazariniano, Antwerp. 1684, fol.

10. Symeonis magistri et logothetæ *Annales a Leone Armeno usque ad Nicephorum Phocam* (pag. 401-498) ex codice ms. Raphaelis Tricheti du Fresne, ex cujus libris, ipso defuncto, in gazam regis Christianissimi est perlatus. Scripsit Symeon iste similiter *Annales ab orbe condito*, qui hactenus lucem non viderunt, exstantque in altero ac majori regio codice qui in Leone Armeno desinit, videturque in illa priore parte, leviore opera auctor perfunctus, et in multis Theophani consonat, quem et ipsum constat desinere in Leone Armeno. *Ascriptum majori illi codici Regio*, inquit Combefisius, *alia manu, pauloque recentiori* : hic est Metaphrastes ; *cujus tanti visi sunt Annales et Chronica Hippolyto Thebano, ut ea omnibus anteponat.* Vide Hippolyti verba apud Allatium *De Simeonum scriptis*, p. 34, qui Simeonem Metaphrasten magistri et logothetæ cursus primum, tum etiam generalis logothetæ dignitatem gessisse pluribus disputat. Exstant etiam hi Simeonis Annales in Bibl. Cæsarea, in quam illos intulit Busbequius, ut notatum Lambecio lib. II, pag. 588. Quoniam tamen in codice Raph. Tricheti du Fresne, Chronico huic postremum inserta Mich. Pselli historia, Combefisius t. I, *Bibl. Patrum concionatoriæ* suspicatur alterius esse Simeonis quam Metaphrastæ, et fortasse illius qui orationes XXIV collegit ex operibus S. Basilii : quippe Metaphrastes paulo ante Psellum in vivis esse desiit. *Ni ipse Psellus, Symeonis illi Chronologiæ ex* IX *historicis, se decimum adjunxit,*

(c) Inscribitur *Dialogus*. Sed nihil habet quod dialogum referat.

(d) In Diss. de epistola Vigilii, Paris. 1642, et ad calcem operis *De concordia sacerdotii et imperii* inter dissertationes varias Petri de Marca, pag. 207, 227 seq. Vide et Baluzium ad lib. V ejusdem operis cap. 12.

(e) De hoc Demetrio vide Baronium ad Martyrolog. 8 Octobr.

(f) Vehementer eo nomine in Nicolaum scriptor hic invehitur, vocatque eum per ignominiam, p. 398, ἀγριχόλαον, et p. 399, ἠττίλαον.

sive alii addidere : opus certe a Theophane ad explendam Historiam Byzantinam summe necessarium.... Pselli Historia lucis plurimum accipiat, ex ejus Epistolarum lecta manu ad imperatores, Cæsares, summosque sæculi principes ac magistratus, ad patriarchas, metropolitas, Ecclesiarum antistites ac præsides, ne Mich. Cerularii pro synodo accusationem dicam, ejusdemque a Constantini Lichudis qui illi suffectus est, necnon Xiphilini ἐπιταφίους, *luculentissimas scilicet in eos laudationes, viros nimirum qui utraque militia CPoli egregie fulserunt, ac illo dicente, qui ipse publicarum curarum iis socius, ac* πολιτευόντων *fere summus, Constantino præsertim Monomacho imperatore, ad quem et politici scripti non spernendi tractatus.* Præter Mich. Pselli Historiam etiam Leonis Diaconi similem lucubrationem edere Combefisius altero statim volumine constituit, sed morte prævento viro illo maxime industrio, nemo fuit hactenus qui litterarum studiosos hoc beneficio obligaret (*). In codice Regis Galliæ 1837, præter Mich. Pselli, φιλοσόφων ὑπερτίμου, epistolas et de casu templi S. Sophiæ atque in Joannem patricium Monodias, exstat ejus *Varia Chronographia a Basilio et Constantino Porphyrogeniti ad Michaelem Ducam*. In alio codice ejusdem thesauri Regii occurrit *Leonis Diaconi Historia ab excessu Constantini Porphyrogeniti ad Joannem Tzimiscem* sub quo scriptor ille vixit. Λέοντος διακόνου ἱστορία ἀρχομένη ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ ἐπιλεγομένου Τζιμισχῆ. Utroque et Psello et Leone Diacono ms. usus in Glossario suo Græco concinnando et in aliis scriptis suis præclarus Cangius. Ex Chronico ms. continuatoris Theophanis, et altero itidem ms. Simeonis Logothetæ nonnulla de XLII martyribus Amoriensibus per Saracenos circa A. C. 841 occisis referuntur ab Henschenio t. I *Act. Sanctor. Martii*, pag. 466, 467, et Græce pag. 894 seq.

11. Denique collectionem Combefisianam scriptorum post Theophanem claudunt GEORGII *monachi* Βίοι τῶν νέων (*g*) βασιλέων, *Vitæ imperatorum Leonis Armeni, et qui post eum rebus præfuerunt*, usque ad Romanum Lacapenum, cum jam Constantinus Porphyrogennetus solus imperitaret, defunctum A. C. 948. Diversus est hic Georgius a Georgio Hamartolo, cujus Chronicon ab exordio mundi ad Michaelem Theophili filium, sub quo ipse vitam agebat, adhuc ms. delitescit in variis bibliothecis. Utriusque et tertii insuper Georgii monachi Chronicon sive Historiam ms. evolvisse se testatus est Raderus in *Viridario sanctor.*, notis ad Vitam Ignatii patriarchæ CPol. scriptam a Niceta Paphlagone : *Præter ea quæ passim ad oram notavi, placuit quædam enotare ex Georgio Hamartolo, qui diversus est a Georgio syncello Tarasii, quamvis in fronte nomen syncelli præferat : diversus item a Georgio monacho qui Chronicon scripsit, quod a Panvinio laudatur, tametsi Chronicon illud Georgii nomen præscriptum non habeat. Tres enim diversos monachos manuscriptos partim ex Palatina Boiorum, partim ex Augustana bibliotheca, ineditos omnes nec translatos hactenus mecum habeo conferoque.*

(*g*) Hinc apparet non diu post vixisse. Cæterum pag. 528 adnotatum, ἕως ὧδε τὸ Χρονικὸν Γεωργίου, καὶ ἀπὸ τῶν ὧδε τοῦ Λογοθέτου.

(*) Hoc munus nostris diebus præstitit vir clarissimus Carolus Benedictus Hasius, Instituti Franciæ et Academiæ Inscriptionum socius. EDIT.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑ

ΕΚ ΠΡΟΣΤΑΓΜΑΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ ΔΕΣΠΟΤΟΥ

ΥΙΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ,

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΔΕΣΠΟΤΟΥ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

Ἀρχομένη [1] ὅπου ἔληξε Θεοφάνης . . . . . . τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ υἱοῦ Θεοφίλου, τοῦ κουροπαλάτου, ἤγουν ἀπὸ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου [2].

Τῶν δὲ καθ' ἕκαστα τὰς ὑποθέσεις ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος φιλοπόνως συνέλεξε καὶ εὐσυνόπτως ἐξέθετο, νῆ τῶν [3] μετέπειτα δῆλα γίν[. . . . . τῆς βασιλείας [4].

—

CHRONOGRAPHIA

CONSCRIPTA

JUSSU CHRISTI AMANTIS AC PORPHYROGENNETI

DOMINI CONSTANTINI

SAPIENTISSIMI DOMINI LEONIS IMPERATORIS FILII

Inde ducens exordium ubi Theophanes desiit . . . . . Michaele scilicet Theophili filio Curopolata imperatore, hoc est a Leonis Armenii imperio. . . . .

Argumenta singula imperator ipse Constantinus studiose collegit, et ne posteros superiorum temporum gesta lateant dilucide, et ut capi facile possint, edidit.

—

1-3 Hoc quoque omnino, sapientissime princeps, ad alia tua multaque ipsa et magnifica ornamenta virtutesque accedit, quod ea quæ tempore perefluxerunt jamque esse desierunt, ad vitam denuo ortumque novum **4** studeas revocare, historiæque bonum cura prosequaris, nec velut ii qui ante imperii clavum moderati sunt, abs te negligi patiaris. Atque horum quidem, qui ea æmulati sunt quæ nemo bonus unquam æmuletur, nulla nobis mentione habita, fuerunt quidam qui ut supra vulgus præstarent, nihil operæ posuerunt, quod neque litteris educati sint, sed rusticitatis ludibrium propudiumque exstiterint. Quid enim ejusmodi imperatorem excolere deceat, quod homini ratione prædito nihil commodi afferat? cum magis deceat virorum curam habere, præcipueque scientiæ rationalis, quibus imperii robur præstatur, ne homines in præceps ruentes paulatim obbrutescant, ac ne id quo universis præcellimus, silentio traditum periclitetur.

A Καὶ τοῦτο πάντως τῶν σῶν, ὦ φιλοσοφώτατε βασιλεῦ, καλῶν, μετά γε πολλῶν ἄλλων τε καὶ μεγάλων, τὸ τὰ τῷ χρόνῳ παραῤῥυέντα καὶ κεχωρηκότα πρὸς τὸ μὴ ὂν πρὸς παλινζωΐαν αὖθις καὶ παλιγγενεσίαν ἀναγαγεῖν [P. 2], καὶ τοῦ τῆς ἱστορίας ἐπιμεληθῆναι καλοῦ, ἀλλὰ μὴ τοῖς πρὸ τοῦ τὴν βασιλικὴν ἐπειλημμένοις [5] ἀμεληθῆναι ἀρχήν. Οἱ μὲν γὰρ ζῆλον ἐζηλωκότες τοῖς ἀγαθοῖς ἀζήλωτον ὑπεξῃρήσθωσαν τοῦ λόγου. Τινὲς [6] διενηνοχέναι ἐσπουδάκασι τῶν πολλῶν κατ' οὐδὲν, ὅτι μὴ λόγου σύντροφοι, ἀλλ' ἀγροικίας γεγόνασι κατεντρύφημα. Τί γὰρ τοιοῦτον ἐξασκεῖν αὐτοκράτορα δεῖ, ὃ μή... ἐπιφέρει [7] τὴν ὄνησιν μετὰ λόγου γινομένων [8]; δέον ἐπιμελεῖσθαι ἀνδρῶν καὶ τῆς λογικῆς ὅτι μάλιστα ἐπιστήμης, ἐξ ὧν τὸ κράτος βασιλείας, ὡς ἂν μὴ λάθοιεν κατὰ B πρανοῦς φερόμενοι ἀλογωθέντες οἱ ἄνθρωποι, καὶ κινδυνεύσῃ τοῦτο, ᾧ τῶν πάντων διαφέρομεν, ἀφωνίᾳ παραδοθέν.

VARIÆ LECTIONES.

[1] ἀρχομένου P (i. e. editio Parisiensis) invito, ut Hasius testatur, codice. [2] post Ἀρμενίου in P lacuna, quæ non est in codice. [3] νῆ τῶν] ἵνα τῆς P. [4] τῆς βασιλείας om. P. [5] τοὺς — ἐπειλημμένους? [6] οἵ τινες? [7] μὴ κοινὴν ἐπιφέρει? [8] γινόμενον?

A 'Αλλ' ὅσον μὲν σοι πεπόνηται, πραότατε βασιλεῦ, περὶ τὴν λογικὴν καὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐπιμέλειαν, ἵνα τἆλλα....., θεωρήσουσι μὲν οἱ σοφοὶ, ὅτι δὴ καὶ σὺ, μᾶλλον δὲ δὴ σὺ σαφῶς, ὅτι γε καὶ ἐκεῖνοι σοφοί. Ἱστορεῖς δὲ αὐτὸς, χεῖρα μόνως λαβὼν ἡμῶν διακονουμένην σοι, ὅσα τοῖς πρὸ σοῦ βεβίωται, κἂν ἀποχρώντως ἔχωσι τὸ φαῦλον καὶ οὐ λαμπρὸν, ἐπεὶ καὶ τούτων ἔνεστι θηρᾶσαι τοῖς σπουδαίοις τὰ χρήσιμα. Ἀμέλει τοιγαροῦν πάσης ἀσχολίας καὶ ἀργίας τὴν περὶ λόγου προτετιμηκὼς σπουδὴν, ἅτε δὴ τούτου μάλιστα τοῖς ὑπηκόοις φιλομαθέσι τε καὶ φιλιστοροῦσιν ζῆλον καὶ ἀρετὴν ἐγγεννῶντος, τὰ μὲν ἐκ τῶν γεγραμμένων, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἀκοῇ παραδεδομένων συνηθροικὼς ὥσπερ τι κοινὸν διδασκαλεῖον προθεῖναι πᾶσιν ἐβουλεύσω καλῶς, ἐκείνην ταύτης [9] ἀρχὴν εἶναι νομίσας τῆς ἱστορίας ἀρίστην, B τὴν τῷ μακαρίτῃ Θεοφάνει γενομένην κατάληξιν, (1) [πάντων τῶν βασιλέων ἕως τοῦ νυνὶ καιροῦ καὶ τῆς βασιλείας σου τὰ πεπραγμένα διὰ λόγου συλλαβεῖν· εἰ καὶ τοῦ ἀοιδίμου σου πάππου τοῦ ἐν βασιλεῦσι εὐκλεοῦς βασιλέως Βασιλείου τὰ παρὰ σοῦ ἱστορούμενα, καὶ μετὰ πάσης σαφηνείας καὶ λόγου εὐκοσμίας κατὰ τὸ τῶν γενομένων ἀληθὲς καὶ εἰλικρινὲς εἰς τὸ φανερὸν παρὰ τῆς σῆς πολυμαθεστάτης εἰδήσεως ἐξαγορευθέντα, περιττὸν ἂν εἴη οὐδοτιοῦν διηγήσασθαι] ὃν κατὰ συγγένειαν καὶ ἀγχιστείαν, τὸ εἶναι υἱωνὸς λαχὼν, ἀποσεμνύνεις τε ἐκ τῶν σῶν ἱκανῶς καὶ ἀντιλαμβάνεις αὖθις παρ' αὐτοῦ τινα εὔκλειαν.

C [P. 3]. Ἐκεῖνος μὲν οὖν εἰς τὴν τοῦ κουροπαλάτου Μιχαὴλ βασιλείαν καὶ ἧτταν τὴν ἐκ τῶν Βουλγάρων συμβᾶσαν αὐτῷ καταπροδοθέντος [10] ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ κατέληγε, τῆς τοῦ Λέοντος μόνον μνησθεὶς ἀναῤῥήσεως, μηδὲν μήθ' ὅθεν ἦν μήθ' ὅπως ἐτράφη δῆλον τοῖς ἀναγινώσκουσι πεποιηκώς. Ἡμεῖς δὲ, ὥσπερ τῇ κεφαλῇ τὰ ἄλλα μέρη συνάπτοντες, αὐτήν τε τὴν ἱστορίαν ὁλόσωμον, ἀλλ' οὐχ ἡμιτελῆ ἀποδείκνυμεν, καὶ πρὸς τὸν ἑξῆς καὶ κάτω χρόνον τοῖς μὴ ῥᾳθυμότερον ζῶσι διαβιβάζομεν, κέρδος, ἀλλ' οὐ ζημίαν αὐτοῖς πορίζόμενοι, εἴγε δὴ καλὸν καὶ πρὸς ἀσφάλειαν εὔοδον τῶν ἀγαθῶν τε καὶ μὴ τὸν βίον διαγινώσκειν.

A Quantam vero tu, mitissime princeps, operam posueris tum in rationali scientia tum in hominum cura, ut alia prætermittam, commemorabunt quidem homines sapientes, quando et tu ipse, vel potius tu ipse palam, quod et illi sapientes. Scribis autem ipse, manum duntaxat nostram tibi ministrantem assumens, quæcunque superioris ætatis hominibus gesta noscuntur, tametsi illa abunde vitiosa sint nec virtutis laude admodum splendeant, quod hinc quoque viri studiosi commodum referant. Sane igitur omni alia occupatione otioque eruditionis litterarumque curæ posthabitis, quod nimirum ea res doctrinæ historiæque amantibus subditorum animis æmulationem virtutemque inferat, ex iis **5** quæ aut ab aliis scripta aut audi- B tione accepta sunt unum corpus contexens, communem quasi scholam universis proponere sagaci consilio decrevisti, hujus historiæ illud optimum ratus initium, ubi felicis memoriæ Theophanes scribendi finem fecisset, [ita nimirum ut omnium imperatorum ad hanc usque ætatem tuumque imperium res gestas sermone complectatur. Quanquam inclyti avi tui, inter Augustos fama celeberrimi, Basilii imperatoris gesta abs te conscripta, omnique perspicuitate ac sermonis ornatu vere sincereque ab eruditissima prudentia tua, omni denique fide narrata, superfluum nobis sit ullo modo retractare] quem sanguinis necessitudine (illius ipse nepos) propius contingens cum tuis ornamentis abunde honestas, tum rursus quamdam ab C eo claritatem recipis.

Is porro in Michaelis Curopalatæ imperio acceptaque a Bulgaris clade per suorum proditionem, Leonis duntaxat proclamati Augusti ejus facta mentione, scribendi finem fecit, ejusque nec natales aut patriam, nec educationem lectoribus aperuit. Nos autem velut membra reliqua capiti jungentes tum ipsum historiæ corpus integrum, non quasi dimidia parte mutilum, repræsentamus, tum ad ea quæ deinceps secutisque temporibus gesta sunt traducimus, rem scilicet præstantes iis qui in otio et desidia vivere noluerint utilem, nihilque eis damni afferentem. Quippe bonum est et ad securitatem cum primis utile ut bonorum pariter atque malorum vitam cognoscamus.

VARIÆ LECTIONES.

[9] ταύτην vulgo. [10] καταπροδοθέντι ?

NOTÆ.

(1) Inclusa addita ex conjectura R. P. Goari, eaque non levi, sed ex scriptoris ipsius verbis petita.

ΛΟΓΟΣ Α'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΛΕΟΝΤΟΣ.

—

LIBER I.

LEONIS ARMENII IMPERIUM.

—

6 1. Ejus itaque quem dicebam Leonis patria A
Armenia fuit. Genus partim ex Assyriis, partim ex ipsis Armeniis propagatum fuit. Hi cum scelestæ mentis proposito truci nece parentes sustulissent, exsilio damnati sunt; in quo velut profugi, pauperem tolerantes vitam, quem nominavimus, feram bestiam susceperunt. Jam itaque Leo pubertatis annos ingressus in oppidum Pidra nomine, quod Orientalium thematis est, migravit: ubi cum viriles annos attigisset, bellicosissimis viris truculentissimisque connumeratus, strenui fortisque pectoris viri laude claruit. Nicephorus cum per id tempus imperii habenas moderaretur, in Bulgaria insigni Romanæ rei ludibrio occubuit. Supremum is ducem Bardanium, cognomento Turcum, destinaverat,
B quinque tunc orientalium thematum agentem præsidem, ac qua pollebat bellica fortitudine ac reliquarum virtutum laude, provida cura gubernantem. Porro Bardanius, ut cui hostium potiri in votis esset, ac cum sibi ipse quotidie imperium somniaret, hunc de quo loquimur Leonem, hominem gravi truciique aspectu 7 atque animo generoso, quique præterea colloquio blandus videretur moribusque urbanus, suis tum satellitibus ac ministris adlegit, atque hoc priorem, aut certe brevi post, Michaelem Balbum, necnon Thomam Gazura palude oriundum, abjectæ omnes sortis homines nullaque hactenus nominis claritate conspicuos, ac qui tum primum militarium ordinum ducibus tribunisque innotuissent.

[P. 4] α'. Πατρὶς μὲν οὖν τοῦ δηλωθέντος Λέοντος Ἀρμενία, γένος δὲ τὸ μὲν ἐξ Ἀσσυρίων, τὸ δὲ καὶ αὐτῶν Ἀρμενίων, οἳ καὶ τοὺς ἰδίους ἐξ ἀνοσίου γνώμης σφαγῇ μιαιφόνῳ παραδόντες γεννήτορας ὑπερορίας κατεδικάσθησαν, κἀκεῖσε δὴ τὸν πένητα βίον, ἅτε δὴ καὶ φυγάδες, διαθλοῦντες τὸν εἰρημένον θῆρα ἀπέτεκον. Ἄρτι γοῦν εἰς ἐφήβους ὁ Λέων ἐτάττετο, καὶ κώμην Πίδραν κατονομαζομένην, ὑπὸ τὸ θέμα τελοῦσαν τῶν Ἀνατολικῶν, τῆς πατρίδος ἀλλάσσεται· ἔνθα δὴ καὶ ἀνδρὸς ἡλικίαν δεξάμενος, τοῖς μαχιμωτάτοις καὶ φονικωτάτοις καταριθμούμενος δόξης εὐμοίρησεν ἐπὶ γενναιότητι. Νικηφόρος τότε τὰς τῆς βασιλείας ἴθυνεν ἡνίας, ὁ τρόπαιον ἐν Βουλγαρίᾳ γενόμενος, καὶ μονοστράτηγον τὸν Βαρδάνιον, ᾧ Τοῦρκος ἐπίκλην, τῶν πέντε θεμάτων τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν τὴν ἐφορείαν καὶ πρόνοιαν διοικούμενον διά τε τὴν ἐν πολέμοις τόλμαν καὶ τὰς ἄλλας ἐπανθούσας αὐτῷ [P. 5] ἀρετὰς ἐξαπέσταλκεν· ὃς ἅτε δὴ τῶν ἐχθρῶν ἀγαπῶν κυριεύειν καὶ τὴν βασιλείαν ἑκάστοτε ὀνειροπολῶν, τοῦτόν τε, περὶ οὗ ὁ λόγος, τὸν Λέοντα καταπληκτικὸν βλέποντα καὶ γενναῖον ἀνάστημα ἔχοντα καὶ ἄλλως ἀστεῖον ἐν ταῖς ὁμιλίαις δοκοῦντα τοῖς ἑαυτοῦ δορυφόροις ἐγκαταλέγει καὶ διακόνοις, καὶ πρό γε τούτου ἢ μετὰ τοῦτο μικρὸν Μιχαὴλ τε τὸν Τραυλὸν καὶ Θωμᾶν τὸν ἀπὸ λίμνης Γαζουροῦ, ταπεινοὺς πάντας καὶ ἀζήλους ὄντας καὶ ἀρτίως εἰς γνῶσιν ἀγομένους τοῖς τὰς πολεμικὰς ἐγκεχειρισμένοις ἀρχάς.

C

2. Hi ergo toti e Bardanio pendebant, inque eum omnes spes suas sæcularis claritatis jactabant. Bardanius porro imperii nanciscendi cupiditate flagrans viro cuidam in Philomelio monasticam vitam agenti illicque commoranti ejus quandoque adipiscendi animum aperit, ac confert consilium, rogatque ut supplices ad Deum pro eo preces fundat, quo ejus gressus dirigantur exque voti ratione imperii compos fiat. Ad quem protinus monachus: *Noli, Bardani, ejusmodi aliquid temere aggredi ac præsumere, unde futurum ut substantiam amittas et oculi effodiantur aliaque tibi infausta eveniant. Sed si quid probe inque rem tuam consulenti obaudis, quam cito ab ea animum transfer molitione,* D
nullam parandi principatus cogitationem assumens,

β'. Ἐκρέμαντο οὖν οὗτοι τοῦ Βαρδανίου, καὶ ἐν αὐτῷ τὰς κοσμικὰς ἐλπίδας ἐσάλευον· καὶ οὗτος τῆς βασιλείας ὢν ἐραστὴς ἀνδρί τινι μονάζοντι κατὰ τὸν τοῦ Φιλομηλίου χῶρον καὶ ἐνδιαιτωμένῳ τὴν ταύτης ἀνακοινοῦται γνώμην αὐτῷ καὶ ἐπιθυμίαν, καὶ πρὸς Θεὸν εὐχὰς ἱκετηρίους παρεκάλει τοῦτον ἀναπέμπειν, τὰ αὐτοῦ διαβήματα κατευθυνούσας καὶ τὴν βασιλείαν ἐπιβραβευούσας αὐτῷ. Ἀλλ' ἤκουσεν αὐθωρὸν, ὡς *Οὐ δέοι τοιούτων κατατολμᾶν πραγμάτων, Βαρδάνιε, δι' ὧν ἀπώλειά τε περιουσίας καὶ ὀμμάτων περικοπὴ καὶ δυστυχία ἄλλως οὐ καλῶς σοι γενήσεται· ἀλλ' εἴ τι ἔχεις πεισθῆναί σοι συμβουλεύοντι, ἀποπήδησον τούτων διὰ βραχέων, ἀρχὴν τινα μηδ' ὅλως τῶν τοιούτων σου πραγμάτων βάλλων εἰς νοῦν.* Ἐπληρώθη κατηφείας καὶ

ἀχλύος ὁ ἄνθρωπος τούτων τῶν λόγων ἀκηκοώς. Καὶ A τέλος ἐξῄει τοῦ δωματίου πλήρης ἀθυμίας καὶ θλίψεως. Ὡς δὲ τοὺς εἰρημένους ἄνδρας, Λέοντά τε καὶ Μιχαὴλ καὶ Θωμᾶν, τὸν ἵππον ἄγοντας ἀναβῆναι τούτῳ ὁ μοναχὸς ἐθεάσατο, τὸν στρατηγὸν ὑποστρέφειν παρεκελεύετο· καὶ ὡς καινῶν τινων καὶ ξένων ἀκούσεσθαι προσδοκῶν, θᾶττον ἢ λόγος ὑπέστρεφεν. Ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν αὖθις ἐξελιπάρει μὴ πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα αὐτομολῆσαι δεινὰ καὶ τὴν ἀποῦσαν κακοπραγίαν τῆς παρούσης εὐδαιμονίας ἀλλάξασθαι· αὐτοὺς δὲ τούτους προφήτιδι γλώττῃ διεμαρτύρετο, βεβαιῶν ὡς Ὁ πρῶτος τούτων καὶ δεύτερος τῆς σοὶ πεποθημένης βασιλείας γενήσονται ἐγκρατεῖς, ἀλλ' οὐ σὺ, ὁ τρίτος δὲ εὐφημίας μόνης καὶ ἀναῤῥήσεως μετασχὼν οὐδ' ὅλως εὐοδωθήσεται, ἀλλὰ καὶ κακῶς τὴν ψυχὴν ἀποῤῥήξει τὴν ἑαυτοῦ. Τούτοις B βαλλόμενος τὴν ψυχὴν ποικίλως ἠφίει κατὰ πρόσωπον τὰς χροιὰς καὶ αὖθις ἀπῄει τὴν οἴκαδε, ὁμοῦ μὲν βλάσφημά τινα κατὰ τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὕβρεις ἀποῤῥίπτων, [P. 6] ὁμοῦ δὲ τούτοις τὰς ἐκείνου δι' αὐτοὺς ἐξαγγέλλων προῤῥήσεις, καὶ γέλωτα πολὺν καταχέων τῶν εἰρημένων.

γ'. Χαίρειν οὖν εἰπὼν τοῖς ἐκείνου λόγοις, τῇ ἐννεακαιδεκάτῃ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τῆς ια' ἰνδικτιῶνος κατὰ τοῦ βασιλεύοντος Νικηφόρου χεῖρα συναθροίσας πολλὴν, καὶ τὰ ὑφ' ἑαυτὸν τέσσαρα θέματα τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις ὑπαγαγὼν, τῶν Ἀρμενιακῶν χωρὶς (οὐδὲ γὰρ ὑπεῖξαν αὐτῷ), τῆς ἐπαναστάσεως ἄρχεται. Ἐμίσει μὲν οὖν τότε τὸν Νικηφόρον τὸ C ὑπήκοον τῷ βάρει πιεζόμενον τῶν δημοσίων τελῶν, ὃ γέγονέ πως καὶ ἀφορμὴ καὶ σύνδρομον ἐκείνῳ τῆς ἐπαναστάσεως· γέγονε δέ τι καὶ ἕτερον αἴτιον. Ὡς γὰρ κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ὁ Βαρδάνιος ἠνδραγάθησεν καὶ τῆς γενομένης πολλῆς λαφυραγωγίας δικαίᾳ προνοίᾳ πεποίηκε τὴν διανομὴν, κατάλληλα τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐν πολέμῳ ἀλλ' οὐ κατὰ πρόσωπον τὰ ἆθλα προθεὶς, ἔδοξε καὶ βασιλείας τούτοις ἄξιος μεταλαχεῖν. Ὅθεν ἀναῤῥηθεὶς δημοσίᾳ φωνῇ βασιλεὺς, καὶ πολλῶν ἄλλων ἀπολαύσεών τε καὶ γερῶν ἐκ τοῦ δήμου καταξιωθεὶς, ὡς καὶ ναὸν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἀνεγεῖραί τε καὶ κατασκευάσαι, τὴν ἐπὶ Νικομήδειαν φέρουσαν ᾔει ὁδόν. Ἀλλ' ἀποχρῶσαν καὶ ἐφάμιλλον ὁ βασιλεύων Νικηφόρος δύναμιν ἐκστρατεύσας, καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος δύσελπιν ποιή- D σας αὐτὸν τῷ πλήθει τῶν ἀντιπαρατασσομένων, ἔπεισεν αὐτὸν συγγνώμην φθάσαντα ἐξαιτήσασθαι. Ἄρτι μὲν γὰρ Λέων, ἄρτι δὲ καὶ Μιχαὴλ ἀποῤῥυέντες πρὸς βασιλέα, ἆθλον ὁ μὲν τὴν φοιδεράτων καὶ βασιλικὸν οἶκον τοῦ Ζήνωνος καὶ τὸν Δαγισθέα, ὁ δὲ τὴν τῆς κόρτης κόμητος ἀρχὴν καὶ τὸν τοῦ Καριανοῦ οἶκον ἀπενεγκάμενοι, οὐκ ἀγαθὰ φρονεῖν αὐτὸν περὶ ἑαυτοῦ πεποιήκασιν. Ὅθεν αὐτῷ τε καὶ τῷ λαῷ συγγνώμην αἰτούμενος ἐκ βασιλέως μέχρι τῶν Μαλαγίνων ὑπέστρεφεν· κἀκεῖ τοὺς τῆς ἀπαθείας λόγους δεξάμενος καὶ τὸ χρυσοῦν σταυρίδιον, ὃ [11] παρὰ τοῦ Νικηφόρου φορούμενον αὐτῷ

A *cujus res se ita habeant.* Quo audito mœstitia quædam ac caligo hominem incessit, tristique et afflicto animo e tugurio pedem refert. Tum monachus, quos dicebam viros, Leonem scilicet et Michaelem et Thomam, equum adducentes, quem conscenderet, videns, ducem redire jubet. Is vero nova quædam et inaudita se auditurum sperans **8** dicto citius reversus est. Tum ille iterum Bardanium rogare ac obtestari, ne ipse sponte ad parata mala procurrat, neve absens infortunium cum præsenti rerum secundarum statu commutare quærat. His autem ipsis futurorum præscia lingua contestatus est certoque affirmavit fore ut primus alterque imperii, quod sic ille deperiret, compotes fierent, ipse illo nunquam potiretur. Tertio, cum fausta B omnia publicamque acclamationem consecutus esset, nihil ex voto ac prospere cessurum, sed fore ut et animam male abrumperet. His mente perculsus Bardanius, ac vultus colorem identidem mutans, rursus domum abit, simul maledicta quædam verbaque atrocia in monachum jactans, illiusque sic in eos fausta vaticinia narrans, multoque risu hominis dicta excipiens.

3. Ejus itaque sermonibus valere jussis, ad decimam nonam Julii mensis, indictione undecima, ingenti adversus Nicephorum imperatorem coacto exercitu, eque subjectis thematibus verborum lenocinio quatuor in sententiam pertractis, Armeniis duntaxat in fide perstantibus (nec enim ut Bardanio morem gererent induci potuerant), re- C bellionem orditur. Erat vero Nicephorus tum subditis exosus, quod publicorum vectigalium gravi onere eos opprimeret. Hinc novandarum rerum ansa quædam et occasio fuit; sed et alia quædam huic causa accessit. Nam cum Bardanius adversus Agarenos rem feliciter gessisset, prædamque, qua potitus erat, maximam æquissime inter milites divisisset, nulla personarum ratione, sed pro merito eorum qui pugnaverant largitus **9** præmia, tantam exercitus omnis iniit gratiam, ut et dignum putaverint qui imperio potiretur. Hincque adeo publice imperator proclamatus, pluresque alios honores ac præmia populi in eum studiis consecutus, ut et templum ejus nomine erexerint, D Nicomediam versus iter contendit. Verum cum Nicephorus imperator idoneum nec ullatenus imparem exercitum in eum eduxisset, et militum multitudine perculsum de eventu belli desperare coegisset, persuasit illi ut prior veniam peteret. Jam enim Leo atque etiam Michael cum ad imperatorem defecissent, ab eoque donati essent, alter fœderatorum præfectura regiaque Zenonis domo et Dagistea, alter aulæ comitis dignitate ac Cariani ædibus, fecerant ut suis ille rebus diffideret. Quapropter tum sibi ipse tum copiis veniam ab imperatore precatus ad Malaginas usque iter reflexit, quo loco securitatis fidem accepit, parva quoque

VARIÆ LECTIONES.

[11] τὸ vulgo.

cruce aurea, Nicephoro gestari solita, certo datæ fidei pignore ad eum missa. Tum ad Heraclii monasterium noctu aufugit, uno Thoma periculi socio; cumque capitis ornatum vellet auferre, non acquievit monasterii præses. Tum ille ense, quo præcinctus erat, comam amputans, vilique indutus toga, versus Proten insulam iter arripit, quo loco prædium pulchre excultum olim possidebat; in quo et extorrem agere imperator mandaverat. **10** Illuc itaque trajiciens, solitisque precibus initiatus ac monachorum divinum habitum consecutus, mutato nomine Sabbas appellatur, pro sanctioris ab eo arrepti instituti ratione plura ac magna certamina desudans. Haud longum tempus fluxerat, cum Lycaonum quidam impetu in eum facto atque eo oculis orbato, sciente ac volente, qui tum rerum potiebatur, Nicephoro, in divinum magnumque Dei templum confugiunt. Inque eum modum Philomelii quoque monachi vaticinatio exitum habuit. Cæterum ille, velut a quibus beneficio affectus esset, faustis votis homines prosecutus austerioris vitæ disciplinam colebat, vino, piscibus, oleo penitus abstinens, nudo semper capite ac pedibus, vel cum acrior hiems desæviret. Ad hæc una tunica corpus contegebat, æstate quidem pelliceam induens, hieme vero cilicinam. Non triticeo pane vitam sustentabat, sed sibi ipse hordeaceos subcinericios panes faciebat. Hanc itaque severioris vitæ regulam consectatus duravit donec Leo imperio potitus est. Quin et Domnicam conjugem cum filia liberisque domi detondendos curavit, Athanasiam appellans, cunctasque opes in pauperum eleemosynas erogans. Atque hæ quidem ac ejusmodi Bardanii res.

4. Porro Leo clarus habebatur ac superbia ferebatur, ex humili atque obscuro conspicuus atque illustris, pro fœderatorum præfectura, quam gerebat. Sed nec ingratos mores exuerat, talem se exhibens adversus **11** eum qui beneficio affecerat. Cæterum clarebat, aliaque aliis nectens prælia strenue adversus Ismaelitas ac secundo Marte pugnabat, quippe qui et sua ipse indole et exercitatione in eam rem multa virtute pollebat. Quandoque vero ab eo qui tum rerum potiebatur (Nicephorus is erat), quam in copias militares erogaret, pecuniarum vi credita, nihili pendens imperialia jussa ne rem quidem exsequebatur, sed in Euchaitarum ignobili oppido tempus voluptate ac ignavia terens, constituta exercitui stipendia præbere differebat; nec ullam omnino curam ac diligentiam adhibens tum pecuniæ publicæ, tum suo ipsius tutando corpori, ac nec provincialibus conservandis, cum Agareni excursiones facerent Romanamque ditionem diriperent, solus ipse ac nemo alius confertam prædam citra omnem laborem eis tradebat, non quidem suis ipse fortunis ac periculo (quippe qui celeri fuga saluti suæ consulebat), sed militaribus

A ἀπέσταλτο πρὸς ἀσφάλειάν τε καὶ πίστωσιν, πρὸς τὴν τοῦ Ἡρακλείου μονὴν νύκτωρ, τὸν Θωμᾶν μόνον συγκινδυνεύοντα ἔχων, ἀπέφυγεν, τὸν τῆς κεφαλῆς κόσμον ἀφαιρῆσαι σπουδάζων. Καὶ ὁ μὲν τῆς μονῆς προεστὼς τοῦτο δρᾶσαι τοῦτον οὐ συνεχώρει· αὐτὸς δὲ τῇ ᾗ περιεζώννυτο σπάθῃ τὸν πλόκαμον αὐτοῦ ἀφελὼν, καὶ πενιχρὰν ἐσθῆτα ἀμφιασάμενος, εἴχετο τῆς πρὸς τὴν Πρώτην νῆσον πορείας, ἔνθα δὴ τούτῳ κτῆμα καλῶς πεπονημένον ἐνῆν, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖ μένειν περιωρισμένον ἐπέτρεψεν. [P. 7] Ἐκεῖσε γοῦν περαιωθεὶς, καὶ τὰς συνήθεις εὐχὰς καὶ τὸ τῶν μοναχῶν θεῖον σχῆμα δεξάμενος, μετωνομάσθη Σάββας, ἀγῶνας ἀσκητικοὺς πολλοὺς ἐνδεικνύμενος. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καί τινες τῶν ἐκ τῆς Λυκαονίας αὐτῷ ἐπιθέμενοι καὶ ποιήσαντες ἔρημον τῶν B ὀφθαλμῶν, γνώσει καὶ εἰδήσει τοῦ βασιλεύοντος, τῷ τοῦ Θεοῦ προσφεύγουσι θείῳ καὶ μεγάλῳ ναῷ· καὶ τέλος εἶχεν καὶ ἡ πρόῤῥησις τοῦ τὸ [12] Φιλομήλιον ἐνδιαιτωμένου μονάζοντος. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ὡς εὐεργέταις αὐτοῖς ἐπευξάμενος τῆς σκληροτέρας εἴχετο ἀγωγῆς, οἴνου τε καὶ ἰχθύων καὶ ἐλαίου ὁλοσχερῶς ἀπεχόμενος, γυμνήν τε ἀεὶ φέρων τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ἑαυτοῦ πόδας, κἂν εἴ τις σφοδρότερος ἐγεγόνει χειμών. Ἔτι δὲ μονοχίτων διετέλει, τῷ θέρει μὲν δερμάτινον χιτῶνα ἀμφιεννύμενος, τῷ χειμῶνι δὲ τρίχινον περιβαλλόμενος. Ἔζη δὲ οὐ σιτίνῳ, κρίθης δὲ ἀλεύρῳ ἐγκρυφίαν ποιῶν. Καὶ οὕτω παρέπεμπεν τὸν ἑαυτοῦ βίον, διαρκέσας ἕως ὁ Λέων τῆς βασιλείας ἐγένετο ἐγκρατής. Ἀποκαρῆναι δὲ καὶ C τὴν ἑαυτοῦ σύμβιον Δομνίκαν ἅμα θυγατρὶ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ παισὶν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἐποίησεν, μετονομάσας αὐτὴν Ἀθανασίαν, ἅπαντα δηλαδὴ τὸν πλοῦτον διανείμας πτωχοῖς. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν Βαρδάνιον οὕτω τε καὶ τοιαῦτα.

δ'. Ὁ δὲ Λέων εἴχετο τῆς δόξης καὶ ἐγαυρία ἐκ ταπεινοῦ καὶ ἀδόξου περίβλεπτος ὀραθεὶς κατὰ τὴν τῶν φοιδεράτων ἀρχήν. Ἀλλ' οὐδὲ τῆς ἀχαριστίας ἀπείχετο, τοιοῦτος περὶ τὸν εὐεργέτην φανείς. Πλὴν εἴχετο, καὶ μάχαις μάχας ἐπισυνάπτων κατὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἠνδραγαθίζετο, ἅτε μεγάλην ἐν τῷ τοιούτῳ μέρει καὶ φύσει καὶ τριβῇ προσφερόμενος δύναμιν. Καί ποτε στρατιωτικῶν χρημάτων διανομὴν παρὰ τοῦ τὰ σκῆπτρα διέποντος Νικηφόρου ἐγχειρισθεὶς, ἐπεὶ οὐδὲν ἔμελεν αὐτῷ τῶν βασιλικῶν D ἐντολῶν, οὐδ' ἐξεπέραινέ τι, ἀλλ' ἐν πολίχνῃ Εὐχαΐτων τὸν καιρὸν ῥᾳστώνῃ καὶ ἀμελείᾳ κατατρίβων ἀνεβάλλετο τὰ νενομισμένα τῷ στρατῷ παρασχεῖν· καὶ φυλακῆς οὐδεμίαν πρόνοιαν ἔχων, οὔτε μὴν τῶν κοινῶν χρημάτων, οὐδὲ καὶ τοῦ ἑαυτοῦ σώματος, οὐδ' αὐτῶν τῶν ὑπὸ χεῖρα, τῶν Ἀγαρηνῶν ἐκδραμόντων καὶ τὰ Ῥωμαίων ληϊζομένων τὴν λείαν αὐτοῖς οὗτος, ἀλλ' οὐκ ἄλλος τις, ἀπεπλήρου ἀταλαιπώρως, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ μὲν οὔ (ὀξείᾳ γὰρ φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσατο), τὰ στρατιωτικὰ δὲ προδοὺς καὶ μόνον οὐχὶ χερσὶ πολεμίοις ἐμβαλὼν χρήματα. [P. 8] Οὗ δὴ ἕνεκα δίκας, εἰ καὶ μὴ τὰς ἀξίας, τῷ καταπιστεύσαντι δοὺς Νικηφόρῳ, πληγαῖς τε ταῖς κατὰ νώτου

VARIÆ LECTIONES.

[12] τοῦ κατὰ τό?

ὑπήχθη καὶ στέρνων καὶ φυγῇ ἀϊδίῳ τὴν ζημίαν A ἀπέτισεν. Ἀλλὰ τοῦ Νικηφόρου κατὰ Σκυθῶν ἐκστρατεύσαντος καὶ τραυματίου κατὰ τὴν παρεμβολὴν τοῦ πολέμου πεσόντος μηνὶ Ἰουλίῳ εἰκάδι ἕκτῃ τῆς τετάρτης ἰνδικτιῶνος, καὶ τοῦ υἱοῦ Σταυρακίου κατὰ τὸν πόλεμον καιρίαν τρωθέντος ὡς δύο μὲν μόνους μῆνας καὶ ἡμέρας ἐπιζῆσαι ὀκτὼ, συμβασιλεύσαντος δὲ πρότερον τῷ πατρὶ ἔτη ὀκτὼ μῆνας ἑπτὰ, καὶ Μιχαὴλ τοῦ κουροπαλάτου μετὰ τὴν τοῦ Σταυρακίου κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἀποβίωσιν, γαμβροῦ μὲν Νικηφόρου τελοῦντος, ἐκ γενεᾶς δὲ καταγομένου τοῦ Ῥαγγαβὲ καὶ κατὰ τὴν θέσιν τῶν Μαγγάνων σκηνοῦντος, τὴν τῆς βασιλείας δεξαμένου ἀρχὴν κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα τῆς πέμπτης ἰνδικτιῶνος, ἀπολύεται ὁ Λέων τῆς ὑπερορίας κατὰ B τὸ ἐπικρατῆσαν ἔθος τῆς χρηστότητος ἕνεκεν τοῖς Ῥωμαίων βασιλεῦσι, καὶ τῆς φυγῆς κατάγεται, καὶ τοῖς αὐτοῦ τούτου δὴ τοῦ Μιχαὴλ ῥαβδούχοις τοῖς κατὰ τὰ ἀνάκτορα συντάττεται ἐφεδρεύουσι, καὶ πατρικίων τιμᾶται μετ' οὐ πολὺ τιμῇ, καὶ στρατηγὸς Ἀνατολικῶν ἀναδείκνυται, ἡνίκα καὶ τὴν παλαιὰν φιλίαν τοῦ σὺν αὐτῷ τραφέντος ἀνδρὸς Μιχαὴλ ἀνανεῶν, ὃν κόμητα τῆς κόρτης ἡ ἐκ τοῦ Βαρδανίου μετάταξις προετίμησεν, καὶ τῶν ἀποῤῥήτων μύστην λαμβάνων, τῶν ἔνδον τε εἶχεν πιστότατον καὶ τῶν ἐκτὸς πρακτικώτατον.

ε'. Ἀλλ' ἔμελλεν αὖθις ἀχαριστίας ἁλῶναι γραφῇ, ὠμότητι συντραφεὶς καὶ ἀγριότητι ἐκτραφεὶς [13], καὶ τοῖς δευτέροις τὰ πρῶτα καλύψαι ὁ ἀλιτήριος. C Ὅθεν ἄρτι Κρούμνου τοῦ τῶν Βουλγάρων ἡγεμόνος συμβάσεις καὶ φιλίας ὑποκριναμένου καὶ σπονδὰς ζητοῦντος εἰρηνικὰς, εἰ μόνον τὰ κατ' ἔτος διδόμενα εἰς τάξιν, οἶμαι, δοθῶσιν φόρου αὐτῷ, ὡς τοῖς πρότερον ἔδοξε, καὶ προστιθέντος ὡς καὶ τοὺς πρόσφυγας Βουλγάρων, πρὸς δὲ καὶ Ῥωμαίων εἰς τοὐπίσω ἐκδίδοσθαι τῷ ἑαυτῶν ἔθνει, ἄτοπον ἐφάνη τὸ τῶν προσφύγων τοῖς τῆς συγκλήτου βουλῆς, εἰ καὶ ὁ βασιλεύων Μιχαὴλ ὅλως [14] ἐγένετο τῆς δόξης τοῦ ἄρχοντος τῷ γε δὴ τῆς εἰρήνης βούλεσθαι μὴ ἀποτυχεῖν. Ἀλλ' ἐκράτησεν ἡ βουλὴ, Θεόκτιστον μάγιστρον ἐπικυροῦντα καὶ συντιθέμενον ἔχουσα τῇ δόξῃ, καὶ διελύθησαν πάλιν εἰς ἔργα πολέμου, τοὺς λόγους καταλιπόντες γυμνούς. Καὶ τοῦτ' εἰκότως ἐφάνη καλόν· [P. 9] πῶς γὰρ ἄν τις φιλάνθρωπος D δόξῃ καὶ συμπαθὴς τόν γε διά τινα σφαλέντα δὴ περιπέτειαν καὶ τὴν ἑαυτοῦ μὲν ἀρνησάμενον ἐνεγκαμένην, ἧς οὐδὲν γλύκιον, ὥς φασι, πρὸς δὲ καὶ γαμετήν τε καὶ ἔγγονα, ὡς εἰς ἄσυλον καταφυγόντα βωμὸν τῇ τῶν Ῥωμαίων πολιτείᾳ, τοῦτον ἐκδίδοσθαι ὠμότητι Σκυθῶν, θηρίων διενηνοχότων οὐδέν; οἷς γὰρ τὸ φοβερὸν καὶ ἄγριον ὁρῶσιν αὐτῶν τοὺς πολλοὺς μὴ ὑποφέροντας καὶ διὰ τοῦτο ἀποῤῥέοντας πρὸς τὸ ἥμερον καὶ πρᾶον ἡμῶν συχνῶς, ἅτε δὴ, μὴ κατὰ μικρὸν λάθωσιν ἑαυτοὺς πρὸς ἡμᾶς ἐκκενώσαντες, δεδιότες οἱ σφῶν ἀρχηγοὶ τὸν πολὺν περὶ τούτων λόγον πολλάκις καὶ μέχρις ἡμῶν κεκινη-

pecuniis proditis et quasi in manus hostium conjectis. Quamobrem etiam eidem Nicephoro, a quo pecunias consignatas acceperat, pœnas dedit, etsi leviores quam delicti ratio exposcebat, nempe dorsum renesque verberibus affectus, perpetuoque exsilio multatus. Cæterum cum Nicephorus adversus Scythas movens accepto in acie vulnere fatis concessisset Julii mensis vigesima sexta, indictione quarta, Stauraciusque ejus filius ipse quoque lethali in prælio affectus vulnere non plures duobus menses diesque octo patri superstes exstitisset, Michael **12** vero Curopalata post Stauracium secunda Octobris vita functum (erat is gener Nicephori, Rangabæ ortus prosapia, ad armamentarii ædes morans) imperii sceptra adeptus esset mense Octobri, indictione quinta, Leo exsilio solvitur, Romanorum principum, cum primum inaugurantur, solemni clementia; atque a fuga revocatus ipsius Michaelis palatinis lictoribus accensetur. Nec longa mora, patricii dignitate augetur duxque Orientalium creatur, quando et Michael veterem viri, quocum fuerat educatus, amicitiam renovans, quem aulæ comitem relicta Bardanii factio ante provexerat, arcanorumque conscium assumens, rerum domesticarum fidissimum testem eorumque quæ foris agenda essent efficacissimum ministrum adhibuit.

5. Rursus tamen ingrati animi labem sibi aspersurus erat homo crudeli ingenio agrestique indole educatus, ac qui priora sua, mortalium scelestissimus, sequentibus esset obscuraturus. Unde cum jam Bulgarorum dux Crumnus concordiam et pacis fœdera amicitiasque ambire se simularet ac animum pacis cupidum præferret, dummodo annua, quæ pendi solita erant pro eo ac majoribus visum erat, Romani tributa præstarent, ea demum adjecta conditione, ut et Bulgarorum vicissimque Romanorum imposterum transfugæ suæ quique genti redderentur, transfugarum **13** caput illud absurdum senatui visum est, quanquam Michael imperator totus in principis Bulgarorum sententiam ibat, quod ineundæ pacis occasionem illam sibi nolebat aufugere. Obtinuit tamen senatus sententia, quam Theoctistus magister sequeretur ac cui vim ac pondus auctoritate sua adjiceret. Iterum ergo relictis colloquiis ad belli aleam revocatum negotium; idque magis decere merito judicatum est. Quomodo enim non omnem humanitatis sensum exuisse arbitrandus est, qui hominem casu aliquo aut vicissitudine in errorem prolapsum, patriaque, qua nihil dulcius esse aiunt, contempta, ad hæc uxore et liberis, ceu ad aras inviolabiles, ad Romanæ ditionis loca confugientem, Scythicæ gentis immanitati, cujus a feris nihil indoles differat, dedendos putaverit? cum enim terribiles trucesque ac feri sint, multos suorum id non ferentes ad lenitatem et mansuetudinem nostram sæpenumero transire ani-

VARIÆ LECTIONES.

[13] ἐκτραφεὶς] an ἐντραφεὶς? [14] ὅλος?

madvertunt. Ne igitur universa ipsorum gens in nostram paulatim sese effundat, veriti eorum principes sæpius et ad nostram usque ætatem multos de hac re sermones moverunt. In vanum tamen, quod communi fertur adagio, cecinerunt, viros nacti firmi propositi, et qui a sententia non facile dimoverentur.

6. Brevi itaque cessatum mora, ambæque mox gentes ad arma concurrere. In his Michael legatum suum reverti jubet, exque Oriente cum copiis quam cito transmittere : enimvero quo se adjutore usurum exspectabat bellique socio, implacabilem **14** hostem offendit. Cum enim ex verborum illa jactantia ac Romanis intentatis minis, quibus se Crumnus hominum stragem facturum, agros vastaturum, arbores excisurum, domos succensurum, omninoque torrentis more, violento in nos impetu, irruptionem se facturum affirmabat ac omnes sub jugum missurum, animatus imperator suscepta jam expeditione, modum omnem excedentes Barbari minas compressisset, vixque non suis se finibus continere, nec inde prorumpere agrosque Romanos vastare coegisset; sæpiusque provocante Michaele, instructa in eum acie, pugnæ is alcam compressa audacia detrectasset, quin imo vires suas agnosceret, nec adversus imperatorem manum conserere auderet ; sufficere Michaeli videbatur, quod barbaricam illam ferociam ac temeritatem suis velut terminis sine pugna, cujus incertus exitus est, conclusisset. « Quando enim, aiebat, quibus freti copiis sumus ad pugnam committendam excire non possimus, sed eam detrectare suisque se finibus continere cogamus, quid etiam necesse ut ad experiendum Martem cogamus? » Cum itaque sensim pedem referre paulatimque Romanum solum repetere Michael cogitaret, visa res indigna Leoni, nec ex imperatoris Romani majestate, terga hostibus vertere. Hoc enim Leo optimum illud imperatoris consilium dicebat, quod nimirum non recte ac sincere sentiret, sed putri dolique pleno consilio, unum hoc moliretur, ut in se rerum summam transferret. *Sane, aiebat, imperator, movenda nobis in* **15** *eos signa sunt; videbisque me palam hodie robur ac vires in hostes exserere, tuoque ad fiduciam nutu precibusque fretum, in primis ordinibus strenue dimicantem, præclare victorem fore.* His Michael verbis a sua in diversum actus sententia pugnam conseri jussit. Moxque prima ipsa congressione Leo terga vertens fugam capessit, quippe tyrannidem continue meditans, etsi hactenus ejus hoc consilium tum Michaelem, tum hostes latuerat. Quod enim nihil hactenus istiusmodi contigerat, qualia prælii vis afferre solet, nullumque belli facinus utravis acies gesserat, sed primus ipse conflictus vertebatur, vixque dum cœpisse conflictum partes advertebant, tum ipsis Bulgaris tum reliquis omnibus res dolus videbatur, qualis hostium esse solet : nempe a sua illas distrahentem acie, conversa demum in eos ex fuga fronte, velle irruere, ubi autem ambæ acies nihil

A κασιν. Ἀλλὰ κενήν, τὸ δὴ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν, ἔψηλαν, ἀνθρώποις ἐντυχόντες στεῤῥοῖς.

ς'. Τοιγαροῦν μικρὸν διαλιπόντες κατ' ἀλλήλων ὁπλίζονται. Καὶ Μιχαὴλ τὸν ἑαυτοῦ ὑποστράτηγον Λέοντα ἐπανάγειν καὶ διαπεραιοῦσθαι ἐκ τῆς Ἀνατολῆς θᾶττον ἠξίου μετὰ καὶ τῶν δυνάμεων· καὶ βοηθῷ μέλλων χρῆσθαι αὐτῷ ἐχθρὸν κατέλαβεν ἄσπονδον. Ὡς γὰρ ἐκ τῶν μεγαλαύχων ῥημάτων καὶ ἀπειλῶν ὧν κατὰ Ῥωμαίων ὁ Κροῦμνος ἀπέπεμπε, φθόρους σωμάτων ἐπαπειλῶν καὶ γῆς δῄωσιν καὶ δένδρων ἐκτομὰς καὶ οἰκημάτων πυρπόλησιν, καὶ ὅλως καθ' ἡμῶν οἷά τις χειμάῤῥους ποταμὸς φερό- B μενος πάντας ὑφ' ἑαυτὸν ποιῆσαι διεβεβαίου, ἄρτι δὴ τοῦ βασιλέως ἐκστρατεύσαντος καὶ συστείλαντος τὰς ὑπερορίους ἐκείνας ἀπειλάς, καὶ μόνον οὐ τοῖς οἰκείοις ὅροις ἐμμένειν καταναγκάζοντος, ἀλλ' οὐκ ἐκπηδᾶν καὶ τὴν [15] ἡμετέραν ληΐζεσθαι, καὶ πολλάκις ἐκ παρατάξεως προσκαλουμένου μὲν τοῦ Μιχαήλ, ἐκείνου δὲ μὴ ἀπαυθαδιαζομένου, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν ἐπιγινώσκοντος ἀσθένειαν καὶ μὴ πρὸς βασιλέα [16] χεῖρα ἀνταῖραι κατατολμῶντος, ἐδόκει μὲν τῷ Μιχαὴλ ἀρκεῖσθαι τὸ προπετὲς ἐκείνου καὶ αὔθαδες ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ [17] κατακλείσαντα, μὴ καὶ μάχην ἐπισυνάψαι, ὡς ἀδήλου ὄντος τοῦ μέλλοντος· « Ἐπεὶ γάρ, ἔλεγεν, ἐκ παρατάξεως ἡμῶν οὐκ εἰς πόλεμον οἷοί τέ ἐσμεν ἐκκαλέσασθαι, ἀλλὰ φυγομαχεῖν καὶ ἐφ' C ἑαυτοῦ [18] μένειν ἀναγκάζομεν, τί καὶ δράσαιμεν βιαζόμενοι; » Διὰ τοῦτο οὖν παλινδρομεῖν ἠρέμα πως καὶ κατὰ μικρὸν πρὸς τὴν οἰκείαν βασιλείαν βουλομένου, ἀπρεπὲς ἐφάνη τῷ Λέοντι καὶ οὐ κατὰ βασιλέα Ῥωμαίων νῶτα διδόναι τοῖς ἐχθροῖς, οὕτω καλοῦντι ἐκείνην τὴν καλλίστην βουλὴν [P. 10] τῷ μὴ ὀρθὰ μηδ' ὑγιᾶ φρονεῖν, σεσαθρωμένα δὲ καὶ δόλια, καὶ ὅλην ὑφ' ἑαυτὸν ποιῆσαι τὴν τῶν Ῥωμαίων μελετῶντι ἡγεμονίαν. Ἀλλ' *ἰτητέον* ἔφη, *πρὸς αὐτούς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ὄψει με σήμερον τὸ κράτος καθαρῶς ἀναδούμενον κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ νικηφόρον δεικνύμενον, τῇ σῇ καταθαῤῥοῦντα καὶ προπολεμοῦντα πεποιθήσει τε καὶ εὐχῇ.* Τούτοις ὁ Μιχαὴλ τοῖς λόγοις ἐκτραπεὶς τε καὶ παρασαλευθεὶς συῤῥῆξαι παρεκελεύσατο τὸν πόλεμον. Ὡς δὲ μόνον ἐγένετο D συμβολή, νῶτα δοὺς ὁ Λέων τὴν φυγαδείαν ἠσπάσατο, τὴν βασιλείαν ἀεί πως ἐπιζητῶν. Καὶ τοῦτο τέως ἄδηλον ἦν αὐτῷ τε τῷ Μιχαὴλ καὶ τοῖς ὑπεναντίοις· μήπω γάρ τινος γεγονότος, οἷα φιλεῖ κατὰ πόλεμον, μηδετέρῳ ἀνδραγαθήματος, ἀλλ' ἔτι κατ' ἀρχὰς οὔσης τῆς μάχης καὶ μικροῦ ὅτι καὶ συνεῤῥάγησαν ἀγνώστου, αὐτοῖς τε τοῖς Βουλγάροις καὶ πᾶσιν ἐφάνη τρόπος εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὡς μέλλουσιν αὐτοὺς διασπᾶν καὶ αὖθις ἐξ ὑποστροφῆς καταπολεμεῖν. Ὡς δὲ ἀμφότεροι οὐ κατὰ τρόπον ἀλλ' ἀληθῆ δὴ ἔγνωσαν εἶναι τὴν φυγήν, τότε προσπεσόντες οἱ μὲν ἐναντίοι φόνον πολὺν ἐνειργάζοντο τῶν φευγόντων νεανικῶς, ὁ δὲ Μιχαὴλ ἑαυτὸν σώζειν ἀλλ' οὐκ

VARIÆ LECTIONES.

[15] τὴν om. P. [16] βασιλέως P : cf. p. 109 d. [17] αὐτῷ ? [18] ἑαυτὴν vulgo.

ἀντιπίπτειν μετ' ὀλίγων ὧν διεπείραζε. Καὶ οὕτω μὲν ταύτην γενέσθαι τὴν μάχην τινὲς ἡμῖν ἐγγράφως παραδεδώκασιν· εἰσὶ δ' οἳ καὶ τὰς δυνάμεις μᾶλλον τῷ Λέοντι διδόασι διασῶσαι καὶ καρτερῶς ἀγωνίσασθαι, τῶν βασιλικῶν ταγμάτων ἐθελοκακησάντων καὶ τὴν οἰκείαν προδεδωκότων παράταξιν, ἀλλ' οὐ τοῦ κατὰ τὸν Λέοντα μέρους. Πλὴν καθυπερτερεῖ μὲν τὰ Βουλγάρων δυσελπίστως, τὰ δὲ τῶν Ῥωμαίων ἥττῃ συνεχόμενα βαρείᾳ καὶ φοβερᾷ τὸν βασιλέα ἔπεμπον ἀγωνιῶντα περὶ ψυχῆς. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν πρὸς τὰς βασιλείους αὐλὰς παρεπέμπετο, τὸν Λέοντα οἷόν τινα πρόβολον καταλιπὼν ἔξωθεν ἐφεδρεύειν τοῦ μή τινα γενέσθαι λαφυραγωγίαν πλείονα παρὰ τῶν ἐχθρῶν. Ὁ δὲ καιροῦ λαβόμενος ἐπιτηδείου τὸν στρατιώτην ὄχλον ἠρέθιζέ τε καὶ βλάσφημά τινα ῥιπτεῖν κατὰ τοῦ βασιλέως ἠνάγκαζε, καὶ *μὴ ἂν ἔλαφον, ἐκεῖνο δὴ τοῦ μύθου, ἡγεῖσθαι λεόντων καλὸν* ἔλεγεν *εἶναι, τὴν φυγὴν ἀσπασάμενον νῦν καὶ πρὸς τοὺς κόλπους φυγόντα τῆς γυναικὸς, τὸν ἑαυτοῦ ἡμᾶς καταλιπόντα λαὸν παρανάλωμα τῶν ἐχθρῶν*. Οὔπω πέρας πρὸς τοὺς [P. 11] κοινωνοὺς τῶν λόγων ὁ λόγος ἐλάμβανε, καὶ εἰς ἔργον ἦν τοῦτον ἀπεκβάντα ἰδεῖν, τῇ τῶν κολάκων κατασπαρέντα στωμυλίᾳ καὶ συνδρομῇ. Καὶ τέλος ἀνάῤῥησις αὔθωρον, καὶ τὸν αὐτὸν εἶχε τὸ βραχύτατον μόριον τῆς ἡμέρας ἰδιώτην ἅμα καὶ αὐτοκράτορα.

belli arte fieri, sed veram Romanorum fugam, quod ita agebatur, esse advertere, hostes verso impetu fugientium stragem multam dedere. Ipse Michael salutem expedire, non cum paucis sibi relictis hostibus conatur obsistere. Sicque adeo pugnatum sunt qui litterarum monumentis ad nos transmiserint. Non desunt tamen qui Leoni potius tribuant copias conservasse ac strenue pugnasse, cum aulici ac palatinæ cohortes ignavia acti ultro fugam iniissent, atque aciem suam prodidissent, non quæ ex Leonis partibus essent. Enimvero Bulgari inopinato, ac cum nihil ejusmodi exspectaretur, superiores evadunt : gravi autem tremendaque clade attriti Romani imperatorem **16** de salute sua anxium e prælio reducunt. Verum is quidem aulam repetit, ac ceu quoddam propugnaculum Leonem foris excubantem, ne quam hostes ultra prædam abigant ac liberius agros populentur, relinquit. At Leo commodum nactus tempus militares irritat alas, et maledicta quædam in imperatorem jactare eos cogit. *Haud e re*, aiebat, *ut quod fabula est, leonum agmen cervus ducat; qui videlicet modo arrepta fuga in uxoris sinum concesserit, nobis in castris relictis, quos hostes vastitate consumant.* Vixdum in eum modum socios affatus peroraverat, cum res eventu succedit, sparsis in omnem castrorum ambitum garrulis assentatorum vocibus ac concursu, quos ille ejusdem fere tenoris sermones habuerat. Postremo actutum secuta acclamatio, ejusdemque diei pars modicissima eumdem privatum simul et imperatorem aspexit.

ζ'. Ἄρτι γοῦν ἀνηγορεύετο παρὰ τοῦ στρατοῦ, καὶ φόβοι τοῦτον καὶ δέη ὑφεῖρπον, εἴτε σκηνὴν ὄντως ὑποκρινόμενον, ἵν' ἀπολογίαν σχοίη εἰς ὕστερον, εἴτε καὶ ἀληθείᾳ τὰ ταῖς τηλικαύταις πράξεσιν ἀκολουθοῦντα ἀντίπαλα διαλογιζόμενον, ἐπεὶ καὶ τοῖς ἁρπάσαι τὰ ἀλλότρια προθυμουμένοις μαλακώτεραι πρὸς τὰ δεινὰ τόλμαι φιλοῦσι γίνεσθαι, καὶ τὸ μέγιστον, ὅπως τῶν βασιλείων μετάσχῃ αὐλῶν, θυραυλῶν τε καὶ πόῤῥω που αὐλιζόμενος. Ἀλλ' ἔμελλε πάντως καὶ αὐτὸς ἐνσκηνῶσαι τοῖς βασιλείοις, καὶ διὰ τοῦτο πνεῦμα πονηρότατον διεγεῖραν Μιχαὴλ τὸν Τραυλὸν καιρίαν οἱ καθικέσθαι διηπείλει, εἰ μὴ τὴν ἀνάῤῥησιν ἀσμένως προσδέξοιτο· ὡς αὐτῷ γε πάντων μελήσειν τῶν νομιζομένων δυσχερῶν, καὶ αὐτῆς γε ταύτης τῆς πρὸς τὰ βασίλεια ἀφίξεως. Ὃ δὴ καὶ γέγονεν.

7. Vixdum imperator ab exercitu acclamatus erat, cum illi metus ac pavores obrepunt, sive re ipsa scena hæc ac simulatio erant, quo in posterum facinus excusare posset, sive vere quanta istiusmodi molitionibus molesta obsistant, secum animo reputabat : nam et quibus constitutum sit aliena rapere, his ad mala designanda plerumque animi solent mollescere. Hocque maximum cogitabat, qua tandem ratione in castris stativis ac procul agens aulæ compos evaderet. Omnino tamen futurum erat ut et aula potiretur et in regia habitaret. Idcirco etiam **17** spiritus nequam afflatu Michael Balbus lethale se ei vulnus inflicturum comminatur, nisi militum acclamationem suamque nuncupationem placide admittat : fore nimirum sibi curæ quæcunque ardua videantur, ac ipsum cum primis in regiam accessum. Quod ita factum est.

η'. Ὡς δέ τις ἀνὴρ (Ἰωάννης οὗτος ὁ κατὰ τὸν Ἑξαβούλιον) τὴν τῶν τειχῶν ἐπιμέλειαν καὶ πρόνοιαν ποιούμενος ᾔσθετο τὸν Λέοντα τοῦτον καταλελειμμένον πρὸς φυλακὴν ἅμα τῇ τοῦ βασιλέως εἰσόδῳ (δεινὸς δὲ ἄρα ἀνδρὸς φύσιν στοχάσασθαι πόῤῥωθεν), οὐκ ἐν καλῷ τὴν ἐκείνου ἔφησε γενέσθαι προστασίαν τῶν στρατευμάτων· ὅθεν σύμβουλος γίνεται τῷ βασιλεῖ διανοήσασθαί τι καὶ τὸν ἄνδρα μεταστῆσαι καλῶς. Πλὴν ἔδει τὸν τέως τῷ κωδίῳ θῆρα κρυπτόμενον ἀνακαλυφθῆναί ποτε καὶ δοκιμασθῆναι ὡς ἐν χοάνῳ χρυσὸν τοὺς τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτούς· συγχωρεῖται δὲ τοῦτο πολλάκις κατά τινα τοῦ χρόνου κυκλικὴν περίοδον γίνεσθαι, ἐξ αἰτήσεως, οἶμαι, δαι-

8. Ubi autem Joannes quidam Hexabulius, cui mœnium cura credita erat, sub ipsum mox imperatoris in urbem ingressum, Leonem cognovit Romanæ ditionis ac tuendis agris præsidio relictum (erat is vir acri ingenio, ac qui hominis procul indolem conjectaret), haud fauste cessurum ait quod is cum imperio exercitui præfectus esset. Quamobrem auctor est ut secum aliquid commentus imperator honesto quodam colore virum magistratu moveat. Verum necesse erat ut quæ hactenus ovina pelle contecta latuerat, ingenium fera proderet, et ut electi Dei probarentur haud secus ac flamma aurum in conflictorio purgat. Sinit autem id non raro, per recur-

rentium temporum quamdam periodum, ita evenire, dæmone, puto, ejus sibi copiam flagitante, uti in Jobo noscitur contigisse, ut pii innotescant et discernantur, mali vero abdicentur ac ejiciantur.

9. Vix namque sermonem finierat, cum fama prævolans acclamatum imperatorem tyrannum annuntiat. Eo rumore nuntioque attonita civitas ac fere mente mota vix se continebat, belli civilis formidine, cujus mole haud raro urbes integræ concidant. Verum imperator obstupuit quidem animo, haud tamen mente turbatus est, sed viri **18** tantum ingratos mores detestatus, leni quasi susurro bonum aiens obsequi divinæ voluntati, pavore ac turbatione urbem liberavit: cunctos hortatus ut tyranno venienti occurrant, quo nimirum nullo civium pollutam cruore ac incolumem civitatem custodiret. Porro nonnullis hortantibus ut forti animo malis obsisteret pugnaque cum tyranno decerneret, ac cum ii firmos se ac constantes tuendis clementissimi fideque præstantis imperatoris partibus fore pollicerentur, quin et ipsa illius uxor Procopia rem probaret, necnon Michael quidam Amalecites, cujus tum in aula protostratoris munus esset, nolle se ait imperium fraternis cædibus cruentatum. Quamobrem etiam cuidam famulorum fidelissimo traditis imperialibus quibusdam ornamentis ac insignibus Leonem adire atque ei deferre coegit. Ea re indignabundam ejus conjugem Procopiam ac bacchantis pene similem exclamasse aiunt indignum ac grave si Barca (sic Leonis uxorem convicio vocans) capiti modiolum imponeret. At ille severioribus verbis eam castigans, seque totum Deo committens, futurum rei eventum præstolabatur. Jam enim percrebuerat rumor ingressum tyrannum per Auream portam, omnemque senatum ad sacras præcursoris ædes, Studii opera a fundamentis exstructas, obviam processisse, ac supinis manibus plausu faustisque ominibus in urbem excipere ac deducere. Cum autem ad palatium jam appropinquaret, eique coram divina **19** Dei Verbi propter nos facti hominis imagine, ad locum quem Chalcem vocant, vota reddituro tantisper consistendum esset, quod puncei coloris brevem quamdam vestem militari more discinctam gestaret (aquilam vocant, sive mare, qui in his elegantiam colunt), eam mox exuit; quam ipsam in manus acceptam Michael ex linguæ vitio Balbi cognomen adeptus, Leonis tunc præfectum stabuli agens, illico induit. Fuit hoc multis ominis loco, fore ut Michael imperio regendo Leoni successor esset. Ubi autem ad Scyla venerunt (locus est sic dictus in ingressu palatii), sequens a tergo idem Michael dum incautius graditur ac celerius præeuntis vestigia premit, summis pedibus ac articulis imperatoriæ vestis oram calcavit, ita ut ipse Leo senserit audaciorisque aliquid facinoris ab eo exspectandum ominatus sit; quod et postea accidit.

10. Tunc Michael Leone ingresso, una cum liberis

A μονικῆς, καθάπερ ἐπὶ Ἰὼβ, εἰς γνῶσιν μὲν καὶ διάκρισιν τῶν εὐσεβῶν, ἀλλοτρίωσιν δὲ καὶ ἀποποίησιν τῶν κακῶν.

θʹ. Οὔπω γὰρ πέρας ἔσχον οἱ λόγοι, καὶ φήμη προθέουσα τὴν τοῦ τυράννου ἐμήνυεν ἀναγόρευσιν. Προσπεσούσης δὲ ταύτης, ἡ μὲν πόλις πρὸς τοιοῦτον ἄγγελμα μικροῦ δεῖν ἔκφρων γενομένη μόλις ἑαυτὴν συνεῖχεν, τοὺς ἐμφυλίους κατοῤῥωδοῦσα πολέμους, ἐξ οὗ πολλάκις αὔτανδροι πόλεις κατεβαπτίσθησαν· ὁ δ᾽ αὐτοκράτωρ ἐξεπλήγη μὲν τὴν ψυχήν, οὐκ ἐταράχθη δὲ τὴν γνώμην, [P. 12] ἀλλ᾽ ἀχαριστίαν αὐτοῦ μόνον κατεγνωκώς, ἠρέμα πως ὑποψιθυρίσας ὡς καλὸν τῷ θείῳ θελήματι ἕπεσθαι, ἀφῄρει τῆς πόλεως τὸ περιθαμβὲς καὶ ταραχῶδες, ἅπαντας προ-
B τρεψάμενος χωρῆσαι τούτου πρὸς ἀπαντήν, ἵνα μένουσαν σώζῃ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἐμφυλίου αἵματος ἄχραντόν τε καὶ καθαράν. Ἵστασθαι δέ τινων πρὸς τὰ δεινὰ καὶ πρὸς τὸν διὰ μάχης ἀγῶνα παρακελευομένων χωρεῖν, καὶ μένειν αὐτῶν ὑπισχνουμένων βεβαίων ὑπὲρ βασιλέως πράου τε καὶ πιστοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἀποδεχομένης τοῦτο τῆς γαμετῆς Προκοπίας καὶ Μανουὴλ τινος τῶν ἐξ Ἀμαληκιτῶν πρωτοστράτορος τηνικαῦτα τυγχάνοντος, οὐκ ἔφη χρῄζειν τὴν βασιλείαν αἵμασι [19] καταῤῥεομένην ἀδελφικοῖς. Ὅθεν καί τινι τῶν πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ γνησίων παράσημά τινα δοὺς τῆς βασιλείας φοιτᾶν ἐκεῖσε ἐξεβιάσατο. Ἐφ᾽ οἷς καὶ δεινοπαθήσασα καὶ οἷον ἐκβακχευθεῖσα ἡ τούτου δὴ γαμετὴ δεινὸν λέγε-
C ται ἀνακραγεῖν, εἰ Βάρκα (οὕτω δὴ τὸ τοῦ Λέοντος καλέσασα γύναιον) τῇ κεφαλῇ ἐπίθοιτο τὸ μοδίολον. Ὁ δὲ στεῤῥοῖς λόγοις ταύτην ἐπιῤῥαπίσας, καὶ ὅλον δὴ ἀναθεὶς ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, ἐκαραδόκει τὰ μέλλοντα. Ἄρτι γοῦν κατηγγέλλετο τὸν τύραννον εἰσιέναι διὰ πύλης τῆς χρυσηλάτου, καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος κατὰ τὸν θεῖον τοῦ Προδρόμου νεών, ὃν ὁ Στούδιος ἐκ βάθρων ἀνήγειρεν, ἀπήντα καὶ ὑπτίαις ἐδέχετο ταῖς χερσί, προπέμπουσά τε καὶ ἐκθειάζουσα. Ὡς δὲ τοῖς βασιλείοις ἤγγιζε καὶ κατὰ πρόσωπον δὴ τῆς θείας εἰκόνος τοῦ δι᾽ ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ Λόγου, κατὰ τὸν οὕτω κατονομαζόμενον τόπον Χαλκῆν, ἔμελλε στῆναι τὰς εὐχὰς ἀποδώσων, ἐπεί τι φοινικοβαφὲς θοιμάτιον κατά τι στρατιωτικὸν ἔθος ἄζωστον ἐπημφίετο (ἀετὸν τοῦτο καλοῦσιν ἢ θάλασσαν
D οἱ περὶ ταῦτα κομψοί), τοῦτο μὲν αὐτίκα ἀπαμφιέννυται, καὶ Μιχαὴλ ὁ τὴν γλῶτταν φέρων παράσημον, ἐπιμελητὴς τῶν τοῦ Λέοντος ἵππων τηνικαῦτα τυγχάνων, ἐπὶ χεῖρας λαβὼν αὐθωρὸν ἐπαμπίσχεται. Ἔδοξεν οὖν τοῦτο τοῖς πολλοῖς οἰωνὸς ἐξ ἐκείνου δεύτερον τῆς βασιλείας τυχεῖν. Ὡς δὲ κατὰ τὰ Σκῦλα [20] ἐγένοντο, οὕτω δή τινα τόπον κατὰ τὰς βασιλείους εἰσόδους λεγόμενον, ἀκρατῶς πως ἐπιῤῥέων καὶ κατ᾽ ἴχνος θέων αὐτοῦ τὸ πρὸς τῇ πέζῃ λῆγον τοῦ ἱματίου ἄκροις ἐπέβη ποσίν, ὡς καὶ αὐτὸν αἰσθάνεσθαι τὸν Λέοντα καί τινα παράβολον κίνησιν ἐξ αὐτοῦ προσδοκᾶν. Τοῦτο μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο.

ιʹ. Τότε δὲ τοῦ Λέοντος ἐπιφανέντος, Μιχαὴλ ἅμα

VARIÆ LECTIONES.

[19] ἰδεῖν αἵμασι? [20] τὴν Σκύλα P: cf. 4 19.

παισί τε καὶ γυναιξὶ τὴν κόμην ἀποθέμενοι πρὸς τὸ A τοῦ Θεοῦ τεμένισμα [21], [P. 13] ὃ Φάρος κατονομάζεται ἀπὸ τοῦ φῶς ἀνάπτειν πᾶσι καὶ κατὰ τὰς νύκτας χειραγωγεῖν ἐπὶ καταγωγάς τινας ἀσφαλεῖς, ἀντίμιμον τοῦ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὄντα τε καὶ λεγόμενον, τὴν αὐτοῦ εὐμένειαν χωρεῖ ἐκκαλούμενος.

Ὁ δὲ συλῆσαι μὲν ἐκ Θεοῦ καὶ ἔρημον θεῖναι ψυχῆς οὐκ ἐν καλῷ θέμενος, ἐκεῖνον μὲν ἐν τῇ Πλάτῃ [22] νήσῳ ὑπερόριον θεὶς ἡσυχάζειν ἐπέτρεψεν, χρυσόν τινα κατ' ἔτος ἐπιχορηγῶν, ἔνθεν καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα λαβόντα καὶ Ἀθανάσιον μετονομασθέντα ἐπιβιῶναί φασιν ἔτη δύο καὶ τριάκοντα. Συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ Εὐστράτιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ ἀποκαρεὶς καὶ εὐνουχισθεὶς ὢν ἐτῶν εἴκοσι προστάξει τοῦ Λέοντος, καὶ Νικήτας, ὃς πρότερον μὲν παῖς ὢν τὴν τῶν Ἱκανάτων διεῖπεν ἀρχήν, B ἅτε δὴ φίλιος τοῖς στρατιώταις καὶ ἐν ὑπαίθρῳ διάγουσιν εἶναί τε θέλων καὶ τῶν πολλῶν πραγμάτων ἔμπειρος, τότε δὲ [23] τὴν κόμην καὶ αὐτὸς ἀποθέμενος Ἰγνάτιος ἐκαλεῖτο καὶ τῷ πατρὶ συνεῖναι ἐτύγχανεν τῷ μονήρει βίῳ προσκείμενος. Τὴν δ' αὐτοῦ σύνευνον ἀπεσχοίνισε καὶ ἀπέσπασε καὶ πρὸς τὴν μονὴν τὴν οὕτω λεγομένην Προκοπίας μετέθηκεν, καίτοι γε τοῦτο μὴ γενέσθαι πολλὰ τοῦ Μιχαὴλ ἱκετεύσαντος. Καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ τοῦ βίου ἔξω γενόμενος μηνὶ Ἰανουαρίῳ ια', ἔτει ,ςτβ', τὸν χοῦν ἀποθέμενος ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἐκκλησίας ἐτέθαπτο· ὁ Εὐστράτιος δὲ μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν ἔτη ἐπιβιοὺς πέντε [καὶ δέκα [24]] καὶ αὐτὸς ἐκοιμήθη κατὰ τὴν ιε' τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, ἔτους ,ςτζ', ἐν τῷ εὐωνύμῳ μέρει C τῆς ἐκκλησίας πεσών. Ὁ δὲ Ἰγνάτιος ὁ καὶ πρότερον Νικήτας καλούμενος, τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρόεδρος εἶναι λαχών, πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ἐν τῇ μονῇ καλουμένῃ [25] Σατύρου, ἣν ἄρτι ἐκ βάθρων δειμάμενος ἔτυχεν, τὸ ἱερὸν αὐτοῦ σῶμα κατέθηκεν. Αὕτη δὲ ἡ μονὴ καὶ τοῦ Ἀνατέλλοντος κέκληται τρόπῳ τοιῷδε. Ἀλλὰ Σάτυρος μέν, ὅτι ἐκ μικροῦ διαστήματος τῆς τοιαύτης μονῆς ὁ παλαιὸς ὀνομάζεται Σάτυρος, ἐν ᾧ ἦν ἱερὸν παρὰ τῶν Ἑλλήνων οἰκοδομηθὲν τῷ αὐτῷ Σατύρῳ οὗ καθ' ὁμωνυμίαν, διὰ τὸ πλησίον εἶναι τὴν εἰρημένην μονήν, τῷ τοιούτῳ καλεῖται ὀνόματι· ἐξ οὗπερ καὶ ὁ τοῦ [26] Βρύου παλάτια κτίσας Θεόφιλος βασιλεὺς τὴν ὕλην ἀφελόμενος ταῦτα ἐδείματο. Ἀνατέλλων δὲ δι' αἰτίαν τοιαύτην· Κυνηγετοῦντί D ποτε Νικηφόρῳ τῷ βασιλεῖ ἐν οἷς ἀρτίως ἐστὶν ἡ μονὴ μέρεσι, διὰ τὸ ἀλσώδη καὶ δύσβατον [27] εἶναι καὶ πρὸς θήραν ζώων ἐπιτηδείαν, [P. 14] ἐλάφου μεγίστης φανείσης καὶ καταδιωκομένης καὶ χειρωθείσης ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐν ᾧ νῦν τὸ τῆς μονῆς θυσιαστήριον ἵδρυται, εὑρέθη τράπεζα παλαιὰ ὑπὸ κίονος βασταζομένη, γράφουσα οὕτως· *Τοῦτό ἐστι τὸ θυσιαστήριον τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ τοῦ ἀνατέλλοντος, ὅπερ ἐνεθρόνισεν ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας*. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐ τότε, χρόνου δὲ παρεληλυθότος πολλοῦ ὕστερον.

A atque uxore, detonsa coma ad Dei delubrum secedunt, quod Pharum vocant ea ratione, quod cunctis lucem accendat noctuque ad certas quasdam stationes deducat, Phari illius in Ægypto celebris nomen imitans officiumque præstans, Leonis illic exoraturus clementiam. Ille porro haud ex honesti ratione ratus religionem loci violare aut in eo supplicibus necem inferre, illum quidem in insulam Platen relegans privatum illic agere jussit, auri summam quotannis in ejus sumptus subministrans; ubi et monachi **20** assumpto habitu atque Athanasii indito nomine ad annos duos supra triginta vixisse fertur. Erat cum eo et Eustratius ejus filius, qui ipse Leonis jussu detonsus ac virilibus orbatus est, ætatis annum vigesimum agens. Nicetas quoque, qui prius adolesB cens Icanatorum præfecturam gesserat, quippe qui hoc ageret ut militum inque subdialibus stativa habentium gratiam iniret multaque rerum peritia polleret, ipse quoque tunc coma posita Ignatii nomen accepit, versansque cum patre monachi vitam una instituit. Uxorem vero ab illo abjunctam atque avulsam in monasterium quod Procopiæ vocant transtulit, quanquam Michael hoc enixe amoliente ac deprecante. Ac Michael quidem in vivis esse desiit undecimo Januarii, mundi anno 6032, depositaque mortalitate in eadem insula, ad cornu dextrum ecclesiæ, sepultus est. Eustratius vero cum a morte patris annos quinque vixisset, dormiit et ipse ad quintumdecimum mensis Januarii, anni 6037, C in sinistra ecclesiæ parte conditus. Ignatius denique, qui et prius Nicetas vocatus est, Ecclesiæ Cpolitanæ præsul effectus, multis post annis in monasterio quod Satyri vocant, quod et ipse paulo ante a fundamentis condiderat, sacrum corpus suum deposuit. Hoc porro monasterium etiam Orientis nomen in eum modum sortitum **21** est. Verum Satyri quidem fuit appellatum, quod haud procul ab eo monasterio vetus Satyrus diceretur, ubi Græcanica superstitione eidem Satyro fanum exstructum erat, ex ejus vicinia hæc ipsa appellatio monasterio hæserat; ex ejus porro ruinis Theophilus imperator ablata materie regias ædes exstruxit, quas vocant Brya. Ut autem Oriens vocaretur, ejusmodi causa accidit. Veniente aliquando Nicephoro imperatore ad eas partes ubi D jam monasterium conditum est, eo quod locus dumosus esset et impervius silvestriumque animalium venationi idoneus, cum apparuisset prægrandis cervus, infestisque canibus eo ipso loco in quo nunc monasterii sacrarium erectum est captus esset, inventa est vetus mensa, quam columna fulciebat, hocce titulo: *Hoc est altare Michaelis cœlestis militiæ principis, quod Andreas apostolus posuit*. Verum hæc non tunc gesta sunt, sed ubi postea longum tempus effluxerat.

VARIÆ LECTIONES.

[21] Cedrenus : τὸν τῆς Θεοτόκου ναόν. [22] Cedrenus Πρώτην. [23] δὴ P. [24] καὶ δέκα] videntur redundare. margo P. [25] ἐν τῇ μονῇ τῇ κ.? [26] ὁ τὰ τοῦ? cf. 61. [27] δύσβατα et ἐπιτήδεια?

11. Interim revocanda ad institutum oratio est, ac quærendum quid velut ex condicto ambos induxerit, tum nempe Michaelem ut nihil operæ asserendo sibi imperio hostique obuitendo posuerit, cum nec formicæ, ut adagio fertur, ira desit; tum vero Leonem ut sic audacter illud invaderet. Hanc enim ego verissimam disciplinam et ad politicas actiones exercitationem dixerim, evidentissimam rei cujusque causam, neque hanc solum, sed quæ occulta sit, compertam habere; qua **22** qui careat ac nudatus sit historiarum liber, haud scio an frugis aliquid lectoribus allaturus sit. Erat Michaeli imperatori vicina quædam ancillula. Hæc certis quibusdam temporum intervallis furore acta ac spiritu afflata vaticinabatur futuraque edicebat. Cui ad littus cui Bucoleoni nomen sæpius venienti, inde contenta inclamabat voce: *Descende inde, Michael, descende; ac alienis cede*, has scilicet in eum voces intendens. Hoc ita sæpius factitatum sic percrebuit ut nec sponte surdos unisque studentes vitæ deliciis lateret. Sero ergo tandem ad ipsas imperatoris aures, sinistri aliquid rumoris ejus animo ingerens, ea res pervenit. Mox ille (lubens enim quisque animi dolorem amicis detegit) Theodoto cuidam Melisseno, cognomento Cassiteræ, quo vere amico uti videretur, quos fama jactaret sermones cummunicat. Is porro singulare quid vereque tutum præstandum monet; nempe, quo tempore puella furore corripietur, solerti ex illa indagine inquirendum quænam futuri imperatoris familia nomenque ac corporis figura sit. Placuit consilium; mulierque spiritu Pythonico afflata nulla mora sic percontanti respondet: *Cum ad arcem*, inquit, *tali tempore veneris, duo quidam ingressuri sunt: unius nomen Leo, qui mulo vehatur, alterius alia nuncupatio: is porro est qui imperio potietur.* Hæc itaque sceleratissimus **23** ille imperatori audisse dejerat: nec rerum quæ gestæ erant quidquam loquitur, sed nugas, ac quibus nihil inesset sani, mulieris sermones vocat. Haud enimvero ipse nugarum loco habuit aut temere fusas voces existimavit. Abit enim statim, ac sicut audierat in D. Pauli delubro pupillis alendis destinato virum offendens, collatoque sermone ac data acceptaque fide, bonoque et fidenti animo esse illum jubens, divinam sibi in secreto detectam vocem dixit, quæ illum imperatorem fore clare denuntiaret. Hæc ergo secretius et ad aurem dicta, veluque secundi colores (uti fere in pictura fit) prioribus umbris majori expressione adjecti (iis scilicet quæ Philomelii monachus primum vaticinatus erat), sic afficiunt ut non inani jam specie exilique quadam repræsentatione ac simulacro imperium videret, sed nudum ac velut clare eo potius esset. Ea igitur res prope emortuam ac velut elanguidam Leonis spei flammam novis ardoribus accendit, altaque mœstitudinis abysso Michaelem mersit, atque illius quidem animi robur erexit, hujus vero graviter concussit.

A ια'. Ἐπανακτέον δὲ τὸν λόγον, καὶ τὴν αἰτίαν ζητητέον τὴν οὕτως ὡς ἐξ ὁμολόγου πείσασαν ἀμφοτέρους, τὸν μὲν Μιχαὴλ μηδ' ὅλως ὑπὲρ τῆς βασιλείας ἀντισχεῖν (ἔνεστι γάρ, ὡς ἡ παροιμία, κἂν μύρμηκι χολή), τὸν Λέοντα δὲ θαῤῥούντως ἐπιβῆναι καὶ κατατολμῆσαι αὐτῆς. Καὶ γὰρ ταύτην μόνην εἴποιμι ἂν ἐγὼ εἶναι ἀληθινωτάτην παιδείαν τε καὶ γυμνασίαν πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις, τὴν ἐναργεστάτην αἰτίαν καὶ τὸ μὴ τήνδε ἀλλὰ τήνδε, ἐπικεκαλυμμένην καταφοράν, ἧς πᾶσα δὴ βίβλος ἱστορικὴ στερουμένη καὶ ἀπογυμνουμένη οὐκ οἶδ' εἴ τινα ὄνησιν παράσχοι τοῖς ἐντυγχάνουσιν. Ὑπῆρχε δὲ [28] Μιχαὴλ θεραπαινίδιόν τι πρόσοικον, ὃ κατά τινας ἐκβακχευόμενόν τε καὶ ἐνεργούμενον περιόδους ἀπεφοίβαζέ τε καὶ ἐμαντεύετο, καὶ πρὸς τῷ τοῦ Βουκολέοντος αἰγιαλῷ B προσφοιτῶν, *Κατάβηθι ἐκεῖθεν, κατάβηθι*, γεγωνότερον, *ὦ Μιχαήλ*, ἐπεβόα, *καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀφίστασο*, πρὸς αὐτὸν δὴ τοῦτον ἀποῤῥιπτοῦσα φωνάς. Οὐκ ἔλαθε γοῦν τοῦτο πολλάκις γενόμενον οὐδὲ τοὺς ἐθελοκωφεῖν ἐθέλοντας καὶ τὸν βίον παραπέμπειν εὐφρόσυνον, ἀλλ' ἔφθασεν ὀψὲ γοῦν εἰς τὰς βασιλικὰς ἀκοάς, θροῦν καὶ λαλιάν τινα οὐκ εὔελπιν ἐμποιοῦν. Καὶ ὃς (φιλεῖ γὰρ ἕκαστος τὸ λυποῦν ἐκπομπεύειν τοῖς φιλουμένοις) Θεοδότῳ τινὶ τῷ κατὰ τὸν Μελισσηνὸν γνησίῳ δοκοῦντι, ᾧ ἐπώνυμον ὁ Κασσιτερᾶς, τὰ τῶν λόγων ἀνεκοινοῦτο, καί τινα βουλὴν ἐξανύεσθαι ἐσυμβούλευεν αἰσίαν ὄντως καὶ ἀσφαλῆ. Ἡ δὲ ἦν τοῦ κατὰ τὸν καιρὸν ὅτε δὴ φοιβόληπτον γένηται τὸ κοράσιον, ἀκριβολογῆσαι τρόπῳ C παντὶ τίς τε εἴη οἰκία τοῦ βασιλεύσοντος, καὶ κλῆσιν ἥντινα φέρει, καὶ ὁποῖος τούτου ὁ χαρακτήρ. Ἐδόκει ταῦτα ποιεῖν, καὶ ἡ ἐνεργουμένη πνεύματι Πύθωνος οὐδὲν ὑποστειλαμένη, *Κατὰ τὴν ἀκρόπολιν*, φησί, *γενομένῳ σοι κατὰ τὸν δεῖνα καιρὸν δύο τινὲς ἄνθρωποι εἰσελεύσονται· Λέων ὄνομα τῷ ἐνὶ ἐποχουμένῳ ἡμιόνῳ, θατέρῳ δὲ ἕτερον· οὗτος δὲ τῆς βασιλείας κατευμοιρήσειεν*. Ταῦτα γοῦν ἐκεῖνος ὁ θεομισὴς ἀνὴρ ἐξόμνυταί τε πρὸς τὸν βασιλέα καὶ λέγει τῶν γενομένων οὐδέν, λῆρον δὲ τοὺς λόγους ἀποκαλεῖ καὶ μηδὲν ἔχοντας ὑγιές. Ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ λῆροι ἢ ἔμετος ἄλλως· ἄπεισι γὰρ εὐθύς, καὶ τὸν ἄνδρα [P. 15] ὡς ἀκηκόει, καταλαβὼν ἐν τῷ τοῦ θείου Παύλου σηκῷ τῷ ὀρφανοὺς τρέφειν λαχόντι, συνεδριάσας καὶ ὁμολογίαις κατεμπεδώσας καὶ ὀχυρώσας D καὶ θαῤῥεῖν καὶ χαίρειν παρακελευσάμενος, ἐκ θείας φωνῆς ἔλεγεν διδαχθῆναί με ἀποῤῥήτως τὰ μέλλοντα, τήν σε βασιλέα διαπρυσίως κηρύττουσαν. Ταῦτα γοῦν ὑπολαληθέντα καὶ οἷον δεύτερά τινα χρώματα ὡς ἐν ζωγραφίᾳ ταῖς προτέραις ἐμμορφωθέντα σκιαῖς (ἐκείνας λέγω πρώτας τὰς [29] ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸ Φιλομήλιον μοναχοῦ ἐκφανθείσας) οὐκέτι ἐν εἰδώλῳ καὶ ἐμφάσει τινὶ ἐμποιεῖ τὴν βασιλείαν ὁρᾶν, γυμνὴν δὲ καὶ οἷον ἐν ἐκβάσει σαφῶς. Τοῦτο οὖν τήν τε ἤδη κατηθαλωμένην τοῦ Λέοντος καὶ οἷον ἀπομαρανθεῖσαν φλόγα τῆς ἐλπίδος ὑποτύφεσθαι ἐποίησεν καὶ τὸν Μιχαὴλ ἐν ἀβύσσῳ ἀθυμίας καταδῦναι πολλῇ, καὶ τοῦ μὲν τῆς ψυχῆς πύργον ἀνέστησεν, τοῦ δὲ ἐγκατέσει-

VARIÆ LECTIONES.

[28] δὲ] δὲ τῷ? [29] τὰς om. P.

σεν. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον τὸ γύναιον, ἀλλὰ δὴ ὁ πιστευθεὶς καὶ ἐξαπατήσας τῷ ὄντι Κασσιτερᾶς. Ἀλλ' αὖθις ἐπὶ τὴν ἱστορίαν ἰτέον.

Ὡς δ' οὖν τὴν αὐτοκράτορα εἰλήφει ὁ Λέων ἀρχὴν, ἀναῤῥηθεὶς δημοσίᾳ κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα τῆς ς' ἰνδικτιῶνος, Μιχαὴλ μὲν τὸν τὴν γλῶτταν ὑποσυρίζοντα τῇ τῶν πατρικίων ἐγκαταλέγει τιμῇ, τὸν υἱὸν αὐτοῦ πρότερον ἐκ τοῦ θείου λουτροῦ υἱοποιησάμενος, Θωμᾶν δὲ τὸν ἑαυτοῦ διαφερόντως ὁμήλικα καὶ συμπαίστορα τῶν φοιδεράτων τουρμάρχην ἐγκαθιστᾷ. Καὶ Μανουὴλ δὲ τὸν Μιχαὴλ πρωτοστράτορα πατρικίοις ἐγκαταλέξας καὶ στρατηγὸν τιμήσας τῶν Ἀρμενίων, *Οὐκ ἔδει σε*, ἔφη, *πρὸς τὸν κατ' ἐμοῦ ὁπλίζεσθαι πόλεμον, σύμβουλον τοῦ βασιλέως καὶ τῆς Προκοπίας γενόμενον*. Καὶ ὃς εὖ μάλιστα παῤῥησιαζόμενος, *Ἀλλ' οὐδὲ σὲ ἔδει*, ἀντέφησεν, *κατὰ τοῦ εὐεργέτου, ἔτι δὲ καὶ συντέκνου σου, χεῖρα ἀντᾶραι*. Τότε μὲν οὖν τούτοις κατεσιγάσθη, τὴν τοῦ ἀνδρὸς αἰδεσθεὶς ἀρετήν.

ιγ'. Ὡς δὲ τὸν τῶν Βουλγάρων ἄρχοντα τῇ προτεραίᾳ νίκῃ φρονηματιζόμενον διακήκοεν, καὶ αὖθις δῃοῦντα μὲν τὴν γείτονα γῆν, κείροντα δὲ καὶ ληηλατοῦντα τοὺς ἀγροὺς καὶ πολλὰ μὲν σώματα, πολλὰ δὲ βοσκήματα καθαρπάζοντα, οἰκήσεις δ' ἑτέρωθεν κατεμπιπρῶντα καὶ ὅλως ὄντα ἀφόρητον, πρῶτον μὲν δεῖν ᾠήθη διὰ πρεσβείας εἰρήνης ἀναμνῆσαι αὐτὸν, ὡς δ' οὐκ ἔπεισεν, τὰ τῶν τειχῶν διεῤῥυηκότα δι' ἑαυτοῦ ἀνοικοδομησάμενος ἐξεβοήθει διὰ ταχέων, καὶ γενόμενος ἐν Μεσημβρίᾳ τῇ πόλει τοιούτῳ τινὶ διεχρήσατο στρατηγήματι. Ἡμέρας ἱκανὰς ἔν τινι [P. 16] τόπῳ ἐπιταφρώσας ἑαυτόν τε καὶ τὸν στρατὸν ἐκαθέζετο ἑκάστοτε σιτιζόμενος ἀπὸ τῆς ἡμετέρας καὶ λειπόμενος τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τρυφὴν, οὐδενός. Ἐπεὶ δὲ τοὺς παρακειμένους καὶ κατ' αὐτοῦ καθωπλισμένους Βουλγάρους ἐν στενότητι εἶναι τῶν ἀναγκαίων ἀκήκοεν, τοῦ μὲν οὗ ἐφήδρευε τόπου νύκτωρ ἀπάνεισι μετὰ στρατιωτῶν ἱκανῶν καὶ ῥώμῃ τε καὶ καρτερίᾳ γεγυμνασμένων, ἑνὶ μόνῳ τὴν ἑαυτοῦ παραγυμνώσας γνώμην, καὶ πρὸς λόχον ἐπί τινος βουνοῦ χωρεῖ, σύνθημα τοῦ πολέμου καὶ ὥραν εἰπών. Ὡς δ' ἡμέρα ἀνέλαμπε καὶ ὁ στρατηγὸς [30] ἐγυμνοῦτο τοῦ βασιλεύοντος, φυγῇ χρήσασθαι τοῦτον, τὸν βασιλέα δηλονότι, πάντες καθωμολόγουν, τῶν γεγονότων εἰδότες οὐδέν. Ὅθεν ἀναθαῤῥήσαντες οἱ ἐναντίοι μένειν ἐφ' ἑαυτῶν οὐδ' ὅλως ἐδύναντο, ἀλλὰ καὶ κατεξανίσταντο καὶ ἐπὶ χεῖρας ᾤοντο τὸ στράτευμα ἔχειν. Νυκτὸς οὖν ἐπιγενομένης κάτεισιν ἐκ τοῦ λόχου ὁ Λέων ἀπροσδοκήτοις οὖσι κακῶν, καὶ συμμίξας αὐτοῖς ἀνδράσιν ὅπλων γυμνοῖς καὶ διαλελυμένοις ὕπνῳ τε καὶ θάῤῥει τῆς τοῦ βασιλέως φυγῆς τοσοῦτον ἐνειργάσατο [31] φθόρον καὶ φόνον πάντοθεν ἐκχυθέντων τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὸ σύνθημα ὡς πανδημεὶ αἱρῆσαι τὸ στρατόπεδον καὶ μηδὲ πυρφόρον, τὸ δὴ λεγόμενον, διασωθῆναι. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἡλικίαν ἐκ καταδρομῆς τε καὶ προνομῆς ἀνάρπαστον θεὶς, καὶ τὰ τέκνα τούτων ταῖς πέτραις καὶ τῇ γῇ προσκροτῶν, τὴν ἑαυτοῦ

A Nec solum muliercula, sed et qui fidem meruerat, Cassiteras, ac vere deceperat. Verum iterum nobis resumenda narrationis series est.

12. Rerum itaque summam adeptus Leo ac imperator publice acclamatus, mense Julio, indictione sexta, Michaelem Balbum patricia auget dignitate; cujus etiam prius e sacro fonte filium adoptaverat. **24** Thomam autem, singulariter coætaneum suum ac cum quo juvenis fuerat educatus, fœderatorum tribunum constituit. Manuelem quoque Michaelis protostratorem patriciis adlegit, Armeniorumque duce constituto, *Non te decebat*, inquit, *adversum me arma sumere ac imperatori et Procopiæ consilium præbere*. Ad quem ille summa usus libertate: B *At neque te*, inquit, *decebat adversus eum a quo beneficio affectus esses, ad hæc vero qui et tuus compater exsisteret, manum levare*. Tunc quidem Leo his auditis obmutuit, viri reveritus virtutem.

13. Ubi autem Bulgarorum principem superiori victoria elatum majoresque spiritus ducentem viciniam rursus audivit vastare regionem et agros demetere ac populari multamque tum hominum tum pecorum prædam agere, domosque præterea incendere, ac omnino intolerabilem esse, primum quidem operæ pretium duxit missa legatione officii ac pacis admonere. Ubi autem nihil barbari iras inflexit, diruta mœnium opera sua studioque instaurans, urbis res brevi in tuto posuit; veniensque C Mesembriam stratagemate ejusmodi hostibus illusit. Dies non paucos castris positis altoque vallo ducto, atque aggere pene defossus cum copiis, substitit, annonas quotidie ex Romano solo in promptu habens, cum neque ad delicias ullo commeatu deficeretur. Ubi autem assidentes Bulgaros armisque in eum instructos commeatus penuria laborare audivit, noctu discedens e loco in quo consederat, haud spernenda militum assumpta manu, **25** virorum scilicet fortium et qui laboris patientes essent, cum uno duntaxat communicato consilio, insidiandi causa in montem quemdam contendit. Ubi autem diluxit nec in castris imperator repertus est, fugisse eum cuncti existimarunt, quod nimirum ejus discessionis consilium universos lateret. D Hinc hostes assumptis armis impetum tenere non poterant aut ullo modo suis se finibus continere, sed et aggressione facta in manus se exercitum habere nulloque negotio ejus potituros putabant, cum ecce Leo per noctis silentia e monte descendens in hostes nihil mali subverentes irruit, inermibusque ac somno solutis congressus per existimatam illam imperatoris fugam tantam illorum dedit stragem, Romanis ex condicto undique ingruentibus, ut eorum exercitum omnem profligaverit ac ne ignifer quidem, ut aiunt, sospes evaserit. Sed et incursione facta regionem omnem deprædatus puberes quidem omnes inde abduxit,

VARIÆ LECTIONES.

[30] στρατός. margo Combef. [31] ἐνειργάσαντο P.

parvulis autem ad saxa ac humum allisis Romanam mox ditionem repetiit. Eam ob rem ex eo tempore Leonis collis ei colli nomen inditum est; ac qui illac iter habent Bulgari, caput moventes locum digito ostendunt, nec quidquam acceptæ tunc cladis memoriam oblitterant.

14. Felix ergo ille successus ferociorem longeque audaciorem hominem reddidit, inque eam crudelitatem in qua fuerat educatus impulit. Nulla illi majoris minorisve sceleris distinctio : sed si quis ullius sceleris reus **26** teneretur, una erat sententia, una ultio, cujusvis necessarii membri amputatio inque omnium oculis publica amputati membri suspensio. Hæc sic dira cum in omnes ille designaret, grave in se odium omnium concitavit. Cum enim nativam illam dire effrenem nulloque modo castigatam aut ad lenitatem ac clementiam vergentem feritatem coleret, cognatum genus crudeliter divexans ac contemptui habens, id vero consecutus est ut eum odissent omnes, nemo diligeret.

15. In hunc itaque modum suas ille res disponebat, venitque ei in mentem Philomeliensis monachus, ejusque de se vaticinii munera præstare constituit, missis in antecessum munusculis, quibus gratum animum suum in eum ostenderet, rogans a Deo impetrare ut imperium suum victoriis augeret. Verum ille jam e vivis excesserat, malus autem quidam ac invidus dæmon (nec enim hominem appellavero qui omnia miscuit turbavitque, ac antiqui serpentis more miseri Leonis auribus, hominis scilicet cujus mens omnis imprudens et inconsulta, virus infudit) senis ædiculam illam religionis obtentu occupaverat. Sabbatius illi nomen erat. Hic Leonis ipsum nuntium conviciorum plaustro onerare, nec secum ipse, sed coram in facie in imperatorem maledicta jactare. Rogavit nihilominus semoto omni timore denuntiare breve fore Leonis imperium, qui idolis (o linguam exsecrabilem!) animum adhiberet, inque **27** pardalis et Bacchæ Taraxiique numinibus (sic nimirum imperatricem Irenem sanctumque Tarasium in causa divinarum imaginum linguæ petulantia vocans) spem collocaret. At Leo, verum dæmonum idolum, inscitiæ mancipium, homo umbra elinguior, cum hæc spernere debuisset, sin autem, ad eum qui Ecclesiæ clavum regebat referre eique exponere, necnon synodum de rebus magnis magnifice scrutando cogere, non hominibus qui nihil sani saperent, quique non ejus commodis, sed suis ipsorum lucris studerent suasque cum primis res curarent, (proh amicitiam dolo compositam!) amico Cassiteræ communicat, refertque quæ ex nuntio verba acceperat. Porro ille malum malo furoremque furore non leniens, sed excitans, virum alium, qui ejusdem erga sacras imagines sententiæ esset ac in Mauriani porticu habitaret, ei indicat, immensa

A κατέλαβεν ἐν τάχει. Ὅθεν ἔκτοτε ἐκεῖνος ὁ βουνὸς Λέοντος ἐπωνομάσθη· καὶ οἱ ἀεὶ ἐκεῖσε διαβιβαζόμενοι τῶν Βουλγάρων τὴν κεφαλὴν ἐπισείοντες δακτυλοδεικτοῦσι, καὶ λήθην λαμβάνουσι τῶν τότε κακῶν οὐδαμῶς.

ιδʹ. Τοῦτο γοῦν θρασύτερόν πως αὐτὸν καὶ ἰταμώτερον ἐνειργάσατο τὸ προτέρημα, καὶ εἰς τὴν σύντροφον ὠμότητα ἐναπέῤῥαξε. Μικροῦ γὰρ καὶ μείζονος οὐχ ἦν αὐτῷ διαφορὰ ἁμαρτήματος, ἀλλὰ κατὰ πάντων ἐφ' ᾧτινι καταλαμβανομένων μία ψῆφος, τὸ ἀκρωτηριάζεσθαι τῶν ἀναγκαίων μέλος ὁποιονοῦν καὶ πάντων ἐπ' ὄψεσι τίθεσθαι ἐκκρεμές. Ἃ καὶ πᾶσι πεποιηκότων [32] τοῖς ἀνθρώποις ἐνέτικτον μῖσος δὴ τούτου καὶ δεινὴν ἀπέχθειαν· οἷς γὰρ B ἄκρατον τὴν ἐγχώριον θηριωδίαν ἐνήσκησεν, ἀλλ' οὐ κεκολασμένην τινὰ καὶ πρὸς τὸ πραότερον ἀπονεύουσαν, τὴν συγγενίδα φύσιν ἐκφαυλίζων ἀνηλεῶς, μισθὸν τὸ ἔχθος, ἀλλ' οὐ τὴν φιλίαν ἠμπόλησεν.

ιεʹ. Ταῦτ' οὖν ἔπραττεν, καὶ κατὰ νοῦν λαμβάνει τὸν ἐπὶ τῷ Φιλομηλίῳ μονάζοντα, καὶ ἀμείβεσθαί οἱ δοκεῖ τῆς προῤῥήσεως [P. 17] εὐχαριστήριά τινα προπέμπων [33] αὐτῷ, τὰς τοῦ κράτους νίκας δῆθεν αἰτῶν. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἤδη φθάσας ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, πονηρὸς δέ τις δαίμων καὶ βάσκανος (οὐ γὰρ ἄνθρωπον τοῦτον καλέσαιμι τὸν πάντα συγχέαντα καὶ ταράξαντα καὶ κατὰ τὸν παλαιὸν ὄφιν τὸν ἰὸν τοῖς τοῦ ταλαιπώρου Λέοντος ὠσὶν ἐγχέαντα [34], ἀνεπίστατον κεκτημένου ὅλον τὸν νοῦν) τῷ τοῦ γέ- C ροντος οἰκίσκῳ ἐν εὐλαβείας προσχήματι ἐγκατέλαβεν. Συμβάτιος οὗτος ἐλέγετο, ὃς τὸν [35] βασιλικὸν ἄγγελον πολλὰ προσονειδίζων, καὶ δύσφημα κατὰ τοῦ βασιλέως εἰς πρόσωπον, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ κόλπον λαλῶν, ἦ μὴν ἐξελιπάρει μηδὲν καθυποστελλόμενον ἐξειπεῖν, ὡς Οὐκ ἔσται σοι τὸ βασιλεύειν ἐπὶ πολὺ εἰδώλοις (ὢ τῆς καταράτου γλώσσης ἐκείνης!) προσανέχοντι καὶ τολμῶντι τοῖς ὑπὸ τῆς παρδοῦς καὶ θυάδος καὶ ταραξίου σεβομένοις, τὴν βασιλεύσασαν Εἰρήνην καὶ τὸν ἐν ἁγίοις Ταράσιον ἀφέτῳ γλώττῃ περὶ τῶν θείων εἰκόνων οὕτως ἀποκαλῶν. Ὁ δὲ Λέων, τὸ ὄντως δαιμόνων εἴδωλον, τὸ τῆς ἀμαθίας ἀνδράποδον, τὸ τῆς σκιᾶς ἀφωνότερον, δέον τούτων κατολιγωρῆσαι, ἢ εἰ [36] μὴ τοῦτο, ἐκπομπεύειν γοῦν καὶ θεατρίζειν ταῦτα D τῷ τὰς τῆς Ἐκκλησίας ἡνίας ἰθύνοντι, καὶ σύνοδον συγκροτῆσαι περὶ μεγάλων μεγάλως ἀνερευνῶν [37], ἀλλ' οὐκ ἀνδράσι μηδὲν ὑγιὲς φρονοῦσι, μηδὲ τὰ ἑαυτοῦ (φεῦ τῆς μετὰ δόλου φιλίας!), ἀλλὰ τὰ οἰκεῖα προμηθουμένων καὶ προδιοικουμένων, τῷ φιλουμένῳ ἀνακοινοῦται Κασσιτερᾷ, καὶ τὰ ἀπεσταλμένα ἄγει τούτῳ εἰς φῶς. Ὁ δὲ κακῷ τὸ κακὸν καὶ λύσσῃ λύσσαν οὐ θεραπεύων, ἀλλ' ἐπεγείρων, ἕτερόν τινα τῇ ὁμοίᾳ δόξῃ περὶ τῶν θείων εἰκόνων ἐνισχημένον κατὰ τοῦ [38] Μαυριανοῦ ἔμβολον ἐνσκηνοῦντα ὑπαγνωρίζει, ἀπέραντά τινα καὶ μετέωρα λεσχηνεύων καὶ ὑπεράγγελον τοῦτον εἶναι διαβεβαιούμε-

VARIÆ LECTIONES.

[32] f. πεποιημένα. margo Combef. [33] προσπέμπων?. [34] ἐκχέαντα P. [35] τὸν] καὶ P. [36] εἰ om. P. [37] ἀνερευνῶσαν ? an ἀνερευνῶντα ? [38] τοῦ] τὸ ?

νος· *Τούτῳ οὖν, ὦ βασιλεῦ, χρῶ περὶ τῶν τοιούτων μυσταγωγῷ· καὶ ὃ ἂν εἴποι σοι ποιῶν οὐχ A ἁμαρτήσεις τοῦ δέοντος.*

ις'. Ὡς οὖν ἐπεράνατο τὰ τῆς συμβουλῆς, μεταθέειν ἔγνω πρὸς τὸν μονάζοντα, καὶ τοῦτον κατανπλήσας ταῖς φλυαρίαις προσέθηκεν, ὡς Κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα, ἰδιώτου σχῆμα ἀναλαβόμενον, αὐτὸν ἐνταῦθα βασιλέα ἀγάγω σοι, περί τε πίστεως καὶ ἄλλων οὐκ εὐκαταφρονήτων πραγμάτων συμβουλευόμενον. Τοῦτον οὖν ἔτη δύο καὶ ἑβδομήκοντα τὴν βασιλείαν κατευθυνεῖν καθυπισχνοῦ, καὶ τρισκαιδέκατον ἀρίθμει τῶν ἀποστόλων, καὶ παῖδας παίδων ἐπὶ θρόνου τῆς βασιλείας ἰδεῖν, εἴ γε Λέοντος ἐξ Ἰσαυρίας συστοιχεῖ πως τῷ δόγματι. Μὴ ὑπισχνουμένου δὲ, ἀλλ' ἀπαναινομένου, τὴν ἐξώλειαν καὶ ἀπώλειαν καὶ κρημνοὺς καὶ βάραθρα ἠπειλῆσθαι B τούτῳ ἐπόμνυε ἐκ Θεοῦ. [P. 18] Ταῦτ' οὖν ἐκ σκαιωρίας καὶ γνώμης πονηρᾶς ἀναδιδάξας, τὸν βασιλέα ἦγεν κατὰ τὸν δηλωθέντα καιρόν· καὶ ἐπείπερ εἰσῄεσαν μετὰ τοῦ Θεοδότου καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀπήρχοντο, *Οὐ χρή σε*, ἔφη ὁ μοναχὸς, *τὴν ἁλουργίδα καταλιμπάνοντα, ὦ βασιλεῦ, ἰδιώτου σχῆμα ἀλλάσσεσθαι καὶ τρώγειν γνώμας οὕτω τὰς τῶν πολλῶν*. Καὶ ὃς ἐκπαθὴς ἅμα καὶ παραπλὴξ τῷ ῥήματι τούτῳ γενόμενος, καὶ ἄλλως οἰηθεὶς ἐκ θείας εἶναι προγνώσεως, ὡς σκιὰ τῷ ἀνδριάντι εἵπετο ἀληθῶς, καὶ ὅλως ἤρτητο καὶ ἐκρέματο ἐξ ὤτων ὥσπερ τι κεραμοῦν ἀγγεῖον τοῖς λόγοις τοῦ μοναχοῦ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἴρηται καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν διὰ μέτρου ποιήσεως.

ιζ'. Αὐτίκα γοῦν τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀναγορεύει καθαίρεσιν, καὶ τὸν πατριάρχην (Νικηφόρος C δὲ οὗτος ἦν) γραφῇ αὐτοχείρῳ ἠξίου τοῦτο [39] συγκατατίθεσθαι, εἴ γε μὴ μέλλοι ὑπερορίαν καταψηφίζεσθαι. Ὁ δὲ καὶ ἄλλοθεν τεκμηράμενος τὴν τοῦ τυράννου πρὸς τὸ Θεῖον ἀπέχθειαν, ἄγεσθαι μᾶλλον ἢ συνεῖναι τοιούτῳ κρίνας ἀπήγετο πρὸς τὴν καταψηφισθεῖσαν ὁμολογίαν· καὶ Θεόδοτος ὁ Κασσιτερᾶς τὸν τῆς ἱεραρχίας θρόνον ἆθλον ἐλάμβανε κατὰ τὸν τοῦ θείου Πάσχα καιρόν. Ἄξιον δὲ μηδὲ τὸ τεκμήριον παραδραμεῖν. Ὁ μὲν γὰρ Νικηφόρος, ἅτε τῆς ἱερωσύνης προϊστάμενος, ἐζήτει τὴν διὰ τοῦ ἱεροῦ συμβόλου πρὸς τὴν θείαν πίστιν συγκατάθεσιν· ὁ δὲ οὐκ ἔφη νῦν τοῦτο ποιήσειν, ὑπερθέσθαι δὲ μέχρις ἂν ἡ τῆς βασιλείας αὐτῷ τελείως ἀνάῤῥησις γένηται, δηλούσης τῆς ἀναβολῆς ὡς καὶ αὐτοῦ γε προενισχημένου τῇ τῆς αἱρέσεως μανίᾳ ἐκ γενετῆς. D

ιη'. Ἕτερον δὲ τοῦ λεχθέντος σαφέστερον· ὡς γὰρ ἄρτι τὸ πρῶτον ἀνηγορευμένος ἐδεῖτο τοῦ διαδήματος, καὶ τοῦτο ἔδει τὸν ἀρχιερέα τῇ καταπτύστῳ ἐπιθεῖναι κεφαλῇ, προσήγγισεν δὲ ταύτῃ καὶ κατεπαφώμενος οὐ τριχῶν, ὅπερ ἐδόκει, μαλακῶν, ἀκανθῶν δὲ καὶ τριβόλων, ὅπερ τῇ ἀληθείᾳ ἐνῆν, ἐν αἰσθήσει ἐγένετο, ἀκίσιν οἷον κατακεντούμενος καὶ τὴν χεῖρα ὀδύναις περιπειρόμενος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν

quædam et excelsa in ejus laudem deblaterans, A atque ejus majorem angelo præstantiam affirmans: *Hoc igitur, imperator, qui in rebus istiusmodi instruat atque edoceat; utere; nec si quid illo doctore egeris, ab honesto et eo quod officii est quidquam aberraveris.*

16. Vixdum datum consilium erat, cum ad monachum properare operæ pretium duxit; nugisque hominem exsaturans adjecit sequenti nocte se ei imperatorem adducturum privato habitu, qui de fide aliisque rebus haud spernendis eum sit consulturus. Fac ergo illi polliceare annos duos supra septuaginta **28** imperium recturum, numeraque tertium decimum apostolum. Vaticinare ei fore ut videat super regni solium filios filiorum, si modo Leonis Isaurici edictum sequi in animum induxerit: sin nolit polliceri, sed rem se præstiturum abnuat, obtestare stragem illi, interitum, præcipitia, barathra B a Deo imminere. Hæc scelerato animo mentisque pravitate docto monacho, qua hora convenerant, imperatorem adducit. Cumque ingressi una cum Theodoto arcana aggressi essent: *Non decebat,* inquit monachus, *communi te veste purpuram commutare ac sic vulgi animis illudere.* Ille audito hoc verbo vehementer affectus menteque attonitus, ac cum alias ex divina eum præscientia loqui existimaret, plane velut umbra statuam sequitur, totusque ex monachi verbis, haud secus ac ex ansulis vasculum, sic ille pendet; ut et ante nos quidam versibus luserunt.

17. Statim ergo abolendas venerabiles imagines C edicto sanxit, jubetque Nicephoro patriarchæ ut scripta sua manu schedula assentiri se profiteatur, exsilio multandus, ni faciat. Is autem, qui et aliunde tyranni in Dei cultum male affectam mentem conjecerat, rapique ad mortem quam cum homine ejus indolis versari satius ducebat, sponte ad constitutum confessori exsilium adduci se patitur. Theodotus interim Cassiteras circa divini Paschæ solemne tempus, navatæ operæ præmium, **29** episcopalem sedem nanciscitur. Operæ pretium vero sit ut nec quod antecessit ejus mentis prætercurramus indicium. Divinus namque Nicephorus, quippe qui sacerdotio præsidebat, divinæ cum fidei assensum præbere symboli professione omnino flagitabat. Ad quem ille non se tunc D facturum, atque interim dilaturum, dum ejus in imperatorem acclamatio perfecte rata firmaque esset, sic nimirum cunctando ea se hæreseos labe olim exque indole laborare ostendens.

18. Est et aliud, eo quod dicebam, perversæ ejus circa fidem mentis clarius indicium. Cum enim tum primum imperator acclamatus necdum diademate potitus esset, atque ipsum devoto capiti sacratissimus antistes impositurus esset, ubi se ad rem accinxit contigitque, non velut molles crines tangere videbatur, sed quod vere erat, spinas se ac tribulos sentire, quibusdam quasi aculeis com-

VARIÆ LECTIONES.

[39] τούτῳ?

punctus ac doloribus manum confixus, existimatur. Verum hæc quidem antea. Tunc vero patriarcha, ejus pœnæ accepta sententia, in exsilium proficiscebatur, quando etiam ferunt, cum navigio procul abduceretur, e maritimo quodam loco eminus beatum Theophanem vidisse, suffitu cereisque se prosequentem ac velut triumphi quadam specie præclara illa confessione deducentem. Cujus ille, ut par est, officium cultumque libenti animo suscipiens, atque precibus Deo commendans, sublatis in altum manibus velut amplexabatur, supremum procul osculum figens. Percontanti vero quidam ex iis qui secum comitabantur, cuinam sic ex animo desiderioque supremum osculum daret, prophetica **30** lingua respondisse, Theophani confessori, monasterii Agri præposito; quod et ita brevi accidit, cum eum deinceps nunquam patriarcha viderit, isque coronam confessionis adeptus sit. Atque hactenus ea quæ sunt divini antistitis.

19. Leo autem hoc velut fausto regiæ gubernationis principio posito, quod Ecclesiæ res eo statu composuerat, ac si quis alius ambitionis studio laborans, rei publicæ curam aggreditur, ubique vesparum more secum ferens stimulum, tum ipse militares exercens numeros, tum multis locis per Thraciam ac Macedoniam curis suis atque labore urbes a fundamentis excitans, atque omnem Romanum orbem cunctasque provincias lustrans, ut et ipsis hostibus terrori esset ac formidini. Hincque adeo, cum e vivis excessisset, dixisse aliquando aiunt sanctum Nicephorum, etsi impium, strenuum tamen rei publicæ curis civitatem amisisse virum. Magistratibus quoque ac prætoribus, non civilibus modo, sed et militaribus, valde formidolosus erat; cumque ipse pecuniarum amore superior esset, præferebat eos cunctis qui omnium maxime a muneribus sese continebant, unumquemque pro eo ac optimus erat, non ut opibus affluebat, honorans. Æqui ac justi tenacissimus videri voluit; nec tamen erat. Cæterum juri dicundo dabat operam, sedensque ipse in Lausiaco plerasque lites finiebat. Sane cum quis aliquando apud eum **31** expostulasset raptam sibi uxorem, quam nimirum illustrium quidam virorum rapuisset, nec præfectus sæpius interpellatus ejus ullam rationem habuisset, illum quidem statim sisti jussum neglectæque reum justitiæ, testium depositione peractum, pœnæ addixit, cessare illum jubens severiusque corripiens, adulterum vero legi tradi præcepit.

20. Verum his ille rei publicæ blandiebatur, ejusque sibi benevolentiam, ut ita dicam, cauponabatur. Ad fidem autem quod spectat ac pietatem valde insaniebat, ut nec Deum nominare e re illi honestumque videretur. Nam cum tricennales cum Hunnis, quos Bulgaros vocant, ineundæ illi essent induciæ pacisque fœdera jurejurando firmanda,

A πρότερον· τότε γοῦν ὁ πατριάρχης ὑπερόριος, τὴν καταχειροτονήσασαν ψῆφον δεξάμενος, ἐπορεύετο, ὅτε δὴ καὶ λέγεται ἐφ' ὁλκάδος αὐτῷ φερομένῳ μακρὰν κατά τινα τόπον παραθαλάττιον πόῤῥωθεν ἰδεῖν Θεοφάνην τὸν μακαρίτην, θυμιάμασί τε καὶ λαμπάσι δεξιούμενον, οἷόν τινα προπομπὴν τῇ καλῇ ἐκείνῃ ὁμολογίᾳ προπέμποντα. Ὃν, ὡς εἰκὸς, ἀποδοχῆς ἀξιώσας καὶ Θεῷ παραδοὺς δι' εὐχῆς, τὰς χεῖρας οἷον ἄρας μεταρσίως περιεβάλετο τοῦτον, [P. 19] πόῤῥωθεν τὸν τελευταῖον ἀποδοὺς ἀσπασμόν. Ἐρομένου δέ τινος τῶν συνεπομένων, ὡς δὴ «Τίν τοῦτον ἀποδίδως εὐκτῶς τε καὶ ἐφετῶς; — Τῷ ὁμολογητῇ» φάναι «Θεοφάνει» προφήτιδι γλώττῃ, «μονῇ προεστῶτι τοῦ Ἀγροῦ.» Ὃ καὶ συνέβη μετ' οὐ πολύ· αὐτός τε γὰρ τοῦτον ἑώρακεν οὐδαμῶς,
B κἀκεῖνος τὸν τῆς ὁμολογίας στέφανον ἀνεδήσατο. Καὶ τὰ μὲν τοῦ ἀρχιερέως οὕτως.

ιθ'. Αὐτὸς δὲ οἷόν τινα τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀρχὴν ἐπιθεὶς [40] δεξιὰν τὸ τὰ τῆς Ἐκκλησίας οὑτωσὶ διοικονομῆσαι, καὶ τὴν φιλοτιμίαν εἴπερ τις νοσῶν, τῶν κοινῶν πραγμάτων ἀντελαμβάνετο, πανταχοῦ τὸ κέντρον κατὰ τοὺς σφῆκας φέρων μεθ' ἑαυτοῦ, τὸν στρατιώτην τε ὄχλον γυμνάζων αὐτὸς, καὶ πόλεις πολλαχοῦ τῶν κατὰ Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν δι' ἑαυτοῦ ἐκ βάθρων ἀνεγείρων, καὶ περιπορευόμενος πανταχοῦ, ὡς φοβερὸς εἶναι καὶ καταπληκτικὸς καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐχθροῖς. Ὑπὲρ ὧν καὶ τὸν ἅγιον Νικη-
C φόρον φασὶν εἰπεῖν ποτε μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀποβίωσιν ὡς εἰ καὶ ἀλάστορα, ἀλλ' οὖν ἐπιμελητὴν τῶν κοινῶν ἡ πόλις ἄνδρα ἀπώλεσεν. Καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς δὲ καὶ ἡγεμονίας, οὐ τὰς πολιτικὰς δὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς στρατηγικὰς, διεπτόητο ἰσχυρῶς· χρημάτων κρείττων [41] αὐτὸς ὢν τοὺς ἀδωροτάτους πάντων προέκρινεν, ἀριστίνδην πάντας, ἀλλ' οὐ κατὰ πλοῦτον τιμῶν. Καὶ δικαιοσύνης μὲν ἐραστὴς λέγεσθαι ἐβούλετο, οὐκ ἐγίνετο δέ· πλὴν ἀντεποιεῖτο ταύτης, καὶ πολλὰς τῶν κρίσεων δι' ἑαυτοῦ ἐξεπέραινε κατὰ τὸ Λαυσιακὸν ἐγκαθήμενος. Καί ποτε δή τινος ἔγκλησιν πρὸς αὐτὸν ποιησαμένου περὶ γυναικὸς ἁρπαγῆς, ὡς τὴν ἑαυτοῦ τις τῶν ἐπιφανῶν ἀνηρπάκει ἀνδρῶν, καὶ ὅτι Οὐδὲ λόγων ἠξίωμαι, τῷ ὑπάρχῳ πολλάκις διενοχλῶν, ἐκεῖνον μὲν, ἐπείπερ
D αὐθωρὸν παραστάντα οὕτως ἔχειν ἐπεμαρτύρησεν, εἰς εὐθύνας ἦγε τῆς ἀρχῆς μεταστήσας καὶ πικρίαν πολλὴν καταχέας αὐτοῦ, τὸν δὲ μοιχὸν νόμῳ ἐκδοθῆναι προστέταχεν.

κ'. Ἀλλὰ τούτοις μὲν τὴν πολιτείαν οἷον ὑπέσαινε καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν, ὡς ἂν εἴποι τις, εὔνοιαν ἐκαπήλευσεν· περὶ δὲ τὴν πίστιν ἐμαίνετο κραταιῶς, τοσοῦτον ὡς μηδὲ Θεὸν ὀνομάζειν ἐδόκει τούτῳ καλόν. Καὶ γὰρ τὰς τριακοντούτας σπονδὰς τοῖς Οὔννοις δὴ τούτοις τοῖς καλουμένοις Βουλγάροις ἐνωμότως ποιῶν καὶ εἰρηνικὰς συμβάσεις καταπραττόμε-

VARIÆ LECTIONES.

[40] ὑποθεὶς ? [41] χρημάτων γὰρ κρ. ?

νος, ἐπεὶ δι' ὅρκων ταύτας ἔμελλε βεβαιοῦν τε καὶ A ἐμπεδοῦν, οὐ τούτοις δὴ τοῖς ἡμετέροις ἐχρῆτο, Θεὸν καὶ οὐρανίους δυνάμεις ἢ τὴν κατὰ σάρκα γενομένην μητέρα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τῶν λεγομένων τε καὶ πραττομένων ἐφόρους καὶ μάρτυρας· ἀλλ' οἷά [P. 20] τις ψυχὴ βάρβαρος θεοσεβείας ἀπῳκισμένη, κύνας μὲν, καὶ οἷς τὰ ἄνομα ἔθνη θύουσιν, ἐχρῆτο μάρτυσι τῶν πραττομένων καὶ ἀπέτεμνεν καὶ διὰ στόματος ἄγειν οὐκ ἐμυσάττετο εἰς βεβαίωσιν, οἷς ἐκεῖνοι ἐμφορούμενοι, τὴν τῶν Χριστιανῶν δὲ πίστιν ἐκείνοις μέλλουσί ποτε ὑφ' ἡμῶν διαβιβάζεσθαι πρὸς ἐκείνην, ὡς ἔοικε, κατεπίστευσεν. Καὶ σαφῶς οὑτωσὶ οὐκ ᾐσχύνετο ἀσεβῶν· οἷς τε γὰρ τοὺς τῆς πίστεως μαργαρίτας, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν, ἔμπροσθεν ἠφίει τῶν χοίρων καὶ χρῆσθαι τούτοις ἐπὶ στόματος ἐξεβιάζετο, ἄξιος βδελυρίας ὁ ἀνὴρ B ἀσεβῶν· καὶ οἷς τὰ ἐκείνων αὖθις αὐτὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων διέπων βασιλείαν τε καὶ ἀρχὴν οὐκ ἠρυθρία μυσταγωγούμενος καὶ τελούμενος ἐν πανδήμῳ θεάτρῳ καὶ οὕτω γε δὴ πλήρει τῶν ἀπίστων τε καὶ πιστῶν, τοῦ αἰωνίου σκώληκος καὶ πυρὸς, ἀλλ' οὐκ ἄλλων ἐπάξιος. Καὶ ὅσους δὲ [62] τὸν ὀρθὸν εὕρισκε λόγον τηροῦντας, τούτους πικρῶς κατῄκιζε καὶ δεινῶς· ἑτέρωθεν δὲ τὰ τῶν ὁμοφρόνων οἱ στίφη τε καὶ συστήματα συνεκρότει τε καὶ συνήγειρεν ἐν ταυτῷ παρὰ πλευρὰν αὐτοῦ τιθεὶς καὶ προσεπικλύζων ταῖς ὠφελείαις. Τούτοις καὶ Ἰωάννης ὁ γραμματικὸς ἐγκατέλεκτο, παντὸς ἀνάσκητος ὑπάρχων καλοῦ. Οἷς καί τινα γραφὴν ὁ Λέων νεαρᾶς τινος καὶ μιαρᾶς ἐξαρχομένην πίστεως ἀναγράψαι κελεύσας, τὸν κατὰ C τῶν θείων εἰκόνων δρόμον ἐδίωκεν. Ἀνεῤῥίπισε δέ πως οἷον καὶ ἐξεφύσησεν εἰς ὕψος αἴρων αὐτὸν (καὶ γὰρ ἦν κοῦφος καὶ πρὸς οὐδὲν ἐφέρετο λελογισμένῳ τῷ νῷ) ὁ τοῦ ἱεροῦ συστήματός τε καὶ κλήρου τῶν βασιλικῶν αὐλῶν ἀρχηγός. Λοχῶν γὰρ αὐτὸν ἐκ πολλοῦ καὶ οἷον ἐξ ἐνέδρας ὡς τὸν Πρωτέα αἱρήσειν ἐρῶν, ἐπεὶ κατά τινα καιρὸν τὸ θεῖον ἐκεῖνο εἰς ἐπήκοον ῥητὸν ἐκκλησιαζόμενον ἐκηρύττετο, *Τίνι ὡμοιώσατε Κύριον, καὶ τίνι ὁμοιώματι ὡμοιώσατε αὐτόν; μὴ εἰκόνα ἐποίησε τέκτων, ἢ χρυσοχόος χωνεύσας χρυσίον περιεχρύσωσεν αὐτὸν, ἢ ὁμοίωμα κατεσκεύασεν;* ἐπεὶ γοῦν τοῦτο κατὰ τὸν τοῦ Φάρου ναὸν ἐξηχεῖτό τε καὶ διεβεβόητο, ἠρέμα πως ὑποσυρεὶς καὶ ἑαυτὸν εἰς προὖπτον ἀγαγὼν, *Σύνες ὅ τι λέγει* [63], φησὶν, *ὦ βασιλεῦ, τὸ ἱερὸν* D *λόγιον· καὶ μηδείς σοι μετάμελος ἐπὶ τοῖς ἐναρχθεῖσιν ἔστω, ἀλλ' ἅπαν θεῖον δοκοῦν ἐκποδὼν ποιήσας εἰκόνισμα τῆς ὀρθῆς ἔχου λατρείας τῶν μὴ σεβομένων αὐτά.* Τούτοις, ὡς εἶπον, ἀσυλλογίστως ὑπεκκαεὶς καὶ τὴν ἄθλιον ἐκείνην ψυχὴν προσεκπυρωθεὶς ὅλην ἐκίνησε κατὰ μὲν τῶν εὐσεβῶν τὴν ἑαυτοῦ μανίαν, κατὰ δὲ τῶν ἀσεβῶν τὴν θείαν καὶ δικαίαν ὀργήν. Ὁ μὲν γὰρ θεσπίσματι πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς ἐκ τῆς ὑπερορίας μετεπέμπετο, [P. 21] συλαγωγῶν τούτους, τῆς τοῦ πατριάρ-

non quibus Christiani solent sacramentis usus est, ut nimirum Deum cœlestesque virtutes, sive quæ Christi Deique parens carne fuit, dictorum gestorumque inspectores testesque adhiberet, sed velut barbarus quidam omnisque religionis expers, canes, ac quibus gens improba immolat, iis gestorum testibus utens, et dissecabat, nec quibus illi libenter ingurgitantur, hæc ipse ad firmandam fidem ore gustare exhorrebat: quod vero Christianam fidem eis concredidit, ad quam a nobis aliquando, ut videbatur, essent traducendi, ne sic quidem impietati litare eum puduit. Tum enim in eo quod fidei margaritas, juxta Domini sententiam [a], mittebat ante porcos, hisque illos vir impius vere exsecrandus ore tenus uti compellebat, **32** tumque in eo rursus quod ipse Romani moderator imperii, in publico conventu, in theatro promiscua infidelium fideliumque multitudine referto, initiari non erubuit ac consecrari, non alio plane præmio quem æterno verme et igni dignus fuit. Porro si quos veræ fidei tenaciores offendebat, eos vero dire graviterque excruciabat. Alioqui vero ejusdem secum sententiæ hominum cuneos conventusque cogebat atque conflabat, suo eos lateri adhibens ac muneribus obruens. Inter illos Joannes grammaticus fuit iisque accensitus, vir nulla honesti luce præditus. His Leo scriptionem quamdam ad novam ac exsecrandam acceptandam fidem jubens edere, adversus divinas imagines cursum intendebat. Excitavit autem ac velut flammam in immensum extulit, quippe cum levis esset nec sensato animo quidquam aggrederetur, sacri collegii clerique palatini præses. Olim enim observans, velutque ex insidiis quasi Proteum quemdam hominem capere satagens, cum aliquando in omnium auribus in publico ecclesiæ conventu sententia hæc proferretur: *Cui similem fecistis Dominum, et cui simulacro assimilastis eum? Nunquid imaginem fecit faber, aut aurifex fuso auro circumdeauravit eam, aut simulacrum fabricatus est* [b]? Cum ergo sententia hæc quandoque in sacra Phari æde cantu altaque voce ederetur, ille sensim quasi trahens ac se ipsum in medium producens: *Intellige,* **33** *imperator,* inquit, *quidnam loquatur divinum oraculum; nec ulla te incessat pœnitudo eorum quæ cœpta sunt: sed si quid sacrarum imaginum reliquum videatur, eo e medio sublato eorum rectæ adhære religioni qui nullum eis adhibent cultum.* His itaque ille, uti dicebam, temere nulloque sano judicio accensus infelicique illo exæstuans animo, suum omnem adversus pios incitavit furorem adversumque impios divinam justamque indignationem. Omnes namque episcopos dato rescripto ad se ab exsilio accersit, eos spolians atque a patriarchæ procul conspectu eliminans ejiciensque

[a] Matth. vii, 6. [b] Isa. xl, 18, 19.

VARIÆ LECTIONES.

[62] δὲ] μὲν? [63] λέγει om. P.

sive abdicans, velut indo sibi dicto audientes facturus esset. Multis tamen bonæ confessionis suscipiendæ auctor exstitit, qua constantes fidei athletæ obaudire tyranno noluere.

21. Deus autem (o quam ille non rigidus aut acris, sed patiens mitisque!) gladium quidem vibrabat, nec tamen feriebat. Nam modo quidem lues et squalores solisque nimii algores, modo autem terræ motus ac eruptiones, quandoque etiam flammæ similes vasto aere ejaculationes, alias denique, quæ malorum vis maxima, domesticos tumultus ac seditiones illis intentabat. Cohiberi tamen non poterat, suis agrestis more, in præceps degravatus animus. Tandem igitur tardus ille quidem, at cujus letale vulnus, a Deo gladius proficiscitur, ut interim clavus clavum trudat malumque malo medeatur. Michael is erat, qui tum fœderatorum præfecturam gerens, majestatis crimine delatus, vix multoque **34** labore illud a se depellere potuerat. Verum futurum erat ut quem sub dente semper haberet, in morem dilaniatæ victimæ haud longe post ostenderet. Porro Michael, præcipitis procacisque linguæ vitio assuetus cum esset, feros Leonis mores traducendi, velut cum illo adultus sibique fortitudinis laude placens, nullum finem faciebat. Leo autem (non enim qui omnium dominus sit, ab uno stulto lubens omnino patiatur, nisi re vera non virorum magis quam iræ imperio polleat) viros statuit occulte in insidiis auscultaturos, ut velut rimulæ ejus ad ipsum sermones perveherent. Etenim suspectum habebat quod erat futurum, nec Philomeliensis monachi vaticinium ejus animo exciderat, quo is secundum a Leone salutandum imperatorem Michaelem edixerat. Eorum qui observarent unus quoque Hexabulius erat, acri scilicet vir ingenio, ac qui hominis indolem geniumque explorare posset. Interim igitur, cum effrenem illam dicendi ac deridendi licentiam minime reprimeret, ac velut turbulentus fluvius limum omnem importune ebulliens extremam Leoni perniciem ac interitum comminatus esset, ac si qua malus furor alebat, verbis produxisset, re ad Leonem delata confestim rapitur ipsa die. Postremo delatoribus accusationis capita confirmantibus affectatæ tyrannidis ac majestatis reus decernitur. Pridie Christi Verbi nostri natalis isthæc agebantur. Quia ergo crimen undique exploratum erat, ipso Leone in secretariorum æde pro tribunali causam cognoscente, **35** nec ullus effugii locus erat, capitalis in eum fertur sententia; nec ut quovis modo neci detur, sed ut sub ipsum principis conspectum ac velut ipso coram auctore, sive iræ affectus sic impulerat, sive alias immanitate sese oblectabat, nempe ut in palatini balnei caminum projiceretur, acri illic flamma absumendus. Decretum erat; ipse tragœdiæ inspector futurus Leo præcurrebat. Sub hæc autem Theodosia uxor, Arsaberis filia, inculto habitu temereque ipsa proruens, Bacchantis more furibundo motu sese agi-

A χου θέας πόῤῥωθεν καθιστῶν καὶ ἀποκηρύττων αὐτοὺς, ὡς τῷ οἰκείῳ βουλήματι πειθηνίους κατεργαζόμενος, πολλοὺς τὴν καλὴν ἀναιρήσασθαι μαρτυρίαν πεπεικὼς τῷ γε μὴ πεισθῆναι αὐτῷ.

κα'. Θεὸς δὲ, οἷος τρόπος ἐκείνου οὐ σύντονός τις, ἀλλὰ μακρόθυμος, τὴν ῥομφαίαν ἐστίλβου μὲν, οὐκ ἠφίει δέ. Νῦν μὲν γὰρ αὐτοῖς λοιμοὶ καὶ αὐχμοὶ καὶ διάπυροι ἥλιοι, νῦν δὲ σεισμοὶ καὶ ἀναβρασμοὶ, καὶ ἄλλοτε φλογὸς οἷα κατὰ τοῦ ἀέρος ἀκοντίσεις, καὶ ἑτέρωθεν ἐμφύλιοι στάσεις τῶν δεινῶν τὰ ἀκμαιότατα ἐπεσείοντο. Ἀλλ' οὐκ ἦν ἐκείνην ἐπισχεῖν τὴν ψυχὴν, συὸς δίκην κατὰ κρημνοῦ ἐπιβρίσασαν. Ἐντεῦθεν ὀψὲ γοῦν καὶ καιρίως πλήττουσα μάχαιρα παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐκπεπόρευται, ἵν' ἥλῳ τέως ἧλος ἐκκρουσθῇ καὶ κακὸν τῷ κακῷ ἰαθῇ. Μιχαὴλ τοῦτο B ἦν, ὃς τὴν φοιδεράτων τότε ἐπειλημμένος ἀρχὴν, ἐγκλήματι καθοσιώσεως ἁλοὺς, μόγῳ πολλῷ καὶ κόπῳ ἀποτρίψασθαι ἴσχυσεν. Ἀλλ' ἔμελλεν ὑπ' ὀδόντα τοῦτον ἔχων ἀεὶ καθάπερ διαπεπραγμένον ἱερεῖον δεῖξαι οὐκ εἰς μακράν. Ἄλλως μὲν γὰρ ἐξήσκει γλῶσσαν ὁ Μιχαὴλ πρόλαλόν τε καὶ ἰταμὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ οὐκ ἔληγεν ἐκπομπεύων θηριοτροπίαν, ἅτε δὴ αὐτῷ καὶ συναυξηθεὶς καὶ τῇ ἐκ χειρὸς γαννύμενος ἀνδρειότητι. Ὁ Λέων δὲ (οὐ φέρει γάρ τις πάντων κρατῶν ἑνὸς ἡττᾶσθαι μωροῦ, εἰ μή γε ὄντως οὐκ ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ θυμοῦ βασιλεὺς καταστῇ) ὠτακουστάς τινας τούτῳ λόχον κατέστησεν, ὡς ἂν διά τινος πορθμείου διαβιβάζοιντο λόγοι οἱ αὐτοῦ· καὶ γὰρ ὑπείδετο τὸ μέλλον, τῆς κατὰ τὸ C Φιλομήλιον προῤῥήσεως ἐξημβλωκυίας τῆς αὐτοῦ ψυχῆς μηδαμῶς, ἢ τὸν Μιχαὴλ δεύτερον τοῦ Λέοντος ἀναῤῥηθῆναι διωμολόγησεν. Τούτων τῶν ἐφεδρευόντων εἷς ἦν καὶ Ἐξαβούλιος, ἀνὴρ οἷός τε ὢν ἦθος καὶ φύσιν ἀνθρώπου καταμαθεῖν. Ὡς οὖν χρόνου προϊόντος οὐκ ἐνεδίδου τῆς ἀθυροστομίας μηδὲ τοῦ τωθασμοῦ, ἀλλ' οἷόν τις κυματίας πᾶσαν ἀκαίρως ἰλὺν ἐξέβρασεν ποταμὸς, ἠπείλησε τῷ Λέοντι πανώλειαν καὶ (P. 22) ἄλλ' ἅττα θυμὸς ἐτρέφετο πονηρὸς, ἀνεπέμπετο δὲ ταῦτα πρὸς βασιλέα, ἀνάρπαστος γίνεται ἐξ αὐτῆς, καὶ τέλος τῶν ἐλεγχόντων τὰ τῆς κατηγορίας κατεμπεδούντων κατατίθεται τυραννίδος ἐπίθεσιν μελετῶν. Ἡμέρα ἦν προτεραία τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Λόγου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπιδημίας τε καὶ σαρκώσεως. Ἐπεὶ γοῦν πάντοθεν κατάφωρος D ἐγεγένητο αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς ἀσηκρητείοις ἐξετάζοντος, καὶ δρασμὸς τῶν τολμηθέντων οὐκ ἦν, καταχειροτονεῖται τὴν ἐπὶ θάνατον, καὶ θάνατον οὐ τόνδε ἢ τόνδε, ἀλλ' ἵν' ἔχῃ καὶ τὸν βασιλέα αὐτὸν θεατήν τε καὶ αὐτουργὸν, εἴτε τῷ πάθει τῆς ὀργῆς ἐκνικώμενον, εἴτ' ἄλλως τῇ ὠμότητι ἐφηδόμενον, κατὰ τὴν τοῦ βασιλικοῦ βαλανείου κάμινον δριμέως ἐκριφῆναι πυρὸς παραβόσκημα. Ὥριστο ταῦτα, καὶ αὐτὸς προέθεεν τὰ τοῦ δράματος ἐποψόμενος. Ἀλλ' ἡ τούτου σύζυγος (Θεοδοσία ἦν, τὸ τοῦ Ἀρσαβὴρ θυγάτριον) ἀνασπούδασα καὶ ὡς ἔτυχε θέουσα, ὡς ἔκ τινος βακχείας ἐξοιστρηθεῖσα, ἀπέσπευδε τοῦτον καὶ τῆς ὁρμῆς ἐγκατέπαυεν, ἀλάστορα καὶ θεομάχον ἀποκαλοῦσα, οἷς οὔτε τὴν ἡμέραν ἄγει διὰ φειδοῦς, τοῦ θείου μέλλων σώματος μετασχεῖν. Ἐκθειά-

μενος [44] οὖν τὰ δεινά, καὶ τῷ Θεῷ μὴ ἀπὸ θυμοῦ γένηται δεδοικώς, τότε μὲν αὐτῷ τὴν σωτηρίαν τὴν παλίντροπον ἐπεβράβευσε, τῷ παππίᾳ τὴν αὐτοῦ ἐπιτρέψας φρουράν, εἰ καὶ τῶν σιδηροπέδων δι' ἑαυτοῦ φρουρεῖσθαι ἠξίου τὴν κλεῖν. Ἐπηπείλει δὲ καὶ τῇ γυναικὶ, καὶ, *Οὐκ εἰς μακρὰν ἐπόψεσθε*, ἔφη, *σύ τε, ὦ γύναι, καὶ τὰ τῆς ἐμῆς νηδύος βλαστήματα, τὰ ἀποβησόμενα, εἰ καὶ σήμερόν με τοῦ ἐκεῖθεν ἁμαρτήματος προσηλευθέρωσας.* Τούτοις τὸ μέλλον ἀπεφοίβασέ τε καὶ προεκήρυξε.

κβ'. Καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ δέος τῇ ψυχῇ ἐγκαθήμενον ἔκ τινος χρησμολογίας, ὡς κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ [45] Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ σάρκα γεννήσεως πᾶσαν τὴν αὐξηθεῖσαν εὐδαιμονίαν καὶ βασιλείαν ἀποκείρεσθαι μέλλοντος. Ὁ δὲ χρησμὸς ἦν Σιβυλλιακὸς, ἔν τινι βίβλῳ εἰς τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην ἐναποκείμενος, οὐ χρησμοὺς μόνον ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ μορφὰς καὶ σχήματα ἔχουσα τῶν γενησομένων βασιλέων διὰ χρωμάτων. Ἦν οὖν λέων θηρίον μεμορφωμένον, χῖ στοιχεῖον κεχαραγμένον ἀπὸ τῆς ῥάχεως μέχρι τῆς γαστρὸς αὐτοῦ. Τούτου κατόπιν ἀνήρ τις ἐπιθέων δόρατι καιρίαν ἐδίδου πληγὴν τῷ θηρίῳ διὰ τοῦ χῖ. Πολλοῖς οὖν πρὸς σαφήνειαν τούτου δειχθέντος, ὁ τηνικαῦτα τὴν τοῦ κοιαίστορος ἐπανῃρημένος ἀρχὴν μόνος διετράνου τὸ τοῦ χρησμοῦ, ὡς Λέοντος οὕτω καλουμένου βασιλέως τινὸς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως θανάτῳ ὀλεθρίῳ μέλλοντος παραδίδοσθαι.

[P. 23] κγ'. Προσέτι δὲ καὶ ἡ τῆς μητρὸς ὄψις ἐπλήρου φόβου αὐτόν· ἣ τότε μὲν λεχθεῖσα εἰς οὐδὲν τούτῳ λελόγιστο, τὰ νῦν δὲ καὶ σφόδρα δάκνουσα ἐπέκειτο τὴν ψυχήν. Ἐφάνη γὰρ αὐτῇ κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις θεῖον ναὸν προσφοιτώσῃ ἀεὶ κόρη τις ὑπὸ πολλῶν λευχειμόνων περιστοιχιζομένη, καὶ ὁ ναὸς αἵματος ἅπας πλήρης. Ταύτην οὖν τὴν κόρην εἰπεῖν τινι τῶν παρεστώτων, χύτραν ἐπιπληρώσαντα αἵματος ἐπιδοῦναι τῇ μητρὶ τοῦ Λέοντος πιεῖν. Αὐτῆς δὲ πολυετῆ χηρείαν προβαλλομένης, δι' ἧς μήτε κρεῶν μήτε τινὸς ἐναίμων γεύσασθαι, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ ταύτης χρῄζειν τῆς χύτρας, Καὶ πῶς, ἀντέφησεν ἡ κόρη μετὰ θυμοῦ, *ὁ σὸς υἱὸς οὐ παύεται ἐμὲ πολλῶν αἱμάτων πληρῶν, καὶ ταύτῳ τὸν ἐμὸν υἱὸν παροργίζων τε καὶ Θεόν;* Πολλά τε ἔκτοτε ἐλιτάνευε τὸν αὐτῆς υἱὸν τῆς τῶν εἰκονοκαυστῶν αἱρέσεως ἀποστῆναι, τὴν ὄψιν ταύτην ἐκτραγῳδήσασα.

κδ'. Καί τις δὲ ὄψις ἄλλη νυκτερινὴ ἐδειμάτου τοῦτον οὐκ ἔλαττον· αὐτοῦ γὰρ Ταρασίου τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου πάλαι τὸν βίον μετηλλαχότος Μιχαήλ τινα ἐξ ὀνόματος διακοῦσαι ἐπιπηδήσαντα προτρεπομένου ἐπιπλῆξαι καιρίαν καὶ κατὰ κρημνοῦ ὠθῆσαι ἄβυσσον ἔχοντος. Πρὸς τούτοις καὶ τὸ τοῦ μοναχοῦ τοῦ κατὰ τὸ Φιλομήλιον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐσθῆτος θᾶττον μεταμφίασις. Ἃ συμφορήσας ἐπάλ-

tens, viri occupat iter eoque retrahit hominem impium et Dei hostem vocans, qui nec divino impartiendus corpore dici reverentiam haberet. Mala ergo reveritus remque in religionem vertens, ac timens ne inde Dei iram in se excitaret, in præsentia quidem vita reduce ac salute Michaelem donavit, ejus tuto custodiendi cura papiæ demandata, tametsi sibi ipse compedum clavem retinuit. Sed et uxori comminatus est: *Visura*, inquit, *es tu et liberi mei, et quidem brevi, quæ inde eventura sunt, etsi me ab ejus rei scelere hodie liberasti*; quibus verbis sibi ipse futuri eventus malique imminentis malus vates effectus est.

22. Ex quodam namque oraculo ejus animo timor insederat, quo ferebatur die festo Christi Dei nostri secundum carnem natalis sic adultam **36** omnem felicitatem ac imperium sublatum iri. Oraculum vero Sibyllinum erat, in quodam libro palatinæ bibliothecæ repositum, quo non solum nuda oracula, verum etiam eorum qui imperio potituri essent figuræ formæque coloribus expressæ continebantur. Erat ergo leo bestia efformata, cui superne a dorso ad ventrem littera X exarata erat. A tergo autem vir quidam incurrens per ipsam hanc litteram leonem hasta configebat. Cum autem multis solvendum ænigma fuisset propositum, unus tunc quæstoris fungens munere oraculum clare explicavit, fore nimirum ut imperatorum quidam, Leo nomine, Christi die natali exitiosa nece tolleretur.

23. Nec minus Leonem perterrebat ejus matri oblata visio. Quæ initio quidem cum Leoni relata esset, ab eo neglecta et pro nihilo habita est: tunc vero alte animo hærens ipsum valde mordebat. Cum enim illa continuo divinam sacram Blachernarum ædem frequentaret, apparuit puella quædam, quam ingens albatorum cuneus satellitio cingebat. Interim videt ædem totam cruore exundantem. Tumque puellam uni cuidam adstantium jussisse ut ollam cruoris plenam Leonis matri bibendam porrigeret. Illa vero diuturnam viduitatem causante, per quam nec carnes nec quidquam eorum quæ sanguine prædita sunt gustasset, ac proinde nihil ad se eam ollam spectare, tunc iratam puellam respondisse: *Quomodo ergo filius tuus non cessat me cruoribus opplere, eoque filium meum* **37** *ac Deum irritare?* Quo ex tempore filium obsecrabat ut ab hæresi abolentium imagines resiliret, hancce tragice visionem referens.

24. Perturbabat et alia haud modice nocturna visio. Nam per quietem visus sibi fuerat audire Tarasium inclitum patriarcham, qui pridem in vivis esse desierat, hortantem ac jubentem cuidam nomine Michaeli ut irruens in Leonem letali eum ictu conficeret et in altam abyssum præcipitem daret. Exagitabat etiam monachi Philomeliensis vaticinatio; sed et prætoriæ chlamydis subitario im-

VARIÆ LECTIONES.

[44] ἐνθυμούμενος? [45] τοῦ] τῆς?

petu indutæ recordatio. Quæ omnia congerens A metu concutiebatur, animoque fluctuans, omnem noctis somnum invisum habebat. Quamobrem profunda jam nocte, ejusmodi consilium iniens quod sagacem magis exploratorem quam imperatoria fulgentem dignitate deceret, perrupta portula qua ad papiam patebat iter (quippe qui manibus robustissimus erat) ad eum usque processit. Ut autem domum ingressus est, occurrit spectaculum quod illi haud vulgarem metum ac stuporem injecit. Nam reum quidem in papiæ lectulo egregio cultu, ipsum vero papiam humi dormientem invenit. Tum manus Michaeli caputque ac aurem admovet, nosse volens num, quod solent anxii et in vitæ discrimen adducti, curis solutum suavemque, an vero sollicitum ac castigatum somnum duceret. Ubi autem solutum B nihilque sollicitum atque anxium alto demersum sopore offendit (nam nec contrectando somnum illi excusserat), insperatis hisce spectaculis acrius incensa **38** ira discedit, non solum illi, sed et papiæ dirum exitium minitans. Nec ea res papiam latuit, eo quod quidam pro Michaelis lectulo excubantium, ex cothurnis puniceis deprehenso imperatore, cuncta clare nuntiaverat. Quibus illi gravissime turbati metuque maxime contenriti, quod eis saluti foret, id vero deliberant.

λετό τε τῷ δέει καὶ τὴν ψυχὴν ἐκυμαίνετο, τῷ ὕπνῳ κατὰ τὴν νύκτα ἀπεχθανόμενος. Ὅθεν ἀκμαζούσης νυκτὸς σοφώτερα ἢ βασιλικώτερα βουλευσάμενος, τὰς ἐπὶ τὸν παπίαν φερούσας πυλίδας κατεῤῥάξας (καὶ γὰρ ἦν εὐσθενὴς τὼ χεῖρε) τὴν ἐπ' αὐτὸν διήνυε πρόοδον. Ὡς δὲ κατὰ τὸ δωμάτιον εἰσήει, θέαμα ὁρᾷ εἰς ἔκπληξιν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἄγον αὐτόν· εἶδεν γὰρ τὸν μὲν κατάκριτον ἐν σκίμποδι τῷ τοῦ παππίου περιδεξίως, τὸν δὲ παππίαν ἐπ' ἐδάφους κοιμώμενον εὕρισκεν. Τὰς χεῖρας ἐπῆγε πρὸς τὸν Μιχαὴλ καὶ τὴν κεφαλὴν, μαθεῖν βουλόμενος εἰ ἄρα, ὅπερ τοῖς ἐν συμφορᾷ ἐπακολουθεῖ, ἀφροντίν τινα καὶ ἡδὺν ἢ ἐμμέριμνον ὕπνον καὶ κεκολασμένον καθεύδει. Ὡς δ' εὗρεν ἄνετον καὶ πάσης ἀπηλλαγμένον μερίμνης (οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐπαφώμενος αὐτὸν διύπνισεν), μείζονα τὸν θυμὸν ἔθρεψε τοῖς ἀπ' ἐλπίδος τούτοις θεάμασι, [P. 24] καὶ δεινὸν ἀπῄει οὐκ αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ παππίᾳ ἐναπειλῶν. Οὐκ ἔλαθε γοῦν ταῦτα τοῖς περὶ τὸν παππίαν, ἀλλά τις τῶν προκοίτων τοῦ Μιχαὴλ ἐκ τῶν φοινικῶν φωρασάμενος ὑποδημάτων ἀπήγγειλε πάντα σαφῶς. Οἷς ἐκπαθεῖς γενόμενοι καὶ ἀμάχῳ δέει περιληφθέντες βουλὴν ἐξήρτυον αὐτοῖς τὴν σωτήριον.

25. Jam primum dilucescebat, simulatque Michael adhærere sibi animo sordes aliquas, quas per Theoctistum, quem et postea canicleii dignitate ornavit, religiosorum virorum cuipiam velit aperire. Permisit imperator, ejusque rei licentiam fecit. Aitque Michael Theoctisto : *Sane conjuratis denuntia* C *cuncta me imperatori indicaturum, ni strenui quid molientes ab hac me morte ac carcere liberaveritis.* Illis porro auditis conjurati tale quid consilii struunt. Moris erat ut sacer clerus, non ut modo intra palatium (quod exinde eaque occasione primum inductum est), sed quisque secum domi maneret, tumque ineunte tertia vigilia ad eburneam portam congregarentur, reddituri Domino Deo matutinas laudes. His conjurati sese commiscentes, pugionibus subter axillas occultatis, cum per tenebras ac sacerdotalibus amicti vestibus latuissent, una libere ingressi inque uno quodam obscuro loco subsidentes signum exspectabant. Hymno itaque persoluto, cum imperator haud procul a cantoribus constitutus, **39** D uti crebro solebat, illud moduli inceptasset, Sprevere summi cuncta amore principis (erat enim ex indole canora voce, eaque divinis modulandis laudibus ejus ætatis cunctos mortales suaviore vincebat), confertim insiliunt, primoque impetu ac aggressione in cleri præfecto decepti sunt, sive quod is corpore imperatori perquam similis erat, sive quod caput simili integumento obduxerat : cum enim per hiemis aspera ingens frigus rigeret, eodem ambo integumento illud tolerabant, acutissimo nitidum pileo caput contegentes. Sed is quidem pileo capiti detracto, ostensa calvitie, facile salutem captavit. Leo autem in altaris penetrale se ipse subducens irrito conatu præsidium quærit. Tueri

κε'. Ἕως ἄρτι ὑπέλαμπεν, καὶ σκῆψις γίνεται τῷ Μιχαὴλ, ψυχικάς τινας κηλῖδας ἐπαγομένῳ, διὰ Θεοκτίστου, ὃν καὶ μετὰ ταῦτα τῷ τοῦ κανικλείου τετίμηκεν ἀξιώματι, ταύτας βούλεσθαί τινι προσαναθέσθαι τῶν θεοφιλῶν. Ἐπετέτραπτο γοῦν καὶ συγκεχώρητο ταῦτα παρὰ βασιλέως. Καὶ ὅγε δή φησιν τῷ Θεοκτίστῳ *Τοῖς ἡμῖν κεκοινωνηκόσι τῆς πράξεως πάντα ἀνειπεῖν διαπείλει τῷ βασιλεῖ, εἰ μή τι γένηται παρ' ὑμῶν γενναῖον, τοῦτου με διασῶζον τοῦ θανάτου καὶ τῆς εἱρκτῆς.* Καὶ οἱ συνωμόται, ὡς ταῦτα διήκουσαν, βουλὴν τοιαύτην συῤῥάπτουσιν· Ἔθος ἦν τῷ κλήρῳ τῷ ἱερῷ οὐχ ὡς νῦν ἔνδον τοῖς βασιλείοις, ἔκτοτε λαβὸν τὴν ἀρχὴν, προσμένειν διὰ νυκτὸς, ἀλλὰ τοῖς σφῶν οἴκοις, ἄρτι δὲ τρίτης ἀρχομένης φυλακῆς κατὰ τὴν ἐλεφαντίνην συναγείρεσθαι, δοξολογίαν ἀποδώσοντας Κυρίῳ τῷ Θεῷ τὴν ἑωθινήν. Τούτοις οἱ συνωμόται ὑπὸ μάλης φέροντες ἐγχειρίδια ἐγκαταμιχθέντες, ἅτε δὴ καὶ κνέφᾳ καὶ ταῖς ἱερατικαῖς λαθόντες στολαῖς, συνεισῄεσαν ἀφειδῶς, ἔν τινι σκοτεινῷ λοχήσαντες τόπῳ, τὸ σύνθημα προσδεχόμενοι. Ὡς δ' ὁ ὕμνος διεπεραίνετο καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ που πλησίον ἦν τοῖς ᾄδουσιν, προεξάρχων πολλάκις τοῦτο δὴ τὸ φίλον αὐτῷ τὸ, Παντάνακτος ἐξεφαύλισαν πόθῳ (ἦν γὰρ φύσει τε εὔφωνος καὶ ἐν ταῖς μελῳδίαις, τῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἀνθρώπων ἡδύτατος), τότε δὴ εἰσπηδήσαντες ἀθρόως ἐκ μὲν τῆς πρώτης ἡμάρτανον προσβολῆς, πρὸς τὸν τοῦ κλήρου ἔπαρχον ἀποπλανηθέντες, εἴτε δή τινι ἐμφερείᾳ καὶ σώματος ὁμοιότητι, εἴτε κατὰ τὴν κεφαλὴν ὁμοίᾳ περιβολῇ· κρυμώδους γὰρ οὔσης καὶ χειμερίου τῆς ὥρας ἑνὶ περιβλήματι ἀμφότεροι διεκαρτέρουν, πίλῳ τὴν κεφαλὴν ὀξυτάτῳ περικαλύπτοντες. Ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ κλήρου καθηγεμὼν τὸν κίνδυνον ἀπεώσατο (αὐτίκα

γὰρ γυμνώσας τὴν κεφαλὴν τῷ φαλακρώματι τὴν σωτηρίαν ἐθήρασεν), ὁ Λέων δὲ τοῖς ἀδότοις ἐπισυρεὶς οὐ σώζεται, ἀλλ' ἀμύνασθαι διεσπούδαζεν. Ὅθεν τὴν τοῦ θυμιατηρίου σειρὰν διαρπάσας ἢ κατά τινας θεῖον σταυρὸν, τοῖς ἐπερχομένοις ἀντιπαρατάττεσθαι ἐδούλετο. Ἀλλ' οὗτοι πολλοὶ καὶ οὐ καθ' εἷς ἐπιδραμόντες κατετίτρωσκον, καὶ ὡς ἀμυνόμενον καὶ τῇ τοῦ σταυροῦ ὕλῃ τὰς τῶν ξιφῶν ὁρμὰς ἀποπέμποντα. Ἀλλ' ἔκαμεν πάντοθεν ὡς [P. 25] θηρίον βαλλόμενος, ὅτε δὴ καὶ ἀπογνοὺς ὅρκῳ τῆς ἐνοικούσης χάριτος ἐν τῷ ναῷ τινα εὐμεγέθη καὶ γιγανταῖον ἐπιφέροντα ὁρῶν τὴν πληγὴν ἐδυσώπει καὶ ἐξελιπάρει τρανῶς· τῆς ἐκ τῶν Κραμδωνιτῶν οὗτος ὡρμᾶτο γενεᾶς. Ἀλλ' ὅγε, *Οὐχ ὅρκων*, εἰπὼν, *ἀλλὰ φόνων καιρὸς*, ἔτι τε κατὰ τῆς θείας ὀμόσας χάριτος, παίει διανταίαν κατὰ χειρὸς οὕτω δὴ ἀνδρικῶς ὡς οὐ μόνον τῆς κλειδὸς ἀπαῤῥάξαι ταύτην δεινῶς, ἀλλὰ καὶ τὸ κέρας τοῦ σταυροῦ κοπτόμενον μέχρι πολλοῦ προελθεῖν. Συναποτέμνει δέ τις αὐτοῦ καὶ τὴν κεφαλὴν, ὄλμου δίκην τὸ σῶμα καταλιπών.

κς'. Τοιούτῳ μὲν τέλει βίου ὁ Λέων ἐχρήσατο κατὰ τὸν Δεκέμβριον μῆνα (ὥρα δὲ ἦν δεκάτη τῆς νυκτὸς), βασιλεύσας ἔτεσιν ἑπτὰ πρὸς πέντε μησὶν, ὠμότητα μὲν ἐξασκήσας, πρὸς δὲ καὶ ἀσέβειαν, εἴπερ τις τῶν πρὸ αὐτοῦ· καὶ τούτοις τήν τε προσοῦσαν αὐτῷ πρὸς τὰ κοινὰ ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐν ταῖς χερσὶν ἰσχὺν καὶ ἀνδρείαν κατῄσχυνεν. Λέγεται δὲ καί τινα φωνὴν οὐρανόθεν αὔθωρον ῥαγῆναι, τὴν αὐτοῦ κατάλυσιν εὐαγγελιζομένην πολλοῖς· ἧς καί τινες ἀκηκοότες ναυτίλοι, τὸν καιρόν τε καὶ τὴν νύκτα ἀπογραψάμενοι, ἐκ τῆς ὕστερον ἐρεύνης ταύτην εὗρον οὖσαν ἀληθινήν.

se ille tamen conabatur: quapropter thuribuli catena vel (ut alii perhibent) divina cruce arrepta invasorum impetum propulsare studebat. Verum ii non singuli, sed facto cuneo irruentes vulnera infligebant, cum sic quoque ille sese ulcisceretur crucisque materia gladiorum ictus depelleret. Tandem vero bestiæ in morem undequaque petitus fatiscit; quando et desperata salute unum quempiam procera statura, nec giganti absimilem, ictum inferentem videns, per gratiam in templo habitantem adjuravit palamque obtestatus est ut parceret. Erat is Crambonitarum stirpe oriundus. Ad quem ille, *Non sacramentorum istud*, inquit, *sed cædium tempus est*; ac insuper per divinam ipse gratiam jurans manum ejus adverso vulnere percussit, tanta vi ut non solum a clavicula eam penitus amputaverit, sed et crucis cornu dissectum **40** procul dissilierit. Simul quoque alius quispiam ejus abscisso capite truncum corpus reliquit.

26. Hunc vitæ finem sortitus Leo, mense Decembri, hora noctis decima, cum annos septem, menses quinque, imperium rexisset. Crudelitati, si quis alius decessorum, prætereaque impietati operam dedit, qua utraque labe diligentiam in procuranda re publica bellicamque fortitudinem obscuravit. Aiunt et vocem quamdam statim cœlitus erupisse, quæ lætum de ejus exitio nuntium in vulgi aures perferret; ac navicularios quosdam eo audito, observatoque temporis ac noctis articulo, rimando postea veram eam esse noctem comperisse.

ΛΟΓΟΣ Β'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΕΞ ΑΜΟΡΙΟΥ.

LIBER II.

MICHAELIS AMORIENSIS IMPERIUM.

[P 26] α'. Ἀνῃρηκότες δὲ τὸν Λέοντα οἱ περὶ τὸν Μιχαὴλ, ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου ἡμῖν δεδήλωται συντάγματι, τὸ τούτου νεκρὸν σύροντες ἀνηλεῶς τε καὶ ἀφειδῶς διὰ τῶν Σκύλων εἰς τὸν ἱππόδρομον ἐξήγαγον, μή τινα φόβον ἔχοντες ἤδη διὰ τὸ πλήρη εἶναι τῶν ἐπιβούλων καὶ συνωμοτῶν τὴν βασίλειον αὐλήν. Συνεξέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὴν αὐτοῦ γαμετὴν σὺν τέτταρσι τέκνοις αὐτῶν, Συμβατίῳ τῷ κατὰ στέψιμον μετονομασθέντι Κωνσταντίνῳ, Βασιλείῳ τε καὶ Γρηγορίῳ ἅμα Θεοδοσίῳ· οὓς καὶ ἀκατίῳ ἐνθέντες πρὸς τὴν Πρώτην νῆσον ἀπήγαγον, ἔνθα καὶ τῶν παίδων εὐνουχισθέντων τὸν Θεοδόσιον συνέβη δυστυχῆσαι περὶ τὴν ζωὴν καὶ τῆς τοῦ σώματος ταφῆς τῷ ἰδίῳ κεκοινωνηκέναι πατρί.

1. Hac Michaelis fautores, uti a nobis superiori libro explicatum est, expleta carnificina, defuncti cadaver crudeliter effrenique licentia trahentes per Scyla ad circum eduxerunt, nullo jam metu deterriti, quod **41** omnis regia conjuratis, iisque qui Leonis vitæ insidiati essent, foret conferta. Una quoque illius uxorem ejiciunt cum quatuor liberis, Symbatio, cui per inaugurationis solemnia inditum Constantini nomen, Basilioque et Gregorio, necnon Theodosio. Hos omnes lembo impositos in Proten insulam duxerunt. Ibi exsecti cum essent, Theodosium mori contigit, cujus defuncti corpus una cum paterno cadavere conditum fuit.

A 2. Michael autem e Papiæ custodia eductus, adhuc pedes ferro vinctus cum esset (quod scilicet clavis, quæ apud Leonem servabatur, ut magis vincto caveret, necdum inventa erat), in regio throno consedit omniumque qui tum in palatio aderant vocibus imperator salutatus est ac adoratus. Jam vero circiter meridiem fama ubique sparsa, cum vix malleo compedes diffissi essent; illotis manibus, nullo Dei metu in animum assumpto, nec ullo alio defunctus honesti officio, ad divinum magnumque templum processit, id satagens ut ex patriarchæ manu coronam consequeretur totiusque populi votis ac vocibus imperator salutaretur, eorum duntaxat præsidio munitus valloque septus, qui una secum necis socii ac conjurati fuissent. Cæterum amborum quis B merito inauspicatam hic miretur mentem, Leonis, quod sic nullum ex tot assentatoribus amicisque tunc auxilium opemque ferentem habuerit, cum omnes serpentum more in suas se latebras ac foramina abdidissent, Michaelis vero interritum adversus omnes cruentumque animum, cum non **42** velut carnifex (quod enim evenerat, divinæ providentiæ cuncta gubernantis exstiterat), sed tanquam victor coronatus per plateam transiret, cum magis erubescendum lugendumque foret, non quod juste, dignum qui effunderetur, sanguinem effudisset (quanquam ne hoc quidem in iis habendum quæ laudem merentur), sed quod non in cædium loco, sed in divino mundoque, et in quo Domini duntaxat sanguis ad nostrorum delictorum scelerumque expiationem quotidie funditur.

β'. Ὁ δὲ Μιχαὴλ τῆς ἐκ τοῦ παππίου φρουρᾶς ἀνενεχθεὶς, ἔτι τοὺς πόδας σιδήρῳ δεδεμένους ἔχων διὰ τὸ τὴν κλεῖν παρὰ τοῦ Λέοντος φυλαττομένην ἀσφαλείας ἕνεκεν τέως εἶναι ἀφανῆ, ἐπὶ τὸν βασίλειον ἐκάθισεν θρόνον, [P. 27] καὶ παρὰ πάντων τῶν τέως ὄντων ἐν τῷ παλατίῳ προσεκυνήθη αὐτοκράτωρ ἀναγορευθείς. Ἤδη δὲ μεσούσης ἡμέρας τῆς φήμης πανταχοῦ διαδραμούσης, τῶν δεσμῶν σφύρᾳ θλασθέντων μόλις, οὐ χεῖρας ἀπονιψάμενος, οὐ τὸν θεῖον φόβον κατὰ νοῦν εἰληφὼς, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν δεόντων ποιήσας, πρὸς τὸν θεῖον καὶ μέγαν ναὸν προελήλυθεν τοῦ στέφους ἐκ τῆς πατριαρχικῆς χειρὸς καὶ τῆς πανδήμου τυχεῖν ἐπιθυμῶν ἀναῤῥήσεως, ἐκείνους μόνους φραγμὸν καὶ περιχαράκωμα ἔχων τοὺς τοῦ φόνου μετεσχηκότας καὶ συνομωμοκότας αὐτῷ. Ἔνθα καί τις ἀμφοτέρων θαυμάσειεν τὸ κακόγνωμον, τοῦ μὲν ὅπως οὐδένα εἶχε τῶν τηλικούτων κολάκων καὶ φιλούντων τότε δὴ βοηθὸν, πάντων ὥσπερ ἑρπετῶν εἰς καταδύσεις χωρησάντων, τοῦ δευτέρου δὲ τὸ πρὸς πάντας ἄφοβον καὶ αἱμοχαρὲς, οἷς ὥσπερ τις ἀπὸ νίκης ἀθλοφόρος ἐπανερχόμενος, ἀλλ' οὐ δήμιος (τοῦτο γὰρ ὑπὸ τῆς τὰ πάντα διοικούσης Προνοίας ἐγένετο) κατὰ τὴν πλατεῖαν διήρχετο δέον ἐγκαλύπτεσθαι καὶ θρηνεῖν, οὐχ ἐφ' οἷς ἄξιον αἷμα δικαίως ἐξέχεεν (καί τοί γε οὐδὲ τοῦτο τῶν ἐπαινετῶν), ἀλλ' ἐφ' οἷς οὐκ ἐν ἀξίῳ τόπῳ, θείῳ δὲ καὶ καθαρῷ, καὶ μόνον ἔνθα τὸ Δεσποτικὸν καθ' ἡμέραν ἐκχέεται, τῶν ἡμετέρων λύτρον ἁμαρτιῶν.

C 3. Verum ad ejus patriam recurrat narratio, eum medium assumens, cujus se res exsequi profitetur. Tulit hunc Phrygiæ superioris civitas, dicta Amorium. In ea Judæorum eorumque quos Athinganos vocant frequens semper multitudo consedit. Sed et alia quædam hæresis, ex aliorum cum aliis societate jugique consuetudine, nova prorsus exque novis et inauditis decretis conflata emersit, cujus ipse quoque Michael accepta a majoribus superstitione particeps fuit. Secta hæc divinum quidem lavacrum ut salutare et a suis explorate agnitum probatumque, eos qui initientur, percipere sinit: in reliquo autem omnia, præter unam circumcisionem, ex legis Mosaicæ ritu servat. Quisquis hac secta est initiatus, præceptorem ac velut D præfectum Hebræum quemdam sive Hebræam divini prorsus expertem baptismatis domi habet, cui non solum ea quæ ad animum ac salutem spectant, sed et rei familiaris administrationem committat domuique ac substantiæ eum præficiat. **43** Hac a puero Michael institutus ejusque primum documentis imbutus, ne sic quidem quæ primo insederat opinionem puram retinuit, sed velut pravæ religionis nothæque colluvies, tum eam ipsam paulo post adulteravit, tum Christianam ac Judaicam spuriis aliis adjunctis polluit. Hactenus quidem illam sequebatur inque virilem provehebat ætatem, agre-

γ'. Ἀλλ' ἐπὶ τὴν θρεψαμένην τοῦτον ἡ ἱστορία ἀγέσθω, καὶ μέσον αὐτὸν λαμβανέτω τὰ αὐτοῦ ἐπαγγέλλουσα [46]. Ἤνεγκε μὲν οὖν αὐτὸν ἡ κατὰ τὴν ἄνω Φρυγίαν πόλις Ἀμόριον οὕτω καλουμένη, ἐν ᾗ καὶ Ἰουδαίων καί τινων Ἀθιγγάνων πλῆθος ἀεί πως ἐγκατοικίζεται· καί τις δὲ αἵρεσις ἐκ τῆς ἀλλήλων κοινωνίας καὶ διηνεκοῦς ὁμιλίας καινὸν ἔχουσα τρόπον καὶ δόγματα ἐπιφύεται, ἧς καὶ αὐτὸς μετέσχεν ἐκ πατέρων διαδεξάμενος. Αὕτη δὲ τοῦ μὲν θείου λουτροῦ ὡς σωτηριώδους ὄντος καὶ παρ' αὐτοὺς [47] διωμολογημένου τοὺς τελουμένους μεταλαγχάνειν ἀνίησι, τἄλλα δὲ πάντα σώζει φυλάττουσα κατὰ νόμον τὸν Μωσαϊκὸν, πλὴν τῆς περιτομῆς. Διδάσκαλον δὲ καὶ οἷον ἔξαρχον ὁ ταύτῃ μεμυσταγωγημένος Ἑβραϊόν τινα ἢ Ἑβραΐδα κέκτηται, τοῦ θείου τελέως βαπτίσματος ἀπεχόμενον, κατὰ τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, ᾧ καὶ τὰ ἑαυτοῦ οὐ μόνον τὰ ψυχικὰ, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰς κατ' οἶκον οἰκονομίας ἐμπιστεύει, καὶ ὑπὸ χεῖρα δίδωσι [P. 28] τὴν αὐτοῦ. Ταύτης οὖν ἐκ παιδὸς μετασχὼν καὶ ᾗ τὴν ψυχὴν προκαταληφθεὶς οὐκ εἶχεν οὐδ' οὕτως τὸ τῆς προλήψεως καθαρὸν, ἀλλ' οἷόν τις ἀπιστίας σύνοδος γεγονὼς ὁμοῦ τε ταύτην οὐ πόῤῥω γενόμενος παρεχάραξεν καὶ τὴν Χριστιανῶν παρενόθευσεν καὶ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἐκιβδήλευσεν. Τέως μὲν οὖν εἴχετο αὐτῆς, καὶ τὴν εἰς ἄνδρας τελοῦσαν ἡλικίαν ἀνήγετο, ἀγροικίαν καὶ ἀμαθίαν ὥσπερ τινὰς ἕλικας ἄμπελος συνανιούσας ἔχων

VARIÆ LECTIONES.

[46] ἀπαγγέλλουσα? [47] αὐτοῖς?

αὐτῷ · μᾶλλον δὲ ὑπὸ τούτων ἐχόμενος καὶ παιδαγωγούμενος κατάλληλα προσῆκει μαθήματα διδασκόμενος, οἷς πολλάκις τὴν βασίλειον δεδραγμένος ἀρχὴν ἐφαίνετο σεμνυνόμενός τε καὶ καλλωπιζόμενος ἢ τῷ ἑαυτοῦ διαδήματι. Τὴν λογικὴν δὲ παντάπασιν, ὡς τὰ παρ' ἑαυτοῦ προβαλλόμενα ἀνατρέπουσαν καὶ πείθειν δυναμένην τε καὶ μεταδιδάσκειν τοῦ μὴ τῆς αἱρέσεως αὐτοῦ καὶ θρησκείας ὀπίσω πορεύεσθαι, ἠτίμαζέ τε καὶ ἀπεβάλλετο τῆς ἑαυτοῦ ἐπιβούλως ψυχῆς. Καί τοί γε ἦν αὐτῷ δυνατὸν τὰ ἑαυτοῦ τε σέβεσθαι καὶ τὰ ἡμέτερα μὴ ἀτιμοῦν, ὅταν μὴ πρὸς τοσοῦτον χορὸν τῶν ἐπὶ σοφίᾳ διαλαμψάντων χρόνῳ καὶ ἀριθμῷ κεκρατηκότα ἀνθαμιλλᾶσθαι ἠδύνατο.

A stes mores ac inscitiam haud secus ac vitis malleoles una surgentes habens. Quinimo quorum disciplinæ hæreret ac quos pueritiæ institutores haberet, eorum congrua moribus studia condiscens grandescebat, quibus haud raro, etsi jam imperii nactus infulas, magis sibi placere ac gloriari videbatur quam ipso diademate. Eam autem quæ rationem excolit scientiam et eruditionem, seu litteras quibus evertenda essent illius problemata, ac quibus suaderi licebat atque doceri haud sequendam suam illam hæresim ac superstitionem, tum est aspernatus, tum ex suo dolose animo ablegavit. Quanquam ei licebat tum sua colere tum nostra non aspernari, quando nec certamini par videri poterat adversum tantum sapientissimorum virorum, ætate ac numero longe præstantem, chorum.

δ'. Πλὴν ἐτίμα τὰ ἑαυτοῦ. Τὰ δὲ ἦν συῶν μὲν τῶν B ἀρτιτόκων προλέγειν ὅσοι τε ἔσονται εὐτραφεῖς καὶ σωμάτων μεγέθους οὐκ ἀμοιρήσουσι, καὶ ὅσοι τοῖς ἐναντίοις περισχεθήσονται, καὶ ἵππων μὲν ἐγγὺς ἑστάναι τῶν λακτιζόντων εἰδέναι, ὄνους δὲ λακτίζοντας ὡς πορρωτάτω ἀποτρέπεσθαι [48] εὐφυῶς, ἡμιόνων τε κριτὴς ἄριστος εἶναι, καὶ τούτων ὅσοι μὲν πρὸς φόρτον ἁρμόδιοί τε καὶ ἐπιτήδειοι, ὅσοι δὲ τοὺς ἐπιβάτας εὐφόρως, ἀλλὰ μή τινι πτοίᾳ περιδεεῖς γινόμενοι, φέρουσιν [49]. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἵππους μόναις ὀφθαλμῶν διακρίνειν βολαῖς, ὅσαι τε πρὸς δρόμον εὔτονοί τε καὶ τάχισται πεφύκασιν καὶ ὅσοι πρὸς πόλεμον τὸ καρτερικὸν διασώζουσιν, προβάτων τε καὶ βοῶν τὴν εὐτοκίαν, καὶ τὴν τοῦ γάλακτος ὅσαι τὴν δαψίλειαν ἐκ φύσεως ἔλαχον, καὶ ὡς σιγώντων, C τὸ δὴ μεῖζον, τῆς τε μητρὸς καὶ τῶν ἀρτιγενῶν γεννημάτων, εἰδέναι διακρίνειν ποῖον ὁποίας ἐστὶν ἴδιον. Καὶ τὰ μὲν τῆς πρώτης ἡλικίας, εἰπεῖν δὲ καὶ τῆς τελευταίας, ταῦτα δὴ τὰ μαθήματά τε καὶ σεμνολογήματα.

4. Enimvero sua illa colebat plurisque faciebat. Ejus vero fere generis erant, nempe suum recens natarum vaticinari ac conjicere quæ pingues plenaque ac adulta corporis mole, quæve contra exiles ac macilentæ essent futuræ; prope equos calcitrones scire stare, asinos vero calce petentes quam procul scite ingenioseque propellere; acri judicio **44** de mulis censere, inque illis discernere qui oneribus convehendis idonei, qui sessori aptiores leniorique indole ipsum nullo excutiant consternati pavore; sed et equos ex primo ipso oculorum conjectu dignoscere, qui ad cursum robusti atque celeres, quique in præliis fortes ac laboris patientes perstituri essent. Oves quoque et boves quænam fecundæ ac quæ ex indole lactis largæ copiam nactæ. Scire denique, tametsi nullum balatum mugitumve tam matres quam recens nati fetus ediderint, quæ cujusque proles exsistant. Hæc ejus primæ ætatis (sed et extremæ dicam) studia ac honestamenta.

ε'. Ὡς δ' ἤδη ἤκμαζε τὸν πένητα βίον διαθλῶν τε καὶ καρτερῶν, ἔσπευδε δὲ τοῦτον πάσῃ ἀποτρίψασθαι μηχανῇ, καί ποτε τῷ ἑαυτοῦ παρέστη δὴ στρατηγῷ, [P. 29] ἑαυτόν τε ὑποφαίνων καὶ τῇ τῆς γλώττης τραυλότητι τὸν ἄρχοντα ἐκκαλούμενος, τῶν Ἀθιγγάνων τις γνωστός τε καὶ οἰκεῖος τῷ στρατηγῷ ὢν αὐτόν τε τοῦτον Μιχαὴλ καί τινα ἕτερον περιβοήτους ἔσεσθαι μετ' οὐ πολὺ διηγόρευε καὶ βασιλείας αὐτῆς ἐπιτυχεῖν οὐκεὶς μακράν. Τούτοις τὴν ψυχὴν ὁ στρατηγὸς ἐκθερμανθείς, καὶ τὸ μέλλον ὥσπερ κατατρυ- D γῶν, οὐκ ἔγνω βραδύτητι τὸν καιρὸν ἀπώσασθαι, οὗ πάλιν τυχεῖν οὐκ εὐπετὲς οὐδὲ ῥᾴδιον. Τράπεζα γοῦν παραχρῆμα, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας καταλιπὼν τούτους δὴ τοὺς ἄνδρας εἰς ἑστίασιν συγκαλεῖ. Ὡς δὲ τοῦ πότου ἀκμάζοντος καὶ τὰς θυγατέρας ἄγων ἐδίδου ὁ στρατηγὸς καὶ νυμφίους καθωμολόγει, τῷ ξένῳ μὲν καὶ παραδόξῳ τοῦ πράγματος ἐν ἐκστάσει τούτους τὸ πρῶτον ἐποίει καὶ δίχα φωνῆς, ἀποδεχομένους δὲ ὅμως μετὰ ταῦτα καὶ συγκατατιθεμένους καὶ θεὸν τάχα, οὐκ ἄνθρωπον, ὁμολογοῦντας αὐτόν.

5. Cum autem pauperem tolerando vitam adolescentiæ jam annos prope excessisset, omnique demum arte atque opera eam a se amoliri studeret, ac quandoque suum ille ducem adiisset, tumque se illi subverecunde ostenderet, tum vero, qua erat balbutienti ac præpedita voce, eumdem compellaret, Athinganus quidam duci notus ac familiaris hunc ipsum Michaelem aliumque quemdam brevi post clarissimos fore prædixit, ac Michaelem non in longum tempus imperio esse potiturum. Eo vaticinio incensus animo prætor, ac velut futurum jam coram legeret ac decerperet, occasionem quam semel lapsam haud facile rursus assequi possis, in longiores moras nullatenus ablegandam putavit. Statim ergo expeditur mensa, cunctisque aliis neglectis hos ambos in convivium adhibet. Tum vero incalescente **45** mero dux adductas filias eis in sponsas tradit sibique generos facit. Ac primum quidem rei novitate inauditaque benevolentia in stuporem agit, ita ut vox ipsa illos deficeret: postea tamen et ipsi probant ac assentiuntur, deum forte rati, non hominem, qui sic demereretur.

VARIÆ LECTIONES.

[48] ἐπιτρέπεσθαι P. cf. 4 26 extr. [49] φέρουσιν] Cedrenus ἐκτραχηλίζοιεν.

6. Subjici quidem multa arti divinandi, avium A volatus, gruum agmina, omnis generis corporum extispicia et dissectiones, ne unus ipse ac exiguus adversus multos contentiosius agam, haud multum abnuerim. Sic autem exerceri ut munda sit nihilque per eam dæmonibus obsequii præstetur, qui procul a Deo hominem abigere studeant, nec ego dixerim, nec eorum putem aliquis qui recte sentiant, cum et eos qui haud sincerum purumque vitæ genus consectentur, sed illaudabile ac illiberale, ejus perfecte adeptos scientiam audiverimus. Quorsum hæc a me modo mota quæstio est? Nempe ne quis homines illis studiis deditos ejusmodi aliquid divino afflatu loqui existimet, aut Deum pravæ eorum voluntatis faciat auctorem, vel, quod idem sit, etiam imperii; neque hos qui se istis dediderint B viros frugi ac prudentes credat, cum multos quotidie exitus fallat, sibique inde ipsi interitum consciscant : sed culpam omnem in malorum auctorem serpentem conferat, qui orbem perambulans sibique idonea nactus organa non in uno duntaxat aut altero homine imperii ac tyrannidis jacit semina, sed in multis; hosque subornans et instigans, ut adoriantur populosque evertant ac bella civilia conflent, **46** illis auctor exsistit, haud fere aliter ac cæcus, qui sæpe lapides mittat : plures enim petendo forte contingat ut et non videns, ipsum quem animo meditatur, tandem aliquando assequatur ac feriat. Hæc itaque nobis extra historiæ filum, ne quis actus ejusmodi in ipsum Numen referat, aut sane C scelerum ipsa magnitudine illustriora imperia ei tribuat, illa præsertim fultus auctoritate, qua dicitur : *Ex semetipsis regnaverunt, sed non per me* [e].

ς'. Εἶναι μὲν οὖν τέχνῃ τῇ μαντικῇ πολλὰ τὰ ὑποκείμενα, ὀρνίθων τε πτήσεις ὀνείρων τε ἀγέλας καὶ παντοίων σωμάτων διαντόμιων θέας, ἵνα μὴ πολλοῖς ὀλίγος φιλονεικῶ, οὐκ ἐπὶ πολὺ διοίσομαι. Εἶναι δὲ καθαρὰν καὶ δαιμόνων τινῶν ἐκτὸς ὑπηρεσίας, πόῤῥω Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον σπουδαζόντων βαλεῖν, οὔτ' αὐτὸς εἴποιμι οὔτ' ἄλλος, οἶμαι, τῶν φρονούντων εὖ, ἐπεὶ καὶ τοὺς οὐκ εἰλικρινῆ τινα βίον διώκοντας καὶ καθαρὸν, τοὺς ἀσπούδαστον δὲ καὶ ἀνελεύθερον, τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν ταύτης λαβεῖν ἀκηκόαμεν. Τί μοι τοῦτο τὸ παρὸν ἐζήτηται; Ἵνα μή τις ἐπιπνοίᾳ θείᾳ τοὺς περὶ ταῦτα ἀσχολουμένους νομίζῃ τι τοιοῦτον διασαφεῖν, καὶ αἴτιον ποιῇ τὸν Θεὸν τῆς ἀδίκου γνώμης αὐτῶν, ταυτὸ δ' εἰπεῖν καὶ ἀρχῆς, μηδὲ τοὺς ἐπιδιδόντας τούτοις ἑαυτοὺς ἔχειν νοῦν οἰηθῇ, ὅτε B καὶ πολλῶν καθ' ἡμέραν ἀποτυγχανόντων καὶ αἰτίων γινομένων τῆς ἀπωλείας αὐτῶν. Ἀλλὰ τὸν ἀρχέκακον ὄφιν καταιτιῷτο, ὡς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐμπεριπατῶν καὶ ὄργανα καταλαμβάνων ἁρμόδια οὐκ ἐν τῷδε μόνῳ ἢ τῷδε τῷ ἀνθρώπῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας σπέρματα καταβάλλει, ἀλλ' ἐν πολλοῖς, καὶ τούτους ἀναπείθων τε καὶ κινῶν ἐπιβάλλειν μὲν πείθει καὶ δήμους ἀνατρέπειν καὶ ἐμφυλίους μάχας ἐργάζεσθαι, κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ λίθους πολλάκις ἐπαφιέντος τισὶ τυφλοῦ· πολλοὺς γὰρ βάλλων τάχα [P. 30] καὶ μὴ ὁρῶν ὀψὲ καὶ μόλις τοῦ βαλλομένου καταστοχάζοιτο. Ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν παρὰ θεωρίαν, ἵνα μὴ τῷ Θείῳ ἀναφέροι τις τὰς τοιαύτας τῶν πράξεων μηδὲ δὴ τὰς πονηροτέρας ἀρχὰς, ἐκείνῃ δὲ τῇ C Γραφικῇ βοηθούμενος μαρτυρίᾳ, τῇ, *Ἑαυτοῖς ἐβασίλευσαν*, λεγούσῃ, *ἀλλ' οὐ δι' ἐμοῦ*.

7. Michael ergo hanc vatis illius Athingani vocem tanquam divinum oraculum auribus hauriens, ac rursus sero tandem Philomeliensis monachi, quam superius retuli, prædictionem recolens, majori audacia impudentiaque Leonis cædem implevit; rursumque perpetrato facinore citius quam pro honesti rectique ratione ad divinum templum, pari itidem procacia audaciaque, processit, male se erga eum qui prior beneficio demeruerat (Bardanium scilicet) gerens, pejusque ei qui beneficii secundas in eum partes impleverat (id est Leoni, qui et ejus filium e sacro baptismate adoptaverat) hominum ingratissimus vices reddens. Cæterum por- D tionem quamdam ex publicatis Leonis bonis subducit, quam illius liberis matrique ac uxori utendam decernit; quosdam quoque illius servos, etsi non omnes, eis in obsequium donavit. Ac matri quidem atque uxori jussum ut in monasterio, quod Dominorum vocant, libere suique juris agerent : liberis autem masculis, uti dictum est, præceptum **47** ut Proten insulam tenerent. Quo etiam loco Constantinus, qui mutato nomine Basilius dictus fuerat, cum excisis virilibus vocis usum amisisset, ejus impedimento solvi a Deo votis exorabat linguamque

ζ'. Ταύτην οὖν τὴν τοῦ Ἀθιγγάνου μάντεως φωνὴν ὡς θείαν τινὰ πρόῤῥησιν ὁ Μιχαὴλ ἐνηχηθεὶς, καὶ αὖθις ὀψέ ποτε τὴν κατὰ τὸ Φιλομήλιον, ὥς μοι πρότερον εἴρηται, τὸν τοῦ Λέοντος φόνον θρασύτερόν πως μεταχειρισάμενος ἐξεπλήρωσεν, ἔκτοτε μελέτην τοῦτο διηνεκῆ σχὼν, καὶ αὖθις τὴν εἰς τὸν θεῖον ναὸν θᾶττον ἢ ἔδει θαῤῥούντως ἐξειργάσατο πρόοδον, κακὸς μὲν περὶ τὸν πρῶτον εὐεργέτην φανεὶς, ἐκεῖνον δὴ τὸν εἰρημένον Βαρδάνιον, κακίων δὲ περὶ τὸν δεύτερον Λέοντα, ὅσον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος υἱοθετησάμενος ἦν. Πλὴν ἀπόμοιράν τινα ποιεῖται καὶ πρὸς ἀπόλαυσιν χορηγεῖσθαι D πράττει τοῖς τοῦ Λέοντος παισὶν ἅμα τῇ τούτου μητρί τε καὶ γαμετῇ ἐκ τῶν ἐκκομισθέντων κτημάτων αὐτοῦ, καί τινας τῶν ἑαυτοῦ παίδων πρὸς ὑπηρεσίαν, εἰ καὶ μὴ πάντας, αὐτοῖς ἐδωρήσατο, τῇ μητρὶ μὲν καὶ γαμετῇ εἰς τὴν μονὴν τὴν οὕτω λεγομένην τῶν Δεσποτῶν ἐν ἀσφαλείᾳ ζῆν κελεύσας αὐθεντικῶς, τοὺς ἄῤῥενας δὲ τῶν παίδων ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ, ὡς εἴρηται, ἔνθα καὶ Κωνσταντῖνος ὁ μετονομασθεὶς Βασίλειος ἀφωνίᾳ πως συσχεθεὶς μετὰ τὸ τὰ γόνιμα τῶν μορίων ἀφαιρεθῆναι ἐδέετο μὲν τοῦ Θεοῦ τὴν ἑαυτοῦ λυθῆναι φωνὴν καὶ τὴν γλῶτταν αὖθις τὸ εὔηχον ἀπολαβεῖν, ἐδέετο δὲ καὶ τοῦ ἐν θεολογίᾳ διαλάμ-

[e] Ose. VIII, 4.

φαντος Γρηγορίου, ἐκεῖσέ που ἀνεστηλωμένου τυγχάνοντος. Εἶξε γοῦν ὁ ἅγιος, καὶ τῆς αὐτοῦ δεήσεως κατὰ τὴν τῶν φώτων πανήγυριν ἐπακήκοεν. Ὁρᾷ γὰρ τὸν θεῖον ἐκεῖνον χαρακτῆρα κατὰ τὸν ὄρθρον τούτῳ διαλεγόμενον καί, *Τὸν κηρὸν*, οὕτω δὴ λέγοντα, *λαβὼν ἀνάγνωθι*. Ὁ δὲ πιστεύων τοῖς λεγομένοις εἰσελθὼν ἀνέγνω λαμπρᾷ καὶ καθαρᾷ τῇ φωνῇ τό, *Πάλιν Ἰησοῦς ὁ ἐμός*. Ἔκτοτε γοῦν τὴν πατροπαράδοτον αὐτοῦ οὐ διέλιπε βδελυσσόμενος ἄνοιαν καὶ περὶ τὰς θείας εἰκόνας ἀγνωμοσύνην, μετετίθετο δὲ καὶ τοὺς τῶν ἁγίων χαρακτῆρας περιπτυσσόμενος οὐ διέλιπεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὀψὲ τοῦ καιροῦ καὶ πολύ περ ἐς ὕστερον.

η'. Ἤδη δὲ καὶ τὴν αὐτοκράτορα τοῦ Μιχαὴλ ἐπανελομένου ἀρχὴν καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ὡς ἐβούλετο διοικοῦντος, [P. 31] ἐπιστολὴν ὁ μακαρίτης Νικηφόρος ἐκπέμπει, τὴν τῆς πίστεως παρακαλῶν ἀνάκλησιν γενέσθαι καὶ πάλιν ἀπολαβεῖν τὸν ἀσπασμὸν τὰς θείας εἰκόνας. *Ἀλλ' οὔτε καινουργήσων*, ἀπεκρίνατο ὁ Μιχαήλ, *τῶν περὶ πίστεώς τι δογμάτων ἐξελήλυθα, οὔτε μὴν τῶν ἤδη παραδοθέντων καὶ ἀνομολογηθέντων καταδρομήν τινα ἐργάσασθαι καὶ καθαίρεσιν. Ἕκαστος οὖν τὸ δοκοῦν αὐτῷ ποιείτω καὶ ἐφετόν, ἀμαθὴς πόνων καὶ ἄγευστος λύπης διατελῶν*. Πλὴν οὐ μέχρι τέλους ταύτην ἐτήρησε τὴν προαίρεσιν ὁ μηδ' ἐξ ἀρχῆς ἀληθὴς Χριστιανὸς γεγονώς· ἀλλ' ὅσῳ τῆς βασιλείας ἐγένετο ἐγκρατής, τοσούτῳ κακοδαίμονι φύσει καὶ ὠμοτάτῃ τὸν κατὰ Χριστιανῶν καὶ τῶν ὁμοφύλων ἀνερρίπισε πόλεμον, νῦν μὲν τοὺς μοναχοὺς διαπτύων παντοίοις τε περιβάλλων δειναῖς καὶ ποιναῖς ἐξευρίσκων ποινάς, νῦν δὲ τοὺς ἄλλους πιστοὺς παραπέμπων ταῖς φρουραῖς καὶ ὑπερορίους ποιῶν. Ἐντεῦθεν καὶ Μεθόδιον τὸν μετὰ βραχὺ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἀντιλαβόμενον καὶ Εὐθύμιον τὸν τηνικαῦτα Σάρδεων πρόεδρον, τῷ αὐτοῦ θελήματι μὴ ὑπείκοντας μηδὲ τὴν τῶν εἰκόνων ἐξαρνουμένους τιμήν, τῆς πόλεως ἐξωθεῖ, καὶ τὸν μὲν θεῖον Μεθόδιον φυλακῇ παραδίδωσι κατὰ τὴν νῆσον Ἀνδρέου τοῦ Ἀποστόλου, καθ' ἣν ὁ Ἀκρίτας ἐγγειτονεῖ, τὸν δὲ μακαρίτην Εὐθύμιον διὰ Θεοφίλου τοῦ οἰκείου υἱοῦ θανάτῳ παραδίδωσι, βουνεύροις τυπτόμενον ἀφειδῶς. Ὅσῳ δὲ τὴν Χριστοῦ κληρονομίαν ἐπίεζε καὶ οἷόν τις θὴρ ἄγριος κατενέμετο, τοσούτῳ τοὺς Ἰουδαίους ἀνέτους φόρων καὶ ἐλευθέρους ἐδείκνυεν, ἀγαπωμένους καὶ στεργομένους αὐτῷ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφερόντως. Καὶ ζωγράφοι μὲν τὰ καλὰ τῶν ζώων εἰς μίμησιν ἔχουσιν, οὗτος δὲ τὸν τοῦ Κοπρωνύμου βίον οἷόν τι προχάραγμα καὶ πρωτότυπον θεὶς ἀπομιμεῖσθαι εἰς ἄκρον ἐσπούδαζεν. Διὸ καὶ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἐλαύνει τῆς ἀσεβείας, ἄρτι μὲν Σάββατα νηστεύειν νομοθετῶν, ἄρτι δὲ κατὰ τῶν θείων προφητῶν τὴν γλῶσσαν ἐξακονῶν, ἀνάστασίν τε τὴν μέλλουσαν καὶ τὰ ἐκεῖθεν ἀπιστῶν ἀγαθά. Διάβολόν τε ὅλως μὴ εἶναι δυσχυρίζετο, ἅτε μηδ' ὑπὸ τοῦ Μωσέως τούτου παραδεδομένου. Πορνείαν δὲ κατασπαζόμενος, καὶ τὸν ἐπὶ πάντων δεῖν ὀμνύναι μόνον Θεὸν νομοθετῶν, καὶ

A rursus sonoram restitui; quin et Gregorium Theologum interpellabat, cujus imago quodam ibi loco erecta erat. Annuit sanctus, ac sancto luminum die supplicationem exaudit. Videt enim divinam illam imaginem diluculo sese alloquentem, atque dicentem : *Cereum accipe et lege*. Ille ut morem gereret, ingressus legit clara altaque voce ejus in eam diem orationis exordium, *Rursus Jesus meus*. Hinc itaque eoque miraculo, quam patre auctore impietatem acceperat inque sacras imagines improbam mentem, exsecrandi nullum deinceps finem fecit, inque sanam translatus mentem sanctorum penicillo ac coloribus expressas figuras veneratione amplecti non cessabat. Verum hæc sero tandem nec nisi post longum tempus ita evenerunt.

B 8. Cum jam itaque Michael imperio potitus esset suoque illud nutu moderaretur, scribit per epistolam beatus Nicephorus, rogans instaurari fidem, et ut denuo sacris imaginibus sua veneratio cultusque adhiberetur. Ad quem Michael : *Non veni*, inquit, *ut in dogmatis ac fide aliquid innovarem, neque ut eorum quæ jam tradita sunt ac explorata quidpiam exagitarem ac everterem. Quisque igitur quod visum fuerit sibique arriserit, secure faciat, nihil inde sibi laborum timens, nihil* 48 *quod molestiam faciat*. Non tamen in finem usque hujus tenax propositi fuit, qui ne a principio quidem verus Christianus exstiterit : sed quanto magis compos imperii fiebat, tanto mala indole ac sævissima ad-
C versus Christianos genusque suum bellum acrius excitavit, modo quidem monachos despuens omnisque generis diris suppliciis torquens, aliasque ex aliis pœnas excogitans, modo alios fideles virosque religiosos in carcerem trudens ac exsilio relegans. Hinc quoque Methodium, qui brevi post patriarchalem sedem adeptus est, Euthymiumque tunc temporis Sardensium antistitem, quod ejus voluntati morem non gererent nec ut sacrarum imaginum cultum negarent adduci se paterentur, urbe ejecit. Ac quidem sanctum Methodium custodiæ tradit in Andreæ apostoli insula, quæ est prope Acritam : beatum autem Euthymium per filium suum Theophilum taureis dire cæsum occidit. Quantum autem Dei hæreditatem premebat aprique in morem de-
D pascebatur, tanto Judæos vectigalium ac præstationum onere levabat, quos supra omnes mortales præcipue amabat atque colebat. Cumque pictores pulcherrima corporis, quæ penicillo manuque pictis coloribus imitentur, sibi proponant, hic Copronymi vitam ceu exemplum quoddam formamque propositam habens accuratissime eum reddere satagebat; quamobrem etiam ad summam impietatis arcem evadit. Modo Sabbatis jejunandum sanciebat, modo adversus divinos prophetas linguam acuebat; ac tum futuræ resurrectioni, tum 49 bonis illam comitantibus fidem detrahebat. Non esse prorsus diabolum, ut quem Moses non tradiderit, affirmabat. Fornicationem amplexabatur, ac solum, qui est super omnia, Deum juramentis adhibendum

statuit. Judam petulca ac effreni linguæ beatis accensebat; salutaris Paschæ festum cavillabatur, tanquam male nec legitimo tempore celebraretur. Græcanicam ac sæcularem eruditionem seu disciplinam despuens, nostram quoque ac divinam sic aspernabatur ut nec pueros illa imbui sineret, ne quis aliquando illius inscitiæ resistere posset eumve coarguere, neve rursus disciplina adjuti oculorum linguæque velocitate in legendo ejus rei palmam ei præriperent. Adeo enim in componendis litteris legendisque syllabis tardus erat, ut librum quis alius facilius percurreret quam sui nominis elementa præ mentis tarditate is recenseret. Verum hæc missa sunto ut quæ viri sancti ejus ætatis palam exagitaverint: exstant enim libri ejus notantes ac traducentes dedecora. Nos vero reliquam historiam prosequamur, ac quæ mala pepererit illius impietas videamus.

9. Per hoc tempus bellum civile ab Oriente inceptum omnis generis malis Romanum orbem implevit, intraque angustias brevemque numerum, cum ingenti fusum copia esset, mortalium genus coegit, **50** nempe armata patrum in filios dextera, fratrumque in fratres eodem fusos utero, fidi denique ac præstantis amici in eum qui ipse vel maxime amicitiæ jura sancta vellet. Horum malorum inceptor auctorque Thomas, de quo duplex fertur opinio. Nam cum simus homines, audituque duntaxat accepta, non ipsis oculis usurpata, post longa adeo tempora habeamus ejuscemodi historiæ monumenta, ut in omnibus sartam tectam veritatem servemus, necesse est sic vel sic aliis aliisque tradita (alios scilicet aliosque rumores) conscribere; quæ plane ambiguitas ac error huic, quod tractamus, nihil officit argumento: imo inde futurum ut veritas certioribus nobis momentis nitatur, quam his qui semper digladiantur sicne vel sic sese res habuerit. Foret quidem id optimum, ut et nos homines nuda veritate nulloque involucro omnia perspecta haberemus: quia vero quod longum effluxit tempus, ceu quoddam interjectum velum, debiliorem nostram cognitionem facit, operæ pretium sit ut famæ obsequentes ac conjecturæ vel tenui saltem radio res in lucem producamus et non penitus oblivionis vortice mergendas tradamus.

10. Una eaque prima opinio, in quam et ego manibus pedibusque eo, scriptis quibusdam monumentis facientibus fidem, hæc est, nempe ortum Thomam ex obscuris tenuibusque parentibus, ad hæc Sclavorum satis prosapia, qui sæpius in Oriente et Asia cohæserunt. Ægre itaque pauperem vitam sustentans fortunarumque aliquid quæsiturus, relicta **51** patria Cpolim venit. Ubi viro cuidam ordinis senatorii adhærens, ejusque addictus obsequiis ac minister effectus, eo libidinis ac fœditatis processit ut et heri cubile torumque polluere conatus sit. Qua re detecta cum probrum ingens ferre

A τὸν Ἰούδαν ἀκολάστῳ γλώσσῃ κατατάττων τοῖς σωζομένοις, καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ σωτηρίου Πάσχα κακῶς καὶ παρὰ καιρὸν χλευάζων τιμᾶσθαι, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν παίδευσιν διαπτύων, καὶ τῆς ἡμετέρας καὶ θείας τοσοῦτον καταφρονῶν [P. 32] ὡς μηδὲ τοὺς νέους παιδοτριβεῖσθαί που συγχωρεῖν, ἵνα μήτε τῇ αὐτοῦ ἀλογίᾳ ἔχοι τις ἀντιστῆναί ποτε καὶ διελέγξαι, μήτε πάλιν τῷ τάχει τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῇ τῆς γλώττης ῥύμῃ φερόμενος διὰ τῆς παιδεύσεως τὰ δευτερεῖα τοῦτον [50] φέρειν καταναγκάσειεν· τοσοῦτον γὰρ ἤργει πρὸς τὴν μῖξιν τῶν γραμμάτων ἐκεῖνος καὶ τὴν τῶν συλλαβῶν ἀνάγνωσιν, ὡς ῥᾷον ἄν τις διῆλθε βιβλίον ἢ αὐτὸς τῇ βραδύτητι τοῦ νοῦ τὰ τοῦ οἰκείου στοιχεῖα ὀνόματος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς καὶ τοῖς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ κεκωμῳδημένα θείοις ἀνδράσιν B ἐατέον· πλήρεις γὰρ βίβλοι τὰ ἐκείνου ἐκστηλιτεύουσαι· ἡμεῖς δὲ πρὸς τὰ ἑξῆς προσβῶμεν τῆς ἱστορίας, τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀθέων αὐτοῦ πράξεων ἐνορῶντες.

θ'. Κατὰ γὰρ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀρχὴν λαβὼν ἐμφύλιος πόλεμος ἐξ Ἀνατολῆς παντοίων ἐνέπλησε τὴν οἰκουμένην κακῶν καὶ ἐκ πολλῶν ὀλίγους τοὺς ἀνθρώπους εἰργάσατο, πατέρων δηλονότι τὰς δεξιὰς κατὰ τῶν υἱῶν ὁπλισάντων, καὶ ἀδελφῶν κατὰ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς φόντων γαστρὸς, καὶ φίλου τὸ τέλος κατὰ τοῦ φιλοῦντος τὰ μάλιστα. Θωμᾶς τούτων ἦν ἔξαρχος, περὶ οὗ διττὸς λόγος φέρεται. Ἀνάγκη δὲ ἀνθρώποις οὖσιν ἡμῖν, καὶ ἀκοῇ, ἀλλ' οὐκ ὄψει ἐκ τῆς τοσούτου χρόνου παρολκῆς τὰ τοιαῦτα κατειληφόσι C τῆς ἱστορίας, ἵνα δὴ πανταχοῦ τὴν ἀλήθειαν σωζομένην ἔχοιμεν, καὶ τοὺς τοιῶσδε ἀλλὰ μὴ τοιῶσδε μόνον παραδιδομένους λόγους ἀναγράφειν, οὐδὲν ἐκ τῆς τοιαύτης ἀμφιβολίας καὶ πλάνης λυμαινομένης τῆς προκειμένης ἡμῖν ὑποθέσεως, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀσφαλεστέρας τυγχανούσης τοῖς γε μὴ οὕτως ἔχειν ἀλλ' οὕτως διαπληκτιζομένοις ἀεί. Ἄριστον μὲν γὰρ ἦν, εἰ γυμνῆς ὑπαρχούσης τῆς ἀληθείας καὶ ἡμεῖς ἐκτὸς παραπετάσματος τὴν πανείδησιν οἱ ἄνθρωποι εἴχομεν· ἐπεὶ δὲ ὁ πολὺς ῥεύσας χρόνος οἷόν τι κάλυμμα ἡμῖν προστεθὲν ἀσθενεστέραν τὴν γνῶσιν ἐργάζεται, δεῖ τῇ γε φήμῃ καὶ κληδόνι πειθομένους εἰς φῶς ἄγειν ποσῶς τὰ πράγματα, ἀλλ' οὐχὶ τῷ ποταμῷ τῆς λήθης παραδοῦναι ὁλοσχερῶς.

D ι'. Ὁ μὲν οὖν εἷς καὶ πρῶτος λόγος, ᾧ καὶ ἐγὼ πείθομαι ἐξ ἐγγράφων τινῶν ἔχων τὸ βέβαιον, τοῦτον ὁρμᾶσθαί φησι τὸν Θωμᾶν ἐξ ἀσήμων τε γονέων καὶ πενιχρῶν, ἄλλως δὲ καὶ Σκλαβογενῶν, τῶν πολλάκις ἐγκισσευθέντων κατὰ τὴν Ἀνατολήν. Πενίᾳ γοῦν ἀποζῶν καὶ τὴν τύχην [P. 33] ἐμπορευόμενος τὴν ἑαυτοῦ μὲν ἀπέδρα, πρὸς δὲ τὴν μεγαλόπολιν ταύτην εἰσέφρησεν. Καὶ δή τινι τῶν συγκλητικῶν ἐξυπηρετεῖν τε καὶ λειτουργεῖν κολληθεὶς αἰσχῦναι δι' ἀκολασίαν καὶ καθυβρίσαι τὴν δεσποτικὴν εὐνὴν καὶ τὰ λέκτρα τούτου ἠπείγετο. Ἐπεὶ οὖν φωραθεὶς οὐχ οἷός τε ἦν τὸν πολὺν ὄνειδον καὶ τὰς διὰ

VARIÆ LECTIONES.

[50] τούτων P.

τοῦτο ὑπομεῖναι πληγὰς, φυγὰς πρὸς τοὺς ἐξ Ἄγαρ A γίνεται, καὶ τούτοις πίστιν ἱκανὴν ἔκ τε τῶν καταλλήλων αὐτοῦ δοὺς πράξεων διὰ πολλῶν ἤδη χρόνων (ἔτος γάρ που διηνύετο τούτῳ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν) καὶ ἐκ τοῦ τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν ἠρνῆσθαι ἡμῶν, πολεμικῆς τινος φάλαγγος γίνεται ἀρχηγὸς καὶ κατὰ Χριστιανῶν ὁπλίζεται, κραταιοτάτῃ χειρὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν ὑπὸ τὴν αὐτῶν χεῖρα ποιῆσαι καθυποσχόμενος. Καὶ ἵνα μή τινα ἐμποδὼν παρὰ Ῥωμαίοις γινόμενος σχῇ, πάντας δὲ συνεφαπτομένους καὶ τούτου προκινδυνεύοντας, Κωνσταντῖνον εἶναι αὐτὸν τῆς Εἰρήνης διετράνου καὶ ἐπεφήμιζεν, ὃν ἡ ἄνοια καὶ τὸ τοῦ ἤθους ὠμὸν πάλαι μὲν μετὰ τῆς βασιλείας ἀφείλετο καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, τηνικαῦτα δὲ καὶ τὸν βίον μετηλλαχὼς ἦν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ τῶν πράξεων μέγεθος καὶ αἱ βόσκουσαι τοῦτον ἐλ- B πίδες κοινωνόν τινα τῶν πραγμάτων ἀπῄτουν (οὐ γὰρ ἂν ἄλλως αὐτῷ τὰ κατὰ γῆν καὶ θάλατταν ὑπελάμβανε κραταιοῦσθαι), καὶ υἱόν τινα ἐπείσακτον εἰσποιεῖται, τῇ τοῦ σώματος μεταμορφώσει τὴν τῆς ψυχῆς δηλοῦντα ἀπόνοιαν, ᾧ καὶ δυνάμεις ἀρκούσας παρασχὼν καὶ Κωνστάντιον μετονομάσας ἄλλοθεν, ἑαυτὸν δὲ ἑτέρωθεν τὴν τῶν Ῥωμαίων κείρειν καὶ κατατρέχειν ἐπέταττε γῆν. Λέων τότε καιροῦ ὁ ἐξ Ἀρμενίων τὰς τῆς βασιλείας ἐκεκρατήκει ἡνίας, ἐν ὑστέρῳ καιρῷ· ὃς δύναμίν τινα κατ' αὐτοῦ συστήσας οὐκ ἀξιόλογον αὐτὴν μὲν σφαλῆναι ἐποίησεν (ἅμα γὰρ τῇ πρὸς πρόσωπον ἀπαντήσει ἐτρέπετο πρὸς φυγὴν), τοῦτον δὲ θρασύτερον καὶ πλέον ἢ ἦν τὰ καθ' ἑαυτὸν φρονεῖν. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος καὶ πολὺς C οὕτως ἔχειν λόγος περὶ τῆς τοιαύτης κινήσεως καὶ στάσεώς φησι τὴν ἀρχήν.

ια'. Ἅτερος δὲ τοῦτον εἶναι τὸν Θωμᾶν, μηδὲν περὶ τῆς κλήσεως διενηνεγμένος, τὸν τῷ Βαρδανίῳ μὲν πάλαι συνόντα, παρὰ τοῦ ἡγησαμένου δὲ Λέοντος τιμηθέντα· ὃς τὴν τῶν φοιδεράτων τηνικαῦτα διοικῶν ἀρχὴν, κατὰ τὸν Ἀνατολικὸν ἐνδιατρίβων, ἐπεὶ τὸν Μιχαὴλ ἄρτι διήκουεν ἀνῃρηκότα τὸν Λέοντα, ἐκδικῶν, ὁμοῦ δὲ καὶ θυμὸν ἴδιον ἀποπιμπλῶν (ἐτύγχανε γάρ που πόῤῥωθεν ἐξ ἡλικιωτῶν διαφερόμενος πρὸς αὐτὸν), καὶ ἅμα τὴν [81] περὶ αὐτοῦ τοῦ ἐν [P. 34] τῷ Φιλομηλίῳ μοναχοῦ πρόῤῥησιν φοβούμενος, χεῖρα ἐναντίαν κινεῖ, καὶ χεῖρα οὐ μικράν τινα καὶ ἀσθενῆ, βαρεῖαν δὲ καὶ ἀνδρώδη καὶ νεανικὴν, πᾶσαν ἡλικίαν τῶν δόρυ δυναμένων κινεῖν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ. Ἐτύγ- D χανε γάρ πως καὶ ἄλλως ὁ Μιχαὴλ ὑπὸ πάντων μισούμενος, ἅτε δὴ κακῆς μὲν αἱρέσεως μετεσχηκὼς τῆς τῶν Ἀθιγγάνων, ὡς εἴρηται, καὶ ὅτι γλῶσσαν χωλεύουσαν ἔχων εἰς ἀνανδρίαν καὶ μαλακίαν διεβεβόητο, πολλῷ δὲ μᾶλλον, ὅτι τὴν ψυχὴν τῆς γλώττης οὐχ ἧττον χωλεύουσαν ἔφερεν, ἐβδελύσσετό τε καὶ εἰς φόρτον λελόγιστο τοῖς πολλοῖς. Ὁ Θωμᾶς δὲ, εἰ καὶ τὸ σκέλος πεπηρωμένος καὶ τῷ γένει βάρβαρος ἦν, ἀλλ' οὖν τῇ γε πολιᾷ αἰδέσιμος, καὶ μᾶλλον φιλούμενος ἐτύγχανεν, ὅτι τὸ εὐπροσήγορον καὶ ἀστεῖον, οἷα δὴ φιλεῖ ὁ στρατιώτης ὄχλος, αὐτῷ που συνουσίωτο ἐκ παιδὸς, καὶ τῶν κατὰ γενναιότητα σώματος

A non posset ac præterea pœnas talia facinora molientibus constitutas metueret, ad Agarenos profugit; quibus cum se satis multorum jam annorum periculo (annos enim quinque supra viginti exegerat) ac tum ex morum convenientia, tum ex Christi Dei nostri ejurata fide probasset, militari cohorti ab eis præficitur ac contra Christianos armatur, robustissima manu Romanum imperium illorum se ditionis facturum pollicitus. Ac ne quis illi apud Romanos negotium faciat, sed ei potius cuncti adjungantur suoque periculo tutandum eum suscipiant, esse se Constantinum Irenes filium manifestat ac fama vulgat, quem dementia morumque crudelitas una cum imperio luminibus quoque olim privaverat, quique tunc etiam in humanis esse desierat. Quia B vero cum actionum magnitudo, tum quæ eum pascebant spes, rerum quemdam ac negotiorum socium exigebant (non enim aliter se terræ marique victorem fore arbitrabatur), extraneum quemdam sibi filium adoptat, hominem scilicet qui totius corporis conformatione mentis vecordiam proderet. Huic quoque pares pro expeditione copias assignat, ac Constantii indito nomine ex sua quemque parte Romanam ditionem **52** populari ac incursare jubet. Leo Armenius rei publicæ habenas tunc moderabatur, sub imperii sui extrema tempora. Is parum validis adversus illum conflatis copiis, suis quidem cladis auctor fuit, ut qui primo hostium incursu terga dederint, illum vero audaciorem fecit ac majora quam pro sui ratione sapere impulit. Prima C hæc est longeque celebris ac vulgata primi ejus motus ac defectionis narratio.

11. Altera hunc Thomam eum esse affirmat, nulla nominis diversitate, qui in Bardanii quondam familia fuerat ac quem Leo imperator creatus honoribus auxerat. Is tunc fœderatorum agmini præpositus in Orientalium themate degebat. Ubi itaque Michaelem a Leone paulo ante sublatum audiit, ejus ulturus manes, simul vero etiam iras ille suas exsatiaturus (nam ab adolescentia haud satis ei cum Michaele convenerat), simul quoque Philomeliensis monachi de se vaticinia timens, in eum movet, non vero modicis copiis ac imbellibus, sed ingentibus virilique fortitudine ac vegeto robore D instructo exercitu, cum nulla ætas ad arma idonea desideraretur. Alioqui enim etiam Michael cunctis fere odio habebatur, tum quod Athinganorum nefandæ hæresis, uti dictum est, commercio pollutus esset, tum quod balbutientis linguæ vitio laborans imbellis mollisque nomen haberet; tum etiam quod non minus animo quam lingua impeditus esset, homo scilicet perversis moribus, exsecrationi **53** erat ac vulgo molestus putabatur. Thomas vero quanquam crure oblæso ac genere barbarus erat, canitie tamen venerabilis, magisque a cunctis amabatur, quod nempe ad congressum facilis atque urbanus erat; quas utique dotes ordinibus gratissi-

VARIÆ LECTIONES.

[81] τὰς P.

mas a puero jam sibi asseverat, corporisque robore nulli cedebat. Itaque publicorum vectigalium exactoribus in suas partes adductis, vulgusque magnificis largitionibus sibi demereri studens, clarus ex tenui obscuroque evasit exque manu minima magnus. Alios verborum lenocinio amicitiæque quadam specie sibi conciliabat, quotquot nimirum novarum rerum divitiarumque amor incesserat; alios vi ac renitente animo, quos bellorum civilium mala jam doctos periculo non latebant. Eo initio eruperunt bella civilia, instarque Niliacorum cataractarum aperta, non aqua, sed cruore terram large irrigarunt. Hinc servi adversus heros, miles stationarius adversus cohortalem, centurio adversus exercitus ducem cruento ferro dextras armaverunt. Hactenusque omnis Asia malis obruta dirum gemebat. Civitatum Asiæ integræ, ac quantæ erant, exterrente metu deditionem Thomæ faciebant; quæ autem imperatori fidem servantes diu sæpiusque restiterant, multis cædibus prædarumque vi ac direptionibus postmodum et ipsæ collum submittebant. Denique tota Asia in ejus partes concessit, exceptis duntaxat Catacyla Opsicii et Olbiano Armeniacorum ducibus. **54** Hi duo soli in tanta exercitus ducum multitudine Michaeli palam fidem servavere. Idcirco etiam Michael gratiam referens, quod ejus causam non prodidissent, nummi unius argentei in ærarium principis inferri soliti (ac fumarium tributum vocabatur) veniam eis fecit. Nam cum alii omnes jampridem (ipsique perinde ac cæteri) nummos duos miliarienses penderent, benevolentiæ memor unum illis remisit.

12. Ubi eo statu compositas Romanorum res Agareni didicerunt, gratissime plane ac prorsus jucunde habuerunt. Suam enim eam occasionem facientes, omnes secure provincias atque insulas nemine obsistente incursionibus vastare aggrediuntur. Quibus auditis Thomas, metuens ne quid sui rerum novarum molirentur et ab ipso deficerent, si ipse eorum qui domi remanserant et reliqui Orientis nullam curam gereret, sed ipsorum filios atque uxores diripi ducique in captivitatem sineret, operæ pretium putavit hactenus Agarenorum impetum cohibere, objectoque illis copioso exercitu metum incutere, atque ad pacem veteratoria arte cogere. Resque adeo ex voto successit. Nam cum in regionem eorum irrupisset et Saraceni illius impetum sustinere non possent, habito cum eis colloquio pacem componit sibique belli socios adjungit, hoc pactus eisque pollicitus, quod et superius diximus: *proditurum nimirum Romanorum fines eorumque imperium illis subjecturum.* Quocirca nec consilio suo frustratus est; quin et coronam, imperii **55** insigne, consequitur, et imperator ab Antiochenæ tunc Ecclesiæ præsule, Jacobo nomine, proclamatur. Cogitque ingentem exercitum, quin potius collatum accepit, ad corroborandum sibi imperium, nec ex illis duntaxat

A οὐ δή τινος ἐφαίνετο δεύτερος. Οὗτος οὖν τοὺς δημοσίους φόρους εἰσπράττοντας εἰς ἑαυτὸν εἰσποιησάμενος, καὶ ἐκ μεγαλόφρονος ἐπιδόσεως σπουδάζων ὑφ' ἑαυτὸν ποιεῖν τοὺς πολλούς, πολὺς γέγονεν ἐκ μικροῦ καὶ μέγας ἐξ ἐλαχίστης χειρός· τοὺς μὲν γὰρ ἦγε πειθοῖ καί τινι φιλίᾳ, ὅσοις δὴ ὁ τῶν καινῶν πραγμάτων καὶ τὸ φιλοπλουτεῖν ἔρως ἐνῆν [32], τοὺς δὲ βίᾳ καὶ γνώμῃ ἀβουλήτῳ, ὅσοις δὴ τὰ τῶν ἐμφυλίων στάσεων κακὰ ἐν πείρᾳ ἤδη γεγένηντο. Ἐντεῦθεν οὖν οἱ ἐμφύλιοι ἀναῤῥηγνύμενοι πόλεμοι, καὶ οἷόν τινες Νειλῷοι καταῤῥάκται ἀνοιγόμενοι, οὐχ ὕδατι, ἀλλ' αἵματι τὴν γῆν κατεπότιζον. Ἐντεῦθεν καὶ δοῦλοι κατὰ δεσποτῶν καὶ στρατιώτης κατὰ ταξεώτου καὶ λοχαγὸς κατὰ στρατηγέτου τὴν χεῖρα φονῶσαν καθώπλιζεν, καὶ πᾶσα τέως ἡ Ἀσία βυθιζομένη κατέστενεν. B Αἱ μὲν γὰρ αὐτάνδρως τῶν πόλεων ἀνῄρηντο τῷ Θωμᾷ, τῷ φόβῳ πεισθεῖσαι· αἱ δὲ πολλάκις ἀντιπίπτουσαι, τὰ πιστὰ τῷ γε κρατοῦντι τηροῦσαι, μετὰ πολλῶν φόνων καὶ ἀνδραποδισμῶν ὑπήγοντο δεύτεραι. Πλὴν ἀλλὰ πᾶσα Ἀσία ὀπίσω τούτου ἐγένετο, ἐκτὸς τοῦ τὸ Ὀψίκιον Κατάκυλα στρατηγοῦντος καὶ Ὀλβιανοῦ τοῦ τῶν Ἀρμενιακῶν· οὗτοι γὰρ δὴ ἐν τοσούτοις μόνοι στρατηγέταις τὰ πιστὰ τηροῦντες πρὸς Μιχαὴλ ἀνεφάνησαν. Οἷς καὶ τὴν χάριν ἀπονέμων, ὡς μὴ προδεδωκόσιν αὐτόν, τὸ εἰς τὸ βασιλικὸν τελούμενον ταμιεῖον δημόσιον καπνικὸν οὕτω λεγόμενον μιλιαρίσιον ἓν συγκεχώρηται· τῶν γὰρ ἄλλων πάντων ἀνὰ δύο τελούντων ἀνέκαθεν μιλιαρισίων, [P. 35] ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τούτων, τότε τὸ ἓν ἀφείθη C διὰ τὴν εὔνοιαν.

ιβ'. Ἃ καὶ μαθοῦσι τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἀγαπητὸν κατεφαίνετο καὶ ὅλως ἐντρύφημα· καιροῦ γὰρ λαβόμενοι πᾶσαν χώραν καὶ νῆσον κατέτρεχον ἀδεῶς, μή τινος ἐμποδὼν ἱσταμένου αὐτοῖς. Διὸ καὶ ταῦτα τῷ Θωμᾷ διακηκοότι, ἐπεί τινα κίνησιν ἐκ τῶν ἑαυτοῦ ᾤετο καὶ νεωτερισμόν, εἴ γέ τινα φροντίδα μὴ τῶν ἐπ' οἴκου ποιήσοιτο καὶ τῆς ἄλλης Ἀνατολῆς, ἀλλὰ συγχωρήσοι τούς τε παῖδας καὶ γυναῖκας καταληϊσθῆναι καὶ αἰχμαλωτισθῆναι αὐτῶν, συμφέρον κέκρικε τέως μὲν ἐπικρατῆσαι τὴν αὐτῶν ὁρμὴν δι' ἐπιφανείας αὐτοῦ καὶ τῷ πλήθει τῶν δυνάμεων ἐκ- D πλῆξαί τε καὶ πρὸς εἰρήνην πανούργως ἐκκαλέσασθαι. Ὃ καὶ συνέβη· ὡς γὰρ αὐτοῖς ἄρτι δὴ τοῖς Σαρακηνοῖς εἰς τὴν αὐτῶν εἰσβάλλων ἐξ ὑποστροφῆς ἀνύποιστος κατεφαίνετο, εἰς λόγους δὴ προελθὼν βαρβαρικοὺς σπονδάς τε ἐποιεῖτο εἰρηνικὰς καὶ πρὸς συμμαχίαν ἐξεκαλεῖτο αὐτούς, συντιθέμενός τε καὶ ὑπισχνούμενος ἃ καὶ πρότερον εἴρηται, *τά Ῥωμαίων τε προδοῦναι ὅρια καὶ τὴν αὐτῶν αὐτοῖς ὑπὸ χεῖρας ποιῆσαι ἀρχήν*. Ὅθεν τοῦ μὲν βουλεύματος οὐ διήμαρτεν τοῦ οἰκείου, ἀλλὰ καὶ στέφους μεταλαγχάνει καὶ αὐτοκράτωρ ἀναγορεύεται παρὰ τοῦ τὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ θρόνον τηνικαῦτα μεταποιουμένου Ἰακώβ, καὶ χεῖρα συλλέγει πολλήν, μᾶλλον δὲ λαμβάνει πρὸς τὴν αὐτοῦ κραταίωσιν· οὐ γὰρ Ἀγαρηνῶν μόνον τούτων δὴ τῶν ἡμῖν γειτονούντων καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[32] ἔρως ἐνῆν] his aptior post πραγμάτων locus.

ὁμοφρούντων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐνδότερον οἰκούντων, Αἰγυπτίων, Ἰνδῶν, Περσῶν, Ἀσσυρίων, Ἀρμενίων, Χάλδων, Ἰβήρων, Ζηχῶν, Καβείρων, καὶ πάντων τῶν δὴ Μάνεντος συστοιχούντων δόγμασι καὶ θεσπίσμασι. Τούτοις οὖν οἷον κατοχυρωθεὶς καὶ πάντοθεν ἑαυτὸν περιφράξας ἄριστον ὑπετόπασε τοῖς τρόποις καὶ τὴν κλῆσιν ἀλλάξασθαι καὶ υἱὸν εἰσποιήσασθαι ὥς μοι δεδήλωται.

ιγʹ. Εἰσβάλλει οὖν πᾶσαν πορθῶν τὴν Ἀνατολὴν καὶ πᾶσαν ἡλικίαν τὴν μὴ διὰ πειθοῦς ἐρχομένην αὐτῷ. Ἃ δὴ ὁ βασιλεύων ἀκηκοὼς, μεῖζον εἶναι κρίνας τῶν ἔργων τὴν ἀκοὴν, κατ' αὐτοῦ ἐκπέμπει στρατὸν οὐκ ἀξιόχρεων οὐδ' ἀξιόλογον· ᾧ συῤῥαγεὶς ὁ Θωμᾶς τοὺς μὲν ὥσπερ τι ποτὸν διψῶν ἀνεῤῥόφησεν, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς φυγὴν τρέψας τὰ καθ' ἑαυτὸν διετίθετο κραταιότερον. Ναῦς τε ἐξαρτύων διήρεις καὶ ἑτέρας στρογγύλας σιταγωγοὺς ἑπομένας αὐτῷ καὶ ἱππαγωγοὺς, [P. 36] ἐντεῦθεν καὶ τοῦ θεματικοῦ στόλου γίνεται ἐγκρατὴς, καὶ πρὸς τὴν Λέσβον ἅπαν τὸ ναυτικὸν ἀθροίζεσθαι ἐγκελεύεται, αὐτὸς δὲ ἤδη που ἀνανταγώνιστος εἶναι δοκῶν πᾶσαν τὴν Ἀσίαν ληϊλατεῖ. Ὀκτὼ γὰρ μυριάδων κατάρχων καὶ ἑνὶ λόγῳ τούτους ἡνιοχῶν τὴν ἐπὶ Ἄβυδον ᾔει φέρουσαν δὴ περαιωθησόμενος. Ἐπεὶ δὲ πάντα καταδραμὼν σποδὸν καὶ κόνιν, μή πού γε τὰ ταπεινὰ τῶν χωρίων, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ κραταιότερα, ἐνειργάσατο, καταλέλειπτο δέ τι χωρίον εὐφυὲς καὶ τῆς αὐτῶν κακώσεως ἄμοιρον ἦν, τῷ εἰσποιητῷ τοῦτο [53] καταδραμεῖν μετὰ τῆς προσούσης φάλαγγος ἐπιτρέπει υἱῷ. Ὁ δέ τισι δαιμόνων γοητείαις κατεπαιρόμενος καὶ μαντείᾳ [54] τὴν ψυχὴν ἐμφυσώμενος τῇ προτεραίᾳ τοῦτο δὴ εἰς ἐπήκοον τοῖς ἑαυτοῦ ἐκεκράγει, *ῥητήν τινα ἡμέραν ἔσεσθαι*, καθομολογῶν καὶ φάσκων, ᾗ *μέλλοι εἰς τὴν βασιλεύουσαν προελθεῖν*. Τότε γοῦν θρασέως ἱππαζόμενος εἰς βαρεῖαν βλάβην ὁ δείλαιος ἐξεχόρευσεν. Διεσπαρμένως γὰρ φερόμενος καὶ [55] γυμνὸν εἶναι τῶν ἀντιπάλων τὸ χωρίον οἰόμενος λόχῳ δή τινι περιπίπτει τοῦ Ὀλβιανοῦ, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐθωρὸν ἀποτμηθεὶς τῷ βασιλεῖ ἀποστέλλεται Μιχαήλ. Ὁ δὲ οὐδὲν ὑφιεμένῳ κατὰ τὴν πορείαν, οὐδὲ μὴν τοῖς δεινοῖς τῶν ἔργων καὶ χαλεποῖς, τῷ ἑαυτοῦ ἀποστέλλει πατρί. Ἄρτι ταύτην ἐδέδεκτο ὁ Θωμᾶς, καὶ πρὸς Θρᾴκην οὐδὲν ὑποστελλόμενος ἐκ τοῦ κατὰ θάλατταν ὄντος χωρίου (Ὀρκώσιον τοῦτο καλεῖται), καιρὸν ἐπιτηρήσας ὅτε δὴ κατὰ σύνοδον ἡ σελήνη ἀφώτιστος ἦν, πολλαχοῦ διαπεραιοῦται κατὰ τὴν Θρᾴκην. Ἔμελεν οὖν καὶ πρὸ τῆς αὐτοῦ διαβάσεως ταῦτα τῷ Μιχαὴλ, ὅθεν πᾶσαν περιελθὼν τὴν Θρᾳκῶν ἰσχυροτέρους ἅμα παρῄνει γενέσθαι πρὸς τὸν ἀποστάτην καὶ τὰ ἑαυτοῦ φρονεῖν μέχρις αἱμάτων παρεκάλει, μήτε τὴν βασιλέως πίστιν μήτε μὴν τὴν σφῶν ἐξαρνουμένους ἀνδρείαν καὶ ἀρετήν. Ἀλλ' ἔοικεν ἡ ὄψις ἄμαχόν τι εἶναι πρᾶγμα τοῖς πολλοῖς· καὶ διὰ τοῦτο ἐκείνου μὲν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ὑποκεχωρηκότος, τοῦ Θωμᾶ δὲ κατὰ πρόσωπον παρισταμένου μεταθέσθαι συνέβη πάντας εὐκόλως, ὡς

A Agarenis qui nobis vicini sunt et finitimi, verum etiam ex iis qui remotiora ac interiora colunt, Ægyptiis scilicet, Indis, Persis, Assyriis, Armeniis, Chaldis, Iberis, Zechis, Cabiris, iisque omnibus qui Manetis doctrinam et opiniones sequuntur. His itaque omnibus velut firmissimo præsidio munitus ac undique obseptus, optimum existimavit ut cum moribus etiam appellationem mutaret sibique filium, uti superius dictum est, adoptaret.

13. Irruit igitur omnem populans Orientem; ac si qui ejus sponte partibus adjungi nollent, eos diripit. Michael his auditis, majorem rebus rumorem existimans, non justas satis aut mole pares in eum copias mittit; quas Thomas prælio congressus cunctas delevit, partimque sitientis more velut
B haustum aquæ absorpsit, partim reliquis in fugam actis res suas amplius confirmavit. Adeoque naves biremes aliasque rotundas onerarias ad annonam et equos convehendos instruens, eo apparatu ipsam quoque imperatoriam classem in potestatem redigit, jubetque classem omnem ad Lesbum congregari. Jam porro ipse, cum a nullo superari posse videretur, Asiam omnem populatur. Octoginta namque hominum armatorum millia in exercitu habens, utroque verbo ac nutu **56** quo vellet educens, Abydum, inde trajecturus, petit. Quoniam vero in itinere omnia populatus, non modo humiliora oppida, sed et munitiora, in cinerem favillamque cuncta redegerat, unumque aliquod nobilius adhuc reli-
C quum ab ejusque illa direptione immune exstiterat, filio adoptivo adoriri illud jubet, cum ea parte exercitus cui præerat. Is porro quibusdam dæmonum præstigiis elatus, exque vaticiniis animo tumens, istud pridie cunctis suis audientibus inclamaverat, dicens: *certo quodam die solemni pompa urbem augustam se ingressurum esse*. Tunc itaque temere equitans in grave exitium misellus desiliit. Dum enim licentius vagatur nulloque suorum instructo ordine, eo quod castrum nudatum militibus existimaret, in Olbiani delapsus insidias statim caput amittit; quod exsectum Olbianus Michaeli imperatori mittit. Ille mox ejus patri, iter continue urgenti, ac quem nulla rerum difficultas ac molestia deterrerent, transmittit. Jam Thomas caput
D acceperat, cum nulla mora, ex maritimo oppido quod Horcosium vocant, captato tempore quo per coitum luna nullam lucem emittit, multiplici ora actaque in Thraciam exscendit. Ejus rei cura ante etiam trajectionem Michaelem sollicitum habebat: unde et lustrata omni Thracia fortiore animo esse adversus desertorem hortabatur, et ut suis rebus usque ad sanguinem studerent; **57** quo nimirum nec imperatoris fidem violarent, nec virtutis suæ ac fortitudinis obliviscerentur. Cæterum imbecille quid visus vulgo ipse Michaelis conspectus. Quamobrem etiam illo in augustam urbem recepto, ipsa statim Thomæ sola præsentia tanta omnes facilitate mu-

VARIÆ LECTIONES.

[53] τούτῳ P. [54] μαντείαν P. [55] καὶ] τὸ P.

tari contigit, ut nec verbis quidem illis induci opus fuerit, seque ultro ad expugnandam urbem augustam ei socios adjunxerint.

14. Hæc citius quam par erat imperatori delata: idcirco etiam exercitum ex residuis ex Asia, si qui jam suppetebant, nonnullasque copias Catacylæ et Olbiani opera cogit, jam sibi de rerum summa periculum verti sentiens. At neque classis curam negligit, multaque celeritate adversum hostem terra marique educit. In tantas autem angustias rerumque difficultates conjectus est, ut et ferream catenam ab arce ad appositum e regione oppidulum, ad hostem ab interiore muro arcendum, extenderit. Vivebat tunc in Scyro, quæ una est Cycladum insularum, vir quidam exsul, sæpius ducis exercitus functus munere, jamque infenso in Michaelem actus animo, Gregorius Pterotus nomine, Leonis imperatoris consobrinus, haud ita pridem illo sublato relegatus eo quod silentium sibi imperare noluisset, sed præ fervore animi ac Leonis amore salutatum Michaelem ingressus multis eum conviciis aspersisset ac **58** cædem exprobrasset. Ad quem tunc Michael: *Novi*, inquit, *animi tui mæstitiæ pelagus ac tristitiæ magnitudinem;* jubensque patienter ferre quæ contigerant, post triduum in eam Cycladum insulam eum relegavit. Hunc belli socium ascitum Thomas duodecim millium terrestrium copiarum agmini præfecit. Classem quoque quam habuerat adornans, aliumque ei ducem præficiens, ambos tanquam præcursores regiam Constantini urbem tentaturos præmittit, e re sua fore existimans, si terra simul marique eam adoriretur. Hoc ubi sic gestum est, simulque navales ac terrestres copiæ ad Blachernarum sinum apparuerunt (nihil enim extenta ferrea catena impedimento fuit aut urbem juvit), nihili illæ aut certe exigui momenti visæ sunt; unde nec dignum aliquid memoria gesserunt. Cæterum Thomas ipse arietibus, testudinibus aliisque machinis, quibus muros concutiendos arbitrabatur, per quosdam eorum artifices constructis, ad hæc autem Anastasio quodam, qui ejurato monachi instituto paulo ante ad veteratoriam ac sæcularem vitam transierat, atri coloris atque animi in filium adoptato et consorte tyrannidis renuntiato, ingentibus copiis numerosoque fretus exercitu, ad regiam urbem advectus est, ratus simul atque ad urbem accessisset, portas ipsi reseratum iri. Ubi autem nihil eventus ejus exspectationi respondit, **59** coramque potius probris compluebatur ac maledictis, tum demum prætorium tentorium vallumque ad Paulini ædes, ubi et venerabilium Anargyrorum delubrum palatii instar exstructum est, fixit muniitque. Destinata quoque parte exercitus omnem ad Euxinum usque Hierumque regionem atque his ulteriora oppida invasit, ad defectionem cogens, ne quem a tergo hostem pateretur. His ita ex animo constitutis, dum ap-

A μηδὲ λόγου δεηθῆναι, καὶ ἅμα συστρατεύεσθαι ἡγουμένῳ κατὰ τὴν βασιλεύουσαν.

ιδ'. Οὐκ ἔλαθεν οὖν ταῦτα θᾶττον ἢ ἔδει τὸν βασιλέα· ὅθεν καὶ στρατόν τινα ἐκ τῶν ἤδη που καταλελειμμένων ἐκ τῆς Ἀσίας ἐπισυνάγει καὶ δυνάμεις τινὰς διὰ τοῦ Κατάκυλα καὶ Ὀλβιανοῦ συναθροίζει, τὸν περὶ τῆς βασιλείας ἤδη κίνδυνον δεδιώς. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἠμέλει στρατοῦ, τάχει δὲ πολλῷ πρὸς τὴν ἐκείνου κατὰ γῆν τε καὶ θάλατταν [P. 37] ἀντιπαρεσκευάζετο δύναμιν. Εἰς τοσοῦτο δὲ ἧκε δυσεργίας καὶ περιστάσεως ὡς καὶ σιδηρᾶν ἅλυσιν ἐξ ἀκροπόλεως εἰς τὸ καταντικρὺ πολίχνιον ἐπεκτεῖναι, τὴν ἔσωθεν ἄβατον τηρῶν ὁδόν. Ἦν δέ τις ἐν Σκύρῳ νήσῳ τῶν Κυκλάδων μιᾷ πολλάκις
B ἐστρατηγηκὼς ἀνὴρ ὑπερόριος, ἄρτι δὲ τῷ Μιχαὴλ εἰς πικρίαν ψυχῆς ἀφικόμενος· ὄνομα τούτῳ Γρηγόριος ὁ οὕτω λεγόμενος Πτερωτὸς, ὃς ἀδελφιδοῦς μὲν ὑπάρχων τοῦ Λέοντος, ἄρτι δὲ τούτου ἀναιρεθέντος ὑπερόριος γίνεται, ὅτι μὴ σιγῇ, ζεούσῃ δὲ τῇ καρδίᾳ καὶ φιλίᾳ τοῦ Λέοντος, προσκυνήσων τὸν Μιχαὴλ εἰσερχόμενος πολλοῖς ὀνειδισμοῖς αὐτὸν περιέβαλεν, τὸν φόνον φέρων τῶν λεγομένων κατήγορον. Ὦ Μιχαὴλ τότε μὲν εἰπὼν, *Οἶδά σου τῆς ἀθυμίας τὸ πέλαγος καὶ τῆς λύπης τὸ μέγεθος*, φέρειν ἐπέτρεπε τὰ γενόμενα· τρίτης δὲ παρῳχηκυίας ἡμέρας κατὰ τὸν εἰρημένον τόπον τῶν Κυκλάδων πεποίηκεν ὑπερόριον. Τοῦτον ἑταιρισάμενος ὁ Θωμᾶς στρατεύματός τινος τοῦ κατὰ γῆν ὡσεὶ [88] χιλιάδας
C δέκα ἀνέδειξεν στρατηγόν. Καὶ τὸν κατὰ θάλασσαν δὲ στόλον αὐτῷ γενόμενον εὐτρεπισάμενος [καὶ ἕτερον αὐτῷ ἐπιστήσας στρατηγὸν] οἷόν τινας προδρόμους ἐξέπεμψεν, ὠφέλιμον εἶναι κρίνας τοῦ κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν ἅμα ποιεῖσθαι τὰς προσβολάς. Γενομένου δὲ τούτου καὶ κατὰ ταυτὸν ἀναφανέντων τῶν ναυτικῶν καὶ πεζικῶν δυνάμεων ἐν τῷ πρὸς Βλαχέρναις κόλπῳ (οὐδὲ γὰρ οὐδεμίαν κώλυσιν ἢ βοήθειαν ἡ ἐξαρτισθεῖσα σιδηρᾶ σειρὰ ἐπεδέδεικτο) εἰς οὐδὲν ἢ μικρὸν ἡ τούτων παρουσία λελόγιστο· ὅθεν οὐδ' ἀξιόλογόν τι παρ' αὐτοῖς ἐπέπρακτο. Πλὴν ὁ Θωμᾶς κριοὺς καὶ χελώνας καί τινας ἑλεπόλεις, δι' ὧν τὰ τείχη ᾤετο κατασείειν, διά τινων κατασκευάσας μηχανουργῶν, πρὸς δὲ καί τινα Ἀναστάσιον ἄρτι δὴ τὸν τῶν μοναχῶν ἀλλαξάμενον βίον καὶ εἰς τὸν
D ἀγυρτικὸν τοῦτον δὴ καὶ πολιτικὸν ὑποστρέψαντα, μέλανα τὴν χροιὰν, μέλανα τὴν ψυχὴν, υἱοθετήσας καὶ συγκοινωνὸν τῆς ἀνταρσίας ἀναγορεύσας, πολλῷ στρατῷ καὶ δυνάμει ῥέων κατὰ τῆς βασιλευούσης προσήλαυνεν, ἅμα δὲ τῷ εἰς ὄψιν ἐποφθῆναι τῶν πολιτῶν τὰς πύλας αὐτῷ ἀναπετάσαι οἰόμενος, μίσει δὴ τῷ πρὸς Μιχαήλ. Ἐπεὶ δὲ ταύτης τῆς ἐλπίδος διέπεσεν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ὕβρεσι τούτων καὶ λοιδορίαις ἐπλύνετο, τότε μὲν δὴ τὴν στρατηγικὴν σκηνὴν καὶ τὸν χάρακα κατὰ τὸν τοῦ Παυλίνου οἶκον, ἔνθα δὴ καὶ τὸ τῶν σεβασμίων Ἀναργύρων τέμενος οἷόν τι ἀνάκτορον ᾠκοδόμηται, ἐγκατέπηξε, καὶ πάντα τὸν ἄχρι Εὐξείνου τόπον καὶ Ἱεροῦ καὶ τῶν

VARIÆ LECTIONES.

[88] ὡς εἰς?

περαιτέρω δὴ τούτων πολιχνίων ἐπῆλθε διά τινος στρατεύματος πείσων, καὶ μή τινα ἔχειν ὑπὸ [57] νώτου [P. 38] ἐχθρόν. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα κατὰ νοῦν ἔχειν ἐδόκει αὐτῷ, τινὰς ἡμέρας πρὸς παρασκευὴν δοὺς ἑαυτῷ, ὡς ἔκ τινος ἀπόπτου κατεῖδε τὸν μὲν Μιχαὴλ τὸ πολεμικὸν σημεῖον ἐπὶ τέγους τοῦ τῆς Θεοτόκου ναοῦ καταπεπηγότα κἀκεῖθεν τὴν κατὰ τῶν ἐναντίων ἰσχὺν αἰτούμενόν τε καὶ προσλαμβάνοντα, τὸν δ' υἱὸν αὐτοῦ τὸν Θεόφιλον πάντα τὸν τῆς πόλεως περίβολον μετὰ τοῦ ἱεροῦ τάγματος ἐπιφοιτῶντα, τό τε ζωοποιὸν τοῦ σταυροῦ ξύλον ἐπιφερόμενον καὶ τὴν ἐσθῆτα τῆς πανάγνου μητρὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, εἰς πολλὴν μὲν τῶν πραγμάτων δυσελπιστίαν καὶ [58] παντοῖος ἐγένετο τὴν γνώμην κατὰ τὸν χαμαιλέοντα, εἴγε μὴ πρὸς ὁρατοὺς μόνον ἀλλὰ καὶ ἀοράτους τινὰς δυνάμεις ἀναγκάζοιτο διαμάχεσθαι. Οὐκ ἔχων δ' ὅ τι καὶ πράξειεν, ἄλλως τε δὲ καὶ ὄχλῳ δὴ τοσούτῳ τεθαῤῥηκώς, τὸν διὰ μάχης ἔκρινεν ἀγῶνα τῶν τοιούτων δὴ λογισμῶν γενέσθαι κριτήν. Ὅθεν τῇ ἑξῆς ἅμα τῷ φωτὶ σημάνας τὸ ἐνυάλιον τοὺς ἄνδρας ἐξῆγε, καὶ τῷ μὲν υἱῷ κατὰ τὸν ἐν τῇ χέρσῳ τοῦ τείχους περίβολον φέρειν τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἀνάγκην ἐπέτρεπεν, αὐτὸς δὲ τὸ πολὺ τῶν δυνάμεων καὶ τῶν πολεμικῶν ὀργάνων, δι' ὧν ἔμελλε τὸ τεῖχος καταπειράζειν τῆς πόλεως, ἔχων κατὰ τοὺς τῶν Βλαχερνῶν πύργους ἐποιεῖτο τὴν προσβολήν, κλίμακάς τε τῷ ὕψει προσφέρων ἀναλογούσας καὶ χελώνας ἄλλοθεν καὶ ἑτέρωθεν τοὺς κριούς, τοξεύμασί τε καὶ πετροβόλοις πανταχόθεν χρώμενος, οἷς ἔμελλε πάντοθεν παντοῖος φαινόμενος καταπλῆξαι μὲν τοὺς πολίτας, κρατήσειν δὲ καὶ τῆς πόλεως. Οὐ μὴν οὐδὲ τῶν κατὰ θάλατταν ἠμέλει τειχῶν, ἀλλὰ τῷ ναυτικῷ πάντοθεν περικυκλώσας αὐτὴν πυρί τε καὶ τοξεύμασι, πρὸς δὲ καί τισι τετρασκελέσιν ἑλεπόλεσιν χρῆσθαι ἐκέλευεν ἀφειδῶς, ταυτὸν δὲ καὶ ἀτέχνως εἰπεῖν· ὅθεν οὐδὲν τῶν εἰς ὄνησιν φερόντων αὐτῷ ἡ τοσαύτη δύναμις συμπαρομαρτούντων ἀνδρῶν κατεπράξατο. Τὸ μὲν γὰρ ναυτικὸν εὐθύς τις ἐναντίος ἐπιγενόμενος ἄνεμος συνδιέλκυσέ τε καὶ ἄλλο ἄλλῃ διασπαρῆναι ἐποίησεν, ἅτε δὴ καὶ χειμῶνος ὄντος ἐξαισίου· κατὰ δὲ τὴν ἤπειρον γενναίως μὲν τῶν ἀπὸ [59] τῆς πόλεως ἀπομαχομένων, καὶ τέως μὲν τὰς κλίμακας ἀχρήστους αὐτῷ ποιούντων διὰ τῶν ἐκ τῶν πύργων ῥηγνυμένων ἰσχυροτέρων βελῶν, τῶν δ' ἄλλων ὀργάνων πῇ μὲν οὐκ ἐφικνουμένων, καὶ τούτου μεγάλην ῥοπὴν τοῖς πράγμασι τεθεικότος καὶ τὴν αὐτοῦ πρὸς τοὺς πολέμους ἀπειρίαν καταμαρτυρήσαντος, πῇ δὲ καὶ τῶν ἐφικνουμένων καὶ καταλαμβανόντων ἀσθενεστάτων ὄντων καὶ οὐ κατὰ μάχην γενναίαν τε καὶ διασείειν τείχη εἰδότων, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ κατὰ πύργους ἱσταμένου ἀνδρὸς ὑποχώρησίν τινα παρασκευαζόντων. Ὡς οὖν ἐφαίνετο ταῦτα [P. 39] οὐ κατὰ τὴν προτέραν διαθρυλήσασαν πάντα φήμην καὶ διακωδωνίσασαν, ἧττω δὲ καὶ ὡς ἔκ τινος ἀσθενεστάτης φρενὸς διακυβερνώμενα καὶ ἐκπερατούμενα, ἀνεθάῤῥησέ τε ἡ πολιορκουμένη πόλις εὐθέως, καὶ τοσοῦτον ἑκηβολωτέροις ἐχρῆτο τοῖς

A paratui castrisque componendis dies aliquot insumit, velut e specula Michaelem videt belli signum in Blachernensi Deiparæ tecto defigere, atque inde vires adversus hostes deposcere sibique corrogare, ejusque filium Theophilum una cum sacro ordine urbis ambitum omnem atque mœnia circumire, ac tum vivificum crucis lignum tum intactæ Christi Dei nostri parentis vestem circumferre. Ea res ejus maxime spes dejecit, chamæleontisque in morem cogitationum æstu varius ancepsque agebatur, siquidem illi non modo contra hostes visibiles sed et contra inaspectas quasdam fortitudines pugna conserenda erat. Sic itaque consilii incertus, etsi alioqui tot tantisque copiis fretus, earum indicem cogitationum Martis aleam fore decernit. B Prima itaque diei insequentis luce dato classico suos castris educit; ac filio quidem terrestrem murum oppugnare jussit, ipse cum majori copiarum parte validioribusque **60** machinis ac tormentis, quibus civitatis murum tentaturus erat, Blachernarum turres aggreditur, scalas admovens murorum altitudini congruentes. Alibi testudines, alibi arietes: nusquam non missilium grando, exque balistis densus lapidum imber; quo tam varia undique omnisque generis oppugnatione tum oppidanis terrorem injiceret, tum urbe potiretur. At neque muros maritimos negligit; sed classe undique cingens, ignique et jaculis adhæcque tetrascelis quibusdam obsidionalibus machinis profuse (perindeque dicas, temere nulloque judicio ac arte) tentare C jubet. Quamobrem etiam tanta vis virorum ei militantium nihil ei commodi attulit. Illico enim adversus ventus classem dissipavit, alioque atque alio naves disjecit; quippe cum ingens procella esset ac mare æstuosum. Terra quoque oppidanis strenue dimicantibus, hactenusque telorum e turribus fortiter missorum grandine inutiles scalas ei reddentibus, ad hæc tormentis partim ad destinatum non attingentibus (quod quidem maximum rebus momentum attulit eumque gerendo bello imperitum ostendit), partim vero attingentibus quidem et assequentibus, imbecillioribus tamen) nec satis forti conatu et ut muros concutere possent vel etiam præsidiarios ex turribus excutere atque illinc D fugare. Ubi igitur non ex prioris famæ ratione, cuncta magno quodam vulgantis **61** rumore, hæc apparuere, quin potius longe minora, ac quæ mens debilissima regeret ac parturiret, statim obsessa civitas animos audaciamque resumpsit, tantaque vi longe mittentes balistas displodebat, ut omni illo machinarum apparatu relicto obsidentium agmina procul recedere deque salute consilium inire coegerit. Quamobrem non qualem obsessor putaverat, sed firmiorem longe quam pro existimatione urbem offendit. Præterea vero ipsa quoque tempestas asperiorem aerem reddebat. Velut itaque appetente hieme, ac per hiemem provinciis reliquis

VARIÆ LECTIONES.

[57] κατὰ? [58] δυσελπιστίαν ἀφίκετο καὶ? [59] ἀπὸ] αὐτοῦ P.

frigidiore Thracia, ad hiberna et ad reducendas A copias animum convertit.

βέλεσιν ὡς πόῤῥω που τούτους αὐλισθῆναι ἐπαναγκάσαι, τὰς τοσαύτας μηχανὰς ἐγκαταλιπόντας, καὶ περὶ τῆς ἰδίας βουλεύεσθαι σωτηρίας. Ὅθεν ἐπεὶ τὰ κατὰ τὴν πολιορκίαν οὐχ ὡς ᾤετο, στεῤῥότερα δὲ ἢ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀπήντησεν, ἄλλως δὲ καὶ ἡ ὥρα δριμύτερον ἐδείκνυ τὸν καιρὸν, ἅτε δὴ καὶ χειμῶνος ἐπιγενομένου καὶ τῆς Θρᾴκης τῶν ἄλλων [60] οὔσης δυσχειμέρου, ἐπὶ παραχειμασίαν ἐτράπη καὶ τὴν τοῦ στρατοῦ ἀνακομιδήν.

15. Vere itaque mitius illucescente turmasque militares lustris suis ac latibulis excedere cogente, utrinque rursus terra marique adoriendam Constantini urbem putavit. Neque vero Michaelem qualem antea, sed jam et terrestribus quibusdam et navalibus copiis instructum invenit. Rursus igitur eamdem partem quam prius, sinum scilicet Blachernensem, eodemque apparatu aggreditur. Prima itaque luce, data pugnandi tessera, ac dum jam Blachernenses muri quatiendi essent, Michael e su- B periori muro quosdam alloquendi occasionem nactus malorum oblivionem multaque eis bona collaturum pollicetur, si modo consilio mutato ad se transierint nec civium fratrumque cruore fœdari in animum induxerint. **62** Hos enimvero in dolium pertusum (quod adagio dicitur) sermones perorans, tum illos ferociores, ut quibuscum precibus ageretur (perindeque dicas hostium metu solutos, nihil jam servandi ordinis ac conspirationis sollicitos) reddidit, sibique robur ac firmitatem adjecit. Quamobrem ex multis repente portulis suos effundens, qua illi nihil ejusmodi exspectabant, parti eorum congreditur, justaque satis clade afficiens clare victoria potitur. Sed et mari illustriori quam terra victoria augetur. Cum enim imperatoriæ triremes C altum peterent, jamque pugnæ conserendæ adesset tempus, atque adeo ipsa desertoris classis congressus ardore saxa mitteret, nescio quo casu consternata quibusve acta terroribus, versa puppi ad terram se subducit. Classiarii pars concepta fiducia ad imperatorem deficiunt, pars ad sua castra terra pergunt, ac vel in mari versari aut prorsus pugnare pernegarent. Sic absque labore dissoluta Thomæ classis, cessitque in nihilum, cum nullum aut pro navium numero aut pro classiariorum virtute præclarum facinus edidisset.

ιε'. Ἤδη δὲ τοῦ ἔαρος ἥμερον ἐπιλάμποντος καὶ τὸν στρατιώτην ὄχλον τὰς καταδύσεις καὶ χηραμοὺς καταλιπεῖν ἐκβιάζοντος, ἀμφοτέρωθεν αὖθις κατὰ γῆν τε καὶ κατὰ θάλατταν ἔκρινε προσβάλλειν τῇ Κωνσταντίνου. Ἀλλ' ἤδη τὸν Μιχαὴλ οὐχ ὡς τὸ πρότερον, ἄρτι δὲ στρατιωτικήν τινα δύναμιν εὕρισκε συλλεξάμενον, καὶ κατὰ θάλατταν ἄλλην δὴ ναυτικήν. Κατ' ἐκεῖνο γοῦν πάλιν ᾔει τὸ μέρος ὁπλισάμενος ᾗ καὶ πρότερον, τὸν κόλπον τῶν Βλαχερνῶν. B Ὡς οὖν ἡμέρα ὑπέλαμπεν καὶ τὸ σύνθημα ἐδίδοτο τὸ πολεμικὸν καὶ τεῖχος ἔμελλε κατασείειν τῶν Βλαχερνῶν, εἰς λόγους δή τισιν ἐκ τοῦ τῶν τειχῶν μετεώρου ἦλθεν ὁ Μιχαὴλ, ἀμνηστίαν αὐτοῖς δεινῶν εὐαγγελιζόμενος καὶ ὑπισχνούμενος δώσειν ἀγαθὰ πολλὰ, εἰ μόνον δὴ μετατάξοιντο καὶ μὴ βουληθεῖεν αἵμασιν ὁμοφύλων καὶ ἀδελφῶν καταχραίνεσθαι. Ἀλλ' εἰς πίθον τετρημένον [61], τὸ τοῦ λόγου, τούτους ἐναπεράνας [62] τοὺς λόγους, ἐκείνους μὲν θαρσαλεωτέρους, ὅτι δὴ καὶ παρακαλοῖντο, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν καὶ τῆς ἐκ τοῦ φόβου συστάσεως λελυμένους εἰργάσατο, ἑαυτὸν δὲ σταθερόν τε καὶ στεῤῥότερον. Ὅθεν ἄφνω ἐκ πολλῶν πυλίδων κατ' αὐτῶν συῤῥυεὶς, ᾗ μὴ προσεδόκων ἐκεῖνοι, συῤῥήγνυταί τισι τούτοις εἰς μάχην, καὶ φθόρον ἱκανὸν ἐργασάμενος τὴν νικῶσαν λαμβάνει λαμπρῶς. C Κατὰ θάλατταν δὲ καὶ μᾶλλον ἢ κατ' ἤπειρον τὴν νικῶσαν ἐλάμβανεν. Ὡς γὰρ αἱ βασιλικαὶ τριήρεις ἀνήγοντο καὶ εἰς χεῖρας συνέρχεσθαι ἔμελλον, ἄρτι δὴ πόλεμον συγκροτοῦντος καὶ λίθους ἐπαφιέντος τοῦ ἀποστατικοῦ πλωΐμου, οὐκ οἶδ' ὅ τι παθόντος καὶ τίσι δείμασι καὶ θορύβοις περικτυπηθέντος καὶ πρύμναν κρούσαντος κατήγετο πρὸς τὴν χέρσον· καὶ οἱ μὲν τῶν ἀνδρῶν πρὸς βασιλέα αὐτομολοῦντες ἐθάῤῥουν μετατιθέμενοι, οἱ δὲ πρὸς τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον τὸ κατὰ γῆν ἀπεδίδρασκον, τὸ κατὰ θάλασσαν εἶναι καὶ διαμάχεσθαι ἀπαρνησάμενοι παντελῶς. Οὕτω μὲν οὖν ἀπονητὶ διελύθη τὸ ναυτικὸν, καὶ τέως ἐχώρησεν [P. 40] εἰς οὐδὲν, ἄξιον οὔτε [63] τοῦ πλήθους τῶν νεῶν οὔτε τῶν εἰς αὐτὰς ἀναβεβηκότων ἀνδρῶν διαπραξάμενον.

16. Hinc quoque, cujus jam meminimus, Gre- D gorius, cum desertorem Thomam exiguæ auctoritatis esse, multumque ei nominis decessisse, longeque amplius illi postmodum decessurum intelligeret, quippe homini **63** poculis dedito, et cui maxime prudentia deesset, qua potissimum ac præ omni alia virtute parantur victoriæ, partem aliquam secum assumens subjectæ legionis, priusque monachi cujusdam studiani collegii, in eam rem missi, opera communicato cum imperatore consilio, a reliquo se exercitu avellit, tyrannoque a tergo secedit, tum ut illum exterreret ac turbatione im-

ις'. Ὅθεν καὶ Γρηγόριος ὁ δηλωθεὶς συνεωρακὼς αὐτόν τε τοῦτον τὸν ἀποστάτην εὐκαταφρόνητον ὄντα τε καὶ πλέον προϊόντος τοῦ χρόνου γενησόμενον, ἅτε δὴ πότοις σχολάζοντα καὶ φρονήσεως ἀμοιροῦντα κατὰ πολὺ, δι' ἧς πεφύκασι μᾶλλον ἢ ποθεν ἄλλοθεν αἱ νῖκαι προσγίνεσθαι, μοῖράν τινα τοῦ ὑφ' ἑαυτὸν τάγματος συλλαβόμενος, καὶ πρότερον δὲ κοινολογησάμενος τῷ βασιλεῖ διὰ μοναχοῦ τινος τοῦ ἀπὸ τῶν Στουδίου τοῦ [64] βασιλέως ἀποσταλέντος, ῥῆξιν ἐννοεῖ καὶ τοῦ ἀποστάτου γίνεται κατὰ νώτου, ὁμοῦ μὲν τοῦτον ἐκδειματῶν καὶ θορύβου πληρῶν, ὁμοῦ δὲ καὶ τῶν εἰς βασιλέα ἑαυτῷ ἡμαρτημένων, ἀλλὰ μὴν καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[60] ἄλλων μᾶλλον οὔσης? [61] τετριμμένον P. [62] ἐναπεράσας? [63] an εἰς οὐδέν, οὐδὲν ἄξιον? [64] Στουδίου ὑπὸ τοῦ?

A τῇ αὐτοῦ γαμετῇ καὶ τοῖς τέκνοις (καὶ γὰρ ἐτηροῦντο ἐν φυλακῇ ἐκείνου τῷ Θωμᾷ προσθεμένου) διαλλαγὴν καὶ συγγνώμην πραγματευόμενος. Ἀλλ' οὔτε ὁ βασιλεὺς ταῦτα ἔφθασε διακοῦσαι· εἰς τοσοῦτον γὰρ ἀπεκέκλειστο καὶ τῶν ἔξωθεν, οὐδ' εἰ τῶν ἐγγὺς μόνον τις, ἀλλ' οὐδ' εἰ τῶν πορρωτέρω τὰ αὐτοῦ ᾑρημένος ἐτύγχανε. Καὶ ὁ Θωμᾶς τὸ μὴ πολὺν ἐξαίφνης τοῦτον γενέσθαι κατορρωδῶν, καὶ φόβον ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ποιῆσαι βουλόμενος, τὴν μὲν στρατοπεδείαν τῆς πόλεως οὐκ ἐξεκίνησε, ταυτὸ τοῦτο προμηθούμενος, καὶ προνοῶν τὸ μὴ διωχθῆναι ἐξόπισθεν· ὀλίγους δέ τινας, καὶ ὅσους ᾔδει ἀξιοχρέους τῆς πρὸς τὸν Γρηγόριον μάχης ὄντας, παραλαβὼν ἔξεισι πρὸς αὐτὸν, καὶ περιγίνεται τούτου, καὶ φεύγοντα καταλαβὼν ἀναιρεῖ. Καὶ αὖθις διὰ ταχέων πρὸς τὰς δυνάμεις τὰς προσεδρευούσας τῇ πόλει γίνεται, καὶ B γράμμασιν ἐπιστέλλων τὰ ἑαυτοῦ περιαγγέλλει ἁπανταχοῦ, ὡς εἴη τε νενικηκὼς, ὅπερ οὐκ ἦν, καὶ τὸ προσχωριάζον κατὰ τὴν Ἑλλάδα ναυτικὸν ταχέως κελεύων ἀναχθῆναι, ὡς αὖθις τοῖς κατὰ θάλασσαν προσβάλλοι μετὰ στεῤῥοτέρας δυνάμεως μέρεσιν.

Ἀλλ' ἐκεῖναι μὲν εἰς ἀριθμὸν τελοῦσαι πεντήκοντα πρὸς ταῖς τριακοσίαις πολεμιστηρίοις ἅμα διήρεσι καὶ σιταγωγοῖς τῷ τῶν Βυρίδων [69] κατὰ Θρᾴκην λιμένι ἐγκαθορμίζονται, ἐξ οὐρίας πλέουσαι. Καὶ ὁ βασιλικὸς δὲ πυρφόρος στόλος τούτοις μηδὲν ἐγνωκόσιν ἐκεῖσε ἐπιτεθεὶς πολλὰς μὲν αὐτάνδρους αἱρεῖ τῶν νηῶν, τινὰς δὲ καὶ πυρπολεῖ δυνατωτάτῃ χειρὶ, ὀλίγων παντελῶς ἔξω γενομένων τοῦ πάθους καὶ πρὸς τὸν τῶν Βλαχερνῶν κόλπον καταίρειν λόγον C ποιουμένων πολὺν, ὡς ἂν εἶεν ὁμοῦ τῇ κατὰ γῆν στρατιᾷ· ὃ καὶ γέγονεν. Τὰ μὲν οὖν κατὰ θάλατταν τοῦτον ἐκυβερνᾶτο καὶ ηὐθύνετο τὸν τρόπον· κατὰ γῆν δὲ ἀεί πως ἀκροβολισμοί τινες ἐκ μέρους καὶ φόνοι ἐγένοντο, νῦν μὲν τοῦ Μιχαὴλ, νῦν δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοφίλου αὐτοῖς ἐπεξιόντος μετὰ Ὀλβιανοῦ [P. 41] καὶ Κατάκυλα, καὶ πληγὰς ἔσθ' ὅτε καιρίας διδόντος τε καὶ λαμβάνοντος· οὐ μὴν ἀγῶνές τινες λαμπροὶ καὶ νεανικοὶ ἐκ παρατάξεως καὶ τῆς ἰσοῤῥόπου δυνάμεως ἔσχον τὸ κῦρος, ἅτε δὴ πολλῷ τοῦ Μιχαὴλ ἐλαττουμένου καὶ μὴ πρὸς τὴν ἐκείνου εὔζωνόν τε καὶ ἱππικὴν στρατιὰν ἀντιτάσσεσθαι δυναμένου.

ιζ'. Ἐν τούτοις οὖν ὄντων αὐτῶν, Μορτάγων ὁ τῶν D Βουλγάρων βασιλεὺς (καὶ γὰρ ἔφθασεν ἡ φήμη κατὰ τὴν οἰκουμένην τὸν βασιλέα τῶν Ῥωμαίων πολιορκούμενον διαγγέλλουσα) λάθρα τινὰς ἐς βασιλέα πέμψας ἐξαποστεῖλαι αὐτομάτῳ γνώμῃ συμμαχίαν καθυπισχνεῖτο καὶ βοήθειαν αὐτῷ τὴν ἀρκοῦσαν διδόναι καθωμολόγει. Ἀλλ' ὅ γε Μιχαὴλ, εἴτε τῇ ἀληθείᾳ τὸ τῶν ὁμοφύλων πλῆθος καταιδούμενός τε καὶ ἐλεῶν, εἴτε καὶ χρημάτων φειδόμενος (ἐτύγχανε γὰρ ἐπὶ πολὺ τὰς χεῖρας τῶν ἄλλων βασιλέων ὑφ' ἑαυτὸν ἔχων ἐκ φειδωλίας), τὴν μὲν γνώμην ἠξίου ἀποδοχῆς τούτου, παρῃτεῖτο δὲ τὴν αὐτοῦ βοήθειαν, καὶ οὐκ εἴ τι γένοιτο παρὰ τοῦ ἀποστάτου, βούλεσθαι τὴν ἐπικουρίαν αὐτῷ κατεμήνυεν. Ἀλλ' ὅ γε Μορτάγων καὶ

pleret, tum vero ut sibi ipse, quin et uxori et liberis (nam et illos Michael, quo ex tempore ad Thomam defecerat, in carcere habebat), majestatis scilicet reus, veniam indulgentiamque obtineret. Sed neque imperator rem adhuc audierat (adeo enim omnis extra commeatus occlusus erat), nec si quis, non solum eorum qui prope essent verum etiam qui longius abessent, ejus partes secutus esset. Thomas autem veritus ne subito magna Gregorii auctoritas fieret, isque suis ordinibus terrorem injiceret, nihil soluta obsidione aut castris ab urbe dimotis, timens ne se hostis a tergo insequeretur, paucos aliquos, ac quantos opprimendo Gregorio sufficere existimavit, assumens, in illum educit; prælioque fusum ac in fuga comprehensum necavit. Hincque celeriter ad reliquas copias urbem obsidentes reversus litteras in omnes partes, quibus sibi victoriam (etsi falso) manifesto arrogaret, dedit; classemque, quam in Achaia habebat, ad se quam primum adduci jubet, quo rursus instructioribus copiis mari pugnam consereret. **64** Constabat illa cum bello aptis biremibus, tum onerariis trecentis quinquaginta navibus; quæ et brevi secundis auris ad Byridensem in Thracia portum appellunt. Imperatoria autem scyphonibus instructa classis, illic hostes in statione incautos aggressa, multas eorum naves cum ipsis vectoribus capit, alias vi maxima comburit; paucæ admodum cladi superstites celeri fuga portum Blachernensem petunt, id omnino satagentes ut terrestribus copiis quod et ita contigit, jungerentur. Sic res mari gerebatur, felicique adeo exitu. Terra vero continuæ prope sigillatim erant velitationes cædesque edebantur, modo Michaele, modo ejus filio Theophilo cum Olbiano et Catacyla adversus hostem suos educente. Horum præliorum varius exitus, datæque et acceptæ æquo pene marte subinde strages. Justa tamen pugna nunquam certatum, eo quod imperator cum hoste, cujus essent numerosiores expeditæque ac equestres copiæ, acie congredi non posset.

17. Eo rerum statu, Mortagon Bulgarorum imperator, fama excitus, quæ jam totum orbem pervaserat, Romanorum imperatorem intra muros obsessum teneri, misso clam ad Michaelem nuntio ultro se auxilia missurum pollicetur ac copias quantæ adversus hostem sufficerent. At **65** ille, sive revera Romanorum, in Thomæ castris militantium, reverentia inque eos miseratione, sive alias parcendum sumptibus ducebat (nullus enim unquam imperatorum illo fuit sordidior), laudato Bulgari proposito auxilia recusavit, nec quidquid demum tyrannus præstiterit, eis se usurum significavit. Mortagon tamen, ut qui alioqui bellis prædaque ac spoliis gauderet, fœdusque tricennale

VARIÆ LECTIONES.

[69] alii Βηρύδων. margo Combef.

cum Leone ejus decessore pactum confirmare magisque stabilire quæreret, adversus tyrannum exercitum parat. Quamobrem Romanorum fines audacter ingressus ad locum cui Ceductus nomen, castra ponit. Percrebrescebat rumor; nec fieri poterat ut irruptio tyrannum falleret. Merito itaque perturbatur, animoque plane attonitus est. Ubi tamen emersit exque ea se æstuatione collegit, adversus illum sibi movendum constituit. Quoniam autem diviso exercitu se prorsus debilem fore cladique obnoxium videbat (nam et in expugnanda urbe Augusta non exiguo sed numeroso fortique exercitu opus erat, eoque magis quod jam imperator exercitum haud contemnendum paraverat, quique adeo conserto pede pugnare posset nec raro hostium stragem dare; nec vero contra Bulgarorum copias aliter quam magno validoque exercitu pugna instrui poterat), ne igitur velut rapidus quidam torrens in duos quosdam deductus rivulos, quam pro priori virtute **66** hostibus imbecillior appareret, et qui facile edomari posset, urbis obsidionem in totum solvit, inque Bulgaros, quibus se parem esse arbitrabatur, educens, in eo quem diximus Ceducti loco, cum eis pugnam committit.

18. Cæterum tyrannus in eo prælio magna suorum strage vincitur, nec adeo hostes clade afficit, sed ipse ab eis ingenti clade afficitur. Cumque aliter non liceret, fuga salutem expediunt qui e prælio incolumes fuerant, arduoque quodam loco nec facili accessu dispersi secum cogitabant quomodo rursus coirent ac agmen instaurarent. Bulgarus autem statim captivos, qui venerant in potestatem, assumens, ingentisque prædæ compos effectus, victoria ferox eaque superbiens redit in patriam. Classis ad obsidendam urbem relicta, audita suorum strage, tota ad imperatorem deficit illique adjungitur. Thomas porro desertor eo temeritatis erupit, dæmonum, ut videtur, illi belli sociorum afflatu, ut et cladibus undique attritus cæsusque atque ex amplissimis rebus in angustias compulsus, nec justo unquam prælio victoria potitus vel conserta palam acie vel ex tanto machinarum quotidie urbi admotarum apparatu censuque, collectis iterum copiis in campo cui nomen Diabasis, aliquot ab urbe stadiis dissito, castris metandis tum ex agri feracitate tum ex aquarum irriguo longe commodissimo, consederit. Inde omnem suburbanorum elegantiam excursionibus vastabat ac **67** igni incendebat. Haud tamen velut prius se civitati in conspectum dabat. Michael vero ubi rem intellexit, idoneo conscripto exercitu, Olbianum quoque et Catacylam cum suis legionibus, viros strenuissimos ac integræ fidei, habens adversus illum educit. Offendit autem non pavidum aut rei exspectatione suspensum, sed fortiter

A ἄλλως πολέμοις χαίρων καὶ τὰς ἐκ τούτων λείας καρποῦσθαι φιλῶν, καὶ τὰς πρὸς αὐτὸν δὲ τριακοντούτεις σπονδὰς γεγενημένας παρὰ τοῦ προκατασχόντος Λέοντος ἐπιβεβαιῶσαι καὶ ἰσχυροτέρας ποιῆσαι ζητῶν, τὴν κατὰ τοῦ τυράννου στρατιὰν εὐτρέπιζεν, καὶ δὴ τῶν Ῥωμαίων ὅρων ἔντοσθε μετὰ παῤῥησίας γενόμενος κατὰ τὸν Κηδούκτου χῶρον οὕτω καλούμενον ἐστρατοπέδευσεν. Ἠκούοντο δὲ, καὶ λαθεῖν ταῦτα τὸν ἀποστάτην οὐκ ἦν· περιεδονήθη μὲν, ὡς εἰκὸς, καὶ τὰς φρένας κατεκτυπήθη, ἐν αὐτῷ δὲ πάλιν γενόμενος τὴν κατ' αὐτοῦ στρατιὰν ἐξώπλιζεν. Καὶ ἐπεὶ εἰς δύο καταμεριζόμενος ἐδόκει παντελῶς ἀσθενής τε εἶναι καὶ εὔπτωτος (ἥ τε γὰρ τῶν πόλεων βασιλεύουσα οὐκ εὐαριθμήτου, ἀλλὰ πλείστου ἀξιολόγου στρατοῦ ἐδέετο πολιορκουμένη, ἤδη B καὶ τοῦ Μιχαὴλ δυνάμεις οὐκ ἀγεννεῖς συλλέγοντος καὶ κατὰ πόδας ἵστασθαι δυναμένου, καὶ πολλάκις ὄλεθρον ἐπαγαγεῖν αὐτοῖς δυνηθέντος· καὶ ἡ τῶν Βουλγάρων δὲ δύναμις οὐ μικρᾶς τινος τάξεως καὶ στρατιᾶς, πολλῆς δὲ καὶ οὐ τῆς τυχούσης ἐδέετο παρατάξεως), — μὴ οὖν εἰς δύο τινὰ διαιρούμενος κατά τινα λάβρον χειμάῤῥουν ἀσθενέστερος παρ' ὃ [66] ἦν δόξῃ τε τοῖς ἐχθροῖς καὶ εὐχείρωτος γένηται, ἀπαίρει μὲν ὅλως τῆς πόλεως, πρὸς τὸν Βούλγαρον δὲ ἀξιόμαχον κρίνας αὐτὸν κατὰ τὸν εἰρημένον τόπον παρατάσσεται καὶ ἀνταγωνίζεται.

ιη'. Καὶ ἐπεὶ ἐς χεῖρας ᾔεσαν κατ' ἀλλήλων, ἡττᾶται δὴ ἰσχυρῶς ὁ τύραννος, καὶ φόνον οὐ ποιεῖ μὲν πάσχει δὲ παρὰ τῶν ἐχθρῶν. Καὶ ἐπεὶ μὴ ἄλλως ἦν C τῆς σωτηρίας λαβέσθαι, [P. 42] φυγαδείᾳ ταύτην εὑρίσκουσιν, καὶ ἔν τινι χώρῳ δυσβάτῳ σκεδαννύμενοι ἐσκόπουν πῶς συνάγωνται. Ἀλλ' ὁ μὲν τῶν Βουλγάρων ἀρχηγὸς εὐθὺς τά τε σώματα προσλαβόμενος ὧν ἐγένετο κύριος, καὶ λείας δὲ πολλῆς γενόμενος ἐγκρατὴς, πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπέστρεψε, τῇ κατ' αὐτοῦ νίκῃ ἐπαιρόμενός τε καὶ γαυριῶν. Τὸ δὲ καταλειφθὲν ναυτικὸν ὡς τοῦτο ἀκήκοεν, τοῦτο [67] δὴ τῇ πόλει προσεδρεῦον, προσχωρεῖ τῷ βασιλεῖ καὶ μετ' αὐτοῦ γίνεται. Ὁ δ' αὖ ἀποστάτης εἰς τοσοῦτο ἧκε θάῤῥους, παρὰ τῶν αὐτῷ συμμαχούντων, ὡς ἔοικε, δαιμόνων ἐγκρατὴς, ὥστε πάντοθεν συντριβόμενος καὶ πληττόμενος καὶ ὀλίγος ἐκ πολλῶν γενόμενος, καθαρᾶς τε νίκης οὔ ποτε μετεσχηκὼς οὔτ' ἀπὸ παρατάξεως οὔτε μὴν ἀπὸ τῶν καθ' ἡμέραν προσαγομέ- D νων διὰ πολυχειρίας μηχανημάτων κατὰ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, αὖθις ἐπισυναχθεὶς κατά τι πεδίον, Διάβασιν οὕτω καλούμενον, σταδίους ἀπέχον τῆς πόλεως ἱκανοὺς καὶ πρὸς στρατοπεδείαν εὐφυὲς ἔκ τε τῶν φυομένων καὶ ὑδάτων ἐπιῤῥύτων ὄν, συναθροίζεται. Κἀκεῖθεν τὰς προνομὰς ποιῶν πάντα μὲν πρὸ [68] τῆς πόλεως ἔκειρε κόσμον καὶ ἐπυρπόλει, ἐνεφανίζετο δὲ τοῖς κατὰ πόλιν, ὡς τὸ πρότερον, οὐδαμῶς. Ὃ καὶ συνεὶς ὁ Μιχαὴλ καὶ ἀξιόλογον συστήσας στρατὸν, αὐτόν τε Ὀλβιανὸν καὶ Κατάκυλαν ἔχων μετὰ τῶν ἑαυτοῦ ἀκμῆτας ταγμάτων καὶ ἀκεραίους, κατ' αὐτοῦ ἐκστρατεύει· καὶ τοῦτον οὐ κατοῤῥωδοῦντα οὐδ' ἐκφοβούμενον, ἀλλ' αὐτῷ προσυπαντῶντα μετὰ σπου-

VARIÆ LECTIONES.

[66] δ] οὗ P. [67] τοῦτο] τό? an τοῦτο δὴ τὸ? [68] μὲν τὸ πρὸ?

δῆς ἐφευρὼν συνῆλθεν εἰς χειρῶν δύναμιν, κρῖναι τὸ πᾶν βουληθείς. Ἔνθα δὴ καὶ καταστρατηγῆσαι τὸν βασιλέα βουλόμενος αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ καταστρατηγεῖται βουλῇ καὶ τοῦ παντὸς διαμαρτάνει σκοποῦ. Ὁ μὲν γὰρ ἅμα τῷ συῤῥαγῆναι τὸν πόλεμον νῶτα διδόναι τῷ βασιλεῖ ἐκέλευσεν, οὐ τὴν τῶν ἑαυτοῦ δυνάμεων γνώμην κατανοῶν, ἀνθρώπων ἔκπαλαι γυναικῶν καὶ τέκνων στερουμένων δι' αὐτὸν καὶ τὰς χεῖρας τῷ ἀδελφικῷ λύθρῳ καταμιαινόντων· οἳ ταχεῖαν ἔσεσθαι καὶ οὐκ εἰς τοσοῦτον χρόνον ἐκταθῆναι τὴν αὐτῶν ἐν τοῖς ὑπαίθροις διατριβὴν προσδοκήσαντες πρὸς πᾶν μὲν ἦσαν κατ' ἀρχὰς εὐπειθεῖς, ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ χρόνος ἤδη που ἐξετέτατο (τρίτος γὰρ ἐξηνύετο) καὶ ἀνηνύτοις ἐκ τῶν καθ' ἡμέραν γινομένων ἐδόκουν ἐπιχειρεῖν, ἀνδρὸς ἑνὸς ἐπιθυμίᾳ καὶ ἀπονοίᾳ δουλεύοντες, τηνικαῦτα τὸ κελευσθὲν ὡς ἕρμαιόν τι λαβόντες οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνος ἐβούλετο ἐξεπλήρουν, ἀλλὰ ὡς αὐτοῖς ἐδόκει καλόν. Ὁ μὲν γὰρ ἐγκλῖναι τούτοις εἰς τοσοῦτον ἐπέτρεπεν ὅσον τὴν τοῦ βασιλέως παράταξιν διαλῦσαι καὶ αὖθις ὑποστρέψαι στεῤῥῶς φονεύοντας· [P. 43] οἱ δὲ κόσμῳ καὶ τακτικῇ ἐμπειρίᾳ τὴν τοῦ βασιλέως στρατιὰν κατόπιν θέουσαν, καὶ οὐχ ὡς ᾠήθη εὐδιαλύτως [69], εἰδότες ἀσχηματίστῳ χρῶνται φυγῇ. καὶ ἄλλος ἄλλῃ διεσκέδαστό τε καὶ διεφέρετο. Ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλοι, νῦν μὲν ὀλίγοι καὶ αὖθις ἕτεροι, τῷ βασιλεῖ προσχωροῦσι καὶ καθομολογοῦσιν αὐτῷ· αὐτὸς δὲ σὺν ὀλίγοις τισὶ πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν σώζεται κἀκεῖσε τῆς φυγῆς ἵσταται. Ὁ δέ γε τούτου νόθος τε καὶ παρέγγραπτος υἱὸς Ἀναστάσιος τοῦ τῆς Βύζης φεύγων ἐπιλαμβάνεται πολίσματος. Καὶ οὐ κατὰ τύχην, οἶμαι, κατὰ δὲ πρόνοιάν τινα, ἵν' ἕκαστος τούτων πρὸς ἑαυτὸν ἑλκύων τὴν τοῦ βασιλέως προσεδρίαν τῷ ἑτέρῳ διδοῖ ἄνεσίν τε καὶ καιρὸν εἰς τὴν προνομήν.

ιθ'. Ἀλλ' ὅ γε βασιλεὺς ἐκ ποδὸς τούτοις ἑπόμενος πρῶτον ἔγνω τὸν Θωμᾶν πολιορκεῖν καὶ τὴν προγεγενημένην εἰς αὐτὸν ἀποδοῦναι τούτῳ ποινήν. Ὅθεν ἐπάγει αὐτῷ πολιορκίαν, οὐ διὰ μηχανημάτων ἢ ἄλλων τινῶν σπουδάζων αὐτὸν καθελεῖν, ἅμα μὲν τὸν ἐμφύλιον ἀποδιδράσκων πόλεμον, ἅμα δὲ τῷ [70] τοὺς τὴν Σκυθίαν οἰκοῦντας τῶν τοιούτων ἀμαθήτους κατασκευῶν βούλεσθαι διαμένειν, ἀλλὰ λιμῷ καὶ ἀνάγκῃ τῶν ἐπιτηδείων, οἷς ἐν σπάνει καὶ ἐνδείᾳ ἀλλ' οὐκ ἀποθησαυρίζουσα ἡ πόλις ἐδείκνυτο. Ἔγνωστο γοῦν ταῦτα αὐτῷ, καὶ ἀρχὴν ἡ πρᾶξις ἐλάμβανεν. Ὁ δέ γε πολιορκούμενος παντὸς μὲν ζώου πρῶτον ἰδέαν ἄχρηστον, ἔπειτα δὲ καὶ πᾶσαν ἡλικίαν τῆς πόλεως ἐξωθεῖ, οὐ παρακλητικοῖς, ὡς ἂν εἴποι τις, λόγοις τὰ πολλὰ τῶν πράξεων διοικῶν, τυράννῳ δὲ γνώμῃ καὶ αὐθεκάστῳ· ὃ καὶ τὸ κατ' αὐτοῦ ἀνεθυμίασέ τε μῖσος καὶ ἀνενέωσεν. Ἔπειτα ὡς ἤδη ἤκμαζεν ὁ λιμός, σωτηρίας [71] ἐλπὶς οὐδαμοῦ, ἠνάγκαζε δὲ καὶ τοὺς ἑαυτῆς φόρους ἀνελλιπεῖς ἀπῄτει δὴ ἡ γαστήρ, οἱ μὲν λάθρα διά τινων πυλίδων οἱ δὲ διὰ τειχῶν καθιμώμενοι, οἱ μὲν φέροντες τῷ βασιλεῖ ἑαυτοὺς ἐπεδίδουν, οἱ δὲ πρὸς τὸν υἱὸν κατὰ τὸ Βύζης πτολίεθρον

A sustinere paratum; quamobrem collatis signis decernendum statuit. Tyrannus cum stratagemate imperatorem vellet decipere, eodem ipse decipitur et ab scopo prorsus aberrat. Jubet nimirum suos primo congressu terga imperatori dare, parum intelligens qua illi in eum mente affecti essent, viri scilicet ejus jampridem causa liberis et uxoribus privati, ut fraterno cruore dextras polluerent; qui initio quidem, cum brevem expeditionem fore nec se tandiu sub dio moraturos esse sperassent, ad omnia se obsequentes præbuerant. Ubi autem jam tempus trahebatur, quippe cum annus jam tertius fluxisset, exque quotidiana experientia ea se tentare [senserant quæ nullo absolvi exitu possent, dum unius viri libidini ac dementiæ serB virent, tandem id quod ipsis imperatum erat, insperati lucri loco accipientes, non ex illius mente sed ex suis ipsorum rationibus implendum sibi putavere. Nempe jussi erant ut tantisper cederent, dum regia acies insequendo ordines solveret, ac tum demum conversi hostes fortiter cæderent. Verum illi dum composite exque bellica arte, non temere solutis ordinibus, ut ipse putaverat, a tergo irruentem imperatoriam **68** aciem vident, veram reipsa nihilque simulantes capessunt fugam; aliique alio dissipati ac dilabentes, modo pauci, modo plures, ad imperatorem confugiunt seque illi sacramento astringunt. Tyrannus cum paucis quibusdam Adrianopolim, evadit incolumis ibique C fugam sistit: ejus vero nothus ac facticius filius Anastasius ex fuga Byzæ castrum occupat. Neque id casu, sed certa Dei providentia factum existimem, ut dum quisque illorum imperatorem ad obsidendum trahit, alteri inducias tempusque pabulandi præberet.

19. Porro imperator e vestigio illos insecutus primum Thomam obsidendum ac vicariam ei pœnam reddendam constituit. Obsidet autem, non machinas, non tormenta adhibens, tum quod belli civilis damna vitare cuperet, tum quod vicinos illi civitati Scythas ea instrumenta docere nolebat, quibus urbes expugnari solent: sed fame rerumque ad victum necessariarum penuria, raro in civitate commeatu nec copiosa annona in ea reposita. Sic D itaque illi constitutum, inque eum modum ductum rei exordium. Obsessus Thomas in primis genus omne animalium ad bellum inutile, omnesque adeo quibus per ætatem non liceret arma ferre, urbe ejicit, pleraque gerens, ut quis dicat, non lenibus verbis et ad obsecrandum compositis, sed tyrannico animo ac rigido; quod et **69** oppidanorum in eum conflavit auxitque odium. Deinde ingravescente jam fame, ac salute desperata, cum venter nihilominus cogeret suaque tributa durus exactor deposceret, qui intra urbis septa tenebantur, alii cæcis quibusdam portis furtim dilapsi, alii loris per muros submissi, pars sese imperatori dedunt, pars

VARIÆ LECTIONES.

[69] ἐνδιαλύτως P. mox malim ἰδόντες. [70] τῷ om. P. [71] σωτηρίας δ' ἦν ἐλπὶς ?

Byzam ad Anastasium ejus filium profugiunt. Tandem cum obsessi non modo necessaria sed et abominanda et sordida consumpsissent, ac usque ad putrefactorum coriorum veterumque solearum esum necessitas pepulisset, oppidanorum quidam cum Michaele collocuti delictique veniam precati, ac ea impetrata, comprehensum Thomam vinctumque manibus in hostis potestatem tradunt. Quodque pridem regum moribus sederat jamque usu inoleverat, Michael primum observans, ejusque calcibus calcata cervice pedes manusque truncat, asinoque impositum ignominiæ causa per omnes ordines circumduci jubet, id unum lugubri proferentem voce: *Qui vere rex es, miserere mei.* Percontante autem ex eo Michaele, *Num qui eorum quos amicorum loco circa se habebat, aliique conjurati ejus socii essent*, plures forsitan delaturus erat, nisi Joannes quidam Hexabulius imperatorem monuisset, *Haud decere, quin et plane absurdum esse, inimicis amicos accusantibus fidem habere.* Quo is sermone majores miserorum civium suorumque amicorum pœnas dissolvit. Sic vero etiam desertor **70** vitæ finem accepit, lenis confectus suppliciis ritaque bestiæ mori difficilis animam abrumpens, circa medium mensis Octobris, homo initio quidem ad res maximas suscipiendas visus idoneus animosusque, et propositi strenuus exsecutor: progressu vero longe se ipse deterior apparuit, nec pro ea opinione quam de se concitaverat nactusque in aliorum animis erat. Utrum autem sic illi evenerit, quod ipse alius a se evasisset moresque in deterius mutavisset, an quod hostium diversa subinde ratio molesque exstiterit, non multum refert. Quandiu quidem illi bellum quasi intus ac domesticum fuit, quod prior ipse animi audacia ac temeritate sibi conflaverat, rerumque illius status atque firmitas vacillabat, erant ejus facta nihil minus fortia quam verba, resque ei ex animo cedebant. Ubi autem Asiam fere universam subjecisset inque Europam non imbelli animo nemine obsistente trajecisset, vir nullis litteris, nullis humanioribus excultus studiis, sed illiberalibus atque sordidis educatus, animis jam exarsit superbiaque inflatus est, ac a sano sensu suo in amores quosdam et impudicas nuptias jugi temulentia ac bacchatione actus descivit. Ad harum tamen rerum eventum quod attinet, aliis quoque pro arbitratu suo judicandi facimus facultatem, si cui nostra non arrideant. Verum hæc hactenus. Sed et Byzienses, prostantis periculi metu, cito sententiam mutarunt. Mox enim infortuniorem Thomæ accepto nuntio, in similibus simile ineuntes consilium, vinctum manus ac pedes **71** Anastasium adduxerunt. Qui iisdem ac pater excarnificatus suppliciis vivendi finem fecit.

20. Quanquam vero hæc ita evenerant sublatusque tyrannus erat, maritimæ tamen urbes Thraciæ Panium et Heraclea ejus tuebantur partes ac Mi-

A ἀπεδίδρασκον. Ἐπεὶ οὖν οὐ τὰ ἀναγκαῖα μόνον ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπευκτὰ καὶ λυπρὰ τούτοις κατεδήδοτο, ἄχρι δὲ τῶν σεσηπμένων σκυτῶν τε καὶ καττυμάτων τὰ τῆς τροφῆς ἐχώρει, εἰς λόγους τινὲς τῶν ἐν τῇ πόλει ἐλθόντες τῷ βασιλεῖ, καὶ τῶν ἡμαρτημένων ἀμνηστίαν αἰτήσαντές τε καὶ λαβόντες, περισχόντες αὐτὸν λαμβάνουσί τε διὰ χειρῶν καὶ προσάγουσι τῷ ἐχθρῷ. Ὁ δὲ τὸ δόξαν πάλαι τοῖς βασιλεῦσι καὶ εἰς συνήθειαν ἤδη ἐλθὸν πρῶτον τελέσας καὶ ὑποκάτω θεὶς τῶν ποδῶν, ἀκρωτηριάζει τοῦτον [P. 44] καὶ πόδας καὶ χεῖρας ἀπαράσσει αὐτοῦ, ἐπὶ ὄνου τε θεατρίζει πᾶσι, τοῦτο μόνον ἐπιτραγῳδοῦντα· *Ἐλέησόν με, ὁ ἀληθῶς βασιλεῦ* [72]. Ἐρομένου δὲ τοῦ βασιλέως, *εἴ τινες τῶν αὐτῷ συνόντων φίλων καὶ ἕτεροι εἶεν τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες*, τάχα ἂν πολλῶν B κατεῖπεν, εἰ μή τις ἀνὴρ Ἰωάννης ὁ κατὰ τὸν Ἑξαβούλιον οὐ δέον ἔφη εἶναι, *Ἀλλὰ καὶ ἄτοπον, ἐχθροῖς κατὰ φίλων πιστεύειν, ὦ βασιλεῦ.* Καὶ οὗτος μὲν τούτῳ διέλυσε τῷ λόγῳ τὰς μείζονας τῶν ταλαιπώρων δὴ πολιτῶν καὶ φίλων αὐτοῦ τιμωρίας· οὕτω δὲ καὶ ὁ ἀποστάτης κατέλυσε τὸν βίον, ταῖς κατὰ μικρὸν ποιναῖς τὴν ψυχὴν ἀποῤῥήξας ὥσπερ τι ζῶον δυσθανατοῦν, μηνὸς μεσοῦντος Ὀκτωβρίου, κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς γεγονέναι δοκῶν μεγαλεπήβολος καὶ τολμηρὸς καὶ τοῦ προτεθέντος ἐξεργαστικός, προβαίνων δὲ φανεὶς πολὺ καταδεέστερος αὐτοῦ καὶ τῆς τῶν ἐκτὸς προσδοκίας. Πότερον δὲ καὶ τοῦτ' ἐγένετο παρὰ τὴν αὐτοῦ ἐκείνου διαφορὰν καὶ μεταβολὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἢ παρὰ τὴν τῶν πολεμούντων C πρὸς αὐτὸν παραλλαγήν, οὐ πολὺν ἔχει λόγον. Ἕως μὲν γὰρ ἦν αὐτὸς ἑαυτοῦ πόλεμος ἔνδοθεν, ὃν φθάσας ἀνεῤῥίπισεν αὐθάδει γνώμῃ καὶ τολμηρᾷ, καὶ ἀμφίβολος πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων κραταίωσιν ἦν, ἐῤῥωντο τῶν λόγων αἱ πράξεις οὐκ ἔλαττον, καὶ κατὰ νοῦν ἐχώρει τὰ πράγματα· ἐπεὶ δὲ τὴν Ἀσίαν μικροῦ πᾶσαν ὑπέταξε, διεπεραιώθη δὲ καὶ πρὸς τὴν Εὐρώπην σὺν οὐκ ἀγεννεῖ τῷ φρονήματι μηδένα ἐμποδὼν εὑρηκώς, ἀνὴρ ἅτε δὴ οὐκ ἐκ λόγων καὶ παιδείας ὁρμώμενος, βαναύσου δέ τινος καὶ ἀγυρτικῆς ὁμιλίας, ἐξῆπτο ἤδη καὶ ἐπεφύσητο καὶ τῶν ἑαυτοῦ ἐξέπλει φρενῶν, πρὸς ἔρωτάς τινας καὶ γάμους οὐ σωφρονικοὺς διὰ τῆς καθ' ἡμέραν μέθης καὶ βακχείας ἀγόμενος καὶ αὐξανόμενος. Ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῆς τῶν πραγμάτων τούτων συντελείας δίδομεν καὶ D ἄλλοις ἄλλως ἐννοεῖν, ὅτε μὴ τοῖς ἡμετέροις βούλωνται ἐξακολουθεῖν. Πλὴν περὶ μὲν τούτων αὐτάρκως. Καὶ οἱ ἐκ Βύζης δὲ ἐφ' ἑτέρας ταχέως ἐγένοντο γνώμης, ὑφορώμενοι τὸν προεστῶτα κίνδυνον· ἅμα γὰρ τῷ πυθέσθαι τὰ κατὰ τὸν Θωμᾶν ἀτυχήματα, ἐφ' ὁμοίαις πράξεσι τὰ ὅμοια πεποιηκότες τὸν Ἀναστάσιον ἤγαγον δεδεμένον χεῖρας καὶ πόδας. Ταυτὰ [73] δὲ καὶ οὗτος [δέ τε] πεπονθέναι βιαζόμενος τῷ πατρὶ τὸν βίον μετήλλαξεν.

κ'. Οὐ μὴν ἐπαύοντο τούτων οὕτω καθυπαντησάντων κατὰ Θρᾴκην πόλεις παράλιοι, τό τε Πάνιον καὶ Ἡράκλεια, τὰ τοῦ τυράννου φρονῆσαι· τοσοῦτου

VARIÆ LECTIONES.

[72] ἀληθῶς βασιλεύς? [73] ταῦτα P.

ἄρα μῖσος κατὰ τοῦ Μιχαὴλ πᾶσιν ἐνέφυ καὶ ἐξ ἄλλων μὲν ἴσως, πολλῷ δὲ πλέον ἐκ τοῦ μὴ βούλεσθαι τὸν [74] κατὰ τῶν [P. 45] θείων εἰκόνων ἀναῤῥιπισθέντα καταλῦσαι. Πλὴν ταύταις πλησιάσας, τοῦ μὲν σεισμοῦ ἐπιγινομένου [75] καὶ τοῦ τείχους τοῦ Πανίου καταβληθέντος ἡ εἰς αὐτὸ πάροδος ἀκμητὶ γέγονε τῷ Μιχαήλ· ἡ δ' Ἡράκλεια καὶ ὡς ἀντέχουσα, ὅμως τῶν ἐκ τῆς θαλάττης μερῶν καταχυριευθεῖσα, ἁλίσκεται καὶ αὕτη ἀναιμωτί, καὶ τοῦ φρονεῖν τὰ τοῦ τυράννου ἀπαλλάττεται, πίστεις δεδωκυῖα τῷ βασιλεῖ.

Καὶ τὰ μὲν κατὰ Θωμᾶν συμβεβηκότα τοιοῦτον ἔσχε τέλος ἐκ τῆς εἰρημένης ἀρχῆς, καὶ οὕτω τροπαιοφόρος ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν κατ' ἤπειρον ἔρχεται πόλεων, οὐδὲν ἕτερον ἀπὸ στασιωτῶν ἐννοήσας ἢ ἐπὶ τῆς ἁμιλλητηρίου θέας ἐπὶ τούτῳ γεγενημένης ὀπίσω τὼ χεῖρε δεδεμένους ποιῆσαι διελθεῖν καὶ ὑπερορίους τοὺς αἰτιωτάτους γενέσθαι.

Αὐτίκα γοῦν καὶ πρὸς Χοιρέαν, ἔτι γε μὴν καὶ πρὸς Γαζαρηνὸν τὸν Κολωνιάτην, ἀνθρώπους μὲν ὄντας καὶ πιστὰ φυλάττοντας τῷ Θωμᾷ, κατέχοντας δὲ τὸν μὲν τὴν Καβάλαν τοῦ Χοιρέα, τοῦ Γαζαρηνοῦ δὲ τὴν Σανιάναν, καὶ πολλὰς ἐκεῖθεν ποιούντων καταδρομάς, καὶ λῃστρικῶς ζῶντάς τε καὶ τυραννικῶς, χρυσοβούλλιον ἐκπέμπει ὁ Μιχαήλ, τιμὰς μεγάλας τὰς τῶν μαγίστρων καθυπισχνούμενος καὶ ἀμνηστίαν κακῶν, καὶ δῆλον τὸν τοῦ Θωμᾶ θάνατον τούτοις ποιῶν. Ἀλλ' ἐκείνους μὲν οὐκ ἔπεισεν ὁ ἀποσταλεὶς, ἀλαζόνας ὄντας τε καὶ ἀτίθασσον κεκτημένους ψυχήν· ἑτέρους δέ τινας τῶν ὑποβεβηκότων κλέψας καὶ πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως πίστιν μεταθεὶς ἔπεισεν ἐξελθόντας [76] πρὸς τὰς συνήθεις λῃστείας ἀποκλεῖσαι τούτοις τὰς τῶν τειχῶν πύλας καὶ λόγου καταλελοιπέναι χωρίς. Ὅπερ καὶ γέγονεν. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ὡς εὗρον κεκλεισμένας τὰς πύλας, τὴν ἐπὶ Συρίαν ἔσπευσαν διανῦσαι ὁδὸν, τῷ φόβῳ βαλλόμενοι. Ζῶντες δὲ ὅμως ἁλόντες τῷ ξύλῳ ἐξήρτηνται καὶ τοῦ βίου ἔξωθεν γίνονται. Ἄξιον δὲ μηδὲ τοῦτο παραδραμεῖν, ὅπως ὁ Γαζαρηνὸς προδέδοτο καὶ τῶν τειχῶν ἀπεκέκλειστο. Ἄνδρα τινὰ ἄγροικον ὁ ἀποσταλεὶς δεξιωσάμενος φωνῆς ἐπιμελούμενον καὶ ταῖς ᾠδαῖς τερπόμενον ἐμμελῶς ταῖς ἀνειμέναις ταύταις καὶ ἀγροικικαῖς, μέλος τι ἔπλεξεν πρὸς τὸν ἐκείνου οἰκονόμον ἔχον τὴν ἀναφοράν. Ἦν δὲ αὐταῖς λέξεσιν οὕτω· *Ἄκουσον, κῦρι οἰκονόμε, τί λέγει Γυβέριν· Ἐάν μοι δῷς τὴν Σανιάναν, μητροπολίτην σε ποιήσω καὶ Νεοκαισάρειαν* [P. 46] *σοι δώσω.* Τοῦτο πολλάκις ᾀδόμενον ἐν αἰσθήσει τοῦτον γενέσθαι τὸν οἰκονόμον πεποίηκεν. Ὅθεν ὡς ἔγνω τὸν νοῦν τε καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἀναφορὰν, ἐξελθόντος ποτὲ τοῦ Γαζαρηνοῦ ἔκλεισεν κατ' αὐτοῦ τὰς πύλας καὶ τοῦτον ἔξωθεν ἐγκατέλιπεν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ὑπερνεφῶν τούτων πολιχνίων, καὶ οὕτω τούτων ἡ πάλιν ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ κατάληψις.

κα'. Οὐκ ἔμελλε δὲ ἄχρι τούτων ἡ φορὰ στήσεσθαι τῶν κακῶν, ἀλλὰ τῶν δύο ἠπείρων, Ἀσίας φαμὲν καὶ Εὐρώπης, ἐν θυμῷ Κυρίου οἷόν τινος κεφαλῆς

A chaeli resistebant: tantum nimirum omnium animis illius insederat odium, tum forte aliis ex causis, tum præcipue quod suscitatam adversus sacras imagines persecutionem sopire nolebat. Ubi tamen ad illas accessit, disjectis terræ motu Panii muris, nullo negotio in ipsum Michaeli ingressus patuit. Heraclea vero quanquam resistebat, a maritimis ipsa partibus expugnata, nulla civium strage capitur, dataque imperatori fide studere tyranno desinit.

Hic rerum Thomæ finis ex tali principio fuit; sicque Michael triumphans ex continentis urbibus rediit. In socios autem defectionis Thomæ nihil acerbius statuit quam quod Circensium spectaculo in eam rem constituto manibus a tergo revinctis B eos circumduci, ac qui maximorum rei scelerum essent, exsilio solum vertere jussit.

Mox quoque ad Chœream, necnon ad Gazarenum Colonistem, Thomæ quondam domesticos eique constanter servantes fidem (tenebat alter, **72** nempe Chœreas, præsidio Cabalam, alter, nempe Gazarenus, occupabat Sanianam; ex quibus præsidiis crebras illi excursiones habebant, latronumque more ac tyrannice vivebant) auream bullam, imperatorium scilicet diploma, mittit Michael, magistrorum honore præcipuo se illos evecturum pollicitus ac impunitatem daturum, Thomam jam exstinctum significans. Verum nuntius ab imperatore missus homines arrogantes ac præfracto C animo ad officium revocare non potuit: corruptis tamen quibusdam præsidiariorum sub illis merentibus inque imperatoris fidem traductis, suadet ut ad solitas populationes prædasque agendas egressis murorum portas claudant ac nec responso dignatos relinquant. Sicque adeo contigit. Illi clausas portas nacti indeque perterriti in Syriam fuga contendunt. Vivi tamen capti eque ligno suspensi vita extruduntur. Neque vero omittendum reor, quo se modo habuerit Gazareni proditio, et ut sit muris exclusus. Michaelis legatus rusticum quemdam vocis modulantiam affectantem solutisque ac rusticano more compositis canticis sese oblectantem cum humaniter excepisset, carmen quoddam contexuit, quo Gazareni œconomum alloqueretur, cujus hic ad D verbum tenor. *Audi, domine œconome, quid dicat Gyberi. Si Sanianam dederis, faciam te metropolitam et Neocæsaream tibi concredam.* Dum hæc sæpius cantillat, œconomo mentem aperit, ut rem intelligat. Cum igitur sensum perspexisset ac quid verba illa designarent animadvertisset, **73** egresso quandoque Gazareno portas claudit et foris hominem reliquit. Hactenus quod attinet ad duo illa oppida ipsis propemodum nubibus minitantia, et ut illa rursus a Michaele in fidem recepta sint.

21. Neque vero malorum vis atque impetus hoc cardine erat sistendus: sed cum duæ continentes, Asia scilicet et Europa, veluti caput et cauda divini

VARIÆ LECTIONES.

[74] deest διωγμὸν vel πόλεμον. Combef. [75] τῇ μὲν σεισμοῦ ἐπιγενομένου? [76] ἐξελθόντων?

numinis indignatione (quanquam ipsi non intellexerant) cædibus, incendiis, terræ motibus, rapinis, civilium motuum injuria, excursionibus ac vastitate, insperatis urbium mutationibus, signis e cœlo, signis ex aere castigatæ fuissent, postremo miseras quoque insulas, velut instrumenti musici mesen quamdam, ut totius corporis plaga communis esset, mala invaserunt. Verum corrigi non poterant qui Dei hominis effigiem colendam negavissent. Quo igitur tempore Thomas res novas moliri cœperat, rei fama in omnes late partes perlata Agareni occidui Iberiæ sinus incolæ, Oceano finitimi, quos jampridem mutata nominis appellatione Hispanos vocant, copiosa aucti hominum multitudine, suumque illud Hesperium latus gracile parumque fertile ac opulentum sentientes, cui denique plurimum de soli ubertate ac bonitate deesset; quia et eodem vitio laborare orientalem quoque Iberiæ ac meridionalem plagam: non enim tota bonis terræ dotibus pollet aut satis ferax est: occidua tamen plaga, uti diximus, reliqua squallidior est minusque 74 ferax ac gracilior, ideoque ipsis alendis ac procurandis non sufficiens, justa corporis mole præditis, ac quos necesse sit commeatus abundantia adolescere, non ejus penuria. Hi igitur ad Apochapsum gentis amerumnam accedentes rogabant, *Ut coloniam ipsis ducere liceret atque alio commigrare, qui ob multitudinem anguste habitarent, ac quos necessariarum rerum inopia premeret*. Princeps statim magnis instructis navibus justisque eis copiis impositis, celato adhuc consilio, ad Orientis insulas, quæ nostræ ditionis erant, interim prædatum educit, tum subditis rem gratam præstiturus, quorum cupiditatem alienis opibus satiaret, tum adeo exploraturus num quæ fertili solo ac opimo insula occurreret, in quam commode suorum coloniam duceret. Postquam igitur ad multas insulas appulsus neminem sibi resistentem majoresve aut minores naves opponentem invenit (omnes enim omni orbatæ præsidio erant, eo quod omnis classis earum præsidio constituta suppetias Thomæ adversus Cpolim adnavigarat), ingentique præda ex omnibus, ad quas appulsus fuerat, insulis potitus, in Cretam quoque venit, quam deprædatus ac populatus quantum ei licebat, cum omni ex parte soli bonitatem deprehendisset, et quantopere ad omnem venustatem frugumque ubertatem fertilis esset: *En*, ait, *non est hæc alia quam terra fluens lacte et melle*. Ac tum quidem navibus omnis generis præda oneratis 75 domum rediit; reversusque validam ac ingentem classem instruit. Exeunte porro hieme vereque ineunte, quadraginta navium classe bellicosis hominibus onerata, captatoque secundo vento, recta in Cretam, aliis spretis insulis, contendit. Jam ergo appulsus erat, et ad promontorium quod Characem vocant exscensum fecerat. Cum

A καὶ οὐρᾶς, εἰ καὶ μὴ συνίεσαν, παιδευθέντων φόνοις, ἐμπρησμοῖς, σεισμοῖς, ἁρπαγαῖς, ἐμφυλίοις καταδρομαῖς, πόλεων ἀνελπίστοις μεταβολαῖς, σημείοις ἐξ οὐρανοῦ, σημείοις ἐξ ἀέρος, τέλος καὶ ταῖς ταλαιπώροις νήσοις οἷόν τινα μέσην, ἵν' ὁλόσωμος εἴη ἡ πληγή, ἐπέδραμε τὰ δεινά. Ἀλλ' οὐκ ἦν παιδεῦσαι τοὺς τὴν θεάνθρωπον ἐξηρνημένους μορφὴν προσκυνεῖν. Ὅθεν ἄρτι δὴ τοῦ κατὰ τὸν Θωμᾶν ἄρξαντος νεωτερισμοῦ, ἐπεὶ ταῦτα ἠκούετο [77] πανταχοῦ, οἱ τὸν ἑσπέριον κόλπον τῆς Ἰβηρίας τῷ Ὠκεανῷ γειτονοῦντες Ἀγαρηνοὶ κατοικοῦντες (Ἱσπάνους τούτους ὁ πολὺς ῥεύσας χρόνος μετωνόμασεν), εἰς πλῆθος σωμάτων καὶ εὐθηνίαν τοῦ γένους ἐξηλακότες, τὴν κατ' αὐτοὺς ἑσπέριον πλευρὰν λυπρὰν οὖσαν καὶ μετρίως εὐδαίμονα ὁρῶντες, καὶ λειπομένην μὲν B τῆς πρὸς γῆν ἀρετῆς καὶ ἀφθονίας κατὰ πολύ, ἐνδέουσαν δὲ καὶ πρὸς αὐτὸ τοῦτο [78] ἑῷον τῆς Ἰβηρίας καὶ νότιον (οὐ γὰρ ἅπασα πρὸς πᾶσαν γῆς ἀρετὴν ἐπιτηδεία καὶ εὔφορος, ἀλλὰ τὸ τῆς ἑσπερίου πλευρᾶς, ὡς εἴρηται, αὐχμηρόν τε καὶ λυπρότερον τῆς λοιπῆς), καὶ διὰ τοῦτο οὔτε τρέφειν δυναμένης αὐτοὺς καὶ διοικεῖν ἄνδρας σώμασιν εὐμεγέθεσι χρωμένους καὶ ἀγαθῶν εὐφορίᾳ ἀλλ' οὐκ ἐνδείᾳ αὐξανομένους [79], οὗτοι γοῦν προσελθόντες Ἀπόχαψ τῷ ἑαυτῶν ἀμερμουμνῇ *ἀποικίαν τινὰ καὶ γῆς μετανάστασιν ᾔτουν αὐτοῖς γενέσθαι, πλήθει τε στενοχωρουμένοις καὶ ἀναγκαίων σπάνει πιεζομένοις*. Ὁ δὲ πλοῖά τινα ἐπισκευάσας μακρά, καὶ δύναμιν οὐκ ὀλίγην ἐξ αὐτῶν τούτων ἐμβιβάσας, ἐπὶ λῃστείαν τέως, λανθάC νουσαν ἔχων τὴν ἔννοιαν, τῶν πρὸς τῇ ἕῳ κειμένων νήσων καὶ ἡμετέρων τυγχανόντων ἐτράπετο, ὁμοῦ μὲν τὸ αὐτοῖς ἐπιθυμούμενον ἐκπληρῶν καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τούτους προσκορεννύς, ὁμοῦ δὲ κατασκεψόμενος [80] εἴ τις ἔστιν οὕτως εὔφορος τῶν νήσων καὶ λιπαρὰ εἰς μετοικίαν αὐτῶν. [P. 47] Ἐπεὶ γοῦν πολλαῖς τῶν νήσων πλησιάζων τὸν ἀντιπαρατατττόμενον μικρῷ ἢ μεγάλῳ πλοίῳ οὐχ εὕρισκεν (ἐχηροῦντο γὰρ πᾶσαι τῆς αὐτῶν βοηθείας, ἄρτι κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκβοηθουσῶν καὶ πλεουσῶν μετὰ τοῦ Θωμᾶ), μεγάλας δὲ ὠφελείας ἐκ πασῶν, αἷς καὶ προσώρμιζεν, ἐκαρποῦτό τε καὶ ἐλάμβανεν, ἧκε καὶ πρὸς τοὺς Κρηταιεῖς, καὶ τούτους καταδραμὼν καὶ λείαν ποιήσας καὶ ἀνδραποδισάμενος, ὡς ἐνῆν, καὶ πάντοθεν καταμαθὼν τὴν τῆς γῆς ἀρετήν, D καὶ πῶς εἴη πρὸς πᾶσαν χάριν καὶ ἀγαθῶν εὔφορος ἀφθονίαν, *Τοῦτο*, ἔφη, *γῆ οὐκ ἄλλη ἢ ἡ ῥέουσα μέλι καὶ γάλα*. Καὶ τότε μὲν παντοίων γενόμενος ἀγαθῶν [81] ἀπῄει τὴν οἴκαδε, καὶ πάσῃ χειρὶ καὶ δυνάμει ναυτικὸν ἐξήρτυεν· ὡς δ' ὁ χειμὼν ἐτετελείωτο καὶ τὸ ἔαρ ὑπέλαμπεν, τεσσαράκοντα πληρώσας ναῦς ἀνδρῶν μαχίμων καὶ ἐπιτήδειον ἄνεμον ἐπιτηρήσας τὴν ἐπὶ Κρήτην ἐστέλλετο εὐθυπορῶν, τὰς ἄλλας τῶν νήσων θέμενος εἰς οὐδέν. Ἄρτι γοῦν ἐπλησίαζε, καὶ τῷ ἀκρωτηρίῳ τῷ Χάρακι καλουμένῳ κατήγετό τε καὶ προσωρμίζετο. Ὡς δ' οὐδὲν οὔτε κατὰ τὴν καταγωγὴν οὔτε κατὰ τὴν ἀπόβασιν ἐφάνη τούτοις

VARIÆ LECTIONES.

[77] ἤκουστο margo Combef. [78] τοῦτο] τό? [79] αὐξαμένους P. [80] κατασκεψάμενος P. [81] τὸν στόλον ἐμπεπληκὼς ἀγαθῶν Cedrenus.

τῶν ἀπευκτῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς λείας χωροῦσι καὶ πρὸς ἁρπαγὰς εὐχερῶς τὰ τῆς ἐπιβολῆς τε καὶ ἐπιχειρήσεως ἐπεραίνετο, τοὺς μὲν ἐπιτηδείους εἰς τὰς συνήθεις προνομὰς ἀπέστελλε δουλαγωγήσοντας τοὺς ἐχθρούς, αὐτὸς δὲ τοὺς λοιποὺς ἔχων, ἄρτι δὴ τοῦ πνεύματος ἐπακμάζοντος κἀκείνων ἅμα πόῤῥωτέρω σταδίων δέκα ἢ δεκαπέντε γενομένων, πῦρ ἐμβαλὼν ταῖς ναυσὶν ἁπάσας κατέφλεξε, φεισάμενος τὸ παράπαν οὐδεμιᾶς. Τέως μὲν οὖν τῷ παραδόξῳ τοῦ πράγματος καταπλαγέντες ἅπας δὴ ὁ στρατὸς (καὶ γὰρ ἐπαλινόστουν εὐθέως) ἐκδειματούμενοι τὴν αἰτίαν ἐπυνθάνοντο καὶ εἰς λόγους ἦλθον νεωτερικούς. Ἐπεὶ δὲ κατήκουσαν ἃ πάλαι ὠδίνοντο [82], ὡς *Αὐτοί τε τούτων ὑμεῖς* [83] *ἀποικίαν ζητοῦντες καὶ γῆν ἀγαθήν, ἐμοί τε ταύτης οὐδετέρα κρείττων νενόμισται, εἰς* [84] *ταύτην ἦλθον ὁδὸν ὑμῖν τε ἀγαθὰ προξενῶν καὶ ἐμὲ τῆς ἐξ ὑμῶν ἀπαλλάττων ὀχλήσεως.* Ὡς δὲ καὶ γυναικῶν ἐμέμνηντο καὶ παίδων οὐκ ὠλιγώρουν, *Καὶ γυναῖκες*, ἔφη, *ὧδε ὑμέτεραι αἱ αἰχμαλωτιζόμεναι, καὶ παῖδες οὐ μετὰ μικρὸν* [85] *ἐξ αὐτῶν.* Ὅθεν τοῖς τοιούτοις κατασιγασθέντες λόγοις, καὶ ἀποδοχῆς ἄξια κρίναντες τὰ λεγόμενα, τάφρον μὲν ἤγειραν πρῶτον βαθεῖαν, καὶ χάρακα ἐν ταύτῃ καταπήξαντες, ἔνθα καὶ νῦν λαβὼν τὴν ἐπωνυμίαν ὁ τόπος σώζει τὴν προσηγορίαν, Χάνδαξ ὀνομαζόμενος, ἐκεῖσε διενυκτέρευον, φυλακάς τε τὰς προσηκούσας ποιούμενοι καὶ τὰς ὠφελείας αὐτῶν ἐκεῖσε ἀποθησαυρίζοντες.

κβʹ. Χρόνος δὲ ἐῤῥύη πολὺς οὐδαμῶς, καὶ πάντα τὸν βασιλέα ἡ φήμη ἐδίδαξε. Καὶ δὴ τὸν πρωτοσπαθάριον Φωτεινόν, [P. 48] πρόπαππον μὲν Ζωῆς τῆς ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει θεοστέπτου Αὐγούστης τυγχάνοντα, στρατηγοῦντα δὲ τηνικαῦτα τῶν Ἀνατολικῶν, τὰ τῆς Κρήτης ἅπαντα διοικεῖν προεβάλετο· ὃς ἐκεῖσε παραγενόμενος, καὶ τῶν μὲν γενόμενος θεατής, τῶν δὲ καὶ ἀκροατής, τρανότερον ἀνεδίδασκε τὸν Μιχαὴλ τὰ πραττόμενα, καὶ δύναμίν τινα ἠξίου ἐκπέμπειν τὴν ἐκεῖθεν ἀποσοβήσουσαν τοὺς ἐχθρούς. Δαμιανὸν γοῦν κόμητα ὄντα τοῦ βασιλικοῦ ἱπποστασίου καὶ πρωτοσπαθάριον μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ παρασκευῆς ὁ βασιλεύων ἀπέστειλεν εἰς βοήθειαν τοῦ στρατηγοῦ Φωτεινοῦ· οἳ καὶ ἑνωθέντες τὸν μὲν κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν πόλεμον ἔστησαν, εἰς οὐδὲν δὲ χρήσιμον τὸ τέλος ἐνέσκηψεν. Αὐτός τε γὰρ ὁ προῤῥηθεὶς Δαμιανὸς κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῆς μάχης εὐθὺς τραυματίας πεσὼν καὶ σφαγῇ παραδοθεὶς τοὺς λοιποὺς οὐ νικᾶν καὶ μένειν ἀλλὰ φεύγειν ἐποίησεν ἡττημένους· καθ' ἣν τροπὴν καὶ ὁ Φωτεινὸς ἐν μονηρίῳ μόλις διασώζεται πρὸς τὴν Δίαν, καὶ τῷ βασιλεῖ τῶν πραχθέντων αὐτάγγελος γίνεται. Ἀλλ' οὗτος μὲν ἐπεὶ διὰ τιμῆς ἦγετο παρὰ τοῦ βασιλέως ἀεί, τὴν τῆς Σικελίας στρατηγίδα αὖθις τῆς Κρήτης ἀλλάσσεται.

κγʹ. Τοῖς δ' Ἱσπανίοις ἔτι πως ἐν ταραχῇ καὶ μερίμνῃ διάγουσιν ἀνήρ τις ἐκ τῶν ὀρέων τῆς νήσου ἐπικαταβὰς μονάστης ἄλλον ἔφησεν εἶναι τόπον αὐτοῖς ἐπιτηδειότερον πρός τε πολίσματος κτίσιν καὶ

autem nec in appulsione nec exscensione triste aliquid accidisset, jamque libere prædas agerent ac excurrerent, facilis visa aggressio est explendique consilii ratio. Viros idoneos ex more populatum mittit prædamque acturos; ipse cum reliquis, ubi isti paulo longius, ad decem circiter quindecimve stadia, processerant, vento etiam invalescente, injecto igne omnes ad unam naves incendit. Quo subito conflagrantis classis spectaculo perterritus omnis exercitus tum illico ad castra reverti cœpit, tum ferocius ejus tanti facinoris rationem reposcere. Ad quos dux: *Factum est*, inquit, *quod vos pridem parturiebatis. Vos ipsi nobis rei auctores fuistis, qui coloniam ac terram bonam quæsieritis. Ad me quod attinet, hac præstantiorem nullam existimavi. Hocque adeo iter suscepi, ut et vobis bona pararem et vestræ me interpellationis molestia liberarem.* Cum autem etiam uxorum meminissent nec liberorum negligendam curam, respondit Apochapsus, *In promptu sunt uxores, mulieres captivæ, et quos* **76** *ex illis brevi suscepturi estis liberos.* His itaque verbis sedati, eaque digna approbatione rati, altum primo ducunt aggerem, vallumque jacientes (unde et locus inditum cognomentum hactenus retinet, Candax appellatus) illic pernoctabant, consuetas excubias habentes omnesque suas opes et facultates ibi reponentes.

22. Non longum fluxerat tempus, cum omnis ejus molitionis fama ad imperatoris aures pervecta est. Is itaque Photino protospathario, felicis recordationis Zœs a Deo coronatæ Augustæ proavo, Orientalium per id tempus duci, summam rei ad Cretam spectantis commisit. Quo ille profectus, ac cum alia oculis ipse lustrasset, tum aliis referentibus alia accepisset, quæ gererentur imperatori clarius declaravit, viresque aliquas ad hostes inde profligandos ab urbe mitti rogavit. Damianum itaque sacri stabuli comitem ac protospatharium cum ingenti exercitu et apparatu Photino duci imperator suppetias mittit. Conjunctis illi viribus adversus Agarenos bellum instruunt; nec tamen eo conatu commodum aliquid parturiunt. Quem enim dicebam, Damianus primo statim congressu accepto vulnere cadens atque jugulatus reliquis non victoriæ durandique fortiter certaminis, sed fugæ ac cladis auctor fuit. Eaque fuga Photinus conscensa celoce, **77** ad Diam vix sospes evadens, ipse imperatori cladis acceptæ nuntius exstitit. Imperator, quod virum magnifice coleret, pro Creta Siciliæ cum imperio illum præesse jussit.

23. Porro Hispanos adhuc inter curas fluctuantes monachus quidam ex insulæ montibus degressus commodiorem alium locum esse monet, ubi urbem condant uberioreque fruantur annona ac tuti con-

VARIÆ LECTIONES.

[82] ὠδύνοντο H. [83] ὑμεῖς] αἴτιοι ὑμεῖς? [84] εἰς] ὥστε εἰς? [85] μακρὸν?

sistant. Tunc simul eos assumens Candacem ostendit, ubi etiamnum illorum urbs condita exstat: ejusque tunc præses Apochapsus fuit. Inde ergo velut ex quadam arce profecti, cum insulam totam tum vicinas quasdam alias regiones excursionibus vastabant, ut et illic sedes ponerent veteresque inquilinos ac cives servituti addicerent. Ipsius Cretæ urbes novem supra viginti ipsi atque pedites cepere. Ex eo tempore una duntaxat immunis ab expugnatione illæsaque mansit verbo quidem subjecta, quæ tamen ritus suos ac Christianam religionem servaret. Tunc sane et Cyrillus Gortynæ episcopus, eo quod ut Christum negaret induci non potuerat, quasi victima innocens jugulatus est; cujus et sangnis, velut Abelis seu etiam Zachariæ, ad Deum clamat, nihil mutatus perseverans. Ex ejus sepulchro cum fideles spongiis quibusdam expressum oleum libere hauriant, tingentem tamen colore sanguinem mutare non valent. Exstant vero ibi etiam alii loculi, ac cum aliorum plurium, qui tum pro Christo martyrium **78** sumpserunt, tum inclytorum decem martyrum erecta sepulcra sunt. Sic ergo et per hoc tempus talique occasione Cretenses de medio Christianorum sublati sunt.

24. Cæterum Michael vix tandem circumdantibus eum ac conterrentibus solutus hostibus, eorumque metu liberatus, cum ad Deum converti recteque factis placabilem eum ac propitium reddere oporteret, secus, velut a se ipso non Dei nutu salutem consecutus, contra ac publica jura legesque habeant, vitæ suæ rationes instituit. Proinde uxore mortua, cum eam vulgi opinionem ambiret ut illius implacabili luctu eum affici putarent, secretis tamen occultisque monitis cum senatu agit ut se ad nuptiarum fœdera iterum inducant, nec verbis solum suasoriis cum ipso agant, sed et cogant vimque facturos minitentur, nisi is omnino rem præstiterit, *Ostendant non posse imperatorem cœlibem vivere, quo fiat ut illorum uxores domina atque Augusta careant.* Ita igitur fictis eorum sermonibus ad extremum cessit, quanquam fieri non poterat ut non tandem tempore fabula nudaretur. Ac primum chirographo subditos obstringit, fidemque exigit, ea se præstituros quæ nec fiant nec esse unquam possint, ejus futuram uxorem et quos ex illa susceperit liberos, cum e vivis excesserit, omnino defensuros, sed et tum illos imperatores tum ipsam quoque, ut par est, dominam habituros. Adeo non in hoc modo ævo sed post suam quoque mortem se imperaturum **79** existimabat, cum ex Deo (non tanquam ex illorum penderent manu) cuncta speranda forent; *Per quem reges regnant et tyranni tenent terram* [d]. Cæterum morem gerit illi senatusconsulto, unus ipse omnis terræ dominans; quique castitatis propositum ini-

A τῆς λοιπῆς διαρκείας καὶ ἐπικρατείας αὐτῶν. Καὶ ἅμα λαβὼν τὸν Χάνδακα τούτοις ἐπέδειξεν, ἔνθα καὶ νῦν ἔκτισται ἡ πόλις αὐτῶν· καὶ ἡγεμὼν αὐτῆς ὁ Ἀπόχαψ τότε ἐγεγόνει αὐτῆς. Ἐκ ταύτης οὖν οἱόν τινος ἐξ ἀκροπόλεως ὁρμώμενοι πᾶσάν τε ταύτην τὴν νῆσον κατέτρεχον καί τινας τῶν παρακειμένων οὐκ ἔλαττον, ὡς καὶ ἐν αὐταῖς ἐγκατοικῆσαι, αὐτοὺς τοὺς οἰκήτορας καὶ αὐτόχθονας δουλωσάμενοι. Καὶ πόλεις δὲ Κρήτης ἐννέα πρὸς ταῖς εἴκοσιν εὔζωνοί τε καὶ πεζοὶ ᾐχμαλώτευσαν, μιᾶς ἔκτοτε μόνης παραμεινάσης ἀναλώτου καὶ ἀπαθοῦς, καὶ λόγῳ μὲν ὑποταγείσης, τὰ ἑαυτῶν δὲ ἔθιμα καὶ τὸν Χριστιανισμὸν φυλαττούσης ἀλώβητον. Τότε καὶ Κύριλλος ὁ Γορτύνης πρόεδρος, ἐπεὶ μὴ τούτοις εἰς ἄρνησιν ἐχώρει Χριστοῦ, ὡς ἱερεῖον ἄμωμον ἐσφαγίαστο· οὗ B καὶ τὸ αἷμα βοᾷ μένον ὡς τοῦ Ἄβελ ἢ καὶ Ζαχαρίου πρὸς τὸν Θεὸν ἀναλλοίωτον· καὶ μύρον μὲν ἐκεῖθεν ἔστιν ἀρύσασθαι τοῖς πιστοῖς σπόγγοις τισὶν ἐναποματτόμενον, τὴν δὲ βαφὴν τοῦ αἵματος ἀλλοιῶσαι οὐ πρόσεστιν. Προσέτι μὴν αὐτόθι σοροὶ καὶ τάφοι ἀνεγήγερται ἄλλων τε πολλῶν τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ τότε μαρτυρησάντων καὶ τῶν δέκα περιωνύμων μαρτύρων. [P. 49] Τοιούτῳ γοῦν τρόπῳ καὶ κατὰ τοῦτον ἀνηρπάσθησαν τὸν καιρὸν ἐκ μέσου τῶν Χριστιανῶν οἱ Κρηταιεῖς.

κδ'. Ἐπεὶ δὲ ὀψὲ καὶ μόλις τοὺς περικυκλοῦντας τοῦτον ἐχθροὺς καὶ περικτυποῦντας ὁ Μιχαὴλ ἀπεσείσατο, δέον πρὸς Θεὸν τραπέσθαι καὶ τοῦτον ἐξευμενίσασθαι, ἵλεω διὰ τῶν ἔργων ποιῶν, ὁ δὲ τοὐναντίον C ἢ ὡς οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ βούλονται, ὡς οὐ παρ' αὐτοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ δὲ σωθείς, ἔπραττέ τε καὶ ἐπεπολίτευτο. Τῆς γαμετῆς γοῦν τελευτησάσης αὐτοῦ, καὶ δόξαν θέλοντος κατασχεῖν τῶν πολλῶν ὡς πένθος ἄληστον ἔχει αὐτῆς, τὴν σύγκλητον ἐποίει διά τινων μηνυμάτων κρυφίων καὶ μυστικῶν αἱρήσασθαι τοῦτον πεῖσαι γυναικὶ αὖθις ζευχθῆναι, καὶ οὐ παρακαλέσαι μόνον πρὸς τοῦτο ἀλλὰ καὶ βιάσασθαι, καὶ εἰς ἐπανάστασιν, εἰ μὴ τοῦτο γένηται, χωρῆσαι αὐτούς· *Οὐ γὰρ ἔστιν οἷον γυναικὸς ἄνευ φάσκειν βασιλέα τε ζῇν καὶ τὰς ἡμετέρας στερεῖσθαι γαμετὰς Δεσποίνης καὶ βασιλίδος.* Ἐπέπειστο γοῦν ὀψὲ διὰ τῶν ἐπιπλάστων λόγων, οὓς τῷ χρόνῳ λαθεῖν οὐκ ἦν· καὶ πρῶτον μὲν χειρόγραφα ὑπὲρ τῶν μήτε ὄντων μήτε ἐσομένων πᾶσαν ἀπῄτει χεῖρα, ὡς D αὐτήν τε τὴν ἐσομένην αὐτῷ γαμετὴν καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἔκγονα ὑπερασπίζειν καὶ ὑπερμαχεῖν μετὰ τὸν αὐτοῦ μὴ παύσαιντο θάνατον, ἀλλὰ κἀκείνην τε μετ' [84] ἐκείνους βασιλέας ἔχοιεν καὶ δέσποιναν, ὡς εἰκός. Οὕτως οὐ τοῦ κατ' ἐκεῖνον ἀλλὰ καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν ᾤετο κατακρατήσειν αἰῶνος, δέον πάντα ἐκ Θεοῦ ἀλλ' οὐκ ἐκείνων ἀναρτῆσαι χειρί, *Δι' ὃν βασιλεῖς βασιλεύουσι καὶ τύραννοι κρατοῦσι γῆς.* Πλὴν ὑπέκυπτεν ὁ πάσης κυριεύων γῆς προστάγματι τῷ συγκλητικῷ, καὶ συνάψεσθαι ἄκων ἠνείχετο ὁ σώφρονα βίον ἀνῃρημένος. Ἤγετο οὖν πρὸς γάμον

[d] Prov. VIII, 15.

VARIÆ LECTIONES.

[84] μετ'] καὶ ?

ου τήνδε ἢ τήνδε, ἀλλὰ γυναῖκά τινα πάλαι τὸν κόσμον καὶ τὰ αὐτοῦ ἀποστέρξασαν, Χριστῷ δὲ νυμφευθεῖσαν καὶ ἀσκήσεσιν ἐκ παιδὸς κατὰ τὴν ἐν Πριγκίπῳ νήσῳ μονὴν σχολάσασαν καὶ προσανέχουσαν τῷ Θεῷ· Εὐφροσύνη ταύτης ἡ κλῆσις, καὶ πατρὸς ἐσεμνύνετο Κωνσταντίνου εἶναι, δικαίᾳ κρίσει τὴν τύφλωσιν ὑπομεμενηκότος παρὰ μητρός. Ταῦτα μὲν ἐξεπέραινεν, καὶ ἵλεω δι' αὐτῶν οὐ μόνον οὐκ ἐποιεῖτο ἀλλὰ καὶ παρώργισε τὸν Θεόν.

κε'. Καὶ κατὰ τῶν τὴν Κρήτην δὲ καταλαβόντων καὶ λυμαινομένων αὖθις ἐπαποστέλλει στρατόν· Κρατερὸς ὄνομα τῷ στρατηγέτῃ, ὃς τηνικαῦτα τὴν τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν διέπων στρατηγίδα, ἑβδομήκοντα ναῦς διήρεις τῶν ὑφ' ἑαυτῷ καὶ πάντων τῶν θεματικῶν λαβὼν, βρέμων ἅμα καὶ πολλῷ [P. 50] φρονήματι παρενέβαλεν [87]. Καὶ ἐπείπερ οὐδ' ἐκείνοις ἐδόκει ὑποστέλλεσθαι ἀλλ' ἐς μάχην χωρεῖν τὴν τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις καὶ γενναιότητας ἐπιδειξομένην (καὶ γάρ εἰσι τῶν ἄλλων Ἀγαρηνῶν οὗτοι δὴ εὐφυεῖς), συνέβαλλον δὲ τολμηρῶς ἑκάτεροι κατὰ τὸν ἀγῶνα χωρήσαντες. ἄρτι δὴ τοῦ ἡλίου τὰς ἀκτῖνας ὑπὲρ γῆς ἐφαπλοῦντος [88], οὐδέτεροι μὲν ἄχρι μεσούσης ἡμέρας ἐνέκλινον, ἀλλὰ γενναίως μαχόμενοι τὴν ἑαυτῶν ἐδείκνυον ἐμπειρίαν καὶ δύναμιν· ἐπεὶ δὲ πονήσαντες οἱ Κρηταιεῖς ἤδη τοῦ ἡλίου κλίναντος ἐνέδωκαν πρὸς φυγὴν, τότε δὴ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, πλείους δὲ τὰ ὅπλα ῥίψαντας αἰχμαλώτους ἔλαβον, ἐκ ποδὸς ἑπόμενοι. Τάχα δ' ἂν σπουδάσαντες ἔλαβον τὴν πόλιν αὐθημερὸν, εἰ μὴ νὺξ ἤδη φαινομένη ἀνέστρεψεν [89] ὡς τὰ πράγματα καὶ ἀνάπαυλαν τούτοις ζητοῦσι φόνον· ἀλλ' οὐ σωτηρίαν ἀπέτεκεν. Οἱ μὲν γὰρ ὡς ἤδη νενικηκότες, καὶ πάντας αὔριον ἐν βραχεῖ βραχεῖς ὄντας ἐλπίσαντες συλλαβεῖν, πρὸς πότους καὶ τρυφὰς, ὡς ἐν οἰκείᾳ ἀλλ' οὐκ ἐν ἀλλοτρίᾳ διάγοντες, ἐξεβάκχευον, μήτε τινὸς φυλακῆς μήτ' ἄλλης σωτηρίας τῆς κατὰ τὸν πολεμικὸν νόμον γινομένης φροντίσαντες, ὕπνου δὲ μόνου καὶ τῆς τὰ πάντα ῥᾳδίως ἀνατρεπούσης καὶ ἀπολλυούσης ἀμελείας τε καὶ ῥᾳστώνης. Ὅθεν περὶ μέσας νύκτας, ἐπεὶ διὰ τῶν ἑαυτῶν φυλάκων ὡς ἐν ἀπορίᾳ ἀγρυπνοῦντες οἱ Κρηταιεῖς ὕπνῳ καὶ οἴνῳ καθηρῆσθαι τοὺς τῆς Ῥωμαϊκῆς παρεμβολῆς ἀνέμαθον, αὐθωρὸν ἐξελθόντες μαχαίρᾳ πάντας ἀπώλεσαν, ὡς μηδ' ἄγγελον, τὸ δὴ λεγόμενον, ὑποστρέψαι καὶ ἐκεῖθεν διασωθῆναι, ἢ μόνον τὸν στρατηγὸν ἐμπορικοῦ ἐπιβάντα πλοίου καὶ τὴν σωτηρίαν ζητοῦντα. Πλὴν καὶ τοῦτον ἐπεὶ πανταχοῦ ὁ τῶν Ἀγαρηνῶν ἡγεμὼν ἀναζητῶν μὲν οὐχ εὕρισκε φεύγειν δὲ διήκουεν, ὁλκάσι τοῦτον μεθ' ἡγεμόνων ἀναζητῆσαι ἐκέλευσεν· οἳ καὶ καταλαβόντες τοῦτον ἐν Κῷ ἐπὶ ξύλου κρεμάσαντες διαφθαρῆναι ἐποίησαν. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην καὶ τὸν ἀγῶνα συμβεβηκότα τοιαῦτα, πολλὴν ἐνεγκόντα Ῥωμαίοις συμφορὰν, οὐ τὴν ἐξ ἥττης μόνον ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔκτοτε κρατήσασαν καὶ

A isset, invitum simulans in nuptias consentit. Ducit vero non quamlibet feminam, sed quæ olim sæculo ac sæculi rebus nuntium remisisset, Christoque desponsa esset, ac olim a puero, in monasterio quod in Principe (sic dicta) insula situm est, exercitata ac Deo addicta esset. Euphrosynæ illi nomen erat. Clara scilicet Constantini illius proles, qui ipsa juste matre ulciscente luminibus cæcatus fuerat. Hoc ille facinore non modo non placavit divinum Numen, quin potius ejus in se Romanamque rempublicam graviorem iram provocavit.

25. Itaque aliam quoque classem adversus Saracenos Cretam obtinentes ac diripientes Cratero duce emittit. Is cum Cibyræotarum tunc præfectum ageret, septuaginta biremibus ex suis reliquisque B provinciarum ac insularum assumptis, ferox admodum ac minitabundus Cretam applicuit. Cumque nec Agarenis pugnæ alea subterfugienda videretur, sed committendum prælium, quo suas illi vires ac bellicam fortitudinem experirentur (singulari enim illi fortitudinis laude inter suos claret), animose utrinque pugnatur. A prima luce ad meridiem usque neutra inclinata acies, sed strenue utrique pugnantes egregium **80** militaris peritiæ ac fortitudinis specimen exhibebant. Postremo vergente ad vesperam die superati Cretenses fugam faciunt. Eorum multi in pugna cæsi, plures abjectis armis a Romanis persequentibus capti. Ac forte accelerato negotio majorique dili- C gentia ipsam ea die urbem cepissent, nisi nox ingruens res in diversum mutasset, et Romanis quietem captantibus non salutem peperisset sed interitum stragemque. Hi enim tanquam victoriæ securi, speque fulti fore ut universos, qui pauci remanserant, die crastino facili negotio in potestatem redigerent, perinde ac si domi, non in hostico agerent, potationibus et luxuria noctem transigebant. Excubiarum seu aliorum quibus in bello saluti cautum videatur nulla eis ratio; somnum duntaxat et quietem omniaque facile evertentem socordiam et mollitiem cogitabant. Cretenses itaque (quippe suarum rerum anxii) vigiles, cum Romana castra vino somnoque depressa a suis excubitoribus didicissent, ad mediam circiter noctem confestim D impetu in eos facto omnes gladio trucidant, ita ut ne nuntium quidem (quod adagii est) reversus sit aut cladi superstes exstiterit. Unus dux Craterus mercatorio usus navigio salutem expedivit. Verum hunc quoque Agarenorum dux diu multumque quæsitum, nec usquam inventum, cum fuga evasisse audisset, naves præfectosque mittit qui hominem quærant ac insequantur. Hi in Co insula eum assecuti in **81** crucem agentes sustulerunt. Hicque adeo belli illius atque prælii eventus fuit, unde ingens rei Romanæ creata calamitas, non ob eam duntaxat cladem, quam tunc accepit, sed quod

VARIÆ LECTIONES.

[87] παρενέβαλεν P. [88] ὑφαπλῶντος P. [89] ἀνέστρεψεν Cedrenus : P enim ἀντέστρεψεν.

etiam ex illo tempore roborata multiceps hydra duraverit; quæ cum ibi aliisque locis semper exscindatur, aliis subinde germinat ac reviviscit.

26. Secundum hæc vir quidam rei militaris apprime gnarus prudentiæque ac sagacitatis laudis non expers, cognomento Ooryphas, imperatoris jussu exercitum cogit, Quadragenarium tunc appellatum, quod quadraginta aurei in singulos distributi essent. Is alias quoque insulas, quas illi exiguo numero paucisque colonis tenebant, invadens, partimque locatis insidiis partim prælio congressus, Agarenos in eis internecione delevit ac sustulit. *Hanc vero, de qua nobis sermo est* (id est Cretam) *ad nos, ut videtur, lue hac liberandam transmisit. Quæ porro illam spectant, omnino curabit Deus: sed et nobis curæ erit, quorum animos ejus vindicandæ sollicitudo diu noctuque divexat ac conficit.*

27. Eodem tempore Euphemius quidam in Sicilia tribunus virginis cujusdam in cœnobio agentis, olimque in eo suscepto religiosæ institutionis habitu merentis, amore corripitur, explendæque libidinis ingenti desiderio copulatis cum ea nuptiis accenditur. Quod vero exemplum haud procul erat, rem ejusmodi nihil vetans aut ab eo deterrens, ipse **82** nimirum Michael (nam et ille, uti dictum est, simile facinus nuper perpetrarat), virginem e monasterio raptam invitam ad se subducit. Adeunt itaque Michaelem virginis germani, gestumque scelus expostulant. Tum imperator Siciliæ prætori mandat, *siquidem verum eos crimen detulisse compererit, legis in eum rigore Euphemio nasum abscindat.* Euphemius vero ubi rescivit, secumque jure agendum reputans ac imperatoris iram reformidans, ascitis in conjurationem tum ei militantium manu tum nonnullis aliis tribunis, prætorem in hoc venientem ut pœnas ab eo reposceret, fuga delusit, atque ad Africæ ameramnunem confugit, pollicitus omnem se illi Siciliam subjecturum ac grande tributum soluturum, si modo is ei imperiales infulas nomenque deferret nonnullasque copias belli subsidio subministraret. Facit ille, ac Romanorum imperatorem acclamat; numerosoque assignato exercitu illius ipsius opera Siciliæ compos efficitur; nec illius solummodo, sed et aliorum, qui ipsi adjuverunt suamque pariter operam ad regionis illius defectionem contulerunt. Hæc clarissime uberiusque exsecutus Theognostus historia quam tunc edidit, venitque in manus nostras; is scilicet qui de orthographia librum conscripsit ex qua possit, singula plenius discere cui libuerit. Cæterum Euphemius haud ita post defectionis mercedem suæque præmium improbitatis capite cæsus recipit. Regio namque habitu cum et Syracusas lustraret, longiusque a stipatoribus suis, quantum **83** fere est jactus sagittæ, prævolans ad urbem accessisset, tyrannique ac regio fastu alloquendo cives demulce-

A διαμείνασαν πολυκέφαλον ὕδραν, ἐκεῖσε καὶ ἀλλαχοῦ μὲν ἀποτεμνομένην ἀεὶ, ἀναθάλλουσαν δὲ ἀλλαχοῦ.

κϛʹ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνήρ τις στρατιωτικῆς πείρας, πρὸς δὲ καὶ φρονήσεως καὶ ἀγχινοίας οὐκ ἄμοιρος, οὗ τὸ ἐπώνυμον Ὠορύφας, στρατόν τινα ἀθροίσας τὸν [P. 51] τεσσαρακοντάριον τότε καλούμενον βασιλικῆς ἐκ προστάξεως, ἐκ τοῦ διανεμηθῆναι αὐτοῖς ἀνὰ τεσσαράκοντα χρυσίνων, τάς τε ἄλλας νήσους, αἷς ὀλίγιστοι ἐφέροντο, κατατρέχων, καὶ τοῖς μὲν λόχους ἐπάγων, τοῖς δὲ καὶ φανερῶς πολεμῶν, ἐξωλόθρευσέ τε καὶ ἀπωλείᾳ παρέδωκεν· *Ταύτην* [a] *δὲ, ὡς ἔοικεν, παρέπεμψεν εἰς ἡμᾶς. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ αὐτῆς Θεῷ πάντως μελήσει, μελήσει*
B *δὲ καὶ ἡμῖν τοῖς νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τὴν ψυχὴν δαπανῶσιν ὑπὲρ αὐτῆς.*

κζʹ. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Εὐφήμιός τις κατὰ τὴν Σικελίαν τουρμάρχης τελῶν παρθένου τινὸς ἤρα ἀσκητηρίοις ἐνδιαιτωμένης καὶ τὸ μοναχικὸν ἔκπαλαι ἀναλαβούσης σχῆμα, καὶ διὰ πολλοῦ ἐποιεῖτο τὸν αὐτοῦ ἔρωτα ἐκπληρῶσαι, τὴν παρθένον λαβὼν πως εἰς γαμετήν. Ἐπεὶ γοῦν παράδειγμα οὐ πόῤῥωθεν εἶχεν οὐ κωλῦον οὐδ' ἀποτρέπον, τοῦτον δὴ τὸν Μιχαὴλ (καὶ γὰρ, ὡς εἴρηται, καὶ αὐτὸς τοιοῦτόν τι ἐτόλμησεν), ἀφαρπάζει τὴν παρθένον τοῦ ἀσκητηρίου καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἄκουσαν ὑπηγάγετο. Ταύτης οὖν οἱ ἀδελφοὶ τῷ Μιχαὴλ προσίασι, τὰ τοῦ δράματος
C διηγούμενοι. Ὁ δὲ κελεύει τῷ στρατηγῷ, *Εἰ οὕτως φωράσοι ἔχουσαν τὴν ἀλήθειαν, τὴν ῥῖνα τοῦ τετολμηκότος Εὐφημίου ἀποτεμεῖν κατὰ τὴν τοῦ νόμου ἀκρίβειαν.* Καὶ ὁ Εὐφήμιος μαθὼν δὴ ταῦτα καὶ τὴν εἰς αὐτὸν τοῦ νόμου τήρησιν καὶ τὴν βασιλικὴν ἀπειλὴν, συνωμότας λαβὼν τούτους τε τοὺς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα καί τινας τῶν συντουρμαρχῶν, τὸν στρατηγὸν ἐπὶ τούτῳ παραγινόμενον παρελαύνει ἐκεῖθεν, καὶ πρὸς τὸν Ἀφρικῆς ἀποδιδράσκει ἀμεραμνουνῆ, πᾶσαν τὴν Σικελίαν ὑπ' ἐκείνῳ ποιῆσαι καθυποσχόμενος καὶ διδόναι φόρους πολλοὺς, εἰ μόνον ἀναγορεύσει τοῦτον βασιλέα καί τινα παράσχοι βοήθειαν. Ἀναγορεύει γοῦν τοῦτον βασιλέα Ῥωμαίων, καὶ χεῖρα δίδωσι πολλὴν, καὶ τῆς Σικελίας ἐγκρατὴς γίνεται, παρ' αὐτοῦ τούτου λαβὼν αὐτὴν,
D οὐ τούτου μόνον ἀλλὰ καὶ ἑτέρων συνδρόμων γενομένων ἐπὶ τῇ τοιούτων ἀπωλείᾳ τόπων. Δηλοῖ δὲ ταῦτα σαφέστατα καὶ πλατικώτερον ἡ τότε γραφεῖσα Θεογνώστῳ τῷ περὶ ὀρθογραφίας γεγραφότι καὶ εἰς χεῖρας ἐλθοῦσα ἡμῶν, ἣν ὁ βουλόμενος μεταχειριζόμενος τὰ καθ' ἕκαστον ἀναδιδαχθήσεται. Πλὴν ὁ μὲν Εὐφήμιος μετ' οὐ πολὺ ἆθλον τῆς ἀποστασίας καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀνομίας λαμβάνει τὴν τῆς ἑαυτοῦ στέρησιν κεφαλῆς. Σχῆμα γὰρ ἔχων βασιλικὸν ἀπῄει καὶ κατὰ τὴν Συράκουσαν, καὶ δὴ ἄποθεν γενόμενος τῆς ἑαυτοῦ τάξεως καὶ τῶν δορυφόρων ὡς ἀπὸ τόξου βολῆς ἐγένετο κατὰ τὴν πόλιν, ὁμιλῶν αὐτοῖς τυραννικῶς [P. 52] τε καὶ βασιλικῶς. Τοῦτον ὡς προσερ-

VARIÆ LECTIONES.

[a] ταύτην. — ὑπὲρ αὐτῆς] Constantini Porphyrogenneti verba, ut videtur. Goar.

χόμενον ἔγνωσαν δύο τινὲς ἀδελφοὶ, γενόμενοι σύμπνοοι καὶ ταυτὸν φρονήσαντες προσέρχονται τούτῳ εἰρηνικῶς, τὴν προσήκουσαν βασιλεῖ τιμὴν ἀπονέμοντες. Ὡς δ' Εὐφήμιος τήν τε παρ' αὐτῶν ἀναγόρευσιν ἀσπαστῶς ἐδέξατο καὶ τῶν ἄλλων κατήκουεν αὐτῶν, προσεκαλεῖτο τούτους φιλοφρόνως ἀποδώσων τὸν ἀσπασμόν· καὶ δὴ κλίνας τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στόμα προσερείσας τῷ στόματι ταῖς θριξὶ μὲν κατέχεται ἰσχυρῶς πρὸς ἑτέρου τῶν ἀδελφῶν, ὑπὸ δὲ τοῦ ἑτέρου ἀφαιρεῖται τὴν κεφαλήν. Καὶ ὁ μὲν Εὐφήμιος τοιούτῳ τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο.

κη'. Οἱ δ' Ἀγαρηνοὶ οὐ τῆς Σικελίας μόνον ἔκτοτε ἀλλὰ καὶ Καλαβρίας καὶ Λαγγοβαρδίας ἐγένοντο ἐγκρατεῖς, πᾶσαν κατατρέχοντες καὶ διαπορθοῦντες καὶ ἐνσκηνοῦντες ἄχρι τῆς βασιλείας τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Βασιλείου τοῦ βασιλέως. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἡ ἐκείνου δηλώσει ἱστορία· ὁ δὲ Μιχαὴλ μῆνας ὀκτὼ καὶ ἔτη τῆς βασιλείας γενόμενος ἐγκρατὴς ἐννέα τὸν βίον κατέλυσε, τῷ δυσουρίας νοσήματι ἁλοὺς, ἐκ τῶν νεφρῶν λαβούσης τὴν ἀρχὴν, μήτε τὴν πρὸς Θεὸν καταλύσας δυσμένειαν, οἷς οὐχ ἤθελε τὴν ἑαυτοῦ μορφὴν δι' ἡμᾶς ἀναλαβόμενον σάρκα προσκυνεῖν, μᾶλλον δὲ καὶ τοὺς προσκυνοῦντας καθαιρῶν Μεθόδιόν τε καὶ Εὐθύμιον, περὶ ὧν εἰρήκαμεν, καὶ τὸν τῶν Ἀγαρηνῶν ἐπαυξήσας ἀκατάλλακτον πόλεμον, τά τε κατὰ Θωμᾶν καὶ τῶν Κρηταιέων, ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν εἰρημένων Ἀφρικῶν διὰ τὴν ἑαυτοῦ κακίαν ἀποστείλαντος τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ Δαλματία τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀπέστη τότε βασιλείας, καὶ γεγόνασιν ἅπαντες ἰδιόρυθμοί τε καὶ αὐτοκέφαλοι μέχρι τῆς τοῦ Βασιλείου τοῦ ἀοιδίμου βασιλείας· τότε γὰρ πάλιν οὗτοι Ῥωμαίοις καθυπετάγησαν. Πεπλήρωτο δὲ καὶ ὁ ἐπ' αὐτῷ χρησμὸς, λέγων οὕτω·

Ἀρχὴ κακῶν γε προσπεσεῖται τῇ χθονὶ,
Ὅταν κατάρξῃ τῆς Βαβυλῶνος δράκων
Δύσγλωσσος ἄρδην καὶ φιλόχρυσος λίαν.

Ἐτέθη δὲ ὁ τούτου νεκρὸς ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν τῷ ἡρώῳ Ἰουστινιανοῦ, ἐν λάρνακι πρασίνῳ Θετταλικῇ.

ret, sic accedentem duo quidam fratres conspicati pari ambo conspiratione unoque consilio pacifice adeunt, convenienti pro majestate honore eum prosequentes. Euphemius eorum lubens salutationem admittit, exque aliis eosdem titulos audit. Tum viros ad se comiter vocat, ipse vicissim salutes redditurus. Ergo cum caput inclinans alterius fratrum ori osculum figeret, crinibus ille apprehensum valide tenet, alter ab humeris caput amputat. Ac quidem Euphemius tali mortis genere fatis concessit.

28. Porro Saraceni ex eo tempore non Sicilia solum sed et Calabria et Longobardia potiti sunt, omnem eam regionem incursantes ac populantes, ad usque tempora felicis recordationis Basilii imperatoris illic constitutis sedibus. Hæc enimvero illius declarabit historia. Michael autem cum annos novem menses octo imperium tenuisset, urinæ difficultate ex renum passione orta exstinctus est, cum nec infensissimum in Deum odium posuisset (ea scilicet ratione, quod ejus qui pro nobis carnem assumpsit effigiem adorare nollet; quin potius illius cultores abdicaret, Methodium Euphemiumque, de quibus in superioribus sermo habitus est), Agarenorum quoque implacabile bellum auxisset; ac Deus ob ejus nequitiam et Thomæ rebellionem et Cretensium atque **84** Africanorum, de quibus jam dictum est, Saracenorum bellum immisisset. Sed et omnis Dalmatia sub id tempus a Romano imperio defecit, suique omnes juris ac sibi capita exstiterunt, quoadusque inclytus ille Basilius imperium regendum suscepit: tunc enim Romanæ facti sunt ditionis. Impletum vero est quod de illo ferebatur oraculum, in hanc sententiam.

Hoc initium malorum telluri accidet,
Rerum potietur cum Babylonius draco,
Linguæ imperitæ, et auri cupientissimus.

Cadaver ejus repositum in Justiniani monumento, ad ædem Apostolorum in area ex marmore viridi Thessalico.

ΛΟΓΟΣ Γ'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΥΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛ.

—

LIBER III.

THEOPHILI MICHAELIS FILII IMPERIUM.

—

[P. 53] α'. Τὰ μὲν δὴ πραχθέντα Μιχαὴλ τῷ Τραυλῷ βασιλεύσαντι ἐννέα ἔτεσιν πρὸς μησὶν ὀκτὼ ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ δεδήλωται· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ ἤδη Θεόφιλος ἀνδρὸς ἔχων ἡλικίαν τὴν πατρικὴν ἀρχὴν καὶ βασιλείαν κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος διεδέξατο, λόγῳ μὲν οὖν τῆς δικαιοσύνης ὥσπερ ἔμπυρος ἐραστὴς καλεῖσθαι βουλόμενος καὶ

1. Michaelis Balbi gesta annis novem mensibus octo, quibus rerum potitus est, superiori libro a nobis exposita sunt. Ejus autem filius Theophilus, virilem jam ætatem ingressus, paternum imperium suscepit mense Octobri, indictione 8. Is ferventissimum quidem justitiæ studium præ se **85** ferebat, legumque civilium sedulus observator videri voluit:

revera tamen simulatorem agebat, seque ab insidiis tutum præstare ac nulli contra se aliquid moliendi ansam ullam præbere satagebat. Veritus ergo quod impendebat periculum, conjuratos omnes, qui imperium patri detulerant Leonique manus intulerant, internecioni dare constituit penitusque delere. Idcirco promulgat edictum ut omnes qui regia munificentia bona consecuti essent, quippe honores ullos aut magistratus obtinerent, ad Magnauram conveniant. Convenerunt omnes, nec qui imperium contemnere auderet ullus fuit. Tunc ille dissimulata adhuc ac velut in tenebris tecta mentis sævitia, leni ac placida voce, sic paucis peroravit. *Voluit*, inquit, *valdeque expetiit, vos, plebs mea et hæreditas, inclitæ memoriæ pater meus, eos qui opem ei tulerant ac pro adipiscendo imperio fortiter decertarant, multis magnisque honoribus bonisque aliis atque præmiis munerari. Quoniam tamen citius quam illi constitutum erat vivis excessit, et ante tempus animo conceptum, eum fugit occasio: ne plerisque ingratus videatur, me non modo ejus quod ornavit imperii successorem, sed et illius debiti ac gratitudinis reum dereliquit. Singuli igitur e medio exeuntes sese nobis ostendant.* His sermonibus fraudem sibi fieri passi deceptique miseri seipsos singuli prodidere cunctisque 86 manifestos facere. Mox itaque præfectum leges civiles exsequi jubet. *Age tu*, inquiens, *pro eorum vitæ rationibus vicem illis redde, quod non solum non timuerint Deum, ut humano cruore dextram fœdarent, sed et unctum Domini imperatorem miseri sustulerint.* Hæc locutus conventum illum primum utique et admirandum dimisit; quem si quis laudaverit quasi ex legum severitate, haud scio an ad lenitatem animique mansuetudinem prope accessurus sit. Ac illos quidem per hunc modum e medio sustulit. Illud sane his laude dignum honestumque adjecit, ut nimirum Euphrosynam novercam aula expelleret ac in monasterium, ubi primum comam posuerat, reverti cogeret. Fuit illa quam Michaelis alteram conjugem tradidit a nobis contexta historia; nec quæ inter narrandum illic dicta sunt chirographa ac sacramenta, ipsa nihil sancte ac religiose facta, commodi aliquid attulerunt. Cur vero non attulerunt? Quod non spe in Deo collocata uxorem duxerat (alioqui legitimo toro copulandam duxisset, non quæ jam Christo se voto obstrinxisset) sed in sua audacia inque magnis illis sacramentis, et quæ a Deo omnes procul abduxere.

A νόμων εἶναι φύλαξ πολιτικῶν ἀκριβής· τῇ δ' ἀληθείᾳ ἔξωθεν ἑαυτὸν τῶν ἐπιβουλευόντων διατηρῶν, ὡς ἂν μή τις κατ' αὐτοῦ τι νεανιεύσηται, ταῦτα ὑπεκρίνετο. Τὸν ἐπηρτημένον οὖν κίνδυνον ὑφορῶν, τοὺς τῷ πατρὶ μὲν αὐτοῦ ἐκ συνωμοσίας τὴν βασιλείαν παρεσχηκότας, κατὰ τοῦ Λέοντος δὲ ἐπαναστάντας, ἅπαντας ἔγνω ὀλέθρῳ παραδοῦναί τε καὶ σφαγῇ[91]. Ὅθεν δόγμα ἐξέθετο ἅπαντας τοὺς τῶν βασιλικῶν ἀπολαύοντας φιλοτιμιῶν, προσέτι δὲ καὶ βασιλικῆς τιμῆς μετασχόντας τῆς οἱασοῦν, κατὰ τὴν Μαγναῦραν συναθροισθῆναι. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγεγόνει καὶ τοῦ προστάγματος[92] οὐδεὶς ἐτόλμα καταφρονεῖν, [P. 54] τὴν τῆς ψυχῆς τέως ὡς ἐν σκότῳ κρύψας θηριωδίαν, ἠρέμα πως καὶ πραείᾳ φωνῇ οὕτω πως ἔλεξεν ἐν βραχεῖ, ὡς *Ἐβούλετο μὲν καὶ δι'* B *ἐπιθυμίας εἶχεν, ὁ λαὸς καὶ κλῆρος ἐμός, τοὺς ἀντιλαβομένους καὶ τῆς βασιλείας ὑπερμαχήσαντας νεανικῶς ὁ ἐμὸς ἄγαν πατὴρ πολλῶν μὲν τιμῶν, πολλῶν δὲ τούτους ἀγαθῶν ἑτέρων καταξιῶσαί τε καὶ γερῶν· ἀλλ' ἐπεὶ ἔφθασεν ἐξ ἀνθρώπων γενέσθαι θᾶττον ἢ εἶχε βουλῆς καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς αὐτοῦ γνώμης ἔξω γέγονε τοῦ καιροῦ, ἵνα μὴ ἀχάριστος δόξῃ πολλοῖς, ἐμὲ οὐ τῆς βασιλείας μόνον διάδοχον ἀλλὰ καὶ τοῦ τοιούτου καλοῦ τούτοις ὑπόχρεων ἐγκατέλιπεν. Διὸ ἕκαστος ἐκ μέσου ἀνιόμενος δεικνύτω ἡμῖν ἑαυτόν.* Τούτοις ὑποκλαπέντες τοῖς λόγοις καὶ συλαγωγηθέντες τὸν νοῦν ἑαυτὸν ἕκαστος ἀπεγύμνου καὶ πᾶσιν ὡρᾶτο κατάδηλος. Εὐθὺς οὖν νόμῳ τῷ πο- C λιτικῷ χρῆσθαι τὸν ὕπαρχον ἐγκελεύεται, καί, *Ἄγε δή*, φησίν, *ὦ οὗτος, τούτους κατ' ἀξίαν τῶν βεβιωμένων ἀμείβου, οὐ μόνον οἷς οὐκ ἔδεισαν τὸ θεῖον, αἵματι ἀνθρωπίνῳ μιάναντες δεξιάν, ἀλλὰ καὶ Χριστὸν Κυρίου βασιλέα ἀνελόντες οἱ ἄθλιοι.* Τούτοις διέλυσε τὸν σύλλογον ἐκεῖνον τὸν πρῶτον δή πως καὶ θαυμαστόν· ὃν εἴπερ τις κατὰ νόμους ἔχοιτο[93] ἐπαινεῖν, ἀλλ' οὐκ οἶδ' εἰ στήσεται ἐγγὺς ἡμερωτάτης τε καὶ πραείας ψυχῆς. Καὶ τούτους μὲν οὕτως πως ἐξ ἀνθρώπων ἐποίησεν, προσεπιθεὶς τούτοις τὸ ἐπαινετὸν ἐκεῖνό γε καὶ καλόν, τὸ ἀπελάσαι καὶ πρὸς τὴν ἐν ᾗ τὸ πρότερον ἀπεκάρη μονὴν Εὐφροσύνην τὴν ἑαυτοῦ μητριὰν ποιῆσαι παλινοστῆσαι, ἣν ἡ ἱστορία δευτέραν γαμετὴν παρέδωκε τῷ Μιχαήλ, ἐκείνων γε τῶν ἡμῖν εἰρημένων D ἐκεῖσε χειρογράφων καὶ ὅρκων πολλῶν, οὐχ ὁσίως πραχθέντων γε καὶ γενομένων, ὠφελησάντων οὐδέν. Τί δήποτε; ὅτι μὴ ἐπὶ Κυρίου πεποιθὼς ἠγάγετο γαμετήν (ἦ γὰρ ἂν ἔννομόν τινα, ἀλλ' οὐ τὴν ἤδη συνταξαμένην ἠγάγετο τῷ Χριστῷ), ἐπὶ δὲ τῇ ἑαυτοῦ θρασύτητι καὶ τοῖς ὅρκοις ἐκείνοις τοῖς εὐμεγέθεσί τε καὶ Θεοῦ πάντας πόρρωθεν ἀποπέμψασι.

2. Ac quidem in eum se modum habuerunt Theophili exordia. Ad sequentia quod attinet justitiæ severus cultor exstitit, cunctisque malis sui terrorem, bonis admirationem injecit, his quidem, quod malis infestus justusque erat, illis, quod gravem atque austerum præferebat. Sed 87 non potuit omnibus vitiis carere. Quamobrem fidei quidem in

β'. Καὶ τὰ πρῶτα μὲν τούτου τοιαῦτα· τὰ δ' ἑξῆς ἀντεποιεῖτο δικαιοσύνης καὶ ἦν φοβερός τε πᾶσι τοῖς πονηροῖς καὶ θαυμαστὸς ἀγαθοῖς, τοῖς μὲν ὅτι μισοπόνηρός τε καὶ δίκαιος, τοῖς δ' ὅτι ἐμβριθής τε καὶ αὐστηρός. Πλὴν οὐκ ἦν τοῦτον πάντων καθαρεύειν τῶν πονηρῶν. Καὶ διὰ τοῦτο εἴχετο μὲν τῆς ἐπὶ Θεὸν καὶ τὴν τούτου πάναγνον μητέρα, ὡς ἔλεγε,

VARIÆ LECTIONES.

[91] σκαφῇ P. [92] πράγματος P. [93] ἔλοιτο?

πίστεως, εἴχετο δὲ καὶ τῆς πατροπαραδότου μιαρᾶς A τῶν Εἰκονομάχων αἱρέσεως, καὶ ταύτῃ γε δὴ τὸν εὐσεβῆ [P. 55] καὶ πανάγιον λαὸν ἐτάραττέ τε καὶ πολυειδέσιν ἐδίδου κακώσεσι, πάντα τὸν τῆς βασιλείας αὐτοῦ χρόνον ἠρεμῆσαι μὴ συγχωρήσας, οἷς οὐδὲ τὰς ἐν πολέμοις ἀνδραγαθίας καταλλήλως ἐλάμβανεν, ἀλλ' ἡττητό τε ἀεὶ καὶ οὐ κατὰ βασιλέα ὑπέστρεφεν.

γ'. Τοιγαροῦν ἐχόμενος τῆς δικαιοσύνης, οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ μητέρα πίστεώς τε καὶ προθυμίας, ἀπῄει ἔφιππος διὰ τῆς κατὰ τὴν μέσην πλατείας καὶ λεωφόρου πρὸς τὸν ἐν Βλαχέρναις θεῖον ναὸν ἑκάστῃ ἑβδομάδι, ὑπὸ τῶν δορυφόρων παραπεμπόμενος. Ἀπῄει δὲ πᾶσι μὲν, πρὸ B παντὸς δὲ τοῖς ἀδικουμένοις διδοὺς ἑαυτὸν, ὡς ἂν ἔχοιεν τὰ αὐτῶν ἐκτραγῳδεῖν ἀδικήματα καὶ μὴ παρά τινων κακοποιῶν κωλύοιντο ὑφορωμένων τὴν ἔκτισιν, δεύτερον δὲ ἵνα διὰ τὴν ἀγορὰν διερχόμενος θεατὴς γίνοιτο τῶν ὠνίων· ὅθεν ἑκάστου [94] τῶν πιπρασκομένων ὅσου πωλεῖται κατὰ τὴν ἀγορὰν ἠρώτα, οὐκ ἐν παρέργῳ τοῦτο ποιῶν ἀλλὰ καὶ λίαν ἐνεργῶς τε καὶ ἐπιμόνως, οὐδ' ἑνὶ τοῦτο εἴδει ἀλλὰ παντὶ μὲν τῷ τρέφειν ἄνθρωπον δυναμένῳ, εἴτ' οὖν ἐσθιόμενον εἴτ' οὖν καὶ πινόμενον, παντὶ δὲ τῷ περιθάλπειν καὶ εἰς ἀμφίασιν τελοῦντι, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς κατὰ τὴν ἀγορὰν προκειμένοις τῶν βουλομένων ἐξωνήσει. Διά τοι τοῦτο οὐδὲ ῥᾳδίως ἂν εἶδέν τις αὐτὸν ἐξεληλυθότα εἰς πρόκενσον, πολλὴν ἐνδεικνύ- C μενον σπουδὴν πρός τὰ κοινά τε καὶ ἐπιμέλειαν νῦν μὲν ἐν κριτηρίοις, νῦν δὲ, ὡς εἴρηται, κατὰ τὰς προόδους τῆς ἑβδομάδος.

δ'. Ὅθεν ἐπεί τινα τῶν ὀφθαλμῶν ἑστίασιν τὰ πρὸ τῆς πόλεως ἔχοντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἑαυτὰ καλοῦσι τοὺς βασιλεῖς, τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν τοῦ παλατίου τείχη τῶν ἀρχαίων θεμελίων αὐτὸς παρεκβαλὼν, καὶ πρὸς τὰ ἡλιακὰ, ἔνθα πρότερον κινστέρνης οὔσης συνέβη βασιλικὸν ἀποπνιγῆναι υἱὸν, παραδείσους ἐργασάμενος, ἐκεῖθεν τὸ λεῖπον ἀνεπλήρου καὶ ἑαυτὸν ἔτερπε τούτοις καὶ ἐψυχαγώγει, ὡς τὸ εἰκός. Καί ποτε τούτου ἐκεῖσε ἐνδιατρίβοντος, εἴτε δὴ καὶ δειπνοῦντος, ὡς λόγος, συνέβη ναῦν τινα μυριοφόρον ἐξ οὐρίας πλέουσαν ἀναπεπταμένοις δὴ τοῖς ἱστίοις τῷ μεγέθει τὸν λιμένα [95] D κατασκιάσαι καὶ τὸν βασιλέα εἰς θάμβος ἐπαγαγεῖν. Ἐπύθετο οὖν αὐτίκα τίνος τε ἡ ὁλκὰς εἴη καὶ ὅ τι φέροι τῶν ἐδωδίμων. Ὡς δὲ τῆς Αὐγούστης ἤκουσεν καὶ λαθεῖν τοῦτο οὐκ ἦν, τότε μὲν ἐφησυχάσαι λέγεται καὶ διαπέμψαι τὸν καιρὸν μέχρι τῆς ἧς εἰώθει ἡμέρας κατὰ τὰς Βλαχέρνας ἰέναι. Ἐπεὶ δ' ἥ τε ἡμέρα παρῆν καὶ ὁ τοῦ πλοίου ὅρμος δῆλος ὑπῆρχε τῷ βασιλεῖ ἀναμαθόντι διά τινος, τῆς εἰς τὸ πλοῖον φερούσης ἀπήρχετο ὁδοῦ· ἦν δὲ κατὰ τὸν Βόσπορον. [P. 56] Καὶ ἐπείπερ παραγενόμενος παρὰ τὴν πρύμναν ἔστη τῆς νεὼς ἀκολουθούσης τῆς τάξεως, ἠρώτα τὴν σύγκλητον οὐχ ἅπαξ δὴ μόνον ἀλλὰ καὶ δὶς καὶ

A Deum inque ejus castissimam matrem, uti aiebat, sancte adhærebat : sed et impuræ venerabiles imagines impugnantium hæresi a majoribus acceptæ addictus erat, eaque ratione religiosam sanctamque turbavit plebem variique generis malis afflixit, nec quandiu imperii habenas moderatus est, quiete eam agere permisit. Unde etiam congruentem hanc a Deo mercedem retulit, ut nihil præclari facinoris in bellis ediderit, sed victus semper, nec ut decet imperatorem exque majestate domum redierit.

3. Qui ergo studiosus justitiæ esset, ergaque sanctam Dei Matrem fidem suam ac alacritatem probaret, per singulas hebdomadas via publica stipante satellitio ad divinam Blachernensem ædem equo procedebat. Hujus autem pompæ ea ratio erat, ut B se omnibus, iis maxime qui ulla injuria afficerentur, ipsorum auditurus querelas, in conspectum daret, nec ullus maleficus pœnam ab eo irrogandam timens accessum prohiberet. Simul etiam ut per forum equitans res venales inspiceret. Omnium itaque in foro venalium pretium exquirebat ; neque vero obiter rem præstabat, sed operose admodum ac morose, nec in uno duntaxat mercium genere, sed in omnibus esculentis sive etiam potulentis, vestibus item ac operimentis ; quidquid denique in foro mercium prostabat. Quamobrem vix unquam solemni imperatorum more pompa procedere 88 visus est, qui procurandæ reipublicæ magnam diligentiam ac curam haberet, nunc pro tribunali sedens, nunc singulis C septimanis, uti dictum est, in publicum procedens.

4. Unde quia suburbana quædam aspectu jucunda atque amœna haud raro principum animos ad se pelliciunt, ipse muros palatii ad mare vergentes ab antiquis fundamentis diruens, et ad *solaria (ubi prius cum lacus esset, imperatoris filium aquis suffocari contigerat) hortos faciens, inde levamen aliquod animo quærebat, seque his, ut par est, oblectabat. Illic quandoque versante Theophilo, sive etiam, ut fama est, cœnante, contigit navim quamdam onerariam prægrandem pansis velis, secundo vento appulsam, ingenti mole umbra portum obte- D gere ac imperatorem in stuporem agere. Percontabatur igitur statim, cujusnam illa esset quidve annonarum adveheret. Ubi porro Augustæ esse audivit, resque notior erat quam ut latere posset, tunc quidem siluisse aiunt, diemque exspectasse quo ipsi moris erat Blachernas procedere. Cumque dies appetiisset, atque ubi navis statio esset ex quodam didicisset, versus eam contendit iter, ad Bosporum scilicet. Veniens itaque stipatus obsequio, et ad puppim positus, senatum rogavit, neque id semel sed iterum atque tertio, num quid alicui deesset eorum quæ in usum familiæ 89 cedunt ac annonæ sunt, triticum scilicet et vinum aliudve edulium. Cumque

VARIÆ LECTIONES.

[94] ἕκαστον ? [95] λιμένα Combefisius, λειμῶνα.

sæpius rogati vix tandem respondissent nullius se egere quandiu illo rerum domino ac imperatore feliciter gauderent, ac se penitus quo spectaret illa interrogatio nescire addidissent. *At nescitis*, inquit, *me qui Dei nutu ac voluntate imperator exsistam, ab Augusta ac conjuge nauclerum factum esse?* Additque indignabundus: *Num quis unquam imperatorem Romanum ejusve conjugem mercaturam exercere vidit?* Tuncque adeo cum nemo responsum daret, egressis duntaxat viris qui in navi erant, eam confestim cum ancoris et velis, ac quidquid mercium erat, igni succendit, multum postea vituperans, nulloque non convicio dominam onerans, ac vel necem minitans, si porro ejusmodi aliquid factitare unquam deprehenderetur.

τρὶς, ὅτου δή τις ἔχοι χρείαν τῶν ἐδωδίμων, σίτου ἢ οἴνου ἢ τινος ἄλλου τῶν κατ' οἶκον ἀναλισκομένων. Ὡς δὲ πολλάκις ἐρωτηθέντες μόλις ἅπαξ ἀπεκρίθησαν *Μηδενὸς λείπεσθαι μέχρι τῆς σῆς εὐμοιροῦμεν δεσποτείας τε καὶ βασιλείας*, καὶ προστιθέντων *Μηδὲν*[96] *εἰδέναι τῶν ὧν ἐρωτώμεθα. Ἀλλ' οὐκ ἴστε*, ἔφησεν, *ὅτι με ὑπὸ Θεοῦ βασιλέα γενόμενον ἡ Αὐγοῦστα καὶ σύμβιος ναύκληρόν με εἰργάσατο; καὶ τίς πώποτε*, μετὰ πικρίας λέγων[97] τοῦτο ψυχῆς, *βασιλέα Ῥωμαίων ἢ τὴν αὐτοῦ γαμετὴν ἔμπορον ἐθεάσατο;* Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀναπολογήτων μενόντων, ἐκέλευσεν αὐθωρὸν μόνους ἐξιόντας τοὺς ἀνθρώπους τὴν ναῦν ἐκείνην παραδοῦναι πυρὶ αὐταῖς ἀγκύραις καὶ ἱστίοις καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἀγωγίμοις, πολλὰ κατειπὼν ὕστερον καὶ παντοίαις ὕβρεσι τὴν δέσποιναν περιβαλὼν, ὡς καὶ αὐτῆς ἐπαπειλῆσαι ἐξαγαγεῖν τῆς ζωῆς, εἴγε δὴ ἔκτοτε τοιοῦτόν τι ποιοῦσα φωραθείη.

5. Cæterum Theodora (hoc enim Augustæ nomen) Paphlagoniam patriam honestabat, oppidum Ebissam: parentes Marinum patrem, virum non obscurum aut privatæ sortis hominem, sed qui drungarius exstiterit vel (ut aliis placet) tribunus: Matrem habuit Theoctistam cognomento Florinam, ambos piis moribus rectaque in fide educatos, ac qui venerabilium imaginum cultum, pro omnium ejus ætatis hominum genio atque hæresi, minime abnegassent, sed ardentissimo eas studio oris manusque et sinus amplexu venerarentur. Porro Theodora regia pridem ex imperatorum **90** more corona donata, Mater quoque Theoctista zostæ quam vocant (id est cingulo donatæ) ac patriciæ dignitatem consecuta erat. Ibi itaque Theoctista in domum suam, quam eo loco sitam habebat ubi modo Gastriorum exstructum monasterium est, exque Niceta patricio emerat, Theodoræ filias invitans (quinque illæ numero erant, Thecla et Anna Anastasiaque et Pulcheria et Maria) cum aliis munusculis, quibus demulceri hic sexus solet, blandiebatur, tum seorsum assumens hortabatur ut supra sexum suum saperent animosque viriles ac materno lacte dignos assumerent, abominantes paternam hæresim sacrasque venerabilium imaginum amplexantes ac exosculantes effigies; simulque in manus assumens, quippe quas in cista quadam repositas habebat, vultui labiisque admovens puellas sanctificabat, inque earum amorem illas excitabat. Hoc illa cum identidem factitaret, ardensque erga imagines desiderium neptibus frequens accenderet, non fefellit res Theophilum. Is enim aliquando cum filias interrogaret quid ex avia munerum accepissent, quidve humanioris officii blanditiarumque in eas collatum esset, reliquis interrogationem ejus tanquam muscipulam solerti animo constanter declinantibus, Pulcheria non magis ætate quam sensu immatura, quam blande tractatæ essent referre, ac quam variis pomis donatæ, unaque venerabilium imaginum venerationem adjungere, atque ita rem **91** simplici sensu verbis-

ε'. Ἀλλὰ πατρίδα μὲν ἡ Θεοδώρα (τοῦτο γὰρ ὄνομα τῇ Αὐγούστῃ) Παφλαγονίαν ἐσέμνυνεν, καὶ χωρίον Ἔβισσαν, γεννήτορα δὲ Μαρῖνον οὐκ ἄσημόν τινα ἢ ἰδιώτην τὴν τύχην, δρουγγάριον δὲ ἢ τουρμάρχην κατά τινας, καὶ μητέρα Θεοκτίστην τὴν οὕτω Φλωρίναν κατονομαζομένην, ἀμφοτέρους εὐσεβείᾳ ἐντεθραμμένους[98] καὶ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν οὐκ ἐξαρνουμένους μὲν, ὡς κατ' ἐκεῖνο πάντες καιροῦ, ἀσπαζομένους δὲ καὶ ἐνστερνιζομένους ὑπερφυῶς. Ἀλλ' ἡ μὲν Θεοδώρα διαδήματι βασιλείας πάλαι δὴ κατέστεπτο, καὶ ἡ αὐτῆς μήτηρ Θεοκτίστη ζωστῇ τε καὶ πατρικίᾳ τετίμητο. Αὕτη δὴ οὖν ἡ Θεοκτίστη κατὰ τὸν ἑαυτῆς οἶκον, ἔνθα δὴ ἡ τῶν Γαστρίων μονὴ τὴν πῆξιν ἔχει τὰ νῦν καὶ ἵδρυσιν (ὃν δὲ τοῦτον ἐξ ἐκείνου τοῦ πατρικίου ἐξωνησαμένη Νικήτα), τὰς τῆς Θεοδώρας θυγατέρας μετακαλουμένη (πέντε δὲ ἦσαν τὸν ἀριθμὸν, ἥ τε Θέκλα καὶ Ἄννα, Ἀναστασία τε καὶ Πουλχερία, καὶ ἡ Μαρία) ἄλλαις τε δωρεαῖς αἷς ὑπάγεσθαι τὸ θῆλυ πέφυκεν ἐδεξιοῦτο, καὶ ἰδίᾳ παραλαμβάνουσα οὐ μαλακίζεσθαι οὐδὲ μένειν θηλείας ὅπερ ἦσαν ἐξελιπάρει καὶ καθικέτευεν, ἀνδρίζεσθαι δὲ καὶ τῆς μητρῴας θηλῆς ἄξια διανοεῖσθαι καὶ πρέποντα, τὴν πατρῴαν μὲν αἵρεσιν ἀποῤῥιπιζομένας, καταφιλούσας δὲ καὶ κατασπαζομένας τὰς τῶν σεπτῶν εἰκόνων μορφάς. Καὶ ἅμα ταύτας εἰς χεῖρας ἐμβάλλουσα (ἐφυλάττοντο δὲ αὐτῇ ἔν τινι κιβωτίῳ), τῷ προσώπῳ καὶ τοῖς χείλεσιν [P. 57] ἐπιτιθεμένη ἡγίαζέν τε αὐτὰς καὶ πρὸς τὸ ἐκείνων φίλτρον διήγειρεν. Τοῦτο οὖν ἐνδελεχῶς ποιοῦσα καὶ ταῖς ἐγγόνοις τὸ περὶ τὰς εἰκόνας φίλτρον ἀναζωπυροῦσα οὐκ ἔλαθε τὸν Θεόφιλον, πυνθανόμενον ὅ τι τε αὐταῖς παρὰ τῆς μάμμης δεδώρηται καὶ ὅ τι χάριτος ἐξείργασται ἄξιον. Αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι ταύτου τὰς πεύσεις ἀγαθὰ φρονοῦσαι ὥσπερ τινὰς λαβὰς ἐῤῥωμένως παρέτρεχον· ἡ δὲ Πουλχερία ἅτε ἡλικίᾳ καὶ νῷ νηπιάζουσα τάς τε φιλοφροσύνας ἔλεγε καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀπωρῶν, συνηρίθμει δὲ καὶ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν, οὕτω δὴ ἁπλᾶ φρονοῦσα καὶ λέγουσα ὡς νινία πολλὰ εἴη αὐτῇ κατὰ τὸ κιβώτιον καὶ ταῦτα

VARIÆ LECTIONES.

[96] μηδὲ P. [97] λέγω? [98] ἐκτεθραμμένους P.

τῇ κεφαλῇ τε καὶ τοῖς προσώποις ἐπιτίθησι μετὰ A τὰ φιλήματα. Ταῦτα γοῦν τὸν βασιλέα εἰς μανίαν ἦγεν ὑπολαλούμενα. Ἀλλὰ πρᾶξαι μέν τι τῶν δριμυτέρων ἢ πικροτέρων εἰς αὐτὴν ἐκώλυε τοῦτον τό τε τῆς γυναικὸς αἰδέσιμον καὶ ἡ εὐλάβεια, καὶ ἡ παῤῥησία δὲ πρὸς τούτοις οὐκ ἔλαττον (καὶ γὰρ ἦν τοῦτον ἀριδήλως σκώπτουσα καὶ διελέγχουσα ἐπί τε τοῖς καθ' ἡμέραν τῶν ὁμολογητῶν διωγμοῖς καὶ τῇ δηλωθείσῃ αἱρέσει, καὶ μόνη μικροῦ φανερὰν ποιοῦσα τὴν πρὸς αὐτὸν τῶν πάντων ἀπέχθειαν), ἀπέτεμνεν δὲ μόνον τὴν πρὸς αὐτὴν τῶν τούτου θυγατέρων ἄφιξιν, καὶ διεκώλυε γίνεσθαι συνεχῆ.

ϛ'. Τούτοις ἀδελφὰ καὶ τῇ βασιλίδι Θεοδώρᾳ συμβέβηκεν. Ὑπῆρχέ τι τῷ βασιλεῖ παρακεκομμένον ἀνδράριον, τοῦ Ὁμηρικοῦ Θερσίτου διενηνοχὸς κατ' οὐδέν· Δένδερις ὄνομα τούτῳ, ἄσημά τε φθεγγόμενος B καὶ γέλωτας κινῶν καὶ θυμηδίας ἕνεκεν τοῖς βασιλείοις ἐνδιαιτώμενος. Οὗτος γοῦν εἰσπηδήσας ποτὲ κατὰ τὸν τῆς βασιλίσσης κοιτωνίσκον κατέλαβεν αὐτὴν θείας εἰκόνας περιειλημμένην καὶ τοῖς ἑαυτῆς ὄμμασιν μετὰ σπουδῆς προσάγουσαν. Ταύτας ὑπ' ὄψιν ἰδὼν οὗτος ὁ παραπαίων τί τέ εἰσιν ἐπυνθάνετο, καὶ πλησιέστερον διέβαινεν. Ἡ δὲ, *Τὰ καλά μου*, ἔφησεν οὕτως ἀγροικικῶς, *νινία· καὶ ἀγαπῶ ταῦτα πολλά*. Κατὰ τὴν τράπεζαν τηνικαῦτα εἱστιᾶτο ὁ βασιλεὺς, καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν εὐθὺς διαβάντος ἤρετο αὐτὸν ὅποι ποτὲ ἐτύγχανεν ὤν. Ὁ δὲ παρὰ τὴν μάναν ἔφησεν εἶναι, τὴν Θεοδώραν οὕτω λέγων, καὶ θεάσασθαι ἐν αὐτῇ καλὰ νινία τοῦ προσκεφαλαίου ἐξαίρουσαν. Συνῆκεν οὖν ὁ βασιλεὺς, καὶ πλήρης ὀργῆς C γεγονὼς, ὡς ἐξανέστη τῆς τραπέζης, πρὸς αὐτὴν ἀπῄει, ἄλλαις τε πολλαῖς ὕβρισίαις αὐτὴν ἐπαντλῶν καὶ εἰδώλων λάτριν ἀκολάστῳ γλώττῃ αὐτὴν ἀποκαλῶν, καὶ ἅμα διεξῄει τοὺς λόγους τοῦ παραπαίοντος. Ἡ δὲ τέως μὲν τὸν θυμὸν καταστορεννύουσα, *Οὐ τοῦτό ἐστιν*, ἐξ ἑτοίμου ἔλεγεν, *ὦ βασιλεῦ, οὐ τοῦτο*, [P. 58] *ὡς ὑπείληφας σύ· τῷ δὲ κατόπτρῳ μου ἤμην ἀτενίζουσα μετὰ τῶν θεραπαινίδων, καὶ τὰς ἐκεῖσε τικτομένας ἰδὼν ὁ Δένδερις μορφὰς ἐλθὼν ἀπήγγειλεν ἀφρόνως τῷ δεσπότῃ καὶ βασιλεῖ*. Οὕτω μὲν οὖν ἐκείνου τέως κατέσβεσε τὸν θυμόν· τὸν Δένδεριν δὲ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας παιδείᾳ καθυποβάλλουσα πέπεικε σωφρονεῖν, οὕτω πως λέγουσα ὡς μήποτε λέγειν περὶ τῶν καλῶν νινίων τινί. Καί ποτε παρὰ πότον ἐγκαυχώμενος D καὶ τῆς δεσποίνης κατεπαιρόμενος ὁ Θεόφιλος ἠρώτα τοῦτον περὶ αὐτῆς, εἰ πάλιν ἄρα τὰ καλὰ νινία ἡ μάνα ἀσπάζεται. Ὁ δὲ τοῖς χείλεσι τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐπιθεὶς καὶ τῇ ἀριστερᾷ τῶν ὄπισθεν μερῶν λαβόμενος, *Σίγα, σίγα περὶ τῶν νινίων*, ἀντέφησεν, *βασιλεῦ*. Ταῦτα μὲν οὕτω.

ζ'. Καί τινος δὲ κατὰ πόλεμον ἀνδραγαθιζομένου, χεῖρά τε νεανικὴν καὶ ἵππον ἔχοντος δεξιὸν, συνέβη τούτου δὴ τὸν στρατηγὸν, ὑφ' ὃν ἐτέλει ὁ στρατιώτης, ἔρωτι κατασχεθῆναι τοῦ ἵππου, ὑφ' οὗ ὁ ἄνθρωπος σέσωστο καὶ πολλάκις ἐκ θανάτου ἐρύετο. Ἐπεὶ γοῦν τοῦτον πολλάκις ἐξαιτησάμενος πᾶσί τε τρόποις καὶ χάρισι (καὶ γὰρ ὑπισχνεῖτο πολλὰ διδόναι τῷ ἀνθρώπῳ) ἀπέτυχε τῆς αἰτήσεως, ἦγε δὲ καὶ βίαν ὁ στρατηγὸς καὶ οὐδ' οὕτως εἶχε τὸν ὑπακούοντα, διεδέξατο τοῦτον τῆς ἧς εἶχεν ἀρχῆς, πολλὰ

A que narrare, plures illi in area esse puppas, quas osculata vultui orique admoveret. Ob quæ furore percitus imperator est : ne quid tamen durius in socrum statueret, obstitit mulieris tum reverentia tum probitas ac religio. Nec præterea ejus minor erat loquendi arguendique fiducia. Etenim genero palam exprobrabat, ac propter quotidianas confessorum persecutiones eum arguebat ; sola denique fere omnium in eum odia ipsi patefaciebat. Unum duntaxat, ne aviam in posterum adirent, aut certe ne sic crebro, illis interdixit.

6. Geminum fere est quod Augustæ obtigit. Alebatur in aula delirus pumilio et Homerici Thersitæ persimilis, Denderis nomine, impeditæ linguæ, risum movere aptus, joci duntaxat causa in regiam adhibitus. Is quandoque in Augustæ sacrum cubiculum subito irrumpens, ipsam sacras osculantem imagines easque oculis devote adhibentem offendit. Illas coram delirus homo intuitus interrogat quidnam essent, propiusque visurus accedit. Ad quem Augusta, ita subrustice, *Meæ sunt pulchræ puppæ, quas valde diligo*. Imperator tum mensæ accumbebat ; vidensque hominem ad se propere venientem, ex eo quæsivit ubinam fuisset. Respondet ille apud manam (sic Theodoram appellans), vidisseque illam ex pulvinari pulchras puppas proferentem. Intellexit itaque imperator, **92** plenusque ira, ut e mensa surrexit, ad eam vadit, multisque aliis conviciis compluens etiam idololatram effreni ore appellavit, deliri hominis sermones simul referens. At illa, mariti interim iram leniens, responso in promptu quæsito : *Non ita est*, inquit, *o imperator, non ita est ut tu suspicaris : sed cum in speculum una cum ancillis oculos ipsa intenderem, resultantes in eo formas contuitus Denderis, pictas imagines esse veniens domino ac imperatori insipienter nuntiavit*. Sic itaque ejus interim iras extinxit : Denderin vero paucis abhinc diebus caligans sapere deinceps docuit, ita insinuans, *Cave unquam de pulchris puppis ulli loquaris*. Adeoque cum Theophilus aliquando a potu jactabundus adversusque Augustam sese efferens de ea illum interrogaret, num iterum mana pulchras puppas exoscularetur, Denderis dextra manu ori imposita, ac sinistra posteriora tenens, *Tace, tace de puppis*, inquit, *o imperator*. Atque hæc ita gesta sunt.

7. Porro cum miles quidam, vir in bello strenuus, manu forti atque equo agili præditus esset, contigit ut dux, sub quo militabat, ejus equi amore caperetur, quo is scilicet non raro incolumis elatus e prælio fuerat mortemque evaserat. Cum ergo oblatis sæpius precibus amplaque mercedis pollicitatione repulsam tamen pateretur, ac neque vim minasque **93** adhibens quidquam efficeret, hominem gradu movet, multisque apud Theophilum viro obtrectat. Miles ergo domi privatus

degebat ac equum in deliciis habebat. Fluxerat interim longum tempus, cum partim quadam æmulatione hominem ad bellum provocaret, partim vero etiam mœrore conficeret, uti illis fere accidit quos adversa fortuna dire afficit. Contigit itaque ut quo tempore ille adversa fortuna premebatur, Theophilus equum generosum quæreret; missisque litteris primores omnes ac magistratus seu duces ejusmodi equum diligenter quærere et ad se mittere jubet. Prætor arrepta occasione a viro vel invito ablatum equum ut rem suam imperatori mittit. Hoc crimen, et hæc equi amissio. Orta vero bellica aliqua necessitate rebusque consternatis jusserat imperator ut omnes quovis modo militia soluti ad bellum proficiscerentur; quo factum ut hic quoque generosi illius equi præsidio nudatus inter militandum necatus sit, relicta paupere vidua et liberis. Quid ergo mulier, cum et imperatorem aures facile præbentem et juris ac æqui tenacem audiret, ingentique viri desiderio flagraret, nec haberet unde liberis ad victum necessaria subministraret? Urbem regiam petit, ac Theophilum, quo die ad Blachernas exire solebat, viri ipso equo insidentem conspicata, in genua procumbens ejulansque ac frenum equi tenens supplex orat, docetque hunc equum suum esse, nec alium quam eum ipsum viri **94** necis auctorem esse. In stuporem egit imperatorem ingens illa mulieris fiducia; vehementiusque miratus, nec eorum quæ dicebantur quidquam intelligens, interim quidem servari mulierem jubet, dum in palatium ipse rediisset. Cito itaque reversus feminam accersit. Mox illa præsto est, docetque omnia clare, ac rem omnem exponit. Jubet itaque imperator prætorem sisti, et de equo acriter inquirit. Ille autem non aliunde nec per vim ac rapinam, sed ex sua domo affirmante misisse, producitur in conspectum mulier, reum de vi peractura. Ejus mox prætor aspectu haud sibi jam de mendacio blandiri; moxque supplex miserabilem in modum lugens atque ejulans imperatoris pedes astringit. Quid tum ille? Viri facultates viduæ atque liberis ratis portionibus hæreditario quasi jure ascribit, eumque magistratu movet; atque in eum modum justa illius sententia, ac quantopere iniquos raptores odisset, cunctis innotescit.

A καὶ πρὸς τὸν Θεόφιλον κατειπὼν τοῦ ἀνδρός. Ἦν οὖν ὁ στρατιώτης ἐν ἑαυτῷ, καὶ τὸν ἵππον ἔχων ἐντρύφημα. Παρῴχετο δὲ καὶ χρόνος ἱκανός, ὁ τὸν ἄνδρα πρὸς πόλεμον ἐκ φιλονεικίας καλῶν, ἀλλὰ καὶ καταδαπανῶν αὐτόν, οἷα φιλεῖ τοῖς δυστυχοῦσι δεινῶς. Ἐγένετο οὖν ἵππου ἀγαθοῦ ζήτησις παρὰ Θεοφίλου κατὰ τὸν τῆς δυστυχίας καιρὸν τοῦ ἀνδρός· διὸ καὶ διὰ γραμμάτων πάντας ἐν τέλει καὶ ἀξιώμασιν ἀνερευνῶν ἐκέλευε τοιόνδε καὶ τοιόνδε ἀποστεῖλαι αὐτῷ. Ὅθεν λαβόμενος ὁ στρατηγὸς ἀφορμῆς ἀφείλετο τοῦ ἀνδρὸς τὸν ἵππον καὶ ἄκοντος, καὶ πρὸς βασιλέα ὡς οἰκεῖον ἀπέσταλκεν. Αὕτη ἡ αἰτία, καὶ τοῦ ἵππου δὲ ἡ στέρησις. Ἐπεὶ δὲ κατά τινα περιπέτειαν πάντας ἐκέλευσεν ὁ βασιλεύς, καὶ τοὺς οἱᾳδήποτε αἰτίᾳ πεπαυμένους, ἐξιέναι πρὸς πόλεμον, B καὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐξεληλυθότα ἵππου στερούμενον ἀγαθοῦ ἀπήγαγε τῆς ζωῆς, γυναῖκα καταλελοιπότα καὶ τέκνα πτωχά. Τί οὖν ἡ γυνή; Καὶ τὸ φιλήκοον ἀκούουσα τοῦ βασιλέως καὶ φιλοδίκαιον, καὶ τῷ τοῦ ἀνδρὸς φίλτρῳ ἐκκαιομένη, καὶ τοῖς τέκνοις ὅπως καὶ χορηγοίη οὐκ ἔχουσα τὰ πρὸς ζωήν, τὴν βασιλεύουσαν καταλαμβάνει, καὶ τὸν Θεόφιλον, ἐν ᾗ ἡμέρᾳ εἴθιστο πρὸς Βλαχέρνας [99] ἀπιέναι, τοῦτον δὴ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἵππον ἀναβαίνοντα κατιδοῦσα, γονυπετοῦσα καὶ κατολοφυρομένη ἐδέετο τοῦ βασιλέως, τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου κατέχουσα, [P. 59] καὶ ἀνεδίδασκεν πῶς αὐτῆς τε εἴη ὁ ἵππος, καὶ οὐκ ἄλλος τις, ἀλλ' αὐτὸς αἴτιος τῆς τοῦ ἀνδρὸς σφαγῆς. Ἐκπλαγὴς [1] οὖν ὁ βασιλεὺς γενόμενος ἐν τῇ παῤῥησίᾳ τῆς γυναικὸς καὶ περιθαμβής, καὶ τῶν λεγομένων C εἰδὼς οὐδέν, τέως μὲν αὐτὴν ταμιευθῆναι διωρίσατο τῆς αὐτοῦ ἄχρι ἐπανόδου πρὸς τὰ ἀνάκτορα, καὶ καλεῖν ταύτην καὶ δὴ [2] ἔφησεν τὴν γυναῖκα μετὰ σπουδῆς ἐπαναδραμών· καὶ ἥδε παρέστη εὐθέως, ἐκδιδάσκουσά τε πάντα καὶ διεξιοῦσα σαφῶς. Κελεύει οὖν τόν [3] τε ἀφικέσθαι τὸν στρατηγὸν ὁ βασιλεύς, καὶ περὶ τοῦ ἵππου ζήτησιν ποιεῖ νεανικήν. Ὡς δ' οἴκοθεν ὁ στρατηγὸς καὶ οὐκ ἄλλοθεν, ἀλλ' οὐδ' ἐξ ἁρπαγῆς τὸν ἵππον ἀποσταλῆναι διεβεβαίου, παρίστησι κατὰ πρόσωπον τὴν ἄνθρωπον ἔλεγχον τῶν λεγομένων καὶ κατήγορον. Οὐκ ἔφερεν οὖν ὁ στρατηγὸς τῷ ψεύδει καταλαμπρύνεσθαι τὴν ὄψιν τῆς γυναικὸς ἐνορῶν, καὶ ἅμα ἱκέτης γίνεται ἐλεεινὸς καὶ τοῦ βασιλέως τοὺς πόδας λαμβάνει μετὰ κλαυθμοῦ. D Τί οὖν ὁ βασιλεύς; Ἐκείνην μὲν τὴν γυναῖκα μετὰ τῶν αὐτῆς παίδων ἀδελφοὺς ἐξ ἴσου καὶ κληρονόμους τῆς ἐκείνου δείκνυσιν ὑποστάσεως, μεθίστησί τε τῆς ἀρχῆς αὐτόν, καὶ πᾶσι κατάδηλος γίνεται ἡ δικαία κρίσις αὐτοῦ καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἅρπαγας φιλαπέχθημον.

8. Nec minus ædificiis operose exstruendis suam ille diligentiam probavit. Nam urbis muros, qui humiliores essent, a fundamentis exædificans, ejus velut senium abstersit, eaque altitudine cum pari pulchritudine extulit ut ægre deinceps ab hostibus conscendi possint; qui et **95** hactenus ejus nomen litteris expressum celebri memoria reti-

η'. Οὐχ ἧττον δέ γε καὶ ταῖς οἰκοδομαῖς ἐγκείμενος τὴν ἑαυτοῦ ἐδείκνυτο ἐπιμέλειαν. Τείχη τε γὰρ τὰ χθαμαλώτερα ἐκ βάθρων ἀναδειμάμενος, τὸ γῆρας ὥσπερ ἀποξύσας καὶ πρὸς ὕψος μετὰ κάλλους ἀπάρας [4], ἄβατα πάντη πεποίηκε τοῖς ἐχθροῖς, ἃ καὶ μέχρι τοῦ νῦν τὴν τούτου προσηγορίαν ἐμφαίνουσιν ἐγγεγραμμένην ἔχοντα ἐν αὐτοῖς. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ

VARIÆ LECTIONES.

[99] Βλαχέρναις P; quod nescio an tueatur collatum illud p. 71 b: πρὸς τῷ καταπροδόντι τοῦτον στρατεύματι διεσώθησαν. [1] ἐκπλαγεὶς B. [2] καὶ δὴ] τότε δὴ? [3] τὸν | αὐτὸν? [4] ἐξάρας?

καὶ πόρνας ἀπελάσας ἐξ οἰκημάτων, καὶ καθάρας A ὅλον ἐκεῖνον τὸν χῶρον, ξενῶνα τὴν ἐκείνου φέροντα προσηγορίαν, κάλλει τε κάλλιστον καὶ μεγέθει μέγιστον, εὔπνουν τε καὶ εὔοπτον, δι' ὧν τὰ φθοροποιὰ μὲν παθήματα ἀποκλύζονται, τὰ σωτηριώδη δὲ ἐπιγίνονται ἀλεξήματα, κατεσκεύασεν. Οὕτως εἶχεν ἐκεῖνος πρὸς πόρνας. Πλὴν ὅτι γέ φασιν αὐτόν ποτε κάλλει θεραπαινίδος τῆς Θεοδώρας ἁλόντα συμφθαρῆναι αὐτῇ, ῥαθύμως τότε βιοῦντα· ἐπεὶ γοῦν ᾔσθετο τῆς ἐκ τοῦ καλοῦ διαμαρτίας, καὶ ἄλλως οὐδὲ τὴν Θεοδώραν τοῦτο λαθοῦσαν, κατηφιῶσαν δὲ καὶ αὐχμῶσαν καὶ στυγνάζουσαν, ἔκτοτε ἐξειπεῖν αὐτῇ, ἐπομνύμενον καὶ φρικτῶς τὰς χεῖρας ἐπαίροντα πρὸς Θεὸν ἦ μὴν τότε καὶ μόνον διολισθεῖν, καὶ συγγνώμην ἐπιζητεῖν παρὰ τῆς ἑαυτοῦ γυναικός. B Πρὸς τούτοις οἶκόν τινα καὶ ἀνάκτορα ταῖς ἑαυτοῦ θυγατράσιν παρὰ τὸν οὕτω καλούμενον χῶρον τὰ Καριανοῦ πλουσίᾳ χειρὶ ἐξανέστησέν τε καὶ ἤγειρεν, ὧν λείψανά τινα καὶ κολωνοὶ τῆς [P. 60] ἐκείνων μνήμης μέχρις ἡμῶν διασώζονται.

θ'. Ἐπεὶ δὲ παλαιῷ ἔθει ἑπόμενος ἐβούλετο τοῖς τῆς Ἄγαρ τὰ τῆς αὐτοκρατορίας ποιῆσαι κατάδηλα, εἴτε δὴ κοινωνοὺς εὐφροσύνης λαμβάνων, εἴτε μᾶλλον τῷ φοβερὸς μέλλειν ὁρᾶσθαι αὐτοῖς, πρὸς τὴν τοιαύτην ἄξιον διακονίαν κρίνει Ἰωάννην τὸν τότε μὲν σύγκελλον, αὐτοῦ δὲ πρότερον, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, διδάσκαλον. Πολιτικῆς γὰρ εὐταξίας τοῦτον πλήρη τυγχάνοντα, οὐ μὴν δὲ καὶ τῇ αἱρέσει τούτου συμπαραμένοντα, ἔτι γε μὴν καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἀντιρ- C ῥητικοὺς λόγους κεκτημένον δραστήριον, ἠγάπα οὗτος καὶ διαφερόντως τῶν κατ' αὐτὸν ἁπάντων ἐσέμνυνεν· οὗ δὴ χάριν καὶ πρὸς τὸν τῆς Συρίας ἄρχοντα ἐξαπέστειλεν, ἄλλα τε δοὺς αὐτῷ πολλὰ οἷς θαυμάζεται βασιλεία Ῥωμαίων καὶ τῶν ἀλλοφύλων γένος ἐπτόηται, προσεπιδοὺς δὲ καὶ χρυσίον κεντηναρίων τεσσάρων [5] ὑπερβαῖνον ποσότητα. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῷ ἀμεραμνουνῇ ὡς δῶρα ἀπέσταλκεν· τὸ χρυσίον δὲ, ὡς εἴη τῷ Ἰωάννῃ εἰς φιλοτιμίας ἐπίδοσιν, ἐπιδείξεώς τε χάριν ἅμα καὶ αὐξήσεως· εἰ γὰρ ἄμμου δίκην ὁ ἀποσταλεὶς τὸ χρυσίον ἔχει σπείρειν ὡς βούλεται, πολλῷ δή που μᾶλλον τὸν ἀποστείλαντα ἐπὶ πλούτου [6] θημῶνας θαυμάζεσθαι χρή. Διὸ καὶ σκεύη πρὸς τούτοις δύο ἐκ χρυσοῦ τε καὶ λίθων πολυτελῶν τὴν σύστασιν ἔχοντα, D ἃ ἡ κοινὴ γλῶττα καὶ μὴ καθαρὰ καλεῖ χερνιβόξεστα, αὐτῷ ἐπιδέδωκεν, πάντοθεν ἐξαίρων τὸν ἀπόστολον αὐτοῦ καὶ κοσμῶν. Ὃς δὴ ἀφικόμενος καὶ τὰ Βαγδὰ ἄρτι καταλαβὼν πολὺς μὲν ἐφαίνετο ἐκ τῆς ἔνδον περινοίας καὶ λόγου τοῦ προφητικοῦ [7], πολὺς δὲ ἐκ τοῦ ἔξωθεν ἐπανθοῦντος πλούτου αὐτῷ καὶ σεμνότητος, οὐ μικρά τινα τοῖς ἀποστελλομένοις καὶ πρὸς αὐτὸν φοιτῶσι διδοὺς, μεγάλα δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων μόνον κατάλληλα. Ἐκ τούτου ἐθαυμάζετό τε, καὶ τὸ αὐτοῦ διαπρύσιον ἐγίγνετο ὄνομα. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἄρτι τοῖς ὁρίοις τῶν βαρβάρων προσβὰς ἐξέπληξέ τε πάν-

A nent. Quin et meretrices ex ædibus deturbans, totumque eum locum emundans, illic domum hospitalem summa pulchritudine ingentique amplitudine, auris salubrem, amœnos habentem prospectus, suo ex nomine condidit; quibus rebus noxiæ passiones morbique eliminantur ac salutaris remedia præstantur. Eo scilicet animo erga scorta affectus erat. Aiunt quidem eum quandoque, cum tunc paulo licentius viveret, unius ex Theodoræ puellis specie captum, cum ea fœdatum esse : at ubi tamen se ab honesti tramite abreptum vidit, ac alioqui nec Theodoram rem fefellisse (cui turpe facinus ingentem mœstitiam ac squalorem animique dolorem afferret), jurejurando illi confessum esse, manibusque tremendum in modum ad Deum sublatis B hac se duntaxat vice lapsum omnino affirmasse, ejusque delicti ab ea veniam petere. Ad hæc domum quamdam celsaque tecta ac palatia filiabus suis, ad locum quem Cariani dicunt, ingenti sumptu exstruxit atque erexit; quorum hactenus reliquiæ aliquæ atque rudera memoriam conservant.

9. Quia vero ex antiquo more ea quæ erant augustæ majestatis imperiique Romani volebat Agarenis conspicua facere, sive ut lætitiæ socios assumeret, sive potius ut sui illis terrorem injiceret, idoneum judicat ac dignum qui istiusmodi munus exsequatur Joannem tum syncellum ejusque antea, ut in superioribus diximus, præceptorem. Virum **96** namque civilis ordinis componen- C di scientia instructissimum, ejusque hæresis quam ille coleret longe tenacem, ad hæcque disputandi solertia acrem, cum primis diligebat, ac præ omnibus sui ordinis maximo in honore habebat. Ob hanc itaque causam etiam ad Syriæ principem legavit, cum alia plura illi tribuens, quibus Romanum imperium sui admirationem consciscit alienigenasque in stuporem agit, tum vero etiam auri immensam summam, et quæ auri centenaria quatuor excederet. Verum priora quidem muneris loco ameramnunæ missa : aurum vero ad Joannis munificas elargitiones spectabat, ostentationisque causa simul ac augendæ opinionis. Nam si ei qui legatione fungitur, instar arenæ pro libito aurum licet spargere, potiori longe ratione, qui destinavit, D ob divitiarum acervos ingentesque thesauros stupori futurus est. Idcirco etiam duo vasa auro gemmisque compacta, ipsa lingua vulgari ac quæ impurior sit Græce dicta χερνιβόξεστα (nos malluvia dicamus), præterea tribuit; quo suum is legatum magnifice gloria efferret atque honestaret. Cumque adeo venisset ac Bagda civitatem ingressus esset, egregie ex mentis solertia, vaticiniorumque peritia clarus habetur, egregie quoque ex divitiis omnique exteriori cultu ac majestate; non exigua quidem his qui ad se missi essent aut qui ipsi sponte obviam venirent præbens, sed magnifica,

VARIÆ LECTIONES.

[5] τεσσαράκοντα marg. Combef. [6] πλούτῳ P., corr. in margine. [7] προφορικοῦ?

et quæ unum duntaxat Romanum imperatorem decerent. **97** Hinc illi admiratio longeque ac late pervolans nominis claritas. Cæterum ubi primum Barbarorum fines attigit, cunctos in stuporem egit; eosque qui amicæ percontationis causa obviam illi procederent, et hoc solum, quomodo imperator haberet ac quam prospera uteretur valetudine, quærerent, munerum aurique munificentia ac copia ingenti admiratione afficiebat. Tunc sane ad Ismaelem accedens et in conspectum admissus, imperatoris illi sermones referens, cum perorasset, refectionis causa in diversorium secedit. Eoque animo incitatus ut res Romanas magis magisque efferret, quisquis ad eum quavis ex causa majoris minorisve momenti accederet, argenteum vasculum auro nummisque plenum munifica ei largitione tribuebat. Quandoque vero communi mensa cum Barbaris epulans malluviorum, quæ diximus, alterum cujus illi usus in ministerio erat, ministris præcipit ut consulto amitterent. Tumque non levi orta turbatione ac clamore, quod sic illud amissum esset, ac cum omnes Barbari præ vasis pulchritudine et lepore ingentique pretio, jacturam ægre ferentes, nullam non diligentiam quærendo adhiberent, ac, quod aiunt, nullum non funem investigando moverent, ut quod furto ablatum erat in lucem prodiret, jubens ille proferri alterum, servoque mandans ut prius illud perire sinat, quod sic ulterius scrutari inhibuerat, Saracenos in stuporem vertit. Hinc quoque ameramnunes et ipse munifici nomen ambiens, atque id cavens ne ullatenus illi impar videretur, cum donis aliis **98** eum accipit (quorum ille splendore nihil captus est, sed instar pulveris coram projecit), tum captivos centum recens carcere eductos ablatisque captivorum pannis ornato vestitu indutos, amplum scilicet munus, donavit. Verum is quoque valde quidem laudat probatque dantis munificentiam, munus tamen interim respuit, aitque interim illos quidem remissius indultaque libertate gaudentes apud se acturos, donec ipse paria faciat, redditisque aliis Saracenis captivis hosce Romanos recipiat. Res sic transacta stupore Saracenum affecit. Nec jam ut hospite, sed ut domestico ac necessario illo utebatur, continue ad se invitans, suosque illi thesauros et domorum elegantiam, ac si quid augustius gentis moribus habebatur, visendum ostendebat; eoque illum visus est honore colere, quoadusque magnifice rursus Constantinopolim remisit. Reversus autem ille ad Theophilum ex legatione, resque illi Syriæ enarrans, suasit ut Bryense palatium ad Saracenicarum ædium similitudinem exstrueret, eadem figura ac varietate, ut nihil prorsus in utrisque diversum occurreret. Præfectus operi exque Joannis relatione exsecutus est vir Patricius nomine, qui et ipsa patricia dignitate ful-

A τας, καὶ τῆς [a] ἐρωτήσεως χάριν αὐτῷ ὑπηντηκόσιν καὶ ὅπως ἔχοι πυθομένοις μόνον ὁ βασιλεὺς, τῇ δαψιλείᾳ τῶν δώρων καὶ τοῦ χρυσίου θαυμάσαι τούτους ἐποίησεν. Τότε δὴ πλησιάσας τῷ Ἰσμαὴλ καὶ κατὰ πρόσωπον στὰς, καὶ ἀπαγγείλας τοὺς ἐκ βασιλέως λόγους αὐτῷ, ἐπεὶ ἀπηγγέλκει, ἄπεισι πρὸς τὸ ἀναπαύσεως καταγώγιον. [P. 61] Μᾶλλον δὲ καὶ μᾶλλον βουλόμενος ἐξᾶραι τὰ Ῥωμαίων πράγματα, τοὺς ἐφ' οἱαδηποτοῦν αἰτίᾳ πρὸς αὐτὸν φοιτῶντας, μεγάλῃ τε καὶ μικρᾷ, σκεῦός τι ἀργύρεον χρυσίου πληρῶν ἑκάστῳ ἐπεδίδου φιλοτιμούμενος. Καί ποτε δὲ τοῖς βαρβάροις συνεστιώμενος τῶν εἰρημένων δύο χειρονίπτρων τοῖς ὑπηρετοῦσι παρήγγειλεν ἀπολέσαι τούτων ἑκουσίως τὸ ἕτερον, ὃ εἰς ὑπηρεσίαν ἐκέκτητο. Ὡς δὲ θροῦς τις οὐκ ἀγεννὴς ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τούτου B ἐγένετο, καὶ πάντες οἱ βάρβαροι τῷ κάλλει τούτου καὶ τῇ σεμνότητι, ἔτι γε καὶ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ βεβλημένοι τὴν ψυχὴν πολλὴν συζήτησιν ἐποιοῦντο καὶ ἔρευναν, καὶ πάντα κάλων, τὸ δὴ λεγόμενον, ἔσειον, ὡς ἂν εἰς φῶς ἀχθῇ τὸ κλαπὲν, τηνικαῦτα οὗτος τὸ ἕτερον ἐκβαλεῖν κελεύσας, καὶ, « Τοῦτο ἔα φθείρεσθαι, » ἐπειπὼν, εἰς θάμβος ἦγε τοὺς Σαρακηνοὺς, τὴν τοιαύτην ζήτησιν αὐτοῦ καταπαύσαντος. Ὅθεν καὶ ὁ ἀμεραμνουνῆς ἀντιφιλοτιμούμενος, καὶ τούτου δεύτερος ὀφθῆναι μὴ βουλόμενος, ἄλλοις τε δώροις αὐτὸν ἐθεράπευεν, οἷσπερ αὐτὸς οὐχ ἡλίσκετο, ἀλλ' ὡς χοῦν αὐτοῦ κατενώπιον ἔῤῥιπτεν, καὶ [b] ἐπεδίδου αἰχμαλώτους ἑκατὸν ἄρτι τῆς φρουρᾶς ἐξαγαγὼν καὶ ἀμφιάσεσι κοσμήσας εὐπρεπέσι, τὰ τῆς C αἰχμαλωσίας περιελόμενος ῥάκια. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐπῄνει μὲν πάνυ καὶ ἀπεδέχετο τοῦ διδόντος τὸ μεγαλόδωρον, ἐλάμβανε δὲ οὐδαμῶς, εἰπὼν τούτους ἐν ἀνέσει μὲν τέως καὶ ἐλευθερίᾳ μένειν παρ' ἑαυτοῖς, μέχρις ἂν τὴν ἀντισήκωσιν ἐξεργάσηται, καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους Σαρακηνοὺς ἐπιδοὺς ἐκείνοις τοὺς ἡμετέρους ἐκλήψεται. Τοῦτο γοῦν γενόμενον ἐξέπληξε τὸν Σαρακηνόν· καὶ οὐκέτι ὡς ξένον, ὡς οἰκεῖον δὲ ἡγούμενος τοῦτον συνεχῶς μετεκαλεῖτο, καὶ θησαυροὺς ἐδείκνυε τοὺς ἑαυτοῦ καὶ τὰ τῶν οἰκημάτων κάλλη καὶ τὴν αὐτοῦ σεμνοπρέπειαν, καὶ οὕτως δὴ τιμῶν γε τοῦτον ἐφαίνετο, ἄχρις οὗ μεγαλοπρεπῶς πάλιν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐξαπέσταλκεν. Ὃς καὶ πρὸς τὸν Θεόφιλον ἄρτι ἐξεληλυθὼς, καὶ τὰ τῆς Συρίας πρὸς αὐτὸν διεξερχόμενος, ἔπεισε τὰ τοῦ D Βρύου ἀνάκτορα πρὸς τὴν τῶν Σαρακηνῶν κατασκευασθῆναι ὁμοίωσιν, ἔν τε σχήμασι καὶ ποικιλίᾳ μηδὲν ἐκείνων τὸ σύνολον παραλλάττοντα, ἐκείνοις τούτου παρισταμένου καὶ κατὰ τὴν Ἰωάννου ἐξήγησιν τὰ τῶν ἔργων ἐκπερατοῦντος, ὃς ὄνομα μὲν Πατρίκης οὕτω καλούμενος ὠνομάζετο, τῇ τῶν πατρικίων δὲ τιμῇ ἐσεμνύνετο, τοῦτο μόνον περιττότερον ἐργασάμενος, τὸ κατὰ τὸν κοιτῶνα [P. 62] μὲν ἀνεγεῖραι ναὸν εἰς ὄνομα ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, κατὰ δὲ τὸ προαύλιον τῶν τοιούτων παλατίων τὸν τρίκογχον ναὸν κάλλει τε κάλλιστον καὶ μεγέθει πολλῶν διαφέροντα, καὶ τὸ μὲν μέσον εἰς

VARIÆ LECTIONES.

[a] τῆς] τοῖς? [b] καὶ om. P.

ὄνομα τοῦ ἀρχιστρατήγου, τὰ δὲ ἑκατέρωθεν τούτου εἰς μαρτύρων γυναικῶν ἁγίων ὀνόματα.

gebat. Unum hoc amplius habuit Theophili molitio, quod ad sacrum cubiculum sub invocatione sanctissimæ Dominæ nostræ Dei Genitricis sacram ædem exstruxit, ut et templum **99** triconchum pro palatii atrio (velut triplici apside), longe illud pulcherrimum ac multis mole præstans. Ac media quidem porticus cœlestis militiæ principis Michaelis nomine dicata est; utrinque vero positæ, sacrarum mulierum dicatæ nomine, quæ ipsæ martyria dedicarunt.

ι'. Καὶ περὶ μὲν τὰ τοιαῦτα ἐδόκει τε καὶ ἐνομίζετο μεγαλοπρεπὴς ὁ Θεόφιλος καὶ θαυμαστός· περὶ δὲ τοὺς πιστοὺς ἡμᾶς καὶ τοὺς τὰς σεπτὰς καὶ θείας εἰκόνας προσκυνοῦντας οἷος! Ὡς βάρβαρός τις καὶ αὐστηρὸς, πάντας παρελάσαι φιλονεικῶν ἐπὶ τούτῳ δεινούς. Οἱ μὲν γὰρ πρὸ αὐτοῦ (Λέων δὲ ἦσαν καὶ Μιχαὴλ ὁ τούτου πατὴρ) ὁ μὲν ἐθέσπισεν μή τινι τῶν γεγραμμένων εἰκόνων, κἂν εἴ που γραφόμεναι τύχοιεν, τὴν *ἅγιος* φωνὴν ἐγχαράττεσθαι, ὡς οὐκ ἄλλῳ τινὶ ταύτην ἁρμόζει ἐπιγράφεσθαι ἢ τῷ Θείῳ, οὐκ εὐστόχοις βαλὼν τῷ νῷ· πῶς γὰρ, εἴγε καὶ αὐτῆς τῆς Θεὸς φωνῆς ὑψηλοτέρας οὔσης μεταδοὺς ὁ Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις, τοῖς οὐ φύσει, θεοῖς δέ [10] φημι, εἴγε αὐτὸς διὰ τοῦ προφήτου ἦν ὁ φθεγξάμενος, τῆς *ἅγιος* ἀποστερήσει ταπεινοτέρας οὔσης κατὰ πολύ; πλὴν ὁ μὲν τοῦτο, φησὶ, θεσπίσας ἦν, ἕτερος δὲ ὁ Λέων τὸ μηδὲ προσκυνεῖσθαι· *Ἐγὼ δὲ τὸ μηδὲ χρώμασι ταύτας τυποῦσθαί τε καὶ μορφάζεσθαι, καθὸ χαμαιπετῆ ὄντα οὐ χρὴ πρὸς ταῦτα ἐπτοῆσθαι, πρὸς μόνην δὲ τὴν ἀλήθειαν σκοπεῖν.* Ἐντεῦθεν οὖν καθῃροῦντο μὲν κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν αἱ θεῖαι μορφαὶ, θηρία δὲ καὶ ὄρνιθες ἀντὶ τούτων ἀνεστηλοῦντο καὶ ἐνεγράφοντο, τὴν θηριώδη καὶ ἀνδραποδώδη τούτου διάνοιαν ἐξελέγχοντα. Ἐντεῦθεν βεβήλοις χερσὶ δι' ἀγορᾶς τὰ ἱερὰ κειμήλια ἐφυβρίζοντο καὶ ἄλλως ἐῤῥιπτοῦντο κατὰ τῆς γῆς πυρὶ διδόμενα, καὶ κοινὰ τὰ τίμια ἐλογίζοντο, ὅσα τὰς θείας ἔφερον ἐγκεκολαμμένας μορφάς. Ἐντεῦθεν πλήρη μὲν τὰ πολιτικὰ δεσμωτήρια τῶν διὰ τιμῆς ἀγόντων αὐτὰς, τῶν γραφόντων, τῶν μοναζόντων, τῶν ἐπισκόπων, τῶν ποιμένων, τῶν ποιμαινομένων, πλήρη δὲ τὰ ὄρη τε καὶ τὰ σπήλαια τῶν ὡς κακούργων ἀναιρεθέντων λιμῷ τε καὶ δίψει, καὶ τῶν ἐκ πολιορκίας δεινῆς οὐκ ἐπ' ἔλαττον. Ἄρτι γὰρ ἀβάτους τηρεῖσθαι τοῖς μοναχοῖς τὰς πόλεις ἐγκελευσάμενος, καὶ πάντῃ τούτους ὡς ἀποτρόπαιον ἀπελαύνεσθαι θεσπίσας, ἀλλὰ μηδὲ κατὰ χώραν ὁρᾶσθαι τολμᾷν, [P. 63] εἰργάσατο τούτων τὰ μοναστήρια καὶ ἡσυχαστήρια περιφανῶς πολυάνδρια καὶ κοσμικὰ καταγώγια. Τινὲς μὲν γὰρ αὐτῶν προδοῦναι τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἱερὸν ἔνδυμα οὐμενοῦν θέλοντες λιμῷ τακέντες καὶ κακουχίαις ἐξέλιπον· οἱ δὲ πρὸς τοσοῦτον ἀγῶνα μηδ' ἀντοφθαλμεῖν δυνάμενοι τῶν ἐνδυμάτων μὲν κατωλιγώρησαν, τὴν ἑαυτῶν δὲ σωτηρίαν πως ᾠκονόμησαν· ἕτεροι δὲ ῥᾳθυμότερον διαζῶντες τὸν ἄνετον καὶ ἐκλελυμένον ἠσπάσαντο βίον, τῶν θείων ὕμνων καὶ ᾠδῶν καὶ ἐσθήματος ἀφειδήσαντες, τὸ [11] μηδὲ τούτους τελεῖσθαι τοὺς συλλόγους τὸν τύραννον βούλεσθαι, ἃ πολλάκις καὶ μόνα δύνανται τηρεῖν καὶ οἷον

10. Atque his quidem in rebus magnifici nomen admirationemque meruit Theophilus: erga fideles vero, ac qui venerandas sacrasque imagines colerent, qualem se exhibuit? Plane ut barbarum durumque, ac qui decessores omnes tyrannos eo nomine odioque superare contenderet. Fuerunt illi Leo ac Michael ejus pater, cujus sanctio fuerat ut nulli pictarum imaginum, quovis illæ loco pictæ haberentur, nomen *sanctus* ascriberetur; quod eum titulum ac vocem uni duntaxat Deo convenire arbitraretur, non felici satis conjectura. Quomodo enim, cum et vocem *Deus* longe sublimiorem, hominibus, non natura sed adoptione diis Deus impartiat, siquidem ipse per prophetam ait: *Ego dixi, Dii estis* [a], sancti vocem longe abjectiorem his ablatam velit? Hæc enimvero Michaelis lex atque sanctio. Alter vero, scilicet Leo, nullam eis venerationem habendam constituerat. *At ego*, inquit, *jubeo ne coloribus quidem esse pingendas, eo quod non deceat humilem degenerique animi proposito rerum ejuscemodi admiratione defigi, inque solam veritatem omnis mentis intentio dirigenda sit.* Divinæ itaque effigies in cunctis ecclesiis dejiciebantur, earumque loco bestiarum aviumque simulacra erigebantur ac pictis coloribus repræsentabantur, belluinam **100** ac illiberalem Theophili arguentia insaniam. Exinde sacrosancta donaria in foro impuris manibus ignominiose tractabantur ac temere in terram jactabantur ignique tradebantur, profanaque ac communia pretiosa reposita ac cimelia habebantur, quæcunque divinas formas insculpta habebant. Hinc publici carceres iis pleni qui cultum illis adhibebant, pictoribus, monachis, episcopis, pastoribus, subditis. Montes quoque ac speluncæ iis replebantur, qui velut malefici fame et siti, haud secus ac in obsidione hostili, dire conficiebantur. Cum enim sanxisset ne monachis ullam in urbem liber esset ingressus, et ut velut mundi piacula omnino arcerentur, ac ne ruri quidem tuto videri sinerentur, ea utique molitione atque opera eorum monasteria locaque solitudini ac silentio dedita mortuorum palam sepulcra reddidit sæculariumque hospitia. Nam quidam eorum, cum ut virtutem sacrumque habitum proderent induci non possent, fame ærumnisque confecti defecerunt: alii vero tanto certamini impares, ac nec adversum ausi intueri, habitum quidem neglexerunt, suam tamen salutem quoquomodo procurarunt: alii denique segnius vitam insti-

[a] Psal. LXXXI, 6.

VARIÆ LECTIONES.

[10] οὐ φύσει θεοῖς, θέσει δὲ interpres. [11] τῷ?

tuentes, delicias ac luxuriam consectati sunt, ne divinarum quidem laudum et canticorum habitusque rationem habentes, eo quod his quoque conventibus tyrannus illis interdictum vellet, qui vel soli non raro servare possint ac velut frenum temere in vitia prolabentes coerceant.

χαλινός τις εἶναι τοῖς πρὸς τὰ πάθη ἀτάκτως κατολισθαίνουσιν.

101 11. Nec tamen fieri poterat ut prorsus ex humana vita dicendi libertas exsulata videretur. Sed eorum qui majori fervore ducebantur, quidam singuli, quidam vero conferto agmine, veluti Abrahamitæ monachi, hominem adorientes, erudite, ac tum ex sanctorum Patrum dictis, admirandi nimirum Dionysii et Hierothei ac Irenæi, demonstrarunt non nuper ac recens adinventam monachorum vivendi rationem et disciplinam, sed esse perantiquam priscæque originis magnoque in pretio hominibus habitam; tum sacrarum imaginum efformationem ab apostolorum jam ævo illisque familiarem ostenderunt, quando et divinus Lucas sanctæ Deiparæ imaginem penicillo ac coloribus expressit, ipseque adeo Christus Dominus ac Deus noster linteo impressam sui imaginem nulla manus opera elaboratam nobis reliquit. Hoc modo divinissimi isti viri cum tyranni dementiam ac sævitiam præ summa dicendi libertate irritassent, post multos alios cruciatus urbe ejecti sunt; qui cum ad præcursoris oratorium sic nuncupatum Phoberi (velut tremendi dicas), in Ponto Euxino situm, confugissent, verberum diris ictibus prorsus confecti cœlestem beatitudinem consecuti sunt. Horum sacra pignora diu multumque in solo temere jactata atque projecta, nec sepulturæ honorem consecuta integra illæsaque servata sunt, donec tandem fidelibus agnita atque elata conveniente honore iis qui pro Christo martyrium sumpserunt donata sunt.

ια'. Πλὴν οὐκ ἦν πάντη τὴν παῤῥησίαν καὶ ἐλευθερίαν ἰδεῖν τῶν ἀνθρώπων ἀποφοιτήσασαν, ἀλλὰ τῶν θερμοτέρων τινὲς μὲν καθ' εἷς, τινὲς δὲ συστάδην, ὡς οἱ τῆς τῶν Ἀβρααμιτῶν μονῆς ὁρμώμενοι, αὐτῷ λογικῶς ἔκ τε τῶν εἰρημένων τοῖς Πατράσιν ἡμῶν Διονυσίῳ τε τῷ θείῳ καὶ Ἱεροθέῳ καὶ Εἰρηναίῳ ἀπεδείκνυον ὡς οὐ χθὲς καὶ πρώην ἡ τῶν μοναχῶν πολιτεία τε καὶ κατάστασις ἐπινενόηται, παλαιὰ δέ τις καὶ ἀρχέγονος καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐπέραστος. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν θείων εἰκόνων ἐκτύπωσιν σύντροφόν τε τῶν ἀποστόλων καὶ ὁμοδίαιτον ἀπεδείκνυον, εἴγε Λουκᾶς μὲν ὁ θεῖος τὴν τῆς Θεοτόκου μορφὴν ἐνετύπωσεν, αὐτὸς δὲ Χριστὸς ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐπί τινος ὀθόνης ἀπομαξάμενος ἀχειρότευκτον ἡμῖν ἐγκατέλιπεν. Οὗτοι γοῦν οἱ θειότατοι ἄνδρες τὴν τοῦ τυράννου μανίαν καὶ θηριωδίαν ἐκκαλεσάμενοι τῷ σφόδρα παῤῥησιασθῆναι μετὰ πολλὰς ἑτέρας βασάνους τῆς πόλεως ἐξώσθησαν, πρὸς δὲ εὐκτήριον Προδρόμου τὸ οὕτω καλούμενον τοῦ Φοβεροῦ κατὰ τὸν Εὔξεινον πόντον πεφευγότες, καὶ ταῖς τῶν μαστίγων ἀφορήτοις φοραῖς τελείως καταπονηθέντες, τῆς ἄνω λήξεως ἠξιώθησαν· ὧν καὶ τὰ ἱερὰ σώματα ἐπὶ πολὺ ἄλλως ἐῤῥιμμένα πρὸς τοὔδαφος, μηδὲ τῆς ταφῆς εὐμοιρηκότα, σῶα διετηρήθησαν καὶ ἀλώβητα, μέχρις ὅτου τοῖς πιστοῖς γενόμενα φανερὰ ἐκηδεύθησάν τε καὶ καταλλήλως τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσασιν ἐτιμήθησαν.

102 12. His assimilis parique clarus facinore monachus quidam, nunc vero ad sacerdotii arcem subvectus divinaque æmulatione plenus tyrannum arguere constituit ac, si fieri posset, colendas sacras imagines illi persuadere. Adeoque hominem coram conveniens cum alia multa disputat, tum apostoli eam auctoritatem urget, quæ ait: *Si quis vobis annuntiaverit præter quam quod accepistis, anathema sit* [f]. Verum hunc quoque multis verberibus affectum, cum sapientiorem pro sui ratione ac disputando acriorem tyrannus adverteret, ad Joannem suum quondam præceptorem ac magistrum misit, jubens ut dialecticis eum rationibus ac argumentis dejiceret. Verum hunc quoque præclarus certator, non sophisticis ac dialecticis rationibus, sed apostolicis evangelicisque testimoniis, pisce magis elinguem cum reddidisset, illo hactenus solutus est. Postea vero ad montem Calon dictum (ac si pulchrum nomines) veniens, ac illic divinum quemdam virum Deoque afflatum Ignatium offendens, ab eo ordinationis munus consecutus est, deque rerum ac imperatorum successionibus vaticinatus, ad Christi amantem Leonem Augustum ac liberos ejus perseverans, ad Dominum migravit.

[P. 64] ιβ'. Τούτοις ἐφάμιλλος καί τις γενόμενος μοναχὸς, ἄρτι δὲ πρὸς ἀρχὴν τῆς ἱερωσύνης ἀναδραμὼν καὶ ζήλου πλησθεὶς, τὸν τύραννον ἐλέγξαι διέγνωκε καὶ περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων πεῖσαι, εἰ δυνατόν. Καὶ δὴ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ στὰς ἄλλα τε διεξῄει πολλὰ καὶ τὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ῥητὸν, τοῦτο δὴ τὸ φάσκον· *Εἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.* Ἀλλὰ καὶ τούτῳ πληγὰς ἐπιθεὶς οὐκ ὀλίγας, ἐπεὶ σοφώτερα λέγειν διέγνωκεν αὐτοῦ τε δυνατώτερα εἰπεῖν, πρὸς τὸν Ἰωάννην ἐξαπέσταλκεν, καθηγητὴν αὐτοῦ γεγονότα τε καὶ διδάσκαλον, διαλεκτικαῖς ἀποδείξεσι χρώμενον καταβαλεῖν αὐτὸν ἐγκελευσάμενος. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον ὁ γενναῖος ἀγωνιστὴς οὐ ταῖς σοφιστικαῖς καὶ διαλεκτικαῖς ἀποδείξεσι, τοῖς ἀποστολικοῖς δὲ καὶ εὐαγγελικοῖς ῥήμασιν ἀφωνότερον ἰχθύων ἀποδείξας τέως μὲν ἀπὸ τούτου ἐγένετο, ὕστερον δὲ πρὸς τὸ Καλὸν οὕτω λεγόμενον ἀποδημήσας ὄρος, Ἰγνάτιόν τινα θεοφόρον ἄνδρα καταλαβὼν χειροτονίας τε ἠξίωσεν, καὶ περὶ τῶν μελλόντων πραγμάτων τε καὶ βασιλέων ἀναδιδάξας, ἄχρι καὶ τοῦ φιλοχρίστου Λέοντος καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ διαμείνας, πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν.

[f] Galat. I, 8.

ιγ'. Ἐπεὶ δὲ πάντας τοὺς τὰς θείας ἐκτυποῦντας μορφὰς ἐξ ἀνθρώπων ποιεῖν ὁ τύραννος ἐνενόησεν ἢ τὸ ζῆν αἱρουμένους ἐμπτύειν τε καὶ ὡς βέβηλά τινα ἐπ' ἐδάφους ῥιπτεῖν καὶ καταπατεῖν καὶ οὕτω σώζεσθαι, καὶ τὸν μοναχὸν Λάζαρον (περιβόητος δὲ τηνικαῦτα κατὰ τὴν ζῶα γράφουσαν ὑπῆρχε τέχνην) βιάζεσθαι τὸν ἄνδρα διέγνωκεν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτον κρείττω μὲν τῶν θωπειῶν, κρείττω δὲ καὶ τῆς αὐτοῦ γνώμης εὑρίσκων, οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος, τοσοῦτον ταῖς βασάνοις κατῄκισεν ὡς πρῶτον μὲν συναποῤῥέειν τὰς σάρκας τῷ αἵματι καὶ μηδὲ ζῆν ὅλως ὑπονοεῖσθαι παρὰ πολλῶν. Ἐπεὶ δὲ τῷ δεσμωτηρίῳ τοῦτον αὖθις ἐγκαθειργμένον μόλις τε ἀναῤῥαΐσαντα διήκουσε, καὶ τῇ ἑαυτοῦ τέχνῃ ἐνασχολούμενον τὰς τῶν ἁγίων ἐν πίναξιν ἀναστηλοῦν μορφὰς, πέταλα σιδηρᾶ ἀπανθρακωθέντα ταῖς παλάμαις αὐτοῦ τεθῆναι προσέταξεν. Ἐδόσκετο οὖν τὸ πῦρ τὰς σάρκας αὐτοῦ καὶ κατενέμετο, ἄχρι ποτὲ ἀπαγορεύσας ἔκειτο ἡμιθνής. Ἀλλ' ἔδει τοῦτον ὑπὸ τῆς χάριτος διατηρεῖσθαι καὶ τοῖς ὕστερον ἔναυσμα· ὅθεν ἐπεὶ τὰ τελευταῖα πνεῖν τὸν ὅσιον ἀνεμάνθανεν, ἱκετείαις τῆς Αὐγούστης καί τινων ἄλλων οἰκειοτέρων τῆς εἱρκτῆς μὲν ἀπέλυσεν, ὁ δὲ πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου τὸν οὕτω καλούμενον τοῦ Φοβεροῦ ἐναπεκρύβη, [P. 65] ἔνθα καὶ τῶν πληγῶν συνουσῶν αὐτῷ εἰκόνα διέγραψε τοῦ Προδρόμου τὴν καὶ μέχρις ἡμῶν διασωζομένην τε καὶ ἰάσεις ἐπιτελοῦσαν πολλάς. Καὶ τότε μὲν ταῦτα, μετὰ δὲ τὴν τοῦ τυράννου ἀποβίωσιν, τῆς ὀρθοδοξίας ἀναλαμψάσης, τὴν ἐν τῇ Χαλκῇ εἰκόνα τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ οἰκείαις οὗτος χερσὶν ἀνεστήλωσεν. Ὃς καὶ καλούμενος ὑπὸ τῆς περιφανοῦς Θεοδώρας συγγνώμην δοῦναί τε καὶ αἰτήσασθαι τῷ ταύτης ἀνδρὶ, *Οὐκ ἄδικος ὁ Θεὸς*, ἔφη, *ὦ βασίλισσα, ἐπιλαθέσθαι τῆς ἡμῶν ἀγάπης καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν κόπων, ἐκείνου δὲ τὸ μῖσος καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν μανίαν καὶ προτιμῆσαι*. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

ιδ'. Καί ποτε δὲ τὸν ὁμολογητὴν Θεοφάνην καὶ Θεόδωρον τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν, ἐπείπερ λογιότητι διαφέροντας ἀνεγίνωσκε τῶν πολλῶν, κατὰ τὸν τοῦ Λαυσιακοῦ τρίκλινον ἐξεκάλει δημοσίᾳ διαλεξομένους περὶ τῆς πίστεως· καὶ, *Ἄγε δὴ*, φησὶν, *ὑμεῖς ὦ κατάρατοι, τίσι πειθόμενοι ῥήσεσι τῆς Γραφῆς καὶ τεθαῤῥηκότες τὰ εἴδωλα*, ἀφέτω δὴ γλώσσῃ καὶ μιαρᾷ τὰς ἁγίας εἰκόνας οὕτω καλῶν, *προσκυνεῖτε, καὶ τοὺς πολλοὺς καὶ ἀκεραίους καλῶς ἔχειν οὕτω ποιεῖν διαβεβαιοῦσθε*; καὶ ἄλλ' ἄττα προσετίθει βλάσφημα καὶ ἀπηχῆ κατὰ τῆς εἰκόνος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ γεγωνοτέρᾳ φωνῇ. Καὶ οὗτοι δὴ [12] μακάριοι, *Ἐμφραχθείη τὸ στόμα*, εἰπόντες, *τὸ κατὰ τοῦ Θεοῦ λαλοῦν ἄνομα*, καὶ τούτῳ δὴ τὸ θράσος αὐτοῦ καταβαλόντες (οὐ φέρει γὰρ βασιλεὺς ἄδικος κατὰ πρόσωπον ἐλεγχόμενος), τὸν θῶπα τέως ὑποκρίνεται,

A 13. Porro cum Theophilus divinarum imaginum pictores omnes e medio tollere statuisset, aut si vitæ mallent consulere sacras imagines conspuere ac velut profana quædam solo allidere et conculcare jussisset, ut hoc facto incolumitatem suam redimerent, Lazarum quoque **103** monachum ea ætate pingendi arte celebrem in sua vota cogendum esse putavit. Unde cum et adulationibus superiorem nec suæ quidquam voluntati cedentem offendisset, cum ille non semel et iterum, sed et sæpius ! eum reprehendisset, adeo diris ipsum verberibus subjecit, ut primum una cum cruore carnes dissilirent ac ne vivere quidem multis æstimaretur. Ubi autem in carcere inclusum, paulo mitius ab ægritudine habentem artem- B que repetentem, sacras denuo in tabellis imagines pingere audivit, laminas ferreas candentes ejus palmis admoveri jussit. Igne itaque ejus depascente carnes tandiu duravit, donec victus malo semianimis jacuit. Verum decebat ut divina gratia eum posteris velut igniculum incolumem præstaret. Quoniam igitur tyrannus eum jam animam agere audierat, Augustæ supplicationibus nonnullorumque aliorum ex intimis magisque necessariis motus ipsum e carcere dimisit. Ita demum, in Præcursoris templo, quod Phoberi vocant (velut dicas terribilis), se occultavit; ubi etiam ægre ex plagis habens ejusdem Præcursoris imaginem depinxit, quæ et hactenus exstat multosque ægrotantium morbos C depellit. Atque hæc hactenus. Exstincto autem tyranno cum rectæ fidei lux affulsisset, Dei hominis Jesu Christi imaginem in Chalce porta (id est ærea) suis ipse manibus excitavit. Tum invitante illustri Theodora ut viro veniam daret atque rogaret, *Non injustus*, inquit, *o Augusta, est Deus, ut nostræ dilectionis* **104** *nostrorumque ejus causa laborum ac ærumnarum obliviscatur, illiusque odii exsuperantisque insaniæ majorem rationem habeat*. Verum hæc postea.

14. Quia autem Theophanem confessorem ejusque fratrem Theodorum, quam pro vulgi usu, majore præstare eruditione non ignorabat, sibi eos ad Lausiacum triclinium quandoque sisti publice de fide disputaturos jussit. Atque ibi, *Agedum*, D inquit, *exsecrabiles vos, quibusnam Scripturæ locis ac testimoniis persuasi idola* (sic nimirum sacras imagines impotenti impuroque ore vocans) *colitis, simplicique vulgo ut sic faciant operæ pretium esse asseritis?* Aliaque blasphema atque absona adversus Christi Dei imaginem clariori voce magisque contenta adjecit. Ad hæc cum beati viri dicerent: *Obstruatur os, quod loquitur adversus Deum iniquitatem* [8], eoque vocis tonitruo tyranni audaciam depressissent (non enim rex injustus patienter sustinet, cum in faciem arguitur), interim

[8] Psal. LXII, 12.

VARIÆ LECTIONES.

[12] δή] οἱ? an δὴ οἱ?

blandiri simulat, exque prophetis in eam ipsam rem, et quibus suadeatur adorandas esse imagines, testimonia afferri rogat. Cumque vir beatus Theophanes locum aliquem ex Isaiæ prophetia adduceret, respondit Theophilus eum locum non sic habere; simulque librum suum evolvens vera se loqui exque codicis fide ostendebat. Ibi Theophanes vociferari, non hunc modo librum, sed et omnes qui in **105** Theophili manus venissent, ab eo corruptos esse; illum ad se afferrent codicem, dicens, qui in patriarchali bibliotheca sancti Thomæ tali pluteo ac loco exstaret, ad fidem verbis faciendam. Missus itaque quispiam est, dictoque citius librum attulit. Imperator de industria a loco aberrat, inque alia parte verecundia ductus evolvit. Cum autem beatus Theophanes ostenderet intentoque digito monstraret fore ut tribus foliis evolutis in locum incideret, tunc sane non ferens ille virorum dicendi libertatem, sibique ipse veritatis conscius, simulatæ hactenus patientiæ larvam abjiciens feramque detegens, *Haud*, inquit, *æquum ut a talibus imperatori illudatur.* Jubet itaque in interiorem Lausiaci hortum adductos ducentis unumquemque fustibus concidi; inque eorum frontibus barbarico more punctim incisis, infuso atramento, ineptos hosce iambos, ipsomet eorum auctore, incribi jussit:

Cunctis ad urbem accurrere affectantibus,
Castissimos in qua Dei Verbum pedes fixit,
Generi salutem ut humano daret,
Apparuere et isti venerando in loco,
Superstitiosi, erroris vasa pessima.
Et inde, multa postquam perfidi
Deo facinora patravissent turpia impie,
Ut desertores, vertere jussi sunt solum.
Fugaque in urbem **106** *hanc delati,*
Imperii caput, non destitere ab impia vecordia.
Compuncti igitur, facinorosi veluti,
Notis ex urbe damnati pelluntur hac quoque.

His itaque statim peractis, isti quidem confessionis et martyrii coronam reportarunt: at ferox imperator, omnes miseros majori ipse miseria superans, blasphemi sibi nomen ac persecutoris apud omnes ascivit, et ut omnium, quotquot unquam fuerunt, hæreticorum pessimus haberetur. Præterea Michaelem quoque, sanctæ civitatis (Hierosolymorum scilicet) ecclesiæ syncellum, cum aliis multis monachis in carcerem compegit, longi temporis maceratione eos se subacturum sperans.

15. Atque hæc ejusque generis Theophili adversus fideles sanctosque facinora. Et in eum quidem, qui cum verus Deus esset, propter nos homo factus est, in hunc modum contumeliosus erat, sanctosque ejus famulos, non ita brevi ac definito tempore, sed quandiu superstes fuit, ærumnis conficiebat extremisque malis affligebat.

16. Quædam vero cantica edens versusque ac modulos pangens canere ea jussit; in quibus et *Benedicite* quarti toni ex ode octava *Audi, filia,* con-

A καὶ παρὰ τῶν προφητῶν ἐζήτει μαρτυρίας εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐναγούσας, τὸ προσκυνεῖσθαι αὐτάς. Τοῦ δὲ μακαρίου Θεοφάνους ῥῆσίν τινα ἐκ τῆς τοῦ Ἠσαΐου προσάγοντος προφητείας, οὐκ ἔχειν οὕτως ταύτην ὁ Θεόφιλος ἀντέλεγεν, καὶ ἅμα τὴν ἑαυτοῦ βίβλον ἀνελίττων ἐδείκνυε [13] τοὺς λόγους πιστούς. Ὡς δὲ νενοθεῦσθαι ὑπ' αὐτοῦ οὐ ταύτην δὴ μόνον ὁ ἅγιος ἐπεβόα, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς εἰς αὐτοῦ χεῖρα βίβλους εἰληχυίας, ἐκείνην ἔλεγε προστιθεὶς τὴν βίβλον ἰέναι πρὸς αὐτὸν τὴν κατὰ τὴν πατριαρχικὴν ἐν τῷ Θωμαΐτῃ κατὰ τήνδε τὴν θέσιν κειμένην βιβλιοθήκην εἰς τῶν λεγομένων βεβαίωσιν. Ἐπεὶ γοῦν ἀπέσταλτό τις καὶ θᾶττον ἢ λόγος ἤγαγεν, ἑκὼν μὲν ὁ βασιλεὺς περὶ τὴν τοῦ ῥητοῦ εὕρεσιν ἡμάρτανεν καὶ ἀλλαχοῦ ἀνείλιττεν αἰσχυνόμενος· ὡς δ' ὑπὸ τοῦ μα- B καρίτου Θεοφάνους ἀνεδιδάσκετο, δακτυλοδεικτοῦντος ὡς Ἔτι τρία φύλλα διαβιβάσας τὸ ζητούμενον καταλάβοις, τότε δὴ μὴ φέρων τὴν ἐκ [P. 66] τῶν ἀνδρῶν παῤῥησίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀλήθειαν ἔχειν οὕτως εἰδώς, τὸ τῆς μακροθυμίας μέχρι τοῦ νῦν ἐπίπλαστον ἀποῤῥίψας καὶ τὸν θῆρα ἀνακαλύψας, *Οὐ δίκαιον*, ἔφησε, *βασιλέα ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν ἐνυβρίζεσθαι*· Ὅθεν προσέταξεν ἐν τῷ τοῦ Λαυσιακοῦ μεσοκηπίῳ ἀπαχθέντας ἀνὰ διακοσίων ῥάβδων τυφθῆναι, καὶ τῷ μετώπῳ αὐτῶν ἐπιγραφῆναι βαρβαρικῶς ἐγκεντηθέντας [14] οὓς συνέθηκε λήρους ἰαμβικούς. Εἰσὶ δὲ οὗτοι·

Πάντων ποθούντων προστρέχειν πρὸς τὴν πόλιν
Ὅπου πάναγνοι τοῦ Θεοῦ Λόγου πόδες
Ἔστησαν εἰς σύστημα [15] τῆς οἰκουμένης,
C *Ὤφθησαν οὗτοι τῷ σεβασμίῳ τόπῳ*
Σκεύη πονηρὰ δεισιδαίμονος πλάνης.
Ἐκεῖσε πολλὰ λοιπὸν ἐξ ἀπιστίας
Πράξαντες αἰσχρὰ δεινὰ δυσσεβοφρόνως,
Ἐκεῖθεν ἠλάθησαν ὡς ἀποστάται
Πρὸς τὴν πόλιν δὲ τοῦ κράτους πεφευγότες
Οὐκ ἐξαφῆκαν τὰς ἀθέσμους μωρίας.
Ὅθεν γραφέντες ὡς κακοῦργοι τὴν θέαν
Κατακρίνονται καὶ διώκονται πάλιν.

Τούτου δὲ θᾶττον γενομένου ἐκεῖνοι μὲν τὸν τῆς ὁμολογίας καὶ μαρτυρίας ἀνεδήσαντο στέφανον, οὗτος δὲ ὁ σοβαρὸς καὶ πάντων ἀθλίων ἀθλιώτερος πᾶσιν ἐδείχθη βλάσφημος καὶ διώκτης καὶ τῶν πώποτε κακοδόξων κακοδοξότερος. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ Μιχαὴλ τὸν σύγκελλον τῆς κατὰ τὴν ἁγίαν πόλιν ἐκκλησίας σὺν ἑτέροις πολλοῖς ἀσκηταῖς κατὰ τὴν φυ- D λακὴν ἐγκαθεῖρξεν, τῇ πολυχρονίῳ κακώσει ὑπάξαι μηχανώμενος.

ιε'. Τὰ μὲν δὴ κατὰ τῶν πιστῶν καὶ ἁγίων τοιαῦτα αὐτοῦ τὰ νεανιεύματα· καὶ τὸν μὲν δι' ἡμᾶς ὀφθέντα ἄνθρωπον, Θεὸν ὄντα ἀληθινόν, οὕτως ὕβριζέ τε [16] καὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἁγίους [17] θεράποντας οὐχ οὕτω βραχεῖ χρόνῳ καὶ περιωρισμένῳ, κατὰ πάντα δὲ τὸν ἑαυτοῦ χρόνον τῆς ζωῆς ἐκάκου καὶ ἀνηκέστοις ὑπεβάλλετο συμφοραῖς [18].

ις'. Ὕμνους δέ τινας ποιῶν καὶ στιχηρὰ μελίζων ᾄδεσθαι προετρέπετο· μεθ' ὧν καὶ τὸ τοῦ τετάρτου ἤχου, *Εὐλογεῖτε*, ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ὀγδόην, *Ἄκουε, κόρη*, ᾠδῆ,

VARIÆ LECTIONES.

[13] ἐδεικνύει vulgo et hoc loco et alio quodam supra correcto. [14] ἐκκεντηθέντας P. [15] σύστασιν P corr. in margine. [16] ὑβρίζεται P. [17] ἀληθινοὺς Cedrenus et Scylitzes. [18] ὑπέβαλλε ταῖς σ.?

μεθαρμοσάμενος καὶ ῥυθμὸν παρασχὼν, ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ εἰς πάντων ἐπήκοον ᾄδεσθαι διωρίσατο. Φέρεται δὴ καὶ λόγος τις ὡς αὐτὸς οὗτος ὁ Θεόφιλος ἔρωτι τοῦ μέλους βαλλόμενος, καθάπερ πατέρες περὶ τὰ ἔκγονα, κατὰ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐν φαιδρᾷ πανηγύρει οὐ παρῃτήσατο τὸ χειρονομεῖν, [P. 67] δοὺς τῷ κλήρῳ αὐτῆς λίτρας ὑπὲρ τούτου χρυσίου ἑκατόν. Καὶ τὸ στιχηρὸν δὲ τὸ κατὰ τὴν βαϊοφόρον, *Ἐξέλθετε, ἔθνη, ἐξέλθετε καὶ λαοί*, τῆς ἐκείνου [19] φασὶν εἶναι τόκον ψυχῆς.

ιζ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν τῆς κεφαλῆς κόσμον ὀλίγον πως ἐκ φύσεως ἔφερε καὶ ψιλὸς τὰς τρίχας ὑπῆν, ἐθέσπισεν ἁπανταχῇ ἐν χρῷ ταύτας ἀποκείρειν καὶ μή τινα Ῥωμαῖον ὄντα τοῦ τραχήλου περαιτέρω φέρειν συγχωρεῖν· εἰ δέ τις φωραθῇ, πολλαῖς αἰκιζόμενον [20] μάστιξι πρὸς τὴν τῶν προγόνων Ῥωμαίων ἐπανάγεσθαι ἀρετήν· τούτῳ γὰρ καὶ οὗτοι τριχώματι ἐσεμνύνοντο. Ὅθεν καὶ νόμον ἐξέθετο τοῦ μή τινα διόλου κατατολμᾷν περαιτέρω τοῦ αὐχένος προβαίνειν ἐᾷν.

ιη'. Ἔδει δὲ ἄρα καὶ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τὴν αὐτοῦ συγγένειαν προνοήσασθαί τε καὶ διοικῆσαι κατὰ τὸ τούτῳ δοκοῦν· καὶ διὰ τοῦτο, ἐπεὶ πέντε μὲν ἔτυχε τηνικαῦτα θυγατέρων ὑπάρχειν πατὴρ, ἔρημος δὲ ἀῤῥενικῆς ὡρᾶτο γονῆς, τὴν πασῶν ἐσχάτην Μαρίαν ὑπερβαλλόντως ἠγαπημένην οὖσαν τῶν ἄλλων ᾠήθη δεῖν συζεῦξαι ἀνδρί. Ὁ δ' ἀνὴρ τῆς τῶν Κρηνιτῶν κατήγετο γενεᾶς, χώρας τῆς τῶν Ἀρμενίων, Ἀλέξιος τοὔνομα, Μουσελὲ τὴν ἐπωνυμίαν, τῷ εἴδει ὡραῖος, ἀκμάζων τὴν ἡλικίαν, οἰκῶν κατὰ τὸ τῆς ἀκροπόλεως μέρος, κατὰ τὰς οὕτω καλουμένας τῆς Κρηνιτίσσης οἰκίας· ὃν πρῶτον μὲν τῇ τῶν πατρικίων καὶ τῶν ἀνθυπάτων τιμήσας ἀξίᾳ διὰ τὸ πρὸς τὴν θυγατέρα τούτου φιλόστοργον, ἔπειτα δὲ καὶ μάγιστρον καὶ Καίσαρα τὸ ἔσχατον ἀνηγόρευσεν, στρατεύματά τε δοὺς ἱκανὰ πρὸς τὴν Λογγοβαρδίαν ἐξέπεμψεν, χρείας τηνικαῦτα κατεπειγούσης τινός. Καὶ ὁ μὲν ἀπῄει καλῶς τὰ κατ' αὐτὸν ἀνύων, καὶ ὡς ἐδόκει τῷ βασιλεῖ· καὶ διὰ τοῦτο ἤκμαζε μὲν ὁ πρὸς αὐτὸν πόθος τοῦ βασιλέως, συνήκμαζε δὲ καὶ ὁ ἐξ ἀνθρώπων φθόνος αὐτῷ, καί τινες ἐλοιδόρουν καὶ βλάσφημά τινα ἔφασκον κατ' αὐτοῦ, ὡς τῆς τε βασιλείας ἐπιθυμεῖ καὶ δεῖ ποτε τὸ ἄλφα τοῦ θῆτα κατακυριεῦσαι. Ὅθεν ἐπεὶ τὰς κατ' αὐτοῦ συῤῥαφείσας διαβολὰς ὁ Καῖσαρ Ἀλέξιος διακήκοεν, τὸν φθόνον ὥσπερ κατευλαβούμενος πολλὰ τοῦ βασιλέως ἐδέετο οἰκτεῖραι τοῦτον καὶ συγχωρῆσαι πρὸς τὸν μονήρη βίον μετατάξασθαι. Ἀλλὰ τότε μὲν οὔτ' ἐκεῖνος συνεχώρησεν, τὴν χηρείαν τῆς θυγατρὸς προβαλλόμενος, καὶ ὁ ῥηθεὶς Καῖσαρ ἔμενεν ἐφ' ἡσυχίας πολλῆς τοῖς δημοσίοις ἐνασχολούμενος πράγμασιν. Ὡς δὲ τὸν Μιχαὴλ ἐγέννησεν ὁ Θεόφιλος, καὶ ἡ τούτου μὲν θυγάτηρ τοῦ Καίσαρος δὲ γαμετὴ τὸν βίον μετήλλαξεν, ταύτην μὲν τοσοῦτον τετίμηκεν ὡς καὶ τὸν χοῦν αὐτῆς ἐν λάρνακι θεῖναι περιηργυρωμένῃ καὶ προνόμιον δοῦναι διὰ λελαξευμένων ἐν αὐτῇ ἰάμβων ἀσυλίας τοῖς ἐφ' οἷοις δήποτε ἐγκλήμα-

cinnans rhythmumque apponens in Dei ecclesia cunctis audientibus cantari præcepit. Sed et fama est eumdem ipsum Theophilum, sic modulati cantus amore **107** illectum, ac velut se parentes ad filios ac nepotes habent, haud a dignitate officioque alienum putasse solemni quandoque festo in Magna ecclesia manu gestuque certa lege movendo cantoribus præire, eam in rem centum auri libris ejus ecclesiæ clero tributis. Modulum quoque in die festo palmarum, *Exite, gentes, exite et populi*, ejus ingenii fetum esse dicunt.

17. Quia vero a natura paucos rarosque capillos habebat ac recalvaster erat, lege sanxit ad cutem ubique detondendos, nec ulli Romanorum fas esse ultra collum demissos gestare. Sin autem aliquis legis transgressor deprehensus esset, multis emendatum verberibus, ad pristinam Romanorum virtutem revocandum esse. Nam hac quoque illi honestabantur cæsarie. Lege itaque cautum ne quis omnino ultra collum capillos demittere audeat.

18. Quia vero suas quoque illum res affiniumque disponere exque arbitrio componere decebat, quod quinque tunc filias nec ullam hactenus masculam prolem susceperat, ex illis natu minimam sibique præ reliquis eximie charam, Mariam nomine, statuit viro nuptum tradere. Delectus maritus ex Crenitarum gente, Armenius patria, Alexius cognomento Mosceles, forma elegans ac florenti ætate, ad arcis partem in Crenetissæ **108** dictis ædibus habitans. Huic patricii primum ac proconsulis, quo erat in filiam amore, collata a Theophilo dignitas est; tum vero etiam magister, ac demum Cæsar ab eo creatus, copioso instructus exercitu in Longobardiam, rebus ita poscentibus, mittitur. Eo Alexius profectus cum esset, præclare ei res cesserunt exque soceri voto. Quo factum est ut crescente in eum imperatoris amore ac desiderio una quoque hominum in eum invidia magis augesceret. Non deerant qui criminarentur et maledicta quædam in eum jactarent, quasi dominandi cupido ipsum incessisset, ac fore ut A in Θ quandoque imperium usurparet. Quamobrem ubi hæc in se per calumniam rescivit Alexius Cæsar, velut timens cavensque invidiam, multis apud imperatorem precibus agebat ut suæ misertus sortis ad monastica eum vota transire pateretur. Verum tunc quidem nec Theophilus annuit, filiam marito viduam grave esse objiciens, ac, quem diximus, Cæsar multa cum quiete ac securus publicis rebus operam dabat. Ubi autem ille Michaelem filium susceperat, ipsiusque filia ac Cæsaris uxor diem obierat, illam quidem usque adeo coluit, ut et ejus cineres in arca argenteis laminis obducta condiderit, insculptisque in ea iambis cujuscunque flagitii reis eo confugientibus asyli jus constituerit: Alexium vero, qui clam mutaverat ordinem ac monasticum habitum susceperat, cum

VARIÆ LECTIONES.

[19] ἐκείνης P. [20] αἰκιζόμενος P.

nulla vi aut suasione ab instituto posset deducere, ægre ejus consectandi veniam fecit, multis exprobrans **109** quod secum et in aula versari nollet, sed obscurus et in angulo mallet vitam agere. Idcirco regium monasterium ad Chrysopolim ei tribuit; ad hæc etiam Coriarii, et quod erat ad Elæam. At vero cum in Chrysopolitano commoraretur, ac quandoque commodæ deambulationis causa ad locum Anthemii dictum, ad Armamentarium tunc imperatorium spectantem, venisset, secum reputans singula quæque monasteria conditorum nomina viridi semper ac immortali memoria servare, impetrato imperatoris mandato illum coemere statuit, suique juris factum exstructo monasterio exornare; quod et Theodoræ Augustæ, illius socrus ope, concessum est. Loco itaque pulchre ædificiis ornato inque monasterii formam usumque composito, illic ipse vivere desinens humatus est; ejusque quod dictum a nobis est fidem facit cum illius sepulcrum, tum quæ olim ex ejus nomine illic posita imago est. Quin et ejus germanus Theodosius prope conditus est, qui patriciam dignitatem consecutus multa optimæ vitæ suæ documenta in eo monasterio reliquerat.

19. Porro Agarenis ingruentibus, illorumque duce Ibraimo cum multis myriadibus in Romanos expeditionem movente, Theophilus quoque magni animi fortisque laudem ambiens, nec quidquam timidum aut molle animo versans, expeditionem et ipse suscipit. Nam etsi timoris aliquid inerat, suorum tamen rei militaris peritia et virtus, id quantum erat, facile avertebat ac procul depellebat. Virorum alteri Theophobus, **110** alteri Manuel nomen erat. Porro Manuel fortitudine spectabilis ipsis quoque hostibus universis notus erat. Ex Armeniis namque ortus, Leone imperatore Orientalium copiis præfuerat, decessorisque ejus Michaelis equisonum princeps, quem protostratorem vocant, exstiterat. De Theophobo etiam dicendum, unde et quomodo ex Persarum stirpe natus in imperatoris notitiam venerit ejusque sibi sororem matrimonio junxerit. Quidam regia Persarum satus prosapia aliquando Cpolim fungendæ legationis causa venerat. Is non ex legitimo conjugio, sed occulto concubitu suscepto Theophobo, urbe discessit. Quoniam autem apud Persas inviolabili jure lex obtinet, cavens scilicet ne quis aliter regni compos efficiatur, quam si ex regia ortus stirpe sit, regiæque familiæ viri continuis bellis ac Agarenis huc illuc sedes mutare cogentibus ac pellentibus defecerant, cumque alioqui apud eos qui Persidis regionem colebant, multus de eo rumor percrebuisset, esse quemdam Byzantii Theophobum nomine (quem ipsum rumorem ejus tunc pater sparserat), visum est Persarum satrapis ac proceribus occulte quosdam mittere, qui rem diligenter inquirerent. Hi itaque ad Romanum

σιν ἀνθρώποις ἁλοῦσιν καὶ προσφυγοῦσιν ἐκεῖ· τὸν Ἀλέξιον δὲ λάθρα μεταταξάμενον [P. 68] καὶ τὸ μοναχικὸν μεταμφιασάμενον ἔσθημα, ἐπεὶ μὴ ἠδύνατο πεῖσαι τοῦ πάλιν αὐτὸ ἀποβαλεῖν, μόλις συγχωρῆσαι πολλοῖς ὀνείδεσι περιβαλὼν οἷς οὐ μετ' αὐτοῦ ἔκρινεν εἶναι, ἀλλ' ἐν παραβύστῳ που καὶ γωνίᾳ. Ὅθεν ἐδίδου τούτῳ δωρεὰν τό τε κατὰ Χρυσόπολιν βασιλικὸν μοναστήριον, προσέτι μὴν καὶ τὸ τοῦ Βυρσέως καὶ τὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἐλαίαν. Ἀλλ' ἐκεῖνος τῷ κατὰ τὴν Χρυσόπολιν ὄντι ἐνδιαιτώμενος, ἐπεί ποτε περιπάτου ἐδεήθη καὶ κατὰ τὸν Ἀνθεμίου τόπον ἐγένετο, βασιλικῶν τηνικαῦτα τυγχάνοντα τῶν μαγγάνων, ἔλεγεν δὲ ὡς ἕκαστον τῶν σεμνείων τῶν οἰκοδομούντων φέρει τὴν κλῆσιν ἀθάνατον, εἵλετο τοῦτον διὰ βασιλικῆς προστάξεως ἐξωνήσασθαι καὶ ἴδιον κατασκευάσαι. Ὃ καὶ διὰ τῆς βασιλίδος Θεοδώρας ἐγένετο, τῆς αὐτοῦ πενθερᾶς. Ὅθεν καλῶς ἐποικοδομήσας καὶ εἰς μοναχικὴν τάξιν ἀγαγὼν ἐκεῖσε τὸν βίον ἐκλιμπάνων ἐτέθη, τὸν τάφον καὶ τὴν αὐτοῦ ἄνωθεν ἐπιγεγραμμένην εἰκόνα μάρτυρα ἔχων τῶν λεγομένων. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ τούτου ἀδελφὸς Θεοδόσιος πλησίον τέθειται αὐτοῦ, πατρικίων τιμῇ ἐγκαταλεγείς, πολλὰ γνωρίσματα τῆς αὐτοῦ ἀρίστης βιώσεως ἐν τῷ μοναστηρίῳ καταλιπών.

ιθ'. Ἐγκειμένων δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ μετὰ πολλῶν μυριάδων τοῦ Ἰβραὴμ κατὰ Ῥωμαίων ἐκστρατεύοντος, καὶ ὁ Θεόφιλος ἔρωτι φιλοτιμίας καὶ γενναιότητος ἐπὶ πόλεμον ἔξεισιν, ἄνανδρον οὐδὲν οὐδὲ μαλακὸν ἐννοῶν· εἰ γάρ τι καὶ δέος προσῆν, ἀλλ' ἡ τῶν σὺν αὐτῷ ἀνδρῶν κατὰ πολέμους πεῖρά τε καὶ γενναιότης ἀπέτρεπε τοῦτο καὶ πόρρω ποι ἐναπέπεμπε. Θεόφοβος οἱ ἄνδρες καὶ Μανουὴλ ἐκαλοῦντο. Ἀλλ' ὁ Μανουὴλ [21] δεινὸς ἐπ' ἀνδρείᾳ, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἅπασι γνώριμος· ἐξ Ἀρμενίων γὰρ τὴν γένεσιν ἦν, καὶ τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀνατολικῶν ἐπὶ τοῦ Λέοντος προηγούμενος, καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ Μιχαὴλ ἱπποκόμων ὁ πρῶτος· πρωτοστράτορα τοῦτόν φασιν. Δηλώσει δὲ καὶ τὸν Θεόφοβον ὁ λόγος, ὅθεν τε καὶ ὅπως ἐκ Περσῶν καταγόμενος τῷ βασιλεῖ γέγονε γνώριμος καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ εἰς γάμον ἡρμόσατο. Εἰς πρεσβείαν τίς ποτε τῶν ἐκ βασιλικῆς σειρᾶς Περσῶν ἀφικόμενος πρὸς τὴν Κωνσταντίνου, οὐκ ἐκ νομίμου συναφείας, κρυφίου δὲ καὶ λαθραίας τοῦτον γεννηθῆναι ποιήσας ἐξαπεδήμησεν. Ἐπεὶ δὲ νόμος τοῖς Πέρσαις ἀπαράβατος [P. 69] μή τινα τῆς παρ' αὐτῶν ἀρχῆς ἐγκρατῆ γενέσθαι, εἰ μὴ τῆς βασιλικῆς μετέχῃ σειρᾶς, ἐξέλιπον δὲ ἐκ τῶν συνεχῶν πολέμων καὶ τῇδε κἀκεῖσε μετασκηνώσεων ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐλαυνόμενοι οἱ τῆς βασιλικῆς φυλῆς, ἀλλὰ καὶ λόγος ἐφέρετο πολὺς περὶ αὐτοῦ παρὰ τῶν ἐν Περσίδι μενόντων, ὡς ἤ τις κατὰ τὸ Βυζάντιον ὠνομασμένος Θεόφοβος (καὶ γὰρ ἦν δοθεὶς [22] ὑπὸ τοῦ τηνικαῦτα σπείραντος τοῦτον πατρὸς), ἔδοξε τοῖς ἀρίστοις τῶν Περσῶν κρύφα τινὰς ἐκπέμψαι τοῦ ζητουμένου εἰς ἔρευναν. Καὶ δὴ καταλαβόντες τὴν ἡμετέραν μόγις τοῦτόν ποτε τῇ μητρὶ συνόντα καὶ κατὰ τὴν Ὀξεῖαν ἐνδιαιτώμενον προσεφεύρισκον. Ἐπεὶ γοῦν οὐκ ἐκ

VARIÆ LECTIONES.

[21] ὁ μὲν Μανουὴλ? [22] διαδοθεὶς margo Combef.

τινων μόνον ἰνδαλμάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῆς ψυχῆς καὶ σώματος γνωρισμάτων ὁ ζητούμενος ἐδηλοῦτο τότε καὶ ἐγνωρίζετο, προσέτι μὴν καὶ τῶν ἐκ γειτόνων ἐμαρτύρει τις τὴν γενομένην τῇ γυναικὶ πρὸς τὸν Πέρσην συνάφειαν (οὐ γάρ τι κρυπτὸν ὃ τοῖς πολλοῖς οὐ γνωσθήσεται), δήλους ἑαυτοὺς οἱ ἀπεσταλμένοι ποιοῦσι τῷ βασιλεῖ καὶ τὰ τοῦ δράματος σαφηνίζουσιν, εἰρήνην καὶ σπονδὰς καὶ παντὸς τοῦ ἔθνους ὑποταγὴν καθυπισχνούμενοι, εἰ τοῦτον αὐτοῖς ἐπιδοῦναι οὐ παραιτήσεται. Ἐγεγήθει γοῦν τοῖς ὑποσχεθεῖσιν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐπείπερ οὕτως ἔχουσαν εὕρισκε τὴν ἀλήθειαν, ἐν βασιλείοις τοῦτον αὐλίζεσθαι καὶ κατασκηνοῦν ποιεῖ, μαθήμασί τε καὶ παιδείᾳ ἐπιμελούμενον.

κ'. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος περὶ τοῦ Θεοφόβου (καλὸν γὰρ ἀμφοτέρους εἰρῆσθαι), μικρὸν μὲν κατὰ τὴν ἀρχὴν διενηνοχέναι δοκῶν, τἄλλα δὲ ὅμοια σώζων τῶν γεγραμμένων καὶ πάρισα· ἔστιν δὲ ὃς οὐκ ἀπὸ πρέσβεώς τινος τὴν νόθον σπορὰν δέξασθαι τοῦτόν φησιν, ἀλλὰ κατά τινα περιπέτειαν τῶν ἐν πολέμοις συμβαινόντων καὶ τὸν τούτου πατέρα, εἴτε βασιλεύοντα εἴτε καὶ βασιλέως ἐγγὺς ὄντα κατὰ συγγένειαν, φυγεῖν ἐκ Περσίδος καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν πένητα διαθλοῦντα βίον προσρυῆναι, κἀκεῖσε καπηλίδι τινὶ γυναικῶν δουλεύοντα ὀψέ ποτε τῷ ταύτης ἔρωτι καὶ νομίμῳ συναφείᾳ τοῦτον ἐναποτεκεῖν. Ἀλλ' ὁ μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, ἀστρονομίᾳ δέ τινι καὶ μαντείᾳ (καὶ γάρ φασι ταύτας τὰς ἐπιστήμας ἀκμάζειν ἔτι παρὰ Πέρσαις) μαθεῖν περὶ τοῦ Θεοφόβου, ζητοῦσιν αὐτοῖς εἰ ἔστι πού τις ἐκ βασιλικῆς φυλῆς καταγόμενος, καὶ ἐπείπερ ἔμαθον, σπουδῇ ἐπὶ τὴν [23] Κωνσταντίνου θεῖν εἰς τὴν τοῦ ζητουμένου ἔρευναν. Γνωστὸν οὕτως γενέσθαι τῷ βασιλεῖ, καταληφθέντος αὐτοῦ. [P. 70] Ἐπείπερ οὖν ἡ τούτου ἐμφάνεια καὶ κατὰ τὸν βίον παρουσία ἅπασιν ἐγνώσθη τοῖς κατὰ τὴν Περσίδα διὰ τῶν ὑποστρεψάντων ἀποστόλων, ἡδὺ πᾶσιν ἐφάνη καὶ ἐφετὸν τοῦ ἀπόστασίν τινα ἐννοῆσαι ἀπὸ τῶν τῆς Ἄγαρ, τῇ δὲ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ προσχωρῆσαι, ὡς ἂν τοῦ κατὰ γένος ἀρχηγοῦ εὐμοιρήσειαν.

κα'. Ἔτυχε δὲ ἄλλως ὁ τῶν Περσῶν ἀρχηγὸς Βάβεκ ἤδη πενταετίαν ἔχων ἐξ ἀμεραμνουνῆ ἀποστὰς καὶ πτέρναν ἐπάρας κατ' αὐτοῦ ἐν χιλιάσιν ἑπτά· ὃς καὶ πόθῳ πρὸς τὸν Θεόφοβον καὶ φόβῳ τῷ ἐξ οὗ ἀπέστη Ἀγαρηνοῦ πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν κατὰ πόλιν Σινώπην ἔρχεται, καὶ τῷ βασιλεῖ ἑαυτόν τε καὶ τὸ ὅλον ἔθνος ὑπήκοον τέθεικεν. Διά τοι τοῦτο τόν τε Θεόφοβον ὁ Θεόφιλος τιμῇ τῇ πατρικίων ἐναριθμεῖ, καὶ τῇ ἑαυτοῦ ἀδελφῇ πρὸς γάμον ἐκδίδωσι, συναρμόζεσθαί τε ἕκαστον τῶν Περσῶν νομοθετεῖ τοῖς Ῥωμαίοις καὶ κατ' ἐπιγαμίαν ἅπτεσθαί τε καὶ συνείρεσθαι, πολλοὺς τούτων τοῖς βασιλικοῖς ἐμπρέπειν ἀξιώμασι πεποιηκώς. Ἀλλὰ καὶ κώδιξι στρατιωτικοῖς αὐτοὺς ἀναγράφεται, καὶ τάγμα οὕτως καλούμενον Περσικὸν ἐγκατέστησε, καὶ τοῖς κατὰ

A devecti orbem ægre tandem aliquando Theophobum cum matre versantem ad Oxiam inveniunt. Quia vero quem sic quærebant, non obscuris solum indiciis, sed et ipsis animi **111** corporisque notis propriis innotescebat, isque ille ipse esse agnoscebatur (ac nec ex vicinis quidem deerat qui feminam cum Persa rem habuisse testaretur, cum nihil occultum sit quod non tandem in vulgi notitiam veniat), se demum qui missi fuerant imperatori prodentes totam rei fabulam aperiunt, pacem, fœdera, gentemque omnem subjectum iri polliciti, si modo Theophobum ipsis dedere non abnueret. Gavisus promissis Theophilus, quodque rem nisi veritate didicerat, morari Theophobum in aula B illicque disciplinis imbui ac erudiri jubet.

20. Sed alia quoque de Theophobo fertur narratio, præstatque eam quoque referre. Et videtur quidem hæc a priori nonnihil differre, quod ad initia attinet; sequentibus tamen similis est atque eadem exhibet. Sic ergo se illa habet, non ullius legati notham sobolem Theophobum esse, vel ea satum ratione quam prior ferebat narratio, sed belli quodam vario casu rerumque vicissitudine cogente ejus quoque parentem, sive rex erat sive stirpis regiæ, ex Perside fugisse, inque regia urbe pauperem tolerantem vitam civibus adhæsisse; atque illic tabernariæ mulieris mancipatum obsequiis, post longos tandem annos, illius amore legitimoque copulatum conjugio hunc suscepisse, C inque eum modum in vivis esse desiisse; quadam vero astronomia ac vaticinio (nam has artes etiamnum aiunt apud Persas vigere) didicisse de Theophobo, dum quærunt an ullus uspiam regia stirpe illis satus exstet. Cumque adeo exstare **112** didicissent, ad eum vestigandum Cpolim festine accurrisse; eoque deprehenso, sic imperatori rem innotuisse. Cum itaque per nuntios in Persidem reversos cunctis per eam regionem innotuisset eum detectum vitæque superstitem esse, gratum omnibus visum est expetendum Agarenorum jugum quovis modo excutere, Romanoque adjungi imperio, ut suæ stirpis ducem liceret obtinere.

21. Erat vero præterea Persarum dux Babec nomine: is annos jam quinque ab ameramnune D defecerat, inque eum cum septem millibus calcaneum levarat. Is tum desiderio erga Theophobum, tum Agareni metu, a quo defecerat, ad Romanorum ultro ditionem in urbem Sinopem concesserat, seque ipse ac totam gentem imperatori subjecerat. Idcirco Theophilus tum patricia dignitate Theophobum auget suæque sorori matrimonio jungit; tum lata lege Persis omnibus libera cum Romanis conjugia facit, et ut matrimoniorum cum eis fœdera jungere liceat, multis eorum regiis honestatis dignitatibus, eorumque nominibus in militares codices relatis, sicque ex illis constituta legione quam Persicam vocant, Romanis adversus Agare-

VARIÆ LECTIONES.

[23] ἐπὶ τὴν] τὴν ἐπὶ P.

nos ad bellum procedentibus eam connumerari jussit.

22. His ergo viris fretus Theophilus, quod et alias bello strenuos sciret, adversus Agarenos proficiscitur, cum et Ibraemus, uti dictum est, **113** etiam ipse in nos movisset. Cum itaque ambæ jam acies, ac tum Agarenorum princeps tum Theophilus in vicino essent, essetque res in deliberationem vocata, Manuelis ea sententia fuit, indignum videri Romanorum imperatorem cum amerannune conserta acie pugnare; unum aliquem cum parte exercitus in eum immittendum, idque interdiu factitandum esse. Contra Theophobus præsentem in acie imperatorem adesse suadebat; noctu tamen congrediendum, impressione facta per Persicas pedestres copias; ac tum postea cum necesse fuerit, equestres turmas præsto fore, quæ hostilem exercitum essent conclusuræ. Verum non acquievit imperator, multis idcirco pugnam noctu conserendam suadere Theophobum dicentibus, ut sibi ipsi Romanorum vindicaret gloriam. Aperto itaque Marte decretum ut cum hoste congrederentur. Cæterum Ibraemus, incertum num arrogantia ductus an imperatoris metu conterritus, parte exercitus assumpta recessit, immisso Abuchazar cum octoginta millibus armatorum ad pugnam conserendam. Diu utrinque fortiter dimicatum; tandem scholæ cum domestico adversæ aciei impetu coactæ cedere ac fugam inire. Hincque adeo imperator cum cohorte prætoria et duobus Persarum millibus, una etiam adjuncto Theophobo, in collem quemdam saluti metuens evasit. Acriter ad vesperam usque circa illum pugnatum, aliis capturos se imperatorem confidentibus, aliis ulciscentibus **114** nec eum prodere sustinentibus. Nocte itaque superveniente, qui cum imperatore erant, simulata gaudii specie perstrepere manibus, conclamare, cinnyris, chordis, aliasque buccinarum sonitu aerem strepitu implere; quo nimirum ingentes sibi auctas spes novique subsidii opinionem conterrendis hostium animis ingererent. Quod et ita contigit. Hoc enim ipsum illi suspicantes, ac ne in ipsos hostes irrumperent ab eisque circumdarentur, ad sex milia passuum recessere. Imperator cum suis aliquantum periculo sublevatus fuga salutem expedivit, et ad exercitum qui prodiderat ac turpiter terga dederat incolumis evadit. Ac quidem proditorem exercitum imperator acrius objurgat, summam vero Theophobo suisque gratiam habet, præmiisque ac honoribus magnifice accepit. Hinc Persæ ferventi in Theophobum amore incensi, incredibilique gaudio animati, uno illo duce Agarenorum sibi bellum concredi postulant, invictaque animi vi certam sibi compressis hostibus pollicentur victoriam. Quamobrem etiam imperator Theophobum Persarum ducem fore decrevit.

23. Insequenti anno Theophilus rursus copias

A πόλεμον ἐξιοῦσι Ῥωμαίοις κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐναριθμεῖσθαι προσέταξε.

κβʹ. Τούτοις γοῦν τεθαῤῥηκὼς ὁ Θεόφιλος, ἐπεὶ καὶ ἄλλως ᾔδει τούτους ἀνδραγαθιζομένους, εἰς πόλεμον κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἔξεισι καὶ τοῦ Ἰβραὴμ καθ' ἡμῶν, ὡς εἴρηται, ἐκστρατεύσαντος. Ἐπείπερ γοῦν ἐγγὺς ἀλλήλων ὅ τε τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς ἐγεγόνει καὶ ὁ Θεόφιλος, ἔδει δὲ καὶ βουλῆς, ὁ μὲν Μανουὴλ οὐ δίκαιον ἔφησε βασιλέα Ῥωμαίων πρὸς ἀμεραμνουνῆ πολεμεῖν, ἀλλά τινα μέρος λαβόντα τῶν στρατιωτικῶν ἐξιέναι κατὰ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἅμα μεθ' ἡμέραν τοῦτο ποιεῖν, ὁ Θεόφοβος δὲ εἶναι μὲν ἐπὶ παρατάξεως τὸν βασιλέα ἐβούλετο, νύκτωρ δὲ ἐπιτεθῆναι αὐτοῖς μετὰ τοῦ τῶν Περσῶν πεζικοῦ, καὶ ὅτε πάλιν δεήσειεν, ἐπικυκλῶσαι τὸ ἱππικόν. B Ἀλλ' οὐκ ἔπεισε τὸν βασιλέα, εἰπόντων πολλῶν, σφετεριζομένου [24] τοῦ Θεοφόβου τὴν τῶν Ῥωμαίων δόξαν καὶ διὰ τοῦτο βουλομένου ἐν νυκτὶ πολεμεῖν· πλὴν ἔδοξεν εἰς τοὐμφανὲς μεθ' ἡμέραν συῤῥῆξαι τὸν πόλεμον. Καὶ ὁ μὲν Ἰβραὴμ, εἴτ' ἄλλως καταλαζονευόμενος εἴτε δὴ καὶ φόβῳ βασιλέως περιστοιχιζόμενος, μέρος λαβὼν τοῦ στρατοῦ ἀνεχώρησεν, Ἀβουχάζαρ δὲ πρὸς τὸν κατὰ βασιλέως πόλεμον μετὰ μυριάδων ὀκτὼ ἐξαπέστειλεν, οἳ καὶ καρτερῶς ἄγαν ἀνδρισαμένων ἀμφοτέρων ἐπὶ πολὺ, [P. 71] τέλος ἐνδοῦναι τὰς σχολὰς μετὰ τοῦ δομεστίκου καὶ πρὸς φυγὴν τραπῆναι ἐξεβιάσαντο. Ὅθεν ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς βασιλικῆς φάλαγγος καὶ δύο χιλιάδων Περσῶν, προσόντος τούτοις καὶ τοῦ Θεοφόβου, ἐπί τινος βουνοῦ C σέσωστο, τὸν περὶ ψυχῆς κίνδυνον ὑφορώμενος. Καὶ ἄχρι μὲν ἑσπέρας πολὺς ἦν ὁ περὶ αὐτὸν πόλεμος, τῶν μὲν ἐλπιζόντων τοῦτον ἐπὶ χεῖρας λαβεῖν, τῶν δὲ ἀνταμυνόντων καὶ μὴ προδοῦναι τοῦτον διακαρτερούντων. Διὸ νυκτὸς ἄρτι γενομένης κρότοις χειρῶν τε καὶ ἀλαλαγμοῖς ἐχρῶντο οἱ μετὰ τοῦ βασιλέως, χαίρειν προσποιούμενοι, κιννύραις τε καὶ χορδαῖς καὶ ἄλλως βουκίνων φωναῖς τὸν αἰθέρα περιεδόνουν, ἐλπίδας οὐ τὰς τυχούσας τοῖς ἐχθροῖς θέλοντες περιποιῆσαι. Ὃ καὶ συνέβη· μίλια γὰρ ἓξ ὑποχωρῆσαι τούτους εἰς τοὐπίσω τινὰ κατοῤῥωδοῦσι προσβολὴν τε καὶ κύκλωσιν προσεγένετο. Ὅθεν ἀδείας τυχόντες μικρᾶς οἱ περὶ τὸν βασιλέα, πόῤῥω που νυκτῶν φυγῇ χρησάμενοι τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο, καὶ πρὸς τῷ καταπροδόντι τοῦτον στρατεύματι καὶ τὰ D νῶτα δόντι τοῖς ἐχθροῖς διεσώθησαν. Μέμψεσι μὲν οὖν πολλαῖς ὁ βασιλεὺς τὸ προδεδωκὸς στράτευμα καθυπέβαλεν, χάρισι δὲ καὶ τιμαῖς διαφερόντως τοὺς περὶ τὸν Θεόφοβον ἐγέραιρεν. Ὅθεν οἱ Πέρσαι ἔρωτι διαπύρῳ πρὸς τὸν Θεόφοβον ἐξεκαίοντο, καὶ θυμηδίᾳ τινὶ ἀῤῥήτῳ ἀναθαῤῥυνόμενοι μετ' αὐτοῦ τὸν κατ' Ἀγαρηνῶν ὑποδύεσθαι πόλεμον ἐλιτάνευον, καὶ τρέπειν τούτους ἐξ ἀηττήτου δυνάμεως ἐβεβαίουν· διὸ καὶ ὁ βασιλεὺς ἡγεμονεύειν αὐτῶν ἐβούλετο τὸν Θεόφοβον.

κγʹ. Τῷ δ' ἐπιόντι ἐνιαυτῷ ἔξεισι πάλιν μετὰ ξυλλ-

VARIÆ LECTIONES.

[24] ὡς σφ. ?

μεω; ὁ Θεόφιλος, καὶ κατὰ τὸ Χαρσιανὸν πολλὰ ἐκ A τῆς προτέρας νίκης τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἀπαυθαδιαζομένων καὶ ἀλαζονευομένων, τούτοις συμπλακεὶς πολλούς τε χειροῦται τούτων, καὶ λείαν λαμβάνει ὡς τῶν πέντε καὶ εἴκοσι ἄχρι χιλιάδων, καὶ μετὰ νίκης λαμπρᾶς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέρχεται. Ἔτυχε γοῦν τις τῶν ἐπὶ χειρῶν εὐφυΐᾳ ὀνομαστῶν αἰχμάλωτον ληφθῆναι Ἀγαρηνῶν. Τούτῳ μεγάλας τὰς κατὰ πόλεμον ἀρετὰς δι' ἐγγράφων ἐγκωμίων ὁ τῶν σχολῶν προεστὼς ἐμαρτύρει, καὶ ἐβεβαίου ὡς εἴη τε δεξιὸς περὶ τὴν ἱππασίαν καὶ τὴν τοῦ σώματος ῥώμην γενναῖος, καὶ ὅτι δυσὶ δόρασι χρώμενος περὶ τὴν ἱππασίαν [μὲν] ἐντέχνως ἄγαν καὶ εὐφυῶς πρὸς τοὺς κατ' αὐτοῦ διαβαίνει. Ἐπεὶ γοῦν ἐν τῷ τῶν ἵππων ἁμιλλητηρίῳ ὁ τοῦ δομεστίκου θρίαμβος ἐτελεῖτο, B προηγεῖτο δὲ οὗτος τῷ τοῦ σώματος μεγέθει καὶ τῷ τῆς ψυχῆς ἀναστήματι τοὺς περὶ αὐτοῦ λόγους ἐπισφραγίζων, ἐκέλευσέ πως ἰδὼν ὁ βασιλεὺς, καὶ τοῖς ἐπαίνοις κλαπεὶς, [P. 72] ἵππον τε τὸν ἄνδρα ἐπιβῆναι καὶ δόρατα λαβόντα δύο τὴν εὐφυΐαν τούτου καὶ ἀριστείαν ἁπάσῃ τῇ πόλει ἐνδείξασθαι. Καὶ δὴ τούτου γενομένου καὶ τοῖς ἀπειροτέροις τέρψιν παρέχοντος τῇ ὁράσει, Θεόδωρος ὁ Κρατερὸς οὕτω λεγόμενος, ὁ καὶ μετὰ βραχὺ ἀρχηγὸς τῆς τῶν ἁγίων μβ' μαρτύρων φάλαγγος γεγονὼς, πλησιάζων τῷ βασιλεῖ ἐξεμυκτήριζε τὸν Ἀγαρηνὸν, ἀνδρεῖον οὐδὲν φάσκων οὐδὲ καταπληκτικὸν ἐνδεικνύμενον. Ὦ καὶ χαλεπήνας ὁ βασιλεὺς, *Ἀλλὰ δι' ἰσχύος ἔχεις αὐτὸς, ὦ θηλυδρία καὶ ἄνανδρε, τοιοῦτόν τι ἐργάσασθαι;* Καὶ ὃς αὐτίκα, *Δύο μὲν, βασιλεῦ, μὴ μαθὼν οὐδὲ* C *μεταχειρίσασθαι δόρατα δύναμαι· οὐδὲ γὰρ ἐν πολέμῳ τοιαύτης χρεία ἀδολεσχίας· ἑνὶ δὲ δόρατι χρώμενος τὴν εἰς Θεὸν πεποίθησιν ἔχω βεβαίαν ὡς κρημνίσω τε τοῦτον καὶ τοῦ ἵππου καταβαλῶ.* Τὴν παῤῥησίαν γοῦν μὴ φέρων ὁ βασιλεὺς ἧ μὴν ἔφησε, κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸν ὅρκον ἐπαγαγὼν, θανάτῳ παραδοῦναι τὸν ἅγιον, εἰ μὴ τοὺς λόγους ὄντως εἰς ἔργον ἀγάγοιεν [25]. Ἵππον οὖν ἀναβὰς ὁ Θεόδωρος καὶ δόρυ λαβὼν ἐν χεροῖν θᾶττον ἢ λόγος ἐν οὐ πολλαῖς περιόδοις τὸν Σαρακηνὸν κατεκρήμνισε, καὶ μέγα τούτῳ φρονεῖν δέδωκεν οὐδαμῶς. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ᾐσχύνθη ἅτε δὴ καταβεβλημένον ἰδὼν τὸν Σαρακηνὸν ὑπ' ἀνδρὸς εὐνούχου καὶ οὐ γενναίου τινὸς, πανοῦργος δὲ τέως ὢν καὶ τὴν ἀρετὴν αἰδούμενος τοῦ ἀνδρὸς ἐφιλοφρονήσατο μὲν λόγοις αὐτὸν, D στολάς τε καὶ περιβολὰς αὐτῷ τὴν πολιτείαν αἰδούμενος ἐδωρήσατο.

κδ'. Ἄρτι δὲ πάλιν τοῦ ἔαρος ἱσταμένου καὶ τοὺς μαχητὰς κατ' ἀλλήλων ὁπλίζοντος, ὁ Θεόφιλος δύναμιν πολλὴν ἠθροικὼς κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἔξεισι, καὶ τὸν ὅσιον Μεθόδιον τῆς εἱρκτῆς ἀναῤῥυσάμενος καὶ μεθ' ἑαυτοῦ ἐπαγόμενος, οὐ νῦν μόνον καὶ πρῶτον [26] ἀλλ' ἀεὶ τοῦτο ποιῶν καὶ πλησίον που ἔχων αὐτὸν, εἴτε τοῦ ἀσαφῆ ἕνεκεν καὶ πολλοῖς ἄγνωστα διαλύειν καὶ γνώριμα τούτῳ ποιεῖν διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτῷ σοφίαν (καὶ γὰρ ἐτύγχανε τῶν ἀποκρύφων ἄγαν ζητητικὸς ὁ Θεόφιλος), εἴτε δὴ τινας ἐπ-

adversus Ismaelitas educit, ac cum eis ex superiori victoria elatis ac ferocientibus ad Charsianum congressus, multis eorum subjugatis, captivos ad viginti supra quinque millia abducit; illustrique potitus præda ad urbem augustam redit. Inter captivos Agarenos nonnemo fuit manuum agilitate celebris. **115** Hunc scholarum præses bellica virtute eximium, ejus scripto consignatis laudibus, perhibebat; asserebatque equitandi arte præclare industrium ac corporis robore strenuum, ejusmodi denique qui in equis duplici solerter hasta hostem aggrederetur. Quod igitur in circo domestici triumphus agebatur, inter captivos primo is loco incedebat, corporis ipsa proceritate animique superbia ac celsitate de ipso sparsum rumorem confirmans. Videns itaque imperator, ejusque celebri fama motus, conscenso equo duplicique arrepta hasta artis suæ ac solertiæ specimen spectante coram tota civitate exhibere jubet. Id cum fieret et rei spectaculum imperitiores afficeret, Theodorus cognomento Craterus (is qui non multo post sanctorum quadraginta duorum martyrum cohortis dux exstitit) ad imperatorem accedens Agarenum subsannare, nihilque eum quod fortis animi sit quodve stuporem injicere debeat ea molitione præstare etiam atque etiam asserere. Ad quem indignabundus imperator, *Num vero, effeminate tu et evirate, ejusmodi aliquid, qua polles fortitudine, possis præstare?* Contra Craterus: *Duabus quidem hastis, o imperator, nec didici nec uti valeo: nam nec nugarum ejusmodi usus aliquis in bello exsistit: una vero arrepta, Dei fretus auxilio, equo dejectum iri hominem ac excussum prorsus confido.* Tunc imperator dicendi illam libertatem non ferens, per caput suum jurare Cratero, se ei vitam erepturum, nisi **116** re ipsa quod verbis jactaverat impleret. Mox ergo Theodorus conscenso equo arreptaque hasta manum conserens, dicto citius nec longo ambitu, Agarenum equo datum præcipitem altum sapere non sivit. Puduit imperatorem, dum non a viro quodam magnifice strenuo, sed ab evirato prostratum Saracenum vidit. Interim tamen, callido vafroque consilio, virique virtutem reveritus, amico verbis accipit, donatque vestibus honoris causa, civium animos offendere veritus, si quid homine aliter uteretur.

24. Jam vero rursum vere appetente ac bellatores viros inter se committente, Theophilus ingentibus coatractis copiis contra Saracenos proficiscitur, educto e carcere sibique adjuncto sancto Methodio. Neque vero tunc primum fecit, sed et semper factitabat, penes se virum habens, sive ut ejus sapientiæ vi obscura vulgoque ignota dissolveret eaque ipsi aperiret (erat enim Theophilus abstrusarum rerum operosus investigator), sive id cavens, ne quas is turbas se absente ob sacrarum

VARIÆ LECTIONES.

[25] ἀγάγοι? [26] καὶ πρῶτον] δὲ πρ. P.

imaginum amolitionem in urbe excitaret. Præcipui enim civium, inque eis viri religiosi, Methodium pluris faciebant eumque impense colebant. Idcirco una secum adducere, non post se relinquere, ex officii ratione Theophilo videbatur. Itaque commissa utrinque acie ac Ismaelitis superioribus, **117** contigit circumventum imperatorem in vitæ periculum adduci, quando etiam exercitus ductor Manuel, grave prorsus omnique majus dedecore reputans, si Romanorum imperator ab hostibus caperetur, suorum animos concionis verbis recolligens, sicque eos allocutus : *Eia, viri, apes vereremini, quæ suum regem, ejus vi amoris percitæ, pone volant,* leonis instar catulorum causa dimicantis, medios cuneos imperatorem quæsiturus irrumpit, animoque fatiscentem inventum, et ex ignavia salutem desperantem, ac causantem nolle se relicto exercitu eam fuga expedire, hortatus est ut se illi præeunti ac multorum strage iter aperienti comitem daret. Postquam vero erumpentem timens pavensque imperator e vestigio secutus non est, iterum cum multis aciem perrumpit, ut a periculo virum eruat. Ac ne tum quidem voti compos effectus, tertio demum firmiori proposito cuneum imperatori undique affusum ipsumque coarctantem dirimens, ad eum usque pervadit, adeo ut ei equum, cui insidebat, loris alligare ipsumque rursus liberare contigerit. Animo saucius erat, quo metu Romanorum imperatorem ductum iri captivum atque hostibus calcata cervice suppedaneum fore pertimescebat. Idcirco velocius simul majorique solertia repetitis vicibus reversus, mortem quoque minatus, nisi ille sequeretur, ægre tandem periculo exemit, paucis quibusdam a tergo insequentem hostem reprimentibus, suisque incolumem **118** reddidit. Idcirco pari in eum benevolentia Theophilus ipsum honoribus accipiebat, benefactoremque ac servatorem suum vocitans congruis muneribus colebat.

25. Cæterum major in eum vis invidiæ fuit ; ac qui tot millibus armatorum unus obstiterat exque mediis hostibus imperatorem liberaverat, paucorum aulæ familiarium suæque gentis hominum malis artibus superatur. Majestatis ergo ac insidiarum per summam improbitatem ex calumnia reus agitur; summamque vim invidiæ advertens, ac a fidelissimo quodam, qui olim quidem servus illius fuerat, tunc vero principis gratiam meritus Theophilo a poculis erat eique ministrabat, certior factus fore ut ab eo oculis orbaretur, defectionem molitur seque ad Agarenos transfert, a quibus vir longe spectabilis habitus magnisque honoribus donatus est. Itaque vicinos Agarenis hostes (Cormatas dicunt) graviter infestabat, nec leves strages illorum victor dabat, ut qui bellicæ rei peritia ac solertia supra communem vulgique usum præstaret. Quodque nec satis dici sermone possit aut ratione pensari, tanta hæc facinora per Romanos captivos, ac qui

A ἀναστάσεις φυλαττόμενος παρ' αὐτοῦ παθεῖν διὰ τὸν κατὰ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων πόλεμον. Οὐ μικρῶς γὰρ ἐδόκει τιμᾶν τὸν ἄνδρα καὶ σέβεσθαι τὸ τῆς πολιτείας ἔκκριτον καὶ φιλόθεον· διά τοι τοῦτο ἄγειν μεθ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' οὐ κατόπιν ἀπολιμπάνειν ἐφαίνετο τούτῳ σεμνόν. Καὶ δῆτα προσπεσόντων ἀλλήλοις τῶν στρατευμάτων, καὶ τῶν Ἰσμαηλιτῶν καθυπερτερούντων, συνέβη τὸν βασιλέα πως περικυκλωθέντα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κινδυνεύειν περὶ ψυχῆς. ὅτε δὴ καὶ Μανουὴλ ὁ στρατηγέτης δεινὸν ἡγησάμενος καὶ πέρα τοῦτο δεινὸν [27] δορυάλωτον [P. 73] βασιλέα γενέσθαι, τοὺς περὶ αὐτὸν ἀναθαρρύνας καὶ, *Ὦ ἄνδρες*, εἰπών, *τὰς μελίσσας αἰδεῖσθε, αἳ τοῦ βασιλέως κατόπιν τῷ φίλτρῳ βαλλόμεναι πέτανται*, εἰσῄει ὥσπερ τις λέων περὶ τῶν τέκνων βαλλόμενος,
B τὸν βασιλέα ζητῶν. Ὡς δ' εὗρεν ἀποκαμόντα καὶ τὴν σωτηρίαν μὲν ὑπὸ δειλίας ἀπογνόντα, προφασιζόμενον δὲ ὡς μὴ βούλεσθαι τὸν λαὸν λιπόντα διαφυγεῖν, Ἄγε δή, ἔφησεν, *ὦ βασιλεῦ, ἀκολούθει μοι εὐρεῖαν τὴν φάλαγγα ποιοῦντι καὶ πολλοὺς ἀποσφάττοντι*. Ὡς δ' ὁ Μανουὴλ ἐξῄει καὶ τὸν ἑπόμενον δεδιότα πολλὰ καὶ κατεπτηχότα βασιλέα οὐκ εἶχεν, αὖθις ἐρρήγνυ μετὰ πολλῶν τὴν φάλαγγα, τοῦτον ἐξελέσθαι βουλόμενος. Ὡς δ' ἡμάρτανεν αὖθις, καὶ τρίτον δὲ ἐκ στερροτέρας ψυχῆς τὴν συνέχουσαν φάλαγγα τὸν βασιλέα διέκοψεν, καὶ πλησίον ἐγεγόνει τούτου, ὡς καὶ ἱμᾶσι τὸν ἐπιφέροντα τοῦτον ἐπιδῆσαι ἵππον καὶ αὖθις ὑπεξερύσασθαι ἐτύγχανεν. Ἐτρώθη τὴν ψυχὴν ὁ ἀνήρ, βασιλέα Ῥωμαίων αἰχμάλωτον
C γενέσθαι φοβούμενος καὶ τῶν ἐχθρῶν ὑποπόδιον· ὅθεν ταχυτέραν ἅμα καὶ δεξιωτέραν τὴν ὑποστροφὴν ποιήσας, καὶ θάνατον ἀπειλήσας αὐτῷ εἰ μὴ τούτῳ συνακολουθήσειεν, ὀψὲ καὶ μόλις τοῦ κινδύνου διέσωσεν, ὀλίγων τινῶν κατόπιν διακρουόντων τὸν πόλεμον, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ ἐγκατέλεξε. Διὸ τιμαῖς τε τοῦτον ἐφαμίλλως ἐδεξιοῦτο καὶ πρεπούσαις δωρεαῖς ἐθεράπευεν, εὐεργέτην καὶ σωτῆρα πολλάκις ἀποκαλῶν.

κε'. Ἀλλ' ὁ φθόνος ἴσχυσε κατ' αὐτοῦ, καὶ ὁ κατὰ πολλῶν καὶ τοσούτων μυριάδων ἀνδραγαθήσας καὶ τῶν ἐχθρῶν διασώσας τὸν βασιλέα ὑπ' ὀλίγων οἰκείων κατεπαλαίετο. Ὅθεν εἰς καθοσίωσιν καὶ ἐπιβουλὴν παραλόγως ἐκ λοιδορίας ἐγκληθείς, καὶ πολὺν εἶναι τὸν φθόνον τὸν κατ' αὐτοῦ ἐνιδών, ἐπεὶ διά τινος πι-
D στοῦ ἀνεμάνθανεν, δούλου μὲν πρότερον ὄντος τοῦ Μανουήλ, τότε δὲ ἐκ χαρίσματος οἰνοχοοῦντος τῷ Θεοφίλῳ καὶ ἐξυπηρετοῦντος, ὡς μέλλοι τοῦτον ἀποτυφλοῦν καὶ ὀφθαλμῶν ποιῆσαι χωρίς, ἀποστασίαν τολμᾷ καὶ πρὸς Ἀγαρηνοὺς μετατίθεται μέγας παρ' αὐτοῖς ὀφθεὶς καὶ τιμαῖς ταῖς μεγάλαις τιμώμενος. Ἐνέκειτο γοῦν κατὰ τῶν πλησιαζόντων αὐτοῖς ἐχθρῶν, οἳ οὕτω δὴ Κορμάτοι καλοῦνται, πολύς, καὶ νίκας οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ἅτε δὴ καὶ πείρᾳ καὶ συνέσει διαφέρων [P. 74] πολλῶν. Καὶ τὸ δὴ κρεῖττον λόγου, ὅτι μετὰ τῶν αἰχμαλώτων Ῥωμαίων καὶ καθειργνυμένων ἐν φυλακαῖς ταῦτα εἰργάζετο, πίστιν αὐτοῖς δοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ὡς οὐ φεύξονται· ὅτε

VARIÆ LECTIONES.

[27] an δεινὸν ἡγησάμενος τοῦτο καὶ πέρα δεινῶν? cf. p. 103 b, 130 a, 451 b.

A καὶ τὸ Χορασὰν λέγεται κατασχεῖν καὶ τῷ ἀμεραμνουνῇ ὑποτάξαι οὐ τῷ διαφέρειν μόνον εἰς ἀνδρίαν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τῷ καινῶς πως καὶ παρηλλαγμένως ὀφθῆναι αὐτοῖς· ἥ τε γὰρ τῶν σχημάτων μεταβολὴ καὶ ἡ τῶν φωνῶν παρὰ δόξαν μεταλλαγὴ εἰς δειλίαν ἐμπίπτειν ἠνάγκαζε τοὺς πολεμίους. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἀτιθάσσων θηρίων κατασινομένων αὐτοὺς καὶ βλαπτόντων ἐλευθερώσας, καὶ μεγάλων αἴτιος καλῶν αὐτοῖς γεγονώς, διαφερόντως ἠγαπήθη αὐτῷ τε τῷ ἄρχοντι καὶ τῇ γερουσίᾳ αὐτοῦ.

vincti in carceribus essent, si militantes exsequebatur, data Agarenis fide minime ab eis fugituros. Quando etiam Chorasan cepisse ferunt ac ameramnunæ subjecisse. Isthæc vir tantus conficiebat non insigni tantum fortitudine sua, sed et quod novam quamdam nec usitatam rationem inire videretur: ordinum enim et aciei alia aliaque compositio tesseræque ac vocum inopinata mutatio in animi angustias **119** ac pavorem hostes conjiciebat. Nec solum adversus hostes strenue egit, verum etiam a feris bestiis regioni vastitatem afferentibus eos liberavit, multorumque eis bonorum auctor, principi pariter ejusque proceribus summe charus fuit.

κς′. Ἀλλ' ἐπεὶ μετάμελον τῷ βασιλεῖ ἐνεποίησε ταῦτα διακούοντι καὶ λύπης αἴτιος κατέστη πολλῆς, πάντα κάλων ἐδόκει τούτῳ κινεῖν ὡς ἂν τὸν ἄνδρα μετακαλέσοιτο καὶ παλινδρομῆσαι ποιήσειεν. Ὅθεν οἱ μὲν εἰρηνικὰς σπονδὰς διὰ τοῦ μοναχοῦ ποιῆσαι B τοῦτόν φασιν Ἰαννοῦ, πρὸς καιρὸν τοῦ κατὰ τὰς φυλακὰς διαλλαγίου, καὶ πρὸς τὰ ἴδια μεταγαγεῖν, ὅτε καὶ χρυσοβούλλιον τούτῳ καὶ ὅρκους ἀπαθείας δι' αὐτοῦ τε καὶ ἑτέρων προτέρων πολλῶν ἐξαπέστειλεν. Οἱ δὲ δι' αὐτοῦ μὲν τοῦ Ἰαννοῦ, οὐ μὴν οὕτως διὰ φανερᾶς ἐντεύξεως καὶ συντυχίας, κρυπτῆς δὲ καὶ ἀδήλου πολλοῖς, ἡ τὸν Ἰαννῆν γνώμῃ τοῦ Θεοφίλου ἀφ' ἡμῶν μεταστήσασα καὶ μεταμφιάσασα καὶ τοῖς ῥακοδυτοῦσιν Ἴβηρσι καὶ μοναχοῖς τοῖς πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα μετὰ λιτῆς φοιτῶσιν ἐξομοιώσασά τε καὶ συγκαταμίξασα τῷ ἐν ᾧ διῃτᾶτο οἴκῳ ὁ Μανουὴλ κατὰ τὸ Βαγδᾶ ἐγκατέστησεν ἐπαιτεῖν τε προσποιησάμενον καὶ τὴν τοῦ βασιλέως μετάνοιαν ἀναδιδάσκοντα. Καὶ μάρτυρας τῶν εἰρημένων τό τε τοῦ βασιλέως ἐγκόλπιον καὶ τὸ χρυσοβούλλιον ἐδίδου, συμ- C πάθειάν τε καὶ παντελῆ τῶν κακῶν ἀμνηστίαν εὐαγγελιζόμενα· ἃ καὶ λαβὼν εἰς χεῖρας ὁ Μανουὴλ, καὶ οἱονεὶ τὴν ψυχὴν ἀνακαεὶς, τὴν οἴκαδε ἐμελέτα ἐπάνοδον. Ἐπεὶ γοῦν ἔκ τε τοῦ χρόνου καὶ τῶν πρότερον ἡμῖν εἰρημένων αὐτοῦ κατὰ τῶν πολεμίων ἔργων ἡ πρὸς αὐτὸν πίστις οὐ μείωσιν, αὔξησιν δέ τινα καθ' ἑκάστην ἐλάμβανεν, μηνύει τῷ ἀμεραμνουνῇ ὡς ἐφέσεως ἔχοι καὶ κατὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεῦσαι, καὶ τοὺς ἐχθροὺς, οἳ κατεῖπον αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, ἀμύνασθαι, καὶ κατὰ τὴν Καππαδοκίαν τὰς οἰκήσεις ἔχοντας· καὶ σὺν αὐτῷ καὶ τὸν υἱὸν ἠξίου πέμπεσθαι τὸν ἀμεραμνουνῆ [28] εἰς πλείονα τῶν ὑπονοουμένων [P. 75] ἀσφάλειαν. Κατανεύει τοῖς αἰτηθεῖσιν ὁ Ἰσμαὴλ, καὶ κατὰ τῶν ὧν ἐπεθύμει ἐξέπεμπεν. Ὡς δὲ πλησίον που τοῖς τῶν Ῥωμαίων D ὁρίοις ἐγίνοντο, δῆλα ποιεῖται [29] τὰ κατ' αὐτὸν τῷ Καππαδοκίας στρατηγῷ καὶ τὴν εἰσαῦθις πρὸς Ῥωμαίους ἐπάνοδον. καὶ ἅμα ἐδίδασκεν ὡς χρὴ κατὰ τὸν δεῖνα τόπον λόχον τινὰ καὶ ἐνέδραν γενέσθαι, *Ἵνα ὅταν ἐκεῖσε δὴ γένωμαι, τὰ μὲν Σαρακηνῶν κοῦρσα ἐπ' ἄλλον δή τινα τόπον ἐξελαύνειν ποιήσας μετὰ τοῦ λόχου δὴ γένωμαι καὶ πρὸς τὰ Ῥωμαίων ἤθη ἐπαναδράμω αὐτός*. Ὃ καὶ γέγονεν· ἄρτι γὰρ ἐκεῖσε δή που ἐπλησίαζεν, καὶ πολλὰ τὸν τοῦ Ἰσμαὴλ υἱὸν κατασπασάμενος, Ἄπιθι, ἔφη, ὑγιὴς,

26. Verum cum ejus percrebescente fama Theophilum rei pœniteret, nec levis dolor inde eum incessisset, nullum non funem movendum statuit, ut virum ad se revocaret ad seque redire compelleret. Unde alii quidem per Jannem monachum, quo tempore missus est ad commutandos captivos, pacis eum fœdera iniisse ac Manuelem ad se revocasse ferunt, quando etiam litteras et securitatis fidem jurejurando firmatam per eum pluresque illo priores misit. Alii ejusdem quidem Jannis opera rem peractam malunt, non tamen sic aperto colloquio, sed occulto ac vulgo obscuro, ita nimirum ut Jannes jubente Theophilo profectus sit, habituque mutato ac pannis indutus Iberis atque monachis Hierosolymam voti causa proficiscentibus, unum illorum simulans, sese adjunxerit, eoque habitu Manuelis domum Bagdæ subierit. Illic mendici ea specie ad eum aditum nactus imperatorem pœnitere docuit, verbisque fidem fecit illius prolata collari cruce ac litteris, quibus is securum redderet omniumque offensarum oblivionem sancte promitteret. Acceptis in manus Manuel litteris, incenso ardoribus animo, serio cogitat in patriam domumque reverti. Quia igitur temporis ipsa longinquitate rebusque adversus **120** ameramnunæ hostes, quas supra retulimus, bello præclare gestis suam illi magis in dies probarat fidem, nec ulla jam suspicione laborabat, significat hoc sibi animo constitutum, ut et adversus Romanos educat et inimicos (suos apud imperatorem delatores) ulciscatur, qui in Cappadocia sedes habebant. Ac quo magis institutum celet, ipsum ameramnunæ filium secum mitti rogat. Annuit petenti Ismaelus, ac in quos expetierat hostes Manuelem emittit. Ubi jam Romanos pene fines attigerat, Cappadociæ prætorem de suis rebus monet, seque rursus ad Romanos redire significat, simulque certo loco locandas insidias docet: *Ut cum*, inquit, *illuc venero, Saracenorum prædonibus alio dimissis, in Romanorum ipse cuneum incidam, atque ita ad patrios lares revertar*; uti etiam factum est. Ubi enim prope jam ad locum accesserat, Ismaelis filium prolixe salutans ac osculans: ***Abi*, inquit, *abi, fili, incolumis ad patrem tuum; scito vero non ad alium me proficisci quam ad meum verum imperatorem ac dominum*.**

VARIÆ LECTIONES.

[28] τὸν τοῦ ἀμερ.? [29] δῆλα ποιεῖ? an δηλοποιεῖ?

Salvus inde receptus Cpolim in sacram Blachernensem ædem venit, erga quam sciret Theophilum non vulgarem habere fidem. Quocirca etiam magistri honore donatur, exindeque Theophili compater audit, et scholarum domesticus præficitur. **121** Non desunt qui dicant fugisse quidem Manuelem ad Agarenos, ac Theophili opera, uti dictum est, fuisse revocatum, non tamen majestatis accusatum Theophilo imperante fugisse, sed Michaele Traulo ejus patre, sive odio in illum defecerit, sivo quod veteres ejus inimicitias suspectas haberet.

A *ἄπιθι, τέκνον, πρὸς τὸν πατέρα σου· ἐμὲ δὲ ἴσθι πορευόμενον οὐ πρὸς ἄλλον, πρὸς δὲ τὸν ἐμὸν ὄντως βασιλέα καὶ κύριον.* Διασωθεὶς δ' ἐκεῖθεν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις θεῖον ἐπεφοιτήκει ναὸν, τὸν Θεόφιλον εἰδὼς οὐ τὴν τυχοῦσαν ἔχοντα πίστιν εἰς αὐτόν. Ὅθεν καὶ μάγιστρος τιμᾶται, καὶ σύντεκνος ἔκτοτε χρηματίζει αὐτοῦ, καὶ δομέστικος προβιβάζεται τῶν σχολῶν. Εἰσὶ μὲν δ' [30] οἳ φυγῇ μὲν χρήσασθαι τὸν Μανουὴλ φασι πρὸς τοὺς ἐξ Ἄγαρ, καὶ διὰ τὴν Θεοφίλου, ὡς εἴρηται, ἐπανελθόντα σπουδὴν, οὐ μὴν καθοσίωσιν ἐγκληθέντα ἐπὶ Θεοφίλου φυγεῖν, ἐπὶ Μιχαὴλ δὲ τοῦ Τραυλοῦ τοῦ τούτου πατρὸς, εἴτε καὶ μίσει τῷ πρὸς αὐτὸν φερόμενον, εἴτε δὴ καὶ παλαιὰν δεδοικότα μῆνιν αὐτοῦ.

Interim vero etiam Jannes CPolitanus episcopus ordinatur, Aprilis vigesima prima, die Dominica, impietatis præmium perversæque fidei ac sacris imaginibus negati cultus sacerdotium consecutus.

Χειροτονεῖται δὲ καὶ Ἰαννῆς ἐπίσκοπος Κωνσταν- B τινουπόλεως κατὰ τὴν εἰκάδα πρώτην τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς, ἡμέρᾳ πρώτῃ, ἆθλον ἀσεβείας καὶ ἀπιστίας καὶ τοῦ μὴ τὰς θείας εἰκόνας προσκυνεῖν τὴν ἱερωσύνην ἀπενεγκάμενος.

27. Porro Theophilus dum curiosior est inquirendi studio, et ut futuram imperatorum successionem vaticinio condiscat operosius incumbit, mulierem quamdam superioribus bellis ex Agarenis captam, Pythonico spiritu obsessam, quorumdam relatione accipit. Eam itaque accersit, ac quinam in longum tempus imperio potituri sint ex illa quærit. Ad quem vates, successurum ejus filium cum conjuge, Theophilo respondit : postea vero fore ut Martinaciorum genus annos plures imperium teneat. Illico itaque Martinacem hunc, etsi ipsi affinitate conjunctum, raso capite Theophilus monachum facit, ejusque ædes in domum Dei ac monachorum domicilium redigit. Neque hoc solum, sed et alia plura mulier vaticinata est, nempe Jannem patriarchali sede dejectum iri, sacrarumque imaginum revocandam religionem ac cultum. Quare vehementi dolore **122** concitus Theophilus, remque altius mente retinens, sæpenumero Augustam, ad hæc et Theoctistum logothetam monebat ac hortabatur multisque sacramentis adigebat, ne unquam Jannem patriarchali sede dejici autve imagines coli paterentur. Tantam vero operam vestigandis istiusmodi imperatorum successionibus posuit, ut et Jannis ex pelvi divinatione Basilium imperii arcem suscepturum perspicue viderit. Præter imperatorem aliis quoque ex ea sciscitantibus mulier respondit. In his Constantino Triphylio, multum roganti ac enixe eventura quærenti, prædixit fore nimirum ut ipse ac filii Basilio imperatore clericalem habitum induerent; quod et evenit. Georgio quoque militarium tabularum ac matricularum præfecto prædixit fore ut in Circi funda necaretur ejusque substantia fisco addiceretur. Et hæc quidem hactenus juxta Platonem....

κζ'. Ζητητικῷ δὲ τῷ Θεοφίλῳ τυγχάνοντι καὶ ἄγαν ἐγκειμένῳ περὶ γνώσεως τῶν μελλόντων βασιλεύειν ἀνδρῶν, γύναιόν τι ληφθὲν ἐκ τῶν Ἄγαρ κατὰ τοὺς πολέμους τούτους Πύθωνος κατεχόμενον πνεύματι παρά τινων ἀνεμάνθανε. Τοῦτο οὖν ἤγαγέ τε παρ' ἑαυτῷ ὁ Θεόφιλος, καὶ τίνες εἶεν ὧν ἡ βασιλεία διαρκέσει ἐπὶ πολὺ ἐπυνθάνετο. Ὡς δὲ, Σοῦ μὲν διάδοχον τὸν σὸν υἱὸν καὶ γαμετὴν, ἀπεφοίβασέ τε γενέσθαι καὶ ἐμαντεύσατο, μετέπειτα δὲ τοὺς Μαρτινακίους ἐπὶ πολὺ τῆς βασιλείας κατασχεῖν, αὐτίκα τοῦτον τὸν Μαρτινάκην, καίτοι γε προσῳκειωμένον C αὐτῷ πως κατὰ συγγένειαν, πρὸς τὸ μονάζειν ἀπέκειρεν, καὶ τὸν ἑαυτοῦ οἶκον Θεοῦ καὶ μοναχῶν ἐναπέδειξεν ἐνδιαίτημα. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν μελλόντων τὸ γύναιον ἀπεθέσπισεν· τόν τε γὰρ Ἰαννῆν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου πόῤῥω που γενέσθαι ἐνεσήμανεν, καὶ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀναστήλωσιν κατεσάφησεν. Οἷς τὴν ψυχὴν ὁ Θεόφιλος ἐπώδυνος γεγονὼς καὶ δυσαπόνιπτα ταῦτα φέρων ἀεὶ πολλὰ [P. 76] πολλάκις ἐπῇδε τῇ ἑαυτοῦ γαμετῇ, πρὸς δὲ καὶ λογοθέτῃ Θεοκτίστῳ παρῄνει καὶ πλήθει κατεδέσμει ὅρκων τοῦ μήτε τὸν Ἰαννῆν ὑπερορίας τυχεῖν μήτε μὴν τὰς εἰκόνας προσκυνήσεως. Τοσοῦτον δὲ ἄρα τὰ περὶ τῆς βασιλείας ἠρεύνα τε καὶ ἐξιχνίαζεν ὡς καὶ παρὰ τοῦ Ἰαννοῦ ἐν λεκανομαντείᾳ D τὸν μέλλοντα Βασίλειον τὴν τοιαύτην ὑπειληφέναι ἀρχὴν καθαρῶς ἐνιδεῖν. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Κωνσταντῖνον τὸν κατὰ τὸν Τριφύλιον τὰ αὐτῷ συμβησόμενα διετράνου τὸ γύναιον, πολλὰ λιπαροῦντα καὶ πυνθανόμενον· αὐτόν τε γὰρ καὶ τοὺς αὐτοῦ υἱεῖς κληρικοῦ σχῆμα ἐπὶ τοῦ Βασιλείου διαμειφθῆναι· ὃ καὶ γέγονεν. Καὶ Γεώργιον δὲ τὸν τὰς στρατιωτικὰς δέλτους ἐπειλημμένον ἐπὶ σφενδόνῃ τῇ κατὰ τὸν ἱππόδρομον ἀποκτανθῆναι, καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ τῷ βασιλικῷ ἀνειλῆφθαι ταμείῳ. Καὶ ταῦτα μὲν ὧδέ πῃ κατὰ Πλάτωνα...

28. Anno sequenti Agareni et Theophilus expeditione utrinque suscepta, utrinque abs se metu re integra domum redierunt. Eodem fere tempore

κη'. Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει πρὸς τὸν κατ' ἀλλήλων πόλεμον οἵ τ' Ἀγαρηνοὶ καὶ ὁ Θεόφιλος ἐξελθόντες ἔμειναν ἄπρακτοι παντελῶς ἀλλήλους καταπτοούμε-

VARIÆ LECTIONES.

[30] δ'] δή? an τοι?

νοι, κα. πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἐπανέστρεφον. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὅ τε χαγάνος Χαζαρίας καὶ ὁ Πὲχ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Θεόφιλον ἔπεμψαν πρεσβευτάς, τὸ κάστρον ὅπερ οὕτω Σάρκελ κατονομάζεται αὐτοῖς κτισθῆναι ἐξαιτούμενοι, ὅπερ ἑρμηνεύεται μὲν Λευκὸν οἴκημα, ἔστι δὲ καὶ κατὰ τὸν Τάναϊν ποταμόν, ὃς τούς τε Πατζινακίτας ἐντεῦθεν καὶ αὐτοὺς διείργει τοὺς Χαζάρους ἐκεῖθεν, ἔνθα καὶ Χαζάρων ταξεῶται καθέζονται τριακόσιοι κατὰ χρόνον ἐναλλασσόμενοι. Ὧν τῇ αἰτήσει καὶ παρακλήσει πεισθεὶς ὁ Θεόφιλος τὸν σπαθαροκανδιδάτον Πετρωνᾶν τοῦ ἐπονομαζομένου Καματεροῦ, μετὰ χελανδίων βασιλικοπλωΐμων καὶ τοῦ Κατεπάνω [21] τῆς Παφλαγονίας ἀπέστειλεν, εἰς πέρας τὴν τούτων αἴτησιν κελεύσας ὑπαγαγεῖν. Ὃς ἅμα τῷ τὴν Χερσῶνα καταλαβεῖν τὰς μὲν μακρὰς νῆας ἐκεῖσέ που προσορμίσας ἐπὶ τῆς χέρσου κατέλιπεν, τὸν δὲ λαὸν ἐν στρογγύλαις εἰσαγαγὼν ναυσὶ μέχρι τοῦ Ταναΐδος διεβιβάσθη, ἔνθα καὶ τὴν πόλιν ἔδει τούτοις οἰκοδομεῖν. Ἐπεὶ δὲ λίθων ὁ τόπος ἠπόρει, ἐκ μὲν τῶν μικρῶν καχλήκων τοῦ ποταμοῦ ἄσβεστον, ἐκ δὲ τῆς ὑποκειμένης γῆς πηλὸν ἐγκαύσας διὰ καμίνων, καὶ βίσαλον ἐργασάμενος, τὴν ὁρισθεῖσαν αὐτῷ δουλείαν μόγις μέν, ἐπεραίου δὲ διὰ πολυχειρίας λαμπρῶς, καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέστρεφεν. Ἐδίδου δὲ καὶ περὶ τοῦ Χερσῶνος τῷ βασιλεῖ γνώμην τε καὶ βουλήν, οἷς εἰς πεῖραν τῶν ἀνθρώπων ἦλθεν καὶ τῶν τόπων ὁμοῦ, καί, « Οὐκ ἄλλως ἄρξεις τῆς χώρας καὶ τῶν τόπων ὁλοσχερῶς ἢ στρατηγὸν προχειριζόμενος ἴδιον, ἀλλ' οὐ τοῖς ἐκείνων ἄρχουσί τε καὶ πρωτεύουσι καταπιστεύων σαυτόν. » Οὐδὲ γάρ, οὐδ' ἡμέτερός πω τῆς ἐκείνων προνοούμενος ἐξαπεστέλλετο στρατηγός, [P. 77] ἀλλ' ὁ λεγόμενος πρωτεύων μετὰ καὶ τῶν πατέρων τῆς πόλεως τὰ πάντα ἦν διοικῶν. Ἐπὶ [22] τούτῳ ὁ βασιλεὺς Θεόφιλος οὐκ ἄλλον ἀλλὰ τὸν εἰρημένον Πετρωνᾶν, ὡς ἔμπειρον κρίνας τοῦ τόπου, πρωτοσπαθάριόν τε ἐτίμησεν καὶ στρατηγὸν ἐξαπέστειλεν, τόν τε πρωτεύοντα καὶ τοὺς ἄλλους θεσπίσας ὑπείκειν ἀνενδοιάστως αὐτῷ· ἐξ ὅτουπερ καὶ μέχρι ἡμῶν ἐκράτησεν ἀπὸ τῶν ἐντεῦθεν εἰς Χερσῶνα προβάλλεσθαι στρατηγούς. Οὕτω μὲν οὖν ἥ τε τοῦ Σάρκελ οἰκοδομὴ ἐγένετο καὶ ἡ πρὸς τοὺς Χερσωνίτας τῶν ἐντεῦθεν ἀποστολὴ στρατηγῶν.

A chaganus Chazariæ ac Pechus missa legatione imperatorem rogant ut castrum Sarcel nuncupatum, quod interpretatione nominis domus candida dicitur, ipsis ædificet. Porro locus est ad Tanaim fluvium, quo hinc inde Patzinaces et Chazaritæ disterminantur; ubi et Chazaritæ **123** præsidiarii trecenti, commutatis vicibus per tempus alii aliis substituti, stationem habent. Horum postulatis annuens imperator Petronam Camateri (sic dicti) spatharocandidatum cum classe regia et Paphlagoniæ capitaneo misit, rem præstituros quæ illi rogaverant. Ubi autem Chersonem appulsus est, longiores naves in terram subductas illic in terram statione relinquit, rotundis vero impositas copias ad Tanaim usque, quo loco exstruendum illis B oppidum erat, trajecit. Quia autem locus lapides non habebat, ex fluvii glarea calcem facit; exque subjecta humo lutum in lateres excoquens, ardua quidem molitione, laborantium tamen multitudine magnifice perfecto opere domum redit. Reversus vero Petronas imperatorem de Chersone monet, ut qui gentis mores locique genium expertus didicerat, non aliter regionis oppidorumque pleno jure compotem fore, quam si proprium urbi gentique præsidem ducemque præficeret; non indigenis proceribus ac primatibus res suas crederet. Hactenus enim nemo regionem procuraturus Cpoli præses mitti solebat; sed quem illi primatem vocant, una cum patribus civitatis cuncta gubernabat. Imperator C approbato consilio ipsum quem diximus Petronam, usu regionis peritum judicans, protospatharii dignitate auctum præsidem **124** mittit, primario ac reliquis civibus imperans ut nulla tergiversatione misso præsidii obaudiant. Hincque percrebuit ut præsides Chersoni præficiantur. Atque in eum modum tum præsidium Sarcel exstructum est, tum deinceps missi Byzantio Chersonem præsides.

κθʹ. Ἔξεισι δὲ πάλιν ὁ Θεόφιλος κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐμβριθέστερος, τῆς πατρικῆς ἡττᾶσθαι τόλμης ἀνέραστος ὤν. Ὅθεν καὶ πορρωτέρω πρόεισι τῆς Συρίας, ὁμοῦ μὲν κείρων τὴν γῆν καὶ πορθῶν, ὁμοῦ δὲ λαφυραγωγῶν αὐτὴν καὶ αἰχμαλωτίζων, καὶ πόλεις παραλαμβάνων ἄλλας τε δύο καὶ μέχρις ἐδάφους καταστρεφόμενος, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν Σωζόπετραν ἐκπολιορκήσας πατρίδα τυγχάνουσαν τοῦ ἀμεραμνουνῆ, ὑπὲρ ἧς ἐγένετο ἐκεῖθεν διὰ γραμμάτων προτρέψασθαι ἀναχωρεῖν τὸν Θεόφιλον ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ, κἂν οὐκ εἶχέ πως τὸν ἀκούοντα. Καὶ ταῦτα μὲν διοικησάμενος πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπάνεισιν ὁ Θεόφιλος, τῷ Θεοφόβῳ τὰ τῶν Περσῶν ἐνδιαθέσθαι προτρεψάμενος καὶ αὖθις διὰ ταχέων ἐπαναδραμεῖν πρὸς αὐτόν. Ἀλλ' οἱ Πέρσαι συσχόντες αὐτὸν κατὰ τὴν Σινώπην βασιλέα καὶ ἄκοντα ἀνεκή-

29. Porro Theophilus majoribus rursum animis adversus Agarenos proficiscitur, paterna se minorem D audacia videri ægre ferens. Longe itaque in Syriam progressus obvia quæque vastat, deprædatur, diripit, duasque captas civitates solo tenus diruit; quin et ipsam expugnat Sozopetram ameramnunæ patriam, a qua ille ut recederet scriptis litteris etiam atque etiam rogaverat; quanquam Theophilus ei minime obtemperavit. Hisque adeo gestis Cpolim reversus est, relicto Theophilo cum mandatis ut res Persarum componeret iisque compositis festine ad eum rediret. At Persæ eum Sinope destientes, reluctantem sane, imperatorem consalutarunt. Is partim imperatoris reverentia et cultu, partim metu deterritus, rem detrectabat, diraque passuros pro hac temeritate ausuque alebat. Quocirca illi minis territi

VARIÆ LECTIONES.

[21] καπετάνῳ P: cf. p. 300 c. [22] ἐπεὶ P.

obfirmatius hærere proposito, animosque Theophobo, quem medium habebant, fecere. Ille porro clam imperatori rem significat, jurejurando confirmans non se, sed Persas hujus auctores facinoris esse. Ac tum quidem Theophilus voluntatem
125 Theophobi approbavit, et in aulam revocato pristinam dignitatem restituit. Persis quoque delicti veniam dedit, injuriarumque promissa oblivione eos Sinope, sive etiam Amastride, excedere jubet. Et quoniam in ingentem jam multitudinem excreverant (nam summa eorum ad triginta millia assurgebat), haud e re visum Theophilo ut eos liberos atque solutos esse permitteret. Utili itaque consilio bina millia in singula themata dividit, qui sub illorum ducibus forent, sub quibus etiam tribuni eorumque turmarum præfecti illis præessent. Hincque factum ut hactenus Persarum nomen cohortes illæ ac turmæ retineant, in quas dispersi fuere. Audacius itaque ac procacius facinus visum Theophilo tum illos suspectos in eum modum dispersit, tum non multo post Theophobo necem attulit. Quanquam alia quoque causa, quam omnino pro loci opportunitate narraturi sumus, accessit.

30. Cæterum ameramnunes ob expugnatam direptamque patriam tanto ictus animi dolore est sicque excanduit, ut undique ex Babylone et Phœnicia et Cœlesyria Palæstinaque et inferiore Libya conscripto exercitu ingentibusque conductis copiis, clypeis omnium inscribi jusserit Amorium, susceptam a se contra id oppidum expeditionem illudque bello tentandum cum audacia innuens. Collegit igitur copias; et apud Tarsum ex paucissimis ingens subito numerosusque apparuit, ob patriæ
126 suæ ignominiam furore exæstuans. Sed et Theophilus adversus illum profectus Dorylæum pervenit, quod tridui itinere ab Amorio abest. Fuere multi qui imperatori auctores essent ut Saracenorum, majori vi quam quæ inhiberi posset irruentium, impetum declinans Amorii incolas alio transferret. Ingentes nimirum esse illorum copias immensumque exercitum. Id enimvero infame parumque virile ratus Theophilus, præclarum fortisque animi consilium putavit, ut urbem communiret ducisque strenui rationibus atque incolumem præstaret. Electus in eam rem Aetius patricius ac Orientalium dux. Quia vero etiam justis copiis opus erat, has quoque Theophilus mittit, quo undique hosti obsisteret ac victoriam illi præriperet. Ad hanc cohortibus illos præfecit qui paulo post futuri erant martyres, Theodorum cognomento Craterum et Theophilum ac Babutzicum. Hi non modo missi tunc exercitus, sed et cohortis quadraginta duorum martyrum principes exstiterunt.

31. Postquam igitur Saracenorum princeps, ingentes ipse animos spirans ac exercitu potens.

A ρυξαν· ὃς αἰδοῖ τε καὶ φόβῳ πρὸς τὸν βασιλέα βαλλόμενος ἀνένευέ τε καὶ δεινὰ πείσεσθαι τούτους ἔλεγεν ἐπὶ τῷ τολμήματι. Ὅθεν πλέον κατοῤῥωδοῦντες αὐτοὶ τὰς ἐκ βασιλέως ἀπειλὰς εἴχοντο μὲν τῆς γνώμης αὐτῶν, εἶχον δὲ καὶ αὐτὸν ἐν μέσῳ παραθαῤῥύνοντες. Ἀλλ' ὁ Θεόφοβος λάθρα τὰ τελεσθέντα δηλοῖ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐνωμότως πληροφορεῖ ὡς οὐκ αὐτὸς ἐκεῖνοι δὲ τῶν τολμηθέντων ὑπαίτιοι. Ἀλλ' ἐκείνου τε ὁ βασιλεὺς ἀσμένως ἀποδέχεται τὴν προαίρεσιν καὶ πρὸς τὰ βασίλεια εἰσκαλεῖ, τὴν ἀρχαίαν εὐκληρίαν ἀποδιδούς· συγγνώμην τε ἅπασι τοῖς ἄλλοις καὶ ἀμνηστίαν κακῶν δοὺς τῆς Σινώπης, εἴτε δὴ καὶ Ἀμάστριδος, ποιεῖ ἐκδημεῖν. Καὶ ἐπείπερ εἰς πολυπληθίαν ἐνέδωκάν [38] τε καὶ ηὔξησαν ὡς εἰς τρεῖς
B μυριάδας ἐληλακέναι, οὐ συμφέρον ἐδόκει τῷ βασιλεῖ τούτους ἐλευθέρους εἶναι καὶ ἀνειμένους, ἀλλὰ καλῶς σκεψάμενος ἑκάστῳ θέματι χιλιάδας δύο ἀπέσταλκεν, ὑπὸ χεῖρα τελεῖν τοῖς εἰς στρατηγίαν τεταγμένοις· ἐφ' ὧν καὶ τουρμάρχας ἐπιστατεῖν ἐξεθέτο. Ὅθεν ἄχρις ἡμῶν τὴν προσηγορίαν Περσῶν αἱ τῶν θεμάτων τοῦρμαι κεκλήρωνται, ἐφ' οἷς διεσπάρησαν. Τοῦτο γοῦν τὸ τόλμημα θρασύτερόν πως καὶ ἰταμώτερον δόξαν τῷ Θεοφίλῳ αὐτούς τε διασπαρῆναι καὶ διανεμηθῆναι ἐποίησεν καὶ τὸν Θεόφοβον [P. 78] μετ' οὐ πολὺ ἀπήγαγε τῆς ζωῆς. Ἐγένετο δέ τι καὶ δεύτερον αἴτιον, ὃ δηλώσει πάντως ὁ λόγος κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρόν.

λ'. Ὁ δὲ ἀμεραμνουνῆς τοσοῦτον ἐτρώθη τὴν ψυχὴν ἐπὶ τῇ καταλήψει τε καὶ πορθήσει τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὡς πανταχοῦ θεσπίσαι τε καὶ κηρῦξαι πᾶσαν ἡλικίαν ἔκ τε Βαβυλωνίας καὶ Φοινίκης καὶ Κοίλης Συρίας Παλαιστίνης τε καὶ τῆς κάτω Λιβύης συν-
C αθροιζομένην ἐπὶ ταῖς ἀσπίσιν αὐτῶν ἐγγράψαι Ἀμόριον, τὴν κατ' αὐτοῦ διάβασιν μετὰ θρασύτητος αἰνιττόμενος. Συνήγετο γοῦν καὶ κατὰ τὴν Ταρσὸν πολὺς ἐξ ὀλίγων ἐγένετο, μανίᾳ ἐπὶ τῇ τῆς πατρίδος αἰσχύνῃ πυρπολούμενος τὴν ψυχήν. Ἀντεπεξῄει δὲ καὶ ὁ Θεόφιλος κατὰ τὸ Δορύλαιον, τριῶν ἡμεροδρομικῶν πόῤῥω που τοῦ Ἀμορίου διακείμενον. Πολλῶν οὖν συμβουλευόντων μετοικῆσαι τὸν ἐν Ἀμορίῳ οἰκοῦντα λαὸν καὶ τέως ὑπεκδραμεῖν τὴν ἄσχετον φορὰν τῶν Σαρακηνῶν (πολὺς γὰρ ηὔξητο καὶ λαὸν ἐπήγετο ἄληκτον), ἄτοπον μὲν ἐφαίνετο τοῦτο τῷ Θεοφίλῳ καὶ ἄνανδρον, καλὸν δὲ καὶ πρὸς ἀνδρίαν εὔφορον τὸ μᾶλλον ὀχυρῶσαι αὐτὸ καὶ στρατηγοῦ γενναίου διασῶσαι βουλαῖς. Ἀέτιος ἦν οὗτος ὁ πατρίκιος καὶ τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγός. Ἐπεὶ δὲ
D καί τινος πολυχειρίας ἐδέετο, καὶ ταύτην ἀπέσταλκεν ὁ Θεόφιλος ὡς πανταχόθεν ἀντιστησομένου καὶ τὸν ἐχθρὸν ἐκνικήσοντος. Ἐπὶ τούτοις ἐδίδου δὴ ἡγεμόνας καὶ ἄρχοντας τοὺς μετὰ βραχὺ μαρτυρήσοντας, Θεόδωρόν τε τὸν Κρατερὸν καὶ Θεόφιλον καὶ τὸν Βαβούτζικον· οἵτινες οὐ μόνον ἐκείνου τοῦ λαοῦ ἀλλὰ καὶ τῆς φάλαγγος τῶν τεσσαράκοντα δύο μαρτύρων γεγόνασιν ἀρχηγοί.

λα'. Ἐπεὶ γοῦν κατὰ τὴν Ταρσὸν ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἐπέστη μετὰ φρονήματος καὶ λαοῦ ἡγεμών, οὐκ

VARIÆ LECTIONES

[38] ἐπίδωκαν ?

ἀθρόως τούτῳ μαντευομένῳ καὶ συμβουλευομένῳ ἐφαίνετο καλὸν χωρεῖν πρὸς Ἀμόριον, ἀπόπειραν δὲ πρότερον λαβεῖν τῆς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεως διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μέρος λαβόντος τοῦ στρατοῦ καὶ κατὰ τοῦ βασιλέως χωρήσαντος. *Εἰ γὰρ οὗτος*, φησὶ, *νικήσειεν, ἕψεται πάντως ἡ νίκη καὶ τῷ πατρί· εἰ δὲ μὴ, καλὸν ἡσυχάζειν, οὐκ ἐπακολουθούσης μοι τῆς νίκης*. Λαβόντες γοῦν αὐτοῦ Ἄμερα τὸν τηνικαῦτα διέποντα τὴν Μελιτηνὴν καὶ Τούρκους ὡσεὶ χιλιάδας δέκα, μετὰ πάσης τῆς ἐξ Ἀρμενίων στρατιᾶς καὶ τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων, κατὰ τὸν Δαζημῶνα προσέβαλεν [P. 79]. Ἄπεισι καὶ ὁ Θεόφιλος κατ' αὐτοῦ στρατόπεδον ἔχων οὐκ ἀγεννὲς, ἔκ τε Περσῶν καὶ τῶν δυτικῶν καὶ τῶν πρὸς τὸν ἀνίσχοντα ἥλιον συνιστάμενον. Ὡς δὲ κατὰ τὸν Ἀνζὴν οὕτω χῶρον καλούμενον ἐγίνετο, ἰδεῖν ἐπεθύμει τὸ τῶν ἐναντίων ἄθροισμα πρὸ τῆς προσβολῆς. Ἐπί τινα γοῦν λόφον καὶ τῶν ἄλλων ὑπερβεβηκότα χῶρον ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν λαβὼν ἀνήνεγκεν Μανουὴλ, καί πως ἐκ στοχασμοῦ βραχύτερον [34] ἐδόκει τὸ τῶν Σαρακηνῶν πλῆθος· οὐ μὴν πρὸς τοῦτο συντιθεμένου τοῦ Μανουὴλ ὁ τῶν δοράτων ἴσος ἐδόκει ἑσμός. *Ἀλλ' ὦ*, φησὶ, *βασιλεῦ, τὸ καρτερὸν στοχαζόμενος, τὸν ἐκ δοράτων καλαμῶνα ἀμφοτέρων διάθρει*. Ἐπεὶ γοῦν ἰσχυρότερός πως οὐχ ὁ ἴδιος ἀλλ' ὁ τῶν ἐναντίων ἐδόκει στρατὸς, βουλὴν ἐδέοντο ἀρτύειν νεανικήν· ἡ δὲ ἦν ἔκ τε Μανουὴλ συνισταμένη καὶ Θεοφόβου, νυκτὸς ἐπιτεθῆναι τοῖς πολεμίοις. Ἀλλ' ἕτεροι κρεῖττον εἶναι τὴν ἡμέραν ἀντέφησαν, οἷς καὶ ὁ βασιλεύων ἐπέπειστο. Ὡς δ' οὖν ἔλαμψεν ἡ ἡμέρα, μάχης καρτερᾶς γενομένης, ἐκθύμως τῶν βασιλικῶν ἀγωνισαμένων ταγμάτων, οἱ Ἰσμαηλῖται ἐνέκλιναν εἰς φυγὴν, ἀφέντες τὸ πολεμεῖν. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἐπιμόνῳ χρώμενοι τοξείᾳ, καὶ τὸ καταδιώκειν τῶν Ῥωμαίων ἀνακεκρουκότες, ἱστάναι [35] ἀλλ' οὐ φεύγειν ἔπεισαν τοὺς Σαρακηνούς· ὅθεν ἑαυτοὺς πάλιν συστησάμενοι, καὶ ταῖς τόξοις δὴ γενναίως πόῤῥωθεν βάλλοντες, ἐφαλκῆ τὴν μάχην ἐποίησαν. Οἷς μὴ δυνάμενος ὁ τῶν Ῥωμαίων προσεγγίσαι στρατὸς, ἀλλ' οὐδὲ πόῤῥωθεν κατιδεῖν τῷ βάλλεσθαι καρτερῶς, νῶτα κλίναντες τὸν βασιλέα κατέλιπον. Οὐ μὴν οἱ τῶν βασιλικῶν ταγμάτων ἔξαρχοι μετὰ τῶν Περσῶν τοῦτο δρᾶσαι ἢ ἐννοῆσαι τετολμήκασιν, ἀλλὰ περιστάντες τῷ βασιλεῖ σώζειν ἐβούλοντο, κύκλῳ τῶν ἐχθρῶν πάντοθεν περιστοιχησάντων αὐτοὺς καὶ βαλλόντων αὐτούς. Κἂν ἀπώλοντο πανδημεὶ, εἰ μὴ νὺξ ἐλθοῦσα καὶ βραχύς τις ὄμβρος ἐπιγενόμενος τὰς μὲν νευρὰς χαλαρὰς εἰργάσατο αἷς ἠμύνοντο καὶ τὸ κράτος εἶχον οἱ ἐναντίοι, αὐτοῖς δὲ ἄνεσιν τὴν ἐκ βελῶν παρεποίησεν καὶ σωτηρίας μόλις ἐνέδωκεν ἀφορμάς [36].

Tarsum venit, recte conjicit, habitoque cum suis consilio, judicat haud e re sua esse ut statim Amorium petat. Tentandum prius imperatoris exercitum, immisso in eum cum copiarum parte filio suo. *Si enim filius*, inquit, *victor exstiterit, patrem quoque haud dubia sequetur victoria : sin autem secus contigerit, præstat quiescere, cum ipsa mihi victoria haud præsto sit, ac comes exspectanda.* Assumpto 127 itaque Amera tum Melitines præside ac Turcorum decem millibus omnique Armeniorum exercitu ac præside præsidum, ad Dazimonem castra posuit. Contra hunc profectus Theophilus, non contemnendo ex Persis exque occidentalibus et orientalibus conflato exercitu. Ubi autem ad locum sic nuncupatum Anzen venit, statuit Saracenorum copias quam numerosæ essent dispicere, antequam acies congrederentur. Manuel itaque scholarum domesticus in tumulum locumque cæteris editiorem Theophilum duxit; quantumque conjectura assequi licebat, hostium copiæ minores videbantur. Tamen hastarum, consentiente quoque in hoc Manuele, cum par copia videretur, *Sed, o imperator*, inquit, *robur conjiciens utriusque exercitus densam hastarum segetem considera*. Postquam itaque robustiorem suo hostium exercitum Theophilus judicavit, cogitabant quidnam strenui audaciorisque consilii molirentur. Nempe suadebant Manuel et Theophobus noctu aggrediendos hostes : reliqui vero duces interdiu ineundam pugnam suaserunt, quibus ipse quoque imperator assensus est. Hac ergo prælata sententia, prima statim luce acerrimum prælium commissum est. Quo in prælio imperatoris ordinibus fortiter dimicantibus, Ismaelitarum acies in fugam inclinatur. Verum Turcis assiduo sagittarum jactu atque grandine insequentes Romanos inhibentibus, facti Saracenis animi, ut fugam sistentes frontem verterent. 128 Se ipsos itaque iterum colligentes, eminusque fortiter jacula contorquentes, pugnæ sortem mutarunt. Romani propius accedere pedemque conferre non valentes, ac nec procul aspicere quos sagittis hostes configerent, terga vertunt relicto imperatore, prætorianarum legionum ducibus ac Persis nihil tale vel factitandum ac ne animo quidem cogitandum sibi indulgentibus; sed agmine imperatorem cingentes hoc satagebant, ut præsenti eum periculo eximerent, cum undique fusa hostium agmina jugi sagittarum imbre conclusos obruerent. Omnesque ad unum cecidissent, nisi et nox ingruens tenuisque delapsus imber, arcuum nervis, quibus se hostes tuebantur ac superiores erant, relaxatis, a tanto illo sagittarum imbre Romanos tantisper securos præstitisset, ac ægre tandem parandæ salutis illis occasio fuisset.

λβ'. Βαθείας γὰρ ἤδη τῆς νυκτὸς γενομένης, ὡς ἠσχόλητο περὶ τὰς φυλακὰς ὁ Μανουὴλ, γλώττῃ πως τῇ Σαρακηνῶν τὸν Περσῶν ὅμιλον σπένδεσθαί πως πρὸς αὐτοὺς διήκουσε, καὶ συνθέσθαι τούτους αὖθις

32. Intempesta nocte cum Manuel agendis excubiis omni opera intentus esset, Persas audit cum Saracenis ipsa eorum lingua colloquentes ac paciscentes, nempe pollicentes Romanum ac exerci-

VARIÆ LECTIONES.

[34] Scylitzes et Cedrenus βαρύτερον. [35] ἱστάναι? [36] ἐφορμάς P.

suum proditurος, atque ad eum, a quo defecerant, principem esse reversuros. Rem ille statim imperatori secreto denuntiat, hortaturque ut cum delectis suæ saluti consulat, nec exspectet dum in hostium manus veniat. Quærente illo : *At qui fiat ut tanta militum turba, qui mihi adhæserunt, incolumis abeat? Tibi modo*, inquit, *imperator*, *Deus salutem præstet; reliqui mox suis rebus consulent*. Tandem ergo sub ipsum diluculum imperatore fuga elapso, et **129** cum ad Chiliococomum evasisset, quos desertis ordinibus terga dedisse duces commemoravimus, occurrentes indignos se vita profitebantur, qui imperatorem in pugna prodidissent; jamque suis ipsi gladiis pectora nudabant, atque ad ejus se pedes oppleti lacrymis provolvebant. Verum Theophilus, inaudito rei spectaculo præ illis animo saucius, *Cum ego divina ope*, inquit, *incolumis evaserim, evadetis et vos, si cum hoste fortiter pugnaveritis*.

33. Hoc ergo hostium stratagema Persarumque nocte cum eis collocutio (idemque est fœdus dicas) Theophobi inimicis ejusque necem machinantibus altera ad calumniam ac opportuna occasio fuit. Porro ameramnunes audita suorum non levi victoria, nihil jam cunctatus Amorium aggreditur. Conjuncti itaque ad Theophili patriam ambo exercitus, ipsius scilicet ameramnunæ et filii, qui jam fortiter dimicaverat, valloque ducto cœpta obsidio est. Interim imperator Dorylæum reversus Ameramnunæ animum muneribus tentabat, num his delinitum ab expeditione revocare posset et ad sua remittere. Haud vero ille paret, alto pectore dirutæ patriæ ac vastatæ injuriam ferens. Quin imo legationem spernit; mancipium vocat ac ignavum, graviterque subsannat ac ludibrio habet, quod non ante ipsi morem gesserit, sed modo cum in novaculæ acie res posita sit. Retinet vero etiam quos ille legatos miserat, **130** quos ipsis oculis rerum inspectores ac testes adhiberet.

34. Ac vero tempore prælabente evasisset urbs quoque excidium, dum hi nullam non machinam adhibent, quibus urbes expugnari solent, illi fortiter depellunt; multique desiderati, dum sic pugnaci contentione utrinque certatur. Hactenusque Agareni irrito conatu laborant, multisque suorum peremptis ac longe diminuto ipsorum exercitu altos illos animos ponunt : ad septuaginta enim millia, censu habito, post captam urbem inventa illis desiderari. Verum fieri non poterat ut transiret quem Deus cœlitus gladium intentaverat, ob contumelias quibus hæresi in dies augescente ab eis excipiebatur. Idcirco plebeius quidam exque populi fæce (Boiditzes misello nomen erat) illis jam recessuris et cum probro ad sua reversuris, inter missilia jactis litteris, ita suggessit. *Quid vos, amici, tantis exantlatis laboribus, re infecta ærumnis confecti recessuri estis? Venite ergo ad eas turres, ubi superne lapideus*

A τὸ στράτευμα τῶν Ῥωμαίων καταπροδοῦναι καὶ πρὸς τὴν ἐξ ἧς ἀπέστησαν [P. 80] χωρεῖν κεφαλήν. Δῆλα γοῦν τῷ βασιλεῖ λάθρα ποιεῖ, καὶ ἑαυτὸν σώζειν μετὰ λογάδων ἠξίου καὶ μὴ περιμένειν τὴν ἅλωσιν. Καί, *Πῶς ἔσται τοῦ τοσούτου λαοῦ*, ἐπερωτήσαντος τοῦ βασιλέως, *ἡ σωτηρία, ἐμοὶ προσμεινάντων;* *Σοί*, φησί, *μόνον ἔστω, βασιλεῦ, τὸ σώζεσθαι ἐκ Θεοῦ· οὗτοι δὲ ταχέως τὰ κατ' αὐτοὺς διοικήσουσιν*. Ὀψὲ γοῦν κατὰ τὸ περίορθρον τοῦ βασιλέως φυγῇ χρησαμένου καὶ πρὸς τὸ Χιλιοκώκωμον [36] διασωθέντος, οἱ λειποτάκται τῶν στρατηγῶν τῷ βασιλεῖ προσαπαντήσαντες ἀναξίους ἔφασκον εἶναι τῆς ζωῆς, βασιλέα ἐν πολέμῳ καταπροέντας, καὶ ἅμα τοῖς ἑαυτῶν ἐγυμνοῦντο ξίφεσι καὶ τοῖς ποσὶν ὑπετίθουν αὐτοῦ, δάκρυσι βρεχόμενοι παρειάς. Ἀλλ' ὁ Θεόφιλος B τρωθεὶς ἐκείνων μᾶλλον αὐτοῦ τὴν ψυχὴν τῷ παραδόξῳ τοῦ πράγματος, *Εἰ ἐγώ*, φησί, *σέσωσμαι ἐκ Θεοῦ, σωθήσεσθε καὶ ὑμεῖς ἀγωνιζόμενοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν*.

λγ'. Τοῦτο οὖν τὸ παρὰ ἐχθρῶν στρατήγημα καὶ ἡ νυκτερινή πως λαλιὰ τῶν Περσῶν, ταυτὸν δὲ καὶ σπονδὴ εἰπεῖν, τοῖς μὲν Θεοφόβου ἐχθροῖς καὶ θάνατον ψηφιζομένοις αὐτοῦ δευτέρα τις γέγονεν αἰτία καὶ ἀφορμὴ εὔκαιρος εἰς διαβολήν, τῷ δ' ἀμεραμνουνῇ ἀκηκοότι νίκης οὐ μικρᾶς καὶ κατὰ τοῦ Ἀμορίου καταδρομή. Ἥνωτο γοῦν κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως πατρίδα ἀμφότερα τὰ στρατόπεδα, αὐτοῦ τε τοῦ ἀμεραμνουνῆ καὶ τοῦτο δὴ τὸ προπολεμῆσαν σφοδρῶς τοῦ υἱοῦ, καὶ χάρακα περιέβαλλον καὶ τῆς C πολιορκίας ἀπήρχοντο. Καὶ τέως ἀπόπειραν ἐποίει ἀποστραφεὶς κατὰ Δορύλαιον ὁ Θεόφιλος τοῦ δώροις αὐτὸν ἐκεῖθεν ἀποστῆσαι καὶ πρὸς τὰ οἰκεῖα ποιῆσαι παλινοστῆσαι. Ἀλλ' οὐ πείθεται, ἐνδομυχοῦσαν φέρων τὴν τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἅλωσίν τε καὶ πόρθησιν. Μᾶλλον μὲν οὖν ἐξουθένει καὶ ἀνδράποδον ἐκάλει τε καὶ δειλόν, μυκτηρίζων καὶ διακωμῳδῶν οἷς οὐ πρὸ τούτου τούτῳ, ἀλλὰ νῦν ἐπὶ ξυροῦ ἑστῶτι ἐπείθετο. Εἶχε μὲν οὖν καὶ τοὺς ἀποσταλέντας πρέσβεις αὐτόθι που, τῶν δρωμένων ἐπόπτας καὶ μάρτυρας.

λδ'. Καὶ δὴ [37] χρόνου παρῳχηκότος διέφυγεν ἂν ἡ πόλις τὸν ὄλεθρον, τῷ πᾶσαν ἰδέαν πολιορκίας τῶν μὲν ἐνδεικνυόντων, τῶν δὲ καταβαλλόντων, καὶ πολλῶν ἀνῃρημένων ἐξ ἀμφοτέρων ἀνδρῶν, τῶν μὲν ἀμυνομένων, τῶν δὲ πολιορκούντων, ἀπράκτων δὲ D τέως μενόντων τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ τῆς πολλῆς ὀφρύος κατασκωπτομένων τῷ πλῆθος ἀνῃρῆσθαι λαοῦ. Καὶ γὰρ ὡσεὶ χιλιάδες ἑβδομήκοντα ἐκλελοιπότες εὑρέθησαν [P. 81] μετὰ τὴν ἅλωσιν ἀριθμούμενοι. Ἀλλ' οὐκ ἦν παρελθεῖν τὴν ἐκ Θεοῦ μάχαιραν ἠπειλημένην ἄνωθεν, οἷς ὑβρίζετο τὸ Θεῖον αὐξανομένης δὴ τῆς αἱρέσεως. Διὰ τοῦτο ἀνήρ τις τῶν ὑποβεβηκότων (Βοϊδίτζης οὗτος ἐκαλεῖτο ὁ ἄθλιος) μέλλουσιν ἤδη πως ἀναχωρεῖν καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν μετ' αἰσχύνης παλινοστεῖν, *Τί*, φησίν, *ὦ οὗτοι*, γράμματα διὰ βελῶν πεπομφώς, *τοσοῦτον τεταλαιπωρηκότες μέλλετε ἀποφοιτᾶν, κεκμηκότες ἄπρακτα καὶ πεπονηκότες; Ἔλθετε τοιγαροῦν κατὰ τοὺς πύργους*

VARIÆ LECTIONES.

[36] Χιλιέχωμον? [37] δὴ] τοι ?

ἐκείνους, ἔνθα μὲν βοΐδιον ἄνωθεν λίθινον, ἔξωθεν δὲ λέων ἐκ μαρμάρου ἐφίσταται, κἀκεῖσέ μοι περιτυχόντες, τὰ ὑμέτερα δηλαδὴ φρονοῦντά τε καὶ διευθετοῦντα, καὶ ἄλλως ἀσθενεστέρων πεφυκότων, ἔνθα δὴ τῶν ἐπάλξεων, ἐγκρατεῖς τε τῶν ἔσω γενήσεσθε καὶ ἐμὲ πολλοῦ ἄξιον κρίνετε. Ἦλθον κατὰ τὸν λόγον ἐκείνου, καὶ εἰσῆλθον ἅμα τῇ προσβολῇ, παίοντες καὶ τιτρώσκοντες τοὺς καταλαμβανομένους. Οὐκ ἦν δὲ ὅστις τῶν ἀποθνησκόντων οὐκ ἦν. Πάντες δὲ ἀνῃροῦντο καὶ ἔπιπτον ποταμοὺς κινοῦντες ἐξ αἵματος. Οὕτω μὲν οὖν αἱρεῖται τὸ Ἀμόριον καὶ χερσὶν ἀνόμων ἀνομωτέρως προδίδοται, ἐκείνων μόνον ζώντων τῶν μέχρι τοῦ Βαγδὰδ παραπεμφθέντων, τῶν κατὰ τὰ θέματα τελούντων μεγιστάνων τε καὶ κραταιοτέρων ἀνδρῶν, οἷς καὶ οἱ μβʹ μάρτυρες συνηρίθμηντο. Οἱ δ' ἄλλοι ἅπαντες μαχαίρας πολεμικῆς ἐγίνοντο τρόπαιον. Οὐδὲ γάρ, οὐδ' οὕτως ἔπεισε τὸν ἐχθρὸν ὁ Θεόφιλος πρέσβεις δευτέρους ἀποστείλας, ἐπὶ κεντηναρίοις διακοσίοις ἐξωνήσασθαί τε καὶ τῶν ἐχθρῶν λυτρώσασθαι τὸν αἰχμάλωτον λαόν, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ τούς γε τέως πρὸς γένος [87] αὐτῷ πλησιάζοντας καὶ ἐπὶ συμμαχίαν αὐτῷ ἀποσταλέντας ἐκεῖ. Ἀλλὰ μέγα μὲν οὖν γαυριῶν, μέγα δέ γε φυσῶν ἐκείνους τε τοὺς πρώτους καὶ τοὺς δευτέρους τούτους ἀντapέστειλε πρέσβεις, καταμωκώμενός τε καὶ πλύνων ὕβρεσι, *Τοσούτοις μόνοις*, φάσκων, *ἐξωνήσασθαι βούλεσθε κεντηναρίοις, ἔνθα τῶν χιλίων μέχρι φιλοτιμίας ἕνεκα καὶ δωρεᾶς ὑμῖν καταναλωται;* Οἷς καὶ τὴν καρδίαν παθὼν ὁ Θεόφιλος, καὶ ὥσπερ ὑπὸ πυρός τινος ἀναζέων ἢ ἐλαυνόμενος, ἐδεῖτο τοῦ περιψύχοντος ὕδατος ἐκ χιόνος προσφερομένου. Χλιαροῦ δέ πως τῷ τῆς καρδίας καύσωνι δοκοῦντος, συνέβη κἀκεῖνον ἐξ ἐκείνης τῆς πόσεως δυσεντερίας νόσῳ περιληφθῆναι καὶ ἄκοντα, καὶ τῇ νόσῳ ταύτῃ τοῦ γενέσθαι ἐκτός. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸ Ἀμόριον οὕτως.

λεʹ. Κατὰ δὲ τὴν οἰκείαν χώραν παλινδρομήσας ὁ Ἀγαρηνὸς τοὺς εἰρημένους ἀρχηγοὺς ἐν φρουρᾷ τινι σκοτεινῇ [τῷ ξύλῳ ἀσφαλισάμενος καθεῖρξεν, [P. 82] βραχεῖ τινι ὕδατι καὶ ἄρτῳ τούτους ἐντειλάμενος ἀποζῆν. Ἐν τοσούτῳ δὲ σκότει ἀσφαλείᾳ κατείχοντο ὡς μήτε κατὰ τὴν σταθερὰν μεσημβρίαν μικρόν τι αὐγάζεσθαι, ἀλλ' ἢ τῇ ἀλλήλων φωνῇ γινώσκεσθαί τε μόνῃ καὶ μόνων τῶν φυλάκων ἀπολαύειν, τῶν ἄλλων στερουμένους ἀνθρώπων, καὶ ὡς ἐν ἐρημίᾳ βαθυτάτῃ διάγειν. Τούτοις τοῖς δεινοῖς ἐπὶ ἑπτὰ ὅλοις ἔτεσι προσεκαρτέρησαν. Ἄρτι δὲ κατὰ τὴν πέμπτην τοῦ Μαρτίου μηνὸς ὁ τὸ Ἀμόριόν τε προδοὺς καὶ τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενος Βοϊδίτζης κατὰ τὴν φυλακὴν γενόμενος, Κωνσταντῖνον ἄνδρα φρόνιμον καὶ σοφίᾳ ἐντεθραμμένον φωνήσας (Κωνσταντῖνος δὲ οὗτος ἦν ὑπηρετῶν τῷ πατρικίῳ κατὰ τὴν ἐν λόγῳ γραφήν), *Οὐ χρῄζειν* ἔφη *τινὰ τῶν ἐντὸς παρεῖναί σοι καὶ τῶν ἐμῶν τυγχάνειν μυστηρίων ἀκροατήν.* Ὡς δ' οὐδένα παρεῖναι ὁ Κωνσταντῖνος καθωμολόγει, Ἄγε *μοι*, ἔφησεν, *ὦ φιλτάτη*

A *bubulus, foris vero leo marmoreus impositus est, meque ibi invenientes, qui eadem vobiscum sentiam ac religionis cultu conjunctus exsistam; ac cum alioqui ea in parte imbecilliora sint propugnacula, compotes urbis efficiemini ac me plurimum coletis.* Veniunt itaque ut præmoniti erant, moxque aggressi ingrediuntur, trucidantes ac vulnerantes, si quos obviam habebant. Qui **131** necem effugeret, nullus erat. Cædebantur et cadebant omnes, ac cruoris rivi late diffluebant. Sic itaque captum Amorium, majorique scelere ac improbitate impiorum manibus proditum. Illi tantum mortem effugerunt, qui Bagdad usque missi sunt, viri scilicet per themata ac legiones proceres fortissimique, quibus etiam connumerati sunt quadraginta duo B martyres. Reliqui omnes hostili gladio perempti sunt. Nam nec secundis missis legatis, qui ducentis centenariis eos qui bello capti essent de exercitu ab hostibus essent redempturi, Barbari animum Theophilus ullatenus inflexit; nec modo alios, sed ne eos quidem licuit liberare qui se affinitate contingerent illucque suppetias ab ipso missi essent. Verum ille immensum glorians, fastuque tumens ac superbiens, utrosque tam primos quam secundos legatos prolixe derisos probrisque onustos ac complutos remisit, hoc unum adjiciens : *Num tam paucis centenariis vultis redimere, qui munificentiæ ac liberalitatis ostentandæ causa ad mille usque centenaria expendistis?* Ex his Theophilus cordis dolore affectus, ac velut igni quodam exæstuans, aquam C ex nive expressam sibi afferri postulavit; quæ in tanto illo pectoris æstu cum prope tepida illi videretur, imprudens dysenteriæ morbo ex illa potione corripitur, eaque ægritudine moritur. Hactenus ea quæ spectant ad Amorium.

132 35. Agarenus porro ad suam regionem reversus, quos diximus proceres compedibus vinctos in tenebricoso quodam ergastulo inclusit, brevi aqua ac pane vitam sustentare jubens. Tantis vero obsitus tenebris locus erat sicque arcta tenebantur custodia, ut nec alta meridie lucis quidquam eis splendesceret. Una vox erat, qua alter alterum di-D gnoscebant : nulla eis cum aliquo, præterquam cum custodibus, consuetudo : cum aliis penitus sublata; nec aliter quam in altissima eremo vitam agebant. Tantis malis ad annos septem conflictati sunt. Jam autem quinta Martii Amorii proditor et a Christo apostata, Boiditzes, in carcerem veniens vocato Constantino viro prudente et sapientiæ studiis educato (hic namque Constantinus, ut historiæ monumenta testantur, Patricio ministrabat in scribendis litteris) : *Haud*, inquit, *opus est quemquam tecum intus esse, eaque audire quæ tibi secreto commissurus sum.* Cumque Constantinus neminem adesse affirmasset, *Age*, inquit, *charissima mihi*

VARIÆ LECTIONES.

[87] γένους?

ac dulcissima anima : scis enim quo te pridem desiderio medullitus prosequar. Ne, quæso, renuas in crastinum, adjuncto tibi Patricio, una cum protosymbulo comprecari ac Saracenorum more cæremoniari, ne utrumque gladio ac verberibus confici contingat. Cum enim id ille imprimis velit ac moliatur, operæ pretium putavi ut tanquam fido amico rem tibi manifestam facerem. Velis ergo in manifesto una cum illo vota reddere oreque tenus orare : Deo autem, qui occulta scrutatur, intus animo **133** *crede ; nec ab æterna, cujus ille auctor est ac qua muneratur, vita excidetis.* His nihil emollitus aut mente deceptus invictus pugil : *Discede a me*, inquit, *operarie iniquitatis, discede.* Hisque dictis statim recessit, nihil eorum quæ seorsum audierat Patricio locutus, ne qua illi timidior cogitatio obreperet. B Hoc solum ait, latam in eos in diem crastinum mortis sententiam. His auditis Patricius Deo gratias egit; suisque rebus dispositis socios omnes Constantino adjutore excitat, ut totam noctem insomnem ducant in divinis laudibus ac canticis.

36. Mane igitur quidam præses superbo incessu fastuque egressus eos duntaxat qui inter reliquos primores essent exire jubet. Exierunt igitur viri quadraginta duo, moxque claudi carcerem præcipit. Interrogat ergo quotum jam annum in carcere agant, aliaque inepta, eo animo ut suas illi nugas audirent. Ad annum quod attinet, septimum respondere; robusteque ex divina Scriptura fortique animi proposito confutatis Agarenorum sermonibus C mortis sententiam exceperant. Cumque ad Euphratem venissent, ad cujus oram eorum civitas Samara exstructa est, Theodorum Craterum miser ille conatur coarguere, si qua illi ratione liceret defugiendam mortem suadere. *Quonam vero modo*, inquit, *Theodore, mortis compendio ad Deum te evasurum confidis, certoque rem speras, qui salutaria* **134** *ejus mandata, uti vos vocatis, non dilexeris ? Nonne ex sacerdotali clero, cui pridem adscriptus fueras, laicorum habitum institutumque amplexus es ? nonne manus, cum a sanguine insontes essent, nunc iterum inter prælia sordibus ac inquinamentis replebas ?* Ad quem Theodorus nihil cunctatus nullaque mora : *Hæc ipsa*, inquit, *causa est cur neque sanguinem fundere recusem, quo nimirum pretium ille ac lavacrum mihi effectus illius mihi regnum conciliet; quemadmodum tu, si quis servorum fugerit, ac postea reversus, cui obsequio mancipare placuerit, illud recte exsequatur, venia dignum habueris, non quasi improbum castigabis.* Ita locutus certaminis stadium haud secus ac Olympicis certaminibus victor quispiam ingreditur, aitque ad Constantinum Patricium, subrepentem ei formidinem metumque velut depellens : *Age, rogo, Christi miles, qui apud terrenum regem nobis omnibus majores honores consecutus sis, primus quoque martyrii lauream accipe.* Ad quem sacer Constantinus : *Tibi potius velut strenuo*

A *καὶ γλυκεῖα ψυχή (γινώσκεις γὰρ τὸν ἀρχῆθεν πόθον σου συμφυέντα μοι), βουλήθητι μετὰ τοῦ Πατρικίου τῷ πρωτοσυμβούλῳ συνεύξασθαι καὶ μαγαρίσαι τὴν αὔριον, ἵνα μὴ καρανάλωμα γίνησθε μαχαίρας καὶ αἰκισμῶν. Τοῦτο γὰρ αὐτῷ διὰ σπουδῆς ἔχοντι καὶ μελετῶντι συμφέρον ἡγησάμην σοι ὡς φίλῳ δηλοποιῆσαι πιστῷ. Θέλησον γοῦν αὐτῷ μὲν κατὰ τὸ φανερὸν συνεύξασθαι, Θεῷ δὲ τὰ κρυπτὰ ἐτάζοντι πίστευε κατὰ ψυχήν, καὶ τῆς αὐτοῦ οὐχ ἁμαρτήσετε αἰωνίου ζωῆς.* Τούτοις οὐ μαλακισθεὶς μηδὲ φρεναπατηθεὶς ὁ ἀήττητος, *Ἀπόστηθι*, ἔφη, *ἀπ' ἐμοῦ, ἐργάτα τῆς ἀνομίας, ἀπόστηθι.* Καὶ ἅμα τῷ λόγῳ ἀπεφοίτησεν, διηγησάμενος ἰδίᾳ τῷ Πατρικίῳ τῶν λεχθέντων μὲν οὐδὲν φανερόν, ἵνα μή τις δειλανδρίας ἐναποτεχθῇ αὐτῷ λογισμός, μόνον δέ, ὅτι θανάτου ψῆφος ἐς αὔριον καθ' ἡμῶν ἐξενήνεκται. Εὐχαρίστησεν ἐπὶ τούτοις τῷ Θεῷ ὁ Πατρίκιος, καὶ διαθέμενος τὰ κατ' αὐτὸν διὰ Κωνσταντίνου τοὺς συμπαρόντας ἅπαντας εἰς πάννυχον ὑμνῳδίαν ἀνίστησιν.

λϛʹ. Ἕωθεν δὲ μετὰ σοβαρᾶς τις φαντασίας ἄρχων ἐξεληλυθὼς τοὺς προεξάρχοντας μόνους τῶν ἄλλων ἐξελθεῖν ἐπιτρέπει. Καὶ δὴ ἐξίασιν ἄνδρες δύο καὶ τεσσαράκοντα, καὶ εὐθὺς κλεισθῆναι προστάττει τὴν φυλακήν. Ἠρώτα γοῦν πόσον ἔτος αὐτοῖς ἐστιν κατὰ τὴν φρουράν, καὶ ἄλλας ἐκίνει βαττολογίας, κατηκόους τούτους βουλόμενος τῶν αὐτοῦ ποιῆσαι φλυαριῶν. Ἀλλ' οὗτοι τό τε ἔτος ἀποκριθέντες, ὡς ἕβδομον, καὶ πρὸς τοὺς ἐκείνων ἐκ τῆς θείας Γραφῆς ῥωμαλέως καὶ μετὰ γενναίας ψυχῆς ἀντιταχθέντες λόγους, τὴν ἐπὶ θάνατον φέρουσαν [P. 83] κατεκρίθησαν. Ὡς δὲ κατὰ τὸν Εὐφράτην ἐγένοντο, καὶ περὶ αὐτὸν ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμηται Σάμαρα, ἐλέγχειν ἐπειρᾶτο τὸν Κρατερὸν Θεόδωρον ὁ ἀλιτήριος, εἴ πως ἀλλὰ τούτῳ γε πείσει τὸν θάνατον ἐξαρνήσασθαι. Καί, *Πῶς*, ἔφη, *σύ, Θεόδωρε, παρῥησιαζόμενος διὰ θανάτου φοιτᾶν ἐλπίζεις πρὸς Θεόν, οὗ τὰς σωτηρίας, ὥς φατε, οὐκ ἠγάπησας ἐντολάς ; οὐδὲ γὰρ ἂν ἐξ ἱερατικοῦ κλήρου, ᾧ σὺ πάλαι ἐγκατελέξω, πρὸς σχῆμα ἦλθες τῶν λαϊκῶν· οὐδὲ χεῖρας ἀθῴους οὔσας αἱμάτων σου νῦν ἐν πολέμοις ἐπλήρους πάλιν αὐτὰς τῶν μολυσμάτων τε καὶ μιασμάτων.* Καὶ ὁ Θεόδωρος D οὐκ ἐμβράδυνας, μηδέ τινα χρόνον ἀναβαλλόμενος, *Διὰ τοῦτο*, ἔφη, *καὶ τὸ ἐμὸν ἐκχέαι αἷμα οὐ κατοκνήσω, ἵνα μοι λύτρον τε καὶ λουτρὸν τῶν πεπλημμελημένων ἀναφανὲν τὴν βασιλείαν δῴη αὐτοῦ, ἢ [36] ἀποδράσας τίς σου τῶν οἰκετῶν καὶ αὖθις ἐπανακάμψας τὴν σοὶ φίλην λειτουργίαν ἐκτελοίη, εἰς τὴν συγγνώμης χώραν ἀλλ' οὐκ ἀγνωμοσύνης χωροίη.* Καὶ ἅμα εἰς τὸ τῆς ἀθλήσεως εἰσῄει ὥσπερ τις Ὀλυμπιονίκης στάδιον, κα πρὸς τὸν Πατρίκιον Κωνσταντῖνόν φησι, τὴν ὑφέρπουσαν ὥσπερ αὐτοῦ δειλίαν καὶ φόβον ἀποσοβῶν· *Ἄγε δή, ὦ στρατιῶτα Χριστοῦ, τὸ πρόκριτος εἶναι πάντων ἡμῶν πρὸς τὸν ἐπὶ γῆς βασιλέα*

VARIÆ LECTIONES.

[36] ἢ] ἤ, εἰ?

λαχὼν, πρῶτος καὶ *τὸν τοῦ μαρτυρίου ἀναλάμ-ψαντα στέφανον*. Ὁ δ' ἱερὸς Κωνσταντῖνος, *Σοὶ μᾶλλον ὡς γενναίῳ καὶ κρατερῷ*, ἔφη, *τὸ τοιοῦτον προσῆκεν ἀξίωμα, ὅθεν ἀκόλουθον ἕξεις με, σαυτὸν πρῶτον εἰς θάνατον παραδιδούς*. Ἐπιῤῥώσαντες οὖν ἀλλήλους τοῖς παρακλητικοῖς, κατὰ τὰς κοσμικὰς ἀξίας πρὸς τὸν διὰ μαρτυρίου ἕκαστος ἐχώρει δὴ θάνατον, πάντων θαυμαζόντων τὴν μετὰ πεποιθήσεως καὶ γενναίας τούτων ψυχῆς ἄθλησιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

A *exque nominis ratione κρατερῷ* (victori scilicet et robusto viroque forti) *ea convenit dignitas: unde me habebis comitem, cum primum te Deo victimam obtuleris*. Sicque mutuo hortatoriis verbis sese confirmantes, pro eo ac quisque sæculari militia majori dignitate fulserat, ad mortem per martyrium contendebant, cunctis eorum cum fiducia generoseque proposito certamen mirantibus. Verum hæc postea.

λζ'. Τότε δὲ ὁ βασιλεὺς Θεόφιλος οὐ φέρων τὴν ἐκ τῶν Ἀγαρηνῶν ἧτταν καὶ ἀδοξίαν, πατρίκιον Θεοδόσιον, ὃς οὕτως ἐλέγετο ὁ Βαβούτζικος, πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγγίας ἐξαποστέλλει, στρατεύματα ἐκεῖ αἰτῶν γενναῖά τε καὶ πολυάνθρωπα. Οὐδὲ γὰρ χειρῶν ἀσθενείᾳ ἢ ψυχῆς μαλακότητι τοὺς ἑαυτοῦ κέκρικεν ἡττᾶσθαί ποτε, φυγομαχίᾳ δὲ καὶ ταυτὸν εἰπεῖν προδοσίᾳ τοῦτο πάσχειν ἀεί. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἔλαβεν πεῖραν καὶ τῶν ὧν προσεκαλεῖτο ἐθνῶν δύναμιν καὶ ἰσχὺν [ᾔσθετο] (μετ' εὐφροσύνης γὰρ τὴν πρὸς βασιλέα ἐπικουρίαν ὁ ῥὴξ ἀπεδέδεκτο) [P. 84] καὶ αὖθις κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐστράτευσεν ὁ δυστυχὴς Θεόφιλος (ταύτην δὲ τὴν προσηγορίαν ἐκ τοῦ ἀεί πως ἡττᾶσθαι κατὰ πόλεμον ἐκληρώσατο), εἰ μὴ ὁ ἀποσταλεὶς Θεοδόσιος ἐκ τοῦ βίου γενέσθαι προέφθασεν. Ἐκείνου τε γὰρ ἡ ἀποβίωσις τὸν στρατὸν ἐκεῖνον πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐλθεῖν οὐ πεποίηκε, καὶ τοῦ βασιλέως ἐπικρατήσασα ἡ τῆς δυσεντερίας νόσος θανατεῖν [39] ἐποίει ἀλλ' οὐ πρὸς ὅπλα χωρεῖν.

135 37. Tum vero Theophilus imperator, quam ab Agarenis cladem probrumque acceperat, animo non ferens, Theodosium patricium, cui Babutzicus nomen erat, ad regem Franciæ mittit, fortes inde auxiliarios ac numerosas copias ad se mitti petens. B Existimabat enim suos nunquam virium imbecillitate aut molliore animo victoria cecidisse, sed pugnæ detrectatione, seu (quod idem est) proditione, id illis semper accidisse. Ac plane rem experturus erat, ac gentium, quarum auxilia rogaverat, sensisset potentiam, siquidem Francorum rex legationem libens habuerat, nec missurum se armatos abnuebat, novaque rursus acie infortunatus Theophilus (hoc enim ille sibi nomen asciverat, quod in præliis semper victus exiret) in Agarenos expeditionem suscepisset, nisi quem ille miserat Theodosius prius in humanis esse desiisset. Nam tum illius mors in causa fuit ne Francorum auxilia in urbem regiam venirent; tum dysenteriæ inva-C lescens morbus imperatori mortem attulit, non etiam resumendi arma facultatem fecit.

λη'. Ὥρα δὲ καὶ τὰ τοῦ Θεοφόβου εἰς μέσον θεῖναι καὶ πᾶσι καταστῆσαι σαφῆ. Ἔκ τε γὰρ τῆς εἰρημένης ἤδη κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐν νυκτὶ τὸν πόλεμον συστήσεσθαι αἰτίας, ἀλλὰ καὶ [40] τῆς κατὰ τὴν νύκτα γενομένης λαθραίας ὁμιλίας πρὸς τοὺς Σαρακηνούς, ὡς ἔφαμεν, καὶ ἄλλοθεν δέ ποθεν κατ' αὐτοῦ λοιδορίαι καθοσιώσεως ἐπιφυεῖσαι καὶ αὐξηθεῖσαι μισητὸν εἰργάζοντο τὸν ἄνδρα καὶ φοβερόν. Καὶ ἐπεὶ μὴ οἷός τε ἦν ἀντισχεῖν, εὐεξαπάτητον ὄντα εἰδὼς τὸν Θεόφιλον, φυγαδείᾳ χρησάμενος πρὸς τὴν Ἄμαστριν (πόλις δὲ αὕτη Ποντική) μετὰ τέκνων ὁμοῦ χωρεῖ τε καὶ γυναικῶν καί τινων ἐκκρίτων ἀνδρῶν. Ἀνήγετο οὖν στόλος εὐθὺς κατ' αὐτοῦ, καὶ πόλεμος σφοδρὸς ἐξηρτύετο ὡς πρὸς ἐχθρὸν τοῦ βασιλέως κατάδηλον, καὶ τοῦ τοιούτου στόλου. ἀρχηγὸς ὁ τῆς βίγλης δρουγγάριος οὕτως Ὠορύφας λεγόμενος. Ἀλλ' ὁ Θεόφοβος τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν ἑαυτῷ συλλαβών, *Οὐκ* ἔφησε *δίκαιον εἶναι Χριστιανὸν ὄντα αἵμασιν ἀνθρώπων χαίρειν πιστῶν*· ὅθεν ὑπείκει τῷ βασιλεῖ ὅρκοις δελεασθείς, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπανάγεται τοῖς ὅρκοις θαῤῥῶν. Ἀλλ' ὁ Θεόφιλος τούτους θέμενος εἰς οὐδὲν νῦν μὲν εἱρκτῇ τινι καὶ φρουρᾷ τῇ κατὰ τὸν Βουκολέοντα τοῦτον τίθησι, φρουρεῖσθαι προστάξας· μιᾷ δέ τινι τῶν ἡμερῶν, ἐπεὶ ἔγνω ἑαυτὸν ἤδη ἀποβιοῦντα καὶ τὰ ἔσχατα πνέοντα, κελεύει ἐν νυκτὶ ἐξ αὐθεντίας ἀποτμηθῆναι οἷόν τι

38. Porro tempus est ut et Theophobi res in medium producamus ac cunctis eas notas faciamus. Ex ea enim, quam dixi jam, nocturna illi adversus Saracenos insinuata pugna, quin et ex nocturno clanculum cum Saracenis, quo de supra, habito colloquio, nec non aliis quibusdam orta in eum auctaque majestatis crimina exosum virum reddebant et formidolosum. 136 Et quia is non satis obniti poterat, cum Theophilum facilis ad calumniam ingenii non nesciret, fuga se cum liberis et uxoribus aliisque delectis viris ad Amastridem Ponti urbem recepit. Mox ergo in eum missa classis, D graveque omni armorum apparatu, tanquam adversus apertum imperatoris hostem, instructum bellum. Classi præerat excubiarum drungarius Ooryphas nomine. Verum Theophobus pro nominis ipsa ratione, concepto intra semetipsum Dei timore: *Iniquum*, ait, *qui sit Christianus, fidelium cruore gaudere*. Cedit itaque Theophili juramentis deceptus, iisque fretus ad eum reducitur. Verum ille eorum spreta religione hactenus quidem in Bucoleonis carcere includi ac servari jubet: quadam vero die, cum se jam mori ac supremum spiritum agere cognosceret, noctu velut acerbam tristemque sepulcralem victimam ex potestate meroque arbitrio obtruncari præcipit exsectumque caput ad se

VARIÆ LECTIONES

[39] θανατᾶν? an δυσθανατεῖν? [40] καὶ] δὲ P.

deferri. Ubi allatum pro eo ac mandaverat fuit, arrepto manu illius naso : *Nunc*, ait, *neque tu Theophobus nec ego Theophilus*. Non desunt vero qui Theophobi necem Ooryphæ adscribant, non Theophilo ; ac dicant, cum primum se ille ei dedidit, noctu ab eo ac secreto capitis pœnam excepisse. Hinc apud Persas fama percrebuit, non visurum mortem Theophobum, sed incorruptæ vitæ perennitatem consecutum esse, eo quod ejus mors nunquam palam prodita est.

137 39. Circa idem tempus Cretenses plena educta classe Thraciæ maritima populari prædasque agere ac captivos abigere. Eo usque autem processit illorum insolentia ac bellicus furor, ut non solum maritimam deprædari conarentur, sed et in eos qui montem sic dictum Latrus habitant, ac vitam monasticam agunt, strictis gladiis irruerent, eorumque omnem supellectilem Mysorum, quod aiunt, prædam facerent. Constantinus tamen Contomytes ejus tunc provinciæ præfectus, quod relictis navibus longius in terram excurrerant, velut delphinos in continenti deprehensos jugulavit cunctosque strenua manu internecioni dedit. Eodem quoque Theophilo imperatore mense Octobri, indict. 8, Romanorum classis in Thaso insula navali prælio expugnata tota penitus periit. Deincepsque Cyclades insulas, quin et alias omnes, diripiendi ac populandi Ismaelitarum classis atque exercitus nullum finem fecit. Iterum quoque Theophobus et Augustæ frater Bardas cum exercitu in Abasgam missi infaustis adeo omnibus rem gesserunt, ut pauci admodum ex illa expeditione reduces fuerint. Sed et nimii æstus ac rursus exuberantes pluviæ prorsusque aeris inæqualitas intemperiesque terram ac colonos lædebant, indeque rerum penuria ac fames. Vix quoque vel unum diem, quandiu ille rerum potitus est, terra motibus quati destitit.

138 40. Quia vero corporis omnem substantiam ventris diarrhœa taboque exhauserat, nec usquam jam anima sisti poterat, sed avolare ac abscedere quærebat, de filio atque uxore sollicitus eorumque securitati cavens communem omnium conventum ad Magnauram indicit. Ibi ægre sublevantibus lectoque tollentibus necessariis, copiosum cum gemitu ducens spiritum : *Alius*, inquit, *istiusmodi affectus ægritudine, tantoque quatiente turbine, juventutis florem dire lamentaretur tantamque hanc felicitatem; quibus jam olim insidiatus livor, nunc quoque graviter obtuens, humanis me rebus extrudit. At ego uxoris futuram viduitatem prævidens filiique orphani sortem miseram, ministrorum item atque servorum qui probis moribus ac obsequiis innutriti sunt, mei denique senatus ac procerum privationem, vehementius defleo atque deploro, o vestra præsen-*

A πικρὸν αὐτοῦ ἐντάφιον καὶ λυπηρὸν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἐκείνου ἀχθῆναι κεφαλήν. Ἐπεὶ γοῦν ἤχθη κατὰ τὸ πρόσταγμα, τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ τὴν ἐκείνου ῥῖνα λαβὼν *Νῦν γε*, ἔφησεν, *οὐδὲ σὺ Θεόφοβος οὐδ' ἐγὼ Θεόφιλος*. Εἰσὶ δὲ οἳ τὸν θάνατον τοῦ Θεοφόβου τῷ Ὠορύφᾳ, ἀλλ' οὐ τῷ βασιλεῖ διδόασιν, φάσκοντες ὡς ἅμα τῷ πιστεῦσαι τούτῳ αὐτὸν, τὴν κεφαλικὴν ἐπαγαγεῖν τιμωρίαν αὐτῷ λάθρα διὰ νυκτός. Ἐκεῖθεν οὖν διαβεβόηται μέχρι τοῦδε παρὰ Πέρσαις μὴ ὄψεσθαι θάνατον τὸν Θεόφοβον, ἀλλ' ἐν ἀφθαρσίᾳ διαζῆν, τῷ κρύβδην ἀλλ' οὐκ ἀναφανδὸν τὸν ἐκείνου θάνατον γενέσθαι ποτέ.

λθ'. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Κρῆτες [P. 85] παντὶ στόλῳ ἀράμενοι τὴν παράλιον ἐδῄουν τῶν Θρᾳκησίων καὶ ᾐχμαλώτιζον. Παρὰ τοσοῦτον δὲ αὐτῶν B ἐχώρουν τὰ νεανιεύματα καὶ τὰ στρατηγήματα παρ' ὅσον οὐ τὴν αἰγιαλῖτιν μόνον ἐπειρῶντο καταδραμεῖν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἐν τῷ ὄρει, ὅπερ οὕτω καλεῖται Λάτρος, ἐνσκηνούντων καὶ τῶν μονάδιον βίον ἀσπαζομένων γυμνῷ τῷ ξίφει χωρεῖν καὶ Μυσῶν λείαν τὰ ἐκεῖσε ποιεῖν. Ἀλλὰ Κωνσταντῖνος ὁ κατὰ τὸν Κοντομύτην τηνικαῦτα τὴν πρόνοιαν τοῦ θέματος τούτου ποιῶν, ἐπείπερ ἔξω πρὸς τὴν χέρσον ἐγένοντο, ὡς δελφῖνας τούτους ἀπέσφαξε καὶ γενναίᾳ χειρὶ τῇ ἀφανείᾳ πάντας παρέδωκεν. Καὶ κατὰ τὸν τῆς [41] αὐτοκρατορίας δὲ χρόνον αὐτοῦ καὶ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα, εἰς ἰνδικτιῶνα ὀγδόην, ὁ τῶν Ῥωμαίων στόλος ἐν τῇ νήσῳ τῇ Θάσῳ καταναυμαχηθεὶς ἄρδην ἅπας ἀπώλετο. Καὶ κατὰ τὸ ἑξῆς δὲ τὰς Κυκλάδας νήσους, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ὁ τῶν C Ἰσμαηλιτῶν κατασύρων στρατὸς οὐκ ἐπαύετο. Καὶ αὖθις ἐν Ἀβασγίᾳ ὅ τε Θεόφοβος καὶ ὁ τῆς Θεοδώρας ἀδελφὸς Βάρδας ἀποσταλέντες μετὰ στρατιᾶς ἰσχυρῶς ἐδυστύχησαν, ὀλίγων ἄγαν ἐκεῖθεν ὑποστρεψάντων. Ἀλλὰ καὶ αὐχμοὶ καὶ πάλιν χειμῶνες ἐξαίσιοι καὶ ὅλως ἀνωμαλίαι καὶ δυσκρασίαι κατὰ τὸν ἀέρα γινόμεναι ἐκάκουν τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ, ἐξ ὧν σιτοδεῖαι καὶ λιμοὶ καὶ γῆς ἐκ σεισμῶν ἀνατιναγμοὶ οὐκ ἦν ὅτε μὴ ἐγίνοντο κατὰ τὴν αὐτοῦ ἅπασαν τῆς βασιλείας ἡμέραν.

μ'. Ἐπεὶ δὲ ὅλην ἐκκενώσας τὴν τοῦ σώματος οὐσίαν τῇ τῆς γαστρὸς διαῤῥοίᾳ καὶ φθόῃ, ὡς μηδαμοῦ στῆναι τῆς ψυχῆς ἔτι δυναμένης ἀλλ' ἀποπτῆναι αὐτῆς ζητούσης καὶ ἀποστῆναι, ἐδεδίει [δὲ] περὶ τοῦ D υἱοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, ἐν τῇ Μαγναύρᾳ πάντας ἐκκλησιάσας [ὅτε] καὶ μόγις κλίνης ὑπὸ τῶν ἐπιτηδείων κουφισθεὶς καὶ ἀρθεὶς, καὶ πολὺ ἀθροίσας πνεῦμα ἐν στεναγμῷ, *Ἄλλος μὲν*, ἔφη, *ἀπολοφυρόμενος ἐν τοιαύτῃ νόσῳ καὶ καταιγίδι τὸ τῆς νεότητος ἄνθος ἐξετραγῴδησε καὶ τὴν τοσαύτην εὐδαιμονίαν, αἷς ὁ ἐξ ἀρχῆς φθόνος ἐπιβασκαίνων με δεινῶς τὰ νῦν ἐποφθαλμίζει καὶ ἐξ ἀνθρώπων με ποιεῖ. Ἐγὼ δὲ τὴν τῆς [42] γαμετῆς μου χηρείαν προορῶν καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ δυσποτμίαν καὶ ὀρφανίαν, πρὸς δὲ καὶ διακόνων ἤθεσι καλοῖς ἐντραφέντων καὶ θεραπείαις καὶ τῆς ἐμῆς συγκλήτου καὶ γερουσίας τὴν στέρησιν, ἀνακλαίομαι, ὦ παρ-*

VARIÆ LECTIONES.

[41] τὸν αὐτὸν τῆς? [42] τῆς om. P.

ὄντας, καὶ ἀποδύρομαι οἷς γε ὑμᾶς χειροήθεις ὄντας καὶ πραεῖς καταλιμπάνων πρὸς ὃν οὐκ οἶδα πορεύομαι βίον, καὶ [P. 86] *ἀλλάσσομαι δόξαν ἀνθ' ἧς οὐδ' ὅλως ὅ τί μοι προσαπαντήσεται ἔγνωκα. Ἀλλὰ μέμνησθέ μου τέως τῆς ἧς οὐκέτι γλώττης ἀκούσεσθε καὶ ἥν ὅτε πικρὰ τοῦ πρέποντος ἕνεκεν καὶ συμφέροντος· καὶ τὴν μετὰ θάνατον εὔνοιαν εἴς τε υἱὸν καὶ γυναῖκα διαβαίνουσαν ταμιεύσασθε, ἐκεῖνο πάντως προσενθυμούμενοι, ὡς ὁποῖός περ ἕκαστος τῷ πέλας τούτου γενήσεται, τοιοῦτον καὶ αὐτῷ τὸ πρὸς τὸ μέλλον συμβήσεται.* Τοιούτοις ῥήμασι τῆς βασιλικῆς πάντας κατακηλούσης γλώττης καὶ ἡμερούσης, οὐκ ἦν ὅστις ἀδάκρυτος ἦν, οὐδ' ἦν εἰκάσαι τὸν ἀναπεμφθέντα ἐκ τῶν παρόντων στεναγμόν τε καὶ ὀδυρμόν.

μα'. Μικρὸν οὖν ἔτι ἐπιβιώσας κατὰ τὴν εἰκάδα τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τὸν βίον μετήλλαξεν, τῆς βασιλείας γενόμενος ἐγκρατὴς μῆνας τρεῖς ἐπὶ δώδεκα ἔτεσιν, πολλὰ τοὺς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως περιεχομένους, παρ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον μυσαττόμενός τε καὶ χειμῶνα πάντα κατὰ πᾶσαν ὥραν καιροῦ ἐπάγων αὐτοῖς ἀφειδῶς, ἀνθ' ὧν ἕνεκεν καὶ τὸ *δυστυχὴς* ὄνομα παρὰ παντὸς ἀνθρώπου ὥσπερ τινὰ κλῆρον ἐπήγετο, μηδέποτε τρόπαιον στήσας κατὰ τῶν ἐχθρῶν βασιλικόν τε καὶ ἀξιέπαινον, μήτε μὴν τὴν προτέραν ἧτταν ἀναμάχεσθαι δυνηθείς, καίτοι γε ὀκτωκαίδεκα πολέμους παρ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν συστήσας, καὶ τοσαυτάκις αὐτοῖς συμπλακεὶς καὶ πρὸς παρατάξεις χωρήσας οὐκ ἀγεννεῖς. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν οὕτω καταστρέψαντα τὸν βίον ἐνταῦθα καταλιπόντες ἐπὶ τὰς καταλοίπους οἰκοδομὰς αὐτοῦ που περὶ [13] τὰ ἀνάκτορα οὔσας βαδιούμεθα, ἀξιολογωτάτας οὔσας καὶ μνήμης τυχεῖν ἱκανάς.

μβ'. Εὐθὺς γοῦν ἀπὸ τοῦ Κυρίου εἰσιὼν κατὰ τὸ πρόσωπον ὑπαντώσας εὑρήσεις αὐτάς. Ὅ τε γὰρ Καριανός, ὃς οὕτω φέρει τὴν κλῆσιν διὰ τὸ ἀπὸ [14] τῆς γραδώσεως ἔχειν ἀπὸ λίθου Καριανοῦ οἷόν τινα πλατὺν ποταμόν, ὁ καὶ χρηματίζων σήμερον βεστιάριον τῶν ἀποθησαυριζομένων πέπλων [ἐκ] σηρικῶν, τῆς ἐκείνου προνοίας ἔργον ἐστίν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ γείτων αὐτοῦ κεχρυσωμένην ἔχων ὀροφὴν Τρίκογχος, ἐκ τοῦ σχήματος τὴν κλῆσιν λαχών· τρισὶ γὰρ κόγχαις μετεωρίζεται, μιᾷ μὲν κατὰ τὴν ἀνατολὴν συνοικοδομούμενος, ἣ καὶ ἐκ τεσσάρων κιόνων Ῥωμαίων ὑποστηρίζεται, δυσὶ δὲ ἐγκαρσίαις, κατὰ ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν φημί. Τὸ πρὸς δύσιν δὲ τοῦ οἴκου μέρος ὑπὸ δύο μὲν κιόνων ἀνέχεται, τριῶν δὲ πυλῶν τὴν ἔξοδον δίδωσιν. Τούτων ἡ μέση μὲν ἐξ ἀργύρου κατεσκεύασται, [P. 87] αἱ ταύτης δὲ ἑκατέρωθεν ἐκ γεγανωμένου χαλκοῦ. Ἡ ἔξοδος εἰς τὸ καλούμενον οὕτω Σίγμα ἐξάγει, ἐκ τῆς πρὸς τὸ στοιχεῖον ὁμοιότητος τὴν ἐπωνυμίαν λαβόν, ὃ ἴσην τε καὶ ὁμοίαν τοῦ Τρικόγχου τὴν εἰς τοὺς τοίχους ἐπανθοῦσαν ὡραιότητα φέρει· ἐκ γὰρ λακαρικῶν παμποικίλων τοῦτό τε κἀκεῖνο μαρμάρωται. Ἀλλὰ

lium concio, quod vos mansuetos mitesque relinquens ad eam quam nescio vitam proficiscor, gloriamque commuto, cujus loco quid mihi eventurum sit ignoro. Verum hactenus meæ memores linguæ estote, quam nunquam amplius estis audituri; quæ et acerba, pro eo ac honesti atque utilis ratio exposcebat, quandoque locuta est, nuncque cum e vivis excessero, benevolentiam in filium uxoremque recurrentem reponite, istud omnino cogitantes, fore ut qualis quisque in proximum suum exstiterit, tale ei quoque in futurum contingat. Verbis ejuscemodi **139** imperatoris lingua concionem omnem deliniente atque mulcente, in ea qui lacrymas teneret nullus erat, majorque omnium pectore erumpens gemitus ac ejulatus quam ut ullus satis conjectura assequi queat.

41. Paucos hinc dies vitæ superstes vigesima die Januarii naturæ debitum solvit, imperio potitus annos duodecim menses tres. Adversus rectæ fidei professores per omnem vitam odium implacabile gessit, nullumque non turbinem omni hora ac quavis occasione nulla eis venia indulgentiaque adhibuit; quo factum est ut infortunati nomen apud omnes velut hæreditario quodam jure reportarit. Nunquam pro imperii majestate ac laude dignum adversus hostes tropæum erexit, ac neque acceptam cladem resarcire unquam satis potuit, idque cum octodecies per omnem vitam suscepta adversus hostes expeditione toties cum illis signa contulerit, nec contemnendas copias pugnam commissurus duxerit. Verum Theophilo sic vita functo a nobis relicto, ad reliqua ejus ædificia exstantia in palatio procedamus, utpote præmagnifica dignaque memoria.

42. Statim itaque a Cyrio ingredienti ædificia illa in faciem incurrent. Nam et Cariani domus, sic dicta quod a gradibus quamdam velut fluminis planitiem Cariano strata lapide exhibeat, quæ et hactenus **140** sericarum vestium penus est, ac vestiarium vocatur, illius curæ opus est. Sed et illi vicinum Triconchum, auro obductum tectum habens, cui ex figura nomen est. Triplici enim concha assurgit, una ad Orientem exstructa, quæ et quatuor columnis Romanis (porphyreticas vocant) fulcitur, duplicique obliqua ad aquilonem et meridiem. Ea porro domus pars quæ ad occidentem spectat, duabus columnis sustinetur tribusque portis exitum præbet. Harum media argento conflata, utrinque illi adjacentes ære splendent. Exitus ad locum ducit Sigma appellatum, ab ejus elementi affini figura. Parem Sigma Triconcho in parietibus effulgentem venustatem præfert: utrumque enim varii coloris marmoribus incrustatum est. Quod autem Sigma vocant, tectum firmum habet ac præmagnificum, quindecim columnis ex lapide Docimino fultum. Hinc per styracem ad ejus fun-

VARIÆ LECTIONES.

[13] περὶ] ἐπὶ P. [14] ἐπὶ ?

A damentum descendens eamdem cum superioribus figuram habere invenies ac compositionem, novemdecim columnis subnixum, constructa portica piperato lapide. Prope hanc porticum, paulo interius magisque ad orientem, aliud quidpiam Tetraserum excitavit artifex, ipsum perinde triplici concha comprehensum, ad similitudinem imminentis illi Triconchi; quarum una quidem ad orientem spectat, duarum vero aliarum alteram ad occidentem, alteram ad meridiem comprehendit: **141** quæ autem pars ad aquilonem vergit, duplici columna vero piperina discretam mysterium habet, sic rite pro rei ratione nuncupatum, eo quod haud secus ac specus resonans repetitum sonum omnem (is Echo dicitur) ad audientes transmittit: sic, sive

B quis ad orientalis sive ad occidentalis conchæ parietem accedens silentio ac secum ipse loquatur, exque diametro ac ex adverso recta alius stans parieti aurem admoveat, vocem silentio dictam, ac si in aurem quis locutus esset, distincte audit. Tale nimirum est quod ibi miraculum exhiberi contingit.

43. Huic ædi adjunctum unaque constructum ejus, quod dicebamus, Sigma peristylium. Post hæc subdivale quoddam atrium effunditur, mediam habens phialam æream, cujus labrum argento coronatum. Hæc auream habens cochleam sic appellata est, mystica Triconchi phiala, ex vicino scilicet

C utroque ædificio, mysterio ac Triconcho, nacta ut sic vocaretur. Eodem prope loco juncti exstant gradus ex Prœconnesio candido lapide; mediaque eorum, quos diximus, graduum marmorea apsis, duplici ordine graciliorum columnarum fulta. Sunt et ibi, ad latus orientale Sigma, ærei leones duo hiantibus faucibus erecti. Hi aquam evomentes, mediamque omnem aream Sigma latice compluentes, non exiguam **142** præbent voluptatem. Phiala autem, quo tempore nuces et amygdala frugesque aliæ ac poma esui apta sunt, condito plena, se ex cochlea effundente, quisquis astantium vellet, miscebat præbebatque delicias, cunctis quidem haud dubie thymelicis, iis tamen amplius qui ex organis contentiusque psallebant. In gradibus con-

D sistens omnis populus et magistratus una cum officialibus imperatoris comitatum implebant, medium habentes, in ea scilicet quam dicebam marmorea apside, si quando adesse contingeret, etiam scholarum domesticum cum excubito et duobus factionum, Prasinæ scilicet atque Venetæ, tribunis, ita ut Venetæ quidem factionis tribunus staret juxta domesticum scholarum, Prasinæ vero tribunus juxta excubitum; sin autem quandoque domesticum excubitumque deesse contingeret, eos saltem habentes quos diximus tribunos. Horum omnium inspector erat imperator, omni jucunditate

A τοῦτο μὲν τὴν ὀροφὴν ἔχει στεῤῥάν τε καὶ λαμπρὰν, ὅτι καὶ πεντεκαίδεκα κίοσιν ἥδρασται ἐκ λίθου δοκιμίνου· διὰ στύρακος δὲ πρὸς τὸν θεμέλιον αὐτοῦ κατιὼν τὴν αὐτὴν ἔχοντα τοῦ σχήματος εἰκόνα τε καὶ ὁμοίωσιν εὑρήσεις, ἐννέα πρὸς ταῖς δέκα κίοσιν διαβασταζόμενον, καὶ τὸν περίπατον ἔχοντα κατεστρωμένον ἐκ λίθου πιπεράτου. Τούτου δὲ πλησίον τοῦ περιπάτου, ἐνδότερόν που καὶ ἀνατολικώτερον, Τετράσερόν τι ὁ τεχνίτης ἐξήγειρεν, τρισὶ καὶ αὐτὸ κόγχαις διειλημμένον κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπικειμένου αὐτῷ Τρικόγχου. Ἀλλὰ τὴν μὲν μίαν πρὸς τὴν ἀνατολὴν, τὰς ἑτέρας δὲ δύο μίαν μὲν πρὸς τὴν δύσιν θατέραν δὲ πρὸς τὴν μεσημβρίαν συμπεριείληφεν. Τὸ δὲ ἀρκτῷον μέρος ἐκ δύο κιόνων ἀληθινοπιπέρων ἔχει διανειργόμενον Μυστήριον· οὕτω τὴν

B κλῆσιν ἔχει τοῦτο κατάλληλον. Καὶ ἡ αἰτία ὅτι καθάπερ τὰ ἄντρα συνεπηχῶν [45] ἀβλαβῆ τὴν ἠχὼ διαπέμπει πρὸς τοὺς ἀκούοντας· καὶ εἴ τις τῷ τοίχῳ πλησιάσας τῆς ἀνατολικῆς κόγχης εἴτε δὴ καὶ δυτικῆς ἐν μυστηρίῳ τι εἴπῃ καὶ καθ' ἑαυτὸν, ἐκ διαμέτρου τε καὶ ἀντιπέρας ἱστάμενος ἕτερος, εἰ τὸ οὖς τῷ τοίχῳ ἐπιθῆται, τῆς ἐν μυστηρίῳ λαλουμένης ἐκείνης φωνῆς αὐτήκοός πως γενήσεται. Τοιοῦτόν τι περὶ αὐτὸ θαῦμα ἐγγίνεται.

μγ'. Τούτῳ δὴ τῷ οἴκῳ παρεπεπήγει πως καὶ συγκατεσκεύασται ὁ τοῦ Σίγμα περίστυλος, ὁ πρότερον ἡμῖν εἰρημένος. Ἐκ δὲ τούτου ὕπαιθρόν τι καὶ ἐξάερον κέχυται, μέσον μὲν φιάλην ἔχον χαλκῆν, ἐξ ἀργύρου τὸ χεῖλος ἔχουσαν ἐστεμμένον· ἡ διά-

C χρυσον στροβίλιον ἔχουσα οὕτω κατωνόμασται, μυστικὴ τοῦ Τρικόγχου φιάλη, ἔκ τε τοῦ πλησίον ᾠκοδομημένου Μυστηρίου καὶ τοῦ τρικόγχου οἰκήματος ἐπωνυμίαν λαβοῦσα. Ἐκ δὲ ταύτης αὐτοῦ που πλησίον καὶ ἀναβάθραι ἑστήκασιν ἐκ Προικοννησίου λίθου λευκοῦ, καὶ μέσον τῶν εἰρημένων ἀναβαθμῶν τροπικὴ ἐκ μαρμάρων, ὑπὸ δύο λεπτοκαλάμων κιόνων ἐστηριγμένη. Αὐτοῦ που παρὰ τὴν πλευρὰν τοῦ πρὸς τὸ εὖρος Σίγμα καὶ δύο χαλκᾶ λεοντοχάσματα ἐπεπήγεισαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕδωρ ἐκφέροντα τὸ κοῖλον ἅπαν τοῦ Σίγμα ἐπλήρουν τοῦ νάματος, τέρψιν οὐ μικρὰν παρέχοντα· ἡ δὲ δὴ φιάλη κατὰ τὸν καιρὸν τῶν δοξίμων, πιστακίων καὶ [P. 88] ἀμυγδάλων, ἀλλὰ μὴν καὶ κουναρίων πεπληρωμένη, κονδίτου ἐκ στροβιλίου ἐκδιδομένου, πᾶσιν ἐκίρνα καὶ παρεῖχε

D τρυφᾷν τοῖς ὅσοι δι' ἐφέσεως εἶχον τῶν ἑστηκότων ἐκεῖ, πᾶσι μὲν ἀναντιῤῥήτως τοῖς ἐκ θυμέλης, πλέον δὲ τοῖς ἐξ ὀργάνων ψάλλουσι καὶ τὸ σύντονον. Κατὰ μὲν δὴ τὰς ἀναβάθρας ὁ δῆμος ἅπας ἱστάμενος καὶ τὸ πολίτευμα μετὰ τῶν περατικῶν [46] ταγμάτων τὴν τάξιν ἐπλήρουν τὴν βασιλικὴν, μέσον αὐτῶν δηλαδὴ κατὰ τὴν εἰρημένην μαρμάρινον τροπικὴν, εἰ μὲν τύχοιεν, ἔχοντες καὶ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν μετὰ τοῦ ἐσκουβίτου καὶ τῶν δύο δημάρχων, τοῦ τε πρασίνου τοῦ τε βενέτου, πλησίον μὲν [47] τοῦ δομεστίκου ἱσταμένου τοῦ τῶν βενέτων δημάρχου, πλησίον δὲ τοῦ ἐσκουβίτου τοῦ τῶν πρασίνων, εἰ δὲ μὴ τύχοι ἐνίοτε δομέστικος καὶ ὁ ἐσκούβιτος, ἀλλὰ τέως τοὺς

VARIÆ LECTIONES.

[45] συνεπηχοῦν? [46] ὑπηρετικῶν margo. [47] μὲν] δὲ P.

γε δημάρχους ἔχοντες. Τούτων ἔφορος ἦν ἁπάντων ὁ A βασιλεύς, καὶ θυμηδίας ἁπάσης πληρούμενος, ἐν χρυσῷ διαλίθῳ θρόνῳ καθήμενος, καὶ μὴ πρότερον ἐξανιστάμενος, ὡς καὶ τακτικὰ βιβλία καὶ βασιλικὰ διαγορεύουσιν, ἢ τῶν σκιρτημάτων ἐκείνων ἐπαπολαῦσαι διὰ τῆς θέας καὶ τῶν πολιτικῶν ἐξαλμάτων. Οὕτω μὲν ταῦτα καὶ διὰ τοῦτο τῷ Θεοφίλῳ κατεσκευάσθησαν, τοσοῦτος δὲ ἔρως ἦν τούτων αὐτῷ ὡς καὶ τὰς συνήθεις τῶν πραγμάτων ἀντιλήψεις καὶ καθ' [88] ἡμέραν προελεύσεις ἐν αὐτῷ δὴ Τρικόγχῳ ἐκτελεῖν. Οὗ καὶ κατὰ πρόσωπον τῆς ἐξ ἀργύρου κατεσκευασμένης τῶν πυλῶν ἀνεστηκυῖά ἐστιν ὀροφὴ τέσσαρσι κίοσι μετεωριζομένη ἐκ Θετταλικοῦ, τοῦ καὶ πρασίνου, λίθου. Ἀντικρὺ δὲ ταύτης καὶ κατὰ μέτωπον, πλησίον δὴ τῶν εἰρημένων ἀναβαθμῶν, B κατὰ τὸ πρὸς δυσμὰς μέρος τοῦ Σίγμα τρίκλινοι πεφυκότες τῷ Θεοφίλῳ ἐξῳκοδόμηνται. Πυξίτης ὄνομα τῷ ἑνί τε καὶ κατωτέρῳ, ἅτερος δὲ ἀνώνυμος μὲν ἀνώτερος δέ, καὶ αὐτοῦ τὸν βασίλειον κλῆρον ἐν ἑαυτῷ διαιτᾶσθαι λαχών. Τούτου δὴ Πυξίτου κατὰ τὴν πλευρὰν στίχοι λελατόμηνται, ἀσηκρῆτις ὄντες γεννήματα Στεφάνου μὲν ἔχοντος τοὔνομα, οὕτω δὲ τοῦ Καπετωλίτου προσαγορευομένου. Οἱ δὲ κατὰ τὸν τοῦ Σίγμα περίδρομον ἐγκολαφθέντες τοῦ οἰκουμενικοῦ διδασκάλου (Ἰγνάτιος οὗτος ἐκαλεῖτο) τυγχάνουσιν. Κατὰ τὸ εὐώνυμον δὲ μέρος, ὡς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Σίγμα, ἕτερός τις τρίκλινος ἐξήρτηται, ὃς Ἔρως μὲν ἐπικέκληται, ὁπλοθήκη δὲ αὐτῷ ἐχρημάτιζεν. Ἐντεῦθεν οὐκ ἄλλο τι ἢ ἱστορημένας ἀσπίδας καὶ ὅπλα παντοῖα ἴδοι τις ἐν αὐτῷ, καὶ ταύταις τοὺς C τοίχους διαμορφουμένας, ὡς τὸ εἰκός. Καὶ τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ Τρικόγχου ἄχρι δὴ τῶν δυσμῶν οὕτως ἔνεστιν ἰδεῖν τοὺς ἀνεγηγερμένους οἴκους ἐκεῖ· κατὰ δὲ τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος ἴδοις μὲν καὶ τὸν Μαργαρίτην [P. 89] προσαγορευόμενον. Τρίκλινος οὗτος ἐκ βάθρων τῷ Θεοφίλῳ ἀνεστηκώς [89], ὃς ὀκτὼ μὲν κίοσιν ῥοδοποικίλοις τὸν ὄροφον στηρίζεται, τοὺς τοίχους δὲ ζώοις πεποικιλμένους παντοδαπῶς καὶ [90] τὸ ἔδαφος ἔχει ἐκ Προικοννησίου λίθου καὶ συγκοπῆς ἅπαν κατεστρωμένον. Ἴδοις δὲ καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ κοιτῶνος ἐκ τεσσάρων μὲν κιόνων Βαθυΐνων τὸν χρυσῷ κατάστικτον κύκλον τῆς ὀροφῆς ἀνεχόμενον, ἐκ τεσσάρων δὲ Θετταλικῶν τὰς στοὰς ἀνεγηγερμένας καὶ βασταζομένας, τοῦ τε ἀνατολικοῦ μέρους καὶ τοῦ μεσημβρινοῦ, τοὺς τοίχους δὲ καὶ τὸ ἔδαφος ὁμοίως D τοῖς Μαργαρίτου κατεστρωμένα λαμπρῶς. Οὗτος μὲν ὁ κοιτὼν εἶχεν ἐν ἑαυτῷ διαιτώμενον τὸν Θεόφιλον ἀπὸ τῆς ἐαρινῆς μεσημερίας [91] μέχρι τῆς μετοπωρινῆς [92] καὶ αὖθις· ἄρτι δὲ τῆς χειμερινῆς γειτνιαζούσης τροπῆς κατὰ τὸν ἄλλον μετῳκίζετο κοιτῶνα τὸν κατὰ τὸν Καριανὸν τρίκλινον, καὶ αὐτὸν ὑπ' ἐκείνου ᾠκοδομημένον διὰ τὰς τῶν νότων ἰσχυροτέρας καὶ βιαιοτέρας πνοάς· ὃ καὶ νῦν τοῦ παππίου ἐστὶν ἰδεῖν καταγώγιον. Οὐχ ἧττον δὲ κατόψει καὶ τὸ ἐκεῖσε δὴ ἡλιακὸν ὑπ' ἐκείνου καταβεβλημένον κατὰ πρόσωπον τοῦ βορρᾶ, ἐξ οὗ δὴ ὡρᾶτο καὶ τὸ παλαιὸν τζουκανιστήριον, ἐκεῖσε τηνικαῦτα τυγχάνον, ἔνθα

repletus, in aureo gemmisque distincto sedens solio, nec prius surgebat, ut libris bellica ipsaque imperatorum domestica continentibus statutum est, quam gesticulationibus ejusmodi civiumque tripudio delectatus esset. Ita hæc, inque eum usum a Theophilo exstructa. Tanto autem horum amore tenebatur, ut consuetas causarum lites in Triconcho ipso dirimeret et quotidie ad ipsum procederet; cui etiam a fronte portæ argenteæ **143** sublime quatuor columnis Thessalici marmoris, quod est viride, tectum imminet. E regione autem illius et a tergo, haud procul ab iis quos diximus gradibus, ad Sigma occidentalem partem, quæ exstant triclinia, Theophilo auctore sunt exstructa. Pyxites nomen uni ac inferiori : alterum, quod est superius, caret nomine, in quo etiam palatini clerici vestiri solent. Ad Pyxitis latus insculpti sunt versus, Stephani a secretis Capetolitii vena producti : qui autem in Sigma porticu exstant exarati, Ignatii sic nuncupati universalis magistri, ingenii monumenta sunt. Ad lævum latus, velut ad Sigma orientalem partem, aliud quoddam triclinium imminet, cognomento Eros; quod illi armorum penus erat. Hinc non aliud quis in eo videat quam clypeos omnisque generis arma in parietibus depicta, inque illis, ut par est, coloribus manuque ac penicillo expressa. Inque eum modum a Triconcho ad occiduas usque partes excitatas ibi ædes liceat conspicere : ad orientem autem etiam videas quam vocant Margaritam. Est autem illa triclinium a fundamentis a Theophilo excitatum, cujus tectum columnæ octo Rhodio marmore variæ fulciunt : muri omnis generis pictis animalibus variegati, pavimentum omne Prœconnesio stratum lapide et tessellatum. Videre etiam licet orbem **144** cameræ cubiculi quod illic est, auro distinctum et quatuor columnis Bathuinis suffultum; quatuor item Thessalicis sustentatas porticus, tum orientalis lateris tum meridialis. Ejus parietes et pavimentum magnifice strata perinde ac Margaritæ. Versabatur in eo cubiculo Theophilus ab æquinoctio verno ad æquinoctium autumnale ac deinceps. Jam autem appetente hiemali solstitio ad aliud cubiculum in Cariani triclinio commeabat, quod ipse construxerat; in quo ab australium ventorum vehementioribus se protegeret. Cubiculum hoc nunc papiæ domicilium est. Nec minus videbis, quod illic exstat, sic dictum Solare ab eo ad aquilonem fundatum; ex quo conspiciebatur, quod tunc illic erat, vetus Sphæristerium, ubi et nova exstructa ecclesia; suntque duæ phialæ et hortus interior, ab inclytæ memoriæ Basilio imperatore effecta. Et quidem ad plagam orientalem hæc sunt ejus ædificia : ad austrum vero, productis primum Solaribus, uti superius diximus, hortisque, qui nunc sunt, constitutis, prætcrea etiam cubicula exstruxit, quod Camilam vocant, alterumque illi vicinum; quodque item

VARIÆ LECTIONES.

[88] καθ'] μεθ' P. [89] ἐνεστηκώς· ὃ P [90] καὶ om. P. [91] ἰσημερίας? [92] μεσοπωρινῆς P.

prope illud ordine tertium est : ac modo Augustæ A vestium penus (hoc est vestiarium) est. Cæterum Camilas, sic dictum cubiculum, tectum quidem habet auro distinctum, quod columnæ sex Thessalici lapidis (hoc est viridis) sublime **145** fulciunt. Parietum inferiores quidem partes similibus marmoreis crustis constratæ sunt; superiores vero exhibent statuas quasdam ex tessellis compositas, quæ poma decerpunt. Præterea vero etiam pavimentum ex Prœconnesio lapide stratum. Una quoque exstructum oratorium, duo continens altaria, alterum sanctissimæ Dei Genitricis nomine, alterum Michaelis principis cœlestis militiæ, subjectus ei xystus, per clatrum marmoreum in triclinium Aureum aspectans, bibliothecæ usui addictus a Christi B amante Constantino Porphyrogenneto; cujus rursus cœnaculum parietes quidem ex Bathuino lapide splendidos habet, pavimentum vero omne ex tessellulis marmoreis varii coloris compositum est. Quod Camilam sequitur alterum cubiculum, tectum priori simile habet, Dociminis quatuor columnis subnixum, pavimentum Prœconnesio stratum lapide. Parietum aerem (inferiores scilicet partes) quemadmodum primum cubiculum aureis tessellis ubique exornatum habet: reliquum vero, ubi deficiunt tessellulæ, arbores quædam versicoloresque figuræ implent ex Prasino marmore. Huic subjectum cubiculum, quod et medius xystus seu ambulacrum dicitur, exsectorum gynæceo præfectorum domicilio addictum est. Tertium denique, una cum cu- C biculo, quod nunc Augustæ vestium penus est (id est vestiarium), simile his tectum habet. Pavimentum candido lapide Prœconnesio stratum; parietes omnes, non tunc quidem **146** sed postea, Michaele Theophili filio imperatore, pictis imaginibus egregie ornati. Ejus quod huic conjunctum cohærensque diversorium est, tectum columnis septem Carianis fulcitur; quinque ex meridiali plaga, duabus ex ea quæ ad orientem spectat, muro duplici munitur, quibus porphyretici Peganusiique et Cariani, necnon et Prasini, undulati denique Thessalici marmoris crustæ ornamentum præbent. Appellatur diversorium istud ac aula Musicus ob marmorum vario colore compositorum in- D signem elegantiam, unde et pavimenti faciem ex diversis figuris diversisque ac pulcherrimis lapidibus egregie concinnatam habet. Dicas videndo pratum esse diversis floribus scatens. Huic ad occidentale latus aliud cubiculum adhæret, eadem marmorum elegantia instructum. Ad hæc tectum illius columnis quinque Carianis, tribus ad meridiem, duabus ad occasum, sustentatur. Aliud vero est ad ejus pedes, in duas ædes divisum, haud longe ab Augustæ sacro cubiculo; ubi etiam Christi amans Leo imperator Sanctæ Annæ exstruxit oratorium; cujus ipsius tectum columnis quatuor Bathuinis fulcitur, pavimentum ex Prœconnesio candido la-

A καὶ ἡ Νέα ἔκτισται Ἐκκλησία καὶ αἱ δύο φιάλαι εἰσὶν καὶ τὸ μεσοκήπιον ὑπὸ Βασιλείου τοῦ ἀοιδίμου γενόμενα βασιλέως. Καὶ πρὸς μὲν τὸ ἀνατολικὸν μέρος αὗται αὐτοῦ αἱ οἰκοδομαί· πρὸς δὲ τὸν νότον πρῶτον μὲν αὐτὰ τὰ ἡλιακὰ προτείνας, ὡς ἡμῖν πρότερον εἴρηται, καὶ τοὺς νῦν ὄντας κήπους ποιήσας κουβούκλεια προσεδείματο, τόν τε Καμιλᾶν οὕτω λεγόμενον καὶ τὸ πλησίον ἐκείνου κουβούκλειον δεύτερον καὶ τὸ τούτου πάλιν κατὰ τάξιν πλησίον τρίτον, ὃ καὶ νῦν τῆς Αὐγούστης ἐστὶ βεστιάριον. Ἀλλ' ὁ μὲν Καμιλᾶς ἓξ κίοσιν ἐκ Θετταλικοῦ λίθου, τοῦ καὶ πρασίνου, τὴν χρυσοκατάστικτον ὀροφὴν μετεωριζόμενος, τῶν δὲ τοίχων τὰ κάτω μὲν ἔχων ἐξ ὁμοίων κατεστρωμένα πλακῶν, τὰ δ' ἄνω ἐκ χρυσοαυγῶν ψηφίδων ἀγάλματά τινα τρυγῶντα καρπούς, ἔτι δὲ καὶ B τοὔδαφος ἐκ λίθων Προικοννησίων, συνῳκοδομημένον ἔχει καὶ εὐκτήριον, δύο περιέχον βήματα, ἓν μὲν εἰς ὄνομα τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης Θεοτόκου, θάτερον δὲ εἰς ὄνομα τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ. Ὑποβεβηκὸς δὲ τούτου μεσόπατόν ἐστιν, ὃ τὴν μὲν σκοπιὰν διὰ μαρμαρίνου κλουβίου πρὸς τὸν Χρυσοτρίκλινον ἔχον εἰς βιβλιοθήκην ἀφώρισται παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου Πορφυρογεννήτου βασιλέως· οὗπερ τὸ ἀριστητήριον αὖθις ἐστιν ἐκ λίθων μὲν Βαθυΐνων τοὺς τοίχους ἔχον λελαμπρυσμένους, ἐκ συγκοπῶν δὲ καὶ διαφόρων χροιῶν τὸ ἔδαφος πᾶν. [P. 90] Τὸ δὲ μετὰ τὸν Καμιλᾶν κουβούκλειον δεύτερον, τὴν ὀροφὴν ὁμοίαν τῷ προτέρῳ ἔχον καὶ ὑπὸ τεσσάρων κιόνων ἐστηριγμένον δοκιμίνων, τὸ ἔδαφος ἐκ Προι- C κοννησίου λίθου κατέστρωται, τῶν τοίχων, ὡς τὸ * πρότερον, τὸν μὲν ἀέρα ἐκ χρυσοειδῶν ψηφίδων ὅλως κατηγλαϊσμένον φέρον, δένδρα δέ τινα καὶ ποικίλματα ἐκ πρασίνων ἔχοντα τὸ λεῖπον ψηφίδων ἀναπληρούμενον. Τὸ τούτῳ δὲ ὑποβεβηκός, ὃ καὶ Μεσόπατος λέγεται, εἰς οἴκησιν τῶν τὴν γυναικωνῖτιν πεπιστευμένων καρτζιμάδων ἐστίν. Τὸ δὲ τρίτον μετὰ τοῦ κουβουκλείου, τὸ καὶ νῦν τῆς Αὐγούστης βεστιάριον χρηματίζον, ὁμοίαν ἔχει τούτοις τὴν ὀροφὴν καὶ τοὔδαφος ἐκ λευκοῦ λίθου Προικοννησίου κατεστρωμένον, τοὺς τοίχους δὲ ἅπαντας ὑπὸ εἰκόνων ὕστερον ἀλλ' οὐ τότε καταγλαϊσθέντας ὑπὸ τοῦ υἱοῦ Μιχαήλ. Τὸ τούτῳ δὲ ἡνωμένον καὶ συμπεφυκὸς κατώγεον ἑπτὰ μὲν κίοσι Καριανοῖς τὴν ὀροφὴν στηρίζεται, πέντε μὲν πρὸς μεσημβρίαν δύο δὲ πρὸς ἀνατολήν, D τοίχοις δὲ δύο ὠχύρωται, ἐκ πλακῶν Ῥωμαίων καὶ Πηγανουσίων καὶ Καριανῶν, πρὸς δὲ καὶ πρασίνων καλλωπιζομένοις ποταμίων Θετταλικῶν· Μουσικὸς οὗτος κατονομάζεται διὰ τὴν τῶν μαρμάρων ἀκριβῆ συγκοπήν, ὅθεν καὶ τὴν τοῦ ἐδάφους λείωσιν ἐκ διαφόρων μὲν σχημάτων ἐκ διαφόρων δὲ καὶ ὡραίων λίθων ἐξηρτυμένην ἔχει. Εἴποις ἂν αὐτὸ ἰδὼν λειμῶνα εἶναι διαφόροις ἄνθεσι βρύοντα. Τούτῳ πρὸς μὲν δύσιν κατὰ πλευρὰν κουβούκλειον ἥνωται τὴν τῶν μαρμάρων ὡραιότητα κατὰ πάντα φέρον ἐφόμοιον. Ἔτι δὲ καὶ κίοσι πέντε Καριανοῖς, τρισὶ μὲν πρὸς μεσημβρίαν δύο δὲ πρὸς δυσμάς, τὴν ὀροφὴν βαστάζουσιν. Ἕτερον δὲ πρὸς πόδας τούτου ἐστίν, εἰς δύο

VARIÆ LECTIONES.

* ὡς τὸ add. Combefisius.

μὲν δόμους διῃρημένον, τῷ Αὐγουστιακῷ δὲ πλησιάζον κοιτῶνι· ἔνθα καὶ Λέων ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς εὐκτήριον τῆς Ἁγίας Ἄννης ἐδείματο καὶ αὐτὸ ἐκ τεσσάρων μὲν κιόνων Βαθυΐνων τὴν ὀροφὴν ἀνεγειρόμενον, τὸ ἔδαφος δὲ ἐκ λίθου λευκοῦ Προικοννησίου, πρὸς τοὺς τοίχους ἐκ Βαθυΐνων πλακῶν διαμορφούμενον. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν τῷ τῆς Αὐγούστης πλησιάζει κοιτῶνι, ὡς ἔφαμεν· ἐκεῖνο δὲ τὸ πρὸς δύσιν τοῦ Μουσικοῦ τὴν μὲν κάθοδον ἐν τῷ προῤῥηθέντι ἔχει κοιτῶνι διὰ κλίμακος, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν εἴσοδον· [P. 91] εἰσάγει δὲ καὶ πρὸς τὸ καινούργιον [84], κοιτῶνα καὶ τρίκλινον ὃν Βασίλειος ὁ ἀοίδιμος ἔκτισε βασιλεὺς, καὶ πρὸς τὸν πόρτικα τοῦ πέμπτου κουβουκλείου, ἐν ᾧ τὸ τοῦ Ἁγίου Παύλου εὐκτήριον ὑπὸ Βασιλείου τοῦ ἀοιδίμου ἵδρυται βασιλέως.

μδʹ. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς ἀνακτόροις κατά τε βοῤῥᾶν καὶ νότον ὑπὸ Θεοφίλου μὲν ἀνῳκοδόμηνται, ὑφ' ἡμῶν δὲ ἱστορίᾳ παραδίδονται, ὅτι μὴ βουλόμεθα τὰ ἐκείνου ἔργα, ὁποῖά ποτ' ἂν ᾖ, λήθῃ παραδίδοσθαι, εἰς διάγνωσιν τῆς ἐκείνου περὶ τὸν βίον προαιρέσεως. Ἀλλὰ καὶ τοὺς τρικλίνους, τόν τε οὕτω καλούμενον Λαυσιακὸν, προσέτι δὲ μὴν καὶ τὸν Ἰουστινιανοῦ, ἐκεῖνος ταῖς χρυσοειδέσι ψήφοις ἐκόσμησε· καὶ τὴν καλάθωσιν ἐκ τῶν Βασιλίσκου τοῦ τυράννου παλατίων μεταγαγὼν τῷ Λαυσιακῷ περιέθηκεν. Καὶ ἕτερον δὲ τρίκλινον μετὰ τεσσάρων κουβουκλείων σεμνῶν τε καὶ λαμπρῶν, ὧν τὰ δύο μὲν πρὸς τὸ μεσόπατον τοῦ δευτέρου κουβουκλείου τοῦ μετὰ τὸν Καμιλᾶν, ὑπὸ τεσσάρων ἁψίδων τὴν χρυσοειδῆ ὀροφὴν ἔχοντα, πρὸς τὴν Πορφύραν εἰσὶν, ἥτις οὕτω λέγεται διὰ τὸν τὴν δέσποιναν ἐκεῖσε ἔκπαλαι διανέμειν τὸ ὀξὺ ταῖς ἀρχοντίσσαις κατὰ τὸν τῶν βρουμαλίων καιρόν· ἕτερα δὲ δύο πρὸς τὸ μέρος τοῦ Λαυσιακοῦ, ἐξ ὧν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχει κατασκοπὴν, εἰργάσατο μὲν, ἐκ λίθου Προικοννησίου τὰ ἐδάφη καταστρώσας αὐτῶν, καὶ ἐκ χρωμάτων ἀλλ' οὐ μαρμάρων τοὺς τοίχους ὡραΐσας, ὑπὸ ἐμπρησμοῦ δὲ ὅμως ἀφανείᾳ παρεδόθησαν. Καὶ Θέκλα δὲ ἡ τούτου πρώτη θυγάτηρ τὸ κατὰ τὰς Βλαχέρνας κουβούκλειον, ἔνθα καὶ τὸ τῆς Πρωτομάρτυρος Θέκλης εὐκτήριον ἵδρυται, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἤγαγεν εὐμορφότατον· ἐκεῖσε δὲ καὶ τὸν βίον οὖσα κλινοπετὴς ἐξέλιπεν.

pide, ad parietes Bathuini marmoris crustis distinctum. Verum istud Augustæ sacro cubiculo vicinum est, uti diximus: quod autem ad Musici occiduum latus est, ita conserium est ut ex illo per scalam in sacrum idem cubiculum descensus atque aditus pateat. Inducit vero et 147 ad novæ fabricæ cubiculum tricliniumque, a Basilio inclytæ memoriæ imperatore conditum: ad porticum item quinti cubiculi, quo loco exstat Sancti Pauli oratorium, ab inclytæ memoriæ Basilio imperatore excitatum.

44. Hæc in palatio ad aquilonem et austrum a Theophilo constructa ædificia, nobis autem, qui nolumus aliquid eorum quæ gessit, quidquid tandem illud sit, oblivioni tradi, quo nimirum ejus animus demerendi cives neminem lateat, litterarum monumentis tradita. Sed et triclinia, tum cui Lausiaci nomen tum quod Justiniani ædificatio est, auro rutilis tessellulis ornavit; capitula quoque ex Basilici tyranni palatio translata Lausiaco adhibuit. Aliud item triclinium cum quatuor splendidis ornatisque cubiculis, quorum duo versus mesopatum xystumque secundi cubiculi, quod est post Camilam, tectum auro rutilum quadruplici apside habentia, ad Porphyram dirigunt. Palatii locus est ita dictus, quod illic more olim recepto Augusta nobiles matronas sub brumalium tempus coccino purpuraque impartiat. Duo alia cubicula ad partes Lausiaci, ex quibus etiam in ipsum aspectum habet, exædificavit, pavimento strato Prœconnesio lapide ac parietibus vario colore, quanquam non ex marmore, ornatis; quæ tametsi talia erant, incendio perierunt. Sed et Thecla ejus filiarum natu maxima cubiculum, ubi et 148 Theclæ protomartyris oratorium est, cum sit pulcherrimum, a fundamentis excitavit; quo etiam loco in lecto decumbens vivere desiit.

VARIÆ LECTIONES.

[84] κινούργιον P: cf. p. 204 B.

ΛΟΓΟΣ Δʹ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ.

LIBER IV.

MICHAELIS THEOPHILI FILII IMPERIUM.

[P. 92] αʹ. Τοιούτῳ μὲν τέλει βίου ὁ Θεόφιλος ἐχρήσατο, τὴν δὲ βασιλείαν Μιχαὴλ ὁ τούτου υἱὸς διεδέξατο, τρίτον ἔτος διανύων ἀφ' οὗ εἰς τὸν βίον προσήχθη τῇ μητρὶ αὐτοῦ Θεοδώρᾳ. Τῶν δὲ πραγμά-

1. Istiusmodi vitæ finem nacto Theophilo Michael ejus filius, illius successor, imperium capessivit, annos tres natus, ex quo eum parens Theodora partu effuderat. Rerum curatores ac procu-

ratores fuerunt, quos ei pater reliquerat, Theoctistus eunuchus per id tempus caniclio præfectus ac dromi logotheta, Bardasque patricius ac Augustæ frater, nec non Manuel magister ex Armeniis oriundus, qui et Augustæ patruus erat. Firmato itaque reipublicæ statu, et cum rerum hactenus recta gubernatio foret, futurum erat ut et imaginum cultus instauraretur pristinumque honorem illæ rursus reciperent. Ad Manuelem itaque diro morbo gravique conflictatum ingressi Studiani monachi, quippe quibus ille fidei **149** plurimum habebat, facili negotio citoque recuperandam sanitatem pollicentur, si modo tum ipse sanctarum imaginum cultum approbet, tum illius quovis loco sanciendi imperatoribus auctor exsistat. Multi præterea ex aliis montibus divinorum patrum Manueli amicitia juncti ex eo tempore quo is Armeniacorum dux erat, ad eum venientes eademque rogantes ad rectum tandem eum sensum trahunt, et ut quod ipsis in votis erat polliceatur, si solum morbo levaretur; quod et illorum ad Deum precum instantia consecutus est.

2. Postquam itaque ille morbo liberatus est, nihil rem monachi negligendam ducunt, sed obsecrando eorum quæ sancte Deo pollicitus esset meminisse rogabant; qua admonitione divina æmulatione ejus prorsus animum incenderunt. Communicato itaque cum sociis procuratoribus consilio, cum illis persuasisset operæ pretium esse bono res statu ab exordio ipso componere, illisque in suam traductis sententiam, ad Theodoram ingreditur ea de re commune consilium habiturus. At illa, quippe religiosa matrona vereque regina atque Augusta, ubi de recta fide audivit, *Hoc*, inquit, *semper et desideraveram, nec versare animo unquam cessabam, etsi hactenus plurium senatorum procerumque, qui illi studeant hæresi, ingens deterruit numerus, ne quid hactenus ejus rei molirer. Nec minus qui tuendæ ecclesiæ sibi partes vindicant, metropolitæ omniumque maxime patriarcha. Is namque,* **150** *cum mariti exiguam quamdam hujus hæresis radicem a majoribus traxisset, eam longe auxit doctrinisque suis ac crebris hortamentis robustiorem fecit, auctor nimirum illi effectus, ut ad verbera tormentaque adjiceret animum, quorum quotidie adversus sanctos novus artifex erat, taliumque ei malorum miser incensor ac doctor fuit.* Tum illi: *Ecquid vero causæ est, Augusta, cum sic sentias ac optime consulas, quidve impedit, ne hoc opere impleas hancque communem totius plebis lætitiam festamque ipsam peragi jubeas?* Statim ergo accersito biglæ drungario (erat hic Constantinus Thomæ patricii postmodumque dromi logothetæ pater) patriarchæ denuntiat plures undique viros pietate spectabiles, monachos item convenientes supplicationem Augustis

A των ὑπῆρχον φροντισταὶ καὶ ἐπίτροποι ὡς ὁ Θεόφιλος κατέλιπεν, ὅ τε Θεόκτιστος ὁ εὐνοῦχος, τηνικαῦτα κανίκλειος καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου τυγχάνων, καὶ ὁ πατρίκιος Βάρδας ὁ τῆς Αὐγούστης ἀδελφός, καὶ Μανουὴλ ὁ μάγιστρος ἐκ τῶν Ἀρμενίων κατ-αγόμενος, ὃς καὶ θεῖος ἀπὸ πατρὸς τῆς Δεσποίνης ὑπῆρχεν. Ἐπεπήγει μὲν οὖν τὰ πολιτικά, καὶ καλῶς τέως τὰ πράγματα διηυθύνετο, ἔμελλε δὲ καὶ ἡ τῶν θείων εἰκόνων προσκύνησις ἀνακαινίζεσθαί τε καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν παλινδρομεῖν αὖθις τιμήν. Καὶ δὴ Μανουὴλ νόσῳ πιέζεται δεινῇ καὶ χαλεπῇ· πρὸς ὃν εἰσρέοντες μοναχοὶ τοῦ Στουδίου (καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ [P. 93] πίστις οὐκ ἀγεννὴς πρὸς αὐτούς) ἀνάκλησιν τῆς ὑγιείας ὑπισχνοῦντο ῥᾳδίαν τε καὶ ταχεῖαν γενέσθαι, ἣν μόνον τὴν τῶν ἁγίων προσκύνησιν εἰκόνων B αὐτός τε θελήσῃ καὶ τοὺς κρατοῦντας πείσοι θεσπίσαι ἁπανταχοῦ. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ὀρῶν πολλοὶ τῶν θεοφόρων Πατέρων προσφιλεῖς τούτῳ τυγχάνοντες, ἐκεῖθεν τὰς ἀρχὰς πρὸς αὐτὸν λαβόντες ὅτε τῶν Ἀρμενιακῶν ἐστρατήγει, προσφοιτῶντες καὶ ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις παρακαλοῦντες ἔπεισαν ὀρθὰ φρονῆσαί ποτε καὶ τὸ ποθούμενον ὑποσχέσθαι αὐτοῖς, εἰ μόνον ῥᾴων γένοιτο· ὃ καὶ γέγονε τῇ αὐτῶν πρὸς τὸν Θεὸν εὐχῇ καὶ σπουδῇ.

Ἐπεὶ γοῦν οὗτος τῆς νόσου ἀπήλλακτο καὶ οἱ μοναχοὶ τῆς πρὸς τὸ πρᾶγμα σπουδῆς οὐκ ἠμέλουν, ἀλλὰ παρακλήσεσι χρώμενοι τῶν πρὸς Θεὸν ὑποσχέσεων ἠξίουν μεμνῆσθαι, πλήρη τοῦτον τοῦ θείου ζήλου εἰργάσαντο· καὶ δὴ τοῖς συνεπιτρόποις ἀνα-C κοινώσας τὰ τῆς βουλῆς, καὶ πείσας ὡς ἐστι καλὸν ἀρχὴν δεξιὰν τοῖς πράγμασιν ἐπιθεῖναι [53], καὶ μεταῤῥυθμίσας αὐτοὺς καὶ πρὸς τὸ ἑαυτοῦ βούλημα ἀγαγών, πρὸς τὴν Θεοδώραν εἴσεισι τὰ περὶ τῆς ὑποθέσεως κοινολογησόμενος. Καὶ ἐκείνη μὲν θεοφιλὴς καὶ ὄντως βασίλεια, ἐπεὶ περὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἤκουσε, *Τοῦτο*, ἔφη, *καὶ δι' ἐπιθυμίας ἦγον ἀεὶ καὶ μελετῶσα διέλειπον οὐδαμῶς· ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν συγκλητικῶν καὶ τῶν ἐν τέλει τῇ τοιαύτῃ προσανακειμένων αἱρέσει πληθὺς ἐκώλυεν ἄχρι τῆς σήμερον, οὐχ ἧττον δὲ καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας ὑπερμαχοῦντες μητροπολῖται, καὶ μάλιστα ὁ πατριάρχης, ὃς μικρὰν ἔχοντα τῆς τοιαύτης αἱρέσεως τὸν ἐμὸν ἄνδρα τὴν ῥίζαν ἐκ τῶν γονέων ἐπὶ πλεῖον ηὔξησέ τε καὶ στερεωτέραν εἰργάσατο* D *ταῖς αὐτοῦ εἰσηγήσεσί τε καὶ πυκναῖς παραινέσεσιν, εἰς χαλεπὰς αἰκίας καὶ βασάνους ἐκτραπῆναι τοῦτον ποιήσας, ἃς ἐκεῖνος ὁσημέραι κατὰ τῶν ἁγίων εὕρηκεν, ἀλείπτης τε καὶ διδάσκαλος τῶν τοιούτων κακῶν ὁ ἄθλιος γεγονώς.* — *Καὶ τί γοῦν οὕτω, Δέσποινα, φρονοῦσάν σε καὶ βουλευομένην τὰ κάλλιστα τὸ κωλῦόν ἐστιν,* ἀντέφησαν, *μὴ καὶ εἰς ἔργον ταῦτα ἀχθῆναι καὶ τὴν πάνδημον ταύτην κελεῦσαι εἰς πέρας ἐλθεῖν ἑορτήν;* Εὐθὺς γοῦν μετακαλεσαμένη τὸν τῆς βίγλης δρουγγάριον (Κωνσταντῖνος δὲ οὗτος ἦν, ὁ τοῦ πατρικίου Θωμᾶ καὶ μετὰ ταῦτα γενομένου λογοθέτου τοῦ δρόμου πατήρ) δηλοῖ τῷ πατριάρχῃ ὡς

VARIÆ LECTIONES.

[53] ὑποθεῖναι? cf. 1 19.

πολλοὶ πολλαχόθεν συνεληλυθότες εὐλαβεῖς τε καὶ μοναχοὶ δέησιν ἐποιήσαντο πρὸς τὴν βασιλείαν ἡμῶν τοῦ τὰς πανσέπτους κελεῦσαι ἀναστηλωθῆναι εἰκόνας. Εἰ μὲν οὖν ὁμόλογος εἶ τούτοις καὶ σύμφωνος, καὶ δὴ τὸν παλαιὸν κόσμον ἡ τοῦ Θεοῦ [P. 94] Ἐκκλησία ἀπολαμβανέτω· εἰ δ' ἀμφίβολος καὶ τὴν γνώμην οὐκ ἔχων εὐθῆ, τοῦ μὲν θρόνου ἔξω γενοῦ καὶ τῆς πόλεως, κατὰ δὲ τὸ προάστειόν σου μικρὸν διάβηθι, μέχρις ἂν σύλλογος τῶν ἁγίων Πατέρων γένηται μετὰ σοῦ· οἵδε γὰρ ἕτοιμοι διαδικάζεσθαί τε καὶ διαλέγεσθαι καὶ πείθειν σε περὶ τούτων κακῶς λέγοντα.

γ'. Κατὰ τὸν ἐν τῷ πατριαρχείῳ Θετταλὸν (τρίκλινος δὲ οὕτω κατονομαζόμενος) τηνικαῦτα ἀνέκειτο ἐπὶ σκίμποδος, τὰς βασιλικὰς ἀγγελίας δεχόμενος· ὃς ἅμα τῇ ἀκοῇ τῶν λόγων βληθεὶς τὴν ψυχὴν τὸν μὲν ἀποκομιστὴν τούτων οὐδὲν ἕτερον φήσας ἢ βουλεύσεσθαι περὶ τούτων καλῶς, ἅμα τῷ λόγῳ ἀπέσταλκεν, καὶ θᾶττον ἢ λόγος ἐγχειρίδιόν τι λαβὼν τὰς κατὰ γαστέρα φλέβας ἀπέτεμεν, ἃς ᾔδει δειλίαν μὲν καὶ οἶκτον ἐκ τῆς τοῦ αἵματος δαψιλοῦς ἐκχύσεως ἀποτεκεῖν τοῖς πολλοῖς, θάνατον δὲ ἤ τινα κίνδυνον οὐδαμῶς. Θροῦς οὖν καὶ βοὴ εὐθύς τις περιήχει τὴν ἐκκλησίαν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰς βασιλικὰς ἀκοάς, προφθάνουσα τὸν δρουγγάριον, ὡς ἡ δέσποινα ἐκ κελεύσεως τὸν πατριάρχην κατέσφαξεν. Τῶν γοῦν λεγομένων ἐταστὴς ἀκριβὴς ὁ πατρίκιος Βάρδας ἀποσταλεὶς αὐτάς τε τὰς πληγὰς ἐκ προνοίας γενομένας ἠρέμα πως κατεφώρασεν, καὶ τὸ δρᾶμα τὸν ἔλεγχον οὐ διέφυγεν, αὐτῶν τῶν θεραπόντων κατειπόντων αὐτοῦ, καὶ τὰ τῆς τομῆς ὄργανα (φλεβοτόμα δὲ ἦν) εἰς μέσον καθυποβαλλόμενα. Ἔκτοτε οὖν οὐδενὸς . . ; ὡς ἐπὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ καὶ γνώμῃ αὐτοφόνῳ ἐπειλημμένος, ἀπηλαύνετο μὲν καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐξωθεῖτο ὁ ἀλιτήριος, κατὰ τὸ προάστειον αὐτοῦ τὸ οὕτω λεγόμενον περιορισθεὶς τὰ Ψιχά, εἰσήγετο δὲ ὁ πολλοῖς πόνοις καὶ κόποις τὰ τῆς ἀρετῆς σώσας ἀλώβητα, καὶ τῆς ἐγχρονίου μὲν καθείρξεως, καὶ ταύτης σαπρώσης, ὡς ἔοικεν, τὴν τῶν τριχῶν ἀπόῤῥοιαν κληρωσάμενος, παρὰ Θεοῦ δὲ καὶ τῆς βασιλίδος Θεοδώρας τὴν τῆς Ἐκκλησίας κυβέρνησίν τε καὶ πηδαλιούχησιν· Μεθόδιος οὗτος ἦν ὁ μέγας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀήττητος πρόμαχος.

δ'. Σκόπει δὲ καὶ ὅπως ἐν ταυτῷ συναγαγούσης τῆς γενναίας καὶ τῷ ὄντι βοηθοῦ γεγονυίας τῷ ἀνδρί, ἀλλ' οὐκ ἐναντίας, τοὺς ὅσοι ποτὲ γῆς ὄντας ὀρθοδόξους, καὶ τὴν παῤῥησίαν ἀναλαβέσθαι θεσπισάσα· *Ἄγε δή, ἔφησεν, ὦ κλῆρος Θεοῦ καὶ Πατέρες, ἐμοῦ τὴν τῶν ἱερῶν καὶ πανσέπτων* [P. 95] *ἀναστηλώσεων εἰκόνων ὑμῖν χορηγούσης καὶ διδούσης ὅτι μάλιστά μου μετ' εὐμενείας, ἀντεπιδεῖναί μοι δικαίαν χάριν καὶ αὐτῇ δεσποίνῃ οὔσῃ βουλήθητε, οὐ ταπεινήν τινα καὶ μικράν, ἵνα μηδὲ χάρις νομίζοιτο, οὐδὲ τοῖς διδοῦσιν ὑμῖν ἢ ἐμοὶ αἰτουμένῃ ἀνάρμοστόν τε καὶ ἀσύμφορον, ἐπιτηδείου δὲ καὶ μονίμου καὶ παρὰ Θεῷ εὐαποδέκτου καθεστώσης καὶ νομιζομένης. Ἡ δέ ἐστιν ἡ εἰς τὸν ἐμὸν ἄνδρα τε καὶ βασιλέα περὶ τούτων διαβαίνουσα συγγνώμη τε καὶ συγχώρησις καὶ ἀμνηστία παρὰ Θεοῦ τῆς τοιαύτης διαμαρ-*

A ontulisse, ut omni colendas veneratione imagines restitui jubeat. Si igitur ita confiteris hisque consentias, Dei ecclesia vetus ornamentum recipiat; sin autem hæsitas nec recte sentis, relicta sede ac urbe in suburbanum tuum tantisper recede, dum sancti Patres una tecum conveniant. His enim in promptu est ut judicio tecum contendant ac disputent, maleque de imaginibus loquenti ac sentienti, quod sanioris mentis sit, suadeant.

3. Erat Jannes in patriarchalium ædium triclinio, quod Thessalum vocant, in lectulo jacens, cum ad eum regia mandata perlata sunt; moxque auditis B **151** animo perculsus unum hoc respondit, se de his probe deliberaturum; idque locutus mandatorum latorem dimisit. Ac dicto citius arrepto in manus cultello seu lanceola ventriculi venas secat, ex quibus effluente sanguinis copia exterrendum vulgus ac miseratione tangendum sciebat, mortem vero aut periculum aliud nullum sibi creandum timebat. Confestim ergo tumultuantium clamor ac vociferatio ecclesiam circumstrepere; quin et ipsas regias aures ante reditum ipsius drungarii occupare, patriarcham imperatrice auctore interfectum esse. Missus itaque Bardas patricius, qui rumores istos diligenter exquireret, vulnera de industria inflicta sensim deprehendit; nec fabula coargutionis lucem effugit, cum ipsi famuli delatores essent et C incisoria venarum instrumenta seu scalpella in medium proferrent. Exinde igitur nulla cujusquam miseratione, ut qui talis reus criminis suæque ipsius animæ insidiator deprehensus esset, expellitur, ejectusque miser ecclesia in suburbanum suum ita dictum Psichæ (ac si Micas) relegatur; inducitur vero is qui multis laboribus atque ærumnis integram ac illibatam virtutem conservaverat, ac cui ex diuturno, ut par est, carceris pædore atque fœtore pili defluxerant, quanquam ei Dei nutu ac Theodoræ Augustæ assensu ecclesiæ gubernatio clavusque debebatur, magnus scilicet invictusque ecclesiæ defensor Methodius.

4. **152** Sed et Theodoræ animum considera, quomodo scilicet generosi pectoris matrona, et quæ D vere marito adjutor exstiterit, non illi adversata sit, in unum congregatis quotquot usquam erant orthodoxis, factaque regio diplomate libera dicendi sentiendique licentia, sic eos allocuta sit. *Eia,* inquit, *Dei hæreditas ac patres mei. Cum humanissime sacrarum venerabiliumque imaginum restitutionem vobis indulgeam atque præbeam, rogo ut mihi, quæ præsertim domina sim ac Augusta, justam gratiam munusque reponatis, non id vile aut exiguum, ut nec muneris atque gratiæ nomen mereatur, ac tum vobis, qui daturi estis, tum mihi flagitanti haud satis congruum aut utile videatur, sed conveniens illud ac perenne, quodque Deo acceptum merito exsistat ac habeatur, nempe ut viro meo ac imperatori eorum quæ in causa imaginum deliquit*

indulgentia veniaque præstetur, tantumque scelus oblivione a Deo deleatur. Sin autem minime feceritis, neque me vestra sequentem decreta habebitis, neque venerabilium imaginum adorationem præconiumque a me impetrabitis, nec vero ecclesiam recipietis.

5. Expleto mox sermone, orthodoxa ecclesia, ac qui ejus præses erat Methodius, *Justa*, inquiunt, *est, Augusta, petitio tua; neque nos possumus ire infinitias. Æqui enim ac justi ratio postulat ut a quibus beneficia consecuti sumus, præsertim principibus, convenientes gratias largiter rependamus, tum præsertim, cum non tyrannica manus imperat, sed mens pia est et religiosa. Eum tamen qui in aliam vitam commigravit, a pœnis illi a Deo* **153** *constitutis, majora nobis quam pro nostra facultate arrogantes, haudquaquam liberare possumus. Licet quidem nobis (inque eam rem claves cœlorum concreditas a Deo accepimus) omnibus qui velint aperire, sed his duntaxat qui in hac vita adhuc disponuntur, priusquam in alteram commigraverint. Quin etiam quandoque his ipsis qui e vita emigraverint, cum levia sunt delicta, quibus nec desit pœnitentia. His autem qui spe non bona vivis excesserint feruntque palam suæ damnationis sententiam, pœnas diluere minime possumus.*

6. Tum Augusta, sive id vere sive alioqui nimia in maritum succensa amoris vi (quod plane ita est, nosque assentimur) jurejurando tamen sacro illi choro affirmabat, cum sub ejus exitus horam ingentem luctum ederet, direque lamentaretur et deploraret, ac coram exponeret quanta eum suosque istiusmodi hæresis invidia in tanta civitate consecutura essent, nempe a precibus abdicatio, dirarum prolixa vis, populi defectio, subiisse illi rei pœnitudinem, simulque imagines petiisse, ac ferventi animo, eadem ipsa Augusta in manus porrigente, exosculatum esse, abducentibusque angelis spiritum tradidisse. Hac illi voce audita, Augustæque mores indolemque reveriti, quippe cum femina omnium religiosissima Christique amans esset, ac cum alioqui sanctarum imaginum cultum instaurari exquirerent, communi sententia ac suffragio, dummodo se res Theophili ita haberent, ejus veniam delicti se a Deo exoraturos dixere, simulque rei scriptam **154** cautionem Augustæ tradidere. Interea recepta ecclesia, sanctissimoque Methodio pontificali honore sublimato, sanctorum jejuniorum prima dominica, una cum Augusta, peractis in sacra sanctissimæ Dominæ nostræ Deique Genitricis Blachernensi æde in Dei laudibus et canticis nocturnis vigiliis, mane solenni supplicatione ac pompa ad magnum Dei Verbi templum veniunt, riteque peracta re sacra suum rursus ecclesia ornatum recipit. Inque eum modum proficiebat orthodoxa Ecclesia, et ut verbis Scripturæ utar, *Reno-*

A *τίας· ὡς εἰ μὴ τοῦτο γένηται, οὔτ' ἐμὲ σχοίητε ἐπακολουθοῦσαν ὑμῖν οὔτε τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν καὶ ἀνάῤῥησιν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἀνάληψιν.*

ε'. Καὶ ἅμα τὸν λόγον κατέπαυσεν. *Ὅτι μὲν οὖν δίκαια*, ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ὁ ταύτης ἐξάρχων Μεθόδιος ἔφασαν, *δέσποινα, ἐξαιτῇ, οὐδ' ἡμεῖς ἔχομεν ἀπαναίνεσθαι· δίκαιον γὰρ τοῖς εὐεργέταις καὶ ἄρχουσι τὰς προσηκούσας χάριτας ἀντεπιτίθεσθαι δαψιλῶς, ὅταν μὴ τυραννὶς ἀρχῇ χείρ, ἀλλ' ἔστι γνώμη θεοφιλής. Ἀλλ' οὔπω Θεοῦ δίκην*[56] *ἡμεῖς τὸν πρὸς ἄλλον βίον διαβεβηκότα* B *δυνατοὶ ἐξαιρεῖσθαι, τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς φανταζόμενοι. Δυνατοὶ μὲν ἡμεῖς, καὶ κλεῖς οὐρανῶν πιστευθέντες παρὰ Θεοῦ, τοῖς βουλομένοις πᾶσιν ἀνοιγνύναι αὐτάς*[57]*· ἀλλὰ τοῖς κατὰ βίον τοῦτον ἔτι οἰκονομουμένοις, πρὶν ἀλλαχοῦ μεταστῶσιν· ἔστιν δ' ὅτε καὶ τοῖς μεθισταμένοις, ὅταν τε μικρὰ τὰ σφάλματα ᾖ καὶ μετάνοια τούτοις προσῇν. Τοῖς δ' ἤδη μετὰ πονηρῶν ἐλπίδων ἀπᾶρασι καὶ πρόδηλον φέρουσι τὴν κατάγνωσιν οὐχ οἷοί τε τὰς εὐθύνας διαλύειν τούτοις ἡμεῖς.*

ς'. Καὶ ἡ Δέσποινα, εἴτ' ἀληθῶς εἴτε καὶ ἄλλως τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἀναθερμανθεῖσα φίλτρῳ (ὅπερ ἐστι, καὶ C ἡμεῖς συγκατιθέμεθα), ἦ μὴν ἐνωμότως τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον θίασον ἐβεβαίου ὡς μεγάλα τραγῳδούσης καὶ κατολοφυρομένης καὶ πάντα ἐκτραγῳδούσης κατὰ τὸν τῆς ἐξόδου τούτου καιρὸν, καὶ διαγραφούσης, ὡς οἷα ἐπακολουθήσει ἡμῖν μεμισημένοις ἐν τηλικαύτῃ πόλει περὶ τῆς τοιαύτης αἱρέσεως, εὐχῶν στέρησις, ἀρῶν ἐπέκτασις, λαοῦ ἐπανάστασις, εἰσῄει τούτῳ μετάμελος τῆς αἱρέσεως. Καὶ ταύτας ἅμα αἰτησάμενός τε καὶ κατασπασάμενος ζεούσῃ ψυχῇ, ἐμοῦ ἐν χερσὶ καθυποβαλούσης, τοῖς ἀπάγουσιν ἀγγέλοις τὸ πνεῦμα παρέδωκεν. Ταύτης ἐκεῖνοι ἀκηκοότες δὴ τῆς φωνῆς, καὶ τὸν τρόπον τῆς [P. 96] Αὐγούστης εὐλαβηθέντες (ἦν γάρ, εἰ καί τις, φιλόχριστος), καὶ ἅμα τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων ζητοῦντες τιμὴν, κοινῇ D ψήφῳ καὶ γνώμῃ τῆς μὲν ἁμαρτίας ταύτης, εἰ οὕτως τοῦτ' ἔστιν, συγγνώμην ἔφασαν εὑρήσειν παρὰ Θεῷ, καὶ ἅμα δι' ἐγγράφου ἀσφαλείας τὴν πίστιν τούτου τῇ δεσποίνῃ ἐδίδοσαν. Ἐφ' οἷς τὴν ἐκκλησίαν ἀπολαβόντες, καὶ τῷ Μεθοδίῳ ἁγιωτάτῳ τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀποδεδωκότες τιμὴν, τῇ πρώτῃ τῶν ἁγίων Νηστειῶν Κυριακῇ σὺν αὐτῇ τῇ Δεσποίνῃ πάννυχον ὑμνῳδίαν ἐν τῷ κατὰ τὰς Βλαχέρνας ἱερῷ τεμένει τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Δεσποίνης καὶ Θεοτόκου τετελεκότες, τῇ ἕωθεν μετὰ λιτῆς τῷ[58] μεγάλῳ τοῦ Θεοῦ Λόγου τεμένει καταλαμβάνουσι· καὶ τὸν κόσμον αὐτῆς αὖθις ἀναλαμβάνει ἡ ἐκκλησία, τῆς ἁγίας μυσταγωγίας τελειωθείσης ἁγνῶς. Καὶ ἡ μὲν ὀρθόδοξος οὕτω προέκοπτεν Ἐκκλησία, *ἀνακαινιζομένη*

VARIÆ LECTIONES.

[56] οὐ τῆς Θεοῦ δίκης margo Combef. [57] αὐτούς? [58] ἐν τῷ?

ὡς ἀετὸς, τὸ τῆς Γραφῆς, πάντων τῶν αἱρεσιωτῶν ἐν πάσῃ τῇ ὑφ' ἡλίῳ καθαιρέσει ὑποβληθέντων καὶ [59] τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν· Ἰωάννης οὗτος ἦν, ὁ διὰ τὴν οἰκείαν ἀσέβειαν Ἰαννῆς παρὰ τῶν εὐσεβῶν ὀνομασθεὶς οὐκ ἐπηλύτης καὶ ξένος, αὐτόχθων δὲ καὶ τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων βλάστημα (φύεσθαι δὲ καὶ ἐν ἀμπέλῳ βάτον ἠκούσαμεν), οὐδ' ἐξ ἀσήμου τινὸς, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐγενοῦς κατῃγόμενος σειρᾶς, τῆς οὕτω τῶν Μοροχαρζαμίων λεγομένης.

ζ'. Οὗτος οὖν, ἵνα καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἡ ἱστορία δηλώσῃ, τῆς μονῆς τῶν μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάκχου τῆς ἐν τοῖς Ὁρμίσδου διακειμένης ἡγούμενος ἄνωθεν καὶ τῷ βασιλικῷ κλήρῳ καταριθμούμενος, διαφερόντως παρὰ Μιχαὴλ ἠγάπητο τοῦ Τραυλοῦ, εἴτε μόνῳ τούτῳ τῷ κοινωνὸς εἶναι τῆς τούτου αἱρέσεως, εἴτε καὶ τῷ διαφέρειν ἐπὶ λογιότητι δόξαν τινὰ ἐσχηκώς. Πλὴν ἠγάπητο καὶ τοῦ Θεοφίλου διδάσκαλος ἐγκαθίστατο. Καὶ οὗτος ἐπεὶ τὰς τῆς βασιλείας ἔσχεν ἡνίας, σύγκελλον μὲν πρότερον τοῦτον τιμᾷ, εἶθ' ὕστερον καὶ πατριάρχην καθίστησι Κωνσταντινουπόλεως, προγνώσεις τινὰς διὰ λεκανομαντείας καὶ γοητείας αὐτῷ ἀπαγγέλλοντα. Καὶ ἡ γοητεία τοιαύτη· Ἔθνους ποτὲ τρισὶν ὑφ' ἡγεμόσι στρατηγουμένου ἀπίστου τε καὶ σκληροῦ τὴν τῶν Ῥωμαίων χώραν κατατρέχοντός τε καὶ καταληϊζομένου, καὶ, ὡς εἰκὸς, ἀθυμοῦντος ἐπὶ τούτῳ τοῦ Θεοφίλου καὶ τοῦ ὑπηκόου παντὸς, ἀποσκευάζεσθαί που τὴν ἀθυμίαν οὕτως συμβουλεύει καὶ θάρρους πληρωθῆναί τε καὶ χαρᾶς, εἴγε μόνον τῇ τούτου ἐπακολουθοίη [P. 97] βουλῇ. Ἡ δὲ ἦν τοιαύτη· Ἐν τοῖς εἰς τὸν εὔριπον τοῦ ἱπποδρομίου ἱδρυμένοις χαλκοῖς ἀνδριᾶσιν ἐλέγετό τις εἶναι ἀνδριὰς τρισὶ διαμορφούμενος κεφαλαῖς, ἃς κατά τινα στοιχείωσιν πρὸς τοὺς τοῦ ἔθνους ἀρχηγοὺς ἀνῆγεν. Σφύρας οὖν μεγίστας σιδηρᾶς ἰσαρίθμους ταῖς κεφαλαῖς προσέταττε γενέσθαι, καὶ ἀνδράσιν ἐγχειρισθῆναι αὐτὰς τρισὶν, ἐπὶ χειρῶν γενναιότητι διαφέροντας· κατὰ δέ τινα ὥραν νυκτερινὴν πρὸς τὸν εἰρημένον ἀνδριάντα πλησίον στάντας αὐτοῦ, καὶ τὰς σφύρας ἐπὶ χεῖρας ἐν μετεώρῳ ἔχοντας, ἡνίκα τούτοις κελεύσειεν [60], μεθ' ὑπερβαλλούσης δυνάμεως ὁμοῦ ταύτας κατενεγκεῖν, ὡς ἐξ ἑνὸς κρούσματός τε καὶ πλήξεως τὰς τοιαύτας ἀποτεμεῖν κεφαλάς. Τούτοις τοῖς λόγοις εὐφρανθείς τε ἅμα καὶ ἐκπλαγεὶς ὁ Θεόφιλος ἐκέλευσε τὸ ἔργον ἐπαγαγεῖν. Ὡς οὖν παρῆσαν πόῤῥω δὴ τῶν νυκτῶν οἱ μὲν ἄνδρες τὰς σφύρας κατέχοντες, ὁ δὲ Ἰωάννης διὰ λαϊκοῦ ἐνδύματος ἑαυτὸν περικρύπτων, ὡς ἂν μὴ κατάδηλος γένηται, καθ' ἑαυτὸν ὁ Ἰωάννης τοὺς στοιχειωτικοὺς λόγους ὑπειπὼν καὶ τὴν ἐνοῦσαν τοῖς ἄρχουσι δύναμιν εἰς τὸν ἀνδριάντα μεταγαγὼν, ἢ μᾶλλον τὴν οὖσαν πρότερον ἐν τῷ ἀνδριάντι καταβαλὼν ἐκ τῆς τῶν στοιχειωσάντων δυνάμεως, παίειν ἕκαστον προστάττει νεανικῶς τε καὶ ἰσχυρῶς. Καὶ οἱ μὲν δύο ἰσχυροτάταις χρησάμενοι καταφοραῖς τὰς δύο τοῦ ἀνδριάντος κεφαλὰς ἀπέκοψαν· ὁ δ' ἕτερος μαλακώτε-

A *vabatur ut aquila* [b], proscriptis toto terrarum orbe cunctis hæreticis, eorumque antistite, Joanne scilicet, cui a fidelibus ob suam impietatem Jannis nomen inditum est. Fuit vero ille non advena aut barbarus, sed indigena ipsaque ortus urbe regia. Nam et ex vite rubum enasci auditum est. At neque obscura satus prosapia, sed valde nobili, stirpe scilicet quam Morocharzamiorum vocant.

7. Hic ergo, ut ejus res scripto consignemus, monasterii sanctorum martyrum Sergii et Bacchi, quod ad Hormisdæ ædes situm est, olim præpositus ac palatino ascriptus clero, Michaeli Balbo imperatori charissimus fuit, sive eo solum nomine, quod hæresis illi socius erat, sive quod excellentis
B eruditionis sibi nomen quæsierat illaque ejus fama percrebuerat. **155** Utut sit, illi charissimus fuit, ac Theophili præceptor constituitur. Theophilus vero suscepto imperio primum eum syncelli dignitate ornat; tum deinde patriarcham Cpolitanum præficit, cum is illi divinatione ex pelvi vates ac præstigiis quædam auguratus esset. Fuit autem divinatio ejusmodi: Gens quædam infidelis sævaque tribus ductoribus Romanæ ditionis terras locaque incursabat, exque ea prædas agebat; quæ res, ut par est, Theophili animum omniumque subditorum mœstos anxiosque habebat. Jannes dimissa illa animi ægritudine optime de rebus sperare ac gaudere jubet, si modo illius consiliis parere in animum
C induxerint. Consilium tale erat: Inter æreas statuas in circi Euripo erectas statua quædam triceps exstare ferebatur. Hæc ille capita sua quadam devotione et consecratione in gentis illius duces refert. Tres ergo ingentis molis fabricari malleos jubet, totidemque robustissimis viris tradi. Quadam vero noctis hora viros illos ad eam statuam prope se stantes malleosque ad ictum sublimes tenentes, cum ipse mandaverit, summa vi capita ferire præcipit, unoque velut ictu ac conatu ea exscindere. Recreatus verbis Theophilus, simulque stupore affectus, rem exsequi jubet. Veniunt itaque intempesta jam nocte viri quidam **156** malleos ferentes: Joannes vero laici habitu sese occultabat, ne cognosceretur. Tum ille magico carmine recitato,
D eaque fortitudine quæ in ducibus erat in statuam translata, seu potius, quæ in statua ex superioribus dæmonum invocationibus hærebat, dejecta destructaque, viros omni conatu statuæ capita ferire imperat. Horum bini validissimis ictibus duo statuæ capita decusserunt: tertius aliquanto remissius feriens nonnihil ille quidem depressit, non tamen etiam totum a corpore caput abscidit. Haud fere aliter cum gentis ducibus actum est. Orta enim inter eos gravi concertatione, cum illa in bellum civile evasisset, ducum unus et alter sub tertio ca-

[b] Psal. CII, 5.

VARIÆ LECTIONES.

[59] καὶ] μετὰ? [60] κελεύσαιεν P.

pitis abscissione cadunt, uno duntaxat superstite, A sed non plene sano. Sic gentis rebus in nihilum redactis, ad suas rursus sedes turpi fuga ac clade redit. Ac quidem ejusmodi Jannis præstigiæ.

8. Huic porro præstigiatori frater carnalis erat, Arsaberus nomine, patricii honorem a Theophilo consecutus. Huic suburbanum ad Euxini sinistram enavigati partem, ad sancti Phocæ monasterium, ædificiis maximis ac splendidis, porticibus, balneis ac præterea cisternis instructum fuit. Illic crebro solitum diversari patriarcham subterraneum quoddam domicilium, Trophoniano haud absimile, construxisse ferunt. **157** In ejus postico in promptu B fores erant, multis inde gradibus intromittentes eos qui intus penetrare vellent. Hæc itaque illius nefanda officina. Illic modo ad cubiculi thalamique delicias cum sacræ virgines tum aliæ insigni forma mulieres condebantur, quibuscum meretricio ritu fœdaretur; modo jecinorum inspectiones exque pelvi divinationes ac præstigiæ aliæ mortuorumque evocationes, his illi sociabus ac adjutoribus, exercebantur. Hincque adeo non raro non solum Theophilo sed et aliis ejusdem sententiæ atque hæresis hominibus vera quædam dæmonum ope prædicebat. Hoc enimvero impurum ejus domicilium, aliquando tandem a fratre Basilio tum accubitori venditum, in sacrum transiit monasterium. Neque id modo, C sed et quæ ad illum attinebant reliqua: sanctique magni martyris Phocæ a fundamentis erectum monasterium est.

9. Cæterum ille ejusque omnis sodalitas, uti dictum est, in eum modum cessare jussi ac depositi, haud sibi quiete transigendam vitam putaverunt, verum adhuc quidpiam adversus sacras imagines moliti sunt. Sacerdotio itaque motus, cum in monasterio quodam exsul versaretur pictaque imago quædam in tecto velut intentis in eum oculis esse videretur, non ferens ille imaginis sic de alto quasi intuentis aspectum, per unum e famulis tolli eam jubet atque ejus oculos effodi, unum hoc addens, non posse se ejus effigiem formamque intueri. Audivit hæc D Augusta, **158** ac qua virum decebat castigatione, scuticæ taureisque subjecit.

10. At ne sic quidem ut quietus ageret in animum inducebat; sanctumque Methodium structa in eum calumnia circumvenire tentabant. Hæc autem in eo erat, constuprasse scilicet mulierem unici filii matrem, id est, Metrophanis, ejus videlicet qui haud multo post Smyrnensis episcopus fuit. Hanc auri multa vi conducentes, aliaque polliciti, modo eorum fraudi acquiesceret, acriter apud Augustam ejusque filii procuratores accusant. Mox itaque formidolosum tremendumque tribunal ponitur, ex-

A ρον ποιήσας τὴν πληγὴν μικρὸν μὲν κατέκλινεν, οὐ μὴν καὶ ὅλην τοῦ σώματος ἀπέτεμεν τὴν κεφαλήν. Τούτοις οὖν καὶ τὰ κατὰ τοὺς [61] ἡγεμόνας ἐπηκολούθει. Ἔριδος γάρ τινος κραταιᾶς ἐπεισπεσούσης αὐτοῖς καὶ ἐμφυλίου μάχης, ὑπὸ τοῦ ἑνὸς οἱ δύο τῶν ἡγεμόνων πίπτουσι κατὰ τὴν κεφαλῶν ἐκτομήν, τοῦ τρίτου μόνου διασωθέντος μέν, οὐχ ὑγιῶς δέ. Οὕτως εἰς τὸ μηδὲν εἶναι τὸ ἔθνος χωρῆσαν πρὸς τὰ οἰκεῖα αὖθις μετὰ φυγῆς ἀφώρμα καὶ συμφορᾶς. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς γοητείας οὕτως.

η'. Τῷ δὲ γόητι τούτῳ ἀδελφὸς ἦν σαρκικός, ὄνομα Ἀρσαβήρ, τὴν τύχην πατρίκιος παρὰ Θεοφίλου τιμηθείς. Τούτῳ γοῦν προάστειον κατὰ τὸ εὐώνυμον μέρος τοῦ ἐκπλεομένου Εὐξείνου ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Φωκᾶ προσῆν, οἰκοδομὰς μεγίστας ἔχον καὶ πολυτελεῖς στοάς τε καὶ βαλανεῖον καὶ πρὸς τούτοις δεξαμενάς. Ἐκεῖσε δὴ ὁ πατριάρχης συχνὰς ποιῶν καταγωγὰς λέγεταί τι ὑπόγειον κατασκευάσαι ἐνδιαίτημα B τῶν Τροφωνίου παρόμοιον, ὄπισθεν δὲ τῆς ἀνοιγομένης θύρας κατὰ τὸ πρόχειρον πυλίδα εἶναί τινα διὰ βαθμίδων οὐκ ὀλίγων ἐκεῖσε δὴ τοὺς θέλοντας παραπέμπουσαν. Ἐκεῖνο γοῦν αὐτοῦ πονηρὸν ἐργαστήριον. Ἐκεῖσε δὴ τούτῳ τινὲς νῦν μὲν ἐταμιεύοντο θαλαμηπολούμεναι, μονάζουσαί τε καὶ ἄλλως τὸ κάλλος γυναῖκες μὴ διαφθείρουσαι, αἷς συνεφθείρετο· νῦν δὲ μαντεῖαι δι' ἡπατοσκοπίας [P. 98] καὶ λεκανομαντείας καὶ γοητείας καὶ νεκυομαντείας ἐνηργοῦντο, ταύταις προσχρωμένου κοινωνοῖς τε καὶ βοηθοῖς. Ὅθεν πολλάκις καί τινα προλέγειν τούτῳ συνέβαινε τῇ τῶν δαιμόνων συνεργείᾳ ἀληθῆ, οὐ τῷ Θεοφίλῳ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις τοῖς τούτου ὁμόφροσιν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν τούτου τὸ μιαρὸν ἐνδιαίτημα ὀψέ ποτε πρὸς Βασίλειον τὸν τηνικαῦτα παρακοιμώμενον ἀπεμποC ληθὲν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ εἰς ἱερὸν μετηνέχθη φροντιστήριον, οὐκ ἐκεῖνο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπά, καθὼς αὐτῷ διαφέροντα ἦν· καὶ ἐκ βάθρων ἡ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος ἀνιδρύθη μονή.

θ'. Τότε δὲ οὗτος καὶ πᾶσα ἡ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, συμμορία τῇ καθαιρέσει ὑποβληθέντες οὐχ ἡσυχῇ παραπέμπειν τὸν ἑαυτῶν βίον ἐδοκίμαζον, ἀλλ' ἔτι καὶ κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐνεανιεύοντο. Μετὰ γοῦν τὴν καθαίρεσιν ὑπερορίας ἔν τινι μονῇ γεγονώς, εἰκόνος μιᾶς κατὰ τὸν ὄροφον ἱστορημένης καὶ ἀτενῶς οἷον ἀτενιζούσης αὐτῷ, μὴ φέρων οὗτος ὁρᾶν τὴν ἐκείνης πρὸς αὐτὸν ἐπικατιοῦσαν θέαν, καθαιρεῖσθαι ταύτην διά τινος οἰκέτου προστάττει καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς κατορύττεσθαι, τοῦτο μόνον ἐπιλέγων, ὡς D *Τὴν ταύτης οὐ δύναμαι μορφὴν ἐνορᾶν*. Ἤκουστο γοῦν ταῦτα τῇ δεσποίνῃ, καὶ τῇ προσηκούσῃ μάστιγι καὶ παιδείᾳ διὰ σκυτάλης καθυποβέβλητο.

ι'. Ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἦν ἀγαπητὸν αὐτῷ τῆς ἡσυχίας ἐρᾶν, μῶμον δέ τινα καὶ ὡς ἐπειρῶντο τῷ ἐν ἁγίοις Μεθοδίῳ προσάπτειν, καὶ μῶμον εἰς γυναικὸς φθορὰν παῖδα κεκτημένης μονογενῆ (Μητροφάνης οὗτος ἦν, ὁ μετ' οὐ πολὺ τῆς Σμύρνης καθηγησάμενος), ἣν καὶ χρυσίων ἱκανῶν ἐξωνησάμενοι καὶ ἅμα καθυποσχόμενοι εἰ μόνον τούτοις συμφήσειεν, πολλὰ κατελέγοντο πρὸς τὴν δέσποιναν καὶ τοὺς ἐπιτροπεύοντας τοῦ παιδὸς αὐτῆς. Βῆμα γοῦν εὐθέως καὶ κριτήριον φρίκης γέμον ἐκ πολιτικῶν ἀνδρῶν συγκροτούμενον

VARIÆ LECTIONES.

[61] τοὺς om. P.

καὶ ἐκκλησιαστικῶν. Οὐ τῶν εὐσεβῶν τις ἀπῆν, οὐ A τῶν ἀσεβῶν, οὐ τῶν μονήρη βίον ἐπειλημμένων, οὐκ ἄλλος τις τῶν ἀκούειν ἢ λαλεῖν δυναμένων· τοὺς μὲν γὰρ ἡ πρὸς τὸ ξένον τῆς λοιδορίας κατηφιῶντας οἷον ἐνῆγεν αἰδὼς, τοὺς δ' ἡ τοῦ κροτεῖν καὶ χαίρειν ὑπ' ἀκρασίας ἡδονή. Ἤγοντο γοῦν οἱ κατηγοροῦντες εἰς μέσον, καὶ τῶν λεγομένων ἡ ἄνθρωπος ἔλεγχος. Ὁ δὲ ἅμα τῇ παραστάσει τῆς γυναικὸς, οὐδὲν ὑποστειλάμενος οὐδαμῶς, *Ὅπως τε ἔχεις, κυρία*, ταύτην ἐπηρώτα εἰς ἐπήκοον (καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ γνώριμος ἐκ πολλοῦ δι' ἀρετὴν), *καὶ ὅπως ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα*, περὶ τοῦ ταύτης ἀνδρὸς καὶ τῶν προσηκόντων αὐτῇ· οὕτως τούτῳ ἐπήνθει τὸ ἄπλαστον. Οἱ δὲ μᾶλλον ἐκβοήσαντες ἐγαυρίων ὑφ' ἡδονῆς, τὰ τῆς κατηγορίας ἐπαύξοντες καὶ σαφῆ τὸν ἔλεγχον δόντες λοιπόν. B Ὡς δ' οὗτος μόλις τῆς κατηγορίας ἐπῄσθετο, ζήλῳ πυρωθεὶς, ὡς ἂν μὴ δι' αὐτοῦ τὰ τῆς Ἐκκλησίας κινδυνεύοι καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἄλλον μὲν εἶναι [82] καιρὸν αἰδοῦς, ἄλλον δὲ ὑποστολῆς καὶ σεμνότητος, μικρὸν ἐκ τοῦ θρόνου μετεωρίσας αὐτὸν καὶ πρὸς ἑαυτὸν τὸν κόλπον συναγαγὼν [P. 99] γυμνὴν [83] ἐδείκνυεν τὴν αἰδῶ, τεθαυματουργημένην ἔχων καὶ οὐ κατ' ἄνθρωπον, καὶ ἅμα διηγεῖτο τὴν θαυματουργίαν, ὡς πρὸ πολλοῦ κατὰ τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην γενόμενος, σφριγώντων ἔτι καὶ ἐνακμαζόντων τῶν παθῶν, ἔρως τις αὐτὸν ἐξέκαιεν θερμότερον ἢ καὶ κατὰ πάθους ὁρμήν. Ἐπεὶ γοῦν ἐκινδύνευεν καὶ περιγενέσθαι τούτου οὐκ ἦν οἷός τε, τὸν κορυφαῖον Πέτρον τὼ χεῖρε πρὸς τὸν ναὸν ἐκπετάσας ἐξελιπάρει τυχεῖν τινος ἐπικουρίας καὶ ἀρωγῆς. Καὶ δὴ τῷ κόπῳ τῆς εὐχῆς ὀψὲ πρὸς C ὕπνον κλιθεὶς, φανῆναί οἱ τὸν ἀπόστολον ἐκείνου τοῦ μέρους ἁπτόμενον καὶ τὰς ὁρμὰς σβεννύοντα τῶν παθῶν, τοῦτο μόνον προσεπιλέγοντα τὸ, *Ἀπολέλυσαι δὴ τῆς τῶν παθῶν ἐπικρατείας, Μεθόδιε*. Τούτοις ἐκεῖνος τὸν μακρὸν ἐκεῖνον πέπεικε σύλλογον, αἰσχύνης πλήσας τοὺς τῆς ἀληθείας ἐχθρούς. Οὐ μὴν ὁ μάγιστρος Μανουὴλ τούτοις ἠξίου λύεσθαι τὰς κατηγορίας, ἀλλὰ καὶ τῇ γυναικὶ ἠπείλει ἦ μὴν ἀπαγαγεῖν τῆς ζωῆς, εἰ μὴ τὴν πᾶσαν διδάξῃ ἀλήθειαν. Καὶ ἥ γ' εὐθέως ἔκπυστον καὶ σαφῆ τὴν πᾶσαν δραματουργίαν ποιεῖ, τόσου καὶ τόσου λέγουσα χρυσίου ἐξωνηθῆναι, καὶ Ἔτι ἔν τινί μου τῶν κιβωτίων, οὕτως ὡς ἐδόθη, σεσημασμένον ἐστὶ καὶ πεφύλακται σφραγῖδι αὐτῶν. Αὐθωρὸν οὖν ἀποστείλαντες ἐκεῖνό τε, ὡς ἔφησεν ἡ γυνὴ, εὗρον τὸ χρυσίον κατὰ τὴν κιβωτὸν D καὶ ἤγαγον, καὶ οὗτοι τῇ τοῦ πατριάρχου συμπαθείᾳ καὶ παρακλήσει πρὸς τοὺς κρατοῦντας οὐ ποινῶν καὶ βασάνων, ὧν ἦσαν ἄξιοι, ἀλλὰ συγγνώμης ἠξίωντο, τοῦτο μόνον εἰς ἔκτισιν λαβόντες καὶ τιμωρίαν τὸ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐν τῇ τῆς ὀρθοδοξίας πανηγύρει μετὰ λαμπάδων ἀπὸ τοῦ ἐν Βλαχέρναις σεβασμίου σηκοῦ τῆς θεομήτορος πρὸς τὸν θεῖον καὶ περιώνυμον τῆς Σοφίας ἀφικνεῖσθαι νεὼν καὶ τὸ οἰκεῖον ἐνηχεῖσθαι αὐτοῖς ὦσιν ἀνάθεμα διὰ τὴν πρὸς τὰς θείας εἰκόνας ἀπέχθειαν· [P. 100] ὃ καὶ τηρούμενον ἐφάνη ἐπὶ πολὺ καὶ τῆς αὐτῶν μέχρις ἐταμιεύθη ζωῆς. Καὶ ἡ μὲν ἐφ' ἱκανὸν αὐξηθεῖσα τοιαύτη αἵρεσις τοιοῦτον

A que utroque ordine, civili scilicet sacroque, judicium cogitur. Nemo non piorum, nemo non impiorum aderat; monachi omnes, ac quisquis audire poterat aut loqui, præsto erant. Alios pro criminis novitate mœstos pudor adduxerat, alios insultandi cupido, et ut petulantia oblectarentur. Producuntur ergo accusatores in medium, et quæ reum erat peractura, mulier coram sistitur. Methodius, simul atque mulier astitit, nihil quidquam veritus deque solita subtrahens comitate et salutatione cunctis audientibus ex ea percontari: *Quonam te modo habes, domina?* dudum enim virtutis nomine illi nota erat. *Quonam modo hic atque ille?* de marito iisque qui ullo eam modo contingebant. Tantus in eo candor ac simplicitas efflorebat. B Adversarii majori clamore sublato, aucta inde accusatione superbe gaudio gestiebant, jamque aperte crimen se evicturos putabant. Is porro, ubi tandem calumniam sensisset, zelo succensus, ne 159 quid ejus causa Ecclesiæ res Christique honor labefactarentur, nempe non nesciens aliud pudoris, aliud subticendi ac gravitatis tempus esse, paululum se a throno subrigens sinumque ad se colligens verenda nuda ostendit miraculo arefacta, nec qualia virorum esse solent; simulque ut se res habuerit gestumque miraculum sit, referebat. Cum nimirum pridem jam ad seniorem Romam venisset, adhucque in ipso ferverent ac vigerent carnis libidines, majore quam pro affectus ipsa vi amore C exarsisse. Hinc itaque aucto periculo, ac cum vim tantam libidinis non posset superare, Petrum apostolorum principem expansis ad ejus templum manibus exorasse ut ab eo opem aliquam impetraret. Dumque tandem precandi labore fessus in somnum sese reclinasset, visum in somnis apostolum, qui eam tangendo partem libidinis sensum omnem exstingueret; simulque dixisse: *Methodi, liberatus es a libidinum tyrannide ac dura vi.* His ille fidem tanto illi conventui fecit, ac veritatis hostes pudore implevit. Nolebat tamen magister Manuel his objecta crimina dilui. Quinimo mulieri minitabatur se illi vitam adempturum, nisi rei omnem veritatem doceret. Illa porro totam statim fabulam eloquitur ac palam facit, tanto se redem- D ptam esse, auri pondo accepisse, adhucque in arcula, uti acceperat, signatum subque illorum sigillo domi se habere. Confestim ergo cum misissent, mulieris illa indicatione inventum in arca 160 aurum ac allatum est. Accusatores, miserante patriarcha serioque rerum dominos exorante, non quarum rei erant pœnas dederunt justæque ultionis supplicia tulerunt, sed veniam consecuti sunt, ea duntaxat indicta multa, ut quotannis solemni restitutarum imaginum die (ὀρθοδοξίας festum vocant) prælucentibus facibus a venerabili Dei Genitricis Blachernarum æde ad divinum celeberrimumque Sapientiæ templum venirent, dictumque

VARIÆ LECTIONES.

[82] εἶναι] εἰδὼς εἶναι Combef. [83] γυμνὸν P.

in eos anathema ob eorum in sacras imagines odium suis ipsi auribus audirent. Quod in multos annos servatum est, ac quoad illi vitæ superstites fuerunt. Ac quidem tantis aucta compendiis ejuscemodi hæresis talem quoque Dei nutu finem accepit, pristinoque splendore divinæ sacrarum imaginum effigies formæque effulserunt, quas non divinis ipsis honoribus colamus ac velut deos pingamus, sed quibus relative certoque venerationis cultu ad exemplaria ipsasque principes formas honorem transmittamus.

A δὴ εἶχε καὶ τὸ πέρας ἐκ τοῦ Θεοῦ· ἀνέλαμψαν δὲ αἱ θεῖαι τῶν ἁγίων εἰκόνων μορφαί, οὐ θεϊκῶς ἡμῖν λατρευόμεναί τε καὶ τυπούμεναι, σχετικῶς δὲ καὶ σεβασμίως τὴν δι' αὐτῶν πρὸς τὰ πρωτότυπα ἡμῖν τιμήν πως διαπορθμεύουσαι.

11. Festum hunc diem cum Theodora gaudio celebraret, collectum omnem ecclesiæ cœtum in Cariani triclinio, quod in palatio est, epulis quandoque recreabat. Has nempe ædes, ut in superioribus a nobis dictum est, Theophilus in filiarum usum exstruxerat. Sacerdotum nemo deerat, nemo confessorum : inter illos aderant Theophanes Smyrnensis episcopus ejusque frater Theodorus. Vergente ad finem convivio cum jam placentæ ac bellaria apponerentur, intentis crebro in eos oculis, **161** legensque inscriptas eorum facies, altos animo gemitus Augusta trahebat. Sed et illos, ut par est, contigit oculos advertere sicque in ipsos intentos Augustæ oculos observare. Quærebant ergo, quid causæ esset cur sic Augusta intentos oculos ipsis obverteret. Ad quos illa mirari se illorum patientiam, quod sic vultus litteris insculpti sustinuissent, illiusque immanitatem a quo ejusmodi pœnam sustulissent. Tunc beatus Theophanes nulla ductus reverentia, nec quod sancte Patrum conventus promiserat animo cogitans, *Hujus* inquit, *scripturæ causam adversum virum tuum ac imperatorem clare admodum, Deo incorrupto judice, disceptabimus.* Gravi sermo Augustam dolore affecit, effusaque in lacrymas : *Hæcne*, inquit, *vestra promissio ac scripta cautio est, quod non solum non ignoscitis, verum etiam in jus vocare vultis? Non ita*, ait, *non ita*, surgens statim patriarcha ac reliquus sacerdotum cœtus : *Promissa*, inquiunt, *rata manent, spreto horum virorum contemptu.* Sic itaque ista pacata sunt, assertaque Ecclesiæ moribus tranquillitas est.

ια'. Ταύτην ἄγουσα τὴν ἑορτὴν ἡ Θεοδώρα δι' ἡδονῆς εἱστία ποτὲ ἐν ταυτῷ τὸ τῆς ἐκκλησίας πλήρωμα πᾶν κατὰ τὰ ἐν τοῖς Καριανοῦ ἀνάκτορα, ἅ, ὡς εἴρηται πρότερον ἡμῖν, τῶν ἑαυτοῦ ἕνεκεν θυγατέρων ὁ Θεόφιλος ἐνεδείματο. Οὐκ ἦν γοῦν ὅστις οὐ παρῆν ἐκεῖ τῶν ἱερέων καὶ ὁμολογητῶν. Τούτοις ἐναρίθμιοι Θεοφάνης τε ὁ τῆς Σμύρνης καὶ ὁ αὐτοῦ Θεόδωρος ἀδελφός. B Ὡς οὖν τὰ τῆς εὐωχίας παρήκμασεν καὶ εἰς βρῶσιν τὰ τραγήματα μετὰ τῶν πλακούντων παρέκειντο, συνεχῶς ἀτενιζούσης τῆς βασιλίδος καὶ τὰ ἐν τῷ μετώπῳ γράμματα τῶν Πατέρων καθορώσης καὶ στεναζούσης συνέβη πως τούτους ὡς ἐξ ὁμολόγου ἀντοφθαλμῆσαι καὶ ταύτην ἐνιδεῖν ἀτενιζούσης αὐτοῖς· Φησάντων γοῦν, ὡς Τίς ἄρα, δέσποινα, ἡ αἰτία τῆς πρὸς ἡμᾶς σου ὁράσεως ἀτενοῦς; τὴν ἐκ τῶν γραμμάτων ἔφη θαυμάζειν καρτερίαν ὑμῶν καὶ τὴν τοῦ ταῦτα δράσαντος ἀπήνειαν εἰς ὑμᾶς. Καὶ ὁ μακαρίτης Θεοφάνης μηδὲν εὐλαβηθείς τε καὶ τῶν προησφαλισμένων διανοηθείς, *Ὑπὲρ ταύτης*, ἔφησε, *τῆς γραφῆς εὖ μάλα τρανῶς ἐν τῷ τοῦ Θεοῦ ἀδεκάστῳ δικαστηρίῳ διαδικάσομαι σὺν τῷ ἀνδρί* C *σου καὶ βασιλεῖ.* Τούτῳ περίλυπος γενομένη, ἀλλὰ μὴν καὶ σύνδακρυς, *Καὶ ταῦτα*, ἔφησεν ἡ βασίλεια, *ἡ ὑπόσχεσις καὶ αἱ δι' ἐγγράφων ὁμολογίαι ὑμῶν, ὡς μὴ μόνον συγκεχωρηκέναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀγῶνας ἐνάγειν καὶ καλεῖν; Οὔ*, φησὶν ὁ πατριάρχης, αὐθωρὸν ἀναστὰς καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἱερέων, *βασίλεια, Οὔ· ἀλλ' ἕξει βεβαίως τὰ ἡμέτερα, τῆς ὀλιγωρίας τούτων λογιζομένης οὐδέν.* Οὕτω μὲν οὖν ἐσιγάσθη ταῦτα, καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἔθη [64] ἀκύμαντα.

12. Sed et alia quædam hæresis (sic dicta Zelicum) orta, una cum suo auctore Zeli dicto, qui a secretis erat hacque potissimum dignitate fulgebat, curata et ad saniorem sensum traducta, in imperatoris solemni pompa, illius sectatoribus sola unguenti unctione cum novis **162** albis tunicis (ἐμφώτια vocant) receptis, eoque candoris amictu ac pompa consummationem adeptis.

ιβ'. Καὶ ἑτέρα δέ τις αἵρεσις οὕτω τῶν Ζηλίκων λεγομένη ἀναφανεῖσα, σὺν τῷ ἑαυτῆς ἀρχηγῷ Ζῆλι ὀνομαζομένῳ, φέροντι δὲ τὴν τῶν ἀσηκρήτων ἐν πρώτοις τιμήν, ἐθεραπεύθη τε καὶ πρὸς θεοσέβειαν μετ- D ηνέχθη ἐν προόδῳ βασιλικῇ, τῆς τοῦ μύρου μόνου μετὰ καινῶν ἐμφωτίων [P. 101] τε καὶ ἐσθημάτων καταξιωθέντων χρίσεως τῶν ἀντιποιουμένων αὐτῆς, καὶ τελειωθέντων λαμπρῶς.

13. Cæterum Bulgariæ princeps, Bogoris nomine, audito feminam rerum potiri, ferocius ipse efferri. Missis itaque ad Theodoram nuntiis, minatur rupto fœdere adversus eam se copias educturum. At illa, nihil muliebre aut non satis virile in animum inducens, ita renuntiavit, *Me quoque vicissim adversum te offendes copias educentem, nec me victoria potituram diffido. Sin autem minime contigerit, ipsaque me viceris, sic quoque ipse superavero, penes*

ιγ'. Ὅ γε μὴν ἄρχων Βουλγαρίας (Βώγωρις οὗτος ἦν) θρασύτερον ἐξεφέρετο γυναῖκα τῆς βασιλείας κρατεῖν διακηκοώς· ὅθεν καί τινας ἀγγέλους ἀπέσταλκεν πρὸς αὐτήν, τὰς συνθήκας λέγων καταλύειν καὶ κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκστρατεύειν γῆς. Ἀλλ' αὐτὴ μηδὲν θῆλυ ἐννοοῦσα ἢ ἄνανδρον, *Καὶ ἐμέ*, αὐτῷ κατεμήνυεν, *κατ' αὐτοῦ εὑρήσεις ἀντιστρατεύουσαν. Καὶ ἐλπίζω μὲν κυριεῦσαί* [65] *σου· εἰ δὲ μὴ γένηται, καὶ ἐπινικήσεις με, καὶ οὕτω σου περι-*

VARIÆ LECTIONES.

[64] ἔθη] ἐσώθη? [65] ἐλπίζομεν κυριεῦσαι P.

ἔσομαι, τὴν νίκην ἀρίδηλον ἔχουσα· γυναῖκα γάρ, ἀλλ' οὐκ ἄνδρα ἕξεις ἡττηθέντα σοι. Διὰ τοῦτο μὲν οὖν καὶ ἐφ' ἡσυχίας ἔμεινεν, μηδὲν τολμήσας νεανιεύεσθαι, καὶ τὰς τῆς ἀγάπης αὖθις ἀνενέου σπονδάς.

ιδ'. Καὶ δὴ ζήτησίν τινα καὶ πολλὴν ἔρευναν περί τινος μοναχοῦ, οὕτω καλουμένου Θεοδώρου τοῦ ἐπίκλην Κουφαρᾶ, εἴτε ἔκ τινων ὀνειράτων καὶ ὄψεως, εἴτε ἄλλως πως, πρὸ πολλοῦ αἰχμαλωτισθέντος ἡ Θεοδώρα πρὸς τὸν ἄρχοντα Βουλγαρίας ἐποίει, καὶ αὐτὸν ἠξίου διὰ γραμμάτων ἀνερευνῆσαι καὶ τιμῆς ὅσης καὶ βούλοιτο ἀπολυτρώσασθαι τοῦτον αὐτῇ. Ἠξίου δὲ καὶ οὗτος, ἀφορμὴν ἐκ τούτου λαβών, περὶ οἰκείας αὐτοῦ πρεσβεύειν ἀδελφῆς παρὰ τῶν Ῥωμαίων μὲν αἰχμαλωτισθείσης ποτὲ, κατεχομένης δὲ νῦν ἐν τῇ τοῦ βασιλέως αὐλῇ. Αὕτη δὴ οὖν πρὸς τὴν πίστιν καλῶς μετενεχθεῖσα, καὶ γράμματα κατὰ τὸν τῆς αἰχμαλωσίας παιδευθεῖσα καιρὸν, καὶ ἄλλως τὴν τῶν Χριστιανῶν τάξιν τε καὶ περὶ τὸ Θεῖον αἰδῶ τε καὶ δόξαν, ὡς ἔστι [66], θαυμάζουσα διαφερόντως, ἐπεὶ τῆς ἐπανόδου τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν τετύχηκεν, οὐ διέλιπεν ἐκθειάζουσά τε καὶ παρακαλοῦσα καὶ σπέρματα καταβάλλουσα τῆς πίστεως πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ (ἦν γὰρ παρὰ τοῦ εἰρημένου Κουφαρᾶ μικρά τινα παιδευθεὶς καὶ τῶν μυστηρίων κατηχηθεὶς) τοῦτον μὲν ἀποστείλας τὴν οἰκείαν ἐλάμβανε μισθὸν ἀδελφήν· πλὴν ἔμενεν ὅπερ ἦν, ἀπιστίᾳ κατισχημένος καὶ τὴν αὐτοῦ θρησκείαν τιμῶν. Ἀλλά τις πληγὴ περιπεσοῦσα θεήλατος (λιμὸς δὲ ἦν, οὕτω μᾶλλον τῶν παχυτέρων καὶ γαιωδεστέρων, ὡς ἔοικεν, μεταπαιδευομένων καὶ τὰ κακὰ μεταμανθανόντων) τὴν αὐτοῦ ἐπολιόρκει καὶ κατέτρυχεν γῆν. Καὶ ὃς Θεὸν ἐκεῖνον ἠνάγκαζεν ἐπικαλεῖσθαι πρὸς ἄμυναν τῶν δεινῶν, τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου μὲν πολλάκις καὶ τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς θαυμαζόμενόν τε καὶ σεβόμενον, ὡς εἰκός. Τυχόντες οὖν τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν δεινῶν, οὕτω δὴ πρὸς θεοσέβειαν μετατίθεται, καὶ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας καταξιοῦται, καὶ [P. 102] Μιχαὴλ κατονομάζεται κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, παρὰ τοῦ πρὸς ἐκεῖνον ἀποσταλέντος ἀρχιερέως ἀπὸ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων.

ιε'. Καί τι δὲ τοιοῦτον ἐπισυμβῆναί φασιν, ὡς ἔρωτα δεινὸν περὶ τὴν κυνηγεσίαν τὸν Βώγωριν ἄρχοντα κεκτημένον ταῦτα καὶ κατά τινα οἶκον τῶν ἑαυτοῦ, ἐν ᾧ συνεχῶς ἀφικνεῖτο, θελῆσαι ἐξιστορῆσαι, νύκτωρ ὡς ἂν ἔχοι καὶ μεθ' ἡμέραν τὰ τοιαῦτα τῶν ὀφθαλμῶν ἐντρυφήματα. Ὡς γοῦν ὁ τοιοῦτος αὐτὸν ἔρως ἐπεισῆλθεν, μετακαλεῖται μοναχόν τινα τῶν καθ' ἡμᾶς Ῥωμαίων ζωγράφον· Μεθόδιος ὄνομα τῷ ἀνδρί. Τοῦτον οὖν στάντα κατὰ πρόσωπον ἔκ τινος θείας προνοίας *οὐ τὰς ἐν πολέμῳ ἀνδροκτασίας ἢ τὰς ζώων καὶ θηρίων ἐπικελεῦσαι γράψειν σφαγὰς, ἀλλ' ἃ βούλοιτο, τοῦτο μόνον ἐπειπών, ὡς εἰς φόβον τοὺς ὁρῶντας ἐκ τῆς θέας ἐνάγεσθαι βούλοιτο καὶ ἅμα παρακαλεῖσθαι πρὸς ἔκπληξιν ἀπὸ τῆς γραφῆς.* Μηδὲν γοῦν οὗτος πρὸς φόβον ἕτερον ἐνάγειν ἢ τὴν τοῦ Θεοῦ δευτέραν εἰδὼς παρου-

quam manifesta victoriæ jura futura sint, cum tibi non vir, sed mulier victa concesserit. Hoc responso perterritus barbarus quietem bello prætulit, nihil ferocius moliri ausus, amicitiæque rursus fœdera renovavit.

14. Inter hæc Theodora omni diligentia perquirendum statuit sic nuncupatum Theodorum monachum cognomento Cupharam, sive quibusdam insomniis visoque monita, sive alia ratione inducta: is vero diu ante inter captivos fuerat abductus. Mittit ergo ad Bulgariæ principem, datisque litteris rogat ut hominem sedulo perquiri jubeat, quo libuerit pretio ex ipso redimendum. Ille vicissim occasionem nactus missis legatis sororem ad se remitti petit, Romanorum quondam excursionibus captam, et quæ tunc in aula servaretur. Hæc itaque ad Christi fidem probe translato animo, doctaque litteras per **163** eas captivitatis moras, omnemque præterea Christianorum ordinem inque Deum reverentiam ac de illo opinionem, uti par est, plurimum admirata, cum ad fratrem reversa esset, nullum unquam finem faciebat prædicandæ illi Christianæ institutionis et obsecrandi fideique ac pietatis in eo semina jaciendi. Ille jam pauca quædam ab eo quem diximus Cuphara didicerat, primæque institutionis rudimenta audierat. Misso itaque monacho commutationis jure sororem recepit. Mansit tamen id quod erat, infidelitate scilicet laborans suæque adhuc cultor superstitionis. Cæterum plaga quædam divinitus illata, famis scilicet (sic enim comparatum, ut qui addictiore indole crassiorique ingenio sunt ac terreni, erudiantur malaque dedoceantur) illius infestans regionem direque affligens, Deum, cujus sæpius, ut par est, Theodorus sororque laudes prosecuti essent ac cujus erant cultores, malorum depulsorem invocare cogit. Quo a malis liberante Bogoris veram amplectitur fidem, ac lavacrum regenerationis ab episcopo qui ab urbe regia missus fuerat consecutus, ex imperatoris nomine Michael appellatur.

15. Sed et aliquid ejusmodi accidisse aiunt. Nempe cum Bogoris princeps venatione supra modum delectaretur, hæc quoque in domo quadam, in quam frequens concedebat, voluisse depingi, ut noctu perinde interdiuque iis spectaculis **164** oculos pasceret. Hoc itaque amore captus monachum quemdam ex nostris Romanum pictorem, Methodium nomine, accersit. Ubi autem virum coram habuit, divino quodam nutu ac providentia, *Nolo,* inquit, *depingas hominum in bello cædes aut bestiarum ferarumque jugulationes, sed quod videntibus solo aspectu terrorem injiciat ac quod pictis coloribus in stuporem agat.* Is vero, quem non lateret nihil perinde terribile esse ac secundum Domini adventum, hunc illic graphice omnique artis conatu depinxit; atque hinc justos præmia laborum per-

VARIÆ LECTIONES

[66] Ἔστι] εἰκός?

ceptures statuit, illinc scelerum reos male gestorum fructus decerpentes, judice nimirum ad intentata propellente supplicia duriusque a se repellente. Hæc princeps absoluta tabella ut oculis conspexit, exque aspectu Dei in se timorem concepit, divina denique edoctus Christianorum mysteria, intempesta nocte divini baptismatis munus consequitur. Non latuit ea res, gentisque totius defectionem ascivit. Ille parva suorum manu, divinum crucis signum in sinu suo circumferens, oppido rebelles fundit; nec jam occulte, sed palam omnino reliquos, ipsos quoque rei avidos, Christianos facit. Ad veram itaque fidem ac pietatem translatus ad Augustam scribit agros impetraturus, angustioribus scilicet quam pro suorum multitudine ditionis illius terminis; eoque majori fiducia rogat, quod 165 jam non duo, sed unum exsistant, insolubili fidei amicitiæque vinculo colligati. Subjectum se illi fore pollicetur, pacemque sempiternam nec ulla unquam re convellendam cum ea habiturum. Placuit Theodoræ petitio, deditque Bulgaris regionem quæ tum deserta erat, quidquid scilicet a Ferrea soli est (loci nomen est, limes eo tempore Romanorum ac Bulgarorum ditionis) ad Debeltum usque: Bulgari Zagoram vocant. Per hunc itaque modum omnis Bulgaria ad pietatem Christique fidem transivit, Deo ad suam illas cognitionem vocante, et quidem ex sic exiguis scintillis plagisque; sicque agri Romani portionem velut aliam quamdam rem promissam consecuti, Romanis se fœderatos indivulsæ societatis vinculo subjecerunt.

16. Hunc in modum se res Occidentis præclare habebant, celebrique fama ubique divulgabantur, quod ita compositæ erant. Porro Theodora successu elata, ac quasi majora tropæa adjicere gestiens, Paulicianos quoque per Orientem conatur ad veram transferre fidem, sin minus, exstirpare ac de medio tollere; quæ res ingentibus malis Romanum orbem implevit. Mittit itaque in eam rem procerum quosdam ac magistratuum. Erant illi Argyri ducisque filii, et Sudales. Hi alios in crucem agebant, alios gladio cædebant, alios maris profundo mergebant. Sublati ad centum millia ejusce generis suppliciis; publicata substantia ac fisco illata. Porro Theodoto Melisseno Orientalium duci in 166 ministerio erat Carbeas quidam, protomandatoris officium gerens, eorum quos dicebam Paulicianorum fide glorians ac sectæ socius. Is cum patrem suum suspensum patibulo audisset idque facinus iniquissime ferret, ac suis ipse rebus prospiciens, aliis quinque millibus ejusdem secum religionis assumptis, ad Melitinæ Amerem profugit; indeque ad Ameramnunem profecti, omnique honore ac cultu ab eo suscepti, dataque et accepta fide, paulo post communibus studiis Romanam ditionem invadunt, et ut ex ea, quod in maximam jam multitudinem excreverant, tropæa erigerent; urbesque condere aggrediuntur, quam vocant Ar-

A σίαν, ταύτην ἐκεῖσε καθυπέγραψεν, καὶ τοὺς δικαίους ἐντεῦθεν τὰ βραβεῖα τῶν πόνων ἀπολαμβάνοντας, ἐκεῖθεν δὲ τοὺς πεπλημμεληκότας τοὺς τῶν βεβιωμένων δρεπομένους καρποὺς καὶ πρὸς τὴν ἠπειλημένην κόλασιν ἀπελαυνομένους τε καὶ ἀποπεμπομένους σφοδρῶς. Ταῦτ' οὖν, ἐπειδὴ πέρας εἶχεν ἡ γραφή, κατιδὼν, καὶ δι' αὐτῶν τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν ἑαυτῷ συλλαβὼν, καὶ κατηχηθεὶς τὰ καθ' ἡμᾶς θεῖα μυστήρια, νυκτῶν ἀωρὶ τοῦ θείου μεταλαγχάνει βαπτίσματος. Ἐφ' ᾧ καταφανὴς γεγονὼς τὴν ἐκ παντὸς τοῦ ἔθνους αὐτοῦ καθυφίσταται ἐπανάστασιν, οὓς καὶ μετά τινων ὀλίγων καταπολεμήσας, τὸν τοῦ θείου τύπον σταυροῦ ἐν κόλποις περιάγων αὐτοῦ, τοὺς καταλοίπους οὐκέτι κρύφα, πάντα δὲ ἀναφανδὸν ἐποίησε καὶ αὐτοὺς ἐπιθυμοῦντας Χριστιανούς. Ἐπεὶ B γοῦν μετετέθη πρὸς θεοσέβειαν, γράφει δὴ πρὸς τὴν δέσποιναν περὶ γῆς, πλήθει στενούμενος τῷ ἑαυτοῦ, καὶ ἀξιοῖ παρὰ ταύτης παῤῥησιαστικώτερον ὡς ἤδη ἓν, ἀλλ' οὐ δύο ὄντων αὐτῶν, πίστει τε καὶ φιλίᾳ συνδεθέντων τῇ ἀῤῥαγεῖ, καὶ ἑαυτὸν ὑποθήσειν καθυπισχνεῖτο καὶ εἰρήνην ἐργάσασθαι ἀΐδιόν τε καὶ ἀδιάπτωτον. Ἡ δὲ εὐμενῶς τε ἤκουσεν αὐτοῦ, καὶ δέδωκεν ἐρήμην οὖσαν τηνικαῦτα τὴν ἀπὸ τῆς Σιδηρᾶς, ταύτης δὴ τότε ὅριον τυγχανούσης Ῥωμαίων τε καὶ αὐτῶν, ἄχρι τῆς Δεβελτοῦ, ἥτις οὕτω καλεῖται Ζάγορα παρ' αὐτοῖς. Οὕτω μὲν οὖν ἅπασα ἡ Βουλγαρία πρὸς εὐσέβειαν μετεῤῥυθμίσθη, Θεοῦ πρὸς τὴν [P. 103] οἰκείαν μετακαλεσαμένου γνῶσιν αὐτοὺς, καὶ οὕτως ἐκ μικρῶν σπινθήρων τε καὶ πληγῶν· καὶ οὕτω γῆς τῆς τῶν Ῥωμαίων ὡς ἄλλης τινὸς C ἐπαγγελίας ἀξιωθέντες πρὸς κοινωνίαν ἄῤῥηκτον καθυπέβαλον ἑαυτούς.

ιϛ'. Εἶχε μὲν οὖν οὕτω τὰ κατὰ τὴν Δύσιν λαμπρῶς τε καὶ ἐτεθρύλητο πανταχοῦ. Ἐφ' οἷς ἀγαλλομένη ἐκείνη, καὶ οἷον τρόπαια ἐπιθεῖναι μείζω δι' ἐφέσεως ἔχουσα, καὶ τοὺς κατὰ τὴν ἀνατολὴν Παυλικιανοὺς ἐπειρᾶτο μετάγειν ὡς βούλοιτο πρὸς εὐσέβειαν ἢ ἐξαιρεῖν καὶ ἀπ' ἀνθρώπων ποιεῖν· ὃ καὶ πολλῶν κακῶν τὴν ἡμετέραν ἐνέπλησεν. Ἡ μὲν γὰρ πέμψασά τινας τῶν ἐπ' ἐξουσίας (ὁ τοῦ Ἀργυροῦ καὶ ὁ τοῦ δουκὸς καὶ ὁ Σουδάλης οἱ ἀποσταλέντες ἐλέγοντο), τοὺς μὲν ξύλῳ ἀνήρτων, τοὺς δὲ ξίφει παρεδίδουν, τοὺς δὲ τῷ τῆς θαλάσσης βυθῷ. Ὡσεὶ δέκα μυριάδες ὁ οὕτως ἀπολλύμενος ἠριθμεῖτο λαὸς, D καὶ ἡ ὕπαρξις αὐτῶν τῷ βασιλικῷ ταμιείῳ... ἤγετο καὶ εἰσεκομίζετο. Ὑπῆρχεν οὖν τῷ στρατηγῷ τῶν Ἀνατολικῶν (Θεόδοτος οὗτος ἦν ὁ κατὰ τὸν Μελισσηνὸν) ἀνήρ τις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καταριθμούμενος, Καρβέας ὀνόματι, τὴν τοῦ πρωτομανδάτωρος πληρῶν ἀρχὴν, τῇ πίστει τῶν εἰρημένων τούτων Παυλικιανῶν ἐγκαυχώμενός τε καὶ σεμνυνόμενος. Ὡς οὖν τὸν ἑαυτοῦ οὗτος ἀκήκοε πατέρα ἀνηρτῆσθαι τῷ ξύλῳ, πέρα δεινῶν τοῦθ' ἡγησάμενος καὶ τὰ ἑαυτοῦ προσοικονομῶν φυγὰς μετὰ καὶ ἑτέρων πέντε χιλιάδων τῆς τοιαύτης κεκοινωνηκότων αἱρέσεως πρὸς τὸν τῆς Μελιτινῆς τηνικαῦτα κατάρχοντα Ἄμερα γίνεται, κἀκεῖθεν πρὸς τὸν ἀμεραμνουνῆ παραγίνονται. Μετὰ δὲ πολλῆς ἀποδεχθέντες τιμῆς, καὶ λόγον ἀσφαλείας δόντες τε καὶ λαβόντες ὁμοίως,

ἐξέρχονται μετ' οὐ πολὺ κατὰ τῆς Ῥωμαίων γῆς, A καὶ τῶν τροπαίων ἕνεκεν, ἐπεὶ πρὸς πολυπληθίαν ἐνεδίδοσαν [67], πόλεις τε κτίζειν ἐπιχειροῦσιν αὐτοῖς, τὴν οὕτω καλουμένην Ἀργαοῦν καὶ τὴν Ἀμάραν, καὶ αὖθις πολλῶν ἐκεῖσε ἐπιῤῥεόντων τῇ αὐτῇ κακίᾳ ἐνισχημένων καὶ ἑτέραν κτίζειν κατάρχουσι, Τεφρικὴν ταύτην κατονομάσαντες· ἀφ' ὧν ὁρμῶντες πολλοὶ κατ' αὐτὸ γινόμενοι, ὅ τε τῆς Μελιτινῆς Ἄμερ, ὃν οὕτω πως συμφθείροντες τὰ στοιχεῖα Ἄμβρον ἐκάλεσαν οἱ πολλοί, καὶ ὁ τῆς Ταρσοῦ Ἀλῆς καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Καρβέας ὁ δείλαιος, οὐκ ἔληγον αὐθαδῶς τῇ τῶν Ῥωμαίων γῇ λυμαινόμενοι. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἀλῆς ἔν τινι τῶν Ἀρμενίων χώρᾳ ἄρχειν ἀποσταλεὶς ἐκεῖσε θᾶττον ἢ βουλῆς εἶχε τὸν βίον κατέστρεψε σὺν τῷ ἑαυτοῦ ἀκαίρῳ στρατῷ· ὁ δὲ Ἄμερ B μετὰ τοῦ συνάρχοντος αὐτοῦ τοῦ Σκληροῦ (οὕτως ἐλέγετο) εἰς ἐμφύλιον στὰς πόλεμον ἐκ φιλονεικίας [P. 104.] ἐφθείρετό τε καὶ ἐκείνῳ, ἀλλ' οὐκ ἄλλοις πολεμεῖν ᾤετο δεῖν. Εἰς τοσοῦτον δὲ τούτοις ἡ ἔρις ἐπηύξητο καὶ ἀλλήλοις ἀντεστρατήγουν, ἄχρις ἂν εἰς δέκα μόλις ἔληγεν χιλιάδας ἡ τούτων ἰσχὺς ἐκ πεντήκοντά που καὶ μικρόν τι πρός. Ἐπεὶ γοῦν οὗτος τῶν ἐχθρῶν ὑπερίσχυσεν, ἔγνω αὖθις θρασύτητι καταστρατηγούμενος κατὰ τὴν Ῥωμαίων ὅπλα κινεῖν, τῷ Καρβέᾳ ἑνούμενος. Ἀντεστρατεύετο δὲ αὐτοῖς Πετρωνᾶς, τὴν τοῦ δομεστίκου τότε ἀρχὴν διοικῶν· λόγῳ μὲν γὰρ Βάρδα ταύτην διέπειν ἐδέδοτο, ἀλλ' ἐπεὶ σχολάζειν οὗτος ἠναγκάζετο ὡς ἐπίτροπος, τὸν ἀδελφὸν ἠξίου, στρατηγὸν ὄντα τῶν Θρᾳκησίων, πράγματι ταύτην διέπειν καὶ διοικεῖν. C

ιζ'. Πλὴν ἀνθορμᾷν κατὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν καὶ ἀντεπεξιέναι καὶ Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς (ἄρτι γὰρ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν παραμείψας πρὸς τὴν τῶν ἀνδρῶν ἠπείγετο) ἐβούλετό τε καὶ δι' ἐπιθυμίας εἶχεν ἀεί. Ἔγνω δέ πως ταῦτα βουλευόμενος ἀπὸ τῶν ἐμφυλίων πρότερον, ὡς οὐκ ὤφειλεν, ἐναπάρξασθαι, οὐκ οἴκοθεν οὐδ' ἀφ' ἑαυτοῦ, τῇ δὲ τοῦ ἐπιτροπεύοντος Βάρδα γνώμῃ τε καὶ βουλῇ. Ὅθεν δὲ καὶ ὅπως, δηλώσει καὶ ταῦτα ἡ ἱστορία· κωφὸν γὰρ τῷ ὄντι πως καὶ διάκενον τὸ σῶμα τῆς ἱστορίας, ὅταν ἐστερημένας ἔχει τὰς αἰτίας τῶν πράξεων. Ἀλλ' ἔνθα μὲν καὶ ἡμῖν ὑπὸ τοῦ χρόνου καλῶς οὐ διέγνωσται, συγγνώμην πάντως οἱ φιλομαθεῖς ἀπονέμοιεν τοῖς [68] ἀληθεῖς, ἀλλ' οὐ πλασματώδεις γράφειν ἐθέλουσιν, ὧν οὐδὲ τῷ τυχόντι ἀπορία καθέστηκεν· ὅπου δὲ γνώριμος, D δηλοῦν δεῖ [69] ταύτην καὶ σαφῆ καθιστᾷν τοῖς ἀναγινώσκουσιν, ὡς οὐκ ἄλλοθεν πάντως ἢ ἐκ τούτων χορηγουμένης τῆς ὠφελείας αὐτοῖς.

ιη'. Ἐγένετο δὲ τούτῳ τῷ Βάρδᾳ ἔρως τῆς βασιλείας οὐκ ἀγεννής, καὶ ἔρως οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους, νῦν μὲν αὐξανόμενος, νῦν δὲ ταῖς τοῦ λογισμοῦ ὁρμαῖς προσεπικοπτόμενος, ἀλλὰ δύσερώς τις καὶ δυσαπάλλακτος. Μᾶλλον δέ, ἵνα τὸν λόγον ποῤῥωτέρω ἀγάγωμεν, ἐγένετο δὴ τῷ Μανουὴλ πρὸς τὸν Θεόκτιστον, ἀμφοτέροις ἐπιτροπεύουσιν καὶ αὐτοῦ που

A gaum et quam Amaram; ac rursus multis eo confluentibus eadem hæresi laborantibus, tertiam quoque ædificare incipiunt, quam Tephricem vocant; unde multi uno quasi agmine acieque conjuncti prodeuntes, nimirum Melitines Amer (quem vulgo corruptis elementis Ambrum appellarunt) Tarsique præfectus Ales atque hic miser Carbeas, populandæ ferociter vastandæque Romanæ ditionis nullum finem faciebant. Verum Ales in Armeniorum quamdam provinciam cum imperio missus citius illic periit quam vota ferebant, una cum importuno exercitu suo. Amer autem cum collega, cui Sclerus nomen (velut durum dicas), civili bello suscepto, sua in eum contentione res suas labefactans, cum uno illo, non cum aliis pugna decernendum 167 B putabat. Adeo autem eorum aucta contentio est sicque mutuis se cladibus confecerunt, ut cum quinquaginta millia aut paulo plures essent, ad decem vix millia exercitus omnis redactus sit. Amer itaque hostium victor arma iterum adversus Romanos, Carbea belli socio, movere ducis ferocitate decernit. Contra hos expeditionem facit Petronas, domestici tum munus administrans. Quæ dignitas nomine quidem ac titulo ad Bardam spectabat; quia tamen ille, quippe imperatoris tutor, ab ea cessare functione necesse habebat, a Petrona fratre, Thracensium duce, hanc sibi vicariam operam præstandam rogaverat.

C 17. Cæterum Michael ipse imperator adversus Ismaelitas proficisci expeditionemque suscipere, quippe qui pueritia egressus viriles prope annos attigerat, omnino volebat, reique hujus jugi desiderio flagrabat. Is vero eam primo animus incessit inque eam mentem inductus est non a se suoque ipse genio, sed cognatorum, quod ne unquam fuisset, Bardæ scilicet curatoris sententia ac consilio. Undenam vero ac quomodo res contigerit, hoc quoque subjecta rerum declarabit narratio. Plane enim mutum propemodum atque inane historiæ corpus videatur, quam deficiant rationes ac causæ eorum quæ gesta conscribuntur. Cum autem ne nos quidem ob longiores temporis moras perspectam satis D rerum causam habebimus, veniam prorsus tribuant studiosi lectores, quibus animo constitutum sit ut veras duntaxat, non quæ fictitiæ sint 168 (quarum etiam cuivis e vulgo in promptu facile copia sit), rationes scribamus. Ubi autem liquido ea occurrerit, operæ pretium lectoribus declarare ac palam facere, quod nusquam aliunde, sed inde omnis eis utilitas captanda sit.

18. Ingenti Bardas imperandi desiderio flagrabat. Erat in eo is amor, non pro aliorum more, qui modo inaugesceret, modo vero animi rationibus compesceretur ac tantisper interquiesceret, sed amor perdite amans atque impotens. Imo, ut paulo altius sermonem repetamus, discordiarum aliquid Manueli cum Theoctisto intercesserat, qui ambo

VARIÆ LECTIONES.

[67] ἐπεδίδοσαν? [68] τοῖς] τοὺς P. [69] δεῖ om. P.

curatores erant inque aula degebant. Ex ea Manuel majestatis insimulatur; nec deerant qui cito illi in aurem insusurrarent. Id Manuel criminis metuens, vimque invidiæ insuperabilem nulloque facile conatu expugnandam videns, eam amputandam ac amoliendam putavit, si modo a palatio paulo longius recederet. Se itaque domum recipit, quæ ad Asparis cisternam posita erat; quam postea in religiosæ domus formam redegit, ibique pulverem (corpusculum scilicet) deposuit. Inde quotidie veniens iis intererat quæ a tutoribus in palatio administrabantur. Bardas vero, qui non sua, sed Theoctisti opera Manuelem sic aula submovisset et, ut ita dicam, onus excussisset, arridente votisque favente fortuna, non jam alterius ope, sed sua ipse opera cuncta conficere statuit, **169** atque interim Theoctistum, ne se is ab ulteriore progressu impediret, amovere, simulque ingens probrum ex nurus suæ consuetudine (id enim ille continue ei exprobrabat) procul amoliri ac depellere.

19. Nempe imperatori pædagogus erat, vir dissolutæ vitæ, et qui ab omni procul remotus esset morum ingenuitate. Hunc Michael ex Barda et Theoctisto matreque majoribus in aula honoribus donari ac officiis poscebat. Non parebat Theoctistus, nec ut illis ejus votis morem gereret adduci se sinebat. Aiebat enim, *quæ sint imperii munera, ex meritorum ratione, non indignis esse conferenda.* Hunc ergo Bardas nequissimum nactus organum, zizania quædam de Theoctisto in suo ipse imperatorisque animo seminandi nullum finem faciebat; aliaque complura præsenti reipublicæ statui detrahebat : *non bene res administrari; relictum imperii hæredem Michaelem Theoctisti opera a publicis longe muneribus arceri. Nuptias cogitare cum Michaelis matre aut una filiarum; ipsum vero, qui filius sit, erutis oculis procul ejiciendum esse.* His itaque velut spiculis alte imperatoris animo defixis eum proritabat, ac ne quid ejusmodi eveniret, prudenti promptissimoque consilio rem expediendam aiebat. Sæpius eam in rem cum convenissent, ea demum illis rata sententia, ac decretum est ut fraude aliqua doloque e medio tollendum Theoctistum aut certe exsilio relegandum curarent. Sic itaque visum consilio, urgebatque Bardas, ut quod ita animis sederat prompte exsequeretur. **170** Ea necis viro inferendæ constituta ratio, ut Theoctistum referendi munere perfunctum, iisque quæ ærarii erant expeditis ad Lausiacum exeuntem, brevi spatio imperator sequeretur; tumque his qui a sacro cubiculo sunt *tollendum hominem* inclamaret. Considebat tunc Bardas in Lausiaco. Theoctistus vix pedem extulerat, cum Michaelis signum illi ipsi præire ipsumque antecedere videns saluti fuga consulere conatur. Fuga illi ad Circum, qua parte eorum qui erant a secretis, locus erat : tunc enim

A κατὰ τὰ ἀνάκτορα διαιτωμένοις, διαφορά τις, ἢ καὶ καθοσίωσιν ἐπεκάλει καὶ λάθρα ταχέως εἶχεν ὑπολαλούμενα αὐτῷ. [P. 105] Ταύτην δὴ ὁ Μανουὴλ εὐλαβούμενος, καὶ τὸν φθόνον ἄμαχόν τινα καὶ δυσκαταγώνιστον ἐνορῶν, ᾠήθη δεῖν τοῦτον ἀκρωτηριάσαι καὶ καθελεῖν, εἰ μόνον γένοιτο πορρωτέρω τοῦ παλατίου. Καὶ δὴ κάτεισιν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, κατὰ τὴν κινστέρναν τοῦ Ἄσπαρος ὄντα, ὃν εἰς σεμνείου τύπον ὕστερον ἐνηγάγετο [70] καὶ τὸν χοῦν ἐκεῖσε κατέθετο. Ἐκεῖθεν γοῦν ἑκάστοτε ἀφικνούμενος κοινωνὸς ἐγίνετο τῶν κατὰ τὰ ἀνάκτορα διοικήσεων. Τοῦτον οὕτως οὐ δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ διὰ τοῦ Θεοκτίστου ἀποσεισάμενος ὁ Βάρδας, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν καὶ ἀποφορτισάμενος, καὶ τὴν τύχην λαβὼν πρὸς τὸ ἑαυτοῦ σπουδαζόμενον κοινωνὸν, ἐβουλεύετο
B καὶ αὐτὸς οὐκέτι δι' ἑτέρου, δι' ἑαυτοῦ δὲ διανῦσαι τὸ πᾶν, καὶ τέως τὸν Θεόκτιστον καθελεῖν, ἵνα μὴ τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω φορᾶς τοῦτον ἔχοι ἐμπόδιον καὶ ἅμα τὸν πολὺν ὄνειδον τὸν ἐπὶ τῇ νύμφῃ αὐτοῦ (καὶ γὰρ ὠνείδιζε τοῦτον διηνεκῶς) ἀποῤῥαπίσοι καὶ πορρωτέρω ποιήσεται.

ιθ'. Ὑπῆρχε γοῦν τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ παιδαγωγὸς ἀνάγωγός τε καὶ πόῤῥωθεν τρόπων τῶν εὐγενῶν. Τοῦτον ἠξίου ὁ βασιλεὺς αὐτόν τε καὶ Θεόκτιστον καὶ τὴν μητέρα ἀνωτέρω τῶν βασιλικῶν ἀξιωμάτων ἀναγαγεῖν καὶ μείζονα τούτῳ ἐπιβραβεῦσαι τιμήν. Οὐκ ἐπείθετο γοῦν τούτῳ ὁ Θεόκτιστος, οὐδὲ ταῖς αὐτοῦ ἀρέσκειν ἀρεσκείαις ἠβούλετο, *ἐπαξίως*, λέγων, *καὶ οὐκ ἀναξίως τὰ τῆς βασιλείας δεῖν διοικεῖν*. Τοῦτον
C ὄργανον τὸν παιδαγωγὸν ὁ Βάρδας λαβὼν πονηρὸν οὐκ ἐπαύετο ζιζάνιά τινα περὶ τοῦ ἀνδρὸς τῇ ἑαυτοῦ ἐνσπείρων καὶ τῇ τοῦ βασιλέως ψυχῇ, ἄλλα τε πολλὰ περὶ τῶν κοινῶν διοικήσεων λέγων, ὡς *Οὐ καλῶς οἰκονομοῦνται, καὶ ὅτι σοὶ καταλειφθείσης ὡς κληρονομίας τῆς βασιλείας πόῤῥω σου ταύτην οὗτος ποιεῖ, γάμον μητρί σου ἢ τῶν ταύτης θυγατέρων μιᾷ ἐμμελετῶν, καὶ σοῦ τοῦ ταύτης υἱοῦ πόῤῥω που ποιῆσαι τοὺς ὀφθαλμούς*. Ταῦτα γοῦν ὡς βέλη πήξας ἐν καρδίᾳ τοῦ βασιλέως διήγειρέ τε, καὶ ὅπως μὴ ταῦτα γένοιτο, συντεῆς ἔφασκε δεῖν καὶ ταχίστης βουλῆς. Ὡς δὲ πολλάκις περὶ τούτου συνήρχοντο τοῦ πράγματος, μίαν ταύτην ἐκύρουν καὶ γνώμην ἀπέφαινον τοῦ ἐκ [71] μέσου τὸν Θεόκτιστον ποιῆσαι δολοφονίᾳ τινὶ ἢ ὑπερορίᾳ. Ἐδέδοκτο οὖν
D ταῦτα, καὶ πέρας ἔσπευδε τοῖς βουληθεῖσιν [72] ἐπάγειν· [P. 106] τὸ δὲ ἦν ἐν τῷ τοῦτον μέλλειν πρὸς τὸν Λαυσιακὸν ἐξέρχεσθαι μετὰ τὴν τῶν ἀναφορῶν διοίκησιν ἐπακολουθῆσαι μικρὸν τὸν βασιλέα, καὶ τοῦτο μόνον ἀνακραγεῖν τὸ, *Ἐκάρατε αὐτὸν*, τοῖς πραιποσίτοις. Τότε ὁ Βάρδας ἐν τῷ Λαυσιακῷ συνεδρίαζεν. Ὡς οὖν ὁ Θεόκτιστος προέκυπτεν ἐξιὼν, τὸ τοῦ Μιχαὴλ σύνθημα προτρέχον ἅμα καὶ προφθάνον τοῦτον ὁρῶν ἔγνω φυγῇ τὴν σωτηρίαν πραγματεύσασθαι. Ἡ φυγὴ δὲ πρὸς τὸν ἱππόδρομον κατὰ τὰ ἀσηκρητεῖα· καὶ γὰρ ἐκεῖσε τότε τὸ τῶν ἀσηκρήτεων ὑπῆρχε καταγώγιον. Ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν ὁ εἷς συλληφθεὶς μένειν, ἀλλ' οὐ φεύγειν κατηναγκάζετο· καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[70] ἀνηγάγετο? [71] ἐκύρουν γνώμην καὶ ἀπεφαίνοντο ἐκ? [72] βουλευθεῖσιν?

ξίφος ὁ Βάρδας γυμνώσας αὐτοχειρίᾳ τοὺς οἵτινες εἶεν διακωλύσοντες ἀμυνόμενος ἠπείλει, πρὸς τὸν [73] φόνον τῶν ὑπὸ χεῖρά τινι. Ἀλλὰ ψαῦσαι μὲν ἐτόλμησε τούτου τότε οὐδεὶς, ἀπήγετο δὲ πρὸς τὰ Σκῦλα, φρουρᾷ τέως παραδοθησόμενος, μέχρις ἂν τὰ κατ' αὐτοῦ ἀποφήναιντο. Ὡς δ' οὐ ζῆν δέει τῆς Αὐγούστης αὐτὸν ἐβουλεύσαντο, ἵνα καὶ μὴ θᾶττον ἀπολυθῇ, τῶν καθ' ἑταιρείαν τινὰ ἐξαπέστειλαν γυμνὸν ἐπισείοντα ξίφος αὐτῷ. Ὡς δ' οὖν εἶδε ξιφήρη τὸν ἄνθρωπον ἐπιόντα, κατὰ τοῦ σκάμνου οὗτος ὑπέδυ, τὰς λαβὰς βουλόμενος ἐκφυγεῖν· ἀλλ' ἔλαθε κατὰ γαστέρα πληγεὶς καὶ θανάτῳ παραδοθεὶς, τῶν ἐγκάτων ἐκχυθέντων αὐτοῦ. Ὅτε δὴ καὶ ὁ Μανουὴλ φοιβόληπτος ὥσπερ γενόμενος τῷ Βάρδᾳ καθαρῶς λέγεται ἀνειπεῖν·

Ξίφος γυμνώσας εἰς Θεοκτίστου φόνον,
Ὅπλιζε σαυτὸν εἰς σφαγὴν καθ' ἡμέραν.

κ'. Ἀλλ' ὁ μὲν Θεόκτιστος οὕτω τὸ τοῦ βίου πέρας ἀπείληφεν, καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ σφαγὴν ὁ Βάρδας τὴν τοῦ κανικλείου φροντίδα καὶ τιμὴν εἰς ἑαυτὸν ἀνελάμβανεν· ἡ δὲ δὴ Θεοδώρα τούτων ὡς ᾔσθετο, λυσίκομος δὴ θέουσα, πολλὰ κατολοφυρομένη ἀνέκλαιεν καὶ ὀδυρμῶν τὰ βασίλεια ἐπλήρου, ἀραῖς ἀμφοτέρους καθυποβάλλουσα καὶ, *Ὦ ἀναιδεῖς καὶ παμμίαροι*, λέγουσα, *θῆρες, τί σὺ μὲν, ἀχάριστον γέννημα, τὸν δεύτερόν σου πατέρα πονηρὰ ἀντέδωκας ἀγαθῶν; καὶ σὺ, βάσκανε δαῖμον καὶ πονηρὲ*, τὸν ἀδελφὸν ἐπιτραγῳδοῦσα, *τὴν ἐμὴν ἐμίανας ἀρχὴν, καθαρὰν φυλαχθεῖσαν καὶ ἄχραντον; ἔστι Θεὸς τῶν τολμωμένων ἔφορος, ὃς ἀμφοτέρους οὐκ ἀλλοίως, ἀλλ' ὁμοίῳ θανάτῳ παραδώσει δήπου καὶ φονικῷ.* Καὶ ἅμα ἐπεθείασέ πως, τὰς χεῖρας πετάσασα, *Ἴδοιμί ἐπιπεσοῦσαν, Κύριε, ἴδοιμι τὴν τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἐκδίκησιν.* Ταύτης οὖν ἔκτοτε τὰς πυκνὰς ἀρὰς μὴ φέροντες καὶ ὀνειδισμοὺς, καὶ ἅμα τὴν κατ' αὐτὸν ἐλαύνων [74] ὁ Βάρδας ὁδὸν, ἔγνωσαν καὶ ταύτην ἐκεῖθεν ἀπώσασθαι καὶ γυμνῇ χωρεῖν πρὸς ἅπαν αὐτοῖς τὸ δοκοῦν κεφαλῇ. [P. 107] Ὅπερ ἐκείνη καταφωράσασα (καὶ γὰρ ἦν ἰδεῖν καὶ στοχάσασθαι δυνατὴ) ἀντιπράττειν οὐκ ᾤετο δεῖν, φόνους τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁμοφύλων βλάβας ἐκφεύγουσα· τὸν δὲ τέως πλοῦτον, τὸν σήμερον ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἀποθησαυριζόμενον, ἔγνω τῇ συγκλήτῳ ποιεῖν φανερὸν, τὸν υἱόν τε τῆς ἀφειδοῦς δαπάνης κωλύουσα καὶ τὴν ἑαυτῆς κηρύττουσα ἀρετήν. Καὶ δὴ εἰς ἐπήκοον στᾶσα ἐξεβόησεν, ὡς *Πρὸς τοῖς ἐνενήκοντα χίλια μὲν χρυσοῦ τῷ βασιλικῷ ταμιείῳ κεντηνάρια ἐναπόκεινται, ἀργυρίου δὲ ὡσεὶ τριῶν, καὶ τῶν μὲν εἶναι τὸν ταύτης ἄνδρα θησαυριστήν τε καὶ ποριστήν, τῶν δὲ αὐτὴν μὴ καταναλίσκειν φιλούσης καὶ κατασπαταλᾶν.*

κα'. Ἀλλὰ καίτοι τοσοῦτος ὁ βασιλικὸς ὢν θησαυρὸς εἰς οὐδὲν ἐχώρησε παντελῶς τῇ ἀπονοίᾳ τοῦ Μιχαὴλ καὶ ἀκαίρῳ φιλοτιμίᾳ. Ταῖς γὰρ τῶν ἵππων ἁμίλλαις, εἴπερ τις ἕτερος, ἀγαλλόμενος, καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ἡνιοχεῖν (ὢ τῆς τότε ταπεινωθείσης τῶν

illorum ibi diversarium erat. Verum unus a multis comprehensus gradum sistere cogitur ac fugam inhibere. Bardas stricto gladio ipse sua manu adacturum minatur, si quis opem ferre velit; simulque a quodam suorum satellitum eum interfici jussit. Nemo tamen tunc ausus est ei manum injicere. Interim ad Scyla ducitur, sub custodia servandus, dum in illum sententia ferretur. Cum tamen haud consultum putassent Augustæ metu, ac ne citius liberaretur, ut diutius vivere eum paterentur, fœderatorum cohortis unum aliquem mittunt, strictum ensem illi adacturum. Ut autem sic stricto gladio invadentem Theoctistus advertit, ictus declinandi causa scamnum subiit. Imprudens tamen, impacto in ilia gladio, effusis intestinis occubuit. Tum quoque Manuelem velut numine actum sic clare Bardæ denuntiasse ferunt:

171 *Semel ense districto in Theoctisti necem,*
Quotidianam porro accingere ad necem.

20. Verum hunc quidem Theoctistus vitæ finem accepit, Bardas vero caniclii curam ac dignitatem in se transulit. Theodora vero ubi immane illud scelus cognovit, passis comis discurrere, multoque ejulatu ac fletu aulam implere, filiumque et fratrem diris devovere. Et: *O immanes*, aiebat, *impurissimæque bestiæ! quid tu quidem, ingrata soboles, alteri parenti tuo bonorum mercedem mala rependisti? quid vero tu, invide dæmon ac pessime* (tragice in fratrem exaggerans), *imperium meum, quod purum intemeratumque constiterat, polluisti? est Deus hujus tanti inspector sceleris, qui ambos non dissimili exitu, sed pari tandem neci tradet.* Simulque divino furore correpta, passis in cœlum manibus: *Videam, Domine, videam in viri hujus caput irruentem vindictam.* Ejus itaque extunc crebras diras probraque non ferentes, ac cum simul Bardas occœptam viam insequi vellet, eam quoque aula movendam statuere, nudoque (quod aiunt) capite quidquid libuisset patrare. Quo illa deprehenso, ut erat mulier sagaci ingenio, haud rata resistendum, eo quod hominum cædes civiumque damna formidaret, congestarum hactenus in regia pecuniarum vim senatui exponendam duxit, **172** ut et filii profusionibus obstaret et suam administrationem probaret. Vocato ergo in concionem senatu, in omnium auribus sic clare stans dixit: *Auri centenaria mille nonaginta, argenti ad tria milia, in ærario fiscoque regio reposita sunt. Hæc partim a marito, partim etiam a me post ejus obitum (quæ inanes sumptus oderim ac luxuriam) congesta partaque.*

21. Quamvis autem tantæ erant opes regiæ ingentique adeo thesauro repositæ ac cumulatæ, Michaelis tamen dementia absurdisque et immodicis largitionibus in nihilum prorsus cessere. Cum enim aurigationibus, si quis alius, delectaretur, nec

VARIÆ LECTIONES.

[73] προστάττων τὸν Combef. [74] ἐλαύνας P.

equos ipse agere in Circo a se alienum putaret, (o A quam protrita tum abjectaque imperii dignitas!) eorum qui secum ludere ac ludiero hoc certare solebant, e sacro baptismate suscipiendis liberis fiscum exhauriebat; qui videlicet quinquaginta ac quadraginta trigintaque ut minimum auri libras in singulos eorum conferret. Aliquando Himerio cuidam patricio (dictus hic Chœrus, quod est *porcus*, ab oris vultusque rusticitate), cum inter convivia turpibus verbis scurriliter luderet ac impudenter in faciem imperatoris cœtusque convivantium ex impuro ventre suo pederet, ita ut ventris crepitu prolucentem ipsam facem exstinxerit, sic inauditæ rei miraculo centum auri libras concessit. Alias quoque Cheilæ unius e sociis aurigis, suscepto B quodam ex sacro baptismate filio, auri totidem libras **173** tribuit: sic ille nulla fruge pecunias publicas insumebat. Cumque brevi tempore scenicis illis ac nequissimis actibus tantas illas opes prodegisset, Circensium amator perditissimus, diesque regiis largitionibus constitutus appeteret, ac parandæ pecuniæ ratio deesset, quibus donati milites adversus hostium valide acies decertant remque tuentur Romanam, famosam illam auream platanum duosque aureos leones ac totidem gryphes, ipsos quoque ex auro solido ductiles, organumque auro solido fabrefactum, nec non reliquam regiæ magnificentiæ supellectilem, auri pondo non minus quam centenaria ducenta conflans, ex illis pecuniam fisco inferendam cudi præcepit. Quin et C regias quasdam tam imperatorum quam Augustarum vestes, adeoque etiam senatorias, alias ex auro solidas aliasque auro intextas, in regio ærario privato positas, penuria tandem pressus conflandas exposuit. Quanquam illis necdum conflatis Michael e vivis exemptus est. Inclytus autem Basilius, ipse imperio potitus, cum integras adhuc ac incolumes reperisset, ipsas recepit, ac quam nunc vocamus senzatum monetam cudi jussit, e tantis divitiis nihil inveniens præter auri centenaria tria et milliarensium sacculos novem; quibus etiam in concionem allatis inque omnium oculis productis, deploravit coram senatu, unde tantis illis angustiis procuranda ipsi res publica foret.

174 22. Verum hæc postea contigerunt. Tunc D autem moris erat Theodoræ, ut sacram Blachernensem ædem frequens adiret, tum ut vota quædam Deo redderet, tum vero etiam ut lavaret. Cum itaque ex more quandoque eo se contulisset, Michael et Bardas misso Petrona illius fratre ipsam cum filiabus attonsam ad Cariani interim palatia relegant: postea vero non semel tantum, sed et iterum missis ministris, illarumque fisco illata substantia, privatas, ac velut e vulgo feminas, non regio cultu vivere eas siverunt. Verum haud multo post Theodora e vivis excessit. Inclytus vero Basilius suscepto imperio, cum ejus cadaver tum filias in aviæ monasterium transtulit, quod Gastria vocant,

A Ῥωμαίων βασιλείας!) οὐ παραιτούμενος, τῶν συμπαιζόντων αὐτῷ καὶ συνηνιοχούντων ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος τὰ τέκνα υἱοθετούμενος τὸν βασίλειον ἐξεκένου πλοῦτον, πεντήκοντα δὴ καὶ τεσσαράκοντα καὶ τὸ ἐλάχιστον ἑκάστῳ τριάκοντα χρυσίου λίτρας ἐπιχορηγῶν. Ποτὲ δέ τινι πατρικίῳ (Ἱμέριος οὗτος ἐκαλεῖτο ὁ Χοῖρος, διὰ τὴν τοῦ προσώπου οὕτω κατονομαζόμενος ἀγριότητα) ἄλλως αἰσχρολογοῦντι κατὰ τὴν τράπεζαν καὶ ψόφον ἐκ τῆς βεβήλου αὐτοῦ γαστρὸς κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως καὶ τῶν συνδειπνούντων ἀφιέντι, ὡς καὶ τὸ φατλίον τὸ τούτους φωταγωγοῦν ἐκ τοῦ τηλικούτου ψόφου κατασβέσαι, τῷ παραδόξῳ τοῦ τοιούτου θαύματος χρυσίου λίτρας B ἔδωκεν ἑκατόν. Καὶ Χειλᾷ δὲ ἄλλοτε τοῦ σὺν αὐτῷ ἡνιοχοῦντος τὸν υἱὸν ἐκ τοῦ θείου λουτροῦ ἀναδεξάμενος ὁμοίως χρυσίου λίτρας δέδωκεν ἑκατόν. Οὕτως ἐκεῖνος εἰς οὐδὲν δέον τὰ δημόσια κατανάλισκεν. Ἐπεὶ δὲ ἐντὸς ὀλίγου καιροῦ τὸν τοσοῦτον πλοῦτον ταῖς τοιαύταις σκηνικαῖς καὶ ἀθέσμοις κατανάλωσε πράξεσι, δεινὸς ἐραστὴς ὢν ἱπποδρομίας, ἦλθεν δὲ ὁ τῆς διανομῆς τῶν βασιλικῶν δωρεῶν καιρός, καὶ χρημάτων πόρος οὐκ ἦν δι' ὧν τὰ στρατεύματα φιλοτιμούμενα τὰς τῶν ἐχθρῶν παρατάξεις ἀμύνονται, τήν τε χρυσῆν ἐκείνην καὶ πολυθρύλητον πλάτανον καὶ τοὺς δύο χρυσοῦς λέοντας, πρὸς δὲ καὶ τοὺς δύο γρῦπας ὁλοχρύσους ὄντας καὶ σφυρηλάτους, καὶ τὸ ὁλόχρυσον ὄργανον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ἔργα τῆς βασιλικῆς ἐκθέσεως, ὁλκὴν ἔχοντα τῶν διακοσίων οὐκ ἔλαττον κεντηναρίων, χωνεύσας χαράξαι δέδωκεν ἐν τῷ C βασιλικῷ ταμιείῳ. [P. 108] Καὶ στολὰς δέ τινας βασιλικὰς καὶ αὐγουστιακάς, ἀλλὰ καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς, τὰς μὲν ὁλοχρύσους, τὰς δὲ χρυσοϋφάντους οὔσας ἐν τῷ εἰδικῷ, πρὸς τῷ τέλει, ἐκδέδωκεν ἐξαπορῶν, ὡς ἂν χαραχθῶσι. Πλὴν οὐκ ἔφθασαν χωνευθῆναι, καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, ταύτας δὲ Βασίλειος ὁ ἀοίδιμος τὴν βασιλείαν λαβὼν καὶ καταλαβὼν ἔτι ἀλυμάντους ἀνεκαλέσατο, καὶ τὸ νῦν σενζάτον καλούμενον χαραχθῆναι ἐκελεύσατο [18], ἐκ τοσούτου πλούτου μηδὲν ἕτερον εὑρηκὼς ἢ χρυσίου κεντηνάρια τρία, μιλιαρίσια δὲ σακκία ἐννέα, ἃ καὶ δημοσιεύσας καὶ πᾶσι δῆλα ποιήσας ἀπωδύρετο τῆς συγκλήτου ἐνώπιον τὴν ὅθεν ἔμελλε ποιήσεσθαι τῆς πολιτείας διοίκησιν.

D κβ'. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν προϊόντος τοῦ χρόνου γεγόνασιν· τότε δὲ εἴθιστο Θεοδώρα κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις θεῖον συχνῶς πως ἐπιφοιτᾶν ναόν, ὁμοῦ μὲν εὐχάς τινας ἀποδιδοῦσα Θεῷ, ὁμοῦ δὲ καὶ τοῦ λουτροῦ μετέχουσα. Ὡς γοῦν ὀψέ ποτε ἀφίκετο, τὸν Πετρωνᾶν ἀδελφὸν αὐτῆς ὄντα πέμψαντες ὁ Μιχαὴλ τε καὶ Βάρδας ἀποκείρουσί τε ταύτην μετὰ τὰς θυγατέρας ὁμοῦ, καὶ τοῖς κατὰ τὰ Καριανοῦ ἀνακτόροις τότε μὲν περιορίζουσιν· ὕστερον δὲ οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δὶς ἀποστείλαντες εἰσεκόμισαν τὸν ἐνόντα πλοῦτον αὐταῖς, καὶ κοινῶς πως καὶ ἰδιωτικῶς, ἀλλ' οὐ βασιλικῶς εἴασαν ζῆν. Ἀλλ' ἐκείνη μὲν μετ' οὐ πολὺ τῶν τῇδε μεθίστατο, καὶ βασιλεὺς ὁ ἀοίδιμος Βασίλειος αὐτῆς τε τὸν νεκρὸν καὶ τὰς αὐτῆς θυγατέρας

VARIÆ LECTIONES.

[18] ἐνεκελεύσατο ?

πρὸς τὸ τῆς μάμμης ἔπεμπε μοναστήριον ἐνδιαιτᾶσθαι, οὕτω τῶν Γαστρίων κατονομαζόμενον, καὶ ὁσίως ζῆν τε καὶ πολιτεύεσθαι. Αὕτη μὲν οὕτως ἀπεβίω, ὄνομα τῷ υἱῷ, οὐχ ὡς ἐκεῖνοι, πονηρὸν, ἀλλ' ἀγαθὸν ἀπολιποῦσά τε καὶ σεμνόν. Ἐδήλου δὴ καὶ ἡ πρὸ ταύτης βίβλος ὅθεν τε κἀκ τίνων ἐξέφυ καὶ ὅπως ἦλθεν εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τὰς αὐτῇ ὅσαι δὴ θυγατέρες ἐκ κοιλίας γεγέννηνται· δηλώσει δὲ αὕτη συγγένειαν αὐτῆς τὴν λοιπήν. Ἦσαν οὖν οἱ δηλωθέντες ἄῤῥενες δύο ἀδελφοὶ, ὅ τε Πετρωνᾶς στρατηγὸς κατὰ τὸ Θρᾳκήσιον καὶ πατρίκιος τηνικαῦτα, καὶ Βάρδας ὁ δηλωθεὶς, ὃς καὶ παρὰ Θεοφίλου εἴς τι τῶν οὐ δεόντων καταληφθεὶς, τῆς συνήθους προελεύσεως ἱσταμένης, κατὰ τὸ Ὡρολόγιον ἐτύφθη μαγγλάβια ἑξήκοντα. Ἀδελφαὶ δὲ τρεῖς, ἥ τε εὐφήμῳ οὕτω καλουμένη B ὀνόματι Καλομαρία καὶ Σοφία καὶ ἡ Εἰρήνη. Ἀλλ' ἡ μὲν Σοφία εἰς κοίτην ἐδίδοτο Κωνσταντίνῳ τῷ κατὰ τὸν Βαβούτζικον, [P. 109] ἡ δὲ Καλομαρία Ἀρσαβὴρ τῷ τηνικαῦτα μὲν πατρικίῳ, ἔπειτα δὲ καὶ μαγίστρῳ, [ἡ δὲ Εἰρήνη] τῷ Εἰρήνης τῆς μητρὸς τοῦ μετὰ ταῦτα τὸν [76] πατριαρχικὸν θρόνον ἀντιλαβομένου Φωτίου ἀδελφῷ· μεθ' οὗ καὶ δύο τεκνώσασα παῖδας, Στέφανόν τε τὸν μάγιστρον, καὶ Βάρδαν τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν καὶ μάγιστρον τὸν τοῦ πατρικίου Κωνσταντίνου καὶ στρατηγοῦ Σικελίας, τὸν τοῦ [77] Κοντομύτου γαμβρὸν (ἐκεῖθεν γὰρ αὐτῷ καὶ ἡ τοῦ Κοντομύτου ἐκληρώθη προσηγορία), τὴν συγγένειαν πρὸς τὸν πατριάρχην ἔσωζε Φώτιον· ἐξάδελφοι γὰρ οἱ δύο μάγιστροι οὗτοι τούτου ἐτύγχανον. Αὕτη δὲ οὖν ἡ μήτηρ τῶν εἰρημένων, ἐπεὶ τοῦ προτέρου ἀν- C δρὸς διὰ θανάτου ἡμάρτανεν, οὐχ εἵλετο καὶ δεύτερον ἰδεῖν μάτην ἀποθνῄσκοντα, ζῶσα δὲ χήρα καὶ τῇ ἑαυτῆς συνοῦσα ἀδελφῇ κατὰ τὰ βασίλεια, αὐχμηράν τινα καὶ ταπεινὴν ἐστολισμένη στολὴν, ἔτι δὲ μὴν καὶ μέλαιναν, τὸν ὕπαρχον ἀπολαμβάνουσα τῆς χειρὸς, οὐ μὴν δὲ καὶ τὸν τειχιώτην, ἀλλὰ καὶ τὸν νούμερον συνεπαγομένη, κατὰ νουμηνίαν ἀπῄει βάδην τε καὶ πεζῇ διὰ τῶν σχολῶν πρὸς τοὺς ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις κατεχομένους τῆς τε Χαλκῆς καὶ τοῦ Πραιτωρίου καὶ τῶν Νουμέρων, τίνος τε χάριν ἀποκέκλεισται ἕνα ἐρωτῶσα καθ' ἕνα καὶ διοικοῦσα τοὺς μὲν δι' ἑαυτῆς, τοὺς δὲ διὰ τῆς πρὸς τὴν ἀδελφὴν ὑπομνήσεως, ἑκάστῳ τῶν φρουρουμένων εὐλογίαν ἐπιχορηγοῦσα οὐ μικρὰν καὶ ἐλεημοσύνην. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν γυναικωνῖτιν οὕτω.

A ut illic morantes sanctæ ac religiosæ vitæ institutis ætatem transigerent. Sic quidem illa ex hac luce migravit, bonum nomen ac venerabile, non ut illi malum atque exosum, filio relinquens. Ostendimus libro superiori undenam, et ex quibus Theodora orta parentibus, quomodo item in aulam venerit, quotque ex utero proles muliebris sexus fuderit: in hoc vero ejus reliquum genus ac cognatos ostendemus. Fuerunt itaque, quos diximus, duo masculi fratres, Petronas Thracensium dux ac tum patricius, Bardasque, de quo egimus. Porro Petronas in quodam facinore a Theophilo deprehensus, cum consueta processio fieret, sexaginta verberibus ad Horologium jussus est vapulare. Sorores tres exstitere, quas **175** sic honorifico nomine Calomariam vocabant, et Sophia ac Irene. Ex his Sophia nupsit Constantino Babutzico: Calomariam duxit Arsaber tum patricius ac deinde magister: [Irene autem] Irenes matris Photii (ejus qui postea patriarcha fuit) fratri nupta fuit; ex quo etiam duobus susceptis filiis, Stephano magistro et Barda illius fratre atque magistro, qui Constantini patricii et Siciliæ prætoris (qui et Contumites) gener fuit (hinc enim hæc illi appellatio hæsit), cum Photio patriarcha affinitatem servavit. Ambo enim hi magistri illius nepotes ac consobrini fuere. Horum mater, priore viro morte amisso, ut alterum quoque frustra morientem videret in animum inducere noluit. Vivens itaque vidua et cum sorore in aula agens, squalida quadam atque humili induta veste, præfectum manu tenens, unaque assumpto tichiote ac cohortali duce, mensis cujusque initio lento gradu pedesque per scholas ibat, ad eos qui vincti in Chalce et in prætorio atque Numeris tenerentur; singulosque causam carceris interrogans, ac tum sua ipsa opera, tum suggestione ad sororem iis prospiciens, haud exiguam cuique benedictionem ac eleemosynam tribuebat. Hactenus quæ spectant ad feminas.

κγ'. Ὁ δὲ Βάρδας ἦν ὅλος τὰ τῆς βασιλείας ἐπιτροπεύων καὶ διοικῶν, καὶ τῶν λοιπῶν διαφερόντως ὡς συγγενὴς τοῦ βασιλέως ἀγαπώμενος· ἔνθεν καὶ τὴν D κουροπαλάτου, οἷον ἆθλον ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ, τιμὴν ἀναδέχεται, καὶ κατὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν καὶ τοῦ Ἄμερ, ὥσπερ εἴρηται, ἀντιστρατεύονται μετὰ τοῦ Μιχαὴλ, ἄρτι τελοῦντος αὐτοῦ εἰς ἄνδρας ἐξ ἀγενείων, δυνάμει πάσῃ τε καὶ χειρί. Ὡς δ' οὖν τῆς τῶν ἐναντίων ἐπέβησαν γῆς, κατὰ πόλιν Σαμόσατα λεγομένην, δυνάμει τε βρίθουσαν καὶ ἰσχύϊ, ἄγονται, καὶ ταύτην ἐπεχείρουν πολιορκεῖν. Ἀλλ' ἐλελήθεισαν οὐ κατὰ Θεοδώρας αἴροντες χεῖρα, κατὰ δὲ πολυτρόπων ἀνδρῶν. Ὡς μὲν γὰρ ἦν τρίτη τῆς ἐφεδρείας τούτοις ἡμέρα, ἡ πρώτη δὲ καὶ κυρία τῶν ἡμερῶν, ἔμελλον δὲ τὴν ἀναίμακτον μυσταγωγίαν ἐκπληροῦν, ὡς ἂν

176 23. Porro Bardas in procurando administrandoque imperio totus erat; ac velut qui imperatorem affinitate attingebat, præ reliquis illi charus ac dilectus erat. Idcirco etiam velut in summotæ sororis præmium curopalatæ dignitate ornatur, unaque cum Michaele, qui efflorente jam lanugine annos viriles inibat, cum ingenti armorum apparatu ac exercitu adversus Ismaelitas et Amerem, ut supra dicebamus, proficiscitur. Postquam itaque in hosticum progressi Samosata venerunt, urbem scilicet civium multitudine ac robore potentem, ejus obsidionem aggrediuntur. Nimirum non intellexerant non se adversus Theodoram levare manus, sed adversus vaferrimum hominum genus. Tertia itaque obsidionis die, quæ prima dierum ipsaque

VARIÆ LECTIONES.

[76] τὸν om. P. [77] τὸν τοῦ] τοῦ καὶ?

domina fuit, expleto jam fere incruento sacrificio, ut sacris mysteriis impartirentur, repente (sive incaute illa peragebant, sive etiam rei bellicæ imperitia urbem hostesque contemnebant, nullumque fore arbitrabantur qui levare manum) adversus Romanum imperatorem auderet) ipsa hora qua mysteriis impartiendi erant, undique ex urbe armati irruentes tantum eis terrorem incusserunt, ut nemo impetum sustinere, nemo non fuga salutem expedire conspiceretur. Ipse Michael vix in equum evadens fugientis specimen, non viri fortis ejusque qui prior in acie staret, dedit. Sic ægre tandem servatus est, suis omnibus castrorumque impedimentis in hostium potestate relictis. Illic Carbeæ (cujus supra meminimus, qui et Tephrices conditor **177** fuit) egregie aiunt virtutem enituisse, ut non solum gregarios multos atque obscuros interfecerit, verum magnos quoque duces ceperit, nempe Tzangotubum Abessalonem et Seonem Palatinum, aliosque legatos atque tribunos haud pauciores centum. Servabantur ergo hi, quos dixi, duces in carcere transacto bello ; ac quam Carbeas exegerat, ingentem vim auri domo advectam, redemptionis pretio persolverunt. Carbeas pretio accepto Seonem interrogat, *num venereorum amore afficiatur, motusque libidinosos in corpore sentiat?* Negante illo, ac asserente *nihil se iis affici*, eadem iterum ex Abessalone percontatur. Abessalon autem comperta hominis nequitia ac dolo, sive etiam quod sic re ipsa afficeretur, *ita secum agi ac carnis motus molestos ferre*, respondit. Tum ei Carbeas : *Tu a vinculis liber esto*, simulque dimisit; Seoni vero : *Certe non vult Deus ut a carcere libereris*, simulque restituto, quod acceperat, redemptionis pretio, donec efflavit animam in carcere eum tenuit.

24. Quia vero alter jam annus a superiori clade effluxerat, audiens Michael triginta millium in Romanam ditionem factam irruptionem, ac iterum accepta damna ex victoria cupiens resarcire, collectis ex Thracensibus ac Macedonibus quadraginta millibus alacer eis obviam venit. Ubi autem ad locum quemdam pascuis uberem Celarium dictum fixa tentoria essent, Amer jam infestis in eos signis procurrens, longius digressus **178** ab strata publica, Chonarium tendebat. Ibi consistens, acieque in pugnam directa, ac acri commisso prælio, imperatorem impressioni imparem ad fugam cogit. Ac vero tandiu ille fugæ institit, quandiu equorum vigere cursum et non intermittere ac lassescere existimavit. Jam itaque media occupante die, exque solis ardoribus permolesto æstu, editum quemdam locum Anzen nomine, accessu difficilem ac lapidibus asperum, coguntur ascendere. Illic imperator ex fuga receptus stabulabatur; e vestigio autem secutus Amer locum cingit, velut scilicet indagine imperatorem capturus. Ac certe captivum cepisset, nisi Palatinæ cohortes fortiter dimicando locique ipsa celsitudo et arduitas momenti aliquid ad salutem ei contulissent. Agebatur periculum animæ,

A τῶν ἁγίων μυστηρίων μετάσχοιεν, ἐξαίφνης, εἴτ' ἀφυλάκτως τελοῦντες αὐτά, εἴτε καὶ καταφρονητικῶς ἔχοντες πρὸς τὴν πόλιν δι' ἀπειρίαν ὡς μὴ πρὸς βασιλέα Ῥωμαίων ἆραι τολμῶντος χεῖρά τινος, κατὰ τὴν ὥραν ἐν ᾗ τῶν θείων ἔμελλον μετασχεῖν μυστηρίων, πάντοθεν μεθ' ὅπλων ἐκπεπηδηκότες τῆς πόλεως, οὐκ ἦν ἰδεῖν τὸν ὅστις Ῥωμαίων [P. 110] οὐκ ἐχρῆτο φυγῇ. Ἔνθα καὶ ὁ Μιχαὴλ μόλις που τὸν ἵππον ἀναβὰς φεύγων καθωρᾶτο, ἀλλ' οὐ προπολεμῶν· οὕτω που μόγις ἐκσέσωστο, σκηνὰς αὐτὰς καὶ τὴν ὅση τούτοις θεραπεία προσῆν ἐκεῖ καταλελοιπώς. Ἔνθα καὶ τὸν προμνημονευθέντα φασὶν ἀριστεῦσαι Καρβέαν τὸν τὴν Τεφρικὴν οἰκοδομησάμενον, καὶ πολὺν οὐ μόνον τοῦ χυδαίου φθόρον λαοῦ κατεργάσασθαι, ἀλλὰ καὶ τῶν μεγάλων δὴ στρατηγῶν ζωγρείᾳ B λαβεῖν τόν τε τζαγγότουβον τὸν Ἀβεσαλὼμ καὶ Σηὼν τὸν παλατῖνον, καὶ ἑτέρους ὑποστρατήγους καὶ τουρμάρχας ἄχρι τῶν ἑκατόν. Ἐτηροῦντο οὖν οἱ δηλωθέντες στρατηγοὶ μετὰ τὴν τοῦ πολέμου παραδρομὴν ἐν τῇ φυλακῇ· καὶ δὴ χρήματα ἱκανὰ τῷ Καρβέᾳ ἐδίδοσαν, οἴκοθεν μεταπεμψάμενοι, τὴν αὐτῶν ἀπολύτρωσιν ἐξαιτούμενοι. Ὡς δ' ἔλαβεν ἐπὶ χεῖρας ὁ Καρβέας, ἠρώτα τὸν Σηὼν εὐθύς, *εἰ πρὸς ἀφροδίσια ἔχοι ἐρωτικῶς καὶ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα κίνησιν ἔχοι τὴν ἐμπαθῆ*· ὡς δ' ἀπηγόρευσεν ὁ Σηὼν καὶ πάσχειν τι τοιοῦτον ἀπέφησεν, ἠρώτα πάλιν τὰ ὅμοια τὸν Ἀβεσαλώμ. Ὁ δὲ τὴν αὐτοῦ φωράσας κακίαν καὶ μοχθηρίαν, εἴτε καὶ ἄλλως ἀληθῶς, *τοῦτό τε πάσχειν καὶ κίνησιν ὑπομένειν*, εἰπών, τούτῳ μέν, C *Λυτροῦσαι*, ἔφη, *τῶν δεσμῶν*, καὶ ἅμα ἀπέλυεν, τῷ δὲ Σηών, *Οὐ βούλεται σε τὸ θεῖον λυθῆναι δὴ τῆς φρουρᾶς*, καὶ ἅμα ἐδίδου τούτῳ τὰ λύτρα τὰ δοθέντα αὐτῷ ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τῇ φρουρᾷ ἐγκατέκλειεν ἄχρις οὗ τὴν ψυχὴν ἀπεστάλαξεν.

κδ'. Ἐπεὶ δὲ δεύτερος ἤδη χρόνος παρέδραμε καὶ μυριάδας ἤκουε τρεῖς κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐκστρατεύειν, τὴν ἧτταν αὖθις ὁ Μιχαὴλ ἀνακαλέσασθαι ἐπιθυμῶν, Θρᾷκάς τε καὶ Μακεδόνας μέχρι τῶν τεσσάρων συνηθροικὼς μυριάδων, ἐξῄει πρόθυμος κατ' αὐτοῦ. Ὡς δὲ κατά τι χορτοφόρον πεδίον Κελάριον οὕτω λεγόμενον κατεσκήνητο, ἄρτι δὴ Ἄμερ αὐτῷ καταστρατηγῶν πορρωτέρω τῆς τετριμμένης ᾔει ὁδοῦ, πρὸς τὸ Χωνάριον ἐπισπεύδων. Ἐν δὲ τούτῳ D ἐγγύτερόν τε γενόμενος καὶ χεῖρας δὴ προσβαλὼν καὶ πόλεμον συνάψας, νεανικὸν φεύγειν, ἀλλ' οὐ μένειν, τὸν βασιλέα ἠνάγκαζεν. Ἀλλὰ φεύγειν μὲν ἐπειρᾶτο, ἕως τὸν τῶν ἵππων ἀκμάζειν δρόμον, ἀλλ' οὐ διακόπτεσθαι ὑπελάμβανεν. Καὶ δὴ σταθερᾶς τε μεσημβρίας ἐνούσης καὶ καύματος (οὐκ ὀλίγου θάλποντος ἐκ τῆς τοῦ ἡλίου φλογώσεως, κατά τινα ὀρεινὸν ἀναβαίνειν τόπον βιάζονται, Ἀνζῆν οὕτω λεγόμενον, δυσπρόσοδόν τε καὶ τραχέσι λίθοις οὐκ εὔοδον. Ἐκεῖσε δὴ φεύγων ὁ βασιλεὺς ἐνηυλίζετο, καὶ ἐκ ποδὸς ὁ Ἄμερ αὐτῷ ἐπακολουθῶν [P. 111] περικυκλοῖ, ὡς ἐν δικτύῳ θέλων λαβεῖν. Κἂν ἔλαβεν αὐτὸν δορυάλωτον, ἀλλ' ἡ τῶν βασιλικῶν ταγμάτων ἰσχὺς καρτερῶς ἀπομαχομένη καὶ τὸ τοῦ τόπου ἀνεστηκός τε καὶ ὑπερέχον μικρόν τι τούτους διέσωσεν. Ἔνθα καὶ τὸν

περὶ ψυχῆς αὐτῶν κίνδυνον ἀγωνιζομένων καὶ δεδιόσων βουλὴν ἠνάγκαζε τὸν Μανουὴλ λέγειν ὁ Μιχαὴλ τὴν ἀμφοτέρους δὴ διασώσουσαν. Ὁ δὲ τὰ δι' ὧν ἐστι φανερὸς ὁ βασιλεὺς ἀφελέσθαι συμβουλευσάμενος, καὶ ἰδιωτικὸν ἀναλαβόμενον σχῆμα μετὰ λογάδων ἀνδρῶν καὶ δυνάμει προεχόντων τὴν τῶν ἐχθρῶν ἔφη φάλαγγα διαῤῥήξαντα ἔξω τούτων γενέσθαι περιφανῶς. Ὡς δὲ καὶ περὶ τοῦ παραμένοντος ὄχλου τε καὶ στρατοῦ δεύτερον ἐπυνθάνετο, ὅπως δὴ σωθεῖεν, ὁ Μιχαὴλ, *Ἀλλὰ σὲ μὲν γένοιτο*, φησὶν, *βασιλεῦ, σώζεσθαι ἀβλαβῆ, Θεῷ δὲ μελήσει περὶ αὐτῶν· οὐ γάρ ἐστιν ἐπ' ἴσης βασιλέα καὶ Ῥωμαίων τινὰ αἰχμάλωτον γενέσθαι ἐχθροῖς*. Ἀλλαξάμενος οὖν τὴν ἐσθῆτα ὁ βασιλεὺς καὶ περὶ τὸν Μανουὴλ ὅλος γενόμενος ἔσπευδεν ἐπακολουθεῖν, τούτου μεθ' ἑτέρων διαῤῥηξάντων τὴν φάλαγγα. Ἀλλ' ὅτε δὴ κατὰ τὸ δεινὸν ἐγένοντο καὶ παρατάξεως πλησίον που τῶν ἐχθρῶν, ἔρημος τῷ φόβῳ δυνάμεώς τε γενόμενος καὶ χειρῶν ἐναπομένειν ἠγάπα, ἀλλ' οὐ προτρέχειν αὐτοῦ. Ὡς δ' ὁ Μανουὴλ τὴν φάλαγγα διακόψας τε καὶ περισωθεὶς τὸν βασιλέα οὐκ εἶχεν ὁρᾷν, αὖθις τὴν κατόπιν ᾔει ὁδὸν, τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ κίνδυνον δεδιώς. Ὡς δὲ πάλιν ἐγένοντο συμβολαὶ καὶ πολὺς φόβος [78] συνέπιπτε τῶν Σαρακηνῶν, ἔγνω δὴ ποῤῥωτέρω χωρήσειν ὁ Ἄμερ, νάματά τινα καὶ χορτάσματα ζητῶν, σημήνας τὸ ἀνακλητικόν· ὅτε καὶ τυχὼν ἀδείας ὁ Μιχαὴλ μόλις που ἐκεῖθεν διεσέσωστο ἀδεῶς, καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανήρχετο.

κε'. Δεύτερος οὖν μόλις που παρῆλθε χρόνος, καὶ αὖθις ἐκστρατεύσας ὁ Ἄμερ σὺν τεσσαράκοντα χιλιάσι στρατοῦ ὁμοῦ μὲν τὴν Ἀρμενιακὴν ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν πρὸς θάλασσαν Ἀμισὸν ἐξεπόρθει τε καὶ κατεδουλαγώγει τῇ τοῦ κωλύοντος ἐρημίᾳ· ὅτε δὴ καὶ ταυτὸν ἐκείνῳ τῷ ἄφρονι Ξέρξῃ λέγεται παθεῖν, καὶ κελεῦσαι ῥάβδοις τύπτειν τὴν θάλασσαν, ὅτι μὴ ποῤῥωτέρω προκατεστόρεστο, ἀλλ' ἐγγὺς αὐτὸν ληλατοῦντα καταλαμβανομένη κεκώλυκεν. Ἐφ' οἷς ἀσχάλλων ὁ Μιχαὴλ καὶ ἀδημονῶν ἐκέλευσε τὸν Πετρωνᾶν, ἀδελφὸν τῆς βασιλίσσης τυγχάνοντα καὶ τῶν Θρᾳκησίων τὴν στρατηγίδα διέποντα, παντὶ σθένει συμπαραλαβόντα τὰς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις χωρῆσαί ποι κατ' αὐτοῦ καὶ μὴ παρορᾷν ἐπὶ πολὺ τὴν τῶν Ῥωμαίων [P. 112] καταληϊζόμενον γῆν. Ὁ τοῦ Βάρδα τότε τῶν βασιλικῶν ταγμάτων τε καὶ σχολῶν ἦρχεν υἱὸς, παῖς ἔτι κομιδῇ περὶ δέκα ἢ ἐννέα ἔτη που ὤν· ὄνομα τούτῳ Ἀντίγονος. Ὃ καὶ θαυμάζειν μοι ἔπεισιν, ὅπως ἀγχινοίας τε καὶ σοφίας, ὥς φασιν, ἀντιποιούμενος, ἑαυτῷ πάντα οἷον λαφύσσων καὶ προσαγόμενος, οὐχ ἑτέρῳ τὴν τοιαύτην ἐνεχείρει ἀρχὴν ἐν καιρῷ δεινῷ τε καὶ δυσχερεῖ. Πλὴν ἐδίδου τὸ ταύτης προσωπεῖον τέως τῷ ἀδελφῷ. Ὁ δ' ὡς τῶν βασιλικῶν ἤκουσε γραμμάτων πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτὸν καθοπλιζόντων καὶ ἀνδραγαθεῖν παρακελευομένων, ἀλλοιωθείς τε καὶ περὶ τῶν πραγμάτων τὴν ὅπως ἕξουσι καλῶς βουλευόμενος ἐν τῷ κατὰ τὴν Ἔφεσον Ἁγίῳ ὄρει προσήδρευεν, εἴτ' ἀπολεγόμενος εἴτε καὶ τῆς ἄνωθεν ἐπικουρίας δεόμενος. Ἐκεῖσε γοῦν αὐτοῦ τὸ τέως ἐνδιαιτωμένου, φήμη τις ἄγγελος προτρέ-

A cunctisque nimium conterritis cogit Michael Manuelem consilium edere, quo ambo præsens discrimen possint effugere. Ergo auctor est imperatori, ut depositis regiis vestibus plebeioque ac vulgari amictu assumpto, cum lecta fortium virorum manu, perrupto fortiter hostium cuneo inde omnino evadat. Cum vero etiam de turba ac militibus ibi relinquendis iterum ille percontaretur, quonam modo illorum quoque saluti consultum foret, infit Manuel: *Te utinam salvum recipi contingat, imperator: illorum autem Deo cura erit. Non enim paris aleæ est imperatorem capi et unum quem e Romanorum castris.* Imperator itaque commutato habitu, **179** totusque Manuelis lateri hærens, perrupto una cum sociis hostium cuneo sequi conatur. Sub ipso vero rei B discrimine, ac cum prope jam tentanda hostilis acies esset, præ formidine deficiente eum omni virtute ac manuum robore, remanere malebat quam Manueli præire. Manuel perrupto agmine, ac cum ipse liberatus esset, nusquam conspecto imperatore, redit iterum, illius capitis periculum formidans. Iterum vero facta congressione ac Saracenis oppido territis, visum Ameri paulo longius recedere, fluentaque ac pabula quærentem receptui canere; quo tempore ægre tandem Michael sumpta audacia tuto evasit, et ad regiam urbem reversus est.

25. Alter vix annus transierat, rursusque egressus Amer cum quadraginta millibus, simul quidem Armeniacum tractum simulque maritimam Amisum C depopulabatur ac diripiebat, eo quod militum præsidia deerant, quibus illis tuto satis prospectum esset. Quo etiam tempore imitatum eum ferunt illud Xerxis insipientis animi facinus, ac jussisse mare virgis cædi, eo quod non longius porro constratum esset, sed e vicino prædas agentem a conatu prohiberet. Hæc graviter ferens Michael, ægroque inde animo, Theodoræ fratrem Petronam, qui tum Thracensibus præerat, omni conatu una assumptis Romanis legionibus adversus **180** eum proficisci jubet, nec ultra Romanam ditionem, quam sic hostis diriperet, despicere. Bardæ tunc filius prætorianorum ac scholarum dux erat, valde tum adolescens, novem aut decem circiter annorum, Antigonus nomine. Quod et subit mirari, quomodo qui D solertiæ studere videretur ac prudens haberetur, sibi ipse omnia velut devorans ad seque trahens, non alteri eam præfecturam traderet, adeo præsertim molestis difficilibusque reipublicæ temporibus. Cæterum hujus muneris personam interim fratri defert, et ut vicarias ipsi partes præstans domesticum ageret. Auditis itaque ille imperialibus litteris, quibus arma sumere adversus hostem juberetur ac rem strenue agere, animo turbatus nutansque, atque, ut bellum prospere gerere posset consilia agitans, in monte Sancto, qui Epheso adjacet, hærebat, sive despondens animum et quasi impe-

VARIÆ LECTIONES.

[78] φόνος ?

rium detrectans, sive ut divinam opem imploraret. Eo porro illic morante, rumor quidam præcurrens Joannem illum monachum famaque celeberrimum, procera virum statura, nudis semper pedibus incedentem et in Latro domicilium habentem, ultro venire annuntiat. Virum solitarium nec unquam cella exeuntem illa mirabatur ætas. Audiens itaque de illo patricius, haud procul eum abesse asello invectum, festinus illi occurrit ac pedes ejus complectitur. Ad quem statim Joannes: *Vade*, inquit, *contra Saracenos, imperialibus parens litteris. Vade: Deum enim liberatorem tibique præeuntem habebis, si modo, omnis alterius* **181** *amuleti loco, charissimum illi Joannem in omnium scutis depictum palam gestaveris*. Adjecitque hanc unam nec aliam esse causam cur hoc iter susceperit. Hujus Petronas armatus precibus in loco quodam Poson nomine, ex rupibus petrisque præruptis natura tutum, Amerem considentem invenit. Hunc locum præterfluit fluvius ab aquilone ad meridiem decurrens, nomine Lalacaon; pratumque adjacet, quod rustica voce incolæ Gyrin dicunt. Cognovit ergo Petronas illum ibi castra habere, nullamque non adhibet operam ut omnem illi exeundi ac salutem fuga expediendi viam præcludat. Statim ergo Armeniacorum et bucellariorum, Coloniæque ac Paphlagoniæ duces mittit, qui ad Aquilonem positum latus teneant, duces autem Orientalium Obsiciique et Cappadociæ cum Seleuciæ et Charsiani clusurarum præfectis, qui latus Meridianum; ipse denique cum prætorianis quatuor cohortibus Thraciæque ac Macedoniæ ducibus (nam et lex erat ut Bulgaricis rebus pace compositis ipsi quoque Orientalibus bello socii accederent unaque pericula adirent) Occidentale occupat latus, secum etiam in armis Thracensium cohortem habens. Ubi itaque Amer sic se undique vallatum ac feræ instar velut indagine cinctum a Romanis audivit, ad omina recurrendum putavit; accersitoque captivorum uno, ex eo interrogat loci nomen pratique et fluvii. Captivus interrogatus paulum immutatis litteris Ptosontem **182** Posontis loco dixit. Amer ruinam sibi significare exposuit; fluvium quoque exercitus contritionem paraphrasi indicare sensit, direque eos vertendos a Romanis, ex prati incursu, quod Gyris vocaretur. *Haud tamen animum despondendum* monet, *sed robur excitandum inque crastinum fortiter pugna dimicandum*; simulque omnes arma assumere, ac recens tersos gladios velut recens cusos ac fabrefactos jubet ostentare. Quia vero illucens jam dies inducias aliquas vincendi Romanos videbatur offerre, tentandum putavit exitum, disjecta, qua parte aquilonare latus servabant, Romanorum acie. At ubi loci difficultas ducumque illic stationem habentium strenua opera conatum infregisset ac repressisset, ad meridianum latus impressionem facit. Verum illic quoque pari adversariorum acie viam præcludente,

χουσα Ἰωάννην ἐκεῖνον μοναχόν τε καὶ περιβόητον, μακρὸν ὄντα τὸ εἶδος, ἀνυπόδετον τοὺς πόδας ἀεὶ καὶ κατὰ τὸ Λάτρος ἐνδιατρίβοντα, αὐτομολοῦντα διήγγειλεν. Τοῦτον ἡσυχάζοντα καὶ τοῦ ἑαυτοῦ κελλίου μήποτε ἐξερχόμενον ὁ χρόνος ἐκεῖνος ἐθαύμαζεν. Ὡς δ' οὖν περὶ τοῦ ἀνδρὸς ὁ πατρίκιος διακήκοεν ὡς ὅτι που πλησίον ἐστὶν ὀνάριον ἐποχούμενος, ἀπήντα θέων τὸν μοναχὸν καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ κατελάμβανεν. Ὁ δὲ μηδὲν μελλήσας, Ἄπιθι, φησί, *κατὰ τῶν Σαρακηνῶν τοῖς βασιλικοῖς πειθόμενος γράμμασιν, ἄπιθι· Θεὸν γὰρ ἕξεις ῥυόμενόν σε καὶ προπορευόμενον, εἰ μόνον τὸν αὐτῷ ἠγαπημένον Ἰωάννην ἀντ' ἄλλου τινὸς φυλακτηρίου ταῖς ἀσπίσι πάντων ἐγγεγραμμένον φέροις τρανῶς*. Καὶ ἅμα προσετίθει, ὡς *Οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκεν ἢ τούτου τὴν ἐνταῦθα πορείαν πεποίημαι*. Τούτου ταῖς εὐχαῖς καθοπλισθεὶς κατά τινα τόπον οὕτω λεγόμενον Πόσοντα, φυσικήν τινα ἀσφάλειαν διὰ πετρῶν ἔχοντα καὶ κρημνῶν, τὸν Ἄμερ καταλαμβάνει πανστρατιᾷ. Τούτῳ καὶ ποταμὸς παραῤῥεῖ ἀπὸ τὸ ἀρκτῷον πρὸς τὸ μεσημβρινὸν ἐλαυνόμενος, Λαλακάων ὀνομαζόμενος, καὶ λιβάδιον παράκειται Γῦριν ἀγροικικῇ φωνῇ καλούμενον. Ἔγνω γοῦν ὁ Πετρωνᾶς ἐκεῖσε τοῦτον ἐναυλιζόμενον, καὶ πάντῃ ἔσπευδεν ἀδιεξόδευτόν τε καταστῆσαι καὶ ἄφυκτον. Καὶ δὴ τοὺς μὲν τὸ ἀρκτῷον μέρος καθέξοντας στρατηγοὺς τῶν Ἀρμενιακῶν καὶ Βουκελλαρίων καὶ Κολωνείας καὶ Παφλαγονίας ἐπέστελλεν αὐθωρόν, τὸ δὲ μεσημβρινὸν τὸν Ἀνατολικῶν τὸν Ὀψικίου καὶ Καππαδοκίας στρατηγοὺς σὺν τοῖς Σελευκείας καὶ τοῦ Χαρσιανοῦ κλεισουράρχαις· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν βασιλικῶν τεσσάρων ταγμάτων [P. 113] καὶ τῶν Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας στρατηγῶν (καὶ γὰρ εἰρηνευόντων τῶν Βουλγάρων νόμος ἦν αὐτοῖς μετὰ τῶν Ἀνατολικῶν συγκινδυνεύειν καὶ συστρατεύειν) τὸ δυτικὸν μέρος κατείληφεν, ἔχων καὶ τὸ θέμα τῶν Θρᾳκησίων μεθ' ἑαυτοῦ. Ὡς γοῦν οὕτω πάντοθεν περιφρουρεῖσθαι καὶ ὡς θηρίον ἐναποκεκλεῖσθαι παρὰ Ῥωμαίων ὁ Ἄμερ ἀκήκοεν, ἔγνω δεῖν οἰωνίσασθαι, καί τινα τῶν αἰχμαλώτων μετακαλεσάμενος ἠρώτα τήν τε τοῦ τόπου προσηγορίαν καὶ τοῦ λιβαδίου τε καὶ τοῦ ποταμοῦ. Ὡς δ' ὁ ἐρωτηθεὶς αἰχμάλωτος μικρὸν παραγραμματίζων Πτώσοντα ἔφησεν ἀντὶ Πόσοντα, τὴν ἑαυτοῦ σημαίνειν πτῶσιν ὁ Ἄμερ διεσάφησεν, λαοῦ τε κάκωσιν παραφράζων τὸν ποταμόν, καὶ γυρισθῆναι δεινῶς αὐτοὺς παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῆς τοῦ λιβαδίου συνεμπτώσεως, ὅπερ ἐκαλεῖτο Γῦριν. *Ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀποκνητέον*, φησίν, *ἀλλὰ διεγερτέον καὶ πρὸς τὸν αὔριον γενησόμενον πόλεμον ἀνδριστέον*. Καὶ ἅμα ὁπλίζεσθαι πάντας καὶ νεόσμηκτα δεικνύειν ὡς νεουργὰ τὰ ξίφη ἐκέλευσεν. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἄρτι ἐξανατέλλουσα τὴν ὅπως περιγένηται τοὺς Ῥωμαίους ἀνοχὴν ἐπέφερεν, δεῖν ἔκρινε πρὸς μὲν [79] τὸ ἀρκτῷον φυλάττοντας τὴν ἔξοδον αὐτῷ ἐκζητεῖν, ὡς δ' ἥ τε τοῦ τόπου κακία καὶ τῶν ἐκεῖσε ταχθέντων στρατηγῶν εὐανδρία ἀπήντα τοῦτον καὶ διεκώλυεν, ἐπὶ τὸ μεσημβρινὸν ὁρμᾶσθαι ἐξεβιάζετο. Ὡς δὲ κἀκεῖθεν

VARIÆ LECTIONES.

[79] μὲν] τοὺς ?

τὴν ὁμοίαν εὑρισκεν τῶν ἐναντίων παράταξιν, ἔγνω A ἐεῖν ὑπὸ τοῦ τόπου ἐφελκόμενος (καὶ γὰρ ἦν λεῖος καὶ εὐπρόσιτος) τῶν λοιπῶν κατ' ἐκεῖνον μᾶλλον χωρεῖν, ᾗ καὶ τὸν Πετρωνᾶν ἑώρα κατασκηνούμενον καὶ φυλάττοντα. Καὶ δὴ κρότῳ καὶ βοῇ κατὰ τῶν πολεμίων ἐφαλλόμενος οὐδ' ὅλως εἴκοντας τοὺς Ῥωμαίους ἐφεύρισκεν, ἀλλ' ἰσχυροτέρους καὶ αὐτῶν ἀνδρικῶς ἀντικρούοντας καὶ μᾶλλον ἀνθισταμένους νεανικῶς· διὸ καὶ μικρὸν συσταλεὶς καὶ εἰς ἑαυτὸν αὖθις γενόμενος ἐπεβάρει πάλιν μετὰ δυνάμεως, ἐκπόρευσίν τινα καὶ κάθοδον ἑαυτῷ ποριζόμενος. Ἀλλὰ καὶ αὖθις τούτῳ οὐκ ἐνδόντες, ἀλλ' ὑπαντήσαντες καὶ ἀναστρέψαντες τῷ συμπεφράχθαι, καὶ μέχρις τούτων τοῦτο ποιεῖν κατηνάγκασαν. Ἐπεὶ δὲ πάντοθεν ἀναφανέντας καὶ ἄλλους ἄλλοθεν ἐκπηδῶντας τοὺς τὰ ἀρκτῷα καὶ μεσημβρινὰ μέρη κατοικοῦντας καθεώ- B ρακε, τότ' ἤδη τὴν σωτηρίαν ἀπογνοὺς καὶ τὰς φρένας ὥσπερ τινὶ κεραυνῷ βληθεὶς ἐχώρει κατὰ ξιφῶν, οὐδὲ προτέρων [80] ἀμελῶν· ἔνθα καιρίαν πληγεὶς [P. 114] αὐτός τε πτῶμα γίνεται χαλεπὸν, καὶ τῶν ἑαυτοῦ διασώζεται οὐδεὶς οὐδαμοῦ. Ὡς δὲ τὸν τούτου υἱὸν μετά τινος φάλαγγος ἀποδρᾶναί που διήκουον, καὶ τοῦτον ὁ τοῦ Χαρσιανοῦ κλεισουράρχης καταλαβὼν οὐκ ἄποθεν χειροῦταί τε μετὰ τοῦ στρατεύματος καὶ τῷ στρατηγῷ φέρων δίδωσι Πετρωνᾷ. Οὕτως μὲν οὖν ὁ Πετρωνᾶς τὰ κατὰ τοῦ Ἄμερ στήσας τρόπαια διὰ πολλῆς εἶχεν ἔκτοτε τὸν μοναχὸν αἰδοῦς καὶ τιμῆς, προφήτην ἄλλον ἀποκαλῶν. Καὶ δὴ καὶ τὰ τῆς ψυχῆς τούτῳ ἀναθεὶς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἰσελαύνει τοῦτον ἐπιφερόμενος, πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὸν Βάρδαν τὴν τοῦ ἀνδρὸς θειάζων καλῶς ἀρετήν. Καὶ C [ἀλλ'] ὁ μὲν Πετρωνᾶς τὸ τοῦ δομεστίκου οὐκέτι προσωπεῖον καθυπεκρίνετο, ἀλλ' αὐτὴν ἐλάμβανεν ἐκ βασιλέως τιμήν· καὶ ὁ μοναχὸς τὴν πρὸς Θεὸν ἐκδημίαν παρ' αὐτοῦ διδαχθεὶς τὸν Πετρωνᾶν ἀνεδίδασκεν ὡς διὰ ταχέων μέλλων ἀποδημεῖν. *Καὶ ποῖ με δὴ*, ὁ Πετρωνᾶς, *ἀπαίρων τὸ σὸν ἀρνίον, ὁ ποιμήν μου καὶ ἐραστὰ, βούλει καταλιπεῖν*; μετὰ κλαυθμοῦ ἐπυνθάνετο. *Ἆρα τούτῳ τῷ βίῳ; ἀλλὰ δέδοικα μὴ πρὸς τὸν πρότερον ὄλισθον αὖθις παραῤῥυῶ καὶ γένωνταί μοι τὰ ἔσχατα τῶν προτέρων οὐ κρείττονα. — Καὶ βούλει*, φησὶν ὁ μοναχὸς, *ἐμοὶ συνεπακολουθῆσαι*, Καὶ οὗτος, *Ναὶ, Πάτερ*, ἔφη, *μεθ' ἡδονῆς*. Καὶ δὴ νόσῳ καὶ οὗτος βληθεὶς ἅμα τῇ οἴκαδε ὑποστροφῇ ἐδήλου τὰ συμπί- D πτοντα τῷ ἀββᾷ, καὶ ἀντεδηλοῦτο φάναι, ὡς *Μετ' ἐμοῦ γενήσῃ μετὰ μικρὸν ὡς ᾐτήσω*. Καὶ δὴ τινων ἡμερῶν παρελθουσῶν ὁ μοναχός τε μετεκαλεῖτο πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ οὗτος αὐθωρὸν ὡς ἐκ συνθήματος ἐπηκολούθει λαμπρῶς· καὶ τοσοῦτον ἦν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀμφοτέρων ἡ ἐκεῖθεν ἀποδημία ὡς ἅτερος ἑτέρου, καίτοι γε μικροῦ τοῦ διαστήματος ὄντος, μὴ ἀκοῦσαι τὸν θάνατον. Τοιούτῳ μὲν δὴ τέλει τοῦ βίου ὁ Πετρωνᾶς χρησάμενος λέγεται, ἐτελεύτα δὲ καὶ πρὸ τούτου ὁ Μανουὴλ νόσῳ δή τινι κρατηθείς.

κϛ'. Μετέβαινε δὲ καὶ ὁ Βάρδας καὶ τὰς ἐκ βασιλέως ἤμειβε συνεχῶς τιμὰς, ὥσπερ τις νέος γαῦρός τε καὶ φιλότιμος τὰς ποικίλας τῶν πρὸς τέρψιν στο-

A statuit loci ipsa benignitate tractus (erat enim reliquis magis ad planitiem vergens accessuque facilior) illa potius parte irruere qua et Petronam videbat stationem habere. Strepitu itaque ac clamore sublato in hostes irrumpens, ne minimum quidem cedentes, sed fortiores ipsumque strenue ex adverso comprimentes ac validiori manu resistentes, offendit. Quamobrem etiam tantisper impetum cohibens, iterumque in se ipsum collectus, magna vi rursus impressionem facit, exitum aliquem inque plana descensum quærens. Ac ne tum quidem illi cedentes adversaque acie incurrentes ac retro cogentes, hinc **183** inde obseptum eum tenendo, rem postmodum tentare vetuerunt. Undique igitur exstantes acies videns, atque hinc illincque, B qui ad aquilonem quique ad meridiale latus positi erant, irruentes conspiciens, desperata tum salute, ac velut fulmine ictus, in medios se enses primumque obvios inserit; ubi letali accepto vulnere cum ipse tristi fato cadit, tum suos omnes, ne uno quidem cladi superstite, perdit. Ejus filium cum cohorte quadam fugam arripuissse ubi rumor percrebuit, Charsiani clusurarum præfectus pone assecutus cum exercitu manu capit ac Petronæ imperatori tradit. Sic ergo Petronas erectis de Amere tropæis, magna deinceps veneratione ac cultu monachum prosequebatur, alium eum divinum vatem vocans. Atque adeo conscientia sua illi deposita, eum adducens, urbem augustam petit, amplissimo apud imperatorem ac Bardam viri virtutem præco- C nio jure merito efferens. Cæterum Petronas non jam ultra domestici personam simulacro gessit, sed regio munere ipse ea dignitate augetur. Monachus cum se ad Deum emigraturum divinitus cognovisset, Petronam rei admonet. Ad quem ille lugens: *Ubinam vero*, inquit, *tu pastor meus ac amator oviculam tuam humanis excedens vis relinquere? num in hoc sæculo? at vereor ne in priora prorsus delicta diffluam, mihique posteriora nihil meliora prioribus fiant.* **184** — *Num vero*, inquit monachus, *tibi animo sedet, ut me sequaris?* — *Ita, Pater*, inquit, *lubentissime sequar.* Morbo itaque et ipse correptus, statim ac domum rediisset, ea narrat quæ abbati evenerant; vicissimque refert dixisse monachum D *ipsum quoque, uti petierat, brevi morientem eum secuturum.* Ac sane paucis elapsis diebus, cum monachus ad Deum evocatur, tum statim Petronas velut ex condicto magnifice sequitur, ita nimirum ut quamvis brevi sic intervallo dissiti erant, ambobus simul emigrantibus, alter alterius mortis nuntium audire nequiverit. Moritur vero et illo prior Manuel, morbo quodam detentus.

ὁ Πετρωνᾶς χρησάμενος λέγεται, ἐτελεύτα δὲ καὶ

26. Sed et Bardas nullo fixus munere alias ex aliis continue dignitates profusa principis largitate mutabat, haud secus ac juvenis quidam

VARIÆ LECTIONES.

[80] πρότερον?

ac ambitiosus vario ad luxuriam cultu mutat vestes. Mutata itaque functione ad Cæsaris dignitatem gloriamque ascendit, cum Michael nulla alia reipublicæ cura teneretur quam ut theatris ludisque Circensibus vacaret. Quodque adeo gravius, non solum illis lubens spectaculis intererat tantamque operam navabat, sed et ipse Romani arcem imperii tenens equos agebat, cunctisque se ridiculum ac spernendum præbebat. Ita Bardas nepotis curatorem agebat; cui nec vita, ut par est, in votis esse debuisset, nisi a servili vitæ hoc instituto illum avocaret. Interim tamen negotia publica administrabat, ac sibi ipse imperium animo destinabat, cujus **185** quandoque sibi ipse compos fore videretur. Cæterum hæc quidem in futurum illi reposita: interim vero sæcularis ac profanæ sapientiæ cura suscepta, cum jam plura lustra humaniores litteræ imperatorum barbarie ac inscitia obsolevissent ac prope extinctæ essent, mathematicarum disciplinarum scholis ad Magnauram constitutis, magnifice rursus florere ac velut repubescere eam fecit. Nec tamen hoc Bardæ facinus, quanquam summam præferret honestatem gloriaque celeberrimum esset, ejus noxas reliquas eluere valuit. Præerat huic scholæ ac doctor philosophiæ erat magnus ille ac philosophus Leo, sanguinis quidem prosapia Jannis patriarchæ patruelis, gradu vero Thessalonicensis quondam episcopus. Tunc autem cessare jussus atque amotus, quod iconomachorum hæresis cultor erat, huic negotio præpositus opera sua ac industria inscitiam procul abigebat atque fugabat.

A λάς. Μετέβαινε γοῦν καὶ πρὸς τὴν Καίσαρος ἀνῄει δόξαν τε καὶ τιμήν, τοῦ Μιχαὴλ οὐ πρὸς ἕτερόν τι τῶν πολιτικῶν τοσοῦτον ἐπτοημένου ἢ θέατρα καὶ ἵππων ἁμιλλητήρια. Καὶ τὸ δὴ χαλεπὸν, οὐκ ἠγάπα μόνον θεατὴς εἶναι, εἴγε καὶ τοσοῦτον ἐσχόλαζεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἡνιοχεῖν ὁ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας, θέαμα τυγχάνων καὶ παίγνιον πᾶσι ζῇ καὶ κατάγελως. Οὕτως ὁ [P. 115] Βάρδας τοῦ ἀδελφιδοῦ ἐπετρόπευεν, καὶ οὐδὲ ζῆν, ὡς ἔοικεν, ἠθέλησεν, εἰ μὴ τοῦτον μεταπείσει τὸ ἀνδράποδον. Πλὴν διῴκει τέως αὐτὸς τὰ πολιτικὰ, καὶ τῆς βασιλείας κατεστοχάζετο ὡς αὐτὴν εὐκαίρως περιληψόμενος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τὸ μέλλον ἐταμιεύετο· τότε δὲ τῆς ἔξω σοφίας ἐπιμεληθεὶς (καὶ γὰρ ἦν τῷ τοσούτῳ χρόνῳ παραρρυεῖσα καὶ πρὸς τὸ μηδὲν ὅλως κεχωρηκυῖα τῇ
B τῶν κρατησάντων ἀγροικίᾳ καὶ ἀμαθίᾳ) καὶ διατριβὰς τῶν μαθηματικῶν κατὰ Μαγναύραν ποιήσας αὖθις ἀκμάζειν καὶ ἀνηβᾶν ταύτην ἐσπούδαζέ τε καὶ πεφιλοτίμητο. Καὶ τοῦτο τῶν ἔργων αὐτοῦ κάλλιστόν τε καὶ περιβόητον ὂν οὐκ ἴσχυσέ πως τὰς ἐνούσας ἄλλως κῆρας αὐτῷ ἀπονίψασθαι. Ἦρχε δὲ καὶ τῆς τοιαύτης σχολῆς τὴν μὲν φιλοσοφίαν ἐξηγούμενος Λέων ἐκεῖνος ὁ μέγας τε καὶ φιλόσοφος, ὃς κατὰ συγγένειαν μὲν τοῦ ἐξαδέλφου τῷ πατριάρχῃ Ἰαννῇ ᾠκείωτο, τὸν θρόνον δὲ τῆς Θεσσαλονίκης κατέχων, ἐπειδὴ νῦν ἐκ καθαιρέσεως ἐσχόλαζεν, εἰς ταύτην προεβιβάζετο τὴν σχολὴν, τὴν ἀμαθίαν πόρρω ποι ἀπελαύνων καὶ ἀποτρεπόμενος.

27. Operæ pretium autem videatur, ut et noverimus qua ratione vir tantus in ejus qui tum rerum potiebatur notitiam venerit. Erat is Theophilus Michaelis pater. Hic ergo cum disciplinarum omnem scientiam perfecte excoluisset, sicque omnium disciplinarum, philosophiæ ejusque germanarum (arithmeticæ scilicet et geometriæ, nec non astronomiæ, quin et celebratissimæ musicæ) perfectionem nactus esset, tantumque in illis omnibus unus ipse profecisset quantum ne in una quidem quispiam alius, diligenti in eam opera, solitudinis tranquillo, **186** ingenii dexteritate, in vili quodam tuguriolo discipulos erudiebat, et quam quisque mallet scientiam docebat. Cum autem longum jam tempus transisset multique eo doctore non pœnitendos progressus fecissent, contigit ut ejus discipulorum juvenis quidam, summam per eum nactus geometriæ peritiam, uni ducum a secretis, rei per eum familiaris compendium facturus, ad bellum proficiscenti se ultro comitem daret; dumque illic versatur, nescio quo casu in Agarenorum potestatem veniret, ac quod viridi florentique juventa erat, illustrium uni servus dederetur. Mamum nomine tunc Ismaelitarum Ameramnunes cum Græcanicis aliis disciplinis operam dabat, tum præcipue geometriæ deditus erat. Accidit autem ut ejus, de quo diximus, juvenis herus

C κζ'. Ἄξιον δὲ μηδ' ὅπως εἰς γνῶσιν ἦλθεν ὁ τηλικοῦτος ἀνὴρ τῷ τότε κρατοῦντι παραδραμεῖν. Θεόφιλος δὲ ἦν, ὁ τοῦ Μιχαὴλ σπορεὺς καὶ πατήρ. Οὗτος οὖν ἐπεὶ τὴν τῶν μαθημάτων εἰς ἄκρον ἐπιστήμην ἐξήσκησεν, τοσοῦτον χωρήσας διὰ πασῶν, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν αὐτῆς ἀδελφῶν, ἀριθμητικῆς τε, φημὶ, καὶ γεωμετρίας καὶ ἀστρονομίας, ἀλλὰ καὶ τῆς πολυθρυλήτου μουσικῆς, καὶ εἰς ἄκρον αὐτῶν ἐλάσας ὡς οὐδεμιᾶς ἕτερος σπουδῇ τε πολλῇ καὶ βίῳ ἀπράγμονι καὶ μεγέθει φύσεως, εὐτελεῖ τινι καταλύματι χρώμενος καὶ καταγωγίῳ τοὺς εἰς αὐτὸν φοιτῶντας ἐπαίδευεν, ἐκδιδάσκων ἥντινα ἐπιστήμην καὶ βούλοιντο. Ὡς δ' ἤδη χρόνος παρίππασεν καὶ τῶν μαθητῶν οὐκ ὀλίγοι κατὰ τὰς ἐπιστήμας προέκοπτον, συνέβη τινὰ νεανίαν τῶν ἑαυτοῦ φοιτητῶν,
D τῆς γεωμετρικῆς ἐπιστήμης ἄρτι τὸ πέρας κατειληφότα, ὑπογραφέα γενέσθαι τινὸς στρατηγίδα [81] τάξιν διέποντος, καὶ προκοπῆς ἕνεκεν τοῦ βίου ἀγαπῆσαι τούτῳ ἀκολουθεῖν. Ὡς δὲ κατὰ τὸν πόλεμον ἅμα τούτῳ ἐγένετο, ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, οὐκ οἶδ' ὅπως, ζωγρεῖται καὶ τῶν ἐπιφανῶν τινι εἰς δουλείαν διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας δίδοται. [P. 116] Μαμοῦν ἐκεῖνος οὕτω καλούμενος τηνικαῦτα μὲν τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἐτέλει ἀμεραμνουνῆς, ἄλλοις τε μαθήμασι σχολάζων Ἑλληνικοῖς καὶ δὴ καὶ γεωμετρίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὐκ ἀμελῶν. Λόγου δέ ποτε παρὰ τοῦ τὸν νεανίαν ἔχοντος δεσπότου κινηθέντος περὶ τῆς σπου-

VARIÆ LECTIONES.

[81] στρατηγίδος P.

δῆς ἀμεραμνουνῆ [82] καὶ τῆς τῶν μαθημάτων ἐπιμελείας, ὡς δὴ καὶ περὶ τῆς γεωμετρίας ἔλεγεν, *ἀκοῦσαι τούτου*, εἶπεν ὁ νεανίας, *ἐπιθυμεῖν καὶ τῶν αὐτοῦ διδασκάλων, ὡς καὶ αὐτοῦ τινα ἔχοντος ἐπιστήμην γεωμετρικήν*. Ὡς οὖν ἀνέμαθεν ὁ ἀμεραμνουνῆς, μετὰ περιχαρείας εἰσκαλεῖται πολλῆς, καὶ τὸν αἰχμάλωτον ἐπυνθάνετο, *εἰ γνῶσιν τῆς τοιαύτης κέκτηται ἐπιστήμης*. Καὶ ἐπεὶ τὴν συγκατάθεσιν ἐποιήσατο, ἔτι μὲν ἀπιστίαν πρὸς τοὺς ἐκείνου λόγους ὁ βάρβαρος κεκτημένος, οὐκ ἔλεγεν ἑτέρους εἶναι ὑπὸ τὸν οὐρανὸν [83] τῶν ἐκείνου διδασκάλων ἐκτός. Ὡς δ' ὁ νεανίας ἔλεγεν, *τούτων διακοῦσαι ἐπιθυμεῖν καὶ τῆς αὐτῶν διδασκαλίας*, εὐθὺς οὗτοι παραστάντες ἀπήρχοντο ταύτης, καὶ διεχάραττον τὰ τρίγωνά τε καὶ τετράγωνα σχήματα, καὶ τοὺς Εὐκλείδου κανόνας προσέφερον, καὶ τὸ μὲν ὅτι ἐδίδασκον ἀνδρικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς, τοῦτο λέγοντες τοιαύτην ἔχοι [84] τὴν κλῆσιν καὶ τοιαύτην τὸ ἕτερον, αἰτίαν δὲ καὶ λόγον, καὶ διότι οὕτως τέ ἐστιν καὶ κλῆσιν ἔχοι, κατάλληλον ἀπεδίδοσαν οὐδαμῶς, ἀμάθειαν καὶ ἄγνοιαν, ἀλλ' οὐ στενότητα γλώττης πως ἔχοντες. Ὡς οὖν τούτους γαυρουμένους ἑώρα καὶ μέγα φρονοῦντας ἐπὶ τῇ τῶν σχημάτων ὁ νεανίας καταγραφῇ, *Τί*, φησίν, *ὦ οὗτοι, ἐπὶ παντὸς λόγου καὶ πράγματος τῆς αἰτίας τὸ κράτος ἐχούσης καὶ τοῦ* [85] *διότι, ὑμεῖς τὴν ὕπαρξιν μόνον λέγοντες, τοὺς τούτων παρατρέχετε λόγους ὡς οὐκ ἀναγκαίους, καὶ εἰς ταυτὸν τὸν διδασκόμενον ἄγετε ὅπου καὶ τὸν μηδὲν παιδευόμενον μηδέ τι περὶ τούτων διαγινώσκοντα;* Τῶν δὲ διαπορησάντων καὶ τὰς αἰτίας τούτων διευκρινεῖν καὶ διδάσκειν παρακελευομένων, ἐπεὶ διερμηνεύοντα καὶ σαφῶς λέγοντα ταύτας διήκουον, ὡς *Τοῦτο μὲν διὰ τόδε καὶ τοῦτο διὰ τόδε τὴν εἰρημένην ἔχει κλῆσίν τε καὶ γραφήν*, καὶ ἅμα αὐτῶν ὁ νοῦς διηνοίγετο καὶ τῶν λεγομένων συνίεσαν, θάμβει λοιπὸν συσχεθέντες ἠρώτων, *ὁπόσους τὸ Βυζάντιον τοιούτους τρέφει ἄνδρας ἐπιστήμονας*. *Ὡς δὲ πολλοὺς* οὗτος ἔλεγεν *καὶ ἑαυτὸν τῷ τῶν μαθητιώντων χορῷ ἀλλ' οὐ τῶν διδασκόντων* κατέλεγεν, περὶ τοῦ διδασκάλου τοῦτον αὖθις ἐπανηρώτων, οὐ [86] ζῶσιν ἔτι ἠρίθμηται καὶ ὑπεράνω πέφυκε γῆς. Ὁ δέ, *Ἔστι τε*, ἔφησεν, *ὑπὲρ γῆς*, καὶ τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν ἐξεθείασεν, ἀκτήμονα βίον διάγειν λέγων αὐτὸν καὶ τοῖς πολλοῖς ἄγνωστον, ἐπὶ σοφίᾳ διαλάμποντα. Γράμματα [P. 117] γοῦν εὐθὺς ὁ Μαμοῦν πρὸς ἐκεῖνον διαχαράττει, τόνδε τὸν νοῦν περιέχοντα, ὡς *Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον ἐπέγνωμεν, ἐκ τοῦ μαθητοῦ τὸν διδάσκαλον. Ἐπεὶ γοῦν τόσος ὢν περὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν ὄντων δι' ἀρετὴν καὶ γνώσεως βάθος ἄγνωστος εἶ τοῖς σοῖς συμπολίταις καὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως οὔπω τοὺς καρποὺς ἀπείληφας, ὅτι μηδὲ τιμῆς ἠξίωσαι παρ' αὐτῶν, μὴ ἀπαξιώσῃς ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς καὶ τῆς σῆς διδασκαλίας μεταδοῦναι ἡμῖν. Εἰ γὰρ οὕτω τοῦτο γένηται, τοὺς αὐχένας σοι κλινεῖ γένος ἅπαν τὸ τῶν Σαρακη-*

A de ameramnunis in disciplinis diligentia sermonem domi haberet; cumque et geometriæ meminisset, *Eum*, ait juvenis, *ejusque lubens magistros, quippe ipse geometriæ non omnino rudis, audirem*. Id vero ut audivit ameramnunes, ingenti gaudio ad se adolescentem accersit, quæritque ex illo, *Num ejusmodi scientiæ cognitione aliqua præditus sit*. Ait ille; necdum tamen barbarus ut dictis fidem accommodet in animum inducit, neminem geometriæ gnarum arbitratus præter magistros suos, qui in aula agerent. Dicente illo *libenter se auditurum eorumque doctrinam exploraturum*, 187 illi statim adstantes geometrica auspicantur, figurasque triangulas et quadrangulas describunt, atque Euclidis canones afferunt; factumque, ac sic se rem habere, B strenue ac erudite docent, sic nimirum istud vocari, hoc illius esse nomen; causam vero et rationem adscripti nominis, ac cur se res ita habeat, nullam illius momenti afferentes, meram suam inscitiam ac ignorantiam, sola linguæ angustia pro ejus verbositate non pressi, prodebant. Tum juvenis elato animo ventosos ob eam figurarum descriptionem videns, *Cum in omni doctrina*, inquit, *ac negotio rei causa ejusque assignata ratio primas teneat, cur vos, res solummodo esse dicendo, quasi nullius frugis rationes omittis, inque eamdem classem eum qui doctus sit et eruditus, ac qui earum rerum ignarus, redigitis?* hæsitantibus illis, et ut ipse causas distincte ederet atque doceret rogantibus, ubi exponentem ac perspicue dicentem audiere, C *Istud nimirum in causa esse cur hoc istud sortitum sit nomen, hocque illud, hancque adeo delineationem*; eoque loquente eorum animus aperiebatur, sermonemque intellexerunt; porro hominem admirari ac cum stupore percontari: *Quotos Byzantium viros ejus generis sicque eruditos aleret?* Respondente illo: *Longe plurimos, ac se ex discipulorum, non ex magistrorum numero esse*, rursus de doctore quærunt: 188 *Num adhuc vivat ac superstes sit*. Respondet vero: *Omnino superstitem esse*, virique magnifice virtutem laudat, dicens inopem vitam agere, ac vulgo ignotum sapientia clarere. Statim ergo Mamum ad hunc litteras in hanc sententiam scribit: *Ex fructu arborem, ex discipulo magistrum* D *agnovimus. Ergo tu, qui tanta rerum præditus scientia ob virtutem ac scientiæ altitudinem civibus tuis ignotus es, necdumque sapientiæ ac scientiæ fructus percepisti* (quippe nullum ab eis honorem consecutus), *ne dedigneris venire ad nos, tua nos doctrina impartiturus. Hoc si feceris, tibi cervicem gens omnis Saracenorum inclinans tanta munerum ac divitiarum vi cumulabit, quanta nemini unquam hominum obtigit*. Illis ergo litteris adolescenti traditis, eoque liberaliter donato, ad magistrum jubet proficisci; rursusque honores ac munera pollicetur; ac si velit, etiam facultatem facturum redeundi in patriam, si modo Leoni, ut ad eos tran-

VARIÆ LECTIONES.

[82] σπουδῆς τοῦ ἀμ.? [83] ἀπὸ τῶν οὐρανῶν P. [84] ἔχει? [85] τοῦ] τὸ P. [86] οὐ] εἰ?

eat Romano relicto orbe, suaserit. Ubi itaque in urbem regiam venit, ac coram magistro adstitit, ejus incensus aspectu, velutque calore exæstuans, in gemitus cogitur, nec solum genas sed et collum et renes rigat lacrymis. Ac primum quidem rerum incertus magister hærere, cum nec quis ille esset exploratum haberet, nec sciret cujus gratia hæc agerentur. Adolescentis enim longiore mora **189** immutata species, malisque captivitatis detrita, alium existimari præbebat quam qui notus erat. At ubi paulatim sui notitiam fecit, nomenque ac disciplinas edidit, et captivitatem adjecit, causamque redemptionis ac cur venerit, simulque litteras in manus dedit, tunc sane communi ambo luctu planctuque soluti sunt. Cum tamen Leo haud sibi tutum intelligeret, si quando ab hoste clanculum litteras accepisse deprehenderetur, ad logothetam accedit (Theoctistus is erat, cui Bardas necem conscivit) ac captivi verba omnia et discipuli exponit, simulque ameramnunis litteras tradit. Sicque virum imperatori innotescere contigit, inque illius necessariorum numerum cooptari. Hic discipulus ac epistola, quæ hactenus in angulo delituerat, Leonis sapientiam in apertum produxit, adjectaque illa eum per egestatem vitæ sorte exemit. Logotheta namque Theophilo litteras ostendit; quem ille accersitum ditat, publiceque doctorem in sanctorum quadraginta martyrum sacra æde præficit. Ubi non multis exactis diebus, intelligens Mamum haud ex animo Leoni esse ut natali solo relicto se ad eum conferret, geometricas quasdam ac astronomicas aliarumque scientiarum difficiles quæstiones solertia mentis solvendas ac exponendas mittit. Leo ubi rite singulas interpretatus esset ac uniuscujusque solutionem edidisset, quædam etiam admirationis **190** causa futura prædicendi signa adjecit. Tunc ameramnunes acceptis in manus litteris majorem in modum viri desiderio animo affici altamque vocem tollere, ejus philosophiæ ac disciplinarum defixus admiratione. Mox ergo non ad Leonem sed ad ipsum imperatorem litteras scribit, hunc fere continentes sensum. *Statueram, quod est amici discipulique officium, ipse ad te venire: sed cum creditum mihi a Deo imperium tantaque hæc subjectæ plebis multitudo id non permittant, rogo ut quem virum philosophia aliisque disciplinis longe celebrem habes, ad breve tempus mittas ac mecum versari jubeas, ut me sua ille doctrina ac virtute, quarum tanto amore flagro, impertiat. Neque ob religionis gentisque diversitatem præstare rem differas: sed magis quod talis est qui rogat, finem facile vota habebunt inter probos ac mites amicos. Pro hoc autem munere auri centenaria viginti reddemus, pacemque ac fœdus perenne componemus.* Tantis ille redimendam viri præsentiam putavit, et quod is illi utendum præberet. At Theophilus dato responso, nec consentaneum ratus

A νῶν, *καὶ πλούτου καὶ δωρεῶν ἀξιωθήσῃ, ὧν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἠξίωται.* Ἐπιδοὺς οὖν τὰ γράμματα τῷ νεανίᾳ, καὶ δώροις αὐτὸν φιλοφρονησάμενος, τὸν διδάσκαλον καταλαμβάνειν ἐκέλευσεν, καὶ τιμὰς εὐθὺς ὑπισχνεῖτο καὶ δωρεὰς καὶ αὖθις, εἰ βούλοιτο, τὴν εἰς οἶκον ἐπάνοδον, μόνον εἰ τοῦτον πείσειε τὴν τῶν Ῥωμαίων καταλιπεῖν γῆν. Ὡς τὴν [87] βασιλεύουσαν ἔφθασε καὶ τοῦ διδασκάλου πρὸς πρόσωπον ἔστηκεν, ἡ τούτου θέα ἀναφλέξασά τε καὶ οἷον θερμαίνουσα ὀλοφύρεσθαι κατηνάγκαζε, καὶ δάκρυσιν οὐ παρειὰς μόνον ἀλλὰ καὶ τράχηλον καὶ στέρνα διάβροχα ἐμποιεῖν. Καὶ τὸ πρῶτον ἀφασία τῶν δρωμένων τὸν διδάσκαλον κατελάμβανεν, τίς τε εἴη οὐκ εἰδώς, καὶ ὅτου ταῦτα ἕνεκεν διαπράττοιτο· ἥ τε γὰρ τούτου μορφὴ ἀλλοιωθεῖσα τῷ χρόνῳ B καὶ τῇ τῆς αἰχμαλωσίας κακουχίᾳ ἀλλοῖον τὸν νεανίαν ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνον εἶναι τὸν γνωριζόμενον ἀνεδίδασκεν. Ὡς δὲ τὴν τούτου γνῶσιν κατὰ μικρὸν ἐδίδου, ὄνομα καὶ μαθήματα ἐπειπών, καὶ προσετίθει τὰ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀπολυτρώσεώς τε καὶ ἀφίξεως, καὶ ἅμα εἰς χεῖρας ἐδίδου δὴ τὴν γραφήν, τότε δὴ κοινῇ τὴν τραγῳδίαν ἐπλήρουν καὶ θρηνῳδίαν. Πλὴν οὐκ ἀκίνδυνον εἶναι λογισάμενος τὴν ἐκ τῶν ἐχθρῶν γραφήν, εἴ γέ ποτε κατάφωρος γένοιτο, τῷ λογοθέτῃ πρόσεισι (Θεόκτιστος οὗτος ἦν ὁ παρανάλωμα τῷ Βάρδᾳ γενόμενος) καὶ διηγεῖται τὰ τοῦ αἰχμαλώτου πάντα καὶ μαθητοῦ, καὶ ἅμα δίδωσιν τὴν τοῦ ἀμεραμνουνῆ γραφήν. Αὕτη ἡ αἰτία τῆς τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὸν βασιλέα γνώσεώς τε καὶ οἰκειώσεως. Οὗτος ὁ μαθητὴς καὶ τοῦτο τὸ γράμμα C τήν τε τοῦ Λέοντος σοφίαν ἐν ὑπαίθρῳ γενέσθαι ἐν γωνίᾳ τέως οὖσαν ἐποίησεν καὶ τῆς εὐτελείας ἐκείνης καὶ πενίας ἔξω παρήγαγεν. Τό τε γὰρ γράμμα ἐμφανίζει τῷ Θεοφίλῳ ὁ λογοθέτης, καὶ προσκαλεῖται τοῦτον αὐτός, καὶ πλουτίζεται καὶ ἐν τῷ τῶν Ἁγίων μ' ναῷ διδάσκειν δημοσίᾳ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐπείγεται. Οὐ πολὺς γοῦν χρόνος, καὶ ἐπεὶ διέγνω ὁ Μαμοῦν μὴ βούλεσθαι τὸν φιλόσοφον τῆς οἰκείας τὴν ἀλλοτρίαν ἀλλάξασθαι, διὰ γραφῆς ἐκτίθησιν ἀπορίας γεωμετρικῶν τε καὶ ἀστρολογικῶν ζητημάτων [P. 118] καὶ τινων ἑτέρων δυσδιαγνώστων κεφαλαίων, καὶ τὴν λύσιν τούτων κομίσασθαι ἀξιοῖ. Ὡς δ' οὖν ἕκαστον προσηκόντως ἡρμήνευσεν ὁ Λέων καὶ τὰς τούτων λύσεις ἐξέθετο, προσεφήρμοσέ τε τούτοις καί τινα προγνώσεως [88] ἐκπλήξεως ἕνεκα, τότε D δὴ μεγάλως ἐπὶ χεῖρας λαβόντα αὐτὰ τὸν ἀμεραμνουνῆ τρωθῆναι δὴ τῷ τούτου πόθῳ, καὶ μέγα ἀνακραγεῖν, τὸν ἄνδρα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν μαθημάτων ὑπεραγάμενος. Ὅθεν εὐθὺς οὐ πρὸς ἐκεῖνον, πρὸς δὲ τὸν Θεόφιλον ἐπιστολὴν πέμπει, τὸν νοῦν τοῦτον ἐμπεριέχουσαν, ὡς *Ἐβουλόμην μὲν αὐτὸς ἀφικέσθαι σοι, ἔργον φίλου τε καὶ μαθητοῦ ἐκπληρῶν· ἐπεὶ δὲ ἥ τε προσανακειμένη μοι ἀρχὴ ἐκ Θεοῦ καὶ ὁ πολὺς ὑπὸ τὴν χεῖρά μου τελῶν καὶ ἐξουσίαν λαὸς τοῦτο οὐ συγχωρεῖ, ἀξιῶ τὸν ὃν ἔχεις ἐπὶ φιλοσοφίᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις περιβόητον ἄνδρα βραχύν τινα χρόνον ἐκ-*

VARIÆ LECTIONES.

[87] τὴν] γῆν P. [88] τινας προγνώσεις?

ἀποστεῖλαι. καὶ συγγενέσθαι μοι τοῦτον πεῖσαι, A τρόπῳ διδασκαλίας τῆς αὐτοῦ ἐπιστήμης μεταδιδόντα καὶ ἀρετῆς τῷ οὕτως ἔχοντι ἐμοὶ πρὸς ἐκείνας ἐρωτικῶς. Πάντως δὲ οὐκ ἀναβολή τις γενήσεται ὅτι τε τῶν οὐχ ὁμογλώσσων ἐγὼ καὶ ὅτι τῆς πίστεως ἀλλότριος· ἀλλ' ὅτι μᾶλλον τοιοῦτος ὁ ἀξιῶν, πέρας ἡ αἴτησις λήψεται παρὰ φίλοις ἐπιεικέσι τε καὶ χρηστοῖς. Χάρις δέ σοι καταβληθήσεται ὑπὲρ τούτου χρυσίου μὲν εἴκοσι [89] κεντηνάρια, εἰρήνη δὲ καὶ σπονδαὶ ἀΐδιοί τε καὶ ἀτελεύτητοι. Τοσούτοις μὲν ἐκεῖνος τὴν αὐτοῦ ἐξωνεῖτο παρουσίαν καὶ ἄφιξιν· ἀλλ' ὁ Θεόφιλος ἀνταποκρίνας καὶ ἄλογον τὸ οἰκεῖον δοῦναι ἑτέροις καλὸν καὶ τὴν τῶν [90] ὄντων γνῶσιν ἔκδοτον ποιῆσαι τοῖς ἔθνεσι, δι' ἧς τὸ τῶν Ῥωμαίων γένος θαυμάζεταί τε καὶ τιμᾶται παρὰ πᾶσιν, ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἐπένευσε, τοῦτον δὲ διὰ τιμῆς πλείονος σχὼν τὸν Ἰωάννην τοῦ πατριαρχικοῦ τότε θρόνου ἀντιποιούμενον κατὰ τὴν Θεσσαλονικέων μητρόπολιν, καὶ ὡς πλήρη σοφίας ὄντα καὶ ὡς οἰκειούμενον τούτῳ κατὰ συγγένειαν χειροτονεῖν ἐγκελεύεται.

bonum proprium aliis tradere, rerumque scientiam gentibus procedere, cujus causa Romanum genus ubique gentium admirationem habet honorique ducitur, ejus minime votis annuit: Leonem vero majori porro in honore lubens, Joanni patriarchalem tum sedem **191** administranti jubet ut eum Thessalonicensem metropolitam ordinet, virum scilicet sapientia ornatum, et qui sanguinis necessitudine ipsum contingeret.

κη'. Ὃς ἐπεὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν κατὰ τὴν B Θεσσαλονίκην ἐγένετο, εἶχε μὲν ἅπαντας τὴν αὐτοῦ εὐλαβουμένους τε καὶ τιμῶντας ἀρετήν, εἶχε δὲ μᾶλλον τιμῶντας τοῦτον λαμπρότερον ἔκ τινος αἰτίας ἣν ὁ λόγος δηλοῖ. Περὶ τὰς τῶν καρπῶν γονὰς στεῖρά πως τοσοῦτον ὡρᾶτο ἡ γῆ καὶ ἄτεκνος κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ὡς καὶ θάνατον κατεπείγεσθαι. Οὓς ἰδὼν τῷ τῆς συμπαθείας οἴκτῳ βληθεὶς μήτ' ἀθυμεῖν παρῄνει μήτε μὴν συμφοραῖς ἐπαπόλλυσθαι, εἴγε δὴ βούλοιντο τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπικουρίας καὶ αὐτοῦ γε τυχεῖν. Περί τινα γοῦν καιρὸν, ὃν ἐκ τῆς ἀστρολογικῆς ἐδιδάσκετο ἀστέρων τινῶν ἐπιτολαῖς τε καὶ φάσεσιν ἀπόρροιάν [P. 119] τινα καὶ συμπάθειαν τοῖς περιγείοις προσγίνεσθαι, τὰ σπέρματα τῇ γῇ κατεβάλλετο καὶ ὑπὸ κόλπους ταύτης ἐδίδου, C ὧν τοσαύτην γενέσθαι συνέβη εὐφορίαν τε καὶ εὐκαρπίαν, ἐπεὶ τὸ ἔαρ ἀνέτελλεν καὶ ὁ τοῦ θέρους ἐφεστήκει καιρὸς, ὡς πολλοὺς ἐπαρκέσαι χρόνους αὐτοῖς καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, πάντως οὕτω τοῦ Θεοῦ τὸν ἄμητον πολύχουν ἐνεγκαμένου ταῖς τῶν ἀναγκαζομένων λιτανείαις ἐπιδόντος καὶ ἱκετείαις, ἀλλ' οὐ τῇ ἐκείνου περὶ τὰ τοιαῦτα ματαιοπονίᾳ. Τοῦτο γοῦν τὴν ἐπὶ πλέον τῶν Θεσσαλονικέων ηὔξησε πρὸς τὸν ἄνδρα στοργὴν καὶ τὸ φίλτρον αὐτῶν διήγειρεν, ὡς εἰκός.

28. Ubi sacerdotio initiatus Leo Thessalonicam venit, omnium in se civium animos, ipsum pro virtute venerantium ac colentium, convertit. Accidit vero etiam aliquid quod eam ejus venerationem ac cultum magnificentius auxit. Eo tempore tanta fuit terræ sterilitas omniumque frugum penuria, ut et mors jam immineret. Visa autem Leo civium tanta miseria, miserantis animi affectu saucius, hortatur mœstitiam ponere nec calamitatibus immori, si modo divinam opem consequi velint atque ejus quoque auxilio juvari. Ad certum itaque tempus, quo ex astrologia didicerat ab stellarum quarumdam exortu conspectuque benigniores quasdam e cœlo influentias in hæc inferiora demitti, sementem facere jubet inque terræ sinum jacere; quo facto tanta fertilitas frugumque ubertas appetente vere messisque tempore contigit ut in multos deinceps annos collecta annona suffecerit, ita plane Deo uberem illam messem conferente, cum se facilem miserorum supplicationibus ac votis præbuisset, non quasi inanis illa astrologi observatio, tantæ illius benignitatis causa exstiterit. Ea tamen res Thessalonicensium erga Leonem amoris vim ac flammam, uti par est, majorem in modum excitavit auxitque

κθ'. Θαυμαζόντων δὲ πολλῶν περὶ τῆς αὐτοῦ σοφίας, καὶ ὅπως εἰς ἄκρον ἔφθασε πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, λέγεται πρός τινα τῶν ἑαυτοῦ συνήθων φάναι, ὡς *τὴν μὲν γραμματικὴν καὶ ποιητικὴν κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν διατρίβων κατώρθωσεν, ῥητορικὴν δὲ καὶ φιλοσοφίαν καὶ ἀριθμῶν ἀναλήψεις κατὰ τὴν νῆσον Ἄνδρον γενόμενος· ἐκεῖσε γὰρ τινι σοφῷ ἀνδρὶ ἐντυχὼν καὶ τὰς ἀρχὰς μόνον καὶ τινας λόγους παρ' αὐτοῦ λαβὼν, ἐπεὶ μὴ ὅσον ἐβούλετο εὕρισκεν, τῇ χέρσῳ ταύτης περινοστῶν καὶ μοναστήρια καταλαμβάνων καὶ τὰς ἀποκειμένας βίβλους ἀνερευνῶν τε καὶ πορι-* D *ζόμενος, καὶ πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων σπουδαιότερον ταύτας ἐμμελετῶν, πρὸς τὸ τῆς γνώσεως οὕτως ὕψος ἀνεβιβάζετο ὅτε δὴ καὶ κόρον σχὼν τῶν μαθημάτων πρὸς τὴν βασιλεύουσαν αὖθις ὑπέστρεψεν, τὰ σπέρματα τῶν*

29. Porro plerisque ejus sapientiam mirantibus, **192** ac qua ille ratione ad omnium scientiarum apicem evaserit rogantibus, dixisse ferunt ad quemdam sibi familiarem *grammaticam quidem ac poesin Cpoli morantem se didicisse, rhetoricam vero et philosophiam nec non arithmeticam in Andro insula versantem. Illic enim cum docto quodam viro consuetudinem habuisse, ab eoque principiis duntaxat ac præceptis quibusdam rationibusque imbutum, nec quantam desideraverat nactum eruditionis vim, vicinam continentem pervagando monasteriaque adeundo, atque in illis exstantes libros scrutando sibique comparando atque in montium jugis acri diligentia evolvendo et in eis meditando, ad tantæ doctrinæ fastigium evasisse. Tumque abunde disciplinis expletum in urbem regiam rursus venisse, eorumque animis qui ipsius uti opera vellent scientiarum semina*

VARIÆ LECTIONES.

[89] ἑκατὸν margo Combef [90] τῶν om. P.

inspersisse. Verum hæc prius: modo autem, post tres annos (tot enim fluxerant ab arrepto sacerdotio) iterum cessare jussus ac gradu motus philosophiæ scholam ad Magnauram regendam susceperat: Theodorus vero ejus discipulus geometriæ ludo præsidebat, Theodegius astronomiæ, Cometas linguæ Græcæ grammaticæ. Iis Bardas dum large sumptus suppeditat, ac quo scientiarum desiderio accensus videbatur, sæpe ipse quoque scholas frequentans discipulorumque animos confirmans, intra justi temporis moras velut alas doctrinis addidit, eisque plumescendi (ut sic dicam) ac profectus maximi compendium fecit.

193 30. Idem Bardas in judiciis in Circo agitari solitis assiduus erat, animique juris æquique tenacis laudem ambiens vulgo utique adeptus esset, tempore obscurante ea quæ illi jam iniqua patrata erant: quia tamen iterum res Ecclesiæ miscuit ac turbavit, rixæque ei et malorum ac exitii auctor exstitit, pro tranquillitate, qua fruebatur, hinc merito non gloriam, sed probrum labemque reportavit. Etenim Methodio, ubi annos solummodo quatuor sedem Cpolitanam rexerat, ex humanis sublato, Ignatium monachum ac monasterii Satyri tum præpositum, Nicephori imperatoris ex filia nepotem ac Michaelis filium, virum scilicet omni pietatis atque virtutis laude clarum, qui rerum potiebantur ad patriarchalem sedem provehunt, eique orbis gubernacula concredunt. Hic itaque post annos aliquot, dum Bardam Cæsarem, quod nulla legitima causa aut crimine repudiata uxore cum nuru sua commiscebatur, neglecti canonum juris non indiligens vindex et ultor, ecclesia arcet; quamque illi pœnam indixerat, ejiciendo ab ecclesia, eamdem ab eo vicissim sustinuit. Atque ut famem sitimque prætercam, humique distento corpore verbera ac sævissimas membris omnibus plagas taceam, ubi unum hoc tantummodo dixero, occeptam historiæ seriem repetam.

31. Traditur a Barda Ignatius carceri, idque immani funestissimoque. Fuit ille in sanctorum apostolorum delubro, non in magna ac venerabili Apostolorum 194 æde, sed ubi et dicuntur sepulcra et exstant. Ibi in quodam sepulcro includentes, quod Copronymi fuerat, geluque ac frigore (pistillo, quod proverbio dicitur, nudiorem) conficiendum in ejus superioribus statuentes, in ea incommoda morbosque, qui eam aeris intemperiem sequi solent, ipsum conjecerunt, dysenteriam scilicet, intestinorumque gelu frigorisque exsuperantia per ventrem dejectionem, indeque acerbam mortem. Ac plane ex custodum immanitate et sævitia ea exstinctus esset (erant illi Joannes Gergonites et Nicolaus Scuteloptes et Theodorus Morus), nisi quis miseratione tactus (Constantinus scilicet Armeniacus) illis tum per cibi sumendi occasionem

A *ἐπιστημῶν ταῖς τῶν βουλομένων διανοίαις καταβαλλόμενος.* Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον· καὶ νῦν δὲ ἐπεὶ μετὰ τρεῖς χρόνους (τοσοῦτος δὲ ὁ τῆς τοῦ θρόνου ἀντιλήψεως χρόνος) ἐκ τῆς καθαιρέσεως αὖθις ἐσχόλαζεν, τῆς κατὰ τὴν Μαγναύραν μὲν οὗτος ἦρχε φιλοσόφου σχολῆς, ὁ δὲ δὴ τούτου φοιτητὴς Θεόδωρος τοῦ τῆς γεωμετρίας διαιτητηρίου προΐστατο, καὶ Θεοδήγιος τοῦ τῆς ἀστρονομίας, καὶ Κομητᾶς τῆς τὰς φωνὰς ἐξελληνιζούσης γραμματικῆς· οἷς ὁ Βάρδας καὶ δαψιλῶς ἐπαρκῶν καὶ ἐκ φιλομαθίας πολλάκις ἐπιφοιτῶν καὶ τῶν διδασκομένων τὰς φύσεις ἐπιῤῥωννὺς, ἐντὸς τοῦ καθήκοντος χρόνου ὥσπερ πτερὰ τοῖς λόγοις διδοὺς πτερόφυεῖν ἐποίει καὶ προβαίνειν εἰς τοὔμπροσθεν.

λʹ. Καὶ τοῖς τοῦ ἱπποδρόμου δὲ συνεχῶς ὁ Βάρδας B ἑαυτὸν ἐδίδου κριτηρίοις, καὶ ἐραστὴς νομίζεσθαι ταύτης τῆς γνώμης φιλοτιμούμενος. Ἔτυχε δ' ἂν παρὰ πολλοῖς, τοῦ χρόνου τὰ γεγονότα καλύψαντος· [P. 120] ἀλλὰ πάλιν τὰ τῆς Ἐκκλησίας κυκήσας τε καὶ ἀναταράξας, καὶ ἀντὶ γαλήνης φιλονεικίας αὐτῇ καὶ κακώσεων [καὶ] ὀλεθρίων αἴτιος γεγονὼς, εἰκότως οὐ τὴν κρείττω δόξαν ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν ἠνέγκατο. Ἄρτι γὰρ τὸν βίον Μεθοδίου μετηλλαχότος, τέσσαρας μόνους χρόνους τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον κεκρατηκότος, Ἰγνάτιον μοναχὸν ὄντα καὶ τῆς μονῆς ἡγούμενον τοῦ Σατύρου, τὸν Νικηφόρου μὲν τοῦ βασιλέως ἔκγονον, υἱὸν δὲ Μιχαὴλ, τὸν ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ ἀρετῇ παντοίᾳ μαρτυρηθέντα, πρὸς τὸν τῆς πατριαρχίας θρόνον ἀναβιβάζουσι καὶ τῆς οἰκουμένης τοὺς οἴακας ἐμπιστεύουσιν. Οὗτος οὖν C μετά τινας χρόνους τὸν Βάρδαν ἐπὶ τῇ τοῦ οἰκείου γυναίου ἀλόγως καὶ ἀναιτίως ἀποβολῇ τῆς αὐτοῦ δὲ νύμφης περιπλοκῇ τῆς ἐκκλησίας ἀπείργων, ἐπεὶ μὴ τῶν θείων κανόνων ἠμέλει, τὴν ἣν ἐκείνῳ ἐδίδου ποινὴν τῆς ἐκκλησίας ἀποπεμπόμενος, ταύτην εἰσπράττεται παρ' αὐτοῦ. Καὶ ἵνα τὸν λιμὸν καὶ τὴν δίψαν παρῶ καὶ τὰς ἐπὶ γῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐκτάσεις τε καὶ ῥαβδισμοὺς καὶ τὰς καθ' ὅλον τὸ σῶμα ὠμοτάτας πληγὰς, ἓν τοῦτο μόνον ἐγὼ εἰπὼν ἐπὶ τὰ συνεχῆ βαδιοῦμαι τῆς ἱστορίας.

λαʹ. Παρεδίδου τὸν Ἰγνάτιον ὁ Βάρδας φρουρᾷ, καὶ φρουρᾷ ἀπηνεῖ τε καὶ χαλεπῇ· ἡ δὲ ἦν ἐν τῷ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων τεμένει, οὐκ ἐν τῷ δὴ μεγάλῳ τε καὶ σεμνῷ, ἀλλ' ἔνθα οἱ τάφοι καὶ λέγονται καὶ εἰ- D σίν. Ἐκεῖσε δὴ ἐναποκλείσαντες ἔν τινι τούτου τάφῳ τοῦ Κοπρωνύμου, ἐν κρυμῷ καὶ παγετῷ γυμνότερον ὑπέρου, τὸ τῆς παροιμίας, ἐν μετεώρῳ ἐπικαθίσαντες τὰ [91] τοῦ κρυμοῦ καὶ χειμῶνος πάσχειν ἐξεβιάζοντο· τὰ δὲ ἦν ἡ δυσεντερία τε καὶ τῶν ἐντὸς ἀναγκαίων ἐκ τῆς τοῦ ψύχους ὑπερβολῆς διὰ γαστρὸς ἀπόῤῥοια καὶ θάνατος ἐκ τούτου πικρός. Ἀπεβίω δ' ἂν ἐκ τῆς τῶν φρουρούντων δεινότητος καὶ ὠμότητος (ἦσαν δὲ οὗτοι [92] ὅ τε Γοργονίτης Ἰωάννης καὶ ὁ Σκουτελόπτης Νικόλαος καὶ Θεόδωρος ὁ Μωρὸς), εἰ μή τις οἴκτῳ βαλλόμενος (Κωνσταντῖνος ἦν ὁ Ἀρμενιακὸς), τῇ τούτων ἀπουσίᾳ ἐν τῷ μέλλειν σιτίζεσθαι ἐκεῖθέν γε τὸν ἄνθρωπον κατεβίβαζεν, καὶ οἴνῳ

VARIÆ LECTIONES.

[91] τὰ om. P. [92] οὗτος P.

βραχεῖ, ἔτι δὲ καὶ ἄρτῳ καὶ μικρᾷ τινι περιθάλψει A τὸ λυποῦν ἐπ' ὀλίγον παρεμυθεῖτο. Ὡς δὲ τὸ τῆς τιμωρίας ἀρκούντως ἐδόκει αὐτῷ, τότε δὴ ὑπερόριον μὲν τὸν ἄνδρα τοῦτον κατὰ τὴν νῆσον Μιτυλήνην ποιεῖ· ἐπεὶ δὲ καί τινες τῶν ἐπισκόπων ἀντέλεγον, καὶ τὴν δίκην πόῤῥω που δὴ οὖσαν καὶ ἀποφοιτήσασαν ἐπεκαλοῦντο, καὶ οὐκ εἴ τι γένηται ἄλλον δέξασθαι ἠπείλουν, [P. 121] ἀλλὰ τῆς Ἐκκλησίας συναποῤῥήγνυσθαι, τὸν ἐκ τούτου τάραχον δὴ κατευλαβηθεὶς ἔγνω καὶ τούτους ἀπάτῃ περιελθεῖν καὶ ἀλωπεκῇ. Ἰδίᾳ γοῦν καὶ κρυφῇ τούτων ἕκαστον μετακαλούμενος, οὐ μικρόν τι καὶ ταπεινὸν ὑπισχνεῖτό τε καὶ ἐδίδου, εἰ μόνον ἀποσταῖεν τοῦ Ἰγνατίου, ἀλλὰ τὸν θρόνον αὐτὸν Κωνσταντινουπόλεως. Ὡς δ' ἐνεδίδοσαν ἅπαντες, καὶ τῆς μὲν δόξης ἡττῶντο, τοῦ δὲ καλοῦ ἕνεκεν καὶ νομίμου ἀντέλεγεν οὐδείς, τότε δὴ, B τότε ὑπετίθει, ὡς ὁ μὲν βασιλεὺς αὐτοῖς τὰς ὑποσχέσεις μὲν ἐκπληρώσειεν, αὐτοὶ δὲ τὸ εὔσχημον τηροῦντές τε καὶ σεμνὸν ἅμα τῷ πρὸς αὐτὸν κληθῆναι μὴ πρὸς τὰ διδόμενα κατανεύσητε, *ἵνα καὶ αὐτὸς*, φησὶ, *τῆς ὑμῶν εἴη ὑπεραγάμενος ἀρετῆς*. Οὕτως δὴ ἕκαστον οὐχ ὁμοῦ ἀλλ' ἰδίᾳ καὶ κατὰ μόνας πρὸς τὸν Μιχαὴλ προσκαλούμενος μὴ αὐθωρὸν ἐπιπηδᾷν τῇ τιμῇ ἀνέπειθεν. Καὶ οὗτοι μὲν ἐκ μόνου προσρήματος ἀξιούμενοί τε καὶ ἀπαρνούμενοι ἔλαθον ἑαυτοὺς παραδειγματίσαντες· τῆς γὰρ ἀρετῆς ἐξέπιπτον τῷ τῆς δόξης νικώμενοι ἔρωτι, καὶ ταύτης αὖθις ἡμάρτανον, ὅτι μὴ καλῶς ἀλλ' ἐπιβούλως τὸν Ἰγνάτιον παρεδίδοσαν.

C

λβ'. Οὕτως οὖν ἐπεὶ καὶ οὗτοι ἄνθρωποι ὄντες ἐφάνησαν καὶ οὕτω δὴ ἠπατήθησαν, Φωτίῳ ἐπὶ σοφίᾳ μὲν ὄντι γνωρίμῳ ἀνδρὶ, κοσμικῆς δὲ τάξεως ἀντιποιουμένῳ καὶ τὴν τοῦ πρωτοασηκρῆτις δεδραγμένῳ τιμὴν, τὸν θρόνον ἐδίδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἵνα δὴ καὶ τὰ αὐτῶν κραταιότερα ἀποφήνωσιν, τοποτηρητὰς μὲν ἐκ Ῥώμης ἐπ' ἄλλαις προφάσεσι (κατὰ γὰρ τῶν Εἰκονομάχων) σταλέντας μεταπεμψάμενοι, κατὰ δὲ Ἰγνατίου μετὰ τοῦ καιροῦ γεγονέναι παρασκευάσαντες καὶ συνεδριάσαντες, καὶ ἐν τῷ τῶν θείων Ἀποστόλων τεμένει δεδημοσιευμένῃ καθαιρέσει τοῦτον καθυποβαλόντες, ἐπεὶ τῆς ἐξορίας μετεκαλέσαντο, πυγμαῖς τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς ὀδόντας συνθλάσαντες, πᾶσαν σκοτόμαιναν κατὰ τῶν D ἱερέων κακῶς [93], καὶ δεύτερος τῶν ὄντων ἐπὶ γῆς μηδέπω φανῇ. Ἀλλ' ὅσα μὲν καὶ ἄλλα κατὰ πάντων ἱερέων ἐνεανιεύσατο, φυλακαῖς τε καὶ ὑπερορίαις καὶ ποιναῖς ὠμοτάταις ὁσημέραι παραδιδούς, ἵνα τῷ Φωτίῳ συγκοινωνήσωσι, βίβλοι τε πολλαὶ καὶ ὁ πᾶς οὐκ ἐπιλίποι χρόνος ἐκτραγῳδῶν.

λγ'. Ἐντεῦθεν γοῦν τὰ μὲν τῶν Ῥωμαίων ἡ τῶν Ῥὼς ἐκάκου ἐπιδρομὴ (ἔθνος δὲ οὗτοι [P. 122] Σκυθικὸν ἀνήμερόν τε καὶ ἄγροικον), τόν τε Πόντον αὐτὸν, οὐ μὴν καὶ [94] τὸν Εὔξεινον, κατεπίμπρα καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν περιεστοίχιζεν, ἡνικαῦτα τοῦ Μι-

absentibus eum inde demisisset, modicoque vino ac pane necnon tantillo quodam fomento nonnihil dolorem mitigasset. Ubi autem Bardas sat eum pœnarum dedisse existimavit, in insulam Mitylenem exsilio relegat. Quia vero nonnulli episcopi adversabantur, jusque in eo profligatum ac procul valere jussum objectabant, quidquid denique contingeret, nullum alium se recepturos minabantur, quin imo ab ecclesia pariter scissum iri, hinc rerum turbationem veritus Bardas hos quoque dolo ac vulpina adoriendos putavit. Singulos itaque seorsum ac clanculum ad se accersens non exiguum aliquid, aut quod merito spernendum videretur, tum pollicebatur tum dabat, modo solum ab Ignatio discederent; sed ipsam sedem Cpolitanam. Cunctis vero cedentibus **195** gloriæque ambitu superatis, nec ut juris æquique causa refragarentur ullam rationem habentibus, tunc nimirum singulos admonuit, impleturum quidem imperatorem quæ pollicitus, illis tamen servandum quod ex decori honestique ratione exislat; nec statim cum accerserit, acquiescendum ut oblata accipiam, *quo et ipse imperator vestræ*, inquit, *virtutis supra modum admirator exsistat*. Sic itaque singulis non simul sed seorsum vocatis, auctor est ne confestim in dignitatem involent. Atque hi quidem ex sola salutatione rogati ac abnuentes, ipsi se ipsos imprudentes traducebant: gloriæ enim amore superati virtutis fecere jacturam; nec gloriam sunt asseculi, quod non rite exque honesti ratione, sed insidiose Ignatii causam prodiderant.

32. Sic itaque his quoque humanum quid se passos ostendentibus, inque cum modum deceptis, Photio viro sapientiæ laude claro, sæculari militia ac dignitate secretariorum principi, Cpolitanam sedem tribuit. Atque ut gestis majus quid ad robur adjicerent, Romani antistitis vicarios, alia occasione Roma missos (adversus scilicet hæresim iconomachorum) accersentes adversusque Ignatium quæsita opportunitate coactoque concilio adducentes, in divinorum Apostolorum sacra æde publicata sententia, Ignatium depositionis pœnæ subjiciunt; eique ab exsilio revocato pugnis vultum contundunt confractosque dentes excutiunt, atræ noctis procellam adversus sacerdotes **196** miscentes, cui similis nulla unquam in terra exstiterit. Quæ vero quantaque alia Bardas adversus sacerdotum omnem cœtum temere ausus sit, quos quotidie carceris maceratione exsiliisque ac pœnis sævissimis, ut communione Photio jungerentur, addiceret, et libri complures et omnis posteritas tragice deflere nunquam desinet.

33. Exinde factum ut Rossi (Scythica illa gens immitis ac fera) Romanos agros vastarent ipsumque Pontum (haud sane etiam Euxinum) igni desolarent, ac quasi indagine regiam ipsam urbem (Michaele in expeditione adversus Ismaelitas occu-

VARIÆ LECTIONES.

[93] Fort. κυκῶσι. margo Combef. [94] μὴν καὶ] μὴν ἀλλὰ καὶ?

pato) cingerent. Verum hi quidem abunde Dei ira A exsaturati, Photio, qui ad Ecclesiæ gubernacula sedebat, Deum exorante urbique propitium reddente domum rediere; nec multo post legatis in urbem missis divinum efflagitantes baptismum, etiam impetravere.

χαὴλ κατὰ Ἰσμαηλιτῶν ἐκστρατεύοντος. Πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τότε θείας ἐμφορηθέντες ὀργῆς, Φωτίου τὸ Θεῖον ἐξιλεωσαμένου τοῦ τῆς Ἐκκλησίας τοὺς οἴακας ἔχοντος, οἴκαδε ἐκπεπόρευντο· καὶ μετ' οὐ πολὺ πάλιν τὴν βασιλεύουσαν πρεσβεία αὐτῶν κατελάμβανεν, τοῦ θείου βαπτίσματος ἐν μετοχῇ γενέσθαι αὐτοὺς λιτανεύουσα, ὃ καὶ γένονεν.

34. Partim itaque hæc Rossorum vastabat incursio; partim Cretensium advecta classis, ad viginti lintres (cymbaria vocant) galeas septem ac onerarias quasdam adducens, deprædabatur infestabatque, modo quidem Cycladas insulas, modo maritimam omnem regionem ad Prœconnesum usque pervagans: partim denique continui terræ motus labefactabant et solo tenus diruebant. Horum unus, quo die Domini ac Salvatoris nostri in B cœlos recepti solemnis memoria agitur, Exacionii tertiam **197** partem solo prostravit, eam scilicet quæ ad austrum spectat elegantique cultu exstructa templa habet ac magnificas ædes: alter statuas evertit, tum scilicet Victoriam, quæ ad Auream urbis portam collocata erat, tum quæ in Deutero (velut Secundum dicas) ad Sanctam Annam suis firmiter basibus fixæ stabant. Hanc Leo mathematicus collapsam videns, illius palam casum designare dixit, qui ab imperatore potentia proximus esset. Longioris operæ esset arefacta flumina ac fontes referre, aliaque tum in Isauria tum in singulis quibusque provinciis visa portenta.

λδ'. Τὰ μὲν οὖν ἡ τούτων ἐκάκου ἐπιδρομή· τὰ δὲ ὁ τῆς Κρήτης στόλος ἀναγόμενος, ὡς κουμβαρίων ἄχρι εἴκοσι, ἑπτὰ γαλέας καί τινας σατούρας μεθ' ἑαυτοῦ ἐπαγόμενος, ἐληΐζετό τε καὶ κατεδουλαγώγει, νῦν μὲν τὰς Κυκλάδας νήσους περινοστῶν, νῦν δὲ ἄχρι Προικοννήσου τὴν παράλιον ἅπασαν. Τὰ δὲ οἱ συνεχεῖς τῶν σεισμῶν ἐλυμαίνοντό τε καὶ πρὸς τοὔδαφος ἔβαλλον, νῦν μὲν καθ' ἣν ἡ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἀνάληψις ἑορτάζεται, τὸ πρὸς νότον τρίτον τοῦ Ἐξακιονίου πρὸς γῆν ἐδαφίζοντες, ναούς τε εὐπρεπεῖς καὶ οἴκους λαμπρούς, νῦν δὲ στήλας τήν τε κατὰ Χρυσῆν πύλην τῆς πόλεως Νίκην ἐγκαθιδρυμένην τάς τε ἐν τῷ Δευτέρῳ κατὰ τὴν Ἁγίαν Ἄνναν στεῤῥῶς ἱσταμένας ἐγκατασείσαντες· ἣν ὁ μαθηματικὸς Λέων καταπεπτωκυῖαν ἰδὼν τὴν τοῦ δευτέρου ἐκ βασιλέως πτῶσιν ἔλεγεν ἐπαπειλεῖν καθαρῶς. Μακρὸν εἴη λέγειν ποταμῶν ἀφάνειαν καὶ πηγῶν καὶ ἄλλ' ἅττα παθήματα κατά τε Ἰσαυρίαν καὶ καθ' ἑκάστην χώραν ἐπιγινόμενα.

35. Quæ omnia imperator in secundis habens, equestribus certaminibus ad Sancti Mamantis in Steno templum totus incumbebat. Quandoque au- C tem — prius vero narrabo consuetudinem quamdam, qua Saracenorum adversus Romanos eruptio, accensa facula, momento temporis indicabatur ac detegebatur. Castellum quoddam ac præsidium Tarsi Ciliciæ vicinum, Lulum nomine, exstructum est. In eo præsidiarii cum Saracenos incursionem expedire sentiunt, laterna significant his qui in Argæo colle excubias agunt; iterumque qui in Argæo, his qui in Isamo; hique vicissim his qui in Ægilo; Ægilum rursus his qui in colle Mamantis degunt: sequitur Cyrisus, huncque rursus Mocilus; ex eo Auxentii collis diætariis, qui in magno Palatio ad Phari solare constituti erant, nulla mora periculi index erat. Quandoque igitur, cum ad D illud, quod diximus, Mamantis martyris templum, Michael agendis equis se **198** accingeret, jamque equestris certaminis signum datum esset, quoniam ad vesperam Phari laterna, Papia accendente, hostes ingruere indicaverat, in tantas angustias metumque abreptus est (nempe veritus ne sua illa aurigatio auditione ea perculsos spectatores non satis attentos haberet) in quantas vix alius in vitæ ipso periculo constitutus, quique diligentem potius operam iisdem hostibus propulsandis adhiberet. Sic nimirum ille spectaculis indulgebat, nec eum ejus rei pudebat. Idcirco ne quem illius certaminibus

λε'. Ἃ πάντα ὁ βασιλεύων ἐν δευτέρῳ θέμενος ὅλος εἴχετο τῶν ἱππικῶν ἀγώνων κατὰ τὸν ἐν Εὐξείνῳ ἀνεγηγερμένον ναὸν τοῦ Ἁγίου Μάμαντος. Καί ποτε δὲ — ἀλλὰ συνήθειάν τινα διηγήσομαι πρότερον, ἣ τὴν τῶν Σαρακηνῶν καθ' ἡμῶν ἐκστρατείαν διὰ πυρσοῦ ἐν ἀκαρεῖ ἐδήλου καὶ παρεγύμνου τῷ βασιλεῖ. Ἔρυμά τι καὶ φρούριον τῇ κατὰ Κιλικίαν Ταρσῷ πλησιάζον καὶ γειτονοῦν οὕτω καλούμενον Λοῦλον ἔστιν. Οἱ τεταγμένοι οὖν τοῦτο φρουρεῖν, ἅμα τῷ τὴν ἐκείνων ἰδεῖν ἐκδρομήν, διὰ φανοῦ δηλοῦσιν τοῖς κατὰ τὸν Ἀργαῖον [95] βουνόν, καὶ οἱ αὖθις τοῖς κατὰ τὴν Ἴσαμον, καὶ οἱ τοῖς κατὰ τὸ Αἴγιλον, καὶ τοῦτο τοῖς κατὰ τὸν Μάμαντα πάλιν βουνόν· εἶτα τοῦτον ὁ Κύριζος διαδεχόμενος, καὶ αὖθις τοῦτον ὁ Μώκιλος, ἐκ τούτου [P. 123] δὲ ὁ τοῦ Ἁγίου Αὐξεντίου βουνὸς τοῖς ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ κατὰ τὸ ἡλιακὸν τοῦ Φάρου ἐπὶ τούτου [96] διαιταρίοις ἀφωρισμένοις ἐν βραχεῖ ἐποίει δὴ φανερά. Ποτὲ γοῦν τοῦ Μιχαὴλ κατὰ τὸν εἰρημένον τοῦ μάρτυρος Μάμαντος ναὸν ἱππάσασθαι μέλλοντος καὶ τὸ σύνθημα τῆς ἱπποδρομίας δεδωκότος, ἐπεὶ κατὰ τὴν ἑσπέραν ὁ ἐκ τοῦ Φάρου φανὸς διὰ τοῦ παππίου ἐδήλου τὴν τῶν ἐθνῶν ἐκδρομήν, εἰς τοσοῦτον ἦλθεν ἀγῶνα καὶ φόβον ὁ βασιλεὺς δέει τοῦ μὴ παροφθῆναι τὴν ἡνιοχείαν αὐτοῦ παρὰ τῶν θεατῶν τῆς τοιαύτης ἕνεκεν ἀγγελίας, εἰς ὅσον ἄλλος τις ἦλθεν κινδυνεύων ὑπὲρ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ μὴ πλησιάσαι τούτους μᾶλλον ἀγωνιζόμενος. Οὕτως ἐκεῖνος ἐθεατρίζετό τε καὶ οὐκ ᾐσχύνετο. Ὅθεν ἵνα μήτε τις τῶν αὐτοῦ ἀγω-

VARIÆ LECTIONES.

[95] Cedren. ἐν Ἀργέῳ. Z nar. Ἀργαίῳ Combef. [96] τούτῳ?

νων ἀπολιμπάνοιτο μήτ' ἄλλο τι τῶν ἐκεῖθεν ἀνιαρῶν προσπῖπτον χαλαρωτέρους ποιήσῃ τοὺς θεατὰς, μηκέτι τοὺς πλησιάζοντας φανοὺς ἐνεργεῖν προσέταξεν, ἀλλὰ σιγῇ βαθείᾳ καὶ λήθῃ τὰ τοιαῦτα παρακαλυφθῆναι μακρᾷ. A

λς'. Ἄλλοτε δὲ πάλιν, ἵνα σαφεστέρα γένηται ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀναγωγία καὶ ἄνοια, αὐτοῦ ἐφ' ἅρματος ἱσταμένου καὶ τῆς βαλβῖδος μέλλοντος ἐκπηδᾷν (ἐπάτει δὲ βένετος, καὶ πράσινος ὁ λογοθέτης Κωνσταντῖνος, ὁ πατρικίου Θωμᾶ καὶ γεγονότος λογοθέτου τοῦ δρόμου πατὴρ, λευκὸς δὲ ὁ Χειλᾶς καὶ ῥούσιος ὁ Κρασᾶς· οὐκ ἦν δὲ οὐδὲ τῷ πρωτοασηκρῆτις σχολάζειν, ὥσπερ οὐδὲ τῷ πρωτονοταρίῳ τοῦ δρόμου, ἀλλ' ὁ μὲν ἦν κομβινογράφος τῶν Βενέτων, ὁ δὲ τῶν Πρασίνων), αὐτῶν οὖν ἐφ' ἅρματος ἱσταμένων B μετὰ καὶ τῆς ἡνιοχικῆς στολῆς, καὶ ἐπαγγελίας φθασάσης ὅτι δεινῶς ὁ Ἄμερ κατατρέχει τε καὶ κατασύρει τὸ Θρᾳκήσιον καὶ τοῖς Μαλαγίνοις πλησιάζει καὶ προσδοκῶνται ὅσον οὐδέπω δεινὰ, καὶ ἐπὶ τούτῳ στυγνάσαντος μὲν τοῦ πρωτονοταρίου, ἀπαγγείλαντος δὲ μετὰ κατηφείας τὴν ἐκ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν ἀπόκρισιν καὶ ἅμα ἐπὶ χεῖρας τὰ γράμματα φέροντός τε καὶ δεικνύοντος, *Τίνι*, φησὶν, *ὦ οὗτος, τόλμῃ χρησάμενος τοιαῦτα κατὰ τὸν ἀναγκαῖον τοῦτον ἀγῶνά μοι διαλέγειν ἐπιχειρεῖς, τοῦτο μόνον σπουδάζοντι, εἰ μὴ τὸν μέσον εὐώνυμον ἰδεῖν παρατετραμμένον; ὑπὲρ οὗ μοι πᾶς ὁ ἀγών.*

λζ'. Καὶ οὐχὶ μὲν τούτῳ τῷ πόθῳ, ἢ εἰ βούλει γε, πάθει ἡλίσκετο, ἑτέρων δὲ ἀπρεπεστέρων ἐκτὸς ἦν, ἀλλὰ καὶ μέτριον ἦθος ἀμέτρως καταδιώκων ἐξ- C έπιπτε [P. 124] τοῦ πρέποντος καὶ τῆς βασιλικῆς τιμῆς τὰ μάλιστα. Καί ποτε γυναίῳ, ἧς τὸν παῖδα υἱοθετησάμενος ἦν, κατὰ τὴν ὁδὸν συντυχὼν, ἐκ βαλανείου μὲν ἐρχομένῃ, τὴν ἑαυτῆς δὲ [97] κάλπιν ἐπὶ χεῖρας ἐχούσῃ, ἐκ τοῦ ἵππου ἀποῤῥιφεὶς τοὺς μὲν ἄλλους ὅσοι ἐκ τῆς συγκλήτου τούτῳ ἐπηκολούθουν κατὰ τὰ ἐκεῖσε ὄντα ἀνάκτορα ἐξαπέστειλεν, ἀκόλαστα δέ τινα καὶ μυστικὰ ἀνδράρια ἑταιρισάμενος ἀπῄει μετὰ τῆς γυναικὸς, τὴν κάλπιν τῶν ἐκείνης χειρῶν ἀναλαβὼν, καὶ, *Ἄγε δὴ, ὦ γύναι, θαῤῥοῦσα*, ἐπέλεξεν, *ἐμὲ κατὰ τὸ οἴκημά σου ἀπόδεξαι, ψωμοῦ πιτυρώδους ἔφεσιν ἔχοντα καὶ ἀσβεστοτύρου*. Δεῖ γὰρ τὴν ἐκείνου λέξιν εἰπεῖν. Ἐπεὶ δὲ τῷ ξένῳ τοῦ θεάματος ἡ γυνὴ ἦν ἐνεὸς καὶ πάντων ἠπόρει, μήτε μὴν τράπεζαν μήτε τὰ ταύτης [98] στολί- D ζοντα ἔχουσα, ὁ Μιχαὴλ θᾶττον ἢ λόγος εἶχε στραφεὶς, τὸ ὃ ἔφερε σάβανον ἐκ τοῦ βαλανείου ἔτι διάβροχον ὂν λαβὼν, ἀντὶ λεπτῆς ὀθόνης, ἣ τῇ τραπέζῃ ἐπίκειται, χρησάμενος, καὶ τὴν κλεῖδα τῆς γυναικὸς ἀφελὼν αὐτὸς ἦν τὰ πάντα, βασιλεὺς, τραπεζοποιὸς, μάγειρος, δαιτυμών. Ἐκβαλὼν δὲ τὰ ἃ εἶχεν τῆς πενιχρᾶς ἐκείνης ἡ κιβωτὸς, εἱστιᾶτο ταύτῃ καὶ συνεδείπνει, τὴν μίμησιν πρὸς τὸν ἐμὸν ἀναφέρων Χριστὸν καὶ Θεόν. Κἀκεῖθεν βάδην αὖθις ἀπῄει πρὸς τὰ ἀνάκτορα, πολλῆς εὐηθείας καὶ ἀλαζονείας καὶ τύφου καταγινώσκων τῶν προτοῦ βασιλέων· οὗ ἐκεῖνοι λήρου εἰ ἤκουσαν, *Ἀλλ' οὐκ ἄλλως τρυφῶντα*

A deesse contingeret, neve aliud quid tristis nuntii ex ignium indicatione languidiores spectatores redderet, e vicinis urbi speculis ignes accendi deinceps vetuit, altoque silentio ac longa oblivione talia aboleri præcepit.

36. Rursus alias (quo viri dissolutus animus ac vecordia clarius innotescat) cum in curru staret[1] jamque equi carceribus emittendi essent (incedebat ipse Veneto habitu, Prasino logotheta Constantinus, Thomæ pater dromi logothetæ, albo Cheilas, ruseo Crasas : at neque protoasecretis neque protonotario dromi a Circi rebus vacabat, sed alter factionis Venetæ combinationum, alter Prasinæ scriba erat) — his itaque in curru, solemni equestribus ludis stola stantibus, allatoque nuntio Amerem graviter Thracensium regionem populari ac diripere jamque ad Malagina prope accedere, ac mala imminere : eaque re mœsto animo dejectoque
199 vultu protonotario domestici scholarum responsum nuntiante, acceptasque ab eo litteras in manibus habente ac ostendente, *Qua* inquit, *heus tu, audacia me tam necessario certamine occupatum istis de rebus interpellas, cum in hoc unum incumbam, ut eum qui medium tenet in lævam partem avertam ? de quo mihi totum hoc certamen est.*

37. Neque vero hoc duntaxat desiderio aut (si mavis) libidine perditoque amore laborans, ab aliis turpioribus immunis vitiis erat : sed præterea dum modestiam citra modum sectatur, a decoro quam maxime excidit, eaque gravitate quæ imperatorem condeceat. Obviam quandoque mulierculam habuit, cujus e sacro fonte filium susceperat, e balneo redeuntem, ac quæ manibus situlam gestaret. Tum equo desiliens alios senatorii ordinis viros, qui ipsum comitabantur, haud procul in palatium abire jubet : ipse cum impuris libidinosisque, quos sibi asciverat, ex vulgi fæce hominibus, mulierculam secutus, ablataque ei e manibus situla, *Bono animo sis*, inquit, *o mulier, meque tua domo accipe, furfuracei panis recentisque casei* (ἀσβεστοτύρου, præstat enim ipsam ejus vocem ponere) *appetentiorem*. Cum autem mulier inaudita spectaculi novitate stuperet, omnique egestate premetur, ac ne mensam quidem haberet aut lintea quibus illi sterneret, Michael dicto citius, asperiorem pannum
200 ex balnei usu detergentis siccandisque corporibus, madentem adhuc inde a muliercula allatum accipiens, mappæ loco linteique subtilioris pro mensæ usu sternit, ereptaque mulieri clave unus omnia fit, imperatorisque et mensem instruentis coquique et convivæ munus obit. Productisque quæ pauperculæ mulieris penus erant, cum ea epulabatur ac concœnabat, Christum meum ac Deum bello eo facinore referens atque imitans. Peracto convivio, lento pede in palatium redit, magnæ sto-

VARIÆ LECTIONES.

[97] δὴ P. [98] ταύτην?

lignitatis et arrogantiæ fastusque damnans superiores; cujus illi nugas si audivissent, utique dicturi essent, *at non temere deliciis diffluentem atque ludentem hæc te oportuit facere, fastumque nostrum damnare, sed cum prior belli labores desudares, parcoque victu militum amans cum eis lubens, non cum copiis malisque ac impuris mulierculis concenares.* Hæc itaque omnia exosum reddebant Michaelem, Deique in illum justissimam iram provocabant.

38. Quodque his gravius, quod secum habebat sodalitium (Satyri quidam ii erant, ganeones in omnem turpitudinem parati; dixisses Bacchi thiasotas), his ille honorem habens eosque colens, divinorum contemptu sacerdotales auro contextas vestes ac pontificum humeralia eis adhibebat, ad hæcque turpiter ac impure, quæ pura sunt, eos peragere cogebat. Ejus chori principem, sic nuncupatum Grylum, patriarcham vocabat; reliquos undecim præcipuarum illustriumque sedium metropolitas; **201** quibus nisi ipse sodalis sociusque accederet, ne gratos quidem habebat imperii fasces. Idcirco Coloniæ præsulis sibi ipse nomen indebat. Quia vero etiam cantillare divinaque peragere mysteria illis incumbebat, cantica modulosque explendo citharam adhibebant, modo sensim pulsantes, et ut illa stridulum argutumque sonum ederet, hoc æmulati quod sacerdotes secreto agitant; modo pulsu libero ac claro sonitu, pro eo ac sacerdotes sic clare quasi perorando pronuntiant. Aurea quoque ac gemmis baccata vasa aceto ac sinapi implentes, atque illis impartientes qui erant percepturi, per eum modum impollutis mysteriis illudebant. Accidit autem ut quandoque chorus hic beato Ignatio patriarchæ obviam fieret, cum is supplicationis causa ex ecclesiastico ordine cum clericorum pompa procederet. Hunc ut conspexit Grylus, lubentissime rem capessens pulsare auspicatur, retractaque casula cum sodalibus, contentiore citharæ sonitu, sanctissimos viros conviciis compluit verbisque turpissimis fatigat. Quin Theodoram quoque matrem adhuc superstitem atque in palatio versantem quandoque ad se vocavit, quasi illo ei precaturo, quem beatum Ignatium esse finxerat. Ut ergo sanctissima mulier religiose animo incitata modesto cultu accessit, humi prostrata pro se vota concipi petit: latebat enim adhuc quis esset, cum his de facili barbam **202** tegeret. Tum ille statim ventris crepitum fœtoris plenum verbaque obscena edens, Augustæ piorumque aliorum in se sodalesque diras excitavit. quæ et filio vaticinata, divina provideutia ac protectione prorsus extorrem fore prænuntiavit.

39. Verum fieri non poterat ut qui a recta via ac virtutis tramite abscesserat, ad meliorem iterum frugem rediret, ac quo beati præstamur, iter iniret. Quapropter talium auctores et inventores non mala longius procurarunt, sed iidem ipsi sibi adscive-

A *καὶ παίζοντα ταῦτα,* ἔφησαν, *ἐχρῆν σε ποιεῖν καὶ τὸν ἡμέτερον τῦφον καταγινώσκειν, ἀλλὰ προπολεμοῦντα καὶ τῶν ἀναγκαίων σπανίζοντα καὶ τοῖς στρατιώταις σύνδειπνον ὄντα καὶ ἐραστὴν, ἀλλ' οὐ γυναίων καπηλίδων καὶ μοχθηρῶν.* Ταῦτ' οὖν ἅπαντα μισητόν τε ἐποίει τὸν Μιχαὴλ καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκίνει δικαιοτάτην ὀργήν.

λη'. Καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ἡ τῶν ὧν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ φρατρία, Σάτυροί τινες οὗτοι καὶ πρὸς πᾶσαν αἰσχρουργίαν ἀκόλαστοι· εἶπεν ἄν τις αὐτοὺς θιασώτας εἶναι Διονύσου καλῶς. Οὓς ἐκεῖνος διὰ τιμῆς ἄγων τε καὶ αἰδοῦς, τῶν θείων κατολιγωρῶν, ἱερατικὰς στολὰς χρυσοϋφάντους τε ἐπετίθει καὶ B ὠμοφόρια, καὶ ἄλλως ἠνάγκαζεν ἀσχημόνως τε καὶ ἀνάγνως τελεῖν τὰ ἁγνὰ, καὶ πατριάρχην τὸν ἔξαρχον τούτων ἐκάλει, οὕτω Γρῦλον καλούμενον, τοὺς δὲ λοιποὺς ἕνδεκα μητροπολίτας τῶν ἐξαιρέτων θρόνων τε καὶ λαμπρῶν, οἷς εἰ μὴ καὶ αὐτὸς ἐκοινώνει, [P. 125] οὐδὲ βασιλεύειν ἠξίου· ὅθεν ὁ Κωλωνείας οὗτος ἐλέγετό τε καὶ ὀνομάζεται πρόεδρος. Ἐπεὶ δὲ καὶ ᾄδειν ἐχρῆν αὐτοὺς καὶ τελεῖν τὰ μυστήρια, τὰς μὲν ᾠδὰς ἐξεπλήρουν διὰ κιθάρας, νῦν μὲν ἠρέμα πως οὕτω καὶ λιγυρῶς ἐπηχοῦντες, τὰ μυστικὰ μιμούμενοι, νῦν δὲ ἀνέτῳ φορᾷ καὶ διαπρυσίῳ, τὰς ἐκφωνήσεις δῆθεν τῶν ἱερέων. Καὶ σκεύη δὲ διάχρυσα καὶ ἐκ μαργάρων συγκείμενα ὄξους τε καὶ σινήπεως ἐκπληροῦντες τοῖς οἷς ἐβούλοντο μεταλαμ- C βάνειν ἐδίδοσαν, τῶν ἀχράντων οὕτω καταπαίζοντες μυστηρίων. Οὗτος οὖν ὁ Γρῦλος καὶ ὄνῳ ἐποχεῖτο τὰς δημοσίας προόδους τελῶν, καὶ τὸν τοιοῦτον θίασον συνεπόμενον ἔχων ἠγάλλετο. Καί ποτε συνέβη συντυχεῖν Ἰγνατίῳ τῷ μακαρίτῃ πατριάρχῃ κατὰ πρόοδον τῇ ἐκκλησιαστικῇ λιτῇ μετὰ τοῦ ἱερατικοῦ κλήρου ἐφεπομένῳ. Ὡς οὖν εἶδεν αὐτὸν ὁ Γρῦλος, ἄσμενος τοῦ πράγματος ἑλόμενος ἐξῆρχέ τε τῶν κρουμάτων καὶ τὸν φελόνην ἀναστείλας μετὰ τῶν αὐτοῦ συμμυστῶν εὐτονωτέρας τε ἔκρουε τὰς κιθάρας καὶ τοὺς εὐαγεῖς ἐκείνους λοιδορίαις καὶ αἰσχίστοις ἔβαλλε ῥήμασι. Καὶ Θεοδώραν δὲ τὴν ἑαυτοῦ μητέρα ἔτι ζῶσαν καὶ τοῖς ἀνακτόροις διαιτωμένην μετεκαλέσατό ποτε εὐλογηθησομένην παρ' αὐτοῦ, πλασάμενος τοῦτον εἶναι τὸν μακαρίτην Ἰγνάτιον. D Ὡς οὖν ἐξῄει μετ' εὐλαβείας καὶ αἰδοῦς ἡ ἱερωτάτη γυνὴ, ἔῤῥιψεν [**] εἰς τοὔδαφος ἑαυτὴν ἐξαιτουμένη εὐχὴν (καὶ γὰρ ἐλάνθανε τέως, τὴν γενειάδα κρύπτων κατὰ τὸ πρόχειρον), ψόφον αὐθωρὸν ἐπαφεὶς δυσωδίας πλήρη καὶ ῥήματα ἀπρεπῆ τὰς ἐκείνης καὶ τῶν εὐσεβεστέρων εἰς ἑαυτοὺς ἐξεκαλεῖτο ἀρὰς, ἢ καὶ τὸ μέλλον ἀποφοιβάσασα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας τε καὶ χειρὸς ἔξω γενέσθαι διεσάφει τῷ Μιχαήλ.

λθ'. Ἀλλ' οὐκ ἦν ἄνδρα παρατραπέντα δὴ τῆς εὐθείας καὶ ἀποστάντα τῆς ἀρετῆς ἀνακληθῆναι καὶ τῆς μακαρίας λαβέσθαι ὁδοῦ. Ὅθεν οὐδὲ ποῤῥωτέρω δὴ τὰ κακὰ, ἀλλ' ἑαυτοῖς ἐκεῖνοι πλησιάζειν ἐποίουν οἱ τῶν τοιούτων αἴτιοι καὶ ἐφευρεταί. Καὶ πρῶτον μὲν

VARIÆ LECTIONES.

[**] γυνὴ καὶ ἔῤῥιψεν?

εἰς ἑαυτὸν ὁ Βάρδας ταῦτα ἐπέφερεν, μᾶλλον δὲ ὁ Θεόκτιστος ὁ κανίκλειος πρὸ αὐτοῦ, εἴτε δὴ τῷ παντελῶς τούτῳ χαρίζεσθαι πάντας δὴ ὁμοθυμαδὸν καὶ μὴ τῶν πονηροτέρων ἀνακόπτειν διδαγμάτων ὡς ἐπιτρόπων ἐπιχειρούντων, εἴτε δὴ τοῦ μὲν ἑνὸς ἀναστέλλοντος, τοῦ δ' ἑτέρου μὴ τὰ ἴσα φρονοῦντος ἐξ ἐριθείας [1] καὶ συναναστέλλοντος, ἀλλ' ἐπιτρέποντος μᾶλλον, ὡς καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις [P. 126] τοιούτους ἐθεασάμεθα. Πλὴν ἐπήγαγον εἰς ἑαυτοὺς τὰ κακά, καὶ ὁ μὲν Θεόκτιστος νῦν μέν, ὡς εἴρηται, σφαττόμενος, νῦν δὲ ταῖς αἷς ἐπεχείρει δουλείαις μὴ κατευοδούμενος. Καὶ γὰρ πολλῶν στρατιῶν πολλάκις προκριθεὶς ἡγεμών, καὶ κατὰ πολλῶν ὁρμήσας πολεμίων νῦν τε καὶ πρὸ τούτου οὐδαμοῦ νικήσας ὑπέστρεψεν ἢ τὸ σύνολον τῶν ἐχθρῶν καθυπερτερῶν, ἡττώμενος δὲ καὶ πανωλεθρίᾳ τὰ στρατεύματα παραδούς, οὐκ οἶδα εἴτε φρονήσεως ἀμοιρῶν καὶ λόγου καὶ τῶν ἐν πολέμοις ἀνδραγαθημάτων ἀπείρως ἔχων, ἅτε δὴ μήτε μελετήσας ταῦτά ποτε, ἢ τινι ἄλλῃ μείζονι αἰτίᾳ τῇ ὑπὲρ ἡμᾶς, ἢ καὶ τῇ εἰρημένῃ νυνί. Καὶ γὰρ ἡλιακῶν ποτε ἐκλείψεων δύο γεγενημένων, κατὰ τῶν Ἀβασγῶν οὗτος προκριθεὶς στρατηγὸς θεομηνίας ἀπήλαυσε δυστυχῶς· οἱ μὲν γὰρ ναυαγίῳ [2] περιπεσόντες περὶ τὴν ἑαυτῶν ζωὴν ἐδυστύχησαν, οἱ δὲ καὶ τῆς ξηρᾶς ἐπιβάντες ταῖς ἐκείνων δυστυχίαις συνεκοινώνησαν. Καὶ οὗτος μὲν οὕτως ἀπώλετο ὁ στρατός· μετ' οὐ πολὺ δὲ πάλιν θρασύτερον ἁψάμενος τοῦ πολέμου ὑπὲρ τὰς τέσσαρας μυριάδας ἀπέβαλε τοῦ στρατοῦ. Καὶ αὖθις κατὰ τῶν ἐν Κρήτῃ Ἀράβων στρατεύσας ἄπρακτος ὑπέστρεψεν, οὐκ ὀλίγους τῶν περὶ αὐτὸν ἐκεῖσε καταλιπὼν διὰ τὸ φυγῇ χρησάμενον ἀθρόως ἀπαλλαγῆναι αὐτῆς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος πρότερον.

μ'. Νῦν δὲ [3] σύμβολά τινα προφανῆ καὶ κομητῶν ἐπιτολαὶ καὶ ὄψεις ὀνειράτων γινόμεναι τὰ μέλλοντα τῷ Βάρδᾳ δεινὰ παρεγύμνουν, οὐκ ἐξ αὐτομάτου πάντως ἢ καὶ ἄλλως ἀλόγῳ φορᾷ, προνοίᾳ δέ τινι τοῦ μὴ τὸν θάνατον ζητοῦντος ὡς τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Κατὰ τὸν ὕπνον γοῦν ἔδοξεν οὗτος πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ τέμενος, ᾧ ἐπώνυμον Σοφία, μετὰ τοῦ Μιχαὴλ ἐν πανδήμῳ πανηγύρει καὶ προελεύσει φοιτᾶν. Ὡς οὖν ἀφίκοντο καὶ κατὰ μέσον ἐγένοντο τοῦ ναοῦ, λευκοφόροι τινὲς ἀνεφαίνοντο δύο τὸν ἀριθμόν, τὸ σχῆμα ἀγγελοειδεῖς· ὡς δὲ προσωτέρω μᾶλλον ἐχώρησαν, ἄλλο μὲν ὁρῶσιν οὐδέν, ἐπὶ [4] δὲ τῷ θρόνῳ τινὰ γηραιὸν ἐγκαθήμενον (Πέτρον εἶναι τοῦτον τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων ὑπώπτευσαν) καὶ περὶ τοὺς ἐκείνου πόδας τὸν μακαρίτην Ἰγνάτιον καλινδούμενον καὶ τὴν παρ' ὧν ἐπεπόνθει δεινὰ ἐκδίκησιν ἰδεῖν ἐξαιτούμενον. Ὁ δὲ ἐκείνῳ τε οἷα συμπάσχων ἔφησε δοῦναι οὐκ εἰς μακράν, καὶ τῶν ἐφεστώτων ἑνὶ (δύο δὲ τούτῳ [P. 127] χρυσοφοροῦντες ἐφαίνοντο) μάχαιραν οὐ μεγάλην δούς, Ἄγε

runt. Primumque Bardas in suum ille caput venit; quia illo quoque prior Theoctistus caniclio præfectus, sive quod omnes una quasi conspiratione homini indulgebant, nec pro tutorum munere, quo fungebantur, a nequioribus eum studiis revocare studebant; sive sane quod uno corripiente alter ex contentione non ipse pariter insolentiam reprimeret, sed ex genio potius eum agere permitteret quorum exempla nec nostra ætate defuerunt. Ut ut sit, mala certe illi in sua capita impulerunt. Ac quidem Theoctistus, uti dictum est, modo jugulatur, modo in iis quæ gerenda susceperat inauspicatissimus invenitur. Multis enim sæpius expeditionibus ducis potestate susceptis, pluresque hostium bello aggressus, cum modo tum antea nunquam victor reversus est aut pro suis hostibus superior sed victus semper, iisque quas ducebat copiis internecione deletis, sive prudentia rationisque judicio destituebatur ac rei bellicæ rudis erat, cui nunquam navasset operam **203** aut studium posuisset, sive alia quadam superiori nobis ratione, sive etiam illa quam modo dicebam. Cum enim aliquando semel et iterum sol deliquium passus esset, Theoctistus adversus Abasgos summa ducis potestate exercitui præfectus Dei iram infelicissime expertus est: pars enim naufragio vitam infeliciter amiserunt, pars in littus recepti ipsi nihilominus cladis socii exstiterunt. Ac quidem ille exercitus ita periit. Nec longo post tempore præfidentius majorique audacia bellum aggressus supra quadraginta millia de exercitu amisit. Iterumque suscepta adversus Cretenses Arabes expeditione irrito conatu reversus est, non paucis suorum illic desideratis, eo quod fuga usus cœptum repente negotium deseruisset. Verum hæc ille prius.

40. Tunc autem perspicua quædam signa, orti cometæ, visa insomnia, mala prodebant quæ Bardam essent exceptura; ea vero non a casu seu alias cæco impetu, sed quadam illius providentia, qui non perinde mortem peccatoris atque ut convertatur, quærit [1]. Itaque sibi in somnis visus est ad Dei templum, quod Sophiam vocant, una cum Michaele festivo totius populi conventu solemnique pompa procedere; quo cum venisset et ad medium templi progressus esset, duos quosdam albis indutos angelica specie occurrisse; tumque ad ulteriora procedentes præter senem in patriarchali solio residentem aliud nihil vidisse. Hunc Petrum apostolorum **204** principem esse putaverunt, ad cujus pedes provolutus Ignatius acceptarum injuriarum ultionem exposceret. Senem miserationis affectu ductum brevi eum se ulturum respondisse; tumque uni adstantium, cum duo apparerent vestibus auro contextis splendide ornati, pugione tradito in hæc verba locutum esse: *Agedum*, inquit, *hunc*

[1] Ezech. XVIII, 32.

VARIÆ LECTIONES.

[1] ἐριθείας P, ἐρεσχελίας in margine. [2] ναυαγίᾳ? [3] δὲ] μὲν P. [4] ἐπὶ] περὶ P.

quidem ad lævam constituens, Theorgistum (ita Cæsarem nominabat) *membratim concide : alterum vero Asebotecnon* (imperatorem scilicet ita appellans) *in dextra quidem parte colloca, simile tamen supplicium ei denuntia.* Sic insomnium finem habuit, quod nec ipsum somnium, sed veritas fuit. Destinabat Bardas in Cretenses una cum Michaele, assumptis omnibus copiis, expeditionem suscipere. Veniens itaque ad sanctissimæ dominæ nostræ Dei Genitricis ædem, quam Hodegi vocant, se suaque illi commendaturus ac quasi vale dicturus, prælucentibus facibus ingressus est. In ipsis vero ædis penetralibus excussa subito ex ejus humeris chlamys maximorum malorum præsagium dedit. Idem pridie quam ex urbe discesserat, sive ipse ultro sive jam futuræ rei urgente fato, convocatos amicos ac convivio acceptos monuit, suæ in illos amicitiæ memores essent, ac velut e vita migraturus eis legata distribuit. Verum necesse erat ut illa finem acciperent. Cœpta ergo expeditione, cum in Thracensium regionem in locum cui Cepi nomen **205** pervenissent, qui priores locum occupassent, tentoria certatim ac diligenti opera figebant. In his accidit, sive id dedita opera sive per ministrorum imprudentiam, ut Michaelis tentorium humili planoque loco expanderetur, Cæsaris autem in quodam tumulo pauloque editiori loco. Hoc ita factum, ceu oblatum quoddam ac lucrum insperatum arripientes, qui Michaeli adversus Cæsarem obtrectabant, viro calumniabantur eique insidias struebant. Ingens tamen Cæsaris potentia inimicos turbabat et ad audendum facinus segniores reddebat. Tum enim Antigonus scholarum domesticus Bardæ quam Michaeli, filius scilicet patri, propensius parebat honoremque habebat; tum duces alii, Symbatiusque dromi logotheta, Bardæ ex filia gener, ejus plane rebus studere cogebatur. Verum nesciebat Bardas hunc fraude a Michaele in suas traductum partes, eique præcipuum necis auctorem fore. Instructo ergo consilio paratisque insidiis, ac expeditis qui rem præstituri essent, non alii quam Symbatio concredita facinoris tessera est. Jam ergo lectis relationibus Symbatius ab illis exierat, impressoque fronti crucis signaculo signum dederat. Verum iterum moræ atque timores, eo quod præsens ac in conspectu cohors Cæsaris fœderatorum erat. Veritus itaque Michael ne inter has moras re detecta gladium in se traheret, per quemdam fidissimum conjuratos confirmat, bonaque ac honores pollicitus animis audentiores facit. **206** Ac sane parum abfuit quin Cæsar periculo tutus abiret necemque evaderet : tanto scilicet metu conjurati perculsi erant, sicque animis languebant. Verum iterum misso nuntio Michael Basilio accubitori significat in novaculæ acie constitutam rei necessitatem esse : desperare se vitam ; ad Bardæ necem se cito instruat. Quibus auditis Basilius, deque

A *δὴ, ταύτῃ, ἔφησε, τὸν μὲν τῇ τῶν εὐωνύμων χώρᾳ ἐγκαταστήσας μεληδὸν διάτεμνε τὸν Θεόργιστον,* οὕτω δὴ τὸν[a] Καίσαρα εἰπὼν, *τὸν δὲ ἄλλον ἀσεβότεκνον,* οὕτω τὸν βασιλέα κατονομάσας, *κατάλεγε μὲν τοῖς δεξιοῖς, τὴν δ' ὁμοίαν δίκην ἀπεκδέχεσθαι πρόσειπε.* Καὶ ὁ μὲν ὄνειρος οὕτω δὴ ἐτελεύτα· ὃ δὲ ὕπαρ ἀλλ' οὐκ ὄναρ ἐστὶν, ἄρτι κατὰ τῶν Κρητικῶν πανδημεὶ μετὰ τοῦ Μιχαὴλ καθωπλίζετο, καὶ πρὸς τὸν τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ναὸν, ὃς οὕτω δὴ Ὁδηγοὶ κατονομάζεται, προσφοιτήσας εἰσῄει μετὰ λαμπάδων τὸν συντακτήριον ἐκπληρῶν. Ὡς οὖν τοῖς ἀδύτοις πλησιάζων ἀπῄει, ἄρνω τῶν αὐτοῦ ὤμων ἡ χλανὶς ὀλισθήσασα αἰσθέσθαι τοῦτον καινοτέρων δεινῶν ἐνεποίησεν. Καὶ αὐτὸς δὲ πρὸ μιᾶς ἡμέρας τοῦ μέλλειν αὐτὸν B ἀπαίρειν ἀπὸ τῆς πόλεως, εἴτ' ἀφ' αὐτοῦ εἴτε καὶ ἄλλως ὑπὸ τοῦ μέλλοντος ἐλαυνόμενος, τοὺς φίλους συναγαγὼν εἰς ταυτὸν καὶ συμποσιάσας μεμνῆσθαί τε τῆς αὐτοῦ παρῄνει φιλίας αὐτοὺς καὶ λεγάτα ὡς τοῦ βίου ἤδη γινόμενος ἔξω ἐπέδωκεν. Ἀλλ' ἔδει ταῦτα τέλος λαβεῖν. Ὡς οὖν κατὰ τῆς Κρήτης ἐξῄεσαν καὶ τῷ θέματι τῶν Θρακησίων ἐπέβησαν κατὰ Κήπους, τόπον τινὰ οὕτω κατονομαζόμενον, οἱ τούτοις ὑπηρετοῦντες προφθάσαντες τὰς σκηνὰς κατεπήγνυον ἁμίλλῃ χρώμενοι καὶ σπουδῇ. Ἔνθα πως, εἴτε δὴ κατὰ πρόνοιαν εἴτε δὴ καὶ ἄλλως δι' ἄγνοιαν, τὴν μὲν τοῦ Μιχαὴλ ἐπὶ πεδιάδος χωρίου καὶ ὁμαλοῦ αὐλαίαν ἐκπεταννύουσιν, εἰς λόφον δέ τινα καὶ ὑπερανεστηκότα χῶρον τῆς γῆς τὴν τοῦ C Καίσαρος· ὅπερ ὡς ἑρμαῖόν τι καὶ ἀπροσδόκητον κέρδος λαβόντες οἱ τῷ Μιχαὴλ κατεβόων τοῦ Καίσαρος, κατῃτιῶντο τὸ γεγονὸς καὶ τὰς κατ' ἐκείνου ἔρραπτον συμβουλάς. Ἀλλ' ἔθραττεν αὐτοὺς καὶ νωθροτέρους πως πρὸς τὴν ἐγχείρησιν ἐποίει ἡ τοῦ Καίσαρος κραταιοτέρα ἰσχύς· ὅ τε γὰρ δομέστικος τῶν σχολῶν Ἀντίγονος τούτῳ μᾶλλον, ἀλλ' οὐ τῷ βασιλεῖ, ὡς υἱὸς ἐπειθάρχει καὶ ἥγετο, οἵ τ' ἄλλοι δὴ στρατηγοὶ, καὶ ὁ τοῦ δρόμου τοὺς λόγους διδοὺς, οὕτω καλούμενος Συμβάτιος, ἐπὶ θυγατρὶ αὐτοῦ ὑπάρχων γαμβρὸς ἀναντιρρήτως τὰ ἐκείνου φρονεῖν ἠναγκάζετο. Ἀλλ' ἔλαθεν οὗτος κλαπεὶς καὶ μᾶλλον τὸν φόνον τοῦ πενθεροῦ κατεργασόμενος. Ὡς οὖν ἡ βουλὴ ἠρτύθη καὶ ὁ λόχος ηὐτρέπιστο καὶ οἱ τὸ ἔργον εἰς πέρας ἄγοντες ἕτοιμοι, σύνθημα ὁ Συμβάτιος ἀλλ' D οὐκ ἄλλος ηὐτρέπιστο. Ἄρτι οὖν ἐξῄει τὰς ἀναφορὰς ἀναγνοὺς ἐξ αὐτῶν, καὶ τὸ σημεῖον ἐδίδου σταυρὸν εἰς τὸ πρόσωπον ἐγχαράττων αὐτοῦ. Ἀλλ' αὖθις ἀναβολαί [P. 128] τινες ἦσαν καὶ ἀτολμίαι τῷ παρουσιάζειν καὶ κατὰ τὸ πρόσωπον ἵστασθαι τὴν τοῦ Καίσαρος ἑταιρείαν· ὅπερ ὁ Μιχαὴλ εὐλαβούμενος μὴ κατάφωρος γένηται καὶ καθ' ἑαυτοῦ ἐπισπάσῃ τὴν μάχαιραν, ἐθαρσοποίει τε τοὺς ἄνδρας διά πιστοῦ τινος καὶ θαρραλεωτέρους ἐδείκνυ ταῖς ὑποσχέσεσι καὶ τιμαῖς. Κἂν παρῆλθεν τὸν κίνδυνον καὶ τὸν φόνον ὁ Καῖσαρ ἐξέφυγεν, τῷ δέει τούτων καταπλησσομένων καὶ ἀθυμίᾳ καταβαλλομένων· ἀλλὰ πάλιν δι' ἀποκρίσεως ἐδήλου τῷ Βασιλείῳ (παρα-

VARIÆ LECTIONES.

[a] δὴ τὸν] τὸν om. P.

κοιμώμενος δὲ οὗτος ἦν) τὴν ἐπὶ ξυροῦ ἑστῶσαν ἀνάγκην, καὶ ἀπελέγετο τὴν ζωήν, καὶ πρὸς τὸν φόνον καθώπλιζεν. Ὧν ἀκηκοὼς ὁ Βασίλειος, καὶ περὶ τοῦ βασιλέως κατορρωδῶν, ἀποῤῥίψαι πείθει τὸ δέος αὐτούς, καί, *Ὦ τῆς ἀνδρίας*, εἰπών, *καὶ εὐτόλμου ψυχῆς!* ἐπτέρωσέ τε ἄφνω αὐτοὺς καὶ εἰσπηδῆσαι πρὸς τὸν ἀγῶνα ἐποίησεν. Οὓς ὁ Βάρδας ἀθρόως ξιφήρεις ἰδὼν καὶ καταπλαγεὶς ἔγνωκέ τε τὸν θάνατον καὶ πρὸς τοὺς πόδας ἔῤῥιψε τοῦ βασιλέως αὐτόν. Ἀλλ' οὐκ ἦν τοῦτον διεκφυγεῖν· ὅθεν αὐθωρὸν ἐκεῖθέν τε αὐτὸν ἀποσπῶσι καὶ μεληδὸν κατατέμνουσι, μηνὶ Ἀπριλλίῳ, εἰκάδι πρώτῃ, ἰνδικτιῶνος τεσσαρεσκαιδεκάτης. Εἶτα κοντῷ τὰ παιδογόνα τούτου ἀπαιωρήσαντες μόρια παραδειγματίζουσί τε καὶ θριαμβεύουσι. Θορύβου δὲ πολλοῦ γενομένου καὶ ταραχῆς, ἦν ἰδεῖν καὶ τὸν Μιχαὴλ μικροῦ τὸν περὶ ψυχῆς θέοντα· ἀλλ' ὁ τῆς βίγλης δρουγγάριος (Κωνσταντῖνος δὲ ἦν) ἐν μέσῳ που συῤῥυεὶς τὸν πολὺν ἐκεῖνον διέλυσε θροῦν, εὐφημίαις τε βάλλων αὐτὸν καὶ παρατάξεις ἀνθοπλίζων κατὰ τῶν ἐπανισταμένων. Ὁ μὲν δὴ Βάρδας οὕτως ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, καὶ οὕτως ἡ κατὰ τῶν Κρητῶν διελύθη στρατιά, τοῦ βασιλέως κατὰ τὸ Βυζάντιον ὑποστρέψαντος.

A imperatoris salute sollicitus, timorem conjuratis excutit, hisque verbis : *O audacem fortemque animum!* mox alacres reddidit et ad certamen facinusque aggrediendum impulit. Bardas eos strictis gladiis in se irruere contuens, terrore perculsus, præsentique vitæ animadverso discrimine, ad imperatoris se pedes abjicit. Haud tamen fieri poterat ut mortem effugeret. Statim ergo inde avulsum membratim concidunt, mensis Aprilis vigesima prima, indictione quarta decima. Tum ejus genitalia conto præfixa per ludibrium ostentant atque traducunt. Ingenti autem excitato tumultu magnaque orta turbatione, videre erat Michaelem vix non in vitæ periculum adductum : verum Constantinus B biglæ drungarius in medium prorumpens ingentem illum tumultum compescuit, tum faustis ominibus Michaelem prosecutus, tum armatorum aciem tumultuantibus opponens. In hunc modum Barda sublato, missa Cretensi expeditione, imperator Byzantium rediit.

μα-μβ'. Καὶ ἕτερον δὲ σημεῖον πρὸ δύο ἢ καὶ πρὸ τριῶν ἡμερῶν τῷ Βάρδᾳ παρεσημαίνετο. Ἡ γὰρ Θεοδώρα, εἴτ' ἄλλως θεοφορουμένη εἴτε δὴ καὶ ὑπό τινος τῶν μεμελετημένων διακούσασα, ἐσθῆτά τινα παγκάλην μὲν καὶ χρυσαῖς πέρδιξι πεποικιλμένην, οὐκ ἀναλογοῦσαν δὲ τῷ μήκει τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ πολὺ ἀποδέουσαν αἰνιγματωδῶς ἐξαπέστειλεν. Τό τε γὰρ[6] πέρδικας ἀλλὰ μή τινας ἄλλας τῶν ὀρνίθων ἐνυφᾶναι[7], ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ τῆς ἐσθῆτος ἐνδέον εἰς δόλον ἐμπεσεῖν θᾶττον ἢ ἔδει προυσήμαινεν.

41-42. Sed et aliud signum ante duos tresve dies contigerat. Theodora 207 namque (sive alias numine afflata, sive etiam alicujus relatu docta structas Bardæ insidias) vestem quamdam, eam quidem pulcherrimam aureisque perdicibus intextam, illius tamen staturæ imparem longeque quam pro illa breviorem, sub ænigmate ad eum miserat. Tum enim perdices, non aliæ quævis aviculæ, temere intextæ, tum et vestis ipsa brevitas, citius quam C par esset eum dolo circumventum iri fuere præsagio.

μγ'. Πλὴν ἀλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς ὑπέστρεφε, τόν τε Βασίλειον, ἐπεὶ μὴ εὐμοίρει παιδός, υἱοποιεῖται καὶ τῆς τῶν μαγίστρων τιμῆς ἀξιοῖ. Ἐπεὶ δὲ χρόνου προϊόντος [P. 129] τὰ κοινὰ διοικεῖν οὐχ οἷός τε ὁ Μιχαὴλ ἦν καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀφελείας ᾐσθάνετο καὶ ἅμα ἐπανάστασιν μελετᾶσθαι καὶ ἀποστασίαν παρὰ τῆς συγκλήτου διήκουεν τῷ τὰ τῶν Ῥωμαίων διοικεῖσθαι κακῶς, καὶ τὸ περιμάχητον διάδημα τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἐπιτίθησι, καὶ βασιλέα τῇ ἡμέρᾳ Πεντηκοστῆς, μηνὶ Μαΐῳ, εἰκάδι ἕκτῃ, ἰνδικτιῶνος τεσσαρεσκαιδεκάτης, ἀναδείκνυσί τε καὶ ἀναγορεύει κατὰ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ᾗ ἐπώνυμον Σοφία Θεοῦ. Ἀλλ' ὅστις μὲν οὗτος ὁ Βασίλειος καὶ ὅθεν, καὶ ὅπως ἦλθεν εἰς γνῶσιν τοῦ κρατοῦντος, ἡ κατ' αὐτὸν ἱστορία δηλώσει· τὰ νῦν δὲ τῆς βασιλείου δόξης ἀξιωθεὶς εἴχετο μὲν τῆς βασιλείας, ἀπείχετο δὲ τῶν καθ' ἑκάστην ἁμιλλητηρίων καὶ ἱπποδρομιῶν καὶ τῶν περὶ τὸν αἰσχρότατον Γρῦλον καὶ ψευδοπατριάρχην αἰσχρουργιῶν, ὧν ἀκαίρως ἐνετρύφα ὁ Μιχαήλ. Πάντων μὲν γὰρ κόρον εἶναι καὶ τῶν αἰσχρῶν καὶ τῶν φυσικῶν εἴρηταί τε πολλοῖς, καὶ ἡ πεῖρα τούτων διδάσκαλος ἀκριβής· Μιχαὴλ δὲ τῷ τότε κρατοῦντι οὔτε τῶν ἱπποδρομιῶν οὔτε μὴν τῶν ἄλλων ἀκρατοποσιῶν τε καὶ αἰσχρῶν κόρος ἦν, ὥς φασιν. Ἃ πειρώμενος κωλύειν

43. Cæterum imperator domum revertitur, quodque nullam prolem sustulerat, Basilium magistri dignitate ornatum adoptat. Tumque Michael impar ipse administrandæ reipublicæ et cum sua eum illa gerenda simplicitus stoliditasque non lateret, simulque audisset moliri senatum in eum defectionem propterea quia illo principe res Romanæ male administrabantur, etiam diadema, rem palmariam ac expetendam, illius capiti imponit, ac die sacro Pentecostes, Maii vigesima sexta, indictione quarta decima, imperatorem constituit, acclamatque in Magna ecclesia, cui nomen Dei Sapientia exsistit. At quisnam fuerit hic Basilius ac cujas, quave ra- D tione in notitiam imperatoris venerit, sequens rerum illi gestarum historia declarabit. Jam itaque Augusti dignitate donatus imperii curis sese impendebat, seque a quotidianis ludicris ac Circensibus abstinebat, necnon a turpissimi pseudopatriarchæ Gryli spurcitiis, quibus importune 208 Michael oblectabatur. Afferre demum omnia nauseam, turpia pariter et naturalia, tum vulgo ferunt, tum perspicue docet quæ horum magistra experientia exsistit. Michaelem tamen tum rerum potientem, ut aiunt, nulla Circensium ludorum, at

VARIÆ LECTIONES.

[6] γὰρ] μὲν P. [7] ἀνυφάναι P.

neque aliorum, compotationum turpiumque, satietas capiebat. Hæc Basilius cum prohibere vellet, ac Michaelem procul ab eis avocare modo quidem admonendo atque hortando, modo vero civium odia, sacerdotum diras, senatus prope rebellantes animos proponendo ac velut in tabella coram depingendo, illius sibi imprudens invidiam conflavit; hostisque loco amicus, ac qui adoptatus fuerat, ipse exosus habebatur. Hinc brevi post Basilicinum quemdam imperatoriæ tunc celocis remigem, ac illius fratrem Capnogenis qui secundo præfecti dignitatem gessit, adducens purpura induit, impositoque diademate atque ocris adhibitis, quod imperatorum insigne est, eo habitu manu sua ad senatum eduxit, ad eumque in hæc verba oravit : *Par erat, patres conscripti, ut hunc olim vobis illustri hoc habitu virum producerem, cui inest*

Primum corona forma digna regia,
Deinde cognatum diadema est huic viro,
Suntque omnia dignitati convenientia.

Quam vero præstabat hunc me potius quam Basilium imperatorem creare quem et pœnitet creavisse? Factum hoc ac verba exitii Michaelis origo exstiterunt. Istud sic dictum omnium aures circumsonans nimium cunctis **209** stuporem injecit, et ut vox omnibus hæreret fecit; quod fabulosorum more Gigantum satos Michael quotidie imperatores ederet. Inde itaque auctum in Basilium odium, ac ignis instar vehementiori flamma exarsit, hoc scilicet ejus fomento ac causa, quod unà se cum ejus sodalibus vitiis dedere non pateretur, nec illorum effreni licentiæ morem gereret. In tantam enim sæpius dementiam mero obrutus ac per ebrietatem Michael erumpebat, ut absurda quædam modumque omnem injuriæ excedentia præciperet, atque alii aures, alii nares, alii denique caput amputandum juberet. Ac nisi viri quidam misericordia moti negligenda putassent ac in crastinum distulissent, ea Michaeli quandoque revocanda sperantes, ac fore ut is eorum aliqua pœnitudine duceretur (quod et contingebat), plane periissent quotquot illi aderant inque aula assidui ac domestici erant. Quin et parum abfuit ne et ipse Basilius pari involveretur exitio, illius ebrii petulantiæ non raro factus ludibrium. Sustinebat tamen, ac tandem aliquando quadam ducendum pœnitentia Michaelem existimabat. Verum fieri non poterat ut jam a prima ætate, haud secus ac currus rota, inflexus, quidquid accidisset, nativam pristinamque rectitudinem reciperet. Itaque atrociores adversus Basilium structæ insidiæ. In eo autem illæ positæ, ut inter venandum specie quidem feriendi feram, revera autem configendo Basilio satellitum quidam hastam conciliaret. Consilium hoc is ipse qui mandatum acceperat hastamque vibrarat, in **210** vitæ exitu constitutus suamet confessione cunctis manifestum fecit, et ut nihil inde ambigi possit. Ac hastam quidem misit, a Basilio tamen aberravit. Inque hunc modum servatus Basilius, in vitæ proximo

A ὁ Βασίλειος καὶ παῤῥησιαστέρῳ τούτων παιεῖν αὐτὸν, νῦν μὲν παραινέσεσι χρώμενος, νῦν δ' ἄλλως μῖσος παρὰ τῶν πολιτῶν καὶ τὰς παρὰ τῶν ἱερέων ἀρὰς καὶ τὰς τῆς συγκλήτου ἐπαναστάσεις προτιθεὶς καὶ οἷον ἐνώπιον αὐτοῦ ζωγραφῶν, ἔλαθε τῷ φθόνῳ ἑαυτὸν καθυποβαλὼν, καὶ ἀντὶ φίλου ἐχθρὸς καὶ μεμισημένος ὁ υἱοθετηθεὶς ἐνομίζετο. Ἐντεῦθεν οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καί τινα ἄλλον, τοῦ βασιλικοῦ δρόμωνος ἐρέτην τηνικαῦτα τελοῦντα (Βασιλικῖνος οὗτος ἐλέγετο, καὶ ἀδελφὸς ἦν Καπνογένους ἐκείνου τοῦ τὴν ὑπαρχικὴν ἀξίαν ἠξιωμένου τὸ δεύτερον), ἀγαγὼν τὴν πορφύραν τε ἐνδύει καὶ τὸ διάδημα περιτίθησιν, καὶ τὰ παράσημα τῶν ὑποδημάτων περιβαλὼν ἐξάγει πρὸς τὴν σύγκλητον τῆς χειρὸς ἔχων αὐτὸν, καὶ πρὸς τὴν γερουσίαν φησὶν, ὡς *Ἔδει πάλαι με*
B *τοῦτον εἰς τουτονὶ τὸν περίβλεπτον κόσμον, ὦ ἄνδρες, ἐπαγαγεῖν·*

Πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιον τυραννίδος,
Καὶ δεύτερον δὲ συμφυὲς πέλει στέφος,
Ἅπαντα δ' ἁρμόζουσι πρὸς τὴν ἀξίαν·

καὶ ὅτι *Πόσον ἦν κάλλιον τοῦτόν με ποιῆσαι βασιλέα ἢ τὸν Βασίλειον, ἐφ' ᾧ μεταμεμέλημαι ἐφ' οἷς αὐτὸν ἐβασίλευσα.* Αὕτη τῆς καταλύσεως αὐτοῦ ἡ ἀρχή. Τοῦτο πάντας περιηχῆσαν ἐκπλαγῆναί τε τούτους ἐποίησε καὶ ἀφασίᾳ [P. 130] καταληφθῆναι πολλῇ, ὅτι κατὰ τοὺς μυθικοὺς Γίγαντας βασιλέας σπαρτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναδίδωσιν. Ηὔξητο μὲν οὖν ἔκτοτε τὸ πρὸς τὸν Βασίλειον μῖσος, καὶ σφοδρότερον κατὰ τὴν τοῦ πυρὸς φύσιν ἐγίνετο, ὑπέκκαυμα ἔχον καὶ αἴτιον τὸ μήτε συμφθείρεσθαι
C βούλεσθαι τούτοις αὐτὸν μήτε μὴν συνεπάγεσθαι ταῖς ἀκολάστοις γνώμαις αὐτῶν. Εἰς τοσαύτην γὰρ ὁ Μιχαὴλ πολλάκις ἄνοιαν ἐξ ἀκρατοποσίας καὶ μέθης ἐξώκειλεν, ὡς κατ' αὐτὴν μὲν καὶ τὸν ταύτης καιρὸν δεινά τινα καὶ πέρα δεινῶν ἐγκαλεύεσθαι· τοῦ μὲν γὰρ ἀφαιρεῖσθαι τὰ ὦτα καὶ ἄλλου τὴν ῥῖνα καὶ τὴν κεφαλὴν ἑτέρου προσέταττεν· ἃ εἰ μή τινες οἴκτῳ κρατούμενοι παρημέλουν καὶ πρὸς τὴν αὔριον ἔπεμπον, ἀνάκλησίν τινα καὶ μεταμέλειαν τοῦ ἀνδρὸς ἐκδεχόμενοι, ὅπερ καὶ ἦν, κἂν ἀπώλετο σύμπας ὁ παραμένων αὐτῷ καὶ συγκαρτερῶν. Μικροῦ δὲ καὶ Βασίλειος συναπώλετο, τῆς παροινίας οὐκ ὀλιγάκις παίγνιον γεγονώς. Ἀλλ' ἐκαρτέρει καὶ ἔμενε μετάμελόν τινα γενηθῆναι κατὰ τὸν ἄνδρα
D ὀψὲ γοῦν ὑποτοπάζων. Ἀλλ' οὐκ ἦν τοῦτον ὥσπερ ἁρμάτειον τροχὸν ἐκ πρώτης ἡλικίας καμφθέντα, οὐδ' ἂν εἴ τι γένοιτο, τὴν ἐξ ἀρχῆς εὐθυωρίαν λαβεῖν. Τοιγαροῦν μείζονα κατὰ Βασιλείου συῤῥάπτει ἐπιβουλήν. Ἡ δὲ ἦν ἐν τῷ κυνηγίῳ λόγῳ μὲν κατὰ τῆς θήρας ἔργῳ δὲ κατὰ τοῦ Βασιλείου τὴν τῆς λόγχης ῥῖψιν ποιῆσαί τινα τῶν ὑπασπιστῶν. Καὶ τοῦτο αὐτὸς ὁ προσταγεὶς καὶ τὴν λόγχην ἀφεὶς κατὰ τὸν τῆς ἐξόδου καιρὸν ἐξαγορεύσας δῆλον πεποίηκε καὶ πιστόν. Ἀφῆκε μὲν οὖν οὗτος τὴν λόγχην ὁ κελευσθεὶς, διημάρτανε δέ· καὶ οὕτω σέσωστο ὁ Βασίλειος, ἔγγιστα θανάτου γενόμενος, ὑπὸ τοῦ τὸν θάνατον καταπεπατηκότος Θεοῦ. Ταῦτ' οὖν ἔκπυστα γενόμενα πᾶσι καὶ φανερὰ τὴν κατ' αὐτοῦ ἠκόνησε μάχαιραν. Ἵνα γὰρ μὴ καὶ τὸν Βασίλειον ὡς πρὸ μικροῦ τὸν

Καίσαρα σφαττόμενον ἴδωσι, καὶ πρὸ τούτου αὐτὸν Θεόκτιστον, εἴτε βουλῇ τῆς συγκλήτου βουλῆς εἴτε γνώμῃ τῶν φιλούντων Βασίλειον (κοινὸς γάρ καὶ κατ' αὐτῶν ὁ θάνατος ἐπηπείλητο), σφάττεται ὑπὸ τῶν προκοίτων τοῦ βασιλέως ἀνδρῶν, κατὰ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἁγίου μεγαλομάρτυρος Μάμαντος, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, εἰκάδι τετάρτῃ, ἰνδικτιῶνος πρώτης, ἔτους ἑξακισχιλιοστοῦ τριακοσιοστοῦ [P. 131] ἑβδομηκοστοῦ ἕκτου, ὥρᾳ τῆς νυκτὸς τρίτῃ, βεβασιλευκὼς ἔτη μετὰ μὲν τῆς Θεοδώρας τῆς τούτου μητρὸς τέσσαρα καὶ δέκα, καὶ μόναρχος δέκα καὶ ἕν, καὶ πρὸς τοῖς τρισὶ μησὶ χρόνον ἕνα ὕστερον μετὰ Βασιλείου.

discrimen adductus, Deo, qui mortem calcavit, illi salutis auctore. Hæc itaque cunctis prodita ac palam facta gladii in eum acuendi causa exstiterunt. Ne enim etiam Basilium (uti nuper Cæsarem et antea Theoctistum) tristi nece sublatum conspicerent, sive senatusconsulto, sive Basilii amicorum consilio (unum enim ac commune omnibus impendebat exitium) ab imperatoris ipsis excubitoribus in sancti præclari martyris Mamantis palatio neci traditur, die vigesima quarta Septembris, indictione prima, anni 6376, hora noctis tertia. Imperavit cum Theodora matre sua annos quatuordecim, solus undecim, posteaque adlecto Basilio annum unum, menses tres.

μδ-με'. Καὶ τὰ μὲν εἰρημένα σκηνικά τε ἅπαντα καὶ θεατρικά, ἄξιον δὲ μεμνῆσθαι καὶ τῶν ἐπαινετῶν. Ἡ γὰρ τῶν ὧν ἔφερεν ἀναθημάτων ἐν τῷ περιωνύμῳ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας κατασκευὴ φιλέργως τελεσθεῖσα καὶ φιλοτίμως ἐπαινετή. Οὔτε γὰρ τῷ δίσκῳ τῶν παλαιῶν τι κειμηλίων καὶ ἱερῶν, καὶ τῶν ἀφ' οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι τεχνουργηθέντων ἐν ναοῖς, κατὰ τὸ μέγεθος ἐξισάζεται, οὔτε τις εὐπρέπεια καὶ ὡραιότης τινὶ τῶν γενομένων ἐπήνθησεν, πάντων ἐκεῖ τῶν ὡραίων καὶ τιμίων συνδεδραμηκότων· καὶ τὸ ποτήριον δὲ τούτῳ λίαν κατάλληλον. Οὐ μὴν δὲ καὶ ὁ εἰς φωταγωγίαν κατασκευασθεὶς αὐτῷ κύκλος, ὅπερ φασὶ πολυκάνδηλον, τινὶ τῶν ἄλλων ἠλάττωται, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐκ χρυσοῦ ὅλος γενόμενος, λίτρας ἔχων ἑξήκοντα, τῶν ἄλλων διαφέρει κατὰ πολὺ καὶ τούτῳ δίδωσι τὰ πρωτεῖα καὶ τὸ σεβάσμιον.

44-45. Ac ea quidem quæ hactenus dicta sunt scenica omnia et ad Circum ludosque spectantia: operæ pretium vero est ut et eorum meminerimus quæ laudem aliquam merentur. Quæ enim in celeberrimo Dei Sapientiæ templo donaria obtulit, pro structuræ ratione eleganti ac magnifica, laudem habent. Neque enim ullum veteris ac sacræ supellectilis pignorum, sive illorum quæ subtili arte elaborata, quo ex tempore homines esse cœperunt, sacris ædibus ornamento fuerunt, oblato ab eo disco vel mole æquatur vel pari elegantia est ac venustate: in cujus **211** structuram, quidquid usquam venustum est ac pretiosum, videatur conflatum esse. Accedit et calix, ipse quoque disco perquam affinis. Quin et circulus multiplici in orbem sustentanda face ab eo fabrefactus (πολυκάνδηλον vocant) nulli usquam aliorum cesserit: totus namque ex auro conflatus librarum sexaginta pondo longe reliquis præcellit, palmarium sane opus ac plane augustum.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΤΟΥ ΑΟΙΔΙΜΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ,

Ἣν Κωνσταντῖνος βασιλεὺς ἐν Θεῷ Ῥωμαίων, ὁ τούτου υἱωνὸς, φιλοπόνως ἀπὸ διαφόρων ἀθροίσας διηγημάτων τῷ γράφοντι προσανέθετο.

—

HISTORIA DE VITA ET REBUS GESTIS

BASILII

INCLYTI IMPERATORIS

Quam Constantinus Dei gratia Romanorum imperator, ipsius nepos, studiose ac diligenter ex variis narrationibus congessit, ac scriptori contribuit.

—

[P. 132] 1. Ἦν μὲν* προθυμία καὶ ἔφεσις ἐκ πολλοῦ ἐμπειρίαν πραγμάτων καὶ γνῶσιν ταῖς τῶν σπουδαιοτέρων ἐμφυτεῦσαι διανοίαις διὰ τοῦ ἀειμνή-

1. Cupienti olim animo accensoque desiderio rerum experientiam ac notitiam, sempiternæ memoriæ immortalisque historiæ ore, studiosiorum

VARIÆ LECTIONES.

* μὲν] μοι A i. e. editio Allatiana.

animis inserere optabam. Ac quidem statueram, si modo vires obsecundarent, omnis retro imperii Romani Byzantii imperatorum eisque subjectorum **212** magistratuum belliquе ducum seu prætorum et legatorum singulorumque actus gestaque nobiliora scripto consignare. Quod tamen istiusmodi provincia multo tempore continuoque labore et librorum copia atque a rerum cura negotiorumque strepitu otio indigeret, quæ sane mihi deesse videbam, secundæ necessario navigationi animum adjeci, uniusque saltem imperatorum, qui majestatem imperii mirum quantum promovit (qui ab imperio seu regno nomen habuit) Romanæque reipublicæ ac rebus ab initio ad vitæ usque exitum plurimum profuit, res gestas vitæque omne institutum ac rationem commemoranda mihi proposui, ne scilicet stirpis regiæ diu multumque productæ primus fons radixque posteros lateat, habeantque ejus nepotes domestico exemplo erectam virtutis regulam et statuam atque principem formam, in quam imitationem intendant. Sin autem etiam longiora adhuc præstabuntur vitæ spatia, ac morborum etiam exiguæ quædam dentur induciæ, nec exteriorum curæ impediant, continua forsan serie totius illius progeniei ad nos usque adjiciemus historiam.

2. Hic enim vero cujus nunc historiam profitetur oratio, Basilius imperator ex regione Macedonum trahebat originem, referebatque ad Armenios, Arsacidas genere. Vetere enim Arsace, qui Parthorum imperium tenuit, ingentem virtutis et laudis gloriam consecuto, posteris lex inolevit non ab aliis quam ab Arsacis familia ejusque nepotibus Parthos, **213** Armenios Medosque ipsos, qui regia potestate ipsis præsint, esse habituros. In hunc itaque modum, cum illæ, quas dixi, gentes ab stirpe ejusmodi imperio regerentur, illo qui apud Armenios rerum potiebatur quandoque ex humanis sublato, contigit de jure regni deque principatus istiusmodi successoribus dissidium oriri. Hincque adeo Artabanus et Clienes non solum avito imperio spoliati, sed et in vitæ jam periculum adducti, in regiam hanc Constantini urbem veniunt. Leo Magnus tunc imperio præerat, Zenonis socer. Hic igitur viros suscipiens ac pro generis splendore magnifice pertractans, ædes ad habitandum congruaque victus stipendia in urbe regia illis assignavit. Ut autem horum e patria fugam et in regnantem hanc urbem accessum omnique humanitate ab imperatoribus susceptos esse didicit is qui tum res Persicas administrabat, datis litteris, benevolentiæ in eos larva, in paternum se illos imperium restituturum pollicitus, revera autem ea sibi molitione gentem conciliare ac subjicere satagens advocabat. Acceptis litteris, dum adhuc quid sibi facto opus deliberant, res per unum aliquem famulorum imperatori defertur ac epistola ipsa

A στου καὶ ἀθανάτου τῆς ἱστορίας στόματος, καὶ ἐδουλόμην, ἂν ἄρα οἷός τε ὦ, τοῦ σύμπαντος τῆς ἐν Βυζαντίῳ Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς χρόνου τῶν τε αὐτοκρατόρων καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς [P 133] ἀρχόντων καὶ στρατηγῶν καὶ ὑποστρατήγων καὶ τῶν καθ' ἕκαστα τὰς ἀξιολογωτέρας τῶν πράξεων ἀναγράψασθαι. Ἐπεὶ δὲ ἐδεῖτο τὸ πρᾶγμα καὶ χρόνου πολλοῦ καὶ πόνου συχνοῦ καὶ βιβλίων ἀφθονίας καὶ σχολῆς τῆς ἀπὸ τῶν πραγμάτων [9], ταῦτα δ' ἡμῖν οὐ προσῆν, εἰς τὸν δεύτερον ἐξ ἀνάγκης ὑποβέβηκα πλοῦν, καὶ τέως ἑνὸς βασιλέως, ἐπὶ μέγα τὸ τῆς βασιλείας κράτος ὑψώσαντος, ὃς καὶ τῆς βασιλείας ἐπώνυμος ἦν καὶ μέγα ὄφελος τῇ πολιτείᾳ Ῥωμαίων ἐγένετο καὶ τοῖς πράγμασιν, ἐξ ἀρχῆς καὶ μέχρις αὐτῆς τελευτῆς τὰς πράξεις καὶ τὴν ὅλην ἀγωγὴν διηγήσασθαι, ὡς ἂν B καὶ τοῖς μετέπειτα μὴ ἀγνοῆται βασιλείου στελέχους ἐπὶ πολὺ τοῦ χρόνου παρεκταθέντος ἡ πρώτη πηγὴ καὶ ῥίζα, καὶ τοῖς ἐκγόνοις ἐκείνου οἴκοθεν εἴη ἀνεστηκὼς ὁ πρὸς ἀρετὴν κανών τε καὶ ἀνδριὰς καὶ τὸ ἀρχέτυπον τῆς μιμήσεως. Εἰ δὲ ἐπιμετρηθείη καὶ χρόνος ἡμῖν ἔτι ζωῆς, καὶ γένηταί τις καὶ [10] τῶν νόσων ἐκεχειρία μικρὰ, καὶ μηδὲ [11] τῶν ἔξωθεν εἴη τι ἐμποδὼν, ἴσως προσθῶμεν ἐχομένως καὶ τῆς ἄχρις ἡμῶν κατιούσης αὐτοῦ γενεᾶς τὴν ὅλην τῆς ἱστορίας ἀφήγησιν.

β'. Πλὴν οὖν οὗτος ὃν ὁ λόγος νῦν ὑποδεῖξαι κατεπαγγέλλεται, αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὡρμᾶτο μὲν ἐκ τῆς Μακεδόνων γῆς, τὸ δὲ γένος εἷλκεν ἐξ Ἀρμενίων ἔθνους Ἀρσακίων. C Τοῦ γὰρ παλαιοῦ Ἀρσάκου, ὃς Πάρθων ἡγήσατο, ἐπὶ μέγα δόξης προελθόντος καὶ ἀρετῆς, νόμος τοῖς ὕστερον ἐχρημάτισε μὴ ἄλλοθεν βασιλεύεσθαι μήτε Πάρθους μήτε Ἀρμενίους, ἀλλὰ μηδὲ Μήδους, ἢ παρὰ τοῦ γένους Ἀρσάκου καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ. Οὕτως οὖν τῶν εἰρημένων ἐθνῶν ὑπὸ τῆς τοιαύτης βασιλευομένων σειρᾶς, κατά τινας χρόνους τοῦ Ἀρμενίων κατάρχοντος ἐξ ἀνθρώπων ἀποιχομένου συνέβη στάσιν γενέσθαι περὶ τὰ βασίλεια καὶ τοὺς διαδόχους τῆς τοιαύτης ἀρχῆς. Ἀρτάβανος οὖν καὶ Κλειένης οὐ μόνον τῆς προγονικῆς ἐκπεπτωκότες ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν κινδυνεύοντες, τὴν βασιλεύουσαν ταύτην καταλαμβάνουσι Κωνσταντινούπολιν. Λέων ἦν ὁ μέγας τηνικαῦτα τὴν Ῥωμαϊκὴν διέπων ἀρχὴν, ὁ D Ζήνωνος πενθερός. Οὗτος οὖν τοὺς ἄνδρας ὑποδεξάμενος καὶ ἀξίως τῆς περὶ αὐτοὺς εὐγενείας φιλοφρονησάμενος οἴκησίν τε καὶ δίαιταν τὴν προσήκουσαν ἐν τῇ βασιλίδι ἀπένειμε. Μαθὼν δὲ τῶν ἀνδρῶν τὴν ἐκ τῆς πατρίδος φυγὴν καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ταύτην καταφυγὴν, καὶ ὡς εὐμενῶς ὑπὸ τῶν κρατούντων ἐδέχθησαν, ὁ τότε τὰ τῆς Περσικῆς [P. 134] διέπων ἀρχῆς γράμμασιν αὐτοὺς μετεκαλεῖτο, εἰς τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν ἐγκαταστῆσαι [12] δῆθεν ὡς εὐνοῶν ὑπισχνούμενος, ἑαυτῷ δὲ τὴν τοῦ ἔθνους ἐντεῦθεν ὑποταγὴν μνηστευόμενος. Δεξαμένων δὲ τούτων τὰ γράμματα καὶ περὶ τῶν πρακτέων ἔτι διασκοπουμένων, μηνύεται ταῦτα παρά τινος τῶν ἐξ-

VARIÆ LECTIONES.

[9] πράξεων A. [10] ἀπὸ add. A. [11] μηδὲν P. [12] ἐγκαταστῆναι P.

υπηρετούντων αὐτοῖς τῷ βασιλεῖ, καὶ ἡ ἐπιστολὴ A ἐγχειρίζεται. Γνωσθέντος δὲ τοῦ πράγματος, ὡς οὐχ αὐτοῖς τοσοῦτον τὴν ἀρχὴν ὅσον ἑαυτῷ τὸ ἔθνος ὁ Πέρσης ὑποτάξαι βουλόμενος τὴν τούτων ἐποιεῖτο μετάπεμψιν, ὅπερ οὔτε τοῖς καλουμένοις οὔτε τῶν Ῥωμαίων ἐλυσιτέλει τοῖς πράγμασιν, πρόνοια γίνεται τοῦ μὴ τὸ τοῖς Πέρσαις δοκοῦν εἰς πέρας ἐλθεῖν. Καὶ διὰ τοῦτο ὑποτεμνομένου τοῦ βασιλέως τὴν, εἰ τύχοι, εὐχέρειαν τοῦ δρασμοῦ μετ' εὐπρεποῦς τοῦ σχήματος, ὡς ἐπ' εὐρυχωρίας δῆθεν καὶ ἀδείας πλείονος, εἰς Νίκην τὴν κατὰ Μακεδονίαν πόλιν μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων (καὶ αὗται γὰρ μετὰ ταῦτα αὐτοῖς ὑπεκλάπησαν) μετοικίζονται. Τοῦ δὲ χρόνου ῥέοντος καὶ τῶν Σαρακηνῶν ἐπὶ μείζονος δυναστείας προαγομένων, τὴν ὁμοίαν πεῖραν τοῖς τῶν προτέρων ἀπογόνοις Ἀρσακιδῶν ὁ τότε ἀμερμνουνῆς προεβάλετο, B καὶ διὰ γραμμάτων μετεκαλεῖτο αὐτοὺς εἰς τὴν προγονικὴν δῆθεν ἐξουσίαν τε καὶ ἀρχήν. Φωραθέντος δὲ καὶ τοῦ τοιούτου δράματος Ἡρακλείῳ τῷ τηνικαῦτα βασιλεῖ, καὶ τῶν γραμμάτων ἐγχειρισθέντων, ἐπεὶ μὴ εὐνοίᾳ τούτων ἔγνω τὴν μετάπεμψιν γενομένην ἀλλ' εἰς πρόθεσιν [13] οἰκείας ἐπικρατείας τῶν ταῦτα μηχανωμένων (ἤλπιζον γὰρ τὸ ἔθνος ἐκ τῆς πρὸς τὸν παλαιὸν Ἀρσάκην εὐνοίας ῥᾳδίως, εἰ τούτους ἔχοιεν μεθ' ἑαυτῶν, προσάξεσθαι [14] οἱ Σαρακηνοί), διὰ τοῦτο καὶ εἰς Φιλίππους, μίαν καὶ αὐτὴν τῶν κατὰ Μακεδονίαν τυγχάνουσαν πόλεων, ὡς ἐπὶ μείζονος ἀσφαλείας μετῴκισε τούτους αὖθις ὁ βασιλεύς· εἶτα ἐκεῖθεν πάλιν ὡς ἐπὶ λαμπροτέρας πολιτείας καὶ καταστάσεως μετεβίβασεν εἰς Ἀδριανούπολιν. C Εὐθέτου δὲ τοῦ τόπου φανέντος αὐτοῖς, κατ' ἰδίαν ὥσπερ συνεστηκότες φατρίαν τε καὶ φυλὴν εἰς πλῆθος ἐγένοντο καὶ ἐπ' εὐπορίας κατέστησαν ἱκανῆς, τὴν πάτριον εὐγένειαν διασώζοντες καὶ ἀσύγχυτον τὸ γένος διαφυλάττοντες.

γ'. Χρόνους δὲ ὕστερον, ἡνίκα Κωνσταντῖνος μετὰ Εἰρήνης τῆς μητρὸς ἐβασίλευεν, Μαΐκτης ἐκεῖνος, ἀφ' αἵματος Ἀρσάκου καὶ αὐτὸς ὤν, κατά τινα πρεσβείαν ἢ χρείαν εἴσεισι πρὸς τὴν περίβλεπτον ταύτην Κωνσταντινούπολιν· [P. 135] ὃς ἀνδρὶ περιτυγχάνει κατὰ τύχην ὁμογενεῖ, Λέοντι καλουμένῳ, καὶ γνοὺς αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἔξωθεν καταστάσεως καὶ περὶ τὴν κατὰ στολὴν ἰδιότητος οὐχ ἕνα τῶν τυχόντων καὶ ταπεινῶν ἀλλ' εὐγενῆ καὶ περιφανῆ, καὶ εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ καταστὰς καὶ ταύτην ἐθάδα καὶ σύντροφον D εὑρηκώς, ἐπεὶ τὸ γένος ἀνέμαθεν, καὶ τὴν ὁμοῦ οἴκησιν προκρίνει, τῆς οἰκείας τὴν ἀλλοτρίαν διὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετήν· καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν ἀσπασάμενος κῆδος μίαν τῶν αὐτοῦ θυγατέρων ἠγάγετο, ἐξ ὧν ὁ τοῦ ἱστορουμένου προῆλθε πατήρ, ὃς καλῶς ἀναχθεὶς καὶ δι' ἐπαινουμένης ἀγωγῆς καὶ τροφῆς εἰς ἄνδρας τελέσας, καὶ εὐεξίᾳ σώματος καὶ ῥώμῃ διαφέρων καὶ παντοδαπαῖς κοσμούμενος ἀρεταῖς, πολλοὺς ἐκίνει τοὺς δι' ἐπιγαμίας θέλοντας αὐτὸν οἰκειώσασθαι. Γυνὴ δέ τις εὐγενὴς καὶ κοσμία κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν τὴν οἴκησιν ἔχουσα, ἀποιχομένου τοῦ ταύτης ἀνδρὸς σωφρόνως τὴν χηρείαν ἀνύουσα (φήμη

A contraditur. Rei itaque explorato momento, Persamque non tam illis imperium quam sibi gentem subjiciendam, quod sic invitabat, procurare haud dubia conjectura comperto, quod neque **214** his qui invitabantur nec vero Romanis rebus operæ pretium erat, cura adhibetur ne istud Persarum consilium exitum habeat. Quapropter succisa, si qua videretur, opportunioris fugæ facilitate, honesti specie, velut ad liberiores agros et ut majori securitate fruantur, imperator Nicem Macedoniæ urbem cum liberis et uxoribus (nam et illas postea subduxerant) transfert. Decursu autem temporis, Saracenorumque rebus in majorem principatum crescentibus, eamdem ac primis Arsacidarum nepotibus fraudem adhibet qui tum genti præerat B amermnunes, scriptisque litteris ad avitam nimirum potestatem ac imperium revocabat. Verum ejusce quoque consilii fabula ab Heraclio, qui tum rerum potiebatur, deprehensa, litterisque percensitis, cum nulla eos benevolentia revocari intellexisset, sed ut hæc machinantes eaque occasione Saraceni ditionem augerent (fore enim sperabant, si modo illos secum haberent, ut facile pro veteris Arsacis amore in suas partes gentem traherent), idcirco etiam Philippos, alteram et ipsam Macedoniæ urbem, quasi majoris securitatis causa Nice remotos transmittit. Hincque deinde velut illustriori civitate donandos, meliorique statu componendis eorum rebus, Adrianopolim transfert. Viso C autem eis idoneo aptoque loco, velut in propria consistentes **215** tribu ac familia, multitudine aucti sunt, abundeque satis opibus cumulati, paternam nobilitatem servantes ac genus impermixtum.

3. Seculis vero temporibus, cum summam rerum Constantinus cum Irene matre administraret, Maictes ille ex Arsacis prosapia ducens originem, legationis causa seu alterius negotii obeundi gratia illustrem hanc Constantini urbem petens, atque in ea forte fortuna in ejusdem gentis ac familiæ hominem, Leonem nomine, incidens, exque exteriori habitu gestuque nec non vestium proprio cultu non unum quem infimæ plebis vulgique agnoscens, sed D virum ingenuum ac spectabilem, consertoque sermone ac fabulando ejus vim consuetam usuque familiarem inveniens, ubi genus cognovit, illius contubernium deligit, suæque alienam habitationem pro viri virtute ac præstantia præfert, ejusque amplexus affinitatem filiarum unam sibi matrimonio jungit; ex quibus ortus illius parens cujus nunc historiam teximus. Mulier vero quædam nobilis et pudica Adrianopoli habitans, viro demortuo caste sobrieque in viduitate agebat: fama erat haud prorsus obscura, ex magno Constantino eam genus ducere. Hæc illi reliquis, iisque apud quos consederat, præstantior visa; eamque ob rem ejus

VARIÆ LECTIONES.

[13] πρόσθεσιν margo Combef. [14] προσάξασθαι A.

filiam, nobilitate ac corporis forma conspicuam verecundiaque **216** ornatam, uxorem duxit; ex quibus regia hæc radix Basilius succrevit, paterno quidem stemmate Arsacis, uti dictum est, prosapiam sibi vindicans, materno vero Constantini natalibus magnifice glorians, utroque demum Alexandri claritatem jactans. Tali ex progenie ortus Basilius multa statim futuræ gloriæ sublucentia signa exhibuit. Tænia namque quædam coccinea tum primum enascentibus pilis circa caput visa, circaque fascias purpurei tinctus.

A γάρ τις διέτρεχεν οὐ παντελῶς ἀμυδρὰ ἐκ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἕλκειν αὐτὴν τὴν συγγένειαν), τῶν ἄλλων προτιμοτέρα τῶν τε [15] καθ' οὓς παρῴκησεν ἐνομίσθη αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ταύτης θυγατέρα εὐγενείᾳ καὶ κάλλει διαφέρουσαν σώματος καὶ αἰδοῖ κεκοσμημένην ἠγάγετο· ἐξ ὧν ἐβλάστησεν ἡ βασίλειος αὕτη ῥίζα Βασίλειος, πατρόθεν μὲν ἕλκων τὴν ἐξ Ἀρσάκου συγγένειαν, ᾗ προείρηται· ἡ δὲ μήτηρ τῇ τε τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου συγγενείᾳ ἐκαλλωπίζετο καὶ ἀπὸ θατέρου μέρους τὴν Ἀλεξάνδρου ηὔχει λαμπρότητα. Ἐκ τοιούτων γεννητόρων προελθὼν ὁ Βασίλειος εὐθὺς πολλὰ τῆς ὕστερον δόξης σύμβολα εἶχεν ὑποφαινόμενα· ταινία τε γὰρ κοκκοβαφὴς παρὰ τὴν πρώτην ἔκφυσιν τῶν τριχῶν ἑωρᾶτο περὶ τὴν κεφαλήν, καὶ περὶ τὰ σπάργανα πορφύρεα βάμματα.

4. Hactenus Arsacis nepotum genus ipsum secum in propria quasi tribu contubernioque constiterat, quanquam haud raro, Adrianopoli sedes habens, etiam cum indigenis nuptiarum fœdera commiscebat. Quia vero Crumus ille Bulgarorum princeps, violatis quæ illi cum Romanis intercedebant fœderibus, hostili aggere cinctam Adrianopolim diuque ab eo obsessam, qua laborabat necessariorum penuria, ad deditionem coegerat, civesque omnes ac incolas nec non etiam Manuelem ejusce urbis episcopum in Bulgariam transtulerat, accidit Basilii quoque parentes cum reliquis, illo adhuc in fasciis agente, in Bulgarorum regionem transferri; ubi propriam Christianorum fidem illibatam custodientes (tum scilicet mirabilis ille præsul, tum plebs illi pari captivitate comes) multos barbarorum ad veram Christi fidem adduxerunt (nondum enim gens illa animum ad pietatem transtulerat) multisque locis Christianæ doctrinæ **217** jecerunt semina, a gentilium errore Scythas retrahentes et ad divinæ cognitionis lucem traducentes. Quibus in illos ira percitus Crumi successor Mutrago, cum Manuelem virum sanctissimum tum alios plures ejus rei delatos, cum tentando ad ejurandam fidem inducere nequivisset, variis tormentis excruciatos per mortem martyres consecravit. Sicque contigit multos sanguinis necessitudine Basilio conjunctos eique affines martyrii gloria potiri, ut nec ejus quæ inde est honestatis posset expers videri. Jam vero, cum plebem suam Deus visitaret atque ei in patriam reditum præstaret (Bulgarorum enim princeps, Romanus diutius vires aciesque ferre non valens, collum rursus subdere annuebat), congregata apud eum, quæ in patriam dimittenda erat, Christianorum turba, conjectis in puerum Basilium oculis, liberali forma decorum gratiusque subridentem ac circumsalientem, indole formaque delectatus illum ad se traxit, pomumque ei miræ magnitudinis dedit. Puer vero animi candore cum pari fiducia principis incumbens genibus, morum illa simplicitate ingenuitatis suæ illustre specimen dabat, adeo ut princeps

B δ'. Ἦν δὲ μέχρι τότε τὸ γένος τῶν ἀπογόνων Ἀρσάκου κατ' ἰδίαν ὥσπερ φατρίαν συνεστηκός, εἰ καὶ ταῖς ἐπιγαμίαις πολλάκις τοῖς ἐγχωρίοις συνανεκιρνᾶτο, ἐν [16] Ἀδριανουπόλει κεκτημένον τὴν οἴκησιν. Ἐπεὶ δὲ Κροῦμος ἐκεῖνος, ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων, εἰς τὰς πρὸς Ῥωμαίους ἐξυβρίσας σπονδὰς πολέμιον χάρακα τῇ Ἀδριανουπόλει ἐβάλετο, καὶ χρόνον προκαθίσας συχνὸν ὁμολογίᾳ ταύτην διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἔνδειαν παρεστήσατο, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πάντας μετὰ καὶ [17] Μανουὴλ τοῦ ἀρχιερέως τῆς τοιαύτης πόλεως εἰς Βουλγαρίαν μετήγαγε, συνέβη μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοὺς τοῦ Βασιλείου γεννήτορας, ἔτι τοῦτον ἐν τοῖς σπαργάνοις ἔχοντας, εἰς τὴν τῶν Βουλγάρων ἀπαχθῆναι γῆν· ἔνθα τὴν οἰκείαν τῶν Χριστιανῶν πίστιν ἀνόθευτον διασώζοντες ὅ τε θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀρχιερεὺς καὶ ὁ σὺν αὐτῷ C λαὸς πολλοὺς τῶν Βουλγάρων πρὸς τὴν ἀληθινὴν πίστιν μετήγαγον τοῦ Χριστοῦ (οὔπω γὰρ ἦν [P 130] τὸ ἔθνος μετ[εν]ηνεγμένον πρὸς τὴν εὐσέβειαν) καὶ πολλαχοῦ τὰ [18] τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας κατεβάλοντο σπέρματα, τῆς ἐθνικῆς τοὺς Σκύθας πλάνης μεθέλκοντες καὶ πρὸς τὸ τῆς θεογνωσίας μετάγοντες φῶς. Ἐφ' οἷς πρὸς ὀργὴν κατ' αὐτῶν κινηθεὶς Μουτράγων ὁ τοῦ Κρούμου διάδοχος αὐτόν τε τὸν ἱερώτατον Μανουὴλ καὶ πολλοὺς τοὺς ἐπὶ τούτῳ ἐνδεικνυμένους, ὡς [19] οὐκ ἴσχυσε πειράσας πεῖσαι ἀποστῆναι Χριστοῦ, μετὰ πολλὰς αἰκίας τῷ διὰ μαρτυρίου θανάτῳ παρέπεμψεν. Καὶ οὕτω συνέβη πολλοὺς τῶν τοῦ Βασιλείου συγγενῶν μαρτυρικῆς εὐκλείας τυχεῖν, ὡς μηδὲ τῆς ἐντεῦθεν σεμνότητος D αὐτὸν ἀμοιρεῖν. Ἄρτι δὲ ἐπισκεπτομένου Θεοῦ τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ἔξοδον αὐτοῖς πρυτανεύοντος (ὁ γὰρ τῶν Βουλγάρων ἄρχων μὴ δυνάμενος ἐπὶ πολὺ πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἀνταγωνίζεσθαι πάλιν εἰς ὑπόπτωσιν ἔνευεν), ἐν τῷ ἐπισυνάγεσθαι πρὸς τὸν ἄρχοντα τὸν εἰς τὰ οἰκεῖα ἀπολύεσθαι μέλλοντα λαὸν τῶν Χριστιανῶν, ἰδὼν τὸν παῖδα Βασίλειον τῇ τε μορφῇ ἐλευθέριον καὶ χαρίεν ὑπογελῶντα καὶ περισκαίροντα πρὸς ἑαυτὸν ἐφειλκύσατο, καὶ μῆλον θαυμαστὸν τῷ μεγέθει ἐπέδωκεν. Ὁ δὲ παῖς ἀκάκως καὶ θαρραλέως τοῖς τοῦ ἄρχοντος ἐπερειδόμενος γόνασιν [20] ἐν τῷ ἀπλάστῳ ἤθει τὴν οἰκείαν εὐγένειαν

VARIÆ LECTIONES.

[15] τε] γε? [16] ἐν om. P. [17] καὶ post μετὰ om. A. [18] τὰ] πρὸς τὰς A. [19] ὡς om. A. [20] γούνασιν A.

ἐπεδείκνυτο [21], ὡς ἐκπλαγῆναι μὲν τὸν ἄρχοντα, A διαγριαίνεσθαι δὲ λεληθότως τὴν δορυφόρον τάξιν αὐτοῦ [22].

ε'. Ἀλλ' ἵνα τὰ ἐν μέσῳ συντέμω, ἐξῆλθεν εὐμενείᾳ Θεοῦ πρὸς τὰ οἰκεῖα ἅπας ὁ ἀπαχθεὶς ὡς αἰχμάλωτος λαὸς τῶν Χριστιανῶν, συνεξῆλθον δὲ καὶ οἱ τοῦ Βασιλείου γονεῖς, τὸν φίλτατον αὐτοῖς παῖδα προσεπαγόμενοι. Ἐγένετο δέ τι περὶ αὐτὸν εὐθὺς κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν θαυμάσιον, τὴν εἰς ὕστερον τύχην παραδηλοῦν, ὅπερ οὐ θέμις οἶμαι σιγῇ παρελθεῖν. Τῷ γὰρ καιρῷ τοῦ θέρους τῶν τούτου γονέων ἐπὶ [23] τὸν ἴδιον ἐξελθόντων ἀγρὸν καὶ τοῖς θερισταῖς ἐπιστατούντων καὶ διεγειρόντων συντόνως ἐργάζεσθαι, ὡς περὶ πλήθουσαν ἀγορὰν ἡ ἡμέρα προέκοπτε καὶ ὁ ἥλιος ἤδη σφοδρότερον ταῖς μεσημβριναῖς ἀκτῖσιν ἐπέφλεγεν, οἱονεί τινα σκηνὴν ἐκ τοῦ συνδέσμου τῶν B ἀσταχύων σκευάσαντες ἐν ταύτῃ τὸν παῖδα κοιμηθησόμενον ἔθεντο, ὅπως τῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου θέρμης ἀβλαβῶς διέλθῃ τὸν καύσωνα. Ἐν δὲ τῷ ἐκείνους ἐνασχολεῖσθαι τοῖς θερισταῖς ἀετὸς ἐπικαταπτὰς καὶ ἄνωθεν ἐπικαθίσας ἡπλωμέναις ταῖς πτέρυξι τὸ παιδίον ἐσκίαζεν. Ἀρθείσης δὲ παρὰ τῶν ἰδόντων φωνῆς ὅτι ὄλεθρον ἴσως ἐπάξει ὁ ἀετὸς τῷ παιδὶ, [P. 137] ἡ μήτηρ εὐθὺς οἷα μήτηρ φιλόστοργος καὶ φιλότεκνος πρὸς τὸν παῖδα ἐξέδραμεν. Ἰδοῦσα δὲ τὸν ἀετὸν σκιὰν ταῖς πτέρυξι τῷ παιδίῳ [24] περιποιούμενον, καὶ μηδὲ πρὸς τὴν ταύτης ἐκπλαγέντα ἐπέλευσιν, ἀλλ' ὥσπερ χαριέντως πρὸς αὐτὴν ἀτενίζοντα, οὐκ ἠδυνήθη κατὰ τὸ πρόχειρον εἰς κρείττονα πεσεῖν λογισμὸν, ἀλλὰ λίθον ἔβαλε κατ' αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἀνέπτη ὁ ἀετὸς καὶ, ὡς ἔδοξεν, ἀπεχώρησεν. Ἐκείνης δὲ αὖθις πρὸς C τὸν ἄνδρα καὶ τοὺς ἐργάτας ὑποστρεψάσης, ὁ ἀετὸς κατὰ τὸ πρότερον σχῆμα παρῆν τὸ παιδίον ἐπισκιάζων, καὶ πάλιν ὁμοίως ἡ φωνὴ παρὰ τῶν θεατῶν, καὶ ἡ μήτηρ πρὸς τὸ παιδίον, καὶ τῇ βολῇ τοῦ λίθου ὁ ἀετὸς ἀποσοβούμενος [25], καὶ ἡ τῆς μητρὸς πρὸς τοὺς ἐργαζομένους ἐπιστροφή. Ἐναργέστερον [26] δὲ ἄρα τῆς Προνοίας δηλῶσαι θελησάσης ὅτι οὐ κατά τινα τύχης αὐτοματισμὸν, ἀλλὰ θείᾳ προγνώσει τὸ τελούμενον δείκνυται, ἐκ τρίτου συνέβη τὰ ὅμοια, ὁ ἀετὸς ἐπὶ τὸ παιδίον, οἱ θεωροῦντες βοῶντες, καὶ ἡ μήτηρ ἐπὶ τὸν ἀετὸν, καὶ ὁ ἀετὸς πρὸς βίαν καὶ μόλις ἀπαλλαττόμενος. Οὕτω τῶν μεγάλων πραγμάτων ἀεὶ πόῤῥωθεν ὁ Θεὸς προκαταβάλλεταί τινα σύμβολα καὶ τεκμήρια τῶν εἰς ὕστερον. D Τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὴν ἐχομένην ἡλικίαν οὐκ ὀλιγάκις γέγονεν ἐπ' αὐτῷ, ἀλλὰ πολλάκις εὑρέθη ὑπὸ ἀετοῦ ἐν τῷ ὑπνοῦν σκιαζόμενος. Ἀλλ' ἐν οὐδενὶ σχεδὸν λόγῳ τότε ταῦτα ἐτίθετο· πρὸ τοῦ γὰρ ἐμφανεῖς καταστῆναι [27] τὰς ἐν αὐτῷ ἀρετὰς, κἂν μεγάλα τὰ προφαινόμενα ἠμελεῖτο καὶ παρελάνθανεν, οὐδενὸς δυναμένου ἐν οἰκίᾳ λιτῇ καὶ δημοτικῇ ὅπως ἔλθῃ [28] ποτὲ βαλέσθαι εἰς νοῦν. Πλὴν ἐπεὶ καὶ τὸ τούτοις ἐπὶ πλέον ἐνδιατρίβειν οὐ πόῤῥω τυχὸν δόξει [29] τρόπου θωπεύοντος, καὶ νομισθῶμεν ἴσως

A etiam atque etiam admiraretur, stipatorum vero cohors secum ipsa tacita furore commoveretur.

5. Verum ut ea quæ interea evenerunt paucis transigam, omnis ille Christianorum populus, sic velut captivus abductus, propitia Dei bonitate 218 ad propria migraturus exiit: Basilii parentes ipsi quoque pari indulgentia exiere, dulcissimum pignus secum adducentes. Contigit vero prima statim ætate mirabile aliquid circa ipsum, futuræ ejus fortunæ certum præsagium; nec fas esse existimo ut silentio a nobis prætereatur. Messis enim tempore, cum parentes in agrum exiissent messoribusque præciperent et ad laborem strenue obeundum excitarent, cum differto foro, ut aiunt, altior dies B procederet jamque sol meridianis radiis acrius adureret, constructo ex spicarum manipulis velut tentorio in eo puerum tantisper somno recreandum ponunt, et ad solaris ejus caloris æstum illæsa valetudine transigendum. Dumque messoribus animum advertunt, advolans aquila explicatisque desuper alis assidens puero præstabat umbraculum. Sublatus videntium clamor, ne quid forte aquila puero noceat; moxque mater (caræ scilicet prolis nimium amans) ad puerum accurrit, vidensque aquilam passis alis umbram puero ministrantem, ac nec ejus quidquam adventu territam, sed in eam gratiose oculos velut intendentem, ne sic quidem in promptu sanioris aliquid animi cogitare potuit, sed in eam lapidem jecit; quæ statim avolavit et, C ut videbatur, secessit. Rursusque ea ad virum messoresque reversa, aquila priorem in modum puero assidens umbram faciebat. Similique rursus 219 ratione videntium sublatus clamor, matris ad filium cursus concitus, ictu lapidis submota aquila, mater ad messores reversa. Cum vero divina providentia evidentius vellet ostendere non casu aliquo aut fortuna, sed divinæ rem præscientiæ esse quod gerebatur, tertio hæc eadem contigerunt. Aquila sursum puero imminens, videntium clamor, mater ad aquilam, aquila per vim ægreque tandem abscedens. Sic Deus semper magnarum procul rerum signa quædam certaque futurorum indicia quasi fundamento præjacit. Quin et in sequentem ætatem D hoc ipsum in eo non raro contigit, sæpiusque inter dormiendum visus est ab aquila obtegi. Sed horum tunc fere nulla ratio habebatur. Antequam enim, quibus ille fulciebatur, virtutes patescerent, etsi magna erant quæ prælucebant, negligebantur tamen et in occulto manebant, cum nemo in mentem inducere posset quomodo in tenui domo ac plebeia res evaderent. Cæterum cum in his quoque diutius immorari haud procul forte ab assentationis indole abesse videatur, ut ne forsitan magnarum rerum honestarumque penuria in his stylum trahere ac

VARIÆ LECTIONES.

[21] ὑπεδείκνυτο P. [22] αὐτῷ A. [23] ἐπὶ] περὶ AP. [24] παιδὶ P. [25] ἐκσοβούμενος A. [26] καὶ ἐναργέστερον δὲ A. [27] καταστῆσαι P. [28] ἔλθοι A. [29] δόξῃ A.

historiam ex.stimemur, quæ ejus generis sunt puerilisque ætatis omnia omittemus, atque ad ea quæ sequentia sunt sedulo sermonem provehemus, ea scilicet ratione ut laudum vim insatiabilem, ceu quamvis rem aliam in laudis parte minime habendam, rejiciamus.

220 6. Puer itaque apud patrem educabatur, eumque agendorum præceptorem, dicendorum interpretem, atque ad omnia quæ virtutis sunt ac laudem habent magistrum nactus ac eruditorem, non Chirone gemino velut Achilles opus habuit, non Lycurgo legislatore, non Solone, non externa ac peregrina disciplina morumque institutione, sed uno illo institutore honesti palæstra præclarissime exercens ac colens erga Deum sanctos piosque mores, erga parentes verecundos animoque obsequendi pronos, erga senes cedendi modestia faciles, erga æquales ac tribules nullo doli fuco benevolos, erga potentes ac magistratus subditos, erga denique pauperes misericordia impensos, virtutum omnium compendio luculenter effulsit, a puero pudicus ac sobrius viriliquе animo, æqualitatis ac prudentiæ amator cultorque eximius, in nulloque adversus humiliores spiritus tollens aut superbiens; quibus rebus omnium sibi conciliabat animos, cunctisque desiderio atque amori habebatur.

7. Jam vero emensa illi pueritia, ad adolescentiæ annos provecta ætate propeque matura ut ad validiora studia transiret, pater in vivis esse desinens ad futuri ævi statum translatus est. Hinc luctus planctusque ac mœror, ut par est, domum irrumpere; matri viduitas, huic optimo orbitas ac quæ inde tristitia, ærumnarum moles desolatæ familiæ obturbare. Sollicitudinum examen rei familiaris procurandæ causa. Omnis statim ad eum domus devoluta cura; uni illi matris, uni germanorum incumbit **221** diligentia. Quia vero, quæ ab agricultura peti solent subsidia, ipsa exigua viliaque esse videbantur, ad reginam urbium proficisci deliberabat, atque inde sibi suisque ex honesti ratione compendia parare, patrociniumque clientibus magnifice utile ac curam exhibere. Noverat enim in magnis urbibus, ac potissimum regiis, industrias indoles inclarescere, eosque qui dote aliqua vulgo præcellant splendidiori fortuna enitere, in ignobilioribus vero ac ingloriis, velut in rusticanis paganisque commerciis, obscurari ac corrumpi virtutes, ipsasque a se, quod non ostentandi copia sit nec vero admirationi laudique habeantur, exolescere ac marcescere. Quamobrem e suis illi rationibus videbatur ut se ad urbem augustam conferret: retrahebat tamen ac detinebat matris amor, et quod ejus levare molestias vel maxime cuperet, quodque adeo illa alendæ spes senectutis objice-

A ἀπορίᾳ τῶν περὶ αὐτὸν καλῶν ἐν τούτοις τὴν ἱστορίαν ἀπασχολεῖν, τὰ τοῦ ὁμοίου εἴδους καὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας πάντα παρήσομεν, ἐπὶ δὲ τὰ ἔμπροσθεν τὸν λόγον σπουδῇ προαγάγωμεν, τὴν τῶν ἐπαίνων ἀπληστίαν ὥσπερ ἄλλο τι τῶν οὐκ ἐπαινετῶν ἀπωθούμενοι.

ϛʹ. Τρεφόμενος τοίνυν ὁ παῖς παρὰ τῷ πατρὶ, καὶ αὐτὸν ἔχων τῶν πρακτέων ὑφηγητὴν καὶ τῶν ῥητέων ἐξηγητὴν καὶ διδάσκαλον καὶ παιδοτρίβην πρὸς ἅπαν σπουδαῖον καὶ ἐπαινούμενον, οὔτε μιξανθρώπου Χείρωνος ἐδεήθη ὡς Ἀχιλλεὺς, οὔτε Λυκούργου νομοθέτου [P. 138] καὶ Σόλωνος, οὔτε ὑπερορίου καὶ ξενικῆς ἀγωγῆς, ἀλλ' ὑπὸ τῷ φύσαντι μόνῳ τὰ τῶν καλῶν ἐξασκούμενος κάλλιστα, πρός τε τὸ θεῖον
B ὁσιότητα καὶ εὐσέβειαν καὶ πρὸς τοὺς τεκόντας αἰδῶ καὶ εὐπείθειαν, πρὸς γεραιτέρους [30] ὑπειξιν καὶ πρὸς ἥλικας καὶ φυλέτας ἄδολον εὔνοιαν, πρὸς δυνάστας ὑποταγὴν καὶ πρὸς πένητας ἔλεον, ἐν πάσαις ταῖς ἀρεταῖς ἐπιδήλως ἐξέλαμψεν [31], σώφρων ἐκ νέου καὶ ἀνδρεῖος ἀναφαινόμενος, τήν τε ἰσότητα μετὰ φρονήσεως ἀγαπῶν καὶ διαφερόντως τιμῶν, καὶ ἐν μηδενὶ τῶν ταπεινοτέρων κατεπαιρόμενος· ἐξ ὧν εὔνοια παρὰ πάντων αὐτῷ καὶ τὸ πᾶσιν εἶναι προσφιλῆ καὶ ἐράσμιον.

ζʹ. Ἤδη δὲ αὐτοῦ τὴν παιδικὴν παραλλάξαντος ἡλικίαν καὶ πρὸς τὴν τῶν μειρακίων ἐλάσαντος καὶ τοῖς ἀνδρικωτέροις καιρὸν ἔχοντος προσβαίνειν [32]
C ἐπιτηδεύμασιν, ἐξέλιπε τὸν βίον ὁ φύσας πατὴρ καὶ πρὸς τὴν ἐκεῖθεν ἀπῆρε κατάστασιν, πένθος δὲ καὶ θρῆνος κατὰ τὴν οἰκίαν, ὡς εἰκὸς, ἐπεκώμαζε· χηρεία περὶ τὴν μητέρα καὶ ὀρφανία περὶ τοῦτον τὸν κράτιστον καὶ αἱ ἐντεῦθεν ἀνίαι καὶ θλίψεις ἐφύοντο, ἐπέῤῥει δὲ καὶ φροντίδων ἑσμὸς τῆς κατὰ τὸν βίον διοικήσεως ἕνεκα· ἔῤῥεπε γὰρ πρὸς τοῦτον εὐθὺς πᾶσα ἡ περὶ τὸν οἶκον ἐπιμέλεια καὶ ἡ πρόνοια τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν. Ἐπεὶ δὲ ἡ ἀπὸ γεωργίας ἐπικουρία μικρά τις [33] καὶ ἀγεννὴς ἐδόκει αὐτῷ, ἐβουλεύετο πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἰσελθεῖν καὶ τὰ τῆς οἰκείας ἀρετῆς ἐπιδείξασθαι κἀντεῦθεν, ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς αὐτοῦ προσπορίσαι τὰ δέοντα καὶ μεγαλωφελῆ τὴν προστασίαν ἐπιδείξασθαι καὶ προμήθειαν· ᾔδει
D γὰρ ἐν ταῖς μεγάλαις καὶ μάλιστα ταῖς βασιλευομέναις τῶν πόλεων τὰς δεξιὰς φύσεις εὐδοκιμεῖν καὶ τοὺς τῶν ἄλλων κατά τι προέχοντας ἐπὶ λαμπροτέρας τύχης γνωρίζεσθαι, ἐν δὲ ταῖς ἀδοξοτέραις τῶν πόλεων καὶ ταπειναῖς, ὥσπερ ἐν ταῖς κωμητικαῖς ἀναστροφαῖς, ἀμαυροῦσθαι καὶ φθίνειν [34] τὰς ἀρετὰς, καὶ αὐτὰς ὑφ' ἑαυτῶν ἐν τῷ μὴ ἐπιδείκνυσθαι μηδὲ θαυμάζεσθαι πρὸς τὸ ἐξίτηλον χωρεῖν καὶ μαραίνεσθαι. Διὰ ταῦτα μὲν ἡ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἴσοδος ἐδόκει αὐτῷ λυσιτελὴς καὶ συμφέρουσα, ἀνθεῖλκε δὲ καὶ κατεῖχεν ὁ τῆς μητρὸς πόθος καὶ τὸ θέλειν ἐπικου-

VARIÆ LECTIONES.

[30] γέροντας P. [31] ἐξέλαμπεν A. [32] προβαίνειν P. [33] τις] τε P. [34] φθείρειν codex Barberinus.

φίζειν ταύτης τὰ δυσχερῆ, αὐτῆς ἐκείνης μάλιστα τὰς γηροτρόφους ἐλπίδας προβαλλομένης καὶ τὴν ἐγγύθεν ἀπαιτούσης ἐπικουρίαν καὶ ὑπουργίαν ἐν τοῖς καθήκουσιν.

η'. Ἐπεὶ δὲ κυριωτέραν ἔδει τὴν θείαν γενέσθαι βουλὴν καὶ τοῦτον πρὸς ὅπερ ἀφώριστο [P. 139] κατὰ μικρὸν ὁδῷ βαδίζοντα ἀνελθεῖν, ὀνειράτων ὄψεις πείθουσι τὴν μητέρα ὑπενδοῦναι αὐτῷ [35] καὶ ὑπεῖξαι τῆς πρὸς τὴν πόλιν ὁρμῆς, μᾶλλον δὲ αὐτὴν ἐκείνην παρορμῆσαι αὐτὸν καὶ προτρέψασθαι τὴν βασιλεύουσαν πόλιν καταλαβεῖν καὶ ἐπιδείξασθαι τὸν τῆς ψυχῆς λειμῶνα καὶ τὰ τοῦ γενναίου φρονήματος προτερήματα. Ἔδοξε γάρ ποτε ὄναρ ἡ μήτηρ ὁρᾷν μέγιστον ἐξ αὐτῆς ἀναβλαστῆσαι φυτὸν, ὡς ἡ Κύρου μήτηρ εἶδε τὴν ἄμπελον, καὶ τοῦτο ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτῆς ἑστάναι ἄνθεσί τε κομῶν καὶ καρπῷ βρῖθον, χρυσοῦν τε εἶναι τὸ ἀπὸ γῆς τούτου μέγα στέλεχος, καὶ τὸ κλάδος καὶ τὰ φύλλα χρυσοειδῆ. Τοῦτο δὲ πρός τινα τῶν συνήθων καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα κατευστοχεῖν δοκούντων διηγησαμένη ἐπὶ λαμπρᾶς καὶ μεγάλης τύχης ἔσεσθαι δηλοῦν τὸν υἱὸν αὐτῆς ἤκουσε. Καὶ αὖθις δὲ μετά τινα χρόνον ὀλίγον ὁρᾷ κατὰ τοὺς ὕπνους ἄνδρα τινὰ γηραιὸν, οὗ πῦρ ἐξῄει ἀπὸ τοῦ στόματος, διαῤῥήδην λέγοντα πρὸς αὐτὴν, ὅτι *Ὁ ἀγαπώμενος ὑπὸ σοῦ ὁ υἱός σου Βασίλειος τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας παρὰ Θεοῦ τὰ σκῆπτρα ἐγχειρισθήσεται, καὶ δεῖ σε προτρέψασθαι τοῦτον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰσελθεῖν.* Ἡ δὲ πρὸς τὴν χαρμόσυνον ταύτην ἀγγελίαν διαχυθεῖσα καὶ πλήρης γενομένη χαρᾶς προσεκύνησέ τε τὸν γηραιὸν ἐκεῖνον καὶ, *Τίς εἶ*, εἶπεν αὐτῷ, *ὦ κύριέ μου, ὁ μὴ ἀπαξιώσας ὀφθῆναι τῇ δούλῃ σου, ἀλλ' οὕτως εὐφρόσυνα εὐαγγέλια προσκομίσας μοι;* Ὁ δὲ, *Ἠλίας*, φησὶν, *ὁ Θεσβίτης εἰμὶ*, καὶ ἀπέπτη τῶν ὀφθαλμῶν. Διυπνισθεῖσα οὖν ἐκείνη, καὶ ταῖς δεξιαῖς ταύταις ὄψεσι, μᾶλλον δὲ θείαις ἀποκαλύψεσιν οἷον ἀναπτερωθεῖσα καὶ ζωπυρήσασα, προθύμως αὐτὴ παρώρμα καὶ ἐξέπεμπε τὸν υἱὸν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν, καὶ οἷα μήτηρ ἐνουθέτει καὶ παρεκάλει τόν τε θεῖον φόβον διηνεκῶς ἔχειν ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ νομίζειν ἀεὶ τὸν τῆς Προνοίας ὀφθαλμὸν πᾶσαν πρᾶξιν αὐτοῦ καὶ πᾶν νόημα ἐφορᾷν καὶ μηδὲν ἀνάξιον τῆς τοιαύτης ἐφορείας σπουδάζειν, ἀλλὰ τῷ προσήκοντι καταστήματι τὰς οἰκείας ἀρετὰς ἐπιδείξασθαι καὶ ἐν μηδενὶ τὴν προγονικὴν καταισχῦναι εὐγένειαν.

θ'. Ἄρας οὖν ἐκ Μακεδονίας τῆς Θρᾴκης πρὸς τὴν ἄρχουσαν ταύτην τῶν πόλεων πασῶν ἐπορεύετο, τῶν δυνατῶν τινι καὶ περιφανῶν προσμῖξαι βουλόμενος καὶ εἰς θεραπείαν καὶ δουλείαν αὐτοῦ ἑαυτὸν ἀποτάξαι καὶ καταστῆσαι. Καὶ τὸ μεταξὺ διανύσας διάστημα, καὶ κατὰ τὰς Χρυσᾶς πύλας τῆς βασιλίδος γενόμενος, καὶ δι' αὐτῶν ἤδη καταφερομένης τῆς ἡμέρας εἰσελθὼν, πλησίον τυγχάνοντι τῷ τοῦ Ἁγίου μάρτυρος Διομήδους προσπελάζει μοναστηρίῳ, καὶ ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας κατάκοπος [P. 140] ὢν αὐτοῦ που πρὸ [36] τοῦ πυλῶνος ἐν τοῖς ἐκεῖσε βάθροις

ret, vicinamque opem ac obsequium in his quæ officii essent deposceret.

8. Quoniam tamen necesse erat ut victoriæ partes divino consilio cederent, paulatimque quasi via, ad quod fuerat præordinatus, Basilium decebat ascendere, somniorum visa matri suadent ut illi morem gerat ac acquiescat volenti se in urbem conferre; quin imo ipsa in eam rem eum **222** incitet, ac adhortetur ut Byzantium veniat, vernansque gratiis animi pratum ac generosæ mentis præstantes dotes exhibeat. Videbatur enim sibi quandoque parens in somnis videre maximam ipsa enasci arborem, velut olim Cyri mater vitem viderat, eamque supra domum stantem, comantem floribus fructibusque onustam, majorem e terra stipitem (truncum scilicet) aureum surgere, ramosque et folia auro rutila præferre. Cumque necessariorum cuidam earumque rerum conjectori existimato idoneo rem retulisset, claram hæc audivit magnamque filio protendere fortunam. Rursusque non multo post videt in somnis virum senio gravem, ignem ex ore mittentem, in hæc clare verba ipsam alloquentem: *Charissimo tibi filio Basilio concredenda a Deo sunt imperii Romani sceptra ac gubernacula; ideo necesse est horteris eum ut Cpolim vadat.* Mater jucundo hoc nuntio diffusa plenaque gaudio, senem venerata, *Ecquis*, inquit, *tu, domine mi, qui mihi ancillæ tuæ non solum apparere dignatus es, sed et nuntium sic lætum afferre?* Cui ille: *Elias*, inquit, *Thesbites sum*; atque hoc dicto ex oculis evolavit. A somno ergo excitata, faustisque hisce visis seu potius divinis revelationibus spe sublata novaque flamma accensa, alacris ipsa filii hanc profectionem urgebat, et ut augustam urbem peteret incitabat; proque matris munere admonebat ac obsecrabat ut et Dei timorem continue in animo haberet, ejusque **223** providentiæ oculum suas omnes actiones animique sensa ac rationes inspicere existimaret, eaque inspectione indignum aliquid moliri serio caveret, sed convenienti modestia animique præsentia suarum specimen virtutum daret, nec ullo scelere aut noxa avitam ingenuitatem macularet.

9. Profectus ergo ex Macedonia Thraciæ ad hanc urbem omnium reginam iter arripuit, hoc animo agitans ut se potentiorum cuidam illustriumque virorum adjungeret, illiusque obsequiis ac servitio operam studiumque addiceret. Emensoque itinere, et cum ad urbis Aureas portas venisset, inclinata jam ac deposita per eas ingressus die, ad sancti martyris Diomedis monasterium, quod prope erat, accedens, ex via fessus, ibidem pro foribus in gradibus pro vestibulo positis sic neglectim projecto corpore quiescebat. Et ecce, circa primam fere noc-

VARIÆ LECTIONES.

[35] αὐτοῦ P. [36] ποδὸς A.

tis custodiam, martyr Diomedes monasterii præfecto in somnis astans ad fores monasterii jubet exire, exque nomine Basilium compellantem, quisquis vocanti obaudierit, hunc inducere in monasterium ac curare diligenter, ciboque et tecto et vestimentis, omni denique necessario cultu ac obsequio, quoad per facultatem licuerit, impartiri atque fovere: esse enim a Deo unctum in imperatorem, ipsumque exstruendo augendoque monasterio operam quandoque collaturum. Verum cum ille, visum temere oblatum inaneque mentis commentum arbitratus, quod ita conspexerat, nullo loco præceptum **224** habuisset, sed se rursum somno dedisset, eadem iterum videt auditque. Et cum adhuc etiam segnior somnoque gravis, ut videbatur, se non colligeret, tertio martyrem videt non jam blande ac hilariter præcipientem, sed atrociter minitantem, plagasque, ut apparebat, inferre tentantem, ni citius jussa præstaret. Tunc itaque velut ægre emergens mortique vicinum somnum oculis excutiens ad fores venit, et ut ei martyr præceperat, ex nomine vocat: *Basili*. Cui ille statim respondit: *Ecce ego, domine, quid jubes servo tuo?* Introducens vero in monasterium, cum squalore ac sordibus obsitum solisque ardoribus longe exustum conspexisset, convenientem curam obsequiumque adhibuit ac omni humanitate accepit. Tum monens ut secretum penes se teneat, caveatque cuiquam evulgare ob rei periculum, martyris illi indicat vaticinium, et ut post eventum meminisset jurejurando obstringit. Cum autem Basilius nec acceptare videretur, quod res ejus modum excederet, sed potius rogaret ut ejus insinuatione nobiliorum cujusdam obsequiis pro comitatu operam addicere liceret, impigre se præstiturum præfectus in se recepit. Quodque monasterio familiarius utebatur sæpiusque amice invisebat Michaelis imperatoris Bardæque Cæsaris consobrinus (Theophilitzen quasi subblandiendo ac minuendi forma **225** vocabant; cognomen viro Pædeuomeno), ei præfectus Basilium commendat. Erat enim minor hic Theophilus magnis cogitationibus inflatus, nec a magnificentia abhorrens, sed qui viros strenuos formæque elegantia ac statura conspicuos potissimumque fortitudine atque robore præstantes in comitatu habere studebat, sibique illis placebat ac honestari ambiebat. Vidisses statim sericis indutos ac reliquo cultu egregie ornatos. His adlectum recens admodum quæsitum juvenem Basilium, ac tum corporis robore tum animi virtute longe reliquis præstare visum, suum protostratorem fecit, majorique in dies amore prosequebatur, ac pro eximiis ejus dotibus admirabatur. Cernebatur enim et manu strenuus atque animo prudens, et ad præstandum quidquid injunctum esset oppido promptus et solers.

A ἀτημελῶς οὕτως ἐπιῤῥίψας ἑαυτὸν ἀνεπαύετο. Καὶ δὴ περὶ πρώτην τυχὸν φυλακὴν νυκτὸς ὄναρ τῷ τῆς μονῆς καθηγουμένῳ ὁ μάρτυς Διομήδης ἐφίσταται, κελεύων ἐπὶ [37] τὸν πυλῶνα τῆς μονῆς ἐξελθεῖν καὶ ἐξ ὀνόματος καλέσαι Βασίλειον, καὶ ὃς ἂν αὐτῷ ὑπακούσῃ καλοῦντι, τοῦτον εἰσαγαγεῖν εἰς τὸ μοναστήριον καὶ ἐπιμελείας ἀξιῶσαι, τροφῆς τε καὶ σκέπης καὶ ἐνδυμάτων καὶ πάσης μεταδόντα τῆς ἐνδεχομένης χρείας καὶ θεραπείας· κεχρισμένον γὰρ εἰς βασιλέα τυγχάνειν παρὰ Θεοῦ, καὶ αὐτὸν μέλλειν εἰς ἀνοικοδομὴν καὶ αὔξησιν τῆς παρούσης γενέσθαι μονῆς. Ὡς δὲ φαντασίαν ἄλλως καὶ κενὸν διανοίας ἀνάπλασμα δόξας τὸ ὁραθὲν ὁ ἡγούμενος ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἔθετο, ἀλλὰ πάλιν ἑαυτὸν τῷ ὕπνῳ ἐκδέδωκεν, ἐκ δευτέρου βλέπει καὶ ἀκούει τὰ ὅμοια. Ὡς δὲ καὶ B ἔτι νωθὴς καὶ ὑπνώδης, ὡς ἔοικεν, ὢν οὐκ ἀνέφερεν, ἐκ τρίτου βλέπει τὸν μάρτυρα, οὐκέτι πράως καὶ ἱλαρῶς παρακελευόμενον, ἀλλὰ σφοδρῶς ἀπειλοῦντα καὶ μάστιγας τῷ δοκεῖν ἐπιφέρειν πειρώμενον, εἰ μὴ θᾶττον ὑπηρετήσει πρὸς τὰ λεγόμενα. Τότε δ' οὖν μόλις οἱονεὶ ἀνανήψας καὶ τὸν γείτονα θανάτου ὕπνον τῶν ὀφθαλμῶν ἀποτιναξάμενος τῷ [38] πυλῶνι ἐφίσταται, καὶ κατὰ τὸ τοῦ μάρτυρος πρόσταγμα ἐξ ὀνόματος ἐκάλει· *Βασίλειε*. Ὁ δὲ εὐθὺς ἀπεκρίνατο· *Ἰδοὺ ἐγώ, κύριε, τί προστάσσεις τῷ δούλῳ σου;* Εἴσω δὲ αὐτὸν τῆς μονῆς ποιησάμενος, καὶ ἰδὼν ῥυπῶντά [39] τε καὶ αὐχμῶντα καὶ πολὺν ἐπὶ τοῦ προσώπου τὸν [40] ἥλιον φέροντα, τῆς δεούσης ἐπιμελείας καὶ θεραπείας ἠξίωσεν καὶ πάσης φιλανθρωπίας μετέδωκεν. Εἶτα τὸ μυστήριον παρ' ἑαυτῷ φυλάττειν C καὶ πρὸς μηδένα ἐκλαλῆσαι διὰ τὸ κινδυνῶδες εἰσηγησάμενος, τὴν τοῦ μάρτυρος αὐτῷ ἐφανέρωσε πρόῤῥησιν καὶ πρὸς τὸ μεμνῆσθαι μετὰ τὴν ἔκβασιν ἠσφαλίσατο. Τοῦ δέ, ὡς ὑπὲρ αὐτὸν ὄντος τοῦ πράγματος, μηδὲ παραδέχεσθαι δόξαντος, ἀλλὰ μᾶλλον δι' αὐτοῦ ἀξιοῦντος εἰσοικισθῆναι καὶ πρὸς δουλείαν δοθῆναι τῶν ἐμφανεστέρων τινί, προθύμως ἑαυτὸν εἰς τοῦτο ἐπιδέδωκεν ὁ ἡγούμενος. Καὶ ἐπεὶ συνήθως εἶχε πρὸς τὴν τοιαύτην μονὴν καὶ πολλάκις ἐτύγχανεν ἐκεῖσε φιλίως φοιτῶν ὁ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ καὶ Βάρδα τοῦ Καίσαρος συγγενής, ὃν ὑποκοριζόμενοι Θεοφιλίτζην ἐκάλουν, ἐπώνυμον φέροντα τὸν Παιδευόμενον, τούτῳ συνέστησε τὸν Βασίλειον ὁ ἡγούμενος· ἐτύγχανε γάρ πως τὸ Θεοφιλίδιον τοῦτο γαῦρον ὂν τῷ φρονήματι D καὶ μεγαλοφροσύνης οὐκ ἀφεστώς, [P. 141] ἀλλὰ εἰς σπουδὴν ἔχον γενναίους ἄνδρας καὶ εὐειδεῖς καὶ εὐήλικας καὶ ἐπ' ἀνδρίᾳ μάλιστα καὶ ῥώμῃ σώματος διαφέροντας κεκτῆσθαι περὶ αὐτὸν καὶ ἐπὶ τούτοις μέγα φρονεῖν καὶ σεμνύνεσθαι· οὓς εὐθὺς ἦν ὁρᾶν σηρικαῖς τε κοσμουμένους ἐσθῆσι καὶ τῇ ἄλλῃ καταστολῇ διαπρέποντας. Τούτοις καταλεγέντα τὸν νέηλυν νεανίαν Βασίλειον, καὶ [41] κατὰ πολὺ προέχειν δόξαντα τῶν λοιπῶν κατά τε σωματικὴν ἀλκὴν καὶ ψυχικὴν ἀνδρίαν, πρωτοστράτορα αὐτοῦ πεποίηκεν ὁ Θεόφιλος, καὶ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἐπὶ πλέον ἠγαπᾶτο παρ' αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκείοις προτερήμασιν ἐθαυμάζετο· ἐφαίνετο γὰρ καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖος καὶ κατὰ ψυχὴν συνετὸς καὶ πρὸς τὸ κελευόμενον πᾶν ὀξύς τε καὶ ἐπιτήδειος.

VARIÆ LECTIONES.

[37] ἐπὶ] περὶ AP. [38] τῷ om. P. [39] ῥυποῦντα καὶ P. [40] τὸν om. P. [41] καὶ om. P.

ι'. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ διηνεκῶς ποτνιωμένη A περὶ αὐτοῦ, καὶ διὰ τὸ μήπω μαθεῖν ὅπως αὐτῷ τὰ τῆς ἀποδημίας εὐώδωται δυσθυμοῦσά τε καὶ ἀσχάλλουσα, βλέπει πάλιν κατὰ τοὺς ὕπνους μέγα φυτὸν κυπαρίσσῳ προσεοικὸς, κατὰ τὴν αὐλὴν αὐτῆς ἑστηκὸς, φύλλοις τε χρυσοῖς πυκαζόμενον καὶ χρυσοῦς τοὺς κλάδους καὶ τὸ στέλεχος ἔχον, οὗπερ ὕπερθεν ὑπὲρ κορυφῆς ὁ ταύτης υἱὸς Βασίλειος ἐκαθέζετο. Διυπνισθεῖσα δὲ καὶ μεθ' ἡμέραν τινὶ τῶν εὐλαβῶν γυναικῶν, ἢ νυκτὸς καὶ ἡμέρας κατὰ τὴν Ἄνναν [62] ἐκείνην οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ θείου ναοῦ, ἀλλὰ ταῖς εὐχαῖς καὶ νηστείαις ἐσχόλαζε, τὰ τῆς ὄψεως διηγήσατο. Ἡ δὲ εὐθυμεῖν τε παρῄνεσεν ἐπὶ τῷ υἱῷ, καὶ τὸ ὁραθὲν ἐπικρίνασα βεβαίως δηλοῦν ἀπεφήνατο βασιλέα Ῥωμαίων γενέσθαι σου τὸν υἱόν. Τοῖς προτέροις οὖν καὶ τοῦτο προσλαβοῦσα λοιπὸν ἡ μήτηρ B οὐκέτι περὶ αὐτοῦ ἐδυσφόρει οὐδὲ ἤσχαλλεν, ἀλλὰ τρεφομένη ταῖς ἐλπίσι καὶ τὴν ἄνωθεν ἀντίληψιν ἐκδεχομένη [63] ἀνέθαλλεν.

ια'. Συνέβη δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τὸν κύριον τοῦ Βασιλείου Θεόφιλον διά τινας τοῦ δημοσίου δουλείας παρὰ τοῦ βασιλεύοντος Μιχαὴλ καὶ Βάρδα τοῦ Καίσαρος ἀποσταλῆναι εἰς Πελοπόννησον. Συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Βασίλειος, εἰς τὴν ἀφορισθεῖσαν αὐτῷ δουλείαν καθυπουργῶν. Γενόμενος δὲ κατὰ τὰς Πάτρας τῆς Ἀχαΐας ὁ εἰρημένος Θεόφιλος εἰσῄει εἰς τὸν τοῦ πρωτοκλήτου Ἀποστόλου Ἀνδρέου ναὸν προσευξόμενος. Ὁ δὲ Βασίλειος περὶ τὴν οἰκείαν διακονίαν, ὡς ἔοικεν, ἀσχολούμενος οὐ συνεισῆλθεν [64] αὐτῷ, ἀλλ' ὕστερον καταμόνας τὸ ὀφειλόμενον καὶ C αὐτὸς τῷ Ἀποστόλῳ σέβας ἀποδιδοὺς πρὸς τὸν τοιοῦτον ναὸν παραγέγονε. Μοναχὸς δέ τις ἐκεῖσε ποιούμενος τὰς διατριβὰς, καὶ τὸν πλείονα χρόνον ἐν τῷ τοῦ Ἀποστόλου σχολάζων ναῷ, τὸν μὲν Θεόφιλον εἰσελθόντα ἰδὼν [P. 142] οὔτε διανέστη οὔτε ἐπηύξατο οὔτε τινὸς ἠξίωσε ῥήματος, μηδὲ τὴν περὶ αὐτὸν, ὡς εἰκὸς, δορυφορίαν καὶ λαμπρότητα αἰδεσθείς· ὕστερον δὲ τοῦ Βασιλείου εἰσερχομένου ὑπεξανέστη τε ὥς τινι τῶν κρειττόνων καὶ τὴν ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσιν εὐφημίαν προσήνεγκεν. Ὅπερ τῶν ἐκεῖσε τυχόντων ἰδόντες καὶ ἀκηκοότες τινὲς τῇ κατὰ τοὺς τόπους ἐκείνους εὐγενεῖ καὶ πλουσιωτάτῃ γυναικὶ, ἡ Δανηλὶς ἀπὸ τοῦ ταύτης ἀνδρὸς ὠνομάζετο, ἀπαγγέλλουσιν. Ἐκείνη δὲ διὰ πείρας τὸν μοναχὸν γινώσκουσα, D ὅτι προορατικοῦ χαρίσματος κατηξίωται, οὐκ ἐγένετο περὶ τὸ λεχθὲν ἀμελὴς, ἀλλὰ μετακαλεσαμένη τὸν μοναχὸν διῆλθε προσονειδίζουσα· *Τοσοῦτος χρόνος ἐξ οὗ σοι γνώριμος*, ἔφη, *τυγχάνω, Πάτερ πνευματικὲ, καὶ οἶδάς με πάντως οὖσαν ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς καὶ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὑπερέχουσαν καὶ προάρχουσαν, καὶ οὐδέποτε οὔτ' ἐπηγέρθης θεασάμενός με οὔτε ἐπηύξω μοι, ἀλλ' οὐδὲ τῷ υἱῷ ἢ τῷ ἐκγόνῳ μου τὴν τοιαύτην τιμὴν ἀπένειμας. Καὶ πῶς νῦν ἄνθρωπον εὐτελῆ καὶ ξένον μηδὲ γνώριμον τοῖς πολλοῖς ἰδὼν καὶ ὑπεξανέστης καὶ ὡς βασιλέα ἐτίμησας;* Ὁ δὲ εὐλαβὴς ἐκεῖνος μοναχὸς πρὸς αὐτὴν

10. Ejus porro mater continue quiritans mœrensque ac dolens quod nondum didicerat, quam illi prospere cessisset profectio quam susceperat, ingentem rursus in somnis videt arborem cupresso similem in impluvio suo stantem, aureis foliis frondosam ramisque aureis ac trunco diffusam, in cujus vertice Basilius ipsius filius assidebat. Experrecta igitur die sequenti mulieri cuidam religiosæ, quæ velut Anna illa diu noctuque a divino templo non discedebat, sed orationi et jejunio vacabat, **226** visum narravit. Jussit illa bono animo esse de filio, visumque interpretata certissime innuere affirmavit Basilium ejus filium Romanorum imperatorem fore. Jam itaque prioribus aliis istud quoque mater præsagium adjungens, haud amplius mœrebat ac discruciabatur, sed spe bona lactata exspectansque divinum auxilium senectam recreabat.

11. Contigit autem per hoc tempus ut Basilii herus Theophilus, exposcentibus publicæ rei negotiis, a Michaele imperatore et Barda Cæsare in Peloponnesum mitteretur. Fuit et Basilius illi comes, cui addictus erat ministerio, in comitatu navans operam. Veniens autem Patras Achaiæ, quem dicebam, Theophilus, in sancti Andreæ primum vocati apostoli, preces oblaturus, templum ingreditur. Basilius autem circa ministerium suum, ut par est, occupatus cum illo minime intravit; sed postea seorsum, debitum et ipse cultum apostolo redditurus, ad idem templum venit. Quidam vero monachus illic sedes habens ac temporis partem longe maximam terens, apostoli templo assiduus, Theophilum ingredientem videns nec assurrexit nec illi bene precatus, ac nec verbo consalutandum duxit, nec stipantem cohortem, ut par est, reveritus, nec viri splendorem ac dignitatem. Postmodum vero intrante Basilio velut uni ex dignioribus assurrexit, ac quam moris est imperatoribus, salutationem adhibuit. Id ita gestum cum præsentium aliqui in oculis vidissent **227** audissentque, prænobili cuidam ac opulentissimæ iis in locis matronæ, cui a viro Danelis nomen, denuntiant. Illa vero, quæ certo sciret experimento monachum futurorum præscientiæ dono decoratum esse, nihil segnis dictum arripuit. Accersito itaque monacho in hæc fere verba exprobrabat: *Tot anni sunt, Pater spiritalis, ex quo tibi nota sum; nec plane latet quam pro vulgi ratione me longe præstare locique incolis præcellere ac in eis quasi principem esse; nunquam tamen videns assurrexisti aut bene precatus es; at neque filio meo aut nepoti ejuscemodi honorem detulisti. Quid igitur causæ est cur nunc vilem hominem et peregrinum nec vulgo notum videns, et assurrexeris et imperatoris honore colueris?* Cui pius ac religiosus monachus: *Non ut tu loqueris, unum quem e vulgo vidi, sed velut magnum imperatorem a Christo unctum con-*

VARIÆ LECTIONES.

[62] Ἄννην P. [63] εἰσδεχομένη A. [64] συνῆλθεν P.

spexi, et assurrexi, faustisque ominibus prosecutus sum, ac ei acclamavi. Quos enim Deus honoravit, his prorsus etiam humanus honor debetur et cultus. Postquam igitur Basilii herus tempus aliquod in Achaia moratus, expletisque quæ illi injuncta erant publicis negotiis, Byzantium erat reversurus, Basilius, quod eum morbo corripi contigerat, ibi relinquitur. Convenienti autem cura ei adhibita, brevi morbo levatus, ad reditum se et ipse accingit. Accersens vero, quam dicebam, matrona Danelis multis magnisque eum donis accipit, prudenter omnino **228** ac sapienter velut sementem quamdam in bonum arvum mittens, ut longe multiplices inde fruges locuplete messe opportuno tempore decerperet. Dedit enim illi cum justam satis auri vim, tum triginta ad obsequium mancipia; in vestibus quoque aliaque diversi generis supellectili opes nimias numeravit, nihil aliud ab eo prius exigens quam ut spiritalis fraternitatis necessitudinem cum Joanne filio suo necteret. Rejiciebat ille, velut supra facultatem ac dignitatem, quod sic ea poscebat, pro matronæ scilicet, quæ videbatur, claritate, suaque ipsius, quantum oculis cernebatur, abjecta vilique sorte. Ea tamen magis magisque hortante atque rogante animum tandem accommodavit. Tum mulier, velut majori assumpta fiducia, ad eum palam infit, *Magnum te Deus virum habet, magnoque honore est exaltaturus. Ad me quod attinet, aliud a te nihil exigo, nihil quæro, quam ut diligas ac nostri miserearis.* Basilius omnem eam provinciam, si fieri possit, illius se juris facturum pollicetur, dum res dicto successerit. Sicque inde profectus ipse quoque ad urbem augustam et ad herum redit. Porro ex cumulatis inde pecuniis ingentia prædia in Macedonia redemit, satisque affines omnes et consanguineos ditavit; ipseque quemadmodum virtutibus, sic et possessionibus et pecuniis auctus divesque effectus est. Mansit tamen cum hero, illius hactenus obsequio addictus.

ἀπεκρίνατο, ὅτι *Οὐχ ὡς σὺ λέγεις, ἕνα τῶν τυχόντων εἶδον τὸν ἄνδρα ἐγώ, ἀλλ' ὡς μέγαν βασιλέα τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ Χριστοῦ κεχρισμένον εἶδον, καὶ ἐξανέστην καὶ ἐπευφήμησα· τοῖς γὰρ ὑπὸ Θεοῦ τετιμημένοις ὀφειλομένη πάντως ἐστὶ καὶ ἡ ἐξ ἀνθρώπων τιμή.* Διατρίψαντος τοίνυν ἐν τοῖς ἐκεῖσε μέρεσιν ἐπὶ χρόνον τινὰ τοῦ κυρίου τοῦ Βασιλείου, καὶ τὰς ἐπιτραπείσας αὐτῷ τοῦ δημοσίου δουλείας ἀνύσαντος καὶ ἀνατρέχειν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν μέλλοντος, ἐπεὶ ἔτυχεν ἀσθενείᾳ σώματος ληφθεὶς ὁ Βασίλειος, αὐτόθι καταλιμπάνεται. Ἐπιμελείας δὲ τῆς προσηκούσης τυχὼν μετὰ χρόνον τινὰ τῆς νόσου κρείττων ἐγένετο καὶ πρὸς τὴν ἄνοδον καὶ αὐτὸς ἡτοιμάζετο. Μετακαλεσαμένη δὲ αὐτὸν ἡ προῤῥηθεῖσα γυνὴ Δανηλὶς πολλοῖς καὶ μεγάλοις δεξιοῦται χαρίσμασιν, ἐμφρόνως πάνυ καὶ συνετῶς ὥσπερ τινὰ σπόρον εἰς ἀγαθὴν αὐτὰ καταβαλλομένη χώραν, ἵνα ἀμήσῃ παμπολλαπλασίονα ἐν εὐθέτῳ καιρῷ. Δέδωκε γὰρ αὐτῷ καὶ χρυσὸν ἱκανὸν καὶ ἀνδράποδα πρὸς ὑπηρεσίαν τριάκοντα καὶ ἐν ἱματισμῷ καὶ διαφόροις εἴδεσι πλοῦτον πολὺν, μηδὲν ἕτερον ἐπιζητήσασα [65] τὸ πρότερον παρ' αὐτοῦ ἢ τὸ ποιήσασθαι πνευματικῆς ἀδελφότητος σύνδεσμον πρὸς Ἰωάννην τὸν ταύτης υἱόν. Ὁ δὲ ὡς ὑπὲρ αὐτὸν μᾶλλον οὖσαν διωθεῖτο τὴν ἔντευξιν διὰ τὸ δοκοῦν τῆς γυναικὸς περιφανὲς [P. 143] καὶ τὸ αὐτοῦ κατὰ τὸ ὁρώμενον εὐτελές· ὅμως πλείονα παράκλησιν δεξάμενος ὑπ' αὐτῆς τοῦτο πεποίηκε. Καὶ τότε οἱονεὶ ἐπὶ πλέον θαῤῥήσασα εἶπε φανερῶς πρὸς αὐτὸν, ὅτι *Σὲ ὁ Θεὸς μέγαν ἄνθρωπον ἔχει καὶ ἐπὶ μεγάλης μέλλει τιμῆς ἀνυψοῦν, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἐπιζητῶ ἢ ἀπαιτῶ παρὰ σοῦ πλὴν ἵνα ἀγαπᾷς καὶ ἐλεῇς ἡμᾶς.* Ὁ δὲ τῆς γῆς ἐκείνης ἁπάσης, εἰ δυνατὸν, κυρίαν αὐτὴν ἀποφῆναι, εἰ τοῦτο ἔσται, κατεπηγγείλατο. Καὶ οὕτως ἐκεῖθεν ἀπάρας ἀνῄει καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν καὶ τὸν αὐτοῦ κύριον. Ἀπὸ δὲ τῶν ἐντεῦθεν αὐτῷ προσγεγονότων χρημάτων μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐξωνήσατο κτήματα κατὰ Μακεδονίαν μεγάλα, καὶ κατέστησαν ἐπ' εὐπορίας ἅπαντας τοὺς προσήκοντας ἱκανῆς [66], καὶ γέγονε πλούσιος καὶ αὐτός, ὥσπερ ταῖς ἀρεταῖς, οὕτω δὴ καὶ τοῖς κτήμασι καὶ τοῖς χρήμασι. Συνῆν δὲ ὅμως τῷ κυρίῳ αὐτοῦ καὶ διηκόνει αὐτῷ.

229 12. Quodam die Antigonus patricius et scholarum domesticus solenni mensæ apparatu in regiis ædibus in propinquo regiæ atrio epiparoque instructo convivio (κλητόριον vocant) patrem suum Bardam convivatorem ac epulonem facit. Cæsar, una secum senatus primates affinesque ac necessarios assumens, prætereaque amicos Bulgaros, ex more Cpoli morantes, ad convivium venit. Intererat epulis et Theophilus Basilii herus, eo quod etiam ipse Cæsaris consanguineus erat; sed et Constantinus patricius, Thomæ patricii pater, nostro hoc ævo cursus logothetæ, viri in rebus philosophicis summi ac plane integerrimi. Porro Bulgari semper jactandi fastu insolentes ac gloriabundi, cum secum Bulgarum haberent corporis viribus terisque præcellen-

ιβ'. Κατὰ δέ τινα τῶν ἡμερῶν Ἀντίγονος ὁ πατρίκιος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν κλητόριον ἐν ταῖς βασιλικαῖς οἰκίαις, αἳ κατὰ τὴν πλησιάζουσαν τοῖς βασιλείοις αὐλὴν, ᾠκοδόμηται καὶ πολυτελὲς ἐσκευάσατο, ἑστιάτορα καὶ δαιτυμόνα τὸν οἰκεῖον πατέρα Βάρδαν ποιούμενος. Ὁ δὲ Καῖσαρ τοὺς μείζονας τῆς συγκλήτου καὶ τοὺς οἰκείους παραλαβὼν καὶ τοὺς συνήθεις πρὸς τὴν εὐωχίαν ἀπῄει, συμπαραλαβὼν καὶ τοὺς ἀπὸ Βουλγαρίας [67] φίλους, συνήθως κατὰ τὸν τότε καιρὸν τῇ βασιλευούσῃ ἐνδιατρίβοντας. Παρῆν δὲ τῇ ἑστιάσει καὶ Θεόφιλος ὁ τοῦ Βασιλείου κύριος οἷα συγγενὴς καὶ αὐτὸς τοῦ Καίσαρος, ἀλλὰ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ πατρίκιος, ὁ τοῦ καθ' ἡμᾶς λογοθέτου τοῦ δρόμου καὶ ἐν [68] φιλοσοφίᾳ ἄκρου καὶ ἀδωροτάτου περιφανῶς πατρικίου

VARIÆ LECTIONES.

[65] ἐπιζητοῦσα P. [66] ἱκανῶς P. [67] Βουλγάρων P. [68] ἐν om. A.

Θωμᾶ πατήρ. Οἱ δὲ Βούλγαροι ἀεί πως οἰηματίαι A καὶ καυχηματίαι τυγχάνοντες, ἐπεὶ ἔτυχον τότε μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντες Βούλγαρον [79] ἐπ' ἀνδρίᾳ σεμνυνόμενον σώματος καὶ ἄκρον ἐν παλαισμοσύνῃ ὑπάρχοντα, ὃν οὐδεὶς σχεδὸν μέχρι τότε τῶν προσπαλαιόντων κατέβαλεν, οὐκ ἀνεκτὸν ἐδόκουν ἐπ' αὐτῷ φρονεῖν, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ μέτρον ἠλαζονεύοντο. Τοῦ δὲ πότου προϊόντος καὶ θυμηδίας χορευούσης κατὰ τὴν τράπεζαν, λέγει ὁ μικρὸς ἐκεῖνος Θεόφιλος πρὸς τὸν Καίσαρα, ὅτι *Ἔχω, δέσποτα, ἄνθρωπον ὃς ἐὰν κελεύῃς ἵνα παλαίσῃ μετὰ τοῦ περιβοήτου τούτου Βουλγάρου. Μέγιστον γὰρ ὄνειδος τοῦτο Ῥωμαίοις, καὶ οὐδεὶς ὑποίσει τὴν ἀλαζονείαν αὐτῶν, εἰ οὗτος ἀκαταγώνιστος ἐν Βουλγαρίᾳ παραγένηται.* Τοῦ δὲ Καίσαρος γενέσθαι προστάξαντος [80], ὁ προμνημονευθεὶς Κων- B σταντῖνος πατρίκιος, σφόδρα φιλίως πρὸς τὸν Βασίλειον διακείμενος, ἅτε καὶ αὐτὸς ἐξ Ἀρμενίων ἕλκων τὸ γένος, [P. 144] ἐπεὶ δίυγρον εἶδε τὸν τόπον ἐν ᾧ διαγωνίζεσθαι ἔμελλον, καὶ ἐδεδοίκει μή πως ὀλισθήσῃ τυχὸν ὁ [81] Βασίλειος, αἰτεῖ προτροπὴν γενέσθαι παρὰ τοῦ Καίσαρος ἐκ ξύλων ἐπιῤῥανθῆναι πρίσμα [82] κατὰ τὸ ἔδαφος. Οὗ γενομένου συμπλακεὶς τῷ Βουλγάρῳ ὁ Βασίλειος, καὶ θᾶττον συμπιέσας καὶ περισφίγξας αὐτὸν, ὡσεὶ δεσμόν τινα χόρτου κοῦφον καὶ ἄψυχον, ἢ ἐξ ἐρίου πόκον ξηρόν τε καὶ ἐλαφρὸν, οὕτω ῥᾳδίως αὐτὸν ἐπάνω τῆς [83] τραπέζης μετεωρίσας ἀπέῤῥιψεν. Τοῦ δὲ γεγονότος οὐδεὶς τῶν παρόντων ἦν ὃς οὐ περιεῖπε καὶ ἐθαύμαζε τὸν Βασίλειον. Ἐκπλαγέντες δὲ καὶ οἱ Βούλγαροι τὴν περιουσίαν τῆς εὐχερείας τε καὶ δυνάμεως ἔμειναν ἐνεοί. Ἀπ' ἐκείνης δὲ τῆς ἡμέρας ἤρξατο ἐπὶ πλέον ἡ τοῦ Βασιλείου φήμη εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν διαφοιτᾶν, καὶ τοῖς ἁπάντων διεφέρετο στόμασιν, ἀπόβλεπτος ἤδη καθεστηκώς.

tem primasque in lucta sibi vindicantem, quem vix ullus usquam hactenus lucta dejecisset, haud ferendum putabant ut sibi de illo aliquid tribuerent, nisi supra modum arrogantes pene insultarent. Compotatione itaque procedente ac hilaritate in mensa effuse tripudiante, ait pusillus ille Theophilus ad Cæsarem : *Habeo, domine, hominem in comitatu, qui, si jusseris, cum famoso illo Bulgaro sit luctaturus. Maximo enim probro Romanis cedet, nec ullus erit qui illorum arrogantiam ferat, si iste in Bulgariam a nullo superatus redierit.* Jubet Cæsar ita præstari ; isque cujus memini, **230** Constantinus patricius, amicitiæ nexu Basilio conjunctissimus, quippe qui et ipse ex Armeniis originem trahebat, videns subhumidum arenæ solum, qua colluctaturi erant, veritusque ne per ejus lubricitatem Basilius pede offenderet ac laberetur, Cæsarem rogat ut scobe lignorum locum conspergi præcipiat. Factum est ; consertaque Basilius lucta cum Bulgaro citius prehendens atque constringens, velut levem exsuccumque fœni manipulum aut ex lana vellus aridum ipsumque leve, haud magno molimine in mensam levans allisit. Eo facinore nemo præsentium fuit qui non Basilio impensus animo sit eumque admiratione laudaverit. Sed et ipsi Bulgari subigendi illa facilitate atque robore in stuporem acti conticuerunt. Ex illa hora cœpit per omnem civitatem Basilii fama magis percrebrescere , jamque factus conspicuus per omnium celebris ora volabat.

ιγ'. Ἦν δὲ παρὰ τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ ἵππος ἀφ- C ηνιαστὴς καὶ ἄτακτος, σκληραύχην τε καὶ ἀγέρωχος, τὰ δ' ἄλλα γενναῖος καὶ ἀγαθὸς καὶ καθ' ἡλικίαν καὶ κάλλος καὶ τάχος μέγας [84] καὶ θαυμαστὸς, ὃς εἰ ἔτυχε λυθεὶς τοῦ δεσμοῦ ἢ ἄλλως πως ἀφεθεὶς, λίαν ἦν δυσχερὴς εἰς χεῖρας αὖθις ἐλθεῖν καὶ πολλὰ πράγματα πρὸς τὸ κατασχεῖν παρεῖχε τοῖς ἱπποκόμοις. Συνέβη δέ ποτε τὸν βασιλέα πρὸς θήραν ἐξελθόντα καὶ τὸν τοιοῦτον ἵππον ἐπιβεβηκότα αὐτοχειρὶ ῥάβδῳ τυχεῖν λαγωοῦ. Εὐθὺς οὖν ὑφ' ἡδονῆς ὁ βασιλεὺς θᾶττον ἐκ τοῦ ἵππου καθήλατο πρὸς τὸ σφάξαι τὸν λαγωόν. Ἄφετος δὲ ὁ ἵππος καταλειφθεὶς ἀπεσκίρτησεν, καὶ πολλῶν συνδραμόντων, καὶ τῶν τε τοῦ ἱπποστασίου ἀρχόντων καὶ μαγγλαβιτῶν καὶ λοιπῶν τῶν περὶ αὐτοὺς συγκινηθέντων, οὐκ ἦν τινι δυνατὸν τὸν ἵππον λαβεῖν, ὥστε θυμωθέντα τὸν D βασιλέα κελεῦσαι, εἰ κρατηθείη, διακοπῆναι τοὺς ὀπισθίους αὐτοῦ τῶν ποδῶν. Ὁ δὲ Καῖσαρ Βάρδας παρὼν ἐδεῖτο τοῦ βασιλέως μὴ διὰ μίαν κακίαν τοσαύτην ἀρετὴν ἵππου μάτην παραπολέσθαι. Ὁ οὖν Βασίλειος συμπαρὼν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ λέγει πρὸς αὐτὸν, ὅτι *Εἰ παραδράμω τὸν βασιλικὸν ἵππον καὶ ἀπὸ τοῦ ἐμοῦ ἵππου ἐκτιναχθεὶς ἔποχος αὐτοῦ γένωμαι, ἆρα μὴ διὰ τὸ βασιλικοῖς φαλάροις*

13. Erat porro apud Michaelem equus frena mordens et indomitus duraque cervice et superbus ; cæterum generosus et bonus, statura et pulchritudine ac celeritate magnus ac admirandus. Is freno solutus, seu alias liber dimissus, ægre admodum rursus ad manus veniebat, plurimumque negotii equisonibus detinere satagentibus facessebat. Contigit vero aliquando ut imperator illo ipso equo venatum profectus sua ipse manu **231** fuste leporem feriret. Quare statim volupe gestiens, leporem necaturus, equo desilit. Liber equus dimissus resiliit, multisque concurrentibus, ac tum equili præfectis, tum manglabitis alioque circum comitatu navantibus operam, qui equum capere posset nullus fuit. Quare ira accensus imperator, si teneri unquam equus possit, exscindendos jubet illius posteriores pedes. Bardas autem Cæsar, qui rebus aderat, imperatorem rogabat ne tantam equi virtutem ob unum peccatum temere perderet. Basilius itaque, qui tum hero aderat, ei infit : *Si imperatoris equum prævertero, meoque ipse equo excussus illi insedero, nunquid mihi succensebit imperator, quod ille ejus phaleris stratus est ac ornatus?* Insusurratur sermo auribus imperatoris ; remque præstari jubet. Basilius promi-

VARIÆ LECTIONES.

[79] Βούλγαρον ἔχοντες A. [80] προσταξάμενος P. [81] ὁ om. P. [82] πρίαμα μετὰ P. [83] τῆς om. P. [84] μέγας] καὶ μέγας P.

pte dextreque exsecutus est. Vidit imperator, unaque cum robore ac virtute industriam indolem ac sapientiam admiratus a Theophilitze eum statim tulit, suorumque stratorum ordini allegit. Adhibebatque animum ac diligebat, quippe qui ingentem ejus in omnibus supra reliquum vulgus præstantiam videret. Quapropter cum sui crebro specimen coram exhibuisset, in protostratoris dignitatem evexit.

A *κεκοσμῆσθαι αὐτὸν ἀγωνάκτησις παρὰ τοῦ βασιλέως γένηται κατ' ἐμοῦ;* Τοῦ δὲ βασιλέως ὑπομνησθέντος καὶ κελεύσαντος τοῦτο γενέσθαι, ἑτοίμως καὶ εὐφυῶς ὁ Βασίλειος τοῦτο πεποίηκεν. Ὁ θεασάμενος ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀγαπήσας τὴν μετ' ἀνδρίας εὐφυΐαν αὐτοῦ καὶ σύνεσιν, εὐθέως ἀπὸ τοῦ Θεοφιλίτζη αὐτὸν ἀνέλαβέ τε καὶ εἰς τοὺς βασιλικοὺς κατέταξε στράτορας. Προσεῖχε δὲ καὶ ἠγάπα αὐτὸν, ὁρῶν αὐτοῦ τὸ πρὸς τοὺς ἄλλους [P. 145] ἐν πᾶσι διαφέρον κατὰ πολύ. Διὸ καὶ πολλάκις ἐπιδειξάμενον κατενώπιον αὐτοῦ εἰς τὴν τοῦ πρωτοστράτορος ἀξίαν ἐδίδασε [55].

14. Postea venatione indicta in loco cui nomen Philopatio, protostrator, uti moribus constitutum est, præibat, ferens imperatoris clavam in **232** cingulo; barducium usus vocat. Edito vero strepitu a venantium turba, lupus quam maximus e silva erupit, ut omnes fere conterriti turbarentur. Porro Basilius impetu in eum irruens, barducioque imperatoris a tergo projecto, caput medium ferit duasque in partes diffindit. Cæsar pone imperatorem ex more incedens, remque conspicatus, ad quosdam amicorum ac necessariorum, qui illi comites erant, ait: *Arbitror virum hunc omnis nostræ familiæ exitium fore*. Hinc enim conjiciebat, quod cuncta illi ex voto ac prospere cederent, quodque sic in eum ex ea dexteritate ac felicitate imperatoris animus propensus esset. Neque propter hoc solum, sed quod etiam, ut aiunt, a Leone, viro in omni sapientiæ genere primas obtinente, audierat, cum ex illo sæpius sciscitatur, *Primum a quodam juvene familiam vestram eversum iri invenio*. Deinde clariori effecto Basilio, etiam intento digito Cæsari monstrasse, dicendo, *Hic est quem vestrum successorem dicebam fore*. Unde etiam suspectum habebant, nullumque finem insidias Basilio struendi Cæsar faciebat, quanquam nihil ille irritum facere potuit eorum quæ divina voluntate decreta erant. Non enim sic inexspectata ut semper ineluctabilis est fatorum vis. Et hæc quidem, etsi forte per digressionem dicta sunt, non tamen extra rem.

ιδ'. Μετὰ δὲ ταῦτα κυνηγεσίου καταγγελθέντος εἰς τὸ λεγόμενον Φιλοπάτιον, ἦν ὁ πρωτοστράτωρ κατὰ τὸν τύπον τοῦ βασιλέως προπορευόμενος [56] ἔφιππος, ἐπεφέρετο δὲ καὶ τὸ ῥόπαλον τὸ βασιλικὸν B ἐπὶ τῆς ζώνης αὐτοῦ, ὃ βαρδούκιον οἶδε καλεῖν ἡ συνήθεια. Θορύβου δὲ κινουμένου ἀπὸ τῶν συμπληρούντων τὸ κυνηγέσιον, ἐξέθορεν ἐκ τῆς ὕλης λύκος παμμεγεθέστατος, ὥστε σχεδὸν πάντας διαπτοηθῆναι καὶ εἰς ταραχὴν ἐμπεσεῖν. Ὁρμήσας δὲ κατ' αὐτοῦ ὁ Βασίλειος, καὶ ῥίψας ἐξόπισθεν τὸ βασιλικὸν βαρδούκιον, ἔτυχε τοῦ θηρίου κατὰ τὸ μέσον τῆς κεφαλῆς καὶ ταύτην ἐδιχοτόμησεν. Ὁ δὲ Καῖσαρ ὄπισθεν τοῦ βασιλέως κατὰ τὸ εἰωθὸς πορευόμενος καὶ τὸ γεγονὸς θεασάμενος εἶπε πρός τινας τῶν συνεπομένων συνήθων αὐτοῦ καὶ γνωστῶν, ὅτι *Οἶμαι πάσης τῆς γενεᾶς ἡμῶν τὴν κατάλυσιν τὸν ἄνθρωπον τοῦτον μέλλειν γενήσεσθαι·* κατεστοχάζετο γὰρ καὶ τὸ [57] πρὸς πάντα τούτου ἐπιτυχές τε καὶ εὐτυχὲς καὶ τὴν διὰ ταῦτα τοῦ βασιλέως διάθεσιν C πρὸς αὐτόν. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ παρὰ Λέοντός φασι τοῦ τηνικαῦτα ἐπὶ παντοδαπῇ σοφίᾳ πρωτεύοντος ἀκοῦσαι αὐτὸν, ἐν τῷ πολλάκις περὶ τούτων πυνθάνεσθαι τοῦ ἀνδρὸς, πρῶτα μὲν, ὅτι *Ὑπὸ νεανίσκου τινὸς εὑρίσκω τὴν κατάλυσιν τῆς ὑμῶν γενεᾶς·* ἔπειτα, ὡς εἰς ἐμφάνειαν προέβαινεν ὁ Βασίλειος, καὶ τῷ δακτύλῳ τοῦτον ὑποδεῖξαι τῷ Καίσαρι, λέγοντα, ὅτι *Οὗτος τυγχάνει ὃν ἔλεγον διάδοχον ὑμῶν μέλλειν ἔσεσθαι*. Ἐξ οὗ καὶ ὑφωρᾶτο καὶ ἐνήδρευεν ὁ Καῖσαρ ἀεὶ τὸν Βασίλειον, ἀλλ' οὐδὲν ... καὶ μηδὲν ἀκυρῶσαι ἠδύνατο τῶν ὑπὸ τοῦ θείου προκυρωθέντων βουλήματος· οὐ γὰρ οὕτως ἀπροσδόκητον ὡς ἄφυκτον ἀεὶ τὸ πεπρωμένον ἐστίν. Καὶ ταῦτα μὲν, εἰ καὶ κατὰ παράβασιν ἴσως, ἀλλ' οὐκ ἔξω τῆς ὑποθέσεως εἴρηται.

233 15. Cumque imperator venatu delectaretur, rursus post non multos dies venationis causa ac moderatæ obambulationis ad Armamentareæ (sic dictum) locum trajecit; tum cœna seorsum parata, et imperatore cum Theodora matre aliisque affinibus et ex senatu magis necessariis ad mensam sedentibus, vocatus est protostrator imperatoris jussu; illoque sedente cœpit Theodora imperatrix oculos in eum intendere et conspicere ac considerare exactiusque examinare, demum agnitis quibusdam in eo notis sensim animo linqui, ut vix tandem effusa in eam aqua et rosarum stillis animum revocaverit. Tumque qui aderant se subduxerunt. Recepto autem animo ac recreato, sclsci-

D ιε'. Φιλοθήρου δὲ τοῦ βασιλέως τυγχάνοντος, καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον κυνηγεσίου τε χάριν καὶ μετρίου περιοδεύματος κατὰ τὸν τῆς Ἀρμαμενταρέας λεγόμενον τόπον περάσαντος, εἶτα δουλικίου κατ' ἰδίαν εὐτρεπισθέντος καὶ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τραπέζης μετὰ Θεοδώρας καθεσθέντος τῆς οἰκείας μητρὸς καὶ τῶν ἰδίων συγγενῶν καὶ οἰκειοτέρων τῆς συγκλήτου, προσεκλήθη καὶ ὁ πρωτοστράτωρ τοῦ βασιλέως κελεύσαντος, καὶ καθεσθέντος αὐτοῦ ἤρξατο Θεοδώρα ἡ βασιλὶς πυκνότερον ἀτενίζειν καὶ ἀφορᾶν πρὸς αὐτὸν καὶ κατανοεῖν καὶ παρεπισκοπεῖν αὐτὸν [58] ἀκριβέστερον. Ἐπιγνοῦσα δέ τινα σύσσημα ἐν αὐτῷ κατ' ὀλίγον ἐλιποψύχησεν, ὥστε καὶ ὕδωρ ἐπιχεθῆναι [59] αὐτῇ καὶ διὰ τοῦ ἀπὸ ῥόδων στάγματος τὸ

VARIÆ LECTIONES.

[55] ἀνεβίβασεν? [56] προπορευόμενος τοῦ βασιλέως P, omisso ἔφιππος. [57] τὸ om. A. [58] αὐτὸν om. P. [59] ἐκχεθῆναι P.

πνεῦμα μόλις ἀνακαλέσασθαι, ὅτιπερ οἱ παρόντες A ὑπανεχώρησαν. Εἰς ἑαυτὴν δὲ ἐλθοῦσα καὶ ἀναλάμψασα[60] [P. 146] παρὰ τοῦ υἱοῦ καὶ βασιλέως ἐπηρωτᾶτο, τί ἄρα τὸ γεγονὸς ἐπ' αὐτῇ, καὶ πόθεν οὕτως ἀθρόως ἐπισυνέβη αὐτῇ ἡ ἔκστασις. Ἡ δὲ μόλις ἑαυτὴν ἐκ τῶν θορύβων τῶν φρενῶν συναθροίσασα ἔλεγεν, ὅτι *Ὃν ἤκουον παρὰ τοῦ πατρός σου, δέσποτα καὶ τέκνον ἐμὸν, μέλλειν ἐξολοθρεῦσαι τὴν γενεὰν ἡμῶν, οὗτός ἐστιν ὃν λέγεις Βασίλειον· τὰ σύμβολα γὰρ, ἅπερ ἔλεγεν ἔχειν τὸν ἡμᾶς διαδέχεσθαι μέλλοντα, οὗτος ὁ ἄνθρωπος κέκτηται. Ὅθεν τὸ πρᾶγμα ὅλον τῇ διανοίᾳ[61] παραλαβοῦσα[62], καὶ ὥσπερ κατ' ὀφθαλμοὺς τὸν ὄλεθρον βλέπουσα, διαταραχθεῖσα ἐξέλιπον.* Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ δέος ἀφαιρῶν τῆς μητρὸς, καὶ εἰς τὸ καθεστὸς[63] ἐπανάγων καὶ παραμυθούμενος, B *Κακῶς ὑπέλαβες*, εἶπεν, *ὦ μῆτερ· ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος ἰδιώτης ἐστὶ καὶ πάνυ ἀφελὴς, ἀνδρίαν μόνον ἔχων, οἵαν ὁ πάλαι Σαμψὼν, καὶ οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ὥς τις Ἐνὰκ ἢ Νεμβρὼδ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ἀναφανείς. Ἐξ αὐτοῦ τοίνυν μηδένα φόβον ἔχε, μηδ' ὑπόνοιάν τινα κεκτήσῃ πονηράν.* Καὶ τότε μὲν οὕτως τὸ τοιοῦτον κῦμα ὑπὸ Θεοῦ φρουρούμενος παρέδραμεν ὁ Βασίλειος.

ις'. Εἶχε δὲ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους παρακοιμώμενον ὁ βασιλεὺς τὸν εὐνοῦχον Δαμιανὸν τὸν πατρίκιον, τῷ γένει Σκλάβον, ὃς διὰ φιλοδέσποτον πάθος ἔλεγε πολλάκις τῷ βασιλεῖ καὶ περὶ ἄλλων μέν τινων ὡς μὴ κατὰ τὸ δέον τῶν πραγμάτων ἐξηγουμένων, ἐξαιρέτως δὲ περὶ τοῦ θείου αὐτοῦ Βάρδα τοῦ Καίσαρος, ὡς τὸ πλεῖστον τοῦ κράτους εἰς ἑαυτὸν μετηγάγετο καὶ πολλάκις ἐκφέρεται τοῦ καθήκοντος, καὶ ἐκ τοῦ ἐνίας τῶν τοῦ Καίσαρος ἀνέτρεπεν[64] διοικήσεων ἑτέρως ἔχειν τὰ πράγματα ἀναδιδάσκων C τῷ βασιλεῖ. Δι' ἃ συμπεισθεὶς ὁ Καῖσαρ ὑπὸ τῶν οἰκείων φίλων καὶ γνησίων παραινετῶν καὶ συμβούλων κατὰ τοῦ Δαμιανοῦ συσκευάζεται, καὶ πολλαῖς διαβολαῖς κατ' αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα χρησάμενος, καὶ πιθανῶς συνθεὶς τὰ κατηγορούμενα, μετεκίνησε τὴν τοῦ βασιλέως γνώμην καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τὸν[65] Δαμιανὸν εὐνοίας μετέστησεν, ὥστε καὶ διαδέξασθαι πεῖσαι τῆς οἰκείας ἀξίας αὐτόν. Ἐξωσθέντος οὖν ἐκείνου ἐχήρευε λοιπὸν ἐπὶ χρόνον τινὰ τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα. Ἀλλ' ὅταν ἡ Πρόνοια πρὸς ὃ βούλεται συνελαύνῃ τὰ πράγματα, καὶ φρόνησις ἀπρακτεῖ καὶ πανουργία τοῖς οἰκείοις σοφίσμασι περιδρafθήσεται. Τοῦ γὰρ Καίσαρος καὶ πολλῶν ἄλλων ἐκεῖνόν τε καὶ τοῦτον[66] εἰς τὸ τοιοῦτον ἐπαναβιβασθῆναι ἀξίωμα λογοποιούντων καὶ λεληθότως ἐπισπευδόντων, D παρὰ πᾶσαν αὐτῶν ἐλπίδα μετὰ καιρὸν οὐ πολὺν προβάλλεται παρακοιμώμενον ὁ βασιλεὺς τὸν Βασίλειον, τιμήσας αὐτὸν καὶ πατρίκιον, καὶ γυναικὶ συζεύξας εὐμορφίᾳ σώματος καὶ κάλλει [P. 147] καὶ κοσμιότητι πρωτευούσῃ πασῶν[67] τῶν εὐγενίδων σχεδὸν, ἢ θυγάτηρ ἐτύγχανε τοῦ παρὰ πάντων ἐπ' εὐγενείᾳ καὶ φρονήσει λαλουμένου τότε τοῦ Ἴγγερος. Τούτου δὲ γενομένου, καὶ καθ' ἑκά-

A taute ex illa filio et imperatore quidnam illi porro accidisset, quave de causa sic repente extra se facta esset, a mentis se ægre turbatione colligens, *quod nimirum*, ait, *quem audivi a patre tuo, domine et fili mi, familiam nostram exstirpaturum, ille est quem tu Basilium vocas. Quæ enim is signa dicebat habiturum, qui noster hæres et successor futurus esset, hic homo habet. Hinc rem totam animo complexa ac velut jam oculis excidium usurpans, conturbata actaque vertigine animo defeci* Imperator matris metum sedans, ad sanamque eam mentem revocans ac solans, *Male suspicaris*, inquit, **234** *o mater. Hic enim homo idiota est et oppido simplex, robore duntaxat præditus, velut antiquis temporibus Sampson, nec quidquam am-* B *plius; sed velut Enachus et Nembrodus nostro hoc ævo exsistit. Nihil itaque ex illo timeas, nec sinistram ullam suspicionem geras.* Inque eum modum tum Basilius divino numine ejusmodi obortam procellam evasit.

16. Erat per hæc tempora Michaeli accubitor eunuchus, Damianus nomine, genere Sclavus. Is, pro ea propensione qua in herum ferebatur, haud raro cum de aliis nonnullis referebat non satis ex officii ratione negotia pertractantibus, tum præcipue de Barda Cæsare imperatoris avunculo, quod nimirum potestatis partem longe maximam in se transferret, sæpiusque æqui ac honesti metas excederet; nonnullas etiam Cæsaris dispositiones ever- C tebat, docens imperatorem aliter se res habere ac ille insinuaret. Idcirco Cæsar amicis suis, iisque qui ingenue animique candore admonere videbantur eique consulere, suadentibus, insidias in Damianum molitur; multisque apud imperatorem calumniis onerans, instructaque probabili accusatione, imperatoris ab eo animum avertit ejusque in eum benevolentiam sustulit, ut et dignitate movendi auctor illi exstiterit. Expulso itaque Damiano ea dignitas per aliquod tempus vacavit. Cæterum divina providentia, quo illi constitutum est, res agente, **235** cassa prudentia est suisque astutia ipsa capitur dolis. Cum enim Cæsar aliique plures alii alium Damiano sufficiendum loquerentur, rem- D que clanculum pro cujusque animi propensione affecta sollicitarent, præter omnem illorum spem post breve tempus suo ipse nutu imperator Basilium accubitorem præficit, patricii quoque collata dignitate, nuptumque data muliere corporis forma et venustate atque pudore inter omnes alias nobiles feminas fere principe, Ingeris filia, viri eo tempore apud omnes nobilitate ac prudentiæ laude celeberrimi. Hoc ita gesto, ac cum magis in dies imperatoris erga Basilium amor increscerct, videns

VARIÆ LECTIONES.

[60] ἀνακάμψασα P. [61] τῇ διανοίᾳ om. A. [62] περιλαβοῦσα P. [63] καθεστὼς P. [64] ἀνατρέπειν P. [65] τὸν om. P. [66] τοῦτον] ἄλλον P. [67] πάντων P.

Cæsar invidiaque stimulatus ac futuri metu consternatus, eos qui ipsi insidiarum in Damianum auctores exstiterant inque eas impulerant, non raro maledictis ac conviciis incessebat, insulsos vocans ac inconsultos, *quibus*, inquit, *ego, supra quam decebat fidem habens, ejecta vulpe ejus loco leonem induxi, ut nos omnes devoraret ac deglutiret.*

17. Jam vero Michaele imperatore cum avunculo Barda Cæsare adversus Cretam profecto, ac Cæsare arrogantius rebus utente majorique quam pro munere auctoritate imperia edente ac præcipiente, crebræ in eum quotidie ac continuæ criminationes cœptæ imperatoris Michaelis aures pulsare. Cepos cum venissent (est locus in Thracesiis **236** maritimus ad Meandrum) ac, sive casu sive de industria, imperatoria aulæa sive cortinæ in humili et depresso loco, Cæsaris in conspicuo excelsoque expansæ sunt. Hac velut speciosa arrepta occasione, qui gravi pridem animo erant ac Cæsarem oderant, multa in eum crimina jaciunt, ut qui jam insolesceret palamque in imperatoris contemptum injuriamque prorumperet, dum reliquis omnibus non contentus vel in hoc ambitiosi animi specimen de industria quæsierat, ut imperatoris tentorium humile ac depressum esset, ipsius vero conspicuum excelsumque exstaret. His itaque persuasus imperator ad adornandas illi insidias convertit animum, deque eo tollendo serio cogitat ac deliberat. Nec enim palam licebat in eum aliquid proferre aut decernere, quod pari fere dignitate fulgeret sociusque imperii esset, et quod omnes illius amicos et sodales fœderatosque pertimescerent, cunctique proceres ac duces exercitus illi addicti essent, ad eumque magis quam ad imperatorem animum attenderent, eo quod præ illo magis rebus invigilaret singulaque arbitratu suo et nutu mutaret; sed præcipue ob proconsulem et patricium Antigonum, illius filium, tunc temporis prætorianarum scholarum domesticum. Cæterum etiam habebat imperator multos ejus sibi consilii conscios, ac qui ipsi in se recepissent cædem se perpetraturos. Mane itaque **237** Cæsar ex more ad imperatoris tentorium venit, etsi mala omnia auguriaque illi ante visa erant, de præsentibus negotiis consilium cum eo habiturus. Opportunum vero illud tempus ad ejus cædem ratus imperator, nutu Symbatio patricio cursus logothetæ, qui Cæsaris filiam sibi matrimonio junxerat ac conjurationis cum imperatore socius erat, indicat ut exiens sicarios inducat. Egressus ille signum dat, quod inter illos erat constitutum, ut nempe signo crucis frontem consignaret. Dato signo, molliore forsitan animo viros pavor incesserat, inque ipso sceleris articulo ob facinoris immanitatem vertigine cor-

A στην ἐπιδιδούσης τῆς τοῦ βασιλέως ἀγάπης πρὸς τὸν Βασίλειον, ὁρῶν ὁ Καῖσαρ καὶ τῷ φθόνῳ δακνόμενος καὶ ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ὀῤῥωδῶν πολλάκις τοὺς ἐπὶ διαβολῇ τοῦ Δαμιανοῦ γενέσθαι αὐτὸν βουλευσαμένους καὶ παρορμήσαντας ἐλοιδορεῖτο καὶ κατεμέμφετο, ἄφρονας αὐτοὺς καὶ κακοβούλους ἀποκαλῶν, *Οἷς*, φησὶν, *ἐγὼ παρὰ τὸ δέον πεισθεὶς, καὶ ἐξεώσας ἀλώπεκα, λέοντα ἀντεισήγαγον, ἵνα πάντας ἡμᾶς λαφύξῃ καὶ καταβρώξηται.*

ιζ'. Ἄρτι δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μετὰ Βάρδα τοῦ θείου Καίσαρος [68] κατὰ Κρήτης ἐκστρατεύοντος, καὶ σοβαρώτερον τοῦ Καίσαρος χρωμένου τοῖς πράγμασι καὶ ἐξουσιαστικώτερον ἐκφέροντος τὰ προστάγματα, ἤρξαντο πυκναὶ καὶ συνεχεῖς αἱ κατ' B αὐτοῦ διαβολαὶ καθ' ἑκάστην τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ διαγγέλλεσθαι. Ἐν Κήποις δὲ γενομένων αὐτῶν (τόπος δὲ οὗτος κατὰ τὴν πρὸς Μαιάνδρῳ τῶν [69] Θρακησίων παράλιον) καὶ εἴτε κατὰ τύχην εἴτε κατὰ σπουδὴν τῆς τοῦ βασιλέως αὐλαίας ἤτοι κόρτης ἐπὶ χθαμαλοῦ καὶ ἐπιπέδου ταθείσης τόπου, τῆς δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν ἀπόπτῳ καὶ [70] ὑψηλῷ, ταύτης εὐλόγου δῆθεν δραξάμενοι ἀφορμῆς οἱ πάλαι βαρυνόμενοι καὶ μισοῦντες τὸν Καίσαρα πολλὰς κατ' αὐτοῦ [71] ὡς ἐντρυφῶντος ἤδη καὶ φανερῶς εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἐξυβρίζοντος, εἰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οὐκ ἀρκούμενος κἂν τούτῳ φιλοτιμήσασθαι ἔσπευσεν, ἵνα χθαμαλὴ μὲν καὶ ταπεινὴ ἡ τοῦ αὐτοκράτορος σκηνὴ δείκνυται, ἡ δὲ ἐκείνου περιφανὴς καὶ μετέωρος. Πεισθεὶς οὖν ταύτοις ὁ βασιλεὺς κινεῖται πρὸς τὴν C κατ' αὐτοῦ συσκευὴν καὶ πρὸς τὴν βουλὴν καὶ σκέψιν τῆς αὐτοῦ ἀναιρέσεως· οὐ γὰρ ἠδύνατο φανερῶς κατ' αὐτοῦ τι εἰπεῖν ἢ ἀποφήνασθαι διὰ τὸ ὁμότιμον σχεδὸν εἶναι καὶ κοινωνὸν τῆς ἀρχῆς, καὶ διὰ τὸ δεδιέναι πάντας τὴν ἑταιριῶτιν αὐτοῦ φατρίαν καὶ σύστασιν, καὶ τὸ πάντας τοὺς ἄρχοντάς τε καὶ στρατηγοὺς αὐτῷ προσανακεῖσθαι καὶ πρὸς αὐτὸν μᾶλλον ἢ πρὸς τὸν βασιλέα ὁρᾷν, ὡς καὶ μᾶλλον ἐκείνου τοῖς πράγμασι νήφοντος καὶ πρὸς τὸ δοκοῦν μεταφέροντος ἕκαστα, καὶ μάλιστα διὰ τὸ τὸν ἀνθύπατον καὶ πατρίκιον Ἀντίγονον τὸν υἱὸν αὐτοῦ δομέστικον τὸ τηνικαῦτα τῶν βασιλικῶν τυγχάνειν σχολῶν. Πλὴν ἔσχε πολλοὺς ὁ βασιλεὺς τοὺς κοινωνοῦντας [P. 148] αὐτῷ τοῦ βουλεύματος καὶ κατεπαγγελλομένους καταπράξασθαι τὴν σφαγήν. D Ὡς οὖν κατὰ τὴν ἕω συνήθως ὁ Καῖσαρ πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ἦλθε σκηνὴν, καίτοι πονηρῶν οἰωνῶν προφανέντων αὐτῷ, ὅπως περὶ τῶν προκειμένων βουλεύσωνται, εὔθετον καιρὸν τοῦτον εἶναι νομίσας ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν τούτου ἀναίρεσιν διὰ νεύματος γνωρίζει τῷ πατρικίῳ Συμβατίῳ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου τυγχάνοντι, ὃς καὶ γαμβρὸς ἦν τοῦ Καίσαρος ἐπὶ θυγατρὶ καὶ τῆς κατ' αὐτοῦ βουλῆς ἐκοινώνει βασιλεῖ, ἐξελθόντι εἰσαγαγεῖν τοὺς αὐτόχειρας αὐτοῦ γενέσθαι ὀφείλοντας. Ὃς ἐξελθὼν καὶ τὸ συγκείμενον σημεῖον πεποιηκὼς, ὅπερ ἦν τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον [72], τῇ οἰκείᾳ ὄψει ἐπισφραγίσασθαι, ἐπεὶ

VARIÆ LECTIONES.

[68] θείου καὶ Καίσαρος? [69] τῶν om. P. [70] καὶ om. P. [71] fort. πολλὰ κατ' αὐτοῦ διαβάλλουσιν, vel διαβολὰς προβάλλουσι. Combef. [72] ὅπερ ἦν τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον om. P.

ἐκεῖνοι μαλακόψυχοι [73] τυχὸν ὄντες ἀπεδειλίασαν καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ δεινῷ γεγονότες διὰ τὸ μέγεθος τῆς πράξεως ἰλιγγίασαν, καὶ τριβὴ τοῦ χρόνου ἐγένετο, ἐν ἀμηχανίᾳ κατέστη ὁ βασιλεύς, καὶ διά [73*] τινος τῶν βασιλείων κατευναστῶν μαθὼν αὐτοὺς κατεπτηχέναι καὶ δειλιᾷν καὶ ἀναβάλλεσθαι τὸ ἐγχείρημα, τῷ ὄντι διανοίας τόλμημα καὶ φρενὸς ἀνδρείας καὶ εὐθαρσοῦς· καὶ τῶν ἔνδον τινὰ οἰκεῖόν τε καὶ πιστὸν ἐκπέμπει πρὸς Βασίλειον τὸν πατρίκιον καὶ παρακοιμώμενον, καὶ δηλοῖ μετὰ δέους αὐτῷ, ὡς *Εἰ μὴ θᾶττον ἀναῤῥώσῃς τοὺς εἰς τὸ πρᾶγμα ηὐτρεπισμένους καὶ παρορμήσῃς αὐτίκα πρὸς τὸ ἔργον χωρῆσαι, πάντως οἶδα ὅτι εὐθέως ἐμὲ δεήσει ὑπὸ τούτου ἀναιρεθῆναι· ἀδύνατον γὰρ λαθεῖν αὐτὸν* [74] *τὰ κατ' αὐτοῦ μοι βεβουλευμένα, καὶ δόξετε μᾶλλον ὑμεῖς αὐτόχειρες καὶ σφαγεῖς χρηματίσαι μου.* Ἅπερ ἀκηκοὼς ὁ Βασίλειος, καὶ περὶ τοῦ βασιλέως μή τι πάθοι [75] ἐν ἀγωνίᾳ γεγονώς, θᾶττον θαῤῥαλέους ἐποίησε τοὺς δειλοὺς καὶ τοὺς τρέμοντας εὐθαρσεῖς, καὶ τῇ τοῦ βασιλέως αὐτοὺς ὑπηρετήσασθαι βουλῇ διηρέθισεν. Ὧν ὥσπερ μένους πλησθέντων καὶ ἀθρόως εἰσπηδησάντων εἰς τὴν βασιλέως σκηνὴν, ὁ Καῖσαρ, ὅπερ ἦν, ἐπ' αὐτὸν δόξας εἶναι τὴν συνδρομὴν, ἀναπηδήσας τοῖς τοῦ βασιλέως περιεπλάκη ποσίν. Ὃν ἐκεῖθεν ἑλκύσαντες οἱ αὐτόχειρες πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ βασιλέως ἀπέσφαξαν. Πρώτην εἶχε μετ' εἰκάδα ὁ μὴν ὁ [76] Ἀπρίλλιος, τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἐπινεμήσεως. Εὐθὺς οὖν ἡ στρατεία τῷ βασιλεῖ καταλύεται, καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέρχεται.

A repti moras nectebant. Hinc imperator consilii inops penitus hæsitare; audiensque ex quodam sacri cubiculi ministrorum conjuratos animis consternatos ac formidolosos aggressionem differre, (mentis sane sensusque generosi audacisque facinus!) ex cubiculi intimis domesticum quemdam fidumque ad Basilium patricium et accubitorem mittit, metuque actus denuntiat : *Ni citius iis qui ad rem patrandam parati sunt animos addideris, utque statim manum operi admoveant eos impuleris, ne confestim novi ab eo me necatum iri. Neque enim fieri potest ut ille non noverit quas in eum insidias struxi; vosque potius meæ necis auctores videbimini esse ac sicarii.* His auditis Basilius, anxiusque ne B quid mali imperatori **238** accideret, quam citissime pavidos audaces facit, terrore perculsos fiducia erigit, et ut imperatoris decreto asserviant impellit. Velut itaque animis pleni, in imperatoris tentorium irrumpunt. Cæsar, id quod erat advertens, in se suique tollendi gratia fieri concursum, resiliens ad imperatoris pedes provolvitur. Quem inde extractum sicarii ante illius pedes jugularunt, mensis Aprilis die vicesima prima (id est a. d. 11 kal. Maias), 14 indict. Statimque dimisso exercitu imperator Constantinopolim revertitur.

ιη'. Τῆς δὲ Προνοίας ἀγούσης τὸν Βασίλειον εὐμηχάνως πρὸς ὅπερ ἐβούλετο, εὐθέως μετὰ τὴν ἐκ τῆς [77] στρατείας ὑποστροφὴν υἱοποιεῖται τοῦτον ὁ βασιλεὺς (ἐτύγχανε γὰρ καθάπαξ οἰκείας γονῆς ἀμοιρῶν) καὶ τῆς τῶν μαγίστρων ὑπερλάμπρου τιμῆς ἀξιοῖ. Ἐφ' ὧν τῇ βασκανίᾳ διαῤῥηγνύμενος [78] ὁ λογοθέτης Συμβάτιος, καὶ μὴ δυνάμενος τὸν φθονούμενον καθορᾷν οὐκ ὀλίγην ἐπίδοσιν καθ' ἑκάστην [P. 149] λαμβάνοντα, παραιτεῖται μὲν τὴν προσοῦσαν αὐτῷ μέχρι τότε διακονίαν, ὡς μὴ δυνάμενος κατὰ τὴν βασιλεύουσαν ζῇν, τῆς δὲ τῶν Ἰώνων [79] ἤτοι Θρᾳκησίων στρατηγίας αἰτεῖ τὴν ἀρχήν. Οὗ τὴν αἴτησιν ὁ βασιλεὺς ἐκπληρῶν προβάλλεται τοῦ εἰρημένου θέματος στρατηγόν. Ὀλίγου δὲ διελθόντος καιροῦ, καὶ τῶν πραγμάτων ἐπισφαλῶς σαλευόντων καὶ τῆς ἀρχῆς κραδαινομένης καὶ ζητούσης τὸν προστησόμενον διὰ τὸ τὸν βασιλέα πρὸς ἄλλοις μᾶλλον εἶναι ἢ πράγμασιν εἰς δέον εἰδέναι χρῆσθαι, πρότερον δὲ τὰ πολλὰ λανθάνειν διὰ τὸ τὸν κοινωνὸν τῆς ἀρχῆς Καίσαρα ἀεὶ τὰ κατεπείγοντα διοικεῖν καὶ αὐτῷ σχεδὸν ἀνακεῖσθαι τὰ πράγματα καὶ τὴν μέριμναν πᾶσαν τῆς κοσμικῆς διοικήσεως, ἐγίνοντο καταβοήσεις τε καὶ διαγογγυσμοὶ κατὰ τοῦ βασιλέως παρά τε τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τοῦ πολιτεύματος καὶ παρὰ πάντων σχεδὸν τῶν ὄντων ἐπὶ τῶν διοικήσεων καὶ μεταχειριζομένων [80] τὰ πράγματα, ἔτι δὲ καὶ [81] παρὰ τῶν [81] στρατευμάτων

18. Verum Providentia solerti Basilium ferente C consilio, quo illi collibitum erat, illico reversus imperator ab illa expeditione Basilium in filium adoptat, quod ipse nullos prorsus liberos susceperat, et magistrorum præfulgente dignitate condecorat. His Symbatius logotheta invidia rumpitur; nec ferens videre, in quem sic livore exarserat, incrementis ingentibus in dies augescere, munere, quo hactenus functus fuerat, se ipse abdicat, quasi in urbe regia vivere non posset; Ionumque (id est, Thracesiorum) præfecturam, et ut illis dux præficiatur, deposcit. Imperator votis annuens ejus quod dicebam thematis ducem præficit. Parvo elapso tempore, cum res periculi salo jactarentur imperiumque nutaret ac præsidem curatoremque D quæreret, quod imperator aliis potius rebus **239** animum adverteret quam ut ex officii ratione rempublicam gereret (et ante quidem non ita plerisque patebat, quod imperii collega Cæsar urgentia quæque administrabat, inque eum tota fere rerum moles omnisque Romani orbis administrandi cura incumbebat), adversus imperatorem expostulationes et querimoniæ moveri, tum a senatu civiumque proceribus, tum fere ab omnibus quibus munera rerumque gerendarum cura commissa erat, nec non ab exercitibus urbanaque omni multitudine; de quibus per necessarios intimosque certior

VARIÆ LECTIONES.

[73] μαλακώτεροι P. [73*] παρὰ A. [74] αὐτὸν] αὐτῷ A. [75] πάθῃ A. [76] ὁ post μὴν om. A. [77] τῆς om. P. [78] ῥηννύμενος P. [79] Ἰωάννην A, i. e. Janninorum. [80] μετεγχειριζομένων P. [81] καὶ et τῶν om. P.

factus, vix tandem aliquantisper emergens suamque agnoscens in procuranda republica non modo negligentiam ac segnitiem, verum etiam ineptitudinem ac vecordiam, timensque ne multitudo concitata turbas cieret aut rebellaret, statuit rerum gerendarum adjutorem et imperii collegam sibi adhibere. Quodque ante non multos dies Basilium adoptaverat, eumque non solum viribus sed et prudentia mentisque sagacitate reliquis vulgo præstare noverat, satisque idoneum ad supplendum quod ipsi in gubernanda orbis scapha industriæ atque operæ deerat, una quoque divina Providentia rem promovente, in hoc animum consilio obfirmat, omninoque decernit ut Basilium imperatorem constituat. Ac sane Deo consilium prosequente reique adjutore, die ipsa Pentecostes, qua Patris ille Paracletus in Christi Deique nostri discipulos **240** venit, in celebri et a Dei Sapientia nuncupato templo Basilius regio diademate coronatur, manu quidem tunc imperantis Michaelis, calculo vero et judicio Christi in perpetuum regis, a. d. 7 kal. Junii, indictione secundum Romanos 14. Ubi audivit Symbatius pro muneris ratione in provincia agens, invidiam qua contabescebat humane ferre non potuit; sed pari secum furore concitum habens Peganem patricium, qui Opsicii præfectus erat, ad defectionem attendunt animum tumultumque excitare parum caute constituunt. Itaque in sententiam adductis ordinibus, quos obnoxios habebant, exsequuntur consilia: Michaelem acclamant ut imperatorem, quo scilicet inde multitudinem allicerent nec rebellionis calcaneum adversus imperatorem se levare ostenderent, Basilium vero maledictis impetunt omnique verborum procacitate lacerant ac conviciis complent. Talique apparatu stulte admodum frementes messis tempore irrumpunt, multosque procerum agros urbi vicinos igni ferroque vastant, nec paucas naves Constantinopolim navigantium in stationibus deprehensas succendunt. Hieme autem appetente dirimuntur, clam ac viritim sceleris sociis aufugientibus. Quare tragœdiæ auctores saluti fuga consulere conati sunt. Ac Symbatius quidem in castellum subit, quod Latæ Petræ vocant, Peganes vero Cotyaium **241** occupat. Nihil tamen eo commento commodi consequuntur. Capti enim ab imperatoris milite vincti ad eum adducuntur. Agebat tunc imperator in S. Mamantis regiis ædibus; vidensque, multum vecordiam et temeritatem ac contumaciam non sine convicio exprobrans, prius verberibus affatim cæsos, demum lege agens supplicio damnavit. Ac Symbatius quidem oculo effosso atque una manuum amputata in exilium mittitur: Peganes vero ipse quoque oculis spoliatus, naribusque ferro amputatis, relegatur. Quanquam hos ipsos

A καὶ παντὸς τοῦ πλήθους τοῦ ἀστικοῦ· ἃ διὰ τῶν οἰκειοτάτων ὁ βασιλεὺς γνοὺς, καὶ μόλις οἷον ἐπὶ βραχὺ ἀνανήψας, καὶ ἐπιγνοὺς τὴν οἰκείαν περὶ τὰ κοινὰ οὐ μόνον ἀμέλειαν καὶ ῥᾳθυμίαν, ἀλλὰ καὶ ἀνεπιτηδειότητα καὶ ἀφέλειαν, καὶ ἐπανάστασιν ἢ ἀπόστασιν παρὰ τοῦ πλήθους εὐλαβηθεὶς, ἔγνω κοινωνὸν τῶν πραγμάτων προσλαβέσθαι καὶ τῆς [82] ἀρχῆς· καὶ ἐπείπερ πρὸ ὀλίγου υἱοποιησάμενος ἦν τὸν Βασίλειον, ᾔδει δὲ αὐτὸν οὐ μόνον ἀνδρίᾳ, ἀλλὰ καὶ συνέσει τῶν πολλῶν διαφέροντα καὶ ἱκανὸν ἀναπληροῦν αὐτοῦ τὸ ἐν τῇ κυβερνήσει τοῦ κοσμικοῦ σκάφους ὑστέρημα, ἅμα καὶ τῆς θείας ἐναγούσης εἰς τοῦτο Προνοίας αὐτὸν, βεβαιοῖ πρὸς τοῦτο τὴν γνώμην αὐτοῦ ὥστε Βασίλειον βασιλέα [83]... Καὶ δὴ Θεοῦ συνεφαπτομένου τῆς βουλῆς καὶ τοῦ πράγματος, B κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας [84] Πεντηκοστῆς, ἐν ᾗ τοῦ Πατρὸς ὁ Παράκλητος πρὸς τοὺς τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐφοίτησε μαθητὰς, ἐν τῷ περιβλέπτῳ καὶ ἐπωνύμῳ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ναῷ τὸν βασίλειον ὁ Βασίλειος περιτίθεται στέφανον, χειρὶ μὲν τοῦ τότε Μιχαὴλ βασιλεύοντος, ψήφῳ δὲ καὶ κρίσει Χριστοῦ τοῦ ἀεὶ βασιλεύοντος. Ἕκτην πρὸς ταῖς εἴκοσιν εἶχεν ὁ Μάϊος μὴν, τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης κατὰ Ῥωμαίους ἐπινεμήσεως. Μαθὼν δὲ τὸ γεγονὸς ὁ Συμβάτιος κατὰ τὴν ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῷ στρατηγίδα διάγων, οὐκ ἠδυνήθη τὸν διατήκοντα φθόνον αὐτῷ ἀνθρωπίνως ὑπενεγκεῖν, ἀλλὰ συναπομανέντα σχὼν καὶ Πηγάνην ἐκεῖνον τὸν πατρίκιον, ὃς τῆς [85] κατὰ τὸ Ὀψίκιον ἡγεῖτο στρατηγίδος [P. 150], εἰς ἀπόστασιν βλέπουσι, καὶ μοῦλτον C ἐξ ἀπονοίας ἔγνωσαν συνιστᾷν. Ἀναπείσαντες δὲ καὶ τὰ ὑπ' αὐτοὺς [86] στρατεύματα εἰς ἔργον ἐξάγουσι τὰ βουλεύματα [87], εὐφημοῦντες μὲν τὸν Μιχαὴλ ὡς βασιλέα διὰ τὸ ἐκ τούτου τὰ πλήθη ἐπάγεσθαι καὶ μὴ δοκεῖν πτέρναν ἀποστασίας αἴρειν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος, δυσφημοῦντες δὲ τὸν Βασίλειον καὶ μυρίαις πλύνοντες ὕβρεσι. Φρυαξάμενοι δὲ ταῖς τοιαύταις ἀπονοίαις κατὰ τὸν τοῦ θέρους καιρὸν, καὶ πολλοὺς ἀγροὺς τῶν κατὰ τὴν βασιλίδα δυνατῶν πυρπολήσαντες, καὶ ναῦς οὐκ ὀλίγας τῶν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ποιουμένων τὸν πλοῦν ἐν τοῖς ὅρμοις κατασχόντες καὶ κατακαύσαντες, ὡς ἔφθασεν ὁ χειμὼν, διαλύονται, διαδιδρασκόντων λάθρα καὶ κατ' ὀλίγους τῶν κοινωνῶν τοῦ τολμήματος. D Ὃ συνιδόντες οἱ τοῦ δράματος ἀρχηγοὶ φυγῇ τὴν σωτηρίαν λαβεῖν ἐπειράθησαν. Καὶ ὁ μὲν Συμβάτιος εἰς τὸ τῆς Πλατείας λεγομένης πέτρας φρούριον ὑπεισέρχεται, ὁ δὲ Πηγάνης κατέχει τὸ Κοτυάειον. Ἀλλ' εἰς οὐδὲν τῆς τοιαύτης ἐπινοίας ἀπώναντο [88]· ὑπὸ γὰρ τῆς τοῦ βασιλέως ληφθέντες χειρὸς δέσμιοι πρὸς αὐτὸν ἀναφέρονται. Καταλαμβάνουσι δὲ τοῦτον ἐν τοῖς τοῦ Ἁγίου Μάμαντος παλατίοις διάγοντα [89]· οὓς ἰδὼν, καὶ πολλὰ τῆς ἀπονοίας καὶ ἀταξίας ὀνειδίσας τε καὶ λοιδορησάμενος, καὶ διὰ μαστίγων πρότερον ἐπεξελθὼν ἱκανῶν, ὕστερον ἐκδότους ταῖς

VARIÆ LECTIONES.

[82] τῆς om. P. [83] βασιλέα... om. A. [84] ἁγίας om. P. [85] τῆς om. P. [86] αὐτοῦ A. [87] εἰς ἔργον ἐξάγουσι τὰ βουλεύματα om. P. [88] ἀπώναντο P. [89] διάγοντα om. P.

τοῦ νόμου ποιναῖς ἐποιήσατο. Καὶ ὁ μὲν Συμβάτιος A ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς μιᾶς χειρὸς στερηθεὶς εἰς ἐξορίαν ἐκπέμπεται, ὁ δὲ Πηγάνης καὶ [90] αὐτὸς τῇ τῶν ὀφθαλμῶν ὑποπεσὼν ἐκκοπῇ καὶ τῇ τῶν ῥινῶν διὰ ξίφους ἀνατομῇ, πρὸς ἐξορίαν καὶ αὐτὸς ἀποστέλλεται· οὓς ὁ γενναῖος βασιλεὺς Βασίλειος, ὅτε τὴν μόναρχον [91] ἐξουσίαν ἐδέξατο, καὶ [92] τῆς ὑπερορίας ἀνεκαλέσατο καὶ ταῖς πρὸ τῆς ἀποστασίας δωρεαῖς ἐφιλοτιμήσατο, καὶ μηδὲ ἴχνος μνησικακίας πρὸς αὐτοὺς ἐνδειξάμενος καὶ ὁμοδιαίτους πολλάκις ἐποιεῖτο καὶ λόγοις παρεμυθεῖτο, καὶ ἔργοις εὐεργετῶν ῥᾷον αὐτοὺς ἐποίει φέρειν τὸ τῆς ἀνοίας ἀτύχημα.

generosi pectoris imperator Basilius, postquam solus rerum potitus est, ab exsilio revocavit, pristinaque omnia munera, quibus ante rebellionem gaudebant, liberaliter indulsit, ac ne vestigium quidem odii ostendens pro veteris injuriæ memoria sæpius ad mensam secum adhibebat verbisque solabatur, ac beneficiis largus, cujus sibi per dementiam auctores exstiterant, infortunium levabat ac miseriam.

ιθ'. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον· τότε δὲ καὶ ἡ πρὸ πεντήκοντα καὶ τριακοσίων ἐτῶν πρόῤῥησις καὶ προφητεία τὸ τέλος ἐλάμβανεν Ἰσαὰκ τοῦ διορατικωτάτου τῶν ἱερέων καὶ μοναχῶν, ὃς ἐξ Ἀρσακιδῶν καὶ αὐτὸς καταγόμενος δι' ὁράματος ἔμαθεν ὅτι B μετὰ τοσοῦτον χρόνον τὸν μεταξὺ ἐκ τῶν [93] ἀπογόνων Ἀρσάκου μέλλει τις ἐπὶ τὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας σκῆπτρα ἀναβιβάζεσθαι. Γίνεται δὲ κατ' εὐχὴν τὸ πρᾶγμα τοῖς τε ἐν τέλει καὶ τῷ δήμῳ παντὶ καὶ στρατοπέδῳ [P. 151] καὶ στρατηγοῖς καὶ τοῖς ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ἀνὰ πάσαις ταῖς χώραις καὶ πόλεσιν ἅπασι πλήθεσι· πάντες γὰρ ἐπιστῆναι τοῖς πράγμασιν ηὔχοντο [94] ἄνδρα καὶ τῆς ἐλάττονος τύχης πεῖραν δεξάμενον καὶ ἐγνωκότα τοὺς κατὰ τῶν πενήτων ὑπὸ τῶν ὑπερεχόντων κονδυλισμοὺς καὶ τὰς ἀδίκους ἐξ αὐτῶν ἀφαιρέσεις καὶ τὰς ὥσπερ ἀναστάσεις τῶν ταπεινοτέρων καὶ τοὺς παρὰ τῶν ὁμοφύλων ἀνδραποδισμούς, ἃ πάντα ἐπὶ τῆς τοῦ Μιχαὴλ βασιλείας ἔσχε καιρὸν διὰ τὸ πρὸς ἄλλοις μᾶλλον εἶναι τὸν βασιλέα ἢ περὶ τῶν τοιούτων ἐθέλειν σκοπεῖν. C

19. Verum hæc postea. Tunc vero etiam finem accepit quæ ante annos trecentos et quinquaginta vaticinatio oraculumque præcesserat, Isaaci, viri inter sacerdotes atque monachos dono prænoscendi futura præcellentissimi. Trahebat is quoque ex Arsacidarum gente originem, divinaque visione didicerat tot annorum decurso spatio fore ex Arsacis posteris, qui Romani imperii sceptra capesseret. Res ex omnium voto successit, **242** tum scilicet procerum ac nobilium, tum reliquæ omnis plebis ac civium, militum quoque ac ductorum exercitus omniumque toto late imperio per provincias urbesque subditorum. Omnes enim maxime peroptabant virum ejusmodi rebus præfici, qui tenuiorem ipse fortunam expertus procerum majorumque in pauperes injurias non nesciret iniquasque eorum rapinas, qui denique humiliorum a contribulibus tantum non excidia et direptiones plagiaque nosset. Quæ omnia Michaele imperatore occasionem tempusque nacta etiam etiamque vim roburque habuerant, cum ille aliis potius rebus animum attendebat quam ut publicis ejuscemodi curis operam ac studium poneret.

κ'. Μᾶλλον δέ, ἐπεὶ ἐνταῦθα τοῦ λόγου ἐγενόμην, οἴομαι δεῖν τὴν μὲν κατὰ τὸν βασιλέα Βασίλειον ἱστορίαν σχολάσαι ἐπὶ μικρόν, ἄνωθεν δὲ ἀναλαβόντα δηλῶσαι διὰ βραχέων, ὡς οἷόν τε, οἷος ἦν ὁ βίος τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ καὶ οἵοις πράγμασιν ἔχαιρε καὶ ἐπὶ τίσι τὸν χρόνον καὶ τὴν πᾶσαν αὐτοῦ σπουδὴν καὶ τὰ δημόσια κατανήλισκε χρήματα, ἵν' ἐντεῦθεν εἰδέναι λογιζόμενος ἔχοι πᾶς ὁ βουλόμενος ὅτι καὶ τὸν Βασίλειον θεία ψῆφος σαφῶς ἦν ἡ ἐπὶ τὸ ἄρχειν καλέσασα (ἀδύνατον γὰρ ἦν ὡς εἶχεν ἔχοντα συστῆναι τὰ πράγματα) καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα αὐτὸς ὁ Μιχαὴλ καθ' ἑαυτοῦ τὰ ξίφη ἠκόνησε καὶ τὰς τῶν ἀνελόντων αὐτὸν ἐστόμωσε δεξιὰς καὶ εἰς τὴν οἰκείαν σφαγὴν διηρέθισε· τοσοῦτον ἑαυτὸν τῶν καθηκόντων ἐξεδιῄτησε, καὶ τοσοῦτον πρὸς πᾶσαν παράνομον ἐξεβακχεύθη πρᾶξιν, καὶ οὕτως τά τε θεῖα ἐξωρχήσατο καὶ πρὸς τοὺς τῆς πολιτείας ὁμοῦ καὶ τῆς φύσεως νόμους ἐξύβρισεν. Συστησάμενος γὰρ περὶ ἑαυτὸν ἀσελγῶν καὶ μιαρῶν καὶ παμπονήρων ἀνθρώπων χορὸν δυσσεβῆ, καὶ τὴν τοῦ βασιλικοῦ μεγέθους ἀτιμάσας σεμνότητα, περὶ κώμους καὶ μέθας καὶ ἔρωτας ἀσελγεῖς καὶ αἰσχρὰ διηγήματα, ἔτι δὲ περὶ ἡνιόχους καὶ ἵππους καὶ ἅρματα καὶ τὴν ἐντεῦθεν μανίαν καὶ παρακοπὴν τῶν φρενῶν ὁ D

20. Enimvero cum huc usque devecta mihi oratio sit, operæ pretium esse existimo ut Basilii imperatoris tantisper intermissa historia, re altius repetita, quoad fieri poterit, paucia narrem quæ Michaelis imperatoris vita fuerit, quibus ille studiis delectaretur, et in quibus omne tempus atque operam perderet ac ærarium exhauriret; ut inde reputans nosse possit, quisquis voluerit, divino palam factum suffragio ut Basilius ad imperium vocaretur (fieri enim non poterat ut res, quo erant statu, consisterent), ipsumque in se ipsum Michaelem gladios strinxisse, atque eorum a quibus necatus est dexteras roborasse et in propriam cædem excitasse: sic nimirum ab omni se honesti rectique studio extorrem **243** fecerat, sicque improba omni actione debacchari gloriæ ducebat, ac sic divina ludicro habebat ac traducebat; sic denique civiles ac naturæ leges violaverat. Sibi enim impudicorum et impurorum scelestissimorumque ganeonum cœtum adhibens, regiæque majestatis dignitatem indignis modis dehonestans, crapula et ebrietate et impuris amoribus obscenisque narratiunculis, tum etiam aurigis et equis et curribus ac (quæ inde est) insania ac dementia vir misera-

VARIÆ LECTIONES.

[90] καὶ om. P. [91] μονάρχην P. [92] καὶ om. P. [93] τῶν om. P. [94] ηὔχοντο τοῖς πράγμασιν P.

bilis dies insumebat, inque ejus generis monstra ac pestes publicas ærarii opes effundebat. Quodque sane omnium miserrimum est, ipsa quoque nostræ fidei symbola irridens ac ludificans, ex mimico ac ridiculo suo comitatu constituens qui venerabilium sacerdotum cœtus formam referrent, deridenda illa ac ostentui habenda exponebat. Pauca ex illis referam, non plura, ut ex paucis cognoscatis et reliqua.

21. Quod is itaque aurigam ageret cursusque agitaret, equorum currui aurigæ amictu ipse insidens et in cursibus reciprocis cum æmulis decertans, tum intra urbem ipsamque regiam, tum ruri in regiis ædibus quæ in S. Mamantis sunt, immensamque pecuniæ vim in istis insumeret, ita nimirum ut bellici sumptus in spectaculorum ac ludorum usum converterentur, Romanæque opus in thymelica tripudia et nugas effunderentur, **244** inque impuras et sceleratas bacchationes lascivosque amores thesauri regii prodige affluenterque exportarentur, ut quod omnibus notum sit ac manifestum, omittendum mihi esse duxi. Quod autem res divinas ludos sibi fecerit, exque impuro obscenoque ac effeminato illi adhærentium sodalitio patriarcham unum vocaverit, exque illis undecim metropolitas designarit, tanquam ipse ad complendum numerum duodecimus foret, id vero narrabo. Profanum ac sceleratissimum Grullum patriarcham appellans, archieraticaque auro interstincta ac præfulgenti veste amiciens, tumque illi omophorium imponens, nec non in ordine metropolitarum alios undecim, uti dicebam, ex eodem sibi adhærentium sodalitio constituens, ac duodecimum se ipsum Coloniæ archiepiscopum vocitans, præbens singulis citharam, quam sub sacerdotali amictu ferrent, et præcipiens ita tectas pulsare, sic cum illis ludens ac deridens traducensque rem sacram peragebat, cum scelestis scelestissimus, cum profanis impius. Cum secreta precatio recitabatur, sensim ac lene citharis strepere injunctum erat : cum vero sacerdotem vocem elevare vel chorum respondere tempus poscebat, tum illis graviter plectro pulsatis intonare decebat, melodiaque adstantium aures, et ut clare audirentur, circumsonare. Ad hæc sacris vasis, lapidibus pretiosis margaritarumque **245** fulgore intermicantibus, argentoque et auro conflatis, quibus non raro in sacris mysteriis usus fuerat, sinapi acetumque injicientes, sic sodales multo cum risu verbisque turpibus et obscenis, spurcissimisque et exsecrandis gestibus, impertiebant. Verum hæc sinamus.

A ἄθλιος διημέρευε, καὶ εἰς τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους ἀφειδῶς ἐξεκένου τὰ δημόσια χρήματα. Καὶ τὸ δὴ σχετλιώτατον, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ τῆς πίστεως ἡμῶν σύμβολα χλευάζων καὶ κερτομῶν, ἀντιτύπους τῶν σεμνῶν ἱερέων ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν μίμων καὶ γελοίων καταστησάμενος, μυκτηρισμὸν καὶ χλεύην ἐτίθει ταῦτα καὶ γέλωτα. Διηγήσομαι δέ τινα ἐξ αὐτῶν, οὐ πολλά, ἵνα ἀπὸ τῶν ὀλίγων γνῶτε καὶ τὰ λοιπά.

[P. 152] κα'. Ὅτι μὲν οὖν ἁρματηλάτης καὶ ἡνίοχος ἦν, ἐπὶ [95] τοῦ δίφρου τῶν ἵππων μεθ' ἡνιόχου στολῆς καθεζόμενος καὶ πρὸς τοὺς διαύλους τῶν δρόμων τοῖς ἀντιτέχνοις διαμιλλώμενος ἔνδον τε [96] τῆς βασιλευούσης καὶ τῶν βασιλείων καὶ ἔξω κατὰ τὰ ἐν τῷ τοῦ μάρτυρος Μάμαντος βασιλικὰ ἐνδιαιτή- B μματα, καὶ ὅτι πάμπολλα χρήματα εἰς ταῦτα ἀνήλισκε, θεωρικῶν γενομένων τῶν στρατιωτικῶν, καὶ ἀπὸ τῶν πολεμικῶν τάξεων εἰς τὰς θυμελικὰς ὀρχήσεις καὶ λέσχας ὁ Ῥωμαϊκὸς ἐξεχεῖτο πλοῦτος, καὶ εἰς ἀσελγεῖς καὶ παρανόμους βακχείας καὶ ἔρωτας ἀσώτους ἀσώτως καὶ ῥύδην ἐξεφοροῦντο οἱ βασιλικοὶ θησαυροί, ὡς πᾶσι γνώριμον καὶ καταφανὲς καθεστὼς παρήσειν μοι δοκῶ· ὅτι δὲ τὰ θεῖα κατέπαιζε, καὶ ἀπὸ τῶν συνόντων αὐτῷ μιαρῶν καὶ ἀσελγῶν ἀνδρογύνων καὶ πατριάρχην ἕνα ὠνόμαζε καὶ μητροπολίτας ἐκ τούτων ἀφώρισεν ἕνδεκα ὡς αὐτοῦ συμπληροῦντος τὸν δώδεκα [97] ἀριθμόν, τοῦτο δὲ [98] διηγήσομαι. Τὸν γὰρ ἐναγῆ καὶ μιαρώτατον ἐκεῖνον Γρῦλλον [99] τὸ τοῦ πατριάρχου ἐπιφημίσας C ὄνομα, καὶ ἀρχιερατικῇ τοῦτον χρυσοστίκτῳ καὶ ὑπερλάμπρῳ κοσμήσας στολῇ καὶ ὠμοφόριον περιθείς, καὶ ἐν τάξει μητροπολιτῶν ἑτέρους ἕνα πρὸς τοῖς δέκα, ὡς εἴρηται, ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῶν ὁμογνωμόνων αὐτῷ συνεδρίου σκευάσας, καὶ δωδέκατον ἑαυτὸν Κολωνείας ὀνομάσας ἀρχιεπίσκοπον, καὶ κιθάραν ἑκάστου ἔσωθεν τῆς ἱερατικῆς στολῆς ἐπιφέρεσθαι δούς, καὶ ταύτας κάτωθεν ὑπηχεῖν προστάξας, οὕτω σὺν αὐτοῖς τὴν ἱερὰν δῆθεν παίζων καὶ κατορχούμενος ἐπετέλει μυσταγωγίαν καὶ λειτουργίαν, μετὰ τῶν παμμιάρων ὁ μιαρώτατος [1], μετὰ τῶν βεβήλων ὁ ἐναγής. Καὶ ὅτε μὲν μυστηριώδης δῆθεν εὐχὴ ἐλέγετο, ἠρέμα τὰς κιθάρας ἔδει ὑποφωνεῖν· ὅτε δὲ ἱερέως ἐκφώνησιν ἢ λαοῦ ἀμοιβαίαν ἀπόκρισιν ὁ χρόνος [2] ὑπέβαλλεν, ἐπὶ μέγα τὰς κιθάρας τῷ D πλήκτρῳ κρουομένας ἔδει ἠχεῖν καὶ ἐξάκουστον αὐτῶν τὴν μελῳδίαν καθίστασθαι. Εἶτα τοῖς σκεύεσι τοῖς ἱεροῖς, ἅτινα λίθοις τιμίοις καὶ μαργάρων κατεκοσμεῖτο φαιδρότησιν, ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ κατεσκευασμένοις, ἃ καὶ λελειτουργηκότα πολλάκις τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ ἐτύγχανεν, ἐν τούτοις τοίνυν σίνηπι καὶ ὄξος ἐμβαλόντες οὕτω μετεδίδοσαν τοῖς ὁμοίοις μετὰ πολλοῦ τοῦ μεταξὺ γέλωτος καὶ ῥημάτων αἰσχρῶν καὶ σχημάτων ἀποτροπαίων καὶ βδελυρῶν. Εἶεν.

22. Cum aliquando sanctissimus patriarcha Ignatius, ecclesiastico omni cœtu et ordine stipatus, pias supplicationes in pomerio extra muros obiret, et ad divinum quoddam templum consueta cantica

κβ'. Τοῦ δὲ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἰγνατίου ποτέ, μετὰ πάσης τῆς περὶ αὐτὸν ἐκκλησιαστικῆς δορυφορίας καὶ τάξεως, λιτανείαις [3] πρόοδον πρὸ τῆς πόλεως ποιουμένου καὶ πρός τινα πορευομένου θεῖον

VARIÆ LECTIONES.

[95] ἐπὶ] ἐκ P. [96] τε om. P. [97] δωδέκατον P. [98] δὴ A. [99] Γρῦλλον Barberinus, Γρῦλλῳ AP. [1] παμμιαρώτατος P. [2] ὁ χορὸς P. [3] λιτανείας A.

ναὸν μετὰ τῆς εἰωθυίας [P. 153] ἱερᾶς μελῳδίας καὶ καταστάσεως, συνέβη καὶ τὸν δυσσεβῆ καὶ βέβηλον τοῦ βασιλέως [4] πατριάρχην Γρῦλλον, ἱερατικὴν στολὴν ἀμπεχόμενον καὶ ὄνῳ ἐποχούμενον, μετὰ τῶν δυσσεβεστέρων αὐτοῦ μητροπολιτῶν καὶ πάσης αὐτοῦ τῆς σκηνῆς τε καὶ Σατυρικῆς χορείας καὶ τάξεως, ἀκόλουθα τῶν οἰκείων πράξεων θυμελικῶς ἐπιτραγῳδοῦντας καὶ ᾄδοντας ἐξ ἐναντίας χωρεῖν. Ὡς δὲ πλησίον ἐγένοντο, τοῖς ὤμοις τοὺς φελόνας μετεωρίσαντες καὶ τὰς κιθάρας εὐτονώτερον κρούσαντες, καὶ ῥήματα καὶ ᾄσματα πορνικὰ κατὰ τὸν φθόγγον τοῦ μέλους τοῦ ἱεροῦ ἀντεπᾴδοντες, καὶ Πανικῶς τε καὶ Σατυρικῶς σκιρτῶντες, καὶ κυμβαλίζοντες, καὶ ὡς ἀντιτέχνους τοὺς ἱερεῖς [5] καὶ τὸν ἀρχιερέα μυκτηρίσαντες, τὴν διαβολικὴν χορείαν καὶ πορείαν διήνυον. Πυθόμενος δὲ ὁ τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς, καὶ μαθὼν οἵτινές εἰσι καὶ παρὰ τίνος καὶ ἐπὶ ποίᾳ προφάσει συνέστησαν, πολλὰ καταστενάξας καὶ ἀποκλαυσάμενος τὸν κορυφαῖον τούτων καὶ αἴτιον, καὶ μετὰ δακρύων τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς στῆσαι τὴν τοιαύτην βλασφημίαν καὶ ὕβριν καὶ διασκεδάσαι παρὰ τὸν ᾅδην τοὺς δυσσεβεῖς, ἵνα μὴ βεβηλῶνται τὰ ἅγια καὶ τὰ μυστικὰ καὶ σεπτὰ διασύρωνται, τῆς προκειμένης ὑμνῳδίας ἐχόμενος τὴν πορείαν διήνυεν.

κγ'. Ἄλλοτέ ποτε ἐπὶ φαυλισμῷ δῆθεν τοῦ ἀοιδίμου τούτου [6] Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς οἰκείας μητρὸς ἐμπαιγμῷ ὁ ἀνόητος καὶ παραπλὴξ βασιλεὺς τοιοῦτόν τι ἐδραματούργησεν· Ἐν τῷ ὑπερλάμπρῳ Χρυσοτρικλίνῳ ἐπὶ τοῦ [7] βασιλείου θρόνου προκαθεσθεὶς, καὶ τὸν αἴσχρότατον Γρῦλλον μετὰ τῶν ἀρχιερατικῶν ἐνδυμάτων ὡς εἰς ὄνομα τοῦ ἀληθῶς πατριάρχου πλησιαίτατα ἑαυτοῦ [8] παρακαθισάμενος, καὶ τὴν ἀρχιερεῖ Θεοῦ πρέπουσαν ἀπονέμων τιμὴν, καὶ μετὰ τοῦ τῆς κεφαλῆς καλύμματος ἐπικρύψασθαι τὴν ἐξάγιστον γενειάδα πεποιηκὼς, τὴν ἰδίαν μητέρα διά τινος τῶν θαλαμηπόλων εὐνούχων δηλοῖ, ὡς *Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Ἰγνάτιος ἐνταῦθα μετ' ἐμοῦ συγκαθέζεται, καὶ εἰ βούλει λαβεῖν τὴν εὐχὴν αὐτοῦ, ἐλθὲ καὶ μετ' ἐμοῦ τυγχάνεις αὐτῆς*. Ἐκείνη δὲ οἷα φιλευσεβὴς γυνὴ καὶ φιλόθεος, πόθον πολὺν καὶ πίστιν ζέουσαν πρὸς τὸν ἁγιώτατον κεκτημένη Ἰγνάτιον, σπουδαίως ἐκδραμοῦσα ὡς ἤκουσε, καὶ μηδὲ ἀτενίσαι δι' αἰδῶ δυναμένη, ἔξω δὲ πάσης κακίας καὶ ὑπονοίας τυγχάνουσα καὶ μηδέν τι φαῦλον ὑποτοπήσασα, προσέπεσε τοῖς ποσὶν, ἐδόκει, τοῦ ἁγίου ἐκείνου ἀρχιερέως, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἐδέετο εὔχεσθαι. [P. 154] Ὁ δὲ παμμίαρος ἐκεῖνος τῆς καθέδρας ὀλίγον ὑπεγερθεὶς καὶ ἀπ' [9] αὐτῆς τοὐναντίον ἀποστραφεὶς, ὀνώδη ψόφον ἀπὸ τῶν μυσαρῶν ἐγκάτων ἀφεὶς, πρὸς αὐτὴν ἀπεφθέγξατο, ὅτι *Ἵνα μὴ λέγῃς, κυρὰ, ὡς οὐδὲ κἂν τούτῳ σε ἠξιωσάμεθα*. Τοῦ δὲ βασιλέως ἀνακαγχάσαντος καὶ αὐτοῦ τοῦ παμβεβήλου παμμέγεθες ἐγγελάσαντος, καὶ πολλὰ καταφλυαρησάντων ἢ μᾶλλον τῷ παραφόρῳ τῆς γνώμης ἀλογώτατα ἐξοιστρησάντων, ἐπιγνοῦσα τὸ πλάσμα καὶ τὴν ἀπάτην ἡ βασιλὶς, καὶ

A modulando religiosa pompa modestiaque processeret, contigit ut et impius profanusque patriarcha Grullus, sacerdotali stola indutus asinoque vectus, cum metropolitis ejus ipsam impietatem majori impietate superantibus omnique sua scena et Satyrico choro atque ordine, pro suorum operum ratione thymelicorum more nugas tragice exaggerando ac concinendo, adversis frontibus concurreret. Cumque prope fuissent, rejectis in humeros sublatisque penulis plectroque graviore pulsatis citharis, verbaque meretricia ac canones ad sacræ modulum cantionis ex adverso cantillantes, Panumque in morem et Satyrorum tripudiantes ac cymbalis perstrepentes, velutque artis æmulos sacerdotes divinumque antistitem naso suspendentes, diaboli-
B cam choream iterque paragebant. Sciscitatus vero Dei præsul, discensque quinam essent et a quo quave de causa conflatus **246** illis cœtus, ab imo pectore ducto suspirio horumque principem atque auctorem deplorans, fusisque ad Deum cum fletu precibus, ut ejuscemodi blasphemiæ ac injuriæ fidem imponeret impiosque penes infernum dissiparet, ne sancta profanarentur mysticaque ac veneranda sic procaciter irriderentur, institutum sibi iter hymnodiamque prosequitur.

23. Alia item vice, ut inclytum virum Ignatium patriarcham contumelia afficeret ipsamque parentem irrideret, amens menteque captus imperator tale quid comminiscitur: In præfulgido ac rutilanti aureo
C triclinio regia sede sublimis, impurissimo Grullo archieraticis vestibus induto, loco veri patriarchæ proxima sede assidere jusso, ac qui Dei antistitem decebat honore illi cultuque adhibito, compulsoque impurissimam ac nefandam barbam capitis integumento obtegere, matri suæ per eunuchum quemdam e sacro cubiculo mandat, *adesse sanctissimum patriarcham Ignatium ac secum sedere; et ut veniat, si cum bene sibi precari velit, ac una secum illius compos orationis fieri optet*. Illa, uti religiosissima Deique amans, ingentem amoris vim ardentemque fidem erga sanctissimum patriarcham nacta, simulac audivit, festine egressa accurrensque, ac nec oculos tollere satisque intendere præ pudore valens, extraque omnem malitiam, nec pravi aliquid aut
D dolum suspicata, ad **247** sancti antistitis, ut sibi videbatur, pedes procidit, rogatque pro se preces fundi. At scelestissimus ille paululum e sella sese erigens, eique dorsum obvertens, asinino crepitu ab exsecrandis exploso visceribus, sic eam affatus est, *Ne dicas, domina, quod ne hoc quidem te dignam duxerimus*. His imperatore cacchinnos sustollente, ipsoque illo impurissimo risu procacissime effuso, plurimaque iis blaterantibus, seu potius male sano sincipite stultissime œstroque obgannientibus, commentum agnoscens, factamque fraudem, Augusta, altisque gemitibus nequissima deplorans, dirasque plurimas in filium jactans, ad extremum edixit: *En*,

VARIÆ LECTIONES.

[4] τοῦ βασιλέως om. P. [5] ἱερεὺς A. [6] τοῦτον A. [7] τοῦ om. P. [8] ἑαυτοῦ om. P. [9] ἐπ' P.

fili improbe, Deus manum suam abstulit a te; datusque tibi est sensus reprobus, ut facias quæ longe ab officio sunt. Atque his dictis, et cum ejulatu ac lacrimis, crines vellens, recessit. Talia generosi principis facta strenua; ejuscemodi illius circa divina sacrosque homines religiositas ac reverentia.

A πολλὰ τῶν παρόντων κατεστενάξασα, καὶ πλείστας ἀρὰς τῷ υἱῷ ἐπιῤῥίψασα, τέλος ἐξεῖπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι *Ἰδοὺ, κακὸν τέκνον, ὁ Θεὸς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀφείλετο ἀπὸ σοῦ, καὶ ἐδόθη σοι ἀδόκιμος νοῦς ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα.* Καὶ ταῦτα εἰποῦσα καὶ μετ' ὀδυρμοῦ [καὶ] θρήνων τὰς οἰκείας τρίχας ἐκτίλλουσα ἀνεχώρησεν. Τοιαῦτα τοῦ γενναίου βασιλέως τὰ νεανιεύματα, καὶ τοιαύτη αὐτοῦ ἡ περὶ τὰ θεῖα καὶ τοὺς ἱεροὺς [10] ἄνδρας ὁσιότης τε καὶ εὐλάβεια.

24. Cum talia atque his plura deterioraque, quandiu rerum potitus est, ab eo in dies patrarentur, ac tum etiam cum Basilium imperii collegam allegisset in iisdem versaretur, videns hæc ille audiensque nimis graviter discruciabatur animoque dolebat, ac nec vivere sustinebat. Hocque animo agitans, ut quam posset omnem medicinam adhiberet, nihilque quod ad emendationem spectare videretur omitteret, prius quidem conabatur per alios a talibus eum **248** studiis avocatum ad officium frugemque meliorem reducere; postea autem ausus tandem est et ipse per se animi benevolentia pronaque voluntate imperatorem corripere ac, si liceret, ab ejusmodi impiis dictis factisque avocare, taliaque ad eum submisso humilique animo gestuque et habitu disserebat: *Æquum est, o domine augusteque, tantis a te beneficiis ac muneribus donatum monere quæ officii sunt, optimaque documenta tradere, et quæ utilia ac salutaria sunt in mentem revocare. Exosi sumus (ne te lateat, domine), exosi sumus:* nam se etiam ipse una miscebat ad vitandam invidiam, licet in nullo eorum quæ ille turpia absonaque agebat socius illi accederet: *tum sane universæ civitati tum senatui; Deique sacerdotibus exsecrabiles devotique habemur; nec est qui non criminetur ac vituperet. Quando vero etiam diras hominum atque odia nihili faciamus, at Dei tamen formidolosa indignatio, timendumque est ne illius irati ac succensentis periculum malo nostro faciamus.* Verum hæc dicendo petras seminabat littusque alloquebatur et Æthiopem lavare videbatur. Sic alte insita infixaque illi hæserat improbitas; sic ad omne salutare monitum obsurduerat, aspidis in morem obturans aures ad incantamenta. Non solum enim ad meliorem frugem non redibat, sed et jam monitorem oderat et aversabatur; hæcque adeo inter sodales et orgiastas accusans irridensque alieno se ab eo animo innuebat, **249** tumque etiam clarius ostendebat. Cumque scelesti illi ac pestes intelligerent, in eum commovebantur ac instruebantur, verisimilique ratione calumnias subornabant. Nempe audaciam ac proterviam ejus morum gravitatem vocabant; quod illi libidinum socius non accederet, malevolentiam; quod denique pari cum illis fœdere non delinqueret, contemptum appellabant. *Ecquinam fiat,* aiebant, *ut te diligere profiteatur, qui non gaudeat quibus tu delectaris, nec quæ tibi ex animo sint subministrare studeat?* His magis cedens imperator

κδ'. Τοιούτων δὲ καὶ χειρόνων πολλῶν καθ' ἑκάστην παρὰ πάντα τὸν τῆς βασιλείας αὐτοῦ χρόνον παρ' αὐτοῦ γινομένων, ἐπεὶ καὶ μετὰ τὸ προσλαβέσθαι καὶ ἀνυψῶσαι τὸν Βασίλειον περὶ τὰ ὅμοια ἀνεστρέφετο, ὁρῶν ταῦτα καὶ ἀκούων ἐκεῖνος λίαν ἐδυσφόρει καὶ ἠνιᾶτο καὶ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ἀπελέγετο. Βουλόμενος δὲ πᾶσαν τὴν [11] δυνατὴν ἐπιφέρειν βοήθειαν καὶ μηδὲν τῶν εἰς ἐπανόρθωσιν δοκούντων B τείνειν παραλιπεῖν, πρότερον μὲν δι' ἑτέρων ἐπειρᾶτο ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀποτρέπειν αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ δέον ἐπαναγαγεῖν, ἔπειτα ἐθάῤῥησέ ποτε καὶ αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ μετ' εὐνοούσης γνώμης καὶ προαιρέσεως νουθετῆσαι τὸν βασιλέα, καὶ εἰ δυνατὸν, ἀποστῆσαι [12] τῶν τοιούτων ἀσεβημάτων, καὶ τοιάδε πρὸς αὐτὸν μεθ' ὑποπεπτωκότος καὶ ταπεινοῦ διελέχθη τοῦ [13] σχήματος· *Δίκαιόν ἐστιν, ὦ δέσποτα καὶ βασιλεῦ, τοσούτων εὐεργεσιῶν τε καὶ δωρεῶν παρὰ σοῦ με καταπολαύσαντα καὶ εἰσηγεῖσθαι τὰ δέοντα καὶ ὑποτιθέναι τὰ ἄριστα καὶ ὑπομιμνήσκειν τὰ λυσιτελῆ καὶ σωτήρια. Μισούμεθα, γίνωσκε, δέσποτα, μισούμεθα* (συγκατεμίγνυε γὰρ καὶ ἑαυτὸν διὰ τὸ ἀνεπαχθὲς, καίτοι μηδενὸς τῶν ἀτόπων αὐτῷ [14] κοινωνῶν) *παρά τε* C *τῆς πόλεως πάσης καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς, καὶ παρὰ τῶν ἀρχιερέων Θεοῦ ἐπάρατοι καθεστήκαμεν, καὶ πάντες ἡμᾶς διαβάλλουσι καὶ κακίζουσιν. Ὅτε δὲ καὶ τὸ ἐξ ἀνθρώπων εἰς οὐδὲν λογισώμεθα, δεδοικέναι κἂν τὴν ἀπὸ Θεοῦ ἀγανάκτησιν χρὴ, καὶ φοβεῖσθαι μὴ πειραθῶμεν αὐτοῦ ὀργιζομένου* [P. 155] *καὶ χαλεπαίνοντος.* Ἀλλὰ ταῦτα λέγων πέτρας ἔσπειρεν καὶ αἰγιαλῷ προσελάλει καὶ σμήχειν ἐῴκει Αἰθίοπα· οὕτω δευσοποιὸς ἡ πονηρία γέγονε παρ' αὐτῷ, καὶ οὕτως ἐξεκώφει [15] πρὸς πάντα λόγον σωτήριον, βύων τὰ ὦτα ὡσεὶ ἀσπὶς πρὸς ἐπᾴσματα. Οὐ μόνον γὰρ οὐ μετεβάλλετο πρὸς τὸ ἄμεινον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἤδη ἐμίσει καὶ ἀπεστρέφετο, καὶ σὺν τοῖς D θιασώταις αὐτοῦ καὶ συνοργιασταῖς διαβάλλων καὶ μυκτηρίζων ταῦτα τὴν πρὸς αὐτὸν ἀλλοτρίωσιν ὑπηνίττετο [16], εἶτα καὶ παρεδήλου τρανότερον. Ὅπερ δὴ συννοήσαντες ἐκεῖνοι οἱ μιαροὶ καὶ ἀλάστορες κατ' αὐτοῦ συνεκινοῦντο καὶ συνετάττοντο, καὶ τὰς διαβολὰς πιθανῶς ὑπεκρίναντο, αὐθάδειαν μὲν καλοῦντες αὐτοῦ τὴν σεμνότητα, καὶ τὸ μὴ μετέχειν τῶν ἡδονῶν δύσνοιαν ὀνομάζοντες καὶ τὸ μὴ συνεξαμαρτάνειν καταφρονεῖν. Καὶ, *Πῶς γὰρ ἂν εἴποι σε ἀγαπᾶν,* ἔλεγον, *ὁ μὴ χαίρων οἷς χαίρεις αὐτὸς, μηδὲ συσπουδάζων ἐκπορίζειν σοι τὰ καθ' ἡδο-*

VARIÆ LECTIONES.

[10] ἱερεῖς A. [11] τὴν om. P. [12] ἀποστῆναι P. [13] τοῦ om. A. [14] αὐτῷ om. P. [15] ἐξεκεχώφει P. [16] ὑπαινίττετο AP.

νην; Οἷς δὴ μᾶλλον ὑπενδιδοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ πειθόμενος θάνατον τῷ Βασιλείῳ ἐτύρευεν [17], καὶ ἀφορμὴν ἐζήτει τῆς ἀναιρέσεως εὔλογον, ἀλλ' οὐχ εὕρισκεν. Εἰς τοσοῦτον δὲ προῆλθε τὰ τῆς μανίας αὐτοῦ ὥστε πρὸς τὴν λαθραίαν χωρῆσαι ἀναίρεσιν καί τισι τῶν ἀπὸ τοῦ παλαμναίου συνεδρίου, οἷς τὰ πάντα ἐθάῤῥει, προτρέψασθαι, ὅταν εἰς θήραν ἐξέλθωσι, προφάσει τοῦ τὸ θηρίον βαλεῖν ἀκοντίσαι τὴν λόγχην κατ' αὐτοῦ καὶ οὕτως αὐτὸν διαχρήσασθαι· ὅπερ εἷς, ὥς φασι, πεποιηκὼς καὶ ἀφεὶς τὸ ἀκόντιον αὐτοῦ μὲν ἥμαρτε, καὶ παραδραμὸν τὸ δόρυ προσεπάγη τῇ γῇ, αὐτὸν δὲ ὁ ἵππος αἴφνης τὸν χαλινὸν ἐνδακὼν καὶ συναρπάσας κατὰ τοῦ κρημνοῦ ἀπεδίσκευσεν, ὡς ἀπ' ἐκείνου τοῦ πτώματος καὶ τὸ τέλος ἐλθεῖν ἐπ' [18] αὐτόν, ὅτε καὶ ἀνόνητα [19] μεταμελόμενος, ὥς φασι, τοῖς συμμύσταις ἐπέσκηπτε μὴ τολμῆσαι κατὰ τοῦ ἀναιτίου ἐπιχειρεῖν τοῦ λοιποῦ, εἰ μὴ τολμῆσαι [20] κατὰ τὸν ὅμοιον ὄλεθρον πεσεῖν καὶ αὐτοί· καί τινα τῶν εὐλαβῶν προσκαλεσάμενος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀτοπημάτων αὐτοῦ καὶ ἀνομιῶν καὶ τοῦτο ἐξωμολογήσατο καὶ ἐξηγόρευσεν.

κε'. Ὡς δ' οὐκ εἶχε λοιπὸν εὑρεῖν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ ἀνελεῖν αὐτὸν πόρον ἢ πρόφασιν, εἰς ἑτέραν ἦλθε βουλὴν πονηράν τε καὶ ἄθεσμον. Ἐβουλεύσατο γὰρ ἐπεμβαλεῖν τοῖς σκήπτροις καὶ ἕτερον σύγκληρον. Καὶ δὴ τὸν κατ' ἐπωνυμίαν Βασιλικῖνον ἐκεῖνον, [P. 156] ἵνα καὶ αὐτὸν τοῦ παλαμναίου συνεδρίου τυγχάνοντα, φαῦλον καὶ μιαρὸν θηλυδρίαν τε καὶ φιλόκωμον [21], ἀπὸ τῆς Νικομήδους ὁρμώμενον, ὁμόγνιον ἀδελφὸν τοῦ κατὰ τὸν Καπνογένην Κωνσταντίνου, τοῦ δὶς τὴν τοῦ ὑπάρχου μετὰ ταῦτα ἐγχειρισθέντος ἀρχήν· τότε δὲ ἐν τοῖς ἐλαύνουσιν εἰς τὴν βασιλικὴν τριήρη κατειλεγμένος ἐτύγχανε [22]. Τοῦτον δὴ τὸν δυσώνυμον Βασιλικῖνον ἐνδύει ποτὲ τὴν πολυύμνητον βασιλικὴν πορφύραν καὶ τὸν περίοπτον καὶ ἐπίφθονον στέφανον χλαμύδα τε πάγχρυσον καὶ τὰ κοκκοβαφῆ καὶ [23] διάλιθα πέδιλα καὶ τἄλλα τῆς βασιλείας ἐπίσημα, ἐξάγει τε αὐτὸν πρὸς τὴν σύγκλητον τῆς χειρὸς ἅμα κρατῶν καὶ ὑπουργῶν αὐτῷ, ὡς ὁ Νέρων ἐκεῖνος πάλαι τὸν πολυθρύλητον Ἔρωτα, καί φησιν ἐπὶ λέξεως·

Ἴδετε πάντες ὑμεῖς, καὶ θαυμάσατε.
Ἆρα οὐ πρέπει αὐτὸν εἶναι βασιλέα;
Πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιον τυραννίδος,
Τὸ δεύτερον δὲ συμφυὲς πέλει στέφος,
Ἅπαντα δ' ἁρμόζουσι πρὸς τὴν ἀξίαν·

καὶ ὅτι [24] *Πόσον ἦν κάλλιον τοῦτόν με ποιῆσαι βασιλέα ἢ τὸν Βασίλειον!* Ταῦτα πάντες οἱ κατὰ τὰ βασίλεια ἰδόντες τε καὶ ἀκούσαντες ἔμειναν ἀχανεῖς [25], ἐκπληττόμενοι τὴν παράλογον ἐξ ἀφροσύνης τοῦ βασιλέως ἐμβροντησίαν τε καὶ παρακοπήν [26]. Οὕτως ἦν ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς κατακοροῦς μέθης καὶ τῶν ἀθέσμων καὶ ἀσελγῶν πράξεων ὅλως τῶν δεόντων ἐξεστηκὼς καὶ φρενοπλὴξ καὶ παράφορος.

A fidemque habens inferendæ Basilio necis occasionem captabat, ejusque tollendi rationem verisimilem quærebat; sed nulla suppetebat. Tantum vero illius furor processit, ut et ad occultam necem animum impulerit; quam nonnullis ex sicariorum illo collegio, quibus omnia credebat, commisit, ut nimirum venatum exeuntes, tanquam bestiam percussuri, hastam in eum mitterent eaque ratione necarent. Id quemdam patrasse ferunt, missoque spiculo, ab eo aberrasse, prævolansque telum humo defixum esse, equum vero repente mordentem frena una secum raptum per abrupta saxa præcipitem egisse, atque eo casu illum vitam finisse. Quando et frustra pœnitentia ductum aiunt sodalibus mandasse ne B deinceps insontem aggredi auderent, nisi velint et ipsi eodem atque ille exitio vitam ponere; accersitoque **250** viro quodam religioso, cum aliis delictis suis ac sceleribus, hoc quoque sacra exhomologesi expiandum putavit.

25. Cum autem imperator nullam viam aut occasionem inveniret interimendi Basilium, ad alia consilia, scelerata quidem ac nefanda, vertitur. Nempe secum ipse constituit ut et alium pariter hæredem sceptris immittat. Ac sane Basilicinum illum, sic appellatum, unum et ipsum nefarii illius collegii, hominem nequam ac sceleratum effeminatumque et gulæ mancipium, Nicomedia oriundum, C fratrem germanum Constantini Capnogenæ, qui postea semel iterumque præfecti urbis munus adeptus est: tunc vero inter regiæ triremis remiges ascriptus erat. Hunc itaque infaustum Basilicinum quandoque regia, multis nominibus celebrata, induens purpura, spectabilique atque omnium votis expetenda capiti imposita corona, chlamydeque holoserica adhibita, et coccineis lapidibusque pretiosis interstinctis calceis, aliisque regiis insignibus, ad senatum eduxit manu tenens, eique pro ministri partibus obsequens, haud aliter ac Nero ille quondam decantatissimum Erotem. Atque ad verbum ait:

Videte omnes, et admiramini.
An non convenit ipsi regia dignitas?
D *Primum quidem species digna imperio:*
Secundum autem congenita est corona,
Suntque dignitati congrua omnia.

Quanto melius erat me hunc **251** *imperatorem fecisse quam Basilium?* Hæc qui in regia erant universi videntes et audientes, defixi steterunt, tantam viri vecordiam stupentes mentisque eversionem. Sic nimirum præ immodica ebrietate scelestissimisque ac impurissimis actibus, quidquid prorsus honesti ac officii est excusserat, emotæque mentis insanusque ac titubans ratione erat.

VARIÆ LECTIONES.

[17] ἐθήρευεν P. [18] εἰς P. [19] καὶ ἀνόνητα Combefis: δὲ ἀνόητα AP. [20] τολμῆσαι] θελήσαιεν? [21] φιλόκομον A. [22] ἐτύγχανε om. P. [23] καὶ usque διάλιθα om. P. [24] ὅτι] οὐ P. [25] ἀφανῶς P. [26] παρατροπὴν P.

26. Neque tamen quod suave solum, et solutum A et deliciosum, et remissum, et molle, et indecorum, ex ebrietate habebat Bacchi gratiarum datoris gaudiique, quem se et imitari putabat et ambiebat, sed rursus etiam crudelis, illius more, furiosum quidpiam Titanicumque præferebat; nec raro comicum pervigilium in malorum illi desiit tragœdiam. Ex temulentia enim debacchans felicioreque fortuna ebrius in omnem nefarie impietatem proruebat. Cum itaque totus mero madidus et temulentus erat, ac quidquid prorsus sanæ mentis est excusserat, ad cædes animum adjiciebat innocentumque hominum atroces pœnas ac neces imperabat. Hæc fere illius ad ministros jussa : *Hunc illumque tollentes lictori tradite. Alteri oculos effodite; alterius manus pedesque præscindite. Hic capite luat; ille igne* B *torreatur.* Eos ministri arripientes, cum scirent haud sanæ mentis fuisse cum sententiam ferret, dedebant illi quidem custodiæ, non tamen **252** pœnis addicebant: sæpe vero, cum quis erat quocum non satis ipsis conveniebat eisque exosus erat, imperatoris mandato abutentes eum, etsi innocentem, veluti judicio damnatum in pœnam rapiebant. Hinc miser ille, ne tunc quidem in quibus versaretur intelligens, a cubiculariis in imperatorio lectulo reclinatus vicino mortis somno veluti mancipium opprimebatur; mane vero, cum somnus vapores vini crassamque illam caliginem vix tandem discussisset, expergiscens nullius eorum quæ pridie vesperi facta essent meminerat, C sæpiusque nonnullos ex illis quærebat quos temulentus damnaverat mortique addixerat. Audiens vero a stipatoribus et ministris quam in eos vesperi sententiam tulerat, ipsum facti pœnitebat ac ingemiscebat. Et aliquando quidem quæsiti inveniebantur, aliquando vero inutilis erat pro iis quæ nefarie illi gesta erant pœnitentia, illis sublatis in quos sententiam dixerat. Rursus iterum mane, vinique potu in prolixam noctem cum nequissimis dictis factisque strenue protracto, eadem patrabat. Hæc vero quisnam audiat videatque, vel si saxeum illi pectus exque robore animus, qui non ira concitetur, nec aliquando ad eos ulciscendos qui innoxie pereant incalescat? Nec mortalium omnium mitissimus David, ut arbitror, tantam piaculi D petulantiam lenius sustineat. Stoliditas enim et stupor est, non lenitas aut æquitas indulgentia hæc seu ulciscendi subtractus vigor.

253 27. Jam vero omni pene exhausto ærario, ejus scilicet opibus in studiis rebusque ejusmodi fœde dilapidatis necessario imminebat procerum omnium (patriciorum scilicet aut senatorum) una manifeste exspectata cædes bonorumque publicatio, ut non deessent imperatori sumptus, quibus aurigis, meretricibus, aliisque impuris hominibus ac

A κϛ'. Πλὴν οὐ τὸ μειλίχιον μόνον καὶ λυαῖον καὶ τρυφηλόν τε [27] καὶ ἀνειμένον καὶ ἁπαλὸν καὶ παρακεκινηκὸς ἐκ τῆς μέθης ἐκέκτητο τοῦ χαριδότου Διονύσου, ὃν μιμεῖσθαι ᾤετο καὶ ἐσπούδαζεν· ἀλλὰ καὶ ὡς ὠμηστὴς [28] πάλιν κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον [29] εἶχε τὸ ἐρινυῶδές τε καὶ τιτανικὸν, καὶ πολλάκις κωμικὴ παννυχὶς εἰς τραγῳδίαν συμφορῶν ἐτελεύτησεν. Ἔκ τε γὰρ τῆς μέθης παροινῶν καὶ ἐκ τῆς εὐτυχίας παρανόμως εἰς ἅπαν ἐξώκειλε δυσσεβές. Ὅτε οὖν ὅλος τοῦ ἀκράτου καὶ τῆς μέθης ἐγένετο καὶ πάντη τὰς οἰκείας φρένας ἀπώλεσε, πρὸς φόνους ἐχώρει καὶ πρὸς ἀναιτίων ἀνθρώπων ἀλλοκότους ποινὰς καὶ σφαγὰς, καὶ τοῖς ὑπηρέταις ἐνεκελεύετο· *Τὸν δεῖνα*, φησὶ, *καὶ δεῖνα λαβόντες τῷ δημίῳ παράδοτε, καὶ ἑτέρου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύξατε, καὶ ἄλ-* B *λου τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἐκκόψατε. Καὶ οὗτος κεφαλῆς τιμωρείσθω, κἀκεῖνος γινέσθω πυρίκαυστος.* Οὓς λαβόντες οἱ ὑπηρέται, καὶ τῷ ἔξω τῶν φρενῶν αὐτὸν τυγχάνειν, ὅταν ἐξῆγε τὰς ἀποφάσεις, γινώσκοντες, ἐμφρούρους [P. 157] μὲν αὐτοὺς ἐποίουν, ταῖς ποιναῖς δὲ οὐ καθυπέβαλλον. Πολλάκις δὲ, εἰ ἔτυχέν τις πρὸς ὃν οὐκ εἶχον ἡδέως, ἀλλ' ἀπεχθῶς, ἀπεχρῶντο τῇ βασιλικῇ κελεύσει, καὶ τῇ τιμωρίᾳ τὸν ἀθῷον ἐξεδίκουν κατάδικον. Εἶτα ὁ δείλαιος ἐκεῖνος καὶ ἄθλιος [30] τότε μὲν οὐδ' ἐν οἷς ἐστιν εἰδὼς, παρὰ τῶν κατευναστῶν τῷ βασιλικῷ προσανεκλίνετο σκίμποδι καὶ τῷ γείτονι τοῦ θανάτου ὕπνῳ ὡς ἀνδράποδον ἐξεδίδοτο· ἕωθεν δὲ, τοῦ ὕπνου τοὺς ἐκ τοῦ οἴνου ἀτμοὺς καὶ τὴν παχεῖαν C ἐκείνην ἀχλὺν μόλις ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου διασκεδάσαντος, ἐξεγειρόμενος οὐδὲν τῶν ἐν τῇ ἑσπέρᾳ ἐμέμνητο, καὶ ἐζήτει πολλάκις τινὰς ἀφ' ὧν ἐν [31] τῇ μέθῃ κατεψηφίσατο καὶ τῷ θανάτῳ ἐξέδωκε, μανθάνων δὲ παρὰ τῶν δορυφόρων τε καὶ ὑπηρετῶν ἃ ἐν τῇ ἑσπέρᾳ κατ' αὐτῶν ἐψηφίσατο, μετεμελεῖτο καὶ ἔστενεν. Καὶ ἄλλοτε μὲν εὑρίσκοντο οἱ ζητούμενοι, ἄλλοτε δὲ ἀνόνητος ἦν αὐτῷ ἡ ἐπὶ τοῖς ἀνοσίοις τῶν ἔργων μετάνοια, τῶν ἐκδοθέντων ἀνῃρημένων. Πάλιν δὲ τῆς ἑσπέρας καταλαβούσης, καὶ νεανικῶς τοῦ πότου πόῤῥω τῆς νυκτὸς μετὰ τῶν ἀλαστόρων ἔργων καὶ λόγων προκόπτοντος, ἐν τοῖς ὁμοίοις ἐγίνετο. Ἃ τίς ἀκούων τε καὶ ὁρῶν, εἰ καὶ λιθίνην καρδίαν ἐκέκτητο ἢ παντάπασιν ἀναίσθητος ἦν, μὴ πρὸς ὀργὴν ἐκινήθη καὶ διεθερμάνθη ποτὲ πρὸς τὴν D τῶν ἀναιτίως ἀπολλυμένων ἐκδίκησιν; Μηδὲ τὸν πρᾳότατον πάντων ἀνθρώπων Δαβὶδ ἀνασχέσθαι οἶμαι τὴν τοσαύτην τοῦ καθάρματος παροινίαν· ἠλιθιότης γὰρ καὶ ἀναλγησία, οὐ μακροθυμία ἐνταῦθα λογίζεται ἡ φειδώ.

κζ'. Ἤδη δὲ πάντων σχεδὸν τῶν ἀποθέτων χρημάτων ἐπιλιπόντων [32], ἐν τοῖς τοιούτοις ἀναλωθέντων αὐτῶν, ἀνάγκη ἐπήρτητο τοὺς ἐν τέλει πάντας φανερῶς ἀποσφάττεσθαι καὶ δημεύεσθαι τὰς οὐσίας αὐτῶν, ἵν' ἔχοι πόρον ὁ βασιλεὺς ἡνιόχοις καὶ πόρναις καὶ ἀσελγέσιν ἀνθρώποις χαρίζεσθαι. Ἑβδομήκοντα γὰρ καὶ ἐνναχόσια κεντηνάρια κεχαραγμένου

VARIÆ LECTIONES.

[27] τε om. P. [28] ὠμός τις P. [29] ἐκεῖνον om. P. [30] καὶ ἄθλιος om. P. [31] ἐν om. P. [32] ἐπιλιπόντων om. A.

χρυσοῦ, χωρὶς ἀργύρου τοῦ τε ἀσήμου καὶ ἐπισήμου, καταλιπόντος Θεοφίλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ φύλακι τηρούμενα τῷ βασιλικῷ, ἔτι δὲ καὶ Θεοδώρας τῆς τούτου μητρὸς ἄλλα προσθείσης τριάκοντα καὶ ἀπαρτισάσης τὸν χίλια τῶν κεντηναρίων ἀριθμὸν, ἐν οὐδὲ ὅλοις τεσσαρεσκαίδεκα χρόνοις, ἀφ' οὗ τὴν τῶν [33] ὅλων ἐξουσίαν οὗτος ἐδέξατο, πάντα διεφόρησε καὶ ἀνάλωσεν, ὡς μηδὲν ἕτερον μετὰ τὸν αὐτοῦ θάνατον εὑρεθῆναι πλὴν τρία καὶ μόνα [34] κεντηνάρια. Καὶ πῶς δὲ οὐκ ἔμελλον ἐπιλιπεῖν, κἂν ἐκ ποταμῶν ἐπέῤῥει, [P. 158] οὕτως ἀσελγῶς καὶ ἀσώτως διασκιδνάμενα; Ἡνιόχου γάρ ποτε παιδίον δεξάμενος τοῦ οὕτω καλουμένου Χειλᾶ ὁλόκληρον αὐτῷ κεντηνάριον ἐδωρήσατο. Ἀλλὰ καὶ τῷ πατρικίῳ Ἱμερίῳ, ὃν Χοῖρον αὐτὸς μὲν ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν τῆς ὄψεως ὠνόμαζεν ἀγριότητα, διὰ δὲ τὸ χοιρῶδες τοῦ βίου μᾶλλον καὶ ῥυπαρὸν ἄξιος ἦν τῆς τοιαύτης προσρήσεως, τούτῳ τοίνυν αἰσχρολογοῦντί ποτε κατενώπιον αὐτοῦ καὶ ταῖς ἀπὸ σκηνῆς φλυαρίαις καταχρωμένῳ, ἔκ τε τοῦ παντελῶς ἀπερυθριᾶσαι καὶ μηδὲν τῶν ἐπονειδίστων ὀκνῆσαι καὶ ψόφον ἀκόλαστον ἀπὸ τῆς μιαρᾶς ἀφέντος γαστρὸς, οὕτω βαρὺν καὶ σφοδρῶς καταιγίζοντα ὥστε καὶ τὸ φαῖνον φατλίον ἀποσβεσθῆναι [35], πεντήκοντα λιτρῶν ἐπιδόσει ἐτίμησεν ὡς Ἡράκλειόν τινα τοῦτον ἆθλον ἀνύσαντι. Καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δὲ τῶν ὁμοίων αὐτῷ οὕτως ὑπέρμετροι αἱ δόσεις ἦσαν αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ εἰ μὲν [36] εἰς στρατιώτας καὶ προμάχους καὶ ἀριστεῖς ἢ εἰς τοὺς ἐπ' ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀγαθῶν διαφέροντας ἑτοίμως οὕτως [37] προΐετο, μεγαλοψυχίας ἄν τις καὶ ἐλευθεριότητος καὶ τρόπου φιλοτίμου ἐνόμισε σύμβολα· ὅτε δὲ εἰς μίμους καὶ ἡνιόχους καὶ ὀρχηστὰς καὶ βωμολόχους καὶ κόλακας καὶ βδελυρίας ἁπάσης μεστοὺς ἀφρόνως διεσκορπίζετο, εἰς δέ τι τῶν σπουδαίων προΐει [38] οὐδ' ὀβολὸς, ἀσωτίας πάντως καὶ παροινίας καὶ ἐμπληξίας λογίσαιτ' ἄν τις εἶναι τεκμήρια. Καὶ τούτων ἐπιλειπόντων ἤδη ἀνάγκη ἦν, ὥσπερ [39] εἴρηται, καὶ ναοὺς περισυλᾶσθαι καὶ εὐαγεῖς οἴκους αἰχμαλωτίζεσθαι καὶ πάντας τοὺς πλέον τῶν ἄλλων κεκτημένους εἰς χρήματα ἀναιρεῖσθαι καὶ ἀποσφάττεσθαι. Δι' ἃ δὴ πάντα συμφρονήσαντες τῶν ἐν τέλει οἱ δοκιμώτατοι καὶ τὸ ἔμφρον τῆς συγκλήτου βουλῆς, διὰ τῶν προκοιτούντων τοῖς βασιλεῦσι στρατιωτῶν, ἐν τοῖς παλατίοις τοῦ Ἁγίου μάρτυρος Μάμαντος ἀναιροῦσιν αὐτὸν, ἐκ τῆς ἄγαν οἰνοφλυγίας ἀνεπαισθήτως τὸν ὕπνον τῷ θανάτῳ συνάψαντα. Ὥσπερ γὰρ τοὺς σκορπίους καὶ ἔχεις μόνον ἰδόντες καὶ πρὶν ἢ τρῶσαι ἀναιροῦσιν οἱ ἄνθρωποι διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτοῖς κακίαν, οὕτω καὶ τῶν ἀνδρῶν τοὺς ἰώδεις καὶ φονικοὺς πρὸ τοῦ τρῶσαι καὶ ἀνελεῖν σπουδάζουσιν ἀποκτεῖναι οἱ ἐκ τούτων προσδοκῶντες τὸν κίνδυνον. Καὶ οὗτος μὲν οὕτω βιοὺς, αἰσχρῶς τε καὶ ὀλεθρίως ἑαυτῷ καὶ τοῖς πράγμασι, τοιοῦτον καὶ τὸ τέλος ἐδέξατο, τῶν προβεβιωμένων ἐπάξιον.

ganeonibus gratificaretur. Septuaginta namque supra nongenta auri signati centenaria præter argenti rudis pariter ac signati vim, relicta a patre Theophilo atque in regio servata ærario, quibus mater Theodora triginta aliis superadditis mille centenariorum numerum compleverat, annis quatuordecim, ac ne integris quidem, quibus solus ipse rerum potitus est, plane distraxit ac dilapidavit, ut post ejus mortem non plura tribus reperta sint. Et quomodo non futurum erat ut deficerent, vel si ex fluviis influerent, cum sic perdite atque prodige dissiparentur? Cum enim aliquando aurigæ, cui nomen Chilæ, filium ex sacro fonte suscepisset, integrum centenarium magnificus donator erogavit. Sed et patricio Himerio, quem Chœrum (id est porcum) imperator ob oris asperitatem inelegantiamque vocabat, qui tamen ob porcis affinem sordidamque vitæ rationem eo potius nomine dignus videbatur, quod aliquando ipso coram obscena verba effutiens et scenicis nugis abutens, omni prorsus projecto pudore nihilque turpe ac probrosum a se alienum ratus, ganeonis crepitum ex scelerato ventre misisset, sic gravem valideque displosum **254** ut procellæ in morem lucentem faculam flatu exstinxerit, quinquaginta libras, perinde ac si Herculeum hoc certamen confecisset, liberalis munerator congessit. Sic quoque ejus erga alios ei similes nepotes modum omnem præmia muneraque vincebant. Hæc porro si in milites primipilariosque ac viros strenuos, seu etiam alia virtute præstantes, sic proclivi liberalitate effunderentur, magnificentiæ et liberalitatis magnique ac generosi animi signa non nemo arbitraretur: quod vero in mimos et aurigas et saltatores et scurras et adulatores et sordidissimos ac inquinatissimos quosque dementer dissipabantur, honesti vero ac virtutis præmio ne obolus quidem ministrabatur, prodigentiæ omnino et dementiæ et stupiditatis certa indicia esse existimet. Quibus jam deficientibus necesse erat, uti dicebam, templa spoliari, religiosas sacrasque domos præda temerari ac rapina, omnesque paulo reliquis locupletiores direptis facultatibus mactari et jugulari. Quapropter probatissimi nobilium eque senatu prudentissimi, una conspiratione per milites pro sacro cubiculo excubantes in palatio S. Mamantis martyris, eum interimunt, sic nimirum ut immodica vinolentia consopitus absque ullo sensu somnum cum morte conjunxerit. Quemadmodum enim scorpios et viperas semel intuiti homines ob innatum illis virus, antequam etiam vulnus infligant, statim necant, sic et venenosos cruentosque viros, antequam vulnerent **255** ac interficiant, student tollere qui ab eis creandum sibi periculum exspectant. Sic ille, turpiter ac exitiose sibi pariter rebusque vivens, talem et finem nactus est, iis condignum quæ per vitam gesserat.

VARIÆ LECTIONES.

[33] τῶν om. P. [34] μόνον A. [35] ἀποσεισθῆναι A. [36] εἰ μὲν om. A. [37] οὗτος P. [38] προΐει AP. παρανοίας A. [39] ἧπερ A.

28. Illico autem ad summam rerum provehitur, qui hactenus secundas in republica tenebat, Basilius; atque ab optimatibus inferioribusque ordinibus omnique exercitu et reliqua urbana plebe, qui et antea supplicibus a Deo votis iis exposcebatur, imperator acclamatus est. Is vero, mox ac reipublicæ clavo admotus est, tum se ipse tum imperii habenas Deo dicavit, hæc verbis solemnibus orans, *Christe rex, qui tuo judicio ac nutu imperium adeptus sim, tibi illud pariter meque ipsum consecro.* Moxque accersitis senatus primoribus muniisque publicis ac dignitatibus præcellentibus, iis coram regiorum thesaurorum penum aperuit; nec aliud quidquam ex tanta pecuniarum vi inventum quam tria duntaxat, quemadmodum paulo ante dicebam, centenaria. Quare indagans imperator expensi codicem, eoque invento apud senem quemdam eunuchum, Basilium protospatharium, intelligensque quo illæ abiissent, cum optimatibus ejus rei causa consilium habuit. Horum una concors sententia fuit, ipsos qui male acceperant, in ærarium referre oportere. Imperator **256** judicii acrimoniam temperans, semissem receptorum in ærarium publicum singulis referendam sanxit. Ita factum est ut et illis, etsi nulla digni munificentia erant, accepti muneris pars haud exigua cederet, et trecenta centenaria ad ærarium publicum redirent; unde in urgentibus negotiis subministrare cœpit imperator, exque officii ratione rem publicam gerere.

29. Qua die imperii summam adeptus est Basilius, velut Deo Romanarum rerum in melius mutationis indice, multorum tropæorum nuntii in augustam hanc urbem advenerunt, multisque Christianis assertam ex captivitate libertatem ad eam perlatum est. Pompa itaque progressus imperator ad magnum Dei templum, cui ab ejus sapientia nomen est, proque omnibus simul gratiarum actione perfunctus, redeundo consularia sparsit munera, ingentemque vim pecuniarum, non ex publicis (quæ non suppetebant), sed ex propriis, quas ante possederat, in subditos plebemque distribuit. Uxor quoque Eudocia cum liberis Constantino et Leone, pari et ipsa largitione, multas civibus pecunias ex suis erogavit. Ac licet eo tempore imperator multa adhuc rei nummariæ egestate premeretur, uti dictum est, postea tamen uberes satis opes adeptus est, partim quidem Dei munere ac nutu ob ejus in pauperes misericordiam ac æquitatem, multis sub terra occultis thesauris illo rerum potiente in lucem **257** productis; partim vero etiam ex auro quod in privato imperatoris ærario, quod nempe ejus decessor Michael conflatis egregiæ fabricæ pulcherrimisque operibus (aurea scilicet sic vocata platano, duobus auro solidis gryphibus, totidemque auro ductilibus leonibus,

A [P. 159] κη'. Προάγεται δὲ εὐθὺς ἐπὶ τὴν πάντων ἀρχὴν ὁ μέχρι τοῦδε δευτερεύων ταύτης Βασίλειος, καὶ παρά τε τῆς ἐντίμου βουλῆς καὶ τῶν ὑποβεβηκότων ταγμάτων καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος καὶ τοῦ ὄχλου τοῦ ἀστικοῦ ὁ καὶ πρὸ τούτου δι' ἱκετηρικῶν εὐχῶν ἐπιζητούμενος ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ Βασίλειος. Ὃς ἅμα τῷ παρελθεῖν ἐπὶ τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰς τοῦ κράτους ἡνίας Θεῷ ἀνατέθεικεν, εὐξάμενος ἐπὶ λέξεως τάδε· *Χριστὲ βασιλεῦ, τῇ σῇ κρίσει τὴν βασιλείαν δεξάμενος, σοὶ καὶ ταύτην καὶ ἐμαυτὸν ἀνατίθημι.* Προσκαλεσάμενος δὲ αὐτίκα τοὺς τῆς γερουσίας προκρίτους καὶ [60] ἐν ἀξιώμασι προὔχοντας, μετ' αὐτῶν τὸν τῶν βασιλείων θησαυρῶν [61] ἀνέῳξε φύλακα· καὶ οὐδὲν ἕτερον ἐκ τοῦ τοσούτου τῶν χρημάτων B πλήθους εὑρέθη πλὴν τρία καὶ μόνα, καθὼς ἤδη καὶ πρὸ ὀλίγου μοι εἴρηται, κεντηνάρια. Ζητήσας οὖν ὁ βασιλεὺς τὴν τῆς ἐξόδου καταγραφὴν, καὶ ταύτην εὑρὼν παρά τινι τῶν εὐνούχων γέροντι τῷ πρωτοσπαθαρίῳ [62] Βασιλείῳ, καὶ γνοὺς ὅπου ταῦτα ἐχώρησε, βουλὴν περὶ τούτου τοῖς ἀρίστοις προὔθηκεν· ὧν ἡ ψῆφος ὁμοφώνως συνᾴδουσα αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς κακῶς ταῦτα λαβόντας ἀντιστρέψαι πρὸς τὸ δημόσιον, ὁ βασιλεὺς τὸ ἄγαν ὑποθραύων δίκαιον τὰς ἡμισείας ὧνπερ ἔλαβον ἕκαστοι ἀντιστρέψαι πρὸς τὸ βασιλικὸν ταμιεῖον ἐκέλευσε. Καὶ οὕτως συνέβη κἀκείνοις, εἰ καὶ ἀνάξιοι πάσης φιλοτιμίας ἐτύγχανον, οὐκ ὀλίγον ἔτι περιλειφθῆναι τῆς δωρεᾶς, καὶ τῷ βασιλικῷ θησαυροφυλακίῳ τριακόσια ἐπεισαχθῆναι [63] κεντηνάρια, ἀφ' ὧν ἐν τοῖς ἐπείγουσιν ἤρξατο χορηγεῖν καὶ δεόντως ὁ [64] βασιλεὺς διοικεῖν.

C κθ'. Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐπὶ τὴν αὐτοκράτορα ἦλθεν ἀρχὴν ὁ Βασίλειος, ὥσπερ ἐνδεικνυμένου Θεοῦ τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων μεταβολὴν, συνέβη πολλῶν ἐπινικίων ἀγγελίαν τὴν βασιλεύουσαν ταύτην καταλαβεῖν καὶ ἀνάῤῥυσιν πλήθους αἰχμαλώτων Χριστιανῶν ἀγγελθῆναι. Πρόοδον οὖν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν μέγαν τοῦ Θεοῦ ναὸν τὸν τῆς ἐκείνου Σοφίας ἐπώνυμον ποιησάμενος, καὶ τὰς περὶ πάντων ὁμοῦ εὐχαριστίας αὐτῷ ἀποδοὺς, ἐν τῷ ὑποστρέφειν ὑπάτευσεν, καὶ χρήματα πολλὰ, οὐκ ἐκ τῶν δημοσίων (οὐδὲ γὰρ ἦν), ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων, ἃ ἐκέκτητο πρότερον, τοῖς ὑπηκόοις διένειμεν. Καὶ ἡ τούτου δὲ σύζυγος Εὐδοκία ἡ βασιλὶς ἅμα τοῖς υἱοῖς Κωνσταντίνῳ καὶ Λέοντι ὑπατεύσασα πολλὰ τῇ πολιτείᾳ χρήματα ἀπὸ τῶν ἑαυτῆς ἐδωρήσατο. D Πλὴν εἰ καὶ τότε ἔτι ἐσπάνιζε χρημάτων ὁ βασιλεὺς, ὥσπερ εἴρηται, [P. 160] ἀλλὰ μετὰ ταῦτα προσεγένετο καὶ ἑτέρων [65] χρημάτων πλῆθος αὐτῷ ἱκανὸν, τοῦτο μὲν Θεοῦ διὰ τὸν πρὸς τοὺς πένητας ἔλεον αὐτοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην πολλοὺς τῶν ὑπὸ γῆν θησαυρῶν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ εἰς φῶς εὐδοκήσαντος προελθεῖν, τοῦτο δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ εἰδικῷ εὑρεθέντος χρυσοῦ, ὃν ὁ προβεβασιλευκὼς Μιχαὴλ τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων συγχωνεύσας, λέγω δὴ τὴν χρυσῆν ἐκείνην καλουμένην πλάτανον καὶ τοὺς δύο ὁλοχρύσους γρῦπας καὶ τοὺς δύο χρυσοῦς σφυρηλάτους

VARIÆ LECTIONES.

[60] καὶ om. A. [61] θησαυρὸν A. [62] τῶν πρωτοσπαθαρίων A. [63] ἐπισυναχθῆναι A. [64] ὁ om. P. [65] ἑτέρον A.

λέοντας καὶ τὸ ὁλόχρυσον ὄργανον καὶ ἕτερα τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης χρυσωμάτων ἔργα διάφορα καὶ τὰς βασιλικάς τε καὶ αὐγουστιακὰς στολὰς καὶ τὰς ἄρχουσι μεγάλοις ἁρμαζούσας ἐσθῆτας, πάσας τυγχανούσας χρυσοϋφεῖς· ἃ δὴ πάντα συγχωνεύσας, ὡς λέλεκται, εἰς τὰ καθ' ἡδονὴν αὐτῷ ἔμελλεν ἀποχρήσασθαι· προαναρπασθέντος δὲ ἐκείνου εὑρέθη ὁ χρυσὸς, καὶ χαραχθεὶς εἰς ἅπαντα γέγονε χρήσιμος τῷ βασιλεῖ· *Δεῖ γὰρ*, φησὶ, *χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων*[19]. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὕστερον.

λ'. Τότε δὲ, ἐπείπερ ἐπὶ τῶν τῆς ἀρχῆς οἰάκων ὑπὸ τῆς Προνοίας προβιβασθεὶς ἐκάθισεν ὁ Βασίλειος, εὐθὺς ἀπὸ γραμμῆς, φασὶν, ἄξιος ἐσπούδαζε φανῆναι τοῦ μεγέθους τοῦ πράγματος, καὶ νύκτωρ διηγρύπνει καὶ μεθ' ἡμέραν διεσκόπει, πάντα κινῶν λογισμὸν καὶ πᾶν στρέφων βούλευμα, ὅπως ἀγαθοῦ τινος αἴτιος τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἅπασι γένοιτο καὶ ὅπως ἐπὶ τὸ ἄμεινον ἐμφανῆ καὶ μεγάλην μεταβολὴν τὰ πράγματα δέξηται. Καὶ πρῶτα μὲν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ἀδωρότατα τοὺς πάντων ἀρίστους ἐκλεγόμενος προεβάλλετο, οἷς ἦν καὶ οἴκοθεν, ἅτε ἀρίστοις οὖσι, καὶ ἀπὸ τῆς ἀκριβοῦς τοῦ βασιλεύοντος ἐπισκέψεως πρῶτον ἔργον καὶ σπούδασμα τὸ πρὸ τῶν ἄλλων τὰς ἰδίας χεῖρας καθαρὰς ἀπὸ παντοίου διαφυλάξαι λήμματος, εἶθ' οὕτως πασῶν τῶν ἀρετῶν πλέον τιμῆσαι δικαιοσύνην, καὶ ἰσότητα παρασκευάσαι ἐμπολιτεύεσθαι πανταχοῦ, καὶ τὸ μὴ καταδυναστεύεσθαι ὑπὸ τῶν πλουτούντων τοὺς πένητας, μηδὲ ἀδίκως ζημίᾳ τινὰ ὑποβάλλεσθαι, ἀλλὰ ῥύεσθαι πένητα καὶ πτωχὸν ἐκ χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ[j], καὶ κατὰ μικρὸν ἀναλαβεῖν τοὺς ἀνθρώπους οὕσπερ ἀπὸ τῶν φθασάντων ᾔδει λειποψυχοῦντάς τε καὶ ἐκλείποντας, καὶ ἀναῤῥωννύντας ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἅπαντας εὐετηρίας σπουδάζειν ἀποκαθιστᾷν. Ὧν καὶ διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὰ βελτίω ῥοπὴν (τοιοῦτοι γὰρ πάντως οἱ ἐκλεγόμενοι) καὶ διὰ τὴν τοῦ κρατοῦντος περὶ ταῦτα σπουδὴν [P. 161] καὶ ἐγρηγορυῖαν πανταχόσε περίβλεψιν εἰς πᾶν τὸ δέον προθύμως ἀλλήλους ὑπερβαλέσθαι ἁμιλλωμένων, ἅπασα μὲν ἀδικία εὐθὺς ἀπὸ πάντων ἠλαύνετο, καὶ τὸ δίκαιον ἐπαῤῥησιάζετο, καὶ αἱ πρὶν ὑπὲρ τὰς Βριάρεω χεῖρες πρὸς τὰ ἀλλότρια ἐκτεινόμεναι ἐκνεναρκωμέναις ὥσπερ καὶ παρειμέναις ἐῴκεισαν, καὶ τὰ ἀσθενῆ πρὸ τούτου τῶν πενήτων μέλη ἐῤῥώννυντο διὰ τὸ ἀδεῶς ἕκαστον τὴν οἰκείαν βῶλον ἐργάζεσθαι καὶ τὸν ἴδιον ἀμπελῶνα καρποῦσθαι, καὶ τὴν ἐλαίαν καὶ τὴν συκῆν τὴν πατρῴαν μηδένα εἶναι τὸν τολμῶντα ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ[46] ποιεῖσθαι ἐξουσίαν, ἀλλ' ἕκαστον ἐν τῇ συνήθει καὶ πατρῴᾳ τούτων σκιᾷ ἀναπαύεσθαι. Καὶ οὕτω μὲν περὶ[47] τὸν ὑπὸ χεῖρα πάντα λαὸν τῶν τε χωρῶν καὶ τόπων καὶ πόλεων τῆς ἑαυτοῦ ἐπικρατείας ὁ εὐσεβὴς διεγένετο βασιλεύς. Εἰ δέ τις οἷον ὄζος κακίας ἔν τινι στερεῶς εὖ μάλα συναθροισθεὶς ὑπὸ τῶν κατὰ μέρος ἀρχόντων μεταβληθῆναι ἢ τέλεον ἐκκοπῆναι οὐχ οἷός τε ἦν, δι' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ

[19] Demosth. *Olynth.* I. [j] Psal. xxxiv, 10.

auroque solido organo, variaque alia mensæ supellectili ipsa aurea, imperialibusque et Augustiacis indumentis, magnorumque principum ac magistratuum vestibus, cunctis auro contextis), uti dictum est, reposuerat ac pro libidine abusurus erat. Prærepto enim illo aurum repertum est, signatumque imperatori in omnibus perquam utile fuit. *Opus enim* ait[1] *esse pecuniis; nec si desint, fieri posse aliquid eorum quæ deceat.* Sed hæc postea evenerunt.

30. Tunc vero quandoquidem ad imperii gubernacula divinæ providentiæ nutu Basilius sederat, statim a linea, ut aiunt, ipsisque carceribus sedulo operam posuit ut nihil rei magnitudini impar videretur. Itaque noctu pervigil erat, interdiu animo dispiciebat, nullam non movens rationem, nullum non consilium versans, ut boni alicujus auctor subditis fieret et ut illustrem magnamque res mutationem in melius acciperent. Hinc primum incorruptissimus ipse nullaque munerum sorde a recti libra declinans omnium optimos delectos promovebat, quibus partim a se ipsis, ut qui optimi erant, partim vero ab imperatoris sedula inspectione, primum opus ac studium erat ut præ reliquis a quovis munere **258** manus puras servarent; tum ut præ omnibus virtutibus justitiam colerent, et ut ubique æquitas vigeret diligentem operam navarent, nec a divitibus pauperes opprimi vel quemquam innoxie noxam subire sinerent, sed inopem et egenum de manu fortiorum eriperent [j]; paulatimque eos recrearent quos ob præteritorum injuriam animo delinqui noverant ac collabi, eosque sublevantes ad pristinam omnes felicitatem reparare studerent. Hi porro, tum qua ipsi jam initio ratione ac sponte ad virtutem propensi erant (tales enim omnino deligebat), tum imperatoris circa hæc sollicitudine ac vigili in omnibus circumspectione, cum se mutuo in omni officii genere superare contenderent, statim omnis injustitia ab omnibus procul facessere, ac justitia omni palam coli libertate; manusque supra quam Briarei antea ad aliena rapienda extentæ torpidis stupefactisque similes decidere; infirmaque prius egenorum membra robur viresque accipere, idcirco nimirum quod singulis suam libere exercentibus glebam, vineæque proventu fruentibus avitæque olivæ ac ficus, nemo erat qui hæc sibi quavis injuria usurpare auderet, sed quisque in horum consueta avitaque umbra conquiesceret. In hunc se modum pius imperator erga omnes subditos habebat, tum qui ruri inque oppidis tum qui in urbibus agebant, quantum Romani imperii **259** sese ditio protrahebat. Sin autem aliquis veluti malitiæ ramus in aliquo valide nimis conglobatus a singularibus præfectis ac magistratibus aut convelli aut exscindi omnino non

VARIÆ LECTIONES.

[46] αὐτοῦ P. [47] περὶ om. A.

poterat, ipsiusmet imperatoris opera meliori fruge componebatur, aut certe variis aliis modis medicinam accipiebat. Cum enim optimus hic imperator per omnem late ditionem injustitiam prorsus exstirpare contenderet, ubique sancita edidit inque omnes provincias misit, quibus datio omnis ac præstatio, præ inolita olim prava consuetudine haud aliena a ratione visa, tollebatur ac exscindebatur, omnisque æqualitas ac justitia velut a prolixo quodam exsilio ac fuga in vitæ usum reduci interque homines novum vivere videbatur.

31. Sed et qui ad judicia idonei exque disciplinis in eam rem instructi satis animique sententia ac voluntate religiosi integrique noscebantur, collatis honoribus ab humiliori gradu sustollens atque exaltans, annuisque stipendiis et frumentatione aliisque muneribus liberaliter donans, per singulos propemodum vicos domosque religiosas constituit. Potissimum vero, quam Chalces vocant, conspicuam olim ac admirandam ædem, temporis injuria eorumque qui rerum potiti erant negligentia (forte etiam incendiorum vi) multis in locis labefactatam, obsoleto tecto ac collabente, ipse et labore et profusis sumptibus expurgavit atque refecit, 260 forumque judiciale destinavit, Areopago Heliæaque multo augustius. Nec judicum solummodo delectu ac promotione illis providit qui se injuria lædi quererentur, sed et diurnis alimentis iis constitutis qui a potentioribus per vim quotidie in urbem traherentur. Veritus enim ne necessarii commeatus penuria necdum absoluto negotio haud raro quidam urbe excederent, sufficientes constituit reditus, unde actores procurarentur, donec a judice dicta eis sententia esset. Nec ista modo ejus inventa ad injuriam penitus profligandam, sed et seipsum in hanc dedidit partem. Cum enim a ducendis exercitibus aut dandis responsis undequaque adventantibus legatis ei vacaret, ipse se aula subducens inque Genico posito tribunali (sic dicto loco, uti videtur, quod ex omni loco ad publicas rationes eo confluerent) eos qui a publicanis haud raro, ut fere contingit ob imperii amplitudinem, injuria afficerentur ac velut ad prytaneum ad ejusmodi judicii locum confugerent suasque expostulationes offerrent, magno labore assiduaque diligentia examinabat, atque in eum modum iis qui injuria afficiebantur vindex sedebat; eos vero qui faciebant, pœnis a lege præscriptis, ne talia deinceps auderent, deterrebat. Subsecutis deinde temporibus fama est, cum ad eum judicii locum atque palæstram accessisset illis vindex futurus qui ulla injuria pulsarentur, 261 nemine expostulante, cum in mentem venisset ne forte ingressu ad ipsum prohiberentur qui damnum aliquod injuste paterentur, ex stipantium coliorte misisse qui per varia urbis loca inquirerent, num quis adversus aliquem expostularet. Ubi redierunt, nullum se invenisse dicentes qui querelarum ali-

A βασιλεύοντος ἢ μετεβάλλετο ἢ ἀλλοίως πως τὴν ἰατρείαν ἐδέχετο. Τέλεον γὰρ ἐξᾶραι πάντοθεν τὴν ἀδικίαν ὁ κράτιστος οὗτος φιλονεικῶν πανταχοῦ τε διατάγματα ἐξέθετο καὶ κατὰ πᾶσαν χώραν ἐξέπεμψεν, δι' ὧν πᾶσα δόσις μέχρι τότε τὸ εὔλογον ἔχειν δοκοῦσα διὰ τὴν πονηρὰν ἀπὸ χρόνου συνήθειαν ἀνῃρεῖτο καὶ ἐξεκόπτετο, καὶ ἰσονομία πᾶσα καὶ δικαιοσύνη ὥσπερ ἀπό τινος ὑπερορίου φυγῆς ἐδόκει κατιέναι πρὸς τὸν βίον καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐμπολιτεύεσθαι.

λα'. Ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰς τὸ κρίνειν ἐπιτηδείους, ἀπὸ μὲν [48] μαθημάτων ἔχειν τὸ [49] ἱκανὸν μαρτυρουμένους, ἀπὸ δὲ γνώμης καὶ προαιρέσεως τὸ εὐσεβές τε καὶ ἀδωρόληπτον, ἀξιώμασί τε τῆς ταπεινοτέρας
B βαθμίδος ὑπεραίρων καὶ ἀνυψῶν καὶ ῥογῶν ἐνιαυσίων ἐκθέσεσι καὶ σιτηρεσίων ἄλλων καὶ φιλοτιμιῶν παροχαῖς δεξιούμενος κατὰ πᾶσαν σχεδὸν ἀγυιὰν καὶ πᾶν εὐαγὲς ἐνδιαίτημα ἐγκατέστησεν. Ἐξαιρέτως δὲ τὸ λεγόμενον τῆς Χαλκῆς λαμπρότατον τὸ πάλαι καὶ ἀξιάγαστον οἴκημα, τῷ χρόνῳ καὶ τῇ τῶν κρατούντων ῥᾳθυμίᾳ, ἴσως δὲ καὶ ἀπό τινων ἐμπρησμῶν, κατὰ μέρη πολλὰ διαῤῥυὲν καὶ τὴν ὀροφὴν πονήσασαν ἐσχηκός, αὐτὸς καὶ πόνῳ καὶ δαπάναις συχναῖς ἀπεκάθηρέ τε καὶ περιεποιήσατο καὶ κοινὸν κατέστησε δικαστήριον, Ἀρείου τε πάγου καὶ Ἡλιαίας σεμνότερον. Οὐ μόνον δὲ διὰ τῆς τῶν κριτῶν ἐκλογῆς τε καὶ προβολῆς [50] τοὺς ἀδικεῖσθαι [P. 162] λέγοντας τῶν δικαίων τυγχάνειν προενοήσατο, ἀλλὰ
C καὶ διὰ τῆς παροχῆς τῆς καθ' ἡμέραν τροφῆς τῶν ἐπὶ τῇ παρὰ τῶν ἰσχυροτέρων βίᾳ ἑκάστοτε πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀναγκαζομένων εἰσέρχεσθαι. Δείσας γὰρ μὴ ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων πολλάκις τινὲς πρὸ τοῦ πέρας τὴν κατ' αὐτοὺς ὑπόθεσιν δέξασθαι τῶν τῇδε ἀναχωρήσωσι, πρόσοδον ἀρκοῦσαν ἀφώρισεν ἀφ' ἧς οἱ [51] ἐγκαλοῦντες κατά τινων ἀπετρέφοντο, ἕως τὴν ἀπὸ τοῦ δικαστοῦ ἀπόφασιν ἔλαβον. Οὐ ταῦτα δὲ μόνα πρὸς τὴν παντελῆ τῆς ἀδικίας ἐπενοήσατο ἐξολόθρευσιν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν εἰς τὸ τοιοῦτο μέρος ἐπέδωκε· καὶ ὅταν ἔτυχε τῶν στρατειῶν σχολάζων καὶ τοῦ χρηματίζειν ταῖς ἁπανταχόθεν πρεσβείαις, αὐτὸς τῶν βασιλείων ὑποκατιὼν καὶ εἰς τὸ διὰ τοὺς [52] πανταχόθεν εἰς αὐτὸ συντρέχοντας, ὡς ἔοικεν, λεγόμενον Γενικὸν καθεζόμενος τοὺς ὑπὸ τῶν
D εἰσπραττόντων τοὺς δημοσίους φόρους πολλάκις, οἷα συμβαίνει, διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς ἀδικουμένους καὶ ὥσπερ εἰς κοινὸν πρυτανεῖον εἰς τὸ τοιοῦτον διαιτητήριον καταφεύγοντας καὶ τὰς οἰκείας ἐγκλήσεις προβαλλομένους μετὰ πόνου πολλοῦ καὶ συχνῆς ἐπιμελείας ἐξήταζεν, καὶ οὕτω τοῖς ἀδικουμένοις ἐπήμυνεν καὶ τοὺς ἀδικοῦντας ἔπαυε διὰ τῆς νομίμου τιμωρίας τοῦ μηκέτι τολμᾷν τὰ τοιαῦτα ποιεῖν. Χρόνοις δὲ ὕστερον λέγεταί ποτε κατελθεῖν εἰς τὴν τοιαύτην διατριβὴν πρὸς τὴν τῶν ἀδικουμένων ἐκδίκησιν· ὡς δ' ἔτυχεν οὐδεὶς ἐγκαλῶν, ὑποτοπήσας ὑπό τινων τῆς πρὸς αὐτὸν εἰσόδου ἀνείργεσθαι, τοὺς περὶ αὐτὸν δορυφόρους ἀπέστειλε

VARIÆ LECTIONES.

[48] μὲν] τῶν P. [49] τὸ om. P. [50] προσβολῆς A. [51] οἱ om. P. [52] τούς] τὸ τοὺς AP.

ζητοῦντας κατὰ πολλὰ μέρη τῆς πόλεως εἴ τις ἔστι κατά τινος ποιούμενος ἔγκλησιν· ὡς δ' ἐπανῆλθον οὗτοι μηδένα μηδαμοῦ εὑρηκέναι λέγοντες ἐγκαλοῦντα κατά τινος, δακρῦσαί φασι τὸν γενναῖον ἐκεῖνον ὑφ' ἡδονῆς, καὶ οὕτω τὴν εὐχαριστίαν ἀποδοῦναι Θεῷ. Ὁρῶν δὲ ὅτι ἔστι τις τοῖς πονηροῖς εἰς τὸ ἀδικεῖν ἀφορμὴ ἀπὸ τοῦ διὰ τὸ σύντομον τοῖς τῶν ἀριθμῶν μορίοις καὶ μέρεσι τοῦ ἡμίσεως καὶ ἕκτου καὶ δωδεκάτου τυχὸν κεχρῆσθαι τοῖς παλαιοῖς ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς τῆς τῶν φόρων εἰσπράξεως, ἠθέλησε καὶ τὴν τοιαύτην τῶν ἀδικεῖν βουλομένων περιελεῖν ἀφορμὴν, καὶ διωρίσατο καὶ γράμμασι λιτοῖς, ἃ καὶ τοῖς ἀγροίκοις ἀναγινώσκειν ἐστὶν ἐν δυνατῷ, καὶ ὁλογράφοις καὶ φανεραῖς ταῖς ψήφοις τῆς δηλουμένης ποσότητος τοὺς τῶν ἀπαιτήσεων γράφεσθαι κώδικας, οἴκοθεν τὸ εἰς τοῦτο τάξας ἀνάλωμα καὶ τῶν χαρτίων [53] καὶ τῆς γραφῆς καὶ τῶν γραφέων, πρὸς τὸ μὴ ἀδικεῖσθαι τοὺς πένητας. Καὶ τοῦτο μὲν τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον τῆς περὶ τὸ ὑπήκοον κηδεμονίας αὐτοῦ καθέστηκε γνώρισμα, καὶ ὅτι ὑπ' οὐδενὸς οὐδένα ἀδικεῖσθαι ἐβούλετο. [P. 163] Καὶ τοιοῦτος μὲν ἦν περὶ τὰ πολιτικὰ καὶ δημόσια.

quid adversus aliquem haberet, gaudio ferunt generosi pectoris virum in lacrymas effusum esse, atque in eum modum Deo gratias egisse. Ad hæc considerans inde improbis injuriæ ansam fore, quod veteres conscribendis publicorum vectigalium tabulis brevitatis causa numerorum partibus ac apicibus, puta semissis, sextantis atque unciæ, uterentur, hanc quoque injuriæ occasionem ablaturus, statuit decrevitque ut litteris simplicibus, quæ vel rusticis lectu faciles essent, integrisque et apertis calculis quantitate notata, exactionum codices scriberentur, expensis de suo in chartas et scripturam ac scriptores constitutis, ne ulla pauperibus injuria fieret. Et hoc quidem tale tantumque illius erga subditos curæ diligentiæque indicium, quodque nemini ullam fieri injuriam vellet; talisque in administratione civilium rerum et publicarum erat.

λβ'. Μὴ βουλόμενος δὲ μηδὲ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ δοκεῖν ἀμελεῖν (πάντως γὰρ ὡς ἐν τῷ [54] κοσμικῷ περιεχόμεναι σκάφει, ὑπὸ τὴν πρόνοιαν τοῦ κρατοῦντος καὶ αὗται τυγχάνουσιν, ἐκείνου δὲ καὶ μᾶλλον ἅτε θεοφιλοῦς καὶ πολλὴν περὶ τὰ θεῖα κεκτημένου εὐλάβειαν), ἐπεὶ γοῦν καὶ ταύτας οἷον εἶναι ἐν σάλῳ τινὶ καὶ ταράχῳ τυγχανούσας ἑώρα διὰ τὸ τῆς κοινῆς λύμης ὑπὸ τοῦ προάρξαντος καὶ ταύτας μεταλαχεῖν καὶ ἐξωσθῆναι μὲν τῆς οἰκείας καθέδρας καὶ ποίμνης τὸν ἐννόμως τούτων κατάρχοντα, ἀντεισαχθῆναι δὲ ἕτερον, οὐδὲ τούτων ἠμέλησεν, ἀλλὰ διὰ κοινῆς συνόδου καὶ συνελεύσεως τῶν ἁπανταχόθεν ἀρχιερέων Θεοῦ ταῖς ἐκκλησίαις τὸν σάλον κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἔστησεν, τήν τε πρὸ τούτου ἑβδόμην ἁγίαν σύνοδον ἐπικυρώσας, καὶ τοὺς περιλιπεῖς τῶν εἰκονομάχων αἱρετικῶν τῷ ἀναθέματι δοὺς, καὶ τὸν γνήσιον Νυμφίον τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις τὸν Πατέρα κανονικῶς παρασχὼν, τὸν δὲ [55] ἀντεισαχθέντα σχολάζειν κελεύσας ἕως τοῦτον πρὸς ἑαυτὸν μεταστήσει ὁ Κύριος. Καὶ οὕτω μὲν εὖ καὶ καλῶς τὰ [56] κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν διέθετο, καὶ τὴν ἐνδεχομένην καὶ ταύτῃ γαλήνην τῇ οἰκείᾳ σπουδῇ καὶ προμηθείᾳ παρέσχετο.

32. Cumque nollet videri ecclesiarum Dei curam negligere (omnino enim, ut quæ in mundi navigio contineantur, ipsæ quoque imperatoris **262** providentiæ sunt obnoxiæ, ac potissimum illius, viri scilicet religiosi ergaque divina veneratione cultuque longe propensi), has quoque velut in salo jactari tempestate videns atque turbari, eo quod noxam communem a decessore contraxerant, sedeque pulsus et a grege amotus fuerat qui eis legitime præerat, alio in ejus locum suffecto, tranquillare studuit; communique synodo ac conventu cunctis ex locis Dei præsulum habito, quoad licuit, ecclesiarum procellam sedavit, tum superiorem septimam sanctam synodum confirmans, ac qui adhuc essent, Iconomachos anathemate feriens, tum vero legitimum Ecclesiæ Sponsum atque liberis patrem canonice reddens, subditiciumque atque intrusum, donec ipsum Dominus ad se transferret, cessare jubens. Sic itaque probe riteque res ecclesiasticæ illi compositæ, hacque ratione studio suo ac cura omnem ei possibilem tranquillitatem præbuit.

λγ'. Εὑρὼν δὲ καὶ τοὺς πολιτικοὺς νόμους πολλὴν ἀσάφειαν καὶ σύγχυσιν ἔχοντας διὰ τὴν ἀγαθῶν ὥσπερ καὶ πονηρῶν συναναστροφὴν, λέγω δὴ τὴν τῶν [57] ἀνῃρημένων καὶ πολιτευομένων ἀδιάκριτον καὶ κοινὴν ἀναγραφὴν, καὶ τούτους κατὰ τὸ προσῆκον καὶ ἐνδεχόμενον προσφόρως ἐπηνωρθώσατο, τὴν τῶν ἀνῃρημένων [58] ἀχρηστίαν περιελὼν, καὶ τῶν κυρίων ἀνακαθάρας τὸ πλῆθος, καὶ ὥσπερ ἐν συνόψει, ἐν [59] κεφαλαίοις διὰ τὸ εὐμνημόνευτον τὴν προτέραν ἀπειρίαν περιλαβών.

33. Cum item leges civiles multum obscuras atque confusas reperisset, ob bonarum scilicet atque malarum, ut sic loquar, permixtionem, quod nempe tum antiquatæ tum quæ vigebant nullo delectu ac communi uno corpore conscriptæ haberentur, has quoque convenienter, ac quoad res ferebat, commode emendavit, antiquatis, quæ jam nullius usus forent, sublatis, earum vero quæ ratæ essent multitudine plane explicata, **263** ac velut compendio, certis capitibus, ob faciliorem memoriam, priore illorum infinitate comprehensa.

λδ'. Ἀλλ' ἐπεὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἀεὶ παραφύεται φθόνος

34. Quia tamen invidia bonis semper adhærescit,

VARIÆ LECTIONES.

[53] καὶ τῶν γραφέων om. A. [54] τῷ om. P. [55] τόν τε P. [56] τὰ] καὶ τὰ A. [57] τῶν om. P. [58] καὶ πολιτευομένων — ἀνῃρημένων om. A. [59] ἐν om. A.

uti maxime lignis dulcibus adnascuntur vermes, malique dæmones annuorum terræ proventuum frugumque ubertati invidentes pravorum hominum opera bonorum feracitatem conturbare conantur, ex horum numero ad imperatoris vitam insidiis ferroque appetendam instructi Symbatius ac Georgius cum hominum nefariorum ac impiorum turba. Haud tamen omnino eis licuit, non sinente Deo ut depressa devictaque malitia brevi quasi reparatis viribus conviviscerct exque orbe æquitatem ac justitiam pelleret. Conjuratorum uno prodente eorum in apertum deducta machinatio est. Subsecutis criminis indiciis evictaque causa, legum severitate extremum imminebat supplicium, ut nimirum bonorum omnium proscriptione damnatis etiam vita adimeretur. At generosi principis clementia una duntaxat oculorum effossione, eorum solummodo qui pravi consilii auctores exstiterant, pœnam definivit; magisque ultionem moderatus esset, ni perspectum habuisset summa in eos clementia alios quoque ad idem scelus audendum provocatum iri, tumque adigendum se necessario ad atrociores pœnas exigendas. Idcirco ea, quam dixi, pœna tum illis **264** pœnitentiæ tempus præbuit, tum malos reliquos coercuit. Studens autem majorem in modum eorum reprimere animos qui injuste aliorum cædibus inhiant, omnemque illis spem auferre, filios natu majores Constantinum atque Leonem, regie jam educatos ac eruditos omnique virtute ex imperii ratione excultos, ad imperii dignitatem promovet, velut nimirum validiores pluresque radices in imperio mittens, et super eo nobiles imperii ramos sustollens.

35. Ad hanc porro historiæ partem cum venerim, libet hic quoque de reliquis ejus liberis instituto sermone, quomodo de singulis pie admodum statuerit, declarare. Velut enim olim pietate conspicuos ac beatos viros, imo et supra illos, hunc quoque Deus copiosa probaque sobole donavit. Post aliquod itaque tempus etiam Alexandrum filiorum tertium Augusti corona impartivit. Horum vero novissimum Stephanum, haud secus ac Abrahamus Isaacum, Deo offert Deique Ecclesiæ adlegit ac consecrat. Filias totidem numero quot erant masculi, in sacro illustrissimæ martyris Euphemiæ monasterio devovet, ac velut munus acceptum hostiamque Deo dicat, illas tum moribus tum habitu omnique apparatu ornans, quo decorari solent quæ pure ac incontaminate immortali sponso Christo sponsæ virgines copulantur. Hæc, licet subsecutis **265** temporibus acta sunt, hic tamen posita sunto, uti natura, sic et narrandi ipsa serie, fratrum quaternioni conjuncta.

36. Rebus itaque sic illi domi probe religioseque ac Deo placito scopo constitutis, cum ipsum ardens reipublicæ cura ad externa quoque bella susci-

A ὡς τοῖς γλυκέσι μάλιστα τῶν ξύλων οἱ σκώληκες, καὶ τῇ κοσμικῇ εὐετηρίᾳ καὶ εὐθηνίᾳ βασκαίνοντα τὰ φαῦλα δαιμόνια διὰ πονηρῶν ἀνθρώπων πειρᾶται τὴν τῶν ἀγαθῶν συνταράξαι φορὰν, ἐκ τούτων καὶ τούτῳ συσκευὴν ἐπιβουλῆς, μετὰ καὶ πρὸς φόνον ὁπλίζεται Συμβάτιος καὶ Γεώργιος μετὰ στίφους ἀποφράδων ἀνθρώπων καὶ δυσσεβῶν. Οὐ συγχωροῦντος [60] δὲ πάντως, οὐδ' ἀνεχομένου Θεοῦ τὴν κακίαν δι' ἐλαχίστου αὖθις ἀναπαλαῖσαι τὴν οἰκείαν ἧτταν καὶ ἀπελάσαι τὴν εὐνομίαν καὶ δικαιοσύνην ἀπὸ τῆς γῆς, κατάδηλος ἡ τούτων [P. 164] πονηρία καθίσταται ἀφ' ἑνὸς τῶν συνωμοτῶν. Ἀκολουθησάντων δὲ τῶν ἐλέγχων ἐπήρτητο μὲν ἀπὸ τῶν νόμων αὐτοῖς ἡ ἐσχάτη τιμωρία, τουτέστι, μετὰ καὶ δήμευσιν καὶ τῶν ὄντων ἁπάντων ἔκπτωσιν, καὶ ἡ τῆς ζωῆς αὐτῆς B ἀλλοτρίωσις. Ἀλλ' ἡ τοῦ γενναίου βασιλέως φιλανθρωπία μόνῃ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκκοπῇ τὴν τιμωρίαν ὡρίσατο τέως τῶν προκαταρξάντων τῆς πονηρᾶς συμβουλῆς· καὶ πλέον δ' ἂν τὴν εἴσπραξιν ἐμετρίασεν, εἰ μὴ τὴν εἰς τούτους ἄκραν φιλανθρωπίαν ἐγίνωσκε καὶ ἄλλους προτρέψεσθαι [61] πρὸς τὴν μίμησιν καὶ τότε εἰς ἀνάγκην ὑπαχθῆναι αὐτὸν καὶ βαρυτέρας ἀνταποδόσεως. Διὰ τοῦτο τῇ λεχθείσῃ ποινῇ τούτοις τε μετανοίας παρέσχε καιρὸν καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν πονηρῶν ἐσωφρόνιζε. Βουλόμενος δ' ἐπὶ μᾶλλον ἀναστεῖλαι τὰς ὁρμὰς τῶν ἀδίκως ζητούντων ἀλλότριον θάνατον καὶ πᾶσαν αὐτῶν ἐλπίδα περιελεῖν, ἀνάγει πρὸς τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα τοὺς τῶν παίδων καθ' ἡλικίαν προέχοντας, ἤδη βασιλικῶς ἀναγομένους καὶ C παιδευομένους καὶ εἰς πᾶσαν ἐκλάμποντας ἀρχικὴν ἀρετὴν, Κωνσταντῖνον καὶ Λέοντα, οἱονεὶ κραταιοτέρας ῥίζας καὶ πλείονας βαλλόμενος τῇ ἀρχῇ, καὶ τοὺς εὐγενεῖς τῆς βασιλείας ὄρπηκας ἐπὶ ταύτης ὑψῶν.

λε'. Ἀλλ' ἐπεὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἐγενόμην τῆς διηγήσεως, βούλομαι καὶ περὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ παίδων ἤδη διαλαβεῖν, ὅπως περὶ ἑκάστου αὐτῶν εὐσεβῶς ἐβουλεύσατο. Κατὰ γὰρ τοὺς πάλαι τῶν εὐσεβῶν καὶ μακαρίων ἀνδρῶν, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ ἐκείνους πολύπαιδα καὶ καλλίπαιδα καὶ τοῦτον ἔδειξεν ὁ Θεός. Μετὰ χρόνον τοίνυν τινὰ μεταδίδωσι τοῦ στέφους καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ τρίτῳ υἱῷ· τὸν δὲ τούτων νεώτατον Στέφανον, ὡς τὸν Ἰσαὰκ ὁ Ἀβραὰμ, προσάγει Θεῷ καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ ἐγκαταλέ-D γει [62] καὶ ἀφιεροῖ. Τὴν θήλειαν δὲ γονὴν ἰσάριθμον οὖσαν τῇ ἄῤῥενι ἐν ἱερῷ σεμνείῳ τῆς πανευφήμου μάρτυρος Εὐφημίας καθιεροῖ καὶ ὡς δῶρον δεκτὸν καὶ ἀνάθημα Θεῷ ἀνατίθησιν, καὶ σχήματι καὶ καταστολῇ κοσμήσας ὁμοίως ταῖς καθαρῶς καὶ ἀμιάντως τῷ ἀθανάτῳ Νυμφίῳ νυμφευομέναις παρθένοις Χριστῷ. Ταῦτα δὲ εἰ καὶ τοῖς χρόνοις ὕστερον τυχὸν γέγονεν, ἀλλ' οὖν ἐνταῦθα κείσθω συνημμένα, ὥσπερ τῇ φύσει, οὕτω δὴ καὶ τῇ διηγήσει τῆς τετρακτύος τῶν ἀδελφῶν.

λς'. Ἐπεὶ οὖν τὰ οἴκοι καλῶς εἶχεν αὐτῷ καὶ κατὰ σκοπὸν εὐσεβῆ καὶ θεάρεστον, ἐκάλει δὲ αὐτὸν ἡ ζέουσα περὶ τῶν ὅλων φροντὶς καὶ πρὸς ὑπερ-

VARIÆ LECTIONES.

[60] συγχωροῦνται P. [61] προτρέψασθαι A. [62] καταλέγει A.

ορίους στρατείας, ὡς ἂν τοῖς οἰκείοις πόνοις καὶ τῇ A αὐτοῦ ἀνδρίᾳ καὶ γενναιότητι πλατύνῃ μὲν τὰ ὅρια τῆς ἀρχῆς, ποῤῥωτέρω δὲ συνώσῃ [P. 165] καὶ ἀπελάσῃ τὸ δυσμενὲς, οὐδὲ τούτων ἠμέλησεν, ἀλλὰ πρῶτα μὲν τοὺς στρατιωτικοὺς καταλόγους ἐλαττωθέντας ἐκ τοῦ περικοπῆναι τὰς διδομένας τούτοις φιλοτιμίας καὶ ῥόγας καὶ τὰ βασιλικὰ σιτηρέσια διὰ νέων συλλογῆς τε καὶ ἐκλογῆς ἀνεπλήρωσεν καὶ διὰ τῆς τῶν δεόντων παροχῆς τε καὶ ἐπιδόσεως ἔῤῥωσεν· ἔπειτα γυμνάσας τούτους ταῖς τακτικαῖς μελέταις, καὶ τοῖς ἐνδελεχέσι πόνοις ἐμπείρους τῆς πολεμικῆς ἀγωνίας πεποιηκὼς, καὶ εὐταξίας ὅτι μάλιστα λόγον ἔχειν ἐθίσας καὶ πεφροντικέναι τοῦ εὐπειθοῦς, οὕτω μετ' αὐτῶν ὑπὲρ τῶν φυλετῶν καὶ συγγενῶν καὶ ὑπηκόων κατὰ βαρβάρων ἐστράτευσεν. Ἤδει γὰρ ὡς οὐδὲ τῶν B βαναύσων καὶ χυδαίων τούτων τεχνῶν οὐδεμίαν ἔστιν εἰδέναι πρὸ τοῦ μαθεῖν, οὐδ' ἔστιν ὅστις διδασκάλου χωρὶς οὔτε ὑποδηματοράφος, μήτι γε τῶν σπουδαιοτέρων τινὰ τεχνῶν κατωρθωκὼς φαίνεται. Τὴν δὲ πολεμικὴν ἐπιστήμην ἢ τέχνην εἰ δίχα μαθήσεως καὶ ἱκανῆς ἐμπειρίας ἐξῆν εἰδέναι τῷ βουλομένῳ, οὐκ εἶχον ἄρα νοῦν, ἀλλ' ἐλήρουν οἱ πολλὰ περὶ τὸ μέρος τοῦτο πονήσαντες ἐν τοῖς τακτικοῖς συγγράμμασι καὶ οἱ μέγιστοι τῶν αὐτοκρατόρων καὶ στρατηγῶν, οἱ πολλὰ ἀπὸ πολλῶν τρόπαια συστήσαντες, ὧν οὐδεὶς ἐθάῤῥησε πώποτε μετ' ἀμαθοῦς καὶ ἀγυμνάστου λαοῦ εἰς πολεμίων παράταξιν ἐμβαλεῖν. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὔτε τὸν μὴ μαθόντα εἰδέναι, οὔτε τὸν μὴ ἀσκήσαντα καὶ γυμνασάμενον ἀγωνίζεσθαι. Διὰ τοῦτο καὶ [63] ὁ γενναῖος οὗτος πρότερον γυμνά- C σας καὶ καταρτίσας τὰ τάγματα τὰ στρατιωτικὰ, καὶ [64] τὴν νεοσύλλεκτον στρατιὰν ἀναμίξας τῇ παλαιᾷ, καὶ ταῖς ἁρμοζούσαις χορηγίαις καὶ δωρεαῖς λιπάνας αὐτῶν τὰ νεῦρα καὶ τονώσας τὰς δεξιὰς, οὕτω μετ' αὐτῶν προσέβαλε [65] τοῖς ἐχθροῖς καὶ τὰ πολλὰ τρόπαια ἔστησεν καὶ τὰς μυρίας νίκας ἀνείλετο. Διὰ βραχέων δὲ διηγήσομαι [66].

A picnda impelleret, quo nimirum suis ipse laboribus et fortitudine animique magnitudine imperii fines proferret longiusque hostem propelleret ac abigeret, nec hanc sibi partem negligendam putavit. Primum tamen militares cohortes inde imminutas quod consuetæ largitiones et stipendia regiæque annonæ illis subtractæ essent, novo delectu conscriptoque in eam rem milite replevit, necessariique commeatus subministratione ac elargitione roboravit. Exinde militaribus operibus eos exercens, assiduisque laboribus disciplinæ castrorum expertos ac præ omnibus servandi ordinis sollicitos reddens, tribunisque suis atque ducibus obsequendi ritu instituens, una cum illis pro tribulibus et affinibus atque subditis adversus barbaros expeditionem suscepit. Noverat enim nullam artem, ne mechanicam quidem ac vilem, sciri posse antequam addiscatur; nec quemquam esse qui sine magistro vel ipsam sutoriam (nedum aliquam nobiliorum artium, ac quæ magnis sudoribus comparantur) adeptus satis videatur. Scientiam vero seu artem militarem, si absque disciplina sufficientique ex rei usu peritia cuivis volenti parare liceret, haud sane mentis integræ fuissent, sed delirassent, qui plura circa hoc in commentariis de rebus bellicis diligenti opera tradiderunt, **268** maximique imperatores ac duces exercitus, qui multa de multis tropæa erexerunt; quorum nemo unquam cum rudi milite nec bellicis laboribus subacto adversas acies tentavit. Atqui fieri non potest ut is doctus sit qui non didicerit, vel ut certamine fortiter defungatur qui se minime exercuerit ac gymnasticæ operam dederit. Idcirco vir ille generosus exercitatis prius instauratisque militaribus ordinibus, admistisque tyronibus veteranorum numeris, ac convenientibus largitionibus muneribusque eorum impinguatis nervis dextrisque roboratis, sic cum illis adversus hostes congressus multa tropæa erexit et innumeras victorias reportavit. Hæc vero enarrabo quam paucis licebit.

λζ'. Καὶ κατάστασιν πόλεως ἐνευκαιρήσας καὶ σχολάσας πράξεσιν, ἔαρος ὑπολάμποντος [67] τὰ ὅπλα ἀνείλετο [67*] καὶ μετὰ τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων ξυνεξητάζετο, ἡγούμενος χρῆναι τὸν ὡς ἀληθῶς ἄρχοντα τοῦ οἰκείου προκινδυνεύειν λαοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ πᾶν ἀδεῶς διάγειν τὸ ὑποχείριον πόνους καὶ ταλαιπωρίας ἑκουσίως αὐτὸν ἀναδέχεσθαι. Καὶ ἐπεὶ κατὰ τοὺς D καιροὺς ἐκείνους ὁ τῆς Τεφρικῆς [P. 166] ἐξηγούμενος, ὃν Χρυσόχειρα κατωνόμαζον, ἐπ' ἀνδρίᾳ καὶ συνέσει διαφέρειν δοκῶν σφόδρα παρελύπει τὴν Ῥωμαίων [68] χώραν καὶ τοὺς λαοὺς, καὶ πολλοὺς τῶν ἀγροίκων καθ' ἑκάστην αἰχμαλώτους ποιούμενος ἐφρόνει σοβαρὰ καὶ ὑπέρογκα, κατ' αὐτοῦ καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν πόλεως ἐκστρατεύει ὁ βασιλεύς. Τοῦ δὲ σοβαροῦ καὶ θρασέος ἐκείνου πρὸς τὴν γενναιότητα τοῦ ἐπιόντος στρατεύματος καὶ τὴν σύνεσιν καὶ ἀνδρίαν τοῦ αὐτο-

37. Tranquillo igitur urbis statu, ac per ejus opportunitatem navata rebus diligenti opera instructoque exercitu, vere arma capessivit, inter militares ipse ordines agens ac castra sequens; nempe hoc arbitratus, viro principi pro populo suo adeunda pericula, et ut subditi omnes secure ac quiete agant, sponte suscipiendos labores ac ærumnas. Cumque ea ætate Tephricæ princeps, cui Chrysochiri nomen erat, reliquis virtute præstare visus ac prudentia, Romanam ditionem ac gentem dire vastaret, quotidieque multos rusticorum captivos agens, superbe altumque saperet ac se reliquis præferret, adversus illum ejusque urbem **267** imperator exercitum ducit. Eo autem, quantavis superbia ac audacia fretus erat, non auso palam adorientis exercitus generosos conatus ex-

VARIÆ LECTIONES.

[63] καὶ om. P. [64] καὶ ante τὴν om. P. [65] προσέβαλλε A. [66] post διηγήσομαι verba aliquot deesse videntur. [67] λάμποντος [67*] P. εἵλετο P. [68] Ῥωμαίοις A, an ὑπὸ Ῥωμαίοις ?

periri aut prudentiam roburque imperatoris tentare, sed secedente unumque hoc satagente, ut suam sibi servaret urbem atque assereret, ibat imperator nemine prohibente, diripiens vastansque et exscindens incendensque pagos omnes et oppida, quæ Chrysochiris ditionis erant, immensa onustus præda ingentemque captivorum multitudinem trahens. Sed et ipsam adortus urbem Tephricam, eamque tumultuaria quasi pugna, non diutina obsidione conatus capere, videns et murorum firmitate et barbarorum multitudine annonarumque copia abunde munitam, ac quæ ægre expugnari posset, quod præsertim omnis circum ager brevissimo tempore copiarum numerositate desolatus erat, ac pene exercitum necessarius commeatus defecerat, a diutina obsidione abscessit; circum vero positis præsidiis, Abara et Spatha aliisque quibusdam expilatis, illæso inde cuncto sublato exercitu, cum multis, ut dictum est, spoliis ac captivis reversus est.

38. Ingentes Tephricæ factas cædes alia Ismaelitarum urbs cum vidisset (Taracem vocant), missis legatis pacem expostulat et in sociarum urbium albo ascribi rogat. In his optimus imperator, quantum **268** erga adversarios fortitudinis robur, tantam erga subjectos moremque gerentes æquitatem ac clementiam ostendens, vinci se passus est ab oratoribus, pacemque rogantibus tribuens exinde pro hostibus illos socios nactus est. Hinc cum alii non pauci, tum Curticius Armenus, Locanam tunc præsidio tenens Romanæque ditionis fines assidue molestans, ad eum confugit, urbemque suam et arma et populum imperatori subjecit, illius æquitatem ac clementiam cum pari fortitudine ac justitiam cum virtute admirans.

39. Interim vero intentis in eum hostium animis serioque observantibus quam in partem ille impetum verteret, ut laboranti opem ipsi ferrent, lectam bellatorum manum adversus Zapetram (sic dictam urbem) misit; superatisque velociter viæ angustiis ipsam urbem adoriuntur primoque impetu capiunt, ac in ea multos trucidant, ingentique præda ac spoliis potiti, qui pridem in ea vincti tenebantur, ex carcere liberant. Tum vicinas terras incendunt, Samosatum diripiunt, eodemque impetu superato Euphrate, cum nullus usquam obsisteret (quod nimirum haud procul ab imperatore hostium castra locata essent), multis captivis ac ingenti præda ditati ad imperatorem reversi sunt, adhuc prope Zarnuchum fluvium, ubi Caramisium est, morantem, desidis quidem similem, sed qui summa industria ac solertia per subditos talia designaret.

269 40. Hinc discedens cum universo exer-

A κράτορος ἐμφανῶς μὴ τολμήσαντος ἀντιστῆναι, ἀλλ' ὑποχωροῦντος καὶ μόνην τὴν οἰκείαν πόλιν φυλάξαι καὶ κρατύνεσθαι διεγνωκότος, ἐπῄει κατὰ πολλὴν τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν ληϊζόμενος καὶ πορθῶν καὶ κατατέμνων καὶ πυρπολῶν πάσας τὰς ὑπὸ τὸν Χρυσόχειρα χώρας καὶ κωμοπόλεις ὁ βασιλεὺς λείαν ἄπειρον καὶ [69] αἰχμαλωσίαν περιβαλλόμενος. Προσβαλὼν δὲ καὶ αὐτῷ τῷ ἄστει Τεφρικῆς, καὶ δι' ἀκροβολισμῶν καὶ προσεδρείας οὐχὶ μακρᾶς ἑλεῖν πειραθεὶς, ὡς ἑώρα καὶ τειχῶν καρτερότητι καὶ πλήθει βαρβαρικῷ καὶ ἀφθονίᾳ χρειῶν κατωχυρωμένον [70] αὐτὸ καὶ δυσάλωτον, ἐπεὶ καὶ τὰ ἐκτὸς ἅπαντα δι' ἐλαχίστου χρόνου τῷ πλήθει τῆς στρατιᾶς κατηρείπωτο [71] καὶ τὰ ἀναγκαῖα σχεδὸν κατηνάλωτο, ἀπέστη τῆς πρὸς τὴν πολιορκίαν χρονίου ἐπιμονῆς· τὰ δὲ B περὶ αὐτὴν [72] φρούρια τήν Ἄβαραν καὶ τὴν Σπάθην καὶ ἕτερά τινα ἐκπορθήσας, καὶ ἄρας ἐντεῦθεν ἀσινῆ τὸν περὶ αὐτὸν πάντα στρατὸν, μετὰ συχνῶν, ὡς εἴρηται, λαφύρων καὶ ἀνδραπόδων ἐπανεχώρησεν [73].

λη'. Τὸν ἐν τῇ Τεφρικῇ τοίνυν τὸν πολὺν φόνον ἡ ἑτέρα τῶν Ἰσμαηλιτῶν πόλις θεασαμένη, ἣν Τάραντα λέγουσι, πρέσβεις πέμψασα εἰρήνης ἠξίου τυχεῖν καὶ ταῖς συμμαχίσιν ἐγγράφεσθαι. Ὁ δὲ κράτιστος βασιλεὺς, ὅσην πρὸς τοὺς ἀντιταττομένους ἀνδρίαν [74], τοσαύτην πρὸς τοὺς ὑποταττομένους ἐπιείκειαν ἐνδεικνύμενος, ἡττήθη τε τῆς πρεσβείας καὶ τῆς εἰρήνης τοῖς αἰτοῦσι μετέδωκε, καὶ συμμάχους ἀντὶ [75] πολεμίων τὸ ἀπὸ τοῦδε ἐκέκτητο. Ἐκ τούτου ἄλλοι C τε οὐκ ὀλίγοι καὶ Κουρτίκιός τις Ἀρμένιος, ὃς εἶχε τότε τὴν Λόκαναν καὶ συνεχῶς τὰς ἐσχατιὰς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἐλυμαίνετο, προσέφυγε πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῦ καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὸν λαὸν τῷ αὐτοκράτορι καθυπέταξε, θαυμάσας αὐτοῦ τὸ μετὰ τοῦ ἀνδρείου ἐπιεικὲς καὶ μετὰ τῆς δυνάμεως δίκαιον.

λθ'. Ἕως [76] δὲ πρὸς αὐτὸν εἶχον τὸν νοῦν οἱ πολέμιοι, καὶ περιεσκόπουν πρὸς ὃ μέρος ῥέψει, ἵνα πρὸς τὸ πονοῦν καὶ αὐτοὶ συνασπίσωσι, [P. 167] κοῦρσον κατὰ τῆς λεγομένης Ζαπέτρας ἀπέστειλεν ἐπιλέκτων πολεμιστῶν, οἳ σπουδῇ τὰ στενὰ τῆς ὁδοῦ διελθόντες αὐτῇ τῇ πόλει προσπίπτουσι, καὶ ταύτην ἐξ ἐφόδου λαμβάνουσι, καὶ πολλοὺς ἐν αὐτῇ κατασφάττουσιν, αἰχμαλωσίαν τε πολλὴν καὶ λείαν λαμβάνουσι, καὶ D δεσμίους χρονίους ἐξάγουσι τῆς φρουρᾶς. Εἶτα τὰς ἐφεξῆς πυρπολήσαντες χώρας καὶ τὸ Σαμόσατον ἐκπορθήσαντες, καὶ τῇ αὐτῇ ῥύμῃ τὸν Εὐφράτην περάσαντες κατὰ πολλὴν ἐρημίαν τῶν κωλυσόντων διὰ τὸ παραστρατοπεδεύειν τοὺς πολεμίους τῷ βασιλεῖ, καὶ πολλὴν λαβόντες αἰχμαλωσίαν καὶ λάφυρα, ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἔτι πρὸς τῷ Ζαρνοὺχ ποταμῷ, ἔνθα τὸ Κεραμίσιόν [77] ἐστι, διατρίβοντα καὶ ἀργεῖν μὲν δοκοῦντα, τὰ δὲ τοιαῦτα πανσόφως διὰ τῶν ὑπὸ χεῖρα καταπραττόμενον.

μ'. Ἐντεῦθεν ἄρας ὁ βασιλεὺς μετὰ παντὸς στρα-

VARIÆ LECTIONES

καὶ] δὲ καὶ P. [70] κατοχυρούμ. Barberinus. [71] κατηρείπατο P. [72] αὐτῆς A. [73] ὑπανεχώρησεν Barberinus [74] ἀνδρίαν — ὑποταττομένους om. A. [75] ἀντὶ] ἐκ P. [76] ἕως] ὡς P. [77] Καραμίσιν P.

τοῦ τὴν ὡς ἐπὶ Μελιτηνὴν [78] ἀπάγουσαν διῄει ὁδόν. A Πρὸς δὲ ταῖς ὄχθαις τοῦ Εὐφράτου γενόμενος, ὡς εἶδεν αὐτὸν ὥρᾳ θέρους πλημμυροῦντα καὶ πελαγίζοντα, τὸ δὲ προσκαθῆσθαι τῇ διαβάσει καὶ ταπεινὸν προσμένειν γενέσθαι τὸν ποταμὸν ἀγεννὲς ἐνόμισε καὶ ἀνάξιον τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως, γεφύρᾳ τοῦτον ἔγνω διαλαβεῖν, καὶ πάντα πρὸς τὸ ἔργον σπουδῇ ηὐτρεπίζετο. Θέλων δὲ τὸν κόπον παραμυθεῖσθαι τῶν οἰκείων στρατιωτῶν καὶ τοὺς πόνους ῥᾳδίως ὑποφέρειν πεῖσαι, ἅμα δὲ καὶ ἑαυτὸν ἐν τοῖς ἑκουσίοις ἀποτρύχειν πόνοις, ἵνα εἰ καὶ ἀκούσιος πολλάκις συμβῇ, μὴ ξενοπαθῇ μηδὲ ἀήθης εὑρίσκοιτο, συνεφήπτετο τοῦ ἔργου τοῖς στρατιώταις καὶ μάλα προθύμως, καὶ τὰ μείζονα βάρη τοῖς οἰκείοις αἴρων ὤμοις πρὸς τὴν γέφυραν διεκόμιζεν. Εἶδεν ἄν τις B τότε ἰσομέγεθες βάρος οὗπερ ὁ βασιλεὺς ῥᾳδίως ἐβάσταζε, τρεῖς τῶν στρατιωτῶν ὁμοῦ μόλις διακομίζοντας. Οὕτω δὲ τὸν Εὐφράτην περαιωθεὶς τὸ φρούριον εὐθὺς ὃ Ῥαψάκιον λέγεται ἐξεπόρθησεν. Ἰδίᾳ δὲ τοὺς Χάλδους καὶ Κολωνιάτας τὴν μεταξὺ χώραν Εὐφράτου καὶ Ἀρσίνου κελεύσας καταδραμεῖν, λείας πολλῆς καὶ ἀνδραπόδων δι' αὐτῶν ἐκυρίευσεν καὶ τὰ φρούρια τό τε Κουρτικίου καὶ τὸ Χαχὸν καὶ τὸ Ἄμερ καὶ τὸ Μουρινὶξ καλούμενον καὶ τὸ Ἄβδελα [79] ἐξεπόρθησεν. Αὐτὸς δὲ τῇ Μελιτηνῇ προσβαλών, εὐανδρούσῃ τότε καὶ πλῆθος ἐχούσῃ βαρβάρων συχνόν, οἳ πρὸ τῆς πόλεως μετὰ βαρβαρικῶν ἀλαλαγμῶν [80] καὶ φρυαγμάτων ἀπήντων αὐτῷ, τὴν οἰκείαν ἀρετὴν ἐπεδείξατο, ὡς μὴ μόνον τοὺς ὑπ' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πολεμίους περιφανῶς ἐκπλαγῆναι [P. 168] τὴν [81] C ἀνδρίαν αὐτοῦ καὶ εὐχέρειαν. Ἐμφρόνως γὰρ ἅμα καὶ νεανικῶς προσμίξας τοῖς πολεμίοις, καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖος φανεὶς καὶ τόλμῃ διαφέρων, καὶ παρὰ [82] δεινὰ ὁρώμενος εὐθαρσής τε καὶ ἀκατάπληκτος, πρῶτος τοὺς ἀντιτεταγμένους ἐτρέψατο φόνῳ πολλῷ· εἶθ' οὕτως οἱ σὺν αὐτῷ τοὺς κατ' αὐτοὺς ἕκαστοι καὶ μέχρι τοῦ ἄστεος ἀναιροῦντες ἐδίωκον, ὡς πολλοῖς νεκροῖς τὸ πρὸ τῆς πόλεως πεδίον καταστρωθῆναι καὶ τὸ πρὸ τοῦ τείχους ὕδωρ αἵματι κερασθῆναι, πολλοὺς δὲ καὶ ζῶντας ἁλῶναι, καὶ ἄλλους τῷ δέει ἑκόντας αὐτομολῆσαι, τοὺς δὲ περιλιπεῖς εἰς τὸ ἄστυ συγκλεισθῆναι καὶ τοῦ λοιποῦ ἐξόδου παντάπασιν εἴργεσθαι. Ἔνθα διενοεῖτο μὲν ὁ βασιλεὺς μηχανάς τε πήγνυσθαι καὶ ἅπαν ὄργανον πολιορκητικὸν μεταπέμπεσθαι καὶ ἔργα τόλμης καὶ γεν- D ναιότητος περὶ τὴν τειχομαχίαν ἐνδείξασθαι· ὡς δὲ ἑώρα τὴν πόλιν τειχῶν τε περιβολῇ καρτερὰν καὶ πλήθει τῶν ἀπὸ τοῦ τείχους ἀμυνομένων δυσάλωτον, ἐπύθετο δὲ [83] παρὰ τῶν αὐτομόλων καὶ ἐπιτηδείων ἔχειν ἀφθονίαν πολλὴν καὶ μὴ δεδιέναι χρονίαν πολιορκίαν, ἄρας ἐντεῦθεν τῇ Μανιχαίων προσέβαλε γῇ. Δενδροτομήσας δὲ ταύτην καὶ τὰς οἰκίας πυρὶ δοὺς καὶ πᾶν διαφθείρων τὸ ἐν ποσί, τὸ Ἀργαοὺθ λεγόμενον αὐτῶν φρούριον καὶ τὸ Κουτακίου καὶ Στεφάνου καὶ Ῥαχὰτ ἐμπρήσας κατέσκαψεν. Εἶτα

citu, quod ad Melitenem ducit, iter ingreditur. Ubi autem ad Euphratis ripas venit, tumescentem æstivo tempore lateque exundantem fluvium videns, degenerisque animi nec illis quas ducebat copiis dignum ratus trajectui assidere, ac donec detumuissent aquæ humiliore alveo exspectare, ponte jungendum constituit; cunctaque ad opus velociter instructa sunt. Cupiens vero militum laborem lenire et ad ejus molestias facile ferendas inducere, neque ipsum pariter spontaneis fatigationibus divexare, ne si quando, ut plerumque solet, inconsulto aliquid accidisset, novitate casus consternaretur aut malis insuetus inveniretur, sociam militibus operam, et quidem strenue admodum ac alacriter, adjungebat, majoraque onera suis ipse humeris ad pontem apportabat. Vidisses tunc ejus ponderis onus imperatorem facile ferre, cui vix tres simul milites pares essent. In hunc modum transmisso Euphrate statim præsidium Rhapsacium expugnat. Seorsum vero Chaldos et Coloniatas regionem quæ inter Euphratem et Arsinum effunditur jubens excurrere, ingenti præda multisque captivis potitus est; castellaque, quod Curticii vocant et Chachon et Amer et Murinixum et Abdela, cepit ac diripuit. Ipse Melitenem irrumpens, urbem eo tempore ingenti civium multitudine fretam affatimque barbarorum copiis munitam, quibus in occursum cum barbarico clamore ac strepitu **270** effusis ipse suæ virtutis egregium specimen dedit, ut non modo ejus asseclæ, sed et hostes illius palam fortitudinem dexteritatemque stupore admirarentur. Solerter enim fortiterque hostibus congressus, manuque fortem et audacia præstantem fidentisque animi virum ac interritum terribilibus præferens, primus adversam aciem magna strage fudit; tumque alii sibi quique adversos objectosque ad urbis usque portas cædentes persecuti sunt, ut exterius urbis pomerium multis cadaveribus consterneretur vallique muro circumducti aqua cruore misceretur, multi etiam vivi caperentur, alii metu perciti ipsi sponte transfugerent; reliqui denique in urbe includerentur, omnique postmodum exitu penitus arcerentur. In his cogitabat imperator machinas figere, cunctaque expugnandis urbibus aptata instrumenta convehere, audacisque ac strenui animi facinora tentandis muris designare: sed cum videret urbem mœnium ambitu munitissimam, eaque tutantium multitudine ac robore captu difficillimam, audissetque a profugis necessario commeatu abunde instructam, nec diutinam timere obsidionem, inde discedens in regionem Manichæorum irrupit, excisisque arboribus ac ædibus igni succensis cunctisque obviis devastatis eorum castellum Argauthum Cutaciique et Stephani et Rachatum concremans penitus evertit. Postmodum subje-

VARIÆ LECTIONES.

[78] Μελιτινὴν A, et infra Μελιτινῇ. [79] Ἄβδηλα A. [80] ἀλαλαγῶν A. [81] τὴν om. P. [82] παρὰ] περὶ P, malim παρὰ τά. [83] δὲ] μὲν AP.

cto **271** omni milite large copioseque muneribus accepto, ac qui singulari virtute fulserant, singulis decenti honorario donatis, multis auctus spoliis ac victoriæ sertis in urbem reversus est; ingressusque per Aureas portas, quo fere ritu veteres imperatores in præmagnifica nobilique Roma triumphum agebant, faustis pro victoria populi acclamationibus ominibusque deducentibus, in magnum Dei Sapientiæ templum ad vota congruamque gratiarum actionem Deo persolvendam, statim ut erat ex itinere, profectus, atque a patriarcha victoriæ corona redimitus, in regiam receptus est.

41. Rursus vero curæ eum civiles sollicitabant, diversarumque gentium oratoribus ad se convenientibus dandis responsis incumbebat; paululumque cum liberis ac uxore relaxato animo, ac sacrosanctis per urbem voti precumque causa templis religiose lustratis, ex more rursus civilibus administrationibus judiciisque addicta opera, diligentiam ille suam vigilemque curam erga subditos ostentabat. Nullum tamen faciebat finem quotidie in sacrum divinumque templum ingrediendi Deumque supplicibus votis exorandi, intercessoribus ad Deum adhibitis tum Michaele cœlestis exercitus principe, tum Elia propheta, ne prius vita excederet quam Chrysochiris interitum videret ac tria tela impuro illius capiti infigeret; quod et postea contigit. Sequenti enim anno, cum is **272** quem dicebam Chrysochir Romanam ditionem invasisset eamque devastaret, misit ex more imperator in eum scholarum domesticum; assumptoque omni Romano exercitu, licet palam conserta acie cum illo pugnare non auderet, interim tamen Romanis cohortibus ex certo intervallo insequentibus, obstabat ne hinc inde excurrere ac palando per loca dispergi auderet. Cum igitur barbarus, partim rebus ex voto cedentibus partim frustrato conatu, jam etiam tempore vocante, ad sua redire statuisset gravique onustus præda domum rediret, scholis præfectus duobus ducibus, quorum unus Charsianis alter Armeniacis præerat, præcipit ut cum iis quas ducebant cohortibus Chrysochirem pone sequantur usque ad Bathyrrhyacem; indeque, si quidem adversus Romanorum fines copias immitteret, id domestico significarent: sin recto itinere in suam se latebram reciperet, illo dimisso ad ipsum rursus redirent.

A τὸν ὑπὸ χεῖρα πάντα λαὸν πολυτελῶς φιλοφρονησάμενος, καὶ τῶν ἀριστευσάντων ἕκαστον ἀριστείοις τιμήσας, μετὰ πολλῶν λαφύρων καὶ νικητικῶν στεφάνων ὑπέστρεψε πρὸς τὴν βασιλεύουσαν· καὶ διὰ τῶν Χρυσῶν πυλῶν εἰσελθὼν ὡς οἱ πάλαι κατὰ τὴν μεγαλόδοξον Ῥώμην τῶν αὐτοκρατόρων τοὺς θριάμβους κατάγοντες, καὶ τὰς παρὰ τοῦ δήμου νικητικὰς ἐκβοήσεις καὶ εὐφημίας δεξάμενος, καὶ πρὸς τὸ μέγα τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἀνάκτορον, ὡς τὰς εὐχὰς καὶ τὴν προσήκουσαν εὐχαριστίαν ἀποδώσων, εὐθὺς ὡς εἶχεν ἐξ ὁδοῦ παραγεγονὼς, καὶ ὑπὸ τοῦ τότε πατριαρχοῦντος τῷ τῆς νίκης στεφάνῳ ταινιωθεὶς, ἀπεκατέστη εἰς τὰ βασίλεια.

μα'. Καὶ πάλιν αὐτὸν φροντίδες πολιτικαὶ διεδέχοντο, καὶ ταῖς ἀπὸ διαφόρων ἐθνῶν πρεσβείαις τὰ B πρόσφορα ἐχρημάτιζε· καὶ πρὸς ὀλίγον τοῖς τέκνοις συνευφρανθεὶς καὶ τῇ γυναικὶ, καὶ τοὺς κατὰ τὸ ἄστυ περιελθὼν ἱεροὺς καὶ θείους ναοὺς καὶ τὰς εὐχὰς ἀποδοὺς, συνήθως ἦν αὖθις ἐπὶ τῶν πολιτικῶν διοικήσεων καὶ τῶν κρίσεων, τὴν περὶ τὸ ὑπήκοον κηδεμονίαν καὶ ἄγρυπνον πρόνοιαν [P. 169] ἐνδεικνύμενος. Οὐ διελίμπανε δὲ ὅμως καθ' ἑκάστην εἰς τὸν ἱερὸν καὶ θεῖον ναὸν εἰσιὼν καὶ ἱκετεύων τὸν Κύριον, καὶ μεσίτας πρὸς τοῦτο τόν τε ἀρχιστράτηγον Μιχαὴλ καὶ Ἠλιοῦ τὸν προφήτην πρὸς Θεὸν προβαλλόμενος, τοῦ μὴ πρότερον τοῦ βίου ὑπεξελθεῖν πρὶν ἢ τὸν τοῦ Χρυσόχειρος ὄλεθρον ἐπιδεῖν καὶ τρία βέλη τῇ αὐτοῦ καταπῆξαι μιαρᾷ κεφαλῇ. Ὃ καὶ γέγονεν ὕστερον. Τῷ γὰρ ἐπιόντι χρόνῳ εἰς τὰς τῶν Ῥωμαίων ἐμβα- C λόντος χώρας τοῦ προμνημονευθέντος Χρυσόχειρος καὶ ταύτας ληϊζομένου, ἀποστέλλει κατ' αὐτοῦ συνήθως ὁ βασιλεὺς τὸν τῶν σχολῶν ἐξηγούμενον. Ὡς ἐξελθὼν [84] καὶ πάντα τὸν Ῥωμαϊκὸν στρατὸν συμπαραλαβὼν, ἐπεὶ κατὰ πρόσωπον ἐμφανῶς ἀντιστῆναι πρὸς αὐτὸν ἀπεδειλία, τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα συμπαρείπετο τέως αὐτῷ ἀπό τινος διαστήματος, καὶ τὰς μερικὰς ἀνεῖργε καταδρομὰς, καὶ οὐ συνεχώρει κατὰ τῆς χώρας ἀδεῶς διασκίδνασθαι. Ὡς οὖν τὰ μὲν δρῶν τὰ δὲ ἀπρακτῶν ὁ βάρβαρος, ἤδη καὶ τοῦ καιροῦ καλοῦντος αὐτὸν, τῆς πρὸς τὰ οἰκεῖα ἐπανόδου ἐμνήσθη καὶ μετὰ λείας συχνῆς πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν ὑπέστρεφεν, ἀφώρισε δύο τῶν στρατηγῶν ὁ τῶν σχολῶν ἐξηγούμενος [85], τόν τε τοῦ Χαρσιανοῦ καὶ τῶν Ἀρμενίων, μετὰ τῆς περὶ αὐ- D τοὺς δυνάμεως ἕκαστον, ὥστε συμπαρομαρτεῖν καὶ ἐφέπεσθαι τῷ Χρυσόχειρι ἄχρι τοῦ Βαθυῤῥύακος, κἀκεῖθεν εἰ μὲν ἐπαφήσει κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ὁρίων στρατὸν, δῆλον τοῦτο τῷ δομεστίκῳ ποιήσασθαι, εἰ δὲ πρὸς τὸν οἰκεῖον φωλεὸν ἀμεταστρεπτὶ βαδίζων εἰσδύνειεν, ἐάσαντας τοῦτον αὖθις ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτόν.

42. Jam itaque ad eum qui dictus est Bathyrrhyaci locum, advesperascente die barbarorum devectus exercitus ad pedes montis consedit. Romanorum duces illius superiora occupant, ac quid eventurum sit dispiciunt. Interim inter duorum thematum milites, et ordinum turmarumque ductores ac manipularios, contentio quædam et pu-

μβ'. Ἤδη οὖν τοῦ βαρβαρικοῦ στρατεύματος γεγονότος ἐν ἑσπέρας καιρῷ κατὰ τὸν καλούμενον Βαθυῤῥύακα καὶ αὐλισμένου κάτω πρὸς τὴν τοῦ ὄρους ὑπώρειαν, τῶν δὲ Ῥωμαϊκῶν στρατηγῶν καταλαβόντων τὰ τούτου μετεωρότερα καὶ τὸ μέλλον ἀποσκοπούντων, ἐμπίπτει τις ἔρις περὶ τῶν [86] πρωτείων καὶ ἅμιλλα τοῖς τῶν δύο θεμάτων στρατιώταις καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[84] ὃς ἐξελθὼν om. P. [85] ἀφηγούμενος A. [86] τῶν A.

ταξιάρχαις καὶ λοχαγωγοῖς, τῶν μὲν τοῦ Χαρσιανοῦ A ἑαυτοῖς ἐπιγραφόντων τὸ πρεσβεῖον τῆς κατ' ἀλκὴν ἀρετῆς, ἔμπαλιν δὲ τῶν Ἀρμενιακῶν μὴ μεθιεμένων τῆς ἐν τοῖς πολέμοις ἀνδρίας τὸ πρωτεῖον ἐκείνους λαβεῖν. Ὡς οὖν ἐπὶ πλέον τὰ τῆς φιλονεικίας αὐτοῖς ἐχώρει καὶ τὰ φρονήματα διηρέθιστο, λεχθῆναί φασι παρὰ τῶν πρωτευόντων τοῦ τῶν [87] Ἀρμενιακῶν συστήματος, ὡς *Ἵνα τί μάτην ἐν λόγοις ἕκαστοι θρασυνόμεθα καὶ αὐχοῦμεν διακενῆς, ἐξὸν τοῖς ἔργοις τὴν ἀμφισβήτητον ἀρετὴν ἐπιδείξασθαι; τῶν γὰρ πολεμίων οὐ μακρὰν ἀπεχόντων, ἔξεστιν ἐπὶ τῶν ἔργων φανῆναι τοὺς ἀριστεῖς καὶ ἐκ τῆς κατὰ χεῖρα γενναιότητος κριθῆναι τοὺς ὑπερέχοντας*. Τοὺς τοιούτους τοίνυν λόγους διακηκοότες οἱ στρατηγοὶ, καὶ τὴν πρὸς ἀνδρίαν ὁρμὴν καὶ προθυμίαν κατανοήσαντες [P. 170] τοῦ λαοῦ, B συννοήσαντες δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου βοήθειαν, ὅτι ἐξ ὑπερδεξίων τοῖς ἐν ἐπιπέδῳ κατηυλισμένοις μέλλουσιν ἐπιτίθεσθαι, διχῇ διαιροῦσι τὴν δύναμιν· καὶ τὸ μὲν ἔκκριτον αὐτῆς [88] ἄχρις ἕκτης ἑκατοντάδος μετὰ τῶν γε τῶν [89] στρατηγῶν προσβαλεῖν [90] ἐκρίθη τῷ τῶν βαρβάρων στρατῷ, τὸ δὲ λοιπὸν τῆς εὐαριθμήτου Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς ἐς δόκησιν πλήθους αὐτοῦ που πρὸς τὰ μετέωρα συσκευάσαντες, καὶ σύνθημα δόντες καιροῦ, ἵν' ὅταν οὗτοι προσβάλωσι τοῖς ἐχθροῖς, κἀκεῖνοι σὺν ἀλαλαγμῷ μεγίστῳ καὶ σάλπιγξι, συνεπηχούντων καὶ τῶν ὀρέων αὐτῶν, ἐκπληκτικὴν βοὴν ἀναῤῥήξωσιν, αὐτοὶ τὰς πανοπλίας ἐνδύονται, καὶ ἀφανῶς διὰ νυκτὸς τῇ στρατοπεδείᾳ τῶν δυσμενῶν πλησιάζουσι. Πρὸ τῆς ἕω δὲ, οὔπω C τοῦ ἡλίου τὸ ὑπὸ γῆν τελείως παραλλάξαντος ἡμισφαίριον, βοῇ στιβαρᾷ παιανίσαντες καὶ τὸ [91], *Σταυρὸς νενίκηκε*, συμβοήσαντες ἐπιτίθενται τοῖς ἐχθροῖς, συνεπαλαλαξάντων ἀπὸ τοῦ ὄρους καὶ τῶν λοιπῶν. Εὐθὺς οὖν τῷ ἀνελπίστῳ καταπλαγέντες οἱ βάρβαροι, καὶ μήτε συστῆναι μήτε τὸ ἐπιὸν πλῆθος ὅσον ἐστὶ λαβόντες καιρὸν κατιδεῖν, μήτ' ἄλλο τι σωτήριον ἑαυτοῖς ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἰσχύσαντες συνιδεῖν, ὥρμησαν πρὸς φυγὴν, τῆς τοῦ βασιλέως τούτους πάντως ἐπιμόνου ἐκδειματούσης εὐχῆς καὶ συνελαυνούσης πρὸς ὄλεθρον. Τῶν οὖν διωκόντων Ῥωμαίων καὶ τοὺς μὴ συνόντας συνεχῶς ἐπιβοωμένων στρατηγοὺς καὶ τὰ τάγματα καὶ τὸν τῶν σχολῶν ἀφηγούμενον, καθάπερ αὐτοῖς συντέτακτο, καὶ τῶν φευγόντων εἰς πλείονα φόβον συνελαυνομένων καὶ ταραχὴν, συνέβη μέχρι μιλίων τριάκοντα γενέσθαι τὴν δίωξιν καὶ τὸν μεταξὺ χῶρον ἀπείροις καταστρωθῆναι νεκροῖς.

gna de virtutis præstantia incidit. **273** Charsianitæ virtutis, quæ in fortitudine est, primatum sibi vindicabant: contra Armeniaci nihil se illa virtute iis impares omnino obnitebantur. Augescente itaque rixa, et cum partium irritaretur ferocitas, ab Armeniacorum cœtus primoribus in hæc verba peroratum ferunt: *Quid frustra verbis singuli ferocimus atque jactamus, cum in promptu sit virtutis specimen dare, qua de ambigimus? cum enim hostes haud longe absint, possunt qui viri præstantes exsistant, facinoribus editis inclarescere, ac qui forti robore præcellat, judicio primas obtinere.* His ergo ductores sermonibus auditis, militumque ad impressionem faciendam fortem animum atque alacrem considerantes, necnon ipsius loci opportunitatem haud leve sibi ad victoriam momentum afferre sentientes, quod e sublimi loco impetum in hostes erant facturi, qui in valle castra habebant, duas in partes copias dividunt. Selectiorem manum ad sexcentos cum ipsis ductoribus in hostem irruere decernunt: reliqui numero non multi in sublimi starent, confertæ multitudinis speciem præferentes, data temporis tessera, ut cum illi hostem adorirentur, illico hi maximo cum plausu et tubis canentibus terribilem rugitum una quoque reboantibus montibus ederent. Sic arma induunt, ac occulte per noctem ad hostium **274** castra accedunt. Summo autem mane, cum necdum sol emenso penitus subjecto nobis hemisphærio emersisset, magna voce pæana cantantes, et *Vicit crux* conclamantes, aggrediuntur hostem, simul reliquis de monte militarem conclamationem edentibus. At barbari subito re insperata perterriti, neque inter se coire nec contemplandæ irruentium hostium multitudinis tempus habere, neque omnino quidquam salutare consulere posse, sed fugæ se dare, imperatoris prorsus assidua ad Deum precatione eos perterrente atque in interitum propellente. Romanis itaque insequentibus, absentesque duces atque ordines scholisque præfectum continue compellantibus, sicut fuerat præceptum, aucto fugientium pavore ac tumultu ad trigesimum milliare persequuntur, interjectumque spatium cadaveribus consternunt.

μγ'. Ὅτε καὶ τὸν ἀναιδῆ καὶ θρασὺν ἐκεῖνον Χρυσόχειρα λέγεται, σὺν ὀλίγοις φεύγοντα τῶν περὶ αὐτὸν, ἐπικαταδιώκειν Ῥωμαίων [92] τινὰ, τὸ Πουλάδην παρωνύμιον φέροντα, ὃν συνέβη ποτὲ κατὰ Τεφρικὴν γεγονότα αἰχμάλωτον διὰ τὸ ἀστεϊσμοῦ μετέχειν καὶ χάριτος συνήθη καὶ γνώριμον χρηματίσαι Χρυσόχειρι. Ὃν ἰδὼν ὁ βάρβαρος τότε μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ προθυμίας διώκοντα, ἐπιστραφεὶς, *Τί σοι*, φησὶ, *κακὸν, ὦ ἄθλιε, διεπραξάμην, Πουλάδη, ὅτι με οὕτω καταδιώκεις μανιωδῶς ἐπιθυμῶν ἀνελεῖν*

D 43. Inter hæc etiam impudentem audacemque illum Chrysochirem, cum paucis suorum fugientem, Romanorum quemdam, cognomento Puladem, persecutum ferunt, qui Tephricæ quondam captivus, quod festivus esset ac lepidus, Chrysochiri innotuerat et ab eo in familiaritatem fuerat admissus. Hunc ut vidit barbarus furiose alacrique animo insequentem, conversus ad eum: *Quid tibi*, inquit, *mali feci, miser Pulade, quod sic insane perempturus me persequeris?* cui ille brevibus: *Quod*

VARIÆ LECTIONES.

[87] τῶν om. P. [88] ταύτης A. [89] Allatius Γετῶν, manuducentibus Getis. [90] προσβαλεῖν om. A. [91] καὶ τὸ — συμβοήσαντες om. A. [92] Ῥωμαῖον A.

nimirum munerum in me collatorum vicem me tibi hodie redditurum Deo bene propitio, confido, patrone; **275** *ideoque retro te insequor.* Præibat itaque ille quasi mente captus ac attonitus, desperata salute, ac nimium pavidus: Pulades intrepide audacique animo insequebatur, donec ad altam foveam deventum est. Substitit equus, præ voragine transilire trepidans titubansque. Dumque circa eam Chrysochir animum intendit, huic Púlades conto latera transfigit; statimque doloris vi circumactus equo decidit. Tum e comitatu unus, cui Diaconitzæ nomen, se equo proripiens dominum collapsum procurabat, ejusque capite genibus suis apposito casum deplorabat. Interim alii Puladæ succrescunt, equisque exsilientes Chrysochiris fere exanimati caput a cervice revellunt. Diaconitzem vero ipsum quoque vinctis aliis adjungunt. Sic pene inaudito eventu præterque spem omnem debellatis hostibus ac Christianorum exaltata gloria, cito cum gaudii nuntiis Chrysochiris quoque caput imperatori mittitur. Versabatur ille per id tempus apud Petrium, ubi monasterium erat, in quo ejus filiæ pietatis palæstra exercebantur. Allato capite votorum suorum precumque memor, intentoque in eum cum lacrymis mentis oculo qui facit **276** voluntatem invocantium eum, afferri ad se arcum ac sagittas præcepit, ociusque nervum tendens tres a tergo in sceleratum caput sagittas misit, ac ne in una quidem erravit, hanc quamdam impietatis scelerumque dignam expiationem se illi adhibere ratus pro tantis hominum millibus, quos per multos sui principatus annos perdiderat. Atque hunc finem habuerunt res Chrysochiris, sicque evanuit florentis tunc Tephricæ potentia, opitulante Numine inque rem pie imperantis Basilii assiduis precibus facto propitio.

A *με;* Ὁ δὲ συντόμως ἀντέφησεν [93], ὅτι *Τῶν εὐεργεσιῶν σου, πάτρων, τὴν ἀμοιβὴν ἀποδοῦναί σοι κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν πεποιθώς εἰμι ἐν Θεῷ, καὶ διὰ τοῦτο καταδιώκω ὀπίσω σου.* Ὡς οὖν ὁ μὲν προῄει οἷα βεβλαμμένος τὰς φρένας ὑπὸ Θεοῦ, ἀπεγνωσμένος τε καὶ δειλὸς, ὁ δὲ ἐφείπετο μετ' εὐτολμίας καὶ θάρσους νεανικοῦ, ἐντυγχάνει τάφρῳ βαθείᾳ ὁ διωκόμενος, ἣν ὑπερπηδῆσαι ὁ ἵππος ἐπεδειλία [94] τε καὶ διώκλαζεν. [P. 171] Καὶ ἕως περὶ ταύτην ὁ Χρυσόχειρ εἶχε τὸν νοῦν, βάλλει τοῦτον ὁ Πουλάδης κοντῷ κατὰ τῆς πλευρᾶς, καὶ εὐθέως περιδινηθεὶς τῷ ἀλγήματι κατεῤῥύη τοῦ ἵππου. Καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τις, ᾧ Διακονίτζης ἦν τὸ ἐπώνυμον, ἀπὸ τοῦ οἰκείου ἵππου ῥίψας ἑαυτὸν ἐπιμελείας ἠξίου τὸν πεσόντα δεσπότην, καὶ τοῖς οἰκείοις γόνασι τὴν B ἐκείνου κεφαλὴν ἐπιθεὶς τὸ συμβὰν ἀπωδύρετο. Ἐν τοσούτῳ δὲ προσγίνονται τῷ Πουλάδῃ καὶ ἕτεροι, καὶ καθαλλόμενοι τῶν ἵππων τὴν [95] τοῦ Χρυσόχειρος ἀποτέμνουσι κεφαλὴν λειποψυχοῦντος ἤδη [96] καὶ ἐκλιμπάνοντος, συγκαταλέγουσι δὲ καὶ τὸν Διακονίτζην ἐκεῖνον τῷ τῶν λοιπῶν δεσμίων ἀριθμῷ. Οὕτω δὲ παραδόξως καταπολεμηθέντων τῶν δυσμενῶν καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ ὑψωθέντος καυχήματος, συντόμως μετὰ τῶν τῆς χαρᾶς ἀγγέλων προσαποστέλλεται βασιλεῖ ἡ τοῦ Χρυσόχειρος κεφαλή. Ἐτύγχανε δὲ τηνικαῦτα διάγων κατὰ τὸ Πετρίον λεγόμενον, ἔνθα τὸ σεμνεῖον τῆς τῶν οἰκείων θυγατέρων διατριβῆς ἐχρημάτιζεν. Καὶ τῆς κεφαλῆς προσενεχθείσης [97] τῶν οἰκείων ἀναμνησθεὶς προσευχῶν, καὶ πρὸς τὸν C ποιοῦντα τὸ θέλημα τῶν ἐπικαλουμένων αὐτὸν μετὰ δακρύων τὸν τῆς διανοίας ἐκτείνας ὀφθαλμὸν, τόξον ἐνεχθῆναι καὶ βέλη προσέταξε, καὶ θᾶττον τὴν νευρὰν ἐντείνας [98] τρία κατὰ τῆς παλαμναίας κεφαλῆς ὀπισθοφανῶς ἀφῆκε βέλη, καὶ εἰς οὐδὲ ἓν ὅλως διήμαρτεν, ἐναγιασμόν τινα τοῦτον ἄξιον τοῦ δυσσεβοῦς προσαγαγεῖν αὐτῷ οἰηθεὶς ἀντὶ τῶν πολλῶν μυριάδων, ἃς ἐν πολλοῖς τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ κατηνάλωσεν ἔτεσι. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν Χρυσόχειρα καὶ τὴν ἀνθοῦσαν τότε δύναμιν τῆς Τεφρικῆς τοιοῦτον τὸ τέλος ἐδέξατο συνεργείᾳ Θεοῦ, ταῖς πολλαῖς ἱκεσίαις καμφθέντος Βασιλείου τοῦ εὐσεβῶς βασιλεύοντος.

44. Jam vero viro inclyto patriarcha Ignatio sancte Deoque placitis moribus vita perfuncto, opulentaque canitie ac virtutum obvallante choro cunctisque laudantibus virumque prædicantibus vivis exemplo et ad meliorem vitam translato, ei rursus Ecclesiam rite reddidit, qui non rite sibi ante eam vindicare visus erat; legitimeque ac canonice sapientissimum Photium in regiæ urbis vacante sede constituit, quanquam ne prius quidem omni eum humanitate accipere honoremque habere cessabat, qua ille omnis generis sapientia atque virtute præditus erat. Verum quanquam sede deturbarat, quod sane nihil sibi justitiæ cultu potius esse volebat, nihil tamen quod solandæ viri fortunæ esset omittebat. Unde **277** etiam assignato ei in regia habitaculo liberorum suorum institutorem ac

μδ'. Ἄρτι δὲ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Ἰγνατίου ὁσίως καὶ θεαρέστως τὸν βίον ἀνύσαντος, καὶ ὑπὸ πλουσίᾳ τῇ πολιᾷ [99] καὶ τῇ κύκλῳ δορυφορίᾳ τῶν ἀρετῶν καὶ τῷ παρὰ πάντων μακαρισμῷ τὴν παρ- D οῦσαν [1] ἀλλαξαμένου ζωὴν καὶ διαβάντος πρὸς τὴν ἀμείνονα, ἀπέδωκεν αὖθις τὴν Ἐκκλησίαν καλῶς τῷ μὴ καλῶς ἀντιποιεῖσθαι τὸ πρότερον δόξαντι, καὶ κατέστησεν ἐννόμως τότε καὶ κανονικῶς τὸν σοφώτατον Φώτιον ἐπὶ τὴν σχολάζουσαν καθέδραν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων. Οὐ μὴν οὐδὲ πρὸ τούτου διέλειπε φιλοφρονούμενος αὐτὸν καὶ τιμῶν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ παντοδαπῆ σοφίαν τε καὶ ἀρετὴν, ἀλλὰ κἂν [2] εἰ τῆς καθέδρας μετέστησεν, οὐδὲν τοῦ δικαίου θέλων ἄγειν ἐπίπροσθεν, ὅμως τῶν εἰς παραμυθίαν οὐδὲν ἐνέλειπε παρεχόμενος. Ὅθεν κἂν τοῖς βασιλείοις διατριβὴν αὐτῷ δοὺς τῶν οἰκείων παίδων ἀπέδειξε παιδευτὴν

VARIÆ LECTIONES.

[93] ἀπέφησεν P. [94] ὑπεδειλία? [95] τὴν om. P. [96] ἤδη om. P. [97] προσενεχθείσης om. A. [98] ἐκτείνας P. [99] πολιᾷ] σκιᾷ A. [1] ποοσοῦσαν A. [2] κἂν] μὴν A.

καὶ διδάσκαλον. Οὕτως οὐδένα, καθ' [P. 172] ὅσον A οἷός τε ἦν, περιεώρα λυπούμενον, ἀλλὰ πᾶσιν εὐμενῶς τε καὶ προσηνῶς προσεφέρετο καὶ τὸν δυνατὸν τρόπον οὐκ ἠμέλει παραμυθούμενος.

με'. Ἀλλὰ καίπερ οὕτω πατρικῶς τε καὶ κηδεμονικῶς πρὸς τοὺς ὑπὸ χεῖρα διατιθέμενος, εἶχεν ὅμως τοὺς μισοῦντας, μᾶλλον δὲ φθονοῦντας καὶ ἐπιβουλεύοντας αὐτοῦ τῇ ζωῇ. Ὁ γὰρ οὕτω λεγόμενος Κουρκούας ὑπὸ πλούτου καὶ τρυφῆς ἐξυβρίσας, ὡς ἔοικε, τυραννίδος ἐρᾷ, καὶ ὁμοφρόνων πληθὺν συνωμότας λαβὼν καιρὸν ἐζήτει τῆς ἐπιθέσεως. Ὡς δὲ πρὸ τούτου τὰ τῆς συσκευῆς ἐξ ἑνὸς τῶν συνωμοτῶν ἐμηνύθη τῷ βασιλεῖ, παραδίδονται τοῖς νόμοις οἱ πονηροί. Ἀλλὰ πάλιν ἡ τοῦ γενναίου βασιλέως φιλανθρωπία τὴν τῶν νόμων αὐστηρίαν παρέθραυεν καὶ τὰς ποινὰς ἐμετρίαζε· διὸ τοῦ προεξάρχοντος ἐκκοπέντος B τοὺς ὀφθαλμούς, οἱ λοιποὶ διὰ τῶν εἰς τὸ [3] σῶμα πληγῶν καὶ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν τριχῶν φιλανθρώπως ἐσωφρονίζοντο. Καὶ οὗτοι μὲν οὕτως πατρικῶς μᾶλλον ἢ δεσποτικῶς πρὸς τὸ καθεστηκὸς ἐπανήγοντο.

μς'. Αὐτὸν δὲ οὐκ εἴα καθεύδειν ἡ ὑπὲρ τῶν ὅλων φροντὶς καὶ τὰ ἔτι περιλιπῆ τρόπαια. Ἀλλὰ] πρῶτον μὲν τὸ πλεῖστα τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν ὠφελοῦν ὀχυρώτατον κάστρον, τὸ Λοῦλον λεγόμενον, τῇ φθασάσῃ περιττῇ ῥᾳθυμίᾳ καὶ τῇ τῶν λυσιτελῶν ὀλιγωρίᾳ αὐτανδρον [4] παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ληφθὲν καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου ἀσφάλειαν ὀχυρωθὲν καὶ κρατούμενον, τῇ οἰκείᾳ συνέσει καὶ ἐπιμελείᾳ ὁ βα- C σιλεὺς καὶ τῷ ἀφθόνῳ τῶν δωρεῶν, πειθὼ καὶ βίαν προσαγαγὼν [5], τῆς βαρβαρικῆς ἐπικρατείας μετέστησε καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων μετήγαγεν [6]· ἀφ' οὗ καὶ τὸ Μελοῦος κάστρον πρὸς αὐτὸν ἑκουσίως μετέθετο καὶ δεσπότην ἑαυτοῦ τὸν αὐτοκράτορα ἀνηγόρευσεν. Τὴν δὲ τῶν Μανιχαίων πόλιν τὴν [7] Καταβάταλα καλουμένην κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον διὰ τῶν οἰκείων στρατηγῶν ἐξεπόρθησεν. Ἀλλ' οὐ τοσοῦτον αὐτὸν ἡ δι' ἑτέρων πρόθεσις [8] εὔφραινεν, ὅσον [9] ἠνία τὸ [10] μὴ τοῖς αὐτοῦ πόνοις καὶ κινδύνοις τὰ τρόπαια ἵστασθαι. Διὰ τοῦτο αὖθις καὶ [11] Κωνσταντῖνον τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν προσλαβόμενος, ὡς ἂν αὐτὸν οἷα γενναῖον σκύλακα πολεμίων γεύσῃ φόνου καὶ αὐτὸς αὐτῷ διδάσκαλος τῶν τακτικῶν καὶ τοῦ πρὸς τοὺς κινδύνους D εὐθαρσοῦς παραστήματος γένηται, σὺν αὐτῷ κατὰ Συρίας ἐξώρμησε [12], καὶ τὴν πρὸς τῷ Ἀργέᾳ [13] Καισάρειαν τὴν πρώτην τῶν Καππαδόκων πόλιν καταλαβών, [P. 173] καὶ τακτικῶς τὸν ὑπ' αὐτὸν ἐξοπλίσας λαὸν λογάδων, ἐκ τούτων μοῖραν ἀπέτεμε καὶ ὡς προδιερευνητὰς καὶ προδιόπτας ἔμπροσθεν ἐξαπέστειλε, καὶ κατόπιν αὐτὸς μετὰ τῆς βαρείας δυνάμεως εἵπετο, ἵνα ἐνεργοῦ μαχαίρας ἡγῆται τὸ ἀκμαιότατον, τὸ δὲ ἔτι στιβαρώτερον ἀπελαύνηται. Οἳ τὰς ἐρήμους ὀξέως διαδραμόντες τὰ φρούρια, τό

A disciplinis præfecerat. Ita neminem, quoad licebat, mœstis illius rebus negligebat, sed cunctis benigne placideque utebatur; ac quibus modis poterat, omni studio levamen adhibebat.

45. Quanquam vero sic patris humanitate erga subditos afficiebatur eorumque sedulo curam gerebat, non defuerunt tamen qui eum odio haberent, seu potius qui inviderent ac vitæ insidiarentur. Nam Curcuas, quem vocant, opibus deliciisque lasciviens tyrannidem, ut par est, affectabat, adjunctaque conjuratorum pari animorum consensu turba aggrediendæ rei commodum tempus exspectabat. Uno tamen ex conjuratis ante aggressionem instructas illi detegente insidias, traduntur legibus scelerati. Iterum tamen generosi imperatoris cle- B mentia legum severitatem tantisper mitigavit ac pœnas moderata est. Excussis itaque oculis ei qui auctor conjurationis exstiterat, reliqui inflictis verberibus ademptisque capillis humanius castigati sunt. Ac illi quidem in eum modum paterna magis indulgentia quam herili severitate ad officium sanioremque mentem sunt reducti.

46. Enimvero communes rei publicæ curæ, et quæ superioribus tropæa restabant adjicienda, somnos ei divellebant. Verum primum castrum Lulum Romanæ rei utilissimum, ipsum munitissimum, superiorum temporum projecta vecordia eorumque neglectu quæ e re communi **278** forent cum omni oppidanorum turba ab Agarenis captum, C obque loci securitatem iis munitum ac præsidio servatum, prudentia sua ac cura imperator, munerumque copia, qua vi qua suasione, Barbarorum ditioni excussit Romanoque imperio iterum subjecit. Ex quo et castrum Meluus se illi sponte dedidit, dominumque imperatorem agnovit. Manichæorum urbem Catabatalam dictam, eo tempore per duces suos excidit. Non sic tamen delectabat quod per alios excisa esset atque direpta, ac moleste habebat quod non suis ipse laboribus tropæa erigebat. Rursus itaque, assumpto Constantino filiorum natu maximo, ut tanquam generoso catulo hostium ei cædis gustum faceret, artisque militaris necnon fortis audaciaque animi inter pericula ipse illi præceptor foret, illo comite adversus Syriam profectus D est; veniensque Cæsaream, quæ ad Argeum montem est, primam Cappadocum urbem, exque militari ratione suos exercens, avulsam ex eis selectorum partem velut rimatum ac speculatum regionem præmisit: ipse cum gravi militia pone ibat, ut pugnacis ensis vivida magis virtus præiret, solidior sequeretur. Desertis illi brevi superatis, arces Psilocastellum et Paramocastellum diripuerunt, inque illis **279** repertos captivos duxerunt. Adventantium copiarum metu exterriti Phalacri castri incolæ sponte imperatori deditionem fecerunt.

VARIÆ LECTIONES.

[3] τὸ om. P. [4] ἄντανδρον A. [5] προσάγων P. [6] κατήγαγεν P. [7] τὴν om. P. [8] πόρθησις margo Combef. [9] ὅσον om. A. [10] ἠνιᾶτο μὴ AP. [11] καὶ] τὸν P. [12] ὥρμησε P. [13] Ἀργέτᾳ A.

Ambri filius Apabdeles Anazarbi ameras, procul agente imperatore barbarico more ferociens, tunc ejusque præsentia Melitenensium se turmæ commiscens fuga salutem expedivit, unum hoc sibi ad securitatem idoneum ratus, si lateret, quocunque tandem terræ sinu atque latebra se abdidisset. Hujus irruptionis clade et Caisus sive Catasama, et Robana sive Endelechone diripiuntur: itemque Ardala et quam vocant Eremosycæa. Tunc et Semas ille Taelis filius, qui Tauri montis angustiis insidens grassando Romanorum fines depopulabatur, ad imperatorem confugit.

A τε Ψιλοκάστελλον καὶ τὸ Παραμοκάστελλον ἐξεπόρθησαν, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς καταληφθέντας ἠνδραποδίσαντο. Καταπλαγέντες δὲ τῷ δέει τῆς ἐπιούσης δυνάμεως οἱ τὸ τοῦ Φαλακροῦ λεγόμενον κάστρον οἰκοῦντες ἑκουσίως τῷ βασιλεῖ προσεχώρησαν. Ὁ δὲ τοῦ Ἄμβρου υἱὸς Ἀπάβδελε Ἀναζάρβης ἀμέρας [14], ἕως μὲν μακρὰν ἀπεῖχεν ὁ βασιλεύς, βαρβαρικῶς ἐθρασύνετο, τότε δὲ μετὰ τοῦ τῶν Μελιτηνῶν [15] στίφους φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπορίζετο, μόνην [16] ἀσφάλειαν ἡγούμενος ἱκανὴν τὸ λαθεῖν ὅποι γῆς καταδέδυκεν. Τῇ δὲ τῆς τοιαύτης ἐφόδου φθορᾷ καὶ τῆς Καϊσοῦ ἤτοι τῆς Κατασάμας καὶ τῆς Ῥοβὰμ ἤτοι τῆς Ἐνδελεχόνης ἡ πόρθησις γέγονεν, ἅμα δὲ καὶ ἡ τῆς Ἀνδάλου [17] καὶ ἡ τῆς οὕτω λεγομένης Ἐρημοσυκαίας [18], ὅτε καὶ Σήμας ἐκεῖνος ὁ τοῦ Ταὴλ [19], τὰς δυσχωρίας κατέχων τοῦ Ταύρου καὶ ἐξ ἐφόδου τὰς τῶν Ῥωμαίων λυμαινόμενος ἐσχατιάς, πρὸς τὸν βασιλέα κατέφυγεν.

47. Quod si brevius simpliciusque ac quasi cursim magna annotamus, nemo miretur nec eo nomine criminetur: simul enim istiusmodi operum facinorumque celeritatem æmulari narratio videtur; qua sic leviter simpliciusque transcurrit. Citius enim tunc illa capta præsidia designataque facinora quam nunc a me narrata sunt. Præterea cum longi jam temporis mora res singulas gestaque facinora silentio velut obscurarit, ac nec pugnarum modos nec ex impetu aggressiones neque exporrectas contractasque phalanges nec stratagematum pro tempore usus vel scire possimus **280** vel enuntiare, non est cur circa singula tempus teramus libenterque in illis immoremur, unde narratio dilatatur. Quæ autem nullo certo teste tradita sunt, etsi crebro rumore ferantur atque in ore vulgi volitent, nos tamen ut sine examine amplectamur induci non patimur, ne conficiam eorum quæ ne gesta quidem sunt narrationem imperatori appingere videamur. Ac vel maxime, quod nec illi, cum in humanis adhuc ageret, quæ alii velut assentandi gratia verba insinuarent, lubens videbatur admittere. Nos vero, qui ne ea quidem quæ omnium ore testata sunt scriptorum monumentis consignare valemus, aut per otium possumus, vix certe in iis quæ dubia sunt sermonem protraxerimus. Verum retroagatur oratio, et in viam recurrat quam sibi ab exordio narrationis proposuit.

B μζ'. Εἰ δὲ συντόμως καὶ ψιλῶς τὰ οὕτω μεγάλα οἱονεὶ κατ' ἐπιδρομὴν ἀπαγγέλλομεν, μηδεὶς θαυμαζέτω, ἀλλὰ μηδὲ ἐγκαλείτω. Ἅμα γὰρ τὴν ταχύτητα τῶν πράξεων ἐκείνων μιμεῖσθαι ἡ διήγησις ἔοικεν, καὶ διὰ τοῦτο οὕτως ἐστὶν ἁπλῆ τε καὶ ἐπιτρέχουσα· θᾶττον γὰρ ᾑρέθη τότε ἐκεῖνα καὶ τῶν πράξεων ἔλαβε τὴν συντέλειαν, ἢ νῦν ἀπήγγελται. Ἄλλως τε καὶ ἐπεὶ ὁ χρόνος ἤδη ῥεύσας διὰ μέσου πολὺς τὰ καθ' ἕκαστα τῶν ἔργων διὰ τῆς μεταξὺ σιγῆς οἷον ἠμαύρωσε, καὶ οὔτε παρατάξεων τρόπους οὔτε προσβολῶν ἐφόδους οὔτε φαλάγγων ἐκτάσεις καὶ συστολὰς οὔτε στρατηγημάτων ἐπικαίρους χρήσεις εἰδέναι καὶ ἀπαγγέλλειν [20] ἔχομεν, οὐκ ἔστι περὶ τὰ κατὰ μέρος ἐγχρονίζειν καὶ οἷον ἐμφιλοχωρεῖν, ἐξ ὧν πλατύνεται τὸ διήγημα. Τὰ δὲ ἀμάρτυρον ἔχοντα τὴν C πίστιν, εἰ καὶ λέγεται πολλάκις, ἀλλ' ἡμεῖς ἀβασανίστως προσδέχεσθαι οὐ βουλόμεθα διὰ τὸ μὴ δόξαι πεπλασμένην μὴ γεγονότων πραγμάτων διήγησιν ἀνατιθέναι τῷ βασιλεῖ, μάλιστα ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνος ἔτι ζῶν τὰ πρὸς χάριν θωπευτικῶς ὑποτρέχοντα ῥήματα ἐφαίνετο προσιέμενος. Οἱ δὲ μηδὲ τὰ παρὰ πάντων ὁμολογούμενα δυνάμενοι [P. 174] ἢ σχολάζοντες παραδοῦναι γραφῇ σχολῇ γε ἂν περὶ τὰ ἀμφίβολα τὸν λόγον ἀπομηκύνοιμεν. Ἀλλ' ἀνακρουέσθω, καὶ καθ' ὁδὸν τῆς ἐξ ἀρχῆς διηγήσεως ὁ λόγος ἀνατρεχέτω.

48. Secundum hæc imperator Ouopnictem fluvium et Sarum cum exercitu trajecit, venitque Cucusum; ibique succensis lucis et arboribus excisis loca itineribus invia in commoda redegit, atque in eis palantes cohortes dissipavit. Inde Callipolim et Padasiam cum venisset, locisque asperis ac confragosis iter haberet, equo descendens pedes ipse viæ angusta emetiebatur, labore suo subditorum infirmas vires recreans. Tum Germaniciam petens, cum adversarii omnes e vestigio cederent intraque mœnia sese continerent, nec qui manum conserere auderet ullus esset, cunctis circa eam igni absumptis ac suburbanis misere desolatis at-

μη'. Μετὰ ταῦτα τοίνυν τὸν Ὀνοπνίκτην λεγόμενον ποταμὸν καὶ τὸν Σαρὸν διαπεράσας ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ στρατεύματος ἦλθε πρὸς Κουκουσόν, καὶ τὰς ἐκεῖσε λόχμας ἐμπρήσας καὶ τὴν ἄβατον τῇ [21] D τῶν δένδρων ἐκτομῇ βατὴν πεποιηκὼς τῶν ἐν ταύταις λόχων ἐκράτησε. Πρὸς δὲ τὴν Καλλίπολιν καὶ Παδασίαν φθάσας, εἶτα διὰ δυσβάτων ὁδεύων ὁδῶν, τοῦ ἵππου ἀποβὰς πεζὸς [22] διεξῄει τὰ στενὰ τῆς ὁδοῦ, διὰ τοῦ οἰκείου κόπου τὸ ἀσθενὲς τῶν ὑπὸ χεῖρα παραμυθούμενος. Τηνικαῦτα δὲ τῇ Γερμανικείᾳ προσβαλών, ἐπεὶ τὸ ἀνθιστάμενον ἅπαν ἐκ ποδὸς ἐχώρει καὶ τοῖς τείχεσι συνεκλείετο καὶ οὐδεὶς τῶν πολεμίων ἐτόλμα εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, τὰ περὶ αὐτὴν πάντα πυρὶ

VARIÆ LECTIONES.

[14] Ἀναζάρβης ἀμέρας om. A. [15] μετὰ Μελετινῶν A. [16] μόνον A. [17] Ἀρδάλου A. [18] ἐρήμου Συκαίας A. [19] ὁ Τουταὴλ A, omissis τὰς δυσχωρίας—λυμαινόμενος ἐσχατιάς. [20] ἐπαγγέλλειν A. [21] τῇ om. P. [22] πεζὸς om. P.

παρόδου; καὶ τὰ πρὸ τῆς πόλεως κάλλη [22] ὡς πεδίον (A) δείξας ἀφανισμοῦ πρὸς Ἄδατα παρεγένετο. Τῶν δὲ τῆς τοιαύτης πόλεως μὴ τολμώντων ἐν τοῖς ὑπαίθροις διαγωνίζεσθαι, ἀλλ' ἐντὸς τῶν τειχῶν συνελαθέντων καὶ διεγνωκότων τὴν πολιορκίαν ὑφίστασθαι, αὐτὸς τὰ πρὸ τῆς πόλεως καταληϊσάμενος, καὶ τὸ παρακείμενον πολίχνιον, ὅπερ ἐκάλουν Γέροντα, ἐκπορθήσας καὶ διαρπαγῆναι ἐφεὶς [24], καὶ προθυμοτέρους ἀπὸ τῶν ὠφελειῶν πρὸς τὸ πονεῖν τοὺς στρατιώτας πεποιηκὼς, αὐτοῖς προσβάλλει τοῖς τείχεσι, καὶ ταῖς πρὸς πολιορκίαν ἐκέχρητο μηχαναῖς, καὶ ἐπ' ἐλπίδος ἦν οὐ μικρᾶς διὰ τὸ βάρος τῆς περὶ [25] αὐτὸν δυνάμεως κατὰ κράτος τὴν πόλιν ἑλεῖν. Ὁρῶν δὲ τοὺς ἔνδον ἀδεῶς τὰ προσπίπτοντα φέρεσθαι, καὶ οὐ ταραττομένους ἐπὶ προδήλῳ σχεδὸν ὀλέθρῳ τῆς (B) πατρίδος αὐτῶν, ἐφ' ὅτῳ πεποιθότες ὀλίγον αὐτοῦ λόγον τῷ δοκεῖν ποιούμενοι φαίνονται ἐπυνθάνετο. Καὶ δὴ παρ' ἑνὸς ἀκούσας τῶν ἐγχωρίων, ὡς ὑπό τινος τῶν παρ' αὐτοῖς εὐλαβῶν, εἴτε ἀπό τινος θειοτέρας γνώσεως εἴτε ἀπὸ ἐπιστημονικῆς μεθόδου γινώσκοντος, πληροφορίαν δεδεγμένοι τυγχάνουσιν οὐχ ὑπὸ σοῦ τοῦ νῦν πολιορκοῦντος αὐτοὺς, ἀλλ' ὑφ' ἑτέρου τινὸς τῶν κατὰ γένος [26] σοι προσηκόντων, Κωνσταντίνου καλουμένου, πεπρωμένον εἶναι τὴν τοιαύτην ἁλῶναι πόλιν· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς προσπίπτουσι μὴ ἐκπλήττεσθαι. Τοῦ δὲ τὸν υἱὸν ἐπιδείξαντος καὶ ὡς οὕτω καλεῖται διδάξαντος, καὶ μηδὲ τὸ παρ' αὐτοῖς εἰπόντος διαπίπτειν πάντως πυθόχρηστον ἐν τῷ νῦν τὴν πόλιν ἁλίσκεσθαι, οὐ τοσοῦτον ὁ ἐξηγούμενος ἔλεγε τὸν Κωνσταντῖνον ἐκεῖνον (C) εἶναι ὃς [27] αὐτῶν μέλλει τὴν πόλιν ποιεῖσθαι ἀνάστατον, ἄλλον δέ τινα μετὰ χρόνον συχνὸν τῶν ἀπογόνων τῶν σῶν. Ἐφ' οἷς ἐκεῖνος οἷον διοργισθεὶς, καὶ βουληθεὶς ἐξελέγξαι δι' ἔργου λόγον ἄλλως κενὸν τὸ λαλούμενον, συντονώτερον τῆς πολιορκίας ἀνθήψατο καὶ ἐνεργέστερον ἐχρήσατο [P. 175] ταῖς παρασκευαῖς. Ὡς δὲ πάντα πονοῦντος αὐτοῦ ἑώρα μὴ προβαίνουσαν τὴν σπουδὴν, μηδὲ ἐπί τινος ἀσφαλοῦς ἐλπίδος ἑδρασθῆναι ἠδύνατο, ἐνενόει δὲ καὶ τὴν ἐν ὑπαίθρῳ τοῦ πλήθους ἐν τόποις κρυμώδεσι κάκωσιν, τοῦ τοὺς πολεμίους ἑλεῖν κρεῖττον τὸ τοὺς οἰκείους περισώσασθαι λογισάμενος πρὸ χειμῶνος ἀναχωρῆσαι λυσιτελὲς ἐδοκίμασεν. Καὶ οὕτω μὲν ταῦτα· ἡμῖν δὲ θαυμάζειν ἐπέρχεται τοῖς μετὰ τοσοῦτον (D) χρόνον τῆς προρρήσεως ἐκείνης ἰδοῦσι τὴν ἔκβασιν, τίς ἡ ἐν τοῖς βαρβάροις ἐκείνοις καὶ οὐδὲ πάντη τὰ περὶ τὸν βίον ἢ τὸ σέβας χρηστοῖς ἀκριβὴς οὕτω γνῶσις καὶ τῆς ἀληθείας κατάληψις. Καὶ γὰρ ἐκείνου μὴ δυνηθέντος τότε τὴν πόλιν ἑλεῖν, νῦν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων χρόνων Κωνσταντῖνος ὁ τῆς πορφύρας βλαστὸς, ὁ Λέοντος μὲν τοῦ σοφωτάτου υἱὸς, ἐκείνου δὲ υἱωνὸς, τὸ τοιοῦτον προτέρημα ἀπηνέγκατο καὶ ἐπεγράφη τῷ κατορθώματι τῆς παντελοῦς ἀπωλείας τῶν οἰκούντων τὴν Ἄδατα, ὡς ἦν ἄρα, καθ' Ὅμηρον, ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι, ἵνα τιμωρὸς ὁ παῖς τῶν εἰς τὸ παππῷον [28] κράτος ἀποθρασυνθῆναι τολμησάντων περιφανῶς διασώζηται. Ἀλλ' εἰς ἴχνος αὖθις ὁ λόγος παλινδρομείτω καὶ δηλούτω τὰ ἐφεξῆς [29].

(A) que **281** vastatis Adatam pervenit. Oppidani aperto Marte certare non ausi, intraque mœnia compressi, obsidionem sustinere statuerunt. Imperator suburbana depopulatus, excisoque vicino oppidulo cui nomen Gero, prædam militibus concessit; ejusque emolumento animosioribus redditis, eisque ad laborem addita alacritate, in muros ingruit, machinisque adhibitis spe fovebatur, eaque non levi, quibus fretus robustis copiis erat, urbem vi expugnatum iri. Videns autem obsessos metu solutos oppugnationem ferre, jamque aperto fere patriæ excidio nihil obturbari, sciscitabatur qua confidentia nullam sui rationem habere viderentur. Audiensque ex quodam indigenarum, a viro apud eos religioso pioque, sive ille ex diviniore afflatu (B) sive scientiæ alicujus præceptis instructus tenebat, certo se accepisse non ab illo qui nunc obsideret, sed ab alio quodam ei genere conjuncto, Constantino nomine, in fatis esse ut urbs diriperetur, eamque ob rem illius assultibus animum non despondere. Illo filium monstrante, sicque eum vocari dicente, nec prorsus cassum fore vaticinium, tametsi illorum urbs ab eo caperetur, respondit is qui oraculum referebat, non adhuc illum esse Constantinum, qui illorum urbem esset **282** eversurus, sed alium quempiam illius nepotum, post longam satis annorum seriem. His imperator prope ira concitus, satagensque ipso opere inanem temere sparsum rumorem, quod sic jactabant, evincere, (C) majori quam antea vi ac conatu oppugnationi instabat. Videns vero, quidquid operæ conferret, nihil se proficere nec ulla firma satis spe subnixum esse, consideransque non leve exercitus damnum, quod sub dio algente cœlo noctes ageret, plurisque ducens suos incolumes servare quam hostes capere ac subigere, ante hiemem recedere operæ pretium putavit. Sed hæc hactenus. Nobis vero subit mirari, qui post tantum temporis vaticinii illius eventum conspeximus, quænam tanta apud barbaros illos sicque exacta cognitio ac veritatis comprehensio, qui nec vitæ nec religionis cultu admodum probati sint. Cum enim ille tunc urbem capere non potuerit, nunc nostris temporibus Con- (D) stantinus purpuræ surculus, sapientissimi Leonis filius ac illius nepos, singulari sibi munere istud usurpavit; ascriptumque illi est facinus internecionis incolarum Adatæ. Proinde, ut auctor Homerus est, bonum erat defuncti filium relictum esse; quo nimirum ultor eorum quæ in avi majestatem illi proterve ausi fuerant palam filius servaretur. Verum vestigium rursus oratio repetat, et quæ sequentia sunt eloquatur.

VARIÆ LECTIONES.

[22] βάλλη A, *vallibus ante urbem misere devastatis* Allatius. [24] ἐφεὶς] ἀφεὶς, ἐφ' οἷς P. [25] περὶ] πρὸς P. [26] κατὰ τὸ γένος P. [27] ὃς] ὃς ἐξ A. [28] πατρῷον P. [29] ἑξῆς P.

283 49. Tunc itaque imperator multis captis ac manubiis referto exercitu, ubi captivorum onus ob viæ anfractus difficiles ipsamque ejus longitudinem ense levari jusserat, ad reditum adjecit animum, ingentem sui metum Agaris nepotibus relinquens. Timens vero ne se inter angusta locorum hostes adorirentur (noverat enim stultam eam imperatoris vocem esse, Non putassem) suorum manipulis in subsessis opportune locatis, plures eorum qui se alios capturos arbitrabantur vivos cepit. His rebus Abdelomelis locorum reguli fractus animus; missisque oratoribus veniam ac pacem rogat, probum se servum exque animo deditum fore pollicitus, locaque subjecturum ac traditurum. Votis annuens imperator postulata concessit, ac deinceps socium adversus tribules spontaneum habuit. Hinc rursus Argeo monte pertransito cum Cæsaream venisset, victoriæ nuntios ex Colonia et Lullo accepit; signaque præsto erant, manubiorum et captivorum ingens copia ex Tarsi et Manichæorum oppidis convecta. Inter quos ingentem Curtorum oblatam turbam necari præcepit, quippe cum vix quidquam frugis ex illis exspectaretur, nec exercitus opimis jam spoliis onustus secum eos habere vellet ac advehere, inutile impedimentum itineris. Medæum reductus imperator, sparsis in suos muneribus ac pro cujusque virtute ac præstantia collatis honoribus, **284** omnique humanitate omnibus acceptis dimissisque ad hiberna cohortibus, iter prosequebatur. Veniensque Byzantium priori more victoriæ coronam patriarchæ manu faustasque a populo triumphales voces accepit.

μθ'. Τότε τοίνυν ὁ βασιλεὺς πολλῆς αἰχμαλωσίας καὶ λαφύρων ἐμπλήσας τὸ στράτευμα, εἶτα τοὺς αἰχμαλώτους διὰ τὸ δύσβατον καὶ πολὺ τῆς ὁδοῦ τῷ ξίφει κελεύσας ἀποφορτίσασθαι, ἐπανόδου ἐμνήσθη, πολὺ δέος αὐτοῦ τοῖς τῆς Ἄγαρ ἐκγόνοις ἀπολιπών. Προσδοκήσας δὲ ὅμως ἐπίθεσίν τινα κατὰ τοὺς στενοὺς τῶν τόπων (ᾔδει γὰρ κακὴν εἶναι φωνὴν στρατηγοῦ τὸ, Οὐκ ἂν προσεδόκησα) καὶ λόχους ἐν τοῖς ἐπικαίροις ὑφεὶς πολλοὺς τῶν ἄλλους [30] ἑλεῖν οἰομένων ἐζώγρησεν. Ἅπερ ὁ Ἀβδελομὲλ ἐκεῖνος ἰδὼν, ὃς τῶν ἐκεῖσε τόπων ἐκυρίευε, πρέσβεις πέμψας ἀδείας καὶ εἰρήνης ἐδεῖτο τυχεῖν, εὐγνώμονα δοῦλον ἑαυτὸν γενέσθαι καθυπισχνούμενος καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κρατουμένων φρουρίων [31] καὶ τόπων ποιούμενος τὴν ὑπόστασιν καὶ ἐγχείρισιν [32]. Οὗ τὴν δέησιν ὁ βασιλεὺς δεξάμενος τὰ αἰτούμενα δέδωκε, καὶ σύμμαχον αὐτὸν τὸ ἀπὸ τοῦδε κατὰ τῶν ὁμοφύλων εἶχεν ἐθελοντήν. Ἐκεῖθεν δὲ πάλιν τὸ τοῦ Ἀργέου διελθὼν ὄρος καὶ πρὸς Καισάρειαν γενόμενος ἔκ τε Κολωνείας καὶ Λούλου ἐπινικίων ἀγγελίας ἐδέξατο. Ἠκολούθει δὲ καὶ τὰ σύμβολα, λαφύρων καὶ αἰχμαλώτων πλῆθος, ἅπερ ἀπό τε φρουρίων τῆς Ταρσοῦ καὶ ἀπὸ Μανιχαϊκῶν ἐτύγχανε πόλεων. Ἔνθα καὶ πλεῖστον ὄχλον τῶν Κούρτων προσενεχθέντα ἀποσφαγῆναι προσέταξεν· εἰς οὐδὲν γὰρ σχεδὸν ἐτύγχανον χρήσιμοι, καὶ προκαταπεπλησμένον ὑπάρχον τὸ στράτευμα οὐκ ἐβούλετο καὶ τούτους ἔχειν δύσχρηστον παρενόχλημα. [P. 176] Ἐν Μηδαίῳ δὲ γεγονὼς ὑποστρέφων ὁ βασιλεὺς, καὶ τιμὰς διανείμας τοῖς ὑπ' αὐτὸν καὶ ἀναλόγως τῆς οἰκείας ἕκαστον ἀρετῆς προβιβάσας καὶ φιλοφρονησάμενος, καὶ πρὸς παραχειμασίαν ἀφεὶς εἴχετο τῆς ὁδοῦ· καὶ τὴν βασιλεύουσαν φθάσας κατὰ τὸ πρότερον ἔθος διὰ τοῦ πατριάρχου τὸν τῆς νίκης ἐδέξατο στέφανον καὶ παρὰ τοῦ δήμου τὰς ἐπινικίους φωνάς.

50. Jam porro annis superioribus Tephricæ depressa potentia ac pene exstincta, Tarsitarum reviviscere ac augescere cœperat, rursusque Romanæ ditionis fines jugiter infestabant. Adversus illos per hæc tempora Andreas ille Scytha haud raro fortiter egerat, proque copiarum suarum ratione multos eorum qui prædatum excurrebant a toto avulsos exercitu interfecerat atque ceperat. Cumque adeo egregie in dies fortitudinis ac prudentiæ argumenta satis ederet, patricii auctus dignitate ac scholis ab imperatore præfectus est. Tuncque majori potestate ac copiis acie conserta cum Meliteneusibus Tarsensibusque et pugnavit et vicit. Quandoque vero Tarsi amera, verba mittendo impietatis et amentiæ plena adversus Dominum nostrum Jesum Christum ac Deum sanctissimamque ejus parentem, *Experiar*, aiebat, *an tibi commodum allaturus sit Mariæ filius, ipsaque illius mater, ubi copiosa validaque manu adversus te profectus fuero.* Accepit ille conviciantis **285** epistolam, multisque lacrymis sanctæ Dei Genitricis Fi-

ν'. Ἤδη δὲ τοῖς οἰχομένοις χρόνοις ἀπανθησάσης καὶ παντάπασαν ἀπεσβηκυίας τῆς Τεφρικῆς, ἡ τῶν Ταρσιτῶν ἰσχὺς ἀναθάλλειν καὶ αὐξάνεσθαι ἤρχετο, καὶ πάλιν ὑπὸ [33] τούτων αἱ τῶν Ῥωμαϊκῶν ὁρίων ἐσχατιαὶ συνεχῶς ἐπιέζοντο [34]. Τὸ τηνικαῦτα Ἀνδρέας ἐκεῖνος ὁ ἐκ Σκυθῶν πολλάκις ἠνδρίσατο κατ' αὐτῶν, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἀναλόγως δυνάμεως πολλοὺς τῶν εἰς προνομὴν ἐκτρεχόντων καὶ τοῦ ὅλου ἀπορρηγνυμένους στρατεύματος ἀνῄρει καὶ αἰχμαλώτους ἐλάμβανε. Καὶ ὡς ἱκανὰ τεκμήρια ἀνδρίας τε καὶ συνέσεως καθ' ἑκάστην ἐξέφερεν, εἰς τὸ τῶν πατρικίων προῆλθεν ὑπὸ [35] τοῦ βασιλέως ἀξίωμα καὶ εἰς τὴν τῶν σχολῶν ἀρχήν [36]. Καὶ τότε δὴ μᾶλλον ἀπὸ μείζονος ἐξουσίας τε καὶ δυνάμεως πολλάκις ἐμφανέσι μάχαις πρός τε τοὺς ἀπὸ Μελιτηνῆς καὶ τοὺς ἀπὸ [37] Ταρσοῦ παρετάξατο καὶ νενίκηκε [38]. Γράψαντος δέ ποτε πρὸς αὐτὸν τοῦ ἀμηρεύοντος τῆς Ταρσοῦ λόγους βλασφημίας [39] καὶ ἀπονοίας μεστοὺς κατὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ καὶ τῆς ὑπεραγίας αὐτοῦ Μητρὸς, ὅτι *Ἴδω τί σοι ὁ τῆς Μαρίας ὠφελήσει υἱὸς καὶ αὕτη ἡ τοῦτον γεννή-*

VARIÆ LECTIONES.

[30] ἄλλων AP. [31] φρουρίων] χωρίων P. [32] ἐγχείρησιν AP. [33] ἀπὸ AP. [34] ἐπιέζοντο om. A. [35] ἀπὸ A. [36] καὶ εἰς — ἀρχὴν om. A. [37] ἀπὸ — τοὺς om. A. [38] καὶ νενίκηκε om. A. [39] βλασφήμους A.

σασα ἐν τῷ μετὰ δυνάμεως ἁδρᾶς ἀπιέναι [60] *μὲ κατὰ σοῦ*, λαβὼν ἐκεῖνος τὸ λοίδορον γραμματεῖον μετὰ δακρύων πολλῶν τῇ εἰκόνι τῆς Θεομήτορος, ἠγκαλισμένον φερούσης [61] καὶ τὸν Υἱὸν, προσανέθετο, ἐπειπών· *Ἴδε, ὦ Μῆτερ τοῦ Λόγου τε καὶ Θεοῦ, καὶ σὺ ὁ προαιώνιος ἐκ Πατρὸς καὶ ὑπὸ χρόνον ἐκ τῆς Μητρὸς, οἷα ὠνείδισε καὶ ἐφρυάξατο κατὰ τοῦ σοῦ περιουσίου λαοῦ ὁ βάρβαρος οὗτος καὶ ἀλαζὼν ὁ νέος Σενναχηρὶμ, καὶ γενοῦ βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς τῶν δούλων σου, καὶ γνώτω πάντα τὰ ἔθνη τὸ κράτος τῆς δυναστείας σου.* Ταῦτα πρὸς Θεὸν μετὰ συντριβῆς καρδίας καὶ δακρύων πολλῶν προσευξάμενος καὶ εἰπὼν, ἄρας τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἀπῄει κατὰ Ταρσοῦ. Καὶ δὴ κατὰ τὸν τόπον γενόμενος ὃς λέγεται Ποδανδὸς [63], ἔνθα καὶ ὁ ὁμώνυμος ῥεῖ ποταμὸς, τὸ βαρβαρικὸν εὗρεν ἀντιπαρατασσόμενον στράτευμα. Προσβαλὼν δὲ μετὰ τῆς εἰς Θεὸν πεποιθήσεως ὁ γενναῖος οὗτος μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἁπάσης δυνάμεως, ἣν τοῖς παρακλητικοῖς τῶν λόγων πρότερον πρὸς τὸν ἀγῶνα ἐπέῤῥωσε, καὶ πολλὰ καὶ συνέσεως καὶ ἀνδρίας ἔργα ἐπιδειξάμενος, καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν δὲ ὑποστρατήγων ταξιαρχῶν τε καὶ λοχαγῶν καὶ σύμπαντος τοῦ πλήθους [P. 177] ἀνδρικῶς ἀγωνισαμένων, τρέπεται φόνῳ πολλῷ τὸ τῶν βαρβάρων πλῆθος, πρότερον αὐτοῦ πεσόντος τοῦ ἀμηρᾶ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἀνθούσης πάσης δυνάμεως. Ὀλίγοι δέ τινες τῶν ἐπὶ τοῦ χάρακος καὶ τῶν ἐν ἐσχάτοις που τεταγμένων, διαφυγόντες μόλις τὸν κίνδυνον, πρὸς Ταρσὸν ἀποσώζονται. Θάψας οὖν τοὺς οἰκείους, τοὺς δὲ πολεμίους εἰς ἕνα χῶρον συναγαγὼν καὶ μέγαν ἀπὸ τούτων ποιησάμενος κολωνὸν, ὡς ἀντὶ στήλης εἴη καὶ τοῖς μετέπειτα, εἰς τὰ οἰκεῖα ὑπέστρεψε μετὰ λείας καὶ λαφύρων καὶ αἰχμαλώτων πολλῶν, σωφρόνως περὶ τὴν νίκην διατεθεὶς καὶ μόνου Θεοῦ τὸ ἔργον ποιούμενος καὶ ἐκείνῳ ἐπιγράφων [64] τὴν στρατηγίαν καὶ τὸ μέγα τοῦτο ἐκνίκημα. Διὸ καὶ δείσας μὴ ἀπληστίᾳ νίκης καὶ τῇ ἐφέσει τοῦ πλείονος καὶ τὰ προϋπηργμένα, οἷα συμβαίνει πολλάκις, τὸ τῆς Νεμέσεως λυμήνηται φθονερὸν, ἐπέσχετο τοῦ πρόσω χωρεῖν. Δῆλα δὲ τὰ καταπραχθέντα τῷ αὐτοκράτορι ποιησάμενος ἐκωλύθη διὰ τὸν τῶν ὁμοτίμων φθόνον ἄξια τῶν ἔργων τὰ [65] βραβεῖα λαβεῖν, οἳ συνεχῶς διεθρύλουν προκαταλαμβάνοντες τὰς βασιλικὰς ἀκοὰς καὶ τὸν ἄνδρα διαβάλλοντες ὡς ἐθελοκακήσαντα καὶ ἀποστερήσαντα Ῥωμαίους τὴν ἅλωσιν τῆς Ταρσοῦ· *Ὅτε γὰρ*, φασὶν, *εἰς χεῖρας ἡμῶν ταύτην δέδωκεν ὁ Θεὸς, εἰ ἐπεξῆλθε τῇ νίκῃ, τεθαῤῥηκότος τοῦ πλήθους οἷς κατειργάσαντο, ἀπωλέσαμεν ταύτην τῇ ῥαθυμίᾳ τοῦ στρατηγοῦ.* Ὑφ' ὧν πολλάκις λεγομένων ὁ βασιλεὺς παραπείθεται (ἀπατῶνται γὰρ πολλάκις καὶ φρόνιμοι λεγομένων αὐτοῖς τῶν καθ' ἡδονὴν) καὶ παραλύει τῆς ἀρχῆς τὸν Ἀνδρέαν ὡς μὴ τελείως ἐπεξελθόντα τοῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀριστεύμασιν, καὶ ἀντ' ἐκείνου προβάλλεται εἰς τὸ τῶν ταγμάτων ἐξηγεῖσθαι καὶ παντὸς τοῦ στρατοῦ ἐκεῖνον τὸν Κεστὰ τὸν Στυππιώτην λεγόμενον, τήν τε Ταρσὸν ἐξελεῖν ὑπισχνούμενον καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ γενναῖα ἀφρόνως οἰόμενον καταπράξεσθαι [66].

A lium in sinu ac ulnis gestantis imagini eam apponens ait : *Vide, Verbi Deique Mater, tuque, qui præælernus ex Patre exque Matre tempori obnoxius es, quantum barbarus iste insolensque ac novus Senachirim conviciatus sit fremueritque adversus populum tuum peculiarem. Adjutor esto ac defensor servorum tuorum ; sciantque omnes gentes robur potentiæ tuæ.* Hæc ad Deum contrito corde multisque lacrymis comprecatus atque locutus, assumptis Romanis cohortibus adversus Tarsum proficiscitur. Atque ubi ad locum venit cui Podando nomen, ubi etiam recurrit fluvius ejusdem nominis, in adversam hostium aciem incidit ; fiduciaque in Deum posita vir fortis animi, cum omnibus copiis, iisque hortatoriis verbis ad pugnæ aleam B serio ante animatis, hostium impetum suscipit ; multisque prudentiæ ac fortitudinis editis facinoribus, necnon legatis, centurionibus, manipulariis ac reliqua omni militari turba strenue dimicantibus ingenti strage barbarorum exercitus funditur, ipso prius amera cæso, omnique ejus florenti exercitu. Pauci in castris extremaque acie constituti, vix periculi elapsi, Tarsum recipiuntur. Suis itaque sepultis, hostibusque in unum locum aggestis magnoque ex eis instar tituli in **286** monumentum exstructo tumulo, cum spoliis et manubiis multisque captivis ad sua reversus est, moderate se in victoria gerens, unique Deo facinus ascribens, illique tribuens et militarem ducisque sic felici C exitu solertiam et ingentem hanc victoriam. Quare etiam veritus ne insatiabili victoriæ ardore majorisque compendii cupiditate ipsa jam parta, uti non raro usu venit, invida Nemesis labefactaret, impetu inhibito substitit. Perlato ad imperatorem eorum quæ illi strenue gesta erant nuntio, obstitit æmulorum pari dignitate invidia ne pro operum merito præmia digna reciperet. Nempe occupantes imperatoris aures viroque detrahentes jugiter obtundebant, ac calumniabantur, quasi is consulto rem Romanam prodidisset atque Tarsi excidio privasset : *Cum enim Deus*, aiebant, *in manus nostras tradidisset, si victoriam persecutus esset, pleno fiducia milite, ex pugnæ jam illi consertæ gloria, ducis ignavia nobis erepta est.* Dum hæc sæpius dicuntur, D imperator falsa persuasione decipitur (falluntur enim plerumque etiam viri prudentes, per eos qui ea quæ ex animo sunt ac placent illis loquuntur), abrogatoque Andreæ imperio, ut qui strenuis facinoribus hostes insequendo non satis institisset, ejus loco Cestam illum, Styppiotam dictum, ordinibus præficit omnisque exercitus ductorem constituit, abs se Tarsum expugnatum iri pollicentem, aliaque multa et fortia se peracturum stolide nimis existimantem atque jactantem.

VARIÆ LECTIONES.

[60] ἐπιέναι ? [61] φεοούση A. [62] προσειπὼν P. [63] Ποδανεὺς A. [64] περιγράφων AP. [65] τὰ om. P [66] καταπράξασθαι P.

51. Is statim Romanis omnibus **287** cohortibus assumptis, susceptaque in Tarsum expeditione, ostendit Andream non segnem atque timidam, sed catum et prudentem atque optimum militum ducem. Barbaros enim prædam paratam ratus, nec eorum quæ e re essent quidquam ante considerans, nec locis occupatis prior ipse insidias locans, aut imperatoriæ peritiæ ac consilii solertiæque dignum aliquid animo agitans, Tarso appropinquat in loco quem Chrysobullum vocant, dementi animo inconsideratâque audacia ac temeritate. Barbari incautum considerantes hominis genium, quod neque loca tuta occupaverat nec convenienti vallo ac fossa castra munierat, neque aliud quid præstiterat eorum quæ cati ac solertes duces præstruere solent, victoriam dolo parare deliberant, incautumque ac curis solutum noctu aggrediuntur, stratagemate usi pro eorum in angustum redactis rebus afflictaque fortuna, uti rei probavit eventus, plane solerti ac commodo. Cum enim ex accepta ab Andrea clade pauci essent ac minuto numero, rei discrimine ad fraudes necessario versi sunt. Multis namque conductis equis, ab eorum caudis coria sicca suspendunt, tumque una tessera in multas Romani exercitus partes immittunt; ipsique postmodum variis ex locis, tympanis perstrepentes, exsertis ensibus in medium vallum insiliunt. Consternatis itaque turbatisque Romanorum animis, et per tumultum **288** equis pariter virisque invicem collidentibus, barbari potiti victoria sunt immensa Romanorum strage, plerisque a suis inglorie obtritis ac suffocatis. Sic pene inaudito casu præterque spem omnem victores Ismaelitæ, Romanique imperii nervis excisis, tympanorum strepitu ac barbarico barritu pæana concinebant. Hunc finem stolidæ expeditionis adversus Romanos livor attulit, ac tale tropæum adversus eos quibus paulo ante fauste cesserat maligna Nemesis posuit.

A να'. Ὃς αὐτίκα πάσας τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις λαβὼν καὶ ἐξορμήσας κατὰ Ταρσοῦ ἔδειξε τὸν Ἀνδρέαν οὐκ ἐθελόκακον καὶ δειλόν, ἀλλὰ περιεσκεμμένον καὶ φρόνιμον καὶ ἄριστον στρατηγόν. Ἡγησάμενος γὰρ τοὺς βαρβάρους ἑτοίμην λείαν καὶ οὐδὲν τῶν δεόντων προδιασκεψάμενος, οὐδὲ προλοχίσας, οὐδὲ στρατηγικῆς ἐμπειρίας καὶ εὐβουλίας ἐπάξιόν τι φρονήσας, πλησίον γίνεται τῆς Ταρσοῦ κατὰ τὸν τόπον ὃς Χρυσόβουλλον [47] λέγεται, μετὰ φρονήματος ἀνοήτου καὶ θράσους ἀπερισκέπτου. [P. 178] Οἱ δὲ βάρβαροι τὸ ἀπροφύλακτον αὐτοῦ κατασκεψάμενοι ἐκ τοῦ μήτε τόπους ὀχυροὺς καταλαβέσθαι μήτε χάρακα καὶ τάφρον προβαλέσθαι τῆς στρατοπεδείας, μήτ' ἄλλο τι τῶν ἃ τὸ λελογισμένον τῶν στρατηγῶν καὶ ἔμφρον προδιοικονομεῖται καταπραξάμενον, κλέψαι τὴν B νίκην βουλεύονται, καὶ ἀπαρασκεύῳ καὶ ἀμερίμνῳ ἐπιτίθενται αὐτῷ ἐν νυκτί, στρατηγήματι χρησάμενοι πρὸς τὴν ἀπορίαν αὐτῶν καὶ περίστασιν, ὡς ἐφάνη, σοφῷ. Ὀλίγοι γάρ τινες ὄντες ἀπὸ τῆς προτέρας ἥττης καὶ εὐαρίθμητοι τῇ ἀπορίᾳ πρὸς πανουργίαν ἐξ ἀνάγκης ἐχώρησαν, καὶ ἵππους συναγαγόντες συχνοὺς καὶ βύρσας ξηρὰς ἐξάψαντες ἀπὸ τῶν ἱππείων οὐρῶν ὑφ' ἓν παράγγελμα κατὰ πολλὰ [48] τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοπέδου ἐπαφιᾶσι μέρη. Εἶτα καὶ αὐτοὶ ἀπὸ διαφόρων τόπων, τοῖς τυμπάνοις ἐπιδουπήσαντες, ἐν μέσῳ τοῦ χάρακος γυμνοῖς τοῖς ξίφεσιν εἰσεπήδησαν. Πτοίας οὖν καὶ ταραχῆς ἐμπεσούσης τῷ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματι, καὶ συνταραχθέντων ἵππων ὁμοῦ καὶ ἀνδρῶν καὶ ἀλλήλοις περιπιπτόντων, συνέβη τοὺς βαρβάρους κρατῆσαι καὶ φόνον ἄπειρον C ἀπεργάσασθαι, τῶν πλείστων δυσκλεῶς συμπατουμένων καὶ συμπνιγομένων ὑφ' ἑαυτῶν. Οὕτω δὲ παραδόξως καὶ παρ' ἐλπίδα κρατήσαντες οἱ ἐξ Ἰσμαήλ, καὶ τὰ νεῦρα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς κατακόψαντες, τυμπάνων βοαῖς καὶ βαρβαρικοῖς ἀλαλαγμοῖς ἐπαιάνιζον. Τοιοῦτον τὸ τέλος τῆς ἀνοήτου στρατηγίας ὁ φθόνος κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐβράβευσε, καὶ τοιοῦτον ἡ βάσκανος Νέμεσις κατὰ τῶν εὐτυχησάντων πρότερον Ῥωμαίων τὸ τρόπαιον ἔστησεν.

52. Verum sic quidem se res Orientis habebant, Basilio pio religiosissimoque imperatore. Quæ autem ad Occidentem spectant, narraturus accedo. Eadem ac reliqua ratione, etiam rebus Occidentis majorem in modum Michaele imperatore neglectis, totaque fere Italia, quanta novæ nostræ Romæ cesserat, potissimaque Siciliæ parte Carthaginensium armis debellata atque barbaris vectigali facta, ad hæc etiam qui in Pannonia et Dalmatia, ac qui ultra hos Scythæ, Chrobati scilicet et Serbli et Zachlumi, Terbuniotæ item et Canalitæ et Diocletiani et Rentani, excusso Romani imperii jugo, cui pridem suberant, sui juris atque liberi facti, suis duntaxat regulis ac magistratibus parebant. Plerique **289** vero majoris defectionis specimine etiam baptismum ejuraverant, ut nullum erga

νβ'. Ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον οὕτως εἶχε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς εὐσεβοῦς βασιλείας Βασιλείου, τὰ δὲ πρὸς δυόμενον ἔρχομαι διηγήσασθαι. Ἀκολούθως γὰρ τοῖς λοιποῖς καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἑσπέραν πραγμάτων ἐπὶ πλέον ἀμεληθέντων ἐπὶ D τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαήλ, καὶ πάσης σχεδὸν Ἰταλίας, ὅση τῇ καθ' ἡμᾶς νέᾳ Ῥώμῃ προσαφώριστο, καὶ τῶν πλείστων τῆς Σικελίας ὑπὸ τῆς γειτονούσης τῶν Καρχηδονίων δυνάμεως καταπολεμηθείσης καὶ ὑποφόρου τοῖς βαρβάροις γεγενημένης, ἔτι γε μὴν καὶ τῶν ἐν Παννονίᾳ καὶ Δαλματίᾳ καὶ τῶν ἐπέκεινα τούτων διακειμένων Σκυθῶν, Κρωβάτοι φημὶ καὶ Σέρβλοι καὶ Ζαχλοῦμοι Τερβουνιῶταί τε καὶ Καναλῖται καὶ Διοκλητιανοὶ καὶ Ῥεντανοί, τῆς ἀνέκαθεν τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας ἀφηνιάσαντες αὐτόνομοί τε καὶ αὐτοδέσποτοι καθεστήκεισαν [49], ὑπὸ ἰδίων

VARIÆ LECTIONES.

[47] Barberinus Χρυσόβουλον. [48] κατὰ τὰ πολλὰ P. [49] καθειστήκεισαν P.

ἀρχόντων μόνον ἀρχόμενοι. Οἱ πλεῖστοι δὲ τὴν ἐπὶ A πλέον ἀπόστασιν ἐνδεικνύμενοι καὶ τοῦ θείου βαπτίσματος ἑαυτοὺς ἠλλοτρίωσαν, ὡς ἂν μηδὲν ἐνέχυρον τῆς πρὸς Ῥωμαίους φιλίας καὶ δουλώσεως ἔχοιεν.

νγʹ. Οὕτως οὖν τῶν κατὰ τὴν Ἑσπέραν ἐχόντων καὶ ἐν τοιαύταις ὄντων ἀναρχίαις καὶ ἀταξίαις, [P. 179] συνεπέθεντο μετὰ τοῦ καιροῦ καὶ οἱ ἀπὸ Καρχηδόνος Ἀγαρηνοί, καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσαντες τόν τε Σολδάνον καὶ Σάμβαν καὶ τὸν Καλφοὺς, οὓς ἐν κακίᾳ καὶ πολεμικῇ ἐμπειρίᾳ κατὰ πολὺ διαφέρειν τῶν ὁμοφύλων ἐπίστευον, ἓξ καὶ τριάκοντα πλοίων πολεμικῶν κατὰ Δαλματίας στόλον ἀπέστειλαν, ὑφ' οὗ διάφοροι πόλεις ἑάλωσαν Δαλματῶν, οἷον ἥ τε Βούτομα καὶ Ῥῶσα καὶ τὰ κάτω Δεκάτορα [50]. Προχωρούντων δὲ κατὰ νοῦν τῶν πραγμάτων τοῖς πολεμίοις, B ἦλθον καὶ ἐπὶ [51] τὴν τοῦ ὅλου ἔθνους μητρόπολιν, ἣ Ῥαούσιον λέγεται, καὶ ταύτην ἐπὶ χρόνον ἐπολιόρκουν ἱκανόν. Ἑλεῖν δὲ ἐξ ἑτοίμου οὐκ ἔσθενον διὰ τὸ ἐκθύμως τοὺς ἔνδοθεν ἀγωνίζεσθαι ὡς ὑπὲρ ψυχῆς, τὸ λεγόμενον, θέοντας. Ὡς οὖν ἐπὶ χρόνον οἱ ἐν Ῥαουσίῳ ἐταλαιπώρουν καὶ εἰς ἐσχάτας συνηλαύνοντο ἀπορίας, πέμπουσι πρέσβεις ὡς βασιλέα ὑπὸ τῆς ἀνάγκης στενοχωρούμενοι, καίτοι σχεδὸν οὐκ ἀγνοοῦντες ὡς εἰς ἄλλα μᾶλλον ὁ κρατῶν ἀπησχόληται [52], ἐλεῆσαι παρακαλοῦντες καὶ ἐπαμῦναι τοῖς ὅσον οὔπω κινδυνεύουσιν ὑποχειρίοις [53] γενέσθαι τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ. Οὔπω δὲ τῶν πρέσβεων καταλαβόντων τὴν βασιλεύουσαν, ἀλλ' ἔτι χρονοτριβούντων περὶ τὴν ἄνοδον, ἐξ ἀνθρώπων μὲν ὁ φαῦλος γίνεται βασιλεύς, C ἐπὶ δὲ τὸν ἐγρηγορότα καὶ νήφοντα τῶν κοινῶν φροντιστὴν Βασίλειον τὰ τῆς αὐτοκράτορος ἐξουσίας περιΐσταται πράγματα· ὃς καὶ πρὸ τούτου λίαν περὶ τῶν τοιούτων δυσφορῶν καὶ διαπονούμενος, καὶ τότε δὲ τῶν πρέσβεων ἐπιμελῶς ἀκροασάμενος καὶ ὡς οἰκεῖα τραύματα τὰ τῶν ὁμοπίστων παθήματα ἡγησάμενος, περὶ τὴν παρασκευὴν ἐγίνετο τῶν εἰς τὴν τῶν ἱκετευσάντων βοήθειαν μελλόντων ἐξαποστέλλεσθαι· καὶ στόλον ἐξαρτυσάμενος νεῶν ἑκατὸν καὶ πάντα δεόντως ἑτοιμασάμενος, καὶ ἄνδρα συνέσει καὶ ἐμπειρίᾳ τῶν πολλῶν διαφέροντα ἐκλεξάμενος, τὸν πατρίκιον Νικήταν φημὶ, τὸν τοῦ πλωΐμου δρουγγάριον, ὃς κατ' ἐπωνυμίαν Ὠορύφας ἐλέγετο, ὥσπερ τινὰ πρηστήριον κεραυνὸν κατὰ τῶν πολεμίων ἐκπέμπει. Οἱ δὲ ἐξ Ἀφρικῆς Σαρακηνοί, οἱ τῇ πολιορκίᾳ τῆς πόλεως προσκαθήμενοι, δι' αὐτομόλων D ἀναμαθόντες τοὺς Ῥαουσίους [54] πρέσβεις ἀποστεῖλαι πρὸς βασιλέα τοὺς αἰτησομένους δύναμιν καὶ στρατὸν κατ' αὐτῶν, τοῦτο μὲν τὴν σύντομον ἀπογινώσκοντες ἅλωσιν, τοῦτο δὲ τὴν ἀφικέσθαι προσδοκωμένην ἐκ βασιλέως δείσαντες βοήθειαν, λύουσι τὴν πολιορκίαν καὶ τῶν τόπων ἐκείνων ἀπαναστεύουσι [55]. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν, ἣ νῦν Λαγοβαρδία ὠνόμασται, διαπεράσαντες τὸ κάστρον Βάρεως ἐξεπόρθησαν, καὶ αὐτόθι κατασκηνώσαντες καὶ τοῖς μᾶλλον ἐγγίζουσι καθ' ἑκάστην ἐπιτιθέμενοι [P. 180] καὶ τῶν πορρωτέρω κατατολμῶντες καὶ ἀεί τι προσλαμβανόμενοι, πᾶσαν τὴν Λαγοβαρδίαν ἄχρι καὶ αὐτῆς σχεδὸν τῆς ποτε μεγαλοδόξου Ῥώμης ἐκράτησαν. Καὶ εἶχε μὲν οὕτω ταῦτα.

A Romanos amicitiæ ac subjectionis pignus retinerent.

53. Sic igitur Occidentis rebus constitutis, inque eum modum per anarchiam laborantibus ac perturbatis, arrepta Agareni Carthaginenses occasione conjunctis viribus expeditionem suscipiunt; creatisque ducibus Soldano, Sambano et Chalphuso, qui longe militia belliæque rei experientia tribulibus reliquis præstare existimabantur, sex supra triginta naves in Dalmatiam miserunt, quibus Dalmatarum plures urbes captæ sunt, Butoma, Rosa et inferius Decaterum. Sic cum secundis auris res hostibus succederent, ad ipsam venerunt totius B gentis metropolim, quam Ragusium vocant, eamque ad longum tempus circumsederunt. Haud tamen facile expugnare potuerunt, iis qui intra mœnia erant magno animo concertantibus, quippe quibus pro anima, ut aiunt, cursus agitaretur. Dum itaque Ragusini pro temporis diuturnitate malis conficerentur atque ad incitas redacti essent, legatos ad imperatorem mittunt, necessitatis angustiis pressi; quanquam non nesciebant aliis potius rebus eum distineri, suppliciter rogantes ut ipsorum misertus eis vindex foret, ac tueretur qui jamjam in infidelium Christumque negantium potestatem essent redigendi. Nondum legati in urbem venerant, sed in itinere adhuc subsistebant, cum ignavus C malusque imperator in humanis esse desiit, **290** rerumque summa ad vigilem sobriumque curatorem Basilium per ejus excessum transivit; qui antea quoque ægre ferebat atque animo angebatur: tuncque legatis diligenter auditis, suaque ipsius vulnera eorum mala ducens, quos ejusdem fidei fœdera sociarent, in auxiliorum apparatu erat, quæ supplicibus mittenda destinabat; instructaque centum navium classe, cunctisque rite apparatis, singularis prudentiæ virum experientiaque supra vulgi usum præditum deligit, Nicetam patricium cognomento Oorypham, rei navalis drungarium, quem velut fulmen cuncta amburens ac prosternens in hostes immitteret. Agareni ut missos ad imperatorem legatos auxilia rogaturos ex profugis acceperunt, D tum quod urbem brevi capiendam non sperarent, tum quod mittendas ab imperatore subsidiò copias formidarent, obsidionem dirimunt; indeque solventes atque in Italiam (cui nunc Longobardia nomen est) transmittentes Barensem arcem expugnarunt; ibique habitantes cum vicinioribus quotidie ingruerent ac remotiora tentarent semperque ditioni suæ aliquid adjicerent, omnem Longobardiam adusque præcelsa quondam prope gloria Romam subegerunt. Atque in hunc modum se res Occidentis habebant.

VARIÆ LECTIONES.

[50] Δεκάτερα P. [51] ὑπὸ A. [52] ἐπησχόληται AP. [53] ὑποχειρίους P. [54] Ῥαουσαίων infra. [55] ἐπαναστεύουσι A.

291 54. Quod ita Dalmatarum auxiliis a Romanis gestum erat, videntes, quas paulo superius memoravi nationes, Chrobati nimirum et Serbli et reliqui, ejusque qui tum rerum potiretur æquitatem in omnibusque justitiam et virtutem audientes, beneque subesse quam periculose ausuque temerario præesse ac imperare pluris facientes, operam adhibent ut ad pristinum redeant dominatum iterumque Romanis serviant. Quare et ipsi oratores mittunt ad imperatorem, tum scilicet qui eadem ipsa integraque religione defecerant, tum qui excussa prima sua servitute ipsi sponte baptismum prorsus ejuraverant; quamque utiles quandoque Romanis exstitissent opportune memorantes, rogantesque humanissimo Romanæ potentiæ jugo ac illius ductori rectorique subjici. Horum votis ac petitioni, ut quæ niti ratione viderentur, se facilem præbens imperator (quippe qui etiam antea pro illis animi angeretur atque doleret, velut ditionis suæ non modica accisa parte raptaque ac discerpta) placide, quemadmodum humanissimus pater filium qui stulte imperium detrectarat ductusque pœnitentia redierat, ipse quoque istos admisit atque recepit; ac statim cum illis sacerdotes suoque nomine delegatum hominem misit, ut ante alia ab ipso animarum periculo eos eriperet ac pristinæ fidei restitueret, atque ex delictis, quæ vel ignorantia 292 vel dementia ac temeritate contraxerant, liberaret. Peracto autem religioso istiusmodi opere, cunctisque divino baptismate impartitis atque Romanorum fascibus inclinatis, hac parte redintegratus est imperatoris principatus, cunctis humanissima ejus jussione ex suis ejusdemque gentis hominibus, magistratus rectoresque, qui illis imperio præessent, accipientibus. Non enim ille magistratus illis præpositos venales habuit, ut inde eaque ratione, qui plus darent exque subditis amplius meterent, illis præficeret; sed qui ab eis ipsis electi essent ac velut suffragio creati, tanquam arbitros magistratus paternaque benevolentia eos prosecuturos, eis pro imperio præesse prudenter constituit. Atque hæc quidem ita se habuere.

55. Quod vero barbari, qui sic neglecto segniterque administrato imperio in Romanam ditionem trajecerant pulsique Ragusio fuerant, uti jam dictum est, adhuc in Italia fixo pede continue eam incursabant direque desolabant, centum quinquaginta munitis oppidis, qua spontanea deditione qua obsidione vique in potestatem suam redactis, audiens imperator valde animo discruciabatur; horumque sollicitudine invigilans modum quærebat, quo facile vel hostes penitus fundere liceret vel a Romana saltem procul ditione abigere ac propellere. Jam itaque quæ 293 ante Ragusinorum causa gentisque omnis Dalmatarum missæ fuerant copiæ, Niccta Ooiypha patricio ductore, ut supra di-

A νδ'. Τὸ δὲ περὶ τοὺς ἐν Δαλματίᾳ παρὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικουρίας γεγονὸς καὶ τὰ προμνημονευθέντα γένη θεασάμενοι, οἵ τε Χρωβάτοι καὶ Σέρβλοι καὶ οἱ λοιποί, καὶ τοῦ ἄρτι βασιλεύοντος Ῥωμαίων τὴν ἐπιείκειαν καὶ περὶ πάντα δικαιοσύνην καὶ ἀρετὴν πυνθανόμενοι, καὶ τὸ καλῶς ἄρχεσθαι τοῦ ἐπισφαλῶς ἐκ θρασύτητος ἄρχειν προκρίναντες, σπουδὴν ποιοῦνται πάλιν εἰς τὴν προτέραν δεσποτείαν ἐπανελθεῖν καὶ πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπαναχθῆναι δούλωσιν. Καὶ δὴ πρὸς τοῦτο καὶ πρέσβεις καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν βασιλέα πέμπουσιν, οἵ τε μετὰ τῆς αὐτῆς θρησκείας ἀποστατήσαντες καὶ οἱ τέλειον τοῦ θείου βαπτίσματος ἀπαυτομολήσαντες, τῆς τε [86] ἐξ ἀρχῆς αὐτῶν δουλώσεως καὶ εἰς ὅσα Ῥωμαίοις γεγόνασί ποτε χρήσιμοι εὐκαίρως ὑπομιμνήσκοντες, καὶ ἀξιοῦντες
B τῇ φιλανθρώπῳ ζεύγλῃ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας καὶ ὑπὸ τῷ ταύτης ἀγελάρχῃ τάττεσθαι καὶ αὐτούς. Ὧν ὡς εὐλόγου τῆς δεήσεως ἐπακούσας ὁ βασιλεύς, ἐπεὶ καὶ πρὸ τούτου ἐδυσφόρει περὶ αὐτῶν καὶ ἤσχαλλεν ὡς οὐ μικρῷ μέρει περικεκομμένης καὶ διηρπασμένης τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς, εὐμενῶς, ὡς τὸν ἀφρόνως ἀφηνιάσαντα υἱόν, εἶτα μεταγνόντα καὶ ὑποστρέψαντα ὁ φιλάνθρωπος πατήρ, καὶ αὐτὸς τούτους προσήκατο καὶ ἀνεδέξατο, καὶ ἱερεῖς εὐθέως μετὰ καὶ βασιλικοῦ ἀνθρώπου σὺν αὐτοῖς ἐξαπέστειλεν, ὡς ἂν πρὸ τῶν ἄλλων τοῦ [87] ψυχικοῦ τούτους κινδύνου ἐξέληται καὶ πρὸς τὴν προτέραν πίστιν ἐπανασώσηται καὶ τῶν ἐξ ἀγνοίας ἢ ἀνοίας ἀπαλλάξῃ πλημμελημάτων αὐτούς. Ἀνυσθέντος δὲ τοῦ τοιούτου
C θεοφιλοῦς ἔργου, καὶ πάντων τοῦ θείου μετασχόντων βαπτίσματος καὶ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπανελθόντων ὑπόπτωσιν, ἐδέξατο κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τὴν ὁλοκληρίαν ἡ βασιλέως ἀρχή, πάντων φιλανθρώπῳ τοῦ κρατοῦντος προστάγματι ἐκ τῶν οἰκείων καὶ ὁμοφύλων δεξαμένων ἄρχοντας εἰς ἐπιστασίαν αὐτῶν. Οὐ γὰρ ὠνίους ἐκεῖνος τὰς εἰς τὴν [88] ἐπιστασίαν αὐτῶν εἶχεν ἀρχάς [89], ἵν' ἐντεῦθεν τοὺς πλεῖον διδόντας καὶ καλαμωμένους αὐτοῦ τὸ ὑπήκοον εἰς τὸ τούτων κατεξουσιάζειν προβάλληται· καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων ἐκλεγομένους καὶ οἱονεὶ χειροτονουμένους, ὡς αἱρετοὺς ἄρχοντας καὶ πατρικὴν πρὸς αὐτοὺς διασώζειν ὀφείλοντας εὔνοιαν, ἄρχειν αὐτῶν νουνεχῶς διωρίσατο. Καὶ ταῦτα μὲν ταύτῃ.

[P. 181] νε'. Ἐπεὶ δὲ οἱ ἐπὶ τῆς ἐκμελοῦς τε καὶ
D ῥᾳθύμου βασιλείας πρὸς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ῥωμαίων διαπεράσαντες βάρβαροι καὶ τοῦ Ῥαουσίου ἀποκρουσθέντες, καθάπερ ἤδη πρότερον εἴρηται, ἔτι κατὰ τὴν Ἰταλίαν διέτριβον, συνεχῶς αὐτὴν κατατρέχοντες καὶ ἀφειδῶς ληϊζόμενοι, ὡς καὶ μέχρι τῶν πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν κάστρων τὰ μὲν ἐκ προδοσίας, τὰ δὲ πολιορκίᾳ χειρώσασθαι, ἀκούων ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἠνιᾶτο σφοδρῶς, καὶ ταῖς περὶ τούτων φροντίσιν ἐπαγρυπνῶν ἐζήτει πῶς ἂν εὐπετῶς δυνηθείη ἢ τελέως [60] τροπώσασθαι τοὺς ἐχθροὺς ἢ κἂν ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ἀπώσασθαι καὶ ἐξελάσαι τὸ δυσμενές. Καὶ τὰς μὲν ἤδη χάριν τῶν Ῥαουσαίων καὶ ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν Δαλματῶν προαποσταλείσας

VARIÆ LECTIONES.

86 τε om. A. 87 τοῦ] καὶ P. 88 τὴν om. A. 89 εἶχεν ἀρχάς, ἵν'] οὐχ ἵνα A. 60 τέλεον A.

δυνάμεις, ὧν ἦρχεν, ὡς φθάσαντες εἴπομεν, ὁ κατὰ A τὸν Ὠορύφαν Νικήτας πατρίκιος, οὐκ ἀξιομάχους πρὸς τοσαύτην τῶν βαρβάρων πληθὺν ἐδοκίμασε, μάλιστα διὰ τὸ χρείαν εἶναι καὶ πρὸς τὴν μεσόγαιον πολλάκις ποιεῖσθαι τὰς συμπλοκὰς καὶ πολὺ τῆς θαλάττης ἀπαρτᾶσθαι, ὅπερ ἐδόκει πρὸς νηΐτην στρατὸν ἀσύμφορον καὶ ἀδύνατον· ἄλλας δὲ πάλιν ἀπ' ἐντεῦθεν ἀποστέλλειν δυνάμεις οὐκ ἔκρινεν εἶναι λυσιτελὲς διά τε τὸ τῆς ἐκστρατείας δαπανηρὸν καὶ τὴν χρείαν τὴν τῶν ἐνταῦθα χωρῶν. Καὶ συνετῶς βουλευσάμενος πρὸς Λοδοΐχον τὸν ῥῆγα Φραγγίας καὶ τὸν πάπαν Ῥώμης διαπρεσβεύεται συνεπικουρῆσαι ταῖς ἐντεῦθεν δυνάμεσι καὶ μετὰ τούτων συμπαρατάξασθαι κατὰ τῶν ἐν Βάρει κατοικησάντων Ἀγαρηνῶν, κελεύσας καὶ τὰς ὀλίγῳ πρόσθεν μνημονευθείσας χώρας τῶν Σκλαβηνῶν συνεπιλαβέσθαι τοῦ ἔργου, B διὰ τῶν οἰκητόρων Ῥαουσίου καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ἐγχωρίων πλοίων περαιωθέντας τὸ πέλαγος Δαλματῶν. Ὧν ὁμοῦ πάντων γεγενημένων καὶ μεγάλης ἀθροισθείσης δυνάμεως, ἐπεὶ καὶ ὁ Ῥωμαϊκὸς ναύαρχος συνέσει καὶ ἀνδρίᾳ πολὺ πάντων διέφερε, θᾶττον ἡ Βάρις ἁλίσκεται. Καὶ τὸ μὲν κάστρον αὐτὸ καὶ ἡ χώρα καὶ πᾶν τὸ αἰχμάλωτον εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐξουσίαν ἀναλαμβάνεται, καὶ τοὺς οἰκείους ἡ χώρα ἀπολαμβάνει οἰκήτορας, τὸν δὲ Σολδάνον ἐκεῖνον καὶ τὸν ὑπ' αὐτὸν λαὸν τῶν Ἀγαρηνῶν ὁ ῥὴξ Φραγγίας ἀναλαβόμενος ἐν Καπύῃ ἀπήγαγεν· ταύτης γὰρ αὐτῆς ἦρχεν ἔτι καὶ προσέτι Βενεβενδοῦ. Καὶ ἡ μὲν πρώτη κατὰ τὴν Ἑσπέραν στρατεία τῷ βασιλεῖ τοιοῦτον πέρας ἐδέξατο, καὶ τοῖς ἐντεῦθεν λαφύροις καὶ τῇ δόξῃ κατεκοσμήθη ἡ βασιλεύουσα.

ximus, adversus tantam barbarorum multitudinem haud satis pares existimans, ac vel maxime quod in mediterraneis haud raro manus conserendæ essent longiusque a mari abscedendum, quod navalibus copiis haud conduceret nec certe ab illis præstari posset, alias vero rursus Byzantio copias mittere haud ille utile putans ob expeditionis nimios sumptus et Orientalis tractus regionum necessitatem, prudenti consilio inito ad Ludovicum Franciæ regem et ad Romanum antistitem legatos mittit, ut abs se missis copiis opem ferant ac cum eis adversus Agarenos Barii sedes habentes pugnam instruant, jubens ut et quas paulo ante memoravimus, Sclavenorum gentes institutum suum juvent, transmisso Ragusii incolarum ope suisque ipsorum navigiis Dalmatarum mari. Hoc modo conjunctis viribus ingens contractus est exercitus; quodque Romanæ classi præfectus longe omnibus solertia ac fortitudine præstaret, Barium brevi capitur; oppidumque ipsum et ager omnesque captivi in Romanorum potestatem cedunt, suosque regio cives ac colonos recipit. Rex Franciæ Soldanum illum subditosque Saracenos sibi ipse captivos sumens Capuam adduxit, cujus illa ditionis erat ut et Beneventum. Huncque **294** prima imperatoris in Occidentem expeditio nacta finem est; ejusque spoliis ac claritate urbs augusta ornatur.

νϛʹ. Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις ἡ ἱστορία φιλεῖ καὶ ταῖς κατὰ παρέκβασιν διηγήσεσι τὸν λόγον ποικίλλειν καὶ τὰς τῶν ἐντυγχανόντων ψυχαγωγεῖν ἀκοάς, [P. 182] C ἐπεξηγητέον καὶ ὅσα μεταξὺ [61] τοῦ ῥηγὸς Φραγγίας καὶ Σολδάνου τοῦ Ἀφρικῆς ἀμηρᾶ καὶ τῶν οἰκητόρων Καπύης καὶ Βενεβενδοῦ συνέβη καταπραχθῆναι. Ἐπὶ διετίαν γὰρ ἐν Καπύῃ συνὼν ὁ Σολδάνος τῷ τῆς Φραγγίας ῥηγὶ οὐδέποτε ὤφθη ὑπό τινος τὸ παράπαν γελῶν. Ὁ δὲ ῥὴξ τῷ κατάφωρον αὐτὸν γελῶντα πεποιηκότι χρυσίου δόσιν κατεπηγγείλατο. Προσήγγειλεν οὖν τίς ποτε τῷ ῥηγὶ γελῶντα τὸν μέχρι τότε σκυθρωπὸν Σολδάνον θεάσασθαι, καὶ τούτου παρείχετο μάρτυρας. Ὃν καλέσας ὁ ῥὴξ τὴν αἰτίαν τῆς μεταβολῆς καὶ τοῦ γέλωτος ἐπυνθάνετο. Ὁ δὲ *Ἅμαξαν*, φησί, *κατιδὼν καὶ τοὺς ταύτης κατανοήσας τροχούς, πῶς καὶ τὸ μετέωρον τούτων ταπεινοῦται καὶ τὸ ταπεινὸν αὖθις μετεωρίζεται, καὶ ὡς εἰκόνα ταῦτα λαβὼν τῆς ἀσταθμήτου καὶ ἀβε- D βαίου τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονίας, ἐγέλασα ἅμα μὲν ἐνθυμηθεὶς πῶς ἐφ' οὕτως ἀβεβαίων πραγμάτων ἐπαιρόμεθα, ἅμα δὲ καὶ οὐκ ἀδύνατον οἰηθεὶς τὸ καὶ ἐμέ, ὥσπερ ἐκ μετεώρου γέγονα ταπεινός, οὕτως καὶ ἐκ τοῦ χαμερποῦς ἐνδέχεσθαι πάλιν ἀρθῆναι πρὸς μέγεθος.* Ἅπερ [62] ἀκούσας ὁ ῥήξ, καὶ ἐν τῷ τὰ οἰκεῖα λαβὼν καὶ ἐκεῖνον συνετὸν λογισάμενος, ἤρξατο παρρησίας καὶ συνδιαιτήσεως μεταδιδόναι αὐτῷ.

56. Quod vero haud raro historia etiam narrationibus quæ parum a scopo excurrere videntur, quamdam sermoni varietatem non illubens conciliat, eaque legentium animos afficit ac recreat, operæ pretium videatur ut et ea referamus quæ inter regem Franciæ et Soldanum Africæ ameram civesque Capuæ et Beneventi contigere. Soldanus enim annos duos cum rege Franciæ Capuæ moratus nunquam ab ullo prorsus visus est ridere. Rex, si quis ridentem deprehendisset, auro donandum pollicitus est. Nuntiavit itaque quispiam regi vidisse se Soldanum ridentem, qui hactenus mœstus severoque vultu exstitisset; reique profert testes. Vocavit ad se rex Soldanum, exque illo mutationis ac risus causam sciscitatus est. Cui ille: *Videns*, inquit, *currum, ejusque rotas considerans, quomodo aliæ earum partes e sublimi axe in imum deprimantur ac rursus ex humili in altum tollantur, atque hanc ego incertæ ac inconstantis hominum felicitatis imaginem sentiens, risi, simul etiam cogitans quam de re instabili superbia inflamur; ac denique hoc fieri posse judicans, ut quomodo ex summo infimus sum factus, ita ex humili rursum loco ad prius fastigium attollar.* His rex auditis, deque suo statu cogitans, illumque virum prudentem indicans, libere postmodum **295** secum congredi ac versari permisit.

VARIÆ LECTIONES.

[61] μετὰ P. [62] ὅπερ P.

57. At Soldanus, homo vafer et astutus nec A Punicæ fraudis expers, alios aliis vicissim calumniando ac committendo salutem sibi procurandam decrevit. Haud raro enim ad eum, velut senili experientia catum hominem ac sapientem exque prospera fortuna infelici jam usum, Capuæ ac Beneventi proceres veniebant. Quibus ille, amicitiæ larvam simulans, *velle se*, aiebat, *regis ad eos consilium arcanum proferre, sed metuere, quod inde eaque denuntiatione periculum sibi immineret*. At ille jurejurando affirmare, quod dixerit, religiose iis secreto tegendum esse. Tum ille: *Hoc regi constitutum, ut vos omnes ferro vinctos in regionem suam Franciæ mittat, quippe qui non aliter vestrarum urbium se tuto potiturum existimet.* Illis vero non certam omnino fidem ejus verbis habentibus, B sed certius adhuc illorum argumentum quærentibus, rursus Soldanus ad regem talia proloquitur: *Non potes has urbes tuto in ditione tenere, quandiu primores civium hic sedes habent. Itaque si hoc animo es ut firmiter tui eas juris retineas, vinctos illos quantocius mitte in Franciam.* His persuasus rex catenas brevi fabricari, quasi aliqua necessitate urgente, præcepit. Convisens rursus Soldanus patricios: *Nenunc quidem*, inquit, *mihi fidem adhibetis, verbaque mea negligitis? scrutamini, exquirite, quid fabri omnes regis jussu construant; ac si catenas* **296** *et vincula inveneritis, iis quæ vestræ salutis causa a me vobis dicuntur nolite fidem abnuere.* Intelligentes itaque patricii barbarum, quod ita C diceret, vera loqui, nec de aliis jam diffisi sunt. Modum ergo quærebant quo regem ulciscerentur. Brevi itaque cum venatum egressus esset, urbis portas ei claudunt nec amplius ingredi sinunt. Is vero, cum nihil in promptu esset quod quasi ulturus in eos facere posset, in patriam iterum reversus est.

58. Accedit ad patricios Soldanus, indicati secreti mercedem accepturus. Ea erat ut in patriam reverti sineretur. Facta ergo abeundi licentia cum venisset Carthaginem, receptoque proprio principatu, nec a malitia discedens, adversus Capuam et Beneventum, acceptæ salutis gratiam iis redditurus, proficiscitur. Missa ad regem ab oppidanis legatio petitum auxilia: verum dimissi contumeliose legati, D addente rege illorum se magis gratulari exitio. Mittunt itaque arcium præfecti nuntium ad imperatorem. Is porro, humano cum esset pronoque ad miserendum ingenio, statim legatum remittit nuntiaturum ut ad se brevi mittenda auxilia exspectent. Capitur nuntii minister ab hostibus, nondum perlato responso ad eos a quibus missus erat. Cui Soldanus: *Si meæ voluntati morem gesseris, cum salutem tum vero munera ex me consequeris.* Assentiente illo, ac quidquid jusserit **297** facturum se pollicente: *Volo*, inquit, *ut extra muros constitutus in hæc verba cives alloquaris: Ego quidem ministe-*

A νζʹ. Ὁ δὲ πανοῦργος ὢν καὶ δόλων Φοινικικῶν οὐκ ἀμέτοχος ἐκ τῆς ἑκατέρων ἔγνω διαβολῆς σωτηρίαν ἑαυτῷ πραγματεύεσθαι. Πολλάκις γὰρ πρὸς αὐτὸν, καὶ ὡς ἐκ γεροντικῆς ἐμπειρίας συνετὸν καὶ σοφὸν καὶ ὡς ἐξ εὐτυχοῦς δυστυχῆ, οἱ τῶν κάστρων Καπύης καὶ Βενεβενδοῦ παρεγίνοντο ἄρχοντες. Ὁ δὲ τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν πλαττόμενος ἐξενεγκεῖν τι *πρὸς αὐτοὺς ἀπόῤῥητον βούλευμα τοῦ ῥηγὸς* ἔλεγεν *βούλεσθαι, δεδοικέναι δὲ τὸν ἐκ μηνύσεως κίνδυνον*. Τῶν δὲ διομοσαμένων ἀνέκφορον ποιήσασθαι τὸ λαλούμενον, ἔφη *βούλεσθαι τὸν ῥῆγα πάντας ὑμᾶς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ χώραν τῆς Φραγγίας σιδηροδεσμίους ἐκπέμψαι ὡς οὐκ ἄλλως οὔσης αὐτῷ ἀσφαλοῦς τῆς τῶν ὑμετέρων διακρατήσεως πόλεων*. Τῶν δὲ μὴ πάνυ πιστὸν τέως ἡγησαμένων B τὸ μηνυόμενον, ζητούντων δὲ σαφεστέραν ἔτι κατάληψιν, πάλιν πρὸς τὸν ῥῆγα ὁ Σολδάνος τοιαῦτα φησὶν, ὡς *Οὐκ ἔστι σοι ἀσφαλὴς ἡ τῶν κάστρων τούτων κατάσχεσις, ἕως οἱ τούτων ἄρχοντες ἐνταῦθα ἐπιχωριάζουσιν* [63]· *ἀλλ' εἰ βούλει βεβαίως δεσπόζειν αὐτῶν, τούτους θᾶττον πρὸς Φραγγίαν δεσμίους ἀπόστειλον*. Πεισθεὶς οὖν τοῖς τοιούτοις λόγοις, ὁ ῥὴξ ἁλύσεις διωρίσατο συντόμως χαλκευθῆναι ὡς ἐπὶ χρείᾳ κατεπειγούσῃ τινί. Ἰδὼν οὖν αὖθις ὁ Σολδάνος τοὺς ἄρχοντας, *Οὐδ' ἔτι μοι*, φησὶ, *πιστεύετε περὶ ὧν ἔλεγον;* [P. 183] *ἐρευνήσαντες ἴδετε τί οἱ χαλκεῖς πάντες ἐργάζονται τῇ τοῦ ῥηγὸς προστάξει· καὶ ἐὰν εὕρητε ἁλύσεις τε καὶ δεσμὰ, μὴ ἀπιστήσητε τῶν πρὸς σωτηρίαν ὑμῶν* C *λεγομένων ὑμῖν*. Γνόντες οὖν ἐν τούτοις τὸν βάρβαρον οἱ ἄρχοντες ἀληθεύοντα οὐδὲ πρὸς τἄλλα ἔτι ἠπίστησαν, τρόπον δὲ ἐζήτουν ὅπως τὸν ῥῆγα ἀμύνωνται. Καὶ δὴ μετ' ὀλίγον πρὸς κυνηγέσιον ἐξελθόντος αὐτοῦ, ἀποκλείουσι κατ' αὐτοῦ τὰς πύλας καὶ οὐκέτι τὴν εἴσοδον συγχωροῦσιν αὐτῷ. Ὁ δὲ μηδὲν ἐκ τούτου παραχρῆμα δυνάμενος πράξασθαι πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν αὖθις ἀνθυπενόστησε.

νηʹ. Πρόσεισιν οὖν τοῖς ἄρχουσιν ὁ Σολδάνος, τὴν χάριν τῆς μηνύσεως ἀπαιτῶν· ἡ δὲ ἦν τὸ πρὸς τὴν οἰκείαν πατρίδα συγχωρηθῆναι αὐτῷ [64] ἀπελθεῖν. Συγχωρηθεὶς οὖν καὶ κατὰ Καρχηδόνα γενόμενος καὶ τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἀπολαβὼν καὶ τοῦ κακὸς εἶναι μὴ ἐκστὰς ἐκστρατεύει κατὰ Καπύης τε [65] καὶ Βενεβενδοῦ, τὰ χαριστήρια τούτοις τῆς σωτηρίας ἀποδιδούς. D Οἱ δὲ πρὸς τὸν ῥῆγα διαπρεσβεύονται. Ἀλλὰ μεθ' ὕβρεως ἀποπέμπονται, ἐπιχαίρειν εἰπόντος τῇ ἀπωλείᾳ αὐτῶν. Στέλλουσιν ἄγγελον πρὸς τὸν [66] βασιλέα οἱ τῶν τοιούτων κάστρων ἐξηγούμενοι. Συμπαθὴς οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ φιλάνθρωπος ὢν θᾶττον ἐκπέμπει τὸν πρεσβευτὴν δηλώσοντα τούτοις προσδέχεσθαι συντόμως τὴν ἐντεῦθεν βοήθειαν. Γίνεται δὲ τοῖς πολεμίοις ἐγκρατὴς ὁ τῆς ἀγγελίας διάκονος πρὸ τοῦ δοῦναι τὰς ἀποκρίσεις τοῖς ἀποστείλασι. Λέγει οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ Σολδάνος ὡς *Εἰ ὑπηρετήσεις μου τῷ βουλήματι, καὶ σωτηρίας ἀξιωθήσῃ καὶ δωρεῶν ἀπολαύσεις*. Τοῦ δὲ συνθεμένου τὸ κεκελευσμένον ἅπαν ποιεῖν, *Βούλομαι*, ἔφη, *στῆναί σε*

VARIÆ LECTIONES.

[63] ἐγχωριάζουσιν P. [64] αὐτὸν A. [65] τε om. P. [66] τὸν om. A.

τοῦ κάστρου ἐκτὸς, καὶ τοῖς ἔνδον εἰπεῖν ὡς [67] *Ἐγὼ μὲν τὴν διακονίαν μου ἐξεπλήρωσα* [68] *καὶ τὰ προσταχθέντα μοι πάντα πεποίηκα· ἀλλ' ἐκ τοῦ βασιλέως βοήθειαν μὴ προσδέχεσθε· οὐ γὰρ ἤκουσεν ὑμῶν τῆς δεήσεως.* Ὑποσχομένου δὲ αὐτοῦ ταῦτα οὕτως ἐρεῖν, ἀποστέλλεται μετὰ τῶν τοῦ Σολδάνου ὑπηρετῶν τοῦ ταῦτα πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει εἰπεῖν. Ὁ δὲ πλησίον τοῦ τείχους γενόμενος, καὶ τοὺς πρώτους παραγενέσθαι τῆς πόλεως πρὸς τὴν ἀκρόασιν αἰτησάμενος, ἔφη, *Εἰ καὶ πρόδηλός μοι τυγχάνει ὁ θάνατος καὶ ἐν χερσὶν ἡ σφαγὴ, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀποκρύψομαι τὴν ἀλήθειαν. Πλὴν αἰτῶ καὶ ὁρκίζω ὑμᾶς ἀποδοῦναί μοι τὴν χάριν εἰς τὰ ἐμὰ ἔκγονα καὶ τὴν σύνευνον. Ἐγὼ γὰρ, ὦ κύριοί μου, εἰ καὶ νῦν ταῖς τῶν πολεμίων περιεσχέθην χερσὶν, ἀλλ' ὅμως τὴν διακονίαν μου ἐπλήρωσα καὶ τὴν παρ' ὑμῶν πρεσβείαν τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων προσήγαγον, καὶ συντόμως προσδέχεσθε τὴν ἐκεῖθεν βοήθειαν. Διὸ στῆτε γενναίως καὶ μὴ δειλανδρήσητε* [69]*· ἔρχεται γὰρ ὁ ὑμᾶς ῥυόμενος, εἰ καὶ μὴ ἐμέ.* [P. 184] Ταῦτα οὖν οἱ τοῦ Σολδάνου ὑπηρέται ἀκούσαντες καὶ πρὸς τὴν ἀπάτην ἐκμανέντες σφοδρῶς, εὐθέως αὐτὸν τοῖς ξίφεσι κατακόπτουσι. Φοβηθεὶς οὖν ὁ Σολδάνος τὴν ἐκ βασιλέως προσδοκωμένην δύναμιν ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν χώραν ὑπέστρεψεν. Καὶ τὸ ἀπὸ τούτου διέμειναν πιστοὶ βασιλεῖ οἱ τῶν τοιούτων ἐξηγούμενοι κάστρων, καὶ ταῦτα πρὸς τὴν αὐτοῦ συνετήρησαν δούλωσιν.

A *rium meum implevi, et quæ jussus eram cuncta feci: nulla tamen vobis præsto fore ab imperatore auxilia existimetis: non enim petitioni vestræ aures præbuit.* Hæc se ita dicturum pollicitus mittitur cum Soldani ministris, ut cives alloquatur. Prope itaque muros admotus, rogansque adesse primores civitatis, ut audiant, infit: *Etsi manifesta mors mihi imminet cædesque in promptu est, non tamen vos veritatem celabo. Verum rogo atque obtestor ut in liberis atque uxore gratiam mihi rependatis. Ego enim, domini mei, etsi nunc hostium manibus teneor, meum tamen munus impleri, vestra ad Romanorum imperatorem legatione functus sum; ab eoque brevi vobis ventura auxilia exspectate. Quare state fortiter, nec ignavia torpeatis. Veniet enim qui vos liberabit,* B *quanquam me periculo non eximet.* Quibus auditis Soldani ministri, factaque sibi fraude vehementi furore iraque conciti, eum statim gladiis conscindunt. Veritus itaque Soldanus exspectatas ab imperatore copias obsidionem solvit et ad propria rediit. Ex eoque tempore urbium illarum præfecti Romanæ rei fideles perstiterunt, easque in imperatoris obsequio conservarunt.

νθ'. Συνέβη δὲ κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους καὶ ἄλλον στόλον Ἀγαρηνῶν κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ἐλθεῖν· ἀλλὰ ταῖς τοῦ βασιλέως ἐπιμόνοις δεήσεσι πρὸς Θεὸν καὶ ταῖς ἔμφροσι διατάξεσι καὶ τῇ δεούσῃ τῶν πραγμάτων μεταχειρίσει μετὰ τῶν C Ῥωμαίων [70] ἡ νίκη ἐγένετο καὶ δυσκλεᾶ τὴν ἧτταν οἱ ἐκ τῆς Ἄγαρ ἠνέγκαντο. Ὁ γὰρ τῆς Ταρσοῦ ἀμηρᾶς, ὃς Ἐσμὰν ὠνομάζετο, τριάκοντα πλοίων μεγίστων, ἃ κομβάρια λέγεται, στόλον ἐξαρτυσάμενος κατὰ τοῦ κάστρου Εὐρίπου [71] ὁπλίζεται. Τοῦ δὲ στρατηγοῦ Ἑλλάδος (ὁ Οἰνιάτης οὗτος ἦν) κελεύσει βασιλικῇ τὸν ἱκανὸν εἰς φυλακὴν τοῦ κάστρου λαὸν ἀπὸ πάσης Ἑλλάδος εἰσαγαγόντος καὶ τοῖς τείχεσι τὰ ἁρμόζοντα παρασκευασαμένου ἀμυντήρια, ὡς εἶδον οἱ ἐκ τοῦ κάστρου τὰ πλοῖα τοῖς τείχεσι πλησιάζοντα καὶ τοὺς βαρβάρους βελῶν ἀφέσει συχνῶν ἀνατέλλειν καὶ ἀπωθεῖν πειρωμένους τοὺς ἔνδον ἐκ τῶν τειχῶν, θυμοῦ καὶ προθυμίας πλήρεις γενόμενοι γενναίως ἀντηγωνίζοντο, καὶ τοῖς [72] πετροβόλοις ὀργάνοις καὶ τοξοβαλλίστραις καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν τῶν D λίθων ἀφέσεσι χρώμενοι συχνοὺς τῶν βαρβάρων καθ' ἑκάστην ἀνήλισκον. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν νεῶν τὰς πλείστας ἐπιφόρου γενομένου τοῦ πνεύματος τῷ ὑγρῷ πυρὶ κατενέπρησαν. Ἀπορῶν οὖν καὶ δυσθυμῶν ὁ βάρβαρος, καὶ εἰδὼς ἐφέσει χρημάτων ἑκόντας τοὺς πολλοὺς ἀποθνήσκοντας, ἀσπίδα μεγάλην πρὸ τοῦ χάρακος θεὶς καὶ χρυσίου ταύτην πεπληρωκὼς, *Τοῦτο γέρας*, ἔφη, *καὶ ἀριστεῖον ἐγὼ δίδωμι, μετὰ καὶ παρθένων ἐπιλέκτων τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν*, τῷ πρώτως ἐπιβάντι τοῦ ἄστεος καὶ

298 59. Contigit vero per hæc tempora ut et Agarenorum classis Romanam ditionem invaderet. Verum imperatoris assiduis ad Deum precibus solertibusque statutis necnon commoda rerum administratione, victoria a Romanis stante, Agareni probrosa clade affecti sunt. Tarsi enim ameras, Esmanus nomine, maximarum triginta navium (quas combaria vocant) instructa classe Euripi arcem aggreditur. Helladis prætor (Œniates hic erat) imperatoris jussu justas satis copias ad tuendam urbem ex omni Græcia inducit, et in mœnibus præsidia apta disponit. Tum videntes oppidani naves mœnibus propinquare, barbarosque spissis sagittarum ictibus eos qui in muris erant conantes repellere, ira ac ardore plenis animis strenue impetum sustinebant, petrariisque et arcubalistis ipsaque manuum vi intortis lapidibus multos quotidie barbarorum necabant. Neque id modo, sed et maximam classis partem, secundum nacti ventum, igni Græco incenderunt. Anceps itaque animi ægreque ferens barbarus, haud ignarus pecuniarum amore non paucos sponte se morti objicere, ingenti scuto auro pleno pro vallo exposito, *Hoc*, inquit, *præmium ac honorarium illi dabo, necnon lectas virgines centum, qui primus muros conscenderit suisque tribulibus victoriæ auctor exstiterit.* **299** Viderunt cives, et quo res spectaret animadvertentes verbis se mutuo exhortantur; hisque animati, ex composito reseratis foribus, in barbaros fortiter irrumpunt. Multisque cæsis, ipsoque amera lethali

VARIÆ LECTIONES.

[67] ὡς om. P. [68] πεπλήρωκα P. [69] δειλανδρήσητε P, δειλανδρίσητε A. [70] Ῥωμαϊκῶν A. [71] Ἐρίπου A. [72] τοῖς om. A.

vulnere accepto demortuo, cæteri in fugam versi insequentibus ad reliquas usque naves victoribus contrucidabantur. Ingensque barbarorum facta strages. Qui residui fuerunt, paucis navibus impletis ad sua cum probro diffugerunt. In hunc modum navalis barbarorum exercitus absque navalibus Romanis copiis, imperatoris precibus pugnantiumque forti robore, illustri profligatus victoria est ac inglorie abscedere coactus.

τοῖς ὁμοφύλοις βραβεύσαντι τὸ νικᾶν. Ὅπερ οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως θεασάμενοι, καὶ τὸν νοῦν τοῦ πραττομένου κατανοήσαντες, τοῖς παρακλητικοῖς τῶν λόγων ἑαυτοὺς παρεθάῤῥυνον, καὶ ὑφ' ἓν σύνθημα τῶν πυλῶν αὐτοῖς ἀναζυγεισῶν ἀνδρείως κατὰ τῶν βαρβάρων ἐξώρμησαν. Καὶ πολλῶν ἀναιρουμένων, δεξαμένου δὲ καὶ τοῦ ἀμηρᾶ καιρίαν πληγὴν καὶ πεσόντος, ἐτράπησαν οἱ λοιποὶ καὶ τῶν διωκόντων ἐπικειμένων μέχρι τῶν ὑπολοίπων νεῶν κατεσφάττοντο, καὶ φόνος ἐγένετο τῶν βαρβάρων πολύς. Οἱ γὰρ περιλιπεῖς ὀλίγας πληρώσαντες τῶν νεῶν μετ' αἰσχύνης ἀπέφυγον πρὸς τὰ ἴδια. Οὕτως ὁ βαρβαρικὸς στόλος δίχα ναυτικῆς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεως, ταῖς τοῦ βασιλέως εὐχαῖς καὶ ταῖς τῶν ἀντιπαραταξαμένων ἀλκαῖς, περιφανῶς ἡττήθη καὶ δυσκλεῶς ἀνεχώρησεν.

60. Sic vero Tarsensi dissipata nebula, Cretenses rursus exortæ sunt procellæ. Saete enim Apochapsis filio ejus insulæ amera, sed et Photio viro strenuo ac bellatore illi socio ac administro, septem ac viginti combariis instructa classe; pro quorum numero et ratione myoparonum multitudo erat et penteconterorum (plerique sacturas galeasque vocare sueverunt) cum illis in Romanæ ditionis loca excurrentes Ægæumque omne deprædantes, nec raro ad ipsam in Hellesponto Prœconnesum irrumpentes, multos captivos ducebant, alios contrucidabant. Congressus vero, cujus ante meminimus, Nicetas patricius, Romanarum **300** tunc triremium præfectus, fortique cum illis conserto prælio, statim ad viginti Cretensium naves igni Græco combussit, harum classiariis barbaris, aliis alias gladio, igni, aqua absumptis. Reliquæ naves, quotquot maris periculo superiores exstiterant, salutem fuga quæsierunt.

ξ'. Οὕτω δὲ τοῦ ἀπὸ Ταρσοῦ διασκεδασθέντος νέφους, [P. 185] αἱ ἀπὸ Κρήτης αὖθις ἀντηγείροντο θύελλαι. Τοῦ γὰρ Σαὴτ ἐκείνου τοῦ Ἀποχὰψ τῆς τοιαύτης ἀμηρεύοντος νήσου, ἔχοντος δὲ καὶ Φώτιόν τινα συνεργὸν, ἄνδρα πολεμιστὴν καὶ δραστήριον, ἑπτὰ καὶ εἴκοσι κομβάρια κατὰ Κρήτην ἐγένετο. Προσῆν δὲ αὐτοῖς ἀναλόγως καὶ πλῆθος μυοπαρώνων καὶ πεντηκοντόρων, ἃς [73] σακτούρας καὶ γαλέας [74] ὀνομάζειν εἰώθασι πάμπολλοι. Μεθ' ὧν κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἐξιόντες ἐπικρατείας καὶ πάντα τὸν Αἰγαῖον καταληϊζόμενοι, πολλάκις δὲ καὶ μέχρι τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ Προικοννήσου ποιούμενοι τὴν ἐπέλευσιν, πολλοὺς ἠνδραποδίζοντο καὶ διέφθειρον. Προσβαλὼν δὲ τῷ τηνικαῦτα τῷ τοιούτῳ ναυτικῷ τῶν Κρητῶν ὁ προμνημονευθεὶς Νικήτας πατρίκιος, ὁ τῶν Ῥωμαϊκῶν τριήρεων ἄρχειν λαχὼν, καὶ μάχην μετ' αὐτῶν καρτερὰν [75] συστησάμενος, εὐθὺς τὰ μὲν εἴκοσι τῶν Κρητικῶν σκαφῶν τῷ ὑγρῷ πυρὶ συγκατέφλεξε, καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῶν βαρβάρους μάχαιρα καὶ πῦρ καὶ ὕδωρ διεμερίσαντο· τὰ δὲ λοιπὰ φυγῇ τὴν σωτηρίαν, ὅσα τὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης διέφυγον κίνδυνον, ἐπορίσαντο.

61. Quanquam vero sic imminuto Cretensium numero, sicque illis infausto pugnæ exitu, haud tamen ut quiescerent adduci potuere, sed rursus rei navali animum attendentes loca paulo a Byzantio remotiora, Peloponnesum scilicet ulterioresque insulas, devastabant ac prædabantur, ductore classis, cujus supra meminimus, Photio. Mittitur contra illum cum Romana classe, qui illi bene præerat, Nicetas Oorypha. Is fausta usus navigatione, paucorum dierum spatio, in Peloponnesum evasit; appulsusque ad Cenchreorum portum, cum didicisset occidentaliores Peloponnesi partes, Methonam Patrasque ac loca Corintho vicina, Barbarorum classe late divexari atque diripi, prudens catumque consilium iniit. Haud enim commodum existimavit Peloponnesum circumnavigare, et per Maleam flectendo mille milliarium spatium remetiri, commodique temporis jacturam facere ac rebus opportuni: verum ut ex itinere comparatus erat, statim noctu per Corinthiacum isthmum multorum adnixu **301** solertique experientia ad alterum littus per siccum ac continentem traductis

ξα'. Ἀλλὰ καίπερ οὕτως οἱ Κρῆτες ἐλαττωθέντες καὶ δυστυχῶς ὑποστρέψαντες οὐκ ἠγάπησαν ἠρεμεῖν, ἀλλὰ πάλιν τῶν κατὰ θάλασσαν πραγμάτων ἀντείχοντο, καὶ τὰ μᾶλλον τῆς βασιλίδος ἀπέχοντα, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς κάτωθεν ταύτης νήσους φημὶ, παρελύπουν καὶ ἐληΐζοντο, τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα Φώτιον ναύαρχον ἔχοντες. Ἀποστέλλεται τοίνυν καὶ κατ' αὐτοῦ μετὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν τριήρων ὁ τούτων καλῶς ἀφηγούμενος Νικήτας, τὸν Ὠορύφαν φημὶ, ὃς αἰσίως χρησάμενος πλῷ δι' ὀλίγων ἡμερῶν καταλαμβάνει τὴν Πελοπόννησον. Καὶ τῷ λιμένι προσορμισάμενος Κεγχρεῶν [76], καὶ μαθὼν ὅτι τὰ δυτικώτερα Πελοποννήσου μέρη, Μεθώνην καὶ Πάτρας καὶ τὰ προσεχῆ Κορίνθου χωρία, λυμαίνεται τὸ βαρβαρικὸν, βουλὴν βουλεύεται συνετὴν καὶ σοφήν. Οὐ γὰρ ἔκρινε διὰ θαλάσσης τὴν Πελοπόννησον διελθεῖν καὶ διὰ τοῦ Μαλέου [77] κάμψας τὸ τῶν χιλίων μιλίων [77*] μῆκος ἀναμετρήσασθαι καὶ τοῦ προσήκοντος ὑστερῆσαι καιροῦ, ἀλλ' ὡς εἶχεν, εὐθὺς ἐν νυκτὶ διὰ τοῦ κατὰ Κόρινθον Ἰσθμοῦ πολυχειρίᾳ καὶ ἐμπειρίᾳ πρὸς τὸ ἐκεῖθεν μέρος κατὰ τὸ ξηρὸν διαβιβάσας τὰς ναῦς ἔργου εἴχετο. Καὶ οὔπω πεπυσμένοις τι

VARIÆ LECTIONES.

[73] ἃ A. [74] γαλαίας A. [75] κρατερὰν P. [76] προσορμίσας Κεγχρέων P. [77] Μαλαίου AP. [77*] μιλίων om. A.

περὶ τούτου τοῖς πολεμίοις αἰφνίδιον ἐπιφαίνεται, καὶ συγχέας αὐτῶν τῷ δέει τοὺς λογισμοὺς διά τε τὸ ἐκ τῆς προτέρας μάχης δέος καὶ διὰ τὸ τῆς ἐφόδου ἀπρόοπτον [P. 186] οὐδὲ συστῆναι καὶ ἀλκῆς μεμνῆσθαι παντελῶς συνεχώρησεν, ἀλλὰ τὰς μὲν πυρπολήσας, τὰς δὲ καταποντώσας τῶν πολεμίων νεῶν, καὶ τῶν βαρβάρων τοὺς μὲν ἀνελὼν τῷ ξίφει, τοὺς δὲ ὑποβρυχίους τῷ βυθῷ ποιησάμενος, καὶ τὸν τούτων ἀρχηγὸν ἀνελὼν, τοὺς λοιποὺς διασκεδασθῆναι κατὰ τὴν νῆσον ἠνάγκασεν· οὓς σαγηνεύσας ὕστερον καὶ ζωγρῶν διαφόροις τιμωρίαις ὑπέβαλε. Τῶν μὲν γὰρ [78] τὴν τῆς σαρκὸς ἀπέωσε δορὰν, μάλιστα τῶν ἀρνησαμένων τὸ βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο παρ' αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι λέγων, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἴδιον· ἐκ δὲ τῶν ἱμάντας ἀπὸ τοῦ ἰνίου [79] ἄχρι τῶν σφυρῶν μετ' ὀδύνης δριμείας ἐξεῖλκυεν· ἄλλους δὲ κηλωνείοις τισὶν αἰωρῶν, εἶτα ἀπὸ τοῦ μετεώρου πρὸς λέβητας [80] πίσσης μεστοὺς ἐμβάλλων τε καὶ ὠθῶν, τοῦ ἰδίου αὐτοῖς μεταδιδόναι βαπτίσματος ἔλεγε τοῦ ἐπωδύνου καὶ ζοφεροῦ. Οὕτως οὖν κατακερτομήσας, καὶ ἀναλόγους [81] τῶν ἐργασθέντων αὐτοῖς ποινὰς εἰσπραξάμενος, τοῦ καὶ αὖθις κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ἐκστρατεύειν οὐκ ὀλίγον δέος ἐνέβαλεν.

ξβ'. Ἀλλ' οὕτως μὲν τὰ μεσημβρινὰ διεσκέδαστο πνεύματα, καὶ ἀκλύστως ἐντεῦθεν τὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους σκάφος ηὐθύνετο· ἐκ δὲ τῆς Ἑσπέρας αὖθις κλύδων δεινὸς ἐπηγείρετο. Ὁ γὰρ τῆς Ἀφρικῆς ἀμερμουμνῆς παμμεγέθεις ναῦς ἑξήκοντα τὸν ἀριθμὸν κατασκευασάμενος [82] κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ἐξώρμησε, καὶ τὰ μεταξὺ ληϊζόμενος καὶ πολλὰ σώματα λαμβάνων αἰχμάλωτα ἄχρι Κεφαληνίας καὶ Ζακύνθου τῶν νήσων ἀφίκετο. Ἅπερ ἀκηκοὼς ὁ βασιλεὺς συντόμως πρὸς τὴν βοήθειαν διανίσταται, καὶ τὸν τῶν ναυτικῶν ἡγεμόνα δυνάμεων (Νάσαρ δὲ οὗτος ἦν) μετὰ δυνάμεως ἐκπέμπει [83] ἁδρᾶς, τριήρων τε καὶ διήρων καὶ ἄλλων νεῶν ταχυναυτουσῶν πλῆθος ἐξαρτυσάμενος. Σύντομον δὲ τὸν ἔκπλουν ὁ Νάσαρ πεποιηκὼς καὶ αἰσίοις χρησάμενος πνεύμασι δι' ὀλίγου μὲν χρόνου τὴν Μεθώνην κατέλαβε, θᾶττον δὲ τὴν κατὰ τῶν πολεμίων ἐπίθεσιν ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας διεκωλύθη ποιήσασθαι· τῶν γὰρ ἐρετῶν οὐκ ὀλίγοι πρὸς τὸν κίνδυνον ἀποδειλιάσαντες κατ' ὀλίγους λαθραίως ἀπέφυγον, ὧν τῇ λειποταξίᾳ τὸ προσῆκον τάχος ἀφαιρεθεισῶν τῶν νεῶν, μὴ ἐχουσῶν τὴν μετὰ ῥοθίου σὺν ὀξύτητι κατὰ τῶν ἐναντίων ἐπέλασιν, οὐκ ἔκρινε δεῖν παρωπλισμένοις οὕτως κατὰ τῶν δυσμενῶν ἀπελθεῖν. Μηνύει δὲ τὸ συμβὰν διὰ ταχυδρόμου τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ διὰ ταχείας ἀποστολῆς τῶν πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείων πάντας τοὺς λειποτάκτας ἐζώγρησε καὶ ἐμφρούρους ἐποίησε. Σκοπῶν δὲ ὅπως καὶ ὁμοφύλων φόνου τὰς χεῖρας τηρήσῃ καθαρὰς καὶ τὸ προσῆκον ἐμποιήσῃ δέος τοῖς ὑπολοίποις τῶν ἐρετῶν, ὡς ἂν μὴ καὶ ἄλλοις εἴη πρὸς μίμησιν ἡ τούτων κακία καὶ ἐθελοκακῶσιν [P. 187] οἱ πλεῖστοι καὶ ῥᾳστωνεύωνται, βου-

navibus opus accelerat, hostibusque nihil dum tale quid cogitantibus aut præmonitis repente ingruit; impletisque terrore eorum animis tum ob prioris pugnæ cladisque recentem memoriam, tum ob inexspectatam irruptionem, nec coire nec prorsus fortitudinis meminisse permisit, sed navium aliis igne absumptis aliis submersis, ipsorumque barbarorum aliis ense sublatis, aliis maris profundo mersis, ipsoque illorum duce interempto, reliquos per insulam dissipari coegit; quos ipsos postea intra casses adactos ac quasi venatu ac indagine captos diversis suppliciis subjecit. Aliis cutem detrahit, iis maxime qui ejurati Christi baptismatis rei essent, hoc ab eis auferri, non eorum aliquid proprium, dicens. Aliis corrigias ab occipitio ad pedes usque malleosque acerbo cruciatu extrahebat. Alios tollenonibus quibusdam sustollens, sic ex alto in lebetes pice plenos injiciens pellensque, ipso illorum baptismate illos se impartiri aiebat, quanquam acerbo et caliginoso. Sic subsannans, ac pro facinorum ratione debitis pœnis excrucians, non levem timorem injecit, ne deinceps Romanam ditionem armis infestare ac diripere sudeant.

62. Hoc modo meridianis flatibus dissipatis, Romani imperii navis a naufragio tuta dirigebatur. Ex Occidente sæva rursus procella **302** exoritur. Africæ namque amermumnes magnis navibus sexaginta instructus Romanam ditionem invasit; cunctaque interjecta diripiens ac multis adductis captivis ad Cephaleniam usque ac Zacynthum insulas pervenit. Quibus auditis imperator ad opem ferendam quamprimum accingitur; navaliumque copiarum ducem Nasarum cum valida militum manu mittit, triremibus ac biremibus aliisque cursoriis navibus iisque multis stipatum. Celeri Nasar navigatione ventisque secundis usus brevi Methonam venit: ne tamen citius hostes aggrederetur, tale quid obstaculo fuit. Non pauci remigum, periculi metu deterriti, occulte paulatim diffugerant; quorum desertione, navibus ea quæ deceret celeritate carentibus, deficiente remis impellentibus vehementi in hostem impetu, haud operæ pretium putavit sic male instructa classe cum hostibus congredi, remque adeo per celerem cursorem denuntiare studet imperatori. Ille, missis prompte qui ad hoc idonei essent, desertores omnes vivos cepit et in carcerem trudit. Spectans vero qua demum ratione et a tribulium cæde impollutas manus servaret, et reliquis remigum quem par esset timorem incuteret, ne mollis eorum defectio in exemplum aliis cederet pluresque sic desertores ac elanguidi segnesque fierent, sapientissimum **303** init consilium. Nempe excubiarum drungario præcipit ut vinctorum in prætorio ac maleficorum, in quos legum severitate lata capitis sententia sit,

VARIÆ LECTIONES.

[78] γὰρ om. P. [79] ἠνίου AP. [80] πρὸς τοὺς λέβητας P. [81] ἀναλόγοις A, ἀναλόγας P. [82] σκευασάμενος P. [83] ἀποπέμπει P.

triginta numero sub noctis adhuc tenebras educat, vultusque illorum fuligine oblinat, ac erasis flamma tum barbæ tum capitis pilis formam omnem aboleat, ac unde dignosci possint, caveatque ne quis prorsus eos salutare vel alloqui audeat. Qui secus faxit, is vero morte luat. Hos porro ceu desertorum navalium capita in hippodromo acriter cædat, citoque revinctis post terga manibus per urbis forum traducat, ac deinde noxiorum vinculis constrictos tuto in Peloponnesum mittat, ut quo loco fugam fecisse existimabantur, pœnas debitas luant. In eam rem operam conferre jussus Joannes Peloponnesi prætor, dictus Creticus. Is porro imperatoris jussioni parens, pro vinctorum numero totidem furcas erigi jubens, ad se missos in eis suspendit quasi qui fugæ auctores exstitissent. Quibus auditis visisque Romani classiarii tum illos deplorare ut timidos atque miseros, tum ipsi ad mala quæque ac gravia animis roborari, omnique semota mollitie vitæque deliciis, ut cito adversus hostes educat, imperatorem ducemque rogare.

A λὴν βουλεύεται συνετήν. Τῷ γὰρ τῆς βίγλης δρουγγαρίῳ διακελεύεται ἀπὸ τῶν ἐν τῷ πραιτωρίῳ δεσμίων τε καὶ κακούργων, ὧν ἐκ τῶν νόμων κατεψήφιστο θάνατος, τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν ἔτι νυκτὸς οὔσης ἐξαγαγεῖν [84], καὶ τούτων ἀσβόλῃ τὰ πρόσωπα χρίσαντα, καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ γενείου καὶ τῆς κεφαλῆς τρίχας ψιλώσαντα διὰ φλογὸς, περιελεῖν αὐτῶν τὸ γνώρισμα τῆς μορφῆς. ἐξασφαλίσασθαι δὲ τοῦ μηδένα τῶν ἁπάντων τολμῆσαι προσειπεῖν αὐτοὺς ἢ προσφθέγξασθαι, ἐπιτίμιον δὲ τῆς τόλμης ὁρίσασθαι θάνατον, καὶ τούτους ὡς δῆθεν ἐξάρχους τῶν λειποταχτησάντων ἐκείνων πλωΐμων ἐν τῷ [85] ἱπποδρόμῳ διὰ μαστίγων ἐπεξελθεῖν, καὶ ἑτοίμως διὰ τῆς κατὰ τὴν πόλιν ἀγορᾶς περιηγκωνισμένους διεξελθεῖν, εἶτα ποδοκάκαις [86] ἀσφαλισθέντας ἐκπεμφθῆναι πρὸς B Πελοπόννησον, ὡς ἂν ἐν τῷ τόπῳ ὅθεν ἀποφυγεῖν ἐνομίζοντο [87], καὶ τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν προσδέξωνται. Ὑπηρετήσασθαι δὲ [88] πρὸς τοῦτο Ἰωάννης ὁ στρατηγὸς ἐπετράπη Πελοποννήσου, ὁ λεγόμενος Κρητικός· ὃς τῇ βασιλικῇ κελεύσει καθυπουργῶν ἰσαρίθμους τῶν ἀποσταλέντων δεσμίων ἐν Μεθώνῃ φούρκας στῆναι προσέταξε καὶ τοὺς ὡς ἐξάρχους τῆς φυγῆς πεμφθέντας ἀνεσκολόπισεν. Ἅπερ ὁ Ῥωμαϊκὸς στόλος ἀκούσας τε καὶ ἰδὼν ἐκείνους τε ὡς δειλοὺς καὶ ἀθλίους ᾤκτειρήσε καὶ αὐτὸς ἐπερρώσθη πρὸς τὰ δεινὰ, πᾶσαν ἀποθέμενος μαλακίαν τε καὶ τρυφὴν, καὶ ἄγειν αὐτοὺς ταχέως πρὸς τοὺς ὑπεναντίους παρεκάλουν τὸν ἡγεμόνα.

63. Inter hæc ipsi quoque ex Peloponnesiacis cohortibus ac Mardaitis **304** suppletis auctisque ordinibus, ascitoque prætore adjutore, ad impressionem sese accingit. Saraceni Romanam classem ingentis ignaviæ ac timiditatis jam insimulantes, quod frustra interim viderentur tempus terere, licenter admodum ac secure navibus egressi subjecta prædia insulasque diripiebant, cum repente improvisus eis accedens navalis Romanus exercitus, signoque dato, noctu inexspectatus hostes aggreditur; ac nec coeundi facta facultate nec animos sumendi, misere trucidabant, navesque cum vectoribus ac reliqua supellectili et impedimentis igni cremabant. Quæ vero naves ignis ereptæ periculo sunt, eas Nasar ecclesiæ Dei, quæ est Methonæ, velut gratiarum actionis munere donavit; manubiis atque captivis milites gaudere iisque ditari permisit. Rei vero omnem eventum ocius imperatori significat, quidve in posterum agendum aut quo vertendus animus ducendaque classis sciscitatur. Imperator ob præclare gesta laudatum ulterius progredi jubet.

ξγʹ. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ αὐτὸς τὸ λεῖπον τῆς στρατείας ἀπὸ τῶν κατὰ Πελοπόννησον στρατιωτῶν καὶ Μαρδαϊτῶν ἀναπληρώσας, καὶ τὸν στρατηγὸν συνεργὸν προσλαβόμενος, πρὸς ἐπίθεσιν εὐτρεπίζεται. Τῶν δὲ Σαρακηνῶν ἤδη πολλὴν δειλίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ καταγνόντων στόλου διὰ τὸ δοκεῖν τὸν μεταξὺ χρόνον μάτην αὐτοῖς κατατρίβεσθαι, καὶ ἐπ' ἀδείας πολλῆς ἀπὸ τῶν οἰκείων ἐξερχομένων νεῶν καὶ τὰς ὑποκειC μένας ληϊζομένων χώρας καὶ νήσους, ἐξαίφνης πλησίον αὐτῶν ἀφανῶς γεγονὼς ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατὸς ναυτικὸς, τὸ σύνθημα δόντος τοῦ στρατηγοῦ, ἐπιτίθεται τοῖς πολεμίοις ἀπροόπτως ἐν τῇ νυκτί. Καὶ μήτε συστῆναι μήτε πρὸς ἀλκὴν τραπῆναι σχόντες καιρὸν δυστυχῶς ἀπεσφάττοντο, καὶ αἱ τούτων ναῦς πυρὶ μετὰ τῶν ἐπιβατῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς κατεφλέγοντο. Ὅσαι δὲ τὸν τοῦ πυρὸς κίνδυνον [89] διέφυγον, ταύτας τῇ ἐν Μεθώνῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ φέρων ὁ Νάσαρ ὡς χαριστήρια ἐδωρήσατο, καὶ ἀπὸ τῶν λαφύρων καὶ τῶν περιλειφθέντων [90] σωμάτων ὠφεληθῆναι τὸν ὑπ' αὐτὸν λαὸν συνεχώρησεν. Δηλοποιεῖ δὲ ταῦτα θᾶττον τῷ βασιλεῖ, καὶ περὶ τοῦ τί χρὴ τὸ ἐντεῦθεν πράττειν καὶ ποῖ τραπέσθαι πυνθάνεται. D Ὃν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ἐπαινέσας ὁ βασιλεὺς προσωτέρω χωρεῖν ἐγκελεύεται.

64. Alacri igitur exercitu superiori victoria in Siciliam Panormumque trajicit, urbesque ibi Agarenis Carthaginensibus tributarias diripit, prædasque agit. Onerariæ plures captæ ac scaphæ. Onus olei ingens **305** copia mercesque aliæ pretiosæ. Tantam inde olei vim invectam ferunt ut ejus libra venierit obolo. Sed et ad Italiæ partes transvecta

[P. 188] ξδʹ. Ἐπεὶ οὖν τοῖς προκατειργασμένοις πρόθυμος ἦν ὁ στρατὸς, διαπεραιοῦται πρὸς Σικελίαν καὶ Πάνορμον, καὶ τὰς ἐνταῦθα πόλεις, ὅσαι τοῖς ἐκ [91] Καρχηδόνος Ἀγαρηνοῖς ἐτέλουν ὑπόφοροι, ἐπιὼν ἐληΐζετο· καὶ φορτηγῶν νεῶν καὶ σκαφῶν παμπόλλων ἐκράτησεν, ὧν ὁ φόρτος ἔλαιόν τε δαψιλὲς ἦν καὶ ἄλλα τῶν τιμιωτέρων πολλά. Τοσοῦτον δέ φα-

VARIÆ LECTIONES.

[84] ἀγαγεῖν P. [85] τῷ om. P. [86] πεδοκάκαις P. [87] ἐνομίζετο P. [88] δὲ om. P. [89] κίνδυνον om. A. [90] περιληφθέντων AP. [91] ἐκ om. P.

σιν ἐπευωνισθῆναι τότε τὸ ἔλαιον ἐκ τῆς τοιαύτης A προσαγωγῆς ὥστε ὀβολοῦ τὴν λίτραν πιπράσκεσθαι. Διαπεράσας δὲ καὶ πρὸς τὰ τῆς Ἰταλίας μέρη ὁ αὐτὸς στόλος, καὶ ταῖς ὁπλιτικαῖς καὶ ἱππικαῖς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεσιν ἑνωθείς, ὧν Προκόπιος ὁ τοῦ βασιλέως ἡγεῖτο πρωτοβεστιάριος καὶ Λέων ὁ τῶν Θρᾳκῶν καὶ Μακεδόνων τότε [92] στρατηγός, ὃν Ἀποστύππην ἐκάλουν, πολλὰ καὶ ἐπωφελῆ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ κατεπράξατο· τόν τε γὰρ ἐξ Ἀφρικῆς αὖθις ἐξελθόντα στόλον ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Στῆλαι ὁ αὐτὸς Νάσαρ κατεπολέμησε, καὶ τὰ ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν κατεχόμενα κάστρα ἔν τε Καλαβρίᾳ καὶ Λαγοβαρδίᾳ, πλὴν ὀλίγων πάνυ, πάντα τῆς βαρβαρικῆς χειρὸς ἠλευθέρωσε καὶ πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἐξουσίαν μετήγαγε. Καὶ οὕτω μὲν ὁ ναυτικὸς στρατὸς κρείττων δόλου καὶ φθόνου φανεὶς καὶ νεμέσεως μετὰ πολ- B λῶν λαφύρων καὶ νικητικῶν στεφάνων ἐπανῆλθε πρὸς βασιλέα, εὐφροσύνης ἐμπλήσας πᾶν τὸ πολίτευμα, καὶ βασιλεῖ πολλὰς ἀφορμὰς παρασχὼν τῆς πρὸς Θεὸν εὐχαριστίας καὶ ἀνθομολογήσεως.

eadem classis, pedestribusque ac equestribus Romanorum copiis conjuncta, quarum ductor erat Procopius imperatoris protovestiarius et Leo (Apostupem vocabant) Thracum et Macedonum dux, multa, eaque Romano imperio utilia, gessit. Nam et classem rursus ex Africa profectam in insula cui Stelæ nomen idem Nasar devicit, ac quas Agareni urbes munitas ac præsidia in Calabria et Longobardia tenebant, paucis admodum exceptis, cuncta eis erepta eorumque jugo liberata Romanæ ditioni restituit. Inque eum modum Romana quidem classis insidiis, invidentia Nemesique superior, spoliis opima multisque clara victoriæ coronis, ad imperatorem reversa est, implens omnes cives ac rempublicam lætitia, multaque imperatori gratiarum actionis et confessionis divinæ laudis præbens nomina atque momenta.

ξε'-ξς'. Αἱ πεζικαὶ δὲ δυνάμεις οὐ πάντη τὸν φθόνον διέφυγον, ἀλλ' ἔργα μὲν ἀνδρικὰ καὶ λαμπρὰ κατειργάσαντο, ἐξ ἔριδος δὲ καὶ φιλονεικίας κατ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα συμπεσούσης ἀπώλεσαν τὸν μείζονα στρατηγόν. Τοῦ γὰρ Λέοντος διενεχθέντος πρὸς τὸν Προκόπιον, συμβαλόντων δὲ ὅμως τοῖς πολεμίοις, συνέβη τὸν μὲν Ἀποστύππην μετὰ τῶν Θρᾳκῶν τε καὶ Μακεδόνων κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος [93] ἀγωνιζόμενον κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν καὶ πολὺν φόνον ἐργάζεσθαι, τὸν δὲ Προκόπιον μετὰ τῶν Σχλαβηνῶν [94] τε καὶ Δυτικῶν κατὰ τὸ ἕτερον μέρος ἀντιταττόμενον ὑπὸ τῶν C ἐναντίων πιέζεσθαι. Μὴ πεμφθείσης δὲ παρὰ τοῦ συστρατήγου βοηθείας πρὸς τὸ πονοῦν διὰ τὴν προηγησαμένην φιλονεικίαν, ἐτράπη καθαρῶς τὸ κατὰ τὸν Προκόπιον μέρος, καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐσφάγη κατὰ τὴν δίωξιν, τοῦ ἵππου συμπεσόντος αὐτῷ. Τοιοῦτον δὲ τέλος τῆς μάχης ἐκείνης λαβούσης, θέλων τι καὶ ἕτερον λαμπρὸν ὁ Λέων ἐργάσασθαι, ὡς ἂν τὸ ἐκ τῆς ἔριδος συσκιάσῃ συμβάν, τό τε [95] οἰκεῖον στράτευμα λαβὼν καὶ τοὺς ἐκ τῆς φυγῆς διασωθέντας τῶν ταττομένων ὑπὸ τὸν Προκόπιον συμπεριλαβὼν τὸ κάστρον κατεπολέμησε Τάραντος, ἔτι κατεχόμενον ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ τοῦτο κατὰ κράτος εἷλε, καὶ πάντα τὸν ἐν αὐτῷ λαὸν ἐξηνδραποδίσατο· ἐξ ὧν τό τε στρατιωτικὸν [96] ἀποχρώντως ὠφεληθῆναι συνεχώρησε [P. 189] καὶ βασιλεῖ συχνὰ προσήγαγε λάφυρα. D Ἀλλ' οὐκ ἐπεῖδε τούτοις ἡδέως ὁ βασιλεύς, οὐδὲ ὡς ἀριστέα τὸν Λέοντα ἀντημείψατο, ἀλλ' ἐπεὶ διερευνώμενος εὕρισκεν ἐκ τῆς συμπεσούσης φιλονεικίας κατ' αὐτὴν τοῦ πολέμου συμβολὴν ἀπολωλέναι τὸν ὁμοστράτηγον, τῆς τε ἀρχῆς παρέλυσε καὶ ἐξόριστον ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἀπέστειλε πλησίον Κοτυαείου τυγχάνοντι.

65-66. Terrestres vero copiæ haud prorsus invidiam effugere. Verum gesserunt illæ quidem fortia claraque facinora; orta tamen sub ipsius prælii tempus discordia ac contentione ducem amiserunt qui major dignitate erat. Cum enim dissideret Leo a Procopio, conserto **306** tamen cum hostibus prælio contigit Leonem cum Thracibus et Macedonibus in dextra acie victoria potiri atque hostium magnam stragem dare, Procopium vero cum Sclavinis et occidentalibus sinistram tenentem validiore premi hostium impetu; cui laboranti cum ob præcedentem discordiam nulla a collega missa essent auxilia, fusa penitus illius acie ipsemet in fuga equo lapsus necatus est. Hunc exitum cum pugna habuisset, Leo aliud etiam aliquid clari facinoris edere in animo habens, ut illatam ob dissidium cladem obtegeret, tum suas ipse copias assumens tum ex Procopii clade residuas colligens, Tarenti arcem expugnavit, quam adhuc Agareni tenebant, penitusque diripiens populum omnem captivum abduxit. Hinc et milites non parum præda juvit, et imperatori opima spolia obtulit. Non tamen imperator hæc libenter aspexit, nec ut viro forti mercedem Leoni reddidit: sed cum habita rei indagine ex contentione in ipso pugnæ conflictu Leonem collegam perdidisse invenisset, abrogato ei munere in domum suam, quæ haud procul Cotyaio est, relegavit.

ξζ'. Τοιαύταις δὲ καὶ μετὰ ταῦτα τύχαις ὁ Ἀποστύππης ἐχρήσατο. Συμφρονήσαντες γὰρ κατ' αὐτοῦ ὅ τε πρωτοστράτωρ Βαϊάνος [97] καὶ Χαμάρετος ὁ κουβικουλάριος καὶ πρῶτος τῶν οἰκειοτάτων αὐτῷ γραφὴν κατὰ τοῦ ἰδίου δεσπότου πρὸς βασιλέα συνέθεσαν, δι' ἧς ἐδηλοῦτο καὶ ὁ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Προκο-

67. Postea quoque tali Apostypes usus fortuna est. Pari enim **307** consensu tum protostrator Baianus tum cubicularius Chamaretus, ipsius necessariorum primus, accusationem struunt apud imperatorem contra herum suum, qua et protovestiarii Procopii necem ejus voluntate certoque con-

VARIÆ LECTIONES.

[92] τότε om. A. [93] κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος om. A. [94] Barberinus Σχλαβήνων. [95] τε om. A. [96] ὧν τότε καὶ τὸ στρ. A. [97] πρ. αὐτοῦ Βαγιάνος A.

silio factam insinuabant, reumque majestatis agebant, necnon gravia quædam alia ac difficilia ei imponebant. Accusationis libellum Chamaretus accipiens, ingressusque Byzantium, imperatori porrexit. Ea ubi rescivissent Apostypis liberi, Bardas Davidque, sua ipsi manu Baianum perimunt, corpusque minutim immani facinore ensibus concidunt. Sceleris indignitate ac imperatoris metu conterriti assumpto patre in Syriam concito cursu diffugiunt. Quibus imperator auditis, Bartzapedonem manglavitam qui illos detineret quam celerrime mittit. Jam in Cappadociam venerant, cum in Syriam contento cursu approperantes invenit. Conatur ille, quæ ad eum erat divalis jussio, homines tenere. Enimvero illis obnitentibus ac pro virili sese tuentibus, contigit ambos Apostypis filios in ea digladiatione rixaque cadere. Pater ipse captus vinctusque ad imperatorem tum in regiis ædibus in Hieria versantem adductus, ejusdemque jussu Manuelis magistri judicio subactus, unius oculi effossione uniusque item manus amputatione luit, tum ob indicia **308** quibus premebatur, tum quod conatus esset ad hostes diffugere; quod reliquum est, in Mesembriam relegatus ibi consenuit. Ac quidem Apostypis, viri alioqui haud probi, res ejuscemodi finem habuere.

68. Interim dum per legatos ita res Occidentis imperatori administrantur, qui ad meridiem incolunt Arabes, assumptis animis, dum ipsum desidere segniusque agere ac otio torpere existimant, maris sibi iterum aleam tentandam constituunt. Per Ægyptum itaque urbesque Syriæ maritimas constructis navibus Romanam ditionem terra marique infestare parabant. Operæ pretium tamen rati per speculatores prius lustrare ac experiri quo se modo res imperatoris haberent, hominem Romano habitu linguaque utentem, qui singula dispiceret eisque referret, miserunt. Verum imperator reipublicæ curis enixe invigilans, ac quæ bello opportuna essent in antecessum parans, quem nec fugeret ille hostium classis in Syria apparatus, triremium ac biremium majori instructa copia classeque Byzantii congregata, quid ferret futura dies exspectabat. Classiarii interim, ne per otium insolescerent, exstruenda basilica in regio atrio (templo scilicet quod sub nomine Salvatoris nostri Jesu Christi sanctorumque cœlestis militiæ principum necnon Eliæ **309** prophetæ ædificabatur) operam conferre jussit; cum vero ex Syriæ finibus hostium classis emerserit, mox præsto esse ad illorum excipiendum impetum. Veniens itaque e Syria explorator, conspectaque parata classe ac imperium exspectante, cunctaque assecutus riteque conjiciens, his qui miserant nuntiat. Hi porro contra quam speraverant

A πίου θάνατος γνώμῃ τοῦ κυρίου αὐτῶν γεγονὼς[98] καὶ καθοσιώσεως ἔγκλημα καὶ ἄλλα τινὰ βαρέα καὶ δυσχερῆ. Ἣν ὁ Χαμάρετος λαβὼν καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἰσελθὼν τῷ βασιλεῖ ἐπιδέδωκεν. Μαθόντες δὲ τοῦτο οἱ τοῦ Ἀποστύππη[99] υἱοί, ὅ τε Βάρδας καὶ ὁ Δαβίδ, αὐτόχειρες τοῦ Βαϊάνου[1] καθίστανται, τοῖς ξίφεσιν αὐτὸν ἀνηλεῶς κατακόψαντες. Διὰ δὲ τὸ τοιοῦτον τόλμημα καὶ τὸ ἐκ βασιλέως δέος ὥρμησαν μετὰ τοῦ πατρὸς πρὸς[2] Συρίαν φυγεῖν. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς σὺν τάχει πολλῷ Βαρτζαπέδονα τὸν μαγκλαβίτην ἀπέστειλε πρὸς τὸ κατασχεῖν[3] αὐτοὺς καὶ πρὸς αὐτὸν ἀγαγεῖν. Οὓς ἤδη πρὸς Καππαδοκίαν κατέλαβε, τὴν πρὸς Συρίαν ὁδὸν συντόνως ἐλαύνοντας. Πειραθεὶς οὖν αὐτοὺς κατὰ τὸ πρόσταγμα τὸ βασιλικὸν κατασχεῖν, ἐκείνων δὲ ἀντιστάντων καὶ
B ἀμυνομένων εἰς δύναμιν, συνέβη κατὰ τὴν τοιαύτην ἀψιμαχίαν καὶ στάσιν σφαγῆναι τοὺς δύο τοῦ Ἀποστύππη[4] υἱούς, αὐτὸν δὲ ληφθῆναι καὶ δέσμιον ἀχθῆναι πρὸς βασιλέα κατὰ τὰς ἐν Ἱερείᾳ βασιλικὰς οἰκίας τὸ τηνικαῦτα τυγχάνοντα· ὃς τῇ κρίσει Μανουὴλ τοῦ μαγίστρου βασιλικῇ κελεύσει ὑποπεσὼν καὶ τὸν ἕνα τῶν ὀφθαλμῶν ἐκκοπεὶς, ἀφαιρεθεὶς δὲ καὶ τῶν χειρῶν τὴν μίαν διά τε τὴν ἔνδειξιν τὴν κατ' αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν πεῖραν τῆς πρὸς τοὺς πολεμίους φυγῆς, τὸ λοιπὸν ἐν Μεσημβρίᾳ ἐξόριστος κατεγήρασε. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν Ἀποστύππην, οὐδὲ ἄλλως ὄντα χρηστὸν, τοιοῦτον τέλος ἐδέξατο.

ξη'. Ἐν ὅσῳ δὲ τὰ κατὰ τὴν Ἑσπέραν διὰ τῶν ὑποστρατήγων τῷ βασιλεῖ κατεπράττετο, οἱ ἐκ μεσημβρίας ἀναπνεύσαντες Ἄραβες ἀργεῖν τε καὶ
C σχολάζειν καὶ ῥαθυμοῦν[5] νομίσαντες ἀνεθάρρησαν, καὶ τῶν κατὰ θάλασσαν ἀνθάπτεσθαι πραγμάτων πάλιν διέγνωσαν, καὶ δὴ κατά τε τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς ἐν Συρίᾳ παραθαλασσίους πόλεις ναῦς τεκτηνάμενοι κατὰ τῆς ὑποφόρου Ῥωμαίοις γῆς καὶ θαλάσσης ἐκστρατεῦσαι διενοοῦντο. Κρίναντες δὲ δεῖν διὰ κατασκόπων πρότερον [P. 190] τὰ βασιλέως πράγματα κατιδεῖν, τὸν ἐποψόμενον ἕκαστα καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀπαγγελοῦντα, Ῥωμαϊκῇ στολῇ καὶ γλώσσῃ χρώμενον, ἐξαπέστειλαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῖς περὶ τοῦ κοινοῦ φροντίσιν ἀεὶ[6] ἀγρυπνῶν καὶ τὰ δέοντα προπαρασκευαζόμενος, ἐπεὶ μηδὲ τὰ ἐν Συρίᾳ ναυπηγούμενα πλοῖα τοῦτον διέλαθε, πλειόνων[7] τριηρῶν κατασκευὴν ἐποιήσατο, καὶ τὰς ναυτικὰς δυ-
D νάμεις κατὰ τὴν βασιλίδα συναγαγὼν ἐκαραδόκει τὸ μέλλον. Καὶ τέως μὲν, ὡς ἂν μὴ σχολάζων ὁ ναυτικὸς ὄχλος ἀτακτότερος γένοιτο, ἐν τῇ ἀνοικοδομῇ τοῦ κατὰ τὴν βασίλειον αὐλὴν ἐγειρομένου τότε ναοῦ εἰς ὄνομα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀρχιστρατήγων καὶ Ἠλιοὺ τοῦ Θεσβίτου διωρίσατο αὐτοὺς ὑπουργεῖν, ὅτε δὲ τῶν ὁρίων Συρίας ὁ ἐκεῖθεν στόλος ὑπερκύπτων φανῇ, ἀποσταλῆναι καὶ τούτους πρὸς τὴν ἐκείνων ἀντιπαράταξιν. Ἐλθὼν οὖν ὁ ἀπὸ Συρίας κατάσκοπος, καὶ τό τε πλῆθος ἰδὼν τῶν νεῶν καὶ τὴν δύναμιν ὡς ἑτοίμη πάρεστι πρὸς

VARIÆ LECTIONES.

[98] γεγονότος A. [99] Ἀποστύππου A. [1] Βαγιάνου A. [2] πρὸς om. P. [3] καὶ πρὸς αὐτὸν ἀγαγεῖν om. P. [4] Ἀποστύππου, Barberinus ἀποστάτου. [5] καὶ ῥαθυμοῦντα A, an αὐτὸν ῥαθυμοῦντα? [6] ἀεὶ om. A. [7] πλεόνων A.

τὴν ἔκπεμψιν, καὶ πάντα καταμαθών τε καὶ στοχα- A σάμενος, ἀπαγγέλλει τοῖς ἀποστείλασιν, οἳ παρ' ἐλπίδα τὸ ἐμπαράσκευον βασιλέως ἀκούσαντες, τότε μὲν πτήξαντες τὴν ἡσυχίαν ἠγάπησαν καὶ τὴν πρὸς τὸν ἔκπλουν σπουδὴν διελύσαντο, ἔμενε δὲ ὅμως κατὰ τὴν βασιλεύουσαν ἡ ναυτικὴ πληθὺς εἰς τὸ εἰρημένον ἔργον ἀσχολουμένη.

ξθ'. Οἱ δὲ ἐν Καρχηδόνι βάρβαροι διὰ τὰς προγεγενημένας ἥττας δείσαντες μὴ πρὸς τὴν αὐτῶν ἤδη πρὸς τὸ ἑξῆς διαπεράσαι ὁ στόλος ὁ Ῥωμαϊκὸς πειρασθῇ, καὶ διὰ τοῦτο ναῦς ἱκανὰς καὶ αὐτοὶ τεκτηνάμενοι, ἐπεὶ τοῦ ἦρος διεληλυθότος οὐδεμίαν ἐκ βασιλέως δύναμιν κατελθοῦσαν ἐπύθοντο, ὑποτοπήσαντες πρὸς ἄλλοις πολέμοις ἄσχολον τυγχάνειν τὸν βασιλέως στρατὸν ἐκστρατεύεσθαι κατὰ Σικελίας ἐθάῤῥησαν, καὶ πρὸς τὴν ταύτης ἐλθόντες μητρόπο- B λιν, τὰς Συρακούσας φημὶ, ταύτην ἐπολιόρκουν καὶ περὶ αὐτὴν ἐληΐζοντο καὶ κατεδῄουν τὴν χώραν καὶ τὰ προάστεια. Τοῦ δὲ στρατηγοῦ τῆς [a] Σικελίας δῆλα ταῦτα τῷ βασιλεῖ καταστήσαντος, εὐθέως ἡ κατὰ Συρίας εὐτρεπισθεῖσα δύναμις πρὸς Σικελίαν ἐκπέμπεται, Ἀδριανόν τινα ναύαρχον ἔχουσα· οὗτος γὰρ ἔτυχε τότε τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ἐξηγούμενος. Ὃς ἀπὸ τῆς βασιλίδος ἐξορμισάμενος, πνευμάτων δὲ μὴ εὐμοιρήσας ἐπιτηδείων καὶ δεξιῶν, μόλις κατῆλθεν ἄχρι Πελοποννήσου, ἐν Μονεμβασίᾳ δὲ ἐν τῷ λιμένι τῷ καλουμένῳ Ἱέρακος προσορμίσας τὰς ναῦς ἐπίφορον πνεῦμα ἀνέμενε, ῥᾳθυμότερος, ὡς ἔοικεν, ὢν καὶ μὴ ἔχων ζέουσαν τὴν ψυχὴν, ὥστε καὶ πρὸς ἐναντία παραβάλλεσθαι πνεύματα καὶ δι' εἰρεσίας [P. 191] C ἐν ταῖς διὰ μέσου γαλήναις πρὸς τὸ προκείμενον κατεπείγεσθαι. Ἐπὶ πολὺ δὲ χρονοτριβοῦντος αὐτοῦ κατὰ τὸν εἰρημένον λιμένα, καὶ τῶν Ἀγαρηνῶν σφοδρότερον τῇ πολιορκίᾳ ἐπικειμένων καὶ πᾶσαν μηχανὴν κινούντων καὶ σπευδόντων πρὸ τοῦ ἐπιστῆναι τοῖς πολιορκουμένοις βοήθειαν ἀνύσαι τὸ σπουδαζόμενον, συνέβη τὴν πόλιν κατὰ κράτος ἁλῶναι καὶ τῶν ἀντιταττομένων φόνον γενέσθαι πολὺν, ἐξανδραποδισθῆναι δὲ πᾶσαν τὴν κατὰ τὸ ἄστυ πληθὺν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ πλοῦτον λάφυρα τοῖς πολεμίοις γενέσθαι, κατασκαφῆναι δὲ τὴν πόλιν καὶ πυρὶ δοθῆναι τοὺς ἐν αὐτῇ θείους ναοὺς, καὶ ἐρείπιον χρηματίσαι τὴν μέχρι τότε πόλιν περιφανῆ καὶ λαμπρὰν καὶ πολλάκις Ἑλληνικάς τε καὶ βαρβαρικὰς δυνάμεις ἐπ' αὐτὴν ἐλθούσας καταβαλοῦσαν.

ο'. Τοῦ δὲ συμβάντος αἴσθησις ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας D γίνεται τῷ Ἀδριανῷ· Τόπος τίς ἐστι κατὰ Πελοπόννησον οὐ μακρὰν Μονεμβασίας διεστηκὼς, καθ' ἣν [b] ὁ Ῥωμαϊκὸς στόλος ηὐλίζετο, Ἕλος προσαγορευόμενος, ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὸν δασείας καὶ συνηρεφοῦς ὕλης τὸ ὄνομα κληρωσάμενος. Ἐν τούτῳ τοίνυν δαιμονία τις ἐφήδρευε δύναμις, ἣ καὶ ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε νεμόντων ποιμένων πολλάκις ἐθεραπεύετο, ὡς ἂν ἀσινῆ δῆθεν ἐκ τούτων τὰ νεμόμενα διαφυλάττοιτο θρέμματα. Ὧντινων δαιμόνων οἱονεὶ πρὸς ἀλλήλους διαλεγομένων καὶ ἐπιχαιρόντων ἤκουσαν οἱ νομεῖς ὡς ἑάλω τῇ χθὲς ἡμέρᾳ Συράκουσα καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πάντα κατέσκαπται καὶ πυρὶ παραδέδοται. Ἅπερ πρὸς

A audito regiæ classis apparatu, metu deterriti cessare hactenus eligunt, expeditionisque ac excursionis solvunt propositum. Navales tamen copiæ ac classiarii Byzantii manebant, atque huic quod dixi operi insistebant.

69. Barbari autem Carthaginenses, propter jam acceptas clades veriti ne et in suas deinceps sedes Romana classis trajicere tentaret, eaque ratione multis et ipsi exstructis navibus, cum exeunte vere nullas imperatoris exisse copias didicissent, rati illius cohortes bellis aliis distineri, adversus Siciliam cum navalibus copiis proficiscuntur. Venientesque ad ejus metropolim (nempe Syracusas) vallo B eam cinxerunt, circa eam posita diripientes agrumque ac suburbana vastantes. Hæc simul ac imperator a Siciliæ prætore significata accepit, copias adversus Syriam destinatas in Siciliam mittit, navarcho quodam Adriano : hic enim navalibus tum copiis præerat. Solvens itaque Adrianus Byzantio, **310** quod ventis secundis ac commodis destituebatur, vix tandem ad Peloponnesum pervenit, Monembasiæque in portu, quem Hieracis vocant, appulsis navibus aspirare sibi ventos exspectabat, homo segnior, ut videtur, nec cor ferventibus munitum spiritibus gerens, ut audacter etiam adversantibus ventis sibi connitendum putaret, ac interim dum tranquillum est nullisque ventis mare perflatur, quo propositum est remigando contendere. Dum C itaque in eo portu longiores is moras nectit, et Agareni acrius obsidendo urgent, nullumque non movent lapidem, ut antequam obsessis auxilia veniant opus occeptum perficiant, contigit civitatem vi armisque capi, multaque præsidiariorum facta strage oppidanorum multitudo omnis in servitutem adducta est. Ejus multæ divitiæ hostibus spolia cessere : urbs funditus eversa, sacræ in ea ædes igne succensæ. Civitas ad ea tempora præclara ac nobilis, et quæ plerasque sæpius tum Græcas tum barbaricas copias ipsam aggressas debellaverat, parietinis tantummodo claret.

70. Res Adriano in hunc modum innotuit: Est locus in Peloponneso haud procul Monembasia, ad quam Romana classis stationem acceperat, Helus nomine a silvæ prope ambientis condensitate ac opacitate. In eo dæmonum vis quædam insederat, quam haud raro pastores obsequio cultuque deliniebant, ut quas **311** pascebant pecudes, ab eis illæsas ac incolumes præstarent. Hos illi dæmones velut inter se colloquentes ac gratulantes audierunt, quasi pridie capta urbe Syracusana cunctisque in ea eversis ac igni traditis. Hæc pastores dum nonnullis referunt, pervenit narratio ad ipsum Adrianum. Accersitis vero ipsis pastoribus, exque illis diligenter ac cu-

VARIÆ LECTIONES.

[a] τῆς om. A. [b] ὃν A.

riose sciscitatus, invenit eadem ipsos loqui quæ audierat. Volens autem suis quoque auribus audire, cum pastoribus ad locum venit, interpellatisque per eos dæmonibus quandonam capiendæ Syracusæ essent, jam captas esse Syracusas audivit. Mœrore itaque correptus ac consilii inops rursus nihilominus se colligere, haud habendam fidem nequissimorum dæmonum dictis existimans, cum nulla eis insit præscientiæ vis, ignorans scilicet non fuisse eam præscientiam, sed eorum manifestationem quæ evenerant gestaque erant; qua nimirum illi, ob subtilitatem motusque celeritatem, humani omnis nuntii iter longe præveniunt. Adhuc tamen eo non credente, post decem dies Mardaitarum quidam et Taxatorum (i. e. præsidiariorum) Peloponnesiorum, qui urbis excidio superstites fugerant, ipsi tristes nuntii cladis exstiterunt. Hinc itaque certior jam factus Adrianus, qua licuit celeritate, quod et venti, qui ad eumdem obstiterant, ad regressum flarent accommodi, cum classe **312** Byzantium venit, et in magnum Dei templum, ejus sapientiæ invocatione ac præconio clarum, supplex confugit. Cladis tamen magnitudine acerbe nimis imperatoris viscera dilacerante et ad nimium prope furorem animique dolorem propellente, nec sacræ ædis religio nec pro illo supplex antistitis obsecratio omnino Adrianum pœna exemerunt; verum extremo quidem (ipso forsan haud immerito) supplicio liberarunt, haud tamen a mediocri, et quod aliorum castigandæ temeritati adhibetur, omnino innoxium præstare valuerunt. Sic imperator in suis moderatæ iræ ac castigatæ, in publicis non omnino sibi poterat moderari.

A τινας τῶν νομέων ἐξηγουμένων ἔφθασε καὶ πρὸς τὸν Ἀδριανὸν τὸ διήγημα. Ὁ δὲ τοὺς ποιμένας αὐτοῖς μετακαλεσάμενος καὶ πολυπραγμόνως ἀναζητήσας, εὗρε τοῖς ἀκουσθεῖσι συμβαίνοντα καὶ τὰ παρὰ τῶν ποιμένων λεγόμενα. Βουληθεὶς δὲ καὶ αὐτήκοος γενέσθαι, καὶ πρὸς τῷ τόπῳ μετὰ τῶν ποιμένων γενόμενος, καὶ δι' αὐτῶν τοῖς δαίμοσι προσαγαγὼν [10] τὴν ἐρώτησιν περὶ τοῦ πότε καταλήψεται [11] Συρακούσας, ἤκουσεν ὅτι ἤδη ἑάλω ἡ Συράκουσα. Λύπῃ δὲ καὶ ἀμηχανίᾳ περισχεθεὶς ὅμως πάλιν ἀνέφερε, μὴ χρῆναι πιστεύειν οἰόμενος τὰ παρὰ τῶν πονηρῶν δαιμόνων λεγόμενα ὡς οὐκ οὔσης αὐτοῖς τῆς προγνώσεως, ἀγνοῶν ὅτι τοῦτο οὐχὶ πρόγνωσις ἦν, ἀλλὰ τῶν ἀποβάντων καὶ τελεσθέντων δήλωσις, ἐκ τοῦ λεπτομεροῦς καὶ ταχυκινήτου τὴν ἐξ ἀνθρωπίνης ἐπιδημίας ἀπαγ-
B γελίαν [12] προφθανόντων αὐτῶν. Διαπιστοῦντος δ' οὖν ὅμως αὐτοῦ, μετὰ δεκάτην ἡμέραν τινὲς τῶν διαδράντων τὸν ὄλεθρον, ἀπὸ τῶν κατὰ Πελοπόννησον Μαρδαϊτῶν καὶ Ταξατῶν τυγχάνοντες, αὐτάγγελοι τῶν ὀλεθρίων διηγημάτων γεγόνασιν. Ἀφ' ὧν τὴν πληροφορίαν δεξάμενος ὁ Ἀδριανὸς, ὡς εἶχε τάχους, ἐπεὶ καὶ τὰ πρὸς τὴν κάθοδον ἐναντιούμενα πνεύματα ἐπιτήδεια πρὸς τὴν ἄνοδον καθεστήκεισαν, καταλαμβάνει μετὰ τοῦ [P. 192] στόλου τὴν βασιλεύουσαν, καὶ τῷ μεγάλῳ τοῦ Θεοῦ τεμένει, ἐν ᾧ τὸ τῆς αὐτοῦ Σοφίας ἐπικεκήρυκται ὄνομα, ὡς ἱκέτης προσέφυγεν. Ἀλλὰ τοῦ μεγέθους τῆς συμφορᾶς τὰ βασιλέως σπλάγχνα δριμέως διασπαράξαντος καὶ πρὸς ἀμετρίαν σχεδὸν θυμοῦ καὶ λύπης προαγαγόντος, οὐδ' αὐτὸς ὁ θεῖος ναὸς, οὐδ' ὁ ὑπὲρ αὐτοῦ πρεσβεύων
C ἀρχιερεὺς τῆς παντελοῦς τιμωρίας ἐξείλκυσε τὸν Ἀδριανὸν, ἀλλὰ τῆς ἐσχάτης μὲν καὶ προσηκούσης τυχὸν ἐλυτρώσατο, τῆς μετρίας δὲ καὶ πρὸς σωφρονισμὸν τῶν ἄλλων ἐπαγομένης καθάπαξ αὐτὸν ἀθωῶσαι [13] οὐκ ἴσχυσεν. Οὕτως ἐν τοῖς ἰδίοις μέτριον ἔχων καὶ κεκολασμένον ὁ βασιλεὺς τὸν θυμὸν ἐν τοῖς κοινοῖς οὐ πάνυ τι ἐμετρίαζεν.

71. Sic igitur occidentalium partium hostibus vires iterum resumentibus, ac cum præsenti freti prosperitate viciniora quoque loca invasuri exspectarentur, mittitur Stephanus cognomento Maxentius Cappadox, copiarum in Longobardia dux, cum Thracibus et Macedonibus selectisque Charsianitis et Cappadocibus. Is ad assignatam sibi provinciam veniens, conatusque Amantiam urbem a Saracenis, quorum imperio premebatur, eruere, cum propter innatum quasi torporem ac segnitiem, ut videtur, seu magis ignaviam et luxum, nihil quod operæ pretium foret vel iis quas ducebat copiis dignum facere potuisset, cessare jubetur, ejusque loco Nicephorus Phocas, vir sedulus ac vigil manuque fortis **313** ac consilio solers, mittitur. Hic, pluribus etiam copiis ex Orientalium partium præfectis arrogatis, assumptoque Diaconitze illo qui pridem Chrysochiris Tephricæ tyranni minister fuerat ac secum ex Manetis cultu agmen ducebat. Unitus itaque Nicephorus Stephani decessoris cohortibus, multa et prudentiæ et bellicæ virtutis ac fortitu-

οα'. Οὕτω τοίνυν τῶν κατὰ τὴν Ἑσπέραν πάλιν κρατυνομένων ἐχθρῶν, καὶ ἀπὸ τῆς παρούσης εὐτυχίας καὶ κατὰ τῶν προσεχεστέρων ἐκστρατεῦσαι προσδοκωμένων, ἀποστέλλεται Στέφανος ὁ καὶ Μαξέντιος προσαγορευόμενος, ὃς [14] ἐκ Καππαδοκῶν, στρατηγὸς τῶν ἐν Λαγοβαρδίᾳ δυνάμεων μετὰ Θρᾳκῶν καὶ Μακεδόνων καὶ ἐπιλέκτων Χαρσιανιτῶν καὶ Καππαδοκῶν. Ὃς τὴν ἀποδειχθεῖσαν τῆς ἀρχῆς χώραν καταλαβὼν, καὶ τὴν πόλιν Ἀμαντίας ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν κατεχομένην ἀφελέσθαι πειραθεὶς ἐξ αὐ-
D τῶν, καὶ διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτῷ μέλλησιν καὶ ῥᾳθυμίαν, ὡς ἔοικε, μᾶλλον δὲ ἀνανδρίαν τε καὶ τρυφὴν, μηδὲν ἄξιον λόγου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως καταπράξασθαι δυνηθεὶς, παραλύεται τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἀποστέλλεται Νικηφόρος ὁ κατὰ τὸν Φωκᾶν προσαγορευόμενος, ἀνὴρ ἐπιμελής τε καὶ ἄγρυπνος καὶ κατὰ χεῖρά τε καὶ βουλὴν γενναῖός τε καὶ συνετὸς, προσεπαγαγὼν καὶ πλείονα δύναμιν ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἀρχόντων καὶ τὸν [15] Διακονίτζιν ἐκεῖνον, ὃς ὑπηρέτης ποτὲ τοῦ κατὰ τὴν Τεφρικὴν Χρυσόχειρος ἦν, στῖφος [16] τῶν ἀπὸ Μάνεντος τὴν

VARIÆ LECTIONES.

[10] προσάγων P. [11] λήψεσθαι P. [12] ἐπαγγελίαν A. [13] ἀποθωῶσαι P. [14] ὃς] ὁ? [15] τὸν om. P. [16] στίφους AP.

θρησκείαν ἑλκόντων προσεπαγόμενον. Ἑνωθεὶς οὖν A ὁ Νικηφόρος ταῖς μετὰ Στεφάνου [17] δυνάμεσι πολλὰ καὶ συνέσεως ἔργα καὶ πολεμικῆς ἀνδρίας καὶ γενναιότητος ἀπεδείξατο. Τήν τε γὰρ πόλιν Ἀμαντίας εὐθὺς ἐχειρώσατο, τοὺς ἀντιταξαμένους ἐχθροὺς φόνῳ πολλῷ τρεψάμενος, καὶ τὸ κάστρον ὃ Τρόπας κατωνομάζετο καὶ τὸ τῆς Ἁγίας Σευηρίνης πρὸς τὴν προτέραν δεσποτείαν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς μετηγάγετο, καὶ μάχαις ἄλλαις καὶ παρατάξεσι τοὺς ἐκ τῆς Ἄγαρ νενίκηκε, καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν λαφύροις τὸν ὑπ' αὐτὸν στρατὸν ἱκανῆς ὠφελείας ἐνέπλησε. Καὶ ταῦτα μὲν, ἕως ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμος ἔζη Βασίλειος, ὁ ἀνὴρ κατεπράξατο· τὰ δὲ λείποντα προσέθηκεν ὕστερον ἐπὶ τοῦ πραοτάτου καὶ σοφωτάτου βασιλέως ἁπάντων [18] Λέοντος τοῦ ἐκείνου [19] υἱοῦ. Εἰ δὲ μὴ B συνημμέναι τοῖς χρόνοις ἀλλήλαις αἱ μάχαι ἐτύγχανον, [P. 193] ὥσπερ οὖν ἡ διήγησις, ἀλλ' ὅμως ἐπεὶ [20] ὁ ἑκάστης πράξεως ἀκριβὴς ἠγνοεῖτο χρόνος, διὰ τοῦτο μίαν κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τάξιν ἐδέξατο ἅπαντα. Καὶ τὰ μὲν ἐν πολέμοις [21] καταπραχθέντα διά τε αὐτοῦ [21*] καὶ διὰ τῶν ὑποστρατήγων Βασιλείῳ τῷ βασιλεῖ, ὅσα εἰς ἐμὴν ἔφθασεν ἐλθεῖν ἀκοὴν, διά τε τῆς ξηρᾶς καὶ ὑγρᾶς κατὰ Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν, τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἐτύγχανεν.

οβ'. Χρὴ δὲ αὖθις τὸν λόγον ἀναδραμεῖν ἐπὶ τὰς πράξεις ἐκείνας ὧν αὐτουργὸς ὁ βασιλεὺς ἐχρημάτιζεν, καὶ διηγήσασθαι [22] ὅπως ἀεὶ τοῖς κοινοῖς ἐνασχολούμενος πράγμασι καὶ [23] πρὸς τὴν κοσμικὴν ἐπιμέλειαν τεταμένην ἔχων διηνεκῶς τὴν διάνοιαν ἄλλοτε μὲν τὰ πρὸς τὸ δέον τῇ ἔμφρονι μεταχειρίσει κατηύθυνεν, ἄλλοτε δὲ τὴν ἀκοὴν ὑπετίθει καὶ ἐπιμελῶς ἠκροᾶτο ἱστορικῶν τε διηγημάτων καὶ πολιτικῶν παραγγελμάτων καὶ ἠθικῶν παιδευμάτων καὶ C πατρικῶν τε καὶ πνευματικῶν νουθετημάτων καὶ εἰσηγήσεων, ἄλλοτε δὲ καὶ τὴν χεῖρα πρὸς τὸν [24] γραφικὸν ἐξεπαίδευε καὶ κατηύθυνε κάλαμον, καὶ νῦν μὲν στρατηγῶν τε καὶ αὐτοκρατόρων ἀνδρῶν ἤθη καὶ βίους καὶ μεταχειρίσεις πραγμάτων καὶ πολεμικοὺς ἀγῶνας διηρευνᾶτο, καὶ ἀνασκοπῶν, τὰ κράτιστα τούτων καὶ ἐπαινούμενα ἐκλεγόμενος, εἰς οἰκείας πράξεις ἐσπούδαζε τὴν μίμησιν κατατίθεσθαι, νῦν δὲ τῶν ἐν τῇ κατὰ Θεὸν ἀρίστῃ πολιτείᾳ διαπρεψάντων ἀνδρῶν τοὺς βίους ἐπιμελῶς καταμανθάνων [25] καὶ τὰς ἀλόγους ὁρμὰς τῆς ψυχῆς περιέκοπτεν, αὐτὸν ἑαυτοῦ δεικνύειν ἐθέλων πρὸ τῶν ἐκτὸς αὐτοκράτορα, καὶ πολλὴν ἐντεῦθεν [26] ἐκαρποῦτο ὠφέλειαν. Διὸ καὶ τοὺς ἔτι τῷ βίῳ περιόντας τῶν μακαρίων ἀν- D δρῶν, τῶν τὴν ἄϋλον πολιτείαν διαζώντων ἐν τῇ ὑλώδει ταύτῃ ζωῇ καὶ πολίτευμα μεταθεμένων ἐν οὐρανοῖς, γνωρίζειν καὶ ἐντυγχάνειν καὶ ὁμιλεῖν ἐποιεῖτο [27] περὶ πολλοῦ καὶ ἐν μεγάλῃ φροντίδι ἐτίθετο. Ὑπὸ δὲ τῆς ἄγαν εὐλαβείας [28] οὐ πρὸς ἑαυτὸν αὐτοὺς μετεστέλλετο, ἀλλ' οὐδὲν τὸν βασιλικὸν ὄγκον τιθέμενος ἐβάδιζε πρὸς αὐτοὺς, καὶ τῶν εὐχῶν αὐτῶν μετελάγχανε, καί πως ταῖς [29] ἐξ αὐτῶν εὐλογίαις ἐστεφανοῦτο καὶ πρὸς τὸν θεῖον ἐστηρίζετο φόβον καὶ πρὸς τὰ τοῦ Θεοῦ δικαιώματα κατηυθύ-

dinis obiit opera. Continuo enim Amantiam urbem cepit, multa strage fusis fugatisque hostibus; arcemque Tropas et sanctam Severinam ad pristinum imperii Romani dominium reduxit; aliisque præliis ac dimicationibus Agarenorum victor exiit, atque eorum spoliis abunde, quem ducebat exercitum, recreavit atque ditavit. Et hæc quidem in vivis agente inclytæ memoriæ Basilio imperatore vir ille gessit; reliqua sub mitissimo sapientissimoque Leone imperatore ejus filio postea adjecit. Etsi autem non aliæ aliis tempore conjuncto pugnæ exstiterunt, perinde ac illas digessit instituta nobis narratio; quod tamen uniuscujusque gestæ rei præstitique facinoris exactum tempus ignoretur, propterea uno ordine singula conjungentes, uti professi eramus, disposuimus. Ac quidem bello gesta tum per seipsum tum per legatos Basilio **314** imperatori, terra æque et mari, in Oriente et Occidente, quæcunque in notitiam meam venerunt, hæc fere ac talia sunt.

72. Recurrat porro oratio necesse est ad eas actiones quarum ipse per se imperator auctor exstitit; narretque quemadmodum ille publicis semper rebus vacans, inque mundi curam continue animum intentum habens, modo quidem prudenti tractatione ad honesti æquique finem dirigeret, modo vero aurem accommodaret audiretque sedulo historicas narrationes et politica documenta moralesque instructiones, Patrum denique ac spiritalia adhortamenta et admonitiones; modo etiam manum ad scribendum erudiret calamumque dirigeret; ac modo quidem prætorum ac imperatorum mores vitasque et rerum aggressiones bellicaque certamina rimans ac dispiciens, ex eis præstantissima laudemque habentia seligens in suas actiones imitationem transferre studeret; modo autem virorum qui optima vitæ disciplina religiosa pietate claruissent vitas diligenter perdisceret, animique appetitiones a ratione abhorrentes exscinderet, ipsum se sui potius quam subditorum imperatorem regemque exhibere satagens, indeque multam animi utilitatem pararet. Quapropter etiam beatos viros adhuc superstites, quique in terrena hac vita nihil terrenum habentem vitam instituant, ac qui in cœlos vitæ suæ **315** rationes ac municipatum transtulerint, nosse et cum eis congredi ac sermonem miscere pluris faciebat, ejusque rei magna tenebatur cura; qua tamen singulari in eos pietate ducebatur, non eos ad se accersebat, sed posita spretaque majestate imperii se ipse ad illos conferebat, ab eisque precibus impartiebatur, eorumque benedictionibus velut corona cingebatur, divinoque timore confirmabatur et ad Dei justificationes dirigebatur, hincque semper in

VARIÆ LECTIONES.

[17] Στέφανον A. [18] ἁπάντων om. P. [19] ἐκείνου, οἰκείου P. [20] ἡ ἐπεὶ om. A. [21] πολέμῳ P. [21*] ἑαυτοῦ A. [22] διηγήσεως A. [23] καὶ om. A. [24] τὸ AP. [25] κατεμάνθανεν P. [26] ἐντεῦθεν ψυχικὴν ἐκ P. [27] ἐποίει P. [28] εὐλαβείας οὐ om. A. [29] ταῖς om. A.

ille manentem virtutum quaternionem erat videre. A Admirationem habebat prudentia fortitudini conjuncta, temperantiæque comes justitia; cunctaque in melius proficiebant. Dixisses humanam vitam antiquam rursus recepisse ordinis tranquillitatem ac constitutionem, cum et ipse in eam jugiter curam incumberet, ut subditi placida quiete gauderent nec quisquam alium injuria ulla violaret; iique quos quotidie reipublicæ magistratus præficiebat diligentiam ponerent ut domini herique æmularentur erga Deum pietatem ergaque sacerdotes et monachos reverentiam, erga omnes denique justitiam et æquitatem. Illius enim præceptum erat et documentum, *ut nec major minorem per potentiam opprimeret, nec præcellentem egenus maledictis incesseret aut crimen illi intentaret, sed ille pauperem ut* B *fratrem sinu complecteretur ac foveret, isque præcellentem tanquam communem patrem et servatorem benediceret, exque animo absque omni dolo bona ei precaretur* **316** *a Domino.* Sic vero componens, divinæque providentiæ suas ipse curas annectens, eorum quæ officii ac convenientia essent multa palam in somnis docebatur; et cum plenus curarum se in lectum conferret, anxiusque negotium aliquod ad rem communem spectans animo volveret, haud raro in somnis eventum cernebat, bonaque spe refocillatus turbas animi sedabat. Mirumque non est, eos qui haud secus ac re sacra, potestate quam in terris obtinent, sic defunguntur, divinumque vere ministerium in his terrenis circa nos exsequuntur, C atque ad Dei exemplum, quoad licet, similitudine efformati sunt, a Providentia excitari et ad utilia dirigi atque futura prædoceri.

73. Quod vero alio ferens orationis impetus suo enarrari tempore haud permisit, hic loci, cum rerum illi bello gestarum finem deinceps narratio habeat, operæ pretium fuerit scripto consignare. Id vero est eorum recordatio ac remuneratio, qui muneris aliquid ac obsequii in imperatorem in minori adhuc fortuna constitutum humaniore sensu contulissent; quod item nihil oblitus est eorum qui ab illo, dum altiorem gradum conscendisset, gratiarum aliquid petiissent. Ili erant S. Diomedis mona- D sterii præfectus matronaque Peloponnesia Danelis; quorum spes longe majoribus bonis cumulavit. Magnum enim martyrem Diomedem tum donariis pretiosis tum librorum copia donavit, pignoribusque aliis **317** ac splendidis vestibus magnifice ornavit; ejusque nomine exstructum monasterium magna prædia uberesque reditus præbendo abunde locupletavit, et ut nullis unquam necessariis deficeretur providit; ædificiorum quoque magnificis structuris illustravit, modisque omnibus extulit atque ditavit

A νετο. Καὶ ἀπὸ τούτου διηνεκῶς ἐνδιαιτωμένην παρ' αὐτῷ τὴν τῶν ἀρετῶν ὑπῆρχεν ὁρᾶν τετρακτὺν, [P. 194] καὶ ἐθαυμάζετο αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀνδρίας τὸ φρόνημα καὶ μετὰ τῆς σωφροσύνης τὸ δίκαιον, καὶ πάντα εἶχε τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπίδοσιν. Καὶ ἐδόκει αὖθις ὁ βίος ἐπὶ τῆς ἀρχαίας γενέσθαι εὐταξίας [30] καὶ καταστάσεως, αὐτοῦ τε διηνεκῆ κεκτημένου πρόνοιαν ὑπὲρ τοῦ εὐσταθεῖν τὸ ὑπήκοον καὶ ὑπὸ μηδενὸς μηδένα ἐπηρεάζεσθαι, καὶ τῶν εἰς τὰς ἀρχὰς προβαλλομένων ἑκάστοτε μιμεῖσθαι σπουδαζόντων τὴν Δεσποτικὴν καὶ περὶ τὸ Θεῖον εὐλάβειαν καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ μονάζοντας αἰδῶ καὶ τὸν πρὸς τοὺς πένητας ἔλεον καὶ τὴν πρὸς πάντας δικαιοσύνην καὶ ἰσότητα. Ἐκείνου γὰρ ἦν ἐντολὴ καὶ παράγγελμα τὸ, *μήτε τὸν ἥττονα ὑπὸ τοῦ μείζονος κα-* B *ταδυναστεύεσθαι μήτε τὸν ὑπερέχοντα ὑπὸ τοῦ ἐνδεοῦς λοιδορεῖσθαι ἢ διαβάλλεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνόν τε ὡς ἀδελφὸν ἀγκαλίζεσθαι καὶ περιέπειν τὸν πένητα, καὶ τοῦτον ὡς κοινὸν πατέρα καὶ σωτῆρα τὸν ὑπερέχοντα εὐλογεῖν καὶ ἀδόλως αὐτῷ τὰ ἀγαθὰ παρὰ τοῦ Κυρίου ἐπεύχεσθαι.* Οὕτω δὲ τὸν βίον αὐτοῦ ῥυθμίζων καὶ τῆς θείας προνοίας τὴν οἰκείαν ἐξαρτῶν πολλὰ τῶν δεόντων κατὰ τοὺς ὕπνους ἐναργῶς ἐδιδάσκετο· καὶ ὅταν ἔμφροντις [31] ἐπὶ τὴν κοίτην ᾔει καὶ περί τινος τῶν κοινῶν ἐσφάδαζε μεριμνῶν, πολλάκις ὄναρ ἑώρα τὸ ἐκβησόμενον καὶ ἐπ' ἐλπίδος ἐγίνετο ἀγαθῆς καὶ τὸν τῆς ψυχῆς κατέστελλε θόρυβον. Καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν τοὺς λειτουργίαν ὥσπερ τινὰ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ἐξουσίαν ἀνύοντας [32] καὶ τὴν θείαν τῷ ὄντι διακονίαν C ἐκτελοῦντας ἐν τοῖς κάτω περὶ ἡμᾶς, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀφωμοιωμένους παράδειγμα τὸν δυνατὸν τρόπον, ὑπὸ τῆς Προνοίας παραθαρρύνεσθαι καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ἰθύνεσθαι καὶ τὰ μέλλοντα προδιδάσκεσθαι.

ογ'. Ἀλλ' ὅπερ ἡ ῥύμη τοῦ λόγου παρήνεγκε φέρουσα καὶ κατὰ τὸν οἰκεῖον ῥηθῆναι καιρὸν οὐκ ἐπέτρεψεν, ἐνταῦθα ἤδη μετὰ τὸ σχολάσαι τῶν πολεμικῶν ἀγώνων τὸν λόγον καὶ τῶν πολεμικῶν [33] ἀφηγήσεων καλὸν ἀναγράψασθαι. Λέγω δὲ τὸ [34] περὶ τὴν μνήμην καὶ ἀμοιβὴν τῶν ἐν τῇ ἐλάττονι ἔτι τύχῃ ὄντα θεραπευσάντων τὸν βασιλέα, καὶ τὸ μὴ ἐπιλαθέσθαι αὐτῶν αἰτησαμένων ἐν τῇ τῆς τύχης λαμπρότητι. Οὗτοι δὲ ἦσαν ὁ τοῦ Ἁγίου Διομήδους D τῆς μονῆς προεστὼς καὶ ἡ ἐκ [P. 195] Πελοποννήσου γυνὴ Δανηλὶς, οἷς τῶν ἐλπισθέντων ἀπέδωκε μείζονα. Τόν τε γὰρ μέγαν ἐν μάρτυρσι Διομήδην καὶ ἀναθημάτων πολυτελῶν ἀναθέσει καὶ βιβλίων ἱκανῶν παροχῇ καὶ κειμηλίων ἄλλων καὶ λαμπρῶν ἐσθημάτων προσαγωγῇ μεγαλοπρεπῶς ἐφάνη κοσμῶν, καὶ τὴν ἐπ' ὀνόματι τούτου μονὴν καὶ κτημάτων ἐπιδόσει μεγάλων τε καὶ προσόδων ἱκανῶν ἀφθόνῳ χορηγίᾳ καὶ δαψιλείᾳ πρὸς τὸ εὔπορον ἤγαγε, καὶ τὸ πανταχόθεν ἀνενδεὲς αὐτῇ ἐμνηστεύσατο, καὶ κτισμάτων πολυτελέσιν οἰκοδομαῖς κατελάμπρυνε, καὶ παντοίως ὑπερῆρε καὶ κατεπλούτισεν.

VARIÆ LECTIONES.

[30] εὐεξίας A. [31] ἔμφρων τις P. [32] ἐξουσίαν ὡς ἀνύοντας A. [33] πολιτικῶν? [34] τὸ om. P.

οδ'. Τὸν δὲ τῆς Δανηλίδος υἱὸν ἅμα τῷ γενέσθαι τῆς ἀρχῆς ἐγκρατὴς μεταπεμψάμενος τῷ τοῦ πρωτοσπαθαρίου ἐτίμησεν ἀξιώματι καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν παῤῥησίας μετέδωκε διὰ τὴν φθάσασαν κοινωνίαν τῆς πνευματικῆς ἀδελφότητος. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καίπερ σχεδὸν γραῦς ἤδη τυγχάνειν νομιζομένη, πόθον ἔσχε καὶ μεγάλην ἔφεσιν ὥστε τὸν βασιλέα ἰδεῖν καὶ ἀπολαῦσαί τινος καὶ αὐτὴ περισσοτέρας ἐν τῷ γήρᾳ [35] τιμῆς διὰ τὴν ἐκ τοῦ εὐλαβοῦς μοναχοῦ προαγόρευσιν καὶ διὰ τὴν ἄλλην εὐεργεσίαν τε καὶ δεξίωσιν, προστάξαντος τοῦ βασιλέως ἐντίμως πάνυ καὶ μετὰ μεγάλης δορυφορίας καὶ ὑπηρεσίας πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀνελήλυθεν. Ὡς γὰρ οὔτε ὀχήματι ἔποχος οὔτε ἵππῳ γενέσθαι ἦν δυνατὴ, τυχὸν δὲ καὶ τρυφῶσα διὰ τὴν ἄφθονον τοῦ πλούτου περιουσίαν, ἐπὶ σκίμποδος αὑτὴν ἀνακλίνασα [36], καὶ τριακοσίους τῶν οἰκετῶν ἀπολέξασα νέους καὶ ἰσχυροὺς τὸ σῶμα, βαστάζοντας αὐτὴν ἀνιέναι ἐκελεύσατο [37], καὶ οὕτως ὑπὸ δέκα τὸ λέχος αἰρόντων καὶ ἐκ διαδοχῆς ἀλλήλους ὑπαλλασσόντων τὴν ἐκ Πελοποννήσου μέχρι τῆς βασιλευούσης ταύτης τῶν πόλεων πορείαν διήνυσεν. Δοχῆς δὲ γεγονυίας ἐν τῇ Μαγναύρᾳ, καθὼς ἐστιν ἔθος τοῖς βασιλεῦσι Ῥωμαίων ποιεῖν, ὅταν τινὰ τῶν ἐφ' ἡγεμονίας ἔθνους τινὸς περιφανῶν καὶ μεγάλων εἰσδέχεσθαι μέλλωσιν, εἰσήχθη καὶ αὐτὴ πρὸς βασιλέα ἐντίμως τε καὶ λαμπρῶς, εἰσαγαγοῦσα καὶ δῶρα πολυτελῆ, οἷα τῶν ἐθνικῶν [38] βασιλέων οὐδεὶς σχεδὸν μέχρι καὶ τότε πρὸς βασιλέα Ῥωμαίων εἰσήγαγεν. Ἦσαν γὰρ οἰκετικὰ μὲν πρόσωπα πεντακόσια, ἐξ ὧν ὑπῆρχον εὐειδεῖς ἐντομίαι τὸν ἀριθμὸν ἑκατόν. Ἤδει γάρ, ὡς ἔοικεν, ἡ πλουτοκράτωρ ἐκείνη γραῦς ὅτι ἀεὶ τυγχάνει χώρα τοῖς σπάδουσι τούτοις εἰς τὰ βασίλεια, καὶ ἐν τούτοις ὑπὲρ τὰς μυίας ἐν ἔαρος ὥρᾳ κατὰ προβάτων σηκὸν ἀναστρέφονται· καὶ διὰ τοῦτο τούτους προηυτρεπίσατο, ὡς ἂν δορυφόρους αὐτοὺς εὑρίσκοι τυχὸν διὰ τὴν πάλαι δουλείαν, ὅταν εἰς τὰ βασίλεια εἴσεισιν. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες σκιάστριαι ἑκατὸν, καὶ Σιδόνια [39] ἔργα παμποίκιλα, ἃ δὴ νῦν παραφθαρέντος τυχὸν τοῦ ὀνόματος [P. 196] τῇ τῶν πολλῶν ἀμαθίᾳ λέγεται σενδαῖς, ἑκατὸν, λινομαλοτάρια ἑκατὸν (καλὸν γὰρ ἐπὶ τούτοις κοινολεκτεῖν), ἀμάλια λινᾶ ψιλὰ [40] διακόσια, καὶ ἕτερα ὑπὲρ τὰ τοῦ ἀραχνίου νήματα εἰς λεπτότητα, ὧν ἕκαστον εἰς καλάμου κόνδυλον ἐνεβέβλητο, καὶ αὐτὰ ἑκατὸν, καὶ σκεύη πολυτελῆ ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ ἱκανὰ καὶ διάφορα.

74. Danelidis vero filium, statim atque imperio potitus est, protospatharii dignitate cohonestavit, liberumque ei ad se aditum colloquiumque concessit ob spiritalis inter ipsos fraternitatis initam dudum societatem nexumque. Quia vero etiam mater, etsi jam fere anus senioque confecta, ingenti desiderio ardebat visendi imperatorem majorisque aliquid honoris in senectute consequendi, tum propter religiosi monachi vaticinium, tum propter alia munera hospitiumque, imperatoris jussu honorifice admodum magnoque comitatu ac servitio Byzantium venit. Sed cum neque curru neque equo vehi posset, forte etiam luxu soluta ob abundantes divitias, in lectica jacens, lectis in eam rem trecentis robusto corpore juvenibus, ab illis se in urbem deferri mandavit. Sic decem lecticam sustollentibus, denisque aliis succedentibus, quod a Peloponneso ad urbem regiam iter est confecit. Accepta in Magnaura **318** convivio (quo loco Romani imperatores suscipere solent, si quos illustrium magnorumque gentis alicujus satraparum ac principum excepturi sunt) ad imperatorem honorifice ac splendido cultu inducitur, ejus generis tantaque dona inferens, quanta nemo fere unquam aliarum gentium regum ad hæc usque tempora Romano imperatori intulit. Vernæ erant trecenti, ex quibus centum elegantes castrati erant. Noverat enim, ut videtur, prælocuples anus semper aditum in aulam spadonibus patere, inque illa plures versari quam in caula pecudum verno tempore muscæ. Ejusque rei gratia eos antea præparaverat, ut forte opportunum comitatum haberet, quo pridem obsequio functi essent, cum in regiam ingressura esset. Erant item mulieres sciastriæ centum, sindonesque lepore vario distincti (quos nunc corrupta forsitan voce rude vulgus sendes vocat) centum. Linomalotaria centum (præstat enim in istis ex vulgi usu compositis uti vocibus), Amalia pulchra linea ducenta, aliaque subtilitate tenuissima ac aranearum ipsa stamina vincentia, quorum unumquodque in calami articulo condebatur, et ipsa centum. Vasa pretiosa argentea atque aurea multa ac varia.

οε'. Ἀποδεχθεῖσα δὲ δεξιῶς καὶ φιλοφρονηθεῖσα μεγαλοπρεπῶς ἀναλόγως τῆς προαιρέσεως καὶ εὐγενείας αὐτῆς, καὶ μήτηρ καλεῖσθαι βασιλέως ἀξιωθεῖσα, καὶ πολλῶν μετασχοῦσα βασιλικῶν δεξιώσεων καὶ τιμῶν, ἐγεγήθει τε καὶ ἐγάννυτο καὶ ἔκπλεως [41] τὰς ἀμοιβάς, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπεραιρούσας κατὰ πολὺ διωμολόγει λαβεῖν. Διὸ δὴ [42] καὶ προσέθηκεν ἔτι μεγαλοψύχως ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις δώροις οὐ μικρὸν καὶ τῆς Πελοποννήσου μέρος, ὅπερ ὡς ἴδιον κτῆμα τυγχάνον αὐτῆς φιλοδώρως τότε τῷ υἱῷ καὶ βασιλεῖ ἐχαρίζετο. Διατρίψασα δὲ κατὰ τὴν μεγαλόπολιν

75. Sic vero convenienti cultu recepta, proque animi sui proposito ac generis nobilitate magnifice accepta, et quæ imperatoris mater audiret digna habita, multisque regio munere officiis ac honoribus decorata, gaudio exsultabat nec tenere **319** lætitiam poterat, uberemque mercedem, quin et longe excedentem, se accepisse confitebatur. Quamobrem etiam, præter ea quæ dicta sunt munera, cumulatæ magnificentiæ specimen edens, haud exiguam Peloponnesi partem adjecit, quam jure proprio possidebat, tuncque filio et imperatori munifice

VARIÆ LECTIONES.

[35] χήρατι A. [36] ἀναχλίσασα P, ἀνεκλίνατο A. [37] ἐνεκελεύσατο ? [38] ἐθνικῶς A. [39] Barberiuus σινδόνια. [40] ψιλὰ] καλὰ P. [41] ἐκπλέον A. [42] δὴ om. P.

concessit. Versata autem in magna hac urbe quantum libuit quantumque sufficere existimavit ad animum recreandum, in suam rursus regionem, velut gentilium suorum domina Augustaque, longe plures prioribus majoresque honores consecuta, reversa est. Quemadmodum vero accessum in urbem, sic et recessum instituit.

76. Eo tempore exstruebatur pulcherrimum illud ac spectabile templum, quod Novam Basilicam Ecclesiam vocare consuevimus, ac Salvatoris nostri Jesu Christi et angelorum primatis Michaelis nec non Eliæ Thesbitæ nomine erigebatur. Ejus vero interioris ambitus commensa spatium, magnas anus nacotapetas (villosos scilicet tapetes, ἀπὸ τῆς εὐχῆς, ac si a voto dicas, nuncupatos) fecit ac misit, quibus pavimentum variis pretiosis lapidibus inter se concinnatis velut tessellato opere stratum, varietatem et pulchritudinem pavonum præ se ferens, tegeretur, magnitudine et forma admirabili. Sed et singulis annis, quoad imperator vixit, non minora mittebat sic ab ea illatis muneribus. Quoniam vero in longiores **320** annos vitam eam producere contigit ac imperatori esse superstitem; quod ex pio illo monacho præsciendi facultate prædito, ipso adhuc superstite, audierat *ipsam post annum alterum e vita esse migraturam*, desiderium insedit ut et illius filium Leonem, jam rerum summa potientem, præsens viseret. Rursusque, sicut antea fecerat, electis juvenibus sustollentibus, tantum illud viæ spatium facile ac sine molestia emensa est. Viso itaque sapientissimo mitissimoque Leone imperatore, mirique operis atque pretii illi quoque oblatis muneribus, ac substantiæ suæ hærede instituto (jam quippe ejus filius Joannes vitam cum morte commutaverat), cum et comitatensem quempiam mitti petiisset, qui ejus facultates in acta redacturus ac accepturus esset, ad patrium rursus solum, in eo carnis pulverem positura, optimo imperatore pro discessu salutato eique vale dicto, profecta est. Cumque discessisset, brevi vivis exempta est.

77. Protospatharius autem Zenobius, ab imperatore directus missusque ut quæcumque anus postulasset ac statuisset ea impleret, cum ad Naupacti urbem pervenisset, ex Daniele anus nepote didicit illam ex hac vita migrasse. Veniens autem illius domum, ac testamenti exemplum in manus sumens, ex ejus voluntate, et ut ipsa constituerat, cuncta digessit. Inventa auri signati ingens copia ac pecuniæ **321** innumerabiles, aliaque suppellex ac substantia in vasis argenteis atque aureis vestibusque et æramentis et mancipiis et jumentis, omnes privatorum opes superans, quinimo ipsas regum ac tyrannorum prope exæquans. Quod vero illius mancipia multitudine essent innumera, ex

A ταύτην ἐφ' ὅσον αὐτῇ φιλοτιμιῶν τε καὶ ἀπολαύσεων, αὖθις πρὸς τὴν οἰκείαν χώραν ἀνθυπενόστησεν ὥσπερ τις δέσποινα τῶν ἐκεῖθεν [43] βασίλισσα, πολλῷ πλείονας τῶν προτέρων καὶ μείζονας καρπουμένη τιμάς [44]. Ὃν δὲ τρόπον τὴν ἄνοδον ἐποιήσατο, τὸν αὐτὸν καὶ τὴν κάθοδον.

ος'. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καὶ ὁ περικαλλὴς οὗτος ναὸς καὶ περίοπτος [45] ᾠκοδομεῖτο ὃν Νέαν Βασιλικὴν Ἐκκλησίαν λέγειν εἰώθαμεν, ὃς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Μιχαὴλ τοῦ πρώτου τῶν ἀγγέλων καὶ Ἠλιοὺ τοῦ Θεσβίτου ἠγείρετο. Λαβοῦσα δὲ μέτρα τοῦ ἔνδον τούτου χωρήματος ἡ γυνὴ εἰργάσατο καὶ ἀπέστειλε νακοτάπητας μεγάλους, τοὺς παρ' ἡμῖν ἀπὸ τῆς εὐχῆς τὸ ἐπώνυ-
B μον φέροντας, ὑφ' ὧν ἅπαν [46] τὸ ἔδαφος, ἐκ διαφόρων ἐντίμων λίθων, ψηφίδων δίκην ἐνηρμοσμένων, πρὸς ἀλλήλους συντεθειμένων, ποικιλίαν καὶ κάλλος ταώ ων [47] μιμούμενον, καλύπτεσθαι ἔμελλε, θαύματος ἀξίους μεγέθει καὶ ὡραιότητι. Ἀλλὰ καὶ καθ' ἕκαστον χρόνον, ἕως ἔζη ὁ βασιλεύς, οὐκ ἐλάττονα τῶν παρ' αὐτῆς εἰσαχθέντων ἀπέστελλεν. Ἐπεὶ δὲ ἔτυχε μακρόβιον γενέσθαι αὐτὴν καὶ πλέον τῆς τοῦ βασιλέως ζωῆς τὴν ἐκείνης ἐπεκταθῆναι [48] ζωήν, ζῶντος δὲ ἔτι καὶ [49] τοῦ προορατικοῦ ἐκείνου μοναχοῦ ἤκουσε [P. 197] παρ' αὐτοῦ *ὅτι μετὰ δεύτερον χρόνον μέλλει ἀπαίρειν τοῦ ζῆν*, ἐπεθύμησε καὶ τὸν ἐκείνου υἱὸν Λέοντα, ἤδη τὴν αὐτοκράτορα λαβόντα ἀρχήν, ἀνελθοῦσα ἰδεῖν, καὶ πάλιν κατὰ τὸν τρόπον τὸν πρότερον ὑπὸ νεανίσκων ἐκκρίτων αἰρο-
C μένη τὸ τοσοῦτον διάστημα τῆς ὁδοῦ διήνυσεν εὐμαρῶς καὶ ἀβαρῶς. Ἰδοῦσα δὲ τὸν σοφώτατον καὶ πρᾶον βασιλέα Λέοντα, καὶ θαυμαστὰ δῶρα καὶ πρὸς τοῦτον εἰσαγαγοῦσα καὶ κληρονόμον αὐτὸν τῆς οἰκείας ποιησαμένη ὑπάρξεως (ἤδη γὰρ ὁ ταύτης υἱὸς Ἰωάννης ἐτύγχανε τὸν βίον ἀπολιπών), αἰτησαμένη δὲ καὶ βασιλικὸν ἀποσταλῆναι τὸν ἀπογράψασθαι καὶ παραλαβεῖν ὀφείλοντα τὴν περιουσίαν αὐτῆς, ἀπῆρεν αὖθις συνταξαμένη τῷ χρηστῷ βασιλεῖ ἐπὶ τὸ τῆς πατρίδος θρεψάμενον ἔδαφος, ὡς ἂν ἐν τούτῳ καὶ τὸν τῆς σαρκὸς ἀπόθηται χοῦν. Καὶ δὴ κατελθοῦσα μετὰ μικρὸν ἐτελεύτησεν.

οζ'. Ὁ δὲ πρωτοσπαθάριος Ζηνόβιος, ὃς ἦν ὁρισθεὶς καὶ ἀποσταλεὶς πρὸς τὸ πάντα τὰ παρὰ τῆς
D γραὸς αἰτηθέντα καὶ διατυπωθέντα ἀποπληρῶσαι, εἰς τὸ κάστρον Ναυπάκτου ἤδη καταλαβὼν ἀνέμαθε παρὰ Δανιὴλ τοῦ ἐκγόνου [50] αὐτῆς τὴν πρὸς τὸν ἐκεῖθεν βίον ἐκδημίαν αὐτῆς. Ἀφικόμενος δὲ εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς καὶ τὸ ἴσον τῆς διατάξεως αὐτῆς ἐπὶ χεῖρας λαβὼν κατὰ τὴν ἐκείνης βούλησιν καὶ διάταξιν τὰ πάντα διῴκησεν. Εὗρε δὲ καὶ χρυσὸν ἐν νομίσμασι πάμπολυν καὶ ἄλλην περιουσίαν ἔν τε ἀργυρώμασι καὶ χρυσώμασιν ἐσθῆτί τε καὶ χαλκῷ καὶ ἀνδραπόδοις καὶ κτήνεσι, πάντα ἰδιωτικὸν ὑπερβαίνουσαν πλοῦτον, μᾶλλον δὲ καὶ τυραννικῶν ὀλίγον καταδεέστερον [51]. Ἐπεὶ δὲ τὰ οἰκετικὰ ταύτης ἀν-

VARIÆ LECTIONES.

[43] ἐκεῖ A. [44] τιμάς om. A. [45] περίβλεπτος A [46] πᾶν P. [47] Barberinus ταῶνος. [48] ἐπεκτανθῆναι AP. [49] καὶ om. P. [50] ἐγγόνου? [51] καταδεεστέραν?

ἀνδράποδα εἰς πλῆθος ἄπειρον ἦν, κελεύσει βασιλικῇ ἐκ τούτων ὥσπερ εἰς ἀποικίαν ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐστάλησαν εἰς τὸ θέμα Λαγοβαρδίας τρισχίλια σώματα. Διενεμήθη δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ταύτης κτήματα καὶ χρήματα καὶ ψυχάρια ὡς ἐκείνη κατὰ τὴν διάταξιν αὐτῆς διωρίσατο, καὶ κατελείφθη καὶ τῷ κληρονόμῳ ταύτης βασιλεῖ εἰς ἴδιον κλῆρον τῶν ἄλλων χωρὶς προάστεια ὀγδοήκοντα. Ταῦτα εἰ καὶ πολὺ [51] τοῖς χρόνοις τὰ μὲν ἐτύγχανε πρότερα τῶν ἱστορουμένων κατὰ τὸ προκείμενον μέρος πραγμάτων τε καὶ καιρῶν, τὰ δὲ οὐκ ὀλίγον ὕστερον [52], καὶ οὐδὲ σφόδρα ἀναγκαῖον ἐδόκει τῇ ἱστορίᾳ, ἀλλ' ὅμως εἰς χάριν τῆς εἰρημένης γραὸς καὶ ἔνδειξιν τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐγενείας αὐτῆς καὶ τῆς προαιρέσεως ἐνταῦθα κείσθω κατὰ παρέκβασιν.

A illis imperatoris jussu in Longobardiæ thema quasi coloniam, tria millia manu missa sunt. Dispertita etiam illius reliqua prædia et pecuniæ et mancipia, pro eo ac illi ex testamenti tabulis statutum erat; imperatori ejus hæredi præter alia in jus proprium relicta suburbana octoginta. Hæc etsi tempore longe dissita atque alia quidem rebus quarum hic narratio texitur priora exstiterint, alia non modico post intervallo secuta sint, nec admodum necessaria videantur quæ historiæ inserantur, in gratiam tamen dictæ anus, ejusque et divitiarum et nobilitatis propensæque voluntatis ac consilii specimen, hic in transcursu locum habeant.

οη'. Ὁ δὲ φιλόχριστος Βασίλειος ὁ βασιλεὺς μεταξὺ τῶν πολεμικῶν ἀγώνων, οὓς διὰ τῶν [P. 198] ὑπὸ χεῖρα πολλάκις ὥσπερ ἀγωνοθετῶν πρὸς τὸ δέον κατηύθυνε, πολλοὺς τῶν ἱερῶν καὶ θείων ναῶν, ἐκ τῶν προγεγονότων διαῤῥαγέντας σεισμῶν καὶ ἢ καταβληθέντας παντελῶς ἢ πτῶσιν ἀπὸ τῶν ῥηγμάτων σύντομον ὑπομεῖναι δηλοῦντας, ἐπιμελείᾳ τε διηνεκεῖ καὶ τῶν πρὸς τὴν χρείαν ἐπιτηδείων ἀφθόνῳ χορηγίᾳ καὶ παροχῇ τοὺς μὲν τοῦ πτώματος ἤγειρε, τῇ ἀσφαλείᾳ καὶ κάλλος προσθείς, τῶν δὲ τὸ ἀσθενὲς ἐνισχύσας διὰ τῆς τῶν δεόντων ἐπιβολῆς καὶ ἐπανορθώσεως τοῦ μὴ καταῤῥυῆναι, ἀλλὰ πρὸς ἀκμὴν αὖθις ἐπανελθεῖν καὶ νεότητα ἐγένετο αἴτιος. Δηλωτέον δὲ καὶ καθ' ἕκαστα.

78. Christi autem amans religiosissimusque Basilius B imperator inter bellica certamina, quæ haud raro per subjectos duces legatosque agonothetæ in modum in debitum finem ac convenientem dirigebat, plerasque sacrosanctas ac divinas ædes, ex superioribus terræ motibus quassatas ac vel penitus collapsas vel proxime fatiscentibus rimis ruinam minitantes, jugi cura necessariorumque larga suppeditatione ac præstatione, **322** alias quidem ex ruina erexit ac cum securas firmasque structura tum eleganti opere refecit; alias vero laborantes suffulciens, adjiciendo quæ opportuna essent, ac quassata læsaque instaurando, effecit ne diffluerent, sed ut pristino vigore, nova quasi fabrica resurgerent. Verum singula indicanda.

οθ'. Τοῦ τε γὰρ περιωνύμου καὶ θείου ναοῦ ὃς τὸ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ Σοφίας κεκλήρωται ὄνομα, τὴν πρὸς δύσιν ἁψῖδα, τὴν μεγάλην τε καὶ μετέωρον, ἱκανῶς διαῤῥαγεῖσαν καὶ πτῶσιν οὐκ εἰς μακρὰν ἀπειλοῦσαν αὐτὸς ἐμπειρίᾳ τεχνιτῶν περισφίγξας καὶ ἀνανεωσάμενος ἀσφαλῆ καὶ μόνιμον ἀπειργάσατο· καθ' ἣν καὶ τὴν τῆς Θεομήτορος εἰκόνα τὸν ἄσπορον Υἱὸν ἐπωλένιον φέρουσαν ἀνιστόρησε, καὶ τοὺς τῶν ἀποστόλων κορυφαίους Πέτρον καὶ Παῦλον ἑκατέρωθεν ἔστησε. Καὶ τὰ λοιπὰ δὲ ῥήγματα ταύτης ἐν κτίσμασί τε καὶ δαπανήμασι φιλοτιμότατα διωρθώσατο. Οὐ μόνον γὰρ τοὺς σαθρωθέντας τῶν τοίχων ἐπηνωρθώσατο [53], ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν προσόδων ἐλάττωσιν ταῖς παρ' ἑαυτοῦ ἐπιδόσεσιν εἰς αὔξησιν ἤγαγεν. Ἐνδείᾳ γὰρ ἐλαίου σχεδὸν κινδυνευόντων ἀποσβεσθῆναι [54] τῶν λύχνων τῶν ἱερῶν, μεγίστου κτήματος ἐπιδόσει, ὃ προσαγορεύεται Μάντεα, τούτοις τὸ φῶς διαμένειν προσεπενοήσατο ἄσβεστον, καὶ τοῖς ἐξυπηρετουμένοις εἰς τὸν θεῖον τοῦτον ναὸν ἐπεδαψιλεύσατο τὰ ὀψώνια ἐκ τῆς ἱκανῆς προσόδου τοῦ κτήματος, ὅπερ οἶδε τὴν ὑπηρεσίαν ποιεῖν ἀνυστέρητόν τε καὶ ἀδιάλειπτον.

C 79. Celeberrimi enim divinique templi quod a magna Dei Sapientia nomen sortitum est, quæ ad occidentem spectat, apsidem ingenti mole celsaque exstructione gravem, misere distractam ac celerem minantem casum, subtili artificum opera astringens instauransque tutam firmamque reddidit; in qua et Dei parentis Filium nullo satum semine ulnis gestantis imaginem effinxit, ac utrinque apostolorum principes Petrum et Paulum erexit: reliquos item ejus hiatus, tum in fabricis tum expensis, largissime sarcivit. Non solum enim muris putrescentibus subvenit, sed, et imminutos reditus ipse tribuendo adauxit. Cum enim parum abesset ne præ olei inopia lampades sacræ exstinguerentur, maximo collato prædio quod Mantea D vocant, ut eis lumen inexstinctum constaret effecit, utque ex ipsius prædii reditibus censu perpetuo templi ejusdem ministris opsonia cibique præberentur.

π'. Ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν θείων Ἀποστόλων περιφανὲς καὶ μέγα [55] τέμενος, τῆς προτέρας εὐπρεπείας καὶ ἀσφαλείας διαπεσὸν, ἐρεισμάτων περιβολαῖς καὶ ταῖς τῶν διαῤῥαγέντων ἀνοικοδομαῖς ὀχυρώσας, καὶ ἀποξέσας τὸ ἀπὸ χρόνου γῆρας καὶ τὰς ῥυτίδας περιελὼν, ὡραῖον αὖθις καὶ νεουργὸν ἀπετέλεσεν. Καὶ

323 80. Sed et divinorum Apostolorum celebre magnumque delubrum, pristino decore amisso ruinosoque ædificio, fulcrorum ambitu collapsarumque partium instauratione stabiliens, abrasoque quod veteratum tempore erat rugasque contraxerat, elegans rursus novique operis fabricam

VARIÆ LECTIONES.

[51] πολλὰ P. [52] ὕστερα? [53] ἐπανωρθώσατο P. [54] ἐλαίου ἤδη σχεδὸν ἀποσβεσθέντων A. [55] μέγιστον A.

fecit. Divinum quoque in Pega S. Deiparæ templum A collapsum, ac quo olim decore fulserat orbatum, instauravit, splendidiusque quam prius exstiterat reddidit. Similiter alterum quoque Deiparæ templum, Sigma cognomento dictum, diro casu deformatum a fundamentis novum exstruxit ac priore firmius constabilivit. Sed et Stephani martyrum primi in Aurelianis templum terræ motus quassatione ad solum usque subrutum a fundamentis exstruxit. Baptistæ vero ac Præcursoris sacras ædes in Strobylæa et Macedonianis, alteram a fundamentis exstruxit, alteram potiore parte reparavit. Sed et apostoli Philippi sacellum, aliudque Lucæ evangelistæ illo occidentalius, vetustis expurgatis ruinis nova condidit.

81. Præterea vero etiam Mocii martyris ingens B templum, non paucis scissuris sublapsum, cujus adytum terræ allisum erat ita ut divinam ipsam mensam præfringeret, debita cura illi adhibita perfecte a ruina erexit. Vicinum quoque illi ex parte occidentali Andreæ primum **324** vocati inter apostolos templum, ingenti neglectu ruina oppressum, convenienti cura pristino decori reparavit. Divinam item S. Romani ædem et ipsam collapsam a fundamentis ædificavit. S. Annæ quoque in Deutero et S. Christi martyris Demetrii sacras ædes, vetustate laborantes, novas ac elegantes refecit. Sancti vero martyris Æmiliani in Rhabdo ecclesiam, haud procul ab ædibus sanctæ Dei parentis, vetustate fatiscentem videns utrinque turrito opere fastigiando novam reparavit. C

82. Præterea vero etiam triumphalis martyris Nazarii sacram ædem, a multis retro annis non modo collapsam, sed et penitus abolitam, ædificavit, majestate, elegantia, ac pulchritudine priori longe ædificio præstantem. In Domnini Embolis (ut vocant) sanctæ Dei nostri Christi resurrectionis nomine atque martyris Anastasiæ pulcherrimum templum aptans splendide ornavit, lignea fornice in lapideam mutata ornatuque alio plane admirabili adjecto. Similiter quoque inclyti martyris Platonis tectum laborare videns et fatiscere novum instauravit, immissis parietibus, ubi necesse erat, ædem communiens ac firmans. Gloriosorum vero D martyrum Hesperi et Zoes divinam ædem, fere solo tenus dirutam, pari priori elegantia et majestate exstruxit. Ad hæc vero etiam martyris Acatii in Heptascalo divinum templum pene diffluens **325** jamque casurum instaurando omnisque generis fulcris statuminando firma basi stare fecit. Eliæ vero prophetæ templum in Petrio, extremo quasi spiritu, ac cujus propemodum ruina exspectaretur, corroboravit ac magnifice exstruxit, a com-

A τὸν ἐν τῇ Πηγῇ δὲ τῆς Θεομήτορος θεῖον ναὸν διαπτωθέντα καὶ τὸ ἀρχαῖον ἀποβαλόντα κάλλος ἀνενεώσατό τε καὶ ὑπερλάμποντα μᾶλλον ἤπερ τὸ πρότερον ἔδειξεν. Ὡσαύτως καὶ τὸν ἕτερον τῆς Θεοτόκου ναὸν, ὃς τὸ Σίγμα εἶχεν ἐπώνυμον, πτῶμα πεσόντα δεινὸν ἐκ βάθρων ἀνῳκοδόμησε καὶ ἑδραιότερον [P. 199] τοῦ προτέρου εἰργάσατο. Καὶ τὸν ἐν Αὐρηλιαναῖς δὲ Στεφάνου τοῦ πρώτου τῶν μαρτύρων ναὸν ἄχρις ἐδάφους καταπεσόντα [57] ἐκ θεμελίων αὐτῶν ἀνεδείματο. Τοὺς δὲ τοῦ [58] Βαπτιστοῦ καὶ Προδρόμου σηκοὺς ἱεροὺς ἔν τε τῇ Στροβυλαίᾳ [59] καὶ Μακεδονιαναῖς, τὸν μὲν ἐκ βάθρων, τοῦ δὲ τὸ πλεῖστον ἀνῳκοδόμησεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἀποστόλου Φιλίππου ἱερὸν, καὶ τὸ αὐτοῦ δυτικώτερον κείμενον τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, τῶν παλαιῶν ἀνακαθάρας πτωμάτων νέα εἰργάσατο.

B πα'. Ἔτι δὲ καὶ τὸ Μωκίου τοῦ μάρτυρος [60] μέγα τέμενος, οὐκ ὀλίγοις ὑποπεσὸν ῥήγμασι, καὶ τὸ ἄδυτον τούτου μέρος ἄχρι τῆς γῆς καταβληθὲν ἐσχηκὸς ὡς καὶ τὴν ἱερὰν κατεάξαι τράπεζαν, τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας ἠξίωσε καὶ τελείως τοῦ πτώματος ἤγειρεν. Καὶ τὸν πλησιάζοντα δὲ τούτῳ κατὰ τὸ μέρος τὸ [61] πρὸς δυσμὰς Ἀνδρέου τοῦ πρωτοκλήτου τῶν ἀποστόλων ναὸν ἐκ πολλῆς ἀμελείας διαῤῥυέντα εἰς τὸ ἀρχαῖον κάλλος τῇ δεούσῃ ἐπιμελείᾳ ἀνήγαγεν. Τὸν δὲ τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ θεῖον οἶκον καὶ αὐτὸν καταπεσόντα ἐκ βάθρων ἀνεδείματο. Καὶ τὸν τῆς Ἁγίας Ἄννης ἐν τῷ Δευτέρῳ καὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ μάρτυρος [62] Δημητρίου καινοὺς ἀντὶ παλαιῶν καὶ εὐπρεπεῖς ἀπειργάσατο. Τὸν δὲ τοῦ μάρτυρος Αἰμιλιανοῦ, ὃς ἐν τῇ Ῥάβδῳ τῷ οἴκῳ τῆς Θεομήτορος γειτονεῖ, τῇ παλαιότητι κατεῤῥικνωμένον ἰδὼν C καινουργεῖ, ἑκατέρωθεν πυργώσας ἑδράσμασι.

πβ'. Πρὸς δὲ καὶ τὸν τοῦ ἀθλοφόρου Ναζαρίου ἱερὸν οἶκον, ἐκ πολλῶν τῶν χρόνων οὐ μόνον πτωθέντα, ἀλλὰ καὶ τέλεον ἠφανισμένον, νέον [63] ἐδείματο σεμνότητι καὶ κάλλει πολλῷ τοῦ πρὶν διαφέροντα. Ἐν δὲ τοῖς Δομνίνου λεγομένοις Ἐμβόλοις τὸν εἰς ὄνομα τῆς θείας [64] Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως καὶ Ἀναστασίας τῆς [65] μάρτυρος περικαλλῆ ναὸν ἐπισκευάσας ἐλάμπρυνε, λιθίνην ἀντὶ ξυλίνης τὴν ὀροφὴν ἐργασάμενος, καὶ κόσμον ἄλλον ἐπιθεὶς ἀξιάγαστον. Ὡσαύτως δὲ καὶ Πλάτωνος τοῦ μεγάλου ἐν μάρτυσι πονήσασαν τὴν τοῦ ναοῦ κατιδὼν ὀροφὴν νέαν εἰργάσατο, καὶ [66] τοίχων ἐν οἷς ἔδει κατοχυρώσας τὸν οἶκον ἐπιβολαῖς [67]. Τῶν δὲ καλλινίκων D μαρτύρων Ἑσπέρου τε καὶ Ζωῆς τὸν θεῖον οἶκον ἠδαφισμένον σχεδὸν κατάλληλον τοῦ πρώην ἐδείματο. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν τοῦ μάρτυρος Ἀκακίου ἐν τῷ Ἑπτασκάλῳ [68] θεῖον ναὸν ἤδη σχεδὸν καταῤῥυέντα [69] καὶ πρὸς πτῶσιν συνελαυνόμενον ἀνακαινίσας καὶ παντοίοις κατασφαλισάμενος ὀχυρώμασι τοῦ πτώματος ἥρπασε καὶ ἑδραίως ἑστηκέναι πεποίηκεν. Τὸν δὲ Ἡλιοῦ τοῦ προφήτου κατὰ τὸ Πετρίον ναὸν ὥσπερ [P. 200] λειποψυχοῦντα ἀνέῤῥωσε

VARIÆ LECTIONES.

[57] ἄχρις ἐδάφους καταπεσόντα om. A. [58] τοῦ om. AP. [59] Στροβλαίᾳ A. [60] καὶ τοῦ Μωκίου μάρτυρος P. [61] τὸ ante πρὸς om. P. [62] χριστομάρτυρος A. [63] νέον om. P. [64] Θείας] τοῦ P. [65] τῆς om. P. [66] καὶ om. P. [67] ἐμβολαῖς P. [68] Πασχάλῳ A. [69] καταῤῥέοντα A.

καὶ περιφανῶς ἐκτίσατο, ἐλευθερώσας καὶ τῆς περιστοιχούσης [70] καὶ πιεζούσης τῶν κοινῶν οἰκιῶν συνοχῆς.

πγ'. Ἀλλὰ τί στρεφόμεθα περὶ τὰ μικρὰ τῶν ἐκείνου, εἰ καὶ πάνυ μεγάλα καθέστηκε, καὶ οὐ προστιθέαμεν τὸ μέγα ἔργον καὶ ἀξιάγαστον, ὃ κατ' αὐτὰς τὰς βασιλείους αὐλὰς αὐτὸς ἐπιστατῶν τε καὶ αὐτουργῶν ᾠκοδόμησεν; Ὅπερ ἀρκεῖ καὶ μόνον τήν τε περὶ τὸ θεῖον αὐτοῦ δηλοῦν ὁσιότητα καὶ τὸ πρὸς τὰ ἐπιβαλλόμενα μεγαλουργόν τε καὶ θαύματος ἄξιον. Ἀμειβόμενος γὰρ ὥσπερ τῆς περὶ αὐτὸν εὐμενείας τὸν Δεσπότην Χριστὸν καὶ τὸν πρῶτον τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων Γαβριὴλ [71] καὶ τὸν Θεσβίτην Ἡλίαν τὸν ζηλωτήν, ὃς καὶ τῇ αὐτοῦ μητρὶ τῆς πρὸς βασιλείαν τοῦ υἱοῦ ἀνυψώσεως ἐχρημάτισεν ἄγγελος, εἰς ὄνομα τούτων καὶ μνήμην ἀΐδιον, ἔτι δὲ τῆς Θεοτόκου καὶ Νικολάου τοῦ ἐν Ἱεράρχαις πρωτεύοντος, θεῖον καὶ περικαλλῆ ναὸν ἐδομήσατο, εἰς ὃν συνῆλθε τέχνη καὶ πλοῦτος καὶ ζέουσα πίστις καὶ ἀφθονωτάτη προαίρεσις, καὶ τὰ πανταχόθεν συνέδραμε κάλλιστα, ἃ τοῖς ὁρῶσι μᾶλλον ἢ τοῖς ἀκούουσιν οἶδα τυγχάνειν πιστά. Ὃν ὡς νύμφην ὡραϊσμένην καὶ περικεκοσμημένην μαργάροις τε καὶ χρυσῷ καὶ ἀργύρου λαμπρότησιν, ἔτι δὲ καὶ μαρμάρων πολυχρόων ποικιλίαις καὶ ψηφίδων συνθέσεσι καὶ σηρικῶν ὑφασμάτων καταστολαῖς, τῷ ἀθανάτῳ προσήγαγε νυμφίῳ Χριστῷ [72]. Ὅ τε γὰρ ὄροφος ἐκ πέντε συμπληρούμενος ἡμισφαιρίων στίλβει χρυσῷ καὶ εἰκόνων ὡς ἀστέρων ἀστράπτει κάλλεσιν, ἔξωθεν μετάλλοις ἐμφεροῦς χρυσίῳ χαλκοῦ καλλυνόμενος, οἵ τε παρ' ἑκάτερα τοῖχοι τῷ πολυτελεῖ καὶ πολυχρόῳ τῶν μαρμάρων καταποικίλλονται, καὶ τὰ ἄδυτα τοῦ ναοῦ καὶ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ λίθοις τιμίοις καὶ μαργάροις καταπεποίκιλται καὶ καταπεπλούτισται. Καὶ αἱ τῶν ἐκτὸς διείργουσαι τὰ θυσιαστήρια κιγκλίδες καὶ τὰ ἐν αὐταῖς περίστυλα καὶ τὰ ἄνωθεν οἷον ὑπέρθυρα χρηματίζοντα οἵ τε ἐντὸς θᾶκοι καὶ αἱ πρὸ τούτων βαθμίδες καὶ αὐταὶ αἱ ἱεραὶ τράπεζαι, ἐξ ἀργύρου πάντα περικεχυμένον ἔχοντος τὸν χρυσὸν καὶ λίθοις τιμίοις ἐκ μαργαριτῶν ἠμφιεσμένοις πολυτελῶν τὴν σύμπηξιν καὶ σύστασιν ἔχουσιν. Αὐτὸ δὲ τὸ ἔδαφος σηρικῶν [P. 201] ὑφασμάτων ἢ Σιδονίων ἔργων ἐφηπλωμένων δόξει τυγχάνειν [73] ἀνάπλεων· οὕτω πᾶν ἐξωράϊσται καὶ καταπεποίκιλται τῷ πολυχρόῳ τῶν ὑποκειμένων ἐκ μαρμάρων πλακῶν καὶ ταῖς πολυειδέσι τῶν ταύτας περικλειουσῶν ψηφίδων ζώναις καὶ τῷ τῆς ἁρμογῆς ἀκριβεῖ καὶ τῷ περιττῷ τῆς περιθεούσης ἐν ἅπασι χάριτος. Ἔνθα καὶ πλῆθος ᾀδόντων ἐξυπηρετουμένων ἀφώρισε καὶ προσόδους ἱκανὰς ἀπέταξεν [74], ἃς φιλοτίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς διανέμεσθαι τοῖς προσανέχουσι τῷ τοιούτῳ ἱλαστηρίῳ προσέταξεν, ὑπερβαλέσθαι σχεδὸν τοὺς πρὸ αὐτοῦ πάντας τῇ περὶ τὰ τοιαῦτα μεγαλοδωρεᾷ φιλοτιμησάμενος.

πδ'-πε'. Ἀλλ' ὁ μὲν ναὸς τοιοῦτος καὶ οὕτω τὰ

munium ædium circumambientium prementiumque injuria liberans.

83. Quid enimvero circa pusilla ipsius operum versamur, etsi et illa valde ingentia, nec magnum illud omnique dignum admiratione adjungimus, quod ad ipsum regiæ atrium, ipse operi præsidens auctorque molitionis, exstruxit; quod vel unum illius in Deum pietatem et cultum, inque iis quibus manum admovisset magnificentiam admirandosque conatus, abunde potest ostendere? Velut enim Christi in eum angelicarumque potestatum primatis Gabrielis nec non et Eliæ Thesbitæ (zelotæ illius, qui ejus matri provehendi filii in regni solium nuntius fuerat) benevolentiam munerans, in eorum nomen ac memoriam sempiternam, itemque sanctæ Dei Genitricis et Nicolai inter hierarchas primas obtinentis, divinum pulcherrimumque templum ædificavit; in quo pari fœdere ars et divitiæ fervensque fides et locupletissima voluntas coivere, ac quæ ubique gentium pulcherrima sunt concurrere, ipsa ejusmodi ut penes convisentes quam audientes, majorem fidem habeant. Templum hoc, velut sponsam splendide ornatam cultamque margaritis et auro argentique nitore, prætereaque marmorum multiplici colorum varietate **326** tesselarumque compositionibus ac sericorum pannorum stragulis collucentem, immortali sponso addixit. Tectum enim quinque semicirculis constans auro renidet imaginibusque velut stellarum splendoribus micat, parte extima æris metallis auri fulgorem quam proxime referens. Parietes hinc inde pretiosis variisque coloris marmoribus variati collucent, templique penetralia ipsa auro argentoque et lapillis margaritisque interstincta variaque magnifice splendescunt. Ab exteriori nave sanctuarium secludentes cancelli, inque illis columellarum ordines, eisque imposita quæ vocant hyperthyra, intusque positæ sedes, et qui ante illas sunt gradus, ipsæque sacræ mensæ; omnia argentea superfuso auro lapidibusque pretiosis, unionibus inditis, conflata compactaque consistunt. Ipsum stratum solum sericis texturis aut Sidonii operis expansis aggravescere videbitur. Sic universum subjectis varii coloris marmorum crustis, variique generis ambientibus tessellati operis zonis, exquisitæque artis compage, in omnibus denique circumfluentis gratiæ abundantia condecoratur ac variatur. Cantorum in eo ministrantium constituta multitudo, uberesque assignati reditus, quos magnifice largiterque in eos impartiendos præcepit qui istiusmodi propitiatorii obsequiis addicti essent, hoc nempe ambiens, ut omnes fere superiores hoc munificentiæ genere superaret.

327 84 85. Ac templi quidem structura ea est

VARIÆ LECTIONES.

[70] περιστοιχιζούσης A. [71] Μιχαὴλ Bandurius p. 590. [72] Χριστῷ om. P. [73] τυγχάνον P. [74] ἐπέταξεν A.

ornatusque interior, quantum brevi sermone res magna declarare licet, et quæ spectantium animis omnem stuporem injiciant; exteriora vere quænam rogo? Ad occasum, inque ipso vestibulo, duæ erant constitutæ phialæ, altera ad austrum, altera ad aquilonem, omnem artis excellentiam habentes materiæque splendorem ac auctoris operum magnificentiam. Quæ ad austrum, ex Ægyptio lapide (Romanum dicere consuevimus) structa est. Circa eam dracones statuaria arte elegantissime efformatos videas. In medio turbinata forma perforatusque rhombus assurgit: circumjectæ candido marmore columellæ, ipsæ chori quadam specie compositæ, circumducta capitibus corona ac protectura; ex quibus omnibus torrentis instar ad phialæ pedes basimque aquæ defluebant ac subjecta quæque copioso imbre compluebant. Quæ autem ad aquilonem ex Sagario sic nuncupato concinnata lapide, haud absimili Ostriti, ut quidam vocant, candido et ipsa exstructa lapide, ex basis medio multiforum rhombum eminentem protendit. Superius in corona ac protectura phialam ambiente arte fusi effictique ab artifice galli gallinacei hædique et arietes, ipsi quoque fistulis quibusdam aquarum scatebras eructantes et in subjectum phialæ pavimentum quasi evomentes. Ubi et pocula conspiciuntur, circa quæ **328** tunc prætereuntibus potandis ac accipiendis vinum ab imo scaturiebat.

86. Exeunti per templi portam quæ spectat ad aquilonem, oblonga porticus cylindri ferme specie occurrit, pictis imaginibus decorata, nempe martyrum certamina luctasque complectens, iisque tum oculos laute accipiens, tum vero animum ad divinum beatumque amorem, ex præclaris martyrum gestis ejus ardoribus excitum sensumque, quoad licet, superare studentem, magnifice erigens. Ad australes vero atque mare spectantes fores, ad orientem profecturus egrediens, duplex aliud curriculum offendes, paris longitudinis ac spatii cum ea quæ ad aquilonem spectat porticu, ad regiarum usque ædium protensum atrium; in quo imperatores ac reliqui aulæ proceres equo assidentes pila ludere consueverunt. Atrium inclytus imperator, coemptis ædibus quæ ibi antea erant soloque æquatis ac cæmentis ejectis, perpolivit, et in ejusdem atrii parte, quæ ad mare spectat, perpulchras ædes exstruxit, quas dicti jam templi velut promptuarium cellamque penuariam esse constituit. Ædium autem coemptio atriique exstructio commode aptoque consilio exstitit, quod illi exercitio destinatus antea imperatoribus locus divini templi ædificationi cessisset. Spatium inter duas porticus interclusum ad orientalem templi faciem hortum esse voluit, in oriente et ipsum plantatum novæ Edem, **329** omnis generis plantis arboribusque eluxuriantem

A ἐντὸς ἔχων, ὅσον μικρῷ λόγῳ δηλῶσαι δυνατὸν τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ἐντιθέντα ταῖς τῶν θεωμένων διανοίαις ἔκπληξιν [75]· τὰ δὲ ἐκτὸς οἷα! Πρὸς ἑσπέραν μὲν καὶ κατ' αὐτὰ τοῦ ναοῦ τὰ προαύλια φιάλαι δύο ἑστήκασιν, ἡ μὲν πρὸς νότον [76], ἡ δὲ πρὸς βορρᾶν, πᾶσαν ἔχουσαι καὶ τέχνης [77] ὑπερβολὴν καὶ ὕλης λαμπρότητα καὶ φιλοτιμίαν τοῦ [78] τῶν ἔργων δημιουργοῦ. Ὧν ἡ μὲν πρὸς νότον ἐξ Αἰγυπτίου λίθου, ὃν ἡμεῖς Ῥωμαῖον λέγειν εἰώθαμεν, ἔχει τὴν σύστασιν. Περὶ ἣν καὶ δράκοντας ἔστιν ἰδεῖν, οὓς ἡ λιθοξόος τέχνη ἄριστα διεμόρφωσεν. Ἧς μέσον μὲν κωνοειδὴς καὶ διάτρητος ἀνέστηκε στρόβιλος, πέριξ δὲ κιονίσκοι λευκοὶ καὶ τὸ ἔνδον ὑπόκενοι χοροῦ σχῆμα σώζοντες ὑφεστήκασι, στεφάνην ἄνωθεν ἔχοντες περιθέουσαν, ἀφ' ὧν ἁπάντων κρουνηδὸν τὸ ὕδωρ
B κατὰ τὸ ἐμβαδὸν καὶ τὸν πυθμένα τῆς φιάλης ἄνωθεν ἔῤῥει καὶ κατώμβρει τὰ ὑποκείμενα. Ἡ δὲ πρὸς βορρᾶν ἐκ τοῦ Σαγαρίου λεγομένου λίθου, ὃς τῷ παρά τινων Ὀστρίτῃ καλουμένῳ λίθῳ καθέστηκεν ἐμφερής, ἐδέξατο τὴν κατασκευὴν, ἐκ λευκοῦ λίθου πολύτρητον στρόβιλον καὶ αὐτὴ κατὰ τὸ μέσον τοῦ πυθμένος προβαλλομένη ἐξέχοντα. Ὕπερθεν δὲ κατὰ τὴν περιτρέχουσαν στεφάνην τῇ φιάλῃ ἐκ χαλκοῦ τῷ τεχνίτῃ διετυπώθησαν ἀλεκτρυόνες τράγοι τε καὶ κριοὶ, διά τινων συρίγγων καὶ αὐτοὶ κρουνοὺς ὑδάτων ἐξερευγόμενοι καὶ οἷον ἐξεμοῦντες κατὰ τὸ τῆς φιάλης ὑποκείμενον ἔδαφος. Ἔνθα καὶ κύλικες ὁρῶνται· περὶ ἃς τότε οἶνος ἀνέβλυζε κάτωθεν, τοὺς παριόντας ποτίζων καὶ δεξιούμενος.

C πς'. Ἐξιόντι δέ σοι τὴν βόρειον πύλην τοῦ ἱεροῦ μακρός τις ἐκδέχεται περίπατος κυλινδροειδὴς, ἐξ ἐνύλων γραφῶν κατηγλαϊσμένος τὴν ὀροφὴν, τοὺς μαρτυρικοὺς περιέχων ἄθλους καὶ τὰ παλαίσματα, [P. 202] ἑστιῶν ἅμα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ψυχὴν διεγείρων πρὸς τὸν θεῖον καὶ μακάριον ἔρωτα, ταῖς τῶν μαρτύρων ἀριστείαις εἰς τοῦτον ἐναγομένην καὶ ὑπερβαίνειν κατὰ τὸ ἐφικτὸν πειρωμένην τὴν αἴσθησιν. Κατὰ δὲ τὰς πρὸς νότον τε καὶ τὴν θάλασσαν πύλας, εἰ ἐξελθὼν πρὸς ἀνατολὰς ποιήσασθαι τὴν πορείαν θελήσειας, ἄλλον εὑρήσεις ἰσομήκη τοῦ πρὸς βορρᾶν καὶ ἰσόδρομον δίαυλον, ἄχρι τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ αὐτὸν παρατείνοντα, καθ' ἣν μεθ' ἵππων σφαιρίζειν βασιλεῦσί τε καὶ τοῖς τῶν εὐδαιμόνων παισὶ καθέστηκε σύνηθες· ἣν καὶ αὐτὴν ὁ αὐτὸς ἀοί-
D διμος βασιλεὺς, τὰς πρότερον ἐκεῖσε τυγχανούσας οἰκίας ἐξωνησάμενος καὶ ἄχρις ἐδάφους καταβαλὼν καὶ περικαθάρας τὸν τόπον, εἰργάσατο, κατὰ τὸ πρὸς θάλασσαν μέρος τῆς τοιαύτης αὐλῆς καὶ τὰς περικαλλεῖς οἰκίας δειμάμενος, ἃς οἱονεὶ ταμιεῖον καὶ οἰκονομεῖον τοῦ εἰρημένου τυγχάνειν ναοῦ διωρίσατο. Ἡ δὲ τῶν οἰκημάτων ἐξώνησις καὶ κατασκευὴ τῆς αὐλῆς διὰ τὸ τὴν πρότερον εἰς τὸ τοιοῦτον γυμνάσιον ἀνειμένην τοῖς βασιλεῦσιν ἐν τῇ τοῦ θείου ναοῦ παροπλισθῆναι οἰκοδομῇ δεόντως ἐγένετο. Τὸ δὲ περικλειόμενον μέσον τῶν δύο περιδρόμων χωρίον [79] κατὰ τὸ ἑῷον τοῦ ναοῦ μέρος παράδεισον ἐξειργάσατο,

VARIÆ LECTIONES.

[75] κατάπληξιν A. [76] νότα P. [77] κα. τῆς τέχνης P. [78] τοῦ om. A. [79] χώρων P.

κατὰ ἀνατολὰς καὶ αὐτὸν φυτευθέντα τῆς νέας Ἐδὲμ καὶ παντοίοις κομῶντα φυτοῖς καὶ ὕδασιν ἀφθόνοις ὄντα κατάῤῥυτον· ὃν ἀπὸ τῆς θέσεως Μεσοκήπιον ὀνομάζειν εἰώθαμεν.

πζʹ. Ἀλλὰ ἀπόχρη περὶ τούτων τὰ εἰρημένα, μὴ καὶ ἀπειροκαλίας τις γραφὴν ἀποίσεται καθ' ἡμῶν. Καὶ μεταστρεπτέον [80] ἤδη τὸν λόγον ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἔργων τοῦ φιλοπόνου καὶ τῶν καλῶν προμηθοῦς αὐτοκράτορος. Κατ' αὐτὰ γὰρ τὰ βασίλεια τίνα τῶν πώποτε μνημονευομένων ἐν ταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα φιλοτιμίαις οὐχ ὑπερβέβηκεν ἔν τε πολυτελείᾳ καὶ κάλλει καὶ τῷ καινοπρεπεῖ τῶν σχημάτων καὶ ταῖς περὶ πάντα τὰ ἀξιάγαστα χάρισιν, οὐ μόνον ἐν ναῶν καλλοναῖς καὶ πολυτελείαις καὶ τέρψεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν διαιτητηρίων βασιλικῶν ὄντως καὶ μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομαῖς, μετὰ τοῦ πολυτελοῦς τὸ τερπνὸν καὶ μετὰ B τοῦ τέρποντος πολὺ τὸ χρήσιμον ἐχόντων καὶ θαύματος ἄξιον; Ἀλλ' ἐπεὶ τὰ τοιαῦτα κάλλη οὐ πᾶσιν εἰς ὅρασιν πρόκειται, ἢ καὶ μᾶλλον ἀκριβὴς τῶν τοιούτων πέφυκεν εἶναι διδάσκαλος, ἀνάγκη διὰ τῆς γραφῆς παρατεθῆναι τῶν σπουδαίων ταῖς ἀκοαῖς, [P. 203] ἵν' ἐντεῦθεν ὅ τε δημιουργὸς αὐτῶν ἀξίως θαυμάζηται καὶ οἱ τῶν βασιλείων εἰσόδων εἰργόμενοι μὴ παντελῆ τούτων ἔχοιεν ἄγνοιαν. Ἔστι [81] γὰρ εὐθὺς κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὰς τῶν ἀνακτόρων μέρος κατασκευασθεὶς Ἠλιοὺ τῷ Θεσβίτῃ ναὸς, οὐ τὰ ἐντὸς μόνον πάσης ἀνάπλεως πολυτελείας καὶ ὡραιότητος, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰ ἐκτός. Ἄνωθεν γὰρ τὸ στέγος ἅπαν χρυσῷ κατελάμπετο, ἐκ ψηφίδων εὖ ἡρμοσμένων ἅπαν συνεστηκὸς, εἰ καὶ τῷ χρόνῳ νῦν ἡ πολλὴ τῶν C ὄμβρων ἐπιφορὰ καὶ οἱ χειμέριοι νιφετοί τε καὶ παγετοὶ τὸ πολὺ τοῦ κάλλους διαφθείραντες ἐλυμήναντο. Συνημμένον δὲ τῷ τοιούτῳ ναῷ καὶ τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ πολυπαθοῦς καὶ καρτερικωτάτου τῶν μαρτύρων Κλήμεντος εὐκτήριον ἀνεδείματο, ἐν ᾧ καὶ τὴν θείαν τούτου κάραν καὶ ἄλλων πολλῶν μαρτύρων ἱερὰ ἐναπέθετο λείψανα, ἀφ' ὧν ἐκεῖνός τε καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ψυχῆς τε [82] καὶ σώματος τὴν ῥῶσιν λαμβάνουσι. Γειτονεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ κατασκευασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ εὐκτήριος οἶκος, οὗ τὸ πολυτελὲς καὶ ὑπέρτιμον τοῖς οὐκ ἰδοῦσιν ἄπιστος νομισθήσεται· τοσοῦτος ἄργυρος [83] καὶ χρυσὸς καὶ τιμίων λίθων καὶ [84] μαργάρων πλῆθος ἐν τῇ τούτου [85] περιβολῇ καταβέβληται. Τὸ μὲν γὰρ ἔδαφος ἅπαν ἐξ ἀργύρου σφυρηλάτου καὶ στιβαροῦ μετ' D ἐγκαύσεως, τὸ τῶν χρυσοχόων ἀκριβὲς τῆς τέχνης ἐπιδεικνύμενος, κατεσκεύασται, οἱ δὲ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῖχοι ἄργυρον ἄφθονον καὶ αὐτοὶ ἐπικείμενον ἔχουσι, διηνθισμένον χρυσῷ καὶ τιμίοις πεποικιλμένον λίθοις καὶ μαργάρων λαμπρότησιν. Ἡ δὲ διείργουσα τὰ ἄδυτα τοῦ θείου οἴκου τούτου κιγκλὶς, Ἡράκλεις, ὅσον ὄλβον ἐν ἑαυτῇ περιείληφεν! ἧς οἱ στῦλοι μὲν καὶ τὰ κάτωθεν ἐξ ἀργύρου διόλου τὴν σύστασιν ἔχουσιν, ἡ δὲ ταῖς κεφαλίσι τούτων ἐπικειμένη δοκὸς ἐκ καθαροῦ χρυσίου πᾶσα συνέστηκε, τὸν πλοῦτον πάντα τὸν ἐξ Ἰνδῶν περικε-

A aquarumque copia large irriguum; quem a situ Mesocepium (quasi hortum medium) nuncupamus.

87. Sed hæc hactenus dicta sufficiant, ne quis nos ineptiarum accuset. Convertenda itaque nunc oratio est ad reliqua labore strenui ac studiosi præclarisque intenti curis imperatoris opera. In ipsa enim regia quem eorum qui unquam celebres habiti sunt, ejuscemodi rerum magnificentia et cultu non superavit, tum nimirum sumptuosis pulchrisque structuris, tum nove effigiatis figuris, admirandisque omnibus exquisita gratia venustatibus, non solum in sacrarum ædium pulchritudine et magnificentia et amœnitate, verum etiam in curiarum domorumque vere regiarum ac prægmagnificarum ædificiis; quibus itidem amœnitas cum magnificentia comes sit, et cum amœnitate ingens plane ac miraculo digna certet utilitas? Quoniam tamen ejuscemodi decora non omnium oculis sunt proposita, qui talium rerum exquisitiores magistri esse solent, necesse est ut ea studiosorum auribus scripto ingeramus, quo scilicet hinc eorum auctor debitam admirationem consequatur, et qui ingressu ad regiam arceantur, haud penitus illorum ignorantia teneantur. Statim enim ad orientalem regiæ partem exstructum exstat Eliæ Thesbitæ templum, non intus solum sed et foris omni cultu et lepore magnificentissime stipatum. Supra enim tectum omne auro renitebat, ex tessellulis 330 totum apte compactum, quanquam modo præruptorum imbrium vi hiemalibusque nimbis et gelu pristini decoris partem maximam amiserit detriveritque. Huic templo annexum etiam Clementis longe plurimis vexati suppliciis martyrumque tolerantissimi oratorium condidit, in quo divinum ejus caput aliorumque plurium martyrum sacras exuvias reposuit; unde tum ille tum posteri animi corporisque incolumitatem hauriunt. E propinquo est et quam Salvatoris nostri ac Dei nomine oratoriam domum exstruxit, cujus magnificentia cultusque omnem excedens æstimationem his qui non viderunt incredibilis videbitur: tanta scilicet argenti aurique vis lapidumque pretiosorum et unionum copia in ejus fabricam impensa est. Pavimentum stratum omne ex argento solido ducto malleo, aurificum subtili arte, incausto confectum est. Dextra lævaque ædis parietes, ipsi quoque copioso convestiti argento, auri fulgoribus florido gemmisque pretiosis ac margaritarum splendoribus interstincto ac vario. Divinæ hujus ædis adyta separantes cancelli (Deus bone!) quantas in se continent divitias! quorum columnæ imæque partes ex argento constant solidæ, capitellis autem trabs superposita ex auro solida, universas Indorum divitias quaquaversum circumfusas gestans; cujus

VARIÆ LECTIONES.

[80] μετατρεπτέον P. [81] ἔτι AP. [82] τε om. P. [83] τοσοῦτος γὰρ ἄργυρος A. [84] λίθων καὶ om A. [85] τούτων A.

multis partibus **331** Dei-viri Domini effigies arte chymica effecta est. Adytum vero ipsum quanta decora sanctaque contineat ac in se ipso velut thesauros recondat, sermo refugit dicere, mavultque ut adytum (inaccessum scilicet et orationi impervium) sinere. In his enim quæ vim omnem sermonis superant, convenientior silentii religio est. Et hæc quidem orientalia, ut sic dicam, regiæ decora, inclyti imperatoris Basilii fidei germina.

88. In aliis partibus alia exstant. Inter ea sacri præconis Pauli venerabile oratorium est, eumdem auctorem agnoscens, ipsum quoque illius largissima liberalitate excitatum. Illius enim pavimenta strata marmore eorumque orbes argento colliguntur, sumptuumque immensitate et pulchritudine nihil reliquis minus habere conspicitur. Similiter etiam, quod beati Petri apostolorum principis nomine in Marciani ambulacrorum extremo quasi summa arx ab eo templum ædificatum, cui et cœlestis militiæ principis oratorium conjunctum est. Quod item illi superius sanctæ Dei Parentis oratorium est, qua decoris elegantiæque excellentia non affluit? Cujusve oculos non abunde pascat animumque recreet, eumque qui videat totum ad hilaritatem convertat?

89. Ædium vero decora, quæ velut regiarum regias in regia Basilius imperator exstruxit, præstantiorum sermonum præconio ad sui **332** laudem indigent, manuque perfectiori ad ea pro orationis majestate penicillo chartis illinenda, quæ nemo satis imitando assequi possit. Novi enim decoris domus cui Cænurgio nomen est, quam a fundamentis exstruxit, quem spectantium stupore non afficiat? illam sedecim columnæ ordinibus digestæ suffulciunt: octo ex Thessalico lapide, qui viridis coloris est, sex vero onychitis nomen obtinent; quas lapicida omni varietate exornavit, vitis formam circa eas affingens, omnisque generis animantium figuras in ea efformans. Reliquæ duæ et ipsæ onychitis naturam habent, non tamen similem formam a lapicidis nactæ sunt, sed distortis striis lævi planoque orbantur, cum eas ita variare artifici placuerit, utpote qui ex multiplici varietate decorum captaret et delectabile. Super columnas ad tectum usque et orientale hemisphærium ex pulcherrimis tessellulis domus omnis inauratur, præsidentem habens operis auctorem, stipantibus commilitonibus legatis subjectisque ducibus, qui instar munerum captas ab eo urbes illi offerunt. Rursusque desuper in abside ac tecto depicta sunt Herculea imperatoris certamina subditorumque causa exantlati labores ac rerum præclare bello gestarum sudores Deoque auctore partæ victoriæ tropæaque; sub quibus tanquam cœlum stellis prælucidum surgit exstatque cubiculum ab eodem imperatore affabre fabrefactum, venustum et va-

A χυμένον πάντοθεν ἔχουσα· ἐν ᾗ κατὰ πολλὰ μέρη καὶ ἡ θεανδρικὴ τοῦ Κυρίου μορφὴ μετὰ χυμεύσεως ἐκτετύπωται. Αὐτὸ δὲ τὸ ἄδυτον ὅσα κάλλη καὶ ἅγια περιείληφε καὶ ἐν ἑαυτῷ θησαυροφυλακεῖ, ὁ λόγος παραιτεῖται δηλοῦν, ἐᾷν δὲ μᾶλλον ὡς ἄδυτον καὶ τοῖς λόγοις ἄβατον βούλεται· ἐν γὰρ τοῖς ἐπέκεινα λόγου εὐλογωτέρα ἡ σιωπή. Καὶ τὰ μὲν ὡς ἂν εἴποι τις ἑῷα κάλλη τῶν ἀνακτόρων, ἅπερ ἐκ τῆς τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως Βασιλείου πίστεως ἐξανέτειλεν, ταῦτά ἐστιν.

πη'. Κατ' ἄλλα δὲ μέρη καθέστηκε τὰ λοιπὰ, ἐν οἷς τό τε τοῦ ἱεροκήρυκος Παύλου σεπτὸν τυγχάνει εὐκτήριον, τὸν αὐτὸν κεκτημένον δημιουργὸν, μετὰ τῆς αὐτῆς πλουτοχορήγου[66] [P. 204] χειρὸς καὶ αὐτὸ δομησάμενον· καὶ τὸ τούτου γὰρ ἔδαφος ἄργυρον B ἔχει τοὺς κύκλους τῶν μαρμάρων ἐμπερικλείοντα, καὶ πολυτελείᾳ καὶ κάλλει τῶν ἄλλων κατ' οὐδὲν ὁρᾶται λειπόμενον. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου κατὰ τὸ ἄκρον τῶν Μαρκιανοῦ περιδρόμων ὡς ἀκροπύργιον ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθεὶς θεῖος ναὸς, ᾧ καὶ τὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου εὐκτήριον ἥνωται. Καὶ ὁ τῆς Θεομήτορος αὖθις ὑπέρκειται, ποίαν εὐπρεπείας καὶ ὡραιότητος ὑπερβολὴν οὐκ ἐπλούτησεν, ἢ τίνος οὐκ ἂν ὀφθαλμὸν ἑστιάσοι καὶ ψυχὴν εὐφράνοι καὶ ὅλον ἡδίω ποιήσοι τὸν θεατήν;

πθ'. Τὰ δὲ τῶν οἴκων κάλλη, ἅπερ ὡς βασιλείων βασίλεια ἐν αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ἀνεδείματο, λαμπροτέρων ἐδεῖτο κηρύκων λόγων εἰς δήλωσιν καὶ χειρὸς ἐντελεστέρας εἰς τὸ δύ- C νασθαι λόγῳ δηλοῦν ἃ τοῖς ἔργοις ἐστὶν ἀμίμητα. Ὁ γὰρ καινοπρεπὴς οὗτος οἶκος, οὗ τὸ Καινούργιόν ἐστιν ἐπώνυμον, ὃν ἐκ βάθρων ἐκεῖνος ἀνήγειρεν, τίνα τῶν θεωμένων οὐκ ἐγείρει πρὸς ἔκπληξιν; ὃν ἑκκαίδεκα κίονες κατὰ στίχον ἑστηκότες ἀνέχουσιν, οἱ μὲν ὀκτὼ τούτων ἐκ λίθου τυγχάνοντες Θετταλῆς, ἣ τὸ πράσιον χρῶμα κεκλήρωται· οἱ ἓξ δὲ τὴν τοῦ ὀνυχίτου προσηγορίαν αὐχοῦσιν, οὓς ὁ λιθοξόος παντοίως ὡραΐσεν, ἀμπέλου σχῆμα κατ' αὐτοὺς μορφώσας καὶ παντοίων ζώων ἰδέας ἐν ταύτῃ ἀπεργασάμενος. Οἱ ἕτεροι δὲ δύο καὶ αὐτοὶ μὲν τὴν αὐτοῦ ὀνυχίτου φύσιν εἰλήφασιν, οὐχ ὅμοιον δὲ τὸ σχῆμα παρὰ τῶν λιθοξόων ἐδέξαντο, ἀλλὰ γραμμαῖς σκολιαῖς τὸ τῆς ἐπιφανείας ὁμαλὸν ἀφῃρέθησαν, οὕτω ποικίλαι ταύτας τοῦ τε- D χνίτου θελήσαντος, ὡς ἐκ τοῦ πολυμόρφου θηρῶντος τὸ εὐπρεπὲς καὶ ἐράσμιον. Ἄνωθεν δὲ τῶν κιόνων ἄχρι τῆς ὀροφῆς καὶ τὸ κατὰ ἀνατολὰς ἡμισφαίριον, ἐκ ψηφίδων ὡραίων ἅπας ὁ οἶκος καταχεχρύσωται, προκαθήμενον ἔχων τὸν τοῦ ἔργου δημιουργὸν, ὑπὸ τῶν συναγωνιστῶν ὑποστρατήγων δορυφορούμενον, ὡς δῶρα προσαγόντων αὐτῷ τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἑαλωκυίας πόλεις. Καὶ αὖθις ἄνωθεν ἐπὶ τῆς ὀροφῆς ἀνιστόρηται τὰ τοῦ βασιλέως Ἡράκλεια ἆθλα καὶ οἱ ὑπὲρ τοῦ ὑπηκόου πόνοι καὶ οἱ τῶν πολεμικῶν ἀγώνων ἱδρῶτες καὶ τὰ ἐκ Θεοῦ νικητήρια, ὑφ' ὧν ὡς οὐρανὸς ὑπ' ἀστέρων ὑπέρλαμπρος ἐξανίσχει κοιτὼν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ [P. 205] φιλοτεχνηθεὶς αὐτοκράτορος, ὡραῖος

VARIÆ LECTIONES.

[66] πλουτοχόρου A.

τε καὶ παμποίκιλος καὶ κατὰ πάντων σχεδὸν τὰ τοῦ κάλλους φερόμενος νικητήρια. Εὐθὺς γὰρ κατὰ τὸ τοῦ ἐδάφους μεσαίτατον τὸ Μηδικὸν ὄρνεον ὁ ταὼς ἐκ ψηφίδων λαμπρῶν τῇ λιθοξόῳ τέχνῃ διαμεμόρφωται, ἐν εὐθυτόρνῳ κύκλῳ ἐκ λίθου Καρικῆς συγκλειόμενος, ἀφ' οὗπερ ἀκτῖνες ἀπὸ λίθου τῆς αὐτῆς πρὸς ἄλλον μείζονα κύκλον ἐκπέμπονται. Ἔξωθεν δὲ καὶ τούτου καθάπερ τινὲς ῥύακες ἢ ποταμοὶ ἐκ λίθου Θετταλῆς, ἢ τὸ πράσιον χρῶμα κεκλήρωται, κατὰ τὸ τοῦ οἴκου τετράγωνον σχῆμα ἐφήπλωνται, κατὰ τὰς ἐντὸς λαγόνας τέτταρας ἀετοὺς ἐκ ψηφίδων ποικίλων τε καὶ λεπτῶν περισφίγγουσαι, εἰς τοσοῦτον ἀκριβοῦντα τὴν μίμησιν ἅπαντα ὡς εἰκάζειν αὐτὰ ζῆν καὶ ἵπτασθαι βούλεσθαι. Οἱ δὲ παρ' ἑκάτερα τοῖχοι ὑάλου πολυχρόοις πλαξὶ περισκέπονται, διαφόρων ἀνθέων δοκοῦντες μορφαῖς ὡραΐζεσθαι. Ὑπερθεν δὲ τούτων κόσμος τις ἄλλος περιηνθισμένος διαθέσει χρυσῷ, ὑφ' οὗ διείργεσθαι τὰ κατώτερα τῶν ἄνω δοκεῖ· ὃν ἐκ χρυσοῦ ψηφίδων διαδέχεται τερπνότης ἄλλη, ἔνθρονον δεικνῦσα τὸν τοῦ ἔργου δημιουργὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν σύζυγον Εὐδοκίαν, στολαῖς κεκοσμημένους βασιλικαῖς καὶ ταινιουμένους τοῖς στέμμασιν. Οἱ δὲ κοινοὶ παῖδες ὡς ἀστέρες λαμπροὶ τοῦ δόμου πέριξ ἱστόρηνται, ταῖς βασιλείοις καὶ αὐτοὶ στολαῖς καὶ τοῖς στέμμασι καταγλαϊζόμενοι. Ὧν οἱ μὲν ἄῤῥενες τόμους ἐπιφερόμενοι δείκνυνται τὰς θείας ἐντολάς, αἷς στοιχεῖν ἐπαιδεύοντο, περιέχοντας· τὸ δὲ θῆλυ γένος καὶ αὐτὸ βίβλους τινὰς κατέχον ὁρᾶται, νόμων θείων ἐχούσας περιοχήν, βουλομένου δεῖξαι τοῦ τεχνίτου τυχὸν ὡς οὐ μόνον ἡ ἄῤῥην γονή, ἀλλὰ καὶ ἡ θήλεια τὰ ἱερὰ μεμύηται γράμματα καὶ τῆς θείας σοφίας οὐκ ἔστιν ἀμέτοχος, καὶ κἂν ὁ φυτοσπόρος τούτων οὐκ ἔσχεν ἐξ ἀρχῆς οἰκείως πρὸς γράμματα διὰ τὴν βιωτικὴν περιπέτειαν, ἀλλ' οὖν τοὺς οἰκείους ἅπαντας βλαστοὺς ἐν μετοχῇ σοφίας πεποίηκε· τοῦτο δὲ, καὶ τῆς ἱστορίας δίχα, διὰ τῆς γραφικῆς ἐβουλήθη τοῖς ὁρῶσι σημαίνεσθαι. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κάλλη τῷ τετραμερεῖ τῶν τοίχων ἄχρι τῆς ὀροφῆς περιέχεται· αὐτὴ δὲ ἡ τοῦ [87] τοιούτου κοιτῶνος ὀροφὴ οὐκ ἀνεστηκυῖα πρὸς ὕψος ἐπαίρεται, ἀλλὰ τῷ τετραγώνῳ σχήματι τοῖς τοίχοις ἐγκάθηται, χρυσίῳ δι' ὅλου κατηγλαϊσμένη καὶ στίλβουσα, κατὰ τὸ μεσαίτατον φέρουσα τὸν νικοποιὸν σταυρὸν, ὑάλῳ πρασίῳ διαμορφούμενον, περὶ ὃν ὡς ἄστρα κατ' οὐρανὸν θεάσῃ ἐκλάμποντα αὐτόν τε τὸν ἀοίδιμον βασιλέα καὶ μετὰ τῶν τέκνων πάντων τὴν σύνευνον, πρός τε Θεὸν καὶ τὸ τοῦ σταυροῦ ζωοποιὸν [P. 206] σημεῖον τὰς χεῖρας ἐπαίροντας, καὶ τοῦτο μόνον οὐχὶ βοῶντας, ὅτι *Διὰ τοῦδε τοῦ νικοποιοῦ συμβόλου πᾶν ἀγαθὸν καὶ φίλον Θεῷ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἡμέτερας βασιλείας διαπέπρακται καὶ κατώρθωται.* Περιέχεται δὲ καὶ εὐχαριστία ἔγγράμματος παρά τε τῶν φυσάντων ὑπὲρ τῶν τέκνων λεγομένη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ παρὰ τῶν τέκνων αὖθις ὑπὲρ τῶν γεννητόρων. Καὶ ἡ μὲν παρὰ τῶν γονέων οὑτωσὶ πως ἐπὶ λέξεως ἔχουσα δείκνυται· *Εὐχαριστοῦμέν σοι, Θεὲ ὑπεράγαθε καὶ βασιλεῦ*

A rium cunctaque fere excellenti pulchritudine **333** superans. Statim enim in pavimenti meditullio pavo, avis Medica, ex prælucidis tessellulis lapicidæ artificio effictus est, rotundissimo circulo ex Cario lapide inclusus, ex quo radii ejusdem lapidis in alium majorem circulum immeant (extraque cum etiam veluti quidam rivi sive fluvii ex Thessalico viridis coloris lapide ad quatuor ædis angulos funduntur), interiore sinu quatuor aquilas vario subtilique tessellato opere constringentes, tanta expressione sicque accurata rei imitatione ut illas vivere ac jam jamque volatum moliri conjicias. Parietes utrinque crustis vitreis varii coloris conteguntur, sic nimirum ut diversis interstincti floribus iisque vernare videantur. Super eos ornatus B alius præfloridus auri compositione, quo inferiora a superioribus interstingui videntur. Sequitur alia venustas ex aureis tessellulis, imperatorem operis auctorem in throno sedentem uxoremque Eudociam, regiis vestimentis amictos ac coronis redimitos, ostendens. Communes utriusque liberi, ceu stellæ pellucidæ circa domum depicti, Augustalibus et ipsi vestibus amicti coronisque ornati. Masculi libros ferunt divina continentes præcepta, quibus obsequi erudiebantur. Feminæ ipsæ quoque libros quosdam tenere conspiciuntur, in quibus divinarum legum argumenta descripta sunt. Voluit forte artifex indicare non solum masculos, sed et feminas sacris Litteris eruditas esse ac sapientiæ C divinæ participes. Licet **334** enim ipse generis auctor caputque familiæ haud prorsus initio erga litteras propense animatus esset ob vitæ aliam aliamque sortem casusque difficiles, omnem tamen sobolem sapientia imbui curavit. Atque hoc, etiam tacente historia, per picturam voluit cernentibus conspicuum esse. Atque hæc decora in quatuor parietum lateribus ad tectum usque exhibentur. Tectum autem hujus cubiculi non in sublime sese porrigit, sed forma tetragona parietibus insidet, auro totum condecoratum ejusque fulgore micans. In medio crucis victoriale signum, vitro viridi efformatum. Circa crucem velut stellas in cœlo effulgentes videbis, ipsum percelebrem imperatorem ac cum liberis omnibus ipsam conjugem, manus ad D Deum sustollentes ac crucis vivificum signum, et tantum non clamantes : *Per hoc victoriale signum, quidquid bonum Deoque acceptum, imperii nostri temporibus gestum est ac peractum.* Continetur vero etiam gratiarum actio litteris exarata, ex parentum persona pro liberis, exque liberorum rursus persona ad Deum dicta pro parentibus. Parentum gratiarum actio sic se ad verbum habere dignoscitur : *Gratias tibi agimus, Deus, omnem excedens bonitatem, et Rex regum, quod nos liberis stipasti agentibus gratias magnificentiæ mirabilium tuorum. Verum serva eos in voluntate tua, ne quis eorum quidquam transgrediatur mandatorum tuorum,* **335** *ut*

VARIÆ LECTIONES.

[87] αὕτη δὲ τοῦ P.

et hoc nomine gratias agamus bonitati tuæ. Filiorum rursus hæc vicissim enuntiat : *Gratias agimus tibi, Verbum Dei, quod ex paupertate Davidica parentem nostrum extraxisti eumque unxisti unctione Spiritus tui sancti. Verum serva eum manu tua, et eam quæ nos sustulit, illis pariter ac nobis præstans, ut et cœleste regnum tuum assequamur.* Ac quidem dicti cubiculi fabricæ ac venustates istæ sunto.

A *τῶν βασιλευόντων, ὅτι περιέστησας ἡμῖν τέκνα εὐχαριστοῦντα τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῶν θαυμασίων σου. Ἀλλὰ φύλαξον αὐτοὺς ἐν τῷ θελήματί σου, μή τις αὐτῶν παραδράμῃ τι τῶν σῶν ἐντολῶν, ἵνα καὶ ἐν τούτῳ εὐχαριστῶμεν τῇ σῇ ἀγαθότητι.* Ἡ δὲ τῶν παίδων αὖθις ταῦτα διαγορεύουσα δείκνυται· *Εὐχαριστοῦμέν σοι, Λόγε τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐκ πτωχείας Δαυϊτικῆς ἀνύψωσας τὸν πατέρα ἡμῶν, καὶ ἔχρισας αὐτὸν τῷ* [88] *χρίσματι τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος. Ἀλλὰ φύλαξον αὐτὸν τῇ* [89] *χειρί σου σὺν τῇ τεκούσῃ ἡμᾶς, ἀξιῶν αὐτοὺς καὶ ἡμᾶς καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας.* Καὶ τὰ μὲν τοῦ εἰρημένου κοιτῶνος ἔργα καὶ κάλλη ἐν τούτοις περιγεγράφθω.

90. Ejusdem manus ac consilii opus maximum illud triclinium in Marciani porticibus, quod et Pentacubiculum dicitur; quod et ipsum omnis generis pulchritudine atque decore primas tulit. Est ibi et cujus paulo ante meminimus, Pauli æthera pervolantis pulchrum elegansque oratorium; cui et martyris Barbaræ cohæret, quod a sapientissimo Leone illic conditum est. Sed et reliqua regia conclavia, quæ paulo plus ad orientem posita sunt quam aureum triclinium, superiorique basi locata, magis vero ad occidentem vergunt quam nova ecclesia; quorum longe alte expansus aer Aquilæ appellationem suscepit (in quo et Deiparæ pulcherrimum lepidissimumque oratorium sacellum), ejusdem imperatoris opera sunt, ejusmodi scilicet ut pretiosarum materiarum sumptu et copia figurarumque novitate ac magnifici operis dispositione viri **336** magnificentiam elegantiæque cultum ostendant. Quæ item magis ad occidentem vergunt habitacula pyramidali figura, cujusmodi etiam est alterum Dei Verbi Matris oratorium, illo sumptus suppeditante atque auctore exstructa sunt, quæ plane structuræ magnificentia novæque artis elegantia inter alia multa primas obtineant. Infra quæ, in ipso quod vocant Monothyri ingressu, jucundissimum Joannis Theologi oratorium, quod una cum suda solique exposita et marmoribus strata ibi area, quæ ad Pharum usque protenditur, idem exstruxit imperator, una etiam cum firmissimis ad ejus orientale latus positis ædibus, quarum altera thesaurophylacium est, altera vestiarium, amboque una cum jucunditate abunde securitatem promittunt. Pulcherrimum quoque atque maximum lucidissimumque regiæ balneum, phialæ (quam vocant) superjacens (nempe quæ a factionis Venetæ illic quondam stationem habentis lapidea phiala nomen adhuc retineat), ille ipse concinne ædificavit; opus nimirum pulchritudine præstans et jucunditate, corporisque valetudini conferens ejusque refectioni. Alterius vero factionis phiala (nempe Prasinæ) ad regiæ atrium ad orientem spectans sita erat. Dum vero divinum illic templum exstrueretur, alio translata est, factionumque

ϟ'. Τῆς αὐτῆς δὲ χειρὸς καὶ γνώμης [90] ἔργον καὶ ὁ κατὰ τοὺς Μαρκιανοῦ περιδρόμους μέγιστος τρί- B κλινος, καὶ Πενταχούβουκλον λεγόμενον, ὃ καὶ αὐτὸ παντοίου κάλλους καὶ ὡραιότητος τὰ πρωτεῖα ἠνέγκατο· καθ' ὃ καὶ τὸ προμνημονευθὲν περικαλλὲς εὐκτήριον τοῦ αἰθεροδρόμου Παύλου, ᾧ καὶ τὸ τῆς μάρτυρος Βαρβάρας συνήνωται τὸ ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου Λέοντος δομηθὲν, τὴν ἵδρυσιν κέκτηται. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἕτερα βασιλικὰ καταγώγια, ἃ τοῦ χρυσοῦ τῶν τρικλίνων ἀνατολικωτέραν καὶ μᾶλλον ὑπερκειμένην ἔχει τὴν ἵδρυσιν, δυτικώτερα τῆς νέας τυγχάνοντα τῶν ἐκκλησιῶν, ὧν ἡ ἐπὶ πολὺ τοῦ ἀέρος πρὸς ὕψος ἐπέκτασις καὶ τὴν Ἀετοῦ προσηγορίαν ἐδέξατο, ἐν ᾧ [91] καὶ τὸ τῆς Θεοτόκου ὡραῖον καὶ πάντερπνον τῆς προσευχῆς ἐστιν ἱερὸν, τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἔργα τυγχάνουσιν, ἐκ τοῦ πολυτελοῦς καὶ ἀφθόνου τῶν τιμωμένων ὑλῶν καὶ τοῦ καινοπρεποῦς τῶν C σχημάτων καὶ τῆς μεγαλουργοῦ διαθέσεως τὸ μεγαλόψυχον καὶ φιλόκαλον τοῦ ἀνδρὸς ἀπεμφαίνοντα [92]. Καὶ τὰ δυτικώτερα δὲ τούτων πυραμοειδῆ κατοικητήρια, καθὼς καὶ ἕτερον τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ [93] Λόγου Μητρὸς τυγχάνει εὐκτήριον, ἐκεῖνον χορηγὸν καὶ δημιουργὸν ἐπιγράφεται, τῷ περιττῷ τῆς κατασκευῆς καὶ καινοπρεπεῖ καθ' ἑτέρων πολλῶν τὸ πρωτεῖον φερόμενα. [P. 207] Ὧν ἐστι κάτωθεν, κατ' αὐτὴν τὴν τῆς Μονοθύρου λεγομένης εἴσοδον, τὸ τερπνότατον Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εὐκτήριον, ὃ καὶ αὐτὸ μετὰ τοῦ ἐκεῖθεν ἀρχομένου αἰθερίου καὶ ἡλιοβολουμένου μαρμαροστρώτου περιπάτου, τοῦ καὶ ἄχρι τοῦ Φάρου διήκοντος, ὁ αὐτὸς ἐτεκτήνατο βασιλεὺς, μετὰ καὶ τῶν πρὸς ἀνατολὰς τούτου ἑδραιοτάτων οἰκημάτων, ὧν τὸ μὲν θησαυροφυλακεῖόν ἐστι, D τὸ δὲ χρηματίζει εἰς βεστιάριον· ἃ μετὰ τοῦ τέρποντος καὶ τὸ ἀσφαλὲς περιττῶς ἐκληρώσαντο. Καὶ τὸ κάλλιστον δὲ καὶ μέγιστον καὶ φανότατον τῶν βασιλείων λουτρὸν, ὃ τῆς φιάλης λεγομένης ὑπέρκειται, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐκεῖσε πρότερον ἱσταμένης τοῦ τῶν Βενέτων μέρους λιθίνης φιάλης τὸ ὄνομα σώζει περιλειπόμενον, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἐμμελῶς δομησάμενος, ἔργον κάλλους ὁμοῦ καὶ τρυφῆς καὶ σωματικῆς εὐετηρίας καὶ ἀναπαύσεως. Ἡ δὲ τοῦ ἑτέρου μέρους φιάλη, τῶν Πρασίνων, φημὶ, κατὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς τῶν βασιλείων αὐλὴν τὴν στάσιν ἐκέκτητο· ἥτις ἐν

VARIÆ LECTIONES.

[88] τῷ om. P. [89] τῇ om. P. [90] καὶ γνώμης] ἢ γνώμης A. [91] οἷς A. [92] ἐπεμφαίνοντα A. [93] καὶ ante λόγου om. P.

τῷ κτίζεσθαι τὸν ἐκεῖσε θεῖον ναὸν τῆς μεταθέσεως ἔτυχε, καὶ ἠλλοιώθη τῶν μερῶν ἡ περὶ ταύτας διατριβὴ, καὶ ἀπεπαύθη τὰ τελούμενα κατ' αὐτάς.

λα'. Ἐκτὸς δὲ τῶν εἰρημένων τοῦ αὐτοῦ γενναίου βασιλέως ἔργον καὶ ὁ τὰ Μάγγανα λεγόμενος οἶκος βασιλικὸς, καὶ ὁ νέος οἶκος καλούμενος, οὓς ἀπὸ τοιαύτης προαιρέσεως κατεσκεύασεν· Μὴ βουλόμενος γὰρ τὰ δημόσια χρήματα, ἅπερ οἱ ἐκ τοῦ ὑπηκόου φόροι γεννῶντες αὐξάνουσιν, εἰς οἰκείας καταναλίσκειν χρείας καὶ τῶν ἀνὰ πᾶν ἔτος ὑπ' αὐτοῦ κεκλημένων [94] καὶ τοὺς ἑτέρων [95] πόνους τὴν τούτων τράπεζαν ἡδύνειν ἢ συγκροτεῖν, τοὺς τοιούτους οἴκους ἐπενοήσατο, καὶ προσόδους ἐκ γεωργίας ἀπέταξεν ἐν αὐτοῖς ἱκανὰς, ἀφ' ὧν ἡ βασιλικὴ πανδαισία αὐτοῦ τε καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἄφθονον καὶ δικαίαν τὴν χορηγίαν ἔμελλεν ἔχειν ἀεί. Καὶ τὰ ἐν ταῖς καλουμέναις δὲ Πηγαῖς βασιλικὰ μεταβολῆς ἕνεκα καταγώγια καὶ ἐνδιαιτήματα [96] ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐκ βάθρων ἀνέστησεν, ἃ καὶ ναῶν καλλοναῖς κατεκόσμησεν, ἐν οἷς ὅ τε τοῦ Ἁγίου προφήτου Ἠλιοὺ τυγχάνει οἶκος σεπτὸς καὶ ὁ Ἐλισσαίου τοῦ ἐκείνου διαδόχου καὶ φοιτητοῦ, ἔτι δὲ καὶ ὁ τοῦ πρώτως ἡμῶν εὐσεβῶς βασιλεύσαντος Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, καὶ ὁ τῶν νεοφανῶν μαρτύρων τῶν δύο καὶ τεσσαράκοντα, καὶ πρὸς τούτοις ἕτεροι δύο οἶκοι εὐκτήριοι εἰς ὄνομα καὶ δόξαν εὐσεβῶς δομηθέντες τῆς Θεομήτορος. Καὶ ἐν τοῖς τῆς Ἱερείας δὲ παλατίοις τοῦ αὐτοῦ προφήτου Ἠλιοὺ ἱερὸν εὐκτήριον ἐδομήσατο, [P. 208] οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐν κάλλει καὶ ὡραιότητι κρινόμενον δεύτερον.

λβ'. Ἐν δὲ ταῖς τοιαύταις κατὰ μεταφοίτησιν καὶ μεταβολὴν βασιλείοις διατριβαῖς καὶ δεξαμενὴν τυγχάνουσαν ὕδατος, μεγάλην τε καὶ εὐρύχωρον, ἔργον καὶ πόνημα τοῦ καλλύναντος βασιλέως κατ' ἀρχὰς τὸ προάστειον, ὑπὸ δὲ τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου συγχωσθεῖσαν καὶ γεωθεῖσαν καὶ καταφύτευσιν δεξαμένην δένδρων τε καὶ λαχάνων, καθάπερ καὶ αἱ τῶν βασιλικῶν παλατίων οὖσαι ἐντὸς, ἥ τε πρὸ τῆς Μαγναύρας καὶ ἡ μεταξὺ τοῦ τε Ἰουστινιανοῦ τρικλίνου καὶ τοῦ τῆς Ἐκθέσεως, αἵτινες καὶ αὐταὶ ὕδωρ ἄφθονον ἔχουσαι καὶ ἰχθύας πρὸς τέρψιν καὶ ἄγραν τῶν βασιλέων ἐκτρέφουσαι, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἠπειρωθεῖσαι εἰς παραδείσων κατασκευὴν ἐχρημάτισαν διὰ τὸ Στέφανον τὸν μαθηματικὸν τὴν γένεσιν τοῦ εἰρημένου βασιλέως πολυπραγμονήσαντα εἰπεῖν ἐξ ὕδατος αὐτὸν τελευτᾷν. Διὰ τὴν τοιαύτην οὖν αἰτίαν καὶ τῆς ἐν Ἱερείᾳ κινστέρνης εἰς παράδεισον μεταμειφθείσης, ἰδὼν τὸ χωρίον ὁ ἀοίδιμος βασιλεὺς Βασίλειος πρὸς μὲν παραδείσων καταφυτεύσεις τόπους κεκτημένον ἀποχρῶντας καὶ ἱκανοὺς, ὑποσπανίζον δὲ ὕδατος ποτίμου καὶ καθαροῦ, αὖθις ἐκφορήσας τὸν χοῦν πολυχειρίᾳ τε καὶ σπουδῇ τὸν ὁρώμενον πρὸ ὀλίγου λειμῶνα κομῶντα φυτοῖς εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα μετήγαγε, καὶ ἀντὶ παραδείσου δοχεῖον ἀπειργάσατο ὕδατος ἀφθόνου τε καὶ διαρκοῦς.

λγ. Καὶ ταῦτα μὲν ὅσα κατὰ τὰς βασιλείους περιοχὰς φιλοπόνως ἅμα καὶ εὐσεβῶς ὁ ἀοίδιμος βασι-

A circa eas loco abolito cessarunt qui ad ipsas ludi fiebant.

337 91. Præter jam dicta, ejusdem generosi imperatoris opus est regia domus Mangana nuncupata, et Nova, quas eo consilio exstruxit: Nolens enim publicas opes, quas subditorum tributa conflarent atque augerent, in suos ipse usus, aliorumve, quos per annum invitaret, insumere, aliorumque labores horum mensis delicias præstare aut illas instruere, ejuscemodi domos excogitavit, sufficientesque illis reditus ex agrorum cultura assignavit, unde regius in cibos alimentaque omnis generis sumptus sibique et successoribus in perpetuum affluens justaque æquitate sufficeretur. In

B Pegis quoque, quas vocant, regia mutationis causa diversoria ac habitacula idem imperator a fundamentis erexit sacrarumque ædium structuris exornavit. Inter eas est sancti prophetæ Eliæ venerabilis ædes, ejusque successoris et discipuli Elisæi; nec non ejus qui primus apud nos imperium pie administravit, Constantini Magni, novorumque martyrum quadraginta duorum. Præterea aliæ duæ ædes oratoriæ, in nomen et gloriam sanctæ Dei parentis religiose exstructæ. In Hieriæ quoque palatiis ejusdem prophetæ Eliæ oratorium construxit, quod nulli alii pulchritudine et elegantia secundum existimatur.

C 92. In illis mutatoriis regiis ædibus ac habitaculis erat cisterna **338** ad concipiendas aquas ingens ac patens, ejus qui initio suburbanum exornaverat imperatoris opus laborque: sed ab imperatore Heraclio terra ingesta obstructa fuerat atque obducta, arboribusque ac oleribus consita, haud secus ac quæ intra palatium erant, tum scilicet quæ ante Magnauram, tum quæ media inter Justiniani triclinium et Ectheseos; quas ipsas, cum aquas copiosas haberent piscesque alerent imperatorum deliciis, et ut illi piscatu sese oblectarent, idem imperator terra obrutas hortos et vivaria fecerat, ea scilicet ratione, quod Stephanus mathematicus ejus genituram rimando vitæ exitum ex

D aqua illi imminere dixerat. Ob eamdem causam etiam cisternæ, quæ in Hiera in pomarium versa fuerat, ambitum inclytus Basilius imperator considerans, vidensque non deesse loca pomariis plantandis abunde idonea ac quantum par esset sufficientia, aquæ vero dulcis atque limpidæ penuria laborare, multorum rursus hominum opera ac diligentia, quod paulo ante pratum plantis vernans et arboribus conspiciebatur, in pristinum statum reduxit, ac pro pomario aquæ copiosæ satisque affluentis conceptaculum fecit.

93. Et hæc quidem intra regia septa magnifice simul ac pie inclitus imperator exstruxit. Jam vero

VARIÆ LECTIONES.

[94] καὶ τῶν — κεκλημένων om. A. [95] ἑτέρους A. [96] διαιτήματα A.

extra regiam excurrat oratio, et ad reliqua deinceps, tum in urbe Byzantio tum circa eam exstruendis reficiendisque divinis ædibus, imperatoris opera procedat. Urbanam enim **339** infimæque notæ plebeculam in Foro versantem, vitæque necessariis hærentem, eo quod nullum prope oratorium esset, salutis animi oblivisci perpendens, perpulchrum ac venerabile Dei Matri templum ad imbres arcendos hiemisque ac reliquas temporis pellendas injurias, salutis animæ delicias ac opem, in eo exstruxit. Aliud quoque gloriosissimæ Dei Genitricis in Chalcoprateis venerandi sacrique loculi divinum templum humile ac luce destitutum animadvertens, exstructis hinc inde ad eam inferendam absidibus, tecteque altiori evecto fastigio, tum celsitate decorem conciliavit, tum lucis fulgoribus collustravit. Angelorum item principis divinum templum in Tzeri (quas vocant) humanissimumque circa illud ministerium et in pauperes subministrationem, ille ipse sibi curæ esse voluit, tum scilicet templum splendidius instaurans, ac qua nunc pulchritudine visitur coaptans ac provehens; tum auctis proventibus, ne egenorum ministerio facultas deesset, prospiciens, ac in pauperes large suppeditans. Sacri quoque martyris ac archidiaconi Laurentii ædem maximam collapsam restituit, multa venustate implens et gratia. Alias item sacras domos circiter centum circa urbem construxit, pauperibusque alendis ac hospitibus accipiendis partim novas excitavit, partim veteres plurimas instauravit; quibus scilicet ægri senesque curarentur atque monachi exercerentur.

340 94. Neque in urbe tantum religiose simul et magnifice ejusce generis opera præstabat, sed et extra eam parem diligentiam exhibebat. Ideoque apostoli et evangelistæ Joannis Theologi templum in Hebdomo tempore quassatum collapsumque erigit, tum ornamentis decorans, tum fulcris adhibitis tutum a ruina in posterum præstans. Ad hæc etiam illi vicinam Præcursoris ædem, ante annos plures dirutam et tantum parietinis conspicuam, egesta humo ruderibusque emundans, celerato quam maxime opere promptaque diligentia illustribus magnæque molis ejus generis ædibus parem fecit. Principis vero Apostolorum sacrum delubrum in Rhegio, idcirco quia proximam ruinam minabatur impervium, ipse diruens novo opere (sui perenne monumentum nullaque oblivione delendum) a fundamentis erexit. In Bathyrsi fluvii injecto a Justiniano ponte, Callinici martyris templum funditus dirutum priore splendidius exstruxit. In Steno item quod vocant, Euxini scilicet cervice, S. Phocæ ædem perquam venerabilem pie religioseque abs se constructam, collectoque religiosissimorum monachorum cœtu ac loco structuris prædiisque abunde locupletato, monasterium Deo auctore collectum

A λεὺς ἐτεκτήνατο· ἐξελθέτω δὲ τῶν βασιλείων ἤδη λοιπὸν ὁ λόγος, καὶ χωρείτω πρὸς τὰ ἑξῆς τῶν κατὰ τὴν βασιλεύουσαν ταύτην πόλιν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἐν οἰκοδομαῖς τε καὶ ἀνοικοδομαῖς θείων οἴκων ἔργα τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁρῶν γὰρ τὸν ἀστικὸν καὶ βάναυσον ὄχλον τὸν κατὰ τὴν ἀγορὰν, ἣ Φόρος προσαγορεύεται, διατρίβοντα καὶ προστετηκότα ταῖς χρείαις τοῦ βίου ἐν τῷ μὴ ἔχειν πλησίον οἶκον εὐκτήριον τῆς ψυχικῆς ἐπιμελείας λήθην λαμβάνοντα, ναὸν περικαλλῆ καὶ σεβάσμιον τῇ Θεομήτορι κατὰ τὴν ἀγορὰν ἐδείματο, ὡς ἂν καὶ ὄμβρων καὶ χειμώνων εἴη τοῖς ὄχλοις ἀλέξημα καὶ ψυχικῆς σωτηρίας ἐντρύφημα καὶ βοήθημα. Καὶ τὸν ἕτερον δὲ τῆς πανυμνήτου Θεοτόκου, τὸν ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις θεῖον ναὸν τῆς πανσέπτου καὶ ἁγίας σοροῦ, ταπεινὸν ἰδὼν καὶ ἀφώ- B τιστον, καὶ φωτοδόχας [97] ἑκατέρωθεν ἀναστήσας ἀψῖδας καὶ τὸ τέγος μετεωρίσας ὕψει εὐπρεπείας κατηύγασεν καὶ μαρμαρυγαῖς φωτὸς κατηγλάϊσε. Τὸν δὲ τοῦ πρώτου τῶν ἀγγέλων ἐν τοῖς Τζήρου λεγομένοις [P. 209] θεῖον ναὸν καὶ τὴν περὶ αὐτὸν φιλάνθρωπον εἰς τοὺς πένητας ὑπουργίαν καὶ χορηγίαν ἐκεῖνός ἐστιν ὁ περιποιησάμενος, καὶ τόν τε ναὸν φαιδρύνας καὶ εἰς τὸ νῦν ὁρώμενον κάλλος περιστήσας καὶ ἀγαγὼν, καὶ τὴν διακονίαν εἰς τὸ ἀνενδεὲς τῇ τῶν προσόδων ἐπαυξήσει καταστήσας, καὶ ἐπιδαψιλευσάμενος τὸν εἰς τοὺς πένητας ἔλεον. Καὶ τὸν ἐν Πουλχεριαναῖς δὲ τοῦ ἱερομάρτυρος Λαυρεντίου μέγιστον ναὸν συμπτωθέντα ἀνέστησε, πολλῆς ἐμπλήσας τερπνότητος. Καὶ ἄλλους δὲ ἱεροὺς οἴκους C ἀμφὶ τοὺς ἑκατὸν περὶ τὴν πόλιν ἀνέστησε, πτωχοτροφεῖά τε καὶ ξενῶνας ἐκαινούργησε, καὶ τῶν παλαιωθέντων πλεῖστα ἀνενέωσε, νοσοκομεῖά τε καὶ γηροκομεῖα καὶ μοναστήρια.

ϞΔʹ. Οὐ κατὰ τὴν πόλιν δὲ μόνον τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων θεοφιλῶς τε ἅμα καὶ φιλοτίμως εἰργάζετο, ἀλλὰ καὶ ταύτης ἐκτὸς τὴν ὁμοίαν ἐπεδείκνυτο ἐπιμέλειαν. Μεθ' ἧς καὶ τὸν τοῦ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν τῷ καλουμένῳ Ἑβδόμῳ ναὸν [98] τῷ χρόνῳ πονήσαντα καὶ καταβληθέντα ἀνίστησι, καλλοναῖς τε ὡραΐσας καὶ ὀχυρώμασι κατασφαλισάμενος. Ἔτι δὲ καὶ τὸν πλησιόχωρον αὐτοῦ τοῦ Προδρόμου οἶκον, πρὸ πάνυ πολλῶν καταπτωθέντα χρόνων καὶ ἐρείπιον ἀντὶ ναοῦ χρηματίζοντα, περικαθαίρει μὲν τῆς ὕλης καὶ τῶν χω- D μάτων, ταχίστῃ δὲ οἰκοδομῇ [99] καὶ ἐπιμελείᾳ τῶν περιφανῶν καὶ μεγάλων ἴσον καθίστησι. Τὸ δὲ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων τέμενος ἐν τῷ Ῥηγίῳ, διὰ τὴν ἀπειλουμένην πτῶσιν ἄβατον τυγχάνον, αὐτὸς καθελὼν καὶ ἐκ βάθρων καινουργήσας ἐδείματο εἰς μνήμην αὐτοῦ διηνεχῆ τε καὶ ἀνεπίληστον. Ἐν δὲ ταῖς τοῦ Βαθύρσου [1] ποταμοῦ ὑπερκειμέναις Ἰουστινιανοῦ γεφύραις Καλλινίκου τοῦ μάρτυρος ἠδαφισμένον ναὸν τοῦ προτέρου κρείττονα ἤγειρεν. Ἐν δὲ τῷ καλουμένῳ τούτῳ Στενῷ, τὸν αὐχένα τοῦ Εὐξείνου φημὶ, τὸν τοῦ ἁγίου Φωκᾶ πάνσεπτον οἶκον θεαρέστως τε καὶ θεοφιλῶς δομησάμενος, καὶ σύστημά τι μοναχῶν εὐλαβῶν συναθροίσας, κτίσμασί τε καὶ κτή-

VARIÆ LECTIONES.

[97] φωτοδόχους ? [98] ναῷ A. [99] συνδρομῇ A. [1] Βαδύρσου A.

μασι τὸν τόπον καταπλουτίσας, μονὴν θεοσύλλεκτον καὶ ἰατρεῖον ψυχῶν ἀπειργάσατο. Ἐπὶ τούτοις ἅπασι τὸν τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ ἱερὸν οἶκον ἐν τῷ Σωσθενίῳ, ἐκ μακρῶν διαῤῥυέντα χρόνων καὶ πλείστοις ὀκλάσαντα ῥήγμασι καὶ ἤδη [2] πρὸς γόνυ κλιθέντα σχεδὸν καὶ τὸ πολὺ τῆς περὶ αὐτὸν εὐπρεπείας ἀποβαλόντα, [P. 210] τῶν πτωμάτων τε διανίστησι καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἀκμὴν ἀνακαλεσάμενος ὡραιότητος ἁπάσης ἔδειξεν ἔμπλεων. Καὶ περὶ μὲν [3] τοὺς ἱεροὺς οἴκους καὶ τὴν τούτων ἐπιμέλειαν καὶ διόρθωσιν, ἀφ' ὧν μάλιστα ἡ περὶ τὸ Θεῖον ὁσιότης χαρακτηρίζεται, τοιοῦτος ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμος Βασίλειος ἦν

ϞΕ'. Εἰδὼς δὲ ὅτι ἐπ' [4] οὐδενὶ τοσοῦτον ὅσον ἐπὶ σωτηρίᾳ ψυχῶν ὁ [5] Θεὸς ἐπευφραίνεται, καὶ ὅτι ὁ ἐξάγων ἄξιον ἐξ ἀναξίου ὡς [6] στόμα χρηματίζει Χριστοῦ, οὐδὲ περὶ τὸ ἀποστολικὸν τοῦτο ἔργον ἀμελὴς ἐφάνη καὶ ῥᾴθυμος, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος ἀπερίτμητόν τε καὶ σκληροκάρδιον, τὸ ὅσον ἐπ' [7] αὐτῷ, εἰς τὴν ὑποταγὴν σαγηνεύει Χριστοῦ. Κελεύσας γὰρ αὐτοὺς τῆς οἰκείας θρησκείας τὰς ἀποδείξεις κομίζοντας εἰς διαλέξεις χωρεῖν καὶ ἢ δεικνύναι τὰ κατ' αὐτοὺς ἰσχυρά τε καὶ ἀναντίῤῥητα, ἢ πειθομένους ὅτι κεφάλαιον τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ὁ Χριστὸς ἦν καὶ ὅτι σκιᾶς τύπον εἶχεν ὁ νόμος, ἢ τῇ ἐπιλάμψει τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς [8] διασκεδάζεται, προσέρχεσθαι τῇ τοῦ Κυρίου διδασκαλίᾳ [9] καὶ βαπτίζεσθαι, προσθεὶς δὲ καὶ ἀξιωμάτων τοῖς προσερχομένοις διανομὰς καὶ τοῦ βάρους τῶν προτέρων ἀπαλλάξας φόρων καὶ ἐπιτίμους ἐξ ἀτίμων ποιεῖν κατεπαγγειλάμενος, πολλοὺς τοῦ ἐπικειμένου καλύμματος [10] τῆς πωρώσεως ἠλευθέρωσε καὶ πρὸς πίστιν εἵλκυσε τοῦ Χριστοῦ, εἰ καὶ πάλιν οἱ πλείους μετὰ τὴν ἐκ [11] τοῦ βίου τοῦ βασιλέως ἐπαναχώρησιν πρὸς τὸν οἰκεῖον ὡς κύνες ὑπέστρεψαν ἐμετόν. Ἀλλὰ κἂν ἐκεῖνοι, μᾶλλον δέ τινες ἐκείνων, ὡς Αἰθίοπες ἔμειναν ἀμετάβλητοι, ἀλλ' ὅ γε φιλόθεος βασιλεὺς ἐντελεῖς τοῦ ἔργου τοὺς μισθοὺς ἕνεκα τῆς σπουδῆς παρὰ Θεοῦ ἀπολήψεσθαι [12] ἔμελλεν.

ϞϚ'. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τὸ Βουλγάρων γένος εὑρίσκεται διαγεγονώς. Τὸ γὰρ τοιοῦτον ἔθνος, εἰ καὶ πρὸ τούτου τὴν πρὸς εὐσέβειαν μεταβολὴν εἰσδέξασθαι ἔδοξε καὶ πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν μετελθεῖν, ἀλλ' ὅμως ἀπαγὲς ἦν ἔτι πρὸς τὸ [13] καλὸν καὶ ἀνίδρυτον, ὡς ὑπὸ ἀνέμου φύλλα ῥᾳδίως σαλευόμενον καὶ μετακινούμενον. Ἀλλὰ ταῖς τοῦ βασιλέως συχναῖς παραινέσεσι καὶ ταῖς λαμπραῖς δεξιώσεσιν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς μεγαλοψύχοις φιλοτιμίαις τε καὶ δωρεαῖς, ἀρχιεπίσκοπόν τε πείθεσθαι καταδέξασθαι καὶ ἐπισκόποις καταπυκνωθῆναι τὴν χώραν ἀνέχεται· καὶ διά τε τούτων διά τε τῶν ἐξ ὀρέων τε [14] καὶ τῶν σπηλαίων τῆς γῆς μετακληθέντων καὶ ἐκεῖσε παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντων, τῶν εὐσεβῶν μοναστῶν, τά τε πατρῷα ἤθη καταλιμπάνει καὶ ὁλόκληρον τῷ Χριστῷ σαγηνεύεται.

[k] Jerem. xv, 19.

animorumque officinam medicam fecit. Ad hæc omnia cœlestis militiæ principis Michaelis in Sosthenio sacram ædem, longa vetustate collabentem multisque **341** hiatibus fatiscentem ac in genua pene proruentem, decoris flore magna parte deperdito, e ruinis ereptam pristinoque vigori restitutam omni venustate gratiaque implevit. Sic itaque erga sacras ædes earumque curam et reparationem (quibus potissimum pietas in Deum atque sanctitas designatur) inter imperatores inclytæ memoriæ sese Basilius habuit.

95. Videns autem nulla re sic Deum delectari ut animorum salute eumque qui dignum ab indigno educat Christi os nuncupari [k], neque apostolicum opus hoc sibi negligendum segniusve habendum putavit. Sed ante omnia Judæorum gentem incircumcisam et duro corde ac cervice, quod in ipso fuit, in Christi obsequium verbi sagena irretiit. Jubens enim suæ religionis argumentis allatis disputationis aleam experiri, ac vel sua firma ostendere et quibus contradici non possit, aut persuasos Christum legis caput esse ac prophetarum, et legem umbræ typum prætulisse, quæ solis radiis ingruentibus dissipatur, ad Domini doctrinam accedere ac baptisma suscipere, propositis etiam præmiis ac honoribus his qui se Christo adjunxerint, priorumque vectigalium onere levaturum pollicitus atque ex obscura fæce nobiles ac honoratos facturum, multos ablato, quod impositum habent, excitatis velamine ad Christi **342** fidem attraxit, quanquam plerique rursum, post imperatorem e vivis exemptum, ad vomitum suum ut canes reversi sunt. Tametsi vero illi (seu potius illorum pars aliqua), velut Æthiopes, errorem haud mutarunt, religiosissimus tamen imperator integram a Deo operis mercedem, ejus molitionis causa percepturus erat.

96. Similiter vero se etiam erga Bulgaros gessit. Ea enim gens etsi antea ad pietatem transiisse visa fuerat et Christianorum ritus recepisse, adhuc tamen in bono instabilis ac quasi volatica erat, velut folium quod facile levi aura quatitur atque movetur. Crebris tamen imperatoris hortamentis splendidisque acceptionibus ac cultu, nec non magnificis largitionibus ac muneribus, archiepiscopum recipere suadetur, nec plures in provincia creari episcopos iisque constipari abnuit. Horum opera, eorumque quos ex montibus et cavernis terræ religiosissimos monachos imperator acciverat inque eam messem destinarat, avitis moribus valere jussis in Christi sagenam, quidquid Bulgaricæ gentis est, concessit.

VARIÆ LECTIONES.

[2] ἤδη om. P. [3] μὲν] δὲ P. [4] ἐπ' om. P. [5] ὁ om. P. [6] ὡς] εἰς P. [7] ὑπ' AP. [8] φωτὸς om. A. [9] διδαχῇ A. [10] ἐπικαλύμματος P. [11] ἐκ om. P. [12] λήψεσθαι P. [13] τὸ om. P. [14] τε om. P.

97. Præterea genti Russorum nescienti mansuescere ullive cedere atque a Dei sensu ac pietate remotissimæ, auri argentique ac sericarum vestium affluenti largitione in fœdus pertractæ, initisque cum ea induciis **343** ac pace firmata, divini quoque baptismatis participes fieri persuasit, ac archiepiscopum ab Ignatio patriarcha ordinatum ut susciperent effecit. Is ad dictæ gentis provinciam cum venisset, ex tali eventu illustrique facinore illius sibi animos faciles reddidit. Gentis enim princeps, subditæ plebis coacto cœtu, cum senatoribus suis ac proceribus præsidebat: qui et falsæ religioni ob longam consuetudinem proclivius reliquis adhærebant. Deque sua ac Christianorum fide deliberantibus, in conventum vocatur qui ad eos recens episcopus venerat; ac quænam ipse profiteretur eosque docturus esset, ex illo sciscitabantur. Eo sacrum divini evangelii librum protendente, ac quædam Salvatoris nostri miracula Deique in Veteri Testamento prodigia exponente, statim Russi subdiderunt: *Nisi nos etiam ejusmodi aliquid viderimus, ac potissimum quale in trium puerorum camino accidisse dicis, nullam prorsus tibi fidem habebimus, nec tuis verbis animum auresque nostras ultra accommodabimus.* Præsul vero de illius promissionis veritate fretus, qui ait: *Si quid petieritis in nomine meo, accipietis*; et: *Qui credit in me, opera quæ ego facio, et ille faciet, et majora his faciet* [l], tum nimirum cum non ostentationis causa sed ad salutem animarum hæc quæ fiunt, sunt futura, ait ad eos: **344** *Etsi non licet Dominum Deum tentare, si tamen ex animo statuistis ad Deum accedere, quod libuerit, hoc et petite; omninoque Deus præstabit propter fidem vestram, etsi nos despicabiles et minimi sumus* [m]. Petiere ipsum fidei Christianæ librum (divinum scilicet sacrumque Evangelium) in rogum injici ab eis accensum, ac siquidem librum nihil flamma læserit aut exusserit, ad Deum accessuros, qui ab illo prædicaretur. Quibus sic dictis, ac sacerdote oculos ac manus ad Deum levante, atque dicente: *Clarifica nomen sanctum tuum, Jesu Christe Deus noster, etiamnum in oculis gentis hujus universæ* [n], sancti Evangelii liber in rogum ignis conjectus est. Nec paucis decursis horis, ac rogo exinde exstincto, inventum est sacrum volumen illæsum nec edacis flammæ vi ulla violatum, nulla ejus ab igne noxa aut diminutione, ut ne fimbriæ quidem librum claudentes ullam aut corruptionem aut labem senserint. Quo viso barbari, ac miraculi magnitudine in stuporem acti, omni sublata hæsitatione baptismo intingi cœperunt.

A ϞΖʹ. Ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν Ῥὼς [15] ἔθνος δυσμαχώτατόν τε καὶ ἀθεώτατον ὂν χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ σηρικῶν περιβλημάτων ἱκαναῖς ἐπιδόσεσιν εἰς συμβάσεις ἐφελκυσάμενος, καὶ σπονδὰς πρὸς αὐτοὺς σπεισάμενος εἰρηνικάς, ἐν μετοχῇ γενέσθαι καὶ τοῦ σωτηριώδους βαπτίσματος ἔπεισε καὶ ἀρχιεπίσκοπον παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου τὴν [16] χειροτονίαν δεξάμενον δέξασθαι παρεσκεύασεν, ὃς κατὰ τὴν τοῦ εἰρημένου ἔθνους χώραν παραγεγονὼς ἀπὸ τοιαύτης πράξεως εὐπαράδεκτος τῷ ἔθνει γεγένηται. Τοῦ γὰρ ἄρχοντος τοῦ τοιούτου γένους σύλλογον τοῦ ὑπηκόου ποιησαμένου [P. 211] καὶ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν γερόντων προκαθεσθέντος, οἳ τῶν ἄλλων μᾶλλον τῇ δεισιδαιμονίᾳ διὰ τὴν μακρὰν συνήθειαν προστετηκότες ἐτύγχανον, καὶ σκοπουμένων περί τε τῆς οἰκείας καὶ
B τῶν Χριστιανῶν πίστεως, εἰσκαλεῖται ὁ ἄρτι πρὸς αὐτοὺς φοιτήσας ἀρχιερεύς, καὶ τίνα τὰ παρ' αὐτοῦ καταγγελλόμενα καὶ αὐτοὺς διδάσκεσθαι μέλλοντα ἐπυνθάνετο. Τοῦ δὲ τὴν ἱερὰν τοῦ θείου Εὐαγγελίου βίβλον προτείναντος, καί τινα τῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ θαυμάτων αὐτοῖς ἀπαγγείλαντος [17], καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ [18] Θεοῦ τερατουργηθέντων κατὰ τὴν παλαιὰν τὴν ἱστορίαν αὐτοῖς ἀναπτύξαντος· *Εἰ μή τι τῶν ὁμοίων*, ἔφασαν εὐθέως [19] οἱ Ῥώς, *καὶ ἡμεῖς θεασόμεθα, καὶ μάλιστα οἷον τὸ* [20] *ἐν τῇ καμίνῳ τῶν τριῶν λέγεις παίδων, οὐκ ἄν σοι ὅλως πιστεύσωμεν, οὐδὲ τὰς ἀκοὰς ἡμῶν ἔτι τοῖς ὑπὸ σοῦ λεγομένοις ὑφέξομεν.* Ὁ δὲ πεποιθὼς ἐπὶ τῷ ἀψευδεῖ τοῦ εἰπόντος, ὅτι *Ὃ ἐὰν αἰτήσητε ἐν τῷ*
C *ὀνόματί μου, λήψεσθε*· καί, ὅτι *Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει*, ὅταν οὐ πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῶν μέλλει γίνεσθαι τὰ γινόμενα, ἔφη πρὸς αὐτούς· *Εἰ καὶ μὴ ἔξεστιν ἐκπειράζειν Κύριον τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅμως εἰ ἐκ ψυχῆς διεγνώκατε προσελθεῖν τῷ Θεῷ, αἰτήσασθε ὅπερ καὶ βούλεσθε, καὶ ποιήσει τοῦτο πάντως διὰ τὴν πίστιν ὑμῶν* [21] *ὁ Θεός, κἂν ἡμεῖς ἐσμεν εὐτελεῖς καὶ ἐλάχιστοι.* Οἱ δὲ ᾐτήσαντο αὐτὸ τὸ τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν βιβλίον, ἤτοι τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἐν τῇ ὑπ' αὐτῶν ἀναφθείσῃ ἐμβληθῆναι πυρκαϊᾷ· καὶ εἰ ἀβλαβὲς τηρηθείη καὶ ἄκαυστον, προσελθεῖν τῷ παρ' αὐτοῦ κηρυσσομένῳ Θεῷ. Ῥηθέντων δὲ τούτων, καὶ τοῦ ἱερέως πρὸς τὸν [22] Θεὸν
D τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς χεῖρας ἐπάραντος, καὶ εἰπόντος, ὅτι *Δόξασόν σου τὸ ἅγιον ὄνομα, Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ νῦν ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ ἔθνους τούτου παντός*, ἐρρίφη εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς ἡ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου βίβλος. Ὡρῶν δὲ διεληλυθυιῶν ἱκανῶν, εἶτα τῆς καμίνου κατασβεσθείσης, εὑρέθη τὸ ἱερὸν πυκτίον διαμεῖναν ἀπαθὲς [P. 212] καὶ ἀλώβητον καὶ μηδεμίαν ὑπὸ τοῦ πυρὸς δεξάμενον λύμην ἢ μείωσιν, ὡς μηδὲ τῶν ἐν τοῖς κλειδώμασι τῆς βίβλου κροσσῶν τὴν οἱανοῦν ὑπομεινάντων φθορὰν ἢ ἀλλοίωσιν. Ὅπερ ἰδόντες οἱ βάρβαροι, καὶ τῷ μεγέθει καταπλαγέντες τοῦ θαύματος, ἀνενδοιάστως βαπτίζεσθαι ἤρξαντο.

[l] Joan. XIV, 14, 12. [m] Deut. VI, 16. [n] Joan. XII, 28.

VARIÆ LECTIONES.

[15] Ῥῶς A. [16] τὴν om. P. [17] ἐπαγγείλαντος A. [18] τοῦ om. P. [19] εὐθέως ἔφασαν A. [20] τὸ om P. [21] ἡμῶν A. [22] τὸν om. A.

ϟη'. Οὕτως οὖν τῶν τοιούτων ἔργων ἐν τοῖς χρόνοις A τῆς βασιλείας τοῦ συνετοῦ βασιλέως [23] Βασιλείου καταπραττομένων, καὶ δεξιῶς κατὰ νοῦν τῶν [24] πραγμάτων χωρούντων αὐτῷ, καὶ τοῦ καθ' ἡμέραν θάλλοντος βίου, καὶ εὐθυμίας χορευούσης περὶ τὴν πόλιν καὶ τὰ [25] βασίλεια, καὶ γαλήνης ἡπλωμένης ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν νῆσον [26] καὶ ἤπειρον, ἐξαίφνης λαῖλαψ καὶ ζάλη καὶ καταιγὶς συμφορῶν τοῖς ἀνακτόροις ἐκώμασε, κοπετὸς καὶ θρῆνος καὶ Ἰλιὰς λυπηρῶν καὶ τραγῳδία θλιβερῶν ἐχόρευσε [27] περὶ τὰ βασίλεια. Ὁ γὰρ φίλτατος καὶ πρωτότοκος υἱὸς τῷ βασιλεῖ Κωνσταντῖνος ἐν αὐτῷ τῷ ἄνθει τῆς ἡλικίας, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος, ἐν τῷ πρὸς ζῆλον ἄρχεσθαι τρέχειν τῆς πατρικῆς γενναιότητος, ὀξείᾳ [28] νόσῳ περιπεσὼν καὶ ἐπὶ ὀλίγαις ἡμέραις τῷ πυρετῷ καυσωθεὶς, πᾶσαν τὴν ζωτικὴν ἰκμάδα τοῦ παρὰ B φύσιν λάβρου πυρὸς συντόμως ἐκδαπανήσαντος, τὸν βίον ἐξέλιπε, πένθος ἀμύθητον καταλιπὼν τῷ πατρί. Πλὴν ἐπεὶ λόγῳ κρατεῖν ὀφείλει τῶν ἀλόγων παθῶν ὁ πεπαιδευμένος ἀνὴρ, καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ὢν καὶ θνητὸς ᾔδει καὶ τὸν υἱὸν ἔχων ὁμοίως θνητὸν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ πέρα τοῦ μετρίου τὸ συμβὰν ἀποδύρεσθαι ὡς ἀγεννές τε καὶ ἄνανδρον τῇ γυναικωνίτιδι διδοὺς θᾶττον ἐγένετο ἑαυτοῦ, καὶ τὴν εὐχάριστον τοῦ γενναίου Ἰὼβ φωνὴν ἀνεφθέγξατο, *Ὁ Κύριος ἔδωκεν*, εἰπὼν, *ὁ Κύριος αὖθις ἀφείλατο* [29]. *Ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ γέγονεν. Εἴη αὐτοῦ εὐλογημένον τὸ ὄνομα*. Καὶ, *Τί*, φησὶ, *θαυμαστὸν, εἰ ὁ δοὺς πάλιν ἀπείληφεν, ὡς ἐβούλευεν* [30], *ὅπερ δέδωκεν*; Καὶ μᾶλλον εἰς παραμυθίαν τῆς μητρὸς καὶ C τῶν ἀδελφῶν γεγονὼς ἦν ἐπὶ τῶν συνήθων αὖθις, προϊστάμενος ὀρφανῶν, χήραις ἐπικουρῶν, χορηγῶν στρατιώταις καὶ πένησιν, ἀδικουμένοις ἐπαμύνων, καὶ τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον ἡδέως καὶ εὐμενῶς ἀκροώμενος, τὰ λυσιτελῆ καὶ σωτήρια καὶ τὴν ἄνω βασιλείαν προξενοῦντα ἐξηγουμένων καὶ ὑποτιθεμένων αὐτῷ.

ϟθ'. Ἐπεὶ δὲ εἰώθασι πολλάκις οἱ καθεστηκότες ἐπὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν διοικήσεων, τὴν εὔνοιαν δῆθεν ὑπεμφαίνειν ἐθέλοντες, [P. 213] τάχα δὲ καὶ μονιμωτέραν ἐντεῦθεν οἰόμενοι τὴν ἀρχὴν ἑαυτοῖς καταστήσασθαι, ὑποτιθέναι τὰ [31] πρὸς αὔξησιν τῶν εἰσφορῶν καὶ τὸν τῶν προσόδων συντελοῦντα πλεονασμὸν, ὑπέμνησέ ποτε καὶ τῷ γενναίῳ τούτῳ βασιλεῖ ἀπὸ τοιαύτης γνώμης ὁ τὴν τοῦ γενικοῦ τὸ τηνικαῦτα D διέπων ἀρχὴν ἀποσταλῆναι εἰς τὰ ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐξουσίαν ἅπαντα θέματα [32] τοὺς λεγομένους ἐπόπτας τούτους καὶ ἐξισωτὰς, ὡς ἂν, φησὶ, τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ χωρία, ὧν ὁ χρόνος τοὺς δεσπότας διά τινα περιπέτειαν τοῖς οἰκείοις ἐπέκλυσε ῥεύμασι, πρὸς ἑτέρους διάθωνται καὶ πρόσοδον ἐντεῦθεν οὐχὶ μικρὰν τῷ ταμιείῳ τῷ βασιλικῷ προσπορίσωσιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποδέχεσθαι προσποιησάμενος τὴν ὑπόμνησιν, ἐκλέξασθαι καὶ εὐτρεπίσαι καὶ αὐτῷ προσ-

98. Cum sic igitur prudentissimi imperatoris Basilii temporibus talia gererentur, exque animo cuncta prospere cederent, ac quotidie res publica uberius floreret, inque civitate ac regia jucunditas vigeret, omnique **345** pene insula ac continente diffusa tranquillitas lateque explicata esset, repente malorum turbo procellaque ac tempestas in regiam invasit; planctus et luctus tristiumque rerum Ilias ac molestorum tragœdia per aulam bacchari. Charissimus scilicet ac primogenitus imperatori filius Constantinus in ipso ætatis flore ac juventutis vigore, dum ad paternam generositatem æmulandam contendit, in morbum acutum incidens, paucosque dies febris ardoribus exustus, innaturali rapido igne quidquid vitalis humoris erat brevi absumente, in vivis esse desiit, inenarrabili luctu parenti relicto. Quoniam tamen vir disciplina moribusque compositus alienos a ratione impetus ac perturbationes ratione moderari debet, ipseque homo ac mortalis cum esset, filium similiter mortalem se habere nullus dubitabat; idcirco abundantiore luctu, ac qui modum excedat, casum deflere, velut ignavi muliebrisque animi sensu gynæceo relicto, quantocius sibi ipse redditus, generosi Jobi gratiarum actionis vocem prolocutus ait: *Dominus dedit, Dominus rursum abstulit: sicut Domino placuit, sic et factum est: sit nomen illius benedictum* [a]. *Et quid mirum*, inquit, *si, qui dedit, rursus abstulit id quod dederat, pro eo ac placuit?* Magisque solandæ matris fratrumque munere perfunctus consuetis iterum animum advertebat, pupillorum defensor, viduarum adjutor, **346** militum pauperumque sumptibus justus erogator, eorum qui ulla injuria læderentur ultor, ac timentium Dominum, qui utilia et salutaria supernumque regnum conciliantia doceant suadeantque, læte ex animo placidusque auditor.

99. Cum autem plerumque soleant, qui præfecturis ac magistratibus rerumque administrationi præpositi sunt, suam nimirum benevolentiam principi insinuare cupientes (forte vero etiam hoc satagentes, ut inde diuturniorem sibi magistratum efficiant ac præfecturam), ea suggerere unde fisci procurationes augeantur majoraque tributa in rationes publicas inferantur, ea quandoque mente is qui genici tunc munere fungebatur, generosi pectoris virum Basilium submonuit mittendos ad omnes Romanæ ditionis provincias (recentior usus themata dicit) eos quos inspectores ac peræquatores vocant, agros scilicet et prædia, quorum possessores adverso aliquo casu tempus fluctibus suis obruisset, aliis delaturos, unde pecuniæ vis non modica ærario accederet. Imperator consilium se probare simulans, eligi atque parari sibique offerri

[a] Job I, 21

VARIÆ LECTIONES.

[23] βασιλέως om. A. [24] τῶν om. P. [25] τὰ om. P. [26] νῆσον om. A. [27] ἐχόρευε P. [28] ὀξεῖ P. [29] ἀφείλετο A. [30] ἐκέλευεν A. [31] τὸ P. [32] ἅπαντα τὰ θ. AP.

jubet qui istud muneris probe expleturi essent. Tum genicus adhibito diligenti examine solertique cura, et ut optimum illi videbatur, optimis delectis maximeque ingenuis, eorumque relatis nominibus, haud levi dignus vituperio visus est acriusque objurgatus, quod ejusce generis ac probitatis **347** viros ad munus istud proponeret. Cumque diceret inter cives ac tota republica se nullos meliores habere, intulit imperator : *Tanti apud me ejus muneris functio est, ut et ipse, si liceret, ad eam profecturus essem. Quia tamen, ut probe novi, nec satis forte decorum videtur nec possibile, necessario in duobus reipublicæ magistris, tempore et experientia multisque per longam ætatem civilium magistratuum functionibus exercitatis, sinceræque in eis ac exploratæ virtutis probatis, spem colloco, remque ab illis probe exsequendam confido. Tu ergo ipse vadens ejus illis provinciæ utilitatem meamque voluntatem nuntiato ; ac dum in animum induxerint ut proficiscantur, placet et mihi, assensumque consilio præbeo.* Viros, ut audiere, stupor subiit, seniumque supplicationis loco ac longos pro re publica exantlatos labores atque sudores ostendentes ejusque functionis calicem ab eis transferri exorabant. Necessario itaque, qui missus fuerat, re infecta reversus magistrorum responsa hæc imperatori retulit. Tum imperator his auditis : *Cum fieri non posse videatur ut ego exeam* (*atque etiam dicatur*) *illustrissimique magistri munus defugiant, ac qui illi functioni par videatur, alius nemo suppetat, placet suggestionem indiscussam ac cassam manere. Præstat enim*, inquit, *nonnullos ex fisci proventibus reque privata non bene lucrari, quam ut* **348** *male quisquam damno afficiatur ullave graviore injuria vexetur aut opprimatur.* Eoque consilio, quandiu ille rerum potitus est, omnis omnium Romanæ ditionis provinciarum populus ininspectus (ut ita dicam) ac inexæquatus (i. e. non censitus) mansit, ac si mavis dicere, liber et ab exactionibus immunis; prædiaque et agri in pauperum vicinorum usum cesserunt. Talis scilicet princeps optimus erga omnes subditos erat, ac præcipue erga rusticanam plebeculam paternam sollicitudinem ac curam exhibebat.

A αγαγεῖν τοὺς ὀφείλοντας τὸ ἔργον ἐπιτελέσαι καλῶς προετρέψατο. Σκεψάμενος δὲ καὶ φροντίσας ὁ γενικὸς, καὶ ὡς ἐδόκει κάλλιστα τοὺς ἀρίστους ἐπιλεξάμενος, καὶ τὰς τῶν ἐκλεγέντων κλήσεις εἰσαγαγὼν πρὸς αὐτὸν, πολλῆς ἐνομίσθη μέμψεως ἄξιος καὶ σφοδροτέροις ὑπεβλήθη ὀνειδισμοῖς, εἰ τοιούτους εἰς τὸ τοιοῦτον ἔργον προβάλλεται. Τοῦ δὲ μὴ ἔχειν ἐν τοῖς πολιτευομένοις κρείττονας λέγοντος, ὁ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο, ὅτι *Παρ' ἐμοὶ τοιοῦτον τὸ τῆς προκειμένης διακονίας ἔργον κρίνεται ὥστε, εἴπερ οἷόν τε ἦν, αὐτὸν ἐμὲ πρὸς τὴν τούτων διοίκησιν ἐξελθεῖν* [33]. *Ἐπεὶ δὲ τοῦτο οἶδα ὅτι δοκεῖ τυχὸν ἀπρεπὲς καὶ ἀδύνατον, ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοῖς δυσὶ τῆς πολιτείας μαγίστροις, οἳ καὶ χρόνῳ καὶ πείρᾳ καὶ ταῖς πολλαῖς ἐν τῷ μα-* B *κρῷ βίῳ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν διοικήσεσιν, ἐν αἷς ἐξητάσθησαν, ἀκίβδηλον καὶ καθαρὸν τῆς ἀρετῆς ἐξενηνόχασι τὸ δοκίμιον, τὰς ἐλπίδας ἀποσαλεύω* [34], *καὶ τὴν διακονίαν ὑπὸ τούτων ἀνυσθῆναι δεόντως θαρρῶ. Ἀπελθὼν οὖν*, φησὶν, *αὐτὸς σὺ τούτοις ἀπάγγειλον τὸ τῆς διακονίας ἐπωφελὲς καὶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν. Καὶ βουλομένων αὐτῶν ἐξελθεῖν ἐπευδοκῶ καὶ αὐτὸς καὶ ἐπισφραγίζω τὸ βούλευμα.* Ὡς δὲ ἀκούσαντες οἱ ἄνδρες ἦλθον εἰς ἔκπληξιν, καὶ τὸ γῆρας ἀνθ' ἱκετηρίας καὶ τοὺς πολλοὺς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καμάτους καὶ πόνους αὐτῶν [35] προβαλλόμενοι παρενεχθῆναι τὸ τῆς τοιαύτης διακονίας ποτήριον ἐξ αὐτῶν καθικέτευον, ἐξ ἀνάγκης ὑπέστρεψεν ἄπρακτος ὁ πεμφθεὶς, καὶ τῷ C βασιλεῖ τὰ παρὰ τῶν μαγίστρων ἀπήγγειλεν. Ἅπερ ἀκούσας εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ὅτι *Εἰ τὸ ἐμὲ ἐξελθεῖν δοκεῖ τε καὶ λέγεται εἶναι ἀδύνατον, παραιτοῦνται δὲ τὴν ὑπουργίαν καὶ οἱ λαμπρότατοι μάγιστροι, οὐδένα ἔχων τοῦ πράγματος διοικητὴν ἀξιόχρεων καταλειφθῆναι τὸ ὑποβαλλόμενον βούλομαι ἀνεπίσκεπτον καὶ ἀδιερεύνητον. Κρεῖττον γὰρ*, φησὶ, *παρακερδαίνειν τινὰς ἀπὸ τῶν ἐμῶν οὐ καλῶς ἢ κακῶς ὑποπεσεῖν* [P. 214] *τινα ζημιώδει κακῷ καὶ ἐπιτριβούσῃ αὐτὸν συμφορᾷ.* Καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸν ἅπαντα χρόνον τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ ἔμεινεν ἀνέποπτος, ὡς [36] ἄν τις εἴποι, καὶ ἀνεξίσωτος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐλεύθερός τε καὶ ἀδιάπρακτος [37], ὁ ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐξουσίαν ἅπας τῶν ὅλων θεμάτων λαὸς καὶ τὰ [38] χωρία καὶ οἱ ἀγροὶ τοῖς γειτονοῦσι τῶν πενήτων προκείμενοι εἰς ἀπόλαυσιν. Τοιοῦτος ἦν [39] περὶ πᾶν τὸ ὑπήκοον, μάλιστα [40] δὲ τὸν ὄχλον τὸν ἀγροδίαιτον, πατρικὴν ἐπιδεικνύμενος κηδεμονίαν καὶ πρόνοιαν ὁ ἀγαθὸς βασιλεύς.

100. Verum rursus etiam invidentia procellam D aliam atque turbinem in regia excitavit, ipsam in se ipsam naturam conturbans ac concitans. Cum enim jam dulcissimus imperatoris filius Constantinus vitam cum morte commutasset, isque in alteram prolem Leonem amoris vim convertisset spemque in eo jactaret, haud placide tulit invidum dæmonum genus, leves placidosque, religiososque simul ac rite compositos, ut par est, illius mores

ρ'. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ φθόνος ἑτέραν ἤγειρε περὶ τὰ βασίλεια ζάλην καὶ θύελλαν, καθ' ἑαυτῆς τὴν φύσιν συνταράσσων τε καὶ κυκῶν. Ἄρτι γὰρ τοῦ φιλτάτου τῷ βασιλεῖ υἱοῦ Κωνσταντίνου τὸν βίον ἀπολιπόντος, καὶ μεταπεσόντος τοῦ φίλτρου καὶ τῶν ἐλπίδων ἐπὶ τὸν δεύτερον υἱὸν [41] Λέοντα, οὐκ ἤνεγκε πρᾴως τὸ βάσκανον τῶν δαιμόνων φῦλον τὸ πρᾶον καὶ ἥσυχον καὶ εὐσεβὲς ἅμα καὶ ἐμμελὲς, ὡς ἔοικεν, ὁρῶν τοῦ διαδέχεσθαι μέλλοντος τὴν βασίλειον ταύτην

VARIÆ LECTIONES.

[33] ἀπελθεῖν P. [34] ἐπισαλεύω P. [35] καὶ πόνους αὐτῶν om. P. [36] ὡς Combefisius, libri ων. [37] ἀδιατάρακτος ? [38] τὰ om. P. [39] ἦν om. P. [40] μᾶλλον P. [41] υἱὸν om. P.

A ἀρχὴν, καὶ τὴν ἐντεῦθεν τοῦ ὑπηκόου στοχαζομένην ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας εὐετηρίαν καὶ πρὸς πάντα τὰ ἐπαινούμενα αὔξησιν· καὶ διὰ τοῦτο κονίεται κατ' αὐτοῦ καὶ οὑτωσί πως ἀνταγωνίζεται· Ἦν τις τῶν πάνυ φιλουμένων καὶ πιστευομένων παρὰ τῷ ἀοιδίμῳ Βασιλείῳ μοναχὸς, ὡς ἐδόκει, καὶ ἱερεὺς, καὶ φίλος αὐτῷ καὶ ὑπουργὸς δεξιὸς, ὃν Σανδαβαρηνὸν κατωνόμαζον· ὃς εἰ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐστέργετο, ἀλλ' οὐκ εἶχε παρὰ τοῖς ἄλλοις δόξαν χρηστὴν οὐδ' ὑπόληψιν ἀνεπίληπτον. Καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις καὶ ὑπὸ τοῦ σοφωτάτου διεκωμῳδεῖτο Λέοντος ὡς γόης καὶ ἀπατεὼν καὶ εἰς ἃ μὴ δεῖ τὸν βασιλέα παρασύρων καὶ τῶν καθηκόντων ἐκδιαιτῶν. Ἃ δὴ πυνθανόμενος ὁ φέναξ ἐκεῖνος καὶ πονηρὸς εὔνοιαν πλάττεται καὶ φιλίαν πρὸς τὸν χρηστὸν ὑποκρίνεται Λέοντα, καί φησι πρὸς αὐτὸν, ὡς *Ἵνα τί νεανίας ἤδη ὢν καὶ* B *παρὰ τῷ πατρί σου φιλούμενος μὴ ἐπιφέρῃ κρυπτῶς ῥομφαίαν ἢ μάχαιραν, ὅταν κατ' ἀγροὺς συνιππάζῃ σου τῷ πατρὶ, ἵνα καὶ αὐτῷ, εἰ κατὰ θηρίου χρείαν σχῇ, ἐπιδιδῷς, καὶ εἴ τι λαθραῖον πολλάκις κατ' αὐτοῦ ἐπιβούλευμα γένηται, μὴ ἄνοπλος εὑρεθῇς, ἀλλ' ἔχῃς τι μεθ' ὅτου δυνηθῇς τοὺς πατρικοὺς ἐχθροὺς ἀνταμύνασθαι;* Οὐχ ὑπειδόμενος δὲ τὸν δόλον ἐκεῖνος οὐδὲ τὸ δολερὸν τοῦ ἀνδρὸς συννοήσας (τὸ γὰρ μὴ πρόχειρον εἰς κακίαν οὐδὲ ὑπονοεῖν [P. 215] ἐστι τὰ πονηρὰ εὐχερές) δέχεται τὴν βουλὴν καὶ πείθεται μάχαιραν τοῦ ὑποδήματος ἐντὸς ἐπιφέρεσθαι. Ὡς οὖν ὁ ἐπίβουλος ἔγνω χωρήσασαν εἰς ἔργον τὴν αὐτοῦ συμβουλὴν, ἀπαγγέλλει τῷ βασιλεῖ, ὅτι *Ὁ υἱός σου ἐπιβουλεύει* C *σε ἀνελεῖν· καὶ εἰ ἀπιστεῖς, ὅταν κατὰ θήραν ἤ που ἄλλοθι μέλλεις τῆς βασιλίδος ὑπεξελθεῖν, κέλευσον περιαιρεθῆναι τὰ πέδιλα τῶν ποδῶν αὐτοῦ, καὶ εἰ εὑρεθήσεται ξίφος ἐπιφερόμενος, γνῶθι ὅτι πρὸς τὴν σὴν αὐτὸ σφαγὴν ἡτοιμάσατο.* Καταγγελθείσης οὖν ἐξόδου βασιλικῆς συνεξῆλθεν ἅπαν τὸ εἰωθὸς, καὶ κατά τινα τόπον γενομένων αὐτῶν προσποιεῖται χρείαν ἔχειν μαχαίρας ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐπιζητεῖ ταύτην μετὰ σπουδῆς. Συμπαρὼν δὲ ὁ υἱὸς, καὶ μηδὲν τῶν ὑπονοουμένων τῷ πατρὶ προειδόμενος, ἀκάκως πάνυ καὶ ἀπονήρως ἐφελκυσάμενος [42] ἣν ἐπεφέρετο μάχαιραν ἐπιδίδωσι τῷ πατρί. Γενομένου δὲ τούτου ἔδοξεν εὐθέως ἡ κατ' αὐτοῦ προσαγγελία πιστὴ καὶ αἱ παρ' αὐτοῦ ἀπολογίαι μάταιαι D καὶ κεναί. Ὑποστρεψάντων οὖν αὐτίκα πρὸς τὰ βασίλεια, πρὸς ὀργὴν ὁ βασιλεὺς κατὰ τοῦ υἱοῦ διανίσταται, καὶ κατά τινα τῶν βασιλείων οἴκων, ὃς Μαργαρίτης κατονομάζεται, ἔμφρουρον τοῦτον πεποίηται, καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίλων ἀπογυμνοῖ. Διηρέθιστο δὲ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐκδικητοῦ πρὸς τὸ καὶ τοὺς λύχνους ἐπισβέσαι [43] τῶν ὀφθαλμῶν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὑπὸ τοῦ τῆς βασιλίδος ἀρχιερέως καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς κωλύεται διαπράξασθαι, τῆς εἱρκτῆς δ' ὅμως εἶχεν ἐντός. Χρόνου δὲ παραδραμόντος συχνοῦ, καὶ τῆς φύσεως οὐ γνωριζούσης ἑαυτὴν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων τραχυνομένης, τῶν δὲ τῆς

considerans qui imperii successor futurus esset, ac quam inde conjiciebat illo rerum potiente subditorum fore felicitatem, et ad laudabilia quæque profectum atque incrementum. Idcirco se ad pugnam instruit, inque hunc modum certamen aggreditur: Erat inclyto Basilio inter eos in quos impense afficiebatur ac quibus nimiam quamdam habebat 349 fidem, monachus quidam, ut videbatur, et sacerdos illique amicus ac minister strenuus, cui Santabareno nomen. Is etsi ab imperatore colebatur, apud alios tamen non bonæ famæ erat nec reprehensione carebat. Idque in causa erat cur non raro a sapientissimo Leone ut præstigiator ac seductor, quique imperatorem a recti tramite abduceret et ad absurda traheret, conviciis incesseretur. Quibus sæpius auditis impostor ille ac scelestus, simulata benevolentiæ ac amicitiæ larva, ad mitissimum Leonem sic loquitur: Cur, inquit, *cum jam robustis viribus ad ætatem adoleveris patrique admodum charus sis, non occulte pugionem aut sicam tecum defers, cum una cum illo ruri in equo veheris, ut in promptu porrigendum habeas, cum ferienda bestia fuerit, et, si quid adversus eum latenter ex insidiis agi contigerit, non ipse inermis inveniaris, sed præsto aliquid habeas unde paternos hostes ulciscaris?* Dolum ille minime subodoratus, nec viri fraudes animo reputans (quod enim ad malitiam pronum non est, nec improba facile suspicatur) consilium approbat viroque obsequitur, ut cultrum in ocrea deferat. Perfidus autem insidiator, Leonem consilio suo paruisse intelligens, imperatori denuntiat filium structis insidiis illius necem machinari: *Quod si fidem abnuis,* inquit, *cum venatum aliave ex causa urbe exieris, jube ei ocreas auferri; ac si quidem gladium deferre invenietur, ne in tuam necem eum tibi parasse dubitaveris.* Indicta igitur ruri principis venatione, 350 omnis ex more comitatus una exierunt. Cumque in quemdam locum evasissent, simulat imperator sibi opus gladio esse, ejusque sibi actutum copiam quærit. Aderat filius, eorumque ignarus quæ pater animo versaret, simplici admodum nec malo quidquam animo, quem gestabat gladium, extractum patri offert. Hinc statim data adversus Leonem delatio probabilis visa est, illiusque inanes defensiones ac frivolæ. Mox itaque reversis in regiam imperatoris in filium ira effervescit; inque regiarum ædium una, cui Margaritæ nomen, truso in carcerem rubros calceos detrahit. Incitaverat inimicus et ultor, ut et oculorum faces extingueret. Verum obstitere regiæ urbis episcopus ac senatus omnis: interim tamen tenebatur in carcere. Longum jam tempus fluxerat, nec ipsa se natura agnoscebat, sed malignis flatibus exasperata erat. Senatus primates cum sæpe constituissent pro filio apud patrem supplicationem obire, alias aliam ob causam impediti,

VARIÆ LECTIONES.

[42] ἐξελκυσάμενος ? [43] ἀποσβέσαι ?

ejuscemodi occasione rei præstandæ probabilem A opportunitatem exque ratione nacti sunt.

γερουσίας ὑπερεχόντων πολλάκις βουληθέντων ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα διαπρεσβεύσασθαι, ἄλλοτε δὲ κατ' ἄλλην αἰτίαν κωλυομένων, ἀπὸ τοιαύτης προφάσεως εὔλογον ἔσχον ἀφορμὴν εἰς τὸ κατανῦσαι τὸ βούλημα.

101. Avis erat in implexo calatho in regiæ pendens triclinio, egregia imitatrix et loquacissima: psittacum vocant. Hic sive a quibusdam edoctus erat sive alio quovis modo hauserat, *Heu, heu, domine Leo*, sæpius **351** perstrepebat. Cum itaque tunc imperator opipare instructum haberet convivium, senatusque primores pariter epularentur, ac avis ea quæ dicta sunt crebrius repeteret, affecti mœrore convivæ, missaque epularum jucunditate, cogitabundi sedebant. Animum advertit imperator, quidve causæ sit cur se a dapibus abstineant ex illis quærit. Illi vero oppleti lacrymis, *Quas*, aiunt, B *dapes sumemus, sic nobis exprobrante bruta hac animante, qui ipsi præditi ratione herique amantes videamur? dum illa sic repetitis vocibus dominum inclamante, nos genio indulgentes insontis dominici germinis prolisque sumus obliti? Siquidem enim paternum jus violasse convincitur et in ejus caput dexteram armasse, ipsi nos omnes ejus auctores necis erimus, illiusque cruore exsaturabimur. Sin autem eorum quorum accusatur nulla convictio est certaque probatio, quamdiunam calumniosa lingua opprimendo præpollebit?* Istiusmodi sermonibus tantisper delinitus imperatoris animus tunc quidem sedere eos jussit, ejusque rei gratia se deliberaturum promisit. Nec diu post ad indolem geniumque reversus e carcere educto sui illi copiam facit, C lugubrique ipsius mutato habitu ac superfluo comæ per tristitiæ tempus adultæ, levato onere, in pristinum eum imperii gradum honoremque restituit.

102. Nec multo post in tabificum gravemque morbum imperator **352** incidit, qui ex profluvio ventris acciderat; quod ipsum ex casu inter venandum oriri contigerat. Jamque paulatim tali tabe contabescebat. Imperii itaque rebus optima ratione dispositis, designatoque successore, nec non singulis consentanea ratione solertique consilio constitutis, tandem febris ardoribus violentiori æstu ejus omnem vitalem humorem exhaurientibus ac consumentibus vita excessit, cum imperasset cum D Michaele ejus decessore annum unum, alios vero decem et novem solus rerum summam præclare administrasset; cum civilibus optime constitutis, ipsa quoque armata militia præclare effulsisset, atque imperii fines produxisset, injuriamque ac vim a subditis omnibus longe repulisset, ut et merito Homericum illud optimi regis in eum quadret elogium,

Utrumque, rex bonus et fortis bellator

Excepit post eum rerum summam, qui et natura ipsoque virtutis jure ad paternam hæreditatem

ρα'. Ἦν τι ζῶον πτηνὸν ἐν ταλάρῳ πλεκτῷ κατὰ τὰ βασίλεια αἰωρούμενον, μιμηλὸν καὶ πολύφωνον, ὃ ψιττακὸς ὀνομάζεται· ὅπερ εἴτε πρός τινων διδαχθὲν εἴτε ἄλλως πως, πολλάκις, *Αἶ, αἶ, κῦρ Λέων*, ἐφθέγγετο. Πανδαισίας δέ ποτε [44] τελουμένης τῷ βασιλεῖ, καὶ τῶν πρώτων τῆς βουλῆς συνεστιωμένων αὐτῷ, καὶ τοῦ ὄρνιθος πολλάκις φθεγγομένου τὸ προῤῥηθὲν, ἐπιστυγνάσαντες οἱ δαιτυμόνες καὶ τῆς εὐωχίας παυσάμενοι ἐπὶ συννοίας ἐκάθηντο. Οἷς προσχὼν ὁ βασιλεὺς τὴν αἰτίαν τῆς τῶν ἐδεστῶν ἀποχῆς ἐπυνθάνετο. Οἱ δὲ δακρύων ὑποπλησθέντες τοὺς ὀφθαλμοὺς, *Τίνα βρῶσιν*, εἶπον, *φαγούμεθα, οὕτως ὑπὸ τῆς φωνῆς τοῦ ἀλόγου τούτου ὀνειδιζόμενοι οἱ δοκοῦντες ἡμεῖς λογικοί τε καὶ φιλοδέσποτοι; ὅτι αὐτὸ μὲν τὸν οἰκεῖον ἀνακαλεῖται δεσπότην*, [P. 216] *ἡμεῖς δὲ τρυφῶντες λήθην τοῦ μὴ ἀδικήσαντος δεσποσύνου ἐλάβομεν. Εἰ μὲν γὰρ ἐλέγχεται ἀδικῶν καὶ κατὰ τῆς πατρικῆς κεφαλῆς εὐτρεπίσας τὴν δεξιὰν, αὐτόχειρες αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες γενοίμεθα καὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ κορεσθείημεν· εἰ δὲ ἐφ' οἷς ἐνεκλήθη διαφεύγει τὸν ἔλεγχον, μέχρι τίνος ἡ συκοφάντις γλῶσσα δυναμωθήσεται κατ' αὐτοῦ;* Μαλαχισθεὶς [45] οὖν τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων ὁ βασιλεὺς τότε μὲν καθεσθῆναι τούτους προσέταξε, καὶ σκοπῆσαι περὶ τοῦ πράγματος ἐπηγγείλατο, μετ' οὐ πολὺ δὲ πρὸς τὴν φύσιν ἐπανελθὼν ἐξάγει τε τῆς φρουρᾶς καὶ εἰς ὄψιν ἄγει αὐτοῦ, καὶ τὴν πένθιμον ἀμείβει στολὴν, καὶ τὸ περιττὸν τῆς ἐν τῇ λύπῃ τραφείσης κόμης περιαιρεθῆναι κελεύει, καὶ τὴν προτέραν τῆς βασιλείας τάξιν καὶ τιμὴν ἀποδίδωσιν.

ρβ'. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ φθινάδι νόσῳ περιπίπτει ὁ βασιλεὺς, ἐκ διαῤῥοίας παρακολουθησάσῃ γαστρὸς, ἣ τὴν ἀρχὴν ὑπό τινος τῶν κατὰ θήραν παραπτώσεων ἔλαβεν· καὶ λοιπὸν κατ' ὀλίγον τῇ τοιαύτῃ τηκεδόνι κατεμαραίνετο. Διαθεὶς δὲ τὰ τῆς βασιλείας ἄριστα καὶ τὸν κληρονόμον γνωρίσας, καὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστα τὰ εἰκότα βουλευσάμενός τε καὶ ἐμφρόνως διορισάμενος, ὕστερον πυρετοῦ καυσώδους ἀναφλεγέντος αὐτῷ πᾶσαν τὴν ζωτικὴν ἰκμάδα ἀνιμωμένου καὶ ἀναλίσκοντος τὸν βίον ἀπέλιπε, συμβασιλεύσας μὲν τῷ πρὸ αὐτοῦ Μιχαὴλ χρόνον ἕνα, ἐν ἑτέροις δὲ χρόνοις ἐννεακαίδεκα περὶ τὴν αὐτοκράτορα τῆς βασιλείας διαπρέψας ἀρχὴν, ἄριστα μὲν τὰ πολιτικὰ διαθεὶς, κάλλιστα δὲ καὶ περὶ τὰ στρατιωτικὰ διαγεγονὼς, καὶ πλατύνας μὲν τὰ ὅρια τῆς ἀρχῆς, ἀδικίαν δὲ καὶ βίαν ἐξελάσας ἀπὸ τοῦ ὑπηκόου παντὸς, ὡς καὶ τὴν Ὁμηρικὴν περὶ τοῦ ἀρίστου βασιλέως μαρτυρίαν ἁρμόζειν αὐτῷ, τὴν,

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής.

Διαδέχεται δὲ τὴν ὅλην τῆς ἐξουσίας ἀρχὴν ὁ καὶ παρὰ τῆς φύσεως καὶ παρὰ τῆς ἀρετῆς ἐπὶ τὴν

VARIÆ LECTIONES.

[44] δὲ τότε P. [45] μαλαχθεὶς A.

πατρῷον κλῆρον [46] καλούμενος καὶ παρὰ τοῦ ὑπηκόου A δι' εὐχῶν ἐπιζητούμενος, Λέων ὁ πρᾳότατος καὶ σοφώτατος καὶ πρῶτος τῶν ἔτι περιλειπομένων υἱῶν.

Καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς εὐσεβοῦς βασιλείας Βασιλείου [47] τοῦ ἀοιδίμου, ὅσα μὴ τῆς λήθης [48] παρεσύρη ῥεύμασι καὶ τῷ διὰ μέσου χρόνῳ ἐξίτηλα γέγονε, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ πρὸ τῆς βασιλείας ἀγωγὴ, καὶ ὅσα ἡ τῆς ὅλης αὐτοῦ ζωῆς περιέχει ὑπόθεσις, κατὰ τὸ ἡμῖν ἐφικτὸν, καθὼς ἡ τῆς ἀληθείας εἶχε φύσις, ἀπήγγελται καὶ ἱστόρηται.

vocabatur subditorumque votis exposcebatur, mitissimus Leo ac sapientissimus, liberorum ipse superstitum natu maximus.

Atque hæc inclyti Basilii pie religioseque administrati imperii munera, quotquot illius rerum oblivionis gurgitem effugerunt, nec quod intercurrit ævo exoleverunt. Ipsam quoque ejus ante adeptum imperium **353** institutionem, ac quanta omnis ejus vitæ argumentum ratioque complectitur, quoad licuit ac veritatis ordo poscebat, narravimus et in historiam conjecimus.

VARIÆ LECTIONES.

[46] τῶν πατρῴων κλήρων A. [47] Βασιλείου om. P. [48] ταῖς λήθης?

ΛΟΓΟΣ Ϛ'.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΛΕΟΝΤΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ.

LIBER VI.

MPERIUM LEONIS IMPERATORIS.

[P. 217] α'. Βασίλειος τελευτήσας, Λέων ὁ υἱὸς B αὐτοῦ αὐτοκράτωρ ἐβασίλευσεν ἔτη εἴκοσι πέντε, μῆνας ὀκτώ. Στέφανος δὲ ὁ αὐτοῦ ἀδελφὸς κληρικὸς ὢν καὶ σύγκελλος συνῆν τῷ πατριάρχῃ Φωτίῳ, ὑπ' αὐτοῦ ἀναγόμενός τε καὶ παιδευόμενος. Ἀπέστειλεν οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν στρατηλάτην Ἀνδρέαν ἐν τῇ Χρυσοπόλει καὶ ἄλλους συγκλητικοὺς σὺν αὐτῷ μετὰ κλήρου καὶ κηρῶν καὶ ἁρμάτων· καὶ ἐξαγαγόντες τοῦ τάφου τὸν Μιχαὴλ ἐν γλωσσοκόμῳ κυπαρισσίνῳ κατέθεντο, καὶ ἐπὶ κραβάτου θέντες, ἐντίμως καὶ βασιλικῶς περιστείλαντες, ἐν τῇ πόλει εἰσήγαγον, καὶ μεθ' ὕμνων μέχρι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων προέπεμψαν, ἑπομένων ἐκεῖσε καὶ τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν, καὶ ἐν λάρνακι κατέθεντο.

[P. 218] β'. Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν αὐτὸν C στρατηλάτην Ἀνδρέαν ἅμα Ἰωάννῃ Ἁγιοπολίτῃ, λογίῳ πάνυ ὄντι καὶ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου γεγονότι, ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ ἀπέστειλεν, οἳ ἐν τῷ ἄμβωνι ἀνελθόντες καὶ τὰς τοῦ πατριάρχου Φωτίου αἰτίας πάντων εἰς ἐπήκοον ἀναγνόντες τοῦτον τοῦ θρόνου κατήγαγον, καὶ ὑπερόριον αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀρμονιανῶν τῇ ἐπονομαζομένῃ τοῦ Βόρδονος ἀνήγαγον. Στέφανον δὲ σύγκελλον τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν πατριάρχην προβάλλεται, ὑπὸ Θεοφάνους χειροτονηθέντα τοῦ πρωτοθρόνου. Ἔζησεν δὲ πατριαρχῶν ἔτη ἓξ καὶ μῆνας πέντε, καὶ τελευτήσας θάπτεται ἐν τῇ μονῇ Σικεῶν.

γ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Ζαοῦτζαν Στυλιανὸν μάγιστρον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου προβάλλεται.

δ'. Προεδόθη δὲ ἡ πόλις ἡ ἐπώνυμος Ὑψηλὴ, καὶ

1. Defuncto Basilio Leo ejus filius imperator rerum potitus est, annos quinque supra viginti, octo menses. Stephanus illius frater clericus cum esset ac syncellus, cum Photio patriarcha versabatur, sub cujus educabatur ac erudiebatur disciplina. Misit itaque imperator Andream magistrum militiæ Chrysopolim, aliosque cum eo senatorii ordinis, cum clero et cereis ac curribus; eductumque e sepulcro Michaelis cadaver ac in cypressino loculo positum lectuloque impositum, pretiosis vestibus regioque cultu ornatum, in urbem invexerunt; ac cum canticis ad sacram usque Apostolorum ædem pompa deduxerunt, ejus quoque fratribus illic funus comitantibus, tumuloque condiderunt.

2. Post hæc vero idem imperator eumdem magistrum militiæ Andream cum Joanne Hagiopolita, viro valde erudito ac qui cursus publici **354** logotheta exstiterat, ad S. Sophiæ misit. Qui ambone conscenso, relectisque in omnium auribus Photii patriarchæ accusationis capitibus, eum e sede expulerunt inque Armonianorum monasterium, quod Bordonis vocant, exsulem relegarunt. Stephanum autem fratrem suum syncellum Leo patriarcham præfecit, ordinationis manus impendente Theophane primæ sedis antistite. Vixit autem in patriarchatu annos sex et menses quinque: vita functus in Siceorum tumulatur monasterio.

3. Imperator Zautzam Stylianum magistrum præfecit ac cursus publici logothetam.

4. Proditione capta urbs Hypsele dicta, ejusque

omnes incolæ ac cives ab Agarenis ducti in captivitatem. Sed et ingenti prope Sophias excitato incendio, ipsa quoque S. Thomæ apostoli sacra ædes ambusta, quam Leo imperator postmodum magnifice instauravit.

5. Missis imperator Euchaitam apparitoribus Theodorum Santabarenum in urbem induxit. Andreas vero scholarum domesticus et Stephanus magister Calomariæ dictus, multis olim apud Basilium a Santabareno petiti accusationibus, Leoni suggerunt id Photio ac Theodoro fuisse constitutum, ut imperatorem ex Photii gente ejusque cognatis crearent. Jussit itaque imperator, ambosque ad regias in Pegis ædes adductos **355** in sua quemque custodia seorsumque servari præcepit. Missi cognitores capitum accusationis, magister ipse Stephanus et Andreas domesticus et Craterus et Gumer patricii et Joannes Hagiopolita. Adducto itaque patriarcha Photio, et in sede reverenter collocato, ipsi quoque sedentes causæ examen instituunt. Tunc Andreas domesticus patriarchæ infit: *Nosti, domine, abbatem Theodorum?* Cui ille: *Abbatem Theodorum non cognosco.* Ait Andreas: *Theodorum abbatem Santabarenum non nosti?* Cui patriarcha: *Theodorum monachum Santabarenum Euchaitarum archiepiscopum cognosco.* Tum Santabareno in medium adducto, ait ad eum Andreas: *Mandat tibi imperator, ubi sunt imperii mei pecuniæ bonaque et supellex?* Ait ille: *Ubi illa dedit, qui pro tempore imperium gessit. Nunc autem quoniam hæc imperator quærit, licet illi ea recipere.* Tunc Andreas: *Dic oro, quem voluisti imperatorem facere, cum imperatoris patri auctor esses ut filium oculis orbaret? num tibi sanguinis necessitudine conjunctum, an patriarchæ?* Respondit ille: *Hæc, quæ mihi objicitis crimina nescio.* Ad quem magister Stephanus: *Ecquomodo imperatori significasti te patriarcham ejus sceleris reum peracturum?* Mox ille, hisce auditis, patriarchæ pedibus advolutus: *Obtestor te, domine, per Deum, ait, ut me prius dejicias ac exauctores tumque in me omni sacerdotio nudatum, ut maleficum, animadvertant. Nec enim ejusmodi aliquid unquam imperatori detuli.* Tum **356** patriarcha: *Per salutem animæ meæ, domine Theodore, archiepiscopus es, tum in sæculo hoc tum in futuro.* Ad hæc Andreas ira concitus: *Nonne meo ipsius ore, abba, ejus te criminis reum peracturum Photium significasti?* Cui ille rursus scire se aliquid negavit. Reversi itaque nuntiant quæ illa cognitione essent interlocuti. Imperator ira percitus effrenique furore subactus, ut qui probabile adversus patriarcham crimen nullum nactus esset, Santabarenum acriter verberari jubet, tumque Athenis exsulare. Post eum vero mittens oculis orbavit et in Asiam relegavit. Multis autem exactis annis ab exsilio revocatum in urbem induxit, annonasque illi ex Novæ eccle-

ᾐχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ. Γέγονε δὲ καὶ μέγας ἐμπρησμὸς πλησίον τῶν Σνφιῶν, καὶ ἐνεπρήσθη καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Θωμᾶ, ὃν ὁ βασιλεὺς Λέων λαμπρῶς ἀνεκαίνισεν.

ε'. Ἀποστείλας δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς Εὐχαΐταν Θεόδωρον τὸν Σανδαβαρηνὸν ἐν τῇ πόλει εἰσήγαγεν. Ἀνδρέας δὲ ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν καὶ Στέφανος ὁ μάγιστρος τῆς Καλομαρίας, οἱ πολλὰ πρὸς Βασίλειον διαβληθέντες ὑπὸ τοῦ Σανδαβαρηνοῦ, ὑπέθεντο τῷ βασιλεῖ ὡς βουλτ,θεὶς [19] Φώτιός τε καὶ Θεόδωρος ὁ Σανδαβαρηνὸς βασιλέα ἐκ συγγενῶν Φωτίου ποιήσασθαι. Προσέταξε δὲ ὁ βασιλεύς, καὶ ἄμφω ἐν τοῖς παλατίοις ἤγαγον τῶν Πηγῶν, καὶ ἰδίᾳ φρουρεῖσθαι διεκελεύσατο. Ἀπεστάλησαν δὲ διαγνώμονες τῶν κατ' αὐτῶν κινουμένων αὐτός τε ὁ μάγιστρος Στέφανος καὶ ὁ δομέστικος Ἀνδρέας καὶ ὁ Κρατερὸς καὶ ὁ Γοῦμερ πατρίκιοι καὶ Ἰωάννης ὁ Ἁγιοπολίτης. Ἀγαγόντες οὖν τὸν πατριάρχην Φώτιον καὶ ἐπὶ θρόνου ἐντίμως καθίσαντες, καὶ αὐτοὶ καθεσθέντες, τὴν ἐξέτασιν ἐποιοῦντο. Ὁ δὲ δομέστικος Ἀνδρέας ἔφη τῷ πατριάρχῃ· *Γνωρίζεις, ὦ δέσποτα, ἀββᾶν Θεόδωρον;* Ὁ δέ, *Ἀββᾶν οὐ γνωρίζω Θεόδωρον.* Ὁ δὲ Ἀνδρέας· *Τὸν ἀββᾶν οὐ γνωρίζεις Θεόδωρον τὸν Σανδαβαρηνόν;* Καὶ ὁ πατριάρχης· *Γνωρίζω τὸν μοναχὸν Θεόδωρον ἀρχιεπίσκοπον ὄντα Εὐχαΐτων.* Ἐνεχθέντος δὲ τοῦ Σανδαβαρηνοῦ, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀνδρέας· *Ὁ βασιλεύς σοι δηλοῖ· Ποῦ εἰσι τὰ χρήματα καὶ* [P. 219] *τὰ πράγματα τῆς βασιλείας μου;* Ὁ δὲ ἔφη· *Ὅπου δέδωκεν αὐτὰ ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν βασιλεύς· νῦν δὲ ἐπεὶ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ζητεῖ, ἐξουσίαν ἔχει τοῦ ἀναλαβέσθαι αὐτά.* Καὶ ὁ Ἀνδρέας· *Εἰπέ, τίνα ἐβουλεύου βασιλέα ποιῆσαι τῷ πατρὶ τοῦ βασιλέως ὑποθεὶς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸν ἴδιον ἀποστερῆσαι υἱόν; σὸν συγγενῆ ἢ τοῦ πατριάρχου;* Ὁ δὲ εἶπεν· *Οὐκ οἶδα ταῦτα περὶ ὧν μοι κακηγορεῖτε.* Λέγει οὖν ὁ μάγιστρος Στέφανος· *Καὶ πῶς ἐμήνυσας τῷ βασιλεῖ ἐλέγξειν περὶ τούτου τὸν πατριάρχην;* Ὁ δὲ παρευθὺ τοῖς ποσὶ τοῦ πατριάρχου προσπεσὼν εἶπεν· *Ὁρκίζω σε, δέσποτα, κατὰ τοῦ Θεοῦ ἵνα πρότερόν με καθαιρήσῃς, καὶ τότε γυμνόν με ὄντα ἱερωσύνης ὡς κακοῦργον ὄντα κολαζέτωσαν· οὐ γὰρ τοιαῦτα τῷ βασιλεῖ ἐδήλωσα.* Ὁ δὲ πατριάρχης ἔφη· *Μὰ τὴν σωτηρίαν ἐμῆς ψυχῆς, κῦρι Θεόδωρε, ἀρχιεπίσκοπος εἶ καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.* Θυμωθεὶς οὖν ἐπὶ τούτοις Ἀνδρέας ἔφη· *Καὶ οὐκ ἐμήνυσας, ἀββᾶ, τῷ βασιλεῖ δι' ἐμοῦ ἵνα ἐν τούτῳ τὸν πατριάρχην ἐλέγξῃς;* Ὁ δὲ ἀπηρνήσατο μηδὲν εἰδέναι. Ὑποστρέψαντες οὖν τῷ βασιλεῖ τὰ λαληθέντα ἀνήγγειλαν· ὁ δὲ βασιλεὺς θυμῷ καὶ ὀργῇ ἀκατασχέτῳ ληφθείς, ὡς μὴ εὔλογον αἰτίαν κατὰ τοῦ πατριάρχου εὑρηκώς, ἀποστείλας ἔτυψε τὸν Σανδαβαρηνὸν σφοδρῶς καὶ ἐξώρισεν ἐν Ἀθήναις. Κατόπιν δὲ ἀποστείλας ἐξ-

VARIÆ LECTIONES.

[19] βουληθείη ?

ετύφλωσεν αὐτὸν καὶ ἐξώρισεν εἰς Ἀνατολήν. Χρόνων δὲ παρῳχηκότων πολλῶν ἐκ τῆς ἐξορίας αὐτὸν [50] ἀνεκαλέσατο καὶ ἐν τῇ πόλει εἰσήγαγεν, προστάξας σιτηρέσια τοῦτον ἐκ τῆς Νέας Ἐκκλησίας λαμβάνειν· ὃς καὶ τελευτᾷ ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ζωῆς τῆς αὐτοῦ μητρός.

ϛ'. Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ Λέοντος ὁ Λογγίβαρδος δοὺξ, γαμβρὸς δὲ τοῦ ῥηγὸς Φραγγίας γεγονὼς, ἀντῆρε τῷ βασιλεῖ καταστασιάσας καὶ πᾶσαν τὴν χώραν ὑφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος. Τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνον τὸν τῆς τραπέζης σὺν πᾶσι τοῖς Δυτικοῖς ἐξαπέστειλεν θέμασιν ὥστε καταπολεμῆσαι Ἐγίωνα. Συμβολῆς δὲ γενομένης οἱ μετὰ Κωνσταντίνου ἡττήθησαν καὶ κατεσφάγησαν, μόγις ἐκείνου περισωθέντος. Γέγονε δὲ τηνικαῦτα καὶ ἡλιακὴ ἔκλειψις, ὥρᾳ τῆς ἡμέρας ἕκτῃ, ὥστε καὶ τοὺς ἀστέρας φαίνεσθαι, ἀνέμων τε βιαία φορὰ καὶ ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ, ὥστε καὶ ἐν τοῦ φόρου ἀναβαθμοῖς B τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ἀνθρώπους κεραυνωθῆναι ἑπτά.

ζ'. Ἐπολιορκήθη δὲ ὑπὸ Ἀγαρηνῶν ἡ Σάμος, [P. 220] συμπαραληφθέντος καὶ τοῦ στρατηγοῦντος ἐν αὐτῇ Πασπαλᾶ. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς βασιλεοπάτορα τὸν Ζαοῦτζαν τιμᾷ, αὐτὸς καινουργήσας τὸ ὄνομα· ἤδη γὰρ Ζωῇ τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ συνεφιλιώθη, τοῦ ταύτης ἀνδρὸς Θεοδώρου, ᾧ Γουνιατζίτζης ἐπώνυμον, ἀναιρεθέντος φαρμάκῳ.

η'. Στεφάνου δὲ πατριάρχου τὸν βίον ἀπολιπόντος, Ἀντώνιος ὁ τὴν ἐπωνυμίαν Καυλέας πατριάρχης ἀντ' αὐτοῦ προχειρίζεται.

θ'. Ἀγγελία δὲ κατέλαβεν ὡς ὁ ἄρχων Συμεὼν Βουλγαρίας βούλεται κατὰ Ῥωμαίων ἐκστρατεύσασθαι, πρόφασιν ἔχων τῆς μάχης ταύτην· Εὐνοῦχον εἶχε δοῦλον ὁ βασιλεοπάτωρ Ζαοῦτζας· Μουσικὸς ἦν ὄνομα τούτῳ. Οὗτος συνεφιλιώθη ἀνδράσιν ἐμπορικοῖς καὶ φιλοκερδέσι καὶ φιλοχρύσοις, ἐξ Ἑλλάδος οὖσι, Σταυρακίῳ τε καὶ Κοσμᾷ· οἵτινες μεσιτείᾳ τοῦ Μουσικοῦ κερδαίνειν βουλόμενοι τὴν μετὰ Βουλγάρων πραγματείαν ἐν τῇ πόλει ἐν Θεσσαλονίκῃ μετέστησαν, κακῶς κουμερκεύοντες τοὺς Βουλγάρους. Τῶν δὲ Βουλγάρων ταῦτα τῷ Συμεὼν ἀναγγειλάντων, αὐτὸς δῆλα ταῦτα τῷ βασιλεῖ κατέστησε Λέοντι. Ὁ δὲ πάντα ὡς λῆρον ἐλογίζετο, τῇ πρὸς Ζαοῦτζαν προσπαθείᾳ νικώμενος. Μανεὶς οὖν ὁ Συμεὼν ἦρε κατὰ τῶν Ῥωμαίων τὰ ὅπλα. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Κρηνίτην ἀποστέλλει κατ' αὐτοῦ στρατηλάτην ὄντα, λαῷ πολλῷ καὶ ἄρχουσι καθοπλίσας αὐτόν. Συμβολῆς D δὲ ἐν Μακεδονίᾳ γενομένης ἡττῶνται Ῥωμαῖοι, καὶ κατασφάττεται αὐτός τε ὁ Κρηνίτης καὶ ὁ Ἀρμένιος Κουρτίκης καὶ ἄλλοι πολλοί. Ἐπεὶ δὲ καὶ Χαζάρους κατέσχεν ὁ Συμεὼν τῶν ἐκ τῆς ἑταιρείας τοῦ βασιλέως Λέοντος, τὰς αὐτῶν ῥῖνας ἀποτεμὼν εἰς αἰσχύνην τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ πόλει ἀπέστειλεν· οὓς ἰδὼν ὁ βασιλεὺς, καὶ θυμοῦ πλησθεὶς, Νικήταν τὸν ὀνομαζόμενον Σκληρὸν ἐν τῷ Δανουβίῳ ποταμῷ μετὰ δρομώνων ἐξαπέστειλεν, δοῦναι δῶρα τοῖς Τούρκοις ὥστε τὸν Συμεὼν καταπολεμῆσαι. Ὁ δὲ τούτοις συντυχὼν καὶ πείσας κατὰ Συμεὼν ὅπλα ἄρασθαι, ὁμήρους λαβὼν παρ' αὐτῶν πρὸς βασιλέα ὑπέστρε-

A siæ censu constituit. Porro diem obiit Constantino et Zoe illius matre imperatoribus.

6. Leonis temporibus Longobardiæ dux, qui gener (i. e. affinis) regis Franciæ fuit, adversus imperatorem rebellionem movit, ab eoque deficiens regionem omnem suæ ditionis fecit. Imperator ejus certior factus Constantinum mensæ præpositum cum occidentalis tractus legionibus omnibus ad debellandum Egeonem misit. Conserta autem pugna Constantini victus exercitus est et ad internecionem deletus, adeo ut vix ipse a clade Constantinus superstes exstiterit. Contigit vero tunc etiam solaris eclipsis, diei hora sexta, ita ut et stellæ apparerent, **357** tantaque ventorum vis ac turbo fuit fulguraque et tonitrua, ut et septem viri in gradibus Fori S. Constantini e cœlo tacti perierint

7. Expugnata ab Agarenis Samus est, una quoque Paspala prætore in eo comprehenso. Leo autem imperator Zautzam imperatoris patrem, novo abs se dignitatis titulo excogitato, appellat. Jam enim secreto amore Zoes ejus filiæ flagrabat, viro illius Theodoro, cognomento Gunlazitze, veneno sublato.

8. Stephano patriarcha vivis exempto, in ejus locum præficitur Antonius cognomento Cauleas.

9. Venit nuntius rumorque percrebuit, Symeonem C Bulgarorum principem expeditionem moliri adversus Romanos, ea scilicet prætexta causa: Zautzas imperatoris pater servum eunuchum habebat, Musicum nomine. Junxerat hic amicitias cum Stauracio et Cosma, viris mercatoribus, lucrique ac auri cupidis, Attica oriundis. Hi porro Musici auctoritate freti, majoris quæstus gratia, quod in urbe cum Bulgaris commercium erat, Thessalonicam transferunt et graviora vectigalia a mercatoribus Bulgaris exigunt. Bulgari de injuria Symeoni expostulant: ipse vicissim eorum querelas per nuntium Leoni exponit. Is vero ob benevolentiam qua Zautzam prosequebatur, cuncta haud secus ac nugas sprevit. Symeon ergo furore actus arma adversus Romanos sumit. Rescivit **358** imperator, Crinitemque magistrum militiæ ingenti exercitu procerumque numero constipatum adversus illum mittit. Concurrentibus aciebus in Macedonia victi Romani, occisus ipse Crinites et Curtices Armenius ac alii multi. Quod vero Symeon etiam Chazaros Leoni imperatori fœderatos inter spolia ceperat, amputatis eorum naribus Romanorum probro in urbem eos remisit. Spectaculi indignitate ira totus effervescens imperator, Nicetam cognomento Sclerum (Durum dicas) cum celocibus ad Danubium fluvium mittit, qui Turcos oblatis muneribus adversus Symeonem ejusque debellandi causa conducat. Nicetas ubi in colloquium venit,

VARIÆ LECTIONES.

[50] αὐτοῦ P, αὐτὸν margo.

Turcosque et ipsos ad bellum adversus Symeonem induxit, acceptis etiam ab eis obsidibus ad imperatorem rediit. Imperator terra marique urgendum Bulgaricum bellum constituit; ac mari quidem Eustathium drungarium mittit, terra autem Nicephorum Phocam patricium, exstincto Andrea, scholarum domesticum. Ad Bulgariam usque copiæ venerant, cum imperator Constantinacium quæstorem ad Symeonem misit, adhuc pacem ambiens ac cum eo fœdus percutere volens. Symeon comprehensum legatum in carcere tenuit, secum dolo agi existimans. Dum itaque Symeon Nicephori copiis aciem opponit, omnem Turci Bulgaricam ditionem late vastant ac diripiunt. Audivit Symeon, adversumque Turcos vertit impetum. Turci iterum trajecto amne, conserta cum Bulgaris **359** acie, eos penitus profligant, ita ut Symeon Distram incolumis vix evaserit. Victores Turci ab imperatore exposcunt ut Bulgarorum captivos redimat. Præstitit ille, cives mittens qui redimerent. Porro Symeon Eustathii drungarii opera pacem supplex imperatorem rogat. Annuit in eam imperator, Leonem Chœrosphactem ad eam componendam mittens. Nicephorus domesticus et Eustathius drungarius redire jussi cum copiis. Symeon Leonem Chœrosphactem nec alloquio dignatus stringit in carcere. Expeditione vero in Turcos suscepta omnes jugulavit, cum eis nulla ex Romanis auxilia licuisset accipere. Reversus Symeon pro victoria ferociens, Leoni denuntiat nulla se pacis fœdera admissurum, nisi Bulgaros omnes captivos ante receperit. Annuit imperator, ac reddendos captivos consentit. Venit itaque Theodorus Bulgarus Symeonis domesticus cum Leone, eosque recepit.

10. Nicephorus domesticus eximie charus imperatori erat. Hunc Zautzas imperatoris pater ceu virum potentatum obtinentem ad id munus provexerat, nuptiarum cum illo commercia ambiens. Verum respuit ille, ne quam forte Leoni imperatori de se suspicandi occasionem præberet. Ea re furiis actus Zautzas crimina in eum intentans dignitate spoliat. Ejus loco scholarum domesticus provectus magister Catacalo. **360** Post longam vacationem Nicephorus iterum dux in Thracesiorum themate constituitur; multisque, quoad vixit, egregie fortiterque bello gestis, nec paucis adversus Agarenos gentesque alias erectis tropæis, in senectute bona diem obiit, Barda et Leone liberis relictis, quorum prior Leoni imperatori familiaris illi charissimus erat ejusque ministeria strenuus obibat. Imperator itaque, uti dictum est, Catacalonem creatum domesticum adversus Symeonem mittit, cui etiam Theodosium patricium ac protovestiarium comitem adjunxit; cunctisque Asiæ cohortibus ac ordinibus traductis, collatis signis cum Bulgaris ad locum (quem vocant) Bulgarophygum, Romani male

A ψεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς διά τε γῆς καὶ θαλάττης διέγνω τοὺς Βουλγάρους πολεμεῖν. Καὶ διὰ μὲν θαλάσσης Εὐστάθιον δρουγγάριον ἀποστέλλει, διὰ γῆς δὲ πατρίκιον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν, δομέστικον τῶν σχολῶν μετὰ τὴν τελευτὴν Ἀνδρέου γενόμενον. Ὧν μέχρι Βουλγαρίας καταλαβόντων [P. 221] ὁ βασιλεὺς τὸν κυαίστωρα Κωνσταντινάκιν πρὸς Συμεὼν ἐξαπέστειλεν, ἔτι τὴν εἰρήνην στέργων καὶ βουλόμενος σπείσασθαι πρὸς αὐτόν· ὃν Συμεὼν κατασχὼν ἐν φρουρᾷ κατακλείει, δόλῳ πρὸς αὐτὸν ὑποπτεύσας παραγενέσθαι. Τοῦ Συμεὼν οὖν ἐπὶ τὸ στράτευμα Νικηφόρου ἀσχολουμένου, οἱ Τοῦρκοι καταδραμόντες πᾶσαν τὴν Βουλγαρικὴν ἐληΐσαντο γῆν. Ὁ Συμεὼν ἐκμαθὼν κατὰ τῶν Τούρκων ἐτράπετο. Οἱ δὲ ἀντιπεράσαντες πόλεμον πρὸς Βουλγάρους συμβάλλουσι
B καὶ νικῶσι τούτους κατὰ κράτος, ὡς μόλις τὸν Συμεὼν ἐν τῇ Δίστρᾳ περισωθῆναι. Ἠτήσαντο οὖν οἱ Τοῦρκοι τὸν βασιλέα τοὺς Βουλγάρων αἰχμαλώτους ὠνήσασθαι· ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν, τοὺς πολίτας ἐξαποστείλας εἰς τὴν τούτων ἐξώνησιν. Ὁ δὲ Συμεὼν δι' Εὐσταθίου δρουγγαρίου τὸν βασιλέα περὶ τῆς εἰρήνης ἱκέτευεν· πρὸς ἣν ὑπεῖξεν ὁ βασιλεύς, καὶ τὸν Χοιροσφάκτην Λέοντα πρὸς τὸ ταύτην ποιήσασθαι ἐξαπέστειλεν. Ὁ δὲ δομέστικος Νικηφόρος καὶ ὁ δρουγγάριος Εὐστάθιος ὑποστρέψαι μετὰ λαοῦ ἐκελεύσθησαν. Λέοντα δὲ Χοιροσφάκτην οὐδὲ λόγου ἠξίωσεν ὁ Συμεών, ἀλλ' ἐν εἱρκτῇ ἐστραγγαλίσατο [91]. Ἐκστρατεύσας δὲ κατὰ τῶν Τούρκων πάντας κατέσφαξεν, μὴ δυνηθέντας παρὰ Ῥωμαίοις βοήθειαν
C δέξασθαι. Ὑποστρέψας δὲ ἐπὶ τῇ νίκῃ γαυριῶν πρὸς τὸν Λέοντα ἔφη· « Εἰ μὴ πρότερον πᾶσαν τὴν αἰχμαλωσίαν Βουλγάρων λάβω, εἰρήνην οὐ ποιῶ. » Ἐπένευσεν οὖν ὁ βασιλεὺς ταύτην ἀποδοῦναι. Ἦλθεν οὖν μετὰ Λέοντος ὁ Βούλγαρος Θεόδωρος, οἰκεῖος ὢν τῷ Συμεὼν, καὶ παρέλαβεν αὐτούς.

ι'. Τοῦ δὲ δομεστίκου Νικηφόρου πρὸς τοῦ βασιλέως ἐξόχως ἀγαπωμένου, ὁ βασιλεοπάτωρ Ζαοῦτζας τοῦτον ὡς δυνάστην προεβάλλετο, γαμικὸν μετ' αὐτοῦ ποιῆσαι συνάλλαγμα βουλόμενος. Τοῦ δὲ πρὸς τοῦτο ἀπαναινομένου, μήποτε δῷ ὑπόνοιαν τῷ βασιλεῖ Λέοντι, μανεὶς ἐπὶ τούτῳ ὁ Ζαοῦτζας αἰτίας ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦτον μετέστησεν. Προεβλήθη δὲ ἀντ' αὐτοῦ δομέστικος τῶν σχολῶν ὁ μάγιστρος Καταχαλών. Ἐπὶ πολὺ δὲ σχολάσας ὁ
D Νικηφόρος αὖθις στρατηγὸς ἐν τῷ τῶν Θρακησίων θέματι προχειρίζεται. Πολλὰς δὲ καὶ γενναίας ἀνδραγαθίας διὰ πάσης αὐτοῦ ἐν τοῖς πολέμοις καταπραξάμενος βιοτῆς, καὶ πολλὰ κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν στησάμενος τρόπαια, τελευτᾷ τὸν βίον ἐν γήρᾳ καλῷ, υἱοὺς καταλιπὼν Βάρδαν καὶ Λέοντα, ὧν ὁ Βάρδας οἰκειότατος ὢν τῷ βασιλεῖ Λέοντι ἐστέργετό τε καὶ ἠγαπᾶτο καὶ δουλείαις ἐξυπηρετεῖτο ταῖς ἀνηκούσαις τῷ [P. 222] βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεύς, καθὼς εἴρηται, τὸν Καταχαλὼ προχειρισάμενος εἰς δομέστικον κατὰ τοῦ Συμεὼν τοῦτον ἐξαποστέλλει, συνεξαποστείλας αὐτῷ καὶ Θεοδόσιον πατρίκιον καὶ πρωτοβεστιάριον. Δ:απεραιωσάν-

VARIÆ LECTIONES.

[91] ἠστρ?λίσατο P, ἐστραγγαλίσατο margo.

των δὲ πάντων τῆς Ἀνατολῆς θεμάτων τε καὶ A ταγμάτων, καὶ πολέμου μετὰ Βουλγάρων συγκροτηθέντος περὶ τὸ Βουλγαρόφυγον, τρέπονται Ῥωμαῖοι κακῶς, καὶ πάντες ἀπώλοντο· οἷς συναπώλετο καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος Θεοδόσιος. Ἐπὶ τούτου καὶ οἱ τῆς Χερσῶνος οἰκήτορες τὸν αὐτῶν ἀπέκτειναν στρατηγὸν Συμεὼν τὸν τοῦ Ἰωνᾶ. Παρελήφθη δὲ καὶ τὸ Κόρον ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν.

ια'. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς τὰ Δαμιανοῦ ἐξελθὼν εἶχεν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν Ζωὴν τὴν τοῦ Ζαούτζα θυγατέρα καὶ αὐτὸν τὸν Ζαοῦτζαν. Θεοφανὼ δὲ ἡ τοῦ βασιλέως γαμετὴ οὐ παρῆν ἐκεῖσε, ἀλλ' ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ τῇ ἐν Βλαχέρναις προσεκαρτέρει εὐχομένη. Δόξαν δὲ τῷ βασιλεῖ μεῖναι ἐν τοῖς Δαμιανοῦ, συμβούλιον οἱ τοῦ Ζαούτζα ποιησάμενοι, ὅ τε υἱὸς αὐτοῦ ὁ Ταύτζης καὶ οἱ λοιποὶ, τῇ νυκτὶ τὸν βασιλέα διαχειρίσασθαι ἐβουλεύσαντο. Ἡ δὲ Ζωὴ τῷ βασιλεῖ συγκαθεύδουσα καὶ τὸν θροῦν ἐνωτισθεῖσα, διὰ τῆς B θυρίδος προκύψασα κατεσίγασεν. Ὡς δὲ τοῦ δεινοῦ τῆς ἐπιβουλῆς ᾔσθετο ἀκριβῶς, τὸν βασιλέα διυπνίσασα τὸ πραττόμενον κατεσήμανεν· ὃς ἐν πλοίῳ εὐθὺς εἰσελθὼν εἰς Πηγὰς διεπέρασεν, πάντας ἐκεῖσε καὶ αὐτὸν τὸν Ζαοῦτζαν καταλιπών. Ταχὺ δὲ πρωῒ εἰς τὸ παλάτιον εἰσελθὼν Ἰωάννην μὲν τὸν βίγλης δρουγγάριον διεδέξατο, Πάρδον δὲ υἱὸν Νικολάου ἑταιρειάρχου ἀντ' αὐτοῦ προεβάλετο· ὁ γὰρ Νικόλαος οὕτως φίλος ἦν τῷ βασιλεῖ καὶ πιστὸς, καὶ [περὶ] τὰ ἀπόῤῥητα πάντα τοῦ Ζαούτζα δῆλα τούτῳ καθίστη καὶ ἔκπυστα. Ἔκτοτε οὖν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ τοῦ Ζαούτζα κελλίον οὐκ εἰσήρχετο, εἰ μὴ Λέων ὁ μάγιστρος ᾧ Θεοδοτάκης ἐπώνυμον, τούτους ἀλλήλοις διήλλαξεν.

ιβ'. Τελευτᾷ δὲ Αὐγοῦστα Θεοφανὼ ἔτη βασιλεύσασα C δώδεκα, ἥτις καὶ θαυματουργὸς ἀνεδείχθη, ἀνωτέρα τοῦ τῆς ζηλοτυπίας πάθους φανεῖσα καὶ πράως τὴν παρευδοκίμησιν ὑπενεγκοῦσα Ζωῆς, καὶ ἐν ἐλεημοσύναις καὶ προσευχαῖς τὸν ἅπαντα βίον διανύσασα.

ιγ'. Στέφει Λέων ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα τοῦ Ζαούτζα Ζωὴν, καὶ εὐλογεῖται παρὰ τοῦ κληρικοῦ τοῦ παλατίου, ᾧ ἐπίκλην Σινάπης. Ὁ μὲν οὖν εὐλογήσας καθῃρέθη, ἡ δὲ ἔτος ἓν καὶ μῆνας ὀκτὼ βασιλεύσασα ἐτελεύτησεν. Λάρνακα δὴ ἐφεῦρον ἐφ' ᾧ ἀποτεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς ἐν αὐτῇ, [P. 223] ἥτις τοιάνδε εἶχεν ἐγκεκολαμμένην γραφήν· *Θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος*.

ιδ'. Διεβλήθησαν δὲ τῷ βασιλεῖ Μουσικὸς καὶ Σταυράκιος, ὡς παρὰ τῶν στρατηγῶν δῶρα λαμβάνοντες, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν ἀρχόντων, μεσιτεύουσι D τούτοις τῷ βασιλεοπάτορι. Καί ποτε τοῦ Σταυρακίου μετὰ γραμμάτων τινὸς τῶν στρατηγῶν εἰς τὸν βασιλεοπάτορα εἰσεληλυθότος, ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ἡλιακῷ ἑστηκὼς, κατόπιν αὐτοῦ εἰσῆλθεν καὶ τοῦ τένοντος αὐτὸν λαβόμενος ἔξω ἐξήγαγεν ὡς δῆθεν περὶ τῶν στρατηγῶν ἐρωτήσων, καὶ εἰς τὸ Μονόθυρον ἀγαγὼν καὶ τὰ γράμματα ἐξάρας ἀπεσφενδόνησε τοῦτον καὶ τοῖς προστυχοῦσιν ἔδωκεν τοῦ παλατίου ἐξαγαγεῖν καὶ μοναχὸν ἀποκεῖραι. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Μουσικὸς ἐν ἀπογνώσει γέγονεν. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἔνθα ὁ Μουσικὸς παρίστατο τῷ Ζαούτζᾳ, τοῦτον παρὰ τὸν τράχηλον ὠθήσας ἐξήγαγεν, διορισάμενος Χριστοφόρον κοιτωνίτην ἐν τοῖς

funduntur omnesque internecioni dantur, ipso etiam patricio ac protovestiario Theodosio desiderato. Inter hæc etiam Chersonitæ ducem suum Jonæ filium Symeonem occiderunt, Agareni in Cappadocia Corum ceperunt.

11. Imperator ad Damiani ædes egressus Zoem Zautzæ filiam secum habebat ac ipsum Zautzam. Theophano autem imperatoris uxor iis solemniis non intererat, sed ad sanctum loculum in Blachernis precibus assidua erat. Visum imperatori in illis ædibus morarum aliquid trahere. Zautzæ affines, tum scilicet ejus filius Tautzes tum reliqui, consilium ineunt ut imperatorem noctu interimant. At Zoe in imperatoris sinu **361** dormiens, audito murmure, per fenestram aspectans silentium indicebat. Perspectoque clare insidiarum periculo, suscitans imperatorem insidias indicavit. Statim ergo in navigium ingressus Pegas transfretavit, cunctis ibi, ac ipso Zautza, relictis. Statimque mane in palatium veniens, Joanne excubiarum drungario ab officio remoto Pardum Nicolai heteriarchæ filium ei muneri præfecit: is namque Nicolaus imperatori amicus propensaque in eum fide Zautzæ arcana omnia ac consilia ei detegebat. Ex tunc igitur imperator in Zautzæ cubiculum non introibat, donec Leo magister, cognomento Theodotaces, ambos reconciliasset.

11. Moritur Theophano Augusta, annos duodecim imperio potita, atque post mortem miraculorum gloria claruit; quæ nimirum zelotypiæ affectu superior fuisset, Zoesque spretionem placide tulisset, ac vitam omnem eleemosynis atque precibus assidua egisset.

13. Coronat Leo imperator Zoem Zautzæ filiam, et a quodam clerico palatino, cognomento Sinapes, pro nuptiarum corollis benedictione donatur. Benedictionis minister officio depositus est. Zoe cum annum unum ac menses octo in imperio vixisset, fatis functa est. Inventa urna in quam ejus cadaver inferretur, in hæc verba ac sententiam cælata, *Filia Babylonis misera*.

362 14. Porro delati sunt apud imperatorem Musicus et Stauracius, tanquam qui munera a ducibus ac magistratibus acciperent et apud imperatoris patrem per sordes intercederent. Ac vero ingresso quandoque Stauracio ad imperatoris patrem cum ducum alicujus libello, ubi eum imperator in solari horologio stans aspexit, hominem pone secutus est cerviceque apprehensum foras eduxit, tanquam nimirum de ducibus quæstionem habiturus; trahensque ad Monothyrum, ablatisque tabulis, hominem excussit; ac iis qui forte aderant, palatio educendum atque in monachum detondendum, dedit. Id vero ut cognovit Musicus, desperatione agi suisque rebus diffidere cœpit. Ingressus itaque imperator, ubi ille Zautzæ astabat, collo apprehensum trudens expulit, ac Christophoro cubiculario in

Studianis detonderi præcepit. Haud multo post Zautzas in palatio moritur, elatumque ejus funus per Bucoleonem in Caulеæ monasterio deponitur.

15. Basilius imperialis exactor seu compulsor amicitia jungitur Samonæ cubiculario, Agarenorum prosapia sato, imperii scilicet cupidine incensus. Concepta ergo fiducia mentem aperit, aitque : *Defuncta nunc Zoe, amita nostra, fiet prorsus ut imperator aliam uxorem ducat nosque omnes e medio tollat. Verum mihi fidem obstringito, arcanum te servaturum; tum ego omne tibi nostrum consilium credam.* Quod cum ille **363** fecisset, omnem ab eo discit conspirationem. Samonas vero ad imperatorem ingressus, *Est*, inquit, *domine, quod tibi secreto loquar, res scilicet ejusmodi, quæ si dicatur, mihi quidem interitum, sin taceatur, certum tibi exitium afferet*, omnemque imperatori machinationem narravit. Cumque imperator haud satis delationi fidem accommodaret, secumque ambigeret num forte cujusdam suasu hæc ille locutus esset? ait ad eum Samonas : *Si rem plenius scire desideras, mitte domum quos libuerit, ut in cubiculi angulo latentes omnia conscribant, quæ ambo pariter loquemur; inque eum modum nihil me falso locutum esse omnino intelliges.* Mittit itaque imperator Christophorum protovestiarium una cum Calocyri cubiculario; ingressique in Samonæ cubiculo delitescunt. Tum Samonas Basilio obblandiens, jurataque fide sibi eum obstringens, omnem rursus suadet machinationem clare detegere ac conjuratos referre. Audita Calocyris et Christophorus scripto annotarunt; illisque prandentibus se cubiculo subducentes scripturam imperatori subscriptione sua munitam legerunt. Basilium confestim accersit imperator, datque viginti quatuor millia nummorum miliarensium in amitæ Zoes animæ levamen legata, inque Macedoniam perferre jussit. Pardum excubiarum drungarium conjurationis socium, ad Stupiotem mittit, velut eum adducturum; quem ille imperatoris diplomate præmonitus in vincula compegit. Nicolaum hetæriarcham solerter urbe ejecit. Basilium ex Macedonia revocatum **364** institutoque judicio acerbis suppliciis subjicit, exustis capillis, pompaque traductum per mediam civitatem Athenas in exsilium misit. Convocatis autem imperator cunctis magistris ac proceribus, quæ a Samona indicata fuerant, sub omnium conspectum legit. Hi summis laudibus hominem extulerunt, ut qui imperatoris vitæ consuluisset, maximoque dignum honore proclamarunt. Confestim itaque protospatharii dignitate auctum inter familiares eum Leo coaptavit.

16. Defuncto patriarcha Antonio, ejus loco ordinatus est patriarcha Nicolaus mysticus, vir longe

Στουδίοις ἀποκεῖραι αὐτόν. Μετ' ὀλίγον δὲ Ζαοῦτζας τελευτᾷ ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ διὰ τοῦ Βουκολέοντος κατενεγκόντες αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Καυλέου κατέθαψαν.

ις'. Συμφιλιοῦται δὲ ὁ ἐπείκτης Βασίλειος τῷ κουβικουλαρίῳ Σαμωνᾷ τῷ ἐξ Ἀγαρηνῶν, τοῦ τῆς βασιλείας ὀρεγόμενος ἀξιώματος. Ἐθάρρησεν δὲ τῷ Σαμωνᾷ, ὅτι *Τῆς θείας ἡμῶν τελευτησάσης Ζωῆς ἑτέρᾳ γυναικὶ πάντως ὁ βασιλεὺς συζευχθήσεται, καὶ ἡμᾶς ἐκποδὼν καταστήσει. Δὸς οὖν μοι λόγον ὡς φυλάξεις τὸ ἀπόρρητον, κἀγώ σοι πάντα θαῤῥήσω τὰ ὑφ' ἡμῶν βουλευόμενα.* Ὁ δὲ τοῦτο πεποιηκὼς πᾶσαν παρ' αὐτοῦ τὴν συσκευὴν ἐδιδάσκετο. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς εἰς βασιλέα εἰσελθὼν ἔφη· *Θέλω σοί τι, δέσποτα, ἰδίᾳ εἰπεῖν, ὅπερ ἐμοὶ μὲν λεγόμενον θάνατον προξενεῖ, σοὶ δὲ σιωπώμενον.* Καὶ διεξῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα πᾶσαν Βασιλείου ἐπιβουλήν. Τοῦ δὲ βασιλέως τοῖς ῥηθεῖσι διαπιστήσαντος, καὶ εἰπόντος μήποτε ὡς ἐξ ὑποβολῆς τινος ταῦτα εἰρήκει, ὁ δὲ Σαμωνᾶς, *Εἰ βούλει πληροφορηθῆναι*, φησίν, *οὓς βούλει εἰς τὸ ἐμὸν κελλίον ἀπόστειλον, καὶ ἀποκρύψω τούτους ἐν ἀποκρύφῳ, καὶ ὅσα παρὰ Βασιλείου καὶ παρ' ἐμοῦ λέγωνται, γράψωσι, καὶ τηνικαῦτα βεβαιωθήσῃ ὡς οὐδὲν ψεῦδός ἐστι τῶν παρ' ἐμοῦ σοι ῥηθέντων.* Ἀποστέλλει οὖν ὁ βασιλεὺς Χριστοφόρον πρωτοβεστιάριον ἅμα Καλοκύρι κοιτωνίτῃ· οἳ ἐν τῷ τοῦ Σαμωνᾶ κελλίῳ ἀνελθόντες ἐκρύβησαν. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς τὸν [P. 224] Βασίλειον δελεάσας καὶ λόγον ἔνορκον δοὺς ἔπεισε πάλιν πᾶσαν αὐτῷ τὴν ἐπιβουλὴν φανερῶς ἐξειπεῖν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ βουλευομένους· ἅπερ Καλοκῦρις καὶ Χριστοφόρος ἀκούοντες διὰ γραφῆς ἐσημήναντο. Τούτων δὲ ἀριστευόντων οὗτοι κατελθόντες τὴν γραφὴν τῷ βασιλεῖ ὑπεσήμηναν καὶ ἀνέγνωσαν. Καὶ παρευθὺ Βασίλειον μὲν προσκαλεσάμενος δέδωκε μιλιαρήσια χιλιάδας κδ', ὡς δῆθεν ψυχικὰ τῆς αὐτοῦ θείας Ζωῆς ὁρισθέντα, καὶ ἐν Μακεδονίᾳ ἀπέστειλεν. Πάρδον δὲ δρουγγάριον τῆς βίγλης αὐτῷ κεκοινωνηκότα πρὸς τὸν Στυπιώτην ἀποστέλλει τοῦ δῆθεν ἀγαγεῖν αὐτόν, ὃς προμηνυθεὶς διὰ βασιλικῆς γραφῆς τοῦτον ἐδέσμευσεν· Νικόλαον δὲ ἑταιρειάρχην τῆς πόλεως ἐξήγαγεν. Ἀγαγὼν δὲ ἐκ Μακεδονίας Βασίλειον καὶ ἀνακρίνας αὐτὸν καὶ τύψας σφοδρῶς καὶ τρίχας αὐτοῦ καταφλέξας καὶ ἐν μέσῃ θριαμβεύσας τῇ πόλει ἐν Ἀθήναις ἐξώρισεν. Πάντας δὲ τοὺς μαγίστρους καὶ τοὺς ἐν τέλει ὁ βασιλεὺς προσκαλεσάμενος ἐνώπιον αὐτῶν τὰ ὑπὸ Σαμωνᾶ μηνυθέντα ἀνέγνω. Οἱ δὲ τοῦτον ὑπερεπῄνεσαν ὡς τῆς τοῦ βασιλέως παραίτιον καταστάντα ζωῆς, καὶ ἄξιον μεγίστης εἶναι τιμῆς προσειρήκασιν. Ὁ δὲ τοῦτον παρευθὺ τῇ τοῦ πρωτοσπαθαρίου τιμῇ ἠξίωσεν καὶ οἰκεῖον ἑαυτῷ κατεστήσατο.

ις'. Ἐτελεύτησεν δὲ ὁ πατριάρχης Στέφανος [11], καὶ ἀντ' αὐτοῦ πατριάρχης ὁ μυστικὸς ἐχειροτονήθη

VARIÆ LECTIONES.

[11] Ἀντώνιος margo Combef.

Νικόλαος, ὁ πολλὰ μὲν κατὰ τῆς [83] σοφίας προτε- A ρήματα σὺν εὐσχήμονι καταστάσει. Παρελήφθη δὲ ἡ πόλις Δημητριὰς, ἡ ἐν τῷ θέματι Ἑλλάδος, ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν.

ιζ'. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς στέφει Ἄνναν θυγατέραν Ζωῆς τὴν ἀπὸ τοῦ [84] Ζαούτζα, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ποιεῖν τὰ κατὰ τύπον κλητόρια, Αὐγούστης μὴ οὔσης. Ἠγάγετο δὲ ὁ βασιλεὺς κόρην ἐκ τοῦ Ὀψικίου θέματος, ὡραίαν τε καὶ περικαλλῆ· ὄνομα δὲ αὐτῇ Εὐδοκία. Ἔγημέν τε αὐτὴν καὶ ἔστεψεν· ἐξ ἧς παῖδα ἐποίησεν ἄῤῥενα, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτὴ καὶ τὸ γεννηθὲν ἐτελεύτησεν.

ιη'. Ἔκτισεν δὲ πλησίον τοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ναοῦ ἐκκλησίαν ὁ βασιλεὺς ἐπ' ὀνόματι τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς Θεοφανοῦς. Ἔκτισεν δὲ B καὶ τὴν τοῦ Ἁγίου Λαζάρου ἐκκλησίαν τῶν λεγομένων Τόπων, καὶ μονὴν ἀνδρῶν εὐνούχων ἐν αὐτῇ κατεσκεύασεν· ἔνθα καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Λαζάρου σῶμα καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μαγδαληνῆς ἀνακομίσας ἀπέθετο. [P. 225] Τοῦ δὲ στόλου ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν τοιούτων ἔργοις ἀσχολουμένου, τὸ ἐν Σικελίᾳ Ταυρομένιον ὑπὸ τῶν Ἄφρων παρελήφθη καὶ πολὺς τῶν Ῥωμαίων φόνος ἐγένετο. Κατεσχέθη δὲ καὶ Λῆμνος ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ πλεῖστος ᾐχμαλωτίσθη λαός.

ιθ'. Προέλευσιν δὲ τοῦ βασιλέως πεποιηκότος τῇ ἡμέρᾳ τῆς Μεσοπεντηκοστῆς εἰς τὸν ἅγιον Μώκιον, ἐν τῷ εἰσοδεύειν καὶ πλησίον τῶν Ἁγίων γενέσθαι θυρῶν ἐκπεπηδηκώς τις τοῦ ἄμβωνος ῥάβδῳ παχείᾳ C καὶ ἰσχυρᾷ τούτου ἔπαισε κατὰ κεφαλῆς. Καὶ δὴ ἂν ἐθανάτωσεν παρευθὺ, εἰ μὴ προνοίᾳ τινὶ τὸ τῆς ῥάβδου ἄκρον τῷ πολυκανδήλῳ προσκεκρουκὼς τῆς βιαίας μικρὸν ἀνεσχέθη φορᾶς. Τοῦ δὲ αἵματος σφοδρῶς ἐκ τῆς τοῦ βασιλέως καταῤῥέοντος κεφαλῆς ταραχή τε καὶ φυγὴ τῶν ἀρχόντων ἐγένετο. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος νόσον προφασισάμενος οὐ κατῆλθεν ἐν τῇ εἰσόδῳ, ὡς ἐκ τούτου ὑποπτευθῆναι αὐτὸν τὴν τοιαύτην ἐπιβουλὴν κατεργάσασθαι. Ὁ δὲ τὸν βασιλέα πλήξας κατασχεθεὶς καὶ πολλὰς βασάνους ὑπομεμενηκὼς, ἐπεὶ μηδένα συνειδέναι καθωμολόγει, τέλος χεῖρας καὶ πόδας ἐκκοπεὶς ἐν τῇ τοῦ ἱππικοῦ σφενδόνῃ ἐκάη. Ἔκτοτε δὲ ἡ τοιαύτη ἐξεκόπη προέλευσις. Μετὰ δέ τινα καιρὸν Μάρκος ὁ σοφώτατος μοναχὸς, οἰκονόμος ὢν τῆς αὐτῆς ἐκκλη- D σίας, ὃς καὶ ἐν μεγάλῳ Σαββάτῳ τετραῴδιον τοῦ μεγάλου Κοσμᾶ ἀνεπλήρωσεν, ἐν τῇ τραπέζῃ τῷ βασιλεῖ συνεστιώμενος ἐλιπάρει τούτῳ μὴ τὴν τοιαύτην ἐκκοπῆναι προέλευσιν. Τοῦ δὲ βασιλέως ἀπαναινομένου ὁ Μάρκος ἔφη· *Μὴ ὀργίζου μηδὲ χαλέπαινε, ὦ βασιλεῦ, ἐπεὶ προγεγραμμένον ἦν παρὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ τοῦτό σε καθυποστῆναι· προείρηκε γὰρ τοῦτο, λέγων· «Ὅσα ἐπονηρεύσατο ὁ ἐχθρὸς ἐν τῷ ἁγίῳ σου, καὶ*

A sapientia præstans, cum pari modestia morumque compositione. Capta ab Agarenis urbs Demetrias, spectans ad Atticæ thema.

17. Coronat Leo Annam Zoes filiam Zantzæ neptem, quod constituta ex more convivia publica, deficiente Augusta, celebrare non posset. Duxit vero imperator puellam ex Opsicii themate formosam longeque pulcherrimam, Eudociam nomine, celebratisque nuptiarum solemniis Augustali corona donavit; ex qua suscepta prole mascula, tum ipsa in partu interiit, tum quam prolem sustulerat.

18. Haud procul ab æde SS. Apostolorum Leo templum ex nomine prioris uxoris suæ Theophanonis exstruxit. Sed et S. Lazari ecclesiam **385** ad Topos (quos vocant) ædificavit, inque illa virorum eunuchorum monasterium constituit; quo etiam S. Lazari corpus ejusque sororis Magdalenæ corpus translatum deposuit. Dum vero classiarii istiusmodi operibus tempus distrahunt, Tauromenium in Sicilia ab Afris capitur ingensque Romanorum clades agitur. Lemno quoque potiti Agareni magnam captivorum multitudinem abducunt.

19. Cum imperator die mediæ Pentecostes solemni pompa ad S. Mocium processisset, jamque introgressus ad sanctas prope januas ac sacrarium venisset, exsiliens quis ex ambone robustum crassumque fustem in ejus caput impegit. Ac sane mox sustulisset, nisi quadam Dei providentia fustis summitas multifido pendenti candelabro illisa impetum tantisper remisisset. Cruore ex imperatoris capite largiter defluente turbati proceres alii alio diffugere. Alexander ejus frater ægrotationem causatus pompæ non interfuit, ex quo ejusmodi in fratrem insidiarum auctor prope inaudiit. Apprehensus igitur percussor, multisque tormentis subactus, cum nullum conjurationis socium nosse se profiteretur, ad extremum manibus pedibusque præcisis ad Circi metam combustus est. Post breve autem tempus Marcus sapientissimus monachus, ejus ecclesiæ œconomus, qui magni Cosmæ Te- D traodinm hymnum magni Sabbati absolvit, cum imperatore **386** mensæ assidens rogabat ne ejusmodi processus ac pompa ab eo abrogaretur. Quo abnuente, ait Marcus: *Ne irascaris aut iniquius feras, imperator. Etenim id olim tibi eventurum vaticinatus erat David propheta. Prædixit enim ille: « Quanta malignatus est inimicus in sancto meo et gloriati sunt qui oderunt te in medio solemnitatis tuæ* [p]. *Itaque oportet te alios exinde annos decem imperare.* Quod et contigit. Post decem enim an-

[p] Psal. LXXIII, 3.

VARIÆ LECTIONES.

[83] ὁ πολὺς τὰ τῆς Combef. [84] τῆς τοῦ Z. Combef.

nos, ipsa die qua vulnus acceperat, vivis exemptus est.

A *ἐκαυχήσαντο οἱ μισοῦντές σε ἐν μέσῳ ἑορτῆς σου. » Δεῖ οὖν σε, δέσποτα, ἀπὸ τοῦ νῦν ἔτη δέκα τὴν βασιλείαν κατασχεῖν.* Ὃ καὶ γέγονεν· μετὰ γὰρ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν δέκα ἐνιαυτῶν, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ καὶ ἐπλήγη, τετελεύτηκεν.

20. Porro Zoe quarta Leonis uxor in palatio cum eo versabatur, hauddum nuptialibus corollis donata. Cum vero Bulgari incursionibus rem Romanam attererent, Agareni occasionem nacti classem navalesque copias miserunt, Leone Tripolita classiario duce, Attalea urbe oriundo, sed qui Christianam ejuraverat pietatem. Appellata autem est Phœniciæ Tripolis, quod tribus nationibus, Sardiis scilicet Tyriis ac Sidoniis colonis, divisa sit. Egresso itaque imperatore ad Butii emporium encæniorum causa monasterii a Christophoro protovestiario exstructi, nuntius venit Tripolitam cum hostili Saracenorum classe Cpolim petere. Mittit ergo imperator Eustathium rei tunc navalis drungarium cum classe adversus Tripolitam, qui pugnæ B cum illo impar vacuus rediit. Eum insecutus **367** Tripolita intra Abydum penetravit ac usque Parium venit. Hujus rei nuntius gravem imperatori mœrorem ac consilii inopiam attulit. Itaque Hemerio a secretis primario classem adversus Tripolitam ducendam committit. Is Abydum prætervectus (quæ est in Hellesponto, quam Milesii coloni civitatem condiderunt. Hellespontus ab Hella Phrixi sorore illic pelago mersa sic appellatus) Ægæoque mari emenso (dictum hoc ab aquarum quasi caprarum more salientium inæqualitate), ac cum jam ad Strobelum appulisset, quæ est ad Cibyrrham (ac Strobelus quidem sic dicta a loci situ, Cibyrrha vero a Cibyrrho fratre Marsi et Cidrami), C atque Lampsacum transisset (sic illa appellata a luce, quæ noctu Phocensibus fundamenta jacientibus votaque concipientibus cœlitus affulsit; quo auspicio jacta civitatis fundamenta firma steterunt), postea Imbro superata (sic illa appellata est ab Imbro Anthi filio, cujus pater Staphylus Dionysii nepos charissimus) itemque Samothrace, ac cum Thaso jam immineret (quam antiqui Aureæ titulo atque nomine insigniebant: Samothracem vero in Thracia olim θηριοῦσαν, quasi bestiis abundantem iisque plenam, Nymphis sacram, peninsula cum esset, fluxus postea allisione in insulam coaluisse dixerunt, ac Samiorum colonorum juris factam Samothraciam nuncupatam esse) hostes assequitur. At neque **368** classem propius adire D ausus est. Tripolita vero ipse a se, Dei impulsu ac nutu, reflectit iter; veniensque Thessalonicam, et comprehenso qui illi prætoris jure præerat, Leone cognomento Cataziliaco, ingentem stragem ac neces plurimas egit.

κ'. Ἦν δὲ Ζωὴ ἡ τετάρτη γυνὴ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ παλατίῳ μετὰ τοῦ βασιλέως ἀστεφής. Τῶν δὲ Βουλγαρικῶν ἐφόδων Ῥωμαίους ἐπιτριβόντων, οἱ ἐξ Ἄγαρ μαθόντες τοῦτο στόλος ἐξῆεσαν ναύμαχος, ἐπιστήσαντες στρατηγὸν Τριπολίτην Λέοντα, Ἀτταλοῦ μὲν ἐξωρμημένον τῆς πόλεως, τῆς δὲ Χριστιανῶν εὐσεβείας ἀποστήσαντα [55]. Καὶ Τρίπολις μὲν ὠνόμασται ἡ κατὰ Φοινίκην τρισὶ διαιρεθεῖσα ταῖς γενεαῖς ἐξ Ἀραδίων [56] καὶ Τυρίων καὶ Σιδονίων ἀποίκων. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐξελθόντος ἐν τῷ τοῦ Βουτίου ἐμπορίῳ [P. 226] πρὸς τὸ τὴν μονὴν ἐγκαινίσαι τοῦ πρωτοβεστιαρίου αὐτοῦ Χριστοφόρου, ἡ ἀγγελία αὕτη κατέλαβεν ὡς Τριπολίτης μετὰ στόλου τῶν Σαρακηνῶν κατὰ Κωνσταντινουπόλεως ἀνέρχεται. Ἀποστέλλει οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν Εὐστάθιον τὸν τηνικαῦτα δρουγγάριον μετὰ στόλου κατὰ τοῦ Τριπολίτου· ὃς μὴ δυνηθεὶς ἀντιτάξασθαι τούτῳ ἀντεστράφη κενός. Κατόπιν δὲ αὐτοῦ ὁ Τριπολίτης ἐλθὼν ἐντὸς Ἀβύδου εἰσελήλυθεν καὶ μέχρι Παρείου κατέλαβεν. Τοῦτο τῷ βασιλεῖ ἀγγελθὲν εἰς μεγάλην αὐτὸν ἀθυμίαν καὶ ἀμηχανίαν περιέστησεν. Ἱμερίῳ οὖν πρωτασηκρῆτις τὴν ναυτικὴν δύναμιν ἐγχειρίσας κατὰ τοῦ Τριπολίτου ἀπέστειλεν· ὃς Ἄβυδον διελθὼν τὴν καθ' Ἑλλήσποντον, ἣν Μιλησίων κατῴκισαν ἄποικες, Ἑλλήσποντον τὸν ἀπὸ Ἕλλης τῆς Φρίξου ἀδελφῆς τῷ ἐκεῖσε πελάγει ῥιφείσης οὕτως ἀγορευόμενον, καὶ Αἰγαῖον πέλαγος, ὃ τὴν κλῆσιν ἀπείληφεν ἀπὸ τῆς τῶν ὑδάτων φορᾶς ἀϊσσούσης κατὰ τρόπον αἰγὸς, ἐξῆς δὲ προσωρμικὼς Στροβήλῳ τῇ κατὰ Κιβύρραν (καὶ Στρόβηλος μὲν ἀπὸ τῆς τοπικῆς θέσεως, Κιβύρρα δὲ ἀπὸ Κιβύρρου ἀδελφοῦ Μαρσοῦ τε καὶ Κιβράμου) καὶ Λαμψάκῳ, ἀπὸ φωτὸς λάμψεως ὠνομασμένῃ, ὅπερ νυκτὶ Φωκαέων [57] θεμελιούντων ταύτην εὐξαμένων θεόθεν ἐπέλαμψεν, καὶ ἡ τῶν θεμελίων βάσις καλῶς κεκραταίωτο, μετὰ ταῦτα τῇ Ἴμβρῳ διεληλυθὼς, ἥτις ἀπὸ Ἴμβρου κέκληται υἱοῦ Ἄνθου, οὗ γενέτης Στάφυλος Διονύσου φίλτατος ἔγγονος, Σαμοθρᾴκην δὲ διαβὰς καὶ τῇ Θάσῳ προσπελάσας, ἣν Χρυσῆν οἱ πρὶν διεφημίζοντο, Σαμοθρᾴκην δὲ ἐν Θρᾴκῃ χερρόνησον τὴν πρότερον Θηριοῦσαν διὰ τὸ θηρίων πεπληρῶσθαι, ἱερὰν Νυμφῶν οὖσαν, μετέπειτα τοῦ ῥοῦ συρραγέντος εἰς νῆσον συστῆναι καὶ ὑπὸ Σαμίων μετοίκων ἐν κατασχέσει γενέσθαι καὶ Σαμοθρᾴκην κληθῆναι, τοὺς πολεμίους κατέλαβεν. Πλὴν οὐδὲ πλησιάσαι τούτων τῷ στόλῳ τετόλμηκεν. Αὐθόρμητος δὲ ὁ Τριπολίτης Θεοῦ τοῦτον ἀπελαύνοντος ἀντεστράφη, καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ, καταλαβὼν ταύτην, καὶ Λέοντα τὸν ταύτης στρατηγὸν, ᾧ ἦν ἐπώνυμον Κατζιλάκιος, κατασχὼν, σφαγὴν πολλὴν καὶ χύσιν αἱμάτων εἰργάσατο.

21 Quidam vero cubiculariorum, Rhodophylus nomine, ob necessaria quædam negotia in Siciliam

κα'. Ῥοδοφύλης δέ τις κουβικουλάριος ἔτυχεν ἐν Σικελίᾳ διά τινα χρείαν ἀποσταλεὶς, χρυσίου λίτρας

VARIÆ LECTIONES.

[55] ἀποστάντα? an ἀποστατήσαντα? [56] ἐκ Σαραδίων P, ἐξ Ἀραδίων margo. [57] Φωκέων P.

ἐπιφερόμενος ἑκατόν· νόσῳ δὲ περιπεσὼν ἐν Θεσσα- A λονίκῃ εἰσῆλθεν ὥστε λούσασθαι καὶ [P. 227] ἀπολαῦσαι ἀνέσεως. Τοῦτον ὁ Τριπολίτης κατασχὼν, καὶ μαθὼν ὡς χρυσίον ἐπιφέρεται, πολλὰ βασανίσας ἀπέκτεινεν μηδὲν ἔχειν διατεινόμενον· ἔτυχεν γὰρ τοῦτο ἐν τῇ ὁδῷ ἀπολιπὼν, ὅπερ Συμεὼν ἀσηκρῆτις διερχόμενος ἀνείλετο, ὃς μετὰ ταῦτα πατρίκιος καὶ πρωτασηκρῆτις ἐγένετο. Τοῦ δὲ Τριπολίτου καταστρέψαι τὴν πόλιν βουληθέντος, δηλοῖ αὐτῷ Συμεὼν χρυσίον λαβεῖν καὶ τῆς καταστροφῆς ἀποσχέσθαι· ὃ καὶ γέγονεν. Ὀπισθόρμητος πάλιν ὁ τῶν Σαρακηνῶν στόλος ἀπῄει. Ὁ δὲ Ἡμέριος ταῦτα διεγνωκὼς πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν διανίσταται δίωξιν. Οἱ δὲ τῇ Κρήτῃ προσβάλλουσι, καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ ἀπόμοιραν τῆς λείας ἀπένειμαν, κἀκεῖθεν τῇ πατρίδι παλινοστήσαντες B ἀπρακτεῖν κατὰ Λῆμνον ἐῶσιν τὸν Ἡμέριον.

κβ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἶχε τῶν Ἀνατολικῶν ὑποστράτηγον Εὐστάθιον πατρίκιον, ὃς ἐκ τῆς καλλίστης καὶ ἀγαθῆς γενεᾶς τῶν Ἀργυρῶν ἐκπεφώνηται· ὃς τοῖς Ἰσμαηλίταις κατεστράτει καὶ ἔτρεπεν οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, ῥώμῃ καὶ ἰσχύϊ καὶ συνέσει καὶ ἀνδρίᾳ καὶ φρονήσει καὶ σωφροσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ τετιμημένος καὶ ἐπειλημμένος, ἔχων καὶ Ἀνδρόνικον τὸν ἐκ τοῦ Δουκός. Εὐστάθιον Ἀργυρὸν οἱ Ἀγαρηνοὶ ἐδεδίεσαν, ὡς τὸ τούτου ὄνομα ἔκπληξιν καὶ φόβον αὐτοῖς λέγεσθαι [58]. Σαμωνᾶς δὲ προφασισάμενος ἐν τῇ μονῇ αὐτοῦ, ᾗ ἐπώνυμον τὰ Σπειρά, ἐξελθεῖν, ἐν τῷ Δαματρὺ οὖσαν, φυγῇ ἐχρήσατο ἅμα C χρήμασι καὶ ἵπποις αὐτοῦ, τοὺς δημοσίους ἵππους τοὺς ἐν ἑκάστῃ ἀλλαγῇ ἀγκυλοκοπῶν. Ἀποστέλλει οὖν ὁ βασιλεὺς ὄπισθεν αὐτοῦ διῶξαι αὐτὸν Βασίλειον ἑταιρειάρχην τὸν Καματηρὸν καὶ τὸν Κρηνίτην τὸν Γεώργιον. Ἐπεὶ δὲ τὸν Ἅλυν ὁ Σαμωνᾶς ἔμελλεν περᾶν, κατέλαβεν αὐτὸν ὁ Νικηφόρος δρουγγάριος ὁ Καλλωνᾶς καὶ κατέσχεν. Ὁ δὲ πολλὰ ἱκέτευεν καὶ ὑπισχνεῖτο διδόναι. Ὡς δὲ οὐκ ἔπειθεν, εἰς τὸν ἐν τῷ Σιριχᾷ καταφεύγει σταυρὸν, εὐχῆς δῆθεν χάριν ἐληλυθέναι προφασισάμενος. Καταλαβὼν οὖν ὁ Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Ἀνδρονίκου ὁ Δουκὸς υἱὸς καὶ τοῦτον ἀναλαβὼν ἐν τῇ πόλει ὑπέστρεψεν. Προσέταξεν δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν μὲν ἐν τῇ τοῦ Καίσαρος Βάρδα οἰκίᾳ φυλάττεσθαι. Ἠρώτησεν δὲ Κωνσταντῖνον εἰ ἀληθῶς ἐν Συρίᾳ φεύγων ἐτύγχανεν· καὶ μαθὼν D τοῦτο ἀληθὲς εἶναι, παρήγγειλε Κωνσταντίνῳ μὴ τοῦτο εἰπεῖν ἐνώπιον τῆς συγκλήτου ἐρωτωμένῳ, ἀλλ' ὅτι ἐν τῷ Σιριχᾷ χάριν εὐχῆς παρεγένετο· [P. 228] ἤθελε γὰρ ὁ βασιλεὺς συγγνώμης τυχεῖν τὸν Σαμωνᾶν. Καὶ προσκαλεσάμενος τὴν σύγκλητον καὶ εἰς τὸ μέσον παραγαγὼν τὸν Κωνσταντῖνον οὕτως ἠρώτησεν· *Πρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς, ἔφευγεν ἐν Συρίᾳ ὁ Σαμωνᾶς; ναὶ ἢ οὔ;* Ὁ δὲ τοὺς ὅρκους εὐλαβηθεὶς (εἶπεν γὰρ πρότερον μὴ ὁρκιζόμενος, ἀλλ' οὕτως ἁπλῶς ἐρωτώμενος, μὴ τὸ ὂν ἐξειπεῖν) ὡμολόγησε πάντων ἐνώπιον ὅτι εἰς Συρίαν ἔφευγεν. Μετ' ὀργῆς δὲ τοῦτον τοῦ βασιλέως

A missus erat, centum auri libras ferens; atque in itinere morbo correptus, levandæ causa ægritudinis lavandique ac vires reficiendi Thessalonicam ingressus erat. Cepit hunc Tripolita, eum auri vim ferre intelligens, multisque tormentis subactum peremit, cum ille nihil se habere assereret. Reliquerat enim in via, ac Symeon a secretis illac transiens sustulerat. Hic postea patricius ac eorum qui a secretis primus factus est. Tripolita urbem evertere cogitabat, cum eum Symeon monet atque hortatur ut auri summam tollat et ab evertenda urbe abstineat; quod et factum est. Recedit itaque iterum Thessalonica Saracenorum classis. Hemerius hostium recessu cognito ad eos insequendos sese accingit. Ad Cretam vero appulsi, B spoliorumque parte Cretensibus data, domum incolumes redeunt, relicto in Lemno insula otium terente nulloque bellico facinore Hemerio.

22. Habebat Leo Asiani exercitus legatum Eustathium patricium, ex præstantissima optimaque Argyrorum familia ortum. Hic adversus Ismaelitas depugnans eos in fugam vertebat, neque id semel sed et crebrius, 369 vir scilicet robore, fortitudine, intelligentiæ vi, animi virtute, prudentia, castitate, justitia eximie ornatus, secum etiam nactus Andronicum ducis filium. Formidolosus Agarenis Eustathius Argyrus erat, ita ut vel ejus auditum nomen terrorem illis pavoremque injiceret. Samonas autem simulans se ad monasterium C suum, cui nomen Spira, ad Damatrym situm exire, fugam arripuit, exportatis secum pecuniis equisque suis advectis, cursus publici equis per singulas stationes poplitum nervis succisis. Mittit itaque Leo, qui eum insequantur, Basilium Camaterem hetæriarcham et Georgium Crenitam. Samonam porro Halym fluvium trajicere parantem Nicephorus drungarius Callonas comprehendit tenuitque. Rogabat ille etiam atque etiam dimitti, inque eam rem munera promittebat. Ubi autem non obtinet, ad crucem Sirichanam confugit, quasi voti causa se venisse prætexens. Verum Constantinus Andronici Ducis filius comprehensum eum secum in urbem reduxit. Leo in Bardæ Cæsaris domo eum asservari jussit; quæritque ex Constantino num is vere D in Syriam fugeret. Ubi autem sic se rem habere vere comperit, jubet Constantino uti hæc coram senatu dissimulet et eum Sirichem voti causa dicat profectum esse. Volebat enim imperator quidquid noxæ erat Samonæ indulgeri. Convocato itaque senatu, et Constantino in medium 370 adducto, in hunc modum percontatus est: *Per Deum et caput meum, fugiebat Samonas in Syriam, necne?* Constantinus jurisjurandi motus religione (prius enim nulla adjuratione, sed simpliciter interrogatus, se non evulgaturum pollicitus erat) in omnium consessu Samonam in Syriam fugam arripuisse profitetur. Quamobrem illo

VARIÆ LECTIONES.

[58] leg. γενέσθαι Combef.

eum ira rejecto, Samonam imperator aula exclusum menses quatuor in Bardæ Cæsaris domo detinet; quibus decursis, ut imperatoris aspectu frueretur ac alloquio consecutus est.

23. Sustulit vero Leo ex Zoe quarta uxore sua filium Constantinum; in cujus ortu cometes apparuit, radios versus Orientem ejaculans, diesque quadraginta ac noctes luxit. Infantem baptizavit Nicolaus patriarcha in Magna ecclesia die sacro luminum (i. e. Epiphaniorum), susceptoribus ex sacro fonte Alexandro imperatoris germano et Samona patricio cunctisque proceribus. Eodem tempore exstructa est et senum invalidorum domus, quam Cupham dicunt, inde expulsis meretricibus. Benedictionem sacro nuptiarum ritu cum Zoe uxore consecutus Leo a Thoma presbytero, qui ea ex causa officio motus est; quam etiam Leo Augustam proclamavit. Eo facinore patriarcha ecclesiæ ingressu Leoni interdixit; quamobrem is a dextra parte transiens ad Metatorium sese recipiebat.

24. Samonas accubitor præficitur, quod ad omne facinus ac malitiam imperatori adjutor esset; cœperuntque ambo moliri adversus Ecclesiam. 371 Vocato itaque Nicolao patriarcha prima Februarii, ut reciperetur, enixius rogabant. Ubi autem ejus expugnare animum nequiverant, a convivio ac epulis ex Bucoleone lintri impositum in Hieriam traduxerunt; unde ægre pedes ad Galacrenos usque præ nivium nimia copia venit. Ordinatur autem Euthymius syncellus patriarcha, vir venerabilis modestusque ac religiosus, quem aiunt ex divina revelatione episcopi munus suscepisse. Etenim cogitabat imperator pessimam legem promulgare, qua liceret viro tres quatuorve alias ex aliis uxores habere, cum non deessent viri eruditissimi, qui in hoc ei consilio adjutores essent.

25. Mense Junio Constantinus Afer imperatorem invitavit ad monasterium suum, quod prope ædem Apostolorum condiderat, ad illius peragenda encænia, et ut prandio interesset. Ibi subito exortus Africus, tertioque repetitis vicibus vehementer spirans, multa concussit ædificia et ecclesias, adeo ut omnes relictis domibus sub dium procederent mundique consummationem adesse dicerent, nisi Dei clementia imbrium inundatione illum turbinem sedasset.

26. Agarenorum classe adversus Romanos adventante, Leo Hemerium publici cursus logothetam classi universæ ducem præficit. Jussus et Andronicus Dux cum Hemerio navim conscendere adversumque Agarenos fortiter dimicare. Samonas vero quo implacabili in Andronicum 372 erat odio; astu viro foveam fodit ac pedibus laqueos supponit, dire illi infensus ob suæ fugæ negotium. Nempe subornavit qui occulte Andronico scriberet ne in naves intraret: quippe in mandatis accepisse Hemerium ab imperatore, Samonæ consilio, ut eum caperet atque oculis orbaret. Hemerio itaque etiam

A ἀποπεμψαμένου, ἐποίησε Σαμωνᾶς ἀπὸ ὄψεως μῆνας τέσσαρας ἐν τῷ τοῦ Καίσαρος καθήμενος, καὶ μετὰ ταῦτα τῆς βασιλικῆς ὄψεως καὶ ὁμιλίας κατηξιώθη.

κγ'. Ἐγέννησε δὲ Λέων Κωνσταντῖνον υἱὸν ἀπὸ Ζωῆς τῆς τετάρτης αὐτοῦ γαμετῆς, οὗ ἐν τῇ γεννήσει ἐφάνη κομήτης ἀστὴρ, τὰς ἀκτῖνας ἐπ' Ἀνατολὰς ἀφιεὶς καὶ ἐν ἡμέραις καὶ νυξὶ φαινόμενος τεσσαράκοντα. Ὃς ἐβαπτίσθη ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὑπὸ Νικολάου πατριάρχου ἐν τῇ ἁγίᾳ τῶν Φώτων ἡμέρᾳ, ἀναδεξαμένων αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος Ἀλεξάνδρου τοῦ αὐταδέλφου τοῦ βασιλέως καὶ Σαμωνᾶ πατρικίου καὶ τῶν ἐν τέλει ἁπάντων. Γέγονε τότε καὶ ἡ Κύφη γηροκομεῖον, τῶν ἐκεῖσε ἑταιρίδων ἐκδιωχθέντων. Εὐλογήθη δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς B μετὰ Ζωῆς ὑπὸ Θωμᾶ πρεσβυτέρου, ὅστις καὶ καθῃρέθη· καὶ βασίλισσαν αὐτὴν ἀνηγόρευσεν. Διὰ ταύτην οὖν αἰτίαν ὁ πατριάρχης τὸν βασιλέα εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσέρχεσθαι διεκώλυσεν, ὅθεν διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους διήρχετο εἰς τὸ μητατόριον.

κδ'. Προεβλήθη δὲ Σαμωνᾶς παρακοιμώμενος διὰ τὸ συνεργὸς καθεστάναι τῷ βασιλεῖ πρὸς παρανομίαν καὶ κακίαν ἅπασαν. Καὶ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἤρξαντο μελετᾶν. Προσκαλεσάμενος γὰρ τὸν πατριάρχην Νικόλαον (πρώτη ἦν τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς) καὶ πολλὰ λιπαρήσαντες δεχθῆναι, ἐπεὶ πεῖσαι οὐκ ἠδυνήθησαν, ἀπὸ κλητορίου ἀπὸ τοῦ Βουκολέοντος πλοίῳ μικρῷ ἐμβιβάσαντες ἐν τῇ Ἱερείᾳ διεπέρασαν, ἀφ' ἧς μέχρι Γαλακρηνῶν μόλις ἀπῄει χιόνος C ἐπικειμένης πολλῆς. Χειροτονεῖται ὁ σύγκελλος Εὐθύμιος πατριάρχης, ἀνὴρ ἱεροπρεπὴς ἐγκρατής τε καὶ θεοσεβὴς, ὅν φασιν ἐκ θείας ἀποκαλύψεως τὴν ἀρχιερωσύνην καταδέξασθαι· καὶ γὰρ διενοεῖτο ὁ βασιλεὺς νόμον πονηρὸν ἐκθεῖναι τοῦ ἔχειν γυναῖκας ἄνδρα τρεῖς καὶ τέσσαρας, [P. 229] πολλῶν λογιωτάτων ἀνδρῶν εἰς τοῦτο αὐτῷ συνεργούντων.

κε'. Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ προσεκλήθη Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Λιβὸς ἐν τῇ μονῇ αὐτοῦ πλησίον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων τοῦ τὰ ἐγκαίνια ἐπιτελέσαι καὶ ἀριστῆσαι. [Καὶ γέγονεν ἄνεμος ὁ λεγόμενος λὶψ, φυσήσας ἕως τρίτου σφοδρῶς, συσσείσας καὶ οἰκήματα καὶ ἐκκλησίας, ὥστε πάντας φεύγειν ἐν τόποις ὑπαίθροις, λέγοντας συντέλειαν εἶναι κοσμικὴν, εἰ μὴ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία δι' D ὄμβρων ἔστησεν τὴν τοιαύτην καταιγίδα.

κϛ'. Στόλου δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ Ῥωμαίων ἐξελθόντος, ὁ βασιλεὺς Ἡμέριον [89] λογοθέτην τοῦ δρόμου τοῦ στόλου παντὸς ἀρχηγὸν προβάλλεται. Ἐδέξατο καὶ Ἀνδρόνικος ὁ δοὺξ συνεισελθεῖν τῷ Ἡμερίῳ καὶ τοὺς Ἀγαρηνοὺς καταπολεμῆσαι. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς ἀδιάλλακτος ἐχθρὸς ὢν Ἀνδρονίκῳ βόθρον αὐτῷ ὑπώρυττεν καὶ τοῖς ποσὶ παγίδας ὑπετίθει, δυσμενῶς ἔχων αὐτῷ διὰ τὴν ὑπέρθεσιν τῆς φυγῆς· ὑπέβαλε δέ τινα γράψαι λαθραίως Ἀνδρονίκῳ μὴ ἐν τοῖς πλοίοις εἰσελθεῖν, ὅτι, φησὶν, παραγγελίας ὁ Ἡμέριος εἴληφεν παρὰ βασιλέως, ὑποβληθέντος παρὰ Σαμωνᾶ, κατασχεῖν καὶ τυφλῶσαί σε. Πολλὰ

VARIÆ LECTIONES.

[89] Ἱμέριον p. 467 b et 560 a.

A δὲ τοῦ Ἠμερίου προτρεπομένου τὸν Ἀνδρόνικον ἐν τοῖς πλοίοις εἰσελθεῖν τῶν Ἀγαρηνῶν ἐπικειμένων, ἀπεσκίρτησε, μὴ τοῦτο ποιῆσαι καταδεξάμενος. Ἡμέριος δὲ μόνος τῇ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ μνήμῃ συμβαλὼν πόλεμον μετὰ τῶν Ἀγαρηνῶν μεγάλην νίκην εἰργάσατο. Τοῦτο μαθὼν Ἀνδρόνικος, καὶ ἀπογνούς, ἅμα συγγενέσι καὶ δούλοις αὐτοῦ πόλιν κατέσχεν τὴν λεγομένην Καβάλαν, εἰς ἀποστασίαν ὁρμήσας. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς πάλαι ποτὲ τοιούτου ἐπιλαβέσθαι καιροῦ ἐπιθυμῶν πρὸς βασιλέα ἔλεγεν· *Οὐκ ἀεί, δέσποτα, ἔλεγον ὅτι ἀντάρτης καὶ ἀποστάτης ἐστὶν ὁ δοὺξ καὶ τῇ βασιλείᾳ σου πολέμιος;* Παραυτίκα γοῦν ἀπέστειλεν Γρηγορᾶν Ἰβηρίτζην λεγόμενον, δομέστικον ὄντα τῶν σχολῶν καὶ συμπένθερον Ἀνδρονίκου, καταπολεμῆσαι αὐτόν. Μαθὼν δὲ τοῦτο Ἀνδρόνικος, καὶ πῶς ὁ πατριάρχης Νικόλαος τῆς Ἐκκλησίας ἐξεδιώχθη, τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἐξέφυγεν πανοικί, ἡνίκα αὐτὰ κατὰ Ῥωμαίων ἐξεληλυθόσιν· ὃν Ἀμερμουμνῆς ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς προσεδέξατο· ἐλυπεῖτο δὲ ὁ βασιλεὺς διὰ τὸν Ἀνδρόνικον, [P. 230] καὶ ἐβούλετο λόγον αὐτῷ ἐνυπόγραφον ἀποστεῖλαι τοῦ πρὸς Ῥωμαίους ὑποστρέψαι. Συνεβούλευσαν δέ τινες τῷ βασιλεῖ φιλοφρονηθῆναί τινα τῶν τοῦ πραιτωρίου Σαρακηνῶν καὶ ἀποσταλῆναι ἐν Συρίᾳ μετὰ λόγου ἐνυπογράφου· ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν, διὰ κινναβάρεως γράψας καὶ βούλλῃ σφραγίσας χρυσῇ καὶ ἔνδον βραχέος φατλίου τράκτου κατακλείσας αὐτό. Τοῦ δὲ Σαρακηνοῦ ἀπὸ βασιλέως ἐξελθόντος, προσκαλεσάμενος τοῦτον ὁ Σαμωνᾶς εἶπεν· *Οἶδας ὃ κατέχεις;* τοῦτο εἰπὼν δὴ ὃ ἐκράτει κηρὸν, ὡς τῆς Συρίας εἴη ἀπώλεια. Δοὺς αὐτῷ χρήματα παρήγγειλεν τοῦτο εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Οὐζὴρ [a] ἐμβαλεῖν. Ὁ δὲ ἀπελθὼν τοῦτο πεποίηκεν. Ἐκρατήθη δὲ Ἀνδρόνικος καὶ ἐδεσμήθη μετὰ πάντων τῶν αὐτοῦ συγγενῶν· καὶ μαθὼν διὰ δόλου τοῦ Σαμωνᾶ ταῦτα γεγονέναι, ἀναγκασθεὶς τὴν ἰδίαν πίστιν αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐξωμόσαντο. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, εἰδὼς ὡς ἀδύνατόν ἐστιν ἐκεῖθεν ἐξελθεῖν, βουλῇ αὐτοῦ φυγῇ χρησάμενος ἀπὸ Συρίας ἐξῆλθεν, καὶ πρὸς βασιλέα ἐπάνεισι σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ, ὃν δώροις πλείστοις ὁ βασιλεὺς δαψιλευσάμενος τάδε φησὶ πρὸς αὐτόν, στὰς ἐν τῇ πρὸς Ἀνατολὰς τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν εἰκόνι· *Μὴ πεπλάνησο καθ' ἑαυτὸν τῷ* [b] *παρὰ πολλοῖς εἶναι ᾀδόμενον Κωνσταντῖνον βασιλεύσοντα Ῥωμαίων. Ὄμνυμί σοι εἰς τὴν παντέφορον δίκην καὶ εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἰκόνα ὅτι οὐκ ἔστι σὸν τὸ βασίλειον διὰ τὸ κατονομασθῆναί σε Κωνσταντῖνον, ἀλλὰ τῷ φιλτάτῳ μου υἱῷ θεόθεν διὰ προγόνων δεδώρηται, καθὼς παρὰ πολλῶν ἁγίων ἀνδρῶν πεπληροφόρημαι. Εἰ γὰρ πειραθείης τοῦτον διαχειρίσασθαι, τῇ πύλῃ ταύτῃ ἡ κεφαλή σου σώματος ἐκτὸς εἰσελεύσεται.* Ὃ καὶ γέγονεν· μετὰ γὰρ τὸ ἆραι αὐτὸν τυραννικῶς χεῖρας ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ αἵματι καὶ λύθρῳ καὶ κόνει ἀμαυρωθεῖσα διὰ τῶν αὐτῶν πυλῶν εἰσελήλυθεν.

κζ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς διεδέξατο τὸν Εὐστάθιον ἐπονομαζόμενον Ἀργυρὸν ἀπὸ τοῦ δρουγγαρίου τῆς βί-

atque etiam rogante atque hortante Andronicum ut Agarenis ingruentibus naves intraret, ille resilire ac imperium detrectare. Hemerius ipse solus, qua die solemnis S. Thomæ memoria agitur, conserta cum Agarenis manu ingenti victoria potitur. Ut cognovit Andronicus, desperatione actus cum necessariis et familia totoque comitatu, occupata urbe sic dicta Cabala rebellavit. Porro Samonas olim jam istiusmodi occasionem nancisci desiderans, ad imperatorem: *Nonne semper, domine, aiebam, ducem rebellem esse ac defectionem moliri tuæque majestati fore perduellem?* Mox itaque mittit imperator Gregoram cognomento Iberitem scholarum domesticum ac Andronici ex uxore affinem, qui eum debellet. B Andronicus ubi rescivit ac Nicolaum patriarcham ex ecclesia ejectum intellexit, ad Agarenos, qui tum adversus Romanos expeditionem susceperant, cum suis omnibus profugit. Amermumnes virum honorifice ac magnifice accepit. Animi anxius imperator ob eam Andronici fugam data securitatis fide ad se eum revocare studebat. Quamobrem auctores quidam illi exstitere, ut Saracenorum **373** quemdam ex prætorio sibi conciliaret, quem cum subscripto veniæ libello in Syriam mitteret. Hunc ergo paravit imperator, scribensque cinnabari ac regia bulla consignans intra brevem cereum fusum litteras inclusit. Saracenum ab imperatore discedentem advocans Samonas, *Scis*, inquit, *quid feras? is quem tenes, cereus Syriæ pernicies est.* Numerata itaque C pecunia Useri in manus tradere jussit. Profectus itaque Saracenus, quod jussus erat fecit. Captus vero Andronicus, ac cum necessariis omnibus in vincula conjectus. Cumque hæc Samonæ dolo in se gesta comperisset, necessitate adactus cum ipse tum alii fidem ejurarunt. Ejus autem filius Constantinus, cum sciret fieri non posse ut inde liber exiret, patris consilio fuga usus Syria relicta ad imperatorem cum sociis reversus est: Hunc imperator donis plurimis munifice acceptum, stans ad Domini ac Salvatoris nostri imaginem ad Orientem positam, in hæc verba affatus est: *Ne te seducat quod vulgo jactant, fore Constantinum imperatorem Romanorum. Juro enim per inspectricem omnium justitiam et per Domini nostri hic positam figuram, nihil imperium* D *ad te attinere eo quod Constantinus audias, sed filio meo dulcissimo divinitus a majoribus donatum esse, quod ego viris sanctis non paucis vaticinantibus ita fore exploratum habeo. Si enim huic mortem machinatus fueris, per hanc portam corpus truncum capite inferetur.* Quod **374** et ita contigit: cum enim ille tyrannico more manus levasset, ejus caput cruore et tabo atque pulvere deformatum per has ipsas portas illatum est.

27. Præterea Leo Eustathium cognomento Argyrum, ob suspicionem quamdam ab excubiarum

VARIÆ LECTIONES.

[a] Οὐζὴρ? [b] τὸ P.

drungarii munere amotum, domum suam ad Charsianum remisit. In via autem ad Aran, accepto ab uno domesticorum veneno, exstinctus est, atque in Spunino, quod ipsius Aran vertex est, sepultus. Ejus deinde corpus ipsius liberi Potus ac Leo, manglabitarum dignitate fulgentes, sublatum in avito monasterio S. Elisabet, quod in Charsiani themate est et a Leone tribuno illorum avo exstructum erat, condidere. Hic Leo Argyrorum (velut Argenteorum dicas) nomen in familiam primus intulit, sive ob corporis puritatem ac castitatem, sive propter vultus decorem ac conspectus ingenuitatem, sive propter alium quemdam ejus generis indolis ac fortitudinis modum. Ejusmodi enim vir ille fuit, ut Michaele imperatore nemo bellatorum ejus virtutem æquaverit, ita sane ut sæpius cum vernaculis suis conserta cum Agarenis Tephricensibus manu eos fuderit ac profligarit, ipsamque ejus nominis mentionem illi paverent ac extimescerent.

28. Captivos commutandi causa a Tarso venerunt cum Abelbaces ille tum Samonæ pater. Hos imperator excepit, præmagnifice exornata Magnaura. Sed et Magnam ecclesiam magnifico prorsus cultu decoravit, **375** cunctaque veneranda vasa Saracenis ostendit, haud sane satis e Christiana disciplina, ut divini ministerii vasa nefariis impiisque hominibus ac alienigenis visenda exponeret. Voluit Samonæ pater cum filio manere: sed ille non passus est, magisque hortabatur ut domum rediret ac suam fidem teneret: se quoque, cum primum liceret, ad ipsum reversurum exspectaret.

29. Sacro Pentecostes die Leo imperator filium Constantinum Euthymii patriarchæ opera Augustum coronat. Samonas vero Constantinum domesticum suum, qui prius Basilio magistro ac caniclei præfecto in ministerio fuerat, Augustæ tradit in obsequium. Sic vero ille cum Leonem tum ipsam Augustam demeruit, ut et Samonas livore incensus secretioris cum Augusta rei eum detulerit. Sicque re ipsa suspicatus Leo in S. Tarasii monasterio mittens totondit; idque adeo ipsummet Samonam præstare jussit. Brevi autem post, cum eum vellet recipere, Samonæ jubet ut in Spirarum monasterium eum adducat. Egressus itaque imperator ad Damatryum, et in Samonæ pransus monasterio, videns Constantinum illico sæculares vestes mandavit induere ac imperatoris inter prandendum poculum in manus accipere secumque in palatium redire. **376** Samonas imperatoris erga Constantinum propensum amorem videns augescere, re cum cubiculariorum maximo et Michaele Tzirethone composita, libellum innumeris in Leonem conviciis ac criminibus confertum per Constantinum Rhodium illius scribam contexunt inque Metatorio projiciunt. Ingressus autem imperator in Majorem ecclesiam, cum in Metatorium se recepisset, quo loco preces

A γλης δι' ὑπόνοιάν τινα, καὶ τοῦτον εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀπέστειλεν εἰς τὸ Χαρσιανόν. Καθ' ὁδοῦ [62] δὲ εἰς τὸ Ἄραν φάρμακον παρὰ ἀνθρώπου αὐτοῦ λαβὼν τέθνηκεν, καὶ θάπτεται εἰς τὸ Σπυνὶν τοῦ Ἄρα τὴν κορυφήν. Εἶθ' οὕτω οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Πόθος καὶ Λέων, οἱ τῇ τοῦ μαγγλαβίτου ἀξίᾳ τετιμημένοι, ἄραντες αὐτὸν θάπτουσιν αὐτὸν εἰς τὸ γονικὸν αὐτῶν μοναστήριον τὸ ὂν εἰς τὸ θέμα τοῦ Χαρσιανοῦ τῆς ἁγίας Ἐλιζάβετ, τὸ ἀνιερωθὲν παρὰ Λέοντος τουρμάρχου τοῦ πάππου αὐτῶν· [P. 231] ὃς καὶ τὸ ὄνομα τῶν Ἀργυρῶν εἴληφεν, εἴτε διὰ τὸ καθαρὸν καὶ ἁγνὸν τοῦ σώματος, εἴτε διὰ τὸ κάλλος καὶ γενναῖον τῆς ὄψεως, εἴτε διά τινα τρόπον τῆς γενεᾶς καὶ ἀνδρίας αὐτοῦ· καὶ γὰρ τοιοῦτος ἦν ὁ ἀνὴρ οἷος ἕτερος ἐπὶ Μιχαὴλ βασιλέως οὐχ εὑρέθη στρατιώτης, ὡς πολ-
B λάκις τοῖς Ἀγαρηνοῖς τῆς Τεφρικῆς μετὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ μιγνύμενον εἰς τροπὴν καὶ φροῦδον καὶ ἀπώλειαν παρέχειν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ φημιζόμενον καταπτήσσειν καὶ τρέμειν.

κη'. Ἀλλαγίου δὲ ἕνεκεν ἀπὸ Ταρσοῦ ἐξῆλθεν ὅ τε Ἀβελβάκης ἐκεῖνος καὶ ὁ τοῦ Σαμωνᾶ πατήρ· καὶ τούτους ὁ βασιλεὺς ἐδέξατο, κόσμῳ πολλῷ τὴν Μαγναῦραν κατακοσμήσας. Ἐκαλλώπισεν δὲ καὶ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν παντελῶς, καὶ ὑπέδειξεν ἅπαντα τὰ τίμια σκεύη τοῖς Ἀγαρηνοῖς· ὅπερ ἀνάξιον ἦν Χριστιανικῆς καταστάσεως, ἀθεμίτοις καὶ ἀλλοεθνέσιν τὰ τῆς τοῦ Θεοῦ λειτουργίας σκεύη καταθέσθαι. Ὁ δὲ τοῦ Σαμωνᾶ πατὴρ ἠθέλησεν συνεῖναι τῷ υἱῷ· ὁ δὲ οὐ κατεδέξατο τοῦτο, ἀλλὰ μᾶλλον παρῄνει εἰς τὰ
C οἰκεῖα ὑποστρέφειν καὶ τῆς ἰδίας ἀντέχεσθαι πίστεως. «Κἀγὼ δὲ, φησὶν, εἴπερ δυνηθῶ, τάχιον πρὸς σὲ ἐπανελεύσομαι.»

κθ'. Τῇ δὲ τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέρᾳ στέφει ὁ Λέων ὁ βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον διὰ Εὐθυμίου πατριάρχου. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς Κωνσταντῖνον ἄνθρωπον αὐτοῦ, τὸν πρότερον Βασιλείῳ μαγίστρῳ καὶ κανικλείῳ δουλεύσαντα, τῇ Αὐγούστῃ ἐπιδέδωκεν πρὸς τὸ ταύτῃ ὑπηρετεῖσθαι· ὃς τοσοῦτον ἠγαπήθη παρά τε τοῦ Λέοντος καὶ τῆς βασιλίσσης αὐτῆς ὥστε καὶ τὸν Σαμωνᾶν διαφθονεῖσθαι αὐτὸν καὶ λοιδορεῖσθαι τοῦτον ὡς τῇ Αὐγούστῃ συνόντα· ὅπερ ὁ βασιλεὺς ἀληθὲς εἶναι ὑπονοήσας, ἀποστείλας ἀπέκειρεν αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ Ἁγίου Ταρασίου μονῇ, αὐτῷ τῷ Σαμωνᾷ ἐπιτρέψας τοῦτο ποιῆσαι. Μετ' ὀλίγον δὲ
D βουλόμενος τοῦτον ἀναλαβέσθαι, ἐκέλευσεν τῷ Σαμωνᾷ ἐν τῇ τῶν Σπειρῶν μονῇ τοῦτον ἀπαγαγεῖν. Ἐν τῷ Δαματρὺ οὖν ὁ βασιλεὺς ἐξελθὼν, καὶ ἐν τῇ τοῦ Σαμωνᾶ ἀριστήσαντος μονῇ, εἶδεν Κωνσταντῖνον, καὶ παρευθὺ διεκελεύσατο, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν ἱμάτια κοσμικὰ, καὶ ἐπέδωκαν εἰς χεῖρας τὸ τοῦ βασιλέως ποτήριον ἐν τῷ ἀρίστῳ, καὶ ὑπέστρεψεν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ παλατίῳ. Ὁρῶν δὲ Σαμωνᾶς τὴν τοῦ βασιλέως ἀγάπην πρὸς Κωνσταντῖνον αὐξανομένην, πιττάκιον συντίθησι μετὰ μεγίστου κοιτωνίτου καὶ Μιχαὴλ Τζιρήθωνος λοιδορίας κατὰ βασιλέως ἔχον [P. 232] ἀπείρους, διὰ τοῦ Ῥοδίου Κωνσταντίνου τοῦ αὐτοῦ ὑπογραφέως τοῦτο συντά

VARIÆ LECTIONES.

[62] ὁδὸν?

ξαντες· ὅπερ ἐν τῷ μητατορίῳ ἔῤῥιψαν. Τοῦ δὲ βασιλέως εἰσεληλυθότος ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μητατορίῳ γενομένου, καὶ ἐν ᾧ ηὔχετο τόπῳ τοῦτο εὑρηκὼς καὶ ἀναγνοὺς πολλῇ θλίψει κατεσκεδάσθη, καὶ ἐζήτει τὸν τοῦτο πεποιηκότα.

λ'. Γέγονε δὲ ἔκλειψις σεληνιακή. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν μητροπολίτην Συννάδων Παντολέοντα προσεκαλέσατο, μαθεῖν παρ' αὐτοῦ τὸ τῆς ἐκλείψεως ἀποτέλεσμα· ὃν προσερχόμενον πρὸς τὸν βασιλέα ὁ Σαμωνᾶς ἠρώτησεν· *Εἰς τίνα ἡ κάκωσις;* Ὁ δὲ ἔφη· *Εἰς σέ· καὶ ἐὰν τὴν Ἰουνίου τρισκαιδεκάτην διέλθῃς, οὐδὲν ἔκτοτε πείσῃ κακόν.* Πρὸς δὲ τὸν βασιλέα εἶπεν ὡς εἰς τὸ δεύτερον πρόσωπον ἡ ἔκλειψις ἀποσκήψει. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπώπτευσεν τοῦτο εἰς Ἀλέξανδρον τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν ἀποβήσεσθαι. Ὁ δὲ Τζιρήθων ἰδίᾳ τῷ βασιλεῖ μετὰ ταῦτα καθωμολόγησεν ὡς ὁ Σαμωνᾶς εἴη τὸ πιττάκιον πεποιηκώς. Παρευθὺ οὖν καταβιβάζει Σαμωνᾶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρει μοναχὸν καὶ ἀπάγει αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου μονήν. Ἐποίησεν δὲ Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον, καὶ ἔκτισεν αὐτῷ μονὴν ἐν Νοσιαῖς, καὶ παραγενόμενος ἅμα Εὐθυμίῳ πατριάρχῃ ἐνεκαίνισεν αὐτήν.

λα'. Ὀκτωβρίῳ δὲ μηνὶ ναυμαχία γέγονεν Ἡμερίου λογοθέτου μετὰ Δαμιανοῦ καὶ Λέοντος τῶν Ἀγαρηνῶν, στρατηγοῦντος ἐν Σάμῳ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος. Ἡττήθη Ἡμέριος καὶ μόλις διεσώθη, σχεδὸν ἁπάντων τῶν μετ' αὐτοῦ κεκινδυνευκότων.

λβ'. Κοιλιακῷ δὲ νοσήματι περιπεπτωκὼς Λέων ὁ βασιλεὺς εἰς ἀδυναμίαν ἦλθεν ἐσχάτην, ὥστε μόλις δυνηθῆναι αὐτὸν κατὰ τὸν βασιλικὸν τύπον ἐν τῷ τῆς ἐγκρατείας δημηγορήσαντα· *Ὁρᾶτε κατεσκληκότα με καὶ νόσῳ τρυχόμενον· οὐκέτι τάχα μεθ' ὑμῶν καταλήψομαι τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν.* Γέγονε δὲ καὶ ἐμπρησμὸς εἰς τὰ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας κηρουλάρια, πάντων τῶν τοποθεσιῶν καὶ χαρτοθεσιῶν τῆς πατριαρχικῆς σακέλλης. Μαΐῳ δὲ ια', ἡμέρᾳ γ', ἰνδικτιῶνος ιε', τελευτᾷ Λέων ὁ βασιλεύς, Ἀλεξάνδρῳ τῷ αὐτοῦ ἀδελφῷ τὴν βασιλείαν παραδούς· ὃν ἰδών, ὥς φασι, πρὸς αὐτὸν ἐρχόμενον ἔφη· *Ἴδε ὁ κακὸς καιρὸς μετὰ δεκατρεῖς μῆνας.* Πολλὰ δὲ τούτῳ ἐνέσκηψεν ἐκλιπαρήσας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον φυλάττειν.

A offerre illi moris erat, libellum offendit legitque. Quare in magnam animi anxietatem conjectus ejus injuriæ auctorem perquirebat.

30. Contigit autem lunam deliquio laborare. Tum imperator Pantaleonem metropolitam Sinadensem accersivit, ut lunaris ejus defectus effectum edoceretur. Dumque ad imperatorem accedit, sciscitatur ex illo Samonas, *cuinam defectio illa malefica futura sit ?* cui ille : *Tibi. Si tamen Junii mensis diem tertium decimum excesseris, nihil deinceps mali patieris.* Ad imperatorem vero dixit ad eum spectare eclipsis vim, qui secundas ab illo teneret ; atque hoc Leo de fratre suo Alexandro accepit. Verum B Tziretho postea imperatori seorsum confessus est Samonam libelli auctorem esse. Statim ergo Leo Samonam domum suam abire jussit inque monachum tonderi ; relegatque in Martinacii monasterium. Constantinum vero accubitorem fecit, ædificavitque ei monasterium in Nosiis, ac veniens illius encænia cum Euthymio patriarcha peregit.

31. Mense Octobri commissa navalis pugna Hemerio logothetæ **377** cum Damiano et Leone Agarenis, Sami prætore Romano, qui postea rerum potitus est. Victus ea congressione Hemerius, ægreque ipse evasit, cunctis propemodum cum eo militantibus in vitæ periculum adductis.

C 32. Porro imperator cœliaco morbo correptus eoque in summam redactus invaletudinem, ut vix potuerit jejuniorum tempore ex imperatorum more concionem in hæc verba habere: *Videtis me contabuisse et morbo consumptum esse ; nec forte ad Christi resurrectionem vobiscum vitam producam.* Contigit autem incendium in Magnæ ecclesiæ cerulariis, quo patriarchalis sacelli scrinia omnia combusta sunt. Maii undecima, die tertia, indictione 15 diem obiit Leo imperator, tradito fratri suo Alexandro imperio ; quem ad se venientem cum vidisset, dixisse ferunt : *En malus temporis articulus post tredecim menses.* Etiam vero atque etiam illum rogavit ac obtestatus est ut filium suum Constantinum servaret.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΥΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

IMPERIUM ALEXANDRI BASILII FILII.

[P. 233] α'. Ἀλέξανδρος ἐβασίλευσεν ἔτος ἕν, ἡμέρας κβ' σὺν Κωνσταντίνῳ τῷ υἱῷ Λέοντος. Ἀποστείλας δὲ ἤγαγεν Νικόλαον ἐκ Γαλακρηνῶν, καταγαγὼν

D 1. Alexander imperavit cum Constantino Leonis filio annum unum, dies viginti duos. Mittens vero Nicolaum ex Galacrenis revocavit, deturbatoque

Euthymio eum iterum in patriarchali solio collocavit. Habito autem **378** in Magnaura consilio, exque Agatho deducto Euthymio, una cum Nicolao sedens sacerdotali eum dignitate exuit. Mox vero velut feræ bestiæ in venerandum sacrumque virum insilientes, venerabilem barbam vellicabant, inque cervicem pellebant, aliisque gravissimis modis excruciabant, inscensorem vocantes et adulterum, quique alienam invasisset uxorem. Quæ omnia vir sanctus et venerabilis placide ac silentio sustinebat. Exsilio itaque ad Agathi ædes relegatus vitaque functus in monasterio suo in urbe sepultus est. Clericus ille patriarchæ, qui in Magnaura cum mitteretur in exsilium canos ei vulserat, domum reversus ea ipsa hora incendio absumptam invenit, filiamque manibus oreque impeditam omnique sermonis vi destitutam; quæ et lecto decumbens ad Nicephori usque imperatoris (magnifici illius victoris) tempora duravit, in diurnum cibum stipem mendicans.

2. Alexander itaque cum et olim sic comparatus esset ut molliori vitæ cupediisque ac venationibus tempus omne addiceret, ob Leonis scilicet fratris suspiciones, nihilque regium agitaret, sed deliciis et impudicitiis incumberet, etiam solus rerum potitus nullum generosæ indolis specimen edidit aut dignum memoria quidquam egit. Statim enim ac imperium solus capessivit, Joannem clericum cognomento Lazanem rectorem **379** fecit; qui et paulo post defuncto Alexandro, in Hebdomo pila ludens, male periit.

3. Similiter quoque Gabrielopulum et Basilitzem Sclavinorum ortum genere vehementer ditavit, ac palatii eos opibus cumulavit. Ferunt sæpius animo agitasse ut eumdem Basilitzem imperatorem præficeret ac Constantino Leonis filio virilia exsecaret; quod illius consilium dissiparunt viri in Leonem propensiore animo, dum modo teneræ ætatis puerum, modo infirmæ valetudinis esse causarentur. Eo imperante stella cometes ab occidente apparuit (xiphiam appellant ob gladii similitudinem) sanguinisque effusionem in civitate portendere aiebant.

4. Cæterum Alexander se ipse impostoribus ac præstigiatoribus dedens ab eis in eam mentem adductus est, ut aprum æneum in Circo erectum suum ille signum esse existimaret. Aiebant enim Leoni fratri adversari, ejus porcorum affinem vitam moresque insinuantes. Hoc ergo deceptus errore pudenda dentesque porco, qui desiderabantur, instaurari curavit. Eadem erroris fallacia, equestri edito certamine, sacris ecclesiarum aulæis et candelabris Circum ornavit, Dei honorem miser idolis tribuens. Unde et cito divina ultione honorem amisit.

5. Hemerium logothetam ab Agarenica clade reversum in palatii **380** monasterium Campa dictum relegavit, ei minitatus, ut qui Leone ejus

A τοῦ πατριαρχείου Εὐθύμιον, καὶ ἐνεθρονίασεν τὸν αὐτὸν Νικόλαον τὸ δεύτερον. Ποιήσας δὲ σελέντιον ἐν τῇ Μαγναύρᾳ Ἀλέξανδρος κατήγαγεν ἀπὸ τῶν Ἀγαθοῦ Εὐθύμιον, καὶ ἅμα Νικολάῳ καθεσθεὶς τὴν αὐτοῦ καθαίρεσιν ἐποιήσαντο. Εὐθὺς δὲ ὥσπερ ἀνήμεροι θῆρες ἐμπεπηδηκότες τοῦ ἱεροπρεποῦς ἀνδρὸς τὴν σεβασμίαν γενειάδα ἀπέτιλλον καὶ ἐπὶ τράχηλον ὤθουν καὶ ἄλλας ἀνυποίστους ποινὰς τούτῳ ἐπέφερον, ἐπιβάτην ἀποκαλοῦντες καὶ μοιχὸν καὶ ἀλλοτρίᾳ ἐπιπηδήσαντα γυναικί. Ὁ δὲ ἱερὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ αἰδέσιμος πρᾴως πάντα καὶ ἡσύχως ὑπέφερεν. Ὑπερόριος οὖν ἐν τοῖς Ἀγαθοῦ σταλεὶς, καὶ τέλει τοῦ βίου χρησάμενος, ἐν τῇ πόλει θάπτεται εἰς τὴν αὐτοῦ μονήν. Ὁ δὲ τοῦ πατριάρχου κληρικὸς ὁ τὰς πολιὰς αὐτοῦ τίλας εἰς τὴν Μαγναῦραν ἐν τῷ ἐξορίζεσθαι αὐτὸν, B ὑποστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, τὴν αὐτὴν τὴν ὥραν ὁ οἶκος αὐτοῦ πυρκαϊᾷ παρεδόθη ἀοράτῳ. Εὗρε δὲ καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐπειλημμένην καὶ κρατηθεῖσαν καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὸ στόμα καὶ τὴν λαλιάν· ἥτις καὶ κλινήρης οὖσα διήρκεσε τὴν ἐφήμερον τροφὴν ζητοῦσα μέχρι Νικηφόρου βασιλέως τοῦ Νικητοῦ.

β'. Ὁ οὖν Ἀλέξανδρος καὶ πάλαι τοῦτο ἔργον ἔχων, τὸ ἁβροδίαιτος εἶναι καὶ τοῖς κυνηγεσίοις προσέχειν διὰ τὰς ὑποψίας τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Λέοντος, καὶ μηδὲν βασιλέως ἔργον διαπράττεσθαι, ἀλλὰ τὸ τρυφᾶν καὶ ἀσελγείαις σχολάζειν ἠγαπηκὼς, μονώτατος ἄρξας οὐδὲν γενναῖον ἢ λόγου ἄξιον κατεπράξατο. Ἅμα γὰρ τῷ γενέσθαι μονοκράτωρ Ἰωάννην παπᾶν (Λαζάνης τούτῳ ἐπώνυμον) ῥαίκτωρα πεποίηκεν· C ὃς καὶ κακῶς τὸ ζῆν ἀπέρρηξεν μετὰ θάνατον Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ Ἑβδόμῳ σφαιρίζων.

γ'. Ὡσαύτως οὖν καὶ Γαβριηλόπουλον καὶ Βασιλίτζην τὸν ἀπὸ Σκλαβισίαν σφοδρῶς κατεπλούτισεν καὶ τοῖς τοῦ παλατίου περιήντλησε χρήμασι. Φασὶ δὲ καὶ βεβουλεῦσθαι αὐτὸν πολλάκις [P. 234] τὸν αὐτὸν Βασιλίτζην εἰς βασιλέα προχειρίσασθαι, τὸν δὲ Κωνσταντῖνον τοῦ Λέοντος υἱὸν εὐνουχίσαι· ἥτις βουλὴ καὶ διεσκεδάσθη παρὰ τῶν εὐνοούντων τῷ Λέοντι, ποτὲ μὲν ὡς νήπιός ἐστι, ποτὲ δὲ ὡς ἀσθενὴς ὑποτιθεμένων. Ἐπὶ τούτου ἀστὴρ ἐφάνη κομήτης ἐκ δύσεως· ξιφίαν αὐτὸν ἐκάλουν, ὃ αἱμάτων χύσιν προσημαίνειν ἐν τῇ πόλει γενέσθαι ἔφασαν.

D δ'. Οὗτος Ἀλέξανδρος πλάνοις ἑαυτὸν καὶ γόησιν ἐκδεδωκὼς ἐπείσθη ὑπ' αὐτῶν ὡς ὁ ἐν τῷ ἱππικῷ σύαγρος χαλκοῦς ἑστηκὼς στοιχεῖον αὐτοῦ εἴη· λέοντι γὰρ τῷ αὐτοῦ, φασὶν, ἀδελφῷ ἀντιμάχεται, χοιρόβιον τὸν ἀνόητον ὑπεμφαίνοντες. Ὁ δὲ τούτοις ἀπατηθεὶς αἰδοῖα καὶ ὀδόντας τῷ χοίρῳ προσανενέωσεν ὡς λειπομένους αὐτῷ. Τῇ τοιαύτῃ οὖν πλάνῃ πεποιθὼς ἱππικὸν πεποίηκεν, καὶ τοὺς ἱεροὺς τῶν ἐκκλησιῶν πέπλους καὶ τοὺς λαμπτῆρας ἀναλαβὼν τὸ ἱππικὸν κατεκόσμησεν, τὴν τοῦ Θεοῦ τιμὴν τοῖς εἰδώλοις ὁ δείλαιος παρασχών. Διὸ καὶ τὴν τιμὴν παρὰ Θεοῦ ἀφῃρέθη ὡς τάχιστα.

ε'. Ἡμερίου δὲ λογοθέτου ἐκ τῆς ἥττης τῶν Ἀγαρηνῶν ὑποστρέψαντος, ἀποστείλας περιώρισεν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ παλατίου ἣ ἐπώνυμον Καμπᾶ, δι-

ἀπειλησάμενος αὐτὸν ὡς ἐχθρὸν φανέντα ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς βασιλείας τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Λέοντος· ὁ δὲ περιωρισμένος ἐπὶ μῆνας ἓξ ἐτελεύτησεν δεινῶς ὑπὸ θλίψεως κατεργασθείς.

ς'. Ὁ δὲ ἄρχων Βουλγαρίας Συμεὼν πρέσβεις πρὸς Ἀλέξανδρον ἐξαπέστειλεν περὶ τῆς εἰρήνης, μηνύων ὡς ταύτην ἀσπάζοιτο, καὶ τοῦ φιλοφρονεῖσθαι αὐτὸν καὶ τιμᾶσθαι, ὥσπερ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλέως Λέοντος. Ὁ δὲ ἀνοίᾳ καὶ ἀφροσύνῃ κρατηθεὶς τοὺς πρέσβεις ἀτίμως ἐξέπεμψεν, ἀπειλαῖς χρώμενος κατὰ Συμεὼν καὶ καταπλήττειν οἰόμενος. Τῆς οὖν εἰρήνης διαλυθείσης ὅπλα κατὰ Χριστιανῶν κινῆσαι Συμεὼν ἐβουλεύετο.

ζ'. Ἀλέξανδρος δὲ ἀριστήσας καὶ οἰνωθεὶς ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν κατῆλθεν τῇ τῆς σφαίρας χρήσασθαι παιδιᾷ. Ῥομφαίᾳ δὲ θεηλάτῳ πληγεὶς καὶ ἀνελθὼν, αἵματος αὐτοῦ πολλοῦ ἐκ τῶν ῥινῶν καὶ αἰδοίων καταφερομένου, μετὰ δύο ἡμέρας ἐτελεύτησεν, μηνὶ Ἰουνίῳ ς', ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἰνδικτιῶνος πρώτης, ἐπιτρόπους καταλιπὼν Νικόλαον πατριάρχην καὶ Στέφανον μάγιστρον καὶ Ἰωάννην μάγιστρον τὸν Ἐλαδᾶν καὶ Ἰωάννην ῥαίκτωρα καὶ Εὐθύμιον καὶ τὸν Βασιλίτζην καὶ τὸν Γαβριηλόπουλον, τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ Λέοντος Κωνσταντίνῳ παραδούς. Ἀπέθεντο δὲ Ἀλέξανδρον ἐν τοῖς τάφοις τῶν βασιλέων, καὶ ἐτέθη μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Βασιλείου.

A fratre imperatore iniquior ipsi hostisque exstitisset. Qua ille per menses sex sequestratione, nimio mœrore ex casus atrocitate confectus, exstinctus est.

6. Symeon Bulgariæ princeps, missis ad Alexandrum legatis, de pace significat, illi se studere, et ut se ille demereatur ac colat, velut Leone imperatore. Alexander dementia ac insipientia actus legatos contumeliose dimittit, minisque adhibitis, quibus incussurum se Symeoni terrorem existimaverit. Soluta ergo pace Symeon arma movere adversus Christianos cogitabat.

7. Cæterum Alexander large pransus vinoque ingurgitatus sub caniculæ ardoribus, cum ad pila B ludendum descendisset, Deo ultore percussus, multoque per nares et veretrum cruore fuso, post biduum vivis excessit, mensis Junii 6, die Dominica, indictione prima, tutoribus relictis Nicolao patriarcha et Stephano magistro Joanneque magistro Elada et Joanne rectore et Euthymio et Basilitze et Gabrielopulo, translato in Constantinum Leonis filium imperio. Illatus Alexander imperatorum sepulcris ac cum Basilio patre conditus est.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΥΙΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ.

CONSTANTINI LEONIS FILII IMPERIUM.

[P. 235] α'. Κωνσταντῖνος δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ C τελευτήσαντος Λέοντος παῖς ἔτι τυγχάνων (ἕβδομον γὰρ εἶχεν τῆς ἡλικίας ἔτος) ὑπὸ Ἀλεξάνδρου θείου αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ καταλέλειπτο, ὑπὸ ἐπιτρόπους τελῶν. Ἐβασίλευσεν οὖν ὑπὸ τῶν αὐτοῦ ἐπιτρόπων καὶ σὺν τῇ μητρὶ ἔτη ἑπτά, ἅμα δὲ Ῥωμανῷ πενθερῷ αὐτοῦ, ὧν ἐν ὑποταγῇ, ἕτερα ἔτη κς', μονοκράτωρ δὲ ἔτη πεντεκαίδεκα, ὡς εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη νε'. Λαβόμενος οὖν τῆς τοῦ παλατίου ἐξουσίας ὁ πατριάρχης Νικόλαος, ὥστε καὶ αὐτὸς ἐπίτροπος ὢν σὺν τῷ μαγίστρῳ Στεφάνῳ καὶ τῷ Ἐλαδᾷ Ἰωάννῃ μαγίστρῳ καὶ αὐτῷ, τὴν τοῦ κοινοῦ πρόνοιαν ἐποιεῖτο καὶ τὴν φροντίδα εἶχεν τῶν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων ἀνηκόντων ὁσημέραι.

β'. Ἐν τούτοις οὖν τῆς βασιλείας οὔσης, δηλοῦται Κωνσταντίνῳ τῷ δουκὶ, δομεστίκῳ τυγχάνοντι τῶν D σχολῶν, παρά τινων τῶν ἐν τῇ πόλει μεγιστάνων φιλούντων αὐτὸν ὡς ἀνδρεῖον καὶ νουνεχῆ καὶ καλῶς δυνάμενον τὴν βασιλείαν κυβερνᾷν, [P. 236] εἰσελθεῖν καὶ ταύτης ἐγκρατὴς γενέσθαι ἀπονητί. Ὡς δὲ

381 1. Constantinus Leone patre mortuo adhuc puer (septimum quippe agebat ætatis annum) ab Alexandro patruo in imperio sub tutoribus relinquitur. Sub illis itaque ac cum matre sua imperavit annos septem, cum Romano socero illique subjectus annos alios sex supra viginti; solus denique imperium rexit annos quindecim. Atque adeo ejus imperii tempus omne annorum quinque supra quinquaginta spatio concluditur. Arrepta itaque Nicolaus patriarcha aulæ potestate (ut qui ipse tutor cum magistro Stephano et Joanne Elada, ipso pariter magistro, erat) reipublicæ prospiciebat, quotidieque rebus ad imperium spectantibus sedulo operam navabat.

2. Eo igitur reipublicæ statu, ac cum sic Romanum administraretur imperium, quidam ab urbe Constantino Duci scholarum domestico, quem ut virum fortem ac catum probeque gerendo imperio parem gnavumque diligerent, ut adesset significant: fore nimirum ut nullo labore rerum in se

summam transferret. Non desunt autem qui dicant etiam Nicolaum patriarcham, cum nesciret Alexandri testamento se tutorem relictum, negotii partibus Artabasdo concreditis, cui sacerdotali munere **382** interdictum fuerat, ad Constantinum ducis filium scripsisse, hortantem ut ad capessendum imperium sese Byzantium conferret; ob easque latas litteras id muneris consecutus est ut percelebris Sophiæ sacerdotum princeps esset, Andreæ scilicet pater, qui nostra ætate pingendi artem præ Apelle et Agatharcho Heraclideque et Philœno Byzantiis majore cultu provexit ac nobilitavit.

3. Porro Constantinus, ut qui jam ante imperium somniaret, statim acceptis litteris in urbem involat, lectis militibus stipatus, nec ipsa multitudine spernendis; noctuque per Michaelis protovestiarii haud procul ab arce ostiolum ingressus in soceri sui Gregoræ ædibus cum sociis insomnis permansit. Nicetas vero a secretis, qui postea protonotarius fuit, Constantini adventum Constantino patricio et monacho Eladico nuntiavit; amboque eadem nocte ad Constantinum ducem accesserunt; consertoque consilio, cum necdum illuxisset, cum facibus militumque non levi armata manu et turba Circi portam occupant, ac Constantinum faustis acclamationibus imperatorem salutant. Ibi ejus equiso a præsidiariis iisque qui intra portas erant, lancea confixus interiit. Haud itaque illic receptus Constantinus, sed repulsus, velut dæmonis cujusdam afflatu furiis actus, nec præ imperii cupiditate mentis **383** satis compos, in Circum se tristis vultuque demisso subducit, malum omen reputans, quod equisonem necatum amiserit. Illinc itaque, faustis acclamationibus prosequentibus, ad Chalcem usque venit; perque ejusdem Chalces portam ferream ad excubitorum usque stationem evasit. Interim magister Joannes Eladas, ex sodalitatibus classiariisque delectu habito, armis instructos adversus Ducem misit. Ad Chalcem usque cum venissent, consertoque prælio, multi utrimque gladiis perempti ceciderunt; ingensque adeo strages fuit, ut et sanguinis rivi instar fluminis stagnarent. Occisus est et Gregoras ducis filius et Michael ejus consobrinus, nec non Curtices Armenius. Hæc videns Constantinus dux, cum maxima esset turbatio, equum impulit. Ille in lapideis tabulis, quibus locus constratus erat, collapsus sessorem excussit. Quem in terram projectum solumque derelictum quispiam offendens (alii enim dispersi ac palantes erant) ejus caput gladio abscidit, inque omnium oculis, ad vulgi errorem depellendum, imperatori detulit. Ejuscemodi ducis aggressio per alium quoque modum innotuerat. Nempe Nicolaus quidam publicanus in Chaldia, publicisque vectigalibus præfectus, Christiana ejurata religione in Syriam se receperat. Illic agens astronomiæ seu magis astrologiæ cuidam operam dabat. In nigro

A τινες, καὶ Νικόλαος πατριάρχης ἠγνοηκὼς ὡς κατ' ἐπιτροπὴν Ἀλεξάνδρου αὐτῷ ἐγκεχείριστο τὰ τῆς ἐξουσίας ἐπιτροπεῖν, Ἀρταβάσδῳ ἐγχειρίσας, ᾧ τὸ ἱερατεύειν ἐνείργητο, ἐξαπέστειλε πρὸς τὸν τοῦ δουκὸς Κωνσταντῖνον, παρακελευόμενος εἰσεληλυθέναι τῇ βασιλίδι, ὡς τῆς βασιλείας ἐπιλάβηται· ὃς διὰ τὴν τοῦ γράμματος διαπόρθμευσιν τῆς περιωνύμου Σοφίας πρῶτος τῶν ἱερωμένων κεκλήρωται. Οὗτος γὰρ γεννήτωρ Ἀνδρέου τοῦ ἐν χρόνοις τοῖς καθ' ἡμᾶς τὴν ζωγραφικὴν τέχνην εἰς ἄκρον ἐλάσαντος, ἥπερ Ἀπελλῆς καὶ Ἀγάθαρχος Ἡρακλείδης τε καὶ Φιλοινος οἱ Βυζάντιοι, καθεστήκει.

γ'. Ὁ δὲ, ἅτε καὶ πρότερον αὐτὴν ὀνειροπολῶν καὶ τοῦ στέφους ἀεὶ ἐφιέμενος, ὡς εἶχε τάχος τὴν βασιλεύουσαν κατέλαβεν ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ τῶν στρα-
B τευμάτων ἐγκρίτοις [63], ἱκανοῖς οὖσι. Καὶ νυκτὸς διὰ παραπυλίδος εἰσελθὼν τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μιχαὴλ, οὔσης πλησίον ἀκροπόλεως, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Γρηγορᾶ ἄϋπνος μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ διετέλεσεν. Νικήτας δὲ ἀσηκρῆτις, ὁ μετὰ ταῦτα πρωτονοτάριος γεγονὼς, τὴν Κωνσταντίνου ἄφιξιν τῷ πατρικίῳ Κωνσταντίνῳ καὶ μοναχῷ τῷ Ἐλαδικῷ κατεμήνυσεν· καὶ ἄμφω τῇ αὐτῇ νυκτὶ πρὸς τὸν δοῦκα Κωνσταντῖνον παρεγένοντο, καὶ βουλὴν ποιησάμενοι οὔπω τῆς ἡμέρας καταλαβούσης μετὰ λαμπάδων καὶ λαοῦ πολλοῦ καὶ ὄχλου τὴν τοῦ ἱπποδρόμου πύλην καταλαμβάνουσιν, Κωνσταντῖνον εὐφημοῦντες ὡς βασιλέα· ἔνθα δὴ ὁ τούτου ἱπποκόμος λογχευθεὶς παρὰ τῶν ἐντὸς τῶν τοῦ ἱπποδρόμου πυ-
C λῶν ἀνῃρέθη. Μὴ δεχθεὶς οὖν ἐκεῖσε ὁ Κωνσταντῖνος, ἀλλ' ἀποσοβηθεὶς, ὥσπερ ὑπό τινος ἐκβακχευόμενος δαίμονος καὶ μὴ ἐφεστηκότα ἔχων τὸν λογισμὸν τῷ τῆς βασιλείας ἔρωτι, ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ ὑπεχώρησεν στυγνός τε καὶ κατηφὴς, κακὸν οἰωνὸν τὴν τοῦ ἱπποκόμου κρίνας σφαγήν. Ἐκεῖθεν οὖν εὐφημούμενος ἦλθεν μέχρι τῆς Χαλκῆς, καὶ διὰ τῆς Σιδηρᾶς πόρτης τῆς αὐτῆς Χαλκῆς εἰσεληλυθὼς, μέχρι τῶν Ἐξκουβίτων παρεγένετο. Ὁ οὖν μάγιστρος Ἰωάννης ὁ Ἐλαδᾶς ἐκλογὴν τῶν τε τῆς ἑταιρείας καὶ τῶν ἐλατῶν ποιησάμενος μεθ' ὅπλων τούτους ἀπέστειλεν κατὰ τοῦ δουκός. Ἐλθόντων οὖν μέχρι τῆς Χαλκῆς, καὶ πολέμου συστάντος, πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων ἔπεσον τῶν μερῶν, ἔργον ἐκεῖσε μαχαίρας γενόμενοι, καὶ τοσοῦτον ὥστε τὸν τόπον ἐνλιμνασθῆναι τῷ αἵματι
D ποταμηδὸν καταῤῥέοντι. Ἀνῃρέθη δὲ καὶ Γρηγορᾶς ὁ υἱὸς τοῦ δουκὸς [P. 237] καὶ Μιχαὴλ ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ καὶ ὁ Κουρτίκης ὁ ἐξ Ἀρμενίων. Ταῦτα ὁ δοὺξ Κωνσταντῖνος μαθὼν, ταραχῆς ὅτι πλείστης γενομένης, τοῦ ἱππικοῦ ἐξήλαυνεν. Ὁ δὲ ταῖς ἐκεῖσε ὑπεστρωμέναις κατολισθήσας πλαξὶν εἰς γῆν τὸν ἐπιβάτην κατέβαλεν. Ἐπεὶ δέ τις αὐτὸν κατὰ γῆς ἐῤῥιμμένον καὶ μεμονωμένον κατέλαβεν (οἱ γὰρ ἄλλοι διεσκεδάσθησαν ἅπαντες), ξίφει τὴν τούτου ἀπέτεμε κεφαλὴν, ἥτις τῷ βασιλεῖ προσενήνεκτο καταφανὴς ἅπασι τῆς ἀπάτης εἰς ἀποτρόπαιον. Τὸ δὲ τοιοῦτον αὐτοῦ ἐγχείρημα κατά τινα καὶ ἄλλον τρόπον ἐδεδήλωτο. Νικόλαος γάρ τις τὰς ἐν Χαλδίᾳ τῶν δημο-

VARIÆ LECTIONES.

[63] ἐκκρίτοις?

σίων εἰσπράξεις ἐμπεπιστευμένης εἰς Συρίαν ἀφίκετο, τῆς καθ' ἡμᾶς εὐσεβείας ἔξαρνος γεγονώς· ὃς ἐκεῖσε διατρίβων ἀστρονομίας ἢ ἀστρολογίας τινὸς μᾶλλον μετεποιεῖτο. Οὗτος ἐν μελανεμβαφεῖ γράψας ὑφάσματι ἀπεστάλκει τοῦτο πρὸς τὸν λογοθέτην Θωμᾶν, οὗ δὴ ῥυφθέντος ἐν ὕδατι παρὰ Μανουὴλ τοῦ τῶν Ἀγαρηνῶν ἑρμηνέως τὰ ἐν αὐτῷ πεφανέρωται γράμματα· *Μὴ φοβήθητε ἀπὸ τοῦ πυῤῥοῦ πετεινοῦ τοῦ δουκός· νεωτερισθήσεται γὰρ ἀφρόνως, καὶ εὐθέως ὀλοθρευθήσεται.*

δ'. Τούτων οὖν οὕτω τελεσθέντων, Γρηγορᾶς τούτου πενθερὸς μετὰ Λέοντος, ὃν Χοιροσφάκτην ὠνόμαζον, τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ προσέφυγον· οὓς καὶ βίᾳ ἐκεῖσε ἀποσπάσαντες ἀπέκειραν μοναχοὺς ἐν τῇ τῶν Στουδίου [64] μονῇ. Κωνσταντῖνον δὲ τὸν Ἐλαδικὸν βουνεύροις τύψαντες ῥάκη τε περιβαλόντες καὶ ὄνῳ καθίσαντες διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐθριάμβευσαν, καὶ ἐν τῇ τοῦ Δαλμάτου ἀπαγαγόντες μονῇ ἐγκατάκλειστον τῇ καταδίκῃ πεποιήκασιν. Λέοντα δὲ τὸν Καταχαλίτην καὶ Ἀβεσσαλὼμ τὸν τοῦ Ἀροτρᾶ ἐκτυφλώσαντες ἐν ἐξορίᾳ παρέπεμψαν. Κωνσταντῖνον δὲ τὸν τοῦ Εὐλαμπίου υἱὸν καὶ ἑτέρους σὺν αὐτῷ Φιλόθεος ὕπαρχος ὁ τοῦ Λαμπούδη ἐν τῇ τοῦ ἱππικοῦ σφενδόνῃ ἀπέτεμεν. Οὐ μικρὸν δὲ διερευνησάμενοι περὶ Νικήτα ἀσηκρῆτις καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Λιβὸς οὐχ εὗρον αὐτοὺς ὡς χρησαμένους φυγῇ. Τὸν δὲ Αἰγίδην ἐκεῖνον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πολλοὺς καὶ ἀνδρείους ὄντας ἀπό τε τῆς ἐν Χρυσοπόλει δαμάλεως καὶ μέχρι τοῦ Λευκάτου διδύμοις ξύλοις πάντας ἀνεσκολόπισεν. Καὶ πολλοὺς ἂν τῶν ἐν τέλει τότε ἀνηλεῶς καὶ ἀναιτίως οἱ λεγόμενοι οὗτοι ἐπίτροποι ἀπέκτειναν, εἰ μή τινες τῶν δικαστῶν [P. 238] τούτους τῆς ἀδίκου ὁρμῆς ἀνεχαίτισαν, εἰπόντες αὐτοῖς, ὡς *Παιδὸς ὄντος τοῦ βασιλέως, πῶς ἂν ἄνευ τῆς αὐτοῦ κελεύσεως τοιαῦτα τολμᾶτε διαπράττεσθαι;* Τὴν τοῦ δουκὸς οὖν γυναῖκα ἀποκείραντες εἰς τὸν ἐν Παφλαγονίᾳ οἶκον αὐτῆς ἐξαπέστειλαν, εὐνουχίσαντες καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς Στέφανον.

ε'. Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ Συμεὼν ὁ Βουλγαρίας ἄρχων ἐκστρατεύσας κατὰ Ῥωμαίων σὺν ὄχλῳ βαρεῖ κατέλαβεν τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ δὴ παρακαθίσας αὐτῇ χάρακα περιέβαλεν ἀπό τε Βλαχερνῶν καὶ μέχρι τῆς λεγομένης Χρυσῆς πόρτης, ἐλπίσι μετέωρος ἦν ὡς ἀπονητὶ ταύτην ἑλεῖν. Ἐπεὶ δὲ τήν τε τῶν τειχῶν κατέμαθεν ὀχυρότητα τήν τε ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῶν πετροβόλων καὶ τοξοβόλων ὀργάνων ἀσφάλειαν, τῶν ἐλπίδων σφαλεὶς ἐν τῷ λεγομένῳ Ἑβδόμῳ ὑπέστρεψεν, εἰρηνικὰς σπονδὰς αἰτησάμενος. Τῶν δὲ ἐπιτρόπων ἀσμενέστατα ἀποδεξαμένων, ἀποστέλλει Συμεὼν Θεόδωρον μάγιστρον αὐτοῦ συλλαλῆσαι τὰ τῆς εἰρήνης. Ἀναλαβόμενοί τε ὅ τε πατριάρχης Νικόλαος καὶ Στέφανος καὶ Ἰωάννης ὁ μάγιστρος τὸν βασιλέα ἦλθον μέχρι τῶν Βλαχερνῶν, καὶ εἰσήγαγον τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Συμεὼν, καὶ συνεστιάθησαν τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ παλατίῳ. Νικόλαος δὲ ὁ πατριάρχης ἐξῆλθε πρὸς Συμεὼν, ᾧτινι τὴν κεφαλὴν ὑπέκλινε Συμεών. Εὐχὴν οὖν ὁ πατριάρχης ποιήσας ἀντὶ στέμματος, ὥς φασι, τὸ ἑαυτοῦ ἐπιρ-

A itaque linteo scribens ad Thomam logothetam miserat; quo aqua eluto a Manuele Agarenorum interprete, **384** apparuerunt quæ in eo erant exaratæ litteræ, in hanc sententiam: *Ne timueritis a duce ruffa volucre: stulte enim res novas molietur, et statim peribit.*

4. His itaque cum in modum peractis, Gregoras Constantini socer cum Leone Chœrosphacta, quem vocant, in sanctam Dei Sophiam, sic dictam ecclesiam, confugerunt; quos inde vi extractos in Studii monasterio monachos detonderunt; Constantinum vero Eladicum nervis bubulis cæsum vilibusque ac laceris vestibus indutum asinoque B impositum per mediam urbem traducentes, in Dalmatæ monasterio lata sententia inclusum agere statuerunt. Leonem vero Catacalitem et Abessalonem Arotræ filium excæcatos in exsilium miserunt. Constantinum Eulampii filium aliosque cum eo Philotheus Lampudes urbis præfectus ad Circi metam gladio obtruncavit. De Niceta a secretis et Constantino Libe non exigua facta perquisitio: haud tamen inventi sunt, quod fuga saluti consuluerant. Ægidam vero virum spectabilem sociosque, qui plures ac viri fortes essent, a Damali (vacca scilicet) quæ est Chrysopoli, ad Leucatum usque, lignis geminis (id est furcis) omnes suspendit. Procerumque plures ac senatorii ordinis C viros per id tempus tutores isti immani sævitia innoxiosque peremissent, ni judicum quidam ab injusto eos conatu ac mente retraxissent, cum dicerent: *Quid vero vos imperatore* **385** *adhuc puero ejusque injussu talia audetis patrare?* Ducis itaque uxorem detonsam in illius domum in Paphlagonia dimiserunt, ejusque filium Stephanum castraverunt.

5. Mense Augusto Symeon Bulgariæ princeps expeditione adversus Romanos suscepta cum numeroso fortique exercitu Cpolim venit; obsessaque urbe ac vallo a Blachernis ad Chryseam portam ducto, illius facili negotio potiundæ spe elatus erat. Perspecta tamen mœnium firmitate populique ac præsidiariorum multitudine necnon balistarum alio- D rumque omnis generis tormentorum copia, spe frustratus ad Hebdomum recedit, pacis fœdera petens. Fuit res tutoribus gratissima; missusque a Symeone illius magister Theodorus, qui de pace colloqueretur. Nicolaus vero patriarcha et Stephanus et Joannes magister assumpto imperatore, ad Blachernas usque profecti ambos Symeonis filios introduxerunt ac cum imperatore in palatio epulis acceperunt. Nicolao patriarcha ad Symeonem egresso, ille caput ei modeste inclinavit; factaque super eum precatione, stemmatis loco capitis sui operimentum ejus capiti, ut ferunt, patriarcha injecit. Amplissimis itaque immensisque excepti mu-

VARIÆ LECTIONES.

[64] Στουδίων P, Στουδίου marg.

neribus Symeon ac filii, cum de pace inter eos non satis convenisset, in patriam domumque redierunt.

386 6. Constantino igitur imperatore, velut qui puer esset, matrem suam identidem requirente, quam Alexander dudum aula ejecerat, eam rursus in palatium revocant. Rerum itaque potita nactaque civilium administrationem, Constantinum accubitorem et Constantinum Anastasiumque germanos fratres Gongulios vocatos in aulam accersit; Joannisque Eladæ consilio, Alexandri imperatoris asseclas ea removet, Joannem rectorem, sicque nuncupatum Gabrilopulum et Basilitzen aliosque. Porro Augusta Dominicum hetæriarcham præficit. Magister Eladas morbo correptus ac a medicis depositus, e palatio secedens ad Blachernas venit, ibique morbo ingravescente fato functus est. Dominici hetæriarchæ consilio Zoe Nicolaum patriarcham cum suis aula removet, irascentis specie suam ipsius jubens curare ecclesiam. Nec multo post Constantinus accubitor Dominicum hetæriarcham apud Augustam accusat, ut qui rerum summam in fratrem suum transferre cogitaret. Simulato igitur patricii dignitate ornantes, cum ex more in templum precibus communiendus descendisset, domi manere jussere. Ejus loco præfecit Zoe fœderatorum turmis Joannem Garidam; Damianum vero cunuchum excubiarum drungarium creavit. Dominicus frustra lugens ac quiritans domum se recepit.

7. Cæterum Symeone Bulgaro iterum Thraciam infestante, Augusta 387 proceribusque anxiis quo pacto hominis arrogantiam compescerent, rogavit Joannes Bogas ut patricius crearetur, Patzinacas adversus eum se conducturum pollicitus. Voti compos effectus, acceptisque muneribus, ad eos iter contendit. Ac vero icto fœdere, indeque acceptis obsidibus, cum illis in urbem rediit, Patzinacibus transmisso Istro Symeonem se debellaturos pollicentibus. Venit vero etiam eo tempore in urbem Asotius, vir roboris fama celeberrimus, principis principum filius. Ferebant virgam ferream, cujus extrema manibus teneret, qua pollebat eximia vi, posse inflectere inque circuli formam intorquere, ferri nimirum duritie illius manuum robori cedente. Hunc Augusta venientem multo honore suscepit ac rursum in patriam remisit.

8. Mense Septembri, indictione tertia, Pancratucas Armenius Adrianopolim Symeoni prodidit. Vocabatur hæc prius Orestias, ab Oreste Agamemnonis filio, qui justa æmulatione ob patrem a Clytæmnestra dolo necatum, ipsa una cum Ægisthe occisa, gravi furore actus est, ac quo loco Ebrus Arzusque ac Artacus flumina confluunt, lotus morbo liberatus est, eodemque loco urbe condita

A ῥιπτάριον τῇ αὐτοῦ ἐπέθετο κεφαλῇ. Δώροις οὖν ἀμέτροις καὶ μεγίστοις φιλοφρονηθέντες ὅ τε Συμεὼν καὶ οἱ τούτου υἱοὶ εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ὑπέστρεψαν, ἀσύμφωνοι ἐπὶ τῇ εἰρημένῃ εἰρήνῃ διαλυθέντες.

ς'. Τοῦ βασιλέως οὖν Κωνσταντίνου ἅτε παιδὸς ὄντος καὶ τὴν ἰδίαν μητέρα ἐπιζητοῦντος (ἤδη γὰρ ταύτην κατήγαγεν Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεύς), ἀναβιβάζουσιν αὐτὴν πάλιν. Αὕτη οὖν περικρατὴς γενομένη τῆς βασιλείας ἀναβιβάζει εἰς τὸ παλάτιον Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον καὶ Κωνσταντῖνον καὶ Ἀναστάσιον αὐταδέλφους τοὺς Γογγυλίους λεγομένους· καὶ τῇ βουλῇ Ἰωάννου τοῦ Ἐλαδᾶ καταβιβάζουσι τοὺς οἰκείους τοῦ Ἀλεξάνδρου βασιλέως, Ἰωάννην τὸν ῥαίκτωρα καὶ τὸν λεγόμενον Γαβριλό-
B πουλον καὶ Βασιλίτζην καὶ τοὺς λοιπούς. Προχειρίζεται δὲ ἡ Αὐγούστα Δομίνικον ἑταιρειάρχην. Μάγιστρος δὲ ὁ Ἐλαδᾶς νόσῳ προσπεσὼν καὶ ἀπαγορευθεὶς παρὰ τῶν ἰατρῶν, κατελθὼν ἐκ τοῦ παλατίου καὶ ἐν ταῖς Βλαχέρναις παραγενόμενος, ὑπὸ τῆς νόσου βαρυνθεὶς τελευτᾷ. Συμβουλῇ Δομινίκου ἑταιρειάρχου καταβιβάζει Ζωὴ Νικόλαον πατριάρχην ἅμα τοῖς μετ' αὐτοῦ, μετ' ὀργῆς τὰ τῆς ἰδίας ἐκκλησίας φροντίζειν [P. 239] εἰποῦσα. [Οὐ] Μετ' οὐ πολὺ Κωνσταντῖνος παρακοιμώμενος διαβάλλει τῇ Αὐγούστῃ Δομίνικον ἑταιρειάρχην ὡς τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον εἰς τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν. Καὶ τοῦτον ἐν προφάσει πατρίκιον ποιήσαντες, κατελθόντα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὡς ἔθος, εὐχὴν λαβεῖν, οἴκοι μένειν παρεκελεύσαντο, προεβάλετο δὲ Ζωὴ Ἰωάννην τὸν Γαρι-
C δᾶν ἑταιρειάρχην καὶ Δαμιανὸν εὐνοῦχον τῆς βίγλης δρουγγάριον. Δομίνικος δὲ ἀπῆλθεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἀνόνητα ὀλοφυρόμενος.

ζ'. Τοῦ δὲ Βουλγάρου Συμεὼν τὴν Θρᾴκην πάλιν ληϊζομένου, ἐν φροντίδι οὔσης τῆς Αὐγούστης καὶ τῶν ἐν τέλει ὅπως αὐτὸν τῆς ἀλαζονείας παύσωσιν, ᾐτήσατο Ἰωάννης ὁ Βογᾶς γενέσθαι πατρίκιος, ὑποσχόμενος κατ' αὐτοῦ ἀγαγεῖν Πατζινάκας. Τῆς αἰτήσεως δὲ τυχὼν δῶρά τε λαβὼν εἰς τὴν Πατζινάκων ἀπῄει χώραν· καὶ δὴ σπεισάμενος, ὁμήρους ἐκεῖθεν λαβὼν ἤγαγεν ἐν τῇ πόλει, συνθεμένων Πατζινάκων διαπεράσαι καὶ τὸν Συμεὼν καταπολεμῆσαι. Παρεγένετο δὲ τότε ἐν τῇ πόλει καὶ Ἀσώτιος, ἀνὴρ ἐπὶ ῥώμῃ ὀνομαστότατος, υἱὸς ὢν τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρ-
D χόντων, ὅν φασι σιδηρᾶν ῥάβδον ἐκ τῶν ἄκρων ἑκατέραις κρατοῦντα χερσὶ τῇ ὑπερβαλλούσῃ δυνάμει διακάμπτειν καὶ πρὸς τὸ κυκλικὸν σχῆμα μετάγειν, τῆς ἀντιτύπου τοῦ σιδήρου φύσεως τῇ βίᾳ τῶν χειρῶν ὑπεικούσης. Ὃν παραγενόμενον ἡ δέσποινα καὶ μετὰ πολλῆς τιμῆς ὑπεδέξατο καὶ πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ἐξέπεμψεν.

η'. Σεπτεμβρίῳ δὲ μηνὶ, ἰνδικτιῶνος τρίτης, Παγκρατούκας ὁ Ἀρμένης τὴν Ἀδριανούπολιν τῷ Συμεὼν προδέδωκεν, ἥτις τὸ πρὶν Ὀρεστιὰς ἐκαλεῖτο, ἐξ Ὀρέστου υἱοῦ Ἀγαμέμνονος, ὃς ζήλῳ δικαίῳ διὰ τὴν πρὸς τὸν πατέρα Κλυταιμνήστρας δολοφονίαν ταύτην σὺν Αἰγίσθῳ ἀποκτείνας λίαν ἐκμέμηνεν καὶ ἐν τῇ συνελεύσει Ἕβρου Ἄρζου τε καὶ Ἀρτάκου τῶν τριῶν ποταμῶν γε λουσάμενος τῆς

νόσου ἀπήλλακτο· ἔνθα ταύτην οἰκοδομήσας ἐπὶ τῷ A ἰδίῳ ὀνόματι κέκληκεν· Ἀδριανὸς δὲ Καῖσαρ εὐκτίστοις οἰκήμασιν αὐτὴν μεγαλύνας πόλιν Ἀδριανοῦ μετακέκληκεν. Αὕτη τρίτης ἡμέρας παρὰ ἀνδρὸς εὐπετοῦς ἐν διόδῳ Φιλιππουπόλεως σταδιάζεται, ἠγκαλισμένη τῷ ὄρει τῷ Αἵμῳ παρ' ᾧ οἱ τρεῖς ποταμοὶ συμβάλλονται τὸ ὀμβρινὸν ὕδωρ. Μετ' οὐ πολὺ ἀπεστάλη Βασίλειος πατρίκιος καὶ κανίκλης καὶ Νικήτας πρωτοσπαθάριος ὁ Ἑλαδικὸς παρὰ Ζωῆς μετὰ δώρων πολλῶν, καὶ ἀντιπαρέλαβεν πάλιν αὐτήν.

[P. 240] θ'. Ἦλθεν δὲ ὁ Δαμιανὸς ἀμηρᾶς εἰς Στρόβηλον νῆσον μετὰ πλοίων πολεμικῶν καὶ πολλῆς τῆς δυνάμεως· καὶ ταύτην παρέλαβεν ἄν, εἰ μὴ νοσήσας ἐτελεύτησεν, ὑποστρεψάντων διὰ κενῆς τῶν Σαρακηνῶν. Οἱ δὲ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἀθηνῶν οἰκήτορες B συνεχῶς ἐπηρεαζόμενοι παρὰ Χασὲ υἱοῦ τοῦ Ἰούβη, τὴν αὐτοῦ ἀσωτίαν καὶ ἀπληστίαν μὴ ἐνεγκόντες λίθοις τοῦτον βάλλοντες ἀνεῖλον κακῶς ἔνδοθεν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ἐν Ἀθήναις ναοῦ.

ι'. Βλέπουσα δὲ Ζωὴ βασίλισσα τὴν ἔπαρσιν Συμεὼν καὶ τὴν κατὰ τῶν Χριστιανῶν αὐτοῦ ἐπίθεσιν, βουλὴν μετὰ τῶν ἐν τέλει βουλεύεται, ἀλλάγιον καὶ εἰρήνην μετὰ τῶν Ἀγαρηνῶν διαπράξασθαι, διαπεράσαι δὲ πάντα τὸν τῆς Ἀνατολῆς στρατὸν πρὸς τὸ καταπολεμῆσαι καὶ ἀφανίσαι τὸν Συμεών. Ἀπεστάλη οὖν ἐν Συρίᾳ ἐπὶ τὸ ποιῆσαι ἀλλάγιον Ἰωάννης πατρίκιος ὁ Ῥοδινὸς καὶ Μιχαὴλ ὁ Τοξαρᾶς· οὗ γεγονότος τὴν συνήθη τῆς ῥόγας διανομὴν ποιησάμενοι ἐν C τοῖς τάγμασι, ταῦτα δὲ ἀναλαβόμενοι σὺν τοῖς θέμασι πρὸς τὴν Θρᾳκῴαν γῆν διεπέρασαν, Λέοντος μαγίστρου τοῦ Φωκᾶ δομεστίκου τῶν σχολῶν τυγχάνοντος, ᾧ ἀνδρία μᾶλλον ἢ ἐπιστατικὴ φρόνησις προσανέκειτο. Ἐξαγαγόντων οὖν τὰ σεβάσμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα Κωνσταντίνου πρωτοπαπᾶ τοῦ παλατίου, τοῦ Κεφαλᾶ λεγομένου, καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Βαλελίας ἐν τῇ Θρᾴκῃ, ἅπαντες προσκυνήσαντες καὶ ἐπομοσάμενοι συναποθνήσκειν ἀλλήλοις, πανστρατὶ κατὰ Βουλγάρων ἐξώρμησαν. Ἦρχον δὲ τοῦ τάγματος Ἐξκουβίτων Ἰωάννης ὁ Γράψων, τοῦ δὲ Ἰκανάτου ὁ τοῦ Μαρούλη υἱός· Ῥωμανὸς δὲ ὁ Ἀργυρὸς ἐστρατήγει καὶ Λέων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ Βάρδας ὁ Φωκᾶς, οἷς συνῆν μὲν [68] καὶ ὁ Μελίας μετὰ τῶν Ἀρμενίων καὶ οἱ ἄλλοι πάντες στρατηγοὶ τῶν θεμάτων, D συνῆν δὲ καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ Κωνσταντῖνος πατρίκιος ὁ Λὶψ Λέοντι δομεστίκῳ, σύμβουλος αὐτοῦ ἐν πᾶσι τοῖς ἀνήκουσιν ὤν. Μηνὶ δὲ Αὐγούστῳ εἰκάδι, ἰνδικτιῶνος ε', ὁ πόλεμος μεταξὺ Ῥωμαίων τε καὶ Βουλγάρων πρὸς τῷ Ἀχελῴῳ συγκεκρότηται ποταμῷ· καὶ (οἷα τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα, ὡς ἀνεξερεύνητα καὶ ἀνεξιχνίαστα,) τρέπονται Ῥωμαῖοι πανστρατὶ καὶ γέγονε φυγὴ παντελὴς καὶ φρικώδης ὀλολυγή, τῶν μὲν ὑπ' ἀλλήλων συμπατουμένων, τῶν δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναιρουμένων, αἵματός τε χύσις οἵα ἐξ αἰῶνος οὐ γέγονεν. Ὁ δὲ Λέων ἐν Μεσημβρίᾳ διεσώθη φυγών. Ἐσφάγη δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐν τῇ

suum illi nomen indidit. Adrianus autem Cæsar magnificis ornans ædificiis, Adriani urbem ex sese mutato nomine appellavit. Distat Philippopoli trium dierum spatio; quam mons Hæmus velut sinu amplectitur, qua parte nivales **388** ac pluviales congerunt aquas quæ modo tria flumina dicebamus. Postmodum vero misso Zoe Basilio patricio ac caniclei præfecto et Niceta Eladico protospathario cum multis muneribus, tandem illam recepit.

9. Venit vero Damianus ameras in Strobelum insulam, magno hostilium navium apparatu ac cum ingentibus copiis; cepissetque utique, nisi morbo correptus fatis concessisset. Cujus interitu factum ut Saraceni irrito conatu redirent. Achaiæ autem ac Athenarum populi civesque continuis Chase filii Jubæ injuriis vexati, ejus luxuriam inexplebilemque cupiditatem ferre non valentes, lapidibus obrutum intra ipsum Athenarum templi penetrale male interemerunt.

10. Zoe porro Augusta elatos Symeonis animos videns ejusque adversus Christianos grassationem non ferens, re cum optimatibus deliberata, fœdus icere pacemque componere cum Agarenis statuit, omnesque Asiæ copias ad debellandum profligandumque Symeonem trajicere. Missi proinde in Syriam Joannes Rhodinus patricius et Michael Toxaras, qui paciscerentur. Quo peracto, consueta erogatione donato milite, assumptis cohortibus ac legionibus in Thraciam transmisere, magistro Leone Phoca scholarum domestico, viro scilicet majoribus animis quam imperatoria solertia prædito. Eductis itaque venerabilibus ac vivificis **389** lignis, Constantini palatini cleri sacerdotum primi, cognomento Cephalæ, Constantinique Baleliæ opera, in Thracia, cum omnes hæc venerati essent seque una commorituros jurejurando firmassent, in Bulgariam profecti sunt cum universo exercitu. Præerant excubiti turmæ Joannes Grapso, Icanati vero Marulis filius. Romanus Argyrus ducis potestate præerat, ejusque frater Leo et Bardas Phocas; quibuscum erat et Melias cum Armeniis, aliique omnes thematum duces. Præter alios vero etiam cum Leone domestico erat Constantinus patricius Afer, qui ejus consiliis in omnibus quæ ad ipsum attinebant uteretur. Mensis itaque Augusti die vigesima, indictione quinta, Romanos inter atque Bulgaros ad Acheloum flumen commissa pugna (quæ Dei judicia, quam inscrutabilia et impervestigabilia!) Romani omnes fusi fugatique, horrendo per exercitum omnem ululatu, cum se alii alios conculcarent, alios hostes perimerent, tanta hominum strage quanta nec a sæculo audita est. Leo ægre in Mesembriam sospes evasit. Desiderati præ aliis in ipsa pugnæ congressione Constantinus Afer et Joannes Grapso proceruinque alii non-

VARIÆ LECTIONES.

[68] μὲν] δὲ P

pauci. Missus erat et Romanus rei navalis drungarius cum omni classe, ut Danubii littora legeret ac Leoni Phocæ opem ferret; Joannes item Bogas, uti dictum est, qui Patzinacas adduceret. 390 Cumque Romanus drungarius in mandatis accepisset ut quos dicebam Patzinacas, adversus Bulgaros Leoni Phocæ auxilio futuros, trajiceret, Romanusque et Joannes in contentiones verborumque dissidia versi essent, videntes Patzinacæ sic inter se discordes atque pugnantes, domum rediere. Bello autem finito reversisque in urbem Romano ac Boga, mota quæstio est de eorum dissidio. Ubi in tantum periculum adductæ Romani drungarii res, ut amissionis luminum in se adversam sententiam tulerit, velut qui negligentia seu potius animi pravitate ac nequitia præsto non fuisset, ut Patzinacas trajiceret, sed se citius subduxissst; qui denique ne Romanos quidem fugientes navibus excepisset. Ac certe oculis luisset, nisi Constantino Congyle et magistro Stephano, qua apud Augustam auctoritate longe maxima pollebant, connitentibus in contrarium sententia illi versa esset. Bulgaris autem victoria elatis ad ipsamque urbem excurrentibus, cum Leo scholarum domesticus Joannesque hetæriarcha et Nicolaus ducis filius, in Thraciæ locum quem Catasyrtas vocant, conferto agmine adversus Bulgaros essent egressi, noctu ex improviso irruentibus in eos Bulgaris ac domestico in fugam verso Nicolaus ducis filius cum aliis multis occisus est.

11. Theodorus itaque Constantini imperatoris pædagogus, Constantinum accubitorem imperium transferre molientem in Leonem suum 391 ex sorore affinem animadvertens, Constantino imperatori auctor est ut Romanum drungarium assumat, velut olim patris servum ingenuum illiusque propensa voluntate rebus studentem, ut cum ipso maneat, custosque et vindex atque defensor, cum necesse fuerit, illi exsistat. Romanus de his sæpius interpellatus renuit. Quapropter Constantinus ipse imperator litteras propria manu exaratas subscriptioneque firmatas ad eum mittit; quibus ille acceptis Constantinum accubitorem ejusque affines se aggressurum, qua par fuerit ratione, pollicitus est. Ejus itaque rei late pervagante fama, cum accubitor Romanum urgeret ut cum classe militari jam stipendio donata proficisceretur, cum Romanus in navali quasi instructurus classem versaretur, venit ad eum Constantinus accubitor velut solvendæ classis negotium maturaturus. Cui Romanus servili habitu gestuque obviam factus, quod jubebatur promptius se facturum pollicitus est. Cumque ex eo Constantinus sciscitaretur, num elegantes viros et fortes, ad imperatoriam impellendam triremem idoneos habeat, jubet statim Romanus manu ex-

A τοῦ πολέμου συμβολῇ [P. 241] καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Λὶψ καὶ Ἰωάννης ὁ Γράψων καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχόντων ἱκανοί. Ἀπεστάλη δὲ καὶ Ῥωμανὸς πατρίκιος δρουγγάριος ὢν τῶν πλωΐμων μετὰ παντὸς τοῦ στόλου ἐν τῷ Δανουβίῳ ποταμῷ βοηθῆσαι Λέοντι τῷ Φωκᾷ· ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Βογᾶς καταγαγεῖν Πατζινάκας, ὡς εἴρηται. Κελευσθέντος δὲ τοῦ δρουγγαρίου Ῥωμανοῦ τούτους διαπεράσαι κατὰ Βουλγάρων ὥστε συμμαχῆσαι Λέοντι τῷ Φωκᾷ, Ῥωμανοῦ δὲ καὶ Ἰωάννου εἰς ἔριδας καὶ λογομαχίας ἐλθόντων, ὁρῶντες αὐτοὺς οἱ Πατζινάκαι πρὸς ἀλλήλους διαμαχομένους καὶ συστασιάζοντας ὑπεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια. Τοῦ πολέμου δὲ τέλος λαβόντος, καὶ ὑποστρεψάντων ἐν τῇ πόλει τοῦ τε Ῥωμανοῦ καὶ τοῦ Βογᾶ, τὰ καθ' ἑαυ- B τῶν ἐκινήθησαν· καὶ εἰς τοσοῦτον κίνδυνον τὸν δρουγγάριον Ῥωμανὸν περιέστησαν, ὥστε καὶ καταδικάζουσαν ψῆφον ἐξήνεγκαν τῶν ὀφθαλμῶν στερηθῆναι ὡς ἀμελείᾳ, μᾶλλον δὲ κακουργίᾳ μὴ διαπεράσαντα τοὺς Πατζινάκας, ἀλλ' ὑποχωρήσαντα τάχιον καὶ μηδὲ τοὺς φεύγοντας Ῥωμαίων ἐν τοῖς πλοίοις ὑποδεξάμενον. Καὶ τοῦτο ἂν ἐπεπόνθει, εἰ μὴ παρὰ Κωνσταντίνου πατρικίου τοῦ Γογγύλη καὶ Στεφάνου μαγίστρου, ὡς δυναμένων παρὰ τῇ Αὐγούστῃ πολλά, τὰ τῆς καταδίκης ἀνετράπη. Τῶν δὲ Βουλγάρων τῇ νίκῃ κατεπαρθέντων καὶ ἐκστρατευσάντων μέχρι τῆς πόλεως, ἐξῆλθε Λέων ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν καὶ Ἰωάννης ὁ ἑταιρειάρχης καὶ Νικόλαος ὁ υἱὸς τοῦ δουκὸς εἰς χῶρον Θρᾳκῷον οὕτω λεγόμενον Κατασύρτας ἅμα πλείστῳ λαῷ κατὰ Βουλγάρων. Τῇ δὲ νυκτὶ C ἀδοκήτως ἐπιπεσόντων αὐτοῖς τῶν Βουλγάρων, καὶ τοῦ δομεστίκου φυγόντος, ἐσφάγη Νικόλαος ὁ υἱὸς τοῦ δουκὸς καὶ πολλοὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ.

ια'. Θεόδωρος οὖν ὁ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου παιδαγωγὸς, ὁρῶν Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον εἰς Λέοντα τὸν ἴδιον γαμβρὸν τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον, ὑπέθηκεν Κωνσταντίνῳ τῷ βασιλεῖ Ῥωμανὸν τὸν δρουγγάριον προσλαβέσθαι ὡς πατρικὸν αὐτοῦ δοῦλον καὶ εὔνουν τὰ πρὸς αὐτόν, ὡς ἂν ᾖ σὺν αὐτῷ, καὶ διαφυλάττειν αὐτόν, καὶ ἐν οἷς ἂν δέῃ σύμμαχον ἔχειν καὶ βοηθόν. Περὶ τούτου οὖν πολλάκις λαληθεὶς Ῥωμανὸς ἀπείπατο. Γραμμάτιον οὖν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος αὐτοχείρῳ διαπράξας γραφῇ καὶ ὑπογραφῇ διασφαλισάμενος ἀπέστειλεν αὐτῷ· ὅπερ αὐτὸς ἐπὶ χεῖρας λαβὼν ὑπέσχετο τὴν κατὰ D τοῦ παρακοιμωμένου Κωνσταντίνου καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐπίθεσιν, [P. 242] ὡς δέει [44], ποιήσασθαι. Τῆς φήμης οὖν ταύτης διαθεούσης καὶ τοῦ παρακοιμωμένου καταναγκάζοντος Ῥωμανὸν ἀποκινῆσαι μετὰ τοῦ στόλου τὴν νενομισμένην ῥόγαν λαβόντος, ἐν τῇ ἐξαρτύσει δὲ ὄντος τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ τὰ πλοῖα εὐτρεπίζοντος, ἐξῆλθεν Κωνσταντῖνος παρακοιμώμενος ὡς ἐπισπουδάζων αὐτὸν τοῦ ἐκπλεῦσαι. Ὁ δὲ τούτῳ δουλικῷ τῷ σχήματι προϋπήντησεν, καὶ προθύμως ποιήσειν τὸ κελευόμενον ἀπηγγέλλετο· καὶ εἰ ἔχει ἄνδρας εὐειδεῖς καὶ γενναίους ἐπιτηδείους τὴν βασιλικὴν ἐρέττειν τριήρη εἰπόντος πρὸς Ῥωμανόν, οὗτος εὐθὺς ἔνευσεν τούτοις τῇ χειρὶ ἑτοίμοις οὖσι

VARIÆ LECTIONES.

[44] δέοι? an δεῖ?

πλησίον ἐλθεῖν. Οἱ δὲ τὰ τῆς βουλῆς εἰδότες, ἔγγιστα A ἤδη τοῦ δρόμωνος Ῥωμανοῦ γεγονότος, ἐπειδὴ οὗτος ὀπίσω τοῦ παρακοιμωμένου Κωνσταντίνου περιπατῶν ἀνήρπασεν αὐτὸν ταῖς χερσὶ καί, Ἄρατε αὐτόν, ἀνεφώνησεν, παραχρῆμα οὗτοι τοῦτον ἁρπάσαντες εἰς τὴν τοῦ δρουγγαρίου Ῥωμανοῦ τριήρη εἰσήγαγον καὶ ἐν τῇ ἀσφαλείᾳ κατεῖχον. Οὐδεὶς οὖν ὁ ὑπερασπίζων ἦν ἢ κατοικτείρων τὸν ἄνθρωπον, πάντων τῶν συνόντων αὐτῷ χρησαμένων φυγῇ. Ταῦτα Ζωὴ Αὐγοῦστα μαθοῦσα προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην Νικόλαον καὶ τοὺς αὐτῆς μεγιστᾶνας, καὶ ἀποστέλλει πρὸς Ῥωμανὸν τὰ γεγονὸς θέλουσα μαθεῖν. Τούτων οὖν διαπερασάντων, λίθοις ὁ λαὸς αὐτοὺς ἐξήλασαν βάλλοντες. Ἕωθεν οὖν ἐξελθοῦσα Ζωὴ ἐν τῷ τοῦ Βουκολέοντος ἡλιακῷ ἐπεφώνει τῷ υἱῷ καὶ πᾶσι· Πῶς B ἄρα γέγονεν ἡ ἀνταρσία αὕτη; Ἔφησε δὲ πρὸς αὐτὴν ὁ παιδαγωγὸς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου Θεόδωρος, ὅτι Διὰ τὸ ἀπολέσαι Λέοντα τὸν Φωκᾶν τοὺς Ῥωμαίους καὶ Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον τὸ παλάτιον ταῦτα γεγόνασι. Προσελάβετο δὲ ὁ βασιλεὺς Νικόλαον τὸν πατριάρχην καὶ Στέφανον μάγιστρον συνεῖναι αὐτῷ ἐν τῷ παλατίῳ, τὴν ἐξουσίαν εἰς ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς μητρὸς ἐπισπώμενος. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀπέστειλεν Ἰωάννην τὸν Τουβάκην Ζωὴν Αὐγοῦσταν τοῦ παλατίου καταβιβάσαι. Ἡ δὲ μετ' ὀλολυγῆς καὶ δακρύων τῷ ἑαυτῆς προσπλακεῖσα υἱῷ πρὸς συμπάθειαν μητρικὴν καὶ οἶκτον τὸν υἱὸν ἐκίνησεν, ὡς τὸν βασιλέα εἰπεῖν πρὸς τοὺς ἄγοντας· *Ἐάσατε μετ' ἐμοῦ εἶναι τὴν μητέρα μου.* Οἱ δὲ ταύτην ἅμα τῷ λόγῳ ἀφῆκαν. Προσκαλεσάμενος C δὲ ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωάννην τὸν Γαριδᾶν προεβάλοντο δομέστικον τῶν σχολῶν, δεδιότες μὴ εἰς ἀνταρσίαν χωρήσῃ ὁ Φωκᾶς Λέων. Ὁ δὲ οὐκ ἔνευσε τοῦτο γενέσθαι, εἰ μὴ Θεόδωρον τὸν γυναικάδελφον αὐτοῦ τὸν Ζουφινεζὲρ καὶ Συμεὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ προεβάλετο ἑταιρειάρχας [67]. Ὅρκοις οὖν βεβαιωθεὶς ὑπ' αὐτῶν κατῆλθεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. [P. 243] Οἱ δὲ παραυτίκα τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ τοῦ παλατίου καταβιβάζουσιν. Τούτων οὖν πρὸς αὐτὸν ἐλθόντων, ὡς ἐθεάσατο αὐτούς, τρόμος αὐτὸν ἔλαβεν καὶ φρενῶν ἔκστασις. Εὐθὺς οὖν ἐξῆλθε πρὸς Ῥωμανόν, καὶ διηγήσατο αὐτῷ οἷα πέπονθεν. Συμφιλιωθεὶς οὖν αὐτῷ, καὶ ὅρκους δοὺς καὶ λαβὼν ὥστε μίαν ἔχειν ἀμφοτέρους ψυχήν, σύμφρων αὐτῷ καὶ σύμπνους ἐγένετο, ὥστε καὶ γαμικὸν συνάλλαγμα ποιήσασθαι συνεφώνησαν, πλέον ἐκ τούτου τὸν τῆς ἀγάπης δεσμὸν ἐπισφίγγοντες.

ιβ'. Τῇ εἰκάδι οὖν τετάρτῃ τοῦ Μαρτίου μηνὸς D ἀποστέλλει Ῥωμανὸς Ἰωάννην πρεσβύτερον, οἰκεῖον αὐτῷ καὶ πιστότατον ὄντα, καὶ Θεόδωρον τὸν Ματζούκην εἰς τὸ παλάτιον ὑπεραπολογουμένους, ὡς *Οὐκ ἐπ' ἀνταρσίας γέγονε τὰ παρ' ἐμοῦ διαπραχθέν, ἀλλὰ τὴν τοῦ Φωκᾶ ἐπίθεσιν ὑφορώμενος, καὶ δεδιὼς μή τι νεωτερισθείη παρ' αὐτοῦ εἰς τὸν βασιλέα, τούτου ἕνεκα ἀνελθεῖν ἐν τῷ παλατίῳ βεβούλευμαι καὶ τὴν φυλακὴν ποιεῖσθαι τοῦ βασιλέως.* Μὴ συνευδοκοῦντος δὲ Νικολάου πατριάρχου ἐν τούτῳ, ἐμηνύθη Ῥωμανὸς παρὰ Θεοδώρου τοῦ ῥηθέντος παιδαγωγοῦ ἐλθεῖν μετὰ στόλου

A peditos illi præsto esse ac prope accedere. Illi autem, quos consilium non lateret, Romani jam celocé proxima ipsoque Constantini accubitoris vestigia premente, cum is eum manibus corripuisset ac, *Tollite eum*, clamasset, actutum raptum in Romani drungarii **392** triremem sub custodia tenendum intulere. Qui autem virum defenderet aut ulla ejus miseratione moveretur, ne unus quidem inventus est, mox fuga dilapsis omnibus qui illi comites essent. His ad Zoem Augustam perlatis, illa Nicolao suisque optimatibus accersitis ad Romanum mittit, qui facti causam inquirant. Cum itaque trajecissent, populi coitione lapidibus appetiti ac fugati sunt. Mane igitur egressa Zoe ad Bucoleonis solare horologium, filio cunctisque clamabat, quomodo B rebellio hæc contigisset. Cui Theodorus Constantini imperatoris pædagogus, idcirco nimirum contigisse, quod Leo Phocas Romanos, Constantinus accubitor aulam perdidisset. Interim imperator Nicolaum patriarcham et Stephanum magistrum sibi in aula adesse jubet, translata in se a matre potestate. Postridie missus Joannes Tubaces, qui Zoem Augustam aula ejiceret. Ea cum fletu ac ejulatu in filii complexus ruens ad maternam miserationem affectumque inflexit, ita sane ut imperator ad ducentes clamaverit : *Sinite ut mater mea mecum versetur ;* vixque verbum protulerat, cum illi dimiserunt. Accersitum vero imperator et patriarcha Joannem Garidam scholarum domesticum esse jusserunt C veriti ne Leo Phocas in rebellionem verteretur. Non acquievit ille ut munus acciperet, nisi Theodorus Zuphinezer illius levir et Symeon ejus filius fœderatorum **393** turmis præficerentur. Amborum itaque jurejurando fretus, in domum suam venit ; moxque illius affines ab eis aula ejecti. Quos ad se venientes ut aspexit, tremor stuporque eum invasit. Confestim igitur ad Romanum venit, et quæ illi acciderant narravit. Arctiori itaque amicitia illi implicatur, datisque et acceptis juramentis, uno in posterum animo futuros, uno animi sensu ac consensione efficiuntur ; ut et nuptiarum fœdera se juncturos paciscerentur eaque ratione charitatis vinculo magis astringerentur.

D 12. Secundum hæc igitur vigesima quarta mensis Martii mittit Romanus Joannem presbyterum domesticum suum eumdemque fidelissimum, nec non Theodorum Matzucem, qui ipsius in palatio causam agerent. *Nihil spectare ad rebellionem, quod ab eo factum erat : unum duntaxat veritum, Phocæ molimina, ac metuentem ne ille novis rebus adversus imperatorem studeret, idcirco consilium iniisse ut in regiam veniret ac imperatori præsidio esset.* Non approbante Nicolao patriarcha nec assentiente, is, quem dicebam, Theodorus pædagogus Romano mandat ut cum omni classe ad Bucoleo-

VARIÆ LECTIONES.

[67] ἑταιρειάρχην P, ἑταιρειάρχας margo.

nem veniat. Re itaque cum suis deliberata (nam urgebat fatum), ipso intemeratissimæ Virginis ac Dei Genitricis Annuntiationis solemni die, feria quinta, manu armata cum **394** universa classe ad Bucoleonem venit; statimque magister Stephanus aula discedit. Nicetas autem patricius Romani consocer in palatium veniens Nicolaum patriarcham inde extrusit. Aulicorum ergo animis Romani jurejurando firmatis, pretiosam ac vivificam ad eum miserunt crucem, quam ille veneratus, iterumque sacramento interposito fidem obstringens, cum eis paucisque comitum imperatorem salutaturus in palatium adscendit. Ingressusque cum eo in templum quod est in Pharo, dataque ibi et accepta securitatis fide, confestim magister et magnus hetæriarcha præficitur. Statim ergo sacra jussio ad Leonem Phocam missa, qua is ab omni conflandæ seditionis proposito absterreretur. Constantinus quoque accubitor in eamdem sententiam scribere jussus, et ut nihil in adversum moliatur, sed perseveret imperatori Constantino subesse. Acceptas sacras Andreas regii vestiarii primicerius ad eum tunc in Cappadocia versantem defert; quibus ille acceptis lectisque se domum recipiens privatus egit.

13. Quinta sanctorum jejuniorum hebdomada, mense Aprili, data a Constantino imperatore Helenæ Romani filiæ (quam præter corporis speciem animi quoque prudentia spectabilem reddebat) contractus nuptialis arrha, tertiaque Paschæ (quam Galilææ vocant) benedicitur unaque cum illa a Nicolao patriarcha corollis nuptialibus redimitur: **395** quando et Romanum provehit imperatoris patrem, ejus filio Christophoro in patris locum hetæriarcha promoto. Nec multum temporis abscesserat, cum Leo Phocas, quorumdam procerum ac tribunorum suasu subjectarumque ei legionum hortatu, res novas molitur; accitoque Constantino accubitore Constantinoque et Anastasio Gonguliis germanis fratribus, nec non Constantino Maleliano a secretis primo, cunctis persuadere nititur in gratiam Constantini imperatoris eam se motionem facere. Romanus vero imperatoris pater bullis aureis ac diplomatis subscriptione munitis, quasi ex Constantini imperatoris persona, quibus ea molitio evertebatur, eosque qui Phoca relicto ad imperatorem confugerent ab imperatoris stare partibus significabatur, editis, mulierique effronti ac temerariæ Annæ nomine (quam et Basilicam appellarunt, ac si imperatoriam dicas) ac clerico cuidam Michaeli contraditis, in Leonis castra emisit. Hi accepta diplomata toto late exercitu clanculum sparserunt. Ac Michael quidem a Phoca deprehensus, verberibus dire contusus, naso auribusque multatus est. Verum is postea a Romano convenientem vicem consecutus est, pariterque cum illo submissa mulier. Primus itaque Constantinus legionis Icanatorum dux, Barvmichaelis filius, a

A παντὸς μέχρι τοῦ Βουκολέοντος. Ὡς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ βουλευσάμενος (τὸ γὰρ ἄγον ἦγεν αὐτὸν), τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς ὑπεραμώμου Παρθένου καὶ Θεοτόκου (πέμπτη δὲ ἦν) ἦλθεν ἔνοπλος ἅμα τῷ στόλῳ παντὶ ἐν τῷ Βουκολέοντι. Καὶ παρευθὺ Στέφανος μὲν μάγιστρος ἐξῆλθε τοῦ παλατίου, Νικήτας δὲ πατρίκιος ὁ συμπενθερὸς Ῥωμανοῦ ἀνελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν τὸν πατριάρχην Νικόλαον. Ὅρκοις οὖν βεβαιωθέντες οἱ τοῦ παλατίου παρὰ Ῥωμανοῦ ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν τὸν ζωοποιὸν καὶ τίμιον σταυρὸν καὶ προσκυνήσας αὐτὸν καὶ ὅρκοις βεβαιώσας αὐτοὺς ἀνῆλθε μετ' αὐτῶν ἐν τῷ παλατίῳ καὶ ὀλίγων τινῶν, προσκυνήσων τὸν βασιλέα. Καὶ εἰσελθὼν μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῷ ἐν τῷ Φάρῳ, καὶ πίστεις αὐτῷ δοὺς καὶ λαβὼν, παρ B ευθὺ προχειρίζεται παρ' αὐτοῦ μάγιστρος καὶ μέγας ἑταιρειάρχης. Αὐτίκα γοῦν θεία κέλευσις πρὸς Λέοντα τὸν Φωκᾶν, παρεγγυωμένη μηδαμῶς στάσιν τινὰ ἐννοῆσαι. Ὡσαύτως καὶ γράμματα ἐκελεύσθη Κωνσταντῖνος παρακοιμώμενος γράψαι, τὰ ὅμοια αὐτῶν παραγγέλλοντα καὶ μηδὲν ἐναντίον βουλεύσασθαι, ἀλλ' ἐν ὑποταγῇ εἶναι βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἀναλαβόμενος οὖν ταῦτα Ἀνδρέας πριμικήριος τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου ἀπεκόμισεν αὐτῷ ταῦτα ἐν Καππαδοκίᾳ ὄντι· καὶ δεξάμενος ταῦτα καὶ ἀναγνοὺς, ἀπελθὼν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἡσύχαζεν.

[P. 244] ιγ'. Τῇ δὲ πέμπτῃ ἑβδομάδι τῶν ἁγίων Νηστειῶν, Ἀπριλλίῳ μηνὶ, δίδοται ἀρραβὼν γαμικοῦ συναλλάγματος παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως C Ἑλένῃ τῇ θυγατρὶ Ῥωμανοῦ, ᾗ πρὸς κάλλος σωματικὸν προσήκμαζεν καὶ σύνεσις· καὶ τῇ τρίτῃ τοῦ Πάσχα, λεγομένῃ τῆς Γαλιλαίας, εὐλογεῖται καὶ στεφανοῦται ἅμα αὐτῇ παρὰ Νικολάου πατριάρχου, Ῥωμανὸν βασιλεοπάτορα προβαλόμενος· ἀντ' αὐτοῦ δὲ Χριστοφόρον υἱὸν αὐτοῦ ἑταιρειάρχην κατέστησε. Μετ' οὐ πολὺ δὲ Λέων ὁ Φωκᾶς ἀπατηθεὶς παρά τέ τινων ἀρχόντων καὶ τῶν αὐτοῦ ταγμάτων πρὸς ἀνταρσίαν κινεῖται. Καὶ ἀνελάβετο σὺν αὐτῷ τόν τε παρακοιμώμενον Κωνσταντῖνον, καὶ Κωνσταντῖνον καὶ Ἀναστάσιον τοὺς Γογγυλίους καὶ αὐταδέλφους, καὶ Κωνσταντῖνον πρωτασηκρῆτιν τὸν Μαλελίας, πληροφορῶν ἅπαντας καὶ βεβαιῶν ὡς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τὴν αὐτὴν ποιεῖται κίνησιν. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεοπάτωρ χρυσοβού D λια ποιήσας ἐνυπόγραφα ὡς ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, τῆς τοιαύτης ἐπιβουλῆς ἀνατροπὴν περιέχοντα, καὶ ὡς οἱ τὸν Φωκᾶν καταλιμπάνοντες, τῷ βασιλεῖ δὲ προσφεύγοντες ὑπὲρ τοῦ βασιλέως εἰσὶν, δοὺς αὐτὰ Ἄννῃ γυναικὶ ἀναιδεῖ καὶ θρασείᾳ, ἣν καὶ Βασιλικὴν προσηγόρευσαν, καὶ κληρικῷ τινι Μιχαὴλ, ἐν τῷ αὐτοῦ στρατοπέδῳ ἐξέπεμψεν. Οἱ δὲ ταῦτα ἀναλαβόμενοι λάθρα διέσπειραν παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ φωραθεὶς παρὰ τοῦ Φωκᾶ, ἀνηλεῶς τυφθεὶς, τήν τε ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα ἀπετμήθη· ὃς μετὰ ταῦτα παρὰ Ῥωμανοῦ τῆς προσηκούσης ἔτυχεν ἀμοιβῆς· ὡσαύτως καὶ ἡ σὺν αὐτῷ σταλεῖσα γυνή. Πρῶτος οὖν ὁ τοῦ Βαρυμιχαὴλ υἱὸς Κωνσταντῖνος, τοῦ τάγματος ἄρχων τῶν Ἱκανάτων, καταλιπὼν τὸν Φωκᾶν τῷ Ῥωμα-

νῷ προσέδραμεν, ἀρχὴ γεγονὼς καταλύσεως τῆς τοιαύτης ἀποστασίας. Σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ Βαλάντιος καὶ ὁ λεγόμενος Ἀτζμωρος, τουρμάρχαι ὄντες καὶ ἀμφότεροι. Λέων οὖν ὁ Φωκᾶς μετὰ λαοῦ πλείστου ἰσχυρῶς καθωπλισμένου ἐν Χρυσοπόλει καταλαβὼν διέστησε παρατάξεις ἀπὸ τῆς λιθίνης δαμάλεως μέχρι Χαλκηδόνος, τοὺς ἐν πόλει φοβῶν. Ἀποστέλλεται οὖν μετὰ δρόμωνος παρὰ Ῥωμανοῦ Συμεὼν ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου, λόγον ἐνυπόγραφον τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπιφερόμενος, τάδε διαγορεύοντα, ὡς *Ἐγὼ φύλακα τῆς ἐμῆς δεσποτείας καὶ βασιλείας ἐγρηγορώτατον καὶ εὐνούστατον* [P. 245] *καὶ πιστότατον οὐδένα τῶν ὑπὸ χεῖρα ἢ Ῥωμανὸν εὑρηκὼς τούτῳ τὴν ἐμὴν φυλακὴν μετὰ Θεὸν ἐπίστευσα καὶ ἀντὶ πατρὸς αὐτὸν ἔκρινα, σπλάγχνα πατρικὰ καὶ διάθεσιν γονικὴν πρὸς ἐμὲ ἐνδειξάμενον. Λέοντα δὲ τὸν Φωκᾶν ἀεὶ τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ ὑποπτεύων ἐπιβουλεύειν νῦν μὲν ἔργοις αὐτοῖς ἐπίβουλον εὕρηκα καὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς τυραννικῶς κατεξανιστάμενον. Διὸ οὔτε δομέστικον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νῦν εἶναι βούλομαι· οὔτε γὰρ ταύτην τὴν ἀνταρσίαν μετὰ βουλῆς ἐμῆς πεπραχέναι φημί, ἀλλ' αὐθαιρέτῳ γνώμῃ ταύτην ποιήσασθαι τὴν ἐπίθεσιν, ἑαυτῷ τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον.* Τούτων οὖν τῷ λαῷ ἀναγνωσθέντων ἤρξαντο πάντες ἀναχωρεῖν καὶ τῷ βασιλεοπάτορι προσρύεσθαι Ῥωμανῷ. Τοῦ Φωκᾶ δὲ εἰς ἀμηχανίαν περιστάντος καὶ ἀπογνόντος ὡς πάσης ἐλπίδος ἠστοχηκότος, καὶ χρησαμένου φυγῇ καὶ πρὸς τὸ κάστρον Ἀτεοῦς παραγενομένου καὶ μὴ δεχθέντος, ἐν χωρίῳ ὀνομαζομένῳ Γοηλέοντι καταστήσαντος καὶ συλληφθέντος, ἀπέστειλεν Ῥωμανὸς Ἰωάννην τὸν Τουβάκην καὶ Λέοντα τὸν αὐτοῦ συγγενῆ ὥστε εἰσαγαγεῖν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει. Οἱ δὲ τοῦτον κρατήσαντες ἀπετύφλωσαν, καίτοι μηδεμίαν περὶ τούτου δεξάμενοι ἐντολὴν καὶ αὐθαιρέτῳ γνώμῃ τοῦτο πεποιηκότες, ὡς ἀγανακτῆσαι ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸν βασιλεοπάτορα Ῥωμανόν.

ιδ'-ιε'. Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ κατεμηνύθη τὰ τῆς ἐπιβουλῆς Κωνσταντίνου Κτηματινοῦ καὶ Δαβὶδ Καμουλιανοῦ καὶ Μιχαὴλ κουράτωρος τῶν μαγγάνων· καὶ τυφλωθέντες οὗτοι διὰ μέσης διῆλθον τῆς πόλεως καὶ ἐξορίᾳ παρεπέμφθησαν· ἤγαγον δὲ καὶ Λέοντα μάγιστρον καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ διῆλθεν ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ ἡμιόνῳ καθεζόμενος.

ις'. Ἐφωράθη δὲ καὶ Ζωὴ Αὐγούστα ἐπιβουλεύουσα Ῥωμανῷ διὰ πεφαρμαγμένων βρωμάτων, ὑπὸ Θεοκλήτου νοταρίου τῆς ὑπουργίας σκευασθέντων· καὶ ταύτην τοῦ παλατίου καταβιβάζουσι καὶ εἰς τὸ Πετρίον ἀπάγουσιν ἐν τῇ τῆς ἁγίας Εὐφημίας μονῇ ἀποκείραντες. Προσεκλήθη δὲ παρὰ Θεοφυλάκτου πατρικίου καὶ κόμητος τοῦ στάβλου εἰς ἄριστον ὁ παιδαγωγὸς Κωνσταντίνου βασιλέως Θεόδωρος καὶ Συμεὼν ὁ αὐτοῦ ἀδελφός· ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν εἰσῆλθεν Ἰωάννης δρουγγάριος τῆς βίγλης ὁ Κουρκούας λεγόμενος μετὰ πλείστου λαοῦ, καὶ τούτους ἀναρπάσας εἰς τὸ Ὀψίκιον ἐξώρισεν ἐν τοῖς ἑαυτῶν προαστείοις ὡς κατὰ Ῥωμανοῦ μελετῶντας.

A Leone ad Romanum transivit, ejusque convellendæ defectionis primus auctor fuit. Secuti vero etiam Balantius, et quem vocant Atzmorus, ipsi quoque ambo tribuni. Leo igitur Phocas, quo fretus erat, ingenti omni **396** armorum genere instructo exercitu Chrysopolim veniens, a Juvenca lapidea Chalcedonem usque, ad terrorem civibus incutiendum, late aciem extendit. Interim vero missus a Romano cum celoce Symeon caniclei præfectus cum litteris, Constantini imperatoris subscriptione munitis. Litterarum hic erat tenor, hæc sententia: *Cum alium neminem dominationis meæ ac majestatis vigilantiorem magisque benevolum ac fideliorem custodem, inter omnes qui meæ ditionis sunt ac imperio subsunt, Romano invenerim, huic secundum* B *Deum mei custodiam commisi, ipsumque loco patris habeo, qui paterna erga me viscera ac genitoris propensum animum ostenderit. Leonem vero Phocam cum semper insidiarum suspectum habuerim, nunc re ipsa insidiantem offendi, ac qui tyranni potestate majestati meæ rebellet. Quamobrem nec domesticum deinceps eum esse volo. Neque enim hanc meo jussu orditum telam agnosco, sed ipsum a se ultroque lacessere ac grassari, ut in se imperium transferat, pronuntio.* Lectis itaque audiente exercitu litteris, cœperunt omnes a Leone ad Romanum imperatoris patrem desciscere. Leo consilii inops rebusque desperatis, cui nihil præsto ad res sarciendas suppeteret, salutem fuga quærens ad Ateus castrum C pervenit; eoque repulsus, in vico Goeleo nomine constitutus capitur. Missi deinde a Romano Joannes Tubaces et Leo ejus cognatus, qui eum in urbem **397** inducerent. Illi vero cum cepissent, oculis orbarunt, quanquam nullo ejus rei mandato accepto, sed sua ipsi instincti voluntate, ut et imperatoris pater eo nomine indignatus sit.

14-15. Mense Augusto detectæ Constantini Ctematini, Davidis Camuliani et Michaelis manganorum curatoris insidiæ. Quapropter hi quoque excæcatis luminibus, per mediam urbem traducti, in exsilium missi sunt. Adductus et Leo magister et scholarum domesticus, muloque insidens ignomi- D niæ causa per medium forum traductus.

16. Zoe quoque deprehensa machinari mortem Romano per cibos medicatos, instruente dapes Theocleto officii notario. Quare hanc etiam aula ejectam inque Petriam abductam in S. Euphemiæ monasterio totonderunt. Invitatis vero ad prandium a Theophylacto patricio ac stabuli comite Theodoro Constantini imperatoris pædagogo ejusque fratre Symeone, inter epulas ingressus Joannes excubiarum drungarius dictus Curcuas cum multo satellitio, arreptos illos, tanquam adversus Romanum machinatos, ad Opsicium in suis ipsorum suburbanis eos exsulare coegit.

7. Mensis Septembris die vigesima quarta Romanus Cæsaris auctus est dignitate; mensis vero Decembris die decimo septimo, qua dominica 398 Christi progenitorum solemnis memoria agitur, imperiali stemmate a Constantino imperatore et Nicolao patriarcha donatur.

A ιζ'. Εἰκάδι δὲ τετάρτῃ Σεπτεμβρίου μηνὸς τιμᾶται Ῥωμανὸς τῇ τοῦ Καίσαρος ἀξίᾳ· καὶ Δεκεμβρίῳ μηνὶ, ιζ' τοῦ μηνὸς, τῇ τῶν προπατόρων Κυριακῇ, τῷ τῆς βασιλείας στέφεται διαδήμασι παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως καὶ Νικολάου πατριάρχου.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΡΩΜΑΝΟΥ.

ROMANI IMPERIUM.

1. Anno 6428, indictione octava ac Januarii sexta, sanctorum Luminum die festo, Romanus uxorem suam Theodoram Augustali corona donat, mox que Maii decima septima filium suum Christophorum coronat per imperatorem sacro Pentecostes die; amboque soli ea in pompa processerunt. Mense Julio, indictione octava, die Dominica, Ecclesiæ per Romanum composita unio est, cunctis metropolitis clericisque unitis, quos Nicolai patriarchæ et Euthymii causa hactenus scissos habuerat.

B [P. 246] α'. Ἐν ἔτει ,ςυκη', ἰνδικτιῶνος η' καὶ Ἰανουαρίῳ ς', τῇ τῶν ἁγίων Φώτων ἡμέρᾳ στέφει Θεοδώραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Μαΐῳ δὲ μηνὶ ιζ' στέφει Χριστοφόρον τὸν υἱὸν αὐτοῦ διὰ βασιλέως τῇ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς ἡμέρᾳ, καὶ μόνοι δύο [68] ἐν τῇ αὐτῇ προελεύσει προῆλθον. Ἰουλίῳ δὲ μηνὶ, ἰνδικτιῶνος η', ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἡ τῆς Ἐκκλησίας παρὰ Ῥωμανοῦ γέγονεν ἕνωσις, ἁπάντων ἑνωθέντων μητροπολιτῶν τε καὶ κληρικῶν τῶν ἀπὸ Νικολάου πατριάρχου καὶ Εὐθυμίου διεσχισμένων.

2. Octava Februarii, indictione nona, mittens Romanus Stephanum Calomariæ filium in Antigoniam insulam in exsilium mittit, majestatis accusatum, iuque monachum detondet cum Theophane Tichiote et Paulo Orphanotropho, illius domesticis.

β'. Ὀγδόῃ δὲ Φεβρουαρίου μηνὸς, ἰνδικτιῶνος θ', ἀποστείλας Ῥωμανὸς ὑπερορίζει Στέφανον τῆς Καλομαρίας [69] εἰς τὴν Ἀντιγόνου νῆσον, ὡς τῆς βασιλείας ἐφίεσθαι κατηγορηθέντα, μοναχὸν αὐτὸν ἀποκείρας ἅμα Θεοφάνει Τειχιώτῃ καὶ Παύλῳ Ὀρφανοτρόφῳ ἀνθρώποις αὐτοῦ.

C

3. Romanus imperator, dum solemnem processum ad tribunalium habet, cunctis illic cohortibus cum armis congregatis recensitoque exercitu, 399 quam celerrime se ipse pariter ac Constantinus in palatium receperunt. Delatus enim Arsenius a Leone ejus famulo, et Paulus manglabita, insidias struere. Hinc verberibus subacti, ac bonis publicatis, exsilio relegati sunt. Erat tunc administrandæ reipublicæ adjutor ac subadjuva Joannes presbyter rector. Is Leonem Arsenii domesticum hebdomadarium fecit, in imperatoris gratiam eum insinuans. Romanum vero Leonis filium, uti superius dicebam, virum altis humeris ac corporis pulchritudine specieque et prudentia, cum primis vero eleemosynarum studio et largitate et benignitate ac simplicitate egregie ornatum, Romanus imperator Agatha filia ei locata uxore sibi generum adsciscit.

γ'. Ἐποίησεν δὲ Ῥωμανὸς βασιλεὺς πρόκενσον ἐν τῷ τριβουναλίῳ, συνηγμένων ἁπάντων μεθ' ὅπλων ἐκεῖσε. Ἀδνουμίου δὲ γενομένου αἰφνίδιον Ῥωμανὸς [P. 247] καὶ Κωνσταντῖνος τάχει πολλῷ εἰς τὸ παλάτιον ὑποστρέφει. Ἐμηνύθη γὰρ παρὰ Λέοντος ἀνθρώπου τοῦ Ἀρσενίου ἡ αὐτοῦ Ἀρσενίου ἐπιβουλὴ καὶ Παύλου μαγγλαβίτου· οἳ τυφθέντες καὶ δημευθέντες ἐξωρίσθησαν. Ἦν δὲ τότε παραδυναστεύων ὁ πρεσβύτερος Ἰωάννης ὁ ῥαίκτωρ, ὃς Λέοντα τὸν τοῦ Ἀρσενίου ἐποίησεν ἑβδομαδάριον, τῷ βασιλεῖ τοῦτον προσοικειώσας. Ῥωμανὸν δὲ τὸν υἱὸν Λέοντος, ὡς ἔφθην εἰπὼν, τοῦ Ἀργυροῦ, Ῥωμανὸς ὁ D βασιλεὺς γαμβρὸν ἐποιήσατο, ἄνδρα ὄντα ὑπερώμιον, καὶ κάλλει σώματος καὶ ἰδέᾳ καὶ συνέσει καὶ μάλιστα τῇ ἐλεημοσύνῃ καὶ ἐπιδόσει καὶ τῇ ἀγαθότητι καὶ ἁπλότητι κοσμούμενον, δοὺς αὐτῷ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀγάθην.

4. Fuit Rentacius quidam vir Attica oriundus, Nicetæ patricio sanguinis necessitudine conjunctus, homo insolens et parricida. Is cum patrem suum, necem ei illaturus, persequeretur, ac pater illius vim furoremque fugiens conscensa navi a Saracе-

δ'. Ἐγένετό τις Ῥεντάκιος Ἑλλαδικὸς, συγγενὴς ὢν Νικήτα τοῦ πατρικίου, ἀπαίδευτος δὲ καὶ πατραλοίας· ὃς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα καταδιώκων φονεῦσαι, ἐπειδήπερ ἐκεῖνος φεύγων αὐτοῦ τὴν ἐπίθεσιν ἐν πλοίῳ εἰσελθὼν ἐξέπλει καὶ παρὰ Σαρακηνῶν

VARIÆ LECTIONES.

[68] μόνοι οἱ δύο? [69] Καλαμβρίας P, Καλομαρίας margo.

τῶν Κρητῶν κατεσχέθη, οὗτος ὁ Ῥεντάκιος ἄδειαν A εὑρὼν πάντα τὰ τοῦ πατρὸς ἐλῄσατο, καὶ ἐν τῇ πόλει ἐλθὼν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ προσέφυγεν. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς τὰς αὐτοῦ ἀταξίας καὶ λεηλασίας ἀναμαθὼν τοῦτον τῆς ἐκκλησίας ἐξαγαγεῖν ἐβουλεύσατο καὶ παιδεῦσαι. Ὁ δὲ ψευδεῖς ἐπιστολὰς πρὸς Βουλγάρους πλασάμενος πρὸς αὐτοὺς αὐτομολῆσαι ἐβούλετο. Κρατηθεὶς δὲ καὶ ἐλεγχθεὶς τῆς τε οὐσίας καὶ τῶν ὀφθαλμῶν στερεῖται.

ε'. Τῶν δὲ Βουλγάρων πάλιν ἐξελασάντων μέχρι Κατασύρτων μετὰ τὴν τοῦ δομεστίκου Ἀδραλέστου τελευτήν, προεβλήθη Πόθος ὁ τοῦ Ἀργυροῦ, ἀνὴρ κάλλιστος καὶ ἐμπειρότατος, δομέστικος τῶν σχολῶν· καὶ μέχρι Θερμοπόλεως μετὰ τῶν ταγμάτων ἐξελθὼν ἀπέστειλε Μιχαὴλ τὸν τοῦ Μωρολέοντος υἱὸν, τοποτηρητὴν ὄντα, τοὺς Βουλγάρους κατασκοπῆσαι. Ὁ δὲ B ἀπροόπτως τῷ λόχῳ αὐτῶν ἐμπεσὼν πολλοὺς μὲν τῶν Βουλγάρων ἀνεῖλεν, πληγεὶς δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ πόλει εἰσελθὼν ἐτελεύτησεν.

ς'. Ἐμηνύθη δὲ τότε διὰ Θεοκλήτου νοταρίου τῆς ὑπουργίας ἡ κατὰ Ῥωμανοῦ βασιλέως ἐπιβουλὴ Ἀναστασίου σακελλαρίου καὶ ἄρχοντος τοῦ χρυσοχέστου, καὶ Θεοδωρήτου κοιτωνίτου, καὶ Δημητρίου βασιλικοῦ νοταρίου τοῦ εἰδικοῦ, καὶ Νικολάου τοῦ Κουβάτζη καὶ Θεοδότου πρωτοκαράβου, οἱ ὑπὲρ Κωνσταντίνου βασιλέως δῆθεν ἐσπούδαζον· καὶ διελεγχθέντες ἐτύφθησαν καὶ ἐν τῇ μέσῃ διῆλθον καὶ ὑπερόριοι κατέστησαν. Ὁ δὲ Θεοδώρητος ἰδίᾳ ἐν τῷ Τρικόγχῳ τοῦ παλατίου τυφθεὶς καὶ αὐτὸς ἐξωρίσθη. C Τὸν δὲ [P. 248] Ἀναστάσιον σακελλάριον ἀπέκειραν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἐλεγμῶν, ἔνθα καὶ τελευτᾷ.

ζ'. Τῆς τοιαύτης δὲ προφάσεως λαβόμενος Ῥωμανὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ὑποβιβάζει καὶ δεύτερον καθίστησιν, ἑαυτὸν δὲ προάγει εἰς τοὔμπροσθεν, τῷ τὰς ἐπιβουλὰς καὶ τὸν ἐξ αὐτῶν θάνατον δεδοικέναι, τῇ ἐπιορκίᾳ, φεῦ! τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων περιπεσών· προησφαλίσατο καὶ γὰρ μὴ ἑαυτὸν ἀναγορεῦσαι τούτου ἔμπροσθεν αὐτοκράτορα.

η'. Ἐκστρατεύει δὲ πάλιν Συμεὼν κατὰ Ῥωμαίων· καὶ πλῆθος Βουλγάρων ἀποστείλας ἅμα καὶ Χαγάνῳ καὶ Μηνικῷ καὶ ἑτέροις ἐκέλευσεν κατὰ τῆς πόλεως ὅτι τάχιστα ἐξελαύνειν. Διελθόντες οὖν διὰ D τῶν ὀρῶν ἦλθον μέχρι τῶν Μαγγλαβῶ. Τὴν αὐτῶν δὲ ἔφοδον μαθὼν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς, λογισάμενος μὴ τὰ τῶν Πηγῶν παλάτια καὶ τὸ Στενὸν κατελθόντες ἐμπρήσωσιν, Ἰωάννην ῥαίκτωρα ἀποστέλλει ἅμα Λέοντι καὶ Πόθῳ τοῖς Ἀργυροῖς, ἔχοντας μεθ' ἑαυτῶν πλῆθος ἱκανὸν ἔκ τε τῶν βασιλικῶν καὶ τῆς ἑταιρείας καὶ τῶν ταγματικῶν· οἷς συνῆν καὶ Ἀλέξιος πατρίκιος δρουγγάριος τῶν πλωΐμων ὁ Μουσελὲ μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἦν δὲ πέμπτη τῶν Νηστειῶν ἑβδομάς. Διατάξαντες οὗτοι τὸν λαὸν ἐν τοῖς πεδινοῖς καὶ χθαμαλωτέροις τόποις τῶν Πηγῶν, τῶν Βουλγάρων ἄνωθεν ἀναφανέντων ἐνόπλων, βοῇ χρησαμένων ἀσήμῳ καὶ φοβερᾷ καὶ σφοδροτάτως παρελασάντων κατ' αὐτῶν, παρευθὺ μὲν φεύγει Ἰωάννης ὁ ῥαί-

nis Cretensibus inter navigandum captus esset, licentiam nactus patris omnia diripuit atque vastavit, inque urbem veniens in Magnam Dei ecclesiam profugit. Romanus vero imperator, cognita hominis petulantia rapinisque ejus ac direptionibus, ecclesia eductum pœnis mancipare decreverat. Ille confictis ad Bulgaros litteris ad illos transfugere in animum cum induxisset, tentus convictusque bonorum luminumque amissione luit.

400 5. Bulgaris autem ad Catasyrtas usque post Adralestæ domestici mortem excurrentibus, Pothus Argyrus, vir optimus bellicæque rei peritissimus, scholarum domesticus ei sufficitur; castrisque ad Thermopolim positis Michaelem Moroleonis filium, vicarias ipsius partes agentem, Bulgarorum motum exploratum mittit. Hic in Bulgarorum ex improviso delapsus cuneum multam quidem Bulgarorum stragem edidit: verum ipse quoque letali accepto vulnere in urbem reversus in vivis esse desiit.

6. Eo tempore detectæ, Theocleto officii notario deferente, structæ Romano imperatori insidiæ. Auctores erant Anastasius sacellarius et aurificinæ præpositus et Theodoretus cubicularius et Demetrius regii fisci notarius et Nicolaus Cubatzes et Theodotus protocarabus. Hi videlicet imperatori Constantino studebant. Convicti vero, verberibus subacti ac per mediam delati urbem, in exsilium ejecti sunt. Theodoretus seorsum in Triconcho palatii cæsus, ipse quoque in exsilium pulsus est: Anastasium autem sacellarium in Elegmorum monasterio cæsarie multarunt; quo loco defunctus est.

7. Eo Romanus prætextu ac occasione Constantinum imperatorem primo gradu dejicit secundoque ordine constituit, ac ipse sibi primas arripuit, quod nimirum insidias indeque impendentem mortem metueret; perjuriique (heu res humanas!) sibi crimen asciscit. Jurejurando enim promiserat 401 nunquam sibi imperii primas partes, illo spreto, arrogaturum.

8. Symeon vero adversus Romanos rursum arma movet; emissaque Bulgarorum manu cum Chagano et Menico aliisque, mandat ut quam citissime adversus urbem excurrant. Superatis itaque montibus Manglaba usque pervenerunt. Intelligens itaque Romanus imperator illorum irruptionem, veritus ne Pegarum regias ædes Stenumque inde effusi incenderent, Joannem rectorem una cum Leone et Potho Argyris ire jussit, valido ex prætorianis et fœderatis aliisque cohortibus conflato exercitu. Aderat et Alexius Musele patricius et drungarius rei navalis cum suis copiis. Agebatur quinta jejuniorum hebdomada. In campestribus itaque ac depressioribus Pegarum locis instructa acie, Bulgarisque armata manu e superioribus editioreque tumulo emergentibus ac incondito horrendoque clamore strepentibus maximoque impetu irrumpentibus, Joannes rector illico fugam arripit:

Photinus Platypodis filius ejus tuendi causa concertando necatur, aliique multi. Rector igitur ægre servatus in celocem evadit. Venit vero et ipse fuga dilapsus armis gravis Alexius drungarius Muselenec cum eis celocis scalam commode satis scandere valens, una cum suo protomandatore, præceps in mare actus, aquis suffocatus est. Ambo Argyri, cum scilicet Pothus tum Leo **402** patricius, fuga in castellum evaserunt. Navales ac reliquæ omnes copiæ partim hostium manus effugere studentes in mari exstinctæ sunt, partim ferro perierunt, partim capti a Bulgaris sunt. Demum Bulgari nemine illis obsistente regias Pegarum ædes incenderunt totumque Stenum igni vastaverunt. Sic nimirum grande malum consilii inopia rerumque imperitia, cui audacia ac temeritas præsto est ac favet.

9. Mensis Februarii die vicesimo, indictione decima, Theodora Romani conjux moritur. Ejus cadaver in Romani ipsius domo, quam in monasterium mutarat, depositum est. Eodem mense coronatur Sophia Christophori imperatoris uxor. Eodem tempore Iber curopalata in urbem venit, perque medium forum deductus magnifico apparatu ornatum cum magna claritate et honore susceptus est. Induxerunt etiam illum in S. Sophiæ, ut sacræ ejus ædis pulchritudinem et immanitatem ac pretiosissimum cultum oculis ipse lustraret. Splendide namque ornantes, auroque textis aulæis parietes circumvestientes omnisque generis cultu decorantes, sic eum admiserunt. Ille mirandam immanisque molis templi fabricam stupens, supraque modum admiratus illius pretiosissimum cultum, ac cum dixisset sacrum hunc locum vere Dei habitaculum esse, domum reversus est.

10. Rursus vero a Bulgaris suscepta expeditione et cum illi adusque S. Theodoræ regias ædes venissent easque igni incendissent, **403** imperator Romanus prandio laute instructo agminum ductores invitavit, cum et, quem vocant, Sactices illis comes esset. Hortatur ergo jubetque adversus hostes exire ac pro patriæ incolumitate pugnare. Assenserunt illi, atque alacres ipsius majestatis tuendæ causa ac Christianos ulciscendi oppetituros se mortem in se receperunt. Postridie igitur, quem diximus, Sactices, ab imperatore armis instructus, veram ab ipso datam fidem ac quam jactarat fortitudinem ostendit: Bulgaros quippe a tergo aggressus, inque eorum castra insiliens, quos ibi reperit, omnes trucidavit. Bulgari igitur ubi didicere quod ita evenerat, in castra revertuntur consertaque acie Sacticem paucis stipatum terga vertere cogunt. Is itaque strenue desudato prælio, factaque hostium ingenti strage, cum tantæ eorum multitudini sustinendæ par amplius non esset, laxatis habenis equum ad fugam impellit. In cujusdam autem amnis transitu, equo in cœno hærente, vulnus in anum et femur accepit. Verum eque ægre tandem suorum cura et industria e cœno evulso ad Blachernas usque evasit: atque in sacra

A κτωρ, σφάττεται δὲ ὑπὲρ τούτου ἀγωνιζόμενος Φωτεινὸς ὁ τοῦ Πλατυπόδη υἱὸς καὶ πολλοὶ ἕτεροι. Μόλις οὖν ὁ ῥαίκτωρ διασωθεὶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν δρόμωνα. Ἦλθεν δὲ φεύγων ἔνοπλος καὶ Ἀλέξιος δρουγγάριος ὁ Μουσελὲ, καὶ μὴ ἰσχύσας τέλεον ἀνελθεῖν ἐν τῇ τοῦ δρόμωνος ἀποβάθρᾳ, πεσὼν ἐν τῇ θαλάσσῃ σὺν τῷ αὐτοῦ πρωτομανδάτορι ἀπεπνίγη. Ἀργυροὶ δὲ, ὅ τε Πόθος καὶ Λέων πατρίκιος, ἐν τῷ καστελλίῳ φυγόντες διεσώθησαν. Πλώϊμοι δὲ καὶ τὸ ἅπαν πλῆθος, οἱ μὲν τὰς τῶν πολεμίων χεῖρας φεύγοντες ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀπεπνίγησαν, [249] οἱ δὲ σιδήρου γεγόνασι παρανάλωμα, οἱ δὲ χερσὶ Βουλγαρικαῖς συνελήφθησαν. Οἱ δὲ Βούλγαροι μηδένα τὸν διακωλύοντα ἔχοντες τά τε τῶν Πηγῶν παλάτια ἐπυρπόλησαν καὶ τὸ Στενὸν ἅπαν κατέκαυσαν. Οὕτως ἄρα δεινὸν
B ἀβουλία καὶ ἀπειρία θρασύτητα σύμμαχον ἔχουσα.

θ'. Εἰκάδι δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ, ἰνδικτιῶνος δεκάτης, Θεοδώρα σύμβιος Ῥωμανοῦ τελευτᾷ, καὶ κατετέθη τὸ σῶμα αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ τῷ ὑπ' αὐτοῦ μοναστήριον ἀμειφθέντι. Τῷ δὲ αὐτῷ μηνὶ στέφεται Σοφία ἡ τοῦ βασιλέως Χριστοφόρου γυνή. Τηνικαῦτα δὲ καὶ ὁ κουροπαλάτης Ἴβηρ ἐν τῇ πόλει παρεγένετο, καὶ διὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς διελθὼν, κεκοσμημένης λαμπρῶς, μετὰ δόξης πολλῆς καὶ τιμῆς ὑπεδέχθη· ὃν καὶ ἐν τῇ Ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Σοφίᾳ ἀπήγαγον, τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ τὸ μέγεθος θεασόμενον καὶ τὸν πολυτελῆ κόσμον. Καλλωπίσαντες γὰρ ταύτην καὶ περιστείλαντες πέπλοις χρυσοϋφέσι καὶ κόσμῳ παντοίῳ, οὕτως αὐτὸν εἰσήγαγον ἐν αὐτῇ. Ὁ δὲ τὸ θαυμαστὸν καὶ ὑπερμέγεθες
C τοῦ ναοῦ ἔργον καταπλαγεὶς καὶ τὸν πολυτελῆ κόσμον ὑπερθαυμάσας, καὶ ἀληθῶς Θεοῦ κατοικίαν εἶναι τὸν ἱερὸν χῶρον τοῦτον εἰπὼν, αὖθις ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια.

ι'. Τῶν δὲ Βουλγάρων πάλιν ἐκστρατευσάντων καὶ μέχρι τῆς Ἁγίας Θεοδώρας ἐλθόντων παλατίων καὶ ταῦτα πυρὶ παραδιδόντων, εἰς ἄριστον ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τῶν ταγμάτων ἄρχοντας συνεκάλεσεν, συνόντος αὐτοῖς καὶ τοῦ λεγομένου Σακτίκη. Καὶ παρῄνει τούτοις καὶ προὐτρέπετο κατὰ τῶν ἐναντίων ἐξελθεῖν καὶ τῆς πατρίδος ὑπεραγωνίσασθαι. Οἱ δὲ συνέθεντο ἑτοίμως τῆς αὐτοῦ βασιλείας καὶ τῶν Χριστιανῶν ὑπεραποθνήσκειν. Τῇ οὖν ἐπαύριον καθοπλισθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ εἰρημένος Σακτί-
D κης ἀληθῆ οὖσαν τὴν αὐτοῦ πίστιν καὶ ἀνδρίαν ἀπέδειξεν· ὄπισθεν γὰρ τῶν Βουλγάρων γενόμενος καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν εἰσελθὼν πάντας τοὺς ἐκεῖ εὑρεθέντας κατέσφαξεν. Μαθόντες οὖν οἱ Βούλγαροι τὸ γεγονὸς ὑποστρέφουσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ πολέμου συγκροτηθέντος τρέπουσι τὸν Σακτίκην σὺν ὀλίγων ὑπάρχοντα. Ὁ δὲ ἐπειδὴ γενναίως ἀγωνισάμενος καὶ πολλοὺς ἀνελὼν οὐκέτι ἀντέχειν ἠδύνατο πρὸς τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, μεθίησι τοῦ ἵππου τὸν χαλινὸν καὶ εἰς φυγὴν [P. 230] ἤλαυνε. Ποταμὸν δέ τινα παραῤῥέοντα διαπερῶν, τοῦ ἵππου αὐτοῦ ἐν τῇ τούτου ἰλύϊ ἐμπαγέντος, τιτρώσκεται κατὰ τῆς ἕδρας καὶ τοῦ μηροῦ. Μόλις οὖν τοῦ ἵππου ἐκ τῆς ἰλύος ἀνασπασθέντος συνεργείᾳ τῶν ὑπὸ χεῖρα διασώζεται μέχρι τῶν Βλαχερνῶν· καὶ

τεθεὶς ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ, καιρίας τῆς πληγῆς οὔσης, τῇ νυκτὶ ἐτελεύτησεν.

ια′. Τηνικαῦτα δὲ καὶ Πετρωνᾶς αἰδεσιμώτατος προστάξει Ῥωμανοῦ βασιλέως ἤγαγεν λαρνακίδιον ἔνδοξον [10] ἓν καὶ ἕτερα δύο γλυφῆς ἀμοιροῦντα ἐκ τῆς τοῦ Ἁγίου Μάμαντος ἀνδρείας μονῆς, τῆς πλησίον οὔσης τῆς Ξηροκέρκου λεγομένης πόρτης, ἐν οἷς φασι συναποκεῖσθαι Μαυρίκιον σὺν τοῖς παισίν· ἃ καὶ ἀπετέθη ἐν τῇ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ μονῇ ἤτοι εἰς τὸ Μυρέλαιον.

ιβ′. Ἀδριανὸς δέ τις Χάλδος, πρὸς δὲ Τατζάκης Ἀρμένιος πλούσιος πάνυ, τῇ ὑποθήκῃ καὶ συμβουλῇ Βάρδα τοῦ Βοήλα στρατηγοῦντος ἐν Χαλδίᾳ τυραννίδα καὶ ἀνταρσίαν κατὰ Ῥωμανοῦ βασιλέως σκευάζουσι, τὸ Παΐπερτε λεγόμενον ὀχύρωμα κατασχόντες· οὓς ὁ τῶν σχολῶν δομέστικος Ἰωάννης ὁ Κουρκούας καταπολεμήσας καὶ κατασχὼν τοὺς μὲν περιφανεστέρους ἀποτυφλοῖ, τὰς οὐσίας αὐτῶν δημεύσας, τοὺς δὲ πενιχροὺς καὶ ἀσήμους ἀθῴους κελεύσας ὅπῃ βούλοιντο ἀπιέναι. Τατζάκης δὲ ἐν ἑτέρῳ ὀχυρωτάτῳ καστελλίῳ φυγὼν, καὶ λόγον τοῦ μή τι κακὸν παθεῖν δεξάμενος, ἐν τῇ πόλει εἰσεληλύθει, καὶ τῇ τοῦ μαγγλαβίτου ἀξίᾳ τιμηθεὶς ἐν τῷ οἴκῳ τῶν μαγγάνων διῃτᾶτο τηρούμενος. Δρασμὸν δὲ βουλευσάμενος ἁλίσκεται καὶ τῶν ὀμμάτων στερεῖται. Βάρδαν δὲ τὸν Βοήλαν ἀπέκειραν μοναχὸν, τοῦ βασιλέως αὐτὸν κατοικτείροντος φίλον τυγχάνοντα.

ιγ′. Τοῦ δὲ πατρικίου τοῦ οὕτως ἐπονομαζομένου Μωρολέοντος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οἰκειότερον Θυμολέοντος, Ἀδριανουπόλεως στρατηγοῦντος, κρατίστου τὰ πολεμικὰ καὶ περιδεξίου τυγχάνοντος, ὃς πλείστας κατὰ Βουλγάρων ἀνδραγαθίας ἐπεδείξατο, ὁ Βούλγαρος Συμεὼν τὴν εἰρημένην πόλιν σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι περιεκύκλωσεν, καὶ χάρακα περιβαλὼν ἰσχυρῶς ταύτην ἐπολιόρκει. Ἐπεὶ δὲ ὅ τε σῖτος τοὺς ἐν τῇ πόλει ἐπελελοίπει καὶ λιμὸς ἐπίεζε κραταιῶς (οὐδαμόθεν γὰρ εἶχον ἐπισιτίσασθαι), τῇ ἐνδείᾳ πιεζόμενοι προδεδώκασιν ἑαυτοὺς καὶ τὸν στρατηγὸν τοῖς Βουλγάροις· ὃν χειρωσάμενος Συμεὼν, καὶ δεσμὰ καθ' ὅλου τοῦ σώματος περιβαλὼν καὶ μυρίαις αἰκίαις τοῦτον [P. 251] τιμωρησάμενος, τελευταῖον ἀπέκτεινε θανάτῳ πικρῷ ἀξίῳ τῆς ἑαυτοῦ ἀπηνεστάτης καὶ ὠμοτάτης ψυχῆς. Βουλγάροις οὖν τὴν τῆς πόλεως φυλακὴν παραδοὺς ὑπεχώρησεν· οἳ τὴν κατ' αὐτῶν τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ ἔφοδον ἀκηκοότες, ταύτην καταλιπόντες ἀπῆλθον, καὶ πάλιν ὑπὸ Ῥωμαίους αὐτὴ ἐγένετο.

ιδ′. Λέοντος δὲ τοῦ Τριπολίτου μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ πλοίων πολεμικῶν κατὰ Ῥωμαίων ἐξελθόντος καὶ ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ καταλαβόντος, Ἰωάννης πατρίκιος καὶ δρουγγάριος τῶν πλωΐμων ὁ Ῥαδινὸς κατονομαζόμενος αἰφνιδίως ἐπέθετο αὐτῷ· καὶ πολέμου γεγονότος, Θεοῦ συνεργίᾳ οἱ ὑπ' αὐτὸν τρέπονται Ἀγαρηνοὶ, μόλις δὲ μόνος ὁ Τριπολίτης φυγῇ διασώζεται.

ιε′. Σεπτεμβρίῳ δὲ μηνὶ, ἰνδικτιῶνος δευτέρας,

soro (loculum dicas) positus, cum vulnus letale esset, e vivis excedit.

11. Sub idem tempus Petronas, vir clarissimus summeque venerabilis, Romani imperatoris jussu minorem urnam unam egregie elaboratam duasque alias nulla sculpturæ arte cælatas, ex S. Mamantis virorum **404** monasterio, quod situm est ad Portam quam Xerocercem vocant, advexit; in quibus fama est conditum fuisse Mauricium cum filiis. Quæ et in Romani monasterio (hoc est in Myrelæo) fuerunt depositæ.

12. Adrianus vero quidam Chaldus, nec non Tatzaces Armenius, vir summe locuples, consiliis hortatuque Bardæ Boelæ, qui in Chaldia ductor militum erat, tyrannidem struunt rebellantque adversus Romanum imperatorem, Paiperte (sic nominato) oppido munito occupato. Horum potitus Joannes Curcuas scholarum domesticus ipsos tenuit; quorum illustrioribus, publicata ipsorum substantia, oculos adimit; alios, qui pauperes essent atque obscuri, quo vellent abire jussit. Tatzaces, alia munitissima arce occupata fideque impunitatis ab scholarum domestico accepta, Byzantium venit; ibique manglabitæ dignitate auctus in manganorum domo sub custodia agebat. Cum vero fugam moliri deprehensus esset, oculi ei eruti sunt. Bardam Boelam, imperatore bene ei volente atque illius miserente, monachum detonderunt.

13. Patricio vero (sic appellato) Moroleone seu potius Thymoleone (velut dicas, virum leonini pectoris atque animi) Adrianopolitano prætore bellica fortitudine ac solertia egregie instructo, ut qui haud raro adversus Bulgaros rem strenue gesserat, Symeon Bulgarus, cum omnibus copiis urbem obsidens ac vallo cingens, validis ipsam armis premit. **405** Oppidani deficiente annona ac fame graviter afflicti, cum commeatus parandi nulla spes affulgeret, penuria pressi se suumque prætorem Bulgaris dedidere. Hunc nactus Symeon toto corpore vinctum innumerisque verberibus affectum, ad extremum acerba morte, et quæ sævissimam et crudelissimam ipsius indolem deceret, virum sustulit. Bulgaris itaque in urbe præsidiariis relictis discedit. Præsidiarii vero, audito Romanorum copias in ipsos ingruere, relicta urbe abierunt; inque hunc modum a Romanis urbs recepta est.

14. Leo Tripolita cum magna classe ingentique exercitu adversus Romanos egressus, ubi Lemnum occupasset, Joannes Radinus patricius, rei navalis drungarius, eum repente aggressus est; consertaque pugna, Dei ope, sub eo merentes Agareni fusi sunt atque fugati, solusque ipse Tripolita ægre fuga salutem expediit.

15. Mense Septembri, indictione secunda, Symeon

VARIÆ LECTIONES.

[10] imo ἔνζῳδον, quod infra est p. 577 d.

Bulgarum princeps cum omnibus copiis adversus A Byzantium profectus est, ac Thraciam quidem ac Macedoniam populatur, succendit vero omnia et evertit, atque arbores succidit. Ad Blachernas usque cum admovisset, Nicolaum patriarcham ac procerum quosdam, quibuscum de pace tractaret, ad se mitti rogavit. Datis itaque utrimque obsidibus exit prior Nicolaus patriarcha, 406 tum Michael patricius cognomento Stypiotes et Joannes mysticus, administrandarumque rerum imperatori adjutor ac minister intimus. Jam enim Joannes rector criminis apud imperatorem delatus, ipse a se ægritudinem prætexens aula discesserat inque suo monasterio haud procul a Galacrenis in monachum tonsus fuerat. Legati igitur cum Symeone de pace colloquebantur. Verum Symeon illis re- B pudiatis, ipsum imperatorem videre ejusque congressum expetebat: certo enim relatu de ejus prudentia et fortitudine sapientiaque acceperat. Pergrata ea res fuit Romano, quippe qui pacis desiderio tenebatur, ac quotidianis utrinque cædibus finem imponere studebat. Mittit itaque qui ad mare in Cosmidii littore tutissimam exscensionem struerent, quo loco ejus prætoria navis appellenda esset. Loco itaque undique communito, in medio jussit septum fieri, ubi erant collocuturi. Interim Symeon, suorum misso manipulo, sanctæ Dei Genitricis templum in Pega, a Justiniano conditum, incendit, ac circum vicina omnia igni ferroque vastavit. His igitur alienum a pace palam C prodebat animum, vanaque spe imperatorem deludere haud obscurum erat. Veniens autem imperator cum Nicolao patriarcha in sacrum ingressus est loculum, manusque in preces extendit, tum pronus in terram procidens sacrum ubertim solum lacrymis rigabat, omni celebrandam laude omnisque labis puram sanctam Dei Genitricem 407 obsecrans, ut inflexum durumque Symeonis pectus emolliret et ad pacis concordiam ineundam induceret. Sacra igitur reserata arcula, in qua venerandum sanctæ Dei Genitricis palliolum repositum erat, eoque imperator sublato, velutque thorace quodam nullis telis pervio assumpto, ac quam in intemeratissima Dei Genitrice collocaverat, galeæ instar, fide sibi adhibita, tutis scilicet munitus D armis templo egreditur. Suis itaque classiariis ac comitatu clypeis armisque aliis probe instructis in locum constitutum cum Symeone tractaturus venit. Feria quinta erat, cum hæc gesta sunt, mensis Novembris die nona, hora diei quarta. Venit et Symeon cum exercitu in multas distributo turmas atque acies militum alii clypeis hastisque auratis, alii argento splendidis, omnis alii coloris armis instructi atque ornati, cuncti ferro circumcincti erant. Hi medium assumptum Symeonem ut imperatorem ac regem Romana lingua faustis vocibus prosequebantur. Senatus omnis muris insidentes,

A Συμεὼν ἄρχων Βουλγαρίας πανστρατὶ κατὰ Κωνσταντινουπόλεως ἐκστρατεύει, καὶ ληΐζεται μὲν Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν, ἐμπυρίζει δὲ πάντα καὶ καταστρέφει καὶ δενδροτομεῖ. Μέχρι δὲ Βλαχερνῶν ἐπιγενόμενος; [71] ἐπεζήτησεν ἀποσταλῆναι αὐτῷ τὸν πατριάρχην Νικόλαον καί τινας τῶν μεγιστάνων ὥστε περὶ εἰρήνης αὐτοῖς συντυχεῖν. Ἔλαβον οὖν ὁμήρους παρ' ἀλλήλων ἀμφότεροι, καὶ ἐξῆλθε πρότερον μὲν ὁ πατριάρχης Νικόλαος, ἔπειτα ὁ Μιχαὴλ πατρίκιος προσαγορευόμενος ὁ Στυπιώτης, καὶ Ἰωάννης ὁ μυστικὸς καὶ παραδυναστεύων· ἤδη γὰρ Ἰωάννης ὁ ῥαίκτωρ διαβληθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα, ἀσθένειαν προφασισάμενος τοῦ παλατίου κατεληλύθει καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ πλησίον Γαλακρηνῶν ἀπεκάρη. Οἱ μὲν οὖν μετὰ Συμεὼν περὶ εἰρήνης διελέγοντο, ὁ δὲ B αὐτοὺς μὲν ἀπεπέμψατο, αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν ἐπεζήτει θεάσασθαι· παρὰ πολλῶν δὲ πεπληροφόρητο περί τε τῆς αὐτοῦ φρονήσεως καὶ ἀνδρίας καὶ συνέσεως. Ὁ τοίνυν βασιλεὺς ἐπὶ τούτου σφόδρα ἠγαλλιάσατο· ἐπόθει γὰρ τὴν εἰρήνην καὶ τὸ στῆναι τὰς γινομένας τῶν αἱμάτων ἐκχύσεις ὁσημέραι. Ἀποστείλας οὖν ἐν τῷ τοῦ Κοσμιδίου αἰγιαλῷ κατεσκεύασεν ἐν τῇ θαλάσσῃ ὀχυρωτάτην ἀπόβασιν, ὥστε τὴν βασιλικὴν τριήρην διεκπλέουσαν ἐν αὐτῇ προσορμίζεσθαι. Περιφράξας οὖν αὐτὴν πάντοθεν διατείχισμα μέσον γενέσθαι προσέταξεν, ἔνθα ἀλλήλοις ἔμελλον ὁμιλεῖν. Ἀποστείλας οὖν Συμεὼν τὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ναὸν ἐνέπρησεν τὸν ἐν τῇ Πηγῇ, ὃν Ἰουστινιανὸς ὁ βασιλεὺς ἐδομήσατο, καὶ τὰ πέριξ αὐτοῦ σύμπαντα, C [P. 252] δῆλος ὢν ἐντεῦθεν μὴ τὴν εἰρήνην ἐθέλων, ἀλλ' ἐλπίσι μετεώροις τοῦτον ἐξαπατῶν. Παραγενόμενος δὲ ἐν Βλαχέρναις ὁ βασιλεὺς ἅμα Νικολάῳ πατριάρχῃ ἐν τῇ ἁγίᾳ εἰσῆλθε σορῷ καὶ τὰς χεῖρας ἐξέτεινεν εἰς εὐχήν, εἶτα πρηνὴς πεσὼν δάκρυσι κατέβρεχε τὸ ἅγιον ἔδαφος, τὴν πανύμνητον καὶ ἄχραντον Θεοτόκον ἀντιβολῶν τὴν ἀκαμπῆ καὶ ἀμείλικτον τοῦ ὑπερηφάνου Συμεὼν καρδίαν μαλάξαι καὶ πεῖσαι τὰ πρὸς εἰρήνην συνθέσθαι. Τὸ ἅγιον οὖν κιβώτιον διανοίξαντες ἐν ᾧ τὸ σεπτὸν τῆς ἁγίας Θεοτόκου τεθησαύριστο ὠμοφόριον, καὶ τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἀνελόμενος καὶ ὥσπερ τινὰ θώρακα ἀδιάῤῥηκτον περιβαλόμενος, καὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς τὴν ὑπεράμωμον Θεοτόκον οἷα περικεφαλαίαν τινὰ περιθέμενος, D ἐξῄει τοῦ ναοῦ ὅπλοις ἀσφαλέσι φραξάμενος. Τὸν σὺν αὐτῷ οὖν στόλον ἀσπίσι τε καὶ ὅπλοις κατακοσμήσας τὸν ὡρισμένον τόπον κατέλαβεν συνομιλῆσαι τῷ Συμεών. Πέμπτη δὲ ἦν ἡμέρα ὅτε ταῦτα ἐγένετο, ἐννάτη τοῦ Νοεμβρίου μηνός, τετάρτη δὲ τῆς ἡμέρας ὥρα. Παρεγένετο δὲ καὶ ὁ Συμεών, πλῆθος ἐπαγόμενος εἰς πολλὰς διῃρημένον τὰς παρατάξεις, τῶν μὲν χρυσασπίδων καὶ χρυσοδοράτων, τῶν δὲ ἀργυρασπίδων καὶ ἀργυροδοράτων, τῶν δὲ πάσῃ ὅπλων χροιᾷ κεκοσμημένων, πάντων καὶ [72] κατακεκοσμημένων σιδήρῳ· οἱ μέσον αὐτῶν εἰληφότες Συμεὼν ὡς βασιλέα εὐφήμουν τῇ τῶν Ῥωμαίων φωνῇ. Πάντες δὲ τῆς συγκλήτου βουλῆς τοῖς τείχεσιν

VARIÆ LECTIONES.

[71] παραγενόμενος rectius, p. 579. [72] καὶ] δὲ ?

ἐφεστῶτες κατεθεῶντο τὰ δρώμενα. Ἦν οὖν ἰδεῖν A τότε ψυχὴν βασιλικὴν τῷ ὄντι καὶ μεγαλόφρονα, καὶ θαυμάσαι τὸ τοῦ φρονήματος ἀκατάπληκτον καὶ τὸ τῆς ἀνδρίας παράστημα, ὅπως τοσαύτην πολεμίων βλέπων ἐπιφορὰν οὐ κατεπλάγη καὶ συνεστάλη καὶ ὑπεχώρησεν, ἀλλ' ὥσπερ εἰς φίλων πλῆθος χωρῶν, οὕτως ἀτρέμας ἀπῄει, μόνον οὐχὶ τὴν ψυχὴν τοῖς πολεμίοις τῶν ὑπηκόων διδοὺς ἀντίλυτρον. Πρῶτος οὖν ἐν τῇ ἀποβάθρᾳ τῇ ῥηθείσῃ καταλαβὼν τὸν Συμεὼν ἐξεδέχετο. Ἐπεὶ δὲ ὅμηροι ἐξ ἀμφοτέρων ἐλήφθησαν τῶν μερῶν, καὶ τὴν ἀποβάθραν οἱ Βούλγαροι διηρευνήσαντο ἀκριβῶς, μή πού τις δόλος ἢ ἐνέδρα τυγχάνει, κατῆλθε Συμεὼν τοῦ ἵππου καὶ πρὸς τὸν βασιλέα εἰσῆλθεν. Ἀσπασάμενοι οὖν ἀλλήλους εἰρήνης λόγους ἐκίνησαν. Εἰπεῖν δὲ λέγεται τὸν βασιλέα πρὸς Συμεών· *Ἀκήκοά σε θεοσεβῆ ἄνθρωπον καὶ Χρι-* B *στιανὸν ὑπάρχοντα ἀληθινόν,* [P. 253] *βλέπω δὲ τὰ ἔργα τοῖς λόγοις μὴ συμβαίνοντα. Ἴδιον μὲν γὰρ ἀνθρώπου θεοσεβοῦς καὶ Χριστιανοῦ τὸ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀγάπην ἀσπάζεσθαι, εἴπερ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί τε καὶ λέγεται· ἀσεβοῦς δὲ καὶ ἀπίστου τὸ χαίρειν σφαγαῖς καὶ αἵμασιν ἀδίκως ἐκχεομένων. Εἰ μὲν οὖν ἀληθὴς Χριστιανὸς ὑπάρχεις, καθὼς πεπληροφορήμεθα, στῆσόν ποτε τὰς ἀδίκους σφαγὰς καὶ τὰς τῶν ἀνοσίων αἱμάτων ἐκχύσεις, καὶ σπεῖσαι μεθ' ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν εἰρήνην Χριστιανὸς καὶ αὐτὸς ὢν καὶ ὀνομαζόμενος, καὶ μὴ θέλε μολύνεσθαι Χριστιανῶν δεξιὰς αἵμασιν ὁμοπίστων Χριστιανῶν. Ἄνθρωπος εἶ καὶ αὐτός, θάνατον προσδοκῶν καὶ ἀνάστασιν καὶ κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν·* C *καὶ σήμερον ὑπάρχεις, καὶ αὔριον εἰς κόνιν διαλυθήσῃ. Εἷς πυρετὸς κατασβέσει τὸ φρύαγμα. Τίνα οὖν λόγον δώσεις τῷ Θεῷ ἐκεῖ ἀπελθὼν ὑπὲρ τῶν ἀδίκων σφαγῶν; ποίῳ προσώπῳ τῷ φοβερῷ καὶ δικαίῳ ἐνατενίσεις κριτῇ; Εἰ πλούτου ἐρῶν ταῦτα ποιεῖς, ἐγώ σε κατακόρως τοῦ ἐπιθυμουμένου ἐμπλήσω· μόνον ἐπίσχες τὴν δεξιάν. Ἄσπασαι τὴν εἰρήνην, ἀγάπησον τὴν ὁμόνοιαν, ἵνα καὶ αὐτὸς βίον ζήσῃς εἰρηνικὸν καὶ ἀναίμακτον καὶ ἀπράγμονα, καὶ οἱ Χριστιανοὶ παύσωνταί ποτε τῶν συμφορῶν καὶ στήσωνται τοῦ Χριστιανοὺς ἀναιρεῖν· οὐ θέμις γὰρ αὐτοὺς αἴρειν ὅπλα καθ' ὁμοπίστων.* Τοσαῦτα οὖν εἰπὼν ὁ βασιλεὺς ἐσίγησεν. Αἰδεσθεὶς οὖν Συμεὼν τὴν τούτου ταπεί- D νωσιν καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ κατένευσεν τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι. Ἀσπασάμενοι οὖν ἀλλήλους διεχωρίσθησαν, δώροις μεγαλοπρεπέσι τοῦ βασιλέως δεξιωσαμένου τὸν Συμεών.

ιϛ'. Ὃ δὲ τότε συμβέβηκεν διηγήσομαι τεράστιόν τι καὶ τοῖς ταῦτα εἰδόσι συγκρίνειν παράδοξον. Δύο φασὶν ἀετοὺς τῶν βασιλέων ὁμιλούντων ἄνωθεν αὐτῶν ὑπερπτῆναι, κλάγξαι τε καὶ πρὸς ἀλλήλους συμμῖξαι καὶ παραυτίκα διαζευχθῆναι ἀλλήλοις, καὶ τὸν μὲν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλθεῖν, τὸν δὲ πρὸς Θρᾴκην διαπτῆναι. Τοῦτο οἱ ἀκριβῶς τοιαῦτα σκοποῦντες οὐ καλὸν ἔκριναν οἰωνόν· ἀσυμβάτους γὰρ ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ ἀμφοτέρους διαλυθήσεσθαι ἔφησαν. Συμεὼν δὲ τὸ ἑαυτοῦ στρατόπεδον καταλαβὼν τοῖς ἑαυτοῦ

A quidquid hujus fabulæ erat, spectabant. Res vero spectatu dignissima regius vere atque excelsus imperatoris animus fuit, mira res interritæ illa mentis constantia et præsentia ac fortitudo; quomodo tantam hostium confluentem multitudinem videns sic placide processit, tantum non animam pretium redemptionis hostibus pro subditis tradens. Primus itaque **408** ad eam, quam diximus, exscensionem veniens Symeonem præstolabatur. Datis porro ultro citroque obsidibus, ac cum Bulgari exscensionem diligenter lustrassent, ne quis dolus subesset aut insidiæ laterent, Symeon equo desiliens ad imperatorem intravit. Ibi cum se mutuo consalutassent, de pace colloqui cœperunt. Ferunt autem Romanum in hæc verba Symeonem esse allocutum: B *Audivi te hominem religiosum esse Deique cultorem ac verum Christianum: video autem opera non satis verbis consentanea esse. Proprium enim est hominis religiosi Deique cultoris ac Christiani, ut pacem et charitatem colat, quandoquidem Deus charitas est ac nuncupatur: impii autem et irreligiosi et infideli., ut cædibus injusteque fusis cruoribus gaudeat. Si quidem ergo verus Christianus exsistis, qualem te certo existimamus, tandem aliquando siste injustas cædes finemque facito fundendi innoxii sanguinis, ac pacem nobiscum Christianis compone, qui ipse Christianus sis et dicaris, nec Christianorum dexteras Christianorum itidem ac eamdem colentium fidem cruoribus pollui sinas. Ipse tu quoque homo es, qui mortem et resurrectionem et judicium et retributio-* C *nem exspectes. Hodie in vivis es, et cras in pulverem dissolveris. Febris una superbiam omnem exstinguet. Quam ergo rationem, ante tribunal Dei constitutus, pro injustis cædibus Deo redditurus es? quo vultu in tremendum justumque judicem oculos intendes? Si te divitiarum cupido ad ejusmodi facinora impellit, ego te* **409** *illis ad satietatem explebo; modo contine dexteram, pacem amplectere, dilige concordiam ut et ipse vitam tranquillam agas ac incruentam nihilque sollicitam, ac tandem Christianorum mala finem accipiant, atque alii alios Christianos necare desinant. Nefas enim fideles in se mutuo arma sumere.* Hæc itaque locutus imperator conticuit. Bulgarus igitur illius humilitatem ac sermones cum D veneratione miratus, pacem fieri annuit. Cum se itaque invicem osculati essent, discesserunt, imperatore magnificis donis Symeonem prosecuto.

16. Quod vero tunc accidit, referam, rem sane portentosam atque illis qui horum noverunt indicia novam et insolitam. Aiunt enim colloquentibus ambobus regibus duas aquilas super eos volitasse et cum clangore coivisse, moxque divulsas alteram ad urbem, alteram in Thraciam avolasse. Rerum ejusmodi curiosi indagatores inauspicatum omen arbitrati sunt, fore nimirum ut infecta pace illi disjungerentur. Symeon ad suos reversus imperatoris solertiam modestiamque suis proceribus narrat,

viriique speciem et robur, infractumque animum immensis laudibus celebrat:

17. Mensis Decembris die vigesima quinta Romanus filios suos Stephanum et Constantinum coronat in Magna Ecclesia : sed et Theophylactum ejus filium Nicolaus patriarcha detondet clericum et subdiaconum **410** ordinat, ac tandem promovet syncellum, cum is prius in subdiaconorum gradu in sancta processisset.

18. Mensis Aprilis die decima nona Romanus Joannem mysticum rerumque gerendarum administrum ac subadjuvam patricia ac proconsulari dignitate ornavit, ita sane ut hinc illi conflata invidia et illatum a quibusdam crimen sit.

19. Maii mensis die quinta decima, indictione tertia decima, moritur Nicolaus patriarcha, cum a secunda provectione annos tredecim throno potitus esset. Ejus corpus in monasterio, quod ille condiderat ac Galacrenas vocant, conditum est. Mense Augusto patriarcha sufficitur Stephanus Amaseæ metropolita, eunuchus. Mense Octobri Joannes mysticus ac imperatori rerum gerendarum adjutor affectati imperii defertur, in rem inducente Cosma patricio ac cursus publici logotheta, qui filiam ei uxorem locaverat. Eam ob rem ejectus ille quidem aula est : permissum tamen imperatorem adire eique ministrare, ac cum eo communicatis consiliis, quod operæ pretium videretur, tractare. Ingens quippe in eum imperatoris vis amoris erat, quod mysticus in omnibus ei blande assentaretur, nec ut a se penitus ablegaret in animum inducere poterat. Accusatoribus tamen imperatorem urgentibus, veraque esse crimina objecta ostendentibus, ille rem perscrutatus, cum non aliter se habere deprehendisset quam illi retulerant, capiendum mysticum statuit **411** ac quæstionibus subjiciendum. Hoc ille ubi præsensit, fuga se ad Monocastanorum monasterium recipiens ibi monachi ritu comam posuit. Fugit vero et Constantinus Boilæ filius, mensæ præfectus, timens scilicet, ut qui et ipse mystici symmysta esset ejusque secretorum conscius; inque Olympum discedens monachum induit. Patricium Cosmam ad palatii horologium verberibus subactum imperator officio movit. Joannis mystici loco Theophanes protovestiarius subadjuva rerumque gerendarum imperatori adjutor promovetur. Sub idem tempus horrendus in Thracensium themate exstitit terræ motus ingensque ac stupendus hiatus, ita ut plura prædia et ecclesiæ cum hominibus voragine absorpta sint.

20. Maii mensis vigesima septima, indictione quinta decima, Symeon Bulgarorum princeps adversus Chrobatos expeditione suscepta, consertaque cum illis pugna, victus ipse suas omnes penitus copias amisit.

A μεγιστᾶσι τὴν τοῦ βασιλέως ἀπήγγειλε σύνεσιν καὶ ταπείνωσιν, ἐξεθείαζεν δὲ αὐτοῦ τό τε εἶδος τήν τε ῥώμην καὶ τὸ ἀκατάπληκτον τοῦ φρονήματος.

ιζ'. Δεκεμβρίῳ δὲ μηνὶ κε' ἔστεψε Ῥωμανὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, Στέφανόν τε καὶ Κωνσταντῖνον· ἀλλὰ καὶ Θεοφύλακτον υἱὸν αὐτοῦ ὁ πατριάρχης [P. 254] Νικόλαος ἀπέκειρεν κληρικὸν, χειροτονήσας ὑποδιάκονον σύγκελλόν τε προχειρισάμενος, διελθόντα πρότερον ἐν τῷ τῶν ὑποδιακόνων τάγματι εἰς τὰ ἅγια.

ιη'. Ἀπριλλίῳ δὲ μηνὶ, ιθ' τοῦ μηνὸς, ἐτίμησεν Ῥωμανὸς Ἰωάννην μυστικὸν καὶ παραδυναστεύοντα πατρίκιον καὶ ἀνθύπατον, ὥστε καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο φθόνον κινηθῆναι αὐτῷ καὶ κατηγορηθῆναι ἀπό τινων.

B ιθ'. Μαΐῳ δὲ μηνὶ ιε', ἰνδικτιῶνος ιγ', τελευτᾷ ὁ πατριάρχης Νικόλαος, κρατήσας ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀναβάσει τοῦ πατριαρχείου ἔτη τρισκαίδεκα· καὶ ἀπετέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ μονῇ τῶν Γαλακρηνῶν. Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ πατριάρχης καθίσταται Στέφανος ὁ Ἀμασείας μητροπολίτης, εὐνοῦχος ὑπάρχων. Ὀκτωβρίῳ μηνὶ κατηγορήθη ὁ μυστικὸς Ἰωάννης καὶ παραδυναστεύων ὡς τῆς βασιλείας ἐφιέμενος ὑποθήκῃ τοῦ πατρικίου Κοσμᾶ καὶ λογοθέτου, διδόντος εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα αὐτῷ. Τούτου ἕνεκεν καταβιβάζεται μὲν τοῦ παλατίου, συγχωρεῖται δὲ τὸ προσέρχεσθαι καὶ τῷ βασιλεῖ ὑπηρετεῖν [13], καὶ σὺν αὐτῷ τὰ ἀνήκοντα διοικεῖν· στοργὴν γὰρ ὅτι πλείστην ἐκέκτητο πρὸς αὐτὸν ὁ C βασιλεὺς Ῥωμανὸς ὡς ἐν πᾶσιν αὐτὸν θεραπεύειν δυνάμενον, καὶ τελέως τοῦτον ἀπώσασθαι οὐκ ἠβούλετο. Τῶν κατηγόρων οὖν κατεπειγόντων τὸν βασιλέα καὶ σαφῆ ἀποδεικνύντων τὰ κατηγορούμενα, ἐρευνήσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἀληθῆ ταῦτα εἶναι ἀναμαθὼν ἔμελλεν τοῦτον κατασχὼν ἐξετάζειν. Ὁ δὲ τοῦτο προγνοὺς χρῆται φυγῇ, καὶ τὴν Μονοκάστανον καταλαβὼν ἀποκείρεται μοναχός. Πέφευγε δὲ καὶ Κωνσταντῖνος τοῦ Βοΐλα ὁ τῆς τραπέζης, οἰκεῖος καὶ φίλος ὢν αὐτῷ, καὶ τὸν Ὄλυμπον καταλαβὼν τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνδύεται· ἐδεδοίκει γὰρ καὶ αὐτὸς ἅτε συμμύστης ὑπάρχων τοῦ μυστικοῦ καὶ τῶν ἀποῤῥητοτέρων αὐτοῦ κοινωνός. Τὸν δὲ πατρίκιον Κοσμᾶν ἐν τῷ ὡρολογίῳ τοῦ παλατίου τύψας ὁ βασιλεὺς διεδέξατο. Προβάλλεται δὲ ἀντὶ τοῦ μυστικοῦ D Ἰωάννου Θεοφάνην πρωτοβεστιάριον παραδυναστεύοντα. Ἐγένετο δὲ καὶ τηνικαῦτα σεισμὸς φοβερὸς ἐν τῷ θέματι τῶν Θρᾳκησίων, καὶ χάσμα γῆς μέγα καὶ καταπληκτικὸν, ὥστε πολλὰ χωρία καὶ ἐκκλησίας αὐτάνδρους καταποθῆναι.

κ'. Μαΐῳ δὲ μηνὶ, εἰκάδι ἑβδόμῃ, [P. 255] ἰνδικτιῶνος ιε', Συμεὼν ἄρχων Βουλγαρίας κατὰ Χρωβάτων ἐκίνησε στράτευμα, καὶ συμβαλὼν μετ' αὐτῶν πόλεμον, ἡττηθεὶς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἅπαντας ἄρδην ἀπώλεσεν.

VARIÆ LECTIONES.

[13] Scylitzes et Cedrenus προσκυνεῖν. Combef.

κα'. Τὸν δὲ βασιλέα [74] Ῥωμανὸν Ἰωάννης ἀστρονόμος θεασάμενος οὕτως λελάληκεν· *Δέσποτα, ἡ στήλη ἡ ἱσταμένη εἰς τὴν καμάραν ἐπάνω τοῦ Ξηρολόφου, ἐπὶ δυσμὰς βλέπουσα, τοῦ Συμεών ἐστι· καὶ εἰ ταύτης τὴν κεφαλὴν ἐκκόψῃς, τῇ αὐτῇ ὥρᾳ ὁ Συμεὼν τελευτᾷ.* Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἀποστείλας τῇ νυκτὶ τὴν κεφαλὴν τῆς στήλης ἐξέκοψεν· καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ Συμεὼν εἰς Βουλγαρίαν ἐτελεύτησεν, ἀνοίᾳ [75] συσχεθεὶς καὶ νόσῳ κατακαρδίᾳ ἁλοὺς, διέφθαρτο, ἀνομήσας διὰ κενῆς, Πέτρον υἱὸν αὐτοῦ προβαλόμενος ἄρχοντα, ὃν ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικὸς ἔσχεν, τῆς ἀδελφῆς Γεωργίου Σουρσουβούλη, ὃν καὶ ἐπίτροπον τοῖς ἑαυτοῦ παισὶν ὁ Συμεὼν καταλέλοιπεν. Μιχαὴλ δὲ τὸν ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς γενόμενον ἀπέκειρεν μοναχόν· Ἰωάννης δὲ καὶ Βενιαμὶν οἱ τοῦ Πέτρου ἀδελφοὶ ἔτι στολῇ ἐκοσμοῦντο Βουλγαρικῇ.

κβ'. Τὰ κύκλῳ οὖν ἔθνη τοῦ Συμεὼν μαθόντα τελευτὴν, οἵ τε Χρωβάτοι οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ λοιποὶ, ἐκστρατεύειν κατὰ Βουλγάρων ἐβουλεύοντο. Λιμοῦ δὲ μεγίστου σὺν ἀκρίδι τὸ Βουλγαρικὸν ἔθνος ἰσχυρῶς ἐκπιέζοντος, ἐδεδίεσαν μὲν καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἔφοδον, ἐδεδίεσαν δὲ πλέον καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐπέλευσιν. Βουλὴν οὖν ποιησάμενοι κατὰ Ῥωμαίων ἐκστρατεύουσι καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καταλαμβάνουσιν, φόβον, ὡς εἰκὸς, τοῖς Ῥωμαίοις ἐμποιήσοντες. Ἔπειτα μαθόντες ὅτι μέλλει κατ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἐκστρατεύειν, ἀποστέλλουσι Πέτρος τε καὶ Γεώργιος κρυφίως τινὰ μοναχὸν Καλοκῦριν ὀνομαζόμενον, τῷ γένει Ἀρμενιακὸν, χρυσοβούλλιον ἐπιφερόμενον. Διηγόρευε δὲ τὰ ἐν αὐτῷ ὡς τὴν μετὰ Ῥωμαίων εἰρήνην ἀσπάζονται καὶ πρόθυμοι ταύτην συνθέσθαι εἰσὶν, οὐ μόνον δὲ, ἀλλ' εἴγε βούλονται, καὶ γαμικὸν ποιῆσαι συνάλλαγμα. Τὸν τοιοῦτον οὖν μοναχὸν ὁ βασιλεὺς ἀσμενέστατα ἀποδεξάμενος, παρευθὺ ἀπέστειλεν μετὰ δρόμωνος τὸν μοναχὸν Θεοδόσιον τὸν Ἀβούκην καὶ Κωνσταντῖνον βασιλικὸν κληρικὸν τὸν Ῥόδιον τὰ εἰς εἰρήνην συλλαλῆσαι τοῖς Βουλγάροις ἐν Μεσημβρίᾳ, τὸ πρὶν μὲν Μενεβρίᾳ καλουμένῃ, ἀπὸ Μένου Θρακὸς τοῦ ταύτην οἰκίσαντος καὶ Βρίᾳ τὸ παρά τισι Θρακῶν πόλισμα λεγόμενον· [P. 256] πρὸς δὲ τὸ εὐφραδέστερον Μεσημβρία ὀνομάζεται. Οἱ δὲ παραγενόμενοι καὶ τὰ εἰκότα συλλαλήσαντες ἐξῆλθον ἅμα Στεφάνῳ Βουλγάρῳ διὰ τῆς ξηρᾶς· καὶ ὄπισθεν αὐτῶν κατέλαβον καὶ Γεώργιος ὁ Σουρσουβούλης καὶ Συμεὼν ὁ Καλουτερκάνος καὶ Οὐσαμψος καὶ Συμεὼν τοῦ ἀρχηγοῦ Βουλγαρίας ἀδελφὸς πρὸς γυναῖκα, πρὸς δὲ τούτοις ὁ ἀγχιστεὺς αὐτοῦ Στέφανος, καὶ μὴν καὶ Μαγοτῖνος Κρόνος τε καὶ Μηνικὸς διεκρατύναντο πρὸς τὸν ἄνακτα Ῥωμανόν. Θεασάμενοι δὲ τὴν θυγατέρα βασιλέως Χριστοφόρου Μαρίαν, καὶ μεγάλως ἐπ' αὐτῇ ἀρεσθέντες, ἔγραψαν τῷ Πέτρῳ διὰ τάχους παραγενέσθαι, σύμφωνα ποιήσαντες πρότερον περὶ τῆς γεγονυίας εἰρήνης. Ἀπεστάλη δὲ Νικήτας ὁ μάγιστρος ὁ συμπένθερος Ῥωμανοῦ βασιλέως ὑπαντῆσαι καὶ ἀγαγεῖν Πέτρον μέχρι τῆς πόλεως. Τοῦ Βουλγάρου οὖν Πέτρου καταλαβόντος,

21. Joannes porro astronomus Romanum imperatorem mœstum cernens sic eum affatus est: *Quæ in fornice supra Xerolophum, domine, statua constituta est, spectans ad occidentem, signum Symeonis est. Hujus caput si abstuleris, ipsa hora Symeon morietur.* Misit itaque imperator, ac statuæ caput noctu abstulit; eademque hora Symeon in Bulgaria **412** fatis concedit, ingentique captus angore ac cordis morbo elanguens percitusque interiit, frustra leges juraque transgressus, relicto ex testamenti tabulis principatu Petro filio ex secunda uxore, Georgi Sursubulii sorore, quem et liberorum suorum tutorem constituit. Michaelem ex priore conjuge susceptum monachum detondit; Joannes vero et Benjamin Petri fratres Bulgarica adhuc stola ornabantur atque habitu.

22. Circumvicinæ igitur gentes, Chrobati Turci ac reliqui, audita Symeonis morte Bulgaros bello incessere statuebant. Fame vero Bulgarorum gentem cum locustarum ingenti copia graviter premente, cum aliarum gentium irruptionem formidabant, tum præcipue Romanorum in se impetum metuebant. Re itaque in consilium vocata adversus Romanos copias educunt ac Macedoniam petunt, hoc nempe satagentes, ut Romanis metum incuterent. Audito vero Romanum imperatorem adversus eos exercitum parare, una Petrus Georgiusque monachum quemdam Calocyrim nomine, genere Armenium, auream bullam ferentem occulte mittunt. Bullæ tenor hic erat, pacem se cupere cum Romanis, et ut illam componant, promptis animis esse; neque id modo, sed et nuptiarum fœdera, dum illis adlubeat, cum Romanis se esse inituros. Acceptis litteris, earumque latore humanissime suscepto, confestim imperator **413** cum celoce Theodosium Abucem monachum et Constantinum Rhodium palatinum clericum cum Bulgaris in Mesembria de pace collocuturos emisit. Oppidum hoc dictum olim Menembria, a Meno viro Thracio ejus conditore, et Bria, ejus nominis apud quosdam Thraces vico; mollioris vero pronuntiationis causa Mesembriæ nomen accepit. Quo in colloquio cum res commode tractata esset, legati per continentem in urbem redierunt, cum eis Stephanus Bulgarus comes esset. Post hos subsecuti Georgius Sursubulus et Symeon Caluteranus et Usampsus, Symeon item alterius illius Bulgariæ principis ex uxore frater. Ad hæc illius affinis Stephanus, Magotinus quoque et Cronus et Menicus, Petri ad Romanum imperatorem legationem fulserunt. Conspectaque Christophori imperatoris filia Maria, ac ejus plurimum specie recreati, ictisque prius pacis fœderibus, missis litteris Petrum sine mora venire jusserunt. Missus vero obviam Nicetas magister Romani imperatoris affinis, eumque in urbem inducturus. Cum itaque venisset

VARIÆ LECTIONES.

[74] deest ἁλόντα, ut infra, vel quid simile. Combef. · [75] ἀνίᾳ τε margo Combef.

Petrus Bulgarus, conscensa Romanus imperator trireme Blachernas petit, ibique ad se venientem Petrum et vidit et osculo salutavit. Inter se vero, uti par erat, collocutis, subscriptionibus munita rataque habita pacis pariter nuptiarumque fœdera, protovestiario Theophane in omnibus quasi sequestro, ac solerter Romanos inter Bulgarosque negotium dirigente.

23. Octobris **414** mensis die octavo egressus patriarcha Stephanus cum Theophane protovestiario, et Maria Christophori imperatoris filia universoque senatu ad sanctissimæ Deiparæ ad Pegas, Petrum et Mariam benedixit, eorumque capitibus nuptiales corollas imposuit, sponsam comitantibus Theophane protovestiario et Georgio Sursubulo. Mensa vero sumptuosa ac magnificentissima instructa, cunctisque ad nuptiarum solemnia spectantibus rite splendideque peractis, Theophanes protovestiarius una cum Maria imperatoris filia in urbem reversus est. Tertio autem a nuptiis celebratis die Romanus imperator in Pegarum exscensione magnificum paravit convivium, sericis aulæis convestita machina, et ad ipsam imperatoria celoce constituta. Eo loco epulatus Romanus cum Petro Bulgaro et Constantino genero ac filio Christophoro, Bulgarisque etiam atque etiam enitentibus ut prior Christophorus tumque Constantinus faustis acclamationibus imperatorum more exciperentur, eorum Romanus flagitationibus annuit, sicque illis res ex voto cessit. Tunc vero omnibus nuptiarum expletis solemnibus ac gaudiis, et cum jam Maria cum Petro viro suo in Bulgariam esset profectura, ad Hebdomum usque a parentibus una cum Theophane protovestiario deducitur. In ipso discessus procinctu puellæ circumfusi copiosas fundunt lacrymas, quantas par **415** est fundere qui mox charissimo pignore privandi erant, generumque suum exosculati, atque ejus manibus deposita filia, in regiam revertuntur. Maria viri Bulgari manibus tradita, gaudio mista et tristitia, in Bulgariam iter contendit. Tristitiam faciebat, quod amantissimis parentibus, quod regiis ædibus, quod necessariorum affiniumque consuetudine deficiebatur: rursusque gaudii seges erat, quod viro regi locata, Bulgarorum domina esset consalutata. Ibat itaque omnigenas conferens opes, innumeraque supellectili opulenter instructa.

24. Tunc quoque Joannes magister ac scholarum domesticus Curcuas, qui Romanas præclare copias regebat, quo fere ex tempore Romanus imperator salutatus est, Assyriosque quotidie expugnabat, urbesque et oppida munita et vicos ac loca evertebat, captivosque ducebat, atque in iis etiam insignem nominatissimamque ac plane munitam potentissimamque Syriæ urbem arcemque, Melitinem dictam, varie tentaverat prædatuque fuerat ac penitus vastaverat, circumque posita oppida

A τριήρει ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἐπιβὰς ἐν Βλαχέρναις παρεγένετο, καὶ τὸν Πέτρον ὡς αὐτὸν ἀφικνούμενον ἐθεάσατό τε καὶ κατησπάσατο. Ἐπεὶ δὲ ἀλλήλοις εἰκότα συνωμίλησαν, ὑπογράφονται τά τε σύμβολα τῆς εἰρήνης καὶ τὰ γαμικὰ συναλλάγματα, μεσολαβοῦντος ἐν τούτοις καὶ νουνεχῶς διευθύνοντος μεταξὺ Ῥωμαίων τε καὶ Βουλγάρων πρωτοβεστιαρίου Θεοφάνους

κγ'. Ὀγδόῃ δὲ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχης Στέφανος ἅμα Θεοφάνει πρωτοβεστιαρίῳ καὶ Μαρίᾳ τῇ τοῦ βασιλέως Χριστοφόρου θυγατρὶ καὶ πάσῃ τῇ συγκλήτῳ εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πηγῆς, καὶ εὐλόγησεν Πέτρον τε καὶ Μαρίαν, καὶ τοὺς νυμφικοὺς στεφάνους ταῖς αὐτῶν ἐπέθηκε κεφαλαῖς, παρανυμφευόντων Θεοφάνους B πρωτοβεστιαρίου καὶ Γεωργίου Σουρσουβούλη. Λαμπρᾶς δὲ καὶ πολυτελοῦς γεγονυίας τραπέζης, καὶ πάντων τῶν εἰθισμένων τοῖς γάμοις φαιδρῶς ἐπιτελεσθέντων, εἰσῆλθεν Θεοφάνης πρωτοβεστιάριος ἅμα Μαρίᾳ τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ πόλει. Τῇ τρίτῃ δὲ τοῦ γάμου ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς εὐωχίαν λαμπρὰν ἐν τῇ τῶν Πηγῶν ἀποβάθρᾳ, περικοσμήσας αὐτὴν ὑφάσμασι σηρικοῖς, παρ' αὐτῇ τῇ ἀποβάθρᾳ τοῦ βασιλικοῦ δρόμωνος ἑστηκότος· ἔνθα συνέστη [75] Ῥωμανὸς Πέτρῳ Βουλγάρῳ ἅμα Κωνσταντίνῳ γαμβρῷ καὶ Χριστοφόρῳ υἱῷ. Τῶν δὲ Βουλγάρων ἔνστασιν οὐ μικρὰν ποιησαμένων πρότερον εὐφημισθῆναι Χριστοφόρον, εἶθ' οὕτω τὸν Κωνσταντῖνον, ὑπεῖξε τῇ ἐνστάσει τούτων C Ῥωμανὸς ὁ βασιλεύς, [P. 257.] καὶ γέγονεν ὅπερ ᾐτήσαντο. Ἐπεὶ δὲ πάντα τὰ ἐν γάμοις συνετελέσθησαν, ἔμελλε δὲ ἡ Μαρία ἤδη τὴν πρὸς Βουλγαρίαν σὺν τῷ ἀνδρὶ Πέτρῳ ὁδεύειν, οἱ ταύτης γονεῖς μέχρι τοῦ Ἑβδόμου συνεξῆλθον αὐτῇ ἅμα Θεοφάνει πρωτοβεστιαρίῳ. Ἐπεὶ δὲ [76*] ἀπαίρειν ἔμελλεν, περιχυθέντες τῇ θυγατρὶ καὶ πυκνὰ καταχέοντες δάκρυα, καὶ ὅσα εἰκὸς ἐπὶ στερήσει σπλάγχνου περιποθήτου, τόν τε αὐτῶν γαμβρὸν ἀσπασάμενοι καὶ ταύτην ταῖς τούτου χερσὶν παραθέμενοι ἐν τοῖς βασιλείοις ὑπέστρεψαν. Μαρία δὲ Βουλγαρικαῖς παραδοθεῖσα χερσὶ τὴν ἐπὶ Βουλγαρίαν ἀπῄει, χαίρουσά τε ἅμα καὶ λυπουμένη, λυπουμένη μὲν ἐν οἷς γονέων φιλτάτων ἐστέρητο καὶ βασιλείων οἴκων καὶ συνηθείας τῶν γένει προσηκόντων, χαίρουσα δὲ ἐν οἷς βασιλεῖ προσ-D ήρμοστο ἀνδρὶ καὶ δέσποινα Βουλγάρων προσηγορεύθη. Ἀπῄει τοίνυν πλοῦτον κομιζομένη παντοδαπῇ καὶ ἀποσκευὴν ἀναρίθμητον.

κδ'. Τότε δὲ καὶ Ἰωάννης μάγιστρος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν ὁ Κουρκούας, καλῶς διοικῶν τὸν Ῥωμαϊκὸν στρατὸν σχεδὸν ἀπὸ τῆς ἀναῤῥήσεως Ῥωμανοῦ βασιλέως, καὶ καταπολεμῶν καθ' ἑκάστην τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ πόλεις καὶ κάστρα καὶ κώμας καὶ χώρας αὐτῶν πορθήσας καὶ αἰχμαλώτους ποιήσας, μεθ' ὧν καὶ τὸ ἐπίσημον καὶ ἐξάκουστον καὶ πάνυ ὀχυρὸν καὶ δυνατὸν κάστρον τῆς Συρίας, Μελιτηνὴν ὀνομαζόμενον, διαφόρως καταπολεμήσας καὶ πραιδεύσας, καὶ εἰς φροῦδον ἀπωλείας τοῦτο

VARIÆ LECTIONES.

[75] συνειστιάθη Cedrenus. [76*] Legebatur ἐπειδή.

ποιήσας καὶ τὰς πέριξ κώμας καὶ χώρας πυρικαύστους ἐργασάμενος, αὐτὸ τὸ ἀήττητον καὶ ἀμάχητον κάστρον παρακαθίσας καὶ ἑλεπόλεις μηχανικὰς στήσας, καὶ εἰς παντελῆ ἀπορίαν καὶ ἀμηχανίαν ἐμβαλὼν αὐτοὺς ὅ τι πράξαιεν, καὶ ἅπαξ καὶ πολλάκις πρέσβεις πρὸς τὸν δομέστικον στελλόντων καὶ λόγον αἰτούντων, ὁ συνετὸς καὶ ἐχέφρων Ἰωάννης ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν ὁ Κουρκούας τὰ τῶν δακρύων καὶ ἐλεεινολογιῶν καὶ τὰ τῆς τύχης σκοπήσας, οἷα τὰ ἀνθρώπινα, ὑπεῖξεν, καὶ λόγον δοὺς αὐτοῖς, ὁ Ἀπόχαψ ὁ τοῦ Ἄμερ ἔκγονος ἀμηρᾶς ὢν Μελιτινῆς, καὶ ὁ Ἀποσαλάθ στρατηγὸς εὐγενέστατος ὢν καὶ πλούσιος ἐν Μελιτινῇ, παρεγένοντο. Ἀποδεχθέντες οὖν παρὰ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν Ἰωάννου, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τούτους ἀπέστειλεν· καὶ σύμφωνα εἰρήνης ποιήσαντες ὑπέστρεψαν πρὸς τὰ B ἴδια. Ἔκτοτε δὲ συνεξεστράτευον [P. 258] τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ τῶν ὁμοφύλων Ἀγαρηνῶν, ἔν τε τοῖς ἐπινικίοις συνεισήρχοντο τοῖς Ῥωμαίοις ἐν τῇ πόλει αἰχμαλώτους ἄγοντες Ἀγαρηνούς, ὅπερ ἦν θαυμαστὸν καὶ παράδοξον καὶ δεῖγμα τῆς ἀθέων Σαρακηνῶν δυστυχίας. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἀπόχαψ, ἀνδρὸς φρονίμου καὶ συνετοῦ, διέλυσαν τὴν εἰρήνην οἱ τὴν Μελιτινὴν κατοικοῦντες. Ἐκστρατεύουσιν οὖν κατ' αὐτῶν πάλιν ὅ τε δομέστικος τῶν σχολῶν ὁ Κουρκούας Ἰωάννης μετὰ τῶν θεμάτων καὶ ταγμάτων καὶ ὁ Μελίας μετὰ τῶν Ἀρμενίων· καὶ πολλὰς προνομὰς καὶ πραίδας καθ' ἑκάστην ποιούμενοι, καὶ ταῖς συνεχέσιν ἐπιδρομαῖς αἰχμαλωτίζοντες τούτους καὶ ληϊζόμενοι, εἰς τοσαύτην στένωσιν τὴν Μελιτι- C νὴν περιέστησαν ὥστε αὐτὴν συντομώτατον ἐκπορθῆσαι καὶ ἕως ἐδάφους καταστρέψαι, οὐ μόνον δὲ ταύτην, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁμόρους αὐτῇ πόλεις καὶ χώρας πολυφόρους τε καὶ πιοτάτας οὔσας καὶ οἵας πολλὰς παρέχειν προσόδους. Ταύτην οὖν τὴν Μελιτινὴν εἰς κουρατωρίαν ἀποκαταστήσας ὁ βασιλεὺς πολλὰς χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου ἐκεῖθεν δημοσιοφορεῖσθαι ἐτησίως πεποίηκεν.

κς'. Κατηγορήθη δὲ Νικήτας ὁ μάγιστρος καὶ πενθερὸς Χριστοφόρου βασιλέως ὡς ὑποτιθέμενος αὐτῷ κατὰ τοῦ ἰδίου γενέσθαι πατρὸς καὶ τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐξῶσαι. Τοῦτον οὖν ἐξαγαγόντες τῆς πόλεως ἀπέκειραν μοναχόν, ὑπερορίσαντες τῷ ἑαυτοῦ προαστείῳ.

κε'. Μηνὶ δὲ Ἰουλίῳ ιε', ἰνδικτιῶνος ς', τελευτᾷ D Στέφανος πατριάρχης, πατριαρχεύσας ἔτη δύο μῆνας ἕνδεκα. Δεκεμβρίῳ δὲ μηνί, τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, ἄγουσι Τρύφωνα μοναχὸν ἐν τῷ Ὀψικίῳ μονάζοντα, ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ ἁγιότητι μαρτυρούμενον, καὶ χειροτονοῦσι πατριάρχην ἐπὶ χρόνῳ ῥητῷ, μέχρις ἂν εἰς μέτρον ἡλικίας φθάσῃ Θεοφύλακτος ὁ τοῦ Ῥωμανοῦ υἱός, ὃν ἔμελλον πατριάρχην χειροτονεῖν Κωνσταντινουπόλεως.

κς. Εἰκάδι δὲ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς χειμὼν ἀφόρητος γέγονεν, ὥστε κρυσταλλωθῆναι τὴν γῆν ἐπὶ ἡμέρας ρκ'. Ὅθεν καὶ γέγονεν ὁ μέγας λιμός, τοὺς πώποτε γενομένους ὑπερβαλλόμενος, καὶ θάνατος ἐκ τούτου πολύς, ὡς μὴ δύνασθαι τοὺς ζῶντας

A vicosque et prædia igni succenderat, ipsa invicta inexpugnabilique arce obsessa, adhibitisque illi tormentis ac machinis obsidionalibus, oppidanisque in extremas angustias consiliique inopiam conjectis, ac cum illi semel sæpiusque missis ad domesticum legatis fidem ac securitatem exposcerent, **416** vir prudens cordatusque Joannes Curcuas scholarum domesticus, miserorum lacrymas supplicemque luctuosos clamores ac pro humanarum rerum ratione fortunæ incerta considerans, eorum votis animum inflexit; ad quem accepta fide Apochaps ameris nepos, Melitines ipse ameras exsistens, Aposalathque dux apud Melitinem strenuissimus nobilissimusque ac locupletissimus, venere. Hos scholarum domesticus Joannes omni B humanitate susceptos ad imperatorem misit; ictoque pacis fœdere domum reversi sunt. Indeque sociis adlecti ac fœderati adversus tribules suos Agarenos cum Romanis ad bellum proficiscebantur, ac triumphi specie cum iisdem captivos suos ducentes (mirando sane spectaculo et inaudito, impiorumque Saracenorum afflictarum rerum indicio) urbem ingrediebantur. Mortuo autem Apochapse, viro prudente ac sapiente, Melitinenses pacem dissolverunt. Iterum igitur adversus eos proficiscuntur scholarum domesticus Joannes Curcuas cum cohortibus ac legionibus, Meliasque Armeniis præfectus. Hi multas quotidie agentes prædas, assiduisque excursionibus totam late regionem diripientes atque incolas subigentes, in tantas Melitinem C coegerunt angustias, ut brevissimo tempore ipsam expugnaverint ac solo tenus æquaverint, nec eam modo, sed et vicinas urbes atque oppida et regiones feracissimas opimasque, ac quæ multos proventus afferrent. Hanc igitur Melitinem **417** imperator in curatoriam (alii provinciam dixerint) redigens, multa inde auri argentique millia tributo annuo fisco inferenda indixit.

25. Cæterum Nicetas magister ac Christophori imperatoris socer accusatus est, quod rebellandi adversus patrem eumque solio deturbandi auctor illi fuisset. Quocirca urbe ejectum in monachum detondent, inque suburbano suo exsulem agere cogunt.

D 26. Mensis Julii quinta decima, indictione sexta, moritur Stephanus patriarcha, cum ei muneri præfuisset annos duos, menses undecim. Mensis autem Decembris quarta decima Tryphonem adducunt in Opsicio profitentem monachum, virum religiosis moribus ac sanctitate probatum, ordinantque patriarcham ad certum tempus, donec scilicet Theophylactus Romani filius maturæ ætatis annos attingeret, quem patriarcham CPolitanum ordinaturi erant.

27. Ejusdem mensis die vigesima quinta gravissimum fuit frigus, adeo ut dies 120 terra gelu concreta obriguerit. Hoc gelu subsecuta fames, quanta ante nunquam exstiterat; atque illa crebræ adeo mortes ut nec efferendis mortuis vivi

sufficerent. Porro Romanus tantam illam vim mali considerans, pro benigna sua teneraque in miseros indole, convenientem eis curam adhibuit seduloque prospexit, larga eleemosynarum præbitione famis indigentiam solans. Porticuum quoque spatia fenestris ac tabulatis obstruxit, ne per ea nix friguque in pauperes **418** grassarentur. Tum quoque eas quas arculas vocant in cunctis porticibus construxit; nummumque argenteum jacentibus illic egenis quot mensibus erogari præcepit, menstrua quoque trimisia per ecclesias pauperibus jussit distribui, adeo ut quæ per arculas et ecclesias erogabantur argenti cusi numismata, ad duodecim millia numerarentur. Neque hæc solum misericordia pronus ejus animus pauperumque liberalis provisor sibi ipse constituit, sed abunde tres quotidie pauperes secum comedere voluit, quibus singulis eleemosynæ titulo nummus cederet. Quarta autem feria ac parasceve tres egenos monachos mensæ socios adhibebat, quibus singulis constitutum nummum erogabat. Quodque in monasteriis observari solet, ut inter comedendum lectio habeatur, hoc ille præstabat, sibi ipse ac convivis duplicem apponens mensam, ut tum corpus consueto cibo aleretur, tum anima doctrinarum voluptate oblectaretur. Quibus ille diligenter attendens animum, compungebatur ac lacrymarum large fontes emittebat. Ejus vero fidem erga monachos, quos præsertim sanctitas et religio claros reddiderat, quanta fuerit, quis possit enarrare? Eorum nemo in conspectum veniebat, sedulus virtutis cultor, cui actus suos cum multis lacrymis non exponeret. Cum autem fide devotissimus ac summe orthodoxus esset, urbis omnes ecclesias sumptuosis aulæis cereorumque et lampadum copia præclare exornavit. Sed et monachis in montibus, tum nempe Olympo tum Cymina et quem vocant **419** Petram Auream et Barachæo, nunquam destitit annua stipendia mittere eorumque res curare ac eis providere, quique inter illos actionis cultu ac contemplationis spectabiles essent, ad se accersere eorumque precum suffragia percipere. Nec id modo, sed et religiosa exercitatione inclusis, et qui se angustissimis tuguriolis velut carcere abdidissent, cunctis denique monasteriis statutas annonas subministrare non cessabat. Hæc velut ex multis paucas viri virtutes eleemosynasque percurrimus.

28. Petro Bulgarorum principi Joannes frater cum aliis Symeonis proceribus struxit insidias. Deprehensis illis, Joannes quidem flagris emendatus in carcere includitur, reliqui acerbis suppliciis subacti sunt. Horum Romanus imperator a Petro certior factus, Joannem monachum (eum qui rector exstiterat) mittit, prætextu quidem redimendi captivos, re ipsa vero ut Joannem caperet et Byzantium duceret; quod et ita contigit. Una quippe cum Joanne navim ingressus, a Mesembria in urbem delatus est. Nec multo post projecto monachi

A ἐκκομίζειν τοὺς τεθνεῶτας. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τὴν ἀφόρητον ἐκείνην βίαν κατανοήσας ἀξίαν τῆς ἑαυτοῦ συμπαθοῦς καὶ ἐλεήμονος φύσεως πρόνοιαν ἐποιήσατο, [P. 259] πολλαῖς ἐλεημοσύναις τὴν ἐκ τοῦ λιμοῦ παραμυθησάμενος ἔνδειαν· ἀνέφραξέν τε θυρίσι καὶ σανιδώμασι τὰς τῶν ἐμβόλων στοὰς, ὡς μὴ τὴν χιόνα καὶ τὸ ψῦχος ἐκεῖθεν ἐπεισιέναι τοῖς πένησι. Τότε καὶ τὰς λεγομένας ἄρκλας ἐν πᾶσι κατεσκεύασε τοῖς ἐμβόλοις, ἀργύριά τε κατὰ μῆνα τοῖς ἐν ταύταις κατακειμένοις πένησι δίδοσθαι διετάξατο καὶ τὰ μηνιαῖα τριμίσια ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῖς πένησι διανέμεσθαι, ὡς εἶναι τὰ διδόμενα τοῖς τε ἐν ταῖς ἄρκλαις πτωχοῖς καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀργύρου ἐγκεχαραγμένου χιλιάδας δώδεκα. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα ἡ συμπαθὴς αὐτοῦ
B ψυχὴ διετύπωσεν τῶν πενήτων προνοουμένη, ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμέραν αὐτῷ τρεῖς συνεσθίειν πένητας διετάξατο, οἳ ἀνὰ ἓν ἐλάμβανον νόμισμα. Τετράδι δὲ καὶ παρασκευῇ τρεῖς πένητες μοναχοὶ τούτῳ συνήσθιον, τὸ τετυπωμένον ἕκαστοι λαμβάνοντες νόμισμα. Ὅπερ δὲ ἐν τοῖς μοναστηρίοις εἴωθεν γίνεσθαι ἐν τῷ καιρῷ ἀνὰ τῆς ἑστιάσεως, τοῦτο αὐτὸς ἐποίει, διπλῆν ἑαυτῷ καὶ τοῖς δαιτυμόσι τὴν τράπεζαν παρατιθεὶς, ὥστε τὸ μὲν σῶμα τρέφεσθαι τῇ συνήθει τροφῇ, τῇ δὲ ψυχῇ καταλλήλῳ τῶν λόγων ἐπεντρυφᾷν ἡδονῇ, οἷς ἐκεῖνος ἐπιμελῶς προσέχων τὸν νοῦν κατένυσσε τὴν ψυχὴν καὶ πολλὰς δακρύων ἠφίει πηγάς. Τὴν δὲ πίστιν ὅσην ἐκέκτητο πρὸς πάντας μὲν μοναχοὺς, μάλιστα δὲ τοὺς ἐπ' ἁγιωσύνῃ διαβοήτους καὶ εὐλαβείᾳ, τίς ἂν διηγήσαιτο;
C Οὐκ ἐθεάσατο γάρ ποτε μοναχὸν ἀρετῆς ἀντεχόμενον, ᾧτινι τὰς ἑαυτοῦ πράξεις σὺν πολλοῖς δάκρυσιν οὐκ ἐξηγόρευε. Πιστότατος δὲ ὢν καὶ ὀρθοδοξότατος πάσας τὰς τῆς πόλεως ἐκκλησίας πέπλοις διαφανέσι καὶ φωταγωγίαις λαμπρῶς κατεκόσμει καὶ κατεφαίδρυνεν. Ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν ὄρεσι μοναχοῖς, τῷ τε Ὀλύμπῳ καὶ τῷ Κομινῷ καὶ τῇ Χρυσῇ κατονομαζομένῃ Πέτρᾳ καὶ τοῦ Βαραχαίου ὄρει, οὐ διέλιπεν ἐτησίως ῥόγας ἐξαποστέλλων καὶ φροντίζων τούτων καὶ προνοούμενος, καὶ τοὺς ὀνομαστοὺς ἐπὶ πράξει καὶ θεωρίᾳ μετακαλούμενος ὡς αὐτὸν, καὶ τῶν εὐχῶν αὐτῶν τὰς εὐλογίας τρυγῶν. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοῖς διὰ Θεὸν ἐγκλείστοις καὶ στενωτάτοις οἰκίσκοις καθείρξασι καὶ πᾶσι τοῖς μοναστη-
D ρίοις τὰς ἐτησίους ῥόγας, ἃς διετύπωσεν, οὐ διέλιπεν ἐπιχορηγῶν. Ταῦτα ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα τῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων καὶ ἐλεημοσυνῶν διεξήλθομεν.

[P. 260] κη'. Πέτρῳ δὲ τῷ Βουλγάρῳ ἐπέθετο Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μετὰ καὶ ἑτέρων μεγιστάνων τοῦ Συμεών· καὶ φωραθέντων αὐτῶν ὁ μὲν Ἰωάννης τύπτεται καὶ ἐγκλείεται φυλακῇ, οἱ δὲ λοιποὶ τιμωρίαις οὐ ταῖς τυχούσαις ὑποβάλλονται. Ταῦτα δὲ δῆλα Πέτρου ποιήσαντος τῷ βασιλεῖ Ῥωμανῷ, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν μοναχὸν Ἰωάννην, ὃς ἐγεγόνει ῥαίκτωρ, προφάσει μὲν τοῦ ποιῆσαι τὸ ἀλλάγιον τῶν κρατουμένων αἰχμαλώτων, τῇ ἀληθείᾳ δὲ Ἰωάννην κατασχεῖν καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαγεῖν. Ὃ δὴ καὶ γέγονεν· εἰσελθὼν γὰρ ἅμα

Ἰωάννῃ εἰς πλοῖον ἀπὸ Μεσημβρίας ἦλθεν ἐν τῇ πόλει. Καὶ μετ' οὐ πολὺ τούτου τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀποῤῥίψαντος καὶ γυναῖκα ἐπιζητήσαντος, δέδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς οἶκον καὶ κτήματα πάμπολλα καὶ γυναῖκα ἐκ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος τῆς τῶν Ἀρμενιακῶν ὁρμωμένην, γάμον τε λαμπρὸν ἐν τῇ τοῦ Καίσαρος οἰκίᾳ πεποίηκεν, Χριστοφόρου βασιλέως καὶ Ἰωάννου μοναχοῦ τοῦ γεγονότος ῥαίκτορος παρανυμφευσάντων.

κθ'. Ἀλλὰ καὶ Μιχαὴλ μοναχὸς, αὐτὸς ὁ ἀδελφὸς Πέτρου, κατὰ σπουδῆς ἔχων τῆς Βουλγαρικῆς ἐξουσίας ἐπιλαβέσθαι, ἰδιοστασίασεν ἔν τινι Βουλγαρικῷ κάστρῳ· καὶ τούτῳ προσεῤῥύησαν οἱ τῆς Πέτρου ἀρχῆς διεστηκότες Σκύθαι. Οὗ μετὰ τὴν τοῦ βίου καταστροφὴν ἐπῆλθον οὗτοι ταῖς Ῥωμαϊκαῖς χώραις, ὥστε συμβῆναι τούτους ἀπὸ Μακέτιδος διὰ Στρυμόνος πρὸς Ἑλλάδα καὶ τὴν Νικόπολιν προσχωρῆσαι καὶ τὰ ἐκεῖσε πάντα ληΐσασθαι. Νικόπολις δὲ ἐπωνόμασται κατὰ τὸ ἐπώνυμον τῆς νίκης, ἣν Αὔγουστος σεβαστὸς κατὰ Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας εἰργάσατο καὶ τὴν Αἰγυπτίων ἀρχὴν τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέκλινεν.

λ'. Μαρτίῳ δὲ μηνὶ, δευτέρᾳ ἡμέρᾳ, κοσμήτης ἔπεσεν ἐν τῷ φόρῳ ἐκ τῶν ἐν τοῖς στιχηδὸν ἱσταμένοις ἐκεῖσε κίοσιν ἐπικειμένων, καὶ ἀπέκτεινεν ἄνδρας ἕξ [77]. Γέγονε δὲ καὶ ἐμπρησμὸς μέγας καὶ φοβερὸς εἰς τὸν τοῦ φόρου ἔμβολον, πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὥστε κατακαῆναι τά τε κηροπωλεῖα καὶ τὰ γουνάρια τοῦ φόρου μέχρι τῶν Ψιχῶν.

λα'. Ἐτελεύτησε δὲ Χριστοφόρος βασιλεὺς μηνὶ Αὐγούστῳ ἰνδικτιῶνος τετάρτης, πολλὰ κοψαμένου καὶ θρηνήσαντος αὐτὸν τοῦ πατρὸς, μεῖζον ἢ κατ' Αἰγυπτίους, ὡς ἤδη εἰς γῆρας αὐτοῦ ἐληλακότος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἔτι νηπίων ὄντων. Καὶ ἐτέθη τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐν τῇ ῥηθείσῃ μονῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

[P. 261] λβ'. Κατήγαγον δὲ καὶ Τρύφωνα πατριάρχην Αὐγούστῳ μηνὶ ἰνδικτιῶνος τρίτης [78], τὸν ῥητὸν χρόνον τελέσαντα· καὶ ἀπελθὼν ἐν τῇ ἰδίᾳ μονῇ τελευτᾷ, χηρευσάσης Ἐκκλησίας χρόνον ἕνα καὶ μῆνας ε' διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελὲς Θεοφυλάκτου υἱοῦ Ῥωμανοῦ βασιλέως· αὐτὸν γὰρ ἔμελλεν, ὡς ἤδη εἴρηται, πατριάρχην καθιστᾶν.

λγ'. Βασίλειος δέ τις Μακεδὼν πλάνος Κωνσταντῖνον Δοῦκα ἑαυτὸν ἐπιφημίσας πολλοὺς μεθ' ἑαυτοῦ συνεπήγετο. Οὗτος συσχεθεὶς ὑπὸ Ἐλεφαντίνου τουρμάρχου, ἐκ τοῦ Ὀψικίου ὄντος, ἤχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ὑπὸ Πέτρου ὑπάρχου τῆς μιᾶς ἀλλοτριοῦται χειρός. Εἶτα καιροῦ λαβόμενος καταλαμβάνει πάλιν τὸ Ὀψίκιον, καὶ χεῖρα χαλκῆν ἀντὶ τῆς κοπείσης προσαρμοσάμενος καὶ σπάθην ὑπερμεγέθη κατασκευάσας διήρχετο, πλανῶν αὖθις τῶν ἀγυρτευόντων πολλοὺς ὡς εἴη αὐτὸς Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Δουκός. Οὓς καὶ συνεφελκόμενος με-

A habitu, cum uxoris amplexus quæreret, imperator illi ædes assignavit multaque omnino prædia contulit, exque sua ipsius Armeniacorum patria conjugem ei locavit, atque in Cæsaris domo præmagnificas nuptias fecit, ductoribus sponsæ Christophoro imperatore ac Joanne monacho, qui rector exstiterat.

420 29. Quin et Michael monachus, ipse Petri frater, Bulgarici imperii cupidus, seorsum in Bulgariæ quadam arce rebellavit, multosque Scythas, qui a Petri principatu desciverant, ad se pertraxit. Hi Michaele vivis exempto Romanæ ditionis fines invaserunt, sic nimirum ut a Macetide per Stry- B monem ad Atticam Nicopolimque progressi cuncta ibi populati sint. Nicopolis vero dicta est a victoria, quam Augustus retulit de Antonio et Cleopatra, tunc scilicet cum Romanis fascibus Ægyptum subjecit.

30. Mensis Martii die secunda, qui in foro columnis illic ordine erectis cosmetes impositus erat, decidit ac sex viros occidit. Magnum quoque ac formidabile contigit incendium in fori porticu, haud procul ab æde sanctissimæ Deiparæ, adeo ut pars illa fori quam cerarii et quam pellitiarii artifices occupant, ad Psichas usque igni absumpta C sit.

31. Christophorus vero imperator mortuus est mense Augusto, indict. 4, Romano patre illius funus ingenti luctu ac planctu prosequente, supra quam etiam Ægyptiorum moribus receptum sit, eo quod vergente jam ipsius ætate ejus liberi adhuc pueri ac minores essent. Depositum illius cadaver in patris sui monasterio, cujus in superioribus meminimus.

421 32. Sed et Tryphonem patriarcham mense Augusto, indictione tertia, cum tempus constitutum explesset, officio moverunt; qui abiens in monasterio suo e vivis excedit, Ecclesia pastore vidua annum unum, menses quinque, quod Theophylactus nondum matura satis ætate esset. Ipsum enim Ro- D manus constituerat patriarcham præficere, uti jam dictum est.

33. Basilius vero quidam Macedo impostor, Constantinum Ducem se esse jactans, multos sibi adjunxit. Hic ab Elephantino tribuno Opsiciano captus in urbem inductus est, Petrique urbis præfecti sententia altera manuum truncatur. Postmodum occasionem nactus ad Opsicium redit, æreamque sibi manum ejus loco quæ amputata fuerat aptans, ingentemque gladium fabricans, multos iterum circumforaneos ac nebulones seducens sic vagabatur, seque adeo Constantinum Ducis filium esse suadens. Horum itaque contracta manu magnam ad-

VARIÆ LECTIONES.

[77] ἑξήκοντα Scylitzes et Cedrenus. Combef. [78] τετάρτης margo.

versus Romanum rebellionem conflat; castroque occupato cui nomen Lata Petra, omnisque generis in eo annona reposita, ex his latebris erumpens circumvicinam regionem populabatur ac prædas agebat. Missis itaque imperator copiis tum illum cepit, tum qui sub illo merebant. Inductum vero in urbem judicio sistunt, eique ad quæstiones adhibito, et ut socios prodat, plagas multas imponunt. Ille multos procerum, quasi sibi 422 adhæsissent, per calumniam defert. Convictus vero nihil veri criminis illis objicere, ad Amastriani ædes igni absumptus est.

34. Quem vero dicebam, imperatoris filius Theophylactus patriarcha ordinatur, Februarii mensis die secunda, indictione sexta, patris in omnibus animos sensumque præveniens, sed et ad ea quæ a fronte virtutes recteque facta, cum ea qua præditus erat eruditione atque doctrina, sese extendens. Aderant vicarii Romani antistitis, qui tomum synodalem de illius tractantem ordinatione afferrent; qui etiam in patriarchali sede eum collocarunt.

35. Quin dicta quoque Romani imperatoris neptis, Maria Petri Bulgari uxor, haud raro in urbem veniebat ex Bulgaria patris avique invisendorum causa. Postremo autem venit tres secum liberos adducens, cum jam Christophorus ejus pater vivis exemptus esset. Multis itaque avi munificentia donata divitiis honorifice domum reversa est.

36. Romanus vero imperator Stephano filio uxorem locat Gabalæ filiam, Catacylæ neptim, Annam nomine; ac cum nuptiali serto Augustalis etiam illi corona imposita est.

37. Turcorum prima expeditio adversus Romanos contigit mense Aprili, indictione 7. Illi ad urbem usque excurrentes cunctos per Thraciam obvios præda abegerunt. Missus itaque Theophanes patricius protovestiarius 423 imperiique administer ac princeps senatus, ut cum eis pacem componeret captivosque reciperet. Porro Theophanes admiranda prudentia ac sagacitate illis usus ex voto cuncta confecit, multamque ex illis eo nomine laudem ac admirationem reportavit. Tunc quoque Romanus imperator, quanta magnificentia ac humanitate præstaret, ostendit, nullis sumptibus parcens, solum ut liberarentur captivi.

38. Locavit etiam Romanus imperator Constantino filiorum natu minimo uxorem Helenam, Adriani patricii filiam stirpis Armeniacæ. Qua et defuncta mensis Februarii die altera, alteram ei Theophanonem nomine, Mamantis illius stirpe satam, nuptum tradit.

39. Quarta decima indictione, mensis vero Junii undecima, Russi instructa classe ad decem navium

γάλην κατὰ Ῥωμανοῦ ἀνταρσίαν κινεῖ. Καὶ φρούριον κατασχὼν ὃ Πλατεῖα Πέτρα κατονομάζεται, πᾶν εἶδος ἐδωδίμων ἐν τούτῳ ἀπέθετο· ἀφ' οὗ ἐξορμῶν ἐλεηλάτει καὶ τοὺς[79] παρατυγχάνοντας πρασνόμευεν. Ἀποστείλας οὖν ὁ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ αὐτόν τε συνέλαβεν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ· ὃν καὶ ἀγαγόντες ἐν τῇ πόλει ἀνέκρινόν τε καὶ πολλὰς πληγὰς ἐπετίθεσαν, τοῦ τοὺς συστασιώτας[80], εἴτινες εἶεν, εἰπεῖν. Ὁ δὲ πολλοὺς τῶν ἐν τέλει ἐσυκοφάντει ψευδῶς ὡς συνόντας αὐτῷ. Μηδὲν δὲ ἀληθὲς κατ' αὐτῶν λέγειν ἐξελεγχθεὶς ἐν τοῖς Ἀραστριανοῦ πυρὸς παρανάλωμα γίνεται.

λδ'. Χειροτονεῖται δὲ πατριάρχης ὁ ῥηθεὶς τοῦ βασιλέως υἱὸς Θεοφύλακτος, Φεβρουαρίῳ μηνὶ δευτέρᾳ ἰνδικτιῶνος ἕκτης, τοῦ πατρῴου φρονήματος ἐφ' ἅπασιν ἐξερχόμενος, ἀλλὰ καὶ τοῖς πρόσω παρεκτεινόμενος κατορθώμασι μετὰ καὶ τῆς προσούσης ἐλλογιμότητος, τοποτηρητῶν ἐκ Ῥώμης ἀνελθόντων καὶ τόμον συνοδικὸν ἐπιφερόμενοι περὶ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας διαγορεύοντα· οἳ καὶ πατριαρχικῷ θρόνῳ τοῦτον ἐνίδρυσαν.

λε'. Ἡ εἰρημένη βασιλέως Ῥωμανοῦ ἐγγόνη ἡ Μαρία, γυνὴ Πέτρου Βουλγάρου, πολλάκις ἀπὸ Βουλγαρίας ἐν τῇ πόλει εἰσῆλθεν τοῦ τὸν ἴδιον πατέρα καὶ τὸν πάππον αὐτῆς [P. 262] ἐπισκέψασθαι. Τελευταῖον δὲ μετὰ παίδων εἰσῆλθεν τριῶν, ἤδη Χριστοφόρου τοῦ πατρὸς αὐτῆς τελευτήσαντος. Πλοῦτον οὖν πολὺν παρὰ τοῦ πάππου λαβοῦσα ἐντίμως ὑπέστρεψεν.

λς'. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ υἱῷ Στεφάνῳ γυναῖκα ἠγάγετο θυγατέρα οὖσαν τοῦ Γαβαλᾶ, ἐγγόνην δὲ Κατάκυλα, Ἄνναν[81] ὄνομα. Ἅμα δὲ τῷ νυμφικῷ στεφάνῳ καὶ ὁ τῆς βασιλείας αὐτῇ στέφανος ἐπετίθετο.

λζ'. Ἐγένετο δὲ ἐκστρατεία πρώτη τῶν Τούρκων κατὰ Ῥωμαίων ἰνδικτιῶνος ἑβδόμης Ἀπριλλίῳ μηνί· οἳ καὶ καταδραμόντες μέχρι τῆς πόλεως ἐλῄσαντο πᾶσαν Θρᾳκῴαν φυγήν. Ἀπεστάλη οὖν ὁ πατρίκιος Θεοφάνης ὁ πρωτοβεστιάριος καὶ παραδυναστεύων ποιῆσαι ἀλλάγιον· ὃς θαυμασίως καὶ συνετῶς αὐτοῖς μετελθὼν ὅσαπερ ἐβούλετο κατεπράξατο, πολλὰ παρ' αὐτῶν ἐν τῇ φρονήσει καὶ εὐβουλίᾳ ἐπαινεθείς τε καὶ θαυμασθείς· ὅτε καὶ τὸ μεγαλόψυχον αὐτοῦ καὶ φιλάνθρωπον ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἐπεδείξατο, μηδενὸς φεισάμενος χρήματος πρὸς τὴν τῶν αἰχμαλώτων ἀνάῤῥυσιν.

λη'. Ἠγάγετο δὲ γυναῖκα ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τῷ τελευταίῳ υἱῷ Κωνσταντίνῳ, ἐκ γένους τῶν Ἀρμενιακῶν τοὔνομα Ἑλένην τοῦ πατρικίου Ἀδριανοῦ θυγατέρα· ἧς καὶ τελευτησάσης Φεβρουαρίῳ μηνὶ δευτέρᾳ ἑτέραν τούτῳ συνέζευξεν γυναῖκα ὀνόματι Θεοφανώ, ἐκ γένους τοῦ Μάμαντος ἐκείνου καταγομένην.

λθ'. Δεκάτης καὶ τετάρτης ἰνδικτιῶνος, Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ ἑνδεκάτῃ, κατέπλευσαν οἱ Ῥῶς κατὰ Κων-

VARIÆ LECTIONES.

[79] τοὺς om. P. [80] συστασιώτας P, συστρατιώτας margo. [81] Ἄνναν P.

σταντινουπόλεως μετὰ πλοίων χιλιάδων δέκα, οἱ καὶ Δρομῖται λεγόμενοι, οἳ ἐκ γένους τῶν Φράγγων καθίστανται. Ἀπεστάλη οὖν κατ' αὐτῶν μετὰ τριηρῶν καὶ δρομώνων, ὅσα καὶ ἔτυχον ἐν τῇ πόλει, ὁ πατρίκιος· καὶ τόν τε στόλον προευτρεπίσας τε καὶ ἑτοιμασάμενος, καὶ νηστείᾳ καὶ δάκρυσιν αὐτὸν κατοχυρώσας ὡς μάλιστα, τοὺς Ῥῶς προσδέχεται καταναυμαχῆσαι μέλλων αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνον κατέλαβον καὶ πλησίον τοῦ Φάρου ἐγένοντο (Φάρος δὲ καλεῖται ἀφίδρυμά τι, ᾧ πυρσὸς ἐπιτίθεται εἰς ὁδηγίαν τοῖς ἐν νυκτὶ παροδίταις), οὗτος πρὸς τῷ τοῦ Εὐξείνου πόντου στόματι [89] παρεδρεύων (ὃς κατὰ ἀντίφρασιν κέκληται· κακόξεινος γὰρ διὰ τὰς συνεχεῖς τῶν ἐκεῖσε λῃστῶν [P. 263] πρὸς τοὺς ἐπιξενουμένους καταδρομάς, οὓς, ὥς φασιν, ἀνελὼν Ἡρακλῆς, καὶ ἀδείας τυχόντες οἱ παροδῖται, τοῦτον Εὔξεινον ἐπωνόμασαν) ἐν τῷ Ἱερῷ λεγομένῳ ἀθρόον τούτοις ἐπέθετο, ὃ τὴν ἐπωνυμίαν εἴληφεν διὰ τὸ τῆς Ἀργοῦς πλωτήρων ἐκεῖσε διερχομένων αὐτόθεν ἀνίδρυσαν [90] ἱερόν. Καὶ δὴ πρῶτος τῷ οἰκείῳ δρόμωνι διεκπλεύσας τήν τε σύναξιν τῶν Ῥουσικῶν πλοίων διέλυσεν καὶ τῷ ἐσκευασμένῳ πυρὶ πλεῖστα κατέφλεξεν, τὰ δὲ [91] λοιπὰ τούτων ἐτρέψατο εἰς πληγὴν καὶ φυγήν· ᾧ ἀκολούθως καὶ οἱ λοιποὶ δρόμωνες καὶ αἱ τριήρεις ἐπεκδραμοῦσαι τελείαν εἰργάσαντο τὴν τροπήν, καὶ πολλὰ μὲν πλοῖα κατέδυσαν αὔτανδρα, πολλοὺς δὲ κατέστρωσαν, πλείστους δὲ ζῶντας συνέλαβον. Οἱ περιλειφθέντες οὖν εἰς τὸ τῆς Ἀνατολῆς μέρος εἰς τὰ Σγόρα λεγόμενα καταπλέουσιν. Ἀπεστάλη δὲ τότε καὶ Βάρδας πατρίκιος ἀπὸ στρατηγῶν ὁ Φωκᾶς διὰ γῆς μετὰ ἱππέων καὶ ἐκκρίτων ἀνδρῶν τοῦ παρατρέχειν αὐτούς. Καὶ δὴ τούτων σύνταγμα ἱκανὸν ἀποστειλάντων πρὸς τὰ τῆς Βιθυνίας μέρη ὥστε τὰ πρὸς τροφὴν καὶ ἄλλην χρείαν πορίσασθαι, περιτυχὼν τῷ τοιούτῳ συντάγματι ὁ εἰρημένος Βάρδας ὁ Φωκᾶς κακῶς τούτους διέθηκεν, τρεψάμενος καὶ κατασφάξας αὐτούς. Κατῆλθε δὲ καὶ ὁ συνετώτατος καὶ ἐχέφρων Ἰωάννης ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν ὁ Κουρκούας μετὰ παντὸς τοῦ τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματος, καὶ πολλοὺς τούτων διέφθειρεν ἀποσπάδας τῇδε κἀκεῖσε καταλαμβάνων, ὥστε συσταλέντας αὐτοὺς δέει τῆς αὐτοῦ ἐπιθέσεως μένειν ἐπὶ τὸ αὐτὸ παρὰ τὰ οἰκεῖα πλοῖα καὶ μηδαμοῦ παρεκτρέχειν κατατολμᾶν. Πολλὰ δὲ καὶ μέγιστα κακὰ οὗτοι διεπράξαντο πρὸ τοῦ τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα κατελθεῖν. Τό τε γὰρ Στενὸν ἅπαν λεγόμενον ἐνέπρησαν, καὶ οὓς συνελάμβανον αἰχμαλώτους, τοὺς μὲν ἐσταύρουν, τοὺς δὲ τῇ γῇ προσεπαττάλευον, τοὺς δὲ ὥσπερ σκοποὺς ἱστάντες βέλεσι κατετόξευον. Ὅσους δὲ τοῦ ἱερατικοῦ κλήρου κατελάμβανον, ὄπισθεν τὰς χεῖρας δεσμοῦντες ἥλους σιδηροῦς κατὰ μέσης τῆς κεφαλῆς αὐτῶν κατεπήγνυον. Πολλοὺς δὲ ἁγίους ναοὺς τῷ πυρὶ παρέδωκαν. Χειμῶνος δὲ ἐνισταμένου καὶ τροφῶν ἀποροῦντες, τό τε ἐπελθὸν στράτευμα τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν τοῦ Κουρκούα καὶ αὐτὸν τὸν ἐχέφρονα καὶ νουνεχῆ εὔβουλον δεδιότες, τάς τε ναυ-

A millia adversus Byzantium navigaverunt. Hos Dromitas vocant (velut palantes dicas ac cursu veloces) atque a Francis genus ducunt. Missus itaque est cum triremibus et celocibus quotquot in urbe erant, illorum impetum excepturus Theophanes patricius. Instructaque ac parata classe, jejunii ac lacrymarum apprime præsidio communitus Russos operiebatur, navale cum eis certamen commissurus. Quod vero illi jam junxerant se prope Pharum venerant (vocatur vero Pharus turris quædam et substructio, cui fax accensa imponitur ad eorum qui noctu applicant iter dirigendum), ipse ad Euxini **424** fauces stationem habens (sic enim contraria appellatione vocatus est, cum Cacoxinus diceretur, idcirco nimirum quod latrones ea loca B insidentes assidue adversus hospites grassarentur, quos ab Hercule sublatos aiunt, proptereaque viatores tuto jam illius itinere Euxini, quasi hospitalis, nomen indidisse) in loco quem Hierum vocant repente in eos impressionem fecit. Hierum inde nominis appellationem sumpsit, quod Argonautæ illac transeuntes templum ibi exstruxerint. Primus itaque sua ipse celoce vectus cum Russicarum navium ordinem dissolvit, tum plerosque præparato igne nautico incendit, reliquas in fugam vertit; quem pone secutæ naves reliquæ atque triremes hostium omnem aciem penitus fuderunt, ac plures quidem navium cum vectoribus submerserunt, multos peremerunt, plurimos vivos ceperunt. Su- C perstites cladi reliquiæ ad Orientalem plagam, ad locum Sgora dictum, trajecerunt. Ibi Bardas patricius Phocas exdux missus cum equitum peditumque delecta manu ad hostium iter terra intercipiendum, in eorum cohortem satis numerosam, ad pabulandum aliaque necessaria ad Bithyniæ partes missam incidit, ingentique eam strage fudit et profligavit atque internecione delevit. Sed et sapientissimus solertissimusque Joannes Curcuas scholarum domesticus cum Asiatico omni exercitu præsto fuit, multosque Russorum a **425** reliquo agmine aliis aliisque locis divulsos offendens sustulit, ita sane ut ejus aggressionis metu perculsi in suis se navibus adunata classe continerent nec usquam excurrere auderent. Hi porro ingentia D maximaque mala perpetraverant, cum necdum illis Romanæ copiæ præsto essent. Nam Stenum omne quod vocant, igne vastarant. Ex illis quos captivos ceperant, alios in crucem agebant, alios terræ configebant, alios velut ad metam erectos jaculorum imbre impetebant. Quotquot vero sacerdotalis aut clericalis ordinis deprehendebant, iis retro vinctis manibus per medium caput clavos ferreos adigebant. Multas sacrarum ædium subjecta flamma combusserunt. Ingruente vero hieme, cum eos jam necessarius commeatus deficeret, dum scilicet scholarum domestici Curcuæ copiarum insultus virique prudentiam ac consiliorum sagacitatem timent, nec

VARIÆ LECTIONES.

[89] στόμα P. [90] ἀνιδρυθὲν? [91] δὲ om. P.

non patricii Theophanis navalia prælia exque insidiis astuque aggredientis impetum reformidant, domum redire constituerunt. Ac vero hoc adnitentes ut Romanam classem laterent, cum mense Septembri indictione quinta decima ad Thraciæ partes transfretare aggressi essent, quem dicebam patricium Theophanem obvium habuerunt; neque enim viri solertissimum ac pervigilem animum unaque fortissimum fefellerunt. Mox igitur navalis iterum pugna committitur, plurimæque hostium submersæ naves, multi occisi. Pauci cum navibus cladi subducti inque Cules littus evecti ingruente nocte fuga evaserunt. Theophanes **426** patricius cum insigni victoria maximisque erectis tropæis reversus honorifice et magnifice suscipitur ac accubitoris dignitate ornatur.

40. Quia vero dictus Joannes magister et scholarum domesticus eo bello præstantissima virtute fulserat, multaque ac magna tropæa erexerat, atque Romani imperii fines late protulerat, compluresque Agarenorum urbes everterat, quodque viri illustrissima virtus esset, cogitaverat Romanus imperator ut ejus filiam Romano nepoti ex Constantino filio uxorem ascisceret. Curcuæ filiæ Euphrosynæ nomen erat, Constantini filio Romani; quem Constantinus Porphyrogennetus castratum patricii dignitate ac cubicularii donavit. Conflata hinc viro reliquorum Augustorum invidia, officio movetur, cum annos duos supra viginti continuos ac menses septem domestici munus gessisset.

41. Operæ pretium vero sit viri tum genus tum educationem, institutionemque atque animi ac corporis indolem gestaque referre, quamque nostra hac ætate fidelis rectusque exstiterit. Oriundus erat Armeniaca stirpe e Docia Darbidi oppido, patre non obscuro, palatino valde opulento, Joannis Icanatorum domestici filio. Quin et sacris litteris eruditum tradunt, Christophori Gangrensis metropolitæ opera, quem sanguinis necessitudine contingebat. Celebre etiam per ora volat dixisse antistitem: *fore ut Joannes hic in redemptionem et solatium Romanorum esset.* Multas quippe plurimasque **427** urbes et arces et oppida et castella et munitiones Agarenorum subjugavit, duploque productiorem Romanam ditionem fecit, cum prius Christi fidei hostes in eas angustias adegissent sicque mancipassent, ut extra Charsiani arcem Hypselemque et Aly fluvium non excurreret. Fidelis vero inque Romanorum imperatorem studiosus gnavusque illius servus Joannes scholarum domesticus ad Euphratem usque ac Tigrim Romanæ ditionis fines protulit, spoliaque ac munera Romanis obtulit, indeque imperator novum populum ac exercitum comparavit, multaque tributa quotannis pendenda indixit, pluraque spolia et currus et captivos Agarenos inde revexit. Maximis enim certaminibus se ipse objectans infidelium urbes

A μαχίας καὶ τὰ ἐσχηματισμένα πολέμια τοῦ πατρικίου Θεοφάνους, ἐβουλεύσαντο τὰ οἰκεῖα καταλαβεῖν. Καὶ δὴ λαθεῖν τὸν στόλον [P. 264] σπουδάζοντες, Σεπτεμβρίῳ μηνὶ ἰνδικτιῶνος πέμπτης καὶ δεκάτης νυκτὸς ἀντιπλεῦσαι ὡρμηκότες ἐπὶ τὰ Θρᾳκῷα μέρη, παρὰ τοῦ ῥηθέντος πατρικίου Θεοφάνους ὑπηντήθησαν· οὐδὲ γὰρ ἔλαθον τὴν αὐτοῦ ἐγρηγορωτάτην καὶ γενναίαν ψυχήν. Εὐθὺς οὖν δευτέρα ναυμαχία συνάπτεται, καὶ πλεῖστα πλοῖα ἐβύθισεν καὶ πολλοὺς τούτων ἀπέκτεινεν ὁ εἰρημένος ἀνήρ. Ὀλίγοι δὲ μετὰ πλοίων περισωθέντες καὶ ἐν τῇ τῆς Κύλης παραπεσόντες ἀκτῇ νυκτὸς ἐπελθούσης διέφυγον. Θεοφάνης δὲ ὁ πατρίκιος μετὰ νίκης λαμπρᾶς καὶ μεγίστων ὑποστρέψας τροπαίων ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς ὑπεδέχθη καὶ παρακοιμώμενος ἐτι-
B μήθη.

μʹ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ῥηθεὶς Ἰωάννης μάγιστρος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν ἄριστος ἐγένετο εἰς τὰ πολέμια, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀνέστησε τρόπαια, καὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἐπέκτεινεν ὅρια, πλείστας τε πόλεις ἐπόρθησεν τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ διὰ τὸ περιφανὲς τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς, ἠβουλήθη ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς εἰς τὸν ἑαυτοῦ ἔκγονον Ῥωμανὸν τὸν ἐκ Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ θυγατέρα ἀναλαβεῖν. Ἡ οὖν θυγάτηρ τοῦ Κουρκούα ἦν ἡ Εὐφροσύνη, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου ἦν Ῥωμανὸς ὁ εὐνουχισθεὶς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ ἐτιμήθη πατρίκιος καὶ πραιπόσιτος. Φθόνου δὲ αὐτῷ τῆς τοιαύτης ἕνεκεν ὑποθέσεως τῶν λοι-
C πῶν βασιλέων κινηθέντος, παύει τῆς ἀρχῆς, εἴκοσι καὶ δύω χρόνους καὶ μῆνας ἑπτὰ δομέστικος ἀδιάδοχος τελέσας.

μαʹ. Πλὴν οὖν ἄξιον εἰπεῖν τό τε γένος καὶ τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπιτήδευμα καὶ τὸ φύσει τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τὴν πρᾶξιν, καὶ ὁποῖος πιστὸς καὶ ὀρθὸς ἀνεφάνη τῇ γενεᾷ ἡμῶν. Οὗτος ἐκ γένους τῶν Ἀρμενιακῶν ἦν ἀπὸ Δόκιαν χωρίου Δαρβιδοῦν, πατρὸς μὲν τῶν οὐκ ἀσήμων, παλατίνου πάνυ πλουσίου υἱοῦ Ἰωάννου δομεστίκου τῶν [Ἱκανάτων. Λέγεται δὲ καὶ τὰ ἱερὰ γράμματα ἐκπεπαιδεῦσθαι παρὰ Χριστοφόρου μητροπολίτου Γαγγρῶν τοῦ συγγενοῦς] αὐτοῦ. Ὡς ᾄδεται δὲ ὁ λόγος, ὅτι ἔφη ὁ ἀρχιερεύς, *Οὗτος ὁ Ἰωάννης εἰς λύτρωσιν καὶ ἄνεσιν τῶν Ῥωμαίων γενήσεται.*
D Πολλὰς γὰρ καὶ πλείστας πόλεις καὶ κάστρα καὶ χώρας καὶ καστέλλια καὶ τόπια τῶν Ἀγαρηνῶν ἐχειρώσατο, καὶ τὴν Ῥωμανίαν διπλῆν κατεστήσατο, πρότερον οὖσαν καὶ κατεχομένην ὑπὸ τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ μέχρι τοῦ Χαρσιανοῦ κάστρου καὶ τῆς Ὑψηλῆς καὶ τοῦ Ἅλυ ποταμοῦ. Ὁ δὲ πιστὸς καὶ σπουδαῖος πρὸς Ῥωμανὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννης [P. 265] δομέστικος τῶν σχολῶν μέχρι τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρη τὰ ὅρια τῶν Ῥωμαίων ἐστήσατο καὶ προῖκα καὶ δῶρα τῇ Ῥωμανίᾳ προσήνεγκεν, καὶ λαὸν καὶ στρατὸν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖθεν προσεκτήσατο, καὶ φόρους πολλοὺς ἐτησίως λαμβάνειν ἐτύπωσεν, καὶ πολλῶν λαφύρων καὶ ἁρμάτων καὶ αἰχμαλώτων Ἀγαρηνῶν ἐκεῖθεν ἀπήνεγκεν [88].

VARIÆ LECTIONES.

[88] Deest vox aliqua, vel auctor βαρβαρίζει. Combef.

Μεγίστοις γὰρ ἀγῶσιν ἑαυτὸν παραθεὶς τὰς πόλεις τῶν ἀρνητῶν Χριστοῦ ἐπόρθησεν· καὶ τίς ἂν ἐξείπῃ κατ' ὄνομα ταύτας ἃς χειρωσάμενος ὑποφόρους τοῖς Ῥωμαίοις Ἰωάννης ὁ Κουρκούας καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν [ἐποιήσατο [44];] Τοῖς εἴκοσι καὶ δύο χρόνοις πόλεις χιλίας σχεδὸν καὶ πλέον κατεστήσατο καὶ τῇ Ῥωμανίᾳ προσήγαγεν· καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν ἄγρυπνον Ἰωάννην τὸν Κουρκούαν ἐπὶ παρατάξεως πολεμικῆς διαλαλιαῖς καὶ παραινέσεσι πιθαναῖς τοῖς Ῥωμαίοις χρώμενον, καὶ ἄλλον Τραϊανὸν ἢ Βελισάριον εἰκάσαι καὶ ὀνομάσαι τοῦτον. Καὶ εἴ τις πρὸς τούτους παραθήσει τὸν ἄνδρα, εὑρήσει πλείονας τὰς τοῦ Κουρκούα ἀνδραγαθίας καὶ ἀριστείας. Οἱ δὲ λαμπρῶς ποθοῦντες καὶ θέλοντες μαθεῖν τὰς τοῦ Ἰωάννου Κουρκούα ἀριστείας καὶ συγγραφὰς εὑρήσουσιν ἐν ὀκτὼ βιβλίοις ἐκτεθείσας παρὰ Μανουὴλ πρωτοσπαθαρίου καὶ κριτοῦ.

μβ'. Ἄξιον δὲ διηγήσασθαι καὶ τὰς τοῦ αὐταδέλφου μαγίστρου καὶ δομεστίκου τῶν σχολῶν Ἰωάννου τοῦ πατρικίου καὶ στρατηγοῦ Χαλδίας Θεοφίλου ἀριστείας καὶ ἀνδραγαθίας. Οὗτος εἰς Χαλδίαν μονοστράτηγος γεγονὼς οὐκ ἐνέδωκεν αὐτὸν, οἷα οἱ πολλοὶ τῇ τρυφῇ καὶ σπατάλῃ καὶ ἡδυπαθείᾳ χρῶνται· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκδοὺς πρὸς κόπους καὶ σκληρότητας, πρὸς τὸ τὰς κώμας καὶ χώρας τῶν Ἀγαρηνῶν ληΐζεσθαι, ὥστε καὶ τοὺς οἰκοῦντας Ἀγαρηνοὺς εἰς τὸ κάστρον τὸ ἀνδρειότατον καὶ πανθαύμαστον Θεοδοσιόπολιν καὶ τὰ πέριξ αὐτοῦ κάστρα αἰχμαλώτους ἀγαγέσθαι καὶ τῷ μαγίστρῳ Ἰωάννῃ φορολογῆσαι καὶ ὑποτάξαι ἐποίησεν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ ἄριστος στρατηγὸς ἀνεφαίνετο καὶ, οὐκ ἐφαίνετο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδείκνυτο καὶ ἄλλος Σολομὼν ὁ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἀνεφαίνετο καὶ ἐγνωρίζετο. Ὃς καὶ τοῖς μετέπειτα καταλιπὼν τὸν ἔκγονον αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν λεγόμενον Τζιμισκήν· καὶ τῇ εὐφυΐᾳ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ ἀοκνίᾳ τοῦ ἀνδρὸς πατρίκιος καὶ στρατηγὸς διαφόρων [P. 266] θεμάτων τιμηθεὶς, ἔπειτα καὶ ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Νικητοῦ βασιλέως τοῦ λεγομένου Φωκᾶ μάγιστρος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν ἀνεφάνη. Ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῶν ἐν τῷ ῥυθμῷ καὶ τῇ τάξει αὐτῶν διηγητέα· ὡσαύτως καὶ περὶ Ῥωμανοῦ πατρικίου καὶ στρατηγοῦ διαφόρων θεμάτων τοῦ υἱοῦ τοῦ μαγίστρου Ἰωάννου τοῦ λεγομένου Κουρκούα, ὃς καὶ αὐτὸς ἄριστος καὶ ἀνδρεῖος ἀνεφαίνετο.

μγ'. Τούτων οὕτως ἀκμαζόντων καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως ἀντεχομένων καὶ μαχομένων καὶ πόλεις καὶ χώρας καὶ κώμας τῇ βασιλείᾳ τῶν Ῥωμαίων προσαγόντων, καὶ ὑποφόρους τοὺς ἀρνητὰς τοῦ Χριστοῦ τῷ βασιλεῖ Ῥωμανῷ ποιοῦντες, ὁ ἀεὶ τὸ γένος τῶν πιστῶν καὶ ὀρθῶν δούλων μαχόμενος Βελίαρ, μὴ φέρων τὴν πολλὴν καὶ ἄπειρον εὐχαριστίαν τῶν Χριστιανῶν, ὑπέβαλέ τισι, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν καὶ τῷ μαγίστρῳ δομεστίκῳ Ἰωάννῃ διέβαλλον, ὡς τῆς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων ἐφιέμενος καὶ λαὸν ἐμπαράσκευον ἔχων, καὶ ὅτι πλείστας ἀδικίας καὶ ἁρπαγὰς ἐποιήσατο τοπίων καὶ χωρίων.

expugnavit. Quis vero ex nomine sigillatim percenseat, quot urbes armis expugnatas Joannes Curcuas Romanis tributarias reddiderit? Per annos duos supra viginti urbes ferme mille, iisque plures, subegit ac Romanæ ditionis fecit; eratque videre virum pervigilem sub hostilis aciei incursu concionibus militaribus adhortationibusque suorum excitantem animos, ut Trajanus alter aut Belisarius videri merito ac nuncupari posset. Quin si quis Joannem Curcuam cum illis contulerit, majora ejus bellica facinora fortiaque facta invenerit. Sin quos autem Joannis Curcuæ res præclare gestas ac monumenta magnifice noscendi cupido incesserit, **428** Manuelis protospatharii et judicis calamo octo libris luculenter explicata invenient.

42. Nec vero abs re fuerit ejus quoque germani (magistri scilicet ac scholarum domestici Joannis) patricii ac Chaldiæ ducis Theophili res bello fortiter gestas abs me enarrari. Hic summa ducis potestate in Chaldiam missus, non ut multorum moribus comparatum est, ut se ipsi voluptatibus ac luxuriæ dedant, sic ille molliori vitæ deliciisque studuit, sed laboribus duriorique disciplinæ sese mancipans Agarenorum oppida terrasque diripere ac populari, oppidanosque urbis munitæ fortissimæ ac plane mirabilis Theodosiopolis circumvicinasque arces sub jugum mittere, magistroque Joanni tributarias facere ac mancipare. Sed et in Mesopotamia exercitus ductor egregie fulsit, nec inane solum nomen protulit, sed et virtutem probavit, alterque Salomon Justiniani imperatoris ætatis heros enituit atque habitus fuit, qui et posteris Joannem Tzimiscem nepotem reliquit; virique proba indole et fortitudine et diligentia patricii diversorumque thematum prætoris ducisque auctus dignitate, ac postremo Nicephoro Niceta (Phoca nuncupato) imperatore magister ac scholarum domesticus creatus. Sed de his quoque ordine inque eorum propria serie texenda narratio est; perindeque de Romano patricio diversarumque **429** per provincias legionum duce, magistri Joannis Curcuæ filio, qua et ipse vir optimus claruit fulsitque fortitudinis laude.

43. His ita florentibus Christianæque fidei præsidio hostibus obnitentibus ac contra pugnantibus, urbesque et provincias atque oppida ac loca imperio Romano adjungentibus, infideiesque Romano imperatori tributarios facientibus, qui semper fideles probosque impugnat, Beliar gratulantes Christianos ac gratiarum actione effusos videre non ferens, nonnullis auctor est suadetque ut et magistrum ac domesticum Joannem apud Romanum imperatorem accusent tanquam rerum summæ inhiantem, et qui eam in rem in promptu exercitum haberet, multa denique loca prædiaque per rapinam parta

VARIÆ LECTIONES.

[44] ἐποίησεν?

atque parata possideret. Mittit igitur Romanus cognitores judices, diligentique rerum inspectione nullius reum criminis offendens in pristinam eum dignitatem restituit. Ejus tamen rei causa apud reliquos Augustos ei conflata invidia munere abdicatur, ejusque loco Pantherius, Romano imperatori sanguinis necessitudine conjunctus, domesticus constituitur.

44. Cæterum Romanus imperator urbis debita omnia æsque alienum civium omne, divitum pariter pauperumque ac egenorum, quantum ex tabulis probari poterat, dissolvit; suntque adeo qui dicant dedisse undeviginti centenaria. Nominum tabulas in Chalces purpureo umbilico combussit, universis fauste acclamantibus, votisque imperatorem prosequentibus. Imperii anno secundo supra vigesimum, pretia domorum civibus **430** omnibus conductoribus a maximo ad minimum usque dimisit. Feria quarta et Parasceve ad conversarum exiens ædes scortis omnibus argenteos duos erogabat; inclusis viris et feminis singulis tres nummos impendebat. Ecclesias vero et monasteria plura exstruxit; vestes quoque auro contextas calicesque cum discis sacros largitus est. Hospitale quoque ad Mabriani ædes excitavit, fecitque stabula ac hospitia pulcherrima: strata etiam struxit cubilia ac cubicula, eorum omnium gratia qui hospites urbem petunt ac lites agunt. Quin et de illorum ipsorumque eorum jumentorum ac famulorum cibo pabuloque statuit atque præcepit. Domos in eam rem firma donatione addixit, ut indeficienter sumptus sufficerent. Hoc autem illorum gratia fecit, qui hospites lites in urbe habent, ut inde procurentur atque alantur. Ad sepulcrum suum dari jussit quotidie frustula offasque triginta millia. Quarta feria et Parasceve in prætorio et Chalce et Numeris vinctis singulis folles quindecim erogari mandavit, magnaque Parasceve nummos singulos eleemosynarum nomine illis tribui. Olympi monachos et Cyminæ e. Athonis et Barachei et Latri omnesque nummum unum viritim ex suo monasterio accipere voluit.

45. Indictione prima, mense Aprili, rursus Turci cum ingentibus copiis Romanæ ditionis fines invaserunt. Egressus vero Theophanes **431** patricius accubitor pacis cum eis fœdus percussit, acceptis obsidibus ex illustrioribus. Hincque adeo contigit in annos quinque pacem induciasque servari. Cæterum Romanus imperator plerasque per Macedoniam atque Thraciam urbes a fundamentis exstruxit, alias reparavit. Nec id modo, sed et in urbe augusta magnificas ædes regias instauravit, prata quoque opima ac uberrima, quæ longe maximam voluptatem præstent; sed et in senum alimenta hospitumque diversoria ac ægrorum domicilia construxit, mercedem a Deo animique salutem sperans se recepturum esse.

A Ὁ δὲ Ῥωμανὸς ἀποστείλας καὶ ζητήσας οὐδὲν ἐφεῦρεν, καὶ μεταδοὺς τῆς ἀρχῆς ἀποκατέστησεν. Φθόνῳ δὲ αὐτῷ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων παρὰ τῶν λοιπῶν κινηθέντων, ἐκπίπτει τῆς ἀρχῆς, καὶ δομέστικος ἀντ' αὐτοῦ προχειρίζεται Πανθήριος, συγγενὴς τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ.

μδʹ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς πάντα τὰ χρέη τῆς πόλεως ἀπό τε πλουσίων, μεγιστάνων, πτωχῶν καὶ πενήτων, ὅσα ἂν ἐν φανερῷ ἀπεδείκνυντο, ἀπέδωκεν· ὥς φασί τινες ὅτι δέδωκεν κεντηνάρια ἐννεακαίδεκα· τὰς δὲ ὁμολογίας κατέκαυσεν εἰς τὸ πορφυροῦν ὀμφάλιον τῆς Χαλκῆς, πάντων ἐπευχομένων τὸν βασιλέα. Τῷ δὲ εἰκοστῷ δευτέρῳ αὐτοῦ χρόνῳ B δέδωκε τὰ ἐνοικικὰ πάσης τῆς πόλεως, ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου. Τετράδην καὶ παρασκευὴν ἐξερχόμενος εἰς τὰ μεταστασίματα ἐδίδει πᾶσαν πολιτικὴν ἀνὰ ἀργυρῶν δύο· καὶ τοὺς ἐγκλείστους καὶ τὰς ἐγκλείστας ἐρόγευεν ἀνὰ νομισμάτων τριῶν. Ἐκκλησίας δὲ καὶ μοναστήρια πολλὰ ἔκτισεν· ἀλλὰ καὶ ἐνδύτας χρυσοϋφάντους καὶ δισκοποτήρια ἀπεχαρίσατο. Καὶ ξενοδοχεῖον καθίδρυσεν εἰς τὰ Μαβριανοῦ, καὶ στάβλους ποιήσας [P. 267] καὶ ὀσπήτια κάλλιστα καὶ κραββατοστρώσια διὰ τοὺς εἰσερχομένους πάντας ἐξωτικοὺς καὶ δίκας λαμβάνοντας κατεσκεύασεν. Ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ διατροφῆς αὐτῶν τε καὶ τῶν ἀλόγων αὐτῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν διωρίσατο καὶ προσέταξεν. Καὶ οἰκήματα προσεκύρωσεν, τὸ ἀνελλιπῶς δίδοσθαι. Τοῦτο δὲ ἐποίησεν C διὰ τοὺς ἔχοντας δίκας ἐξωτικοὺς καὶ εἰσερχομένους, ἵνα διατρέφωνται καὶ διοικοῦνται ἐξ αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὸν τάφον αὐτοῦ διωρίσατο ἵνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν δίδωνται ψωμία [87] μυριάδες γʹ, καὶ τετράδην καὶ παρασκευὴν ἵνα δίδωται εἰς τὸ πραιτώριν καὶ εἰς τὴν Χαλκῆν καὶ εἰς τὰ Νούμερα ἕνα ἕκαστον ἄνθρωπον ἀνὰ φωλέας δεκαπέντε, καὶ τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ πάντας τοὺς φυλακίτας ἀνὰ νομίσματος ἑνός. Διωρίσατο δὲ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ὀλύμπου, τοῦ Κυμινᾶ, τοῦ Ἄθωνος, τοῦ Βαραχέως καὶ τοῦ Λάτρους, καὶ πάντας λαμβάνειν ἀνὰ νομίσματος ἑνός· ταῦτα δὲ λαμβάνειν αὐτοὺς ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ μονῆς.

μεʹ. Ἰνδικτιῶνος πρώτης Ἀπριλλίῳ μηνὶ ἐπῆλθον πάλιν οἱ Τοῦρκοι μετὰ πλείστης δυνάμεως. Ὁ δὲ D πατρίκιος Θεοφάνης ὁ παρακοιμώμενος ἐξελθὼν σπονδὰς εἰρηνικὰς ἐποίησε μετ' αὐτῶν, ὁμήρων ἐμφανῶν [88] ἀναλαβόμενος· ἐξ οὗ συνέβη ἐπὶ χρόνους πέντε τὴν εἰρήνην διαφυλαχθῆναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς πλείσταις πόλεσι κατὰ Μακεδονίαν τε καὶ Θρᾴκην, τὰς μὲν ἐκ βάθρων ἀνῳκοδόμησεν, τισὶ δὲ καινισμοὺς ἐπενόησεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ κατὰ τὴν βασίλειον πόλιν περιφανῆ παλάτια ἐκαινούργησεν, ἔτι καὶ λειμῶνας ἀμφιλαφεῖς καὶ εὐκάρπους, ἐξ ὧν οὐ τυχοῦσα τέρψις ἐγγίνεται· ναὶ δὴ καὶ γερόντων τροφεῖα ξενουμένων τε καταγώγια, ἀῤῥωστούντων ἐνδιαιτήματα, τῶν κατὰ ψυχὴν ἕνεκεν ἀντιδόσεων.

VARIÆ LECTIONES.

[87] μέδια margo. [88] ὁμήρους τῶν ἐμφανῶν, p. 590.

μς'. Δευτέρας δὲ ἰνδικτιῶνος ὁ Ῥωμανὸς βασι- A λεὺς Πασχάλιον πρωτοσπαθάριον καὶ στρατηγὸν Λογγιβαρδίας πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγγίας Οὔγωνα ἐξαπέστειλεν, τὴν αὐτοῦ θυγατέρα ἐπιζητῶν εἰς νύμφην Ῥωμανῷ τῷ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου υἱῷ· ἣν καὶ ἀναλαβὼν ὁ εἰρημένος Πασχάλιος μετὰ πλούτου πολλοῦ ἐν τῇ πόλει ἀνήγαγεν. Γέγονε δὲ ὁ γάμος Σεπτεμβρίῳ μηνὶ ἰνδικτιῶνος τρίτης. Ἥτις καὶ ζήσασα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἔτη πέντε ἐτελεύτησεν ταῖς ἡμέραις τῆς αὐτοκρατορίας Κωνσταντίνου τοῦ αὐτῆς πενθεροῦ.

μζ'. Ἀνέμου δὲ βιαίου καὶ σφοδροῦ καταπνεύσαντος Δεκεμβρίῳ μηνὶ οἱ λεγόμενοι ἐν τῷ ἱππικῷ Δῆμοι κατέπεσον, οἱ ἀπ' ἐναντίας τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ἐτύγχανον, [P. 268] καὶ συνέτριψαν τά τε ὑποκάτωθεν αὐτῶν βάθρα καὶ τὰ στηθεῖα λεγόμενα. B Χρόνου δὲ περικυκλώσαντος τῷ αὐτῷ μηνὶ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τοῦ παλατίου κατήγαγον.

μη'. Τῆς δὲ πόλεως Ἐδέσης, ἐν ᾗ τὸ τίμιον τοῦ Χριστοῦ ἐκμαγεῖον ἀπέκειτο, παρὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιορκουμένης στρατεύματος καὶ εἰς ἀνάγκην μεγίστην περιεσταμένης, ἀπέστειλαν οἱ αὐτῆς οἰκήτορες πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν διαπρεσβευόμενοι τὴν πολιορκίαν λυθῆναι, τὸ τοῦ Χριστοῦ ἅγιον ἐκμαγεῖον παρέχειν ἐπαγγελλόμενοι· ὑπὲρ δὲ τῆς τοιαύτης χάριτος δεσμίους ᾐτήσαντο τῶν ἐπιφανῶν ἀντιλαβεῖν, χρυσοβούλλιόν τε λαβεῖν ὥστε μηκέτι τὴν τούτων χώραν παρὰ τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ ληΐζεσθαι. Ὃ δὴ καὶ γέγονεν. Τοῦ ἁγίου δὲ ἐκμαγείου C ἤτοι μανδηλίου ἀποσταλέντος καὶ ἤδη τῇ Κωνσταντινουπόλει πλησιάζοντος, Θεοφάνης πατρίκιος ὁ παρακοιμώμενος ἐν τῷ ποταμῷ Σαγάριῳ ἐξελθὼν ὑπήντησεν αὐτῷ μετὰ λαμπρᾶς φωταγωγίας καὶ τῆς δεούσης τιμῆς τε καὶ ὑμνῳδίας· καὶ τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς σὺν αὐτῷ ἐν τῇ πόλει εἰσῆλθεν, τοῦ βασιλέως ἐν Βλαχέρναις ὄντος κἀκεῖ αὐτὸ προσκυνήσαντος. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθον ἐν τῇ Χρυσῇ πόρτῃ οἵ τε βασιλέως δύο υἱοὶ Στέφανός τε καὶ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος σὺν τῷ πατριάρχῃ Θεοφυλάκτῳ· καὶ μετὰ τῆς δεούσης τοῦτο ἀναλαβόντες τιμῆς, τῆς συγκλήτου πάσης προπορευομένης καὶ φωταγωγίας μεγίστης προαγούσης, μέχρι τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας πεζῇ διεκόμισαν, καὶ προσκυνηθὲν ἐκεῖσε ἐν τῷ D παλατίῳ ἀνήγαγον.

μθ'. Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις Ἀρμένιον τι τέρας τῇ πόλει ἐπεφοιτήκει, παῖδες συμφυεῖς ἄῤῥενες ἐκ μιᾶς προελθόντες γαστρὸς, ἄρτιοι μὲν πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἀπὸ δὲ στόματος τῆς γαστρὸς καὶ μέχρι τῶν ὑπὸ γαστέρα συμπεφυκότες, καὶ ἀλλήλοις ὑπάρχοντες ἀντιπρόσωποι· οἱ ἐπὶ πλεῖστον τῇ πόλει ἐνδιατρίψαντες, καὶ ὑπὸ πάντων ὡς ἐξαίσιόν τι τέρας ὁρώμενοι, τῆς πόλεως ὡς πονηρός τις οἰωνὸς ἐξηλάσατο [80]. Ἐπὶ δὲ μονοκρατορίας βασιλείας Κωνσταντίνου πάλιν εἰσῆλθοσαν. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐτεθνήκει, ἰατροί τινες ἔμπειροι τὸ

46. Porro secunda indictione Romanus imperator Paschalium protospatharium ac Longobardiæ ducem ad Hugonem regem Franciæ misit, ejus filiam Romano Constantini generi sui filio sponsam exquirens; quam et assumens, quem dixi, Paschalius cum multa suppellectile atque opibus in urbem induxit. Celebratæ nuptiæ mense Septembri, indictione tertia. Vixit cum viro annos quinque; tumque vivis exempta est, cum Constantinus illius socer ipse summus imperator esset solusque rerum potiretur.

47. Mense Decembri validissimo perflante vento atque turbine, qui in foro ex adverso regii throni erecti sunt, sic vocati Demi corruerunt, subjectosque gradus et marmora ac columellas (stethea dictas quasi ad **432** pectus ascendentes) contriverunt. Anni autem vertente circulo, eodem ipso mense, Romanum imperatorem ejus filii aula ejecerunt.

48. Edessa autem urbe, in qua veneranda Christi effigies posita erat, a Romano exercitu obsessa et ad extremas angustias redacta, oppidani oratores ad Romanum imperatorem mittunt, rogantes solvi obsidionem, ejus muneris gratia se Christi sacram effigiem in linteo expressam daturos polliciti; hujusque ipsius muneris vicem ex suis vinctos recipere petebant, qui nobiliores essent, bullaque aurea eam ipsis præstari fidem, ut nunquam Romanæ copiæ Edessenam regionem devastarent. Quod sic utique factum. Missa itaque sacra effigie seu sudario, jamque haud procul Byzantio, Theophanes patricius et accubitor ad Sagarim fluvium cum splendido cereorum apparatu congruoque cultu et canticis illi obviam processit, mensisque Augusti quinta decima cum illo in urbem intravit, imperatore in Blachernis constituto, ubi etiam effigiem illam adoravit. In crastinum exierunt ad portam auream tum imperatoris duo filii Stephanus et Constantinus, tum Constantinus illius gener cum Theophylacto patriarcha; debitoque honore susceptum sacrum pignus, universo senatu præeunte maximaque cereorum atque lapidum segete prælucente, adusque S. Sophiæ templum pedibus detulerunt, atque illic adoratione mysticoque cultu exceptum in palatium intulerunt.

433 49. His ipsis diebus monstrum quoddam ex Armenia Cpolim invectum est, pueri scilicet duo masculi cohærentes uno ventre progressi, aliás membris omnibus corporis integri, a ventriculi tamen ore et infra pubem inter se concreti atque vultibus obversis. Hi diu in urbe versati sunt cumque omnes tanquam immane quoddam portentum contuerentur, Romanus imperator ceu malum quoddam omen illa ejecit. Cum autem solus jam Constantinus rerum potiretur, iterum in urbem ingressi sunt. Uno autem ex eis mortuo, po-

VARIÆ LECTIONES.

[80] ἐξηλάθησαν, Leo. Gr. Combef.

illi quidam medici cohærescentem emortuam partem subtili arte putaverunt, nimirum fore sperantes ut illo remedio alter incolumis servaretur : qui tamen ipse triduo duntaxat superstes diem obiit.

50. Romanus imperator cum monachis omnibus, uti dictum est, fidem plurimam cultumque adhiberet, præ reliquis tamen eximieque Sergium virum monasticæ institutione præclarum observabat. Erat hic magistri Cosmæ frater, primi tribunalium præsidis. Instauravit et Manuelis monasterium : simili quoque ratione Panteleemonis monasterium ac basilicam, qui cognomen Ophri portus, a fundamentis erexit. Octingentos illic monachos sub sancto instituto adunavit, iisque statuta stipendia, unde sustentarentur, constituit, quæ Sergio monacho patri suo spiritali in eorum annonam præbebat. Miserationis affectu erga omnes exsules **434** agebatur, in quos magnam vim pecuniarum erogabat; quamobrem quo tempore ex aula discessit, nec unus quidem exsul inventus est. Fuit Sergius Photii patriarchæ nepos, animi ingenuitate quam carnis necessitudine illustrior. Ad summam enim virtutem scientiamque pervenerat, nec utra præstaret discerni facile poterat : sic nimirum accurate summaque perfectione utramque excoluerat. Porro florebat in eo discretionis pudor, morum gratia, animi sensus, modestia. Neque enim supercilia attrahebat, uti modo sapientibus comparatum est, nec vero arrogantem atque superbum præferebat : sed sermo illi melle dulcior ex ore stillabat. Firma indoles ac constans, sensus animi modestus ac humilis. Hunc itaque virum inclytum imperator una secum continue habebat, ad cujus normam atque regulam vitæ suæ rationes componeret. Monebat ille, etiamque atque etiam hortabatur ut liberorum imperator curam ageret, nec indisciplinatos ad nequitiam declinare sineret, ne idem atque Heli illi accideret ac liberorum piacula ipse lueret; quod et ita accidit.

51. Porro aula dejectus liberorum opera ac tyrannide, inque Proten insulam relegatus, hunc rursus calamitatem solantem ærumnisque ac angustiis levamen afferentem habebat. Aderat pariter etiam Polyeuctus reverentissimus monachus, qui ipse perinde ac quem dicebam, Sergius adversi casus molestiam convenienter apteque leniebat. Hic postea pro **435** vitæ suæ candore, Theophylacto patriarcha humanis exempto, a Constantino imperatore patriarcha provectus est.

52. Cæterum Romanus imperator longo senio morboque confectus imperii res rite ac accurate ex testamenti tabulis componit, primumque Augustorum Constantinum in purpura natum decernit, anno 6453; tumque secundo ac tertio ordine liberos imperatores constituit, diserte ordinans statuensque confestim in ordinem cogendos, si quid ullo modo in primum imperatorem offenderint.

53. Quoniam autem Deus multis modis homini

A συγκεκολλημένον μέρος διέτεμον εὐφυῶς ἐλπίδι τοῦ τὸν ἕτερον ζήσεσθαι· [P. 269] ὃς τρεῖς ἡμέρας ἐπιβιοὺς ἐτελεύτησεν.

ν'. Καὶ ἐν πᾶσι μὲν μοναχοῖς, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, πίστιν ἐκέκτητο ἄμετρον ὁ βασιλεύς, διαφερόντως δὲ ἐτίμα καὶ ὑπερέσεβε Σέργιον τὸν ἐν μονασταῖς διαλάμποντα, ὃς ἀδελφὸς ἐπεφύκει τοῦ μαγίστρου Κοσμᾶ τοῦ πρώτου τῶν κριτηρίων. Ἀνεκαίνισε καὶ τὴν μονὴν τοῦ Μανουῆλος, ὡσαύτως καὶ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ μοναστήριον ἐκ βάθρου κτίσας τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ᾧ ἐπώνυμον Ὀφροῦ λιμήν. Ἀπέκειρε δὲ καὶ ἐκεῖσε μοναχοὺς ὀκτακοσίους, τυπώσας καὶ σελέμνια τοῦ λαμβάνειν αὐτοὺς ὑπὲρ διατροφῆς αὐτῶν, δοὺς ταῦτα τῷ μοναχῷ Σερ-
B γίῳ τῷ πνευματικῷ αὐτοῦ πατρί. Πάντας δὲ τοὺς ἐν ἐξορίᾳ συμπαθήσας, καὶ δοὺς αὐτοῖς χρήματα πολλά, ὥστε ἐν τῷ κατέρχεσθαι αὐτὸν ἐκ τοῦ παλατίου εἷς καὶ μόνος ἐξόριστος οὐχ εὑρέθη. Οὗτος δὲ ὁ Σέργιος ἀνεψιὸς τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἐτύγχανεν· ὃν πλέον τῆς σαρκικῆς συγγενείας ἡ κατὰ ψυχὴν ἐτίμα εὐγένεια. Ἀρετῆς γὰρ εἰς ἄκρον καὶ γνώσεως ἤλασεν, ὡς δυσχερὲς εἶναι διακρίνειν ποτέρῳ μᾶλλον πλεονεκτεῖ· οὕτως εἰς ἄκρον ἑκατέραν ἐξήσκησεν. Ἐπήνθει δὲ αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ τῆς διακρίσεως ἔρευθος καὶ τὸ χαρίεν τοῦ ἤθους καὶ τὸ μέτριον τοῦ φρονήματος· οὐδὲ γὰρ ἀνέσπα τὰς ὀφρῦς κατὰ τοὺς νῦν σοφούς, οὐδὲ ἀλαζών τις ἐδόκει καὶ ὑπερήφανος, ἀλλὰ τὸν λόγον μὲν εἶχεν γλυκύτε-
C ρον μέλιτος ἀποστάζοντα, τὸ ἦθος δὲ πάγιον καὶ σταθερόν, ταπεινὸν δὲ τὸ φρόνημα. Τοῦτον οὖν ἀοίδιμον ἀδιαλείπτως μετ' αὐτοῦ εἶχεν ὁ βασιλεύς, κανόνα ὄντως καὶ στάθμην τὸν αὐτοῦ βίον ῥυθμίζοντα· ὃς πολλὰ παρῄνει τῷ βασιλεῖ τῶν παίδων ἐπιμελεῖσθαι καὶ μὴ ἀπαιδεύτους ἐᾶν εἰς πονηρίαν ἐκκλίνοντας, μήποτε καὶ αὐτὸς πάθῃ τὸ τοῦ Ἠλί, τιμωρίαν ὑπὲρ τῆς τῶν παίδων παρανομίας ἐκτίσας. Ὃ καὶ γέγονεν.

να'. Ἐπεὶ δὲ τοῦ παλατίου τοῦτον οἱ παῖδες κατήγαγον καὶ ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ ἐξώρισαν, πάλιν τοῦτον εἶχεν τῶν συμφορῶν παραμυθίαν καὶ τῶν θλίψεων ἀκεσώδυνον φάρμακον. Ὧ συνῆν τότε καὶ Πολύευκτος μοναχὸς εὐλαβέστατος, οὐκ ἔλαττον τὸν
D τοῦ εἰρημένου τρόπον καὶ αὐτὸς τὰ εἰκότα παραμυθούμενος· ὃς μετὰ ταῦτα διὰ τὸν [P. 270] εἰλικρινῆ αὐτοῦ βίον, τοῦ πατριάρχου Θεοφυλάκτου τελευτήσαντος, πατριάρχης ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου προχειρίζεται.

νβ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς μακρῷ γήρει καὶ νόσῳ τρυχόμενος τὰ τῆς βασιλείας κατὰ διαθήκας ἀπακριβάζεται καὶ ἄνακτα πρῶτον κατὰ διαθήκας τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον προσδιορίζεται, ἐν ἔτει ἑξάκις χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ πεντηκοστῷ τρίτῳ, καὶ καθεξῆς ἐν δευτέρῳ καὶ τρίτῳ τοὺς τούτου υἱούς, τὰ πρὸς αὐτοὺς ῥητῶς διασφαλισάμενος, ὡς εἴπερ τῷ πρώτῳ βασιλεῖ κατά τι προσπταίσειαν, καθαιρεῖσθαι παραυτίκα τῆς βασιλείας.

νγ'. Ἐπεὶ δὲ πολλοῖς τρόποις ὁ Θεὸς βούλεται

σώζειν τὸν ἄνθρωπον, συνεχώρησε Ῥωμανὸν βασι- A λέα συμφορᾷ ἀδοκήτῳ προσπεσεῖν, ἵνα δι' αὐτῆς σωφρονισθεὶς καὶ τῶν οἰκείων ἐν συναισθήσει παραπτωμάτων γενόμενος σωτηρίας ἀξιωθῇ. Συνεχώρησε γὰρ ἐπαναστῆναι αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Στέφανον, ὥσπερ ποτὲ Ἀβεσσαλὼμ ἐπανέστη Δαβὶδ τῷ οἰκείῳ πατρί. Συμβούλοις οὖν οὗτος πρὸς τοῦτο χρησάμενος τῷ τε ἀπὸ μοναχῶν Μαριανῷ τῷ Ἀργυρῷ καὶ Βασιλείῳ τῷ πρωτοσπαθαρίῳ τῷ Πετεινῷ καὶ Μανουὴλ τῷ Κουρτίκῃ, συνειδότων αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων βασιλέων, τοῦτον τοῦ παλατίου κακῶς κατήγαγεν καὶ ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ ἐξορίσας ἀπέκειρεν μοναχόν.

salutem præstare constituit, Romanum imperatorem in inexspectatam calamitatem (quæ ejus providentia!) incidere permisit, ut is illa castigatus ac de prioribus delictis admonitus salutem consequeretur. Permisit namque Stephanum filium in eum insurgere, uti olim Absalom in patrem suum Davidem insurrexit. Mariani itaque exmonachi Argyri, Basiliique protospatharii Petini, nec non Manuelis Curticis consiliis abusus, consciis etiam reliquis imperatoribus, perperam patrem aula deturbavit, inque Prote insula relegatum monachi ritu totondit.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ.

—

CONSTANTINI IMPERIUM.

—

[P. 271] α'. Ὑπελείφθη οὖν αὐτοκράτωρ Κων- B σταντῖνος ὁ τούτου γαμβρὸς μηνὶ Δεκεμβρίῳ εἰκάδι, ἰνδικτιῶνος τρίτης, ἐν ἔτει ἑξάκις χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ πεντηκοστῷ τετάρτῳ· ὃς αὐτίκα Βάρδαν τὸν τοῦ Φωκᾶ τῇ τοῦ μαγίστρου ἀξίᾳ τιμήσας, ὡς χρόνῳ πολλῷ τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἀνδραγαθίαν πολλάκις ἐπιδειξάμενον, δομέστικον τῶν σχολῶν προχειρίζεται, καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Γογγύλην ναυμαχίας ἡγήτορα, καὶ στρατιάρχας τινὰς τῶν εὐχρήστων. Εἶτα Βασίλειον, ᾧ ἐπίκλην Πετεινὸς, πατρίκιον καὶ μέγαν ἑταιρειάρχην, τὸν δὲ ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀργυρῶν Μαριανὸν τὰ μοναχικὰ ἀποδύσας πατρίκιον καὶ κόμητα τοῦ στάβλου πεποίηκεν. Ὡσαύτως καὶ Μανουὴλ τὸν ἐπιλεγόμενον Κουρτίκην πατρίκιον καὶ δρουγγάριον τῆς βίγλης ἐποίησεν. Οὕστινας τρεῖς οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ἡ τοῦ Θεοῦ δικαία κρίσις, ὡς C εἰς χριστὸν τοῦ Κυρίου παροινήσαντας καὶ χεῖρας ἀδίκως ἐπιβαλόντας, τῆς βασιλείας ὀρεγομένους μετῆλθεν· ἐπὶ καθοσιώσει γὰρ καταληφθέντες ἑκάτεροι οἰκτίστῳ θανάτῳ τὸ ζῆν ἀπέῤῥηξαν. Τὰ δὲ περὶ αὐτῶν πλατύτερόν τε καὶ ἐπεξεργαστικώτερον ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐξηγήσει ἐκθήσομαι.

β'. Μετὰ δὲ τεσσαράκοντα ἡμέρας, τῇ εἰκάδι ἑβδόμῃ τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς, ὑποπτεύσας Κωνσταντῖνος τόν τε βασιλέα Στέφανον καὶ Κωνσταντῖνον τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν, μή ποτε καὶ κατ' αὐτοῦ τὰ ὅμοια διαπράξωνται, καὶ λογισάμενος, ὅπερ ἦν εἰκὸς, ὅτι εἰ τοῦ ἰδίου πατρὸς οὐκ ἐφείσαντο, πῶς αὐτοῦ φείσωνται, ἑστιάσας αὐτοὺς, ἤδη ἐν τῇ τραπέζῃ καὶ καθεζομένους, [P. 272] ἔτι τῆς βρώσεως οὔσης ἐν τῷ D στόματι αὐτῶν, ἀνήρπασαν οὗτοι οἱ λεγόμενοι Τορνίκιοι καὶ ὁ πατρίκιος Μαριανὸς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ πρὸς τοῦτο ηὐτρεπισμένοι, καὶ τοῦ παλατίου κατήγαγον καὶ ἐν ταῖς πλησιαζούσαις νήσοις τούτους περιώρισαν καὶ κληρικοὺς ἀπέκειραν.

436 1. Constantinus itaque Romani gener summus imperator relictus est, mensis Decembris die vigesima, indictione tertia, anno 6454. Hic statim Bardam Phocæ filium magistri dignitate auctum, quippe longi temporis experientia bellicis facinoribus clara sæpius laude functum atque probatum, scholarum domesticum præfecit; Constantinum quoque Gongulem aliosque quosdam idoneos gnavosque duces Romanam classem ductare jubet. Tum Basilium, cui cognomen Petinus (ac si volucrem dicas), patricium creat ac magnum hetæriarcham. Marianum, Argyrorum stirpe satum, detracto monachi habitu stabuli comitem facit. Pariter Manuelem Curticem nominatum patricium ac excubiarum Drungarium constituit; quos tres viros, brevi interjecto tempore, justa Dei ultio insecuta est, quod in unctum Domini deseviissent ac inique in eum manus injecissent, cum scilicet imperandi libido eos incessisset: majestatis enim rei peracti, miserando prorsus exitu vitam finierunt. Cæterum quæ ad illos spectant fusius operosiusque exsequar, ubi ex professo rem sum narraturus.

437 2. Post dies quadraginta, Januarii mensis septimo supra vigesimum, Constantinus Stephanum imperatorem ejusque fratrem Constantinum suspectos habens, ne quando in se quoque eadem attentarent, secumque reputans, uti par erat, eos qui nec patri pepercissent, haud sibi parcituros, convivio acceptos jamque mensæ accumbentes, et cum eis adhuc in ore cibus esset, comprehendi eos jubet. Arrepti itaque a Torniciis, quos vocant, et patricio Mariano aliisque eam in rem expeditis, aulaque educti atque in proximas insulas deportati, in clericos sunt attonsi.

3. Haud ita post, invisendi patris impetrata venia in insulam Proten venerunt; eoque conspecto monachi habitu intolerabili luctu correpti sunt. Quibus pater collacrymatus, ait: *Filios genui et exaltavi; ipsi vero spreverunt me* §. Sicque adeo relegati sunt, Stephanus quidem in Prœconnesum; quam, cum Nebria appellaretur, coloni Samii ex dato juxta oraculum aquali (προχόου Græcis dicto) mutata appellatione sic nuncupaverunt. Cum enim in insulam venissent, Deumque placaturi prandium epulasque instruerent, deerat unde commode aquam conveherent. Ad quos mulier quædam, *Si aqualem habetis*, inquit, *ego aquam dabo*. Accepta aqua, pro oraculi ratione, petierunt et terram. Qua ipsa ex muliere accepta, Πρόχοον Græce (ac si Latine Aqualem dicas) insulam vocaverunt, nummosque argenteos aqualis figura signaverunt. 438 Prœconneso Rhodum transtulerunt, inde Mitylenem. Constantinum vero Tenedum, indeque in Samothraciam deportaverunt; ubi etiam rebellionem molitus, ac Niceta protospathario, cui illius custodiendi partes imperatoris jussu concreditæ erant, occiso, ipse quoque a reliquis custodibus necatus est. Ejus delatum cadaver magnifice tumulo illatum est, in paterno eodem monasterio, in quo ejus prior uxor Helena ante condita fuerat. Michaelem Christophori imperatoris filium, detractis ei imperialibus calceis, Constantinus Porphyrogenitus clericum et magistrum ac rectorem creavit. Quotquot vero Romano imperatori aula deturbando manus adjecerant, istiusmodi pœnas dederunt. Basilius magister in urbem illatus pompaque ignominiosa traductus ac exsilio relegatus, gemens ac tremens vitæ reliquum patria extorris egit. Morianum impacta e sublimi in cervicem tabula mulier Judæ fato occidit. Diogenes, ductor exercitus, a duobus Maleleini atzupadis (satellites dicamus) lancea transfixus, mala morte periit. Curtices in Cretam profectus ipse cum scapha mari submersus est. Clado in seditione deprehensus nare auribusque mutilatus est; perindeque Philippus et alii.

4. Cæterum Romanus imperator videt in somnis cubicularios candido amictu, qui manibus arreptum, ut erat toto corpore nudus, in Tricymbalum (sic dictum palatii locum) traherent. Porro sphæristerium 439 igne plenum erat; unaque tartarei multi satellites torribus igneque aspergebant. Videt vero venientem Deiparam, ejus eleemosynarum gratia cubicularios alloquentem; quæ et induens illum in Tropicam (sic dictum palatii locum) interim transeunt domnus Constantinus, qui necatus fuerat, nec non Anastasius Heracleæ metropolita, quos tartarei satellites trahebant, tradideruntque illos et in igneum illum miserunt. Qua vero nocte

A γ'. Μετ' ὀλίγον οὖν οὗτοι αἰτησάμενοι τὸν ἴδιον πατέρα θεάσασθαι ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ παρεγένοντο, καὶ τοῦτον ἐν τῷ μοναχικῷ σχήματι θεασάμενοι πένθει κατεσχέθησαν ἀφορήτῳ· οἷς ἐπιδακρύσας ὁ πατὴρ ἔφη· *Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα· αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν*. Εἶθ' οὕτως ἐξωρίσθησαν, ὁ μὲν Στέφανος εἰς Προικόννησον (ἥντινα Νεβρίαν ὠνομασμένην ἐκ τῆς κατὰ χρησμὸν δεδομένης προχόου ἄποικοι Σαμίων μετωνόμασαν, οἷς ἀφικομένοις πρὸς νῆσον καὶ τῷ Θεῷ ἱλασκομένοις ἀριστοποιουμένοις τε ἀωρία [90] ἐτύγχανεν ὁπόθεν ὕδωρ κομίσοιντο. Γυνὴ δέ τις ἔφη αὐτοῖς· *Εἰ ἔχετε πρόχοον, δώσω ὑμῖν ὕδωρ*. Ὅπερ λαβόντες, ὡς ὁ χρησμὸς, καὶ γῆν ἐξῃτήσαντο. Τῆς δὲ καὶ ταύτην δεδωκυίας, Πρόχοον τὴν νῆσον ὠνόμασαν καὶ τοῖς ἀργυροῖς νομίσμασιν πρό- B χοον εἰκόνιζον), ἀπὸ δὲ Προικοννήσου εἰς Ῥόδον. ἀπὸ δὲ Ῥόδου εἰς Μιτυλήνην, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος εἰς Τένεδον, ἐκεῖθεν εἰς Σαμοθρᾴκην· ἐν ᾗ καὶ ἀνταρσίαν μελετήσας, καὶ τὸν ἐκ βασιλικῆς κελεύσεως τὴν αὐτοῦ φυλακὴν πεπιστευμένον Νικήταν πρωτοσπαθάριον ἀναιρήσας, καὶ αὐτὸς παρὰ τῶν αὐτὸν φυλασσόντων ἀνεσφάγη. Οὗ τὸ σῶμα παρακομισθὲν ταφῇ [91] παραδίδοται μεγαλοτίμως, ἐν ᾗ περὶ τούτῳ ἡ πρώτη αὐτοῦ σύμβιος ἀπέκειτο Ἑλένη τοὔνομα. Μιχαὴλ δὲ τὸν τοῦ βασιλέως Χριστοφόρου υἱὸν, τὰ βασιλικὰ πέδιλα Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἀφελόμενος κληρικὸν καὶ μάγιστρον καὶ ῥαίκτωρα πεποίηκεν. Ὅσοι δὲ ἐπέβαλον χεῖρας ἐπὶ τῇ καταβάσει Ῥωμανοῦ βασιλέως, ταῦτα πεπόνθασιν. Ὁ μὲν Βασίλειος C μάγιστρος εἰσκομισθεὶς καὶ πομπευθεὶς καὶ ἐξορισθεὶς στένων καὶ τρέμων τὸν βίον αὐτοῦ ἐν ἐξορίᾳ ἐτέλεσεν· τὸν Μαριανὸν γυνὴ ἀπὸ ὕψους ῥίψασα πλάκα τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν, τὸν μόρον Ἰούδα ἐχρήσατο· ὁ δὲ Διογένης καὶ στρατηγὸς λογχευθεὶς παρὰ δύο ἀτζυπάδων τοῦ Μαλελεΐνου κακὸν θάνατον ἔδωκεν· ὁ δὲ Κουρτίκης ἀπερχόμενος [P. 273] εἰς Κρήτην μετὰ τοῦ δρομωνίου ἐποντίσθη· ὁ δὲ Κλάδων εὑρεθεὶς εἰς μοῦλτον ῥινοτομηθεὶς καὶ τὰ ὦτα αὐτοῦ ἐκτμηθείς· ὡσαύτως καὶ ὁ Φίλιππος καὶ οἱ λοιποί.

δ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ὁρᾷ κατ' ὄναρ δύο εὐνούχους λευκοφοροῦντας, καὶ κρατήσαντες αὐτὸν D τῶν χειρῶν ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὴν Τρικύμβαλον λεγόμενον. Τὸ δὲ τζυκανιστήριν ἦν πεπληρωμένον πυρός· συνεδαβελίζετο [92] δὲ ὑπὸ ἀτζυπάδων πολλῶν. Καὶ ὁρᾷ τὴν Θεοτόκον ἐλθοῦσαν πρὸς αὐτὸν καὶ λαλήσασαν τοῖς εὐνούχοις διὰ τὴν ἐλεημοσύνην αὐτοῦ. Ἐνδύσασα αὐτὸν ἡ Θεοτόκος εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς Τροπικήν. Διῆλθεν δὲ δεδεμένος ὁ κῦρ Κωνσταντῖνος ὁ σφαγεὶς καὶ ὁ μητροπολίτης Ἀναστάσιος Ἡρακλείας, ἀγόμενοι παρὰ ἀτζυπάδων· καὶ παρέδωκαν αὐτοὺς καὶ ἐνέβαλον εἰς τὸ πῦρ ἐκεῖνο. Τῇ ἡμέρᾳ δὲ ἐν ᾗ ἐθεάσατο ὁ βασιλεὺς τὸ ὄναρ, τῇ

§ Isa. I, 2.

VARIÆ LECTIONES.

[90] ἀπορία? [91] fort. πατρὸς μονῇ. Combef. [92] δάβελος, δαλὸς, Λάκωνες. Hesych. Combef.

αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐτελεύτησαν καὶ οἱ δύο. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἀποστείλας εἰς πάντα τὰ μοναστήρια καὶ τὰς λαύρας, ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ εἰς Ῥώμην, προσεκαλέσατο μοναχοὺς ἁγίους τὸν ἀριθμὸν τριακοσίους· καὶ τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ ἐκδυσάμενος τὸν χιτῶνα καὶ τὴν στολήν, ἣν περιεβέβλητο, ἐνώπιον πάντων σταθεὶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅτε ἔμελλεν ὁ πρεσβύτερος ὑψῶσαι τὸν θεῖον καὶ ἅγιον ἄρτον, ἔχων ἐν χαρτίῳ γεγραμμένας τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας πάσας ἐστηλίτευσεν αὐτὰς κατενώπιον πάντων. Τῶν δὲ μοναχῶν κραζόντων τό, *Κύριε, ἐλέησον*, καὶ δακρυρροούντων, ἑνὶ ἑκάστῳ βαλὼν μετάνοιαν συγχώρησιν ᾔτει. Καὶ πάντων τῶν μοναχῶν συγχώρησιν δόντων αὐτῷ, καὶ κοινωνίας τυχών, ἀνερχομένων αὐτῶν ἐν τῇ τραπέζῃ δοὺς σχοινίον μειρακίῳ καὶ ῥέκαν, ἔτυπτεν τοὺς πόδας αὐτοῦ λέγων οὕτως· *Εἴσελθε, κακόγηρε, ἐν τῇ τραπέζῃ*. Καὶ πάντων καθεσθέντων ἐκαθέσθη ὁ βασιλεὺς κλαίων καὶ ὀδυρόμενος. Τὸ δὲ πιττάκιον ὃ ἦν γεγραμμένον ἔχον τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, βουλλώσας ἀπέστειλεν εἰς τοὺς καλογήρους τοὺς ἀπολειφθέντας, ὡσαύτως καὶ εἰς τὸν ἐν ἁγίοις Δερμοκαΐτην, ἀποστείλας καὶ δύο κεντηνάρια εἰς τοὺς μοναχοὺς ἐν τῷ Ὀλύμπῳ, ἵνα εὔξωνται ὑπὲρ ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας. Ὁ Δερμοκαΐτης ἀναλαβόμενος τό τε χαρτίον καὶ λογάριον ὥρισε πάντας τοὺς μοναχοὺς τοῦ νηστεῦσαι δύο ἑβδομάδας καὶ εὔξασθαι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ. Τοῦ Δερμοκαΐτου δὲ ἱσταμένου ἐν μιᾷ νυκτὶ καὶ εὐχομένου φωνὴ ἐγένετο πρὸς αὐτὸν ἀοράτως· *Ἐνίκησεν ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ*. [P. 274] Ταύτης δὲ φωνῆς ἐκ τρίτου ἀκούσας, τὸ χαρτίον λαβὼν καὶ λύσας εὗρεν αὐτὸν καθαρὸν μὴ ἔχον γράμμα ἓν καὶ μόνον. Προσκαλεσάμενος δὲ πάντας τοὺς μοναχοὺς καὶ ὑποδείξας αὐτό, ἐδόξασαν τὸν Θεὸν πάντες. Καὶ ποιήσαντες ἀφέσιμον πάντες οἱ μοναχοὶ ἀπέστειλαν αὐτὸ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμανόν, καὶ συνετάφη μετ' αὐτοῦ.

A imperator insomnium vidit, ambo hi in vivis esse desierunt. Missis itaque ille in monasteria omnia laurasque nuntiis, perindeque in sanctam civitatem Romamque, sanctos monachos trecentos numero ascivit; magnaque quinta feria exuens tunicam ac quam gerebat vestem, in oculis omnium in ecclesia stans, cum sacerdos divinum sanctumque panem levaturus esset, scripta in libello sua omnia peccata cunctis audientibus evulgavit atque traduxit. Monachis vero clamantibus: *Domine, miserere*, ac lacrymis diffluentibus, unicuique devote caput inclinans veniam flagitabat. Cunctisque monachis condonantibus, ac communionem consecutus, illis ad mensam accedentibus, puero flagellum e funibus lorumque tradidit, qui ejus pedes cruraque cæderet, in
B hæc verba loquens: *Ingredere ad mensam, cacogere;* cunctisque sedentibus sedit imperator lugens ac gemens. Libellum vero, quo illius peccata conscripta **440** erant, bulla obsignatum ad calogeros (seniores præsertim monachos) misit, quorum eo conventu desiderata præsentia; similiter quoque ad sanctum Dermocaitem, missis etiam duobus centenariis ad monachos in Olympo exercentes, ut pro ejus animæ salute preces ad Deum funderent. Dermocaites accepto tum libello tum pecuniæ summa, cunctos monachos duas septimanas jejunare jubet ac pro illius peccatis preces fundere. Cumque Dermocaites una nocte staret ac ad Deum preces funderet, vox ad eum invisibili ratione facta
C est: *Vicit Dei clementia ac humanitas*. Jamque tertio audita voce, sumens libellum ac solvens, mundum invenit, ita ut nec unum elementum in eo exaratum exstaret. Accitis itaque omnibus monachis ostensoque libello, omnes Deum laudaverunt, scriptumque veniæ libellum cuncti componentes ad Romanum imperatorem miserunt; eæque litteræ cum eo sepultæ sunt.

ε'. Ὄντος δὲ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ ἐν τῇ νήσῳ, ὁ πατριάρχης Θεοφύλακτος καὶ Θεοφάνης πατρίκιος καὶ παρακοιμώμενος βουλὴν ἐβουλεύσαντο ὥστε τοῦτον πάλιν ἐν τῷ παλατίῳ ἀγαγεῖν· ἣν καὶ αὐτῷ ἀνακοινωνησάμενοι καὶ παραπείσαντες τοῦτον ἐκαιροσκόπουν πότε τὸ πέρας τῇ τοιαύτῃ βουλῇ ἐπιθήσουσιν. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς βουλῆς ἐφωράθη καὶ κατεμηνύθη τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, τοὺς συνεργοὺς αὐτῆς ἠμύνατο· τὸν μὲν γὰρ πατρίκιον Θεοφάνην ἐξώρισεν, τὸν δὲ πρωτοσπαθάριον Γεώργιον καὶ πιγκέρνην καὶ Θωμᾶν πριμικήριον δείρας καὶ κουρεύσας οὕτως ὑπερορίᾳ παρέπεμψεν.

5. Interim autem versante Romano in insula, consilium inierunt Theophylactus patriarcha et Theophanes patricius ac sacri cubiculi præfectus (accubitorem vocant) eum iterum in palatium reducendi; eoque cum Romano communicato, ac ipso demum in eamdem sententiam pertracto, commo-
D dum tempus observabant quo huic finem molitioni imponerent. Prodita autem machinatione ac Constantino imperatori denuntiata, in ejus auctores animadvertit. Ac Theophanem quidem patricium in exsilium egit; Georgium vero protospatharium ac pincernam **441** nec non Thomam primicerium virgis subactos detonsosque pariter relegavit.

ς'. Δεκεμβρίῳ δὲ μηνί, ἰνδικτιῶνος ς', ἐπιβουλήν τινες κατὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐμελέτησαν, βουλόμενοι τὸν βασιλέα Στέφανον ἐν τῇ νήσῳ ὄντα ἐν τῷ παλατίῳ ἀγαγεῖν. Ταύτης οὖν μηνυθείσης Κωνσταντίνῳ διὰ Μιχαὴλ τοῦ Διαβολίνου λεγομένου, τοὺς ἐπιβούλους κρατήσας ὁ βασιλεὺς τῶν μὲν τὰς ῥῖνας καὶ τὰ ὦτα ἀπέτεμεν, τοὺς δὲ δαρμῷ ἀφορήτῳ

6. Mense Decembri, indictione sexta, insidias quidam moliti sunt adversus Constantinum imperatorem, ut nempe Stephanum imperatorem ex insula, in qua exsul agebat, in palatium reducerent. Insidiarum accepto nuntio, delatore Michaele Diabolino sic nuncupato, captisque auctoribus, aliis nares auresque Constantinus abscidit, alios intole-

rando verberum cruciatu examinatos asinisque impositos ac per mediam urbem ignominiose traductos exsilio relegavit.

7. Quinta decima Junii mensis, indictione sexta, moritur Romanus imperator in insula quam Proten vocant. Ejus cadaver in urbem relatum in illius monasterio depositum est.

8. Magnum quidpiam ac admirandum, gesta percurrentem, me fere præteriit: nempe quo tempore Stephanus et Constantinus imperatores aula ejecti sunt Constantini Porphyrogenneti jussu, contigit gravi hiatu terram dehiscere in domo magistri et scholarum exdomestici Joannis Curcuæ, inque domo magistri Romani Saronitæ, nec non in aliis iisque diversis domibus; ex quo et factum est ut ii direptis ipsorum facultatibus in pauperiem redigerentur. Misertus itaque Constantinus imperator, dolensque eorum dilapsas opes ac repente exhaustam substantiam, **442** Theophilo urbis præfecto hæc acervare jubet iisque reddere. Is protocancellario suo, una cum Zonara sic nuncupato, rei summa concredita, ut erat pravus latro, eorum occupans ædes multamque diligentiam adhibens cuncta sibi usurpavit insatiabilique animo suo concessit, ac vix decimam illis partem restituit. Quis enimvero multam immensamque viri dolis consuti fraudulentiam ac nequitiam enarrare sufficiat, qui lues ac pernicies imperii Romani exstiterit? quodnam vitii malique genus, in quo non facile primas tulerit? cum nimirum verbis ad suadendum compositis ac jurejurando firmatis cunctis fidelem animum rectique tenacem præ se ferret. Verum, ut vulgo de illo jactatur, invocata dæmonum ope cuncta illi ex voto cedebant, ut nec Constantinus, cum sæpenumero eum gradu movere cogitasset, rem præstare valuerit, quin potius beneficiis ac muneribus eum prosecutus sit. Porro de hominis adulatoriis, moribus multaque illius impudentia, ejus item infido animo pravoque, ac quam nulla quis conjectura satis assequi possit, avaritia ac rapacitate fusius operosiusque in propria exque instituto ejus rei narratione exponam.

9. Rerum summam solus adeptus Constantinus, Basilium protovestiarium suum Romanique decessoris imperatoris naturalem ex pellice filium, patricium provexit ac sacri cubiculi præfectum, senatusque primis ab imperatore partibus principem fecit. Erat vir animo prudens et eruditus inque omnibus solerti consilio, et ut decebat, imperatoris obsequio **443** sedulus ministrabat. Humanissimus porro Constantinus in animum induxit ut pactis cum Agarenis Tarsensibus induciis, qui apud infidelem eam gentem detinerentur, Romanos captivos liberaret, ea scilicet ratione, quod a multis jam annis in vinculis atque ærumnis affligtari eos sciret. Misit itaque, cujus non semel in superioribus meminimus, magistrum et scholarum exdomesticum Joannem Curcuam nuncupatum, virum prudentem civiliumque rerum administrationis consultissimum, Cosmam item magistrum et legisperitum summum-

A ὑπέβαλεν καὶ ὄνοις ἐπικαθίσας διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐθριάμβευσεν καὶ ἐξορίᾳ παρέπεμψεν.

ζ'. Πεντεκαιδεκάτῃ δὲ Ἰουνίου μηνὸς, ἰνδικτιῶνος ἕκτης, Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ νήσῳ τῇ ἐπονομαζομένῃ Πρώτῃ τελευτᾷ· καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει ἀποκομισθὲν ἐν τῇ αὐτοῦ ἀπετέθη μονῇ

η'. Διήγημα δὲ μέγα καὶ θαυμαστὸν παρέδραμον τοῦ λεχθῆναι. Στεφάνου καὶ Κωνσταντίνου τῶν βασιλέων κατενεχθέντων ἀπὸ τοῦ παλατίου προτροπῇ Κωνσταντίνου τοῦ Προφυρογεννήτου, χωννουβαριασμὸς γέγονεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ μαγίστρου Ἰωάννου τοῦ Κουρκούα τοῦ ἀποδομεστίκου τῶν σχολῶν καὶ εἰς τὸν τοῦ μαγίστρου Ῥωμανοῦ Σαρωνίτου καὶ εἰς ἑτέρους καὶ διαφόρους οἴκους, καὶ διαρπαγὴν καὶ
B πτωχείας αὐτοῖς προεξένησαν. [P. 275] Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος κατοικτείρας τὸ ἐξαίφνης καὶ ἀθρόως ὁρᾶσθαι αὐτοὺς πένητας, διωρίσατο τῷ ἐπάρχῳ Θεοφίλῳ ταῦτα σωρευθῆναι καὶ ἀποδοθῆναι. Ὁ δὲ πρωτοκαγκελλαρίῳ αὐτοῦ σὺν τῷ λεγομένῳ Ζωναρᾷ προσδιορισάμενος, ὃς ἅτε εὐφυὴς κλέπτης καὶ μοχθηρὸς, καὶ κατέχων τὰ τούτων οἰκήματα καὶ πολλὴν σπουδὴν καταβαλὼν, πάντα ἐσφετερίσατο καὶ τῆς ἀπλήστου αὐτοῦ γνώμης ἐνεφορήσατο καὶ μόλις τὴν δεκάτην μοῖραν αὐτοῖς ἀπέδωκεν. Καὶ τίς τὴν πολλὴν καὶ ἄπειρον δολιότητα καὶ κακίαν τοῦ δολίου ἀνδρὸς διηγήσεται; ὃς λύμη καὶ νόσος τῇ πολιτείᾳ Ῥωμαίων γέγονεν. Ἢ ἐν ποίῳ κακῷ πρώτιστος ὁ ἀνὴρ οὐχ εὑρίσκετο; τῇ πιθανολογίᾳ καὶ τοῖς ὅρκοις
C βεβαιῶν ὡς ἅτε πιστὸν καὶ ὀρθὸν εἶναι πᾶσι. Ὡς δὲ λόγος ᾄδεται, οὕτος βοηθείας δαιμόνων προσκαλούμενος ἐν πᾶσιν εὐδοκίμει, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον βουληθέντα διαφόρως ἀποκινῆσαι τοῦτον οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλὰ μᾶλλον εὐποιίαις καὶ δωρεαῖς προεξένησεν. Περὶ δὲ τῆς τούτου θωπείας καὶ κολακείας καὶ πολλῆς ἀναιδείας, καὶ τὴν ἄπιστον διάθεσιν καὶ τὴν μοχθηρὰν καὶ ἀνείκαστον αὐτοῦ πλεονεξίαν, πλατύτερόν τε καὶ ἐπεξεργαστικώτερον ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐπεξηγήσει ἐκθήσομαι.

θ'. Μετὰ δὲ τὸ μόνον καταλειφθῆναι αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον, προεχειρίσατο Βασίλειον τὸν πρωτοβεστιάριον αὐτοῦ, τὸν ἀπὸ παλλακῆς φυσικὸν υἱὸν
D Ῥωμανοῦ τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως, πατρίκιον καὶ παρακοιμώμενον καὶ παραδυναστεύοντα τῆς συγκλήτου. Οὗτος δὲ ἦν ἐχέφρων καὶ λόγιος, καὶ τῷ βασιλεῖ ἐν πᾶσιν ὑπηρέτει αἰσίως καὶ πρεπόντως. Ὁ δὲ φιλάνθρωπος Κωνσταντῖνος διενοήθη ἀλλάγιον ποιῆσαι μετὰ τοὺς Ταρσίτας καὶ τοὺς ἐν αἰχμαλωσίᾳ Ῥωμαίους ὑπὸ τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ ἀναῤῥύσασθαι διὰ τὸ ἐπὶ πολλοῖς χρόνοις κακουχεῖσθαι αὐτοὺς ἐν δεσμοῖς καὶ θλίψεσιν. Καὶ ἀποστείλας τὸν προμνημονευθέντα μάγιστρον καὶ γεγονότα δομέστικον τῶν σχολῶν Ἰωάννην τὸν λεγόμενον Κουρκούαν, ἄνδρα συνετὸν καὶ εὔβουλον καὶ πεπειραμένον πρὸς τὰ πολιτικὰ διοικήματα, [P. 276] καὶ Κοσμᾶν μάγιστρον σοφὸν καὶ νομομαθῆ καὶ τῶν πολιτικῶν κριτηρίων πρώτιστον· καὶ εἰς τὸν ποταμὸν τὸν Λάμον

τὸ ἀλλάγιον ἐποιήσαντο, μὴ συμβάν τι ἐναντίον ἢ δολερόν. Καὶ τοῦτο ποιήσαντες ὑπέστρεψαν, φιλαγάθως παρὰ τοῦ Πορφυρογεννήτου Κωνσταντίνου ἀποδεχθέντες.

que urbanorum tribunalium præsidem; et ad fluvium Lamon, nullo adverso casu aut dolo, sincera utrinque fide, dato pretio captivos receperunt. Peractoque negotio reversos Constantinus Porphyrogennetus peramanter accepit.

ι'. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔναυλον ἔχων τῶν ἀδικιῶν καὶ ζημιῶν ὧν ὑπέστησαν οἱ ἐλεεινοὶ καὶ ἄθλιοι πένητες παρὰ τῶν στρατηγῶν καὶ πρωτονοταρίων καὶ στρατιωτῶν καὶ ἱπποτῶν ἐπὶ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Ῥωμανοῦ, ἄνδρας εὐσεβεῖς καὶ ἐναρέτους ἀπέστειλε πρὸς τὸ κουφίσαι τὸ πολὺ βάρος τῶν κατὰ καιρὸν ἀκαίρων ἀπαιτήσεων τῶν ταλαιπώρων πτωχῶν. Καὶ εἰς μὲν τὸν Ἀνατολικὸν Ῥωμανὸν μάγιστρον τὸν Σαρωνίτην, εἰς δὲ τὸ Ὀψίκιον τὸν Μουσελὲ Ῥωμανὸν μάγιστρον, εἰς δὲ τὸν Θρᾳκήσιον Φώτιον πατρίκιον, εἰς δὲ τὸν Ἀρμενιακὸν Λέοντα τὸν Ἀγέλαστον, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἐφεξῆς θέματα· οἵτινες τῇ προτροπῇ τοῦ αὐτοκράτορος μικρὰν ἀνακωχὴν τοῖς πένησιν ἐδωρήσαντο. Καὶ τοῦτο ἆθλον καὶ προτερήματα τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος [13] τῷ ἄνακτι. Οὕτως γὰρ περιεῖπεν τὸ ὑπήκοον ὡς ἀετὸς σκέπων τὴν αὐτοῦ· οὐδενὶ γὰρ τῶν ἀρχόντων ἢ τῶν μέσων ἢ τῶν χυδαίων ὠργίσθη πώποτε, καίτοι μεγάλας ἀτοπίας εὗρε πολλοὺς εἰς τὸ κοινὸν καὶ εἰς αὐτὸν ἁμαρτήσαντας, ἀλλὰ χριστομίμητος ὢν μᾶλλον εὐποιίαις καὶ δωρεαῖς ἀπένειμεν καὶ τῷ κρίνοντι δικαίως ἀπεδίδου. Τὸν δὲ ἔπαρχον τῆς πόλεως Θεόφιλον, ἄνδρα λόγιον καὶ πρὸς τοὺς πολιτικοὺς νόμους ἱκανὸν, πατρίκιον προέκρινεν καὶ ἐτίμησεν καὶ κοιαίστωρα προεβάλετο, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προεχειρίσατο ἔπαρχον Κωνσταντῖνον πρωτοσπαθάριον, τὸν τηνικαῦτα μυστικὸν καὶ καθηγητὴν τῶν φιλοσόφων, λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀξιέπαινον, ὡς μὴ ἕτερον τῆς γνώσεως καὶ σοφίας τοῦ ἀνδρὸς εἶναί τινα τῆς συγκλήτου· καὶ οὕτως τὴν ἐπαρχίαν εὐνομίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ διέπρεψεν.

10. Constantinus, cujus etiamnum auribus insonarent quas injurias damnaque ab exercitus ductoribus et protonotariis, nec non utriusque ordinis militibus miseri ac calamitosi pauperes Romano socero suo imperatore passi essent, recentique hæc memoria teneret, viros misit virtutis laude ac pietate insignes, grave onus levaturos importunarum pro tempore exactionum, quibus ærumnosi pauperes atque miseri opprimebantur, ad Orientale thema magistrum Romanum Saronitam, ad Opsicium Romanum Musele magistrum, ad Thracesium Photium patricium, ad Armeniacum Leonem Agelastum, et sic de reliquis thematibus seu provinciis. Hi imperatoris mandato obsecuti induciarum aliquid pauperibus 444 tribuerunt. Atque hoc a Deo adjuti coque protectore tuti ac gerenda republica seduli imperatoris facinus, ejusque hæc recte facta ac munera. Haud secus enim ac aquila nidum obumbrat, sic ille subditos procurabat atque fovebat. Nulli enim unquam procerum, nulli mediæ sortis civium, nulli e vili plebecula iratus est, quanquam non paucos in rempublicam ejusque ipsius rem privatam atque personam gravius deliquisse invenisset: sed magis Christum imitatus eos ipsos beneficiis ac muneribus prosequebatur ac judicanti juste retribuebat. Theophilum urbis præfectum, virum eruditum jurisque civilis peritia probe instructum, patricii dignitate condecoravit ac quæstorem præfecit; ejusque loco Constantinum protospatharium, tunc mysticum ac scholæ philosophorum ducem ac præceptorem, virum doctrina moribusque plane laudabilem, ut nullus senatorum ejus scientiæ sapientiæque modum attingeret, præfectum constituit; quo in munere æqua legum administratione ac justitia fulsit.

ια'. Ὁ δὲ πατριάρχης Θεοφύλακτος ἀῤῥωστήσας καὶ πρὸς τὸ θανεῖν ἐγγίσας καὶ μικρὸν ῥωσθεὶς οὐκ ἐνέδωκεν ἑαυτὸν τῆς πονηρᾶς μοχθηρίας [P. 277] καὶ τοῦ μετὰ δώρων χειροτονεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἵππων καὶ βλακειῶν. Καὶ αὖθις ὑπὸ τῆς νόσου κυριευθεὶς τέλει τοῦ βίου χρᾶται, πατριαρχεύσας χρόνους εἴκοσι καὶ τέσσαρσι. Χειροτονεῖται δὲ ἀντ' αὐτοῦ Πολύευκτος μοναχὸς ἀσκητικὸν βίον διαλάμπων, καὶ μονάσας ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων καὶ διαπρέψας ἐν πάσῃ ἀρετῇ καὶ ὀρθῷ δόγματι· καὶ ὡς ἄλλος Ἰωάννης Χρυσόστομος παρὰ πολλῶν ἐγνωρίζετο καὶ ἐλέγετο, καὶ οὐκ ἐλέγετο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφαίνετο. Τοῦτον ὁρῶν ὁ φιλόκαλος Κωνσταντῖνος ἔχαιρε καὶ ἠγαλλιᾶτο ὡς τοιοῦτον ἄνδρα ἐπιτυχὼν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ.

11. Theophylactus patriarcha ægra affectus valetudine jamque morti vicinus cum paululum convaluisset, nihil de priori morositate remisit animique pravitate, et ut muneribus episcopos ordinaret, curandisque equis et mollitiei ac luxuriæ studium omne operamque insumeret; inque eum modum morbo rursus invalescente, illo oppressus, vivendi finem facit, patriarchatu functus annos quatuor supra viginti. Ejus loco suffectus Polyeuctus monachus, 445 monasticæ exercitationis palæstra clarus, ac qui sanctioris vitæ institutum a teneris unguiculis consectatus omni virtute sanaque doctrina excelluisset; quem velut alterum Joannem Chrysostomum plerique nossent ac dicerent, neque id nomine tenus, sed ita ut vere talis videretur. Hujus conspectu honesti amans Constantinus gaudebat animoque gestiebat, ut qui virum talem in diebus suis nactus esset.

ιβ'. Ὁ δὲ φιλόθεος καὶ φιλόκαλος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁμοιότροπον εὑρὼν Ἰωσὴφ πατρίκιον καὶ

12. Dei porro honestique amans Constantinus imperator, vir scilicet religiosus ac studiosus, virum

VARIÆ LECTIONES.

[13] τοῦ θεοσυνεργήτου ἄνακτος, Combef.

nactus pari secum morum honestate ornatum, Josephum patricium et præpositum, civilium utique rerum administratione solertem ac volucre celeriorem, sacellarium præficit tumque rei navalis drungarium, suamque omnem in eum potestatem contulit.

13. Constantini porro Porphyrogenneti honesti rectique studium resque præclare gestas, cuncta denique meliore statu composita ac restituta, et ut pie justeque subditorum saluti prospexerit, narratione prosecuturus, cum pro viri dignitate impar muneri exsistam, laudare veritus libentius silentium amplectar. Ex multis tamen aliqua sparsim delibanda sunt.

14. Cum itaque omnia pene labefactata nulliusque frugis effecta atque neglecta offendisset, virosque virtute fulgentes vili sorte haberi atque contemni, tanquam in Deum religiosus honestique cultu strenuus, ignavis muliebrique animo viris audaces fortique animo ac robore præditos anteponens, atque illis Barda Phoca patricio domestico præposito, 446 imperio Romano auctor victoriæ fuit. Cum autem in Romana republica plures honestæ ac laude dignæ disciplinæ vigerent, artesque liberales ac scientiæ in ea exstarent, ac (qua ex causa nescio) illæ neglectæ essent et in contemptum venissent, quidnam mens illa philosophicis rationibus summe exculta comminiscitur? Cum enim eum non lateret inire nos actionis cultu et contemplationis cum Deo necessitudinem, ac quidem actionem civilibus rebus gerendis congruere, contemplationem vero iis qui ratione regantur appositam esse, alteram alteri suppetias fore statuit; eos qui operam rei publicæ navent, rhetorica arte excoli curans, qui vero studeant contemplationi, præceptis philosophicis ac naturali rerum consideratione. Porro magistros præstantissimos delegit; ex quibus Constantinum protospatharium mystici tum munere fungentem philosophorum ludo præfecit, rhetorum Alexandrum Nicææ metropolitam, geometriæ Nicephorum patricium Theophili præfecti Erotici generum, astronomiæ Gregorium a secretis. Multam autem imperator discipulis diligentiam curamque adhibebat, quos quotidie contubernales mensæque socios adhiberet pecuniisque demereretur ac blandis colloquiis deliniret. Nec longe tempus processit, cum iis delinimentis eaque foventis imperatoris prudentia adultis ingeniis magnas illi scientias artesque plene didicerunt; ex quorum censu delectos imperator judicum ac senatorum secretariorumque et metropolitarum honore sublimavit, Romanamque rempublicam sapientia exornavit atque ditavit.

A πραιπόσιτον, καὶ πρὸς τὰς πολιτικὰς λειτουργίας ἐχέφρονα καὶ πτηνοῦ ταχύτερον, σακελλάριον προχειρίζεται, ἔπειτα δρουγγάριον πλωΐμου, καὶ πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἀνατέθεικεν.

ιγ'. Τὴν δὲ τοῦ Πορφυρογεννήτου Κωνσταντίνου φιλοκαλίαν καὶ καλλιεργίαν καὶ τὴν πρὸς πάντα διόρθωσιν καὶ βελτίωσιν μέλλων διηγεῖσθαι, καὶ ὅπως εὐσεβῶς καὶ δικαίως τὸ ὑπήκοον περιέσωσεν, καὶ τὸ κατ' ἀξίαν τοῦ ἀνδρὸς μὴ εὐπορῶν, ἐπαινέσαι δεδοικὼς, σιγῆσαι μᾶλλον ἄξιον· πλὴν οὖν ἐκ τῶν πολλῶν σποράδην ἄξιον εἰπεῖν.

ιδ'. Οὗτος πάντα ἐφευρὼν εἰς ἀχρειότητα καὶ ἀμέB λειαν [91], καὶ τῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν χυδαιωθέντων καὶ καταφρονηθέντων, ὡς φιλόθεος καὶ φιλόκαλος προέκρινεν τῶν δειλῶν καὶ ἀνάνδρων τοὺς εὐτόλμους καὶ ἀνδρείους, καὶ τούτους τῷ μαγίστρῳ καὶ δομεστίκῳ τῶν σχολῶν Βάρδᾳ τῷ Φωκᾷ παραδοὺς νίκην τῇ Ῥωμαϊκῇ ἀρχῇ προεξένησεν. Πολλῶν δὲ ἐν τῇ πολιτείᾳ ἡμῶν καλῶν καὶ ἀξιεπαινέτων γνώσεις καὶ λογικαὶ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι, τούτων οὐκ οἶδ' ὅπως ἀμεληθέντων καὶ παροραθέντων τί σοφίζεται ὁ φιλοσοφώτατος ἐκεῖνος νοῦς; Ἐπεὶ γὰρ ἠπίστατο πρᾶξιν καὶ θεωρίαν πρὸς Θεὸν [P. 278] ἡμᾶς οἰκειοῦντα, καὶ τὴν μὲν πρᾶξιν πολιτικοῖς προσαρμόζουσαν πράγμασιν, τὴν θεωρίαν δὲ τοῖς λογικοῖς, ἀλλήλοις δι' ἀμφοτέρων βοηθεῖ, τὸ μὲν πρακτικὸν διὰ C ῥητορικῆς τέχνης ἀσκεῖσθαι παρασκευάζων, τὸ δὲ θεωρητικὸν διὰ φιλοσοφίας καὶ φυσικῆς τῶν ὄντων διαγνώσεως. Παιδευτὰς δὲ ἀρίστους προκέκρικεν· εἰς Κωνσταντῖνον πρωτοσπαθάριον τὸν τηνικαῦτα μυστικὸν τὸ τῶν φιλοσόφων παιδοτριβεῖον δέδωκεν, εἰς δὲ τὸ τῶν ῥητόρων Ἀλέξανδρον μητροπολίτην Νικαίας, εἰς δὲ τὸ τῆς γεωμετρίας Νικηφόρον πατρίκιον τὸν γαμβρὸν Θεοφίλου ἐπάρχου τοῦ Ἐρωτικοῦ, εἰς δὲ τὸ τῶν ἀστρονόμων Γρηγόριον ἀσηκρῆτιν. Καὶ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ σπουδὴν εἰς τοὺς φοιτητὰς ὁ αὐτοκράτωρ ἐποιεῖτο, ὁμοδιαίτους καὶ ὁμοτραπέζους τούτους καθ' ἑκάστην ποιῶν καὶ ἀργύρια παρέχων καὶ ὁμιλίας μετ' αὐτῶν προσηνεῖς ποιούμενος. Καὶ οὐ πολὺς χρόνος διελθὼν, τὰς μεγάλας ἐπιστήμας καὶ τέχνας τῇ θωπείᾳ καὶ συνέσει D τοῦ αὐτοκράτορος κατωρθώσαντο, καὶ κριτὰς καὶ ἀντιγραφεῖς καὶ μητροπολίτας ἐξ αὐτῶν ἐκλεξάμενος τετίμηκεν, καὶ τὴν πολιτείαν Ῥωμαίων τῇ σοφίᾳ κατεκόσμησεν καὶ κατεπλούτισεν.

447 15. Sed et Augustales vestes quæ longioris temporis usu detritæ erant, exesaque stemmata ac diademata nova instauravit. Bucoleonem statuis, variis ex locis convectis, magnifice ornavit, inque eo piscinam construxit. Captivos cum urbanos tum provinciales carcere detentos diligenter pervestigabat ac invisebat exque vinculis absolvebat, sic

ιε'. Ἀλλὰ καὶ τὰς βασιλικὰς στολὰς καὶ τὰ ἔκπαλαι στέμματα καὶ διαδήματα φθαρέντα εἰς ἀνακαίνισιν διωρθώσατο, καὶ τὸν Βουκολέοντα ζῳδίοις, ἐκ διαφόρων τόπων ἀγαγὼν, ἐκαλλώπισεν, κἀκεῖσε ἰχθυοτροφεῖον ἐποίησεν. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τῇ φυλακῇ τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ἔξωθεν θεμάτων κατεχομένων δεσμίων ἠρεύνησε καὶ ἐπεσκέψατο καὶ τῶν δεσμῶν

VARIÆ LECTIONES.

[91] Deest vox νενευκότα aut καταπεσόντα Combef.

ἐλυτρώσατο, ὡς πάντας σωτήρια ἐπευφημοῦν τὸν ἀγαθὸν καὶ χριστομίμητον ἄνακτα Κωνσταντῖνον. Τὴν δὲ ἀρετὴν καὶ τὴν γνῶσιν οὕτως ἐτίμησεν ὡς ἄλλος οὐδεὶς τῶν βεβασιλευκότων · καὶ ὅντινα γνῶσιν ἔχοντα καὶ πρὸς τοὺς νόμους φύσιν καὶ ἐπιτηδειότητα εὑρηκὼς ἦν, προανεβίβασεν καὶ εἰς ὑψηλότερον θρόνον ἀποκατέστησεν. Καὶ ἦν ἰδεῖν δικαιοδοσίαν καὶ εὐνομίαν ἐν πᾶσιν, ὡς τοῦ Πορφυρογεννήτου ταύτην φιλοσοφοῦντος καὶ κατασπαζομένου. Καὶ νόμον ὁ αὐτοκράτωρ ἐξέθετο · ἰδὼν γὰρ πολὺ πλεονεκτικὸν παρὰ τῶν ἀκορέστων ἐκχυθὲν καὶ τῶν ἐν μέσῳ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ [P. 279] χωρίων ὑπεισελθόντων ἀρχόντων καὶ τοὺς ταλαιπώρους πένητας καταδυναστευόντων, καὶ καθ' ἁρπαγὴν τῶν δυνατῶν προάστεια προσκτησαμένων διὰ ποικίλης τῆς μεθόδου αἰτίας, ἔγνωκεν ποιήσασθαι τὴν τούτων ἀφαίρεσιν. Τί ποιεῖ ὁ σοφὸς ἐν πᾶσιν; Συναγαγὼν τῇ ὑπὸ χεῖρα βουλευτικῇ ποιεῖται μεθόδῳ, τοὺς ἀπὸ τῆς ἀναῤῥήσεως αὐτοῦ ὑπεισελθόντας πλουσίους καὶ ἐξωνησαμένους ἢ δωρησαμένους καὶ κατακρατήσαντας τόπια ἢ ἀγροὺς εἰς χωρία ἀναργύρους ἐκδιώκεσθαι, καὶ μικρόν τι τῆς λώβης καὶ τῆς πλεονεξίας τῶν ἀκορέστων ἀπεῤῥάπισεν.

ιϛʹ. Ὁ δὲ ἐπιεικὴς καὶ γαληνὸς δεσπότης οὐδὲ τὰς τῶν προσιόντων ἀμφισβητήσεις καὶ δικαιολογίας καὶ στάσεις ἀπέγραφεν τοῦ δικάζειν δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῖς δικασταῖς συνδικάζειν οὐκ ἀνεβάλλετο. Παρισταμένων τῷ ἐκείνου βήματι τῶν τε δικαζόντων τῶν τε συνηγορούντων τῶν δικαζομένων, ἀπεκρούετο τὰς τούτων δικαιολογίας καὶ τὰς ἀπάτας αὐτῶν · οὐδὲν γὰρ τὴν ἀγχίνοιαν αὐτοῦ διέφυγεν, οὐ ψεῦδος ἀληθείᾳ συγκείμενον, οὐ τὸ πιθανὸν τῇ διηγήσει συγκεραννύμενον, οὐ περίεργοι συγγραφαὶ καὶ κρύβδην συντεθειμέναι, αἵτινες καὶ τοὺς ἄγαν δραστηρίους διέλαθον ἐν ἀληθείας παραπετάσματι. Ἐντεῦθεν τῷ φόβῳ πρὸ τῆς κρίσεως παιδαγωγηθέντες, δικαστὴς δι' ἑαυτοῦ ἕκαστος τῆς δίκης τῷ ἠδικηκότι ἐγένετο.

ιζʹ. Χρὴ οὖν περὶ κοινῶν φροντίδων τοῦ ἄνακτος καὶ τῶν ἀπείρων διορθωμάτων καὶ διοικημάτων αὐτοῦ ἐξειπεῖν. Τῶν ἁπανταχοῦ γὰρ στρατηγῶν καὶ βασιλικῶν πρωτονοταρίων καὶ τῶν ἐν κώμαις ἐπαρχίαις τε καὶ πόλεσιν, ἔτι μὴν καὶ εἰς ἀρχηγοὺς ἐθνῶν ἀποστελλομένων γραμμάτων, καὶ τούτων παρ' αὐτοῦ ἀναγινωσκομένων, εὐθὺς τὸ φρόντισμα αὐτῶν διωρίζετο τί μὲν δέον περὶ τῶν ἐξ Ἀνατολῆς γεγενῆσθαι, τί δὲ περὶ τῶν ἀφ' Ἑσπέρας, καὶ τούτοις ὡς τὰ πολλὰ ὥσπερ πτηνὸς διήρχετο, πρεσβείας δεχόμενος, ἄρχουσιν ἐπιστέλλων, τὰς προπετῶς γεγενημένας μεταβολὰς ἐπανορθούμενος. Ὁ αὐτὸς Κωνσταντῖνος βουλευτής, φροντιστής, στρατηγός, στρατιώτης, στρατίαρχος, ἡγεμὼν ἀνεφαίνετο. Καὶ τίς ἂν τὰ τοιούτου προτερήματα ἐξείποι ἡ φράσῃ;

ιηʹ. Χρὴ οὖν καὶ περὶ τοῦ νοσοκομείου τοῦ ὁσίου ἐξειπεῖν. [P. 280] Ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος θεασάμενος αὐτὸ σμικρότατον οἰκοδομαῖς μακροτάταις

A nimirum ut omnes optimo Christique imitatione mitissimo ac clementi imperatori Constantino acceptam salutem referentes faustis illi acclamationibus comprecarentur. Virtuti ac scientiæ majorem supra decessores omnes Augustos honorem habuit. Si quem nactus esset virum eruditum legumque scientiæ ex indole comparatum ac idoneum, honore promovebat ac sublimiori eum sede collocabat. Vidisses æqui justique rationem in omnibus vigentem, ut cujus cultu Porphyrogennetus philosopharetur ac quam amplexaretur. Legem quoque edidit imperator. Videns enim insatiabilium hominum nequitia injuriam alienique usurpationem longe diffusam, proceresque in medias provincias oppidaque et loca subingressos luctuosos pauperes opprimere, viliqueB pretio ac rapina variis artibus atque fraudibus illorum suburbana sibi comparasse, hæc illis auferre constituit. Quid ergo vir ubique sapientissimus facit? Nempe congregato senatu illius decreto sancit, ut qui ex eo tempore quo ille rerum summam adeptus esset, subingressi divites vel pecunia numerata vel datis muneribus suburbana aut agros vel prædia sui juris fecissent, his **448** nullo accepto pretio ejicerentur; qua re hominum insatiabilium injuriam tantisper repressit.

16. Mitis vero serenissimusque princeps ne eorum quidem qui ad ipsum adirent controversias litesque ac disceptationes judicio finire detrectabat, quin etiam lubens in judicum ipse consessu sedebat, C astantibus pro tribunali tum actoribus tum eorum patronis qui in jus vocabantur. Advocatorum defensiones eorumque fraudes amoliebatur. Quod enim illius sagacitatem lateret nihil erat, non mendacium veritati hærens, non probabilis fucus narrationi admixtus, non superfluæ scripturæ libellique clanculum conscripti, qui vel solertissimos summeque perspicaces sub ementita veritatis larva facile valeant decipere. Hinc fiebat ut et ante judicium timore castigati a se sponte, qui fecissent injuriam, in se ipsi judices essent ac sententiam ferrent.

17. Igitur necesse est ut de publicis imperatoris curis deque innumeris illius censura emendatis ac de ipsius administrationibus sermonem texamus. Cum enim duces ac prætores ubique gentium constituti D palatinique protonotarii, et qui in oppidis regionibusque et urbibus magistratus erant, quin et gentium principes ad eum scriberent, eorum statim scopum discernebat, quid de Asiaticis, quid de Occiduis statuendum; nec raro illis volucris in modum præsentiam adhibebat, legationes suscipiens, magistratibus scribens, perperamque ac temere mutata corrigens. **449** Idem ipse Constantinus senator, curator, dux exercitus ac prætor, miles, tribunus, præses erat, unus omnium muniis defungens. Ecquis vero viri talis tantique præstantes dotes narrare satisque verbis explicare ac edisserere sufficiat?

18. Igitur operæ pretium sit, ut et de publico urbis nosocomio (ægrotorum scilicet domo) sermonem texam. Videns itaque imperator Constantinus

illud perangustum, structuris maximis auxit, ut omnes ejusmodi morbo laborantes illic cogerentur, et ad illorum perungendas carnes indeficientes sumptus, ad posterorum perennem memoriam, reliquit.

19. Dicendum quoque de stabulo in gerocomium (domum scilicet senum) commutato. Pone enim eque vicino perquam mirandæ Majoris Ecclesiæ stabulum erat equorum equarumque Theophylacti patriarchæ. Hoc videns optimus imperator indignumque ducens in religiosam convertit domum ac gerocomium (fovendis scilicet senibus hospitium) ædificavit; illicque constitutos censu annuo, quibus alantur ac induantur, accipere sanxit.

20. Dicendum et de Novemdecim accubituum tecto. Videns enim computruisse ac ruinam minari valdeque deformatum esse, ipsum instaurat. Cum enim deauratum ejus lacunar lapsu temporis diffluxisset, eo ipse prius submoto aspectu novum splendidumque effecit. Sinus enim octangulos componens, eosque foraminibus variisque sculptis figuris exornans, **450** in vitium malleolos foliaque atque arborum genera figuratos aurique stillis aspersos tanto decore cumulavit, ut qui oculos animumque spectaculo adhibeant, mente excedant.

21. Romano imperatori filio suo majora exstruxit palatia quam superioris ævi imperatorum exstiterant, magnificas ædes a fundamentis excitans, quarum multiplex variaque figuratio, inque multa animum cogitationemque cum stupore dividens, admirationem facit. In apostoli Pauli tetraconcho (quatuor nempe fornicibus fulta æde sacra) varias efformavit imagines; et ut vetusta abolita specie novus decor accederet, multas in ea aureas figuras imaginesque collocavit.

22. Pingendi artem sic accurate imperator callebat, ut nemo puto superioris ævi aut eum secuti ejus peritia cum æquaverit. Multos enim pictorum emendabat, optimusque magister videbatur; nec solum videbatur, sed et cunctis admirationi erat, ingens illud videntibus miraculum, pernosse eum quæ nullo magistro didicerat. Quot Constantinus artifices emendarit, quis dicendo referre queat? Lapicidas et auro linientes ac interpungentes et argentarios et ferri fabros meliora docebat, omniaque in omnibus optimus imperator elucebat.

23. Aurei triclinii portas argenteas præclaræ indolis pulchrique ac honesti amans Constantinus fabricatus est; mensamque argenteam ad convivas excipiendos ornandumque cœnaculum industria sua laboreque **451** conflavit, varii coloris lignis tabulisque ac nativo ipso colore exornans, ipso sui aspectu majore invitatos voluptate afficientem quam ciborum dulcedine lautoque apparatu.

24. Purpuream quoque custodiam pro imperialis cubiculi vestibulo exstruxit, aquarum conceptaculum fabricatus, quod columnis marmoreis per ambitum cinxit levore subfulgidis. Quid igitur

A κατασκευάζει, ὡς ἐπισυνάγεσθαι πάντας τοὺς τοιῷδε νόσῳ κυριευομένους, καὶ ἀλείμμασι τὰς σάρκας αὐτῶν περιχρίων, χορηγίας ἀνελλιπεῖς αὐτοῖς παρέχων, εἰς αἰωνίζουσαν μνήμην τοῖς μεθ' ἡμᾶς κατέλιπεν.

ιθ'. Δεῖ δὲ λέγειν καὶ περὶ τοῦ μετασκευασθέντος στάβλου εἰς γηροκομεῖον. Ὄπισθεν γὰρ καὶ πλησίον τῆς πανθαυμάστου Ἐκκλησίας τῆς Μεγάλης στάβλος ἦν τῶν ἱππαρίων τοῦ πατριάρχου Θεοφυλάκτου· καὶ τοῦτον ἰδὼν ὁ ἀγαθὸς, οὐ δίκαιον κρίνας οἰκητήριον μετεποιήσατο καὶ γηροκομεῖον τοῦτο κατεσκεύασεν, καὶ πρὸς χορηγίαν τροφῶν καὶ περιβολαίων τοὺς ἐκεῖσε ἐτύπωσεν ἐτησίως λαμβάνειν.

B κ'. Δεῖ οὖν καὶ περὶ τῆς στέγης τῶν δεκαεννέα ἀκουβίτων διηγήσασθαι· ὁρῶν γὰρ ταύτην σεσαθρωμένην καὶ καταπίπτουσαν καὶ εἰς ἀκοσμίαν πολλὴν οὖσαν, ταύτην ἀνακαινίζει. Τῆς γὰρ κεχρυσωμένης αὐτῆς ὀροφῆς τῷ χρόνῳ διεῤῥυηκυίας, αὐτὸς ταύτην προελὼν νεοφανῆ καὶ λαμπρὰν ἀνέδειξεν. Κοιλότητας γὰρ ὀκταγώνους συντέθεικεν, καὶ ταύτας ὀπαῖς καὶ σχήμασι ποικίλοις διαγλύφοις κεκοσμηκὼς, εἰς ἀμπέλων ἕλικας καὶ φύλλα καὶ δένδρων ἰδέας σχηματιζομένας, καὶ ταύτας χρυσῷ περιραντίσας, τοσοῦτον εὐπρεπὲς παρέσχεν ὡς ἐξίστασθαι τοὺς πρὸς θεωρίαν ὁρῶντας.

κα'. Τῷ δὲ βασιλεῖ Ῥωμανῷ τῷ υἱῷ αὐτοῦ παλάτια κατεσκεύασεν πλείονα τῶν παλαιῶν βασιλέων, οἴκους ἐκ βάθρων ἐγείρας· ὧντινων δόμων τὸ πο-
C λυσχημάτιστον καὶ εἰς πολλὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοιαν ἐκπλῆττον καὶ διαμερίζον θαῦμα τοῖς βλέπουσιν ἐντίθησιν. Τὸν δὲ Τετράκογχον τοῦ ἀποστόλου Παύλου εἰκονίσματα διάφορα ἐξετύπωσεν, καὶ τὴν παλαιὰν καλλονὴν ἀποβεβληκέναι νέαν δὲ ἐγκαινίσασθαι, πολλὰ ἐν αὐτῇ ἀπὸ χρυσοῦ σχήματα καὶ εἰκονίσματα ἐξέθετο.

κβ'. Τὴν δὲ τῆς ζωγραφίας τέχνην τοσοῦτον ἀκριβῶς ὁ ἀνὴρ ἠπίστατο ὡς οὐχ οἶμαι τῶν πρὸ αὐτοῦ ἢ τῶν μετ' αὐτόν. Πολλοὺς γὰρ τῶν περὶ αὐτῆς πονούντων ἐπηνώρθει, καὶ διδάσκαλος ἄριστος ἀνεφαίνετο, καὶ οὐχ ἐφαίνετο μόνον, ἀλλὰ παρὰ πᾶσιν ἐθαυμάζετο, καὶ θάμβος μέγα[ς] τοῖς ὁρῶσιν, ὧν οὐ μεμάθηκεν, ἐχρημάτιζεν. [P. 281] Τῶν δὲ τεχνιτῶν ἐπιδιορθώσεις τοῦ Πορφυρογεννήτου τίς ἐξείποι; Λιθο-
D ξόους καὶ τέκτονας καὶ χρυσοστίκτας καὶ ἀργυροκόπους καὶ σιδηροκόπους ἐπανώρθου, καὶ πάντα ἐν πᾶσιν ἄριστος ὁ ἄναξ ἀνεφαίνετο.

κγ'. Τὰς δὲ ἀργυρᾶς πύλας τοῦ Χρυσοτρικλίνου ὁ φιλόκαλος Κωνσταντῖνος ἐδείματο, καὶ τράπεζαν ἀργυρᾶν ἡ ἐκείνου φιλοπονία πρὸς ὑποδοχὴν τῶν δαιτυμόνων καὶ καλλωπισμὸν τοῦ ἀριστητηρίου κατεσκεύασεν, πολυχρόοις ὕλαις καὶ πλαξὶ καὶ αὐτοφυεῖ χροιᾷ καλλύνας, πλείονα τῆς ἐκ τῆς τῶν βρωμάτων γλυκύτητος τοῖς κεκλημένοις τὴν τέρψιν παρέχουσαν.

κδ'. Καὶ πορφυρᾶν φυλακὴν ἔμπροσθεν τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ ἐδείματο, δοχεῖον τῶν ὑδάτων δημιουργήσας, ἣν στύλοις μαρμαρέοις περιεκύκλωσεν λειότητος αὐτοῖς ὑπαυγαζούσης. Τί οὖν ἡ μεγαλόφρων

ψυχή; Ἀετὸν ἐξ ἀργύρου τῇ τοῦ ὕδατος ἐφίστησιν αὐλῷ, οὐκ ὀρθὸν βλέποντα, ἀλλ' ἀπεστραμμένον καταπλάγιον, ὑψαυχενοῦντα καὶ σοβαρευόμενον ὡς ἀπό τινος θήρας, ὄφιν δὲ τοῖς ποσὶ περιειληθέντα καὶ πνίγοντα. Καὶ μουσοστίκτων εἰκόνων ἐντέχνων τῶν ἐκ χρωμάτων ὑλῶν καὶ μορφῶν τὸ διάφορον ἐν τοῖς προπυλαίοις τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος ἐδείματο.

κε'. Ἀλλ' οὐδὲ ναυπηγίας ἄπειρος ἦν ὁ αὐτοκράτωρ· διωρίζετο γὰρ πολεμικῶν νεῶν κατασκευὴν, καὶ οἷς ξύλοις ἁρμόζειν καὶ κλείσεις αὐτῶν καὶ ἁρμονίας, καὶ ὅπως πρὸς ἄλληλα ἔχουσι.

κς'. Περὶ δὲ τῶν παλατίων τῶν Ἡρία ἀναλογίζομαι τῇ διανοίᾳ ὁποίοις ὁ Πορφυρογέννητος ἐδείματο ἡδέσι καὶ τερπνοῖς, πρότερον οὖσαν τοῖς Χαλκηδονίοις εἰς ταφήν. Νῦν δὲ τέτρασιν ἀψῖσιν ἐπιβεβηκυῖα, καὶ τὰς τούτων γωνίας ἑτέρας βασιλικὰς οἰκίας ἀποτελοῦσα, ταῖς τῶν θερινῶν ἀνέμων καὶ πνευμάτων περικυκλουμένων πνοιαῖς, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν εἰς πόσην θυμηδίαν καὶ χαρὰν ἐμβάλλει τὸν ἐκεῖσε ἀναπαυόμενον.

κζ'. Τί ἂν εἴποι τις περὶ τῶν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ τῆς τῶν βασιλίδων οἰκοδομῆς; Καὶ ταῦτα γὰρ τῆς Ἡρίας τοῦ σχήματος καὶ τῆς φιλοκαλίας τῷ ὑπερβάλλοντι καὶ ἀποστίλβοντι καὶ τῆς ἐκ τοῦ ἐδάφους τέρψεως ἀναδιδομένης εὐωδίᾳ, διὰ τὸ ἐπανορθοῦν[88] αὐτῶν κάλλος, καὶ κατὰ πολὺ διαφέροντα καὶ ὑπερκείμενον, οἷος ὁ τῶν Ἀποστόλων πλησίον νεουργηθεὶς ναὸς, καλὸς μὲν ἰδεῖν, ὡραῖος δὲ θαυμάσαι. [P. 282] Εἰ γὰρ καὶ τοῦ μεγέθους τῆς παλαιότητος ἀποδεῖ, ἀλλά γε τῆς ἔνδον φαιδρότητος πόῤῥω καθέστηκε. Τί δὲ ὁ πιστὸς βασιλεύς; Πατρίκιον τὸν Βελωνᾶν Θεόδωρον ὡς συνεργὸν τοῦ λαμπροῦ καὶ κατηγλαϊσμένου ναοῦ ἐποίησεν.

κη'. Τῶν δὲ ἱερῶν καὶ πέπλων ὧν παρεῖχεν εἰς τὸ κοινὸν ἱλαστήριον τὸ μέγα καὶ πανθαύμαστον τίς ἐξείποι; Ὁσάκις ἀφίκετο, οὐκ ἔδοξεν ἐναντίον Θεοῦ ὀφθῆναι κενὸς, ἀλλ' ἀναθήμασι μεγάλοις καὶ χρυσοτεύκτοις καὶ μαργαρίταις καὶ λίθοις καὶ ὑφάσμασιν ἐδεξιοῦτο καὶ ἀντημείβετο· ἃ καὶ τὰ τῶν ἁγίων Ἅγια κατακοσμοῦσι καὶ καταγλαΐζουσι καὶ τῷ προσενηνοχότι Κωνσταντίνῳ κηρύττεται.

A magnificus animus? Aquilam argento conflatam aquæ fistulæ imponit, non recta aspicientem, sed averso vultu oblique erecto collo, ac velut capta præda ferocientem pedibusque serpentem intorquentem ac suffocantem. Sed et musivo opere, arte factarum imaginum comportatis materiis et coloribus, varium conspectum pro imperialis cubiculi vestibulo idem construxit.

25. At neque navium fabricæ imperator rudis erat. Designabat enim quo pacto bellicæ naves essent construendæ, quibus ex lignis earum tum claustra componenda tum commissuræ, ac quam illa inter se proportionem rationemque habeant.

26. Ad Eriæ palatia quod spectat, mente cogito B quam ad delicias jucundoque aspectu a Constantino in Porphyra nato exstructa ac fabrefacta. Prius in sepulcrum Chalcedonis civibus cedebat Eria; nunc vero quadruplici nixa apside, harum angulos novas domos regias constituens, dici non potest æstivorum ventorum circumquaque flantium benignioribus **452** auris quanta jucunditate ac voluptate quietem ibi captantium ac reficientium animos afficiat.

27. Quidnam quis dicat de regiarum ædium alio loco structura? Nam hæ quoque Eriam figuræ cultusque et structuræ excellentia atque nitore, nec non se ab imo solo diffundentis jucunditatis fragrantia, efflorente in eis decore, longe etiam superant præcelluntque; cujusmodi Apostolorum C haud procul novæ fabricæ templum, pulchrum sane aspectu, ac quod admiratione pro eo quo præstat decore merito habeatur. Quanquam enim molis granditate a veteri æde deficiat, interioris tamen ambitus splendore atque ornatu longe præcellit. Quid vero fidelis imperator? Theodorum Belonam, quod præelegantis ac præmagnifici templi structuræ illi adjutor exstiterat, patricii dignitate ornavit.

28. Sacras vestes et stragula, quanta in communis propitiatorii (magni illius prorsusque mirabilis) ornatum et cultum contulit, quis enarrare possit? Quotiescunque enim eo pedem inferret, haud committendum putabat ut coram Deo vacuus appareret, sed ut magnis donariis vestibusque auro, margaritis reliquisque lapillis contextis Numen D demereri eique vicem reddere studeret. Vestes hæ ac stragula etiamnum Sancta sanctorum magnifice ornant eximiumque loco decorem conciliant, ac Constantinum, qua magnificentia ea obtulit, prædicant.

κθ'. Τοῦ δὲ πατρικίου Βασιλείου Ἐξαμιλίτου καὶ στρατηγοῦ τῶν Κιβυραιωτῶν ταξείδιον χρὴ διηγήσασθαι. Οὗτος ὁ πατρίκιος Βασίλειος στρατηγὸς ὢν τῶν Κιβυραιωτῶν, νέος τῷ σώματι, πολιὸς τῇ φρονήσει καὶ μείζω τῆς ἡλικίας τὴν πολυπειρίαν ἐνδεικνύμενος, πολεμικῶν καραβίων ἀπὸ Ταρσοῦ ἐξωρμημένων καὶ Ἀγαρηνῶν ἐν αὐτοῖς ὄντων περιφανῶν, ἐπειδὴ αὐτοὺς ὁ στρατηγὸς ἑώρα πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς χώρας προσβάλλοντας, λογιζομένους ὡς νοσσιὰν περιλαβεῖν αὐτὰς, ὁ στρατηγὸς τὰς οὕτως

29. Basilii Hexamelitæ patricii ac Cibyræotarum ducis expeditio narranda est. Basilius hic patricius Cibyræotarum dux cum esset, vir **453** ætate juvenis, at sensu canus majoremque quam pro annorum ratione experientiam prodens, armatam classem Tarso profectam inque ea illustrem plane Agarenorum militantem manum Romanis littoribus orisque applicantem videns, quasi Romanæ ditionis haud secus ac nidi potituros se illi arbitrarentur, subjectas ipsi naves tantæ hostium classi opponit.

VARIÆ LECTIONES.

[88] leg. ἐπανθοῦν. Combef.

A quamvis paucæ erant nec tanto illi pares cuneo, pro ducis tamen magnitudine animi ac proposito, robustiores quam pro ea hostium classe, audaciaque prudentiæ juncta multis bello sociis fortiores, ambæ concurrunt acies pugnaque conseritur; ac per eam ingenti utrinque sublato ululatu, collidebantur hinc inde naves; donec dux ipse Basilius in medium infidelium impetu irrumpens in prætoriam invasit; quo facto, ac cum ignis Græcus totam circum hostium classem incesseret, illi mox partim victi cæsique sunt, partim sub jugum missi, ipsi cum primis duces atque proceres caïtique vivi capti. Hos Basilius ad felicem ac fortunatum Constantinum imperatorem in urbem misit; qui et triumphi specie eos in circo traduxit.

A αὐτῷ[96] νῆας ἀντιπαραταξάμενος, καὶ ταύτας ὀλιγοστὰς οὔσας καὶ πρὸς τοσοῦτον οὐκ ἀρκούσας τὸ πλῆθος· ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν γνώμην καὶ τὴν προαίρεσιν εἶχεν τοῦ πλήθους τῶν πολεμικῶν καραβίων κραταιοτέραν καὶ τὴν μετὰ φρονήσεως τόλμαν πολλῶν συμμάχων ἰσχυροτέραν, συγγίνονται ἄμφω, καὶ συμβολὴ τῶν καραβίων ἀνεφαίνετο, καὶ παρ' ἀλλήλων πόλεμος ἀνεκρούετο, καὶ βίαιός τις ἀλαλαγμὸς καὶ ὠθισμὸς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν καραβίων ἐκρούετο, ἕως αὐτὸς ὁ στρατηγὸς Βασίλειος μέσον τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ γενόμενος, ἔνδον εἰσπηδήσας, οὗ γεγονότος καὶ πυρὸς ἐνύγρου πάντοθεν τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ περικυκλώσαντος αὐτίκα ἡττῶντο καὶ κατεσφάττοντο καὶ δέσμιοι εἰς δουλείαν συνελαμβάνοντο, αὐτῶν πρὸ πάντων τῶν ἡγεμόνων καὶ ἀρχόντων καὶ καϊτῶν ζωγρηθέντων. Καὶ τούτους ἐπὶ τῆς πόλεως πρὸς τὸν εὐτυχῆ βασιλέα Κωνσταντῖνον ἐξαπέστειλεν καὶ ἐν τῷ ἱππικῷ ἐθριάμβευσεν.

30. Constantinus porro imperator, militari manu B adversus Longobardos ac Neapolitanos expedita, ducem illi Marianum patricium præfecit; quod scilicet Hesperiæ partes versæ in tumultum essent ac Romani **454** jugi vincula perrupissent. Etenim in rebellionem proruperant quotquot Longobardiam ac Calabriam sedes nacti erant, inde rebellandi orta fiducia, quod ab augusta procul urbe dissiti erant. Idcirco cum novis assidue rebus studerent aliique alias deficerent, eo contumaciæ evaserant ut et cum Agarenis fœdus percuterent, urbesque et arces et oppida ferro igniqne vastarent. Quin et Neapolitani a Christi delapsi servitute, quæ servorum sunt opera facturos se polliciti, in apertam versi defectionem erant. Ne ergo plebs in seditionem C acta atque rebellis majorem in modum arrogantia insolesceret, tanquam gentium potita quæ Romanæ ditionis essent, haud ferens Porphyrogennetus, ex Thracia ac Macedonia conductis copiis illorum ultor accedit, armataque classe cum igne Græco horum temeritatem ac insaniam comprimit. Terra namque marique Marianus patricius Argyrus cum Romano exercitu Neapolim adortus, quæ quidem ad terram posita erant, cuncta igni succendit; quotquot autem exitus erant versus mare, occlusit. Hinc adeo undique obsepti oppidani, fameque et captivitate pressi atque humili sensu effecti, supplicationis ergo ad Constantinum imperatorem mittentes, qualem prius Romanis fascibus subjectionem fecerunt. Id ipsum et D Longobardi ac Calabri præstiterunt. Quamobrem etiam barbari Siculi pacis fœdera inierunt.

B λ'. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος στρατιωτικὴν δύναμιν κατὰ τῶν Λογγιβάρδων καὶ Νεαπολιτῶν ὁρίσας, καὶ ἀρχηγὸν αὐτῶν τὸν πατρίκιον Μαριανὸν ἀποστείλας, [P. 283] διὰ τὸ στασιάσαι τὰ Ἑσπέρια καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ζεύγλης τοὺς δεσμοὺς διαῤῥῆξαι. Καὶ γὰρ κατεθρασύνθησαν ὅσοι τὴν Λογγοβαρδίαν ἐκληρώσαντο χώραν εἰς κατοικίαν, καὶ ὅσοι τὴν Καλαβρίαν, τοῦτο θαῤῥοῦντες διὰ τὸ πόῤῥω καὶ μακρὰν εἶναι τῆς βασιλίδος. Διὰ τοῦτο συνεχῶς τὰς ἀποστασίας ποιούμενοι εἰς τοσοῦτον ἀνυποταξίας ἔφθασαν ὡς καὶ πρὸς τοὺς Ἀγαρηνοὺς πάκτα διδόναι καὶ τὰς πόλεις καὶ κάστρα καὶ κώμας τὰς πλησιαζούσας μαχαίρᾳ καὶ ξίφει ἀνελεῖν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Νεαπολῖται τῆς ὑποταγῆς τοῦ Χριστοῦ ἀποῤῥυέντες[97] τὰ δοῦλα πράττειν ὡμολόγησαν, πρὸς φανερὰν C ἀποστασίαν τραπέντες. Ἵν' οὖν μήτε τὸ στασιάσαν πλῆθος ἐπιπλεονάσωσι τὸ ἀλαζονικὸν ὡς τὰ ὑπήκοα Ῥωμαίων ἔθνη δουλωσάμενοι, οὐκ ἐνεγκὼν ὁ Πορφυρογέννητος στρατεύμασι Θρᾳκικοῖς καὶ Μακεδονικοῖς τούτους ἀμύνεται, καὶ ναυσὶ πολεμικαῖς μετὰ ὑγροῦ πυρὸς τὴν τούτων ἀναστέλλει αὐθάδειαν καὶ μωρίαν· καὶ ἀπὸ γῆς καὶ θαλάττης τὴν Νεάπολιν ὁ πατρίκιος Μαριανὸς ὁ Ἀργυρὸς ἐπιπεσὼν μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ, ὅσα μὲν πρὸς τὴν γῆν πάντα κατέκαυσαν, ὅσας δὲ ἐκβολὰς ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἠσφαλίσαντο, καὶ πάντοθεν αὐτοὺς περικυκλώσαντες, τῷ λιμῷ καὶ τῇ αἰχμαλωσίᾳ πιεζόμενοι καὶ ταπεινούμενοι, πρὸς δεήσεις καὶ ἱκεσίας τῷ ἄνακτι Κωνσταντίνῳ ἀνέπεμπον, ὑποδουλούμενοι ὡς ἐξ ἀρχῆς. D Τοῦτο καὶ οἱ Λογγίβαρδοι καὶ οἱ Καλαβροὶ ἐποιοῦντο· διὸ καὶ οἱ βάρβαροι τῆς Σικελίας σύμφωνα εἰρηνικὰ ἐπετέλουν.

31. Sed et bellum Africanum mirari subit. Mox conserta acie, et **455** ubi ad manus ventum esset, concurrente utrinque classe, exorto vento valido, qui quidem nobis quasi socius ac belli adjutor flaret, hostibus vero obsisteret eisque compugnaret, victi barbari sunt ac cum navibus et armis omnique apparatu maris profundo mersi. Ac vero illis præfectus ameras pacis fœdera cum im-

λα'. Καὶ δεῖ θαυμάσαι καὶ τὸν πρὸς τῶν Ἀφρικῶν πόλεμον, αὐτίκα συνεπλέκοντο καὶ συνεῤῥήγνυντο, καὶ τῶν νεῶν πρὸς ἀλλήλων συμπλοκήν· καὶ δὴ ἀνέμου βιαίου πνεύσαντος, ἡμῖν μὲν συμμαχοῦντος καὶ βοηθοῦντος, τοῖς δὲ βαρβάροις πολεμοῦντος καὶ ἀνθισταμένου, τὴν ἧτταν εἶχον ἀκόλουθον, σὺν τοῖς αὐτῶν ὅπλοις καὶ ταῖς ναυσὶ τῷ βυθῷ παραδιδομένων. Καὶ δὴ ὁ ἀμηρᾶς αὐτῶν σπονδὰς εἰρηνικὰς τῷ

VARIÆ LECTIONES.

[96] fort. ὑπ' αὐτόν. Combef. [97] προσρυέντες P, ἀποῤῥυέντες margo.

βασιλεῖ ἐξελιπάρει. Καὶ οὐ μόνον οὗτοι τὴν δούλωσιν πρὸς τὸν βασιλέα ὡμολόγησαν, ἀλλὰ καὶ οἱ τὰς Γαλλίας οἰκοῦντες πανοικὶ βάρβαροι παρεῖχον πρὸς τὸν Πορφυρογέννητον ἄνακτα τὴν εὐγνωμοσύνην, καὶ δώροις μεγαλοπρεπέσι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα μετὰ ὀψίδας αὐτῶν ἔστελλον· καὶ πάντας εἰς ὑποταγὴν ἡ τύχη τοῦ Πορφυρογεννήτου εἰς δουλείαν καὶ ζυγὸν ἤγαγεν.

[P. 284] λβ'. Ὁ δὲ ἀμηρᾶς Αἰγύπτου τὴν μεγάλην νίκην τῶν Ῥωμαίων ἀκηκοὼς καὶ τὴν πολεμικὴν ναυμαχίαν καὶ ἧτταν τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ, γράμμασιν αὐτίκα φιλικοῖς τὸ μάχιμον αὐτοῦ ἀποβάλλεται καὶ ὑπισχνεῖται εἰς ἑνότητα. Ὁ δὲ τῆς Περσίδος ἀμηρᾶς, ἐπειδὴ διαφόρως τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἐνέτυχεν στρατεύμασι καὶ προσβολαῖς καὶ πολέμοις διαφόροις ἡττήθη, ἀγάπης δεσμῷ καταλλάσσεται πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ὀψίδας πρὸς αὐτὸν ἐκπέμπει· οἵτινες πρὸς τὴν κατάξηρον[18] γῆν ἐκείνην ἀφικόμενοι, τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ τὸν τάφον προσκυνήσαντες καὶ κατασπασάμενοι, καὶ τὰς βασιλικὰς κατασταλείσας λαμπάδας ὑπανάψαντες, καὶ ἐμπορευσάμενοι λίθων τιμίων καὶ μαργαριτῶν. Εἰς τοσοῦτον γὰρ μετὰ τῶν ἄλλων μεγάλων κατορθωμάτων ὁ αὐτοκράτωρ κεχάριστο, ὡς ἄλλα ἐξ ἄλλων συλλέγων καὶ συναθροίζων καὶ πρὸς τὸ ἀξιέραστον μεταφέρων.

λγ'. Χρὴ οὖν καὶ περὶ τοῦ Χρυσοτρικλίνου διηγήσασθαι· ὃ μηχανικώτατος ἄναξ πολυανθῆ τινα καὶ εὔοδμον ῥοδωνιὰν εἶναι, τῶν πολυχρόων [ἀνθέων] καὶ λεπτοτάτων διαφόρων ψηφίδων ἀνθέων ἀρτιφυῶν χροιὰς μιμουμένων· οἳ μέσοι τῶν ἑλικοειδῶν συμπλοκῶν περικλειόμενοι καὶ τῇ συνθέσει διαμορφούμενοι τὸ ἀσύγκριτον ἀποφέρονται. Ἀργύρῳ τοῦτο ἐστεφάνωσε, καὶ δίκην ἄντυγος τοῦτο περιλαβὼν τοῖς ὁρῶσιν ἀκόρεστον ἐπιχορηγεῖ τὴν τέρψιν.

λδ'. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τοὺς πολίτας ἠγάπησεν ὡς οἰκεῖα αὐτοῦ ἔκγονα, καὶ πλέον, καὶ αὐτοὺς περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο. Καὶ τοὺς ἐξ εὐγενοῦς φύντας ἐκλογὴν ἐποιεῖτο. Καὶ τοὺς μὲν ἀξιωμάτων καταλαμπρύνει τιμαῖς, τοὺς δὲ μεγαλοπρεπέσι φιλοτιμεῖται δωρεαῖς, καὶ συνεστίους καὶ ὁμοδιαίτους ποιεῖται, καὶ τὸ φίλτρον μᾶλλον ἐπηύξει τῆς ἐκείνου εὐνοίας, καὶ ἀντὶ πολλῶν σωματοφυλάκων καὶ φρουρῶν καὶ σωτήρων τούτους μᾶλλον προέκρινεν ὡς πιστοὺς καὶ φιλοδεσπότας, καὶ τῆς οἰκείας σωτηρίας προκρίνειν τὸν ἄνακτα.

λε'. Τὴν δὲ δεξίωσιν τοῦ βρουμαλίου τοῦ Πορφυρογεννήτου δεῖ ἐξειπεῖν. Ἔθος γὰρ τοῖς πάλαι βασιλεῦσι τελούμενον, καὶ ὁ Πορφυρογέννητος εἰς ἔργον τοῦτο ἐξήνεγκεν. Τὴν γὰρ ἡμέραν ἐν ᾗ τὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ στοιχεῖον κάππα ἀποκεκλήρωται λαμπροτάτην ἑορτάζων πανήγυριν, πολυάνθρωπον ταύτην δεικνύει. [P. 285] Καὶ ταῖς γὰρ πολυτελέσι καὶ πολυόψοις ἐκείναις τραπέζαις τὴν σύγκλητον

A peratore poscebat. Neque hi solum subjectionem imperatori profitebantur, sed et Galliam incolentes cum omni familia, barbari, benevolos se erga imperatorem in Porphyra natum exhibebant, donisque magnificis ambitiosi ad imperatorem legatos cum obsidibus mittebant; cunctosque Porphyrogenneti fortuna ad servitutem præstandam jugumque subeundum cogebat.

32. Ægypti autem ameras audita Romanorum ingenti victoria ac navali pugna infideliumque strage, amicarum statim litterarum officio pugnandi ardore cohibito fœdus pollicetur. Persidis autem ameras, qui varie in Romanas acies incurrens diversis congressibus atque præliis victus fuerat ac profligatus, instaurato charitatis vinculo imperatori B conciliatur. Ad quem etiam imperator obsides mittit; qui eum ad Cyri terram illam venissent, apostoli Thomæ sepulcrum venerati sunt ac exosculati, missasque ab imperatore regia munificentia lampadas ad illud accenderunt, pretiosorumque lapidum ac margaritarum mercatura facta **456** redierunt. Tanta enim cum aliis magnis dotibus ac virtutibus imperator gratia pollebat, ut semper alia ex aliis colligeret et acervaret, inque augustiorem ipse cultum amore digna et admiratione transferret.

33. Igitur operæ pretium est ut et de triclinio Aureo disseramus. Hoc nempe industriosissimus princeps multis floribus varium suaveque olens C rosetum reddidit, cum varii coloris flores subtilissimique operis tessellatum opus recens enatorum florum colores totos refunderet. Hi porro medii inter sinuosos plexus conclusi, ipsaque compositione efformati, incomparabilem præferunt venustatem. Triclinium argento coronavit, inque orbis canthique morem illo circumducto ambiens insatiabiles ex aspectu delicias videntibus facit.

34. Cives imperator ut ipsa sua charissima pignora iisque amplius diligebat, longeque eos pluris faciebat. Ex illis eorum qui ingenui essent atque nobiles delectum habebat; atque alios quidem dignitatum titulis ornabat, alios magnifice donabat sibique contubernales ac domesticos allegebat, D tantæque illius benevolentiæ lenocinio majorem illis amoris sui flammam excitabat; quos adeo ingenti satellitum custodumque ac servatorum agmini præhabebat, velut scilicet fideles herique ac domini amantes, quique suæ ipsorum saluti imperatoris incolumitatem præferrent.

35. Brumalii autem Porphyrogenneti convivium atque epulas operæ pretium ut exponamus. Quod enim veterum jam imperatorum moribus **457** receptum erat, etiam Porphyrogennetus opere implevit. Diem enim cui nominis ejus initialis littera K addicta est, celeberrimæ festivitatis sibi loco ducens, ingenti celebrandam conventu indicebat. Lautissimis enim largissimisque dapibus se-

VARIÆ LECTIONES.

[18] legὑ κατὰ Κῦρον. Combef.

natum omnem excipiens, beneficentiæ majoris muneribus festivitatis lætitiam ac splendorem multis partibus cumulabat, sericarum vestium ac prætextarum abunde largitione, vi magnæ pecuniæ et innumerabilis, purpurissarumque vestium ac trabearum, Indicarum arborum, quas nemo audierat unquam aut viderat, fragrantia recreans.

36. Musicam norunt omnes divinum esse inventum exque hominis genio ac illi conducens. Quid igitur religiosus et magnificentissimus Constantinus? Hanc colebat, nec per eam divinum numen canticis celebrare cessabat. Inde læti conventus splendorem habebant martyrumque solemnia illustriora erant, sanctorum denique pastorum doctorumque memoriæ novo velut fulgore radiabant. Tantis enim vir gratiis plenus erat, ut cantorum choros cogeret eisque duces adsisceret, ipse prior omnibus cum eis versans audiensque psallentes, atque inde gaudens animumque exhilarans.

37. Sic dilexit ut nemo alius ante eum fidelium, clarissimaque prosecutus memoria est atque coluit præclaram Chrysostomi indolem, verborum circuitionumque laudans compositionem, circulorumque et enthymematum uno ordine digestam seriem, quibus splendide ac magnifice pœnitentiæ exornavit præconem.

458 38. Romanum autem imperatorem filium suum sic amavit atque dilexit ut hac eum parte nemo æquaverit. Præ omnibus vero hortabatur ut pie ac religiose Deum coleret; tumque doctrinam et mores docebat incessumque et risum et habitum, et, ut pro regia majestate in solio sedere ac stare eum deceret, informabat. Quamobrem etiam divinis apparitionibus dignus habitus Constantinus filio vaticinabatur ac quasi ex oraculo aiebat: *Hæc si servaveris, in longos annos imperii Romani sceptra moderaberis.*

39. Uxorem Romano filio suo locavit nobilissima ortam prosapia, pulchram corpore, facie venustam, castam animo ac omni morum honestate præditam, Anastasiam nomine, Crateri filiam; cui et a Porphyrogenneto inditum Theophanonis nomen, plane merito, velut scilicet ei quæ ex Deo ejusque munere (hoc ipsum sonante vocabulo) enituisset atque electa esset. Positus nuptialis thalamus peractaque celebritas in admirabili Justiniani Rhinotmeti triclinio. Hinc jucunditas gaudiique lux Porphyrogenneto circumfusa cum Helena Augusta, quod talem sicque ab avis nobilem puellam filio sponsam dare licuisset.

40. Porro cum Helena Augusta morbo conficeretur eoque gravi conflictaretur, benignissimus imperator nihil de suo in eam affectu amorisque vi remisit, sed quidquid illi in votis erat, lubens implebat. Rogabat namque Augusta ut in domo hospitali senibusque alendis ac confovendis in veteri Petrio (quod Helenæ nuncupatur) recens ab ipsa exstructo **459** imperatoris munificentia suburbana constituerentur, hincque ejus authentica

A ἅπασαν δεξιούμενος χορηγίαις εὐεργετικωτέραις τὸ φαιδρὸν τῆς ἑορτῆς ἐπολλαπλασίαζεν, σηρικῶν περιβολαίων ἐπιδιδῶν, ἀργυρίων πολλῶν καὶ ἀπείρων, ἐσθημάτων ἁλουργῶν, ξύλων Ἰνδικῶν εὐωδίας, ἃ οὔ τις ἀκήκοεν ἢ γεγονότα τεθέαται.

λϛʹ. Τὴν μουσικὴν οἶδεν πᾶς τις ὡς θεῖόν τί ἐστιν εὕρημα καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει συντελοῦν. Τί οὖν ὁ εὐσεβὴς καὶ μεγαλοφρονέστατος ἄναξ; Ταύτης ἀντεποιεῖτο, καὶ δι' αὐτῆς ὑμνεῖν τὸ Θεῖον οὐκ ἔληγεν. Ἐντεῦθεν πανηγύρεις φαιδραὶ κατεφαιδρύνοντο, καὶ τῶν μαρτύρων ἑορταὶ κατελάμποντο, ποιμένων ἱερῶν καὶ διδασκάλων μνῆμαι περιηστράπτοντο. Τοσοῦτον γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐχαριτώθη ὡς χοροὺς ὑμνῳδῶν B συγκροτεῖν καὶ ἀρχηγοὺς τούτοις ἐπινοεῖν, αὐτὸς πρὸ πάντων τούτοις συνὼν καὶ τῶν ψαλλομένων ἐπακροώμενος καὶ τὴν ψυχὴν ἡδυνόμενος καὶ χαιρόμενος.

λζʹ. Οὕτως ἠγάπησεν ὡς ἄλλος οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ πιστῶν, καὶ μνήμῃ λαμπροτάτῃ τετίμηκεν καὶ τὸ εὐφυὲς τοῦ Χρυσοστόμου, ἐπαινῶν τὴν συνθήκην τῶν λόγων καὶ περιβολῶν καὶ τὰ τῶν κύκλων σχοινοτενῆ καὶ ἐνθυμημάτων, ἐν οἷς τὸν τῆς μετανοίας κήρυκα λαμπρῶς καὶ ἀγλαῶς ἐμεγάλυνεν.

ληʹ. Τὸν δὲ βασιλέα Ῥωμανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ οὕτως ἐφίλησεν καὶ ἠγάπησεν ὡς ἄλλος οὐδείς, καὶ τοῦτον πρὸ πάντων παρῄνει ἔχειν τὴν κατὰ Θεὸν C εὐσέβειαν, ἔπειτα καὶ λόγον καὶ ἦθος καὶ βάδισμα καὶ γέλωτα καὶ στολὴν καὶ καθέδραν καὶ στάσιν βασιλικὴν ἐξεπαίδευεν. Διὸ καὶ θείων ἐμφανειῶν ὁ Πορφυρογέννητος ἠξιοῦτο, καὶ πρὸς αὐτὸν προεφήσεν· *Εἰ ταῦτα φυλάξῃς, μακρόβιος τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἔσῃ.*

λθʹ. Καὶ γυναῖκα τῷ βασιλεῖ Ῥωμανῷ τῷ υἱῷ αὐτοῦ δέδωκεν οὖσαν ἐξ εὐγενῶν προγόνων, καλὴν μὲν τῷ σώματι, ὡραίαν δὲ τῇ ὄψει, κοσμίαν δὲ τῇ ψυχῇ, ὀνόματι Ἀναστασίαν, τὴν τοῦ Κρατεροῦ θυγατέρα· ἣ καὶ ὀνομασθεῖσα παρὰ τοῦ Πορφυρογεννήτου Θεοφανὼ [P. 286] κατ' ἀξίαν, ὡς ἐκ τοῦ Θεοῦ φανεῖσαν καὶ ἐκλεχθεῖσαν. Καὶ νυμφικὴ παστὰς ἐγνωρίζετο D καὶ ἐτελεῖτο ἐν τῷ πανθαυμάστῳ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινοτμήτου, καὶ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη τῷ Πορφυρογεννήτῳ περιελάμπετο ἅμα Ἑλένῃ τῇ Αὐγούστῃ, ὡς τοιαύτης ἀρχαίας κόρης τῷ αὐτοῦ μνηστεῦσαι.

μʹ. Ἡ δὲ Αὐγοῦστα Ἑλένη νόσῳ τρυχομένη, ὁ φιλάγαθος ἄναξ οὐκ ἐνέδωκεν τῇ πρὸς αὐτὴν διαθέσει καὶ στοργῇ, ἀλλὰ πάντα ἐν πᾶσι τὰ καταθύμια αὐτῆς ἐπλήρου. Καὶ γὰρ ἡ Αὐγοῦστα ἠξίου παρὰ τοῦ νεωστὶ παρ' αὐτῆς κατασκευασθέντος ξενῶνος καὶ γηροτροφείου εἰς τὸ παλαιὸν Πετρίν, τὸ λεγόμενον τὰ Ἑλένης, διορίσασθαι τὸν ἄνακτα προάστεια καὶ χρυσοβούλλια καὶ ἐξόδους· ἅτινα μετὰ χαρᾶς ὁ Πορφυρογέννητος ἐξεπλήρου. Καὶ ἦν ἰδεῖν αὐτὴν τῇ

A ψυχῇ καὶ τῷ σώματι ἡδυνομένην καὶ χαιρομένην, ὡς ἀπείρου πόθου καὶ πλούτου ταύτην παρέχων. Ἔχαιρεν δὲ πλεῖστον ὁρῶσα Ῥωμανὸν τὸν υἱὸν αὐτῆς βασιλέα καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς Ζωὴν καὶ Θεοδώραν καὶ Ἀγάθην συνούσας καὶ συνευφραινομένας αὐτῇ καὶ τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐτίμα καὶ ἐφίλει, ἐν ἐξαιρέτῳ δὲ τῇ Ἀγάθῃ ὡς ἀόκνως λειτουργοῦσα τῷ βασιλεῖ εἰς τὰς ἀῤῥωστίας αὐτοῦ, καὶ καταμηνύεσθαι δι' αὐτῆς τὸν βασιλέα τῶν σεκρήτων καὶ τῶν ἀρχόντων τὰ διοικήματα· ἥτις καὶ μεσῖτις ἀνεφαίνετο, καὶ οὐχ ἀνεφαίνετο μόνον **, ἀλλὰ καὶ ἐγνωρίζετο καὶ ἐγένετο.

expedirentur diplomata ac reditus assignarentur; quæ omnia Porphyrogennetus gaudens lætusque implevit. Vidisses eam animo et corpore gaudere atque lætari, ea scilicet ratione quod imperator immenso ipsam amore prosequeretur profusisque largitionibus ipsi obsequeretur. Faciebat ad gaudii cumulum, quod Romanum filium suum imperialibus infulis videbat sublimatum; quod item filias Zoen et Theodoram et Agatham secum versantes unaque cum ipsa ac Constantino patre lætantes cernebat. Nam et ipse eas colebat ac diligebat, præcipue vero Agatham observabat, quod indefessa sollicitudine sedulaque patri, cum ægra valetudine uteretur, inserviret; ejusque imperator opera his qui a secretis erant ac magistratu præerant senatumque gerebant præstanda munera significaret. Videbaturque interpretis rationem habere; nec vi lebatur solum, sed et exploratum erat, ejusque re ipsa munia partesque explebat.

B μα'. Ὁ δὲ Πορφυρογέννητος διὰ τὸ τὸν μάγιστρον καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν Βάρδαν τὸν λεγόμενον Φωκᾶν ἀδυνάτως ἔχειν καὶ εἰς γῆρας ἐλάσαι τοῦ δομεστικάτου ἀποκινεῖ, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προβάλλεται δομέστικον Νικηφόρον πατρίκιον καὶ στρατηγὸν τῶν Ἀνατολικῶν, τὸν φίλτατον υἱὸν αὐτοῦ, ἄνδρα ἐν πολλοῖς καὶ διαφόροις πολέμοις εὐδοκιμήσαντα καὶ ἄριστον ἀναφανέντα· καὶ τῇ ἡδυτάτῃ διαλαλιᾷ καὶ θωπείᾳ αὐτοῦ κοσμήσας τὰ στρατεύματα καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους Ἀγαρηνοὺς ἐχώρει, ὡς πάντα τὰ στρατεύματα θαῤῥεῖν καὶ ὡς ἐν ἰδίῳ χώρῳ παροικίαν ποιήσασθαι· καὶ μήτε [P. 287] κρυπτομένων ἢ βακχευόντων ἢ ὑποστρεφόντων, ὡς ἔθος ἦν αὐτοῖς· ἀλλὰ πάντες τομῶς ἐχώρουν πρὸς τοὺς πολεμίους ταῖς ἀσπίσι περιφραξάμενοι καὶ τοῖς δόρασιν ἀμυνόμενοι καὶ κατὰ κράτος τοὺς Ἀγαρηνοὺς ἀφανίζοντες. C Καὶ ἦν ἰδεῖν θάμβος καὶ ἔκπληξιν τοῖς ὁρῶσιν τὸν νικητὴν Νικηφόρον τὰς παρατάξεις καὶ δυνάμεις καὶ τὰ φοῦλκα τοῦ ἀθέου Χαμβαδᾶ συγκόπτοντα καὶ ἀποῤῥαπίζοντα, καὶ τὴν τύχην τοῦ νικητοῦ ἀριστέως θαμβεῖσθαι καὶ μεγαλύνειν τοῖς ὁρῶσιν, ὡς τὰς πόλεις καὶ κώμας καὶ χώρας πυρὶ κατατεφρῶσαι καὶ αἰχμαλώτους ἄγειν καὶ ὑποσπόνδους τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων προσφέρειν. Καὶ δὴ πρὸς τὸν πιστὸν Κωνσταντῖνον ἀφικόμενος ἐπαίνων καὶ τιμῶν παρ' αὐτοῦ ἠξιώθη, οἷον ἐν τοῖς πάλαι χρόνοις οἱ Ῥωμαίων στρατηγοὶ ἂν ἐκτήσαντο.

41. Quod autem magister ac scholarum domesticus Bardas Phocas viribus destituebatur, jamque effeta erat ætate ac gravi senectute, eum Porphyrogennetus officio movens ejus loco domesticum præficit Nicephorum patricium ac ducem Asiaticorum ejusdem filium charissimum, virum scilicet multis diversisque præliis re præclare gesta spectabilem belloque fortissimum habitum. Is suavi blandoque alloquio ordines componens adversus hostes Agarenos signa movebat, ea felicitate ut nihil non auderent, ac velut in patrio solo in hostium agris stativa habere non **460** abnuerent, ac neque latitarent aut baccharentur vel (ut ante sueverant) pedem referrent, aut deserta militia ad propria redirent, sed omnes vivido impetu scutis muniti hastisque pugnantes in hostes irruerent ac Agarenos penitus profligarent. Eratque videre rem stupendam omnique majorem admiratione, Nicephorum victorem acies et turmas cuneosque impii Chambadæ concidere atque fundere, præclarique victoris ac pugilis fortunam cunctos suspicere ac magnifice efferre, quippe cum urbes oppidaque et vicos et arces subjectis flammis combureret, captivosque duceret, ac fœderatos Romano imperio offerret. Porro ad fidelem Constantinum reversus ab expeditione easdem laudes honoresque ab eo consecutus est, quibus priscis temporibus veteris Romæ imperatores prætoresque triumphi ritu donabantur.

D μβ'. Ὁ δὲ ἄναξ Κωνσταντῖνος μηδὲν τῶν πατρῴων αὐτοῦ οἰκοδομημάτων συγχωρῆσαι [1] πεσεῖν, οὐδὲ τοῦτο τὸ μέγα λουτρὸν, τὸ παρὰ Λέοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παρασκευασθὲν εἰς τὰ Μαρίνης εὐρύχωρόν τε καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς πολιτείας θαῦμα, τὸ πρότερον παροραθὲν ὡς ἀμελείᾳ καὶ ῥᾳθυμίᾳ πρὸς πᾶσαν ἀμορφίαν καὶ ἀκοσμίαν ἐλάσαι καὶ μηδὲν ἄλλο αὐτὸ [2] σκοπεῖσθαι ἢ θεμελίους. Οὗτος ὁ Κωνσταντῖνος τοῖς πατρικοῖς ἔργοις ὡς οἰκείοις ἐπιγαννύμενος καὶ τερπόμενος ἀνακαινισμὸν ἐν αὐτῷ ἐπιδίδωσιν, αὖθις ἀποκαθιστῶν, οὐ μόνον εἰς τὸν πρότερον κόσμον ἀναφέρων, ἀλλὰ πλέον κρείττονα δημιουργήσας, πάν-

42. Operam dedit imperator Constantinus ne ullum paternorum ædificiorum ruinam faceret. In his magnum ipsum balneum, quod Leo ejus pater in Marinæ ædibus vastissimum sane reique Romanæ miraculum struxerat, cum prius neglectum fuisset, eoque neglectu sartumque tectum servandi incuria ornatum omnem ac quidquid decoris erat amisisset, prorsusque deformatum esset, nec in eo præter rudera ac fundamenta quidquam aliud exstaret, Constantinus hic, qui paternis æque ac suis operibus gloriaretur ac delectaretur, instaurandum constituit, ita rursus reparans ut non modo priorem

VARIÆ LECTIONES.

** μόνον] μὲν P. [1] συγχωρήσας? [2] αὐτοῦ?

ornatum referret, sed et structuræ **461** magnificentia vinceret, undique illi ornatu quæsito pristinaque lavantibus reddita voluptate. Quæ res tum extraneis admirationem facit, tum civibus ac inquilinis stuporem injicit.

43. Constantinus porro imperator Theodorum patricium Belonam nuncupatum præfectum urbisque parentem præficit, virum scilicet idoneum et eruditum, jurisque peritia ac nobili indole ingenioque egregie præditum, quique rei civilis cura, recta ordinis constitutione jurisque dicundi æquitate judicio contendentibus spontaneam escam ministraret.

44. Basilium vero patricium sacri cubiculi præfectum (accubitorem vocant) Porphyrogennetus adversus impium Chambadam cum exercitu militumque valida manu atque armorum ingenti apparatu mittit. Ac sane divinis munitus illius consiliis, regia Byzantioque profectus, ad infidelium Christumque negantium fines applicat; ac primum quidem Samosatam expugnat, urbem olim a Syris exstructam atque ad Euphratis ripam positam, præsidio firmam tutamque, populi multitudine confertam multisque divitiis locupletissimam. Adversum hanc belli incumbebat moles, ipsumque barbarorum ducem. Porro barbari innata elati superbia certam sibi de Romanis pollicebantur victoriam, iisque infremebant. At ubi collatis signis pugna cominus conserta est, ne impetum quidem sustinere valentes in fugam versi, quo cuique liceret res suas in tuto ponere, eo certabant evadere. Hinc victor Romanus miles mortuis spolia detrahere, **462** eos qui vivi capti essent sub jugum mittere, amplissimasque manubias direpta urbe parare. Ducta hæc omnia in urbem ac triumphi specie per Circum traducta.

45. Ad hæc imperator Leonem patricium Bardæ Phocæ filium magistrum, vice fratris sui Nicephori, Asiaticis legionibus ducem præficit, virum sane optimum ac strenuum adversusque Agarenos ac imperii hostes bellicosissimum. Eratque videre germanos Christianorum præsidio decertantes præliaque moventes, factaque in hostes impressione eorum stragem dantes et jugulantes atque cædentes, cum illi eorum impetum non ferrent.

46. Sub id tempus haud longe ab æde S. Thomæ sacra ingens formidolosumque excitatum incendium, ita nimirum ut quæ ad portam Ferream tendit porticus igne absumpta sit. Ac imperator, pro summa sua benignitate, ac quod cives ut charissima pignora sic diligebat illorumque rebus paterne prospiciebat, cunctos consolatus est instauratis eorum ædibus, quas vorax flamma absumpserat; tantaque illa humanitate deliniti cives imperatorem velut fere deum alterum ac beneficum parentem laudibus celebrabant, gratiasque agebant.

47. Turcis porro, expeditione adversus Romanos

A τοθεν περικαλλύνων καὶ τὴν προτέραν ἀποδιδοὺς τοῖς λουομένοις εὐπάθειαν. Τοῦτο καὶ ξένους εἰς θάμβος εἰσάγει καὶ τοὺς ἐνδίκους [a] ἐκπλήττει.

μγ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος πατρίκιον Θεόδωρον τὸν Βελωνᾶν λεγόμενον ἔπαρχον καὶ πατέρα πόλεως προχειρίζεται, ἄνδρα ἱκανὸν καὶ λόγιον, πρὸς τοὺς νόμους πολυπειρίαν καὶ εὐφυΐαν ἔχοντα· καὶ πρὸς τὸ κοινωνὸν τροφὴν ἀνήροτον τοῖς δικαζομένοις τῇ εὐκοσμίᾳ καὶ δικαιολογίᾳ αὐτοῦ παρεῖχε.

μδ'. Τὸν δὲ πατρίκιον καὶ παρακοιμώμενον Βασίλειον ὁ Πορφυρογέννητος κατὰ τοῦ ἀθέου Χαμβαδᾶ B μετὰ ἐκστρατείας καὶ δυνάμεως λαοῦ καὶ πολλῆς ἐξοπλίσεως ἀποστέλλει. Καὶ δὴ ταῖς ἐκείνου θεοπνεύστοις βουλαῖς καθοπλισθεὶς, [P. 288] τῆς βασιλικῆς οἰκίας καὶ τοῦ Βυζαντίου ἀπάρας, πρὸς τὰς τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ γίνεται χώρας, καὶ πρῶτα μὲν πάλιν πορθεῖ Σαμοσάτων, Σύροις πάλαι κατῳκισμένην καὶ πρὸς τὴν ὄχθαν τοῦ Εὐφράτου παρακειμένην, δυσπόρθητον οὖσαν καὶ πολυάνθρωπον καὶ πλούτῳ πολλῷ ἐπιβρίθουσαν. Ταύτῃ τὰ τοῦ στρατοῦ ἐχώρει, καὶ κατ' αὐτῶν τῶν βαρβάρων ἡγεμονεύοντος· οἵτινες τῇ συντρόφῳ ἀλαζονείᾳ ἐπαιρόμενοι ἀμαχὶ τὰ τῆς νίκης αὐτῶν ἐφρυάττοντο. Ἐπεὶ δὲ οἱ βάρβαροι τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατῷ συνεδέθησαν, καὶ μηδὲ τὴν αὐτῶν ὁρμὴν φέροντες εἰς φυγὴν ἐτρέποντο, καὶ σώζειν ἑαυτὸν ἕκαστος ὅπως δύναιτο ἠγω- C νίζετο, τότε σκυλεύονται μὲν οἱ νεκροὶ, δεσμοῦνται δὲ καὶ οἱ ζωγρηθέντες, καὶ λαφύρων πολλὴ γίνεται συναγωγή· καὶ ἅπαντα τὸ κοινὸν θέατρον καὶ ὁ θρίαμβος τοῦ ἱπποδρομίου ὑπεδέξατο.

με'. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν πατρίκιον Λέοντα τὸν υἱὸν Βάρδα μάγιστρον τοῦ Φωκᾶ στρατηγὸν εἰς Ἀνατολικοὺς ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Νικηφόρου προχειρίζεται, ἄνδρα ἄριστον καὶ πρὸς τοὺς Ἀγαρηνοὺς καὶ πολεμίους μαχιμώτατον. Καὶ ἦν ἰδεῖν τοὺς αὐταδέλφους ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἀγωνιζομένους καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους χωροῦντας καὶ κατασφάττοντας, καὶ τὴν αὐτῶν ὁρμὴν μὴ φέροντας.

D μς'. Γέγονε δὲ καὶ ἐμπρησμὸς μέγας καὶ φοβερὸς πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Θωμᾶ, ὥστε κατακαῆναι τὸν ἔμβολον τὸν ἀπερχόμενον πρὸς τὴν Σιδηρᾶν πόρταν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῇ πολλῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι, καὶ ὡς οἰκεῖα ἔγγονα [b] τοὺς πολίτας φιλῶν καὶ κηδόμενος, πάντας παρεμυθήσατο εἰς ἀνοικοδομὴν τῶν πυρκαϊθέντων αὐτῶν οἰκημάτων· καὶ τὸν ἄνακτα οἱ πολῖται ὡς θεὸν δεύτερον καὶ εὐεργέτην ἐπῄνουν καὶ εὐχαρίστουν.

μζ'. Τῶν δὲ Τούρκων ἐκστρατείας ποιησάντων

VARIÆ LECTIONES.

[a] ἐνοίκους Combef. [b] ἔκγονα?

κατὰ Ῥωμαίων, καὶ καταδραμόντων μέχρι τῆς πό- A
λεως τῇ ἑορτῇ τοῦ ἁγίου Πάσχα, καὶ ληϊσαμένων πᾶσαν Θρᾳκῴαν ψυχὴν καὶ πραῖδαν πολλὴν, ὁ βασιλεὺς εὐθὺς τὸν πατρίκιον καὶ δομέστικον τῶν Ἐξκουβίτων Πόθον τὸν Ἀργυρὸν μετὰ τοῦ τάγματος αὐτοῦ καὶ τοῦ στρατηγοῦ τῶν βουκελαρίων καὶ τοῦ Ὀψικίου καὶ τοῦ Θρᾳκήση, κατὰ πόδας αὐτῶν περάσας, ἐξαπέστειλεν· [P. 289] οἳ τῇ εὐπροσδέκτῳ πρὸς Θεὸν εὐχῇ τοῦ Πορφυρογεννήτου νυκτὸς ἐπιπεσόντες κατέσφαξαν καὶ κατεπολέμησαν, λαβόντες τὴν πραῖδαν καὶ αἰχμαλωσίαν. Αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τῆς ἄγαν ἥττης καὶ τροπῆς αἰσχυνθέντες εἰς τὴν ἰδίαν γῆν ὑπέστρεψαν.

μη'. Ἄξιον γάρ [5] ἐστιν ἐξειπεῖν καὶ τὸ φοβερὸν ἐκ Θεοῦ φανὲν σημεῖον καὶ προάγγελμα τῆς μεταθέσεως Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου. Φασὶν B
γὰρ εἰς τὴν γέννησιν τοῦ ἄνακτος ἀστέρα λαμπρὸν κομήτην φανῆναι ἡμέρας τεσσαράκοντα, νῦν δὲ πάλιν εἰς τὴν νόσον καὶ ἔξοδον αὐτοῦ ἀστέρα κατ' οὐρανὸν δειχθῆναι, θολερὸν δὲ καὶ ἀμαυρὸν φῶς ἔχοντα, καὶ τοῦτον ἐπὶ ἱκανὰς ἡμέρας φαινόμενον, δεικνύοντα τῇ κρείττονι δυνάμει δεδημιουργημένον τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον. Καὶ τοῦτο ἴσασι πολλοὶ τῶν εὐγνωμόνων καὶ τὸ θαῦμα τοῖς οὐκ εἰδόσι παραπεμψαμένων, ἵνα καὶ τὰ στοιχεῖα τὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου συμπενθήσῃ τέλος.

μθ'. Ἀλλ' εἰ καὶ τὰ πλείω τῶν βασιλικῶν πρακτέων διαφεύγει τὸν νοῦν, ἓν δὲ τοῦτο τὸ τελευταῖον τοῖς εἰρημένοις προσθεὶς τὸ τοῦ λόγου πέρας ἀφίξομαι. Ἐτρέφετο πόθος καὶ ἔφεσις τῷ ἄνακτι τῷ ὄρει C
τοῦ Ὀλύμπου καταλαβεῖν καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἁγίους Πατέρας ἐπόψεσθαι καὶ τῶν τιμίων αὐτῶν ἐπαπολαῦσαι εὐχῶν καὶ τῇ μεταβάσει τῶν τόπων καὶ τῇ τῶν ἀέρων εὐκρασίᾳ τὸ ὑγιὲς αὐτῷ περιποιήσασθαι· ὑπεσμύχετο γὰρ αὐτῷ νόσος κρυφία, δι' ἣν καὶ ἰατρικαῖς ἐπιμελείαις ἔκδοτος ἐδείκνυτο, καὶ τῆς πρὸς τὸν Ὄλυμπον ἐξελεύσεως ἐδεῖτο τὸ μάλιστα. Τούτῳ τῷ πόθῳ κάτοχος γεγονὼς αὐτίκα τοῦ δρομωνίου ἐπέβαινεν καὶ πρὸς χώρας τῶν Βιθυνῶν ἐπεφοίτα καὶ πρὸς Πρίετον, ἥτις Πραίνετος παρὰ τῶν ἐγχωρίων ἐπωνόμασται, ἔκ τινος πατρίου θεοῦ Βιθυνῶν τὴν κλῆσιν ἐπιτεθεῖσα. Ἐκεῖθεν πρὸς Νίκαιαν ἐφίσταται, πόλιν ἀρχαιόπλουτον καὶ πολύανδρον. Ἀπὸ δὲ ταύτης εἰς φροντιστήριον μοναχῶν πρὸς τὰς ἐπορείας [6] κείμενον ἀφίκετο τοῦ ἐκεῖσε δοξαζομένου D
μάρτυρος Ἀθηνογένους· καὶ διὰ κινναβάρεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γράμματα ὁ ἐκεῖσε καθηγουμενεύων [7] ὑπέδειξε τῷ ἄνακτι. Φασὶ γὰρ ὅτι Λέων ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς ἐκεῖσε διερχόμενος, τὴν πορείαν ποιούμενος πρὸς τὰς τοῦ Ὀλύμπου ἀκρωρείας αἰτήσεως χάριν τοῦ δοθῆναι αὐτῷ υἱὸν διάδοχον τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ὁ τηνικαῦτα ἡγούμενος τῆς μονῆς Πέτρος προέφησεν αὐτῷ υἱὸν γεννῆσαι διάδοχον τῆς βασιλείας αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς μέλλει ἐξελθεῖν εἰς τὸν Ὄλυμπον εἰς τὰ τέλη τοῦ βίου αὐτοῦ. [P. 290] Τὴν δὲ γραφὴν ὁ Πορφυρογέννητος ἰδίαν εἶναι Λέοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γνωρίσας ἀληθινὴν ἔφησεν εἶναι τὴν

suscepta, ad ipsam usque urbem per diem festum Paschæ excurrentibus, Thracesque, quotquot in eos incurrebant, captivos ducentibus, multamque prædam **463** abigentibus, mox imperator Pothum Argyrum patricium ac excubitorum domesticum cum sua legione ducisque bucelariorum et Opsici ac Thracesiorum misit, qui trajicientes e vestigio eos insequerentur. Quamobrem Deo acceptis Porphyrogenneti communiti precibus, facta noctu in hostem impressione eorum late stragem dederunt. Expugnatis illorum castris præda recepta atque captivi. Turci vero ingenti ea clade ac fuga confusi ad sua reversi sunt.

48. Operæ pretium vero ut et tremendum ex Deo ostensum signum ac Constantini Porphyrogenneti migrationis prænuntium exponamus. Aiunt namque in illius ortu stellam cometem splendidam ad dies quadraginta luxisse; nuncque iterum sub morbi tempus vitæque exitum stellam in cœlo apparuisse turbido atque obscuro jubare, ibique dies multos conspicuam fuisse, hoc nempe præsignantem, Constantinum Porphyrogennetum potiore virtute ac numine conditum esse. Sicque se rem habere viri plures probi novere; ac miraculum ad eos qui nescirent transmisere, ita ut etiam elementa Porphyrogenneti finem pari luctu prosequerentur.

49. Verum quanquam pleraque imperatoris gesta animum fugiunt, ubi unum hoc extremum superius dictis adjecero, orationi finem imponam. Incesserat imperatorem cupido ingensque desiderium petendi Olympum montem, et ut sanctos Patres illic degentes inviseret, seque venerabilium **464** precum illorum amplo commeatu communiret, nec non ut locorum mutatione auraque leniore ægræ valetudini remedium quæreret. Mussitabat enim in eo occulta quædam ægritudo, cujus etiam curandæ causa medicorum se curæ addixerat ac ad Olympum exire maxime opus habebat. Hoc desiderio ac amore captus confestim prætoriam minorem celocem conscendit, venitque ad Bithynorum fines; et ad Prietum (Prænetus locus vocatus est ab indigenis, eam nactus appellationem a quodam Bithynorum tutelari deo), inde Nicæam applicat, urbem olim opulentam ac incolis confertam. Tum ad monasterium venit, quod ad montis ascensum situm est ac Athenogeni martyri illic cultum habenti sacrum est. Ibi loci præpositus illius patris diploma rubrica consignatum imperatori ostendit. Aiunt enim piæ recordationis Leonem imperatorem illac transeuntem, atque ad Olympi verticem iter habentem, ut a Deo filium imperii hæredem votis impetraret, a monasterii tunc præfecto Petro nomine audivisse fore ut filium imperii successorem susciperet, et ut is idem sub vitæ exitum Olympum pariter peteret. Itaque Porphyrogennetus, propria patris sui agnita scriptura, veram esse ait monachi vaticinationem,

VARIÆ LECTIONES.

[5] γὰρ] δέ? [6] ὑπωρείας? [7] καθηγεμονεύων?

Inde ad Olympi montosa transit, Olympi, inquam, quem et Mysorum censui (nempe Mysis olim in eo sedes habentibus) **465** pridem adscripsere. Indeque vix tortuosis, anfractuosis, præruptis ac quam difficillimis ad ascensum collibus superatis, ad sacrorum Patrum cellas imperator evasit. Quibus visis ac salutatis, eorumque salutarium precum commeatu munitus, Prusam commigrat, quam olim vir Bithynis imperans fortitudinis rerumque bello præclare gestarum nobilioribus gentis regibus monumentum condiderat. In hujus pene pomeriis ac suburbanis cum thermæ occurrissent, iis lavit; quo loco ferunt fabulæ Herculem, quærendo Hylam circumquaque palantem, ex Hylæ nece cruorem abstersisse.

50. Interim admonent sacri Patres, esse in Olympi summo vertice seniorem ascetam in spelunca signis effulgentem; quo ille nuntio hinc ejus visendi desiderio excitatur. Ac vero senior divina collustratus apparitione, quasi ad eum imperator venisset, relicta cella sua, facta reverentia (prone scilicet salutato) *Benedic*, ait. Quærit imperator quisnam tandem et unde et quomodo ac quo venerit. Respondit ille : *Cum majestatem tuam ad me venire cognoverim, ego potius ad te venio.* Tum imperator Dei nutu seniorem ad se missum suspicatus, ejusque precibus communitus, cum vitæ terminum sibi proximum adesse didicisset, ad sanctorum Patrum cellas reversus est; ciboque cum illis recreatus cito ad mare descendit. Nec eum ægrotare plerique noverant : **466** sed intus cœliaco morbo contabescebat febrisque ardoribus consumebatur.

51. At, o naturæ mortalis leges fortunæque vicissitudines, in quos luctus ac lamenta compellor! quo ex tempore recedens rectaque mari iter contendens urbem augustam petiit, quo tenebatur, morbo deterente ac male afficiente. Quod enim tremendus quondam imperator vi morbi majore fatiscebat, jamque spes salutis abscesserant, nemo erat qui non ejulatu luctuque Porphyrogennetum prosequeretur, nemo qui regem optimum, dulcem, mansuetum, alloquio facilem, tranquillum, serenumque, ac si qua ejusmodi nomina quis viro affectus adhibeat, non deplangeret ac lamentaretur. Quoniam vero extremum jam spiritum Constantinus Porphyrogennetus trahere videbatur, Romanum filium imperatorem designat, eum etiam atque etiam Josepho patricio ac præposito commendans, adjuransque, qua pollebat prudentia ac solertia, ut res ejus diligenti opera servaret incolumes. Talis sane ille vir erat, catus ac prudens rectusque ac fidelis, publicisque rebus administrandis aquila pernicior, integritate judicii, et ut nullius personam acciperet, pius ac justus; qua probitate nemo par illi enituit.

A πρόῤῥησιν τοῦ μοναχοῦ. Ἀπὸ δὲ ταύτης πρὸς τὰς ἐπορείας[8] τοῦ Ὀλύμπου γίνεται, Ὀλύμπου ἐκείνου οὗ καὶ Μυσίων πρόπαλαι γραφῇ παραδέδωκεν, Μυσῶν τὸ παλαιὸν ἐν τούτῳ οἰκούντων. Ἐκ δὲ τούτων ἐπὶ τὰς παραλογὰς καὶ δυσκολίας καὶ ἑλικοειδεῖς καὶ κρημνώδεις ἀναβάσεις μόλις διελθὼν ὁ ἄναξ, ταῖς κέλλαις τῶν ἱερῶν Πατέρων καταλαβών, οὓς ἰδὼν κατασπασάμενος καὶ τὰς τούτων ψυχωφελεῖς εὐχὰς ἐφόδιον λαβὼν πρὸς τὴν Προῦσαν μετανίσταται, πόλιν ἀνδρὸς τὸ πάλαι Βιθυνῶν βασιλεύσαντος, ὃς[9] ἀνδραγαθίας καὶ πολέμων τῶν τηνικάδε βασιλέων ὑπεραρθέντων σύμβολον μνήμης τὴν τοιάνδε πόλιν ἐξειργάσατο. Ἧς οὐ πολλῷ ἄποθεν καὶ ὑποβρύχιος γέγονε, θερμῶν ἀναδόσεις βλέπων, ἐν οἷς μῦθοί φασιν Ἡρακλῆν κατὰ ζήτησιν Ὕλη[10] περι-
B πλανώμενον τὸν ἐξ Ὕλου φόνον τῷ λύθρῳ ἐναποσμήξασθαι.

ν'. Ὁ δὲ ἄναξ παρὰ τῶν ἱερῶν Πατέρων διδαχθεὶς ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ Ὀλύμπου ἀσκητὴν εἶναι σημειοφόρον γέροντα ἐν σπηλαίῳ, πόθῳ τῷ πρὸς αὐτὸν ἠπείγετο. Καὶ δὴ θείᾳ ἐκλάμψει ὁ γέρων ἐμφανισθεὶς ὡς τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν ἀφικομένου, τῆς κέλλης αὐτοῦ ἀπιών, μετάνοιαν δὲ βαλών, τό, *Εὐλόγησον*, ἔφησεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐρωτήσας Τίς τε ὢν καὶ πόθεν καὶ πῶς καὶ ποῦ παραγίνῃ, ἔφησεν; *Τὴν πρόοδον τῆς βασιλείας σου πρός με γνοὺς μᾶλλον πρὸς σὲ παραγίνομαι.* Ὁ δὲ θείαν ἀποστολὴν τὸν γέροντα ὑπονοήσας, τὰς τούτου εὐχὰς ἐφόδιον λαβὼν καὶ τὴν τῆς ζωῆς αὐτοῦ μετάστασιν μαθών, πρὸς τὰς κέλλας τῶν
C ἱερῶν Πατέρων ὑπενόστησεν καὶ συνεστιαθεὶς αὐτοῖς τὸ τάχος πρὸς τὴν θάλασσαν κατῆλθεν. Καὶ τοῖς πολλοῖς ἐλάνθανεν ὡς εἴη νοσῶν· ἔνδον δὲ κατεδαπανᾶτο καὶ κατηνάλωτο ὑπό τε τοῦ κοιλιακοῦ νοσήματος καὶ τοῦ πυρετοῦ.

να'. Ἀλλ', ὦ θνητῆς φύσεως νόμοι καὶ τύχης μεταβολαί, πρὸς οἵους συνεπείγομαι καὶ ἐλαύνομαι θρήνους! ἐξ οὗ μεταβὰς καὶ κατευθὺ τείνας τὸν πλοῦν πρὸς τὴν βασιλίδα πόλιν κατέλαβεν, τῇ συνεχούσῃ νόσῳ κατατρυχόμενος καὶ βαλλόμενος. Ἐπεὶ γὰρ ἡττᾶτο ὁ φοβερὸς βασιλεὺς παρὰ τῆς νόσου καὶ αἱ περὶ τοῦ ζῆν ἐλπίδες προσεχώρουν, οὐκ ἦν ὅστις τὸν Πορφυρογέννητον μὴ ἀπωλοφύρετο καὶ ἀπωδύρετο τὸν καλὸν ἄνακτα, τὸν γλυκύν, τὸν εὐπροσηνῆ, τὸν
D εὐπρόσιτον, τὸν γαληνόν, καὶ ὅσοις ἄλλοις χρὴ ὀνόμασι καλέσαι τὸν ἄνδρα πρὸς οὓς τῷ πόθῳ συνδέδεται. Ἐπεὶ δὲ τὰ τελευταῖα πνέων ὡρᾶτο [P. 291] ὁ Πορφυρογέννητος Κωνσταντῖνος, Ῥωμανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ αὐτοκράτορα βασιλέα ἐποίησεν, παραδοὺς καὶ ὁρκώσας Ἰωσὴφ πατρίκιον καὶ πραιπόσιτον τοῦ διαφυλάξαι αὐτὸν τῇ αὐτοῦ ἐντρεχείᾳ καὶ πυκνώσει· καὶ γὰρ τοιοῦτος ἦν ὁ ἀνήρ, πυκνὸς καὶ ὀρθὸς καὶ πιστὸς καὶ πρὸς τὰ πολιτικὰ διοικήματα ἀετοῦ ταχύτερος, εἰς δὲ τὸ ἀπροσωπόληπτον καὶ εὐσεβὴς καὶ δίκαιος, ὡς[11] τοιοῦτον ἕτερον μὴ γνωρίζεσθαι.

VARIÆ LECTIONES.

[8] ὑπωρείας? et statim ὃν καὶ Μύσιον πρόπαλαι γραφή? [9] ὃς om. P. [10] Ὕλον? [11] ὡς om. P.

νβ'. Αὔγουστα Ἑλένη σὺν καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς A καὶ τῷ πατρικίῳ καὶ παρακοιμωμένῳ Βασιλείῳ καὶ τοῖς κοιτωνίταις, ὡς ἑώρων τὸν ἄνακτα Κωνσταντῖνον ψυχοῤῥαγοῦντα καὶ συγκοπτόμενον, περιχυθέντες τῇ κλίνῃ κλαυθμοῖς καὶ ὀδυρμοῖς ἀμέτροις περιῤῥαίνοντες ἀπωλοφύροντο καὶ ἀπωδύροντο τοιοῦτον δεσπότην, καὶ πλέον οὐδὲν ὠφέλησαν ἢ κωφοῖς καὶ κενοῖς δάκρυσι καταπλύνοντες τὸ βασιλικὸν ἐκεῖνο σῶμα. Καὶ δὴ τὴν κλίνην αὐτοῦ ἀμφοτέρων περικυκλούντων καὶ ταῖς πολλαῖς οἰμωγαῖς κοπτομένων, καὶ πρὸς τὰ τέλη πάντη ὢν ὁ γλυκὺς καὶ πλουτοδότης βασιλεὺς, χοροστασίαι ἁγίων καὶ δικαίων μοναχῶν τε καὶ μαρτύρων καὶ ἱεραρχῶν παρίσταντο, καὶ τὸ πανάγιον αὐτοῦ πνεῦμα χερσὶν ἀγγελικαῖς παρέθεντο [12]. Καὶ τάχιον τοῦτον ἀποσμήξαντες προέθηκαν ἐν τοῖς δεκαεννέα ἀκουβίτοις. B Καὶ ψαλμοῖς τοῦτον τελέσαντες παρευθὺ ἐξήγαγον, καὶ πρὸς τὴν Χαλκῆν ἀποθέντες, τελευταῖον ἀσπασμὸν ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μάγιστροι καὶ οἱ πατρίκιοι καὶ ἡ πᾶσα σύγκλητος κατησπάζοντο· καὶ ὁ τῆς καταστάσεως, ὡς ἔθος ἦν, ἀνακράξας· *Ἔξελθε, βασιλεῦ· καλεῖ σε ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων*, καὶ τοῦ πλήθους τοῦ ὄχλου βοὴν καὶ κωκυτὸν καὶ ὀδυρμὸν βαλλόντων, καὶ τοῦ τρίτου τοῦτο φωνήσαντος, παρευθὺ ἄραντες τὸν ἄνακτα ἐξήγαγον ἀπὸ τῶν βασιλικῶν δόμων ἐπὶ τὴν λεωφόρον, καὶ πρὸς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἔφερον, τῆς συγκλήτου πάσης προπεμπούσης, καὶ ᾄσμασι προπομπίοις τὴν ἔξοδον μεγαλύνοντες.

C νγ'. Καὶ τί δεῖ λέγειν εἰς τὸν συνελθόντα λαὸν καὶ ὄχλον τῆς πολιτείας, τῶν μὲν ἀφ' ὕψους τὸ βασιλικὸν ἐκεῖνο σκῆνος κατοπτευόντων, τῶν δὲ πλησίον παραθεωρούντων, καὶ ἄλλων μὲν ἐξ οἰκοδομῶν καὶ οἰκημάτων μετεώρων καὶ ὑψηλῶν προκυπτόντων καὶ πρὸς τὴν θέαν τῆς κλίνης ἐπιῤῥιπτόντων, τῶν δὲ κρυφίως μυρομένων καὶ στεναγμοῖς ἐγκαρδίοις κλονουμένων, [P. 292] καὶ ἄλλων ὀδυρμοῖς καταξαινομένων, καὶ ἄλλων τινῶν ὀξύτερον ἐπικωκυόντων, καὶ συνθλιβόμενοι καὶ ἀπολοφυρόμενοι τῷ κοινῷ δυστυχήματι, τινῶν δὲ καὶ τὰ δάκρυα κρουνηδὸν προχεόντων καὶ τὴν χρυσοκόλλητον κλίνην [13] καταρδευόντων καὶ καταῤῥαινόντων. Ὡς δὲ τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀπόστολων προσήγγισαν καὶ ἔσω τὸ βασιλικὸν δορυφορούμενον ἐφαίνετο σῶμα, ὁ πατρίκιος καὶ D παρακοιμώμενος Βασίλειος τὸ πανάγιον αὐτοῦ σῶμα ταῖς οἰκείαις, ὡς ἔθος τοῖς νεκροῖς ποιεῖν, λαζαρώσας, καὶ τοῦ τάφου ἤτοι τοῦ λάρνακος εὐτρεπισθέντος καὶ σηκωθέντος [14], κατέθετο μετὰ Λέοντος βασιλέως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Τὴν δὲ πατρικὴν ἑνότητα καὶ ἀγάπην οὐδὲ μετὰ θάνατον καὶ ταφὴν ὁ φίλτατος υἱὸς ἀπέστρεψεν.

νδ'. Ἦν τῇ ἰδέᾳ ὁ Πορφυρογέννητος Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς εὐμήκης τῇ ἡλικίᾳ, λευκὸς τῇ χροιᾷ ὡσεὶ γάλα, εὐόφθαλμος, χαροποιοὺς ἔχων ὀφθαλμοὺς, γρυπὸς ἤτοι ἐπίριν, μακροπρόσωπος, ῥοδινὸς, μακροτράχηλος, τῇ ἡλικίᾳ ὄρθιος ὡσεὶ κυπάρισσος,

52. Helena porro Augusta cum liberis Basilioque patricio et sacri cubiculi præfecto nec non cubiculariis, ubi imperatorem Constantinum animam agentem ac jam linqui viderunt, lecto circumfusi, immenso fletu 467 ac ejulatu lacrymas libantes, herum talem ac dominum deplangebant ac lamentabantur; nihilque inde majoris frugis consecuti sunt quam ut mutis inanibusque lacrymis imperatoris corpus illud funusque proluerent. Hinc inde itaque, ejus lectum utrisque ambientibus multoque gemitu deplangentibus, cum prorsus in extremis esset dulcis ac locuples munerator Constantinus, astiterunt sanctorum justorumque et monachorum atque martyrum ac hierarcharum chori, suumque ille sanctum spiritum angelicis manibus commendavit; citiusque abstergentes in Novemdecim accubituum exposuerunt; psalmisque ei defungentes confestim eduxerunt, ac in Chalce deposito supremum urbis episcopus et sacerdotes et magistri et patricii omnisque senatus osculum dederunt ac consalutarunt. Tum ex more magister cæremoniarum alta voce atque clamore, *Egredere, imperator; vocat te rex regum et Dominus dominantium;* plebisque sublato clamore et gemitu longeque lugubri voce, ac cum tertio, quem dixi, inceptor pronuntiasset, confestim tollentes imperatorem e regiis ædibus eduxerunt, publicaque vehentes ad SS. Apostolorum detulerunt, pompam comitante universo senatu, ac funebribus canticis magnifice viri exitum exornante.

53. Quid vero attinet populi civiumque multitudo quanta confluxerit narrare? cum alii e sublimi regium illud tabernaculum aspectarent alii e vicino obiter cernerent, alii e domorum altis cœnaculis 468 tantisper prospicientes in feralem lectulum oculos superne conjicerent, alii secum ipsi taciteque lugerent, ac cordis suspiriis quaterentur, alii gemitibus dilacerarentur, nonnulli altius quiritarentur, plangendo ac deflendo commune infortunium, alii ubertim torrentis instar lacrymas funderent, auroque compactam sandapilam illam largiore fletu aspergerent ac perfunderent. Ubi ad SS. Apostolorum venerandam ædem venerunt, sicque pompa elatum imperatoris funus in illud intulerunt, Basilius patricius ac sacri cubiculi præfectus suis ipse manibus, uti moris est defunctis, sanctissimum ejus cadaver linteis institisque convolvens, tumuloque seu urna rite parata ac composita cum Leone ejus patre imperatore in monumento condidit, ita sane ut unionem cum patre ac charitatem nec post mortem ac sepulturam charissima proles aversata sit.

54. Erat Constantinus Porphyrogennetus imperator procera statura, candido lactis instar colore, pulchris oculis ac gratiosis, aquilinus seu adunco naso, lata fronte, roseus, oblongo collo, recta corporis statura velut cypressus, latis humeris, probis

VARIÆ LECTIONES.

[12] πορέθετο. [13] κλίνην] ἐκείνην P : cf. p. 296 A. [14] συκωθέντες P.

moribus, in cunctos lenis ac fere subtimidus, epularum vinique amantior, eloquio dulcis, muneribus præmiisque largus. Vixit ab ortu suo annos quinquaginta quinque, menses duos, dies... mortuus est mensis Novembris die 15, indictione 3, anno a
469 mundo condito 6469, relicto Romano imperatore atque Helena Augusta Romani matre.

A εὐρὺς τοῖς ὤμοις, καλότροπος, προσηνὴς τοῖς πᾶσι καὶ ὡς τὰ πολλὰ δειλὸς, φιλοτράπεζος καὶ φίλοινος, ἡδὺς τοῖς λόγοις, καὶ τοῖς δώροις καὶ ταῖς ἀντιλήψεσι πλούσιος. Οὗτος ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ μέχρι θανάτου αὐτοῦ ἔζησεν χρόνους πεντήκοντα πέντε μῆνας δύο ἡμέρας ..... ἐτελεύτησεν δὲ μηνὶ Νοεμβρίῳ πεντεκαιδεκάτῃ ἰνδικτιῶνος τρίτης, ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἑξακισχιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἐννάτῳ, καταλείψας αὐτοκράτορα τὸν Ῥωμανὸν καὶ Ἑλένην Αὐγοῦσταν τὴν μητέρα Ῥωμανοῦ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ῬΩΜΑΝΟΥ

ΥΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ.

—

IMPERIUM ROMANI

CONSTANTINI PORPHYROGENNETI FILII.

—

Romanus imperator a patre suo Constantino Porphyrogenneto imperii hæres, summa rerum ei concredita, relictus est annos natus circiter viginti et unum (Basilio Porphyrogenneto unius anni puero) una cum matre Helena ac Theophanone conjuge, mensis Novembris die 6, indictione 6, anno a mundo condito 6469. Mox vero patris cubicularios ac domesticos aulicos patricia ac protospathariorum aliisque majoribus dignitatibus auctos donisque locupletatos e palatii ædibus deturbavit. Elegit vero ac cooptavit rerum gerendarum socios ac administros senatusque principes Josephum patricium præpositum ac rei navalis drungarium; quem etiam haud ita post sacri cubiculi præfectum (id est accubitorem) provexit, omnemque in eum auctoritatem curamque gerendæ reipublicæ **470** rejecit. Joannem cognomento Chœrinam protospatharium patricium ac magnum hetæriarcham præfecit, ut per eum ejusque curas cautum esset imperatori, si qui insidiarum illi suspecti essent. Sisinium protospatharium exsacellarium urbis præfectum dedit; quem ipsum brevi post patricium ac generalem logothetam constituit, ejusque loco Theodorum patricium e militaribus numeris, Daphnopatem nuncupatum, urbis præfectum creavit. Hic porro Sisinius, quandiu præfecti munere functus est, æquitate ac justitia fulsit sacrumque prætorium egregie ornavit. Videre erat, cum ad ejus tribunal litigantes astarent, recidivas lites seu controversias ex damnatis causis et mortuis dolosque ac versutias repellere ac procul amandare; hincque adeo sua quisque sponte illatæ parti injuriæ judex erat. Quin et adjutores seu assessores urbis præfecto ab im-

B [P. 293] α΄. Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς κατελείφθη αὐτοκράτωρ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ Πορφυρογεννήτου Κωνσταντίνου ἐτῶν ὡς εἴκοσι καὶ ἑνὸς, τοῦ Πορφυρογεννήτου Βασιλείου [15] ἐνιαυσιαίου ὄντος, ἅμα καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ Ἑλένῃ καὶ Θεοφανῷ τῇ συνεύνῳ αὐτοῦ, μηνὶ Νοεμβρίῳ ἕκτῃ ἰνδικτιῶνος ἕκτης [16], ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἑξακισχιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ἑξηκοστῷ ἐννάτῳ· καὶ παρευθὺς τοὺς κοιτωνίτας καὶ ἀνθρώπους τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πατρικάτα καὶ πρωτοσπαθαράτα τιμήσας καὶ ἐν ἑτέροις ἀξιώμασιν ὑπερβιβάσας καὶ δώροις καταπλουτίσας τῶν βασιλικῶν δόμων τοῦ παλατίου κατήγαγεν. Ἐξελέξατο δὲ καὶ προέκρινεν παραδυναστεύοντας καὶ πρώτους τοὺς τῆς συγκλήτου Ἰωσὴφ πατρίκιον πραιπόσιτον καὶ δρουγγάριον τῶν πλωΐμων, ὅντινα καὶ μετὰ
C [P. 294] βραχὺ παρακοιμώμενον προανεβίβασεν, καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ φροντίδα τοῦ ὑπηκόου ἀνατέθεικεν. Τὸν δὲ πρωτοσπαθάριον Ἰωάννην λεγόμενον τὸν Χοιρινᾶν πατρίκιον καὶ μέγαν ἑταιρειάρχην προεβάλετο τοῦ φυλάττειν τὸν ἄνακτα ἀπὸ τῶν ὑποπτευομένων προσώπων. Καὶ τὸν πρωτοσπαθάριον Σισίνιον τὸν ἀπὸ σακελλίου ἔπαρχον πόλεως ἐχειροτόνησεν, ἄνδρα λόγιον καὶ πρὸς τὸ κοινὸν ἐπιτήδειον, ὅντινα καὶ μετὰ βραχὺ πατρίκιον καὶ γενικὸν λογοθέτην προεβάλετο, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔπαρχον πόλεως τὸν πατρίκιον Θεόδωρον τὸν ἀπὸ στρατιωτικῶν τὸν λεγόμενον Δαφνοπάτην ἐποίησεν· ὅστις Σισίνιος τῇ ἐπαρχίᾳ διέπρεψεν εὐνομίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ τὸ ἱερὸν πραιτώριον κατηγλάϊσεν. Καὶ ἦν ἰδεῖν παρ-
D ισταμένων τῷ ἐκείνου βήματι, καὶ ἀποκρούων καὶ ἀποῤῥαπίζων τὰς παλινδικίας καὶ παλιμβολίας τῶν δικαζομένων· καὶ δικαστὴς δι' ἑαυτοῦ ἕκαστος τῆς δίκης τῷ ἠδικηκότι ἐγίνετο. Ἀλλὰ καὶ συμπόνους τῷ ἐπάρχῳ ὁ αὐτοκράτωρ δέδωκε, τῇ ἐκλογῇ καὶ μαρ-

VARIÆ LECTIONES.

[15] Κωνσταντίνου P, Βασιλείου margo. [16] τρίτης margo Combef.

τυρίᾳ Ἰωσὴφ πατρικίου καὶ παρακοιμωμένου καὶ τοῦ ἐπάρχου Σισινίου, Θεοφύλακτον ἀσηκρῆτιν τὸν λεγόμενον Ματζίτζικον καὶ Ἰωσὴφ σπαθαροκανδιδάτον καὶ κριτὴν, ὅντινα λογοθέτην τοῦ πραιτωρίου ἐποίησεν· οἵτινες τῇ εὐβουλίᾳ τοῦ ἐπάρχου καλῶς τῇ πολιτείᾳ ἐνήργουν.

β'. Χρὴ οὖν καὶ περὶ τῶν κοινῶν φροντίδων τοῦ ἄνακτος ἐξειπεῖν. Εὐθὺς πρὸς πάντα ἀρχηγὸν Ῥωμαίων καὶ βασιλικὸν στρατηγὸν καὶ τῆς [17] Βουλγαρίας καὶ τῆς Δύσεως καὶ Ἑῴας ἐθνῶν [18] ἀποστελλομένων φιλικῶν γραμμάτων αὐτοῦ, πάντες τῇ τύχῃ καὶ φιλίᾳ αὐτοῦ [19] τοῦ αὐτοκράτορος κράτιστον ἀνύμνουν καὶ φιλικὰς σπονδὰς ὡμολόγουν. Δεῖ οὖν καὶ περὶ τῶν πολιτῶν ἐξειπεῖν. Ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς οὕτως ἐφίλησε τὴν ἐνεγκαμένην ὡς τὴν γεννησαμένην, καὶ ἐν αὐτῇ γένη περὶ πολλοῦ ἐποιήσατο. Διά τοι τοῦτο καὶ τὰ εὐγενῆ καὶ καθαρὰ τῶν γενῶν ποιεῖται δι' ἐκλογῆς, καὶ οὓς μὲν ἀξιωμάτων καταλαμπρύνει τιμαῖς, οὓς δὲ μεγαλοπρεπέσι φιλοτιμεῖται δωρεαῖς. Ἔσθ' ὅτε καὶ συνεστίους ποιούμενος, ἀργύρια παρέχων, τὸ φίλτρον μᾶλλον ἐνηύξει καὶ ὑπανέφλεγεν, καὶ τὴν ἐκείνων εὔνοιαν ἀντὶ πολλῶν φρουρῶν καὶ φυλάκων προέκρινεν.

[P. 295] γ'. Τὰς δὲ ἀδελφὰς αὐτοῦ Ζωὴν καὶ Θεοδώραν καὶ Ἀγάθην καὶ Θεοφανὼ καὶ Ἄνναν ἐκ τῶν βασιλικῶν δόμων εἰς τὰ Κανικλείου, ἐν οἷς Σοφία ἡ Αὐγοῦστα ἡ τοῦ Χριστοφόρου καὶ τοῦ βασιλέως ἦν ἀποκεκαρμένη μοναχὴ, κατήγαγεν καὶ μοναχὰς ἀπέκειρεν, πολλὰ καὶ τῆς Ἑλένης τῆς μητρὸς Ῥωμανοῦ καὶ αὐτῶν ἀπολοφυρομένων καὶ ἀποκλαιουσῶν, καὶ τῇ χειρὶ παρ' ἀλλήλων σφιγγουσῶν καὶ τῷ τραχήλῳ ἐπικειμένων, πλέον οὐδὲν ὠφέλησαν ἢ κωφοῖς καὶ κενοῖς δάκρυσι. Πάλιν δὲ αὐτὰς μετὰ διίπτευσιν ἡμερῶν ἀπ' ἐκεῖσε ὁ αὐτοκράτωρ μετέθηκεν, καὶ τὴν μὲν Ζωὴν καὶ Θεοδώραν καὶ Θεοφανὼ εἰς τὰ Ἀντιόχου ἐκλήρωσεν, τὴν Ἀγάθην εἰς [20] τὸ ἱδρυνθὲν καὶ κατασκηνωθὲν φροντιστήριον παρὰ Ῥωμανοῦ τοῦ τηνικαῦτα βασιλεύσαντος καὶ πάππου τοῦ αὐτοκράτορος ἀπέστειλεν· καὶ διωρίσατο χορηγεῖσθαι αὐτὰς ἃ καὶ ἐν τῷ παλατίῳ ἐδίδοντο.

δ'. Τὸν δὲ Νικηφόρον καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν τὸν τοῦ Φωκᾶ μάγιστρον ἐτίμησεν καὶ κατὰ τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Ἑῴᾳ ἐξέπεμψεν· καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πατρίκιον τὸν Λέοντα στρατηγὸν προεβάλετο, ὅντινα καὶ μετ' οὐ πολὺ μάγιστρον καὶ δομέστικον τῆς Δύσεως ἐποίησεν. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν ἄνακτα εὐφραινόμενον, καὶ ἐν κυνηγίοις καὶ θήραις δι' ὅλου ἀγροδιαιτοῦντα, ὡς τὸν βασιλικὸν δόμον πάντῃ ἀποστρεφόμενον καὶ τὴν φροντίδα τοῦ στρατοῦ τοῖς αὐταδέλφοις καταπιστεύσαντα, αὐτὸς ἔχαιρεν καὶ ἠγαλλιᾶτο τοῖς κυνηγίοις ἔξω τοῦ Βυζαντίου, μετὰ τῶν ὁμηλίκων καὶ κολάκων καὶ κακοσυμβούλων μαστρωπῶν συναναστρεφόμενος.

A peratore dati sunt, Josephi patricii et accubitoris urbisque præfecti Sisinii judicio testimonioque probati, Theophylactus a secretis cognomento Matzitzicus, Josephus spatharocandidatus judexque, quem prætorii logothetam constituit. Hi ambo, quibus urbis præfectum probe consiliis juvabant, operam suam reipublicæ bene collocabant.

2. Operæ pretium igitur fuerit ut de publicis imperatoris curis disseramus. Simul atque rerum summam adeptus est, ad Romanos omnes duces imperatorisque nomine prætores et Bulgariæ et Occidentis Orientisque gentium principes amicitiæ confovendæ causa litteras misit: iis **471** acceptis, gratulari omnes imperatoris fortunæ ejusque sibi amicitiæ nomine, optimum celebrare, pacisque cum eo fœdera B firmare. At neque de civibus prætereunda narratio est. Romanus imperator sic ut parentem patriam diligebat, atque in ea nobiles familias pluris faciebat. Idcirco etiam antiquæ puræque nobilitatis instituto delectu, nobilium alios dignitatum honestare honoribus, alios magnificis donare muneribus, quandoque etiam ad mensam adhibere, erogataque pecunia amoris vim magis adaugere ac incendere; quaque illi benevolentia ipsum prosequebantur, multæ stipatorum ac satellitum turbæ præferebat.

3. Sorores Zoen, Theodoram, Agatham, Theophanonem Annamque aula detrusas ad Caniclii ædes, ubi Sophia Augusta Christophori imperatoris uxor tonsis crinibus monacham agebat, ipsas quoque C sanctimonialium ritu capillis multavit; ac quamquam multis Helena matre sororibusque rei facinus deplorantibus largeque quiritantibus, cum se illæ mutuo adstringerent et collo aliæ aliis prope hærerent, nihil amplius tragico illo spectaculo consecutæ sunt quam ut mutis ac inanibus lacrymis defungerentur. Iterum vero post dierum aliquot spatium inde amotas alio transtulit; ac Zoen quidem et Theodoram et Theophanonem Antiochi monasterio addixit, Annam vero ad monasterium a Romano tum imperatore **472** avoque pridem conditum atque exstructum misit, et ut eamdem atque in palatio annonam vitæque commeatum D consequerentur constituit.

4. Nicephorum Phocam scholarum domesticum magistri dignitate ornavit atque adversus infideles Agarenos in Asiam misit. Ejus quoque fratrem Leonem patricium exercitus ducem prætoremque constituit, quem etiam brevi post magistrum ac Occidentis domesticum creavit. Vidissesque imperatorem genio indulgere, ducendisque canibus ac feris insequendis tempus omne ruri terere, ut qui regiam penitus aversaretur, inque duos, quos diximus, germanos omnem exercitus curam exonerasse. Gaudio itaque dies agebat, extraque Byzantium cum æqualibus, palponibus maleque consultis viris ac ganeonibus, venatu totus gestiebat.

VARIÆ LECTIONES.

[17] καὶ τοὺς B. [18] ἑῴας ἐθνάρχας? [19] post αὐτοῦ Combefisius συγχαίροντες. [20] εἰς] καὶ Ἄνναν εἰς?

5. Quidnam vero quis dicat de imperatoris dili- A gentia rectique studio et fortitudine bonaque indole? Uno die cum in circo sedisset, et cum senatu epulatus esset, ac pecunias elargitus esset, subque vesperam in sphæristerio cum peritis pilaque probatis lusisset, nec semel aut iterum victor exisset, ad Anoratas superato freto transibat, captisque ibi quatuor prægrandis molis apris, ac venatione functus, sero in regiam iterum commeabat. Erat enim ætate juvenis, vegeto corpore ac luxuriante, tritícei coloris, pulchris oculis, naso adunco, roseo vultu, gratiosus **473** ac suavis eloquio, statura rectus quasi cypressus, latis humeris, quietus ac lenis, ut omnes admirarentur ac tantas viri dotes stuperent. Congratulabatur civitas ejus gratia, ut cui bene ac prospere cederet gentiumque victor exsisteret; quod B denique Byzantio copiosas annonas sufficeret, præstoque solandæ civium indigentiæ cibos ministraret.

6. Suscepit Romanus imperator, ubi jam pater vivis excesserat, alium filium, cui Constantini nomen inditum. Is brevi post a Polyeucto patriarcha in S. Sophiæ ambone Augustali corona donatus est. Helena Augusta in palatio lecto decumbens, filioque imperatori congaudens ac diu morbo conflictata, mensis Septembris die decimo nono pie diem obiit. Hujus funus Romanus imperator regio more elatum, inque auro oblita sandapila gemmisque ac lapillis interstincta positum, senatu deducente, in monasterio a patre ipsius Romano imperatore exstructo, quod est in Myrelæo, in loculum ejus C ipsius urnæ juxta positum intulit.

7. Porro Nicephorum Phocam magistrum ac scholarum domesticum imperator, mitis ille et suavis et mansuetus, ac si quid aliud præclarum est quo is nominari possit, ingenti fretum exercitu ac carabiorum copiosa classe igneque Græco instructum in Cretam proficisci statuit. Cretenses namque damna multa ac mala quotidie Romanis inferebant, captivosque ac prædas abigebant, quo ex tempore vastam eam insulam suæ **474** ditionis fecerant. Michaele enim Amoriensi Theophili patre rerum potiente, cum Romanus miles in Morothomæ Michaelis quondam sodalis compescenda D seditione ac tyrannide occupatus esset (annos enim tres bisque amplius tyranni potestate Thracia ac Macedonia potitus est), occasionem nacti qui ab Hispania ascenderant Saraceni, cum ingenti carabiorum bello instructa classe, sibi subjecerant, ac donec a magistro et domestico Nicephoro Phoca recepta est, per annos 158 tenuerant.

8. Idcirco Romanus imperator divino zelo succensus, calisque ac sanis Josephi accubitoris inductus consiliis, ex omni Romana ditione congregatis navibus bellicis igneque Græco, ac ex Thracia,

ε'. Τί δὲ ἂν εἴπη τις περὶ τῆς ἀοκνίας καὶ εὐθύτητος καὶ ἀνδραγαθίας ἀνδρίας τε καὶ ἀγαθότητος τοῦ ἄνακτος; Ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καὶ ἐν τῷ ἱππικῷ καθεσθεὶς καὶ τῇ συγκλήτῳ συνεστιαθεὶς καὶ τὴν δόσιν τῶν ἀργυρίων παρασχὼν, καὶ τῇ δείλῃ ἐν τζυκανιστηρίῳ σφαιρίσας μετὰ τῶν δοκίμων καὶ ἐμπείρων καὶ πολλάκις τούτους νικήσας, εἰς μεταστάσιμον εἰς Ἀνωράτας [11] μετέβη, κἀκεῖσε θηρεύσας παμμεγέθεις χοίρους τέσσαρας καὶ κυνηγήσας πρὸς τὰ βασίλεια τῇ ἑσπέρᾳ ἀντεπέρασεν. Ἦν γὰρ τῇ ἡλικίᾳ νέος, σφριγῶν τῷ σώματι, σιτόχροος, εὐόφθαλμος, ἐπίριν, ῥοδινοπρόσωπος, χαροποιὸς καὶ γλυκὺς τοῖς ῥήμασιν, ὄρθιος τῇ ἡλικίᾳ ὡσεὶ κυπάρισσος, εὐρὺς τοῖς ὤμοις, ἥσυχος καὶ προσηνὴς, ὡς πάντας θαμβεῖσθαι καὶ ἐκπλήττεσθαι τὸν ἄνδρα. Συνέχαιρεν B δι' αὐτὸν ἡ πολιτεία ὡς εὐτυχοῦντα καὶ τῶν ἐθνῶν κρατοῦντα. Καὶ τῷ Βυζαντίῳ πλούσιαι αἱ σιτήσεις καὶ αἱ τροφαὶ χορηγούμεναι.

[P. 296] ς'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς καὶ ἕτερον υἱὸν μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀπεγέννησεν, Κωνσταντῖνον τοῦτον ὀνομάσας. Καὶ [οὐ] μετ' οὐ πολὺ στέφεται παρὰ Πολυεύκτου πατριάρχου ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἡ δὲ Αὐγούστα Ἑλένη ἐν τῷ παλατίῳ οὖσα κλινήρης καὶ συναγαλλομένη τῷ ἄνακτι, καὶ ἐπὶ ἱκανοὺς χρόνους ἀῤῥωστοῦσα, εὐσεβῶς τέθνηκεν κατὰ τὴν ἐννεακαιδεκάτην τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός· καὶ ταύτην βασιλικῶς τιμήσας, καὶ ἐν τῇ χρυσοκολλήτῳ καὶ διὰ μαργαριτῶν καὶ λίθων κλίνῃ τεθεῖσα, τῆς συγκλήτου προπεμπούσης, ἐν τῷ C μοναστηρίῳ τῷ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Ῥωμανοῦ βασιλέως συσταθέντι, τῷ ὄντι εἰς τὸ Μυρέλαιον, θάπτεται ἐν λάρνακι πλησίον καὶ σύνεγγυς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

ζ'. Τὸν δὲ μάγιστρον καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν Νικηφόρον τὸν τοῦ Φωκᾶ ὁ ἄναξ ὁ χρηστὸς, ὁ ἡδὺς, ὁ προσηνὴς, καὶ ὅσοις ὀνόμασι χρὴ καλεῖσθαι καλοῖς καὶ τὸν ἄνδρα ὀνομάζειν, μετὰ ἐκστρατείας καὶ δυνάμεως πολλῆς καὶ ἐξοπλίσεως καραβίων πολεμικῶν καὶ ὑγροῦ πυρὸς εἰς Κρήτην διωρίσατο ἀπελθεῖν· οἱ γὰρ Κρητικοὶ πολλὰ δεινὰ καὶ κακὰ καὶ αἰχμαλωσίας καθ' ἑκάστην εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐποιοῦντο, ἀφ' ὅτου ταύτην τὴν μεγάλην νῆσον ἐπόρθησαν. Ἐπὶ γὰρ Μιχαὴλ τοῦ Ἀμοῤῥαίου τοῦ πατρὸς Θεοφίλου ταύτην ἐκράτησαν, καὶ τῶν στρατευμάτων εἰς τὴν στάσιν D καὶ τυραννίδα τοῦ Μωροθωμᾶ τοῦ συντρόφου τοῦ Μιχαὴλ (καὶ γὰρ ἐπὶ τρισὶ χρόνοις σχεδὸν καὶ πλεῖον τὴν Θρᾳκικὴν καὶ Μακεδονικὴν ἐκράτησεν ὁ τύραννος) εὐκαιρίαν εὑρόντες οἱ ἀπὸ Σπανίας ἀνελθόντες Σαρακηνοὶ μετὰ πολλοῦ στόλου πολεμικῶν καραβίων κατέσχον ταύτην, ὡς εἶναι τὴν τούτων διακράτησιν καὶ κατάσχεσιν ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἐπορθήθησαν παρὰ τοῦ μαγίστρου καὶ δομεστίκου Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ ἔτη ἑκατὸν πεντήκοντα ὀκτώ.

η'. Ὅθεν ὁ αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς ζήλῳ θείῳ κινηθεὶς, τῇ συμβουλῇ καὶ εὐβουλίᾳ τοῦ παρακοιμωμένου Ἰωσὴφ, ἐκ παντὸς τόπου ναῦς καὶ πλοῖα πολεμικὰ συναθροίσας μετὰ ὑγροῦ πυρὸς καὶ ἐπιλέκτου

VARIÆ LECTIONES.

[11] fort. Ὀνωρώτας. Combef.

στρατοπέδου Θρᾳκικῶν, Μακεδονικῶν καὶ Σκλαβησιάνων εἰς Κρήτην ἐκπέμψαι ἔδοξεν. Ἐκ δὲ τῆς συγκλήτου οἰκείων δούλων αὐτοῦ ἐδυσχέραινον περὶ τῆς ἐκστρατείας τῆς Κρήτης, ἀναμιμνήσκοντες τὸν ἔναντα τῶν ἐπὶ τῶν παρελθόντων βασιλέων ἐξόδων καὶ καινοτομιῶν καὶ χρημάτων ἀπείρων κατακενωθέντων καὶ μηδὲν ἀνυσάντων, μάλιστα ἐπὶ τοῦ εὐσεβοῦς τῇ θείᾳ λήξει Λέοντος [P. 297] βασιλέως καὶ τοῦ Πορφυρογεννήτου Κωνσταντίνου, ὅσα χρήματα καὶ λαὸς ἀνήλωτο καὶ ἀπώλετο, δεδοικότες τὸν κίνδυνον τῆς θαλάσσης καὶ τὴν μεγάλην συμμαχίαν τῶν ὁμορούντων Σαρακηνῶν καὶ τὸν στόλον τῶν Σπάνων καὶ Ἀφρικῶν καὶ τὴν διατρέχουσαν φήμην, ὅτι δι' οὗ ἡ Κρήτη πορθηθῇ βασιλεύσει καὶ τῶν σκήπτρων καθέξει τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς.

θ'. Ὁ δὲ παρακοιμώμενος Ἰωσήφ, ὁ χρηστὸς καὶ ὀρθὸς καὶ ἄϋπνος νοῦς, εἰς μέσον σταθεὶς ἔφη· *Ἡμεῖς μὲν, δέσποτα, ἴσμεν πάντες ὅσα δεινὰ Ῥωμαίοις συνέβησαν παρὰ τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς· καὶ δίκαιόν ἐστι λογίσασθαι τὰς σφαγὰς καὶ τὰς τῶν παρθένων φθορὰς καὶ τὰς τῶν ἐκκλησιῶν καταστροφὰς καὶ τὰς τῶν παραλίων θεμάτων αἰχμαλωσίας, καὶ πρέπον ἐστὶν ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν καὶ ὁμοφύλων ἀγωνίσασθαι, καὶ μὴ δεδιέναι τῆς ὁδοῦ τὸ μῆκος καὶ τὰ τῆς θαλάσσης πελάγη καὶ τῆς νίκης τὸ ἄδηλον καὶ τῆς φήμης τὸ ἀδύνατον. Καὶ χρὴ μάλιστα τῇ θεοσυνεργήτῳ βουλῇ καὶ προστάξει σου πειθαρχεῖν ἡμᾶς, ὡς ἐκ Θεοῦ σοι τοῦτο τὸ ἐνθύμημα. « Καὶ γὰρ καρδία βασιλέως ἐν χειρὶ Θεοῦ· » μάλιστα διὰ τὸν ὀρθὸν καὶ πιστὸν δοῦλον στέλλεσθαι τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν παρὰ τῆς θεοκυβερνήτου βασιλείας σου.*

ι'. Ταῦτα ἀκούσας ὁ αὐτοκράτωρ κατέχειν τὴν διάνοιαν οὐκέτι ἠδύνατο· καὶ ἐξοπλίσας καὶ ῥογεύσας τὸν στρατὸν, καὶ τῷ μαγίστρῳ χρήματα δοὺς, ἀπεκίνησεν μετὰ τοῦ κοιτωνίτου Μιχαὴλ τοῦ ἐπιστάτου, μηνὶ Ἰουλίῳ ἰνδικτιῶνος πέμπτης. Νῆες γὰρ ὑπῆρχον μετὰ ὑγροῦ πυρὸς δισχίλιαι, δρόμωνες χίλιοι, καράβια καματηρὰ σιτήσεις ἔχοντα καὶ ὅπλα πολεμικὰ τριακόσια ἑπτά. Ὁ δὲ δομέστικος Νικηφόρος ἀπάρας τῆς βασιλίδος ἐν Φυγέλοις κατέλαβεν, καὶ τοῦτο ἐφρόντιζεν ὅπως ὁ σύμπας πλοῦς ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ προσορμίζοιτο. Ἔμπροσθεν δὲ ὁ συνετὸς ταχυδρόμους γαλέας ἀποστείλας κατασκοπῆσαι καὶ κρατῆσαι γλῶσσαν προσέταξεν. Καὶ τούτων ἀφικομένων καὶ κρατησάντων, ἤγαγον πρὸς τὸν μάγιστρον. Καὶ ζητητικώτερον τούτους ἐξετάσας, μαθὼν τὸν ἀμηρᾶν τῆς Κρήτης καὶ τοὺς πρώτους τοῦ κάστρου ἔξω εἶναι εἰς τὰ οἰκεῖα προάστεια, εὐθὺς τῷ δρόμῳ καὶ τῇ σπουδῇ κατέλαβεν καὶ προσώρμισεν. Καὶ ἀποβὰς τῶν νηῶν χάρακα καὶ τάφρον βαθεῖαν κατεσκεύασεν, καὶ πρὸς κοῦρσον ἐχώρει, καὶ πάντας παρῄνει ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ μὴ ἐξελαύνειν, πρὶν ἂν τὴν δύναμιν αὐτοῦ γνώσωνται. [P. 298] Πρὸς δὲ κάστρον χωρήσας πάντας τοὺς Κρητικοὺς τοὺς ἔξω ὄντας τοῦ κά-

A Macedonia, Sclavonia lectis copiis, in Cretam mittere statuit. Quidam porro senatorii ordinis, viri in rem ejus studiosi servique ingenui, Cretensem hanc moleste habebant expeditionem, in memoriam revocantes superiorum imperatorum ætate eò adductas classes novarumque rerum molitiones ac immensas effusas opes, præsertim vero piæ memoriæ Leone imperatore ac Constantino Porphyrogenneto rerum potiente quantæ insumptæ pecuniæ, quantæ copiæ excisæ; sic nempe illi maris periculo territi, vicinorumque Saracenorum ingentia formidantes auxilia Hispanorumque ac Afrorum classem; tum præterea per hominum ora volitantem famam, fore ut qui Cretam expugnasset, is Romanorum imperator esset rerumque in se
B summam **475** transferret.

9. Quin vero Joseph accubitor, mens scilicet illa proba et mitis rectaque ac insomnis, in medio stans in hæc verba infit: *Scimus quidem omnes, domine, quanta nobis mala ab infidelibus Saracenis provenerint; justumque ac æquum est in memoriam revocare acceptas strages, constupratas virgines, eversas ecclesias, maritimas oras direptione vastatas; decetque pro Christianis nostrisque gentilibus certaminis aleam suscipere, nec longum iter, maris pericula, belli incertum exitum, debilis famæ vires formidare. In primis vero operæ pretium est ut, cui Deus auspex ac adjutor est, consilio tuo atque præcepto pareamus, velut scilicet hanc tibi mentem Deus afflave-*
C *rit: « Cor enim regis in manu Dei* [r] *; » idque ea maxime ratione, quod Deo præside instincta majestas tua recti animi virum servumque fidelem mittat, scholarum domesticum.*

10. His imperator auditis nihil jam animum continere potuit. Instructo igitur solitoque munere donato exercitu, traditisque magistro in belli sumptus pecuniis, cum Michaele cubiculario præside ac curatore ire jussit, mense Julio, indictione quinta. Naves erant igne Græco instructæ bis mille, celoces mille, carabia oneraria annonas armaque bellica convehentia septem supra trecenta. Solvens itaque Nicephorus domesticus Phygelos venit, etiam atque etiam satagens ut omni collecta classe simul
D applicaret. Missis itaque vir prudens ac catus, **476** quæ classi præirent, celeribus galeis, explorare jussit ac indigenas loci rerumque indices captare. Venerunt illi captosque ad magistrum duxerunt; ex quibus diligenter sciscitatus Cretæ ameram ac urbis proceres foris in suburbanis ipsorum versari comperit. Statim ergo concite summaque diligentia venit navesque appulit, eductisque e navibus copiis altum aggerem duxit vallumque posuit, atque ad incursandum prædasque agendum sese accinxit. Admonet vero ne longe discedant vel hostem insequantur, donec illius vires cognoverint. Admotis autem ad urbem castris, cunctos Cretenses foris

[r] Prov XXI, 1.

palantes metu conterritos intra mœnia cogit. Exinde plures quotidie ad magistrum ultro confluebant. Intelligens autem Nicephorus eos qui urbe exclusi erant in angusta et clusuras alveolosque et saltus et montes confugisse, distributo exercitu, peditum atque equitum selectam manum, Russosque et Asiaticos et Thracicos et Macedonicos tribunos ac centuriones in eos misit, ipse solers fortisque vir animi domesticus post Saca agmen constituit; omnesque ejus solertia ac consiliorum sagacitate, velut domi, sic in hostico erant securi. Dimissus cuneus eo excurrit ubi horum jumenta et pecora et substantia occulta erat ipsique morabantur; cunctaque deprædatus cum gaudio ac pro victoria ovans reversus est. Deinceps autem Romani fiducia omnique metu soluti castra metantur, quo loco limpidissimi fontes pomorumque ac frugum genus omne scatebat. Unicuique tabernaculum 477 tuguriumque inter fruteta positum erat, pomisque decidentibus omnique rerum aliarum ducis in eos munere defungenti magistro votis

11. Cretæ ameras, Curupa nomine, rerum tristem eventum vicinis Saracenis, Hispanis Afrisque, missa ad eos legatione, significat, bellique socios ac cladis depulsores invitat. Missæ ab eis celeres galeæ ac triremes, per quas gentis ducem exercitumque explorarent; quæ militaris disciplina, ut duci subjectus exercitus, condiscerent. Ac plane summa velocitate in Cretam advecti, noctuque per funem in castrum illapsi atque Curupæ proceribusque congressi, omnem eos spem abjecisse, nec quid in Romanum exercitum ejusque ductorem magistrum moliantur habere, intellexere. In colla itaque ruentes iisque affusi, omni alia defecti voce, ubertim flentes missos adstringebant, eorumque subsidio maturandam expeditionem, iis ad suos remissis, supplices flagitabant. Reversi illi ad suos quique ameras venerunt, longeque copiosam ac instructam classem, diversarumque gentium auxilia exque illis conflatum exercitum, ducis item vigilem solertemque animum fidemque in Deum et justitiam, omnis denique generis exosa vitia ac libidines retulerunt. Quibus illi stupore pleni Cretensibus suppetias ferre bellique socios illis accedere recusarunt.

478 12. Porro exercitu diuturniores in Creta moras trahente, ac cum per hiemem immensi imbres geluque exspectaretur, annona absumpta, detritis stragulis et operimentis, torpentes classiarii ipsique in eis tribuni ac proceres domum reverti cogitarunt. Forti tamen vir animo solertique imperator Nicephorus oratione sua ac verborum lenocinio in castris detinuit. Sic enim aiebat: *Viri fratres et commilitones, Dei quæso timorem in animum assumamus; Dei injuriam ulcisci connitamur; adversus hostes impietate armatos fortiter consistamus. Fidem arripiamus, quæ timores peri-*

A στρου μετὰ φόβου ἔσω ἀπέκλεισεν. Ἔκτοτε δὲ πολλοὶ καθ' ἑκάστην ηὐτομόλουν πρὸς τὸν μάγιστρον. Μαθὼν δὲ ὁ Νικηφόρος ὅτι οἱ ἔξω τοῦ κάστρου ἀποκλεισθέντες εἰς τὰ στενώματα καὶ κλεισούρας καὶ ῥυάκια καὶ ἕλη καὶ ὄρη προσέφυγον, διακοσμήσας οὖν στρατὸν καὶ ἱπποτοξότας καὶ Ῥῶς καὶ Ἀνατολικοὺς ἄρχοντας καὶ Θρᾳκικοὺς καὶ Μακεδονικοὺς ἀπέστειλεν, αὐτὸς δὲ ὁ συνετὸς καὶ ἀνδρεῖος δομέστικος ὄπισθεν Σάκα κατελείφθη· καὶ πάντες τῇ εὐβουλίᾳ τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἐν οἰκείῳ χώρῳ ἐλογίζοντο εἶναι. Οἱ δὲ καταλαβόντες καὶ καταδραμόντες ἐν ᾧ τὰ κτήνη καὶ τὰ θρέμματα καὶ ἡ ὕπαρξις αὐτῶν κατεκρύπτετο καὶ αὐτοὶ ηὐλίζοντο, πάντα ληϊσάμενοι μετὰ χαρᾶς καὶ νίκης ὑπενόστησαν. Ἔκτοτε δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἀδεῶς καὶ ἀφόβως ἠπλίκευον ἐν ᾧ ἦσαν αἱ διειδεῖς κρῆναι
B καὶ τῶν παντοδαπῶν ὀπωρῶν τὸ πλῆθος, καὶ ἕκαστος τὴν καλύβην αὐτοῦ ἐν δένδροις ὀπώρας εἶχον, καὶ τῶν καρπῶν ῥεόντων καὶ πάντων ἀπολαυόντων ἔχαιρον, καὶ ἐπηύχοντο τὸν καλῶς στρατηγοῦντα αὐτοῖς μάγιστρον. ubertate freti cum gaudio agebant, sicque præclare comprecabantur.

ια'. Ὁ δὲ ἀμηρᾶς τῆς Κρήτης, ὁ λεγόμενος Κουρούπας, τὰ συμβάντα πρὸς τοὺς ὁμόρους Ἀγαρηνοὺς τῆς Σπανίας καὶ Ἀφρικῆς ἐδηλοποίησεν καὶ βοήθειαν καὶ συμμαχίαν ᾔτει. Οἱ δὲ ἀποστείλαντες γαλέας εὐθυδρόμους τοῦ μαθεῖν τὸν ἀρχηγὸν καὶ τὸν στρατὸν καὶ τὴν κατάστασιν καὶ ὑποταγὴν τοῦ στρατοῦ πρὸς τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν, καὶ δὴ μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους πρὸς τὴν Κρήτην ἀφίκοντο, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς διὰ σχοινίου εἰς τὸ κάστρον εἰσῆεσαν,
C καὶ τὸν ἀμηρᾶν τὸν Κουρούπαν καὶ τοὺς προὔχοντας τοῦ κάστρου ἐντυχόντες, ἐν ἀμηχανίᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ καὶ ἀπογνώσει εἰδότες τὸ ὅ τι πράξαιεν κατὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ μαγίστρου, περιπλακέντες τῷ τραχήλῳ τοὺς ἀποσταλέντας οὐδὲν ἕτερον προσεφθέγγοντο, τῇ χειρὶ σφίγγοντες, καὶ ἔκλαιον ὀδυρόμενοι, ἱκετεύοντες ἐκστρατεῦσαι τοὺς ἀμηράδας πρὸς συμμαχίαν καὶ βοήθειαν αὐτῶν, καὶ τὸ τάχος αὐτοὺς ἀπέστειλαν. Οἱ δὲ παλινδρομήσαντες, πρὸς τοὺς ἀμηράδας ἀφίκετο ἕκαστος, καὶ τῆς πολλῆς ἐξοπλίσεως καὶ ἐκστρατείας καραβίων, καὶ τὴν ἐκ τῶν διαφόρων ἐθνῶν συμμαχίαν καὶ συγκρότησιν καὶ τοῦ στρατηγοῦ τὴν διέγερσιν καὶ σύνεσιν καὶ τὴν πρὸς Θεὸν πίστιν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀποστροφὴν παντοίων παθῶν ἔφησαν. Οἱ δὲ θάμβους πλησθέντες
D οὐδαμῶς ἠθέλησαν βοήθειαν ἢ συμμαχίαν αὐτοῖς δοῦναι.

[P. 299] ιβ'. Τοῦ δὲ στρατοῦ παρακαθεζομένου ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἀπείρου χειμῶνος καὶ ὑετοῦ καὶ κρύους γενησομένου, καὶ τῶν σιτίων καὶ τροφῶν δαπανηθέντων καὶ τῶν περιβολαίων διαλυθέντων καὶ γυμνωθέντων καταναρκήσαντες οἱ τοῦ στρατοῦ οἴκαδε ἠβουλήθησαν ἀναστρέψαι. Ὁ δὲ ἀνδρεῖος καὶ συνετὸς ἡγεμὼν Νικηφόρος τῇ διαλαλιᾷ καὶ τῇ ἡδύτητι τῶν λόγων αὐτοῦ πάντας κατέσχεν. Ἔφη γὰρ πρὸς αὐτούς· *Ἄνδρες ἀδελφοί μου καὶ συστρατιῶται, λάβωμεν εἰς νοῦν τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον· ἀγωνισώμεθα τὴν τοῦ Θεοῦ ὕβριν ἐκδικῆσαι· στῶμεν γενναίως ἐν τῇ Κρήτῃ κατ' ἐχθρῶν δυσσεβῶς*

ὠπ.ιισμένων· λάβωμεν πίστιν τὴν τῶν φόβων A *φονεύτριαν· ἀναλογισώμεθα ὅτι ἔνδον ἐσμὲν τῆς Συριακῆς νήσου. Μέγαν κίνδυνον ἡ φυγὴ ἀπὸ τῶν ὧδε φέρει. Ἐκδικήσωμεν τὰς φθορὰς τῶν παρθένων· τὰ τετιμημένα μέλη βλέποντες τετρωμένα ὀδυνηθῶμεν τὰς καρδίας. Οὐκ ἔστιν ἄμισθος ὁ κόπος καὶ ὁ κίνδυνος. Στῶμεν καὶ καρτερήσωμεν εἰς ἀντιπαράταξιν τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ Χριστὸς ὁ Θεὸς συνεργήσει ἡμῖν, καὶ ὀλέσει τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, καὶ πορθήσεται τὸ κάστρον τῶν ἀλαζόνων τοῦ Χριστοῦ.* Καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς αὐτοὺς παραινέσαντος ἀπεκρίθη εἷς ὑπὲρ πάντων· *Ἤνοιξας ἡμῶν τὰς καρδίας, μάγιστρε. Ἐστόμωσαν καὶ ὤξυναν οἱ λόγοι τὰς δυνάμεις καὶ προθέσεις ἡμῶν. Ἀνεπτέρωσας τὰς διανοίας ἡμῶν, καὶ ἑπόμεθα τῇ σῇ βουλῇ καὶ* B *προστάξει, καὶ σὺν σοὶ ἀποθανοῦμεν.*

ιγ'. Ἐν δὲ τῷ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ ἐγένετο σπάνη σίτου καὶ κριθῆς ἐν τῇ πόλει· ἐπράθη γὰρ ὁ σῖτος τῷ νομίσματι μόδιοι δ' καὶ ἡ κριθὴ μόδιοι ς'. Καὶ ἦν θεάσασθαι τὸν ἐγρήγορον νοῦν Ἰωσὴφ προνοούμενον τὸ κοινόν. Εὐθὺς οὖν ἐξαποστέλλει εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν τοῦ ἐξελάσαι συνωνὰς καὶ ἐμπορευτικὰ πλοῖα καὶ τοῦ κωλῦσαι τοὺς σιτοκαπήλους ἀποτιθέναι τὸν σῖτον· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ δίκαιος καὶ ἀπροσωπόληπτος καὶ πιστός. Οὐ πολὺς οὖν ἐν μέσῳ χρόνος παρῆλθεν, ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ τῷ νομίσματι ἐπράθη. Τοιοῦτος γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ, σπουδαῖος καὶ θερμὸς, ὡς ἄλλον [22] τῶν πρὸ αὐτοῦ ἢ μετ' αὐτοῦ μὴ ἐξισωθῆναι. C

ιδ'. Μαρτίῳ δὲ μηνὶ ὁ λεγόμενος Πετεινὸς μάγιστρος κατηγορήθη Βασίλειος ὀνομαζόμενος, ὑποθήκῃ τινῶν κακοσυμβούλων μοῦλτον μελετῆσαι· καὶ τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἐξορίᾳ πέμπει, κἀκεῖσε τελευτᾷ. Ὁ δὲ πατρίκιος καὶ δομέστικος τῆς Ἑῴας ἐκ προσώπου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ πεμφθεὶς ἐν τῇ Ἀνατολῇ διὰ τὸ μὴ εὑρεῖν τὸν ἄθεον Χαμβδᾶν ἀσκέπαστον τὴν Ἀνατολὴν [P. 300] καὶ ἐλάσαι κοῦρσα καὶ αἰχμαλωτίσαι καὶ πραιδεῦσαι τὴν Ῥωμαϊκὴν γῆν. Καὶ ἑνωθεὶς τῷ στρατηγῷ Καππαδοκίας Κωνσταντίνῳ τῷ πατρικίῳ Μαλεΐνῳ καὶ τοῖς λοιποῖς στρατηγοῖς μετὰ τῶν ταγμάτων, καὶ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ ἀλαζόνος ἐπιτυχὼν εἰς τὸν τόπον Ἀνδρασσὸν λεγόμενον, συμβαλὼν D κατὰ κράτος νενίκηκε, καὶ καταπολεμήσας καὶ εἰς φυγὴν τρέψας. Ἦν τότε θεάσασθαι νεκροὺς σκυλευομένους, καὶ ἀναιρουμένους τοὺς ἀλαζόνας Ἀγαρηνοὺς, καὶ εἰς φυγὴν τρεπομένους, καὶ ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ τούτους ζωγρουμένους καὶ μήτε ἁρμάτων [ἢ ἵππων] ἢ φαρίων ἢ χρημάτων ἢ συγγενῶν μεταποιουμένους· ἀλλ' ἕκαστος ἀπὸ τῆς οἰκείας συμφορᾶς ἑαυτὸν περιέσωζεν. Τότε δὴ, τότε ὁ ἀλαζὼν καὶ ὑπερήφανος Χαμβδᾶς ἐχειροῦτο σταθέντος καὶ ὀκλάσαντος τοῦ φάρα οὗτινος ἐπέβαινεν, εἰ μὴ ὁ μακαρίτης Ἰωάννης ὁ ἄνθρωπος αὐτοῦ ἀποβὰς τοῦ ἰδίου φάρα ἐπέδοτο, αὐτοῦ κρατηθέντος καὶ τοῦ ἀλαζόνος

mit; animo reputemus nos in Syriaca insula versari. Ingens periculum est, si inde fugerimus. Ulciscamur constupratas virgines; qui nobilia membra saucia videamus, animo doleamus. Non vacat mercede labor ac periculum. Stemus intrepidi, adversaque acie Christum negantes infideles audacter appetamus, feretque suppetias Christus Deus noster, hostesque profligabit, ac superborum eique insultantium oppidum arcemque diruet. Hæc iisque plura illo hortante, quidam omnium nomine oreque subjecit : *Aperuisti, magister, corda nostra; sermone vires durasti atque animos acuisti. Vix non additis alis, obsequio promptos atque vigiles reddidisti. Consilio morem gerimus, ac præcepto obtemperamus; una denique commoriemur.*

479 13. Mense Octobri, imperii Romani anno secundo, ingens in urbe penuria tritici exstitit atque hordei. Veniit triticum, modii quatuor, nummo uno, hordeum, modii sex. In his videre erat pervigilem, ut communi rei provideret, Josephi animum. Statim ergo in Orientem ac Occidentem missi qui coementes frumenta eorumque mercatorias naves extruderent, dardanariosque ac frumentarios triticum frumentaque recondere ac acervare vetarent. Erat enim vir justus nec personarum acceptor, fidei tenax. Nec multum interim effluxit tempus, cum altera parte minuto pretio septem octove modii uno nummo venirent. Talis nimirum erat, acri vir ingenio fervidoque ac studiosus, ut nemo superiorum aut æqualium illi æquaretur.

14. Mense Martio, is quem Peteinum vocant, Basilius magister accusatus est ut qui malis quorumdam consiliis instinctus res novas moliretur. Missus itaque in exsilium ibi moritur. Patricius vero ac domesticus Orientis ex fratris nomine in Asiam missus, ne per ea loca Romana ditio præsidio destituta impii Chambdæ direptionibus pateret, isque liberius prædas ageret ac captivos duceret; conjunctisque copiis cum Cappadociæ prætore Constantino patricio Meleino, nec non reliquis ducibus ac cohortium tribunis, superbi Chambdæ aciem assecutus in loco cui Andrasso nomen, ac cum eo conserta manu, eum penitus 480 profligavit ac fudit. Vidisses tunc mortuis detrahi spolia, occidi superbos Agarenos, in fugam agi, inter spolia capi ac mancipari. Nulla illis curruum aut equorum aut pecuniarum vel affinium cura : hoc unum quisque satagebat, ut se ipse periculo eximeret, non ut alteri studeret. Sane futurum erat ut et ipse superbus Chambdas caperetur, cum is cui insederat generosus equus fatiscens substitisset, nisi Joannes Christianæ desertor fidei, illius famulus ac domesticus, equum ipse suum hero commodasset. Qua ille humanitate captus, Chambdas tanto liberatus periculo est. Spolia omnia cum

VARIÆ LECTIONES.

[22] ἄλλων P.

captivis a Leone Byzantium illata ac triumphi specie circumducta.

15. Turcis adversus Thraciam erumpentibus, Marianus patricius Argyri filius summa ducis potestate Macedonum legioni præfectus Occidentique præpositus, in illos incurrens ipsos prælio fudit, multisque captis reliquos cum dedecore ad sua redire coegit.

16. Romanus imperator ubi quibus in angustiis exercitus versaretur annonæque in eo penuriam didicit, sanioribus Josephi accubitoris consiliis confestim illis alimenta submisit. Nonnihil itaque novi commeatus ope recreati, cum menses fere octodecim et amplius urbem obsedissent, consumpta Agarenis Cretensibus omni annona iisque in angustias coactis, ac cum ex illis quotidie ad magistrum ultro confluerent, Dei **481** tandem cuncta moderantis imperio, mense Martio, sexta indictione, scholarum domesticus aciem instruxit, diversosque ex illis cuneos et phalangas ac turmas constituit. Quibus ita constitutis, ex legionariis et Armeniis et Russis et Sclabinis et Thracibus lectos in urbem immisit. Alii alios pellebant mutuumque pulsabant. Ruebant petræ et jacula, machinisque mœnibus admotis turresque quatientibus stupor ac pavor superbos invasit. Brevique conserto prælio urbem ceperunt. Eratque videre Saracenos, mulieres ac pueros......

A περισωθέντος. Πάντα δὲ τοῦ πολέμου κρατηθέντος λάφυρα ἅμα τῶν ζωγρηθέντων ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον ἀπηνέγκατο καὶ ἐν τῷ θριάμβῳ ἐπόμπευσεν.

ιε'. Τῶν δὲ Τούρκων ἐκστρατείαν ποιησάντων κατὰ τῆς Θράκης, καὶ τοῦ πατρικίου Μαριανοῦ τοῦ Ἀργυροῦ μονοστρατηγοῦντος ἐν τῷ θέματι τῆς Μακεδονίας καὶ κατεπάνω ὄντος τῆς Δύσεως, συνήντησεν καὶ κατεπολέμησεν, καὶ πλείστους ζωγρήσας μετ' αἰσχύνης εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ὑπονοστῆσαι ἐποίησεν.

ις'. Τοῦ δὲ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ μαθόντος τὴν στενοχωρίαν καὶ γύμνωσιν καὶ ἔνδειαν τῶν τροφῶν τοῦ στρατοπέδου, τῇ εὐβουλίᾳ τοῦ παρακοιμωμένου Ἰωσὴφ παρευθὺ τὰ πρὸς χορηγίαν αὐτοῖς ἀπέστειλεν. B Οἱ δὲ βραχὺ ψυχαγωγηθέντες καὶ ἐπὶ μησὶν ὀκτωκαίδεκα σχεδὸν καὶ πλέον παρακαθίσαντες, καὶ τῆς τροφῆς καὶ δαπάνης τῶν Κρητικῶν δαπανηθείσης, καὶ εἰς ἀνάγκην προχωρούντων καὶ καθ' ἑκάστην πρὸς τὸν μάγιστρον αὐτομολούντων, καὶ τῇ τὰ πάντα Θεοῦ ἡνιοχοῦντος προστάξει τῇ τοῦ Μαρτίου μηνὸς τῆς ἕκτης ἰνδικτιῶνος ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν τὸν στρατὸν πρὸς πολεμικὰς ὤτρυνε παρατάξεις διαφόρους συστησάμενος φάλαγγάς τε καὶ ἀσπίδας καὶ σάλπιγγας. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνέστησεν, τῶν ταγμάτων καὶ τῶν θεματικῶν ἀρχόντων καὶ Ἀρμενίων καὶ Ῥὼς καὶ Σχλαβησιανῶν καὶ Θρακικῶν ἐπελθεῖν τῷ κάστρῳ ἐκέλευσεν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ὠθισμοὺς καὶ ἀντωθισμοὺς καὶ συγκρούσματα πρὸς ἀλλήλους, C καὶ πετρῶν βολὰς καὶ βέλη καὶ μηχανικῶν ἑλεπόλεων πρὸς τὸ τεῖχος καὶ τὰς ἐπάλξεις τοῦ κάστρου, καὶ τοῖς ἀλαζόσι θάμβος καὶ ἔκπληξις καὶ φόβος ἐπιπεσών. Καὶ βραχὺ τοῦ πολέμου κρατοῦντος τὸ κάστρον παρέλαβον. Καὶ ἦν θεάσασθαι τοὺς Σαρακηνοὺς γυναῖκας καὶ παῖδας [22]......

[22] παῖδας] quæ desunt, ab Julio Polluce pete (in C. B. Hasii not. ad Leonem Diac., pag. ed. Paris. 17).

AD SEQUENTEM INVECTIVAM PROLUSIO.

Quod tanta hic dicta scriptaque in causa imaginum, in Leone Armeno, Michaele Balbo, Theophilo Balbi filio, Michaele et matre Theodora, superiusque apud Theophanem in Leone Isauro et filio Constantino; nihil Historiæ Byzantinæ metas excedere videar, qui in ea, et quasi appendicis loco, ejusque illustrandæ gratia, singulare hoc monumentum repræsentem, antiquius VII *synodo, ejusque auctoris, qui eidem* VII *synodo suppeditavit, quidquid illa auctoritatum et exemplorum ad dogma firmandum, ac antiquam serio vindicandam traditionem, ampla sane segete, felici conatu adhibuit. Etsi is suum nobis nomen invidit, suum tempus ac scriptionis clarius consignare non potuit. Motam primo ait quæstionem post annos 700 a Christo passo : primis fere annis Leonis Isauri : a quo tempore annis plus minus 45 se scribere dicit, ad extrema fere tempora Constantini Caballini, et ad ejus pseudoseptimam synodum vere* Χριστιανοκατηγόρων *(Christianos scilicet idololatriæ insimulantium) confutandam. Agnoscebant Iconoclastæ omnem retro ecclesiasticam traditionem sibi adversari : unde et prævaricationis noxam Ecclesiæ appingere non verebantur, quasi ex ritu gentium is illi cultus, imaginumque religio inolevisset, eumque ipsi errorem Dei verbis (Veteris cumprimis Instrumenti) sublatum irent : cum a Judæis didicissent, ut scite Joannes monachus Hierosolymitanus subjecto commentariolo exponit : ipse forsitan ejus postmodum urbis episcopus, et cujus tanta nomina adversus Iconomachos : cujus synodicon sequitur hanc Invectivam in Reg. cod., quod et repræsentavit tomo prioris mei* Auctarii *subjectis postmodum, etsi immutato ordine, aliis omnibus probationibus quæ in Act.* VII *synodi exstant, uti jam dixi. Qui Regium codicem Leo Cinnamus, anni ,ςψπδ' imperant. Michaele Duca, Angelo Comneno Palæologo, et Theodora Augusta, ex antiquiore codice in antiqua Senioris Romæ bibliotheca reperto, se exscripsisse significat, scripto ann. ,ςσξδ',*

ita ut a prima scriptione, ad suam exscriptionem intercesserint anni 517, ut ipse advertit. Videri autem potest præclarus ille codex quasi ὁπλοθήκη universalis, collecta habens præcipua quæque Catholicorum adversus hæreticos (Christi maxime mysterium impugnantes) munimenta.

Ex illo illustr. et reverend. archiepiscopus Paris. Petr. de Marca, ὁ μακαρίτης, Vigilii confirmationem v synodi pridem produxit, tametsi non omnibus ejus fidem fecit. Ipse certe qui librum composuit, tantaque in ea Patrum ac conciliorum digessit, de hac confirmatione, quasi non plane illi explorata veritatis, ac nutantis fidei, scripsit, repertam esse inter Acta v synodi; *quavis tandem ratione illis insertam existimaverit. Nihil sane ejusmodi in aliis, quæ tanta e conciliis depromit.*

Quod auctor διάλογον inscribit, videri possit vocis abusus: nam nullæ distinctæ personæ loquentes inducuntur, quod videtur exigi ad formam dialogi. Nisi eam sibi vocem auctor indulsit, quod velut plurium sit ista dissertatio, orthodoxorum Patrumque nomine edita disputatio: sed nihil hoc ad formam dialogi proprie, ubi distinctæ personæ suum quæque symbolum solent conferre; et quidem cuique apposite, quæ Platonicorum Dialogorum perfectio est. Simplicius esset ac purius λόγος στηλιτευτικός. *Alia majoris operæ, suo et Patrum nomine Nicephorus patriarcha, hunc ipsum forte Auctorem secutus, inque eodem certans ipse stadio, si quando magno Ecclesiæ commodo juris publici fiat, ex Regiis membranis, exque Seguieriano et Colbertino plenissimis codd.*

Quod auctor tantis invehitur in Copronymianos episcopos, favore principis fidei desertores aulæque palpones, nihil veros tangit episcopos, qui ad fidei tutamen ac columen, religiosissimorum principum favorem ambiant, ac qui ipsi meliora ac saniora aulæ semper suadeant, petraque salis, quibuscum versentur, quod sæculi fatuitatis videri possit continue condientes, exsistant.

Habet hic codex Leontium De sectis *longe editis emendatiorem, et auctoritatibus, quæ illis desiderantur, auctiorem.* Ὁδηγοῦ *prima capita (quem omnem pluraque ejus complectitur) nova ex illo facere liceat: sic editis laborantia, ut nec ipse Anastasius sua agnosceret: etsi omnia decoquit vulgator et interpres.*

ΔΙΑΛΟΓΟΣ [ΛΟΓΟΣ] ΣΤΗΛΙΤΕΥΤΙΚΟΣ

ΓΕΝΟΜΕΝΟΣ

Περὶ [Παρὰ] πιστῶν καὶ ὀρθοδόξων, καὶ πόθον καὶ ζῆλον ἐχόντων, πρὸς ἔλεγχον τῶν ἐναντίων τῆς πίστεως καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων καὶ ὀρθοδόξων ἡμῶν Πατέρων.

DISSERTATIO AC INVECTIVA

EDITA

A fidelibus et orthodoxis, desideriumque ac zelum habentibus, ad confutationem eorum, qui sanæ fidei, sanctorumque ac orthodoxorum Patrum nostrorum doctrinæ adversantur.

α'. [P. 301-303] Ναβουθὲ ὁ Ἰσραηλίτης [Ἰεζραηλίτης], ἵνα μὴ τὸν πατρῷον ἀμπελῶνα παραδῷ, κατελιθοβολήθη, λέγων· *Οὐ μὴ προδῶ κληρονομίαν πατέρων μου*· οὗτοι δὲ, φησὶν, ἐπίσκοποι καὶ ποιμένες τῶν λογικῶν λαχόντες εἶναι προβάτων, διὰ δόξαν κενὴν καὶ μόνον τῶν Πατέρων τὰς φωνὰς παρωσάμενοι, κατὰ τῆς πίστεως ἑαυτοὺς ὁπλίσαντες, τὰ ὀρθῶς ὑπ' αὐτῶν ῥηθέντα στρεβλοῦσι, κατὰ τὸν ἀδόκιμον αὐτῶν καὶ τεθολωμένον νοῦν διδάσκοντες, ἅπερ *πάντα ἐνώπια τοῖς συνιοῦσι καὶ ὀρθὰ τοῖς εὑρίσκουσι γνῶσιν*, κατὰ τὸ γεγραμμένον. A

1. Nabutho Jezraelites lapidatus est, ne paternam vineam traderet. Aiebat enim: *Ne fiat unquam ut tradam hæreditatem patrum meorum* [1]: hi autem, inquit, quibus obtigit ut essent episcopi et rationalium ovium pastores, una duntaxat inanis gloriæ causa, rejectis Patrum vocibus, armis adversus fidem instructi, recte ab eis dicta pervertunt (ex reprobo suo sensu turbidoque docentes) quæ, uti scriptum est, *omnia ob oculos posita intelligentibus sunt, et recta invenientibus scientiam* [2]. Patres namque subtili et acuto mundoque mentis oculo, sa-

[1] III Reg. XXI, al. XX, 3. [2] Prov. VIII, 9.

A ros divinæ Scripturæ legentes libros, quod inde commodum est, velut divinum quemdam thesaurum in animis suis reposuere. Illi vero, quorum mens mendacii pravitate prona sit, nonnullorumque procacitati verborum obnoxia, ac profanæ scientiæ amore capta, illorum socii erunt, de quibus scribit beatus Paulus : *In quibus Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, ne fulgeret illis illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei* [a]. Quippe *cæci sunt et duces cæcorum*. Ut enim ipse Salvator dixit : *Cæcus si cæco dux fuerit, ambo in foveam cadent* [b]. Quidam igitur Patrum doctorumque veritatem derident, menteque propria, diabolica malignitate impleta, adulterare B nituntur veritatis mysterium, Unigeniti cum carne dispensationem haud mediocriter sugillantes, *non intelligentes, neque quæ loquuntur, nec de quibus affirmant* [c], uti divinis Apostoli verbis proditum est.

Οἱ μὲν γὰρ δόξῃ τε [ὀξυδερκεῖ] καὶ καθαρῷ τῷ διανοίας ὄμματι τοῖς ἱεροῖς τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς περιτυγχάνοντες λόγοις, ὄφελος θεῖον ὥσπερ τινὰ οὐράνιον θησαυρὸν ταῖς αὐτῶν εἰσοικίζουσι ψυχαῖς. Οἱ δὲ, τὸν νοῦν ἔχοντες τῷ ψεύδει προσνενευκότα, καὶ τῆς τινων ἀθυροστομίας ἡττώμενον καὶ βεβήλου γνώσεως ἐραστὴν, ἐκείνων ἔσονται κοινωνοὶ, περὶ ὧν ὁ μακάριος Παῦλος γράφει· *Ἐν οἷς ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ διαυγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ. Τυφλώττουσι* γὰρ, καὶ *εἰσὶν ὁδηγοὶ τυφλῶν*. Τοιγαροῦν οὗτοι καὶ τοῖς τῆς ἀπωλείας ἐμπίπτουσι βόθροις· ὡς γὰρ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ εἴρηκε, *Τυφλὸς τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται*. Καταφλυαροῦσι τοίνυν τινὲς τῶν τῆς ἀληθείας Πατέρων καὶ διδασκάλων, καὶ δὴ καὶ σκαιότητος διαβολικῆς τὸν οἰκεῖον ἐμπλήσαντες νοῦν, παραχαράττειν ἐπείγονται τὸ τῆς ἀληθείας μυστήριον, τῆς μετὰ σαρκὸς οἰκονομίας τοῦ Μονογενοῦς οὐ μετρίαν ποιοῦντες κατάῤῥησιν [καθαίρεσιν], *μὴ νοοῦντες μήτε* [P. 304] *ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται*, κατὰ τὸ γεγραμμένον.

2. Ejuscemodi porro impietatis parentes, multi quidem et alii, anteactis temporibus exstitere : nunc vero illorum improbissimæ mentis auctores hi sunt, qui novorum Pharisæorum mores induerunt. Quemadmodum enim illi vere negaverunt Dei Filium in carne venisse ; sic et nunc novi præcones, qui Christi adventus in carne ejusque secundum carnem intemeratæ matris ac vere Deiparæ semper- C que Virginis Mariæ omniumque ipsius sanctorum venerandas colendasque imagines, nolint adorare eisque cultum adhibere, novam inani conatu fabricati sunt fidem ; præter olim traditam a sanctis nostris Patribus, quique discipuli ac successores sanctorum apostolorum exsistant. Ut enim eis visum est, fidei se religiosiores custodes, quam sancti Patres affirmant, quorum sermones atque virtutes catholicæ ac apostolicæ Ecclesiæ firmamentum sunt et columen. Ipsas enim Patrum voces, quas illi diserte de venerabilibus colendisque imaginibus prædicaverunt, novi hi commatis sapientes, sumentes, quas rite prophetæ ediderunt, juxta concupiscentias suas ad sensum suum de- D torquent. Quemadmodum enim illi adversus idolorum simulacra dæmonumque statuas locuti sunt, in sanctas ipsi imagines, sanctos Patres, sanctæque et orthodoxæ ac inculpatæ Christianorum fidei doctores, traduxere, eorum repulsis vocibus ac testimoniis, ad ejus in carne humanaque effigie figuram, astruentibus sacras spectare imagines; quas ii diserte colendas ac adorandas nos docuerunt. Quamobrem etiam brevi conserta disputatione adversus novos istiusmodi præcones, Deo ipsum nobis oris flatum ac spiritum præbente, pauca ex multis proponemus ; quanquam hi velut manufacta utique respuant ac aversentur.

β'. Εὕρεται δὲ τῆς τοιαύτης ἀσεβείας γεγένηνται πολλοὶ μὲν καὶ ἕτεροι, κατὰ τοὺς ἄνωθεν παρῳχηκότας καιρούς· νῦν δὲ τῆς ἐκείνων ἀνοσιότητος, οὗτοι οἱ προφασιζόμενοι κατὰ τοὺς νέους Φαρισαίους. Ὥσπερ γὰρ ἀληθῶς αὐτοὶ ἠρνήσαντο τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ σαρκὶ ἐληλυθότα, οὕτως καὶ νῦν νεοκήρυκες μὴ θέλοντες προσκυνεῖν καὶ σεβάζεσθαι τῆς ἐνσάρκου τοῦ Χριστοῦ παρουσίας καὶ τῆς κατὰ σάρκα αὐτοῦ ἀχράντου μητρὸς καὶ κατὰ ἀλήθειαν Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ τὰς σεβασμίους καὶ σεπτὰς εἰκόνας· ἀλλὰ νέαν κενοτομοῦντες ἐτεκτονήσαντο πίστιν, παρὰ τὴν ἀρχῆθεν ἐκ τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων, καὶ μαθητῶν καὶ διαδόχων τῶν ἁγίων ἀποστόλων ὑπαρχόντων. Ὡς γὰρ αὐτοῖς ἔδοξε νῦν, λέγοντες πλέον τῶν ἁγίων Πατέρων, ὧν οἱ λόγοι καὶ αἱ ἀρεταὶ, στήριγμα καὶ στήλη τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχουσιν, οὗτοι τὴν πίστιν φυλάττειν διαβεβαιοῦντες. Τὰς γὰρ αὐτῶν τῶν Πατέρων φωνὰς, ἃς αὐτοὶ τρανῶς ἐκήρυξαν περὶ τῶν σεβασμίων καὶ προσκυνητῶν εἰκόνων, οὗτοι οἱ νεόσοφοι λαβόντες τὰς καλῶς ὑπὸ τῶν προφητῶν ῥηθείσας φωνὰς κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας πρὸς τὸν ἴδιον νοῦν στρεβλοῦσιν. Ὡς γὰρ αὐτοὶ περὶ τῶν εἰδωλικῶν ξοάνων καὶ δαιμονικῶν στηλῶν φράσαντες εἰρήκασιν, οὗτοι εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας μετέστρεψαν τοὺς ἁγίους Πατέρας καὶ διδασκάλους τῆς ἁγίας καὶ ἀμωμήτου καὶ ὀρθοδόξου τῶν Χριστιανῶν πίστεως παρωσάμενοι τὰς αὐτῶν φωνὰς καὶ μαρτυρίας περὶ τῆς ἐνσάρκου καὶ ἀνθρωπίνης αὐτοῦ μορφώσεως χαρακτῆρος ἱστορηθείσας ἁγίας εἰκόνας, ἅσπερ ἡμῖν τρανῶς σέβειν καὶ προσκυνεῖν ἐδίδαξαν. Δι' ὃ καὶ μετ' ὀλίγην διάλεκτον πρὸς τοὺς νεοκήρυκας ποιησάμενοι, Θεοῦ διδόντος ἡμῖν καὶ τὸ ἀναπνεῖν, ὀλίγα ἐκ πολλῶν παραθήσομεν, κἂν οὗτοι ὡς χειροποίητα δῆθεν ἀποστρέφωνται.

[a] II Cor. IV, 4. [b] Matth. XV, 14. [c] I Tim. I, 17.

γ' Λεγέτωσαν ἡμῖν οἱ θολόσοφοι καὶ μεμψίμοιροι καὶ ἀρεσταὶ τῆς φαύλης καὶ βεβήλου καὶ ἐχθραινούσης Θεῷ συνόδου, τῆς γενομένης κατὰ Θεοῦ συγχωρησμὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸν τόπον τὸν λεγόμενον Ὀνέρια, ποίῳ τρόπῳ καὶ σκοπῷ τὰς τῶν Πατέρων παραχρουόμενοι φωνὰς, κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοὺς ἐξαπατῶντες, ἐξελκόμενοι καὶ δελεαζόμενοι στρεβλεῖτε. Εἴπατε ἡμῖν, οἱ νῦν καινοτομοῦντες νέας πίστεως ἔκθεσιν, ποῖον [P. 305] ἐπὶ τῆς γῆς προσκυνητὸν καὶ σεβάσμιον καὶ λατρευτὸν ἔστιν ἀχειροποίητον; ὁ σταυρός; τὸ θυσιαστήριον; ἡ προσφορὰ, τὸ Εὐαγγέλιον; Πάντα χειροποίητα, ἀλλ' ἡμῖν σεβαστὰ καὶ σωτηρίας σύμβολα, ὥσπερ καὶ αἱ τῶν ἁγίων εἰκόνες· καὶ τῆς ἐνσάρκου τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίας τῆς ἀληθινῆς καὶ ἀνθρωπίνης αὐτοῦ σαρκὸς, ἣν διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν προσελάβετο ἐκ τῆς παναγνου καὶ Θεοτόκου Μαρίας· πάντα ἡμῶν λαβὼν χωρὶς μόνης τῆς ἁμαρτίας. Διὸ καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ τῆς ἀχράντου αὐτοῦ Μητρὸς προσκυνοῦμεν καὶ σέβομεν. Καὶ ὑμεῖς δόκησιν τὸ μυστήριον ἀπεργάζεσθε· ἡμεῖς δὲ, οἱ τῆς ἀληθείας, τῆς τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων αὐτῶν μαθητῶν καὶ διαδόχων, ἡμετέρων δὲ Πατέρων καὶ διδασκάλων, τὴν παρ' αὐτῶν ἡμῖν παραδοθεῖσαν πίστιν περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ προσκυνητῆς Τριάδος, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ λέγομεν τὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου· *Ἀνάβηθι, ὁ εὐαγγελιζόμενος, ἐπ' ὄρος ὑψηλόν*, καὶ ἡμεῖς ἀνερχόμεθα εἰς τὴν τρισυπόστατον ὁμοουσιοκόρυφον δόξαν, εὐαγγελιζόμενοι τὰ ἀγαθὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, λέγοντες·

δ'. Πιστεύομεν εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἥτις ἐστὶν ἡ ἁγία Τριὰς, ἄκτιστος, ἀΐδιος, ἀσύγχυτος, ἀδιαίρετος, ὁμοούσιος, ἐν μιᾷ θεότητι καὶ βασιλείᾳ καὶ κυριότητι, ἐν τρισὶ προσώποις ἤτοι ὑποστάσεσι καὶ ἰδιότησι προσκυνουμένη τε καὶ δοξολογουμένη. Ἰδιότητα γὰρ ὅταν εἴπω, τὸν Πατέρα Πατέρα νόησον, καὶ τὸν Υἱὸν Υἱὸν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἅγιον. Αὗται γὰρ αἱ ἰδιότητες οὐκ ἀντιστρέφονται. Οὐ δύναται γὰρ ὁ Πατὴρ Υἱὸς εἶναι, ἢ ὁ Υἱὸς Πατὴρ, ἢ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι Πατὴρ ἢ Υἱός. Ἀλλ' ὡς εἶπον, Πατὴρ ὁ Πατὴρ, καὶ Υἱὸς ὁ Υἱὸς, καὶ Πνεῦμα ἅγιον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Οὐκ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν Πατὴρ, καὶ οὐκ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν Υἱὸς, καὶ οὐκ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Διὰ τοῦτο ἀκατάληπτος καὶ ἡ γέννησις τοῦ Μονογενοῦς, καὶ ἡ ἐκπόρευσις τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Προσκυνεῖς τὸν Πατέρα; ἐν αὐτῷ προσκυνεῖται ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Προσκυνεῖς τὸν Υἱόν; ἐν αὐτῷ προσκυνεῖς τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Προσκυνεῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον; ἐν αὐτῷ προσκυνεῖς καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν· οὐ συγχεομένων τῶν προσώπων, ἀλλὰ διὰ τὸ ταυτὸν καὶ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας οὕτως νοεῖς. Μιᾶς γὰρ οὔσης τῆς φύσεως καὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς [P. 306] θεότητος, μία καὶ ἡ προσκύνησίς ἐστι τῆς

3. Cogitent turbidi sapientes et morosi ac querulosi homines, pravæque et profanæ ac Deo adversantis synodi comprobatores, quæ divina permissione Constantinopoli, in loco quem Oneria vocant, habita est, quonam modo ac fine, repulsis Patrum vocibus, juxta proprias concupiscentias ipsi vos seducentes, esca hamoque tracti captique collidimini. Dicite quæso, qui nunc novæ fidei formulam vane cuditis, quidnam in terra eorum, quæ venerationi habentur et adorantur atque coluntur, quod non sit manufactum? Num crux? altare? oblatio? Evangelium? Cuncta manufacta, sed nobis veneranda ac salutaris signa, quemadmodum etiam sanctorum imagines, Christique in carne dispensationis veræ atque humanæ carnis suæ, quam nostræ salutis causa assumpsit, ex castissima Deique Genitrice Maria: quæ nostra sunt omnia assumens, peccato duntaxat excepto. Unde etiam ipsius imaginem ejusque intemeratæ Matris adoramus ac colimus. Ac vos quidem mysterium inane spectrum, et quod specie sola existat, efficitis: nos vero qui veritatis sumus, sanctorum apostolorum sanctorumque ipsorum discipulorum ac successorum, nostrorumque Patrum atque doctorum, quam ab eis nobis traditam accepimus fidem de sancta et consubstantiali et adoranda Trinitate, revelata facie, clara voce, Isaiæ prophetæ vocibus dicimus: *Ascende in montem excelsum qui evangelizas* [a], et nos in trinæ subsistentiæ consubstantialis celsitudinis opinionem ascendimus, evangelizantes rectæ fidei bona, dicentes:

4. 481 a Credimus in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, quæ sancta Trinitas est, increata, sempiterna, inconfusa, indivisa, consubstantialis, quæ in una deitate et regno et dominatione, in tribus personis seu hypostasibus et proprietatibus, adoretur ac conglorificetur. Proprietatem enim cum dico, Patrem cogito Patrem, et Filium Filium, et Spiritum sanctum Spiritum sanctum. Nam proprietates non convertuntur. Non enim Pater esse potest Filius, aut Filius Pater, vel Spiritus sanctus esse Pater aut Filius: sed sicut dicebam, Pater Pater est, et Filius Filius, ac Spiritus sanctus Spiritus sanctus. Non erat unquam quando non erat Pater, et non erat quando non erat Filius, nec erat aliquando quando non erat Spiritus sanctus. Propterea incomprehensa est, tum Unigeniti generatio (seu nativitas) tum Spiritus sancti processio. Patrem adoras? In eo adoratur Filius et Spiritus sanctus. Adoras Filium? In ipso et Patrem adoras et Spiritum sanctum. Adoras Spiritum sanctum? In ipso adoras et Patrem et Filium: non quod confundantur personæ, sed quod eadem et incommutabilis perque omnia similis substantia exsistat, sic intelligis. Nam cum sit una natura et substantia ac deitas, una quoque adoratio est san-

[a] Isa. XL, 9

ctæ et consubstantialis Trinitatis. Quod enimvero Pater et Filius et Spiritus sanctus nominantur et sunt, tria nimirum ad substantiam quod spectat per omnia æqualia; attribuitque Patri principium divina Scriptura, Jam quoque Filius Patris beneplacito cuncta creavit, et Spiritus sanctus omnia perfecit. Est igitur Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus. Non tamen quia Deus et Deus, et Deus, tres deos licet dicere : sed dum tres personas animo cogitas, ac unamquamque personam confiteris, unum Deum vocas, quod una eamdemque natura et divinitas et substantia et coæternitas. Quæ causa est, cur et singulariter collaudemus et adoremus sanctam Trinitatem.

5. Et hoc novimus atque credimus, Dei Filium ex Patre genitum esse, arcana nec verbis explicabili ratione, intemporanee, incorporee, ante omnia sæcula. Ipse igitur Dei Filius, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero ac Patre, propensa Patris voluntate incarnatus est in castissima et a Spiritu sancto eximie sanctificata Virgine sancta Maria, proprie ac vere Dei Genitrice. Ac sicut ipsius Filii a Patre generatio incomprehensa est et inexplicabilis, eamque ob rem ipsam fide ac silentio veneramur ac collaudamus; sic et ejusdem Filii Dei ex Matre et Virgine in carne nativitas ineffabilis et inenarrabilis est. Ac quo id modo, accipe.

6. Igitur unigenitus Dei Filius, ipse ante sæcula ex Patre genitus, incircumscriptus est; inque supernis et infernis est, et cuncta in manu habet [7], et in eo consistunt omnia, et implet omnia [8], et super omnia eminet, estque supra omnes cœlos, et intuetur abyssos [9]; nec est creatura quæ non sit manifesta in oculis ejus [10]. In angelis est : totus in supernis, totus ubique est. Ipse igitur Dei Filius talis ac tantus, ipse nulla quantitate ac mole, cum omnia possit, etiam homo fieri potuit : vereque incarnatus ac factus homo de Spiritu sancto et Maria Virgine, in cœlis esse non destitit, et in terris ipse totus incarnatus exsistit. Quis ergo eloqui aut prorsus enarrare mysterium possit? Quod enimvero pro naturæ humanæ tenuitate divina Scriptura pauca quædam tribuit verba, quibus mens gustum assequi possit ac frui, silentioque stupere ac adorare divinum Mysterium.

7. Itaque Dei Filius, qui nullo capi potest, in sanctam Virginem introivit, exque ejus carnis natura assumpsit, suæque deitatis personæ univit, carnem nobis consubstantialem, anima sensuque mentis præditam, qua solus ipse novit ratione. Jam enim dixi, nec mente assequi licere, nec sermone exprimere, ac neque exquirendas homini physicas rationes rei, quæ impervestigabilis et inscrutabilis est. Copulata igitur sibi, quam ex

A ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος. Ἀλλ' ἐπειδὴ Πατὴρ καὶ Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦμα ὀνομάζονται καὶ εἰσὶ, τῇ μὲν οὐσίᾳ κατὰ πάντα ἴσα τὰ τρία· ἀπέδωκε δὲ ἡ θεόπνευστος Γραφὴ τὴν ἀρχὴν τῷ Πατρὶ, καὶ λοιπὸν τῇ τοῦ Πατρὸς εὐδοκίᾳ καὶ ὁ Υἱὸς τὰ πάντα ἐποίησε, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὰ πάντα ἐτελεσιούργησεν. Ἔστιν οὖν Θεὸς ὁ Πατὴρ, Θεὸς ὁ Υἱὸς, Θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἀλλ' ἐπειδὴ Θεὸς καὶ Θεὸς καὶ Θεὸς, οὐ δύνασαι εἰπεῖν· Τρεῖς θεοί· ἀλλὰ τὰ τρία πρόσωπα ἐνθυμούμενος, ἕκαστον πρόσωπον ὁμολογῶν, Εἷς Θεὸς, λέγεις, διὰ τὸ ἓν καὶ τὸ ταυτὸν τῆς φύσεως καὶ τῆς θεότητος καὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς συναϊδιότητος. Διὸ καὶ ἑνικῶς δοξάζομεν καὶ προσκυνοῦμεν τὴν ἁγίαν Τριάδα.

ε'. Ἐμάθομεν καὶ πιστεύομεν ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ B ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀῤῥήτως, ἀχρόνως, ἀσωμάτως, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Αὐτὸς οὖν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τὸ φῶς ἐκ τοῦ φωτὸς, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἐκ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς ἐσαρκώθη ἐν τῇ πανάγνῳ καὶ ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου καθαγιαζομένῃ Παρθένῳ τῇ ἁγίᾳ Μαρίᾳ, τῇ κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν Θεοτόκῳ. Καὶ ὥσπερ ἡ ἐκ τοῦ Πατρὸς γέννησις αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ ἀκατάληπτός τίς ἐστι καὶ ἀνερμήνευτος, καὶ διὰ τοῦτο πίστει καὶ σιωπῇ προσκυνοῦμεν καὶ δοξάζομεν· οὕτως τοῦ αὐτοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐκ τῆς μητρὸς καὶ Παρθένου ἔνσαρκος γέννησις, ἄφραστός ἐστι καὶ ἀνεκδιήγητος. Καὶ μάθε πῶς.

C ς'. Ὁ οὖν μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς, ἀπερίγραφός ἐστι, καὶ ἄνω ἐστὶ καὶ κάτω, καὶ τὰ πάντα ἐν χειρὶ ἔχει, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε, καὶ τὰ πάντα πληροῖ, καὶ ὑπὲρ τὰ πάντα ὑπερεκτείνεται, καὶ ὑπεράνω πάντων οὐρανῶν ἐστι, καὶ τὰς ἀβύσσους καθορᾷ· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἐν ἀγγέλοις ἐστίν· ὅλος ἄνω ἐστί· ὅλος πανταχοῦ ἐστιν. Αὐτὸς οὖν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικοῦτος, ὁ ἀπήλικος καὶ ἀμεγέθης, ἐπειδὴ πάντα δύναται, ἐδυνήθη καὶ ἄνθρωπος γενέσθαι· καὶ κατ' ἀλήθειαν σαρκωθεὶς καὶ ἐνανθρωπήσας ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου, ἄνω οὐκ ἔλειψε, καὶ κάτω σαρκωθεὶς ὁ αὐτὸς ὅλος. Οὐκοῦν D τίς δύναται φράσαι ἢ ὅλως διηγήσασθαι τὸ μυστήριον; Πλὴν ὅτι πρὸς τὴν εὐτέλειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἔδωκεν ἡ θεία Γραφὴ ὀλίγα τινὰ ῥήματα, δι' ὧν ὁ νοῦς ἐν ἀπολαύσει δυνήσεται γενέσθαι, καὶ ἀφθέγκτως ἐκπλαγῆναι καὶ προσκυνεῖν τὸ θεῖον μυστήριον.

[P. 307] ζ'. Ὁ οὖν Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἀχώρητος εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἁγίαν Παρθένον, καὶ ἐπελάβετο ἐκ τῆς φύσεως τῆς σαρκὸς αὐτῆς, καὶ ἥνωσε τῇ ἰδίᾳ τῆς θεότητος ὑποστάσει σάρκα τὴν ἡμῖν ὁμοούσιον, ἔμψυχόν τε καὶ ἔννουν, ὡς αὐτὸς μόνος οἶδε. Προεῖπον γὰρ, ὅτι οὔτε νοῦς καταλαβέσθαι ἰσχύει, οὔτε λόγος παραστῆσαι δύναται, οὔτε ὀφείλει ἄνθρωπος φυσιολογεῖν τὸ ἀνεξιχνίαστόν [τε] καὶ ἀνεξερεύνητον πρᾶγμα. Ἑνώσας οὖν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτῆς ληφθεῖ-

[7] Psal. xciv, 4. [8] Coloss. i, 17. [9] Jer. xxiii, 24. [10] Dan. iii, 55; Hebr. iv, 13.

σαν φύσιν, ηὔξει ὁ ἀναυξὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τῇ ἰδίᾳ A σαρκὶ, ἐψυχωμένῃ ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ· καὶ μὴ τραπεὶς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὅπερ ἦν, ἐγένετο βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Μητρός· καὶ ἀπετελέσθη ἕνωσις ἀδιαίρετος καὶ ἀσύγχυτος θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος. Καὶ ἰδοὺ ὁ ἀσώματος καὶ ἀψηλάφητος, σεσωμάτωται καὶ ψηλαφᾶται· καὶ ὁ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς, ἰδοὺ αὐτὸς καὶ ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου σεσαρκωμένος γεννᾶται. Καὶ ὁ τῶν κόλπων τῶν Πατρικῶν μὴ χωρισθεὶς, καὶ τὰ σύμπαντα τῇ δυνάμει τῆς θεότητος συνέχων, καὶ τῶν πάντων τῇ παντοκρατορικῇ δυνάμει περιδραττόμενος, ὁ αὐτὸς ἐνανθρωπήσας ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου καὶ γεννηθεὶς, κεῖται ἐν φάτνῃ παιδίον ἐσπαργανωμένον, τῆς ἁγίας Παρθένου παρθένου μεινάσης. Τὰ γὰρ θεῖα τοιαῦτά ἐστι. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἕνωσις τῆς B σαρκὸς καὶ τῆς θεότητος ἀνεξερεύνητος, οὕτως καὶ ἡ γέννησις. Ἐδυνήθη γὰρ ὁ θεῖος Λόγος ὁ παντοδύναμος κατὰ ἀλήθειαν σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπῆσαι ἐν τῇ Δεσποίνῃ καὶ γεννηθῆναι ἐξ αὐτῆς, καὶ τὴν παρθενίαν ἐσφραγισμένην διαφυλάξαι· ὥσπερ οὖν ἀμέλει καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ἔστη ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν.

η'. Διὰ τοῦτο ἡ ἁγία καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία πάντα εὐπειθῶς τὰ θεῖα ἀποδέχεται, πάντα πιστῶς, πάντα ἀπολυπραγμόνως σέβει καὶ προσκυνεῖ καὶ τιμᾷ. Αὐτὸς οὖν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἀληθινὸς Θεὸς, διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν παιδίον γεννηθεὶς, αὔξειν λέγεται τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ, τὰ ἡμέτερα οἰκειούμενος ἀδιάβλητα πάθη· καὶ προκόπτειν σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ C διὰ τὴν κατὰ μέρος ἀνάδειξιν, ὅπως δείξῃ κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν εἶναι τὴν ἐνανθρώπησιν. Καὶ κοπιᾷν λέγεται, καὶ πεινῆν καὶ διψῆν, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφῆναι, διδάξας καὶ φωτίσας πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Αὐτὸς γάρ ἐστι τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν.

θ'. Λοιπὸν δὲ διὰ τὴν ἄμετρον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ ἔπαθε τῇ ἰδίᾳ σαρκί. Αὐτὸς γὰρ ὁ Κύριος τῆς δόξης ὑπὲρ ἡμῶν ἐσταυρώθη καὶ [P. 308] πάσχει ἀληθῶς. Πάσχει γὰρ οὐ τῇ θεότητι, ἀλλὰ τῇ ἀδιαιρέτως συναφθείσῃ αὐτῷ ἰδίᾳ σαρκὶ ἐψυχωμένῃ, καὶ ἀποθνήσκει· τῆς ψυχῆς δηλονότι χωρισθείσης τοῦ σώματος. Ἡ γὰρ θεότης, ἀδιαίρετος καὶ ἀσύγχυτος, καὶ τῇ ψυχῇ ἡνωμένη ἦν καὶ τῷ σώματι. Κατῆλθεν D οὖν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ πρὸς τὰς τῶν ἁγίων ψυχὰς, καὶ πάλιν ἀνέστη, τῆς ψυχῆς ἑνωθείσης τῷ σώματι. Ἀνέστη οὖν ὁ αὐτὸς μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τῇ ἰδίᾳ δυνάμει· *Ἐξουσίαν γὰρ ἔχω*, φησὶ, *τὴν ψυχήν μου θεῖναι, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν*.

ι'. Ἀναστὰς τοίνυν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐκ νεκρῶν, τῇ ἰδίᾳ ἐνανθρωπήσει ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανούς· ὁ τὸ πρὶν ἀσώματος, νῦν ὁ αὐτὸς σεσαρκωμένος. Ὁ τὸ πρὶν ἁπλοῦς, νῦν ὁ αὐτὸς σύνθετος, Θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος. Μένει γὰρ ἐν αὐτῷ καὶ ἡ φύσις τῆς

illa sumpsisset, natura, crescebat Dei Filius carne propria, anima utente ratione et mente prædita, in quem nulla cadant crementa: nihilque Dei Filius mutatus ab eo quod erat, in Matris utero infans factus est; perfectaque indivisa et inconfusa deitatis ac humanitatis unio facta est. Et ecce, qui incorporeus est, nec tangi potest, corporatus est ac contrectatur: et qui ex Patre ante sæcula genitus erat, ecce is ipse ex sancta Virgine incarnatus nascitur. Quique adeo paterno sinu non excessit, cunctaque deitatis potentia continet, atque omnium conservatrice virtute omnia complectitur astringitque, ipse ex sancta Virgine factus homo ac natus, in præsepi infans pannis involutus jacet, sancta Virgine virgine permanente. Sicut enim unio carnis et deitatis inscrutabilis est, sic et nativitas ac partus. Potuit enim Dei Verbum omnipotens vere incarnari ac homo fieri in Domina, exque illa nasci, ac virginitatis signacula inconcussa servare: quemadmodum utique clausis januis stetit in medio discipulorum [11].

481 *b* 8. Quamobrem sancta et apostolica Ecclesia cuncta divina, proba recipit credulitate; cuncta fide, cuncta nulla curiositate veneratur, adoratque et colit. Ipse igitur Dei Filius verus Deus, propter nostram salutem puerulus effectus, crescere dicitur sua carne [12], qui videlicet inculpatos nostros affectus ac passiones in se receperit. *Proficiebat* quoque *sapientia et ætate* [13], idcirco quod hæc paulatim exhibebat, ut se proprie ac vere hominem factum ostenderet. Fessus quoque esse dicitur [14] et esurire et sitire [15], et conversatus esse cum hominibus [16], docens et illuminans omnem hominem venientem in mundum [17], quippe qui ipse lux vera exsisteret [18].

9. Postremo autem propter immensam bonitatem suam, etiam carne propria passus est [19]. Ipse enim Dominus gloriæ pro nobis vere cruci affixus et passus est. Patitur enim non deitate, sed animata carne sua sibi indivise unita, ac moritur; anima scilicet separata a corpore. Deitas namque indivisa et inconfusa, tum animæ, tum corpori copulata erat. Descendit igitur Filius Dei sua anima et sanctorum animas, ac rursus resurrexit, anima unita corpori. Surrexit vero ipse unigenitus Dei Filius propria virtute; *Potestatem* enim *habeo*, inquit, *ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam* [20].

10. Resurgens igitur ex mortuis Dei Filius, ea ratione qua homo exstitit, in cœlos receptus est; qui ante carnis expers erat, nunc idem carnem indutus: qui ante simplex, nunc idem compositus, Deus simul et homo. Manet enim in ipso natura

[11] Joan. xx, 19. [12] Luc. II, 40. [13] Luc. II, 52. [14] Joan. IV, 6. [15-17] Bar. III, 38. [18] Joan. I, 9. [19] I Cor. II, 8. [20] Joan. x, 18.

deitatis : at qui antea simplex et unus ex sancta Trinitate erat, nunc quoque idem unus est ex sancta Trinitate incarnatus ac homo factus. Ac quem cœlestes omnes virtutes videre non poterant (adorandæ enim Trinitatis deitatem nemo videre potest [20]) nunc unum e sancta Trinitate unigenitum Dei Filium, conspicua hominis specie vident, qui incircumscriptam ejus deitatem intelligant. Hoc enim est quod ait beatus Paulus : *Apparuit angelis* [21]. Assumpsit igitur quod non habebat, habetque (nostram scilicet naturam) in sæcula sæculorum. Rursumque *venturus est cum gloria judicatum vivos et mortuos* [22]; id est, justos et peccatores : atque alios quidem judicatum, pro eo ac dicat justificatum, propter bona ipsorum opera; alios vero condemnatum, ob illorum incredulitatem ac malitiæ ipsorum opera.

11. Docet nos symbolum ut et *in unam sanctam catholicam et apostolicam Dei Ecclesiam credamus.* Non potest Ecclesia catholica (i. universalis) solum esse apostolica. Omnipotens enim virtus capitis, quod est Christus, universo mundo per apostolos salutem potuit afferre. Est igitur sancta Dei Ecclesia, sanctorum, qui a sæculo fuere, Patrum cœtus, patriarcharum, prophetarum, apostolorum, evangelistarum, martyrum, quibus una animi consensione credentes, omnes gentes adjunctæ sunt. Videbant enim ex omni gente quæ sub cœlo est, ejusdem Christianæ fidei rationibus obstrictos esse. Neque enim aliter fiat, ut omnis generis hominum multitudo innumerabiliumque linguarum collectio, in unum verissimæ fidei sensum conveniat, quam divini Spiritus numine atque afflatu. Rursus namque dico, idcirco catholica (universalis scilicet) est atque vocatur Ecclesia, quod monstrosæ, studiisque ac indole scissæ atque agrestes, innumerabiliumque linguarum universæ terræ gentes, in unam pacificam et salutarem fidem Deique notitiam ac pietatem faltiore sensu consentiant.

12. Credimus igitur in unam sanctam catholicam et apostolicam Dei Ecclesiam, in qua fidei rudimentis instituti sumus : scimusque Patrem et Filium et Spiritum sanctum, ac baptizamur in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti : salutare quoque corpus et sanguinem sumimus Filii Dei, qui propter nos beneplacito Patris homo factus est, et pro nobis mortuus est : divinaque et Evangelica ejus mandata docemur servare; divinasque Scripturas Veteris ac Novi Testamenti, certa veritate recipere; quibus animum sedulo adhibentes, ad nostram aliorumque utilitatem, fidei bonæque conscientiæ argumentum meremur facere.

13. Jam vero, qui hæc fide riteque scrutati sunt, sancti Patres nostri ac veritatis doctores, docuerunt nos, quonam modo colenda sunt ac adoranda salutaria signa fidei ac pignora; Christi

θεότητος. Καὶ ὁ τὸ πρὶν ἁπλοῦς ὢν καὶ εἷς τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ νῦν ὁ αὐτὸς εἷς ἐστι τῆς ἁγίας Τριάδος σεσαρκωμένος ἐνανθρωπήσας. Καὶ ὅνπερ οὐκ ἠδύναντο πᾶσαι αἱ οὐράνιαι δυνάμεις θεωρῆσαι (θεότητα γὰρ τῆς προσκυνητῆς Τριάδος ἰδεῖν οὐδεὶς δύναται), νῦν τὸν ἕνα τῆς ἁγίας Τριάδος τὸν μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, βλέπουσι κατὰ τὸν φαινόμενον ἄνθρωπον, ἐννοοῦντες τὸ ἀπερίγραφον τῆς αὐτοῦ θεότητος. Τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος· *Ὤφθη ἀγγέλοις*. Προσελάβετο τοίνυν ὃ οὐκ εἶχε, καὶ ἔχει, λέγω δὴ τὴν ἡμετέραν φύσιν, εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ πάλιν *ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς*, ἤτοι δικαίους καὶ ἁμαρτωλούς· τοὺς μὲν κρῖναι, ἀντὶ τοῦ δικαιῶσαι, διὰ τὰ καλὰ αὐτῶν ἔργα· τοὺς δὲ κατακρῖναι, διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ τὰς τῆς κακίας αὐτῶν πράξεις.

ια'. Διδάσκει ἡμᾶς τὸ Σύμβολον πιστεύειν καὶ εἰς *μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν*. Οὐ δύναται Ἐκκλησία ἡ καθολικὴ, μόνον ὑπάρχειν ἀποστολική. Ἡ γὰρ παντοδύναμος ἐξουσία τῆς κεφαλῆς, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ἴσχυσε διὰ τῶν ἀποστόλων τὸν καθόλου κόσμον σῶσαι. Ἔστιν οὖν ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ Ἐκκλησία, τὸ σύστημα τῶν ἀπ' αἰῶνος ἁγίων Πατέρων, πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, εὐαγγελιστῶν, μαρτύρων, οἷς προσετέθη, πιστεύσαντες ὁμοθυμαδὸν, πάντα τὰ ἔθνη. Ἐθεώρουν γὰρ, ὅτι ἐκ παντὸς γένους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν αὐτὴν τῶν Χριστιανῶν πίστιν ἔχουσιν. Ἄνευ γὰρ τοῦ ἁγίου Πνεύματος οὐ δύναται πάνδημον καὶ μυριόγλωσσον ἄθροισμα εἰς ἓν φρόνημα τῆς ἀληθεστάτης πίστεως ἐλθεῖν. Πάλιν γὰρ λέγω, ὅτι καθολικὴ παρὰ τοῦτο ἔστι τε καὶ λέγεται, διὰ τὸ ἀλλόκοτα [P. 309] καὶ πολυσχιδῆ καὶ ἄγρια πάσης τῆς ὑφηλίου μυριόγλωσσά τε ἔθνη, εἰς μίαν εἰρηνικὴν καὶ σωτήριον πίστιν τε καὶ θεογνωσίαν εἶναι.

ιβ'. Πιστεύομεν τοιγαροῦν εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ μαθητευθῆναι ἐν τῇ κατηχήσει. Καὶ γινώσκομεν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ βαπτιζόμεθα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· καὶ μεταλαμβάνειν τοῦ σωτηρίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ δι' ἡμᾶς τῇ τοῦ Πατρὸς εὐδοκίᾳ ἐνανθρωπήσαντος, καὶ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν· διδάσκεσθαι δὲ καὶ πράττειν τὰς θείας αὐτοῦ καὶ εὐαγγελικὰς ἐντολάς· παραλαμβάνειν τε ἀσφαλῶς θεοπνεύστους Γραφὰς τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, δι' ὧν ἀεὶ αὔξειν εἰς πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ὁ ἐπιμελῶς προσέχων αὐταῖς καταξιοῦται πρός τε ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων ὠφέλειαν.

ιγ'. Λοιπὸν ταῦτα οἱ πιστῶς καὶ ὀρθῶς ἐρευνήσαντες, οἱ ἅγιοι ἡμῶν Πατέρες καὶ τῆς εὐσεβείας διδάσκαλοι, ἐδίδαξαν ἡμᾶς τῷ ποίῳ τρόπῳ ὀφείλομεν σέβειν καὶ προσκυνεῖν τὰ σωτήρια σύμβολα τῆς πί-

[20] Joan. I, 18. [21] I Tim. III, 13. [22] II Tim. IV, 1.

στεως· τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸν ἐν αὐτῷ προσηλωθέντα Σωτῆρα, ὡς δι' αὐτοῦ ἡμῖν λύτρωσιν χαρισαμένου, καὶ τῆς ἐκ τοῦ ξύλου κατάρας ἐλευθερώσαντος. Τὸ δὲ θυσιαστήριον, ὡς τὸ Κυριακὸν καὶ ἄχραντον μνῆμα. Τὴν δὲ προσφοράν, ὡς τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Τὰ δὲ Εὐαγγέλια, ὡς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ Λόγου λαληθέντα καὶ πραχθέντα. Τὰς δὲ εἰκόνας, τὴν μὲν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀχράντου καὶ πανασπίλου αὐτοῦ Μητρὸς καὶ Θεοτόκου Μαρίας ὅταν ἴδω, εὐθέως καὶ παραυτὰ τὸν νοῦν ἀνάγω εἰς τὴν ἄκραν αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς πτωχείαν καὶ συγκατάβασιν, ὅτι Θεὸς ὢν μορφὴν δούλου ἀνέλαβε, καὶ τὴν οἰκείαν δούλην Μητέρα ἐποίησε· καὶ ὑπ' αὐτῆς ὡς νήπιος ἐβαστάζετο, καὶ ἐκ παρθενικῶν μαζῶν γάλα ἐθήλασε· καὶ λιπὼν τὸ αἰσθητὸν ὄμμα πρὸς τὴν εἰκόνα ἀτενῶς βλέπον, τὸ νοητὸν τῆς καρδίας ὄμμα σὺν τῷ νῷ εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀκοντίζω, καὶ περὶ τῶν ἀσυγγνώστων καὶ πολλῶν μου ἁμαρτημάτων δέομαι τὴν ἀγαθότητα καὶ εὐσπλαγχνίαν αὐτοῦ, λέγων, *Δόξα σοι, ὁ Θεός, ὁ Σωτήρ μου, ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλόν, καὶ συγχώρησον τὰς πολλάς μου ἁμαρτίας, ὁ δι' ἐμὲ τὸ κατ' ἐμὲ φορέσας δίχα μόνης τῆς ἁμαρτίας.*

ιδ'. Ὅταν δὲ τῆς Θεοτόκου Παρθένου Μαρίας τὴν εἰκόνα θεάσωμαι, εὐθέως λέγω· *Ἄχραντε Θεοτόκε Μῆτερ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, πρέσβευε τὸν Υἱόν σου καὶ Θεόν μου, ὅπως ἐλεήσῃ με τῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι* [P. 310] *καὶ εὐσπλαγχνίᾳ. Πολλὰ γὰρ ἰσχύει δέησις Μητρὸς πρὸς εὐμένειαν Δεσπότου. Μὴ παρίδῃς ἁμαρτωλῶν ἱκεσίαν, ἡ πάνσεμνος, ὅτι ἐλεήμων ἐστὶ καὶ σώζειν δυνάμενος, ὁ καὶ παθεῖν ὑπὲρ ἡμῶν καταδεξάμενος.*

ιε'. Ὅταν δὲ ἴδω εἰκόνα ἀποστόλου ἢ μάρτυρος, ἤ τινος τῶν ἁγίων, ἱστορίαν τῶν παθημάτων αὐτῶν, ὧν διὰ Χριστὸν ὑπέμειναν γενναίως, λέγω· *Δόξα σοι, ὁ Θεὸς τοῦδε ἀποστόλου ἢ τοῦδε τοῦ ἁγίου.* Καὶ ταῦτα οὕτως λέγων, εἰς Θεὸν τὴν δόξαν ἀναπέμπω. Ταῦτα οὕτως παρελάβομεν ἐκ τῶν ἁγίων Πατέρων, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τοὺς λόγους ἐν τῷ τεύχει παρασημειωσόμεθα Θεοῦ βουλήσει καὶ προνοίᾳ.

ιϛ'. Ὑμεῖς δὲ οἱ νεοκήρυκες καὶ κενοὶ θεολόγοι, ὑμεῖς οἱ τυχόντες τὸ κήρυγμα τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τῶν αὐτῶν διαδόχων καὶ μαθητῶν, ἡμετέρων δὲ Πατέρων καὶ διδασκάλων, καθὼς αὐτοὶ ἡμῖν παραδεδώκασιν ἀπὸ τοῦ Κυριακοῦ πάθους καὶ τῆς σωτηρίου ἀναστάσεως μέχρι τῆς παρούσης ἰνδικτιῶνος ὀγδόης, ἔτη ἑπτακόσια με' λέγουσιν εἶναι· καὶ ἔκτοτε καὶ ἕως μέχρι καὶ νῦν αἱ σεβάσμιαι εἰκόνες ἦσαν καὶ εἰσὶν ὑπὸ τῶν πιστῶν, ὡς προείπομεν, προσκυνούμεναι, ἐδείξατε ὅτι τὰ ἑπτακόσια ταῦτα ἔτη ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ ποιμένες αὐτῆς ἐπλανῶντο· καὶ ὑμῖν τοῖς νεοκήρυξιν ἀπεκαλύφθη ἡ ἀλήθειά τῆς πίστεως. Ἐξ ὅτου γὰρ τὴν ἔρευναν ταύτην ἤρξασθε ποιῆσαι, εἰσὶν ἔτη πλεῖον ἢ ἔλασσον με'. Ἀπὸ γὰρ ἐννάτης ἐπινεμήσεως ἤρξασθε τῇ ἀληθείᾳ ἀν-

A crux, propter Salvatorem in ea confixum, ut qui per eam redemptionem nobis largitus sit, et a maledictio, quod ex ligno est, nos liberaverit. Altare vero, ut Dominicum ac intemeratum monumentum. Oblatio, ut corpus Domini nostri Jesu Christi veri Dei et Salvatoris animarum nostrarum. Evangelia, ut ipsius Dei Verbi ore prolata atque illius opere præstita. Imagines vero, Domini nostri Jesu Christi, ejusque intemeratæ omnisque labis puræ Matris ac Dei Genitricis Mariæ cum video, confestim nullaque mora, in summam ejus propter nos egestatem ac demissionem, mente sublimis feror, quod Deus cum esset, formam servi assumpserit, ancillamque suam Matrem effecerit : quodque ab ea ut infans gestatus sit, exque virginalibus B uberibus lac suxerit; relictoque sensili oculo in imaginem intento, spiritalem cordis cum mente oculum in divinæ in carne dispensationis mysterium conjicio, ac pro multis meis delictis, et quæ veniam non mereantur, ipsius bonitatem ac misericordiam exoro, dicens : *Gloria tibi, Deus, Salvator, miserere mei peccatoris, multisque meis delictis veniam præbe, qui propter me meam ipse naturam, uno duntaxat peccato excepto, gestaveris.*

14. Cum sanctæ Dei Genitricis Virginis Mariæ imaginem conspexero, statim dico : *Intemerata Dei Genitrix Christi Dei Mater, intercede ad Filium tuum et Deum meum, ut sua bonitate ac misericor-* C *dia mei misereatur. Multum enim valet Matris deprecatio erga Domini clementiam. Ne, venerabilissima, peccatorum supplicationem despexeris, quia misericors est et potens salvare, qui et pro nobis pati morique sustinuit.*

15. Cum autem apostoli aut martyris, vel cujuspiam sanctorum imaginem videro, eorum videlicet historiam continentem, quæ illi propter Christum fortiter sustinuere, dico : *Gloria tibi, Deus apostoli hujus aut hujus sancti.* Denique hæc ita dico, in Deum gloriam refero. Hæc ita accepimus a sanctis Patribus, quorum et nomina et libros sermonesque Dei voluntate et providentia in libro annotabimus.

16. Vos autem novi præcones ac vani theologi, D vos qui sanctorum apostolorum, eorumque successorum ac discipulorum, Patrumque nostrorum atque doctorum nacti prædicationem estis, quemadmodum ipsi a Dominica passione ac salutaris resurrectione, ad præsentem usque octavam indictionem (qua septingenti quadraginta quinque anni haberi feruntur) nobis tradidere : exindeque et ad hanc usque diem venerabiles imagines a fidelibus cultum pie habuerunt, habentque : Vos, inquam, per annos illos septingentos, errore versatam Ecclesiam catholicam et apostolicam ejusque doctores atque pastores, vobisque novis præconibus fidei veritatem manifestatam esse, ostendistis. Sunt enim anni quadraginta quinque plus minus, ex quo scrutinium hoc instituistis. A nona enim indi-

etione cœpistis veritati obsistere ac scrutari, qua demum ratione everteretis, quæ, ut evertantur, fieri non potest; idcirco nimirum, quod sancti Patres nostri, supra veritatis petram ædificaverunt, *nec portæ inferi adversus eam prævalebunt* [24]; iniqua scilicet perversaque hæreticorum ora. Increduli Patribus fuistis, et baptismati quod ab eis accepistis, nec ipsorum fidem ac sermones suscepistis. Palam ostendistis quorum discipuli ac successores sitis, eorum nimirum qui cum Anna et Caipha ad Pilatum dicunt: *Nos regem non habemus, nisi Cæsarem* [25], tametsi ovis vellus præfertis, et pastoris tunicam induti estis [26]. Quemadmodum enim illi Salvatorem negaverunt ante faciem Pontii Pilati, eumque cruci affigentes perdiderunt; ipse vero divina sua virtute resurrexit, ascenditque in cœlum, et sedet in dextera majestatis Dei ac Patris: quod enim pro nobis carne mortuus est, semel mortuus est [27]: mors illi ultra non prævalet, tametsi vos factiosi homines atque rixosi adversum nos contenditis: simili vos quoque ratione, quod Salvatorem non valeatis denuo in crucem agere, in ejus in carne dispensationis effigies ac monumenta, unaque ejus secundum carnem Parentis, sanctorumque ipsius discipulorum et apostolorum virus omne ac malitiam ostendistis. Igne enim innumerabilibusque machinis adversus sacras imagines abusi estis; existimantes eorum vos prorsus abolituros memoriam, dum adversus ipsorum figuras iisque posita monumenta vecordia insanitis. Enimvero hæc ipsa dum agitis, adversus vosmetipsos justi Dei judicii, ejusque longæ ac multæ patientiæ et bonitatis, gladium acuitis. Quamobrem obsecro vos, ut a vobis inanem doctrinam procul abjiciatis, vosque ipsi pulchre reprehendatis, illorum causa quæ male gessistis. *Erigite soluta genua, et gressus rectos facite* [28]; sanctasque Patrum voces nobiscum suscipite, unaque cum illis ac nobiscum sacris imaginibus cultum adhibete; ut communi voce gloriam offeramus Domino nostro Jesu Christo Dei Filio, cum principii experte ipsius Patre ac vivifico ejus Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

A τιπίπτειν, καὶ ἐρευνᾷν τὸ, πῶς διαστρέψετε τὰ ἀδιάστροφα. Ἐπειδὴ ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς ἀληθείας ᾠκοδόμησαν οἱ ἅγιοι ἡμῶν Πατέρες, *καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς*, ἅπερ εἰσὶ τὰ ἄδικα καὶ πονηρὰ τῶν αἱρετικῶν στόματα. Ἠπιστήσατε τοῖς Πατράσι καὶ τῷ βαπτίσματι ὃ παρ᾽ αὐτῶν εἰλήφατε, καὶ οὐκ ἐδέξασθε αὐτῶν τὴν πίστιν καὶ τοὺς λόγους. Ἐδείξατε τρανῶς τίνων μαθηταί ἐστε καὶ διάδοχοι. Ὡς γὰρ ἡ ἄνοια ὑμῶν πρόδηλος γενησομένη ἐφάνη, ὅτι ἐκείνων ἐστὲ μαθηταὶ, τῶν κραξάντων σὺν Ἄννᾳ καὶ Καϊάφᾳ πρὸς Πιλάτον, λέγουσιν· *Ἡμεῖς βασιλέα οὐκ ἔχομεν, εἰ μὴ Καίσαρα*, εἰ καὶ προβάτου δορὰν ἐπέχετε καὶ ποιμένος στολὴν ἀμφιέννυσθε. Ὡς γὰρ ἐκεῖνοι τὸν Σωτῆρα [P. 311] ἠρνήσαντο κατὰ πρόσωπον Πιλάτου, καὶ τοῦτον σταυρῷ προσπήξαντες ἀνήλωσαν· B αὐτὸς δὲ τῇ θεϊκῇ αὐτοῦ δυνάμει ἀνέστη, καὶ ἀνῆλθεν ἐν τοῖς ὑψίστοις καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός· ὃ γὰρ ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ, ἔπαθεν ἐφάπαξ· θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει, κἂν ὑμεῖς φιλοπόλεμοι ὄντες πρὸς ἡμᾶς φιλονεικεῖτε· ὡσαύτως καὶ ὑμεῖς, ἐν τῷ τὸν Σωτῆρα μὴ ἰσχύοντες ἐκ δευτέρου σταυρῶσαι, εἰς τοὺς τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας αὐτοῦ χαρακτῆρας καὶ τὰς ὑπομνήσεις, σὺν τῇ κατὰ σάρκα αὐτοῦ Μητρὶ καὶ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις πᾶσαν τὴν κακίαν ὑμῶν προδήλως ἐδείξατε. Καὶ γὰρ ἐν πυρὶ καὶ ἐν μυρίαις μηχαναῖς ἐχρήσασθε κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων, νομίζοντες τὴν μνήμην αὐτῶν τελέως ἀπαλοιφῆναι, κατὰ τῶν χαρακτήρων τῆς χρωματουργίας αὐτῶν ἀναμνήσεως μαινόμενοι. C Ἀλλ᾽ ὅμως καὶ ταῦτα πράττοντες, καθ᾽ ὑμῶν αὐτῶν ἀκονᾶτε τὸ ξίφος τῆς δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλῆς μακροθυμίας καὶ ἀγαθότητος. Δι᾽ ὃ παρακαλῶ ὑμᾶς ἀποῤῥίψαι τὴν κενὴν διδασκαλίαν ὑμῶν, καὶ μέμψασθε ἑαυτοῖς καλῶς, ἐφ᾽ οἷς διεπράξασθε κακῶς. *Ἀνορθώσατε τὰ παρειμένα γόνατα τῆς ψυχῆς καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε*. Καὶ τὰς ἁγίας φωνὰς τῶν Πατέρων σὺν ἡμῖν ὑποδέξασθε, καὶ σὺν αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν ταῖς ἁγίαις εἰκόσι τὸ σέβας ἀναπέμψατε, ὅπως κοινῇ τῇ φωνῇ δόξαν ἀναπέμψοιμεν τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ, σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

[24] Matth. xvi, 18. [25] Joan. xix, 15. [26] Matth. vii, 15. [27] Rom. vi, 10. [28] Hebr. xii, 12.

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΕΥΛΑΒΕΣΤΑΤΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ.

JOANNIS

HIEROSOLYMITANI REVERENTISSIMI MONACHI

NARRATIO.

[P. 312] α'. Βούλομαι ἐγὼ ὁ μέτριος καὶ πάντων A ἔσχατος ἀποδεῖξαι μετὰ πάσης ἀληθείας, ἐπὶ τῆς παρούσης ταύτης ἁγίας ὑμῶν καὶ ἱερᾶς συνόδου, ὅπως καὶ πότε καὶ ὅθεν ἔσχε τὴν ἀρχὴν ἡ κακίστη καὶ θεοστυγὴς αὕτη τῶν Χριστιανῶν, μᾶλλον δ' εἰπεῖν ἀληθέστερον κατηγόρων [81] καὶ εἰκονομάχων αἵρεσις. Συντομίᾳ δὲ χρήσασθαι λόγου προαιρούμενος διὰ χάρτου ἔκρινα καλῶς ποιήσασθαι τὴν ἐξήγησιν, ὡς ἂν μηδέν με τῆς ἀληθείας λάθῃ.

β'. Τοῦ τῶν ἀθέων Ἀράβων τεθνηκότος τυράννου ἤτοι συμβούλου (Σελεϊμὰν δὲ ἦν οὗτος τὸ ὄνομα) διεδέξατο τοῦτον Οὔμαρος, ὃς ἐπιβὰς τῆς ἀρχῆς εὐθὺς μεταστειλάμενος ἀπέστρεψε τὸν ἀνάσκαφον Μασαλμὰν ἀπὸ τῆς γῆς ταύτης, πολέμιον ὄντα δυσμενῆ, ὃς τῇ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ χάριτι καὶ τῆς αὐτὸν τεκούσης ἁγίας Θεο- B τόκου, μετ' αἰσχύνης πολλῆς καὶ ἀπωλείας τοῦ οἰκείου τῶν Σαρακηνῶν στρατεύματος, ὑπέστρεψεν εἰς Συρίαν ἀνύσας ὧν ἤλπιζεν οὐδέν. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Οὐμάρου τοῦτον διαδέχεται Ἔζιδος, ἀνὴρ κοῦφός τις καὶ εὐπαράφορος. Ἦν δέ τις ἐν Τιβεριάδι προηγέτης τῶν παρανόμων Ἑβραίων φαρμακόμαντις, δαιμόνων ψυχοβλαβῶν ὄργανον, ἐπονομαζόμενος Σεραντάπηχος, δυσμενὴς ἐχθρὸς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, ὃς μεμαθηκὼς τὴν τοῦ κρατοῦντος Ἐζίδου κουφότητα καὶ δὴ τούτῳ προσελθὼν ὁ παμπόνηρος οὗτος Ἑβραῖος ἐπεχείρει μαντεύεσθαί τινα καὶ προλέγειν αὐτῷ. Ὡς οὖν ἐκ τούτων εὐπαράδεκτος ἐγεγόνει καὶ εὐπαρρησίαστος τῷ τυράννῳ, *Θέλω*, ἔφη, *πρωτοσύμβουλε, εὐνοίᾳ τῇ πρός σε* C *διακείμενος ὑποθέσθαι σοι τρόπον τινὰ εὐχερῶς καὶ ῥᾳδίως ἀρεσθησόμενον, δι' οὗ σοι προστεθήσεται* [P. 313] *ζωῆς μῆκος καὶ διαμείνῃς χρόνους τριάκοντα ἐν τῇδέ σου ἀρχῇ, εἴγε εἰς ἔργον ἀγάγῃς τοὺς λόγους μου.* Ὁ δὲ ἄφρων ἐκεῖνος τύραννος, ὁ κεπφωθεὶς τὸν νοῦν ἐφέσει μακροβιώσεως (ἦν γὰρ φιλοτρυφητὴς καὶ ἀκόλαστος), ἀπεκρίνατο ὅτι γε *Ὅσα ἂν ὑποθῇς μοι, ἑτοίμως ποιῶ· καὶ ἐὰν τύχω πρακτέον, μεγίσταις ἀμείψομαι τιμαῖς.* Ὁ δὲ φαρμακόμαντις Ἑβραῖός φησι πρὸς αὐτόν· *Κέλευσον*

A Volo tenuis ego omniumque extremus, omni veritate, sub vestræ hujus ac sacræ synodi præsentia, demonstrare quomodo et quando quave occasione ortum habuerit pessima hæc ac Deo exosa Christianorum **482** vel (ut verius dicam) ipsos criminantium ac iconomachorum hæresis. Cumque mihi propositum sit ut brevitati studeam, operæ pretium putavi, ne quid me veritatis fugiat, ex charta ac scripto narrationem facere.

2. Mortuo impiorum Arabum tyranno seu symbulo cui nomen Seleiman, Umar ejus successor effectus est. Hic mox arrepto principatu accersitum Masalmanum eversorem, infensissimum hostem, ab hac regione avertit. Hic magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi gratia ejusque parentis sanctæ B Dei Genitricis, ingenti probro suique Saracenorum exercitus clade ac interitu, nullo peracto eorum quæ speraverat in Syriam reversus est. Mortuo autem Umare succedit Esidus, homo levis, impos animi nec satis sani capitis. Erat vero Tiberiade scelestissimorum Hebræorum præses quidam veneficus vates, in rem animarum exitiosorum dæmonum organum, cognomento Serantapechus, Ecclesiæ Dei hostis infensissimus. Is dominatoris Esidi levitate cognita, ipsumque adeo nequissimus ille adiens, quædam ei vaticinari ac prædicere tentabat. Cum hinc igitur tyranno obrepens ejus sibi gratiam quæsiisset auresque ipsius faciles reddidisset, *Volo*, inquit, *protosymbule, qua in te affectus benevolentia sum, modum quemdam facile placiturum nihilque* C **483** *gravem docere, quo tibi adjicietur longitudo vitæ, annosque triginta integro principatu rerum potieris, si modo sermones meos compleveris.* Ad hæc demens ille tyrannus, longioris vitæ desiderio mente captus (quippe libidinosus homo ac lascivus), *facturum se quidquid præceperit* respondit: *ac siquidem*, inquit, *rei compos exstitero, honoribus maximis justa mercede cumulabo.* Ad quem veneficus vates Hebræus: *Jube statim nulla interposita mora, in omnes tuæ ditionis oras ac loca communibus desti-*

VARIÆ LECTIONES.

[81] Χριστιανοκατηγόρων margo Combef.

natis litteris, pictas omnes imagines, sive in tabellis, sive musivo opere in parietibus, sive in vasis sacris altariumque pallis, ac quæcunque talia occurrerint, in omnibus Christianorum ecclesiis aboleri penitusque disperdi, sed et quæcunque ad ornatum in foro publice in urbibus ulla similitudine posita exstarent. Satanica vero malignitate motus falsus vates adjecit quidquid demum simulacrorum suspectum exosumque exstaret, suum in nos odium studens declarare.

εὐθέως πάσης ἄτερ ἀναβολῆς καὶ ὑπερθέσεως γράψαι κατὰ πᾶσάν σου τὴν ἀρχὴν ἐγκύκλιον τὴν ἐπιστολὴν, ὥστε πᾶσαν εἰκονικὴν διαζωγράφησιν, εἴτε ἐν σανίσιν εἴτε διὰ μουσείων ἐν τοίχοις εἴτε ἐν σκεύεσιν ἱεροῖς καὶ ἐνδυταῖς θυσιαστηρίων καὶ ὅσα τοιαῦτα εὑρίσκεται, ἐν πάσαις ταῖς τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίαις ἀφανίσαι καὶ τελέως καταλῦσαι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῶν πόλεων κατὰ κόσμον εἰσὶ καὶ εὐπρέπειαν οἱᾳδήποτε ὁμοιότητι. Σατανικῷ δὲ κακουργήματι κινούμενος ὁ ψευδόμαντις προσέθηκε, πᾶν ὁμοίωμα ἂν ὑφόρατον, δεῖξαι τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν μηχανώμενος.

3. Miser vero tyrannus mentis levitate se illi dicto audientem præbens fidemque ipsi habens, mittens, in subjecta omni ditione sacras imagines ac reliqua simulacra abstulit. Inque eum modum per veneficum Hebræum, nulla cujusquam ratione, per omnes suas urbes ac loca ecclesias Dei ornatu spoliavit, priusquam malum ad has oras perveniret. Cumque religiosissimi homines Christiani suis ipse manibus evertere sacras imagines refugerent, Dei exosos Hebræos vilesque Arabas angariabant 484 qui in hoc missi erant Ameræi, sicque incendebant sacras imagines, domosque ecclesiarum ac parietes qua obtinebant, qua corradebant.

γ'. Ὁ δὲ ἀλιτήριος τύραννος τούτῳ κουφότητι πεισθεὶς, ἀποστείλας καθεῖλεν ἀπὸ πάσης ἐπαρχίας τῆς ὑπ' αὐτὸν τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ λοιπὰ ὁμοιώματα, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀπεκόσμησε τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ φαρμακοῦ Ἑβραίου ἀφειδῶς, τὰς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, πρὸ τοῦ φθάσαι ἐν τῇ γῇ ταύτῃ τὸ κακόν. Φεύγοντας δὲ τοὺς θεοφιλεστάτους Χριστιανοὺς τοῦ μὴ ταῖς οἰκείαις χερσὶ καταστρέψαι τὰς ἁγίας εἰκόνας, Ἑβραίους θεοστυγεῖς καὶ οἰκτροὺς Ἄραβας ἠγγάρευον οἱ εἰς τοῦτο ἀποσταλέντες ἀμηραῖοι, καὶ οὕτως ἔκαιον τὰς σεπτὰς εἰκόνας, καὶ τοὺς οἴκους τῶν ἐκκλησιῶν πῇ μὲν κατέχριον, πῇ δὲ κατέξεον.

4. Hæc ut audivit pseudoepiscopus Nacoliæ ac sodales, sceleratos Judæos impiosque Arabas æmulati ipsi quoque gravi injuria Dei ecclesias affecerunt.

δ'. Τούτων ἀκηκοὼς ὁ ψευδεπίσκοπος Νακολίας καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἐμιμήσαντο τοὺς παρανόμους Ἰουδαίους καὶ τοὺς ἀσεβεῖς Ἄραβας, καὶ ἐνύβρισαν τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ.

5. Dignum vero etiam arbitror vestris sacris auribus insinuare et quem finem miserabilis ille ac veneficus Hebræus nactus sit. Cum enim Ezidus hoc perpetrato haud plures duobus cum dimidio annos vitæ superstes diem obiisset atque in ignem æternum abiisset, imaginesque antiquo more erectæ pristinum honorem recepissent, indignatus ejus filius, Ulidus nomine, veneficum, tanquam qui patrem ipsius sustulisset, turpissima morte interfici præcepit, dignis falsi sui vaticinii stipendiis donatum.

ε'. Ἄξιον δὲ κρίνω τὰς ἱερὰς ὑμῶν ἀκοὰς καὶ οἷον ἐδέξατο τέλος ὁ δείλαιος ἐκεῖνος καὶ φαρμακὸς Ἑβραῖος. Ὡς γὰρ τοῦτο δράσας ὁ πρωτοσύμβουλος Ἔζιδος οὐ πλείω τῶν δύο ἥμισυ χρόνων βιώσας ἀπέθανε, ἀπῆλθεν εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ, καὶ αἱ μὲν εἰκόνες ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱδρύσει καὶ τιμῇ κατέστησαν, ὁ δὲ τούτου υἱὸς, Οὐλιδος τοὔνομα, ἀγανακτήσας ὡς φονέα τοῦ ἰδίου πατρὸς τὸν φαρμακὸν αἰσχίστῳ θανάτῳ ἀναιρεθῆναι ἐκέλευσεν, ἄξια τὰ ἐπίχειρα τῆς ψευδομαντείας αὐτοῦ κομισάμενον.

MONITUM

Ad Joannis Cameniatæ narrationem de excidio Thessalonicæ.

—

Tanti visum urbis Thessalonicæ, Leone Tripolita clarissimo duce, pirataque, Leone Basilii filio imperatore, excidium, ut nulli non annalium auctores ejus ætatis, clara memoria prosecuti sint, sed, quod annalium proprium est, sic perstringendo, ut præter urbis cladem multamque civium cædem et exportationem, peculiarius nihil perscripserint. Unus Cameniata, ipse rebus præsens, interque spolia cum patre patruoque et matre et fratribus nobilis, accurate omnia prosecutus est, velutque ob oculos subjecit; sic graphice descripsit civium animos, imperatoris curam, impares hostibus vires, non satis parata civitate ad eam subitaneam prope, potentissimi hostis impressionem sustinendam, et cui nullo in imperio vires æquales visæ essent; ipsa urbe regia plurimum formidante ac excidium verente, divinoque ascribente Numini ac consilio, quod ipsius Leo obsidionem per freti angustias tentare ausus non fuisset. Patrem omnis Græciæ et Achaiæ exarchum, dignitate prope episcopali, prodit Cameniata; redemptam vitam (non libertatem) omnis generis

pretiosa supellectile : cum ipse, sociique in eum modum servati, cum captivis aliis Saracenis pari numero Tarsi in Cilicia ex more essent commutandi. Dederat Leo Allatius in Symmictis *suis : mihi ipse mea vena versionem composui, nec plura admodum (clara adeo narratione) adnotanda duxi.*

Erat aliud quod succurrebat in Thessalonica, imperii per hæc tempora (ipsaque anteriora) ocello, secundæque dignitatis civitate, ab ipsa imperante; ut nimirum tanta illa S. Joannis Thessalonicensis archiepiscopi, Justiniano Magno Mauricioque imperatoribus, in suo Demetrio proferrem, deincepsque alia secutis temporibus alio auctore producta, quibus non semel tentata civitas, ipso quandoque Chagano, ipsi Mauricio formidolosissimo hoste, omni conatu auxiliorumque copia obsidente, divina potius, quam humana ope liberata est : apertis magni Demetrii miraculis; ejus generis, ut nec pervicacissimi maximeque increduli, fidem facile abnuere possint : quam in rem laudati viri sanctissimi Joannis archiepiscopi industria egregie incumbit. Etsi non desunt utrinque stratagemata, belliquc facinora præclare edita. Quæ forte omnia, alia a me occasione, erunt producenda, ut et ultima ejusdem urbis expugnatio a Joanne Anagnosta egregie descripta. Hic vero parcendum moli libri, per quam, ne extra metas quidquam excurrerem, mihi ipse legem imposui; et ut unum duntaxat ex spisso illo opere caput prælibarem, quod hanc ipsam excisæ urbis Thessalonicæ historiam, extremo limite attingit. Cur vero Demetrius, tot modis tantisque hostibus olim servata sua civitate, semel et iterum a Christi hostibus diripi siverit, eorumque postremo firma possessione juris fieri, alta Dei judicia sunt : a quibus et nobis merito timendum sit.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΑΘΛΟΦΟΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΝ ΜΕΡΙΚῌ ΔΙΗΓΗΣΕΙ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΙΩΝ.

EX TRIUMPHALIS MARTYRIS DEMETRII SIGILLATIM NARRATIS MIRACULIS.

[P. 314] α'. Ἕτερον, ὦ παρόντες, τῶν τοῦ μεγαλομάρτυρος τεραστίων λέγων ἔρχομαι, τῶν εἰρημένων τάχα οὐκ ἔλαττον· [P. 315] ὅπως μὲν ἡ Θεσσαλονίκη χρόνοις πολλοῖς πρότερον ὑπὸ τῶν τῆς δούλης ἑάλω τέκνων, τῆς Ἄγαρ, καὶ μαχαίρας ἔργον ἐγένετο, Λέοντος τὰ σκῆπτρα διέποντος, κρίμασιν οἷς αὐτὸς μόνος ἀποῤῥήτοις ἐπίστασαι, Κύριε, παριδὼν τὰ τοιαῦτα, καὶ οὕτω διὰ τὰς ἡμετέρας ἁμαρτίας γενέσθαι διοικονομησάμενος, ἄλλαι τε πάντως δηλοῦσι γραφαὶ καὶ ἡ μνήμη διαῤῥέουσα, ἔτι καὶ νῦν τὰ ἐπισυμβάντα τηνικαῦτα ἐπιτραγῳδεῖ.

β'. Κατ' αὐτὸν οὖν τὸν καιρὸν τῆς ἁλώσεως, ἄνθρωποί τινες Ἰταλιῶται τῆς ἑαυτῶν ἐξορμήσαντες εὐχῆς ἕνεκεν, καὶ ἱστορίας τῶν ἑκασταχόθι ναῶν, καὶ δὴ πρὸς αὐτὸ τὸ ζωηφόρον τείνοντες μνῆμα, τὴν εὐθὺ τέως τοῦ μαρτυρίου ἀνῄεσαν. Καὶ ἐπείπερ αὐτὰ δὴ τότε τὰ Τέμπη διεξιέναι τούτοις ἔτυχε τὰ Θετταλικὰ, ἀνήρ τις ἄγνωστος αὐτοῖς πρότερον καὶ οὔπω τεθεαμένος, καθεωρᾶτο συνοδοιπορῶν, πολιὸς τὴν τρίχα, τὴν ὄψιν ἱλαρὸς, τὴν περιβολὴν σεμνός· καὶ τῇ θέᾳ μόνῃ, πολὺ τὸ σεβάσμιον ὑποφαίνων καὶ πρᾶον. Εἶτα ἕτερός τις ἐφαίνετο πρὸς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πρόσω ἐπιὼν, ἱππότης ὡραῖος μὲν ὅσα θεάσασθαι, καὶ πολὺ τὸ ἐκ φύσεως ἐπιτερπὲς ἔχων καὶ χαρίεν· κατηφὴς δὲ καὶ μαραινόμενον τὸ τῆς φαιδρότητος ὑποδηλῶν χαροπὸν, καὶ ὥσπερ τινὶ πένθει ἀπαρακλήτῳ καταβεβλημένον καὶ ἐπιστυγναζόμενον· ὃς, ὁμοίαν τῇ ὄψει καὶ φωνὴν ἀφεὶς, προσηγόρευσέ τε πρότερον τὸν πρεσβύτην, Ἀχίλλειον τοῦτον κατονομάσας, καὶ, *Ποῦ πορεύῃ*; ἐπήρετο. Ἐγὼ *δὲ τὴν πρὸς σὲ*, ὡς ὁρᾷς, διεξίω. Καὶ ὁ πρεσβύτης περιχαρῶς ἀντασπασάμενος, Δημήτριον τοῦτον κα-

1. Aliud porro (auditores) magni martyris prodigiorum narraturus accedo : quod ipsum, eorum quæ dicta sunt, nulli forsitan cedere videatur. Sane quem in modum ante annos plures urbs Thessalonica, ab ancillæ filiis (i. e. Agar) capta fuerit gladioque excisa, Leone imperii sceptra moderante (quibus tu solus ipse inenarrabilibus, Domine, nosti judiciis, talia illa despiciens, inque cum modum, certa consilii ratione, ob scelera nostra, res evenire disponens), tum alii omnino conscripti libri docent, tum memoria diffluens, ea quæ tunc contigerunt, etiamnum lamentabiliter deflet.

2. Ipso igitur tempore quo capta urbs ac direpta est, viri quidam Itali, voti causa, e suis sedibus patriaque profecti, et ad lustrandas, quæ aliis aliisque locis exstant, venerandas ædes ac templa. Iliique adeo, cum vivificum ipsum monumentum animo destinassent, recta hactenus ad martyris ædem, iter contendebant. Quodque jam Thessalica ipsa Tempe transisse eos contigerat, vir quidam, ipsis prius ignotus, ac quem nondum viderant, una eis viæ comes adjungi conspicitur, ipse canus, hilari vultu, gravi modestoque amictu ; ac qui ex ipso ore venerabilem admodum mitemque præferret. Tumque alius quidam eques cernitur, ipsis a fronte occurrens ; ipse quidem, quantum aspectus ferebat, formosus, exque indole jucundus valde multasque gratias habens ; cum ejus vultus jucunditatem offusa mœstitudo obtegeret propeque exstingueret, ac velut luctu quodam inconsolabili, gementis habitu gestuque ipsius lux collapsa esset : cui et affinem vocem edens, ante omnia gravi ætate senem illum (Achilleum vocans) ac quonam iret

sciscitabatur. *Ego vero, ut vides, ad te proficiscor.* Tum senex vicissim gaudio exosculatus (Demetrium ipsum vocans, addensque præmiorum ac certaminum positoris magnum athletam) ipse quoque statim sciscitatur, quæ causa sit sic offusæ ori mœstitiæ dejectique animi ac immanis tristitiæ. Ad quem martyr: *Periit*, inquit, *mihi patria, jamque ab universorum Judice reprobata est atque projecta. Cruentæ manus, barbarique ac sicarii, meos clientes ac tribules captivos abduxere: meum nunc delubrum civium cruoribus circumluitur: impuris profanisque pedibus sancta calcantur contemptuique habentur.* 485 *Ac ego quidem, quod ita pridem solitus sum, supplicibus votis Deum exorabam, etiam atque etiam ad miserorum misericordiam provocans; et ut rursus miseratione duceretur, efflagitabam: nec quam suo ipse sanguine acquisivisset, Ecclesiam, Barbarorum manibus divelli sineret atque distrahi, qui in suo duntaxat robore, non in Deo confidunt. Secus ipse (cujus plane imperscrutabilia judicia sunt!) hæreditatem suam Barbarorum immanitatem experiri permisit.* Hæc perorante martyre, sacrorum antistes Achilleus miserantis animi dolore fractus; et, *Magna tua, Domine* (clamabant ambo), *mirabilia, nec nullus est, qui assequi mente sufficiat providentiæ tuæ consilia!*

3. Hæc Italis immenso quodam stupore cernentibus, unus quis submissa voce, Græcæ linguæ non ignarus: *Sed nunc age, o miles*, inquit, *dic, quæso, de qua hæc loquimini civitate, ac quænam illa urbs quæ Barbaris tradita est?* Cui magnus Demetrius: *Mea ipsius infortunatissima civitas Thessalonica Barbaris tradita est.* Moxque ambo, tum scilicet gravi illa ætate senex tum magnus Demetrius disparuerunt, nec ultra comites ire visi sunt. Illi autem seorsum (idcirco quod Itali erant) alterum sciscitabantur, quid tandem ex illis audisset, ac quinam illi essent, qui sic itineris socii ipsis exstitissent. Quibus ille admirans ac stupens singula narrare, magnique Demetrii apparitionem significare, qui et patriæ mala clare explicasset, et sua in tuto ponere admonuisset.

4. Ne vero ipsi quoque Barbaris præda cederent, a Thessalonica procul abscedentes, non multo post, ab iis qui excidium fugerant, quæ in ea contigerant, singula quæque didicere, palamque intellexere, magnum illum Demetrium fuisse, qui patriam deseruisset, ejusque clade, ingenti dejectus tristitia esset, graviusque ipsius malis doleret. In ipsam autem regiam urbem reducti, narravere quæcunque oculis viderant, martyrisque patriæ miserationem ac impensum civium amorem exposuere: quo nunc etiam præsidio munita ac muneribus fota, ipso altero ejus conditore ac curatore, pristinam felicitatem recepit. Hic namque etiamnum velut infractum firmumque præsidium, nequissimorum Scytharum inhibet impetum, inexpugnabilem eis dexteram, murum objiciens, suamque civitatem ac patriam ab illorum invasione incolumem, iisque superiorem, præstans.

A λέσας, καὶ μέγαν τοῦ ἀθλοθέτου ἀγωνιστὴν προσειπών, τὴν σὺν σπουδῇ καὶ αὐτὸς ἀνηρώτα, ὅ τι εἴη τὸ αἴτιον τοῦ σκυθρωπασμοῦ καὶ τῆς τοσαύτης κατηφείας καὶ λύπης. Καὶ ὁ μάρτυς, *Οἴχεταί μοι*, ἔφησεν, *ἡ πατρὶς, καὶ παρὰ τῷ δικαστῇ τῶν ὅλων ἤδη κατέγνωσται. Χεῖρες ἀνδροφόνοι καὶ βάρβαροι τοὺς φυλέτας ἠνδραποδίσαντο. Αἵμασιν ὁμοφύλοις περιῤῥεῖταί μοι νῦν ὁ σηκός· βεβήλοις καὶ ἀνάγνοις ποσὶ κατεῖται τὰ ἱερὰ καὶ ἐξουδένωται· κἀγὼ μὲν τὸ Θεῖον ἐξελιπάρουν συνήθως, εἰς ἔλεον τῶν ἠτυχηκότων ἐκκαλούμενος, καὶ οἶκτον αὖθις λαβεῖν παρῃτούμην, ἀλλὰ μὴ ἣν οἰκείῳ αἵματι* [P. 316] *περιεποιήσατο Ἐκκλησίαν, Βαρβάρων ἰσχύϊ μόνον πεποιθότων,* B *ἀλλ' οὐ Θεῷ, παριδεῖν διασπασθῆναι χερσίν. Ὁ δὲ (καὶ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ ἀνεξερεύνητα κρίματα) εἴασε τὴν τούτου κληρονομίαν βαρβαρικῆς ἀπανθρωπίας πεῖραν λαβεῖν.* Ταῦτα μὲν ὁ μάρτυς ἐκδιηγούμενος, καὶ τὸν ἱεράρχην ἔσχεν Ἀχίλλειον συνεπικλώμενόν τε τοῖς πάθεσι, καὶ, *Μεγάλα σου, Κύριε*, ἐπεβόων ὁμοῦ, *τὰ θαυμάσια, καὶ οὐδεὶς ἱκανὸς εἰς ἔννοιαν ἀφικέσθαι τῆς οἰκονομίας σου.*

γ'. Τῶν δὲ Ἰταλιωτῶν ταῦτα σὺν ἐκπλήξει ἀμηχάνῳ καταθεωρουμένων, εἷς τις ἠρέμα πως Ἑλληνικῆς ὁμιλίας οὐκ ἀλλότριος, *Ἀλλ', ἄγε δὴ*, φησίν, *ὦ στρατιῶτα, εἰπέ μοι, περὶ ποίας ταῦτα ὑμῖν λέ-* C *γεται πόλεως, καὶ τίς ἡ τοῖς Βαρβάροις παραδοθεῖσα;* Καὶ ὁ μέγας Δημήτριος, *Ἡ ἐμὴ*, ἔφησε, *δυστυχεστάτη πατρὶς ἡ Θεσσαλονίκη, τοῖς Βαρβάροις ἐγένετο ἔκδοτος.* Καὶ αὐτίκα οἱ μὲν, ὅ τε πρέσβυς καὶ ὁ μέγας Δημήτριος, οὐκέτι τοῖς συνοδοιπόροις κατεθεωροῦντο· αὐτοὶ δὲ κατὰ μόνας, ἐπείπερ οἱ Ἰταλιῶται ἐγένοντο, τοῦ ἑτέρου διεπυνθάνοντο, τί ποτε ἄρα πρὸς ἐκείνων διήκουσε· καὶ οἵτινες οἱ συνωδοιπορηκότες εἶεν. Ὁ δὲ σὺν θαύματι καὶ ἐκπλήξει ἕκαστα διηγεῖτο, καὶ τὴν τοῦ μεγαλομάρτυρος ἐδήλου ἐπιφάνειαν, τά τε τῆς πατρίδος δεινὰ διασαφήσαντος, καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐν ἀσφαλεῖ θέσθαι διασημήναντος.

δ'. Ὡς οὖν δὲ μὴ λάφυρον καὶ αὐτοὶ τῶν ἐχθρῶν γένωνται, πόῤῥω ἑαυτοὺς Θεσσαλονίκης ἀπαγαγόντες, D οὐ μετὰ μικρὸν παρὰ τῶν διαδράντων ἕκαστά τε τῶν γεγενημένων κατήκουον, καὶ συνῆκαν οἱ ἄνθρωποι ἐναργῶς, ὡς ὁ μέγας ἐκεῖνος Δημήτριος ἐτύγχανεν ὢν, τῆς πατρίδος ἀπαναστὰς, ἐπὶ τοῖς συμβᾶσι σκυθρωπάζων καὶ ἀνιώμενος. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν βασιλεύουσαν ἀναχθέντες, ὅσα τε αὐταῖς εἶδον ὄψεσι περιηγοῦντο, καὶ τὴν τοῦ μάρτυρος ἐπὶ τῇ πατρίδι συμπάθειαν· καὶ τὸ τούτου φιλόπατρι καὶ φιλοίκειον ἐπεδείκνυντο, ὑφ' οὗ καὶ νῦν ἔτι περιφρουρεῖταί τε καὶ περιθάλπεται, καὶ ἐπὶ τῆς προτέρας εὐδαιμονίας ὑπ' ἐκείνῳ δευτέρῳ πολίτῃ καὶ κηδεμόνι ἀνέδραμεν. Οὗτος καὶ γὰρ, οἷά τις ἀκλινὴς περίβολος καὶ στεῤῥὸς, τὰς τῶν ἀλιτηρίων Σκυθῶν ἔτι καὶ νῦν ἐπέχει ὁρμὰς, τὴν ἄμαχον αὐτοῖς ἐπιτειχίζων δεξιὰν, καὶ ἀνωτέραν τὴν ἑαυτοῦ τῆς ἐκείνων διασώζων ἐπιδρομῆς.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΛΗΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΟΥΒΟΥΚΛΕΙΣΙΟΥ

ΤΟΥ ΚΑΜΕΝΙΑΤΟΥ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

—

JOANNIS CAMENIATÆ

CLERICI AC CAPELLANI

DE EXCIDIO THESSALONICENSI.

—

[P. 317] α'. Ὡς ἀρίστη τῶν ἀγαθῶν ἡ φιλοπονία, καὶ πάσης ἀρετῆς κτῆσιν ἐν ἑαυτῇ μαρτυροῦσα! Σοῦ δὲ μετὰ τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων ἔκδηλον καὶ ἐν τούτῳ καθέστηκε [25] τὸ φιλόπονον, ὦ ἀνδρῶν βέλτιστε καὶ πολυμαθέστατε Γρηγόριε, οἷς τε πρὸς ἡμᾶς γράφεις καὶ οἷς παρ' ἡμῶν ἐπιζητεῖς διὰ γραμμάτων μαθεῖν. Οὐκ ὀλίγης γὰρ ἀρετῆς καὶ φιλοπόνου σπουδῆς ἐπίδειξιν ἔχει τὸ πολλῶν ἐθέλειν εἰληφέναι πραγμάτων γνῶσιν, [P. 318] καὶ μάλιστα δι' ὧν ἡ ψυχὴ τὸν θεῖον φόβον ἐγκυμονεῖ καὶ οἷον χρειώδεις τινὰς ἀφορμὰς ἐκ τούτου τῷ θεωρητικῷ μέρει τοῦ νοὸς ἐμβιβάζει, ἐξ ὧν διδάσκεται τῆς μὲν ἁμαρτίας ἐκκλίνειν ὡς δημιουργοῦ τοῦ θανάτου, ἔχεσθαι δὲ τῆς ἀρετῆς, ἧς τὸ τέλος ζωὴ αἰώνιος τοῖς αἱρουμένοις αὐτήν. Ἐγὼ δὲ τὴν ἐπιταγὴν πληρώσειν ἀναβάλλεσθαι [26] τέως ἐδόκουν δυοῖν ἕνεκεν, τό τε πρὸς σὲ περὶ τοιούτων γράφειν ἐπαχθὲς κρίνων, ἄνδρα τοσοῦτον, οὗ λόγοι μὲν τὰς πράξεις ἰθύνουσι, πράξεις δὲ συμφωνοῦσαι τοῖς λόγοις τὸ ἀκριβὲς ἀλλήλοις ἀντιδιδόασιν (ἤδη γὰρ ἡ φήμη βοᾷ τὴν σὴν ἐν ἅπασι τελειότητα, καὶ σιωπῶντι ταῖς ἡμετέραις ἐγνώρισεν ἀκοαῖς), καὶ τὸ μὴ δύνασθαι περὶ ὧν τὴν ζήτησιν ἐποιήσω καλῶς ἐξηγήσασθαι, τὴν οἰκείαν ἀμαθίαν ὡς εὐπρόσωπον προβαλλόμενος ἀπολογίαν, ὥστε μὴ καθυβρίσαι μηδὲ σμικρῦναι τῷ λόγῳ τὸ περιφανὲς τῶν παρὰ σοῦ ζητηθέντων πραγμάτων, καὶ πραγμάτων ἐκείνων τῶν μικροῦ δεῖν ἅπασαν πληρωσάντων τῇ ἀκοῇ τὴν ὑφ' ἥλιον. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦτό μοι μετὰ τῶν ἤδη λεχθέντων ἐπῆλθε, μὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὀφλήμασι καὶ παρακοῆς ἀπαιτηθείην δίκας, τἄλλα μὲν φύσει δεινοῦ πάθους καὶ ὀλεθρίου, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ θείου νόμου περιφρονῆσαι τοὺς γενάρχας ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς ἀναπείσαντος, ἥκω πληρώσων τὸ αἰτηθὲν, τῇ σῇ θαῤῥήσας εὐγνώμονι καὶ συμπαθεστάτῃ φιλίᾳ. Εὖ γὰρ οἶδα μήτε ταῖς σοῦ τεχνικαῖς μεθόδοις [27], μήτε μὴν ταῖς ἐπιστημονικαῖς τρυτάναις τῆς σῆς ἀκραιφνοῦς καὶ μεγάλης σοφίας τὸ ἀκαλλὲς τοῦ τῆδε λόγου καὶ ἀνάρμοστον ἢ τῶν λεγομένων τὸν νοῦν ἀποδοκιμάζεσθαι, ἀληθῆ δὲ μᾶλ-

486-487 1. Quam optimum est rerum laudatarum studium, omnemque sibi vindicare virtutem liquido monstratur. Tuum vero cum aliis, quibus magnifice præstas, vir optime ac eruditissime Gregori, dotibus ea quoque ratione manifestum studium est atque opera, tum quod ad nos scribis, tum quod per litteras a nobis de his doceri quæris. Non enim pusillæ virtutis est, solertisque operæ indicium habet, multarum rerum cognitionem sibi conquirere, ac potissimum si per illas animus Dei timorem concipit, indeque velut peropportunas quasdam occasiones parti mentis, **488** cujus est speculandi vis, innectit; quibus a peccato, tanquam mortis auctore, declinare condiscit, atque virtuti incumbere, cujus finis vita æterna, his qui eam amplexantur atque diligunt, sit. Enimvero ego hactenus, quod jussus eram, duplici ex causa differre videbar, tum nimirum quod molestum judicabam ad te scribere, virum tantum, cujus sermones actiones dirigunt, et actiones sermonibus concordes sibi mutuo præstant quod perfectum et exactum est (jam enim fama tuam perfectionem cunctis clamat, et licet ipse taceas, nostris eam intulit auribus), tum quod, de quibus quæsiisti, non ex re satis disserere valeam, qui meam ipse inscitiam velut convenientem excusationem obtendam, ne pene violare videar, earumque rerum quas ex me sciscitaris splendorem imminuam, rerum scilicet ejusmodi ut auditu atque rumore omnem prope terrarum orbem repleverint. Verumtamen cum id quoque mihi, cum iis quæ dicta sunt, in mentem veniret, ne præter alia debita etiam inobedientiæ obnoxius fierem, diræ alioqui atque noxiæ suapte indole ægritudinis vitiique, quo et adducti primi parentes ut divinam ipsam legem contemnerent, accedo petita præstiturus, candida tua humanitatisque plenissima amicitia fretus. Probe enim novi nec per artificiosas tuas methodos nec per argutissimas veræ magnæque sapientiæ tuæ

VARIÆ LECTIONES.

[25] καθέστηκε om. P. [26] ἀναβαλέσθαι A i. e. editio Allatiana. [27] μήτε ταῖς σου τεχνικαῖς μεθόδοις om. A.

trutinas, quod orationis hujus indecorum est ac inconcinnum, 489 rejectum iri, eorumve quæ sunt dicenda sententiam, sed potius veram et ab omni mendacio figmentoque alienam dicendorum narrationem omni abs te crimine ac labe fore liberandam.

A λον καὶ παντὸς ἀλλοτρίαν καὶ ψεύδους καὶ πλάσματος τὴν τῶν ῥηθησομένων προβαίνουσαν συγγραφὴν ἁπάσης μέμψεως ἀπολύεσθαι.

2. Data epistola discere quæsiisti modum, cujus gratia carcerem tenemus Barbarorumque dediti manibus sumus, ac qua ratione alienum solum patrio commutavimus; qua item orti patria simus, et quæ illius res quisve status. Etenim conjicere aiebas ex brevi illa fabulatione qua, cum per viæ occasionem Tripolim devenisses, paululum congressi sumus, quam longa narratione onustum pectus gereremus, diraque quædam et tragico omni cothurno lacrymabiliora esse tum ea quæ jam nobis evenerant, tum quæ imposterum ventura exspectabantur. Nam tu quoque pari nobis infortunio errabundus et cum quibusdam captivis illuc abducebaris, quos cives esse tuos asserebas Cappadoces, cum quibus etiam Antiochiam mittebaris, referens nullam requiem malorum invenire, quando nos quoque videbas, ut et ipse testaris, tum recentem luctum tum præteriti timoris vestigia in facie expressa ferre, ut et tacendo, vultus ipso colore mali immanitatem clamaremus. Verum si de his singula recensere velim, longior mihi texenda nec justæ satis necessitatis oratio est, ut quæ mediocritatis legem sit excessura; ne dicam 490 fore ut nunquam socordia torpescentibus auribus audienti tibi obtundam, licet audiendi aviditate ad ea quæ dicenda a me sunt animum advertas. Quando igitur jam initio perattentas aures pollicitus es, ad nostra enarranda in hunc modum aggredior.

β'. Ἐζήτησας μαθεῖν διὰ τῆς ἐπιστολῆς τὸν τρόπον δι' ὃν τὴν φρουρὰν οἰκοῦμεν βαρβάρων χερσὶν ἐκδοθέντες, καὶ πῶς τὴν ἀλλοτρίαν ἀντὶ τῆς ἰδίας διημειψάμεθα, ποίας τέ ἐσμεν πατρίδος, καὶ τίνα τὰ κατ' αὐτήν. Τεκμαίρεσθαι γὰρ ἔφης ἐκ τῆς μικρᾶς ἐκείνης ὁμιλίας, δι' ἧς παροδεύοντί σοι τὴν Τρίπολιν ὀλίγον συνεγενόμεθα, πλήρεις μὲν εἶναι [28] ἡμᾶς μακρᾶς ἐξηγήσεως, μεγάλα δέ τινα καὶ πάσης τραγῳδίας ἐπέκεινα τά τε ἤδη συμβεβηκότα ἡμῖν καὶ B τὰ ἐς ὕστερον προσδοκώμενα. Καὶ γὰρ ἔτυχες τότε καὶ αὐτὸς ἀλητεύων κατὰ τὴν αὐτὴν [29] ἡμῶν συμφορὰν, [P. 319] καί τισιν αἰχμαλώτοις ἐκεῖσε συνεπαγόμενος, οὓς ἔλεγες ὁμοπατρίους εἶναί σοι Καππάδοκας, μεθ' ὧν καὶ τὴν πρὸς τὴν [30] Ἀντιόχου πόλιν ἐστέλλου, μηδαμοῦ στῆναι τῶν ἀλγεινῶν ἐξηγούμενος· ὁπότε καὶ ἡμᾶς ἑώρας, ὡς καὶ αὐτὸς μαρτυρεῖς, τό τε νεαρὸν τοῦ πένθους ἔχοντας καὶ τὰ ἴχνη τοῦ προλαβόντος φόβου τοῖς προσώποις ἡμῶν ἐγκαθήμενα, ὡς καὶ σιωπῶντας βοᾶν τὴν συμφορὰν ἐκ τοῦ χρώματος. Ἀλλὰ περὶ τούτων εἰ καθ' ἕκαστον ἐπεξιέναι βουληθείην, μακρὸν ἂν εἴη καὶ τῇ χρείᾳ μὴ κατάλληλον τὸν λόγον ποιήσομαι, τῆς συμμετρίας τὸν νόμον καθυπερβαίνων· ἵνα μὴ λέγω ὅτι καὶ τὴν σὴν ἀῤῥάθυμον ἀκοὴν ἀποκναίσω, εἰ καὶ ὅτι δι' ἐφέC σεως ἔχεις τοῖς λεγομένοις ἐπακροάσασθαι. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοίνυν τοῦτο κατ' ἀρχὰς ὑπέσχου, τὸ νουνεχῶς ἀκούειν, ἄρχομαι τῶν καθ' ἡμᾶς ὧδε.

3. Nostra, o amice, patria, Thessalonica est. Hanc enim primum tibi notam faciam, per quam mihi multa cognoscere licuit quæ antea nullus noveram; et qui in tui jam cognitionem venerim, ejus ipsius exactam edere cognitionem officij quasi jure tuis votis compellor. Nempe urbs magna mihi explicanda, et quæ gentis Macedonum primaria existat. Urbs rebus aliis, quibus sibi nimium sumunt civitates ac honestantur, conspicua, et quæ nulli vicinarum civitatum, pari cum omnibus certans claritate, cedat, pietate vero cunctis illustrior exsistat, quam a principio suscepit susceptamque hactenus incolumem servavit. Ipsum enim Paulum, vas electionis, pietatis sibi gloriatur magistrum; qui videlicet ab Jerusalem in circuitu, et usque in Illyricum evangelica prædicatione universum orbem complexus, illi præ reliquis divinæ cognitionis semen commisit, ex eoque uberrimos fidei fructus surgere omni diligentia curavit. Post Paulum vero inter martyres magnum interque victores coronatos digne admirandum myroblytam (unguentis scilicet manantem) Demetrium, qui et ipse pro pietate plurimum desudavit.

γ'. Ἡμεῖς, ὦ φίλος, πατρίδος ἐσμὲν Θεσσαλονίκης· αὐτὴν γὰρ πρώτην γνωριοῦμαί σοι, δι' ἧς ἔγνων ὧν οὔπω ἐγνώκειν πολλά· καὶ σοί γε γνωσθεὶς ἄρτι τὴν περὶ αὐτῆς ἐκείνης γνῶσιν εἰσπράττομαι, πόλεως μεγάλης καὶ πρώτης τῶν Μακεδόνων, τἆλλα μὲν περιφανοῦς οἷς σεμνύνεται πόλις, καὶ μηδεμιᾷ τῶν ἔγγιστα παραχωρούσης μὴ ὅτι κατ' αὐτὴν ὀφθῆναι, περιφανεστέρας δὲ τὴν εὐσέβειαν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἐδέξατο καὶ δεξαμένη μέχρι τοῦ νῦν διεσώσατο. Αὐτὸν γὰρ αὐχεῖ Θεσσαλονίκη τὸν Παῦλον D ἔχειν τῆς εὐσεβείας διδάσκαλον, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ὃς ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ κύκλῳ καὶ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ τῷ εὐαγγελικῷ περιλαβὼν τὴν οἰκουμένην κηρύγματι, ἐν αὐτῇ μᾶλλον τὸν τῆς θεογνωσίας σπόρον κατέβαλε καὶ πολύχουν ἀποδίδοσθαι τὸν τῆς πίστεως καρπὸν διεσπούδασε· μετ' ἐκεῖνον δὲ τὸν μέγαν ἐν μάρτυσι καὶ ἀξιοθαύμαστον ἐν ἀθλοφόροις Δημήτριον τὸν μυροβλύτην, πολὺν ἀγῶνα καὶ αὐτὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας καταβαλόμενον [31] (καὶ γὰρ ἦν πρὸς τοῖς ἄλλοις τῆς ἀρετῆς αὐχήμασιν ἔτι καὶ θείοις ἐμπρέπων διδάγμασιν καὶ τῇ περὶ τῶν δογμάτων ἀκριβείᾳ κεκοσμημένος, ἐξ οὗ καὶ μᾶλλον τὸ περὶ αὐτοῦ διεδόθη κλέος τοῖς πέρασιν)· εἶτα τοὺς καθ

VARIÆ LECTIONES.

[28] εἶναι] ὄντας A. [29] αὐτὴν om. P. [30] τὴν post πρὸς om. A. [31] καταβαλλόμενον A.

ἑξῆς ἀρχιερεῖς πάντας τοῦ σωτηρίου λόγου στεῤῥῶς A ἀντεχομένους, ἐξ ὧν ἀεὶ καταρτιζομένη καὶ παιδαγωγουμένη τὴν θειοτέραν παίδευσιν δαιμονιώδεις καὶ μυσαρὰς [P. 320] πλάνας καὶ δόξας καὶ εἰδωλικὰς εἰκαιομυθίας τοῖς τιμῶσι τοὺς δαίμονας ἀπεπέμψατο, ὀρθοδόξῳ δὲ διδαχῇ τὴν πίστιν σφραγίσασα, καὶ πᾶν ζιζανιῶδες φυτὸν καὶ αἱρετικὸν καὶ ἀλλόφυλον οὐμενοῦν οὐδέποτε τῷ θείῳ σπόρῳ συγκαταμίξασα [32], καθαρὰν καὶ ἀκίβδηλον διεσώσατο τὴν εὐσέβειαν. Ἧς πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα γνωρίσματα, ἐξ [33] ὧν ἡ φήμη τὰς ἀφορμὰς λαμβάνουσα λαμπρὸν τὸ περὶ αὐτῆς ἐκήρυττεν ὄνομα, ἓν δὲ τοῦτο πρῶτον καὶ ἰδιαίτατον διεδείκνυτο, τὸ ὀρθόδοξον αὐτὴν καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι, καὶ τούτῳ [34] μᾶλλον ἤπερ τοῖς ἄλλοις σεμνύνεσθαι. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν πόλιν φιλοπόνως μαθεῖν ἐπεζήτησας, τοῦτο B δὲ δυσεπιχείρητόν τε ὡς [35] ἐμοὶ τῇ τε παρούσῃ ὁρμῇ τοῦ λόγου παρὰ μικρὸν ἀνακόλουθον, ὀλίγα τινὰ, καὶ οἷς μάλιστα ἔξεστι δοκεῖν ὁρᾷν σε τῶν λεγομένων τὰ πράγματα, τῇ διηγήσει προσθεὶς [36] ἐπὶ τὴν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς τραπήσομαι συμφοράν.

A Is namque, præter reliquas ejus eximias virtutis laudes, divinæ etiam doctrinæ luce fulgebat exactaque dogmatum cognitione ornatus erat, quo **491** et magis ejus nominis claritas in orbis fines didita est. Tum qui deinceps secuti sunt, omnes præsules, salutaris doctrinæ ipsi firmi assertores, quorum opera, dum diviniore semper perficitur manuque ducitur ac eruditur disciplina, dæmoniacos impurosque errores ac opiniones idolorumque nugaces fabellas ac vanitates ipsorum cultoribus dimisit, rectæque opinionis doctrina fidem obsignans, ac quidquid zizaniorum et hæreticorum alienigenarumque plantationis est, nihil usquam divinæ sementi conjunctum admittens, puram illibatamque pietatem conservavit. Cujus B cum et alia insignia ac notæ suppetunt, unde fama occasiones nacta illius clarum nomen effecit, tum unum illud primum ac singularissimum monstratur, quod rectæ fidei tenax exsistat ac celebretur, hocque magis quam ullis aliis ornamentis sibi placeat atque clarescat. Sed quia ejus ipsius civitatis res accurate ex me discere quæsiisti, idque ut præstem arduum mihi nec præsentis sermonis instituto admodum consentaneum exsistit, paucis nonnullis, ac quibus maxime ea quæ dicenda sunt oculis usurpare tibi ipse videri possis, narrationi adjunctis, ad nostram ipsorum calamitatem orationem convertam.

δ'. Ἔστιν οὖν ἡ πόλις, ὡς εἴρηται, μεγάλη τε καὶ εὐρεῖα, τείχεσι καὶ προβόλοις συχνοῖς κατωχυρωμένη καὶ τὸ ἀσφαλὲς τοῖς οἰκήτορσιν ὅσον ἐκ τῆς τούτων οἰκοδομῆς παρεχομένη, θαλάσσιον ἔχουσα κόλπον ἐκ νότου καθηπλωμένον, ᾧ καὶ περικλυζομένη τὴν ἐκ C πλαγίου πλευρὰν ταῖς ἁπανταχόθεν εἰσρεούσαις ὁλκάσιν εὐεπίβατον τὴν πρὸς αὐτὴν πορείαν παρέχεται. Ὑποκοιλαίνεται γάρ τις ἐκεῖσε θαυμαστὸς λιμὴν, ἀσφαλῶς ὑπτιάζων τοῖς πλωτῆρσι τὴν εἴσοδον, ταῖς ἐκ πνευμάτων παντελῶς ἀπείρατος ταραχαῖς καὶ τὸν ὅρμον ἀκύμονα καθιστῶν. Ὃν ἐκ τῆς λοιπῆς θαλάσσης ὁ τεχνίτης ἀπέτεμε· μέσον γὰρ ἀπείρξας διά τινος τείχους τὴν τῶν ὑδάτων ἐπίῤῥοιαν, συναπεῖρξεν ἐκ τοῦ πρὸς θάλασσαν καὶ τῶν πνευμάτων τὸν κλύδωνα. Ἡ θάλασσα γὰρ τῷ βυθῷ φυσωμένη καὶ τὴν ἐκδρομὴν πρὸς τὴν χέρσον ἐρευγομένη, τῷ διαφράγματι τοῦ τῇδε τείχους κωλυομένη, μὴ ἔχουσα τίνι τὴν ἀπειλὴν ἐπαφήσει, χωρεῖ τοῖς ἐφ' ἑκάτερα τοῦ τείχους μέρεσι, καὶ τὸ ὕδωρ ἠρέμα πως ὀλισθῆσαν ζάλης ἁπάσης ἐκτὸς τὸν τοιοῦτον ὅρμον διατηρεῖ. D Ὁ δὲ δὴ κόλπος ἐκ τῆς μεγάλης θαλάσσης ἀποτμηθεὶς διά τινος αὐχένος, ἀγκῶνος δίκην προβεβλημένου καὶ ἐπὶ μήκιστον τοῖς ὕδασι διικνουμένου, ὃν οἱ κατὰ χώραν [37] Ἔκβολον ὀνομάζουσι διὰ τὸ πόῤῥω που τοῖς ὕδασιν ἐκβεβλῆσθαι, στενούμενός τε πρὸς τὴν ἑτέραν ἐξ ἐναντίας χέρσον [P. 321] τῇ τοῦ αὐχένος τούτου καινοτομίᾳ, ἕτερος λιμὴν πελάγιος γίνεται· ἐξ οὗ δή περ ἀγκῶνος μέχρις αὐτοῦ τοῦ τείχους τῆς πόλεως κύκλον πανευπρεπῆ τὸ ὕδωρ μιμεῖται, τοῖς ἐφ' ἑκάτερα μέρεσιν ἐπὶ πολὺ ἐκτεινόμενον [38] καὶ πρὸς τὴν πόλιν κατὰ βραχὺ συστελλόμενον.

4. Ea igitur, uti dictum est, magna civitas latoque fusa ambitu, ac mœnibus crebrisque propugnaculis atque arcibus munita, ejusmodi scilicet quæ civibus, quantum ad horum structuram attinet, tutum habitaculum **492** præbeat. Marinum C sinum ad notum protensum habet, quo, oblique latere circumluta, navibus undique versum confluentibus facilem in semet præstat aditum. Hic enim portus quidam mirabilis cavo recessu funditur, pronoque in se aditu navigantibus tuto resupinatur, a ventorum injuriis prorsus innoxius et navium stationi placidus ac tranquillus. Hunc artifex a reliquo mari divisit, medio siquidem muro aquarum influxu coercito, una quoque præclusit quæ ex vicino mari ventorumque flatu fluctuum vis procellaque illiditur. Mare namque alto gurgite inflatum continentem excurrens, muro interposito præpeditum, cum non habeat quo minas suas exoneret, in latera muri convolvitur; et aqua D lento quodam modo sensim dilabens ab omni salo æstuque liberum conservat istiusmodi portum. Sinus porro a magno mari cervice quadam ac faucibus cubiti instar prominentibus ac quam longissime alto æquore procurrentibus (eam accolæ cervicem Ecbolum appellant, quod in mare procul projecta effunditur) abscissus, inque adversam sibique oppositam continentem cervicis hujus artificio ac molimine coartatus, alium portum intra pelagus efficit; ex quo videlicet cubitu flexuque ad ipsum urbis murum orbem pulcherrimum, partibus utrinque late fusis versusque urbem sensim sese

VARIÆ LECTIONES.

[32] συγκαταδέξασα P. [33] ἐξ om. P. [34] τοῦτο AP. [35] τέως AP. [36] προθεὶς Combefis. marg. [37] χώρας AP. [38] ἐντεινόμενον P.

contrahentibus, efformare videtur. Et respicit quidem **493** sinus ab austro reliquum mare, portus sinum, urbs portum. Ac portus quidem quatuor angulis comprehenditur, sinus flexum in orbem alveo quam maxime profundo agitur; extremis finibus, et longe a continente, magna parte aquæ minuuntur.

5. Et hoc modo se habet pars urbis quæ ad notum spectat: quæ vero ad aquilonem, asperrima est et prope impervia. Mons enim altiore supercilio tumulis superpositus eminet, non parvam civitatis partem a reliqua humo sustollens, adeo ut pars illius in planitie accolarum usibus coaptata jaceat, pars in collibus montiumque jugis sese extendat. Nihil tamen damni ea montis extensio oppidanis importat, tanquam a superioribus per eum assilire murosque oppugnare hostibus liceat. Parvum enim ad amoliendas quascunque insidias, interposito campo, hicce tumulus relinquit spatium, quo inde cives facilem possint propulsare assultum. Exinde mons longe protenditur jugoque assurgit, collibus atque vallibus exasperatus, in medium procul se orientem inferens, quantum utrinque subjecti soli agrique oblique subducitur. In duplici namque istiusmodi montis latere, tum scilicet ejus quod ad austrum tum quod ad aquilonem est, campi effunduntur ipsi pervii atque utiles, quique civibus **494** quidquid ad vitam commode sustentandam conducit ubere proventu sufficiant. Horum alter, quippe ad montis austrum vergens urbisque meridiem, dici non potest quam sit amœnus quantasque delicias præbeat. Frondosis enim densisque condecoratur arboribus, hortis varii generis et vivariis, aquis pene innumeris, partim fontium rivis partim et fluviis, quibus montanæ silvæ lucique campo gratificantes ipsum mare accipiunt. Vites enim alternis consitæ arva coronant, pulchrique amantes oculos fructuum abundantia ad jucundissimas voluptates invitant. Monachorum plura spissaque, religiosa palæstra, hospitia, tum montis declive tum agri reliqui subjecta colentia, locisque amœnissimis posita, novum quoddam spectaculum peregrinis ipsisque adeo civibus offeruntur. Sed et campus a montis læva, ipse quoque longissime fusus, ad alios usque montes dilatatur; cujus medio duo late stagnantes lacus potiorem partem occupant, qui ipsi non contemnendi usus exsistant. Alunt enim tum parvos tum magnos diversique generis et copia pene innumerabiles pisces, qui tum vicinis oppidis tum ipsi civitati uberrime obsonia victumque sufficiant. Videntur enim hice lacus suis largitionibus cum mari prope contendere mutuoque certare, utra plura exhibeant. Alterum tamen ab altero vincitur, nec cujus vi-

A Καὶ ἀφορᾷ μὲν ὁ κόλπος ἐκ νότου τὴν λοιπὴν θάλασσαν, ἀφορᾷ δὲ τοῦτον ὁμοίως ὁ λιμὴν καὶ τὸν λιμένα ἡ πόλις. Ἀλλ' ὁ μὲν λιμὴν τέτρασι γωνίαις ἐμπεριείληπται, ὁ δὲ κόλπος ἐστὶ περιφερής, τὸ κύτος ἔχων διὰ πλείστου βάθους χωροῦν, τὰ πέρατα δὲ καὶ πρὸ πολλοῦ τῆς χέρσου τὰ πολλὰ τῶν ὑδάτων συστείλαντα.

ε'. Ἀλλ' ἐν τούτοις τὸ κατὰ νότον μέρος τῆς πόλεως βάσιμον [39], τὸ πρὸς βορρᾶν δὲ ὡς λίαν τραχὺ καὶ δύσβατον. Ὄρος γὰρ ὑπερκύπτει τοὺς λόφους ὑπερανεστηκὸς, οὐκ ὀλίγον μέρος αὐτῆς τῆς [40] πόλεως τῆς λοιπῆς ὑπεραῖρον γῆς, ὡς τὸ μὲν αὐτῆς πεδιάσιμον εἶναι καὶ ταῖς χρείαις τῶν ἐνοικούντων κατάλληλον, τὸ δὲ τοῖς [41] βουνοῖς καὶ ταῖς τῶν ὀρῶν ἀκρότησιν ἀνατείνεσθαι. Ἀλλ' οὐδὲν ἀδικεῖ τὴν πό-
B λιν ἡ τοῦ ὄρους παράτασις ὡς ἐμπαρέχειν ἄδειαν τοῖς πολεμίοις ἀφ' ὕψους ἐπεμβαίνειν καὶ τοῦ τείχους κατεπαμύνεσθαι· ἔδωκε γὰρ ὀλίγην τινὰ σχολὴν ὁ βουνὸς ἐκεῖνος [42] πρὸς τὸ φυλάττεσθαι πᾶσαν ἐπιβουλὴν, τῷ διὰ μέσου χώρῳ τὴν εὐχερῆ προσβολὴν ἀποκρούσας. Τὸ δ' ἐντεῦθεν ἀνατείνεται μέχρι πολλοῦ τὸ ὄρος καὶ ὑπερίδρυται, τοῖς λόφοις καὶ ταῖς χαράδραις ἐντραχυνόμενον, τὴν μεσαιτάτην ἀνατολὴν ἐπειγόμενον· τοσοῦτον ἐκ πλαγίου ἀφ' [43] ἑκατέρου μέρους ὑποκείμενον διαφεύγει τῆς γῆς. Ἐν γὰρ ταῖς δυσὶ πλευραῖς τοῦδε τοῦ ὄρους, τοῦ τε [44] πρὸς νότον, φημὶ, καὶ τοῦ πρὸς βορρᾶν, πεδία ἀφήπλωται [45] βάσιμά τε καὶ χρήσιμα, πᾶσαν ἀφορμὴν εὐζωΐας τοῖς πολίταις δωρούμενα· ὧν τὸ μὲν ὡς πρὸς νότον τοῦ ὄρους, πρὸς ἀνατολὴν δὲ τῆς πόλεως, ὡς λίαν
C ἐστὶ παγκαλλὲς καὶ ἐράσμιον. Κεκόσμηται γὰρ δένδρεσιν ἀμφιλαφέσι, παραδείσοις ποικίλοις, ὕδασιν ἀπείροις, τοῖς μὲν πηγαίοις τοῖς δὲ ποταμίοις, οἷς αἱ λόχμαι τοῦ ὄρους τῷ πεδίῳ χαρίζονται καὶ αὐτὴν δὲ δεξιοῦνται τὴν θάλασσαν [46]. Ἄμπελοι γὰρ ἀλλήλαις παραπεφυτευμέναι τὰ χωρία στεφανοῦσι καὶ τὸν φιλόκαλον ὀφθαλμὸν τῇ πληθύϊ τῶν καρπῶν εἰς εὐφροσύνην προτρέπονται· μοναὶ δὲ μοναχῶν πολλαὶ καὶ συχναὶ τό τε ὑπτιάζον τοῦ ὄρους καὶ τὸ τῆς λοιπῆς γῆς ὑποκείμενον κατοικοῦσαι, καί τεσι τερπνοτάτοις χωρίοις ἐγκαθεζόμεναι, καινόν [47] τε χρῆμα τοῖς τε ὁδίταις καὶ αὐτοῖς τοῖς πολίταις πεφύκασι. [P. 322] Τὸ δὲ κατὰ λαιὰν πλευρὰν τοῦ ὄρους πεδίον ἐστι καὶ αὐτὸ τεταμένον εἰς μῆκος πο-
D λὺ, εὐρύνεται δὲ μέχρις ἄλλων ὀρέων· οὗτινος ἐν μέσῳ πελαγίζονται δύο τινὲς εὐρεῖαι λίμναι, τὸ πλεῖστον τούτου διακατέχουσαι καί τινα μεγάλην καὶ αὗται συνεισφέρουσαι χρείαν. Τρέφουσι γὰρ ἰχθύας καὶ μικροὺς καὶ μεγάλους, καὶ τοῖς εἴδεσι διαφόρους καὶ πολλοὺς τῷ πλήθει, ταῖς τε γείτοσι κώμαις καὶ αὐτῇ δὲ τῇ πόλει δαψιλεστάτην ἀποπληροῦντας τράπεζαν. Καὶ γὰρ οἷον φιλονεικοῦσιν αἱ λίμναι ταῖς τούτων ἐπιδόσεσι πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ἁμιλλῶνται τίς αὐτῶν τὸ πλεῖον παράσχηται. Πλὴν ἑκάτεραι νικῶνται ἐξ ἑκατέρων, καὶ ἡ νικῶσα οὐκ ἔχει τίνι τὴν

VARIÆ LECTIONES.

[39] βάσιμον sumpsi a L i. e. Leone Allatio in Ge. Acropolit. not. p. 225 ed. Paris. [40] αὐτῆς τῆς] καὶ αὐτῆς AL. [41] τοῖς om. L. [42] ἐκεῖσε AL. [43] τὰ ἐκ πλαγίου ἐφ' L. ἐφ' etiam A. [44] τῇ τε — καὶ τῇ? [45] ἐφήπλωται L. [46] θάλατταν L. [47] κοινόν L.

ἧτταν καταψηφίσεται. Τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ πεδίου ἀνεῖται τοῖς γεωργοῖς, παραχωρεῖται τοῖς ζώοις, τοῖς τε πειθομένοις ταῖς τῶν ἀνθρώπων τέχναις καὶ τοῖς ἐλεύθερον ἀφιεῖσι τὸ ἴχνος τοῖς ὄρεσιν. Ἔλαφοι γὰρ τὰ ὄρη λιποῦσαι καὶ ταῖς λίμναις ὥσπερ τῶν ὑδάτων ἐπιτερπόμεναι ὁμοῦ τε ἔχουσιν ἄφθονον τὸ ποτὸν, καὶ ταῖς βουσὶν ἐν αὐτῷ συναγελαζόμεναι κοινὰ τὰ σῖτα προσφέρονται.

ς'. Ἀλλ' ἱκανῶς ἐν τούτοις τά τε πρὸς ἀνατολὴν καὶ βοῤῥᾶν τῆς πόλεως, ἔτι γε μὴν καὶ τὰ πρὸς νότον διαγραψάμενοι τὴν πρὸς δύσιν αὐτῆς [48] τοῦ χωρίου θέσιν κατὰ τὸ δυνατὸν ἱστορήσωμεν. Ἔστιν ἕτερον πεδίον, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ τείχους τῆς Ἐκβολῆς ἀπαρχόμενον, τῇ δεξιᾷ τοῦ ὄρους ἁπτόμενον, τῇ λαιᾷ δὲ τῇ θαλάσσῃ συνομοροῦν, ἀμύθητον κάλλει ταῖς τῶν ὁρώντων ὑποκείμενον ὄψεσιν. Ἔστι γὰρ τὸ μὲν αὐτοῦ διάβροχον ὕδασιν, ὅσον αὐχεῖ τήν τε πόλιν ἔχειν καὶ τὴν θάλασσαν γείτονα, ἀμπέλοις καὶ δένδρεσι κατακόμοις καὶ παραδείσοις κατεστεμμένον, οἰκήμασί τε καί τισι πλείστοις σεβασμίοις σηκοῖς κεκοσμημένον, ὧν τοὺς πλείονας μοναχῶν ἀγέλαι διείλοντο, πᾶν εἶδος ἀρετῆς ἀσκοῦντες καὶ Θεῷ μόνῳ ζῶντες, πρὸς ὃν ἐπείγονται καὶ δι' ὃν τὰς πολιτικὰς ταραχὰς λιπόντες τὴν πρὸς αὐτὸν καὶ μόνον φέρουσαν τρίβον ἀνείλοντο. Τὸ δ' ἐντεῦθεν αὐτοῦ διαχεῖται τῇ χέρσῳ μέχρι πολλοῦ, ἄξυλον μὲν ὡς τὰ πολλὰ τὴν βλάστην ἔχον, πάσης δὲ γεωργικῆς ἐπιμελείας ἐπιτήδευσιν παρεχόμενον. Διήκει δὲ τὴν ἡλίου δύσιν ἀποσκοποῦν, ἕως τινῶν ἄλλων ὀρέων ὑψηλῶν καὶ μεγάλων παρατεινόμενον· ἔνθα καὶ πόλις τις Βέῤῥοια καλουμένη κατῴκισται, καὶ αὐτὴ περιφανεστάτη τοῖς οἰκήτορσί τε καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις οἷς αὐχεῖ πόλις τὴν σύστασιν. Ἐμπεριέχει δὲ τῷ διὰ μέσου χώρῳ τὸ πεδίον τοῦτο καὶ ἀμφιμίκτους τινὰς κώμας, ὧν αἱ μὲν πρὸς τῇ πόλει τελοῦσι, Δρουγουβῖταί τινες καὶ Σαγουδᾶτοι τὴν κλῆσιν ὀνομαζόμενοι, αἱ δὲ τῷ συνομοροῦντι τῶν Σκυθῶν ἔθνει οὐ μακρὰν ὄντι τοὺς φόρους ἀποδιδόασι. [P. 323] Πλὴν γειτνιάζουσιν ἀλλήλαις αἱ κῶμαι τὴν οἴκησιν, καὶ ἔστι καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις Θεσσαλονικεῦσιν οὐ μικρῶς συμβαλλόμενον, τὸ πρὸς τοὺς Σκύθας διὰ τῶν ἐμπορικῶν μεθόδων συναναμίγνυσθαι, καὶ μάλισθ' ὅταν ἔχωσι πρὸς ἀλλήλους καλῶς καὶ μὴ κινῶσιν ὅπλα τὴν μάχην ἐξαγριαίνοντα· ὃ δὴ καὶ πολλῷ τινι τῷ πάλαι χρόνῳ παρ' ἑκατέρων μελετηθὲν, κοινότητα ζωῆς τὰς χρείας ἀλλήλοις ἀμείβουσι, θαυμασίαν τινὰ καὶ βαθεῖαν εἰρήνην ἐν [49] ἑαυτοῖς συντηρούμενοι. Ποταμοὶ δέ τινες παμμεγέθεις ἐκ τῆς Σκυθῶν ἐξορμώμενοι καὶ τὸ προλεχθὲν πεδίον καθ' ἑαυτοὺς διελόμενοι πολλὴν δαψίλειαν καὶ αὐτοὶ τῇ πόλει παρέχονται ταῖς τε χορηγίαις ταῖς ἀπὸ τῶν ἰχθύων καὶ ταῖς δι' αὐτῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῶν νηῶν ἀναδρομαῖς, δι' ὧν ἐπινοεῖται ποικίλη τις πρόσοδος τῶν χρειῶν τῶν ὑδάτων ἐκείνων συγκαταῤῥέουσα.

ζ'. Ἀλλὰ γὰρ ἔλαθον ἐμαυτὸν μακρὰν [50], ἢ ὡς ἀπ' ἀρχῆς ὑπεσχόμην, τὸν περὶ τούτων παρατείνας λόγον. Πεποίηκε δὲ τοῦτο ὁ περὶ τὴν πατρίδα πόθος,

A ctoria est, utri victi dedecus adscribat, **495** valet statuere. Agri pars reliqua agricolarum usibus cedit; animantibus quoque indulgetur, tum quæ humanis parent artibus ac mansuescunt, tum quæ per montana libero pede vagantur. Cervi namque relictis montibus, velutque lacuum aquis recreati, tum ubere fruuntur potu, tum ad ipsum convenientes communi cum bobus pabulo vescuntur.

6. Sed jam satis in istis, quæ ad ortum et aquilonem ac quæ item ad austrum urbis sunt, descriptis, situm loci qui ad occasum vergit, uti fieri poterit, enarrabimus. Alius campus est ab ipso Ecboli muro incipiens dextræque montis adhærens, læva vero mari contiguus, quam nemo satis capiat, pulchritudine videntium oculos ad se alliciens. B Est enim aquis irriguus, qua parte urbis marisque vicinitate gloriatur, vitibusque et densis arboribus ac vivariis hortisque coronatus, nec non ædibus plurimisque venerabilibus delubris decoratus; quorum pleraque monachorum agmina inter se partiti sunt, viri omne virtutum genus colentes solique Deo viventes, ad quem et festinant, cujus etiam causa relictis sæculi turbis unam, quæ ad ipsum tendit atque fert, semitam elegerunt. Qua vero inde intra terram longissimo intervallo diffunditur, nullo fere silvarum aut arbustorum opacatur germine, sed qui idoneum solum exhibeat agricolarum industriæ. Procurrit vero versus solis ortum, **496** ad alios usque excelsos ac prægrandes C montes protensus, ubi et civitas cui nomen Berrhœæ condita est, ipsa quoque habitatorum frequentia ac reliquis omnibus quibus se urbes jactare solent illustrissima. Planities medio suo ambitu oppida promiscue continet, quorum aliqua urbis ditionis sunt eique contribuuntur, Drugubitæ et Sagudati nomine, aliqua finitimæ Scytharum genti, non longe dissitæ, tributa solvunt. Cæterum oppida e proximo habitantur, quod ipsum præter alia in Thessalonicensium rem non parum conducit, dum quæstuosa mercatura Scytharum commercia ambiunt; tum præsertim cum utrique genti inter se bene convenerit, nec quibus ad prælia efferantur arma moverint (quod utique ab antiquis olim temporibus iis diligenter quæsitum), communibus vitæ D rationibus merces alias aliis commutant, admirandam quamdam altamque inter se servantes pacem. Item fluvii, iique ingentes, ex Scytharum regione erumpentes et, quem dicebam, agrum, inter se dividentes, ipsi quoque uberem urbi præstant annonam, tum piscium præstationibus, tum navium per eos e mari ascendentium vectura, quibus rerum ad vitæ usum conducentium, una cum aquis illis confluens, varius excogitatus est proventus.

7. Enimvero imprudens nec nimis caute prolixius his de rebus **497** orationem produxi quam ipse initio in me receperam. In causa fuit amor

VARIÆ LECTIONES.

[48] αὐτοῖς AL. [49] ἐν om. L. [50] μακρὸν AL.

patriæ, non insuaviter cum memoria distractus, rerumque imaginibus, æque ac præsens, iis ipsis dicendisque infixus, nec non promptæ ac exploratrices tuæ sedulitatis aures, quas nobis concredere, nullo alio eas subtrahente nec ab ista narratione avellente, initio pollicitus es. Et hæc quidem ita se habent. Ea enim quæ amori habentur ac desiderantur, et narrantem et audientem necessitatis vinculis continuo solent colligare, ut non ita facile neque visus a jucundissimis spectaculis neque auris a suavissimis auditionibus avellatur, neque dulcis orationis impetus interrumpatur, donec terminum attigerit ad quem ab initio contendit. Nihilominus, si lubet, ad eamdem ipsam urbem recurramus. Quousque enim velut in speculo statuam effingimus et variis aliunde quæsitis coloribus primum exemplar effigiare conamur, cum liceat illa ipsa per rerum necessariarum narrationem adire, ut apertius innotescat quod subobscure quodammodo indicatur? Thessalonicam siquidem, qualis est, oratione describere, quod fieri potest, initio polliciti, et qualis cum esset antea, in quid postea redacta sit, pulchris quibus illa circum ambitu decoratur abrepti, et in exterioribus enarrandis, ut quispiam dixerit, hactenus immorati, parum est ut iis quæ præcipua sunt ac necessaria enarrandis torpere videamur. Operæ pretium igitur est ut et ad ipsam iterum sermone redeamus, primamque 498 illius pulchritudinem ac claritatem noscamus, ac tum deinceps ejus, quam perpessa est, ruinæ ac cladis magnitudinem referamus, ut quantum reliquis urbibus incomparabili excessu præstare videbatur, tantum digna judicetur quam communi omnes luctu prosequantur ejusque miseratione ducantur.

A ἡδέως τῇ τε μνήμῃ συνεφελκόμενος, καὶ ταῖς ἀνατυπώσεσιν οἷον δοκῶν συνεῖναι τοῖς λεγομένοις, καὶ τὸ πρόθυμον καὶ ζητητικὸν τῆς σῆς φιλομαθοῦς ἀκοῆς, ἣν ἐξ ἀρχῆς παραθέσθαι πᾶσαν ἡμῖν καθυπέσχου, μηδενὸς ἄλλου περισπῶντος αὐτὴν ἢ τοῦδε τοῦ διηγήματος ὑποσύροντος. Ταῦτα δὲ οὕτως ἔχει. Φιλοῦσι γὰρ ἀεὶ τὰ ποθούμενα τῶν πραγμάτων ἀνάγκης δεσμοῖς καὶ τὸν λέγοντα περὶ αὐτῶν κατέχειν καὶ τὸν ἀκούοντα· καὶ οὐκ ἂν οὕτως εὐχερῶς καὶ ῥᾳδίως οὔτε ὄψις τῶν ἡδίστων θεαμάτων οὔτε ἀκοὴ τῶν τερπνῶν ἀποστήσεται ἀκουσμάτων, οὔτε λόγος ἡδὺς τῆς ὁρμῆς ἀνακοπήσεται, μέχρις ἂν φθάσῃ τὸ πέρας πρὸς ὃ κατ' ἀρχὰς ἐπείγεται. Πλὴν εἰ δοκεῖ, πάλιν ἀναδράμωμεν πρὸς αὐτὴν ἐκείνην τὴν πόλιν· μέχρι γὰρ τίνος ὡς ἐν κατόπτρῳ τὸν ἀνδριάντα διαμορφοῦμεν, B καὶ ταῖς ἔξωθεν τῶν χρωμάτων ποικιλίαις ἀπεικονίζειν πειρώμεθα τὸ ἀρχέτυπον, ἐξὸν αὐτοῖς ἐκείνοις ἐντυχεῖν διὰ τῶν καιρίων διηγημάτων τοῖς πράγμασιν, ὡς ἂν γνωριμώτερον εἴη τὸ ἀμυδρῶς πως παραδηλούμενον; Θεσσαλονίκην γὰρ, ὁποία τυγχάνει, τῷ λόγῳ διαγράψαι καθ' ὅσον οἷόν τε κατ' ἀρχὰς ὑποσχόμενοι, καὶ τίς οὖσα πρότερον εἰς τί κεχώρηκεν ὕστερον, τοῖς περὶ αὐτὴν ὥσπερ ὑποκλαπέντες, καὶ τοῖς ἔξωθεν, ὡς ἂν εἴποι τις, μέχρι τοῦδε σχολάσαντες διηγήμασι, κινδυνεύομεν βραδύνοντες τὴν τῶν καιρίων διήγησιν. Χρεὼν οὖν ἐστι καὶ πάλιν πρὸς αὐτὴν ἐπανιέναι τῷ λόγῳ [P. 324] καὶ τὸ πρῶτον περὶ αὐτὴν καταμαθεῖν κάλλος, εἶτα οὕτω γε τοῦ πάθους ἐξειπεῖν ἐν ὑστέρῳ τὸ μέγεθος, ἵνα ὅσον φανείη C τῶν ἄλλων πόλεων ἀσυγκρίτως ὑπερτερεύουσα, τοσοῦτον ἀξία κριθείη παρὰ πασῶν θρηνεῖσθαι καὶ κατοικτίζεσθαι.

8. Diximus quam latis pomeriis atque ambitu magnaque civitas, et quæ vastum limitem eo intercludat: sed murus continentem versus tutissimus est et structuræ crassitie munitissimus, exteriorique muro ac propugnaculo tuta undique munitione obseptus, propugnaculis et pinnis omni area constipatus, nec ullam oppidanis justi timoris necessitatem præbens. Pars illius ad notum humilis est ac prorsus depressa belloque plane inutilis. Nam reor artificem, quod nullam antiquitus ex maris ora hostium aggressionem metueret, structuram neglexisse. Fertur vero antiquo rumore, qui ad nostra hæc tempora pervenit, urbem ex ea parte per multos annos omni muro septoque caruisse, ac donec Xerxis quondam Medorum regis timore (ejus scilicet qui terram navigabilem fecerat et copiosis agminibus Græciæ bellum indixerat) Romanorum rerum dominator pusillo, et ut sese occasio tulerat, aggere eam partem circumsepsit; qui ipse agger ex eo tempore ad hoc ævi subsistit, nullam inde noxam atrocisque rei suspicionem unquam fore existimans. Licet 499 enim pleraque sæpius bella, eaque crudelissima, civitas, tum

ιη'. Εἴπομεν ὡς εὐρεῖά τις καὶ μεγάλη ἡ πόλις, καὶ τῷ περιέχοντι πολὺν τὸν διαμέσον [51] χῶρον ἐναποκλείσασα. Ἀλλ' ὅσον μὲν τοῦ τείχους τὴν χέρσον ἀποσκοπεῖ, ἐρυμνότατόν τέ ἐστι καὶ τῷ πάχει τῆς οἰκοδομῆς κατωχυρωμένον, τῷ ἔξωθέν τε προτειχίσματι τὸ ἀσφαλὲς πάντοθεν [52] συντηροῦν, προβόλοις καὶ ἐπάλξεσιν ἅπαν καταπεπυκνωμένον, καὶ μηδεμίαν ἀνάγκην φόβου [53] τοῖς οἰκήτορσι παρεχόμενον. Τὸ δὲ πρὸς νότον αὐτοῦ χθαμαλόν τέ ἐστι παντελῶς καὶ πρὸς πόλεμον ἀπαράσκευον· οἶμαι γὰρ τῷ μηD δεμίαν ὑφορᾶσθαι προσβολὴν βλάβης ἐκ τοῦ πρὸς θάλασσαν ὁ τεχνίτης πάλαι τῆς οἰκοδομῆς κατημέλησε. Φέρεταί δέ τις καὶ παλαιὸς λόγος μέχρις ἡμῶν φθάσας, ὡς ἀτείχιστος ἦν ἐξ ἐκείνου τοῦ μέρους ἡ πόλις χρόνους πολλοὺς, εἰ μὴ τῷ δέει ποτὲ τοῦ Μήδων Ξέρξου, πλωτὴν γῆν τεχτηναμένου καὶ κατὰ τῆς Ἑλλάδος στρατοπεδεύσαντος καὶ πολλῶν πληθὺν ἐπιφερομένου, ὁ τῶν Ῥωμαίων τὰ σκῆπτρα κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς ἰθύνων μικρόν τινα καὶ ὡς ἐκ τοῦ παρατυχόντος φραγμὸν τῷ τῇδε περιέθηκε μέρει. Ἀφ' οὗ δὴ χρόνου καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο τὸ αὐτὸ τοῦτο διαμεμένηκεν, οὐδέποτε τῆς ἐκεῖθεν βλάβης, ὡς ᾤετο, κἂν ἐν ὑπονοίᾳ τισὶν ἐσομένης. Εἰ γὰρ καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[51] διὰ μέσον A : an διὰ μέσου? [52] πάντοτε P. [53] φόβον A.

πολλοὺς πολλάκις ἀνέτλη πολέμους καὶ λίαν σφοδροτάτους ἡ πόλις, τούς τε ἐκ τῶν Βαρβάρων καὶ αὐτῶν δὲ τῶν συνομορούντων Σκυθῶν, πᾶν εἶδος ἀμυντηρίων κατ' αὐτῆς ἐπινοουμένων καὶ ψάμμου δίκην τῷ πλήθει τῆς στρατιᾶς εἰσρεόντων καὶ μηδὲ [54] ὑποφέρειν τὴν ἀπειλὴν αὐτῶν φιλονεικούντων (καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς ἦσαν ἀκάθεκτοι ταῖς ὁρμαῖς καὶ ποικίλῃ τινὶ πανοπλίᾳ πεφραγμένοι), ἀλλ' ἦν ἄρα περίγειος ὥσπερ ἡ μάχη, καὶ διέφευγε τὰς ἐπιβουλὰς τῷ ἀσφαλεῖ τοῦ τείχους τὴν ἔφοδον ὑπεκκλίνασα, καὶ τῷ συνήθως αὐτῇ καὶ θερμῶς ὑπερμαχοῦντι, λέγω δὴ τῷ πανενδόξῳ μάρτυρι Δημητρίῳ, τὴν ἑαυτῆς σωτηρίαν καταπιστεύουσα. Ἐκ πολλῶν γὰρ αὐτὴν κινδύνων ὁ [55] σωσίπατρις οὗτος ἐῤῥύσατο, καὶ τὸ νικᾷν αὐτῇ καὶ μήπω τοῦ πολέμου πειραθείσῃ πολλάκις συμπαθῶς ἐδωρήσατο. Ἀλλὰ ταῦτα ταῖς τῶν θαυμάτων αὐτοῦ βίβλοις ἐξηγῆσαι [56] παραχωρήσαντες τοῖς ἑξῆς ἡμεῖς τῶν ἤδη λεχθέντων προΐωμεν.

θ'. Ἦν οὖν ταῖς ῥηθείσαις αἰτίαις ἀνωτέρα κινδύνου παντὸς ἡ πόλις. Ἐξ ὅτου γὰρ ἡ κολυμβήθρα τοῦ θείου [57] βαπτίσματος τὸ τῶν Σκυθῶν ἔθνος τῷ χριστωνύμῳ λαῷ [P. 325] συνεμόρφωσε καὶ τὸ τῆς εὐσεβείας γάλα κοινῶς ἀμφοτέροις διείλετο, πέπαυτο μὲν ἡ τῶν πόλεων στάσις [58], ἀνεῖτο δὲ τῆς ἐνεργείας ἡ τὰς σφαγὰς ἐπιτηδεύουσα μάχαιρα, καὶ τὰ προλεχθέντα τῷ μεγαλοφωνοτάτῳ τῶν προφητῶν Ἠσαΐᾳ [59] ἐναργῶς ἐφ' ἡμῖν ἐπληροῦτο· αἱ μάχαιραι γὰρ ἡμῶν μετῆλθον εἰς δρέπανα καὶ αἱ ζιβύναι εἰς ἄροτρα, καὶ πόλεμος ἦν οὐδαμοῦ, καὶ τὴν περίχωρον ἅπασαν εἰρήνη κατεπρυτάνευε, καὶ οὐδεμία ἦν εὐζωΐας ἀφορμὴ ἧς οὐκ εἰς κόρον ἡμεῖς ἀπελαύομεν, ἔνθεν αἱ τῆς γεωργίας ἀφθονίαι, ἐκεῖθεν αἱ τῆς ἐμπορίας χορηγίαι. Γῆ γὰρ καὶ θάλασσα λειτουργεῖν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ταχθεῖσαι πλουσίαν καὶ ἀδάπανον τὴν περὶ ἕκαστον ἐδωροφόρουν. Ὧν γὰρ ἦν ἐνδεῶς ἢ καὶ ἀνεπιτηδείως ἔχουσα πρὸς καρπογονίαν ἡ γῆ, τούτων παρ' ἑαυτῆς ἡ θάλασσα τὴν κτῆσιν μηχανωμένη καὶ ταῖς ὁλκάσι συνεισκομίζουσα ἀνενδεὲς τὸ λεῖπον ἐδίδου τοῖς χρῄζουσι. Τί δὲ τῶν ἁπανταχόθεν ἐπιδημούντων εἴποιμι πρῶτον, καὶ μάλιστα οἷς ἐφιλοτιμοῦντο τοὺς πολίτας ἡμᾶς, τὰ παρ' ἑαυτῶν διδόντες καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ἀντιλαμβάνοντες; Λεωφόρου γὰρ δημοσίας τῆς πρὸς ἀνατολὴν ἀγούσης ἀπὸ τῆς δύσεως διὰ μέσου τῆσδε χωρούσης τῆς πόλεως, καὶ ἀναγκαίως πειθούσης τοὺς παροδεύοντας πρὸς ἡμᾶς ἐνδιατρίβειν καὶ τὰ πρὸς τὴν χρείαν πορίζεσθαι, πᾶν ὁτιοῦν ἂν εἴποι τις τῶν καλῶν ἐξ αὐτῶν ἐκαρπούμεθά τε καὶ προσεκτώμεθα. Ἔνθεν καὶ παμμιγής τις ὄχλος ἀεὶ περιεστοίχει τὰς ἀγυιὰς τῶν τε αὐτοχθόνων καὶ τῶν ἄλλως ἐπιξενουμένων, ὡς [60] εὐχερέστερον εἶναι ψάμμον παράλιον ἐξαριθμεῖν ἢ τοὺς τὴν ἀγορὰν διοδεύοντας, καὶ τῶν συναλλαγμάτων ποιουμένους [61] τὴν μέθοδον. Ἐντεῦθεν χρυσίου καὶ ἀργυρίου καὶ λίθων τιμίων παμπληθεῖς θησαυροὶ τοῖς πολλοῖς ἐγίνοντο, καὶ τὰ ἐκ Σηρῶν ὑφάσματα ὡς τὰ ἐξ ἐρίων τοῖς ἄλλοις ἐπινενόητο. Περὶ

A Barbarorum tum finitimorum Scytharum, machinamenta et oppugnantium astus varios excogitantium arenæque exæquatis copiis influentium ac cunctos minis terrentium (erant namque effrenato impetu et armorum omni genere septi), sustinuerit, cum esset terrestris conflictus, insidias eludebat, hujus muri securitate irruptionem declinans, solitoque atque ferventi suo defensori, gloriosissimo nempe martyri Demetrio, suam concredens salutem. Ex multis enim periculis servator hic patriæ ipsam liberavit, nec raro, cum necdum etiam bellum experta esset, victoriam perhumane concessit. Verum hæc libris qui de illius miraculis exstant narranda permittentes, ea prosequamur quæ deinceps sequuntur.

B 9. Civitas igitur ob eas quas dicebam causas omnis periculi secura agebat. Quo enim ex tempore Scytharum gens, sacri fontis aquis abluta ac Christiano populo sociata, pari illi munere pietatis lac sugere destinaverat, urbium desolationes finem habuerant; ad cædes instructi ensis mucro inhibitus erat retusumque ferrum, ac quæ olim prophetarum vocalissimus Isaias (2, 4) fuerat vaticinatus, nostro hoc ævo **500** adimpleta conspiciebantur. Nostri enim gladii transierant in falces et lanceæ in vomeres, nec usquam bellum erat; omnesque ubique finitimæ gentes in pace agebant; nullaque erat commodioris vitæ ratio ac occasio, qua non affatim frueremur. Inde frugum ubertas, inde mercaturæ emolumenta. C Terra enim et mare ab initio ad præstandum nobis obsequium constituta uberem sponteque paratam quandoque suam gratiam munusque conferebant. Quæ enim terra minus suppeditabat aut ex se proferre non satis erat idonea, hæc mare, mercimoniorum solertia comparata atque navibus invecta, quod egentibus deerat, abunde supplebat. Quid vero undequaque adventantium primum dixerim, ac quibus præcipue nos cives amice accipiebant, sua tribuentes atque vicissim nostra recipientes? Nam cum via publica ab occasu ad ortum per mediam hanc urbem duceret, cogeretque viatores in ea moras interponere et quæ in usum suum essent parare, quidquid quis bonorum dicat, ex illis consequebamur nobisque proveniebant. D Hinc promiscua ex omni hominum genere multitudo, tum indigenarum tum quoque modo hospitio receptorum, plateas semper circuibant; ut facilius sit arenas maris numerare quam eorum qui forum occupabant ac qui commerciis miscebantur censum inire. Hinc auri, argenti et pretiosorum lapidum ingentes ac copiosi thesauri vulgo accrescebant; vestesque sericæ perinde atque aliis laneæ **501** excogitabantur. Aliarum vero

VARIÆ LECTIONES.

[54] μηδὲν A. [55] γὰρ αὐτῶν κινδύνων αὐτὴν ὁ P. [56] ἐξηγεῖσθαι? [57] ἁγίου P. [58] αἱ τῶν πόλεων στάσεις P. [59] Ἰσαΐᾳ A. [60] ὡς om. A. [61] ποιουμένων P.

materiarum, æris, ferri, stanni, plumbi, vitri, quibus ad ignem opus facientes artes vitam tuentur ac fovent, vel meminisse superfluum duco, tanta scilicet eorum copia ut ex illis urbs quædam alia exstrui atque perfici posset

10. Hæc itaque ratione, omni ex parte rebus prosperis ad voluntatem fluentibus, urbs fortunata et artificum ingeniis condecorata, necnon ædificiorum magnificentia superbiens, num vel legum observatione vel civilis rei ordinibus vel dicendi gloria atque doctrina aliis inferior erat? Minime vero: nam illi scientia æque curæ erat ac visus oculis, æquitas pariter haud aliter ac vitæ negotiatio; vidissesque juvenum ac adolescentum pubem nulli prætercea quam disciplinis ac litterarum studiis vacare, unde scientiæ et artes robur obtinent. Harmonicæ vero musices cantiones aut canentium suavissima mele Deique laudibus ac clero mancipatorum studia dicturus, haud equidem scio quibus ea modis exprimam. Ad hanc enim usque narrationem nescio quomodo orationis impetu raptus, ac velut propriæ inscitiæ ac ruditatis oblitus, conabar moderate, et ut non alius quispiam harum valde imprudens rerum ignarusque omnium ac stupidus, quæ a tua virtute rogatus eram, scripto digerere ac explicare: exinde vero, ac præcipue quod suavium canticorum 302 ac melodiarum mihi incidit mentio, quo me vertam nescio, aut quo sermonis ducam lineam; quodnam item dulcissimarum concinnorumque modulatarum cantionum illarum omittam, quibus mortales cum cœlestibus potestatibus psallebant ac dies festos agebant. Etenim si quis eam modulantiam, quam uno ore in unum congregati omnes divinis canticis, in publicis conventibus, ad Deum emittebant, angelorum sonis concelebrantium, ubi lætantium omnium habitatio est, assimilaverit, is a scopo veroque ne vel minimum aberraverit.

11. Templa enim quædam prægrandia ac magnifica varioque ornatu pulcherrima, per mediam urbem exstantia ac exposita, veluti communia Numinis propitiatoria, cum primis vero, interque ea præcipuum, omnium effectricis divinæ et supersubstantialis Verbi sapientiæ, itemque semper Virginis immaculatæ ac Deiparæ, nec non cujus supra memini, gloriosissimi præclarique victoris, Demetrii martyris, ubi divina peregit certamina et victoriæ palmam reportavit, hæc nimirum recurrentibus per anni circulum festorum solemniis universæ multitudinis in se concionem cogentis lætitiam inenarrabilem et spiritale gaudium convenis inferebant, in horum si quidem singulis sacerdotum ordines cleri matriculam implebant, quorum opera mysticus cultus resque sacra peragitur; lectorum item cœtus, qui concinendis canticis diligentiam habeant,

γὰρ τῶν ἄλλων ὑλῶν, χαλκοῦ καὶ σιδήρου κασσιτέρου [62] τε καὶ μολίβδου καὶ ὑέλου, οἷς αἱ διὰ πυρὸς τέχναι τὸν βίον συνέχουσι, καὶ μνησθῆναι μόνον πάρελκον ἡγοῦμαι, τοσούτων ὄντων ὡς ἄλλην τινὰ δύνασθαι πόλιν δι' αὐτῶν δομεῖσθαί τε καὶ ἀπαρτίζεσθαι.

ι'. Οὕτω δὲ πανταχόθεν εὐθηνουμένη καὶ πλεονάζουσα, ταῖς τεχνικαῖς τε καλλυνομένη μεθόδοις καὶ ταῖς τῶν οἰκημάτων ὑπερηφανευομένη [63] λαμπρότησιν, ἆρα ταῖς ἐκ νόμων παρατηρήσεσιν ἢ ταῖς περὶ τὸ πολίτευμα τάξεσιν ἢ ταῖς περὶ λόγους αὐχήσεσιν ἐφαίνετο τῶν ἄλλων ἐνδεῶς ἔχουσα; Οὐμενοῦν· ἐσπουδάζετο γὰρ αὐτῇ γνῶσις ὡς ὀφθαλμοῖς βλέψις, [P. 326] καὶ εὐνομία ὡς ζωῆς πραγματεία. Καὶ εἶδες ἂν περὶ μηδὲν ἄλλο τὴν νεάζουσαν τῶν παίδων χῆραν [64] σχολάζουσαν ἢ περὶ λόγους, ἐξ ὧν ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι τὸ κράτος ἔχουσι. Τὰ δὲ περὶ τῆς ἁρμονίου μουσικῆς τῶν ᾀσμάτων, ἢ τῶν ᾀδόντων τὰ ψυχοτερπῆ μέλη καὶ τῶν τῷ Θεῷ κεκληρωμένων σπουδάσματα ἐπὶ τῷ λόγῳ [65] σημάνω [66]; πῶς δὲ τὴν τούτων διαγράψωμαι δήλωσιν; Μέχρι γὰρ τοῦδε τοῦ διηγήματος οὐκ οἶδ' ὅπως τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου συναπαχθεὶς, καὶ τῆς οἰκείας ὥσπερ ἰδιωτείας ἐπιλαθόμενος, ἐπειρώμην μέτριόν πως [67], καὶ ὡς οὐκ ἄν τις ἄλλος τῶν λίαν ἀμαθῶν καὶ ἀγροίκων, τῶν παρὰ τῆς σῆς ἀρετῆς αἰτηθέντων τὴν δήλωσιν διαγράφεσθαι· τὸ δ' ἀπὸ τούτου, καὶ μάλισθ' ὅτε τῆς εὐρύθμου τῶν ᾀσμάτων ἐμνήσθην ἡδυφωνίας, οὐκ οἶδα τίς γένωμαι ἢ ποῖ τῷ λόγῳ χωρήσω, ποῖον δὲ παραλείπω [68] τῶν ἡδίστων ἐκείνων καὶ εὐτάκτων μελῳδημάτων, οἷς συνέψαλλον καὶ συνεόρταζον ἄνθρωποι ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσιν. Εἰ γάρ τις τὴν μοῦσαν ἐκείνην, τὴν ἐκ παντὸς στόματος ὑφ' ἓν τῷ Θεῷ ἀναπεμπομένην τοὺς ὕμνους ἐν ταῖς πανδήμοις συνάξεσι, τῷ ἤχῳ τῶν ἑορταζόντων ἀγγέλων, ἔνθα εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία, ἐξεικονίσαι θελήσειεν, οὐδὲν τοῦ δέοντος ἁμαρτήσεται.

ια'. Ναοὶ γάρ τινες παμμεγέθεις καὶ περικαλλεῖς τῇ ποικίλῃ διακοσμήσει, διὰ μέσου προβεβλημένοι τῆς πόλεως ὥσπερ τινὰ κοινὰ πρὸς τὸ θεῖον ἱλαστήρια [69], καὶ τούτων μάλιστα ὁ τῆς παντουργοῦ καὶ θείας τοῦ ὑπερουσίου Λόγου Σοφίας οἶκος, καὶ ὁ τῆς Ἀειπαρθένου πανάγνου καὶ Θεομήτορος, ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ τοῦ προλεχθέντος πανενδόξου καὶ καλλινίκου μάρτυρος Δημητρίου, ἔνθα τοὺς θείους ἄθλους διήνυσε καὶ τὸ βραβεῖον τῆς νίκης ἐδέξατο, οἱ καὶ τὸν ἅπαντα δῆμον ταῖς κατὰ περίοδον ἐπανιούσαις τῶν ἑορτῶν ἡμέραις ἐν ἑαυτοῖς ἐκκλησιάζοντες, ἀνεκλάλητον εὐφροσύνην καὶ πνευματικὴν χαρμονὴν τοῖς συνιοῦσιν ἐβράβευον. Ἐκεκλήρωντο γὰρ ἐν ἑκάστῳ τούτων τάγματα ἱερέων, δι' ὧν ἡ μυστικὴ τελεῖται λατρεία, καὶ ἀναγνωστῶν συστήματα, δι' ὧν ἡ τῶν ᾀσμάτων σπουδάζεται ὑμνῳδία, ἀμοιβαδὸν τοὺς στίχους ἀλαλάζοντες, καὶ ταῖς χειρονομίαις τῶν μελῶν

VARIÆ LECTIONES.

[62] κασσιτήρου AP. [63] περιφανευομένη A. [64] κοῦραν? cf. p. 367 A. [65] τὰ σπουδάσματα ποίῳ λόγῳ? [66] σημανῶ A. [67] μέτριόν πως] μετρίως? [68] παραλίπω? [69] ἐξιλαστήρια A.

τὸν φθόγγον διατιθέντες, καὶ μεγάλην τινὰ καὶ ἀξιοθέατον χορείαν συνιστῶντες, τῷ τε εἴδει τῆς ἀστραπτούσης στολῆς [P. 327] τὰς τῶν ὁρώντων θέλγοντες ὄψεις, καὶ τῇ τεχνωμένῃ τῶν ψαλμῶν λύρᾳ τὴν ἀκοὴν κατατέρποντες. Τί γὰρ ἦν πρὸς τοῦτον τὸν ὕμνον ὁ μυθικὸς Ὀρφεὺς ἢ ἡ Ὁμηρικὴ μοῦσα ἢ τὰ τῶν Σειρήνων ληρήματα, τῷ ψεύδει τῶν πλασμάτων ἀναγραφόμενα, οἷς [70] λόγος μὲν ἐπαίνων οὐδεὶς ἀληθής, φῆμαι δὲ ψευδεῖς τοὺς ἀνθρώπους πλανῶσαι καὶ πρὸς ἀπάτην ἀνδραποδίζουσαι; Μάτην οὖν ἐν τούτοις ἐψευδοκτύπησαν οἱ [71] Ἕλληνες, τὴν ἀληθῆ γνῶσιν τῶν πραγμάτων ἀφῃρημένοι καὶ ταῖς κενολογίαις τῆς αὐτῶν δεισιδαιμονίας [72] καθ' ἑαυτῶν ὁπλισάμενοι. Ἡμῖν δὲ καὶ τὸ σεβαζόμενον ἦν ἀληθὲς καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὑμνούμενον.

ιβ'. Ἔνθα δή μοι καὶ θάμβος ἐπέρχεται καὶ φρίκη καὶ ἔκπληξις, ὅταν κατὰ νοῦν λάβω πῶς ὁ τοιοῦτος καὶ τοσοῦτος ὕμνος, ὁ μήπω τινὶ τῶν ἄλλων προσφερομένων [73] θυσιῶν τῷ μεγέθει ἐξομοιούμενος, ἀθρόον οὕτως ἐσίγησε καὶ εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη καὶ ὡς ὄναρ ὑπανεχώρησε. Πλήν γε τοῦτο λογίζομαι, ὅτι ἐν ταῖς [74] ἁμαρτίαις ὄντες τὰ θεῖα κατὰ τὸν Ψαλμῳδὸν ἐδιηγούμεθα δικαιώματα, καὶ τὸ μοχθηρὸν ἡμῶν τῶν τρόπων ἀδόκιμον τὸ περιφανὲς τοῦτο καὶ σεβάσμιον ἀπειργάσατο, ἀνάξιον κρίναντος τοῦ Θεοῦ βεβήλοις καὶ ἐναγέσι χείλεσιν ὑμνεῖσθαί τε καὶ γεραίρεσθαι. Μέχρι γὰρ τίνος τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τοῦ πάντα κίνδυνον ἐπενεχθῆναι ἡμῖν εἰς μέσον οὐ παριστῶμεν, ἵν' ἔχωσι γνῶναι διὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς ὑποδείγματος οἱ μετέπειτα ὅπως δεῖ λατρεύειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ καὶ ἑαυτοὺς ὑπεράνω παντὸς ὀλέθρου διατηρεῖν, ἵνα μὴ τοῖς ὁμοίοις ἡμῶν τῆς κακίας ὑπολισθαίνοντες πλημμελήμασι τὴν θείαν ἀγανάκτησιν ἐφ' ἑαυτοὺς ἐπισπῶνται. Οὐδὲ γὰρ ἄλλου τινὸς ἕνεκεν τῆς μεγάλης ἀπειλῆς ἐκείνης, ἧς καὶ μεμνημένος ἐξίσταμαι, διὰ πείρας γεγόναμεν, ἀλλ' ἢ διὰ μοχθηρᾶς καὶ κακῆς προαιρέσεως, εἴτε διὰ τὸ παρηλλαγμένον καὶ διάφορον τῆς τε πολιτείας καὶ τῶν ἠθῶν, τῶν συνεισρεόντων [75] τῇ πόλει ἀνθρώπων [76] ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ τόπου ἄλλων ἄλλο τι συνεισφερόντων κακὸν καὶ τούτου τῷ πλησίον μεταδιδόντων (καὶ γὰρ δι' ἣν εἴπομεν ἄφθονον τῶν χρειῶν χορηγίαν οἱ τῶν πλησίον χωρῶν καὶ πόλεων ἄνθρωποι ἐν ταύτῃ τὴν οἴκησιν μετηλλάττοντο, καὶ μάλισθ' ὅσοι ταῖς ἤδη προαλωθείσαις νήσοις ἐκ τῆς [77] τῶν δυσωνύμων Ἀγαρηνῶν ἐπιδρομῆς ὑπελείφθησαν, ἐπὶ τήνδε προσέφευγον, μηδεμίαν, ὡς ὑπελάμβανον, ἐν αὐτῇ πολεμίων φροντίδα τοῦ λοιποῦ ποιησόμενοι), εἴτε δὲ πάλιν διὰ τὸ ἀνειμένον [P. 328] τῆς τρυφῆς καὶ ἀφρόντιστον καὶ πρὸς πᾶσαν ἡδονὴν ποικίλον τῆς χρείας καὶ ἐπιτήδειον ὥσπερ τινὰ λήθην πεπόνθαμεν τοῦ Θεοῦ, μακράν τινα καὶ ἀδιεξόδευτον πλανώμενοι πλάνην, καὶ καθώς φησιν ὁ Ἀπόστολος, ἕκαστος ταῖς ἰδίαις ἐπιθυμίαις ἐπορευόμεθα, ἀδεῶς κατὰ πάσης ἁμαρτίας

A et alternis versus tinniant, manuumque **503** motibus modulationum sonos disponant, ac magnam quamdam digneque spectabilem choream constituant, tum effulgente vestium forma spectantium oculos demulcentes, tum artificiosa psalmorum lyra auditum oblectantes. Quid enim erat, si hæc cantica consideres, fabulosus Orpheus aut Musa Homerica aut Sirenum deliramenta, fictionum mendaciis digesta, ut nulla laudum vera ratio sit, sed falsi rumores, mortalium genus seducentes atque errori mancipantes? Frustra igitur in his Græci crepantibus buccis sese jactant, qui vera rerum scientia careant vanisque sermonibus ipsi sibimetipsis pugnent: nobis vero tum Numen verum est, tum ipsum quod canimus laudisque obsequio fre-
B quentamus.

12. Hic mihi et admiratio subit incessitque horror ac stupor, dum mente recolo quomodo talis et tanta modulatio, ipsa nulli non alii hostiarum, quæ Deo offeruntur, magnitudine præstans, sic repente conticuit et in nihilum abiit velutque somnium abscessit. Enim vero hoc recogito: nempe cum in peccatis essemus, juxta Psalmistæ (*Psal.* XLIX, 6) sententiam, divinas enarrabamus justitias, morumque nostrorum improbitas illustrem hunc ac venerabilem cultum reprobum effecit, indignum judicante Numine profanis impurisque labiis laudari se honorique haberi. Quousque enim tandem veram causam, ob quam nobis omnis hæc illata **504** ma-
C lorum vis, in medium non adducimus, ut nostro exemplo discant posteri quonam pacto colendus sit Deus vivus ac verus, seque ab omni servent immunes interitu, ne iisdem atque nos delectis obnoxii divinam in se attrahant indignationem? Nam nulla alia causa immanis illius pœnæ iræque, cujus vel sola memoria extra mentis sedem exco, periculum fecimus nisi ob pravam perditamque voluntatem, sive propter dissonos diversosque mores ac ingenia seu instituta, omni ex gente ac loco in urbem confluentium atque aliud alias malum importantium ac cum proximo illud communicantium. Nam propter eam, quam diximus, uberem rerum in vitæ usum suppeditationem vicinarum regionum atque urbium incolæ mutatis sedibus in hac habi-
D tationem locabant; ac præcipue qui ex captis jam insulis per impuros Agarenos illorum grassationi superstites fuerant, ad eam confugiebant, nulla deinceps, ut sibi videbatur, hostium cura solliciti, atque in eam rationes suas transferebant. Sive rursus etiam propter molles delicias nullisque studiis animum implicatum, tum ad omnem libidinem, ita usu subministrante, proclive ingenium, velut in Dei quamdam oblivionem venimus, longo quodam et inextricabili viarum errore ab illo abjuncti. Et, ut ait Apostolus, unusquisque desideriis

VARIÆ LECTIONES.

[70] ὡς P. [71] οἱ om. A. [72] τῆς αὐτῶν δεισιδαιμονίας om. P. [73] προφερομένων A. [74] ταῖς om. A. [75] συνεισιόντων P. [76] ἀνθρώπων om. P. [77] τῆς om. P.

nostris ambulabamus, ad omnia licenter scelera procurrentes, et viam quæ ad virtutem ducat pro nihilo habentes.

505 13. **Quod enim malitiæ genus, ut verum dicamus, in nobis non exercebatur? Fornicationes, adulteria, immunditiæ, odia, mendacia, furta, lites, contentiones, convicia, iræ, rapinæ, injustitiæ; et malorum omnium causa, invidentia, commune omnium studium et quotidianum atque forensis meditatio erat. Neque enim ullus nostrum hoc satagebat ut de proximo bene mereretur, sed ut illi invisum aliquid malumque inferret stolide machinabatur. Nec ut ex suo egenti tribueret, implens quod misericordiæ est, animo reputabat, sed ut de alieno substantiam augeret, gentilibus suis pugnabat, cum se invicem deriderent, mutuo cæderent, alter alteri calumniam strueret ac detraheret, nullum non malum secum ipsi excogitarent, pupillos suffocarent, viduarum fines invaderent, inimicitias necterent. Enimvero quis horum omnium exitus? Torpet animus rerumque magnitudini linguam injicere horret; nec rursus malorum, quibus jam perfuncti sumus, meminisse sustinebam. Quia tamen fieri non potest ut istiusmodi narrationum memoriam vitemus, qua ratione nova quædam ac terribilis narratio mundo relicti sumus, periculi magnitudinem narraturus accedo, ut et ipse cognoscas quænam sint peccati obsonia atque præmia (*Rom.* VI, 23). Cum enim luxu perditi essemus, voluptate liquesceremus ac mollitie flueremus, malisque omnibus institutis vitam duceremus; cum, ut Psaltes concinit (*Psal.* XIII, 3), omnes declinassent, simul inutiles facti essent, nec esset qui Deum requireret,**
506 tunc tremendum illud minarum pondus experti sumus, quin imo, ut verius dicam, eversionis seu justæ retributionis.

A χωροῦντες καὶ τῆς πρὸς ἀρετὴν ἀγούσης μηδεμίαν ποιούμενοι ἐπιμέλειαν.

ιγ'. Ποῖον γὰρ εἶδος κακίας, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἐν ἡμῖν οὐκ ἐπράττετο; Πορνεῖαι, μοιχεῖαι, ἀκαθαρσίαι, μίση, ψεύδη, κλοπαί, ἔριδες, φιλονεικίαι, λοιδορίαι, θυμοί, πλεονεξίαι, ἀδικίαι· καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν κακῶν φθόνος κοινὸν ἐμμελέτημα καθ' ἑκάστην [78] καὶ ἀγοραῖον ἦν. Οὐ γὰρ ὅστις ἡμῶν τῷ πλησίον πράξει καλῶς διὰ σπουδῆς εἶχεν, ἀλλ' ὅστις αὐτῷ τῶν ἀβουλήτων ἐπενεγκεῖν τι φρενοβλαβῶς ἐτεκταίνετο· οὐδ' ὅστις ἐκ τοῦ οἰκείου μεταδοῦναι τῷ χρῄζοντι τὸ συμπαθὲς πληρῶν ἐβεβούλητο, ἀλλ' ὅστις ἐκ τοῦ ἀλλοτρίου τὸ οἰκεῖον πλεονάσαι πρὸς τὸν [79] ὁμόφυλον διεμάχετο, κατ' ἀλλήλων εἰρωνευόμενοι, ἀλλήλους πλήττοντες, B ἀλλήλους διαβάλλοντες [80], πᾶν ὁτιοῦν κακὸν ἐν ἑαυτοῖς ἐξευρίσκοντες, ὀρφανοὺς ἄγχοντες, ὁρίοις χηρῶν ἐπεμβαίνοντες, ἔχθρας συνάπτοντες. Καὶ τί δὴ τὸ τέλος τούτων ἁπάντων; Ὀκνῶ μὲν τὴν γλῶτταν τῷ μεγέθει τῶν πραγμάτων ἐπαφιέναι, καὶ οὐκ ἂν ἠνεσχόμην τῶν ἀλγεινῶν ἐκείνων ὧν ἤδη πεπόνθαμεν καὶ πάλιν ἐπιμνησθῆναι· ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν τοιούτων διηγημάτων οὐκ ἔστιν ὅπως ὑπεκκλῖναι τὴν μνήμην, δι' ὧν τῷ βίῳ καινόν τι καὶ φοβερὸν ὑπελείφθημεν ἄκουσμα, λέξων ἔρχομαι τοῦ κινδύνου τὸ μέγεθος, ἵν' εἰδῇς καὶ αὐτὸς ὁποῖα τῆς ἁμαρτίας εἰσὶ τὰ ὀψώνια. Ἐν ὅσῳ γὰρ ἐτρυφῶμεν, ἐν ὅσῳ ἐσπαταλῶμεν καὶ πᾶσιν ἀτόποις διεζῶμεν ἐπιτηδεύμασιν, ὅτε κατὰ τὸ ψαλμικῶς ῥηθὲν *πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν*, τότε τῆς C φοβερᾶς ἐκείνης ἐπειράθημεν ἀπειλῆς, μᾶλλον δὲ καταστροφῆς, ἵν' οἰκειότερον εἴπω, ἢ δικαίας ἀνταποδόσεως.

14. Et considera hic quoque Dei humanitatem, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat (*Ezech.* XXXIII, 11). Cum enim sciret projectam scelestissimamque animi nostri ad mala pronitatem, quid machinatur ac consilii init, ut perditum illum furorem inhibeat et ad conversionem inducat? Primum quidem, quæ dicta a nobis est, **Berrhoeam, urbem finitimam, cum tota vicinia terræmotu quassavit, adeo ut multi eo oppressi perierint. Quid inde disponens ac procurans? Ut nos scilicet, malorum divina ultione aliis inflictorum sensu percepto, tandem aliquando a propriis ipsi malis abstineremus actusque nostros ad virtutem dirigeremus. Deinde, quia ne illo quidem casu de veteri vigente in nobis consuetudine quidquam remiseramus, ad aliud machinæ genus transit, in aliis ante specimen edens ejus calamitatis quæ nobis ipsis obventura esset, dum nulla pœnitudine peccaremus. Demetrias namque sic dicta, Græciæ alia urbs, haud longe a nobis dissita, tum accolarum frequentia, tum rebus aliis, quibus urbes altum sapere ac gloriari solent, supra finitimas alte**

ιδ'. Καὶ σκόπει κἀνταῦθα τοῦ Θεοῦ [81] τὸ φιλάνθρωπον, τοῦ μὴ βουλομένου τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῇν αὐτόν. Εἰδὼς γὰρ τὸ ἀκάθεκτον καὶ μοχθηρὸν τῆς γνώμης ἡμῶν ἐπὶ τὰ πονηρὰ, τί μηχανᾶται πρὸς τὸ τὴν ὁρμὴν ἐπισχεῖν [P. 329] τῆς κακίας καὶ ἐπιστροφῆς ἡμῶν ἐμβαλεῖν αἰτίαν; Πρῶτον μὲν τὴν ἤδη λεχθεῖσαν γείτονα πόλιν, τὴν Βέῤῥοιαν λέγω, ἐπικατασεισθῆναι πεποίηκε τοῖς περιοίκοις ὡς πολλοὺς [82] τῶν ἐκεῖσε συλληφθέν- D των ἐξαναλῶσαι, τί διοικούμενος ἐκ τούτου; Ἵν' ἡμεῖς πάντως τῶν ἑτέροις ἀπειλουμένων τὴν αἴσθησιν λαβόντες, τῶν ἰδίων κακῶν ἀποχὴν κἂν ὀψὲ γοῦν ποιησώμεθα καὶ πρὸς ἀρετὴν τὰς πράξεις ἰθύνωμεν. Εἶτα ἐπειδὴ τούτου γενομένου οὐκ ἐνεδώκαμεν τῆς κρατούσης ἐν ἡμῖν παλαιᾶς συνηθείας, ἐφ' ἕτερον εἶδος μηχανῆς μεταβαίνει, καὶ τὴν ἡμῖν αὐτοῖς ἔσεσθαι μέλλουσαν ἀμεταμέλητα πράττουσι συμφορὰν ἐν ἄλλοις προϋποδείξας. Δημητριὰς γὰρ οὕτω καλουμένη τῆς Ἑλλάδος ἑτέρα πόλις, οὐ μακρὰν ἡμῶν ἀπῳκισμένη, πολλῷ πλήθει τῶν οἰκητόρων καὶ τοῖς ἄλλοις οἷς μέγα καυχῶνται πόλεις τῶν ἔγγιστα ὑπεραιρομένη [83], οὐ πρὸ πολλοῦ τῆς ἡμῶν ἁλώσεως ἔργον

VARIÆ LECTIONES.

[78] ἕκαστον P. [79] τὸν] τὸ P. [80] ἐνδιαβάλλοντες A. [81] τὸ τοῦ Θεοῦ P. [82] πολλῶν P. [83] ὑπεραιρουμένη AP.

ἐγένετο τῶν Βαρβάρων. Πολιορκηθεῖσα γὰρ ὡς μικροῦ δεῖν πάντων [84] τῶν ὑπ' αὐτὴν ἐν μαχαίρᾳ πεσεῖν, οὐδὲν ἕτερον παρεῖχε νοεῖν ἢ τοῖς κακοῖς ἡμᾶς ἐπιμένοντας τὴν ὁμοίαν πεῖραν τῶν πραγμάτων ἐκδέχεσθαι καὶ καθάπερ εἰς ἔμψυχον στήλην ἐν αὐτῇ τὰ κεχρεωστημένα ἡμῖν ἀναγινώσκειν παθήματα.

ιε'. Ἀλλὰ μηδεὶς ἀποφαινόμενόν με οἰέσθω ταῦτα λέγοντα [85] ὅτι δι' ἡμᾶς αἱ πόλεις αὗται τῶν φοβερῶν τὴν πεῖραν ἐδέξαντο. Ὠφείλετο γὰρ αὐταῖς, ὡς οἶμαι, καὶ δι' οἰκείαν μοχθηρίαν ὁ κίνδυνος, ὡς καὶ ἡμῖν μετ' ἐκείνας, ἀξίας τῶν ἡμαρτημένων ἑκάστῳ τὰς τιμωρίας ἐπάγοντος τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ ἡμᾶς οὐ τὴν τυχοῦσαν ἀφορμὴν τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπιστροφῆς καὶ σωτηρίας εὔκολον ἦν ἐξευρεῖν, τὴν ἐκείνων καταστροφὴν οἰκείαν ἀσφάλειαν ποιουμένους. Ὅμως ἐπειδὴ τὸν νοῦν ἡμῶν εἶδεν [86] ὁ τὰς καρδίας ἐρευνῶν πάσῃ σπουδῇ τῆς ἐπ' ἀπωλείᾳ ἀγούσης ἐχόμενον, μηδεμίαν [87] μὲν τῶν σωτηρίων ἐντολῶν καὶ παιδευτικῶν ἐνεργειῶν ὑπολειφθεῖσαν, ἐξ ὧν αἰσθητικὴ καὶ νήφουσα ψυχὴ τὸ καλὸν μεταμανθάνει, διαφεύγουσα τῶν χειρόνων τὰς πράξεις, δι' ἃς ἐπέρχεται ἡ ὀργὴ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ὥς φησιν ὁ Ἀπόστολος, ἔδει δὲ τὴν κακίαν ἐκτριβῆναι, ἵνα μὴ τῇ ἐπὶ πλεῖον προόδῳ καὶ ἑτέρους λυμαίνοιτο, διὰ τοῦτο ἀφῆκεν ἡμῖν ἐπενεχθῆναι τὴν φοβερὰν ἐκείνην καὶ φρικώδη πληγὴν, ἵν' ὅπερ ἄλλων πασχόντων ἡμεῖς οὐκ ἐδιδασκόμεθα, τοῦτο ἡμεῖς παθόντες ἄλλοις ὑπόδειγμα ποιησώμεθα.

[P. 330] ις'. Ἀλλὰ τί δεῖ μακρολογεῖν; καιρὸς γὰρ ἤδη τῶν καιρίων διηγημάτων ἐφάψασθαι, καὶ ὅπως τὴν ὀδυνηρὰν ἐκείνην πολιορκίαν ὑπέστημεν παραστῆσαι τῷ λόγῳ, ὡς εἶναι τοῖς μετέπειτα νουθεσίας ὑπόθεσιν καὶ ἐναργοῦς διδασκαλίας παραίνεσιν. Ἐν τούτοις γὰρ ὄντων ἡμῶν ἧκέ τις ταχυδρόμος ἄγγελος ἀπὸ τοῦ κρατοῦντος τὰ τῶν Ῥωμαίων σκῆπτρα, Λέοντος τοῦ φιλευσεβοῦς ἄνακτος, τὴν ἔφοδον τῶν Βαρβάρων, λέγω δὴ τῶν δυσωνύμων Ἀγαρηνῶν, καταμηνύων καὶ ὡς τάχα ὁπλίζεσθαι, πρόσφυγάς τινας ἀπ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν Βαρβάρων ἀφῖχθαι λέγων, καὶ τὴν βουλὴν αὐτῶν, ἥτις ἐστὶ, προειπόντας τῷ βασιλεῖ, καὶ ὅτι πᾶσαν τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τήνδε πεποίηνται, ὑπὸ πολλῶν ἤδη τῶν ὑπ' αὐτῶν προχειρωθέντων βεβαιωθέντες ὡς ἀτείχιστός ἐστιν ἐκ τοῦ πρὸς θάλασσαν μέρους καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν νηῶν μάχαις εὐεπιχείρητος. Ταύτης οὖν ἀγγελθείσης τῆς πονηρᾶς ἀγγελίας, θροῦς μὲν ἐγένετο κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ φόβος καὶ τάραχος, ἀσυνήθους πράγματος καὶ φοβεροῦ ταῖς ἀκοαῖς ἡμῶν ἐν ἀρχαῖς προσπεσόντος, ἐβουλευσάμεθα δὲ, οἴμοι! τὴν οἰκείαν περιποιήσασθαι σωτηρίαν, καὶ ὅσα πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων ἄμυναν καταρτίζειν, καὶ πρὸς τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον διεγείρεσθαι. Πλὴν ἔκαμνε μὲν ὁ λογισμὸς ἑκάστου καὶ ταῖς ἄλλαις μερίμναις τῆς ἀπειρίας τοῦ μάχε-

A supercilium tollens, haud multo ante nostræ urbis excidium in Barbarorum potestatem venit. Obsessa enim ac capta, ut pene omnes qui in ea erant gladio ceciderint, nihil aliud **507** cogitandum animis ingerebat quam fore ut qui in malis perseveraremus, parem in eos ultionem exciperemus, et ut velut in animata columna ac cippo, quæ nobis debita essent mala diraque, perscripta legeremus.

15. Nullus tamen existimet, dum hæc ita pronuntio, me velle hasce urbes nostri causa tremenda hæc expertas fuisse illisque malis factas obnoxias. Nam et illis, opinor, ob ipsam earum pravitatem, æque ac nobis post ipsas, animadversio debebatur, Deo scilicet singula quæque scelera digne ulciscente. Verum in iis nos quoque haud levem occasio-
B nem melioris frugis ineundæ atque salutis facile fuit invenire, ita nimirum ut earum casu noxæque res nostras in tuto collocaremus. Verumenimvero quia is qui corda scrutatur (*Psal.* VII, 10) animum nostrum omni studio hærere noverat viæ quæ ducit ad interitum, cum nihil ei salutarium mandatorum castigationumque deesset, quorum sensu ad sobrietatem reductus animus mutato consilio, quod honestum ac officii est, condiscit, vitans scelera ob quæ ira ingruit in filios inobedientiæ, ut ait Apostolus (*Ephes.* V, 6), decebatque malitiam elidi ac aboleri, ne majus incrementum faceret atque aliis noxam inferret, idcirco tremendam illam atque horrendam plagam nobis inflixit, ut quod
C aliorum malis præmoniti non didiceramus, ejus nos aliis, nostro ipsi periculo, exemplo essemus ac documento.

508 16. Sed quid necesse orationem trahere? Jam enim tempus est necessaria rerum momenta aggredi, ac modum quo diram illam obsidionem pertulimus sermone referre, quo scilicet inde posteris admonitionis argumentum ac ratio claræque doctrinæ adhortatio sit. Etenim cum res nostræ ita se haberent, celer quidam cursor nuntius a Leone, piissimo imperatore tum imperii Romani sceptra moderante, venit: Barbarorum (inauspicati scilicet nominis atque ominis Agarenorum) irruptionem denuntians, ad arma statim convolare jubet. Venisse profugos quosdam ex ipsis Barbaris, eo-
D rumque consilii imperatorem præmonuisse: impetum omnem versus Thessalonicam vertere, ea scilicet ratione, quod ex pluribus jam ab eis bello captis ac subjugatis certo didicerint, qua parte respicit mare, nullis eam cingi mœnibus exque navibus conserta pugna facile expugnari posse. Malo hoc igitur allato nuntio per totam urbem rumor diditur, timorque ac titubatio omnes occupat, insueta plane re atque tremenda tum primum nostris auribus illapsa. Eo nobis (heu!) versa consilia, ut salutem nostram tutaremur, ac quæ arcendo hostes essent omnia pararemus, atque ad bellum sustinendum animis excitaremur. Verum

VARIÆ LECTIONES.

[84] πάντας? [85] λέγειν? [86] οἶδεν AP. [87] μηδεμίαν] καὶ μηδεμίαν?

concidebat cujusque animus, cum aliis disjectus curis, quod bello inexperti eramus nulloque rei usu, nec ut ipsa ejus ducenda exordia noveramus; tum vero magis quod murus nihil idoneus erat, quo et **509** hostium impetum exspectabamus, omnium animos desperatione mergebat. Ac sane res suspecta erat, non solum nobis bello inexpertis ac inermibus, sed et si qui jam exercitati istiusmodi rerum causas apprime callerent.

17. Itaque in eam sententiam ivimus, si quid esset moliendum, id esse in ipso muro conandum, et ante omnia illius securitati et in melius refectioni prospiciendum. Cogitata non laudabat qui ab imperatore nuntium nobis attulerat (Petronæ nomen erat), vir protospathariorum ascriptus catalogo; cui erat impositum ut paululum in urbe commoraretur opemque suam conferret et rebus debita subsidia subministraret. Is aliud sapientissimum consilium, quippe valde efficax ac salutare, se invenisse aiebat, nisi illud quoque scelera nostra dissipassent, quæ nostro excidio sternebant viam. Namque cum aliis vir ille, sed maxime rerum experientia præstaret, intra se ipsum examinans, si in exstruendis muris cura adhiberetur, maxima urbi adfutura incommoda, et nihilo magis iis se profecturum qui ante ipsum simile opus aggressi essent, ad aliud securitatis genus (et nota quam aptum ac peropportunum) animum advertit. Considerabat enim, cum pars urbis noto adversa marinis aquis tota circumlueretur, si inde Barbari arma movissent, quidquid libuisset, in ea facile effecturos, cum nemo ipsorum ascensui in muros (ipsos humiles ac terræ contiguos) impedimento **510** esse posset: nam navium puppis ita eminebat, ut ex ea tanquam ex loco superiori in propugnaculis immorantes hostium jaculis obnoxii essent. Statuit igitur aggerem quemdam arteque factitatas insidias in aquis ipsis occultare, quibus securitas urbi simulque hostibus obstaculum foret. Erant namque in tractu urbis ad Orientem ac Occidentem vergente plurima ex uno lapide excavata sepulcra, quibus antiquitus gentiles, qui eam inhabitaverant, suos mortuos condebant. Hæc ille in unum convehens, ac mirabili quodam artificio, cujus ipse solus sibi auctor exstiterat, in mare demergens, et perparvo intervallo a se dissitos, ordine tamen digestos inter aquas contegens, marinum quoddam ac pene inauditum munimentum, eo ipso muro qui ad continentem altiore structura eminebat validius ac securius, artificiosa vere sedulitate condebat. Et jam opere præstitum fuisset, omnem urbi securitatem præstans, cum non possent naves appellere noxaque urbem afficere, ni hoc quoque propter nostram improbitatem interruptum in nihilum recidisset.

A σθαι, μήπω τοῦ πράγματος ὤν ἐν πείρᾳ, μηδ' ὅπως τὴν ἀρχὴν λαμβάνει δεδιδαγμένος· πλέον δὲ τὸ μὴ ἐπιτήδειον εἶναι τὸ [88] τεῖχος ἔνθα καὶ τὴν προσβολὴν ἐσκοποῦμεν, τὰς ἁπάντων ψυχὰς κατεβύθιζε· καὶ γὰρ ἦν ὡς ἀληθῶς ὕποπτον, οὐ μόνον τοῖς ἀπειροπολέμοις καὶ ἀόπλοις ἡμῖν, ἀλλ' ἤδη καὶ αὐτοῖς τοῖς γεγυμνασμένοις καὶ προαποκειμένας ἔχουσι [89] τὰς τῶν τοιούτων πραγμάτων αἰτίας.

ιζ'. Ἐβουλευσάμεθα δ' οὖν, εἴ τι καὶ δέοι πράττειν, ἐν αὐτῷ πράττειν τῷ τείχει καὶ πρώτης ἔχεσθαι τῆς αὐτοῦ ἀσφαλείας καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον μεταποιήσεως. Οὐ συνεβούλευε δ' ἡμῖν τοῦτο τέως ὁ ταύτην ἡμῖν τὴν ἀγγελίαν πρὸς τοῦ βασιλέως κομίσας (Πε- B τρωνᾶς δὲ οὗτος ἐκαλεῖτο, τῷ καταλόγῳ τῶν πρωτοσπαθαρίων ἐναριθμούμενος, ὃς ἦν ἐπιτετραμμένος ἐγχρονίσαι μικρὸν τῇ πόλει καί τινος αὐτῇ μεταδοῦναι βοηθείας καὶ δεούσης ἐν τοῖς πράγμασι συνεργείας), ἄλλην δὲ σοφωτάτην ἔλεγεν ἐξευρεῖν ἐπίνοιαν, ὡς λίαν ἐνεργῆ καὶ σωτήριον, εἰ μὴ καὶ ταύτης αἱ προοδοποιοῦσαι τὴν καθ' ἡμῶν ἀπώλειαν ἁμαρτίαι ἀναίρεσιν καθυπέβαλον. Ἐλλόγιμος γὰρ ὢν ὁ ἀνὴρ καὶ πολλὴν πραγμάτων ἐσχηκὼς πεῖραν, καθ' ἑαυτὸν συνιδὼν ὡς εἰ θελήσοι [P. 331] τοῦ τείχους τῆς οἰκοδομῆς ἐπιμεληθῆναι, καὶ κόπους παρέξει τῇ πόλει καὶ πλέον οὐδὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ περὶ τούτου φροντισάντων ὀνήσειεν, ἐφ' ἕτερον εἶδος ἀσφαλείας (καὶ σκόπει πῶς εὔφορον καὶ ἁρμόδιον) τὸν νοῦν μετηγάγετο. Εἰδὼς γὰρ ὡς ἅπαν περικλύζεται τὸ κατὰ νότον C μέρος τῆς πόλεως ὑπὸ [90] τῶν θαλασσίων ὑδάτων, ἐκεῖθεν δὲ προσπίπτοντος τοῦ πολέμου εὐχερῶς ἔχειν τοὺς Βαρβάρους πᾶν ὁτιοῦν βούλοιντ' ἂν ἐν αὐτῷ διαπράξασθαι, μηδενὸς κωλύοντος αὐτοὺς ὑπεράνω τῆς οἰκοδομῆς γενέσθαι τοῦ τείχους διὰ τὸ πρόσγειον καὶ χθαμαλώτατον [91] εἶναι τάς τε νῆας μᾶλλον ὑπερανέχειν ἐκ τοῦ κατὰ πρύμναν μέρους, καὶ ἀπὸ μετεώρου δύνασθαι τοὺς ἐν ταῖς ἐπάλξεσιν ὄντας κατατιτρώσκειν, ἐβουλεύσατο φραγμόν τινα καὶ τετεχνημένην ἐνέδραν ἐν αὐτοῖς ἐγκρύψαι τοῖς ὕδασιν, ὡς ἂν καὶ τῇ πόλει τὸ ἀσφαλὲς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐμπόδιον κατ' αὐτὸ γένηται. Πολλοὶ γὰρ ἦσαν ἐκ μονολίθου γεγλυμμένοι τύμβοι κατά τε τὸ πρὸς ἀνατολὴν καὶ δύσιν μέρος τῆς πόλεως, ἐν οἷς πάλαι τοὺς ἑαυ- D τῶν νεκροὺς οἱ τήνδε κατοικοῦντες ἐνεταφίαζον Ἕλληνες· οὓς καὶ συνάγων καί τινι παραδόξῳ μεθόδῳ, ἣν αὐτὸς μόνος ἐξεῦρε, τῇ θαλάσσῃ βυθίζων, καὶ ὡς ἀπὸ μικροῦ τινος διαστήματος στοιχηδὸν τούτους τοῖς ὕδασιν ἀποκρύβων, θαλάσσιόν τι καὶ ξένον ἔρυμα καὶ τοῦ πρὸς ὕψος τῇ χέρσῳ προβεβλημένου τείχους ὀχυρώτερόν τε καὶ ἀσφαλέστερον τῇ ἀληθείᾳ κατεσκευάζετο. Καὶ δὴ καὶ εἰς ἔργον ἂν ἐξέβη πᾶσαν ἀσφάλειαν τῇ πόλει περιποιούμενον, ὡς μηδὲ δύνασθαι τὰς νῆας πλησιάσαι τὸ παράπαν καὶ τῆς ἑαυτῶν μεταδοῦναι βλάβης, εἰ μὴ καὶ τοῦτο διὰ τὴν μοχθηρίαν ἡμῶν ἐκωλύθη καὶ εἰς οὐδὲν προεχώρησεν.

VARIÆ LECTIONES.

[88] τὸ om. P. [89] αὐτοῖς γεγυμνασμένας ἔχουσι P. [90] ἀπὸ AP. [91] καὶ χθαμαλώτατον om. P.

ιη'. Ἤδη γὰρ περὶ τὰ μέσα που τοῦ κινδυνώδους τόπου πεφθακότος τοῦ τοιούτου διαποντίου φραγμοῦ, καὶ πᾶσαν ἡμῶν ὑπόνοιαν ἐπίφοβον καὶ πονηρὰν ὑποτέμνοντος, ἵκετό τις ἕτερος, καὶ αὐτὸς πρὸς τοῦ βασιλέως πεμφθεὶς, τὸν εἰς τοῦτο πεμφθέντα [92] Πετρωνᾶν σπουδαίως μεταπεμπόμενος καὶ τὴν φροντίδα πᾶσαν τῆς πόλεως εἰς ἑαυτὸν μετατιθείς. Λέων δὲ οὗτος ἐκαλεῖτο, πάσης τῆς περιχώρου προχειρισθεὶς στρατηγὸς καὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν τῶν πρὸς τὴν [93] μάχην εὐτρεπιζομένων πραγμάτων ἀναδεξάμενος. Ὧ καὶ ἔδοξε τὴν τοῦ ἔργου τούτου σχολάσαι τέως φροντίδα, καὶ τοῦ τείχους τὴν οἰκοδομὴν ἐξανύεσθαι. Ἅμα γὰρ ἧκε, καὶ μεθίστησιν εὐθὺς τὸν δῆμον ἅπαντα τὸν εἰς τοῦτο τεταγμένον πρὸς τὸ τὰς χρειώδεις ὕλας τοῖς τεχνίταις ἐπικομίζειν, ὡς ἂν τῇ πολυχειρίᾳ τυχὸν καὶ τῇ τῶν δεόντων δαψιλεῖ χορηγίᾳ τὸ σπουδαζόμενον [P. 332] εἰς ἔργον ἄγοιτο. Ἤδη μὲν οὖν πάλιν τὰ τῆς οἰκοδομῆς ἦν ἐνεργῆ. Ἀλλ' ὅσον ἐδόκει τὸ πρὸς ὕψος ἐγειρόμενον τοῦ τείχους τὴν τῶν ἐναντίων ἀπείργειν κακόνοιαν, τοσοῦτον ἐφαίνετο τὸ λεῖπον τοῖς πολίταις ἡμῖν παντὸς κινδύνου καθυπεμφαῖνον ὑπόνοιαν. Οὔτε γὰρ ἅπαν διορθωθῆναι δυνατῶς εἶχε πολλῷ μήκει διατεινόμενον πρὸς τὸ μηκέτι τὴν ἐξ αὐτοῦ συμφορὰν ἡμᾶς ὑποπτεύειν, καὶ ὁ χρόνος τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον ἐφεστάναι προεμαρτύρατο μήπω τοῦ μέσου χώρου τῆς οἰκοδομῆς ἀψαμένης, ἐξ οὗ καὶ τὴν βλάβην ὑπωπτευόμεθα. Ἀγγελίαι γὰρ τῶν προτέρων φοβερώτεραι καὶ συχνότεραι τὰς ἁπάντων ἡμῶν ἀκοὰς περιεθρύλουν, καὶ τοὺς Βαρβάρους ἐγγίζειν ἤδη τὸ πλεῖστον τοῦ πλοὸς διανύσαντας. Οὐκ ἦν γὰρ ὅπου καὶ πρὸς μικρὸν αὐτοὺς ἐμβραδῦναι, διὰ τὸ τὰς πλείονας νήσους ὑπ' αὐτῶν προεκπορθηθῆναι, καὶ τὰς πρὸς θάλασσαν ἐχούσας πόλεις τὴν οἴκησιν τῇ καταπλήξει μόνῃ τῆς ἀκοῆς αὐτῶν πρὸς φυγὴν ἐκτραπῆναι, καὶ μηδὲν ὑπάρχειν ὃ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἢ τὴν τῶν ὅπλων συνέχειαν ἐξαρκεῖν ὑπομεῖναι. Τέτταρας γὰρ ὁμοῦ καὶ πεντήκοντα τὰς βαρβαρικὰς εἶναι προέλεγον νῆας, οὐδὲν ἧττον πόλεως ἑκάστης αὐτῶν τῷ μεγέθει καὶ ταῖς ἄλλαις κατασκευαῖς τυγχανούσης, ἐν αἷς [94] ἦν παμμιγής τις ὄχλος ἀπονενοημένων καὶ μανιωδῶν, τῶν τε τὴν Συρίαν οἰκούντων Ἰσμαηλιτῶν καὶ τῶν ὁμορούντων Αἰγυπτίοις Αἰθιόπων, πάντων αἱμοβόρων καὶ θηριογνωμόνων ἀνθρώπων, πολλὴν τὴν ἐν τοῖς φόνοις ἐπιστήμην ἐξησκημένων καὶ ταῖς λῃστρικαῖς ἐπινοίαις τὰς σφαγὰς ἐμμελετησάντων, ὡς μὴ δύνασθαί τινα κἂν ἀκοῇ τὴν τούτων ἐκδέξασθαι πεῖραν, ἀλλὰ σπεύδειν ἕκαστον ὑποχωρεῖν τῆς ἐνεχομένης, κρεῖττον ἡγούμενον τὴν μετὰ θηρῶν ἀγρίων ἐν τοῖς ὄρεσιν οἴκησιν ἢ τὸ ὑπ' αὐτῶν ληφθῆναι καὶ πολυώδυνον ἀπενέγκασθαι θάνατον.

ιθ'. Πλὴν ἐν τούτοις τούτων ἐχόντων πάλιν φοβερώτερός τις τῶν ἤδη λεχθέντων ἐξελήλυθεν ἄγγελος, τῶν [95] Βαρβάρων τὴν ἔφοδον πλησιέστερον οὖσαν ἅπασι προδηλῶν. Νικήτας δὲ οὗτος ἐκαλεῖτο, στρατηγὸς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἐν τοῖς βουλεύμασιν εὐτα-

18. Cum enim prope jam circa medium loci periculosi per mare ductum sepimentum istiusmodi pervenissot, omnemque nobis metum ac malam suspicionem levaret, venit alius ab eodem imperatore missus, Leo nomine, qui in eam rem missum Petronam cito revocans, omnem **511** in se civitatis curam recepit. Leo itaque finitimæ omnis regionis ac provinciæ prætor creatus, omnisque bellici apparatus cura in se translata, cœpti hujus operis laborem interim intermittendum putavit, murorum contra exstructionis opus absolvendum. Statim enim atque appulit, omnem mox multitudinem in hoc constitutam ad necessariam artificibus materiam convehendam transfert, quo scilicet laborantium multitudine et copiosa necessariarum rerum suppeditatione substructionis murorum destinatum opus efficeret. Jam itaque huic operi diligentia habebatur, reique instabant. Quantum enimvero sublatus in altum murus hostium destinatam malitiam arcere videbatur, tantum nobis civibus, quod ejus reliquum erat, mali ominis ac periculi suspicionem sensumque conjectura haud levi ingerebat. Non enim totus, in longitudinem nimiam expansus, ita reparari poterat ut omnem deinceps exspectatæ ex eo cladis timorem auferret; tempusque jam prope hostium irruptionem instare testabatur, cum necdum structura medium ipsum locum attigisset, ex quo nobis suspectum malum et exitium foret. Nuntii enim prioribus terribiliores ac crebriores nostrum omnium aures obtundebant, jamque barbaros prope imminere, maxima parte navigationis illis expleta. Neque enim erat quod vel minimum eis moras injiceret, cum jam plerasque insulas populati essent, urbesque maritimæ sola auditus eorum consternatione **512** ac pavore fugam arripuissent, nihilque esset quod eorum impetum subsistere aut constipatam aciem sustinere posset. Quatuor enim supra quinquaginta simul esse barbaricas naves nuntiabant, quæ singulæ urbibus magnitudine ac reliquo apparatu exæquabantur, in quibus promiscua vesanorum hominum ac furentium turba veheretur, tum Ismaelitarum, qui Syriam inhabitant, tum Æthiopum Ægypto confinium, cruentorum omnium ferinisque animis atque indole præditorum, qui cædium arte plurimum exercitati essent, latrociniisque olim dediti fusi noxam cruoris necisque studium omne habuissent, ut nec vel auditu eorum quisquam periculum sustinere posset, sed singuli quique festine patria excederent, quibus potius esset in montibus cum feris bestiis habitare quam ut ab eis capti ærumnosa morte diroque cruciatu perirent.

19. Cæterum rebus se ita habentibus, rursus alius nuntius dictus jam ac superioribus terribilior venit, Barbaros quam proxime adesse omnibus referens. Nicetæ nomen fuit; qui ut dignitate, sic consiliis componendo civitatis ordine dux erat. Suo

VARIÆ LECTIONES.

[92] ταχθέντα A. [93] τὴν P. [94] οἷς P. [95] τῶν ante Βαρβ. om. P.

is accessu opem se urbi allaturum pollicebatur; ad hoc enim aiebat se venisse; ac si quid agendum esset, ad omnia se paratum affirmabat. Verumenimvero per eam interim suspensam hostium exspectationem, scandalorum auctoris ac nequissimi
513 dæmonis machinamento, ejusmodi aliquid accidit, ut nempe laudatus prætor, dum in Nicetam, qui nuper advenerat (ubi tum is exstruendo muro operam dabat) equo insidens incidisset, et cum eo quasi amico consuetam mutuis complexibus salutationem complere visum esset, ipso quoque equo insidente, nec caute satis frena tenens, diro casu multisque lacrymis prosequendo læderetur. Nam obturbati equi, et immanius is quo ipse ferebatur, naturali furore percitus, reducta cervice atque rigide erecta juba, rectum sese sustollens eum sede expulit, qui per caudam devolutus et in solum prostratus, coxa dextra et circa cotylem membris collisis, ita misere habitus est ut et de vita ipsa desperaret. Eum militaris cohortis satellites, statim manibus sublatum, domum adduxerunt, nullam, ut par est, deinceps eorum quæ in manibus essent curam habiturum. Jacebat itaque vir intolerandis affectus doloribus, nesciens cui primum animum adhiberet. Trahebat enim ipsum imminentis periculi sollicitudo, quomodo quave ratione urbem ab invasione Barbarorum tutam servaret; magis vero contra trahebat ad seque retrahebat acerrimus dolor et membrorum fractura, quæ mortem minitabatur, propriæque saluti reliqua posthabenda illi suggerebat. Sic in medio duorum malorum positus ac utroque fatiscens, quidquid necessariæ operæ incumberet, ineptissimus erat. Nihilominus nos urgente rerum
514 articulo, turribus quibusdam ex ligno congestis in parte muri collapsa exstructis atque admotis, lenioris nobis spei pusillum aliquod refrigerium suscitavimus, tanquam qui e loco superiori pugnatum e mari venientes arcere, nec muro accedere sinistraque explere consilia sinere haberemus. Sed erant hæc festinantium subtilia inventa, cum videlicet metus necessitas inania hæc excogitanda menti ingereret; tametsi, quod ait sapiens quidam, ingeniosum atque solers est quidquid premitur. Nemo enim in nobis erat qui firmis rationibus adversus futurum sive mala quæ eventura exspectabantur deliberaret.

20. Verum quoniam læso prætore nostri omnis cura in dictum Nicetam translata erat, cœpit ipse quoque pro virili, quæ suarum partium erant, exhibere. Aiebat vero vicinorum Sclavenorum, tum eorum qui sub nostra ditione erant, tum qui sub potestate ducis Strymonis, ut imperatum erat, magnam multitudinem in urbem concessuram, sagittandi arte instructissimam, ne ipsi forte pro hostium armatura ac potentia non satis instructi inveniremur, sed haberemus unde primam illorum aggres-

A ξίαν [96]. Οὗτος ἐλθὼν συνεπαμῦναι τῇ πόλει κατηγγυᾶτο (εἰς τοῦτο γὰρ ἔλεγεν ἀφῖχθαι), καὶ εἴ τι δέοι πράττειν, ἑτοίμως ἔχειν καθυπετίθετο. Πλὴν ὅτι συνέβη τι καὶ τοιοῦτον γενέσθαι μεταξὺ τῆς προσδοκίας τῶν πολεμίων ἐξ ἐπινοίας τοῦ σκανδαλουργοῦ καὶ πονηροτάτου δαίμονος. Ὁ γὰρ ἤδη λεχθεὶς στρατηγὸς τούτῳ δὴ τῷ νεωστὶ παραγενομένῳ Νικήτᾳ αὐτοῦ [P. 333] που περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ τείχους κατ' ἀρχὰς ἐντυχὼν ἵππῳ ἐφεζόμενος, ὡς τὴν συνήθη πρὸς τὸν φίλον ἔδοξεν ἐκπληρῶσαι τῷ ἀσπασμῷ προσηγορίαν, καὶ αὐτὸν ἵππῳ [97] ἐγκαθεζόμενον, τοῦ ῥυτῆρος ἀμελήσας δεινόν τι πέπονθε πρᾶγμα καὶ πολλῶν δακρύων ἐπάξιον. Ἐκταραχθέντες οἱ ἵπποι, καὶ πλέον οὗτος ἐφ' ὃν ὁ στρατηγὸς κεκαθίκει, τῇ φυσικῇ μανίᾳ πληγεὶς τόν τε αὐχένα
B σιμώσας καὶ τὴν κόμην φρίξας, ὄρθιον ἀρθεὶς τῆς ἕδρας [98] αὐτὸν ἀπεβάλετο, καὶ ἐκ τοῦ πρὸς οὐρὰν κυβιστήσας καὶ πρὸς τοὔδαφος ῥιφεὶς τόν δεξιόν τε μηρὸν καὶ τὰ πρὸς τὴν κοτύλην μέλη θλασθεὶς ἐλεεινὸς ἦν καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἀπειπών· ὃν οἱ τῆς [99] στρατιωτικῆς τάξεως δορυφόροι παραχρῆμα ταῖς χερσὶν ἀνελόμενοι ἀπῆγον οἴκαδε, μηδὲν, ὡς εἰκὸς [1], περὶ τῶν προκειμένων πραγμάτων τοῦ λοιποῦ φροντιούμενον. Ἔκειτο δὴ ὁ ἀνὴρ ὀδύναις ἀφορήτοις βληθεὶς, οὐκ ἔχων ᾧτινι πρῶτον τὸν νοῦν ἐπαφήσει. Εἷλκε μὲν γὰρ αὐτὸν ἡ φροντὶς τοῦ προσδοκωμένου κινδύνου, πῶς καὶ τίνα τρόπον περισώσει τὴν πόλιν ἐκ [2] τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Βαρβάρων· ἀνθεῖλκε δὲ τοῦτον πρὸς ἑαυτὸν πλέον ἡ δριμεῖα ὀδύνη καὶ τὸ θάνατον ἀπειλεῖν τῶν πληγέντων μελῶν τὸ πάθος, καὶ
C ἀνέπειθε μηδὲν ἕτερον προτιμᾷν τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας. Καὶ [3] οὕτως ἐν μεθορίῳ δύο χαλεπῶν κείμενος καὶ ἐξ ἑκατέρου νικώμενος πρὸς πᾶσαν ἐνέργειαν ἦν τῶν δεόντων ἀνεπιτήδειος. Πλὴν διὰ τὸ κατεπεῖγον τοῦ καιροῦ πύργους τινὰς ξυλοσυνθέτους τῷ διεῤῥυηκότι μέρει τοῦ τείχους ἡμεῖς δομησάμενοί τε καὶ προσπελάσαντες ὀλίγην τινὰ παρέσχομεν ἑαυτοῖς χρηστῆς ἐλπίδος ἀναψυχὴν, ὡς δῆθεν ἀφ' ὕψους τοὺς ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐρχομένους ἀπείργειν καὶ μὴ παραχωρεῖν αὐτοῖς πλησίον ἰέναι [4] τοῦ τείχους καὶ τὰς κακοβουλίας αὐτῶν ἐνεργεῖν. Ταῦτα δὲ σπευδόντων ἦν ἐφευρήματα [5], τῆς ἀνάγκης τοῦ φόβου τὰς ἐπινοίας τῶν ματαίων ὑποβαλούσης, εἰ καὶ ὅτι, καθώς τις ἔφη σοφὸς, εὐμήχανόν ἐστιν ἅπαν τὸ πιεζόμενον.
D Οὐκ ἦν γὰρ ὅστις ἐν ἡμῖν βεβαίως κατὰ τοῦ μέλλοντος σκέψεται ἢ τῆς τῶν ἐλπιζομένων ἐκβάσεως.

κ'. Ὅμως ἐπειδὴ τοῦ στρατηγοῦ πληγέντος ἡ περὶ ἡμῶν ἅπασα φροντὶς εἰς τὸν ῥηθέντα μετῄει Νικήταν, ἤρχετο καὶ αὐτὸς τὰ παρ' ἑαυτοῦ τὸ κατὰ δύναμιν ἐπιδείκνυσθαι, ἔλεγε δὲ καὶ τῶν πλησιοχώρων Σκλαβήνων, τῶν τε ὑφ' ἡμᾶς τελούντων καὶ τῶν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν [6] Στρυμόνος, πλῆθος πολὺ προστετάχθαι συνελάσαι τῇ πόλει, [P. 334] τῆς τοξικῆς ἐμπείρων, ὡς ἂν μηδ' ἡμεῖς τυχὸν εὑρεθῶμεν τῆς τῶν ἐναντίων ἐνδέοντες πανοπλίας, ἀλλ' ἔχωμεν οἷς τὴν πρώτην αὐτῶν ἀποκρουσόμεθα προσβολήν. Ὃ καὶ εἰς

VARIÆ LECTIONES.

[96] εὐταξίαν Combefisius pro ἀταξίαν. [97] ἵππον A. [98] καὶ τὴν—ἕδρας om. P. [99] τῆς om. P. [1] μηδενὸς εἰκὸς AP. [2] ἐκ om. P. [3] καὶ om. P. [4] εἶναι P. [5] ἐφευρέματα A. [6] τῶν στρατηγῶν AP corr. Combefisius.

ἔργον ἄγειν προεθυμεῖτο· ἐπιστολὰς γὰρ χαράξας διὰ πάσης ἐξέπεμψε τῆς περιχώρου, ἥκειν τὸ τάχος πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀμφὶ τοὺς Σκλαβήνους κατεπισπεύδων, ἕκαστον αὐτῶν ὡς οἷόν τε ἠνοπλισάμενον. Ἐξ οὗ δὴ καὶ συνέῤῥεον ὀλίγοι μέν τινες ἀφελεῖς, οὐχ ὅσοι δὲ τὴν χρείαν ἐπλήρουν, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐαρίθμητοι καὶ πρὸς τὴν μάχην ἀπαράσκευοι. Τοῦτο δὲ συνέβαινεν ἐκ τοῦ σκαιούς τινας εἶναι καὶ πονηροτάτους τοὺς ἐμπεπιστευμένους αὐτοὺς ἄρχοντας, τὸ οἰκεῖον μᾶλλον συμφέρον ἤπερ [7] τὸ τοῦ κοινοῦ σκοποῦντας, καὶ τῷ πλησίον ἐξ ἔθους ὄντας ἐπιβουλεύεσθαι, δωροληψίαις τε ἐπιμαινομένους, καὶ μηδὲν ἄλλο προτιμᾷν τῆς τούτου [8] ἐμμελετήσαντας κτήσεως. Καὶ δὶς γὰρ καὶ τρὶς καὶ πολλάκις διὰ γραμμάτων ἐκφοβεῖν πειρωμένου τοῦ προλεχθέντος Νικήτα τὸν στρατηγὸν Στρυμόνος, καὶ τῆς βραδυτῆτος αὐτὸν καταιτιωμένου, καὶ ὡς εἴ τι πάθοι κινδύνου παρόντος ἡ [9] πόλις, αὐτῷ μόνῳ τὴν αἰτίαν ἐπὶ τοῦ κρατοῦντος καταψηφίσεται, οὐδὲν ἧττον ἢ πρότερον εἶχε τῆς συνήθους ἐκεῖνος κακοβουλίας ἐχόμενος, πρῶτον μὲν τοῦ θείου, ἔπειτα δὲ τοῦ ἀνθρωπίνου φόβου ὑπεριδὼν, καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς τοσαύτης πόλεως εἰς μηδὲν θέμενος, οὔτε αὐτὸν δι' ἑαυτοῦ οὔτε τινὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ὄντων ἐλθεῖν καὶ συνεπαμῦναι τοσαύτῃ συμφορᾷ περιστοιχηθεῖσιν ἡμῖν ἐβουλεύσατο, ἀλλὰ τῇ προσδοκίᾳ τοῦ ἀεὶ παρεῖναι μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας τοῦ πολέμου πάντας ἡμᾶς [10] ἀποπλανήσας, ἔλαθε συμπεράνας τὴν καθ' ἡμῶν ἐπιβουλὴν καὶ τῷ ὀλέθρῳ μέγα καὶ κομψὸν ἐγγελάσας, ᾧ συνεσχέθημεν.

κα'. Οὕτω δὲ τῆς ἀπὸ τῶν συμμάχων Σκλαβήνων ἀποβουκοληθέντες ἐλπίδος, καίτοι οὐδ' ἡμεῖς ὄντες εὐαρίθμητοι, ἀλλὰ πολλῷ πλήθει τὴν χρείαν ἀποπληροῦντες καὶ λίαν τὴν τῶν βαρβάρων καθυπερβαίνοντες στρατιὰν, ὅμως τὸ μηδεμίαν πεῖραν πολέμου ἐνυπάρχειν ἡμῖν, μηδὲ προαποκειμένην ἔχειν τὴν περὶ τούτου μελέτην, φοβεράν τινα καὶ ἐκπλήξεως γέμουσαν τὴν ἔφοδον αὐτῶν ἐνεποίει. Ἄλλως τε καὶ τὸ μηδὲν φθάσαι πρὸς τὴν τούτου [11] ἐξευρεῖν ἄμυναν πονηρὸν ἡμῖν κατεφαίνετο. Καὶ φυγῇ μὲν χρήσασθαι τέως φορτικὸν ἦν· ἔμελλε γὰρ ἡμῶν ἐκτραπέντων πόλις τε ἁλωθῆναι, καὶ τῶν προλεχθέντων σεβασμίων οἴκων ὅ τε διὰ χρυσοῦ [P. 335] καὶ ἀργύρου καὶ λοιπῆς χρειώδους ὕλης ἀφαιρεθῆναι κόσμος, ἢ καὶ αὐτοὶ οἱ πανευαγεῖς οἶκοι πυρίκαυστοι γενέσθαι. Ἅμα δὲ καὶ τὴν τῶν βαρβάρων ὑπεκκλίνοντες βλάβην, οὐκ εἴχομεν ὅπως τὴν καθ' ἡμῶν τοῦ κρατοῦντος ἀγανάκτησιν διαθώμεθα [12]. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἦν ἀνεκτὰ καὶ πάσης σωτηρίας ἐχόμενα, εἰ καὶ ὅτι πρὸς μνείαν μόνον ἐλθεῖν τῶν τοιούτων μήπω τοῦ κακοῦ τὴν πεῖραν ἐσχηκόσι παντὸς θανάτου χαλεπώτερα· τοῖς τοσούτου πράγματος χωρεῖν δῆλον, μηδὲν ἄλλο προεθισθέντας [13] πλὴν τὸ ἁβρὸν μεταδιώκειν καὶ τρυφηλὸν βίον, καὶ πολεμικοῖς ἀγῶσι μήπω προγυμνασθέντας [14], ἔκστασιν ἡμῖν ἐνεποίει καὶ φρίκην.

A sionem propellere possemus. Quod et opere præstare enixe conabatur. Exaratas enim epistolas in omnem circumvicinam regionem misit, serio urgens circumjacentes Sclavenos, ut quam celerrime, pro eo ac cuique licebat, armis instructi convenirent; quo et factum est ut **515** pauci quidam tenues accurrerent, nec quot necessitas postulabat, sed qui facillime numerari possent et ad pugnandum prorsus imparati essent. In causa erat quod morosis quibusdam et improbissimis ducibus illa provincia demandata erat, qui propria commoda publicis anteferrent, et vicinis insidias struere assueti essent, ac muneribus inhiarent, nihilque eorum lucris sibi fortunatius ducerent. Nam licet iterum tertioque ac sæpius laudatus Nicetas missis litteris B Strymonis ducem terrere conatus esset, eique tarditatis dicam scriberet, ac si quid civitas præsenti periculo gravius pateretur, illi uni ascribendum ejusque apud imperatorem reum peragendum sancte assereret, haud tamen ille melior factus quidquam remisit de consueto suo malignoque consilio; quin primum divino deincepsque humano metu deposito, de tantæ urbis excidio nihil curans, neque ipse per se venire neque pro se alium, qui sub potestate illius esset et suppetias ferret, nobis in summas adductis angustias voluit mittere; sed exspectatione nunquam sui defuturi adventus ad extremum belli diem illudens, intentas adversus nos insidias imprudentibus nobis absolvit, et eo cui obnoxii facti sumus exitio magnum lepidumque insultans risit.

C 21. Sic vero indignis modis a sociis Sclavenis deludificati, tametsi neque nos essemus numeratu faciles, sed copiosa longe multitudine pro præsenti negotio sufficeremus atque Barbarorum copias nimis superaremus, **516** attamen quod nulla in nobis esset belli experientia nec ea re ulla nobis fuisset posita opera, formidabilem ac consternationis plenam eorum nobis aggressionem reddebat. Præterea etiam quod nihil ante excogitatum esset ad depellendam injuriam, pessimi ominis nobis videbatur. Et quidem uti fuga grave hactenus putabatur. Nobis enim fugam arripientibus civitas desolanda erat, earumque, quas dicebam, venerabilium ædium ornatus omnis, auri, argenti, reliquæ D necessariæ materiæ, auferendus; aut etiam ipsæ omni veneratione ducendæ ædes igni exurendæ: simul item Barbarorum noxam declinantes, non erat quomodo imperatoris in nos indignationem caveremus. Verum hæc quidem tolerabilia erant maximeque salutaria, quanquam vel solum meminisse, cum necdum mali periculum fecissemus, omni morte graviora. Talibus nimirum premi ærumnis nulla prævia exercitatione assuetos, sed delicate vitam agitantes et luxui deditos nec aliquo militarium certaminum usu edoctos, in metum nos ac angustias maximas conjiciebat.

VARIÆ LECTIONES.

[7] ἤτοι P. [8] τούτων? [9] ἡ om. P. [10] ἡμᾶς om. P. [11] τούτων? [12] διωθώμεθα? [13] προεθισθέντα A. [14] προγυμνασθέντα A.

22. Cæterum variis cogitationibus distracti ac titubantes per reliquos insequentes dies, quod miseris reliquum est, hoc nos ipsi jam enitimur, ut scilicet quæ nemo dicere valeat, divinæ miserationis viscera sanctorumque patrocinia, votis invocemus. Quippe venientes ad supra **517** memoratam præclaro decore splendidissimam gloriosissimi martyris Demetrii ædem, tum omnes civitatis accolæ, tum ex variis gentibus advenæ, omnis dignitas atque ætas, lamentabilique choro composito, sublato ad martyrem clamore patronum nobis fore adversus ingruentem Barbarorum minaci ira interitum ac cædem rogabamus. *Ostendisti*, dicebamus, *generose martyr, defensionis tuæ promptam ardoreque animi opitulationem in multis haud raro periculis, quæ tuam appetiere urbem, cunctisque adversariorum dissolutis insidiis ab omni immunem noxa ac interitu conservasti. Ostende nunc quoque, miserantissime, tuam erga nos immensam curam; et ne glorientur adversum nos gentes barbaræ et alienigenæ, quæ Deum ignorant. Neque vero dederis domum hanc, quam orbis universus communem morborum officinam medicam paratumque refugium habet, ab impuris impiisque hominibus profanari, qui nostram subsannant fidem cultumque spernunt ac religionem, atque hoc unum nobis crimen impingunt, qua sumus in Deum, pietatem, mortemque immaturam comminantur et exitium. Licet enim innumeris digni sumus suppliciis ob ea scelera quæ in terra commisimus, huicque ipsi quæ ingruit, vastitati ac cladi suntus obnoxii, non tamen alium novimus Deum quam qui te coronavit, in cujus etiam gratiam divina peregisti certamina, quem et æmula passione clarificasti; cujus etiam munere multorum miraculorum gratiam consecutus es, nobisque murus firmus inconcussumque fulcimentum ac columen concessus es, ad quem quotidie* **518** *supplices pro nobis fundens preces, quæ in rem nostram conducant efflagitas. Respice igitur nunc quoque in populi hujus consilii mentisque inopiam ac spes depositas, orationemque nostram exaudiens sta libera intercessione pro nobis servis tuis, et ab exspectata nos eversione eripe, ne filii ancillæ Agar contra nos glorientur, nec dicant: Ubi est defensor eorum? Nam vides et ipse, benignissime, nos non in lanceis, sed in potenti intercessione tua rei summam deposuisse, qui et rursus tuæ nos providentiæ ac curæ compotes fore speremus.* Hæc vota cum animi angore omnes suppliciter martyri noctu diuque offerentes, atque lacrymis templi solum rigantes, hostium exspectatione suspensi agebamus, cum peccatum nostrum haud secus ac septum firmissimum ex adverso obstaret atque martyris intercessionem cassam redderet, ne divinam nobis benignitatem propitio numine conciliaret. Merito enim ipsi quoque dicebatur, velut olim Jeremiæ prophetæ orationem fundenti pro Israële, qui divina miseratione minime dignus esset:

A κβ'. Πλὴν ὅτι τοῖς λογισμοῖς θατέρου τούτων παλαίοντες, οὕτω τὰς ἐφεξῆς ἡμέρας διετελοῦμεν. Καὶ ὃ μόνον τοῖς ἀποροῦσιν ὑπολείπεται, τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐσπουδάζομεν ἤδη, τοὺς ἀφάτους τῆς θείας συμπαθείας οἰκτιρμοὺς καὶ τὰς τῶν ἁγίων πρεσβείας ἐπικαλούμενοι. Κατειληφότες γὰρ τὸν προλεχθέντα πανευπρεπέστατον οἶκον τοῦ πανενδόξου μάρτυρος Δημητρίου, ὅσοι τε τὴν πόλιν οἰκοῦμεν καὶ ὅσοι ἐξ ἀλλοδαπῆς ἦσαν ἐπήλυδες, ἀξία πᾶσα καὶ ἡλικία, καὶ θρηνώδεις χοροὺς συστησάμενοι, ἐπεβοῶμεν τῷ μάρτυρι προστάτην ἡμῖν γενέσθαι κατὰ τῆς προσδοκωμένης ἀπειλῆς τῶν βαρβάρων, *Ἔδειξας*, λέγοντες, *ὦ γενναῖε μάρτυς, τὸ θερμὸν τῆς σῆς ἀντιλήψεως ἐν πολλοῖς κινδύνοις πολλάκις ἐπελθοῦσι τῇ πόλει σου, καὶ πᾶσαν ἐναντίων ἐπιβουλὴν διεσκέ* B *δασας, καὶ ὀλέθρου παντὸς ἀπείρατον αὐτὴν διετήρησας. Δεῖξον καὶ νῦν, συμπαθέστατε, τὴν ἄμετρόν σου περὶ ἡμᾶς κηδεμονίαν, καὶ μὴ καυχήσωνται καθ' ἡμῶν ἔθνη βάρβαρα καὶ ἀλλόφυλα, μὴ εἰδότα Θεόν· μηδὲ δῷς βεβηλωθῆναι τοῦτον τὸν οἶκον, ὃν πᾶσα ἡ οἰκουμένη κοινὸν ἰατρεῖον καὶ προσφύγιον κέκτηται, ὑπὸ ἐναγῶν καὶ ἀθέων ἀνθρώπων, τὴν πίστιν ἡμῶν μυκτηριζόντων καὶ τὴν λατρείαν ἐξουθενούντων, καὶ τοῦτο μόνον ἔγκλημα καθ' ἡμῶν ἐπαγόντων τὴν θεοσέβειαν, καὶ θάνατον ἀπειλούντων ἄωρον καὶ ὀλέθριον. Εἰ γὰρ καὶ μυρίων ἐσμὲν ἄξιοι τιμωριῶν δι' ἃς ἐπράξαμεν ἐπὶ γῆς ἁμαρτίας, καὶ τῆσδε τῆς ἐπερχομένης καταστροφῆς ὑπόδικοι καθεστήκαμεν, ἀλλ' οὐκ ἔγνωμεν ἕτερον Θεὸν εἰ μὴ* C *τὸν σὲ στεφανώσαντα, δι' ὃν καὶ τοὺς θείους ἄθλους διήνυσας, ὃν καὶ τῇ μιμήσει τοῦ πάθους ὑπερεδόξασας, ἐξ οὗ καὶ τῶν πολλῶν θαυμάτων τὴν χάριν ἀπείληφας, καὶ ἡμῖν δεδώρησαι τεῖχος ὀχυρὸν καὶ ἀκλόνητον ἔρεισμα, τὰς ὑπὲρ ἡμῶν ἑκάστοτε* [P. 356] *ποιούμενος πρὸς αὐτὸν ἱκεσίας καὶ ἐξαιτῶν ἡμῖν τὰ συμφέροντα. Ἔπιδε οὖν καὶ νῦν ἐπὶ τὴν ἀπορίαν καὶ ἀμηχανίαν τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τῆς δεήσεως ἡμῶν ἐπακούσας στῆθι εὐπαρρησιάστῳ τῇ πρεσβείᾳ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν οἰκετῶν σου, καὶ τῆς προσδοκωμένης ἐξάρπασον συστροφῆς, ἵνα μὴ καυχήσωνται καθ' ἡμῶν τὰ τέκνα τῆς παιδίσκης Ἄγαρ, μηδὲ εἴπωσι, Ποῦ ἐστιν ὁ προστάτης αὐτῶν; Ὁρᾷς* D *γὰρ καὶ αὐτὸς, εὐμενέστατε, ὅτι οὐκ ἐν δόρασιν, ἀλλὰ τὸ πᾶν ἀνεθέμεθα τῇ δυνατῇ σου πρεσβείᾳ, τῆς σῆς προνοίας καὶ αὖθις ἐπιτυχεῖν ἐλπίζοντες.* Τούτους τοὺς ἱκετηρίους μετὰ [15] συνοχῆς καρδίας τῷ μάρτυρι νύκτα καὶ ἡμέραν πάντες προσάγοντες καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ τοῖς δάκρυσι πλύνοντες [16] τῇ προσδοκίᾳ τῶν ἐναντίων διετελοῦμεν, καθάπερ τινὸς ἕρκους ὀχυρωτάτου τῆς ἁμαρτίας ἡμῶν ἀντικαθισταμένης καὶ [17] τὰς πρεσβείας τοῦ μάρτυρος κωλυούσης πρὸς τὸ τὴν θείαν ἡμῖν εὐμένειαν ἐπικλῖναι. Εἰκὸς γὰρ καὶ πρὸς αὐτὸν ῥηθῆναι, καθάπερ πάλαι πρὸς τὸν προφήτην Ἱερεμίαν ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ ποιουμένου τὴν δέησιν, μὴ τῆς θεϊκῆς συμπαθείας ὄντος ἀξίου

VARIÆ LECTIONES.

[15] μετὰ] πάντες μετὰ P. [16] πλύναντες AP. [17] καὶ om. P.

A τυχεῖν, ὅτι *Μὴ προσεύχου ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τούτου· οὐ γὰρ εἰσακούσομαί σου.* Ἔδει γὰρ, ἔδει τὸν παραχωρηθέντα καθ' ἡμῶν ὄλεθρον ἐνεργεῖσθαι, ἵν' ἔχωσι γνῶναι πάντες οἱ ἐν ἁμαρτίαις ὄντες ὡς οὐδὲν οὕτως ἐπισπᾶται τὸ θεῖκὸν οὖς πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν ἁγίων προσφερομένας δεήσεις ὡς ὀρθοτομία βίου καὶ ἀρίστων ἐπιμέλεια πραγμάτων.

κγ'. Ἐν ὅσῳ γὰρ ὑφ' ἡμῶν ἐπὶ ματαίῳ ταῦτα διεσπουδάζετο, ἧκέ τις τὰς βαρβαρικὰς νῆας ἤδη που παρὰ τὸν αὐχένα τοῦ ῥηθέντος Ἐκβόλου πλησιάσαι καταμηνύων Κυριακῆς ἡμερῶν ἐπιφωσκούσης, ἐννάτης καὶ εἰκάδος ἀγομένης μηνὸς Ἰουλίου, ἔτους ,ςυιβ'. Τῆς οὖν φήμης ταύτης πᾶσαν ἀθρόως διαδραμούσης τὴν πόλιν θόρυβος μὲν παρὰ πᾶσιν ἀνήγερτο καὶ κλόνος καὶ τάραχος, ἄλλων ἄλλο τι βοώντων καὶ B περὶ τοῦ προκειμένου βουλευομένων, ὁπλιζομένων τε ἁπάντων [18] ὡς οἷόν τε ἦν, καὶ πρὸς τὸ τεῖχος κατασπευδόντων. Οὔπω δὲ ταῖς ἐπάλξεσι τοῦ τείχους διασπαρέντων, ἰδοὺ δὴ καὶ τῶν βαρβάρων αἱ νῆες ἐκ τῆς ῥηθείσης ἐφάνησαν ἐξοχῆς, πεπετασμένα ἔχουσαι τὰ ἱστία. Καὶ γὰρ κατά τινα σύμβασιν ἔτυχε τῷ καιρῷ τούτῳ κατ' οὐρὰν αὐταῖς ἐπεισφρήσας ἄνεμος, ὡς τοῖς πολλοῖς δοκεῖν μηδὲ ἐφ' [19] ὑδάτων ἀλλὰ δι' ἀέρος μεταρσίους κομίζεσθαι. Ἰούλιος γὰρ ἤγετο, καθὼς εἴρηται, μὴν, ὅτε καὶ πλέον τῶν ἄλλων ἡμερῶν ὁ τῇδε βιακόλπιος ἐπεισέρχεται ἄνεμος, ἐκ τῶν ἐξοχῶν τοῦ τῆς Ἑλλάδος Ὀλύμπου τὴν ἀρχὴν ἔχων, καὶ μέχρις ἐννάτης ὥρας ἀπὸ πρωΐθεν ἐφ' ἑκάστης τῶν θερινῶν ἡμερῶν συνεισπίπτων [P. 337] τῇ πόλει καὶ τὸν ἀέρα διαφορῶν. Ἐκεῖνον οὖν εὑρηκότες συν- C εργὸν οἱ πολέμιοι, ἔτι τῆς ἡμέρας ἐν ἀρχῇ οὔσης, ἐγγύθεν προσέῤῥηξαν. Καὶ πρῶτα μὲν τὰ ἱστία χαλῶσιν αὐτοῦ που παρὰ τὸ τεῖχος γενόμενοι, καὶ τὴν πόλιν ὁποία τις οὖσα τυγχάνει ἐπιμελῶς κατεῖδον· οὐδὲ γὰρ ἅμα τῷ [20] καθορμισθῆναι τῆς μάχης ἀπῄρξαντο, ἀλλ' ἐνέδωκαν ὀλίγην τινὰ σχολὴν τοῦ τε προπειραθῆναι τῆς ἡμετέρας ἰσχύος, ὅπως ἔχωμεν πρὸς τὴν διὰ τοῦ πολέμου συμπλοκὴν, καὶ ἑαυτοὺς πρὸς τοῦτο αὐτὸ ἐξασκῆσαι. Ἔστησαν οὖν τέως περιδεεῖς, μηδενὶ τῶν ὁρωμένων ἔχοντες ἐξομοιοῦν τὰ βλεπόμενα· πόλιν γὰρ κατενόουν πολλῷ μέν τινι μεγέθει πεπλατυσμένην, λαοῦ δὲ πλήθει ἅπαν τὸ τεῖχος περιεστοιχισμένην. Ἐξ οὗ δὴ καὶ πλέον καταπλαγέντες μικρὸν τὴν μάχην ἐπέσχον, ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡμῖν ἐγγενέσθαι βραχύ τι θάρσος καὶ μεταξὺ τῆς τοιαύτης σχολῆς τὰς ψυχὰς ἀνακτήσασθαι.

D κδ'. Οὕτω δὲ ὄντων ἡμῶν ἔδοξε τῷ καθηγουμένῳ τοῦ τῶν βαρβάρων στρατοῦ διελθεῖν ἅπαν τὸ τεῖχος, ὅσον περικλύζεται τῇ θαλάσσῃ. Σκαιὸς δὲ οὗτος καὶ παμπόνηρος ἦν, καὶ τῇ ὁμωνυμίᾳ τοῦ θηρὸς κατάλληλον καὶ τὴν πρᾶξιν ἐπιδεικνύμενος, καὶ οὐδὲν ἀμείνων ἐκείνου τῶν τρόπων τῇ ἀγριότητι καὶ τῷ ἀκαθέκτῳ τῆς ὁρμῆς διακείμενος. Ἔγνως δὲ τοῦτον πάντως καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς φήμης, περιβόητον ἐχούσης τὴν τοῦ ἀνδρὸς κακίαν, ὡς μηδέποτέ τινα τῶν καλουμένων ἀσεβῶν εἰς τοσαύτην ἐλάσαι, ὡς ἀκορέστως ἔχειν ὀρᾶν ἀνθρωπίνων αἱμάτων ἐκχύσει· καὶ

A *Noli orare pro populo hoc; quia non exaudiam te* [1]: plane enim necesse erat ut quod adversum nos decretum erat exitium opere compleretur, ut quotquot in peccatis agunt, scire possent nihil ita divinas aures ad preces a sanctis fusas audiendas allicere, ut vitæ rectae instituta ratio et optimorum actuum accuratio.

519 23. Interim enim dum hæc a nobis frustra geruntur, venit quidam, qui barbaricas naves jam proxime Ecboli, cujus superius mentio facta est, cervici accessisse nuntiet. Dominica tunc illucescebat, 4 Kalendas Augusti, anno ab orbe condito 6412 (Christi 904). Fama igitur extemplo per totam urbem divulgata turbari omnes, titubare, trepidare, alius aliud inclamare, deque præsenti negotio consulere, arma pariter pro eo ac licebat sumere, ad murum properare. Necdumque illis per propugnacula dispertitis, en tibi et Barbarorum naves ex dicta eminentia passis velis apparuere. Ita namque eventu quodam tunc temporis ventis secundissimis navigandi cursum tenere eos contigerat, ut multis viderentur non super aquas, sed per aerem sublimes vehi. Mensis Julius, uti diximus, tunc erat, cum magis aliis diebus ventus hic sinum irrumpit, ex Helladici Olympi montibus spirans, et a mane diei singulis æstivis diebus ad nonam horam urbem feriens, aeremque eventilans ac discutiens. Hujus itaque venti favente aura, ipso diei exordio, hostes illapsi prope applicuerunt. Ac primum, ubi prope murum venissent, vela contrahunt, et urbs quænam ac quanta esset diligenter explorant. Neque enim statim appulsi pugnam aggressi sunt, sed parum aliquid otii 520 sibi indulsere, tum ut antea nostras vires atque animos ad pugnandum experirentur, tum ut semetipsos ad hoc ipsum exercerent. Steterunt igitur hactenus meticulosi, cum nulli eorum quæ vidissent exque usu haberent in conspectu posita justa satis similitudine comparare possent. Namque urbem considerabant ingenti magnitudine longe lateque diffusam, frequentia populi per muri ambitum circumseptam. Unde et magis attoniti paululum a pugna se continuerunt, ut et nos quoque inde paulo audaciores facti per eas moras et otium animos resumpserimus.

24. In his cum essemus, visum est barbarici exercitus duci omnem muri partem, quæ mari alluitur, circumlustrare. Erat vero hic vir improbus scelestissimusque, ac qui cognominis belluæ ad amussim gestus motusque referens nihil impari illi genii ferocitate effrenique impetu præditus esse. Cognovisti et tu prorsus hominem, ex fama quæ hominis perversitatem ac nequitiam ubique gentium deprædicat, ut nullus eorum qui usquam impietatis nomine celebrati sunt, in tantam ejus immanitatem excessumque evaserit, cujus sit insatia-

[1] Jerem. VII, 16.

VARIÆ LECTIONES.

[18] πάντων A. [19] ὑφ' P. [20] τοῦ A.

bilis ardor fundendi humani cruoris, ac cui nihil majoris sit plurisque habeatur Christianorum cædibus. Id enim cum et ipse aliquando fuisset, ac salutari renatus baptismate eoque formatus religionis nostræ mysteria edoctus esset, ab iisdem captus Barbaris piam fidem illorum impietate commutavit, **521** nihilque aliud illis gratius præstare habet quam ut quod vocatur factis ipsis confirmet, desertorisque ac prædonis cruenta facinora exhibens ex iis quoque sibi magnifice placeat ac superbiat. Hic igitur immansuetus desertorque Leo navi per mare circumvectus murum dispiciebat, ac qua parte impetum daret malitiose ac malefice cogitabat. Reliqua classis ad littoris orientalem plagam subducta in apparatu instruendo erat. Cives ipsi quoque arma induti, distributisque propugnaculis, ad propositum certamen mutuo sese animare. Vere namque certamen erat, ac quidem inter magna clarissimum, non luctatoris ullius, contentis in adversarium fortiter corporis viribus ab spectatoribus gloriam laudemque ambientis; non propositis ei qui victor exeat levis materiæ modicum tempus oblectantis præmiis; nec rursus quo amissa victoria, ejus qui ea eciderit unum dedecus pœna labesque sit: sed in quo aut tantæ civitatis ex tanto periculo liberatione incomparabile decus liberanti accesserit, aut quo ingruentium malorum aliquid passa ac labefactata inconsolabile vulnus allatura sit.

25. Cum murum omnem bellua illa et portus fretum ferrea catena immersisque navibus undique munitum animadvertisset, inde adoriri urbem decrevit, unde nec externos ante demersorum integræ molis lapidum **522** cuneos aggressioni navium obsistere, neque a muro tum demum in altum exstructo easdem belli astu diutius vexari posse agnoverat, sed ubi maris aqua, ipsa altiore vado, humiliori muro alliditur. Signato loco, ac cum ad socios reversus esset, pugnæ tesseram dedit. Qui ocius per dicta loca navibus effusi, barbarico asperoque sublato clamore ac rugitu, concitatis remige navibus, ac tympanis ex corio factis horride perstrepentes, multisque aliis terriculamentis eos qui in propugnaculis erant perterrentes, in murum proruunt. Cives contra, et qui ad murum stabant, majori ipso sublato clamore ac penetrabiliore elata voce, salutarem crucis armaturam adversus infestam hostium classem invocare. Tantaque horum erupit clamoris vis, ut Barbari, immensæ ejus turbæ omnique auditione terribiliore percepto ululatu, quasi vertigine capti dubii hærerent, desperarentque de exitu, ex clamore illo armatorum in urbe multitudinem conjicientes, et se non posse adversus tantos inito prælio ejus facile potiri ipsamque diripere, cui nulla alia similis superiori exemplo occurreret. Ne tamen ex prima illa aggressione metu attoniti viderentur atque perculsi, non absque

A μηδὲν ἕτερον προτιμᾷν τῆς τῶν Χριστιανῶν ἀναιρέσεως. Τοῦτο γὰρ καὶ αὐτὸς ὤν ποτε καὶ τῇ τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος ἀναγεννήσει μεμορφωμένος τήν τε ἡμετέραν θρησκείαν [21] δεδιδαγμένος, ὑπ' αὐτῶν χειρωθεὶς τῶν βαρβάρων τὴν ἐκείνων δυσσέβειαν τῆς εὐσεβοῦς ἀντηλλάξατο πίστεως, καὶ πλέον οὐδὲν αὐτοῖς ἀεὶ διὰ σπουδῆς ἔχει χαρίσασθαι ἢ τὴν κλῆσιν κυρῶσαι ταῖς πράξεσι καὶ παραβάτου καὶ λῃστοῦ δράματα ἐνδεικνύμενος ἐκ τούτων καὶ φιλοτιμεῖσθαι καὶ ὑπεραίρεσθαι. Οὗτος δὴ οὖν ὁ ἀτίθασσος [22] καὶ παραβάτης Λέων περιῄει τῇ νηῒ διὰ τῆς θαλάσσης τὸ τεῖχος ἀποσκοπῶν καὶ πόθεν ἀφορμήσας προσβάλοι [23] κακούργως ἐμμελετῶν. Αἱ δὲ λοιπαὶ νῆες ὑφ' ἑνὶ χώρῳ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς αἰγιαλοῦ προσορμισθεῖσαι συνεσκευάζοντο. Οἱ καθ' ἡμᾶς δὲ πολῖται καὶ αὐτοὶ B τοῖς ὅπλοις ἐφράττοντο, τὰς ἐπάλξεις διελόμενοι καὶ ἑαυτοὺς πρὸς τὸν προκείμενον ἀγῶνα συναπαλείφοντες. Καὶ γὰρ ἦν ἀγὼν ἀληθῶς, καὶ τῶν μεγάλων ἀγώνων ὁ διαβόητος, [P. 338] οὐ παλαιστοῦ τινος ἀγωνίαν ἐν ταῖς πρὸς τὸν ἀντίπαλον τοῦ σώματος ἀντερείσεσι τὸν παρὰ τῶν ὁρώντων ἔπαινον προξενῶν, οὐκ ἔπαθλα προτιθεὶς ὕλης τινὸς πρὸς ὀλίγον τέρψιν τῷ νικήσαντι παρεχόμενα, οὐδὲ πάλιν ἧτταν μέχρις αἰσχύνης μόνης τὸν νικηθέντα καταβιβάζουσαν, ἀλλ' ἢ περισωθεῖσαν τοσαύτην πόλιν ἐκ τοσούτου κινδύνου γέρας ἀμίμητον ἀναδήσασθαι, ἢ παθοῦσάν τι τῶν ἀπειλουμένων [24] ἀπαρηγόρητον ὀδύνην ἐνέγκασθαι.

C κε'. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τεῖχος ἅπαν ὁ θὴρ ἐκεῖνος κατεῖδεν, ἔτι δὲ καὶ τὸν πορθμὸν τοῦ λιμένος ἁλύσει σιδηρᾷ καί τισι ναυσὶ βεβυθισμέναις ὄντα κατάφρακτον, μᾶλλον ἐκεῖθεν τὴν προσβολὴν ποιήσασθαι διεσκέψατο, ὅθεν διέγνω μήτε τὰς ἔξωθεν κωλύειν τῶν προβυθισθέντων μονολίθων ἐνέδρας τὴν τῶν νηῶν ἔφοδον, μήτε μὴν ἀφ' ὑψηλοῦ τοῦ ἤδη δομηθέντος τείχους ἐπίτασιν πολέμου ταύτας ἐκδέχεσθαι· ἀλλ' ἔνθα βαθυνόμενον τὸ τῆς θαλάσσης ὕδωρ τῷ χθαμαλωτέρῳ τείχει προσρήγνυται, τοὺς τόπους σημειωσάμενος καὶ πρὸς τοὺς ἑταίρους ἀνθυποστρέψας, ἐνέδωκε τὸν ἀγῶνα. Οἱ δὲ [25] τὸ τάχος τοῖς λεχθεῖσι τόποις ταῖς ναυσὶ διασπαρέντες, βοῇ τε χρησάμενοι βαρβαρικῇ καὶ τραχείᾳ, ἐφώρμησαν τῷ τείχει, ταῖς κώπαις ἐλαύνοντες, καὶ τοῖς ἐκ τῶν δέρρεων κατ- D εσκευασμένοις τυμπάνοις καταπληκτικὸν κτυποῦντες, καὶ πολλοῖς ἄλλοις φοβήτροις τοὺς ἐν ταῖς ἐπάλξεσιν ἐκταράττοντες. Ἀντεβόησαν δὲ μᾶλλον καὶ γεγωνοτέραν φωνὴν οἱ πρὸς τὸ τεῖχος ἑστῶτες, τὸ σωτήριον ὅπλον τοῦ σταυροῦ πρὸς τὴν κατὰ τῶν ἐναντίων ἐπικαλούμενοι συμμαχίαν, καὶ τοσοῦτον ὡς ἀκηκοότας τοὺς βαρβάρους τὸν πολυάνθρωπον ἐκεῖνον καὶ παντὸς ἀκούσματος φοβερώτερον ἀλαλαγμὸν ἰλιγγιᾶσαι τέως καὶ μηδὲν ἀνύσειν προσδοκᾷν, τοῦ δήμου τὴν πληθὺν ἀναλογισαμένους ἐκ τῆς βοῆς, καὶ ὡς οὐκ ἂν πρὸς τοσούτους ἀποδυσαμένους εἰς μάχην εὐχερῶς ἔχειν πόλιν τοσαύτην ῥᾳδίως ἐκπορθεῖν, ἣν οὐδενὶ παραδείγματι συγκρίνειν εἶχον. Ὅμως ἵνα μὴ

VARIÆ LECTIONES.

[21] θράσος P. [22] ἀντίθασσος] ἄνθρωπος P. [23] προσβάλλοι P. [24] ἀπειλημένων P. [25] δὴ A.

δόξωσι κατεπτηχέναι τὴν πρώτην προσβολὴν, οὐχ A ἀδεῶς μὲν, οὐδὲ πάλιν μεθ' ἧς ὕστερον ἐχρῶντο μανίας; ἀλλά τινι λύσσῃ φόβῳ συγκεκραμένῃ πλησίον γενόμενοι ταῖς ἀπὸ τῶν βελῶν νιφάσι τοὺς ἐξ ἐναντίας ἠμύνοντο. Ἔπειτα δέ τι [26] καὶ ἀναιδέστερον ἐπεχείρουν καὶ πλησιέστερον ἐφορμᾷν ἐφιλονείκουν, καθώσπερ τινὲς ὑλακτικοὶ κύνες τὸν οἰκεῖον θυμὸν διεγείροντες, τοῖς κατ' αὐτῶν [P. 339] φερομένοις ἀπὸ τοῦ τείχους ἐξαγριούμενοι. Οὐδὲ γὰρ οἱ τῆς πόλεως τῆς τοξικῆς κατημέλουν, ἀλλ' ἐχρῶντο ταύτῃ μᾶλλον ἐναργῶς καὶ ἐπιτηδείως, πάντας τοὺς ἐκ τῶν πλησίον χωρῶν προσρυέντας Σκλαβήνους τοῖς τόποις ἐκείνοις καταστησάμενοι, ὧν οὐδέν ἐστιν οὕτως τῶν ἄλλων εὐεπιχείρητον ὡς τὸ κατὰ σκοποῦ βάλλειν καὶ μηδὲν τῶν βελῶν αὐτῶν τὴν ῥύμην ἀνθυποφέρειν. B

trepidatione, nec eo rursus quo postmodum usi sunt furore, sed rabie timore mista propius admoventes denso sagittarum nimbo adversarios premebant. Postmodum **523** vero etiam impudentius aggredi ac proximiore impetu vim contendere, haud secus ac latrantes canes proprium excitantes furorem, iis quæ e muro in ipsos jactabantur immane efferati. Nam neque oppidani jaculandi artem neglexerant, sed ea acrius dexterioreque conatu utebantur; omnibus qui ex finitima regione confluxerant Sclavenis iis in locis dispositis, quibus in reliquis nihil sic expeditum quam ut rite collineent et scopum feriant nec ruentia ipsorum jacula quidquam sustineat.

κϛ'. Ἀλλ' οὕτω βαλλόντων ἑκατέρων καὶ βαλλομένων, ἰσοπαλῆ τε τὴν μάχην προσπίπτουσαν ἐνδεικνυμένων, διαιρεθέντων τινὲς τῶν βαρβάρων, τῶν ἄλλων, ὡς εἰκὸς, εὐτολμότεροι καὶ θρασύτεροι, καὶ τῇ θαλάσσῃ τῆς νηὸς ἑαυτοὺς ἀκοντίσαντες, κλίμακά τε ξυλίνην μεθ' ἑαυτῶν συγκαθελόντες, ὤθουν ἄγοντες ἐν τοῖς ὕδασιν, πειρώμενοι δι' αὐτῆς ἀνιέναι τῷ τείχει, μηδένα λόγον τῶν ἐκεῖθεν κατ' αὐτῶν πεμπομένων ποιούμενοι. Μέχρι γὰρ τοῦ πλησίον γενέσθαι ἐκάλυπτον τὰ σώματα, νηχόμενοί τε τῷ ὕδατι καὶ τὰς κεφαλὰς ταῖς [27] ἀσπίσι περιφραττόμενοι· ὅτε δ' ἐγγύθεν ἐγένοντο, τὸ ὕδωρ ἀποδυσάμενοι ῥωμαλεώτερον ἀντεῖχον ταῖς βολαῖς προσπαλαίοντες, τὰς ἀσπίδας μόνας φέροντες ἐπὶ κεφαλῆς, εἶτα τὴν κλίμακα θᾶττον C κατὰ τῶν ἐπάλξεων ἀνελκύσαντες ἐπεχείρουν δι' αὐτῆς ἀνιέναι καὶ εἴσω χωρεῖν. Ἀλλὰ προέφθασε τὸ βεβουλευμένον ὁ θάνατος, καὶ πρὶν ἀκριβῶς σκοπῆσαι πῶς τὴν ἐπίνοιαν συμπεράνωσι, τῆς ζωῆς ἀπελύοντο· μόνον γὰρ ὅτι [28] ταῖς βαθμίσι τὰ ἴχνη ἐκίνησαν, καὶ δίκην χαλάζης πυκνῆς οἱ λίθοι κατ' αὐτῶν ἀφεθέντες ὁμοῦ τῇ θαλάσσῃ καὶ τῷ ὀλέθρῳ τούτους ἐξανεσκεύασαν. Ἐν τούτοις ὀπισθόρμητοι πᾶσαι χωροῦσιν αἱ νῆες, οὐδενὸς ἄλλου τοιούτου τέως ἐπιχειρεῖν τολμηρῶς ἔχουσαι· μόναις δὲ ταῖς ἀπὸ τῶν βελῶν νιφάσι, καὶ αὐτὸν τὸν ἀέρα συσκιαζούσαις, ἔβαλλον ἀπὸ μήκοθεν, οὐδὲν ἧττον καὶ αὐτῶν βαλλομένων τοῖς τε βέλεσι πεμπομένοις εὐστόχως καὶ ὀλίγα διαμαρτάνουσι καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν πετροβόλων καταφοραῖς, ὧν καὶ αὐτὸς μόνος ὁ διὰ τοῦ ἀέρος ἐγγινόμενος ῥοῖζος ἔκστασιν τοῖς βαρβάροις ἐναπειργάζετο.

26. Hoc autem modo, dum utrique jaculis et darent ictus et acciperent, fortique dimicatione pugnam ancipitem facerent, Barbarorum quidam a suis divisi, reliquis, ut par est, majori audacia ac præfidentia freti, e navi in mare prosilientes, atque scalam, quam in aquis pellebant, secum ferentes, ea in murum evadere tentabant, nullam rationem habentes eorum quæ inde in illos præsidiarii mittebant. Cum enim necdum prope omnino essent, corpora tegebant aquis innatantes, capita scutis circumsepti. Ubi autem jam prope venissent ac aquis exissent, robustius resistebant, ictibus colluctantes, cum scuta solummodo in capitibus ferrent. Tum scala celerrime propugnaculis admota, per eam ascendere atque intro pervadere tentabant. Verum mors consilium prævertit vitaque extruduntur, ejus tantæ rei perficiendæ modo necdum **524** dispecto: vix enim gradibus vestigia admoverant, cum grandinis instar spissa lapidum vis in eos missa et mari et letho profligavit. In his omnes retroversæ naves nihil simile imposterum ausæ sunt: tantummodo sagittarum nimbis, qui et aerem ipsum obtegebant, eminus incessebant, cum et ipsi nihilominus telis incesserentur, scite directis parumque ab scopo aberrantibus, et e balistis ac catapultis emissis lapidibus, quorum vel solus per aerem conceptus fragor stuporem Barbaris incutiebat.

κζ'. Ἤδη γὰρ καὶ ὁ λεχθεὶς Νικήτας, ὁ πρὸς τοῦ D βασιλέως σταλεὶς, τὸ τεῖχος ἅπαν διέτρεχε τὸν δῆμον παραθαῤῥύνων, *Ἄνδρες*, λέγων, *Θεσσαλονικεῖς, ἄλλας μὲν εἶχον πρὸ τοῦδε περὶ ὑμῶν ὑπολήψεις καὶ οὐκ ἂν οὕτω γενναίους καὶ πρὸς τὸ ἔργον τοῦ πολέμου τολμηροὺς ἔκρινον εἶναι, μηδὲν τοιοῦτον μήτε πειραθέντας πάλαι μήτε κατεργασάντας· νυνὶ δὲ τοῦ πράγματος ἡ ἀκμὴ οὐκ ἀγεννεῖς ἔχειν τὰς περὶ ὑμῶν παρέσχεν ἐλπίδας. Ὁρῶ γὰρ πάντως ὑμᾶς τοῖς τε σώμασι σφριγῶντας καὶ ταῖς ψυχαῖς ἀνδριζομένους καὶ ἄλλως*

27. Jam enimvero et supra laudatus Nicetas, ab imperatore missus, murum omnem percurrebat, populum animans: *Viri*, dicens, *Thessalonicenses, alia de vobis antea existimabam, nec adeo generosos et ad sustinendum prælium audaces putabam, cum nihil tale antea experti sitis aut præstiteritis. Nunc vero ipsum vertens summum discrimen nihil de vobis degeneres spes sinit habere. Etenim vos omnes video tum corporibus vegetos, tum fortes animis ac strenuos, totosque in rem intentos ac alacres, qui hostibus insultetis eorumque machinas robusto conatu evertatis.*

VARIÆ LECTIONES.

[26] τι om. P. [27] ταῖς om. P. [28] ὅτι] ἔτι. P.

Ac sane nihil alienum ab officio agitis. De vobis enim ipsis certamen est, viris scilicet præclaris atque ornatis tum corporis ipsa indole præstantiaque, tum animorum egregiis dotibus, deque reliqua civitate, quacum nihil earum rerum quæ pluris merito fiunt, majori **525** *splendore certaverit. Hocce enim oblato periculo, si modo superiores evaseritis, omnium vobis officiis debita laus comes erit : sin autem quidpiam eorum quæ invisa sunt ac quæ Barbari comminantur acciderit, nihil est cui tanta calamitas probrique magnitudo assimilari possit. Quamobrem forti animo state, qui tum patriæ tum vobis ipsi victoriam paretis ; nec terga dederitis hostium manibus, neve novum mundo exemplum, cum exigua socordia tanto commutato periculo, reliqueritis.* Hisce hortamentis animato populo, omniumque animis haud exiguo prælii ardore immisso, audaciam præstans ritu militari urbem lustrabat. Dux vero ac prætor, velut sui mali oblitus (tametsi illud grave erat ex eo quem retuli casu, ac quam pro ipsius virtute, majore dolor cruciaret), mula vectus, non divaricatis pedibus, sed e transverso illi insidens, ut contusorum membrorum dolores concedebant, ipse quoque circuibat, eos qui majoribus animis dexterioresque sagittarii essent, in necessariis quibusdam muri locis constituens, ut tum sua ipsi virtute, tum eos qui e vicino essent imitationis studio excitantes, rem belli rite disponerent.

28. Verum Barbari non semel duntaxat, sed et sæpius per omnem illum diem ingeminato impetu, magis quam antea animis perculsi, retrocedentes, pugna quæ mari est ex composito relicta, navibus sese subducentes **526** ad orientalis littoris oram applicuerunt. Ibi navibus desilientes, adversus eos qui in altiore muri parte stationem habebant, jaculis rursus concertabant, quo loco porta prominens mari adjacet, Roma nuncupta ; ubi ad multam noctem pugnatum est. Tum velut delassati certamine in navibus se silentio continuerunt, id forte deliberantes, quomodo insequenti die impetum darent, et ad alias machinas sese accingentes. Jam vero nos quoque parumper pugnæ labore levatos alia rursus incessit cura, ut scilicet omni circum civitate qui in propugnaculis constituti essent, vigilias agerent Barbarosque observarent, ne ullis per noctem cuniculis ac insidiis clam muro obrepentes ejusque potiti negotio omni liberarentur. Sunt enim ad hæc maxime ingeniosi, et ubi mox deliberaverint, opus aggrediuntur, nullo periculi metu deterriti, atque unum hoc spectantes, ut quod consultum visum fuerit, hoc adoriantur. Ac licet forte contrario res exitu cedat, quam existimaverant, gloriæ sibi ducunt, quod projecta temeritate ac audacia, ad ipsa quoque impossibilia aggressi sint. Quamobrem totam illam noctem pervigiles, nec de navata jam

A *ὄντας τῶν προκειμένων, τῶν ἀντιπάλων καταγελῶντας καὶ τὰς μηχανὰς αὐτῶν γενναίως ἐκτρεπομένους. Καὶ οὐδὲν* [P. 340] *ἀπεικὸς πράττετε· περὶ γὰρ ὑμῶν αὐτῶν ἐστιν ὁ ἀγὼν, ἀνδρῶν τιμίων καὶ τοῖς εἴδεσι καὶ τοῖς ψυχικοῖς προτερήμασι, καὶ περὶ τῆς λοιπῆς πόλεως, ᾗς* [29] *οὐδὲν ἐρίζει τῶν ἀξιολόγων εἰς περιφάνειαν. Ὑπεράνω μὲν* [30] *γὰρ γενομένοις τοῦ τῆδε κινδύνου ὁ παρὰ πᾶσιν ὑμῖν ἔπαινος ἐποφείλεται· παθοῦσι δέ τι τῶν ἀβουλήτων, καὶ ὧν οἱ βάρβαροι κατηπείληνται, οὐκ ἔστιν ὅπου τὴν συμφορὰν εἰκάζειν ἢ* [31] *τῆς αἰσχύνης τὸ μέγεθος. Διὰ τοῦτο στῆτε γενναίως τῇ τε πατρίδι καὶ ὑμῖν αὐτοῖς τὴν νίκην περιποιούμενοι, καὶ μὴ δῶτε νῶτα χερσὶ πολεμίων, μηδὲ καινόν τι καταλίποιτε τῷ βίῳ διήγημα,* B *μικρᾶς ῥαθυμίας κίνδυνον τοσοῦτον ἀνταλλαξάμενοι.* Τούτοις τοῖς παρακλητικοῖς ὑπαλείφων τὸν δῆμον καὶ θάρσος οὐκ ὀλίγον ταῖς ἁπάντων ψυχαῖς ἐνιεὶς τὴν περίοδον ἐποιεῖτο. Ὁ δὲ δὴ στρατηγὸς ὥσπερ τοῦ οἰκείου πάθους ἐκλελησμένος, καίπερ χαλεποῦ τε ὄντος ἐξ οὗ προείπομεν πτώματος, καὶ μείζονα τῆς δυνάμεως τὴν ὀδύνην παρεχομένου, ἡμιόνῳ τινὶ ἐπιβὰς, οὐ περιβάδην, ἀλλὰ κατὰ πλευρὰν καὶ ὡς αἱ τῶν θλασθέντων μελῶν ἀλγηδόνες ἐπέτρεπον, περιῄει καὶ αὐτὸς, τοὺς προθυμοτέρους τῶν τοξοτῶν κατά τινας χρειώδους τόπους τοῦ τείχους ἐγκαθιστῶν, ὡς ἂν τὸ κατ' αὐτοὺς τυχὸν, καὶ τοὺς πλησίον πρὸς μίμησιν ἐρεθίζοντες, τὰ πρὸς τὸν πόλεμον διατίθενται [32].

C κη'. Οἱ βάρβαροι δὲ οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις διὰ πάσης ἐκείνης τῆς ἡμέρας συνεφορμήσαντες, μᾶλλον ἢ πρότερον πεπληγμένοι πρὸς τοὐπίσω χωρήσαντες, ὑφ' ἑνὶ συνθήματι τὴν [πρὸς] καθ' ὕδατα λιπόντες μάχην ὑπανεχώρουν ταῖς ναυσὶ, καὶ τῷ πρὸς [33] ἀνατολὰς ὄντι τῆς πόλεως αἰγιαλῷ προσωρμίσθησαν. Εἶτα τῶν νηῶν ἐκβάντες πάλιν τοῖς βέλεσιν ἐχρῶντο κατὰ τῶν ἐκεῖσε λαχόντων τὴν στάσιν ἐν τῷ μετεώρῳ τείχει, ἔνθα καὶ πύλη τις διεξέχει Ῥώμη [34] καλουμένη, γειτνιάζουσα τῇ θαλάσσῃ. Οὗ δὴ μέχρι βαθείας νυκτὸς μαχεσάμενοι [35], καὶ ὥσπερ κεκμηκότες τῇ ἀγωνίᾳ, καθησύχασαν ἐν [36] ταῖς ναυσὶ, τάχα σκεπτόμενοι πῶς ἐπιθῶνται τῇ ἑξῆς ἡμῖν, καὶ πρὸς ἑτέρας μηχανὰς σκευαζόμενοι. Ἤδη δὲ καὶ ἡμᾶς τοῦ πολέμου μικρὸν ἀνεθέντας D ἄλλη πάλιν φροντὶς ἐπεισήρχετο, ἐπαγρυπνεῖν τοὺς ἐν ταῖς ἐπάλξεσι διὰ πάσης κύκλωθεν τῆς πόλεως, καὶ ὑποβλέπεσθαι τοὺς βαρβάρους, μή τινα λόχον νυκτερινὸν ἢ ἐνέδραν λάθωσι πεποιηκότες καὶ ἐν τῷ τείχει γενόμενοι [P. 341] τὸ πᾶν ἐξανύσωσιν. Εἰσὶ γὰρ εὐφυεῖς πρὸς ταῦτα μάλιστα, καὶ ἅμα τῷ διανοηθῆναι [37] πρὸς τὸ ἔργον χωροῦντες, πάντα κίνδυνον εἰς μηδὲν τιθέμενοι, ἑνὶ δὲ μόνῳ [38] προσέχοντες τῷ κατάρξασθαι τοῦ βεβουλευμένου. Κἂν τάχα καὶ ἐναντίον ἢ ὡς ἐφώρασαν τὸ [39] τέλος ἐκβῇ τοῦ πράγματος, δόξαν ἔχειν ἡγοῦνται τὸ τέως ἀδυνάτοις πειρᾶσθαι τολμηρῶς ἐπιχειρεῖν. Τούτου ἕνεκεν πα-

VARIÆ LECTIONES.

[29] ᾗ? [30] μὲν om. P. [31] εἰκάζειν ἐστὶν ἢ A. [32] διατίθωνται? [33] καί τινι πρὸς A. [34] Ῥώμα P. [35] μαχησάμενοι P. [36] ἐν om. A. [37] περινοηθῆναι P. [38] μόνον P. [39] τὸ ante τέλος om P.

σαν ἐκείνην ἐπαγρυπνοῦντες ἐτελοῦμεν τὴν [60] νύκτα, οὐδὲν [61] ἑαυτοὺς τῶν προηγωνισμένων μεμφόμενοι· πρὸς τοσοῦτον γὰρ [62] ἤλθομεν θάρσος ὡς καὶ αὐτὸν τὸν καθηγούμενον τῶν βαρβάρων ἐν θαύματι γεγονέναι, καὶ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι μαθεῖν ὕστερον τὴν αἰτίαν, πῶς πρὸς ἑκάστην προσβολὴν οὕτως ἀνδρείως ἀντέστημεν, καὶ ὧν περὶ ἡμῶν ἐλπίδος αὐτοῦ περιτραπείσης.

κθ'. Ἀλλ' ἐπειδὴ κῆρυξ ἦν ἐπιστὰς ὁ ὄρθρος τῆς δευτέρας τοῦ πολέμου ἡμέρας, καὶ τῶν πραχθέντων ἤδη χαλεπώτερα καθ' ἡμῶν ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐπινενόητο, ἔκαμνον πάλιν οἱ στρατηγοὶ ταῖς φροντίσι τὸν ἑκάστου θυμὸν διεγείροντες καὶ τὸ καθ' ἑαυτοὺς πρόθυμον εἰσηγούμενοι. Τῆς ἡλιακῆς οὖν ἀκτῖνος τὸν ἀέρα περιλαμψάσης ἐφώρμησαν καὶ αὖθις τῶν νηῶν ἐκβάντες οἱ βάρβαροι τῷ τείχει, διασπαρέντες καὶ κατά τινας τόπους ταῖς φάλαγξιν ἑαυτοὺς διελόμενοι, κατὰ δὲ τὰς διεξόδους τῶν πυλῶν μᾶλλον συῤῥεύσαντες ὅλην ἐκίνουν [τὴν] καθ' ἡμῶν αὐτῶν τὴν [63] πανοπλίαν. Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν τοῖς τόξοις, ἕτεροι δὲ χειροποιήτῳ βροντῇ τῶν λίθων ἐκέχρηντο· ἄλλοι τοῖς πετροβόλοις ἐγκαθήμενοι τὰς ὑπερμεγέθεις ἐκείνας τῶν πετρῶν χαλάζας μετεωρίζοντες ἔπεμπον. Καὶ πολυειδής τις ἦν ὁ καθ' ἡμᾶς ἀπειλούμενος φόνος, καὶ πανταχόθεν προσπίπτων φοβερὰν ἐποίει τὴν πεῖραν τοῖς προστυγχάνουσι. Καὶ γὰρ κατὰ μόνης τῆς ῥηθείσης πύλης ἑπτὰ παρέστησαν πετροβόλους, πάντοθεν περιπεφραγμένους, οὓς διερχόμενοι τὴν Θάσον πρὸς τὴν τοιαύτην χρείαν προπαρεσκεύασαν. Καὶ μὴν ξυλοσυνθέτους τινὰς κλίμακας ἀντικρὺ τούτων τῷ τείχει προσπελάσαντες ἀνιέναι δι' αὐτῶν ἐπειρῶντο, τοῖς ἀπὸ τῶν πετροβόλων ἀφιεμένοις λίθοις τὸ ἀσφαλὲς ἑαυτοῖς [64] συντηρούμενοι· οὐ γὰρ εἴων ἐνδελεχῶς ἐνεργοῦντες ἐκεῖνοι προκύπτειν ἀβλαβῶς τοῦ μετεώρου τείχους τινά. Καὶ δὴ εἰς ἔργον αὐτοῖς ἔφθασαν ἂν τὰ βεβουλευμένα, ἤδη τὴν κλίμακα ταῖς ἐπάλξεσι τοῦ προτειχίσματος ἀνελκύσασιν, εἰ μὴ θεία τις δύναμις ἄνδρας τινὰς τολμηροὺς καταπηδῆσαι τῷ τόπῳ ἐνίσχυσεν, οἳ καὶ δόρασι τρώσαντες τοὺς βαρβάρους πρὸς τοὐπίσω σὺν τῇ κλίμακι τούτους ἐναπεκρήμνισαν. Οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐπίνοιαν ταύτην εἰς μηδὲν προβᾶσαν ἑωρακότες [65], φυγῇ τε χρησαμένων [P. 349] ὡς καὶ [66] τὴν κλίμακα καταλιπεῖν, εἰς τοσοῦτον ἡμεῖς ἤλθομεν θάρσος ὡς καὶ γελᾷν κατ' αὐτῶν, καὶ προθυμότερον τῆς ἄλλης ἡμέρας τοῖς τε βέλεσι χρῆσθαι καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν πετροβόλων λίθοις, καὶ μηκέτι συγχωρεῖν αὐτοῖς κἂν πρὸς βραχὺ προσιέναι τῷ τείχει, κἂν ὅτι πρὸς μανικώτερον ἐξαφθέντες καὶ αὐτοὶ δίκην συῶν ἀγρίων τοὺς ὀδόντας παρέθηγον, καὶ εἴ πως ἐνῆν, ζῶντας ἐθέλειν ἡμᾶς ἐν αὐτοῖς διαῤῥήξασθαι. Οἷον γὰρ ἦν αὐτῶν φοβερὸν ἀκούειν [67] καθ' ἡμῶν μεμηνότων! πῶς τῆς ὑπερβαλλούσης ὀργῆς ἐποιοῦντο τὴν ἔνδειξιν, ὁπότε βύθιον ἔβρυχον καὶ τοῖς ἐκ τοῦ στόματος πεμπομένοις ἀφροῖς τὸ δαιμονιῶδες αὐτῶν παρεδείκνυντο [68], οὐδὲ

A opera queruli, ad tantam præfidentis animi devenimus audaciam, ut et ipse Barbarorum ductor in admirationem adductus pluris 527 habuerit scire postea causam qua sic strenue singulis aggressionibus restiterimus, et multo quam ipsi exspectaverant generosius.

29. At cum mane ortumque diluculum sequentis diei prælii præco astitisset, jamque Barbari graviora in nos anteactis adinvenissent, novus nostris ducibus labor incumbebat, ut singulorum animos excitarent et quod in ipsis erat alacre offerrent. Aere itaque polaribus radiis collustrato, rursus Barbari navibus exscendentes impetum dedere, B muro circumfusi; certisque quibusdam locis, cohortibus divisis, ad portarum præcipue exitus confluentes, qua licebat, omni armorum vi in nos præliabantur. Alii namque jaculis, alii lapidum, quos manu mittebant, tonitruo utebantur; plerique balistis ac catapultis insistentes immanes illas saxorum grandines sublimi impetu jactabant; eratque, qui ab illis nobis impendebat, multiformis interitus, ingruensque undequaque impetus, in quos incideret, tremendum experimentum dabat. Etenim adversus unam portarum, quam dicebam, septem catapultas undique constipatas ac communitas erexerant, quas Thasum percurrentes ad hoc negotii ante paraverant. Prætereaque scalas quasC dam ex lignis compositas illic adversas muro applicantes, per eas ascensum moliebantur, saxis per catapultas retortis sese tuentes, ut rem incolumes præstarent. Non enim sinebant, 528 sic continua saxa ejaculando, ut ex altiori muri parte innoxie quisquam procumberet. Ac certe jam voto potiti essent, scala semel anterioris muri propugnaculis admota, nisi divina quædam vis viros quosdam audacis animi, ut loco irruerent Barbarosque hastis vulneratos una cum scalis retro præcipites darent, fortiore nisu roborasset. Sic vero hanc quoque molitionem eis cassam cessisse, arreptaque fuga scalam deseruisse videntes, adeo animos auximus, ut et risum in eos moveremus, et majori præ hesterna die alacriD tate jacula intorqueremus, et ex machinis saxa revolveremus, ac ne minimum quidem ad muros accedere illis permitteremus, licet et ipsi sæviori rabie conciti suum agrestium more dentes acuerent, et si fieri posset, nos viventes iis dilaniare vellent. Quantum enim illorum in nos tremendus furor? Quomodo exsuperantem irarum vim prodebant? nempe intime animis fremebant, et actis ex ore spumis in se latentem dæmonem indicabant, ne cibum quidem tota illa die sibi indulgentes, sed insatiabili pugnæ ardore, æstu illo gravissimo, ne sentientes quidem an corpora in-

VARIÆ LECTIONES.

[60] ἐτελοῦμεν τὴν om. P. [61] οὐδὲ P. [62] γὰρ om. P. [63] τὴν om. A. [64] αὐτοῖς P. [65] ἑωρακότων A. [66] καὶ om. P. [67] ἀκούειν om. P. [68] παρεδείκνυτο AP.

duli essent, eaque ejus generis quæ labore delassarentur; solque capitibus imminens exureret; unum hoc sollicite agentes, ut aut urbem vastarent suumque in **529** nos furorem exsatiarent, aut, si minus res cederet, vita quoque projecta ipsi seipsos armis conficerent. Semel enim accensus barbaricus furor non prius a movente eum dementi impetu cessaverit, quam vel suum ipsius vel adversarii cruorem fusum conspexerit.

A τροφῆς μεταλαβεῖν διὰ πάσης ἐκείνης τῆς ἡμέρας βουλόμενοι, ἀλλ' ἀκορέστως ἔχειν τοῦ πολέμου ἐν οὕτω λαβροτάτῳ καύματι, καὶ μηδ' ὅτι σώματα περίκεινται καὶ καμάτῳ δαμαζόμενα καὶ τῷ ὑπὲρ κεφαλῆς ἡλίῳ καυσούμενα παντελῶς αἰσθανόμενοι, τοῦτο δὲ μόνον διὰ φροντίδος ἔχοντες, ἢ πορθῆσαι τὴν πόλιν καὶ τὸν καθ' ἡμῶν ἀναπλῆσαι θυμόν, ἢ μὴ προβαίνοντος τούτου καὶ τῆς ζωῆς ἀπειπεῖν καὶ ἑαυτοὺς τοῖς ὅπλοις διαχειρίσασθαι. Θυμὸς γὰρ ἅπαξ βαρβαρικὸς ἐξαφθεὶς οὐ πρότερον τῆς κινούσης αὐτὸν ἀλογίστου ὁρμῆς ἀπολήξειε, μέχρις ἂν ἢ τοῦ οἰκείου αἵματος ἢ τοῦ ἐξ ἐναντίας ἀντιπράττοντος ἴδῃ τὴν ἔκχυσιν.

30. Quod enimvero muro propinquare haud eis periculo vacabat, jaculis ac catapultis omnia permittebant. Sese enim ordine componentes, tantaque distantia semoti quantam jactus proprii necdum remisso impetu superarent, ut urbem incesserent, scutis vallati totique in rem pugnæ intenti, haud secus ac statuæ quædam ex ære fusæ seu ex alia quadam duriore materia conflatis corporibus, stabant, immenso quodam, et quod verbis narrari non potest, durantes ac concertantes prælio. Nam sole medium agitante diem, dum et radiorum jactu majore præ horis aliis aerem ardore exurit, vi ipsa ardentis æstus innata sibi velut accensa rabie dementique illo furore superbia mentis excitato, ad aliud obsidionis genus (et cogita quam dirum!) impetum transferunt. Etenim ex quatuor portis, ad orientalem urbis oram aditum pandentibus, duas igne absumere decernunt, quam diximus, Romam, et quam Cassandreoticam vocant, hoc nimirum reputantes, si illis incensis intra murum exteriorem iis penetrare liceret ac murum sublimem subire, citra dubium **530** etiam his quæ intus erant noxam illaturos omnesque ad unum in urbem compulsuros, constitutis ex adverso solertibus gnavisque sagittariis, ut continua jaculorum grandine neminem oppidanorum tuto prospicere ac emergere sinerent.

λ'. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ προσπελάζειν αὐτοὺς τῷ τείχει οὐκ ἀκίνδυνον ἦν, πάντα τοῖς βέλεσι καὶ τοῖς πετροβόλοις ἐπέτρεπον. Στιχηδὸν γὰρ ἑαυτοὺς κατατάξαντες, καὶ τοσοῦτον ἀποστάντες ὅσον τὰς βολὰς αὐτῶν μήπω τῆς ὁρμῆς ὑπενδιδούσης [19] τῇ πόλει B προσπίπτειν, ταῖς ἀσπίσι τε φραξάμενοι καὶ ὅλοι τῆς ἀγωνίας γενόμενοι, ἵσταντο καθάπερ τινὲς ἀνδριάντες ἐκ χαλκοῦ ἢ τινος ἄλλης στεῤῥοτέρας ὕλης συμπεπηγότα ἔχοντες σώματα, μυρίῳ τινὶ καὶ ἀνεκδιηγήτῳ καρτεροῦντες πόνῳ [20] καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἁμιλλώμενοι. Τοῦ γὰρ ἡλίου κατὰ τὸ μέσον ἄγοντος τὴν ἡμέραν, ὅτε καὶ ταῖς βολαῖς τῶν ἀκτίνων τὸν ἀέρα πλέον τῶν ἄλλων ὡρῶν διαπυροῖ, τῇ ἀκμῇ τοῦ καύματος ὥσπερ τὴν φυσικὴν ἐκκαύσαντες λύσσαν, καὶ τὸν ἄλογον ἐκεῖνον θυμὸν ταῖς ἀπονοίαις προσερεθίσαντες, ἐφ' ἕτερον εἶδος πολιορκίας (καὶ σκόπει πῶς χαλεπὸν) τὴν ὁρμὴν μετηγάγοντο. Τεττάρων γὰρ πυλῶν πρὸς τῷ ἀνατολικῷ μέρει τῆς πόλεως διεξαγουσῶν, ἐσκέψαντο τὰς δύο αὐτῶν πυρὶ τεφρῶσαι, C τήν τε ῥηθεῖσαν Ῥώμην καὶ τὴν Κασσανδρεωτικὴν καλουμένην, τοῦτο ἐν τῇ διανοίᾳ θέμενοι, ὡς εἰ δυνηθεῖεν τῶν ἔξω πυλῶν καιομένων εἴσω χωρῆσαι τοῦ προτειχίσματος καὶ τὸ μετέωρον ὑποδύσασθαι τεῖχος, μηδένα φόβον ἔχειν πρὸς τὸ καὶ τὰ [21] ἔνδον κακουργῆσαι καὶ τῇ πόλει πάντας ὑφ' ἓν συνελάσαι, ἐξ ἐναντίας [P. 343] παραστησάμενοι τοξότας εὐστόχους τε [22] καὶ δεινούς, ὡς ἂν τῇ συνεχείᾳ τῶν βελῶν μὴ ἐᾷν ἀκινδύνως προκύπτειν τῶν ἔνδον τινά.

31. Et machinamentum ita cœptum est. Minores naviculas piscatorias, cujusmodi scilicet nostris ad piscandum hominibus usus est, inversas plaustris imponunt, aliorumque præterea lignorum copiam et sarmentorum congeriem, pice sulphureque conspersam; plaustraque subeuntes axes vertebant, ea manibus ducentes, donec ad ipsas portas pervenere: tum materiæ igni injecto, pedemque referentes scutis obtecti et ad sagittarios sese recipientes, nobis prope insciis meditatum opus absolvere. Ignis enim correpta materia, fomentisque in largiorem flammam accensus, exteriorem portarum faciem, ferro undique obductam, igne candentem fecit, flammamque in interiora derivans omni ex parte ipsius ardoribus portas

λα'. Καὶ δὴ τοῦ τεχνάσματος οὕτως ἐνήρξαντο· Ἁμάξας ἐφευρόντες ἐπέθηκαν ἐν αὐταῖς πρηνεῖς τὰς [23] βραχυτάτας νῆας, αἷς πρὸς τὴν θήραν τῶν ἰχθύων οἱ καθ' ἡμᾶς ἁλιεῖς ἐκέχρηντο, ἔτι δὲ καὶ τινων ἄλλων ξύλων πληθὺν καὶ φρυγάνων σωρείαν, D ἅτινα πίσσῃ καὶ θεάφῳ καταῤῥάναντες καὶ τὰς ἁμάξας ὑποδύντες ἔστρεφον τοὺς ἄξονας, ἄγοντες αὐτὰς [24] ταῖς χερσίν, ἕως ἔφθασαν μέχρις αὐτῶν τῶν πυλῶν. Εἶτα τὴν ὕλην ἐκείνην ὑφάψαντες, καὶ ὀπισθόποδες ταῖς ἀσπίσι φραξάμενοι πρὸς τοὺς τοξότας χωρήσαντες, ἔλαθον τὸ βεβουλευμένον [25] εἰς ἔργον ἀγαγεῖν. Τὸ πῦρ γὰρ τῆς ὕλης λαβόμενον καὶ τοῖς ὑπεκκαύμασι πρὸς μείζονα φλόγα διεγερθὲν τὴν μὲν ἔξω τῶν πυλῶν ἐπιφάνειαν, ἥτις ἦν ἅπασα σεσιδηρωμένη, πυρακτωθῆναι πεποίηκε, τὴν λαμπάδα δὲ

VARIÆ LECTIONES.

[19] ὑπενδούσης P. [20] πόνῳ] πολέμῳ P. [21] τὰ] τὰς A. [22] τε om. P. [23] τὰς om. P. [24] αὐτοὺς P. [25] βεβουλημένον P.

καὶ πρὸς τὸ εἴσω μετοχετεῦσαν ἐξαφθῆναι δι' ὅλου τὰς πύλας ἠνάγκασεν, ὡς μετὰ βραχὺ ταύτας καταπεσεῖν καὶ δειλίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἅπασιν ἐμβαλεῖν. Μόνον γὰρ ὅτι καθ' ὅλης ἐκηρύχθη τῆς [56] πόλεως ἡ τῶν πυλῶν ἔκκαυσις, καὶ καθάπερ τινὸς ξίφους ὑποδραμόντος τὰς ἁπάντων καρδίας, οὕτως ἐναγωνίους καὶ τρομώδεις τοὺς ἀνθρώπους πεποίηκε, τὰς μορφὰς ἀλλοιώσαντάς καὶ πᾶσαν χρηστὴν ἀθρόον προδεδωκότας ἐλπίδα. Καὶ γὰρ οἱ πρὸ βραχέος τοῖς τείχεσιν ἐξαλλόμενοι καὶ πρὸς τὸν διὰ μάχης ἀγῶνα ἀλλήλους ἐγκελευόμενοι πτωκῶν ἀδρανέστεροι ταῖς ἀληθείαις ἐδείκνυντο. Αὐτὸ γὰρ τοῦτο, τὸ τὴν μηχανὴν ἐκείνην εἰς ἔργον ἐκβῆναι, μαντεύεσθαι τοῦ τέλους ταῖς ἁπάντων ἐδίδου ψυχαῖς. Πλὴν ὅτι τῶν ἔξω πυλῶν πυρποληθεισῶν τὰς ἔνδον ἡμεῖς τειχίῳ τινὶ νεοδομήτῳ θᾶττον περιφραξάμενοι, ὕδατά τε ταῖς ἐπάλξεσιν ἔν τισι προαποθέμενοι σκεύεσιν, ἐφυλαττόμεθα πότε καὶ πρὸς ταύτας τυχὸν ἐφορμήσουσιν οἱ πολέμιοι, ἵν' ὅτε τῆς κακουργίας καὶ αὖθις ἐπιχειρήσωσιν, ἔχωμεν ὅπως τῆς φλογὸς ἀντιποιησόμεθα καὶ τῆς ἐπιβουλῆς ἀπειράτους τὰς πύλας διατηρήσομεν. Ὃ δὴ καὶ γνόντες ἐκεῖνοι οὐκέτι ταῖς τοιαύταις κακοβουλίαις ἐχρήσαντο, ἑτέραις δέ τισιν ἔμελλον δεινοτέραις ἔτι [57] καὶ σφοδροτέραις τὸν καθ' ἡμῶν ἐπιτηδεύειν ὄλεθρον, ὃν οὐδεμιᾷ μεθόδῳ τοῦ λοιποῦ δυνατὸν ἦν διακρούσασθαι ἐνεργῆ τε [58] ὄντα καὶ πᾶσαν μηχανὴν ὑπερβαίνοντα. Πλὴν οὕτω τοῦ πυρὸς παυσαμένου τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας τοῖς πετροβόλοις ἐχρῶντο καθ' ἡμῶν καὶ τοῖς τόξοις, μέχρις ἂν τὸ νυκτερινὸν σκότος τὸ φῶς διεδέξατο καὶ τῆς ἀγωνίας παύεσθαι μηδὲ βουλομένους αὐτοὺς κατηνάγκασε.

λβ'. Εἶτα ἐπειδὴ τοῦ πολεμεῖν ἐπαύσαντο, ταῖς ναυσὶν [P. 344] ἐμβάντες καί τι μικρὸν ἡσυχάσαντες ἤρχοντο τοῦ δράματος ὅπερ ἦσαν ταῖς ἑαυτῶν δεινότησι προεξευρημένοι. Τὸ δὲ ἦν τοιαύτην αὐτοῖς ἀπόπειραν ἐμποιοῦν, ὡς εἰ μὲν δι' αὐτοῦ [59] δυνηθεῖεν τὴν πόλιν πορθήσειν, εὖ ἂν ἔχειν [60], διὰ τὸ μηδὲν ἄλλο τῶν εἰς πολιορκίαν συντεινόντων ἴσα δύνασθαι τούτου, καὶ μάλισθ' ὅταν ἀφ' ὑδάτων ἐστὶν ἡ μάχη καὶ μὴ μεσιτεύει χέρσος τὴν ἐπιβουλὴν διακόπτουσα· εἰ δέ γε μετὰ τῶν ἄλλων ὧν προενήργησαν καὶ τοῦτο εἰς μηδὲν αὐτοῖς [61] συντελέσειε, τοὺς εἰς τοῦτο παρορμήσαντας αὐτοὺς καὶ τοσοῦτον πλοῦν διανύσαι μάτην ἀποπλανήσαντας τοῖς ὅπλοις διαχειρίσασθαι, καὶ οὕτως ἐν τοῖς ἰδίοις ἀπαίρειν. Ταύτην οὖν παρ' ἑαυτοῖς θέμενοι τὴν βουλήν, ἔτι κατ' ἀρχὰς οὔσης τῆς νυκτός, τοῦ ποικίλου καὶ πολυειδοῦς ἐκείνου ἀπήρξαντο μηχανήματος. Ἐξάψαντες [62] γὰρ πανταχοῦ φῶτα, καὶ πάσας αὐτῶν τὰς νῆας κατὰ δύο συζεύξαντες ἑτέραν τῆς ἑτέρας ἐχομένην, καί τισι κάλοις στιβαροῖς καὶ σιδηραῖς ἁλύσεσι τὰς ἑκατέρων πλευρὰς συσφίγξαντες πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως ἀφίστασθαι, ἀνείλκυσαν διὰ τῶν κατὰ πρῴραν ἀπῃωρημένων ἐξαρτίων [63] τὰ διὰ μέσου προβεβλημένα ξύλα, ἃ τοῖς ναυτιλλομένοις κατάρτια καλεῖν ἔθος. Εἶτα τοὺς τῶν ἑκατέρων νηῶν αὐγένας ἐν τούτοις διὰ τῶν

combussit, adeo ut paulo post corruerint, nec levem formidinem cunctis injecerint. Per omnem enim prope civitatem publicato incendio, ac velut gladio omnium cordibus infixo, sic pavore anxii actique tremore cives ac vultu immutati mitiorem spem omnem repente abjecerunt. Qui enim paulo ante muris **531** assiliebant seque mutuo ad pugnæ certamen animabant, leporibus timidiores re ipsa exstitere. Ipsum enim hoc, quod sic machina commodum exitum habuisset, cunctorum animis haud incerta conjectura de fine augurari præbebat. Nos enimvero exterioribus portis igne absumptis, interiores muro de novo exstructo conteximus, aquarum vim in vasis repositam in propugnaculis servantes, si quando et illas adversarii incesserent; ut siquidem istud maleficii denuo aggrederentur, in promptu esset quo restingueremus incendia atque ab insidiis liberas labisque immunes portas servaremus. Quod illi quoque intelligentes nihil ultra maleficum istud commentum usurparunt: aliis tamen quibusdam dirioribus validioribusque exitium nostrum erant molituri, cujus depellendi nulla deinceps via nobis reliqua esset, tanta illorum vi, tantis nervis atque conatu, ut vim omnem machinarum excederent. Hoc itaque modo cum ignis cessasset, quod reliquum erat diei, catapultis jaculisque peractum est, donec nocturnis tenebris lux cessit, effusaque caligo et invitos a pugnæ certamine retraxit.

32. Tum, cum pugnæ finem fecissent, conscensis navibus curaque animi paruumper remissa molitionis opus aggressi sunt, cujus sibi ipsi solertia sua ingeniique dexteritate inventores auctoresque exstiterant. **532** Nempe hoc illis consilium, is scopus, ut experimentum ejusmodi facerent, ut si eo expugnari civitatem contingeret, bene esset, quod nullum aliud ad obsidendas urbes conducibilius videretur aut validius, et potissimum cum ex aquis pugna conseritur, nec interjecta continens molitionis opus interrumpit: sin vero cum aliis, quæ antea ipsi moliti essent, hæc quoque iis opera cassa foret, eos qui ad rem aggrediendam provocassent, et ut tanta navigatio susciperetur fuco eis auctores exstitissent, ferro trucidarent, tumque ad propria redirent. Hoc igitur inter eos deliberato consilio ipso noctis obortu varium illud et multiforme machinamentum adorti sunt. Accensis enim ubique luminibus, cunctisque quas conduxerant navibus binis conjugatis, et ut altera alteri cohæresceret, densisque retinaculis et catenis ferreis earum latera colligantes, ne a sese facile divellerentur, per malos in prora appensos ligna in medio eminentia, quæ vulgo nautis catarria dicta, sursum traxere. Tum ambarum navium

VARIÆ LECTIONES.

[56] τῆς om. P. [57] ἔτι om. P. [58] τε om. P. [59] αὐτῆς. P. [60] ἔχειν P, ἔχοιεν A. [61] αὐτοῖς] αὐτὴν A. [62] ὑφάψαντες A. [63] ἐξαρτύων AP.

A αὐχένας quos vocant (ac si juga dicas) interea per funes in capite intortos in medium aerem levantes; suosque enses ex proræ parte extraque navium diametrum exporrigentes, inauditum fidemque excedens ac portentosum fraudis omnis solertiæque inventum artificio illo commenti sunt. In altum enim, uti dicebam, navium jugis protensis, longa **533** quædam ligna tignaque, unum post aliud ordine collocantes, iis injecerant; locaque interjecta terra explentes in solerti hac machina, extremaque undique asseribus communientes, atque jugorum capita ad puppis partes validissimis vinculis astringentes, quæ in rem magis essent belloque conducerent quam quæ in muro ad continentem erant, subtili eo invento artisque solertia turres effecere. B His Barbarorum quidam armati impositi, robusto corpore audacique indole atque genio, qui extremum novissimumque militare consilium in nos exsequerentur. In mandatis enim acceperant ut alii jaculis impeterent eos qui in interiori murorum parte insederant, alii saxa immania, alii igneum, ipsumque arte confectum atque in vasculis testaceis antea paratum, in eos projicerent quos sibi adversum incursantes haberent. Erant vero cuncta illis operi parata ac peridonea, quod non amplius humi serperent, sed malefico illo artis commento ipsa quoque jam muri structura superiori mole exstarent, omnisque ipsorum machinæ vis velut e superiori loco commode iis cederet. C

33. Quia igitur cuncta hæc per eam ipsam noctem ab impiis ad opus deducta erant, nec eorum quæ egissent hactenus nos quidquam latuerat, quippe cum ipsimet, uti dictum est, multa lumina accendissent, nec littus longe distaret, in quo illi sic eis visa moliti essent, omnes timor **534** invasit et trepidatio animique dejectio, nec jam erat qua se ratione tutos ac incolumes servarent. Vidisses enim omnem populi multitudinem titubantem ac consilii inopem, aliumque alius anxium, ac vitam ipsam, ejus palam alea, desperantem. Neque enim quomodo imminentem quisque necessitatem depelleret animis solliciti erant, sed quomodo quantoque cruciatu periret cogitationibus dissecabantur. D Fuga enim amplius neque in promptu nec tuta erat, cum muros barbari circumvallassent et portis insisterent: rursus vero manere non sinebat quod ob oculos discrimen versabatur. Omni igitur spe salutis abjecta, velut muti murum circuibant, infortunii immanitate attoniti. Visum tamen est nonnullis, in quibus fortis animi scintilla non prorsus exstincta erat, dum adhuc hostes exspectarentur, ad eorum propulsandum impetum in muro picem et tædas et calcem aliaque quædam, quibus flammæ ignis celeriter innutriuntur, in va-

εἰς τὴν κεφαλίδα στρεφομένων σχοινίων μέσον τοῦ ἀέρος μετεωρίσαντες, τάς τε σπάθας αὐτῶν ἐκ τοῦ κατὰ [64] πρῶραν μέρους καὶ πέρα τῆς τῶν νηῶν διαμέτρου προβεβληκότες, ξένον τι καὶ παρηλλαγμένον πανούργευμα διὰ τοῦ τοιούτου τεχνάσματος ἐτεκτήναντο. Ὑψοῦ γάρ, ὡς ἔφην, τῶν αὐχένων μετεωρισθέντων [65], ἔβαλλον ἐν αὐτοῖς ἐπιθέντες μακρά τινα ξύλα στιχηδὸν ἄλλο κατ' ἄλλο, καὶ τὸν διὰ μέσου τόπον γεώσαντες τῇ σεσοφισμένῃ ταύτῃ μηχανῇ, τά πέρατά τε πάντοθεν σανίσι καταφραξάμενοι, καὶ τὰ ἄκρα τῶν αὐχένων ἐν τοῖς κατὰ πρύμναν μέρεσιν ἄλλοις στιβαρωτάτοις δεσμοῖς ἐνασφαλισάμενοι, πύργους τινὰς τῶν εἰς τὴν χέρσον ἐν τῷ τείχει καθισταμένων χρειωδεστέρους τῇ ἐπινοίᾳ ταύτῃ κατετεχνάσαντο, ἐν οἷς ἐνόπλους τινὰς Βαρβάρους ἐπανεβίβασαν, ῥώμῃ σωμάτων καὶ τολμηρίᾳ φύσεως ἀνεσταλμένους [66], τὴν καθ' ἡμῶν ὑστάτην καὶ τελευταίαν ἐπιβουλὴν ἐνεργήσοντας. Ἐπέτρεπον γὰρ τοὺς μὲν αὐτῶν βάλλειν τοῖς τόξοις κατὰ τῶν ἐνδοτέρων [67] τοῦ τείχους ἑστώτων, τοὺς δὲ τοῖς χειροπλήθεσι λίθοις· ἄλλους πυρί τινι, καὐτῷ τετεχνημένῳ κἀν τισιν [68] ὀστρακίνοις σκεύεσι προευτρεπισμένῳ, [P. 345] καθοπλίσαντες κατὰ τῶν ἀντιπρόσωπον αὐτῶν ἐρχομένων προσέταττον ἀκοντίζειν. Ταῦτα δὲ πάντα ἦν αὐτοῖς ἐνεργῆ τε καὶ ἐπιτήδεια διὰ τὸ μηκέτι περὶ γῆν αὐτοὺς εἶναι [69] ποιεῖν, ἀλλὰ τῷ προλεχθέντι κακουργῷ τεχνάσματι ὑψηλοτέρους αὐτοὺς καὶ αὐτῆς τῆς [70] οἰκοδομῆς γενέσθαι τοῦ τείχους καὶ πᾶσαν αὐτῶν κακόνοιαν ὡς ἀπὸ μετεώρου χρειώδη συμβαίνειν.

λγ'. Ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα πάντα κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν νύκτα εἰς ἔργον ἤχθη τοῖς ἀσεβέσιν, οὐδὲν δὲ τῶν πραττομένων τέως ἐλάνθανεν ἡμᾶς διὰ τό, ὡς εἴρηται, φῶτα ἔχειν αὐτοὺς πολλὰ καὶ πλησίον εἶναι τὸν αἰγιαλὸν εἰς ὃν αὐτοῖς τὰ δόξαντα διεσπουδάζετο, ἔλαβε πάντας φόβος καὶ ἔκπληξις, καὶ οὐκ εἶχον ᾧτινι τοῦ λοιποῦ τρόπῳ τὸ ἀσφαλὲς ἑαυτοῖς συντηρήσονται. Ἦν γὰρ ἰδεῖν τὸν δῆμον ὅλον δι' ὅλου κλονούμενόν τε καὶ ἀπορούμενον, ἄλλοτε ἄλλως ἀμηχανοῦντα καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ζωὴν κινδυνεύοντα. Οὐ γὰρ ὅπως ἕκαστος ἀποκρούσηται τὴν ἐφεστῶσαν ἀνάγκην διὰ φροντίδος εἶχεν, ἀλλὰ πῶς ἢ μεθ' οἵας ἀλγηδόνος τῷ θανάτῳ προσομιλήσει τοῖς λογισμοῖς κατετέμνετο. Φυγεῖν μὲν γὰρ οὐκέτι οὔτε πρόχειρον οὔτε ἀσφαλὲς ἦν, κύκλῳ τοῦ τείχους τῶν βαρβάρων περιεστώντων καὶ κατὰ τῶν πυλῶν ἐφεδρευόντων· προσμένειν δὲ πάλιν ὁ κατ' ὀφθαλμοὺς οὐκ ἐδίδου κίνδυνος. Πᾶσαν οὖν ἐλπίδα σωτηρίας προδόντες, καθάπερ ἐνεοί τινες τὸ τεῖχος διήμειβον, τῷ μεγέθει τῆς συμφορᾶς ἀπορούμενοι. Πλὴν ἔδοξέ τισιν, ὅσοις οὐ κατέσβη τελείως τῆς ἀνδρίας ἡ θρυαλλίς, μεταξὺ τῆς προσδοκίας τῶν πολεμίων προευτρεπίσαι τινὰ τῷ τείχει εἰς ἀποτροπὴν τῶν ἐπερχομένων. Τὰ δὲ ἦν πίσσα καὶ δᾷδες καὶ ἄσβεστος καί τινα ἄλλα, οἷς τρέφονται τὸ [71] τάχος πυρὸς φλόγες, σκεύεσιν ὀστρα-

VARIÆ LECTIONES.

[64] κατὰ om A. [65] μετεωρηθέντων AP. [66] ἐνεσταλμένους? sed infra quoque, c. 53, ῥώμῃ ἐνεσταλμένοι. [67] ἐνδοτέρω? [68] καὶ A. [69] εἶναι] ὄντας? [70] τῆς om P. [71] τὸ om. AP.

κίνοις ἐπιτετηδευμένα, ὡς ἂν τῶν νηῶν τυχὸν ἐφορμουσῶν τούτοις χρώμενοι καὶ διὰ μέσου τούτων ἐξακοντίζοντες ἀπράκτους αὐτοὺς τῆσδε τῆς ἐπιχειρήσεως ἀποδείξωσιν.

λδ΄. Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἀνθρώπων ἦν ἀπορουμένων ἔργα καὶ διαβούλια, ἤδη δὲ καὶ τῆς ἡμέρας τὸ φῶς τὸν νυκτερινὸν ζόφον διέλυεν, ἰδοὺ δὴ καὶ αἱ νῆες, ὡς εἶχον σκευῆς, κατὰ πολλοὺς τόπους διαιρεθεῖσαι τῷ τείχει προσέῤῥηξαν, καινόν τι[72] καὶ παράδοξον θέαμα ταῖς ἁπάντων ὄψεσι προδεικνύμεναι· ἑκάστη γὰρ αὐτῶν συζυγία ἐπεφέρετο τὴν σεσοφισμένην ἐκείνην τῶν ξυλοσυνθέτων πύργων κατασκευὴν, πολλῷ τῷ μέτρῳ τὴν τοῦ τείχους οἰκοδομὴν ὑπερβαίνουσαν, ἄνωθέν τε τοὺς βαρβάρους ἐξαλλομένους καθάπερ τινὰς ἐξοιστρημένους ταύρους, καὶ τὸν ὄλεθρον πᾶσιν ἐπισείοντας. Τότε δὴ, τότε, [P.346] ὅσοι τοῦ δήμου τῆς πόλεως τοῦ μὲν θανάτου καταφρονήσαντες ἀφύκτου τε ὄντος καὶ κατὰ κόρης[73], ὡς εἰπεῖν, ἱσταμένου ὅλοι τῆς ἀγωνίας ἐγένοντο, ἐπίδειξιν ἀνδρίας τοῦ κινδύνου τὴν ἀκμὴν ποιησάμενοι ἔστησαν γενναίως ἀθλοῦντες ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ ἕκαστος αὐτῶν ἐπεδείκνυτο[74]· οὐ γὰρ εἴων τέλεον πλησιάζειν τὰς νῆας, ἀλλὰ τὸ μὲν τοῖς[75] συχνοῖς βέλεσι, τὸ δὲ τοῖς τοῦ πυρὸς ὑπεκχύμασιν ἀπεῖργον αὐτὰς τοῦ προσπελάζειν τῷ τείχει καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν ἐνεργεῖν. Ὅσοι δὲ τῇ δειλίᾳ τὴν ψυχὴν βληθέντες οὐδὲ προσβλέπειν τοῦ κακοῦ τὴν πεῖραν ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀμηχανίας ἐξίσχυον, ἑαυτοὺς τοῦ τείχους κατὰ μικρὸν ὑποσύροντες ἐπὶ τὰς ἀκρωρείας τῆς πόλεως ἔφευγον, καὶ λοιπὸν θαῤῥεῖν ἐδίδουν τοῖς ἐναντίοις. Ὡς γὰρ εἶδον κατά τινα τόπον τοῦ τείχους τὴν οἰκοδομὴν πλέον τῶν ἄλλων διαῤῥυεῖσαν, ἔνθα καὶ τοὺς ξυλίνους ἧμεν προπεπηγότες προβόλους, ἔγνων δὲ καὶ τὸ τῆς θαλάσσης ὕδωρ ἐν αὐτῷ μᾶλλον τῷ τόπῳ διὰ βάθους χωρεῖν[76], μίαν συζυγίαν τῶν ἐζευγμένων[77] ἐκεῖ συνελάσαντες ὤθουν ταῖς κώπαις κατὰ μικρὸν, ἕως ἔφθασαν πλησίον ἐν αὐταῖς ταῖς ἐπάλξεσι τὰ κατὰ πρώραν τῶν νεῶν προσπελάσαντες. Εἶτα ὡς ἐπεχείρουν κατ' αὐτῶν λίθους βαλεῖν[78] οἱ τοῖς ξυλίνοις ἐγκαθήμενοι προβόλοις, μέγαν τινὰ καὶ τραχὺν ἀλαλαγμὸν ἐμβοήσαντες ἄνω τῶν ῥηθέντων μηχανημάτων ἑστῶτες οἱ βάρβαροι, λίθοις τε βαλόντες οὐκέτι χειροπληθέσιν, ἀλλὰ καὶ λίαν παμμεγέθεσι καὶ ὧν οὐδεὶς ἐδύνατο τὴν φορὰν ὑπομεῖναι, πῦρ τε διὰ τῶν σιφώνων τῷ ἀέρι φυσήσαντες, καί τινα ἄλλα σκεύη καὶ αὐτὰ πυρὸς ἀνάμεστα εἴσω τοῦ τείχους ἐξακοντίσαντες, εἰς τοσαύτην ἔκπληξιν καὶ δειλίαν τοὺς ἐν τοῖς προβόλοις ὄντας ἐνέβαλον ὡς καταπηδῆσαι τὸ τάχος καὶ πρὸς φυγὴν ἐκτραπῆναι καὶ κενὸν ἅπαντα τὸν περίπατον τοῦ τείχους καταλιπεῖν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τέλος εἶδον τῶν βεβουλευμένων (πάντες γὰρ καθάπερ ἐξ ἀνέμου φύλλα πρὸς τὴν γῆν κατεφέροντο, οὐδὲ κατὰ τῶν κλιμάκων, ἀλλ' ὡς ἂν αὐτοὺς ὁ φόβος κατήπειγεν), ἕνα τινὰ τολμηρὸν βάρβαρον καὶ τῶν ἄλλων, ὡς εἰκὸς, μανικώτερον, Αἰθίοπα τὴν χροιὰν, ταῖς ἐπ-

A sis testaceis disposita præparare, ut si forte naves adventassent, illis usi, hisque mediis ipsa hæc ejaculantes, ab hac quoque aggressione repellerent et eorum conatus irritos facerent.

34. Cum vero hæc quoque hominum titubantium facta ac consilia essent, jamque illucens dies noctis tenebras dissolveret, en et naves, ut erant instructæ, per multa loca divisæ in murum irrumpunt, novumque quoddam ac incredibile cunctorum oculis spectaculum ingerunt. Unumquodque **535** enim jugatarum navium par turrium ex lignis ingeniose structarum fabricam convehebat, murorum ædificio multo elatiorem; supra quas erant barbari subsilientes, æque ac tauri œstro perciti, cunctisque interitum comminantes. Tunc sane quotquot ci-
B vium spreta morte, quæ inevitabilis certaque immineret et ob oculos, ut aiunt, inque pupilla posita esset, toti certaminis ardore exarserant, fortis animi specimen ipsam periculi magnitudinem facientes, hi videlicet conserta pugna strenue dimicavere. Haud enim omnino naves propinquare sinebant, sed partim telorum spissa grandine, partim vero ejaculatis ignibus a muro arcebant ac noxam probibebant. Quotquot vero saucio formidine animo atque pavido erant, præque ingenti mentis inopia nec ipsum mali incursum adversis oculis poterant aspicere, e muris sensim sese subtrahentes et ad tumulos elatioraque civitatis loca diffugientes hostes deinceps audaciores fecere. Ut enim quodam
C muri loco structuram præ aliis magis ruinam facere viderunt, ubi scilicet nos ipsi lignea propugnacula præfixeramus, deprehenderuntque aquam maris altiore sinu eo loco urbem alluere, junctarum navium par illo inferentes paulatim remis impulerunt, **536** donec ipsa propugnacula navium proræ contigere. Tumque his qui in ligneis propugnaculis positi erant in eos lapides jacere incipientibus, magno horrendoque sublato clamore ac ululatu, supra eas quas dicebam machinas stantes Barbari, nec manualia duntaxat, sed quam immanissima, et quorum impetum nullus sustinuisset, convolventes saxa, ignemque siphonibus aeri insufflantes, atque alia vasa (ipsa quoque igne plena) intra murum jacientes, tantum metum ac stupo-
D rem illic constitutis præsidiariis incusserunt, ut quam celerrime exsilientes in fugam verterentur omnemque muri aream vacuam desererent. Ubi autem voti se compotes factos esse viderunt (omnes enim velut a vento excussa folia in terram proruebant, neque per scalas, sed ut eos pavor raptabat), unum quempiam audacis animi Barbarum, cæterisque, ut videbatur, majori fretum vesania, colore nigerrimum, in propugnacula immittunt. Is ensem, quem in manibus gestabat, rotans, inque murum insiliens, ac moras in eo trahens, multitudinis impetum observabat, num

VARIÆ LECTIONES.

[72] τε P. [73] κόῤῥης? [74] καὶ τὰ—ἐπεδείκνυτο om. P. [75] τοῖς om. P. [76] χωροῦν A. [77] τῶν ἐζευγμένων om. P. [78] βάλλειν A

scilicet fraude, an quod omnino fugam fecissent, inde abscessissent: verebantur enim ne insidiis adversus eos in occulto per angiportus vicosque dispositis cives se in multa divisos agmina malo dolo, gravi ullo damno afficerent; dubiique hactenus subsistebant, ne sic improvise in urbem irrumperent exque genio illius vastitatem darent. At ubi barbarici ensis frequenti circumactu **537** effulgurans aer hostes in urbem pervadere atque ingredi palam fecit (erat namque hora diei tertia), tunc nimirum, tunc cuncti, mali eventu perspecto, alius alio, contrusi fato, diffugere, cum dira mors cunctis ingrueret, nec ejus amoliendæ ullum deinceps consilium ratioque suppeteret.

A ἀλξεσιν ἐπαφῆκαν. Ὁ δὲ τὴν μάχαιραν ἣν ἐτύγχανε [79] ταῖς χερσὶ κατέχων ἀναῤῥιπίζων, καὶ κατὰ τοῦ τείχους ἀλλόμενος, ἐπέμενε σκοπῶν τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους, εἴ γε μὴ πρὸς ἀπάτην, ἀλλὰ πρὸς τελείαν φυγὴν ἐκεῖθεν ἐξέκλινε. Καὶ γὰρ ὑφωρῶντο [80] μή τινα κεκρυμμένην ἐνέδραν ἔχωσιν οἱ τῆς πόλεως ἐν ταῖς ἀγυιαῖς, δι' ἧς αὐτοὺς εἰς πολλὰ διαιρεθέντας δολερῶς κακουργήσονται, καὶ ἀμφέβαλλον τέως μὴ ἀπροόπτως οὕτως προσχωρεῖν [P. 347] τῇ πόλει καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν ἐνεργεῖν. Ὅτε δὲ ταῖς ῥιπῖσι τῆς βαρβαρικῆς μαχαίρας ἐξαστράπτων ὁ ἀὴρ κατάδηλον ἐποίει πανταχοῦ τῶν πολεμίων τὴν εἴσοδον (καὶ γὰρ ἦν ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας), τότε δὴ πάντες τοῦ κακοῦ τὴν ἔκβασιν θεασάμενοι ἐτρέποντο ἄλλος ἀλλαχοῦ, τῷ θανάτῳ συνελαυνόμενοι. Ὁ δὲ ἦν ἐφεστὼς καὶ μηδεμίαν τοῦ λοιποῦ παραχωρῶν ἐπίνοιαν δι' ἧς αὐτὸν ὑπεκκλίνωσιν.

35. Postmodum cum nudatum defensoribus murum Barbari conspexissent, exque effusa multitudinis fuga nihil jam sibi periculi imminere intelligerent, statim navibus effusi inque propugnacula insilientes ac portas diffindentes reliquis quoque navibus gestorum exitum indicavere. Quæ et ipsæ celeriter ad viarum exitus prope appulsæ Barbaros in urbem immittebant, corporibus nudos, exiguoque solum amictu verenda contectos, ac manus gladiis armatos. Urbem porro ingressi primum quidem, quos adhuc in muris versantes offendere, sive metu perculsos nec se movere valentes, corpore eis ex metu dissoluto, sive rursus iis quos dicebam casibus præcipitiisque confractos, sibique fuga consulendi omni spe destitutos, quam cito trucidabant. Tum per vicos ac plateas dispertiti sunt: urbana autem multitudo, huc atque illuc multis partibus divisa, tumultuabatur et clamitabat angustiisque tenebatur, cum nulla salutis ratio aut depellendæ calamitatis in promptu esset. Vidisses enim tunc **538** homines velut navigia omni rectore destituta hac illacque procella circumferri, miserabile spectaculum, viros, mulieres, parvulos in se mutuo collabentes, ex se mutuo pendentes, infelicissimum illud supremumque dantes osculum ac consalutantes. Sicubi forte in eis pater vetulus in filii collum ruens mœste conquerebatur, separari non sustinens, sed charissimi membra tenens et ante ensem naturali punctus dolore atque affectu, sibi ipse luctum digerebat: *Heu me, fili*, aiebat, *in quibus nunc versamur! Quænam hæc oculis usurpo? Eamne in rem diligenti cura educavi, proptereaque magistris tradidi, et ut majore prudentia inter æquales fulgeres operam sumptusque locavi, ut cum plane prolis felicitate æmulandum me fore exspectabam, tuique gloriatione invidiam provocaturum, necnon aliis vulgo parentibus beatiorem, ut qui tali honestissimo filio præditus essem, ipsa corporis*

B λε'. Εἶτα ὡς ἅπαν κενωθὲν τὸ τεῖχος εἶδον οἱ βάρβαροι, καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἑαυτοῖς εἶχον ἐκ τῆς τοῦ πλήθους ἀνυποστάτου φυγῆς, σπουδῇ τῶν νηῶν ἐκβάντες καὶ τῶν ἐπάλξεων εἴσω καταπηδήσαντες τάς τε πύλας ἀναῤῥιπίσαντες ἐδήλουν καὶ ταῖς ἄλλαις ναυσὶ τῶν πεπραγμένων τὸ πέρας, αἵτινες σπουδῇ καὶ αὗται παρὰ τὰς διεξόδους ἐγγύθεν προσορμισθεῖσαι ἔπεμπον τῇ πόλει τοὺς βαρβάρους, τὰ σώματα γεγυμνωμένους, μικρῷ τινι μόνῳ περιβολαίῳ τὰ κατὰ τὴν αἰδῶ [81] ἐγκαλύπτοντας [82], τὰς μαχαίρας ἔχοντας [83] ἐν χερσίν· οἳ καὶ ἔνδον γενόμενοι πρῶτον μὲν οὓς εὗρον ἔτι περὶ τὸ τεῖχος ἐνστρεφομένους, εἴτε τῷ φόβῳ βληθέντας καὶ κινηθῆναι μὴ δυναμένους παρεθέντος αὐτοῖς ἐκ τοῦ [84] φόβου τοῦ σώματος, εἴτε πάλιν τοῖς ῥηθεῖσι πτώμασι συγκλασθέντας [85] C καὶ πρὸς τὴν φυγὴν ἀπελπίσαντας, τούτους τὸ τάχος ἀνεῖλον, εἶθ' οὕτω ταῖς λεωφόροις κατεμερίσθησαν. Τὸ δὲ πλῆθος τῆς πόλεως εἰς πολλὰ μέρη τμηθὲν διεθροεῖτό [86] τε καὶ συνείχετο, οὐκ ἔχον ὅπου περισωθείη ἢ τὴν συμφορὰν διακρούσηται [87]. Ἦν γὰρ ἰδεῖν τότε τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἀκυβέρνητα σκάφη τῇδε κἀκεῖσε περιφερομένους, ἐλεεινὸν θέαμα, ἄνδρας, γυναῖκας, νήπια, ἀλλήλοις συμπίπτοντας, ἀλλήλων ἐκκρεμαμένους, ἀσπαζομένους τὸν οἴκτιστον ἐκεῖνον καὶ τελευταῖον ἀσπασμόν. Εἴ πού [88] τις καὶ πατὴρ ἐν αὐτοῖς πρεσβύτης, ἐπιπεσὼν τῷ τραχήλῳ τοῦ παιδὸς δεινὸν ἐπεκώκυε, τὸν χωρισμὸν οὐ φέρων, ἀλλὰ τὰ μέλη κατέχων τοῦ φιλτάτου, καὶ πρὸ τοῦ ξίφους τῷ φυσικῷ νυττόμενος πάθει τὸν θρῆνον D ἑαυτῷ διετίθει· *Φεῦ μοι*, λέγων, *ὦ παῖ, ἐν τίσι νῦν ἐξεταζόμεθα* [89]; *τίνα ταῦτα τοῖς ὀφθαλμοῖς καθορῶ; εἰς τοῦτο γάρ σε ἐπιμελῶς ἐξέθρεψα, καὶ διὰ τοῦτό σε παιδευταῖς ἐξεδόμην καὶ συνέσει διαπρέπειν ἐν τοῖς ὁμήλιξι διεσπούδασα, ἵν' ὅτε προσεδόκων ζηλωτὸς μὲν εἶναι τῇ εὐπαιδίᾳ, ἐπίφθονος δὲ τῇ ἐπὶ σοὶ καυχήσει, μακαριώτερος δὲ πολλῶν ἄλλων πατέρων ὡς τοιοῦτον ἔχων εὐπρεπέστατον τέκνον, ἐράσμιον μὲν τὴν*

VARIÆ LECTIONES.

[79] ἔτυχε A. [80] ὑφωρᾶτο P. [81] αἰδῶ] εἴσοδον P. [82] συγκαλύπτοντας A. [83] ἔχοντες A. [84] τοῦ om. P. [85] συνθλασθέντας A. [86] διεθροεῖτο Combefisius, διεθρυλλεῖτο AP. [87] διακρούσεται A. [88] εἴ που] cf. p. 349 d. [89] ἐξετάζομαι A.

A *ἡλικίαν τοῦ σώματος, ἐρασμιώτερον δὲ τοῦ προσώπου τὴν θέαν καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς ψυχῆς τὴν ἰδέαν, τότε κατ' ὀφθαλμοὺς ἰδέσθαι* [P. 348] *τὸν ὀλέθριον* [90] *τοῦτον καὶ δυστυχέστατον ἀπὸ σοῦ χωρισμόν; καὶ διὰ τοῦτο μέχρι τοῦδε τῇ δυστήνῳ ταύτῃ τετήρημαι πολιᾷ, ἵν' ὑπὸ Βαρβάρων ἴδω κατακικιζόμενόν σου τὸ σῶμα καὶ τὰ φίλτατά μου* [91] *καὶ παμπόθητα μέλη τῷ ξίφει τοῦ δημίου ἀνηλεῶς διασπώμενα; Οἴμοι, τίς γένωμαι; ποίαις ὄψεσι ταῦτα κατίδω; ποῖον ἐπὶ σοὶ ποιήσομαι θρῆνον; εἴθε τοιούτου τύχοιμεν δημίου ὃς ἐμὲ πρῶτον τῇ μαχαίρᾳ διέλοι, ἵνα μὴ καθυστερήσας δριμυτέρας τοῦ ξίφους ἐπὶ σοὶ τὰς ἀλγηδόνας αἰσθήσωμαι. Ἑνὶ τούτῳ τῷ μιαιφόνῳ χάριτας ὁμολογήσω, εἴγε τῆς σφαγῆς ἀπὸ τοῦ ἐμοῦ κατάρξηται γηραιοῦ τραχήλου· εἶθ' οὕτω τῷ ἐμῷ* B *λύθρῳ τὸ σὸν σπείσειεν αἷμα. Καὶ γὰρ οὕτω τὴν πολλὴν ὀδύνην ὑποτέμοι τῷ ἐγχειρήματι.*

λϛ'. Καὶ ταῦτα μὲν οὗτος [92]· ἄλλοθεν δὲ πάλιν ἄλλος τις τῇ συννόμῳ γυναικὶ προστυχὼν, βύθιόν τι καὶ μέγα στενάξας, τὴν κεφαλήν τε κινήσας καὶ τὴν μορφὴν ἀλλοιώσας, προσδραμὼν αὐτῇ καὶ περιπλακεὶς τὴν συμφορὰν ἐτραγῴδει· *Σῶζου, γύναι, καὶ τοῦ συννόμου μὴ* [93] *ἐπιλάθου. Ἤδη γὰρ ἡ μεγάλη στοργὴ, ἣν πρὸς ἀλλήλους ἐθέμεθα τῇ κοινωνίᾳ τῆς φύσεως, διακόπτεται σήμερον, καὶ ξίφος καινοτομεῖ τὴν συνάφειαν, καὶ θάνατος ἄωρος τὴν συζυγίαν διΐστησιν. Οὐκέτι τὴν ζωὴν τῇ κοινότητι τῆς βιοτῆς ἐξανύομεν. Οὐδεὶς ἡμῖν τοῦ λοιποῦ παιδοποιΐας λόγος. Εἴθε μηδὲ ταῦτα,* C *ἃ νῦν ἡμᾶς περιέστηκε νήπια, τοῖς ὀφθαλμοῖς κατείδομεν ἐξ ἀρχῆς. Εἴθε τῇ σορῷ ταῖς ἡμετέραις χερσὶν ἀπεδόθησαν, καὶ μὴ τοῖς θηρσὶ τούτοις εἰς δυστυχῆ δουλείαν διετηρήθησαν.* Εἶτα τοῖς τέκνοις ἀναμιχθέντες καὶ τὸν θρῆνον χοροστατήσαντες τὴν διαίρεσιν ἐκαρτέρουν. Ἀδελφὸς δὲ πάλιν ἀδελφῷ συναντήσας καὶ φίλος φίλῳ, ὁ μὲν τὴν συγγένειαν, ὁ δὲ τὴν μακρὰν συνήθειαν ἀπεκλαίετο. Καὶ ἁπλῶς τῇ ἀμετρίᾳ τῶν κατὰ μέρος θρήνων κραυγῆς ἀσήμου πάντα πεπλήρωτο, ὥσπερ ἂν εἰς σφαγὴν συγκλεισθέντων προβάτων καὶ συμμιγῆ φωνὴν ἀφιέντων. Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν πρὸς τοὺς οἴκους ἀπέτρεχον, οἱ δὲ τὰς ὁδοὺς ἀπεσκόπουν· ἄλλοι πρὸς τοὺς σεβασμίους οἴκους ἠλαύνοντο, ἄλλοι τὰς πύλας τῆς πόλεως καταλαβεῖν ἔσπευδον. Ἕτεροι δὲ πρὸς τὸ D τεῖχος ἀνιέναι ἐβούλοντο μὲν, οὐ δεδύνηντο δὲ ὑποκλαζούσης αὐτοῖς τῆς φυσικῆς ἰσχύος τῇ προσδοκίᾳ τῶν φοβερῶν· οὐκ εἶχον γὰρ ὅπως διάθωνται πρὸς τὸ κακὸν, ἀλλ' ὅπου περ ἂν ἔτυχον γεγονότες τῆς πόλεως, κατὰ πρόσωπον εὕρισκον ἀπαντῶντα τὸν θάνατον, ὡς μηδὲν αὐτοῖς εἶναι λοιπὸν ἀσφαλὲς πρὸς ἐπιχειρίαν.

[P. 349] λζ'. Ἀλλὰ πῶς ἄν σοι τοῦ λοιποῦ τὴν καθ' ἡμᾶς συμφορὰν, ὦ ἀνδρῶν λογιώτατε, ἢ τὴν ἐπαλληλίαν τῶν τοσούτων ἀνιαρῶν διαγράψομαι; ποῖον τούτων πρῶτον εἰπὼν τοῖς ἄλλοις δευτερεύειν

A *statura amabili, vultusque aspectu amabiliori, magisque adhuc forma animæ ac decore, tunc ob oculos exitiosam hanc infortunatissimamque a te separationem videam? An ideo miseranda hac canitie huc ætatis provectus sum, ut corpus tuum a Barbaris cædi amantissimaque ac desideratissima membra lictoris gladio cernam immaniter discerpi? Heu me! quo me vertam? quibus oculis hæc conspiciam? quo te luctu deplangam? utinam talem liceat nancisci lictorem, qui me priorem gladio diffindat, ne tardiore nece sublatus* **539** *acerbiores gladio super te cruciatus experiar! Uno hoc cruento tortori gratias agam, si a senili mea cervice ducto cædis initio tuum mox sanguinem cruori meo libaverit. Sic namque* B *eoque molimine doloris partem plurimam abstulerit.*

36. Et hæc quidem iste. Aliunde vero alius, quacum vixerat ac quam contubernalem habuerat, uxorem offendens, imo ex pectore altumque trahens suspirium et caput movens vultumque immutans, ad eam accurrens eique circumfusus ac stringens, dirum casum lugubri voce plangebat: *Vale, mulier, meique conjugis obliviscere: jam enim ingens illa amoris vis, quam inter nos sociali naturæ vinculo ratam habuimus, hodie discinditur, et gladius conjunctionem dividit, morsque intempesta æterno divortio conjugium dirimit. Non ultra sociali* C *jugo trahemus vitam. Nulla deinceps futura nobis prolis suscipiendæ ratio. Atque utinam ne susceptos unquam circumstantes parvulos oculis usurpassemus. Utinam nostris manibus tumulo traditos hisce feris bestiis ad infelicem servitutem minime servassemus.* Tum se cum filiis immiscentes, ac velut choro luctum sustollentes, divisionem exspectabant. Frater vero rursus fratri et amicus amico obviam facti, ille sanguinis necessitudinem deflebat, hic longam consuetudinem. Et ut summa dicam, immensa turba eorum qui singuli lamentis indulgebant, incondito clamore cuncta replebantur, **540** velut si oves ad jugulandum conclusæ commistam vocem ederent. Horum namque alii ad domos confugiebant, alii vias observabant, alii ad venerabiles D ædes contendebant, alii ad portas civitatis properabant, alii muros conscendere in animo habebant, nec tamen poterant, collapsa in eis naturali virtute malorum exspectatione. Nam nesciebant quo se modo ad malum compararent; sed quovis civitatis loco constitissent, adversa facie accurrentem sibi mortem offendebant, ut nullum jam eis reliquum esset consilium, quo rebus suis tuto prospicerent.

37. Sed quanam tibi ego ratione subsecutam deinceps calamitatem, virorum eruditissime, aut tantorum malorum longam seriem catenamque describam? quod horum primum assumens, secun-

VARIÆ LECTIONES.

[90] ὄλεθρον A. [91] μοι? [92] οὕτως A. [93] μὴ] μου Combefisius.

das reliquis partes ascribam? cujus argumento A movebo linguam, aut ad scribendum manum extendam? Rerum enim gestarum dirique casus memoria mentem sede dejicit; ac qui prope oculis res ipsas quas dicturus sum videre videar, quam earum ardua narratio sit plane sentio. Rerum namque mente informatio, ut quæ ipsum coram animo gestorum periculum per memoriam simulacro exhibeat ac phantasiæ (vi scilicet cogitandi) effingat ac repræsentet, orationis impetum retardat ac inhibet. Qualia enim erant quæ fiebant per eas angustias? Alii, animi potius quam corporis noxam reformidantes, ægre mortem ferebant, qui videlicet separationem a corpore **541** futuri ævi pœnarum initium ducerent. Alii, fixis terræ genibus largoque lacrymarum fonte perfusi, digne vocatione B recipi istiusmodi mortis periculo Deo supplicabant. Alii delictorum memoria, omni gladio acutius conscientia vulnerati, tempus vane insumptum dolebant, mœstique pœnitudine revocabant. Alii nihil ejusmodi præstare valentes, nimiaque doloris vi excussa ratione atque prodita, tremebundi stabant, velut prope inanimatæ arbores ferri ictum exspectantes. Alii velut œstro, metu perculsi, contineri non poterant: quorum etiam plurimi inconsulta mente extra murum ruentes præcipites vel casu allisi vitam finiere, vel ipsi se Barbaris illic consistentibus tradidere.

38. Mulierum autem quid prius referam, quæ vel ipsum aerem una secum planctum edere cogebant, compellationes scilicet et ejulatus liberorumque amplexus? hæ gravi dolore concitæ nec C decorum tenere, nec virorum se conspectibus subducere volebant, sed impudentia actæ, solutis crinibus, omniumque oblitæ quæ ad modestiam ac verecundiam faciunt, flebili clamore adversusque periculum gemitu, bacchantium more cursitabant. Inter eas et virgines, necdum domo prodire solitæ, sed quæ tuto alligandæ servarentur connubio omnemque modestiam essent edoctæ, pulso ab ore pudore, et neque an mulieres essent, sexumque **542** suum graviore metu cogitantes, medio foro, pari ac maritatæ planctu diroque ejulatu vagabantur. Monachi ipsi ac moniales, quotquot ipso jam ætatis flore junioresque virtutis D amore sæcularis vitæ affectum libidinemque excusserant, sibi solis Deoque viventes, monasteriis egressi et per plateas civitatis dispersi commune excidium ejulatu lugebant. Hinc magnopere miror ac stupeo, ipse mente reputans multiplicem diversique generis dictorum Nazaræorum virtutem, quam colebant solitarii, nocturnas modulatis psalmorum vocibus productas vigilias, sacram virginitatem, continuas preces jugesque lacrymas; quomodo nihil nobis divinam conciliarunt miserationem? quomodo fidem suam ad urbis incolumitatem

A παραχωρήσω; ἐπὶ τίνι τὴν γλῶτταν κινήσω ἢ τὴν χεῖρα πρὸς γραφὴν [94] ἐξενέγκω; Ἐξιστᾷ γάρ μου τὸν νοῦν ἡ μνήμη τῶν γεγονότων, καὶ οἷον ὁρᾷν πάλιν δοκῶν τῶν λεχθησομένων τὰ πράγματα δυσεπιχείρητον τὴν περὶ τούτων ἐξήγησιν ἐπαισθάνομαι. Ἡ γὰρ ἀνατύπωσις τῶν γεγονότων ὡσανεὶ [95] πραττομένων τῇ ψυχῇ διὰ τῆς μνήμης τὸν κίνδυνον εἰκονίζουσα καὶ διαμορφοῦσα τῇ φαντασίᾳ τὰ πράγματα, τὴν ὁρμὴν τοῦ λέγειν ἐπέχειν βιάζεται. Οἷα γὰρ ἦν τὰ τελούμενα τότε! Οἱ μὲν πρὸ τῆς σωματικῆς τὴν τῆς ψυχῆς πλέον δεδιότες πανωλεθρίαν πρὸς τὸ θανεῖν ἐδυσφόρουν, ἀρχὴν τῶν ἐκεῖθεν κολάσεων [96] τὸν χωρισμὸν ἡγούμενοι τὸν τοῦ σώματος· οἱ δὲ τῇ γῇ προσερείδοντες τὰ γόνατα, κρουνούς τε δακρύων ἐκβλύζοντες, ἀξίους [97] παραδεχθῆναι τῆς κλήσεως B διὰ τοῦ τοιούτου θανάτου τὸν Θεὸν ἐλιτάνευον. Ἄλλοι τῇ μνήμῃ τῶν ἡμαρτημένων τομώτερον τοῦ ξίφους τὸ συνειδὸς νυττόμενοι τὸν ἀναλωθέντα χρόνον ἐπὶ ματαίῳ ἀνεκαλοῦντο μεταμελούμενοι. Ἕτεροι μηδὲν τοιοῦτον ἐνεργῆσαι δυνάμενοι, ἀλλὰ τὸν λογισμὸν προδόντες τῇ ἀγωνίᾳ, ἵσταντο τρομώδεις, δίκην ἀψύχων δένδρων τὴν τομὴν ἀναμένοντες. Ἄλλοι δὲ καθάπερ οἴστρῳ τῷ φόβῳ πληττόμενοι ἀκάθεκτοι ταῖς ὁρμαῖς ἦσαν· ἐξ ὧν καὶ πλεῖστοι πρὸς τὸ ἐκτὸς τοῦ τείχους ἀσυλλογίστως ἑαυτοὺς ἀκοντίσαντες ἢ τῷ πτώματι τὴν ζωὴν συνεπέραναν ἢ τοῖς ἐκεῖσε στρεφομένοις Βαρβάροις ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν.

λη'. Τί δὲ τῶν γυναικῶν εἴπω πρῶτον, οἷς καὶ αὐτὸν τὸν ἀέρα συνθρηνεῖν αὐταῖς ἐβιάζοντο, ἤγουν C τὰς ἀνακλήσεις, τὰς οἰμωγάς, τῶν τέκνων τὰς περιπλοκάς; οὐδ' εὐσχημονεῖν ἔτι βουλόμεναι νικηθεῖσαι [98] τῷ πάθει, οὐδὲ τῆς ὄψεως τῶν ἀνδρῶν ἑαυτὰς ὑπεκκλίνειν, ἀλλ' ἀναιδῶς φερόμεναι, τὰς κόμας ἔχουσαι λελυμένας καὶ τῶν πρὸς συστολὴν ἀμελήσασαι, ἤγοντο συνεκβοῶσαι τοὺς θρήνους καὶ τοῦ κινδύνου καταστενάζουσαι. Εἴ που καὶ παρθένος ἐν αὐταῖς, ἡ μήπω τῆς οἰκουρίας προβᾶσα, ἀλλ' ἀσφαλῶς τηρουμένη τῷ γάμῳ καὶ σεμνότητα πᾶσαν δεδιδαγμένη, τὴν αἰδῶ τῆς ὄψεως περιῤῥάσα, καὶ μηδ' ὅτι γυνὴ τυγχάνει τῷ δέει λογιζομένη, διῄει τῆς ἀγορᾶς ἐν μέσῳ, ταῖς ἄλλαις γυναιξὶ κοινωνοῦσα [P. 350] τοῦ θρήνου καὶ δεινὸν ἀλαλάζουσα. Μονασταὶ δὲ καὶ μονάζουσαι, ὅσοι τὴν προσπάθειαν τοῦ D βίου κομιδῇ νέοι ὑπάρχοντες τῷ φίλτρῳ τῆς ἀρετῆς ἀπεσείσαντο, ἑαυτοῖς μόνοις καὶ Θεῷ ζῶντες, τῶν ἀσκητηρίων ἐκβάντες καὶ ταῖς πλατείαις διασπαρέντες τῆς πόλεως τὸν κοινὸν ὄλεθρον γοερῶς [99] ἐκλαυθμύριζον. Ἐξ οὗ δή μοι καὶ θάμβος ἐπέρχεται, ὅταν κατὰ νοῦν λάβω τὴν ποικίλην καὶ διάφορον ἀρετὴν τῶν Ναζηραίων ἐκείνων, ἣν καταμόνας ἐφιλοπόνουν, ἤτοι τὴν πάννυχον ψαλμῳδίαν καὶ τὴν ἱερὰν παρθενίαν τήν τε ἐκτενῆ προσευχὴν καὶ τὸ ἀκατάπαυστον δάκρυον, πῶς [1] τὴν πρὸς ἡμᾶς θείαν οὐ . . . συμπάθειαν, πῶς οὐ κατηγγυήσαντο τὴν πόλιν, πῶς οὐχ εὗρον ἔπαθλον ἀρετῆς τὴν ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου,

VARIÆ LECTIONES.

[94] γράφειν P. [95] ὡσανεὶ Combefisius, ὡς ἄν τι AP. [96] τὴν ἐκεῖθεν κολάσεως P. [97] ἀξίως Combef. [98] κινηθεῖσαι P. [99] γοερὸν A. [1] πῶς τὴν—συμπάθειαν om. A.

συνελήφθησαν δὲ μᾶλλον καθάπερ ἀνεπισκόπητα¹ πρόβατα, πάντες τῆς μαχαίρας γεγονότες καὶ τῷ κλήρῳ τῶν ἁμαρτωλῶν τῆς σφαγῆς κοινωνήσαντες. Πλὴν ἡγοῦμαι ὅτι τούτων μὲν ὁ θάνατος, ὥς φησιν ὁ ψαλμὸς, τίμιος γέγονεν ἐναντίον Κυρίου, κἂν τούτῳ τοῦ σοφοῦ τοὺς οἰκείους δούλους ² τιμήσαντος, ἵνα μετὰ τῆς λοιπῆς ἀρετῆς καὶ τὸ τέλος μαρτυρικὸν ἀπενέγκωνται, ὡς ἂν ἐπιδαψιλεύσηται τούτοις τὰ τῆς ὑπομονῆς γέρα καὶ τῶν ἀῤῥήτων ἐκείνων ἀγαθῶν τὴν ἀντίδοσιν· ἡμῶν δὲ ³ τὸ πλῆθος παραπτώσεων οὐ μόνον τὰς τούτων ἐντεύξεις, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν μαρτύρων πρεσβείας ἀσυντελεῖς δειχθῆναι πεποίηκεν, ἵν' ἡμῶν παθόντων ὅπερ ἤδη πεπόνθαμεν, ἔχωσι γνῶναι πάντες οἱ τῶν θείων καταφρονηταὶ διατάξεων ὡς κακίᾳ πλεονεκτοῦντας οὐδὲν αὐτοὺς τῆς Δεσποτικῆς ἀπειλῆς τῶν σωτηρίων βοηθημάτων ἐξαιρήσεσθαι δυνηθήσεται.

λθ'. Ὡς γὰρ κατὰ πᾶσαν εἰσελθόντες διεμερίσθησαν τὴν πόλιν οἱ Βάρβαροι, εὐθὺς πᾶσα ἡλικία καὶ πᾶν γένος ἀνθρώπων ὑπ' αὐτῶν ἀνῄρητο. Οὐδὲ γὰρ ἦν οἶκτος αὐτοῖς οὐδεὶς πάλαι προμεμηνόσι καὶ τὴν καθ' ἡμῶν διψῶσιν ἀπώλειαν, ἀλλὰ καὶ γέρων καὶ ἀκμάζων ἔτι καὶ νεανίσκος καὶ πᾶς ὁ προστυχὼν ἔργον τοῖς μιαιφόνοις ἦν, οὐδὲ καιρίας κατ' αὐτῶν ἀφιεῖσι πληγὰς, ἀλλ' ὡς ἂν αὐτοὺς ἐνδιατρίβειν ποιῶσι τοῖς ἀλγεινοῖς, τὰ πρὸς τὸν νῶτον μέρη καὶ τοὺς μηροὺς κατατέμνοντες σχολάζειν αὐτοὺς τῇ τελειώσει παρεβιάζοντο. Καὶ οὐδ' οὕτως ὁ πολιορκῶν αὐτοὺς ἐνεπίμπλατο θυμὸς, ἀλλ' ὅτι μὴ πολλάκις δύνανται θνήσκειν μανικῶς ἐδυσφόρουν. Ἵνα γὰρ τὴν θηριώδη καὶ ἀδάμαστον ἐκείνην ὄρεξιν ἐμφορήσωσιν, οὐδὲ γυναικῶν ἐφείσαντο κατ' ἀρχὰς τοῦ κινδύνου, οὐδὲ παίδων αὐτῶν, ὧν τὸ τῆς ἡλικίας ἄωρον ἄγειν βιάζεται πολλάκις καὶ θηρῶν ὀφθαλμοὺς εἰς συμπάθειαν· [P. 351] ἀλλ' ἦν ἐπ' ἴσης ἅπασιν ἡ τομὴ, καθάπερ ἐν χλοηφόρῳ πεδίῳ, πᾶν τὸ παρατυχὸν ἐκθερίζουσα, ὡς ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ ἄοικον ἀποδειχθῆναι τὴν πόλιν τὴν πρὸ μικροῦ στενοχωρουμένην καὶ τοῖς πλήθεσι βρίθουσαν. Καθὸ γὰρ φθάσαντες εἴπομεν, τὸ μὲν τοῦ δήμου τὰς ἀκρωρείας κατειλήφει κατὰ τὴν καλουμένην ἀκρόπολιν συνελαθὲν, ἢ τὴν περιοικίδα τοῦ ὁσίου Δαβὶδ ὀνομαζομένην (τοῦτο γὰρ μᾶλλον τῆς λοιπῆς ὑπερανέχουσι⁴ πόλεως, ἔνθα δὴ καὶ πλῆθος ἦν μοναχῶν ἐναρέτων πάντων καὶ τῆς οὐρανίου πολιτείας ἠξιωμένων), τὸ δὲ πάλιν ταῖς δυσὶ πύλαις προσερρύη ταῖς πρὸς δύσιν ἀφορώσαις τῆς πόλεως, μίαν ἐχόντων πάντων σπουδὴν, τοῦ ξίφους διεκφυγεῖν τὴν τομήν. Ἀλλ' οὐδὲν πλέον τῶν ἄλλων διήνυον, τῶν πυλῶν ἐκτὸς τῶν Βαρβάρων ἐφεδρευόντων, καὶ μηδ' ἄλλως ἔχοντες εὐχερῶς ὑπερβῆναι, τῷ συνωθισμῷ πιέζοντες ἀλλήλους καὶ τὴν διέξοδον ἀποφράττοντες.

μ'. Οἷον γὰρ ἐγεγόνει κακὸν κατὰ τὴν καλουμένην

A non obstrinxerunt? Quomodo non virtutis præmio consecuti ut a periculo liberarentur? sed magis velut oves absque pastore comprehensi omnes ferro jugulati sunt, parique cum sceleratis nece interierunt? Enimvero horum mortem pretiosam apud Dominum, ut Psalmus loquitur ᵃ, arbitror exstitisse, cum hoc quoque Dei sapientia charos suos ac famulos honoraverit, ut cum reliquis virtutibus martyrii quoque laurea clarescant, patientiæ munera eis cumulatius reponens, arcanorumque bonorum præmia largiens : nostrorum vero scelerum multitudinem non solum horum preces, sed et martyrum intercessiones inutiles reddidisse, ut ex iis quibus jam recentique exemplo sumus accepti malis, intelligere **543** possent omnes di-B vinarum legum contemptores, cum majorem in modum nequitiæ indulgent seque vitio mancipant, nullo se ab ira Dominica justaque ultione liberatum iri salutari subsidio.

39. Ut itaque ingressi per omnia urbis loca dispersi sunt Barbari, omnis ætas omneque hominum genus ab eis confestim trucidatur. Neque enim ulla eis miseratio erat, qui pridem rabie exarsissent nostramque internecionem sitirent : sed et senex et florenti adhuc ætate atque juvenis, quisquis denique occurrisset, gladio necabatur. Nec vero letali statim vulnere feriebant, sed ut diutius doloribus excruciarent, quæ circa dorsum coxasque sunt concidentes, tarda eos nece conficiebant. Ac C ne sic quidem exsatiabatur eos obsidens furor, sed quod non sæpius mori poterant, immanitatis rabie gravius dolebant. Ut enim belluinam illam ac indomitam libidinem satiarent, nec mulieribus mali initio neque pueris ipsis pepercerunt, quorum immatura ætas haud raro etiam ferarum oculos ad miserationem cogit; sed cunctis perinde indicta excisio erat, quæ velut in prato herbescente quidquid obvium esset demeteret. Hincque adeo factum est ut brevi temporis momento urbs, quæ paulo ante vix non angusta habitatoribus erat ac plebe constipata, deserta vilesceret. Ut enim superius diximus, populi pars collium cacumina ad acropolim sic dictam (i. e. arcem) occupaverat, aut quam sancti Davidis **544** viciniam vocant. Quæ regio reli-D qua urbe altiore situ eminet; ubi etiam monachorum multitudo erat, viri omnes virtute clari cœlestique instituto digni habiti. Pars vero rursus ad duas portas, ad occidentalem urbis plagam respicientes, confluxerant, in hoc unum cunctis operam conferentibus, ut gladii ictum effugerent. Sed nihil his melius cessit quam aliis, cum jam Barbari extra portas insiderent, nec alioqui facile eis esset ut transirent, cum alter alterum pulsando comprimerent exitumque obstruerent.

40. Quantum enim contigit malum in porta quam

ᵃ Psal. cxv, 15.

VARIÆ LECTIONES.

¹ ἀνεπίσκοπα A. ² δούλους om. P. ³ δὲ om. P. ⁴ ὑπερανέχει Combef.

Auream vocant? quomodo, qui eo confluxerant (omnis illa populi pars) cum aliquantulum aperire voluissent, conatu frustrati sunt? vix enim valvas diducere cœperant, cum conferta hic multitudine atque agmine in se rursus coire nectique compulerunt. Quos ita constipatos cum hostes offendissent, non jam viritim ensibus obtruncabant, sed ut illos inter se compressos, aliosque aliis hærentes averti non posse conspexerunt, in faciem gladiis cædebant, adeo ut post ictum cujusque diviso capite hinc inde partes dissilirent et ad similia utrinque membra conciderent. Ac neque post mortem humo mandabantur, sed cum reliquis adhuc corporibus pari acervo tenebantur, donec omnibus trucidatis, ac velut fulciente, omnium scilicet eliminata vita, uti morte sic et cruore socio jungerentur.

545 41. Hoc ipsum vero et in porta quam Litæam vocant fieri contigit. Nam Barbari, uti diximus, priores reliquis occupaverant portas, quæ ad mare ducunt. Quæ vero ad ortum, nos ipsi ante occluseramus, in iis quoque suspectam habentes machinam, cujus in exterioris muri portis noxam labemque senseramus. Hincque adeo omni undique præclusa fugæ ineundæ spe, populus in plateis solum volutabatur, inque mortis casses omni loco incursabat. Vix enim pauci, valdeque, ut par est, numero exigui, in occidentali ora portus sese e muris projicientes periculum evaserunt. Quidam etiam alii e porta quæ ad acropolim (arcem scilicet) est, sese clam subducentes, cum necdum calamitas appetiisset, saluti consuluerunt. Et hi fuerunt Sclavenorum duces, meditati fugam multo ante, atque portarum illarum claves eam in rem pridem suffurati. Quos decebat, mali mole inspecta, cuivis exitum permittere : sic namque multi ibi constituti, antequam adventassent Barbari, cædem declinassent. Hi tamen nihil ejusmodi in animum saltem inducere sustinuerunt : sed suis semper rebus prospicientes, attentisque animi rationibus quomodo hinc quoque periculum a se depellerent, portis paululum subapertis seque prompte subducentes atque dilapsi, uno quodam ibi relicto, **546** qui et rursus egressis illis portas clauderet, in eum modum omnium saluti insidiati sunt, tunc quoque id dolo commenti, non se fugam inire, sed potius ad socios Strymonitas suscipiendos (ita nimirum jubente prætore) exire.

42. Nec multum temporis intercesserat, cum Barbaris strictis gladiis in portas ingruentibus nemo ultra tuto vel saltem foras prospicere poterat, tantum abest ut periculum posset vitare. Nam et ego ipse cum patre et fratribus, quos duos ætate junio-

Χρυσῆν [6] πύλην! πῶς παρανοῖξαι ταύτην βουληθέντες μικρὸν, ὅσοι τοῦ δήμου τῷ τόπῳ συνεῤῥύησαν [7], διήμαρτον τῆς ἐπιχειρήσεως! Μόνον γὰρ ὅτι τὰς πύλας ἀλλήλων διέστησαν, καὶ τῷ ἰδίῳ πλήματι πάλιν ἐν ἑαυταῖς συνδραμεῖν [8] αὐτὰς κατηνάγκασαν· οὕτω δὲ ἔχοντας αὐτοὺς καταλαβόντες οἱ δυσμενεῖς οὐκέτι καθ' ἕνα τοῖς ξίφεσιν ἀνῄρουν, ἀλλ' ὡς εἶδον συνεσφιγμένους ἀλλήλων τε ἐχομένους καὶ ἐκτραπῆναι μὴ δυναμένους, κατὰ κόῤῥης αὐτοὺς τοῖς ξίφεσιν ἔπαιον, ὡς μετὰ τὴν πληγὴν διαιρεῖσθαι τοῦ προστυχόντος τὴν κεφαλὴν, καὶ τοῖς ὁμοίοις τῇδε κἀκεῖσε τὰ μέρη συμπίπτειν, καὶ μηδὲ μετὰ θάνατον τῇ γῇ δίδοσθαι, ἀλλ' ἔτι παρακρατεῖσθαι τοῖς λοιποῖς σώμασιν, ἕως πάντων ἀναιρεθέντων, καὶ ὥσπερ τοῦ ὑποστηρίζοντος, τῆς ἁπάντων λέγω ζωῆς διαδράσης, αἵματος ἀλλήλων καθάπερ καὶ τῆς τελευτῆς κοινωνήσαντα.

μα'. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ περὶ τὴν ἄλλην πυλην, ἣν καλοῦσι Λιταίαν, πραχθῆναι συνέβη. Καθὼς γὰρ ἔφαμεν, τῶν ἄλλων τὰς μὲν πρὸς θάλασσαν [9] ἐξαγούσας αὐτοὶ προκατεῖχον οἱ [10] Βάρβαροι, τὰς δέ γε πρὸς ἀνατολὴν ἀφορώσας ἡμεῖς προαποκλείσαντες ἦμεν, τὴν τοῦ πυρὸς μηχανὴν, ἣν κατὰ τῶν ἔξω τοῦ προτειχίσματος πυλῶν προπεπόνθαμεν, καὶ ἐν αὐταῖς ὑφορώμενοι, ὡς λοιπὸν ἐκ τούτων πανταχόθεν ἀποῤῥοῦντα τὸν δῆμον πρὸς τὴν φυγὴν περὶ τὰς ἀγυιὰς μόνον εἰλεῖσθαι καὶ ἀπανταχοῦ [11] τῷ θανάτῳ προσπίπτειν. Σχεδὸν γὰρ ὀλίγοι, καὶ λίαν, ὡς εἰκὸς, εὐρίθμητοι, κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ λιμένος ἑαυτοὺς τῶν τειχῶν ἀκοντίσαντες τὸν κίνδυνον ὑπεξέφυγον· καί τινες ἄλλοι τῆς [P. 352] κατὰ τὴν ἀκρόπολιν πύλης λάθρα ὑπεκδραμόντες πρὸ τοῦ τὴν συμφορὰν ὑφεστάναι διεσώσαντο τὴν ζωήν. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ τῶν Σκλαβήνων ἡγούμενοι, πάλαι προμελετήσαντες τοῦτο καὶ τὰς κλεῖδας τῶν πυλῶν ἐκείνων προϋφελόμενοι. Οὓς καὶ ἐχρῆν [12], καὶ ἀκμὴν τοῦ κακοῦ θεασαμένους, παντὶ τῷ προστυχόντι παραχωρῆσαι τὴν ἔξοδον· οὕτω γὰρ πολλοὶ τῶν [13] αὐτόθι λαχόντων, πρὸ τοῦ τοὺς βαρβάρους ἐπελθεῖν [14], τὸν θάνατον ὑπεξέκλιναν ἄν. Οἱ δὲ τοιοῦτον μὲν οὐδὲν οὐδὲ εἰς νοῦν λαβεῖν ἠνέσχοντο· ἀεὶ δὲ τὸ οἰκεῖον προσορώμενοι, καὶ ὅπως τὸν κίνδυνον διακρούσονται κἀν τούτῳ διασκεψάμενοι, τὰς πύλας μικρὸν παρανοίξαντες καὶ τὴν ὑπεκδρομὴν τομῶς ποιησάμενοι, ἕνα τινὰ τῷ τόπῳ καταλιπόντες πρὸς τὸ μετὰ τὴν ἐκείνων ἔξοδον καὶ αὖθις ταύτας συγκλεῖσαι, οὕτω τῆς πάντων ἐπεβουλεύσαντο σωτηρίας καὶ τότε, πρόφασίν τινα δολίαν πλασάμενοι, ὡς οὐ πρὸς φυγὴν ἐκτρέπονται, πρὸς ὑποδοχὴν δὲ μᾶλλον τῶν Στρυμονιτῶν συμμάχων, τοῦ στρατηγοῦ δῆθεν τοῦτο προστάξαντος.

μβ'. Οὐ πολὺ δὲ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ ξιφήρεις οἱ βάρβαροι ταῖς πύλαις ἐπέστησαν, καὶ οὐκέτι δυνατὸν ἦν οὐδὲ προσβλέψαι μόνον ἐκτὸς ἀκινδύνως τινὰ, μήτοι γε τὸν κίνδυνον ὑπαλύξαι. Κἀγὼ γὰρ αὐτὸς σὺν τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς (δύο δέ μοι εἰσιν οὗτοι νεώ-

VARIÆ LECTIONES.

[6] χρυσίαν A. [7] συνέῤῥευσαν A. [8] συνδρομεῖν P. [9] θάνατον A. [10] οἱ om. P. [11] πανταχοῦ A. [12] ἐχρῆν A. [13] τῶν om. P. [14] ἀπελθεῖν AP.

A τεροι, τῆς ἐμῆς ἡλικίας ὑποβεβηκότες, οἱ μέχρι τοῦ δεῦρο τῆς τε φρουρᾶς [15] καὶ τῶν λοιπῶν ἀλγεινῶν μοι συγκοινωνοῦντες) κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν παρόντες εὑρέθημεν ἐν τῷ τόπῳ μετὰ καί τινων ἄλλων τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως οὐκ ὀλίγων. Καὶ ὡς ἤδη τὴν πονηρὰν ἐκείνην ὑπέστημεν ἐπιβουλὴν (μετὰ γὰρ τὸ πραχθῆναι τὴν σκῆψιν τὸ συμβὰν ἐπεγνώκειμεν), ὀπισθόρμητοι [16] πάντες, ἕκαστος ἡμῶν ὡς εἶχε τάχους, πρὸς τὴν πόλιν συνηλαυνόμεθα, ἄλλος ἀλλαχοῦ διαιρεθέντες, καθὼς ἂν ἦγεν ἡ συμφορά, τοῦ φόβου διατιθεῖσα τὰ σχήματα. Ἔδοξεν οὖν τῷ τε πατρὶ καὶ ἡμῖν, μήπω πεφθακότων πρὸς ἡμᾶς τῶν Βαρβάρων, εἴς τινα πύργον τῶν κατὰ τὸ ἐνδότερον τεῖχος ἀνιέναι τέως καὶ μὴ τῷ πλήθει συναναμίγνυσθαι, ὡς ἂν τῶν πολεμίων τυχὸν ἐπιστάντων, τῶν ἄλλων διαιρεθέντες B καὶ μόνοι τούτοις κατὰ τῶν ἐπάλξεων ἐντυγχάνοντες, δυνηθῶμέν τινα πρεσβείαν τούτοις προσαγαγεῖν καὶ τὴν ζωὴν ἑαυτοῖς διασώζεσθαι [17]. Ὃ δὴ καὶ γέγονε τῇ θεϊκῇ προνοίᾳ. Τὸ δ' ὅπως καὶ μεθ' οἵας παραδοξοποιοῦ δυνάμεως, λέξων ἔρχομαι.

μγ'. Ἀνήλθομεν ἐν τῷ τείχει σπουδῇ θέοντες κατά τινα πρόβολον ἀντικρὺ τοῦ ἐκεῖ σεβασμίου σηκοῦ τοῦ πρωτοκλήτου τῶν Ἀποστόλων Ἀνδρέου. Πέντε δὲ ἦμεν οἱ πάντες ὁμοῦ, [P. 353] ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς κἀγὼ σὺν τοῖς ῥηθεῖσι δυσὶν ἀδελφοῖς καί τις ἕτερος μετέχων καὶ αὐτὸς τῆς ἡμῶν ἀγχιστείας, κληρικοὶ πάντες καὶ τῷ τῶν ἀναγνωστῶν διαπρέποντες τάγματι. Μικρὸν οὖν [18] αὐτόθι καθησυχάσαντες, καὶ καθ' ἑαυτοὺς λογιζόμενοι τὸ ἐφεστὸς τῆς μαχαίρας τέλος, ἠρχόμεθα τῶν γόων, ἕκαστος τῆς τε οἰκείας ψυχῆς C καὶ τῆς ἐξ ἀλλήλων καταστενάζοντες διαιρέσεως. Καὶ πρῶτος ἐξῆρχε θρήνων [19] ὁ πατήρ, ἤδη προβεβηκὼς ὢν καὶ πολλὴν περὶ τὸ λέγειν [20] ἐπιστήμην ἐξησκημένος, *Φεῦ μοι*, λέγων, *ὦ τέκνα πολυπαθῆ, ἐν τίσιν οὖν* [21] *περιελήφθην, καὶ τίνι* [22] *ταῦτα ἀπέκειτο τῇ δυστήνῳ μου ταύτῃ καὶ ταλαιπώρῳ ζωῇ, ἵν' οὓς κατὰ διαφόρους ἀπέτεκον χρόνους καὶ τῇ γενέσει παρέθηκα, ὑφ' ἓν ἴδω τὴν τελευτὴν ὑπερχομένους, καὶ μηδ' ὅπερ τοῖς ἀτυχοῦσιν ἐστι συγκεχωρημένον, σχολὴν ἄγω* [23] *ἄξιον τοῦ πάθους ὀδύρασθαι; Συνεκάλεσα γὰρ ἂν πρὸς τὸ κοινὸν τοῦτο καὶ ἀπαρηγόρητον πάθος καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα τῶν κτισμάτων κοινωνῆσαί μοι τοῦ πάθους καὶ τὴν συμφορὰν συμμερίσασθαι. Οὐδὲ* D *γὰρ οἱ πάντες τῶν ὁμοπατρίδων* [24] *ἄλλως ἄγουσιν ἢ ἐγώ, ἕκαστός τινα τῶν οἰκείων ἀπεκδεχόμενος* [25] *καὶ τῆς* [26] *ἑτέρου συμπαθείας ἐπιδεόμενος. Ἐμοὶ γὰρ δύο δεινὰ συνέβη κατὰ ταυτό, ὅ τε ψυχικὸς κίνδυνος ἐν ἁμαρτίαις τὴν ζωὴν δαπανήσαντι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν οὗτος ἀπροσδόκητος χωρισμός, ὃν οὕτως οὔποτε προσεδόκησα, ἀλλ' ἀεὶ δι' ἐντεύξεως εἶχον ὑφ' ὑμῶν καλυφθῆναι τὰ βαρυπενθῆ ὄμματα ταῦτα, ἵν' ἐπαναπαυσάμενος ταῖς ὑμετέραις χερσὶ τῷ τάφῳ τῶν πατέρων δοθῶ, καὶ ὑμᾶς ἐν ἀσφαλείᾳ καταλίπω τῆς τε*

res atque ad hoc usque ævi meæ habeo tum captivitatis tum reliquarum ærumnarum consortes, eadem hora cum aliis civibus, iisque non admodum paucis, eodem in loco constiteramus. Et ut jam tristes illas insidias passi sumus (postquam enim fraus illis commissa est, nos rem uti gesta erat, cognovimus), retrocedimus omnes et in civitatem incredibili celeritate festinamus, alio alioque dispersi, prout mali vis ferebat, metus species exque illo affectus alios atque alios digerens. Visum itaque est patri et nobis, cum nondum barbari ad nos pervenissent, in turrim quamdam in interiori muro sitam interim evadere et non multitudini commisceri, ut forte, imminentibus hostibus, ab aliis disjuncti solique in propugnaculis ipsos alloquentes facilius supplicatum iremus, vitæque nostræ aliquo modo provideremus. Quod et divina **547** providentia factum est : quonam vero id pacto et quam inaudita stupendaque virtute, dicere nunc aggredior.

43. Murum celeriter accurrentes conscendimus, ac propugnaculum quoddam venerandis inter apostolos primum vocati Andreæ ædibus adversum. Omnes quinque simul eramus, pater meus et ego cum duobus fratribus (quos dicebam) atque alius quidam, ipse quoque nobis affinitate conjunctus, clerici omnes et lectorum ordine insigniti. Ut ibi paululum conticuimus, ipsi nobiscum imminentem reputantes gladii exitum, lamenta occepimus, singulis tum suæ cujusque animæ tum mutuam inter se divisionem deplorantibus. Ante vero omnes pater, longe jam provecta ætate et dicendi artibus plurimum exercitatus, sic primum planctum auspicatur : *Væ mihi*, dicens, *filii multis ærumnis malisque obnoxii, in quibus nunc circumvolvor, et cui hæc, infelici atque afflictæ huic vitæ meæ, reposita erant! ut quos diversis temporibus genueram liberosque susceperam, eorum uno momento mortem conspicerem, nec quod infidelibus conceditur, tantum mihi superesset temporis, quo tantæ calamitati paria ingemiscerem. Convocassem enim ad communem hunc et inconsolabilem luctum ipsa etiam inanimata, ut una mecum doloris atque infortunii partem assumerent. Neque enim ulli alii civium* **548** *aliter ac ego ipse affecti sunt, ut cum e suis aliquem dire lugeant, aliorum propenso miserantis affectu indigeant. Me vero duo mala eodem momento invadunt, tum animæ periculum, ut qui nequiter ac perdite vitam transegerim, tum hæc a vobis inexspectata divisio, quam sic eventuram in animum nunquam induxeram, cum hæc jugiter mea vota essent, ac supplicarem ut hosce vos luctuosissimos obtegeretis oculos, qui nimirum requiescens inter vestras manus majorum sepulturæ traderer, et vos in vado relinquerem, qui matris senectutem curaretis et adolescentulis ætateque mino-*

VARIÆ LECTIONES.

[15] συμφορᾶς P. [16] ἐπεγνώκειμεν, καὶ ὀπισθόρμητοι P. [17] διασώζασθαι A. [18] οὖν] δὲ P. [19] θρηνῶν AP [20] λόγιον P. [21] οὖν] νῦν Combef. [22] τίνι] τί? [23] ἄγων A. [24] ὁμοπατρίδων AP. [25] ἀποδυρόμενος Combef. [26] τῆς] τοῦ P.

r bus duobus fratribus victus necessaria provideretis. At nunc omnis ejusmodi spes mihi sublata est, et in mediis irretitus malis immaturam mortem vestram exspecto. Sicut me scelerum copia servavit et in hunc reservavit diem, ut ob oculos charissima pignora barbaricis gladiis concisa viderem, membraque mihi desideratissima per manus lictorum crudeliter discerpta conspicerem? o doloris vim! neque id tuto tenens, an me miserum parricida primum vita privabit. Nam esset, malis hinc inde collatis, hoc mihi tolerabilius malum. Verum mihi suspecta est vestra juvenilis ætas, ac vultus flos vaticinari facit, vestris prius cædibus hostibus satiatis, postmodum me, multas mortes perpessum et in singulis vobis nova semper certamina ingressum, sic vestris **549** *cruoribus immiscendum. Enimvero adverto me, dulcissimi filii, ab eo quod officii erat per imprudentiam procul aberrasse, et quæ non decebat lamentis inserta deplanxisse. Etenim victus a malo sum, et communis calamitas, adversum tempus atque res, etsi invitum, planctum edere coegit ac quiritari. Quis enim, vel si saxeo pectore sit, sic diri casus acerbitate abreptus se ipsum suosque tanto malo oppressos non deploraverit? Cæterum nihil est quod velit aut agat Deus, quod non ad utilem finem providentia disponat. Forte enim ob ingentem nostram pravitatem decretum erat ut sic moreremur: et ecce ob oculos, qua vitam exsolvamus, ultio, et qua gladiis violenter in animas nostras animadvertatur. Haud enimvero injustus est, qui hæc nobis evenire, animamque a corpore violenter avelli, ac pœnas scelerum in futuro judicio infligendas hic nos luere permisit. Quare state fortiter, vestram omnem spem in eum solummodo collocantes, qui super terram potest peccata dimittere. Quanquam vero ærumnarum aliquid ferendum sit ejus fidei gratia, clausis oculis sustineamus, nec mortis hunc interitum quidquam timeamus; quem etsi non hac ratione, alia tamen omnino sustinere necesse est, et ut debitum naturæ fatoque dependamus. Sit ergo nobis vitæ privatio gratiarum actionis argumentum atque ratio, ut non solum moriamur, sed et in spe futuræ beatitatis mortem oppetamus.*

A *μητρὸς γηροκόμους καὶ τοῖς ἔτι κομιδῇ νέοις καὶ τῷ χρόνῳ καθυστερίζουσι δυσὶν ἀδελφοῖς ὑμῶν τὰς περὶ τὸ ζῆν ἀφορμὰς προνοήσοντας* [27]. *Νυνὶ δὲ πᾶσα μὲν τοιαύτη διόλωλεν ἐλπὶς, ἐν μέσοις δὲ τοῖς δεινοῖς ἀπειλημμένος ἄωρον ἐκδέχομαι τὴν μεθ'* [28] *ὑμῶν τελευτήν. Καὶ οὕτω με τετήρηκε τῶν ἀνομιῶν τὸ πλῆθος καὶ εἰς ταύτην τεταμίευκε τὴν ἡμέραν, ἵνα κατ' ὀφθαλμοὺς ἴδω τὰ φίλτατά μοι τῶν τέκνων βαρβαρικῶν ξιφῶν παρανάλωμα καὶ τὰ παμπόθητα μέλη ταῖς χερσὶ τῶν δημίων ἀνηλεῶς διασπώμενα (ὢ τῆς ὀδύνης!), οὐδὲ τοῦτο ἀσφαλὲς ἔχων, ὅτι τὸν δύστηνον ἐμὲ πρῶτον ὁ μιαιφόνος τῆς ζωῆς ἀπαλλάξει. Ἦν γὰρ ὡς ἐν συγκρίσει κακῶν τὸ κατ' ἐμὲ φορητόν· ὕποπτον δέ μοι τὸ νεάζον καθέστηκε τῆς καθ'* B *ὑμᾶς ἡλικίας, καὶ τῶν προσώπων τὸ ἀνθηρὸν μαντεύεσθαί με ποιεῖ, πρῶτον τῆς ἀφ' ὑμῶν τομῆς τοὺς ἐχθροὺς ἐμφορηθέντας ἐν ὑστέρῳ με πολλοὺς ὑπομεμενηκότα θανάτους καὶ καθ' ἕνα ὑμῶν ἀθλήσαντα, οὕτω τοῖς ὑμετέροις αἵμασι συμφυραθῆναι* [29]. *Ἀλλὰ γὰρ ἔλαθον ἐμαυτὸν,* [P. 354] *ὦ φίλτατα τέκνα, πόῤῥω τοῦ δέοντος πλανηθεὶς καὶ ἅπερ οὐκ ἔδει τοῖς θρήνοις συνεξειπών. Νενίκημαι γὰρ τῷ κακῷ, καὶ ἡ πάνδημος συμφορὰ καταστενάξαι τοῦ καιροῦ καὶ τῶν πραγμάτων καὶ ἄκοντά με παρεβιάσατο* [30]. *Τίς γὰρ ἂν καὶ λιθίνην ἔχων καρδίαν, τῷδε τῷ πάθει συνεπαρθεὶς, ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν τοσούτῳ κακῷ συσχεθέντας μὴ ἀποδύρηται; Ἀλλ' οὐδέν ἐστιν ὃ βούλεται καὶ πράττει Θεὸς ἐν ἀν-* C *θρώποις μὴ πρός τι χρήσιμον τέλος οἰκονομούμενον. Τάχα γὰρ ἀπέκειτο διὰ τὴν μοχθηρίαν ἡμῶν τὸ οὕτως ἀποθανεῖν· καὶ ἰδοὺ κατ' ὀφθαλμοὺς ἡ τῆς ζωῆς ἐφέστηκεν ἔκτισις, βιαίως τοῖς ξίφεσι τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐκπιννύουσα. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἄδικος ὁ συγχωρήσας ταῦτα παθεῖν καὶ τόνδε καθυπενέγκαι* [31] *βίαιον τοῦ σώματος χωρισμὸν καὶ τὰς εὐθύνας τῶν ἡμαρτημένων κατὰ τὴν μέλλουσαν εἰσπραχθήσεσθαι* [32] *δίκην. Διὸ στῆτε γενναίως, τὴν ἐλπίδα πᾶσαν πρὸς αὐτὸν μόνον ἀπαιωρήσαντες τὸν δυνάμενον ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας. Καὶ κἂν τι δέοι παθεῖν ἀλγεινὸν χάριν τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, ἐνέγκωμεν μύσαντες, καὶ μηδὲν φοβηθῶμεν ἀπὸ τοῦ σωματικοῦ τούτου θανάτου, ὃν εἰ καὶ μὴ οὕτως, ἀλλὰ πάντως ἑτέρως καθυπομεῖναι χρεών ἐστι καὶ τῇ γενέσει τὸ ὀφειλόμενον λειτουργῆσαι. Γενέσθω οὖν ἡ τῆς ζωῆς στέρησις εὐχαριστίας ἡμῖν ἀφορμὴ, ἵνα μὴ θάνωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐλπίδι τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος.*

44. Hisce monitis, **550** ad mortem gladio destinatam nostrum singulos erudiebat, et ne hac consummari refugeremus animos alacritatemque præstabat.

D μδ'. Ταῦτα λέγων ἕκαστον ἡμῶν πρὸς τὸν διὰ ξίφους θάνατον ἐπαιδοτρίβει, καὶ προθυμίαν παρεῖχε μὴ ἀπευδοκεῖν τὴν τελείωσιν.

45. Cum hæc ille ad nos loqueretur, aliique alios complexi et in colla ruentes vale diceremus, en adest et barbarorum manus, nec exiguo numero, Æthiopica cute nudisque corporibus, strictis ensibus, immaniter insultantium suumque instar dentes exacuendo rabiem furoremque proden-

με'. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα πρὸς ἡμᾶς διελέγετο καὶ συμπεσόντες ἀλλήλοις τὰ τελευταῖα συνεταττόμεθα, ἰδοὺ δὴ [33] καὶ τῶν Βαρβάρων κατεφάνησάν τινες ἀνιόντες, τὸν ἀριθμὸν οὐκ ὀλίγοι, Αἰθίοπες τὴν χροιὰν, τὰ σώματα γεγυμνωμένοι, ἐσπασμένας ἔχοντες τὰς μαχαίρας, δεινὸν ἐξαλλόμενοι καὶ τῇ παραθήξει [34]

VARIÆ LECTIONES.

[27] προνοήσαντες A. [28] μεθ'] καθ' AP. [29] συμφυρᾶσαι? [30] παρεβιάσαντο AP. [31] κατεπενέγκαι P. [32] μέλλουσαν ἡμᾶς εἰσπρ. A. [33] δὴ om. P. [34] παραθήξει A.

τῶν ὀδόντων συῶν δίκην τὸ μανικὸν ἐνδεικνύμενοι [35]. A

Ἐφεστῶτες οὖν τῷ τόπῳ πρῶτον τοὺς μεθ' ἡμῶν ὑποστρέψαντας ἀπὸ τῆς τῶν πυλῶν κακούργου συγκλείσεως, αὐτοῦ που παρὰ τὸ τεῖχος εἰλουμένους, τοῖς ξίφεσιν ἐκείνοις διεχειρίσαντο· οἷς οὐδὲν ἦν πρὸ τούτου πλέον μελετηθὲν ἢ μόνον τῇ δεξιᾷ τοῦ δημίου τὸν αὐχένα ὑπέχειν καὶ πρὸς τὴν τομὴν σχηματίζεσθαι. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸ πραττόμενον ἐκπλήξεως γέμον. Εἰ γὰρ τῷ εὐπειθεῖ τοῦ ἑαυτὸν [36] προδόντος καὶ πρὸς τὸν θάνατον ὑποκλίνοντος ὁ φονεὺς κατενύγη, καιρίαν ἄγων θᾶττον αὐτὸν τῶν ἀλγηδόνων ἀπήλλαττεν· εἰ δὲ μὴ ἐμαλάχθη τὴν λιθώδη καρδίαν, ἀλλ' ἤθελεν ἐντρυφᾷν τῆς μανίας, μᾶλλον τοῖς τῶν [P. 355] ἁλόντων ἀτυχήμασι τὸν θυμὸν διεγείρων, μεληδὸν κατῄκιζε τὸ προστυχὸν σῶμα καὶ πολλῶν θανάτων φορὰν ἐν μιᾷ συμφορᾷ τῷ δειλαίῳ B παρείχετο. Οὐδὲν δὲ ἕτερον ἦν ἀκούειν ἐν οὕτω παμπληθεῖ καὶ πολυανθρώπῳ δήμῳ, ἀλλ' ἢ μόνον τὸν συριγμὸν τῶν ξιφῶν καὶ τῶν τοῦ αἵματος ὀχετῶν τὴν μετὰ βίας ἔκρυσιν.

μϛ'. Οὐ πολὺ δὲ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ πάντες ἔκειντο θέαμα πολλῶν ὀδυρμῶν καὶ θρήνων ἐπάξιον. Ὡς δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἔφθανεν ἡ τομὴ (τῷ τείχει γὰρ εἶδον συγκεκυφότας), ἐφώρμησαν ὁμοθυμαδὸν καθάπερ εἴς τι πρόχειρον θήραμα. Φθάσαντες δὲ πλησίον τὴν ὁρμὴν ἐπέσχον. Ἦν γὰρ ὁ ῥηθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ πύργος, δι' οὗ διελθεῖν ἔμελλον καὶ πρὸς ἡμᾶς γενέσθαι, ὃς πάλαι ἦν τὸ ἔδαφος ἅπαν ξύλοις ἐστρωμένος, ἅτινα τῷ χρόνῳ σαπέντα καὶ διαῤῥεύσαντα οὐκ ἀσφαλῆ παρεῖχον τὴν ἐκεῖθεν διάβασιν· δύο γὰρ μόνα κατὰ C μέσον ξύλα ἐναπῃώρηντο, δι' ὧν οἱ ταύτην διερχόμενοι ὑπότρομον τὴν πάροδον ἐπεποίηντο. Τὸ ἀμφίκρημνον οὖν τοῦ κινδυνώδους τόπου κατιδόντες οἱ Βάρβαροι ἐφώρασαν μή πως [37] ἐν μέσῳ τῶν ξύλων γενομένων αὐτῶν [38] λάθωμεν τεχνάσματα [39] πεποιηκότες εἴσω τοῦ πύργου καὶ κρημνισθῆναι τούτους παρασκευάσωμεν, εἰς ὕψος ἐπηρμένου πολὺ καὶ χαλεπὴν τὴν πτῶσιν ἐπαπειλοῦντος. Τοῦτο δὲ ὁ τῶν θαυμασίων Θεὸς ταῖς αὐτῶν διανοίαις ὑπέβαλεν· εἰ γὰρ ἅμα τῷ πρὸς ἡμᾶς γενέσθαι τομῶς τῆς διαβάσεως κατετόλμησαν, οὐδὲν ἧττον καὶ ἡμεῖς τῶν κειμένων τὸν ὄλεθρον ὑπεμένομεν. Τῆς σχολῆς τέως τῆς [40] τῶν λογισμῶν αὐτῶν διαιρέσεως, τοῦ φόβου τὰς ψυχὰς ἕκαστος ἡμῶν περιάραντες, εἴ τι καὶ δέοι πράττειν τῷ καιρῷ χρήσιμον ταῖς φρεσὶ κατεμεριζόμεθα. D Ὡς οὖν εἶχον ἐγὼ τάχους ἀναπηδήσας καὶ θανάτου καταφρονήσας καὶ μηδ' ὅτι κατὰ κόῤῥης ἐφέστηκε τὸ παράπαν εἰς νοῦν θέμενος, κατ' αὐτὴν γενόμενος τοῦ πύργου τὴν εἴσοδον ἔμελλον διὰ τῶν ξύλων πρὸς τοὺς Βαρβάρους χωρεῖν. Οἱ δ' ἐπειδὴ οὕτω με θαρσαλέως πρὸς αὐτοὺς κατεῖδον αὐτομολήσαντα, ἄοπλον μὲν καὶ πρὸς ἄμυναν οὐδὲν ἐπιφερόμενον, ἔχοντα δέ τι σπουδαῖον εἰπεῖν, ἐπῆλθον καὶ αὐτοὶ στοιχηδὸν ἀλλήλους συντάξαντες καὶ τὰς δεξιὰς ἀνατείναντες, τάς τε μαχαίρας κατὰ τῆς ἐμῆς κορυφῆς ἐπαγαγεῖν σχηματισάμενοι. Ὡς δ' οὐδὲ τοῦτό

A tium. Cumque in locum venissent, eos primum contrucidant qui ibi prope murum convoluti a portis maligno nocendique consilio clausis nobiscum reversi erant, quibus scilicet nihil aliud curæ fuerat quam ut solum lictoris dexteræ collum supponerent, seque motu gestuque corporis ictui excipiendo aptarent. Ac videre erat rem stuporis horrorisque plenam. Si enim sicarius, dedentis se atque ad necem inclinantis obsequendi facilitate, miserantis ullo sensu affectus esset atque compunctus, lethale vulnus adigens eum a doloribus ocius liberabat : sin minus saxeum cor emollitum esset, sed vesana se rabie oblectare mallet, captorum infortuniis furorem gravius excitans, obvium quemque membratim cædebat ac dehonestabat, multa-B rumque necium vim una in calamitate misero adhibebat. Nec in tam immani ac copiosa multitudine aliud audire erat, quam solummodo ensium stridorem ac rivorum sanguinis impetu defluentis fragorem.

46. Sic brevissimo tempore prostrati omnes 551 jacebant, multarum lacrymarum ac luctuum dignum plane spectaculum. Ubi autem nostris quoque capitibus ensis jam impendebat (viderant enim e muro prospectantes), velut ad paratam prædam unanimes irruerunt. Ubi tamen propius accessissent, impetum reprimunt. Media enim, quam dicebam, interjecta turris, ac qua ad nos venturi erant ac transituri, ea ratione, quod olim omne pavimentum lignis constratum tempore com-C putruerat ac diffluxerat, haud tuto inde transire sinebat : duo enim duntaxat ligna in medio pendula viam tremulam transeuntibus sternebant. Periculosæ itaque viæ gradu utrinque præcipite circumspecto, Barbari anxii animi agitare, ne forte dum in lignorum medio constitissent, nostra aliqua in turre fraude præcipites agerentur, cum altius elatus locus tristem ruinam minaretur. Id vero consilii rerum admirandarum Deus illorum animis ingessit. Si enim statim ut locum attigerunt, nulla mora quo ruebant impetu audacius transissent, nihil minus cæsis reliquis nos quoque dira nece sublati essemus. Dum enim illi incerti deliberant, quique nostrum ex metu paululum con-D viviscentes, quid in rem nostram per eas angustias foret, disquirebamus. Quanta igitur licuit celeritate ipse exsiliens mortemque contemnens, nec quod erat ob oculos discrimen prorsus in animum inducens, ad ipsum turris ostium veniens per ligna 552 ad Barbaros procurrebam. Hi vero sic audacter mea sponte ad eos progredientem videntes, virum inermem, nec quod ulciscendo esset aliquid inferentem, sed rem aliquam momenti dicere habentem, ipsi quoque ordine digesto seque eo componentes, extentis dextris, inque verticem simulato gladios adigentes, incurrere. Ac ne

VARIÆ LECTIONES.

[35] δεικνύμενοι P. [36] ἑαυτοῦ A. [37] μήπω P. [38] γενόμενοι P, omisso αὐτῶν. [39] τεχνάσματι P. [40] τῆς ante τῶν om. P.

r bus duobus fratribus victus necessaria provideretis. At nunc omnis ejusmodi spes mihi sublata est, et in mediis irretitus malis immaturam mortem vestram exspecto. Sicne me scelerum copia servavit et in hunc reservavit diem, ut ob oculos charissima pignora barbaricis gladiis concisa viderem, membraque mihi desideratissima per manus lictorum crudeliter discerpta conspicerem? o doloris vim! neque id tuto tenens, an me miserum parricida primum vita privabit. Nam esset, malis hinc inde collatis, hoc mihi tolerabilius malum. Verum mihi suspecta est vestra juvenilis ætas, ac vultus flos vaticinari facit, vestris prius cædibus hostibus satiatis, postmodum me, multas mortes perpessum et in singulis vobis nova semper certamina ingressum, sic vestris **549** cruoribus immiscendum. Enimvero adverto me, dulcissimi filii, ab eo quod officii erat per imprudentiam procul aberrasse, et quæ non decebat lamentis inserta deplanxisse. Etenim victus a malo sum, et communis calamitas, adversum tempus atque res, etsi invitum, planctum edere coegit ac quiritari. Quis enim, vel si saxeo pectore sit, sic diri casus acerbitate abreptus se ipsum suosque tanto malo oppressos non deploraverit? Cæterum nihil est quod velit aut agat Deus, quod non ad utilem finem providentia disponat. Forte enim ob ingentem nostram pravitatem decretum erat ut sic moreremur: et ecce ob oculos, qua vitam exsolvamus, ultio, et qua gladiis violenter in animas nostras animadvertatur. Haud enimvero injustus est, qui hæc nobis evenire, animamque a corpore violenter avelli, ac pœnas scelerum in futuro judicio infligendas hic nos luere permisit. Quare state fortiter, vestram omnem spem in eum solummodo collocantes, qui super terram potest peccata dimittere. Quanquam vero ærumnarum aliquid ferendum sit ejus fidei gratia, clausis oculis sustineamus, nec mortis hunc interitum quidquam timeamus; quem etsi non hac ratione, alia tamen omnino sustinere necesse est, et ut debitum naturæ fatoque dependamus. Sit ergo nobis vitæ privatio gratiarum actionis argumentum atque ratio, ut non solum moriamur, sed et in spe futuræ beatitatis mortem oppetamus.

A μητρὸς γηροκόμους καὶ τοῖς ἔτι κομιδῇ νέοις καὶ τῷ χρόνῳ καθυστερίζουσι δυσὶν ἀδελφοῖς ὑμῶν τὰς περὶ τὸ ζῆν ἀφορμὰς προνοήσοντας [27]. Νυνὶ δὲ πᾶσα μὲν τοιαύτη διόλωλεν ἐλπὶς, ἐν μέσοις δὲ τοῖς δεινοῖς ἀπειλημμένος ἄωρον ἐκδέχομαι τὴν μεθ' [28] ὑμῶν τελευτήν. Καὶ οὕτω με τετήρηκε τῶν ἀνομιῶν τὸ πλῆθος καὶ εἰς ταύτην τεταμίευκε τὴν ἡμέραν, ἵνα κατ' ὀφθαλμοὺς ἴδω τὰ φίλτατά μοι τῶν τέκνων βαρβαρικῶν ξιφῶν παρανάλωμα καὶ τὰ παμπόθητα μέλη ταῖς χερσὶ τῶν δημίων ἀνηλεῶς διασπώμενα (ὢ τῆς ὀδύνης!), οὐδὲ τοῦτο ἀσφαλὲς ἔχων, ὅτι τὸν δύστηνον ἐμὲ πρῶτον ὁ μιαιφόνος τῆς ζωῆς ἀπαλλάξει. Ἦν γὰρ ὡς ἐν συγκρίσει κακῶν τὸ κατ' ἐμὲ φορητόν· ὕποπτον δέ μοι τὸ νεάζον καθέστηκε τῆς καθ' B ὑμᾶς ἡλικίας, καὶ τῶν προσώπων τὸ ἀνθηρὸν μαντεύεσθαί με ποιεῖ, πρῶτον τῆς ἀφ' ὑμῶν τομῆς τοὺς ἐχθροὺς ἐμφορηθέντας ἐν ὑστέρῳ με πολλοὺς ὑπομεμενηκότα θανάτους καὶ καθ' ἕνα ὑμῶν ἀθλήσαντα, οὕτω τοῖς ὑμετέροις αἵμασι συμφυραθῆναι [29]. Ἀλλὰ γὰρ ἔλαθον ἐμαυτὸν, [P. 354] ὦ φίλτατα τέκνα, πόῤῥω τοῦ δέοντος πλανηθεὶς καὶ ἅπερ οὐκ ἔδει τοῖς θρήνοις συνεξειπών. Νενίκημαι γὰρ τῷ κακῷ, καὶ ἡ πάνδημος συμφορὰ καταστενάξαι τοῦ καιροῦ καὶ τῶν πραγμάτων καὶ ἄκοντά με παρεβιάσατο [30]. Τίς γὰρ ἂν καὶ λιθίνην ἔχων καρδίαν, τῷδε τῷ πάθει συνεπαρθεὶς, ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν τοσούτῳ κακῷ συσχεθέντας μὴ ἀποδύρηται; Ἀλλ' οὐδέν ἐστιν ὃ βούλεται καὶ πράττει Θεὸς ἐν ἀν- C θρώποις μὴ πρός τι χρήσιμον τέλος οἰκονομούμενον. Τάχα γὰρ ἀπέκειτο διὰ τὴν μοχθηρίαν ἡμῶν τὸ οὕτως ἀποθανεῖν· καὶ ἰδοὺ κατ' ὀφθαλμοὺς ἡ τῆς ζωῆς ἐφέστηκεν ἔκτισις, βιαίως τοῖς ξίφεσι τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐκτιννύουσα. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἄδικος ὁ συγχωρήσας ταῦτα παθεῖν καὶ τόνδε καθυπενέγκαι [31] βίαιον τοῦ σώματος χωρισμὸν καὶ τὰς εὐθύνας τῶν ἡμαρτημένων κατὰ τὴν μέλλουσαν εἰσπραχθήσεσθαι [32] δίκην. Διὸ στῆτε γενναίως, τὴν ἐλπίδα πᾶσαν πρὸς αὐτὸν μόνον ἀπαιωρήσαντες τὸν δυνάμενον ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας. Καὶ κἄν τι δέοι παθεῖν ἀλγεινὸν χάριν τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, ἐνέγκωμεν μύσαντες, καὶ μηδὲν φοβηθῶμεν ἀπὸ τοῦ σωματικοῦ τούτου θανάτου, ὃν εἰ καὶ μὴ οὕτως, ἀλλὰ πάντως ἑτέρως καθυπομεῖναι χρεών ἐστι καὶ τῇ γενέσει τὸ ὀφειλόμενον λειτουργῆσαι. Γενέσθω οὖν ἡ τῆς ζωῆς στέρησις εὐχαριστίας ἡμῖν ἀφορμὴ, ἵνα μὴ θάνωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐλπίδι τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος.

44. Hisce monitis, **550** ad mortem gladio destinatam nostrum singulos erudiebat, et ne hac consummari refugeremus animos alacritatemque præstabat.

D μδ'. Ταῦτα λέγων ἕκαστον ἡμῶν πρὸς τὸν διὰ ξίφους θάνατον ἐπαιδοτρίβει, καὶ προθυμίαν παρεῖχε μὴ ἀπευδοκεῖν τὴν τελείωσιν.

45. Cum hæc ille ad nos loqueretur, aliique alios complexi et in colla ruentes vale diceremus, en adest et barbarorum manus, nec exiguo numero, Æthiopica cute nudisque corporibus, strictis ensibus, immaniter insultantium suumque instar dentes exacuendo rabiem furoremque proden-

με'. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα πρὸς ἡμᾶς διελέγετο καὶ συμπεσόντες ἀλλήλοις τὰ τελευταῖα συνετασσόμεθα, ἰδοὺ δὴ [33] καὶ τῶν Βαρβάρων κατεφάνησάν τινες ἀνιόντες, τὸν ἀριθμὸν οὐκ ὀλίγοι, Αἰθίοπες τὴν χροιὰν, τὰ σώματα γεγυμνωμένοι, ἐσπασμένας ἔχοντες τὰς μαχαίρας, δεινὸν ἐξαλλόμενοι καὶ τῇ παραθήξει [34]

VARIÆ LECTIONES.

[27] προνοήσαντες A. [28] μεθ'] καθ' AP. [29] συμφυρᾶσαι? [30] παρεβιάσαντο AP. [31] κατεπενέγκαι P. [32] μέλλουσαν ἡμᾶς εἰσπρ. A. [33] δὴ omi P. [34] παραθήξει A.

τῶν ὠδόντων συῶν δίκην τὸ μανικὸν ἐνδεικνύμενοι [35]. Ἐφεστῶτες οὖν τῷ τόπῳ πρῶτον τοὺς μεθ' ἡμῶν ὑποστρέψαντας ἀπὸ τῆς τῶν πυλῶν κακούργου συγκλείσεως, αὐτοῦ που παρὰ τὸ τεῖχος εἱλουμένους, τοῖς ξίφεσιν ἐκείνοις διεχειρίσαντο· οἷς οὐδὲν ἦν πρὸ τούτου πλέον μελετηθὲν ἢ μόνον τῇ δεξιᾷ τοῦ δημίου τὸν αὐχένα ὑπέχειν καὶ πρὸς τὴν τομὴν σχηματίζεσθαι. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸ πραττόμενον ἐκπλήξεως γέμον. Εἰ γὰρ τῷ εὐπειθεῖ τοῦ ἑαυτὸν [36] προδόντος καὶ πρὸς τὸν θάνατον ὑποκλίνοντος ὁ φονεὺς κατενύγη, καιρίαν ἄγων θᾶττον αὐτὸν τῶν ἀλγηδόνων ἀπήλλαττεν· εἰ δὲ μὴ ἐμαλάχθη τὴν λιθώδη καρδίαν, ἀλλ' ἤθελεν ἐντρυφᾷν τῆς μανίας, μᾶλλον τοῖς τῶν [P. 355] ἁλόντων ἀτυχήμασι τὸν θυμὸν διεγείρων, μεληδὸν κατήκιζε τὸ προστυχὸν σῶμα καὶ πολλῶν θανάτων φορὰν ἐν μιᾷ συμφορᾷ τῷ δειλαίῳ παρείχετο. Οὐδὲν δὲ ἕτερον ἦν ἀκούειν ἐν οὕτω παμπληθεῖ καὶ πολυανθρώπῳ δήμῳ, ἀλλ' ἢ μόνον τὸν συριγμὸν τῶν ξιφῶν καὶ τῶν τοῦ αἵματος ὀχετῶν τὴν μετὰ βίας ἔκρυσιν.

μϛ'. Οὐ πολὺ δὲ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ πάντες ἔκειντο θέαμα πολλῶν ὀδυρμῶν καὶ θρήνων ἐπάξιον. Ὡς δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἔφθανεν ἡ τομὴ (τῷ τείχει γὰρ εἶδον συγκεκυφότας), ἐφώρμησαν ὁμοθυμαδὸν καθάπερ εἴς τι πρόχειρον θήραμα. Φθάσαντες δὲ πλησίον τὴν ὁρμὴν ἐπέσχον. Ἦν γὰρ ὁ ῥηθεὶς ἐν τῷ μεταξὺ πύργος, δι' οὗ διελθεῖν ἔμελλον καὶ πρὸς ἡμᾶς γενέσθαι, ὃς πάλαι ἦν τὸ ἔδαφος ἅπαν ξύλοις ἐστρωμένος, ἅτινα τῷ χρόνῳ σαπέντα καὶ διαῤῥεύσαντα οὐκ ἀσφαλῆ παρεῖχον τὴν ἐκεῖθεν διάβασιν· δύο γὰρ μόνα κατὰ μέσον ξύλα ἐναπῃώρηντο, δι' ὧν οἱ ταύτην διερχόμενοι ὑπότρομον τὴν πάροδον ἐπεποίηντο. Τὸ ἀμφίκρημνον οὖν τοῦ κινδυνώδους τόπου κατιδόντες οἱ Βάρβαροι ἐφώρασαν μή πως [37] ἐν μέσῳ τῶν ξύλων γενομένων αὐτῶν [38] λάθωμεν τεχνάσματα [39] πεποιηκότες εἴσω τοῦ πύργου καὶ κρημνισθῆναι τούτους παρασκευάσωμεν, εἰς ὕψος ἐπηρμένου πολὺ καὶ χαλεπὴν τὴν πτῶσιν ἐπαπειλοῦντος. Τοῦτο δὲ ὁ τῶν θαυμασίων Θεὸς ταῖς αὐτῶν διανοίαις ὑπέβαλεν· εἰ γὰρ ἅμα τῷ πρὸς ἡμᾶς γενέσθαι τομῶς τῆς διαβάσεως κατετόλμησαν, οὐδὲν ἧττον καὶ ἡμεῖς τῶν κειμένων τὸν ὄλεθρον ὑπεμένομεν. Τῆς σχολῆς τέως τῆς [40] τῶν λογισμῶν αὐτῶν διαιρέσεως, τοῦ φόβου τὰς ψυχὰς ἕκαστος ἡμῶν περιάραντες, εἴ τι καὶ δέοι πράττειν τῷ καιρῷ χρήσιμον ταῖς φρεσὶ κατεμεριζόμεθα. Ὡς οὖν εἶχον ἐγὼ τάχους ἀναπηδήσας καὶ θανάτου καταφρονήσας καὶ μηδ' ὅτι κατὰ κόῤῥης ἐφέστηκε τὸ παράπαν εἰς νοῦν θέμενος, κατ' αὐτὴν γενόμενος τοῦ πύργου τὴν εἴσοδον ἔμελλον διὰ τῶν ξύλων πρὸς τοὺς Βαρβάρους χωρεῖν. Οἱ δ' ἐπειδὴ οὕτω με θαρσαλέως πρὸς αὐτοὺς κατεῖδον αὐτομολήσαντα, ἄοπλον μὲν καὶ πρὸς ἄμυναν οὐδὲν ἐπιφερόμενον, ἔχοντα δέ τι σπουδαῖον εἰπεῖν, ἐπῆλθον καὶ αὐτοὶ στοιχηδὸν ἀλλήλους συντάξαντες καὶ τὰς δεξιὰς ἀνατείναντες, τάς τε μαχαίρας κατὰ τῆς ἐμῆς κορυφῆς ἐπαγαγεῖν σχηματισάμενοι. Ὡς δ' οὐδὲ τοῦτό

tium. Cumque in locum venissent, eos primum contrucidant qui ibi prope murum convoluti a portis maligno nocendique consilio clausis nobiscum reversi erant, quibus scilicet nihil aliud curæ fuerat quam ut solum lictoris dexteræ collum supponerent, seque motu gestuque corporis ictui excipiendo aptarent. Ac videre erat rem stuporis horrorisque plenam. Si enim sicarius, dedentis se atque ad necem inclinantis obsequendi facilitate, miserantis ullo sensu affectus esset atque compunctus, lethale vulnus adigens eum a doloribus ocius liberabat : sin minus saxeum cor emollitum esset, sed vesana se rabie oblectare mallet, captorum infortuniis furorem gravius excitans, obvium quemque membratim cædebat ac dehonestabat, multarumque necium vim una in calamitate misero adhibebat. Nec in tam immani ac copiosa multitudine aliud audire erat, quam solummodo ensium stridorem ac rivorum sanguinis impetu defluentis fragorem.

46. Sic brevissimo tempore prostrati omnes **551** jacebant, multarum lacrymarum ac luctuum dignum plane spectaculum. Ubi autem nostris quoque capitibus ensis jam impendebat (viderant enim e muro prospectantes), velut ad paratam prædam unanimes irruerunt. Ubi tamen propius accessissent, impetum reprimunt. Media enim, quam dicebam, interjecta turris, ac qua ad nos venturi erant ac transituri, ea ratione, quod olim omne pavimentum lignis constratum tempore computruerat ac diffluxerat, haud tuto inde transire sinebat : duo enim duntaxat ligna in medio pendula viam tremulam transeuntibus sternebant. Periculosæ itaque viæ gradu utrinque præcipite circumspecto, Barbari anxii animi agitare, ne forte dum in lignorum medio constitissent, nostra aliqua in turre fraude præcipites agerentur, cum altius elatus locus tristem ruinam minaretur. Id vero consilii rerum admirandarum Deus illorum animis ingessit. Si enim statim ut locum attigerunt, nulla mora quo ruebant impetu audacius transissent, nihil minus cæsis reliquis nos quoque dira nece sublati essemus. Dum enim illi incerti deliberant, quique nostrum ex metu paululum conviviscentes, quid in rem nostram per eas angustias foret, disquirebamus. Quanta igitur licuit celeritate ipse exsiliens mortemque contemnens, nec quod erat ob oculos discrimen prorsus in animum inducens, ad ipsum turris ostium veniens per ligna **552** ad Barbaros procurrebam. Hi vero sic audacter mea sponte ad eos progredientem videntes, virum inermem, nec quod ulciscendo esset aliquid inferentem, sed rem aliquam momenti dicere habentem, ipsi quoque ordine digesto seque eo componentes, extentis dextris, inque verticem simulato gladios adigentes, incurrere. Ac ne

VARIÆ LECTIONES.

[35] δεικνύμενοι P. [36] ἑαυτοῦ A. [37] μήπω P. [38] γενόμενοι P, omisso αὐτῶν. [39] τεχνάσματι P.
[40] τῆς ante τῶν om. P.

sic quidem incusso timore (omni enim mentis facultate a me dicendis attentus eram) unus quidam Æthiopum, inter illos fortissimus præfidentiorque ac proceritate reliquos superans, prope accedens ensem in frontem impingere pertentabat. Ego sublatis manibus, *Ne hoc feceris*, inquam, *alioqui magnarum pecuniarum vi te tuosque fraudabis.*

47. Dixeram, gestusque et habitus omnisque indolis præfidentia ac firma constantia Æthiopis hactenus impetum, ne ictum inferret, retardans cum læva in sinum missa, eaque quantocius aurea quædam monilia extrahens, ac illi in manum tradens: *Sint hæc*, inquam, *meæ vitæ pignora. Quodsi his quoque longe majora nancisci desideras, patri fratribusque, quin et patris fratri*, conversus, ac quo loco delituerant, eos digito monstrans, *vitam pacíscere, donaque amplissima præbebo, dum vos exspectamus obscuris quibusdam forulis reposita; quæ nos tantummodo novimus, certique de nostra salute prompte ostendemus. Sin mori contigerit, actum illis est ac perierunt,* **553** *quæ et manus vestras effugiant, et una cum vita nostra in rerum censu usuque hominum esse desinant.* His verbis represso Barbari furore, pignorumque illa erogatione in eorum quæ a me dicerentur sensum prope adducens; quibus scilicet me ipse vario gestu atque habitu ad supplicandum efformabam. Nihil enim ille intelligebat eorum quæ ad ipsum loquebar, sed solummodo libertatem mirari videbatur, atque ad certam modis omnibus præstandam fidem catam solertiam.

48. Interea alius quispiam prope accedens: *Quid tu hæc*, inquit, *ita facis, et Æthiopem supplicando detines, cum ad me loqui liceat, qui et opitulabor, si quid necesse sit?* Tunc ego audacior factus virique præsentia æquiore animo mutatus: *Serva*, inquam, *quicunque es, a Deo nobis in his angustiis non incommode missus, et a præsenti nos necessitate eripe. Referes enim a nobis digna ejus quam servaveris vitæ nostræ præmia, ejusmodi scilicet ut in universa hac, quam diripitis, civitate apud reliquos nulla ipsis occurrerint paria.* Et ille: *Confidite*, inquit, *mortisque cogitationem depellite, et ad hilarius ingenium vos ipsos componite. Ego autem*, inquit, *etiam Æthiopibus auctor ero ut idem mecum paciscantur, et ad ipsum usque universarum copiarum ductorem ac imperatorem vos ducam, ut ab eo quoque vitæ securitatem* **554** *accipiatis, si modo inter vos ipsi consenseritis, ut ea quæ promissa sunt impleatis. Si quid enim eorum quæ locuti estis effectu caruerit, hisce gladiis judicium de vobis erit.* Hæc itaque eo loquente, illico pater meus cum jam laudatis duobus fratribus ad nos procedentes, atque ejus pedibus capita defigentes,

A με τέως καταπτῆξαι πεποίηκεν (ὅλον γὰρ εἶχον τὸν νοῦν πρὸς ἅπερ ἤθελον λέγειν †σχοληµένον), εἷς τις τῶν Αἰθιόπων, καὶ τούτων μάλιστα ὁ γενναιότερός τε καὶ εὐτολμότερος, μεγέθει τῶν λοιπῶν διενηνοχὼς, κατ' ἐμὲ γενόμενος [P. 356] ἐπεχείρει μοι τὴν μάχαιραν κατενεγκεῖν τῷ μετώπῳ. Ἐγὼ δὲ τὰς χεῖρας ἀνασχὼν, *Μὴ τοῦτο πράξῃς*, εἶπον, *ἐπεὶ πολλῶν χρημάτων σεαυτὸν καὶ τοὺς περὶ σὲ ζημιοῖς.*

μζʹ. Οὕτως ἔτυχον εἰπὼν, καὶ τῷ πεπαῤῥησιασμένῳ τοῦ σχήματος τὴν ὁρμὴν τοῦ Αἰθίοπος τέως πρὸς τὸ μὴ τὴν τομὴν ἐνεγκεῖν ἀνακόψας, τὴν λαιὰν δὲ τῶν χειρῶν ἐγκρύψας εἴσω τοῦ κόλπου καί τινα χρύσεα κόσμια τὸ τάχος ἐξενεγκὼν καὶ τῇ παλάμῃ τούτου ἐνθέμενος, *Ἔστωσάν σοι ταῦτα*, ἔφην, *ἐνέχυρα τῆς ζωῆς τῆς ἐμῆς. Εἴπερ δὲ πολὺ* B *πλείονα τούτων εὐπορῆσαι βούλει, τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ τἀδελφῷ τοῦ πατρὸς* (ἐπιστραφεὶς καὶ τούτους ἐν ᾧπερ ἦσαν τόπῳ τῷ δακτύλῳ καθυποδείξας) *τὸ μὴ θανεῖν κατεγγύησαι, καὶ παρέξομαί σοι χρήσιμα δῶρα, τῇ προσδοκίᾳ ὑμῶν ἔν τισιν ἀφανέσι τόποις προαποτεθειμένα, οὓς ἡμεῖς τε μόνοι διαγινώσκομεν καὶ ὑμῖν προθύμως σωτηρίας τυχόντες ὑποδείξομεν. Εἰ δέ γε θάνοιμεν, διόλωλεν ἐκεῖνα, τάς τε ὑμῶν* [41] *διαφυγόντα χεῖρας καὶ τῇ ζωῇ τῇ ἡμετέρᾳ* [42] *συναπολήξαντα.* Τούτοις τὸν θυμὸν παρακατασχὼν τοῦ Βαρβάρου, καὶ τῇ ἐπιδόσει τῶν κοσμίων εἰς ὑπόνοιαν ὧν φθάσας εἶπον τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἐμβαλὼν, ἐν οἷς ποικίλως ἑαυτὸν πρὸς ἱκεσίαν κατεσχημάτιζον. Οὐδὲ [43] γὰρ ᾔδει Βάρβαρος ὢν ἃ [44] C πρὸς αὐτὸν διελεγόμην, ἀλλ' ἢ μόνον ἐφαίνετο θαυμάζων τὴν παῤῥησίαν καὶ τὸ σεσοφισμένον τῆς πληροφορίας παντὶ τρόπῳ κατενεργούμενον.

μηʹ. Ἐν τούτοις ἕτερός τις ἐγγύθεν ἐλθὼν ἀφῆκε φωνήν· *Τί ταῦτα οὕτω ποιεῖς, καὶ τὸν Αἰθίοπα ταῖς ἱκεσίαις παρακατέχεις, ἐξὸν εἰπεῖν πρὸς ἐμέ; καὶ εἴ τι καὶ δέοι, συναντιλήψομαί σοι.* Ἐγὼ δὲ τὸ πλέον θαῤῥήσας καὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς παρουσίᾳ πρὸς τὸ εὐθυμότερον μετατεθεὶς ἀνέκραγον, *Σῶσον*, εἰπὼν, *ὅστις εἶ, πρὸς Θεοῦ ἡμῖν ἐν τούτοις χρειωδῶς ἀπεσταλμένε, καὶ τῆς παρούσης ἀνάγκης ἐξάρπασον. Λήψῃ δὲ παρ' ἡμῶν ταύτης τῆς χάριτος ἕνεκεν ἄξια τῆς ζωῆς ἡμῶν λύτρα, καὶ ὧν οὐδὲν ἐξ ἴσου κατὰ πᾶσαν ἣν ἥλωτε* [45] *τήνδε τὴν πόλιν, ἐν ἄλλοις τισὶν εὑρεθήσεται.* D Ἐκεῖνος οὖν, *Θαρσεῖτε*, ἔφη, *καὶ τοῦ θανάτου τῆς ἐννοίας ἀπόσχεσθε, καὶ πρὸς τὸ εὐθυμότερον ἑαυτοὺς μεθαρμόσατε· ἐγὼ δὲ*, φησὶ, *καὶ τοὺς Αἰθίοπας πείσω τὰ αὐτά μοι συνθέσθαι, καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ καθηγουμένου παντὸς τοῦ στρατοῦ ὑμᾶς ἀπάξω πρὸς τὸ καὶ ὑπ' ἐκείνου λαβεῖν τὴν περὶ τοῦ ζῆν πληροφορίαν. Μόνον αὐτοὶ τὰ ὑποσχεθέντα πληρῶσαι πρὸς ἀλλήλους διανοήθητε· εἰ γάρ τι τῶν παρ' ὑμῶν λεχθέντων μὴ πρὸς ἔργον ἀχθῇ, ταῖς μαχαίραις ταύταις κριθήσεται.* Ὡς οὖν ταῦτα ἔλεγεν, εὐθὺς ὁ πατὴρ

VARIÆ LECTIONES.

[41] ὑμῖν A. [42] τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέρας A. [43] οὐδὲν P. [44] ὢν ἃ] ὧν P. [45] ἥλωται A.

ὁ ἐμὸς σὺν [P. 357] τοῖς ῥηθεῖσι δυσὶν ἀδελφοῖς καθ' ἡμᾶς γενόμενοι, καὶ τοῖς ποσὶ τούτου τὰς κεφαλὰς προσερείσαντες, ἐδέοντο τὴν αὐτὴν ἐμοὶ πληροφορίαν λαβεῖν βεβαιούμενοι πληρώσειν ἑτοίμως ὅσα ἐγὼ προκατεῖπον. Θᾶττον οὖν ἐκεῖνος πάντα ἃ παρ' ἡμῶν ἠκηκόει ταῖς τῶν ἄλλων ἐνθέμενος ἀκοαῖς, καὶ τούτῳ μάλιστα ᾧ κατ' ἀρχὰς ἐγὼ περιέτυχον ἕκαστα προειπὼν [46], λόγον τε πείσας ἔνορκον ἡμῖν παρασχεῖν, οὕτως μηδὲν παρῄνει τοῦ λοιποῦ δεδιέναι.

μθ'. Συλλαβόμενοι δὲ ἡμῶν καὶ τοῦ τείχους καταβιβάσαντες, εἰς μέσους τε αὐτῶν διαλαβόντες, ἦγον τὴν ἐπὶ θάλασσαν, ἐπάνω τῶν σωμάτων τῶν ἤδη [47] ἀναιρεθέντων βαδίζοντες. Τῆς οὖν εἴσω πόλεως τὴν πύλην ἐμβάντες οὐ κατευθὺ τὴν πορείαν ἐποιούμεθα, ἀλλὰ τῷ ὑπτιάζοντι μέρει τραπέντες τοῦ ἐκεῖσε βουνοῦ πρὸς τὸ κάταντες ἐφερόμεθα. Ἔνθα καί τινες ἄλλοι κατεφάνησαν ἀνιόντες Αἰθίοπες, καὶ αὐτοὶ μαχαίρας κατέχοντες ταῖς χερσὶν, οἳ καὶ μέσον τῶν ἤδη χειρωσαμένων διειλημμένους ἑωρακότες ἡμᾶς τῇ φυσικῇ μανίᾳ πληγέντες ὥρμησαν ἀναιδῶς, πόῤῥωθεν δεικνύμενοι τοῦ κινοῦντος θυμοῦ τὴν ἐπίτασιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ καθ' ἡμᾶς γεγονότες ἔγνων μηδὲν ἡμῖν ἐπενεχθῆναι δεινὸν τοὺς ἤδη προειληφότας σπουδάζοντας, ἐν ἑαυτοῖς σκεδασθέντες [48] ὑπανεχώρησαν. Εἷς δέ τις αὐτῶν ἀναιδέστερος τῶν ἄλλων, ὡς εἰκὸς, καὶ θρασύτερος, ὥς εἴ τις ὑλακτικὸς κύων μεμηνὼς κατηκολούθει, καί τινα πλῆξαι τῇ μαχαίρᾳ δολερῶς ἐτεκταίνετο. Ἕνα γάρ τινα τῶν ἑλόντων ἡμᾶς ἑαυτὸν εἶναι προσποιησάμενος ἔλαθεν, οὐκ οἶδ' ὅπως, ὑποσύρων τῶν ἄλλων ἐμὲ, καὶ μικρὸν ἀποστὰς ἀνελεῖν ἐπεχείρει. Ἀνῴμωξα οὖν εὐθύς· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐμὸς τεταραγμένος συστραφεὶς (καὶ γὰρ ἔτυχον σὺν αὐτῷ βαδίζων) ὡς τῷ θανάτῳ με παρεστῶτα κατεῖδε καὶ τὸν δήμιον βρύχοντα μέλλοντά τε τὸ ξίφος τῷ τραχήλῳ μου βάπτειν, κατέχοντα τῶν τριχῶν, τὸν ἤδη περισωσάμενον ἡμᾶς τοῦ πρώην κινδύνου ἐγγύθεν ὄντα τῇ χειρὶ νύξας, καὶ σπουδῇ τὸ δρᾶμα καθυποδείξας, *Τί ὅτι*, ἔφη, *καὶ δι' ἣν αἰτίαν τοῦ ἐμοῦ παιδὸς κατεψηφίσασθε θάνατον, τῶν πρὸς ἡμᾶς ἀλογήσαντες ὑποσχέσεων; εἰ οὖν αὐτὸς θάνοι, οὐδ' ἡμῖν λυσιτελής ἐστιν ἡ ζωή. Ἀλλ' ἐξελοῦ τοῦτον τοῦ κατέχοντος, εἴ τις καὶ περὶ ἡμῶν σοι φροντίς· εἰ δὲ μὴ, τῷ ἐκείνου λύθρῳ σπεῖσον καὶ ἡμᾶς. Οὐδὲ γὰρ διῃρημένην φέρομεν ἐξ ἀλλήλων ὑπομεῖναι τὴν τελευτήν.* Εὐθὺς οὖν θορυβηθέντα ἐπὶ τούτοις ἀναδραμεῖν [P. 358] τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐπιστάντα τῷ τόπῳ τὴν δεξιὰν κατασχεῖν τοῦ βαρβάρου τεταμένην οὖσαν καὶ τὴν σφαγὴν σχηματίζουσαν [49]. Ὃς καὶ ἐπισχεθεὶς, ὡς μὴ δυνηθεὶς τὸ δοκοῦν ἐκτελέσαι, πρὸς πλείονα ἐξῆπτο θυμόν· καὶ φρίξας τὰς σιαγόνας τούς τε ὀφθαλμοὺς στρεβλώσας καὶ τοὺς ὀδόντας κροτήσας (τοῦτο γὰρ Βαρβάρων [50] ἔθος), φόνιόν τι καὶ βλοσυρὸν ἐνιδὼν, ἐπεχείρει τοῦ κατέχοντος ἑαυτὸν ἀποῤῥῆξαι καὶ αὖθίς μοι ἐπελθεῖν. Οὐκ εἴα δὲ τοῦτον ἐκεῖνος ὁ πρὸς Θεοῦ πεμφθεὶς ἡμῖν ἐν καιρῷ σωτὴρ, ἀλλὰ πάσαις [51] αὐτὸν κολακείαις

camdem ipsam quam mihi spoponderant vitæ securitatem rogabant accipere, omnino affirmantes rata habituros ac prompte impleturos quæcunque ego prælocutus eram. Actutum igitur ille, cunctis quæ ex nobis audierat auribus illorum depositis, præsertim vero ei quem a principio ipse offenderam omnibus per singula enarratis, cum et jurejurando promissa firmare suasisset, nihil deinceps timere hortabatur.

49. Secum itaque assumentes atque e muro deducentes ac in medio sui agmine collocantes versus mare iter habebant, super cæsorum cadaveribus gradientes. Interiorem porro civitatis portam ingressi non recta statim iter contendimus, sed ad collis qui illic est clivum versi in declive ferebamur. Ubi et alios quosdam Æthiopes ascendentes conspeximus, qui et ipsi enses manibus gestarent. Hi quoque, ut inter eos qui jam ceperant nos adduci videre, naturali rabie conciti impudenter impetu irruerunt, procul etiam furoris vim nimiam ostendentes. Postquam vero jam prope facti eos qui nos ante ceperant, ne quid nobis noxæ inferretur, **555** occurrere viderunt, ad sese divisi paulatim recesserunt. Unus vero quispiam illorum, majore reliquis impudentia, ut videbatur, audaciaque, haud secus ac canis latrandi impotens, insania furens sequebatur atque unum aliquem nostrum gladio ferire dolo moliebatur. Unum namque e nostris prædatoribus sese simulans, nescio qua ratione a reliquis me clam subductum et a cœtu paululum abjunctum interficere conabatur. In quo statim ingemui. Pater autem meus obturbatus atque conversus (quippe cui comes incedebam) ut jam morti propinquum vidit, frementemque lictorem ac in meo gutture, quem capillitio arreptum teneret, gladium condere parantem, eum qui ante a periculo liberaverat, cum prope esset, manu vellens, anxieque scenam aperiens: *Quid id est*, ait, *et quam ob causam, vestrarum promissionum obliti, filium meum quasi capitis damnatum morte multatis? ille si morte sublatus fuerit, nec vita nobis quidquam utilis erit. Eum itaque ab oppressore libera, si quid tibi curæ est et de nobis. Sin minus, nos quoque illius libato cruoribus. Non enim sustinemus ut seorsum unus ab alio mortem oppetamus.* His commotus ille statim excurrit, atque ad locum accedens extensam jam barbari dexteram ensemque vibrantem detinuit. Is vero, etsi conatu inhibito, ut cui non licuisset destinatam animo patrare cædem, majori furore exarsit, maxillisque fremens et oculos distorquens dentesque stridens **556** (id enim Barbaris in more est) cruento trucique aspectu a tenente sese expedire conabatur ac rursus in me irruere: sed non sinebat ille qui a Deo opportunus nobis servator missus fuerat, sed blande suadendo a proposito

VARIÆ LECTIONES.

[46] προσειπὼν P. [47] ἤδη om. P. [48] σχεδασθέντες AP. [49] σχηματίσασαν A. [50] βαρβάροις P. [51] πείσας P.

avocare studebat. Ubi autem omnem in eo operam perdere advertit, illo majores excitante iras ac cædem evomente, ut et clam semel repente aggressus gladium humero adegerit plenumque furoris vulnus incusserit, quod et modo quanta vi ictus datus sit ostendit, subito vir ille admirandus acriore excitus ira, Æthiopem valide propellens, meque ad illius genua prolapsum exque vulnere cruore madentem corripiens, ocius se ad comites refert.

50. Cum itaque rursus reliquis simul euntibus comes adjunctus eoque periculo liberatus, Deo gratias agerem, nactusque otium de accepto vulnere cogitarem, aliud repente inflictum vulnus majore quam prius dolore ictus persensi. Vir enim ille audacia procax, nescio unde facto impetu, gladium retro in latus adegit, ingenti sublato ululatu, effreneque ingenium vocis immanitate prodens. Hincque adeo ad virum mihi defensorem, et qui ipse aderat: *Ut quid vero*, inquam, *meam unius vitam neglexistis, atque barbaro*, ad Æthiopem versus eumque monstrans, *in mortem dedistis? Hoc vero scitote, nisi omnes* **557** *simul, quibus jurejurando fidem obstrinxistis, a morte immunes servati fuerimus, finem non accipiet quod ipsi sumus polliciti. Sin autem vel unum nostrum, quod rem minus curaveritis, desiderari contigerit, illius omnes interibimus occasu, nec vos ullius eorum quæ speratis compotes efficiemini. Quare si non fraude, sed vere jurejurando fidem obstrinxistis, omni opera vitæ securos præstate; probeque noveritis a nobis quoque præstitum iri omnia quæ pacti sumus.* Quibus ille verbis, ac cum sociis indicasset, cunctis auctor fuit ut uno impetu perditum hominem procul arcerent ac propellerent. Indeque agmine cingentes lentius incedebant.

51. Venimus autem ad quemdam locum, ubi erat monasterium virginum religiosa palæstra merentium, quod ab antiquo Acrullii nuncupatur. Rursus vero aliam quamdam Barbarorum custodiam in vestibulo offendentes, qui nobiscum erat Barbari, ac cum eis tantisper collocuti, introire decernunt quasi aliquid æstimatione dignum ibi reperturi. Nos eos sequebamur in præsentes limis oculis obtuentes, necdum a pristina mentis refecti vertigine. Ingressi igitur templi vestibula (erat illud Georgii martyris nomine consecratum) videmus Barbarum quemdam in scabello sedentem, erecto supercilio, strictumque ensem tenentem; atque eos qui **558** circum erant intentis in eum oculis, si quid faciendum jussisset, promptos se obsequio gestu nutuque significantes. Ad eum igitur cum venissemus, interrogat qui nobis ductores erant,

A μετατρέπειν ἐμηχανᾶτο. Ὡς δ' οὐδὲν ἤνυτο τούτοις πλέον αὐτῷ, μᾶλλον ἐκείνου τῷ θυμῷ διεγειρομένου καὶ φόνον ἐρευγομένου, ὡς καὶ λαθεῖν αὐτὸν ἅπαξ κατὰ τοῦ νώτου μου τὴν μάχαιραν αἴφνης κατενεγκεῖν καὶ πλῆξαι πληγὴν μανίας πλήρη, τὴν καὶ μέχρι νῦν δεικνῦσαν τῆς δεξιᾶς τὴν ἐπίτασιν, ἀθρόον πρὸς τὸ ὀργιλώτερον ἑαυτὸν ἀλλοιώσας ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ τὸν Αἰθίοπα στεῤῥῶς ὠθίσας [52], ἐμέ τε συναρπάσας ἤδη παρὰ πόδας ἐστῶτα καὶ τῷ τῆς ὠτειλῆς περιῤῥεόμενον αἵματι, δρομαίως [53] τὸ τάχος πρὸς τοὺς ἑταίρους [54] ἐχώρει.

ν'. Ὡς οὖν μετὰ τοῦ πλήθους γενόμενος καὶ αὖθις ἐγὼ, καὶ τόδε τὸ κακὸν διαδρὰς, τὴν εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἐποιούμην, λαδόμενός τε σχολῆς τὴν τοῦ νώτου πληγὴν κατενόουν, αἰφνιδίως πάλιν δευ- B τέρας πληγῆς ἐπῃσθόμην, πλέον ἢ πρότερον ὀδύναις βληθείς. Ὁ δὲ τολμηρὸς ἐκεῖνος, οὐκ οἶδ' ὅθεν ἐπιστὰς [55], ὤθισέ μοι κατὰ πλευρὰν ἐκ τῆς ὀπίσω τὸ ξίφος, δεινὸν ἀλαλάξας καὶ τὸ ἀκάθεκτον τοῦ τρόπου τῇ φωνῇ παραστήσας, ὡς εἰπεῖν συνόντι μοι τῷ ὑπερμαχοῦντι ἀνδρί· *Τίνος χάριν τῆς ἐμῆς μόνης ζωῆς ἠφειδήσατε, καὶ τῷ βαρβάρῳ* (συστραφεὶς καὶ τὸν Αἰθίοπα δείξας) *πρὸς θάνατον ἐκδεδώκατε; Τοῦτο γνόντες ἴστε, ὡς εἰ μὲν κοινῇ πάντες, οὓς τοῖς ὅρκοις ἐβεβαιώσασθε, τὸν θάνατον διαφύγοιμεν, πέρας λάβοι καὶ ἅπερ ἡμεῖς ὑπεσχόμεθα, εἰ δ' ἑνί γέ τινι τύχοι δι' ἀμέλειαν ἐπιστὰς θάνατος, πάντες τῷ ἐκείνου πτώματι τὴν ζωὴν συμπεραίνομεν, καὶ οὐδενὸς ὑμεῖς τῶν* C *ἐλπιζομένων ἐντεύξεσθε* [56]. *Ἀλλ' εἴπερ μὴ πρὸς ἀπάτην, ἀλλ' ἀληθὴς γέγονεν ὁ διὰ μέσου προτεθεὶς ὅρκος, πάσῃ μηχανῇ τὸ ἀσφαλὲς ἡμῖν συντηρήσατε, καὶ εὖ ἴστε πάντα καὶ ἡμᾶς πληρώσειν ὅσα πρὸς ὑμᾶς συνεθέμεθα.* Ταῦτα ἐκεῖνος ἀκηκοὼς καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν γνωρίσας ἔπεισε πάντας ἐφορμήσαντας [57] κατὰ τοῦ δυσμενοῦς μακρὰν αὐτὸν ἀπελάσαι· οἳ δὴ καὶ κυκλώσαντες ἡμᾶς ἔκτοτε σχολαιοτέρως ἐβάδιζον.

να'. Ἤλθομεν δὲ κατά τινα τόπον ἔνθα μονή τίς ἐστι παρθένων ἀσκουσῶν γυναικῶν, ἥτις πάλαι τοῦ [58] Ἀκρουλλίου [P. 359] κατονομάζεται. Καὶ πάλιν ἄλλῃ τινὶ κουστωδίᾳ Βαρβάρων ἐντυχόντες κατὰ τὴν προαυλαίαν οἱ μεθ' ἡμῶν βάρβαροι, καί τι μικρὸν συστάντες αὐτοῖς, ἔδοξαν εἴσω χωρεῖν ὥς τι D σπουδαῖον τοπάσαντες ἐφευρεῖν. Συνειπόμεθα δὲ τούτοις καὶ ἡμεῖς, τοὺς παρόντας ὑποβλεπόμενοι καὶ μή πω [59] τὰς ψυχὰς τῆς προτέρας σκοτοδίνης ἀπαγαγόντες. Ὡς οὖν εἰσῄειμεν τοῦ ναοῦ τὰ προπύλαια ὃς τοῦ Ἁγίου ἐπικέκληται Γεωργίου, ὁρῶμέν τινα βάρβαρον σκιμποδίῳ ἐγκαθεζόμενον, ἀνασπάσαντά τε τὰς ὀφρύας ξίφος τε κατέχοντα γεγυμνωμένον, καὶ ἀτενὲς τοὺς ἑστῶτας βλέποντας εἰς αὐτὸν, εἴ τι καὶ βούλοιτο πράττειν, ἑτοίμους εἶναι ταῖς ὁρμαῖς ὑπεμφαίνοντας. Ὡς οὖν κατ' αὐτὸν ἐγενόμεθα, ἤρετο τοὺς περὶ ἡμᾶς τίνες ἐσμὲν καὶ ποίᾳ προφάσει

VARIÆ LECTIONES.

[52] ὠθήσας P. [53] δρομέως A. [54] ἑτέρους A. [55] ὅθεν ἄλλοθεν ἐπιστάς A. [56] ἐντεύξησθε AP [57] κατὰ τοῦ δυσμενοῦς ἐφορμήσαντας P. [58] τοῦ om. P. [59] μήπω; P.

τὸν θάνατον διεφύγομεν. Οἱ δὲ πάντα συντόμως ἐξεῖπον, καὶ τῶν νώτων ἡμῶν λαβόμενοι πρηνεῖς τοῖς ποσὶν αὐτοῦ τῷ ἐδάφει προσέῤῥηξαν. Ὁ δὲ τὸ ξίφος, ὅπερ ἔτυχε ταῖς χερσὶ κατέχων, ἑτέρως ἢ ὡς πέφυκε τέμνειν ἀνθυποστρέψας, ἐπάταξε ταῖς κάραις ἐφάπαξ καθ' ἕνα ἡμῶν. Εἶτα ἀνίστασθαι καὶ θαῤῥεῖν ἐκέλευσε, καὶ, *Τοῦτο*, φησὶ, *τῆς ἀσφαλείας τεκμήριον ἔχοντας μηδὲν τοῦ λοιποῦ δεινὸν ὑμᾶς ὑποπτεύειν παρεγγυῶ*· τοῖς παρεστῶσι δὲ Βαρβάροις τοῦ ναοῦ τὰς πύλας, αἳ τέως ὑπῆρχον κεκλεισμέναι, προστάξας ἀναῤῥιπίσαι, τῆς καθέδρας ἐξαναστὰς καὶ τὸν ἐμὸν πατέρα τῇ λαιᾷ ταῖν χειροῖν, τῇ ἑτέρᾳ δὲ τῶν ἀπ' ἐμοῦ δύο ἀδελφῶν τὸν [60] ἕνα κατέχων, ἔνδον εἰσῄει τοῦ σεβασμίου σηκοῦ. Ὁ δὲ ἦν ἅπας πεπληρωμένος ἐλεεινῶν ἀνθρώπων ἐν αὐτῷ προκαθειρχθέντων, τριακοσίων περί που τὸν ἀριθμὸν, ὡς ἐν ὑστέρῳ κατεμανθάνομεν.

νβ'. Οὐκ ὀλίγον δὲ καὶ μιαιφόνων [61] πλῆθος τῷ δυσμενεῖ συνεισῆλθεν. Ἀλλ' ἐκεῖνος εὐθὺς εἰσπηδήσας ἀνῆλθεν ἐπάνω τοῦ καθηγιασμένου βωμοῦ, ἐν ᾧ παρὰ τῶν ἱερέων ἡ μυστικὴ τελεῖται λατρεία· καὶ τοὺς πόδας συμπλέγδην ἐν ἀλλήλοις ἀνθυποστρέψας, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς βαρβάροις, ἐκάθητο γέμων θυμοῦ καὶ ἀπονοίας, τόν τε δῆμον τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων περισκοπῶν, καὶ ἅπερ ἐβούλετο δρᾷν, τῇ πανεντρεχείᾳ τῶν φρενῶν διοικούμενος· τὸν ἐμὸν δὲ πατέρα καὶ ἀδελφὸν ἑκατέραις διαλαβὼν ταῖς χερσὶ, καὶ ἡμᾶς αὐτοῦ που πρὸς τῇ εἰσόδῳ φυλάττεσθαι παρὰ τῶν ἑλόντων ἐγκελευσάμενος, νεύματι τοῖς βαρβάροις ἀνελεῖν ἐκείνους προσέταττεν. Οἳ δὴ τὸ τάχος καθάπερ ἀτίθασσοι λύκοι θήρας ἐπιτυχόντες, οὕτως ἠπειγμένως καὶ ἀνηλεῶς τοὺς ἀθλίους κατέτεμον. Ἔτι δὲ τῷ θυμῷ ζέοντες, τί καὶ περὶ ἡμῶν ἐθέλοι [62] αὐτοὺς πράττειν, πρὸς τὸν δεινὸν [P. 360] ἐκεῖνον δικαστὴν ἀπεσκόπουν. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τῆς καθ' ἡμῶν αὐτοὺς τέως ἐπιχειρήσεως διεκώλυσεν, ἐδόκει δὲ καὶ [63] ἡμῖν αὐτόθι φυλαττομένοις τόν τε πατέρα καὶ τὸν ἐμὸν ἀδελφὸν τοῖς κειμένοις συναναιρεθῆναι καὶ μόνους ἡμᾶς φειδοῦς ἀξιωθῆναι. Πάλιν ἐκείνοις περὶ ἡμῶν αὐτὸ τοῦτο, τῷ βωμῷ φυλαττομένοις, λογίζεσθαι ἐπήρχετο. Πλὴν οὐκ εἴχομεν ᾧτινι πέρατι τὴν περὶ ἀλλήλων στῆσαι ἀμφιβολίαν. Ὡς γὰρ ἔληξεν ὁ κατ' ἐκείνους τοὺς δυστυχεῖς φόνος, πεπλήρωτο δὲ τὸ ἔδαφος ἅπαν νενεκρωμένων σωμάτων, μέσον δὲ τούτων ἐλίμναζεν ἡ πλημμύρα τοῦ αἵματος, οὐκ ἔχων ὅπως ὁ μιαιφόνος ἐκεῖνος πρὸς τὸ ἐκτὸς γένηται, ἄλλο κατ' ἄλλο τὰ πτώματα τῶν κειμένων τοῖς ἑκατέρωθεν τοῦ ναοῦ περιδρόμοις ἐπιτεθῆναι διεκελεύσατο. Οὗ δὴ καὶ γενομένου θᾶττον εὐθὺς αὐτὸν τοῦ βωμοῦ καταπηδήσαντα, καὶ πάλιν τὸν ἐμὸν πατέρα καὶ ἀδελφὸν ἑκατέραις χερσὶν ἐναγκαλισάμενον γενέσθαι μέχρις ἡμῶν. Τοσαύτη δὲ ἦν ἡ ἐκδειματώσασα τὰς ψυχὰς ἡμῶν τῶν θεαμάτων ἐκείνων ἀχλὺς, ὧν τε ἐκείνοις κατείδομεν καὶ ὧν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἐτοπάσαμεν, ὡς ἐν τοσαύτῃ πανωλεθρίᾳ μόνοι [64] διαφυγόντες τὸν θάνατον μηδέν τι τοῦ σκυθρωποῦ καθυφεῖναι, ἀλλὰ μόνον τοῖς προσώποις

A quinam essemus, quave ex causa mortem effugissemus. Illi paucis omnia exponunt, et per humeros nos accipientes ad ejus pedes pronos in solum prosternunt. At ille ense, quem manibus gestabat, aversa acie, ut secare non posset, uniuscujusque nostrum caput leviter percussit; tum surgere bonoque animo esse jussit. Et *hoc*, inquit, *securitatis pignus habentes, præcipio ut nihil in posterum mali timeatis*. Tum astantibus Barbaris templi fores, quæ clausæ essent, reserare jubet, deque sede exsiliens, ac patrem meum sinistra alteraque unum fratrum meorum tenens, venerandam sacram illam ædem ingreditur. Erat illa miserabilium hominum ante in ipsam conjectorum plena, qui, ut postea nobis relatum est, trecentorum fere numerum im-B plebant.

52. Cum truci autem illo non exigua quoque parricidarum turba intravit. Verum ille statim saltu in sacrosanctum altare, in quo a sacerdotibus mysticum sacrificium divinaque res peragitur, insiliit, et pedibus inter se complicatis, ut barbarorum moris est, sedit, furoris dementisque superbiæ plenus; hominumque illam multitudinem circumspiciens, ac quod animo destinaverat, ut faceret, versutæ mentis solertia ac dolositate disponens, patrem quoque meum et fratrem utraque **559** manu prehendens, nosque ad januam prope ab his qui ceperant servari jubens, omnes in ea nutu jugulari C præcepit. Qui actutum velut efferati lupi, jam prædæ compotes facti, incitatis animis atque impetu crudelem in modum miseros conciderunt; adhucque rabie furentes a diro illo sævoque judice signo ostendi exspectabant quid et nobis factum vellet. Cæterum ille eorum hactenus in nos impetum inhibuit. Porro videbatur nobis, qui ibi servabamur, patrem ac fratrem gladio sublatos esse cum his quorum cæsa cadavera jacebant, nobisque duntaxat immitem illum pepercisse: nec aliter ipsis, qui prope altare servabantur, de nobis cogitare in animum veniebat. Nec vero erat quo tandem fine mutua illa de nobis sedaretur anxietas. Ut enim miserorum peracta cæde, omnique solo contrucidatorum hominum cadaveribus constrato ac inter illa D stagnantibus cruoribus proluto, parricidæ exitus non patebat, quo se foras subduceret, jacentia illa corpora in ambulacris utrinque templum ambientibus unum supra aliud congeri jussit. Quo facto statim ex altari prosiliit, patremque meum ac fratrem ambabus rursus manibus amplexus ad nos usque venit. Tanta vero erat, quæ animos nostros perterrefaciebat, eorum spectaculorum, quæ tum in illis vidimus tum nobis suspicati sumus, caligo et horror, ut quamvis in tanta internecione soli mortem **560** evaserimus, nihil minori mœstitia affecti fuerimus, sed tantummodo velut attoniti alii in alios intentis vultibus nec vocem mittere rei immanitate sinere-

VARIÆ LECTIONES.

[60] τὸν om. P. [61] μιαιφόνων P. [62] ἐθέλοιεν P, ἐθέλειν A. [63] καὶ om. A. [64] μόνον AP.

mur. Plurima autem Barbarorum parte ferox ille atque arrogans a se dimissa, in equum, qui præsto erat, insiliens e medio nostri avolavit, rursus imponens ut et nobis assumptis ad littus civitatis propere festinarent, quo nimirum ipse quoque iter celeraret.

53. Sic itaque assumptos quam celerrime ducebant, omnem nobis undique procurantes securitatem. Nec raro in via in multas Barbarorum confluentium turmas ac manipulos incidebamus, qui omnes cædem spirarent; nec leve erat ac expeditum illos effugere, tametsi, qui nos primi ceperant, Æthiopes viri corpore robustissimi essent, nec ulla re aut terreri possent aut ad impetum remittendum induci. Cæterum non levi labore ac trepidatione ad eum quem dicebam venimus civitatis portum. Ibi enim hostium classis ductor ac imperator consederat; cui et de nobis nuntiatum est a Barbaris, qui simul erant, causaque exposita cur nos soli servati essemus ex omnibus in quos ipsi inciderant. Tum ille statim unum aliquem assessorum surgere jubens ac rectum stare, ejuscemodi in nos sententiam promulgandam contradidit, nempe, si vera comperirentur, **561** quæcunque in muro ante Barbaris promiseramus, rebusque ipsis quæ pacti essemus impleremus, nobis parcendum esse atque ad ipsum rursus revertendum: sin nihil ejusmodi vere dixisse invenerint, sed vel antea male consumptis pecuniis vel metu mortis mendacio cuncta finxerimus, et ut primum impetum vitaremus, necessitate ita urgente eam fraudem fecerimus, ibidem singulos in membra divisos neci dedendos. Statim igitur rursusque nos circumvallantes eo ducere jubebant, ubi repositas esse pecunias antea dixeramus; simul etiam sententiam contra nos latam edebant, et si quid ex dictis forte reipsa præstitum non esset, quibus accincti erant, ensibus decernendum esse. Quare tum magis quam ante metus incessit, ne forte vernarum quispiam, vel eorum qui ante loci expertes essent, ipse quoque pari quadam necessitate adactus mortisque interitum cavere volens absconditarum rerum copiam prior indicasset, frustraque tantis machinis ac consiliis vitæ studere inveniremur.

54. Enimvero cum necdum hæc certo dispicere possemus, ad locum devenimus, sicque habentem offendimus quemadmodum cum, cum res occultarentur, signaveramus. In uno enim occulto conclavi, quicunque eramus sanguinis necessitudine conjuncti atque propinqui, sua quisque reponere, quasi id quod erat futurum divinaremus, haud inconsulta ratione **562** statueramus. Hujus aditu Barbaris commonstrato, ipso lapidea tabula obstructo, stetimus, multis anxiisque cogitationibus animo liberato. Jam enim nihil erat quod promis-

A ἀλλήλων ἐνατενίζειν [65], ὥσπερ ἐκπληττόμενοι καὶ μηδὲ φωνὴν ἀφεῖναι τῷ πράγματι συγχωρούμενοι. Τοὺς πλείονας δὲ τῶν βαρβάρων ὁ σοβαρὸς ἐκεῖνος ἀποτεμόμενος, ἵππῳ ἐπιβὰς ἐφεστῶτι ἀπέπτη [66] ἐκ μέσου ἡμῶν, προστάξας καὶ αὖθις συλλαβεῖν ἡμᾶς καὶ πρὸς τὸν λιμένα τῆς πόλεως σπουδῇ θέειν· αὐτόθι γὰρ κατασπεύδειν καὶ ἑαυτὸν ἔφη.

νγʹ. Παραλαβόντες οὖν ἡμᾶς ἦγον ὡς τάχιστα, πᾶσαν ἡμῖν πανταχόθεν ἀσφάλειαν περιποιούμενοι. Καὶ πολλαχοῦ τῆς ὁδοῦ περιπίπτομεν πολλοῖς πλήθεσι τῶν εἰσρεόντων βαρβάρων, πάντων φόνον πνεόντων· καὶ οὐ μικρὸν ἦν ἔργον λανθάνειν τούτους, εἰ καὶ ὅτι ῥώμῃ πολλῇ σωμάτων καὶ οἱ προειληφότες ἡμᾶς Αἰθίοπες ὑπῆρχον ἀνεσταλμένοι, καὶ οὐδὲν ἦν ἢ [67] καταπτῆξαι ἢ τῆς ὁρμῆς αὐτοὺς ἐνδοῦναι τὸ παράB παν δυνάμενον. Πλὴν οὐ μετ' ὀλίγου καμάτου καὶ ἀγωνίας τὸν ῥηθέντα λιμένα τῆς πόλεως κατελάβομεν. Αὐτόθι γὰρ ἔτυχεν ὢν καὶ ὁ τῶν πολεμίων τοῦ στρατοῦ καθηγούμενος, ᾧ δὴ καὶ ἀνηγγέλη τὰ καθ' ἡμᾶς ὑπὸ τῶν συνόντων βαρβάρων, γνωρισάντων καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν μόνους ἡμᾶς ἐκ πάντων τῶν προστυχόντων περιεσώσαντο. Ὃς ἐξ αὐτῆς ἕνα τινὰ τῶν σὺν αὐτῷ τῆς καθέδρας ἐξαναστήσας καὶ τοῖς ἑστῶσιν ἐπισυνάψας, τοιαύτην δέδωκε καθ' ἡμῶν αὐτῷ ψῆφον, ὡς εἰ μὲν ἀληθῆ φανεῖεν ὅσα τοῖς βαρβάροις [P. 381] ἐν τῷ τείχει προϋπεσχόμεθα, ἔργοις αὐτοῖς πληρούντων τὰς ὑποθήκας, καὶ φειδοῦς ἀξιωθῆναι καὶ πρὸς αὐτὸν πάλιν ἀνθυποστρέψαι· εἰ δέ γε μηδὲν τοιοῦτον ἀληθῶς λεχθὲν εὕροιεν, ἀλλ' C ἢ προαπολωλεκότας τὰ χρήματα, ἢ τὸν θάνατον δεδιότας ἅπαντα ψευσαμένους καὶ ὥσπερ τὴν πρώτην ἔντευξιν ἀποκρούσασθαι διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ καιροῦ σοφισαμένους, τοῖς ξίφεσιν ἕνα ἕκαστον ἐκεῖσε διελόντας τῆς ζωῆς ἀπαλλάξαι. Παραχρῆμα οὖν καὶ πάλιν μέσους ἡμᾶς διαλαβόντες ἄγειν ἐπέταττον, ἔνθα δὴ τεταμιεῦσθαι, φασὶν, ὑφ' ἡμῶν [68] προεδηλώθη τὰ χρήματα, ἐξειπόντες καὶ τὴν καθ' ἡμῶν ἐξενεχθεῖσαν ἀπόφασιν, καὶ ὡς εἴ τι τυχὸν τῶν λεχθέντων μὴ πρὸς ἔργον ἀχθείη, τοῖς ξίφεσι τούτοις διακριθήσεται. Δέος οὖν ἡμῖν [69] καὶ τότε μᾶλλον ἢ πρότερον ἐπεισῄει, τάχα μή πού τις τῶν οἰκετῶν ἢ τῶν προπειραθέντων τοῦ τόπου, παραπλησίᾳ περιτυχὼν ἀνάγκῃ καὶ θέλων καὶ αὐτὸς τὸν ὄλεθρον ἐκφυγεῖν, προεσήμανε τὴν δαψίλειαν τῶν κεκρυμD μένων, καὶ μάτην εὑρέθημεν ἡμεῖς τοσαύταις μηχαναῖς τὴν ἑαυτῶν ζωὴν συντηρούμενοι.

νδʹ. Ἀλλ' οὔπω ταῦτα βεβαίως ἔχοντες σκοπεῖν, πεφθάκαμεν [70] τὸν τόπον οὕτως ἔχοντα καθὼς ἐν τῷ καιρῷ τῆς φυλακῆς ἐσημειωσάμεθα· ὑφ' ἑνὶ γάρ τινι κρυφιώδει ταμείῳ, ὅσοιπερ ἂν ἦμεν κατὰ συγγένειαν ἀγχιστεύοντες, προαποθεῖναι τὰ ἑαυτοῦ ἕκαστος, ὥσπερ τοῦ μέλλοντος μαντευόμενοι, συμφερόντως ἐβουλευσάμεθα. Οὗ καὶ τὴν ἔξοδον τοῖς βαρβάροις καθυποδείξαντες, ἥτις ἦν λιθίνῃ πλακὶ κατησφαλισμένη, ἱστάμεθα τῶν πολλῶν λογισμῶν τὰς ψυχὰς περιάραντες. Ἤδη μὲν γὰρ μηδὲν τοῦ λοιποῦ δεδιέναι χάριν τῆς ὑποσχέσεως, τοὐναντίον μὲν οὖν

VARIÆ LECTIONES.

[65] ἀτενίζειν P. [66] διέπτη A. [67] ἦν ἢ] ἦν ὃ A. [68] ὑμῶν? [69] ἡμῶν AP. [70] πέφθαμεν P.

καὶ συμπαθείας τυχεῖν τῷ πλήθει τῆς ἐπιδόσεως. Ὡς γὰρ ἐκεῖνοι τῶν κρυφίων ἐπέτυχον, εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὀργίλου πρὸς τὸ περιχαρὲς μετεβάλλοντο καὶ ἡμῖν διευθυμεῖσθαι προσέταττον. *Τούτοις γὰρ*, ἔφασκον, *κατηγγυήσθε τὴν σωτηρίαν, καὶ διὰ τούτων ὑμῖν τὸ ζῆν κεχάρισται σήμερον· Ἀλλ' ἀπέλθωμεν δὴ καὶ πρὸς τὸν ἡγούμενον τοῦ στρατοῦ, ὡς ἂν καὶ παρ' αὐτοῦ τελείαν δέξησθε τὴν ἀσφάλειαν.* Ἦγον οὖν πάλιν ἡμᾶς ἐκεῖθεν τὴν εἰς αὐτὸν, περιεπίπτομεν δὲ φοβεραῖς τισι καὶ παραδόξοις θεάμασιν. Ἔκειντο γὰρ τὰ σώματα τῶν ἀνῃρημένων ἔτι τοῦ λύθρου ἐναποστάζοντα, φρικτὸν δρᾶμα, πᾶσα ἡλικία τῶν ἀνθρώπων μιᾷ ψήφῳ τὸν διὰ ξίφους κατακριθεῖσα θάνατον, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ταφῆς ἀμοιροῦσα. Κατεχεῖτο δὲ κατὰ παντὸς στενωποῦ περιῤῥέων ὁ οἶνος, καὶ τοῖς αἵμασι τῶν πεπτωκότων ἀνακιρνώμενος [P. 362] ἅπαν τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως κατεμέθυσκεν. Παριόντες [71] οὖν ἐσκοποῦμεν, καὶ εἴ πού τινα τῶν ποτε γνωρίμων ἢ φίλων μεταξὺ τῶν ἄλλων νεκρῶν ἀπηκριβωσάμεθα, ἠρέμα μόνον τοῖς στεναγμοῖς πρὸς ἀλλήλους τοῦτον διεσημαίνομεν. Σχολὴ δ' οὐκ ἦν ἢ θρηνῆσαι τοῦτον ἢ χαρίσασθαί τι τῆς ποτε φιλίας τῷ καιρῷ χρήσιμον· ἀλλ' ἢ μόνον ἄπρακτα τῷ κειμένῳ περιαλγήσαντες πάλιν περὶ τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἐσκεπτόμεθα.

A sionis causa timeremus, contra v[illegible]t etiam affluente rerum suppeditatione indulgentiam consequeremur. Ut enim illi absconditis potiti sunt, statim ira trucique ingenio in hilaritatem converso nos quoque bono esse animo jusserunt. *His enim*, aiebant, *vestram salutem redemistis, et per ea vitæ vobis hodie munera indulgentur. Sed abeamus ad exercitus ducem ac imperatorem, ut ab illo perfectæ securitatis pignora condonentur.* Hinc itaque rursum nos ad eum duxerunt. Per viæ autem præsentiam tremenda quædam ac inaudita spectacula nostris se oculis objiciebant. Nam projecta jacebant cæsorum cadavera adhuc cruore fluentia, horrendum visu! omnis hominum ætas una sententia gladii morte damnata, ac cum aliis ipso B quoque justo funere ac sepultura privata. Fundebatur vinum, et per omnes civitatis vicos diffluens, mistumque cæsorum cruoribus omne solum inebriabat. Cum ergo prope essemus, considerabamus, ac si quem eorum quos unquam familiares sive amicos habuissemus, inter reliqua cadavera satis dignosceremus, hoc solummodo gemitibus ac suspiriis inter nos indicabamus: at non vacabat ut aut lugeremus, aut aliquid opportunum pro veteris amicitiæ jure indulgeremus, sed solum nulla fruge mortuo indolentes **563** ad nostra iterum studium nostrum atque animum transferebamus.

νε'. Ἤδη δὲ φθασάντων ἡμῶν τὸν λιμένα παρέστημεν τῷ τυράννῳ, ὅτε καὶ τοὺς τῶν νηῶν ἀρχηγέτας ἐκκλησιάσας τῆς καλουμένης εὐχῆς ἐθρήσκευε τὴν δυσσέβειαν· ὃς μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ἐκείνης τῆς τελετῆς ἀχθῆναι ἡμᾶς κατὰ πρόσωπον τοῖς ἐφεστῶσι διεκελεύσατο. Ὡς οὖν ἤχθημεν, ἐπυνθάνετο τὸν πατέρα, *Εἰ ἐπίσκοπος*, φησὶ, *τυγχάνεις τῆσδε τῆς πόλεως;* Ἐτεκμαίρετο γὰρ ὅσον ἐκ τῆς ἐσθῆτος οὐδὲν ἀλλοῖον ἔχειν τοῦ ἀξιώματος. Ὁ δὲ, *Οὐκ εἰμὶ*, ἔφη, *κληρικὸς δὲ καὶ τῆς ἐκείνων εὐχῆς προσδεόμενος*. Ἄλλος δέ τις ἐγγύθεν ἑστὼς, ὃς ἦν ἀρχηγὸς τοῦ ἑτέρου στρατοῦ, πρὸς αὐτὸν ἔφη· *Ἐπίσκοπος μὲν οὐκ ἔστιν οὗτος, κατ' οὐδὲν δὲ διαφέροντα βαθμὸν ἐκείνοις κεκλήρωται· ἔξαρχον γὰρ αὐτὸν ἴσμεν τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης, οὐδὲν τῆς τιμῆς ἐκείνων καθυστερίζοντα. — Οὗτος δὲ τίς ἐστι;* τῷ δακτύλῳ σημάνας [72] ἐμέ. *Υἱός ἐστι τοῦδε*, καὶ αὖθις ὁ παρεστὼς ἔφη [73], *κληρικὸς καὶ αὐτὸς, καὶ τῶν ἐν τοῖς οἴκοις τῶν* [74] *βασιλείων τεταγμένων εἷς. Οὗτοι δὲ ἀδελφοὶ τυγχάνουσι τοῦδε*, τοὺς ἀπ' ἐμοῦ δύο παραδηλώσας, *ἄμφω δὲ υἱοὶ τοῦδε τοῦ προεστῶτος, διαφόρως μὲν ἀποτεχθέντες αὐτῷ, ἄγοντες δὲ καὶ διάφορον ἡλικίαν. — Ὁ δὲ συνὼν αὐτοῖς οὗτος ὁ γηραιὸς τίς ἂν εἴη;* πάλιν ὁ δεινὸς ἤρετο δικαστής. *Ἀδελφὸς ἐμὸς*, προλαβὼν ὁ πατὴρ ἀπεκρίνατο, νεύματι κἀκεῖνον συνθέσθαι πρὸς τὴν πεῦσιν ἀναδιδάξας. Ἐπειδὴ δὲ τούτων ἀκήκοε, καθ-

55. Cum vero jam ad littus devenissemus, tyranno sistimur, quo tempore navarchis in concionem vocatis, ejus quam vocant precationis impio cultu rituque defungebatur. Quo expleto peractaque C cærimonia ad se nos coram adducere astantibus jussit. Ut igitur adducti sumus, interrogabat patrem. *Num*, inquit, *hujusce urbis episcopus exsistis?* Quantum enim ex cultu conjiciebat, quod a dignitate abhorreret nihil habebat. Ille, *Non sum*, ait, *sed clericus, et cui episcoporum benedictionis sit opus.* Alius vero quidam prope stans, alterius exercitus ductor, ad eum ait: *Haud quidem ille episcopus est, gradum tamen nihil ab episcopali diversum nactus est. Scimus enim eum omnis Atticæ exarchum esse, quo munere nihil minori honore præ episcopis fulget. — Hic vero quis est?* digito me monstrans. *Filius ejus est*, rursus astans ille respondit; *ipse quoque clericus, exque palatinis clericis unus. Ili autem duo fratres illius sunt*, illos indi- D cans qui a me sequebantur, *utrique primi illius filii, non uno tempore ab eo suscepti, et qui diversam ætatem agant. — Quis hic vero, qui cum illis est, senex ille?* iterum dirus ille judex quæsivit. Dictum arripiens pater meus: *Frater* **564** *meus*, respondit, nutu ut id et ipse confirmaret edocens. Hæc ubi audiit, omnes sedere jussit, et ab aliis dimotus, nobis placide ac silentio dixit · *Volo vos ab omni procul mala suspicione esse. Tum enim*

VARIÆ LECTIONES.

[71] ἔδαφος κατεμέθυσκεν. Παριστάντες P. [72] σημαίνων P. [73] ἔφη om. P. [74] τῶν ante βασ. om. P.

quod inermes in eos incideritis qui ceperunt, tum quæ nunc præ oculis exposita est pecuniarum vis, vitam vobis elargita sunt, cujus ægre spes vulgo exsistat. Nullusque deinceps mortis ex insidiis paratæ vobis metus erit, nulla suspicio; nec a subditis meis ulla alia injuria violabimini. Sed ite, vestris ipsi rebus, quæ sint proficua, consulentes atque vos optima spe lactantes. Sic enim in Syriam veniemus vosque protinus Tarsum Ciliciæ dimittam, ibi custodiendos cum illis qui ibi captivi detinentur, usque ad exspectatæ permutationis tempus. Eruntque redemptionis vestræ pretium, qui non raro a Romanis aliis atque aliis expeditionibus capti sunt, gentiles nostri Agareni; quorum adventu vos quoque a vinculis liberabimini et suas quisque sedes recipietis. Dixit, et ad suos iterum regressus nostra enarrabat, barbare ut plurimum loquens. Nihil vero nos latebat, cum is qui nos a principio servarat adhuc nobiscum esset ac circumduceret, ex quo omnia condiscebamus. Porro in quodam loco mari circumluto sedentes tuto custodiri jubebat. Quo facto primum a mortis exspectatæ metu animos perfecte **565** advocantes, quæ deinceps erant divinæ providentiæ committebamus.

A ἐσθῆναι πάντας προσέταξε, καὶ ἑαυτὸν τῶν ἄλλων ἀποτεμόμενος ἡσυχῇ πρὸς ἡμᾶς [75] ἔφη· *Πάσης ὑμᾶς πονηρᾶς ὑποψίας ἐκτὸς εἶναι βούλομαι· τό τε γὰρ ἀόπλους [76] τοῖς εἰληφόσιν ἐντυχεῖν καὶ τὸ νῦν ἐν ὄψεσι ταῖς ἐμαῖς προτεθὲν χρημάτων πλῆθος τὴν ζωὴν ὑμῖν, ἥτις δυσέλπιστός ἐστι τοῖς πολλοῖς, ἐχαρίσαντο, καὶ οὐκ ἔστιν ὑμῖν ὑπόνοια τοῦ λοιποῦ θανάτου ἐξ ἐπιβουλῆς, οὐδέ τις ἄλλη ἐπήρεια παρὰ τῶν ἐμῶν ὑπηκόων. Ἀλλ' ἄπιτε τὰ συμφέροντα συμβουλεύοντες ἑαυτοῖς, χρηστάς τε παραζευγνύντες ἐλπίδας. Οὕτω [77] γὰρ ἡμᾶς φθάσαι τὴν Συρίαν γενήσεται, καὶ πρὸς Ταρσὸν [78] εὐθέως πόλιν τῆς Κιλικίας ὑμᾶς διαπέμψω τηρηθησομένους* [P. 365] *σὺν τοῖς ἐκεῖσε [79] φρουρουμένοις μέχρι τῆς προσ-* B *δοκωμένης καταλλαγῆς, ἀντίλυτρον ἔχοντας τοὺς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καιροῖς οὐκ ὀλίγοις ἑαλωκότας ὁμοεθνεῖς ἡμῶν Ἀγαρηνούς, ὧν ἀφικομένων καὶ ὑμεῖς [80] τῶν δεσμῶν λυθήσεσθε καὶ τὰ οἰκεῖα ἕκαστος ἀπολήψεσθε.* Οὕτως ἔφη, καὶ πρὸς τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν πάλιν ὑποστραφεὶς τὰ περὶ ἡμῶν διεξῄει, βαρβαρίζων τὰ πλεῖστα. Οὐδὲν δὲ τέως ἐλάνθανεν ἡμᾶς, τὸν κατ' ἀρχὰς περισώσαντα εἰσέτι μέσον ἡμᾶς περιάγοντα [81] καὶ πάντα ἐξ ἐκείνου μανθάνοντας. Τόπῳ δέ τινι τῇ θαλάσσῃ περικλυζομένῳ καθεσθέντας ἀσφαλῶς ἡμᾶς τηρεῖσθαι προσέταξεν. Οὗ δὴ γενομένου πρῶτον τῆς ἐλπίδος τοῦ θανάτου τέλεον τὰς ψυχὰς μετηγάγομεν καὶ τῇ θείᾳ προνοίᾳ τὰ ἑξῆς ἐπετρέπομεν.

56. Tum animum subire cogitationibusque obrepere, ac si malum tum primum pensaremus, necessariorum cura ac propinquorum, graviore hinc cordibus inflicto vulnere quam circumpositis gladiis, quomodo ac qua ratione ii morte sublati essent, num aliqui ex ipsis periculo liberati pari nobis abductione damnati forent. Ac ne sic quidem certi aliquid de illis scire poteramus, quod hostibus recens urbis potitis eamque ingressis cuncta inconditi plena clamoris ac tumultus essent, multaque turba in portu convolveretur, tum civium qui capiebantur, tum et Barbarorum partim quidem spolia collaudantium, partim vero mulieres ac lactentes infantes, misere ejulantes ac matrum privationem luctuose gementes, omni ex loco cunctisque ædibus violenter raptantium, aliorumque nonnullos ex nobilibus virisque primariis, seu majoribus claris opibus, qui pari nobis indulgentia ac pollicitatione interitum evasissent, crudelem in modum trahentium. Jam enim ipse ab imperatore missus Nicetas necnon circumjacentis regionis prætor atque dux in hostium potestatem venerant, et in quibusdam Barbarorum navibus sub custodia erant. Propterea nihil magis ac antea, quidquid de necessariis solliciti essemus ac curaremus, fructus aliquis sequebatur.

νϛ'. Ἐπήρχετο δὲ τότε τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν, ὥσπερ ἄρτι τοῦ κακοῦ τὴν ἀρχὴν ἀναθεωροῦσιν, ἡ τῶν οἰκείων φροντίς, νύττουσα τὰς καρδίας ἡμῶν μᾶλλον ἢ τὰ κυκλοῦντα ξίφη, πῶς ἄρα καὶ [82] ποῖον C τεθνήκασι τρόπον, ἢ τίνες αὐτῶν τοῦ κινδύνου διεκφυγόντες [83] εἰς τὴν ὁμοίαν ἡμῖν ἀπαγωγὴν ἐκρίθησαν. Ὅμως οὐδ' οὕτως εἴχομεν ἀσφαλῶς περὶ τούτων γνῶναι διὰ τὸ πρόσφατον γεγονέναι τῶν πολεμίων τὴν εἴσοδον, καὶ πάντα μεστὰ [84] κραυγῆς ἀσήμου καὶ θορύβου τυγχάνειν, καὶ πολὺ πλῆθος εἴσω τοῦ λιμένος ἐνστρέφεσθαι τῶν τε ἐκ τῆς πόλεως χειρουμένων καὶ αὐτῶν δὲ τῶν Βαρβάρων, πῇ [85] μὲν ἐγκωμιαζόντων τὰ σκῦλα, πῇ [85] δὲ γυναῖκας καὶ ὑπομάζια βρέφη ἐκ παντὸς τόπου καὶ πάσης οἰκίας βιαίως ἐφελκομένων, ἐλεεινὸν ὀδυρόμενα καὶ τὴν στέρησιν τῶν μητέρων γοερὸν κλαυθμυρίζοντα, ἄλλων τῶν ἀρχόντων τινὰς ἢ τῶν περιφανῶν πλουσίων κατά τινας παραπλησίας ἡμῶν αἰτίας τὸν ὄλεθρον διακρουσαμένους ἀνηλεῶς ἐπισυρομένων· ἤδη D γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ πρὸς τοῦ βασιλέως σταλεὶς Νικήτας, ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ τῆς περιχώρου στρατηγὸς χειρωθέντες ὑπῆρχον ἔν τισι ναυσὶ βαρβαρικαῖς φυλαττόμενοι. Διά τοι [86] ταῦτα οὐδὲν πλέον ἢ πρὸ τοῦδε περὶ τῶν οἰκείων φροντίζοντες ὠφελοῦμεν.

566 57. Enimvero præter hostium illa trucia videre erat et aliud quidpiam insolitum magis ac mirandum, nempe solares radios ab eo quod est

νζ'. Ἀλλ' ἦν ἰδεῖν ἐπὶ τοῖς πραττομένοις καί τι καινότερον, τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας τοῦ κατὰ φύσιν παρατραπείσας καὶ τῷ καύσωνι τῶν πειρασμῶν

VARIÆ LECTIONES.

[75] ἡμᾶς] ὑμᾶς AP. [76] ἀόπλοις A. [77] οὔπω? [78] πρὸς τὴν Ταρσὸν A. [79] ἐκεῖ A. [80] καὶ ante ὑμεῖς om P. [81] περιάγοντα] ἔχοντας addit Comb. [82] καὶ] κατὰ A. [83] διαφυγόντες P. [84] μετὰ AP. [85] τῇ—τῇ P. [86] τι AP.

συνεκταθεῖσαν καὶ τοῦ καιροῦ τὴν ἐπίτασιν, ὡς ἐν ὀλίγῃ ῥοπῇ πελιδνωθῆναι τὰς τῶν ἀνθρώπων ὄψεις καὶ πρὸς τὴν συμφορὰν [P. 364] μεταβάλλεσθαι, πάντας δὲ ὁμοίως ἐφίεσθαι καὶ ἀπορεῖν ῥανίδος μιᾶς ὕδατος τούς τε ἐντελεῖς τὴν ἡλικίαν καὶ τοὺς ἔτι κομιδῇ νέους, οὐδὲν ἕτερον ἀλλ' ἢ μόνον ἀναψῦξαι μικρὸν τὴν συνέχουσαν δίψαν ἐπιζητοῦντας, καὶ οὐδὲ τούτου τυγχάνοντας. Ἀλλ' ἐν τούτοις τὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης περιῆλθε διάστημα, πάντων προστάξει τοῦ δυσωνύμου θηρὸς κατὰ διαφόρους τόπους σωρηδὸν ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀφορισθέντων, οἷς καὶ φύλακας ἐφήδρευσαν ὑποβλέπεσθαι τούτους διὰ πάσης νυκτὸς, μή πού τις ἐκ μέσου διαδρᾶναι δυνηθείη. Καὶ ἡμῖν δὲ αὐτοῖς ἐν [87] ᾧπερ ἦμεν φυλαττόμενοι τόπῳ συμμιγῆναι προσέταξε τῶν ἁλόντων ἄνδρας ὡσεὶ πεντήκοντα, ὧν οἱ πλείους καὶ τραυματίαι ἐτύγχανον, τὰ ἴχνη τοῦ θανάτου τοῖς σώμασι περιφέροντες καὶ μηδὲ τοῖς ἑξῆς θαῤῥεῖν ἔχοντες· ἐκ μέσου γὰρ αὐτῶν μέχρι δέκα τὸν ἀριθμὸν λαβόντες ἐναπέσφαξαν, καὶ οὐδὲ τούτοις ὑπῆρχον ἐν ἀσφαλείᾳ αἱ περὶ τοῦ ζῆν τέως ἐλπίδες, ἀλλ' ἐκλονοῦντο καὶ διεθρύπτοντο τὴν ὁμοίαν τοῖς κειμένοις ἀπόφασιν περιμένοντες. Ἀλλ' ἐπειδὴ, καθὸ λέλεκται, τὰ περὶ τούτων τέλη παρ' ἑαυτοῖς ἔφθασεν ἡ νὺξ διακόψασα, ἐσόβουν τινὲς τῶν βαρβάρων περιερχόμενοι καί τισι κυμβάλοις κτυποῦντες καὶ ἀλαλάζοντες, ἕως πάλιν ἔφθασεν ἐπιστὰς ὁ ὄρθρος, ὀδυνηρὰν προσδοκίαν τοῖς ἐν ὑποψίᾳ θανάτου μεθ' ἑαυτοῦ κομιζόμενος. Ἀλλ' οὐδὲν πλέον ἢ διὰ ξίφους ἢ [88] διὰ τῆς δίψης φθορὰ πάντας ἀνήλισκεν, ᾗ καὶ σφοδρῶς πιεζόμενοι ἐδεόμεθα τοῖς συνοῦσι κἂν τῶν διερχομένων ὑδάτων τῷ τόπῳ μεταλαβεῖν καί τινος βραχείας μετασχεῖν ἀνοχῆς. Οἱ δὲ πρὸς τοῦτο ἀνένευον [89], οὐχ ὅτι τινὶ συμπαθείᾳ περὶ ἡμᾶς ἐκέχρηντο (πῶς γὰρ οἱ ταῖς σφαγαῖς ἐντρυφῶντες καὶ θάνατον ἀποπνέοντες;), ἀλλ' ὅτι τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο τῆς πόλεως ὂν ἁπάσης τῶν ἐφέδρων [90] ἀπόῤῥοια ἱκανὸν ἦν καὶ δίχα πάσης ἄλλης ἐπιβουλῆς τοὺς μετέχοντας ἀπαλλάττειν. Πλὴν ὡς ἀπὸ χιόνος ἄρτι λυθείσης εἰλικρινὲς καὶ ἡδὺ πόμα, οὕτω μεθ' ἡδονῆς ἕκαστος τῷ στόματι τὴν σαπρίαν ἐκείνην προσέφερε, καὶ τὴν κύλικα τῆς δυσωδίας μέλιτος πλήρη τοῖς λογισμοῖς ὑπελάμβανεν.

νη'. Ἐν τούτοις πάλιν ἀπόφασις ἐξ[εν]ήνεκτο παρὰ τοῦ τυράννου, περιέχουσα οὕτως· « Εἴ τις τῶν συλληφθέντων χρήματά που ταμιευσάμενος ἔχει, παρελθὼν ἐν μέσῳ τούτοις ὠνησάσθω τὴν σωτηρίαν· εἰ δέ τις μηδὲν ἔχων λύτρον τῆς ἰδίας ζωῆς φωραθείη, οὗτος τὴν κεφαλὴν τμηθεὶς τῶν ζώντων διαιρεθείη. » Προσέταττε δὲ τοῦτο παρὰ τῶν Βαρβάρων ἀκηκοὼς ὡς οὐκ ἄν τινα [P. 365] φειδοῦς ἠξίουν, ὅτε κατ' ἀρχὰς εἰσήλασαν ἐν τῇ πόλει, εἰ μή που παρ' αὐτῶν ἐκείνων ἐβεβαιοῦντο ἔχειν αὐτοὺς ἐν ἀποκρύφοις χρήματά τινα πᾶσαν δυνάμενα ἐκφυγεῖν [91] ἔρευναν. Ὅσοι δὴ οὖν

A ex natura devios, et cum præsenti malorum æstu temporis quoque sic auctam exæstuationem, ut brevi momento hominum facies livore contracto ac nigrescentes ex infortunii ratione aliam formam induerint; cunctique pariter ardentibus votis aquæ guttam desiderabant, ac ne ejus quidem compotes erant. Perfecta viri ætate atque juvenes, eaque adhuc minuscula ac pueri, aliud nihil exposcebant quam ut solum refrigerio aliquo sitim temperarent, ac ne id quidem obtinebant. Sic nimirum omnis illa transacta dies, omnibus diversis in locis infamis belluæ jussu acervatim segregatis, quibus et custodes præfecti in omnem noctem dispectari, ne quis e medio se subducere ac diffugere B possei. Sed et nobis, quo loco servabamur, ex captivorum turba viri circiter quinquaginta commisceri jussi; qui et plerique acceptis vulneribus mortis vestigia corporibus impressa circumferrent, nec ut mitius in posterum haberent ullam spem haberent. Ad decem enim e medio illorum raptos tristi nece gladius sustulit. Sed nec reliquis ulla vitæ securitas erat, sed interturbati et nutantes ac dissoluti eamdem ac jugulati, et quorum jacebant cadavera, sententiam exspectabant. Quia vero, ut dicebam, ipsorum in his studia nox interrupit, nec satis per eam negotio **567** finem imponere licuit, Barbarorum quidam circumeuntes cymbalisque quibusdam perstrepentes ac ululantes sese inferebant, donec rursus mane adveniens molestam iis, qui se nece C tradendos verebantur, exspectationem secum afferens illuxit. Nihil tamen minus quam gladius cunctos consumebat siti contracta labes; qua ipsi immaniter incensi rogabamus nostros custodes ut vel ex aquis locum præterlabentibus bibere liceret atque hinc levi aliquo solatio sitim levare. Qui annuere, non ulla erga nos moti miseratione, (quomodo enim qui cædibus oblectabantur et neces spirabant?) sed quod ipsa hæc aqua, quæ profluvium esset totius urbis cloacarum, una a se absque ullo alio admisto veneno bibentibus interitum afferre posset. Perinde tamen ac si e nive jam dissoluta purus ac dulcis potus esset, suavissime unusquisque nostrum marcorem illum ori admovebat, graveolensque illud poculum melle plenum animo D æstimabat.

58. Interim decretum rursus a tyranno profertur in hanc sententiam: « Quisquis ex captis pecunias repositas haberet, in medium procedens salutem illis redimeret. Qui vero nullum vitæ suæ redemptionis pretium habere deprehensus esset, hic cæso capite e viventium albo excideret: » Id vero imperabat, cum audisset a Barbaris se, cum primum in urbem ingruerent, nemini pepercisse, nisi illis duntaxat qui ipsi habere **568** se pecunias absconditas, nulli obnoxias indagini, affirmasset. Quotquot igitur inter captivos eorum quæ abscon-

VARIÆ LECTIONES.

[87] ἐν om. A. [88] ἢ] ὡς ἢ A, omisso mox φθορά. [89] κατένευον? quod est, p. 379 ima. [90] ἀφέδρων? [91] διαφυγεῖν A.

disset certo sibi eonscii erant, ipsi se statim prodentes dare urgebant, ut qui rem vitæ pignus sibi noverant: qui vero nihil tale apud se exstare sciebant, sed inani solummodo spe pasciscendo verba dederant, indubie mortem exspectabant illis, quibus hæc deessent, decretam. Quare super hoc Barbarorum quidam destinantur, ut, qui sua præbere vellent, eos in proprias ædes reducerent; et si hæc tanti essent quæ avarum oculum merito exsatiare possent, salute donatos inter vinctos rursus collocarent; quod si vilia quædam et pusilla, ac quæ minus placitura mittenti exsisterent, eos gladii mucrone conficerent. Non leve hinc rursus periculum captivos circumstare, cum inter eos multi essent quibus nulla ejusmodi materia pretiosa suppeteret suique illecebra capiens. Protracta hæc per totos decem dies noctesque, cum pecuniarum multitudo continue ex urbe exportaretur, et alia necessaria materia, ipsa sericis indumentis emicans, vel quæ lino confecta cum textura aranearum contenderet, ut horum cumuli montes ac colles exæquarent; cum alia aliis superaggesta subjectum locum constiparent. Æreæ enim aut ferreæ supellectilis aut ex lana contextarum vestium nulla eis erat ratio, quod horum censu **569** gravaris superfluum ducerent. Et si quis imprudens tale quid attulisset, in mare jaciebant, hoc quoque eos multantes qui periculum evasissent, ut et ipsi multijugam diversamque rerum jacturam sentientes vastitatis et mali tantisper participes fierent.

59. Cum reliqua captivorum multitudine captus quoque fuerat quidam imperatoris eunuchus, unus ex primatibus, cui Rhodophylo nomen erat. Is paulo ante periculum in Occidentem missus, cum necessariis quibusdam ex causis in urbem venisset, pari nobis eventu inclusus, malorum quæ dicta sunt ipse quoque consors efficitur. Nempe vim magnam auri portabat, quam in sumptus et stipendia exercitus Siculi, continue cum Africanis barbaris manus conserentis eamque ob rem multa ope egentis, se deferre aiebat. Hic itaque nocte quæ antecessit discrimen cujus nos omnes periculum fecimus, clam aurum illud atque ex servis suis nonnullos, nescio quomodo, urbe extulerat atque ad Strymonis ducem miserat, datis litteris hoc tenore, ut ad belli usque exitum pecuniam creditam tuto servaret. Captus igitur Rhodophylus et ad tyrannum adductus illi coram sistitur. Ille aspectu mutato, majorique quam habebat antea ex indole firmitate ac vehementia illi congressus, interrogabat: *Ubinam*, inquit, *imperatoris aurum, duo scilicet talenta quæ in Siciliam avehere jussus es?* At Rodophylus: *Hoc ipsum, in* **570** *quo et versor, urbis scilicet excidium veritus, quodque ego ipse, cum præsens essem, tanto vertente periculo haud secedere poteram, nec quæ mearum partium essent conferre, omnium in me*

τῶν ἑαλωκότων ὑπῆρχον ἔχοντες εἴδησιν ἀκριβῆ περὶ ὧν ἦσαν προκεκρυφότες, εὐθέως ἐκδήλους ἑαυτοὺς καθίστων [92] κατεπείγοντες τὴν δόσιν ὡς τῆς ζωῆς παραιτίαν· ὅσοι δὲ μηδὲν τοιοῦτον ἔχειν παρ' ἑαυτοῖς ἐπεγίνωσκον, ἀλλ' ἐπὶ ματαίαις μόνον ἐλπίσι τὰς συνθήκας ἐπλάσαντο, τὴν σφαγὴν ἐξεδέχοντο ἀναμφιβόλως τοῖς ἐνδεῶς ἔχουσι κεχριμένην [93]. Τάττονται δὴ οὖν ἐπὶ τούτῳ τῶν βαρβάρων τινὲς, ὥστε τοὺς βουλομένους παρέχειν τὰ ἑαυτῶν ἐν ταῖς ἰδίαις ἀποφέρειν οἰκίαις, καὶ εἰ μὲν ἄξια εἴη πλεονεκτικὸν ὀφθαλμὸν κορέσαι, σωτηρίας τε ἀξιοῦσθαι τούτους καὶ αὖθις τοῖς δεσμίοις ἐναριθμεῖσθαι, εἰ δ' εὐτελῆ τινα καὶ βραχέα καὶ οἷς οὐκ ἂν κρίνοιεν εὐδοκοῦντα τὸν ἀποστείλαντα, τῆς μαχαίρας γενέσθαι. Οὐκ ὀλίγος ἦν ἐκ τούτου πάλιν τοῖς [94] χειρωθεῖσιν ὁ κίνδυνος, πολλῶν διακρινομένων ἐκ τῶν ἐχόντων ὕλην τινὰ περισπούδαστον. Ἐτελεῖτο δὲ ταῦτα ἐφ' ὅλοις νυχθημέροις δέκα, τῆς πληθύος ἀεὶ τῶν χρημάτων ἐκφορουμένης ἀπὸ τῆς πόλεως τῆς τε λοιπῆς ἀναγκαίας ὕλης, ὅση διὰ σηρικῆς ἐσθῆτος εὐπρεπὴς ἦν καὶ ὅση διὰ λίνου τοῖς ἀραχναίοις [95] ἤριζεν ὑφάσμασιν, ὡς ὄρη καὶ βουνοὺς ἐκτελεῖσθαι τὰς τούτων σωρείας, ἄλλων ἐπ' ἄλλοις ἐπιτιθεμένων καὶ τὸν ὑποκείμενον τόπον πληρούντων. Χαλκῶν γὰρ καὶ σιδηρέων σκευῶν ἢ τῶν ἐξ ἐρίων ἐσθημάτων οὐμενοῦν οὐδ' ὅλως ἐφρόντισαν, περιττὸν ἡγούμενοι τὴν κτῆσιν αὐτῶν. Εἴ που δέ τι τοιοῦτον ἀγαγὼν ἔλαθέ τις, τῷ τῆς θαλάσσης δεδώκασιν ὕδατι, κἀν τούτῳ τοὺς διαδράντας τὸν κίνδυνον ἀμυνόμενοι, ἵνα καὶ αὐτοί τι μετέχωσι τοῦ κακοῦ, πολυσχιδῆ καὶ διάφορον τὴν τῶν ἐνυπαρχόντων ζημίαν ἐπαισθανόμενοι.

νθ'. Ἦν δέ τις μετὰ τοῦ λοιποῦ πλήθους τῶν αἰχμαλώτων συλληφθεὶς εὐνοῦχος τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἐξόχων εἷς, Ῥοδοφύλης οὕτω καλούμενος, ὃς ἔτυχε πρὸ μικροῦ τοῦ κινδύνου τὴν ἐπὶ Δύσιν σταλεὶς, καί τινων χρειῶν ἕνεκεν πρὸς τῇ πόλει γενόμενος, μεθ' ἡμῶν συγκλεισθῆναι καὶ τῶν ῥηθέντων ἀνιαρῶν μετασχεῖν· ὃς καὶ ἐκόμιζε μεθ' ἑαυτοῦ πλῆθος χρυσίου, ὅπερ ἔλεγεν ἀπάγειν ἐπικουρίας τινὸς χάριν τοῦ κατὰ Σικελίαν στρατοῦ, συμπλεκομένου τοῖς κατὰ τὴν Ἀφρικὴν βαρβάροις ἀεὶ καὶ πολλῆς δεομένου τῆς ἐν τοῖς πράγμασι συνεργίας. Οὗτος οὖν κατὰ τὴν νύκτα μεθ' ἣν τοῦ κινδύνου τὴν πεῖραν ἅπαντες ἐδεξάμεθα, ἔλαθεν, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἐξενεγκεῖν τῆς πόλεως τὸ χρυσίον ἐκεῖνο [P. 366] μετὰ καί τινων τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ, καὶ πρὸς τὸν στρατηγὸν Στρυμόνος ἐξαποστεῖλαι, χαράξας ἐπιστολὴν περιέχουσαν ἀσφαλῶς φυλάττειν τοῦτο μέχρι τῆς ἐκβάσεως τοῦ πολέμου. Χειρωθεὶς οὖν οὗτος ἤχθη κατὰ τὸ πρόσωπον τοῦ τυράννου. Ὁ δὲ τὴν μορφὴν ἀλλοιώσας, ἐμβριθέστερόν τε μᾶλλον ἢ πρότερον εἶχε πρὸς αὐτὸν χρησάμενος, ἀνηρώτα. *Ποῦ δὴ*, φησὶ, *τὸ τοῦ βασιλέως χρυσίον, τὰ δύο τάλαντα ἅπερ ἐπὶ Σικελίαν ἄγειν ἐτάχθης;* Ὁ δὲ, *Τοῦτο δὴ*, φησὶν, *εἰς ὅπερ κατείλημμαι, δεδιὼς, τὴν πολιορκίαν λέγω τῆς πόλεως, ἐπείπερ αὐτὸς ἐγὼ δεῦρο τυχὼν ἀδυνάτως εἶχον τοσούτου κινδύνου παρόντος ὑποχωρεῖν*

VARIÆ LECTIONES.

[92] καθιστῶντες ΑΡ. [93] κεχρυμμένην Α. [94] πάλιν ἐν τοῖς Ρ. [95] λινοῦ τοῖς ἀραχνίοις ΑΡ.

καὶ μὴ τὰ παρ' ἑαυτοῦ δεικνύναι, πάντων εἰς ἐμὲ βλεπόντων ὡς ἄν τι χρηστὸν αὐτοῖς καὶ τῷ καιρῷ τούτῳ χρήσιμον δυνάμενον παρασχεῖν, τούτου δὴ χάριν τὸ μὲν χρυσίον ἐκεῖνο τῆς πόλεως ὑπεξήγαγον (οὐ γὰρ ἠδυνάμην ἀκριβῶς περὶ ἀδήλων στοχάσασθαι [96]), ἐγὼ δέ σοι παρέστηκα τήμερον δορυάλωτος, πολλῶν ἄλλων χρημάτων παραίτιος, εἴγε ζῶντά με καὶ ἀβλαβῆ συντηρήσειας. Ἀχθεσθεὶς οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ ἀλαζὼν ἐκεῖνος, καὶ τὸν θυμὸν ὁποῖος [97] αὐτὸν εἶχε διά τε τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς φωνῆς ἔκδηλον καταστήσας [98], βύθιον ἐξεβόησεν. Ἐπειδήπερ, φησὶν, οὐκ ἔμαθεν ἐκ τῶν προκειμένων ἀδιάδραστον εἶναι τὴν τοῦ θανάτου ψῆφον τοῖς μὴ τὰ οἰκεῖα χρήματα λύτρον παρεχομένοις ὁ τῆς γυναικωνίτιδος οὗτος, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς ἐπίδειξιν ποιεῖται, τὸ πλάσμα τοῦ ψεύδους μέγα καὶ θαυμαστὸν οἷον κατὰ τῆς ἑαυτοῦ προβαλλόμενος σωτηρίας, ῥάβδοις τυπτέσθω τά τε ἰσχία καὶ τὰ κατὰ τὸν νῶτον μέρη, ὡς ἂν [99] ἄρτι γνῷ πρῶτον τίνι παρίσταται καὶ περὶ τίνων διαλέγεται, καὶ μὴ χρημάτων ἀλλοτρίων ἀμφισβητῶν τὸν περὶ ψυχῆς ἑαυτῷ περιποιῆται κίνδυνον. Οἱ λειτουργοὶ οὖν τῶν ἀδίκων φόνων, ὡς μόνον εἶδον αὐτὸν μεθ' ὑποσυρμοῦ φωνῆς καὶ μανίας τὴν τοιαύτην ψῆφον κατὰ τοῦ ἑστῶτος ἐξενεγκάμενον, θᾶττον λόγου παντὸς τῇ γῇ τοῦτον προσέῤῥαξαν, καὶ τοσαύταις βάλλουσι πληγαῖς, ὡς μὴ ἐπὶ πολὺ ἀντισχεῖν τοῦ ἀθλίου τὸ σῶμα, ἀλλ' εἰς πολλὰ διαιρεθὲν, καὶ τοῖς ὀχετοῖς τῶν αἱμάτων τὸν ὑποκείμενον τόπον πληρῶσαν, οὕτως τὴν ψυχὴν ἐπαφεῖναι, καρτερεῖν ταῖς δριμείαις ἐκείναις ἀλγηδόσιν οὐκ ἐξισχύσασαν [1]. Ὡς οὖν ἀπείρηκε καὶ δῆλος ἦν τοῖς ὠμοῖς ἐκείνοις δορυφόροις, μηκέτι τὰς πληγὰς ἀφιεῖσι καὶ μετὰ θάνατον, μόλις ποτὲ τῆς κατεχούσης ἑαυτὸν ὀργῆς περιάρας ὁ δυσέντευκτος θὴρ, Ἔστω, φησὶ, μετὰ τοῦ χρυσίου ἐκείνου καὶ οὗτος εἰς ἀπώλειαν· ἀλυσιτελὲς γὰρ, ὡς ἔοικεν, καὶ εὑρεθὲν ἂν διεδείκνυτο.

A *conversis oculis, ut qui eis aliquid conducibile ac tempori opportunum præstare forsitan possem, ob eam utique causam aurum illud secreto urbe exportavi. Non enim de obscuris ac dubiis certi aliquid licebat conjectari. Porro ego tibi hodie captivus asto, multarum aliarum pecuniarum tibi auctor futurus, si unum me vivum atque a noxa liberum servaveris.* Hisce superbus ille commotus et ægre ferens, omnemque ipsum obsidentem oculis voceque furorem prodens, imis ex præcordiis intonuit: *Quandoquidem*, inquit, *haud ex præsentibus didicit mortis sententiam evitari non posse ab his qui suas pecunias pro redemptione sua non præbuerint, hic qui ex gynæcio est, sed velut in scena sese ipse ostentat, mendacii larvam velut prope rem magnam ac admiranB dam adversus suam proferens salutem, coxas et scapulas fustibus contundatur, ut nunc tandem agnoscat cui astet et de quibus loquatur, et ne de alienis pecuniis ambigens vitæ sibi periculum arcessat.* Ministri igitur iniquarum cædium, ut solum ipsum viderunt longo vocis tractu effusa insania adversus coram stantem tulisse sententiam, omni verbo ocius hominem **571** humi allidunt, totque mactant verberibus ut miseri corpus non diu restiterit, sed in multa concisum, subjectoque solo sanguinum rivis impleto, tantis scilicet doloribus impar ac cruciatibus, animam efflaverit. Jam ergo illo defatigato ac fatiscente, cum nec crucutos tortores res lateret, ipso jam exstincto et a morte cædere desinebant; cum vix tandem inexorabilis C bellua iram remittens: *Esto hic quoque*, inquit, *cum auro illo in perditionem: nam, ut videtur, si etiam fuisset repertum, in rem nostram nihil conduxisset.*

ξ'. Τοῖς δὲ τῶν νηῶν ἀρχηγοῖς προσέταττε σκευάζεσθαι πρὸς τὸν ἀπόπλουν, τὴν νεάζουσαν κούραν [2] [P. 367] τοῦ πλήθους ἀῤῥένων τε καὶ θηλειῶν πρῶτον ταῖς ναυσὶν εἰσενεγκόντας, μὴ κατὰ συγγένειαν, ἀλλὰ διακεκριμένως, ἵν' ἔχωσι κἀν τούτῳ τιμωρίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν, τὴν φυσικὴν ἐξ ἀλλήλων διαίρεσιν, εἶθ' οὕτω τὰ χρήματα, καὶ ὅσα ἄλλα τῶν συνειλεγμένων φανεῖεν χρήσιμα, συμφορήσαντας [3] αὐτάρκη ταῖς ναυσὶ τῶν ἀγωγίμων ἐμποιῆσαι τὸν φόρτον. Ἤγετο οὖν τὸ νεάζον πρόσωπον ἅπαν, τοῦτο μόνον κατηγορίαν ἔχον, τὸ ἀνθηρὸν τῆς ἡλικίας ἢ τῶν προσώπων τὴν ὡραιότητα. Κἂν γὰρ ἡ σύγχυσις τῶν λυπηρῶν ἅπαντας πρὸς τὸ σκυθρωπὸν ἦγεν, ἀλλ' ὁ φυσικὸς χαρακτὴρ ἐδήλου ταῖς ὄψεσι τὴν εὐγένειαν· καὶ πρόφασις [4] ἦν τοῖς πολλοῖς τὸ κάλλος, ἐν τοῖς δεινοῖς αὐτοὺς προδιδόμενον. Ἀλλὰ ποῖον τούτων πρῶτον ἐξείπω [5]; ποῖον δὲ κατ' ἀξίαν ἐλεεινότερον κρίνω; ὁπότε συμμιγής τις [6] καὶ σφοδρὸς ἀνήγερτο θρῆνος διχοτομουμένης τῆς φύσεως, ἀλλήλους τοὺς ἀγχιστεῖς

60. Tum navarchis convasare imperat, ut se recessui præparent omnemque multitudinis masculorum pariter ac feminarum juniorem pubem primum in naves inferant, nulla consanguinitatis ratione, sed separatim, ut hinc quoque, propinquorum ab invicem invita natura divortio, non levis eis pœna accresceret; deinde ut pecunias, et quæcunque alia in his quæ collegerant utilia fore viderentur, comportantes, vecturæ onus sufficiens navibus D imponerent. Ducebatur itaque juvenum universa pubes, hoc solum onerata crimine, quod florenti ætate esset aut quod eleganti ac venusta facie. Licet enim malorum confusio mœsto omnes vultu afficeret, naturalis tamen character elucentem in eo ingenuitatem monstrabat, ac decoris micans ipse radius non paucis ut malis **572** dederentur causa fuit. Quodnam vero horum primum referam? quodnam autem digne justaque ratione miserabilius statuam? cum immiscuo ingentique ejulatu exorto,

VARIÆ LECTIONES.

[96] στοχάζεσθαι A. [97] ὁποῖον P. [98] παραστήσας A. [99] ἂν om. P. [1] ἐξισχύσαν P. [2] χήραν A. [3] συμφορήσαντες P. [4] ἔμφασις P. [5] εἴπω P. [6] τις om. P.

natura partibus scissa, alius alium consanguineorum affiniumque arcesseret ac separationem indignissime ferret. Vidisses enim ejus rei dolore viros confusos, mulieres, florenti ætate, omnes simul pueros dire ululantes ac sese discerpentes, nec tantorum malorum immanitate effusam mœstitiam retinere valentes, sed gemitibus ac ejulatu internam animi affectionem prodentes, ut qui nimirum ejus tantæ cladis ardoribus ac flammis toti exustularentur. Cum sic enim violenter a se invicem fuissent divisi, promiscue ac confuse navigiis impositi sunt, quæ admodum patentia plurimis avehendis sufficere poterant, non digesto ordine, nec (ut quis dicat) tanto loci spatio assignato quantum pro corporis mole sufficeret, ut sic congesti atque contrusi suum quique situm sedemque obtinerent : sed quomodo quisque semel injectus fuerat, ita constipabatur iisque arctabantur loci angustiis, ut reliquis omnibus diebus ne minimi quidem palmi spatium, ut reclinatus brevem saltem corpori requiem afferret, occupare cuiquam licuerit.

A ἀνακαλουμένους καὶ τὸν χωρισμὸν δυσχεραίνοντας· Καὶ γὰρ ἦν ἰδεῖν τοὺς τῷ πάθει συγκεχυμένους, ἄνδρας, γυναῖκας, ἀκμάζοντας παῖδας, ὁμοῦ πάντας δεινὸν ἀλαλάζοντας καὶ ἑαυτοὺς διαῤῥηγνύντας, καὶ μηκέτι κατέχειν τὴν ἀθυμίαν τῶν τοσούτων ὀχληρῶν ἐξισχύοντας, ἀλλὰ δηλοῦντας ταῖς οἰμωγαῖς τὴν ἔνδον τῆς καρδίας διάθεσιν, ὡς ἅπασα καταπίμπραται τῶν πειρασμῶν ταῖς φλογώσεσιν. Ὡς γὰρ βιαίως οὕτως ἐξ ἀλλήλων διαιρεθέντες φύρδην ταῖς ὁλκάσιν εἰσήχθησαν, εὐρείαις τε οὔσαις καὶ ἱκαναῖς πολλοῖς πλήθεσιν ἐξαρκεῖν, οὐ κατάστοιχα, οὐδ' ὡς ἄν τις εἴποι, ἐν αὐτάρκει τόπῳ τοῦ σωματικοῦ ὄγκου τῶν εἰσελθόντων ἕκαστος τὴν καθέδραν ἐλάμβανεν, ἀλλ' ὡς ἔτυχεν ἅπαξ κατενεχθεὶς, τοῦτο μόνον ἀπεκεκλήρωτο, μὴ δυνηθεὶς ἐν ὅλαις ταῖς ἐφεξῆς ἡμέραις ἕως B μιᾶς παλαιστῆς τόπον ἐφευρεῖν, ἵν' ἀνακλιθεὶς ἀνάπαυσιν δῷ κἂν βραχεῖαν τῷ σώματι.

61. Omnes porro naves hoc modo onustæ erant. Nam cum essent quatuor et quinquaginta, ut supra dictum est, adhuc tamen hominum copia redundabat, quæ nec ipsa visa indigna quam ad sua inque Syriam hostes transferrent. Quare Barbari urbis navigiis collectis, quibus nostri mercatores quandoque utebantur ad convehendum triticum quasque etiam **573** in portus fretum demerseramus, extractis machina quadam navibus, quod illi per annulos quosdam in retinaculis ibidem defixos inque rem præstandam atque inventam summe conducentes perfecere, artificio quodam per funes circumvolutos appensosque quidquid subjectum erat attrahentes. Hac ratione, et navibus aliis abunde ditati, omnes immiserunt, ita ut eorum qui in hoc destinati erant nullus dimitteretur. Inter quos omnes haud scio an vel unus ex masculis exstiterit qui pilorum lanugine exasperaretur, vel ex feminis quæ pubes esset, cum omnes utriusque sexus essent juvencula ac calenti ætate, et inter eos potissimum recens nati infantuli ; quorum si quis unumquemque reputasset, indoluisset animo, ut eorum cujusque infortunia oculis usurparet, ferre non valens.

ξα'. Πᾶσαι δὲ αἱ νῆες τῷ τρόπῳ τούτῳ πεπλήρωντο, τέτταρες [γὰρ] οὖσαι, καθὼς ἔφημεν, καὶ πεντήκοντα. Ἔτι δὲ πλῆθος ἦν περιττεῦον, ἄξιον καὶ αὐτοῖς κρινόμενον τῆς ἀποδημίας. Οἱ οὖν βάρβαροι συναγαγόντες τὰς νῆας τῆς πόλεως, [P. 368] αἷς ἐχρῶντό ποτε πρὸς τὸ τὸν σῖτον ἐπικομίζειν οἱ καθ' ἡμᾶς ἔμποροι, ἔτι δὲ καὶ ἃς ἦμεν βυθίσαντες κατὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ λιμένος σοφίσματί τινι ἀνελκύσαντες, ὃ καὶ ἐνήργησαν διά τινων στροφίγγων τοῖς ἐκεῖσε προβόλοις ἐπιτετηδευμένων καὶ τὴν ἐπίνοιαν ἐργώδη δεικνύντων, ἑλισσομένων τινὶ τεχνάσματι καὶ διὰ τῶν ἀπῃωρημένων κάλων ἀνελκυόντων τὸ ὑποC κείμενον, οὕτως οὖν καὶ ἄλλων νηῶν πληθὺν εὐπορήσαντες εἰσεκόμισαν ἅπαντας, ὡς μηδένα πώποτε τῶν εἰς τοῦτο τεταγμένων παραλειφθῆναι. Ἐξ ὧν ἁπάντων οὐκ οἶδα εἴ πού τις τῶν ἀῤῥένων τὸν ἴουλον ἐτετρίχωτο ἢ κἂν μία τῶν γυναικῶν ἥβασκεν. Πάντες δὲ καὶ πᾶσαι νέαν ἦγον τὴν ἡλικίαν, καὶ τούτων μάλιστα τὰ ἀρτιγενῆ βρέφη. Οὓς ἄν τις καθ' ἕνα λογιζόμενος κατεκλᾶτο, μὴ σθένων ὁρᾷν τὰ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἀτυχήματα.

62. Verum adversum nos, qui diversis ex causis ferrum evasissemus, a tyranno rursus aliud promulgatur decretum, ut scilicet, qui ex nostris essent, iique præcipue qui navigationis incommoda sufferre posse visi essent, inter duces divisi, in unamquamque barbaricarum navium quini intromitterentur, inque eis servarentur, ea scilicet ratione ut dictæ jam commutationis causa Tarsum mitterentur : reliqui vero, velut inhabiles et nulli usui, si abducerentur, quinimo oneri minime proficuo futuri, visum est ut urbi dimitterentur. Sed ne id quidem ulla lenioris **574** animi humanitate edixit, nec Deo aliquid exhibiturus, uti barbaros facere nonnulli stulte contendunt, verum id quoque artificio peræque singulari improboque commento, ne quid non in suas rationes ac lucra constituisse videretur.

ξβ'. Καθ' ἡμῶν δὲ τῶν κατὰ διαφόρους αἰτίας ἐκφυγόντων τὸ ξίφος ἐκηρύχθη τοιαύτη παρὰ τοῦ τυράννου καὶ αὖθις ἀπόφασις, ὥστε τοὺς μὲν ἐξ ἡμῶν, καὶ μάλιστα ὅσους ἔδοξε τὰ τοῦ πλοὸς ἐγκαρτερῆσαι D δυναμένους ἐπίπονα, μετ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν στρατηγῶν διαιρεθέντων εἰσελθεῖν ἀνὰ πέντε ἐφ' ἑκάστης τῶν βαρβαρικῶν νηῶν, τηρεῖσθαί τε χάριν τοῦ πρὸς τὴν Ταρσὸν διαπεμφθῆναι λόγῳ τῆς εἰρημένης καταλλαγῆς· τοὺς λοιποὺς δὲ, ὡς μηδέν [7] τι χρηστὸν αὐτοῖς δυναμένους πορίζειν, εἴ γε τῆς ἀποδημίας μετάσχωσι [8], μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀνωφελῆ φόρτον αὐτοὺς ἐπισύρεσθαι, ἔδοξεν ἐπαφεῖναι τῇ πόλει, οὐδὲ τοῦτο [9] φειδοῦς τινος ἕνεκεν, οὐδ' ὅτι τῷ Θεῷ παρεῖχε, καθώς τινες τοὺς βαρβάρους πράττειν ἀλόγως φιλονεικοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μετά τινος μεθόδου καὶ μοχθηρᾶς ἐπινοίας, ἵν' ἐν μηδενὶ φανείη τῶν πε-

VARIÆ LECTIONES.

[7] οὐδὲν P. [8] κατάσχωσι AP. [9] τούτου A.

πραγμένων ἀσυντελής, ᾧ μὴ κέρδος ἑαυτῷ συμπορίσοιτο [10]. Ἀκριβῶς γὰρ εἰδὼς ὡς μετὰ μικρὸν ἔσεσθαι μέλλει τῶν αἰχμαλώτων ἡ διὰ τῆς καταλλαγῆς ἀπολύτρωσις, ἐσοφίσατο μηδὲ τούτους εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν ἐλευθερίας τυχεῖν. Καὶ σκόπει τὸ πανοῦργον τοῦ δράματος. Ἐρχομένοις γάρ τισι μετὰ τὸ τὴν πόλιν ἁλῶναι, τοῖς ὁπωσδηποτοῦν διαδρᾶσι, καὶ τοὺς ἰδίους αἰχμαλώτους ὠνουμένοις, συνείπετο μετ' αὐτῶν καί τις ἀνὴρ καλούμενος Συμεὼν, φρονήσει βεβηκὼς καὶ διὰ πείρας ὢν πολλῶν πραγμάτων, ὃς ἦν πρὸς τοῦ βασιλέως σταλεὶς δι' αἰτίαν τινὰ χρειώδη πρὸ μικροῦ τῇ πόλει, περὶ ἧς νῦν οὐκ ἀναγκαῖον εἰπεῖν. Τούτοις οὖν καθ' ἑκάστην μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀπόπλου συχνῶς ἐρχομένοις ἀνεκοινώνησε τὴν κατὰ τῶν εἰρημένων βουλὴν ὁ δεινὸς οὗτος Λέων, εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς, [P. 369] ὡς *Ἐγὼ ἀπεχθῶς*, φησὶ, *φερόμενος ἐξ ἀρχῆς καθ' ὑμῶν οὐκ ἔκρινον ζωῶσαι τῶν ἁλόντων οὐδένα· τίς γὰρ ἐκ Θεοῦ μισθὸς πολεμίοις ἀνδράσιν ἐν καιρῷ νίκης τὸν θάνατον συγχωρεῖν, ὃν αὐτοὶ μᾶλλον ἐτέκταινον καθ' ἡμῶν; ἀλλ' ἐπειδὴ χρεία τις ἐπείγει, καθ' ἣν ἐστιν ἐπάναγκες ζωωθῆναι τούτους, εἴπερ αἰσίου τύχοι τοῦ πέρατος, περὶ τούτου καθ' ἑαυτοὺς ὑμεῖς σκέψασθε. Ἐπείγομαι γὰρ ἤδη τοῦ καιροῦ με καλοῦντος πρὸς τὴν ἰδίαν ἀποπλεῖν πατρίδα. Δύνασθε οὖν ἀντιποιηθῆναι τούτων ὄντων διακοσίων τὸν ἀριθμὸν δι' ἐγγράφου ἐγγύης, ὡς λαβεῖν ἡμᾶς ἀντ' αὐτῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς καταλλαγῆς ἰσαρίθμους Ἀγαρηνοὺς, πεῖσαί τε τὸν κρατοῦντα τῶν Ῥωμαίων τὰ σκῆπτρα μηδεμίαν περὶ τούτου ἀμφιβολίαν ἔχειν, ἀλλὰ συνθέσθαι ὑφ' ὑμῶν πεπραγμένοις; ἢ δεδίττεσθε μὲν τὴν ἐγγύην ὡς μὴ ἐν ὑμῖν κειμένην, ἄδηλον ὂν εἰ παραδεχθήσεται ὑπ' ἐκείνου ἢ μὴ, ἐν οὐδενὶ δὲ τίθετε τοσοῦτον κακὸν, μικρᾶς προθυμίας μέγαν προξενοῦντες τοῖς ὁμοφύλοις τὸν ὄλεθρον; Εἴπατε οὖν ὁποτέρῳ τούτων στοιχεῖτε, ἵν' ἐνί γε τὴν ψῆφον δῶμεν, ἢ τοῦ ζωῶσαι ἢ τοῦ ἀπαλλάξαι αὐτούς.* Ὁ οὖν ῥηθεὶς Συμεὼν, ἅτε δὴ τῶν ἄλλων προέχων, πρὸς αὐτὸν ἔφη· *Ἐγὼ ταύτην τὴν ἐγγύην μόνος κατεγγυῶμαι, σαφῶς εἰδὼς τὸ περὶ πάντα φιλάνθρωπον τοῦ καθ' ἡμᾶς αὐτοκράτορος, καὶ ὡς δίχα λόγου παντὸς παρέξεται τούτων ἕνεκεν, ἐξ ὧν ἔχει δεσμίων Ἀγαρηνῶν, τοσούτους ὅσοι καὶ οὗτοι τυγχάνουσιν ὄντες· οὓς καὶ αὐτὸς ἐγὼ τῇ Ταρσῷ διακομίσω, ἵν' ἐπ' ἐμοὶ πάλιν τὰ περὶ τῆς ἐγγύης λυθῇ, καὶ μηδὲν ἔχῃς κατ' ἐμοῦ προφέρειν, ἐπὰν τὴν ὀφειλὴν ἐκπληρώσω. Μόνον τύχωσι κἂν οὗτοί τινος σωτηρίας, ἵνα συλλέξαντες ταφῇ δῶσι τῶν ἀποιχομένων τὰ σώματα, ἃ διὰ πάσης τῆς πόλεως κείμενα καὶ αὐτὸν τὸν ἀέρα πρὸς θρῆνον ἐφέλκεται.* Ταῦτα ἀκούσας ὁ κακοήθης ἐκεῖνος, ἔγγραφόν τε πείσας τὸν αὐτὸν Συμεὼν καὶ ἐνώμοτον παρασχεῖν τὸν περὶ τῶν συνθηκῶν τούτων λόγον, ἀπολυθῆναι πάντας ἐκείνους τοὺς ἐξ ἡμῶν περιττεύσαντας ἄνδρας ἐπέτρεψεν.

A Cum enim optime sciret non diu post captivos per commutationem fore redimendos, hoc quoque excogitaverat, ne hi temere et quasi oblatam sponte libertatem consequerentur. Et considera callidum hominis consilium. Venientibus enim nonnullis post urbis excidium, qui ejus utcunque ruinam casumque evaserant, suosque captivos redimentibus, una cum eis advenerat vir cui Symeoni nomen erat, adulta prudentia et multarum rerum experientia celebris. Ille paulo ante ab imperatore negotii cujusdam necessarii causa missus fuerat, de quo nihil impræsentiarum dicere interest. His itaque quotidie confertimque ad navium usque recessum venientibus, consilium suum adversus jam dictos immitis Leo hisce communicavit. *Ego*, inquit, B *quo in vos odio a principio excitus eram, statueram nemini captivorum vitæ indulgentiam facere. Quæ enim ex Deo merces est, hostibus favente victoria mortem condonare, qui ipsi eam in nos sedulo machinarentur? Cum tamen utilitas quædam urgeat, qua necesse sit ut sic vivi serventur, siquidem fortunatum finem res sortiatur; de hoc vobiscum ipsi deliberate. Festino enim, poscente jam tempore, ad propria remeare. In* **575** *vesne valetis recipere, cum hi sint numero ducenti, fidei jussione scripto consignata, nos pro eis commutationis tempore totidem ex nostris (Agarenos scilicet) recepturos, suasurosque Romanorum sceptra moderanti ut nullam ejus rei causa ambiguitatem afferat, sed his quæ pacta* C *a vobis erunt assensum præbeat? an fidem dare formidatis, quasi non in vestro sita arbitrio sit, ac velut incertum habeatis, sitne ille ratam habiturus necne? remque nihili grande adeo malum ducatis, tantum scilicet popularibus vestris, minori vestra in illos alacritate ac pietate, procurantes interitum? Ergo dicite utrum probetis; quo unam in partem lata sententia, hosce vel vita superstites servemus vel victorum jure contrucidemus.* Tunc dictus Symeon, ut qui aliis dignitate præstaret, ad eum infit: *Unus ego hanc in me sponsionem recipio, ut qui clementissimi imperatoris in omnibus humanitatem explorate compertam habeam, fore nimirum ut citra omnem disceptationem jurgiumque tanto numero vinctos Agarenos contribuat, quanto sunt quos hic in spoliis habetis* D *captivos; quos ego ipse Tarsum adducam, ut in me rursus fidei jussio dissolvatur, nihilque in me proferre possis, postquam debitum exsolvero. Tantum hi salute aliqua potiantur, ut defunctorum cadavera colligentes sepulturæ tradant, ipsa tota urbe projecta ipsumque aerem diro rei conspectu ad luctum trahentia.* His nequissimus ille auditis, suasoque Symeone ut pacta illa scripto consignata jurejurando firmaret, **576** omnes illos qui ex nobis justum numerum excedebant dimitti mandavit.

VARIÆ LECTIONES.

[10] συμπορίσαιτο P.

63, 64. Cum hoc quoque in rem suam rite peregisset ac sibi fraudem tuto statuisset, non minori aliam calliditate instruxit. Jubet enim omnem civitatem incendi, ut hoc quoque non vulgari sibi lucro cederet. Nec immerito : sciebat enim eos qui captivos redimebant id nunquam omnino permissuros; ita nimirum ut illi ipsi flammis incendi mallent, quam ut vel solo auditu ejusmodi aliquid acciperent. Nondum enim per mediam civitatem illata Barbaris flamma atque dispersa, sed cum adhuc ædes mari vicinas comburerent, mox qui aderant cives pro civitate pretium numerare immobili inter se consilio statuunt. Hincque adeo rursus jussa ubique sparguntur, ignem ab ædibus submovendum esse, cum hæc quoque machina illi prospere cessisset. Qui enim cum laudato Symeone viri comitabantur, quod aliunde non suppetebat unde summam numerarent, duo auri talenta daturos spopondere, quæ eunuchus fustibus mactatus Strymonem dimiserat; quibus etiam inde ubi recondita erant, per veloces cursores cito advectis atque Barbaris numeratis, per eum modum civitatem ab incendio illæsam servaverunt.

65. His quoque ad optatos fines perductis, cum nihil superaret quod viri insatiabilibus oculis auri extorquendi ratio non fuisset, nec 577 diutius illic ei morandum foret, sed de navigationis potius eventibus, per id tempus navigantes appetere solitis, anxie cogitandum, tunc scilicet, cum sol medium circiter cœli axem teneret, decimo excidii die, e portu enavigantes atque ad Romanam portam devecti reliquum diei ibi peregimus. Eramus nos quinque, quemadmodum capti fueramus, in quadam Ægyptiacæ classis ductoris nave. Quem et pater meus per unum interpretum, quippe cum lingua nostra loqui nesciret, rogaverat ut missis stipatoribus omnes nobis affinitate conjunctos atque propinquos, ubicunque dispersi essent, adduceret ; quod et prope factum esset, nisi hic quoque malorum nostrorum multitudo obstitisset, eosque qui missi fuerant ad investigandum segniores reddidisset. Nam matrem meam et ex aliis fratribus unum, qui initio nobiscum capti non fuerant, necnon et fratris uxorem, cito, unde erant, ad nos deduxerunt : meam vero uxorem cum tribus infantibus, et ultimo loco post nos omnes natam sororem cum affinium turba reliqua nec invenire voluerunt, nec forte inventos, ut adducerent, in animum induxerunt : sed erant alius alibi communi vulgo convoluti, nostræque divisionis nimbis onerati. Sustinebamus tamen, ut in malis iisque dire accepti, hoc quoque, quod eramus alii ab aliis dissecti, etsi res nostræ genus omne angoris molestiæque excederent.

A ξγ', ξδ'. Ἐπειδὴ δὲ [11] τὰ περὶ τούτου καλῶς εἶχεν αὐτῷ καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ ἦν τὸ πανούργευμα [12], ἕτερον πάλιν οὐκ ἔλαττον τούτου τῇ δολιότητι τῶν φρενῶν ἐπενόησε. Πυρπποληθῆναι γὰρ ἅπασαν τὴν πόλιν προσέταττεν, ἵν' ᾖ καὶ τοῦτο αὐτῷ οὐ τὸ τυχὸν παρεμπόρευμα· ᾔδει γὰρ ὡς οἱ τοὺς αἰχμαλώτους ὠνούμενοι οὐδὲ τοῦτο πράττειν αὐτὸν ἐξ ἀνάγκης ἀνάσχοιντο, αἱρούμενοι μᾶλλον αὐτοὺς ἐκείνους καταπρησθῆναι ἢ τοιοῦτόν τι κἂν ἀκοῇ παραδέξασθαι. Μήπω [P. 370] γὰρ τῶν βαρβάρων διὰ μέσου τῆς πόλεως τὴν φλόγα διασπειράντων, ἀλλ' ἔτι τὰς πλησιαζούσας τῇ θαλάσσῃ πυρπολούντων οἰκίας, μόνον ὅτι πρὸς τὸ καταβάλλειν τὰς ὑπὲρ τῆς πόλεως τιμὰς οἱ παρόντες πρὸς ἀλλήλους ἐκύρωσαν, καὶ πάλιν πρόσταγμα πανταχοῦ διεπέμπετο παύεσθαι τῆς οἰκείας συνεργίας [13] τὸ πῦρ, ὡς εἰς χρηστὸν αὐτῷ πέρας καὶ ταύτης προελθούσης τῆς ἐπινοίας. B Οἱ γὰρ ἄνδρες ἐκεῖνοι σὺν τῷ ῥηθέντι Συμεὼν, μὴ ἔχοντες ἀλλοθέν ποθεν καταβάλλεσθαι τὴν περὶ τούτου ποσότητα, τὰ δύο ὑπέσχοντο τοῦ χρυσίου τάλαντα ἅπερ ἦν ὁ θανὼν ἐκ τῶν ῥοπάλων εὐνοῦχος πρὸς τὸν Στρυμόνα ἐξαποστείλας· ἃ καὶ θᾶττον ἀγαγόντες διά τινων ταχυδρόμων ὅθεν ἐκρύπτοντο, καὶ τοῖς βαρβάροις ἐναριθμήσαντες, οὕτως τὴν πόλιν τῆς πυρκαϊᾶς ἐσώσαντο.

ξε'. Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ τοῦτο πέρας εἰλήφει, καὶ οὐκ ἐνέλιπεν οὐδὲν ὃ τοῖς ἀκορέστοις ἐκείνοις ὀφθαλμοῖς ὑπόθεσις χρυσίου μὴ ἐγεγόνει, ἔδει δὲ μὴ ἐπὶ πολὺ καρτερεῖν τῷ τόπῳ, ἀλλὰ φροντίζειν καὶ τῶν κατὰ τὸν πλοῦν συμπτωμάτων μᾶλλον τῷ καιρῷ τούτῳ C τοῖς πλωτῆρσιν ἐγγινομένων, τότε δὴ περὶ μεσημβρίαν ὄντος τοῦ ἡλίου τῇ δεκάτῃ τῆς ἁλώσεως ἡμέρᾳ τοῦ λιμένος ἐξωρμήσαμεν καὶ πρὸς τὴν ῥηθεῖσαν Ῥωμαίων πύλην μετήχθημεν, τὸ λοιπὸν ἐκεῖσε τελέσοντες [14] τῆς ἡμέρας. Ἦμεν οὖν ἡμεῖς οἱ πέντε, καθὼς ἐχειρώθημεν, εἴς τινα ναῦν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κατ' Αἴγυπτον στόλου, οὗ καὶ προσδεηθεὶς ἦν ὁ ἐμὸς πατὴρ διά τινος ἑρμηνέως (οὐδὲ γὰρ ᾔδει λαλεῖν καθ' ἡμᾶς) προστάξαι τοῖς ὑπ' αὐτὸν δορυφόροις ἀγαγεῖν ὅθεν ἂν ἦσαν διασπαρέντες οἱ κατὰ συγγένειαν ἡμῖν πλησιάζοντες. Ὃ δὴ καὶ παρὰ μικρὸν ἐτελεῖτο ἄν, εἰ μὴ κἀν τούτῳ παρεμποδὼν γέγονε τὸ πλῆθος τῶν ἡμετέρων κακῶν, καὶ πρὸς τὴν ἔρευναν ἀποκνῆσαι τοὺς ἀπεσταλμένους πεποίηκε. Τὴν γὰρ μητέρα τὴν D ἐμὴν καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἕνα, τῶν μὴ κατ' ἀρχὰς μεθ' ἡμῶν ληφθέντων, ἔτι δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ [15] γαμετὴν τὸ τάχος, ὅθεν ὑπῆρχον, πρὸς ἡμᾶς ἠγάγοντο· τὴν ὁμόζυγα δὲ τὴν ἐμὴν σὺν τρισὶ νηπίοις καὶ τὴν ὑποβεβηκυῖαν κατὰ τὴν γέννησιν ἡμῶν ἀδελφὴν μετὰ καὶ ἄλλου πλήθους τῶν προσηκόντων οὔτε [16] ἀνευρεῖν ἠθέλησαν, οὔτε δὲ ἀνευρόντες ἴσως ἀναγαγεῖν πρὸς ἡμᾶς ἠβουλήθησαν, ἀλλ' ἦσαν ἄλλος ἀλλαχῇ τῷ κοινῷ πλήθει καὶ ταῖς νιφάσι τῆς ἐξ ἡμῶν βαλλόμενοι διαιρέσεως. Ὅμως ἐκαρτεροῦμεν ὡς ἐν δεινοῖς καὶ τὴν ἐξ ἀλλήλων κατατομήν, εἰ καὶ ὅτι παντὸς ἀνιαροῦ πεῖραν τὰ καθ' ἡμᾶς ὑπερέβαλλεν.

VARIÆ LECTIONES.

[11] δὲ] καὶ AP. [12] πανούργημα P. [13] ἐνεργείας? [14] τελέσαντες AP. [15] τ' ἀδελφοῦ A. [16] οὐχ pro οὔτε P.

ξς'. Ἤδη δὲ [17] τοῦ πλοὸς ἄρχεσθαι μέλλουσι στρέ- A 6λας τινὰς [P. 371] τοῖς ποσὶ πᾶσιν ἡμῖν ἐπιθέντες οἱ Βάρβαροι, οὕτως καθ' ἕνα ταῖς ναυσὶν ὥσπερ ἄψυχόν τινα διεστοίβασαν ὕλην, μὴ ἐνδιδόντες κἂν ἐλεύθερον ἀναπνεῖν τὸν ἀέρα, ἀλλὰ καὶ τοῦτον τῇ συνεχείᾳ τοῦ πνιγμοῦ συναπείργοντες. Οὕτω γὰρ ἡμᾶς ἐν ἀλλήλοις ἐπισυνῆψαν ὡς ἓν ἀδιάσπαστον ὁρᾶσθαι σῶμα τὴν πληθὺν ἅπασαν, μηδ' ὅλως διισταμένην ἢ ἀπερρηγμένην τῆς συνεχοῦς ἐκείνης πιλήσεως. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ δύσιν ὁ ἥλιος ἦν καὶ πρὸς τὸν νυκτερινὸν γνόφον ἔληγε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἐπινίκιόν τι μέλος τοῖς τε κυμβάλοις καὶ τυμπάνοις ἀποκρουσάμενοι, καὶ τὸν ὑπὲρ κεφαλὰς [18] ἀέρα ταῖς διὰ τῶν ξιφῶν ῥιπίσεσι περιαστράψαντες, οὕτως μετὰ βαθεῖαν ἑσπέραν ἄσημόν τινα καὶ τραχὺν ἀλαλαγμὸν ἐπαφέντες καὶ τὰς ἀγκύρας τῶν νηῶν ἀνασπάσαντες τῆς B γῆς ἀπεδίδρασκον. Ἦν δὲ ἀκούειν ὅπως ἡσυχῇ μόνον τὸ πλῆθος κατεστενάζομεν τῆς πατρίδος, καί πού [19] τινα πρὸς τὸν Θεὸν ἐν τῷ ἀφανεῖ τῆς ψυχῆς ἕκαστος ἡμῶν ἠφίει φωνήν, ὅσοις ἂν αὐτὸς βούλοιτο παιδευτικοῖς πειρασμοῖς ὁμιλήσαντας καὶ πάλιν ἀποδοθῆναι τῇ θρεψαμένῃ, καὶ μὴ εἰς τέλος ἐγκαταλειφθέντας ἀνέλπιστον ἔχειν τὴν ἐκ τῶν λυπούντων ἀπαλλαγήν.

ξζ'. Ὡς δὲ τοῦ πλεῖν ἤδη πρὸς ὄρθρον οὔσης τῆς νυκτὸς ἀπηρξάμεθα, εἶχε μὲν ἡμᾶς καὶ ἄλλων δυσχερῶν ἀνάγκη πολλῶν, τοῦ λιμοῦ, τῆς δίψης, τῆς συνεχείας ὁ ὑπωπιασμὸς (καὶ γὰρ κατὰ μόνην τὴν ναῦν ἔνθα ἦμεν ἡμεῖς ὀκτακοσίων αἰχμαλώτων ψυχῶν ἀριθμὸς ἦν, δίχα τῶν ἐν αὐτῇ Βαρβάρων, διακοσίων C καὶ αὐτῶν ὄντων), πρὸς τούτοις δὲ καὶ τῶν κομιδῇ νηπίων ἡ ἐλεεινὴ βοὴ μηδαμῶς δυναμένων φέρειν τῶν μοχθηρῶν τὴν ἐπίτασιν, ἀλλ' οὐδὲν ἢ [20] θάνατον αὐτοῖς ἐπισπεύδουσαν ἄωρον. Πλείω δὲ πάντων ἡ κατὰ τὴν [21] γαστέρα χρεία, ἧς οὐκ ἦν μηδεμίαν μέθοδον ἐφευρεῖν, τῆς φυσικῆς ἀνάγκης κατεπειγούσης πρὸς τὴν διέξοδον· τὴν γὰρ αἰδῶ τοῦ πράγματος πολλοὶ προτιμῶντες καὶ καρτερεῖν τὴν βίαν μὴ σθένοντες συχνῶς ἐκινδύνευσαν [22]. Πλὴν τῆς ἡμέρας ἀρχομένης τὸν ἀγκῶνα παραπλεύσαντες τοῦ ῥηθέντος [23] Ἐκβόλου, ἀνήχθημεν περὶ δείλην βαθεῖαν εἴς τινα τόπον Βολβὸν καλούμενον, ἔνθα τινὲς ἱππεῖς ἐφάνησαν ἀπὸ τῆς γῆς ἐρχόμενοι πρὸς ἡμᾶς. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ καὶ πρώην ἐν τῇ πόλει παραγενόμενοι, ῥητάς τινας γυναῖκας ὠνήσασθαι θέλοντες, ἃς τὸ D τάχος οἱ Βάρβαροι τῶν νηῶν ἐξενεγκόντες ἀπέδοντο, πολὺ χρυσίον ὑπὲρ [24] αὐτῶν κομισάμενοι. Ἐκεῖθεν δὲ πάλιν ἀναχθέντες κατήραμεν περὶ τὰ τέλη τῆς νήσου τῆς καλουμένης Παλλήνης· καί τι μικρὸν ἐκεῖσε καθησυχάσαντες, τοῦ πνεύματος ἐπιτηδείου ὑπάρχοντος καὶ αὖθις πρὸς ἑσπέραν ἐσπάσθησαν τὰ ἱστία, ἃ καὶ διαπρησθέντα τῇ σφοδροτάτῃ ῥύμῃ τοῦ πνεύματος ἦγον ἡμᾶς φερομένους [P. 372] βιαίως, ἕως τῆς ἐφεξῆς [25] κατ' ἀρχὰς ἡμέρας εὑρέθημεν εἴς τινα τόπον [26] Διαδρόμους παρὰ τῶν ναυτιλλομένων ὀνομαζόμενον, δύο μὲν ἔχοντα νήσους ἀμφιμήκεις ἐξ

578 66. Dum vero jam navigationem parant, tortis quibusdam ac cuneis nostrum omnium pedibus impositis, sic unum post alium velut inanime quoddam pondus Barbari navibus constipant, nec vel libero aere respirare concedentes, sed hunc quoque continua suffocatione trudentes. Sic enim alios aliis astrinxerunt, ut omnis multitudo unum indivulsum corpus videremur, nulla prorsus separatione disjunctum aut a continua illa constipatione abruptum. Quia vero solis jam occasu diei lux in noctis tenebras ac caliginem ibat, victoriæ melos quoddam cum cymbalis atque tympanis pulsantes, aeremque capitibus affusum ensium circumductibus collustrantes, sic ad multam noctem incondito horrendoque ululatu producto atque ancoris navibus avulsis e terra profugerunt. Audisses multitudinem partim tacite solum patriam gemitu deplorare, partim nostrum quemlibet in cordis occulto missa ad Deum voce supplicare, ut quibus ipsi liberet, malis salubriter castigatos denuo patriæ redderet, neque in finem deserens nulla spe liberationis in illis versari in perpetuum sineret.

67. Ut jam autem diluculo discussaque nocte navigare cœpimus, tum alia nos quoque plura mala conficiebant, famis, sitis, ipsa compressio exque ea sugillatio (in una enim illa navi, in qua nos vehebamur, **579** ad octingenta captivorum capita censebantur, præter Barbaros, qui ipsi in ea ducenti erant), tum præterea infantulorum voces atque clamores, nulla ratione vim tantam malorum ferre valentium, ac quibus aliud nihil quam mors immatura iis celerabatur. Sed omnium maxime enecabat alvi resolutio, cui sane nullo remedio occurri poterat, naturali necessitate recrementa foras expellente. Multi namque rei ipsa necessitate pudorem pluris facientes, nec vim tolerare valentes, haud raro in discrimen adducebantur. Cæterum clara jam luce memorati Ecboli sinu prænavigato, et in serum vesperum declinante jam die, Bolbum quem vocant pervenimus; quo loco nonnulli equites ad nos accesserunt (erant hi qui et antea in urbem venerant) certas quasdam matronas redempturi; quas Barbari actutum navibus eductas, ingenti auri vi pro eis accepta, dediderunt. Inde vero rursus educti Pallenes insulæ extremis hæsimus; dumque ibi paululum immoramur, secundo vento flante ad occidentem rursus vela impulsa sunt; quæ validissimo venti impetu inflata violenter nos deferebant, donec sequentis diei initio locum a nautis Diadromus nuncupatum attigimus. Is habet duas insulas, utrinque longo limite extensas, **580** sibi adversas; inter quas veluti fluvius mare præterfluens insulas unius duntaxat stadii spatio dividit. Ubi huc venis-

VARIÆ LECTIONES.

[17] δὲ om A. [18] κεφαλῆς A. [19] που om. P. [20] ἀλλ' οὐδὲν ἢ] ἀλλὰ A. [21] τὴν om. P. [22] ἐκινδύνευον A. [23] προρρηθέντος A. [24] ὑπὲρ] ὑπ' P. [25] ἕως ἐφεξῆς τῆς AP. [26] τινας τόπων A.

semus, infortunatam in navem incidimus, frumento A onustam, sicque repente ut ex subitaneo eventu, qui in ea vehebantur, nautæ nihil moliri potuerint, quo suæ consultum saluti esset. Quanquam enim videbantur ad insulam adjacentem navem detrusisse ac fugam capessivisse, nihil inde tamen commodi retulere; quam ocissime enim egressi Barbari comprehensos omnes, uno duntaxat excepto, contrucidant. Hinc denuo navigantes duos dies ac noctes Eubœæ magnæ insulæ oram legebamus; versusque mare magis boreale directis velis prope Andrum, non sine immani ventorum sibilo, pervenimus. Neque enim recta navigabamus neque certa ad loca, sed hac atque illac; pro eo ac navarchis videbatur, aliud alio obversimque iter mutabamus. Timebant enim ne quo loco Romana B classis consisteret, adversumque incautos sinistrum aliquid molita damnum inferret. Proptereaque ad alias atque alias insulas perinde atque errones circumferebamur.

68. Dum hoc pacto vagamur, in Patmum insulam deflleximus; in qua sex dies malorum omnium experimentis divexati mansimus. Cum **581** enim locus esset inaquosus, sitis captivos vastabat. Non enim tantum aquæ nobis præbebatur quantum sat esset ad vitam sustentandam, sed quantum ad mortem, ipsam jam ingruentem, tantisper remorandam; quam bibens, nisi in ipsa gustatione compressis naribus, ne a principio graveolentiam persentisceret, nullo modo haurire poterat, cum ante C etiam potionem unus ipse aspectus naturam offenderet ac molestius haberet. Porro cibus panis duntaxat crustum erat, idque putridum, vitam evertens ac internecinum. Quæ enim hostes in proprios usus domo exportarant, cum iis superflua essent omninoque carie vitiata, ut nec ulla brutarum animantium saltem oculos posset advertere, hæc nobis in cibum apponebantur, quanta nec dici possit, graveolentiæ ac insuavitatis plena, ipsa vermibus scatentia multoque mucore conspersa et ad corpus sustinendum nullas plane vires habentia. Inde enim conjectura erat infinitam fere multitudinem quotidie in mortem cogi per sitis famisque injuriam, morientiumque corpora e navi in mare jactari, atque in multum tempus inter un- D das subsultantia ferri. Præque reliquis infantum miserabile genus, necdum eis constante natura, pluribus incommodis malisque afficiebantur. Vivi rursus haud multum a demortuis distabant, atque parem interitum res illorum spectabant. Inter quos omnes nos, **582** qui tortis colligabamur, acrior cruciatus urebat. Folliculorum enim inanimatorum instar unus juxta alium sedentes, cuneisque; quibus appensi eramus, convulnerati atque

A ἐναντίας ἀλλήλων, μέσον δὲ τούτων ποταμοῦ δίκην τὴν θάλασσαν παραθέουσαν καὶ τὰς νήσους ὡς ἀπὸ σταδίου καὶ μόνον ἐξ ἀλλήλων διείργουσαν. Ἔνθα δὴ καὶ γενόμενοι νηός τινος δυστυχοῦς σίτου πεφορτισμένης περιετύχομεν, καὶ οὕτως ἀθρόον ὡς μηδὲ δυνηθῆναι τῷ αἰφνιδίῳ τῆς συμβάσεως τοὺς ἐν αὐτῇ σωτηρίας ἐχόμενόν τι προσεξευρεῖν [27]. Εἰ γὰρ καὶ ἔδοξαν πρὸς τὴν παρακειμένην νῆσον τὴν ναῦν ἐποκεῖλαι καὶ πρὸς φυγὴν ἐκτραπῆναι, ἀλλ' οὐδὲν ἐκ τούτου ἀπώναντο· θᾶττον γὰρ αὐτοὺς ἐξελθόντες οἱ Βάρβαροι συνελέξαντο, καὶ χωρὶς ἑνὸς μόνου πάντας πρὸς θάνατον ὑπηγάγοντο. Ἐκεῖθεν δὲ πάλιν ἀπάραντες ἐπὶ δυσὶ νυχθημέροις τὴν μεγάλην νῆσον παρεπλέομεν τῆς Εὐβοίας, καὶ κατὰ τοῦ βορειοτέρου ταύτης πελάγους ἰθύναντες τὰ ἱστία, τὰ παρὰ πόδας B τῆς Ἄνδρου [28] μετά τινος σφοδροτάτου ῥοιζήματος κατελάβομεν. Οὐ γὰρ ἐποιούμεθα κατ' εὐθεῖαν τὸν πλοῦν, οὐδὲ κατά τινος ὡρισμένου τόπου, ἀλλ' ὡς ἂν ἔδοξε τοῖς τῶν νηῶν ἀρχηγοῖς, τῇδε κἀκεῖσε τὰς μεταβάσεις καὶ ἀντιστροφὰς ἐποιούμεθα. Καὶ γὰρ ἐδεδίεσαν [29] μή που τύχοι παρὼν ὁ τῶν Ῥωμαίων στόλος, καὶ λάθοι κατ' αὐτῶν ἐπίνοιάν τινα μοχθηρὰν ἐργασάμενος. Διὰ τοῦτο ἄλλοτε ἄλλας νήσους καθάπερ τινὲς πλανῆται περιηρχόμεθα.

ξη'. Οὕτω δὲ φερόμενοι κατηντήσαμεν εἴς τινα νῆσον Πάτμον καλουμένην· ἔνθα δὴ καὶ προσεμείναμεν ἓξ ἡμέρας, παντὸς χαλεποῦ πεῖραν ἐν αὐτῇ καθυπομένοντες. Ἀνύδρου γὰρ ὄντος τοῦ τόπου ἐληΐζετο τοὺς αἰχμαλώτους ἡ δίψα. Οὐ γὰρ ἐδίδοτο ἡμῖν ὕδωρ ὅσον πρὸς σύστασιν τῆς ζωῆς ἐπήρκει, ἀλλ' ὅσον ἐμβραδύνειν ἐποίει καίπερ παρόντα τὸν θάνατον· οὗπερ ὁ μετέχων, εἰ μὴ τὴν ὄσφρησιν κατὰ τὴν γεῦσιν ἐπεῖχεν ὡς μὴ κατ' ἀρχὰς τῆς αὐτοῦ δυσ- C ωδίας ἐπαισθανθῆναι, οὐδ' ὅλως τούτου παρεχωρεῖτο μεταλαβεῖν, τῆς φύσεως ἀνιωμένης καὶ εἰ μόνον ἀπιδεῖν ἠβουλήθη τοῦτο, καὶ πρὸ τῆς πείρας τῆς καταπόσεως. Ἡ τροφὴ δὲ ἡμῶν ἄρτου τρύφος ἦν μόνον, καὶ τοῦτο διεφθορὸς, κατάλυσιν ἐργαζόμενον. Ἃ γὰρ ἔτυχον λαβόντες οἴκοθεν πρὸ πολλῶν ἡμερῶν πρὸς χρείαν ἑαυτῶν οἱ πολέμιοι, ταῦτα περιττεύσαντα καὶ πρὸς τελείαν σηπεδόνα χωρήσαντα, καὶ οἷς οὐκ ἄν τι τῶν ἀλόγων ἐδυνήθη κἂν ἀπιδεῖν, εἰς μετάληψιν ἡμῖν προσεφέροντο, ἀφάτου μὲν δυσωδίας καὶ ἀηδίας πλήρη, μεστὴν δὲ σκωλήκων καὶ πολλῇ σαπρίᾳ συμπεφυρμένην, πρός τε τὴν ἕξιν τοῦ σώματος [30] παντελῶς ἀνενέργητον. Καὶ γὰρ ἦν εἰκάσαι πλῆθος ἄπειρον ἐκ τούτων ἐφ' ἑκάστης τῆς ἡμέρας τῷ θανάτῳ συνελαυνόμενον, πάρεργον τῆς D δίψης καὶ τοῦ λιμοῦ [P. 373], τά τε σώματα τῶν θνησκόντων ἀκοντιζόμενα τῆς νηὸς ἐπὶ θάλασσαν, καὶ μέχρι πολλοῦ τοῖς κύμασιν ἐπισπαίροντα [31], καὶ τούτων μάλιστα τὰ δείλαια βρέφη τῷ ἀτελεῖ τῆς φύσεως πλείω τῶν ἄλλων τῶν ἀλγεινῶν ἐμφορούμενα, τοὺς ζῶντας δὲ πάλιν οὐ πόῤῥω τῶν προκειμένων ὑπάρχοντας, ἀλλὰ πρὸς τὸ ὅμοιον βλέποντας πέρας. Ἐξ ὧν ἁπάντων μᾶλλον ἡμεῖς, ὅσοι ταῖς στρέβλαις ἦμεν πεπεδημένοι, πλείοσι βασάνοις προσεπαλαίομεν. Καὶ γὰρ θυλάκων ἀψύχων δίκην ταῖς [32]

VARIÆ LECTIONES.

[27] προεξευρεῖν A. [28] Ἄντρου AP. [29] ἐδεδίησαν AP. [30] τῶν σωματων A. [31] ἐπισπαροντα Comb. : ἐπισπείροντα AP. [32] ταῖς] ἐπί ?

σελλίων ἀλλήλοις ἐπικαθήμενοι, καὶ τοῖς ξύλοις, οἷς ἐνηρτήμεθα, τιτρωσκόμενοί τε καὶ συνθλιβόμενοι, ἀνεκδιήγητόν τινα καὶ ἄῤῥητον ὑφιστάμεθα τὴν ἀνάγκην, οὐδ' ὁπωσοῦν συστραφῆναι ἤ τινος ἑαυτοῖς μεταδοῦναι σχολῆς συγχωρούμενοι, ἀλλ' ἢ μόνον τὰς κεφαλὰς ὑψοῦντες μικρὸν, εἴ που κἂν ἐλεύθερον ἀέρα ταῖς ῥισὶν ἐφελκύσωμεν καὶ μὴ πρὸς παντὸς ἄλλου δεινοῦ τῇ τῶν παρόντων ἀναθυμιάσει τὴν πνοὴν ἐπαφήσοιμεν. Τὸ δὲ τῶν φθειρῶν πλῆθος ἕτερον ἦν κακὸν ἄφατον. Καθάπερ γάρ τις θάνατος ἕρπων, τὴν ἁπάντων ζωὴν κατεβόσκοντο, ὡς ἐκ τούτου τὰς μορφὰς πάντων ἀλλοιωθῆναι, καὶ ἐν ὑποψίᾳ ζώντων, οὐκ ἀληθείᾳ λογίζεσθαι. Ὅσας δὲ πληγὰς ἠφίεσαν μανικῶς φερόμενοι καθ' ἡμῶν, ἢ ὅσαις λοιδορίαις καὶ ὀνείδεσι καθ' ἑκάστην ἡμᾶς ἔπλυνον ὥραν, καὶ οἷς ἐφαίνοντο τὴν μῆνιν φυλάττοντες τῶν ἡμερῶν τοῦ πολέμου, ποῖος μὲν λόγος καθιστορῆσαι δυνήσεται, ποία δὲ ἀκοὴ τὴν τούτου παραδέξασθαι τραγῳδίαν; Ἐμοὶ δὲ ἔκστασις ἐπεισέρχεται, ὁσάκις εἰς ἔννοιαν ἔλθω μόνον τῶν ἀμετρήτων κακῶν ἐκείνων ὧν κατὰ πᾶσαν τὴν περίοδον τοῦ πλοὸς ὑπεμείναμεν, πῶς ἐκαρτερήσαμεν ἐνέγκαι τοσαύτην πολυειδῆ συμφορὰν ἀνθρώπεια σώματα, οἷς ἦν πρὸ τοῦδε τρυφηλὴ καὶ διαῤῥέουσα δίαιτα καὶ πειρατικαῖς ἀνάγκαις οὐδαμῶς ἐνεθισθεῖσα, πῶς δὲ τὴν ἀνόποιστον καὶ δισσὴν πύρωσιν, τήν τε ἐκ τοῦ φλογμοῦ τῆς δίψης καὶ τὴν ἐκ τῆς θερινῆς ὥρας τὰς φυσικὰς ἰκμάδας ἀναξηραίνουσαν, καὶ τό γε τούτων ἐλεεινότερον, πῶς συνεκρατεῖτο καὶ παρέμενεν ἐν [33] ἡμῖν ἡ ψυχὴ, ὁπότε ταῖς νυξὶν ἐφήπλουν τὰς δερματίνας δέῤῥεις διὰ πασῶν τῶν νηῶν καὶ πάντας εἴσω τοὺς δυστυχεῖς ἡμᾶς ἐναπέκλειον, ὥσπερ καὶ τοῦ φωτὸς ἡμῖν μετὰ τῶν ἄλλων βασκαίνοντες, ἵνα σκότῳ καὶ καύματι, δυσὶν ἀφύκτοις κακοῖς τὴν ζωὴν εἰσπραττώμεθα. Ἀλλ' ἡγοῦμαι ὡς ταῦτα πάντα καρτερεῖν ἡ θεία καὶ προνοητικὴ τοῦ παντὸς ὑπὲρ πᾶσαν ἀνθρωπίνην διάνοιαν ἐνεδυνάμου [34] πρόνοια, [P.374] ἵν' ἐν ὑστέρῳ γνόντες ἐξ οἵων τότε κακῶν παρ' ἐλπίδας ἐῤῥύσθημεν, ἡμᾶς τε [35] αὐτοὺς καὶ ἄλλους τῷ ὑποδείγματι σωφρονίζωμεν.

ξθ', ο'. Ἐπειδὴ δ' ὁ καιρὸς ἐκάλει τῆς πρὸς τὰ οἰκεῖα τοῖς Βαρβάροις [36] ἀφίξεως, πάλιν ἐκεῖθεν ἀποπλεύσαντες κατήχθημεν εἴς τινα νῆσον καλουμένην Ναξίαν, ἐξ ἧς οἱ τὴν Κρήτην οἰκοῦντες φόρους λαμβάνουσιν· ἐν ᾗ γενομένων ἡμῶν οἱ κατ' αὐτὴν ὄντες ἄνδρες δώροις τοὺς ἀρχηγοὺς ἠμείψαντο τῶν νηῶν, οἷς μάλιστα ἐδόκουν αὐτοὺς ἐνδεῶς ἔχειν πρὸς τὴν τοῦ πλοὸς χρείαν. Πλὴν κἀκεῖ δύο μόνας ἡμέρας προσμείναντες κατηγόμεθα τὴν ἐπὶ Κρήτην (ἐκάλει γὰρ ἡμᾶς ἐπιτήδειον πνεῦμα), ἕως κατήραμεν ἔν τινι τόπῳ Ζωντάριον [37] μὲν παρὰ τῶν ἐγχωρίων ὀνομαζομένῳ [38], ἀντιστρόφῳ δὲ ἡμῖν τῇ ἀληθείᾳ γνωριζομένῳ· πολλοὺς γὰρ τὸ Ζωντάριον ἐκεῖνο τῆς μὲν ζωῆς ἀπεστέρησε, τῷ θανάτῳ δὲ προὔδωκε. Διὰ γὰρ τὸ μὴ τὴν ἀπὸ τοῦ [39] νότου καὶ τοῦ λιβὸς δεδιέ-

compressi, quas nemo verbis eloquatur ac referat angustias sustinebamus, quibus ne minimum quidem contorqueri aut solatii aliquid captare licebat, nisi duntaxat paululum sustollere capita, si quando liberi aliquid aeris naribus attrahere liberet, ne omnium aliorum malorum cumulo, præsentium rerum immanem fœtorem halitu hauriremus. Pediculorum etiam ingens vis, malorum genus aliud improbissimum : haud secus enim ac mors repens omnium vitam depascebantur. Hinc omnium ora immutata, sicque affecta ut opinione vivere, non re ipsa videremur. Quot vero plagas insaniter in nos ferocientes intulerint, aut quibus probris ac injuriis per horas singulas momentaque onerarent, quibus potissimum a pugnæ congressione iram servare videbantur, quæ oratio enarrare sufficiat? quis vero auditus rei hujus tragœdiam possit excipere? Ego sane mente moveor, quotiescunque vel solum in memoriam venit innumerabilium illorum malorum quibus per totam illam navigationis periodum fuimus obnoxii, quomodo multiformem adeo ærumnam noxamque humana corpora sustinere potuerint, anteacto tempore luxu ac deliciis diffluentia, nec molestiis, quæ per prædones inferri solent, usquam assueta, quomodo intolerabilem et duplicem **583** ustionem, tum scilicet incendii sitis, tum æstivæ tempestatis naturalem humorem exsiccantis, quodque his miserabilius est, qua ratione detinebatur et in nobis perseverabat anima, cum extensis noctu per omnes naves pellibus nos omnes miseros iis includerent, ut lucis quoque, ut et reliqua, usuram nobis inviderent; quo scilicet tenebris æstuque, duplici malo inevitabili, vita a nobis debitum exigeretur. Verum existimo divinam, et quæ rerum hujus universitatis curam gerat, providentiam ad hæc omnia toleranda vires nobis roburque supra humanam omnem æstimationem contulisse, ut in posterum intelligentes ex quibus tunc malis præter omnem spem liberati fuerimus, tum nos ipsos tum reliquos exemplo ad frugem corrigeremus.

69, 70. Verumtamen cum jam tempus instaret ut se Barbari in patriam reciperent, inde rursus solventes in quamdam insulam devecti sumus, Naxum nomine, Cretensibus tributariam. In eam cum appulissemus, insulani muneribus et donis, iis maxime quibus in usum navigationis indigere sciebant, navarchos accipiebant. Ibi duos dies immorati versus Cretam cursum intendimus : invitabat enim secundissimus ventus, donec ad locum sic incolis dictum Zontarium (ac si Vivarium dicas) venimus, sed contraria nobis veritate agnitum. Sic enim a vita dictus locus multos **584** nostrum vita exemptos morti tradidit. Dum enim ad eum applicantes a noto et africo sibi noxam non timent, in eo quam in urbis navali in ancoris stare Barbari

VARIÆ LECTIONES.

[33] ἐν om. A. [34] ἀνεδυνάμου P. [35] γε AP. [36] τοὺς Βαρβάρους A. [37] Ζωνταρίων A. [38] ὀνομασμένῳ P. [39] τοῦ om. AP.

maluere. Quo cum venissent, cognoverunt Cretenses: a mari enim procul nos prospiciebant, atque Romanorum classem invadere insulam deprehendisse se putabant. Quo et metu conterriti sunt, quod ad bellum imparati erant. Postmodum nobis appropinquantibus, signis navium agnitis, cum magno gaudio suos accipientes, ac velut morum commercio genuinæ inter se amicitiæ usum commonstrantes, ad locum accesserunt: semper enim, ut proverbio fertur, simile ad sibi simile accurrit. Tunc itaque primum Barbari omnes, exscensu ex navibus in littus effusi, nos quoque a mutua illa compressione paululum relaxari siverunt, suppeditata quoque aquarum copia, quæ multæ ibidem irriguæ in maris se undas affluenter exonerant. Et sic tota ea nocte a continuis refecti laboribus, existimabamus sequenti luce mitiorum nos tantisper potituros, quod dives insula rebusque ad vitæ usum necessariis confertissima esset. Verum nesciebamus prioribus æque malis, seu etiam acerbioribus, divexandos, proptereaque illis accipi ut per ea atrocioribus istis conservaremur.

A ναι βλάβην τοὺς ἐν αὐτῷ καθορμιζομένους, τὴν πρὸς αὐτὸν διατριβὴν τοῦ ναυστάθμου τῆς πόλεως οἱ Βάρβαροι προκεκρίκασιν. Ὡς οὖν κατήχθημεν, ἔγνων οἱ Κρῆτες (προεώρων γὰρ ἡμᾶς τῆς θαλάσσης μακρόθεν), καὶ πρῶτον τῶν Ῥωμαίων [60] τὸν στόλον ἐφώρασαν ἐπέρχεσθαι τῇ νήσῳ, ἐξ οὗ καὶ περιδεεῖς ἐγένοντο διὰ τὸ μὴ προπαρεσκευάσθαι πρὸς πόλεμον. Ἔπειτα γενομένων ἡμῶν ἐγγύθεν, ἐπειδὴ ἐπέγνων τινὰ γνωρίσματα τῶν νηῶν, πεφθάκασι τὸν τόπον μετὰ πολλῆς θυμηδίας τοὺς ἀμφ' αὐτοὺς δεξιούμενοι, καὶ ὥσπερ τῇ κοινωνίᾳ τῶν τρόπων τὸ γνήσιον τῆς πρὸς ἀλλήλους στοργῆς ἐνδεικνύμενοι· ἀεὶ γὰρ, ὡς λόγος, τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ προστρέχει. Τότε δὴ πρῶτον ἅπαντες τῶν νηῶν ἐξῆλθον οἱ Βάρβαροι, καί τινος ἡμᾶς [61] τυχεῖν ἀνέσεως τῆς ἐν ἀλλήλοις στενοχωρίας B ἠξίωσαν, μετέδωκαν δὲ καὶ τῶν κατὰ τὸν τόπον ὑδάτων πολλῶν ὄντων καὶ ἀφθόνως τοῖς κύμασι τῆς θαλάσσης ἐπιρρεόντων [62]. Καὶ οὕτω τὴν νύκτα πᾶσαν τῶν συνεχῶν ἀνεθέντες πόνων ἐδοκοῦμεν τῇ ἑξῆς χρηστοτέρων τινῶν μετασχεῖν, ἅτε πεπληθυσμένης [63] οὔσης τῆς νήσου καὶ πολλὴν ἐχούσης τῶν χρειῶν δαψίλειαν. Οὐχ ᾔδειμεν δὲ παραπλησίοις ἐν αὐτῇ τῶν πρώην ὁμιλεῖν χαλεποῖς, ἢ καὶ χείροσι, καὶ διὰ ταῦτά γε μᾶλλον ἐκεῖνα πάσχειν, ὡς ἂν δι' ἐκείνων [64] τούτοις συντηρηθῶμεν.

71. Jam enim dissipatis noctis tenebris, ac cum lucis fulgoribus **585** exortum mane splendesceret, Dominica scilicet illucescente, ululatus in quavis navi audiri, Barbaris velut gratam quamdam ac lætam vocem pari conspiratione edentibus cymbalisque perstrepentibus, ut locus ille totus concuti et clamoris fragore turbari videretur. Tum post inconditum terribilissimumque sonitum navium onus atque vecturam in terram ejicere cœperunt, cum subjectum locum pro numero navium certis spatiis divisissent, quo navis cujusque onus, quale tandem illud esset, distincte ac seorsum ab aliis inferrent, ut uniuscujusque opes ac substantia nihil prorsus aliis commista exstarent. Totum igitur diem illum exonerandis navibus insumpserunt. Sequenti vero navarchi, ipsi quoque egressi, aliis rursus partibus tum captivorum multitudinem divisere, tum spoliorum copiosam amplamque messem, cujus admiratione obstupentes Cretenses, cui exemplo compararent quæ ob oculos posita erant, nullum habebant. Quia vero id primum Barbaris constitutum erat, ut infortunato illo populo commisto, qui ullo affinitatis jure sanguinisque necessitudine devincti essent, alii alios denuo agnoscerent, tunc utique horribilis turbatusque audiri ejulatus, omnibus velut uno ex fonte lacrymarum rivos large fundentibus, identidemque susurrantibus, num quo loco ullius charissimorum compotes forent, nec illis temere constitutum tempus inquirendi suos elaberetur, incertique manerent qua se spe recreandos **586** illis amplexandis fruendisque per eam indulgentiam existimassent. Circuibant miseræ mu-

οα'. Ἤδη γὰρ τῆς νυκτερινῆς σκιᾶς σκεδασθείσης, τοῦ δὲ φωτὸς ἀρχομένου τὸν ὄρθρον ἐπανατέλλειν, Κυριακῆς ἡμερῶν ἐπιφωσκούσης, ἀλαλαγμὸς ἐφ' ἑκάστης νηὸς ἠκούετο, ὥσπερ τινὰ θυμήρη φωνὴν τῶν Βαρβάρων συνεπηχούντων καὶ τοῖς κυμβάλοις κτυπούντων, ὡς πάντα δοκεῖν δονεῖσθαι τὸν τόπον [P. 375] καὶ πρὸς τὴν κραυγὴν ἐκταράττεσθαι. Εἶτα C μετὰ τὴν ἄσημον ἐκείνην καὶ φοβερωτάτην ἠχὴν ἐπεχείρουν πρὸς τὴν γῆν ἀποφορτίζειν τὸν γόμον, διελόντες εἰς μερίδας κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν νηῶν τὸν παρακείμενον τόπον, ὅπου μιᾶς ἑκάστης φόρτον, ὅστις ποτὲ ἦν, διῃρημένως καὶ ἀποκεκριμένως ἀλλήλων ἐξεκομίζοντο, ὡς ἂν ἀμιγῆ τηρεῖσθαι τὴν ἑκάστης περιουσίαν καὶ τῶν προσόντων ταῖς ἄλλαις παντελῶς ἀνεπίμικτον. Πᾶσαν οὖν ἐκείνην ἀνάλωσαν εἰς τὴν ἀποσχευὴν τὴν ἡμέραν. Τῇ δὲ ἑξῆς ἐξῆλθον τῆς θαλάσσης οἱ τῶν νηῶν ἀρχηγοὶ διελεῖν πάλιν εἰς ἄλλας μερίδας τό τε πλῆθος τῶν αἰχμαλώτων καὶ τὴν πολλὴν τῶν σκύλων ὕλην, ἧς ἐξίσταντο τὴν πληθὺν οἱ Κρῆτες, οὐδενὶ παραδείγματι συγκρίνειν ἔχοντες τὰ βλεπόμενα. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο πρῶτον ἔδοξε τοῖς Βαρβάροις, ἀναμιχθῆναι τῶν δυστυχῶν τὸν δῆμον, D ὅπως [65] τὸν ἀναγνωρισμὸν καὶ αὖθις οἱ συγγενείας τινὸς μετέχοντες ἐν ἀλλήλοις ποιήσονται, τότε δὴ φοβερός τις ἠκούετο καὶ ταραχώδης θρῆνος πάντων ὡς ἀπὸ μιᾶς πηγῆς ἀφιέντων τοὺς κρουνοὺς τῶν δακρύων, καὶ θρυλουμένων, εἴ πού τινος εὐτυχήσοιεν [66] τῶν φιλτάτων, καὶ μὴ λάθῃ παρελθοῦσα ἡ προθεσμία τῆς ἀνευρέσεως καὶ μείωσιν [67] ἐπ' οὐδενὶ βεβαίῳ τὴν περὶ αὐτοὺς ψυχαγωγίαν ἐλπίσαντες. Περιήρχοντο οὖν [68] αἱ [69] δυστυχεῖς γυναῖκες, τὰς κόμας ἔχουσαι λελυμένας, πανταχοῦ περισκοποῦσαι

VARIÆ LECTIONES.

[60] τὸν Ῥωμαῖον A. [61] ἡμῖν P. [62] περιρρεόντων A. [63] πεπληθυμένης P. [64] δι' ἐκεῖνα P. [65] οὕτως A. [66] εὐτυχήσειεν P. [67] μένωσιν P. [68] γοῦν A. [69] αἱ om. P.

καὶ διαβρόχους τοὺς ὀφθαλμοὺς περιάγουσαι, τίνι τῶν τέκνων πρῶτον ἐντύχωσιν. Οἱ δὲ δὴ παῖδες, ὅσοι τὰ δεινὰ τῆς θαλάσσης διέφυγον, καθάπερ τινὲς ἁπαλοὶ μόσχοι γοερὸν [50] μυκῶνται τῆς θηλῆς ἀφαιρούμενοι, οὕτω δὴ καὶ οὗτοι ἐλεεινόν τι καὶ συμπαθὲς ἐκλαυθμύριζον, ἄλλος κατ' ἄλλο μέρος τῆς διασπορᾶς ἐκείνης γενόμενοι καὶ τὰς μητέρας ἀνακαλούμενοι· οἷς καὶ περιτυγχάνουσαι πολλάκις αἱ δείλαιαι μητέρες τὴν φυσικὴν ἐκένουν [51] ἐπ' αὐτοῖς συμπάθειαν, περιπλεκόμεναι τοῖς αὐχέσι καὶ πάντα αὐτῶν καταφιλοῦσαι τὰ μέλη καὶ δάκρυσι πλύνουσαι, τοῦτο μόνον ἡγούμεναι μέγα τι καὶ θαυμαστὸν ὡς ἐν δεινοῖς παρηγόρημα τὸ παρ' ἐλπίδα σωθῆναι καὶ ζῶντας αὐταῖς καὶ αὖθις τοὺς φιλτάτους ἀποδοθῆναι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ ταῖς ἐχούσαις ἐν χερσὶν ἤδη τοὺς παῖδας καὶ τὸ κατ' αὐτοὺς ἀσφαλὲς ἐκ τῆς πείρας αὐτῆς γνωριζούσαις· τί δ' ἂν εἴποιμι [52] περὶ τῶν ἄλλων, ὧν καθ' ὑδάτων τὰ βρέφη διώλωλε καὶ ἄδηλον ἦν αὐταῖς τὸ συμβὰν, πῶς διεσπάραττον τοὺς χιτῶνας, τὸν ἔνδον τῆς καρδίας μὴ ὑπομένουσαι [P. 376] κλύδωνα; πῶς οὐκ ἤθελον μηδαμοῦ στῆναι, ἀλλὰ περιήγοντο φερόμεναι μάτην ὑπὸ τῆς ἀλόγου τοῦ πάθους ὁρμῆς. τῇδε κἀκεῖσε τὰ ὄμματα περιστρέφουσαι, εἴ πού τινα τῶν ποθουμένων θεάσοιντο ἤ τινος περὶ αὐτῶν ἀκριβῶς ἰδόντος ἀκούσοιντο, ἵν' ἐκείνῳ τὸ τῆς ψυχῆς φλεγμαῖνον κενώσειε [53]; Καὶ ταῦτα μὲν ἔπραττον ἐπὶ δυσὶ πολλάκις ἢ καὶ τρισὶν ἡμέραις, ἕως πολλὰ καμούσαις ἄλλοι τινὲς τῶν γνωρίμων τὸ περὶ τῶν ζητουμένων ἐδήλωσαν πέρας, λιμοῦ πολλάκις ἢ δίψης ἔργον τοὺς φιλτάτους αὐτῶν γεγενημένους· ἐξ οὗ δὴ καὶ μᾶλλον τὸ πάθος ἐξαγριαίνουσαι, γεγωνοτέροις θρήνοις καὶ ἄλλοις θλιβερῶν εἴδεσι τοὺς ἀποιχομένους ἐφιλοφρόνουν. Ἀλλὰ τί μάτην τὴν ἐπὶ τούτοις ἐπιχειρῶ συγγραφὴν, οὐδὲ τὸ πολλοστὸν μέρος τῶν τότε πεπραγμένων ἱκανὸν [54] παραστήσασθαι; Ἐκεῖνον γὰρ αὐτὸν [55] ἔδει παρεῖναι τὸν τοὺς θρήνους τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀναγραψάμενον Ἱερεμίαν, ἵν' ἐπαφῇ δάκρυον ἀπαρηγόρητον ἐπὶ τοσοῦτον λαὸν τοσαύταις ἀλγηδόσι κατατρυχόμενον. Οὐ γὰρ οὕτω φωνὴν ἀφῆκε Ῥαχὴλ ἐν Ῥαμᾷ, ὅτε τὴν στέρησιν τῶν τέκνων ἀπωλοφύρετο, καθώς φησιν ἡ Γραφὴ, ὡς ἡ κοιλὰς ἐκείνη καθ' ἣν ἐτελεῖτο ταῦτα, τὰς ἀλγηδόνας τῶν ἁλόντων συνεπιτείνουσα.

οβ'. Οἷον γὰρ πάλιν ἀπὸ τούτων παρὰ τῶν μισοθέων ἐπράχθη κακόν! Καθὰ γὰρ φθάσαντες ἔφημεν, λογισαμένων αὐτῶν πρῶτον ὡς εἰ κατὰ συγγένειαν πρὸς ἀλλήλους οἱ τοῦ πλήθους ἀναμιχθῶσι τῶν αἰχμαλώτων, καὶ τῶν πολλῶν ὀδυνῶν παύσονται, καὶ πρὸς τὴν δουλείαν ἡνίκα ἂν ἐκδοθῶσι, φορητὴν αὐτοῖς εἶναι ὡς ἐν κακοῖς τὴν ἐπήρειαν, ὡς εἶδον αὐτοὺς ταῖς ἀγχιστείαις ἐπισυναλλαττομένους καὶ καθάπερ σειρὰν ἄλυτον ἕτερον ἐχόμενον τοῦ ἑτέρου, τόν τε χωρισμὸν δυσδιαίρετον, καθὸ ἔμελλον τὰς μερίδας μιᾶς ἑκάστης νηὸς ἀπονεῖμαι, ἐβουλεύσαντο

A lieres, capillis dissolutis, quaquaversum circumspicientes, et irriguos lacrymis oculos circumferentes, si quem primum filiorum offenderent; filii vero, velut tenelli vituli subducto iis lacte ac uberibus flebilem edunt gemitum, sic et illi miserabile quidpiam ac miserandi pronum affectu vagiebant ac ejulabant, alius alia in parte dispersionis illius palantes ac matres appellantes; in quos et deploratæ illæ haud raro incidentes, naturali in eos miseratione commotis visceribus, cervices amplecti, omnia illorum membra exosculari, rigare lacrymis, ingens illud solatium unumque admirandum malorum illa immanitate existimantes, præter spem servata adhucque vita sospite charissima eis pignora reddita esse. Et hæc quidem de illis quæ jam filios B in manibus habebant resque illorum in tuto esse experimento didicerant. Quid vero de aliis dicam, quorum infantuli in aquis perierant, et eorum exitus latebat? quomodo tunicas discerpebant, cum intimum cordis turbinem non sustinerent? quomodo nullo loco subsistere ferebant, sed frustra hac illacque vesani affectus impetu circumagebantur, in omnem partem oculos distorquentes, sicubi desideratissimorum aliquem videre liceret, aut ex aliquo qui certo sciret vidissetque audire, ut eo solatio animi **587** æstum leniret? Et hæc ut plurimum per duos aut tres dies agebant, donec multo defessis labore, alii quidam ex notis, quo evasissent qui quærebantur, certiores reddebant, C fame scilicet aut siti dulcissima capita plerumque enecta esse. Quare etiam illæ majori dolore exasperatæ clamosioribus lamentis aliisque discruciationum generibus defunctos accipiebant. Quid enimvero his scripto enarrandis frustra laboro, qui nec minimam illorum partem quæ tunc gesta sunt repræsentare sufficiam? Etenim adesse par esset, qui Hierosolyma deplangendo Threnos conscripsit, sacratissimum Jeremiam, quo scilicet, in tanto populo tantis doloribus malisque oppresso, inconsolabiles lacrymas funderet. Neque enim Rachel sic vocem in Rhama emisit, cum sublatos filios deploraret, ut divinæ tradunt Litteræ [t], quemadmodum vallis illa, in qua hæc agitabantur, captivorum dolores malaque auctavit.

D 72. Quale vero tunc rursus ab impiis Deique osoribus patratum est malum? Ut enim jam diximus, cum illis primum in mentem venisset, si modo captivi, qua necessitudine alii alios contingerent affinesque essent, confusi miscerentur, fore ut multa dolorum parte levarentur ac servitutem, postquam addicti essent, ut in malorum procella, quovis modo tolerabilem ducerent, ut illos penes familias necessitudinisque jure devinctos ac consociatos inque morem insolubilis catenæ alterum alteri cohærentes **588** ab invicem ægre di-

[t] Jerem. III, 21.

VARIÆ LECTIONES.

[50] γοερῶς P. [51] ἐκίνουν A et interpretes. [52] εἴποιμεν A. [53] κενώσειαν? [54] ἱκανὸς ὤν? [55] αὐτὸν om. P.

vidi patientes videre, dum singulis navibus partes ascribunt onusque distribuunt, improbum rursus consilium ac naturæ pugnans inferunt. Jubent eos qui semel juncti fuerant iterum disjungi. Si quæ tamen mater in eis infantem lacte indigentem haberet, hunc duntaxat cum parente manere impii homines sanxere, ut qui nimirum sibi ipsi vitæ compendio nihil conferre valeret : reliquos omnes ab affinibus cognatisque distractos promiscue nullaque discretione sortibus esse committendos. Quæ enimvero oratio tantæ calamitatis infortunium narraverit? Quæ oratorum lingua variam illam et multiformem dolorum immanitatem dicendo expresserit, cum et natura ipsa insolito hoc vesanoque præcepto in multa scinderetur, cui solum in crimen verteretur generis communio ac, quam natura facit, propinquorum conjunctio? Filius namque a patre, a matre filia, frater a fratre divellebatur. Ubi quid omnes illos pati verosimili ratione existimandum, cum in servitutem in terram alienam abducerentur ? ubi scilicet nostræ fidei cultus, ut exsecrandus, omni injuriarum procacitate laceratur, vesanissimæque libidines atque vitia coluntur, ubi fornicatio honestatur, insaniaque præmio afficitur, ac impudentia plurimum honoratur, ubi masculorum sexus in muliebrem usum transfertur, et violatur creatura, suntque omnia confusionis plena et ad malum conversa. Quid horum omnium primum **589** planxerunt? in quo non magis laqueum elegerunt? Ferebant tamen omnia, Deo in omnibus animos ac constantiam præbente suæque voluntatis nutu singula quæque disponente.

73. Jam vero rursus edicto hoc ac jussione a cognatis necessariisque divisi diversis in locis sub custodia sedebant, donec novo decreto imperatur ut numerentur omnes, exque personarum ætatumque ratione diversum cujusque navis proprium agmen cognoscatur, ne ulla navium aut superfluo onere gravetur aut illo minuatur, sed pro multitudine eorum qui in navibus Barbarorum essent, distributis partibus, nec majus aliquid justo redderetur nec minus. In primis igitur numerata omni multitudine, summa fuit duo et viginti millium capitum ; inter quos omnes ne unus quidem erat (nobis duntaxat exceptis, qui commutandi servabamur) cui mentum pilis fruticaret. At neque in tot mulierum millibus ulla erat quæ pubem excederet. Erat vero electus populus et juventa conspicuus, ac in quo alii aliis prope certare videretur seque mutuo excedere aut ætatis flore aut venustate formæ, tametsi afflictorum casuum vis continua a naturali decedere eos habitu cultuque cogebat. Postquam autem omnes in partes distributos iterum cum spoliis in naves contruserant (nam hæc quoque cum multitudine divisa fuerant), Barbari **590** Cretam incolentes ex eis non paucos commercati sunt, multa in eam rem sponte numerata pecunia, non

A πάλιν βουλὴν πονηρὰν καὶ πολεμίαν τῆς φύσεως. Τοὺς ἅπαξ γὰρ ἑνωθέντας διαιρεθῆναι καὶ αὖθις προσέταττον, καὶ εἴ πού τις μήτηρ, φησὶν, ἐν αὐτοῖς νήπιον ἔχουσα τοῦ γάλακτος δεόμενον [86], τοῦτο μόνον πρὸς τὴν τεκοῦσαν μένειν οἱ δυσσεβεῖς κατεθέσπισαν ὡς μηδὲν τυχὸν δυνάμενον ἑαυτῷ πρὸς τὴν ζωὴν συντελεῖν, τοὺς λοιποὺς δὲ τῶν συγγενικῶν συναφειῶν καὶ αὖθις διαιρεθέντας ἀναμὶξ καὶ ἀδιαφόρως τοῖς κλήροις ἀποδοθῆναι. Ἀλλὰ τίς λόγος τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ταύτης ἐκφράσοι; ποία δὲ γλῶσσα ῥητόρων ἐπεξελθεῖν δυνηθείη τὴν ποικίλην ἐκείνην καὶ πολυειδῆ τῶν ὀδυνῶν κάκωσιν, [P. 377] ὁπότε καὶ ἡ αὐτὴ φύσις τῷ καινῷ τούτῳ καὶ παραλόγῳ προστάγματι εἰς πολλὰ κατετέμνετο, τοῦτο μόνον ἔγκλημα τὴν κοινωνίαν τοῦ γένους ἔχουσα καὶ τὴν B ἔμφυτον τῶν ἑνωθέντων συνάφειαν; Καὶ γὰρ ἀπεσπᾶτο πατρὸς μὲν υἱὸς, μητρὸς δὲ θυγάτηρ καὶ ἀδελφὸς ἀδελφοῦ. Ἐν οἷς τί πάσχειν εἰκὸς τούτους ἅπαντας, ὁπότε πρὸς δουλείαν ἤγοντο εἰς γῆν ἀλλοτρίαν, ὅπου τὸ μὲν σέβας τῆς καθ' ἡμᾶς πίστεως ὡς ἐναγὲς ἐνυβρίζεται, πάθη δὲ τιμᾶται ἀλογώτατα· ὅπου πορνεία σεμνύνεται καὶ μανία γεραίρεται, καὶ πολλῆς τιμῆς καταξιοῦται ἀναίδεια· ὅπου τῶν ἀρρένων ἡ φύσις εἰς γυναικείαν χρῆσιν μετάγεται, καὶ ἡ κτίσις ὑβρίζεται, καὶ συγχύσεως γέμει πάντα καὶ πρὸς τὸ κακὸν ἀνατέτραπται; Τί πρῶτον τούτων ἁπάντων ἐκόψαντο; ἐν ποίῳ δὲ μὴ ἀγχόνην ᾑρήσαντο; Ἀλλ' ὅμως ἔφερον πάντα, τὴν ἐπὶ πᾶσι μεγαλοψυχίαν παρεχομένου Θεοῦ καὶ τῷ οἰκείῳ βουλήματι τὰ καθ' ἕκαστον μεθαρμόζοντος.

C

ογ'. Ὡς δὲ πάλιν τῷ προστάγματι τούτῳ τῆς ἐξ ἀλλήλων διῃρέθησαν συγγενείας, ἐκάθηντο φρουρούμενοι κατὰ διαφόρους τόπους, ἕως ἐξῆλθεν ἕτερον πρόσταγμα, πάντας ἀριθμηθῆναι καὶ πρὸς τὰς ἰδέας τῶν προσώπων καὶ τῶν ἡλικιῶν τὸ διάφορον ἑκάστης νηὸς ἴδιον σύνταγμα γνωρισθῆναι, ἵν' ἐν μηδεμιᾷ φανείη πλεονασμὸς, φησὶν, ἢ ὑφαίρεσις, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐνόντων ταῖς ναυσὶ βαρβάρων, οὕτω καὶ τὰς μερίδας γενέσθαι καὶ μηδὲν αὐταῖς περιττὸν ἢ ἐλλεῖπον ἀποδοθῆναι. Ἠρίθμησαν οὖν ἐν πρώτοις τὴν πληθὺν ἅπασαν· ἡ δὲ ἦν δύο καὶ εἴκοσι χιλιάδες, ἐξ ὧν ἁπάντων, χωρὶς ἡμῶν τῶν λόγῳ [87] τῆς καταλλαγῆς τηρουμένων, οὐκ ἦν οὐδεὶς ὃς τὸν [88] D πώγωνα εἶχε τετριχωμένον. Ἀλλ' οὐδὲ προβεβηκυῖα γυνὴ ἐν ταύταις πάσαις ταῖς χιλιάσιν. Ἐπίλεκτος δέ τις ἦν καὶ νεάζων ὁ δῆμος, καὶ οἷον ἐρίζων ἕκαστος ἢ τῷ ἀκμαίῳ τῆς ἡλικίας ἢ τῷ ὡραίῳ τῆς μορφῆς ὑπερβαίνειν τὸν ἕτερον, κἂν ἡ ἐπαλληλία τῶν δυσχερῶν τῶν φυσικῶν αὐτοὺς ἕξεων ἀλλοτριοῦν ἐβιάζετο. Ἀλλ' ὅτε δὴ πάντες εἰς μερίδας γενόμενοι πάλιν μετὰ [89] τῶν σκύλων ταῖς ναυσὶ συνηλάθησαν (ἄμφω γὰρ καὶ ταῦτα σὺν τῷ πλήθει διενεμήθησαν), τότε δὴ τῶν Βαρβάρων οἱ τὴν Κρήτην οἰκοῦντες οὐκ ὀλίγους ὠνοῦντο, πολὺ χρυσίον ὑπὲρ αὐτῶν καταβαλέσθαι μὴ παραιτούμενοι, οὐχ ἁπλῶς οὐδ' ὡς ἔτυ-

VARIÆ LECTIONES.

[86] προσδεόμενον A. [87] τὸν λόγον A. [88] τὸν om. P. [89] ἅμα?

χεν, ἀλλὰ κέρδους τινὸς ὑπόθεσιν ἑαυτοῖς ἐκ τούτου περιποιούμενοι. Ἤδεισαν γὰρ πολλαπλασίονα [60] τῶν διδομένων λαβεῖν, ἡνίκα ἂν [P. 378] καταλλαγῆς ἐπέλθοι καιρὸς, ὁπότε τοὺς ὁμοφύλους αὐτῶν, τοὺς παρὰ τῶν Ῥωμαίων χειρωθέντας, ἐκδέχονται. Οὐδὲ γὰρ ὡς ἐν τοῖς κατὰ Συρίαν, οὕτω καὶ τούτοις ἡ τῶν αἰχμαλώτων ἀπολύτρωσις ἐκτελεῖται, ἀλλ' ἐπεκράτησεν ἐν τούτοις παλαιὸν ἔθος χρόνῳ βεβαιωθὲν, ἵνα καὶ τὸν Βάρβαρον, ὅστις ποτὲ ἦν, χάριν τοῦ κατεχομένου κομίζωνται, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ δοθεῖσαν τιμὴν ἀπαιτῶσιν εἰς τὸ διπλάσιον. Διά τοι τοῦτο πολλοὺς οἱ Κρῆτες τῶν αἰχμαλώτων ὠνήσαντο, τὴν καθ' ἡμᾶς συμφορὰν κέρδους συνεισφορὰν ἑαυτοῖς ἐφευράμενοι. Ἐπράχθη δὲ ταῦτα ἐφ' ὅλαις ἡμέραις δέκα, ἀεὶ τῶν ἐθάδων νηῶν μετασκευαζουσῶν τοὺς ὠνουμένους καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν πόλιν μεταγουσῶν. Ἐν οἷς ἔτυχεν ἐκδοθεῖσα καὶ ἡ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ σύζυγος, οὐ μετρίαν ἡμῖν ὀδύνην περιποιήσασα. Ἡ δέ μοι μήτηρ καὶ ἡ γαμετὴ σὺν δυσὶ τέκνοις (τὸ γὰρ ἕτερον ἔργον ἦν γενόμενον τῆς θαλάσσης), ἔτι δὲ καὶ ἐλεεινὸς ἄθλιος ὁ τλήμων ἀδελφὸς καὶ ἡ τῷ χρόνῳ πάντων ἐφυστερίζουσα ἀδελφὴ, ἔκ τινος θεϊκῆς προνοίας εἰς μίαν Σιδονίαν ἔτυχον ναῦν, τῆς πρὸς Συρίαν ἀποδημίας τηρούμενοι. Ἡμᾶς δὲ πάντας τοὺς ἐν τῇ καταλλαγῇ τηρουμένους ἔτι διεσπαρμένους ὄντας συναγαγόντες οἱ Βάρβαροι καί τινι πολεμικῇ νηῒ τῶν ἐκ τοῦ λιμένος ἀνασπασθεισῶν ὑφ' ἓν εἰσενεγκόντες καθεῖρξαν, φύλακάς τινας τῶν καθ' αὐτοὺς ἐμπείρων αὐτῶν ἡμῖν συμβιβάσαντες.

temere nullave ratione, sed cum sibi inde lucrum factitarent. Plane enim noverant multo sibi plura restituenda commutationis tempore, dum suæ nationis captivos a Romanis in captivitatem redactos reciperent. Non enim, quemadmodum in Syria, sic hisquoque in locis transigitur captivorum redemptio· sed in his veteri consuetudine usu firmata obtinuit, ut et Barbarum, quisquis ille sit, loco illius quem ipsi detinent referant, et exsolutum pro eo duplex pretium reposcant. Eam ob rem multos Cretenses captivos mercati sunt, nostram scilicet calamitatem sui lucri auctionem commenti. Gesta hæc per decem integros dies, cum semper consuetæ naves eos qui empti essent transferrent et in proprias urbes deveherent. Inter hæc divendita quoque et fratris mei uxor, quæ res non levi nos effecit mœstitia. Cæterum mater et conjux cum duobus filiis (nam tertius demortuus in mare projectus fuerat) necnon miser ac ærumnosus frater, atque omnibus ætate junior soror, divina quadam providentia in una Sidoniarum navium servabantur, in Syriam asportandi. Nos vero omnes, quos commutandos servabant, cum adhuc dispersi essemus, colligentes Barbari, **591** et in navi bellica a littore avulsa, in unum convehentes, concluserant, custodibus ex suis, rerum experientia præditis, nobis constitutis.

οδ'. Καὶ οὕτως ἐσκευάζοντο μετὰ [61] μίαν ἄλλην ἡμέραν ἔχεσθαι τοῦ πλοός· ἤδη γὰρ ἦγεν αὐτοὺς ὁ καιρὸς καὶ χρονίζειν οὐκ ἐδίδου τῷ τόπῳ, πρὸς τὸ χειμέριον τὸν ἀέρα μετατιθέμενος. Ἵπποις οὖν ἐφεστῶσιν ἐπιβάντες οἱ τῶν νηῶν ἀρχηγοὶ μετὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ τυράννου πρὸς τῇ πόλει γεγόνασιν, ἅμα μὲν ἐνδεικνύμενοι τοῖς Κρησὶ τὴν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ἐν ἡμῖν περιφάνειαν, ἅμα δὲ καὶ τὴν βδελυρὰν αὐτῶν τελετὴν ἐκπληρώσοντες, δεξιωθῆναί τε παρὰ τῶν αὐτοχθόνων [62] καί τινος τυχεῖν τῶν προηγωνισμένων ἀνέσεως. Οὗ δὴ καὶ μίαν ἄλλην ἡμέραν προσδιατρίψαντες τομῶς ὑπέστρεψαν, ἐπισπεύδοντες τὰ πρὸς τὸν πλοῦν, καλοῦντος αὐτοὺς ἤδη τοῦ πνεύματος. Ἤδη δὲ τῆς δωδεκάτης ἡμέρας ἀρχομένης, λέγω δὴ τῆς πρὸς τὴν Κρήτην ἀφίξεως, τοῦ πλοὸς ἀπηρξάμεθα. Μετήχθημεν δὲ πρὸς τὴν ἀντικρὺ νῆσον, ἥτις [63] Διὸς καλεῖται· καὶ πάλιν ἐκεῖθεν ἀναχθέντες ἐν τῷ τῆς νήσου πέρατι προσωρμίσθημεν. Ἐν ᾧ καὶ ὑδρευσάμενοι καὶ μικρόν τι τῷ τόπῳ προσμείναντες, ὡς κατ' οὐρὰν εἶδον γεγονότα τὸν ἄνεμον, ἀπέπλευσαν ἐκεῖθεν κατὰ μέσον ἰθύναντες τοῦ πελάγους. Ἦμεν δὲ πάντες, ὡς εἴρηται, ἐν μιᾷ νηῒ Ῥωμαϊκῇ [64] πολεμικῇ, ἥτις ἦν διήρης, ὧν τὴν μὲν ἄνω καθέδραν οἱ λαχόντες εἶναι μεθ' ἡμῶν Βάρβαροι ἑαυτοῖς ἐκληρώσαντο, τὴν κάτω δὲ ἡμῖν ἐπαφῆκαν, [P. 379] σκότους πολλοῦ καὶ δυσωδίας πλήρη. Καὶ τί ἄλλο γε χρὴ λέγειν ἢ τάφον ἐφ' ὕδασι φερόμε-

74. Atque altera statim die navigationem capessere parabant reique instare. Jam enim tempus urgebat deflectens ad hiberna, nec longiores ibi moras trahere sinebat. Navarchi itaque equis conscensis, quos in promptu habebant, una etiam adjuncto tyranno, urbem petunt, tum ut Cretensibus præclara adversus nos facinora commonstrarent, tum ut abominandas suas cærimonias explerent, humaniusque ab oppidanis acciperentur, atque a laboribus, quos pertulerant, animos nonnihil relaxarent. Ibi alterum quoque diem commorati festine revertuntur, secundoque jam vento navigationem sollicitant. Jamque duodecimo, a nostro scilicet in Cretam appulsu, illucescente die e portu solvimus, inque adversam insulam, quam Jovis dicunt, vecti sumus. Inde rursus profecti, ad insulæ extremam oram applicantes, aquatum exscendimus; ibique mora aliqua facta, ut a puppi flare ventum advertere, per medium mare cursu directo recedunt. Eramus omnes, ut dictum est, in una Romana bellica biremi: illius superiores sedes Barbari nobiscum navigantes sibi delegerant, inferiores et prope carinam nobis reliquerant, tenebris obsitas **592** et graveolentiæ plenas; nec aptiori vocabulo expresseris, quam si sepulcrum super aquas ambulans appellave-

VARIÆ LECTIONES.

[60] πολυπλασίονα A, πολυαπλανσίονα P. [61] κατὰ P. [62] αὐτοχθονίων A. [63] ἡ τοῦ P. [64] Ῥωμαΐζ A.

ris. Etenim si singula recensere voluero quæ A per ejus navigationis circulum sustinuimus, quantisque in angustiis versati simus, fabulas narrare plerisque videbor et longe a veritate aberrare, qua auspice omnia me scripturum pollicitus sum in orationis exordio. Eapropter gestarum rerum partem plurimam sponte præteriens, iis in quibus mihi vires sufficere viderentur huc usque immoratus, ut credibilia per omnia dicerem, o Gregori, hominum sapientissime atque studiosissime, eodem modo et reliqua percurram, quæ ipsa, ut reor, quamvis durum cor et implacabile emollire sufficiant; ne tuum dicam, in quo inter alia maxime proprius enitet animi miserantus affectus, ex cujus nutu atque indole ad B hæc scribenda adhortatus es remque tantam, etsi viribus longe imparem, aggredi compulisti.

75. Cæterum dum sic inter varia infortuniorum genera colluctamur, ingens quædam exorta procella, mari tempestate turbato, in vitæ nos grave periculum induxit. Hinc naves omnes vehementiore flatu a se invicem totaque classe procul dispersæ atque divisæ, nec recta cursum valentes intendere. Nescio vero quonam malo dæmone, proximus nobis **593** ad lævam infausti nominis Leo, suæ navis puppi assidens et gubernatores navigandi peritia instruens, vehebatur. Eum navis alia, sed multo imbecillior, vi tempestatis (navigantium certo indubitatoque periculo) me- C dia diffracta sequebatur. Ex ea clamare, qui illa vehebantur Barbari: *Serva tua præsentia, o copiarum dux, nec tantam Agarenorum multitudinem perire sinas, quos hucusque ab omni immunes periculo conservasti.* Tum ille, actutum in eos directa navi, certius perquirebat. Illi una voce omnes clamare, et navem fractam commonstrantes suppliciter rogare ut nobis omnibus, qui vincti essemus, in mare projectis, ipsi in navem nostram convasarentur. Nimirum probrosum esse in tanto periculo nobis servatis illos maris perire naufragio, nec illorum vitam nostræ anteferri. Ad quod ille ocissime annuit, imperatque sisti navem, exque illa nos in mare projici, illos vero in ipsam transferri. Cum hæc agerentur, sen- D sim longius elabimur: ferebamur enim violento ac furenti impetu, propellentibus fluctibus, ut non tantum clamor, sed ne tonitru quidem exaudiri posset, quo ex loco ab eis disjuncti fueramus. Ut vero **594** nos a se longe dissitos conspexerunt, nutu solo Barbaros qui nobiscum erant exspectare jubebant. Qui sive non intelligentes quid illi vellent, sive etiam sponte non curantes, cum quod illi agerent, attendere nullo modo viderentur, forte vero (quod et verisimilius est) ineffabilis erga nos Dei providentiæ instincti edoctique numine, navigationi continue insta-

A νον [65]; Εἰ γὰρ ἀπαριθμῆσαι θελήσω καθ' ἓν ὅσα κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην τοῦ πλοὸς ὑπέστημεν καὶ μεθ' ὅσης στενοχωρίας, μύθους δόξω τοῖς πολλοῖς ἐξηγεῖσθαι καὶ τῆς ἀληθείας ἐκτρέπεσθαι, καθ' ἣν ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου πάντα γραφῇ παραδοῦναι καθυπεσχόμην. Διά τοι τοῦτο τὰ πλεῖστα τῶν πεπραγμένων ἑκὼν παραδραμὼν, οἷς ἂν ἐδόκουν μάλιστα τὴν ἡμετέραν ἐξαρκεῖν διάνοιαν μέχρι τοῦ νῦν προσδιατρίψας, ὡς ἂν ἅπασι τὸ πιστόν σοι παρασχεῖν, ὦ σοφώτατε ἀνδρῶν καὶ φιλομαθέστατε Γρηγόριε, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πάλιν καὶ περὶ τῶν λοιπῶν διεξίω, ἱκανῶν καὶ ὡσαύτως ὄντων καὶ ἀμείλικτον διαθρύψαι καρδίαν, μήτι γε τὴν σὴν, ἧς τοῦτο μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐστὶν ἰδιαίτατον ἡ συμπάθεια, ᾗ πειθαρχῶν εἰς ταύτην ἡμᾶς ἐλθεῖν τὴν συγγραφὴν προετρέψω καὶ πράγματος τοσούτου B κατατολμῆσαι παρεβιάσω, τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπερβαίνοντος δύναμιν.

οε'. Πλὴν ἀλλ' οὕτω περὶ πολλὰς συμφορῶν ἰδέας προσπαλαιόντων ἡμῶν ἔφθασεν ἐπιστᾶσα καὶ τρικυμία τις, θαλάσσιον διεγείρουσα κλύδωνα, τὸν περὶ ψυχῆς ἀπειλοῦντα κίνδυνον· ἐξ οὗ καὶ πᾶσαι διεσκορπίσθησαν αἱ νῆες, τῷ ῥοίζῳ τοῦ πνεύματος ἐξ ἀλλήλων μακρὰν διασπασθεῖσαι καὶ τοῦ κατ' εὐθεῖαν ἥκειν ἐκκλίνασαι. Οὐκ οἶδα δ' ἐκ τίνος πονηροῦ δαίμονος ἔτυχε παραπλέων ἡμῖν ἐγγύθεν ἐξ εὐωνύμου ὁ δυσώνυμος Λέων, κατὰ πρύμναν τῆς ἰδίας νηὸς καθήμενος καὶ τοῖς κυβερνήταις τὴν περὶ τοῦ πλεῖν ἐμπειρίαν διατάττων. Μεθ' ὧν [66] καί τις ὄπι- C σθεν ναῦς ἑτέρα εἷλκε τῶν ἄλλων [67] ὑποδεεστέρα, ἥτις ἦν [68] τῇ βίᾳ τῆς ζάλης μέσον διαῤῥαγεῖσα καὶ ἀπειλοῦσα τοῖς ἐν αὐτῇ ἤδη παρόντα τὸν ἐν ὕδασι θάνατον· ἐξ ἧς ἀνέκραγον οἱ κατ' αὐτὴν Βάρβαροι· *Σῶσον ἐπιστὰς, ὦ καθηγεμὼν τοῦ στρατοῦ, καὶ μὴ ἐάσῃς δῆμον τοσοῦτον* Ἀγαρηνῶν *ἀπολέσθαι, οὓς μέχρι τοῦδε πολλῶν κινδύνων ἀπειρότους ἐτήρησας*, ἐξειπόντες ἐν ὀλίγῳ καὶ τὸ συμβάν. Ὁ δὲ παρευθὺς κατ' αὐτοὺς τὴν ναῦν ἰθῦναι τοῖς περὶ αὐτὸν προστάξας ἀκριβέστερον ἀνηρώτα [69]. Οἱ δὲ πάλιν ὁμοθυμαδὸν ἐβόων, καὶ τὸ πάθος τῆς νηὸς ὑποδείξαντες ἐπρεσβεύοντο πάντων ἡμῶν τῶν δεσμίων τῇ θαλάσσῃ ῥιφέντων αὐτοὺς εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ναῦν μετασκευασθῆναι, ἐφύβριστον εἶναι λέγοντες ἐν τοσούτῳ κακῷ σωζομένων ἡμῶν ἐκείνους D τοῦ κατὰ θάλασσαν γενέσθαι κινδύνου καὶ μὴ προτιμηθῆναι τῆς ἡμετέρας ζωῆς. Πρὸς ὃ δὴ καὶ κατένευσε παραχρῆμα, ἐπιτρέψας στᾶσαν τὴν ναῦν ἡμᾶς μὲν τῇ θαλάσσῃ ῥιφῆναι, ἐκείνους δὲ ἐν αὐτῇ μετακομισθῆναι. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, ἐλάθομεν οὐκ ὀλίγον ἀποστάντες ἡμεῖς· ἐφερόμεθα γὰρ βιαίῳ τινὶ καὶ χαλεπῷ τῷ ὁρμήματι [P. 380] τοῖς κύμασιν ἐλαυνόμενοι, ὡς οὐ μόνον κραυγῆς, ἀλλ' οὐδὲ βροντῆς ἐκεῖθεν, ἐξ οὗ κατελίπομεν αὐτοὺς, δυνάμενοι ἐξακούειν. Ὡς οὖν εἶδον μακρὰν ἀποστάντας, νεύματι μόνον προσμένειν τοὺς σὺν ἡμῖν Βαρβάρους ἐπέτρεπον. Οἱ δὲ, εἴτε μὴ συνιέντες πρὸς ὃ ταῦτα ἐποίουν, εἴτε καὶ ἑκόντες αὐτοὺς παραλογισάμενοι

VARIÆ LECTIONES.

[65] πορευόμενον A. [66] ὃν? [67] ταῖς ἄλλαις P. [68] ἦν] καὶ P. [69] ἐνηρώτα P.

τῷ μηδ' ὅλως φαίνεσθαι προσέχειν τοῖς ὑπ' αὐτῶν προσταττομένοις [70], τάχα δὲ τοῦτο πλέον ὑπὸ τῆς ἀφάτου περὶ ἡμᾶς κηδεμονίας τοῦ Θεοῦ διδαχθέντες, εἴχοντο τοῦ πλοὸς, μηδένα λόγον τῶν κατόπιν ποιούμενοι, ἀλλὰ πάσῃ σπουδῇ τὴν αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν σωτηρίαν ἐν οὕτω βιαιοτάτῳ μηχανώμενοι κλύδωνι.

bant, nulla eorum qui retro essent ratione habita, sed ut omni diligentia atque opera suam pariter nostramque, in tam dira immanique procella, statuerent salutem.

ος'. Ὡς δὲ μακρὰν ἀποστάντας εἶδον ἡμᾶς ἐκεῖνοι καὶ εἰς οὐδὲν τὴν σκῆψιν [71] χωροῦσαν, συνείχοντο δὲ κινδυνεύοντες τοῖς ὕδασι τῆς νηὸς καταδυομένης, ἄλλην τινὰ δέησιν τῷ τυράννῳ προσῆγον, λαβεῖν μὲν αὐτοὺς εἰς τὴν ἰδίαν ναῦν, ἐᾶσαι δὲ τοὺς μετ' αὐτῶν, μεθ' ὧν ἐπεφέροντο σκύλων, τῇ θαλάσσῃ δοθῆναι. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο πάλιν ἦν εὐπειθὴς, καίπερ τοῦ καιροῦ μὴ συγχωροῦντος, ἀλλὰ τὴν πάντων ἀπόγνωσιν ἐπιτείνοντος, καὶ τῶν ἀγωγίμων τοῦ πρώην φόρτου αὐτάρκη τῆς νηὸς αὐτοῦ τὴν χρείαν ἀποπληρούντων. Πλὴν οὐκ ἔδοξε τοῦτο συμφέρον εἶναι, τῶν Βαρβάρων περισωθέντων τοὺς αἰχμαλώτους καταλιπεῖν τῷ θαλασσίῳ βυθῷ, ἀλλά τι δῆθεν ἐλέους ἐχόμενον καθ' ἑαυτὸν βουλευσάμενος, τάχα τῇ μανίᾳ τῆς φιλαργυρίας εἰς τοῦτο συνελαθεὶς, οὐχὶ δὲ συμπαθείᾳ τινὶ περὶ τῆς αὐτῶν ἀπωλείας δυσωπηθεὶς (πῶς γὰρ ὃς ἐφαίνετο πρώην τοῖς ἀδίκοις φόνοις τρυφῶν;) ὅμως καὶ αὐτοὺς μετενέγκαι σὺν τοῖς Βαρβάροις ἐπέταττεν, ἵν' ἔχοι κἂν τούτοις ἁδρότερον ποιῆσαι τὸ τῆς πλεονεξίας βαλάντιον καὶ τὴν φιλόχρυσον ἀναπλῆσαι λύσσαν, κἂν τάχα φορτικὸν ἦν καὶ τόλμης ἀλόγου τὸ ἐγχείρημα. Πάντων δὲ κατὰ τὴν αὐτοῦ ναῦν τὸ τάχος μετενεχθέντων, ἔδυ ἐκείνη τοῖς ὕδασι βλεπόντων τῶν Βαρβάρων καὶ αὐτῶν δὲ τῶν στρατηγῶν ἐν αὐτῇ τῇ νηῒ τοῦ τυράννου φυλαττομένων αὐτοῖς· οἵτινες καὶ ἡμῖν ἐν ὑστέρῳ ταῦτα διηγήσαντο, τὸ παντεπίσκοπον καὶ φιλάνθρωπον ἐκπληττόμενοι τῆς θεϊκῆς προνοίας. Πολλῷ γὰρ πλείω τῶν [72] χιλίων ψυχῶν ἔφασκον εἶναι κατὰ τὴν ναῦν ἐκείνην, ἔκ τε τῶν Βαρβάρων καὶ τῶν αἰχμαλώτων τῶν ἐν τῇ Κρήτῃ κατ' αὐτὴν εἰσενεχθέντων καὶ τῶν ἐκ τῆς ῥηθείσης προστεθέντων αἰτίας, ὡς τοσοῦτον ἀπέχειν βαπτισθῆναι τὴν ὁλκάδα ὅσον μιᾶς παλαιστῆς τὸ μέτρον ἐστίν. Οὐ συνεχώρησε δὲ τοῦτο ὁ τῶν ἀφανῶν γνώστης καὶ τῶν κρυφίων ἐξεταστὴς Κύριος, [P. 381] ἀλλ' ὡς εἶδε τὰς καρδίας ἁπάντων πάσης μὲν χρηστῆς ἀπειπούσας ἐλπίδος, αὐτῷ δὲ μόνῳ τὴν ἀμηχανίαν ἐμφανιζούσας τῷ πάντα δυναμένῳ μόνῳ τῷ βούλεσθαι, ἐπέβλεψεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ εἰς πράαν μὲν αὔραν τὴν καταιγίδα, εἰς γαλήνην δὲ τὴν τῶν κυμάτων καταστορέσας τραχύτητα, ἔσωσεν αὐτοὺς ἐκ τοσούτου κινδύνου, πᾶσιν ἐμφαίνων, καὶ μόνον οὐχὶ βοῶν δεικνύων τὰ πράγματα, ὅπως ῥύεσθαι δύναται ὁ τῶν θαυμασίων Θεὸς τοὺς ἐν ἀληθείᾳ καὶ φόβῳ ἐπικαλουμένους αὐτόν.

76. Ubi porro nos longe distantes conspiciunt, suaque cogitata in nihilum cedere advertunt, atque navi prope mergenda in præsentaneum vitæ discrimen se adductos cernunt; aliud quidpiam a tyranno efflagitant, ut scilicet in propriam navim ipsis receptis, eos qui cum ipsis erant, prædamque universam mari concrederet. Quibus ille rursus animum facilis adhibet, licet id tempus non permitteret, sed omnium magis magisque desperationem augeret, priorique vectura ac onere ejus abunde navis constipata esset. Haud enimvero e re satis illi visum ut Barbaris servatis captivos maris gurgiti sorbendos desereret. Quin imo secum ipse misericordia pronum consilium agitans, et forte avaritiæ furore concitus, non ulla nostrorum interitus tactus miseratione, (quomodo enim, qui nuper sic injustis cædibus gaudentem **595** prodiderat?) illos quoque nihilominus cum Barbaris invehi jubet, ut hinc quoque nummatum marsupium auctius redderet aurique avidam rabiem exsatiaret, tametsi fortasse id grave dementisque audaciæ facinus esset. Omnibus autem in ejus navim celerrime invectis, alia ab aquis navis absorpta est, Barbaris intuentibus, ipsisque navarchis in ipsa tyranni navi servatis, qui et postea, divinæ providentiæ vim omnium inspectricem et humanitatem ac clementiam stupentes, hæc ipsa nobis narravere. Mille enim amplius animas dicebant in ea numerari nave, tum Barbarorum tum captivorum apud Cretam in eam invectorum, ac postremo eorum qui per eam causam illi vectores accessissent, ut unius duntaxat palmi mensura exstaret, ac ne aquis mergeretur abesset. Quod tamen non permisit occultorum cognitor Dominus, et qui abscondita scrutatur. Sed ubi omnium corda vidit, omni jam felicioris exitus spe deposita, ipsi uni, in quo versabantur, manifestare consilii inopiam, qui videlicet sola voluntate salvas potest præstare, in illos oculos convertit, ac procellam quidem in auram lenem, fluctus vero exasperatos in tranquillum mare sternens, a tanto illos periculo liberavit, cunctis nimirum prodens, vixque res non clamare ostendens, posse **596** mirabilium Deum liberare eos qui in veritate atque timore ipsum invocant.

οζ'. Ἤδη δὲ μετὰ πέμπτην τοῦ πλοὸς ἡμέραν κατήραμεν ἐν τῇ νήσῳ τῆς Κύπρου κατὰ τὸν ὅρμον τῆς Πάφου, ἐν ᾧ καὶ ἀνεθέντες μικρὸν ὡς ἐξελθεῖν τοὺς Βαρβάρους καὶ τοῖς παρακειμένοις ὕδασι λούσασθαι, πάλιν ἐκεῖθεν ἀναχθέντες μετά γε νυχθ-

77. Post quintum navigationis diem in insula Cypro Paphi portum intravimus; paululumque recreamur, dum Barbari navibus exeuntes ad vicinas aquas lavatum eunt. Tum inde solventes post diem unum ac noctem Tripolim concessimus, eo-

VARIÆ LECTIONES.

[70] προσταττομένοις Combefisius : libri πραττομένοις. [71] σκέψιν? [72] τῶν om. A.

dem ipso die quo salutare crucis lignum exaltatur, quando et nos jam primum a maris periculis malisque eramus liberandi. Cum prope murum venissemus, oppidanorum barbara omnis multitudo, suos excipiens nostrosque admirans, ad ipsum navale effundebatur. Mox enim ac urbis naves omnes simul coactas in portum deferri contigit, tum e singulis et pecuniarum copia et reliqua spolia, velut ex vastæ capacitatis urbibus, educi et in domos ad id antea paratas convehi, ut brevi intervallo his in eam invectis urbs impleretur. Quin nos quoque ducentes efferebant, et quasi victoriæ quoddam tropæum, in omnium oculis traducentes, miseriam nostram ac calamitatem velut in orbis theatro producebant. Quam multis enim vociferationibus usi sunt saltibusque insultarunt in urbis ingressu, cum ad eam accessimus, dum probra nostra ac injurias magnæ sibi jucunditatis argumentum **597** sumunt! quod et reliquis majorem nobis dolorem incussit, cum mala illa et iterata opprobria maximaque dedecora ferre non possemus. Ubi enimvero post eum expletum triumphum assignatæ nobis sunt ædes, in quibus sub Barbarorum custodia addicti tenebamur usque dum Tarsum proficisceremur, tunc nimirum a multis laboribus levati, fixisque in terram capitibus, non sine lacrymis Deum precabamur ut tandem aliquando malis nostris finem imponens, haud ultra tot molestiarum turbines in nos intenderet, quorum vel solo auditu animus horreret, quippe cum et illæ vim omnem doloris excederent.

78. Verum hæc quidem, quod ad nos attinet, qui commutationis jure manu mittendi servabamur, et quibus obtigerat captivis reliquis ut Tripoli nobiscum versarentur. Qui autem nostrum Cretæ in aliis navibus divisi fuerant, per omnem Syriæ oram maritimam dispersi sunt; quos mercatores commercati, rursus aliis in locis divendentes, inter se ad hoc ævi sic commutant ut ex illis nonnulli in Æthiopiam extremamque austri plagam inter Barbaros immigrarint. Horum, inquam, si quis mala atque ærumnas scripto consignare tentaverit, similis illi videbitur qui se maris arenas in numerato habere stulte putaverit. Omnino enim **598** et tu ipse, virorum studiosissime, si quos illorum Damasci et in circumjacentibus urbibus offendisti. Offendisse enim illic non paucos scio, quod omnes naves Tyriæ captivos suos in illas partes asportarunt. Mitto enim ex nostra quoque Tripoli commoratione, cum per illa loca tibi tum primo transeunti parumper innotuimus, perquam abunde te de his didicisse; quæ et nobis tacentibus res repræsentet, animorumque dolorem ac cruciatum ex ipsa vultus specie certo indicet. Quapropter tum tu quoque commiseratus, et fortunarum nostrarum particeps sociusque effectus, ea ratione quod horum omnem seriem doceri plurimi feceris, satis manifeste si-

A ἡμερον ἄλλο τὴν Τρίπολιν κατελάβομεν, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὑψοῦται τὸ σωτήριον τοῦ σταυροῦ ξύλον, ὅτε καὶ ἡμεῖς τῶν κατὰ θάλασσαν ἄρτι πρῶτον ἐμέλλομεν πειρασμῶν ἀφεθῆναι. Γενομένων οὖν ἡμῶν πλησίον τοῦ τείχους, ἐχεῖτο περὶ τὸν ναύσταθμον ἁπάντων ἐγχωρίων Βαρβάρων τὸ πλῆθος, τοὺς μὲν οἰκείους προσλαμβανόμενον, τοὺς καθ' ἡμᾶς δὲ θαμβούμενον. Ἅμα γὰρ συνέβη πάσας τὰς τῆς πόλεως συνελθεῖν νῆας καὶ πρὸς τὸν ὅρμον γενέσθαι, εἶτα ἐξεκομίζετο ἀφ' ἑκάστης αὐτῶν τῶν τε χρημάτων τὸ πλῆθος καὶ τῶν λοιπῶν σκύλων ὥσπερ ἀπό τινων πόλεων, καὶ μετήγετο εἴς τινας προηυτρεπισμένας οἰκίας, ὡς ἐν ὀλίγῳ πληρωθῆναι τὴν πόλιν τῆς τούτων ὑποδοχῆς. Προέφερον δὲ καὶ ἡμᾶς ἄγοντες καθάπερ τι τρόπαιον νίκης, ἐπὶ πᾶσιν ἡμᾶς θριαμ- B βεύοντες καὶ θέατρον ποιούμενοι τὴν καθ' ἡμᾶς συμφοράν. Οἷον γὰρ ἀνέκραγον καὶ τοῖς ἐξάλμασιν ἐπεσκίρτησαν, ὅτε πρὸς αὐτῇ [73] γεγόναμεν τῇ εἰσόδῳ τῆς πόλεως, ἀφορμὴν θυμηδίας τὴν καθ' ἡμῶν ὕβριν δεικνύμενοι! ὃ δὴ καὶ πλείω τῶν ἄλλων ὠδύνησεν [74] ἡμᾶς, οὐκέτι φέροντας τῶν δεινῶν ἐκείνων καὶ τῆς ὑπερβαλλούσης αἰσχύνης τὴν ἐπαλληλίαν ὑφίστασθαι. Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ μετὰ τοῦτον τὸν θρίαμβον ἐκληρώθη τις οἶκος ἐν ᾧ φρουρεῖσθαι κατεκρίθημεν τηρηθησόμενοι τῆς πρὸς τὴν Ταρσὸν ἀφίξεως, τότε δὴ τῶν πολλῶν ἀνεθέντες πόνων καὶ τῇ γῇ τὰς κεφαλὰς προσερείσαντες ἐδεόμεθα τοῦ Θεοῦ μετὰ δακρύων στῆναι ἡμῖν ποτε τὰ κακὰ καὶ μηκέτι χώραν λαβεῖν καθ' ἡμῶν τοιούτων ὀχληρῶν ἐπίτασιν, ὧν C καὶ ἡ ἀκοὴ μόνη μετήγετο διὰ πείρας ἐλθεῖν· παντὸς γὰρ ἀλγεινοῦ φύσιν ἐκβέβηκεν.

[P. 382] οη'. Ἀλλὰ ταῦτα ἡμεῖς οἱ πρὸς τὴν καταλλαγὴν τηρούμενοι καὶ οἱ μεθ' ἡμῶν λαχόντες τῶν λοιπῶν αἰχμαλώτων κατὰ τὴν Τρίπολιν. Οἱ δὲ γ' ἐν Κρήτῃ ἐξ ἡμῶν διαιρεθέντες ἐν ταῖς ἄλλαις ναυσὶ ταῖς ἀφ' [75] ἑκάστου τόπου διεσπάρησαν καθ' ὅλης τῆς παραλίας Συρίας· οὓς καὶ ὠνούμενοι πολλοὶ τῶν ἐμπόρων καὶ πάλιν μεταπιπράσκοντες κατὰ διαφόρους τόπους ἐν ἀλλήλοις μέχρι καὶ νῦν αὐτοὺς ἀνταμείβουσιν, ὡς καὶ αὐτὴν φθάσαι τὴν Αἰθιοπίαν τινὰς ἐξ αὐτῶν καὶ τοὺς τὴν ἀκροτάτην μεσημβρίαν κατοικοῦντας Βαρβάρους. Ὧν εἰ θελήσοι τις τὰς συμφορὰς ἀναγράφεσθαι, ὅμοιος εἶναι δόξει τῷ τὴν παραλίαν ψάμμον ἐκμετρεῖν εἰκαίως τοπάσαντι. D Πάντως γὰρ καὶ αὐτὸς, φιλομαθέστατε ἀνδρῶν, εἴπερ ἐνέτυχές τισιν ἐξ αὐτῶν, ἔν τε τῇ Δαμασκῷ καὶ ταῖς περὶ αὐτὴν πόλεσιν· ἐνέτυχες γὰρ, οἶδα, πολλοῖς ἐκεῖσε, διὰ τὸ πάσας τὰς Τυρίας νῆας τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις τοὺς αἰχμαλώτους αὐτῶν... ἐῶ γὰρ λέγειν ὅτι καὶ ἡμῶν ἡ περὶ τὴν Τρίπολιν διαγωγὴ, ὁπότε διερχομένῳ σοι ἐκεῖθεν κατ' ἀρχὰς μικρὸν ἀνεγνωρίσθημεν, ἱκανῶς σε περὶ τούτων πεπληροφόρηκε, καὶ σιωπώντων ἡμῶν τὰ πράγματα παριστῶσα καὶ τὴν ὀδύνην τῶν ψυχῶν ταῖς μορφαῖς ἐξελέγχουσα. Ἐξ οὗ δὴ καὶ αὐτὸς συμπαθήσας τότε, καὶ ἐν τούτῳ κοινωνήσας ἡμῖν τοῦ πάθους ἐν τῷ περὶ πολλοῦ ποιήσασθαι μαθεῖν τὴν περὶ τούτων

VARIÆ LECTIONES.

[73] αὐτὴν AP. [74] ὠδίνησεν AP. [75] ἀν' P.

ἀκολουθίαν, ἔκδηλος ἐγένου τῇ λύπῃ πληγεὶς καὶ πέρα τοῦ μετρίου τὴν καρδίαν ὀδυνηθείς. Πλὴν οὕτω ταῖς πολλαῖς καὶ ἀπείροις ἐκείναις τῶν πειρασμῶν ταλαιπωρήσαντες καταιγίσι, καὶ οὐδὲν κρεῖττον οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ Τριπόλει, παρ' ὅσον ἐν αὐτῇ διετρίψαμεν χρόνον, γενόμενοι, ἀλλὰ μόνον ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ καὶ μοχθηροτέροις τισὶν ὁμιλήσαντες (ἐκεῖσε γὰρ ἐγὼ καὶ τοῦ καλοῦ πατρὸς ἀπωρφανίσθην, καθάπερ ἄλλην ἀρχὴν τῶν δεινῶν τὴν ἐκείνου στέρησιν ἐφευράμενος [76]), ὅμως μετὰ τὴν σὴν ἀναχώρησιν οὐ μετὰ πολὺν χρόνον προστάξει τοῦ τυράννου πάντες ὁμοῦ τῇ προτέρᾳ πάλιν βληθέντες νηῒ μετὰ καί τινων διακομιζόντων ἡμᾶς Βαρβάρων ταύτην δὴ τὴν φρουρὰν τῆς Ταρσοῦ κατελάβομεν· καὶ νῦν ἐσμὲν ἐν μεθορίῳ δύο πραγμάτων ἐλπιζομένων, ἢ τοῦ τυχεῖν τῆς πάλαι θρυλουμένης διὰ τῆς σωτηρίου καταλλαγῆς ἀπολυτρώσεως, ἢ τῷ θανάτῳ παραπεμφθῆναι καθ' ἑκάστην ἐφεστῶτι ταῖς συχναῖς ἀῤῥωστίαις καὶ ἄλλως τοῖς ἐν τῇ φρουρᾷ πλησίον συνῳκισμένῳ. Πλὴν οὐκ ἔχομεν ἀσφαλῶς γινώσκειν ὁποτέρῳ τούτων προτέρῳ διαλαχεῖν.

οθ'. Ἐγὼ δὲ τὴν ἐπιταγὴν ἤδη πεπλήρωκα, πάνυ θαυμάζων [77] τὴν σὴν ἀρετὴν, πῶς περὶ τούτων πεφιλοπόνηκας, [P. 383] ὡς καὶ διὰ γραμμάτων παρορμῆσαι ἡμᾶς δῆλά σοι πάντα ποιήσασθαι τὰ περὶ τῆς ὑλώσεως τῆς καθ' ἡμᾶς πόλεως. Οὐχ ἕνεκεν δέ τινος ἄλλου τὴν σὴν ἀξίωσιν ἐκπληρῶσαι δίκαιον κέκρικα, ἀλλ' ἵν' ἔχῃς ὑπόμνημα τῆς πρὸς ἡμᾶς φιλίας τὴν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς συμφορὰν, ἀεί σε περικεντοῦσαν τοῖς ἀλγεινοῖς καὶ πρὸς τὸν ζῆλον τῶν καλῶν παραθήγουσαν. Πέφυκε γάρ πως ἡ μνήμη τῶν λυπηρῶν εἰς ἀρετὴν ἐνάγειν τῶν σπουδαίων τὸ φρόνημα, καὶ φοβερῶν πραγμάτων ἐξήγησις ψυχικὴν ἀσφάλειαν ἀπεργάζεσθαι. Ἀλλὰ μὴ τῇ ἰδιωτείᾳ προσέχων τῆς συγγραφῆς τῶν αὐτῇ προσόντων τὴν ὠφέλειαν διαπτύσῃς, τῷ ἀτεχνεῖ δὲ μᾶλλον καὶ ἀνεπιτηδεύτῳ τῶν λεγομένων τὴν πίστιν συνακολουθεῖν ἐννοούμενος εὐχαῖς ἡμᾶς ἀμείψασθαι τῆσδε τῆς ἐγχειρήσεως προθυμήθητι, τὸν κοινὸν Δεσπότην ἐξιλεούμενος ἢ παρενεγκεῖν ἡμῖν τὰ δεινὰ ἢ καρτερῶς γε φέροντας ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς αὐτοῦ δικαιοκρισίας τὸν τῆς ὑπομονῆς ἀξιῶσαι μισθόν.

Τέλος τῆς ἀξιομνημονεύτου ἱστορίας κῦρ Ἰωάννου τοῦ Καμενιάτου καὶ κουβοκλεισίου [78] τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἣν ὀφείλει πᾶς τις, μάλιστα δὲ Θεσσαλονικεὺς, ἐπιστατικῶς τε [79] καὶ νουνεχῶς διελθεῖν ὡς πάνυ οὖσαν, τό γε εἰς ψυχικὴν ἧκον ὠφέλειαν, ἀρίστην τε καὶ λυσιτελεστάτην.

A gnificas te a mœrore læsum ultra modum animo indoluisse. Cæterum eum in modum multis illis ac innumerabilibus afflictionum procellis divexati nihil melius, nec in ipsa Tripoli, quandiu in illa morati sumus, nos habuimus, nisi quod (vel me certe quod attinet) prioribus etiam deterioribus malis oppressi sumus. Ibi enim optimo quoque patre orbatus sum, velut aliud novum malorum initium illius nactus carentiam. Attamen a tuo discessu, non multo post, ita mandante tyranno, omnes simul priori rursus navi impositi, quibusdam Barbaris una vectoribus, ad hanc Tarsi custodiam venimus. Et nunc inter duas res **599** anxii nimis jactamur, aut salutari commutatione redimendi, aut mortem oppetituri; quæ ipsa crebris quotidie ægritudinibus
B ingruat, ac præterea iis qui in carcere detinentur prope contubernalis exsistat. Haud tamen certo scire possumus utrum horum prius nanciscemur.

79. Ego vero jam tua jussa implevi, virtutem tuam non satis admirans, qua ratione ad hæc pervestiganda sic adhibueris animum, ut et scriptis litteris omnem nostræ urbis excidii narrationem ex me sollicitaveris. Nec ulla alia de causa tuis parere jussis operæ pretium duxi quam ut amicitiæ nostræ monimentum nostram hanc calamitatem habedo, quæ te tristium recordatione continue compungat et ad eorum quæ sunt honesta et officii
C æmulationem alacriorem reddat, funestarum siquidem rerum memoria studiosorum mentem ad virtutem promovere solet, terribiliumque narratio animis securitatem præstare consuevit. Cave tamen ne scriptionis simplicitati animum attendens, quæ illi inest, utilitatem despicias: sed potius nullo artificio concinnata inepteque digesta ipsa veritati hærere fidemque sibi conciliare existimans, ejusce vices operis preces nobis ex animo rependc, communem Dominum exorans ut **600** aut a nobis mala amoveat, aut fortiter tolerantibus in die sui justi judicii patientiæ mercedem tribuat.

D *Finis memoria dignissimæ historiæ domni Joannis Cameniatæ, cubuclesii sanctissimæ metropoleos Thessalonicæ, quam quilibet, sed Thessalonicensis potissimum, ut (quod ad animum attinet) optimam summeque proficuam solerter et cordate debet percurrere.*

VARIÆ LECTIONES

[76] ἐφευρόμενος P. [77] θαυμάζω A. [78] κουβουκλεισίου P. [79] τε om. P.

IN SEQUENTEM DEMETRII CYDONII MONODIAM

FR. COMBEFISII PRÆFATIO.

Quandiu in Thessalonicæ rebus versamur, ejusque priore excidio, Leone Basilii filio imperatore (cujus et opera instaurata prope ejus urbis omnis illa ruina ac desolatio est) priusquam manum e tabula, libuit in

antecessum funestius aliud hic ejus repræsentare excidium, quo non hostium grassatione, sed civium tumultu immane quantum fœdata civitas est et desolata, sibique ipsa vires ademit, et ut facile postmodum Turcis præda cederet, momentum dedit, urbique Augustæ ac Byzantio, per eas ipsas civiles discordias ac factiones, eo fato præiret. Auctor mihi hic Demetrius Cydonius ipse Thessalonicensis, inter suos plurimum schismaticos, nec levibus erroribus Palamitarum nube involutos, ipsis dementatis Ecclesiarum principibus, aulaque fere in eorum adducta sententiam, Catholicissimus Latinisque addictissimus, nec minus suis devotus, studensque Græciæ jam dejectæ, qua via liceret, revocandis rebus; quod hoc uno præstari posse ac sperari, acri sane vir judicio existimavit, si sopito sequioris ævi dissidio, pristinaque reducta Christianitatis ac Ecclesiæ facie, Novæ Romæ cum Seniori, filiæ cum matre, et a qua filiæ omnis dignitas, conveniret. Ejus hoc argumento Orationem deliberativam, de Latinorum corrogando auxilio, alteramque de non reddenda Gallipoli, ab anno jam 1648 typis vulgasse, memini, quibus præiret Theodori Despotæ Palæologi in purpura nati Ἐπιτάφιος, *aureo mellitoque Manuelis item Palæologi imperatoris ipsius fratris, ore, illi in Peloponneso dictus, ubi is cum imperio diu præfuerat, diemque obierat; triumque fasciculum haud spernendum, nec regiis auribus ac animadversione prorsus indignum, Christianissimo Francorum Ludovico XIV, semper Augusto, annis minori, sed tota jam indole ac spiritibus Magno, non ingratum munus obtulisse. In quo mihi ipse placeo, nec tam mihi, quam patriæ ac Galliæ orbique ipsi Christiano, gratulor, quod tam verus quam bonus vates fui: et quam in Palæologis* φιλαδελφίαν, *quod laudatum par fratrum et amicorum, suspexi, amavi, colui, orbi exhibui, in Christianissimo principe, fratreque unico, gente Borbonia, invictissimi æque ac justissimi piissimique Ludovici XIII inclyta sobole, feliciori omine mihi ipse jam tum auguratus sum, votisque expetii. Et vero donavit, fraternæ illius charitatis auctor, ac concordiæ arbiter Christus, per quam tot annis Gallorum gentem, sociosque omnes beavit, ac in ævum longinquum beet; hostesque (quod dudum facit) nunquam non dejiciat ac percellat, aut etiam virtutum illecebra omnique clementia, majori victoria amoris, ipsos quoque vero Soli mundo, socios amicosque deliniat, trahat, subjiciat. Tabellam huic oppositam exhibet Demetrii Cydonii hæc* Μονῳδία. *Graphice in ea descripta civium discordiæ mala: quid sibi pariat, ipsa sibi mucronem adigens civitas, ac in se versa respublica flammamque sibi subjiciens, ne cui tandem ullo unquam colore furor tantus obrepat, invidoque dæmoni ea molitione funestum plane organum pareat, ac vel fumum patriæ civibusque aspergat, ne tanta dicam hisque Thessalonicensibus, affinia pariaque incendia. Reliqua ad imperii Byzantini interitum, ejusque ipsam postremam labem ac occasum ministrabunt, ipsa Cydonii, aliorumque ejus circiter ævi, pauloque supparium e Regia ipsa, aliisque Christiani orbis bibliothecis, epistolæ ac opuscula, post Leonis Diaconi et Michaelis Pselli (altero hic statim volumine) Historiarum illustria a me data* συντάγματα· *sive mihi ipsi vita comes fuerit, sive cui per Providentiam destinatum erit, lampade tradita. Thessalonicensem hunc tumultum perstrinxit Cantacuzenus l. 3, c. 94; an sincera satis historici fide, nec suæ ipse causæ favens, aliorum judicium esto.*

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΥΔΟΝΙΟΥ

ΜΟΝΩΔΙΑ

ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΠΕΣΟΥΣΙ.

DEMETRII CYDONII

OCCISORUM THESSALONICÆ MONODIA (1).

(Anno 1346.)

1 Viri, quotquot propinquorum ac gentilium vestrorum effugistis manus, mecum ipse undequaque considerans, quo nomine vocanda sit civitas, in qua nobis mala hæc evenerunt, invenire non possum. Sane quidem civitatis urbisque ambitus est; in ea autem qui sedes habeant de civibus tropæum erexisse, et corporibus municipium vacuatum esse, eos, qui evasere, Styge pariter et Cocyto atque Barbaris deteriorem ipsam nuncupare cogit.

2. O tempus in lucem trahens omnia, atque

A [P. 384-385] α'. Ἄνδρες, ὅσοι τὰς τῶν συγγενῶν διαπεφεύγατε χεῖρας, ἐγὼ μὲν οὐδ' ὅ τι χρὴ καλεῖν τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ταῦτα πεπόνθαμεν, δύναμαι σκοπούμενος πανταχόθεν εὑρεῖν. Ὁ μὲν γὰρ περίβολος, πόλεως· τὸ δ' ἐν αὐτῇ στῆσαι τρόπαιον ἀπὸ τῶν πολιτῶν τοὺς οἰκήτορας, καὶ κεκενῶσθαι σωμάτων τὸ ἄστυ, καὶ Στυγὸς καὶ Κωκυτοῦ καὶ Βαρβάρων χείρω τοὺς ἐκφυγόντας ἀναγκάζει ταύτην καλεῖν.

β'. Ὦ πάντα μὲν φαίνων, πάντα δὲ κρύπτων χρό-

NOTÆ.

(1) Tragica comploratio, Lamentatio.

νος! Ὢ πᾶσαν μὲν συγγραφὴν, πᾶσαν δὲ ποίησιν A ἀποκρύψασα συμφορά! Ὢ πάντας μὲν διηγουμένους, πάντας δὲ μονῳδοῦντας σιωπᾷν ἀναγκάζουσα φήμη! Πότερον ἐπαινῶμεν τοὺς οἰκεῖν λαχόντας τὴν χώραν; Ἀλλ' αὐτοῦ καὶ τοὺς φονέας ὁρῶμεν, καὶ οἱ τῇ φύσει πικρῶς ἔχοντες, ἐνταῦθα τὸν πρὸς αὐτὴν πεπολεμήκασι πόλεμον. Ἀλλὰ καταρώμεθα καὶ μιαρὰν καλῶμεν τὴν πόλιν; Ἀλλ' ἡ τῶν πεσόντων ἀρετὴ, πάσης ἀρετῆς τε καὶ εὐχῆς ἀξίαν αὐτὴν ἀποφαίνει. Τίς ἄρα τῇ τῆς πόλεως ἐβάσκηνε δόξῃ; Τίς ταύτην αὐτῇ φυλάττεσθαι παρὰ πάντων οὐ συνεχώρησε διὰ τέλους; Τίς μὴ πρὸς τῇ σοφίᾳ, καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ ταύτην ἀφῆκε φιλοτιμεῖσθαι; Τίς τοῖς ὑστέροις συνέχεε τὰ πρότερα; Τὰ μὲν γὰρ πρὸ τῶν τολμημάτων τούτων καὶ τῆς σχετλίας ἡμέρας, τίς οὕτω λόγοις πάντας νικῶν, ὅστις ἂν οἷός τ' ἐγένετο διηγούμενος B ἐφικέσθαι μέγεθος μὲν, ὥστ' ἐξεῖναι ταῖς μεγίσταις αὐτὴν παραβάλλειν· θέσιν δὲ τὴν καλλίστην ἅμα καὶ ὑγιεινοτάτην· καρπῶν τε φορὰν, καὶ τὸν τῆς Αἰγύπτου τόκον νικῶσαν; Νεῲ δὲ καὶ ἱερὰ, τῶν ἁπανταχοῦ κάλλιστά τε καὶ ἁγιώτατα, τοσαῦτα καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλῆθος, ὥστ' οὐκ εἶναι τούτων ἄλλοθι τοσούτοις, οὔτε μείζοσιν οὔτε πλείοσιν ἐντυχεῖν· ἀγορά τε τοὺς ἐξ ἁπάσης γῆς ὑποδεχομένη, καὶ τοὺς συνιόντας, οὗ γῆς εἶεν ἀπορεῖν ἀναγκάζουσα· [P. 386] οὕτω ταυτὸν ἦν ἐκείνην τε οἰκεῖν, καὶ πάσαις ἅμα παρεῖναι. Λιμένας δὲ πολλοὶ μὲν ἐπῄνεσαν· ὁ δ' ἐνταῦθα πάντων ἂν δικαίως ἐνίκησεν εἶναι παράδειγμα, ὁ αὐτὸς ἀντὶ πόλεώς τε ὢν καὶ λιμένος, καὶ τὴν πόλιν οὐκ εἰς τὴν θάλατταν λήγουσαν C παρεχόμενος, ἀλλ' εἰς πόλιν ἑτέραν. Οὕτω σεμνότερον καὶ τῶν Βαβυλῶνος ἐτετείχιστο περιβόλων. Μέγιστος δὲ ὢν ὧν ἴσμεν λιμένων, μεγίστην παρέχεται τὴν ἀσφάλειαν, καὶ τὴν πόλιν οἷον ἐν ἀγκάλαις περιλαμβάνων, συμφῦναι δοκεῖ σπεύδειν αὐτῇ. Τὸ δὲ ὅλον σχῆμα τῆς πόλεως τίνος μὲν οὐκ ἂν ἐκοίμισε λύπην; Τίνα δὲ οὐκ ἂν νοσοῦντα ἀνώρθωσε; Τίνα δὲ οὐκ ἂν ξένον ἔπεισε καὶ τῆς οἰκ[ε]ίας ἐπιλαθέσθαι;

A omnia tegens! O calamitas, quidquid usquam historiarum monumentis proditum est, quidquid poetarum fabulis celebratum, obscuro damnans! O rumor, o fama, omnium qui narrationem instituant, omniumque funestos casus tragice deplorantium ora silere necessario præstans! Laudemusne regionis incolas? At in ea et sicarios videmus: amarulentoque homines animo ac ingenio, hic adversus eam pugnam commiserunt. Dirisne devoveamus, urbemque impuram ac scelestissimam dicamus? Enimvero, eorum qui ceciderunt virtus, omni eam virtute, faustisque dignam ominibus, ostendit. Quisnam igitur urbis claritati invidit? Quis eam se sibi in finem usque ab omnibus servare non sivit? Quis præter sapientiam, etiam hu- B manitatis laude eam splendere non dimisit? Quis iis, quæ secuta sunt, priora confudit? Quæ enim scelestissimos ausus hos et miserabilem diem antecessere, quis tanta eloquentiæ vi cunctis eminet, ut assequi verbis sufficiat? Magnitudo tanta, ut ea cum maximis urbibus componi merito possit. Loci situs pulcherrimus simul et saluberrimus; fructuum proventus, qui et Ægypti feracitatem vincat. Templa ac sacræ ædes, tanta magnitudine sicque numerosæ, ut nullo usquam loco in tantas aut majores pluresve incidere liceat. Forum omni ex terra venientes suscipiens, ac qui convenissent ubi terrarum essent ambigere cogens: sic idem erat in ea degere, ac cunctis simul terris præsentia adesse. Multi sunt qui portus laudavere; Thessa- C lonicensium autem omnium merito exemplar evicit esse, idem ipse et urbis, et portus vicem gerens, cujus munere urbs non ad mare desinat, sed ad urbem alteram. Sic et præ Babylone augustior septus: cumque omnium, quos noverimus, portus sit maximus, maximam securitatem præbet, urbemque quasi brachiis astringens, ulnisque fovens, et velut coalescere eniti videtur. Urbis omnis species cujus non animi dolorem sedarit? Quem ægro corpore non sanum reddiderit? Cui extraneo non et patriæ domusque oblivionem fecerit?

γ'. Ἀλλὰ μὴν τήν γε τῆς πόλεως εὐσέβειαν, καὶ τὴν περὶ τὸν Θεὸν θεραπείαν, βέλτιον ἄν τις σιωπῶν ἢ φθεγγόμενος ἐνδείξαιτο τοῖς ἀκούουσιν. Ἐκεῖ γὰρ τακτοὶ μὲν οὐκ εἰσὶ καιροὶ τοῖς εὔξασθαι βουλομένοις, ἀλλὰ τῶν ἱερῶν καὶ νύκτωρ καὶ μεθημέραν ἀνεῳγμένων, ἔξεστι πληροῦν τὰς εὐχὰς καὶ θαρ- D ῥεῖν περὶ ὧν τις δεησόμενος ἧκεν. Ἥ τε λοιπὴ περὶ τὰ τοιαῦτα φιλοτιμία τε καὶ σπουδὴ, ἀναθημάτων κάλλη καὶ πλῆθος προσόδων, καὶ παννυχίδων συνέχεια, καὶ αἱ τῶν ᾀδόντων ἴυγγες, καὶ ἡ διὰ πάντων ὥσπερ ἐν μουσικῇ ὁμολογία καὶ τάξις, ταυτὶ δὲ βέλτιον παρόντα ὁρᾷν καὶ πειρᾶσθαι καταμανθάνειν γινόμενα. Καὶ μὴν καὶ μισθὸν αὐτοῖς οὔτοι φαῦλον τῆς εὐσεβείας ὁρῶμεν· ἀλλ' ὧν ἄν τις αὐτῷ γε ἢ φίλοις συνεύξαιτο· πολιορκιῶν τε λύσεις, καὶ λιμῶν βοηθείας, καὶ νοσημάτων δὴ θεραπείας ἐπι-

600 3. Atenim urbis pietatem, ac erga Deum cultum, melius quispiam silentio, quam sermone ac eloquio auditoribus insinuaverit. Nulla ibi stata tempora, iis qui velint precatione defungi, sed et noctu atque interdiu reseratis sacris ædibus, preces im- D plere licet, ac confidere de quibus quis oraturus venit. Reliqua item in ejusmodi magnificentia atque opera, pulchra donaria, proventuum multitudo, juges noctu vigiliæ, cantorum illecebræ, ac per omnia velut in musica concentus ordoque; hæc, inquam, præstat, qui sit præsens, videre, ac conari rerum ipsa exhibitione condiscere. Atqui nec spernendam pietatis mercedem civitati videmus accessisse, ac quam sibi quis merito comprecetur, iisque quos necessarios habebat; solutas obsidiones, famis solatia, adventantium depulsos morbos (2),

NOTÆ.

(2) Hæc præcipue in Vita Demetrii fuse digesta; quæ et ornamento essent ad Mauritii circiter tempora, ac Illyrici bella; possemque repræsentare.

regum neces instructis copiis adorientium; in futurum oracula, *Unam fore, quæ in communi clade ac vastitate incolumis servetur*. Confert vero istiusmodi quoque usibus, qui et universum orbem habitabilem universumque inhabitabilem miraculo tenet, in media urbe situs, atque ad se undequaque extrema cogens, tum ipse urbi servator, tum civibus conciliator atque ad Deum intercessor. Neque id solum, sed et qui imperatores placidos civitati reddat, cum in reliquis, tum ut oppidanis remittant tributa; inque externis ac Barbarorum bellis ipse ducem agat, tremendumque majoribus longe copiis ut adversus civitatem arma moveant, efficiat. Sic nimirum exstare urbem commune pietatis exemplar quis dixerit.

4. Oratorum porro et philosophorum, aliorumque litteratorum, ubi quis aut plures, aut præstantiores choros perspiciat? Quin plane hic omnes primas dant civitati, ac commune gymnasium vocitant ac scholam, cunctis ad musas in ea enixe contendentibus. Enimvero illud certe unum haud licet dicere: id nunc quidem urbi contigisse, ut litterarum ac eruditionis primatum teneret, fuisse vero cum in eorum qui ignorantia laborant classe locanda esset: secus plane, nullum non tempus fuit, in quo non esset Elicorum urbs, musarumque hic in ævum studia clara vigerent victoria, veluti pubem dicunt poetæ. Sic Athenis quispiam dixerit, cum Demosthene ac Platone versari, ludumque terere, cui hic versari contigerit.

5. Enimvero cuncta hæc dies una confudit, atque urbi coronam detraxit; ac quam deperirent omnes, haud secus ac scopulos sub aquis latentes omnium animis suspectam reddidit. O unde contentio atque lis in mundum ingressum habuit? O unde seditio miscens omnia impudenter obrepsit? Unde vero ut una in ea nacti sedes, non et eadem in rem mutuo rati conducere, alii aliorum contentionis ardore degustarint carnes, affiniumque ac propinquorum cruoribus patriam fœdarint, quam et potiore parentibus loco iis fore par erat, si sanæ mentis scintillam ullam retinerent? Ii vero furiis agitari, regesque adorare ac imperatores, qui publicis nihil tyrannis meliores essent. Terra porro ac regio nostra habebatur, sed potentiorum vis ac injuria ea fruebatur. Mare occlusum erat, urbibusque ita solum respirare licebat, si libertatis prorsus oblitæ essent. Quos vero par erat indigne ferre, ut quibus putaretur imperium, ii rem risu excipiebant, ac si rebus hinc accessio foret. Malorum porro remedium erat iis solum nuntiare dira, qui ipso eorum eventu, victimas faciebant. Quotquot autem ex præsentibus, quo tandem res civitatibus evasuræ essent, augurabantur, quærebant cui pereuntium curæ esset. Ac occurrebat, qui Hercule fortior, Peleo castior, majori Themistocle vi ingenii esset; ac qui ipse erga subditos Cyri animum indolemque referret. At, dura res legislator animis quietem agere nesciis; ejusque moleste

A δημούντων, σφαγάς τε βασιλέων αὐτοῖς στρατεύμασιν ἐπιόντων, καὶ χρησμοὺς εἰς τὸ μέλλον, *Μόνην ἀνάλωτον ἐν τῇ κοινῇ περισωθήσεσθαι συμφορᾷ*. Συνεργεῖ δὲ πρὸς τὰς τοιαύτας χρείας αὐτῇ, καὶ ὁ πᾶσαν μὲν τὴν οἰκουμένην, πᾶσαν δὲ τὴν ἀοίκητον τῷ θαύματι κατασχὼν, ὃς ἐν μέσῃ τῇ πόλει κείμενος, καὶ πρὸς αὐτὸν τὰ πανταχόθεν ἄκρα συνάγων, τῇ τε πόλει σωτὴρ διαλλακτής τε τοῖς πολίταις καὶ πρεσβευτὴς τὰ πρὸς Θεόν. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ βασιλέας μὲν ἡμέρους τῇ πολιτείᾳ καθίστησι, τά τε ἄλλα καὶ τὰ τῶν φόρων ἀνιέντας τῇ πόλει, ἔν τε τοῖς πρὸς τοὺς ἔξω πολέμοις αὐτὸς στρατηγῶν, καὶ φοβερὸν τοῖς πλεονάζουσι καθιστὰς κινεῖν ὅπλα κατὰ τῆς πόλεως. Οὕτως ἂν εἴποι τις ἵστασθαι κοινὸν τὴν πόλιν εὐσεβείας παράδειγμα.

B δ'. Ῥητόρων δὲ καὶ φιλοσόφων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπὶ τοῖς λόγοις, ποῦ τις ἂν ἢ πλείους ἢ καλλίους ἴδοι χορούς; Ἀλλ' ἐνταῦθα πάντες [P. 387] συγχωροῦσι τῇ πόλει, καὶ διατριβὴν καλοῦσι κοινὴν, πάντων παρὰ τὰς ἐνταῦθα μούσας ἐπειγομένων. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε μόνον οὐκ ἔνεστ' εἰπεῖν, ὡς νῦν μὲν αὐτῇ συμβέβηκε προστῆναι τῶν λόγων, ἦν δ' ὅτε μετὰ τῶν ἀγνοούντων ἐτέτακτο· ἀλλὰ τὸν ἅπαντα δὴ χρόνον Ἑλικῶν ἦν ἡ πόλις, καὶ νενίκηκεν ἐνταῦθα τὰ τῶν μουσῶν δι' αἰῶνος ἀκμάζειν, ὥσπερ φασὶ τὴν Ἥβην οἱ ποιηταί. Οὕτως Ἀθήνησιν ἄν τις εἴποι μετὰ Δημοσθένους καὶ Πλάτωνος διατρίβειν, αὐτόθι γενόμενος.

C ε'. Ἀλλ' ἅπαντα ταῦτα ἡμέρα δὴ μία συνέχεε, καὶ τὸν τῆς πόλεως ἀφείλετο στέφανον· καὶ τὴν κοινῇ ἐρωμένην, ὥσπερ τὰς ὑφάλους ὑποπτεύειν ἔπεισεν ἅπαντας. Ὢ πόθεν μὲν εἰς τὸν κόσμον ἔρις εἰσῆλθε; Πόθεν δὲ εἰσεκώμασε στάσις; Πόθεν δὲ οἱ τὴν αὐτὴν κατοικοῦντες, οὐ καὶ ταυτὰ λυσιτελήσειν ἀλλήλοις νομίζοντες, γεύονται μὲν φιλονεικοῦντες ἀλλήλων, αἵματι δὲ συγγενῶν τὴν πατρίδα μιαίνουσιν, ἣν ἔδει καὶ πρὸ τῶν γονέων αὐτοῖς, εἴ γ' ἐσωφρόνουν ὑπάρχειν; Οἱ μὲν ἐμαίνοντο, καὶ βασιλέας προσεκύνουν, οὐδὲν τῶν δημοσίᾳ τυραννούντων ἀμείνους. Καὶ γῆ ἐνομίζετο μὲν ἡμετέρα, ὑπὸ δὲ τῶν δυναμένων ἐγεωργεῖτο. Ἐκέκλειστο δὲ ἡ θάλασσα, ταῖς δὲ πόλεσιν οὕτω μόνως ἐνῆν ἀναπνεῦσαι, εἰ τῆς ἐλευθερίας D παντάπασιν ἐπιλάθοιντο. Οὓς δὲ δυσχεραίνειν ἔδει, ὡς σφίσι τῆς ἀρχῆς περικοπτομένης, ἐγέλων, ὥσπερ προστιθέντες τοῖς οὖσι. Τὸ δὲ φάρμακον τῶν κακῶν, μηνύσαι μόνον τὰ πάθη τοῖς ὅτι ταῦτ' ἐγένετο θύουσι. Ὅσοι δ' ἐκ τῶν παρόντων, οἷ τελευτήσει τὰ κακὰ ταῖς πόλεσιν ἐμαντεύοντο, ἐζήτουν ᾧ τῶν ἀπολλυμένων μελήσει· καὶ εὗρον Ἡρακλέους μὲν ἀνδρειότερον, σωφρονέστερον δὲ Πηλέως, Θεμιστοκλέους δὲ συνετώτερον· τὰ Κύρου δὲ καὶ αὐτὸν πρὸς τοὺς ἀρχομένους μεμι[μη]μένον. Ἀλλὰ πικρὸν νομοθέτης, τοῖς ἡσυχάζειν οὐκ ἐγνωκόσι, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐδυσχέραινον τὴν ἐκείνου, οἱ σφίσιν αὐτοῖς πονηρὰ συνειδότες· καὶ διὰ ταῦτα ἀκρόπολίς τε δὴ παρὰ τῶν νοῦν ἐχόντων κατελαμβάνετο, ὡς βίᾳ τὸν ἐξεστηκότα δῆμον θεραπευσόντων. Καὶ παρὰ τὸν παῖδα τοῦ βα-

σιλέως τὸν σώφρονα καὶ πρᾶον καὶ φρόνιμον πρέσβεις ἧκον, ἀξιοῦντες στράτευμα πέμπεσθαι, καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐπισχεῖν [P. 388] καθ' ἑαυτῆς μαινομένην, φυλάξαι δὲ τὰ πράγματα, τῷ σώζειν αὐτὰ δυναμένῳ. Ἔδει τότε μικρὸν ἡσυχάσαι τὴν τύχην, καὶ στρατιώτας ἐλευθερίαν κομίζοντας μὴ κωλῦσαι. Νῦν ἄν, ἀντὶ τοῦ στενάζειν, ἐν ἑορταῖς ἡμῖν ἦν ἡ πόλις. Νῦν ἂν ἐχόρευον μὲν ἡμῶν οἱ πολῖται, οἱ δ' ἐχθροὶ τὴν παροῦσαν μετελάμβανον τύχην. Δίκη δ' ἂν ἐγίνετο μετ' ἀνθρώπων, καὶ τὰ τοῦ χρυσοῦ γένους ἂν ἡμῖν περιῆκε. Νῦν δ' (ὢ πῶς τὰ καλῶς βεβουλευμένα ἡ τύχη παίζουσα περιτρέπει!) οἱ μὲν ἠπείγοντο· οἱ δ' ἦσαν μετέωροι· καὶ τῶν σημείων ἤδη πρὸ τῶν πυλῶν φαινομένων, δαίμων τις φθονερὸς ὑπῄει τοὺς πάντας ἐοικότας αὐτῷ· καὶ τὸν δῆμον αἵματος πάλαι διψῶντα, ἐπὶ κόρον ταῖς πονηραῖς παρεκάλουν δημηγορίαις. Οἱ δ' ἐκινοῦντο, οἷον Ὅμηρος ἔφη τὴν θάλατταν ὑπ' ἐναντίων πνευμάτων ἐλαυνομένην. Καὶ λοιπὸν οὐδὲν ἦν σὺν νόμῳ, ἀλλ' ἔπιπτε μὲν ὁ προστυχών· διὰ δὲ τῶν νεκρῶν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ᾔεσαν. Οἱ δὲ διασκεδασάμενοι, δέχεσθαι μὲν τοὺς ἐπιόντας, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἀμύνειν ἐβούλοντο· ἕτερος δὲ πόλεμος ἔνδοθεν κατὰ νῶτον ἀπήντα· ὥστ' οὐκ εἶχον λοιπὸν ὅποι τὰ πρόσωπα τρέψειαν. Τότε δὴ πῦρ μὲν ταῖς πύλαις προσήγετο, καὶ ὁ καπνὸς τοὺς μὲν ἔξωθεν ἐπειγομένους εἶργε τοῦ πρόσω· ὡς ἂν οἷς ἐβούλοντο βοηθεῖν, εἰλημμένων. Οἱ δ' ἔνδοθεν ἤνοιγον τὰς πύλας τοῖς ἀνδροφόνοις· οἱ δ' εἰσχυθέντες, πᾶσαν ἀνάστασιν πόλεως οἷς ἔδρασαν, ἀπέφηναν. Ἐγυμνοῦτο μὲν τῶν ὅπλων ὁ στρατιώτης· εἵλκετο δὲ ὑπὸ τῶν τυχόντων ὁ πολλὰ δὴ πολλοῖς εἰωθὼς ἐπιτάττειν. Δοῦλος δὲ τὸν δεσπότην ἠγνόει, καὶ ὧν πρότερον ἐπετιμᾶτο δικαίως τότε δίκην ἠξίου λαμβάνειν. Ὅπλων δὴ καὶ χρημάτων οἱ δοῦλοι καὶ πένητες κύριοι καταστάντες, τοῖς πρὶν αὐτὰ κεκτημένοις, τὴν τῶν ἀνδραπόδων προσήκειν ἐνόμιζον τύχην, καὶ δήσαντες εἶργον, μηδὲ τῶν ἀκτίνων ἀπολαύειν αὐτοὺς συγχωροῦντες. Δρόμος ἐπὶ τὰς οἰκίας, καὶ πάσας ὥσπερ ἐρημίας διέσπαψαν πόλεις. Ὁ δὲ δακρύσας, αὐτοῦ παρὰ τῶν ἀσεβῶν ἀπεσφάττετο. Ὢ πόλεως, ἀντὶ μιᾶς, πολλῶν, καὶ τούτων ἐναντιωτάτων γεγενημένης! Ὢ πολιτείας, θαλάττης πάσης ἀπιστοτέρας! Ὢ πολιτῶν, οὐδέν τι τῶν φύσει βαρβάρων ἀπιστοτέρων! Καταποντισταί τινες ἄντικρυς ἐν ἠπείρῳ· μᾶλλον δὲ τὰ τούτων, καὶ χείρω. Οἱ μέν γε τῶν ὄντων γυμνώσαντες, οὐ καὶ τὸ ζῆν προσαφείλοντο· οὗτοι δὲ, τὸν μὲν οἴκοθεν στράτευμα τρέφειν δυνάμενον, [P. 389] ἐξαίφνης ὥσπερ σκηπτοῦ κατενεχθέντος, ἀποπέμπουσι προσαιτήσοντα. Ἡ δ' ὑπερβολή, ὅτι καὶ τῶν ὄντων ἐκβάλλοντες ἀγανακτοῦσιν, εἰ ζῶντι μετὰ τῶν ἄλλων ἐξέσται μεμνῆσθαι τῆς συμφορᾶς.

A ferebant imperium, qui ipsi sibi malorum conscii essent. Ea causa fuit cur viri cati ac cordati arcem occuparint, quasi ad saniorem mentem, ea emotam plebem vi redacturi essent. Adsunt legati ad imperatoris filium, virum modestum, mitem, prudentem, rogantes mitti milites qui urbem compescant in sese furentem, eique servari res, qui ipse incolumes præstare posset. Erat tunc tantisper fortunæ quiescendum, nec inhibendi milites, qui libertatem allaturi essent. Nunc sane pro luctu ac gemitu, in tripudio atque epulis nobis civitas esset. Nunc plane cives nostri choros ducerent, ac inimici præsentis nostræ fortunæ participes essent. Vigeret justitia inter homines, aureumque genus in nobis superstes esset. Nunc vero, o quomodo quæ recte B consiliis initis deliberata essent, ludens fortuna evertit! Hi nempe urgebant, illi e sublimi stabant: jamque vexilla ante portas explicata erant, cum invidus quidam dæmon omnes subiit, qui pari illi ingenio essent; quique plebem pridem sanguinis sitibundam, ut eo exsatiaretur scelestissimis concionibus incitabant. Ea porro sic movebatur, uti mare dixit Homerus, cum contrariis ventis quatitur. Neque jam rationi aliquid conjunctum erat, sed quisque obvius cadebat. Per substrata cadavera itum ad magistratus. Illi dissipati, ingruentes quidem excipere, seque tueri optabant; his enimvero intrinsecus a tergo pugna altera occurrebat. Quamobrem non jam erat quo facies verterent. Tunc C nimirum igne portis admoto, fumus, eos qui extrinsecus urgerent, progredi inhibebat, quasi iis comprehensis, quibus ipsi suppetias ibant. Qui intus erant, sicariis ac maleficis portas aperiunt. Illi in urbem effusi, quibus gesserunt, omnem ipsi vastitatem inducunt. Miles armis nudabatur; trahebatur a vili vulgo, qui multa multis præcipere solitus erat. Servus herum nesciebat: ac quem is prius jure increpabat, tunc sibi pœnas eum dare poscebat. Armorum opumque servi ac inopes facti compotes, quibus illa prius competebant, mancipiorum forte ac fortuna habebant, compactosque in carcerem, nec lucis radiis frui sinebant. In ædes concitabant, omnesque civitates desertorum more eruebant. Cui lacrymæ obortæ essent, impio- D rum confestim gladiis contrucidabatur. O civitatem, quæ ex una, multæ, contrariissimisque studiis atque animis evaseris! O rempublicam quovis pelago infidam magis! O cives nihil majori fide, quam qui natura barbari omnique indole! Marini quidam plane prædones in continente; quin his quoque studiis deteriores. Illi namque quos bonis spoliarint, haud etiam vitam quoque eis ademerint; hi vero queis domi repositum ut præsidio militique hos repente velut immisso fulmine, ad emendicandum a se amandant. Quodque adeo omnem sceleris immanitatem vincit, a suis quoque ejicientes, indigne ferunt; si cui vita residua sit, cum reliquis meminisse saltem calamitatis licuerit.

ϛ'. Ὢ λογισμοῦ περιυβρισμένου! Ὢ πάντα ἀλογίας ἀγούσης! Οἱ μὲν, ἐπὶ τοὺς τῶν δικαίων πόνους, καὶ τοῦ πυρὸς ὀξύτερον ἐκινοῦντο· θαῤῥεῖν δὲ εἶχεν οὐδεὶς, οὐ γένει κοσμούμενος, οὐ μεγάλα δὴ καὶ πολλὰ

600b 6. O animi rationes ludibrio habitas! O mentis insaniam cuncta agentem, rationisque absentiam! Illi, in justorum labores, ipso igne celerius invadebant. Nemo usque confidere poterat; non quem

generis infulæ ornarent, non qui magna ac clara, nec pauca munera edidisset, non qui se omnibus concinnum, placidisque moribus exhibuisset; sed velut omnibus indicta morte, sic irruentium furiarum illarum obtutu tremebant. Quidam nec solum aspectum ferebant; nonnulli sub vicinorum lectulis sibi latebras quærebant; puteos alii subibant; alii apprehensis aris, nec loci religione a se metum depellebant. Nec desunt qui indigne ferentes, quod non pridem vita functi essent, diruptis loculis atque tumulis, ac cadavera subeuntes adhuc tabo fluentia, nec si quis propius accederet vel spiritum ducere sinentia, nec sic quidem sepulcrorum effossores illos vitare potuerint. Per domos clamor audiebatur, ac qui heri conducta obolo opera fodiebat, hodie suffodiendo civitatem eamque eruens dives erat. Cœnaque illi opipara, cui sitim levabant fontes ac frigida. Fragor porro ac pulvis, corruentium procul murorum indicio erant, uxorisque ac liberorum sub iis ruinis obrutorum. Iis autem qui superstites essent, ærumnosius erat quod evaserant, quos non lateret salutem haud sibi fore periculo tutam: ad alias enim ducebantur angustias, a quibus Crœsi thesauri exigerentur. Nec defuit, ubi et puella, quæ in omne tempus virorum inaspecta oculis instituta esset, in ipsis verberibus denudata occiderit. O insaniam, quæ nec homines liquido vocitari sinat, quibus tanti hæc sceleris præsumpta sint! O qualia illis designata facinora, quibus superata cumulis!

A λελειτουργηκώς· οὐ πᾶσιν ἑαυτὸν εὐάρμοστον παρασχόμενος. Ἀλλ' ὥσπερ θανάτου κατὰ πάντων προειρημένου, οὕτω ἔτρεμον τὰς Ἐριννῦς ἐκείνας ἐπιόντας ὁρῶντες. Οἱ μὲν καὶ μόνην τὴν ὄψιν οὐκ ἐνεγκόντες· οἱ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ὑπὸ τὰς τῶν γειτόνων ἔκρυπτον κλίνας. Οἱ δ' ὑπῄεσαν φρέατα· οἱ δὲ, τῶν βωμῶν ἐχόμενοι, οὐδὲ τὸν τόπον εὕρισκον ἀφαιροῦντά τι τοῦ δέους. Εἰσὶ δ' οἱ δυσχεραίνοντες τῷ μὴ πάλαι τεθνάναι, τὰς θήκας ἀναῤῥηγνύντες, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑπιόντες, ἔτι σηπομένους, καὶ μηδ' εἴ τις προσεγγίσειεν ἀναπνεῖν συγχωροῦντας, οὐδ' αὐτοῦ τοὺς τυμβωρύχους ἐκείνους οἷοί τε ἐγένοντο διαδρᾶναι. Βοὴ δ' ἐπὶ τὰς οἰκίας, καὶ ὁ σκάπτων χθὲς ὀβολοῦ, σήμερον κατασκάπτων τὴν πόλιν ἐπλούτει· καὶ πολυτελὲς τὸ δεῖπνον, ᾧ B θεραπεία τοῦ δίψους αἱ κρῆναι. Κτύπος δὲ καὶ κονιορτὸς, καταπίπτοντα πόῤῥωθεν ἐδήλου τὰ τείχη, καὶ γυναικὸς καὶ παίδων αὐτοῦ καταχωννυμένων. Τοῖς δὲ περιγινομένοις ἀλγεινότερον τὸ διαφυγεῖν, εἰδόσιν οὐκ ἀκίνδυνον αὐτοῖς ἐσομένην τὴν σωτηρίαν· ἤγοντο γὰρ πρὸς δευτέρας ἀνάγκας, τοὺς Κροίσου θησαυροὺς ἀπαιτούμενοι. Καί που καὶ κόρη, τὸν ἅπαντα δὴ χρόνον ὀφθαλμοὺς ἀνδρῶν διαδρᾶσα, ἐν αὐταῖς ταῖς μάστιξιν ἐτελεύτησε γυμνωθεῖσα. Ὢ μανίας, μηδ' ἀνθρώπους καθαρῶς συγχωρούσης καλεῖσθαι τοὺς ταῦτα τετολμηκότας! Ὢ οἷα μὲν ἔδρασαν, οἷα δὲ ἐπέθηκαν!

7. Illorum itaque erat superiorum malorum cumulo, tantæ res impietatis adinvenire, secutisque, eorum quæ dira præivissent immanitatem obtegere. Quam quis a viris præstantibus majorem exquisiisset pœnam, quam ut carcere tenerentur, virgisque dehonestarentur, ac vincti, maleficorum more sederent? Quis talibus mancipatos videns, non fractus animo ac emollitus, fortunæque vicissitudines reveritus, his pœnæ finem statuisset? Haud enimvero impura scelestissimaque capita hæc satis habuere; sed nisi immani quadam tragœdia flagitiis addita, nihil sibi satis esse ducebant. Nempe nudos in indusiis educebant, ac qui sæpius pro illorum ac civitatis libertate perfuncti certamine erant, funibus a cervicibus mancipiorum more trahebant. Hic servus herum trudebat; mancipium, a quo pretio redemptus erat: rusticus, ductorem exercitus; militem, homo agricola; cujus opibus multi patriam adjutam noverant, egenus otioque maleficus, ducebautque, quo eos loco neces manebant.

C ζ'. Ἐκείνων ἄρ' ἦν, τοῖς φθάσασι κακοῖς τοιαῦτα προσεξευρεῖν δυσσεβήματα· καὶ τοῖς ὑστέροις τὰς τῶν προτέρων δεινῶν ὑπερβολὰς ἀποκρύψαι. Τίνα ἄν τις κατ' ἀνδρῶν οὕτω μεγάλων μείζω τιμωρίαν ἐζήτησεν, εἱρκτῆς καὶ πληγῶν, καὶ τοῦ δεδεμένους ὥσπερ τοὺς κακούργους, καθῆσθαι; Τίς τοιαῦτα πεπονθότας ἐκείνους ὁρῶν, οὐκ ἂν τὴν ψυχὴν ἐδαμάσθη, καὶ λογισμὸν ἔσχε, καὶ τὰς τροπὰς τῆς τύχης εὐλαβηθεὶς, [P. 390] τούτοις τὴν τιμωρίαν ὡρίσατο; Ἀλλ' οὐ καὶ τοῖς μιαροῖς ἐκείνοις ταῦτα ἀπέχρησαν· ἀλλ' εἰ μή τινα ταῖς πονηρίαις προσθεῖεν τραγῳδίαν ἀπάνθρωπον, οὐδὲν ἐνόμιζον ἐξαρκεῖν. Ἐξῆγον μὲν δὴ γυμνοὺς ἐν τοῖς χιτωνίσκοις, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν τε καὶ τῆς πόλεως πολλάκις ἠγωνισμένους, εἷλκον ἀπὸ τῶν αὐχένων, οἷα τὰ τῶν ἀν- D δραπόδων, σχοινίοις. Ἐνταῦθα δοῦλος μὲν τὸν δεσπότην ὤθει· τὸν δὲ πριάμενον, τὸ ἀνδράποδον· τὸν δὲ στρατηγὸν, ὁ ἀγροῖκος· καὶ τὸν στρατιώτην, ὁ γεωργός· ᾧ δ' ἐκ τῶν ὄντων πολλοὶ συνῄδεσαν τὴν πατρίδα ὠφεληκότι, ὁ ἄπορος καὶ κακουργῶν διὰ τῆς ἀργίας, καὶ ἀπῆγον, οὗ γενομένους ἔδει δέξασθαι τὴν σφαγήν.

8. O civitatem, in qua invidis dæmonibus tales sunt editæ choreæ! O muros, quales exstinctas suscepistis turres! O muri ambitum, septumque, ex quo illi sæpius fugatis hostibus, acerbiora quam pro victorum ratione sustinuere mala! Nempe in muros, vinctis manibus, maleficorum more, nefarii ducebant; mortem jam e vicino venientem cernentes miseri, animis fugitabant: ac illi quidem

η'. Ὢ πόλεως, ἐν ᾗ δαίμοσι φθονεροῖς τὰ τοιαῦτα ἐχόρευσαν! Ὢ τειχῶν, οἵους ἀποθνήσκοντας ἐδέξασθε πύργους! Ὢ περιβόλου, ἀφ' οὗ πολλάκις ἐκεῖνοι τρεψάμενοι τοὺς ἐχθροὺς, μετὰ τὰς νίκας ἔπαθον τῶν ἡττημένων πικρότερα! Οἱ μὲν ἀνῆγον ἐπὶ τὰ τείχη, τὸν τῶν κακούργων τρόπον, δεδεμένους τὼ χεῖρε· οἱ δ' ἀνεστρέφοντο τὰς ψυχὰς, τὴν τελευτὴν καὶ δὴ προσιοῦσαν ὁρῶντες· καὶ οἱ μὲν, ἤπειγον τοὺς ὑπὸ

τοῦ δέους ἐκλελυμένους· οἱ δὲ χρημάτων ἐμέμνηντο· οἱ δ' ἐνταῦθα μόνον τὴν μεγαλοψυχίαν ἐτίμησαν· καὶ οἱ μὲν, ὧν εὖ ἔδρασαν, τοὺς ἕλκοντας ἀνεμίμνησκον· οἱ δ' ὠργίζοντο, ὧν εὖ πεπόνθεσαν εἰς μνήμην ἰόντες. Οἰκίαι διηρευνῶντο, ὑπόνομοι, ἄντρα, τάφοι, πᾶν ὅ τι κρύπτειν ἠδύνατο· καὶ οἱ μὲν συλληφθέντες, ἀπήγοντο, οἱ δ' ἐκείνους ὁρῶντες καὶ φεύγοντες ὡς πολεμίαν τὴν πόλιν, ἔξω σφᾶς αὐτοὺς ἔρριπτον ἀπὸ τῶν τειχῶν· τοσοῦτον κερδαίνοντες, ὅσον μὴ τὸν τῶν κακούργων τρόπον ἀπολωλέναι. Ὡς, τό γε θανεῖν, οὐδ' ἐκείνοις ἦν ἐκφυγεῖν. Βοὴ δὲ καὶ δάκρυα πανταχοῦ, τῶν ἑλκομένων, τῶν φευγόντων, τῶν πατουμένων, τῶν εὑρισκομένων, τῶν σφαττομένων.

A metu dissolutos ac collabentes urgebant, hi pecuniarum meminerant: hic tantum, hic magnificentiæ ratio habita. Ac quidem infausti homines, quibus affecerant beneficiis trahentes submonebant; illi, quibus affecti beneficiis essent, in memoriam revocatis, iras accendebant. Domos, cuneos, specus, tumulos, ac quidquid latebras ministrare poterat, rimabantur: ac qui comprehensi essent, ducebantur; alii videntes, ac velut hostilem urbem fugientes, e muris foras ipsi se præcipites dabant; hoc illis compendio, ut ne maleficorum more perirent. Nam alioqui nec ipsi mortem evadere poterant. Clamor undique ac fletus, eorum qui traherentur, qui fugitarent, qui pedibus obtererentur, qui deprehenderentur, qui jugularentur.

θ'. Ὢ ποίᾳ τραγῳδίᾳ ταῦτα χρὴ παραβάλλειν; Ποίαις δὲ πόλεων συμφοραῖς; Τίνες δὲ ποιηταὶ τοῖς τοσούτοις κακοῖς ᾄσονται προσήκοντα μέλη; Ὦ πάντ' ἐφορῶν ἥλιε, τοῦτο δὲ οὐδέπω ποτ' ἐπεῖδες, οἵαν τότ' ἀφῆκας ἀκτῖνα, πάσης ἀηδεστέραν νυκτός! Ἀνεῖλον μὲν τοὺς ἄνδρας ἐπὶ τοὺς πύργους, ἡ δὲ πόλις ἐμερίσατο τὸ κακόν· καὶ οἱ μὲν διακόνους αὐτοὺς τοῦ μύσους ἐκείνου καθίσταντο· οἱ δ' ὥσπερ θέαν καταλαβόντες ἐτρύφων. Καὶ οἱ μὲν ἄνωθεν ὤθουν· οἱ δ' ὑποτιθέντες τὰς τῶν ξιφῶν αἰχμὰς, ἐδέχοντο μετεώρους. Καὶ τοῦ μὲν συνετρίβετο κεφαλή· τοῦ δὲ ἐγκέφαλος ἐξεχεῖτο· τοῦ δὲ, τὴν [P. 391] γαστέρα ἀναῤῥηγνύντες, ἃ μηδὲ βλέπειν θέμις ἐζήτουν· καὶ τοῦ μὲν ἀπέκοπτον σκέλος· τοῦ δὲ ῥάχιν ἐξεῖλκον· τοῦ δὲ τὰ σπλάγχνα ταῖς χερσὶν ἐξεφόρουν· καὶ ὁ μὲν, ἄνωθεν πεσὼν, καὶ πρὸ τῆς γῆς τοῖς ξίφεσιν ἐντυγχάνων, ἀπέθνησκεν· τῷ δὲ μήπω πεσόντι, καὶ τῆς τελευτῆς χεῖρον τὸ τοιαῦτα ὁρᾷν κἀν τοῖς τῶν φίλων σώμασιν, οἷα πείσεται μετὰ τὸ πτῶμα μανθάνειν. Εἰ δέ τις κατέπεσεν ἡμιθνὴς, καὶ φείσασθαι τοῦ λοιποῦ τῶν μιαιφόνων ἐδεῖτο, μακρότερον ὁμοῦ καὶ πικρότερον αὐτῷ τὸν θάνατον κατεσκεύαζε. Καὶ ὁ μὲν ἤδη θανὼν, ἠμελεῖτο· ἐπὶ δὲ τοὺς ἔτι σπαίροντας πᾶσα χεὶρ ἐκινεῖτο. Πάντας δὴ, πάντας τρόπους ἀπώλλυσαν. Πολλοῖς δὲ οὐδ' ἡ τελευτὴ τὰ σώματα παρῃτεῖτο. Ἀλλ' ὥσπερ τοῖς νεκροῖς τῆς ὁλοκληρίας φθονοῦντες, ἐπὶ τὰ μέλη τρεπόμενοι τοῖς μετὰ ταῦτα τῶν συγγενῶν ζητοῦσιν, ἀδήλους τούτους ἐποίουν. Σώματα δὲ ἐνέπιπτον σώμασι· ἐγκέφαλος δὲ καὶ αἷμα καὶ κόνις καὶ σπλάγχνα καὶ λίθοι καὶ σάρκες καὶ νεῦροι καὶ ξύλα καὶ μέλη σωμάτων εἰς ταυτὸν συνενήνεκτο.

B 9. O cui hæc conferenda tragœdia? quibus componenda urbium cladibus? Quinam poetæ, quæ tantis congruant malis, occinant carmina? O qui omnia lustras, sol, nec rem ejusmodi unquam adhuc videras, qualem tunc misisti radium, omni amariorem nocte? Viros in turribus trucidabant, malumque civitas partibus dividebat. Ac quidem alii hujus se sceleris ministros exhibebant; alii velut spectaculum nacti, rem in deliciis ducebant. Alii e superioribus jactabant, alii subjectis mucronibus ex aere rotantes excipiebant: atque hujus quidem alliso capite, illius effuso cerebro, istius dirupto ventre, quæ et nefas videre rimabantur: atque hujus quidem crus amputabant, illius spinam dorsi extrahebant, alterius intestina manibus efferebant. C Atque hic quidem e sublimi cadens, cum necdum terram attigisset, in strictos gladios incurrens neci tradebatur; huic, cum necdum cecidisset, ipsa quoque deterius morte erat istiusmodi cernere, inque amicorum corporibus, quæ in præceps actus passurus esset, condiscere. Quod si quis a lapsu semivivus, ut de cætero cruentæ bestiæ parcerent rogasset, is sibi productiorem simul et acerbiorem mortem efficiebat. Ac is quidem qui jam fato functus esset, in neglectis erat: in eos vero qui adhuc palpitarent, nulla non manus insiliebat. Omnes denique modis omnibus sublatum iere. Pluribus autem nec morte depulsa corporibus injuria est; sed quasi cadaveribus hoc inviderent, quod D integra essent, in membra versi, propinquis postea quæsituris obscura, nullisque certis indiciis notisque conspicua, reddebant. Corpora porro corporibus illidebantur, cerebrumque et cruor et pulvis et intestina et saxa et carnes, et nervi et ligna et corporum membra in unum corruebant.

ι'. Ὢ δημίων μᾶλλον ἢ πολιτῶν! Ὢ μιαρῶν ψυχῶν! Ὢ μιαρωτέρων χειρῶν! Πῶς οὐκ ἐνάρκησαν ἐπ' ἀδελφοὺς καὶ φίλους τὰς χεῖρας ὁπλίζοντες, ὑπὲρ ὧν ἔδει καὶ πεσεῖν ἀγωνιζομένους; Πῶς οὐχ εἷς πεσὼν ἔστησεν αὐτοῖς τὴν ὁρμήν; πῶς οὐχ ὁ δεύτερος ἔσβεσεν αὐτοῖς τὸν θυμόν; πῶς οὐκ ἐκλάσθησαν τὴν ψυχὴν, εἰς τὸν τρίτον ἰδόντες, ἀλλ' ἐφιλονείκησαν πρὸς τὴν κοινὴν φύσιν ἀήττητοι διαμεῖναι; Ὢ τί τοῦτο χρὴ προσειπεῖν; νίκην, ἢ πάσης χαλεπώτερον ἥττης; Μῦθος, ἡ Καδμεία νίκη, τὰ Λήμνια κακὰ, πᾶσαι συμφοραὶ μέχρι νῦν ᾀδόμεναι νομισθήσονται.

10. O carnifices magis, quam cives! O impuras animas! O manus impuriores! Qui factum est ut non obstupuerint, manus adversum fratres amicosque armantes, pro quibus certando mors oppetenda fuerat? Quomodo unius casu non repressus illorum impetus? Quomodo non exstinctæ iræ alterius occasu? Quomodo non fracti animo tertii conspectu? Sed enixi sunt ut adversus communem naturam invicti perseverarent. O quid hoc appellandum sit! Victoria, an quod omni molestius strage ac clade sit? Fabula, Cadmea dicetur victo-

ria, mala Lemnia, ac quidquid hactenus calamitatum celebri fama percrebuit. O eadem et sepulcrum simul et patria! O quæ simul edidit ac absorbuit velut in procella maris! O falsi nominis patria, omni quoque Scylla infidior, in eos, quos educavit ac sustulit! O civium cruorem sic injuste in patria effusum! O civitatem omni Styge acerbiorem! O quomodo quæ de aliis pœnas sumere videbatur, ipsa contra, eorum quæ gessit, pœnas dabit, ac, quod est insanientium, ipsi eveniet, qui, dum alios cogitant, suas ipsi exedunt carnes! Cecidit miles; periit qui invadentes hostes arcere posset; nec qui utilis aliquid consilii daturus sit, ullus est. Ac nunc hostes ingruent, quique in urbe agunt, et adversus cives tribulesque audaces sunt ac præferoces, exhorrescent, qui exercitum in armis micantem pro portis videant. Et illi quidem impressionem facient, hi autem impetum non sustinebunt: urbs vero eorum erit, qui prævalebunt: ac tunc ex eventu ipsoque periculo sensum facient, eorum quæ gesserunt. Hoc nimirum sibi volebant insolitæ stellæ, terræmotus, vibrantesque ac salientes interdiu veluti sublati ignes omnium oculis usurpati. O commune naufragium! Ad me autem quod attinet, fulmina, accensos turbines, terræ hiatus, morbos, quibus mors suavior fiat, hisce impiis obventuros existimabam.

11. O qui perierunt! o qui pereunt! o qui perituri! o qui residui sunt! Nihil enim hos feliciores duco, quam qui mortui sunt. His namque qui vita functi sunt, tristia finem habuerunt: qui vero vitæ superstites agunt, omni loco opprobria audituri sunt, ac velut scelestissimi omni ex cœtu profligabuntur, quærentesque qui condoleat, quæ parricidarum sunt audient, necesseque erit celare cujas tandem sint. O civitatem prius quidem civibus sufficientem ad claritatem; et quæ nunc prolixum cunctis dedecus ac probrum aspergat! Quid facturi sumus ad eos qui criminabuntur? Nam silentium tenere, nefas, dum injuria patria violatur: respondere vero, insania, ac defendere cujus sic conspicua sint ejusmodi opera ac facinora. Sapientiam qui suspiciunt, majori odio crudelitatem habebunt, ejusque dedecus civibus objicient. Obmutescent hi in judiciis, qui sibi conscii sint funesta perpetrasse. Civitatem omnes fugient, haud secus ac pestilentia loca et quæ corporibus insidientur. Egregia sane mortalium omnium scelestissimi patriæ reddidistis nutricationis præmia, cujus in vos plura merito ac majora sunt, quam parentum, nomina. Ne civitatem quidem vocari sinitis ausis illis vestris. O morbum ac labem, quæ ipsa invasit præcordia! O rem quam maxime illis contrariam, qui sociale vitæ genus, ejusque communicatis rationibus elegerunt! Enimvero Deus solus orandus est, ut manum porrigat, ac sicut a principio eam habitari faciat. Præsentem enim ipsius desolationem qui impleat, unus ipse exspectandus sit. Mortales quod attinet, alii everterunt, alii exosam fugient.

Ὢ τῆς αὐτῆς θήκης τε ὁμοῦ καὶ πατρίδος! Ὢ τῆς αὐτῆς δειξάσης τε ὁμοῦ καὶ καταποντισάσης ὥσπερ ἐν κλύδωνι! Ὢ πατρίδος, τοὔνομα ψευσαμένης, εἰς οὓς δ' ἐθρέψατο, καὶ Σκύλλης πάσης ἀπιστοτέρα! Ὢ πολιτῶν αἵματος, οὕτως ἀδίκως ἐν τῇ πατρίδι ῥυέντος! Ὢ πόλεως πάσης Στυγὸς πικροτέρας. Ὢ πῶς μὲν αὐτὴ κολάζειν ἄλλους ἐδόκει, πάλιν δὲ παρ' αὐτῆς τὴν δίκην ὧν ἔδρασεν λήψεται, καὶ πείσεται τὰ τῶν μαινομένων, οἳ σφᾶς αὐτοὺς κατεσθίοντες, δοκοῦσιν ἑτέρους! Πέπτωκε μὲν ὁ στρατιώτης, ἀπώλετο δὲ ὁ προσιόντας τοὺς πολεμίους εἴργειν δυνάμενος· ὁ δὲ βουλευσόμενος ὅ τι χρὴ δρᾷν, οὐδὲ εἷς. Καὶ νῦν προσελάσουσι μὲν οἱ πολέμιοι· οἱ δὲ ἐν [P. 392] τῇ πόλει, καὶ κατὰ τῶν ὁμοφύλων θρασεῖς, φρίξουσι, στράτευμα πρὸ τῶν πυλῶν ἀστράπτον ὁρῶντες. Καὶ οἱ μὲν ἐπιθήσονται· οἱ δὲ οὐχ ὑποίσουσιν· ἡ δὲ πόλις ἔσται τῶν ἰσχυόντων· καὶ τότε ἃ δεδράκασιν, αἰσθήσονται πάσχοντες. Τοῦτ' ἦν ἄρα ἀήθεις τε ἀστέρες, καὶ σεισμοὶ γῆς, καὶ διάττοντες ἡμέρας ὥσπερ φρυκτοὶ πᾶσιν ὁρώμενοι. Ὢ ναυαγίου κοινοῦ! Ἐγὼ δὲ σκηπτοὺς καὶ πρηστῆρας καὶ χάσματα γῆς, καὶ νόσους τὴν τελευτὴν ἡδίω ποιούσας, τοῖς ἀσεβέσι τούτοις ἥξειν ἐνόμιζον.

ια'. Ὢ τῶν ἀπολωλότων! ὢ τῶν ἀπολλυμένων! ὢ τῶν ἀπολουμένων! ὢ τῶν ὑπολειφθέντων! Οὐδενὶ γὰρ οὐδὲ τούτους εὐτυχεστέρους κρίνω τῶν οἰχομένων. Τοῖς μὲν γὰρ ἔστη τὰ λυπηρά· οἱ δὲ ὀνειδῶν μὲν ἀκούσονται πανταχοῦ· ὡς ἐναγεῖς δὲ, ἐξελαθήσονται, καὶ τὸν συναλγήσοντα ζητοῦντες, ἀκούσονται τὰ τῶν ἀνδροφόνων, καὶ δεήσει κρύπτειν ὅθεν εἰσίν. Ὢ πόλεως, ἣ πρὶν μὲν ἤρκει τοῖς πολίταις εἰς δόξαν· νῦν δὲ περιβαλεῖ πάντας αἰσχύνῃ μακρᾷ! Τί δράσομεν πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας αὐτῇ. Τὸ μὲν γὰρ σιωπᾷν, ἀνόσιον, πατρίδος ὑβριζομένης· τὸ δ' ἀπολογεῖσθαι, μανία, τοιούτων αὐτῇ φαινομένων τῶν ἔργων· οἱ δὲ τὴν σοφίαν θαυμάζοντες, μᾶλλον μισήσουσι τὴν ὠμότητα, καὶ τοῖς πολίταις προσοίσουσι ταύτην. Οἱ δὲ σιωπήσονται ἐν τοῖς δικαστηρίοις, οἱ σφίσιν αὐτοῖς πονηρὰ συνειδότες· καὶ πάντες φεύξονται ταύτην, ὥσπερ ἐν οἷς ἀνάγκη νοσεῖν τῶν χωρίων. Καλά γε τῇ πατρίδι, μιαρώτατοι πάντων, ἀποδεδώκατε τὰ τροφεῖα, οἳ δικαίως αὐτῇ καὶ τῶν γονέων ὀφείλοντες πλείω, οὐδὲ πόλιν, οἷς τετολμήκατε, συγχωρεῖτε καλεῖσθαι. Ὢ νοσήματος τῶν ἔνδον ἡμμένου! Ὢ πράγματος ἐναντιωτάτου τοῖς μετ' ἀλλήλων ζῆν ᾑρημένοις! Ἀλλὰ γὰρ δεῖ Θεὸν μόνον αἰτεῖν χεῖρα ὀρέξαι, καὶ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ταύτην οἰκίζειν. Τῆς γὰρ νῦν ἐρημίας ἐκεῖνον δεῖ μόνον πληρωτὴν ἀναμένειν. Ἀνθρώπων δὲ οἱ μὲν ἀνέτρεψαν αὐτήν· οἱ δὲ μισήσαντες ἀποφεύξονται.

AD SEQUENTIA EX VITA BASILII JUNIORIS

FR. COMBEFISII PRÆFATIO.

Quod olim adverteram, viroque docto Godefrido Henschenio S. J. scripseram, tum, cum illi vitæ hujus ex cardinalis Julii Mazarini τοῦ μακαρίτου, nunc Regio, codice, feci copiam, ut in rem ecclesiasticam, in suo Martio vulgaret, isque ex meis fideliter expressit: non modicam scilicet lucem ex ea haberi posse in rem Historiæ Byzantinæ; magis nunc deprehendo, cum per Christianissimi regis indulgentiam, ex Regia ejus Lupara Annales edidi, Vitasque Imperatorum, ad quorum tempora Basilii Vita ipsa spectat, Basilii, Leonis, Alexandri, Constantini, Romani Lacapeni, etc. Ac quidem primo statueram, ea solum inter notas repræsentare, quæ ad primum ingressum Constantini spectant, Ducisque aggressionem et cædem, quod Gregorius tantum Duci faveat (ac prope martyrem consecret) quantum reliqui detrahunt, ut scilicet Constantino ac familiæ gratificentur: cujus stipendiis scriptores et æquales, merebant; et a quibus reliqui accepere. Quod tamen etiam alia quædam contineant, imperatorum ac ministrorum propria, aulæque vel virtutes, vel vitia, ipsa annalium prope compendio digesta; a primo cap. ad 4 ita ut distinxit Henschenius; operæ pretium putavi quasi Appendicis loco, ante notas, hic una serie aliis perinde appendicem facientibus summatim addere, atque in eis tomum hunc Continuationis a Theophane, ne mole grandior videri possit, adjectis notis, finire: nisi etiam Symeonis Logothetæ Chronicon a Leone Armeno ad Basilium Juniorem capere possit: ne ejusdem temporis historia a se divellatur, et quod Logothetæ ipse singulariter Theophanis continuator, ejus ipsam omnem methodum secutus, quod non alii, nulla eis annorum digesta ratione, in qua Logotheta plurimum desudat: et vero capere debere, nec ulterius trahendos hosce Annales, et doctis visum, et cujus curis Regia credita Lupara, rejectis, si quid est mearum Notarum, in Continuatorem ejusque appendices, et in Logothetam, ad libri finem, quæ alia aliis lucem facient. Sequens, qui certos auctores habeat, Leonem Diaconum et Michaelem Psellum, ambos titulo præferet, ac per eos insigne auctoramentum Historiæ Byzantinæ faciet: aberitque omnis illa dictionis impuritas, quæ et mihi non unam fixit crucem, et tibi, Lector, nauseam aliquam movere poterit, nisi quantum rerum ipsa majestas solabitur, Annaliumque compendium.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΤΟΥ ΝΕΟΥ

ΠΑΡΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΑΥΤΟΥ.

EX BASILII JUNIORIS VITA

AUCTORE GREGORIO EJUS DISCIPULO.

[P. 393, 394] α'. Βασίλειος ὁ βασιλεὺς, ᾧ τὸ ἐπίκλην Μακεδὼν, υἱοὺς ἔσχε τέσσαρας, Κωνσταντῖνον, Λέοντα, Στέφανον καὶ Ἀλέξανδρον. Ὧν ὁ μὲν Κωνσταντῖνος κομιδῇ νέος, ὑπεξῆλθε τοῦ βίου· Στέφανος δὲ, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως προχειρίζεται, ἀνὴρ πάσῃ ἀρετῇ διαπρέψας· εἰ καὶ οὗτος ἐν συντόμῳ τὸ χρεὼν ἐλειτούργησε· καὶ συνεχῆ καθάρσια παρὰ παίδων ἰατρῶν δεξάμενος, διὰ τὴν ἐνοχλοῦσαν αὐτῷ ἐκ... πυρκαϊὰν, ὑφ' ὧν κακῶς ψυχρανθεὶς τὸν στόμαχον, καὶ εἰς νόσον δυσδιήγητον περιπεσὼν, ἐτελεύτησε. Καὶ μὴν καὶ ὁ τούτου πατὴρ Βασίλειος, ὁ καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότα Μιχαὴλ ἀνελὼν, καὶ οὕτω τὰ σκῆπτρα κατασχών. Ὃν δὴ καὶ ψυχορραγῶν ἔβλεπεν ἐγκαλοῦντα τούτῳ καὶ λέγοντα· Τί A

601 Basilius imperator, cognomento Macedo, liberos quatuor sustulit, Constantinum, Leonem, Stephanum et Alexandrum. Ex his Constantinus vivis exemptus est, adhuc valde juvenis: Stephanus vero, archiepiscopus Constantinopolitanus præficitur, vir omni virtutis laude conspicuus: tametsi is brevi fato functus est: continuisque a medicis purgantibus remediis acceptus, ad febris ex.... moderandos ardores, verso in frigidam qualitatem stomacho, ac, quam nemo verbis facile explicaverit, contracta ægritudine, exstinctus est. Quin ejus quoque pater Basilius, qui decessorem suum Michaelem imperatorem sustulit, atque in hunc modum rerum in se summam transtulit: quem ipsum

dum animam ageret, vidit sibi exprobrantem atque dicentem : *Quidnam tibi, Basili, feci, aut quid læsi, quod sic crudeliter me intereмisti?* Inque eum modum scelus confitendo, vivendi finem fecit, relictis in imperio, Leone et Alexandro filiis.

2. Horum imperii anno decimo, ob necessaria quædam munera, missi in Asiam quidam Magistriani sunt : qui in monte quodam ejus regionis arduo ac difficili iter habentes, in sanctum ibi tunc versantem incidere, vili habitu indutam, agrestique specie quasi monticolam hominem et in sylvis nutritum. Rati autem eum exploratorem esse, ut erant in equos insilientes ipsum tenuerunt, ac revertentes Byzantium secum adduxerunt. Cumque de illo retulissent ad imperatores, traditus est ad quæstiones de eo habendas Agareno cuidam Samonæ, dignitate patricio, qui ipsius causam cogniturus esset, et quisnam, et unde, quodve ejus proprium nomen esset, examinaturus.

3. Is ergo eo domum assumpto, ac pro tribunali cum omni satellitio suo pompaque sedens (erat enim novis rebus studens, superbiaque elatus ac fastu tumens, qua divitiarum copia ac immensitate constipatus erat) confestim sanctum sibi coram sisti jubet. Quo astante intrepida mente sensuque, ut nec genuflectere in animum induxerit, uti judicibus moris est, valde iratus Samonas, infrendensque infit : *Nobis responde : Tu quis es, et unde, et quod tuum nomen?* Cui sanctus nihil respondit (1) : sed stabat sedata mente, placidisque in eum intentis oculis.

4. Ait ad eum sanctus : *Tu vero quis est, et unde?* Ad quem Samonas, *Ego sum Samonas patricius et accubitor* (sacri cubiculi præfectus) *eorum, qui nunc Romanorum sceptra moderantur.* Cui vir beatus : *Ego quoque peregrinus sum, et unus eorum qui habitant terram.*

5. Ait Samonas : *Hominum scelestissime, quandiu dolum occultas in corde tuo?* Ad quem vir beatus : *Qui in occulto Sodomorum opera faciunt, velut tu, hi tales merito scelesti nuncupantur.* Erat enim Samonas natura spado, vultuque venustus.

6. Vivis itaque exempto, qui tum imperii sceptra tenebat, Leone, post annum ac dies aliquot illius quoque germanus Alexander humanis excessit, successore imperii relicto Constantino suo ex Leone fratre nepote, cum ejus matre Zoe. Cumque teneræ admodum ætatis puer esset, tutores illi ac custodes reliquit, tum scilicet Nicolaum archiepiscopum Constantinopolitanum, tum magistrum Joannem Garidam, sociosque, imperium puero servaturos, ne quis raperet, aut sibi usurparet. His itaque, uti dictum est, concredita aulæ administratione, absona quædam fiebant in rep. barbaræque gentes sumpta licentia, loca urbi circumvicina populabantur, cum non esset qui posset

σοι ἐποίησα, ὦ Βασίλειε, ἢ τί σοι ἠδίκησα, ὅτι οὕτως ἀνηλεῶς με κατέκτεινας; καὶ οὕτως ἐξαγορεύων, τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο, εἰς τὴν βασιλείαν καταλιπὼν Λέοντα καὶ Ἀλέξανδρον τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ.

β'. Τούτων δεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας, διά τινας δουλείας εἰς τὴν Ἀσίαν Μαγιστριανῶν τινων ἀποσταλέντων ὑπ' αὐτῶν, ἐν ὄρει τινὶ τῶν ἐκεῖσε διερχομένων δυσβάτων, ἔτυχε τὸν ἅγιον ἐν τούτῳ τότε ἀναστρεφόμενον, εὐηθες σχῆμα φοροῦντα, καὶ ἀπηγριωμένον ὄντα ὡς ὀρεσίτροφον. Καὶ ὀπλάτορα τούτοις δόξαντα εἶναι, ὡς εἶχον τῶν ἵππων καταπηδήσαντες, συνέσχον αὐτόν· καὶ τοῦτον μεθ' ἑαυτῶν ὑποστρέφοντες, εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἤγαγον. [P. 395] Περὶ οὗ καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἀνενεχθὲν, εἰς ἐξέτασιν παρεδόθη Ἀγαρηνῶν τινι Σαμωνᾷ, τὸ ἀξίωμα πατρικίῳ, τοῦ διεγνῶναι τὰ κατ' αὐτὸν παρ' αὐτοῦ, τίς τέ ἐστι, καὶ πόθεν, καὶ τί τὸ τούτου κύριον ὄνομα.

γ'. Ὁ δὲ παραλαβὼν αὐτὸν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον, καὶ προκαθίσας σὺν πάσῃ τῇ φαντασίᾳ αὐτοῦ (ἦν γὰρ νεωτερίζων καὶ γεγαυριωμένος καὶ ἐπὶ πλήθει πλούτου ἐπαιρόμενος) παραυτίκα κελεύει κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ παραστῆναι τὸν ἅγιον. Οὗ παραστάντος ἀπτοήτῳ φρονήματι, ὡς μηδὲ θελῆσαι γονυκλῖναι, ὡς ἔθος ἄρχουσι νέμειν, ὠργίσθη λίαν Σαμωνᾶς, καὶ φησὶν ἐμβριθῶς πρὸς αὐτόν· *Ἡμῖν ἀπόκριναι, Σὺ τίς καὶ πόθεν εἶ, καὶ τί σου ἄρα τὸ ὄνομα;* Ὁ δὲ ἅγιος οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ· ἀλλ' εἱστήκει ἠρεμῶν, καὶ πραέσιν ὀφθαλμοῖς ἀτενίζων αὐτῷ

δ'. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ ἅγιος· *Σὺ δὲ τίς εἶ, καὶ πόθεν;* Καὶ ὁ Σαμωνᾶς· *Ἐγώ εἰμι Σαμωνᾶς ὁ πατρίκιος καὶ παρακοιμώμενος τῶν νῦν κατεχόντων τὰ σκῆπτρα Ῥωμαίων.* Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ μακάριος, *Κἀγὼ ξένος εἰμὶ, καὶ εἷς τῶν κατοικούντων τὴν γῆν.*

ε'. Ἔφη Σαμωνᾶς, *Ἀνόσιε τῶν ἀνθρώπων, ἕως τίνος κρύπτεις τὸν δόλον ἐν τῇ καρδίᾳ σου;* Ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ μακάριος, *Οἱ τὰ τῶν Σοδόμων ἔργα κρυπτῶς ποιοῦντες, ὡς σὺ, δικαίως οἱ τοιοῦτοι ἀνόσιοι προσαγορεύονται.* Ἦν γὰρ ὁ Σαμωνᾶς φύσει εὐνοῦχος, καὶ ὡραῖος τῇ ὄψει.

ς'. Παρελθόντος οὖν τοῦ τότε τὰ σκῆπτρα κατέχοντος Λέοντος, μετ' ἐνιαυτὸν καὶ μικρόν τι πρὸς, καὶ ὁ τούτου αὐτάδελφος μετέστη Ἀλέξανδρος, διάδοχον καταλείψας τῆς βασιλείας τὸν ἐκ τοῦ Λέοντος ἀνεψιὸν Κωνσταντῖνον, σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Ζωῇ. Νήπιον δὲ κομιδῇ ὄντα, ἐπιτρόπους καὶ φύλακας αὐτῷ ἐπαφῆκε, τόν τε ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως Νικόλαον, καὶ Ἰωάννην μάγιστρον τὸν Γαριδᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, τὴν βασίλειον ἀρχὴν τῷ παιδὶ συντηροῦντας, μή τις ἁρπάσῃ αὐτήν. Τούτων οὖν τὰς ἀνακτορικὰς οἰκονομίας πεπιστευμένων, ὡς εἴρηται, ἀπρεπῆ τινα ἐπὶ τοῦ δημοσίου ἐπράττοντο· καὶ τὰ κύκλῳ βάρβαρα ἔθνη ἀδείᾳ χρησάμενα, τὰ πέριξ τῆς πόλεως ἐληΐζοντο, μὴ ὄντος τοῦ δυναμένου

NOTÆ.

(1) Ex hoc silentio multa illata supplicia, quæ narrantur in Vita.

αὐτοὺς ἀποκρούσασθαι. Ἔνθεν καὶ στασιαζούσης τῆς πόλεως κατὰ Νικολάου, ὡς οὐ δεόντως τῆς πόλεως ἐπιτροπεύοντος, οὗτος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ βουλὴν ἔθετο, γράψαι Κωνσταντίνῳ τῷ Δοῦκα τῷ τότε τῆς Ἀνατολῆς στρατηγοῦντι, [P. 396] παραγενέσθαι, καὶ τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας ἐγχειρισθῆναι, συμβασιλεύοντος αὐτῷ τοῦ παιδὸς Κωνσταντίνου, τοῦ ἐν τῇ πορφύρᾳ γεγεννημένου. Καὶ τοῦτον μὲν, ἅτε παῖδα, ἐν τῷ παλατίῳ εἶναι· αὐτὸν δὲ ὡς ἀνδρειότατον καὶ ἐν τοῖς πολέμοις εὐδοκιμώτατον, πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους ἀντιπαρατάττεσθαι. Καὶ γὰρ ἦν ἀληθῶς ὁ ἀνὴρ εὐστοχώτατος πάνυ καὶ τροπαιοῦχος· καὶ θαῦμα ἦν καὶ αὐτοῖς τοῖς ὑπεναντίοις, ὡς καὶ ἐρωτωμένους πολλάκις· *Πῶς εἷς ἀνὴρ αὐτοὺς τρέπει*, ἄκοντας αἰσχυνομένους ἀνειπεῖν· *Ὅταν οὗτος εἰς πόλεμον ἐκπορεύηται, πῦρ ἐκ τῶν ὅπλων αὐτοῦ κατὰ στόμα ἡμῖν ἀπαντᾷ· ὡσαύτως καὶ ἐκ τοῦ ἄσθματος τοῦ ἵππου αὐτοῦ, καὶ καῖον ἡμᾶς ἐδαφίζει.* Καὶ αὐτὸς δὲ οὗτος περὶ τούτου ἐρωτηθεὶς, τὸ δοθὲν αὐτῷ χάρισμα οὐκ ἀπέκρυψεν, εἰρηκώς· *Καθεύδοντός μού ποτε ἐν τῇ νεότητί μου, ἰδοὺ γύναιον ἐνδοξότατον πορφυροφοροῦν, καὶ σὺν αὐτῇ ἵππος πύρινος καὶ ἅρματα ἐν τούτῳ πῦρ ἀφιέντα· ἃ καὶ ἐνδύσασθαί με καὶ ἄκοντα συνώθησεν, ἐμοῦ κατεπτηχότος· καὶ τοῦ ἵππου ἐπιβῆναι ὡσαύτως παρέπεισεν*, εἰρηκός, *Οἱ τὸν Θεὸν καὶ Υἱόν μου βλασφημοῦντες, ὡσεὶ κηρὸς τακήσονται ἀπὸ προσώπου σου*· ὃ καὶ εἰπὸν, ἀπέπτη. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἀνδρός.

ζʹ. Ὡς δὲ οἱ τῆς βασιλείας ἐπιτροπεύοντες ἔγραψαν αὐτῷ περὶ τῆς ἀρχῆς, ἀντεδήλωσεν αὐτοῖς, *μὴ ἱκανὸν αὐτὸν εἶναι εἰς τοῦτο.* Ἐκεῖνοι δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου αὐτῷ ἀντέγραψαν, ὡς *Πᾶσα ἡ τῶν Ῥωμαίων πολιτεία σε βασιλέα ἐπιζητεῖ.* Ὁ δὲ αὖθις ἀναβαλλόμενος ἀντεδήλωσε, γράψας, *Οὐ δέον ἐστὶ προστεθῆναί με τῷ χριστῷ Κυρίου, εἴ γε καὶ ἀτελὴς τῇ ἡλικίᾳ ἐστὶ, καὶ ἁμαρτεῖν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Πτοοῦμαι δὲ μήπως καὶ ἐνέδρα τοῦτό ἐστι, καὶ βούλεσθέ με διαχειρίσασθαι.* Ὡς δὲ ταῦτα ἐκεῖνοι τὰ γράμματα ἐδέξαντο, φρικτοὺς ὅρκους αὐτῷ ἐξαπέστειλαν, ἐξομνύμενοι εἰς τὰ ἄχραντα καὶ ζωοποιὰ τίμια ξύλα, *μὴ οὕτως ὡς αὐτὸς οἴεται βουλεύεσθαι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας καὶ ἀδόλῳ ψυχῇ προσκαλεῖσθαι αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν.* Πρὸς πίστωσιν δὲ καὶ τὰ ἴδια φυλακτὰ ἐξαπέστειλαν· οἷς καὶ θαῤῥήσας, παραλαβὼν τοὺς ἰδίους, ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν ὥρμησεν. Ἧς ἐπιβὰς, ἡλίου ἤδη λάμψαντος, δόξῃ ἀπείρῳ παρὰ συνεπομένων κλεϊζόμενος, ἀπῄει πρὸς τὰ βασίλεια· οὐ καλοῦ σημείου προδειχθέντος τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ τὴν μέλλουσαν γενέσθαι σφαγὴν προμηνύοντος. Ὁ γάρ τοι λαμπρότατος ἥλιος, ὡς δίκην κογχύλην αἵματος ἐναπέσταξεν ἐπὶ τὴν γῆν. Θεασάμενος δὲ ὁ Νικόλαος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ εἰσιόντα αὐτὸν, [P. 397] μεταβουλευσάμενοι, ἀπέκλεισαν αὐτῷ τὰς εἰσόδους τῶν ἀνακτόρων. Ἐλθὼν δὲ αὐτὸς, ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ ἱπποδρόμου ἐσκήνωσε, πάντων τῶν συνελθόντων μεγιστάνων, ὡς βασιλέα εὐφημούντων αὐτόν. Ὅσοι δὲ σχέσιν πρὸς τὸν ἅγιον εἶχον, ἀκού-

propellere. Inde civitate adversus Nicolaum tumultuante, quasi is non rite satis urbis procurationem obiret, in eam certatim itum est ipsi sociisque sententiam, ut datis litteris, Constantino duci, Asiæ tum prætori Byzantium venire mandarent, ac imperii sceptra capessere, eaque moderari, una tamen socio Constantino puero in porphyra nato: qui, velut non satis matura ætate in aula versaretur, dum ipse, quippe vir fortissimus rebusque bello gestis clarissimus, adversus extraneos et reip. hostes, acies ductaret. Ac sane vir erat longe sagacissimus, atque hostium tropæis inclytus, quin ipsis quoque adversariis admirationi, ut sæpius interrogati, *quid causæ esset cur eos vir unus in fugam verteret?* inviti pudoreque responderint: *illo ad pugnam exeunte, ignem ex ejus armatura micantem in faciem ipsis incurrere, exque ejus equi similiter halitu quasi flamma accensa in terram allidere.* At nec ipse rei causam quæsitus Dei munus celavit, aitque: *Dum quandoque juvenis somno sopitus essem, en tibi inclyta gloria matrona, purpureo amictu, et cum ea equus igneus; in quo arma, ipsa ignem mittentia: ac vel invitum atque paventem hæc induere, ac similiter in equum ascendere, hortata ait, Qui Deum ac Filium meum blasphemant, tanquam cera a facie tua liquescent.* *Quo dicto abscessit.* Et hæc quidem quod attinet ad Constantinum.

7. Cum itaque imperii tutores de rerum summa capessenda ad eum scripsissent, rescripsit ille: *se in hoc munus haud idoneum esse.* Illi contra denuo scribunt: *Romanam omnem rempublicam eum sibi imperatorem deposcere.* Ad quos ille rursus cunctabundus: *Non decet*, inquit, *me christum Domini incessere, quanquam immatura adhuc ætate est, ac coram Deo peccare. Timeo autem ne et hæc insidiæ sint, ac mihi velitis necem inferre.* Acceptis illi istiusmodi litteris, tremendis ad eum juramentis, intemerata et vivifica pretiosa ligna obtestari: *nihil tale se machinari ac ille suspicatur; sed in simplicitate cordis nulloque animi dolo, ad capessendum imperium vocare.* Atque ad majorem verbis præstandam fidem, suas quoque illi cruces misere. Hisque Constantinus fretus, assumpto comitatu, Byzantium profectus est. Urbem ingressus, orto jam sole, qui una sequebantur, infinita laude faustisque ominibus prosequentibus, in regiam contendit. Haud vero faustum in ejus ingressu præfulsit signum, ac quo futura cædes præmonstrabatur. Sol enim clarissimo lucens sidere, velut sanguinis purpuram in terram stillavit. Videns autem Nicolaus sociique aulæ proceres ac tutores ingredientem, mutato consilio palatii fores ei occluserunt. Veniens itaque, cum in Circi theatro consedisset, qui convenerant magnates omnes, imperatorem eum salutabant. Quotquot vero necessitudine aliqua sancto conjuncti erant, quod ante tres menses illo jam præmonente, exitiosum futurum casum præ-

noverant, sese domi continentes, silentio agebant. Denique, quo ex tempore atrocem illam prænuntiasset cædem, gemendi, lamentandi, lugendi nullum finem fecit.

602 8. Duo porro quidam cujusdam magnatis filii ac protospatharii, ipsum convenientes, rogabant: *num sibi expediret abire, ac se Ducis satellitio adjungere?* Quibus ille: *Nolite, filii, nolite sic facere: neque desperata ejusmodi consilia capite: sin minus, unus vestrum in gladio cadet: alter, auribus naribusque putatis, ægre mortem evadet.* Ambobus, quod sanctum audire noluerant, evenit, quod is illis vaticinatus esset. Dux enim male consultus, malum sibi suisque opsonium comparavit. Cum enim patienter ferre deberet, atque ingressus omnes palatii obsessos tenere, ita ut nihil ad victum inferri posset, atque ita fame pressos cogere, ut supplices sibi portas aperirent, seque intra palatium ultro susciperent; noluit sic facere, sed decrevit cum suis intrare per portam, quæ Chalce nominatur, securibus conterendo cardines ejus: cum prius suos omnes horrendis exsecrationibus obstrinxisset: *ne gladium stringerent, ne jaculum vel hastam intorquerent adversus aliquem, sed absque sanguine ingrederentur. Sin illi*, inquiens, *nihil contra se agentes nos occiderint, coram tremendo magni Dei tribunali adversus eos disceptabimus, quod nos juramentis deceptos hostium nunc loco habeant atque obsistant.* His dictis, una cum comitibus, uti dictum est, ad Chalcem portam perrexit, atque ingredi cœpit. Qui autem in palatio erant magna cum festinatione sagittarios colligentes, tela e muro jactare cœperunt. Igitur qui circum ducem sagittis sauciabantur, ad eum inclamabant, postulantes: *ut sineret arma expediri in adversarios.* Ipso autem, talia dicentes, prohibente, sagittariorum dexterrimorum unus quispiam, cognito quisnam dux esset, tenso fortiter arcu, vulneravit eum in latere sub dextera manu. Ipso vero exclamans: *Væ mihi misero, in malam rem huc venimus*, humi continuo decidit. Cæteris terrore perculsis et retro abire incipientibus, ii qui intro erant audaciores effecti, gladios stringentes, apertis portis impetum fecerunt in eos: et primo quidem protostratorem ducis occiderunt, deinde alios plures, ac postea ipsummet. Neque pepercerunt reliquis, sed fuga ac metu impeditos, et in arctum compressos, instar segetis demessuerunt. Evasissent nihilominus cædem aliqui, nisi immites illi et inclementes continuo ad omnes portas mandata direxissent, diligenter occlusas haberi jubentes; atque ita inquisitione facta in fugitivos, ab eorum nemine manus abstinuissent. Complures enim magistros patriciosque, qui cum duce in Circo sedere deprehensi essent, partim gladio peremerunt, partim extra muros in furcam egerunt: aliorum oculos effoderunt, succisis nervis alios debilitarunt, alios in exsilium ejecerunt; alios, qui nulla quemquam injuria violaverant verberibus affece-

σαντες παρ' αὐτοῦ τὸ μέλλον γενέσθαι ὀλέθριον σύμπτωμα ἤδη πρὸ τριῶν μηνῶν, κατακλείσαντες ἑαυτοὺς εἰς τοὺς οἰκείους οἴκους, ἠρέμουν. Ἀπ' ἐκείνου γοῦν τοῦ καιροῦ, ἐν ᾧ τοῦτο προεῖπεν, οὐκ ἔληξε στένων καὶ ὀλοφυρόμενος καὶ πενθῶν.

η'. Δύο δέ τινες μεγιστάνου τινὸς ὄντες υἱοὶ καὶ πρωτοσπαθάριοι, ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν, ἠρώτων, εἰ *συμφέρει αὐτοῖς ἀπελθεῖν καὶ συμμιγῆναι τῇ κουστωδίᾳ τοῦ Δοῦκα*. Ὁ δέ φησι πρὸς αὐτούς· *Μὴ, τέκνα, μὴ οὕτω ποιήσητε, καὶ ἀνήκεστα πείσεσθε. Εἰ γοῦν, ὁ μὲν εἷς ὑμῶν ἐν μαχαίρᾳ πεσεῖται, ὁ δὲ ἕτερος, τὰ ὦτα καὶ τὴν ῥῖνα τμηθεὶς, μόλις τὸν θάνατον διδράσκειεν.* Οἳ καὶ παρακούσαντες τοῦ ἁγίου, ἃ προεῖπεν, ἔπαθον. Ὁ γὰρ Δοῦκας κακῶς φρονήσας, κακὸν ὀψώνιον ἑαυτῷ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ ἐπρίατο. Ὀφείλων γὰρ μακροθυμῆσαι καὶ ἀσφαλίσασθαι τὰς εἰσόδους τῶν βασιλείων, τοῦ μὴ τὰ πρὸς διατροφὴν εἰσκομίζεσθαι· οὕτω τῷ λιμῷ στενοχωρουμένους μεθ' ἱκεσίας αὐτῷ τὰς πύλας ἀναπετάσαι, καὶ προθύμως αὐτὸν εἰς τὰ βασίλεια δέξασθαι, οὐχ οὕτω πεποίηκε. Βουλὴν δὲ στήσας μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, εἰσελθεῖν ἀπὸ τῆς πύλης, ἥνπερ Χαλκῆν ὀνομάζουσι, συνθλάσαντες πέλυξι τοὺς μοχλοὺς, ὅρκοις φρικωδεστάτοις πρότερον τοὺς σὺν αὐτῷ κατασφαλισάμενος· *μὴ σπάσασθαι ξίφος τὸ οἱονοῦν κατά τινος, μὴ βέλος, μὴ δόρυ· ἀλλ' οὕτως αὐτοὺς ἀναιμωτὶ εἰσελθεῖν*, φήσας. *Ἐὰν ἐκεῖνοι ἡμᾶς μὴ ἀντάγοντας κατασφάξωσιν, ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ μεγάλου Θεοῦ μετ' αὐτῶν δικασόμεθα, ὅτι, ὅρκοις ἡμᾶς ἀπατήσαντες, νῦν ἡμῖν ἀνταίρουσι.* Ταῦτα εἰπὼν, ἀφίκετο ἅμα σὺν αὐτοῖς, ὡς εἴρηται, εἰς τὴν Χαλκῆν πύλην, καὶ ἀπήρξατο εἰσιέναι· οἱ δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις τάχει πολλῷ συναθροίσαντες τοὺς τοξότας, ἀπὸ τῶν τειχῶν τοξεύμασιν ἔβαλλον. Ὡς δὲ οἱ περὶ τὸν Δοῦκα τοῖς βέλεσιν ἐπλήττοντο, ἐβόων αὐτῷ, *Ἔασον ἡμᾶς ὅπως αὐτοῖς ἀντιμαχησώμεθα.* Τοῦ δὲ τοῦτο κωλύοντος, ἐν ὅσῳ ταῦτα ἔφασκον, εἷς τις τῶν εὐστοχωτάτων τοξοτῶν, μαθὼν ὁποῖός ἐστιν ὁ Δοῦκας, τείνας ἀνδρείως τὸ τόξον, ἔπληξεν αὐτὸν ὑποκάτω τῆς δεξιᾶς χειρὸς εἰς τὴν πλευράν. Ὁ δὲ τὸ, *Οὐαί μοι*, ἐπιφωνήσας, *τῷ ἀθλίῳ, κακῶς ἐληλύθαμεν ὧδε*, κάτεισιν εὐθὺς ἐπὶ τὸ ἔδαφος. Πάντων δὲ δειλίᾳ συσχεθέντων, καὶ πρὸς τὰ ὀπίσω ἀρξαμένων ἀναποδίζειν, θάρσους οἱ ἔνδον λαβόντες, καὶ τὰ ξίφη [P. 398] σπασάμενοι, πολλῇ προθυμίᾳ πρὸς αὐτοὺς ἐξεπήδησαν, τὰς πύλας ἀνοίξαντες. Καὶ κτείνουσι μὲν ἐν πρώτοις τὸν αὐτοῦ πρωτοστράτορα· εἶθ' οὕτως ἑτέρους πλείονας, καὶ μετὰ τούτους κἀκεῖνον, μηδὲ τῶν λοιπῶν φεισάμενοι· ἀλλὰ καὶ τούτους ἀποδιδράσκοντας καὶ συμποδιζομένους, δίκην στάχυος ἐξεθέριζον. Διεσώθησαν δ' ἄν τινες, εἰ μὴ οἱ ἀνηλεεῖς ἐκεῖνοι καὶ ἄσπλαγχνοι τὸ τάχος ἀποστείλαντες, καὶ πάσας τὰς πύλας τῆς πόλεως ἀσφαλισάμενοι καὶ σφραγίσαντες ἀκριβῶς· εἶθ' οὕτως ἀκριβῆ ἔρευναν τῶν διαδράντων ποιήσαντες, οὐδενὸς τούτων ἐφείσαντο. Πολλῶν μὲν οὖν μαγίστρων καὶ πατρικίων φανέντων συγκαθημένων τῷ Δοῦκα ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ, οὓς μὲν προσέταξαν ξίφει ἀναιρεῖσθαι· οὓς δὲ ἔξω τειχῶν φουρκίζεσθαι, ἄλλων τοὺς ὀφθαλ-

μοὺς ἐξορύττεσθαι, ἑτέρους νευροκοπεῖσθαι, ἄλλους ἐξορίζεσθαι, καὶ ἑτέρους τοὺς μηδὲν ἠδικηκότας μαστίζεσθαι, ἄλλων τὰς ὑποστάσεις δημεύεσθαι. Καὶ ἦν ἰδεῖν τότε τὴν μεγαλόπολιν πάσχουσαν, ἃ οὐδὲ ἐπὶ κρατήσει καὶ ἁλώσει βαρβάρων ὑπομείνασαν ἄν.

θ'. Οἱ οὖν ἀνελόντες τὸν Δοῦκα καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὰς αὐτῶν κάρας ἀποτεμόντες, τῷ Νικολάῳ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, Ἀγρικολάῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἐκόμισαν. Οἱ καὶ ταύτας γνωρίσαντες, τιμὰς οὐ τὰς τυχούσας τοῖς κομίσασιν ἔνειμαν, καὶ οὐδὲ οὕτως οἱ κακοὶ κόρον ἔλαβον· ἀλλὰ κελεύουσι τῷ ὑπάρχῳ τῆς πόλεως, πάντων τῶν ἀναιρεθέντων τὰ λείψανα, ῥιφῆναι ἐν τῷ πελάγει· καὶ οὔτε ὡς ὁμοπίστους ᾤκτειραν, οὔτε ὡς ὁμοφύλους, ἵνα μὴ λέγω καὶ προσγενεῖς, ἵνα κἂν τὰ σώματα αὐτῶν ἐάσωσι τῇ ὁσίᾳ παραδοθῆναι. Ἀλλ' ἐφ' ἁμάξαις θέντες, οἱ ἀνήμεροι θῆρες, ἡμιτμήτους, γεγυμνωμένους, μεσολελωβημένους, οὕτω δημόσια σύροντες, ἐν τῷ πόντῳ οἷα κυνῶν ἔβαλλον.

ι'. Φασὶ δέ τινες, ὅτι πλείους τῶν τρισχιλίων οἱ δόντες ἦσαν ἑαυτοὺς τῷ θανάτῳ, ἐν τῷ μὴ σπάσασθαι ῥομφαίαν ἢ ἄλλο τι ξίφος, διὰ τὸν ὅρκον. Περὶ δὲ τῶν κρεμασθέντων ἐν ταῖς φούρκαις, ἱκανοὶ καὶ ἀξιόπιστοι ἐμαρτύρησαν· *ὡς εἶδον πολλάκις καθ' ἕνα ἕκαστον τούτων νύκτωρ ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατερχόμενον, καὶ μέχρι πρωΐας διάττοντα*· δεικνύοντος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀδίκως τὸν τοσοῦτον φόνον εἰς τοὺς ἀναιτίους πεποιήκαν. Τοῦ γὰρ Δοῦκα ἀναιρεθέντος, δέον τῶν ἄλλων φείδεσθαι, οὐ χεῖρα αἰρόντων, οὐκ ἐριζόντων, οὐ κραυγαζόντων· οἱ δὲ ἀνηλεῶς αἷμα ἀθῷον ἐξέχεαν. Φεῦ τῆς τῶν δρασάντων ἀθλιότητος, καὶ οὐαὶ αὐτοῖς κατὰ τὴν φρικτὴν τῆς κρίσεως ἡμέραν, ὅτι τὸ αἷμα [P. 399] τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἐκ χειρῶν αὐτῶν ἐκζητήσει ὁ Κύριος.

ια'. Τὴν δέ γε κεφαλὴν τοῦ Δοῦκα ἰδόντες οἱ βδελυροὶ, ὡς φθάσαντες εἴπομεν, καὶ καταμωκησάμενοι ταύτης, ἐκέλευσαν κοντῷ ἐμπαρεῖσαν διὰ πάσης τῆς πόλεως θεατρίζεσθαι· *ἵνα*, φησὶν, *αἰσχυνθῶσιν, οἱ ἐπ' αὐτὸν τὰς ἐλπίδας θέμενοι*, καὶ τέλος, καὶ ταύτην τῷ βυθῷ τοῦ πόντου δοθῆναι σὺν τῷ λοιπῷ σώματι. Καὶ τοῦτο μὲν τοσούτῳ τρόπῳ ἀπώλετο· τὸ δέ γε πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἀείμνηστον οἱ κόλποι τοῦ Ἀβραὰμ ἐδέξαντο. Οὐ γὰρ τυραννικῶς, ὡς εἴπομεν, τοῖς βασιλείοις ἐπέβη· ἀλλ' ὅρκοις φρικωδεστάτοις θαῤῥήσας. Δυνάμενος δὲ καὶ ὅπλοις μαχέσασθαι, ἢ πῦρ βαλεῖν ἐν τοῖς βασιλείοις, καὶ οὕτω τοὺς ἔσωθεν ἀμύνασθαι, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν. Ἐπὶ Θεὸν δὲ ἀναθεὶς ἑαυτὸν, διὰ τοῦδε τοῦ πειρασμοῦ, βασιλείας οὐρανῶν ἐπέτυχε. Καὶ οὐ τοσοῦτον τῶν ἄλλων τὸ ἔγκλημα τῶν τὰ βασίλεια φυλαττόντων, ὅσον ἐπὶ τῷ ποιμένι τῶν λογικῶν προβάτων, τῷ Ἡττιλάῳ μᾶλλον ἢ Νικολάῳ. Ὢ πῶς ἀνέπτυξε τὰ Εὐαγγέλια ταῖς μιαραῖς αὐτοῦ χερσί! Πῶς οὐκ ἤκουε τοῦ λέγοντος δι' αὐτῶν, *Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς. τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων* Ἀλλ' ἀντιπράττων

runt, aliorum facultates publicarunt. Ac videre erat magnam civitatem ea tunc mala experiri, quæ nec a Barbaris capta direptaque perpessa esset.

9. Igitur qui ducem ejusque filium interemerant, eorum præscindentes capita, ad Nicolaum, seu verius Agricolaum, ejusque complices detulerunt: qui ea agnoscentes, non vulgaribus honoribus atque præmiis, eos, qui detulerant, affecerunt. Cumque ne sic quidem nefarii homines iras exsatiassent, cæsorum cadavera omnia in mare jacienda urbis præfecto injungunt, nulla vel communis fidei ratione, nulla generis miseratione, ac ne familiæ quidem ac affinium pietate, ut vel funera efferri sinerent ac sepeliri: sed plaustris imposita, dissecta, nuda, mutila, immanes illæ feræ, publica raptantes, velut canum cadavera in mare projiciebant.

10. Porro aiunt plures tribus millibus fuisse, qui seipsos in mortem tradidere, sacramento adacti, ne gladium stringerent, aut telum intorquerent. De his vero qui in furcis pependerunt, multi ac fide digni testati sunt: *vidisse non raro super unumquemque eorum stellam noctu e cœlo venientem, atque ad auroræ usque tempus micantem*; Deo scilicet palam monstrante, injusta eos cæde ac insontes sublatos esse. Etenim duce interempto, reliquis parcendum erat, qui nec manum levarent, nec contenderent, neque clamorem efferrent [1]. At illi enimvero immani sævitia sanguinem innoxium fuderunt. Proh illorum miseriam, qui talia perpetrarunt! Væ illis in tremendo judicii die, eo quod Dominus sanguinem fratrum suorum requiret ex manibus eorum [2].

11. Viso, ut mox dicebamus, Ducis capite, exsecrabiles illi ei illuserunt, jusseruntque per totam urbem conto infixum ad spectaculum propudiosaque pompa circumferri; *ut*, aiebant, *confunderentur, qui spes suas in eum collocaverant*, ac denique in mare cum reliquo trunco devolvi. Ac quidem corpus tali interitu periit; ejus vero sempiterna dignum memoria spiritum Abrahæ sinus suscepit. Non enim tyrannice, ut præfati sumus, regiam invasit, sed horrendorum sacramentorum religione fretus. Cumque liceret etiam armis decernere, aut palatio ignem injicere, atque ea ratione eos ulcisci, qui se illo arce tuebantur, haudquaquam fecit: sed causam suam seque Deo committens, per eam tribulationem regnum cœlorum consecutus est. Cæterum non tam iis imputandum est quidquid istud est facinoris, qui custodiebant palatium, quam ovium rationalium pastori, Hettilao potius dixerim, quam Nicolao; plebis scilicet cladi labique, non ejus victoriæ, quasi ex nominis ipsa ratione. O quomodo impuris manibus suis evolvit

[1] Matth. XII, 19. [2] Ezech. III, 18

Evangelia? Quomodo non audivit, qui per ea loquitur: *Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus* [1]? Sed huic contrarius omnino exstitit, eas mactans, atque jugulans, homo gladii hæres.

A ἠλείχθη, κατασφάξας αὐτὰς, ὁ τῆς μαχαίρας κληρονόμος.

[1] Joan. x, 11.

AD SYMEONIS MAGISTRI ET LOGOTHETÆ

ANNALES

FRANCISCI COMBEFISII PRÆFATIO.

Scripsit et ab orbe condito, exstantque altero, ac majori Regio codice. Opus est ex diversis congesture historicis et annalium scriptoribus; ipsum tamen haud satis plenum. Hic nobis verus annalista, alterque continuator erit, ipso pene Theophanis digestus schemate, quantum codex alter, ipse Regius minor repræsentavit: hoc unum a majore discrepans, quod superiora illa a Logotheta remotiora, ac, in quibus levius opera perfunctus videatur, omisit: quo et nobis consilio præivit: ac quod una hæc, in præsentem rem nostram faciant, eademque alio auctore ac stylo sub una libri serie repetita, lucis plurimum sibi mutuo afferant; ut et Leoni Grammatico, qui inter reliquos magis ipse egenus ac cribratissimus est. Superiora Majoris illius Regii codicis alia molitio dederit, et qua jam editi auctores chronographi, Eusebius, Syncellus, Theophanes, Cedrenus (cum quo illi magis convenit) collatis singulis, in rem litterariam ac lucem temporum e Regia una Lupara, haud leviter illustrari possint. Adscriptum majori illi codici, alia manu pauloque recentiori, Hic est Metaphrastes; *cujus tanti Annales et Chronica Hippolyto Thebano, ut et omnibus anteponat. Debemus, ex quo exscripsi, codicem, Raphaeli Trichet du Fresne, ex cujus libris, ipso defuncto, in gazam Regiam illatus; aliaque Græca (ac in eis Maximi plenissimus codex atque optimus) me illi potissimum auctore, extrema sua in Italiam profectione, ditanda Græcis Gallia nostra, eaque Christianum orbem, Parisios allata.*

ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ.

SYMEONIS MAGISTRI AC LOGOTHETÆ

ANNALES

A LEONE ARMENIO AD NICEPHORUM PHOCAM

Romanorum imperator Leo Armenius Iconomachus, imperavit annos VII, menses 5. B

603 1. Mundi annus 6307, divinæ incarnationis 807. Romanorum imperator Leo Armenius, qui et Chamæleon dictus est, fidei desertor et Iconomachus, annos 7, menses 5. Homo statura pusillus (quo etiam nomine Chamæleon appellatus est) corpulentus atque torosus, decorus, barba plena, constipata cæsarie, voce leonis in morem tonante; audax pariter et timidus: ex duplici unus prosapia, Assyriorum

Ῥωμαίων βασιλεὺς Λέων ὁ Ἀρμένιος καὶ Εἰκονομάχος, ἔτη ζ' μῆνας ε'.

[P. 400, 401] Κόσμου ἔτος ,ςτζ', τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος ωζ', Ῥωμαίων βασιλεὺς Λέων Ἀρμένιος ὁ καὶ Χαμαιλέων, ὁ Παραβάτης καὶ Εἰκονομάχος, ἔτη ζ' μῆνας ε'. Ἦν δὲ τὴν ἡλικίαν κοντὸς (διὸ καὶ Χαμαιλέων προσηγόρευται), ἐπίμεστος, εὐπρεπής, γένειον ἔχων καθιστάμενον, δασὺς τὴν κόμην, φωνὴν ἔχων βροντώδη δίκην λέοντος, θρασύς τε καὶ δειλός. [P. 402] Διγενὴς δὲ ἦν ἐξ Ἀσσυρίων καὶ

Ἀρμενίων· καὶ Ἀσσύριοι μὲν ἐξ Ἀσσύρων ἐκλήθησαν, Ἀρμένιοι δὲ ἀπὸ Ἀρμενίου τινὸς οὕτω καλουμένου, τοῦ ἀπὸ Ἀρμενίας πόλεως Θετταλίας γενομένου, ὃς Ἰάσονι συνεστράτευσεν.

β'. Οὗτος ὁ Λέων στεφθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου ἐβεβαίωσεν αὐτὸν ἐγγράφως, ὡς ὀρθόδοξός ἐστι τῇ πίστει. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἔλαθεν τῷ καλῷ ποιμένι ὁ λύκος τῷ κωδίῳ ἐγκεκρυμμένος· ὡς γὰρ τὸ διάδημα τῇ μιαρᾷ ἐκείνου κεφαλῇ περιτέθεικεν, ἐδόκει ὡς ἀκανθῶν καὶ τριβόλων προστρίψεσιν ὀδύνης ἐπαισθάνεσθαι. Καὶ τῆς συνήθους τάξεως τελεσθείσης, ἐπὶ τὸ παλάτιον ὁ ἀλιτήριος εὐφημούμενος ἀπῄει. Ὡς δὲ πρὸ τῶν τῆς Χαλκῆς πυλῶν ἐν τῷ κατ' ἐπιφάνειαν κυκλικῷ καὶ πορφύρῳ μαρμάρῳ ἐγένετο, εὐχαριστήριον ἀπεδίδου τῷ ἐκεῖσε Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εἰκονίσματι, εἴτε ἀληθῆ, εἴτε προσχήματι. Ἔνθα ἐκδιδύσκεται τὴν ἐσθῆτα, ἣν ἐπεβέβλητο ῥοδοειδέσι χρόαις ἐκλάμπουσαν, καὶ κολόβιον ὃ προσονομάζουσι κατὰ τὸ ἔκπαλαι τῶν στρατηλατῶν τηρηθὲν ἔθος· καὶ Μιχαὴλ τῷ ἐξ Ἀμοραίων ἱπποκόμῳ αὐτοῦ ὄντι ἐπιδίδωσι. Τοῦ δὲ ταύτην ἀναβαλλομένου, εἰς οἰωνὸν μετὰ τὸ Λέοντα τῆς βασιλικῆς ἐπιβάσεως τοῖς εἰδόσι λελόγιστο. Εἶτα εἰς τὰ λεγόμενα Σκῦλα ἐλθόντες, τὴν ἐσθῆτα Λέοντος ἐπιβάσει βαρείᾳ καθύβρισεν. Ἐν συνέσει δὲ τούτου Λέων γενόμενος, νεωτερισμόν τινα παραυτὰ ἔσεσθαι αὐτῷ οἰωνίσατο.

γ'. Ἧκεν οὖν εἰς λογισμὸν αὐτῷ περὶ τοῦ ἐν τῷ Φιλομηλίῳ μονάζοντος, ὃς ἐπὶ τοῦ Βαρδανίου εἶπεν αὐτῷ τὰ συμβησόμενα. Στέλλει οὖν αὐτῷ τὰ πρὸς χρείαν κατ' εὐχὴν ἀναθήματα. Ἐκείνου τοίνυν ἐν τῷ μεταξὺ τελευτήσαντος, συνέβη ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον μοναχὸν Σαββάτιον λεγόμενον, ὃς καὶ τὰ τοῦ πρώην μοναχοῦ ῥήματα ἤκουσεν ἐπεισδύνας τῇ αὐτοῦ σκηνῇ, καὶ τῇ τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκυνήσει ἀντικαθίστατο. Θεασάμενος δὲ τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως σταλέντα ἀποπέμπειν προσεποιεῖτο διὰ τὸ τὸν βασιλέα προσκυνεῖν τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἀνθ' ὧν καὶ καταστρέψαι Κύριον τὴν αὐτοῦ βασιλείαν ἐπιστέλλων προήγγειλεν. Τούτοις φρεναπατηθεὶς ὁ βασιλεὺς μετακαλεῖται Θεόδοτον τὸν Κασσιτηρᾶν, ὅστις καὶ πρὶν ἢ τῆς βασιλείας δράξασθαι τὸν Λέοντα, γυναικός τινος πνεῦμα Πύθωνος ἐχούσης ἀκούσας ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς περιπατούσης καὶ κραζούσης ὡς ὁ τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγὸς μέλλει τὴν τοῦ Μιχαὴλ βασιλείαν δέχεσθαι, τὸν Λέοντα προσλαβόμενος ἄπεισιν [P. 403] ἐν τῷ τοῦ Ἁγίου Παύλου ναῷ ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ, καὶ συνθήκας πρὸς ἀλλήλους φυλακῆς ποιησάμενοι, θαῤῥεῖν πρὸς αὐτόν· ὅτι *Μοι περὶ σοῦ ἐκ θείας ὁράσεως προέγνωσται ὡς τῆς βασιλείας τάχιον ἐπιτεύξῃ*. Τοῦτον οὖν τὸν Θεόδοτον μετακαλεσάμενος δείκνυσιν αὐτῷ τὰ ἀπεσταλμένα· ὃς τοῦ τοιούτου σκοποῦ δραξάμενος τῷ κακῷ κακὸν πλεονάζει, καὶ περί τινος μοναχοῦ τὴν οἴκησιν κεκτημένου ἐν τοῖς Μαυριανοῦ πείθει παρ' αὐτοῦ ἐνεργεῖσθαι παράδοξα, ἕτερον αὐτὸν ἐπιφημίζων μέγαν Ἀντώνιον. Ταῦτα τῷ βασιλεῖ ὑποθέμενος ἄπεισι πρὸς τὸν μοναστήν, καὶ πεπλαστουργημένως τάδε φησίν, ὡς *Τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ τὸν βασιλέα εὐτελεῖ καταστήματι προσοίσω σοι, ὃν ἐπαρᾶσθαι καὶ τάχιον παρελθεῖν*

Armeniorumque genus. Ac Assyrii quidem ab Assyris traxerunt nomen, Armenii vero ab Armenio quodam sic dicto, Armenia Thessaliæ oppido oriundo, qui Jasoni fuit expeditionis comes.

604 2. Hic Leo augustali corona donatus a Nicephoro patriarcha ab eoque inauguratus, rectæ fidei se cultorem esse scripto professus est. Nec tamen lupus ovina pelle contectus bonum pastorem latuit. Dum enim scelestum caput diademate cingit, videbatur sibi quasi spinarum ac tribulorum infixis aculeis doloris sensu affici iisque peruri. Consueto inaugurationis ritu expleto, populo faustis ominibus deducente, miser ad palatium iter habebat. Ut autem ad Chalces portam venit, quo loco templum orbiculari figura porphyretico marmore incrustatum splendescit, Christi Dei nostri illic effigiei, seu veras seu specie tenus ac ludicro animo, gratias egit. Ibi quam prætextam indutus erat, roseis coloribus fulgentem, ac quod more antiquo prætorum colobium vocant, exuens, suo tum equisoni Michaeli Amoræo tradit. Illo mox induente, in præsagium abiit rem scientibus adipiscendi post Leonem imperii. Inde in locum dictum Scyla cum venissent, acriori incessu Leonis prætextam proculcavit. Leo re intellecta rebellionem aliquam in se mox excitatum iri conjecit.

3. Venit igitur illi in mentem ejus monachi, qui religiosa palæstra in Philomelio exercens, quæ illi eventura essent, Bardane principe vaticinatus erat. Mittit itaque voti causa, quæ illi usui forent, munera donaque. Illo enimvero interim vivis exempto, ejus loco monachus alius, Sabbatius nomine, qui et antecessoris monachi verba audierat, **605** in ejus cellam locumque successerat, sanctarumque imaginum cultui obsistebat. Is ubi imperatoris ad se missa conspexit, abs se ablegare ac simulato repellere, quod ipse nimirum sacris imaginibus cultum adhiberet; quamobrem etiam Deo vindice ejus evertendum imperium data epistola malus vates ariolatus est. Eoque factum ut Leo errore deceptus ac dementatus Theodotum Cassiteram accerseret. Is nimirum jam ante adeptum Leoni imperium, audita muliere spiritu Pythonico afflata in foro ambulante ac vociferante fore ut Orientalium prætor Michaelis in se imperium susciperet, eodem secum Leone assumpto ad sancti Pauli delubrum, quod in Orphanotrophio est, concesserat, *dataque et accepta arcani tegendi fide divina sibi visione monstratum* asseverat, *fore ut ille brevi imperio potiretur*. Hunc ergo Leo Theodotum accersens, quas a monacho litteras acceperat, ostendit. Ille consilii ejuscemodi arrepto proposito, malumque malo cumulans, alterius quoque commeminit monachi, in Mauriani ædibus stationem habentis. Ab eo inaudita patrari affirmat, et quæ omnem fidem excedant, alterum magnum Antonium præconio venditans atque celebrans. Rem sic habere Leoni persuadet; tumque ad monachum veniens malo hæc animo infit: *Insequenti nocte imperator vili ha-*

bitu me ductore præsto futurus est : tu, si me audies, A *maledictis incesses, brevique moriturum denuntiabis, ni Leonis Isauri doctrinam fidemque sequatur. Hoc si præstiterit, annos duos supra* **606** *septuaginta potiturum imperio, filiosque filiorum visurum sedentes super solio; tertii decimi demum apostoli honore elatum iri. Sin autem secus se gesserit, innumeris malis fore obnoxium brevique imperium cum vita amissurum.* Jam ergo noctis obscuro imperator Cassitera comite ad monachum profectus statim ab eo durius increpatur, tanquam ille fictum ejus animum fraudemque præsciverit. *Non sic decebat,* inquit, *qui sis imperator, privati habitu personam simulare.* His imperator stupore perculsus in sententiam abolendarum sacrarum imaginum facilem se adduci permisit; statimque quod animo impietatis virus condebat, evomens furiisque agitatus hæresis exordium duxit.

τοῦ βίου ἐξειπεῖν συμβουλεύομαι, εἰ μὴ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου στοιχειοῖτο τῷ δόγματι. Καὶ ὡς εἰ τοῦτο παραφυλάξοι, ὀβ' βασιλεύσειν, καὶ παῖδας παίδων ἐπὶ θρόνου τῆς βασιλείας ἰδεῖν, καὶ τρισκαιδέκατος τῶν ἀποστόλων φανῆναι· εἰ δὲ μὴ, τἀναντία, μυρία δεινὰ καὶ ἀπώλειαν σύντομον. Τῆς οὖν νυκτὸς ἐπιστάσης ἄπεισι ὁ βασιλεὺς μετὰ Κασσιτηρᾶ πρὸς τὸν μοναχὸν, καὶ εὐθὺς παραυτὰ ἀποῤῥαπίζεται ὡς προεγνωκότος τὸ αὐτοῦ πρόσχημα, οὕτω λέγων, μὴ δεῖν ἐν ἰδιωτικῇ καταστάσει βασιλέα σε ὄντα οὑτωσὶ ὑποκρίνεσθαι. Δι' ὅνπερ καταπλαγεὶς ὁ βασιλεὺς εὐπειθὴς τούτῳ καθίσταται πρὸς τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων καθαίρεσιν· καὶ πᾶν τὸν ἰὸν ἐν αὐτῷ κατὰ τῆς εὐσεβείας ἰὸν ἐξεμέσας καὶ μανεὶς ἤρξατο τῆς αἱρέσεως.

4. Symmystas vero sibi quærens adjungere, Joan- B nem dictum Grammaticum (quin alium magis Jannem aut Simonem) offendit, Hylzilam et ipsum nuncupatum; cujus Hebraica nominis interpretatio *diaboli præcursor* dicatur *ac adjutor.* Erat vero ille Pancratii sciastæ (dicamus nos pileorum artificis) filius, quem a puero dæmon incesserat, ac cujus late rumor divinationum ex pelvi nomine turpitudinumque ac libidinum percrebuerat. Invenit et Constantinum presbyterum sutoris filium, qui et leges in Phoracii docuerat, ac crimen, in quod vocabatur, a se amoliens sibique Antonii nomen adsciscens monachum induerat, homo fabulis atque ludicris studens, vitamque turpem agens. Is monasterii quod Metropolitarum vocant factus præpositus, etiam quos imperio regebat monachos hæc C ipsa docebat; ac postea, Deo sic permittente, Sylæi episcopus factus est. Invenit et alios, qui ipsi idem sentirent. Inter hæc **607** conspectus cometa est, figura duorum splendentium orbium tanquam lunæ, simul coeuntium tumque in diversas figuras abeuntium, ut et in viri figuram trunco capite deinceps formarentur; cujusmodi etiam Michaele Curopalata imperatore conspectum sidus. Ejus nonnulli præsagia exponentes dixerunt caput esse quod capite careat: nempe præsignare Thomam, qui postea arrepta tyrannide cum sociis ac conjuratis urbem aggressurus erat. Sed et tremendi terræmotus luesque et siccitates ac inflammationes fuerunt per viri Deo exosi dies.

δ'. Συμμύστας ἐπιζητήσας εὑρίσκει Ἰωάννην τὸν λεγόμενον Γραμματικὸν, ἄλλον Ἰαννῆν μᾶλλον ἢ Σίμωνα, ὃς καὶ Ὑλζιλᾶς ὠνομάζετο, ὅπερ Ἑβραϊστὶ ἑρμηνεύεται πρόδρομος καὶ συνεργὸς τοῦ διαβόλου· ἦν δὲ υἱὸς Παγκρατίου σκιαστοῦ, καὶ ἐκ παιδόθεν δαίμονα εἶχε, διαβεβόητο δὲ ἐπί τε λεκανομαντείαις καὶ αἰσχρουργίαις. Εὗρε καὶ Κωνσταντῖνον πρεσβύτερον τζαγγαρίου, ὃς καὶ νομικὸς εἰς τὰ Φορακίου γέγονε, διὰ δὲ ἐγκλήματα φυγόντα καὶ γενάμενον μοναχὸν μετονομασθέντα Ἀντώνιον, μυθολόγον καὶ γελοιαστὴν καὶ αἰσχρῶς βιοῦντα· ὃς καὶ ἡγούμενος εἰς τὴν μονὴν τὰ [P. 404] Μητροπολιτῶν γενόμενος καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ταῦτα ἐξεπαίδευσεν, ὕστερον δὲ κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ καὶ ἐπίσκοπος Συλαίου γέγονεν. Εὗρε δὲ καὶ ἑτέρους τινὰς ὁμόφρονας αὐτῷ. Ἐν τῷ ἀναμεταξὺ ἀστὴρ κομήτης ἐφάνη ἐν σχήματι δύο λαμπρῶν δίσκων σεληναίων, ἑνουμένων καὶ πάλιν διαιρουμένων εἰς διάφορα σχήματα, ὡς καὶ εἰς ἀκεφάλου διάπλασιν ἀνδρὸς τυποῦσθαι, οἷος καὶ ἐπὶ Μιχαὴλ βασιλέως τοῦ Κουροπαλάτου ἐφάνη· ὅνπερ τινὲς ἑρμηνεύσαντες ἔφασαν τὴν ἀκέφαλον εἶναι κεφαλὴν, προδηλοῦντα τὸν μέλλοντα ἀνταρσίαις ἐπιθήσεσθαι μετὰ ταῦτα Θωμᾶν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ στασιαστάς. Καὶ μέντοι καὶ σεισμοὶ φοβεροὶ καὶ λοιμοὶ καὶ αὐχμοὶ καὶ φλογώσεις γεγόνασιν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ θεοστυγοῦς.

5. Eodem anno virum inclytum Nicephorum D patriarcham cum collegis episcopis coram senatu accersit, ac ait: *Plane non vos latet surrexisse quosdam qui dicant haud prorsus colendas esse imagines.* Ad quem primus ait S. Nicephorus: *Sane honori habendæ sunt, o imperator, sacræ sanctorum imagines, ut quæ a principio divino nutu exstiterint. Quod namque acceptum quondam in manibus sacrum linteum sibique vultui adhibendo sua Christus effigie, nulla viri opera, obsignavit, merito honori habeatur ac dignum veneratione sit. Deinde, quas apostoli suis ipsi manibus imagines pinxerunt (ipsius nimirum Christi ejusque Genitricis) et quæ etiamnum Romæ*

ε'. Τῷ αὐτῷ ἔτει προσκαλεῖ Νικηφόρον ἀοίδιμον πατριάρχην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπισκόπους ἐνώπιον τῆς συγκλήτου, καὶ φησιν· *Ἴστε σαφῶς ὡς ἀνέστησάν τινες λέγοντες μὴ δεῖν προσκυνεῖσθαι τὰς εἰκόνας.* Πρὸς ὃν πρῶτος ὁ ἐν ἁγίοις Νικηφόρος φησί· *Τιμητέαι, ὦ βασιλεῦ, αἱ ἱεραὶ τῶν ἁγίων εἰκόνες εἰσὶν ὡς ἐξ ἀρχῆς θείῳ νεύματι φανεῖσαι. Καὶ γὰρ ἡ ἁγία ὀθόνη ἥν ποτε λαβὼν ὁ Χριστὸς ἐπέθετο ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἀχειροποιήτως ἐγένετο, τιμητέα καὶ σεβάσμιός ἐστιν. Ἔπειτα αἱ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἰδιόχειροι εἰκόνες τοῦ τε αὐτοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς τοῦτον τεκούσης, ἥ τε ἐν Ῥώμῃ μέχρι τοῦ νῦν*

τηρουμένη τῆς μεταμορφώσεως, καὶ ἀνεφάνη [1] ὁ Χριστὸς μετὰ Μωσέως καὶ Ἠλία ἐν Θαβώρ· ἥτις προτροπῇ Πέτρου τοῦ κορυφαίου γέγονεν. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τῇ Λύδδᾳ πόλει τῆς Ἑῴας τὸ γενόμενον. Σεβάσμιος γὰρ ναὸς ἀρχαῖός ἐστιν εἰς ὄνομα τῆς Θεοτόκου ὑπὸ πιστῶν ἀνεγηγερμένος, ἐν ᾧ ἱστόρηται τὸ εἶδος τῆς Θεοτόκου· ὃν ἀντιποιούμενοι ὡς οἰκεῖον οἱ Ἰουδαῖοι, ἡ Θεομήτωρ ἀκούσασα ἐν Ἱερουσαλὴμ οὕτως εἶπεν· Κεκλείσθω ὁ ναὸς, καὶ εἰσίτω μηδεὶς, καὶ τῇ μʹ ἡμέρᾳ ἀνοιγέσθω· καὶ εἰ μὲν οὐδὲν ὀφθῇ σημεῖον ἐν αὐτῷ, ἔστω τῶν Ἰουδαίων ὁ ναός. Μετὰ γοῦν τὴν προθεσμίαν ἀνοίξαντες ὁρῶσι τὸ εἶδος τῆς Θεοτόκου τὸν Χριστὸν ὡς βρέφος ταῖς χερσὶ περιεχούσης, θαυμαστὸν ἅμα καὶ αἰδεσιμώτατον καὶ θεοπρεπέστατον εἶδος καὶ κάλλος, ἐν πλαξὶ διαυγέσι, καὶ ἐμφανὲς θεωρούμενον καὶ ὅλον δι' ὅλου εἰς βάθος κεχωρηκός· ὅπερ ἰδόντες [P. 405] Ἰουδαῖοι ἔφυγον. Μετὰ ταῦτα πολλοὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες ἀποξέσαι τοῦτο πειραθέντες ἠστόχησαν· μένει δὲ ὡσαύτως ἄχρι τοῦ νῦν ἡ ἀχειροποίητος ἐπὶ τῆς πλακὸς μορφὴ εἰς δόξαν Θεοῦ. Πρὸς τούτοις καὶ ἡ τῆς αἱμοῤῥόου εἰκὼν, διὰ τῆς βοτάνης πᾶν πάθος ἰωμένη ἐν Πανεάδι καὶ πάσῃ τῇ γῇ.

servatur picta imago transfigurationis, per quam Christus cum Mose et Elia in Thabor eluxit, ac quam Petrus princeps apostolorum fieri præcepit. Sed et quod Lyddæ Orientis civitate miraculum exstitit. Vetus enim venerabile templum sanctæ Dei Genitricis nomine a fidelibus excitatum est, in quo ejusdem Dei Genitricis picta imago visitur. Templum hoc cum Judæi ut proprium sibi vindicare studerent, audiit, quæ Hierosolymis versaretur, sancta Deipara, inque hæc verba respondit: Clauso templo nemo ingrediatur; ac demum quadragesimo post die aperiatur. Ac quidem si nullum in æde apparuerit signum, Judæorum juris esto. Præstituto itaque die templo reserato, sanctæ Dei Genitricis effigiem vident, Christum, pueri specie, manibus et sinu complectentis. Mirandam sane omnique dignam veneratione divinissimoque decore effigiem ac pulchritudinem pellucidis appictam tabulis, ipsam aperte conspicuam, totamque ex toto alte pervadentem. Ea conspecta Judæi fuga se præripuerunt. Postea quoque multos Judæos Græcosque conatos abradere, frustrato eorum conatu illæsa, abs se abdicavit; manetque hactenus eodem se modo habens ad Dei gloriam in tabella nullis hominum manibus efficta forma. Præterea quoque mulieris sanguine fluentis imago, herbæ adminiculo omnem Paneade ac toto orbe ægritudinem sanans.

ϛ. Μετὰ τοῦτον ὁ ἱερὸς Εὐθύμιος μητροπολίτης Σάρδεων παῤῥησιασάμενος ἀπεστόμισε τὸν ἀλιτήριον. Θεόδωρος δὲ ὁ τῶν Στουδίου ἡγούμενος ἔφη· *Μὴ παρασάλευε, βασιλεῦ, κατάστασιν ἐκκλησιαστικήν· σοὶ μὲν γὰρ ἡ τῆς πολιτείας κατάστασις καὶ ἡ τοῦ στρατοπέδου ἐπιστεύθη τούτων φροντίζειν, τὴν δὲ Ἐκκλησίαν ἄφες.* Ὁ δὲ τύραννος ὑπερζέσας τῷ θυμῷ πάντας μεθ' ὕβρεων ἀπήλασεν, καὶ τὸν μὲν πατριάρχην Νικηφόρον ἐξώρισε καὶ τὸν Θεόδωρον· ὅτε καὶ λέγεται ὅτι τοῦ πατριάρχου Νικηφόρου ἐν ἐξορίᾳ παραπεμπομένου, πόῤῥωθεν ἰδεῖν Θεοφάνην τὸν τῆς Σιγριανῆς λεγόμενον καὶ τῆς μονῆς τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ προϊστάμενον προορατικοῖς ὀφθαλμοῖς, θυμιάματά τε καῦσαι καὶ μετ' εὐχῆς ἀποπέμψαι, τὰς χεῖρας αἴροντα καὶ τῷ Θεῷ τοῦτον παραδιδόντα καὶ τὸν ἀσπασμὸν ἐπιτείνοντα· καί τινος ἐρομένου αἰτίαν εἰπεῖν ὅτι « Ἰδοὺ διέρχεται ἐν ἐξορίᾳ ὁ μέγας ὁμολογητὴς Νικηφόρος ὁ πατριάρχης, ὑπὲρ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἀγωνιζόμενος. » Τὸν δὲ ἱερὸν Εὐθύμιον, ἅτε δὴ τὸν ἔλεγχον τῆς αἱρέσεως ἀποτομώτερον ἐκφωνήσαντα, τὰς σιαγόνας τοῖς ῥαπίσμασι καταθλᾷ καὶ ταῖς μάστιξι τὸν νῶτον καταξαίνει τοσοῦτον ὡς ἐν αὐταῖς τοῦτον ἐκπνεῦσαι. Τούτων γενομένων Θεόδοτον τὸν Κασσιτηρᾶν πατριάρχην χειροτονεῖ, ἄλογον ἄνδρα καὶ ἰχθύων ἀφωνότερον, καὶ διωγμὸν ἄσπονδον κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀναῤῥιπίζει φανερῶς, τοῖς συμμύσταις αὐτοῦ καταπιστεύων, τρία ὑποθέντας αὐτῷ ποιῆσαι, τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως τὴν ἄρνησιν, τῶν θείων εἰκόνων τὴν καθαίρεσιν καὶ τῶν εὐσεβούντων τὴν δίωξιν. Καὶ πρῶτον μὲν καθαιρεῖ πᾶσαν ἱερὰν τῶν ἐκκλησιῶν ἀναστή-

6. Secundo a patriarcha ordine vir sacer Euthymius Sardorum metropolita, libera et ipse confessione atque sermone, scelesto os occlusit. Theodorus vero Studii præpositus: *Noli, imperator,* inquit, *Ecclesiæ statum convellere. Nam tibi quidem ac tuis curis rei publicæ status exercitusque procuratio credita est: verum Ecclesiam ipsam sibi relinque.* His nimio furore concitus tyrannus a se omnes indigne habitos expulit; ac quidem Nicephorum patriarcham et Theodorum exsilio **609** relegavit; quando etiam ferunt Nicephorum patriarcham in exsilium proficiscentem, Theophanem Sigrianum nuncupatum, magni Agri (sic dicti monasterii) præpositum, prospiciendi vim habentibus oculis procul adspexisse, suffitusque accendisse, atque precibus votisque, sublatis in cœlum manibus, eum prosecutum esse, Deo nimirum commendando amplexusque atque salutes dirigendo. Ac quodam quærente causam dixisse Theophanem idcirco hæc factitare, quod magnus confessor Nicephorus patriarcha, pro sanctis imaginibus agonem desudans, viam transiens in exsilium proficisceretur. Sanctum autem Euthymium, quod austerius liberiorique voce hæresim coarguisset, colaphis pugnisque effractis malis, diris adeo verberibus dorso cædit ut in eis animum exhalarit. His ita peractis Theodotum Cassiteram patriarcham præficit, mutum hominem et pisce elinguiorem; palamque adversus Ecclesiam implacabilem excitat persecutionem, eorum quos symmystas sibi adhibuerat consiliis cedens. Hæc illorum tria documenta: orthodoxam

VARIÆ LECTIONES.

[1] καὶ ἀνεφάνη] καθ' ἣν ἀν.? au καθὼς? cf. p. 505 d.

Christianorum fidem negaret; divinas imagines everteret; pios ac orthodoxos persecutione vexaret. Ac primum quidem ubique in ecclesiis erectas demolitur imagines: tum qui domi Christi sanctorumve ullam imaginem habere deprehensi essent, diris suppliciis ac morte damnavit: complures **denique viros illustres ac claros (sed et monachorum** innumeram turbam) nece sustulit.

7. **Quod autem Michaelem** Amorio ortum, cujus **filium** ex spiritali **610** piscina Leo adoptaverat, patricii dignitate ornarat et excubitorem præfecerat, isque audaciore ac procaci lingua, Leoni, uti sacrarum imaginum eversori exprobrabat, ejusque uxorem incestis nuptiis commiscendam fore dictitabat, moliri eum tyrannidem arbitratus, ad palatii Thermas, quas Pithecium vocant, vinctum paloque alligatum in fornacem igni exurendum injici mandat; reique jam procinctu imperator B **spectator** futurus adstabat. Enimvero Theodosia **Augusta** lacrymis supplex ab ea virum liberat carnificina. Jussus itaque a Leone interim dimitti reus, cujus hæc ad uxorem verba: *Tu quidem, mulier, animam meam a futuro hodie liberasti judicio; forte an vero etiam brevi vita privabis; ipsaque adeo ac liberi quid sit eventurum videbis.* Noverat enim ex quodam Sibyllinorum oraculorum libro, quo illi tempore, ut nece tolleretur, fatis indictum esset. Nempe illo expressa erat figura ejusmodi: Leonis figuram ex integro referebat. Capiti littera X inscripta erat, a tergo vero litera Φ, mediæ bestiæ ad ipsa ilia impactus cruentus ensis hærebat. Hac imperator Stephano cognomento Capitoliges C ostensa, ex eo sciscitabatur quid hæc sibi vellent. Cui ille: *Sine, domine, ut nec oculis figuram usurpem.* Is enimvero nihil acquievit. Tunc igitur Stephanus secum ipse reputans imperatori infit: *Leo iste in imperii signum positus est; ac inter litteram X et Φ malum aliquod illi imminet.* **611** Tum imperator: *Quid vero sibi volunt X et Φ?* Ait ille: *Inter Christi natalem et* τῶν φώτων *diem* (Epiphaniorum scilicet atque luminum). Sed et quod patricio Bardane referente a Philomelio monacho dictum acceperat: ex eo item quod prætextam ille induerat, ejusque extremam vestis oram calcaverat, tum cum imperio potiturus ipse regiam intrabat. Ad hæc vero etiam matris visio terrore implebat. Ipsa quidem quo tempore contigit nullius illi frugis D habita est; nunc vero etiam gravius mordens animum ac distorquens incumbebat. Nam cum illa ad divinam crebrius Blachernensem ædem sese conferret, piisque votis jugiter eam frequentaret, apparuit ei puella multo candidatorum satellitio stipata: ædes ipsa cruore inundabat. Tum puella uni adstantium imperare, impleta cruore olla, imperatoris matri ut propinaret. Excusante illa longosque obtendente annos, per quos nec carnes nec eorum aliquid quibus sanguis concretus est degustasset; idcirco neque olla hac illi opus esse; contra respondere puella cum ira: *Ecquid vero*

λωσιν, κἀντεῦθεν τοὺς εὑρισκομένους ἔχοντας εἰκόνα Χριστοῦ ἢ τῶν ἁγίων δειναῖς τιμωρίαις καὶ θανάτῳ κατεδίκασεν, πολλοὺς δὲ τῶν ἐν δόξῃ καὶ περιφανῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ μοναχοὺς ἀπείρους, πεφόνευκεν.

ζ'. Ἐπεὶ δὲ Μιχαὴλ τὸν [a] ἐξ Ἀμορίου, οὗ τὴν παῖδα ἐκ τῆς πνευματικῆς κολυμβήθρας υἱοποιήσατο, πατρίκιον καὶ ἐκκούβιτον ἐτίμησεν, αὐτὸς δὲ τῇ τολμηρίᾳ τῆς γλώττης τὸν Λέοντα ὠνείδιζεν [P. 406] ὡς καθαιρέτην τῶν ἁγίων εἰκόνων, καὶ τὴν γαμετὴν αὐτοῦ ἀνοσίοις γάμοις ἐμμιγῆναι, ὑπολαβὼν αὐτὸν ἀνταρσίαν μελετᾷν εἰς τὸ τοῦ παλατίου λοῦτρον Πιθήκειον δεσμεῖ, κοντῷ τε προσδεθῆναι κελεύε[ι] καὶ τῷ καμιναίῳ πυρὶ παραδοθῆναι ἀνάλωμα· οὗ B προβιβασθέντος ὁ βασιλεὺς εἱστήκει θεωρῶν τοῦτον. Ἡ δὲ βασίλισσα Θεοδοσία δάκρυσιν ἱκετεύσασα τῆς μιαιφονίας ἐλυτρώσατο, καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν ὑπεύθυνον ἐαθῆναι προσέταξεν. Πρὸς δὲ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα εἶπεν· *Ὦ γύναι, τὴν μὲν ἐμὴν ψυχὴν τῆς ἐκεῖθεν σήμερον δίκης ἀπήλλαξας, ἴσως μὲν* [b] *καὶ τῆς ζωῆς συντόμως στερήσεις· σὺ δὲ καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν θεάσῃ τὸ ἀποβησόμενον.* Ἦν γὰρ αὐτῷ ἔκ τινος συμβουλικῆς [c] βίβλου ὁ ἀναιρέσιμος χρόνος μεμυημένος. Εἶχε γὰρ γραφὴν τοιαύτην. Λέοντος εἰκόνα θηρίου ὁλόκληρον, ἐν μὲν τῇ κεφαλῇ ἔχουσαν Χ γράμμα, ἐν δὲ τοῖς ὄπισθεν Φ, καὶ μέσον τοῦ θηρίου πρὸς αὐτὴν τὴν ψόαν ξίφος ἤγουν σπάθην ἐμπεπηγμένην καὶ ᾑμαγμένην· ἣν ὑποδείξας Στεφάνῳ, ᾧ ἐπίκλην Καπετωλίγης, ἔφη πρὸς αὐτόν· *Τί δηλοῖ* C *ταῦτα;* Ὁ δὲ ἔφη· *Ἄφες, δέσποτα, μὴ ἴδω καὶ τὴν γραφήν.* Ὁ δὲ οὐ κατεδέξατο. Συλλογισάμενος οὖν ὁ Στέφανος λέγει τῷ βασιλεῖ· *Οὗτος ὁ Λέων εἰς πρόσωπον τῆς βασιλείας κεῖται, καὶ μέσον τοῦ Χ γράμματος καὶ τοῦ Φ κακόν τι συμβαίνει αὐτῷ.* Καὶ ὁ βασιλεύς· *Τί ἐστι τὸ Φ καὶ τὸ Χ;* Ὁ δέ φησι· *Μέσον τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ τῶν φώτων.* Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ῥηθέντος αὐτῷ διὰ τοῦ πατρικίου Βαρδανίου παρὰ τοῦ ἐν τῷ Φιλομηλίῳ μονάζοντος, καὶ ἐκ τῆς ἀμφιάσεως καὶ ἐπιβάσεως τῶν ἐσθήτων, ὅτε πρὸς τὰ βασίλεια εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσήρχετο. Προσέτι δὲ καὶ ἡ τῆς μητρὸς ὄψις ἐπλήρου φόβου αὐτόν, ἣ τότε μὲν λεχθεῖσα εἰς οὐδὲν τούτῳ λελόγιστο, τὰ νῦν δὲ καὶ σφόδρα δάκνουσα ἐπέκειτο τὴν ψυχήν. D Ἐφάνη γὰρ αὐτῇ, κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις θεῖον ναὸν προσφοιτώσης ἀεί, κόρη τις ὑπὸ πολλῶν λευχειμόνων περιστοιχιζομένη, καὶ ὁ ναὸς ἅπας αἵματι πλήρης. Ταύτην οὖν τὴν κόρην εἰπεῖν τινι τῶν παρεστώτων, χύτραν πληρώσαντα αἵματι ἐπιδοῦναι τῇ μητρὶ τοῦ Λέοντος πιεῖν. Αὐτῆς δὲ πολυετίαν προβαλλομένης δι' ἧς μήτε κρεῶν μήτε τινὸς τῶν ἐναίμων γεύσασθαι, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ ταύτης χρῄζειν τῆς χύτρας· *Καὶ πῶς*, ἀντέφη ἡ κόρη μετὰ θυμοῦ, *ὁ σὸς υἱὸς οὐ παύεται ἐμὲ πολλῶν αἱμάτων πληρῶν καὶ τοῦτον τὸν ἐμὸν υἱὸν παροργίζων καὶ Θεόν;* Πολλά [P. 407] τε ἔκτοτε ἐλιτάνευε τὸν ἑαυτῆς υἱὸν τῆς τῶν εἰκονοκαυστῶν αἱρέσεως ἀποστῆναι, τὴν ὄψιν

VARIÆ LECTIONES.

[a] *alii* τὸν υἱὸν margo P. [b] μέντοι? [c] Σιβυλλιακῆς? cf. p. 22 c.

αὐτὴν ἐκτραγῳδοῦσα. Ἄλλη δὲ ὄψις τοῦτον ἐδειμάτου νυκτερινὴ τῆς πρώτης οὐκ ἔλαττον· τοῦ γὰρ ἀοιδίμου Ταρασίου τοῦ πατριάρχου πάλαι τὸν βίον μετηλλαχότος, ἤκουσε τοῦτον Μιχαήλ τινα ἐξ ὀνόματος καλέσαι, καὶ ἐπιπηδήσαντα ἐπιπλῆξαι λέοντα καιρίαν καὶ κατὰ κρημνοῦ ὠθῆσαι ἄβυσσον ἔχοντος [8].

filius tuus non cessat multis me cruoribus implere meumque hunc filium ac Deum ad iracundiam provocare? Quo ex tempore etiam atque etiam filium rogabat ut se ab eorum qui sacras imagines flammis traderent ac abolerent hæresi abstineret, haud lugubriter visionem deplorans. Sed et alia visio nocturna nihil priore minorem terrorem injiciebat. Inclitæ enim memoriæ Tarasium patriarcham pridem vivis exemptum audivit Michaelem quemdam ex nomine vocare, illumque irruentem letalem Leoni plagam **612** incussisse, atque in præcipitium, subjecta immensa voragine, impulisse.

η'. Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀθέου Λέοντος ἦλθον οἱ Βούλγαροι μηδενὸς αὐτοὺς ὑπαντῶντος ἢ κωλύοντος ἕως τῆς πόρτης· καὶ ποιήσας ὁ Κροῦμος θυσίαν κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ ἔξωθεν τῆς Χρυσῆς πόρτης ἔθυσεν ἀνθρώπους καὶ κτήνη πολλά· καὶ εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῆς θαλάσσης βρέξας τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ περικλυσάμενος, καὶ ῥαντίσας τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ εὐφημισθεὶς ὑπ' αὐτῶν, διῆλθεν μέσον τῶν παλλακίδων αὐτοῦ προσκυνηθεὶς ὑπ' αὐτῶν καὶ δοξασθείς, καὶ ταῦτα θεωρούντων ἐκ τοῦ τείχους πάντων, καὶ μηδενὸς τολμῶντος κωλῦσαι αὐτὸν ἢ ἀπολῦσαι βέλος κατ' αὐτοῦ. Καὶ ποιήσας πάντα τὰ ἐπιθυμητὰ αὐτοῦ καὶ ἅπερ ἐβούλετο, περιεκύκλωσεν τὴν πόλιν καὶ ἔβαλεν χάρακα ἐπ' αὐτῇ, καὶ ποιήσας ἡμέρας τινὰς καὶ πραιδεύσας τὰ ἔξωθεν τῆς πόλεως ἤρξατο ζητεῖν πάκτα χρυσίου καὶ ἱματισμοῦ ἀριθμὸν πολὺν καὶ κοράσια ἐπίλεκτα ποσότητά τινα. Καὶ δὴ ποιήσας ὁ Λέων βουλὴν μετὰ τῶν ἀρχόντων ἐδήλωσε τὸν Κροῦμον, ὅτι *Ἐλθὲ ἕως τοῦ αἰγιαλοῦ μετὰ ὀλίγων τινῶν μὴ ἐπιφερομένων ὅπλα, καὶ ἡμεῖς ἐξερχόμεθα διὰ τῆς θαλάσσης ἄοπλοι μετὰ χελανδίου, καὶ συλλαλοῦμεν, καὶ ἅπερ ᾐτήσω πάντα ποιοῦμεν.* Καὶ ταῦτα διαλαλήσαντες, διὰ τῆς νυκτὸς ἐξαγαγόντες τινὰς ἐνωπλισμένους τρεῖς ἄνδρας, κατέκρυψαν αὐτοὺς ἐν δωματίοις τισὶ τῶν Γάλλης ἔξωθεν τῆς πόρτης τῶν Βλαχερνῶν, δώσαντες αὐτοῖς σύσσημον, ὅτι *Διαλεγομένων ἡμῶν μετὰ τοῦ Κρούμου, σημεῖόν τι* [9] *ἔχομεν ποιῆσαι, ὅπερ θεασάμενοι ἐξέλθατε καὶ ἀποκτείνατε αὐτόν.* Καὶ τῇ ἐπαύριον ὄντων τῶν Βουλγάρων ἐπὶ τὸ μέρος τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων ἔξωθεν τῆς πόλεως, κατῆλθεν ὁ Κροῦμος ἐπὶ τὴν θάλασσαν κατὰ τὴν συνταγὴν μετὰ ἄλλων τριῶν, τὸν λογοθέτην αὐτοῦ καὶ Κωνσταντῖνον τὸν λεγόμενον τοῦ Πατζικοῦ φυγόντος εἰς Βουλγαρίαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἔχοντα καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὄντα ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Κρούμου· οἵτινες τέσσαρες ἐξελθόντες ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῶν ἄοπλοι κατῆλθον ἕως τῆς θαλάσσης κατὰ συνταγήν, μὴ γινώσκοντες τὸ ἔνεδρον αὐτῶν. Λοιπὸν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως [P. 408] ἐξῆλθον μετὰ χελανδίου βουλόμενοι συλλαλῆσαι μετὰ τοῦ Κρούμου, καὶ λαβόντες λόγον ἐξῆλθον τοῦ καραβίου· καὶ ἀποκαβαλικεύσας ὁ Κροῦμος ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου στρωμένον καὶ χαλινωμένον ἐκράτει. Καὶ διαλεγομένων αὐτῶν ἐποίησεν ὁ εἷς τῶν ἐκ τῆς πόλεως τὸ σημεῖον, ὃς ἦν Ἐξαβούλης, τῇ χειρὶ τὴν κεφαλὴν ἀποσκεπάσας. Ὃν ἰδὼν ὁ Κρού-

8. Impii Leonis diebus, eoque imperii sceptra moderante, Bulgari, nemine occurrente atque eos aditu prohibente, ad urbis usque portam venerunt, Crumusque more gentis sacrificio extra portam Chrysen instructo, homines ac pecora plura immolavit; tinctisque ad maris littus pedibus ac aqua lotus, lustratoque exercitu, faustis suorum vocibus ominibusque acceptus, per medium pellicum gregem, iis venerationis ergo procumbentibus ac laudantibus, processit, hæcque adeo cunctis e muro spectantibus, ac cum nemo obniti auderet vel in eum jaculum mittere. Cunctis itaque ex libito illi atque animo expletis, urbem obsidione cingit ac vallum mittit. Producta dies aliquot obsidio, cunctisque ruri urbisque pomeriis direptis, auri pensum annuum vestiumque ingentem copiam ac puellarum lectarum certum numerum exposcere cœpit. Quare Leo, consilio cum proceribus habito, Crumo significat: *Cum paucis quibusdam inermibus ad maris littus procedat; ipsos pariter inermes navi accessuros, collatoque mutuum sermone, quiquid ille petierat, id se præstituros.* Hæc cum ita significassent, tres quosdam armatos noctu educentes, in Gallæ ædibus ad Blachernarum portam ex **613** insidiis collocarunt, *data tessera ut interim conserto cum Crumo sermone aliquod signum ederent, quo conspecto ex insidiis egressi in Crumum impetum darent.* Postero die Bulgaris ad ædem sanctorum Anargyrorum extra civitatis portam considentibus, Crumus ex condicto cum aliis tribus (ejus scilicet logotheta et Constantino Patzici nuncupato, qui ante annos plures in Bulgariam fugerat, ac quem ille filium ex Crumi sorore sustulerat) ad mare descendit. Hi quatuor, a reliquo inermes abjuncti exercitu cum aliis tribus, ad mare usque, uti constitutum erat (quos laterent insidiæ) venere. Egressi pariter ex urbe lintre vecti, qui cum Crumo sermonem collaturi erant; acceptaque fide ex navicula exiere. Crumus equo desiliens humi resedit; equum sella frenisque instructum tenebat filius Constantini. Interea iis sermonem miscentibus, unus quis ex urbe signum dedit, Exabules scilicet, qua manu caput aperuit. Animadvertit Crumus, reique indicio offensus resiliit, jamque parato equo a sociis evectus ille insedit. Tum populus e muro clamare: *Vicit crux;* ac Crumus fugam arripuit. Egressi ex ædibus qui ar-

VARIÆ LECTIONES.

[8] ἔχοντα editio Paris. (P). [9] τινα P.

Christianorum fidem negaret; divinas imagines everteret; pios ac orthodoxos persecutione vexaret. Ac primum quidem ubique in ecclesiis erectas demolitur imagines: tum qui domi Christi sanctorumve ullam imaginem habere deprehensi essent, diris suppliciis ac morte damnavit: complures denique viros illustres ac claros (sed et monachorum innumeram turbam) nece sustulit.

7. Quod autem Michaelem Amorio ortum, cujus filium ex spiritali **610** piscina Leo adoptaverat, patricii dignitate ornarat et excubitorem præfecerat, isque audaciore ac procaci lingua, Leoni, uti sacrarum imaginum eversori exprobrabat, ejusque uxorem incestis nuptiis commiscendam fore dictitabat, moliri eum tyrannidem arbitratus, ad palatii Thermas, quas Pithecium vocant, vinctum paloque alligatum in fornacem igni exurendum injici mandat; reique jam procinctu imperator spectator futurus adstabat. Enimvero Theodosia Augusta lacrymis supplex ab ea virum liberat carnificina. Jussus itaque a Leone interim dimitti reus, cujus hæc ad uxorem verba: *Tu quidem, mulier, animam meam a futuro hodie liberasti judicio; forte an vero etiam brevi vita privabis; ipsaque adeo ac liberi quid sit eventurum videbis.* Noverat enim ex quodam Sibyllinorum oraculorum libro, quo illi tempore, ut nece tolleretur, fatis indictum esset. Nempe illo expressa erat figura ejusmodi: Leonis figuram ex integro referebat. Capiti littera X inscripta erat, a tergo vero litera Φ, mediæ bestiæ ad ipsa ilia impactus cruentus ensis hærebat. Hac imperator Stephano cognomento Capitoliges ostensa, ex eo sciscitabatur quid hæc sibi vellent. Cui ille: *Sine, domine, ut nec oculis figuram usurpem.* Is enimvero nihil acquievit. Tunc igitur Stephanus secum ipse reputans imperatori infit: *Leo iste in imperii signum positus est; ac inter litteram X et Φ malum aliquod illi imminet.* **611** Tum imperator: *Quid vero sibi volunt X et Φ?* Ait ille: *Inter Christi natalem et* τῶν φώτων *diem* (Epiphaniorum scilicet atque luminum). Sed et quod patricio Bardane referente a Philomelio monacho dictum acceperat: ex eo item quod prætextam ille induerat, ejusque extremam vestis oram calcaverat, tum cum imperio potiturus ipse regiam intrabat. Ad hæc vero etiam matris visio terrore implebat. Ipsa quidem quo tempore contigit nullius illi frugis habita est; nunc vero etiam gravius mordens animum ac distorquens incumbebat. Nam cum illa ad divinam crebrius Blachernensem ædem sese conferret, piisque votis jugiter eam frequentaret, apparuit ei puella multo candidatorum satellitio stipata: ædes ipsa cruore inundabat. Tum puella uni adstantium imperare, impleta cruore olla, imperatoris matri ut propinaret. Excusante illa longosque obtendente annos, per quos nec carnes nec eorum aliquid quibus sanguis concretus est degustasset; idcirco neque olla hac illi opus esse; contra respondere puella cum ira: *Ecquid vero*

λωσιν, κἀντεῦθεν τοὺς εὑρισκομένους ἔχοντας εἰκόνα Χριστοῦ ἢ τῶν ἁγίων δειναῖς τιμωρίαις καὶ θανάτῳ κατεδίκασεν, πολλοὺς δὲ τῶν ἐν δόξῃ καὶ περιφανῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ μοναχοὺς ἀπείρους, πεφόνευκεν.

ζ'. Ἐπεὶ δὲ Μιχαὴλ τὸν [a] ἐξ Ἀμορίου, οὗ τὴν παῖδα ἐκ τῆς πνευματικῆς κολυμβήθρας υἱοποιήσατο, πατρίκιον καὶ ἐκκούβιτον ἐτίμησεν, αὐτὸς δὲ τῇ τολμηρίᾳ τῆς γλώττης τὸν Λέοντα ὠνείδιζεν [P. 406] ὡς καθαιρέτην τῶν ἁγίων εἰκόνων, καὶ τὴν γαμετὴν αὐτοῦ ἀνοσίοις γάμοις ἐμμιγῆναι, ὑπολαβὼν αὐτὸν ἀνταρσίαν μελετᾷν εἰς τὸ τοῦ παλατίου λοῦτρον Πιθήκειον δεσμεῖ, κοντῷ τε προσδεθῆναι κελεύει
B καὶ τῷ καμιναίῳ πυρὶ παραδοθῆναι ἀνάλωμα· οὗ προβιβασθέντος ὁ βασιλεὺς εἱστήκει θεωρῶν τοῦτον. Ἡ δὲ βασίλισσα Θεοδοσία δάκρυσιν ἱκετεύσασα τῆς μιαιφονίας ἐλυτρώσατο, καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν ὑπεύθυνον ἐαθῆναι προσέταξεν. Πρὸς δὲ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα εἶπεν· *Ὦ γύναι, τὴν μὲν ἐμὴν ψυχὴν τῆς ἐκεῖθεν σήμερον δίκης ἀπήλλαξας, ἴσως μὲν* [b] *καὶ τῆς ζωῆς συντόμως στερήσεις· σὺ δὲ καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν θεάσῃ τὸ ἀποβησόμενον.* Ἦν γὰρ αὐτῷ ἔκ τινος συμβουλικῆς [c] βίβλου ὁ ἀναιρέσιμος χρόνος μεμυημένος. Εἶχε γὰρ γραφὴν τοιαύτην. Λέοντος εἰκόνα θηρίου ὁλόκληρον, ἐν μὲν τῇ κεφαλῇ ἔχουσαν Χ γράμμα, ἐν δὲ τοῖς ὄπισθεν Φ, καὶ μέσον τοῦ θηρίου πρὸς αὐτὴν τὴν ψόαν ξίφος ἤγουν σπάθην ἐμπεπηγμένην καὶ ᾑμαγμένην· ἣν ὑποδείξας Στεφάνῳ, ᾧ ἐπίκλην Καπετωλίγης, ἔφη πρὸς αὐτόν· *Τί δηλοῖ*
C *ταῦτα;* Ὁ δὲ ἔφη· *Ἄφες, δέσποτα, μὴ ἴδω καὶ τὴν γραφήν.* Ὁ δὲ οὐ κατεδέξατο. Συλλογισάμενος οὖν ὁ Στέφανος λέγει τῷ βασιλεῖ· *Οὗτος ὁ Λέων εἰς πρόσωπον τῆς βασιλείας κεῖται, καὶ μέσον τοῦ Χ γράμματος καὶ τοῦ Φ κακόν τι συμβαίνει αὐτῷ.* Καὶ ὁ βασιλεύς· *Τί ἐστι τὸ Φ καὶ τὸ Χ;* Ὁ δέ φησι· *Μέσον τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ τῶν φώτων.* Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ῥηθέντος αὐτῷ διὰ τοῦ πατρικίου Βαρδανίου παρὰ τοῦ ἐν τῷ Φιλομηλίῳ μονάζοντος, καὶ ἐκ τῆς ἀμφιάσεως καὶ ἐπιβάσεως τῶν ἐσθήτων, ὅτε πρὸς τὰ βασίλεια εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσήρχετο. Προσέτι δὲ καὶ ἡ τῆς μητρὸς ὄψις ἐπλήρου φόβου αὐτόν, ἣ τότε μὲν λεχθεῖσα εἰς οὐδὲν τούτῳ λελόγιστο, τὰ νῦν δὲ καὶ σφόδρα δάκνουσα ἐπέκειτο τὴν ψυχήν.
D Ἐφάνη γὰρ αὐτῇ, κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις θεῖον ναὸν προσφοιτώσης ἀεί, κόρη τις ὑπὸ πολλῶν λευχειμόνων περιστοιχιζομένη, καὶ ὁ ναὸς ἅπας αἵματι πλήρης. Ταύτην οὖν τὴν κόρην εἰπεῖν τινι τῶν παρεστώτων, χύτραν πληρώσαντα αἵματι ἐπιδοῦναι τῇ μητρὶ τοῦ Λέοντος πιεῖν. Αὐτῆς δὲ πολυετίαν προβαλλομένης δι' ἧς μήτε κρεῶν μήτε τινὸς τῶν ἐναίμων γεύσασθαι, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ ταύτης χρῄζειν τῆς χύτρας· *Καὶ πῶς,* ἀντέφη ἡ κόρη μετὰ θυμοῦ, *ὁ σὸς υἱὸς οὐ παύεται ἐμὲ πολλῶν αἱμάτων πληρῶν καὶ τοῦτον τὸν ἐμὸν υἱὸν παροργίζων καὶ Θεόν;* Πολλά [P. 407] τε ἔκτοτε ἐλιτάνευε τὸν ἑαυτῆς υἱὸν τῆς τῶν εἰκονοκαυστῶν αἱρέσεως ἀποστῆναι, τὴν ὄψιν

VARIÆ LECTIONES.

[a] *alii* τὸν υἱὸν margo P. [b] μέντοι? [c] Σιβυλλιακῆς? cf. p. 22 c.

αὐτὴν ἐκτραγῳδοῦσα. Ἄλλη δὲ ὄψις τοῦτον ἐδειμάτου νυκτερινὴ τῆς πρώτης οὐκ ἔλαττον· τοῦ γὰρ ἀοιδίμου Ταρασίου τοῦ πατριάρχου πάλαι τὸν βίον μετηλλαχότος, ἤκουσε τοῦτον Μιχαήλ τινα ἐξ ὀνόματος καλέσαι, καὶ ἐπιπηδήσαντα ἐπιπλῆξαι λέοντα καιρίαν καὶ κατὰ κρημνοῦ ὠθῆσαι ἄβυσσον ἔχοντος [5].

filius tuus non cessat multis me cruoribus implere meumque hunc filium ac Deum ad iracundiam provocare? Quo ex tempore etiam atque etiam filium rogabat ut se ab eorum qui sacras imagines flammis traderent ac abolerent hæresi abstineret, hanc lugubriter visionem deplorans. Sed et alia visio nocturna nihil priore minorem terrorem injiciebat. Inclitæ enim memoriæ Tarasium patriarcham pridem vivis exemptum audivit Michaelem quemdam ex nomine vocare, illumque irruentem letalem Leoni plagam **612** incussisse, atque in præcipitium, subjecta immensa voragine, impulisse.

η'. Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀθέου Λέοντος ἦλθον οἱ Βούλγαροι μηδενὸς αὐτοὺς ὑπαντῶντος ἢ κωλύοντος ἕως τῆς πόρτης· καὶ ποιήσας ὁ Κροῦμος θυσίαν κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ ἔξωθεν τῆς Χρυσῆς πόρτης ἔθυσε ἀνθρώπους καὶ κτήνη πολλά· καὶ εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῆς θαλάσσης βρέξας τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ περικλυσάμενος, καὶ ῥαντίσας τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ εὐφημισθεὶς ὑπ' αὐτῶν, διῆλθεν μέσον τῶν παλλακίδων αὐτοῦ προσκυνηθεὶς ὑπ' αὐτῶν καὶ δοξασθείς, καὶ ταῦτα θεωρούντων ἐκ τοῦ τείχους πάντων, καὶ μηδενὸς τολμῶντος κωλῦσαι αὐτὸν ἢ ἀπολῦσαι βέλος κατ' αὐτοῦ. Καὶ ποιήσας πάντα τὰ ἐπιθυμητὰ αὐτοῦ καὶ ἅπερ ἐβούλετο, περιεκύκλωσεν τὴν πόλιν καὶ ἔβαλεν χάρακα ἐπ' αὐτῇ, καὶ ποιήσας ἡμέρας τινάς καὶ πραιδεύσας τὰ ἔξωθεν τῆς πόλεως ἤρξατο ζητεῖν πάκτα χρυσίου καὶ ἱματισμοῦ ἀριθμὸν πολὺν καὶ κοράσια ἐπίλεκτα ποσότητά τινα. Καὶ δὴ ποιήσας ὁ Λέων βουλὴν μετὰ τῶν ἀρχόντων ἐδήλωσε τὸν Κροῦμον, ὅτι *Ἐλθὲ ἕως τοῦ αἰγιαλοῦ μετὰ ὀλίγων τινῶν μὴ ἐπιφερομένων ὅπλα, καὶ ἡμεῖς ἐξερχόμεθα διὰ τῆς θαλάσσης ἄοπλοι μετὰ χελανδίου, καὶ συλλαλοῦμεν, καὶ ἅπερ ᾐτήσω πάντα ποιοῦμεν.* Καὶ ταῦτα διαλαλήσαντες, διὰ τῆς νυκτὸς ἐξαγαγόντες τινὰς ἐνωπλισμένους τρεῖς ἄνδρας, κατέκρυψαν αὐτοὺς ἐν δωματίοις τισὶ τῶν Γάλλης ἔξωθεν τῆς πόρτης τῶν Βλαχερνῶν, δώσαντες αὐτοῖς σύσσημον, ὅτι *Διαλεγομένων ἡμῶν μετὰ τοῦ Κρούμου, σημεῖόν τι* [6] *ἔχομεν ποιῆσαι, ὅπερ θεασάμενοι ἐξέλθατε καὶ ἀποκτείνατε αὐτόν.* Καὶ τῇ ἐπαύριον ὄντων τῶν Βουλγάρων ἐπὶ τὸ μέρος τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων ἔξωθεν τῆς πόλεως, κατῆλθεν ὁ Κροῦμος ἐπὶ τὴν θάλασσαν κατὰ τὴν συνταγὴν μετὰ ἄλλων τριῶν, τὸν λογοθέτην αὐτοῦ καὶ Κωνσταντῖνον τὸν λεγόμενον τοῦ Πατζικοῦ φυγόντος εἰς Βουλγαρίαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἔχοντα καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὄντα ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Κρούμου· οἵτινες τέσσαρες ἐξελθόντες ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῶν ἄοπλοι κατῆλθον ἕως τῆς θαλάσσης κατὰ συνταγήν, μὴ γινώσκοντες τὸ ἔνεδρον αὐτῶν. Λοιπὸν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως [P. 408] ἐξῆλθον μετὰ χελανδίου βουλόμενοι συλλαλῆσαι μετὰ τοῦ Κρούμου, καὶ λαβόντες λόγον ἐξῆλθον τοῦ καραβίου· καὶ ἀποκαβαλικεύσας ὁ Κροῦμος ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου στρωμένον καὶ χαλινωμένον ἐκράτει. Καὶ διαλεγομένων αὐτῶν ἐποίησεν ὁ εἷς τῶν ἐκ τῆς πόλεως τὸ σημεῖον, ὃς ἦν Ἐξαβούλης, τῇ χειρὶ τὴν κεφαλὴν ἀποσκεπάσας. Ὃν ἰδὼν ὁ Κρου-

8. Impii Leonis diebus, eoque imperii sceptra moderante, Bulgari, nemine occurrente atque eos aditu prohibente, ad urbis usque portam venerunt, Crumusque more gentis sacrificio extra portam Chrysen instructo, homines ac pecora plura immolavit; tinctisque ad maris littus pedibus ac aqua lotus, lustratoque exercitu, faustis suorum vocibus ominibusque acceptus, per medium pellicum gregem, iis venerationis ergo procumbentibus ac laudantibus, processit, hæcque adeo cunctis e muro spectantibus, ac cum nemo obniti auderet vel in eum jaculum mittere. Cunctis itaque ex libito illi atque animo expletis, urbem obsidione cingit ac vallum mittit. Producta dies aliquot obsidio, cunctisque ruri urbisque pomeriis direptis, auri pensum annuum vestiumque ingentem copiam ac puellarum lectarum certum numerum exposcere cœpit. Quare Leo, consilio cum proceribus habito, Crumo significat: *Cum paucis quibusdam inermibus ad maris littus procedat; ipsos pariter inermes navi accessuros, collatoque mutuum sermone, quiquid ille petierat, id se præstituros.* Hæc cum ita significassent, tres quosdam armatos noctu educentes, in Gallæ ædibus ad Blachernarum portam ex **613** insidiis collocarunt, *data tessera ut interim conserto cum Crumo sermone aliquod signum ederent, quo conspecto ex insidiis egressi in Crumum impetum darent.* Postero die Bulgaris ad ædem sanctorum Anargyrorum extra civitatis portam considentibus, Crumus ex condicto cum aliis tribus (ejus scilicet logotheta et Constantino Patzici nuncupato, qui ante annos plures in Bulgariam fugerat, ac quem ille filium ex Crumi sorore sustulerat) ad mare descendit. Hi quatuor, a reliquo inermes abjuncti exercitu cum aliis tribus, ad mare usque, uti constitutum erat (quos laterent insidiæ) venere. Egressi pariter ex urbe lintre vecti, qui cum Crumo sermonem collaturi erant; acceptaque fide ex navicula exiere. Crumus equo desiliens humi resedit; equum sella frenisque instructum tenebat filius Constantini. Interea iis sermonem miscentibus, unus quis ex urbe signum dedit, Exabules scilicet, qua manu caput aperuit. Animadvertit Crumus, reique indicio offensus resiliit, jamque parato equo a sociis evectus ille insedit. Tum populus e muro clamare: *Vicit crux;* ac Crumus fugam arripuit. Egressi ex ædibus qui ar-

VARIÆ LECTIONES.

[5] ἔχοντα editio Paris. (P). [6] τινα P.

mati latebant, retro insecuti sunt; missisque spiculis cum se eum vulnerasse putarent, ille ad suos incolumis evasit. Alii tres capti sunt ab iis qui **614** in lintre erant. Ex iis logotheta statim jugulatus, Constantinus ejusque filius vivi capti sunt.

A μος καὶ σκανδαλισθεὶς ἀνεπήδησεν· καὶ ἔχων ἕτοιμον τὸν ἵππον, σηκώσαντες αὐτὸν οἱ μετ' αὐτοῦ, ἐκαβαλίκευσεν. Καὶ ἀνέκραξεν ὁ λαὸς ἀπὸ τοῦ τείχους· *Ὁ σταυρὸς ἐνίκησεν*. Καὶ αὐτὸς ἤρξατο φεύγειν. Καὶ ἐξελθόντες οἱ ἐνωπλισμένοι ἐκ τῶν δωμάτων κατεδίωξαν ὀπίσω τοῦ Κρούμου, καὶ ἀπολύσαντες αὐτῶν τὰ βέλη, ὡς ᾠήθησαν, ὅτι ἐπλήγωσαν αὐτόν, αὐτὸς δὲ μονώτατος ἔφυγεν εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Οἱ δὲ ἄλλοι τρεῖς ἐπιάσθησαν ὑπὸ τῶν ὄντων ἐν τῷ χελανδίῳ. Καὶ ὁ μὲν λογοθέτης παραυτὰ ἐσφάγη, Κωνσταντῖνος δὲ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ζῶντες ἐπιάσθησαν.

9. Jam itaque his ita gestis furore accensus Crumus omnia loca in crastinum igni ferroque suos vastare præcepit. Cœptoque incendio ecclesias omnes trans urbis portum, magnas sane ac superbo opere, quas Irene et Nicephorus atque Michael instauraverant, monasteria item et palatia ædesque alias ac suburbana igni devastarunt. Ad S. Mamantem pariter progressi his, quæ ibi sunt, palatiis regiisque ac sacris cubiculis ignem subjecerunt, ac columnas confregerunt. Plumbi moles circique ambitum ornantes statuas sustulerunt. Captivos omnes jugularunt; similiter quoque pecora peremerunt. Hinc Steni littora superioremque oram peragrantes navalia omnia succenderunt, ingentique potiti præda abierunt; dextraque civitatis parte occupata ad Orientem, quæ sunt extra Chrysen portam ad Rigium usque combusserunt. Athyra cum venissent, quod illic est oppidum, rari quoque operis pontem, ipsumque longe firmissimum, everterunt. Selybriam profecti ejus loci oppidum solo æquaverunt, ecclesiasque et domos incenderunt. Exinde Daonem oppidum demoliti, Heracleam cum venissent nec civitatem ingredi potuissent, domos omnes ad littus positas, et quæ urbi circumvicina sunt prædia locaque, combusserunt. Postea Rhædestum venientes, hoc **615** quoque oppidum demoliti, cunctas in eo ædes ac ecclesias incenderunt, multamque ibi hominum turbam sustulerunt. Panium cum venissent, oppidum munitum invenerunt ingentique tutum præsidio militum; frustraque ejus tentatis mœniis, suburbanis omnibus igni ferroque vastatis, indeque Asprum versus, quod ipsum oppidum est, iter dirigentes, eo quoque aliisque pluribus oppidis eversis atque incensis, abhinc digressi decem circiter dies Gani montes intrarunt. Illic latentis plebeculæ innumeram nacti multitudinem cunctaque fere Thraciæ pecora, hominibus neci traditis, pecora puerosque ac mulieres ingenti turba captivos in Bulgariam misere. Jamque adeo ad Hexamilium quoque transeuntes Abydum usque descenderunt; flexoque itinere Ebrum assecuti ac superiorem illi regionem, oppida omnia majora pariter et minora Adrianopolim usque everterunt. Adrianopolim autem munitam cum invenissent, urbem obsederunt; protractaque dies non paucos obsidione, cum potiri civitate non possent, instructis machinis eam oppugnare cœperunt. Et vero cives

θ'. Λοιπὸν οὖν τούτων γενομένων θυμωθεὶς ὁ Κροῦμος ἐκέλευσε τῇ ἐπαύριον ἐμπυρίσαι καὶ καταστρέψαι πάντα τόπον· καὶ ἀρξάμενοι ἐμπυρίζειν κατέκαυσαν πάσας τὰς ἐκκλησίας τὰς ἀντίπεραν τῆς πόλεως, μεγάλας οὔσας, ἃς ἀνεκαίνισαν Εἰρήνη B καὶ Νικηφόρος καὶ Μιχαήλ· ὁμοίως καὶ τὰ μοναστήρια καὶ τὰ παλάτια καὶ τοὺς οἴκους καὶ τὰ προάστεια. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα ἐνεπύρισαν τὰ ἐκεῖσε παλάτια καὶ τοὺς βασιλικοὺς κοιτῶνας, καὶ τοὺς κίονας κατέκλασαν, καὶ τοὺς μολίβδους ἐπῆραν καὶ τὰ ζώδια τοῦ ἱπποδρομίου, καὶ πᾶσαν τὴν αἰχμαλωσίαν κατέσφαξαν, ὁμοίως καὶ τὰ κτήνη. Καὶ διελθόντες τὴν παραθαλασσίαν τοῦ Στενοῦ καὶ τὴν ἄνω πάντα τὰ ἐμπορεῖα κατέκαυσαν, καὶ ἄραντες σκῦλα πολλὰ ᾤχοντο. Καὶ πιάσαντες τὸ δεξιὸν μέρος τῆς πόλεως πρὸς ἀνατολάς, κατέκαυσαν τὰ ἔξωθεν τῆς Χρυσῆς πόρτης ἕως τοῦ Ῥηγίου. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὸν Ἀθύρα κατέστρεψαν τὸ ἐκεῖσε κάστρον καὶ τὴν γέφυραν παράξενον οὖσαν καὶ πάνυ C ὀχυρωτάτην. Καὶ ἐλθόντες εἰς Σηλυβρίαν κατέστρεψαν τὸ αὐτόθι κάστρον ἕως τοῦ ἐδάφους, καὶ τὰς ἐκκλησίας καὶ τοὺς οἴκους ἐνεπύρισαν. Καὶ μετὰ τοῦτο τὸ Δαώνην κάστρον ὑπάρχον κατέστρεψαν. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν Ἡρακλείας, μὴ δυνάμενοι εἰς αὐτὴν ἐλθεῖν, ἐνεπύρισαν πάντα τὰ οἰκήματα τὰ ὄντα εἰς τὸν λιμένα καὶ τὰ πέριξ τῆς αὐτῆς πόλεως. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐλθόντες εἰς Ῥαιδεστὸν κατέστρεψαν καὶ τοῦτο τὸ κάστρον, ἐμπυρίσαντες πάντα τὰ ἐν αὐτῷ οἰκήματα καὶ τὰς ἐκκλησίας καὶ κατασφάξαντες αὐτόθι λαὸν πολύν. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὸ Πάνιον κάστρον εὗρον αὐτὸ ἠσφαλισμένον, ἔχοντα [a] λαὸν πολύν· καὶ μηδὲν ἰσχύσαντες εἰς αὐτό, τὰ ἔξω πάντα ἐμπυρίσαντες καὶ καταστρέψαντες ἀνῆλθον εἰς τὸν Ἄσπρον, κάστρον ὂν καὶ αὐτό, [P. 409] καὶ D καταστρέψαντες καὶ τοῦτο καὶ ἐμπυρίσαντες, καὶ ἕτερα πλεῖστα κάστρα, κατῆλθον ἐκεῖθεν δι' ἡμερῶν δέκα, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰ ὄρη τοῦ Γάνου· καὶ εὑρόντες ἐκεῖσε λαὸν πολὺν κρυπτόμενον καὶ σχεδὸν πάντα τὰ κτήνη τῆς Θρᾴκης, κατέσφαξαν τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ κτήνη ὄντα εἰς πλῆθος αἰχμαλωτεύσαντες ἀπέστειλαν εἰς Βουλγαρίαν, καὶ γυναικόπαιδα πολλά. Καὶ λοιπὸν ἀπῆλθον καὶ εἰς τὸ Ἑξαμίλην, καὶ κατῆλθον ἕως Ἄβυδον, καὶ ἀνέκαμψαν ἐπὶ τὸν Ἕβρον καὶ τὴν ἄνω, καὶ πάντα τὰ κάστρα κατέστρεψαν ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου ἕως τῆς Ἀδριανουπόλεως. Καὶ εὑρόντες τὴν Ἀδριανούπολιν κραταιουμένην περιεκάθισαν. Καὶ ποιήσαντες ἡμέρας πολλὰς καὶ μηδὲν ἰσχύσαντες ἀπὸ τοῦ περικαθισμοῦ [b], στήσαντες

VARIÆ LECTIONES.

[a] ἔχον τε? [b] παρακαθισμοῦ?

μαγγανικὰ ἐπολέμουν τὸ κάστρον. Καὶ δὴ στενωθέντες, μὴ ἔχοντες βοήθειάν ποθεν καὶ ἀποθνήσκοντες τοῦ λιμοῦ, παρέδωκαν ἑαυτούς. Καὶ λαβόντες οἱ Βούλγαροι τὴν αἰχμαλωσίαν πᾶσαν εἰς πλῆθος οὖσαν ἀναρίθμητον, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν, μετῴκισαν αὐτοὺς εἰς Βουλγαρίαν ἐκεῖθεν τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ. Καὶ τούτων γινομένων ὁ Λέων τῆς πόλεως οὐκ ἐξῆλθεν, ἀλλ' ἐκράτει τῆς βασιλείας τυραννικῶς. Καὶ λοιπὸν φθασάντων τῶν ἑορτῶν ἔστεψεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ μικρὸν ὄντα καὶ ἐπονομαζόμενον Σαμβάτην, ἐψεύσατο [9] λέγων ὅτι Κωνσταντῖνος καλεῖται· καὶ σωρεύσαντες τὸν περισωθέντα λαὸν ἐκ τῶν διαφόρων πόλεων, ἐρόγευσεν αὐτοὺς, ποιήσας αὐτοὺς εὐφημῆσαι Λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον, μιμούμενος τοὺς πρώην βασιλεύσαντας Λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον τοὺς Ἰσαύρους, ὧν καὶ τὴν αἵρεσιν ἀνενεώσατο, βουλόμενος ζῆσαι ἔτη πολλὰ, ὡς καὶ αὐτοὶ, καὶ γενέσθαι περίφημος· οὗτινος τὴν βουλὴν ὁ Θεὸς κατῄσχυνεν, κόψας τοὺς χρόνους αὐτοῦ.

ι'. Καὶ δὴ λοιπὸν γεγονότος εὐδίου [10] τοῦ ἀέρος τῷ χειμῶνι, καὶ τῶν ποταμῶν μὴ ἐχόντων ὕδωρ πολὺ, ἐξῆλθον οἱ Βούλγαροι χιλιάδες λ', ὁλοσίδηροι· καὶ ἐλθόντες ἕως Ἀρκαδιούπολιν καὶ περάσαντες τὸν Ῥιγίαν (ποταμὸς δὲ οὕτως ἐστὶν λεγόμενος), ηὗρον λαὸν πολὺν καὶ ᾐχμαλώτευσαν αὐτόν. Καὶ πρὸ τοῦ περᾶσαι αὐτοὺς τὴν αἰχμαλωσίαν ἐγένετο ὑετὸς πολὺς ἡμέρας ὀκτὼ, καὶ ὀγκωθεὶς ὁ ποταμὸς ἐγένετο ὡς θάλασσα. Καὶ μὴ δυνάμενοι ἀντιπερᾶσαι [P. 410] οἱ Βούλγαροι ἔμειναν ἡμέρας ιε', κατέχοντες τὴν αἰχμαλωσίαν. Καὶ μηνύσαντες τὸν Λέοντα τοῦ βοηθῆσαι, οὐ προσέσχεν, οὐδὲ τῆς πόλεως ἐξῆλθεν, οὐδὲ ἄλλους τινὰς ἀπέστειλεν πρὸς βοήθειαν. Καὶ λοιπὸν γενομένης εὐδίας καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐλαττωθέντος, αὐτοὺς τοὺς αἰχμαλώτους παρεσκεύασαν κόψαι ξυλὴν καὶ ποιῆσαι γέφυραν, καὶ οὕτως ἐπέρασαν μετὰ τῆς αἰχμαλωσίας ὄντων ὁμοῦ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων χιλιάδες ν'. Λαβόντες καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, Ἀρμενιατικὰ στραγλομαλωτάρια καὶ νακοτάπητα ἀνώτερα καὶ ἱματισμὸν πολὺν καὶ χαλκώματα, ἐφόρτωσαν πάντα εἰς τὰς ἁμάξας, καὶ λαβόντες πάσας τὰς ἀγέλας αὐτῶν, βόας καὶ πρόβατα, εἰσῆλθον εἰς Βουλγαρίαν. Καὶ ὁ ἀδίκως βασιλεύσας κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ οὔτε αὐτὸς ἐξῆλθεν τῆς πόλεως πρὸς βοήθειαν τῆς αἰχμαλωσίας, οὔτε ἄλλους ἀπέστειλεν.

ια'. Λοιπὸν οὖν μετὰ ταῦτα ἀνηγγέλη αὐτῶν [11] λεγόντων, ὅτι ὁ Κροῦμος ἐστράτευσεν λαὸν πολὺν συναθροίσας καὶ τοὺς Ἀβάρεις καὶ πάσας τὰς Σκλαβινίας· πρὸς δὲ τούτοις παρασκευάζει διαφόρων ἑλεπόλεων ὄργανά τε καὶ μηχανήματα καὶ μαγγανικὰ παμμεγεθέστατα, τριβόλους καὶ πετροβόλους καὶ χελώνας καὶ ὑψηλοὺς κλίμακας, σφαίρας τε καὶ μοχλοὺς καὶ ὄρυγας, κριούς τε καὶ βελοστάσεις, πυροβόλα τε καὶ λιθοβόλα καὶ σκορπίδια εἰς τὸ βαλέσθαι βέλη καὶ

in angustias coacti, cum nulla auxilii spes usquam affulgeret diraque fames consumeret, hostibus deditionem fecere. Bulgari captivis omnibus acceptis, tanta multitudine ut et numerum vinceret, omnique illorum direpta supellectili, in Bulgariam trans Istrum flumen procul deportarunt. Interea Leo, tantaque hostis grassatione, nec urbe egressus, **616** tyrannice imperium tenebat. Cumque jam festa venissent Natalitiorumque solemnia, filium suum adhuc pusillum Sammatem nomine, quem falso Constantinum vocari aiebat, corona Augustali donavit; collectisque ex diversis urbibus qui cladi superstites essent manipulis, erogata eis pecunia, faustis acclamationibus votisque Leonem ac Constantinum prosequi jussit, illos imitatus qui nuper imperium gessissent, Leonem et Constantinum Isauros, quorum etiam hæresis instauratos fuit, dum velut illi, longævos sibi imperii annos auguratus, ingentem nominis claritatem ambit, cujus tamen Deus consilium in angustum coactis ipsius annis confudit.

10. Cæterum sudo hiemis tempestate aere, hincque adeo fluviatilibus aquis subsidentibus, facta Bulgarorum ad triginta millia cataphractorum excursio; venientesque Arcadiopolim, ac superato Riglo (hoc nimirum fluvii nomen) inventam ingentem hominum multitudinem sub jugum miserunt. Necdum vero transmissis captivis, ingenti imbrium vi in dies octo sic fluminis aquæ intumuerunt, ut mar's prope vastitatem æquare viderentur. Cumque inde permeari non posset, dies quindecim in stativis captivos tenuerunt. Rogata illis frustra a Leone auxilia: nam nec animum attendit, nec urbe ipse prodiit, nec qui suppetias irent ullos alios misit. Jamque adeo facto sereno atque flumine intra alveum compresso, ipsosmet captivos ligna cædere ac pontem struere coegerunt; **617** inque hunc modum cum iisdem, ad quinquaginta circiter millia, virorum, mulierum ac puerorum, amnem transmiserunt; omnemque eorum substantiam, Armeniacas vestes stragulas, grandesque acu pictos tapetes ac vestimentorum multam supellectilem, vasaque ænea, cuncta curribus imposita; omnes denique greges et armenta, bovesque et oves, convexerunt; hacque ditati præda in Bulgariam intrarunt. Nec qui Dei indulgentia inique sceptra moderabatur, aut ipse opem laturus captivis egressus est, aut qui ferrent alios ullos destinavit.

11. Jam igitur perlatus ad Leonem rumor, ingentem Crumum conflare exercitum, Avaresque et Sclabinorum copias omnes adlegisse; ad hæc, instrumenta atque machinas tormentaque expugnandis urbibus comparata omnis generis struere, ingentia sane illa; tribulosque seu murices et testudines, altas scalas, globos, vectes, ligones vasaque fossoria, arietes, balistas, ignea jacula, petrarias, scorpiones mittendis jaculis ac fundas; quidquid

VARIÆ LECTIONES.

[9] ὃν ἐψεύσατο? [10] εὐδία P. [11] αὐτῷ?

denique machinarum quatiendis eruendisque turribus ac propugnaculis ad urbis excidium adhiberi queat, ad urbis occiduam partem murosque Blachernarum visum illi adhibere omnia, ubi et telo petitus fuerat. Boum decem millia cunctis his convehendis stabulari; currus ferro vincti jussi fieri, ad quinque millia. Leo hostis apparatu audito, missisque **618** exploratoribus ac veritate comperta, ingentibus conductis copiis ac artificum turba, extra Blachernarum murum murum alium ædificare cœpit, vallumque latum excisum opposuit. Jamque cœpto solummodo opere ac necdum peracto, Deus, qui *dissipat consilia gentium et reprobat cogitationes populorum, reprobatque consilia principum* [a], ut ostenderet nihil quemquam juvare ad aliquid præstandum industriam propriam ac potentiam, necdum vere exorto, ut quorumdam a Bulgarica captivitate receptorum relatu compertum est, magna scilicet Quinta, Bulgariæ princeps, clarissimus Crumus, qui capiendam urbem animo destinaverat, invisibili Dei potentia mactatus fatis concessit, sanguinis rivos ore, naribus auribusque profundens; atque in eum modum animam in malis abrupit.

12. Eo successu animo elatus Leo, ac si ipse, non Deus, hostem profligasset, destinatis in omnes urbes ac provincias divalibus litteris in hæc verba scribit: *Bulgaros offendi jam urbi imminentes, meaque solertia et robore, facta denique impressione, eo telis confosso qui inter eos primus ac princeps erat, omnes internecione delevi; eoque vulnere,* inquit, *hostis noster occubuit.* Atque hæc hactenus.

13. Aiunt vocem cœlitus missam mox erupisse, impii regis mortis nuntiam, ipsamque non paucis navigantibus auditam; signatoque tempore et hora, cum hora **619** noctis decima ageretur, qui observarunt, sic tandem se rem habuisse invenerunt.

14. Cæterum Michael in carcere ac vinculis tenebatur. Quodque Leoni constitutum erat ut statim peractis Christi Natalitiorum solemniis illi necem inferret, mandat Michael conjuratis, e quorum numero ipse palatii papias, in hæc verba, *Nisi quam cito me e carcere liberaveritis, ad unum omnes deferam imperatori.* Congregati itaque, ac casulas sacerdotum more induti subque illis gladios occultantes, quod apertæ fores palatii essent, ingresso in templum imperatore insilientes frustatim ipsum conciderunt, ac cadaver in Prote insula condiderunt. Ipsaque hora solutum vinculis Michaelem inter solemnia inducunt, pro vincto infulis coronatum. Sicque illud Scripturæ impletum est, *Ad vesperum demorabitur fletus, et ad matutinum exsultatio* [b]. Leonis uxor in monasterium adducta, quod vocant

A σφενδόνας, πάντα τὰ μηχανήματα κατὰ τῶν ἐπάλξεων πρὸς τὸ ἑλεῖν τὴν πόλιν. Ἐπὶ τὸ δυτικὸν δὲ μέρος, φησὶν, τῆς πόλεως κατὰ τοῦ τείχους τῶν Βλαχερνῶν ταῦτα πάντα βούλεται προσαγαγεῖν τὰ μηχανήματα, ἔνθα καὶ ἐτοξεύθη, σταβλίζων βόας χιλιάδας δέκα πρὸς τὸ βαστάξαι πάντα τὰ προλεχθέντα ὄργανα, τεθέντα ἐπὶ ἁμαξῶν, ἃς προσέταξεν χιλιάδας ε' σιδηροδεθέντας. Ταῦτα ἀκούσας Λέων, πέμψας τε κατασκόπους καὶ μαθὼν τὴν ἀλήθειαν, συναθροίσας λαὸν πολὺν καὶ τεχνίτας ἤρξατο κτίζειν ἕτερον τεῖχος ἔξωθεν τοῦ τείχους τῶν Βλαχερνῶν, κόψας καὶ τὴν σούδαν πλατεῖαν. Καὶ ἀρξάμενος κτίζειν, μήπω τελέσας, ἵνα δείξῃ ὁ Θεὸς *ὁ διασκεδάζων βουλὰς ἐθνῶν, ἀθετῶν λογισμοὺς λαῶν καὶ ἀθετῶν βουλὰς ἀρχόντων*, ὅτι οὐκ ἐν τῇ μηχανίᾳ [12] καὶ τῇ B ἰσχύϊ αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι δύνανταί τι ποιῆσαι, οὔπω τοῦ ἔαρος καταλαβόντος, ὥς φασί τινες διασωθέντες τῆς αἰχμαλωσίας ἀπὸ Βουλγαρίας, περὶ τῇ μεγάλῃ Πέμπτῃ τοῦ Πάσχα ὁ πρῶτος Βουλγαρίας ὁ Κροῦμος, ὁ περίφημος, ὁ τὴν πόλιν ἑλεῖν βουλόμενος, τέλει [P. 411] τοῦ βίου ἐχρήσατο ἀοράτως σφαγιασθείς· ὃς καὶ ἐξήγαγεν αἱμάτων ὀχετοὺς διά τε τοῦ στόματος καὶ τῶν ῥινῶν καὶ τῶν ὤτων αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀπέῤῥηξεν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν κακοῖς.

ιβ'. Ἐπαρθεὶς τοίνυν τῷ φρονήματι ὁ Λέων, ὅτι αὐτὸς κατέβαλε τὸν πολέμιον, οὐχὶ Θεὸς, ἔπεμψεν εἰς πάσας τὰς χώρας σάκρας, ἀναγγέλλων, ὅτι *Εὗρον τοὺς Βουλγάρους ἐγγὺς ὄντας τῆς πόλεως, καὶ διὰ τῆς φρονήσεως καὶ ἀνδρίας καὶ διὰ τῆς ἀγωγῆς μου τοξεύσας τὸν πρῶτον αὐτῶν πάντας* C *ἀπώλεσα· ὅστις καὶ διὰ τὴν πρόφασιν ταύτην ἀποθνήσκει*, φησὶν, *ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν*. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτου.

ιγ'. Λέγεται δὲ καὶ φωνὴν οὐρανόθεν ῥαγῆναι αὐθωρὸν, τὴν τοῦ ἀθέου βασιλέως κατάλυσιν εὐαγγελιζομένην, καὶ πολλοῖς πλέουσιν ἀκουστὴν γενέσθαι· ἧς τὸν καιρὸν καὶ τὴν ὥραν ἀπογραψάμενοι (ἦν γὰρ δεκάτη ὥρα τῆς νυκτὸς) ἐσχάτως εὗρον τὴν ἀλήθειαν.

ιδ'. Ὅμως τὸν Μιχαὴλ εἱρκτὴ καὶ δεσμὰ εἶχον· καὶ ἐπεὶ ἐβούλετο αὐτὸν μετὰ τὴν ἑορτὴν τῶν [13] Χριστοῦ γεννῶν ἀνελεῖν, δηλοῖ ὁ Μιχαὴλ τοῖς συμβούλοις, μεθ' ὧν ἦν καὶ ὁ τοῦ παλατίου παπίας, ὡς, *Εἰ μὴ σπουδάσητε ἐξελεῖν με τῆς φρουρᾶς, πάν-* D *τας ὑμᾶς καταμηνύω τῷ βασιλεῖ*. Οἱ δὲ συναχθέντες καὶ φελόνια ὡς ἱερεῖς φορέσαντες, καὶ ἔνδοθεν τὰ ξίφη φοροῦντες, ἐπεὶ τὸ παλάτιον ἀνεῴχθη καὶ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν ναὸν εἰσῆλθεν, αὐτοὶ εἰσπηδήσαντες τοῦτον μεληδὸν κατέκοψαν καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ ἔχωσαν. Καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ λύουσι τῶν δεσμῶν τὸν Μιχαὴλ, καὶ εἰσάγουσιν ἐν τῇ ἑορτῇ ἀντὶ δεσμοφόρου στεφηφόρον. Καὶ ἐπληρώθη τὸ προφητικὸν τὸ, *Ἑσπέρας αὐλισθήσεται κλαυθμὸς, καὶ εἰς τὸ πρωῒ ἀγαλλίασις*. Τήν τε γαμετὴν αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν Δεσποτῶν μονῇ ἀπαγαγεῖν [14]· Συμβατίῳ δὲ

[a] Psal. XXXII, 10. [b] Psal. XXIX, 6.

VARIÆ LECTIONES.

[12] εὐμηχανίᾳ? [13] τῶν] τὴν τοῦ P: cf. p. 454 b. [14] ἀπήγαγον?

τῷ υἱῷ τῷ κατὰ τὸ στέψιμον μετονομασθέντι Κωνσταντῖνον, καὶ τοῖς λοιποῖς, Βασιλείῳ τε καὶ Γρηγορίῳ ἅμα Θεοδοσίῳ, ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ ἀποκείραντες μοναστὰς πεποιήκασιν. Ἔνθα καὶ Κωνσταντῖνος μετονομασθεὶς Βασίλειος, ἀφωνίᾳ συσχεθεὶς μετὰ τὸ τὰ γόνιμα τῶν μορίων ἀφαιρεθῆναι, ἐδέετο μὲν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐκεῖσε ἀνεστηλωμένου, τὴν ἑαυτοῦ λυθῆναι φωνὴν καὶ τὴν γλῶτταν τὸ εὔηχον ἀπολαβεῖν. Ὅθεν καὶ εἰσηκούσθη. Κατὰ γὰρ τὴν τῶν Φώτων πανήγυριν ὁρᾷ τὸν θεῖον ἐκεῖνον χαρακτῆρα, *Τὸν κηρὸν*, λέγοντα, *λαβὼν ἀνάγνωθι*. Ὁ δὲ ἀδιστάκτως εἰσελθὼν ἀνέγνω λαμπρᾷ καὶ καθαρᾷ τῇ φωνῇ· *Πάλιν Ἰησοῦς ὁ ἐμός*. Ἔκτοτε οὖν τὴν [15] πατροπαράδοτον αὐτοῦ βδελυξάμενος αἵρεσιν τὰς τῶν ἁγίων ἰδέας ἐτίμα καὶ περιεπτύσσετο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον

A Dominarum: Symbatium filium, ab inauguratione dictum Constantinum, cum reliquis, Basilio scilicet et Gregorio necnon Theodosio, positis crinibus monachorum ordini addixerunt. Ubi et Constantinus Basilii auctus nomine, una cum virilibus etiam vocis usu amisso, Deum rogabat ac Gregorium Theologum, cujus illic erecta erat effigies, ut soluta voce linguam sonoram reciperet. 620 Unde etiam exauditus est. Die enim festo Luminum videt divinam illam cera fusam imaginem ita affantem: *Surge, lege*. In quæ verba, omni semota dubitatione, clara limpidaque voce ingressus legit, *Iterum Jesus meus*. Exinde itaque quam a majoribus hauserat, exsecratus hæresim, sanctorum imagines colebat ac amplexabatur. Verum hæc postea. B

Ῥωμαίων βασιλεὺς Μιχαὴλ ὁ Ἀμωραῖος καὶ Τραυλὸς ὁ Εἰκονομάχος ἔτη η', μῆνας θ'.

[P. 412] α'. Κόσμου ἔτος ,ςτιδ', τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος ωιδ', Ῥωμαίων βασιλεὺς Μιχαὴλ Ἀμοραῖος ὁ Τραυλὸς καὶ Εἰκονομάχος ἔτη η' μῆνας θ'. Οὗτος Εὐφροσύνην τὴν θυγατέρα Κωνσταντίνου τοῦ τυφλωθέντος, τὸν μονήρη βίον προσηκαμένην, εἰς γαμετὴν ἠγάγετο. Ὃς μικρόν τι τῆς προκατασχούσης κακίας ὑπενδοὺς, ὅσον τοὺς ἐν εἱρκταῖς καὶ ἐξορίαις ἐλευθερίαν καὶ ἄνεσιν ὀνειρωδῶς φαντάζεσθαι, τὸ τοῦ προηγουμένου δυσσεβοῦς ὑπέθαλπε θεοστυγὲς φρόνημα· ὁμοίως γὰρ τῷ αὐτῷ περιεπάρη τῆς δεινῆς αἱρέσεως ἀγκίστρῳ ἐξ ἀκροτάτης ἀλογίας καὶ ἀπαιδευσίας. Ὅθεν ἐπὶ σελεντίου ἔφη· *Οἱ μὲν πρὸ ἡμῶν ἐρευνησάμενοι τὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμὸν τῶν δογμάτων τὸν περὶ αὐτῶν εἰσπραχθήσονται λόγον, εἰ καλῶς ἢ κακῶς ἐθέσπισαν. Ἐν ᾧ τὴν Ἐκκλησίαν εὕρομεν βαδίζουσαν, ἐν τούτῳ καὶ διαφυλάττειν προκρίνομεν. Τὸ γὰρ τιμᾷν τὰς εἰκόνας καὶ μὴ τιμᾷν ἀδιάφορον ἔστω κατὰ τὸ αὐτό*. Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον τὸν [16] τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον κατεῖχεν Ἀντώνιος ὁ τοῦ Συλαίου, τῆς προσκυνήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων ἀλλότριος.

β'. Ἐπὶ τούτοις στέφει Μιχαὴλ Θεόφιλον τὸν ἐξ Εὐφροσύνης υἱὸν αὐτοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Θωμᾶς δὲ ὁ ἀντάρτης ἐκ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν ἀπάρας, λαόν τε καὶ ἀγυρτώδη καὶ ἐπίμικτον ἐπισυρόμενος, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἐκίνησεν, τῆς βασιλείας παρ' ἀξίαν ἐφιέμενος. Ῥωμαῖος γὰρ ὢν καὶ ἀφανὴς πρὸς Συρίαν ἀφίκετο, καὶ Κωνσταντῖνον ἑαυτὸν μετονομάσας υἱὸν Εἰρήνης τῆς βασιλίσσης ἔλεγεν· κἀντεῦθεν πολλοὺς ἀπατήσας Βαρβάρων τε καὶ Ῥωμαίους, καὶ πλῆθος ἄπειρον συναθροίσας, μεγαλαυχῶν τῷ πλήθει ἐπῄει τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ταύτην ἐπὶ τρεῖς χρόνους πορθήσας, ἐπεὶ τὰς ναῦς αὐτοῦ εἶδεν πυρὶ καυθείσας καὶ τοὺς λογάδας τῶν πολεμίων ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀπολωλότας, ἀμηχανίᾳ ληφθεὶς, τὴν πόλιν καταλιπὼν ἐπὶ τὴν [P. 413] Θρᾴκην χωρεῖ, ταύτην ληϊζόμενος. Ὁ δὲ Μιχαὴλ τῆς πόλεως ἐξελθὼν μετὰ πλείστης δυνάμεως πρὸς αὐ-

Romanorum imperator Michael Amoræus Balbus Iconomachus., annos 8, menses 9.

1. Mundi annus 6314, divinæ incarnationis annus 814, Romanorum imperator Michael Amoræus Balbus, Iconomachus, annos 8, menses 9. Hic Euphrosynam, Constantini ejus qui matris imperio cæcatus fuit filiam, sanctimonialis institutum professam uxorem duxit. Parum aliquid de malitia, quæ ante obtinuerat, remittens (hactenus scilicet, ut qui clausi ergastulis vel exsilio relegati erant, velut visu nocturno ac insomnio libertatem factamque aliquam remissionem ac inducias animo cogitarent) impii decessoris sui Deo exosum sensum opinio- C nemque subocculte fovebat. Nam et ipse ex summo stupore ac inscitia pari nequissimæ hæresis unco adactus est. Unde solemni conventu habito, *Qui ante nos*, inquit, *ecclesiasticorum dogmatum scita scrutati sunt, ex illis exigenda ratio est, num bene an male sanxerint. Nos autem, in quo Ecclesiam ambulantem invenimus, in eo et servare potius ducimus. Colere enim aut non colere imagines perinde indifferens sit ac cuique liberum*. Eo tempore 621 summi sacerdotii arcem tenebat Antonius Sylæi, qui a sacrarum imaginum cultu abhorrebat.

2. Interea Theophilum filium suum ex Euphrosyna augustali corona donat in Magna Ecclesia. Thomas vero arrepta tyrannide ex Orientalibus D partibus profectus, confusaneæ commixtæque turbæ exercitu fretus, adversus Byzantium cum exercitu venit; immerito sane imperii desiderio ebrius. Romanus enim cum esset et homo obscurus, in Syriam profectus erat, inditoque sibi Constantini nomine Irenes Augustæ filium sese dictitabat; qua fraude multos barbaros Romanosque decepit. Innumera itaque collecta multitudine, eaque glorians, Cpolim invadit atque annos tres expugnat ac diripit. At ubi suam classem igni succensam fortissimosque suorum a civibus interfectos vidit, consilii inops, relicta urbe, prædas agens in Thraciam concedit. Michael vero urbe egressus cum ingentibus copiis in eum eduxit, atque ad breve tempus obsi-

VARIÆ LECTIONES.

[15] τὴν] αὐτήν? P. [16] τὸν om. P.

dens nullo negotio in potestatem redegit; præcisisque manibus atque pedibus, ac tum palo affigens, civile trium annorum bellum consopivit.

3. Inter hos tumultus, hisceque curis distento Michaele, Creta, Sicilia et Cyclades ab imperio Romano ab Afris et Arabibus rescissæ sunt, cum jam ex populi peccatis ac principum impietate defectio habuisset **622** exordium. Sic autem se rebus habentibus, accersito imperator Irenæo magistro, ait illi: *Congratulor tibi, magister, quod Sicilia rebellavit.* Ad quem ille: *Procul est, domine, ut gratulandum sit eo nomine;* conversusque ad quemdam procerum ait:

Hoc initium malorum telluri accidet,
Rerum potietur cum Babylonius draco,
Linguæ impeditæ et auri sitientissimus.

4. Agarenorum enim dux Apochat, ad Cretæ promontorium, cui Charax nomen, appulsa classe castra posuit, jubens ut relictis navibus, quos duxerat milites, omnes regionem prædatum direptumque irent. Copiis autem in prædas effusis eorum naves succendi jussit. Cujus rei causa murmurantibus, ait: *Vos ipsi nudiustertius, o viri murmurantes coloniam ducere quærebatis. In eam rem vos ego huc loci adduxi, ubi tellus lacte ac melle fluit.* At illi: *Ubinam vero liberos nostros uxoresque inveniemus?* Quibus ille: *Scitis plurima vos spolia ac captivos tulisse. Ex illis mulieres in sponsas vobis adjungite.* Placuit omnibus consilium; crebroque circumquaque vallo locum munierunt: χάρακα Græci dicunt. Ex quo factum est ut et locus hactenus Charax nominetur. Postea vero monachus quidam in insulam devectus infit illis: *Siquidem hoc vobis constitutum est, sicque animis sedet ut plene insula potiamini, mihi vos adjungimini comites, ac ubi locum exstruendæ* **623** *urbis commodum monstravero, ibi ædificate, unde imperium vestrum tota late insula proferatis.* Duxit itaque in locum Chandax nomine, ubi eorum sita civitas est, eamque vallo undique munierunt; captisque nonaginta urbibus, in servitutem omnes addixerunt, una duntaxat non expugnata atque direpta, quæ accepta fide, deditione facta, ritu Christiano vivendi liberam facultatem accepit. Hactenus Græca voce ὑπολόγιοι audiunt, ac si dicas spontanea deditione in fidem accepti. Ac sane Agarenorum ditionis mansissent insulæ, nisi Michael Cratero Cibyrrhæotarum duci jussisset ut omni instructa classe in Cretam vela daret. Ducentarum igitur navium classe invectus eas vindicavit; Cretamque profectus, omnium in ea Agarenorum potitus, hostes neci dare constituerat, nisi militum quidam haud sano satis consilio intercessissent, qui dicerent: *nullam eos noctu impressionem facturos: mane tenendos ac capiendos fore.* Horum itaque dementati sermonibus, suæ salutis neglecta cura, in tabernacula sese re-

A τὸν ἐξώρμησε, καὶ δὴ παρακαθίσας βραχύν τινα καιρὸν τοῦτον ἀμογητὶ ἐχειρώσατο· ἀκρωτηριάσας τε αὐτὸν χεῖρας καὶ πόδας, εἶτα καὶ ἀνασκολοπίσας, κατέπαυσε τὸν ἐν τρισὶ χρόνοις ἐμφύλιον γενόμενον πόλεμον.

γ'. Ἐν τούτοις τοῦ Μιχαὴλ ἐνασχολουμένου Κρήτη, καὶ Σικελία, καὶ αἱ Κυκλάδες νῆσοι τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐξ Ἀφρικῶν τε καὶ Ἀράβων περιῃρέθησαν, λαβόντος ἀρχὴν ἄρτι πρῶτον διὰ τὰς τοῦ λαοῦ ἁμαρτίας καὶ τὴν τῶν κρατούντων δυσσέβειαν. Τῶν δὲ πραγμάτων οὕτως ἐχόντων προσκαλεῖται ὁ βασιλεὺς Εἰρηναῖον τὸν μάγιστρον, καί φησι πρὸς αὐτόν· *Συγχαίρω σοι, μάγιστρε, ὅτι ἡ Σικελία ἐμούλτευσεν.* Ὁ δὲ ἔφη· *Τοῦτο ξένον χαρᾶς ἐστι, δέσποτα.* Καὶ στραφεὶς πρός τινα τῶν μεγάλων ἔφη·

B *Ἀρχὴ κακῶν γε πεσεῖται τῇ χθονὶ,*
Ὅταν κατάρξῃ τῆς Βαβυλῶνος δράκων
Δύσγλωσσος ἄρδην καὶ φιλόχρυσος λίαν.

δ'. Ὁ γὰρ τῶν Ἀγαρηνῶν ἀρχηγὸς Ἀπόχατ τῷ τῆς Κρήτης ἀκρωτηρίῳ προσέβαλε καὶ προσωρμίσθη τῷ Χάρακι, ὁρίσας τὸν ὑπ' αὐτὸν λαὸν καταλιπεῖν τὰς ναῦς αὐτῶν καὶ τὴν χώραν ληΐζεσθαι. Τοῦ δὲ στρατοῦ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν ἀποκινήσαντος προστάξας τὰς ναῦς αὐτῶν ἐπυρπόλησεν. Καταγογγυζόντων δὲ αὐτῶν περὶ τούτου ἔφη πρὸς αὐτοὺς, ὅτι *Τῇ προτεραίᾳ κατεγογγύζετέ μου, ὦ ἄνδρες, ζητοῦντες χώραν εἰς κατοικίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἤγαγον ὑμᾶς ἐνταυθοῖ, ἐν ᾧ γάλακτος καὶ μέλιτος ἔστιν ἀποῤῥώξ.* Οἱ δὲ ἀντεῖπον αὐτῷ· *Καὶ ποῦ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἡμῶν εὑρήσο-*
C *μεν;* Ὁ δὲ πρὸς αὐτούς· *Ἴστε ὅτι αἰχμαλωσίαν πλείστην ἑαυτοῖς ἠνέγκατε· ἐκ ταύτης οὖν γυναῖκας ὑμῖν ἁρμόσασθε.* Καὶ ἤρεσεν αὐτοῖς τοῦτο, καὶ χάρακα [17] περιέθεντο πρὸς ὀχυρώματα· ἀφ' οὗ ὁ τόπος Χάραξ μέχρι τῆς δεῦρο προσονομάζεται. Μοναστής δέ τις μετέπειτα τῇ νήσῳ προσφοιτήσας ἔφη αὐτοῖς, ὅτι *Εἴπερ ἐθέλοιτε καταδυναστεῦσαι τῆς νήσου, ἀκολουθήσατέ μοι, καὶ ὅπου ἂν στοχασάμενος παραδείξω ὑμῖν ἐπιτηδειότητα κτίσεως, ἐκεῖσε πόλιν οἰκοδομήσατε, δι' ἧς τῆς νήσου ἐξουσιάσητε.* Καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς εἰς τόπον καλούμενον Χάνδακα, ἐν ᾧ ἡ πόλις τούτων καθίδρυται, καὶ ταύτην κυκλόθεν ἐτάφρευσαν. Καὶ ἐννενήκοντα πόλεις κρατήσαντες ἠνδραποδίσαντο, μιᾶς μόνης μὴ
D ἁλωθείσης ἀλλ' ἢ λόγῳ ἀπολιορκήτου μεινάσης, τῶν οἰκητόρων αὐτῆς σὺν ἐλευθερίᾳ ποιεῖν τὰ Χριστιανῶν συγκεχωρημένων· οἳ μέχρι τοῦ νῦν ὑπολόγιοι κέκληνται. [P. 414] Καὶ δὴ ἂν ὑπὸ Ἀγαρηνῶν κατεκράτηντο αἱ νῆσοι, εἰ μὴ Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς Κρατερῷ τῷ τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν στρατηγῷ ἐνετείλατο πάσας τὰς ὑπ' αὐτῷ ναῦς ἑτοιμάσαι καὶ ἀπᾶραι εἰς Κρήτην· ὃς σὺν διακοσίαις ναυσὶ παραγενόμενος αὐτὰς ἠλευθέρωσε, καὶ ἐν τῇ Κρήτῃ ἀπάρας τῶν ἐκεῖσε Ἀγαρηνῶν πάντων κατεκυρίευσεν, καὶ ἀναιρήσειν βεβούλευτο, εἰ μή τινες τοῦ λαοῦ κακῶς φρονοῦντες τοῦτο ἐκώλυσαν, εἰρηκότες, ὡς *Οὐδαμῶς ἐν νυκτὶ οὗτοι πρὸς ἡμᾶς ἀντιτάξοιντο, τῷ δὲ πρωῒ κατάσχωμεν αὐτούς.* Καὶ δὴ φρεναπατηθέν-

VARIÆ LECTIONES.

[17] καὶ σκώλωψ πυκνὸς, χάρακα P.

τες τοῖς τούτων λόγοις πρὸς τὰς σκηνὰς αὐτῶν ἐπανέλυσαν, μηδαμῶς τῆς σωτηρίας αὐτῶν πεφροντικότες. Τῆς δὲ νυκτὸς ἐπελθόντες οἱ ἐχθροὶ σιδήρειον ὕπνον τούτοις πᾶσιν ἐπήγαγον, μόνου τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν ἐμπορικῷ ἐπιβάντος πλοίῳ καὶ ἀποπλεύσαντος. Ὅπερ μαθὼν ὁ τῶν Ἀγαρηνῶν ἀρχηγὸς δυσὶν ὁλκάσιν ἐπεβίβασε καὶ κατεδίωξεν ὄπισθεν, καὶ πρὸς τὴν νῆσον τὴν Κῶ τοῦτον κατέσχεν, καὶ ἐν αὐτῇ τοῦτον ἀνεσκολόπισεν. Εἶτα ὁ Ὠρύφας τὸ ἐπώνυμον προστάξει βασιλέως συναθροίζει ναυτικὸν στρατολόγημα· οἷς ἀνὰ τεσσαράκοντα χρυσίου ἐπιδοὺς νν, ὁλκάσι τε ἐπιβάντες καὶ ἐπὶ Κρήτης στρατεύσαντες ἄπρακτοι ἐκ τοῦ πολέμου ὑπεχώρησαν, οἱ πλείους ἐκεῖσε κατασφαγέντες· ὧν καὶ τοὺς ἀπολειφθέντας Τεσσαρακονταρίους ὠνόμασαν. Ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ Κύριλλος ὁ θαυματουργὸς ἐπίσκοπος Γορτύνης ταύ- B της τῆς νήσου ὑπὲρ Χριστοῦ, ἄμωμον ὡς ἱερεῖον, ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐσφαγίαστο, οὗ τὸ τίμιον αἷμα μέχρι τῆς δεῦρο ἀναβλύζον θαύματα ἀπεργάζεται.

A ceperunt. Noctu autem irruentes hostium cunei illis omnibus ferreum somnum immiserunt. Solus eorum dux Craterus mercatorio usus navigio fuga salutem tentavit. Id vero ut comperit Agarenorum dux, imposita duobus ratibus militum manu fugacem insequi jussit. Hi porro in Co insula eum asseculi, in crucem agentes, e vivis sustulerunt. Post hæc Oryphas (hoc viro nomen) **624** imperatoris jussu, navali coacto exercitu, in singulos quadraginta aureos distribuit, atque navibus imponit; profectique Cretam re infecta reversi sunt; plerique etiam illic desiderati, qui et Quadragenarii dicti sunt. In ea insula Cyrillus Gortynæ ejus insulæ civitatis episcopus, vir miraculorum patrator, velut immaculata hostia pro Christo ab Agarenis immolatus est; cujus pretiosus sanguis hactenus ebulliens miracula facit.

Καὶ τοῦτον μὲν οὕτως εἶχε τὸν τρόπον· ὁ δὲ δυσσεβὴς Μιχαὴλ ἐκ τῆς δυσουρίας ἀῤῥωστήσας χαλεπῶς καὶ τῆς τῶν νεφρῶν ἀλγηδόνος κακῶς ἀπηλλάγη τοῦ ζῆν. Τὸ δὲ δύστηνον αὐτοῦ σῶμα ἀποκομισθὲν ἀπέθετο [18] ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων· Θεόφιλος δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς μητρὸς [19] αὐτῷ Εὐφροσύνης τῆς βασιλείας ἐκράτησεν.

Ac sic quidem ille. Impius autem Michael urinæ difficultate graviter ægrotans renumque doloribus excruciatus male vitam finivit. Ejus miserum funus elatum in Sanctorum Apostolorum æde conditum est, Theophilus vero ejus filius cum matre Euphrosyna imperio potitus.

Ῥωμαίων βασιλεὺς Θεόφιλος ὁ υἱὸς Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ Εἰκονομάχος, ἔτη ιβ'.

α'. Κόσμου ἔτος ,ςτκγ', τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος ωκγ', Ῥωμαίων βασιλεὺς Θεόφιλος ὁ υἱὸς Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ, Εἰκονομάχος, ἔτη ιβ'. [P. 415] Τῆς δὲ C μητρὸς αὐτοῦ Εὐφροσύνης βουληθείσης δοῦναι αὐτῷ γυναῖκα, ἄγει κόρας διαφόρους ἀσυγκρίτους τῷ κάλλει, μεθ' ὧν μία τις ἐξ αὐτῶν κόρη ὡραιοτάτη ὑπῆρχεν Εἰκασία λεγομένη καὶ ἑτέρα Θεοδώρα ὀνομαζομένη. Τούτῳ δοῦσα ἡ μήτηρ χρυσοῦν μῆλον εἶπεν δοῦναι τῇ ἀρεσάσῃ αὐτῷ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεόφιλος τῷ κάλλει τῆς Εἰκασίας ἐκπλαγεὶς ἔφη, ὡς *Ἄρα διὰ γυναικὸς ἐῤῥύη τὰ φαῦλα.* Ἡ δὲ μετ' αἰδοῦς πως ἀντέφησεν· *Ἀλλὰ καὶ διὰ γυναικὸς πηγάζει τὰ κρείττονα.* Ὁ δὲ τῷ λόγῳ τὴν καρδίαν πληγεὶς ταύτην μὲν εἴασεν, Θεοδώρᾳ δὲ τὸ μῆλον ἀπέδωκεν, οὔσῃ ἐκ Παφλαγονίας. Καὶ στέφονται ἀμφότεροι ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ὑπὸ Ἀντωνίου πατριάρχου τῇ ἁγίᾳ Πεντηκοστῇ, κἀκεῖθεν ἔρχεται ἐν D τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, φιλοτιμησάμενος χρήμασι πολλοῖς τόν τε πατριάρχην καὶ τὸν κλῆρον ἅμα τῇ συγκλήτῳ. Καὶ ἡ μὲν Εἰκασία τῆς βασιλείας ἀποτυχοῦσα μονὴν κατεσκεύασεν, εἰς ἣν καὶ ἀποκειραμένη φιλοσόφῳ βίῳ καὶ Θεῷ ἀρέσκοντι διετέλεσε μέχρι τελευτῆς αὐτῆς, πολλὰ ἴδια συγγράμματα αὐτῆς καταλιποῦσα· ἡ δὲ τοῦ βασιλέως μήτηρ Εὐφροσύνη ἑκουσίως κατελθοῦσα τοῦ παλατίου ἐν τῇ μονῇ τῶν Γαστρίων ἡσύχασεν.

Romanorum imperator Theophilus, Michaelis Balbi filius Iconomachus, annos 12.

1. Mundi annus 6323, divinæ incarnationis 823, Romanorum imperator Theophilus Michaelis Balbi filius Iconomachus, annos 12. Ejus mater Euphrosyna volens ei conjugem jungere, plures incomparabili venustate cogit virgines. Erat inter illas una quædam formosissima Icasia nomine, aliaque nomine Theodora. Mater aureum malum cum dedisset, dare jussit cujus illi magis forma placuisset. Theophilus Icasiæ pulchritudinem **625** stupens : *A muliere*, ait, *emanarunt mala.* Cui illa subverecunde : *Sed et res meliores e muliere exuberant.* Ille responso attonitus atque offensus, ea dimissa, malum aureum Theodoræ dedit ex Paphlagonum gente. Ambo coronati ab Antonio patriarcha in Sancti Stephani oratorio in die Pentecostes. Inde facto processu ad Magnam Ecclesiam, ingenti largitione patriarcham et clerum senatumque donavit. Ac quidem Icasia, imperii spe frustrata, monasterium exstruit; inque eo coma posita, vita ex virtutis ratione instituta ac Deo placita, adusque vitæ finem perseveravit, multis proprii ingenii monumentis relictis. Euphrosyna autem imperatoris mater ipsa sponte a palatio discedens in monasterio Gastria vitam privato cultu egit.

β'. Ἱππικοῦ δὲ γενομένου ἄγεται τὸ πολυκάνδηλον τὸ ἐν τῇ σφαγῇ τοῦ Ἀρμενίου Λέοντος ξίφει διακο-

2. Cum Circenses agerentur, profertur multitudini candelabrum, quod in cæde Leonis Armeni

VARIÆ LECTIONES.

[18] ἀπετίθετο ? [19] Scylitzes et Cedrenus melius μητρυιᾶς. Combef.

fuerat gladio discissum. Ostendit Theophilus in sedilis loco universo senatui, ac velut qui in templo Domini cædem perpetrassent, in eos jubet animadverti, revera autem velut qui ejusdem secum hæresis socium parique laborantem impietate sustulissent. Adhærebat enim miser Deo exosæ illius hæresi; qui sanctorum imagines alias detraheret, alias effoderet, atque monachos pietate illustres exsilio multaret ac verberibus aliisque cruciamentis dehonestaret.

3. Theophili anno secundo Theophobus Persa una cum patre ac Persarum quatuordecim millibus ad Romanos transfugit; quibus per turmas **626** divisis in thematibus habitationes assignavit: ipsum vero Theophobum Theodoræ Augustæ sorori nuptiis copulans, ea sibi ratione levirum fecit. Persarum moribus ea lex obtinebat ut ex stirpe regia designarent qui apud illos rerum essent potituri. Cum itaque continuis bellis excisa defecisset stirps regia inque his angustiis Persæ versarentur, in mentem venit quosdam regii sanguinis ad imperatorem Romanum transfugisse. Quocirca necesse putaverunt, relicta patria, ut ad Romanæ ditionis loca proficiscerentur, Theophobi causa, quo ex gente sua ducem eis nancisci liceret. Ac vel maxime, quod et Persarum dux Babec, cum annos quinque defectione ab Amermume exaltatus esset, bellorum interim præliorumque incerto superatus, Theophobi patrem Sinope quæsiturus, cum septem millium cohorte ad Romanos accesserat. Hunc Babec cum invenisset, atque ab imperatore securitatis fidem accepisset, eam cui præerat militum manum seque ipsum imperatori subjecit. Sunt qui aliter referant, Theophobi patrem egenum hominem Byzantium venisse, ac cuidam mulieri sub mercede cauponaria merenti adhæsisse. Ejus vero captum amore venereos cum illa amplexus habuisse; ex quo mulier cum concepisset, masculum peperisse. Persas itaque astronomica scientia ac vaticinali solertia exercitatissimos Persarum regis affinem quemdam Byzantii versari cognovisse; tumque ad imperatorem ingressos **627** eum, cujus causa iter susceperant, diligenter quærendum rogasse. Imperatorem, cum audisset deque homine sedulo sciscitatus esset, nihil operæ fecisse. Postea tamen inventa muliere, cum qua Babec Persa versatus fuerat, didicisse illum quidem jam vivis excessisse, quem autem ex illis amplexibus filium sustulerant, adhuc superstitem esse, ac duodennem ipsi ostendisse; eumque assumptum imperatorem in aula educasse, inque militares numeros Persas retulisse.

4. Theophilus itaque imperator, cum rerum elegantia ornatuque ac sumptu delectaretur, Pentapyrgium ex integro fabricatus est, duoque maxima organa auro solida diversis interstincta lapillis,

A πὲν, καὶ ὑποδείκνυσιν αὐτὸ πάσῃ τῇ συγκλήτῳ ἐν τῷ καθίσματι, καί φησιν ὡς εἰς ναὸν Κυρίου τετολμηκότας ποιήσασθαι τὴν ἀναίρεσιν, τῇ δ' ἀληθείᾳ ὡς τὸν συναιρεσιώτην αὐτοῦ καὶ ὁμόφρονα εἰς ἀσέβειαν ἀποκτείναντας. Εἴχετο γὰρ ὁ ἀλιτήριος τῆς ἐκείνου θεοστυγοῦς αἱρέσεως, τῶν τε ἁγίων εἰκόνων τὰς μὲν κατασπῶν, τὰς δὲ ἀνορύττων, καὶ τοὺς ἐπ' εὐλαβείᾳ μοναχοὺς ἐξορίζων καὶ αἰκιζόμενος.

γ'. Τῷ β' τούτου ἔτει προσέφυγε Θεόφοβος ὁ Πέρσης Ῥωμαίοις, ἅμα τῷ πατρὶ αὐτοῦ μετὰ Περσῶν χιλιάδας ιδ', οὓς καὶ διένειμεν ἐν τοῖς θέμασι κατασκηνώσας καὶ τούρμας ἀποκαταστήσας. Αὐτὸν δὲ τὸν B Θεόφοβον εἰς ἀδελφὴν Θεοδώρας Αὐγούστης γαμβρὸν ἐποιήσατο τρόπῳ ποιῷδε· Τοῖς Πέρσαις ἔθος ἦν ἐκ σειρᾶς βασιλικῆς ὑπέχειν ἀνάῤῥησιν· ὅθεν τοῖς ἀλλεπαλλήλοις πολέμοις τῆς βασιλικῆς σειρᾶς ἐκλιπούσης, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ γεγονότες, ἔγνωσαν ὡς ἐκ τῆς βασιλικῆς συγγενείας τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων τινὲς προσεῤῥύησαν, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀσπαστὸν ἐλογίσαντο τῆς οἰκείας χώρας ἀπαναστεῦσαι καὶ προσχωρῆσαι τῇ Ῥωμαΐδι διὰ τὸν Θεόφοβον, [P. 416] ὅπως τοῦ κατὰ γένους [20] ἀρχηγοῦ ἐπιτεύξοιντο, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ ὁ Περσῶν ἀρχηγὸς Βαβὲκ ἀποστάσει τῇ πρὸς τὸν Ἀμερμουμῆν ἐπὶ πέντε ἔτεσιν ἐκεκορύφωτο. Ὧν ἀναμεταξὺ πόλεμοι συμβεβηκότες, ἡττηθεὶς ὁ Βαβὲκ εἰσῄει σὺν χιλιάσιν ζ' πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν, τὸν Θεοφόβου πατέρα κατὰ τὴν πόλιν Σινώπῃ [21] C ἀνερευνῶν· ὃν ὁ Βαβὲκ κατειληφὼς, ἐγγύας τε παρὰ βασιλέως δεξάμενος, τὸν ὑπ' αὐτῷ λαὸν καὶ ἑαυτὸν τῷ βασιλεῖ ὑπήκοον τέθεικεν. Ἄλλως δέ φασιν ὅτι ὁ τοῦ Θεοφόβου πατὴρ εἰσῄει τῷ Βυζαντίῳ πενόμενος, καί τινι γυναικὶ κατὰ μισθαρνίαν καπηλεύειν λαχούσῃ προσκεκόλληται· ὃς τῷ πρὸς αὐτὴν ἔρωτι ἁλοὺς πρὸς ἡδονὴν συμβιβάζεται· ἐξ οὗ συνειληφυῖα ἄῤῥενα ἐκτέτοχεν [22]. Οἱ οὖν Πέρσαι ἀστρονομίᾳ καὶ μαντείᾳ ἠκριβωμένοι ἔγνωσαν τοῦ Περσῶν βασιλέως συγγενῆ τινα ἐν Βύζαντι [23] διάγειν. Ἐντεῦθεν πρὸς τὸν βασιλέα εἰσελθόντες τοῦτον περὶ οὗ ἦλθον ἐρευνήσασθαι ἠξίωσαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτο ἀκηκοὼς καὶ ἐρευνησάμενος περὶ τούτου οὐδὲν ἤνυσεν. Ἐν ὑστέρῳ δὲ τὸ γύναιον εὑρηκότες μεθ' οὗ τὴν ἀναD στροφὴν ὁ Πέρσης ἐπεποίητο Βαβὲκ, ἔμαθον ὡς ἐκεῖνος μὲν τετελεύτηκεν, ὁ δὲ ἐκ τούτου προενηνεγμένος κατὰ συζυγίαν παῖς ἔτι περίεστιν· ὃν καὶ τούτῳ ἐπεδείκνυον δωδεκαετῆ τυγχάνοντα. Τοῦτον ὁ βασιλεὺς προσλαβόμενος ἀνέτρεφεν ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ τοὺς Πέρσας ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς κώδιξιν ἀνεγράψατο.

δ'. Ὁ τοίνυν βασιλεὺς Θεόφιλος φιλόκοσμος ὢν κατασκευάζει ἐξ ἀρχῆς τὸ Πενταπύργιον, καὶ τὰ δύο μέγιστα ἔργανα ὁλόχρυσα μετὰ διαφόρων λίθων, καὶ δένδρον χρύσεον, ἐν ᾧ στρουθοὶ ἐφεζόμενοι διὰ μη-

VARIÆ LECTIONES.

[20] γένος ? [21] Σινώπης ? [22] παῖδα τέτοχεν ? [23] ἐν τῇ Βύζαντος ?

χανῆς τινος μουσικῶς ἐκελάδουν, τοῦ πνεύματος διὰ A κρυφίων πόρων εἰσπεμπομένου.

ε'. Ἐκαινούργησε δὲ καὶ τὰς βασιλικὰς στολὰς, τούς τε λώρους καὶ τὰ λοιπὰ, πάντα χρυσοΰφαντα κατασκευάσας. Καὶ τὰ τῆς πόλεως τείχη χθαμαλὰ ὄντα ἀνύψωσε. Δικαιοσύνην τε κοσμικὴν προσποιούμενος ὁ τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν· πλέον ὑπὲρ τοὺς πρώην βασιλεύσαντας ἀδικήσας, προσελθούσης αὐτῷ γυναικὸς χήρας ἐν Βλαχέρναις (ἔθος γὰρ αὐτῷ ἐκεῖσε ἀπέρχεσθαι) καὶ βοησάσης ὡς ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ τῆς Αὐγούστης ἀδελφοῦ Πετρωνᾶ δρουγγαρίου τῆς βίγλας ὄντος (ὑψοῖ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ οἰκήματα, τὰ δὲ ἐμὰ σκοτεῖ καὶ εἰς τὸ μηδὲν εἶναι ποιεῖ ὡς ἅτε χήρας καταπεφρονημένης), παρευθὺ ἀποστέλλει ἰδεῖν τὴν ἀλήθειαν, εἰ οὕτως ἔχει· καὶ [P. 417] βεβαιωθεὶς ὡς B ἀλήθειαν ἡ γυνὴ λέγει, ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ ἐκδύσας τὸν δρουγγάριον τύπτει σφοδρῶς, καὶ τὰ εἰρημένα οἰκήματα αὐτοῦ ἐξεδαφίσας τῇ χήρᾳ δίδωσι. Καὶ πλοίου ποτὲ διὰ τοῦ Βουκολέοντος διερχομένου, ἐρωτήσας τίνος ἂν εἴη τοῦτο, καὶ μαθὼν ὡς τῆς δεσποίνης ἐστὶν, *Οἴμοι*, ἔφη, *φανερωθέντος ναυκλήρου, ἐπείπερ τοῦτο τῆς ἐμῆς συμβίου ἐστί*. Καὶ ἀποστείλας αὐτοῖς τοῖς ἀγωγίμοις τὴν ναῦν ἐνέπρησεν.

ς'. Ἡ δὲ τοῦ Θεοφίλου μήτηρ Εὐφροσύνη ἐν τῇ ἰδίᾳ μονῇ τὸν Γαστρίων οἶκον ἑαυτῆς ὄντα, ὃν ἐξωνήσατο παρὰ Νικήτα πατρικίου καὶ μοναστήριον γυναικεῖον ἐποίησεν, ἐπονομάσασα Γαστρία, μονάζουσα ἦν[14]. Τὰς τῆς Θεοδώρας θυγατέρας μετακαλουμένη (πέντε δὲ ἦσαν, ἥ τε Θέκλα καὶ Ἄννα, Ἀνα- C στασία τε, Μαρία καὶ Πουλχερία) ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου καὶ τῇ προσκυνήσει τῶν ἁγίων εἰκόνων νουθετοῦσα οὐκ ἐπαύετο. Τοῦτο τὸν Θεόφιλον οὐκ ἔλαθεν, ἀλλὰ προσκαλούμενος τὰς θυγατέρας αὐτοῦ πάντα ἠρώτα. Καὶ αἱ μὲν ἄλλαι τὰς πεύσεις τούτου, ἀγαθὰ φρονοῦσαι, ὥσπερ τινὰς λαβὰς ἐρρωμένως παρέτρεχον· ἡ δὲ Πουλχερία, ἅτε δὴ καὶ ἡλικίᾳ καὶ νῷ νηπιάζουσα, τάς τε φιλοφροσύνας ἔλεγε καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀπωρῶν, συναπηρίθμει δὲ καὶ τῆς τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκυνήσεως, οὕτω δὲ οὐ πολλὰ φρονοῦσα καὶ λέγουσα ὡς νινία πολλὰ εἶναι αὐτῇ κατὰ τὸ κιβώτιον, καὶ ταῦτα τῇ κεφαλῇ τε καὶ τῷ προσώπῳ ἡμῶν ἐπιτίθησι μετὰ τὰ φιλήματα. Ταῦτα τὸν βασιλέα εἰς μανίαν ἦγεν· μηδὲν δὲ δρᾶσαι δυνάμενος αὐτῇ, μόνην ἀπέτεμεν τὴν πρὸς τὴν μάμμην τῶν D τούτου θυγατέρων ἄφιξιν.

ζ'. Τούτοις ἀδελφὰ καὶ τῇ βασιλίδι Θεοδώρᾳ συμβέβηκεν. Ὑπῆρχέ τι τῷ βασιλεῖ παρακεκομμένον ἀνθράριον, τῷ Ὁμηρικῷ Θερσίτῃ διενηνοχὸς κατ' οὐδὲν (Δένδερις ὄνομα τούτῳ), ἄσημά τε φθεγγόμενον καὶ γέλωτας κινοῦν καὶ θυμηδίας ἕνεκεν τοῖς βασιλείοις ἐνδιαιτώμενον. Οὗτος γοῦν εἰσπηδήσας ποτὲ κατὰ τὸν τῆς Αὐγούστης κοιτωνίσκον κατέλαβεν αὐτὴν θείας εἰκόνας ἐμπεριειλημμένην καὶ τοῖς ἑαυτῆς ὄμμασι μετὰ σπουδῆς προσαγούσης. Ταύτας ὑπ' ὄψιν ἰδὼν οὗτος ὁ παραπαίων τί τε εἶεν ἐπυνθάνετο, καὶ

A arborem quoque auream, insidentibus in ea aviculis ac machina quadam, immisso occultis meatibus spiritu, musice cantillantibus.

5. Regia quoque paludamenta loraque instauravit ac reliqua, auro cuncta contexens. Urbis quoque muros, qui humiliores essent, in majorem altitudinem extulit. Humani juris tenacem præferebat, qui cunctis retro decessoribus fidem ac pietatem gravius læsit. Accedens ad eum vidua quædam, ad Blachernas ex more procedentem, cum injuriam, qua a Petrona Augustæ fratre excubiarum drungario afficiebatur, conclamasset, exaltare illum suas ædes, illiusque ædibus lumen adimere, ac nullius illi frugis facere, ea scilicet ratione quod vidua despicabilis esset, mittit statim exploraturos **628** num se ita res haberet. Certiorque factus jure merito feminam expostulare, media ipsa via nudatum acriter jubet dorso vapulare, ædesque solo æquatas in viduæ jus cedere. Transeunte quandoque navi per Bucoleonem, percunctatur cujusnam esset; auditoque esse Augustæ : *Væ mihi*, inquit, *qui sim effectus nauclerus, siquidem illa navis uxoris est*; mittensque navim cum mercibus igni absumpsit.

6. Theophili mater Euphrosyna in suo Gastriorum monasterio (quæ ejus ædes essent, coemptæ a Niceta patricio, ac quas illa feminarum monasterium fecerat, dictum Gastria) sanctimonialis erat; filiasque Theodoræ accersens (quinque enim illa susceperat, Theclam, Annam, Anastasiam, Mariam et Pulcheriam) in omni pietate et disciplina Domini necnon cultu sacrarum imaginum erudire non cessabat. Neque res Theophilum latuit. Illas enim accersens cuncta ex eis sciscitabatur. Ac quidem reliquæ saniori mente ac consilio, quidquid ille interrogabat, velut ansas ac capiendi lenocinia quædam constanter declinabant. Pulcheria autem, quippe tum ætate tum sensu parvula, quam blande ab illa exciperentur, ac fructuum copiam referebat, una quoque venerabilium imaginum adorationem memorans, sic nimirum, haud firmiore sane judicio, locuta, multas eam in arca puppas habere, hasque post oscula illarum **629** capiti orique admovere. Hinc ira œstroque furoris percitus Theophilus, cum nihil ei facere posset, filiabus ea saltem cum avia familiaritate deinceps interdixit.

7. Germanus huic casus contigit etiam Theodoræ Augustæ. Erat imperatori delirus quidam homunculus, Homerici illius Thersitæ nihil dissimilis, Denderis nomine, linguæ impeditæ, ac risum permovens, deliciarum duntaxat causa in aula versans. Hic igitur quandoque in sacrum Augustæ cubiculum temere insiliens invenit complectentem imagines, easque oculis studio adhibentem. Has stultus ille coram contuitus, rogabat quidnam essent; atque eis oculos propius adhibebat. Cui

VARIÆ LECTIONES.

[14] aut ἦν omittendum aut δὲ post τὰς addendum.

illa : *Pulchræ meæ sunt puppæ, plurimum eas diligo.* Sedebat tunc ad mensam imperator, statimque ad se transeuntem Denderim rogat ubinam tandem fuisset. Respondit ille : *Apud manam* (sic Theodoram vocans, ac si matrem aviamque dicas) pulchrasque apud eam puppas vidisse, ex pulvinari depromptas. Intellexit itaque imperator, iraque plenus, ut a mensa surrexit, cubiculum irrumpens multis aliis conviciis onerat, effrenique lingua idololatram vocans, deliri homunculi indicium verbaque exquirebat. Augusta vero, ipsa interim iram condens, haud ita se rem habere confestim ait, ac ille suspicatus erat : sed cum se illa cum ancillis **630** in speculo conspiceret, Denderisque relucentes inde formas intuitus esset, pro suo delirio de puppis domino ac imperatori retulisse. His igitur ejus tantisper sedata ira. Denderim vero post non multos dies dignis modis castigans sapere docuit, ita fere inferens dicensque : *Cave ulli unquam de pulchris puppis loquaris.* Quandoque vero a potu calentior Theophilus, cum Augustæ insultaret, rogabat de illa, num adhuc mana pulchras puppas osculis amplexuque acciperet. Denderis dextera ori imposita, ac sinistra posteriora tenens : *Tace, tace, imperator,* respondit, *ac de puppis ne loquare.*

8. Anno imperii tertio, Alexium Armenium cognomento Muselem, virum valde strenuum ac robustum, collocata ei Maria filia generum sibi ascivit, patriciumque ac deinde magistrum creavit. Tum vero in suspicionem adductum velut qui imperium aucuparetur, prætorem ducemque Siciliæ institutum abs se ablegavit. Qualia vero parturit livor ! Siculi quidam venientes crimen illi intentant, prodere eum quæ Christianorum exsistant Agarenis, resque novas adversus imperatorem moliri. Inter hæc mortua Maria Theophili filia, pater illius urnam argenteis laminis contexit, ad eamque confugientibus dato diplomate immunitatem sanxit. Hoc postea argentum Leo imperator sustulit.

9. Anno imperii quarto, Theodorum archiepiscopum cognomento **631** Crithinum, tunc in urbe versantem, cum Alexius per calumniam delatus est, accersitum, traditaque ei cruce sua pectorali, Theophilus in Siciliam mittit, securitatis fidem Alexio præstiturum ad seque revocaturum. Cumque venisset, imperator tanquam rebellem durius cædit, ejusque bonis omnibus publicatis in carcerem tradit. Theodorus ubi rescivit, rem ægerrime tulit. Ac brevi post imperatore ad Blachernas profecto, ejus ille iter occupavit, ac sacerdotali indutus stola ante altare stetit. Jamque ad soleam prope posito, magna voce clamavit : *Intende, prospere procede et regna : quorsum, rogo te, o imperator* [v] ? Ille senatum coram præsentem reveritus, *Propter*

A πλησιέστερον διέβαινεν· ἡ δὲ, *Τὰ καλά μου*, ἔφησεν, *οὕτως νινία, καὶ ἀγαπῶ ταῦτα πολλά.* Κατὰ τὴν τράπεζαν τηνικαῦτα εἱστιᾶτο ὁ βασιλεὺς, καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν εὐθὺς διαβάντα ἤρετο αὐτὸν ὅποι ποτὲ ἐτύγχανεν ὤν. Ὁ δὲ *παρὰ τὴν μάναν*, ἔφησεν εἶναι, τὴν Θεοδώραν οὕτω λέγων, καὶ θεάσασθαι ἐν αὐτῇ καλὰ νινία τοῦ προσκεφαλαίου ἐξαίρουσαν. Συνῆκεν οὖν ὁ βασιλεὺς, καὶ πλήρης ὀργῆς γεγονὼς, ὡς ἐξανέστη τῆς τραπέζης, [P. 418] πρὸς αὐτὴν ἀπῄει, ἄλλαις τε πολλαῖς ὕβρεσιν αὐτὴν ἐπαντλῶν καὶ εἰδώλων λάτριν ἀκολάστῳ γλώττῃ ταύτην ἀποκαλῶν· καὶ ἅμα διεζήτει τοὺς λόγους τοῦ παραπαίοντος. Ἡ δὲ τέως τὸν θυμὸν κατὰ στέρνων χύουσα, *Οὐ τοῦτό ἐστιν*, ἐξ ἑτοίμου ἔλεγεν, *ὦ βασιλεῦ, οὐ τοῦτο, ὡς ὑπείληφας σύ. Τὸ δὲ κάτοπτρόν μου ἤμην ἀτενίζουσα μετὰ τῶν* B *θεραπαινίδων καὶ τὰς ἐκεῖσε τικτομένας ἰδὼν ὁ Δένδερις μορφὰς ἐλθὼν ἀπήγγειλεν ἀφρόνως τῷ δεσπότῃ καὶ βασιλεῖ.* Οὕτω μὲν οὖν ἐκείνου τέως κατέσβεσε τὸν θυμόν· τὸν Δένδεριν δὲ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας παιδείᾳ καθυποβαλοῦσα πέπεικε σωφρονεῖν, οὕτω πως ἐπιλέγουσα καὶ διδάσκουσα ὡς *μή ποτε λέγειν περὶ τῶν καλῶν νινίων τινί.* Καί ποτε παρὰ πότον ἐγκαυχώμενος καὶ τῆς δεσποίνης κατεπαιρόμενος ὁ Θεόφιλος ἠρώτα τοῦτον περὶ αὐτῆς, εἰ πάλιν ἄρα τὰ καλὰ νινία ἡ μάνα ἀσπάζεται. Ὁ δὲ τοῖς χείλεσι τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐπιθεὶς, καὶ τῇ ἀριστερᾷ τῶν ὄπισθεν μερῶν ἐπιλαβόμενος, « *Σίγα, σίγα περὶ τῶν νινίων, ὦ βασιλεῦ*, ἀντέφησεν ὁ παραπαίων.

η'. Τῷ γ' αὐτοῦ ἔτει, Ἀλέξιον τὸν Ἀρμένιον, ᾧ ἐπώνυμον Μουσελὲ, λίαν ἀνδρεῖον ὄντα καὶ ῥωμαλέον εἰσποιήσατο γαμβρὸν εἰς Μαρίαν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, καὶ πατρίκιον ἐποίησεν, εἶτα καὶ μάγιστρον. C Ὑπολήψεις δέ τινας ἐπ' αὐτῷ σχὼν ὡς ὀρεγομένῳ τῆς βασιλείας, στρατηγὸν καὶ δοῦκα Σικελίας πέμπει. Οἷα δὲ ὁ φθόνος ὠδίνει, Σικελοί τινες ἀνελθόντες διέβαλον τοῦτον τῷ βασιλεῖ, ὡς « Τὰ μὲν τῶν Χριστιανῶν Ἀγαρηνοῖς προδίδωσι, κατὰ δὲ τῆς βασιλείας σου μελετᾷ. » Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Μαρίας τεθνηκυίας, ὁ βασιλεὺς τὴν λάρνακα ταύτης ἐξ ἀργύρου ἐκόσμησε, καὶ τόμον ἐλευθερίας τοῖς ἐν αὐτῷ προσφεύγουσι τέθεικεν· ὅνπερ ἄργυρον Λέων ὁ βασιλεὺς μετὰ ταῦτα ἀνείλετο.

θ'. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Θεόδωρον τὸν ἀρχιεπίσκοπον τὸν λεγόμενον Κρίθινον, ἐν τῷ καιρῷ τῆς διαβολῆς Ἀλεξίου ἐν τῇ πόλει ὄντα, δίδωσιν ὁ βασιλεὺς τὸ ἴδιον D φυλακτὸν, καὶ ἀποστέλλει εἰς Σικελίαν δοῦναι λόγον ἀπαθείας Ἀλεξίῳ καὶ ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν· ὃν καὶ ἐλθόντα ὁ βασιλεὺς ὡς ἀντάρτην τύψας ἔθετο εἰς φυλακὴν, τὰ αὐτοῦ πάντα δημεύσας. Θεόδωρος οὖν τοῦτο εἰδὼς ἤσχαλλε καὶ ἐδυσφόρει· καὶ μετ' ὀλίγον τοῦ βασιλέως ἐν Βλαχέρναις ἀπελθόντος προλαβὼν ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἐνδεδυμένος, καὶ τοῦ βασιλέως τῇ σωλέᾳ πλησιάσαντος αὐτὸς φωνῇ μεγάλῃ ἐβόησεν· *Ἔντεινε, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασίλευε· ἕνεκεν τίνος, ὦ βασιλεῦ;* Αἰδεσθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς τὴν σύγκλητον ἔφη· *Ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραΰτητος* [P. 419] *καὶ δι-*

v Psal. XLIV, 5.

καιοσύνης. Ὁ δὲ, *Καὶ ποία δικαιοσύνη ἐν σοὶ, ὅτι δοὺς ἐνυπόγραφον λόγον Ἀλεξίῳ δι' ἐμοῦ οὐκ ἐφύλαξας τοῦτον;* Ὁ δὲ βασιλεὺς θυμῷ καὶ ὀργῇ ἀκατασχέτῳ κινηθεὶς τοῦτον τοῦ θυσιαστηρίου βιαίως ἐξήγαγε καὶ πληγὰς οὐ μετρίας ἐπιθεὶς ἐξώρισεν, οὐ διὰ τὸ ἐλεγχθῆναι ὑπ' αὐτοῦ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἔμαθεν αὐτὸν σέβειν καὶ τιμᾷν τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ τὴν αὐτοῦ δυσσέβειαν διαβάλλειν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ παραγενομένου καὶ τοῦ πατριάρχου αὐτὸν ὀνειδίσαντος, ἤγαγε τὸν ἀρχιεπίσκοπον μετὰ παρακλήσεως. Τοῦ δὲ ἀνάξιον ἑαυτὸν δι' ἃ πέπονθε τῆς ἱερωσύνης κρίναντος, ὁ βασιλεὺς οἰκονόμον αὐτὸν τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας πεποίηκεν. Καὶ Ἀλέξιον τοῦ δεσμωτηρίου ἐκβαλὼν ἀπέδωκεν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ὕπαρξιν καὶ ἐν τιμῇ εἶχεν. Ὁ δὲ ἀποκαρεὶς τὴν Ἀνθεμίου μονὴν ᾠκοδόμησεν, καὶ ἐν αὐτῇ τελειωθεὶς ἐτάφη ὁσίως.

ι'. Τῷ ε' αὐτοῦ ἔτει ὁ ὀνομαστότατος πάσης Ἀνατολῆς στρατηγὸς Μανουὴλ μεγάλως ἦν τιμώμενος παρὰ τῷ βασιλεῖ, καί ποτε μετὰ Μύρωνος τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου καὶ πενθεροῦ τοῦ Πετρωνᾶ συμβαλὼν λόγους τινὰς διεβλήθη τῷ βασιλεῖ ὡς τῆς βασιλείας ὀρέγεται, καὶ ἐμελετᾶτο δεινὰ κατ' αὐτοῦ. Λέων δὲ ὁ πρωτοβεστιάριος τοῦ Μανουὴλ φροντίζων καὶ προϊστάμενος διεβεβαιοῦτο τῷ βασιλεῖ ὡς ψευδῆ εἰσι τὰ κατ' αὐτοῦ λεγόμενα. Ἃ μαθὼν Μανουὴλ καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως ἐκκλίνων καὶ τὰς διαβολὰς, λάθρα τῆς πόλεως ἐξελθὼν μέχρι Πυλῶν καὶ τοῖς δημίοις ὀχήμασιν ἐπιβὰς ἀπῆλθε φυγὰς μέχρι τῶν κλεισουρῶν Συρίας, τὰς τῶν ἵππων ἰγνύας ἐκκόπτων. Ἐδήλωσε δὲ τοῖς [P. 420] Ἀγαρηνοῖς, ὡς *Βασιλέως ὀργὴν φεύγω· καὶ εἴ γε μὴ καταναγκάσητέ με τὴν πίστιν μου καταλιπεῖν, προσφεύγω ὑμῖν. Εἰ οὕτω καὶ ἐπὶ τούτοις προσδέχεσθέ με, λόγον ἀπαθείας μοι ἀποστείλατε.* Οἱ δὲ μετὰ χαρᾶς λόγον ἀποστείλαντες προσεδέξαντο ὡς βασιλέα Ῥωμαίων. Τοῦτο ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐν πολλῇ θλίψει καὶ ἀθυμίᾳ γέγονε, καὶ βουλὴν βουλεύεται καὶ ποιεῖται μετὰ Ἰωάννου συγκέλλου περὶ τούτου. Ὁ δὲ εἶπεν· *Εἰ προθύμως βούλει τὸν Μανουὴλ πρὸς σὲ ἐλθεῖν, ὦ βασιλεῦ, αὐτὸς ἐγὼ ἕτοιμος τοῦτο ποιεῖν. Χρήματα λαβὼν καὶ πρὸς τὸν Ἀμερμουμνῆν σταλεὶς, τοὺς ἐν εἱρκταῖς δῆθεν ἐπισκεψόμενος καὶ δεσμοῖς, ἔχων ἐνυπόγραφον λόγον παρὰ τῆς σῆς βασιλείας, δι' ὧν πείσω τὸν Μανουὴλ εἰς ὄψιν ἐλθεῖν, δοκῶ τοῦτο πρᾶξαι τῷ τε ἐνυπογράφῳ λόγῳ καὶ τῇ ἐμῇ πειθοῖ καὶ τῇ εὐσεβείᾳ ἐκείνου καὶ τῷ εἰκὸς εἶναι τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐρᾷν.* Ὁ δὲ βασιλεὺς πάμπολλα χρήματα καὶ δῶρα δοὺς αὐτῷ ἀπέστειλεν. Ὁ δὲ εἰσελθὼν καὶ τοὺς ἐν δεσμοῖς ῥογεύσας καὶ τὸν πρωτοσύμβουλον θηρασάμενος ἠδυνήθη καὶ λάθρα τῷ Μανουὴλ συντυχεῖν καὶ δοῦναι αὐτῷ τὸν ἐνυπόγραφον λόγον καὶ τὸ φυλακτὸν τοῦ βασιλέως. Ὁ μὲν οὖν ταῦτα πράξας ὑπέστρεψεν, ἀναγγείλας τῷ βασιλεῖ πάντα. Ὁ δὲ Μανουὴλ ἐξαιτησάμενος τὸν Ἀμερμουμνῆν μετὰ τῶν αἰχμαλώτων Ῥωμαίων τῶν καθειργμένων ἐν φυλακαῖς, πίστιν αὐτῷ δοὺς ὑπὲρ

A *veritatem*, inquit, *et mansuetudinem et justitiam*. Tum Theodorus: *Ecquænam tua justitia, qui per me subscriptione tua firmatam fidem Alexio dederis, nec eam servaveris?* His imperator impotenti ira furoreque concitus ab altari violenter abstractum hominem graviusque verberibus affectum in exsilium expulit. Nec eo duntaxat nomine, quod is cum reprehendisset, sed quod etiam colere eum ac venerari sacras imagines ejusque impietatem vituperare audisset. Non multo post autem, cum in Magnam Ecclesiam venienti patriarcha rem probro objecisset, archiepiscopum cum obsecratione reduxit. Illo autem indignum se sacerdotio conclamante ob eam qua fuerat violatus injuriam, imperator Magnæ Ecclesiæ œconomum fecit. Alexio vero e carcere educto substantiam omnem restituit, ac virum B **632** coluit. Verum ille posita cæsarie Anthemii monasterium condidit, inque illo diem obiens sancti sepultura elatus fuit.

10. Quinto ejus imperii anno totius Orientis ducum nominatissimus Manuel magno in pretio a Theophilo habebatur. Is quandoque cum Myrone dromi logotheta ac Petronæ socero quædam collocutus apud imperatorem delatus est, quasi imperium affectaret et dira adversus eum moliretur. Contra vero Leo protovestiarius de Manuelis salute sollicitus, illumque defendens, falso hæc in eum jactari serio affirmabat. Manuel ubi hæc comperit, iramque imperatoris declinans, ac quibus petebatur C calumnias fugitans, clam urbe Pylas usque egressus, publicisque conscensis curribus, ad Syriæ usque clusuras excisis equorum poplitibus aufugit; significavitque Agarenis, *se imperatoris iram fugere, ac nisi fidem deserere cogant, ad eos se profugum transire. Quod si ita hisque conditionibus accipiant, fidem ei securitatis mittant.* Illi nuntio recreati ac læti, ea fretum nihil impari ac imperatorem Romanum cultu susceperunt. Id ubi Theophilus audivit, ingenti mœrore mentisque angustia concidit. Habitoque cum Joanne Syncello consilio ait ille: *Si vere ex animo Manuelem ad te reverti cupis, o imperator, id tibi ut præstem, mihi promptum est. Acceptis namque pecuniis arreptoque ad Amermumnem itinere, quasi eos qui in carcere ac* D *vinculis tenentur invisurus, subscriptumque majestatis tuæ manu securitatis diploma habens, inde* **633** *Manueli suasurus ut se tibi præsentem exhibeat. Id vero nihil mihi cassum cessurum arbitror, tum subscripta illa securitatis fide meaque suasionis vi, tum viri ipsa pietate, ac quod verisimile est ipsum patriam suosque diligere.* Imperator itaque ingenti instructum pecuniarum vi copiosisque muneribus a se hominem ablegat. Ingressus vero Joannes, vinctisque elargitus munere ac protosymbuli expugnato animo, Manueli ut occulte loqui fidemque securitatis ac imperatoriam crucem dare liceret obtinuit. Sic itaque peracto negotio reversus cunctorum rationem imperator retulit. Manuel autem oblata Amermumnæ supplicatione, ut cum Romanis quos sub

custodia vinctos tenebat suscipiendæ expeditionis facultatem faceret, obstricta illi fide fugam minime arrepturos, siquidem ad bellum exirent, sed fortiter pugnaturos, ex voto impetravit. Assumpto itaque Amermumnis filio, copiosoque fretus exercitu, adversus Persas aciem direxit; partaque ingenti victoria, sed et liberatis Agarenis a feris bestiis vastitatem regioni afferentibus, majorem sibi honorem ac claritatem apud illos conciliavit, nihilque erat quod ab Amermumne, qua apud eum gratia pollebat, non consequeretur. Quamobrem longe animi anxius ac sollicitus, ut ad Romanos gentilesque suos rediret, post interjectum aliquod tempus ait Syriæ regulis: *Si mihi Amermumnis filium copiasque præbueritis, atque his ego stipatus expeditionem suscepero, Romaniam subjugabo.* Retulerunt illi ad Amermumnem, et dimiserunt. Manuel autem ad Orientalia prope themata accedens, convocatisque **634** quos sub potestate habebat ordinibus, ad hæcque Amermumnis filio, tanquam scilicet animi relaxandi gratia ac venaturus, longiusque ab hostibus digressus, Amermumnis complexus filium ac deosculatus, ad eum infit: *Ego quidem ad imperatorem ac propria revertor, qui nihil in vita potius fide atque civibus habendum ducam: tu vero cum tuis, omnis a nobis mali securus, te ad tuos recipito.* Atque hic quidem cum lacrymis ac pudore reversus est: Manuel vero ad imperatorem profectus est, præmisso qui ejus adventum illi nuntiaret. Imperator nuntio liberaliter accepto, ac qua par erat humanitate ac benevolentia Manuele suscepto, magistrum statim ac scholarum domesticum præfecit, ejusque liberos e sacro fonte suscepit.

11. Anno ejus imperii septimo imperator cum Manuele et senatu cunctoque exercitu adversus Agarenos profectus, facilique negotio captis Zapetro et Samosato, urbe divitiis longe locupletissima, quod inde Amermumnes oriundus esset, victoria spoliisque elatus reversus est. Cumque ad locum Brya venisset, exstrui palatium jubet hortosque plantari ac vivaria, atque aquas deduci; quod ei factum est. Inde in urbem rediens, Circensibus ludis exhibitis, primoque ipse munere ludens, candidis equis invectus spoliaque triumpho traducens victor coronatus est, factionibus acclamantibus: *Bene fausteque veneris, omni major comparatione factionarie.*

635 12. Anno ejus imperii octavo defuncto patriarcha Antonio, Joannes syncellus (potius vero Jannes et Mambres) in ejus locum suffectus est, is nimirum cujus in Leone Armeno et prævaricatore mentio supra habita est, homo præstigiis, divinationibus ex pelvi omnique impietate nominatissimus. Et vero idoneum organum regiæ impietatis inventus, collata cum eo opera, quæ ad interitum exsistant, propense omnia exsecutus est; ac quem parturiebat (occultabat tamen) impietatis basiliscum, imperator edidit peperitque, promulgato edicto quo sacras imagines oblini ac aboleri juberet.

A τούτων ὡς οὐ φεύξονται, εἴπερ ἐξέλθωσιν, ἀλλὰ πολεμήσουσιν ἰσχυρῶς, ἔτυχε τῆς αἰτήσεως, καὶ λαβὼν τὸν τοῦ Ἀμερμουμνῆ υἱὸν καὶ λαὸν πλεῖστον ἐξῆλθε κατὰ Περσῶν, καὶ νίκην μεγάλην ποιήσας, ἀλλὰ καὶ θηρῶν ἀτιθάσσων τοὺς Ἀγαρηνοὺς λυμαινομένων τούτους ἐλευθερώσας, ἐν μείζονι μᾶλλον τότε τιμῇ ἢ τὸ πρότερον καθίσταται, καὶ πάντα ἦν αὐτὸς παρὰ τῷ Ἀμερμουμνῇ δυνάμενος. Ὅθεν φροντίδα πολλὴν ἔχων τοῦ ἐξελθεῖν εἰς Ῥωμανίαν, μετὰ καιρόν τινα εἶπεν πρὸς τοὺς δυνάστας Συρίας, ὅτι *Ἐὰν μοι τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμερμουμνῆ παρέξητε καὶ λαὸν καὶ ἐξέλθω, ὑποτάξαι ἔχω τὴν Ῥωμανίαν.* Οἱ δὲ τὸν Ἀμερμουμνῆν εἰπόντες τοῦτον ἀπέστειλαν. Ὁ δὲ Μανουὴλ ἐλθὼν πλησίον τῶν θεμάτων τῆς Ἀνατολῆς, καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς ὑποχειρίους αὐτῷ, ἀλλὰ B καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμερμουμνῆ ὡς δῆθεν διαπινήσων καὶ κυνηγήσων, πόῤῥωθεν τῶν πολεμίων γενόμενος καὶ περιπλακεὶς τῷ υἱῷ τοῦ Ἀμερμουμνῆ καὶ καταφιλήσας εἶπεν· *Ἐγὼ μὲν ἀπέρχομαι πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὰ ἴδια, μηδὲν ἐν τῷ βίῳ προτιμήσας πίστεως καὶ συμφυλετῶν· σὺ δὲ μετὰ τῶν σῶν, ὡς μηδὲν δεινὸν πείσεσθαι ὑποπτεύων παρ' ἡμῶν, ἄπιθι πρὸς τοὺς σούς.* Καὶ οὗτος μὲν μετὰ δακρύων καὶ αἰσχύνης ὑπέστρεψεν, ὁ δὲ Μανουὴλ ἐχώρει πρὸς τὸν βασιλέα, προαποστείλας αὐτοῖς [78] τὸν μηνύσοντα. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν μηνυτὴν φιλοτιμησάμενος αὐτάρκως, καὶ τὸν Μανουὴλ ὡς ἄξιον ἦν ὑποδεξάμενος, μάγιστρον εὐθὺς καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν ἐποίησε, καὶ τοὺς αὐτοῦ παῖδας ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀνεδέξατο.

C [P. 421] ια'. Τῷ ζ' αὐτοῦ ἔτει ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς μετὰ Μανουὴλ καὶ τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ στρατοῦ παντὸς κατὰ Ἀγαρηνῶν. Καὶ εὐπετῶς τήν τε Ζάπετρον καὶ τὸν Σαμοσάτορα πλούτῳ κομῶντα διὰ τὸ Ἀμερμουμνῆν ἐκεῖθεν εἶναι παραλαβὼν, ἐπανῄει τῇ νίκῃ καὶ τοῖς λαφύροις γαυρούμενος. Καὶ ἐλθὼν μέχρι τοῦ Βρύα προσέταξε παλάτιον οἰκοδομηθῆναι καὶ παραδείσους φυτευθῆναι καὶ ὕδατα ἀγαγεῖν. Ἃ καὶ γεγόνασιν. Ἐκεῖθέν τε εἰς τὴν πόλιν ἀφικόμενος, ἱππικὸν ποιήσας καὶ τὸ πρῶτον βαῖον παίξας, ἅρματι λευκῷ ἐποχησάμενος καὶ τὰ λάφυρα θριαμβεύσας ἐστεφανώθη, τῶν δήμων ἐπιβοώντων· *Καλῶς ἦλθες, ἀσύγκριτε φακτωνάρη.*

ιβ'. Τῷ η' τούτου ἔτει, τοῦ πατριάρχου Ἀντωνίου τελευτήσαντος, ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Ἰωάννης ὁ D σύγκελλος, Ἰαννὴς δὲ μᾶλλον καὶ Ἰαμβρῆς, ὁ ἐπὶ τοῦ Ἀρμενίου καὶ παραβάτου Λέοντος μνημονευθεὶς γραμματικὸς, βεβοημένος ἐπί τε μαγείαις καὶ λεκανομαντείαις καὶ πάσῃ ἀσεβείᾳ. Ὃς ὄργανον ἐπιτήδειον εὑρεθεὶς τῆς τοῦ βασιλέως ἀσεβείας σὺν αὐτῷ πάντα τὰ πρὸς ἀπώλειαν κατειργάσατο· καὶ ὃν ὤδινεν κατεῖχε δὲ βασιλίσκον τῆς ἀσεβείας ὁ βασιλεὺς ἐξέῤῥηξε καὶ ἀπέτεκεν, τὰς ἁγίας εἰκόνας ἀναχρίεσθαι προστάξας ἢ ἐπαλείφεσθαι.

VARIÆ LECTIONES.

[78] αὐτῷ margo P.

ιγ'. Οὗτος ὁ Ἰωάννης πρὸ τοῦ ἄστεος οἴκημα ἐκ λίθων λαξευτῶν κατασκευάσας, ὃ Τροῦλος μέχρι τοῦ νῦν ὀνομάζεται, διά τινων θυσιῶν ὡμίλει τοῖς δαίμοσι καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ μέλλοντα διεσήμαινεν· ὃ καὶ ἀοίκητον ἔμεινεν διὰ τὰς ἐν αὐτῷ γενομένας τότε τῶν δαιμόνων ἐπιφοιτήσεις.

ιδ'. Ἐν τούτοις Ἀγαρηνοῦ τινος γυναίου πνεῦμα Πύθωνος ἔχοντος, ὃ αἰχμάλωτον ἔλαβεν, ἐκμαντεύεσθαι μαθὼν ὁ βασιλεὺς μετακαλεσάμενος ἐκπυνθάνεται, τίνος ἡ βασιλεία ἐν πολλοῖς διαρκέσει ἔτεσι· καὶ ἐξεῖπεν· *Ἡ τῶν Μαρτινακίων*. Κατὰ πληροφορίαν δὴ τῆς τοιαύτης προφάσεως τὸν μονήρη βίον κατέκρινε Μαρτινάκιον, τὸν αὐτοῦ οἶκον ποιήσας εἰς μοναχῶν φροντιστήριον. Ἐντεῦθεν καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ Τριφυλλίῳ τὰ συμβησόμενα αὐτῷ προδεδήλωκεν, ὅτι *Ὡσαύτως καὶ σὺ καὶ τὰ τέκνα ἀποκαρήσεσθε κληρικοὶ ἐπὶ αὐτοκράτορος Βασιλείου*· ὃ καὶ συμβέβηκεν. Ὁμοίως καὶ ἄλλοις πολλοῖς τὰ συμβησόμενα αὐτοῖς προὔλεγε, καὶ τὸν βασιλέα τὰ μετὰ θάνατον αὐτοῦ ὀφείλοντα γενέσθαι ἀκριβῶς προηγόρευσεν, [P. 422] ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν εἰκόνων προσκύνησιν καὶ τὴν τοῦ Ἰαννῆ καθαίρεσιν. Καὶ Γεωργίῳ δὲ τῷ τὰς στρατιωτικὰς δέλτους ἐπειλημμένῳ ἐπὶ τῇ σφενδόνῃ εἶπεν τῇ κατὰ τοῦ ἱπποδρόμου ἀποκτάνεσθαι, καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ τῷ βασιλείῳ ἀνειλῆφθαι ταμείῳ.

ιε'. Τῷ θ' αὐτοῦ ἔτει Ἄραβες μετὰ δυνάμεως πολλῆς κατὰ Ῥωμανίας ἐξῄεσαν, καὶ ὁ βασιλεὺς ἅμα τοῖς πρόσφυξι Πέρσαις καὶ τοῖς τάγμασι καὶ Μανουὴλ δομεστίκῳ κατ' αὐτῶν ἐχώρει. Καὶ συμβολῆς γενομένης ἡττηθεὶς ὁ βασιλεὺς μέσον εἰσῆλθε τῶν Περσῶν, ὑπ' αὐτῶν περισωθῆναι ὑπολαμβάνων. Μανουὴλ δὲ ὡς ἔγνω περισκοπῶν ἐν μέσῳ τῶν Περσῶν τὸν βασιλέα ὄντα, αὐτοὺς δὲ βουλομένους ἤδη τοῖς Ἄραψι τοῦτον παραδοῦναι καὶ δι' αὐτοῦ καταλλαγῆναι αὐτοῖς, διασχίσας μέσον αὐτῶν καὶ τοῦ χαλινοῦ τοῦ ἵππου τοῦ βασιλέως λαβόμενος ἐξεῖλκεν ἄκοντα τοῦτον, αἰσχύνην ἡγούμενος οὐ καθεκτήν, εἰ τὸν βασιλέα Ῥωμαίων Ἄραβες αἰχμάλωτον λάβωσιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ δέει τοῦ καθεστηκότος ἐκστὰς προσρυῆναι πάλιν τοῖς Πέρσαις ἐβούλετο. Ὁ δὲ Μανουὴλ τὸ ξίφος ἀνέτεινεν ὡς πατάξων αὐτόν. Ὁ δὲ φοβηθεὶς ἐξῆλθεν. Ἐκεῖθέν τε ἐξ αἰσχύνης ὑποστρέφει ἐν τῷ Δορυλαίῳ. Ὁ δὲ Μανουὴλ ἐν τῷ πολέμῳ τρωθεὶς καὶ νοσήσας ἐτελεύτησεν, πολλὰς ἀνδραγαθίας κατὰ Ἀγαρηνῶν ποιησάμενος· τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἀπεκομίσθη ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ μονῇ, τῇ σύνεγγυς κειμένῃ τῆς τοῦ Ἄσπαρος κινστέρνης.

ις'. Καὶ εὐθὺς διαβολαὶ πρὸς τὸν βασιλέα κατὰ Περσῶν καὶ ἀπειλαὶ κατὰ Θεοφόβου ὡς ἀντάρτου, καὶ προδότου, καὶ δυσμενοῦς. Ταῦτα μαθὼν Θεόφοβος, τοὺς Πέρσας καταλαβὼν κατῆλθεν ἕως Σινώπης· ἥτις τὴν κλῆσιν εἴληφεν ἀπό τινος τῶν Ἀμαζόνων αὐτὴν δειμαμένης, Ἄμαστρις δὲ ἡ πρὶν Κρῶμμα ὠνομασμένη ἀπὸ Ἀμάστριδος τῆς Περσίδος, θυγατρὸς Ὀξυάρτου ἀδελφοῦ Δαρείου, ἥτις συνοικήσασα Διονυσίῳ τῷ Ἡρακλείας τυράννῳ, ὑπ' ἐκείνῳ οὖσαν

A 13. Hic Joannes exstructa in urbis pomœrio ex sectis lapidibus domo (Trullus hodieque vocatur) sacrificiis quibusdam dæmonibus familiarius utens, quæ futura erant, imperatori denuntiabat. Manserunt ædes illæ inhospitæ ob dæmonum per hæc tempora in illis frequentiam.

14. Inter hæc Agarenam quamdam mulierem bello captam spiritu Pythone afflatam cum vaticinari imperator audisset, rogabat ex illa, cujus in domo imperium in annos plures duraturum esset. Cui illa : *Martinaciorum*. Ejus vaticinii fide eaque occasione Martinacem monachi instituto damnavit, ejusque domum in monasterium redegit. Hinc quoque Constantino Triphyllio, quæ eventura essent, prædixit, perinde scilicet eum libe- B rosque clericalis ordinis gratia detonsum iri Basilio imperatore; **636** quod et contigit. Similiter quoque aliis non paucis futuros eventus prænuntiavit. Etiam qui ab illius morte futurus esset imperator, clare Theophilo edidit; item fore ut imagines venerationem cultumque reciperent, et ut Jannes sede moveretur. Georgio quoque militares tabulas consecuto ad Circi fundam necandum fore vaticinata est, ejusque fisco addicendam substantiam.

15. Imperii Theophili anno nono Arabes ingentibus copiis Romanæ ditionis provincias locaque invasere; in quos imperator cum Persis profugis, C Romanisque copiis ac Manuele domestico aciem eduxit. Conserta pugna victus imperator in medium Persarum agmen, per eos liberatum se iri arbitratus, subiit. Manuel circumlustrans, ut in medio Persarum cuneo hærentem imperatorem cognovit, jamque illis constitutum esse ut Arabibus ipsum proderent illiusque pretio eorum gratiam inirent, perrupto illorum cuneo frenoque imperatoris equo apprehenso pene reluctantem trahebat; nullo modo ferendum probrum ducens, si ita ab Arabibus Romanorum imperatorem capi contingeret. At imperator timoris nimia vi saniore mente dejectus ad Persas rursus desciscere volebat. Manuel gladium strinxit quasi percussurus; quo territus imperator exivit, indeque pudore, in- D gentique accepta clade, Dorylæum rediit. Manuel e prælio saucius morboque correptus diem obiit, multis adversus Agarenos strenue bellicaque fortitudine clare gestis. Ejus cadaver **637** ad monasterium relatum, quod ipse construxerat haud procul ab Asparis cisterna.

16. Statim proditionis delati Persæ apud imperatorem : intentatæ minæ in Theophobum, tanquam tyrannus et rebellis ac proditor et hostis esset. Theophobus compertis quorum reus agebatur, assumptis secum Persarum turmis, Sinopem concessit. (Accepit illa nomen a quadam Amazonum, quæ eam condidit. Amastris vero, quæ prius Cromma vocaretur, ab Amastride Persa, Oxiarti Darii fratris filia. Fuit hæc uxor Dionysii Heracleæ

tyranni, qui urbis cum potiretur, ex uxoris nomine illam appellavit.) Theophobus quam urbem occuparat, tyranni jure tenebat. Imperator ubi rescivit, ingenti mœrore affectus est. Veritus autem ne illi se Arabibus adjungerent, in Paphlagoniam usque venit; dataque fide nihil mali passuros, assumptoque Theophobo in urbem rediit. Persæ reliqui ad sedes cuique dudum assignatas reversi. Porro Theophobus non minus civibus quam Persis amori habebatur, ea ratione quod orthodoxus erat.

17. Theophili imperatoris anno decimo nascitur ei filius ex Theodora, cui Michaelis nomen indidit. Procedenti ex more ad Blachernas obvius factus quispiam ait: *Equus quo vehitur majestas tua, meus est.* Quærit imperator ex comite stabuli *cujus equus sit.* Qui ait: *Obsicii* **638** *comes tuæ majestati misit.* Postridie itaque eo adducto (contigit enim eum tunc in urbe versari) ait: *Cujusnam est equus?* Respondit se illum coemisse. Obnitente autem qui actor erat, vique ablatum dicente, nec ullum ejus pretium solutum esse, ait imperator: *Quidni prius solvisti?* qui respondit: *Centum illi nummos numerabam, quærebatque inter scholares alas adlegi; id vero, quod homo ignavus erat, minime consecutus nec centum nummos accipere voluit.* Imperator itaque certior factus equum vi ablatum esse, ipsum reddidit, jubens et illum inter scholares referri. Non acquievit ille ut equum acciperet, aurique duabus libris donatus abscessit.

A τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς συζύγου ὠνομακέναι. Καὶ ταύτην παραλαβὼν κατεῖχε τυραννικῶς· ὅπερ γνοὺς ὁ βασιλεὺς ἐν μεγάλῃ λύπῃ γέγονε. Φοβούμενος δὲ μὴ παραῤῥυῶσι τοῖς Ἄραψι, μέχρι Παφλαγονίας ἀπῄει, καὶ λόγους αὐτοῖς ὡς οὐδὲν πείσονται δεδωκὼς καὶ τὸν Θεόφοβον ἀναλαβόμενος ὑπέστρεψεν ἐν τῇ πόλει, τῶν ἄλλων Περσῶν παραγενομένων οὗπερ ἕκαστος κατεσκήνωσεν ἐξ ἀρχῆς. Ἠγαπᾶτο δὲ ὁ Θεόφοβος παρὰ τῶν πολιτῶν οὐχ ἧττον ἢ τῶν Περσῶν ὡς ὀρθόδοξος.

ιζ'. Τῷ ι' αὐτοῦ ἔτει γίνεται τῷ βασιλεῖ [P. 423] παῖς ἐκ Θεοδώρας, ὃν ἐπωνόμασεν Μιχαήλ. Ἀπερχομένῳ δὲ τῷ βασιλεῖ πρὸς Βλαχέρνας, καθὼς εἴθιστο, ὑπήντησεν αὐτῷ τις λέγων· *Ὁ ἵππος ᾧ ἐποχεῖται ἡ βασιλεία σου ἐμός ἐστιν.* Ὁ δὲ βα- B σιλεὺς τὸν κόμητα τοῦ στάβλου ἐπηρώτησεν· *Τίνος ἐστὶν ὁ ἵππος;* Ὁ δέ φησιν· *Ὁ κόμης τοῦ ὀψικίου ἀπέστειλεν αὐτὸν τῇ βασιλείᾳ σου.* Τῇ δὲ ἐπαύριον τὸν κόμητα τοῦ ὀψικίου ἀγαγὼν (ἔτυχε γὰρ ἐν τῇ πόλει αὐτὸν εἶναι) ἔφη· *Τίνος ἐστὶν ὁ ἵππος;* Ὁ δὲ ἔφη· *Ἠγόρασα αὐτόν.* Τοῦ δὲ ἐγκαλοῦντος ἀνθισταμένου καὶ λέγοντος μετὰ βίας ἀφελέσθαι αὐτὸν καὶ χωρὶς τιμήματος, ὁ βασιλεὺς ἔφη· *Διὰ τί μὴ πρότερον τὴν τιμὴν ἀπέκοψας;* Ὁ δὲ ἀποκριθείς· *ρ' νομίσματα ἐδίδουν αὐτῷ· αὐτὸς δὲ ἐζήτει γενέσθαι σχολάριος, καὶ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν δειλὸν τούτου ἀποτυχὼν οὐδὲ τὰ ρ' νομίσματα ἠθέλησε λαβεῖν.* Ἐπὶ τούτοις βεβαιωθεὶς ὁ βασιλεὺς ὅτι βίᾳ τὸν ἵππον ἀποδέδωκεν, ὁρίσας καὶ σχολάριον αὐτὸν ποιῆσαι. Ὁ δὲ τὸν ἵππον μὴ βουληθεὶς λαβεῖν, ἔλαβεν χρυσίου λίτρας β' καὶ ἀπῆλθεν.

18. Saracenis infestis signis Amorium petentibus C imperator celeriter in Cappadociam usque copias eduxit. Amermumnes vero selectis quinquaginta millibus, præfectoque illis Gundee viro inter Agarenos fama clarissimo, adversus imperatorem misit. Conserto prælio imperator victus fususque est, vixque a clade cum probro ipse incolumis evasit. Saraceni vero undique cincto Amorio variisque præliis tentato, quod oppidanos strenue urbem propugnantes viderent, obsidionem solvere meditabantur. Verum Leonis philosophi discipulus quidam, tum in præsidio agens, in hæc verba mandat: *Dummodo duos solum dies stationem teneatis, urbem evertetis;* quod et contigit. Prodita enim est a Buditze, quem vocant, et a Manicophane. Comprehensi ex catholicis viri **639** nominatissimi, Theophilus patricius duxque exercitus, Melissenus et Aetius, Theodorus quoque protospatharius et eunuchus Craterus, Callistus turmarcha, Constantinus drungarius et Basoes cursor; quidam etiam agminum præfecti. Quos cum imperator vellet redimere, missis legatis ad Amermumnem cum ducentis centenariis, ejus nequiit animum expugnare; qui diceret, *nec si millies centenas libras eo nomine numeraret ut captivos reciperet, vel unum liberandum fore.*

19. Captivis itaque in Syriam adductis, multa cis vis a protosymbulo, quin et a Buditze adhibita

ιη'. Τῶν δὲ Σαρακηνῶν ἐπὶ τὸ Ἀμόριον ἐλθόντων ὁ βασιλεὺς συντόμως μέχρι Καππαδοκίας ἐξήλασεν. Ὁ δὲ Ἀμερμουμνὴς ν' χιλιάδας λαὸν ἀφορίσας, δεδωκὼς αὐτοῖς καὶ τὸν Γουνδεῆ ἄρχοντα ὀνομαστότατον ὄντα ἐν τοῖς Ἀγαρηνοῖς, ἀπέστειλε κατὰ τοῦ βασιλέως. Καὶ πολέμου γενομένου ἡττηθεὶς ὁ βασιλεὺς ἔφυγε, καὶ μετ' αἰσχύνης ὑπέστρεψε μόλις διασωθείς. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ περιχαρακώσαντες τὸ Ἀμόριον καὶ πολλοὺς πολέμους ποιήσαντες, ἐπεὶ σταθερῶς τοὺς ἔνδον ἀγωνιζομένους ἑώρων, ἠβουλήθησαν ὑποχωρῆσαι. Μαθητὴς δέ τις Λέοντος τοῦ φιλοσόφου ἐν τῷ κάστρῳ ὢν μηνύει τούτους, ὅτι *Εἰ προσκαρτερήσετε δύο ἡμέρας, ἐκπορθεῖτε ἡμᾶς.* Ὃ καὶ γέγονεν· προεδόθη γὰρ ὑπὸ τοῦ λεγο- D μένου Βουδίτζη καὶ τοῦ Μανικοφάνους. Κατεσχέθησαν δὲ ἄνδρες ὀνομαστότατοι τῶν εὐσεβῶν, Θεόφιλος πατρίκιος καὶ στρατηγοὶ ὅ τε Μελισσηνὸς καὶ ὁ Ἀέτιος, καὶ Θεόδωρος πρωτοσπαθάριος καὶ εὐνοῦχος ὁ Κρατερὸς, Κάλλιστος τουρμάρχης, Κωνσταντῖνος δρουγγάριος καὶ Βασόης ὁ δρομεὺς καί τινες ἄρχοντες τῶν ταγμάτων. Οὓς ἐξωνήσασθαι βουλόμενος ὁ βασιλεὺς ἀποστέλλει πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀμερμουμνῆ μετὰ κεντηναρίων διακοσίων. Ἀλλ' οὐκ ἔπεισεν εἰπόντα, ὅτι *Χίλια κεντηνάρια ἐὰν παράσχῃς λόγῳ τοῦ συνειλεγμένου λαοῦ, οὐκ ἐλευθερώσω οὐδένα τούτων.*

ιθ'. Τῶν αἰχμαλώτων οὖν ἐν Συρίᾳ ἀπαχθέντων, [P. 424] πολλὰ παρὰ τοῦ πρωτοσυμβούλου ἀναγκα-

σθέντες, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ Βουδίτζη, τῇ τῶν ἑπτὰ A χρόνων καθείρξει, καὶ μὴ πεισθέντες ἀρνήσασθαι τὸν Χριστὸν, ξίφει ἀπετμήθησαν, ἀντὶ τῆς προσκαίρου ζωῆς τὴν αἰώνιον ἀγαπήσαντες, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐν τῷ ποταμῷ ἐῤῥίφησαν. Τὸ δὲ παραδοξότατον, ὅτι ἑκάστη κεφαλὴ μετὰ τὴν ἐκτομὴν τῷ ἰδίῳ σώματι ἡνώθη καὶ συνεφύη· καὶ ὥσπερ αἱ ψυχαὶ ἐν ἑνὶ τόπῳ τοῦ παραδείσου, οὕτω καὶ τῶν ἁγίων τὰ σώματα μιᾶς ὁσίας παρὰ τῶν πιστῶν ἔλαχον. Τούτων τελειωθέντων ἐκέλευσεν ὁ πρωτοσύμβουλος καὶ τὸν Βουδίτζην ἀποκεφαλισθῆναι εἰπὼν, ὅτι *Καὶ οὗτος, εἰ ἦν ὀρθὸς Χριστιανὸς, οὐκ εἶχε μαγαρίσαι.* Καὶ τούτου γενομένου καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ ῥιφέντος μετὰ τῶν ἁγίων, ἔξω τῆς στοιβῆς τούτων ηὑρίσκετο. Καὶ ἡ κεφαλὴ δὲ αὐτοῦ πόῤῥω τοῦ σώματος ἦν, καὶ B οὐχ ὡς τῶν ἁγίων συγκεκολλημένη. Καὶ εἰς τὸν ποταμὸν ῥιφέντων, καὶ πάντων τῶν σωμάτων τῶν ἁγίων βλέποντος τοῦ ὄχλου εὐπλοησάντων καὶ εἰς τὸ πέραν ἐλθόντων, αὐτοῦ μόνον τὸ σῶμα οἱ κροκόδειλοι διασύραντες κατέκοψαν καὶ κατέφαγον.

κ'. Ὁ δὲ τοῦ φιλοσόφου Λέοντος μαθητὴς, ὁ καὶ μηνυτὴς τῆς προδοσίας, ἠρωτήθη παρὰ τοῦ Ἀμερμουμνῆ περὶ τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ, καὶ εἶπεν μαθητὴς εἶναι τοῦ φιλοσόφου Λέοντος. Ἐκεῖνος δὲ μαθὼν ὁποῖός ἐστιν ὁ Λέων, ἐπεθύμει τοῦτον ἰδεῖν, καὶ δοὺς τινι τῶν αἰχμαλώτων γράμματα πρὸς Λέοντα τὸν φιλόσοφον ἀπέστειλεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑποσχόμενος δεύτερον αὐτὸν εἶναι ἐν τιμῇ. Ὁ δὲ Λέων τὰ γράμματα ἀπολαβὼν ἀνήγαγε ταῦτα Θεοφίλῳ τῷ C βασιλεῖ. Ὁ δὲ γνοὺς τὰ τῆς ἑαυτοῦ ἐπιστήμης, καὶ ὅτι τοιοῦτον σοφὸν ἄνδρα ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ ἔχει, προσλαβόμενος αὐτὸν εἰς τὸ παλάτιον ἐν τῇ Μαγναύρᾳ ἔθετο, παραδοὺς αὐτῷ καὶ μαθητὰς διδάσκειν τοὺς εὐφυεστάτους νέων, παρέχων αὐτῷ πᾶσαν ἀπάθειαν. Οὗτος καὶ μητροπολίτης μετὰ ταῦτα Θεσσαλονίκης γέγονεν, ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Μεθοδίου χειροτονηθείς[44].

κα'. Τῷ ια' αὐτοῦ ἔτει κτίζει ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ παλατίῳ τὸ Τρίκογχον καὶ τὸ λεγόμενον Σίγμα καὶ τὰς ἀναβάθρας τῶν δήμων, ἵστησι δὲ καὶ τὴν φιάλην ἐν ᾗ γίνεται τὸ σαξιμοδέξιμον λεγόμενον, τῶν ἵππων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν διερχομένων μετὰ χρυσῶν σαγισμάτων. Ὑπὸ δὲ τὸ Τρίκογχον κάτωθεν διὰ D μηχανῆς ἐποίησε τὸ λεγόμενον Μυστήριον, ἐν ᾧ, ἐν τῇ μιᾷ γωνίᾳ ὃ ἐὰν εἴπῃ τις ἐν μυστηρίῳ προσκεκυφὼς, ἐξακούεται ἐν τῇ ἑτέρᾳ φανερῶς.

κβ'. Ἐν τούτοις μαθὼν Θεόφιλος ὁ βασιλεὺς ὅτι Θεοφάνης ὁ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ ὕμνων ποιητὴς [P. 425] καὶ Θεόδωρος ὁ αὐτοῦ ἀδελφὸς καθ' ἑαυτοὺς ζῶντες τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ κωμῳδοῦσι καὶ διελέγχουσιν, ἤγαγεν αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν, καί φησι· *Πόθεν ἐστέ;* Οἱ δὲ εἶπον· *Ἐκ Παλαιστίνης.* Καὶ ὁ Θεόφιλος· *Καὶ διὰ τί τὴν γῆν ὑμῶν ἀφέντες καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν ἐλθόντες οὐ πειθαρχεῖτε τῇ βασιλείᾳ μου;* Τῶν δὲ μηδὲν ἀποκριναμένων,

longa annorum septem carceris maceratione; cumque nullis ærumnis ac cruciatibus adduci potuissent ut Christum negarent, gladio cæsi sunt, præ temporanea scilicet æternam vitam adamantes. Postridie in flumen projecta cadavera. Quodque omnem vincit admirationem, uniuscujusque abscissum caput cum suo trunco unitum est ac consertum; ac sicut animæ in uno collocatæ paradisi loco, sic et corpora sanctorum uno funere a fidelibus elata sunt. His peractis jussit protosymbulus ut et Buditzi caput auferretur, dicens: *cum quoque, si rectus fuisset Christianus, nunquam Mahumethi sacris imbuendum fore.* Illo itaque sublato, ejus cadaver una cum sanctis projectum, extra illorum struem repertum est: sed et caput procul a trunco semotum erat, nec velut capita sanctorum illi cohæserat. Projectis quoque in flumen corporibus, cum sanctorum omnia corpora spectante plebe facile enatassent **640** amnemque transmeassent, ejus unius corpus crocodili tractum discerptumque vorarunt.

20. Leonis autem philosophi discipulus, qui et proditionem denuntiarat, de sua scientia ab Amermumne interrogatus Leonis se philosophi discipulum professus est. Ille porro, ubi quantus vir Leo esset audivit, ejus videndi desiderio accensus uni alicui captivorum datis litteris Leoni philosopho Cpolim scripsit, sancteque illi secundas ab se honoris partes obtulit. Leo litteris acceptis ad Theophilum retulit. Theophilus explorata viri scientia ac ubi tantum hominem nactum se in civitate cognovit, assumptum illum in palatio in Magnaura constituens, omnique donans immunitate, ingenuosissimos adolescentes disciplinas docere jussit. Hic postea Thessalonicæ metropolita creatus, a sanctissimo patriarcha Methodio gradu motus est.

21. Anno ejus undecimo exstruit imperator in palatio Triconchum cubiculum, et quod Sigma vocant, gradusque ac subsellia factionum. Struit vero etiam Phialam, in qua fit quod Saximodeximum vocant, utrarumque partium equis transeuntibus, aureis instratis stragulis. Sub Triconcho inferius structa machina fecit, quod vocant Mysterium; in **641** quo, quidquid aliquis in uno angulo sese inclinans secreto locutus fuerit, in alio clare exauditur.

22. Inter hæc comperto Theophilus imperator Theophanem ecclesiasticorum canonum ac canticorum auctorem, cum Theodoro fratre, secum ipsos agentes illius impietatem sugillare ac arguere, sibi illos sisti jubet, aitque: *Unde estis?* Aiunt illi: *Ex Palæstina.* Tum Theophilus: *Quid causæ est cur cum patria relicta in urbem veneritis, morem non geratis meæ majestati?* Quibus nihil respondentibus, eorum dure facies percuti jubet. Tum taureis ad

VARIÆ LECTIONES.

[44] καθαιρεθεὶς margo P.

mortem usque cum cecidisset, ira furoreque ad præfectum ait : *Tolle eos in prætorium, versusque quos feceris, eorum inscribe vultibus. Nec ulla tibi cura sit, sintne elegantes necne.* Hoc autem dixit, quod viri sancti eruditissimi essent humanioribusque litteris probe instituti. Ad quem sancti : *Scribe, scribe, imperator, quod libuerit, ut qui hæc lecturus sis in conspectu justi judicis.* Præfectus autem adductis in prætorium, eorum non solum vultibus sed et pectori sequentes versus inscripsit :

Cunctis ad urbem accurrere affectantibus,
Castissimos in qua Deus Verbum pedes
Fixit, generi salutem ut humano daret,
Apparuere et isti venerando in loco,
642 *Superstitiosi erroris vasa pessima.*
Et inde, multa postquam perfidi Deo
Facinora perpetrassent turpia impie,
Ut desertores vertere jussi sunt solum.
Fugaque in urbem hanc delati, imperii caput,
Non destitere ab impura vœcordia.
Compuncti igitur facinorosi velut notis,
Ex urbe damnati pelluntur hac quoque.

Sic inscriptis vultibus atque compunctis, equis publicis in exsilium pulsi sunt; contigitque domicilium in portu Carta dicto habere. Quod vero magnus Methodius ab eodem scelestissimo Theophilo in Antigoni insula in monumento cum duobus latronibus inclusus fuerat, scribunt ad eum Theodorus et Theophanes per fidelissimum quemdam piscatorem, qui et sancto Methodio viliora ministeria devotus obibat. Quod enim tenebrosum erat sepulcrum, ad lucernæ usum singulis quibusque diebus Sabbati olei follem afferebat; eisque inclusis ad lucem septem diebus præstandam satis erat. Cumque aliquando piscatori ægra valetudine laboranti constitutum Sabbato oleum afferre haud licuisset, ejus Deus defectum sancti precibus solatus est; cumque jam exstinguenda lucerna videretur, ad alterum usque sabbatum lucere non destitit, donec oleum ei allatum est. Per hunc igitur piscatorem ascribunt.

643 *Vivo perempto vivificoque mortuo,*
Terram incolenti ac pariter calcanti polum,
Scripsere vincto vincti et inscripti notis.

Iis Methodius in hanc sententiam per eumdem piscatorem rescripsit :

Libris vicissim descriptos cœlestibus,
Faciesque non sine laude compunctos notis,
Secum salutat vinctos vivus obrutus :

23. Ac quidem sanctus Theodorus in exsilio diem obit; cujus defuncti corpus in Chalcedonis monasterium, quod vocant Michaelitzis, ab ipso postea qui condidit Michaele translatum est. Inclitus vero Theophanes, ad Michaelem usque ac Theodoram vitæ superstes, a sancto Methodio patriarcha Nicææ metropolita ordinatus est. Ac cum non deessent qui ejus moleste ferrent ordinationem, dicerentque Syrum hominem esse, nec liquere an esset orthodoxus, cui nemo testimonium perhiberet, re-

A τύπτεσθαι αὐτῶν τὰς ὄψεις προστάττει σφοδρῶς. Εἶτα καὶ βουνευρήσας μέχρις αὐτοῦ θανάτου, μετὰ θυμοῦ πρὸς τὸν ὕπαρχον ἔφη· *Ἆρον αὐτοὺς εἰς τὸ πραιτώριον, καὶ ποιήσας στίχους ἔγγραψον αὐτοὺς κολάψας εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῶν· καὶ ἂν οὐκ εἰσὶ καλοὶ, μή σοι μελέτω.* Τοῦτο δὲ εἶπεν διὰ τὸ εἶναι τοὺς ὁσίους σοφωτάτους. Οἱ δὲ ἅγιοι εἶπον· *Γράφε, γράφε, βασιλεῦ, τὸ δοκοῦν σοι, ὡς μέλλων τοῦ ἀναγνῶναι ταῦτα ἐνώπιον τοῦ δικαίου κριτοῦ.* Ὁ δὲ ὕπαρχος εἰς τὸ πραιτώριον τοὺς ἁγίους ἀγαγὼν γράφει οὐ μόνον ἐν τῷ προσώπῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς στήθεσι τοὺς στίχους ταύτους·

Πάντων ποθούντων προστρέχειν ἐν τῇ πόλει
Ὅπου πάναγνοι τοῦ Θεοῦ Λόγου πόδες
Ἔστησαν εἰς σύστασιν τῆς οἰκουμένης,
B *Ὤφθησαν οὗτοι τῷ σεβασμίῳ τόπῳ*
Σκεύη πονηρὰ δεισιδαίμονος πλάνης.
Ἐκεῖσε πολλὰ λοιπὸν ἐξ ἀπιστίας
Πράξαντες αἰσχρὰ δεινὰ δυσσεβοφρόνως,
Ἐκεῖθεν ἠλάθησαν ὡς ἀποστάται.
Πρὸς τὴν πόλιν δὲ τοῦ κράτους πεφευγότες
Οὐκ ἐξαφῆκαν τὰς ἀθέσμους μωρίας·
Ὅθεν γραφέντες ὡς κακοῦργοι τὰς ὄψεις
Κατακρίνονται καὶ διώκονται πάλιν.

Εἶτα γράψας ἐξορίζει. Καὶ διερχομένων αὐτῶν μετὰ τῶν δημοσίων ἵππων, ἔτυχεν αὐτοὺς μεῖναι εἰς Κάρτα λιμήν. Καὶ ἐπεὶ ὁ μέγας Μεθόδιος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θεοστυγοῦς Θεοφίλου ἐγκεκλεισμένος ἦν ἐν τῇ τοῦ Ἀντιγόνου νήσῳ ἐν μνήματι μετὰ δύο λῃστῶν, γράφουσιν αὐτῷ Θεόδωρος καὶ Θεοφάνης διά τινος πιστοτάτου ἁλιέως, ὃς καὶ ὑπούργει τῷ ὁσίῳ Μεθοδίῳ ἐν εὐτελέσι χρείαις. Καὶ γὰρ κανδήλαν αὐτῷ διὰ C τὸ σκοτεινὸν τοῦ τάφου ἀπενεγκὼν ἐκόμιζεν αὐτῷ ἑκάστῳ Σαββάτῳ ἔλαιον φόλλης μιᾶς, ὅπερ καὶ ἤρκει ταῖς ἑπτὰ ἡμέραις φωτίζον τοὺς ἐγκεκλεισμένους. Συνέβη δὲ ἐν μιᾷ ἀσθενῆσαι τὸν ἁλιέα καὶ μὴ ἀπενεγκεῖν τὸ κατὰ τύπον τοῦ Σαββάτου· τῇ δὲ προσευχῇ τοῦ ὁσίου τὴν λεῖψιν αὐτοῦ ὁ Θεὸς παρεμυθήσατο, καὶ ἡ ἀπειλοῦσα σβεσθῆναι μέχρι τοῦ ἑτέρου Σαββάτου ἕως ἔλαιον [27] [P. 426] διήρκεσε λάμπουσα. Διὰ τούτου οὖν τοῦ ἁλιέως γράφουσιν·

Τῷ ζῶντι νεκρῷ καὶ νεκρῷ ζωηφόρῳ,
Οἰκοῦντι [28] τὴν γῆν καὶ πολοῦντι τὸν πόλον,
Γραπτοὶ γράφουσι δέσμιοι τῷ [29] δεσμίῳ.

Πρὸς οὓς πάλιν διὰ τοῦ αὐτοῦ ἁλιέως ὁ ὅσιος ἀντέγραψεν :

D *Τοῖς ταῖς βίβλοισιν οὐρανῶν κλησιγράφοις*
Καὶ πρὸς μέτωπα σωφρόνως ἐστιγμένοις
Προσεῖπεν ὁ ζώθαπτος ὡς συνδεσμίοις.

κγ'. Καὶ ἐν μὲν τῇ ἐξορίᾳ τελευτᾷ ὁ ἐν ἁγίοις Θεόδωρος, οὗ τὸ λείψανον ἐν τῇ Χαλκηδόνι μονῇ τοῦ Μιχαηλίτζη αὐτὸς ὁ κτίσας Μιχαὴλ ὕστερον ἀπεκόμισεν. Ὁ δὲ ἀοίδιμος Θεοφάνης μέχρι Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας διήρκεσε, καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν ἁγίοις Μεθοδίου πατριάρχου γενομένου χειροτονεῖται μητροπολίτης Νικαίας· ὡς καί τινας ἀσχάλλοντας ἐπὶ τῇ τούτου χειροτονίᾳ, καὶ λέγοντας ὅτι Σύρος ἐστὶ, καὶ τίς οἶδεν εἰ ὀρθόδοξος ὑπάρχει, μηδενὸς αὐτοῦ μαρτυροῦντος; ἀπεκρίθη ὁ ἅγιος Μεθόδιος λέγων· Ἐγὼ

VARIÆ LECTIONES.

[27] ἔλαιον] ἀπενεχθῆναι addit margo P. [28] κατοικοῦντι P. [29] τῷ] οἱ P.

ὑπὲρ ταύτην τὴν μαρτυρίαν ἣν ἐπιφέρεται (δείξας A τὴν ἐν τῷ προσώπῳ γραφὴν) *κρείττονα οὐ θέλω.*

κδ'. Ἄξιον δὲ λοιπὸν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τάφου ἀνάκλησιν τοῦ ὁσίου Μεθοδίου διηγήσασθαι. Ἐπὶ ἑπτὰ γὰρ χρόνοις ἐν τῷ δεινοτάτῳ καὶ στενωτάτῳ τάφῳ μετὰ δύο λῃστῶν κατάκλειστος γεγονὼς, ὑπὸ Θεοφίλου τοῦτο μετὰ δαρμῶν ἀφορήτων καὶ τὴν τῶν σιαγόνων θλάσιν καὶ τὴν τῶν ὀδόντων ἐκρίζωσιν διὰ τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκύνησιν καταδικασθεὶς, ὀπὴν μικρὰν μόνον ἔχοντος τοῦ μνήματος, δι' ἧς τὴν εὐτελῆ τροφήν τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐλάμβανεν, συνέβη τῷ δευτέρῳ ἔτει τὸν ἕνα τῶν λῃστῶν ἐκεῖσε ἀποθανεῖν. Ἴστε δὲ πάντως οἵα δυσωδία καὶ σκωλήκων βρῶσις τοῦ σώματος τοῦ τῆς ψυχῆς ἐξελθούσης τίκτεσθαι. Ἐκαρτέρησαν οὖν οἱ γενναῖοι, ὅ τε ὅσιος Μεθόδιος B καὶ ὁ ἐναπολειφθεὶς λῃστὴς, τὴν τοιαύτην ἀνάγκην. Ἑπταετίας οὖν πληρωθείσης ἐξέλκεται ὁ ὅσιος τοῦ τάφου τρόπῳ τοιῷδε· Ὁ βασιλεὺς Θεόφιλος σχολὴν ἐν μελέταις ἔχων εὑρίσκει Θεοῦ προνοίᾳ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ παλατίου γραφὴν ἣν νοῆσαι οὐχ ἠδύνατο. Πέμπει οὖν ταύτην τῷ πατριάρχῃ Ἰωάννῃ, ὁμοίως δὲ καὶ τῷ φιλοσόφῳ Λέοντι ἐν τῇ Μαγναύρᾳ τὴν φιλοσοφίαν, ὡς προείρηται, διδάσκοντι· καὶ ἀμφότεροι ἐματαιώθησαν. [P. 427] Λυπεῖται ὁ βασιλεὺς ἀγανακτῶν περὶ τούτου, ἐπί τισιν ἡμέραις κατηφὴς καὶ ἄτροφος διάγων. Θαῤῥεῖ τις τῶν κουβικουλαρίων, καί φησι τῷ βασιλεῖ· *Ταύτην, δέσποτά μου, οὐδεὶς ἄλλος διασαφῆσαι δύναται τὴν γραφὴν εἰ μὴ ὁ ἐν τῷ μνήματι ἀποκεκλεισμένος Μεθόδιος. Ἀλλ' εἰ κελεύει τὸ κράτος σου, λαμβάνω ἐγὼ τὰ ζητούμενα, καὶ πορεύομαι πρὸς αὐτὸν* C *διὰ τῆς νυκτὸς ὡς παρὰ γνώμην τῆς βασιλείας σου· καὶ πάντως λαμβάνῃ τὴν τούτων ἑρμηνείαν ἀναμφίβολον.* Ὁ δὲ κατένευσε. Καὶ τοῦ κουβικουλαρίου ἀπελθόντος πρὸς τὴν νῆσον, μακρόθεν ἔτι ὄντος αὐτοῦ, ἤκουεν τοῦ ὁσίου λέγοντος· *Καλῶς ἦλθες, ἀδελφὲ Ἰωάννη κουβικουλάριε.* Οὕτως γὰρ ὠνόμαστο. *Οἶδα δι' ὃ ἦλθες ἀποσταλεὶς παρὰ Θεοφίλου. Ἀλλ' ἐπίδος μοι χάρτην καὶ μέλαν.* Καὶ λαβὼν ἐπὶ τρισὶν λύσεσι ταῦτα ἐξέθετο. Ἅπερ ἀναγνοὺς ὁ Θεόφιλος ἐθαύμασεν, καὶ ἀποστείλας ἤνεγκεν αὐτὸν ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ ἐσκήνωσεν εἰς τὸ λεγόμενον Σίγμα πλησίον αὐτοῦ, παραγγείλας μηδένα ἀπὸ τῶν ἔξω εἰς αὐτὸν εἰσέρχεσθαι πλὴν τοῦ D ὑπουργοῦντος τῷ Θεοφίλῳ. Αὐτὸς δὲ καθ' ἑκάστην πρὸς αὐτὸν εἰσήρχετο καὶ τῶν ζητουμένων ἐποιεῖτο τὴν ἔρευναν. Ὁ δέ γε καταλειφθεὶς ἐκεῖσε λῃστὴς, καίπερ ἀφεθεὶς, οὐκ ἠθέλησεν ἐξελθεῖν, ἀλλὰ αὐτόθι ἐτελεύτησεν, σημείοις καὶ τέρασι μεγάλοις κατακοσμηθείς.

κε'. Τῷ αὐτῷ καιρῷ ἔπεσεν ἡ χρυσῆ τοῦ φανοῦ τοῦφα ἐν τῷ Αὐγουστείῳ Ἰουστινιανοῦ, καὶ ἐδόθη τῷ σκαλωτῇ παρὰ τοῦ βασιλέως νομίσματα ρ'. Στέφει δὲ Θεόφιλος Μιχαὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, φιλοτιμησάμενος πάντας, ὡς ἔθος, ἐν τῷ στεψίμῳ.

κς'. Τῷ ιβ' αὐτοῦ ἔτει πεπλήρωται ὃν κατεσκεύασε

spondit sanctus Methodius, aitque *eo quod secum ille defert* (ostendens inscriptam frontem ac compunctam) *nullum se melius testimonium velle.*

24. Jam vero operæ pretium sit ut et modum enarremus, quo e sepulcro sanctus Methodius revocatus est. Jam ille annos septem cum duobus latronibus dirissimo arctissimoque sepulcro inclusus egerat; cui Theophilus post durissima verbera, maxillas effractas ac dentes excussos, ob cultum sacrarum imaginum reum addixerat. Exiguum foramen **644** erat in monumento, quo vilem ei escam et aquam inferebant. Porro contigit vertente anno altero ut latronum alter eo in lustro atque angulo diem clauderet. Haud vero prorsus latet quantus e cadavere fœtor exhalet, quanta vermium vis ebulliat, ubi humano fato animam efflaverit. Sustinuere tamen forti animo viri (tum nempe Methodius tum latro illi alteri superstes) istiusmodi necessitatem. Septennio itaque expleto per hunc modum vir sanctus extrahitur: Theophilus imperator dum studiorum aliquid meditatur, Dei providentia in palatii bibliotheca scriptum libellum incidit, cujus assequi sensum minime potuit. Mittit ergo ad Joannem patriarcham, similiter quoque ad Leonem philosophum, in Magnaura philosophiam docentem, ut a nobis dictum est superius. Amborum tamen inanis conatus fuit. Hinc imperator amaro animo ac indignabundus, dies aliquot morosus ciboque abstinens agit. Interim cubiculo præfectorum non nemo, assumpta fiducia, in hæc fere verba ipsum alloquitur: *Hanc, domine mi, scripturam alius nemo explicare potest nisi qui in monumento inclusus tenetur Methodius. Sed si jubet sacra majestas, acceptis quæ dubiæ quæstionis sunt, noctu velut te inscio ad eum pergam; prorsusque nihil dubiam ac ancipitem expositionem referam.* Annuit imperator; profectoque in insulam cubiculario, ac cum longe adhuc positus esset, audit sanctum dicentem: *Bene veneris, frater Joannes cubicularie* (sic enim ille vocabatur), *scio quamobrem missus es a* **645** *Theophilo. Verum trade chartam et atramentum.* Qua accepta, triplici solutione nodum explicavit. Lectis vero quæ ille scripserat, Theophilus admirari; mittensque in palatium tulit, ac prope se in cubiculo, quod Sigma vocant, habitare præcepit; exterorum quemlibet ad eum accedere, uno duntaxat excepto illius ministro, prohibuit. Ipse vero quotidie ad eum ingrediens, si quæ dubiæ quæstionis erant, ex illo exquirebat. Latro autem in sepulcro relictus, quamquam liber dimissus erat, exire noluit, sed magnis signis ac prodigiis fulgens eo ipso loco vitæ finem fecit.

25. Eodem tempore cecidit aureus globus laternæ in Augusteo Justiniani; datique scandulario centum nummi, quorum illa pretio restituta. Coronat vero Theophilus Michaelem filium in Magna ecclesia, cunctosque magnifice donat, uti in ejusmodi inaugurationum solemniis moris est.

26. Anno imperii Theophili duodecimo absoluta

est domus hospitalis, quam nunc Theophili vocant; fueruntque primum Isidori patricii ædes, ejus qui Roma cum Olybrio venit Constantino magno imperatore; multisque deinceps annis imperatoris addictæ fisco, nobilium scortis feminarum habitaculum præbuere. Leone autem Isauro imperatore, quæ ædes lupanar erant, in hospitalem domum cesserunt. Exin Constantino Irenes filio, posteaquam a matre excæcatus fuerat, domus exstitere. **646** Quo defuncto illius uxor sanctimonialis institutum amplexa, monasterium construxit, ac Metanœæ (id est pœnitentiæ) nuncupavit. Triclinii igitur maxima confracta trabes ruinam minabatur. Sanctimoniales vero illac iter habentem Theophilum opem ferre rogarunt. Ille itaque caput protendens, domumque conspiciens ac ea delectatus, sanctimonialibus in aliud monasterium translatis, omnisque generis ornatu exculta domo, peregrinis excipiendis hospitalis ritu eam addixit, opibusque ac pomeriis locupletatam Theophili vocavit.

ξενῶνα, τὸν νῦν Θεοφίλου λεγόμενον, οἶκον μὲν τὰ πρῶτα γεγονότα Ἰσιδώρου πατρικίου τοῦ ἀπὸ Ῥώμης μετὰ Ὀλυβρίου ἀνελθόντος ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, μετὰ δὲ χρόνους ἐκδοθέντα κουρατώρια εἰς τὸ κατοικεῖν ἐκεῖσε γυναῖκας τῶν εὐγενῶν μὴ εἰδυίας σωφρονεῖν. Ἐπὶ δὲ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ξενοδοχεῖον ὑπ' αὐτοῦ ἐκ πορνείου ἐχρηματισεν. Εἶτα γέγονεν οἶκος Κωνσταντίνου τῆς Εἰρήνης υἱοῦ μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς μητρὸς γεγονυῖαν εἰς αὐτὸν τύφλωσιν. Τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μονάσασα μοναστήριον αὐτὸν κατεσκεύασεν καὶ τὰ Μετανοίας ἐκάλεσεν. Ξύλον οὖν μέγιστον τοῦ τρικλίνου ἀποκλασθὲν ἠπείλει πτῶσιν, αἱ δὲ μονάζουσαι τοῦ βασιλέως [P. 428] διερχομένου περὶ αὐτοῦ ἐδεήθησαν. Ἐκνεύσας οὖν καὶ τὸν οἶκον θεασάμενος καὶ ἀρεσθεὶς μετοικίζει μὲν τὰς μοναζούσας ἐν ἑτέρᾳ μονῇ, αὐτὸν δὲ κόσμῳ παντοίῳ καλλωπίσας ξενῶνα πεποίηκεν, ἐπιδοὺς χρήματα καὶ προάστεια, καὶ τὰ Θεοφίλου ἐπονομάσας.

27. Dysenteriæ autem morbo laborans imperator, ejusque gravius doloribus cruciatus, consilium cum suis gregalibus de Theophobo Persa init. Cum enim non nesciret multa eum apud Persas, quin et apud procerum non paucos, pollere fide iisque charissimum esse, timuit ne forte ipso vivis exempto, spreto Michaele filio, imperii fasces Theophobo deferrent. Mittens itaque in palatium adductum eum sub custodia habebat. Exinde ingravescente morbo cervices illi abscindi jubet. Vidensque exsectum caput, *Jam*, inquit, *Theophobe, tum tu in vivis esse desiisti, tum ego curis solutus sum*; diroque mox cruciatu male spiritum abrupit. Ejus in SS. Apostolorum elatum funus, Theophobi in ejus domum prope Narsetis ædes. Inter hæc Persis exquirentibus Theophobum, quid utique illo factum esset, vivere eum in palatio aulici asseruerunt. **647** Percrebuit hactenus ea fama apud Persas, Theophobum haudquaquam mortem gustasse.

κζ'. Δυσεντερικῷ δὲ νοσήματι περιπαρεὶς ὁ βασιλεὺς βουλὴν βουλεύεται μετὰ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ περὶ Θεοφόβου τοῦ Πέρσου. Εἰδὼς γὰρ ὅτι πολλὴν πίστιν καὶ ἀγάπην ἔχουσιν εἰς αὐτὸν οἱ Πέρσαι καὶ ἐκ τῶν ἐν τέλει οὐκ ὀλίγοι, ἐφοβήθη μή πως αὐτοῦ τελευτήσαντος αὐτὸν καταστήσωσι βασιλέα, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ ἀπωσάμενοι· καὶ ἀποστείλας ἤγαγεν αὐτὸν ἐν τῷ παλατίῳ καὶ ἐν τηρήσει εἶχεν. Εἶτα βαρηθεὶς ὑπὸ τῆς νόσου προστάσσει ἀποκεφαλισθῆναι αὐτόν. Καὶ τὴν κεφαλὴν ἰδὼν ἔφη· *Ἄρτι, Θεόφοβε, καὶ σὺ ἀνεπαύης καὶ ἐγὼ ἀπεφρόντισα.* Καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ κακῶς καὶ ὀδυνηρῶς ἀπέῤῥηξε. Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἀπεκομίσθη, τὸ δὲ τοῦ Θεοφόβου ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ πλησίον τῶν Ναρσοῦ. Ἐπὶ τούτοις τῶν Περσῶν ἐπιζητούντων τὸν Θεόφοβον, τί ἄρα γέγονε, οἱ τοῦ βασιλέως ἔπεισαν αὐτοὺς ἐν τῷ παλατίῳ διαιτᾶσθαι. Τούτῳ τῷ τρόπῳ διαβεβόηται παρὰ Πέρσαις ἄχρι τῶν ὧδε χρόνων θανάτου μὴ γεύσασθαι τὸν Θεόφοβον.

Romanorum imperator Michael et Theodora.

1. Mundi annus 6335, divinæ incarnationis 835, Romanorum imperator Michael et Theodora annos 14, Michael solus annos 10, Basilio collega annum 1, menses 4, simul annos 27, menses 4. Theodora cum pia esset et fidelis et orthodoxa, marito adhuc in vivis agente sacras imagines colebat ac venerabatur. Hæc sua ipsa sententia, simulque illi auctore et hortante Theoctisto caniclei præfecto et logotheta, impium patriarcham Joannem Ecclesia ejicit, tametsi ejus compater erat, atque in monasterium quoddam, quod Clidium vocant ad Stenum, exsilio relegat. Illic agens, cum Christi Dei **nostri sanctæque Deiparæ, necnon cœlestis militiæ principum imaginibus oculos effodisset, in eam sententiam Theodora ierat, ut et illi lumina effoderet. Verum non siverunt** quorum res consilio

Ῥωμαίων βασιλεὺς Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρα.

α'. Κόσμου ἔτος ,ςτλέ, τῆς θείας σαρκώσεως ἔτος ωλε', Ῥωμαίων βασιλεὺς Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρα ἔτη ιδ', μόνος ἔτη ιβ', καὶ σὺν Βασιλείῳ ἔτος α' μῆνας δ', ὁμοῦ ἔτη κζ' μῆνας δ'. Ἡ Θεοδώρα εὐσεβὴς οὖσα καὶ πιστὴ καὶ ὀρθόδοξος ἔτι τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς περιόντος λάθρα τὰς ἁγίας εἰκόνας ἐτίμα καὶ ἐσέβετο· ἥτις γνώμῃ μὲν αὐτῆς, ὑποθήκῃ δὲ καὶ παραινέσει Θεοκτίστου κανικλείου καὶ λογοθέτου, ἐξελαύνει τῆς Ἐκκλησίας τὸν ἄθεον πατριάρχην Ἰωάννην, καίπερ σύντεκνον αὐτῆς ὄντα, περιορίσασα τοῦτον ἐν τῷ Στενῷ εἰς τὸ καλούμενον Κλείδιον ἔν τινι μοναστηρίῳ. Κἀκεῖ αὐτὸν τὰς τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εἰκόνας [P. 429] καὶ τῆς Θεομήτορος καὶ τῶν ἀρχιστρατήγων κατορύξαντα, τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐξορύξαι ἠβουλήθη· κωλυθεῖσα δὲ πέμπει καὶ μαστίζει αὐτὸν διακοσίοις λώροις, εἰσ-

ἄγει δὲ τὸν ἐν ἁγίοις Μεθόδιον. Τοὺς δὲ ὑπὸ Θεοφίλου ἐξορισθέντας μοναχοὺς καὶ ἐπισκόπους ἑνώσασα, τὴν ὀρθόδοξον ἐβεβαίωσε πίστιν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν εἰρήνευσεν τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν. Ἐξελαύνει τοίνυν Θεοδώρα τὸν ἀλιτήριον Ἰαννῆν τοῦ πατριαρχείου τρόπῳ τοιῷδε. Δηλοῖ γὰρ αὐτῷ διὰ Κωνσταντίνου δρουγγαρίου τῆς βίγλης, ὡς *Πολλοὶ πολλαχόθεν συνεληλυθότες εὐλαβεῖς τε ἄνδρες καὶ μοναχοὶ δέησιν ἐποιήσαντο πρὸς τὴν βασιλείαν μου τοῦ τὰς πανσέπτους κελεῦσαι ἀναστηλωθῆναι εἰκόνας. Εἰ μὲν οὖν ὁμόλογος εἶ τούτοις καὶ σύμφωνος, καὶ δὴ τὸν παλαιὸν κόσμον ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ἀπολαμβανέτω. Εἰ δ' ἀμφίβολος καὶ τὴν γνώμην οὐκ ἔχων εὐθεῖαν, τοῦ μὲν θρόνου ἔξω γενόμενος καὶ τῆς πόλεως κατὰ δὲ προάστειόν σου διάβηθι, μέχρις ἂν ὁ σύλλογος τῶν* B *ἁγίων Πατέρων γένηται μετὰ σοῦ· οἶδε γὰρ ἕτοιμοι διαδικάζεσθαί τε καὶ διαλέγεσθαι καὶ τείειν σε περὶ τούτων κακῶς λέγοντα.* Ὁ δὲ πατριάρχης ἢ μᾶλλον φατριάρχης κατὰ τὸν ἐν τῷ πατριαρχείῳ Θεσσαλὸν τρίκλινον τηνικαῦτα ἀνέκειτο ἐπὶ σκίμποδος, τὰς βασιλικὰς ἀγγελίας δεχόμενος· ὃς ἅμα τῇ ἀκοῇ τῶν λόγων βληθεὶς τὴν ψυχὴν βουλεύσασθαι ἔφη περὶ τούτου καλῶς καὶ τὸν ἀποκομιστὴν εὐθὺς ἀπέστειλεν, καὶ θᾶττον ἢ λόγῳ ἐγχειρίδιόν τι λαβὼν τὰς κατὰ γαστέρα φλέβας ἀπέτεμεν, ἃς ᾔδει δειλίαν μὲν καὶ οἶκτον ἐκ τῆς αἵματος δαψιλοῦς ἐκχύσεως ἀποτεκεῖν τοῖς πολλοῖς, θάνατον δὲ ἢ τινα κίνδυνον οὐδαμῶς. Θροῦς οὖν καὶ βοὴ εὐθύς τις περιήχει τὴν Ἐκκλησίαν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰς C βασιλικὰς ἀκοὰς προφθάνουσα τοῦ δρουγγαρίου, ὡς ἡ δέσποινα διὰ τοῦ δρουγγαρίου [P. 430] τὸν πατριάρχην κατέσφαξεν. Τῶν οὖν λεγομένων ἐταστὴς ἀκριβὴς ὁ πατρίκιος Βάρδας ἀποσταλεὶς αὐτάς τε τὰς πληγὰς ἐκ προνοίας γενομένας ἠρέμα πως κατεφώρασεν, καὶ τὸ δρᾶμα τὸν ἔλεγχον οὐ διέφυγεν, αὐτῶν τῶν θεραπόντων κατειπόντων αὐτῷ καὶ τὰ τῆς τομῆς ὄργανα (φλεβοτόμα δὲ ἦν) εἰς μέσον καθυποβαλλόμενα. Ἔκτοτε οὖν οὐδενὸς λόγου ἀξιωθείς, ὡς ἐπὶ τοιαύτῃ αὐτοφώρῳ αἰτίᾳ ὑπειλημμένος [30], τῆς Ἐκκλησίας ἀπελαύνεται ὁ ἀλιτήριος καὶ κατά τινα μονὴν ἐν τῷ Κλειδίῳ περιορίζεται. Ἐν ᾗ ἁγίων εἰκόνας ξέσας, τοῦτον ἡ βασίλισσα μάστιξι διακοσίαις παιδεύει, καὶ κατὰ τὸ προάστειον αὐτοῦ, ὃ λέγεται Ψιχά, ἀποστέλλεται [31]. D

β'. Οὗτος οὖν ὁ προρρηθεὶς Ἰωάννης πατριάρχης, ὁ δι' οἰκείαν ἀσέβειαν Ἰαννῆς παρὰ τῶν εὐσεβῶν ὀνομασθείς, οὐκ ἔπηλύς τις καὶ ξένος αὐτόχθων δὲ καὶ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων βλάστημα καὶ ἐκ λίαν εὐγενοῦς καταγόμενος σειρᾶς, τῆς οὕτω τῶν Μωροκαρδανίων [32] λεγομένης, καὶ τῆς τῶν ἁγίων μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάκχου τῆς ἐν τοῖς Ὁρμίσδου μονῆς ἡγούμενος ἄνωθεν ὢν καὶ τοῦ [33] βασιλέως κληρικοῖς καταριθμούμενος, διαφερόντως παρὰ Μιχαὴλ ἠγαπᾶτο τῷ Τραυλῷ, εἴτε τῷ μόνῳ [34] τούτῳ κοινωνὸς εἶναι τῆς τούτου αἱρέσεως, εἴτε καὶ τῷ

A gerebantur; quocirca mittens ducentis flagris cædit, sanctumque Methodium inducit; ac quos Theophilus monachos ac episcopos relegaverat, in unum cogens, orthodoxam fidem confirmavit, primaque dominica Quadragesimæ pacem Ecclesiæ reddidit. Ejicit itaque Theodora patriarchæ ædibus scelestissimum Jannem in hunc fere modum. Mandat per Constantinum excubiarum drungarium, *multos undique religiosos viros ac monachos in unum* **648** *collectos supplicationem porrexisse, ut omni veneratione colendas imagines erigi ac restitui pro imperio juberet. Siquidem ergo*, ait, *in eamdem et ipse confessionem consentis, suum Dei Ecclesia ornatum recipiat. Sin autem hæsitas nec recto mentis sensu incedis, relicta sede ac urbe ad suburbanum tuum discedito, donec sanctorum Patrum cœtus una tecum rem pertractaturus coeat. In promptu enim habent disceptare ac disputare, deque his male sentientem ad saniorem sensum reducere.* Verum patriarcha, seu (verius dicam) fatriarcha, in Thessalo triclinio in ædibus patriarchalibus in suppedaneo scabello id temporis jacens, auditis divalibus jussis, moxque eorum auditione animo saucius, probe se ejus rei gratia deliberaturum respondit; ac statim nuntium remisit, dictoque citius arrepta lanceola ventris sibi venulas incidit; quas vulgo, cruore copia effluente, timorem ac miserationem excitaturas, non vero mortem aut periculi aliquid creaturas noverat. Sublatus itaque statim rumor ac clamor totam late personat Ecclesiam, quin et ante drungarium aulam occupat, Augustam illius opera patriarcham necasse. Misso itaque Barda patricio, qui diligenter rem inquireret, sensim ex industria deprehensum facta vulnera; nec fabula ullo colore tegi potuit. Ipsi famuli in eum rei testes; prolata in medium sectionis organa, lanceolæ scilicet in eum usum sanguinemque aperta vena minuendum compositæ. Jam **649** ergo quasi nullius frugis (quippe in tali manifesto deprehensus facinore) miser Ecclesia pellitur et in monasterium quoddam Clidium nomine relegatur; ubi cum imagines abraderet, ducentis Augustæ flagris vapulat, et ad sua suburbana mittitur, quæ vocant Psica.

2. Hic igitur, quem dicebam, Joannes patriarcha, pro sua impietate Jannes appellatus uno piorum fideliumque suffragio, non advena quispiam ac extraneus fuit, sed indigena urbisque Augustæ civis, ex ingenua ac prænobili Morocardianorum, ut vocant, ortus prosapia; monasteriique sanctorum Sergii et Bacchi, quod est ad Hormisdæ ædes, olim præfectus, interque palatinos clericos cooptatus, a Michaele Balbo tenere amabatur, sive uno hoc quod fovendæ hæresis illi socius erat, sive etiam pro ea eruditionis laude qua aliqua pollere

VARIÆ LECTIONES.

[30] εἰλημμένος? [31] ἀποστέλλονται P. [32] Μωροχαρδανίων alter ms. c. margo P. [33] τοῦ] τοῖς? [34] εἴτε μόνῳ τῷ?

videbatur. Quovis certe titulo amabatur, ac Theophili præceptor præficitur. Theophilus mox imperii habenas adeptus syncelli prius honore donat, tumque etiam patriarcham Cpolitanum constituit, cum is illi divinatione ex pelvi ac præstigiis quædam futurorum vaticinia ederet. Præstigiæ in eo positæ. Gens quædam infidelis truciorque tribus ducibus quandoque Romanam ditionem incursabat atque vastabat. Ea res, ut par est, animi auxium tristemque Theophilum omnesque subditos habebat. Mœstitiam **650** Joannes ponere jubet, pectusque securum ac gaudii plenum gerere, si modo ejus velit consiliis morem gerere. Id vero illi consultum. Inter æneas Circi statuas ad Euripum unam quamdam tricipitem stare: ejus tria illa capita magice consecrata ad gentis illius referri duces. Jubet ergo tres maximos fabricatos malleos tribus viris robustissimis in manus tradi. Profunda itaque nocte utrisque ventum ad statuæ locum: Joannes laici habitu sese occultabat, viri autem stabant sublatis malleis, cum ille magicis secum invocationibus peractis unumquemque fortiter omnique robore atque viribus ictum dare clamosus inceptor præcipit. Ac unus quidem et alter duo capita decusserunt: tertius vero inflexit quidem ille paululum, non tamen etiam totum a trunco amputavit. Sic igitur se fere ducum res habuere. Gravis inter illos orta discordia in bellum civile prorupit. Ex illo unus alterque ceciderunt: tertius unus ipse superstes fuit, etsi non sano prorsus robore. In eum modum ad nihilum redacta gens illa ad sua rursus se fuga, ingentique clade attrita, recipit.

A διαφέρειν ἐπὶ λογιότητος δόξαν τινὰ ἐσχηκώς· πλὴν
ἠγαπᾶτο, καὶ τοῦ Θεοφίλου διδάσκαλος ἐγκαθίσταται.
Καὶ οὗτος ἐπεὶ τὰς τῆς βασιλείας ἔσχεν ἡνίας, σύγκελ-
λον μὲν πρότερον τοῦτον τιμᾷ, εἶθ' ὕστερον καὶ πα-
τριάρχην καθίστησι Κωνσταντινουπόλεως, προγνώ-
σεις τινὰς διὰ λεκανομαντείας καὶ γοητείας αὐτῷ
ἀπαγγέλλοντα. Καὶ γοητεία [85] τοιαύτη. Ἔθνους
ποτὲ τρισὶν ὑφ' ἡγεμόσι στρατηγουμένου, ἀπίστου
τε καὶ σκληροῦ, τὴν τῶν Ῥωμαίων χώραν κατ-
έτρεχε καὶ ἐλῄζετο. Ὡς εἰκὸς οὖν ἀθυμοῦντος ἐπὶ
τούτῳ τοῦ Θεοφίλου καὶ τοῦ ὑπηκόου παντὸς, ἀπο-
σκευάσασθαί που τὴν ἀθυμίαν οὗτος συμβουλεύει,
θάρσους τε πληρωθῆναι καὶ χαρᾶς, εἴ γε μόνον τῇ
τούτου ἐπακολουθοίη βουλῇ. Ἡ δὲ ἦν τοιαύτη. Ἐν
τοῖς εἰς τὸν Εὔριπον τοῦ ἱπποδρομίου χαλκοῖς ἀν-
B δριᾶσιν ἐλέγετό τις εἶναι ἀνδριὰς τρισὶ διαμορφού-
μενος κεφαλαῖς, ἃς κατά τινα στοιχείωσιν πρὸς
τοὺς τοῦ ἔθνους ἐκείνου ἀρχηγοὺς ἀνῆγεν. Σφύρας
οὖν μεγίστας σιδηρᾶς τρεῖς προσέταττεν γενέσθαι
καὶ ἀνδράσιν ἐγχειρισθῆναι ἰσχυροτάτοις τρισίν.
Πόῤῥω δὲ τῶν νυκτῶν ἐπὶ τὸν ἀνδριάντα ἦσαν
ἀμφότεροι, ὁ μὲν Ἰαννῆς διὰ λαϊκοῦ ἐνδύματος ἑαυ-
τὸν περισκέπων, οἱ δὲ ἄνδρες μετεώρους τὰς σφύρας
ἔχοντες. Καὶ αὐτὸς τοὺς στοιχειωτικοὺς λόγους
ἐπειπὼν παίειν ἕκαστον ὡς ἔχει δυνάμεως προσεῖπε
νεανικῶς τε καὶ ἰσχυρῶς. Καὶ οἱ μὲν δύο τὰς δύο
τοῦ ἀνδριάντος κεφαλὰς ἀπέκοψαν, ὁ δὲ ἕτερος μι-
κρὸν μὲν κατέκλινεν, οὐ μὴν καὶ ὅλην τοῦ σκηνώμα-
τος ἐναπέτεμεν. Τούτοις οὖν καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἡγε-
C μόνας ἐξηκολούθει· ἔριδος γὰρ κραταιᾶς αὐτοῖς
ἐπεισπεσούσης καὶ ἐμφυλίου μάχης, ὑπὸ τοῦ ἑνὸς οἱ
δύο τῶν ἡγεμόνων πίπτουσι κατὰ τὴν τῶν κεφαλῶν
ἐκτομὴν, τοῦ τρίτου μόνου διασωθέντος, οὐχ ὑγιῶς δέ. Οὕτως εἰς τὸ μηδὲν εἶναι τὸ ἔθνος χωρῆσαν πρὸς
τὰ οἰκεῖα αὖθις μετὰ φυγῆς ἀφορμῇ καὶ συμφορᾶς.

3. Postquam igitur religiosissima, quam dicebam, Theodora suum Ecclesiæ ornatum reddiderat (a Leone enim Amalecita ad restitutionis imaginum solemnia annos circiter triginta imaginum incensores igniariique sacrilegi ecclesiarum potiti erant), petitionem ad Patres qui collecti **651** erant, in hæc verba offert: *Non me latet datam vobis a Deo potestatem dimittendi peccata super terram, quemadmodum sacris Christi Evangelii tabulis perscriptum est. Quandoquidem igitur Theophilus, ut scitis omnes, justitiæ, si quis alius, tenax fuit, ac cuncta probe administrabat, ut et ipsi testamini, unaque hac duntaxat hæresi laborabat, quam et in extremis agens abnegavit, subque exitus horam oppletus lacrymis, me offerente, sacras imagines osculo veneratus in eum modum efflavit animam, vos quoque hanc mihi scripto facite gratiam, ut et hoc unum illi peccatum dimittatur: nam de reliquis secura sum.* Ad quam Patres, cum primum quidem conticuissent, tumque ejus provocati lacrymis in lacrymas ipsi perinde proruplssent, ac cum præterea hoc molirentur ac satagerent, ut sanctarum imaginum cultum statuerent, uno calculo ac sententia ejus rei securitatis fidem

γ'. Τῆς δὲ θεοφιλοῦς, ὡς εἴρηται, Θεοδώρας τῇ
ἐκκλησίᾳ τὸν ἑαυτῆς κόσμον δούσης (ἀπὸ γὰρ Λέον-
τος τοῦ Ἀμαληκίτου ἕως [P. 431] τῆς ὀρθοδοξίας
ἐπὶ τριάκοντα χρόνους κατεῖχον οἱ εἰκονοκαῦσται τὰς
ἐκκλησίας) αἴτησιν ποιεῖται πρὸς τοὺς παρόντας
ἁγίους Πατέρας, λέγουσα· *Οἶδα ὅτι δέδωκεν ὑμῖν ὁ
Θεὸς ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας
κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Ἐπείπερ οὖν
ὁ βασιλεὺς Θεόφιλος, ὡς οἴδατε πάντες, δικαιο-
κρίτης μὲν εἰ καί τις ἄλλος ἦν, καὶ πάντα κα-
λῶς διοικῶν, ὡς μαρτυρεῖτε, εἶχε δὲ μόνην*
D *ταύτην τὴν αἵρεσιν, ἣν καὶ τελευτῶν ἀπηρνή-
σατο, καὶ μετὰ δακρύων κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν
τῆς ἐξόδου, ἐμοῦ τούτῳ ταύτας δούσης, τὰς
ἁγίας εἰκόνας κατεφίλησε, καὶ οὕτως ἐξέπνευσε,
δότε μοι καὶ αὐτοὶ χάριν ἐγγράφως ἀφεθῆναι
αὐτῷ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην μόνην· περὶ δὲ τῶν
λοιπῶν οὐ φροντίζω.* Πρὸς ἣν οἱ Πατέρες τὰ μὲν
πρῶτα σιγήσαντες, εἶτα καὶ δακρύσαντες τοῖς
αὐτῆς ἐπικαμπτόμενοι δάκρυσι, πρὸς δὲ καὶ τὴν
τῶν ἁγίων εἰκόνων ζητοῦντες τιμὴν, κοινῇ ψήφῳ καὶ
γνώμῃ δι' ἐγγράφου ἀσφαλείας τὴν πίστιν τούτου
τῇ δεσποίνῃ ἐδίδοσαν. Ἐφ' οἷς τὴν ἐκκλησίαν βε-

VARIÆ LECTIONES.

[85] καὶ ἡ γοητεία?

A ὁσίως καταλαβόντες, καὶ Μεθοδίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀποδεδωκότες τιμήν, τῇ πρώτῃ τῶν ἁγίων νηστειῶν Κυριακῇ σὺν τῇ βασιλίσσῃ πάννυχον ὑμνῳδίαν ἐν τῷ τῶν Βλαχερνῶν τῆς Θεοτόκου ναῷ ἀφ' ἑσπέρας τετελεκότες, τῇ ἕωθεν μετὰ λιτῆς τῷ μεγάλῳ τοῦ Θεοῦ Λόγου τεμένει καταλαμβάνουσι, καὶ τὸν κόσμον αὐτῆς αὖθις ἡ Ἐκκλησία λαμβάνει τῆς θείας μυσταγωγίας τελεσθείσης ἁγνῶς, πάντων τῶν αἱρεσιωτῶν ἐν πάσῃ τῇ ὑφ' ἡλίῳ καθαιρέσει ὑποβληθέντων μετὰ καὶ τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν, ὃς ἦν ὁ προειρημένος Ἰωάννης.

δ'. Οὗτος οὖν μετὰ τῆς αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, συμμορίας τῇ καθαιρέσει ὑποβληθεὶς οὐχ εἵλετο ἡσυχῇ διάγειν τὸν ἑαυτοῦ κατάπτυστον βίον, ἀλλ' ἔτι κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐνεανιεύετο. B Καὶ γὰρ ὑπερόριος πάλιν ἔν τινι μονῇ γεγονώς, εἰκόνος θείας κατὰ τὸν ὄροφον ἱσταμένης καὶ ἀτενῶς ἀτενιζούσης αὐτῷ, μὴ φέρων οὗτος ὁρᾷν τὴν ἐκείνης πρὸς αὐτὸν ἐπικατισοῦσαν θέαν, καθαιρεῖσθαι ταύτην διά τινος οἰκέτου προστάττει καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς κατορύττεσθαι, τοῦτο μόνον ἐπιλέγων, ὡς *Τὴν αὐτῆς οὐ δύναμαι μορφὴν ἐνορᾷν.* Ἤκουστο γοῦν ταῦτα τῇ δεσποίνῃ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ Ἰαννῆ ἐκτυφλοῖ. Ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἦν ἀγαπητὸν αὐτῷ τῆς ἡσυχίας ἐρᾷν, μῶμον δέ τινα ἐπειρᾶτο μετὰ [P. 432] τῶν ὁμοίων αὐτοῦ τῷ ἐν ἁγίοις Μεθοδίῳ προσάπτειν, καὶ γυναικά τινα φρεναπατήσαντες χρυψιγαμίας ἔγκλημα τούτῳ ἐπεισφέρουσιν. Ὁ δὲ μακαριώτατος πατριάρχης, μὴ θέλων πέτρα σκανδάλου λογίζεσθαι, C τὰ κρύφια αἴσχη ἀπογυμνοῖ, καὶ εὕρητο παρὰ τὸ εἰκὸς μεμαρασμένα. Καὶ τὸ αἴτιον ἐρωτηθεὶς εἶπεν, ὅτι, *Διάγοντός μου ἐν Ῥώμῃ, ἐπεὶ τοῖς γαργαλισμοῖς ἐκινούμην, τῷ ἀποστόλῳ Πέτρῳ προσῆλθον δεόμενος· ὃς τῇ νυκτὶ ἐπιστὰς τῇ δεξιᾷ τὰ αἰδοῖα κατεπίασεν, ἐπιφθεγξάμενος μὴ τοῦ λοιποῦ πτοεῖσθαι φιληδονίαν. Ἐγὼ δὲ σφοδρῶς ἀλγήσας διυπνίσθην, καὶ ἔκτοτε ἀβλαβὴς διέμεινα.* Ἀλλὰ μὴν τὸ γύναιον ἀσφαλῶς κρατηθὲν πάντα ἀφηγήσατο, καὶ τὸ δοθὲν αὐτῷ χρυσίον τοῖς ἀποδέσμοις ἔτι περιειλημμένον καὶ τῇ αὐτῶν βούλλᾳ σεσημασμένον ὑπεδείκνυε. Καὶ αὐτοὺς μὲν τιμωρεῖν ἐβούλοντο, τῇ δὲ τοῦ ἁγίου Μεθοδίου παρακλήσει τούτους εἴασαν.

ε'. Ὡς οὖν κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην, ἤγουν τὴν D τῆς ὀρθοδοξίας λεγομένην Κυριακήν, ἐν τοῖς τοῦ Καριανοῦ παλατίοις, ἅπερ ἕνεκεν τῶν ἑαυτοῦ θυγατέρων ὁ Θεόφιλος ἀνῳκοδόμησεν, ὑπὸ Μαυρικίου τοῦ βασιλέως ὡς τὸ πρῶτον κατασκευασθέντα, ἡ βασιλὶς Θεοδώρα ἅπαν τὸ τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα εἱστία, καὶ οὐκ ἦν ὅστις μὴ παρῆν ἐκεῖ τῶν ἱερέων καὶ ὁμολογητῶν· μεθ' ὧν καὶ ὁ Νικαίας Θεοφάνης ἦν. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς εὐωχίας παρήκμασε καὶ τὰ τραγήματα μετὰ τῶν πλακούντων παρέκειντο, συνεχῶς ἀτενιζούσης τῆς βασιλίδος καὶ τὰ ἐν τῷ μετώπῳ γράμματα τοῦ ὁσίου Θεοφάνους καθορώσης καὶ στεναζούσης, συνέβη καὶ τοῦτον ὡς ἐξ ὁμολόγου ἀντοφθαλμῆσαι καὶ ταύτην ἐνιδεῖν ἀτενίζουσαν αὐτῷ. Φήσαντος γοῦν· *Τίς ἄρα ἡ αἰτία τῆς πρὸς ἐμέ σου*

A scriptam Augustæ tradiderunt. Quo pignore rata ecclesiam possessione adeuntes, summique sacerdotii dignitate sanctissimo Methodio reddita, Dominica prima sanctorum jejuniorum una cum Augusta, totam noctem sacris canticis in Blachernarum Dei Genitricis æde a vespera peragentes, solemni mane supplicatione ad magnum Dei Verbi templum adeunt, ac suum rursus Ecclesia recipit ornatum, divinis sancte pureque concelebratis mysteriis, cunctisque in universo orbe hæreticis, cum eorum quem dixi antistite (id est Joanne) depositioni subjectis.

652 4. Hic igitur cum sodalitio, sicut dictum est, gradu motus inque ordinem redactus, haud tamen adduci poterat ut exsecrabilem vitam suam B quiete transigeret: sed adhuc ferociebat adversus sanctas imagines. Rursus enim in quodam exsul monasterio, cum divina quædam imago in tecto consistens intentis in eum oculis quasi despiceret, non ferens ille desuper intuentem, deponi per quemdam famulorum jubet ejusque oculos effodi, unum hoc satisfactionis addens, *non posse se illius formam cernere.* Audivit Augusta, ipsiusque Iannis cæcat lumina. At ne sic quidem quietis amorem in animum induxit, sed hoc studebat cum sodalibus, ut S. Methodii famæ labis aliquid quovis modo adspergeret. Seducta itaque muliercula quadam stupri expostulant. Beatissimus autem patriarcha, qui petra scandali videri nollet, nudatis a se verendis C partibus, iis emarcidis secus ac se res solito habeat exsuccisque inventus est. Causam rogatus ait: *Cum Romæ versarer ac carnis titillationibus sensuque libidinis pulsarer, supplex precibus ad apostolum Petrum accessi. Adstitit ille noctu, easque partes tangens ait: Deinceps securus esto a libidine. Ego autem gravi concitus dolore somnum excussi, exque illo tempore a libidinis æstu illo immunis fui.* Quin et mulier tuto servata tentaque fabulam omnem enarravit; aurique vim datam adhuc colligatam, ipsorum denique sigillis munita signacula ostendit. Exposcebant judices **653** justas ex eis pœnas: verum S. Methodii deprecatione exorata clementia immunes dimisit.

D 5. Cum igitur per ejus diei festam jucunditatem (Dominicæ scilicet ὀρθοδοξίας, quam vocant, id est restitutionis imaginum) ad Cariani regias ædes, quas Theophilus filiabus, in quibus habitarent, exstruxerat ac Mauricius imperator primum condiderat, universum ecclesiæ cœtum Theodora Augusta dapibus acciperet, nec a convivio ullus sacerdotum, ullus confessorum abesset: quibuscum adfuit et Theophanes Nicææ episcopus. Ubi itaque convivii ardor deferbuerat, jamque tragemata ac placenta, quæ scilicet secundarum mensarum sunt, apposita erant, Augusta intentis jugiter oculis inscriptum Theophanis vultum oblegente ac ingemiscente, contigit ut et ipse velut ex condicto vicissim adspiceret, ejusque in se obversos dominæ oculos fixos-

que adverteret. Quærit itaque, *quid causæ sit cur tic intenta in illum aspiceret?* Respondit illius se tolerantiam admirari ex inscriptis ori litteris, ejusque qui horum auctor exstitisset sævitiam. Tum beatus Theophanes nulla reverentia ductus, nec quæ jam sancte promissa erant animo reputans, *jus*, inquit, clara admodum voce *scripturæ nomine adversus virum tuum in incorrupto Dei judicio acrius disceptabo atque contendam.* His Augusta auditis, mœstoque animo facta, ac lacrymis offusa, *Hæ*, inquit ad sanctum, *vestræ scripto firmatæ promissiones ac munera, ut non solum viro non indulgeatis, sed et actionem ipsi intendatis atque in judicium* **654** *trahatis?* *Non*, inquit surgens confestim patriarcha ac reliqui sacerdotes, *non plane, sed firma erunt nostra promissa, illa hujus spretione nihili habita.* Sic quidem illa sedata sunt, manseruntque Ecclesiæ scita inconcussa.

6. Fuit et alia quædam hæresis, quam Zelicum vocant, cum suo auctore, qui ipse Zelix nuncupatus a secretis cum primis dignitate fulgebat. Emendatus vero est et ad sanam doctrinam traductus in regio processu, his qui illi adhæserant sociisque unguenti duntaxat unctione cum novis luminibus atque vestibus delibutis, eorumque splendide apparatu perfectis.

7. Anno Theodoræ imperii altero missus Theoctistus logotheta adversus Cretam; maleque subditis usus tum ipse fugam iniit, tum exercitus Cretensium ferro necatus est.

8. Illius imperii anno tertio, suscepta Ameræ adversus Romaniam expeditione, Theodora eumdem rursus Theoctistum cum ingentibus copiis in illum misit; commissoque prœlio in Maurotopo iterum superatus est, multisque cæsis, plures fuere captivi. Theoctistus ad Augustam reversus eadem rursus illius potitur necessitudine; habitoque cum Barda Augustæ fratre colloquio cladem ei adscribit, velut ejus hortatu ac consilio cæsus sit ac profligatus Romanus exercitus.

655 9. Anno imperii septimo, Michaele in virum augescente otiumque omne et operam venatui ac impudicitiis dante, comperto Theodora jungi cum amicitia Eudociæ Ingeris filiæ, cujus protervi mores illi pariter ac Theoctisto exosi essent, Eudociam Decapolitæ filiam illi conjugem jungunt; inque S. Stephani templo, quod est in Daphne, nuptiales ambo corollas accipiunt.

10. Ejus imperii anno decimo buccellariorum dux admirandum equum ac strenuum, ferocem tamen ac intractabilem, imperatori adduxit, nec qui vel ætatem explorare posset dentium indicio ullus erat ob ejus indomitam indolem. Anxius animi ea re imperator. Ac cum audisset qui tum Numerorum ac muri comes esset, Theophilitzes, ad eum infit *habere se adolescentem equorum expertissimum ac virum fortem, Basilium nomine, ejusmodi scilicet cujus se compotem fore imperator*

A *ἀτενοῦς ὁράσεως*; ἡ δὲ ἔφη τὴν ἐκ τῶν γραμμάτων θαυμάζειν καρτερίαν σου καὶ τὴν τοῦ ταῦτα δράσαντος ἀπήνειαν. Καὶ ὁ μακάριος Θεοφάνης μηδὲν εὐλαβηθεὶς ἢ τῶν προησφαλισμένων διανοηθεὶς, *Ὑπὲρ ταύτης τῆς γραφῆς*, ἔφησεν εὖ μάλα τρανῶς, *ἐν τῷ τοῦ Θεοῦ ἀδεκάστῳ δικαστηρίῳ σφοδρότερον διαδικάσομαι τῷ ἀνδρί σου.* Τοῦτο ἀκούσασα ἡ βασίλισσα, καὶ περίλυπος γενομένη καὶ σύνδακρυς, ἔφη πρὸς τὸν ὅσιον· *Αὗται αἱ δι' ἐγγράφων ὑποσχέσεις ὑμῶν καὶ ὁμολογίαι, ὡς μὴ μόνον οὐ συγκεχωρηκέναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀγῶνας* [P. 455] *ἄγειν αὐτόν*; — *Οὔ*, φησὶν ὁ πατριάρχης αὐθωρὸν ἀναστὰς καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἱερέων, *βασίλισσα, οὔ· ἀλλ' ἕξει βεβαίως τὰ ἡμέτερα, τῆς ὀλιγωρίας τούτου λογιζομένης εἰς οὐδέν.* Οὕτω μὲν οὖν ἐσιB γάσθη ταῦτα, καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἔθη ἀκύμαντα διέμεινεν.

ς'. Ἀνεφάνη δέ τις καὶ ἑτέρα αἵρεσις ἡ οὕτω τῶν Ζηλίκων λεγομένη, σὺν τῷ ἑαυτῆς ἀρχηγῷ, Ζήλικι μὲν ὀνομαζομένῳ, φέροντι δὲ τὴν τῶν σηκρῆτις ἐν πρώτοις τιμήν. Ἐθεραπεύθη δὲ καὶ πρὸς θεοσέβειαν μετηνέχθη ἐν προόδῳ βασιλικῇ, τῆς τοῦ μύρου μόνου μετὰ καινῶν ἐμφωτίων τε καὶ ἐσθημάτων καταξιωθέντων χρίσεως τῶν ἀντιποιουμένων αὐτῆς, καὶ τελειωθέντων λαμπρῶς.

ζ'. Τῷ β' αὐτῆς ἔτει ἀπέστειλε Θεοδώρα Θεόκτιστον τὸν λογοθέτην κατὰ τῆς Κρήτης, καὶ κακῶς τοῖς ὑπὸ χεῖρα χρησάμενος αὐτὸς μὲν τὴν φυγαδείαν ἠσπάσατο, ὁ δὲ στρατὸς μαχαίρας ἔργον τοῖς ἐν C Κρήτῃ γέγονεν.

η'. Τῷ γ' αὐτῆς ἔτει Ἄμερ κατὰ Ῥωμαίων στρατεύσαντος αὐτὸν πάλιν Θεοδώρα ἀπέστειλε μετὰ πολλῆς δυνάμεως· καὶ πολέμου ἐν τῷ Μαυροτόπῳ γενομένου πάλιν ἡττᾶται, καὶ πολλῶν ἀναιρεθέντων πλείους οἱ κρατηθέντες ἦσαν. Θεόκτιστος δὲ πρὸς τὴν βασίλισσαν ἐλθὼν πάλιν τῆς αὐτῆς οἰκειότητος εἴχετο, καὶ τῷ τῆς Αὐγούστης Θεοδώρας ἀδελφῷ Βάρδᾳ εἴς τινας λόγους ἐλθὼν τὴν ἧτταν τούτῳ προσῆπτε καὶ ἀνετίθετο, ὡς τῇ παραινέσει τούτου καὶ τῇ συμβουλῇ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐτρίβη στρατόπεδον.

θ'. Τῷ ζ' ἔτει τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἀνδρυνθέντος καὶ τοῖς κυνηγίοις καὶ ἀκαθαρσίαις σχολάζοντος, ἐπεὶ ἔγνω Θεοδώρα συμφιλιωθῆναι αὐτὸν Εὐδοκίαν D τὴν τοῦ Ἴγγηρος, μισουμένην δι' ἀναίδειαν τῇ Αὐγούστῃ καὶ τῷ λογοθέτῃ, ζεύγνυσιν αὐτῷ Εὐδοκίαν τὴν τοῦ Δεκαπολίτου, καὶ στεφανοῦνται ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τῷ εἰς τὴν Δάφνην.

ι'. Τῷ ι' αὐτοῦ ἔτει ὁ τῶν βουκελλαρίων στρατηγὸς ἤγαγε τῷ βασιλεῖ ἵππον θαυμαστὸν καὶ γενναῖον, σκληρότατον δὲ πάνυ, ὡς μὴ δύνασθαί τινα ἰδεῖν κἂν ἀπὸ τῶν ὀδόντων τὸν χρόνον αὐτοῦ. Ἀχθομένου οὖν ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως, παρὼν Θεοφιλίτζης ἐκεῖνος ὁ τῶν Νουμέρων τότε καὶ τοῦ τείχους κόμης ὢν εἶπεν τῷ βασιλεῖ· *Ἔχω νεώτερον ἐμπειρότατον καὶ ἀνδρεῖον εἰς τοὺς ἵππους, οἷον ἀγαπᾷ ἡ βασιλεία σου, τοὔνομα Βασίλειον.* Τοῦ δὲ βασιλέως κελεύσαντος παρευθὺ ἤχθη, καὶ τῇ μὲν μιᾷ χειρὶ τὸν

χαλινὸν τοῦ ἵππου κρατήσας, [P. 434] τῇ δὲ ἑτέρᾳ τοῦ ὠτὸς δραξάμενος, εἰς ἡμερότητα προβάτου μετέβαλεν. Ἐφ' ᾧ θεραπευθεὶς ὁ βασιλεὺς παραδέδωκεν αὐτὸν τῷ ἑταιρειάρχῃ Ἀνδρέᾳ τοῦ εἰς τὴν ἑταιρείαν εἶναι καὶ τοῖς ἵπποις τοῦ βασιλέως ἐκδουλεύειν.

ια'. Γέγονε δὲ οὗτος ὁ Βασίλειος ἐκ Μακεδονίας, ἐκ χωρίων τῆς Ἀδριανουπόλεως. Καὶ προσεκολλήθη τῷ στρατηγῷ Μακεδονίας τῷ Τζάντζῃ ἐκδουλεύειν· ἦν δὲ ἐτῶν κε'. Καὶ μηδὲν παρ' αὐτοῦ ὠφεληθεὶς ἦλθεν ἐν τῇ πόλει. Καὶ εἰσελθὼν ἔνδον τῆς Χρυσῆς πόρτης, ἐπεὶ κεκοπωμένος ἦν ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας, Κυριακῆς ἡμέρας οὔσης, ἑσπέρας ἀνακλιθεὶς ἐν τῷ πεζουλίῳ τοῦ Ἁγίου Διομήδους, ὃς τὸ πρὶν Ἡλιοῦ B ναὸς ἐχρημάτισε. Καθολικὴ γὰρ ἦν ἡ ἐκκλησία, καὶ ὑπὸ προσμοναρίου τοὔνομα Νικολάου· ᾧ καὶ ἐφάνη τῇ νυκτί τις φωνήσας· *Ἐγερθεὶς εἰσάγαγε τὸν βασιλέα ἔσω.* Ὁ δὲ ἐγερθεὶς οὐδένα εὗρεν εἰ μὴ τὸν Βασίλειον κείμενον ὡς πένητα, καὶ ἐπιστραφεὶς πάλιν ἀνεκλίθη εἰς τὴν κοίτην αὐτοῦ. Ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ ἐκ δευτέρου ἐγένετο. Εἰς δὲ τὸ τρίτον μετὰ ῥομφαίας ἔπληξε τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, εἰπών· *Οὐ βλέπεις ἔξωθεν τοῦ πυλῶνος κείμενον; αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεύς· εἰσάγαγε αὐτόν.* Ἐξελθὼν οὖν μετὰ σπουδῆς σύντρομος, καὶ εὑρὼν τὸν Βασίλειον μετὰ πήρας καὶ ῥάβδου, εἰσήγαγεν ἔσω. Καὶ τῇ ἐπαύριον λούσας ἤλλαξεν αὐτὸν, καὶ ἀδελφοποιητὸν ποιήσας συνευφραίνετο αὐτῷ. Ἦν δὲ τῷ Νικολάῳ C ἀδελφὸς ἰατρὸς δουλεύων τῷ εἰρημένῳ Θεοφιλίτζῃ, ὃς καὶ κατὰ τύχην ἐλθὼν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικόλαον εἶδε τὸν Βασίλειον, καὶ θαυμάσας τό τε ἀνάστημα τῆς ἡλικίας αὐτοῦ καὶ τὸ εἶδος ἠρώτα τῷ ἀδελφῷ πόθεν ἐστίν. Ὁ δὲ πάντα εἶπε πλὴν τῆς ὁράσεως. Μετ' ὀλίγας οὖν ἡμέρας τοῦ Θεοφιλίτζη ζητοῦντος ἄνθρωπον ἀνδρεῖον εἰς τοὺς ἵππους αὐτοῦ, παρῆν ὁ ἰατρὸς καὶ τὰ περὶ τοῦ Βασιλείου διηγήσατο. Ἤχθη οὖν ὁ Βασίλειος συντόμως, καὶ θεασάμενος αὐτὸν Θεοφιλίτζης ἠράσθη. Ἐπεὶ δὲ ἐπιάγουρος [36] ἦν καὶ μεγαλοκέφαλος, καλεῖ αὐτὸν Κεφαλᾶν, καὶ δέδωκεν αὐτῷ δουλεύειν τοὺς ἵππους αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν, ὡς εἴρηται, δίδοται τῷ βασιλεῖ Μιχαήλ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ εἰσαγαγὼν τὸν Βασίλειον πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ εἶπεν· *Δεῦρο, ἴδε, μῆτερ, ἄνθρωπον* D *ὃν ἐπελαβόμην νῦν.* Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα καὶ τοῦτον ἰδοῦσα ἀπεστράφη, εἰποῦσα, *Οὗτός ἐστι, τέκνον μου, ὁ μέλλων τὴν γενεὰν ἡμῶν ἀφανίσαι.* Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδαμῶς ἐπείσθη ἢ ἤκουσε τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

ιβ'. Τῷ ια' ἔτει αὐτοῦ ἐτελεύτησεν ὁ ἐν ἁγίοις πατριάρχης Μεθόδιος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Ἰγνάτιος [P. 435] ὁ υἱὸς κουροπαλάτου τοῦ βασιλεύσαντος. Τῶν δὲ Βουλγάρων τὴν Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν ληϊζομένων, ἡ Θεοδώρα ταξατίωνα πέμψασα τούτους τῆς ῥύμης ἔστησεν.

A *exposceret.* Mox itaque jubente imperatore adductus Basilius est; ac dextera quidem equi frenum tenens, alteraque illius apprehensa aure, ad ovis mox mansuetudinem adegit. Placuit Michaeli, traditque Andreæ hetæriarchæ, sodalibus adlegendum, et ut equis regiis curam navaret.

11. Fuit Basilius genere Macedo, Adrianopolitanus patria; adhæsitque Macedoniæ prætori Tzantzæ, ejus addictus obsequio. Annos viginti quinque natus erat; nihilque ex illo elucratus in urbem se contulit. Ingressus vero Chrysem portam, quod fessus ex itinere diesque **656** Dominica erat, in S. Diomedis, quod Eliæ templum B prius vocabatur, exedra ad januam jacebat. Erat enim hæc viris mulieribusque communis ecclesia (velut quam parœciam dicimus), cui mansionarius Nicolaus nomine præerat. Huic noctu quidam apparens vocato illi inßit, *Surge domumque imperatorem inducito.* Surgens ille, nemineque invento præter Basilium pauperis more jacentem, reversus iterum lecto recubuit. Similiter vero etiam secundo se res ita habuit. Tertia autem vice majore vi ac expressione illius gladio percusso latere, *Nonne vides*, inquit, *qui extra portam jacet? Is ipse imperator est: ipsum domum inducito.* Propere itaque tremensque egressus inventum cum pera atque baculo Basilium intus C collegit. Mane balneo poculisque accipiens, ac vestes mutans, cum eo lætabatur. Erat Nicolao frater medicus, qui ipse ei quem dicebam Theophilitzi merebat. Is cum Nicolaum forte convenisset, viso Basilio, miratusque staturæ præstantiam ac formæ venustatem, ex fratre sciscitabatur undenam is esset. Cui ille cuncta aperuit, uno duntaxat excepto viso. Post paucos itaque dies, cum Theophilitzes hominem strenuum equili suo præficiendum quæreret, adfuit medicus, ac quæ noverat retulit de Basilio. Cito igitur ille adductus est. Cujus statim adspectu Theophilitzes ipsius amore affectus est. Quod vero robustus juvenis et constipatus magnoque capite erat, Cephalæ nomen **657** indidit, suoque equili addi- D xit. Exinde, ut dictum est, Michaeli tradidit. Michael itaque imperator, inducto ad matrem Basilio, *Ades*, inquit, *mater, ac vide quem hodie hominem nactus sim.* Egressa illa conspecto homine pedem retulit, aitque: *Hic est, fili, qui genus nostrum ac familiam delebit.* Nullam tamen is matri fidem habuit aut quicquam morem gessit.

12. Anno ejus undecimo, sancto patriarcha Methodio defuncto, ejus loco ordinatur Ignatius, Michaelis Curopalatæ quondam imperatoris filius. Bulgaris autem Thraciam ac Macedoniam infestantibus, expeditis Theodora cohortibus eorum inhibuit impetum ac repressit.

VARIÆ LECTIONES.

[36] ἐπίσγυρος P. cf. p. 532 b.

13. Anno imperii Michaelis tertio decimo Bardas Cæsar extra urbem agens cum Damiano patricio ac accubitore amicitia junctus est. Is imperatoris compos effectus auctor illi est ut Bardam in urbem ac palatium inducat. Sed et Theophane protospathario, cognomento Phalgana, aliisque quibusdam sibi devinctis, ipso quoque Michaele conscio, Theoctistum in palatio contrucidat. Theodora ut rescivit, rem molestissime tulit, magnis clamoribus adversus imperatorem ac reliquos cædis auctores improperans. Sed et asperiori conterrita voce, lugubri habitu gestuque thalami secrèta tenebat : quidam enim ex Melissena familia exprætor domum revertendum, quod ea dies percussorum erat, indixerat. Cumque Michael modis omnibus matris animum delinire studeret, nullam **658** illa consolationem admittebat. Quamobrem mutatis imperator, uti animo àc sententia, ita etiam persona gestuque et actu, tot eam quæsitis coloribus modisque molestia afficere nitebatur, quot ante blandimentis colere atque mulcere simulabat. Ac quidem sorores Theclam, Anastasiam et Annam ad Cariani ædes amandat, Pulcheriam vero, ut matri charissimam, ad Gastriorum monasterium relegat. Tumque omnes brevi post cogens in Gastriorum monasterio sanctimonialium ritu ac cultu vitam agere jubet. Quo tempore omni senatu imperatorem consalutante, solus ipse rerum potitur. Porro Bardam magistrum præficit et scholarum domesticum. Matrem res moleste habebat ut in ordinem redactam : sed et ob injustam Theoctisti necem implacabile inter illos odium erat. Itaque cam quoque aula summotam amandat ad Gastria. Ibi mœroris vi absorpto rationis judicio, sanoque sensu præ stupore dejecta, rem machinatur adversus Bardam non satis ex dignitate aut sui ratione, adlecto cum aliis pluribus etiam qui protostratoris munus obibat, nempe necandum Bardam ex suburbano suo revertentem, quod Cosmedium vocant. Detecta ante opus conjuratione, in ipsa conjurata capita malum versum est : deprehensi enim tentique ad Circi fundam capite plexi sunt. Basilius defuncti loco protostratoris dignitate augetur ; similiter quoque Bardas a nepote curopalates præficitur.

659 14. Imperii Michaelis anno secundo cruentus cinis e cœlo copia decidit, multique sanguinis instar rubri coloris lapides inventi. Porro Michael, dum ad omne scelus ac luxuriam laxat habenas, pecunias in palatio repositas male dilapidat, cum mille nonaginta auri centenaria excederent essetque argenti immensa vis, quæ ejus mater in ærario asservabat. Aurigarum quippe liberos ex sacro baptismate in filios adoptans, singulis nummos centum aut minimum quinquaginta dabat. Quandoque etiam uni patriciorum, Imerio nomine, ab agresti vultus specie Chœro nuncupato (ac si porcum dicas), cum in mensa turpia quædam obganniens ad

A ιγ'. Τῷ ιγ' ἔτει αὐτοῦ Βάρδας ὁ Καῖσαρ ἔξω τῆς πόλεως ὢν συνεφιλιώθη Δαμιανῷ πατρικίῳ καὶ παρακοιμωμένῳ, ὃς τὸν βασιλέα κρατήσας ἔπεισεν εἰσελθεῖν ἐν τῇ πόλει τὸν Βάρδαν καὶ εἰς τὸ παλάτιον ἔρχεσθαι. Οἰκειωσάμενος δὲ καὶ τὸν πρωτοσπαθάριον Θεοφάνην τὸν Φαλγάνην καὶ ἄλλους τινὰς ἀποκτείνει τὸν Θεόκτιστον ἐν τῷ παλατίῳ, μετὰ καὶ τῆς τοῦ βασιλέως συνειδήσεως. Τοῦτο μαθοῦσα Θεοδώρα ἠγανάκτησε κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων οἳ τὸν φόνον κατειργάσαντο, καταβοωμένη αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ φωνῇ βριαρᾷ καταπτοηθεῖσα θρηνωδῶς θαλαμεύεται· τῶν ἀποστρατήγων γάρ τις, ἐκ Μελισσηνῶν κατάγων τὸ γένος, αὐτῇ ἀπεφθέγξατο παλινδρομεῖν οἴκαδε, τὴν τοιαύτην ἡμέραν κρουόντων ἀποκαλῶν. Τοῦ δὲ Μιχαὴλ παντὶ τρόπῳ μηχα- B νωμένου τὴν μητέρα ἐξιλεώσασθαι, αὐτὴ ἀπαρηγόρητος ἔμεινεν· ὅθεν καὶ μεταβαλὼν ὁ βασιλεὺς ὥσπερ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν γνώμην, οὕτω δὴ καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἐνέργειαν, τοσούτοις προσώποις αὐτὴν λυπεῖν κατηπείγετο ὅσοις πρὸ τούτου θεραπεύειν ἐσχηματίζετο. Καὶ τὰς μὲν ἀδελφὰς αὐτοῦ Θέκλαν, Ἀναστασίαν καὶ Ἄνναν εἰς τὰ Καριανοῦ μεθιστᾷ, Πουλχερίαν δὲ ὡς ἠγαπημένην τῇ μητρὶ ἐν τῇ μονῇ τῶν Γαστρίων. Εἶτα μετ' ὀλίγον καὶ πάσας ἑνώσας ἐν τῇ μονῇ τῶν Γαστρίων ἀπέκειρεν. Τότε δὴ καὶ ὑπὸ τῆς συγκλήτου πάσης ἀναγορεύεται καὶ αὐτοκρατορεῖ, καὶ τὸν Βάρδαν προβάλλεται μάγιστρον καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν. Ἐφ' οἷς ἡ μήτηρ αὐτοῦ λυπουμένη ὡς διατασσομένη, ἀλλὰ μὴν καὶ διὰ C τὴν ἄδικον σφαγὴν Θεοκτίστου, ἔχθρα ἦν ἀναμέσον αὐτῶν ἄσπονδος. Κατάγει τοίνυν καὶ αὐτὴν εἰς τὰ Γαστρία· ἥτις τῇ ἀθυμίᾳ καταβαπτισθεῖσα τὸν νοῦν, καὶ ὑπ' ἐκπλήξεως ἀφαιρεθεῖσα καὶ τὸ φρονεῖν, ἀναξίαν ἑαυτῇ συσκευάζει κατὰ Βάρδα βουλήν, ἑλομένη κοινωνὸν σὺν ἄλλοις πολλοῖς καὶ τὸν τοῦ βασιλέως πρωτοστράτορα, ὅπως ὑποστρέφοντος τοῦ Βάρδα ἀπὸ τοῦ προαστείου αὐτοῦ τοῦ Κοσμηδίου ἀναιρήσουσιν αὐτόν. Τῆς δὲ μελέτης πρὸ τοῦ ἔργου φανερωθείσης, κατ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν μελετησάντων τὸ κακὸν ἐξηνέχθη· φωραθέντες γὰρ καὶ κατασχεθέντες ἐν τῇ Σφενδόνῃ τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν. [P. 436] Καὶ προβάλλεται τὸν Βασίλειον ὁ Μιχαὴλ ἀντὶ τοῦ τελευτήσαντος πρωτοστράτορος, ὁμοίως καὶ Βάρδαν τὸν θεῖον αὐτοῦ κουροπαλάτην. D

ιδ'. Τῷ β' τούτου ἔτει ἔπεσε χόνις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πλήρης αἱματώδης, καὶ λίθους εὕρισκον πολλοὶ ἐρυθροὺς ὡς αἷμα. Ἐπιδοὺς ἑαυτὸν εἰς πᾶσαν κακίαν ὁ Μιχαήλ, τὰ ἐν τῷ παλατίῳ χρήματα κακῶς ἀναλίσκων, ὑπὲρ τῶν χιλίων ἐνενήκοντα κεντηναρίων ὄντα χρυσίου, ἄργυρος δὲ πλῆθος ἀναρίθμητος, ἅπερ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐφυλάξατο. Καὶ τοὺς τῶν ἡνιόχων παῖδας ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος υἱοθετησάμενος ἑκάστῳ ἐδίδου νομίσματα ρ' ἢ τὸ ἐλάχιστον ν'. Καί τινί ποτε πατρικίῳ (Ἱμέριος οὗτος ἐκαλεῖτο ὁ Χοῖρος, διὰ τὴν τοῦ προσώπου ἀγριότητα οὕτως κατονομαζόμενος) ἄλλως αἰσχρολογοῦντι κατὰ τὴν τράπεζαν καὶ ψόφον ἐκ τῆς βεβήλου αὐτοῦ γαστρὸς κατὰ πρόσωπον τοῦ

βασιλέως καὶ τῶν συνδειπνούντων ἀφιέντι, ὡς καὶ A τὸ φατλίον τὸ τούτους φωταγωγοῦν ἐκ τοῦ τηλικούτου ψόφου ἀποσβέσαι τῷ παραδόξῳ θαύματι, χρυσίου νομίσματα δέδωκεν ρ'.

ιε'. Οὕτως ἐκεῖνος εἰς οὐδὲν δέον τὰ δημόσια κατανάλισκεν. Καὶ μήπω καιροῦ παρελθόντος ἑνὸς, ἐπεὶ τῆς στρατιωτικῆς ῥόγας παρῆν ὁ καιρὸς καὶ χρημάτων πόρος οὐκ ἦν, τήν τε χρυσῆν ἐκείνην καὶ πολυθρύλητον πλάτανον καὶ τοὺς δύο λέοντας καὶ τοὺς δύο γρῦπας, ὁλοχρύσους ὄντας καὶ σφυρηλάτους, καὶ τὸ ὁλόχρυσον ὄργανον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ἔργα ὁλκὴν ἔχοντα [27] τῶν σ' κεντηναρίων καὶ στολὰς ωξ' ὁλοχρύσους καὶ χρυσοϋφάντους χωνεύσας ἐχάραξε, καὶ τὴν τῶν στρατιωτῶν ῥόγαν ἐποίησεν. Ὅτε δὲ ὁ Βασίλειος ἦλθεν, οὐδὲν ἄλλο εὗρεν εἰ μὴ κεντηνάρια ιγ' καὶ μιλιαρίσια θ'. Ἐφ' οἷς ἀπορῶν τὸ νῦν B σενζάτον καλούμενον χαραχθῆναι ἐκέλευσε καὶ τοῦ δημοσίου ποιήσασθαι πρόνοιαν.

ις'. Ἵνα δὲ μικρόν τι λέξας βεβαιώσω τὰ διηγούμενα καὶ σαφεστέρα γένηται ἡ τοῦ ἀνδρὸς, εἴ γε δὴ καὶ ἄνδρα αὐτὸν καλεῖν δεῖ, ἀναγωγία καὶ ἄνοια, ἐφ' ἅρματος ἱσταμένου καὶ τῆς βαλβῖδος μέλλοντος ἐκπηδῆσαι, ἐπαγγελίας φθασάσης ὅτι δεινῶς ὁ Ἄμερ καταληΐζεται τὸ Θρᾳκήσιον καὶ τὸ Ὀψίκιον ὑπεισελθὼν τοῖς Μαλαγίνοις πλησιάζει καὶ προσδοκῶνται ὡς οὐδέπω δεινὰ, καὶ ἐπὶ τούτῳ στυγνάσαντος μὲν τοῦ πρωτονοταρίου, ἀπαγγείλαντος δὲ μετὰ κατηφείας τὴν ἐκ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν ἀπόκρισιν, καὶ ἅμα ἐπὶ χεῖρας τὰ γράμματα φέροντά τε καὶ δεικνύοντα, ἐκεῖνος, C *Τί*, φησὶν, *ὦ οὗτος*, [P. 437] *τόλμῃ χρησάμενος τοιαῦτα κατὰ τὸν ἀναγκαῖον τοῦτον ἀγῶνά μου διαλέγειν ἐπιχειρεῖς, τοῦτο μόνον σπουδάζοντι, μὴ τὸν μέσον εὐώνυμον ἰδεῖν περιτετραμμένον, ὑπὲρ οὗ μοι πᾶς ὁ ἀγών;*

ιζ'. Ἀλλὰ καὶ τούτου ἕτερόν τι διηγήσομαι χαλεπώτερον, οὐ μόνον ἐκπῖπτον τοῦ πρέποντος, ἀλλὰ καὶ τῆς βασιλικῆς ἀξίας ὅτι μάλιστα ἀλλότριον· Γυναίῳ τινὶ ἧς τὸν παῖδα υἱοθετησάμενος ἦν, ἐκ βαλανείου ἐρχομένην καὶ τὴν ἑαυτῆς κάλπην ἐπὶ χεῖρας ἐχούσῃ συναντήσας τοῦ ἵππου ἀπέβη, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους κατὰ τὰ [28] ἀνάκτορα ἀπέστειλεν, ἀκόλαστα δὲ καὶ μυστικὰ [29] ἀνδράρια ἑταιρισάμενος ἀπῄει μετὰ τῆς γυναικὸς, τὴν κάλπην τῶν ἐκείνης χειρῶν ἀναλαβών. Καὶ, *Ἄγε δή, ὦ γύναι, θαρροῦσα*, ἔλεξεν, *ἐμὲ κατὰ τὸ σὸν οἴκημα ὑπόδεξαι*, D *ψωμοῦ πιτυρώδους καὶ ἀσβεστοτύρου ἐπιθυμοῦντα*, τάχα που ἀπὸ τῶν ν' νομισμάτων, ἅπερ δέδωκε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ὑπολαμβάνων τι κεκτῆσθαι ταύτην. Ἐπὶ δὲ τῷ ξένῳ τούτῳ θεάματι ἡ γυνὴ ἐκπλαγεῖσα, ἐπεὶ καὶ πάντων ἐν ἀπορίᾳ ἦν, αὐτὸς ὁ Μιχαὴλ τὸ σαβάνον αὐτῆς ἔτι διάβροχον ὂν ἀντὶ μεσσαλίου τῷ σκάμνῳ ἐπέθετο (οὐ γὰρ εἶχεν τράπεζαν), τήν τε κλεῖδα ἀφελὼν αὐτῆς ἦν τὰ πάντα ὁ βασιλεὺς, τραπεζοποιὸς, μάγειρος, δαιτυμών. Ἐκβαλὼν δὲ ἅπερ εἶχεν τῆς πενιχρᾶς ἐκείνης ἡ κιβωτὸς, συνει-

A os ipsum imperatoris ac convivarum ex impuro ventre tanta vi crepitum emisisset, ut ejus flatu lucerna ad mensam lucens exstingueretur, rei motus miraculo centum nummos numeravit.'

15. Sic ille fisci bona in rebus nullius frugis insumebat. Adeoque necdum anni solidi decurso spatio, cum militibus eroganda essent stipendia ac pecuniæ deessent, longe celebratissimam illam platanum auream, duosque leones ac duos grypes ex auro solidos ac ductiles, organum quoque auro solidum, aliaque nihilo minus opera, ducentorum centenariorum pondo, vestes item aureas auroque contextas octingentas sexaginta conflans, pecuniam cudit ac militibus stipem erogavit. Cum vero Basilius imperium **660** capessivit, præter centenaria B tredecim ac miliarisiorum sacculos novem nihil invenit. Quocirca ad inopiam redactus, quod nunc senzatum vocamus, cudi jussit, eoque fiscum procurari.

16. Ut autem paucis fidem verbis astruam, clariorque fiat viri, si tamen virum dicere deceat, dissolutio ac dementia: cum in curru staret jamque equi carceribus emittendi essent, venit rumor allatusque nuntius est Amerem dire Thracesium depopulari ingredique Opsicium, nec procul a Malaginis esse, actutumque mala exspectari. Ejus rei causa anxio tristique protonotario, demissoque vultu domestici scholarum responsum perferente, atque una litteras præ manibus habente ac commonstrante, C hic ille: *Qua*, inquit, *heus tu, temeritate, talia mihi, necessario hoc agone occupato', obmutire instituis, cum hoc tantum studeam, ut eum qui medium tenet in lævam partem avertam, de quo mihi totum hoc certamen est ac contentio?*

17. Sed et aliud quid isto gravius narraturus sum; in quo non solum honesti pessundata ratio, sed et id actitatum quod maxime regiam majestatem dedeceat et ab ea procul abhorreat. Cum mulierculam, cujus filium e sacro fonte susceperat, e balneo venientem situlamque in manibus habentem obviam habuisset, equo desiliit, aliisque in palatium abire **661** jussis ipse cum impura perditaque ganeonum sodalium turba mulierculam secutus, exque D ejus manibus ablata situla, *Bono*, inquit, *animo sis, o mulier, ut me domo tua accipias, qui furfuraceo pane ac recenti caseo vesci appetam*, forte ex quinquaginta aureis, quos ex illo vir ejus acceperat, habere eam aliquid in penu existimans. Novo hoc ac inaudito spectaculo attonita muliere, quippe cui per penuriam ad ejus epulas nihil in paratu esset, ipse Michael mulierculæ tersorium linteum adhuc e balneo madidum pro mappa scamno sternit (quippe cum et mensa deficeret), ereptaque ei clave unus omnia imperator erat; ipse mensæ structor, ipse coquus, ipse conviva. Depromptisque quæ pauper-

VARIÆ LECTIONES.

[27] ἐχόντων P. [28] τὰ om. P. [29] μυστικὰ] Scylitzes πορνικά.

culæ illius penus erant, una cum illa epulans concenabat. Indeque rursus lento pede in palatium se recipiens ibat.

A στιᾶτο ταύτῃ καὶ συνεδείπνει, κἀκεῖθεν βάδην αὖθις ἀπῄει πρὸς τὰ ἀνάκτορα.

18. Quod enimvero longe deterius, illud est. Sodalitium quoddam convehebat. Satyrici quidam ganeones erant et ad omnem turpitudinem ac libidinem effusi; quos ille colens ac habens venerationi divinorum perdite contemptor erat. Sacerdotales auro contextas vestes stolasque ex pontificum usu eis adhibebat, sanctaque inhoneste atque profane obire cogebat. Horum principem patriarcham vocabat, Gryllum nomine, reliquos undecim præcipuarum ac illustrium sedium metropolitas; quibus ni et ipse socius accederet, ne ipsam quidem imperii arcem rem sibi expetendam ducebat. Primæ namque sedis episcopus Coloniensis duodecimus **662** ipse Michael imperator erat; citharasque pulsando cantica explebant; ac quidem ea quæ secreto dicuntur imitati, stridule sensim insonabant; exclamationes vero, quæ scilicet altiori ac modulata voce inter rem sacram efferuntur, libero impetu ac sono clariori reddebant. Vasa aurea gemmisque interstincta habebant, acetoque et sinapi replentes eos qui ut communicarent animum adhibebant illis impertiebant, atque in eum modum intemeratis mysteriis illudebant. Hic itaque Gryllus mula alba invectus publicos processus peragebat, eoque stipatus choro exsultabundus ovansque incedebat. Accidit autem aliquando ut in beatum Ignatium, ecclesiastico ritu supplicationem obeuntem, incideret; retractaque casula una cum symmystis contentius, et ut clariores sonos instrumenta ederent, pulsare cœpit, innumerabilibusque procacissimis turpissimisque verbis clerum compluebat. Corripuit sanctus hominis insolentiam; verum ille eorum quæ monitus erat atque correptus nihil servavit. Interim tamen a via deflexit. His dementissimus hominum turpem se risum ac cachinnationem ipse exhibebat, quibus sacra oblatio procaci longe injuria probroque afficiebatur; afficiebantur et divina eloquia, nefandis impurisque illorum studiis ac joculamentis subdita, interque illa pronuntiata.

ιη'. Καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ἡ τῶν ὧν εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ φατρία, σατύριοί τινες οὗτοι καὶ πρὸς πᾶσαν αἰσχρουργίαν ἀκόλαστοι, οὓς ἐκεῖνος διὰ τιμῆς ἄγων καὶ αἰδοῦς τῶν θείων κατωλιγώρει· ἱερατικὰς [40] στολὰς χρυσοϋφάντους ἐπετίθει καὶ ὠμοφόρια, καὶ ἠνάγκαζεν ἀσχημόνως τε καὶ ἀνάγνως τελεῖν τὰ ἁγνά. Καὶ πατριάρχην τὸν ἔξαρχον τούτων ἐκάλει, Γρύλλον καλούμενον, τοὺς δὲ λοιποὺς ια' μητροπολίτας τῶν ἐξαιρέτων θρόνων τε καὶ λαμπρῶν. Οἷς εἰ μὴ καὶ αὐτὸς ἐκοινώνει, οὐδὲ βασιλεύειν ἠξίου· καὶ γὰρ πρωτόθρονος ὁ Κολωνείας ὤν, δωδέκατος [41] δὲ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Μιχαήλ. Καὶ τὰς ᾠδὰς ἐξεπλήρουν B διὰ κιθαρῶν· καὶ τὰ μὲν μυστικὰ μιμούμενοι λιγυρῶς ἐπήχουν, τὰς δὲ ἐκφωνήσεις ἀνέτῳ φορᾷ [P. 438] καὶ διαπρυσίῳ. Σκεύη δὲ διάχρυσα καὶ μαργαριτῶν συγκρίμενα [42] εἶχον, ὄξους τε καὶ σινάπεως πληροῦντες οἷς ἐβούλοντο μεταλαμβάνειν ἐδίδοσαν, τῶν ἀχράντων οὕτω καταπαίζοντες μυστηρίων. Οὗτος οὖν ὁ Γρύλλος καὶ ὄνῳ ἐπωχεῖτο λευκῇ, τὰς δημοσίους προόδους τελῶν, καὶ τὸν τοιοῦτον θίασον συνεπόμενον ἔχων ἠγάλλετο. Καί ποτε συνέβη μετὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς λιτῆς ἐρχομένῳ τῷ μακαρίτῃ Ἰγνατίῳ συντυχεῖν· καὶ τὸν φελόνην ἀναστείλας μετὰ τῶν αὐτοῦ συμμυστῶν εὐτονώτερον τῶν κρουσμάτων ἦρχε, καὶ τὸν κλῆρον μυρίοις καὶ αἰσχίστοις περιέβαλλε ῥήμασιν. Ὑπὸ δὲ τοῦ ὁσίου ἐπιτιμηθείς, αὐτὸς μὲν οὐδὲν τούτων ἐφύλαξεν, πλὴν τέως τῆς ὁδοῦ ἐξέκλινε. C Τούτοις ἑαυτὸν γέλωτα ἄσεμνον καὶ ἀνακαγχασμὸν ὁ ἀφρονέστατος προετίθει, οἷς ὑβρίζετο μὲν ἡ ἁγία προσφορά, ὑβρίζετο δὲ τὰ ἅγια λόγια, τοῖς ἀῤῥήτοις αὐτῶν καὶ ἀκαθάρτοις ἐπιτηδεύμασιν ἐπιλεγόμενα καὶ ἐπιφωνούμενα.

19. Non diu post, sanctissimo Ignatio patriarcha cessare jusso atque amoto, cum ad imperatoris mensam coram Photio res sacra sic mimice peragеretur, turpissimaque imitatione a contemptoribus exsecrandisque **663** viris divinis illuderetur, non solum ille non increpavit arguitque ac absurdissimum institutum abolevit, verum etiam nefandissimus homo rem nefandam magis confirmavit, Deo exosum Theophilum illum (qui et Gryllus) precibus communiens, quem perditissimus ac bardissimus hominum imperator suum patriarcham vocitabat, homo scilicet in ipsis quoque sacerdotalibus vestibus divinisque eloquiis ludere industrius, maximosque mulorum instar edere crepitus, dignumque unum hoc illis acclamare, biberent ex eo omnes, ac carnes cum sinapi et aceto sumerent. Suoque omophorio profanus homo profano profanum principatum profane obsignabat, vocem suam in risu

ιθ'. Μετ' οὐ πολὺ δὲ τοῦ ἁγιωτάτου Ἰγνατίου τοῦ θρόνου τῆς πατριαρχίας καταβιβασθέντος, ἐπίπροσθεν τῆς βασιλικῆς τραπέζης κατενώπιον τελουμένων Φωτίου καὶ δι' αἰσχίστης μιμήσεως τῶν θείων παιζομένων ὑπὸ τῶν καταφρονητῶν καὶ καταπτύστων ἀνδρῶν, τοσοῦτον ἐκεῖνος ἀπέσχεν τοῦ ἐπιτιμῆσαι καὶ D διελέγξαι καὶ τὸ ἀτοπώτατον καταργῆσαι τοῦ ἐπιτηδεύματος, ὅτι καὶ ἐπεκύρου μᾶλλον ὁ ἀθέμιτος τὸ ἀθέμιτον, ἐπευξάμενος τὸν θεομισῆ Θεόφιλον ἐκεῖνον τὸν καὶ Γρύλλον, ὃν ὁ ἀπαιδευτότατος ἄναξ ἴδιον πατριάρχην ὠνόμαζεν, παίζειν εὔστοχος καὶ ἐν ἱερατικοῖς ἀμφίοις καὶ λογίοις, καὶ κρότους ἀποπέμπειν μεγίστους ἡμιόνων τρόπῳ, καὶ πιεῖν ἐξ αὐτοῦ πάντας, τοῦτό γε μόνον ἄξιος αὐτοῖς ἐπιφωνεῖν, καὶ σαρκίνων μεταλαμβάνειν μετὰ νάπυος καὶ ὄξους· καὶ τῷ ὠμοφορίῳ αὐτοῦ ὁ ἀνίερος τῷ ἀνιέρῳ τὴν ἀνιεραρχίαν ἀνιέρως ἐπεσφραγίζετο, ἐν γέλωτι ὁ μετὰ ἀφρόνων ὁ ἄφρων τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀνυψῶν,

VARIÆ LECTIONES.

[40] ἱερατικὰς γὰρ στ.? [41] ἦν δωδέκατος δή? [42] num σύγκριμα? Combef.

ἐπιγελῶν τοῦ ἀοιδίμου Ἰγνατίου ὡς μὴ ὄντος τοῖς A πράγμασι συγκαταβατικοῦ καὶ οἷον, ὡς αὐτὸς ἐνόμιζε, παντὶ ἀνέμῳ εὐριπίστως φερομένου. Ἀλλὰ καὶ ἅμιλλαν μετὰ τοῦ ἀθλίου βασιλέως Μιχαὴλ ὑπὲρ τοῦ, τίς ἂν πλέον πίῃ, ἐνστησάμενος δέκα κώθωσιν αὐτὸν ὑπερέβαλλεν· τοῦ Μιχαὴλ γὰρ ἐν τοῖς ν' [P. 439] πεπληρωμένου, οὗτος ὁ Φώτιος τοὺς ξ' ἐκπεπωκὼς ἐνεκαυχᾶτο ὡς μὴ μεμεθυκώς.

κ'. Καί ποτε τὴν ἑαυτοῦ μητέρα ὁ Μιχαὴλ ἐν τοῖς ἀνακτόροις διαιτουμένην, τοῦ Γρύλλου δὲ σὺν αὐτῷ τὰ ἄθεσμα πράττοντος, πλασάμενος τοῦτον εἶναι τὸν μακαρίτην Ἰγνάτιον, μετακαλεῖται εὐλογηθησομένην παρ' αὐτοῦ. Ὡς οὖν ἐκείνη ἐξῄει μετ' εὐλαβείας καὶ αἰδοῦς, ῥίπτει ἑαυτὴν εἰς τοὔδαφος ἐξαιτουμένη B εὐχήν· καὶ γὰρ ἐλάνθανεν τέως τὴν γενειάδα κρύπτων. Καὶ ἐκ προχείρου ψόφον ἀναθορὼν ἐπαφεὶς καὶ λόγους ἀπρεπεῖς προστεθεικὼς καὶ τὸ, *Ἡμεῖς ὅπερ ἔχομεν, κυρὰ, παρέχομέν σοι*, τὰ πάντα δυσωδίας ἐπλήρου. Ἡ δὲ τὸ μέλλον ἀποφοιβάσασα, τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας καὶ χειρὸς ἔξω γενέσθαι ὁδοῦ.

κα'. Ἔτι τῆς Θεοδώρας τὴν βασιλείαν [48] κατεχούσης, Βώγαρις ὁ ἄρχων Βουλγαρίας, γυναῖκα τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ἀκούσας κρατεῖν, δηλοῖ αὐτῇ καταλύειν τὰς συνθήκας καὶ πρὸς Ῥωμαίους ἐκστρατεύειν. Ἀντιδηλοῦται οὖν αὐτῷ, ὅτι *Καὶ ἐμὲ κατὰ σοῦ εὑρήσεις ἀντιστρατεύουσαν, καὶ ἐλπίζομεν κυριεῦσαί σου. Εἰ δὲ μὴ, καὶ οὕτως σου περιέσομαι, τὴν νίκην ἀρίδηλον ἔχουσα· γυναῖ-* C *κα γὰρ, ἀλλ' οὐκ ἄνδρα ἔχεις τὸν ἡττηθέντα σοι.* Διὰ τοῦτο μὲν οὖν καὶ ἐφ' ἡσυχίας ἔμεινε καὶ τὰς τῆς ἀγάπης ἀνενέωσεν σπονδάς.

κβ'. Ζήτησιν οὖν αὐτὴ ποιεῖται περὶ τοῦ μοναχοῦ Θεοδώρου τοῦ Κουφαρᾶ, πρὸ πολλοῦ αἰχμαλωτισθέντος. Καὶ οὗτος δὲ ἀφορμὴν ἐκ τούτου λαβὼν περὶ τῆς οἰκείας ἀδελφῆς αἰχμαλωτισθείσης καὶ ἐν τῇ τοῦ βασιλέως αὐλῇ κατεχομένης δηλοῖ· ἥτις καὶ γράμματα μαθοῦσα καὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν τάξιν καὶ τὴν περὶ τὸ θεῖον αἰδῶ καὶ δόξαν, ἐπεὶ τῆς ἐπανόδου τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν τετύχηκεν, οὐ διέλιπεν ἐκθειάζουσα καὶ παρακαλοῦσα μεταθέσθαι πρὸς τὴν ἀληθῆ πίστιν, εἰ καὶ αὐτὸς τῇ ἀπιστίᾳ κατεσχημένος πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἰδεῖν τέως οὐκ ἠθέλησεν. Λιμοῦ δὲ τὴν χώραν ἐπινεμομένου ἠναγκάσθη τὰ Ῥωμαίων ὁρία D ὑπερβαίνειν.

κγ'. Τῷ γ' αὐτοῦ ἔτει προβάλλεται Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς Ἀντίγονον τὸν υἱὸν Βάρδα δομέστικον τῶν σχολῶν· τὸν δὲ ἕτερον υἱὸν αὐτοῦ, δοὺς γυναῖκα, εἰς ἣν καὶ ἐλοιδορεῖτο, προβάλλεται μονοστράτηγον τῶν Δυτικῶν. Συντόμως δὲ αὐτοῦ τελευτήσαντος, τῇ δ' τῶν διακαινισίμων, προβάλλεται Μιχαὴλ Βάρδαν τὸν αὐτοῦ [θεῖον] Καίσαρα.

[P. 440] κδ'. Τούτῳ τῷ ἔτει ἐξῆλθεν Ἄμερ μέχρις Σινώπης, καὶ ληϊσάμενος πάντα τὰ Ῥωμαίων ὑπέστρεψεν ἀβλαβής.

cum stultis homo stultus exaltans, inclytoque Ignatio eo nomine insultans, quod molliore disciplina morem rebus non gereret, nec, ut ipse operæ pretium putabat, omni vento facilis ferretur omnemque sequeretur auram. Sed et cum misero Michaele imperatore conserta pugna, uter plures calices hauriret, decem ille superior fuit: Michaele enim quinquaginta oppleto, Photius magnifice gloriari atque jactare, ut qui sexaginta epotis vino dejectus non esset.

20. Quandoque etiam dum adhuc mater in aula versaretur, Gryllusque eo socio nefanda illa sua ageret, eam vocavit velut precibus ab eo communiendam, fingens beatum Ignatium esse. Exiens itaque illa modestissimo habitu sensuque, humi se abjicit, fundi ab eo preces rogans (hactenus quippe latebat barbam occultans), cum ille confestim exsiliens, **664** emisso ventris crepitu, verbaque inhonesta adjiciens, ait: *Nos, domina, quod habemus, hoc præbemus*; totumque fœtore cubiculum implevit. At illa, quod futurum erat vaticinata, a divina providentia manuque extraneum fore pronuntiavit.

21. Adhuc Theodora rerum potiente, Bogaris Bulgarorum dux, mulierem audiens imperii Romani clavum tenere, nuntiis ad eam missis denuntiat, pacis rupto fœdere, aciem se adversus Romanos educturum. Cui illa, *Noveris*, inquit, *me quoque justis copiis vicissim educturam, foreque speramus ut tui potiamur: sin minus, sic quoque tui potiar, clare mihi constante victoria, quod mulierem, non certe virum abs te victum habiturus sis.* Eo responso mitior barbarus effectus pacem coluit, ac dilectionis fœdera renovavit.

22. Inquirente Theodora de monacho Theodoro Cuphara, diu ante in captivitatem abducto, Bogaris quoque arrepta occasione de sorore sua perinde captiva inque imperatoris aula detenta significat. Didicerat hæc literas ac Christianorum ordinem ergaque Deum venerationem ac fidem. Nacta igitur ut ad fratrem reverteretur, nullum ei laudandæ rei Christianæ finem faciebat, ac fratrem hortandi ut ad veram fidem animum transferret. Quanquam is, qua laborabat incredulitate, ad veritatem hactenus oculos aperire noluit. Verum **665** fame regionem omnem late devastante, necesse habuit transgredi Romanorum fines.

23. Ejus imperii anno tertio Michael imperator Antigonum Bardæ filium scholarum domesticum præficit; alterumque ejus filium, locata ei uxore, quacum illi turpis rei suspicio erat, supremum ducem Occidentalium turmarum constituit. Quo illic brevi exstincto, hebdomadæ Paschæ quarta feria, Michael Bardam avunculum Cæsaris infulis ornavit.

24. Hoc anno exivit Amer usque Sinopem, omnique late vastata regione, nullo accepto damno reversus est.

VARIÆ LECTIONES.

[48] τῆς βασιλείας P.

25. Ejus imperii anno quarto Michael imperator cum Cæsare terra marique adversus Goborem Bulgarorum principem copias educit. Bulgari apparatu audito, ac cum alias fame conficerentur, quasi tacti e cœlo obrigescentes, omnique abjecta victoriæ spe ante etiam agones ac prœlia, nomen Christo dare deposcunt ac Romano subesse imperatori. Michael vero in urbem inductos salutari omnes lavacro donavit, eorumque principem ex suo nomine Michaelem appellavit. Ille ad suos reversus Methodii pictoris manu ac penicillo judicium futuramque retributionem in suis ædibus depingi curavit. Quamobrem etiam omnes ejus populares magis in eum accensi tumultuantur; in quos ille cum paucis conserta pugna, victor divinæque crucis collare signum (seu pectorale) circumferens, **666** omnes palam Christianos fecit. Imperatori quoque de agro significat, nempe artari suis finibus subjectam tantæ multitudinis plebem, præterquam quod animis constitutum sit ejusdem fidei sensum in perpetuum tenere ac caritatis insoluta vincula in æternum servare. Annuit placide imperator, ac tunc temporis incultam regionem a Sidera (id est Ferrea), quæ tunc Romanæ ac Bulgarorum ditionis limes erat, ad Debeltum usque (vernacula lingua Zagoram illis nuncupatam) agrorum partem eis tribuit.

A κε'. Τῷ δ' αὐτοῦ ἔτει ἐκστρατεύει Μιχαὴλ ἅμα Καίσαρι διά τε γῆς καὶ θαλάσσης κατὰ Γόβορι ἄρχοντι Βουλγάρων. Τοῦτο μαθόντες οἱ Βούλγαροι [44] ἅμα δὲ καὶ λιμῷ τηκόμενοι, ὡς ἤχῳ βροντῆς ὑπεκλίθησαν καὶ πρὸ τῶν ἀγώνων καὶ τῆς μάχης περὶ τὴν νίκην κατέγνωσαν, Χριστιανοί τε γενέσθαι καὶ ὑποτάσσεσθαι τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων ᾐτήσαντο. Ὁ δὲ βασιλεὺς τούτους ἐν τῇ πόλει ἀγαγὼν ἐβάπτισεν πάντας καὶ τὸν ἄρχοντα αὐτῶν Μιχαὴλ ἐπωνόμασεν. Ὃς εἰς τὸ ἴδιον ὑποστρέψας διὰ ζωγράφου Μεθοδίου λεγομένου τὴν κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ γραφῆναι πεποίηκεν· διὸ καὶ μᾶλλον τὴν ἐκ παντὸς τοῦ γένους αὐτοῦ καθυφίσταται ἐπανάστασιν, οὓς μετά τινων ὀλίγων καταπολεμήσας, τὸν τοῦ θείου σταυροῦ τύπον ἐγκόλπιον περιάγων, πάντας B ἀναφανδὸν ἐποίησε Χριστιανούς. Δηλοῖ καὶ τῷ βασιλεῖ περὶ γῆς διὰ τὸ στενοῦσθαι ἐν τοῖς ἰδίοις τὸ ἑαυτοῦ, πρὸς τῷ καὶ ἐν τῇ πίστει ὁμονοεῖν ἀϊδίως καὶ τὴν ἀγάπην ἄλυτον εἰς αἰῶνας φυλάττειν. Ὁ δὲ εὐμενῶς ἤκουσε, καὶ δέδωκεν ἐρήμην οὖσαν τηνικαῦτα τὴν ἀπὸ τῆς Σιδηρᾶς, ταύτης δὴ τότε ὅριον τυγχανούσης Ῥωμαίων τε καὶ αὐτῶν, ἄχρι τῆς Δεβελτὸν, ἥτις οὕτω καλεῖται Ζαγόρια παρ' αὐτοῖς.

26. Michaelis imperii anno quinto, Amere copias rursus adversus Romanos educente, Petronas et Nazar duces in ejus occursum ad Lalacaonem venere. Collatis signis Amer in fugam versus est, ejus exsectum caput aliorumque plurium victore exercitu ac ducum triumpho in urbem illatum. Hinc magna per Orientem facta tranquillitas. Ac quidem alii labores desudabant, adversumque hostes præclara belli facinora designabant: imperatoris vero in Basilium effusus amor erat, huncque unum sui potissimum cultorem existimabat.

κς'. Τῷ ε' αὐτοῦ ἔτει τοῦ Ἄμερ πάλιν ἐπὶ Ῥωμανίαν ἐξελθόντος συναντῶσι Πετρωνᾶς καὶ Νάσαρ οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸν Λαλακαῶνα. Καὶ συμβολῆς γενομένης τρέπεται ὁ Ἄμερ, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ C ἄλλων πολλῶν οἱ στρατηγοὶ εἰς τὴν πόλιν εἰσάγουσιν. Ἐκ τούτου γίνεται γαλήνη μεγάλη ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Καὶ ἄλλων μὲν οἱ πόνοι καὶ τὰ τῶν πολέμων ἀνδραγαθήματα· ἡ δὲ τοῦ βασιλέως ἀγάπη πρὸς τὸν Βασίλειον ἐξεκέχυτο, καὶ τοῦτον μόνον ἐνόμιζεν εἶναι τὸν θεραπεύοντα αὐτόν.

27. Ejus imperii anno sexto ædificat Michael equile, marmoribus exornans, omnisque generis aquarum irriguo, jucundum illud atque usibus commodum præstans. Absoluto equilis ædificio Petro cuidam ostendit, viro sagaci ac dicteriis assueto (hunc πτωχομάχην, ac si dicas paupertatis vindicem seu pauperum defensorem, dicebant), ex eo laudem captans; aitque ejus operis munere sempiternum sibi fore nomen ac claritatem. **667** Ad quem Petrus: *Justinianus Augustus Magnam ecclesiam ædificavit, auro et argento pretiosisque marmoribus magnifice exornans; nec ejus nunc perstat memoria. Tu vero, o imperator, clara te memoria apud posteros celebrandum ducis, quod locum stercorum et equile construxeris!* Iratus ergo, ut qui spe laudis quæsitæ frustratus esset, verberibus calcibusque domo extrusit.

κζ'. Τῷ ς' αὐτοῦ ἔτει κτίζει στάβλον τῶν ἵππων αὐτοῦ, κοσμήσας αὐτὸν μαρμάροις καὶ ὑδάτων ἐπιῤῥοαῖς παντοιοτρόπως. Τελεσθέντος δὲ ὑποδεικνύει τὴν ἄλογον κατασκευὴν τοῦ οἴκου, βουλόμενος ἐπαινεθῆναι, Πέτρῳ τινὶ λογίῳ καὶ σκωπτικῷ ἀνδρὶ, ὃν καὶ [P. 441] Πτωχομάχην ἐκάλουν, καί φησιν, ὡς « Ἀεὶ μνημονεύεσθαι ὀφείλω [45] διὰ τὴν τοῦ ἔργου τούτου κατασκευήν. » Καὶ ὁ Πέτρος τῷ βασιλεῖ φησιν· D *Ἰουστινιανὸς ἔκτισε τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν κοσμήσας χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ μαργάροις πολυτίμοις, καὶ ἡ μνήμη αὐτοῦ νῦν οὐκ ἔστι· καὶ σὺ, βασιλεῦ, κοπρῶνα ποιήσας καὶ ἀλόγων ἀνάπαυσιν λέγεις μνημονεύεσθαι διὰ τοῦτο;* Ὁ δὲ ὀργισθεὶς ὡς τοῦ ἐπαίνου ἀποτυχὼν τυπτόμενον καὶ συρόμενον αὐτὸν ἐξήγαγεν.

28. Imperii Michaelis anno septimo, percrebrescente fama Bardam Cæsarem nurui suæ Eudociæ fœdis amoribus commisceri, admonebat crebrius Ignatius patriarcha ut a malo sese contineret. Bar-

κη'. Τῷ ζ' αὐτοῦ ἔτει, φήμης διαθεούσης ὡς Βάρδας ὁ Καῖσαρ τῇ νύμφῃ αὐτοῦ Εὐδοκίᾳ συμφθείρεται, ὁ πατριάρχης Ἰγνάτιος πολλάκις τούτῳ παραινεῖ ἀποσχέσθαι τοῦ κακοῦ. Ὁ δὲ μὴ πειθόμενος μᾶλλον

VARIÆ LECTIONES.

[44] Βωγώρι ? [45] ὀφείλων P.

ἐνεῖχε τῷ πατριάρχῃ, σωφρονεῖν αὐτὸν κατεπείγοντος. Καὶ δή ποτε μέλλοντος κοινωνεῖν τοῦ Βάρδα, ὁ πατριάρχης ὡς ἀνάξιον ἀπώσατο· ὃς ὀργῆς πλησθεὶς τὴν ψυχὴν τὸν παραινέτην ὡς ἄνομον καὶ φθορέα τῆς ἐκκλησίας ἐξέωσε, καὶ παραιτήσασθαι ἀναγκάζων βασάνοις ἀπείροις ὑπέβαλεν. Παραδίδωσι γὰρ αὐτὸν τῷ Θεοδοσίῳ τῷ Μωρῷ λεγομένῳ καὶ τῷ Γοργονίτῃ Ἰωάννῃ καὶ Νικολάῳ τῷ Σκουτελόπτῃ, οἳ καὶ περιέκλεισαν αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ Κοπρωνύμου λάρνακι γυμνὸν χειμῶνος ὥρᾳ. Ἔνθεν τῇ ἀνάγκῃ τοῦ κρύους ἐκ τῶν κρυφίων σαρκῶν ἀποβολὴν ἐποιεῖτο σαπρίας καὶ αἵματος. Οὕτως ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς ὁ καρτερικώτατος οὐκ ἐφθέγξατό τι πρὸς Κύριον πονηρόν. Τοιγαροῦν διανίστησιν αὐτῷ Κύριος Κωνσταντῖνον τὸν Ἀρμένιον παραμυθούμενον αὐτῷ· καὶ γὰρ ἀγγείδιον οἴνου καὶ ἄρτον καὶ μῆλα, τοὺς κακοποιοὺς κατὰ χώρας λανθάνων, τῷ ὁσίῳ εἰσῆγε, καὶ τῆς λάρνακος αὐτὸν καταβιβάζων ἐκούφιζε τὸ πολὺ τῆς συμφορᾶς μέχρι τῆς ἐκείνων ἐλεύσεως. Τούτοις ὑποβαλὼν Βάρδας ὁ Καῖσαρ τὸν ὅσιον, ἐπεὶ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ λαβεῖν οὐκ ἠδυνήθη, Φώτιον πρωτοασηκρῆτις ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖ πατριάρχην. Ἐξώρισεν δὲ Ἰγνάτιον ἐν τῇ νήσῳ Τερεβίνθου, ἐν ᾗ καὶ ἐταλαιπωρεῖτο, μυρία καθ' ἑκάστην πρὸς τὸ παραιτήσασθαι ὑπομένων. Εἶτα φέρουσιν αὐτὸν εἰς τὴν Ἱέρειαν δέσμιον, καὶ κατακλείουσιν εἰς μάνδραν Αἰγῶν. Εἶτα εἰς τὰ Προμούντου ἀγαγόντες, Λέων ὁ Λαλάκων τοῖς ῥαπίσμασι τὰς σιαγόνας αὐτοῦ συνέθλασεν ὡς δύο μύλους αὐτοῦ ἐκπεσεῖν. Εἶτα μοχλῷ σιδηρῷ ἀνδροφόνῳ τοὺς πόδας προσηλώσαντες· [P. 442] ἐν μικρᾷ εἱρκτῇ καὶ στενῇ κατέκλεισαν, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὰ Νούμερα σιδηροδέσμιον καθεῖρξαν. Ἐκεῖθεν εἰς Μιτυλήνην τὴν νῆσον τοῦτον ἐξώρισαν, καὶ τοὺς μητροπολίτας ἐν φυλακαῖς ἄλλον ἀλλαχοῦ διεσκόρπισαν.

κθ'. Ἄξιον δὲ καὶ περὶ Φωτίου ὀλίγα διαλαβεῖν. Οὗτος ὁ Φώτιος υἱὸς Σεργίου σπαθαρίου ἦν, οὗτινος ὁ πατὴρ Ζαχαρίας ὠνόμαστο, ὃς πάλιν ἔσχεν υἱὸν Λέοντα βασι.... Ὁ γὰρ Σέργιος ἐθνικοῦ αἵματος ὤν, εἰς μοναστήριον γυναικεῖον εἰσπεπηδηκὼς καὶ μονάστριαν ἐκεῖθεν ἁρπάσας καὶ ταύτην ἀποσχηματίσας ἔλαβε γυναῖκα. Μετὰ χρόνον τινὰ συνέβη τὸν ἅγιον Μιχαὴλ τὸν Σινάδου φίλον Σεργίου ὄντα, εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσελθεῖν, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐνθεωρήσας ἔγκυον οὖσαν ἀπέστειλεν τὴν αὐτοῦ ῥάβδον, πλῆξαι βουλόμενος αὐτήν, καὶ οὕτως εἶπεν· *Εἴθε ἦν τις ταύτην ἀποκτεῖναι δυνάμενος καὶ τὸ ἔμβρυον τὸ σὺν αὐτῇ. Ὁρῶ γὰρ ἄλλην Εὔαν ὄφιν ἐγκυμονοῦσαν, καὶ τὸ ἔμβρυον ἄρσεν. Καὶ τοῦτο κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πατριάρχην ἐσόμενον βλέπω ἐπὶ ἀθετήσει τοῦ πανσέπτου καὶ τιμίου σταυροῦ. Καὶ αὐτὸς εἰς ἀσέβειαν ἀποκλινεῖ, καὶ πολλοὺς εἰς σταυροπατίαν μεταστήσει, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν πολλοὺς ταῖς πολυτρόποις αὐτοῦ στερήσει μηχαναῖς.* Πρὸς ὃν ὁ Σέργιος· *Καὶ εἰ τοιοῦτος ἔσεσθαι μέλλει, μετὰ τῆς μητρὸς αὐτὸν ἀνελῶ.* Πρὸς ὃν ὁ ἅγιος· *Οὐ δυνήσῃ τὴν συγχώρησιν τοῦ Θεοῦ διακωλῦσαι. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ.*

A das vero non solum non morem gerit, sed et in patriarcham emendare studentem invehitur atque insurgit. Patriarcha itaque, dum sacra quandoque mysteria percepturus accedit, Bardam ceu his indignum reppulit. Ea re Bardas animo saucius monitorem suum velut improbum et corruptorem ecclesia ejicit, et ut abdicare cogat, tormentis innumeris subjicit. Tradit enim Theodosio Moro nuncupato, Joanni Gorgonitæ et Nicolao Scutelopti, qui et hiberna tempestate in Copronymi urna nudum incluseere. Quo loco, frigoris vi ac gelu, ex interioribus ac intestinis pus mixtum sanguine mittebat. Sic vero in malis patiens vir tolerantissimi pectoris, nihil mali adversus Dominum locutus est. Suscitat itaque illi Dominus Constantinum Armenium, qui B levamen aliquod ipsi adhibeat. Vasculum enim vini parumque panis et pomorum per maleficorum hominum absentiam **668** inferebat, atque e loculo deponens, dum illi venirent, cruciatum tantisper leviorem reddebat. His Bardas Cæsar sanctum excruciando, cum ab eo libellum et ut se ipse abdicaret impetrare minime potuisset, Photium protoasecretis patriarcham præficit, Ignatio in Terebinthi insulam relegato, ubi et ærumnis conflictabatur, innumeris quotidie abdicandi muneris causa ærumnis malisque appetitus. Deinde vinctum ad Hieriam transferunt, atque in Caprarum mandra includunt. Tum ad Promunti ædes adducto, Leo Lalaco illius sic genas pugnis ac colaphis confregit ut ejus duo molares dissilierint. Deinde vecte ferreo homicidarum pedes C adstringentes, in exiguo artoque carcere incluserunt; nec post multos dies in carcerem dictum Numera ferro vinctum compegerunt. Inde eo in Mitylenem insulam relegato, metropolitas in ergastula alios alio disperserunt.

29. Operæ pretium vero sit ut et de Photio pauca perstringamus. Hic Photius filius fuit Sergii spatharii, cujus pater Zacharias; qui rursus Leonem habuit filium... Sergius enim cum gentili ortus stemmate esset, in feminarum monasterium irrumpens, indeque rapta sanctimoniali habituque exuta, sibi eam conjugem fecit. Post tempus aliquod contigit Michaelem Sinadensem Sergii amicum in ejus domum intrare; conspectaque uxore ejus prægnante, indi- D gnantis specie ac velut percussurus in **669** eam baculum misit, sic aiens: *Utinam esset qui illam, unaque prolem qua feta est, necare posset! Video enim alteram Evam, serpentem utero gestantem ac prolem masculam. Huncque Deo permittente video patriarcham fore, omnique veneratione habendam ac pretiosam crucem spreturum esse; declinabitque ipse ad impietatem, et multos ad perjurium crucis calcata religione traducet, multosque regno cœlorum variis modis, suis artibus excludet.* Ad quem Sergius: *Atqui si talis futurus est, ipse una cum matre eum perimam.* Cui sanctus: *Non poteris quod ex divina est permissione impedire. Tibi igitur attente cave.*

30. Deinde eo nato, vocato mater Jacobo Maximinæ monasterii præfecto, ad ejus se pedes lacrimis oppleta jactavit, ut sacra eum unda tingeret. Dicebat enim: *Prægnans cum essem, vidi in somnis scisso utero draconem ex me exiisse. Sed et sanctus confessor Hilarion monasterii Dalmatæ dixit mihi corpore indutum me Satanam utero gestare.* Is ergo susceptum infantem baptizavit, Photium vocans, ac dicens: *Forte transibit ab illo ira Dei.* Sergius autem ejus pater, quædam in eo signa videns, *Num mea uxor*, aiebat, *ea ipsa est sanctimonialis, quam apud Hebræos Antichristum parituram exspectant?* Quod vero parentes monachorum studiosi erant, uxor domo lubens excipiens pro ipsis ac Photio preces fundere rogabat. Hunc quandoque Photium valde adhuc puerulum, cum **670** pater ad S. Joannicium in monte Olympo adduxisset, obsecrabat ut oraret pro eo. Cui ille actutum respondens, *Photius*, inquit, *vias tuas, Domine, ut sciat, in animum non inducit.* Ad quem Sergius alta ducens suspiria: *Ut quid, Pater, hoc dixisti?* Respondit senex: *Quæ ille perpetraturus est, tibi denuntio.* Tum Sergius caput cinerem aspersus e monte descendit.

31. Traditus disciplinis majoribus animis atque opera, quæ Græcorum erant ac gentilium, quam quæ ecclesiastica, capessebat. Unde etiam cum in Hebræum quemdam magum incidisset, ait illi: *Quid mihi, juvenis, daturus es, faciamque ut Græcorum omnis eruditio in ore versetur omnesque sapientia vincas?* Cui ille: *Dimidiam bonorum partem in eam rem pater libens collaturus est.* Ad quem Hebræus: *Pecuniis non indigeo, ac nec patrem tuum rem scire volo; sed veni mecum huc, ac signum nega in quo Jesum affiximus, inauditoque a me tibi concesso amuleto vitam omnem prospere ages et divitiis afflues, magnaque sapientia in omnibus gaudens ac lætans præstabis.* Quo prone audito, exque impostoris voluntate omni peracto negotio, eo ex tempore nullum finem fecit libros eorum prohibitos divinationum ac astrologicæ vanitatis legendi iisque animum addicendi. Quod autem ex patre audierat accepisse illum a viris spiritalibus ac futurorum intelligentia præditis, fore ut vario astu ac machinamentis patriarchalem **671** demum thronum conscenderet, hoc animo versans, cum Gregorio Syracusanæ quondam Ecclesiæ episcopo (qui et Asbetas vocabatur, et a magno Methodio cessare jussus erat tum ob alia plura, tum quod extra parœciam Zachariam, ejusdem Methodii patriarchæ ad Romanum antistitem presbyterum nuntium, ordinaverat) cum illo aliisque præterea quibusdam, ob scelera perinde gradu motis, amicitia jungitur. In illis erant Eulampius Apamiensis et Petrus Sylæi aliique cum eis plurimi. Hi itaque in Photii domum convenientes et cum Gregorio versantes, consilia struebant adversus magnum Ignatium; quos ipsos, collecta in

A λ'. Εἶτα γεννηθέντος ἡ μήτηρ Ἰάκωβον τὸν Μαξιμίνης ἡγούμενον μεταπεμψαμένη ἔῤῥιψεν αὐτὸν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. Ἔλεγε γὰρ, ὅτι *Ἔγκυος οὖσα εἶδον ὄναρ ὅτι ἐσχίσθη ἡ*[66] *κοιλία μου καὶ ἐξῆλθε δράκων. Ἀλλὰ καὶ ὁ ὅσιος καὶ ὁμολογητὴς Ἱλαρίων ὁ τῆς Δαλμάτου εἴρηκέ μοι ὅτι Σεσωματωμένον Σατανᾶν βαστάζεις.* Λαβὼν οὖν αὐτὸν ἐβάπτισεν, Φώτιον ὀνομακώς, *Ἴσως*, λέγων, *παρέλθοι ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἀπ' αὐτοῦ.* Σέργιος δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὁρῶν τινα σημεῖα ἐν αὐτῷ, ἔλεγεν· *Μὴ ἄρα ἡ παρ' Ἑβραίοις ἐλπιζομένη μονάστρια, ἡ τὸν Ἀντίχριστον μέλλουσα τίκτειν, ἡ γυνή μού ἐστιν;* Ἐπεὶ δὲ φιλομόναχοι ἦσαν, τοὺς μοναχοὺς προσδεχομένης, ἠξίου εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τοῦ Φωτίου. Τοῦτόν ποτε B τὸν Φώτιον μειράκιον σχεπὶ[67] τυγχάνοντα εἰς τὸν ἐν ἁγίοις Ἰωαννίκιον ἐν τῷ Ὀλύμπῳ ἀνήγαγεν, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ εὔξασθαι τοῦτον παρεκάλει. Ὁ δὲ ἑτοίμως ἀποκριθεὶς ἔφη· *Φώτιος ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ ὁδούς σου, Κύριε, εἰδέναι* [P. 443] *οὐ βούλεται.* Ὁ δὲ στενάξας εἶπεν· *Τί τοῦτο ἔφης, πάτερ;* Αὖθις ὁ γέρων, ὅτι *Τὰ μέλλοντα πραχθῆναι ὑπ' αὐτοῦ δηλῶ σοι.* Τότε ὁ Σέργιος κόνιν σπασάμενος κατῆλθεν ἀπὸ τοῦ ὄρους.

λα'. Εἰς μαθήματα δὲ τοῦτον ἐκδοὺς, μᾶλλον ἐκεῖνος πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ φιλοτιμότερον διέκειτο ἢ τὰ ἐκκλησιαστικά. Διὸ καὶ Ἑβραίων τινὶ μάγῳ συντετυχώς, *Τί μοι*, ἔφη, *δῷς, νεανία, καὶ ποιήσω σε πᾶσαν γραφὴν Ἑλληνικὴν ἐπὶ στόματος ἄγειν* C *καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ σοφίᾳ παρευδοκιμεῖν;* Ὁ δέ φησι· *Τὸ ἥμισυ τῆς οὐσίας αὐτοῦ προθύμως ὁ ἐμὸς πατὴρ παρέξει σοι.* Ὁ δέ· *Οὐ χρήζω χρήματα, ἀλλ' οὐδὲ τὸν πατέρα σου γνῶναι τὸ δρᾶμα· ἀλλ' ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ εἰς τόνδε τὸν τόπον, καὶ ἀρνῆσαι τὸν τύπον ἐν ᾧ Ἰησοῦν προσηλώσαμεν, καὶ δώσω σοι παράδοξον φυλακτὸν, καὶ ἔσται ἡ ζωή σου πᾶσα ἐν εὐημερίᾳ καὶ πλούτῳ καὶ πολλῇ σοφίᾳ καὶ χαρᾷ.* Τὸν δὲ προθύμως ἀκούσαντα, καὶ πάντα πρὸς τὴν τοῦ γόητος ἀρέσκειαν τετελεκότα[68], καὶ ἔκτοτε ταῖς ἀπηγορευμέναις αὐτῶν βίβλοις τῆς μαντικῆς καὶ ἀστρολογικῆς τερατείας οὐκ ἀποσχόμενος τὸν νοῦν, ἐπεὶ ἀκούων ἦν παρὰ τοῦ πατρὸς, ὡς ὑπὸ προορατικῶν ἀνδρῶν ἀκηκοότος, ὅτι πολυτρόπως τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἐπιβήσεται, τοῦτο D ἐν ἑαυτῷ στρέφων Γρηγορίῳ τινὶ τῆς Συρακούσης Ἐκκλησίας γενομένῳ ἐπισκόπῳ, ὃς καὶ Ἀσβεστᾶς ἐκαλεῖτο, καθῄρητο δὲ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Μεθοδίου διά τε πολλὰ ἄλλα καὶ διὰ τὸ παρ' ἐνορίαν χειροτονῆσαι Ζαχαρίαν τὸν τοῦ πατριάρχου Μεθοδίου πρὸς Ῥωμαῖον[69] ἀποσταλέντα πρεσβύτερον, φιλιάζεται σὺν τούτῳ τε καὶ ἄλλοις τισὶν ἐπ' ἐγκλήμασι καθῃρημένοις, ὧν ὑπῆρχεν Εὐλάμπιος ὁ Ἀπαμείας καὶ Πέτρος ὁ Συλαίου καὶ ἄλλοι σὺν αὐτοῖς πλεῖστοι, οἳ εἰς τὸν οἶκον Φωτίου συνερχόμενοι καὶ μετὰ Γρηγορίου στρεφόμενοι κατὰ τοῦ μεγάλου Ἰγνατίου μελετῶντες ἦσαν· οὓς καὶ συναθροισθεῖσα ἐν τῷ πατριαρχείῳ μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων σύνοδος πάντας

VARIÆ LECTIONES.

[66] ἡ om. P. [67] ἔτι? [68] παντὸς et τετελεκότος P. [69] leg. Ῥώμην. Combef.

A καθήρησε καὶ ἀπεκήρυξε. Τοῦτον τὸν Φώτιον Βάρδας ὁ Καῖσαρ, ὁ θεῖος Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως, χειροτονεῖ πατριάρχην. Ὃς μετ' ὀλίγας ἡμέρας ζητεῖ τὸ ἰδιόχειρον αὐτοῦ γράμμα, ὅπερ πρὸς τοὺς μητροπολίτας ἐποίησεν, ἡνίκα τοῦτον εἰς χειροτονίαν ἤγαγον, ὡς δῆθεν ἰδεῖν τι ἐν αὐτῷ βουλόμενος. Εἰσάγεται οὖν ὁ [80] χάρτης, καὶ ζητεῖται ἀσφάλειαν ἵνα μὴ διαῤῥηχθῆναι [81]. Οἱ δὲ τοῦ Φωτίου τὴν ἀντίχειρα τοῦ κρατοῦντος αὐτὸν κλάσαντες [P. 444] τὸν χάρτην ἀνέσπασαν, ὃν καὶ χειρωσάμενος Φώτιος εἰς λεπτὰ κατέκοψε, λέγων· *Οὔτε ὑμᾶς οὔτε τὸν Ἰγνάτιον ἐπίσκοπον ἔχω.*

λβ'-λγ'. Τῷ β' ἔτει, Φωτίου τὸν τίμιον σταυρὸν εἰς τὴν ἑορτὴν ὑψοῦντος, μοναχός τις πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου ἑστὼς διορατικὸς εἶδεν θέαμα ξένον, ὄφιν B παμμεγέθη τὰς χεῖρας τοῦ Φωτίου κρατοῦντα, τὸν δὲ σταυρὸν τὸν τίμιον ἐφ' ἑαυτοῦ ἀνυψούμενον. Σύντρομος δὲ γεγονὼς μεγάλα ἔκραζε καὶ σύντομον τὸ, *Κύριε, ἐλέησον*. Καί τινες σὺν αὐτῷ εὐλαβεῖς ἱστάμενοι τὸ αἴτιον ἀνηρώτων, καὶ αὐτὸς τὴν ὀπτασίαν εἶπεν αὐτοῖς. Οἱ δὲ ἦσαν τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας πρεσβυτέρων. Οὗτοι δὲ πρὸς τὸν εὐλαβῆ καὶ διορατικὸν τοῦτον μοναχὸν εἶπον, ὅτι *Καὶ ἡμεῖς λειτουργοῦντες μετ' αὐτοῦ οὐδέποτε ἠκούσαμεν αὐτοῦ εὐχὴν λαλοῦντος, ἀλλὰ τῶν θύραθεν ποιητῶν ὑποψιθυρίζοντος ῥήματα· τὸ δὲ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ ὑποκάτω τῆς θείας καὶ ἁγίας τραπέζης ἐμεῖ δυσωδέστατον ἐμετόν.*

C λδ'· Καὶ διηγήσατο ἡμῖν Ἰωάννης ὁ Ἡσυχαστής, ἀνὴρ θεοφόρος καὶ προορατικὸς ἀληθὲς, ὅτι *Ἐν τῷ σπηλαίῳ ποτὲ σφοδρῶς καθεζομένου μου, δύο τινὲς ἡγούμενοι Εὐθύμιος καὶ Ἰωσὴφ ὑπὸ Φωτίου σφοδρῶς διωκόμενοι παρέβαλον πρός με· καὶ καθὼς ἔδωκεν ὁ Θεὸς, ἐστήριξα αὐτοὺς, καὶ τελευταῖον εἰπὼν, Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται, ἀπέλυσα αὐτούς. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ πρὸ τοῦ ἀφυπνῶσαί με παρέστη μοι Αἰθίοψ μέγας καὶ ἀπευκτὸς καὶ ἰδεῖν φρικτὸς, ὃς ἠπλωσε κρατῆσαι τοῦ λαιμοῦ μου πρὸς τὸ ἀποπνῖξαί με. Εὐθὺς δὲ ἐγὼ τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ ποιήσας καὶ θαῤῥήσας ἐκράτησα αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς, καὶ, Τίς εἶ, λέγων, καὶ τί τὸ ὄνομά σου, καὶ τίς ὁ ἀποστείλας σε ἐνταῦθα, καὶ δι' ἣν αἰτίαν;* D *Αὐτὸν δὲ ἀποκριθέντα εἰπεῖν· Ἐγώ εἰμι ὁ δυνατὸς μὲν τοῦ Βελίαρ, ὑπουργὸς δὲ Φωτίου· ὄνομα δέ μοι Λεβούφας, συνεργὸς γοήτων καὶ φαρμακῶν, ὁδηγὸς μοιχῶν καὶ λῃστῶν, φίλος δὲ Ἑλλήνων καὶ τοῦ ἐμοῦ ἐν κρυπτῷ θεράποντος Φωτίου. Ἀπέστειλε δέ με ὁ ἐξουσιάζων με εἰς ἐκδίκησιν αὐτοῦ διὰ τὰς χθὲς κατ' αὐτοῦ ἀτιμίας, τοῦ περιεργάσεσθαί σε, ὅπως μεταμεληθεὶς ἀποδέξῃ αὐτὸν καὶ ἀλλοτριωθῇς τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ ἄλλοις τοῦτο πεποίηκεν πολλοῖς.*

A patriarchalibus ædibus metropolitarum episcoporumque synodus omnes exauctoravit atque proscripsit. Hunc Photium Bardas Cæsar, Michaelis imperatoris avunculus, patriarcham creat. Is brevi post, quas manu propria scriptas metropolitis litteras dederat tum cum ipsum ordinaturi convenerant, petit, tanquam scilicet aliquid in eis inspecturus. Allatum ergo diploma est, fidemque exigunt ne illud diffringatur. At qui Photii partium erant, vi arreptum e manu tenentis chartam disciderunt; quam et Photius apprehendens minutim concidit, dicens: *Neque vos episcopos habeo nec Ignatium.*

32-33. Anno secundo, cum Photius venerandam crucem per diei ejus solemnia exaltaret, monachus quidam haud procul ab altari stans, B vir **672** futurorum intelligentia perspicax, inauditam rem vidit ac plane insolitam, ingentis molis serpentem Photii adstringentem manus, cum veneranda crux ipsa a se ipsa exaltaretur. Rei ergo spectaculo territus, magna contentaque voce clamare, *Domine, miserere.* Clamoris causam exquirentibus, qui cum illo stabant viri religiosi, visionem illis aperuit. Erant hi ex ecclesiæ presbyteris, qui et ipsi venerabili huic ac spiritali monacho dixerunt: *Nos quoque cum illo rem sacram peragentes nunquam solemnem precationem dicentem eum audivimus, sed profanorum vatum verba submurmurantem. Quod vero his gravius est, etiam sub divina sacraque mensa fetoris pessimi* C *vomitum egerit.*

34. Narravit nobis Joannes Solitarius, vir divinus ac spiritu prophetico præditus, veræ istud narrationis: *Cum quandoque ipse graviter habens in specu mea sederem, duo quidam monachorum præpositi Enthymius et Joseph, quos Photius dire persequeretur, ad me venerunt; quibus quantum Deus dedit a me confirmatis, atque ad extremum adjecto, Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit* [x], *a me eos dimisi. Sequenti autem nocte priusquam obdormiscerem, adstitit mihi Æthiops magnus et horribilis adspectuque terribilis, et ut tenens gutture suffocaret, manus explicavit. Mox ego crucis me signo muniens, assumptaque fiducia, Quisnam vero es tu, aio, quodve tibi* D *nomen? ac quis te huc, ac quare, misit? Qui respondit: Ego sum potens Beliaris Photiique minister: nomen* **673** *mihi Lebufas; præstigiatorum adjutor ac veneficorum, mœchorum dux et latronum, Græcorum amicus ac Photii, qui meus in occulto servus est et cultor. Misit me vero dominus meus ultum serio quæ in eum probra heri jactata sunt, curiosiusque observatum, quo nimirum pœnitentia ductus ipsum recipias atque a Deo alienus fias, quod et non paucis aliis fecit. Tu enimvero crucis armatura invalidum*

x Matth. x, 22.

VARIÆ LECTIONES.

[80] ὁ om. P. [81] ἀσφάλεια ἵνα μὴ διαῤῥηχθῇ?

cassumque reddidisti. Tum ego venerandæ crucis signaculo ipsum profligavi, evanuitque ex oculis.

35. Quadam nocte contigit terram magnis motibus quati; cumque Photius pro concione ad populum oraturus ambonem ascendisset, dixit *terræmotus non ex peccatorum multitudine oriri, sed ex aquarum exuberantia. Item singulos homines duplici anima præditos esse : ex his unam peccare, alteram a peccato immunem esse.* Hoc cum audisset qui primus a secretis erat, ad imperatorem veniens in hæc verba locutus est : *Servi nostri vim faciunt, qui dicant, Sperabamus nos una præditos anima, eique procurandæ duos singuli quot mensibus modios accipiebamus. Nunc autem, ut palam docet patriarcha, quisque duas animas habet; idcirco necesse est ut duo alii modii nobis adjiciantur.* Tum imperator in risum solutus : *Sicne docet qui vultu Chazarus est?* Mox itaque accersito patriarcha ex eo sciscitatur irati specie, *Sicne doces, o Marzuca, hominem duplici anima præditum esse?* At ille, probabilibus sermonibus ei dolo imponens, persuasit non se ita dixisse, sed de **674** aliis rebus sermonem habuisse. Quærebat ex illo Gregorius Syracusanus quid vox illa Marzucas sibi vellet. Respondit ille *mar* canem esse, *zu* trahe, *cas* pellem : hoc est, canis trahens pellem.

36. Faber quidam (reique, qui audierant atque viderant, serio fidem faciebant), cujus ad Sophias ædes erant, per dies multos animam agens, linguamque et labia ac manus exedens, spiritum efflare non poterat. Tantisper vero a stupore emergens saniorique mente effectus, *Scitote, fratres,* aiebat, *Photium patriarcham me docuisse ne jejunus communicarem. Idque in causa est ut hæc quæ videtis patiar, et ut mori non valeam.* Hæcque locutus animam efflavit. Atque hæc hactenus dicta de Photio.

37. Anno imperii Michaelis nono expeditione suscepta imperator adversus Agarenos proficiscitur, Orypha præfecto in urbe relicto. Jamque ad Mauropotamum castra posuerat, cum ille Russos ducentarum navium classe adventare nuntiat. Quo audito imperator, re prorsus infecta nullaque conserta pugna, confestim revertitur.

38. Anno imperii Michaelis decimo Russi, cum in Hierum penetrassent, multas cædes fecerunt. Urbem itaque vallo cingunt, ac cum vix imperator trajicere potuisset, statim cum Photio patriarcha ad sanctæ Dei Genitricis, quod est in Blachernis, veniunt : eductamque cum canticis ejusdem Dei Genitricis sacram vestem ac pallium mari leviter **675** intinxerunt; cumque nulla perflaret aura, ventorum statim orti impetus, tranquilloque mari ac sedato continui fluctus excitati. Impiorum Russorum fractæ naves ac quassatæ, cum paucæ evasissent periculum.

39. Barda Cæsare solenni processu ac pompa

A *Ἀλλὰ σύ με τῷ ὅπλῳ τοῦ σταυροῦ ἀνίσχυρον ἔδειξας. Τότε ἐγὼ κατήργησα αὐτὸν τῷ τιμίῳ σταυρῷ, καὶ ἄφαντος ἐγένετο.*

λε'. Ἐν μιᾷ νυκτὶ συνέβη γενέσθαι σεισμοὶ μεγάλοι· καὶ αὐτὸς ὁ Φώτιος ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος δημηγορῆσαι εἶπεν, ὅτι *Οἱ σεισμοὶ οὐκ ἐκ πλήθους ἁμαρτιῶν,* [P. 445] *ἀλλ' ἐκ πλησμονῆς ὕδατος γίνονται, καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος δύο ψυχὰς ἔχει, καὶ ἡ μὲν μία ἁμαρτάνει, ἡ δὲ ἑτέρα οὐχ ἁμαρτάνει.* Τούτων ἀκούσας ὁ πρωτοασηκρῆτις καὶ ἀπελθὼν εἶπεν τῷ βασιλεῖ, ὅτι *Οἱ δοῦλοι ἡμῶν ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς, λέγοντες, ὡς Ἡμεῖς ἠλπίζομεν μίαν ψυχὴν ἔχειν, καὶ ἐλαμβάνομεν ἑκάστῳ μηνὶ ἀνὰ μοδίους δύο· νῦν δὲ, ὡς διδάσκει ἀναφανδὸν ὁ πατριάρχης, δύο ψυχὰς ἔχει ἕκαστος, καὶ* B *δεῖ ἄλλους δύο μοδίους προσθεῖναι ἡμῖν.* Καὶ ὁ βασιλεὺς γελάσας εἶπεν· *Οὕτως δογματίζει ὁ Χαζαροπρόσωπος;* Προσκαλεῖται οὖν εὐθὺς τὸν πατριάρχην, καὶ πυνθάνεται ὡς δῆθεν θυμούμενος· *Οὕτως δογματίζεις, ὦ Μαρζούκα, δύο τὸν ἄνθρωπον ἔχειν ψυχάς;* Ὁ δὲ ταῖς πιθανολογίαις δολερῶς τοῦτον ὑπεισελθὼν ἔπεισεν ὡς περὶ ἄλλων ὑποθέσεων εἰπεῖν, οὐχὶ δὲ οὕτως. Ταύτῳ Γρηγόριος ὁ Συρακούσης ἠρώτησε· Τί τὸ Μαρζούκας σημαίνει; Ὁ δὲ εἶπεν· Τὸ μάρ, *κύων*· τὸ ζοὺ, *σῦρε*· τὸ κάς, *κάσσυμα*· τουτέστι, κύων ἕλκων δέρμα.

λς'. Ἐργαστηριακὸς δέ τις, ὡς οἱ ἰδόντες καὶ ἀκούσαντες ἐβεβαίωσαν, εἰς τὰς Σοφίας τὴν οἴκησιν ἔχων, C ἐπὶ πολλαῖς ταῖς ἡμέραις ψυχορραγῶν καὶ τὴν γλῶτταν καὶ τὰ χείλη καὶ τὰς χεῖρας ἐσθίων ἀποψῦξαι οὐκ ἠδύνατο. Μικρὸν δὲ ἀνασφήλας εἶπεν· *Γινώσκετε, ἀδελφοί, ὅτι ὁ πατριάρχης Φώτιος ἐδίδαξέ με μὴ κοινωνεῖν νῆστις. Διὸ καὶ ἃ βλέπετε πανθάνω, καὶ ἀποθανεῖν οὐ δύναμαι.* Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέψυξεν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Φωτίου.

λζ'. Τῷ θ' αὐτοῦ ἔτει ἐκστρατεύει ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, τὸν Ὀρύφαν ὕπαρχον ἐν τῇ πόλει καταλιπών· ὃς καὶ τὸν βασιλέα ἤδη τὸ Μαυροπόταμον καταλαβόντα δηλοῖ τὴν τῶν Ῥῶς ἄφιξιν, πλοίων οὖσαν διακοσίων. Ὁ δὲ βασιλεὺς εὐθὺς ὑποστρέφει, μηδὲν ὅλως ἐργασάμενος. D

λη'. Τῷ ι' αὐτοῦ ἔτει οἱ Ῥῶς ἔνδοθεν τοῦ Ἱεροῦ φθάσαντες πολὺν εἰργάσαντο φόνον. Περικυκλοῦσιν οὖν τὴν πόλιν· καὶ τοῦ βασιλέως μόλις διαπερᾶσαι ἰσχύσαντος, εὐθὺς σὺν τῷ πατριάρχῃ Φωτίῳ τὸν ἐν Βλαχέρναις τῆς Θεοτόκου ναὸν καταλαμβάνουσι, καὶ μεθ' ὑμνῳδιῶν τὸ ἅγιον τῆς Θεοτόκου ἐξαγαγόντες μαφόριον τῇ θαλάσσῃ ἄκρως προσέβαψαν· καὶ νηνεμίας οὔσης εὐθὺς ἀνέμων ἐπιφοραὶ καὶ τῆς θαλάσσης [P. 446] ἠρεμούσης κυμάτων ἐπαναστάσεις ἀλλεπάλληλοι ἐγεγόνεισαν, καὶ τὰ τῶν ἀθέων Ῥῶς πλοῖα κατεάγησαν, ὀλίγων ἐκπεφευγότων τὸν κίνδυνον.

λθ'. Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προελεύσει δι-

ερχομένου, καθεζόμενος ὁ πατρίκιος Δαμιανὸς ἐν τῷ A ὡρολογίῳ, ὁ καὶ παρακοιμώμενος, οὐκ ἐπηγέρθη τιμῆσαι αὐτόν. Ὁ δὲ θυμωθεὶς τῷ βασιλεῖ κλαίων τοῦτο ἀπήγγειλεν, καὶ, ὅτι *Εἰς ὄνειδος τῆς σῆς βασιλείας οὐκ ἐπηγέρθη μοι.* Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐξορίζει τὸν παρακοιμώμενον Δαμιανὸν ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι, καὶ προβάλλεται Βασίλειον τὸν πρωτοστράτορα αὐτοῦ παρακοιμώμενον. Τοῦτο ὁ [82] Καῖσαρ ἰδὼν ἐλυπήθη λίαν, καὶ ἐζήτει ἀποκτεῖναι Βασίλειον.

μʹ. Τῷ ιαʹ αὐτοῦ ἔτει ἐχώρισεν ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ τὸν Βασίλειον τῆς αὐτοῦ γυναικὸς Μαρίας, καὶ δέδωκεν αὐτῷ γυναῖκα Εὐδοκίαν τὴν Ἰγγηρίναν, διορισάμενος αὐτῷ κυρίως αὐτὴν ἔχειν· ἦν γὰρ αὐτὴ τοῦ βασιλέως παλλακὴ, καὶ πάνυ ἠγάπα αὐτὴν ὡς B εὐπρεπῆ. Τὴν δὲ προτέραν αὐτοῦ γυναῖκα Μαρίαν, δοὺς χρυσίον καὶ πλοῦτον πολὺν, ἀπέστειλεν εἰς τὰ ἴδια. Θέκλαν δὲ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν προσήρμοσε Βασιλείῳ τοῦ ἔχειν αὐτὴν ἰδίως. Ὁ μέντοι Καῖσαρ καὶ ὁ βασίλειος ὑπεβλέποντο ἀλλήλους, ζητοῦντες πῶς ἕτερος τὸν ἕτερον ἀνέλῃ. Διὸ καὶ ἐλοιδόρει τὸν Καίσαρα Βασίλειος πρὸς τὸν βασιλέα ὡς κατ' αὐτοῦ μελετῶντα. Ὁ δὲ ταῦτα ὡς λῆρον ἤκουεν. Διὸ καὶ σπεύδων πληροφορῆσαι τὸν βασιλέα συμφιλιοῦται Συμβατίῳ πατρικίῳ καὶ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου, γαμβρῷ τοῦ Καίσαρος· καὶ δι' ὅρκων βεβαιοῦσιν ἀλλήλους [83] τὴν εἰς αὐτοὺς ὁμόνοιαν. Ἐπληροφόρει δὲ Συμβάτιον Βασίλειος δι' ὅρκων φρικτῶν, ὅτι *Τοῦ βασιλέως πολλά σε ἀγαπῶντος βούλεται Καίσαρα προβάλλεσθαι, ἀλλὰ διὰ τὸν πενθερόν σου τοῦτο ποιῆσαι ἀδυ-* C *νατεῖ.* Ἐν τούτοις ἀπατηθεὶς ὁ Συμβάτιος γέγονε κατὰ τοῦ Καίσαρος Βάρδα τοῦ ἰδίου πενθεροῦ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν βασιλέα ἐξωμόσατο πληροφορήσας αὐτόν πως· *Ὁ Καῖσαρ βούλεταί σε,* φησὶν, *ἀνελεῖν*, ἐξειπὼν καὶ τὰ τῆς βουλῆς. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς ὅρκοις Συμβατίου πεισθεὶς καὶ τοῖς λόγοις Βασιλείου βεβαιωθεὶς ἐνδομύχει κατὰ τοῦ Καίσαρος. Ὁ δὲ Βασίλειος πάντα σκευασάμενος κατὰ τοῦ Καίσαρος, ἐν δὲ τῇ πόλει μηδὲν ποιῆσαι δυνάμενος, πείθει τὸν βασιλέα κινῆσαι στόλον κατὰ τῆς Κρήτης. Καὶ τούτου γινομένου Λέων ὁ φιλόσοφος Βάρδα Καίσαρα [84] παρῄνει ὑποστέλλεσθαι [P. 447] καὶ συντηρεῖν ἑαυτὸν ἀπὸ Βασιλείου. Ὁ δὲ Καῖσαρ τὸν βασιλέα ἐπεφωνεῖτο φείδεσθαι τοῦ Βασιλείου. D Ἐπεὶ δὲ προέλευσις τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις ἐτελεῖτο, Εὐαγγελίου τελεσθέντος ἀνῆλθεν ὅ τε πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Καίσαρι καὶ Βασιλείῳ παρακοιμωμένῳ ἐν τοῖς Κατηχουμένοις· καὶ τοῦ πατριάρχου ἐπὶ χεῖρας ἔχοντος τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, βάψαντες ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ Βασίλειος τοὺς τιμίους ὑπέγραψαν σταυροὺς, ὅρκῳ βεβαιώσαντες τὸν Καίσαρα ἀφόβως συνελθεῖν αὐτοῖς ἐν τῷ ταξειδίῳ. Ὁ δὲ φιλόσοφος Λέων φανερῶς παρηγγύα τῷ Βάρδᾳ μὴ ἐξελθεῖν σὺν αὐτοῖς, ἐξερχομένῳ δὲ ἔλεγεν μὴ ὑποστρέφειν.

A eoram transeunte, Damianus patricius et accubitor in horologio sedens illi honoris causa minime assurrexit. Ea re ille exasperatus lugens imperatori refert, idque animo cogitantem sit non assurrexisse, *ut regiam ipsam majestatem injuria probroque violaret.* Hoc audito imperator, Damiano ad S. Mamantis ablegato, Basilium protostratorem accubitorem præficit. Videns autem Cæsar rem molestissime habuit, necemque Basilio machinabatur.

40. Anno ejus imperii undecimo Michael Basilium cogit dato libello repudii Mariam conjugem dimittere, tradita ei uxore Eudocia Ingerina; jussumque illi ut rato eam conjugio haberet. Erat enim illius concubina, quam summe diligebat eo B quod forma venustissima esset. Priorem vero uxorem Mariam auro aliisque divitiis donatam ad sua remisit. Theclam autem sororem suam Basilio despondit, ut privatim eam haberet. Cæterum Cæsar et Basilius sibi mutuo suspecti erant, atque alter alterum tollere quærebant. Eam ob rem Basilius apud imperatorem expostulat moliri in eum Cæsarem. Verum hæc ille ut deliria audiebat. Quamobrem **676** etiam Basilius fidem imperatori facturus amicitias jungit cum Symbatio patricio ac dromi logotheta, Cæsaris genero; juratamque alter alteri concordiam firmant. Aiebat Basilius horrendisque juramentis adstruebat *diligi eum plurimum ab imperatore, ac velle Cæsarem* C *provehere, nec tamen propter ejus socerum id posse præstare.* His deceptus Symbatius adversus Bardam Cæsarem socerum suum conjurat; ingressusque ad imperatorem, jurejurando *velle Bardam Cæsarem eum interficere* affirmat, ipsas quoque insidias narrans. Imperator Symbatii juramentis credulus, ac Basilii verbis persuasus, intus animo in Cæsarem insidias condebat. Basilius autem quæ erant perdendo Cæsari, cuncta instruxerat, cumque rem in urbe præstare non posset, auctor est imperatori, ut classem adversus Cretenses educat. Hæc cum gererentur sicque res in procinctu esset, Leo philosophus Bardam Cæsarem admonebat ut se subduceret sibique a Basilio caveret: Cæsar vero imperatorem in Basilium proniorem D esse respondebat. Quod autem processus diei annuntiationis in Chalcopratæis peragebatur, lecto Evangelio ascendit Photius patriarcha, et imperator cum Cæsare et Basilio accubitore ad Catechumena; tenenteque patriarcha in manibus pretiosum corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, intingentes imperator pariter ac **677** Basilius venerandas cruces subscripserunt, jurejurando Cæsari fidem obstringentes, omnis ut metus securus eam cum illis expeditionem susciperet. Leo autem philosophus Bardam palam monebat ne cum illis egrederetur: sin minus, reversurum non esse.

VARIÆ LECTIONES.

[82] ὁ om. P. [83] ἀλλήλοις? [84] Βάρδᾳ τῷ Καίσαρι?

41. Signa quoque ejus necis secuta sunt. Facto A enim terræ motu statua quæ ad Sanctam Annam in columna secundo ordine stabat, collapsa est. Rettulit Bardas Leoni philosopho, isque sic palam exposuit, ei qui a primo imperatore secundus sit, imminere ruinam mortis. Sed et quod soror Theodora paludamentum miserat, justa minus longitudine inventum, cui perdix auro intextus erat. Accepta ille veste percontabatur quorsum brevior facta esset; utque existimo, vitæ finem ambobus præsignabat: nempe perdicis symbolo structas ei dolo insidias, brevitate breves illius dies innuebat. Sed et ejusmodi conspexit somnium: Videbatur sibi Cæsar cum imperatore solemni die ad Sanctæ Dei Sapientiæ solito splendore ac cultu advenisse, cumque ad sanctum B altare prope accessissent, angelos in candido habitu illis apparuisse. Intra cancellos senior quidam solio sublimis cernebatur. Erat is Petrus apostolus; cui Ignatius in genua supplex lacrymisque oppletus, quæ passus ab eo erat, mala exponebat. Petrus rei acerbitate motus, virumque miseratus, *Ex Domini*, inquit, *manu ultionem* **678** *nancisceris*. Moxque uni duorum illi adstantium, aureis vestibus præpositorum more fulgentium, gladium tradit; statimque innuens, imperatorem quidem a dextris posuit, a sinistris vero Dei iræ devotum, sic dictum Cæsarem, aitque frustatim gladio concidendum. Quo exeunte, de C Michaele adjecit, ipse quoque exspectaret se concidendum; appellans improbam prolem.

42. Post Pascha itaque imperator ingentibus copiis stipatus ad Thracesiorum thema venit. Porro Basilius Cæsaris necem machinabatur. Erant autem in consilio Marianus ejus frater et Symbatius Cæsaris gener, Bardas quoque frater Symbatii et Petrus Bulgarus et Leo Assyrius ejus consobrinus, Joannes quoque Chaldes et Constantinus Toxaras. Innotuit res Joanni Neatocomito, nuntiatque per Procopium Cæsari. Cui ille vicissim: *Junior es, et deliras, zizania seminans.* Insomnem Cæsar noctem egit, summoque diluculo suis omnibus in consilium vocatis declaravit quæ sibi dicta erant, rogans quid illi facto opus putarent, D eorum sententiam. Cui Philotheus protospatharius et generalis, Cæsaris propensius amicus, *Mane*, inquit, *domine, auream cæsii coloris chlamydem tuam induere, teque coram inimicis palam exhibe, fugientque a facie tua.* Orto itaque sole, conscenso equo, fulgenti habitu, ingenti satellitio Cæsar ad imperatorem venit. Occurrit Basilius, **679** manuque apprehensum ad sacrum intus cubiculum adduxit, aitque imperatori: *Collecto, domine, omni exercitu, jube in Cretam transfretare.* Moxque Basilius a tergo stans Cæsari ensem adigit. Reliqui membratim conciderunt, spectante imperatore ac con-

A μα'. Καὶ σημεῖα τῷ τούτου θανάτῳ παρηκολουθήκεσαν. Σεισμοῦ γὰρ γεγονότος ἐπεπτώκει τὸ ἄγαλμα ὃ κατὰ τὴν Ἁγίαν Ἄνναν [55] τὸ δεύτερον ἐπὶ κίονος ἵστατο· ὅπερ διαγγελθὲν παρὰ Καίσαρος Λέοντι τῷ φιλοσόφῳ διηρμήνευτο, τὸν ἐκ πρώτου ἄνακτος δεύτερον ἐκπεσεῖσθαι διὰ θανάτου. Ἀλλὰ καὶ ἐσθὴς αὐτῷ ἐξαποσταλεῖσα παρὰ Θεοδώρας τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς τοῦ προσήκοντος μήκους ἐλλείπουσα, ἥτινι πέρδιξ χρυσόπαστος καθιστόρητο· ἣν προσδεξάμενος ἐπυνθάνετο αὐτῇ τί κεκολόβωται. Ὡς οἶμαι, φησὶν, ἀμφοτέροις τὴν λύσιν προεζωγράφησε, διὰ μὲν τῆς πέρδικος τὸ πρὸς αὐτὸν δολερὸν, διὰ δὲ τοῦ ἐλλιποῦς τὸ ἐλλιπὲς τῶν ἑαυτοῦ ἡμερῶν αἰνιττόμενος. Καὶ ὄναρ δὲ ἐθεάσατο τοιοῦτον· Ἐδόκει ἑορτασίμου ἡμέρας ὁ Καῖσαρ μετὰ τοῦ βασιλέως τῇ Ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ B Σοφίᾳ προσπεφοιτηκέναι καὶ συνήθους λαμπρότητος. Ὡς δὲ πρὸς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἦσαν, λαμπροφόροι τούτοις ἀνεφάνησαν ἄγγελοι, καὶ πρὸς τοὺς ἔσω διώπτετό τις ὑπεράνω γηραιὸς θρονιζόμενος, καὶ οὗτος Πέτρος ὁ ἀπόστολος, ᾧ Ἰγνάτιος γονυπετῶν δάκρυσιν ὑπῆν ὑπομιμνήσκων ὑπὲρ ὧν λωβηθεὶς ὑπομεμενήκει. Ὁ δὲ [56] διὰ τὸ πάθος συνδιατεθεὶς αὐτῷ ἔφη *τὴν ἐκδίκησιν ἐκ χειρὸς Κυρίου ἀποίσεσθαι.* Καὶ εὐθὺς ἑνὶ τῶν ἱσταμένων αὐτῷ δύο χρυσενδύτων ὡσεὶ πραιποσίτοις μάχαιραν ἐπιδίδωσι, καί φησιν [57] τάχει ἐκνεύσας τὸν μὲν βασιλέα τῷ δεξιῷ ἀφώρισεν [58], τὸν δὲ θεόργιστον Καίσαρα, οὕτως εἰπὼν, τοῖς ἀριστεροῖς, καὶ διὰ ταύτης μεληδὸν τιμωρήσασθαι. Οὗ δῆθεν ἐξιεμένου, καὶ περὶ τοῦ C Μιχαὴλ διειρήκει τὴν τομὴν ἀπεκδέχεσθαι, ἀποκαλῶν αὐτὸν ἀσεβότεκνον.

μβ'. Μετὰ γοῦν τὸ Πάσχα ἀπάρας ὁ βασιλεὺς μετὰ πολλοῦ στρατοῦ [P. 448] ἦλθεν ἐν τῷ θέματι τῶν Θρᾳκησίων, καὶ Βασίλειος κατὰ τοῦ Καίσαρος ἐμελέτα. Ἦσαν δὲ ἐν τῇ βουλῇ Μαριανὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ Συμβάτιος ὁ γαμβρὸς τοῦ [59] Καίσαρος καὶ Βάρδας ὁ ἀδελφὸς Συμβατίου καὶ Πέτρος ὁ Βούλγαρος καὶ Λέων ὁ Ἀσσύριος ἐξάδελφος αὐτοῦ, Ἰωάννης τε ὁ Χάλδος [60] καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Τοξαρᾶς. Διέγνω δὲ ταῦτα Ἰωάννης ὁ Νεατοκόμιτος, καὶ δηλοῖ διὰ Προκοπίου τῷ Καίσαρι. Ὁ δὲ ἀντιδηλοῖ αὐτῷ· *Νέος εἶ, καὶ ληρεῖς ἐγείρων ζιζάνια.* Ἄϋπνος δὲ ὁ Καῖσαρ διατελέσας, ὄρθρου βαθέος [61] τοὺς αὐτοῦ πάντας προσκαλεσάμενος διεσάφησε τὰ λαληθέντα αὐτῷ καὶ D βουλὴν ἐζήτει. Φιλόθεος δὲ ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ γενικὸς προσφιλὴς αὐτοῦ ὢν λέγει τῷ Καίσαρι· *Αὔριον, δέσποτα, περιβαλοῦ τὸν χρυσοπέρσικόν σου χιτῶνα καὶ ὄφθητι τοῖς ἐχθροῖς σου, καὶ ἀπὸ προσώπου σου φεύξονται.* Τοῦ δὲ ἡλίου ἀνατείλαντος ἵππῳ ἐπιβὰς παρεγένετο πρὸς τὴν κόρτην τοῦ βασιλέως μετὰ στολῆς λαμπρᾶς, πολλῶν περικυκλούντων αὐτόν. Ἐλθὼν δὲ Βασίλειος καὶ τῇ χειρὶ κρατήσας εἰσήγαγε πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ τῷ βασιλεῖ ἔφη· *Τοῦ λαοῦ παντὸς, δέσποτα, συνειλεγμένου πρόσταττε διαπερᾶσαι ἐν τῇ Κρήτῃ.* Καὶ εὐθὺς ὁ Βασίλειος ὄπισθεν ἑστὼς δίδωσιν αὐτῷ μετὰ

VARIÆ LECTIONES.

[55] Ἄννην P. [56] δὲ om. P. [57] σφισιν margo P. [58] ἀφορίσαι? [59] τοῦ om. P. [60] Χάλδης P. [61] βαθείας P.

ξίφους. Οἱ δὲ λοιποὶ μεληδὸν αὐτὸν κατέκοψαν, τοῦ A βασιλέως βλέποντος καὶ σιωπῶντος. Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα τρίτη. Καὶ εὐθὺς ὑποστρέφουσι πρὸς τὴν πόλιν. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν κατὰ τὸ ἐμπόριον τοῦ Ἀκρίτα, μοναχός τις ἐφ' ὑψηλῆς τῆς πέτρας ἐπεφώνει μεγάλως τῷ βασιλεῖ· *Καλὸν ταξείδιον ἐποίησας, ὦ βασιλεῦ, τὸν ἴδιόν σου καὶ συγγενῆ ἀνελών. Οὐαί σοι, ὅτι ταῦτα ἐποίησας!* Θυμωθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Βασίλειος πέμπουσιν ἀνελεῖν τὸν μοναχόν. Οἱ δὲ παρατυχόντες ἔπεισαν τὸν ἀποσταλέντα ἄνουν καὶ δαιμονῶντα εἶναι τὸν μοναχόν. Διὸ καὶ μόλις παρῆλθεν ὁ μοναχὸς τῆς τιμωρίας.

μγʹ. Τῇ δὲ ἁγίᾳ Πεντηκοστῇ ἔστεψεν ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ καὶ Φώτιος πατριάρχης ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ Βασίλειον τὸν παρακοιμώμενον εἰς βασιλέα, τόμον ἀναγνοὺς διὰ Κάστορος ἀσηκρῆτις ἔχοντα οὕτως· B *Βάρδας ὁ Καῖσαρ ἐβουλεύσατο ἀνελεῖν με, καὶ διὰ τοῦτο ὑπεξήγαγέ με τῆς πόλεως· καὶ εἰ μὴ διὰ Συμβατίου καὶ Βασιλείου ἐμηνύθη μοι, οὐκ ἐν τοῖς ζῶσιν ἤμην. Ὅθεν καὶ ἐτελεύτησεν ὑπὸ τῆς ἰδίας ἁμαρτίας. Θέλω δὲ Βασίλειον τὸν παρακοιμώμενον, ὡς πιστὸν ὄντα καὶ φυλάττοντα τὴν ἐμὴν βασιλείαν καὶ τοῦ ἐχθροῦ ἐλευθερώσαντά με καὶ πόθον πρός με πολὺν ἔχοντα, εἶναι* [P. 449] *φύλακα τῆς ἐμῆς βασιλείας καὶ προνοητὴν, καὶ ὑπὸ πάντων εὐφημεῖσθαι ὡς βασιλέα.* Καὶ εὐφήμησαν πάντες· *Μιχαὴλ καὶ Βασιλείου πολλὰ τὰ ἔτη!* Ὁ δὲ τὸν τόμον ἀναγνοὺς Κάστωρ ὁ ἀσηκρῆτις ἐξελθὼν ἐν Νικομηδείᾳ καὶ ἐλθὼν εἰς μονὴν ἀνδρῴαν ἔμεινεν μέσον λιβαδίου. C Ἦν δὲ ἐκεῖσε φρέαρ, καὶ πεσὼν ἐν αὐτῷ ἀπεπνίγη.

μδʹ. Συμβάτιος δὲ ὁ γαμβρὸς τοῦ Καίσαρος, ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τοῦ Βασιλείου, εἰς μῖσος αὐτοῦ κινεῖται· καὶ συμβουλευσάμενος μετὰ Γεωργίου τοῦ Πηγάνη αἰτεῖται στρατηγὸς προβληθῆναι, καὶ γίνεται. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ προβάλλεται λογοθέτης τοῦ δρόμου ὁ Γοῦμερ. Καὶ ἐξελθόντες ἅμα ὅ τε Συμβάτιος καὶ ὁ Πηγάνης καταστρέφουσι τὸν λαὸν καὶ πυρπολοῦσι τὰς χώρας (ἦν γὰρ καιρὸς τοῦ θέρους), εὐφημοῦντες Μιχαὴλ μόνον, τὸν δὲ Βασίλειον ἀποκηρύττοντες. Τοῦτο μαθόντες οἱ βασιλεῖς γράφουσι τοὺς λοιποὺς στρατηγοὺς καταπολεμῆσαι αὐτούς. Νικηφόρος δὲ ὁ Μαλεῖνος ἔῤῥιψεν ἔγγραφα μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ, ἵνα δόλῳ τούτους κρατήσωσι καὶ μὴ εἰς D ἐμφύλιον ἐμπέσωσι πόλεμον. Κρατεῖται οὖν ὁ Πηγάνης, καὶ εἰσαχθεὶς ἐν τῇ πόλει ἀποτυφλοῦται, καὶ καθίζουσιν αὐτὸν ἐν τῷ Μιλίῳ προσαιτεῖν. Κρατεῖται δὲ καὶ ὁ Συμβάτιος παρὰ τοῦ Μαλεΐνου εἰς Κελτζινήν· καὶ εἰσαχθέντος εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα, φέρουσιν τὸν Πηγάνην μετὰ θυμιάματος ὀστρακίνου καπνίζοντα θέαφον, καὶ ἀπαντᾷ καὶ θυμιᾷ τὸν Συμβάτιον. Ἀποτυφλοῦται δὲ καὶ αὐτὸς τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν, καὶ ἐκκόπτουσι τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα, καὶ καθίζουσι καὶ αὐτὸν εἰς τὰ Τζαύσου προσαιτεῖν, καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς ἄγουσιν αὐτοὺς ἐν τῇ πόλει εἰς τοὺς ἰδίους οἴκους.

μεʹ. Ἐκβάλλει οὖν ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ διὰ τοῦ μηχανικοῦ τοῦ λεγομένου Λάμαρι Κωνσταντῖνον τὸν

licente. Hora erat fere tertia; statimque in urbem revertuntur. Cumque ad emporium Acrita venissent, monachus quidam ex alta rupe imperatori elata firmaque voce clamabat: *Egregia sane, imperator, tua hæc expeditio, quod necessarium tuum ac cognatum occidisti. Væ tibi qui hæc feceris!* Iratus imperator et Basilius mittunt qui monachum occisuri essent. Verum qui aderant, ei qui missus spiculator erat monachum dementem esse actumque a dæmone etiam atque etiam asseverant; quo factum est ut vix tandem ille pœnam evaderet.

43. Per sancti autem diei Pentecostes solemnia Michael imperator Photiusque patriarcha in S. Sophiæ Basilium accubitorem imperatorem crearunt, lecto tomo per Castorem a secretis, in hæc verba, *Bardas Cæsar mihi necem machinatus est, inque eam rem malo dolo eduxit ex urbe; ac nec inter vivos numerarer, nisi a Symbatio et Basilio mihi nuntiatum fuisset. Quapropter etiam suo ille scelere mortuus est. Basilium autem accubitorem velut fidelem meæque majestatis servatorem, quique ab hoste me liberavit atque ingenti amore prosequitur, custodem* **680** *esse volo ac curatorem mei imperii, quem tanquam imperatorem omnium jubeo præconio laudari.* Faustis itaque omnes vocibus ac ominibus acceperunt: *Michaelis et Basilii multi anni!* Qui autem tomum legerat, Castor a secretis, egressus Nicomediam, ad virorum monasterium quoddam cum venisset, ac quo loco puteus erat in medio prati constitisset, in eum præceps factus suffocatus est.

44. Symbatius autem Cæsaris gener, illusum se a Basilio videns, odio in illum incitatur; initoque cum Georgio Pegane consilio armata se militia ducem præfici rogat, et vero obtinet. Ejus vero loco Gumer dromi logotheta provehitur. Egressi itaque simul Symbatius ac Peganes, aversis militum animis, agros igni vastant (erat enim æstivum tempus), Michaeli solum fausta acclamantes, Basilium vero abdicantes. Audierunt imperatores, ducesque reliquos arma in eos sumere datis litteris jubent. Nicephorus vero Maleinus per omnes late ordines projectis schedulis dolo capiendos rebelles monet, caveantque ne iis bellum civile confletur. Capitur ergo Peganes, et in urbem inductus oculis orbatur, atque in Milio ad emendicandam stipem collocatur. Capitur vero etiam Symbatius a Maleino ad Celtzinem; inductoque ad S. Mamantis Symbatio, adducunt Peganem cæcum cum thuribulo testaceo adolentem sulfur; factusque obviam Symbatio adolet. Cæcatur vero etiam Symbatius altero **681** oculo, ac dextra illi manus absciditur; quem et ipsum ad Tzausæ ædes ad stipem petendam statuunt; ac post tres dies in suas illos ædes in urbe adducunt.

45. Michael imperator Constantini Cabalini cadaver per machinatorem Lamari nomine ex sepul-

cro ejectum, impiumque patriarcham Joannem cum humerali (pontificio amictu) e sepulcro eductum, per præfectum in prætorio inclusit; ac quo die Circenses agebantur, adductos nudatosque verberibus affecit, tumque illorum ossa ad Mauriani ædes combussit. Copronymi vero urnam ex marmore viridi miro opere fabricatam serra secans, inde columellas fecit in templo abs se ædificato in Phari palatio.

46. Mense Septembri, indictione quinta decima, natus est Constantinus ex Michaele imperatore et Eudocia Ingerina, cum adhuc Michael superstes esset. Exhibitoque circensium munere ad S. Mamantis, imperator venetus equitavit, Constantinus vero Armeniacus, Thomæ patricii ac generalis excubiarum drungarii pater, albus, Agallianus prasinus, Crassus russius. Eo certamine imperator victor exiit. Inde vero quid accidit? nam et hoc Michaelis imperatoris vecordiæ specimen, quod sic Romanorum robur imminuit. Leo philosophus, qui Thessalonicensis antistes fuit, Theophilo imperatori auctor fuerat ut duo horologia fabricaret, quorum esset eadem vis eodemque ferentia; atque unum quidem **682** in præsidio versus Ciliciam haud longe a Tarso collocavit, alterum in palatio servabatur. Scripta erant in singulas horas quæ fiebant in Syria: puta ad primam, si fuisset Saracenorum excursio; ad secundam, si commissum prœlium; ad tertiam, si excitatum incendium; ad quartam, si quid aliud; ac similiter in reliquis. Ex scriptis igitur duodecim numeris et argumentis, si quid in Syria contigisset, qua hora consignatum erat, a loci præsidiariis e sublimi accensus ignis monstrabat. Custodes enim erant, qui rem attente ac diligenter dispicerent. Accensus ignis a præsidio quod Lulum vocant, Argæi collis incolis commonstrabat, rursusque iis qui in Isamo et his qui in Ægilo; secundum hos iis qui apud Mamantem collem; exinde Cyrizus, tum Mocilus, inde S. Auxentii collis his qui in palatio ad solare Phari horologium perpetui vigiles constituti erant, quam cito manifestum reddebat. Sic itaque Michaele, uti dictum est, ex Circensium ratione equos agitante, sublatus ignis Saracenorum excursionis signum dedit. Imperator, ne in posterum ejusmodi ignes molestius spectatores haberent, e vicinis urbi speculis deinceps accendi vetuit.

47. Cum igitur imperator equestri certamine victor una ipse cum Basilio et Eudocia ad cœnam sederet, Basiliscianus patricius imperatorem laudabat ut qui scite ac solerter currum rexisset. Mox igitur jubet imperator eum surgere, detractisque ejus rubeis calceis sibi eos induere. **683** Renuebat ille conjectis in Basilium oculis. Quod tamen imperator ira percitus jusserat, annuitque Basilius, imperatorias ocreas sibi imposuit. Aitque imperator Basilio, Deum obtestans, *Magis illi conveniunt. An*

Καβαλῖνον ἐκ τοῦ τάφου, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀσεβῆ πατριάρχην μετὰ τοῦ ὠμοφορίου καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ τάφου, καὶ κατακλείει διὰ τοῦ ὑπάρχου ἐν τῷ πραιτωρίῳ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἱππικοῦ ἀγαγὼν καὶ ἀπογυμνώσας ἔτυψε μαγγλάβια, καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτῶν ἔκαυσεν ἐν τοῖς Μαυριανοῦ. Τὴν δὲ λάρνακα τοῦ Κοπρωνύμου πράσινον οὖσαν καὶ θαυμαστὴν διαπρίσας ἐποίησε στήθεα ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι ναῷ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Φάρου.

μϛ'. Τῷ δὲ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ τῆς ιε' ἐπινεμήσεως ἐγεννήθη Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς ἐκ Μιχαὴλ καὶ Εὐδοκίας τῆς Ἰγγηρίνης ἔτι περιόντος τοῦ Μιχαήλ· [P. 450] καὶ ἱππικοῦ γενομένου ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι ἵππευσεν ὁ βασιλεὺς βένετος, Κωνσταντῖνος δὲ ὁ ἐξ Ἀρμενίων ὁ πατὴρ Θωμᾶ πατρικίου καὶ Γενεσίου δρουγγαρίου τῆς βίγλας λευκὸς, πράσινος δὲ Ἀγαλλιανὸς καὶ ῥούσιος ὁ Κρασσός. Νικᾷ δὲ ὁ βασιλεύς. Καὶ τί συμβαίνει ἐντεῦθεν; καὶ τοῦτο γὰρ τῆς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τοῦ Μιχαὴλ κακίας ἐστὶν, εἰς ὅσον τὴν τῶν Ῥωμαίων ἰσχὺν ἠλάττωσεν. Ὁ φιλόσοφος Λέων ὁ Θεσσαλονίκης γενόμενος πρόεδρος, τῷ βασιλεῖ Θεοφίλῳ συμβουλεύσας, ὡς ὡρολόγια ἐποίησεν δύο ἐξ ἴσου κάμνοντα· καὶ τὸ μὲν ἓν ἐπὶ τῷ φρουρίῳ τῷ κατὰ Κιλικίαν τῇ Ταρσῷ πλησιάζον ἀπέθετο, τὸ δὲ ἕτερον ἐν τῷ παλατίῳ ἐφυλάττετο, ἅπερ εἶχον γεγραμμένα εἰς ἑκάστην ὥραν τὰ ἐν Συρίᾳ γενόμενα, οἷον τὴν πρώτην ὥραν εἰ ἐκδρομὴ τῶν Σαρακηνῶν γέγονε, τὴν β' εἰ πόλεμος, τὴν γ' εἰ ἐμπρησμὸς, τὴν δ' εἰ ἄλλο τι, καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ὁμοίως. Ἐκ τῶν γεγραμμένων οὖν δώδεκα ὑποθέσεων εἴ τι κἂν συνέβη ἐν Συρίᾳ, ἐν τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ ὑπόθεσις γέγονεν, ἀνάπτων ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε φανὸς, ἐπεὶ καὶ οἱ φυλάσσοντες καὶ ἀτενῶς καὶ ἀκριβῶς βλέποντες τὰ τετυπωμένα ἐν αὐτοῖς ἦσαν, μετεδίδοτο εὐθὺς ὁ φανὸς ἀπὸ τοῦ φρουρίου τοῦ λεγομένου Λούλου τοῖς κατὰ τὸν Ἀργαίαν βουνὸν καὶ αὖθις τοῖς κατὰ τὴν Σάμον [63] καὶ τοῖς κατὰ τὸ Αἴγιλον, εἶτα τοῖς κατὰ τὸν Μάμαντα πάλιν βουνὸν, ἀφ' οὗ ὁ Κύριζος, εἶτα ὁ Μώκιλος, ἀφ' οὗ ὁ τοῦ Ἁγίου Αὐξεντίου βουνὸς τοῖς ἐν τῷ παλατίῳ κατὰ τὸν ἡλιακὸν τοῦ Φάρου διαιταρίοις ἀφωρισμένοις ἐν βραχεῖ ἐποίει φανερόν. Ἱππευομένῳ οὖν τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ, ὡς εἴρηται, ὁ φανὸς ἐσήμανεν ἐκδρομὴν τῶν Σαρακηνῶν. Αὐτὸς πρὸς τὸ μὴ τοὺς θεατὰς τοῦ ἱπποδρόμου χαλαρωτέρους τῇ αὔριον γενέσθαι, προσέταξεν μηκέτι τοιούτους φανοὺς ἐνεργεῖν.

μζ'. Ὡς οὖν εἴρηται, νικήσαντος τοῦ βασιλέως ἐπὶ δεῖπνον καθέστη ἅμα Βασιλείῳ καὶ Εὐδοκίᾳ, Βασιλισκιανὸς ὁ πατρίκιος ἐπῄνει τὸν βασιλέα ὡς εὐφυῶς ἐλάσαντα εἰς τὸ ἅρμα. Εὐθὺς οὖν κελεύει τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἀναστῆναι, τὰ τζάγγια δὲ αὐτοῦ σῦραι καὶ ἑαυτῷ ὑποδῆσαι [64]. Τοῦ δὲ ἀνανεύοντος καὶ πρὸς Βασίλειον βλέποντος, ἐπεὶ ὁ βασιλεὺς μετὰ θυμοῦ προσέταξεν καὶ ὁ Βασίλειος ἐπένευσεν, ὑπέδησεν [65] τὰ αὐτά. Καὶ λέγει ὁ βασιλεὺς μεθ' ὅρκου πρὸς Βασίλειον· *Κάλλιον αὐτῷ πρέπουσιν. Καὶ*

VARIÆ LECTIONES.

[63] Ἴσαμον margo P. [64] ὑποδήσασθαι Georg. [65] ὑπεδήσατο Idem.

γὰρ οὐκ ἔχω ἐξουσίαν, ὡς σὲ βασιλέα ἐποίησα, καὶ ἄλλον ποιῆσαι; Καὶ ὠργίζετο κατὰ Βασιλείου θυμούμενος. [P. 451] Δακρύουσα δὲ ἡ Εὐδοκία ἔφη τῷ βασιλεῖ· *Τὸ τῆς βασιλείας σου ἀξίωμα, δέσποτά μου, μέγα ἐστὶν, ᾧ ἀναξίως καὶ ἡμεῖς ἐτιμήθημεν· καὶ οὐ δίκαιόν ἐστι καταφρονεῖσθαι αὐτό.* Καὶ τῷ Βασιλείῳ ἔφη· *Μὴ λυποῦ ἐπὶ τούτῳ· καὶ τὸν Βασιλισκιανὸν βασιλέα θέλω ποιεῖν.* Καὶ πρὸς τοὺς παρόντας εἶπεν· *Ἆρα οὐ πρέπει αὐτὸν εἶναι βασιλέα;*

Πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιον τυραννίδος,
Τὸ δεύτερον δὲ συμφυὲς πέλει στέφος.
Ἅπαντα δ' ἁρμόζουσι πρὸς τὴν ἀξίαν.

Καὶ ὅτι πόσον οὖν κάλλιον τοῦτόν με ποιῆσαι βασιλέα! Βασίλειος δὲ ἐν θυμῷ καὶ λύπῃ μεγάλῃ γέγονεν.

μη'. Ἐξελθόντος δὲ τοῦ βασιλέως εἰς κυνήγιον, μοναχός τις δέδωκεν αὐτῷ χαρτίον ἔχον τὴν κατ' αὐτοῦ μελετωμένην ὑπὸ βασιλέως ἐπιβουλὴν, ὡς τινι τῶν ὑπασπιστῶν προσέταξεν ὁ βασιλεὺς τὴν λόγχην κατὰ τοῦ Βασιλείου ῥῖψαι. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦ δείπνου, οὐ μόνον τοῦ νῦν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων, ἀφ' οὗ τῷ οἴνῳ ἐμεθύσθη, πέρα δεινῶν ἐνεκελεύετο, ἀφαιρέσεις ὤτων καὶ ῥινῶν καὶ κεφαλῶν ποιούμενος· καὶ εἰ μή τινες οἴκτῳ κρατούμενοι τούτων παρημέλουν καὶ πρὸς τὴν αὔριον ἔπεμπον, ἀνάκλησίν τινα καὶ μεταμέλειαν ἐκδεχόμενοι, ὅπερ ἦν, ἀπώλετο ἂν σύμπας ὁ παραμένων τῷ Μιχαήλ. Ἀλλὰ καὶ Βασίλειος οὐκ ὀλιγάκις παροινίας παίγνιον γεγονὼς ἐκαρτέρει καὶ ἔμενεν μετάμελόν τινα γενέσθαι κατὰ τὸν ἄνδρα. Ὀψὲ γοῦν τοῖς πράγμασιν ὑποβλεπόμενος προλαμβάνειν ἐσπούδασεν μᾶλλον ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἀναιρεθῆναι. Τῆς δὲ μητρὸς τοῦ Μιχαὴλ Θεοδώρας καλεσάσης τὸν βασιλέα εἰς τὰ Ἀνθεμίου, ὁ Βασίλειος συνεσκεύαζε τὸ κατὰ Μιχαήλ. Εἶτα ἐπὶ δεῖπνον τοῦ βασιλέως καθεσθέντος, προσεκαλέσατο Εὐδοκίαν καὶ Βασίλειον τοῦ συνδειπνῆσαι αὐτῷ. Τοῦ δὲ βασιλέως οἴνῳ πολλῷ χρησαμένου, ἀναστὰς Βασίλειος ὡς διά τινα χρείαν, ἀπελθὼν ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ βασιλέως διαστρέφει τὰ κλεῖθρα τῶν θυρῶν δυνατὸς ὤν, ὡς μὴ κλείεσθαι τὰς θύρας· καὶ ἀπελθὼν πάλιν συνεδείπνει τῷ βασιλεῖ. Εἶτα ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, τῇ πολλῇ μέθῃ μὴ δυνάμενος περιπατεῖν, χειροκρατούμενος ὑπὸ τοῦ Βασιλείου ἀπῆλθεν ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ. Οὗ τὴν χεῖρα φιλήσας ἐξῆλθε Βασίλειος. Ἔνδοθεν δὲ τοῦ κοιτῶνος ἦν Βασιλισκιανὸς τῇ κελεύσει τοῦ βασιλέως ὑπνώσας ἐν τῇ κλίνῃ Ῥεντακίου τοῦ παρακοιμωμένου πρὸς παραφυλακὴν αὐτοῦ. [P. 452] Ὁ δὲ κοιτωνίτης Ἰγνάτιος ἀπελθὼν κλεῖσαι αὐτοῦ τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος εὗρεν αὐτὴν διεστραμμένην, καὶ ἀπογνοὺς ἐκαθέσθη ἐπὶ τῆς κλίνης τίλλων τὰς τρίχας αὐτοῦ. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐξ οἴνου ὕπνον θανάτῳ παραπλήσιον κοιμωμένου, ἀθρόον ἐλθὼν Βασίλειος μετὰ καὶ ἑταίρων τὰς θύρας ἀνέῳξε. Καὶ ἔμφοβος ἐξῆλθεν Ἰγνάτιος ἀνθιστάμενος τῷ Βασιλείῳ μὴ εἰσελθεῖν. Ἐν τούτῳ ἔξυπνος γίνεται ὁ βασιλεὺς, καὶ παρευθὺ Ἰωάννης ὁ Χάλδος κόπτει τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἀπελάτης Ἰακωβίτζης τὸν Βασιλισκιανὸν ξίφει τρώσας ἔρριψεν ἐνω-

A *enim non licet sicut te imperatorem creavi, etiam alium creare?* Fremebatque ira commotus in Basilium. Eudocia vero in lacrymas effusa, *Imperii tui dignitas magna est*, aiebat imperatori: *eaque nos supra meritum ornati sumus, nec par est ut despicatui habeatur.* Tunque is Basilio ait: *Ne moleste rem habeas, etiam Basiliscianum imperatorem facere volo.* Conversusque ad astantium coronam, *Num, rogo*, ait, *non decet hunc fore imperatorem?*

Primum corona, forma digna regia.
Deinde cognatum diadema est huic viro,
Suntque omnia dignitati convenientia.

Et quam præstabat ut hunc imperatorem facerem? Porro Basilium rei indignitate ingens ira animique B dolor incessit.

48. Egresso imperatore ad venandum, monachus quidam data charta Basilium monet structas ei ab imperatore insidias, nempe satellitum uni præcepisse ut contorta hasta Basilium trajiceret. Per cœnæ autem tempus (nec tunc modo, sed et alias, ubi se vino ingurgitaverat) modum omnem numerumque excedentia mala imperabat, ita ut alii aures, **684** alii nares, alii caput auferret. Ac nisi quidam procliviore misericordia hæc negligentius tractassent inque crastinum remisissent, revocanda severiora mandata eorumque pœnitudine ductum iri saniore mente imperatorem exspectantes (quæ nec exspectatio plerumque fallebat), merentium in aula nemo immunis exstitisset. Quin et Basilius C non raro ejus ex vino furoris ludicrum factus, sustinebat ipse et exspectabat mutatum aliquid iri. In eam tamen ductus suspicionem, fore tandem ut pœnitendum aliquid rebus suis accideret, occupare satius duxit quam ut se ab eo interfici sineret. Invitato itaque Michaele a matre Theodora ad Anthemii ædes, Basilius conjurationem subornabat. Exinde illo ad cœnam sedente, Basilium invitavit et Eudociam, ut cum eo cœnarent. Multo autem jam vino ingurgitato imperatore, surgens Basilius velut necessarii cujusdam muneris explendi gratia, in sacrum irrumpens cubiculum januarum seras turbavit, cum robustus esset, ut claudi fores non possent; iterumque reversus ad mensam impe- D ratori cœnæ socius resedit. Deinde surgens Michael, cum præ multo vino incedere non posset, manum tenente Basilio ac fulciente, in secretius cubiculum se recepit. Basilius ejus deosculatus manum abiit. In ejus cubiculo ipso illius jussu Basiliscianus in Rentacii accubitoris lecto, sic pro custodis munere, dormiebat. Ignatius autem cubicularius ad cubiculi januas observandas progressus obturbatas offendit. Quare in desperationem actus, vellens capillos **685** in lectulo sedebat. Michaele autem ex vini crapula somnum vicinum morti dormiente, Basilius conjuratis stipatus repente irrumpens fores aperuit. Ignatius metu conterritus, ut Basilium ingressu arceret, in occursum venit. In his expergiscitur imperator, confestimque Joannes Chaldus manibus obtruncat.

Apelates autem Jacobitzes Basilicianum ense vulneratum e lecto in pavimentum excussit. Reliquis autem foris stantibus ad excubias, cum utrique convivissent, ait Asylæo ad Basilium : *Quanquam illi manus præscidimus, vivum tamen eum reliquimus; ac si vixerit, quid excusabimus?* Reversus itaque, adacto in imperatoris pectus stricto gladio, illius viscera effundit. Cum vero mare fluctibus jactaretur, uno agmine usque ad fretum venerunt; conscensoque muro ad palatium usque evaserunt. Erat autem asser obducens murum, quem Basilius duorum sodalium nixus manibus impacta calce confregit, et ad fores usque palatii evasit. Eulogius Persa, ipse Basilio comes, Ardabasdum Fœderatorum comitem lingua propria allocutus, Michaelem gladio occisum significavit ac Basilio aperire jussit. Ardabasdus vero ad papiam currens eique clavibus vi ablatis, aperuit. Intro autem receptus Basilius ipse claves in manibus tulit. Gesta hæc feria tertia, anno 6362, noctis hora tertia, indictione prima, qua dies festus sanctæ protomartyris **686** Theclæ illucescebat. Mane autem Gregorium Philemonis dictum instituit papiam; statimque mittens ad S. Mamantis, ingenti pompa in palatium induxit Eudociam Ingerinam. Misit vero etiam Joannem præpositum, qui Decapolitæ filiam Eudociam ad parentes suos reduceret. Paulum item cubicularium misit ad curandum Michaelis funus. Is ubi venit, illius cadaver dextri sui equi, quem agebat, stragulo involutum invenit, matrem quoque ac sororem lugentes næniaque super illo plangentes; inducensque in naviculam ad Chrysopolis monasterium trajecit ac ibi sepelivit.

A κάτω. Τῶν δὲ λοιπῶν ἱσταμένων ἔξω πρὸς παραφυλακὴν, ἐπεὶ ἀμφότεροι ἡνώθησαν, Ἀσυλαίων ἔφη πρὸς Βασίλειον· *Εἰ καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐκόψαμεν, ὅμως ζῶντα αὐτὸν εἰάσαμεν. Καὶ ἐὰν ζῇ, τί ἀπολογησόμεθα;* Καὶ ὑποστρέψας πήσσει τὸ ξίφος κατὰ τῆς καρδίας τοῦ βασιλέως καὶ διαχέει τὰ ἔγκατα αὐτοῦ. Κλύδωνος δὲ ὄντος ἐν τῇ θαλάσσῃ συναθροισθέντες ἦλθον μέχρι τοῦ περάματος, καὶ ἀνελθόντες διὰ τοῦ τείχους ἦλθον ἕως τοῦ παλατίου. Πλὰξ δὲ ἦν φράσσουσα τὸ τεῖχος· καὶ κρατήσας Βασίλειος δύο τῶν μετ' αὐτοῦ καὶ λακτίσας κατέαξε τὴν πλάκα, καὶ εἰσῆλθεν μέχρι τῆς πύλης τοῦ παλατίου. Εὐλόγιος δὲ ὁ Πέρσης συνὼν τῷ Βασιλείῳ ἐλάλησε τῇ αὐτοῦ γλώττῃ Ἀρδαβάσδῳ ἑταιρειάρχῃ, ὡς « Ὁ Μιχαὴλ ξίφει ἐτελεύτησεν, καὶ ἄνοιξον B τὸν Βασίλειον. » Ὁ δὲ Ἀρδάβασδος δραμὼν πρὸς τὴν παπίαν, καὶ ἄρας ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς βιαίως, ἤνοιξεν. Καὶ γενόμενος ἔνδον Βασίλειος ἦρε τὰς κλεῖς τοῦ παλατίου ἐπὶ χεῖρας. Ταῦτα δὲ γέγονε κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐν τῷ ,ϛτξβ' ἔτει, καὶ νυκτὸς τρίτης ὥρας, ἐπινεμήσεως α', καθ' ἣν ἐπιφώσκουσαν εἶχεν ἡμέραν Θέκλας τῆς πρωτομάρτυρος. Καὶ τῇ ἕωθεν Γρηγόριον τὸν [65] Φιλήμονος ἐποίησε παπίαν· καὶ παρευθὺ ἀποστέλλει ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι, καὶ εἰσάγει Εὐδοκίαν τοῦ Ἴγγηρος μετὰ δόξης πολλῆς ἐν τῷ παλατίῳ. Ἀπέστειλε δὲ καὶ Ἰωάννην πραιπόσιτον τοῦ ἀπαγάγαι τὴν Δεκαπολίτισσαν πρὸς τοὺς ἰδίους γονεῖς, καὶ [66] Παῦλον ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ ἐνταφιάσαι τὸν Μιχαήλ· ὃς ἀπελθὼν εὗρεν αὐτὸν ἐντετυλισμένον ἐν τῷ σαγίσματι τοῦ δε- C ξιοῦ αὐτοῦ ἵππου, οὗ ἤλαυνε, καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ θρηνούσας καὶ ἐλεεινολογουμένας αὐτόν. Καὶ εἰσαγαγὼν εἰς πλοιάριον διεπέρασεν ἐν τῇ μονῇ τῆς Χρυσοπόλεως, καὶ ἔθαψεν αὐτόν.

Romanorum imperator Basilius orthodoxus annos XIX.

Mundi an. 6362, divinæ incarnationis an. 862, Romanorum imperator Basilius orthodoxus, annos 19. Erat autem Basilius florentissima corporis forma, corpulentus, superciliosus, magnis oculis, lato pectore, submorosior, et ut quis conjecerit, suarum rerum cura animo cogitabundus ac frontosior, Adrianopoli Macedoniæ oriundus. Hæc prius Orestias ab Oreste Agamemnonis filio dicebatur; qui nimirum justa æmulatione, idcirco quod Clytæmnestra patrem dolo occiderat, eadem cum Ægistho necata in furorem ingentemque rabiem actus est, atque in Ebri Arxique atque Artabi (trium scilicet fluminum) confluente lavans **687** morbo solutus est. Adrianus vero Cæsar firmis propugnaculis munitam, dilatatisque ejus pomeriis, ex suo nomine Adrianopolim vocavit. Abest trium dierum spatio a Philippopoli, in montis Æmi sinu, ad quem tres fluvii, velut fere aquæ pluviales, uno alveo miscentur.

Ῥωμαίων βασιλεὺς Βασίλειος ὀρθόδοξος ἔτη ιθ'.

[P. 433] Κόσμου ἔτος ,ϛτξβ', τῆς θείας σαρκώσεως ἔτει ωξβ', Ῥωμαίων βασιλεὺς Βασίλειος ὀρθόδοξος ἔτη ιθ'. Ἦν δὲ οὗτος τὴν μὲν μορφὴν τοῦ σώματος ἀνθηρότατος, εὐεκτικὸς, σύνοφρυς, εὐόμματος, σκυθρωπὸς, μελανόχρους, τὴν ἡλικίαν μέσος τοῦ εὐμήκους, τὰ στέρνα πλατὺς, κατηφὴς, καὶ ὡς ἄν τις εἰκάσῃ, τῶν ἑαυτοῦ συλλογιζόμενος. Ὥρμητο δὲ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως τῆς Μακεδονίας, ἥτις D πρότερον μὲν Ὀρεστιὰς ἐκαλεῖτο ἐξ Ὀρέστου υἱοῦ Ἀγαμέμνονος, ὃς ζήλῳ δικαίῳ διὰ τὴν πρὸς τὸν πατέρα Κλυταιμνήστρας δολοφονίαν ταύτην σὺν Αἰγίσθῳ ἀπεκτονηκὼς λίαν ἐκμέμηνεν, καὶ ἐν τῇ συνελεύσει Ἕβρου Ἄρξου τε καὶ Ἀρτάβου τῶν τριῶν ποταμῶν λουσάμενος τῆς νόσου ἀπήλλακτο· ἔνθα ταύτην οἰκοδομήσας ἐπὶ τῷ ἰδίῳ ὀνόματι κέκληκεν. Ἀδριανὸς δὲ Καῖσαρ εὐκτίστοις ἐρύμασιν αὐτὴν μεγαλύνας πόλιν Ἀδριανοῦ [67] μετακέκληκεν. Αὕτη τρίτης ἡμέρας παρὰ ἀνδρὸς εὐπετοῦς ἐν διόδῳ Φιλιππουπόλεως σταδιάζεται, ἠγκαλισμένη ὄρει τῷ Αἵμῳ, παρ' ᾧ οἱ τρεῖς ποταμοὶ ἐς μισγάγκειαν οἷον συμβάλλετον ὄμβριμον ὕδωρ.

VARIÆ LECTIONES.

[65] τοῦ P. [66] καὶ om. P. [67] Ἀδριανὸς P.

β'. Οὗτος ὁ βασιλεὺς προστάσσει Μαριανῷ ἐπάρχῳ A τῷ υἱῷ Πετρωνᾶ, καὶ ἀναγορεύει αὐτὸν μόνον βασιλέα. Ὠορύφας δὲ τοῦ πλωΐμου στρατηγὸς χρηματίζων καὶ καθηγεμὼν, συνεὶς τὸ πραχθὲν παρὰ Βασιλείου καὶ φιλοδέσποτος ὢν, πρὸς ἐκδίκησιν Μιχαὴλ βασιλέως κεκίνηται. Τοῦτον μετακαλεῖται ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ τὰ μὲν πρῶτα λόγοις αὐτῷ ἐφυβρίστοις ἐπαπειλεῖ, ἔπειτα ἀποδοχῆς ἀξιοῖ ἀνθ' ὧν ὑπὲρ δεσπότου τοιαῦτα τετολμηκέναι προῄρηται. Ἀλλὰ δὴ καὶ χρόνου προβεβηκότος ἐπ' αὐτῷ τοσοῦτον πεπληροφόρηται ὥστε καταλιμπάνειν αὐτῷ τὴν πόλιν ἐξιὼν κατ' ἐχθρῶν.

γ'. Ἀναγκαῖον δέ ἐστι καὶ παρὰ Θεοῦ γενομένην ἐκδίκησιν εἰς τοὺς τὸν Μιχαὴλ διαχειρισαμένους γράψαι. Ὁ μὲν οὖν Ἰακωβίτζης κυνηγῶν μετὰ τοῦ B βασιλέως, καὶ τοῦ ξίφους αὐτοῦ ἐκπεσόντος, καὶ αὐτοῦ μέλλοντος κατελθεῖν εἰς τὸ ἆραι αὐτὸν, ὁ ποῦς αὐτοῦ ἐν τῇ σκάλῃ ἐκρατήθη, καὶ θροηθεὶς ὁ ἵππος ἔσυρεν αὐτὸν κατὰ φαράγγων καὶ κρημνῶν καὶ μεληδὸν κατέκοψεν. Ἰωάννης δὲ ὁ Χάλδος στρατηγὸς Χαλδίας γενόμενος, [P. 454] ἐπεὶ κατὰ τοῦ βασιλέως μελετᾷν ἐφωράθη, ἀνασκολοπίζεται παρὰ Ἀνδρέου στρατηλάτου. Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Ἀσυλαίων, ἐξωσθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ προαστείῳ αὐτοῦ, ἀπηνὴς ὢν καὶ ὠμὸς πρὸς τοὺς αὐτοῦ δούλους μαχαίραις ὑπ' αὐτῶν ἀνῃρέθη· οὓς κρατήσας ὁ βασιλεὺς καὶ μεληδὸν κατακόψας ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ ἔκαυσεν. Ὁ δὲ ἀπελάτης ὁ τοῦ Πέρσου [68] σκωληκόβρωτος γενόμενος τὴν ψυχὴν ἀπέρρηξεν. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ Τοξαρᾶς εἰς Κιβυρραιώτας σπαθοκοπηθεὶς C τελευτᾷ, καὶ Μαριανὸς ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τὸν πόδα συντριβεὶς καὶ ὑπὸ σκωλήκων καταβρωθεὶς τελευτᾷ.

δ'. Ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν Χριστοῦ γέννων προελεύσεως γενομένης βαπτίζει ὁ βασιλεὺς διὰ Φωτίου Στέφανον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

ε'. Τῷ γ' αὐτοῦ ἔτει, τῇ ἑορτῇ τοῦ ἁγίου Πολυεύκτου, γέγονε σεισμὸς ἐπὶ μ' ἡμέρας καὶ μ' νύκτας, καὶ ἐπτωήθησαν [69] πολλαὶ ἐκκλησίαι, μεθ' ὧν καὶ ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος ἡ λεγομένη τὸ Σίγμα, ὥστε πάντας τοὺς ψάλλοντας ἐκεῖσε τελευτῆσαι. Λέων δὲ ὁ φιλόσοφος τυχὼν ἐκεῖ παρῄνει πάντας ἐξελθεῖν· οἱ δὲ μὴ πεισθέντες συνετελέσθησαν ἅπαντες. Αὐτὸς δὲ ὁ φιλόσοφος εἰς κίονα ὑπὸ συσταματίου σταθεὶς μετὰ καὶ ἑτέρων δύο ἐσώθη, καὶ ἕτεροι θ' [70] μόνοι ὑποκάτω D τοῦ ἄμβωνος.

ϛ'. Φώτιος δὲ ὁ πατριάρχης, ἐλθόντος τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μέλλοντος αὐτοῦ κοινωνεῖν, λῃστὴν καὶ φονέα ἔλεγεν καὶ ἀνάξιον τῆς θείας κοινωνίας. Ὁ δὲ θυμωθεὶς ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἤγαγε τόμον μετὰ Ῥωμαίων ἐπισκόπων, καὶ τοῦτον τοῦ θρόνου ἐξέωσεν· καὶ ἀναβιβάζει πάλιν Ἰγνάτιον τὸν ἐν ἁγίοις πατριάρχην τὸ δεύτερον.

ζ'. Μετὰ τὸ ἐξωσθῆναι τῆς ἐκκλησίας Φώτιον, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῆς Σκέπης ἐξορισθῆναι ἐτροπεύσατο πλάσμα τοιόνδε· Γενεθλιαλογήσας τὸν βασιλέα Βα-

2. Jubet Basilius Mariano præfecto Petronæ filio; isque eum solum imperatorem acclamat. Ooryphas autem navalis exercitus prætor atque dux, ubi intellexisset quæ a Basilio gesta in Michaelem essent, ipse domini amans servusque ingenuus ad Michaelis imperatoris ultionem sese accingit. Accersitum imperator primum quidem contumeliosis ac minacibus verbis accipit; tumque benigne habet laudatque, quod ut talia in domini gratiam auderet in animum induxerit. Quin lapsu temporis sic aucta in eum imperatoris fiducia est, ut in hostes proficiscens ejus fidei urbem commiserit.

3. Operæ pretium vero sit ut et divinam in eos qui Michaelis parricidæ fuerunt ultionem describamus. Jacobitzes itaque imperatori inter venandum comes, dum ensem delapsum levaturus equo desilit, hærente pede e pensili scandula, territoque equo per cava voraginum præcipitiaque trahente, membratim discerptus est. Joannes Chaldus, qui exercitus ductor in Chaldia fuerat, deprehensus machinari adversus imperatorem **688** ab Andrea magistro militiæ palo affixus est. Imperatoris frater Asylæo, ab eo in suburbanum suum relegatus, quod in servos ac domesticos immitis ac crudelis esset, gladio ab eis necatus est. Ilos imperator captos membratimque concisos ad Amastriani combussit. Apelates Persæ a vermibus corrosus vitam finivit. Constantinus Toxaras apud Cibyrrhæotas gladiis concisus periit. Marianus denique imperatoris frater confracto pede ac vermibus putrescente exstinctus est.

4. Christi natalis solemni die, pompa habita, baptizat imperator per Photium filium suum Stephanum, in Magna Ecclesia.

5. Basilii imperatoris anno tertio, in die festo S. Polyeucti, ad dies quadraginta totidemque noctes terræ motus factus est, ceciderruntque multæ ecclesiæ, inter quas etiam sancta Deipara, quam Sigma vocant, adeo sane ut omnes in ea divinas decantantes laudes communis ruina oppresserit. Porro Leo philosophus, cum esset ibi, hortabatur omnes egredi; cui illi haud morem gerentes pari omnes interitu perierunt. Ipse tamen ad columnam sub arcu stans cum duobus aliis servatus est, necnon alii novem duntaxat sub ambone positi.

6. Photius patriarcha imperatore ad ecclesiam veniente, ac cum sacra mysteria percepturus esset, latronem eum et parricidam ac divina **689** indignum communione dicere ausus est. Qua ille re ira accensus Romam misit, tomoque impetrato cum episcopis Latinis Photium sede ejicit, iterumque ac secundo sacerdotio sanctum Ignatium præficit.

7. Ejectus ex ecclesia Photius, et in monasterio quod Scepæ vocant exsulans, ejuscemodi figmentum commentus est: Basilii imperatoris genealogiam

VARIÆ LECTIONES.

[68] Leo grammaticus Πέρσης. Combef. [69] ἐπτώθησαν? [70] Georgius πέντε.

pertexens, quasi a Teridate magnæ Armeniæ principe is originem traheret, librum in regia bibliotheca reponi curat, Theophanis cognomento Sphenodæmonis opera, tunc palatini clerici, viri sapientiæ ac eruditionis nomine Basilio chari. Excerptis namque initialibus nominum litteris in hunc modum, Basilii Eudociæ Constantini Leonis Alexandri Stephani, ex quibus legendo vox Beclas conficitur; Basiliique a principio genealogiam doctus, sive regionem, sive res illi gestas spectes, eaque in commentarios redacta, sicque subtili arte libello composito ut probe antiquum codicem referret, in regia, uti dictum est, bibliotheca reponit, ejus quem dicebam Theophanis Sphenodæmonis opera. Dumque is aliquando imperatoris jussu in eadem bibliotheca librum quærit, istoque invento curiosius inquirens animi anxium agit, imperatori ostendit, aitque, *excepto duntaxat Photio neminem esse qui in illo scripta intelligere posset.* Statimque is ipse ad Photium mittitur. Facilisque prætextus: *Nisi*, inquit, *imperatorem videro, non dicam quis sit liber* **690** *ejusve inscriptio.* Ingressus itaque librum legit, ac quasi ab angelo didicisset, percurrit. Hinc rursus Photii cum Basilio necessitudo coaluit.

8. Ejus imperii anno quinto, mensis Novembris die vigesima tertia, natus est Alexander imperator ex Eudocia Ingerina, Basilii legitima proles. Imperator expeditione suscepta adversus Agarenos Tephricenses, multisque consertis prælils, in omnibus victus est multosque Romanorum amisit. Ac cum ipse jam imperator capiendus videretur, Theophylactus Abastactus eum servavit, Romani pater, ejus qui postea imperium tenuit. Reversusque in urbem imperator Christophorum generum suum in Tephricam misit, partaque victoria locum vastavit ac solo tenus evertit.

9. Imperii Basilii anno sexto Ignatius patriarcha Satyri ecclesiam sub nomine cœlestis militiæ principis Orientis ædificavit, posteaque virorum monasterium fecit, ubi et sepultus fuit. Et quidem Satyri nomen est, quod non procul ab eo monasterio antiquus Satyrus dicebatur, ubi templum erat Græcorum superstitione eidem Satyro exstructum; ex cujus vicinia contigit per homonymiam ut et monasterium eodem vocabulo censeretur. Theophilus vero imperator accepta inde materia Bryantis regias ædes construxit. Quod autem Oriens appelletur, ea **691** ratio est: Cum aliquando Nicephorus imperator iis in locis venationem ageret in quibus modo situm monasterium est, in eo ipso loco ubi nunc basilicæ situm altare est, capto cervo vetus mensa sustentante columna inventa est, hac inscriptione: *Sanctum Michaelis cœlestis militiæ principis Orientis altare, quod sanctus Andreas apostolus posuit.*

10. Imperii annis septimo et octavo baptizat Basilius Hebræos omnes sub ditione positos, dignita-

A σίλειον, ὡς ἀπὸ Τηριδάτου τῆς μεγάλης Ἀρμενίας ἄρχοντος τὴν γενεὰν κατάγοντος, καὶ τὸ βιβλίον βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ ἐνθεῖναι διὰ Θεοφάνους τοῦ λεγομένου Σφηνοδαίμονος, βασιλικοῦ κληρικοῦ τότε τυγχάνοντος καὶ τῷ Βασιλείῳ προσκειμένου διὰ σοφίαν καὶ πολυμαθίαν. Ἐκλαβόμενος δὲ τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῶν ὀνομάτων οὕτως, Βασιλείου Εὐδοκίας Κωνσταντίνου Λέοντος Ἀλεξάνδρου καὶ Στεφάνου, ἃ καὶ ἀναγινωσκόμενα Βεκλὰς ὀνομάζεται. Τούτου τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενεαλογίαν κατά τε χώραν καὶ πράγματα ἀναμαθὼν, καὶ καταγραψάμενος τὸ βιβλίον, καὶ τούτου [71] ἐπιτηδεύμασι παλαιότατον [P. 455] ποιήσας, τῇ βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ, ὡς εἴρηται, κατατίθεται διὰ Σφηνοδαίμονος Θεοφάνους. Καί ποτε αὐτοῦ τοῦ Σφηνοδαίμονος προστάξει βασιλικῇ βιβλίον τι ζητοῦντος, ὡς εὗρεν αὐτὸ καὶ πολυπραγμονῶν ἠπόρει, τῷ B βασιλεῖ ὑποδείκνυσι καί φησι· *Τούτου ἄλλος νοῆσαι οὐ δύναται τὰ γεγραμμένα εἰ μὴ Φώτιος.* Καὶ εὐθὺς ὁ αὐτὸς ἀποστέλλεται· καὶ ἡ πρόφασις εὐχερὴς, ὡς *Εἰ μὴ ἴδω τὸν βασιλέα, οὐ λέγω τί ἐστι τὸ βιβλίον ἢ ἡ τούτου ἐπιγραφή.* Καὶ εἰσελθὼν τοῦτο ἀναγινώσκει, καὶ ὡς δι' ἀγγέλου τοῦτο μεμάθηκεν. Τοῦτο πάλιν ἡ πρὸς τὸν βασιλέα Φωτίου οἰκείωσις γίνεται.

η'. Τῷ ε' αὐτοῦ ἔτει τῆς κγ' τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς ἐγεννήθη Ἀλέξανδρος βασιλεὺς ἀπὸ τῆς Ἴγγηρος Εὐδοκίας, γνήσιος παῖς τοῦ Βασιλείου. Ἐκστρατεύει δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν τῶν εἰς Ἀφρικὴν, καὶ πολέμους συνάψας πολλοὺς εἰς πάντας ἡττήθη καὶ πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων ἀπεβάλετο. Μέλλοντα C δὲ κρατηθῆναι καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα Θεοφύλακτος ὁ Ἀβάστακτος διέσωσεν, ὁ πατὴρ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος. Ὑποστρέψαντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ πόλει, ἀπέστειλε Χριστοφόρον γαμβρὸν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀφρικῇ, καὶ νίκην ποιήσας ἐπόρθησε ταύτην καταστρέψας ἕως ἐδάφους.

θ'. Τῷ ς' ἔτει αὐτοῦ Ἰγνάτιος ὁ πατριάρχης τὴν τοῦ Σατύρου ἐκκλησίαν εἰς ὄνομα τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ Ἀνατέλλοντος ἐποίησεν· εἶτα καὶ μονὴν αὐτὴν ἀνδρῴαν εἰργάσατο, ἔνθα καὶ ἐτάφη. Καὶ Σάτυρος μὲν ὀνομάζεται, ὅτι ἐν μικρῷ διαστήματι τῆς τοιαύτης μονῆς ὁ παλαιὸς ὀνομάζεται Σάτυρος, ἐν ᾗ ἦν ἱερὸν παρ' Ἑλλήνων οἰκοδομηθὲν τῷ αὐτῷ Σατύρῳ, οὗ καθ' ὁμωνυμίαν διὰ τὸ πλησίον εἶναι τὴν εἰρημέ- D νην μονὴν τῷ τοιούτῳ καλεῖται ὀνόματι· ἐξ οὗ καὶ τὸ παλάτιον τοῦ Βρύαντος κτίσας Θεόφιλος ὁ βασιλεὺς τὴν ὕλην ἀφελόμενος ταύτην ἐδείματο. Ἀνατέλλων δὲ καλεῖται δι' αἰτίαν τοιαύτην· Κυνηγοῦντί ποτε Νικηφόρῳ τῷ βασιλεῖ ἐν οἷς ἀρτίως ἐστὶν ἡ μονὴ μέρεσιν, ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ χειρωθείσης ἐλάφου ἐν ᾧ νῦν τὸ τῆς μονῆς θυσιαστήριον ἵδρυται, εὑρέθη τράπεζα παλαιὰ ὑπὸ κίονος βασταζομένη γράφουσα οὕτως· *Τοῦτό ἐστιν τὸ ἅγιον θυσιαστήριον τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ τοῦ Ἀνατέλλοντος, ὅπερ ἐνεθρόνισεν ὁ ἅγιος ἀπόστολος Ἀνδρέας.*

ι'. Τῷ ζ' καὶ τῷ η' αὐτοῦ ἔτει βαπτίζει ὁ Βασίλειος πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα αὐτοῦ Ἑβραίους, διδοὺς αὐ-

VARIÆ LECTIONES.

[71] τοῦτο? [72] imo Τεφρικήν, cum margine P. et mox Τεφρικῇ.

τοῖς ἀξίας καὶ δῶρα πολλά. Τότε δὲ καὶ τὸν προειρημένον [P. 456] Νικόλαον τὸν προσμονάριον τοῦ ἁγίου Διομήδους ἐποίησεν οἰκονόμον καὶ σύγκελλον, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰωάννην δρουγγάριον τῆς βίγλας, τὸν δὲ ἕτερον ἀδελφὸν Παῦλον ἐπὶ τῆς βασιλικῆς σακέλλης, τὸν δὲ ἕτερον ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον γενικὸν λογοθέτην.

ια'. Τῷ θ' αὐτοῦ ἔτει ἤρξατο κτίζειν ὁ βασιλεὺς τὴν Νέαν ἐκκλησίαν, καὶ ἡ Συράκουσα παρεδόθη τοῖς Σαρακηνοῖς.

ιβ'. Τῷ ι' αὐτοῦ ἔτει Νικήτας ὁ Ξυληνίτης καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης κατηγορήθη ὡς φιλούμενος παρὰ τῆς Αὐγούστης· ὃς καὶ ἀποκείρεται καὶ μοναχὸς γίνεται. Πολλὰ δὲ χαλκουργήματα κατέαξεν ὁ βασιλεὺς λόγῳ τῆς Νέας ἐκκλησίας· ἀλλὰ καὶ μάρμαρα καὶ ψηφῖδας καὶ κίονας ἐκ πολλῶν ἐκκλησιῶν καὶ οἴκων λόγῳ ταύτης ἀνελάβετο. Ἐν οἷς στήλη ἵσταται χαλκῆ ἐν τῷ σενάτῳ σχῆμα ἐπισκόπου φέρουσα· ἐκράτει δὲ ἐν τῇ χειρὶ ῥάβδον ὄφιν ἐντετυλισμένον ἔχουσαν. Ταύτην ἤγαγον ἐν τῷ βεστιαρίῳ· καὶ ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς ἔβαλε τὸν δάκτυλον αὐτοῦ εἰς τὸ στόμα τοῦ ὄφεως· καὶ ἦν ἔσωθεν ἄλλος ὄφις ζῶν, ὃς καὶ ἔδακε τὸν δάκτυλον τοῦ βασιλέως· καὶ μόλις δι' ἀντιφαρμάκων ἰάθη. Καὶ τὴν στήλην δὲ Σολομῶντος ἐν τῇ βασιλικῇ οὖσαν εἰς ὄνομα αὐτοῦ ἐκτυπώσας, τοῖς θεμελίοις τῆς Νέας ἐκκλησίας ὡς θυσίαν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ προσῆξεν.

ιγ'. Τῷ ια' αὐτοῦ ἔτει ἐκστρατεύει πάλιν κατὰ Μελιτηνῶν, καὶ πολλοὺς πολέμους κατορθώσας καὶ αἰχμαλωσίαν πολλὴν λαβὼν ὑπέστρεψεν.

ιδ'. Τῷ ιβ' αὐτοῦ ἔτει τελευτᾷ ὁ πατριάρχης Ἰγνάτιος, καὶ πάλιν Φώτιος ἀναβιβάζεται.

ιε'. Τῷ ιγ' αὐτοῦ ἔτει ἐκστρατεύει ὁ βασιλεὺς κατὰ Γερμανικείαν, καὶ ταύτην αἰχμαλωτεύσας ὑπέστρεψεν. Τελευτᾷ δὲ Κωνσταντῖνος υἱὸς Μιχαὴλ ὁ ἐξ Εὐδοκίας, ὡς δὲ λόγος, υἱὸς Βασιλείου· ὃν πολλὰ θρηνήσας ἀπέθετο ἐν τοῖς τάφοις τῶν βασιλέων.

ις'. Τῷ ιδ' αὐτοῦ ἔτει, μηνὶ Μαΐῳ α' ἐγκαινίζεται καὶ ἐνθρονίζεται ἡ Νέα ἐκκλησία παρὰ Φωτίου πατριάρχου.

ιζ'. Τῷ ιε' αὐτοῦ ἔτει Λέων ὁ Σαλιβαρᾶς συνοψίζει Φωτίῳ πατριάρχῃ Θεόδωρον μοναχὸν τὸν Σανταβαρηνόν, ὃς ὑπὸ Φωτίου μετὰ τοῦτο γέγονεν [P. 457] ἀρχιεπίσκοπος Εὐχαΐτων, ὡς εὐλαβῆ καὶ ποιοῦντα τεράστια καὶ προορατικόν. Φώτιος δὲ τοῦτον Βασιλείῳ βασιλεῖ μεσιτεύει· εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς ἀρεσθεὶς (πρὸς γὰρ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ διέκειτο) εἶχεν ἐν τιμῇ πολλῇ. Ὃς ἀθυμοῦντα τὸν βασιλέα περὶ τοῦ τελευτήσαντος υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, διὰ τὸ φίλτρον ὅπερ εἰς αὐτὸν εἶχεν, ἐπλάνα, καὶ ἐπηγγέλλετο δεῖξαι ζῶντα. Ὃ καὶ ἐποίησεν· ἐν γὰρ λόχμῃ τινὶ διερχομένῳ τῷ βασιλεῖ φάντασμα συνηντήθη ἔφιππον, χρυσοΰφαντον ἐνδεδυμένον, ἐν τῷ εἴδει τοῦ Κωνσταντίνου· ὃ καὶ ὀφθαλμοῖς ἰδὼν καὶ περιπλακεὶς κατεφίλησεν. Καὶ γεγονότος ἀφανοῦς, αὐτὸν

A tibus augens ac plura illis dona tribuens. Tunc vero etiam, cujus supra meminimus, Nicolaum sancti Diomedis mansionarium, œconomi ac syncelli dignitate decoravit; ejus fratrem Joannem excubiarum drungarium præfecit; fratrem alterum Paulum regio sacello præfecit; tertium denique Constantinum ærarii publici logothetam creavit.

11. Basilii imperii anno nono cœpit imperator ædificare Novam ecclesiam; urbsque Syracusa prodita est Saracenis.

12. Basilii imperii anno undecimo Nicetas Xylenites ac mensæ præpositus, Augustæ amorum accusatus, posita coma in monasterium trusus est. Multa vasa ænea confregit imperator, in usum vertenda Novæ ecclesiæ. Marmora quoque et musiva

B et columnæ ex multis ecclesiis ædibusque sublata ejus exstruendæ causa. Inter hæc ornamenta statua ænea in senatu erat episcopi habitu, virgamque manu tenens, **692** cui serpens gyris convolutus erat. Statua in vestiarium illata, veniens imperator in serpentis os immisso digito, vivo alio serpente intus residente morsum infligente, sic læsus est ut vix ullis remediis curari potuerit. Sed et Salomonis statuam in basilica constitutam, ex suo efformatam nomine, se ipsum deo velut hostiam offerens, in Novæ ecclesiæ fundamenta jecit.

13. Anno Basilii imperii undecimo, suscepta rursus imperator adversus Melitenenses expeditione, multisque prœliis victor ingentique onustus præda,

C ac captivis adductis, reversus est.

14. Anno Basilii imperii duodecimo, Ignatio patriarcha vivis exempto, Photius regiæ urbis sacerdos iterum provectus est.

15. Anno Basilii imperii tertio decimo eductis imperator adversus Germaniciam copiis, eaque direpta atque vastata, reversus est. Moritur vero Constantinus Michaelis filius ex Eudocia, hominum autem vulgique opinione Basilii filius. Eum ille ingenti luctu prosecutus ipsius in imperatorum sepulcris funus deposuit.

16. Anno Basilii imperii quarto decimo, Kalendis Maii, dedicatur divinisque officiis publice celebrandis aperitur a Photio patriarcha Nova ecclesia.

17. Anno Basilii imperii quinto decimo Leo Sa-

D libaras Theodorum monachum Santabarenum Photio patriarchæ in colloquium adducit (is postea a Photio creatus Euchaitarum archiepiscopus) tanquam virum **693** religiosum prodigiorumque patratorem mirificum ac futura prænoscendi arte præditum. Photius Basilio imperatori virum insinuat; quo delectatus imperator (quippe ejus assentante desideriis) eum magno in pretio habuit. Is imperatorem ob Constantini filii mortem, qua amoris vi in eum ferebatur, sese dolore conficientem videns, vivum se illi ostensurum impostor pollicitus est; et vero rem præstitit. Ad quemdam enim saltum obambulanti imperatori spectrum quoddam Constantini specie equo insidens, vestibus auro intex-

pertexens, quasi a Teridate magnæ Armeniæ principe is originem traheret, librum in regia bibliotheca reponi curat, Theophanis cognomento Sphenodæmonis opera, tunc palatini clerici, viri sapientiæ ac eruditionis nomine Basilio chari. Excerptis namque initialibus nominum litteris in hunc modum, Basilii Eudociæ Constantini Leonis Alexandri Stephani, ex quibus legendo vox Beclas conficitur; Basiliique a principio genealogiam doctus, sive regionem, sive res illi gestas spectes, eaque in commentarios redacta, sicque subtili arte libello composito ut probe antiquum codicem referret, in regia, uti dictum est, bibliotheca reponit, ejus quem dicebam Theophanis Sphenodæmonis opera. Dumque is aliquando imperatoris jussu in eadem bibliotheca librum quærit, istoque invento curiosius inquirens animi anxium agit, imperatori ostendit, aitque, *excepto duntaxat Photio neminem esse qui in illo scripta intelligere posset.* Statimque is ipse ad Photium mittitur. Facilisque prætextus: *Nisi*, inquit, *imperatorem videro, non dicam quis sit liber* **690** *ejusve inscriptio.* Ingressus itaque librum legit, ac quasi ab angelo didicisset, percurrit. Hinc rursus Photii cum Basilio necessitudo coaluit.

8. Ejus imperii anno quinto, mensis Novembris die vigesima tertia, natus est Alexander imperator ex Eudocia Ingerina, Basilii legitima proles. Imperator expeditione suscepta adversus Agarenos Tephricenses, multisque consertis prælils, in omnibus victus est multosque Romanorum amisit. Ac cum ipse jam imperator capiendus videretur, Theophylactus Abastactus eum servavit, Romani pater, ejus qui postea imperium tenuit. Reversusque in urbem imperator Christophorum generum suum in Tephricam misit, partaque victoria locum vastavit ac solo tenus evertit.

9. Imperii Basilii anno sexto Ignatius patriarcha Satyri ecclesiam sub nomine cœlestis militiæ principis Orientis ædificavit, posteaque virorum monasterium fecit, ubi et sepultus fuit. Et quidem Satyri nomen est, quod non procul ab eo monasterio antiquus Satyrus dicebatur, ubi templum erat Græcorum superstitione eidem Satyro exstructum; ex cujus vicinia contigit per homonymiam ut et monasterium eodem vocabulo censeretur. Theophilus vero imperator accepta inde materia Bryantis regias ædes construxit. Quod autem Oriens appellctur, ea **691** ratio est: Cum aliquando Nicephorus imperator iis in locis venationem ageret in quibus modo situm monasterium est, in eo ipso loco ubi nunc basilicæ situm altare est, capto cervo vetus mensa sustentante columna inventa est, hac inscriptione: *Sanctum Michaelis cœlestis militiæ principis Orientis altare, quod sanctus Andreas apostolus posuit.*

10. Imperii annis septimo et octavo baptizat Basilius Hebræos omnes sub ditione positos, dignita-

A σίλειον, ὡς ἀπὸ Τηριδάτου τῆς μεγάλης Ἀρμενίας ἄρχοντος τὴν γενεὰν κατάγοντος, καὶ τὸ βιβλίον βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ ἐνθεῖναι διὰ Θεοφάνους τοῦ λεγομένου Σφηνοδαίμονος, βασιλικοῦ κληρικοῦ τότε τυγχάνοντος καὶ τῷ Βασιλείῳ προσκειμένου διὰ σοφίαν καὶ πολυμαθίαν. Ἐκλαβόμενος δὲ τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῶν ὀνομάτων οὕτως, Βασιλείου Εὐδοκίας Κωνσταντίνου Λέοντος Ἀλεξάνδρου καὶ Στεφάνου, ἃ καὶ ἀναγινωσκόμενα Βεκλὰς ὀνομάζεται. Τούτου τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενεαλογίαν κατά τε χώραν καὶ πράγματα ἀναμαθὼν, καὶ καταγραψάμενος τὸ βιβλίον, καὶ τούτου [71] ἐπιτηδεύμασι παλαιότατον [P. 455] ποιήσας, τῇ βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ, ὡς εἴρηται, κατατίθεται διὰ Σφηνοδαίμονος Θεοφάνους. Καί ποτε αὐτοῦ τοῦ Σφηνοδαίμονος προστάξει βασιλικῇ βιβλίον τι ζητοῦν-
B τος, ὡς εὗρεν αὐτὸ καὶ πολυπραγμονῶν ἠπόρει, τῷ βασιλεῖ ὑποδείκνυσι καί φησι· *Τούτου ἄλλος νοῆσαι οὐ δύναται τὰ γεγραμμένα εἰ μὴ Φώτιος.* Καὶ εὐθὺς ὁ αὐτὸς ἀποστέλλεται· καὶ ἡ πρόφασις εὐχερὴς, ὡς· *Εἰ μὴ ἴδω τὸν βασιλέα, οὐ λέγω τί ἐστι τὸ βιβλίον ἢ ἡ τούτου ἐπιγραφή.* Καὶ εἰσελθὼν τοῦτο ἀναγινώσκει, καὶ ὡς δι' ἀγγέλου τοῦτο μεμάθηκεν. Τοῦτο πάλιν ἡ πρὸς τὸν βασιλέα Φωτίου οἰκείωσις γίνεται.

η'. Τῷ ε' αὐτοῦ ἔτει τῆς κγ' τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς ἐγεννήθη Ἀλέξανδρος βασιλεὺς ἀπὸ τῆς Ἴγγηρος Εὐδοκίας, γνήσιος παῖς τοῦ Βασιλείου. Ἐκστρατεύει δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν τῶν εἰς Ἀφρικὴν, καὶ πολέμους συνάψας πολλοὺς εἰς πάντας ἡττήθη καὶ πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων ἀπεβάλετο. Μέλλον-
C τα δὲ κρατηθῆναι καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα Θεοφύλακτος ὁ Ἀβάστακτος διέσωσεν, ὁ πατὴρ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος. Ὑποστρέψαντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ πόλει, ἀπέστειλε Χριστοφόρον γαμβρὸν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀφρικῇ, καὶ νίκην ποιήσας ἐπόρθησε ταύτην καταστρέψας ἕως ἐδάφους.

θ'. Τῷ ϛ' ἔτει αὐτοῦ Ἰγνάτιος ὁ πατριάρχης τὴν τοῦ Σατύρου ἐκκλησίαν εἰς ὄνομα τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ Ἀνατέλλοντος ἐποίησεν· εἶτα καὶ μονὴν αὐτὴν ἀνδρῴαν εἰργάσατο, ἔνθα καὶ ἐτάφη. Καὶ Σάτυρος μὲν ὀνομάζεται, ὅτι ἐν μικρῷ διαστήματι τῆς τοιαύτης μονῆς ὁ παλαιὸς ὀνομάζεται Σάτυρος, ἐν ᾗ ἦν ἱερὸν παρ' Ἑλλήνων οἰκοδομηθὲν τῷ αὐτῷ Σατύρῳ, οὗ καθ' ὁμωνυμίαν διὰ τὸ πλησίον εἶναι τὴν εἰρημέ-
D νην μονὴν τῷ τοιούτῳ καλεῖται ὀνόματι· ἐξ οὗ καὶ τὸ παλάτιον τοῦ Βρύαντος κτίσας Θεόφιλος ὁ βασιλεὺς τὴν ὕλην ἀφελόμενος ταύτην ἐδείματο. Ἀνατέλλων δὲ καλεῖται δι' αἰτίαν τοιαύτην· Κυνηγοῦντί ποτε Νικηφόρῳ τῷ βασιλεῖ ἐν οἷς ἀρτίως ἐστὶν ἡ μονὴ μέρεσιν, ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ χειρωθείσης ἐλάφου ἐν ᾧ νῦν τὸ τῆς μονῆς θυσιαστήριον ἵδρυται, εὑρέθη τράπεζα παλαιὰ ὑπὸ κίονος βασταζομένη γράφουσα οὕτως· *Τοῦτό ἐστιν τὸ ἅγιον θυσιαστήριον τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ τοῦ Ἀνατέλλοντος, ὅπερ ἐνεθρόνισεν ὁ ἅγιος ἀπόστολος Ἀνδρέας.*

ι'. Τῷ ζ' καὶ τῷ η' αὐτοῦ ἔτει βαπτίζει ὁ Βασίλειος πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα αὐτοῦ Ἑβραίους, διδοὺς αὐ-

VARIÆ LECTIONES.

[71] τοῦτο? [72] imo Τεφρικὴν, cum margine P. et mox Τεφρικῇ.

τοῖς ἀξίας καὶ δῶρα πολλά. Τότε δὲ καὶ τὸν προειρημένον [P. 456] Νικόλαον τὸν προσμονάριον τοῦ ἁγίου Διομήδους ἐποίησεν οἰκονόμον καὶ σύγκελλον, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰωάννην δρουγγάριον τῆς βίγλας, τὸν δὲ ἕτερον ἀδελφὸν Παῦλον ἐπὶ τῆς βασιλικῆς σακέλλης, τὸν δὲ ἕτερον ἀδελφὸν Κωνσταντῖνον γενικὸν λογοθέτην.

ια'. Τῷ θ' αὐτοῦ ἔτει ἤρξατο κτίζειν ὁ βασιλεὺς τὴν Νέαν ἐκκλησίαν, καὶ ἡ Συράκουσα παρεδόθη τοῖς Σαρακηνοῖς.

ιβ'. Τῷ ι' αὐτοῦ ἔτει Νικήτας ὁ Ξυληνίτης καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης κατηγορήθη ὡς φιλούμενος παρὰ τῆς Αὐγούστης· ὃς καὶ ἀποκείρεται καὶ μοναχὸς γίνεται. Πολλὰ δὲ χαλκουργήματα κατέαξεν ὁ βασιλεὺς λόγῳ τῆς Νέας ἐκκλησίας· ἀλλὰ καὶ μάρμαρα καὶ ψηφῖδας καὶ κίονας ἐκ πολλῶν ἐκκλησιῶν καὶ οἴκων λόγῳ ταύτης ἀνελάβετο. Ἐν οἷς στήλη ἵσταται χαλκῆ ἐν τῷ σενάτῳ σχῆμα ἐπισκόπου φέρουσα· ἐκράτει δὲ ἐν τῇ χειρὶ ῥάβδον ὄφιν ἐντετυλισμένον ἔχουσαν. Ταύτην ἤγαγον ἐν τῷ βεστιαρίῳ· καὶ ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς ἔβαλε τὸν δάκτυλον αὐτοῦ εἰς τὸ στόμα τοῦ ὄφεως· καὶ ἦν ἔσωθεν ἄλλος ὄφις ζῶν, ὃς καὶ ἔδακε τὸν δάκτυλον τοῦ βασιλέως· καὶ μόλις δι' ἀντιφαρμάκων ἰάθη. Καὶ τὴν στήλην δὲ Σολομῶντος ἐν τῇ βασιλικῇ οὖσαν εἰς ὄνομα αὐτοῦ ἐκτυπώσας, τοῖς θεμελίοις τῆς Νέας ἐκκλησίας ὡς θυσίαν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ προσῆξεν.

ιγ'. Τῷ ια' αὐτοῦ ἔτει ἐκστρατεύει πάλιν κατὰ Μελιτηνῶν, καὶ πολλοὺς πολέμους κατορθώσας καὶ αἰχμαλωσίαν πολλὴν λαβὼν ὑπέστρεψεν.

ιδ'. Τῷ ιβ' αὐτοῦ ἔτει τελευτᾷ ὁ πατριάρχης Ἰγνάτιος, καὶ πάλιν Φώτιος ἀναβιβάζεται.

ιε'. Τῷ ιγ' αὐτοῦ ἔτει ἐκστρατεύει ὁ βασιλεὺς κατὰ Γερμανικίαν, καὶ ταύτην αἰχμαλωτεύσας ὑπέστρεψεν. Τελευτᾷ δὲ Κωνσταντῖνος υἱὸς Μιχαὴλ ὁ ἐξ Εὐδοκίας, ὡς δὲ λόγος, υἱὸς Βασιλείου· ὃν πολλὰ θρηνήσας ἀπέθετο ἐν τοῖς τάφοις τῶν βασιλέων.

ιϛ'. Τῷ ιδ' αὐτοῦ ἔτει, μηνὶ Μαΐῳ α' ἐγκαινίζεται καὶ ἐνθρονίζεται ἡ Νέα ἐκκλησία παρὰ Φωτίου πατριάρχου.

ιζ'. Τῷ ιε' αὐτοῦ ἔτει Λέων ὁ Σαλιβαρᾶς συνοψίζει Φωτίῳ πατριάρχῃ Θεόδωρον μοναχὸν τὸν Σανταβαρηνόν, ὃς ὑπὸ Φωτίου μετὰ τοῦτο γέγονεν [P. 457] ἀρχιεπίσκοπος Εὐχαΐτων, ὡς εὐλαβῆ καὶ ποιοῦντα τεράστια καὶ προορατικόν. Φώτιος δὲ τοῦτον Βασιλείῳ βασιλεῖ μεσιτεύει· εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς ἀρεσθεὶς (πρὸς γὰρ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ διέκειτο) εἶχεν ἐν τιμῇ πολλῇ. Ὃς ἀθυμοῦντα τὸν βασιλέα περὶ τοῦ τελευτήσαντος υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, διὰ τὸ φίλτρον ὅπερ εἰς αὐτὸν εἶχεν, ἐπλάνα, καὶ ἐπηγγέλλετο δεῖξαι ζῶντα. Ὃ καὶ ἐποίησεν· ἐν γὰρ λόχμῃ τινὶ διερχομένῳ τῷ βασιλεῖ φάντασμα συνηντήθη ἔφιππον, χρυσοΰφαντον ἐνδεδυμένον, ἐν τῷ εἴδει τοῦ Κωνσταντίνου· ὃ καὶ ὀφθαλμοῖς ἰδὼν καὶ περιπλακεὶς κατεφίλησεν. Καὶ γεγονότος ἀφανοῦς, αὐτὸν

A tibus augens ac plura illis dona tribuens. Tunc vero etiam, cujus supra meminimus, Nicolaum sancti Diomedis mansionarium, œconomi ac syncelli dignitate decoravit; ejus fratrem Joannem excubiarum drungarium præfecit; fratrem alterum Paulum regio sacello præfecit; tertium denique Constantinum ærarii publici logothetam creavit.

11. Basilii imperii anno nono cœpit imperator ædificare Novam ecclesiam; urbsque Syracusa prodita est Saracenis.

12. Basilii imperii anno undecimo Nicetas Xylenites ac mensæ præpositus, Augustæ amorum accusatus, posita coma in monasterium trusus est. Multa vasa ænea confregit imperator, in usum vertenda Novæ ecclesiæ. Marmora quoque et musiva
B et columnæ ex multis ecclesiis ædibusque sublata ejus exstruendæ causa. Inter hæc ornamenta statua ænea in senatu erat episcopi habitu, virgamque manu tenens, **692** cui serpens gyris convolutus erat. Statua in vestiarium illata, veniens imperator in serpentis os immisso digito, vivo alio serpente intus residente morsum insignem, sic læsus est ut vix ullis remediis curari potuerit. Sed et Salomonis statuam in basilica constitutam, ex suo efformatam nomine, se ipsum deo velut hostiam offerens, in Novæ ecclesiæ fundamenta jecit.

13. Anno Basilii imperii undecimo, suscepta rursus imperator adversus Melitenenses expeditione, multisque prœliis victor ingentique onustus præda,
C ac captivis adductis, reversus est.

14. Anno Basilii imperii duodecimo, Ignatio patriarcha vivis exempto, Photius regiæ urbis sacerdos iterum provectus est.

15. Anno Basilii imperii tertio decimo eductis imperator adversus Germaniciam copiis, eaque direpta atque vastata, reversus est. Moritur vero Constantinus Michaelis filius ex Eudocia, hominum autem vulgique opinione Basilii filius. Eum ille ingenti luctu prosecutus ipsius in imperatorum sepulcris funus deposuit.

16. Anno Basilii imperii quarto decimo, Kalendis Maii, dedicatur divinisque officiis publice celebrandis aperitur a Photio patriarcha Nova ecclesia.

17. Anno Basilii imperii quinto decimo Leo Sa-
D libaras Theodorum monachum Santabarenum Photio patriarchæ in colloquium adducit (is postea a Photio creatus Euchaitarum archiepiscopus) tanquam virum **693** religiosum prodigiorumque patratorem mirificum ac futura prænoscendi arte præditum. Photius Basilio imperatori virum insinuat; quo delectatus imperator (quippe ejus assentante desideriis) eum magno in pretio habuit. Is imperatorem ob Constantini filii mortem, qua amoris vi in eum ferebatur, sese dolore conficientem videns, vivum se illi ostensurum impostor pollicitus est; et vero rem præstitit. Ad quemdam enim saltum obambulanti imperatori spectrum quoddam Constantini specie equo insidens, vestibus auro intex-

tis. occurrit; cernensque ille oculis, et in amplexus A ruens, affatim basia dedit. Cumque disparuisset, vidisse eum se existimabat nec quidquam delusum esse. Quocirca exstructo ibi monasterio S. Constantini nomen indidit.

18. His aliisque plurimis ex Apollonii disciplina probe institutus Santabarenus magnam sibi fidem apud imperatorem conciliavit. Celebris hic nominis Santabarenus, quem Photius secunda sua tyrannide episcopum Euchaitarum promovit, Manichæi filius et Manichæus erat; ac velut junior annisque minor vix capitali exemptus sententia per Bardam Cæsarem, meliori fruge componendus, Studii monasterio traditus est. Ubi tamen, quanquam monachi assumpto habitu, a priore nihil pravitate emer- B sit. Cæterum Photii prima tyrannide in eo monasterio præfecti munus gessit; quo et antistite religiosi omnes monachi fugam iniere, cum non sustinerent Photii se communione commaculari. Photio nihilominus **694** patriarchali sede ejecto hic quoque Satanici vir nominis expulsus est. Tum inter Photii familiares ascitus: *Cujuspiam, ait, cubiculariorum opera utere, acceptasque quas paravi aquas sacro aspergat cubiculo; mox que amori tuo deditum imperatorem videbis. His peractis da operam ut vel semel ipsum videam, et ut ad priorem honorem ipse redeas efficiam.* His ita gestis, statim mane imperator liberos precibus communiendos aurique vim mittit Photio, jussitque in Magnaura pro hospitio morari. Ibi continui congressus ac colloquia, tantaque Photius C donatus fiducia est ut et omnes necessarios ac familiares palatinis muniis adhiberet. Hincque adeo magorum principem Santabarenum velut sanctum ac religiosum futuraque prænoscendi sagacissimum, illius præsentat obtutibus redditque carissimum.

19. Anno Basilii imperii sexto decimo imperator uxorem junxit Leoni imperatori Theophanonem Martinacii filiam, coronaque impartiens nuptiarum solemnia in Magnaura peregit.

20. Anno Basilii imperii decimo septimo Saracenicis classibus Italiam, Siciliam ac reliquas regiones incursantibus, tale quid accidit: Soldanus Agarenorum princeps capto Bario, quæ Rhagusiorum urbs magna est, in eoque positis sedibus, multas alias urbes locaque diripiebat. Scribit itaque D imperator Francorum regi ut missæ abs se classi adversus **695** Agarenos opem ferat. Denique conflicto bello capitur oppidum domaturque regio; quin et ipse captus Soldanus eique militantes copiæ. Soldanum rex Capuam adducit; ubi ille annos duos commoratus, colloquiique ac convictus licentiam nactus, vafer cum esset, aliis per calumniam detrahendo expediendam sibi salutem putavit. Capuæ enim et Beneventi proceribus ita secreto infit: *Regis vobis arcanum volo aperire: vereor autem ne, si detexero, inde mihi periculum creetur.* Illis jurejurando affirmantibus nemini se detecturos quæ is

A ἰδεῖν ὑπελάμβανε, καὶ ὡς οὐ πεπλάνητο. Διὸ καὶ μονὴν ἐκεῖσε κτίσας ἐπωνόμασεν αὐτὴν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου.

ιη'. Τούτοις καὶ ἑτέροις πλείστοις ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου ἀκριβῶς μεμυημένος ὁ Σανταβαρηνὸς ἐποίησε τὸν βασιλέα πίστιν κεκτῆσθαι εἰς ἑαυτὸν πολλήν. Οὗτος ὁ περιώνυμος Σανταβαρηνὸς, ὃς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Φωτίου κατὰ δευτέραν αὐτοῦ τυραννίδα ἐπίσκοπος Εὐχαΐτων ἐγένετο, Μανιχαίου υἱὸς καὶ Μανιχαῖος ὤν, καὶ ὡς νεώτερος διὰ Βάρδα τοῦ Καίσαρος τὴν κεφαλικὴν τιμωρίαν διαφυγὼν τῇ τῶν Στουδίου μονῇ ἐπὶ διορθώσει ἀπεδόθη· ὁ δὲ καὶ μοναχῶν σχῆμα περιβαλόμενος οὐδ' ὅλως τῆς κακίας ἀνένευ- B σεν. Κατὰ μέντοι τὴν πρώτην τυραννίδα Φωτίου καὶ ἡγούμενος ἐν αὐτῇ τῇ μονῇ γίνεται· ὑφ' οὗ [73] καὶ πάντες οἱ εὐλαβεῖς τῆς μονῆς ἔφυγον, τὴν κοινωνίαν Φωτίου μὴ καταδεχόμενοι. Τοῦ μέντοι Φωτίου τῆς πατριαρχίας διωχθέντος καὶ ὁ Σατανώνυμος ἐκεῖνος, τῆς μονῆς ἀπηλάθη. Εἶτα εἰσοικίζεται Φωτίῳ, καί φησι· *Χρῆσαί τινι τῶν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, καὶ λαβὼν ταῦτα τὰ ὕδατα ἃ ἐσκεύασα ῥαντίσω ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος· καὶ ὄψει αὐτίκα τὸν βασιλέα καταδεδουλωμένον τῇ ἀγάπῃ σου. Καὶ μετὰ ταῦτα ἀγώνισαι ὅπως ἴδω αὐτὸν ἅπαξ. καὶ ποιήσω σε ἐπανελθεῖν εἰς τὴν προτέραν σου τιμήν.* Τούτου οὖν γενομένου, πρωὶ πρωὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εὐχῆς χάριν καὶ χρυσίον ἀπέστειλεν Φωτίῳ, C καὶ εἰς τὴν Μαγναύραν κατῴκισε, καὶ συνεχῶς ὡμίλει, καὶ παῤῥησίας τοσαύτης μετέδωκεν ὡς καὶ τοὺς οἰκείους αὐτῷ πάντας ἐν τῷ παλατίῳ ἐπιστῆναι ὀφφικίοις. Ἐντεῦθεν καὶ τὸν ἀρχιμάγον Σανταβαρηνὸν ὡς ἅγιον [P. 458] καὶ εὐλαβῆ καὶ διορατικώτατον συνοψίζει καὶ προσοικειοῖ.

ιθ'. Τῷ ις' αὐτοῦ ἔτει ἠγάγετο ὁ βασιλεὺς γυναῖκα Λέοντι τῷ βασιλεῖ Θεοφανὼ τὴν θυγατέρα Μαρτινακίου, καὶ στέψας τοὺς γάμους ἐποίησε ἐν τῇ Μαγναύρᾳ.

κ'. Τῷ ιζ' αὐτοῦ ἔτει αἱ τῶν Σαρακηνῶν ναυστολίαι [74] καὶ Ἰταλίας καὶ Σικελίας καὶ τῶν λοιπῶν χωρῶν ἐπῆλθον· ὑφ' ὧν συνέβη τι τοιοῦτον· Σαλδανὸς ὁ τῶν Ἀγαρηνῶν ἀρχηγὸς τὴν Βάρην κρατήσας, ἥτις ἐστὶ πόλις μεγάλη τῶν Ῥαουσαίων, καὶ ἐν αὐτῇ D κατοικήσας πολλὰς ἑτέρας πόλεις καὶ χώρας κατελυμήνατο. Γράφει οὖν ὁ βασιλεὺς τῷ ῥηγὶ Φραγγίας ἐπικουρῆσαι τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλέντι στόλῳ κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν. Καὶ δὴ πολέμου κροτηθέντος ἁλίσκεται μὲν τὸ κάστρον καὶ ἡ χώρα, ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτὸς ὁ Σαλδανὸς καὶ ὁ ὑπ' αὐτὸν λαός. Τοῦτον τὸν Σαλδανὸν ὁ ῥὴξ ἐν Καπύῃ ἀπάγει, καὶ ἐπὶ διετίαν τῷ ῥηγὶ συνὼν παῤῥησίας καὶ συνδιαιτήσεως ἐπέλαχε. Ὁ δὲ πανοῦργος ὢν ἐκ τῆς ἑτέρων διαβολῆς ἔγνω σωτηρίαν ἑαυτῷ πραγματεύσασθαι. Τοῖς γὰρ ἄρχουσι Καπύης καὶ Βενεβενδοῦ λέγει ἐν μυστηρίῳ· *Βούλομαι ὑμῖν εἰπεῖν ἀπόῤῥητον βούλευμα τοῦ ῥηγὸς, δέδοικα δὲ τὸν ἐκ μηνύσεως κίνδυνον.*

VARIÆ LECTIONES.

[73] ἐφ' οὗ margo P. [74] στολίαι P, αὐστολίαι alter Combefisii codex.

Τῶν δὲ διομοσαμένων ἀνέκφορον ποιήσασθαι τὸ λαλούμενον, φησί· *Πάντας ὑμᾶς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ χώραν Φραγγίας ὁ ῥὴξ σιδηροδεσμίους συντόμως ἀποστέλλει.* Τῶν δὲ μὴ πιστευσάντων, ἀλλὰ ζητούντων ἔτι σαφεστέραν κατάληψιν, αὖθις ὁ Σαλδανὸς πρὸς τὸν ῥῆγά φησιν, ὡς *Οὐκ ἔστι σοι ἀσφαλὴς ἡ τῶν κάστρων τούτων κατάσχεσις, ἕως οἱ τούτων ἄρχοντες ἐνταῦθα ἐπιχωριάζουσιν· ἀλλ' εἰ βούλει βεβαίως δεσπόζειν αὐτῶν, πρὸς Φραγγίαν τούτους δεσμίους ἀπόστειλον.* Πεισθεὶς οὖν ὁ ῥὴξ ἁλύσεις διωρίσατο συντόμως χαλκευθῆναι ὡς ἐπὶ χρείᾳ κατεπειγούσῃ τινί. Ἰδὼν οὖν ὁ Σαλδανὸς, φησὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας· *Οὐδὲ ἔτι μοι πιστεύετε;* Γνόντες οὖν οἱ ἄρχοντες ἀληθεύειν τὸν βάρβαρον, ἐζήτουν ὅπως τὸν ῥῆγα ἀμύνωνται. Καὶ δὴ πρὸς κυνηγέσιον ἐξελθόντος κλείουσι κατ' αὐτοῦ τὰς πύ- B λας· ὁ δὲ πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν ἀπαίρει λυπούμενος. Καὶ ὁ Σαλδανὸς τὴν χάριν τῆς μηνύσεως ἀπαιτεῖ· ἡ δὲ ἦν τὸ πρὸς τὴν οἰκείαν πατρίδα συγχωρηθῆναι αὐτὸν ἀπελθεῖν. Τὴν οἰκείαν οὖν ἀρχὴν ἀπολαβὼν καὶ τοῦ κακὸς εἶναι μὴ ἐκστὰς ἐκστρατεύει κατὰ Καπύης καὶ Βενεβενδοῦ. Οἱ δὲ πρὸς τὸν ῥῆγα διαπρεσβεύονται. Ἀλλὰ μεθ' ὕβρεως ἀποπέμπονται. Στέλλουσιν οὖν πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ θᾶττον ἐκπέμπει τὸν πρεσβευτὴν, [P. 459] δηλῶν προσδέχεσθαι συντόμως τὴν ἐκεῖθεν βοήθειαν. Γίνεται τοῖς πολεμίοις ἐγκρατὴς ὁ τῆς ἀγγελίας διάκονος. Λέγει οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ Σαλδανός· *Εἰ ὑπηρετήσῃς μου τῷ βουλήματι, καὶ σωτηρίας ἀξιωθήσῃ καὶ δωρεῶν ἀπολαύσῃ πολλῶν.* Τοῦ δὲ συνθεμένου, *Βούλομαι*, C ἔφη, *στῆναί σε τοῦ κάστρου ἐκτὸς, καὶ τοῖς ἔνδον εἰπεῖν, ὡς Ἐγὼ μὲν τὴν διακονίαν μου ἐξεπλήρωσα, ἀλλ' ἐκ τοῦ βασιλέως βοήθειαν μὴ προσδέχεσθε· οὐ γὰρ ἤκουσεν τῆς δεήσεως ὑμῶν.* Ὁ δὲ πλησίον τοῦ τείχους μετὰ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Σαλδανοῦ γενόμενος καὶ τοὺς πρώτους παραγενέσθαι τῆς πόλεως αἰτησάμενος ἔφη· *Εἰ καὶ πρόδηλός μοι τυγχάνει ὁ θάνατος καὶ ἐν χερσὶν ἡ σφαγὴ, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀποκρύψομαι τὴν ἀλήθειαν. Πλὴν αἰτῶ καὶ ὁρκίζω ὑμᾶς ἀποδοῦναί μοι τὴν χάριν εἰς τὰ ἐμὰ ἔκγονα καὶ τὴν σύνευνον. Ἐγὼ γὰρ, ὦ κύριοί μου, εἰ καὶ νῦν ταῖς τῶν πολεμίων περιεσχέθην χερσὶν, ἀλλ' ὅμως τὴν διακονίαν μου ἐξεπλήρωσα καὶ τὴν παρ' ὑμῶν πρεσβείαν* D *τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων προσήγαγον, καὶ συντόμως προσδέχεσθε τὴν ἐκεῖθεν βοήθειαν. Διὸ στῆτε γενναίως καὶ μὴ δειλανδρήσητε· ἔρχεται γὰρ ὁ ὑμᾶς ῥυσόμενος, εἰ καὶ μὴ ἐμέ.* Ταῦτα οἱ τοῦ Σαλδανοῦ ἀκούσαντες καὶ πρὸς τὴν ἀπάτην ἐμμανέντες εὐθὺς αὐτὸν τοῖς ξίφεσι κατακόπτουσι. Φοβηθεὶς οὖν ὁ Σαλδανὸς τὴν ἐκ τοῦ βασιλέως προσδοκωμένην δύναμιν ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν χώραν ὑπέστρεψεν.

A ad eos loqueretur, *Vos*, inquit, *omnes ferro onustos in suam Franciæ regionem rex brevi missurus est.* Non credentibus illis majoraque rei indicia quærentibus, rursus Soldanus ad regem ait : *Nunquam fiat ut hæc tuto oppida possideas, quamdiu illorum proceres hic morabuntur. Sed si vis firmo eorum potiri dominio, illos vinctos in Franciam mittito.* His rex persuasus catenas velut urgente quodam negotio, cito fabricari jussit. Videns itaque Soldanus ait ad proceres : *Ne nunc quidem mihi adhibetis fidem?* Intelligentes igitur proceres barbarum vera loqui, cogitabant qua ratione regem ulciscerentur. Illo itaque venandi causa egresso fores contra eum claudunt. Rex indigne ferens reique indignitate motus in patriam redit. Soldanus quoque detecti B arcani mercedem petit. Ea erat ut ei liberum esset in patriam reverti. Recepto igitur principatu **696** nec mentis posita pravitate, adversus Capuam et Beneventum cum exercitu venit. Missa ad regem Franciæ legatio : oratores contumeliose accepti ac remissi. Mittunt itaque ad imperatorem. Ille statim dimisso legato abs se brevi mittenda justa auxilia exspectare jubet. Capitur ab hostibus nuntii minister. Ait itaque ad eum Soldanus : *Si meæ voluntati obsecutus fueris, tum salutem ipse consequeris, tum muneribus copiose donaberis.* Illo assensum simulante ait Soldanus : *Volo ut pro oppidi mœniis stans, eos qui intra sunt in hæc verba alloquaris : Ego sane ministerium meum implevi; ne tamen ab impe-* C *ratore auxilia exspectaveritis : non enim petitioni vestræ obaudivit.* Muris itaque cum Soldani ministris admotus, vocatisque civitatis primoribus, sic ait : *Quanquam mihi mors palam est atque in promptu est jugulatio, non tamen vos veritatem celabo. Cæterum rogo atque adjuro ut in charis pignoribus atque uxore gratiam mihi referatis. Ego enim, domini mei, etsi jam hostium manibus teneor, ministerium tamen meum explevi vestraque ad imperatorem functus sum legatione, brevique hinc vobis ventura auxilia exspectate. Quare state fortiter, et ne animis concideritis : venit enim qui vos sit liberaturus, etsi is nullius mihi frugis futurus sit.* Quibus auditis Soldani satellites, ac quod decepti erant, furoris œstro perciti, **697** D ipsum gladiis confestim conciderunt. Veritus ergo Soldanus exspectatas imperatoris copias, soluta obsidione in suam se regionem recepit

κα'. Τῷ ιη' αὐτοῦ ἔτει Λέων ὁ βασιλεὺς κατηγορεῖτο παρὰ τοῦ Σανταβαρηνοῦ πρὸς τὸν ἴδιον πατέρα τρόπῳ τοιῷδε· Νουνεχὴς ὢν καὶ εὐσεβῶς τὸν βίον διαπερῶν τὰ γινόμενα παρὰ τοῦ Σανταβαρηνοῦ κατεγίνωσκε, καὶ ἐμέμφετο αὐτὸν καὶ ἀπεστρέφετο. Ἐπεὶ ἐκεῖνος δὲ τὸ μῖσος τούτου ὑπενεγκεῖν οὐχ ὑπέφερεν, ὑφορώμενος διαβολὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα γενήσεσθαι, τί τεχνάζεται; Μάχαιραν μεγάλην, τὸ δὴ λεγόμενον παραμήριον, ποιήσας καὶ ποι-

21. Anno Basilii imperii decimo octavo Leo imperator a Santabareno per talem modum apud patrem criminis delatus est : Leo cum solertis ingenii esset pieque vitam institueret, Santabareni dicta factaque reprehendebat, ipsumque vituperabat, ac averso ad illum animo erat. Quod ille ejus odium ferre non poterat, veritus ne ad imperatorem hæc ejus crimina pervenirent, quid machinatur? Ingentem sicam (Græcorum vulgus παραμήριον vocant)

vario cultu elegantem fabricatus Leoni tradit, dicens : *Scis haud raro inter venandum in bestiam te solum incidere, cumque desit gladius ad jugulandum, tibi eam perire. Hunc ergo gestato : forte etiam imperator pater tuus consilium laudabit.* Credulus ergo scelestissimi capitis verbis Leo gladium sumit. Abit ergo dolis consutus Santabarenus, eique apud patrem crimen intentans : *Leo*, inquit, *filius tuus sicam gestat, ac cum solus tecum versabitur, facto in te impetu contrucidabit ac jugulabit.* Audiens imperator, habitaque rei diligenti inquisitione, ac cum se ita rem habere invenisset, in Margarita oculorum lumen ademplurus inclusit, ni Photius patriarcha aliique plures senatorii ordinis, consilium istiusmodi dissipassent. Leonis domesticos omnes diu multumque excruciatos, cum nihil in eis intentati criminis deprehendisset, relegavit. Leo ipse menses tres paterno exclusus **698** conspectu, lugens deploransque ac crebris epistolis imperatoris clementiam pulsans, exegit. Solemni autem S. Eliæ die, quod imperator magna in eum fide impensiorique religione ipsum coleret, per hunc modum Leo paterno conspectui redditus est : Erat avis quædam quasillo vimineo regio in triclinio e pariete pendula, animal sane æmulum, multiplicique voce reddenda idoneum : psittacum vocant. Hæc, sive a quibusdam prædocta sive aliter inducta fuerat, crebro illud : *Heu, heu, domine Leo*, inclamitabat. Quandoque igitur instructo imperatori convivio, senatusque proceribus ad epulas mensamque considentibus, cum avis quam dicebam næniam crebrius loqueretur, in tristitiam versi convivæ cibisque abstinentes morosi sedebant. Animadvertit imperator, causamque sciscitatur. Ad quem illi lacrimis oppleti : *Quas*, aiunt, *dapes sumemus, quibus sic muta animans exprobret, qui ratione præditi ac domini amantes videamur ? cum sic illa dominum revocet, nos vero in deliciis agentes ejus insontis videatur oblivio cepisse; si enim injuriæ reus deprehenditur aut in paternum caput dexteram instruxisse comperitur, eum nos ipsi omnes contrucidemus, ejusque cruorem insatiabili aviditate fundamus : sin minus, quamdiu in eum calumniæ tincta veneno lingua prævalebit ?* Istiusmodi verbis mitiore mutatus imperator, tunc quidem sedere eos jussit ac se rem discussurum promisit. Nec diu post ad genium indolemque reversus e carcere eductum Leonem sui conspectu **699** donat, mutatque vestem lugubrem, ac superfluum ex mœrore capillorum onus levare jubens ad pristinum regiæ dignitatis gradum cultumque revocat. Inter solemnem vero S. Eliæ pompam videntes eum populi ac factiones gratulabundi clamabant, *Gloria tibi, Deus !* Ad quos imperator, *Deum glorificatis, gratulantes pro filio meo ? Multa ab eo mala sustinebitis, diesque ærumna plenos transigetis.*

A κίλως ἐπισκευάσας δίδωσι τῷ Λέοντι, εἰπών· *Οἶδα ὅτι πολλάκις εἰς κυνήγιον ἐμπίπτει σοι ζῶον μόνῳ, καὶ μὴ ἔχων μάχαιραν σφάξαι αὐτὸ ἀπόλλυται. Βάσταζε οὖν αὐτό. Ἴσως καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ πατήρ σου ἐπαινέσει σοι.* Πεισθεὶς οὖν τῷ ἀλάστορι ὁ Λέων λαμβάνει τὴν μάχαιραν. Ἀπέρχεται οὖν ὁ δόλιος Σανταβαρηνὸς, καὶ διαβάλλει τοῦτον πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὡς *Ὁ Λέων ὁ υἱός σου παραμήριον βαστάζει, καὶ ἡνίκα μοναζευθῇ μετὰ σοῦ, ὁρμᾷν ἔχει τοῦ σφάξαι σε.* Τοῦτο ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἐρευνήσας καὶ εὑρὼν ἀπέκλεισεν αὐτὸν ἐν τῷ Μαργαρίτῃ, βουλόμενος ἐκτυφλῶσαι, εἰ μὴ Φώτιος ὁ πατριάρχης μετ' ἄλλων πολλῶν τῆς συγκλήτου τοῦτο διεσκέδασαν. [P. 460] Τοὺς δὲ ἀνθρώ-
B πους αὐτοῦ πάντας πολλὰ τιμωρήσας, ὡς οὐδὲν εὑρέθη τῆς κατηγορίας ἀληθὲς, ἐξώρισεν. Ἐποίησε δὲ ἀπὸ ὄψεως μῆνας τρεῖς, θρηνῶν καὶ ὀδυρόμενος καὶ δι' ἐπιστολῶν πολλῶν δυσωπῶν τὸν βασιλέα. Καὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Ἠλιοῦ φθασάσης, ἐπεὶ πίστιν μεγάλην ἔσχεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν ἅγιον, ἀποσυνοψίζει Λέων τῷ τρόπῳ τούτῳ· Ἦν τι ζῶον πτηνὸν ἐν ταλάρῳ πλεκτῷ κατὰ τὰ βασίλεια αἰωρούμενον, μιμηλὸν καὶ πολύφωνον, ὃ ψιττακὸς ὀνομάζεται, ὅπερ εἴτε πρός τινων διδαχθὲν εἴτ' ἄλλως πως πολλάκις, *Αἲ αἲ, κύριε Λέων*, ἐφθέγγετο. Πανδαισίας δέ ποτε τελουμένης τῷ βασιλεῖ, καὶ τῶν πρώτων τῆς βουλῆς συνεστιωμένων αὐτῷ, καὶ τοῦ ὄρνιθος πολλάκις φθεγγομένου τὸ προῤῥηθὲν, ἐπιστυγνάσαντες οἱ δαιτυμόνες
C καὶ τῆς εὐωχίας παυσάμενοι ἐπὶ συννοίας ἐκάθηντο. Οἷς προσέχων ὁ βασιλεὺς τὴν αἰτίαν ἐπυνθάνετο. Οἱ δὲ δακρύων ὑποπλησθέντες, *Τίνα βρῶσιν*, εἶπον, *φαγούμεθα, οὕτως ὑπὸ τῇ φωνῇ τοῦ ἀλόγου τούτου ὀνειδιζόμενοι οἱ δοκοῦντες ἡμεῖς λογικοὶ καὶ φιλοδέσποτοι, ὅτι αὐτὸ μὲν τὸν οἰκεῖον ἀνακαλεῖται δεσπότην, ἡμεῖς δὲ τρυφῶντες λήθην τοῦ μὴ ἀδικήσαντος δεσπότου ἐλάβομεν; Εἰ μὲν γὰρ ἐλέγχεται ἀδικῶν καὶ κατὰ τῆς πατρικῆς κεφαλῆς εὐτρεπίσας τὴν δεξιὰν, αὐτόχειρες αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες γενώμεθα, καὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ μὴ λαβώμεθα κόρον. Μέχρι*[73] *τίνος ἡ συκοφάντις γλῶσσα κατ' αὐτοῦ δυναμωθήσεται;* Μαλαχθεὶς οὖν τοῖς τοιούτοις λόγοις ὁ βασιλεὺς τότε μὲν καθεσθῆναι τούτους προσέταξεν καὶ σκοπῆσαι περὶ τοῦ
D πράγματος ἐπηγγείλατο. Μετ' οὐ πολὺ δὲ πρὸς τὴν φύσιν ἐπανελθὼν ἐξάγει τε τῆς φρουρᾶς καὶ εἰς ὄψιν ἄγει αὐτὸν, καὶ τὴν πένθιμον ἀμείβει στολὴν, καὶ τὸ περιττὸν τῆς ἐν τῇ λύπῃ τραφείσης κόμης περιαιρεθῆναι κελεύει, καὶ τὴν προτέραν τῆς βασιλείας τάξιν καὶ τιμὴν ἀποδίδωσι. Καὶ τῆς προελεύσεως τοῦ ἁγίου Ἠλιοῦ γενομένης ἰδόντες αὐτὸν οἱ λαοὶ ἐπεφωνοῦντο· *Δόξα σοι, ὁ Θεός!* Καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπεν· *Δοξάζετε τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ μου. Πολλὰς θλίψεις ὑπ' αὐτοῦ ἔχετε ὑπομεῖναι καὶ ἐπωδύνους*[74] *ἡμέρας διελθεῖν.*

22. Anno Basilii imperii decimo nono Joannes

κβ'. Τῷ ιθ' ἔτει αὐτοῦ μελετᾶται ἀνταρσία παρὰ

VARIÆ LECTIONES.

[73] μέχρι] εἰ δὲ μὴ, μέχρι interpres. [74] ἐπωδύνας vulgo.

Ἰωάννου τοῦ Κουρκούα δομεστίκου ὄντος τῶν ἱκανάτων, χρηματισθέντα παρὰ τοῦ ἐν Βλαχέρναις ἐγκλείστου. Ἦσαν δὲ μετ' αὐτοῦ ἄρχοντες μέχρι τῶν ξς', μεθ' ὧν ὁ Μιχαὴλ ὁ ἑταιρειάρχης [P. 461] καὶ ὁ Κατούδης καὶ ὁ Μυξιάρης καὶ ὁ Βαβούτζικος. Τούτους κρατήσας πάντας ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ ἔτυψε, καὶ ἐκούρευσε καὶ τὰς ὑπολειφθείσας τρίχας ἔκαυσε καὶ πομπεύσας ἐξώρισε.

κγ'. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐν κυνηγίῳ ἐξελθόντος, ἔλαφος παμμεγέθης ἀναφανεὶς ἦρε τὸν βασιλέα ἐκ τῆς ζώνης ἀπὸ τοῦ ἵππου μετὰ τοῦ κέρατος. Φθάσας δέ τις καὶ τὴν ζώνην μετὰ τῆς σπάθης κόψας τοῦτον ἐῤῥύσατο. Ὃν καὶ μετὰ τὴν ὑποστροφὴν ἀπεκεφάλισεν, εἰπών· *Μὴ γύμνου κατὰ βασιλέως ξίφος*. Ἐκ δὲ τοῦ σπαραγμοῦ τοῦ ἐλάφου νοσηλευθεὶς ὁ βασιλεὺς B Βασίλειος τελευτᾷ, φάμενος τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ διαδόχῳ Λέοντι καὶ Στυλιανῷ τῷ ἐπιτρόπῳ τῶν βασιλέως υἱῶν, ὅτι *Φώτιος ὁ ἀνίερος καὶ ὁ συμμύστης αὐτοῦ Σανταβαρηνὸς τοῦ Θεοῦ με μακρύναντες, καὶ ἀλλότριον τῆς δικαίας γνώσεως ποιήσαντες, εἰς τὴν ἴσην μετ' αὐτῶν κόλασιν ἐπεσπάσαντο*. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέψυξεν, καταλιπὼν Λέοντα καὶ Στέφανον καὶ Ἀλέξανδρον.

Ῥωμαίων βασιλεὺς Λέων ἔτη κε' μῆνας θ'.

Κόσμου ἔτος ,ςτπη', τῆς θείας σαρκώσεως ἔτη ωπη', Ῥωμαίων βασιλεὺς Λέων ἔτη κε' μῆνας θ'. Στέφανος δὲ ὁ αὐτοῦ ἀδελφὸς κληρικὸς ὢν καὶ σύγκελλος ἦν μετὰ Φωτίου πατριάρχου, ἀνατρεφόμενος παρ' αὐτοῦ καὶ παιδευόμενος. Ὁ δὲ Λέων μετὰ τὸ C αὐτοκρατορῆσαι ἀπέστειλεν Ἀνδρέαν τὸν στρατηλάτην μετὰ κηρῶν πολλῶν κληρικῶν τε καὶ συγκλητικῶν ἐν Χρυσοπόλει, καὶ ἤγαγεν μετὰ σπουδῆς πολλῆς καὶ τιμῆς καὶ ὕμνων τὸ λείψανον Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπέθετο ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐν λάρνακι. Φώτιον δὲ τὸν πατριάρχην ἐπίβουλον φωραθέντα τῆς Ἐκκλησίας ἐκβάλλει, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀρμενιακῶν τῇ λεγομένῃ τοῦ Γόρδονος περιορίζει· ἔνθα καὶ τελευτᾷ. Χειροτονεῖ δὲ Στέφανον σύγκελλον, τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἀδελφὸν, διά τε Θεοφάνους τοῦ πρωτοθρόνου καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων· ὃς καὶ ἔζησεν ἔτη ς' καὶ μῆνας ε', καὶ θάπτεται ἐν τῇ μονῇ τῶν Σικεῶν. Γέγονε δὲ ἐμπρησμὸς πλησίον τῶν Σοφιῶν καὶ τῆς Σιδηρᾶς, ἐμπρησθέντος καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Θωμᾶ, ὃν αὐτὸς ὁ Λέων λαμπρῶς ἀνεκαίνισεν. D [P. 462] Ἄγει δὲ Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἀπὸ Εὐχαΐτων ἐν τῇ πόλει. Ἀνδρέας δὲ ὁ δομέστικος καὶ Στέφανος ὁ μάγιστρος κινοῦσι κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Φωτίου, ὡς λοιδορηθέντος τοῦ βασιλέως Λέοντος ὑπ' αὐτῶν εἰς Βασίλειον τὸν βασιλέα τὸν πατέρα αὐτοῦ. Καὶ τῆς συγκλήτου καταψηφισαμένης αὐτῶν, τὸν μὲν Φώτιον εἴασαν εἰς τοῦ Γόρδονος, τὸν δὲ Σανταβαρηνὸν τύψαντες ἐξώρισαν ἐν Ἀθήναις. Εἶτα ἀποστείλας ἐξόπισθεν ὁ βασιλεὺς ἐτύφλωσεν αὐτὸν καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐξώρισεν. Μετὰ πολλοὺς δὲ χρόνους παρακληθεὶς τοῦτον εἰσήγαγεν ἐν τῇ πόλει, καὶ προσέταξεν λαμβάνειν ἀννώνας ἐκ τῆς Νέας ἐκκλησίας.

β'. Τῷ β' αὐτοῦ ἔτει τῆς Λαγουβαρδίας διαστασιασάσης ἀπεστάλη Κωνσταντῖνος ὁ τῆς τραπέζης σὺν

A Cureuas icanatorum domesticus tyrannidem molitur, cum is qui in Blachernis inclusus agebat, imperium ei esset vaticinatus. Erant cum eo conjurati proceres ad sexaginta sex, inter quos Michael fœderatorum comes et Catudes et Myxiares et Babutzicus. Quos omnes comprehensos in Circo virgis cæsos totondit, adustisque reliquis crinibus, ac pompa per civitatem traducens, exsilio multavit.

23. Egresso autem venandi causa imperatore, ingentis molis cervus emergens ipsum e zona ab equo cornu sustulit. Venit quidam, zonaque ense scissa ipsum liberavit; cui et reversus caput amputavit, dicens : *Cave adversus imperatorem ensem nudaveris.* Ex cervi autem illa succussione morbo B correptus Basilius imperator diem obit, ejuscemodi verba Leoni filio ac successori locutus, necnon Styliano ipsius 700 liberorum curatori : *Profanus Photius ejusque symmysta Santabarenus a Deo me procul elongantes, atque a justa alienum scientia reddentes, in paris me secum supplicii barathrum traxere.* Hæc ubi dixerat, efflavit animam, Leone, Stephano et Alexandro liberis relictis.

Romanorum imperator Leo annos XXV *menses* IX.

Mundi annus 6388, divinæ incarnationis 888, Romanorum imperator Leo annos 25, menses 9. Stephanus Leonis frater, cum esset clericus ac syncellus, cum Photio versabatur subque ejus disci- C plina erudiebatur. Leo autem rerum summa potitus, misso Andrea militiæ magistro cum multis cereis et clericis virisque senatorii ordinis Chrysopolim, ad Michaelis imperatoris reliquias magno studio et cultu ac canticis in urbem inferendas, in Sanctorum eas Apostolorum in urna deposuit; Photium vero patriarcham Ecclesia ejectum in Armeniacorum monasterium relegat, quod Gordonis vocant; ubi et moritur. Stephanum porro fratrem per Theophanem primæ sedis episcopum (πρωτόθρονον vocant) ac episcopos alios curat ordinari; vixitque annos sex menses quinque, sepeliturque in Siceorum monasterio. Conflato ad Sophias et Ferream ingenti incendio absumptum S. Thomæ templum ab ipso magnifice Leone reparatum est. Theodoro Santa- D bareno ab Euchaitis in urbem adducto, Andreas 701 domesticus et Stephanus magister in eum Photiumque expostulant, quod Leonem apud Basilium imperatorem ejus patrem per calumniam detulerint. Senatus sententia Photio concessum ut in Gordonis monasterio ageret; Santabarenus verberibus affectus, Athenas relegatus est. Tum post eum mittens imperator oculis orbatum in Asia exsulare jussit. Multis vero post annis placatus imperator in urbem reductum ex Nova ecclesia annonas accipere præcepit.

2. Imperii Leonis anno secundo in seditionem mota Longobardia, missus est Constantinus mensæ

præpositus cum omnibus legionibus; consertaque A pugna vix unus ille evadere potuit, reliquis qua necatis qua captis. Contigit vero etiam solis deliquium, ut et nox per horam tertiam esset et stellæ apparerent. Orti etiam venti validi et fulgura et tonitrua, quibus septena capita perierunt in Foro combusta.

3. Imperii Leonis anno tertio expugnata ab Agarenis Samus civitas munita, ejusque prætor Paspalas captivus abductus est. Imperator Zoem Zautzæ filiam in amoribus habens, Zautzam imperatoris patrem constituit, novum hoc honoris titulo commentus. Symeon Bulgarorum princeps Romanæ ditionis loca infestis signis invadens Turcorum adversa acie superatus est. Ejus captivi omnes ab imperatore redempti sunt. **702** Tum B rursus ille Turcos acie fundit, oblataque petitione recipit captivos, et pacem facit. Nec multo post everso rursus pacis fœdere commissum prælium ad Bulgarophygum, locum sic dictum, fusoque universo exercitu una omnes clade prostrati sunt atque enecti, et in eis Theodorus protovestiarius. Stephano patriarcha vita functo, ejus loco Antonius Cauleas ordinatur.

4. Imperii Leonis anno septimo Chersonitæ prætorem suum contrucidarunt. Corum oppidum in Cappadocia ab Agarenis captum. Facto processu cum Leo imperator ad S. Damiani venisset, unaque etiam imperii adjuva Zautzas adesset, necnon Zoe Zautzæ filia (prima enim ejus uxor Theophano in sancta Soro Blachernarum precibus assidua erat), C consilium inierunt Zautzæ cognati, tum Tzantes tum reliqui, ut imperatorem necarent. Zoe autem in imperatoris sinu dormiens, ut malum sensit deprehenditque insidias, ipsum excitavit; confestimque navigio in Pegas transfretarunt, ac mane celerius ad palatium sese receperunt.

5. Hoc anno Theophano Augusta diem obit, cum imperasset annos duodecim. Hanc Deus post non multos dies miraculorum effectricem reddidit, idcirco quod zelotypiæ vitio nihil laborans, nec injuriarum quidquam memor, eleemosynis et orationibus Deo assidue vacaret. Porro Leo imperator alteram conjugem suam Zoem Zautzæ filiam corona D donavit, **703** ac cum ea, comprecante clerico quodam Syneupes nomine, benedictionem subit. Qui benedictione impartierat minister, officio motus est: Zoe vero, annum unum menses octo imperio potita, defuncta est. Inventa autem est urna, ad ejus condendum cadaver, litteris ejusmodi intus insculpta: *Filia Babylonis misera.* Haud procul autem, mense Maio, exstructo templo titulo Sancta Zoe, eam sepelivit. Prope etiam templum Sanctorum Apostolorum, coemptis Leo imperator ædibus perpulchram ecclesiam ædificat, prioris suæ conjugis Theophanus nomine; cujus et funus in ea deponit.

A πᾶσι τοῖς θέμασι· καὶ συμβολῆς γενομένης μόνος αὐτὸς ὁ Κωνσταντῖνος μόλις ἠδυνήθη διαφυγεῖν τῶν ἄλλων σφαγέντων καὶ κρατηθέντων. Γέγονε δὲ καὶ ἔκλειψις ἡλιακή, ὡς καὶ νύκτα γενέσθαι ἐπὶ ὥρας γ' καὶ τοὺς ἀστέρας φαίνεσθαι. Γεγόνασι δὲ καὶ ἄνεμοι σφοδροὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ βρονταί, ἐξ ὧν ἐκάησαν ἐν τῷ φόρῳ ἄνθρωποι ἑπτά.

γ'. Τῷ γ' αὐτοῦ ἔτει ἐπολιορκήθη ἡ Σάμος τὸ κάστρον ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ αἰχμαλωτίσθη ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ ὁ Πασπαλᾶς. Συμφιλιωθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς Ζωῇ τῇ θυγατρὶ τοῦ Ζαούτζα προχειρίζεται αὐτὸν βασιλεοπάτορα, αὐτὸς καινουργήσας τὸ ὄνομα. Συμεὼν ὁ ἄρχων Βουλγαρίας ἐκστρατεύει κατὰ Ῥωμαίων, καὶ πολεμηθεὶς παρὰ τῶν Τούρκων ἡττήθη, καὶ πᾶσα αἰχμαλωσία ἠγοράσθη παρὰ τοῦ B βασιλέως. Εἶτα πάλιν τρέπει τοὺς Τούρκους, καὶ μετὰ αἰτήσεως ἀναλαμβάνεται τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ ποιεῖ εἰρήνην. Καὶ μετ' ὀλίγον ἀνατραπείσης πάλιν τῆς εἰρήνης, γίνεται πόλεμος εἰς τὸ Βουλγαρόφυγον, καὶ τροπῆς δημοσίας γενομένης πάντες ἀπώλοντο, καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος Θεόδωρος. Στεφάνου τελευτήσαντος πατριάρχου χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ πατριάρχης Ἀντώνιος ὁ [77] λεγόμενος Καυλέας.

δ'. Τῷ ζ' αὐτοῦ ἔτει ἔσφαξαν οἱ Χερσωνῖται τὸν στρατηγὸν αὐτῶν. Παρελήφθη καὶ τὸ κάστρον τὸ Κόρον ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν. Ὁ βασιλεὺς Λέων πρόκενσον ποιήσας εἰς τὰ Δαμιανοῦ, συνόντος καὶ τοῦ παραδυναστεύοντος Ζαούτζα καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ζωῆς ἅμα τῷ βασιλεῖ (ἡ γὰρ C πρώτη αὐτοῦ γαμετὴ Θεοφανὼ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σορῷ τῶν Βλαχερνῶν προσεκαρτέρει εὐχομένη), συμβούλιον ἐποίησαν οἱ τοῦ Ζαούτζα συγγενεῖς, ὅ τε Τζάντζης καὶ οἱ λοιποί, φονεῦσαι τὸν βασιλέα. Ἡ Ζωὴ δὲ μετὰ τοῦ βασιλέως καθεύδουσα, [P. 463] ὡς ᾔσθετο τὸ δεινόν, ἐξύπνισεν αὐτόν· καὶ παρευθὺ εἰς πλοῖον διεπέρασαν εἰς Πηγάς, καὶ τὸ πρωῒ τάχιον εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον.

ε'. Τούτῳ τῷ ἔτει τελευτᾷ Θεοφανὼ Αὐγούστα, βασιλεύσασα ἔτη ιβ'· ἣν μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ἀνέδειξεν ὁ Θεὸς θαυματουργὸν διὰ τὸ ἀζηλότυπον αὐτῆς καὶ ἀμνησίκακον καὶ ἐν ἐλεημοσύναις καὶ προσευχαῖς ἀδιαλείπτως προσκαρτερεῖν τῷ Θεῷ. Ἔστεψεν δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς τὴν δευτέραν αὐτοῦ D γυναῖκα Ζωὴν τὴν θυγατέρα τοῦ Ζαούτζα, καὶ εὐλογεῖται μετ' αὐτῆς παρά τινος κληρικοῦ τοῦ ἐπίκλην Σινεύπης [78]. Καὶ ὁ μὲν εὐλογήσας καθῃρέθη, ἡ δὲ ἐβασίλευσεν ἔτος α' μῆνας η', καὶ ἐτελεύτησεν. Ἐφεῦρον δὲ λάρνακα εἰς τὸ ἀποτεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς, ἔχουσαν ἔσωθεν γράμματα κεκολαμμένα γράφοντα οὕτως· *Θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος*. Πλησίον δέ, τοῦ Μαΐου μηνός, οἰκοδομήσας ναόν, τὴν ἁγίαν Ζωήν, κατατίθησιν αὐτήν. Καὶ πλησίον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐξωνησάμενος οἰκήματα Λέων ὁ βασιλεὺς κτίζει ἐκκλησίαν περικαλλῆ εἰς ὄνομα Θεοφανῶ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικός, καὶ κατατίθησι καὶ ταύτην ἐκεῖ.

VARIÆ LECTIONES.

[77] ὁ om. P. [78] Σινάπης margo P.

ς'. Τῷ θ' αὐτοῦ ἔτει ἐπιβουλῆς γενομένης Λέοντι A τῷ βασιλεῖ παρὰ τῶν συγγενῶν τοῦ Ζαούτζα, καὶ διαγνωσθείσης, πάντας κρατήσας ἐξώρισεν, καὶ ἐξωλόθρευσεν τὴν συγγένειαν τοῦ Ζαούτζα ἅπασαν.

ζ'. Τῷ ι' αὐτοῦ ἔτει τελευτᾷ Ἀντώνιος πατριάρχης, καὶ χειροτονεῖται Νικόλαος πατριάρχης μυστικὸς τοῦ βασιλέως. Τότε καὶ ἡ Δημητριὰς παραλαμβάνεται ὑπὸ Δαμιανοῦ τοῦ Ἀγαρηνοῦ. Στέφει δὲ ὁ βασιλεὺς Ἄνναν θυγατέρα Ζωῆς τῆς τοῦ Ζαούτζα, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ποιεῖν τὰ ἐκ τύπου κλητόρια μὴ οὔσης Αὐγούστης.

η'. Τῷ ια' ἔτει αὐτοῦ ἠγάγετο ὁ βασιλεὺς τρίτην ἑαυτοῦ γυναῖκα τὴν ἀπὸ τοῦ Ὀψικίου Εὐδοκίαν, στέψας αὐτὴν καὶ ἀναγορεύσας· ἥτις ἐξ αὐτοῦ ἄρρενα γεννήσασα παῖδα ἐτελεύτησεν. Ἀπέθανε δὲ καὶ B τὸ γεννηθὲν παιδίον.

θ'. Τῷ ιγ' αὐτοῦ ἔτει κτίζει ὁ βασιλεὺς εἰς τοὺς λεγομένους Τόπους ναὸν Ἅγιον Λάζαρον, καὶ κατασκευάζει μονὴν ἀνδρῶν εὐνούχων· ἐν ᾧ καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Λαζάρου σῶμα καὶ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἀπέθετο. Τούτῳ τῷ καιρῷ παραδίδοται Ταυρομένιον τοῖς Ἀγαρηνοῖς.

ι'. Τῷ ιε' ἔτει παρελήφθη ἡ νῆσος Λῆμνος ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν.

[P. 464] ια'. Τῷ ις' ἔτει ἐν τῇ προελεύσει τῆς Πεντηκοστῆς [79] τοῦ βασιλέως εἰσοδεύοντος εἰς τὸν Ἅγιον Μώκιον, ὃν πρώην φασὶν Ἡρακλέους εἶναι ναόν, ἐπεὶ πλησίον τῆς σωλέας ἦλθεν, ἐξελθών τις ἐκ τοῦ ἄμβωνος ἔδωκεν αὐτῷ κατὰ κεφαλῆς μετὰ ῥάβδου ἰσχυρᾶς καὶ παχείας· καὶ εἰ μὴ εἰς πολυ- C κάνδηλον ἡ ῥάβδος ἐνεποδίσθη, παρευθὺ ἂν τοῦ ζῆν αὐτὸν ἀπήλλαξεν. Τοῦ δὲ αἵματος σφοδρῶς καταῤῥέοντος ταραχὴ καὶ φυγὴ τῶν ἀρχόντων γέγονε. Διὸ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀλεξάνδρου νόσον προφασισαμένου καὶ ἐν τῇ εἰσόδῳ μὴ κατελθόντος, ὑπόληψις γέγονε τὴν τοιαύτην ἐπιβουλὴν αὐτὸν κατεργάσασθαι. Κρατηθέντος τοῦ δόντος τῷ βασιλεῖ, καὶ πολλὰς βασάνους καὶ τιμωρίας ὑπομεμενηκότος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐπεὶ μηδένα καθωμολόγησεν, ἐκκόπτεται χεῖρας καὶ πόδας καὶ ἐν τῷ σφενδόνι [80] τοῦ Ἱππικοῦ καίεται. Ἔκτοτε οὖν ἐξεκόπη ἡ τοιαύτη προέλευσις. Καὶ μετά τινα καιρὸν ἀνῆλθεν Μάρκος ὁ σοφώτατος οἰκονόμος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ὃς ἦν ἀναπληρώσας τὸ τετράῳδον τοῦ κυροῦ Κοσμᾶ τῆς μεγάλης Ἑβδομάδος ἤτοι τοῦ μεγάλου Σαββάτου, πρὸς τὸν βασιλέα, D καὶ συνεστιώμενος αὐτῷ ἐξελιπάρει μὴ ἐκκοπῆναι τὴν ἑορτήν. Καὶ τοῦ βασιλέως ἀπαναινομένου ἔφη ὁ Μάρκος ὅτι προείρηται τοῦτο παρὰ τοῦ Δαβίδ· φησὶ γάρ· *Ὅσα ἐπονηρεύσατο ὁ ἐχθρὸς ἐπὶ τῷ ἁγίῳ σου, καὶ ἐνεκαυχήσαντο οἱ μισοῦντές σε ἐν μέσῳ τῆς ἑορτῆς σου. Καὶ δεῖ σε, ὦ δέσποτα, ἀπὸ τοῦ νῦν κρατῆσαι τῆς βασιλείας ἔτη δέκα.* Ὃ δὴ καὶ γέγονε· τῇ γὰρ αὐτῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἔλαβεν, τῇ αὐτῇ καὶ τελευτᾷ.

6. Imperii Leonis anno nono conjuratione in Leonem imperatorem a Zautzæ consanguineis facta atque prodita, captos omnes exsilio multavit ejusque omnem cognationem disperdidit.

7. Imperii Leonis anno decimo, mortuo Antonio patriarcha, ordinatur patriarcha Nicolaus imperatoris mysticus. Tunc quoque Demetrias a Damiano Agareno capitur. Corona vero imperator Annam donat, Zoes Zautzæ filiæ filiam, quod cum nulla esset Augusta, constituta ex more convivia celebrare non posset.

8. Imperii Leonis anno undecimo duxit imperator tertiam suam uxorem ex Opsicio Eudociam, ipsam corona donans ac Augustam appellans. 704 Hæc suscepta ex illo prole masculo mortua est; mortua et ipsa suscepta proles.

9. Imperii Leonis anno tertio decimo ædificat imperator, ad Topos quos vocant, templum S. Lazari nomine, virorumque spadonum monasterium construit. Ibi etiam S. Lazari corpus et Mariæ Magdalenæ condidit. Per id tempus Tauromenium traditum Saracenis.

10. Anno quinto decimo capta ab Agarenis Lemnus insula.

11. Anno sexto decimo, in sanctæ Pentecostes processu, introeunte imperatore ad S. Mocii, quod olim Herculis fanum fuisse dicunt, cum prope soleam venisset, egressus quidam ex ambone robustum fustem et crassum in ejus caput impegit; ac nisi ictus candelabri pensilis multifidi interjectu retardatus fuisset, extemplo sustulisset. Large itaque defluentibus ex capite cruoris rivis, territi proceres fugam arripuere. Hinc quoque suspicio fuit Alexandrum ejus fratrem, quod morbum causatus pompæ ingressus non adfuerat, insidiarum auctorem exstitisse. Apprehensus autem qui ictum dederat, diesque multos tormentis examinatus, quod nullum conjurationis auctorem sociumve detexerat, manibus pedibusque excisis ad Circi metam combustus est. Ex tunc ergo istiusmodi 705 processus abrogatus est. Aliquanto autem post tempore ascendit sapientissimus ejus ecclesiæ œconomus Marcus, is qui magnæ hebdomadæ (id est magni Sabbati) tetraodium (canonem scilicet quatuor stropharum) domni Cosmæ absolvit, ad imperatorem; exceptusque convivio rogabat ne eam festivitatem pompamque abrogatam iret. Abnuente autem imperatore, ait Marcus: *Sic nempe a Davide prædictum erat. Ait enim: Quanta malignatus est inimicus in sancto tuo? et gloriati sunt qui oderunt te, in medio solemnitatis tuæ*[y]? *Estque necesse, domine, ut ab hinc annos decem imperium teneas.* Quod et contigit: eadem enim ipsa die qua ictum acceperat, evoluto annorum circulo mortuus est.

[y] Psal. LXXIII, 3.

VARIÆ LECTIONES.

[79] Georgius et alii μεσοπεντηκοστῆς, qui longe dies alius est, Paschæ medius et Pentecostes. Combef.
[80] τῇ σφενδόνῃ ?

12. Anno decimo septimo duxit imperator etiam quartam uxorem, Zoem, quam vocant Carbunopsinam.

13. Anno decimo octavo ascendit navalis Agarenorum exercitus cum Tripolita adversus Byzantium. Dicti vero sunt Tripolitæ, quod ex tribus nationibus collecti sint, ex Arabibus et Tyriis et Sidoniis convenis. Similiter vero etiam Ægæum mare ab aquarum impetu, ac quod velut capræ in morem (Græci αἶγα vocant) subsultet, nomen accepit. Stobelus a loci situ. Lampsacus a lucis fulgore, Phocensibus fundamenta locantibus ac orantibus, e cœlo noctu delapso, quo, favente numine, firma murorum stetit compago. Imbrus ab Imbro vocata, Anthei **706** filio,

Cujus pater Staphylus, Dionysii charissima proles. Hellespontus ab Hella Phrixi sorore, in illud projecta mare. Cibyrrha vero a Cibyrrho fratre. Thasus Chryse olim vocata. Samosathracia, quæ in Thracia est peninsula, olim Theriusa dicta, quod bestiis plena esset et quod Nymphis sacra: postea vero cum fluxus collisione a continenti divisa insula facta esset et Samiis colonis possessa, mutatò nomine Samothracia ab illis appellata est. Laodicea nominata est ab uxore Antiochi Seleuci, qui ejus nomine Laodiceam condidit. Tenedus vero a Tenno Cycni filio Neptuni nepote, ac delubro quod in ea est, Minervæ sacro. Mesembria, quæ prius Memnebria, a Memno Thrace ejus conditore, et Bria, quod apud Thraces nonnullos civitatem vocant: lenius autem efferendi gratia Mesembria modo nuncupatur. Hæmus a quodam ibi ab Hercule interempto, cujus cruore locus tinctus sit: est vero Thraciæ promontorium. Media a Meda Æetæ filia nomen adepta est. Silybria a Silyo Thracum rege, qui eo coloniam duxit. Macedonia, quæ pridem Amathia, ad mare sita, commune habet cum gente nomen. Nicopolis ab Augusti victoria de Antonio et Cleopatra, ac quæ Romanis fascibus Ægyptiorum sceptra inclinavit. Hierum Euxini (quasi dicas **707** templum) ab Argonautis illac iter habentibus fundatum est. Pharus ejusmodi substructa moles cui facula imponitur, ut inter effusas noctis tenebras inoffensi viatores dirigantur. Russi, qui et congruo rei nomine Dromitæ nuncupantur, a Ros quodam viro forti, cum sive monitu ac consilio sive divino quodam afflatu ac oraculo, pro potestate illis utentium eisque superiorum, injurias noxamque evasissent, dicti sunt. Dromitæ vero ut appellarentur, cursus celeritas causam dedit: genus autem ex Francis ducunt. Tricephalus collis, qui Opsicii est, a figura, qua triplici tumulo assurgit, nomen accepit. Rhadenus a Rhada oppido Anatolicorum thematis.

A ιβʹ. Τῷ ιζʹ ἔτει ἠγάγετο ὁ βασιλεὺς καὶ τετάρτην γυναῖκα, Ζωὴν ὀνομαζομένην τὴν Καρβουνοψίναν.

ιγʹ. Τῷ ιηʹ ἔτει ἀνέρχεται κατὰ τῆς πόλεως ὁ στόλος τῶν Ἀγαρηνῶν ἅμα τῷ Τριπολίτῃ. Τριπολῖται δὲ ἐκλήθησαν διὰ τὸ τριῶν ἐκ γενεῶν συναχθῆναι, ἐξ Ἀράβων καὶ Τυρίων καὶ Σιδονίων ἀποίκων. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος τὴν κλῆσιν ἀπείληφεν ἀπὸ τῆς τῶν ὑδάτων φορᾶς, ἀϊσσούσης κατὰ τρόπον αἰγός. Ὁμοίως δὲ καὶ Στρόβηλος ὠνομάσθη ἀπὸ τῆς τοπικῆς θέσεως, καὶ Λάμψακος ἀπὸ φωτὸς λάμψεως, ὅπερ ἐν νυκτὶ Φωκέων θεμελιούντων ταύτην καὶ εὐξαμένων θεόθεν ἐπέλαμψεν, καὶ ἡ τῶν θεμελίων βάσις καλῶς κεκραταίωται. Καὶ Ἴμβρος ἀπὸ Ἴμβρου κέκληται υἱοῦ
B Ἀνθέος,

Οὗ γενέτης Στάφυλος, Διονύσου φίλτατος υἱός. [P. 465] Καὶ Ἑλλήσποντος ἀπὸ Ἕλλης τῆς Φρίξου ἀδελφῆς, τῷ ἐκεῖσε πελάγει ῥιφείσης. Κιβύρρα δὲ ὑπὸ Κιβύρρου ἀδελφοῦ. Ἡ δὲ Θάσος Χρυσῆ πρώην ἐλέγετο. Σαμοθρᾴκη δὲ ἡ ἐν τῇ Θρᾴκῃ χεῤῥόνησος, ἥτις πρώην Θηριοῦσα διὰ τὸ θηρίων πεπληρῶσθαι, καὶ ἱερὰν νυμφῶν οὖσαν, ὠνομάζετο, μετέπειτα δὲ τοῦ ῥοῦ συῤῥαγέντος εἰς νῆσον συνέστη, καὶ ὑπὸ Σαμίων κατοίκων ἐν κατασχέσει γενομένη Σαμοθρᾴκη μετωνομάσθη. Λαοδίκεια κατωνομάσθη ἀπὸ τῆς γυναικὸς Σελεύκου τοῦ Ἀντιόχου, ὃς ἐπὶ τῷ ὀνόματι ταύτης ἔκτισε τὴν Λαοδίκειαν. Τένεδος δὲ ἀπὸ τοῦ Τέννου τοῦ υἱοῦ Κύκνου τοῦ Ποσειδῶνος [81], καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ ἱεροῦ ἕδους τῆς Ἀθήνης. Μεσημβρία
C δὲ ἡ πρὶν Μεμνεβρία [82], ἀπὸ τοῦ Μέμνου Θρᾳκὸς, [83] τοῦ ταύτην οἰκίσαντος καὶ βρία τὸ παρά τισι Θρᾳκῶν πόλισμα λεγόμενον· πρὸς δὲ τὸ εὐφραδέστερον Μεσημβρία νῦν ὀνομάζεται. Αἷμος ἀπό τινος ἀναιρεθέντος ἐκεῖσε δι' Ἡρακλέους καὶ τὸν τόπον αἱμάξαντος· ἀκρωτήριον δέ ἐστι Θρᾴκης. Μήδεια ἀπὸ Μήδης τῆς Αἰήτου θυγατρὸς κατωνόμασται. Σηλυβρία ἀπὸ Σήλυος τοῦ Θρᾳκῶν βασιλέως, ὅστις αὐτὴν ᾤκισεν. Μακεδονία ἡ πρὶν Ἀμαθία λεγομένη ἀπὸ ἀρχαίου τινὸς ἡγεμόνος. Ἦν δὲ καὶ πόλις Ἀμαθία λεγομένη πρὸς τῇ θαλάσσῃ τῷ ἔθνει ἐπώνυμος. Νικόπολις κατὰ τὸ ἐπώνυμος τῆς νίκης, ἣν Αὔγουστος Σεβαστὸς κατὰ Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας εἰργάσατο, καὶ τὴν Αἰγυπτίων ἀρχὴν τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέκλινεν. Ἱερὸν Εὐξείνου, ὃ παρὰ τῶν τῆς Ἀργοῦς
D πλωτήρων διερχομένων ἐκεῖσε ἀνίδρυται. Φάρος δὲ ἀφιδρυμάτιον [84] ᾧ πυρσὸς ἐπιτίθεται εἰς ὁδηγίαν ἀπρόσκοπτον τοῖς ἐν νυκτὶ παροδίταις. Ῥῶς δὲ, οἱ καὶ Δρομῖται, φερώνυμοι ἀπὸ Ῥῶς τινος σφοδροῦ διαδραμόντες ἀπηχήματα τῶν χρησαμένων ἐξ ὑποθήκης ἢ θεοκλυτίας τινὸς καὶ ὑπερσχόντων αὐτοὺς, ἐπικέκληνται. Δρομῖται δὲ ἀπὸ τοῦ ὀξέως τρέχειν αὐτοῖς προσεγένετο. Ἐκ γένους δὲ τῶν Φράγγων καθίστανται. Ὁ δὲ Τρικέφαλος βουνὸς κατὰ τὸ Ὀψίκιον ἀπὸ τοῦ τριχῆ κεφαλοῦσθαι τῷ σχήματι εἴρηται, ὥσπερ καὶ Ῥαδηνὸς ἀπὸ Ῥάδης κώμης τοῦ τῶν Ἀνατολικῶν θέματος.

VARIÆ LECTIONES.

[81] Περσιδῶνος P et αἰδοῦς. [82] μὲν Νεβρία P. [83] Μεμνουδραχὸς P. [84] ἀφίδρυμά τι? cf. p. 490 b.

ιδ'. Ἀποστέλλει οὖν ὁ βασιλεὺς Εὐστάθιον δρουγγάριον τῶν πλωΐμων μετὰ παρόντος τοῦ στόλου καὶ τῶν στρατιωτῶν κατ' αὐτοῦ· οἳ καὶ μὴ δυνηθέντες ἀντιπαρατάξασθαι ἀπεστράφησαν κενοί. Ἐλθόντων δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐν Ἀβύδῳ, ἠρώτησαν τοὺς ἀπάγοντας αὐτοὺς, ὅτι *Πάλιν ταύτην τὴν ὁδὸν θέλομεν ὑποστρέψαι, ἢ ἔχομεν ἄλλην δι' ἧς ἀπέλθωμεν εἰς τὰ οἰκεῖα;* Τῶν δὲ εἰπόντων, ὅτι *Διὰ ταύτην βουλόμεθα ἀποστραφῆναι*, φοβηθέντες τὸ στενὸν τῆς ὁδοῦ, οἷα τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ, εὐθὺς ὑποστρέφουσι, [P. 466] καὶ τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβόντες πορθοῦσιν αὐτὴν, καὶ πολλὴν σφαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν ποιοῦσι. Βουλομένων δὲ αὐτῶν καὶ τὴν πόλιν καταστρέψαι, Συμεὼν ὁ πρωτοασηκρῆτις εὑρεθεὶς, λαβὼν πρὸς Ῥοδοφυλλίου τοῦ ἀποσταλέντος πρὸς τοὺς Φράγγους μετὰ κανισκίου χρυσίου λίτρας ρ'. Ὃς καὶ δέδωκεν τό τε χρυσίον καὶ τὸ κανίσκιον τοῖς Σαρακηνοῖς· καὶ εἴασαν τὴν πόλιν καὶ τὰ τείχη.

ιε'. Τῷ ιθ' ἔτει αὐτοῦ τοῦ Σαμῶνα φυγῇ πρὸς Συρίαν χρησαμένου, ἐπεὶ κατεδίωκον αὐτὸν ὄπισθεν, ἦλθε δὲ καὶ εἰς τὸν Ἅλυν, συναντᾷ αὐτῷ Νικηφόρος δρουγγάριος ὁ Καμύτζης, μὴ ἐῶν αὐτὸν διαπερᾶσαι. Προσφεύγει οὖν τῷ τιμίῳ σταυρῷ τοῦ Σηριχᾶ, προφασισάμενος εὐχῆς χάριν ἐκεῖσε ἐληλυθέναι. Ἀναλαβόμενος οὖν τοῦτον ὁ τοῦ Δουκὸς Κωνσταντῖνος ὑπέστρεψεν ἐν τῇ πόλει. Προστάσσει οὖν ὁ βασιλεὺς φυλάττεσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ Βάρδα τοῦ Καίσαρος. Ἐπεὶ δὲ ἤθελεν ὁ βασιλεὺς ἀποσυνοψισθῆναι τὸν Σαμωνᾶν, παρήγγειλεν τῷ Δουκὶ μὴ εἰπεῖν ἐνώπιον τῆς συγκλήτου ὅτι ἐπὶ Συρίαν ἔφυγεν ὁ Σαμωνᾶς, ἀλλ' ὅτι δι' εὐχὴν ἀπῆλθεν ἐν τῷ Σηριχᾷ. Ἠρώτησεν οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν Κωνσταντῖνον ἐνώπιον τῆς συγκλήτου οὕτως, ὡς ἔχει [88]· *Τὸν Θεὸν καὶ τὴν κεφαλήν μου, ἔφυγεν ὁ Σαμωνᾶς ἢ οὐχί;* Ὁ δὲ, ὡς εἰπόντος τῷ βασιλεῖ ὅτι, *Ἔφυγεν*, μετ' ὀργῆς τοῦτον ἀπεπέμψατο. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς ἐποίησεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Βάρδα μῆνας δ'

ιϛ'. Ἐφάνη δὲ τότε καὶ κομήτης ἀστὴρ, τὰς ἀκτῖνας πέμπων κατ' ἀνατολὰς, καὶ φαινόμενος ἐν ἡμέραις καὶ νυξὶ τεσσαράκοντα.

ιζ'. Τῷ κ' τούτου ἔτει ἀποσυνώψισε Σαμωνᾶς ἐν τῇ γέννᾳ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, τοῦ ἀπὸ Ζωῆς τέταρτον αὐτοῦ γαμετῆς οὔσης, καὶ ἐβαπτίσθη τὰ ἅγια Θεοφάνεια ὑπὸ Νικολάου πατριάρχου, καὶ γέγονε καὶ πατρίκιος.

ιη'. Τῷ κα' ἔτει αὐτοῦ εὐλογήθη Λέων καὶ Ζωὴ μετὰ τὴν ἑορτὴν παρὰ Θωμᾶ πρεσβυτέρου τοῦ καὶ καθαιρεθέντος, καὶ ἀνηγόρευσε τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν Ζωὴν Αὐγούσταν. Ὅθεν ὁ πατριάρχης ἐκώλυσε τὸν βασιλέα εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσέρχεσθαι. Διὸ καὶ ἤρχετο ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ μέρους μέχρι τοῦ μιτατωρικίου, μηδ' ὅλως εἰς τὰ κατὰ συνήθειαν διερχόμενος.

ιθ'. Τῷ κβ' τούτου ἔτει προβάλλεται τὸν Σαμωνᾶν ὁ βασιλεὺς παρακοιμώμενον διὰ τὸ εἶναι συνεργὸν

14. Missus itaque ab imperatore in ejus occursum Eustathius navalium copiarum drungarius cum classe et militia armata, quanta in promptu fuit; cumque jungendi aciem facultas negata esset, re infecta reversi sunt. Agareni Abydum appulsi ex ductoribus sciscitantur, num *hac rursus via reversuri essent, vel alia tenenda, qua ad patriam redirent*. Auditoque *hac revertendum esse*, viæ angustias veriti (quæ Dei judicia sunt!) confestim versa puppi revertuntur. Capta direptaque Thessalonica, multaque civium strage data plures etiam captivos abducunt. Cumque animus esset ut et ipsam urbem everterent, occurrit Symeon eorum primus qui sunt a secretis. Is acceptis a Rhodophyllio **708** auri centum libris, quas in cistella ad Francos deferebat, iisque cum ipsa cistella Agarenis datis, urbem ac mœnia ab illorum furore exitioque redemit.

15. Imperii Leonis anno decimo nono, Samona in Syriam fugiente, missi sunt qui a tergo insequerentur: eumque assecutus, dum Halym transire parat, Nicephorus drungarius, sic dictus Camytzes, iter inhibet. Profugit ergo ad venerabilem crucem Serichanam, simulans eo se voti causa venisse. Assumptum vero Constantinus Ducis filius secum in urbem reduxit; imperator reductum in Bardæ Cæsaris domo jubet custodiri; volensque indulgentius cum eo agi, mandat Duci ne coram senatu dicat Samonam in Syriam fugisse, sed voti causa in Sericha venisse. Interrogante itaque imperatore Constantinum in præsentia senatus, in hæc verba: *Sic Deum meamque salutem ames: fugiebat Samonas in Syriam, necne?* Respondit ille, *Fugiebat*. Quo responso iratus imperator ac infrendens eum repulit. Samonas vero in Bardæ ædibus menses quatuor egit.

16. Tunc vero etiam cometa apparuit, projiciens versus Orientem radios, lucensque per dies quadraginta ac totidem noctes.

17. Imperii Leonis anno vigesimo in gratiam receptus est Samonas, inque aulam admissus in natali Constantini Leonis filii ex Zoe, **709** illius quarta uxore; qui et baptizatus a Nicolao patriarcha in sancto Theophaniorum die, quando et patricius Samonas creatus est.

18. Imperii Leonis anno vigesimo primo benedictionem nuptiali ritu consecuti sunt Leo et Zoe, post festæ lucis peracta solemnia, Thoma presbytero administro, qui et gradu motus est: uxorem quoque Zoem Leo Augustam proclamavit. Hinc ecclesiæ ingressu Leoni interdictum a patriarcha; unde et ingrediebatur a dextero latere mitatoricii, nec via consueta ullo modo transibat.

19. Imperii Leonis anno vigesimo secundo imperator Samonam accubitorem præficit, quo videlicet

VARIÆ LECTIONES.

[88] οὕτως ἔχεις p. 558 d.

adjutore ac socio ad omne scelus ac nequitiam uteretur; amboque adversus Ecclesiam moliri incipiunt. Accersentes enim Nicolaum patriarcham etiam atque etiam rogant ut quartarum nuptiarum lex recipiatur. Quod vero is in eam se sententiam adduci minime passus esset, per Bucoleonem lintri impositum in Hieriam trajecerunt; indeque pedes ad Galacrenas, solo copiosa nive constrato, ægre pervenit. Ejus vero loco ordinatur patriarcha Euthymius syncellus, vir religiosa modestia continensque ac valde pius, quem ex divina revelatione aiunt quartas illas nuptias suscepisse; quippe cum imperator hæresim inducere vellet ac legem edere, licere viro tres quatuorve uxores habere, cum multi viri eruditissimi in hoc illi suffragarentur.

20. Mense Junio ortus ventus Africus Tritonæus validissimus, **710** adeo ut ædes sacras profanasque concuteret, cunctique ad subdivalia loca fugerent, ac mundi consummationem esse dicerent. Dei tamen clementia ac bonitate imbrium vi sedatus est.

21. Anno vigesimo tertio Saracenorum classis Romanam ditionem invasit. Imperator vero Himerium logothetam navalium omnium copiarum ducem ac caput præfecit; scribitque Andronico duci ut se adjungat Himerio. Porro Samonas implacabili in Andronicum odio, omnique modo labem ei inferre studens, auctor est cuidam ut occulte ad eum scribat, *Cave sis naves ingrediaris et ab Himerio capiaris.* Multis itaque rogans urgensque Andronicum, ingruentibus Agarenis, ut secum ingrederetur, id vero impetrare non potuit. Solus ergo Himerius in S. Thomæ solenni die cum Agarenis congressus magnam victoriam reportavit. Qua re cognita, Andronicus in desperationem adductus cum affinibus ac comitatu in defectionem adactus est; abiensque Cabalam oppidum occupavit, adeo ut Samonas imperatori objectaret, *Nonne dicebam, domine, Ducem rebellem fore?*

22. Anno vigesimo quarto misit imperator Gregoram scholarum domesticum, quem Iberitzem vocant, Andronici ex uxore affinem, ad eum expugnandum. Quod cum didicisset Andronicus, ac Nicolaum patriarcham Ecclesia ejectum audivisset, ad Agarenos una cum cognatis et familia amicisque confugit. Ea res Leonem moleste habuit. Ac vero **711** Saracenorum unum e prætorio blande habens muneribusque concilians, ad Andronicum cum bulla aurea rubrisque litteris more regio, exiguo cereo baculo inclusa, misit. Egressum Saracenum e conspectu imperatoris accersit Samonas, aitque: *Scis quid teneas?* (propter cereum nimirum quem manu gestabat) *Syriæ nempe exitium?* Datisque pecuniis Uzeri in manus tradi jussit. Comprehensus itaque Andronicus cum suis in vincula conjicitur. Sciensque hanc illi Samonæ dolo fraudem factam esse, necessitate adactus, ejurata Christiana fide,

A αὐτοῦ πρὸς πᾶσαν παρανομίαν καὶ κακίαν, καὶ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας [P. 467] ἄρχονται μελετᾷν. Προσκαλοῦνται γὰρ Νικόλαον τὸν πατριάρχην, καὶ πολλὰ λιπαροῦσι δεχθῆναι τὴν τετραγαμίαν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπεισε, διὰ τοῦ Βουκολέοντος εἰς μικρὸν πλοιάριον ἐμβιβάσαντες εἰς τὴν Ἱέρειαν περῶσιν, ἀφ' ἧς πεζῇ μέχρι Γαλακρηνῶν μόλις ἀπῄει, χιόνος ἐπικειμένης πολλῆς. Χειροτονεῖται δὲ ἀντ' αὐτοῦ Εὐθύμιος σύγκελλος εἰς πατριαρχίαν, ἀνὴρ ἱεροπρεπὴς, ἐγκρατής τε καὶ εὐλαβὴς πάνυ· ὅν φασι καταδέξασθαι τὴν τετραγαμίαν ἐξ ἀποκαλύψεως θείας, ὡς τοῦ βασιλέως βουλομένου αἵρεσιν ποιῆσαι καὶ νόμον ἐνθεῖναι τοῦ ἔχειν ἄνδρα τρεῖς γυναῖκας ἢ τέσσαρας, πολλῶν τοῦτο λογικωτάτων ἀνδρῶν συνεργούντων αὐτῷ.

B κ'. Τῷ Ἰουνίῳ μηνὶ γέγονεν ἄνεμος λὶψ Τριτωναῖος σφοδρὸς, ὡς συσσεῖσαι οἰκήματα καὶ ἐκκλησίας, καὶ πάντας φεύγειν ἐν ὑπαίθροις καὶ λέγειν κοσμικὴν συντέλειαν εἶναι. Ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ δι' ὄμβρων ἐπαύθη.

κα'. Τῷ κγ' ἔτει στόλος Σαρακηνῶν κατὰ Ῥωμαίων ἐξῆλθεν. Προεβάλετο δὲ ὁ βασιλεὺς Ἱμέριον [86] τὸν λογοθέτην κεφαλὴν πάντων τῶν πλωΐμων. Γράφει δὲ καὶ Ἀνδρονίκῳ τῷ Δουκὶ συνελθεῖν τῷ Ἱμερίῳ. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς ἀδιάλλακτος ὢν τῷ Ἀνδρονίκῳ καὶ παντὶ τρόπῳ κακῶσαι αὐτὸν σπουδάζων, πείθει τινὰ γράψαι αὐτῷ κρύφα, *Μὴ εἰσέλθῃς εἰς τὰ καράβια καὶ κρατηθῇς παρὰ Ἱμερίου.* Πολλὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον ἀναγκάσαντος εἰσελθεῖν σὺν αὐτῷ C τῶν Ἀγαρηνῶν ἐπικειμένων οὐκ ἐπείσθη. Ἱμέριος δὲ μόνος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Θωμᾶ συμβαλὼν πόλεμον μετὰ τῶν Ἀγαρηνῶν μεγάλην νίκην εἰργάσατο. Τοῦτο μαθὼν Ἀνδρόνικος καὶ ἀπογνοὺς σὺν τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ καὶ ἀνθρώποις ἀποστασίαν ἐποίησε, καὶ ἀπελθὼν ἐκράτησεν τὴν Κάβαλαν πόλιν, ὡς εἰπεῖν Σαμωνᾶν [87] πρὸς τὸν βασιλέα· *Οὐκ ἔλεγον, ὦ δέσποτα, ἀντάρτην εἶναι τὸν Δοῦκα;*

κβ'. Τῷ κδ' ἔτει ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Γρηγορᾶν τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν τὸν Ἰβηρίτζην, συμπένθερον ὄντα Ἀνδρονίκου, εἰς τὸ καταπολεμῆσαι αὐτόν. Μαθὼν δὲ τοῦτο Ἀνδρόνικος, ἀκούσας τε ὅτι καὶ ὁ πατριάρχης τῆς Ἐκκλησίας ἐξεώσθη, προσέφυγε D τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἅμα συγγενέσι καὶ φίλοις. Ἐλυπήθη δὲ Λέων εἰς τοῦτο, καὶ δὴ Σαρακηνὸν ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου φιλοφρονησάμενος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον μετὰ χρυσοβούλλιον [P. 468] διὰ κιναβάρεος, βαλὼν αὐτὸ ἔνδοθεν φατλίου τράκτου βραχέος. Ἐξελθόντος δὲ τοῦ Σαρακηνοῦ ἀπὸ προσώπου τοῦ βασιλέως, προσκαλεῖται αὐτὸν ὁ Σαμωνᾶς, καί φησιν· *Οἶδας τί κρατεῖς;* (τοῦτο εἰπὼν διὰ τὸν κηρὸν) *τὴν ἀπώλειαν τῆς Συρίας.* Καὶ δοὺς αὐτῷ χρήματα παρήγγειλεν εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Οὐζὴρ βαλεῖν αὐτό. Ὁ δὲ τοῦτο πεποίηκεν. Κρατεῖται οὖν καὶ δεσμεῖται Ἀνδρόνικος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· καὶ μαθὼν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ διὰ δόλου τοῦ Σαμωνᾶ, ἀναγκασθείς.

VARIÆ LECTIONES.

[86] Ἠμέριον p. 229 b. [87] Σαμωνὰ P.

ἐμαγάρισεν. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος καὶ οἱ λοιποὶ εἰδότες ὡς ἀδύνατόν ἐστι τὸν Ἀνδρόνικον ἐξελθεῖν, μετ' οὐ πολὺ τῇ βουλῇ αὐτοῦ μόνοι φυγῇ χρησάμενοι, ὅπερ θαύματος ἄξιον, ἐκ μέσης Συρίας εἰς Ῥωμανίαν ἐξῆλθον, κατὰ χώραν πολεμούμενοι.

κγ'. Τότε ἀπὸ Ταρσοῦ ἐλθὼν ἐν τῇ πόλει περὶ τοῦ διαλλαγῆναι ὅ τε Ἀβαλβάκης ὁ γέρων καὶ ὁ τοῦ Σαμωνᾶ πατήρ· οὓς καὶ δεξάμενος ὁ βασιλεὺς ὑπέδειξεν τὸν τῆς ἐκκλησίας κόσμον, ὅπερ ἀνάξιόν ἐστιν Χριστιανικῆς καταστάσεως, τοῦ θεάσασθαι παρὰ τῶν ἀθέων τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ τοῦ Σαμωνᾶ πατὴρ ἤθελε συνεῖναι τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ μὴ εἶναι εἰς Συρίαν. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς παρῄνεσεν αὐτῷ, λέγων· *Κράτει τὴν πίστιν σου. Κἀγὼ εἰ δυνηθῶ, ἐλεύσομαι μᾶλλον πρὸς σέ.*

κδ'. Τῷ κε' ἔτει αὐτοῦ, τῇ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, στέφει Λέων ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνον τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Πορφυρογέννητον διὰ Εὐθυμίου πατριάρχου. Δέδωκεν δὲ Σαμωνᾶς Κωνσταντῖνον ἄνθρωπον αὐτοῦ, τὸν δουλεύσαντα πρότερον Βασιλείῳ μαγίστρῳ καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου, τοῦ δουλεύειν Ζωῇ Αὐγούστῃ. Ὃς καὶ ἠγαπήθη πολλὰ παρά τε τοῦ Λέοντος τοῦ βασιλέως καὶ τῆς Αὐγούστης. Ὅθεν καὶ πολλὰ ἐφθόνει Σαμωνᾶς αὐτὸν, καὶ ἐλοιδόρει ὡς συνόντι τῇ Αὐγούστῃ. Ὅπερ ὁ βασιλεὺς ὑπονοήσας ἀληθὲς εἶναι, ἀπέκειρεν αὐτὸν διὰ Σαμωνᾶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Ταρασίου. Μετ' ὀλίγον δὲ ὥρισεν τὸν Σαμωνᾶν ἀναλαβέσθαι αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τὰ Σπεῖρα, βουλόμενος πάλιν ἀναλαβέσθαι αὐτόν. Ἀπελθὼν οὖν ὁ βασιλεὺς εἰς πρόκενσον ἐν τῷ Δαματρὺ, καὶ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σαμωνᾶ ἀριστήσας, εἶδε τὸν Κωνσταντῖνον. Καὶ παρευθὺ ὥρισεν τὸν Σαμωνᾶν, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν κοσμικὰ, καὶ ἐκέρασε τῷ βασιλεῖ εἰς τὸ κλητόριον, [P. 419] καὶ ὑπέστρεψε μετὰ ταῦτα ἐν τῷ παλατίῳ. Καὶ πάλιν φθονεῖται Κωνσταντῖνος ὑπὸ τοῦ Σαμωνᾶ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην τοῦ βασιλέως, καὶ βουλεύεται μετὰ τοῦ Τζιρίθωνος καὶ ἄλλων τινῶν, καὶ ποιοῦσι χάρτην πολυλοίδορον κατὰ τοῦ βασιλέως, γράψαντος καὶ συντάξαντος αὐτὸν τοῦ Ῥοδίου, νοταρίου ὄντος τοῦ Σαμωνᾶ. Ἐλθόντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἔρριψεν αὐτὸν ἐν τῷ μιτατωρικίῳ. Εὑρὼν οὖν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ ἀναγνοὺς ἐν μεγάλῃ θλίψει ἦν, ζητῶν τὸν τοῦτο ποιήσαντα. Γέγονε δὲ τότε ἔκλειψις σελήνης, καὶ διωρίσατο ὁ βασιλεὺς τοῖς τότε ἀστρονόμοις εἰπεῖν ἀποτέλεσμα. Εἰσερχόμενος δὲ ὁ Πανταλέων μητροπολίτης πρὸς τὸν βασιλέα, ἠρώτησεν αὐτὸν Σαμωνᾶς· *Εἰς τίνα ἐστὶν ἡ κάκωσις;* Ὁ δὲ ἔφη· *Εἰς σέ· καὶ ἐὰν διέλθῃ Ἰουνίου ιγ', ἔκτοτε οὐδὲν πείσῃ κακόν.* Τῷ δὲ βασιλεῖ εἶπεν εἰς τὸν δεύτερον ἔχειν τὴν κάκωσιν τῆς σελήνης. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπέλαβε τοῦτο εἰς Ἀλέξανδρον τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν. Μετὰ τοῦτο δὲ ἰδίως ὁ Τζιρίθων τῷ βασιλεῖ εἶπεν ὅτι ὁ Σαμωνᾶς ἐποίησε τὸ πιττάκιον. Καὶ εὐθὺς καταβιβάζει τὸν Σαμωνᾶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ποιεῖ μοναχὸν, εἶτα ἀπάγει εἰς τὴν μονὴν Εὐθυμίου τοῦ πατριάρχου. Καὶ πάλιν λοιδορηθέντα ἀπάγουσιν εἰς τὴν τοῦ Μαρτινακίου

A Mahumeti se sacris polluit. Constantinus autem aliique probe intelligentes fieri non posse ut Andronicus evaderet, brevi post illius consilio soli fugæ præsidio usi (res sane admiratione digna!) ex media Syria, per infestos subinde hostium cuneos iisque fatigati, in Romanæ ditionis loca evasere.

23. Ad ea tempora venit in urbem a Tarso commutationis causa senex Abalbaces et Samonæ pater. Acceptis imperator omni humanitate ecclesiæ ornatum omnem ostendit, haud certe Christiano ritu, per quem a fide extraneis sacra Dei vasa videre haud convenit. Samonæ patri animus fuit morandi cum filio nec in Syriam revertendi. Enimvero dehortatus est Samonas, aitque: B *Tene fidem tuam: ego potius, si per facultatem licuerit, ad te pergam.*

24. Imperii Leonis anno vigesimo quinto, die sancto Pentecostes, **712** coronat Leo imperator Constantinum filium suum in porphyra natum per Euthymium patriarcham. Dedit vero Samonas Constantinum hominem suum, qui prius Basilio magistro ac canicléi præfecto in ministerio fuerat, in Zoes Augustæ obsequium. Hic longe carissimus Leoni imperatori ac Augustæ factus est. Quamobrem ingenti in eum invidia incensus Samonas rei eum cum Augusta secretioris accusat. Veramque accusationem suspicatus Leo, gratiam Samonæ facturus, Constantinum in S. Tarasii comam ponere C jubet. Brevi autem post Samonæ præcepit ut in monasterio suo, quod Spira vocant, eum recipiat, volens ipsum in officium reducere. Egressus itaque imperator, habitoque processu ad Damatryum, atque in Samonæ monasterio pransus, Constantinum vidit; statimque Samonæ præcipiens sæculares cum vestes induit; miscuitque imperatori inter epulas, ac postea in palatium reversus est. Rursusque inardescit Samonæ invidia, qua Constantinum imperator prosequebatur benevolentia. Consilioque cum Tzirithone ac quibusdam aliis inito, longe famosam plenamque conviciis adversus imperatorem chartam exarant, conscribente ac componente Rhodio Samonæ notario; quam imperatore ad Majorem ecclesiam veniente in Metatoricio pro- D jecit. Offenso imperator lectoque libello, etiam atque etiam animi anxius dolensque ejus auctorem inquirebat. Contigit vero tunc lunam deficere; statuitque imperator astronomos, qui tum in urbe erant, quid tandem deliquium illud **713** protenderet, dicere. Ingresso autem Pantaleone metropolita ad imperatorem, quærebat ex eo Samonas in quem malefica vis intenderet. Cui ille: *In te nimirum. Ac siquidem tertia decima Junii mensis transierit, nihil deinceps gravius patieris.* Leoni autem imperatori dixit lunæ maleficium eum respicere qui secundus in republica exsistat; quod imperator de fratre suo Alexandro accepit. Postea Tzirithо Leoni seorsum dixit Samonam libelli auctorem esse. Statimque gradu dejectum in ipsius ædes

ablegat ac facit monachum. Exinde ad Euthymii patriarchæ monasterium abducit; ac rursus convicia jactantem ad Martinacii monasterium trahunt. Samona ergo ab officio amoto Constantinus accubitor præficitur; cui Leo in Nosiis monasterium exstruit; profectusque cum Euthymio patriarcha illius encænia peragit. Haud vero alienum pauca dicere, ut explicemus qua demum ratione Nosiarum monasterium conditum sit.

25. Habuit Constantinus patrem senem virum religiosum ac timentem Deum. Huic in eodem ipso Nosiarum loco exiguum ad mare suburbanum erat ac tenue plane prædiolum; in quo et aqua sese in concham effundens viatores latice recreabat. Contigit vero militem ad eam aquam transire, sitique sedata, quos justo labore nummos quæsierat, effundere ac secum computare: erant autem ad auri tres libras. Tunc surgens, ut fere fit, conscensoque equo abiit cœpto itinere, pecunia illic loci relicta. **714** Senex itaque, uti moris erat, sese ad concham confert, auroque invento ejus qui amiserat mœrore ipse afficitur. Verum apud se servans, non cessabat quot noctibus a Deo efflagitans ut qui jacturam fecerat, sua tandem recepturus rediret. Cæterum miles ubi jam Pylas transmiserat, cum illi in mentem pecuniarum venisset, nec quid præsto opus illi succurreret, iter tristis agebat. Tertio autem post anno ad Nosiarum locum venit, equoque exscendens, illo potato ipse quoque bibit, seditque cogitabundus, ac alto ducto suspirio: *Hic nempe loci*, aiebat, *vitæ omnem commeatum amisi.* Inaudiit venerabilis senex, ac quid hoc esset quod acciderat interrogavit. Cui ille: *Hic quos habebam nummos omneque peculium amisi;* statimque etiam locum ostendit, marsupiique signacula ac auri quantitatem edixit. Mox homo Dei summam sinu extrahit, aitque: *Num hoc cognoscis?* Ille vero, diu gaudio suppressa voce, vix tandem: *Sane*, inquit, *istud est id quod amisi.* Aitque: *Tibi accipe, certus me non aperuisse, nec quid intus repositum sit vidisse.* Accepto sacculo rogabat ille senem ut inde sumeret quantum vellet. At ille renuit quidquam attingere. Quamobrem miles lætus viam suam abit, ac Deo gratias agens. Ergo nocte illa senex in somnis Christum ad se venientem cernit, atque dicentem, *Quod in eum te modum* **715** *erga militem habueris*, *ecce*, ait, *mane filium tuum accubitoris honore sublimatum tuumque hoc suburbanum in vastum monasterium in mei gloriam convertendum auditurus es. Quin tu ipse horum nomine mercedem recipias.* Postridie vero ejus rei nuntius allatus est; nec plures dies effluxerant, cum propensa Leonis voluntate atque expensis, uti dictum est, exstructo monasterio, solemni dedicatione divinis laudibus locus frequentatus est.

26. Eodem anno, producto ad octo menses Saracenos inter ac Himerium logothetam navali bello, Romano, qui postea rerum potitus est, Sami prætore, victus Himerius est, cunctisque fere in

A μονήν. Καταβιβάζει οὖν τὴν Σαμωνᾶν, ποιῶν Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον· καὶ κτίζει αὐτῷ μονὴν ἐν Νοσιαῖς, καὶ ἀπελθὼν μετὰ Εὐθυμίου πατριάρχου ἐγκαινίζει αὐτήν. Ἄξιον δὲ ὀλίγα εἰπεῖν, ποίῳ τρόπῳ ἡ μονὴ τῶν Νοσιῶν ἔκτισται.

κε'. Οὗτος ὁ Κωνσταντῖνος εἶχε πατέρα γέροντα εὐλαβῆ καὶ φοβούμενον τὸν Θεὸν, ὃς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ τῶν Νοσιῶν προαστίτζην ἐκέκτητο πρὸς τῇ θαλάσσῃ πάνυ μικρὸν, ἐν ᾧ καὶ ὕδωρ ἐπὶ δεξαμενὴν ἐκβαλὼν τοῖς ὁδίταις ἐποίει παραψυχήν. Ἐν τούτῳ τῷ ὕδατι συνέβη στρατιώτην διέρχεσθαι, καὶ ἀναψύξαντα ἐκβαλεῖν ἅπερ ἐκ δικαίου πόρου εἶχεν νομισμάτων, B καὶ ἀριθμῆσαι αὐτά· καὶ ἦσαν εἰς λίτρας τρεῖς ἀριθμούμενα. Εἶτα ἀναστὰς, οἷα συμβαίνει, τῷ ἵππῳ ἐπιβὰς ᾤχετο τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, τὸ χρυσίον κατὰ τὸν τόπον ἀφείς. Ὡς οὖν ἔθος εἶχεν ὁ γέρων, ἐξῆλθεν πρὸς τὴν δεξαμενὴν, καὶ εὑρὼν τὸ χρυσίον ἐλυπήθη τὴν τοῦ ἀπολέσαντος ἀθυμίαν· ὅμως ἐν ἑαυτῷ φυλάττων, οὐ διέλιπεν ἀπὸ νυκτὸς εἰς νύκτα εὐχόμενος τῷ Θεῷ τοῦτον ἐλθεῖν καὶ ἀπολαβεῖν τὸ ἴδιον. [P. 470] Ὁ μέντοι στρατιώτης τὰς πύλας περάσας καὶ ἐπιμνησθεὶς, ὅμως τι ποιῆσαι μὴ δυνάμενος, τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἀπῄει λυπούμενος. Καὶ μετὰ τρίτον ἐνιαυτὸν ἔρχεται πρὸς τὸν τόπον τῶν Νοσιῶν, καὶ τοῦ ἵππου ἀποβὰς αὐτὸν μὲν ἐπότισεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πιὼν ἐκάθητο σύννους, καὶ στενάξας εἶπεν, C ὅτι *Ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἀπώλεσά μου τὴν ζωήν.* Τοῦτο ἀκούσας ὁ τίμιος γέρων ἐπηρώτησεν αὐτῷ· *Τί ἄρα τὸ συμβὰν, κύριέ μου;* Ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι *Ἐνταῦθα ἀπώλεσα νομίσματα.* Καὶ παρευθὺ καὶ τὸν τόπον ὑπεδείκνυεν, καὶ τὰ σημεῖα τοῦ βαλαντίου καὶ τὸ πόσον ἔλεγεν. Καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ εὐθὺς ἐξέλκει τοῦτο [38] τοῦ κόλπου αὐτοῦ, καί φησι· *Γνωρίζεις τοῦτο;* Ὁ δὲ ἀφασίᾳ ἐπὶ πολὺ κατασχεθεὶς ὅμως, *Ναί*, εἶπεν, *ὅπερ ἀπώλεσα, αὐτό ἐστιν.* Καί φησιν· *Ἀπόλαβε αὐτὸ, πληροφορούμενος ὡς οὐκ ἤνοιξα αὐτὸ, οὐδὲ εἶδον τί ἐστιν ἔσωθεν.* Τοῦτο λαβὼν ὁ ἄνθρωπος, παρακαλῶν [39] λαβεῖν ἐξ αὐτοῦ ὅσα καὶ βούλεται. Ὁ δὲ οὐκ ἠθέλησεν τὸ σύνολον. Ὅθεν ὁ στρατιώτης ἀπέρχεται τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, χαίρων καὶ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ. Τῆς οὖν νυ-D κτὸς ἐκείνης ὁρᾷ κατ' ὄναρ τὸν Χριστὸν ἐλθόντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ· *Ἀνθ' ὧν οὕτως ἐποίησας εἰς τὸν στρατιώτην, ἰδοὺ αὔριον ἀκούσεις γενόμενον παρακοιμώμενον τὸν υἱόν σου, καὶ τὸ προάστειόν σου τοῦτο εἰς μονὴν μεγάλην γενησόμενον πρὸς δοξολογίαν ἐμήν. Καὶ σὺ δὲ αὐτὸς τὸν ὑπὲρ τούτων μισθὸν κομιεῖς.* Πρωΐας δὲ γενομένης τὸ μήνυμα ἦλθεν, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τῇ θελήσει τοῦ βασιλέως καὶ τῇ ἐξόδῳ, ὡς εἴρηται, τὸ μοναστήριον ᾠκοδομήθη καὶ ἐνεθρονίσθη.

κϛ'. Τῷ αὐτῷ ἔτει, ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας τοῦ ναυμαχικοῦ πολέμου τῶν Σαρακηνῶν γενομένου μετὰ Ἱμερίου τοῦ λογοθέτου, στρατηγοῦ ὄντος ἐν Σάμῳ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος, ἡττήθη

VARIÆ LECTIONES.

[38] τοῦτον P. [39] παρεκάλει margo P.

Ἱμέριος καὶ μόλις διεσώθη, πάντων ἐκεῖ σχεδὸν κινδυνευσάντων. Μετὰ τοῦτο Λέων ὁ βασιλεὺς νοσεῖ κοιλιακῷ νοσήματι. Γέγονε δὲ καὶ ἐμπρησμὸς εἰς τὰ κηρουλάρια τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐκάησαν τὰ χαρτοθέσια πάντα καὶ ἡ σακέλλη. Τῇ δὲ ια' τοῦ Μαΐου μηνὸς τελευτᾷ Λέων ὁ βασιλεὺς, προχειρισάμενος Ἀλέξανδρον τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν βασιλέα· ὃν ἰδὼν, ὥς φασιν, εἰσερχόμενον πρὸς αὐτὸν ἔφη· *Ἴδε καὶ ὁ κακὸς καιρὸς μετὰ ιγ' μηνῶν*, πολλὰ δεηθεὶς αὐτοῦ φυλάττειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον.

Ῥωμαίων βασιλεὺς Ἀλέξανδρος σὺν Κωνσταντίνῳ τῷ Πορφυρογεννήτῳ ἔτος α' ἡμέρας κθ'.

[P. 471] Κόσμου ἔτος ͵ςυζ', τῆς θείας σαρκώσεως ϡζ', Ῥωμαίων βασιλεὺς Ἀλέξανδρος σὺν Κωνσταντίνῳ Πορφυρογεννήτῳ υἱῷ Λέοντος, ἐνιαυτὸν α' ἡμέρας κθ'. Ὁ οὖν Ἀλέξανδρος ἀποστείλας εὐθὺς ἤγαγε Νικόλαον ἐκ Γαλακρηνῶν καὶ ἐνεθρόνισεν αὐτὸν, καταγαγὼν Εὐθύμιον, ὃν καὶ εἰς τοῦ Ἀγαθοῦ ἐξορίσας μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς Μαγναῦραν ἤνεγκεν, καὶ σελέντιον καὶ σύνοδον ἐκεῖ ποιήσας, τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ ποιοῦσιν, ἀτίμως τίλλοντες τοῦ ἱεροπρεποῦς καὶ ἀξιαγάστου ἐκείνου ἀνδρὸς τὴν γενειάδα, καὶ ἄλλας τινὰς ὕβρεις καὶ ποινὰς αὐτῷ ἐπιφέροντες, ἃς ἡσύχως καὶ πρᾴως ὁ ἱερὸς ποιμὴν οὗτος ὑπέμεινε. Καὶ πάλιν ἐπέμφθη εἰς τοῦ Ἀγαθοῦ, ἔνθα καὶ τελευτήσας κατατίθεται ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ ἐν πόλει, εἰς τὰ Ψαμαθίου. Τῷ δὲ κληρικῷ τῷ τίλαντι τὰς τρίχας τοῦ πατριάρχου συνέβη εὐθὺς ἐν τῷ ἐξορίζεσθαι τὸν ἅγιον, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, πυρίκαυστον γενέσθαι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐξ ἀοράτου πυρός. Ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτοῦ C παντελεῖ ἐπιληψίᾳ ἐκρατήθη, μὴ δυναμένη χεῖρα ἢ στόμα ἢ ἄλλο τὸ ** οἱονοῦν μέρος κινεῖν ἢ φωνὴν ἀφιέναι· ἥτις καὶ κλινήρης οὖσα καὶ προσαῖτις διήρκεσεν μέχρι Νικηφόρου βασιλέως τοῦ Νικητοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος μηδὲν βασιλικὸν ἔργον δυνάμενος ποιῆσαι, τοῖς κυνηγεσίοις καὶ τοῖς πονηροῖς ἔργοις ἀεὶ ἐσχόλαζε. Τὸν δὲ τοῦ Λέοντος παῖδα πολλάκις εὐνουχίσαι βουληθεὶς διεσκεδάσθη παρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Λέοντος εὐεργετηθέντων, ποτὲ μὲν ὡς νήπιον, ποτὲ δὲ ὡς ἀσθενοῦντα ὑποβαλλόντων. Ἐπὶ τούτου ἐφάνη ἀστὴρ κομήτης ἐκ δύσεως ἐπὶ ἡμέρας μ', ὃν ἔλεγον ξιφίαν εἶναι καὶ αἱματοχυσίαν σημαίνειν ἐν τῇ πόλει ἐργάσεσθαι. Οὗτος ὁ Ἀλέξανδρος πλάνοις καὶ γόησιν ἑαυτὸν ἐκδοὺς, τοῦ συάγρου τῷ D στοιχείῳ, καθὼς αὐτὸν ἐκεῖνοι ἐδίδαξαν, τοῦ ἐν τῷ ἱππικῷ τὴν ζωὴν αὐτοῦ [P. 472] προσανακεῖσθαι ἔφασαν, τὸν χοιρώδη βίον ἐκείνου καὶ ἀνόητον ὑπεμφαίνοντες. Τούτοις πεισθεὶς αἰδοῖον καὶ ὀδόντας τῷ χοίρῳ περιέθετο ὡς λειπομένους αὐτῷ· καὶ τῇ τούτων πλάνῃ πεποιθὼς ἱππικὸν ἐστόλισεν καὶ τῷ ζωδίῳ φωταυγίαν ἐποίησεν. Ὅθεν καὶ ἤρθη ἀπ' αὐτοῦ ἡ Χριστοῦ χεὶρ ὡς τὴν τοῦ Θεοῦ τιμὴν τοῖς εἰδώλοις προσάψαντος.

A vitæ periculum adductis vix ipse incolumis evasit. Exinde Leo cœliaco morbo laborare cœpit. Contigit vero incendium in Magnæ ecclesiæ Cerulariis, quo combusta chartarum armaria omnia et sacellum. Maii autem die undecima moritur Leo imperator, Alexandro fratre designato imperatore; quo viso ad se veniente dixisse fertur : *En et tempus malum post tredecim menses*, multum rogans ut filium suum Constantinum servaret.

Romanorum imperator Alexander cum Constantino Porphyrogenneto annum I dies XXIX.

Mundi annus 6407, divinæ incarnationis 907, imperator Alexander cum Constantino Porphyrogenneto Leonis filio, annum 1 dies 29. Mox itaque B mittens Alexander Nicolaum ex Galacrenis tulit ac in sede collocavit, **716** deturbato ea Euthymio, quem ad Agathi exsulare jussum non post multos dies ad Magnauram duxit; quo loco habito conventu atque synodo, exque illa eo exauctorato, turpiter venerandi sacrique viri ac prorsus colendi vulsa barba, aliaque opprobria et injuriæ ac cruciamenta illata, quæ ipse sacer pastor silentio sustinebat ac mansuete. Rursus ad Agathi ædes missus atque ibi vita functus, in monasterio suo in urbe ad Psamathii ædes conditus est. Clerico qui patriarchæ pilos vulserat, simul ac sanctus jussus est exsulare, ea ipsa hora, invisibili igne domus omnis combusta est. Ejus filia sic tota epileptico morbo oppressa est, ut nec manum, neque os, nec ullam partem corporis movere posset aut vocem mittere; quæ et lecto affixa ac stipem emendicans ad Nicephorum usque Phocam imperatorem duravit. Porro Alexander imperator, nihil pro imperatoris munere exque purpuræ dignitate moliri valens aut exsequi, se totum venationibus ac pravis actibus dabat, omneque eis tempus impendebat. Constantinum Leonis filium cum sæpius castrare statuisset, illius ab eis dissipatum consilium est quos sibi Leo beneficiis ac muneribus devinxerat, cum modo tenellam ætatem, modo ægram valetudinem ejus causarentur. Ejus tempore apparuit cometes ab Occidente per dies quadraginta: xiphiam vocari dicebant (quasi ab ensis seu gladii figura), ac futuram in urbe portendere humani cruoris fusionem. Hic Alexander seductoribus ac præstigiatoribus **717** sese dementandum præbens, ab eis persuasus salutem suam ac vitam ad Apri statuam in Circo positam referri existimavit, cum illi eo commento ejus porcariam vitam atque dementem insinuarent. Illis ut morem gereret, verenda dentesque porco apposuit, quibus scilicet ille deficeretur. Eoque tandem seductorum provexit consilio, ut sacris vestibus atque aulæis Circences honestaret cereosque accensos statuæ adhiberet. Unde et sublata ab eo Christi manus, velut qui honorem Deo debitum idolis adhibuisset.

β'. Τοῦ μέντοι Ἱμερίου ἐκ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν

2. Himerium accepta ab Agarenis clade rever-

VARIÆ LECTIONES.

** τι?

sum in palatii monasterium detrusit, quod Calypam vocant, minacibus verbis exagitans, ut qui Leone fratre imperatore illi adversatus fuisset. Isque adeo ex ingenti ærumna animique angustia morbo correptus fatis concessit.

3. Missis Symeon Bulgariæ princeps nuntiis Alexandro de pace significat, et ut se benigne haberet atque coleret, haud secus ac Leone imperatore sese res habuisset. At ille dementia ac stultitia tentus legatos turpiter remisit, Symeonem minis territans; quæ illi movendi bellum adversus Christianos causa fuit.

4. Alexander cum sub canis ardoribus pransus vinoque madidus pila lusurus descendisset, Dei ira invecto gladio percussus, sanguine copia e naribus atque veretro erumpente, post duos dies exstinctus est, Nicolao patriarcha, Stephano magistro ac Joanne rectore Hellade procuratoribus 718 relictis, imperioque Constantino Leonis filio permisso. Mortuus autem cum Basilio patre sepelitur.

Romanorum imperator Constantinus Porphyrogennetus annos VIII *supra* XL.

Mundi annus 6408, divinæ incarnationis 908, Romanorum imperator Constantinus in purpura natus annos 48. Mortuo enim Leone patre annum septimum natus ab Alexandro patruo sub tutoribus relinquitur. Imperavit ergo illis tutoribus cum matre annos 7, et cum Romano socero, illi subjectus, annos 26. Solus denique rerum potitur annos 15. Adeoque ejus imperii tempus omne annorum 48 est. Nactus itaque aulæ potestatem Nicolaus patriarcha, quippe qui et ipse unus procuratorum erat cum magistro Stephano et Joanne Hellada, reipublicæ prospiciebat, rerumque ad imperium attinentium in se curam omnem quotidie recipiebat.

2. In hunc itaque modum imperii rebus constitutis, Constantino duci scholarum domestico per quosdam in civitate proceres nuntiatur, qui eo nomine illi studebant quod vir fortis et prudens esset ac par regendo præclare imperio, ut urbem accedat, nullo negotio aut opera rerum summam in se translaturus. Is itaque, ut cujus etiam prius ea cupiditas animum incessisset, quanta licuit festinatione, cum delectis subjectarum legionum viris strenuis nec parva illorum manu Byzantium 719 contendit; ingressusque noctu per obscuram ac minorem Michaelis protovestiarii haud procul ab arce portam, in Gregoræ soceri sui domo cum sociis ac conjuratis noctem insomnem egit. Nicetas autem a secretis, is qui postea protonotarius fuit, advenisse Constantinum Constantino patricio et monacho Helladico nuntiavit. Amboque eadem nocte ad Constantinum ducem venerunt; unaque collata opera mane, cum nondum dies advenisset,

A ἥττης ὑποστρέψαντος, περιώρισεν αὐτὸν Ἀλέξανδρος ἐν τῇ μονῇ τοῦ παλατίου τῇ λεγομένῃ Καλυπᾷ, ἀπειλήσας, ὡς ἐχθρὸν αὐτοῦ ὄντα ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Λέοντος. Ὁ δὲ ἐκ θλίψεως πολλῆς ἀῤῥωστήσας ἐτελεύτησε.

γ'. Δηλοῖ Συμεὼν ὁ ἄρχων τῆς Βουλγαρίας τὰ περὶ εἰρήνης τῷ Ἀλεξάνδρῳ καὶ τοῦ φιλοφρονεῖσθαι αὐτὸν καὶ τιμᾶσθαι καθάπερ καὶ ἐπὶ Λέοντος τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ ἀνοίᾳ καὶ ἀφροσύνῃ συγκρατούμενος ἀτίμως τοὺς πρέσβεις ἐξέπεμψεν, ἀπειλαῖς τὸν Συμεὼν καταπλήσσων. Διὸ καὶ κατὰ Χριστιανῶν ὁ Συμεὼν κινεῖται.

δ'. Ἀλέξανδρος ἀριστήσας ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασι καὶ οἰνωθεὶς κατῆλθε σφαιρίσαι· καὶ ῥομφαίᾳ θεηλάτῳ πληγείς, αἵματος πολλοῦ ἐκ τῶν ῥινῶν καὶ B τῶν αἰδοίων αὐτῷ φερομένου, μετὰ δύο ἡμέρας ἐτελεύτησε, καταλιπὼν Νικόλαον πατριάρχην, Στέφανον μάγιστρον καὶ Ἰωάννην ῥαίκτορα τὸν Ἑλλαδᾶ ἐπιτρόπους, τὴν δὲ βασιλείαν Κωνσταντίνῳ τῷ υἱῷ Λέοντος. Τελευτήσας δὲ τίθεται μετὰ Βασιλείου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Ῥωμαίων βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος. Ἔτη μη'.

Κόσμου ἔτος ,ςυη', τῆς θείας σαρκώσεως ϡη', Ῥωμαίων βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἔτη μη'. Τελευτήσαντος γὰρ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Λέοντος ἑπταετὴς ὢν καταλιμπάνεται ὑπὸ Ἀλεξάνδρου θείου αὐτοῦ ὑπὸ ἐπιτρόπους τελῶν. Ἐβασίλευσεν οὖν ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐπιτρόπων σὺν τῇ μητρὶ ἔτη C ζ', καὶ ἅμα Ῥωμανῷ πενθερῷ αὐτοῦ ἐν ὑποταγῇ ὢν ἔτη κς', μονοκρατορεῖ δὲ ἔτη ιε', ὡς εἶναι πάντα τὸν χρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη μη' [91]. Λαβόμενος οὖν τῆς τοῦ παλατίου ἐξουσίας ὁ πατριάρχης Νικόλαος, ἅτε καὶ αὐτὸς ἐπίτροπος [P. 473] ὢν σὺν τοῖς μαγίστροις Στεφάνῳ καὶ Ἰωάννῃ τῷ Ἑλλαδᾷ, τὴν τοῦ κοινοῦ πρόνοιαν ἐποιεῖτο καὶ τὴν φροντίδα πᾶσαν εἶχε τῶν τῆς βασιλείας [92] ἀνηκόντων πραγμάτων ὁσημέραι.

β'. Ἐν τούτοις οὖν τῆς βασιλείας οὔσης, δηλοῦται Κωνσταντίνῳ Δουκὶ δομεστίκῳ τυγχάνοντι τῶν σχολῶν παρά τινων τῶν ἐν τῇ πόλει μεγιστάνων, φιλούντων αὐτὸν ὡς ἀνδρεῖον καὶ νουνεχῆ καὶ καλῶς δυνάμενον τὴν βασιλείαν κυβερνᾷν, εἰσελθεῖν καὶ ταύτης ἐγκρατὴς [93] γενέσθαι ἀπονητί. Ὁ δὲ ἅτε καὶ D πρότερον αὐτῆς ἐφιέμενος, ὡς εἶχε τάχους ἅμα τῶν ἐκκρίτων τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος καταλαμβάνων τὴν βασιλεύουσαν, ἱκανῶν ὄντων, καὶ νυκτὸς διὰ παραπυλίδος εἰσελθὼν τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μιχαὴλ, οὔσης πλησίον ἀκροπόλεως, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Γρηγορᾶ ἄϋπνος μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ διετέλεσεν. Νικήτας δὲ ἀσηκρῆτις, ὁ μετὰ ταῦτα πρωτονοτάριος γεγονώς, τὴν Κωνσταντίνου ἄφιξιν τῷ πατρικίῳ Κωνσταντίνῳ καὶ μοναχῷ τῷ Ἑλαδικῷ κατεμήνυσεν. Καὶ ἄμφω τῇ αὐτῇ νυκτὶ πρὸς τὸν Δοῦκαν Κωνσταντῖνον παρεγένοντο· καὶ ἅμα πρωΐ, οὔπω τῆς ἡμέρας καταλαβούσης, ἀλλ', ἔτι σκοτίας οὔσης, μετὰ λαμπάδων καὶ λαοῦ πολλοῦ καὶ ὅπλων

VARIÆ LECTIONES.

[91] Georgius νε'. [92] τῇ βασιλείᾳ? [93] ἐγκρατῆ?

τὴν τοῦ ἱπποδρόμου πύλην καταλαβόντες, Κωνσταντῖνον εὐφήμουν βασιλέα ἐν τῷ ἱππικῷ. Ἔνθα δὴ ὁ τούτου ἱπποκόμος λογχευθεὶς παρὰ τῶν ἔσωθεν τῶν τοῦ ἱπποδρόμου πυλῶν ἀνῃρέθη. Μὴ δεχθεὶς οὖν ἐκεῖσε ὁ Κωνσταντῖνος, ἀλλ' ἀποσοβηθεὶς, ὥσπερ ἐκβακχευθεὶς ὑπό τινος δαίμονος καὶ μὴ ἐφεστηκότα ἔχων τὸν λογισμὸν τῷ τῆς βασιλείας ἔρωτι, ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἀνεχώρησε στυγνός τε καὶ κατηφὴς, κακὸν οἰωνὸν τὴν τοῦ ἱπποκόμου κρίνας σφαγήν. Ἐκεῖθεν ἧκε μέχρι Χαλκῆς· καὶ διὰ τῆς Σιδηρᾶς πόρτης τῆς Χαλκῆς εἰσεληλυθὼς μέχρι τῶν σχουταρίων [94] παρεγένετο. Ὁ οὖν μάγιστρος Ἰωάννης ὁ Ἐλαδᾶς ἐκλογὴν τῶν τῆς ἑταιρείας καὶ τῶν ἄλλων [95] ποιούμενος, μεθ' ὅπλων τούτους ἀπέστειλεν κατὰ τοῦ Δουκός. Ἐλθόντων οὖν μέχρι τῆς Χαλκῆς, πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἔπεσον, καὶ τοσοῦτοι ὡς τὸν τόπον ἐνλιμνασθῆναι τῷ αἵματι. Ἀνῃρέθη δὲ καὶ Γρηγορᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Δουκὸς καὶ Μιχαὴλ ἐξάδελφος αὐτοῦ καὶ Κουρτίκης ἐκεῖνος ὁ ἐξ Ἀρμενίων. Ταῦτα ὁ Δοὺξ Κωνσταντῖνος μαθὼν, ταραχῆς ὅτι [P. 474] πλείστης γενομένης, τὸν ἵππον ἐξήλαυνεν· ὁ δὲ ταῖς ἐκεῖσε ὑπεστρωμέναις ἐνολισθήσας πλαξὶν εἰς γῆν τὸν ἐπιβάτην κατέβαλεν, καί τις αὐτοῦ ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμεν· ἥτις τῷ βασιλεῖ προσενήνεκτο καταφανὴς ἅπασιν τῆς ἀπάτης εἰς ἀποτροπήν.

sed adhuc tenebræ essent, cum facibus multoque satellitio ac armis ad Circi portam venientes Constantinum imperatorem faustis vocibus acclamabant; ubi sane ejus equiso lancea confixus, ab illis sublatus est qui Circi portas interiores tenebant. Haud itaque illic receptus Constantinus, sed repulsus atque submotus, velut furiis agitante dæmone, nec satis mentis compos, imperitandi cæca libidine se a Circo tristis mœstusque subduxit, malum sibi omen equisonem nece sublatum ducens. Inde ad Chalcem (id est Æream) venit; perque Ferream ejusdem Chalces (seu Æreæ) ingressus ad Scutariorum usque (excubitorum scilicet) atrium penetravit. Ex adverso autem magister Joannes Helladas, fœderatorum aliorumque ordinum delecto agmine, armis instructos adversum ducem misit. Cumque venissent ad Chalcem, congressisque utrinque partibus, ex eis multi ceciderunt; tantaque cæsorum multitudo fuit ut locus cruoribus stagnaret. Sublatus vero etiam **720** Gregoras ducis filius et Michael ejus consobrinus, necnon Curtices ille Armeniorum genere ortus. Hæc ubi cognovit Constantinus, quam maximo excitato tumultu equum in turbam calcibus impulit. Is vero strati soli lubrico lapsus sessorem in terram dejecit; quem ubi quis solo dejectum offendit (reliqui enim omnes dissipati erant), ejus caput gladio abstulit, ablatumque in omnium oculis, dispellendi causa erroris sedandique tumultus ac coitionis, imperatori detulit.

γ'. Τὸ δὲ τοιοῦτον αὐτοῦ ἐγχείρημα κατά τινα καὶ ἄλλον τρόπον ἐδεδήλωτο. Νικόλαος γάρ τις τὰ ἐν Χαλδίᾳ τῶν δημοσίων εἰσπράξεων πεπιστευμένος εἰς Συρίαν ἀφίκετο, τῆς καθ' ἡμᾶς εὐσεβείας ἔξαρνος γεγονὼς, καὶ ἀστρολογίας ἢ ἀστρονομίας τινὸς μᾶλλον μεταπεποίητο. Οὗτος ἐν μελανεμβαφεῖ γράψας ὑφάσματι ἀπεστάλκει τοῦτο πρὸς τὸν λογοθέτην Θωμᾶν· οὗ δὴ ῥιφθέντος παρὰ Μανουὴλ τοῦ τῶν Ἀγαρηνῶν ἑρμηνέως ἐν ὕδατι τὰ ἐν αὐτῷ πεφανέρωται γράμματα, οὕτω διαγορεύοντα· *Μὴ φοβήθητι ἀπὸ τοῦ πυῤῥοῦ πετεινοῦ τοῦ Δουκός· νεωτερισθήσεται γὰρ ἀφρόνως, καὶ εὐθὺς ὀλοθρευθήσεται.*

3. Istiusmodi Constantini aggressio per alium quoque modum innotuit. Nicolaus enim quidam, publicorum vectigalium in Chaldia redemptor, ejurata Christiana pietate ac fide cum in Syriam sese recepisset, astrologiæ, sed magis astronomiæ cuidam operam impendebat. Hic itaque in nigri coloris linteo scribens ad Thomam logothetam misit. Quo misso in aquam a Manuele Agarenorum interprete, scriptæ in eo litteræ apparuerunt, in hæc verba concepta sententia: *Ne timueris a Duce rufa volucre: stulte enim rebus novis studebit, ac statim peribit.*

δ'. Τούτων οὕτω τελεσθέντων, Γρηγορᾶς τούτου πενθερὸς μετὰ Λέοντος, ὃν Χοιροσφάκτην ὠνόμαζον, τῇ Ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Σοφίᾳ ἐκκλησίᾳ προσέφυγον, οὓς καὶ βίᾳ ἐκεῖθεν ἀποσπάσαντες ἀπέκειραν ἐν τῇ τῶν Στουδίου. Κωνσταντῖνον δὲ τὸν Ἑλλαδικὸν βουνεύροις τύψαντες μετὰ ῥάσου καὶ ὄνου ἐθριάμβευσαν καὶ ἐν τῇ τῶν Δαλματῶν καταδίκῃ ἔγκλειστον πεποιήκασι. Καὶ ἄλλους μὲν τυφλώσαντες ἐξώρισαν, καὶ ἑτέρους ἀπεκεφάλισαν· τοὺς δὲ τοῦ φοσσάτου, ἀνδρείους καὶ καλοὺς ὄντας καὶ πολλοὺς, ἀπὸ τοῦ Δαμαλίου μέχρι τοῦ Λευκατίου πάντας ἀνεσκολόπισαν. Πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους οἱ λεγόμενοι ἐπίτροποι ἀπώλεσαν ἂν, εἰ μή τινες τῶν δικαστῶν τούτους τῆς ἀδίκου ὁρμῆς ἀνεχαίτισαν, εἰπόντες, ὅτι *Παιδὸς ὄντος τοῦ βασιλέως πῶς ἄνευ τῆς αὐτοῦ κελεύσεως τολμᾶτε τοιαῦτα διαπράττεσθαι;* Τὴν

4. His ita gestis, Gregoras Constantini socer cum Leone Chœrosphacte ad Sanctæ Dei Sapientiæ confugerunt; quos inde non sine vi extractos in Studii monasterio monachorum ritu detonderunt; Constantinum vero Helladicum nervis bubulis cæsum rasoque indutum atque asino impositum per mediam urbem ignominiæ causa traducentes, in Dalmatæ **721** carcere inclusi disciplina damnarunt. Atque alios quidem oculis orbatos exsilio relegarunt, alios obtruncarunt. Militares vero viros fortes ac probos, ingentique adeo numero a Damali (id est vitula) ad Leucatum usque, omnes palis affixerunt. Aliosque plurimos sic nuncupati procuratores ac tutores perdituri erant, nisi judicum quidam ab iniquo eos impetu istiusmodi verbis retardassent. *Cum imperator puer sit, quomodo illius injussu ejus-*

VARIÆ LECTIONES.

[94] Georgius ἐξκουβίτων. [95] Georgius ἐλατῶν.

cemodi perpetrare audetis? Ducis itaque uxorem A detonsis crinibus filiumque exsectis virilibus in Paphlagoniam ad ædes proprias remiserunt.

5. Augusto mense Symeon Bulgarus cum numeroso fortique exercitu Byzantium petit, ductoque vallo a mari ad mare, fore ut urbis portiretur plurimum confidebat. Innumera autem civium multitudine armorumque vi ae munitionum præsidio spe dejectus, pacis fœdera rogans, ad Hebdomum reversus est. Tutoribusque in rem pacis lubentissime annuentibus, Symeon liberique donis innumeris maximisque liberaliter accepti in regionem suam redierunt.

6. Constantinus igitur imperator cum puer esset matremque requireret (jam enim Alexander eam B aula submoverat), ad eam rursus revocata est. Ejusque illa ac imperii compos effecta, Constantinum accubitorem et Constantinum Anastasiumque Gongulios in aulam assumit; Joannisque Helladæ consilio Alexandri imperatoris homines illa ejicit, **722** nempe Joannem rectorem et Gabrielopulum ac reliquos. Præficit vero Zoe Augusta Theophylactum Domenici filium hetæriarcham: magister autem Joannes Helladas morbo correptus diem obit. Theophylacto porro hetæriarcha auctore Zoe Nicolaum patriarcham cum stomacho aula dejicit, dicens ecclesiæ suæ curam ageret. Brevi autem post Constantinus accubitor hetæriarcham majestatis defert apud Zoem, quasi rerum summam in fratrem suum transferre moliatur. Simulate C igitur patricium creatum, cum in ecclesiam precibus communiendus ex more descendisset, domi eum manere jussit. Præfecitque Zoe hetæriarcham Joannem Garidam, excubiarum vero drungarium Damianum eunuchum.

A οὖν γυναῖκα τοῦ Δουκὸς ἀποκείραντες καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εὐνουχίσαντες ἐν Παφλαγονίᾳ αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν ἀπέστειλαν.

ε'. Τῷ δὲ Αὐγούστῳ μηνὶ Συμεὼν ὁ Βούλγαρος σὺν ὄχλῳ βαρεῖ κατέλαβε τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ χάρακα περιέλαβεν ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν, ἐλπίσι μετέωρος ὤν· ἀπειρότητι δὲ τῇ ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τῶν ὅπλων καὶ τῶν περιβόλων ἀσφαλείᾳ τῶν ἐλπίδων ἀποσφαλεὶς ἐν τῷ Ἑβδόμῳ ὑπέστρεψεν, εἰρηνικὰς σπονδὰς αἰτησάμενος. Τῶν δὲ ἐπιτρόπων τὴν εἰρήνην ἀσμενέστατα ἀποδεξαμένων, δώροις τε ἀμέτροις καὶ μεγίστοις φιλοφρονηθέντες Συμεὼν καὶ οἱ τούτου υἱοὶ εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ὑπέστρεψαν.

[P. 475] ς'. Τοῦ οὖν βασιλέως Κωνσταντίνου B παιδὸς ὄντος καὶ τὴν ἰδίαν μητέρα ἐπιζητοῦντος (ἤδη γὰρ ταύτην κατήγαγε τοῦ παλατίου Ἀλέξανδρος) ἀναβιβάζουσι πάλιν αὐτήν. Καὶ περικρατὴς γενομένη τῆς βασιλείας ἀναβιβάζει εἰς παλάτιον Κωνσταντῖνον τὸν παρακοιμώμενον καὶ Κωνσταντῖνον καὶ Ἀναστάσιον τοὺς Γογγυλίους· καὶ τῇ βουλῇ Ἰωάννου τοῦ Ἑλλαδᾶ καταβιβάζει τοὺς οἰκείους Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως, ἤγουν Ἰωάννην τὸν ῥαίκτορα καὶ τὸν Γαβριηλόπουλον καὶ τοὺς λοιπούς. Προχειρίζεται δὲ Ζωὴ ἡ Αὐγούστα Θεοφύλακτον τὸν Δομηνίκου ἑταιρειάρχην. Ἰωάννης δὲ μάγιστρος ὁ Ἑλλαδᾶς νοσήσας τελευτᾷ. Συμβουλῇ δὲ Θεοφυλάκτου ἑταιρειάρχου Ζωὴ καταβιβάζει μετ' ὀργῆς ἀπὸ τοῦ παλατίου Νικόλαον πατριάρχην, τῆς ἰδίας ἐκκλησίας περιποιεῖσθαι καὶ φροντίζειν C εἰποῦσα. Μετ' οὐ πολὺ δὲ Κωνσταντῖνος παρακοιμώμενος διαβάλλει πρὸς Ζωὴν τὸν ἑταιρειάρχην ὡς τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Προφασιστικῶς οὖν πατρίκιον αὐτὸν ποιήσαντες, ἐπεὶ κατῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς ἔθος ἐστὶ λαβεῖν εὐχὴν, οἴκοι τοῦτον μένειν παρεκελεύσατο. Προεβάλετο δὲ Ζωὴ ἑταιρειάρχην Ἰωάννην τὸν Γαριδᾶν, καὶ δρουγγάριον τῆς βίγλης Δαμιανὸν εὐνοῦχον.

7. Symeone autem Bulgaro Thraciam populante, rogavit Joannes Bogas ut patricii auctus dignitate Patzinacas in illum auxilio cogeret. Ad quos cum muneribus profectus duxit in urbem obsides, pollicitis nimirum Patzinacibus se trajecturos factaque impressione Symeonem debellaturos.

D 8. Venit porro in urbem et Asotius, vir robore spectatissimus, principis principum natus: quem virgam ferream hinc inde extremis partibus, manibus prehensam, ob earum invictum robur inflectere atque in circularem figuram reducere aiebant, obsequente manuum vi ferri **723** duritie ac renitentia. Hunc, cum venisset, magno cultu honoreque susceptum in patriam rursus remisere.

9. Mense vero Septembri, Indictione tertia, Pancratuces Armenius Adrianopolim Symeoni prodidit. Haud diu post missus Basilius patricius cum multis muneribus eam ipsam recepit. Venit quoque Da-

ζ'. Τοῦ δὲ Βουλγάρου Συμεὼν τὴν Θρᾴκην ληϊζομένου, ᾐτήσατο Ἰωάννης ὁ Βογᾶς πατρίκιος γενέσθαι καὶ κατ' αὐτοῦ τοὺς Πατζινάκους ἀγαγεῖν· δῶρά τε λαβὼν ἀπῆλθε, καὶ ὁμήρους ἤγαγεν ἐν τῇ πόλει, συνθεμένων τῶν Πατζινάκων περᾶσαι καὶ τὸν Συμεὼν καταπολεμῆσαι.

η'. Παρεγένετο δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ Ἀσώτιος, ἀνὴρ ἐπὶ ῥώμῃ ὀνομαστότατος, υἱὸς ὢν τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων· ὅν φασι σιδηρᾶν ῥάβδον ἐκ τῶν ἄκρων ἑκατέρων κρατοῦντα ταῖς χερσὶ τῇ ὑπερβαλλούσῃ ἀλκῇ διακάμπτειν καὶ πρὸς τὸ κυκλικὸν σχῆμα μεταγαγεῖν, τῆς ἀντιτύπου τοῦ[96] σιδήρου φύσεως τῇ βίᾳ τῶν χειρῶν ὑπεικούσης. Ὃν παραγενόμενον μετὰ πολλῆς τιμῆς ὑπεδέξαντο καὶ πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ἐξέπεμψαν.

θ'. Τῷ δὲ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ, ἰνδικτιῶνος γ', Παγκρατοῦκας ὁ Ἀρμένιος τὴν Ἀδριανούπολιν τῷ Συμεὼν προδέδωκεν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀπεστάλη Βασίλειος ὁ πατρίκιος μετὰ δώρων πολλῶν, καὶ

VARIÆ LECTIONES.

96 τοῦ οιυ. P.

ἔλαβεν αὐτήν. Ἦλθε δὲ καὶ Δαμιανὸς ὁ ἀμηρᾶς μετὰ στόλου εἰς Στρόβηλον, καὶ ταύτην παρέλαβεν ἄν, εἰ μὴ νοσήσας ἐτελεύτησεν, καὶ ἀπεστράφησαν οἱ Σαρακηνοὶ διακενῆς. Οἱ δὲ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἀθηνῶν οἰκήτορες συνεχῶς ἐπηρεαζόμενοι παρὰ Χασὲ υἱοῦ τοῦ Ἰούβη, [P. 476] τὴν αὐτοῦ ἀσωτίαν καὶ ἀπληστίαν μὴ ἐνεγκόντες, ἔνδον τοῦ ἐν Ἀθήναις ναοῦ λίθοις βαλόντες ἀνεῖλον.

ι'. Τὴν κατὰ Χριστιανῶν ἔπαρσιν τοῦ Συμεὼν βλέπουσα Ζωὴ βουλεύεται μετὰ τῶν ἐν τέλει ἀλλάγιον καὶ εἰρήνην μετὰ τῶν Ἀγαρηνῶν διαπράξασθαι, διαπερᾶσαι δὲ πάντα τὸν τῆς Ἀνατολῆς στρατὸν πρὸς τὸ καταπολεμῆσαι τὸν Συμεών. Ἀπεστάλη οὖν ἐν τῇ Συρίᾳ πρὸς τὸ ποιῆσαι ἀλλάγιον Ἰωάννης πατρίκιος ὁ Ῥαδηνὸς καὶ Μιχαὴλ ὁ Τοξαρᾶς. Τὰ θέματα δὲ πάντα φιλοτιμησαμένη πρὸς τὴν Θρᾴκην διεπέρασεν, Λέοντος μαγίστρου τοῦ Φωκᾶ δομεστίκου τυγχάνοντος, ᾧ ἀνδρία μᾶλλον ἢ ἐπιστατικὴ φρόνησις προσανέκειτο. Οἱ οὖν στρατηγοὶ καὶ ἄρχοντες πάντες τὴν εἰς ἀλλήλους ὁμόνοιαν ἐπισφίγγοντες ἐν τοῖς τιμίοις ξύλοις ὤμοσαν καὶ τοῦ ὅρκου γενομένου πανστρατεὶ ἐξώρμησαν. Ἦρχον δὲ τοῦ μὲν τάγματος τῶν ἐξκουβίτων Ἰωάννης ὁ Γράψων, τοῦ δὲ ἱκανάτου ὁ τοῦ Μαρούλη υἱός· Ῥωμανὸς δὲ ὁ Ἀργυρὸς ἐστρατήγει καὶ Λέων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ Βάρδας ὁ Φωκᾶς, οἷς συνῆν καὶ ὁ Μελίας μετὰ τῶν Ἀρμενίων. Συνῆν δὲ καὶ Κωνσταντῖνος πατρίκιος ὁ Λὶψ Λεόντιος[97] σύμβουλος αὐτῷ ἐν πᾶσι τοῖς ἀνήκουσιν ὤν. Μηνὶ δὲ Αὐγούστῳ κ' ἐπινεμήσεως ε' ὁ πόλεμος μεταξὺ Βουλγάρων τε καὶ Ῥωμαίων πρὸς τῷ Ἀχελώῳ ποταμῷ συγκεκρότηται· καὶ (οἷα τὰ Θεοῦ κρίματα!) γίνεται σφαγὴ οἵα ἐξ αἰῶνος οὐ γέγονεν· Λέων δὲ ὁ[98] Δοὺξ ἐν Μεσημβρίᾳ διεσώθη φυγών. Ἐσφάγη δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐν τῇ τοῦ πολέμου συμβολῇ Κωνσταντῖνος ὁ Λὶψ καὶ Ἰωάννης ὁ Γράψων καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχόντων ἱκανοί. Ἀπεστάλη δὲ Ῥωμανὸς πατρίκιος καὶ δρουγγάριος τῶν πλωΐμων μετὰ παντὸς τοῦ στόλου ἐν τῷ Δανουβίῳ ποταμῷ βοηθήσων Λέοντι τῷ Φωκᾷ· ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Βογᾶς καταγαγεῖν Πατζινάκους, ὡς εἴρηται, κελευσθέντος τοῦ δρουγγαρίου Ῥωμανοῦ διαπεράσαι. Εἰς μάχας δὲ ἐλθόντων, ὁρῶντες αὐτοὺς οἱ Πατζινάκοι στασιάζοντας ὑπεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια. Τοῦ δὲ πολέμου ἤδη τέλος λαβόντος, καὶ ὑποστρέψαντος ἐν τῇ πόλει τοῦ τε Ῥωμανοῦ καὶ τοῦ Βογᾶ, κατ' αὐτῶν ἐκίνησεν ἡ πόλις, καὶ εἰς τοσοῦτον κίνδυνον τὸν δρουγγάριον Ῥωμανὸν περιέστησαν ὥστε τὴν τῶν ὀφθαλμῶν στέρησιν καταδικασθῆναι, ὡς ἀμελείᾳ, μᾶλλον δὲ κακουργίᾳ μὴ διαπεράσαι τοὺς Πατζινάκους, μηδὲ τοὺς φεύγοντας Ῥωμαίους ἐν τοῖς πλοίοις ὑποδέξασθαι. Καὶ τοῦτο ἂν ἐπεπόνθει, [P. 477] εἰ μὴ παρὰ Κωνσταντίνου πατρικίου τοῦ Γογγύλη καὶ Στεφάνου μαγίστρου πολλὰ δυναμένων παρὰ τῇ Αὐγούστῃ τὰ τῆς καταδίκης ἀνετράπη.

ια'. Τῶν δὲ Βουλγάρων μέχρι τῆς πόλεως ἐκστρατευσάντων ἐξῆλθε Λέων ὁ δοὺξ τῶν σχολῶν

mianus Ameras cum classe in Strobelum; ac nisi morbo correptum mors sustulisset, plane ejus potitus esset. Reversique sunt re infecta Saraceni. Atticæ vero Athenarumque incolæ cum juges injurias damnaque a Chase Jubæ filio acciperent, nec viri luxuriam ac insatiabilem cupiditatem ferre amplius possent, Athenis in ecclesia lapidibus obrutum peremere.

10. Symeonis adversus Christianos altos animos ac superbiam cernens Zoe Augusta, habitoque cum optimatibus consilio, ineundam pacem fœdusque percutiendum cum Saracenis statuit; omnesque per Asiam militares alas debellandi causa Symeonis evocandas inque Europam trajiciendas. Missus itaque in Syriam qui eam pacem induciasque componeret, Joannes patricius Rhadenus, nec non Michael Toxaras. Cunctasque Zoe legiones liberaliter donatas in Thraciam trajecit, magistro Leone Phoca scholarum domestico, viro magis robore spectabili quam militari ducisque prudentia. Cuncti itaque duces et tribuni, mutua inter se firmata concordia, ejusque se arctius vinculis adstringentes, adhibitis venerabilibus lignis sacramentum fecerunt; quo peracto omni apparatu in **724** hostem aciem eduxere. Præerant autem excubitorum turmæ Joannes Grapson, Hicanati Marulis filius. Ductores exercitus erant Romanus Argyrus ejusque frater Leo et Bardas Phocas. Aderat et Melias cum Armeniis. Sed et Constantinus Afer cum Leone duce, in omnibus quæ attinebant consilio affuturus erat. Mensis itaque Augusti die vigesima, indictione quinta, conserta pugna Bulgaros inter Romanosque, datoque impetu ad Acheloum fluvium (quæ Dei judicia!) strages edita est, qualis a sæculo nulla fuit. Leo dux fuga in Mesembriam salutem expedivit. In ipsa acie inter alios perempti Constantinus Afer et Joannes Grapson aliique multi proceres ac tribuni. Romanus porro patricius navaliumque drungarius cum omni classe ad Danubium missus fuerat, Leoni Phocæ iturus suppetias: sed et Joannes Bogas, qui Patzinacas, uti dictum a nobis est, adducturus esset; quorum trajiciendorum Romano drungario munus incumberet. Orto vero inter eos dissidio, videntes Patzinaces ipsos digladiantes ad sua discessere. Jam autem bello absoluto, cum Romanus Bogasque in urbem reversi essent, in eos tumultuata civitas est; eoque discriminis Romanum drungarium adduxere ut amissionis oculorum damnatus sit, velut qui negligentia, ni potius maligno pravoque consilio, Patzinacas non trajecisset, nec fugientes Romanos in naves suscepisset. **725** Nec eam certe multam evasurus erat, nisi Constantini patricii Gonguli et magistri Stephani, quorum apud Augustam magna auctoritas erat, intercessio obstitisset.

11. Bulgaris ad urbem usque excurrentibus, exiit Leo scholarum dux ejusque filius Nicolaus et

VARIÆ LECTIONES.

[97] al. Λέοντι Δομεστίκῳ. [98] al. ὁ Δομέστικος.

Joannes hetæriarcha ad Catasyrtas cum numeroso exercitu; Bulgarisque noctu ex improviso impressionem in eos facientibus, omnes penitus interierunt.

12. Theodorus igitur Constantini imperatoris pædagogus, cum Constantinum videret sacri cubiculi præfectum intimum (accubitorem vocant) rerum summam in Leonem sororis maritum transferre molientem, auctor est eidem Constantino imperatori ut Romanum drungarium, velut antiquum paterna necessitudine amicum inque res ipsius bene animatum, assumat cum eo in aula moraturum et custodem futurum, ac quidquid ingruat, defensorem opemque allaturum. Crebro namque ejus rei gratia interpellatus Romanus assensum abnuerat. Ipse itaque manu propria Constantinus schedula exarata, Romanum adversus accubitorem actutum sese accingere scripsit. Qua pervagante fama, et accubitore Romanum urgente ut cum classe proficisceretur, cum is excusaret seque cum classe proficisci posse negaret quæ militari stipendio donata non esset, Constantinus accubitor ad solvendum omnino adacturus ad navium stationem accedit. Occurrit servili more ac obsequio sedulus Romanus; **726** cumque jam prope esset, vi corripiens: *Tollite eum*, altum clamat; moxque qui aderant classiarii, in prætoriam Romani triremem inductum tuta custodia servabant. Imperator autem rerum summa a matre in sese revocata, postridie Joannem Tubacem misit, qui Zoem Augustam aula dejiceret. Illa autem, ejulatu luctuque filium complexa, ejus animum ad maternam miserationem commovit, aitque: *Sinite matrem mecum versari*. Vixque sermonem expleverat, cum illam dimiserunt. Porro imperator patriarchæ consilio Joannem Garidam scholarum domesticum præficit: timebat enim ne Leo Phocas ad rebellionem procederet. Renuit ille munus inire, nisi Theodorum Zuphinezetum uxoris fratrem ejusque filium Symeonem pariter hetæriarchas crearent. Mox itaque egressus ad Romanum est; datoque ac accepto jurejurando concors animi illique consentiens effectus est.

13. Mensis igitur Martii quarto supra vigesimum mittit Romanus in palatium, qui ejus nomine satisfactionem offerrent, nempe *se hoc fecisse ut imperatori caveret, dum Phocæ insidias veretur, et ne quid ille novarum rerum in eum moliatur*. Mandatur itaque illi ut cum omni classe ad Bucoleonem usque veniat. Feste itaque Annuntiationis die, qui in feriam tunc quintam inciderat, cum omni classe ad Bucoleonem armatus venit; moxque patricius Stephanus aula excessit. Nicetas vero Romani socer in palatium ascendens Nicolaum patriarcham **727** inde ejecit. Qui palatium tenebant, Romani jurejurando firmati, venerandam ei ac vivificam misere crucem. Cui ille devote cultu adhibito, ac jurejurando firmatis qui missi erant, una cum illis ac paucis quibusdam

A καὶ Νικόλαος ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ Ἰωάννης ἑταιρειάρχης εἰς Κατασύρτας ἅμα πλείστῳ λαῷ· καὶ τῇ νυκτὶ ἀδοκήτως ἐπιπεσόντων αὐτοῖς τῶν Βουλγάρων πάντες ἄρδην ἀπώλοντο.

ιβ'. Θεόδωρος οὖν ὁ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου παιδαγωγὸς, ὁρῶν Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον εἰς Λέοντα τὸν ἴδιον γαμβρὸν τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον, ὑπέθηκε τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ προσλαβέσθαι Ῥωμανὸν τὸν δρουγγάριον ὡς πατρικὸν αὐτοῦ δοῦλον καὶ εὔνουν τὰ πρὸς αὐτὸν, ὡς ἂν ᾖ σὺν αὐτῷ καὶ διαφυλάττῃ αὐτὸν, καὶ σύμμαχον ἔχῃ καὶ βοηθὸν ἐν οἷς ἂν δέῃ. Πολλάκις γὰρ περὶ τούτου λαληθεὶς Ῥωμανὸς ἀπείπατο. Αὐτοχείρως οὖν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος γραμματεῖον ποιήσας τῷ Ῥωμανῷ ἔπεμψε κατὰ τοῦ παρακοιμωμένου. B Τῆς φήμης οὖν ταύτης διαθεούσης, καὶ τοῦ παρακοιμωμένου καταναγκάζοντος Ῥωμανὸν ἀποκινῆσαι μετὰ τοῦ στόλου, αὐτὸς προεφασίζετο ἀδυνάτως ἔχειν τοῦ ἀποπλεῖν, μὴ τοῦ στόλου τὴν νενομισμένην ῥόγαν λαβόντος. Ὁ παρακοιμώμενος Κωνσταντῖνος καταναγκάζων αὐτὸν ἐν τῇ ἐξαρτύσει ἔξεισιν. Ὁ δὲ τοῦτον δουλικῷ τῷ σχήματι προϋπήντησεν, καὶ πλησίον αὐτοῦ γενόμενος ἀνήρπασεν αὐτὸν, καὶ, *Ἄρατε αὐτὸν*, ἐφώνησεν· καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τοῦτον εἰς τὴν τοῦ δρουγγαρίου Ῥωμανοῦ τριήρη εἰσήγαγον καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ εἶχον. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τῆς μητρὸς εἰς ἑαυτὸν ἐπισπώμενος, τῇ ἐπαύριον ἀπέστειλεν Ἰωάννην τὸν Τουβάκην τὴν Αὐγοῦσταν Ζωὴν ἀπὸ τοῦ παλατίου καταβιβάσαι. Ἡ δὲ μετ' ὀλολυγῆς καὶ δα- C κρύων τῷ ἑαυτῆς προσπλακεῖσα υἱῷ πρὸς συμπάθειαν μητρικὴν καὶ οἶκτον ἐκίνησεν· καὶ, *Ἐάσατε*, εἶπεν, *εἶναι μετ' ἐμοῦ τὴν μητέρα*. Οἱ δὲ ἅμα τῷ λόγῳ ταύτην ἀφῆκαν. Προβάλλεται δὲ ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς συμβουλῆς τοῦ πατριάρχου Ἰωάννην τὸν Γαριδᾶν δομέστικον τῶν σχολῶν· ἐδεδίει γὰρ μὴ εἰς ἀνταρσίαν χωρήσῃ ὁ Φωκᾶς Λέων. Ὁ δὲ οὐ κατένευσε τοῦτο γενέσθαι, εἰ μὴ Θεόδωρον τὸν γυναικάδελφον αὐτοῦ τὸν Ζουφινέζερον καὶ Συμεὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ προεβάλοντο ἑταιρειάρχας. Εὐθὺς οὖν ἐξῆλθεν πρὸς Ῥωμανὸν, [P. 478] καὶ ὅρκους δοὺς καὶ λαβὼν σύμφρων αὐτοῦ καὶ σύμπνους ἐγένετο.

ιγ. Τῇ οὖν κδ' τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἀποστέλλει Ῥω- D μανὸς εἰς τὸ παλάτιον ἀπολογησόμενος, ὅτι *Τὴν τοῦ Φωκᾶ ἐπίθεσιν φοβούμενος, μή τι νεωτερισθείη εἰς τὸν βασιλέα, τοῦτο πεποίηκα πρὸς τὸ τὴν φυλακὴν ποιεῖσθαι τοῦ βασιλέως*. Μηνύεται οὖν μετὰ τοῦ στόλου παντὸς ἐλθεῖν μέχρι τοῦ Βουκολέοντος, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (πέμπτη δὲ ἦν) ἦλθεν ἔνοπλος ἅμα τῷ στόλῳ παντὶ ἐν τῷ Βουκολέοντι· καὶ παρευθὺ Στέφανος μὲν πατρίκιος ἐξῆλθεν τοῦ παλατίου, Νικήτας δὲ ὁ συμπένθερος Ῥωμανοῦ ἀνελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν τὸν πατριάρχην Νικόλαον. Καὶ ὅρκῳ βεβαιωθέντες οἱ τοῦ παλατίου παρὰ Ῥωμανοῦ ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρόν. Καὶ προσκυνήσας, καὶ ὅρκῳ βεβαιώσας αὐτοὺς, ἀνῆλθεν μετ' αὐτῶν καὶ ὀλίγων τινῶν ἐν

τῷ παλατίῳ. Προσκυνήσας οὖν τὸν βασιλέα καὶ A εἰσελθὼν μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῷ ἐν τῷ Φάρῳ, καὶ πίστεις αὐτῷ δοὺς, παρευθὺ προχειρίζεται μάγιστρος καὶ μέγας ἑταιρειάρχης. Αὐτίκα οὖν γέγονε κέλευσις πρὸς Λέοντα τὸν Φωκᾶν, παρεγγυωμένη μηδαμῶς στάσιν τινὰ ἐννοῆσαι, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγον ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἀναπαύσασθαι. Ὡσαύτως καὶ γραφὴν ἐκελεύσθη γράψαι Κωνσταντῖνος παρακοιμώμενος, τὰ ὅμοια αὐτῷ παραγγέλλοντα, καὶ ἐν ὑποταγῇ εἶναι τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου· ἅπερ δεξάμενος παρὰ Ἀνδρέου πριμικηρίου τοῦ βασιλικοῦ πρωτοβεστιαρίου, ἐν Καππαδοκίᾳ ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἡσύχασεν, ὡς ἐντεῦθεν πεπληρῶσθαι τὸ κατὰ ποίησιν λόγιον·

Δὴ τότε τὸν μὲν ἀηδὸν ἄγων ἐς νῆσον ἔρημον
Κάλλιπεν οἰωνοῖσιν ἕλωρ καὶ κύρμα γενέσθαι, B
Τὸν δ' ἀετὸν ἐθέλοντα ἀνήγαγεν ὅνδε δόμονδε.

ιδ'. Τῷ Ἀπριλλίῳ μηνὶ δίδοται ἀῤῥαβὼν γαμικοῦ συναλλάγματος παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως Ἑλένῃ τῇ θυγατρὶ Ῥωμανοῦ, καὶ τῇ τρίτῃ τῆς Γαλιλαίας στεφανοῦνται παρὰ Νικολάου πατριάρχου. Βασιλεοπάτορα γὰρ Ῥωμανὸν προβαλόμενος, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἑταιρειάρχην Χριστοφόρον τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατέστησεν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ Λέων ὁ Φωκᾶς ἀπατηθεὶς παρά τινων ἀρχόντων πρὸς ἀνταρσίαν κινεῖται. Καὶ ἀποστείλας ἀνελάβετο εἶναι σὺν αὐτῷ τόν τε παρακοιμώμενον Κωνσταντῖνον καὶ Κωνσταντῖνον ἀσηκρῆτις τοῦ [99] Μαλελίας, πληροφορῶν πάντας καὶ βεβαιῶν ὡς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τὴν τοιαύτην ποιεῖται συγκίνησιν. [P. 479] Ῥωμανὸς C δὲ ὁ βασιλεοπάτωρ χρυσόβουλλον ποιήσας ἐνυπόγραφον ὡς ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τῆς τοιαύτης ἐπιβουλῆς ἀνατροπὴν περιέχον, *Ὅσοι τὸν Φωκᾶν καταλιμπάνοντες τῷ βασιλεοπάτορι δὲ προσφεύγοντες, ὑπὲρ τοῦ βασιλέως εἰσὶ*, δοὺς Ἄννῃ τινὶ γυναικὶ ἀναιδεῖ καὶ θρασείᾳ, ἣν δὴ καὶ Βασιάν [1] προσηγόρευον, καὶ κληρικῷ τινι Μιχαὴλ, ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐξέπεμψεν. Οἱ δὲ ταῦτα διέσπειραν παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ φωραθεὶς ἀνηλεῶς ἐτύφθη τήν τε ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα ὑπετμήθη, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα παρὰ Ῥωμανοῦ τῆς προσηκούσης ἔτυχεν ἀμοιβῆς· ὡσαύτως καὶ ἡ σὺν αὐτῷ σταλεῖσα γυνὴ Ἄννα. Πρῶτος οὖν ὁ υἱὸς τοῦ Βαρυ-Μιχαὴλ Κωνσταντῖνος, τοῦ τάγματος ἄρχων τῶν ἱκανάτων, καταλιπὼν τὸν Φωκᾶν τῷ Ῥωμανῷ D προσέδραμεν, ἀρχὴ γεγονὼς αὐτῷ καταλύσεως· σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ Βαλάντιος καὶ ὁ λεγόμενος Ἀτζμωρος, τουρμάρχων ὄντων ἀμφοτέρων. Λέων οὖν ὁ Φωκᾶς μετὰ λαοῦ πλείστου τὴν Χρυσόπολιν καταλαβὼν, ἥτις ἀπὸ τοῦ Ἀλέξανδρον περιτυχόντα τῇ πόλει τοῦ Βύζαντος κατά τινά τε ταύτης χῶρον τὸν αὐτοῦ λαὸν στρατηγῆσαι, ἐφ' ὅτῳ τεθεικότα περίβολον προσονομάσαι Στρατήγιον, καὶ ἐκεῖθεν μεταναστεύσαντα καὶ τοῖς ἀντίπεραν προσελθόντα χρυσίον ἱκανὸν ἐπιδοῦναι τῷ οἰκείῳ λαῷ, Χρυσόπολις προσηγόρευται. Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ χρυσὸν ἐκ μετάλλων αὐτῆς

A in palatium ascendit. Prone itaque venerantis specie salutato imperatore, ac cum eo in templum ingressus quod in Pharo est, data securitatis fide confestim magister ac magnus hetæriarcha præficitur. Statim itaque data jussio ad Leonem Phocam, ne per seditionem aliquid moliatur, sed tantisper domi conquiescat. Pari quoque tenore jussus scribere Constantinus accubitor, eademque præcipere ac Constantino imperatori subjectum manere. Acceptis ille divalibus litteris ab Andrea primicerio imperatorio protovestiario domi in Cappadocia privatus egit; inde impleto, quod ita habet, poetæ celebratum eloquio,

B *Tunc sane lusciniam trahens in deserta insula*
Avibus discerpendam vorandamque reliquit,
Aquilam vero sponte cedentem suam in domum
[reduxit.

14. Mense Aprili nuptialis contractus arrhabo a Constantino imperatore Helenæ Romani filiæ traditur; tertioque Galilææ (hebdomadæ scilicet Paschæ) nuptiales corollas a Nicolao patriarcha recipit. Romano namque imperatoris patre creato, ejus loco Christophorum ipsius filium hetæriarcham præfecit. Haud longum tempus abscesserat, cum **728** Leo Phocas, optimatum quorumdam seductionibus inductus in rebellionem defecit. Ascitisque qui secum essent Constantino accubitore et Constantino a secretis, Maleliæ filio, sancte affirmat cunctisque suadere nititur in Constantini imperatoris C gratiam istiusmodi se motum facere. Romanus autem imperatoris pater aurea bulla imperatoris subscriptione munita ejusque nomine edita, quidquid eorum hic Leonis insidiarum erat, dispulit. Litterarum hic tenor erat: *Omnes qui relicto Phoca imperatoris patri sese adjunxerint, hos vero ab imperatoris stare partibus.* Concreditæ litteræ procaci cuidam audacique mulieri, Annæ nomine (cui et Basilicæ, ac si imperatoriam regalemque dicas, cognomen indidere), itemque clerico cuidam Michaeli, quos in Phocæ castra emisit, ac per eos in omnem exercitum litteras disseminavit. Porro Michael deprehensus sævis verberibus affectus est nasoque et auribus truncatus; qui tamen a Romano postea, quam decebat, præstitæ operæ mercedem D vicemque recepit. Similiter quoque illi socia Anna mulier. Primus igitur Constantinus Bary-Michaelis filius Icanatorum cohortis præfectus relicto Phoca ad Romanum transfugit; quæ rerum Phocæ evertendarum origo fuit. Eum secuti et Balantius, et quem sic vocant Atzmorus, ipsi quoque ambo tribuni. Leo igitur Phocas cum ingentibus copiis Chrysopolim veniens (hoc urbi nomen ex eo scilicet quod Alexander Byzantium veniens, quodam ejus loco castra metatus, vallo eum munierit ac **729** strategium ex rei usu vocaverit; indeque in alteram ripam trajiciens auri vim, quantam par erat, in

VARIÆ LECTIONES.

[99] τὸν? [1] Βασιλικὴν reliqui. Combef.

milites erogaverit; ex quo dicta Chrysopolis. Alii A sic vocatam aiunt, quod ex ejus metallis conflatum aurum; uti etiam dicta est Chalcedo ex eo quod æs (Græce χαλκὸν) habeat, vel a Chalcide Nicomedis filia, quæ eam condidit). In hac itaque Chrysopoli Atheniensium quoque imperatoris Charetis uxor, Damalis nomine, fatis concessit, cum is Athenis Byzantio suppetias missus esset; cujus tumulo ob nominis similitudinem in columna vitulæ statua erecta est, conserto etiam epigrammate, cujus vis ac tenor est:

Non ego Inachiæ bovis figura sum, nec meo ex nomine,
Bosporii pelagi faucibus indita appellatio est.
Illam enim pridem fugavit gravis ira Junonis.
Quæ autem sepulcro condor, Cecropis mortua sum.
Charetis uxor fui: cui huc comes navigationis, B
Adversus Philippi classem dimicaturo, veni.
Tunc ego dicta Bucula, nunc quæ Charetis uxor audiam,
Utraque lætor continente.

15. Chrysopolim ergo, ut dictum est, cum venisset, a Damali Chalcedonem usque, oppidanos territurus, late acies explicavit. Mittitur itaque **730** a Romano cum celoce Symeon caniclio præfectus, qui Constantini imperatoris manu subscriptas istiusmodi litteras ferret: *Equidem imperii mei custodem vigilantissimum, impense benevolum ac fidelissimum, subditorum neminem inveni præter Romanum. Huic itaque secundum Deum mei custodiendi partes delegavi, eumque patris loco habendum statui, qui paterna viscera, ac qualis parentes addeceat, in* C *me affectum prodiderit. Hunc autem Leonem Phocam, cujus mihi semper suspectæ insidiæ, nunc rebus ipsis insidiatorem inveni, ac qui adversus majestatem meam per tyrannidem rebellarit. Quamobrem nec domesticum amplius esse placet, nec meo consilio hanc eum telam ordisse dico; sed sua voluntate tumultum excitasse ac irruptionem fecisse, hoc solum animo ut rerum in se summam transferret.* His in militarium ordinum lectis auribus, cunctis recedere atque ad imperatoris patrem Romanum transire. Phocas consilii inops ad Aetus urbem munitam fuga se proripit; ubi tamen minime receptus est. Ad Goelonem vero (locum sic dictum) insequentibus obviam factus et comprehensus, a D Joanne Tubace et Leone ejus consanguineo, a Romano missis ut eum adducerent, ille inscio oculis orbatus est.

16. Mense Augusto conjurationis delati Constantinus Ctematerus et David Camulianus et Michael Manganorum curatores; quare etiam verberibus affecti, bonisque publicatis ignominiæ causa per urbem traducti **731** in exsilium missi sunt. Zoe quoque Augusta deprehensa est per cibos medicatos Romani vitæ insidiari: propterea aula deturbatam in Sanctæ Euphemiæ detonderunt. Invitatis vero ad convivium Theodoro Constantini impera-

A γίνεσθαι ταύτην φασὶν ὠνομάσθαι, ὥσπερ καὶ ἡ Χαλκηδὼν ἀπὸ τοῦ ἔχειν χαλκὸν, ἢ ἀπὸ Χαλκίδος θυγατρὸς Νικομήδους τῆς ταύτην κτισάσης. Ἐν τοιαύτῃ γοῦν τῇ Χρυσοπόλει καὶ ἡ τοῦ [1] Ἀθηναίων στρατηγοῦ Χάρητος παράκοιτις ἐτελεύτησε, Δάμαλις ὀνομαζομένη, αὐτοῦ τοῦ Χάρητος Ἀθήνηθεν πεμφθέντος ἐπαμῦναι τοῖς Βυζαντίοις· ἧς ὑπὲρ τοῦ μνημείου δάμαλις βοῦς καθ' ὁμωνυμίαν ἐν κίονι ἀνεστήλωται, συμβεβλημένον καὶ ἐπίγραμμα ἔχον ὧδε,

Ἰναχίης οὐκ εἰμὶ βοὸς τύπος, οὐδ' ἀπ' ἐμεῖο
Κλήζεται ἀντωπὸν Βοσπόριον πέλαγος.
Κείνην γὰρ τὸ πάροιθε βαρὺς χόλος ἤλασεν Ἥρης,
Ἐντάφιον τόδ' ἐγὼ Κέκροπός [2] εἰμι νέκυς.
B *Εὐνέτις ἦν δὲ Χάρητος· ἔπλων δ' ὅτε ἔπλεν [3] ἐκεῖνος*
Τῇδε Φιλιππείων ἀντίπαλος σκαφέων.
[P.480]*Βοΐδιον [4] δὲ καλεῦμ' ἂν ἐγὼ τότε, νῦν δὲ Χάρητος*
Εὐνέτις ἠπείροις τέρπομαι ἀμφοτέραις

ιε'. Καταλαβὼν οὖν τὴν Χρυσόπολιν, ὡς εἴρηται, διέστησε παρατάξεις ἀπὸ τῆς Δαμάλεως μέχρι Χαλκηδόνος, τοὺς ἐν τῇ πόλει φοβῶν. Ἀποστέλλεται οὖν μετὰ δρόμωνος παρὰ Ῥωμανοῦ Συμεὼν ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου, λόγον ἐνυπόγραφον τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπιφερόμενος, *Ἐγὼ φύλακα τῆς ἐμῆς βασιλείας γρηγορώτατον καὶ εὐνούστατον καὶ πιστότατον οὐδένα τῶν ὑπὸ χεῖρα ἢ Ῥωμανὸν εὑρηκὼς τούτῳ τὴν ἐμὴν φυλακὴν μετά γε Θεὸν κατεπίστευσα, καὶ ἀντὶ πατρὸς αὐτὸν ἔχειν* C *ἔκρινα, σπλάγχνα πατρικὰ, καὶ διάθεσιν γονικὴν πρὸς ἐμὲ ἐνδειξάμενον. Λέοντα δὲ τοῦτον τὸν Φωκᾶν ἀεὶ τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ ὑποπτεύων ἐπιβουλεύειν νῦν ἔργοις αὐτοῖς ἐπίβουλον εὕρηκα καὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς τυραννικῶς κατεξανιστάμενον· διὸ οὔτε δομέστικον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νῦν εἶναι βούλομαι, οὔτε δὲ ταύτην τὴν ἀντυρσίαν μετὰ βουλῆς ἐμῆς πεπραχέναι φημὶ, ἀλλ' εὐθαιρέτῳ γνώμῃ ταύτην ποιήσασθαι τὴν ἐπίθεσιν, ἑαυτῷ τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον.* Τούτων οὖν τῷ λαῷ ὑπαναγνωσθέντων ἤρξαντο πάντες ὑποχωρεῖν καὶ τῷ βασιλεοπάτορι προσρύεσθαι Ῥωμανῷ. Τοῦ δὲ Φωκᾶ εἰς ἀμηχανίαν περιστάντος, φυγῇ τε εἰς Ἀετοὺς χρησαμένου καὶ μὴ δεχθέντος, ἀλλ' ἐν χωρίῳ τινὶ ὀνομαζομένῳ Γοηλέοντι καταντήσαντος καὶ συλληφθέντος, ἀπέστειλε D Ῥωμανὸς Ἰωάννην τὸν Τουβάκην καὶ Λέοντα τὸν αὐτοῦ συγγενῆ ἀγαγεῖν αὐτόν. Οἱ δὲ ἐτύφλωσαν αὐτὸν παρὰ γνώμην Ῥωμανοῦ.

ιϛ'. Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ κατεμηνύθη ἐπιβουλὴ διὰ Κωνσταντίνου Κτηματεροῦ μελετωμένη καὶ Δαβὶδ Καμουλιανοῦ καὶ Μιχαὴλ κουροπαλατῶν μαγγάνων· οἳ καὶ τυφθέντες δημευθέντες τε καὶ πομπευθέντες ἐξωρίσθησαν. Ἐφωράθη δὲ καὶ Ζωὴ ἡ Αὐγούστα ἐπιβουλεύουσα Ῥωμανῷ διὰ πεφαρμαγμένων βρωμάτων· καὶ ταύτην τοῦ παλατίου καταβιβάσαντες ἐν τῇ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας μονῇ ἀπέκειραν. Προσεκλήθη δὲ παρὰ Θεοφυλάκτου πα-

VARIÆ LECTIONES.

[1] τοῦ] τῶν P. [2] ἐς Φάρον · ἥδε δ' ἐγὼ Κεκροπίς Antholog. Palat. 1, p. 534. [3] ὅτ' ἔπλωεν ib. [4] Βοΐδιον δὲ καλεῦμ' ἐγὼ ὡς τότε ib.

τρικλίου καὶ κόμητος τοῦ στάβλου εἰς ἄριστον ὁ παιδαγωγὸς Κωνσταντίνου βασιλέως Θεόδωρος καὶ Συμεὼν ὁ αὐτοῦ ἀδελφὸς, καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἰσῆλθεν Ἰωάννης δρουγγάριος τῆς βίγλας ὁ Κουρκούας μετὰ πλείστου λαοῦ, καὶ τούτους ἀναρπάσας ὡς κατὰ Ῥωμανοῦ μελετῶντας εἰς Ὀψίκιον ἐξώρισεν.

ιζʹ. Τῇ κδʹ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τιμᾶται Ῥωμανὸς τῇ τοῦ Καίσαρος ἀξίᾳ, καὶ τῇ ιζʹ τοῦ Δεκεμβρίου [P. 481] μηνὸς στέφεται παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως καὶ Νικολάου πατριάρχου ἐν ἔτει τῷ ,ςυνηʹ, ἰνδικτιῶνος ηʹ· καὶ τῶν ἁγίων Θεοφανίων στέφεται Θεοδώρα ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τῆς εʹ [6] ἰνδικτιῶνος, Χριστοφόρος ὁ υἱὸς Ῥωμανοῦ διαγορεύεται βασιλεύς· στέφεται δὲ τῇ Πεντηκοστῇ παρὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, καὶ προέρχονται οὗτοι οἱ δύο μόνοι ἐν τῇ προελεύσει.

ιηʹ. Τῷ δὲ Ἰουλίῳ μηνὶ τῆς αὐτῆς ἰνδικτιῶνος γίνεται ἕνωσις τῶν ἀποσχιστῶν.

ιθʹ. Τῷ δὲ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τῆς θʹ ἐπινεμήσεως ὑποπτευθεὶς Στέφανος ὁ μάγιστρος ὡς τῆς βασιλείας ἐφιέμενος ἀποκείρεται ἐν τῇ τοῦ Ἀντιγόνου νήσῳ ἅμα Θεοφάνει Τειχειώτῃ καὶ Παύλῳ Ὀρφανοτρόφῳ τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῦ. Πάλιν μηνύεται ἐπιβουλὴ μελετᾶσθαι παρὰ Ἀρσενίου καὶ Παύλου τῶν μαγγλαβιτῶν· οἳ καὶ τυφθέντες καὶ δημευθέντες ἐξωρίσθησαν.

κʹ. Ῥεντάκης ὁ Ἑλλαδικὸς πατρολοίας γενόμενος, ἐπεὶ πάντα τὰ τοῦ πατρὸς ἐλῄσατο καὶ τῇ πόλει προσέφυγεν, ἐκεῖθεν ψευδεῖς γραφὰς συσκευάσας πρὸς Βουλγαρίαν ἀποφυγεῖν ἔμελλεν. Κρατηθεὶς οὖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύσσεται.

καʹ. Καὶ πάλιν οἱ Βούλγαροι μέχρι Κατασυρτῶν ἐξελαύνουσι μετὰ τὴν τοῦ Δουκὸς Ἀδραλέστου τελευτήν. Προβάλλεται Πόθος δομέστικος τῶν σχολῶν ὁ τοῦ Ἀργυροῦ, καὶ μέχρι Θερμοπόλεως μετὰ τῶν ταγμάτων ἐλθὼν ἀπέστειλε Μιχαὴλ τὸν τοῦ Μωρολὲ [7] υἱὸν τοὺς Βουλγάρους κατασκοπήσοντα. Ὁ δὲ ἀπροόπτως τῷ λόχῳ αὐτῶν ἐμπεσὼν πολλοὺς μὲν τῶν Βουλγάρων ἀνεῖλεν, καὶ αὐτὸς δὲ πληγεὶς ἐν τῇ πόλει εἰσελθὼν ἐτελεύτησεν.

κβʹ. Πάλιν δὲ μηνύεται ἐπιβουλὴ κατὰ Ῥωμανοῦ ὑπὸ Ἀναστασίου γενησομένη σακελλαρίου καὶ Θεοδωρήτου κοιτωνίτου καὶ Δημητρίου πρωτονοταρίου τοῦ εἰδικοῦ καὶ ἄλλων τινῶν, ὡς δῆθεν ὑπὲρ Κωνσταντίνου βασιλέως ἀγωνιζόμενοι. Ἐλεγχθέντες ἐτύφθησαν, καὶ τὴν μέσην διελθόντες ἐξωρίσθησαν.

κγʹ. Τῆς τοιαύτης δὲ προφάσεως λαβόμενος Ῥωμανὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ὑποβιβάζει καὶ δεύτερον ἑαυτοῦ καθίστησι. Πάλιν οὖν ἐκστρατεύουσι Βούλγαροι μέχρι τῶν Μαγγλαβά. Ὅπερ μαθὼν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς Ἰωάννην ῥαίκτορα ἀποστέλλει ἅμα Λέοντι καὶ Πόθῳ τοῖς Ἀργυροῖς, ἔχοντας μεθ' ἑαυτῶν πλῆθος ἱκανὸν ἔκ τε τῶν ταγμάτων καὶ

A toris pædagogo ejusque fratre Symeone a Theophylacto patricio ac stabuli comite, illisque comedentibus, ingressus Joannes Curcuas excubiarum drungarius cum apparitorum copiosa manu correptos illos, quasi qui adversus Romanum machinarentur, ad Opsicium relegavit.

17. Mensis Septembris die quarto supra vigesimum Romanus Cæsaris dignitate ornatur; mensisque Decembris die decimo septimo, indictione octava, anno 6458, a Constantino et Nicolao patriarcha augustali corona donatur; sacrorum item Theophaniorum die, Theodora ejus uxor Augusta coronatur. Eodemque die ejusdem mensis, indictione octava, Christophorus Romani imperatoris B filius imperator declaratus, ipse quoque die sancto Pentecostes ab imperatore Constantino Augustus appellatur; amboque solemni per urbem pompa soli processerunt.

18. Mense Julio ejusdem indictionis eorum commissa unitio est qui scissi partibus erant.

19. Mense Octobri, indictione nona, in suspicionem vocatus Stephanus magister quasi imperium ambiret, in Antigoni insula, una cum 732 suis hominibus Theophane Tichiote et Paulo Orphanotropho, monachorum ritu capillis multatus est. Denuntiata rursus conjuratio auctoribus Arsenio et Paulo manglabitis; qui et verberibus affecti bonisque publicatis in exsilium missi sunt.

C 20. Rentaces Helladicus parricida effectus, quod patris bona omnia diripuerat, in urbem profugus, falsis ibi compositis tabulis, in Bulgariam fugam parabat. Captus itaque oculis orbatus est.

21. Rursus vero Bulgaris ad Catasyrtas usque excurrentibus, quod Adrelastes dux vivis excesserat, Pothus Argyri filius scholarum domesticus præficitur; ductoque ad Thermopolim usque exercitu, Michael Marolis filius ad Bulgarorum castra exploranda missus, ex improviso in illorum lapsus cuneum, multis eorum cæsis, vulneratus ipse et in urbem delatus fatis concessit.

D 22. Rursus conjurationis in Romanum delati Anastasius sacellarius et Theodoretus cubicularius, necnon Demetrius ærarii privati protonotarius, aliique nonnulli, velut qui Constantino imperatori suppetias irent ejusque causa decertarent. Convicti vero, verberibus affecti urbeque media traducti, exsilio relegati sunt.

23. Hac Romanus arrepta occasione, ac periculum prætexens, Constantinum imperatorem dejectum secundo 733 a se loco facit. Rursus itaque Bulgarorum ad Manglaba usque excursio. Romanus re comperta Joannem rectorem cum Leone et Potho Argyris, justis copiis instructos ex agminibus et fœderatis, impetum excepturos mittit. Una

VARIÆ LECTIONES.

[6] ιʹ margo P. [7] Μωρολέοντος ?

aderat et Alexius Musele patricius navaliumque drungarius cum classiariis suis. Castris itaque in planis humilioribusque Pegarum locis dispositis, Bulgaris e superioribus armata phalange emergentibus lateque aerem incondito tremendoque clamore implentibus ac validissimo impetu irruentibus, statim rector fugam capessit; cujus tuendi partes sustinens Photinus Platipodis filius necatus. Alii partim gladio interempti, partim mari submersi perierunt: reliqui captivi abducti sunt. Argyri ad Castellulum fuga evaserunt. Bulgari, nullo impetum retardante aut eis obstante, Pegarum palatia ac omne Stenum subjecta flamma incenderunt.

24. Februario mense, indictione decima, mensis die vigesima, exstincta Theodora Romani imperatoris uxor, in ejusdem Romani ædibus, quas in monasterium verterat, condita est. Sophiaque Christophori imperatoris uxor augustali insignitur corona. Quo etiam tempore Iber curopalates in urbem venit, solemnique pompa atque processu honore susceptus est; cui et Sancta Sophia magnifico cultu ornata ostensa. In quam ingressus, reique miraculo in stuporem actus, domum reversus est.

734 25. Rursus vero Bulgari, mense Junio, ad Sanctæ usque Theodoræ palatia venientes, illisque concrematis, reliqua populabantur; ac rursus conserta pugna Romani in fugam vertuntur. Sacteces autem (quem vocant) multis præclare fortique virtute gestis, ac multa hostium data strage, cum unus ipse multitudini impar esset, letali accepto vulnere fugam init, atque in Blachernarum templo positus statim diem obit.

26. Excitato in Chaldia tumultu ab Adriano Chaldo et Tatzate Armenio, Bardæ Boilæ in Chaldia prætoris consilio (a quibus etiam captum Paiper præsidium munitum), Joannes Curcuas scholarum domesticus, pugna in eos conserta ipsorum potitus, clariores quidem oculis orbat, eorum publicata substantia, pauperes vero et obscuros quo velint citra noxam abire jubet. Tatzates vero, in aliud fuga receptus munitum præsidium, petita securitatis fide urbem ingressus est; magisterque provectus in Manganis sub custodia morabatur. Dum vero fugam molitur, captus oculis orbatur. Bardas Boila imperatoris clementia monachi ritu cæsarie multatur.

27. Symeone vero cum omnibus copiis Adrianopolim obsidente ac fortiter urbem oppugnante, quod fames valida obsessos premeret nec 735 ulla frumentandi facultas eis relicta esset, ipsi se prætoremque suum Bulgaris prodiderunt. Erat is Moroleonis seu (verius dicas) Thymoleonis filius, vir cum aliis optimus tum rebus bello præclare gestis clarissimus plurimisque adversus Bulgaros

A τῶν τῆς ἑταιρείας· [P. 482] οἷς συνῆν καὶ Ἀλέξιος πατρίκιος καὶ δρουγγάριος τῶν πλωΐμων ὁ Μουσελὲ μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Διατάξαντες οὖν οὗτοι τὸν λαὸν αὐτῶν ἐν τοῖς πεδινοῖς καὶ χθαμαλωτέροις τόποις τῶν Πηγῶν, τῶν Βουλγάρων ἄνωθεν ἀναφανέντων ἐνόπλων καὶ βοῇ χρησαμένων ἀσήμῳ καὶ φοβερᾷ, καὶ σφοδροτάτως ἐπελασάντων κατ' αὐτῶν εὐθὺς φεύγει ὁ ῥαίκτωρ, σφάττεται δὲ ὑπὲρ τούτου ἀγωνιζόμενος Φωτεινὸς ὁ τοῦ Πλατύποδος, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὲν ἐσφάγησαν, οἱ δὲ ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀπώλοντο· ἄλλοι αἰχμάλωτοι γεγόνασιν. Οἱ Ἀργυροὶ δὲ ἐν τῷ καστελλίῳ φυγόντες διεσώθησαν. Οἱ δὲ Βούλγαροι μηδένα τὸν κωλύοντα ἔχοντες τά τε παλάτια τῶν Πηγῶν ἐπυρπόλησαν καὶ τὸ Στενὸν ἅπαν κατέκαυσαν.

B κδ'. Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ, τῆς ι' ἰνδικτιῶνος, τῇ κ' τοῦ μηνὸς, Θεοδώρα ἡ σύμβιος Ῥωμανοῦ τελευτᾷ, καὶ κατατίθεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ τὸν ὑπ' αὐτοῦ εἰς μοναστήριον γενόμενον· καὶ στέφεται Σοφία ἡ τοῦ βασιλέως Χριστοφόρου γυνή. Τότε καὶ Ἴβηρ κουροπαλάτης ἐν τῇ πόλει παρεγένετο, καὶ πρόοδος αὐτῷ λαμπρὰ γέγονε, καὶ μετὰ τιμῆς ὑπεδέχθη, καὶ ἡ Ἁγία Σοφία τούτῳ κεκοσμημένη ὑπεδείχθη· εἰς ὃν ναὸν εἰσελθὼν καὶ θαυμάσας πάλιν εἰς τὰ ἴδια ὑπέστρεψεν.

κε'. Καὶ πάλιν οἱ Βούλγαροι ἐν τῷ Ἰουνίῳ μηνὶ μέχρι τῶν τῆς Ἁγίας Θεοδώρας παλατίων ἦλθον, καὶ ταῦτα πυρὶ δόντες τὰ ἑξῆς ἐληΐζοντο. Καὶ πάλιν πολέμου γενομένου τρέπονται Ῥωμαῖοι. Ὁ
C δὲ λεγόμενος Σακτήκης πολλὰ ἀνδραγαθήσας πολλούς τε ἀνελὼν, καὶ πρὸς τὸ πλῆθος ἀντιστῆναι μὴ δυνάμενος, καιρίαν πληγεὶς φεύγει, καὶ ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν τεθεὶς εὐθὺς ἀποθνήσκει.

κς'. Ἀνταρσίας δὲ γενομένης ἐν Χαλδίᾳ ὑπὸ Ἀδριανοῦ Χαλδέος καὶ Τατζάτου Ἀρμενίου τῇ ὑποθήκῃ Βάρδα τοῦ Βοΐλα στρατηγοῦντος ἐν Χαλδίᾳ, καὶ τὸ Παΐπερ ὀχύρωμα ἐκρατήθη. Ὁ τῶν σχολῶν δομέστικος Ἰωάννης ὁ Κουρκούας καταπολεμήσας καὶ κατασχὼν τοὺς μὲν περιφανεστέρους ἀποτυφλοῖ καὶ τὰς οὐσίας δημεύει, τοὺς δὲ πενιχροὺς καὶ ἀσήμους ἀθώους κελεύσας ὅποι βούλοιντο ἀπιέναι. Ὁ δὲ Τατζάτης ἐν ἑτέρῳ ὀχυρώματι διαφυγὼν καὶ λόγον αἰτήσας ἐν τῇ πόλει εἰσεληλύθει, καὶ μάγιστρος
D γενόμενος ἐν τοῖς Μαγγάνοις τηρούμενος διητᾶτο· δρᾶσαι δὲ βουλευσάμενος ἁλίσκεται καὶ τῶν ὀμμάτων στερίσκεται. Βάρδαν δὲ τὸν [P. 483] Βοΐλαν ἀπέκειραν, τοῦ βασιλέως αὐτὸν κατοικτείραντος.

κζ'. Συμεὼν δὲ σὺν παντὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ τὴν Ἀδριανούπολιν παρακαθίσαντος καὶ ἰσχυρῶς πολιορκοῦντος, ἐπεὶ καὶ λιμὸς αὐτοὺς ἐπίεζε κραταιὸς καὶ οὐδαμόθεν εἶχον ἐπισιτίσασθαι, προδεδώκασιν ἑαυτούς τε καὶ τὸν στρατηγὸν τοῖς Βουλγάροις. Οὗτος δὲ ἦν ὁ τοῦ Μωρολέοντος υἱὸς ἢ μᾶλλον Θυμολέοντος, εἰπεῖν οἰκειοτέρως, ἀνὴρ τὰ ἄλλα κράτιστος καὶ τὰ πολεμικὰ περιβόητος, ὃς κλεί-

VARIÆ LECTIONES.

[a] ὅπερ ὁ ?

στας ἀνδραγαθίας κατὰ Βουλγάρων ἐπεδείξατο · ὃν καὶ χειρωσάμενος ὁ Συμεὼν, μυρίαις τε αἰκίαις τοῦτον τιμωρησάμενος, τελευταῖον ἀπέκτεινεν. Καὶ Βουλγάροις τὴν τῆς πόλεως φυλακὴν παραδοὺς ὑπεχώρησεν · οἱ τὴν κατ' αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων ἔφοδον ἀκηκοότες, τὴν πόλιν καταλιπόντες ἀπῆλθον, καὶ πάλιν ὑπὸ Ῥωμαίους ἐγένετο.

κη'. Τοῦ δὲ Τριπολίτου Λέοντος μετὰ δυνάμεως πολλῆς τῇ νήσῳ Λήμνῳ καταλαβόντος, Ἰωάννης ὁ πατρίκιος καὶ δρουγγάριος τῶν πλωΐμων ὁ Ῥαδινὸς αἰφνίδιον ἐπιπεσὼν αὐτοῖς πάντας ἀπώλεσε, μόνου αὐτοῦ τοῦ Τριπολίτου διαφυγόντος.

κθ'. Τῷ δὲ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ, τῆς β' ἰνδικτιῶνος, πάλιν Συμεὼν ὁ Βούλγαρος πανστρατὶ κατὰ Κωνσταντινουπόλεως ἐκστρατεύει, καὶ ληΐζεται μὲν Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν, ἐμπυρίζει δὲ πάντα καὶ καταστρέφει καὶ δενδροτομεῖ, μέχρι τῶν Βλαχερνῶν παραγενόμενος, καὶ δὴ ἐπιζητῶν ἀποσταλῆναι αὐτῷ τὸν πατριάρχην Νικόλαον καί τινας τῶν μεγιστάνων, ὥστε περὶ εἰρήνης αὐτοῖς συντυχεῖν. Ἔλαβον οὖν ὁμήρους ἀμφότεροι, καὶ ἐξῆλθον, ὅ τε πατριάρχης καὶ Μιχαὴλ πατρίκιος ὁ Στυπιώτης καὶ Ἰωάννης μυστικὸς ὁ παραδυναστεύων · ἤδη γὰρ Ἰωάννης ὁ ῥαίκτωρ διαβληθεὶς τῷ βασιλεῖ ἀπεκάρη. Οἱ μὲν οὖν τῷ Συμεὼν περὶ εἰρήνης διελέγοντο, αὐτὸς δὲ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν θεάσασθαι ἤθελεν. Ὅπερ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς σφόδρα ἠγαλλιάσατο · ἐπόθει γὰρ τὴν εἰρήνην καὶ τὸ στῆναι τὴν τῶν αἱμάτων χύσιν. Ἀποστείλας οὖν ἐν τῷ τοῦ * Κοσμιδίου αἰγιαλῷ ὀχυρωτάτην κατεσκεύασεν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀπόβασιν, ὥστε τὴν βασιλικὴν τριήρην διεκπλέουσαν ἐν αὐτῷ προσορμίζεσθαι · καὶ περιφράξας αὐτὴν πάντοθεν προσέταξε διατείχισμα μέσον γενέσθαι, ἔνθα ἀλλήλοις ἔμελλον ὁμιλεῖν. Ἐπὶ τούτοις ἀποστείλας Συμεὼν τὸν ἐν τῇ Πηγῇ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ναὸν, ὃν Ἰουστινιανὸς ὁ βασιλεὺς ἐδομήσατο, ἐνέπρησεν, καὶ τὰ περὶ αὐτὸν πάντα, δῆλος ὢν ἐντεῦθεν μὴ τὴν εἰρήνην ἐθέλων, [P. 484] ἀλλ' ἐπ' ἐλπίσι μετεώροις τὸν βασιλέα ἐξαπατῶν. Καὶ παραγενόμενος ὁ βασιλεὺς ἅμα τῷ πατριάρχῃ ἐν Βλαχέρναις εἰς τὴν ἁγίαν εἰσῆλθε σορὸν, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνας εἰς εὐχὴν, εἶτα καὶ πρηνὴς πεσὼν, δάκρυσι τὸ ἅγιον κατέβρεχεν ἔδαφος, τὴν πανάχραντον Θεοτόκον ἀντιβολῶν τὴν ἀκαμπῆ καὶ ἀμείλικτον τοῦ ὑπερηφάνου Συμεὼν καρδίαν μαλάξαι καὶ πεῖσαι τὰ πρὸς εἰρήνην συνθέσθαι. Τὸ ἅγιον οὖν μαφόριον τῆς παναγίας Θεοτόκου ἐκ τῆς κιβωτοῦ ἀνελόμενος ἐξῄει τοῦ ναοῦ, καὶ καταλαμβάνει τὸν ὡρισμένον τόπον. Ἐνάτη δὲ ἦν τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, πέμπτη δὲ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα · καὶ τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ παραγίνεται Συμεὼν, πλῆθος ἄπειρον ἐπαγόμενος, εἰς πολλὰς διῃρημένον τὰς παρατάξεις, τῶν μὲν χρυσασπίδων καὶ χρυσοδοράτων, τῶν δὲ ἀργυρασπίδων καὶ ἀργυροδοράτων, τῶν δὲ πάσῃ ὅπλων χροιᾷ κεκοσμημένων, πάντων καταπεφραγμένων σιδήρῳ · οἱ μέσον αὐτῶν διειληφότες τὸν Συμεὼν ὡς βασιλέα εὐφήμουν τῇ τῶν Ῥωμαίων φωνῇ. Πάντες δὲ

A tropæis cum primis conspicuus. Ejus itaque Symeon potitus, post innumera irrogata supplicia ac dehonestamenta, ad extremum peremit. Tum relicta Bulgaris custodiendæ urbis provincia recessit. Relicti vero præsidiarii, audita Romanorum in eos aggressione, relicta urbe domum abierunt; rursusque illa Romanæ ditioni cessit.

28. Cum autem Leo Tripolita cum ingenti fortique exercitu in Lemnum insulam venisset, Joannes Radinus patricius et classis drungarius subita impressione in hostes irruens omnes internecione, solo Tripolita fuga elapso, delevit.

29. Mense autem Septembri, indictione secunda, rursus Symeon Bulgarus cum omnibus copiis adversus Byzantium aciem educit; Thraciamque et B Macedoniam populatus omnia incendit atque evertit, arboresque ad Blachernas usque veniens succidit. Tum Nicolaum patriarcham ac aliquos procerum, quibuscum de pace sit collocuturus, ad se mitti petit. Dati itaque utrinque obsides, exiitque Nicolaus patriarcha et Michael Stypiotes patricius, necnon Joannes mysticus et publicæ administrationis imperatori socius. Jam quippe Joannes rector, conjurationis 736 delatus, monachi ritu detonsus fuerat. Atque hi quidem cum Symeone de pace tractabant: verum Symeon ipsum Romanum imperatorem videre expetiit. Eo nuntio accepto, imperator valde gavisus est: pacis enim desiderio actus, immanes cædes atque cruores sisti aliquando C summe expetebat. Mittens igitur ad Cosmidii littus munitissimum exscensum construxit, ad quem prætoria triremis emenso itinere remis impelleretur, ac ubi inter se sermonem essent collaturi. Inter hæc Symeon missa suorum manu sanctissimæ Dei Genitricis templum Pegis a Justiniano imperatore exstructum ac vicina quæque succendit; quibus nolle se pacem, sed vana spe imperatorem deludere, ostendit. Veniens autem imperator ad Blachernas cum patriarcha, atque ad sanctum loculum ingressus, extensis in preces manibus inque faciem cernuus ac provolutus, ubertim lacrymis solum irrigans, intemeratissimam Dei Genitricem durum immitemque superbi Symeonis animum emollire rogabat eumque ad pacem componendam D inflectere. Sancto igitur sanctissimæ Dei Genitricis maphorio (palliolo nimirum ac veste) e scriniolo sublato, templo egressus ad locum constitutum venit. Nona erat mensis Septembris, quinta feria, cum Symeon ingenti suorum stipatus satellitio, in multas distincto acies atque ordines, accedit. Militum alii aureis clypeis ac pilis, alii argenteis 737 auroque et argento vermiculatis instructi; omnesque ferro circumcincti, sui medium susceptum Symeonem, faustis vocibus tanquam imperatorem ac regem Romana lingua dilaudabant. Senatus omnis muris assidens, quæ gerebantur longe prospectabant. Erat igitur tunc vi-

VARIÆ LECTIONES.

* τοῦ] τῶν P.

dere regium vere animum ac magnificum, mentisque interritæ admirari constantiam fortisque pectoris robur ac nihil collabentem audaciam, quod tanto hostium appulsu non est consternatus, non expavit, non pedem retulit, sed quasi in amicorum se cœtum inferret, sic quiete processit, velut tantum non subditorum salutis pretium, animam hostibus offerret. Prior ergo ad eum quem dixi exscensum cum venisset, Symeonem præstolabatur. Hinc ergo inde datis obsidibus, omnique diligentia Bulgaris lustrata machina, num quis in ea dolus aut insidiæ laterent, Symeon equo desiliens ad imperatorem intravit. Mutuo igitur alter alterum complexi, ac post datas jam acceptasque salutes, sermones de pace miscebant, quando ferunt imperatorem in hæc verba Symeonem allocutum esse : *Audivi te hominem Dei cultorem ac verum Christianum esse : at facta video haud satis illi de te famæ verbisque consentanea. Ejus enim qui Dei cultor sit ac Christianus, istud proprium ut pacem ac charitatem colat, siquidem Deus est atque dicitur charitas* [1], *impii autem et infidelis, ut cædibus injusteque fuso cruore gaudeat. Si igitur verus Christianus es, uti certo existimamus, tandem aliquando iniquis* **738** *finem cædibus impone; ac qui sis Christianus atque dicaris, nobiscum Christianis pacis percusso fœdere innoxium sanguinem fundere desine, nec velis Christianorum dexteras ejusdem fidei Christianorum cruoribus fœdari. Nam tu quoque homo es, qui mortem et resurrectionem et judicium atque retributionem exspectes. Hodie cum sis, cras in pulverem dissolveris. Febris una superbientis animi jactantiam omnem exstinguet. Quam igitur Deo rationem pro injustis cædibus, cum ab humanis migraveris, redditurus es? Quo vultu in tremendam justumque judicem oculos intendes? Si te divitiarum cupido exagitat, iis ad satietatem implebo. Tantum dexteram contine, pacem amplectere, cole concordiam, ut et ipse vitam pacatam agas et a cædibus liberam atque tranquillam curisque solutam, ac demum Christianorum ærumnæ necesque finem habeant. Nefas enim est ut ii adversus ejusdem fidei cultores arma tollant.*

30. Tanta hæc locutus imperator conticuit. Symeon vero propensam adeo humilitatem plenaque modestiæ verba reveritus componendæ pacis assensum præbuit. Alter igitur alteri vale dicentes, mutuisque exsatiati complexibus, hinc inde discessere, postquam imperator Symeonem muneribus magnifice accepisset. Quod vero tunc accidit, narraturus sum, quippe prodigium remque novam et inauditam, eorum sensu ac judicio qui hæc conjectari norunt. Mutuo enim colloquentibus regibus duas desuper aquilas devolasse ferunt

οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς τοῖς τείχεσιν ἐφεστηκότες κατεθεῶντο τὰ δρώμενα. Ἦν οὖν ἰδεῖν τότε ψυχὴν βασιλικὴν τῷ ὄντι καὶ μεγαλόφρονα, καὶ θαυμάσαι τὸ τοῦ φρονήματος ἀκατάπληκτον καὶ τὸ τῆς ἀνδρίας παράστημα, ὅτι τοσαύτην πολεμίων βλέπων ἐπιφορὰν οὐ κατεπλάγη καὶ συνεστάλη καὶ ὑπεχώρησεν, ἀλλ' ὥσπερ εἰς πλῆθος φίλων χωρῶν οὕτως ἀτρέμας ὁπῄει, μόνον οὐχὶ τὴν ψυχὴν τοῖς πολεμίοις τῶν ὑπηκόων διδοὺς ἀντίλυτρον. Πρῶτος οὖν ἐν τῇ ῥηθείσῃ ἀποβάθρᾳ καταλαβὼν τὸν Συμεὼν ἐξεδέχετο. Ἐπεὶ δὲ ὅμηροι ἐξ ἀμφοτέρων ἐλήφθησαν τῶν μερῶν καὶ τὴν ἀποβάθραν οἱ Βούλγαροι διηρευνήσαντο ἀκριβῶς, μή πού τις δόλος ἢ ἐνέδρα τυγχάνει, κατῆλθε Συμεὼν τοῦ ἵππου καὶ πρὸς τὸν βασιλέα εἰσῆλθεν. Ἀσπασάμενοι οὖν ἀλλήλους εἰρήνης λόγους ἐκίνησαν. Εἰπεῖν δὲ λέγεται τὸν βασιλέα πρὸς Συμεών. *Ἀκήκοά σε θεοσεβῆ ἄνθρωπον καὶ Χριστιανὸν ὑπάρχειν ἀληθινόν, βλέπω δὲ τὰ ἔργα μηδαμῶς τοῖς λόγοις συμβαίνοντα. Ἴδιον μὲν γὰρ θεοσεβοῦς ἀνθρώπου καὶ Χριστιανοῦ τὸ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀγάπην ἀσπάζεσθαι, εἴπερ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί, καὶ λέγεται, ἀσεβοῦς δὲ καὶ ἀπίστου τοῦ χαίρειν σφαγαῖς καὶ αἵμασιν ἀδίκως ἐκχεομένοις· εἰ μὲν οὖν ἀληθὴς Χριστιανὸς ὑπάρχεις, καθὼς πεπληροφορήμεθα, στῆσόν ποτε τὰς ἀδίκους σφαγὰς καὶ τὰς τῶν ἀνοσίων αἱμάτων ἐκχύσεις, καὶ σπεῖσαι μεθ' ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν τὴν εἰρήνην, Χριστιανὸς* [P. 485] *ὢν καὶ αὐτὸς καὶ ὀνομαζόμενος, καὶ μὴ θέλε μολύνεσθαι Χριστιανῶν δεξιὰς αἵμασιν ὁμοπίστων Χριστιανῶν. Ἄνθρωπος εἶ καὶ αὐτὸς θάνατον προσδοκῶν καὶ ἀνάστασιν καὶ κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν, καὶ σήμερον μὲν ὑπάρχων, αὔριον δὲ εἰς κόνιν διαλυόμενος. Εἷς πυρετὸς ἅπαν κατασβέσει τὸ φρύαγμα. Τίνα οὖν λόγον δώσεις τῷ Θεῷ ἐκεῖθεν ἀπελθὼν ὑπὲρ τῶν ἀδίκων σφαγῶν; ποίῳ προσώπῳ τῷ φοβερῷ καὶ δικαίῳ ἐνατενίσῃς κριτῇ; Εἰ πλούτου ἐρᾷς, ἐγώ σε κατακόρως τούτου ἐμπλήσω. Μόνον ἐπίσχες τὴν δεξιάν, ἄσπασαι τὴν εἰρήνην, ἀγάπησον τὴν ὁμόνοιαν, ἵνα καὶ αὐτὸς βίον ζήσῃς εἰρηνικὸν καὶ ἀναίμακτον καὶ ἀπράγμονα, καὶ οἱ Χριστιανοὶ παύσωνταί ποτε τῶν συμφορῶν καὶ στήσωνται τὸ Χριστιανοὺς ἀναιρεῖν· οὐ γὰρ θέμις αὐτοῖς αἴρειν ὅπλα καθ' ὁμοπίστων.*

λ'. Τοσαῦτα ὁ βασιλεὺς εἰπὼν ἐσίγησεν. Ὁ δὲ Συμεὼν αἰδεσθεὶς τὴν τοσαύτην ταπείνωσιν καὶ τοὺς λόγους, κατένευσε τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι. Ἀσπασάμενοι οὖν ἀλλήλους καὶ διαχωρισθέντες, δώροις μεγαλοπρεπέσι τοῦ βασιλέως δεξιωσαμένου τὸν Συμεών. Ὃ δὲ τότε συμβέβηκεν, διηγήσομαι, τεράστιόν τε ὂν καὶ τοῖς ταῦτα συγκρίνειν εἰδόσι παράδοξον. Δύο φασὶν ἀετοὺς τῶν βασιλέων ὁμιλούντων ἄνωθεν αὐτῶν ὑπερπτῆναι [10], κλάγξαι τε καὶ πρὸς ἀλλήλους συμμῖξαι καὶ παραυτίκα διαζευχθῆναι ἀλλήλων, καὶ τὸν μὲν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλθεῖν, τὸν δὲ ἐπὶ τὴν Θρᾴκην

[1] I Joan. IV, 8.

VARIÆ LECTIONES.

[10] ὑπερπτῆναι P, at mox διαπτῆναι.

διαπτῆναι. Τοῦτο ἀκριβῶς οἱ τὰ τοιαῦτα σκοποῦντες οὐ καλὸν ἔκριναν οἰωνόν· ἀσυμβάτους γὰρ ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ ἀμφοτέρους διαλυθήσεσθαι ἔφησαν. Συμεὼν δὲ τὸ αὐτοῦ στρατόπεδον καταλαβὼν τοῖς ἑαυτοῦ μεγιστᾶσι τὴν τοῦ βασιλέως ἀπήγγειλε σύνεσιν καὶ ταπείνωσιν, ἐξεθείαζέ τε αὐτοῦ τό τε εἶδος καὶ τὴν ῥώμην καὶ τὸ ἀκατάπληκτον τοῦ φρονήματος.

A clangoremque edentes coivisse, ac 739 mox facto divortio alteram quidem urbem petiisse, alteram in Thraciam pennarum remigio sese subduxisse. Nec hæc fausti ominis judicata iis quibus istiusmodi curiosius rimandis addicta opera; nempe discordes fore infectaque recessuros pace principes divinavere. Symeon in castra reversus imperatoris sapientiam et modestiam in procerum suorum concilio sermone prosecutus, formamque et robur et imperculsum animum liberaliter laudavit.

λα'. Μηνὶ Δεκεμβρίῳ κε' ἔστεψεν Ῥωμανὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, Στέφανον καὶ Κωνσταντῖνον. Τὸν δὲ Θεοφύλακτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, εὐνοῦχον ὄντα, ἐποίησεν κληρικὸν ὁ Νικόλαος καὶ σύγκελλον προχειρισάμενος, χειροτονεῖ δὲ ὑποδιάκονον.

31. Mensis Decembris quinto supra vigesimum Romanus imperator filios suos Stephanum et Constantinum in Magna ecclesia augustali corona donavit; Theophylactum autem ejus item filium, qui spado esset, Nicolaus fecit clericum, syncellumque præficiens hypodiaconum ordi-
B navit.

λβ'. Τῇ δὲ ιε' τοῦ Μαΐου μηνὸς, ἰνδικτιῶνος γ' [11], τελευτᾷ ὁ πατριάρχης Νικόλαος, κρατήσας ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ ἀναβάσει τοῦ πατριαρχείου [12] ἔτη ιγ', καὶ θάπτεται ἐν τῇ [P. 486] μονῇ αὐτοῦ τῶν Γαλακρηνῶν. Τῷ δὲ Αὐγούστῳ μηνὶ Στέφανος ὁ Ἀμασείας εὐνοῦχος ὢν γίνεται πατριάρχης. Ἰωάννης δὲ ὁ μυστικὸς καὶ παραδυναστεύων, ἐπεὶ κατὰ τοῦ βασιλέως φρονεῖν ἠλέγχθη, φυγῇ χρησάμενος ἐν τῇ τῆς Μονοκαστάνου ἀποκείρεται μονῇ. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ τοῦ Βοΐλα ἐν τῷ Ὀλύμπῳ ἀποκείρεται. Προβάλλεται δὲ ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς Θεοφάνην πρωτοβεστιάριον παραδυναστεύοντα. Γίνεται δὲ τότε σεισμὸς φοβερὸς ἐν τῷ τῶν Θρᾳκησίων θέματι, καὶ χάσμα γῆς μέγα καὶ καταπληκτικὸν, ὡς πολλὰ χωρία καὶ ἐκκλησίας αὐτάνδρους καταπτωθῆναι [13].

32. Mensis Maii die quinto decimo, indictione tertia, moritur Nicolaus patriarcha, patriarchatu potitus annos quatuordecim, ex quo secundo sedem conscendit; sepeliturque in monasterio suo Galacrenorum. Mense autem Augusto Stephanus Amaseæ metropolita, ipse eunuchus, patriarcha creatur. Porro Joannes mysticus et subadjuva, quod res novas moliri ac imperatori insidiari convictus fugam inierat, in Monocastani monasterio monachi ritu tondetur. Constantinus item Boelas in Olympo capillorum cultu mulctatur. Præficit vero Romanus imperator subadjuvam Theophanem protovestiarium, quo tempore formidabilis terræ 740 motus in Thracesiorum
C themate accidit, ingensque terræ hiatus ac terrificus, ut multa prædia et loca ac ecclesiæ virique in eis absorbente vasta voragine pariter perierint.

λγ'. Μηνὶ Μαΐῳ κζ', ἰνδικτιῶνος ιε', Ἰωάννης ὁ ἀστρονόμος εἶπεν Ῥωμανῷ τῷ βασιλεῖ ὅτι *Ἡ ἱσταμένη στήλη ἐπάνω τῆς καμάρας τοῦ Ξηρολόφου καὶ ἐπὶ δυσμὰς βλέπουσα τοῦ Συμεών ἐστι· καὶ εἰ ταύτης τὴν κεφαλὴν ἐκκόψεις, τῇ αὐτῇ ὥρᾳ ὁ Συμεὼν τελευτᾷ.* Ἀποστείλας οὖν ὁ βασιλεὺς τῇ νυκτὶ τὴν κεφαλὴν τῆς στήλης ἐξέκοψε· καὶ τῇ αὐτῇ ὥρᾳ ὁ Συμεὼν εἰς Βουλγαρίαν ἐτελεύτησε, Πέτρον τὸν υἱὸν αὐτοῦ προβαλόμενος ἄρχοντα, ὃν ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικὸς εἶχεν· Μιχαὴλ δὲ τὸν ἐκ τῆς προτέρας αὐτῷ γενόμενον γυναικὸς ἀπέκειρε μοναχόν. Ἰωάννης δὲ καὶ Βενιαμὶν οἱ τοῦ Πέτρου ἀδελφοὶ ἐπιστολὴν ἐκομίσαντο Βουλγαρικήν.

33. Mensis Maii die septimo supra vigesimum, indictione quinta decima, ait Joannes astronomus imperatori: *Quæ super Xerolophi fornicem erecta statua est, versa facie ad occidentem, Symeonis figura est. Ejus caput si exciderís, ipsa hora Symeon diem obibit.* Misso itaque noctu imperator ministro statuæ caput abstulit, eademque hora Symeon in Bulgaria occidit, Petro filio, quem ex secundo toro susceperat, principe designato ac successore, Michaele vero ex priore uxore nato in monachum attonso. Joannes porro et Benja-
D min epistolam Bulgaricе scriptam attulerunt.

λδ'. Τὰ κύκλῳ οὖν ἔθνη τὴν τοῦ Συμεὼν μαθόντες τελευτὴν, οἵ τε Χροβάτοι καὶ οἱ λοιποὶ, κατὰ Βουλγάρων κινεῖν ἐβούλοντο· λιμοῦ δὲ μεγίστου μετὰ καὶ ἀκρίδων τὴν Βουλγαρίαν ἐκπιέζοντος, ἐδεδίεσαν καὶ μᾶλλον τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐπέλευσιν. Ὅθεν καὶ κατὰ Ῥωμανίαν ἐκστρατεύουσι καὶ τῇ Μακεδονίᾳ καταλυμαίνονται. Οἱ δὲ Βούλγαροι τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐξέλευσιν τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες περὶ εἰρήνης φροντίζουσι, καὶ ἀποστέλλουσι μοναχόν τινα Καλοκῦριν ὀνομαζόμενον, Ἀρμενιακὸν τῷ γένει· ὃς παρὰ τοῦ βασιλέως ἀσμενέστατα δεχθεὶς τὴν εἰρή-

34. Audita itaque Symeonis morte circumvicinæ nationes, Chrobati pariter ac reliqui, adversum Bulgaros bellum movere cogitabant. Cumque fames maxima ac locustarum vis Bulgariam dire premeret et affligeret, Romanorum in se impetum ac grassationem magis formidabant. Idcirco illi quoque Macedoniam populari. Audita autem imperatoris in eos expeditione de pace solliciti, monachum quemdam patria Armenium, Calosyrim nomine, mittunt. Susceptus ab imperatore placidissime legatus, pace confirmata,

VARIÆ LECTIONES

[11] γ'] ιγ' margo P. [12] πατριάρχου P. [13] καταποθῆναι p. 582 c.

nuptiarum fœdera cum imperatore **741** inire A deposcit. Pacti itaque Mariam Christophori imperatoris filiam nuptum daturos, Petrum per litteras accersunt. Mittitur ergo Nicetas magister Romani imperatoris socer, qui venienti Petro occurrens in urbem usque deducat. Venerant ad Blachernas, cum imperator salutatum egressus, qui hospites adessent officiosissime amplexus est; habitoque secretiori tractatu pacis fœdera ac nuptiales contractus subscripsere, Theophane protovestiario horum illis sequestro et instructore. Mensis vero Octobris die octavo Petrus et Maria corollas nuptiales in sanctissimæ Dei Genitricis Pegarum æde subeunt, benedictionem impartiente patriarcha Stephano. Cunctisque nuptiarum ritu legitimis festis gaudiis peractis, non minima Bulgarorum contentio fuit ut Christophorus faustis ipse vocibus ac ominibus prior acciperetur, deinde Constantinus; quod ipsum ut fieret imperator consensit. Nec post multos dies, accepta Petrus Maria conjuge, in Bulgariam discessit.

35. Veniunt a Melitene legati, eisque comes eorum dux Apolasath: congruis vero honoribus a Romano suscepti, pacis fœdere constituto, ad sua reversi sunt. Quo ex tempore Romanis succenturiati adversus suæ gentis homines Saracenos bella gerebant, triumphique pompa una cum Romanis captivos ducentes Agarenos in urbem intrabant: res sane **742** mira et inaudita, impierumque Agarenorum infelicitatis certa probatio. Apolasath autem, viro prudente ac sagaci, vivis exemplo mox pacis fœdera dissolvere. Expeditione ergo in eos suscepta Joannes Curcuas scholarum domesticus cum legionibus ac agminibus, Meliasque cum Armeniis, in eas angustias Melitenem ac circumvicina loca conjecerunt, ut in curatoriam (nos provinciam dicimus) eam imperator redegerit, multaque auri et argenti millia annuo tributo inde accipienda imperarit.

36. In crimen porro vocatus Nicetas magister, Christophori imperatoris socer, eo nomine quod auctor genero esset ut adversus patrem assumpta tyrannide imperio eum pelleret. Quare hunc urbe ejectum monachum effecere.

37. Die decima octava Junii mensis, indictione sexta, moritur Stephanus patriarcha, cum sedem tenuisset annos duos, menses undecim. Quarta decima vero mensis Decembris Tryphonem, virum religiosum ac notæ sanctitatis, ex Opsicio adducunt atque ad certum tempus patriarcham constituunt. Unde illo ad tempus fungi munere non sustinente, sed ad finem usque vitæ sedem retinere volente, dolo in sententiam inducunt, hoc modo. Nolente enim assensum præbere, aiunt nescire eum litteras nec posse scribere, eaque ratione obniti ac resistere. Probaturus

A νην ἐδεϐαίωσε, καὶ συνάλλαγμα [14] μετὰ τοῦ βασιλέως ποιῆσαι αἰτεῖται. Σύμφωνά τε ποιήσαντες εἰς τὸ δοῦναι αὐτῷ Πέτρῳ τὴν θυγατέρα Χριστοφόρου τοῦ βασιλέως Μαρίαν, γράφουσι τῷ Πέτρῳ ἐλθεῖν. Ἀποστέλλεται οὖν Νικήτας μάγιστρος ὁ συμπένθερος Ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως ὑπαντῆσαι αὐτῷ καὶ ἀγαγεῖν μέχρι τῆς πόλεως. Καὶ ἐλθόντες ἐν Βλαχέρναις, ὁ βασιλεὺς ἀπελθὼν κατησπάσατο αὐτόν· καὶ τὰ εἰκότα συνομιλήσαντες ὑπέγραψαν τά τε σύμφωνα τῆς εἰρήνης καὶ τὰ γαμικὰ συναλλάγματα, μεσολαβοῦντος ἐν τούτοις τοῦ πρωτοβεστιαρίου Θεοφάνους· [P. 487]. Τῇ δὲ η' τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς στέφεται Πέτρος καὶ Μαρία ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν Πηγῶν παρὰ Στεφάνου πατριάρχου. Πάντων δὲ τῶν εἰθισμένων φαιδρῶς τελεσθέντων, οἱ B Βούλγαροι ἔνστασιν οὐ μικρὰν ἐποιήσαντο τοῦ πρότερον εὐφημεῖσθαι Χριστοφόρον, εἶτα Κωνσταντῖνον· ὃ καὶ ἐπένευσεν ὁ βασιλεύς. Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας λαμβάνει τὴν ἰδίαν γυναῖκα Μαρίαν ὁ Πέτρος, καὶ ἐπὶ Βουλγαρίαν πορεύεται.

λε'. Ἔρχονται πρέσβεις ἀπὸ Μελιτηνῆς, καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Ἀπολάσαθ. Καὶ ὑποδεχθέντες [15] παρὰ Ῥωμανοῦ μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς, σύμφωνά τε εἰρήνης ποιήσαντες, ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἔκτοτε συνεστρατεύοντο Ῥωμαίοις κατὰ τῶν ὁμοφύλων Σαρακηνῶν, καὶ ἐν τοῖς ἐπινικίοις συνήρχοντο τοῖς Ῥωμαίοις ἐν τῇ πόλει, αἰχμαλώτους ἄγοντες Ἀγαρηνούς· ὅπερ ἦν θαυμαστὸν καὶ παράδοξον καὶ δεῖγμα τῆς τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν C δυστυχίας. Τελευτήσαντος δὲ Ἀπολάσαθ ἀνδρὸς φρονίμου καὶ συνετοῦ διέλυσαν τὴν εἰρήνην οἱ τὴν Μελιτηνὴν κατοικοῦντες. Ἐκστρατεύσαντες οὖν κατ' αὐτῶν ὅ τε Δοὺξ τῶν σχολῶν Ἰωάννης ὁ Κουρκούας μετὰ τῶν θεμάτων καὶ ταγμάτων καὶ Μελίας μετὰ τῶν Ἀρμενίων· οἳ καὶ εἰς τοσαύτην στένωσιν τὴν Μελιτηνὴν κατέστησαν καὶ τὰ περὶ αὐτήν, ὡς καὶ κουρατωρείαν ποιῆσαι ταύτην τὸν βασιλέα, καὶ πολλὰς χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου ἐκεῖθεν λαμβάνειν ἐτησίως.

λς'. Κατηγορήθη δὲ Νικήτας μάγιστρος ὁ πενθερὸς Χριστοφόρου βασιλέως ὡς ὑποτιθέμενος αὐτῷ κατὰ τοῦ ἰδίου γενέσθαι πατρὸς καὶ τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐξεῶσαι. Τοῦτον ἐξώρισαν τῆς πόλεως καὶ μο- D ναχὸν ἐποίησαν.

λζ'. Τῇ ιη' τοῦ Ἰουνίου μηνός, τῆς ϛ' ἰνδικτιῶνος, τελευτᾷ Στέφανος πατριάρχης, κρατήσας ἔτη β' μῆνας ια'. Τῇ δὲ ιδ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ἄγουσι Τρύφωνα ἀπὸ τοῦ Ὀψικίου, ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ ἁγιότητι μαρτυρούμενον, καὶ χειροτονοῦσι πατριάρχην ἐπὶ ῥητῷ χρόνῳ. Ὅθεν αὐτοῦ μὴ ἀνεχομένου ἐπὶ ῥητῷ χρόνῳ γενέσθαι, ἀλλὰ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ, δόλῳ τοῦτον πείθουσι τῷ τρόπῳ τούτῳ. Λέγουσι γὰρ μὴ βουλομένῳ συγκατατεθέσθαι· *Οὗτος οὐκ οἶδε γράμματα, οὐδὲ γράψαι δύναται, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀνθίσταται*. Ὁ δὲ βεϐαιῶσαι βουλόμενος αὐτοὺς ὅτι καὶ γράφει καὶ ἀναγινώσκει, [P. 488] αἰτεῖ

VARIÆ LECTIONES.

[14] καὶ γαμικὸν συνάλλαγμα? [15] ἀποδεχθέντες P.

χάρτην καὶ μέλαν. Παρέχουσιν οὖν αὐτῷ τόμου καινὸν, καὶ κάτω που πρὸς τὰ τέλη ποιοῦσιν γράψαι· *Τρύφων ἐλέει Θεοῦ μοναχὸς καὶ πατριάρχης ἀρεσθεὶς καὶ στοιχῶν τοῖς προγεγραμμένοις ἰδίᾳ χειρὶ ὑπέγραψα*. Τοῦτο λαβόντες χειροτονοῦσιν αὐτὸν πατριάρχην. Γράφουσιν οὖν ἄνωθεν τῆς ὑπογραφῆς τοῦ πατριάρχου Τρύφωνος ὅπερ αὐτοὶ ἐβούλοντο· μεθ' ὃ καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ῥητοῦ χρόνου καταβιβάζουσιν αὐτὸν, τοῦ πατριάρχου μὴ θέλοντος, ὅμως τῇ ἰδίᾳ ὑπογραφῇ πεισθέντα καὶ τὴν πλάνην μὴ φέροντα. Τοῦτο δὲ γέγονεν διὰ τὸ εἰς μέτρον φθάζειν ἡλικίας ἤδη Θεοφύλακτον τὸν τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ υἱόν.

itaque sibi scribendi atque legendi peritiam non deesse, chartam sibi et **743** atramentum afferri jubet. Novo igitur allato tomo, ad oram infra scribere faciunt: *Tryphon Dei misericordia monachus et patriarcha, quæ præscripta sunt grata habens, eisque assensum præbens, manu propria subscripsi*. Libello accepto patriarcham inaugurant. Tum quidquid videbatur, in charta vacua ante Tryphonis subscriptionem exarant. Postea, ac ubi præstitutum illi tempus effluxerat, invitum patriarcham sede deturbant, propriæ tamen cedentem subscriptioni, et cum ille factam sibi fraudem moleste ferret. Inde vero tota instructa fraus, quod Theophylactus Romani imperatoris filius ætatis jam modum, et ut sacerdotio maturus videretur, attingeret.

[P. 488] λη'. Τῇ δὲ κε' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς χειμὼν ἀφόρητος γέγονεν, ὡς κρυσταλλωθῆναι τὴν γῆν ἐπὶ ἡμέρας ρκ'. Ὅθεν καὶ γέγονε μέγας λιμὸς, καὶ θάνατος ἐκ τούτου πολὺς, ὡς μὴ δύνασθαι τοὺς ζῶντας ἐκκομίζειν τοὺς τεθνεῶτας. Ὅθεν βασιλεὺς Ῥωμανὸς, τὴν ἀφόρητον ἐκείνην βίαν τοῦ ψύχους κατανοήσας, καὶ τὴν τοῦ λιμοῦ παραμυθησόμενος ἔνδειαν, ἀνέφραξέ τε θυρίσι καὶ σανιδώμασι τὰς τῶν ἐμβόλων στοὰς, ὡς μὴ τὴν χιόνα καὶ τὸ ψῦχος ἐκεῖθεν ἐπεισιέναι τοῖς πένησι, καὶ ἄρκλας ἐν πᾶσι τοῖς ἐμβόλοις κατεσκεύασεν. Ἀργύριά τε κατὰ μῆνα τοῖς ἐν ταύταις κατακειμένοις πένησι δίδοσθαι διετάξατο, καὶ τὰ μηνιαῖα τριμήσια τοῖς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πένησι διανέμεσθαι, ὡς εἶναι τὰ διδόμενα καθ' ἕκαστον μῆνα ἀργυρίου ἐγκεχαραγμένου χιλιάδας ιβ'. Τρεῖς δὲ αὐτῷ πένητες καθ' ἑκάστην συνήσθιον, λαμβάνοντες ἀνὰ νομίσματος ἑνός. Τῇ δὲ τετράδι καὶ τῇ παρασκευῇ μοναχοὶ ὁμοίως, λαμβάνοντες ἀνὰ νομίσματος ἑνός. Ἦν δὲ καί τις τῶν παίδων ἀναγινώσκων ἐν τῇ τραπέζῃ αὐτοῦ. Φιλομόναχος δὲ εἰ καί τις ἄλλος ὤν, πᾶσι τοῖς ἀρετῆς ἀντεχομένοις μοναχοῖς τὰς ἑαυτοῦ πράξεις μετὰ δακρύων ἔλεγεν, τάς τε ἐκκλησίας παντοίως ἐκόσμει, καὶ τοῖς ἐν πᾶσιν ὄρεσι μοναχοῖς ῥόγας ἐξαπέστειλε, τά τε μοναστήρια περιέθαλπε, καὶ τοῖς ἐν αὐτοῖς διὰ Θεὸν ἀποκαρεῖσιν ἢ καὶ ἐγκλείστοις οὖσι ῥόγας τυπώσας οὐ διέλιπε διδόναι. Ταῦτα ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα τῶν ἀπείρων αὐτοῦ κατορθωμάτων καὶ ἐλεημοσυνῶν διεξήλθομεν.

38. Ejusdem mensis die vigesima quinta adeo aspera hiems fuit, ut terra dies centum viginti gelu non solverit. Ex quo fames ingens magnaque mortalitas fuit, sic nimirum ut nec efferendis mortuis vivi sufficerent. Romanus itaque intolerandam hanc frigoris vim considerans, famisque levaturus inopiam, porticuum spatia tabulatis distinxit et fenestras apposuit, ne inde nix frigusque pauperibus incommodarent. Arculas quoque seu projecturas in cunctis porticibus exstruxit, pauperibusque in eis jacentibus quot mensibus argenteos numerandos constituit, similiter quoque pauperibus in ecclesiis constitutis trimetia erogari jussit, adeo ut signati argenti duodecim millia quot mensibus tribuerentur. Tres quotidie pauperes in ejus mensa comedebant, ac singuli nummum **744** accipiebant. Simili etiam ratione feriis quarta et sexta monachos adhibebat, qui ipsi singulos nummos acciperent. Erat et puerorum unus, qui in ejus mensa lectoris munus obiret. Cumque erga monachos, si quis alius, affectu duceretur, cunctis ejus instituti viris, qui virtutis propensius cultores essent, in lacrymas effusus actus suos referebat. Ecclesiis omnis generis ornatum adhibebat; monachis ubique in montibus exercentibus munera ac stipendia mittebat. Monasteria fovebat, ac iis qui in illis propter Deum comam posuerant, sive etiam inclusi agebant, constituta stipendia præbere non cessabat. Pauca hæc ex multis ac innumerabilibus ejus virtutum eleemosynarumque nobis perscripta opera.

λθ'. Ἐπέθεντο Πέτρῳ τῷ Βουλγάρῳ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μετὰ καὶ ἑτέρων μεγιστάνων τοῦ Συμεών. Καὶ φωραθέντες, ὁ μὲν Ἰωάννης τύπτεται καὶ ἐγκλείεται ἐν τῇ φυλακῇ, οἱ δὲ λοιποὶ τιμωρίαις οὐ ταῖς τυχούσαις ὑποβάλλονται. Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἀποστέλλει καὶ ἀναλαμβάνει τὸν Ἰωάννην.

39. Petro Bulgaro insidiatus ejus frater Joannes cum aliis Symeonis proceribus: deprehensi, Joannes quidem verberibus affectus ac carceri mancipatus, reliqui vero non vulgaribus examinati suppliciis sunt. Imperator ubi cognovit, qui ad se Joannem adducant mittit.

μ'. Τῇ β' ἡμέρᾳ τοῦ Μαρτίου μηνὸς, Κοσμίτης ἔπεσεν ἐν τῷ φόρῳ ἐκ τῶν ἐν τοῖς στοιχηδὸν ἱσταμένοις ἐκεῖσε κίοσι, καὶ ἀπέκτεινεν ἄνδρας ἕξ. Γέγονε δὲ καὶ ἐμπρησμὸς εἰς τὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ φόρου ἔμβολον, καὶ ἐκάησαν τὰ κηρόπωλα καὶ τὰ γουνάρια μέχρι τῶν Ψιχῶν.

40. Mensis Martii die altera Cosmites in foro cecidit ex iis qui columnis per ordinem ibi erectis impositi sunt et sex viros oppressit. Contigit vero etiam incendium ad sanctissimæ Dei Genitricis Fori porticum, incenditque cerariorum pelliciariorumque officinas, usque ad Psichas.

μα'. Τῷ δὲ Αὐγούστῳ μηνὶ, τῆς δ' ἰνδικτιῶνος,

41. Mense Augusto, indictione quarta, mortuus

est Christophorus imperator atque in domo patris sepultus. Trypho quoque patriarcha, 745 qui præstitutum jam tempus munere functus esset, abdicatus in suo monasterio vivendi finem facit. Porro Ecclesia annum unum et menses quinque ob immaturam Theophylacti Romani filii ætatem pastore vidua agit.

42. Impostor quidam Basilius Macedo, Constantinum Ducam sese jactitans, plures secum abducebat. Hic captus cum esset, altera manuum multatur. Tumque occasionem nactus rursus ad Opsicium venit; æneaque manu ejus loco quæ putata erat sibi aptata, ac prægrandi fabricato ense, pertransibat multos seducens, ac si ipse Constantinus Ducas esset. Captaque arce cui Lata Petra nomen, multaque congesta annonarum copia, magnam adversus rem Romanam excitat rebellionem, eos qui in eum incidissent deprædans, populansque provinciam. Cæterum cum denuo captus esset in urbem adductum ad Amastriani forum combusserunt.

43. Februario mense, sexta indictione, die festo occursus, quem dixi Theophylactum Romani filium patriarcha ordinatur, cum vicarii Roma venissent, allato tomo synodico, de illius præscribente ordinatione; a quibus etiam in patriarchali sede collocatus est. Porro Romanus imperator filio suo Stephano uxorem locavit, Annam filiam Gamalæ; quæ et post nuptiales corollas augustali corona donata est.

746 44. Mense Aprili, indictione septima, prima Turcorum adversus Romanam ditionem exstitit irruptio; grassatique ad ipsam usque urbem Thraciam omnem populati sunt, ac captivos duxerunt. Mittitur ergo Theophanes patricius protovestiarius, resque cum illis composuit.

45. Quarta decima Januarii mensis locavit Romanus uxorem juniori filio suo Constantino gentis Armeniacæ, patricii Adriani filiam; qua et defuncta secunda Februarii alteram ei copulavit, ex Mamonis illius genere, Theophano nomine.

46. Eodem anno Russi, quos Dromitas vocant (ac si vagos dicas ac cursu expeditos), ex Francis genus ducentes, conferta decem millium navium classe infestis signis Byzantium venerunt. In eos itaque Theophanes protovestiarius cum navalibus copiis missus, instructa classe, illorum sustinebat impetum. Quod vero ad Ponti Euxini Pharum jam venerant (dicitur autem Pharus moles quædam seu turris, ex qua accensa flamma viatores noctu in itinere diriguntur. Euxinus vero Pontus per antiphrasim dicitur, quasi bene hospitalis: male enim hospitalis audiebat ob grassantium in eo latronum erga hospites juges injurias; quibus ab Hercule sublatis, securitatem nacti viatores Euxinum eum nuncupaverunt) in loco quem Hieron vocant, ac si dicas templum (cui inde appellatio accessit,

A τελευτᾷ Χριστοφόρος ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Κατήγαγον δὲ καὶ τὸν πατριάρχην Τρύφωνα τὸν ῥηθὸν χρόνον τελέσαντα, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ μονῇ τελευτᾷ. Χηρεύει δὲ ἡ Ἐκκλησία χρόνον α' μῆνας ε', διὰ τὸ ἀτελὲς Θεοφυλάκτου τοῦ υἱοῦ Ῥωμανοῦ.

μβ'. Βασίλειος δέ τις Μακεδὼν πλάνος Κωνσταντῖνον Δοῦκα ἑαυτὸν εἶναι ἐπιφημίσας, πολλοὺς μεθ' ἑαυτοῦ συναπήγετο. Οὗτος συσχεθεὶς τῆς μιᾶς χειρὸς ἀλλοτριοῦται. Εἶτα καιροῦ λαβόμενος καταλαμβάνει πάλιν τὸ Ὀψίκιον, καὶ χεῖρα χαλκῆν ἀντὶ τῆς κοπείσης προσαρμοσάμενος καὶ σπάθην ὑπερμεγέθη κατασκευασάμενος διήρχετο πλανῶν πολλοὺς ὡς αὐτὸς εἴη Κωνσταντῖνος ὁ Δοῦκας· καὶ φρούριον κατασχὼν B ὃ Πλατεῖα πέτρα κατονομάζεται, καὶ τροφὴν πολλὴν ἀποθέμενος, μεγάλην κατὰ Ῥωμανίας ἀνταρσίαν κινεῖ, προνομεύων καὶ ληλατῶν τοὺς παρατυγχάνοντας. Τοῦτον κρατήσαντες ἀνήγαγον ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ ἔκαυσαν.

μγ'. Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ, τῆς ς' ἰνδικτιῶνος, τῇ ἑορτῇ τῆς Ὑπαπαντῆς, χειροτονεῖται πατριάρχης ὁ ῥηθεὶς τοῦ βασιλέως υἱὸς Θεοφύλακτος, τοποτηρητῶν ἐκ Ῥώμης ἀνελθόντων καὶ τόμον συνοδικὸν ἐπιφερομένων περὶ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας διαγορεύοντα· οἳ καὶ τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τοῦτον ἐνίδρυσαν. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ υἱῷ Στεφάνῳ γυναῖκα ἠγάγετο τὴν τοῦ Γαμαλᾶ θυγατέρα Ἄνναν, ἥτις ἅμα τῷ νυμφικῷ στεφάνῳ καὶ τὸν τῆς βασιλείας ἐπέθετο.

C μδ'. Μηνὶ Ἀπριλλίῳ, ἰνδικτιῶνος ζ', γέγονε πρώτη ἐκστρατεία τῶν Τούρκων κατὰ Ῥωμανίας· καὶ κατατρέχουσι μέχρι τῆς πόλεως, καὶ ληλατοῦσι πᾶσαν Θρᾳκῴαν ψυχήν. Ἀποστέλλεται οὖν ὁ πατρίκιος [P. 490] Θεοφάνης καὶ πρωτοβεστιάριος, καὶ ποιεῖ καταλλαγὴν μετ' αὐτῶν.

με'. Τῇ δὲ ιδ' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἠγάγετο Ῥωμανὸς γυναῖκα τῷ τελευταίῳ υἱῷ αὐτοῦ Κωνσταντίνῳ, ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀρμενιακῶν, τοὔνομα Ἑλένην, τοῦ πατρικίου Ἀδριανοῦ θυγατέρα· ἧς καὶ τελευτησάσης Φεβρουαρίῳ μηνὶ δευτέρᾳ ἑτέραν τούτῳ συνέζευξεν γυναῖκα, ἐκ τοῦ γένους τοῦ Μάμα ἐκείνου, Θεοφανὼ λεγομένην.

μς'. Τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ κατέπλευσαν οἱ Ῥὼς οἱ καὶ Δρομῖται λεγόμενοι, οἱ ἐκ γένους τῶν Φράγγων D ὄντες, κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ πλοίων χιλιάδες δέκα. Πέμπεται οὖν πρὸς αὐτοὺς ὁ πρωτοβεστιάριος Θεοφάνης μετὰ πλοίων. Καὶ τὸν στόλον εὐτρεπίσας αὐτοὺς ἐξεδέχετο. Ἐπεὶ δὲ πλησίον τοῦ ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ φάρου ἐγένοντο (φάρος δὲ καλεῖται ἀφίδρυμά τι ᾧ πυρσὸς ἐπιτίθεται πρὸς ὁδηγίαν τοῖς ἐν νυκτὶ παροδίταις, Εὔξεινος δὲ Πόντος κατὰ ἀντίφρασιν καλεῖται· κακόξεινος γὰρ ἐλέγετο διὰ τὰς συνεχεῖς τῶν ἐκεῖσε λῃστῶν πρὸς τοὺς ἐπιξενουμένους καταδρομάς, οὓς φασιν ἀνελὼν Ἡρακλῆς, ἀδείας τυχόντες οἱ παροδῖται τοῦτον Εὔξεινον ἐπωνόμασαν) ἐν τῷ Ἱερῷ λεγομένῳ, ὃ τὴν ἐπωνυμίαν εἴληφε διὰ τῶν τῆς Ἀργοῦς πλωτήρων ἐκεῖσε διερχομένων αὐτόθι ἀνιδρῦσαι [17] μὲν ἱερὸν, αὐτὸς ἀθρόον

[17] ἀνιδρυσαμένων ?

τούτοις ἐπέθετο, καὶ τὰ μὲν πλεῖστα πλοῖα κατέφλεξεν, A τὰ δὲ λοιπὰ εἰς φυγὴν ἐτράπησαν. Ὅθεν καὶ τελείας τροπῆς γενομένης τὰ μὲν τῶν πλοίων αὐτῶν αὔτανδρα κατέδυσαν, πλείστους δὲ ζῶντας συνέλαβον. Οἱ δὲ περιλειφθέντες εἰς τὸ τῆς Ἀνατολῆς μέρος, εἰς τὰς Ῥογὰς λεγομένας, κατέπλευσαν. Καὶ ἐπεὶ σύνταγμα πρὸς τὰ τῆς Βιθυνίας μέρη ἀπέστειλαν χρειῶν ἕνεκα, ἐντυγχάνει τούτοις Βάρδας ὁ Φωκᾶς· καὶ γὰρ ἀποσταλεὶς ἦν ἐπὶ τούτῳ μετὰ ἱππέων ἐκκρίτων, παρατρέχων αὐτούς, καὶ κατέσφαξεν ἅπαντας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κουρκούας μετὰ παντὸς τοῦ τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματος κατελθὼν τοὺς ὑπολειφθέντας εὑρίσκων ἀπέκτεινεν. Πολλοὺς δὲ τόπους καὶ ναοὺς ἐνέπρησαν, καὶ τοὺς συλλαμβανομένους Ῥωμαίους τοὺς μὲν ἀνεσταύρουν, τοὺς δὲ τῇ γῇ προσεπήγνυον, B τοὺς δὲ τοῦ κλήρου, ὄπισθεν τὰς χεῖρας δεσμοῦντες, ἥλους σιδηροῦς κατὰ μέσης τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἐπήγνυσαν. Χειμῶνος δὲ ἤδη καταλαμβάνοντος, καὶ εἰς τὰ οἰκεῖα βουλόμενοι ἀπελθεῖν, τὸν στόλον λαθεῖν ἐσπούδαζον. Νυκτὸς οὖν ἐκπλεύσαντας ὁ πατρίκιος Θεοφάνης τούτους ὑπήντησε. [P. 491] Καὶ εὐθὺς δευτέρα ναυμαχία συνάπτεται καὶ πλεῖστα πλοῖα βυθίζονται. Ὀλίγων δὲ μετὰ πλοίων περισωθέντων καὶ ἐν τῇ τῆς Κοίλης περιπεσόντων ἀκτῇ, νυκτὸς ἐπελθούσης διέφυγον. Θεοφάνης δὲ μετὰ νίκης μεγάλης ὑποστρέψας ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς παρὰ τοῦ βασιλέως ὑπεδέχθη καὶ παρακοιμώμενος ἐτιμήθη.

C μζ'. Τῷ δὲ Ἀπριλλίῳ μηνὶ, τῆς α' ἰνδικτιῶνος, πάλιν ἦλθον οἱ Τοῦρκοι μετὰ πλείστης δυνάμεως· ὁ δὲ παρακοιμώμενος ἐξελθὼν σπονδὰς εἰρηνικὰς μετ' αὐτῶν ἐποιήσατο, ὅθεν καὶ ἐπὶ χρόνους ε' ἡ εἰρήνη διεφυλάχθη.

μη'. Τῇ δὲ β' ἰνδικτιῶνι, Πασχάλιος πρωτοσπαθάριος καὶ στρατηγὸς Λαγουβαρδίας ἀποστέλλεται πρὸς ῥῆγα τῶν Φράγγων, ἀγαγεῖν τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ῥωμανῷ τῷ Κωνσταντίνου τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ υἱῷ εἰς νύμφην. Ἣν καὶ μετὰ πλούτου πολλοῦ ὁ Πασχάλιος ἀνήγαγεν· καὶ γέγονεν ὁ γάμος Σεπτεμβρίῳ μηνὶ, ἰνδικτιῶνος γ'. Ἥτις καὶ ἔζησε μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἔτη ε', καὶ ἐτελεύτησεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς αὐτοκρατορίας Κωνσταντίνου τοῦ αὐτῆς πενθεροῦ. D

μθ'. Τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ, τῆς δ' ἰνδικτιῶνος, ἀνέμου βιαίου καὶ σφοδροῦ πνεύσαντος οἱ λεγόμενοι ἐν τῷ ἱππικῷ ἐξ ἐναντίας τοῦ βασιλικοῦ θρόνου Δῆμοι κατέπεσον, καὶ συνέτριψαν τὰ ὑποκάτω αὐτῶν βάθρα καὶ στήθεα. Χρόνου δὲ διελθόντος τῷ αὐτῷ μηνὶ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τοῦ [17] παλατίου κατήγαγον.

ν'. Τῆς δὲ πόλεως Ἐδέσης, ἐν ᾗ τὸ τοῦ Χριστοῦ ἅγιον ἐκμαγεῖον ἀπέκειτο, παρὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιορκουμένης στρατεύματος, οἱ οἰκήτορες ταύτης πρὸς τὸν βασιλέα διαπρεσβεύουσι Ῥωμανὸν τοῦτο παρέχειν, εἰ τὴν πολιορκίαν λύσειεν. Ὅπερ καὶ γέ-

quod Argonautæ illac transeuntes eo loco templum condiderunt), 747 ipse repente in illos irruens navigia alia igne combussit, alia in fugam egit. Quocirca, fusis omnino fugatisque hostibus, partim eorum naves cum vectoribus pelago merserunt, partim plurimos ingentique turba vivos ceperunt. Qui residui fuerant, ad Orientalem plagam, ad locum quem Rhogas vocant, navigaverunt. Quodque manipulum necessarii pabuli et annonarum causa in Bithyniam miserant, Bardas Phocas in eam rem cum lectorum equitum manu missus, antevertens illorum iter illisque obviam factus, cunctos internecione delevit. Sed et Curcuas, cum Asiaticis cunctis copiis descendens, fusique exercitus reliquias offendens, illorum stragem dedit. Ii porro multa loca ac templa incenderant, quosque ex Romanis comprehenderant, alios in crucem agebant, alios terræ configebant; clericos sacrique ordinis viros, manibus post terga revinctis, medio cerebro infixis clavis dire perimebant. Jam vero appetente hieme cum domum redire pararent, Romanam classem latere studebant. Cum itaque noctu solvissent, facto eis obviam Theophane patricio altera statim navalis commissa pugna, multaque profundo mersa navigia : pauci cum navigiis ad Cœles asperum littus evecti incolumes per noctis opportunitatem evaserunt. Theophanes autem ingenti parta victoria reversus, honorifice ac magnifice ab imperatore susceptus, accubitoris dignitate provectus est.

748 47. Mense Aprili, indictione prima, rursus Turci ingentibus copiis irruptionem fecere. Ad quos egressus accubitor pacis cum eis fœdus percussit ; unde etiam ad annos quinque pax rata fuit.

48. Altera statim indictione, Paschalis protospatharius ac Longobardiæ prætor a Romano ad Francorum regem, qui ejus filiam adducat Romano Constantini ejus generi filio copulandam, mittitur. Quam et multis donatam opibus adduxit. Celebratæ nuptiæ mense Septembri, indictione tertia. Vixitque cum viro suo annos quinque, et mortua est, ejus socero Constantino iterum jam rerum summam adepto.

49. Mense Decembri, indictione quarta, validissimo ac vehementi perflante vento, quos in Circo demos vocant, ex adverso imperatoris solii ceciderunt, subjectosque gradus ac intercolumnia contriverunt. Transacto autem anno, eodem mense, Romanum imperatorem filii aula detruserunt.

50. Edesena autem civitate, in qua sacra Christi effigies linteo expressa, Romanorum copiis obsidione cincta armisque pressa, missa ad Romanum legatione illius cives illam se præbituros polliciti sunt, ea duntaxat conditione ut obsidio solveretur.

VARIÆ LECTIONES.

[17] τοῦ om. P.

Quod et ita contigit. Data enim bulla aurea cautum est ne illorum deinceps ager ac provincia a
749 Romanis diriperetur. Missa itaque sacra effigie, obviam factus accubitor Theophanes cum magnifico cereorum luminumque apparatu et decenti cultu ac hymnodia ad Sangarin fluvium eam excepit, mensisque ejusdem die decimo nono ipsam deducens in urbem intravit. Imperator, qui in Blachernis esset, ibi eam pie veneratus est. Postridie vero ad Auream portam egressi tum imperatoris ambo filii, Stephanus et Constantinus, tum ejus gener Constantinus cum Theophylacto patriarcha omnique senatu, populo quoque præeunte cum lampadibus ac facibus, ad usque Sanctæ Dei Sapientiæ delubrum pedibus eam deduxere; pieque ibi sacrum illud pignus venerati in palatium detulerunt.

51. Hisce diebus portentum quoddam ex Armenia in urbem venerat, pueri duo ex uno progressi utero, membris omnibus corporis integri; ab umbilico autem ad pubem alter alteri cohærentes erant, obversis inter se vultibus. Hi diu multumque in urbe morati, velut ingens quoddam ac singulare portentum, cunctorum admirationem ciebant. Quamobrem etiam velut res mali ominis, monstrum urbe expulsum; in eam tamen rursus subiit, cum solus Constantinus rerum summam adeptus esset. Horum autem gemellorum altero mortuo, partem cohærescentem periti quidam medici subtili arte putavere, cum alterum vivum conservatum iri sperarent. Qui tamen ipse cum tres dies supervixisset, exstinctus est.

750 52. Immensam imperator, uti a me superius dictum est, erga omnes monachos, eximie tamen erga Sergium inter monachos vitæ sanctimonia præcipuum, habebat fidem, eumque colebat ac supra modum venerabatur. Erat is frater magistri Thomæ, Photii patriarchæ nepos, quem animi ingenuitas quam corporis nobilitas illustriorem reddebat; discretionis rectitudo, vultus gratia, modestia animi morumque compositio mire commendabat. Sermo illi melle dulcior fluebat; firma mens ac robusta, animi sensus longe humanus atque modestus. Hunc imperator virum inclitum velut regulam ac amussim, ut sic loquar, omnis ubique componendæ vitæ suæ jugiter apud se habebat. Isque adeo imperatorem etiam atque etiam filiorum curam agere, nec indisciplinatos nullaque castigatione ad nequitiam declinare sinere, admonebat, ne et illi idem atque Heli contingeret [a], ac pro filiorum scelere ipse quoque pœnas daret; quod et evenit. Ante enim paucos hos dies, cum omnes intemeratam Filii Dei in linteo expressam effigiem lustrarent, dixerunt Romani filii se præter vultum nihil videre, ejus autem gener Constanti-

A γονε· καὶ χρυσόβουλλον ἐδόθη μηκέτι ὑπὸ Ῥωμαίων τὴν χώραν αὐτῶν ληΐζεσθαι. Τοῦ δὲ ἁγίου ἐκμαγείου ἀποσταλέντος, ἀπήντησεν αὐτῷ Θεοφάνης ὁ παρακοιμώμενος μετὰ λαμπρᾶς φωταγωγίας καὶ τῆς δεούσης τιμῆς καὶ ὑμνῳδίας κατὰ τὸν Σάγγαριν ποταμόν. Τῇ δὲ ιθ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς σὺν αὐτῷ ἐν τῇ πόλει εἰσῆλθε. Τοῦ δὲ βασιλέως ὄντος ἐν Βλαχέρναις κἀκεῖθεν αὐτὸ προσκυνήσαντος, τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθον ἐν τῇ Χρυσῇ πόρτῃ οἵ τε βασιλέως δύο υἱοὶ, Στέφανος καὶ Κωνσταντῖνος, καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος σὺν τῷ πατριάρχῃ Θεοφυλάκτῳ καὶ τῇ συγκλήτῳ πάσῃ, καὶ τοῦ λαοῦ προπορευομένου μετὰ φωταγωγίας μέχρι τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Ἁγίας Σοφίας πεζοὶ τοῦτο διεκόμισαν, καὶ προσκυνηθὲν ἐκεῖσε ἐν τῷ παλατίῳ τοῦτο ἀνήγαγον.

B [P. 492] να'. Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις Ἀρμένιόν τι τέρας τῇ πόλει ἐπεφοιτήκει, παῖδες συμφυεῖς ἄῤῥενες, ἐκ μιᾶς προελθόντες γαστρὸς, ἄρτιοι μὲν πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος· ἀπὸ δὲ τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς καὶ μέχρι τῶν ὑπὸ γαστέρα συμπεφυκότες ἀλλήλοις ὑπῆρχον, ἀντιπρόσωποι. Οἱ ἐπὶ πλεῖστον ἐν τῇ πόλει ἐνδιατρίψαντες ὑπὸ πάντων ὡς ἐξαίσιόν τι τέρας ἐθαυμάζοντο· ὅθεν καὶ ὡς πονηρός τις οἰωνὸς τῆς πόλεως ἐξηλάθη. Πάλιν δὲ ἐπὶ τῆς μονοκρατορίας τῆς βασιλείας [18] Κωνσταντίνου εἰσῆλθε. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐτεθνήκει, ἰατροί τινες ἔμπειροι τὸ συγκεκολλημένον μέρος διέτεμον C εὐφυῶς ἐλπίδι τοῦ τὸν ἕτερον ζήσεσθαι. Ἀλλὰ καὶ οὗτος τρεῖς ἡμέρας ἐπιβιοὺς ἐτελεύτησεν.

νβ'. Ἐν πᾶσι μὲν οὖν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, τοῖς μοναχοῖς ὁ βασιλεὺς πίστιν ἐκέκτητο ἄμετρον, διαφερόντως δὲ ἐτίμα καὶ ὑπερέσεβε Σέργιον τὸν ἐν μοναχοῖς διαλάμποντα, ὃς ἀδελφὸς μὲν τοῦ μαγίστρου ἐπεφύκει Θωμᾶ, ἀνεψιὸς δὲ τοῦ πατριάρχου Φωτίου· ὃν πλέον τῆς σαρκικῆς εὐγενείας ἡ κατὰ ψυχὴν ἐτίμα εὐγένεια τό τε τῆς διακρίσεως εὐθὺ καὶ τὸ τοῦ προσώπου χαρίεν τὸ μέτριόν τε τοῦ φρονήματος καὶ τοῦ ἤθους· τὸν μὲν γὰρ λόγον εἶχε γλυκύτερον μέλιτος ἀποστάζοντα, τὸ ἦθος πάγιον καὶ σταθηρὸν, τὸ δὲ φρόνημα πολὺ φυσικὸν καὶ ταπεινόν. Τοῦτον δὴ τὸν ἀοίδιμον ἀδιαλείπτως μεθ' ἑαυτοῦ εἶχεν ὁ βα- D σιλεὺς, κανόνα, ὡς ἄν τις εἴποι, τὸν αὐτοῦ βίον ἀεὶ ῥυθμίζοντα. Οὗτος πολλὰ παρῄνει τῷ βασιλεῖ τῶν παίδων ἐπιμελεῖσθαι καὶ μὴ ἀπαιδεύτους ἐᾷν εἰς πονηρίαν ἐκκλίνοντας, μή ποτε καὶ αὐτὸς πάθοι τὸ τοῦ Ἠλὶ, τιμωρίαν ἐκτίσας ὑπὲρ τῆς τῶν παίδων παρανομίας. Ὃ καὶ γέγονε. Καὶ γὰρ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν τούτων, πάντων καθιστορούντων τὸν ἄχραντον χαρακτῆρα ἐν τῷ ἁγίῳ ἐκμαγείῳ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἔλεγον οἱ υἱοὶ τοῦ βασιλέως μὴ βλέπειν τι ἢ πρόσωπον μόνον, ὁ δὲ γαμβρὸς Κωνσταντῖνος ἔλεγεν βλέπειν ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα. Πρὸς οὓς καὶ εἶπεν ὁ

[a] I Reg. III, 12.

VARIÆ LECTIONES.

[18] τοῦ βασιλέως ?

ἀοίδιμος Σέργιος· *Καλῶς ἀμφότεροι εἴδετε.* Οἱ δὲ ἀντέφησαν· *Καὶ τί σημαίνει ἑκάστου τούτου ἡ διαφορά;* Ἀπεκρίθη· *Οὐκ ἐγὼ, ἀλλὰ Δαβὶδ ὁ προφήτης λέγει· « Ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν, πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας* [P. 493] *κακὰ τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.* » Τότε ἀκούσαντες ἐκεῖνοι θυμοῦ ἐπλήσθησαν καὶ κατ' αὐτοῦ ἐβουλεύοντο. Ὅθεν δὴ καὶ τοῦ παλατίου κατάγουσι τὸν πατέρα αὐτῶν καὶ ἐν τῇ νήσῳ ἐξορίζουσιν. Ἀλλὰ δὴ καὶ πάλιν αὐτὸν εἶχεν ἐκεῖ Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς τῶν συμφορῶν παραμύθιον καὶ τῶν θλίψεων ἀκεσώδυνον φάρμακον. Συνῆν τούτῳ καὶ Πολύευκτος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς, τὰ εἰκότα παραμυθούμενος, ὃς τοῦ πατριάρχου Θεοφυλάκτου τελευτήσαντος αὐτὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως προχειρίζεται. Εἰσοικίζεται δὲ καὶ οὗτος παρὰ Σεργίου τοῦ εἰρημένου εὐλαβεστάτου μοναχοῦ Ῥωμανῷ τῷ βασιλεῖ τρόπῳ τοιῷδε· Τοῦ πατριάρχου Θεοφυλάκτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ συχνοτέρως νοσοῦντος, παρεκάλει Ῥωμανὸς τὸν Σέργιον γενέσθαι πατριάρχην. Ὁ δὲ ἀπὸ ψυχῆς τοῦτο ἀπαρνούμενος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἠναγκάζετο. Καί ποτέ φησιν· *Ἔχω, δέσποτα, εἰ θέλεις, πατριάρχην, ἄνδρα εὐλαβῆ καὶ χρησιμεύοντα, ἀλλὰ μὴν καὶ σοφὸν εἰς τὴν τοιαύτην ἀξίαν.* Ὁ δὲ, *Ἄς ἴδω αὐτόν.* Ἔρχεται μετὰ τοῦ Σεργίου καὶ ὁ Πολύευκτος· καὶ ὡς εἰσῆλθον ἀμφότεροι εἰς τὸν βασιλέα, αὐτὸς μὲν ὁ βασιλεὺς καθέζεται ἐπὶ τῆς κλίνης, συγκαθέζεται δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Σέργιος· τὸν δὲ Πολύευκτον εἰς σκάμνον ἐκάθισαν. Ἐρωτᾷ ὁ βασιλεὺς χρήσιμόν τι Γραφικὸν τῷ Πολυεύκτῳ, σκοπῶν ἐπὶ τὸ ἀκοῦσαι ποταπὴν τὴν λαλιὰν αὐτοῦ, ὡς ἔθος τοῖς ἀνθρώποις. Ὁ δὲ ὀξύθυμος ὢν αὐστηρῶς πως καὶ ἀποφαντικῶς ἀπεκρίθη τραχείᾳ τῇ φωνῇ· *Ὁ καθεζόμενος μετὰ τῆς βασιλείας σου ἐν τῇ κλίνῃ σου ἑρμηνευσάτω αὐτός.* Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς εὐθὺς τὸν λόγον ὡς φθόνου βέλος ἐν τῇ καρδίᾳ δεξάμενος· ὁ δὲ μακαρίτης Σέργιος τῷ φυσικῷ φρονήματι τὸν λόγον ὑπαμβλῦναι θέλων ῥίπτει ἑαυτὸν εἰς τοὺς πόδας Πολυεύκτου, καὶ, *Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ ἅγιε,* λέγει, *ὅτι τοσαύτας ἡμέρας ἀτακτῶν οὐκ ᾐσθανόμην.* Τοῦ δὲ βασιλέως πυθομένου· *Διὰ τί οὕτως ἐποίησας;* ἔφη, *Ὅτι οὕτως ὀφείλει ποιεῖν ὁ προϊστάμενος, καὶ μάλιστα Ἐκκλησίας, καὶ μὴ κατὰ προσωποληψίαν τι ποιεῖν.* Ἔκτοτε οὖν οὐκ ἐπείσθη ἐν τῇ κλίνῃ τοῦ βασιλέως τὸ σύνολον καθεσθῆναι.

νγ'. Στέφανος τοίνυν ὁ υἱὸς Ῥωμανοῦ ἐπαναστὰς τῷ πατρὶ, συμβούλοις τε χρησάμενος τῷ τε ἀπὸ μοναχῶν Μαριανῷ καὶ Βασιλείῳ [P. 494] τῷ λεγομένῳ Πετεινῷ καὶ Μανουὴλ τῷ Κουρτίκῃ, συνειδότων αὐτῷ καὶ τῶν λοιπῶν βασιλέων, ἐπεὶ μακρῷ γήρᾳ καὶ νόσῳ τρυχόμενον εἶδεν, καὶ τὰ τῆς βασιλείας κατὰ διαθήκας ἀπακριβωσάμενον (καὶ ἄνακτα πρῶτον τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον προσδιωρίσατο καὶ

nus videre se oculos et aures affirmavit. Ad quos vir inclitus Sergius, *Bene*, inquit, *utrique vidistis.* Tum illi : *Quidnam vero sibi vult utriusque discrimen?* respondit : *Non ego, sed David propheta ait*[b] : « *Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum; vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam* **751** *eorum.* » Quo audito ira impleti sunt, inibantque adversus eum consilium. Quamobrem etiam patrem aula dejecerunt inque insulam eum relegarunt; quo ipso loco Romanus imperator eo rursus tristium rerum ærumnarumque solatio utebatur ac leniente remedio. Una quoque versabatur religiosissimus monachus Polyeuctus, ipse pariter convenienti opera solans. Hic nimirum, Theophylacto patriarcha vivis exempto, patriarcha Cpolitanus a Constantino imperatore præficitur. Quin hic quoque a Sergio, quem dicebam, religiosissimo monacho, per hunc modum Romano imperatori insinuatur. Theophylacto Romani filio crebrius laborante ægraque nimis valetudine, rogabat ille Sergium ut patriarchæ munus iniret. Illo tamen strenue exque animo recusante, ad multos dies ejus tentata constantia est. Aitque tandem : *Si placet, imperator, patriarcham habeo, virum religiosum commodumque, sed et sapientia pollentem, quanta ex sedis hujus rationibus est.* Cui Romanus : *Quæso te, hominem videam.* Venit itaque cum Sergio et Polyeuctus; cumque ambo ad imperatorem ingressi essent, ipse quidem imperator in lectulo sedit, Sergiusque una cum illo consedit. Polyeuctus in scabello seorsum sedere jussus. Tum rogat imperator commodum aliquid ex Scriptura, eo spectans ut quanta ejus dicendi facultas vel parum auditu experiretur, uti fere hominum moribus comparatum est. Tum ille ira velox austere quodammodo ac resolute voce aspera : *Qui tecum in lectulo sedet, imperator, is interpretetur.* **752** Ac quidem imperator ceu invidiæ jaculum, quod sic ille locutus erat, in corde accepit. Beatæ vero memoriæ Sergius, naturali solertia humanitatisque sensu mollire satagens quod ita exciderat, ad Polyeucti se pedes abjicit, aitque : *Ora pro me, Pater sancte, quod tandiu incompositis moribus me ipse non cognovi.* Percontatur imperator cur ita se gesserit. Ad quem ille : *Quod is qui præest, se ita gerere debet, ac præsertim qui Ecclesiæ præpositus est; non acceptione personarum aliquid agere.* Exque eo tempore nunquam Sergius adduci potuit ut in imperatoris lectulo sederet.

53. Stephanus igitur Romani filius in patrem insurgens, adhibitisque in consilium Mariano exmonacho et Basilio cognomento Petino, necnon Manuele Curtice, consciis etiam reliquis Augustis, quod gravi morbo ac senio detritum eum videret, ac qui testamenti tabulis res imperii ordinasset, primumque imperatorem Constantinum Porphyrogennetum statuisset, tumque deinceps filios suos

[b] Psal. XXXIII, 16.

secundo ac tertio ordine imperatores fore decrevisset, expressisque ad eos verbis sanxisset atque firmasset, si quid adversus primum imperatorem offenderint ac majestatem violaverint, confestim imperio abdicandos esse, male aula detrusum inque Proten insulam relegatum monachi ritu cæsarie multavit.

Imperium Constantini Porphyrogenneti.

753 1. Imperator igitur ejus gener Constantinus relictus est, mensis Decembris vigesimo, indictione tertia, anno 6454. Is statim Bardam Phocam magistrum et scholarum domesticum creat, Constantinum vero navalium copiarum ducem, necnon tribunos viros quosdam strenuos ac industrios. Petinum patricium ac comitem stabuli fecit, Curticem patricium et excubiarum drungarium; quos brevi divina insecuta ultio est, ut qui se in christum Domini scelerate gessissent. Majestatis namque rei deprehensi misera morte vitam ambo abruperunt.

2. Quadraginta vero dierum exacto spatio, Constantinus Porphyrogennetus suspectos habens Stephanum et Constantinum fratres, ne in se quoque, uti par est, talia molirentur, ut qui patri non pepercissent, nec sibi essent parcituri. Aiunt enim, (ex Menandro), *Corrumpunt bonos mores colloquia prava* [c]. Quid igitur germanis fit? Convivio acceptos lauteque epulantes, cum adhuc cibos non deglutissent, qui in hoc parati erant, abreptos et clericali militiæ ascriptos in insulas haud longe positas deportaverunt. Brevique post patrem suum, qui monachus esset, visere petierunt, intolerabili luctu ex aspectu affecti. Similiter etiam pater ejulans ad eos ait: *Filios genui et exaltavi; ipsi autem spreverunt me* [d]. Exinde relegati sunt, Stephanus quidem in Prœconesum, deinde Rhodum, postea in Mitylenem, Constantinus **754** vero in Tenedum, inde in Samothraciam, ubi etiam tyrannidem moliens a custodibus necatur. Michael Christophori imperatoris filius ablatis imperialibus calceis a Theophylacto patriarcha clericus efficitur. Similiter quoque Theophanem patricium et accubitorem in exsilium misit, Georgium item protospatharium et pincernam, necnon Thomam primicerium; quos ambos verberibus subactos atque detonsos, infamique triumpho per mediam urbem traductos, in exsilium amandavit. Sicque in eos animadversum, quod deprehensi occasionem captare ut Romanum denuo in aulam reducerent.

3. Mense Decembri, indictione sexta, structæ insidiæ, ut Stephanus ex insula revocatus in aulam induceretur. Delati auctores a Michaele Diabolino, captique omnes, alii naribus auribusque mutilati, alii intolerandis subacti verberibus, asinisque impositi ignominiæ causa per urbem traducti, exsilio relegati sunt.

[c] I Cor. xv, 33. [d] Isa. i, 2.

καθεξῆς ἐν δευτέρῳ καὶ τρίτῳ τους τούτου υἱούς), καὶ πρὸς αὐτοὺς ῥητῶς ἐξασφαλισάμενον, ὡς εἴπερ τῷ πρώτῳ βασιλεῖ κατά τι πταίσειαν, καθαιρεῖσθαι παραυτίκα τῆς βασιλείας, τοῦτον τοῦ παλατίου κακῶς κατήγαγεν καὶ ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ ἐξορίσας ἀπέκειρεν μοναχόν.

Αὐτοκρατορία Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου.

α'. Ὑπελείφθη οὖν αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ τούτου γαμβρὸς, μηνὶ Δεκεμβρίῳ κ', ἰνδικτιῶνος γ', ἐν ἔτει ,ςυνδ'. Ὃς παραυτίκα Βάρδαν τὸν Φωκᾶν μάγιστρον καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν προχειρίζεται, καὶ Κωνσταντῖνον ναυμαχίας ἡγήτορα, καὶ στρατιάρχας τινὰς τῶν εὐχρήστων. Τὸν δὲ Πετεινὸν πατρίκιον καὶ κόμητα τοῦ στάβλου πεποίηκε, τὸν δὲ Κουρτίκην πατρίκιον καὶ δρουγγάριον τῆς βίγλας, οὕστινας ὁ Θεὸς συντόμως ἐπεξῆλθεν ὡς εἰς χριστὸν Κυρίου παροινήσαντας· ἐπὶ καθοσιώσει γὰρ καταληφθέντες, ὡς ἑκάτερος αὐτῶν οἰκτίστῳ θανάτῳ τὸν βίον ἀπέῤῥηξαν.

β'. Μετὰ δὲ μ' ἡμέρας Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ὑποπτεύσας Στέφανον καὶ Κωνσταντῖνον τοὺς αὐταδέλφους, μή ποτε καὶ κατ' αὐτοῦ τὰ ὅμοια διαπράξωνται (ὅπερ ἦν εἰκὸς, ὅτι εἰ τοῦ ἰδίου πατρὸς οὐκ ἐφείσαντο, πῶς αὐτοῦ φείσονται; Λέγεται γὰρ ὅτι *Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί*), τῶν ὁμαιμόνων τί γίνεται; Ἑστιάσας αὐτοὺς καὶ φιλοφρονήσας, ἔτι τῆς βρώσεως οὔσης ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, ἀνήρπασαν τούτους οἱ πρὸς τοῦτο εὐτρεπισμένοι, καὶ ἐν ταῖς πλησιαζούσαις νήσοις αὐτοὺς περιώρισαν κληρικοὺς ποιήσαντες. Μετ' ὀλίγον δὲ τὸν ἴδιον πατέρα αὐτῶν αἰτησάμενοι ἰδεῖν μοναχὸν ὄντα, πένθει ἀφορήτῳ κατεχόμενοι. Ὁ δὲ ὁμοίως ὀδυρόμενος πρὸς αὐτοὺς ἐφθέγξατο· *Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν*. Εἶθ' οὕτως ἐξορίζονται, ὁ μὲν Στέφανος εἰς Προικόνησον, εἶτα εἰς Ῥόδον, [P. 495] ἔπειτα εἰς Μιτυλήνην, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος εἰς Τένεδον, ἐκεῖθεν εἰς Σαμοθρᾴκην· ἐν ᾗ καὶ ἀνταρσίαν μελετήσας παρὰ τῶν φυλασσόντων αὐτὸν σφάζεται. Μιχαὴλ δὲ τὸν τοῦ βασιλέως Χριστοφόρου υἱὸν, τὰ βασιλικὰ πέδιλα ἀφελόμενος, κληρικὸν ἐποίησεν Θεοφύλακτος ὁ πατριάρχης. Ὁμοίως καὶ Θεοφάνην πατρίκιον καὶ παρακοιμώμενον ἐξώρισε, καὶ Γεώργιον πρωτοσπαθάριον καὶ πιγκέρναν καὶ Θωμᾶν πριμικήριον, οὓς δείρας καὶ κουρεύσας καὶ θριαμβεύσας ἐξώρισεν διὰ τὸ φωραθῆναι αὐτοὺς καιροσκοπεῖν τοῦ εἰσαγαγεῖν πάλιν τὸν Ῥωμανὸν ἐν τῷ παλατίῳ.

γ'. Τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ, τῆς ς' ἰνδικτιῶνος, ἐπιβουλῆς γενομένης εἰς τὸ τὸν Στέφανον ἐκ τῆς νήσου ἀγαγεῖν ἐν τῷ παλατίῳ, ἐπεὶ παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Διαβολίνου ἐμηνύθη, πάντων κρατηθέντων τῶν μὲν τὰς ῥῖνας καὶ τὰ ὦτα ἀπέτεμε, τοὺς δὲ δαρμῷ ἀφορήτῳ ὑπέβαλεν καὶ ὄνοις ἐπικαθίσας καὶ θριαμβεύσας ἐξώρισεν.

δ'. Τῇ δὲ ιε' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς, τῆς ς' ἰνδικτιῶνος, Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ νήσῳ τελευτᾷ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει διακομισθὲν ἐν τῇ αὐτοῦ ἀπετέθη μονῇ.

ε'. Μετὰ γοῦν τὸ μόνον καταλειφθῆναι τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον, προεχειρίσατο Βασίλειον τὸν πρωτοβεστιάριον αὐτοῦ, τὸν ἀπὸ παλλακῆς φυσικὸν υἱὸν Ῥωμανοῦ τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως, πατρίκιον καὶ παρακοιμώμενον καὶ παραδυναστεύοντα τῆς συγκλήτου. Οὗτος δὲ ἦν ἐχέφρων καὶ λόγιος, καὶ τῷ βασιλεῖ ἐν πᾶσιν ὑπηρετῶν αἰσίως καὶ πρεπόντως. Τότε καὶ ὁ πατριάρχης Θεοφύλακτος ἀῤῥωστήσας καὶ ὑπ' αὐτῆς κυριευθεὶς ἐτελεύτησεν, κρατήσας τῆς Ἐκκλησίας ἔτη κδ'. Χειροτονεῖται δὲ ἀντ' αὐτοῦ ὁ ἀνωτέρω εἰρημένος Πολύευκτος μοναχὸς, τίμιος ἀνὴρ καὶ ἁγιώτατος.

ς'. Τότε καὶ ἀποστολικῶν ἐσθήτων ἀποκεκρυμμένων ἔν τινι γωνίᾳ τῆς πόλεως δηλωθεισῶν τῷ βασιλεῖ, μετὰ πάσης τιμῆς καὶ δοξολογίας ἀνελόμενος αὐτὰς, τῷ μεγάλῳ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἀπεθησαύρισε ναῷ. Καὶ τὰ λείψανα τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου, ἃ καὶ μερισθέντα τὰ μὲν ἐν τῷ σηκῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐτέθησαν, τὰ δὲ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας μάρτυρος Ἀναστασίας.

ζ'. Ὁ τοίνυν βασιλεὺς διὰ τὸ τὸν μάγιστρον καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν, Βάρδαν τὸν Φωκᾶν λεγόμενον, εἰς γῆρας ἐλάσαι καὶ ἀδυνάτως πρὸς τοὺς κόπους ἔχειν, [P. 496] τοῦ δομεστικάτου ἀποκινεῖ, καὶ ἀντ' αὐτοῦ προβάλλεται δομέστικον Νικηφόρον πατρίκιον καὶ στρατηγὸν τῶν Ἀνατολικῶν, τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Ὡσαύτως καὶ πατρίκιον Λέοντα, τὸν τούτου αὐτάδελφον, στρατηγὸν τῶν Δυτικῶν προχειρίζεται. Γέγονε δὲ ἐμπρησμὸς μέγας πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ ὡς καῆναι τὸν ἔμβολον τὸν πρὸς τὴν Σιδηρᾶν πόρταν.

η'. Ἰστέον δὲ ὅτι τῷ ιδ' ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου (δεκαπέντε γὰρ ἐκράτησεν) ἐγεννήθη ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ὁ ἔκγονος αὐτοῦ, υἱὸς δὲ Ῥωμανοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Τῶν δὲ Τούρκων καταδραμόντων μέχρι τῆς πόλεως ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα, καὶ ληϊσαμένων πᾶσαν τὴν Θρᾴκην, καὶ πραῖδαν πολλὴν λαβόντες, ὁ βασιλεὺς εὐθὺς τὸν πατρίκιον καὶ δομέστικον τῶν ἐξκουβίτων Πόθον τὸν Ἀργυρὸν μετὰ τοῦ τάγματος αὐτοῦ καὶ τοῦ στρατηγοῦ τῶν βουκελαρίων καὶ τοῦ Ὀψικίου καὶ Θρᾳκησίου κατὰ πόδας αὐτῶν ἐξαπέστειλεν· οἳ καὶ νυκτὸς ἐπιπεσόντες κατέσφαξαν αὐτοὺς, λαβόντες καὶ τὴν πραῖδαν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν πᾶσαν.

θ'. Φασὶ δὲ ὅτι εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Πορφυρογεννήτου λαμπρὸς ἀστὴρ ἐφάνη ἐπὶ ἡμέρας μ' καὶ πάλιν ἐπὶ τῇ κοιμήσει καὶ ἐξόδῳ αὐτοῦ ἀστέρα φανῆναι ἀμαυρὸν ἔχοντα φῶς. Τελευτᾷ οὖν νοσήσας, πεποιηκὼς βασιλέα τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ῥωμανὸν, καὶ θάπτεται ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ Λέοντος βασιλέως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἦν δὲ τῇ ἰδέᾳ εὐμήκης τὴν ἡλικίαν, λευκὸς τὴν χροιὰν, εὐόφθαλμος, χαροποὺς ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς, γρυπὸς ἤτοι ἐπίριν, μακροπρόσωπος, μακροτράχηλος, εὐρὺς τοὺς ὤμους, φιλοτράπεζος, φίλοινος, ἡδὺς

4. Quinto decimo Julii mensis, indictione sexta, Romanus imperator in insula moritur; ejus cadaver in urbem delatum, in ipsius monasterio depositum est.

5. Solus igitur imperator relictus Constantinus Basilium protovestiarium suum, Romani, qui ante ipsum imperium gesserat, ex pellice naturalem filium, patricium creat et accubitorem ac senatus principem. Erat vero vir prudens atque eloquens, quique in omnibus **755** solerter ac decore imperatori obsequeretur. Tunc quoque patriarcha Theophylactus in morbum lapsus eoque prævalente mortuus est, cum illi sedit annis quatuor supra viginti præfuisset. Ejus loco ordinatur, cujus nobis in superioribus facta mentio est, Polyeuctus monachus, vir venerabilis et sanctissimus.

6. Per id tempus, quæ in quodam urbis angulo delituerant apostolicæ vestes et palliola, imperatori innotuere. Omni itaque pompa divinorumque canticorum celebritate sublata in magno Sanctorum Apostolorum templo recondidit; uti etiam sacras exuvias Theologi, quarum pars in Sanctorum Apostolorum delubro, pars in Sanctæ Anastasiæ martyris positæ sunt.

7. Quod autem Bardas Phocas magister et scholarum domesticus annis gravis erat, nec præ ætate ejus muneris laboribus satis par erat, imperator illo amoto, ipsius loco Nicephorum patricium et Orientalium ducem, ejus filium, domesticum præficit. Similiter quoque Leonem patricium illius fratrem Occidentalium ducem instituit. Ingens vero haud longe a templo S. Thomæ contigit incendium, adeo ut porticus quæ ad portam Ferream ducit combureretur.

8. Observandum vero anno quarto decimo imperii Constantini Porphyrogenneti (quindecim enim annis rerum potitus est) natum esse ejus nepotem Basilium imperatorem, Romani ejus filii filium. Turcis vero **756** ad ipsam usque urbem per Paschæ solemnia excurrentibus Thraciamque omnem populantibus, ac cum multam egissent prædam, misit statim imperator Pothum Argyrum patricium ac excubitorum domesticum cum subjecta illi legione, bucellariorumque et Opsicii et Thracesii duces, qui e vestigio eos insequerentur; noctuque irruentes eorum stragem fecerunt et contrucidarunt, prædamque, ac quotquot captivos habebant, receperunt.

9. Aiunt, quo tempore natus est Porphyrogennetus, splendido jubare stellam conspectam esse; ac rursus quo obdormivit ac vivis excessit, stellam apparuisse obscuris radiis tristique micatu. Extremum ergo laborans, ac Romano filio imperatore creato, efflavit animam; inque Sanctorum Apostolorum templo cum Leone patre suo sepelitur. Erat statura procerus, candore niveus, plenis oculis gratisque luminibus, naso aquilino, oblongo vultu ac collo, latis humeris, mensarum amans ac vini, eloquio dulcis. Vixit annos quinque supra quinqua-

ginta. Mortuus est mensis Novembris quinta decima, indictione sexta, anni 6456, relicto imperatore Romano filio suo cum Helena ejus matre.

Romanorum imperator Romanus annos III, menses III, dies V.

Mundi annus 6456, divinæ incarnationis anno 956, Romanorum imperator Romanus annos 3, menses 3, dies 5. Erat ætate juvenis, vegeto **757** corpore, triticei coloris, venustis oculis, naso adunco, grato aspectu, dulci sermone, recta statura cypressi in morem, latis humeris, quietus ac lenis. Relictus a patre Constantino Porphyrogenneto imperator annum agens vigesimum primum, cum Basilio filio ejusque matre Helena et uxore Theophanone, mox patris sui domesticos atque aulicos, majoribus auctos honoribus ac dignitatibus provectos donisque large ditatos, aula ejecit; elegitque ac cooptavit administrandæ publicæ rei socios ac senatus principes Josephum patricium et rei navalis drungarium, quem et brevi post accubitorem fecit (sacri scilicet cubiculi totiusque rei domesticæ præfectum); Joannem protospatharium, quem Chœnum vocant, patricium præfecit ac magnum hetæriarcham; Sisinium vero protospatharium exsacellarium urbis præfectum creavit, brevique post patricium ac generalem logothetam. Sorores, Zoen, Theodoram, Agatham, Theophanonem et Annam, aula detrusas ad ædes regias, quas caniclii vocant, ubi etiam Sophia Christophori imperatoris uxor posita coma degebat, transtulit; ac post dies aliquot Antiochi ædibus eas assignavit, Agatham ad monasterium a Romano ipsius avo conditum misit, ac quos in regia sumptus accipiebant, eosdem illis præstandos constituit. Scholarum domesticum ac patricium Nicephorum Phocam magistri honore auxit et in **758** Asiam misit. Similiter etiam ejus fratrem Leonem patricium magistrum et Occidentis domesticum fecit. Ipse venationibus totus indulgebat, ciborum helluo ac vini potor. Alium quoque patre defuncto suscepit filium, quem et Constantinum nominavit, ac brevi post per Polyeuctum patriarcham in Sanctæ Sophiæ ambone Augustali corona donavit. Helena Augusta in aula versata cum imperatore, donec morbo correpta mensis Septembris decima nona diem obiit. Sepulta est in patris sui Romani imperatoris monasterio, atque in urna prope illum condita.

2. Misit autem imperator Nicephorum Phocam magistrum ac domesticum cum ingentibus copiis ac navalium gravi apparatu igneque Græco adversus Cretam. Fuerat Creta Romanæ ditionis, donec imperante Michaele Balbo Theophili patre a Saracenis Hispanis capta est, Romana interim classe occupata ac copiis comprimenda stulti Thomæ tyrannide ac rebellione, qui ejusdem sodalis ac commilito ante

τοῖς λόγοις. Ἔζησε δὲ χρόνους νε', καὶ ἐτελεύτησε μηνὶ Νοεμβρίῳ ιε', ἰνδικτιῶνος ς', ἔτους ,ςυνς', καταλείψας αὐτοκράτορα Ῥωμανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ μεθ' Ἑλένης τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

Ῥωμαίων βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἔτη γ', μῆνας γ', ἡμέρας ε'.

Κόσμου ἔτος ,ςυνς', θείας σαρκώσεως ἔτει ϡνς'. Ῥωμαίων βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἔτη γ', μῆνας γ', ἡμέρας ε'. Ἦν δὲ τὴν ἡλικίαν νέος, σφριγῶν τῷ σώματι, σιτόχροος, [P. 497] εὐόφθαλμος, ἐπίριν, χαροπὸς, γλυκὺς τοῖς ῥήμασιν, ὄρθιος ὡς κυπάρισσος, εὐρὺς τοὺς ὤμους, ἥσυχος καὶ προσηνής. Καταλειφθεὶς δὲ αὐτοκράτωρ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐτῶν ὢν κα', σὺν Βασιλείῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐνιαυσιαίῳ ὄντι καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ Ἑλένῃ καὶ τῇ συνεύνῳ αὐτοῦ Θεοφανῷ. Καὶ παρευθὺ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν ἀξιώμασι μεγίστοις ὑπερανεβίβασε καὶ δώροις καταπλουτίσας τοῦ παλατίου κατήγαγεν, ἐξελέξατο δὲ καὶ προέκρινε παραδυναστεύοντας καὶ πρώτους τῆς συγκλήτου Ἰωσὴφ πατρίκιον καὶ δρουγγάριον τῶν πλωΐμων, ὅντινα καὶ μετὰ βραχὺ παρακοιμώμενον ἐποίησεν· τὸν δὲ πρωτοσπαθάριον Ἰωάννην τὸν Χοινὸν πατρίκιον καὶ μέγαν ἑταιρειάρχην προεβάλετο, τὸν δὲ πρωτοσπαθάριον Σισίνιον τὸν ἀπὸ σακελλίου ἔπαρχον πόλεως ἐχειροτόνησεν καὶ μετὰ βραχὺ πατρίκιον καὶ γενικὸν λογοθέτην. Τὰς δὲ ἀδελφὰς αὐτοῦ, Ζωὴν καὶ Θεοδώραν [Ἀγάθην] καὶ Θεοφανὼ καὶ Ἄνναν, ἀπὸ τῶν βασιλικῶν κατήγαγε δόμων, καὶ εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τὸν λεγόμενον Κανικλείου, ἐν ᾧ καὶ Σοφία Αὐγοῦστα ἡ τοῦ Χριστοφόρου βασιλέως γαμετὴ ἦν ἀποκεχαρμένη, ἐπήγαγεν, καὶ μετὰ διίππευσιν ἡμερῶν εἰς τὸ Ἀντιόχου ἐκλήρωσεν. Τὴν δὲ Ἀγάθην εἰς τὸ ἱδρυνθὲν φροντιστήριον παρὰ Ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως καὶ πάππου αὐτοῦ ἀπέστειλεν, καὶ διωρίσατο χορηγεῖσθαι αὐταῖς ἃ καὶ ἐν τῷ παλατίῳ ἐδίδοντο. Τὸν δὲ δομέστικον τῶν σχολῶν καὶ πατρίκιον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν μάγιστρον ἐτίμησεν καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐξέπεμψεν. Ὡσαύτως καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πατρίκιον Λέοντα μάγιστρον καὶ δομέστικον τῆς Δύσεως ἐποίησεν. Καὶ αὐτὸς ἦν εὐφραινόμενος ἐν κυνηγίοις καὶ θήραις δι' ὅλου ἁβροδίαιτος τυγχάνων. Ἐγέννησε καὶ ἕτερον υἱὸν μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ Κωνσταντῖνον αὐτὸν ὠνόμασεν· ὃς καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐστέφθη παρὰ Πολυεύκτου πατριάρχου ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἡ δὲ Αὐγοῦστα Ἑλένη ἐν τῷ παλατίῳ συνῆν τῷ βασιλεῖ, ἕως ἀῤῥωστήσασα κατὰ τὴν ιθ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τέθνηκεν· καὶ κατετέθη ἐν τῇ μονῇ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, Ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως, ἐν λάρνακι πλησίον τοῦ πατρὸς αὐτῆς.

β'. Τὸν δὲ μάγιστρον καὶ δομέστικον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν ὁ βασιλεὺς μετὰ στρατείας πολλῆς καὶ ἐξοπλίσεως πλοίων πολεμικῶν καὶ ὑγροῦ πυρὸς εἰς τὴν Κρήτην ἀπέστειλεν, ἥτις ὑπὸ Ῥωμαίους μὲν ἦν τὸ πρότερον, ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ τοῦ πατρὸς Θεοφίλου ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν ἀπὸ Ἱσπανίας ἀνελθόντων Σαρακηνῶν διὰ τὸ τηνικαῦτα ἀσχολεῖσθαι τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα εἰς τὴν τυ-

ραννίδα καὶ στάσιν τοῦ ἀντάρτου Μωραθωμᾶ [P. 498] A τοῦ συντρόφου Μιχαὴλ, ὡς γενέσθαι τὴν ταύτης νήσου κράτησιν, ἕως τῆς ἡμέρας ἧς πάλιν ἐπορθήθη παρὰ Νικηφόρου μαγίστρου καὶ δομεστίκου Φωκᾶ [19] ἔτη ρνη'. Ὑπῆρχον δὲ χελάνδια μετὰ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς ,β, δρόμωνες ,α, καράβια καματηρὰ σιτάριν ἔχοντα καὶ ὅπλα πολεμικὰ τξ'. Ἀπάρας οὖν τῆς βασιλίδος Νικηφόρος ὁ δομέστικος, καὶ τὰ Φύγελα καταλαβὼν, ἐφρόντιζεν ὅπως ὁ σύμπας στόλος αὐτῷ ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἴη καὶ προσορμίζοιτο. Σπουδῇ οὖν τὴν νῆσον καταλαμβάνουσιν· καὶ ἀποβάντων τῶν νεῶν χάρακα καὶ τάφρον βαθεῖαν κατεσκεύασαν. Τούτων οὕτως παρακαθεζομένων τῇ νήσῳ, καὶ ἀπείρου χειμῶνος καὶ ὑετοῦ καὶ κρύους γενομένου, καὶ τῶν σιτίων δαπανηθέντων, καταναρκήσαντες οἱ τοῦ στρατοῦ οἴκαδε ἠβουλήθησαν ἀναστρέψαι. Ὁ δὲ συνετώτατος Νικηφόρος καὶ δοὺξ τῇ τῶν λόγων ἡδύτητι τούτους κατέσχεν. Μαθὼν οὖν ὁ βασιλεὺς τὴν ἔνδειαν τοῦ στρατοῦ ἐπισιτισμὸν παντοίων τροφῶν αὐτοῖς ἀπέστειλεν. Κατὰ δὲ τὸν Μάρτιον μῆνα πολέμου κροτηθέντος σφοδροῦ καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης παρέλαβον οἱ Ῥωμαῖοι τὸ κάστρον.

γ'. Ἐν δὲ τῷ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ β' ἔτους τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ ἐγένετο σπάνη σίτου καὶ κριθῆς ἐν τῇ πόλει· ἐπράθη γὰρ ὁ σῖτος τῷ νομίσματι μόδιοι δ', ἡ δὲ κριθὴ μόδιοι ς'. Οὐ πολὺς οὖν χρόνος παρῆλθε, καὶ εὐθὺς γέγονεν ὁ σῖτος μόδιοι η', ἡ δὲ κριθὴ μόδιοι ιβ'.

δ'. Τῷ δὲ Μαρτίῳ μηνὶ κατηγορήθη Βασίλειος ὁ Πετεινὸς ὑπό τινων ὡς τῆς βασιλείας ἐφιέμενος· C ὅστις ἐν ἐξορίᾳ παρεπέμφθη, ἐν ᾗ καὶ τελευτᾷ. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν τὴν τῆς Κρήτης ἅλωσιν ἐδόξασε τὸν Θεόν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν Νικηφόρος κελεύσει τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν πόλιν εἰσῆλθεν, καὶ μετὰ τῶν λαφύρων καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἦλθε πεζῇ ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, ἅμα τῷ ἀμηρᾷ Κρήτης τοῦ λεγομένου κουροπαλάτου καὶ πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, στολὰς λευκὰς περιβεβλημένων πάντων τῶν Σαρακηνῶν. Καὶ ὁ μὲν μάγιστρος τιμῶν καὶ γερῶν μεγάλων ἠξιώθη παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ ἀμηρᾶς δὲ πλεῖστα δῶρα καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον παρὰ τοῦ βασιλέως λαβὼν σὺν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ εἰς χωρία οἰκεῖν συνεχωρήθη. Εἰς δὲ τὴν σύγκλητον οὐκ ἀνεβιβάσθη D διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι αὐτοὺς βαπτισθῆναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς Νικηφόρον τὸν μάγιστρον αὖθις κατὰ τὴν Ἑῴαν ἐξαπέστειλεν κατὰ τοῦ ἀλαζόνος Χαμβδᾶ.

Ὁ δὲ ἀπελθὼν πρῶτον μὲν τὸ Χέλεπε κάστρον παρέλαβε, ἐξ οὗ καὶ λαφύρων πολλὴ γίνεται συναγωγή.

A exstiterat. Fluxerant anni ex quo ejus illi potiti erant, usque dum iterum a Nicephoro magistro ac domestico expugnata est, centum quinquaginta octo. Erant chelandia (sic dicta Græcis navigia) Græco igne instructa duo millia, celoces mille, onerariæ annonam convehentes et arma bellica trecentæ sexaginta. Solvens itaque Byzantio Nicephorus domesticus et Phygela veniens hoc maxime studuit omnique cura enixus est, ut omnis **759** ei classis uno agmine conserta esset ac appelleret. Festinato itaque impetu invadunt insulam, navibusque effusi vallum statuunt altumque aggerem. Cumque sic insulæ assiderent, immensaque hiemis vis atque pluviæ geluque ingrueret, ac cibi absumpti essent, B obtorpentes milites domum redire cogitabant. Enimvero solertissimus vir Nicephorus atque dux verborum lenocinio in castris detinuit. Porro imperator, cognita qua laboraret exercitus penuria, omnis generis copiosam annonam cibosque eis destinavit. Mense autem Martio, acri conserta pugna belliquo instantia, capta a Romanis munitio est.

3. Mense Octobri insequentis anni secundi imperii Romani penuria tritici atque hordei in civitate fuit, adeo ut veniret triticum numismate modii quatuor, hordeum vero modii sex. Haud vero longum intercessit tempus, cum statim minuto pretio triticum modii octo, hordeum duodecim veniit.

4. Mense Martio delatus est Basilius Petinus ut C qui imperium ambiret; missusque in exsilium ibi fato functus est. Imperator ubi captam esse Cretam cognovit, Deo laudes gratiasque persolvit. Tum brevi etiam Nicephorus scholarum domesticus, imperatoris jussu urbem ingressus, cum multis spoliis atque captivis a suis ædibus ad Circum pedes venit, una cum Cretæ Amera Curope nomine ejusque propinquis omnibus, cum **760** Saraceni omnes albis vestibus induti essent. Ac quidem magister honores magnaque præmia imperatoris liberalitate consecutus est. Ameras vero donis plurimis auroque atque argento ab imperatore donatus prædia ruri colere ac habitare permissus est: quod tamen baptismo initiari noluit, in senatum minime cooptaD tus est. Porro Romanus imperator magistrum Nicephorum iterum in Orientem misit, ut Chambdæ arrogantiam frangeret. Susceptaque expeditione primum Alepum urbem munitam cepit, unde etiam spoliorum vim magnam collegit.

VARIÆ LECTIONES.

[19] δομεστίκου τοῦ Φωκᾶ?

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΒΙΟΙ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ.

GEORGII MONACHI

VITÆ RECENTIORUM IMPERATORUM.

IMPERIUM LEONIS ARMENI.

761-763 1. Anno mundi 6310, divinæ autem incarnationis 810, imperavit Leo Armenus patricius, ac qui postea prævaricator exstitit, annos 7, menses 5, imperii infulis ornatus a Nicephoro patriarcha. Post alterum namque annum ad impietatem deficiens, ac quam rectæ fidei professionem scripto ediderat, irritam faciens, haud secus ac Saul delapsus est. Nam et ille 764 cum duos annos legitime regnum administrasset, a recto deinde aversus tramite divinaque denudatus gratia ac nequissimo spiritui traditus adversus Davidem, cujus cumulatus beneficiis erat, armis instructus est ac sacerdotum patravit cædes. Haud aliter etiam infelicissimus hic Deoque infensus post annum alterum, furore accensus actusque rabie adversus pietatem, divinum Nicephorum, a quo corona donatus erat, exsilio multavit.

2. Nempe ejus loco Theodotum patriarcham creat, virum nulla rationis luce aut eruditione clarum, magisque etiam mancipium, ac piscibus elinguiorem; qui denique præter impietatem aliud nihil sciret. Quo ex tempore implacabile adversus Ecclesiam bellum suscitavit. Si igitur mala in malum mutatio digna admiratione est, hunc sane magis ac sequaces quam Galatas mirari convenit, qui sic translati sint ab eo, qui ipsos vocaverat in gratia Christi, in aliud evangelium [a], quod non est aliud præterquam Deum ad iracundiam provocare divinamque ultionem attrahere.

3. Novus enim Sennacherib Crumus, relicta fratri obsidione Adrianopolis, sextum jam diem Leone imperium tenente urbem invadens, a Blachernis ad Auream usque portam muros circuibat, copias quibus fretus esset, ostentans; peractisque in Aureæ

A

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΑΡΜΕΝΙΟΥ.

[P. 499] α'. Τῷ ͵ϛτι' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ωι', ἐβασίλευσε Λέων Ἀρμένιος ὁ πατρίκιος [1], καὶ παραβάτης ὕστερον ἀναφανεὶς, ἔτη ζ' καὶ [2] μῆνας ε', στεφθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου [2*]. Μετὰ γὰρ δύο χρόνους ἀποστατήσας πρὸς τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὸ ἔγγραφον ὅπερ ἐποίησε περὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἀθετήσας [3], ὥσπερ Σαοὺλ [4] ἐξώκειλεν· καὶ γὰρ κἀκεῖνος δύο ἔτη βασιλεύσας ἐννόμως, εἶτα παρατραπεὶς καὶ τῆς θείας χάριτος γυμνωθεὶς καὶ πονηρῷ πνεύματι παραδοθεὶς κατὰ τοῦ εὐεργέτου Δαβὶδ ἐξωπλίσθη καὶ τὰς [P. 500] τῶν ἱερέων εἰργάσατο μιαιφονίας. Ὡσαύτως καὶ ὁ δύστηνος οὗτος καὶ ἀντίθεος μετὰ δύο ἔτη κατὰ τῆς εὐσεβείας μανεὶς καὶ λυττήσας [5] τὸν στέψαντα αὐτὸν θεῖον Νικηφόρον ἐξώρισεν [6].

B

β'. Θεόδοτον δῆθεν πατριάρχην ἀντιχειροτονεῖ [7], ἄλογον ἄνδρα, μᾶλλον δὲ [8] ἀνδράποδον καὶ ἰχθύων ἀφωνέστερον [9] καὶ μηδὲν πλέον τῆς ἀσεβείας ἐπιστάμενον· καὶ ἔκτοτε [10] διωγμὸν ἄσπονδον κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀνεῤῥίπισεν. Εἰ οὖν χρὴ θαυμάζειν φαῦλον [11] ἐπὶ φαύλῳ μετάθεσιν, τοῦτον δεῖ [12] μᾶλλον καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἢ Γαλάτας θαυμάσαι [13], τοὺς οὕτω μετατιθεμένους ἀπὸ τοῦ καλέσαντος αὐτοὺς ἐν χάριτι Χριστοῦ εἰς ἕτερον Εὐαγγέλιον· ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο εἰ μὴ τὸ [14] παροργίσαι τὸν Θεὸν καὶ τὴν θείαν ὀργὴν ἐπισπάσασθαι [15].

C

Ὁ γὰρ [16] νέος Σεναχηρεὶμ Κροῦμος, ἐπαρθεὶς τῇ πρώην δίκῃ, καταλιπὼν τὸν ἴδιον ἀδελφὸν πολιορκεῖν τὴν Ἀδριανούπολιν, μετὰ ἓξ ἡμέρας τῆς αὐτοκρατορίας Λέοντος ἐπελθὼν τῇ πόλει περιῄει τὰ τείχη ἀπὸ Βλαχερνῶν ἕως τῆς Χρυσῆς πόρτης, ἐπι-

[a] Galat. I, 6.

VARIÆ LECTIONES.

[1] Τῷ — ὁ πατρίκιος] μετὰ δὲ Μιχαὴλ ἐβασίλευσε Λέων ὁ Ἀρμένης C i. e. codex Coislinianus 134 a f. 300. [2] καὶ om. C. [2*] στεφθεὶς — πατριάρχου om. C. [3] καὶ τὸ — ἀθετήσας om. C. [4] ὥσπερ καὶ Σαοὺλ C. [5] λυσσήσας καὶ τὸν C. [6] ἐξορίσας C. [7] ἀντιχειροτονήσας C. [8] δὲ C, καὶ P. [9] ἀφωνότερον τῶν ἰχθύων C. [10] καὶ ἔκτοτε om. C. [11] χρὴ φαῦλον ἐπὶ φαῦλον θαυμάζειν μ. C. an φαύλου ἐπ.? [12] δεῖ] δὴ P, τις nescio an C. [13] θαυμάσεται λίαν οὕτω ταχέως μετ. C. [14] μὴ πρὸς τὸ C. [15] ἐπισπάσασθαι C, σπάσασθαι P. [16] ὁ γὰρ — c. 4 extr. τῇ πόλει om. C

δεικνύων τὴν περὶ αὐτὸν δύναμιν. Ἐπιτελέσας καὶ [17] μιαρὰς θυσίας ἐν τῷ λιβαδίῳ τῆς Χρυσῆς πόρτης ᾐτήσατο καὶ τὸν βασιλέα εἰρήνην ποιῆσαι, εἰ τὸ δόρυ αὐτοῦ πήξει ἐν τῇ Χρυσῇ πόρτῃ. Τοῦ δὲ βασιλέως μὴ καταδεξαμένου ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδίαν σκηνήν, ὑπερθαυμάσας τὰ τῆς πόλεως τείχη καὶ τὴν εὔτακτον τοῦ βασιλέως παράταξιν. Ἐπὶ σύμβασιν οὖν εἰρήνης τρέπεται, πειραστικοὺς λόγους ποιούμενος.

δ'. Ὁ δέ γε βασιλεὺς ἀφορμῆς δραξάμενος ἐπειράθη τοῦτον λογχῆσαι [18]· ἀλλ' εἰς πέρας ἀγαγεῖν τοῦτο ἐκωλύθη τῇ τῶν ὑπουργησάντων ἀφυΐᾳ, πληξάντων μὲν τοῦτον, καιρίαν δὲ μὴ ἐπαγαγόντων πληγήν. Ἐπὶ τούτῳ μανεὶς ὁ ἀλάστωρ, ἀποστείλας ἱππεῖς ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι, ἐκεῖσε ὂν παλάτιον ἐνέπρησεν, καὶ τὸν χαλκοῦν λέοντα τοῦ ἱππικοῦ σὺν τῇ ἄρκτῳ καὶ τῷ δράκοντι τοῦ ὑδρίου καὶ μαρμάρων καλλίστων ἐν ἁμάξαις φορτώσας ὑπέστρεψεν, παρακαθίσας τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ταύτην ἑλών· καὶ μετὰ λαοῦ πλείστου διαπεράσας τῶν τε εὐγενῶν Μακεδόνων, κατεσκήνωσεν ἐν τῷ Δανουβίῳ ποταμῷ. Ὁ δὲ Λέων τὰ τῆς ἀσεβείας ἔργα διεπράττετο ἐν τῇ πόλει.

ε'. Ἐφ' οὗ ἐφάνη ἀστὴρ κομήτης [19] ἐν σχήματι δύο λαμπρῶν σεληνῶν ἑνουμένων [20] καὶ πάλιν διαιρουμένων [21] εἰς διάφορα σχήματα, ὡς καὶ εἰς ἀκεφάλου διάπλασιν ἀνδρὸς τυπωθῆναι· ὅπερ τὴν ἀκέφαλον κεφαλὴν [22] τῶν μετὰ ταῦτα στασιασάντων [P. 501] κατὰ τῶν [23] Χριστιανῶν καὶ τὸν μάταιον Θωμᾶν κεφαλὴν καὶ ἀρχηγὸν τῆς ἐκ τῶν ἄλλων Χριστιανῶν διαιρέσεως ἐσχηκότων προεμήνυσεν [24]. Καὶ μέντοι καὶ σεισμοὶ φοβεροί τε καὶ ἐπάλληλοι καὶ λιμοὶ καὶ αὐχμοὶ καὶ ἀέρος φλογώσεις γεγόνασι καὶ στάσεις ἐμφύλιοι [25] κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν, ἐκ τῶν ἡμερῶν ἀρξάμεναι [26] τοῦ θεοστυγοῦς καὶ ἀλάστορος· καὶ [27] μέχρι πολλοῦ τὸ δεινὸν [28] τῆς ἐμφυλίας συμφορᾶς ἐπικρατῆσαι συμβέβηκεν.

ς'. Ἐκμιμούμενος τοίνυν τὸν τῆς μυσαρᾶς ταύτης αἱρέσεως ἀρχηγὸν ὁμώνυμον αὐτοῦ καὶ ὁμότροπον ἤρξατο τῆς αἱρέσεως. Εἶτα συμμάχους καὶ συμμύστας ἐκζητήσας εὗρεν Ἰωάννην τὸν λεγόμενον γραμματικόν, μᾶλλον δὲ Ἰαννὴν ἄλλον ἢ Σίμωνα, ἐπί τε λεκανομαντείαις καὶ φαρμακείαις καὶ αἰσχρουργίαις βεβοημένον, καὶ ἑτέρους τινὰς ὁμόφρονας αὐτοῦ Ἰαννίτας καὶ Ἰαμβρίτας καὶ Σιμωνίτας· οὓς δὴ καὶ παρ' ἑαυτῷ κατέχων ἐν τῷ παλατίῳ προσκαλεῖται Νικηφόρον τὸν ἀοίδιμον πατριάρχην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ προὔχοντας ἐπισκόπους τε καὶ ἱερεῖς ἐνώπιον τῆς συγκλήτου, καί φησιν· *Ἴστε σαφῶς ὡς ἀνέστησάν τινες λέγοντες μὴ δεῖν προσκυνεῖσθαι τὰς εἰκόνας, οὓς εἰ βούλεσθε παραστῆναι καὶ διαλεχθῆναι περὶ τούτου, καὶ ἐκδηλότερον τὸ ἀληθὲς φανήσεται.*

ζ'. Πρὸς ὃν ὁ θεῖος Νικηφόρος οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

portæ amœno loco et irriguo impuris sacrificiis, etiam pacem ab imperatore expetiit, **765** modo per ipsum in Auream portam jaculum ei infigere liceret. Quo abnuente in tentorium suum reversus est, majorem in modum admiratus urbis muros compositamque imperatoris aciem atque ordines. Ad pacis itaque fœdera vertitur, tentandæ rei causa sermones conferens.

4. Porro imperator arrepta occasione lancea eum transfigere conatus est; ne rem tamen opere compleret, obstitit eorum ignavia quos in ipsam ministros delegerat; qui percusserunt quidem, at letale vulnus minime intulerunt. Qua re in furorem actus pestilentissimus homo, missis equitibus ad S. Mamantem, quod illic palatium est succendit; Circique æneum leonem cum ursa et aqualis dracone, nec non pulcherrima marmora, in currus congesta asportavit; obsessamque Adrianopolim et ipsam cepit; trajecto denique cum ingenti multitudine ac Macedonum ingenua pube flumine in Danubio consedit, cum interim impietatis in urbe opera Leo pronus exsequeretur.

5. Eo tempore cometa conspectus est, splendentis lunæ duplicis figura, quæ una coirent ac in diversas rursum figuras divisæ abirent, ut et in viri speciem capite mutili efformarentur; quod utique indicio fuit acephali eorum capitis qui postea adversus Christianos tumultuati sunt, ac quibus vanus homo ac demens Thomas caput ac ductor, ut a reliquis Christianis sese abjungerent, exstitit. Quin tremendi quoque **766** crebrique fuere terræ motus, famesque et siccitates atque aeris inflammationes; seditiones quoque ac civiles tumultus per omnes urbes atque oppida, quo ex tempore vir Deo exosus furiaque imperium iniit; ac diu multumque publicæ calamitatis malum labesque invaluit.

6. Impuræ itaque illius hæresis auctorem imitatus, quocum illi nomine atque moribus conveniret, hæresim occeptavit. Exinde operis socios et adjutores symmystasque quæritans, Joannem invenit, quem grammaticum vocant, magis vero Jannem alterum aut Simonem, hominem divinationibus ex pelvi et præstigiis turpibusque actibus longe celebratissimum, aliosque nonnullos eodem ac ille sensu, Jannitas et Jambritas ac Simonitas; quorum utique stipatus caterva, eosque in palatio secum detinens, Nicephorum inclitum patriarcham sodalesque præcipuos episcopos ac sacerdotes coram senatu vocat, aitque: *Scitis palam surrexisse quosdam, qui non adorandas esse imagines dicant; quos si vultis adesse, deque ea re disputare, veritas clarius elucescet.*

7. Ad quem vir divinus Nicephorus nihil re-

VARIÆ LECTIONES.

[17] καὶ] δὲ? [18] λογχῆσαι? [19] καὶ γοῦν ὤφθη τηνικαῦτα κομήτης C. [20] ἑνωθέντων C. [21] διαιρεθέντων C. [22] κεφάλου ἀνδρὸς διάπλασιν P: corr. C. [23] τῶν post κατὰ add. C. [24] προεμήνυσε C. [25] στάσις ἐμφύλιος C. [26] ἀρξάμενοι C, ἀρξαμένου P. [27] καὶ om. C. [28] τὸ δεινὸν — p. 768 εὐσεβείας om. C folio abscisso.

spondit. Ait vero ad procerum adstantem coronam: *Dicite, quæso, quod non est, ut cadat fieri potest?* Quibus fidei securitate respondentibus, subjecit rursum patriarcha: *Numquid non Leone et Constantino Isauris imperatoribus imagines cecidere?* Illis annuentibus ac sic rem sese habere adjungentibus, *Ergo*, ait **767** *omnino stabant, ac sic olim priscisque temporibus erectæ erant. Quod enim non est, necque stat atque consistit, quomodo dejici ac cadere potest?*

8. Tum reliquis episcopis istiusmodi ad hæresis eversionem objectantibus, sacratissimus vir Euthymius Sardium episcopus libera voce sumptaque fiducia ait: *Quo ex tempore Christus in terras venit, ad hanc nostram ætatem, cum octingentorum annorum tempora decurrerint, ubique gentium Christi erectæ effigies, isque in imagine adoratur. Quis itaque sic præfractæ audaciæ, qui tanti temporis apostolicam Patrumque traditionem abrogare præsumat ac convellere? præsertim cum Apostolus dicat*[b]: *« Itaque, fratres, state, et tenete traditiones, quas accepistis, sive per sermonem, sive per epistolam. Vel si angelus de cœlo evangelizaverit vobis præter quod accepistis, anathema sit.*

9. Post hunc respondit et Theodorus, æmulator ille fervensque rectæ fidei defensor, Studii præfectus, ita loquens: *Noli, imperator, Ecclesiæ statum ac tranquillitatem convellere. Dixit enim Apostolus*[c]: *« Et alios quidem posuit Deus in Ecclesia, primum apostolos, deinde prophetas, tertio pastores atque doctores. » Non dixit imperatores aut reges. Nam tibi quidem civilis tranquillitas concredita est ac exercitus. Horum curam habe, ac Ecclesiam pastoribus ac doctoribus, ut divino sancitum eloquio est, sine: sin minus placet ut his animum accommodes ac nostram teneas fidem, vel si angelus de cœlo descendens evertere nos* **768** *voluerit, nihil ei nos dicto audientes scias, tantum abest ut imperatori.*

10. His itaque tyrannus auditis, iraque supra modum exæstuans, leonisque in morem rugiens, qui simia esset, ejectis omnibus procacibus verbis, magnoque Nicephoro urbe expulso ac similiter Theodoro Studita in exsilium pulso, Theodotum Cassiteram exspatharium, virum a thymele scenaque nomen adeptum, Ecclesiæ præficit; inque eum modum scelestissimus ille, moribus potius quam nomine bestiam præferens, adversus pietatem elatus Ecclesiam Dei majoribus animis persequebatur, eamque vehementius expugnabat, donec juste eum divina ulta justitia est. Cujus ortum pessimum et pravitatem Deoque exosum animum ac impietatem, sed et vitæ exsitum funestissimum, diserte divinus Nicephorus sugillans ac traducens

A ἔφη δὲ πρὸς τοὺς παρισταμένους μεγιστᾶνους· *Εἴπατέ μοι, τὸ μὴ ὂν δύναται πεσεῖν;* Τῶν δὲ τῇ ἀσφαλείᾳ τῆς πίστεως ἀποκριθέντων, ἤρετο πάλιν ὁ πατριάρχης· *Ἔπεσον ἐπὶ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν Ἰσαύρων αἱ ἅγιαι εἰκόνες;* Τῶν δὲ κατανευσάντων καὶ τὸ ναὶ προσειπόντων, *Οὐκοῦν ἵσταντο πάντως καὶ ἦσαν ἀρχαῖκὸν αὐτῶν ἔχουσαι τὸ ἀνάστημα. Τὸ γὰρ μὴ ὂν μηδ' ἱστάμενον πῶς δύναται πεσεῖν;*

η'. Εἶτα τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τοιαῦτα προτεινάντων εἰς ἀνατροπὴν τῆς αἱρέσεως, ὁ ἱερὸς ἐπίσκοπος Σάρδης Εὐθύμιος παῤῥησιασάμενος λέγει· *Πρόσεχε, ὦ βασιλεῦ, τοῖς ἐν ἐπιτομῇ ῥηθησομένοις. Ἀφ' οὗ ἦλθε Χριστὸς ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι νῦν ὀκτακόσια*
B *ἔτη παρῆλθον, καὶ πανταχοῦ στηλογραφεῖται Χριστὸς καὶ ἐν εἰκόνι προσκυνεῖται. Ποῖος οὖν αὐθάδης τολμήσειεν τὴν τοσούτου χρόνου ἀποστολικήν τε καὶ πατρικὴν παράδοσιν ἀθετῆσαι ἢ μετασαλεῦσαι; μάλιστα τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, « Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς παρελάβετε εἴτε διὰ λόγου* [P. 502] *εἴτε δι' ἐπιστολῆς. Κἂν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. »*

θ'. Μεθ' ὃν ἀπεκρίθη καὶ Θεόδωρος ὁ ζηλωτὴς καὶ θερμὸς τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχος, ὁ τῶν Στουδίου ἡγούμενος, λέγων· *Μὴ παρασάλευε, βασιλεῦ, κατάστασιν ἐκκλησιαστικήν. Εἴρηκεν γὰρ ὁ Ἀπό-*
C *στολος· « Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν Ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον ποιμένας καὶ διδασκάλους. » Οὐκ εἶπεν, βασιλεῖς. Σοὶ μὲν γὰρ ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἐπιστεύθη καὶ τὸ στρατόπεδον. Τούτων φρόντιζε, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἔασον ποιμέσι καὶ διδασκάλοις κατὰ τὸν θεῖον λόγον. Εἰ δὲ μὴ βούλει προσέχειν τούτοις καὶ εἶναι μετὰ τῆς πίστεως ἡμῶν, κἂν ἄγγελος ἐξ οὐρανῶν κατελθὼν βουληθείη παρατρέψαι ἡμᾶς, οὐκ ἀκουσόμεθα αὐτοῦ, μήτι γε βασιλέως.*

ι'. Ὁ οὖν τύραννος ταῦτα ἀκούσας καὶ ὑπερζέσας τῷ θυμῷ, καὶ λεόντειον ὁ πίθηκος βρύξας, καὶ πάντας μεθ' ὕβρεως ἀπελάσας, καὶ τὸν Νικηφόρον τὸν μέγαν τῆς πόλεως ἀπελάσας, ὡσαύτως καὶ Θεόδωρον
D τῶν [29] Στουδίου ἐξορίσας, ἀντιχειροτονεῖ τὸν ἀπὸ σπαθαρίων Θεόδοτον τὸν Κασσιτηρᾶν καὶ τῆς θυμέλης τὴν προσηγορίαν ἐπειλημμένον. Καὶ οὕτως ὁ ἀλιτήριος καὶ θηριότροπος μᾶλλον ἢ θηριώνυμος, ἐπαρθεὶς κατὰ τῆς εὐσεβείας, μειζόνως ἐδίωκε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπόρθει σφόδρα, μέχρι τούτων [30] ἐνδίκως ἡ θεία δίκη μετῆλθεν. Οὗ τὴν κακίστην γένεσιν καὶ μοχθηρίαν καὶ θεοστυγῆ προαίρεσιν καὶ δυσσέβειαν, καὶ μέντοι καὶ χαλεπὴν [31] τοῦ βίου καταστροφήν, ὁ θεσπέσιος Νικηφόρος διαῤῥήδην στηλιτεύων φάσκει· *Παρορᾷ Θεός, καὶ ἦρξεν καθ' ἡμῶν*

[b] Thess. II, 14. [c] Ephes. IV, 1.

VARIÆ LECTIONES.

[29] τῶν P. [30] μέχρις οὗ τοῦτον C. [31] μέν γε τὴν χ. C.

ἄνθρωπος· οὐκ οἶδα εἰ[32] ἄνθρωπον λέγειν χρὴ, ἀλλὰ μὴ θηρίον, καὶ θηρίων[33] ἀγριώτερόν τε καὶ πικρότερον. Τί γὰρ τῆς συμφορᾶς ταύτης ἐλεεινότερον καὶ τῆς δυστυχίας ἀθλιώτερον; Ἡλίκον κακὸν εἰς τὴν βασιλείαν εἰσεκώμασεν[34]! Διφυὴς μὲν τὸ γένος καὶ μιξοβάρβαρος, πολυειδὴς δὲ τὸν τρόπον καὶ ἀνελεύθερος καὶ τὴν γνώμην ἀστάθερος[35].

A ait: *Despicit Deus, imperatque adversum nos homo, quem nescio hominemne dicere deceat et non bestiam, interque bestias majori præstantem feritate cunctisque acerbiorem.* Quid enim hac calamitate miserabilius infortunioque infaustius? Quantum malum in imperium invasit? Duplici satus homo prosapia ac mixobarbarus, indole animoque varius ac illiberalis, sensuque mentis instabilis, quod ad proximum quidem illi attinet genus vulgoque explaratum.

ια'. Τὸ μὲν οὖν προσεχῶς αὐτῷ ὑπηργμένον[36] καὶ πολυγνώριμον (ἐκ γὰρ τῆς Ἀρμενίων ὡρμᾶτο γῆς[37], ὅθεν εἰπεῖν τὸ δύστροπον καὶ κακόηθες), τὸ δὲ πορρωτάτω καὶ παλαιὸν τυγχάνον, καθὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐξιστοροῦσί τινες, οἳ τὰ ἐκείνου καὶ τῶν ἐκείνου πατέρων ἐκ πολλοῦ παραδοθέντα[38] ἴσασιν, οὐδ' ἐντεῦθεν καθαρῶς[39] ποθεν ἐκπεφυκέναι, εἴπερ ἐκ τῆς Ἀσσυρίων φυλῆς κακίστην παραφυάδα ἐκδῦναι, ἐξ ὧν τὸ πατρῷον ἐπεφήμιζεν αἷμα. Κατήχθη γὰρ ἐκ τῶν Σεναχηρεὶμ παίδων[40], ὃς δὴ τῶν [P. 503] Ἀσσυρίων ἦρξέ ποτε καὶ ὑπὸ τῶν φύντων καιρίαν τὴν πληγὴν ἐδέδεκτο· καὶ γὰρ οἵ γε[41] φονίας δεξιὰς τῷ γεννήτορι ἐπανετείναντο[42], τῷ πατραλῴῳ[43] λύθρῳ ἐμμολυνόμενοι, αὐτόχειρές τε τῆς σφαγῆς[44] τοῦ τεκόντος γενόμενοι αὐτίκα πρὸς τοῖς χωρίοις τῶν Ἀρμενίων φυγάδες οἰχόμενοι[45] ἀνασώζονται. Τούτου δὲ τοῦ[46] πατροφόνου σπόρου κατὰ τὴν ἡμετέραν γενεὰν πικρῶς τηρηθεὶς[47] καὶ παραβλαστήσας[48] ἀνδροφόνος καρπὸς, οὐκ οἶδ' ὅθεν Ῥωμαίων τοῦτο κατακριθὲν[49] τὸ δεινὸν ἐκεκλήρωτο. Ὡς εἰς τόδε τὸ φῶς οἷς οἶδεν ὁ ἀνασχόμενος κρίμασι προαχθεὶς πονηροῖς καὶ ὀλεθρίοις ἐντρέφεται καὶ συναύξεται[50] ἤθεσί τε καὶ πράξεσιν[51].

769 11. Ex Armenia namque oriundus erat, unde illa ei morum pravitas ac malignitas. Longe vero remotius illud ac antiquum, quemadmodum seniores quidem referunt, qui olim tradita de illo ejusque majoribus sciunt, nec in hos pure suos B natales refert, siquidem ex Assyriorum gentis nequissimo stolone natus est, ex quibus paterna eum stirpe genus trahere fama est. Ex Sennacherib enim sobole ducit originem, qui cum imperio olim Assyriis præfuit, et ab iis quos sustulerat letale vulnus accepit. Quique adeo cruentas dexteras Patri intentassent, parricidialique cruore polluti essent, suisque ipsi manibus parentem occidissent, confestim ad Armeniorum se loca fugitivi recepere. Ex hoc porro parricidiali ad nostram usque ætatem, malo fato, servato semine, qua noxa nescio, istud Romano imperio constitutum malum ac consecutum. Is nimirum in hanc lucem susceptus, quibus is ipse qui sustinet novit judiciis, pessimis noxiisque moribus educatur atque C actibus.

ιβ'. Ἐκ τῆς Ἀσσυρίων γοῦν λεαίνης καὶ τῆς Ἀρμενίας παρδάλεως ἑτεροθαλὲς[52] σύνθετόν τε καὶ ἀλλόκοτον τίγριδος εἶδος ἐκ νόθου καὶ κιβδήλου ἐξέφυ γονῆς, Ἀρμένιον ἢ Ἀσσύριον εἰδεχθεστέρας[53], καὶ Λέων μὲν τὴν προσηγορίαν, λέοντος δὲ τὸ μὲν[54] ἁρπακτικὸν εἰς τὸ ἀσφαλὲς κεκτημένος, τὸ δὲ ἐλευθέριον οὐδαμῶς προσιέμενος, χαμαιλέων δὲ, ὥσπερ οὖν τὸ εἶδος, οὕτως καὶ τῆς ψυχῆς τὸ πολύμορφον, διὰ τὸ τοῦ γένους ὕπουλόν τε καὶ ὕφαλον, ἐξ ὧν ἐμεγαλαύχει τῆς δυστροπίας καὶ τοῦ δόλου τὸ κεκρυμμένον[55] καὶ ἀνεξαγόρευτον. Καὶ γὰρ ἐμηχανᾶτο[56] λανθάνειν τὸ ἐνδομυχοῦν τῆς γνώμης σκοτεινὸν καὶ παλίμβολον[57] καὶ πρὸς τὸ βλάπτειν ἐπιῤῥεπές[58]. Καί πως ἦν ἐκπεπονημένον αὐτῷ καὶ ἐπιτετηδευμένον μή ποτε συμφωνήσειν καρδίαν[59] τοῖς χείλεσιν, ὡς ἕτερα μὲν μελετᾶν κατὰ νοῦν, ἄλλα δὲ προφέρειν[60] ἐν τῷ στόματι. Ἀλλ'[61] ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἀφιλοθεΐας καὶ πονηρίας ἐξώκειλεν ὁ βίος αὐτοῦ, ὥστε καὶ[62] δυσφωρότατον[63] καὶ δυσκατάληπτον αὐτοῦ τὴν δαι-

12. Ex Assyriorum itaque leæna Armeniaque pardali, diverso germine, compositumque ac monstrosum tigridis genus, ex notha adulterinaque sinceraque 770 enatus filius, Armenius an Assyrius, fœda magis specie oreque; ac leonis quidem nomen sortitus, leonis vim illam rapacem adeptus est, nihil quidquam admisso quod ejus liberale est, chamæleon vero, uti specie vultuque, sed et multiplici forma animi, ob gentis occultam fraudem pressumque dolum ac animum se nihil explicantem. Etenim molitur ut quod illi tenebrosum ac versipelle intus animi est, nocendique arte D industrium solersque, id vero lateat. Ecqua ratione in hoc studium operamque contulerat, ut nunquam cordi atque labiis conveniret? ut nimirum alia mente agitaret, alia ore proferret. Enimvero ad tantam ejus vita impietatem devecta est ac nequitiam, ac dæmoniaca mens ejus ac nequitia ægre ipsa deprehensibilis ac animadversa cunctis ma-

VARIÆ LECTIONES.

[32] εἰ add. C. [33] καὶ τῶν θ. C. [34] βασίλειον ἀρχὴν εἰσεκ. C. [35] ἀστάτερος P. [36] ὑπηργμένος καὶ πολλοῖς γνώριμος C. [37] γῆς — τὸ δὲ om. C. [38] παραδοθέντων P. [39] καθαρός ποθεν ἐκπέφυκεν P, et mox κακίστης παραφυάδος ἐκφῆναι. [40] παίδων add. C. [41] εἴγε P. [42] ἐπανατείνοντι P. [43] πατρώῳ C. [44] τῆς σφαγῆς add. C. [45] ᾠχοῦμενοι P, ᾤχόμενοι C. [46] τοῦ add. C. [47] τηρηθέντος P. [48] παραβλαπτήσας C. [49] κατακριθεὶς P. [50] συναυλίζεται C. [51] πράγμασιν P. [52] ἑτεροθαλλὴς P. [53] καὶ ἀκιβδήλης ἐξέφυεν υἱὸς Ἀρμένιος ἢ Ἀσσύριος εἰδεχθέστερος P, an Ἀρμενίων ἢ Ἀσσυρίων? [54] τὸ μὲν add. C. [55] ἐξ — κεκρυμμένον καὶ om. P. [56] μηχανᾶται P. [57] παλίμβουλον P. [58] ἐπιτρεπὲς P. [59] συμφωνήσει καρδία P. [60] προσφέρειν CP. [61] τῷ et ἀλλ' om. C. [62] καὶ post ὥστε add. C. [63] δυσφώρατον οὖσαν?

nifesta fieret. Quinimo Dei indulgentia tyrannidem semel adeptus, furorem omnem dolumque affundit adversus immaculatam fidem, certatque per omnia imitari impium Copronymum illo superiorem; parique illi facinore, impuris quibusdam scelestissimisque hominibus vitæ omnes rationes concredit, lascivis ac turpi vita celebratis, animo corporeque corruptis, præstigiatoribus, veneficis, seductoribus, nulloque non vitii **771** genere ac malitia excultis, atque ut semel dicam, qui Christianam pietatem fidemque negaverint.

13. Ac sane eos lubens necessarios asciscit ac amplexatur, eorumque exitiosis doctrinis ac initiationibus animum submittit; et velut peccati servus, iis mancipatur, uncoque seductionis ac improbitatis captus vir exsecrabilis dire transigitur. Tria enim proposita, quibus promissionis compos efficeretur, ut nempe exactam fidem nostram ac orthodoxam negaret, divinas aboleret imagines, piis persecutionem moveret; quæ si ei præstita essent, ad felicitatis summum apicem evaderet, ac si quis alius, in longiores annos hujusce temporis vitam produceret.

14. Hisce itaque ejusque generis exitiosis seductionibus deceptus dementis vir animi ac pecuinus, atque ut fœdo aspectu erat, adeuntibus difficilis, orisque specie turpior. Etsi enim ei leonis nomen, simia erat quod objectum oculis erat: majori pravitate mores, insolentior animus, mente plurimum ferina, intractabili impetu, immundus, importabilis, inconsultior, severitate asperior, tyranni moribus truculentior.

15. Elatus itaque miser ac calamitosus falsis scelestissimorum illorum vaticiniis ac insidiis, sic bellum cito aggreditur. Ac primum quidem linguam Deo **772** pugnantem adversus divina nostra dogmata movet; ac tum hic quoque impiissimum Copronymum Cononem æmulatur, similique illi ratione circumforaneum cogit conventum seu potius Judaicum concilium; cui etiam funestissimus homo consessor præsessorque ac præses effectus abominatio desolationis in templo Domini denuo conspicitur, aperiturque os magna loquens adversus Domini gloriam, grandiaque promens ac superbiens adversus dispensationem. Sicque alter Caiphas, cum Christo infensa cohorte illa, multa ac vana adversus veritatem obganniens, sacras omnes in Ecclesia erectas imagines abolet, odiaque in Christum ejusque servos exagitat; quippe cui gravis ad videndum in imagine Christus ac memoria ferendum, quique ejus amici ac servi essent.

A μονιώδη γνώμην καὶ πονηρίαν τοῖς [64] πᾶσι γενέσθαι κατάδηλον [65]. Ἐπεὶ [66] οὖν τῆς βασιλείου ἀρχῆς, μᾶλλον δὲ τυραννίδος, Θεοῦ συγχωρήσει λαβόμενος κατὰ τῆς ἀμωμήτου πίστεως ὅλον ἐκχέει τὸν θυμὸν καὶ τὸν δόλον, καὶ ἁμιλλᾶται κατὰ πάντα τὸν πρὸ αὐτοῦ δυσσεβῆ Κοπρώνυμον, καὶ ὡσαύτως μιαροῖς τισι καὶ παμπονήροις ἀνθρώποις τὸ πᾶν τῆς ζωῆς καταπιστεύει, ἀσελγέσι τε καὶ ἐπὶ βίου αἰσχρότητι βεβοημένοις καὶ [67] κατεφθαρμένοις τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, γόησι καὶ φαρμακοῖς καὶ λαοπλάνοις, καὶ πᾶν εἶδος κακίας ἀσκήσασι καὶ ἁπαξαπλῶς τὴν Χριστιανῶν ἠρνημένοις θεοσέβειαν.

ιγ'. Καὶ δὴ τούτους ἀσπασίως εἰσοικίζεται καὶ περιπτύσσεται, καὶ ὑποκύπτει ταῖς ματαίοις αὐτῶν καὶ [68] ψυχοφθόροις διδαχαῖς καὶ μυήσεσιν, καὶ οἷα [69] B τῆς ἁμαρτίας ἀνδράποδον ἐξανδραποδίζεται, καὶ τῷ ἀγκίστρῳ τῆς ἀπάτης καὶ παρανομίας δελεασθεὶς ὁ παράπαιστος [70] δεινῶς περιπείρεται. Τρία γὰρ αὐτῷ προὔθηκαν τὰ ὑπεσχημένα [71], [P. 504] τῆς ἀκριβοῦς πίστεως ἡμῶν καὶ ὀρθοδόξου τὴν ἄρνησιν, τῶν θείων εἰκόνων τὴν καθαίρεσιν, τῶν εὐσεβούντων τὴν δίωξιν. Καὶ οὕτως εἰς ἄκρον εὐημερίας ἐλάσεις, φησὶν, ὡς καὶ ἐπὶ πλεῖστον καὶ μήκιστον [72] χρόνον τὴν παροῦσαν ζωὴν, εἴ καί τις ἄλλος, διανύσαι [73].

ιδ'. Ταύταις οὖν καὶ ταῖς τοιαύταις ὀλεθρίοις φενακισθεὶς [74] ἀπάταις ὁ ματαιόφρων καὶ κτηνώδης, καὶ καθάπερ ἦν εἰδεχθὴς καὶ δυσέντευκτος καὶ τῇ ἰδέᾳ [75] αἰσχρότερος (εἰ γὰρ καὶ λεόντειον τοὔνομα, πιθήκειον τὸ βλεπόμενον), γίνεται φαυλότερος [76] τὸν C τρόπον, σοβαρώτερος τὸ ἦθος, θηριωδέστερος τὴν γνώμην, ἀτίθασσος τὴν ὁρμὴν, ἀκάθεκτος [77] καὶ ἀνυπόστατος καὶ ἀλογιστότερός τε [78] καὶ ἐμβριθέστερος καὶ τυραννικώτερος.

ιε'. Ἀναπτερωθεὶς γὰρ ὁ δείλαιος καὶ ταλαίπωρος τῇ ψευδομαντείᾳ καὶ ἐπιβουλῇ τῶν ἀλιτηρίων ἐκείνων, οὕτως ἐπανατείνεται ταχὺ τὸν πόλεμον. Καὶ πρῶτον μὲν κινεῖ κατὰ τῶν ἱερῶν [79] δογμάτων ἡμῶν τὴν θεομάχον αὐτοῦ [80] γλῶσσαν, ἔπειτα δὲ ζηλοῖ κἀνταῦθα τὸν δυσσεβέστατον Κοπρώνυμον Κόνωνα [81]· καὶ συναθροίσας ὁμοίως [82] ἐκείνῳ πονηρόν τε καὶ ἀγυρτῶδες συνακτήριον [83], μᾶλλον δὲ Ἰουδαϊκὸν συνέδριον, ᾧ [84] καὶ σύνεδρος καὶ πρόεδρος ὁ ἐξάγιστος γενόμενος, ὁρᾶται πάλιν ἐν ναῷ Κυρίου τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, καὶ ἀνοίγεται στόμα λαλοῦν μεγάλα D κατὰ τῆς δόξης Κυρίου καὶ κατὰ τῆς θείας [85] οἰκονομίας μεγαλοῤῥημονοῦν καὶ ἀλαζονευόμενον. Καὶ οὕτως ὁ δεύτερος Καϊάφας μετὰ τῆς Χριστομάχου σπείρας ἐκείνης πολλὰ καὶ μάταια κατὰ τῆς ἀληθείας κενολογήσας καθαιρεῖ πᾶσαν ἱερὰν τῆς Ἐκκλησίας ἀναστήλωσιν μίσει τῷ εἰς Χριστὸν [86] καὶ τοὺς αὐτοῦ θεράποντας, ἐπειδὴ βαρὺς ἦν αὐτῷ Χριστὸς καὶ [87] ἐν εἰκόνι βλεπόμενος καὶ ἐπὶ μνήμης φερόμενος [88], καὶ οἱ τούτου φίλοι τε καὶ δοῦλοι.

VARIÆ LECTIONES.

[64] τοῖς] αὐτοῖς C. [65] κατάδηλον om. C. [66] ἐπεὶ — ἀρχῆς add. C. [67] καὶ post βεβοημένοις add. C. [68] ματαίοις αὐτῶν καὶ add. C. [69] οἷον P. [70] παράπτυστος vel παράπταιστος margo P. [71] τοῦ ὑπεσχημένου P. [72] μήκιστον C, μείζονα P. [73] διανύσῃς, εἰ καί τις ἄλλος P. [74] ἀπάταις φενακισθεὶς P. [75] τῇ ἰδέᾳ] τὴν θέαν C. [76] γίνεται καὶ φ. P. [77] ἀκάθαρτος P. [78] τε add. C. [79] θείων P. [80] αὐτοῦ om. C. [81] Κοπρώνυμον Κόνωνα] Κωνσταντῖνον C. [82] ὁμοίως ἀθροίσας C. [83] ἐργαστήριον C. [84] ᾧ Hasius, ὃ C, ὅς P. [85] θείας add. C. [86] μισεῖ τε Χριστὸν P. [87] καὶ ante ἐν add. C. [88] ἐπιφερόμενος P.

ιϛʹ. Διὸ δὴ καὶ ἀνοηταίνων κατεφλυάρει πᾶσαν εἰκονικὴν ἀναστήλωσιν ἀπόβλητον εἶναι τῇ θείᾳ Γραφῇ καὶ λίαν ἀγνώριστον. Τί οὖν πρὸς ταῦτα φήσειέν [89] τις; Ὅτι σοφίας Θεοῦ ἀδιεξέταστοι λόγοι, καὶ ὁ [90] μωρὸς μωρὰ λαλήσει. Ἀμαθὴς γὰρ σφόδρα καὶ ληρώδης ὑπάρχων οὐκ ᾔδει πάντως τὰ χρυσότευκτα [91] ἐκεῖνα Χερουβὶμ, ἅπερ ὁ ἱεροφάντης Μωϋσῆς Θεοῦ προστεταχότος ἐτεκτήνατο καὶ ἡ παλαιὰ καὶ ἔννομος σκηνὴ καθύπερθεν τῆς κιβωτοῦ ἔφερεν, ἃ δὴ οὐ παρὰ Ἰουδαίοις μόνον δεδόξαστο [92], ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος ὁ κῆρυξ Χερουβὶμ δόξης ἀποκαλεῖ σαφῶς ἤτοι τὰ δεδοξασμένα [93]. [P. 505] Ἔτι γε μὴν καὶ ὅσα ἡ Σολομῶντος κατεσκεύασε σοφία καὶ τῷ θεσπεσίῳ Ἰεζεκιὴλ ὦπται, καὶ εἴ τι τοιοῦτον κατὰ τὰς ἱερὰς Βίβλους ἱστόρηται καὶ τετίμηται, ἅπερ οὐ πέφρικεν [94] ὁ ἄθλιος καὶ βέβηλος ἐν εἰδώλων μοίρᾳ θεῖναι, ὡς ἀθετεῖν [95] μᾶλλον ἢ προσίεσθαι τὰς θεοπνεύστους [96] Γραφὰς προελόμενος· ἐξ ὧν λοιπὸν καὶ Ἰουδαίων ἀπιστότερος καὶ ἀγνωμονέστερος εἰκότως νομισθείη σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ. Ἄξια γὰρ ὡς ἀληθῶς [97] τῆς ἑαυτῶν βδελυρίας ἀπιστίας τε καὶ ἀλογίας φρονήσαντες καὶ ἐκφωνήσαντες.

16. Quamobrem etiam dementi animo nugatur imaginum omnem erectionem sacris litteris improbatam esse iisque valde ignotam. Ad hæc igitur quid quis dicat ac responderit? Nempe inscrutabiles esse divinæ sapientiæ sermones et stultum stulta locuturum. Cum enim valde rudis esset et imperitus ac delira mente, nihil prorsus aureos illos Cherubim noverat, quos divinorum interpres Moses Dei præcepto fabricatus est; vetusque illud ac legale tabernaculum subtus arcam ferebat, quæ non solum apud Judæos gloriam habebant ac claritatem, sed quæ etiam gratiæ præco **773** Cherubim gloriæ (id est glorificata) aperte nuncupat. Præterea etiam quæcumque fabricata est Salomonis sapientia divinoque Ezechieli conspecta sunt, ac si quid hujusmodi in sacris Libris narratur honorique habetur; quæ miser ille profanusque idolorum sorti deputare non horruit, ut cui divinas potius spernere Scripturas ac abrogare seu prodere constitutum esset. Unde cum ipsis quoque Judæis majori infidelitate majorique vincens improbitate merito censendus sit, cum sodalibus suis, dum scilicet sua digna perdita impudentia ac infidelitate, rationisque carentia sensere fidemque eam edidere.

ιζʹ. Καὶ γὰρ τῷ Χριστῷ κἀνταῦθα προφανῶς ἀπομάχονται, ὃς λαβὼν ὀθόνην λαμπρὰν καὶ [98] τὸ ὑπέρλαμπρον καὶ ὑπέρκαλον ἐναπομαξάμενος θεῖον εἶδος ἐκπέμπει πιστῶς [99] αἰτήσαντι τῷ τῶν Ἐδεσηνῶν ἡγεμόνι Αὐγάρῳ. Ἐξ ἐκείνου δὲ μέχρι [1] καὶ τήμερον ἀποστολικῇ παραδόσει καὶ εἰσηγήσει, γνώσεώς τε καὶ μνήμης ἕνεκεν ὧν ὑπὲρ ἡμῶν ἔδρασέ [2] τε καὶ πέπονθε Χριστὸς, καθὰ δὴ καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς τῶν Εὐαγγελίων δέλτοις ἀνιστόρηται [3], σεβασμίως ἐκτυποῦμεν καὶ προσκυνοῦμεν, κἂν οἱ Χριστομάχοι διαῤῥήγνυνται.

17. Etenim hic quoque aperte Christo pugnant. Is namque accepto prænitido linteo, omnem vincente nitorem decoremque, divina sua expressa forma, Augaro Edessenorum regulo fidei devotione petenti munus destinavit; quo ex tempore hactenusque apostolica traditione atque doctrina, ad ea cognoscenda ac memoria tenenda quæ Christus tum egit tum passus est, uti etiam in sacris conscripta Evangeliis exstant, venerabiliter effingimus ac adoramus, Christi licet hostes rumpantur.

ιηʹ. Καὶ μέντοι πρὸς τούτοις παράδοσις καὶ λόγος ἐχόμενος πειθοῦς καὶ μέχρις ἡμῶν κάτεισι [4], τὸν θεῖον εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν ἐν εἰκόνι διαγράψαι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν [5], πρὸς δὲ καὶ τὴν πανάχραντον [6] αὐτοῦ Μητέρα, καὶ τὰς ἱεροτυπίας ταύτας διαφυλάσσειν [7] τὴν Ῥωμαίων πόλιν. Τί δὲ δεῖ λέγειν περὶ τῶν λοιπῶν ὧν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὡς ἱστόρησάν τινες οἱ αὐτόθι γενόμενοι, ὡς πλεῖστα [8] μέχρι τῆς δεῦρο πιστῶς [9] καὶ εὐσεβῶς ἱερογραφίας ἐκ παλαιοῦ δι' ἀκριβείας [10] ἀνεστηλωμένας σεμνῶς περιέποντες προσκυνοῦσιν; Ὡσαύτως δὲ πάλιν ἀναγέγραπται ὅτι Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ κορυφαῖοι τῶν ἀποστόλων τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ κηρύττοντες ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ ἃ πεποίηκεν ὁ Χριστὸς [11] θαύματα, πρῶτον τὴν θείαν μεταμόρφωσιν [12] ἐξεικονίσαντες Ῥωμαίοις παραδεδώκασι, καθὼς καὶ ὤφθη [13] Μωϋσῇ καὶ Ἠλίᾳ ἐν μέσῳ τοῖς ἁγίοις προφήταις· ἃ δὴ [14] καὶ μέχρι τοῦ νῦν σώζεται.

18. Ad hæc enimvero traditio est nec fide carens narratio, quæ ad nos usque devenit, pinxisse nimirum in imagine divinum Lucam evangelistam Dominum nostrum Jesum Christum **774** ac præterea intemeratam ipsius Matrem, hasque sacras imagines ac effigies urbem Romam servare. Quid vero necesse dicere de reliquis, quæ sunt Hierosolymis, quemadmodum eas quidam illo profecti lustravere; quas plurimas hactenus omnique veneratione sacras picturas ab antiquo, digno cultu erectas, religiose venerantes adorant? Similiter vero rursum scriptum est apostolorum principes Petrum et Paulum, cum Dei magnalia Romæ prædicarent editaque a Christo miracula, divinam primum transformationem pictam expressam imagine Romanis tradidisse; qua ratione Mosi Eliæque, sanctis prophetis, in ipsorum medio conspicua elegit; quæ et etiamnum servatur.

VARIÆ LECTIONES.

[89] φησὶ C. [90] ὁ om. C. [91] χρυσότικτα C. [92] δεδόξασται P. [93] τῷ δεδοξασμένῳ P. [94] οὐκ ἔφριζεν P. [95] ἀθετῶν P, προΐεσθαι CP. [96] θείας P. [97] ὡς ἀληθῶς add. C. [98] καὶ add. C. [99] ἐκπέμπει τῷ πιστῶς P. [1] καὶ μέχρι C. [2] ἕνεκα ὧν περ ἔδρασέ P. [3] ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις ἀνιστορεῖται P. [4] καταντήσας P. [5] Ἰησοῦν Χριστὸν om. C. [6] ἄχραντον P. [7] φυλάσσειν P. [8] πλείστας margo P. [9] πιστῶς add. C. [10] δι' ἀξίας P. [11] ὁ Θεὸς C. [12] πρῶτα τῆς ῥώμης μεταμορφώσεως C. [13] καθὰ ὤφθη P. [14] δὴ add. C.

19. **Quanam igitur ratione increduli improbique homines ac ingrati oculos obvertent, conspicientque quod in hanc usque diem in templo sanctæ Dei Genitricis miraculum canitur atque cernitur, in urbe quam Lyddam vocant? Ædem hanc sacram excitarunt apostoli, cum beata Virgo adhuc vita hac superstes esset. Multi enim viderunt, quod venerationi habetur ac colitur, non manu factum illud ac venerabile simulacrum, prænitidis tabulis ac pellucidis expressum, inque omnem altitudinem ac profundum pervadens. Illud nimirum cum Græcorum quidam Judæorum **775** infensi Christo eradere conati essent, frustrato absurdo conatu evanuere. Quanto enim effigiem radebant, tanto illa majori luce radioque clariori splendebat. Mansit enim nihilominus in eadem forma atque habitu. Oris species ac vestitus, quæque reliqua in oculos incurrunt, nihil oblita nullaque labe integra illi constiterunt. Narrant enim quod cum sancti apostoli, sanctissimæ Dei Genitricis pollicitatione freti, sub ejus nominis invocatione templum excitassent, ipsaque eorum rogatu lustrandi causa templum ingressa in una columnarum stetisset, expressam ipsius effigiem in columna inventam esse; quam Græci Judæique nulla quantavis, uti dictum est, illis adhibita vi eradere potuere.

20. Testis quidem etiam præter alia divina statua, quam mulier sanguine fluens, a quo curata fuerat, Christo juxta ædes suas gratitudinis monumento statuit, apertissimum sane titulum sincerissimæque veritatis præconem exhibiti in ipsa miraculi, inauditum in ipsa patratum divinum signum ac prodigium in futuras longe generationes evulgans; cujus et magnus apud imaginum effictores magister Eusebius, in *Ecclesiastica Historia* mentione facta, memoratisque miraculis quæ ad sacram divinoque germine illic enascentem herbam fierent, esseque illam cunctis auxilium præsens atque malorum depultricem, subjungit dicens **776** *apostolorum Petri et Pauli imagines, atque ipsius Christi, penicillo ac coloribus pictas, quæ etiamnum exstarent vidisse.*

21. Testis vero etiam visus, fidus ipse magister ac verax; longique temporis clare indicio est ipsa quoque venerabilium sacrarum ædium structura. Præterea vero etiam sacri ministerii vasorum, antiquis temporibus, pia fidelium sedulitate effectio ac consecratio; quorum infinita prope multitudo ac copia. Sacrorum etiam Evangeliorum tabulæ, quæ sacras exterius formas ac figuras, cunctorum fidelium venerationi expositas iisque cultas, ferant. Divinæ item columnæ, et quas soleas vocant, qui-

A ιθ'. Πῶς οὖν ἀντιβλέψουσιν οἱ ἀπειθεῖς καὶ ἀγνώμονες πρὸς τὸ μέχρι τοῦ παρόντος ᾀδόμενον καὶ ὁρώμενον ἐν τῷ ναῷ τῆς Θεομήτορος θαῦμα, τὸ ἐν τῇ πόλει [15] τῇ καλουμένῃ Λύδδῃ; ὅνπερ ναὸν ἔτι περιούσης κατὰ τὸν τῆδε [16] βίον οἱ ἀπόστολοι ἐδομήσαντο. Πολλοὶ [P. 506] γὰρ τεθέανται προσκυνούμενον εὐλαβῶς [17] καὶ τιμώμενον τὸ ἀχειρότευκτον ἐκεῖνο καὶ σεβάσμιον ἀπεικόνισμα, πλαξὶ τετυπωμένον λαμπραῖς καὶ διαυγέσι, καὶ διὰ βάθους κεχωρηκὸς ὅλου [18]· ὃ δὴ καὶ [19] τινες τῶν δυσμενῶν Ἑλλήνων τε καὶ Ἰουδαίων ἀποξέσαι [20] σπουδάσαντες ἐματαιώθησαν ἀποτυχόντες τῆς ἀτόπου αὐτῶν ἐγχειρήσεως. Ὅσῳ γὰρ αὐτοὶ τὸ ἐκτύπωμα ἔξεον, πλειοτέρως ἐξέλαμπεν. Οὐδὲν γὰρ ἧττον ἐπὶ σχήματος ἕστηκεν ἡ μορφή, εἶδός τε καὶ στολὴν καὶ τἄλλα τῆς θέας ἀνεξ- B άλειπτα καὶ ἀλώβητα διασώζουσα. Ἱστορεῖται [21] γὰρ ὅτι οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι ὑποσχέσει τῆς πανάγνου Θεοτόκου ναὸν ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ἀνήγειραν· καὶ αὐτῆς εἰς θέαν τοῦ ναοῦ τῇ αἰτήσει αὐτῶν εἰσελθούσης καὶ εἰς ἕνα [22] τῶν κιόνων σταθείσης εὑρεθῆναι ἐν τῷ κίονι τὸ ἐκτύπωμα αὐτῆς· ὃ καὶ πολλὰ βιασάμενοι, ὡς εἴρηται, Ἕλληνες καὶ Ἰουδαῖοι οὐκ ἴσχυσαν ἀποξέσαι [21].

κ'. Ὅτι δὲ ἀρχαιοτάτη τούτων ἡ ποίησις καὶ παράδοσις [23], μάρτυς μὲν καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ θεῖος ἀνδριὰς ὃν ἔστησεν ἡ αἱμόῤῥους γυνὴ τῷ θεραπευτῇ Χριστῷ παρὰ τῷ ἑαυτῆς [24] οἴκῳ, στήλην ἐναργεστάτην καὶ ἀπαράγραπτον κήρυκα τοῦ εἰς αὐτὴν C γεγονότος [25] θαύματος, ταῖς μετέπειτα γενεαῖς τὸ κατ' αὐτὴν θαυματουργηθὲν παράδοξον δημοσιεύουσα· περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας παρὰ τοῖς εἰκονοτύποις [26] διδάσκαλος Εὐσέβιος ἐν τῇ [27] *Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ* μνημονεύσας τὰ τελούμενα θαύματα παρὰ τῆς ἐκεῖθεν φυομένης ἱερᾶς καὶ θεοβλάστου πόας, καὶ ὡς ἦν ἅπασιν ἀλεξίκακον ἐπικούρημα, ἐπάγει [28] φάσκων, ὅτι *Καὶ τῶν ἀποστόλων τὰς εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου καὶ αὐτοῦ δὲ* [29] *Χριστοῦ διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σωζομένας ἱστορήσαμεν.*

κα'. Μάρτυς δὲ καὶ ἡ ὄψις, διδάσκαλος ἀψευδής. Τό τε μῆκος [30] τοῦ χρόνου σαφῶς δείκνυσι καὶ τῶν σεπτῶν ναῶν ἡ κτίσις. Ἔτι δὲ [31] καὶ τῶν ἀνέκαθεν ἱερῶν σκευῶν παρὰ τῶν εὐσεβούντων ἡ [32] ποίησις D καὶ ἀφιέρωσις ἄπειρος τῷ πλήθει τυγχάνουσα. Οὐ μὴν δὲ [33] ἀλλὰ καὶ αὗται αἱ πτυχαὶ τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων [34] τοὺς ἱεροὺς τύπους ἔξωθεν φέρουσαι [35] ὑπὸ πάντων πιστῶν σεπτῶς προσκυνουμένους, οἵ τε θεῖοι κίονες καὶ αἱ σωλαῖαι καλούμεναι, αἳ [36] τὸ σεβάσμιον τοῦ ἱεροῦ διατειχίζουσι θυσιαστηρίου. Καὶ γὰρ οὐδενὶ

VARIÆ LECTIONES.

[15] τῇ πόλει add. C. [16] τόνδε τὸν P. [17] εὐλαβῶς add. C. [18] ὅλων C. [19] καὶ om. C. [20] ἀπαχρειοῦν πειρασθέντες διέξεσαν μανικῶς, ἀλλὰ διήμαρτον μάλα τῆς ἀνοσίου ἐγχειρήσεως C, omissis ὅσῳ — ἐξέλαμπον. [21] ἱστορεῖται. — ἀποξέσαι] ἱστόρηται γὰρ ὑποσχέσει τῆς πανάγνου παρθένου τῇ πρὸς τοὺς ἀποστόλους αὐτόματον ἀναζωθῆναι τὸ σεβάσμιον τουτὶ χρῆμα C. [22] ἓν P. [23] Ὅτι — παράδοσις add. C. [24] αὐτῆς P. [25] εἰς αὐτὴν γεγονότος om. C. [26] εἰκονομάχοις C. [27] τῇ add. C. [28] ἐπήγαγε C. [29] καὶ δι' αὐτοῦ δὴ C. [30] μήκιστον C. [31] δὲ om. C. [32] ἡ add. C. [33] οὐ μὴν δὲ C, μὴν P. [34] τῶν ἁγίων εὐαγγελίων om. C. [35] φέρουσι παρὰ χριστιανοῖς τῷ εὐαγγελίῳ προσκυν. C. [36] ἃ C.

ἑτέρῳ λόγῳ ἢ τοῦ προσκυνεῖσθαι πάντως [37] εἵνεκα A [P. 507] ἅμα [38] τῷ συμπαρακειμένῳ τοῦ σταυροῦ τύπῳ εὐσεβῶς ἀρχῆθεν ἐνταῦθα καθιστόρηνται [39].

κβ'. Ἀλλ' ὅ γε θηριώνυμος καὶ [40] λεοντότροπος ταῦτα παραγραψάμενος πάντα ἔσπευδεν ὅτι μάλιστα πᾶσαν θείαν εἰκόνα [41] ἀποστρέφειν καὶ λήθῃ βαθείᾳ παραπέμπειν. Ταύτῃ τοι θεομαχῶν ἐπὶ δήμου τοιαῦτα κατατολμήσας ὁ ἐμβρόντητος παῤῥησιάζεται, λέγων· *Ὥσπερ ἐκ* [42] *τῶν ὄψεων ὑμῶν, ἀδελφοὶ, τὰς εἰκόνας ἐξωλοθρεύσαμεν, οὕτω δὴ καὶ ἐκ τῶν ψυχῶν ὑμῶν περιαιρήσειν ὑμεῖς ὡς Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως* [43] *δοῦλοι καὶ φίλοι σπουδάσατε. Καὶ γὰρ ὁ μωρὸς μωρὰ λαλήσει, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ μάταια νοήσει, τοῦ συντελεῖν ἄνομα καὶ λαλεῖν πρὸς* B *Κύριον πλάνησιν.* Κἀντεῦθεν τοίνυν τοὺς εὑρισκομένους ἔχοντας εἰκόνα [44] Χριστοῦ ἤ τινος ἁγίου καὶ προσκυνοῦντας [45] δειναῖς τιμωρίαις καὶ κολάσεσι κατεδίκασεν ὁ ἀλάστωρ καὶ αἱμοβόρος. Καὶ οὕτω κρεωκοπούμενοι [46] καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ [47] καταθυόμενοι διεφθείροντο πανταχοῦ οἱ θεοσεβεῖς· καὶ πολλοὺς ἐνδόξους καὶ περιβλέπτους πεφόνευκε [48].

κγ'. Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τῶν ὀρθοδοξούντων ἀφειδῶς καὶ ἀπαύστως [49] διεπράττετο· κατὰ δὲ τῶν ἐν τέλει καὶ τῶν [50] εὐπορωτέρων ἄλλην πονηρὰν ἐπίνοιαν [51] ὁ πονηρὸς καὶ παμμήχανος [52] εὑρίσκει. Βουλόμενος γὰρ αὐτοὺς ἐλεεινοὺς καὶ πένητας ἀπεργάσασθαι, τί [53] ποιεῖ; Αἰτίαις [54] αὐτοὺς ἀφύκτοις καὶ ἐγκλήμασι περιβάλλει [55], προφασιζόμενος προφάσεις C ἐν ἁμαρτίαις, ἵνα τῷ δέει τῶν ἐγκλημάτων πᾶσαν αὐτῶν τὴν οὐσίαν ἀναλογήσωσιν [56] ὑπὲρ τῆς ἐκεῖθεν [57] σωτηρίας. Ἔστιν [58] ὅτε δὲ [59] καὶ συνεβίαζεν [60] καθ' ὥντινων ἀνδρικωτέρων ἢ εὐφυεστέρων [61], βασκαίνων τῆς εὐανδρίας ἢ εὐφυΐας αὐτοῖς, ὡς νεωτερίσειν ὑποπτεύων. Τινῶν μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξώρυττεν, ἄλλων δὲ τὰ μέλη ἠκρωτηρίαζεν· ἑτέρους [62] δεσμοῖς κατέχων μεθ' ἡμέρας τινὰς [63] τῷ θανάτῳ παρέπεμψεν. Ἐξ ὧν ὑπῆρχε Μιχαὴλ ὁ τὴν τοῦ ἐξκουβίτου τάγματος ἀρχὴν διέπων· διεβλήθη γὰρ τῷ βασιλεῖ ὡς κατ' αὐτοῦ βουλευόμενος· ὃν εἰρκτῇ καὶ πέδαις εἶχε τηρούμενον.

κδ'. Τῆς δὲ γενεθλίου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἡμέρας D ἐνστάσης τοῦτον ἠβουλήθη νυκτὶ ἀνελεῖν· κωλυθεὶς δὲ παρὰ τῆς ἰδίας γυναικὸς διὰ τὴν ἑορτὴν εἴασεν αὐτόν. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ἐν τῇ εἰρκτῇ ὢν, τοῦτο μαθὼν, πᾶσι τοῖς συμβούλοις τοῖς μετ' αὐτοῦ ἐμήνυσεν, ὡς *Εἰ μὴ σπουδάσητε ἐξελεῖν με τῆς φρουρᾶς, πάντας ὑμᾶς καταμηνύω τῷ βασιλεῖ.* Ἦν δὲ μετ' αὐ-

A bus sacri altaris venerabilis locus quasi septo quodam interstinguitur. Etenim nulla alia ratione quam ut eis omnium causa pia veneratio adhibeatur, una cum adjacente crucis figura, a principio ibi constitutæ sunt.

22. Enimvero hic nomine bestia leonisque moribus, cuncta hæc nullius sibi auctoritatis ducens, quam maxime divinam omnem picturam amovere, oblivionisque profundo tradere, satagebat. Quamobrem Deo pugnans, publica concione, talia palam perdita audacia, homo vecors proloquitur: *Quasi nobis coram, velut servi et amici, sic rei incumbite. Etenim stultus stulta loquetur, et cor ejus inania cogitabit* **777** *ut perficiat improba, et loquatur adversus Dominum seductionem* [d]. Hinc itaque qui B inventi essent habere Christi, aut cujusquam sanctorum imagines, diris suppliciis ac tormentis, sæva furia, cruentus homo addicebat. Atque in eum modum concisi membris quotidie atque mactati pii viri ac religiosi, omni loco interibant: nec paucos viros claros ac spectabiles nece sustulit.

23. Atque hæc quidem adversus orthodoxos nulla venia ac requie acerbus continue tyrannus exsequebatur: adversus autem viros equestris ac senatorii ordinis, nec non opulentiores, aliud nequam ipse nequissimus ac machinandi arte solertissimus commentum adinvenit. Cum enim constiC tutum haberet ut eos miserabiles ac pauperes redderet, quidnam facit? Inevitabilibus eos noxis ac criminibus innectit, prætexens prætextus in peccatis, ut quorum rei agerentur, metu omnem suam substantiam, ut eo periculo liberi exirent, rata vice præstarent. Erat quando vim simul inferret, majoribus adversus reliquos animis quam pro eorum ingenuitate. Aliis quidem lumina effodiebat, aliorum membra putabat, alios in vinculis tenebat, quos post dies aliquot neci traditurus esset. E quorum numero erat Michael, excubitorum ordinis tum præfectum **778** agens. Datum enim illi crimini erat apud imperatorem, quasi is in ipsum machinaretur; quem in carcere et nervo vinctum servabat.

D 24. Salvatoris itaque nostri natali instante die ejus pervigilii nocte eum neci traditurus erat. Obstante vero ob diei solemnia conjuge interim ipsum dimisit. Michael in carcere constitutus, ubi rescivit, suis omnibus conjuratis indixit: *Nisi ut me carcere eximatis oppido operam dederitis, vos omnes deferam imperatori.* Porro erat cum eis et palatii

[d] Isa. xxxii, 6.

VARIÆ LECTIONES.

[37] τούτῳ προσκυνεῖσθαι πάντων P. [38] ἀλλὰ C, om. P. [39] καθιστῶνται P. [40] καὶ om. C. [41] εἰκόνα om. P, qui post παραπέμπειν add. γραφήν. [42] ὥσπερ οὖν ἐκ C. [43] ἀδελφοὶ βασιλέως add. C. [44] εἰκόνας P [45] καὶ προσκυνοῦντας add. C. [46] χρεονομούμενοι C. [47] καὶ om. C. [48] καὶ πολλ.— πεφόνευκε] ἄνθρωποι C. [49] ἀπαύστως] ἀπανθρώπως C. [50] τῶν post καὶ add. C. [51] ἄλλην ἐπίνοιάν τινα πονηρὰν ὁ C. [52] ἐμηχανήσατο C. [53] γὰρ post τί C. [54] αἰτίοις P. [55] προβάλλει P. [56] ἀλογήσωσιν C. [57] ἐκεῖθεν] οἰκείας C. [58] ἔσθ' C. [59] δὲ add. C. [60] συνεσκίαζε C. [61] ἀνδρικώτερον ἢ εὐφυΐας αὐτῶν. τινῶν P. [62] καὶ ἑτέρους C. [63] τινὰς δεινῶς ἀνῄρει, ἐξ C.

papias, ipse Michaelis cognatus. Hi nimirum noctu armis instructi, obtectos vestium involucro ferentes gladios, cum casulis sacerdotum more, papia aperiente, in ædem subiere. Ingressoque in ecclesiam imperatore, insilientes, scelestissimam atque impiam ejus animam, in palatio, ubi nullus superiorum imperatorum peremptus fuerat, abstulerunt.

25. Eadem porro ipsa hora in carcerem profecti Michaelem educunt, ac pro vincto imperialibus redimitum infulis (caput scilicet diademate cinctum) in solemnitatem inducunt; ut in eo adimpletum sit illud Psalmistæ oraculum, *Vespere demorabitur fletus, et ad matutinum exsultatio* [a]. **779** Postea vero vilibus pannis obtegentes viri scelestissimi membra, injectoque in lintrem ejus impurissimo cadavere, in insulam funus efferunt quam Proten vocant, ibique humant. Quo ipso loco detonsos liberos, monachi ritu institutis vitæ rationibus addixere. Haud vero scio cujus rei gratia indictum loco, tantorum malorum vice istiusmodi noxam ut sinu exciperet.

26. Observandum porro, si quid virium impiorum horum hominum ac inominatorum doctrinæ, atque iis quæ illi struunt, veritatis ulla species inesset, in aliis quoque plane provinciis servata ac in notitia essent. Nunc autem nusquam gentium videre est, quod sic illi sentiunt. Simul enim Oriens atque Occidens evangelicam hanc ac apostolicam colunt usuque receperunt prædicationem; ac ubicunque tandem gentium quavis Christiani nominis ditione scelestum illud et improbum Christianæque pietatis adulterinum germen, Deo exosum dogma, obauditur, ne vel meminisse nequissimorum exsecrabiliumque librorum in animum inducunt, præterquam solum in serva hac ac mancipata divinaque suo ipsa **780** arbitratu ludo habente gente; in qua nimirum libido et terrenorum amor, in terra versari ac volutari, terrenus sensus, fastu tumens animus atque superbus vigent. Ubi cæcus ille ac carnalis sui amor; imperii, voluptatum, gloriæ perdita cupiditas, cunctis ex animo frui, velle cunctis præesse, nec ipsi Deo subjici velle; humanæ gloriæ, vel ut verius dicam, confu-

A τῶν καὶ ὁ τοῦ παλατίου παπίας, συγγενὴς ὢν τοῦ Μιχαήλ. Οὗτοι τῇ νυκτὶ ὁπλισθέντες, [P. 508] ἔνδοθεν τὰ ξίφη φοροῦντες, τοῦ παπίου ἀνοίξαντος ὡς ἱερεῖς μετὰ φελονίων εἰσῆλθον. Τοῦ δὲ βασιλέως εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθόντος εἰσπηδήσαντες τὴν ἀνοσίαν αὐτοῦ ψυχὴν... ἐν τῷ παλατίῳ [64], ἐν ᾧ οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότων ἀνήρητο.

κε'. Αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐν τῇ εἱρκτῇ ἀπελθόντες ἐξάγουσι τὸν Μιχαὴλ καὶ εἰσάγουσιν ἐν τῇ ἑορτῇ, ἀντὶ δεσμοφόρου στεφηφόρον, ὡς πληρωθῆναι ἐπ' αὐτὸν τὸ τοῦ Ψαλμῳδοῦ λόγιον, τὸ, *Ἑσπέρας αὐλισθήσεται κλαυθμὸς, καὶ εἰς τὸ πρωῒ ἀγαλλίασις* [65]. Μετὰ δὲ ταῦτα ῥακίοις εὐτελέσι περιβαλόντες τὰ τοῦ ἀλιτηρίου μέλη, καὶ εἰς ἀκάτιον ἐμβαλόντες τὸ παμB μίαρον αὐτοῦ σῶμα, κατὰ τὴν καλουμένην Πρώτην νῆσον ἐκφέρουσι καὶ κατορύττουσιν, ἔνθα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἀποκείραντες μονάσαι πεποιήκασιν [66], οὐκ οἶδα ἀνθ' ὅτου ταύτην καταχριθεῖσαν [67] τὴν συμφορὰν [68] τοσούτων κακῶν ὑποδέξασθαι.

κϛ'. Προσεκτέον δὲ ὡς εἴ γε ἰσχύν τινα [69] εἶχεν ὁ λόγος τῶν δυσσεβῶν τούτων καὶ δυσωνύμων καὶ ἀληθείας ἔμφασιν τὰ παρ' αὐτῶν κτιζόμενα [70], κἂν ταῖς ἄλλαις ἱεραρχίαις ὑπῆρξέ που πάντως πεφυλαγμένα καὶ γινωσκόμενα· νῦν δὲ οὐδαμόθεν ἐπιγνῶναι τοῦτο πάρεστιν. Ὁμοῦ τε γὰρ ἑῴα καὶ ἑσπερία λῆξις τὸ εὐαγγελικὸν δὴ τοῦτο καὶ ἀποστολικὸν περιέποντες [71] διατελοῦσι κήρυγμα· καὶ οὔποτε [72] ἐν ἄλλῃ ἐξουσίᾳ, C ἔνθα Χριστιανοὶ, τὸ ἔκθεσμον [73] ἐκεῖνο καὶ παράνομον καὶ τῆς Χριστιανῶν θεοσεβείας ἀλλότριον [74] παραφυὲν καταλαμβάνεται θεοστυγὲς δόγμα, οὐδὲ ὅσον εἰς μνήμην ἀφῖχθαι τῶν πονηρῶν καὶ μυσαρῶν συνταγμάτων, ἀλλ' ἢ μόνον κατὰ τὴν δούλην [75] ταύτην καὶ ἠνδραποδισμένην καὶ τὰ θεῖα κατ' ἐξουσίαν παίζουσαν, ἐν ᾗ τὸ ἐμπαθὲς καὶ πρόσυλον τῶν περὶ γῆν στρεφομένων καὶ ἰλυσπωμένων [76] γήϊνον καὶ ἀλαζονικὸν καὶ ὑπερήφανον πρυτανεύει φρόνημα. Ἔνθα τὸ φίλαυτον, τὸ φίλαρχον, τὸ φιλήδονον, τὸ φιλόδοξον, ἡ πάντων καταθυμίων [77] ἀπόλαυσις, τὸ πάντων ἐθέλειν ἄρχειν καὶ μηδὲ πρὸς αὐτοῦ Θεοῦ ἄρχεσθαι, καὶ ἡ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης ἢ μᾶλλον εἰπεῖν αἰσχύD νης [78] κτῆσις καὶ περιποίησις. Ἔνθεν [79] ἡ κατὰ τοῦ

[a] Psal. xxix, 6.

VARIÆ LECTIONES.

[64] διεβλήθη — παλατίῳ] εἱρκτῇ καὶ πέδαις τοῦτον εἶχε τηρούμενον, καὶ τὴν γενέθλιον ἐνστᾶσαν ἡμέραν τοῦ Σωτῆρος ἐκδεχόμενος διελθεῖν καὶ οὕτως αὐτὸν διαχειρίσασθαι. Ἀλλά γε θείᾳ ψήφῳ καὶ δορυφόρων ξίφει κρεουργηθεὶς αὐτὸς ἐνδίκως, μέσον τοῦ θείου ναοῦ τὴν πολλοὺς ἁγίους ναοὺς καὶ ψυχὰς καὶ σώματα λίαν ἀτιμάσασαν ψυχὴν ἀποῤῥήξας, εὐθὺς ἐπικοσμεῖται τῷ τῆς βασιλείας ὁ δεσμώτης διαδήματι, ὃς ἐν ἐλπίσιν ὢν τὴν στέρησιν (τοῦ βίου addit Hasius) ὑπομεῖναι στεφηφόρος ἀντὶ δεσμοφόρου καθίσταται. Οὕτως οὖν καταστρέφει τὸν βέβηλον αὐτοῦ καὶ βαρβαρώδη βίον, καὶ τὴν ἀνόσιον καὶ παμπόνηρον ψυχὴν ἀποῤῥήγνυσιν ἐν τῷ παλατίῳ. C. [65] ἀνήρητο — ἀγαλλίασις] ἀνήρηται, γενόμενος πολυστόμου μαχαίρας ἔργον πικρὰν καὶ ὀλέθριον τῆς αἰσχίστης καὶ βδελυρᾶς ζωῆς δέχεται τὴν περαίωσιν, καὶ δίκην τῶν τετολμημένων εἰσπράττεται παράδοξον καὶ ἐξαίσιον ἐν τόποις οὓς καὶ ζῶν ὁ ἐξάγιστος καὶ τρισάθλιος κακῶς ἐβεβήλωσε, καὶ σφραγιζόμενος αἰσχρῶς τῷ λύθρῳ τῶν ἐναγῶν αἱμάτων ὁ πολλῶν αἱμάτων Χριστιανῶν ἐμφορηθεὶς ἔχρανεν. [66] εὐτελέσι — πεποιήκασιν] εὐτελέσι καὶ τραχέσι περιβληθὲν καὶ ἀκατίῳ μικρῷ, εἰς τοῦτο εὐτρεπισθέντι, ἐμβάλλεται τὸ μιαρὸν καὶ ἀκάθαρτον αὐτοῦ σῶμα, καὶ κατὰ τὴν καλουμένην Πρώτην ἐκφέρεται νῆσον καὶ κατορύττεται. [67] κριθεῖσαν P. [68] συμφορὰν ἀντὶ τοσ. κ. εἰσδέξασθαι P. [69] τινὰ ἰσχὺν P. [70] ἔμφασιν — κτιζόμενα] ἔναυσμά τι ἐν τοῖς παρ' αὐτοῦ δογματιζομένοις ἀμυδρῶς πως ἐφέρετο C. [71] περιέπονται καὶ δ. P. [72] οὔποτε] ὅπου τε P. [73] ἄθεσμον P. [74] ἀλλότριον add. C. [75] δουλείαν P. [76] τὸ περὶ τὴν γῆν στρεφόμενον καὶ ἰλυσπώμενον P. [77] καταθυμίοις P. [78] αἰσχύνης μᾶλλον εἰπεῖν C. [79] ἐντεῦθεν C.

Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων ὕβρις καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὁ διωγμός. Ἐντεῦθεν καταχυριευόμενον ἢ τυραννούμενον τὸ ὑπήκοον τοῖς ἐκείνων [80] δόγμασι καὶ θελήμασιν ὑποκύπτειν ἐκβιάζεται· [P. 509] ὧν ἕνεκεν τὸ ἔμψυχον κεχάλκευται καὶ ἐσχεδίασται ὅπλον, σχήματι μὲν τοῦ σωματοφυλακεῖν ἠθροισμένον [81], ταῖς δὲ ἀληθείαις τοῦ ἐκπορθεῖν τὴν Ἐκκλησίαν Χριστοῦ [82] καὶ ληΐζειν ἐπινενοημένον, προφάσει τοῦ συμπεριγράφεσθαι τὴν Χριστοῦ θεότητα ἐν τῇ εἰκόνι, παραληροῦντες [83]· ὡς εἴ τις καὶ τὸ ἡλιακὸν δὴ τοῦτο καὶ [84] δισκοειδὲς σῶμα γεγραμμένον ἔν τινι τόπῳ, καθὼς ἔν τισιν ὁρᾶται γιγνόμενον, ὑποδείξειεν, ἐδογμάτισαν [85] ἂν καὶ τὴν τοῦ φωτὸς οὐσίαν καὶ αὐγὴν συγγράφεσθαι καὶ περιγράφεσθαι ἢ πάντως ἐκ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς ἀποτέμνεσθαι, ἢ πάλιν ἀκτῖνα ἡλίου εἴ που δένδρῳ [86] προσβάλλουσαν ἴδοι, ἐντμηθείη δὲ [87] τὸ δένδρον, συνεγκοπήσεσθαι [88] καὶ τὴν ἀκτῖνα παραφρόνως ἐνομίσθη. Καὶ μέντοι καὶ ἐπὶ πυρὸς καὶ ἄλλων τινῶν διανοηθήσονται, ἵνα ἐνδίκως παρὰ παίδων παιζόντων παιχθήσωνται φρονοῦντες ἀσυνετώτερα. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν εἰρημένων οὔτε γίνεσθαι οὔτε ὁρᾶσθαι πέφυκεν οὔτε μὴν λέγεσθαι χώραν ἕξει [89], πόσῳ μᾶλλον ἐπὶ τῆς ἀποῤῥήτου καὶ θείας φύσεως ἢ ἐπὶ τῆς ἀφράστου καὶ ἀνερμηνεύτου Χριστοῦ οἰκονομίας ταῦτα λέγειν ἢ ἐννοεῖν ἀδύνατα καὶ ἀνεπιχείρητα! Οὐδὲ γὰρ [90] σαρκούμενος ἢ πάσχων ὑπὲρ ἡμῶν τῷ σώματι τοῦτο [91] πέπονθεν, ἐπεὶ οὕτω γε καὶ εἰ ἄνθρωπος τῶν [92] καθ' ἡμᾶς εἰκονίζοιτο σώματι, ἀνάγκη [93] καὶ τὴν ψυχὴν συνεικονίζεσθαι, ἢ πάντως τεθνήξεσθαι χωριζομένων· τί γὰρ ἕτερον θάνατος ἢ χωρισμὸς ψυχῆς καὶ [94] σώματος; Ὅθεν ἐν τούτοις φαίνονται προδήλως οὐδὲν ἧττον ἀσεβοῦντες ἢ ἀμαθαίνοντες· οὐ γὰρ ἴσασιν ὅσον γραπτοῦ καὶ περιγραπτοῦ τοῦ τε γράφειν καὶ περιγράφειν τὸ ἰδιάζον καὶ διηλλαγμένον, καὶ διὰ τοῦτο φεναχιζόμενοι ματαιολογοῦσι. Ποῦ δὲ ὅλως σῶμα ἄγραφον ἢ ἀπερίγραφον ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος ἤκουσται; ἢ πῶς ὁ τοῦ σώματος ὅρος καὶ λόγος σωθήσεται, εἰ μὴ ταῦτα ἔχοι; Ὁ τοίνυν μὴ δοξάζων γράφεσθαι ἢ περιγράφεσθαι τὸν Χριστὸν σώματι, ἢ ὅ τί ἐστι σῶμα οὐκ ἔγνω, ἐξ οὗ μηδὲ δόξαν ὀρθὴν κέκτηται, ἢ γνοὺς σῶμα καὶ ψυχὴν σώζεσθαι παραιτεῖται [95]. Ὁ γοῦν ὁμολογῶν σῶμα τὸν Χριστὸν ἀνειληφέναι ὁποῖον τὸ ἡμέτερον, τοῦτο δὲ γραπτὸν καὶ περιγραπτὸν, ἐξ ἀνάγκης [96] καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα [97] γραπτὸν καὶ περιγραπτὸν εἶναι συνομολογήσειεν. Εἰ δὲ τὸ δεύτερον οὐ δώσει, [98] οὐδὲ τὸ πρῶτον ἄρα, ὃ πάντῃ ἄλογον καὶ καταγέλαστον.

τιζ'. Οὐ περιγράφομεν οὖν ἡμεῖς, ἀλλὰ γράφομεν. Κενολογοῦσι δὲ [99] οἱ ἄθλιοι καὶ ἄλλο ἀτοπώτερον· ὃν γάρ φασιν ἀπερίγραπτον, οὐκ [P. 510] οἶδ' ὅπως ὑπ' εὐηθείας συμπεριγράφεσθαι τῇ εἰκόνι τερατεύονται.

A sionis sollicitus animus ac ambitio. Hinc quæ adversus Deum sanctosque contumelia jactatur, ac Ecclesiæ persecutio. Hinc dominatu seu tyrannide oppressi subditi illorum doctrinis ac voluntatibus animum submittere coguntur; cujus rei gratia telum cuditur ac expeditur, eo quidem colore atque prætextu, ut congregata ac parta serventur, revera autem ad expugnandam Ecclesiam eamque populandam adinventum, quasi, ut illi delirant, Christi deitas in imagine circumscribatur; ac, si quis solare hoc corpus ac orbiculari figura in aliquo depictum loco ostendens, una quoque depingi ac circumscribi lucis substantiam ac fulgorem seu omnino abscindi a sole lumen putaverit; vel rursus qui solis radium arbori insidentem videns B cæsa arbore radium quoque exscindi dementi sensu existimaverit. Eadem et in igne aliisque **781** nonnullis ratio considerabitur, ut a pueris illusoribus iis merito illudatur, qui majore cunctis stultitia dementiaque insaniant. Si enim nec in iis quæ dicta sunt vel fieri vel videri comparatum est, at neque dici locum habet, quanto magis in arcana divinaque natura, sive in Christi nullis verbis explicabili interpretabilique dispensatione, impossibilia hæc dictu aut cogitatu ac inconcessa? nam neque carnem sumenti aut nostri gratia corpore morienti id ei evenit. Alioqui ea ratione, cum et ipsi corpore pingimur, una quoque animam pingi necesse esset, aut eorum prorsus divortio mori. C Quid namque aliud mors quam animæ corporisque divortium ac sejunctio? Quamobrem manifestum est in istis non magis eos impietati litare quam deliros ac insulsos esse. Non enim norunt quantum intersit inter pictum et circumscriptum, quamque diversa hæc suis quæque rationibus exsistant. Quamobrem hacce hallucinatione vana loquuntur. Ubi vero prorsus corpus ab omni ævo, quod non pingatur aut circumscribatur, auditum est? Aut quomodo corporis definitio constabit atque ratio, nisi hæc habuerit? Qui ergo non existimat pingi Christum corpore aut circumscribi, aut nescit corpus esse, ex quo ipsum nec recte sentire liquet; vel qui corpus animamque incolumem sciat, recusat dicere. Qui itaque Christum dicit assumpsisse corpus quale D nostrum est ac humanum, cum humanum corpus pingi queat **782** ac circumscribi, etiam corpus Christi istiusmodi pariter fateatur necesse sit. Quod si alterum non admittit, ergo nec primum; quod a ratione prorsus abhorret, estque ridiculum.

27. Non ergo nos circumscribimus, sed pingimus. Sed et aliud miseri absurdius inaniter jactant ac effutiunt. Quem enim incircumscriptum dicunt, qua fatuitate nescio, una cum imagine circumscribi

VARIÆ LECTIONES.

[80] ἐκεῖθεν C. [81] σχηματοφυλακὴν ἠθροισμένα P. [82] Χριστοῦ add. C. [83] παραπληροῦντες C. [84] καὶ post τοῦτο om. C. [85] ἐδογμάτισεν P. [86] ἡλίου πρὸς δένδρον P. [87] ἤδει, εἰ ἐκτμηθείη τὸ P. [88] συνεκκοπήσεσθαι P. [89] ἕξειν P. [90] γὰρ add. C. [91] τούτων τι C. [92] τῶν] τὸ P. [93] ἀνάγκη om. C. [94] καὶ] ἀπὸ C. [95] παρήτηται C, παραπαίει margo P. [96] ἐξ ἀνάγκης add. C. [97] καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα] κἀκεῖνο C. [98] δίδωσιν P. [99] κενολ. δὲ] καὶ κενολ. C.

comminiscuntur. Quod si Christum pictis coloribus repræsentare non convenit inania rursus loquentibus, majorem in modum magistrorum suorum Charybdis os diduxit, Manetis, Valentini ac Marcionis. Qui enim nuda æstimatione spectroque Verbum divinum incarnatum esse sentiant, prima nihilominus mendacii blasphemia transfigentur, dum adversus omnem dispensationem, instructa iis acie, impie stare non verentur. Hi vero quinam? Qui scilicet iis quæ laudem habent calumniam inferunt, in luce tenebrosi sunt, circa sapientiam imperiti, ingratæ creaturæ, juxta quod eos theologus vocat.

A Εἰ δὲ δὴ μὴ χρῆναι τὸν Χριστὸν εἰκονίζεσθαι πάλιν κενολογήσουσιν [1], ἡ τῶν διδασκάλων αὐτῶν Χάρυβδις αὐτοὺς μεγάλως [2] περιχέχηνε, Μάνεντος, Οὐαλεντίνου τε καὶ Μαρκίωνος. Δοκήσει γὰρ καὶ φαντασίᾳ τὸν θεῖον Λόγον σεσαρκῶσθαι [3] δοξάζοντες οὐδὲν ἧττον τῇ προτέρᾳ τοῦ ψεύδους βλασφημίᾳ περιπαρήσονται, οἵ γε πρὸς πᾶσαν τὴν οἰκονομίαν παρατάττόμενοι δυσσεβῶς οὐ [4] κατερυθριῶσιν. Καὶ ταῦτα τίνες; Οἱ κατήγοροι τῶν ἐπαινουμένων, οἱ σκοτεινοὶ περὶ τὸ φῶς, οἱ περὶ τὴν σοφίαν ἀπαίδευτοι, τὰ ἀχάριστα κτίσματα, κατὰ τὴν θεολόγον [5] φωνήν [6].

MICHAELIS BALBI IMPERIUM.

1. Anno mundi 6316, a Christi vero in carne dispensatione 816, imperavit Michael Balbus, Amorio ortus, annos octo menses novem; mortuusque **783** est urinæ difficultate laborans renumque vehementissimo dolore excruciatus. Is cum parum aliquid superioris malitiam temporis leniisset, hactenus solum ut qui carcere detenti essent, qui laboribus subacti, qui exsilio relegati, libertatem mitiorisque aliquid tractationis velut in somnis animo cogitarent, cum decessoris, ominosi hominis atque impii, exosam Deo sententiam subocculte foveret, parique ac ille ratione diræ hæreseos unco ex summa rationis absentia ac imperitia transfixus esset. Quamobrem habito conventu ait: *Sane ii qui nos præcessere, accuratam scrutati dogmatum sententiam, de illis quoque rationem reddituri sunt, num bene an male statuerint. Nos autem, in quo Ecclesiam incedentem accepimus, in eo et manere satius ducimus.*

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΤΡΑΥΛΟΥ.

B α'. Τῷ ,ϛτιϛ' ἀπὸ τοῦ κόσμου, ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ωιϛ' [7], ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς [8] ὁ Ἀμοραῖος, ἔτη η' μῆνας θ', καὶ ἀπέθανεν ἐκ δυσουρίας καὶ τῆς τῶν νεφρῶν σφοδροτάτης ἀλγηδόνος [9]· ὅς μικρόν τι τῆς προκατασχούσης [10] κακίας ὑπενδοὺς, ὅσον τοὺς ἐν εἱρκταῖς καὶ πόνοις καὶ ἐξορίαις ἐλευθερίαν τε καὶ ἄνεσιν ὀνειρώδη φαντάζεσθαι, τὸ τοῦ προηγησαμένου [11] δυσωνύμου καὶ δυσσεβοῦς ὑπέθαλπε θεοστυγὲς φρόνημα, καὶ ὁμοίως τῷ αὐτῷ περιεπάρη τῆς δεινῆς αἱρέσεως ἀγκίστρῳ ἐξ ἀκροτάτης ἀλογίας καὶ ἀπαιδευσίας [12]. Ὅθεν ἐπὶ σελεντίου ἔφη [13]· *Οἱ μὲν πρὸ ἡμῶν ἐρευνησάμενοι τῶν δογμάτων [14] τὴν ἀκρίβειαν τὸν περὶ αὐτῶν εἰσπραχθήσονται λόγον, εἰ καλῶς ἢ κακῶς ἐθέσπισαν· ἡμεῖς δὲ ἐν ᾧ εὕρομεν τὴν Ἐκκλησίαν [15] βαδίζουσαν, ἐν* C *τούτῳ καὶ διαμένειν [16] προκρίνομεν.*

2. Erat Balbo filius Theophilus nomine, ex Euphrosyna susceptus, quem et imperiali corona in Magna donavit ecclesia. Sanxit autem nulli liberum esse de imaginibus sermonem movere, sed ut facesserent ac de medio fierent tum Constantini synodus tum Tarasii, ac quam nudius tertius de istiusmodi quæstionibus Leo habuisset; altoque silentio imaginum memoriam damnavit.

β'. Ἦν δὲ αὐτῷ παῖς ἐξ Εὐφροσύνης ὀνόματι Θεόφιλος, ὃν καὶ ἔστεψεν ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Ἐθέσπισε δὲ ὡς μὴ ἔχειν τινὰ ἐπ' ἀδείας κινεῖν λόγον περὶ εἰκόνων, ἀλλ' ἐκποδὼν γενέσθω καὶ οἰχέσθω [17] καὶ ἡ Κωνσταντίνου σύνοδος καὶ ἡ Ταρασίου καὶ ἡ νῦν ἐπὶ Λέοντος γενομένη [18] περὶ τῶν τοιούτων ζητημάτων, καὶ σιγὴ βαθεῖα τῆς τῶν εἰκόνων μνήμης γενέσθω.

784 3. Eo imperatore Thomas in tyrannidem versus, ab Orientalibus jam ac Asiaticis profectus partibus, circumforaneæque ac commistæ plebis confecto exercitu, turbamque trahens, imperii cupiditate actus, ad quod nulla ejus suppeterent merita, Byzantium petit. Romano quippe propagatus sanguine, vir alioqui degener ac obscurus, ad Syriæ partes adiens, Constantini sibi nomen asci-

[P. 511] γ'. Ἐφ' οὗ Θωμᾶς ὁ ἀντάρτης ἐκ [19] τῶν ἀνατολικῶν μερῶν ἀπάρας ἤδη, καὶ λαὸν ἀγυρτώδη καὶ ἐπίμικτον προσυλλεξάμενος [20] καὶ ἐπισυρόμενος, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἐκίνησεν, τῆς βασιλείας παρ' [21] D ἀξίαν ἐφιέμενος· ἐκ γὰρ τῆς Ῥωμαίων γῆς ὁρμώμενος, δυσγενής τε καὶ ἀφανὴς ὢν [22], πρὸς τὰ μέρη τῆς Συρίας ἀφίκετο, Κωνσταντῖνον ἑαυτὸν μετονομάσας καὶ υἱὸν Εἰρήνης τῆς βασιλίσσης. Κἀντεῦθέν

VARIÆ LECTIONES.

[1] καινολογήσωσιν C. [2] αὐτοῖς μεγάλα C. [3] σεσωματῶσθαι C. [4] οὐ add. C. [5] θεολόγου P. [6] γλῶσσαν C. [7] Τῷ—ωιϛ'] μετὰ δὲ Λέοντα C. [8] ὁ τραυλὸς om. C. [9] ἀλγηδόνος τε καὶ ἀῤῥωστίας C. [10] προκατεχούσης C. [11] προηγησαμένου] πρώην C. [12] αὐτῷ — ἀπαιδευσίας] αὐτῷ ἀμφιβλήστῳ περιπαρεὶς τῆς δεινῆς αἱρέσεως ἰχθύος δίκην τοῖς τῶν δογμάτων σαθροῖς καὶ ἀσεβέσιν ἐναπέθανεν ἐξ ἀκροτάτης ἀβελτηρίας τε καὶ ἀλογίας. Ἀμύητος γὰρ σφόδρα καὶ ἀπαίδευτος ἐτύγχανεν· ἀμάθειαν γὰρ ἐκ πατρῴας ἀλογίας καὶ ἀπειροκαλίας ὥσπερεὶ ἀνὴρ οὐσίαν κληρωσάμενος C. [13] ἐπὶ λαοῦ δημηγορήσας φησὶν C. [14] τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων, αὐτοὶ καὶ τὸν C. [15] τὴν ἐκκλησίαν εὕρομεν C. [16] διαφυλάττειν C. [17] ἦν δὲ — οἴχεσθαι] τοῦτο δὲ ἐπακριβοῦντες διαβεβαιοῦμεν ὡς μὴ θαῤῥεῖν τινα κατ' εἰκόνων ἢ ὑπὲρ εἰκόνων παῤῥησίαν κινεῖν τὴν γλῶτταν, ἀλλ' ἐκποδὼν ἔστω καὶ οἰχέσθω C. [18] κροτηθεῖσα C. [19] ἐκ add. C. [20] συλλεξάμενος P. [21] παρ'] πανούργως καὶ παρ' C. [22] ὢν om. C.

γέ [23] τοι πολλοὺς τῶν Βαρβάρων καὶ Χριστιανῶν ἀπατήσας, καὶ λαὸν ἄπειρον ἐκ διαφόρων ἐθνῶν συναθροίσας ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν [24] ἐπῄει ἐν ὄχλῳ βαρεῖ καὶ στόλῳ μεγάλῳ, καθάπερ τι θηρίον ἀλλόκοτον καὶ πολύμορφον ποικίλον τε καὶ πολυκέφαλον τὰ πολυειδῆ γένη τῶν ἐθνῶν ἀθροίσας [25], καὶ οἷά τις ἄλλος Σεναχηρεὶμ κατὰ τῆς νέας Ἱερουσαλὴμ καθοπλισάμενος, ἐμεγαλαύχει τῶν ἑπομένων τῷ πλήθει καὶ κατηλαζονεύετο, μὴ πάμπαν, ὡς ἔοικε, νοήσας [26], ὅτι *Οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ*, καὶ [27] *ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν*· καὶ *Κύριος* [28] *διασκεδάζει βουλὰς ἐθνῶν*, καὶ τὰ ἑξῆς [29]. Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα ἡ πόλις οὐκ εἶχεν [30] Ἐζεκίαν, εὐσεβῆ φημι [31] καὶ ἐνάρετον βασιλέα, ἀλλ' οὐ παρεῖδεν [32] ὁ τοῦ παντὸς πρύτανις καὶ φιλάνθρωπος Κύριος πολιορκουμένην [33] τὴν πόλιν αὐτοῦ καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἀλλ' *ἕνεκεν τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτωχῶν καὶ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων* ἔφη καὶ τότε [34]· *Νῦν ἀναστήσομαι καὶ ὑπερασπιῶ τῆς πόλεώς μου* [35] *καὶ τοῦ λαοῦ*, οὐ δι' ἐμὲ καὶ διὰ Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου, ὥσπερ τότε καὶ νῦν φησιν [36], ἀλλὰ δι' ἐμὲ καὶ διὰ [37] τὸν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ φύντα υἱόν μου, καὶ διὰ τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ, ἣν ἐξελεξάμην.

δ′. Καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ δυσσεβοῦς Ἀχαὰβ, τοῦ Σύρου πολλὰς μυριάδας κατ' αὐτοῦ συνειληχότος [38] καὶ βρενθυομένου καὶ λέγοντος, *Εἰ ἐκποιήσει Σαμαρία παντὶ* [39] *τῷ λαῷ τοῖς πεζοῖς μου*, διέλυσε ῥᾳδίως εὐθὺς τοῦ τρισαθλίου βασιλέως ὁ φιλοικτίρμων Θεὸς τὸ [40] ὄνειδος, *Ἰδοὺ*, λέγων, *ἐγὼ δίδωμι αὐτὸν εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ γνώσῃ* [41] *ὅτι ἐγὼ Κύριος*. Ὅπερ καὶ γέγονεν, καὶ δὴ παραυτίκα δέδειχε [42] καὶ τοῖς οἰκείοις καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις τὴν ἰδίαν ἰσχὺν καὶ τὸν [43] Δαβὶδ ἀληθεύοντα· *Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατὸς, Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ*· τῆς γὰρ συμπλοκῆς γενομένης [44] δυοκαίδεκα τῶν ἀντιπάλων μυριάδας ὁ Ἰσραὴλ κατηκόντισεν. Ἵνα δὲ κἀκεῖνοι καὶ οὗτοι μάθωσιν [P. 512] ὡς θεήλατος ἡ πληγὴ, τῶν διαπεφευγόντων εἴς τινα πόλιν καταπεσὸν τὸ τεῖχος κατέχωσε χιλιάδας εἰκοσιεπτά.

ε′. Ταύτῃ τοίνυν τῇ ἀλαζονείᾳ τοῦ Σύρου καὶ τοῦ Ἀσσυρίου χρησάμενος καὶ ὁ ματαιόφρων Θωμᾶς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μᾶλλον δὲ Θεούπολιν, ἐφ' ἕνα χρόνον ἐπόρθει, τῶν πολιτῶν ἀνδρείως παραταττομένων καὶ τειχομαχούντων καὶ ναυμαχούντων·

scit ac Irenes Augustæ filii; qua arte ac fraude plurimis Barbarorum ac Christianorum seductis, conflatoque ex diversis gentibus infinitæ multitudinis exercitu, Cpolim invadit in turba gravi classeque numerosa, haud secus ac immanis quædam, multiformis, varia ac multiceps bestia, diversi generis confertis nationibus, ac velut alius quidam Sennacherim adversus novam Jerusalem armis instructus, magnifice gloriabatur turba illi comite ac superbiebat, homo fastu plenus; nec illi prorsus, ut videtur, in mentem venit quod ita dictum per Prophetam est: *Non salvatur rex per multam virtutem, nec gigas salvabitur in multitudine fortitudinis suæ* [f] Et: *Fallax equus ad salutem* [g]. Et: *Dominus dissipat consilia gentium* [h], et quæ sequuntur. Quanquam enim etiam maxime urbs Ezechiam minime habebat, pium scilicet regem ac virtute præditum, non tamen despexit **785** hujusce rerum universitatis moderator clementissimusque Dominus urbem suam ac plebem obsidione cinctam; *sed propter miseriam inopum et gemitum pauperum* [i], tunc quoque dixit: *Nunc exsurgam, et protegam civitatem meam et populum meum* [j], non propter me et servum meum David, quemadmodum tunc, nunc quoque ait; sed propter me, et qui natus est ex semine David, filium meum, et propter Jerusalem novam, quam elegi.

4. Etenim impio Achaab rerum potiente, cum Syrus multas adversus eum conflasset myriadas, ac superbiens diceret: *Si sufficiet Samaria omni populo peditibus meis* [k], confestim misericors Deus ter quaterque miserabilis regis probrum facile dissolvit, dicens: *Ecce ego trado eum in manus tuas, et scies quia ego Dominus* [l]; quod et factum est. Statim namque formidabiles habuit necessarios pariter et alienos, suum ipsius robur ac vires; veracemque Davidem ostendit, cum ait: *Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio* [m]. Conserto enim prælio centum viginti millia Israel profligavit. Atque ut noverint utrique pariter Deo ultore illatam plagam, eorum qui fugerant quadam in urbe corruens murus viginti septem millia ruinis oppressit.

786 5. Hoc itaque arrogantis animi fastu Syri illius et Assyrii demens quoque Thomas abusus, Cpolim (veriusque Theopolim ac Dei urbem) annum unum expugnabat, cum cives strenue aciem opponerent, eque muris atque navibus pugnarent, ho-

[f] Psal. XXXII, 16. [g] ibid. 17. [h] ibid. 10. [i] Psal. XI, 6. [j] IV Reg. XX, 6. [k] III Reg. XXI, 10. [l] ibid. 13. [m] Psal. XXIII, 8.

VARIÆ LECTIONES.

[23] γέ τοι add. C. [24] ἐπῄει τῇ Κωνσταντινουπόλει C. [25] συναθροίσας καὶ ἀνειλημμένος καὶ C. [26] νοήσας κατὰ πολλὴν ἀβελτηρίαν ὡς οὐ C. [27] καὶ om. C. [28] καὶ Κύριος] ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται. Κύριος C. [29] καὶ τὰ ἑξῆς] ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν καὶ ἀθετεῖ βουλὰς ἀρχόντων· ἡ δὲ βουλὴ τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει C. [30] ἔσχεν C. [31] φημὶ om. C. [32] ἀλλ' οὐ παρεῖδεν] ἀλλ' οὔ τί που διὰ τὴν τοῦ κρατοῦντος ἐκ πολλῆς ἀγνωσίας καὶ ἀπροσεξίας πεφεναχισμένην καὶ διεφθαρμένην γνώμην τε καὶ πίστιν περιεῖδεν C. [33] πολιορκούμενον C, omissis τὴν πόλιν αὐτοῦ καὶ. [34] τότε που πάντως νῦν C. [35] ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης οὐ C. [36] ὥσπερ — φησὶν] καθὼς εἴρηκε τηνικαῦτα πρὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας C. [37] διὰ ante τὸν om. P. [38] συνειλοχότος? [39] παντὶ] ταῖς ὄραξι παντὶ C. [40] τὸ δέος, φάσκων ἰδοὺ ἐγὼ C. [41] γνώσει; P. [42] δέδοιχε τοὺς οἰκείους καὶ τοὺς ἀλλοτρίους P. [43] τὸν ἱεροψάλτην C. [44] γεγενημένης C.

stiumque plerasque naves incenderent. Quamobrem A consilii inops Thomas, dimissa urbe, in Thraciam, ejus prædas acturus, concessit. Eam itaque ad certum modum populatus, non quantum ipse speraverat, sed quantum providentia divina ob scelera nostra sinebat, nihil amplius effecit eorum quæ animo destinata fore exspectabat. Ac sane non solum in contrarium illi cessit versumque est atque evasit studium, sed et ea quam habere videbatur sibique ipse blandiebatur, claritate roboreque denudatus est: prope enim est ut perdidisse dicam.

6. Cives namque, uti dictum est, fortiter valideque opposita acie, divino numine ac auxilio ejusceque generis spe, e muris, terra ac mari collatis signis, forti robore laborisque constantia, omB nem fere ejus putridam jactantiam ac superbiam elisere. Munitionibus enim, quibus confisus stulte admodum superbiebat ac præferociebat, ejus, inquam, navibus ac classe igne succensis, hostiumque ac tribunorum lectissimis **787** fusis fugatisque, ingenti vertigine consiliique inopia ac anxietate instabilis ac Euripo similis levissimusque Thomæ animus tenebatur. Quin et subtilissimæ artis multiplicesque ejus omnes machinas, ipsas inexpugnabiles, ut quidem existimabat, expugnatuque difficiles, facile admodum ac expedite inutiles reddiderunt ac everterunt. Atque in eum modum domus quidem David (Dei scilicet civitas) ibat ac revera convalescebat, domus autem Saul, hostium caterva, C ibat et infirma erat, Deusque glorificabatur. Ac plane videre erat clare in eo implere divinum oraculum: *Destruxisti omnes sepes ejus, posuisti firmamentum ejus formidinem* [b], ac quæ Psalmus reliqua habet. Unde et oppidani psallebant: *Hi in curribus et hi in equis* [c], et, quæ reliqua sunt.

7. Divinus autem sermo ipse sponsor, ac quam repentinam citissimamque ipsorum hostis ruinam eis prænuntians, respondit, tantum non dicens: *Confidite, filii, et clamate ad Deum. Erit enim vobis ab eo memoria qui ultor exsistat. Qui enim vobis invexit mala, is ipse cum salute sempiternam vobis adduxit lætitiam.*

788 8. Quandoquidem igitur fatiscens sceleD stus homo atque miser, seductusque mentis suæ

A τὰς γὰρ πλείστας αὐτῶν ναῦς ἐπυρπόλησαν, καὶ τοὺς λογάδας τῶν πολεμίων αὐτῶν ἐτροπώσαντο. Ὁ δὲ ἀμηχανίᾳ ληφθεὶς, τὴν πόλιν ἀφεὶς ἐπὶ τὴν Θρᾴκην ἐχώρει, ταύτην ληϊζόμενος. Λαφυραγωγήσας οὖν αὐτὴν μετρίως, ἀλλ' οὐχ ὡς ἤλπιζεν, ἀλλ' ὡς ἡ θεία πρόνοια παρεχώρει [45] διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, οὐδὲν πλέον ἤνυσεν ὧν προσεδόκησεν. Καὶ γοῦν οὐ μόνον εἰς ἐναντίωσιν αὐτῷ περιέστη καὶ περιετράπη καὶ ἀπέβη τὸ σπούδασμα [46], ἀλλά γε καὶ ὅπερ [47] ἔχειν ἐδόκει καὶ κατεφαντάζετο κλέος τε [48] καὶ σθένος, ἀπεγυμνώθη μικροῦ δεῖν καὶ διόλωλεν.

ϛʹ. Οἱ γὰρ πολῖται, ὡς εἴρηται [49], γενναίως τε καὶ σφοδρῶς ἀντιπαραταξάμενοι [50] τῇ ῥοπῇ καὶ συμμαχίᾳ τοῦ κρείττονος, καὶ μετὰ τοιαύτης ἐλπίδος B τειχομαχοῦντες [51] καὶ πεζομαχοῦντες καὶ ναυμαχοῦντες ἀνδρικῶς καὶ καρτερῶς [52], ἅπαν σχεδὸν τὸ σαθρὸν αὐτοῦ φρύαγμα κατέλυσαν. Τὰ γὰρ ὀχυρώματα ἐφ' ὧν [53] πεποιθὼς ἀνοήτως ἄγαν ἐναβρύνετο καὶ κατεθρασύνετο, τὰς ναῦς αὐτοῦ λέγω, πυρπολήσαντες [54], καὶ τοὺς λογάδας τῶν πολεμίων καὶ στρατοπεδάρχας [55] τροπωσάμενοι, σκοτοδινία πολλῇ καὶ ἀμηχανία περιέσχε τὸν εὐρίπιστον καὶ κουφότατον Θωμᾶν [56]. Ναὶ μὴν [57] καὶ τὰς πολυμηχάνους αὐτοῦ καὶ πολυτρόπους ἑλεπόλεις [58] πάσας, ἀκαταμαχήτους οὔσας, ὡς ᾤετο, καὶ δυσαλώτους, διέφθειραν καὶ κατέλυσαν εὐπετῶς ἄρδην. Καὶ οὕτως ὁ μὲν οἶκος Δαβὶδ ἤγουν ἡ τοῦ [59] Χριστοῦ πόλις ἐπορεύετο καὶ ἐκραταιοῦτο [60], ὁ δὲ οἶκος Σαοὺλ, τῶν πολεμίων C τὸ στῖφος, ἐπορεύετο καὶ ἠσθένει τῷ ὄντι, καὶ Θεὸς ἐδοξάζετο. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐναργῶς ὄντως ἐπ' αὐτῷ πληρούμενον τὸ θάτερον λόγιον ἱερόν [61]· *Καθεῖλες πάντας τοὺς φραγμοὺς αὐτοῦ, ἔθου τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ δειλίαν*, καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ ψαλμοῦ [62]. Ἔνθεν τοι καὶ [63] οἱ τῆς πόλεως ἔψαλλον· *Οὗτοι ἐν ἅρμασι, καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις*, καὶ τὰ [64] λοιπὰ τοῦ ψαλμοῦ.

ζʹ. Ὁ δὲ θεῖος λόγος [65] παρεγγυώμενος καὶ προευαγγελιζόμενος αὐτοῖς εὖ μάλα τὴν ἀθρόαν καὶ ταχίστην κατάπτωσιν τοῦ ἐχθροῦ αὐτῶν ἀπεκρίνατο μόνον οὐχὶ λέγων· *Θαρσεῖτε* [66], *τέκνα, καὶ βοήσατε πρὸς τὸν Θεόν· ἔσται γὰρ ὑμῖν ὑπὸ τοῦ ἐπαγαγόντος* [67] *μνεία. Ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν ὑμῖν* [P. 513] *τὰ κακὰ ἐπάξει ὑμῖν τὴν αἰώνιον εὐφροσύνην μετὰ τῆς σωτηρίας ὑμῶν.*

D ηʹ. Ἐπεὶ οὖν ἀποκαμὼν ὁ τάλας καὶ πεπλανημένος ἀνοήτως [68] πολεμῶν καὶ ματαιοπονῶν, καὶ μάλα

[b] Psal. LXXXVIII, 41. [c] Psal. XIX, 8.

VARIÆ LECTIONES

[45] Ταύτην — παρεχώρει] τὴν τοίνυν βαρβαρικὴν ὀφρὺν καὶ ἀλαζονείαν τοῦ τε Ἀσσυρίου καὶ τοῦ Σύρου χρησάμενος καὶ Θωμᾶς ὁ ματαιόφρων, καὶ τὴν Κωνστ. — χρόνον ἐκπορθήσας, καὶ τὴν Θρᾴκην δῃώσας καὶ λαφυραγωγήσας μετρίως καὶ οὐχ ὡς ὀνειροπολῶν ἀπεκαραδόκει, ἀλλ' — συνεχώρει C. [46] Legebatur παρέστη τε καὶ ἀπέβη τὸ σπουδαζόμενον C. [47] ὃ C. [48] τε add C. [49] ὡς εἴρηται om. C. [50] ἀντιπαραταττόμενοι C. [51] καὶ πεζομαχοῦντες om. C. [52] καρτερικῶς P. [53] ἃ C. [54] λέγω δὴ τὰς πλείστους ναῦς πυρπ. C. [55] στρατοπεδάρχων P. [56] Θωμᾶν om. C. [57] ναὶ μὴν] καὶ μὴν καὶ ἀλλὰ P. [58] πολυμ. καὶ πολυτρόπως ἐξευρημένας ἑλεπόλεις αὐτοῦ C. [59] ἤγουν ἡ τοῦ] ἤτοι C. [60] ἐκραταιοῦτο—ἠσθένει τὰ ἠσθένει P. [61] τὸ ἱερὸν λόγιον P. [62] καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ ψαλμοῦ] διήρπαζον πάντες et reliqua psalmi 88, 42-44, nisi quod v. 43 τὴν δεξιὰν τῶν θλιβόντων αὐτὸν C. [63] τοι καὶ] οὖν C. [64] καὶ τὰ — ψαλμοῦ] ἡμεῖς δὲ ἐν — ἀνωρθώθημεν, e ps. 19, 8 et 9 C. [65] λόγος αὖθις παρεγγ. C. [66] λέγων θαρσεῖτε] λέγων· τέκνα, μακροθυμήσατε τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπελθοῦσαν ὑμῖν ὀργήν. Κατεδίωξε γάρ σε ὁ ἐχθρός σου, καὶ ὄψῃ αὐτοῦ τὴν ἀπώλειαν ἐν τάχει, καὶ ἐπὶ τραχήλους αὐτῶν ἐπιβήσῃ. Θαρσεῖτε C. [67] ἐπάγοντος P. [68] ἀνόητα C.

δὲ ἀπογνοὺς ὡς τοῦ σκοποῦ διαμαρτήσας ἐκ διαμέ- A τρου, καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῷ [69] κατόπιν προδήλως φερομένων ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ· καὶ πρὸς τούτοις μαθὼν ὡς ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ τοὺς Βουλγάρους εἰς συμμαχίαν κατ' αὐτοῦ προσεκαλέσατο, παραχρῆμα τὴν πόλιν ἐάσας κατ' αὐτῶν θᾶττον ᾤχετο. Οὓς δὴ καὶ μαχεσάμενος καὶ πολλοὺς αὐτῶν διαφθείρας εἰς Ἀρκαδιούπολιν ἑαυτὸν ἀσφαλίζεται δῆθεν, κατὰ τὴν πρόβασιν αὐτοῦ ἀσθένειαν [70] καὶ ἐλάττωσιν ὑφορώμενος. Ὅθεν οἱ περὶ αὐτὸν αἰσθόμενοι σαφέστερον τήν τε δεινὴν οἰκείαν ἀπάτην καὶ τῆς κενῆς ἐλπίδος ἀποτυχίαν καὶ τὴν ἐκείνου πλησιάζουσαν πανωλεθρίαν, ἤρξαντο κατὰ μικρὸν ὑποχωρεῖν καὶ ὑποῤῥέειν καὶ καταλιμπάνειν αὐτὸν ὡς μάταιον καὶ λαοπλάνον. Ὁ δέ γε Μιχαὴλ ταῦτα μεμαθηκὼς ὑπὸ τῶν ἰδίων φίλων καὶ συγγενῶν προδοθέντα [71], αὐτίκα B τῆς πόλεως ὑπεξελθὼν μετὰ πλείστης δυνάμεως πρὸς αὐτὸν ἐξώρμησε. Καὶ δὴ περικαθίσας βραχύν τινα καιρὸν καὶ τοῦτον ἀμογητὶ χειρωσάμενος, καὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν πεπατηκὼς, καὶ ἀκρωτηριάσας αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ οὕτως ἀνασκολοπίσας, κατέπαυσε τὸν ἐν τρισὶν ἔτεσι δι' αὐτὸν [72] κατάρξαντα καὶ διαρκέσαντα χαλεπὸν καὶ δύστηνον [73] ἐμφύλιον πόλεμον.

θ'. Ἀσχολουμένου [74] δὲ Μιχαὴλ πρὸς τὸν ἀντάρτην Θωμᾶν, καὶ τῇ πρὸς τοῦτον φροντίδι παντὸς ἄλλου καταφρονοῦντος, Κρήτη καὶ Σικελία καὶ δὴ [75] καλούμεναι Κυκλάδες νῆσοι τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς περιῃρέθησαν ἐξ Ἄφρων τε καὶ Ἀράβων, λαβόντων ἀρχὴν ἄρτι πρῶτον διὰ τὰς τοῦ λαοῦ ἁμαρτίας καὶ C τὴν τῶν κρατούντων δυσσέβειαν καὶ ταπεινοῦν καὶ ὑπὸ χεῖρα σφῶν ἄγειν τὰ τῶν Χριστιανῶν πράγματα.

ι'. Ἐν τούτοις οὖν ὄντων καὶ οὕτω τῶν πραγμάτων διακειμένων Μιχαὴλ μὲν ἐκ δυσουρίας καὶ τῆς τῶν νεφρῶν ἀλγηδόνος κακῶς ἀπηλλάγη τοῦ ζῆν, διεδέξατο δὲ τὴν ἀρχὴν ἀντ' αὐτοῦ Θεόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εὐφροσύνης [74].

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΘΕΟΦΙΛΟΥ.

Τῷ ἐνιαυτῷ ἀπὸ τοῦ κόσμου ἑξάκις χιλιοστῷ τριακοσιοστῷ εἰκοστῷ ἕκτῳ, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ωκς', ἐβασίλευσεν [P. 514] Θεόφιλος ἔτη ιβ', ὁ νέος [76] Βαλτάσαρ καὶ παραβάτης [77] καὶ θεομισὴς καὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων [78] ὑβριστὴς καὶ καθαιρέτης, καὶ βέ- D βηλος [79]. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Εὐφροσύνη ἀποστείλασα ἐν πᾶσι τοῖς θέμασιν ἤγαγε κόρας εὐπροσώπους πρὸς τὸ νυμφοστολῆσαι Θεόφιλον τὸν υἱὸν αὐτῆς. Ἀγαγοῦσα δὲ πάσας ταύτας ἐν τῷ παλατίῳ εἰς τὸ λεγόμενον Μαργαρίτου τρικλίνιον δέδωκε τῷ Θεοφίλῳ χρυσοῦν μῆλον, εἰποῦσα· *Εἰς ἣν ἀρεσθῇς, ἐπίδος τοῦτο αὐτῇ.* Ἦν δέ τις ἐξ εὐγενῶν ἐν αὐταῖς κόρη, ὀνόματι

A rationibus, insulse pugnans inanique conatu laborans ac spe defectus, quippe ex diametro frustratus proposito, ipsisque manifeste rebus illi retro quotidie provenientibus; ac prætorea ubi cognovit Michaelem imperatorem adversa sibi corrogasse Bulgarorum auxilia, confestim relicta urbe in eos impetum vertit, quos et pugna aggressus, multaque eorum data strage, Arcadiopolim tuto se præsidio recipit, nimirum suas processu vires diminutum iri imbecilliores que fore timens. Quare etiam partiarii clarius cognoscentes tum immanem suam exsecrationem tum inanem frustratam spem, nec procul esse supremum viri exitium ac profligationem, cœperunt paulatim recedere seque subducere ac defluere, illumque ut hominem vanum et blateronem B populi seductorem relinquere. His porro Michael cognitis, nempe proditum Thomam ab amicis ac propinquis, statim urbe egressus cum ingentibus copiis in eum impetum dedit; atque ad breve obsidens tempus, nulloque labore ejus potitus, ac collo antiquo more dediticiis calcato manibusque ac pedibus truncatis, inque eum modum palo affigens, trium annorum molestum miserumque civile bellum, arrepti ab eo imperii causa conflatum productumque, sopivit.

789 9. Interim vero dum Thomæ tyranno Michael incumbit eique curam negotio addicit, aliis omnibus in neglecto habitis, Creta et Sicilia, ac quas vocant Cyclades insulas, ab Afris ac Arabibus Romanæ subductæ sunt ditioni, cum jam primum C ob peccata populi ac imperatorum impietatem Christianorum res deprimere suæque eas facere ditionis occepissent.

10. Sic igitur eoque statu se rebus habentibus, Michael urinæ difficultate renumque dolore male exstinguitur: succedit vero imperio, ejus loco, Theophilus filius cum matre Euphrosyna.

IMPERIUM THEOPHILI.

1. Anno mundi 6326, divinæ incarnationis 826, imperator Theophilus annos duodecim, novus ille Baltasar et prævaricator ac Deo exosus, sanctarumque imaginum contumeliosus destructor ac profli- D gator, homo profanus. Ejus mater Euphrosyna in subjecta omnia mittens themata ac 790 ditionis loca puellas oris decore formosas adduxit, ut ex iis Theophilo filio nuptiarum fœdere sponsa adjungeretur. Congregatis illis omnibus in palatio, quod Margaritæ triclinium vocant, dedit illa filio malum aureum, dicens: *Illi trades cujus forma placuerit.* Erat vero inter eas ex nobilibus sata puella no-

VARIÆ LECTIONES.

[69] αὐτῷ] αὐτῶν αὐτῷ P. [70] τὴν κατὰ πρόσβασιν ἀσθένειαν αὐτοῦ C. [71] ὑπὸ — προθοθέντα om. C. [72] αὐτοῦ C. [73] δύσοιστον C. [74] Ἀσχολουμένου—Εὐφροσύνης om. C. [75] δὴ] δὴ αἱ? [76] Τῷ—ὁ νέος] μετὰ δὲ Μιχαὴλ ἐβασίλευσε Θεόφιλος υἱὸς αὐτοῦ ὁ νέος C. [77] καὶ παραβάτης om. C. [78] εἰκόνων om. C. [79] βέβηλος ἔτη ιβ', μῆνας γ', καὶ ἀπέθανε δυσεντερικῶς C, omissis ἡ δὲ—p. 791 αἰκιζόμενος.

mine Icasia, longe formosissima. Qua visa Theophilus, ejusque nimium quantum gratiam stupens ac speciem, *A muliere*, inquit, *emanarunt mala.* Reponit illa subverecunde et cum pudore : *Sed et res meliores a muliere exuberant.* Is animo offensus sermonis licentia, ea relicta, malum Theodoræ dedit, ex Paphlagonum gente. Coronat Theophilus Theodoram in oratorio S. Stephani, ipse una cum ipsa nuptialibus corollis donatus ab Antonio patriarcha, donatque Augustali corona in sancta Pentecoste. Tumque in Magnam ecclesiam processu habito multis magnifice patriarcham et clerum senatumque accipit. Icasia vero imperii spe frustrata monasterium exstruxit, in quo etiam coma posita, religiosaque palæstra merens ac philosophans, Deo soli vivens in finem usque vitæ perseveravit. Quæ et ingenii sui plurima reliquit monumenta, in quibus illud est, *Domine, in multis peccatis ;* magni item Sabbati tetraodium illud : *Insipiens vetule*, aliaque nonnulla. Imperatoris vero mater Euphrosyna, sponte relicta aula, in suo monasterio, cui Gastriæ nomen, sanctiori ritu privatam vitam egit.

791 2. Indictis circensibus Theophilus jubet Leoni Chamædraconi protovestiario suo, multifidum ut candelabrum afferat, quod in Leonis Armenii cæde fuerat gladio conscissum. Actis circensibus senatum omnem ad se convocat in locum quem Sessum vocant. Productoque candelabro ac illis ostenso, quærit : *Qui in templum Domini ingressus christum Domini peremit, qua dignus pœna est ?* Respondit senatus : *Domine, reus mortis est.* Moxque præfecto jubet ut eos, qui cum Michaele patre suo Leonem sustulerant, tentos in Circi funda capite plectat, multa licet objectantes, dicentes injustam esse sententiam. *Non enim*, aiebant, *imperator, nisi patri tuo essemus auxiliati, tu in throno sedisses.* Inque eum modum sub omnium oculis capite plexi sunt, eo quidem prætextu quod in templo Domini ausi essent cædem patrare, revera autem idcirco quia hæretica pravitate sodalem, parique ad impietatem sensu, nece sustulissent. Adhærebat enim scelestus homo Deo exsecrabili illius hæresi et a pietate abhorrebat ; qui nimirum imaginum alias evelleret, alias effoderet, monachosque pietate claros exsilio multaret ac verberibus aliisque cruciatibus dehonestaret.

3. Illo imperatore, in scelestissimi ejus tyrannique patriam urbem irruptione facta, Saraceni cum ingentibus copiis, inventa illa fortiter 792 munita ac valde propugnaculis tuta, bellique ducum ac tribunorum quinquaginta præsidio fulta, cum lectæ militiæ viris horumque ordinibus, dies quindecim obsessa mense Augusto ac expugnata vique subacta ac captivata infinitæ multitudinis militares viros

A Εἰκασία, ὡραιοτάτη πάνυ · ἣν ἰδὼν Θεόφιλος καὶ ὑπεραγασθεὶς αὐτὴν τοῦ κάλλους ἔφη ὡς· *Ἄρα διὰ γυναικὸς ἐῤῥύη τὰ φαῦλα.* Ἡ δὲ μετ' αἰδοῦς πως ἀντέφησεν· *Ἀλλὰ καὶ διὰ γυναικὸς πηγάζει τὰ κρείττονα.* Ὁ δὲ τῷ λόγῳ τὴν καρδίαν πληγεὶς ταύτην μὲν εἴασεν, Θεοδώρᾳ δὲ τὸ μῆλον ἐπέδωκεν, οὔσῃ ἐκ Παφλαγόνων. Στέφει Θεοδώραν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, στεφθεὶς καὶ αὐτὸς ἅμα αὐτῇ ὑπὸ Ἀντωνίου πατριάρχου καὶ τῷ τοῦ γάμου καὶ τῷ τῆς βασιλείας στέφει, τῇ ἁγίᾳ Πεντηκοστῇ. Κἀκεῖθεν προῆλθεν ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, φιλοτιμησάμενος πολλοῖς τὸν πατριάρχην ἅμα τῷ κλήρῳ καὶ τῆς συγκλήτου [79*]. Ἡ δὲ Εἰκασία τῆς βασιλείας ἀποτυχοῦσα μονὴν κατεσκεύασεν, εἰς ἣν καὶ ἀποκειραμένη, ἀσκοῦσα καὶ φιλοσοφοῦσα, τῷ Θεῷ B μόνῳ ζῶσα διετέλεσε μέχρι τέλους ζωῆς αὐτῆς. Ἡ καὶ συγγράμματα αὐτῆς πλεῖστα καταλέλοιπεν, τό, *Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις* · καὶ τοῦ μεγάλου Σαββάτου τὸ τετραῴδιον· *Ἄφρων γηραλέε*, καὶ ἄλλα τινά. Ἡ δὲ τοῦ βασιλέως μήτηρ Εὐφροσύνη ἑκουσίως κατελθοῦσα τοῦ παλατίου ἐν τῇ μονῇ αὐτῆς, ᾗ [80] ἐπώνυμον τὰ Γάστρια, ἡσύχασεν.

β'. Ἐποίησε δὲ ἱππικὸν Θεόφιλος, καὶ προσέταξε τῷ Χαμαιδράκοντι Λέοντι τῷ πρωτοβεστιαρίῳ αὐτοῦ ἀγαγεῖν τὸ πολυκάνδηλον τὸ ἐν τῇ σφαγῇ τοῦ Ἀρμενίου Λέοντος ξίφει διακοπέν. Τοῦ ἱππικοῦ δὲ τελεσθέντος προσεκαλέσατο πᾶσαν τὴν σύγκλητον ἐν τῷ λεγομένῳ Καθίσματι, καὶ τὸ πολυκάνδηλον ἐξαγαγὼν καὶ ὑποδείξας αὐτοῖς ἔφη· *Ὁ εἰς ναὸν Κυρίου εἰσερχόμενος καὶ χριστὸν Κυρίου φο-* C *νεύων τίνος ἐστὶν ἄξιος;* Ἡ δὲ σύγκλητος ἀποκριθεῖσα ἔφη· Ἄξιος *θανάτου ἐστὶν, ὦ δέσποτα.* Καὶ εὐθὺς ἐκέλευσε τοὺς σὺν τῷ πατρὶ αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Λέοντα ἀνελόντας τὸν ὕπαρχον κατασχεῖν καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐν τῇ Σφενδόνῃ ἀποτεμεῖν, πολλὰ προβαλλομένους καὶ λέγοντας ἄδικον εἶναι [P. 515] τὴν κρίσιν· *Καὶ γὰρ εἰ μὴ τῷ πατρί σου συνηγωνισάμεθα, ὦ βασιλεῦ, οὐκ ἂν αὐτὸς ἦρξας.* Καὶ δὴ οὕτως ἐπ' ὄψεσι πάντων τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν, προσχήματι μὲν ὡς εἰς ναὸν Κυρίου τετολμηκότων ποιήσασθαι τὴν ἀναίρεσιν, τῇ ἀληθείᾳ δὲ ὡς τὸν συναιρεσιώτην αὐτοῦ καὶ ὁμόφρονα εἰς ἀσέβειαν ἀποκτείναντες. Εἴχετο γὰρ ὁ ἀλιτήριος τῆς ἐκείνου θεοστυγοῦς αἱρέσεως, καὶ τῆς εὐσεβείας D ἀπείχετο, τῶν δὲ εἰκόνων [81] τὰς μὲν κατασπῶν, τὰς δὲ ἀνορύττων, καὶ τοὺς ἐπ' εὐλαβείᾳ μοναχοὺς ἐξορίζων καὶ αἰκιζόμενος.

γ'. Ἐφ' οὗ καὶ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πόλιν αὐτοῦ [82] τοῦ ἀλιτηρίου καὶ τυράννου μετὰ πολλῆς δυνάμεως οἱ [83] Σαρακηνοὶ παραγενόμενοι, καρτερῶς [84] ὠχυρωμένην εὑρόντες καὶ κατησφαλισμένην πάνυ καὶ ὑπὸ στρατηγῶν πεντήκοντα [85] φρουρουμένην μετὰ τῶν λογάδων καὶ τῶν στρατευμάτων αὐτῶν, καὶ ταύτην δι' ἡμερῶν ιε' Αὐγούστῳ [86] μηνὶ ἐκπορθήσαντες καὶ δορυάλωτον εἰληφότες ᾐχμαλώ-

VARIÆ LECTIONES.

[79*] τῇ συγκλήτῳ? an τοῖς τῆς συγκλήτου? [80] ᾗ om. P. [81] δὲ εἰκ.] τε εἰκ.? [82] αὐτοῦ om. C. [83] οἱ add. C. [84] καρτερικῶς P. [85] πεντήκοντα] η' C. [86] τοῦ Αὐγούστου μηνὸς C.

τευσαν [87] καὶ ἀπέκτειναν λαὸν ἄπειρον. Ἀλλὰ μὴν καὶ πλήθη πλοίων αὐτῶν ἐξελθόντα τὰς Κυκλάδας [88] νήσους ἠρήμωσαν καὶ τὴν Κρήτην καὶ τὴν Σικελίαν παρέλαβον. Καὶ ψῦχος πολὺ γέγονε, καὶ χειμὼν ἀγριώτατος καὶ δριμύτατος [89], καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς, καὶ ἀέρος αὐχμοὶ καὶ δυσκρασίαι καὶ ἀνωμαλίαι, καὶ σεισμοὶ φοβεροὶ καὶ ἐπάλληλοι, τὴν ἄμετρον ἀπελέγχουσαι τοῦ κρατοῦντος μοχθηρίαν καὶ κακουργίαν. Εἰς τοσαύτην γὰρ ἀφιλοθεΐαν καὶ ἀπόνοιαν ἐξώκειλεν ὁ ἄθεος, ὡς [90] καὶ τὴν τοῦ Κοπρωνύμου καὶ τῶν θηριωνύμων [91] χαλεπὴν καὶ μυσαρωτάτην αἵρεσιν διαδεξάμενος [92] καὶ ἀνακαινίσας, ὡς μηδὲν ἧττον [93] ὀφθῆναι τῆς ἐκείνων [94] δυσσεβείας καὶ παροινίας τυραννίδος τε καὶ ἐμβροντησίας ὁ πεφεναχισμένος καὶ ματαιόφρων. Ἐπεὶ οὖν τῇ αὐτῇ συσχεθεὶς τῶν ἀσεβῶν ἐκείνων καὶ παλαμναίων ἀπάτῃ καὶ παραπληξίᾳ τε καὶ οἰστρηλασίᾳ, τῶν ἐκ Μανιχαϊκῆς μανίας καὶ Ἀρειανικῆς λύσσης ὡρμημένων, πάλιν [95] διωγμὸν καὶ αὐτὸς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ὡσαύτως ἐπανετείνετο.

δʹ. Τούτῳ [96] τῷ μισοθέῳ μᾶλλον εἰπεῖν ἢ Θεοφίλῳ προσέφυγε Θεόφοβος ὁ Πέρσης ἅμα τῷ πατρὶ αὐτοῦ, μετὰ Περσῶν χιλιάδες δεκατέσσαρες· οὓς διένειμεν ἐν τοῖς θέμασι κατασκηνώσας καὶ εἰς τούρμας ἀποκαταστήσας, αἳ μέχρι τοῦ νῦν λέγονται τοῦρμαι Περσῶν· αὐτὸν δὲ τὸν Θεόφοβον [P. 516] εἰς ἀδελφὴν Θεοδώρας Αὐγούστης γαμβρὸν ἐποιήσατο.

εʹ. Φιλόκοσμος δὲ ὢν ὁ αὐτὸς Θεόφιλος κατεσκεύασε διὰ τοῦ ἄρχοντος τοῦ χρυσοχόου λογιωτάτου πάνυ ὄντος καὶ συγγενοῦς Ἀντωνίου πατριάρχου τό τε Πενταπύργιον καὶ τὰ δύο μέγιστα ὄργανα ὁλόχρυσα, διαφόροις λίθοις καὶ ἑλίοις καλλύνας αὐτὰ, δένδρον δὲ χρυσοῦν, ἐν ᾧ στρουθοὶ ἐφεζόμενοι διὰ μηχανῆς τινος μουσικῶς ἐκελάδουν. Ἐκαινούργησε δὲ καὶ τὰς βασιλικὰς στολὰς ὁ βασιλεὺς, ἀνανεώσας καὶ χρυσοϋφάντους κατασκευάσας τοὺς λεγομένους λώρους καὶ τὰ λοιπὰ πάντα.

ϛʹ. Δικαιοσύνην τε κοσμικὴν προσποιούμενος ὁ τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν πλέον ὑπὲρ τοὺς πρώην βασιλεύσαντας ἀδικήσας, προσελθούσης αὐτῷ γυναικὸς χήρας ἐν Βλαχέρναις (ἔθος γὰρ ἦν αὐτῷ ἐκεῖσε ἀπέρχεσθαι) καὶ βοησάσης ὡς ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ τῆς Αὐγούστης ἀδελφοῦ Πετρωνᾶ δρουγγαρίου τῆς βίγλης ὄντος· *Ὑψοῖ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ οἰκήματα τοῖς κτίσμασιν οἷς καινουργεῖ, καὶ τὰ ἐμὰ σκοτίζει καὶ εἰς τὸ μηδὲν εἶναι ποιεῖ, ἅτε χήρας οὔσης καταπεφρονημένης*. Καὶ παρευθὺ ἀπέστειλεν Εὐστάθιον κυαίστορα ἐπίκλην Μοναχὸν, ἐν τῇ Ὀζείᾳ οἰκοῦντα, σὺν Λέοντι τῷ Συμβατίῳ καὶ Δη-

plebemque occidere. Navibus egressi Cyclades insulas devastavere, Cretamque ac Siciliam suæ ditionis fecere. Fuit et ingens frigus, hiemsque sævissima ac asperrima, famesque valida; aeris quoque lenitates et æstus ac intemperies et inæqualitates, tremendi item terræ motus ac pene continui; quæ omnia in immensum provectam imperatoris pravitatem et nequitiam redarguendo essent. Eo enim vir impius impietatis projectæque dementiæ delapsus est, ut et Copronymi et Leonis (sic quasi ex bestia ducto nomine) gravem impurissimamque exceperit hæresim ac instauraverit; ut nihil illius impietati ac bacchationi tyrannidique ac stupori seductus homo dementisque animi cedere visus sit. Quandoquidem enim eodem ipso impiorum illorum scelestissimorumque errore et stupore œstroque tenebatur, ex Manichaico ortis furore Arianicaque rabie, persecutionem ipse quoque pari ratione in Ecclesiam intendit.

793 4. Huic (Misotheum potius dicam, Dei osorem, quam quod contrarium sonat, Theophilum) Theophobus Persa una cum patre profugus accessit, cum quatuordecim Persarum millibus. Susceptos ille distribuit, sedesque per themata provincialibus adlegens assignavit ac ordinibus contribuit; hactenusque nomen retinent, ac Persarum turmæ audiunt. Ipsum vero Theophobum, data uxoris sorore in conjugem, sibi affinem fecit.

5. Cum ornatus elegantiæque amans esset idem Theophilus, per aurificinæ principem, virum summe eruditum atque solertem Antoniique patriarchæ propinquum, Pentapyrgium quod vocant fabricatus est, duoque maxima organa auro solida, diversis lapillis tortisque ornata. Auream item arborem, in qua insidentes aviculæ ex quadam machina musice cantillabant. Sed et imperiales vestes et paludamenta instauravit imperator, renovans auroque texta fabricans quæ vocant lora ac reliqua omnia.

6. Justitiam, quæ sæculi usu est, prætexens, vir scilicet qui fidem ac pietatem supra eos qui pridem imperium tenuerant majori injuria læserit, accedente ad eum muliere vidua in Blachernis (moris enim illi erat eo proficisci) ac clamante injuria se affici a Petrona Augustæ fratre, excubiarum drungario: *Exaltat enim ædes suas novis ædificiis, quæ molitur, meisque tenebras obducit, ut jam mihi inutiles* **794** *faciat, quippe quæ contempta vidua sim.* Actutumque Eustathium quæstorem cognomento Monachum, in Osia degentem, cum Leone Symbatio et Demetrio Camuliano mittit inspecturos num nova

VARIÆ LECTIONES.

[87] ᾐχμαλωτίσθη καὶ ἀνῃρέθη Χριστιανῶν πλῆθος ἄπειρον, καὶ ἡ πόλις ἐκαύθη καὶ κατηρειπώθη C. [88] ἀλλὰ — Κυκλάδας] ἑαυτῶν ἐξελθόντες τὰς Κυκλάδων P. [89] ἀγριώτατον καὶ δριμύτατον C, omissis καὶ χειμών. [90] ὁ ἄθεος ὡς om. C. [91] καὶ θηριωνύμου P. [92] καὶ ἀναδεξάμενός τε C. [93] ἧττων margo P. [94] ἐκείνου P. [95] ὁρμωμένων πάλαι C. [96] Τούτῳ — ἐπιφοιτήσεις, num. 16 fin., col. 860, om. C.

ædificia viduæ ædibus præter jus fasque officerent. Abeuntes itaque, visaque istiusmodi injuria, compertoque vera esse quæ a muliere dicta erant atque objecta, cum reversi essent, imperatori renuntiarunt; convictusque ab eis Petronas in oculis imperatoris, detractis vestibus, acriter dorso cæditur. Statutum vero est ut quæstor receptoresque particulares seu custodes, abeuntes, solo tenus ejuscemodi ædes eruerent et mulieri traderent.

7. Alexium Armenium cognomento Musele, virum forti robore ac strenuum, locata ei Maria prædilecta filia in generum ascitum, patricium creavit ac brevi post etiam magistrum. Postmodum vero, quod in suspicionem venerat affectati imperii, et quasi in ipsum aliquid moliretur, magistrum militiæ ducemque Siciliæ præfectum a se amandavit. Qualia vero parit invidia! Siculi quidam ascendentes apud imperatorem calumniam instruunt, *quasi res Christianorum Saracenis prodat et adversus imperatorem res novas moliatur*. Inter hæc vivis exempta Maria desideratissima Theophili filia, ejus urnam argento exornavit, tomumque libertatis posuit ac immunitatis, qui ad eam quovis crimine confugerent. Argentum postea Leo imperator e sepulcro abstulit.

8. Porro Theophilus **795** Theodorum episcopum, Crithinum dictum, tum in urbe versantem cum Alexius calumnia appetitus est, accersens, traditaque cruce pectorali, in Siciliam misit, qui juratam immunitatis fidem Alexio præberet et ad imperatorem in urbem reduceret. Profectus ille, ac qua præditus erat prudentia ingeniique sagacitate persuaso Alexio, dictoque ei audiente, ipsum ad imperatorem adduxit. Imperator mox reversum, quasi molitum tyrannidem ac rebellem, verberibus affectum vinctumque, omni ejus publicata substantia, in carcerem compegit. Tum Theodorus Alexio: *In causa sum quod dira hæc omnia patiaris.* Profectoque ex more ad Blachernas imperatore, iter ipse occupans, intra sacri tribunalis locum stola sacerdotali indutus stetit, jam prope imperatore ad soleam stipante senatu accedente exclamavit magna voce archiepiscopus: *Intende, prospere procede et regna* [p]; *quorsum, imperator?* Ille senatum reveritus: *Propter veritatem*, inquit, *et mansuetudinem et justitiam.* Cui Theodorus: *Ecquænam vero tua justitia, qui cum Alexio juratam fidem per me dederis, nihil tamen servaveris?* Imperator reprehensionem non ferens, eaque ira accensus, ipsum violenter e sacro altaris loco expulit, nec mediocribus plagis impositis exsilio relegavit; nec ea duntaxat ratione quod ab eo reprehensus esset, sed quod etiam colere eum ac venerari sacras imagines ejusque impietatem traducere inaudierat. Haud multo post vero, cum imperator in Magnam ecclesiam venisset ac patriarcha rem ei probro objecisset,

[p] Psal. XLIV, 5.

A μητρίῳ τῷ Καμουλιανῷ, ἰδεῖν εἰ τὴν γυναῖκα ἀδικεῖ τὸ καινουργηθὲν οἴκημα· οἱ καὶ ἀπελθόντες, καὶ θεασάμενοι τὴν τοιαύτην ἀδικίαν, καὶ βεβαιωθέντες ὡς ἀληθῆ εἰσι τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς ῥηθέντα, ὑποστρέψαντες ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. Καὶ ἐπ' ὄψεσι τοῦ βασιλέως ἐλεγχθεὶς παρ' αὐτῶν ὁ αὐτὸς Πετρωνᾶς, ἐκδυθεὶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ τύπτεται τὰ νῶτα σφοδρῶς. Ὡρίσθη δὲ ὅ τε κυαίστωρ καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς ἀπελθεῖν καὶ ἐκ θεμελίων ἐκδαφίσαι τὰ τοιαῦτα οἰκοδομήματα καὶ τῇ γυναικὶ παραδοῦναι.

ζ'. Οὗτος Ἀλέξιον τὸν Ἀρμένιον, ᾧ ἐπίκλην Μωσηλὲ, ἀνδρεῖον ὄντα καὶ ῥωμαλέον εἰσεποιήσατο γαμβρὸν εἰς Μαρίαν τὴν ἠγαπημένην αὐτῷ θυγατέρα, ποιήσας αὐτὸν πατρίκιον, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ μάγιστρον. Εἶτα ὑπολήψεις τινὰς ἐπ' αὐτῷ σχὼν ὡς
B ὀρεγομένῳ τῆς βασιλείας, στρατηλάτην καὶ δοῦκαν τῆς Σικελίας ἐξέπεμψεν. Οἷα δὲ φθόνου ὠδίνοντος, Σικελοί τινες ἀνελθόντες διέβαλλον τοῦτον βασιλεῖ, ὡς *Τὰ μὲν τῶν Χριστιανῶν Σαρακηνοῖς προδίδωσι, κατὰ δὲ τῆς βασιλείας σου μελετᾷ.* Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τεθνηκυίας Μαρίας τῆς πεποθημένης τῷ βασιλεῖ θυγατρὸς, τὴν μὲν λάρνακα [P. 517] ταύτης ἐξ ἀργύρου ἐκόσμησε, καὶ τόμον ἐλευθερίας τοῖς προσφεύγουσιν ἐπ' ἐγκλήματί τινι τέθεικεν· ὅνπερ ἄργυρον μετὰ ταῦτα Λέων ὁ βασιλεὺς ἀνείλετο ἐκ τοῦ τάφου.

η'. Ὁ δὲ Θεόφιλος Θεόδωρον τὸν ἐπίσκοπον τὸν λεγόμενον Κρίθινον ἐν τῷ καιρῷ τῆς διαβολῆς Ἀλεξίου ἐν τῇ πόλει τυχόντα προσκαλεσά-
C μενος, καὶ δοὺς τὸ ἴδιον φυλακτὸν, ἀπέστειλεν εἰς Σικελίαν δοῦναι λόγον ἀπαθείας τῷ Ἀλεξίῳ καὶ ἀγαγεῖν ἐν τῇ πόλει πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ ἀπελθὼν καὶ τῇ προσούσῃ αὐτῷ συνέσει πείσας Ἀλέξιον ἤγαγε πρὸς τὸν βασιλέα. Ὃν ὁ βασιλεὺς ὡς ἀντάρτην τύψας ἔθετο ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, δημεύσας πᾶσαν τὴν περιουσίαν..... ἀνέθηκεν Ἀλεξίῳ εἰπὼν, ὅτι *Δι' ἐμοῦ πάντα πέπονθας τὰ δεινά.* Καὶ τοῦ βασιλέως κατὰ τὸ ἔθος εἰς Βλαχέρνας ἀπελθόντος προλαβὼν ἔστη ἔνδοθεν τοῦ θυσιαστηρίου ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ἱερατικὴν στολὴν ἠμφιεσμένος· καὶ τοῦ βασιλέως τῇ σωλέᾳ πλησιάσαντος ἅμα τῇ συγκλήτῳ φωνῇ μεγάλῃ ἐφώνησεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος· *Ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε ἕνεκεν τίνος, ὦ βασιλεῦ;* Αἰδεσθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς τῇ συγκλήτῳ ἔφη·
D *Ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραΰτητος καὶ δικαιοσύνης.* Ὁ δέ· *Καὶ ποία δικαιοσύνη ἐν σοὶ, ὅτι δοὺς ὑπόγραφον λόγον Ἀλεξίῳ δι' ἐμοῦ οὐκ ἐφύλαξας τοῦτο;* Ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς ἐλεγχθεὶς τοῦτον τοῦ θυσιαστηρίου βιαίως ἐξήγαγεν, καὶ πληγὰς αὐτῷ οὐ μετρίας ἐπιθεὶς ἐξώρισεν, οὐ διὰ τὸ ἐλεγχθῆναι ὑπ' αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μαθεῖν αὐτὸν τὰς ἁγίας εἰκόνας τιμᾶν καὶ σέβεσθαι, καὶ τὴν αὐτοῦ δυσσέβειαν διαβάλλειν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ παραγινομένου, καὶ τοῦ πατριάρχου αὐτὸν ὀνειδίσαντος, αὐτὸν τὸν ἀρχιεπίσκοπον ἤγαγε μετὰ παρακλήσεως. Τοῦ δὲ ἀνάξιον ἑαυτὸν τῆς ἱερωσύνης κρίναντος δι' ἃ πέπονθεν, ὁ βασιλεὺς

οἰκονόμον τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας πεποίηκεν. Καὶ Ἀλέξιον τοῦ δεσμωτηρίου ἐξέβαλεν, ἀποδοὺς αὐτῷ καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἔχων αὐτὸν ἐν τιμῇ.

θ'. Ἦν δὲ καὶ Μανουὴλ ὀνομαστότατος στρατηλάτης πάντων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, τιμώμενος παρὰ τοῦ βασιλέως. Οὗτος Μύρωνι συμβαλὼν λόγους τινάς, λογοθέτῃ τε ὄντι τοῦ δρόμου καὶ πενθερῷ τοῦ Πετρωνᾶ, διεβλήθη τῷ βασιλεῖ ὑπὸ Βασιλείου ὑποβολῇ Μύρωνος [P. 518] ὡς τῆς βασιλείας ὀρέγεται, καὶ ἐμελετᾶτο δεινὰ κατ' αὐτοῦ. Λέων δὲ ὁ πρωτοβεστιάριος ὑπὲρ τοῦ Μανουὴλ προϊστάμενος καὶ φροντίζων διεβεβαιοῦτο τῷ βασιλεῖ ὡς ψευδῆ εἰσι τὰ κατ' αὐτοῦ λεγόμενα. Ἃ μαθὼν Μανουήλ, καὶ τὴν B ὀργὴν τοῦ βασιλέως καὶ διαβολὰς ἐκκλίνων, λάθρα τῆς πόλεως ἐξελθὼν μέχρι Πυλῶν καὶ τοῖς δημοσίοις ὀχήμασιν ἐπιβὰς ἀπῆλθε φυγὰς μέχρι τῶν κλεισούρων Συρίας, τὰς τῶν ἵππων ἰγνύας ἐκκόπτων. Ἐδήλωσέ τε τοῖς Ἀγαρηνοῖς ταῦτα, ὡς *Βασιλέως ὀργὴν ἐκφεύγω, καὶ εἴ γε μὴ καταναγκάσητέ με τὴν ἐμαυτοῦ πίστιν καταλιπεῖν, προσφεύγω ὑμῖν. Εἰ οὕτω καὶ ἐπὶ τούτοις προσδέχεσθέ με, λόγον ἀπαθείας μοι ἀποστείλατε.* Οἱ δὲ τοῦτο μεγάλῃ χαρᾷ δεξάμενοι, λόγον ἀπαθείας ἀποστείλαντες, προσεδέξαντο ὡς βασιλέα Ῥωμαίων.

ι'. Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν πολλῇ θλίψει καὶ ἀθυμίᾳ γέγονεν, καὶ βουλὴν ἐποιεῖτο μετὰ Ἰωάννου συγκέλλου περὶ τούτου. Ὁ δὲ εἶπεν· *Εἰ προθύμως* C *βούλει τὸν Μανουὴλ προσελθεῖν, ὦ βασιλεῦ, αὐτὸς ἐγὼ ἕτοιμος τοῦτο ποιῆσαι, χρήματα λαβὼν καὶ πρὸς τὸν Ἀμερουμνῆν σταλεὶς ὡς δῆθεν τοὺς ἐν εἱρκτῇ καὶ δεσμοῖς ἐπισκεψόμενος, ἔχων καὶ ἐνυπόγραφον λόγον παρὰ τῆς σῆς βασιλείας, ᾧ πείσω τὸν Μανουὴλ εἰς ὄψιν ἐλθεῖν. Δοκῶ δὲ τοῦτο πρᾶξαι τῷ ἐνυπογράφῳ λόγῳ τῆς βασιλείας σου καὶ τῇ ἐμῇ πειθοῖ καὶ τῇ ἐκείνου εὐσεβείᾳ καὶ τῷ εἰκὸς εἶναι τῆς πατρίδος ἐρᾶν.* Ὁ δὲ βασιλεὺς πάμπολλα χρήματα καὶ δῶρα πρὸς τὸν Ἀμερουμνῆν δοὺς αὐτῷ ἀπέστειλεν.

ια'. Ὁ δὲ εἰσελθὼν μετὰ πολλῶν χρημάτων καὶ κόσμου παντοίου, ὥστε καὶ τοὺς Ἀγαρηνοὺς ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτοῦ ἐκπλαγῆναι, [ὃς] τὰ δεσμωτήρια ῥογεύσας καὶ τὸν πρωτοσύμβουλον θεασάμενος ἠδυ- D νήθη καὶ λάθρα συνομιλῆσαι τῷ Μανουὴλ καὶ δοῦναι αὐτῷ τὸν ἐνυπόγραφον λόγον καὶ τὸ φυλακτὸν τοῦ βασιλέως. Καὶ ὁ μὲν τοῦτο πράξας ὑπέστρεψεν, ἀναγγείλας τῷ βασιλεῖ ὅσα διεπράξατο· ὁ δὲ Μανουὴλ ἐξαιτήσας τὸν Ἀμερουμνῆν τοῦ ἐξελθεῖν κατὰ ἔθνους τινὸς πολεμίου αὐτοῖς ἔτυχε τῆς αἰτήσεως, καὶ λαβὼν τὸν τοῦ Ἀμερουμνῆ υἱὸν καὶ λαὸν πλεῖστον ἀπῆλθε καὶ νίκην μεγάλην εἰργάσατο. Καὶ τούτῳ ἐν μείζονι τιμῇ ὑπὲρ τὸ πρῶτον καθίσταται, καὶ πάντα ἦν αὐτὸς παρὰ τῷ Ἀμερουμνῇ δυνάμενος.

ιβ'. Ὅθεν ἔχων φροντίδα πολλὴν τοῦ ἐξελθεῖν ἐν

A archiepiscopum facti **796** veniam petens reduxit. Cumque is indignum se sacerdotio judicaret ob ea quæ passus erat, imperator œconomum fecit Magnæ ecclesiæ. Alexium quoque e carcere ejecit, restituta ei omni ablata substantia, virum in pretio habens.

9. Erat vero etiam Manuel fama clarissimus inter omnes Asiaticos tribunos ac belli duces, quem charum imperator haberet. Is, consertis nonnullis sermonibus cum Myrone cursus publici logotheta et Petronæ socero, imperatori a Basilio delatus ejusdem Myronis suggestione, velut qui imperium affectaret atque in eum mala moliretur. Leo vero protovestiarius, Manuelis defensione suscepta deque eo sollicitus, imperatori affirmabat falsa esse quæ de illo dicerentur. Quibus Manuel cognitis, iramque imperatoris ac calumnias declinans, clam urbe egressus usque ad Pylas, publicisque curribus invectus, ad Syriæ usque clusuras excisis equorum poplitibus profugit. Significavitque hæc Agarenis, *fugere se imperatoris iram, ac si suam fidem non cogant deserere, ad ipsos profugere. Itaque si ita hisque me conditionibus suscipitis, fidem mihi immunitatis mittite.* Illi vero rem læti suscipientes, missa securitatis fide, haud aliter ac imperatorem Romanum ipsum reciperent.

10. Quo cognito imperator ingenti mœrore mentisque angustia concidit, habitoque cum Joanne syncello ea de re consilio, ait ille: *Si vere ex animo* **797** *Manuelem redire cupis, o imperator, mihi in parato est ut tibi id ipse præstem. Ita nimirum si acceptis pecuniis a te ad Amerumnem mittar, quasi invisurus eos qui in carcere ac in vinculis agunt, subscriptum tuæ majestatis diploma securitatis habens, quo Manueli suum ad te accessum suasurus sum. Arbitror autem id me præstiturum, tum tuæ majestatis subscripta securitatis fide, tum mea ipsius suasione, ipsaque illius pietate, et quod par sit illum patriam amare.* Imperator itaque quamplurimis ad Amerumnem datis pecuniis ac muneribus emisit.

11. Ingressus ille cum multis pecuniis, omnisque generis ornata supellectili ac cultu, adeo ut Agareni quas conferebat opes stupore admirarentur. Elargitus itaque in eos qui in carcere essent munera, ac protosymbulo coram salutato, clam etiam cum Manuele sermonem miscere potuit, eique subscriptam imperatoris securitatis fidem crucemque ipsius pectoralem contradere. Quibus ille peractis reversus est, nuntians imperatori quæcunque ipsi gesta essent. Porro Manuel oblata Amerumnæ petitione, ut liceret ei adversus gentem quamdam iis infensam exire, voti compos effectus est. Assumptoque Amerumnæ filio longeque copioso exercitu, profectus, ingenti potitus victoria est; quo facinore in majori quam prius habetur pretio; nec quidquam erat quod apud Amerumnem ejus gratia non posset.

12. Cum itaque gravi cura teneretur ut ad Ro-

manam ditionem se reciperet, post elapsum aliquod tempus ait ad Amerumnæ proceres: *Si mihi Amerumnæ filium ac copias præbueritis, expeditione suscepta Romanam vobis subjiciam ditionem.* Quo illi cum **798** Amerumne communicato consilio ipsum dimiserunt. Manuel vero prope accedens ad Anatolicum thema, convocatis subditis suis ac Amerumnæ filio, quasi nimirum castra moturus et venaturus, cum ab hostibus jam procul factus esset, circumfusus Amerumnæ filio ac eum exosculatus ait: *Ego quidem ad meum imperatorem et ad propria abeo, quippe cui nihil in vita carius sit patria meæque gentis hominibus. Tu vero cum tuis, omnis mali a nobis securus, ad tuos abscede.* Ac quidem ille eum in modum cum lacrymis ac pudore reversus est: Manuel vero ad imperatorem venit, præmisso qui ejus adventum annuntiaret.

13. Imperator eum qui fuerat destinatus, ut qui magnorum illi bonorum nuntius esset, susceptum pecuniis ac dignitatibus liberaliter accepit. Manuelem item, uti dignum erat, suscipiens, magistrum statim ac scholarum domesticum præfecit, atque ejus liberos ex sacro baptismate suscepit.

14. Eo successu elatus imperator, cum Manuele et senatu omnique exercitu adversus Saracenos profectus est; facilique negotio captis Zapetro et Samosato, quod oppidum tum divitiis ac potentia florebat, quippe Amerumnæ patria, victoria ac manubiis se magnifice jactans ac superbiens, reversus est. Veniensque Bryantem usque, ædificari palatium, hortosque plantari, atque aquas deduci, præcepit: quod et factum est. Inde urbem petens, ac spolia triumpho traducens, exhibitisque **799** circensibus, ac ipse primo munere ludens, albis invectus equis, atque veneto indutus colore, cum victor exisset, coronatus est, acclamantibus factionibus: *Bene fausteque venisti, omni major comparatione, factionarie.*

15. Antonio autem patriarcha vivis exempto, ejus loco ordinatur Joannes syncellus, ut dicam novus Jannes et Zambres, celebri homo fama, magicis artibus et divinationibus ex pelvi omnique impietate. Is nimirum organum idoneum ejus, quo imperator laborabat, impietatis, inque rem impetus, omnia illi ad certum interitum efficiebat. Ac quem parturiebat quidem, continebat tamen impietatis regulum, imperator edidit peperitque, jubens sacras imagines oblini, seu aboleri.

16. Hic Jannes exstructa in urbis vicinia ex quadrato lapide ædicula (Trullus hodieque vocatur), sacrificiis cum dæmonibus consuescens imperatori quæ futura essent denuntiabat. Manserunt ædes illæ inhospitæ ob dæmonum per hæc tempora in illis frequentiam.

17. Propterea adjutorem illum et conscium suæ hæreseos habens Theophilus, alter ille Nectanebo, eum quem dicebant Joannem, quinimo Jannem,

A Ῥωμανίᾳ, μετὰ καιρόν τινα εἶπε πρὸς τοὺς δυνάστας τοῦ [P. 519] Ἀμερουμνῆ, ὅτι *Ἐὰν μοι τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμερουμνῆ καὶ λαὸν παρέξετε, ἐξελθὼν ὑποτάξω τὴν Ῥωμανίαν.* Οἱ δὲ τῷ Ἀμερουμνῇ εἰπόντες αὐτὸν ἀπέστειλαν. Ὁ δὲ ἐλθὼν πλησίον τοῦ θέματος τῆς Ἀνατολῆς, προσκαλεσάμενος τοὺς ὑποχειρίους αὐτοῦ καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμερουμνῆ ὡς δῆθεν διακινήσων καὶ κυνηγήσων, πόῤῥωθεν τῶν πολεμίων γενόμενος, περιπλακεὶς τῷ υἱῷ τοῦ Ἀμερουμνῆ καὶ καταφιλήσας αὐτὸν εἶπεν, ὅτι *Ἐγὼ μὲν ἀπέρχομαι πρὸς τὸν βασιλέα μου καὶ τὰ ἴδια, μηδὲν τῶν ἐν τῷ βίῳ προτιμήσας πατρίδος καὶ συμφυλετῶν· σὺ δὲ μετὰ τῶν σῶν, ὡς μηδὲν δεινὸν πείσεσθε ὑποπτεύοντες παρ' ἡμῶν, ἄπιθι πρὸς τοὺς σούς.* Καὶ οὗτος μὲν οὕτω μετὰ δακρύων B καὶ αἰσχύνης ὑπέστρεψεν· ὁ δὲ Μανουὴλ ἐχώρει πρὸς τὸν βασιλέα, προαποστείλας αὐτῷ τὸν μηνύσοντα.

ιγ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ τὸν μηνυτὴν ὡς μεγάλων ἀγαθῶν ἄγγελον ἀποδεξάμενος χρήμασί τε καὶ ἀξιώμασιν ἐφιλοτιμήσατο, καὶ τὸν Μανουὴλ, ὡς ἄξιον ἦν, ὑπεδέξατο, μάγιστρον εὐθὺς καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν ποιησάμενος, καὶ τοὺς αὐτοῦ παῖδας ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναδεξάμενος.

ιδ'. Τούτοις ἐπαρθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐξῆλθε μετὰ Μανουὴλ καὶ τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ στρατοῦ παντὸς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ εὐπετῶς τήν τε Ζάπετρον καὶ τὸ Σαμόσατον, πλούτῳ κομῶν καὶ δυνάμει τότε C διὰ τὸ τὸν Ἀμερουμνῆν ἐκεῖθεν εἶναι παραλαβὼν ἐπάνεισι τῇ νίκῃ καὶ τοῖς λαφύροις γαυρούμενος, καὶ ἐλθὼν μέχρι τοῦ Βρύαντος προσέταξεν οἰκοδομῆσαι παλάτιον καὶ παραδείσους φυτεῦσαι καὶ ὕδατα ἀγαγεῖν· ἃ καὶ γέγονεν. Ἐκεῖθεν δὲ ἀφικόμενος εἰς τὴν πόλιν τὰ λάφυρα ἐθριάμβευσεν, ἱππικὸν ποιήσας καὶ τὸ πρῶτον βαΐον παίξας, ἅρματι λευκῷ μὲν ἐποχησάμενος, χρώματι δὲ τῷ βενέτῳ ἀμφιασάμενος, καὶ νικήσας ἐστεφανώθη, τῶν δήμων ἐπιβοώντων *Καλῶς ἦλθες, ἀσύγκριτε φακτονάρη.*

ιε'. Τοῦ δὲ πατριάρχου Ἀντωνίου τελευτήσαντος ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Ἰωάννης ὁ σύγκελλος, ἵν' εἴπω ὁ νέος Ἰαννῆς καὶ Ζαμβρῆς, βεβοημένος ἐπί τε μαγείαις καὶ λεκανομαντείαις καὶ πάσῃ ἀσεβείᾳ· D ὃς ὄργανον ἐπιτήδειον εὑρεθὲν τῆς τοῦ βασιλέως ἀσεβείας τε καὶ ῥοπῆς αὐτῷ πάντα πρὸς ἀπώλειαν εἰργάζετο. Καὶ ὃν ὤδινε μὲν, κατεῖχε δὲ βασιλίσκον τῆς ἀσεβείας, ὁ βασιλεὺς ἐξέῤῥηξε καὶ ἀπέτεκε, τὰς ἁγίας εἰκόνας ἀναχρίεσθαι [P. 520] προστάξας ἢ ἀπαλείφεσθαι.

ις'. Οὗτος ὁ Ἰαννῆς πρὸ τοῦ ἄστεος οἴκημα ἐκ λίθων λαξευτῶν κατασκευάσας, ὃ Τροῦλος μέχρι νῦν ὀνομάζεται, διά τινων θυσιῶν ὡμίλει τοῖς δαίμοσι καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ μέλλοντα διεσήμαινεν. Ὃ δὴ καὶ ἀνοίκητον ἔμεινεν διὰ τὰς ἐν αὐτῷ γενομένας τότε τῶν δαιμόνων ἐπιφοιτήσεις.

ιη. Διὰ τοῦτο σύμμαχον τοῦτον καὶ συνίστορα ἔχων Θεόφιλος τῆς αὐτοῦ αἱρέσεως, ὁ δεύτερος Νεκτεναβῶ τὸν ῥηθέντα Ἰωάννην, μᾶλλον δὲ Ἰαννῆν,

τὸν πατριάρχην ἢ μανδριάρχην [97], τὸν νέον ὄντως Ἀπολλώνιον ἢ Βαλαὰμ, ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις κακῶς ἀναφανέντα λεκανόμαντιν καὶ πάσης θεοστυγοῦς πράξεως καὶ τερατείας δεινὸν ὑποφήτην· ὑφ' οὗ καὶ τὰ γράμματα παιδευθεὶς ὁ [98] εὐρίπιστος καὶ δόλιος [99] ὑπηρέτης δόκιμος ἐχθίστων πραγμάτων [1] καὶ τοῦ διαβόλου ἐπιτήδειον ὄργανον γέγονεν. Οὓς ἂν ἐνδίκως ὁ θεῖος λόγος ἐπαράσσεται σχετλιαστικῶς, φάσκων· *Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ Κάϊν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Βαλαὰμ μισθοῦ χάριν* [2] *ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ Κορὲ ἀπώλοντο. Οὗτοί εἰσι γογγυσταὶ καὶ* [3] *μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν.* Ἐφαρμόσειεν δ' ἂν [4] αὐτῷ μάλα εἰκότως καὶ τὰ τοῦ ὁμοτρόπου Ἰουλιανοῦ παρὰ τῇ θεολόγῳ στηλιτευόμενα γλώσσῃ· σφόδρα γὰρ ἐμφερὴς ἐναπέφηνε καὶ εἰς μηδὲν ἀπεοικὼς τῆς ἐκείνου κακουργίας καὶ δυστροπίας. Ἔφη γοῦν· *Πῶς μὴ δακρύσω τὸν ἄθλιον; πῶς μὴ πλέον* [5] *τῶν δεδιωγμένων τοὺς προσδραμόντας, πλέον δὲ τῶν αὐτομολησάντων εἰς τὴν κακίαν θρηνήσω τὸν συναρπάσαντα; μᾶλλον δὲ τοῖς μὲν οὐδὲν* [6] *δεινὸν τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ παθεῖν, ἀλλὰ καὶ πάντων μακαριστότατον, οὐκ ἐκεῖθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐντεῦθεν εὐδοξίαν καὶ παῤῥησίαν, ἣν διὰ τῶν κινδύνων ἑαυτοῖς ἐχαρίσαντο. Τοῖς δὲ προοίμιον τῶν ἀπειλουμένων ἅπερ ἤδη πεπόνθασι· καὶ βέλτιον ἦν αὐτοῖς, εἰ ἐνταῦθα μακρότερον ἐκολάσθησαν, ἢ τοῖς ἐκεῖ δικαιοκριτηρίοις ἐταμιεύθησαν. Καὶ γὰρ ὥσπερ τὸν χαμαιλέοντα λόγος παντοῖον γίνεσθαι ῥᾳδίως καὶ πάσας μεταβάλλειν χροιὰς πλὴν μιᾶς τῆς λευκότητος, οὕτως κἀκεῖνος πάντα ἦν καὶ ἐγίνετο Χριστιανοῖς πλὴν ἡμερότητος· καὶ ἦν λίαν ἀπάνθρωπον αὐτῷ τὸ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ πιθανὸν βίαιον, καὶ ἀπολογία τῆς ἀγριότητος ἡ χρηστότης. Ὅθεν λεκτέον πρὸς αὐτὸν, Εὐηθέστατε καὶ ἀπαιδευτότατε τὰ μεγάλα, σὺ κατὰ τοσούτου κλήρου καὶ τῆς οἰκουμένης ἀνέστης* [7], *σὺ κατὰ τῆς τοῦ* [P. 521] *Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ* [8] *θυσίας τοῖς σοῖς* [9] *μιάσμασι, σὺ κατὰ τοῦ τὸν κόσμον καθαίροντος* [10] *αἵματος τοῖς σοῖς μιαροῖς αἵμασιν; σὺ μετὰ Ἡρώδην διώκτης, καὶ μετὰ Ἰούδαν προδότης, πλὴν ὅσον οὐκ ἀγχόνῃ τὴν μετάνοιαν ἔδειξας ὥσπερ κἀκεῖνος, καὶ χριστοκτόνος μετὰ Πιλᾶτον* [11], *καὶ μετὰ Ἰουδαίους μισόθεος, ὁ τῶν ἁγίων ὑβριστής. Ἱεροβοὰμ σε εἰπεῖν οἰκειότερον, ἢ Ἀχαὰβ τὸν Ἰσραηλίτην, τοὺς παρανομωτάτους, ἢ Φαραὼ τὸν Αἰγύπτιον, ἢ Ναβουχοδονόσορ τὸν Ἀσσύριον; ἢ πάντα ταῦτα συνελόντες ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὀνομάσωμεν, ἐπεὶ καὶ τὰς πάντων κακίας φαίνεσαι εἰς σεαυτὸν* [12] *συλλε-*

A patriarcham illum et mandriarcham, novum vere Apollonium sive Balaam, nostris temporibus malo fato ortum, ex pelvi divinum, **800** omnisque Deo exosæ actionis præstigiarumque solertem interpretem; a quo etiam doctus litteras instabilis homo ac dolosus, probatus minister idoneumque diaboli organum exstitit. Quod merito divinus sermo miserabiliter deplorando fecit, dicens: *Væ eis, quia in via Cain ingressi ambularunt, et errore Balaam mercedis causa effusi sunt, et contradictione Core perierunt. Isti sunt murmuratores, queruli, juxta concupiscentias suas ambulantes in seductionibus suis* [q]. Congruant illis jure optimo et quæ sunt Juliani, iisdem moribus viri, quibus eum theologica lingua liberaliter sugillat ac carpit. B Valde enim ei similis eluxit, nec quidquam diversum atque abhorrens ab ejus malitia miraque pravitate habens. Ait itaque [r]: *Quomodo non infelicem lacrymis prosequar? nec eos magis qui manus dederunt seseque abduci passi sunt, quam qui persecutionem sustinuerunt? magis vero eos lugebo qui ipsi sponte ad malitiam transfugerunt, quam qui vi quadam abrepti sunt. Quinimo illis quidem nihil grave ac dirum, quod Christi causa passi sunt, sed quod est omnium beatissimum. Non ea solum ratione, sed et propter illam, quæ inde est, claritatem ac gratiam, cujus per pericula sibi illi auctores exstiterunt. Contrariis vero ea quæ jam passi sunt, initia sunt eorum quæ illis eventura mala intentantur; meliusque illis erat, si in hac* C *vita diutius puniti essent, quam quod futuri ævi justis judiciis sunt reservati.* **801** *Etenim quemadmodum ferunt chamæleonem quidvis facile imitari nullosque non colores suscipere, uno duntaxat excepto candore, sic et ille omnia erat atque fiebat Christianis, excepta duntaxat mansuetudine ac clementia. Unde his verbis a nobis compellandus est: Hominum stultissime valdeque inscientissime, tu adversus tantam hæreditatem ac terrarum orbem insurrexisti? tu adversus Christi Ecclesiam et hostiam piaculis? tu adversus mundi piacularem sanguinem impuris tuis cruoribus? tu post Herodem persecutor et post Judam proditor (unum abest quod non laqueo pœnitentiam fecisti, sicut et ille) ac cum Pilato Christi occisor, cumque Judæis Dei osor, injurius sanctorum* D *violator, Jeroboamne dicere convenientius an Achab Israelitem, scelestissimos hominum? Pharaonem Ægyptium an Nabuchodonosorem Assyrium? aut uno verbo cuncta hæc unum eumdemque appellaverimus, quando etiam omnium vitia ac noxas in templo collegisse videris, Jeroboami apostasiam, Achabi cruentam cædem, Pharaonis obdurationem, Nabuchodonosoris sacrilegium, omnium simul impietatem.*

[q] Judic. xi, 16. [r] Orat. 3, quæst. 1 in Julian. pag. 67-74.

VARIÆ LECTIONES.

[97] Διὰ — μανδριάρχην] Συμμύστην καὶ σύμμαχόν τε καὶ συνίστορα ἔχων τῆς αἱρέσεως ὁ δεύτερος Νεκτεναβὼ τὸν προρρηθέντα Ἰαννὴν φατριάρχην, μᾶλλον δὲ ματριάρχην καὶ δαιμονάρχην, τὸν νέον C. [98] ὁ] καὶ ὑπονοθωθεὶς ὁ C. [99] δείλαιος C. [1] ἀχθίστων πραγμάτων add. C. [2] χάριν om. C. [3] καὶ om. C. [4] δ' ἂν add. C. [5] μὴ πλέον δ. C. [6] μηδὲν P. [7] ἀντέστης C. [8] Ἐκκλησίας καὶ om. C. [9] σοῖς add. C. [10] καθήραντος C. [11] Πιλάτου P. [12] εἰς ἑαυτὸν φαίνεται C.

Ubi sunt sacrificia et consecrationes et mysteria? ubi victimæ, tum manifestæ tum quæ in tenebris atque obscuræ? ubi præscientiæ portenta et gastrimytharum signa? ubi adversus Christianos vaticinia et comminationes? Abierunt **802** *omnia, falsa deprehensa sunt, defluxerunt. Insomnium visæ sunt impiorum gloriationes et jactantiæ. Cecidit Bel, contritus est Dagon. Non jam amplius stulto dicturi sunt ut præsit imperio. Et nunc parva hæc miseris forte: erit autem tempus, cum mihi contumeliosos ac injurios horumque magnum antistitem ac ducem visurus sum deplorantem suam ipsius pravitatem et malitiam.*

A *ξάμενος, Ἱεροβοὰμ τὴν ἀποστασίαν, Ἀχαὰβ τὴν μιαιφονίαν, Φαραὼ τὴν σκληρότητα, Ναβουχοδονόσορ τὴν ἱεροσυλίαν, πάντων ὁμοῦ [12] τὴν ἀσέβειαν. Ποῦ εἰσιν αἱ θυσίαι καὶ τελεταὶ καὶ τὰ μυστήρια; ποῦ σφάγια φανερά τε καὶ ἀφανῆ; ποῦ τεράστια προγνώσεως καὶ σημεῖα ἐγγαστριμύθων; ποῦ αἱ κατὰ Χριστιανῶν μαντεῖαι καὶ ἀπειλαί; Οἴχεται πάντα, διέψευσται, διεῤῥύη [14]. Ὄναρ ἐφάνη τῶν ἀσεβῶν τὰ κομπάσματα. Ἔπεσε Βὰλ [15], συνετρίβη Δαγών. Οὐκέτι οὐ [16] μὴ εἴπωσι τῷ μωρῷ ἄρχειν. Καὶ νῦν ταῦτα μικρὰ τοῖς ἀθλίοις ἴσως. Ἔσται δὲ καιρὸς ἡνίκα ὄψομαι τοὺς ἐμοὺς ὑβριστὰς καὶ τὸν μέγαν τούτων καθηγητὴν ἀποκλαιομένους τὴν ἑαυτῶν κακίαν [17], ὅτε πᾶσα κρ.-νεται καὶ βασανίζεται κακία [18] καὶ πονηρία.*

18-19. Interim dum hæc ita ab imperatore ejusque symmysta patriarcha geruntur, Arabibus cum ingentibus copiis in Romanam effusis ditionem, imperator una cum Persis perfugis et ordinibus ac Manuele domestico adversus eos procedit. Conserta pugna victus est imperator; mediosque Persas subit, per eos præstandam sibi salutem exsistimans. Manuel dum circumquaque lustrans in medio Persarum imperatorem constitutum cognovit, velleque eos ipsum Arabibus prodere, eaque ratione eos sibi conciliare, perruptis iis mediis, apprehensoque equi imperatoris freno, ex eorum cuneo invitum expulit, nempe nihil ferendum Romanis dedecus existimans, si Romanorum imperator ab Arabibus captus sub jugo mitteretur. Verum imperator præ timore sanis animi rationibus dejectus ad Persas rursus elabi nitebatur. In quem Manuel arrecto gladio quasi percussurus minabatur. Imperator terrore actus invitusque **803** secutus vix incolumi vita evasit. Inde probro ingentique affectus clade Dorylæum revertitur. Manuel ex acceptis in prælio plagis ægrotans fatis functus est, cum egregia multa belli facinora adversus Agarenos designasset. Ejus relatum corpus in monasterio ab ipso Manuele condito depositum est, juxta cisternam Asparis.

B ιη'-ιθ'. Τούτων [19] δὲ οὕτως πραττομένων παρά τε τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ συμμύστου αὐτοῦ πατριάρχου, Ἄραβες μετὰ δυνάμεως πολλῆς κατὰ Ῥωμανίας ἐξῄεσαν, ὁ δὲ βασιλεὺς ἅμα τοῖς πρόσφυξι Πέρσαις καὶ τοῖς τάγμασι καὶ Μανουὴλ δομεστίκῳ κατ' αὐτῶν ἐχώρει. Καὶ συμβολῆς γενομένης ἡττήθη ὁ βασιλεὺς, καὶ μέσον εἰσῆλθε τῶν Περσῶν, ὑπ' αὐτῶν περισωθῆναι ὑπολαβών. Μανουὴλ δὲ ὡς ἔγνω περισκοπῶν μέσον τῶν Περσῶν τὸν βασιλέα ὄντα, αὐτοὺς δὲ βουλομένους τοῖς Ἄραψι τοῦτον προδοῦναι καὶ δι' αὐτὸν καταλλαγῆναι αὐτοῖς, διασχίσας μέσον αὐτῶν καὶ τοῦ χαλινοῦ τοῦ ἵππου τοῦ βασιλέως λαβόμενος ἐξήλασεν ἄκοντα τοῦτον ἐξάγων, αἰσχύνην ἡγούμενος οὐ καθεκτὴν Ῥωμαίοις, εἰ τὸν βασιλέα Ῥωμαίων Ἄραβες αἰχμάλωτον λάβωσιν. Ὁ δὲ βα- C σιλεὺς τῷ δέει τοῦ καθεστηκότος ἐκστὰς προσρυῆναι πάλιν τοῖς Πέρσαις ἠβούλετο. Ὁ δὲ Μανουὴλ τὸ ξίφος ἀνέτεινεν ὡς πατάξων αὐτόν. Ὁ δὲ φοβηθεὶς καὶ ἄκων συνείπετο, μόλις διασωθείς. Κἀκεῖθεν ὑποστρέφει ἐν τῷ Δορυλαίῳ μετ' αἰσχύνης καὶ ἥττης πολλῆς. Ὁ δὲ Μανουὴλ ἐν τῷ πολέμῳ τρωθεὶς καὶ νοσήσας ἐτελεύτησε, [P. 522] πολλὰς ἀνδραγαθίας κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐνστησάμενος. Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἀποκομισθὲν ἐτέθη ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ μονῇ τοῦ Μανουὴλ, σύνεγγυς τῆς κινστέρνης Ἄσπαρος.

20. Confestim Persis objecta crimina apud imperatorem, minæque intentatæ adversus Theophobum tanquam rebellem ac perduellem. Quibus Theophobus cognitis, assumptis Persis, Sinopem usque descendit, captamque tyranni potestate tenuit. Imperator ubi rescivit, ingenti inde affectus mœrore, veritus scilicet ne ii ad Arabes confluerent, in Paphlagoniam usque ipse venit; dataque eis securitatis fide assumptoque Theophobo una cum illo in urbem reversus est, Persis reliquis eo divertentibus, ubi a principio sedes illis assignatæ erant. Diligebatur autem Theophobus non minus a civibus quam a Persis, quippe qui esset orthodoxus.

κ'. Καὶ εὐθὺς διαβολαὶ κατὰ Περσῶν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀπειλαὶ κατὰ Θεοφόβου ὡς ἀντάρτου καὶ προδότου καὶ δυσμενοῦς. Ἃ μαθὼν Θεόφοβος τοὺς Πέρσας ἀναλαβὼν κατῆλθεν ἕως Σινώπης, καὶ D ταύτην παραλαβὼν κατεῖχε τυραννικῶς. Ὅπερ γνοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ ἐν μεγάλῃ λύπῃ γενόμενος (ἐδεδίει γὰρ μή πως παραῤῥυῶσι τοῖς Ἄραψι) καὶ μέχρι Παφλαγονίας αὐτὸς ἀπῄει· καὶ λόγον αὐτοῖς ὡς οὐδὲν δεινὸν πείσονται δεδωκὼς, καὶ τὸν Θεόφοβον ἀναλαβόμενος, ὑπέστρεψε μεθ' ἑαυτοῦ ἐν τῇ πόλει, τῶν ἄλλων Περσῶν παραγενομένων οὗπερ κατεσκηνώθησαν ἐξ ἀρχῆς. Ἠγαπᾶτο δὲ Θεόφοβος παρὰ τῶν πολιτῶν οὐχ ἧττον ἢ τῶν Περσῶν ὡς ὀρθόδοξος.

21. Accidit per id tempus ut imperatorem ad

κα'. Τότε δὴ γινομένῳ [20] τῷ βασιλεῖ πρὸς Βλα-

VARIÆ LECTIONES.

[12] ἅμα P. [14] διεῤῥύηκεν C. [15] ἐπὶ Βεσελεὴλ C. [16] οὐ om. C. [17] κακίαν — πονηρία] κακίαν καὶ πονηρίαν P. [18] ὅτε — κακία add. C. [19] τούτων — p. 810 κατέθηκαν om. C. [20] γίνεται P.

χέρναις, καθὰ εἴθιστο, ὑπάντησεν αὐτῷ τις προσελθὼν καὶ λέγων ὅτι *Ὁ ἵππος ᾧ ἐποχεῖται ἡ βασιλεία σου ἐμός ἐστιν.* Τοῦ δὲ ἵππου σκιρτῶντος διὰ τὸ αἰφνιδίως προσιέναι, καὶ τοῦ βασιλέως τοῦτον κατασχόντος, τὸν κόμητα τοῦ στάβλου ἐπηρώτησεν ὁ βασιλεὺς, *Τίνος ἐστὶν ὁ ἵππος;* Ὁ δὲ ἔφη· *Ὁ κόμης τοῦ ὀψικίου ἀπέστειλεν αὐτὸν τῇ βασιλείᾳ σου.* Τούτου δὲ ἐν τῇ πόλει εὑρεθέντος, τῇ ἐπαύριον ἀγαγὼν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς καὶ τὸν προσελθόντα αὐτῷ ἔφη· *Εἰπὲ τὸ ἀληθὲς, τίνος ἐστὶν ὁ ἵππος;* Ὁ δ' ἀποκριθεὶς εἶπεν, ὅτι *Ἐμὸς ἦν, καὶ ἀποστείλας ὁ στρατηγὸς ἀνελάβετο αὐτὸν βιαίως ἀπ' ἐμοῦ, μήτε τίμημά μοι δοὺς μήτε ἀξίωμα.* Εἶπε δὲ πρὸς τὸν κόμητα ὁ βασιλεὺς, *Εἰπὲ εἰ οὕτως ἔχει, καὶ διὰ τί μὴ ἀποκόψας* [11] *περὶ τοῦ ἵππου ἀπέστειλάς μοι αὐτόν.* Ὁ δὲ ἔφη ὅτι· *Ἐπεζήτει γενέσθαι σχολάριος· ἐγὼ δὲ μὴ εἰδὼς ὅτι ἀνδρεῖός ἐστιν, παρεῖχον αὐτὸν νομίσματα ἑκατόν· ὁ δὲ οὐκ ἔλαβεν αὐτά.* Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη· *Καὶ διὰ τί μὴ ἀποκοπὴν τελείαν μετ' αὐτοῦ ποιησάμενος ἀπέστειλάς μοι τὸν ἵππον;* Καὶ ἐρευνήσαντος τοῦ βασιλέως, καὶ πληροφορηθέντος ὡς βιαίως αὐτὸν ἀφείλατο, τὸν μὲν στρατηλάτην τοῖς προσήκουσι μαγγλαβίοις ἐσωφρόνισε, τῷ δὲ προσελθόντι αὐτῷ ἀπέστρεψε τὸν ἵππον. Ὁ δὲ τοῦτον οὐκ ἠβουλήθη λαβεῖν, ἔλαβε δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ λίτρας δύο, ὁρισθέντος καὶ τοῦ στρατηγοῦ δοκιμάσαι αὐτὸν, καὶ εἰ ἀνδρεῖός ἐστι, ποιῆσαι αὐτὸν σχολάριον. Τοῦ [P. 523] δὲ εἰς πόλεμον ἀπελθόντος, ἐν τῇ συμβολῇ ὡς δειλὸς ἐν τοῖς φεύγουσιν εὑρεθεὶς κατεσφάγη ὑπὸ τῶν πολεμίων.

κβ'. Γεγονότος δὲ τοῦ βασιλέως εἰς πρόκενσον ἐν τῷ Βρύαντι, ἦλθεν αὐτῷ μήνυμα παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τῶν ἀνατολικῶν ὡς ὅτι ὁ πρωτοσύμβουλος ἐξελθὼν μετὰ πλήθους ἐκπορθήσων ἀπέρχεται τὸ Ἀμόριον. Ὁ δὲ τὰ νενομισμένα τῷ στρατῷ καὶ τοῖς ἄρχουσι ποιῆσαι [12] συντόμως μέχρι Καππαδοκίας ἐξῆλθεν. Ὁ δὲ Ἀμερουμνῆς ἀποχωρίσας πεντήκοντα χιλιάδας λαοῦ, καὶ τὸν Σουδαῆ, ὀνομαστότατον ἐν τοῖς Ἀγαρηνοῖς ὄντα ἐπί τε ἀνδρίᾳ καὶ φρονήσει, δοὺς αὐτοῖς κεφαλὴν, ἀπέστειλε κατὰ τοῦ βασιλέως. Συμβαλόντες δὲ πόλεμον, ἡττηθεὶς ὁ βασιλεὺς ἔφυγεν καὶ μετ' αἰσχύνης ὑπέστρεψεν μόλις διασωθείς. Ὁ δὲ ἀμερουμνῆς ἀπελθὼν μετὰ δυνάμεως πολλῆς περιεχαράκωσε τὸ Ἀμόριον, καὶ πολέμους πολλοὺς ποιήσας οὐκ ἴσχυσεν αὐτὸ ἐκπορθῆσαι, γενναίως καὶ σταθερῶς ἀγωνιζομένων τῶν ἔνδοθεν. Μαθητὴς δέ τις Λέοντος τοῦ φιλοσόφου ἦν ἐν τῷ κάστρῳ, καὶ βουληθέντος οὗ προσχωρῆσαι τῷ Ἀμερουμνῇ, διά τινος ἐμήνυσεν αὐτῷ ὁ ἀστρονόμος ὅτι Εἰ προσκαρτερήσῃς δύο ἡμέρας τῷ κάστρῳ, ἐκπορθεῖς ἡμᾶς. Ὃ καὶ γέγονεν· προεδόθη γὰρ ὑπό τε τοῦ λεγομένου Βοϊδίτζη καὶ τοῦ Μανικοφάγου. Κατεσχέθησαν τῶν ὀνομαστῶν ἄνδρες οὐκ ἀγενεῖς ἀπελθόντες ἐν Συρίᾳ αἰχμάλωτοι, Θεόφιλος ὁ πατρίκιος καὶ στρατηγὸς, ὅ τε Μελισσηνὸς, καὶ Ἀέτιος, καὶ Θεόδωρος πρωτοσπαθάριος, εὐνοῦχος ὁ Κρατερὸς, καὶ

A Blachernas processum habentem quispiam obviam factus accederet, atque diceret : *Equus cui insidet majestas tua, meus est.* Exsiliente equo, sic repentino occursu, volensque imperator ipsum detinere, quærit ex comite stabuli cujusnam equus esset. Respondit ille : *Opsicii comes misit majestati tuæ.* **804** Inventus ille in urbe in crastinum ad imperatorem adducitur, cum eo qui ipsum convenerat, atque imperator : *Verum loquere : cujusnam equus est?* Respondit ille : *Meus est; mittensque prætor per vim a me abstulit, neque persoluto pretio neque dignitate concessa.* Tum ad comitem imperator : *Dicito, num se ita res habeat, ac quid causæ sit cur non persoluto equi pretio eum ad me miseris.* Respondit ille : *Quærebat ut scholaris fieret;* B *ego vero, cum mihi non liqueret an vir fortis esset, centum nummos ei tradebam, noluitque accipere.* Ait imperator : *Quidni vero re cum eo plene composita, ac soluto quod conventum esset pretio, equum ad me misisti?* Habita igitur inquisitione, ac comperto equum per vim ablatum esse, militiæ magister, quibus decebat verberibus atque fustibus castigatus est, equus ei qui accesserat ab imperatore redditus. Noluit tamen is accipere, sed ejus pretio duas libras accepit. Item jussus ductor exercitus hominem probare, ut siquidem vir fortis esset, eum scholarem faceret. Ille ad bellum profectus, in prælii congressione tanquam ignavus inter fugientes repertus, ab hostibus interfectus est.

C

22. Imperatore autem ad Bryantem processum habente venit nuntius ab Asiaticorum duce, protosymbulum cum copiis egressum et adversus Amorium impetum dirigere. Imperator ad stipendia constituta militi **805** atque tribunis facienda confestim in Cappadociam usque descendit. Amerumnes quinquaginta suorum millibus a reliquo exercitu avulsis, eisque in ducem ac caput constituto Sudaê, viro inter Agarenos fortitudinis laude ac prudentiæ nominatissimo, adversus imperatorem misit. Commisso prælio victus imperator fugit, atque probro ac dedecore rediit incolumis. Profectus vero Amerumnes cum ingentibus D copiis Amorium vallo cingit. Nec tamen multis commissis præliis urbem expugnare valuit, oppidanis ac præsidiariis forti robore ac constantia decertantibus. Erat autem in præsidio Leonis philosophi quidam discipulus, qui cum ad Amerumnem vellet desciscere, significavit astronomus oppidi compotem fore ac expugnaturum, dummodo in obsidione duos dies faceret; quod et factum est. Proditum namque est a Boiditze, quem vocant, et a Manicophago. Tenti vero sunt ac capti viri nominati nec ignobiles, et in Syriam captivi abjecti, Theophilus patricius, ducesque tum Melisseaus tum Aetius, et Theodorus pro-

VARIÆ LECTIONES.

[11] ἀπέκοψας P. [12] ποιήσας?

tospatharius, Craterus eunuchus, Callistus quoque tribunus, et Constantinus drungarius, et Basoes cursor, aliique multi, atque ordinum præfecti. Hi cum cogerentur a protosymbulo ut fidem suam negarent, nec in ejus sententiam adduci potuissent, gladio sunt animadversi, ac pro hujus sæculi vita adepti æternam.

806 23. Qui autem turpi salute pulcherrimam commutavit, Leonis philosophi discipulus, et ad Amerumnem defecit, interrogatus ab eo de sua scientia discipulum se dixit Leonis philosophi. Cognito vero quis et qualis esset Leo, eum ipsum videre cupivit; datisque cuidam captivorum litteris Leoni philosopho Cpolim scribit, pollicitus in honore apud se habiturum, si modo ad eum proficisci Leo in animum induxerit. Leo autem, acceptis litteris, veritusque ne forte in imperatoris notitiam veniret, ad imperatorem Theophilum retulit. Is, ejus scientiæ præstantia cognita, tantæque sapientiæ virum se in civitate habere, assumptum eum in Magnauræ palatio habebat, traditis et discipulis, quos doceret, quæ ad usum essent ac obsequium, omnia tribuens. Hic et Thessalonicæ metropolita fuit.

24. Idem imperator Triconchum ædificat in palatio, et quod Sigma vocant; gradus quoque, ubi erecti sunt qui demi appellantur, statuens et phialam, in qua fit quod vocant Saximodeximum, transeuntibus factionum equis instratis aureis stragulis. Sub Triconcho vero subter machina gradum fecit mysterium, in cujus uno angulo quidquid aliquis dixerit, clare in altero auditur.

25. Porro cum didicisset idem Theophilus Theophanem ejusque germanum Theodorum, ipsos secum agentes, illius impietatem traducere **807** ac coarguere, mittens cum ira ad se eos adduxit, dicens: *Undenam estis?* Dixerunt illi: *Ex Palæstina.* Quibus scelestissimus ille: *Quid vero causæ est cur relicta patria, ad nostram hanc delati ditionem, non morem geritis meæ majestati?* Quibus nihil respondentibus, jussit durius eorum facies cædi; taureisque ad mortem usque conscissis, cum furore asperaque voce ad præfectum ait: *Tolle eos in prætorium, et scribe eorum vultus, hosce illis insculpens versus:*

Cunctis eam urbem visere exoptantibus

Purissimi quam Christi presserunt pedes,
Totius orbis unde manavit salus,
Sacro loco isti vasa conspecti improba,
Superstitionis errore ex incredulo,
Multisque factis inquinati turpibus,
Apostatæ velut relicto inde procul,
Se contulere, mox in urbem fugiunt:
Tamen nefanda non relicta amentia,
Notis perusta fronte, more sontium,
Condemnatique rursus vertunt solum.

Addens: *Nihil tibi curæ sit, tametsi non sint ele-*

A Κάλλιστος τουρμάρχης, καὶ Κωνσταντῖνος δρουγγάριος, καὶ Βασόης ὁ δρομεὺς, καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ ἄρχοντες τῶν ταγμάτων· οἳ παρὰ τοῦ πρωτοσυμβούλου ἀναγκασθέντες ἀρνήσασθαι τὴν αὐτῶν πίστιν, καὶ τοῦτο μὴ πεισθέντες, ξίφει τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν, ἀντὶ τῆς παρούσης ζωῆς τὴν αἰώνιον ἀνταλλαξάμενοι.

κγ'. Ὁ δὲ τὴν αἰσχρὰν σωτηρίαν τῆς καλλίστης ἀνταλλαξάμενος, ὁ τοῦ φιλοσόφου Λέοντος μαθητὴς προσφυεὶς τῷ Ἀμερουμνῇ ἠρωτήθη παρ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπε μαθητὴς εἶναι τοῦ φιλοσόφου Λέοντος. Οὗτός τε, ὅστις ὁ Λέων ἐστὶ καὶ οἷος μαθὼν, αὐτὸν ἐπεθύμει ἐκεῖνον ἰδεῖν. Καὶ δή τινι τῶν αἰχμαλώτων δοὺς γράμματα πρὸς Λέοντα τὸν φιλόσοφον ἀπέστειλεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, B ὑποσχόμενος αὐτῷ, εἰ ἐξέλθῃ ὁ αὐτὸς Λέων, ἀπ' ἐκείνου αὐτὸν εἶναι ἐν τιμῇ. Ὁ Λέων δὲ τὰ γράμματα ἀπολαβὼν, καὶ φοβηθεὶς μήπω διαγνωσθῇ, ἀνήγαγε ταῦτα Θεοφίλῳ τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ γνοὺς τὰ τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ, [P. 524] καὶ ὅτι τοιοῦτον σοφὸν ἄνδρα ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ ἔχει, προσλαβόμενος αὐτὸν εἶχεν ἐν τῷ παλατίῳ τῷ Μαγναύρας, παραδοὺς αὐτῷ διδάσκειν καὶ μαθητὰς, παρέχων αὐτῷ τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν ἅπαντα· ὃς καὶ μητροπολίτης ἐν Θεσσαλονίκῃ γέγονεν.

κδ'. Ὁ δ' αὐτὸς κτίζει τὸ Τρίκογχον ἐν τῷ παλατίῳ καὶ τὸ λεγόμενον Σίγμα, καὶ τὰς ἀναβάθρας ἔνθα οἱ δῆμοι ἵστανται, στήσας καὶ φιάλην ἐν ᾗ γίνεται τὸ σαξιμοδέξιμον λεγόμενον, τῶν ἵππων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν διερχομένων μετὰ χρυσῶν σαγι- C σμάτων. Ὑπὸ δὲ τὸ Τρίκογχον κάτωθεν διὰ μηχανῆς ἐποίησε τὸ Μυστήριον, ἐν ᾧ τῇ μιᾷ γωνίᾳ ἐὰν εἴποι τις, ἐξακούεται ἐν τῇ ἑτέρᾳ.

κε'. Μαθὼν δὲ αὐτὸς ὁ Θεόφιλος ὅτι Θεοφάνης τε καὶ Θεόδωρος ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ, καθ' ἑαυτοὺς ζῶντες, τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ κωμῳδοῦσι καὶ διελέγχουσιν, ἀποστείλας μετ' ὀργῆς ἤγαγεν αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν, εἰπὼν τάδε· *Πόθεν ἐστέ;* Οἱ δὲ εἶπον· *Ἐκ Παλαιστίνης.* Ὁ δὲ ἀλιτήριος· *Καὶ διὰ τί τὴν γῆν ὑμῶν ἀφέντες καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν ἐλθόντες οὐ πειθαρχεῖτε τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν;* Τῶν δὲ μηδὲν ἀποκριναμένων ἐπέτρεψε παίεσθαι τὰς ὄψεις αὐτῶν σφοδρῶς. Εἶτα μετὰ τοῦτο βουνευρήσας αὐτοὺς μέχρι D θανάτου, μετὰ θυμοῦ καὶ τραχείας φωνῆς πρὸς τὸν ὕπαρχον ἔφη· *Ἆρον αὐτοὺς εἰς τὸ πραιτώριον, καὶ γράψον τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ἐγκολάψας τούσδε τοὺς στίχους·*

Πάντων ποθούντων προστρέχειν πρὸς τὴν πόλιν
Ὅπου πάναγνοι τοῦ Θεοῦ Λόγου πόδες
Ἔστησαν εἰς σύστασιν τῆς οἰκουμένης,
Ὤφθησαν οὗτοι τῷ σεβασμίῳ τόπῳ
Σκεύη πονηρὰ [τῆς] δεισιδαίμονος πλάνης.
Ἐκεῖσε πολλὰ λοιπὸν ἐξ ἀτοπίας
Πράξαντες αἰσχρὰ δεινὰ δυσσεβοφρόνως,
Ἐκεῖθεν ἠλάθησαν ὡς ἀποστάται.
Πρὸς τὴν πόλιν δὲ τοῦ κράτους πεφευγότες
Οὐκ ἐξαφῆκαν τὰς ἀθεμίτους μωρίας.
Ὅθεν γραφέντες ὡς κακοῦργοι τὴν θέαν
Κατακρίνονται καὶ διώκονται πάλιν.

Προσθεὶς ὅτι *Κἂν μὴ ὦσι καλοὶ, μή σοι μελέτω.*

Τοῦτο δὲ εἶπεν εἰδὼς αὐτοὺς ὡς σοφωτάτους καὶ A ἄριστα ἠσκημένους τῶν ποιητικῶν σχημάτων τὴν ἀκρίβειαν, εἰπόντος τινός· *Οὐδὲ ἄξιοί εἰσιν οὗτοι, ἵνα καλοὶ ὦσιν οἱ ἴαμβοι.* Οἱ δὲ εἶπον· *Γράφε, γράφε, βασιλεῦ, τὸ δοκοῦν σοι, ὡς μέλλον τοῦτο ἀναγνωσθῆναι ἐνώπιον τοῦ δικαίου καὶ φοβεροῦ Κριτοῦ.* Ὁ δὲ ὕπαρχος τούτους ἀγαγὼν εἰς τὸ πραιτώριον, μετὰ δύο ἡμέρας ἁπλώσας ἐν σκάμνοις καὶ δήσας αὐτῶν χεῖρας καὶ πόδας, καταχεντήσας τε καὶ ἐγκολάψας [P. 525] τοὺς στίχους εἰς τὰς ὄψεις αὐτῶν ἐξώρισεν. Καὶ ἐν μὲν τῇ ἐξορίᾳ τελευτᾷ ὁ ἐν ἁγίοις Θεόδωρος, ὁ δὲ ἀοίδιμος Θεοφάνης ὁ ποιητὴς διήρκεσε μέχρι Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας, ἀγωνισάμενος πλεῖστα ἐν τῇ γενομένῃ ὀρθοδοξίᾳ· ὃς καὶ μητροπολίτης εἰς Νίκαιαν γέγονε, τῶν πραγμάτων ἤδη B πρὸς τὸ εὐσεβέστερον...

κϛ'. Ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοφίλου ἦν καὶ Ἰωσὴφ ὁ ὑμνογράφος, ὃς ἐξωρίσθη ὑπὸ Θεοδώρας τῆς βασιλίσσης. Παρέτεινε δὲ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἕως τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ σοφοῦ.

κζ'. Ἐπ' αὐτοῦ ἔπεσεν ἡ χρυσῆ τοῦφα Ἰουστινιανοῦ τοῦ λεγομένου Αὐγουστέως. Ἀμηχανούντων δὲ πάντων, καὶ πῶς ἀνέλθοιεν διαλογιζομένων, εὑρέθη τις σκαλωτὴς τεχνίτης, καὶ ἀνελθὼν ἐν τοῖς κεραμίοις τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας βέλος ἀφῆκε μετὰ σχοινίου εἰς τὸν ἱππότην Ἰουστινιανοῦ τὸν ἐκ χαλκοῦ συνιστάμενον, καὶ τοῦ βέλους παγέντος ἐκεῖσε αὐτὸς διὰ τοῦ σχοινίου διαδραμὼν θάμβος μὲν τοῖς ὁρῶσι C παρέσχετο καὶ τὴν τοῦφαν προσήρμοσε καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἐπεσπάσατο εὔνοιαν καὶ τῇ τέχνῃ καὶ τῇ φύσει μέγα προσέθηκεν ὄνομα, φιλοτιμηθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως νομίσματα ἑκατόν.

κη'. Στέφει δὲ Θεόφιλος Μιχαὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, φιλοτιμησάμενος ὢν πάντας ἐν τοῖς στεψίμοις. Κατεσκεύασε δὲ καὶ ξενῶνα, τὸν νῦν μὲν τὰ Θεοφίλου λεγόμενον, οἶκον μὲν γεγονότα Ἰσιδώρου πατρικίου ἀνελθόντος ἀπὸ Ῥώμης μετὰ Ὀλυβρίου ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, μετὰ δὲ χρόνον ἐκδοθέντος κουράτορα [13], ὥστε κατοικεῖν ἐκεῖσε γυναῖκας τῶν εὐγενῶν μὴ εἰδυίας σωφρονεῖν. Ἐπὶ δὲ Λέοντος Ἰσαύρου ἐκ πορνείου ξενοδοχεῖον ἐχρημάτισεν ἐπὶ αὐτοῦ. Ὕστερον δὲ γέγονεν οἶκος D Κωνσταντίνου τοῦ τῆς Εἰρήνης μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς μητρὸς γεγονυῖαν ἐκτύφλωσιν εἰς αὐτόν. Τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ ἡ γυνὴ αὐτοῦ τὸ μοναδικὸν σχῆμα περιβαλομένη μοναστήριον κατεσκεύασε καὶ ἐκάλεσε τὰ Μετανοίας. Τοῦ δὲ αὐτοῦ οἴκου μεγίστου τε ὄντος καὶ θαυμαστοῦ, ξύλου ἐν τῷ τρικλίνῳ ἀποκλασθέντος ἠπείλει πτῶσιν. Αἱ δὲ μονάζουσαι ἀπερχομένου τοῦ βασιλέως ἐν Βλαχέρναις ἐδεήθησαν περὶ τούτου. Ὁ δὲ ἐκνεύσας καὶ θεασάμενος τὸν οἶκον, ἀρεσθεὶς εἰς αὐτὸν μετοικίζει τὰς αὐτὰς μοναζούσας ἐν ἑτέρᾳ μονῇ, αὐτὸν δὲ τὸν οἶκον κόσμῳ παντοίῳ καλλωπίσας ξενῶνα πεποίηκεν, ἐπιδοὺς αὐτῷ χρήματα πάμ-

gantes. Hoc vero dixit, quia sciret viros sapientissimos esse, et qui versuum atque carminum **808** exactissimam rationem optime callerent; cum quidam dixisset: *Ne ii quidem digni sunt ut iambi sint elegantes.* At illi dixere : *Scribe, scribe, imperator, quod visum fuerit, cum hæc legenda sint in conspectu justi ac tremendi Judicis.* Præfectus itaque in prætorium adductos exacto biduo in scamno extendens, ligatisque manibus ac pedibus, atramento compungens, ipsorum vultibus versus exaravit atque insculpsit. Ac quidem S. Theodorus in exsilio diem obit : inclytus vero Theophanes cantor ad Michaelem usque et Theodoram perseveravit, plurima collata opera in eam quæ facta est imaginum restitutionem ; rebusque jam ad pietatem revocatis Nicææ metropolita fuit.

26. Sub imperatore Theophilo erat Joseph hymnographus, qui Theodora imperium tenente in exsilium missus est : protracta vero illi vita est, usquedum Leo sapiens rerum potitus est.

27. Eodem imperatore cecidit Justiniani tupha aurea, ejus quem Augusteum vocant. Porro omnibus animis anxiis, ac quonam modo tentari ascensus posset cogitantibus, inventus est artifex quidam scandularius, conscensisque Magnæ ecclesiæ tegulis, jaculum cum fune in equestrem æneam Justiniani statuam misit, eoque illic impacto ipse per funem excurrens, globum aptavit; quare videntes in stuporem egit, ac sibi imperatoris animum conciliavit, magnumque nomen et artis ingenio **809** adjecit, centum nummorum donativo ab imperatore liberaliter acceptus.

28. Porro coronat Theophilus Michaelem filium in Magna ecclesia, cunctos magnifice donans per ea inaugurationis solemnia. Construxit vero etiam domum hospitalem, quam nunc Theophili dicunt. Ac quidem ædes fuere Isidori patricii ejus cui cum Olybrio Roma Cpolim ascendit Constantino Magno imperatore, cessitque postea in curatoriam imperatoris, ut illic habitarent nobiles feminæ; quæ caste vivere nescirent. Leone vero Isauro imperatore ex lupanari facta est hospitalis domus. Secutis temporibus domus fuit Constantini Irenes filii, cum eum mater luminibus orbasset. Quo exstincto, ejus uxor, monastico assumpto habitu, monasterium construxit, ac Pœnitentiæ nomen indidit. Hæc porro domus cum maxima esset ac mirabilis, confracta in triclinio trabe ruinam minabatur. Moniales imperatorem ad Blachernas euntem ejus rei nomine interpellant. Prospectans ille, conspecta domo, eaque delectatus, easdem moniales ad aliud transfert monasterium, domum vero omnis generis ornatu magnifice excultam domum hospitalem fecit,

VARIÆ LECTIONES.

[13] ἐκδοθέντα κουρατώρια p. 645.

quamplurimis abunde pecuniis, reditibus ac suburbanis ei assignatis ex suo nomine ædes Theophili vocavit.

29. Ante vero mortem suam Deo exsecrabilis imperator, habito cum **810** suis partiariis secreto consilio de Theophobo Persa, cum is nimirum plurimum diligatur, atque in eum tum subditi Persæ tum non pauci procerum fidem habeant, ne me mortuo tyrannidem moliantur adversus filium puerum et adversus conjugem, Theophobum in palatium intulit, babebatque secum morantem, morbo autem ingravescente carceri inclusit in Bucoleonis cameris. Persisque illum requirentibus quid demum eo factum esset, misso noctu imperator Petrona Augustæ fratre cum logotheta Theophobi caput abstulit, sparso rumore in Persas, ipsum in palatio cum imperatore versari. Imperatori autem dysenteriæ morbo male abrupta anima, miserum ejus funus in Sanctorum Apostolorum elatum est. Corpus vero Theophobi clam per Bucoleonem eductum prope Narsetis ædes receperunt, in eo quod nunc Theophobi vocant, ibique deposuerunt.

IMPERIUM MICHAELIS CUM MATRE THEODORA.

1. Anno mundi 6339, divinæ autem incarnationis 839, imperavit Michael Theophili filius cum Theodora matre sua, annos quindecim, solus vero **811** annos decem, cum Basilio annum unum. Is, paterni imperii successionem adeptus, Deo exosa Ecclesiæ invecta direque in eam debacchata nova religione ac superstitione sincere admodum excussa, sacram pridem a Deo constitutam rectissimamque fidem prædicavit. Theodora vero sic fidelis erat et orthodoxa, ut et viro suo adhuc superstite sacras imagines coleret et adoraret. Hæc tum sua ipsa voluntate, tum Theoctisti caniclio præfecti et logothetæ suggestione ac admonitione, Joannem patriarcham cum suis asseclis ecclesia urbeque expellit, relegato ipso in Stenum ad Clidium sic nuncupatum. Ferunt autem ejus compatrem fuisse, et qui e sacro fonte ipsius filium levasset. Inducit vero S. Methodium, merentem monachum, redditaque ecclesia patriarcham constituit; omnes episcopos atque monachos a Theophilo in exsilium relegatos in unum cogens, orthodoxam confirmavit fidem, primaque jejuniorum Dominica Ecclesiam pace composuit. Quanquam enim imperator infans ac puer erat, qui tamen *ex ore infantium et lactentium perfecit laudem* [a], hunc quoque ipse divini dogmatis veritatem cantico celebrare ac manife-

A πολλα καὶ ἀργύριον καὶ προάστεια, ἐπονομάσας αὐτὸν τὰ Θεοφίλου.

[P. 526] κθ'. Πρὸ δὲ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ὁ θεομισὴς οὗτος βασιλεὺς βουλὴν μυστικὴν ποιησάμενος μετὰ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ περὶ Θεοφόβου τοῦ Πέρσου, ὡς ἔτι πολλὴν ἀγάπην καὶ πίστιν ἔχουσιν εἰς αὐτὸν οἵ τε ὑπ' αὐτὸν Πέρσαι καὶ τῶν ἐν τέλει οὐκ ὀλίγοι, καὶ μή πως ἐμοῦ τελευτήσαντος μελετήσωσι τυραννίδα κατά τε τοῦ ἐμοῦ παιδὸς νηπίου ὄντος καὶ τῆς γυναικὸς, ἀνήγαγε Θεόφοβον εἰς τὸ παλάτιον καὶ εἶχε μετ' αὐτοῦ. Βαρηθεὶς δὲ ἐκ τῆς νόσου καθεῖρξε Θεόφοβον ἐν ταῖς καμάραις τοῦ Βουκολέοντος. Τῶν δὲ Περσῶν ἐπιζητούντων αὐτὸν τί ἄρα γέγονεν, ἀποστείλας ἐν τῇ νυκτὶ ὁ βασιλεὺς Πετρωνᾶν τὸν τῆς Αὐ- B γούστης ἀδελφὸν σὺν τῷ λογοθέτῃ ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ Θεοφόβου. Ἔπεισαν δὲ οὗτοι τοὺς Πέρσας ὡς μετὰ τοῦ βασιλέως ἐστὶν ἐν τῷ παλατίῳ. Τοῦ δὲ βασιλέως δυσεντερίας νόσῳ τὴν ψυχὴν κακῶς ἀποῤῥήξαντος ἀπεκομίσθη τὸ δύστηνον αὐτοῦ σῶμα εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ Θεοφόβου διὰ τοῦ Βουκολέοντος ἐξαγαγόντες λαθραίως διέσωσαν πλησίον τὰ Ναρσοῦ, ἐν τῇ νῦν λεγομένῃ τῆς Θεοφοβίας, καὶ τοῦτο ἐκεῖσε κατέθηκαν.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΜΕΤΑ ΘΕΟΔΩΡΑΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΑΥΤΟΥ.

α'. Τῷ ,ςτλθ' ἔτει τοῦ κόσμου, ἀπὸ δὲ τῆς θείας σαρκώσεως ωλθ', ἐβασίλευσε Μιχαὴλ ὁ υἱὸς Θεοφίλου σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Θεοδώρᾳ, ἔτη δεκαπέντε, μόνος δὲ C ἔτη δέκα, καὶ σὺν Βασιλείῳ ἔτος ἕν[24]. Ὅστις[25] τὴν πατρῴαν βασιλείαν διαδεξάμενος, τὴν δὲ[26] θεοστυγῆ παρεισφρήσασαν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ δεινῶς ἐπικωμάσασαν νέαν θρησκείαν εὖ μάλα γνησίως ἀποσεισάμενος, τὴν ἔκπαλαι θεοφιλῆ καὶ[27] θεοβράβευτον ἱεράν τε καὶ ὀρθοτάτην πίστιν ἀνεκήρυξεν. Ἡ δὲ[28] Θεοδώρα οὕτως ἦν πιστὴ καὶ ὀρθόδοξος ὡς καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἔτι περιόντος λάθρα τὰς ἁγίας εἰκόνας τιμᾶν καὶ προσκυνεῖν. Ἥτις γνώμῃ μὲν ἑαυτῆς, ὑποθήκῃ δὲ καὶ παραινέσει Θεοκτίστου κανικλείου καὶ λογοθέτου, ἐξελαύνει τε τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πόλεως τὸν πατριάρχην Ἰωάννην σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ὄντας, περιορίσασα τοῦτον ἐν τῷ Στενῷ εἰς τὸ Κλειδίον οὕτως καλούμενον. Λέγεται δὲ καὶ σύντεκνον αὐτῆς εἶναι. Εἰσάγει δὲ τὸν ἐν ἁγίοις Μεθόδιον-μοναχὸν ὄντα, καὶ πατριάρχην ἀποκαθιστᾷ. D Καὶ πάντας τοὺς ὑπὸ Θεοφίλου ἐξορίστους μοναχοὺς καὶ ἐπισκόπους [P. 527] ἑνώσασα τὴν ὀρθόδοξον ἐβεβαίωσε πίστιν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν εἰρήνευσεν τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν ἁγίων νηστειῶν[29]. Εἰ γὰρ καὶ νήπιος ἐτύγχανεν ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' *ὁ ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων καταρτησάμενος*[30] *αἶνον*, αὐτὸς καὶ τοῦτον[31] παρεσκεύασε τὴν ἀλήθειαν

[a] Psal. VIII, 3.

VARIÆ LECTIONES.

[24] Τῷ — ἕν] μετὰ δὲ Θεόφιλον ἐβασίλευσε Μιχαὴλ υἱὸς αὐτοῦ. Σὺν τῇ αὐτοῦ μητρὶ Θεοδώρᾳ κατέσχεν ἔτη ιδ', καὶ μόνος ηὐκρατόρησεν ἔτη ιβ', μῆνας γ' C. [25] ὅς γε C. [26] δὲ add. C. [27] θεοφιλῆ καὶ add. C. [28] ἡ δέ. [29] νηστειῶν om. C, qui post ἀνεκήρυξεν subjungit quæ p. 814 leguntur: Ἐν — ἐξ αὐτῶν. [30] καταρτήσας C. [31] καὶ τούς ?

τοῦ θείου δόγματος ἀνυμνῆσαι καὶ φανερῶσαι πρὸς A δόξαν τοῦ δι' ἄκραν εὐσπλαγχνίαν [32] σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐπὶ γῆς ὀφθέντος καὶ συναναστραφέντος κατὰ τὴν ἱερὰν χρησμολογίαν.

β'. Σύνοδον [33] γὰρ ἁγίων καὶ θεηγόρων Πατέρων [34] ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροίσας, ὑφ' ὧν ἡ τῶν κακῶν καὶ δυσωνύμων Εἰκονομάχων κάκιστος αἵρεσις [35] ἀκριβῶς ἐλεγχθεῖσα καὶ τὰ βδελυρὰ ταύτης λῃρήματα διαῤῥήδην ἀνατραπέντα, φαιδρῶς ὁ τῆς ὀρθοδοξίας λόγος ἀνέτειλεν [36] ὥσπερ ἔκ τινων μυχαιτάτων [37] καὶ δυσδιεξοδεύτων λαβυρίνθων καὶ σκοτεινῶν βαράθρων [καὶ] τῆς ἐξαγίστου καὶ πεφαυλισμένης [38] αἱρέσεως. Καὶ οὕτως ὁ μὲν ταύτης ἔξαρχός τε [39] καὶ διδάσκαλος σὺν [40] τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ διώκταις καὶ ὑβρισταῖς, ὡς [41] τῆς ἀληθείας ἀντίθετοι [42] B καὶ ψεύδους προστάται, ὡς λυσσώδεις λύκοι καὶ τῆς μυσαρᾶς καὶ δαιμονιώδους τῶν Μανιχαίων θρησκείας, ἀφ' ὧν καὶ τὴν ἀφορμὴν καὶ τὴν ἀρχὴν εἰλήφασιν [43], ἐκδιώκεται [44], ἀντεισάγεται δὲ κοινῇ ψήφῳ καὶ θείᾳ προβολῇ [45] τε καὶ χάριτι Μεθόδιος ὁ ἀοίδιμος καὶ τῆς ὀρθοτομίας καὶ [46] ὀρθοδοξίας πρόμαχος, ὅς γε πάσας [47], ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὰς διαβολὰς καὶ τὴν [48] ὀλέθριον κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων μεθοδείαν καὶ τὴν βέβηλον κενοφωνίαν [49] τῶν αἱρεσιαρχῶν καὶ φοιτητῶν [50] τῆς ἐκείνων κακονοίας [51] καὶ φρενοβλαβείας ἄριστα καὶ σαφέστατα διελέγξας [52] καὶ ἀνατρέψας [53], εἰ καί τις ἄλλος· καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς προϋπέστη [54] διωγμοὺς καὶ κινδύνους καὶ θλίψεις [55] πολλὰς καὶ κακὰς, ἐξ ἐπιμέτρου δὲ σφόδρα [56] ὑπὸ τοῦ θεηλάτου Θεοφίλου. C

γ'. Τίς γὰρ ἀριθμήσει [57] τοὺς ποικίλους καὶ ἀλλεπαλλήλους [58] διωγμοὺς καὶ πειρασμοὺς καὶ τὰς ἀφεγγεῖς κατακλείσεις καὶ τοὺς ζοφώδεις βόθρους καὶ τὰς τῶν ἀναγκαίων περιστάσεις, φίλων τε καὶ ὁμοφρόνων στερήσεις, καὶ τὰς ἄλλας συμφορὰς ἃς ἔτλη γενναίως καὶ προθύμως παρὰ τῶν ἀνοσίων, ἀεὶ [59] περιφέρων ἐναργῶς εἰς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν ὑπομονῆς τοῖς φερεπόνοις, καὶ φθεγγομένη [60] [P. 528] καὶ σιωπῶσα παραίνεσις προδήλως γενόμενος; Καὶ οὕτως ὁ θεσπέσιος τὴν Ἐκκλησίαν εὐδοκίᾳ [61] Θεοῦ παραλαβὼν, καὶ συνεργούντων τῶν θεοφόρων Πατέρων, ὁ μὲν οἶκος τοῦ Θεοῦ, τὸ σύστημα τῶν ὀρθοδόξων ἐπορεύετο καὶ θείᾳ ῥώμῃ σαφῶς ἐκραταιοῦτο D καὶ διέπρεπεν ἔργῳ καὶ λόγῳ· ὁ δὲ τῶν αἱρετιζόντων σύλλογος καὶ ἡ [62] Ἰουδαϊκὴ τῷ ὄντι σπεῖρα καὶ

A stare, ac Dei Verbi ob summam misericordiam incarnati et cum hominibus conspecti atque versati, juxta quod perhibitum oraculo est, effecit.

2. Synodus enim sanctorum ac divinorum Patrum Cpoli cogitur, quorum diligentia atque opera, pessima nequissimorum nefastorumque Iconomachorum hæresi gnaviter confutata ejusque diserte exsecrandis eversis deliriis, rectæ fidei doctrina grato jubare effulsit velut ex reconditissimis quibusdam impermeabilibusque labyrinthis ac tenebricosis barathris scelestissimaque ac pravissima hæresi. Atque in eum modum, ipsius antistes ac magister cum suis asseclis, persecutoribus ac contumeliatoribus, ut qui veritatis adversarii falsique defensores essent, velut lupi rabidi exsecrandæque ac dæmoniacæ Manichæorum sectæ, ex quibus et illis sumpta occasio et ductum exordium, effugatur: ejus vero loco, communi suffragio divinaque promotione et gratia, inclytus vir Methodius, rectæque fidei ac doctrinæ propugnator, inducitur; qui nimirum omnes, ut verbo dicam, calumnias exitiosamque adversus sanctas imagines dolosæ mentis versutiam profanamque vocum inanitatem hæreseos principum, horumque inanitatis verborum emotæque mentis discipulorum, si quis alius optime dilucidissimeque **813** confutavit atque evertit; eamque ob rem multas ante passus est persecutiones et pericula, multasque et malas afflictiones, et abundante autem vehementer ab exagitato a Deo Theophilo.

3. Quis enim enumerare sufficiat varias et continuas persecutiones ac tentationes illucesque carceres ac caliginosos scrobes foveasque; necessariorum afflictos casus, amicorum parique sensu fidelium amota solatia, aliasque ærumnas ac mala, quæ forti animo atque alacri, scelestissimorum grassatione vique illata, sustinuit, lucide semper ad patientiæ formam et exemplum ærumnosis malisque attritis circumferens; loquens ac tacens manifesta exhortatio exsistens? Inque eum modum viro divino Ecclesiæ clavo admotus, adjuvantibus divinis divinoque sensu Patribus, domus Dei, orthodoxorum cœtus, ibat, divinoque robore clare confortabatur, atque opera et doctrina omni decore effulgebat: hæreticorum autem conventus et Ju-

VARIÆ LECTIONES.

[32] εὐσπλ. καὶ φιλανθρωπίαν σαρκ. θείου P. [33] σύνοδος P. [34] ὁσίων πατέρων καὶ θεηγόρων C. [35] δυσωνύμων κάκιστος αἵρεσις τῶν εἰκονομάχων C. [36] ἐξανέτειλεν C. [37] μυχάτων C. [38] πεφεναχισμένης ταύτης προλεχθεὶς ἔξαρχός C. [39] τε add. C. [40] σὺν] καὶ συνδικαίως καὶ θεοκρίτως πάνυ σὺν C. [41] ὡς] ὡς ἀνήκεστοι πάμπαν καὶ λυσσώδεις ἅμα καὶ C. [42] ἀντίθεοι λίαν, ὥσπερ δὴ καὶ οἱ τῆς μυσαρᾶς καὶ δαιμονιώδους θρησκείας τῶν μανιχαίων C. [43] ὧν καὶ τὴν μάχην καὶ τὴν μανίαν κατὰ τῆς ἐνσάρκου θείας οἰκονομίας, τὴν ἀφ. C. [44] ἐκδιώκεται om. C. [45] προσβολῇ P. [46] ὀρθοτόμου καὶ τῆς P. [47] πᾶσαν C. [48] τοῦ τε διαβόλου τὴν C. [49] καινοφωνίαν C. [50] φοιτ.] φλύαρον C. [51] κενοφωνίας P. [52] προδιελέγξας C. [53] καὶ ἀναδείξας C. [54] πολλοὺς μὲν ὑπέστη C. [55] καὶ θλ. πολλὰς καὶ] τε καὶ βασάνους C. [56] σφόδρα om. C. [57] τίς γὰρ ἀριθμήσει om. C. [58] ἐπαλλήλους C. [59] καὶ βόθρους ἀφεγγεῖς καὶ ζοφώδεις κατακλείσεις καὶ τῶν ἀναγκαίων στερήσεις φίλων τε καὶ ὁμοδόξων αἱρετικῶν γενναίως καὶ προθύμως, καὶ τὰ σύμβολα τῆς κακουργίας ἧς ὑπέμεινε παρὰ τῶν ἀνοσίων, ἀεὶ C. [60] καὶ φθεγγομένη om. [61] εὐδοκίᾳ τοῦ κρείττονος καὶ συνεργείᾳ τῶν θεοσόφων πατέρων παραλαβὼν ὁ C. [62] ἡ om. C.

daica re vera cohors cuneusque valde confundebatur ac infirmabatur, cum palam obturaretur ac quotidie everteretur. Confestim namque imperialibus jussis hortatuque et ope revocati sunt atque soluti liberique dimissi, qui exsilio relegati Patres erant et acerbo carcere detenti, **814** unaque monachorum turba copiosa : sed et religiosorum sæcularium non pauci, quorum miser ac scelestissimus substantias abstulerat, ac partim quidem dira morte conficiens, partim varii generis verberibus excrucians exsilio relegaverat, ut qui scelestissimi Theophili nec blanditiis nec minis quidquam omnino morem gererent.

4. Imperante itaque Michaele et Theodora ejus matre, Apodinar Saracenorum tribunus, diu ante expeditis copiis, ingenti navium triremiumque formidabilium quadringentarum stupendarumque apparatu, adversus Dei munitam præsidio Cpolim processit. Eum tamen divina ultio perdidit, elisis cunctis navibus una cum vectoribus ac classiario milite in Cibyrrhæotarum promontorio, cui nomen Chelidonia; septem nec plures in Syria naves cladem evasere.

5. Prima autem sanctorum Jejuniorum Dominica, post celebrata ὀρθοδοξίας quam vocant, id est, restitutionis imaginum, solemnia, mittitur in Cretam Theoctistus logotheta; profectusque cum ingentibus copiis ac classe numerosa, ingenti terrore Agarenos affecit, qui adhuc imparati essent, nec tantis adversum se copiis possent obsistere. Vehementius **815** autem et ipse perterritus est et consternatus, fugamque arripuit, eo scilicet rumore, quasi Augusta alium creasset imperatorem. Qui fuit Saracenorum dolus suorumque corruptio, eo pavore ejus dejectis animis, ut ad imperatricem redire et exercitum adversariorum gladio concidendum relinquere persuaserint. Cumque in Creta ignavus degenerisque animi exstiterit, deterior infeliciorque inde reversus eluxit. Cum enim egressus Amer, suscepta adversus Romanam ditionem expeditione, quidquid obvium esset, devastaret ac everteret, eumdem rursus Theoctistum tanquam fidelissimum ac sibi devinctum hominem cum ingentibus copiis Theodora et Michael adversus Amerem misere. Qui cum venisset, conserta pugna cum Amere ad locum quem Mauropotamum vocant, victus fugatusque reversus est, suorum multis necatis, nonnullis vero etiam ad Amerem ob viri morositatem ac tetricosos mores fuga elapsis; in quibus et Theophanes Pharganita, vir inter cæteros virili præstans fortitudine atque ro-

A συμμορία κατῃσχύνετο κομιδῇ καὶ ἠσθένει προφανῶς ἐπιστομιζομένη καὶ ἀνατρεπομένη καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Καὶ δὴ λοιπὸν αὐτίκα διὰ βασιλικῆς ἐπιτροπῆς καὶ συνεργίας[63] ἀνεκλήθησάν τε καὶ ἀνέθησαν οἱ ἐν ἐξορίαις καὶ πικραῖς φυλακαῖς Πατέρες, ἅμα καὶ τὰ πλήθη[64] τῶν μοναζόντων. Καὶ μέντοι καὶ τῶν εὐσεβῶν κοσμικῶν οὐκ ὀλίγοι[65], ὧν ὁ τάλας καὶ ἀλιτήριος τυραννικῶς[66] τὰς ὑπάρξεις ἀφελόμενος[67], καὶ τοὺς μὲν δυσθανατώσας, τοὺς δὲ μάστιξι πολυειδέσι καὶ πολυτρόποις καὶ δειναῖς τιμωρίαις[68] παραδοὺς ἐξώρισεν, ὡς μὴ πειθομένους παντελῶς μήτε ταῖς θωπείαις μήτε ταῖς ἀπειλαῖς τοῦ ἀλιτηρίου Θεοφίλου[69].

δ'. Ἐν γοῦν τῇ αὐτοκρατορίᾳ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ἀποδείναρ[70] ὁ Σαρακηνῶν B φύλαρχος ἐκ πολλῶν χρόνων ἑτοιμαζόμενος ἐν δυνάμει βαρείᾳ δρομώνων τετρακοσίων φοβερῶν καὶ καταπλήκτων ἤρχετο κατὰ τῆς θεοφρουρήτου[71] Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλὰ τοῦτον ἡ θεία δίκη προφθάσασα[72] διώλεσε, πάντων τῶν πλοίων αὐτοῦ[73] αὐτάνδρων συντριβέντων ἐν τῷ[74] ἀκρωτηρίῳ τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν τῷ λεγομένῳ Χελιδονία, διασωθέντων εἰς Συρίαν ἑπτὰ καὶ μόνων[75] ἐξ αὐτῶν[76].

ε'. Τῇ δὲ[77] Κυριακῇ τῶν ἁγίων Νηστειῶν, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν ὀρθοδοξίαν, ἀπέστειλε Θεόκτιστον τὸν λογοθέτην ἐν Κρήτῃ. Ὡς ἀπελθὼν μετὰ πολλοῦ πλήθους καὶ στόλου μεγάλου, σφόδρα μὲν ἐπτόησε τοὺς Ἀγαρηνοὺς, ἀδυνατοῦντας ἔτι πρὸς τὴν στρατείαν ἐκείνου ἀνταγωνίζεσθαι, σφοδρότερον δὲ καὶ C αὐτὸς ἐπτοήθη καὶ τὴν φυγαδείαν ἠσπάσατο, τὴν Αὐγοῦσταν μαθὼν ὡς ἄλλον βασιλέα προεχειρίσατο, ὅπερ μέθοδος Σαρακηνῶν καὶ δωροληψία τῶν μετ' αὐτοῦ ἐκπλῆξαν αὐτὸν πέπεικε πρὸς τὴν βασιλίδα ἐπανελθεῖν καὶ καταλιπεῖν τὸν στρατὸν μαχαίρας ἔργον. Τοῖς τε ἐν Κρήτῃ φαῦλος φανεὶς χείρων ἐφάνη καὶ δυστυχέστερος ἐκεῖθεν ὑποστραφείς. Ὡς γὰρ ἐξελθὼν τότε κατὰ Ῥωμανίας ὁ Ἄμερ ἐληΐζετο πᾶν τὸ ἐν ποσὶ καὶ κατέστρεφεν, [P. 529] τὸν αὐτὸν πάλιν Θεόκτιστον ὡς πιστότατον καὶ οἰκειότατον μετὰ δυνάμεως πολλῆς κατὰ τοῦ Ἄμερ Θεοδώρα καὶ Μιχαὴλ ἀπεστάλκασιν· ὃς καὶ παραγεγονὼς καὶ πόλεμον συνάψας τῷ Ἄμερ εἰς τὸν λεγόμενον Μαυροπόταμον ἡττήθη τε καὶ ὑπέστρεψε, πολλῶν μὲν ἀναιρεθέντων, τινῶν δὲ καὶ προσφυγόντων τῷ Ἄμερ D διὰ τὴν τοῦ λογοθέτου βαρύτητα καὶ ἐπάχθειαν, ὧν εἷς ἦν καὶ Θεοφάνης ὁ ἐκ Φαργάνων, ἀνδρίᾳ τε καὶ ῥώμῃ διαφέρων πολλοὺς, ὃς ὕστερον χρόνοις τισὶ λόγον ἀπαθείας λαβὼν προσφεύγει τοῖς Χριστιανοῖς. Θεόκτιστος δὲ ἐκεῖθεν ὑποστραφεὶς πρὸς τὴν πόλιν εἴχετο τῆς αὐτῆς οἰκειότητος. Καὶ τῷ τῆς Αὐγούστης ἀδελφῷ Βάρδᾳ εἴς τινας λόγους ἐλθὼν τὴν ἧτταν

VARIÆ LECTIONES.

[63] βασιλικῆς κελεύσεως ἐπιτροπῇ τε καὶ συνεργίᾳ P. [64] τὸ πλῆθος C. [65] ὀλίγιστοι C. [66] τυραννικῶς add. C. [67] ἀφαιρούμενος C. [68] καὶ πολυτρόποις καὶ δειναῖς τιμωρίαις add. C. [69] post Θεοφίλου C : μήτε τὴν τῇ πολὴ καὶ κακοδοξίᾳ τοῦ φένακος καὶ ἀλάστορος. Sequitur in C anacephalæosis Chronici : γίνεται οὖν ἀπὸ μὲν τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη δισχίλια διακόσια τεσσαράκοντα δύο, etc. cf. Montfaucon. biblioth. Coislin. p. 205 extr. [70] Ἐν τῇ οὖν αὐτοκρατορίᾳ αὐτοῦ Ἀποδήναρ C. [71] θεοφορήτου C. [72] προφθάσασα add. C. [73] αὐτοῦ add. C. [74] τῷ om. C. [75] διασωθεὶς ἐν Συρίᾳ ἑπτὰ καὶ μόνα P. [76] post αὐτῶν C, εἰ γὰρ καὶ p. 811 16. [77] Τῇ δὲ] ἕως ὧδε τὸ χρονικὸν Γεωργίου, καὶ ἀπὸ τῶν ὧδε τοῦ λογοθέτου. margo P.

τούτῳ προσῆπτε καὶ ἀνετίθετο, ὡς τῇ παραινέσει τούτου καὶ τῇ βουλῇ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐτράπη στρατόπεδον· καὶ τοῦτον τῆς πόλεως ἐξῶσεν βουλῇ Θεοδώρας Αὐγούστης.

A bore, qui nonnullis deinceps seculis temporibus, accepta securitatis fide, ad Christianos fuga reversus est. Ab ea redux expeditione Theoctistus et in urbem receptus eadem Augustæ necessitudine cohæsit. Is, nonnullis cum Barda Augustæ fratre collatis sermonibus, ei cladem adscribebat, quasi ejus hortatu ac voluntate Romanus exercitus fusus fugatusque esset; quem et Theodoræ Augustæ nutu et consilio urbe expulit.

ς'. Ὁ δὲ αὐτὸς Θεόκτιστος παραδυναστεύων τῇ Αὐγούστῃ οἰκήματα καὶ λουτρὰ καὶ παράδεισον ἐν τῇ νῦν καλουμένῃ Ἄψιδα πεποίηκεν πρὸς τὸ πλησίον αὐτὸν εἶναι τοῦ παλατίου. Πρὸς δὲ φυλακὴν καὶ σωτηρίαν ἰδίαν καὶ πόρταν σιδηρᾶν ἐν τῇ Δάφνῃ κατεσκεύασεν, καὶ παπίαν φυλάττειν ἐκεῖσε διωρίσατο. Ἤδη δὲ βασιλεὺς ἀνδρωθεὶς ἐσχόλαζε ταῖς κυνηγίαις καὶ ταῖς τῶν ἵππων ἁμίλλαις ἐν τῷ διαύλῳ τοῦ ἱππικοῦ καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀκαθαρσίαις. Βουλὴν οὖν ποιήσασα Θεοδώρα Αὐγοῦστα μετὰ τοῦ λογοθέτου Θεοκτίστου δοῦναι γυναῖκα Μιχαὴλ τῷ υἱῷ αὐτῆς· ἔγνω γὰρ ὡς συνεφιλιώθη Εὐδοκίᾳ τῇ τοῦ Ἴγγερος, μισουμένῃ τῷ λογοθέτῃ καὶ τῇ δεσποίνῃ σφοδρῶς δι' ἀναίδειαν. Διὸ συζευγνύουσιν αὐτῷ Εὐδοκίαν τὴν τοῦ Δεκαπολίτου, μεθ' ἧς στεφανοῦται ἐν τῷ Ἁγίῳ Στεφάνῳ τῷ εἰς τὴν Δάφνην, γεγονότος τοῦ παστοῦ μὲν εἰς τὴν Μαγναύραν, τῆς δὲ συγκλήτου ἀνακλιθείσης ἐν τοῖς ιθ' ἀκκουβίτοις [78].

ζ'. Μετὰ δὲ μικρὸν ὁ τῶν βουκελλαρίων στρατηγὸς ἤγαγε ἵππον τῷ βασιλεῖ θυμοειδῆ καὶ γενναῖον. Ὁ δὲ τοῦτον τῷ ἱππικῷ βουλόμενος ὑποζεῦξαι ἠβούλετο καταμαθεῖν τούς τε ὀδόντας, ἐξ ὧν ἡ τῶν ἐτῶν ποσότης διαγινώσκεται, τό τε ἦθος ποῖόν ἐστι. Τοῦ δὲ ἵππου θρασυνομένου καὶ σκιρτῶντος ἦν ἀχθόμενος ὁ βασιλεὺς περὶ τούτου, ὡς μηδενὸς ὄντος μηδὲ εὐποροῦντος γενναιότητι καὶ ἐπιστήμῃ τὸν ἵππον ἐξημερώσοντος ἢ μόνον κατακρατήσοντος. [P. 530] Ὡς οὖν ἤχθετο, παρὼν ὁ Θεοφιλίτζης εἶπεν, ὅτι *Δέσποτα, ἔχω νεώτερον ἐμπειρότατον καὶ ἀνδρειότατον εἰς τοὺς ἵππους, οἷον ἐπιποθεῖ ἡ βασιλεία σου, τοὔνομα Βασίλειον*. Τοῦ δὲ βασιλέως παρευθὺ ἐλθεῖν κελεύσαντος ἀπεστάλη κοιτωνίτης ἐν τῇ σιδηρᾷ πύλῃ, καὶ τὸν Βασίλειον εὑρὼν μετὰ σπουδῆς ἤγαγε πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ κελευσθεὶς τὸν ἵππον κρατῆσαι, ὁ δὲ μιᾷ χειρὶ τὸν χαλινὸν κρατήσας, τῇ δὲ ἑτέρᾳ τοῦ ὠτὸς δραξάμενος τοῦ ἵππου, εἰς ἡμερότητα προβάτου μετέβαλεν. Ἐφ' ᾧ ἀρεσθεὶς καὶ θεραπευθεὶς ὁ βασιλεὺς παρέδωκεν αὐτὸν Ἀνδρέᾳ ὄντι ἑταιρειάρχῃ τοῦ εἶναι εἰς τὴν ἑταιρείαν καὶ δουλεύειν ἐν τοῖς ἵπποις.

η'. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην διηγήσασθαι περὶ τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου τήν τε ἀνατροφήν, καὶ ὅθεν ἐστὶ μέχρι τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως. Ὁ αὐτὸς Βασίλειος γεννᾶται ἐν Μακεδονίᾳ ἐν τοῖς χωρίοις Ἀδριανουπόλεως, ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Ῥαγκαβέ, πατρὸς Ἰγνατίου πατριάρχου, γαμβροῦ δὲ Νικηφόρου τοῦ βασιλέως εἰς Προκοπίαν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα. Ἐπὶ τούτου ἐξῆλθε Κροῦμος ὁ ἄρχων Βουλγαρίας κατὰ Χριστιανῶν· καὶ τραπεὶς Μιχαὴλ, καὶ Λέων ὁ Ἀρμένιος τυραννήσας αὐτὸν καὶ βασιλεύσας,

6. Is porro Theoctistus, cum Augusta regni administer, ædes, **816** balnea et hortos ædificavit versus locum Apsidam dictum, ut esset prope palatium. Et ut saluti suæ consuleret, portam ferream in Daphne fabricatus est, constituitque ut papias ibi custodias ageret. Jam vero imperator viri ætatem adeptus grandiorque factus venationibus, aurigationibus, agendisque equis in medio Circi spatio ac reliquis spurcitiis animum otium-

B que addicebat. Consilium igitur Theodora Augusta cum Theoctisto logotheta iniit de uxore jungenda Michaeli filio suo. Noverat enim amicitiam junxisse cum Eudocia Ingerina, impudenti genio atque indole, logothetæ atque Augustæ vehementer exosa. Eam ob rem ei copulant Eudociam Decapolitæ filiam, quacum corollis nuptialibus donatur in S. Stephani, quæ est in Daphne. Stratus in Magnaura nuptialis thalamus; acceptus epulis senatus in novemdecim accubitis.

7. Haud multo post buccellariorum dux equum adduxit imperatori animosum ac strenuum. Cumque hunc Circensibus subjugare vellet, in animo habebat ut dentes viseret, quorum indicio equorum ætas dignoscitur ac indoles, qualis est. Equo au-

C tem ferociente et subsultante, ægre rem ferebat imperator, cum nemo esset ea ingenii dexteritate ac peritia qua equum posset ad mansuetudinem traducere aut saltem tenere. Dum igitur moleste ferret, præsensque Theophilitzes esset, ait: *Habeo, domine*, **817** *adolescentem artis equorum expertissimum strenuissimumque, qualem majestas tua desiderat, Basilium nomine*. Quem cum imperator confestim præsto esse jussisset, missus est cubicularius ad portam ferream, inventumque Basilium omni festinatione ad imperatorem adduxit. Is vero una manu prehenso freno, alteraque equi aure arrepta, ad pecudis ipsum mansuetudinem tra-

D duxit. Ea re recreatus imperator ac obsequio delinitus Andreæ hetæriarchæ Basilium tradidit, ut inter fœderatos mereret ac equis operam navaret.

8. Operæ pretium vero duxi de eodem Basilio narrare, quomodo sit educatus et unde profectus, usquedum talis oblata occasio est. Basilius in Macedonia nascitur, in agro Adrianopolitano, Michaele Rancabe, Ignatii patriarchæ patre, imperatore, Nicephori imperatoris genero, ejus sibi copulata filia Procopia. Eo imperii clavum tenente Crumus Bulgarorum princeps adversus Christianos egressus est; fusoque ac fugato Michaele, atque Leone Armenio in eum arrepta tyrannide in seque trans-

VARIÆ LECTIONES.

[78] ἀκκουβίτου P.

lato imperio, ipsum pone insecutus Crumus urbem obsidione cinxit, lanceaque percussus a Leone Armenio, reversusque in Bulgariam, misit ad S. Mamantis, qui æneas illic statuas auferrent. Profectus vero etiam Adrianopolim urbem cepit, transtulitque decem millia virorum, non numeratis feminis, eisque trans Danubium sedes assignavit. In diebus **818** autem Theophili imperatoris erat in Macedonia magister militiæ Cordules nomine. Habebat vero etiam filium Bardam nomine, virili admodum fortitudine ac strenuum, quem reliquit ut vice sui Macedonibus cum imperio trans Danubium positis præesset. Is arte quadam ac machina ingressus est ad Theophilum, quemadmodum illic superius scriptum est. Eo gratissime suscepto, cognitoque quid vellet animus, missa navigia sunt, quæ illos assumptos in urbem reducerent. Erat porro Bulgariæ princeps Baldimer, Crumi nepos, pater Symeonis, qui postea rerum potitus est.

9. Consilium itaque iniit populus, ut cum uxoribus atque liberis in Romanæ ditionis loca egrederentur. Egresso vero Michaele Bulgaro in Macedoniam, cœperunt trajicere cum suis facultatibus. Quo cognito comes ipse trajecit, ut eis bellum inferret. Spe itaque anxii Macedones caput sibi præfecerunt Tzantzem et Cordulem; pugnaque congressi multam hostium dederunt stragem: capti etiam nonnulli. Cum autem non possent Bulgariam trajicere, ad Ungros confluxerunt, narrata illis sua omni ac Macedonum fortuna. Sed et missa ab imperatore navigia, quæ in urbem eos susceptura essent, venere. Confestim igitur Unni innumerabili turba apparuerunt. At illi, iis visis, cum lacrymis clamare: *Deus sancti Adriani, auxiliare nobis;* bellique signa contulere. Ad quos Turci dixere: *Date nobis omnem vestram substantiam,* **819** *et proficiscimini quo vultis.* Id tamen ut præstarent in animum minime induxerunt, sed triduo instructa acie sub armis steterunt; quarta autem die in navigia ingredi cœpere. Quo viso Turci pugna congressi sunt ab hora septima ad vesperam; versosque eos in fugam persecuti sunt Macedones. In crastinum autem, cum vellent recedere, apparuerunt rursus Turci ut aciem conferrent. Surgens vero Macedonum junior Leo nomine, ex Gomostorum familia, qui postea agminis fœderatorum princeps fuit, aliique Macedonum viri inclyti, hostes fuderunt fugaruntque, ac reversi naves conscenderunt atque ad imperatorem sese receperunt: a quo magnifice suscepti in Macedoniam, patriam suam, reversi sunt. Erat Basilius annos circiter viginti quinque natus. Patriæque redditus adhæsit Macedoniæ prætori Tzantzæ nomine, ut ei serviens in ejus obsequio esset. Nec ab eo frugis aliquid consecutus ad auream usque portam in urbem profectus est. Ingressusque, fessus ex itinere (erat enim dies dominicus, et sol ad

A ἐλθὼν ὄπισθεν αὐτοῦ ὁ Κροῦμος περιεκύκλωσε τὴν πόλιν. Λογχευθεὶς δὲ παρὰ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου καὶ ὑποστρέφων ἐν Βουλγαρίᾳ ἔπεμψεν εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα ἀφελεῖν τὰ ἐκεῖσε χαλκᾶ ζώδια. Ἀπελθὼν δὲ καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει παρέλαβεν αὐτὴν, καὶ μετέστησε χιλιάδας ἀνδρῶν δέκα χωρὶς γυναικῶν, καὶ τούτους κατῴκισε πέραν τοῦ Δανουβίου. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως ἦν στρατηλάτης ἐν Μακεδονίᾳ Κορδύλης προσαγορευόμενος. Εἶχε δὲ καὶ υἱὸν Βάρδαν ὀνόματι, ἠνδρειωμένον πάνυ, ὃν κατέλιπεν ἀντ' αὐτοῦ ἄρχειν τῶν Μακεδόνων τῶν ὄντων πέραν τοῦ ποταμοῦ Δανουβίου. Αὐτὸς δὲ μετὰ μηχανῆς τινος εἰσῆλθε πρὸς Θεόφιλον, καθὰ ἐκεῖσε προεγράφη. Ὃν ὑποδεξάμενος χαίρων, καὶ γνοὺς ὃ θέλει, ἀπέστειλε πλοῖα ἀναλαβέσθαι αὐτοὺς καὶ B ἀναγαγεῖν ἐν τῇ πόλει. Ἦν δὲ ἄρχων Βουλγαρίας ὁ Βαλδίμερ, ἔγγονος Κρούμου, πατὴρ Συμεῶνος τοῦ μετὰ ταῦτα κρατήσαντος.

θ'. Ἐποίησεν οὖν βουλὴν ὁ λαὸς σὺν γυναιξὶν καὶ τέκνοις ἐξελθεῖν ἐν Ῥωμανίᾳ. Ἐξελθόντος δὲ τοῦ Μιχαὴλ Βουλγάρου ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἤρξαντο διαπερᾷν σὺν ταῖς ὑποστάσεσιν αὐτῶν. Μαθὼν δὲ ὁ κόμης [P. 531] τοῦτο ἀντεπέρασε πολεμήσων αὐτούς. Ἀπογνόντες οὖν οἱ Μακεδόνες ἐποίησαν κεφαλὴν αὐτῶν τόν τε Τζάντζην καὶ τὸν Κορδύλην, καὶ συμβαλόντες πόλεμον ἀπέκτειναν [79] πολλοὺς, τινὰς δὲ ἐκράτησαν. Οἱ δὲ μὴ δυνηθέντες περᾶσαι Βουλγαρίαν προσερρύησαν τοῖς Οὔγγροις καὶ [80] ἀνήγγειλαν αὐτοῖς C πάντα τὰ τῶν Μακεδόνων. Ἦλθον δὲ καὶ τὰ πλοῖα τοῦ βασιλέως πρὸς τὸ ἀναλαβέσθαι αὐτοὺς πρὸς τὴν πόλιν. Παρευθὺ οὖν ἀνεφάνησαν Οὖννοι πλῆθος ἄπειρον. Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτοὺς μετὰ δακρύων ἐβόων λέγοντες· *Ὁ Θεὸς τοῦ ἁγίου Ἀδριανοῦ, βοήθει ἡμῖν*, καὶ παρετάσσοντο πρὸς συμβολὴν πολέμου. Οἱ δὲ Τοῦρκοι εἶπον πρὸς αὐτούς· *Δότε ἡμῖν τὴν ὕπαρξιν ὑμῶν πᾶσαν, καὶ ἀπέλθετε ἔνθα καὶ βούλεσθε.* Οἱ δὲ τοῦτο [81] οὐ κατεδέξαντο, ἀλλὰ παρατεταγμένοι ὑπῆρχον ἐν τρισὶν ἡμέραις. Τῇ δὲ τετάρτῃ ἤρξαντο εἰσέρχεσθαι εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν. Θεασάμενοι δὲ τοῦτο οἱ Τοῦρκοι συνέβαλον πόλεμον ἀπὸ ὥρας πέμπτης μέχρις ἑσπέρας· καὶ τραπὲν τὸ ἔθνος, κατεδίωκον αὐτοὺς οἱ Μακεδόνες. Καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ βουλομένων αὐτῶν ὑποχωρῆσαι, D ἀνεφάνησαν πάλιν Οὖννοι πρὸς τὸ πολεμῆσαι αὐτούς. Ἀναστὰς δὲ Μακεδόνων νεώτερος, Λέων ὀνόματι, ἐκ γένους τῶν Γωμοστῶν, ὃς μετὰ ταῦτα γέγονεν ἑταιρειάρχης, καὶ ἕτεροι ὀνομαστοὶ τῶν Μακεδόνων, ἔτρεψαν αὐτοὺς καὶ ἐξήλασαν· καὶ ὑποστρέψαντες εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἀπεσώθησαν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ φιλοτιμηθέντες παρ' αὐτοῦ ὑπέστρεψαν εἰς Μακεδονίαν, εἰς τὴν ἰδίαν χώραν αὐτῶν. Ἦν δὲ τότε Βασίλειος ὡς εἶναι τὰ ἔτη αὐτοῦ κε'. Ἀποκατασταθεὶς δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ προσεκολλήθη δουλεύειν στρατηγῷ Μακεδονίας τῷ λεγομένῳ Τζάντζῃ. Καὶ μηδὲν παρ' αὐτοῦ ὠφεληθεὶς ἦλθεν ἐν τῇ πόλει μέχρι τῆς Χρυσῆς πόρτης. Εἰσελθὼν κεκοπιωμένος

VARIÆ LECTIONES.

[79] ἀπέκτεινον P. [80] καὶ om. P. [81] τοῦτο] ποῦ τε P.

ἐκ τῆς ὁδοιπορίας (Κυριακὴ γὰρ ἦν, καὶ ὁ ἥλιος A πρὸς δυσμὰς) ἀνεκλίθη ἐν τοῖς πεζουλίοις τοῦ Ἁγίου Διομήδους. Καθολικὴ γὰρ ἦν τότε ἡ ἐκκλησία, ἔχουσα προσμονάριον ὀνόματι Νικόλαον. Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ ἐκάλεσεν ἡ θεία φωνὴ τὸν προσμονάριον, λέγουσα· *Ἐγερθεὶς εἰσάγαγε εἰς τὸ εὐκτήριον τὸν βασιλέα.* Ὁ δὲ ἐγερθεὶς οὐδένα εὗρε πλὴν αὐτὸν τὸν Βασίλειον κείμενον ὡς πένητα, καὶ ἐπιστραφεὶς ἔπεσεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ κοίτην. Πάλιν οὖν ἐκ δευτέρου ἦλθεν αὐτῷ ἡ τοιαύτη φωνή. Ὁ δὲ ἐξελθὼν καὶ κατασκοπήσας καὶ μηδένα εὑρὼν ἐπιστραφεὶς ἔκλεισε τὸν πυλῶνα καὶ ἀνέπεσε. Καὶ εὐθέως μετὰ ῥομφαίας τις δέδωκεν αὐτῷ εἰς τὴν πλευρὰν, λέγων· *Ἐξελθὼν εἰσάγαγε ὃν βλέπεις ἔξωθεν τοῦ πυλῶνος κείμενον. Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεύς.* Ἐξελθὼν οὖν μετὰ σπουδῆς σύντρομος, καὶ [P. 552] εὑρὼν B Βασίλειον μετὰ τῆς πήρας καὶ ῥάβδου, εἰσήγαγεν ἔσωθεν τῆς ἐκκλησίας· καὶ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ ἀπελθὼν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ λουτρὸν ἔλουσεν αὐτὸν καὶ ἤλλαξε, καὶ ἐλθὼν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐποίησεν ἀδελφοποίησιν, καὶ συνευφραίνοντο ἀλλήλους.

ι'. Ὁ δὲ αὐτὸς Νικόλαος εἶχεν ἀδελφὸν ἰατρὸν, ὃς ἐδούλευε τῷ Θεοφιλίτζῃ. Ἐλθὼν δὲ καὶ κατὰ τύχην ὁ ἰατρὸς πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἰδὼν τὸν Βασίλειον καὶ θαυμάσας τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀνδρίαν αὐτοῦ, εἶπε πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· « Πόθεν ἐστὶν οὗτος; » Ὁ δὲ ἀναγγέλλει αὐτῷ πάντα, καὶ παρήγγειλε φυλάξαι τὸ μυστήριον. Καθεζομένου δὲ τοῦ ἰατροῦ ἐπὶ τραπέζης μετὰ τοῦ Θεοφιλίτζη, καὶ τούτου καθ' ἑαυτὸν ἀναλογισαμένου καὶ εἰπόντος, ὅτι « Ἤθελον εὑρεῖν C ἄνθρωπον ἐπιτήδειον εἰς τοὺς ἐμοὺς ἵππους, » ἀναστὰς ὁ ἰατρὸς εἶπεν αὐτῷ περὶ τῆς ἀνδρίας τοῦ Βασιλείου καὶ ὅτι « Τοιοῦτός ἐστιν οἷον ἐπιποθεῖς καὶ ζητεῖς. » Ἀποστείλας οὖν μετὰ σπουδῆς ἤγαγεν αὐτόν. Θεασάμενος οὖν αὐτὸν ἐπιάγουρον καὶ μεγάλην κεφαλὴν ἔχοντα ἐπέθηκεν αὐτὸν Κεφαλᾶν, καὶ δέδωκεν τοῦτον τοῦ δουλεύειν τοὺς ἵππους αὐτοῦ. Ὡς οὖν προείρηται, διὰ τοιαύτην αἰτίαν δέδωκεν αὐτὸν ὁ Θεοφιλίτζης Μιχαὴλ τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν αὐτὸν Βασίλειον εἰσαγαγὼν εἶπε τῇ μητρὶ αὐτοῦ ὡς χαιρόμενος· *Δεῦρο ἴδε, μῆτερ, οἷον ἀγουρον νῦν ἐπελαβόμην.* Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀπεστράφη, εἰποῦσα τῷ υἱῷ αὐτῆς· *Οὗτός ἐστι, τέκνον μου, ὁ μέλλων ἀφανίσαι τὸ γένος ἡμῶν.* Ὁ δὲ οὐδαμῶς ἐπείσθη τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἢ ἤκουσεν αὐτῇ. D

ια'. Ἐτελεύτησε δὲ ὁ ἐν ἁγίοις πατριάρχης Μεθόδιος, καὶ χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Ἰγνάτιος ὁ υἱὸς Μιχαὴλ κουροπαλάτου. Τῶν δὲ Βουλγάρων ἐπιδρομὰς ποιούντων ἐν Θρᾴκῃ καὶ Μακεδονίᾳ καὶ ληϊζομένων τὰ τοιαῦτα θέματα, ἡ Θεοδώρα ταξατιῶνα ἐποίησεν, οἳ ἐκ τῶν κάστρων ἐπιτιθέμενοι Βουλγάροις, σποράδην καὶ κατ' ὀλίγους κουρσεύοντες, ἐφόνευον τούτους καὶ ᾐχμαλώτιζον, ὥστε ὑποσταλῆναι τοὺς Βουλγάρους ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ.

ιβ'. Βάρδας δὲ ὁ Καῖσαρ ἐφιλιώθη Δαμιανῷ πατρικίῳ καὶ παρακοιμωμένῳ. Ὁ δὲ τὸν βασιλέα κρατήσας ἔπεισε τοῦ εἰσαγαγεῖν τὸν Βάρδαν ἐν τῇ πόλει· ὃς διὰ δώρων τοὺς βασιλέως οἰκείους διαδεξάμενος ἅμα τῷ παρακοιμωμένῳ ὡρίσθη προέρχεσθαι εἰς τὸ

occasum vergebat) in S. Diomedis vestibulo ad quietem sese reclinavit. Nimirum erat tunc viris feminisque addicta ecclesia, mansionarium habens Nicolaum. Nocte autem illa præcepit divina vox mansionario, dicens: *Surge, induc in oratorium imperatorem.* Surgens vero neminem reperit præter Basilium **820** jacentem pauperis habitu. Reversusque in lectum sese jactavit. Rursus itaque secunda vice ad eum venit ejusmodi vox; egressusque circumspiciens, nemineque invento, reversus clauso vestibulo recubuit. Moxque pungens gladio lateri ait quidam: *Egressus introducito quem in atrio jacentem vides: ipse est imperator.* Egressus itaque cum festinatione tremebundus, offendensque Basilium cum pera et baculo, in ecclesiam ingredi jussit. Vadensque postridie cum eo ad balnea lavit vestesque mutavit; veniensque in ecclesiam spiritalem cum eo fraternitatem iniit, seque mutuo recreabant ac collætabantur.

10. Erat autem Nicolao frater medicus, artis obsequio merens Theophilitzi. Convenit forte fortuna medicus fratrem; conspectoque Basilio, ejusque proceritatem ac robur miratus, fratrem suum rogat undenam iste esset. Nuntiavitque ei omnia, et jussit ut secretum servaret. Sedente vero ad mensam medico cum Theophilitze, eoque secum reputante atque dicente velle se hominem idoneum, qui suis equis operam daret, surgens medicus Basilii ei vires elocutus est, esseque virum ejusmodi qualem is expeteret ac quæritaret. Mittens itaque cum festinatione eum induxit. Videns itaque robustum juvenem ac confertum, prægrandi hominem capite, Cephalæ nomen tribuit, atque equitiis sui obsequiis mancipavit. Ea igitur occasione et per eam causam, uti dictum est, Theophilitzes Basilium tradidit **821** Michaeli imperatori. Imperator vero eumdem inducens Basilium, velut gratulans dixit matri suæ: *Veni, vide, mater mea, qualem nunc juvenem robustum repererim.* Egressa illa, eoque conspecto, pedem retulit, dicens filio suo: *Hic est, fili mi, qui genus nostrum ac familiam deleturus est.* Nihil tamen ille matri credidit aut ei morem gessit.

11. Obiit vero sanctus patriarcha Methodius, et in illius locum subrogatur et ordinatur Ignatius, Michaelis curopalatæ filius. Bulgaris autem Thraciam et Macedoniam excursionibus vastantibus easque provincias deprædantibus, Theodora militum præsidia coegit; qui ex castris in Bulgaros irruentes, sparsim et scorsim hos aggressi vel interfecerunt vel in captivitatem abduxerunt, cæteris Bulgaris patriam repetere coactis.

12. Bardas Cæsar amicitia junctus est cum Damiano patricio sacrique cubiculi intimo præposito; isque imperatoris compos effectus auctor illi est ut Bardam in urbem inducat; datisque muneribus iis qui ex aula essent imperatorisque neces-

sariis, una cum accubitore expugnatis, constitutum A est ut in palatium accessum haberet. Conciliato vero etiam Theophane protovestiario, tanquam viro fortissimo, cognomento Phargano, consilium incunt cum Damiano necandi Theoctistum, sic vulgo dictum, caniclio præfectum. Imperator quoque in eam sententiam a Damiano inductus annuit et ipse ut res faceret. Dicebat enim Bardas **822** Damiano : *Quandiu Theoctistus cum Augusta versabitur, nunquam imperator rerum potietur regiique culminis potestate fulgebit.* Profectus vero ex more Theoctistus ad Areobindi balnea, tumque ad secretariorum curiam veniens, oblatos libellos ac suggestiones tenens, in Lausiacum ingressus est; B atque huc illuc jactans oculos Bardam cum fastu sedentem videret, turbatusque valde ait : *Si ad Augustam semel ingressus fuero, eum rursus fugabo et ejiciam.* Ingredienti autem illi in horologium in occursum venit Michael cum Damiano, nec eum ad Augustam ingredi passi sunt, sed cum ira libellos explicare et coram Michaele legere jusserunt. Cumque rem volens nolens fecisset, referre pedem ac retroexire coactus est. Is porro amare flens lamentansque ac quiritans exivit. Occurrit Bardas in Lausiaco, ejusque genas cædere ac capillos ipsius vellere cœpit. Videns autem excubiarum drungarius Maniaces, exsurgens Bardæ contradicebat, ne logothetam cæderet. Hi enimvero virum contrucidant, membratimque concidunt ad locum Scytha, C immanium in eo bestiarum crudelitate ac feritate exhibita.

13. Id ubi Theodora ex papia cognovit, egressa adversus Michaelem, ut par erat, reliquosque qui cædem patraverant, indignabunda excanduit. Cumque imperator nullum non moveret lapidem ut matrem placaret, nullum illa admittebat lenimen aut iram remittebat, ulliusve capax consolationis erat : sed quasi marinus fluctus, nihil lenior fiebat **823** aut obsequebatur. Quapropter, quemadmodum animum sensumque ac voluntatem, sic et personam operationemque imperator mutans, tot eam modis affligere eique molestus ingruere studebat, quot prius delinire atque fovere simulabat. Atque D adeo sorores Theclam, Anastasiam et Annam aula ejicit, Pulcheriam vero, uti matri prædilectam, in monasterium Gastria dictum misit; tumque brevi post, omnes una conflans, monastico indutas habitu in monasterio Gastria, coma multavit.

14. Porro senatu acclamante unus ipse rerum potitur, Bardamque magistrum creat ac legionum domesticum. Cumque mater non conciliaretur, quibus eum modis affligebat, et ob injustam Theoctisti cædem animo saucia, implacabilis inter eos erat inimicitia. Hancque adeo ipsam aula deturbans ad monasterium Gastria amandat. Illa nimio mœrore mente obruta, ac præ stupore sanis rationibus

A παλάτιον. Οἰκειωσάμενος δὲ καὶ τὸν Θεοφάνην πρωτοβεστιάριον ὡς ἠνδρειωμένον, τὸν ἐπιλεγόμενον [P. 533] Φάργανον, βουλὴν ποιοῦσι μετὰ Δαμιανοῦ τοῦ ἀνελεῖν Θεόκτιστον τὸν οὕτω συνήθως ἐπὶ τοῦ κανικλείου λεγόμενον. Πεισθεὶς δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Δαμιανοῦ ἐπὶ τούτῳ συνῄνεσε καὶ αὐτὸς γενέσθαι τοῦτο· Ἔλεγε γὰρ ὁ Βάρδας Δαμιανῷ, ὅτι *Ἕως ἐστὶ Θεόκτιστος μετὰ τῆς Αὐγούστης, οὐκ ἄρξει οὐδὲ ἐξουσιάσει ποτὲ ὁ βασιλεύς.* Ὁ δὲ Θεόκτιστος ἀπελθὼν ἐν τῷ λούσματι τῶν Ἀρεοβίνδου, ὡς ἔθος ἦν αὐτῷ, εἶτα ἐλθὼν εἰς τὰ ἀσηκρητεῖα, κρατῶν τὰς ἀναφορὰς εἰσῆλθεν εἰς τὸ Λαυσιακόν. Καὶ περιβλεψάμενος εἶδε Βάρδαν καθεζόμενον B ἔμπρακτον· καὶ ταραχθεὶς σφοδρῶς ἔφη, ὅτι *Ἐγὼ εἰσελθὼν εἰς τὴν Αὐγοῦσταν πάλιν ἐκδιώκω αὐτόν.* Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὸ Ὡρολόγιον, προϋπήντησεν αὐτῷ Μιχαὴλ ἅμα Δαμιανῷ καὶ οὐκ εἴασαν εἰσελθεῖν πρὸς Θεοδώραν, ἀλλ' ἐκελεύσθη μετ' ὀργῆς ἀνοῖξαι τὰς ἀναφορὰς καὶ ἀναγνῶναι ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Ἄκοντα δὲ τοῦτο ποιήσαντα ἀντέστρεψεν αὐτὸν εἰς τοὐπίσω ἐξελθεῖν. Ὁ δὲ πικρῶς δακρύων καὶ ὀλοφυρόμενος ἐξῆλθε. Συνήντησε δὲ αὐτῷ Βάρδας εἰς τὸ Λαυσιακὸν, καὶ ἤρξατο κατὰ κόρρης παίειν αὐτὸν καὶ τίλλειν τὰς τρίχας αὐτοῦ. Ἰδὼν δὲ ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης ὁ Μανιάκης ἀναστὰς ἀντέλεγε τῷ Βάρδᾳ· « Μὴ τύπτε τὸν λογοθέτην. » Οἱ δὲ σφάζουσιν αὐτὸν καὶ μεληδὸν κατακόπτουσιν εἰς τὸ Σκύθη, θηρῶν ὠμότητα καὶ ἀγριότητα ἐνδειξά- C μενοι.

ιγ'. Τοῦτο μαθοῦσα παρὰ τοῦ παπίου Θεοδώρα, ἐξελθοῦσα κατὰ τοῦ Μιχαὴλ, ὡς εἰκὸς, ἠγανάκτησε, καὶ τῶν λοιπῶν οἳ τὸν φόνον κατειργάσαντο. Καὶ τοῦ βασιλέως παντὶ τρόπῳ μηχανωμένου τὴν μητέρα ἐξιλεώσασθαι αὐτὴ ἀπαρηγόρητος ἔμεινε, μήτε τὴν ὀργὴν ἀφιεμένη μήτε παραμυθουμένη τισὶν, ἀλλ' ὡς κλύδων θαλάσσιος νουθετουμένη παρηγορεῖτο [81] καὶ κατεπείθετο. Ὅθεν μεταβαλὼν ὁ βασιλεὺς, ὥσπερ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν γνώμην, οὕτω δὴ καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἐνέργειαν, τοσούτοις τρόποις λυπεῖν αὐτὴν κατεπείγετο ὅσοις πρὸ τοῦ θεραπεύειν ἐσχη- D ματίζετο. Καὶ δὴ τὰς μὲν ἀδελφὰς αὐτοῦ, Θέκλαν, Ἀναστασίαν καὶ Ἄνναν, ἐξωθεῖ τοῦ παλατίου, καταγαγὼν εἰς τὰ Καριανοῦ, Πουλχερίαν δὲ ὡς ἠγαπημένην τῇ μητρὶ ἀπέστειλεν ἐν τῇ μονῇ τῶν Γαστρίων. Εἶθ' οὕτως [82] μετ' ὀλίγον ἑνώσας πάσας ἐν τῇ μονῇ τῶν Γαστρίων ἀπέκειρεν, περιβαλὼν αὐτὰς τὸ μοναδικὸν σχῆμα.

ιδ'. Ὑπὸ δὲ τῆς συγκλήτου εὐφημισθεὶς μόνος αὐτοκρατορεῖ, καὶ προβάλλεται Βάρδαν μάγιστρον [P. 534] καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν. Μὴ διαλλαττομένης δὲ τῆς [83] μητρὸς αὐτοῦ δι' ἃ ἐλύπει αὐτὴν καὶ τὴν ἄδικον σφαγὴν Θεοκτίστου, ἔχθρα ὑπῆρχεν ἀναμεταξὺ αὐτῶν ἄσπονδος. Ὁ δὲ καὶ ταύτην τοῦ παλατίου καταγαγὼν εἰς τὸ μοναστήριον τὰ Γαστρία καὶ αὐτὴν ἀποστέλλει. Ἥτις ἀθυμίᾳ μετεωρισθεῖσα

VARIÆ LECTIONES.

[81] οὐ παρηγορεῖτο margo P. [82] Legebatur οὕτω;. [83] τῆς om. P.

τὸν νοῦν, καὶ ὑπὸ ἐκπλήξεως ἀφαιρεθεῖσα καὶ τὸ A φρονεῖν, ἀνάξια ἑαυτῆς κατασκευάζει, βουλὴν κατὰ Βάρδα βουλευομένη, σὺν πολλοῖς καὶ ἄλλοις σχοῦσα κοινωνὸν καὶ τοῦ βασιλέως τὸν πρωτοστράτορα, ὅπως ὑποστρέφοντα Βάρδαν ἀπὸ τοῦ προαστείου αὐτοῦ τοῦ Κοσμιδίου ἀναιρήσωσιν αὐτόν. Ὧν ἡ μελέτη πρὸ τοῦ ἔργου φανερωθεῖσα κατ' ἐκείνων τῶν μελετησάντων τὸ κακὸν ἐξενήνοχε· φωραθέντες γὰρ καὶ κατασχεθέντες ἐν τῇ σφενδόνῃ τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν. Καὶ προβάλλεται Μιχαὴλ τὸν Βασίλειον ἀντὶ τοῦ τελευτήσαντος πρωτοστράτορα, ὁμοίως καὶ Βάρδαν τὸν θεῖον αὐτοῦ κουροπαλάτην.

ιε'. Ἔπεσε τότε κόνις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατενεχθεῖσα ἐπὶ τοὺς κεράμους αἱματώδης πλήρης· καὶ πολλοὶ εὕρισκον λίθους ἐν ταῖς ὁδοῖς ἢ κήποις ἐρυθροὺς ὡς αἷμα. Προβάλλεται δὲ Μιχαὴλ Ἀντίγονον τὸν υἱὸν B Βάρδα δομέστικον τῶν σχολῶν. Τὸν δὲ ἕτερον υἱὸν αὐτοῦ δοὺς γυναῖκα, εἰς ἣν καὶ ἐλοιδορεῖτο, προβάλλεται μονοστράτηγον τῶν Δυτικῶν. Συντόμως δὲ αὐτοῦ τελευτήσαντος, τῇ δὲ τοῦ διακαινησίμου προβάλλεται Μιχαὴλ Βάρδαν τὸν θεῖον αὐτοῦ Καίσαρα· ὃς ἐπὶ ἅρματος πορευθεὶς ἔδωκεν ὑπατείαν τῇ μέσῃ.

ις'. Ἐξῆλθε δὲ ὁ Ἄμερ, καὶ κατῆλθε μέχρι Σινώπης, ληϊσάμενος πάντα τὰ τῶν Ῥωμαίων· καὶ ὑπέστρεψε μὴ καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ. Ἐκστρατεύσας δὲ Μιχαὴλ ἅμα Βάρδᾳ Καίσαρι κίνησιν ποιεῖ κατὰ Μιχαὴλ ἄρχοντος Βουλγαρίας διά τε γῆς καὶ θαλάσσης, μαθὼν τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος λιμῷ τήκεσθαι. Οἱ δὲ Βούλγαροι τοῦτο μαθόντες ὡς ἦχον βροντῆς ὑπεκλίθησαν καὶ πρὸ τῶν ἀγώνων καὶ τῆς C μάχης περὶ τῆς νίκης ἀπέγνωσαν, καὶ Χριστιανοὶ γενέσθαι καὶ ὑποτάττεσθαι τῷ βασιλεῖ καὶ Ῥωμαίοις ᾐτήσαντο. Ὁ δὲ Μιχαὴλ τὸν μὲν ἄρχοντα αὐτῶν βαπτίσας καὶ δεξάμενος ἐπέθηκεν αὐτὸν τὸ αὐτοῦ ὄνομα, τοὺς δὲ μεγιστᾶνας αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει ἀγαγὼν ἐβάπτισεν αὐτούς, ἔκτοτε γενομένης εἰρήνης βαθείας.

ιζ'. Τὸν δὲ Ἄμερ ἐξελθόντα κατὰ Ῥωμανίας στρατηλάτης ὢν τῆς Ἀνατολῆς Πετρωνᾶς καὶ Νάσαρ τῶν βουκελλαρίων, [P. 535.] λοχήσαντες τὴν τῆς ὑποστροφῆς αὐτοῦ συναντῶσιν αὐτῷ εἰς τὸν Λαλακάωνα, καὶ συμβολῆς γενομένης τρέπουσιν Ἄμερ, καὶ φυγῇ χρησάμενον καταδιώκει αὐτόν τις τῶν κομήτων, καὶ τούτου τὴν κεφαλὴν ἄρας ἤγαγε Πετρωνᾷ τῷ στρατ- D ηλάτῃ. Εἰσελθόντες δὲ οἱ στρατηγοὶ μετὰ ἐπινικίων ἐθριάμβευσαν ταῦτα ἐν τῷ ἱππικῷ. Καὶ ἔκτοτε ἐγένετο εἰρήνη μεγάλη ἐν τῇ Ἀνατολῇ διὰ τὴν τοῦ Ἄμερ σφαγήν.

ιη'. Καὶ ἄλλων μὲν οἱ πόνοι καὶ τὰ κατὰ τῶν πολεμίων ἀνδραγαθήματα· ἡ δὲ τοῦ βασιλέως ἀγάπη πρὸς τὸν Βασίλειον ἐξέχυτο, καὶ τοῦτον μόνον εἶναι τὸν θεραπευτὴν αὐτοῦ.

ιθ'. Ἔκτισε δὲ Μιχαὴλ στάβλον τοῖς ἵπποις αὐτοῦ, κοσμήσας μαρμάροις καὶ ὑδάτων ἐπιῤῥοαῖς κατασκευάσας ὡραιότατον πάνυ. Καὶ τούτου τελεσθέντος, ἦν τις ἐν τῇ πόλει ὀνόματι Πέτρος λόγιος καὶ σκωπτικός, ὃν καὶ Πτωχομάγιστρον ἐκάλουν. Τοῦτον προσκαλεσάμενος Μιχαὴλ ἐν τῷ στάβλῳ ὑπ-

dejecta, haud satis ex sui ratione ac dignitate consilium init adversus Bardam, aliis quoque multis communi conjuratione, socium ipsum quoque imperatoris protostratorem habens. In eo conjuratio erat ut Bardam ex suburbano suo revertentem, cui Cosmidii nomen, interficerent. Detecta rei molitio, priusquam res præstaretur, adversus ipsos qui moliti essent avertit noxam. Deprehensi namque ac tenti in Circi funda capita posuerunt. Basilium 824 Michael exstincti loco prostratorem præficit; similiter etiam Bardam, avunculum suum, curopalatam.

15. Cecidit tunc pulvis e cœlo, delatus in tegulas ac lateres totus cruentus. Inventi a multis lapides in via aut hortis rubri coloris instar sanguinis. Michael Antigonum Bardæ filium scholarum domesticum præfecit. Alteri filiorum Bardas jungit conjugem, quacum malæ rei suspicio habebatur. Michael dominica post Pascha Bardam avunculum suum creat Cæsarem; qui curru vectus consularia per mediam urbem sparsit munera.

16. Egressus porro Amer Sinopem usque descendit, vastans omnia ac diripiens, quæ Romanæ essent ditionis; reversusque est, cum eum Romanus exercitus minime assecutus esset. Suscepta autem Michael cum Barda Cæsare expeditione motionem facit terra marique adversus Michaelem Bulgariæ principem, cum Bulgarorum gentem fame tabescere comperisset. Bulgari re audita haud secus ac tonitru perciti subfugerunt, ac ante certamina pugnamque omnem de victoria spem abjecerunt, Christianique fieri imperatorique subjici ac Romanis petierunt. Michael eorum principem baptizans, ejusque e sacro fonte susceptor, suo ex nomine Michaelem vocavit. Ejus vero proceres in urbem inductos perinde baptizavit. Quo ex tempore alta pax fuit.

825 17. Per id tempus, cum Amer adversus Romanam ditionem egressus esset, Petronas Asiaticorum militiæ magister et Nasar buccellariorum, illius in regressu obsidentes iter, in Lalacaone castra junxerunt, commissaque pugna Amerem in fugam vertunt: fugientem illum quidam comitum insequitur, ejusque tollens cervicem Petronæ magistro militiæ attulit. Ingressi urbem duces cum manubiis eos in Circo triumpho traduxerunt. Quo ex tempore pax magna in Oriente fuit ob eam Ameris cædem.

18. Ac quidem aliorum labores erant adversumque hostes fortia belli facinora; imperatoris vero dilectio in Basilium effusa erat, huncque unum sui cultorem ducebat.

19. Construxit Michael equis suis stabulum, marmoribus perornans aquarumque irriguis, elegantissimo opere fabricans. Quo absoluto, erat in urbe vir eruditus ac eloquio salsus, Petrus nomine quem Ptochomagistrum dicebant. Quo Michael in stabulum vocato ostendebat ei structæ ædis insul-

sum decorem ac elegantiam, ab eo inde laudem captans, dicensque sempiterna celebrandum se memoria, idcirco quod istud operis struxisset. Ad quem ille : *Justinianus Majorem exstruxit ecclesiam, ornans auro et argento pretiosisque marmoribus, nec ejus nunc memoria est. Tuque, imperator, structa stercorum domo ac equorum stabulo, eo nomine* **826** *celebri te fore memoria dicis?* Exspectata ille frustratus laude, itaque accensus, cæsum Ptochomagistrum tractumque ejicit.

20. Percrebescente fama de Barda Cæsare, commisceri eum fœdis amoribus cum nuru sua, audiens Ignatius patriarcha sæpe admonuit ab ejusmodi abscedere scelere, nec vulgo scandalum esse, qui virtutis exemplum et castæ vitæ esse deberet. Noluit ille saniorem mentem assumere. Ac vero cum aliquando sacra mysteria percepturus esset, repulit eum patriarcha, ut qui canonibus atque monitis morem non gereret. Bardas ira animo percitus monitorem ut improbum ac corruptorem ecclesia ejicit, ac quæ numerum superent, dirissimisque tormentis ut abdicare cogat virum, subjicit; cujus nihil expugnata constantia, ejus loco Photium patriarcham præfecit, eo tempore a secretis primi dignitate fulgentem ac eruditissimum valde.

21. Imperator expeditione suscepta adversus Agarenos profectus est, relicto in urbe, cujus servandæ curam haberet, Oorypha præfecto. Is, cum necdum aliquid imperator peregisset eorum quæ moliebatur atque animo destinasset, impios Russos advenisse nuntio significat atque jam Mauropotamum assecutos esse. Ac quidem imperator ab eo quod instituerat revocatus itinere, cujus causa dimisit, regalis nihil fortisque animi fecit. Russi porro intra Hierum penetrantes multas Christianorum **827** patrarunt cædes ac insontem sanguinem effudere. Erant autem naves ducentæ, quibus urbem obsedere ingentique oppidanos timore affecere. Imperator cum venisset, vix trajicere potuit; venitque cum Photio patriarcha ad sanctæ Deiparæ Blachernarum ædem, ibique Numen placabant ac propitium reddebant. Tum cum canticis ac laudibus educentes sanctæ Dei Genitricis pallium, extrema ora mari instinxere; ac cum nulla spiraret aura, confestim venti irruerunt, marique sedato ac tranquillo procella fluctusque continui insurrexerunt. Iis confracta Russorum classis, paucæque admodum naves periculum evaserunt.

22. Barda porro Cæsare solemni pompa cum chlamyde purpurei coloris procedente, Damianus ibi patricius sacrique cubiculi præfectus intimus in horologio sedens honoris causa non assurrexit. Quo viso Cæsar gravi ira exarsit, ingressoque eo in triclinium aureum, ac cum impe-

ἐδείκνυεν αὐτῷ τὴν ἄλογον τοῦ κατασκευασθέντος οἴκου εὐπρέπειαν, ὡς βουλόμενος ἐπαινεθῆναι παρ' αὐτοῦ, εἰπὼν καὶ τοῦτο, ὡς « Ἀεὶ μνημονεύεσθαι μέλλω διὰ τὴν τοῦ ἔργου τούτου κατασκευήν. » Ὁ δὲ ἔφη τῷ βασιλεῖ· *Ἰουστινιανὸς ἔκτισε τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, κοσμήσας χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ μαρμάροις πολυτίμοις, καὶ μνήμη αὐτοῦ νῦν οὐκ ἔστιν. Καὶ σὺ, βασιλεῦ, κοπροθέσιον ποιήσας καὶ ἀλόγων ἀνάπαυσιν, καὶ λέγεις μνημονεύεσθαι διὰ τοῦτο;* Ὁ δὲ ἀποτυχὼν τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐπαίνων καὶ ὀργισθεὶς, τυπτόμενος καὶ συρόμενος ἐξεβλήθη ὁ Πτωχομάγιστρος.

κ'. Φήμης δὲ διαθεούσης περὶ Βάρδα Καίσαρος ὅτι τῇ νύμφῃ αὐτοῦ συμφθείρεται, τοῦτο ἀκούσας Ἰγνάτιος ὁ πατριάρχης πολλάκις παρῄνεσεν αὐτὸν ἀποσχέσθαι τοῦ τοιούτου μύσους καὶ μὴ πρόσκομμα εἶναι πολλῶν τὸν ἀρετῆς ὑπόδειγμα εἶναι ὀφείλοντα καὶ σώφρονος βίου. Ὁ δὲ φρονεῖν κατεπείγετο [84]. Καὶ δή ποτε μέλλοντα κοινωνεῖν τὸν Βάρδαν ὁ πατριάρχης ἀπώσατο ὡς μὴ πειθόμενον κανόσιν ἢ παραινέσεσιν· ὃς ὀργῇ πληγεὶς τὴν ψυχὴν τὸν παραινέτην ὡς ἄνομον καὶ φθορέα τῆς ἐκκλησίας ἐξέωσε καὶ βασάνοις ἀπείροις καὶ ἀνημέροις ὑπέβαλεν ὡς ποιῆσαι παραίτησιν. Τοῦ δὲ μὴ πεισθέντος Φώτιον πατριάρχην ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖ, πρωτασηκρῆτιν ὄντα τῷ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ καὶ λογιώτατον πάνυ.

κα'. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, καταλιπὼν ἐν τῇ πόλει ταύτην φυλάττειν Ὠορύφαν ὕπαρχον ὄντα, ὅστις οὔπω τοῦ βασιλέως μηδὲν ἐξ ὧν ἐμελέτα καὶ κατὰ νοῦν εἶχεν ἐργασαμένου [P. 536] τὴν τῶν ἀθέων Ῥὼς ἐμήνυσεν ἄφιξιν, γεγενημένους ἤδη κατὰ τὸν Μαυροπόταμον. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ τῆς ἐχομένης μετεσχέθη ὁδοῦ, καὶ δι' ἣν ταύτην ἀφῆκεν, οὐδὲν βασιλικὸν καὶ γενναῖον εἰργάσατο. Οἱ δὲ Ῥὼς φθάσαντες ἔνδον τοῦ Ἱεροῦ γενέσθαι πολὺν εἰργάσαντο φόνον Χριστιανῶν καὶ ἀθῷον αἷμα ἐξέχεον. Ὑπῆρχον δὲ πλοῖα διακόσια, ἃ περιεκύκλωσαν τὴν πόλιν καὶ πολὺν φόβον τοῖς ἔνδοθεν ἐνεποίησαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς καταλαβὼν μόλις ἴσχυσε διαπεράσαι. Καὶ δὴ σὺν τῷ πατριάρχῃ Φωτίῳ εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Μητρὸς παρεγένοντο, κἀκεῖ τὸ Θεῖον ἐξιλεοῦντο καὶ ἐξευμενίζοντο. Εἶτα μεθ' ὑμνῳδίας τὸ ἅγιον τῆς Θεοτόκου ἐξαγαγόντες ὠμοφόριον τῇ θαλάσσῃ ἄκρως προσέβαψαν, καὶ νηνεμίας οὔσης εὐθὺς ἀνέμων ἐπιφοραὶ καὶ τῆς θαλάσσης ἠρεμούσης κυμάτων ἐπαναστάσεις ἀλλεπάλληλοι ἐγένοντο, καὶ τὰ τῶν ἀθέων Ῥὼς πλοῖα κατεάγησαν, ὀλίγων ἐκπεφευγότων τὸν κίνδυνον.

κβ'. Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προελεύσει διερχομένου μετὰ σκαραμαγγίου ὀξέος εἰς τὸ Ὡρολόγιον καθεζόμενος Δαμιανὸς ἐκεῖσε πατρίκιος, ὁ καὶ παρακοιμώμενος, οὐχ ἐπηγέρθη τιμῆσαι αὐτόν. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Καῖσαρ ἐθυμώθη λίαν· καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς τὸν Χρυσοτρίκλινον καὶ συγκαθεσθέντος τῷ βασιλεῖ

VARIÆ LECTIONES.

[84] οὐ κατεπείθετο margo P

καὶ δακρύοντος ἀπὸ ὀργῆς καὶ θυμοῦ ἠρώτησε τὴν αἰτίαν ὁ βασιλεύς. Ὁ δὲ ἔφη, ὅτι *Δαμιανὸς δὴ ὁ παρακοιμώμενος εἰς ὄνειδος ἐμοῦ καὶ τῆς σῆς βασιλείας οὐκ ἐπηγέρθη μοι ἐνώπιον τῆς συγκλήτου.* Θυμωθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς Μαξιμιανόν τινα κοιτωνίτην παρευθὺ προστάττει ἆραι Δαμιανὸν καὶ ἐν τῷ ἐμπορίῳ τοῦ Ἁγίου Μάμαντος ἀπαγαγεῖν, καὶ τοῦτον ἀποκεῖραι καὶ ποιῆσαι μοναχὸν, καὶ προστάξαι φρουρεῖσθαι· καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ προβάλλεται Βασίλειος ὁ πρωτοστράτωρ παρακοιμώμενος. Ἐζηλοτύπησε δὲ ὁ Καῖσαρ τοῦτο ἀκούσας, καὶ ἔκτοτε ἐζήτει ἀποκτεῖναι Βασίλειον,

peratore sedente exque ira ac furore flente, sciscitatus est imperator ejus tantæ commotionis quid illi causæ esset. Respondit ille : *Quia nimirum Damianus accubitor, meo tuæque majestatis probro, coram senatu mihi non assurrexit.* Iratus imperator Maximianum quendam cubicularium confestim jubet tollere Damianum, atque ad S. Mamantis emporium adductum ibi detondere ac facere monachum, et ut tuto servetur ac carcere teneatur jubere. Eadem ipsa die Basilius protostrator accubitor (sacri cubiculi præfectus intimus) promovetur. Hoc audito **828** Cæsar æmulatione accensus est, ac jam tum Basilio necem inferre quærebat,

κγ'. Ἐχώρισε Βασίλειον ὁ Μιχαὴλ τῆς ἰδίας γυναικὸς Μαρίας, δεδωκὼς αὐτῷ γυναῖκα Εὐδοκίαν τὴν Ἰγγηρῖναν, διορισάμενος αὐτῷ κυρίαν αὐτὴν ἔχειν· ἦν γὰρ αὐτὴ τοῦ βασιλέως παλλακὴ, καὶ πάνυ ἠγάπα αὐτὴν ὡς εὐπρεπῆ. Τῇ δὲ προτέρᾳ αὐτοῦ γυναικὶ Μαρίᾳ δοὺς χρυσίον καὶ ἄλλα τινὰ ἀπέστειλεν ἐν Μακεδονίᾳ εἰς τὰ ἴδια. Θέκλαν δὲ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν προσήρμοσε Βασιλείῳ τοῦ ἔχειν ἰδίως.

23. Michael Basilium a propria uxore Maria divortio sejunxit, Eudocia Ingerina illi tradita conjuge, jubens illi ut dominam ipsam haberet; quippe quæ imperatoris pellex esset, eamque is velut decoram valde diligeret. Priori ejus uxori Mariæ dato auro aliisque nonnullis muneribus, in Macedoniam ad suos remisit. Theclam vero sororem Basilio aptavit, ut propriam eam haberet.

[P. 537] κδ'. Ἔκτοτε δὲ ὑπεβλέποντο ἀλλήλους ὅ τε Καῖσαρ καὶ ὁ Βασίλειος, ζητοῦντες πῶς ἕτερος τὸν ἕτερον ἀνελεῖ. Ἰδίως δὲ ἐλοιδόρει Βασίλειος βασιλεῖ τὸν Καίσαρα ὡς κατ' αὐτοῦ μελετῶντα. Ὁ δὲ ταῦτα ὡς λῆρον ἤκουεν. Ὁ δὲ Βασίλειος σπεύδων πληροφορῆσαι τὸν βασιλέα συμφιλιοῦται Συμβατίῳ πατρικίῳ καὶ λογοθέτῃ τοῦ [85] δρόμου, γαμβρῷ δὲ τοῦ Καίσαρος· καὶ δι' ὅρκων ἐβεβαιώσαντο ἀλλήλους ἐν ὁμονοίᾳ καὶ διηνεκεῖ ἀγάπῃ εἶναι. Ἐπληροφόρησε δὲ καὶ Συμβάτιον ὁ Βασίλειος δι' ὅρκων φρικτῶν, ὡς «Τοῦ βασιλέως ἀγάπην πολλὴν ἔχοντος πρὸς σὲ, κἀμοῦ σπουδάζοντος τὰ ὑπὲρ σοῦ, μελετᾷ μὲν προβαλέσθαι Καίσαρα, ἀλλὰ διὰ τὸν πενθερόν σου τοῦτο ἀδυνατεῖ ποιῆσαι.» Ὁ δὲ ἀπατηθεὶς τοῖς ὅρκοις τοῦ Βασιλείου γένονε κατὰ τοῦ Καίσαρος Βάρδα τοῦ ἰδίου πενθεροῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν βασιλέα ἐξωμόσατο πληροφορῆσαι αὐτὸν, ὅτι «Ὁ Καῖσαρ βούλεταί σε ἀνελεῖν,» ἐξειπὼν καὶ τὰ τῆς βουλῆς.

24. Ex tunc autem alter alterum suspectum habebat, tum scilicet Cæsar tum Basilius, et quærebant qua ratione sibi mutuo necem consciscerent. Seorsum vero Basilius apud imperatorem Cæsari obtrectabat, quasi is adversus illum machinaretur. Id enimvero imperator ut delirium habebat. Itaque imperatorem certiorem facere satagens, amicitia jungitur Symbatio patricio ac publici cursus logothetæ Cæsarisque genero, mutuamque jurejurando obstrinxere fidem in concordia jugique secum ambos dilectione versaturos. Sed et tremendis juramentis Basilius Symbatio fidem facit, multum eum diligi ab imperatore, esseque illi constitutum, ipso præsertim ejus illi auctore remque satagente, ut Cæsarem proveheret, propter ejus tamen socerum rem illi præstare non licere. Quibus juratis Basilii verbis adversus Bardam suum socerum stetit; ingressusque ad imperatorem jurejurando affirmavit, fidem se facturum **829** quod in ejus Cæsar conspiraverit necem; simul etiam enarrans quæ essent conjurationis.

κε'. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς ὅρκοις τοῦ Συμβατίου πεισθεὶς καὶ τοῖς λόγοις τοῦ Βασιλείου βεβαιωθεὶς ἐνδομύχει κατὰ τοῦ [86] Καίσαρος. Εἰδὼς δὲ Βασίλειος ὅτι πάντα καλῶς κατὰ τοῦ Καίσαρος συνεσκεύασται, ἐν τῇ πόλει μὴ δυνάμενος τοῦτο ποιῆσαι, πείθει τὸν βασιλέα κινῆσαι στόλον καὶ στρατὸν κατὰ τῆς Κρήτης. Τούτου δὲ γενομένου Λέων ὁ φιλόσοφος Βάρδα [87] τὸν Καίσαρα παρῄνει ὑποστέλλεσθαι καὶ τηρεῖν ἑαυτὸν ἀπὸ Βασιλείου. Ὁ δὲ Καῖσαρ τὸν βασιλέα πάλιν ἐπεφώνει τοῦ φείδεσθαι Βασιλείου.

25. Porro imperator Basilii juramentis ac sermonibus confirmatus intus animo adversus Cæsarem consilia condebat. Sciens autem Basilius rite illi omnia adversus Cæsarem instructa, cum in urbe rem exsequi non posset, auctor est imperatori ut classem ac copias adversus Cretam educat. Quo sic constituto, Leo philosophus Bardam Cæsarem serio hortabatur ut se subduceret sibique a Basilio caveret. Cæsar vero rursum imperatorem clamabat in Basilium indulgentiorem esse.

κς'. Γενομένης δὲ τῆς προελεύσεως εἰς τὰ Χαλκοπρατεῖα τῷ Εὐαγγελισμῷ, καὶ τῆς εἰσόδου γενομένης καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τελεσθέντος, ἀνῆλθεν ὁ πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Καίσαρι καὶ τῷ παρακοιμωμένῳ ἐν τοῖς κατηχουμένοις, τοῦ

26. Solemni autem ad Chalcopratia in die Annuntiationis processu, factoque rei sacræ introitu ac perlecto Evangelio, Photius et imperator cum Cæsare et accubitore ad catechumena ascenderunt, habente patriarcha in manibus pretiosum Domini

VARIÆ LECTIONES.

[85] τοῦ om. P. [86] τοῦ om. P. [87] Βάρδαν?

nostri Jesu Christi sanguinem; intingentesque tum imperator tum Basilius venerandas subscripsere cruces, jurejurando affirmantes Cæsari ut omni excusso metu cum eis in castra exiret. Manifeste enim Leo philosophus admonebat Bardam ne cum eis exiret: id si fecisset, reversurum non esse.

27. Actis jam Paschæ solemniis profectus imperator cum ingentibus copiis in Thracesiorum provinciam descendit. Cumque ad Cepos castra **830** posuissent, Basilius accubitor consilium subornabat ut Cæsarem neci traderet. Erant autem in conjuratione Maurianus et Symbatius et Asylæo ejus patruelis et Petrus Bulgarus et Joannes Chaldus, et Constantinus Toxaras. Joannes autem Neatocometes rem cognovit, profectusque ad Cæsaris tentorium sub solis occasum, ac cum Procopio locutus Cæsaris protovestiario servo, affirmabat cras membratim concidendum ipsorum dominum Cæsarem. Quibus Cæsari auditis, dixit Procopio: *Vadens dicito Neatocometi: Deliras. Scis te juvenem esse, nec te decet patricii dignitate ornari. Tu enim eam ob rem hæc zizania disseminas.* Insomnis itaque noctem agens, profundo statim diluculo suis omnibus in consilium vocatis nota fecit quæ dicta ad eum essent, rogans ac quærens quid illi consultum putarent. Ad quem Philotheus protospatharius et generalis ipsi amicissimus ait Cæsari: *Cras, domine, aurea tua chlamyde cæsii coloris indutus te ipsum inimicis tuis coram exhibe, et a facie tua fugient.*

28. Orto itaque sole, conscenso equo ad imperatoris tentorium splendido amictu multoque stipatus satellitio venit, protostratorem ac armigerum virum strenuum Argyrum habens. Constantinus Toxaras Basilii jussu ei obviam, venerantis specie accipiens, venit; regressusque Cæsaris adventum Basilio nuntiavit. Basilius egressus et **831** ipsa venerans salutavit, prehensumque manu ad imperatorem adduxit. Tum Cæsar eum imperatore sedens: *Cum omnes jam*, inquit, *copiæ congregatæ sint, jube, domine, in Cretam trajicere.* Retro prope Basilius stans manu Cæsari minas intentabat. Conversusque repente Cæsar Basilium sibi minitantem vidit, moxque Basilius ensem illi adegit, ac qui illi comites erant reliqui, frustratim ipsum conciderunt, spectante imperatore ac conticescente.

29. Hora erat diei tertia; confestimque imperator et Basilius in urbem reversi sunt. Procedentibus vero in via ad Acriti emporium, magna populi multitudine congregata, ut imperatorem videret, quidam monachi habitu indutus, in excelsa stans petra, magna voce imperatori clamabat: *Egregiam vero expeditionem fecisti, o imperator, qui propinquum tuum et patrium sanguinem ense sustuleris. Væ tibi, væ tibi, quod hæc egeris!* Actus furore impera-

A πατριάρχου ἐπὶ χεῖρας ἔχοντος τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ βάψαντες ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ Βασίλειος τοὺς τιμίους ὑπέγραψαν σταυρούς, ὅρκῳ βεβαιοῦντες τὸν Καίσαρα ἀφόβως συνεξελθεῖν μετ' αὐτῶν ἐν τῷ ταξειδίῳ. Φανερῶς γὰρ Λέων ὁ φιλόσοφος παρεγγυᾶτο τῷ Βάρδᾳ μὴ ἐξελθεῖν σὺν αὐτοῖς· ἐξερχόμενον γὰρ ἔλεγε μὴ ὑποστραφῆναι.

κζ'. Ἀπὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα ἀπάρας ὁ βασιλεὺς μετὰ πολλοῦ στρατοῦ κατέλαβεν ἐν τῷ θέματι τῶν Θρακησίων. Ἀπληκευσάντων δὲ αὐτῶν εἰς Κήπους Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος [P. 538] βουλὴν ἐποιεῖτο ἀνελεῖν τὸν Καίσαρα. Ὑπῆρχε δὲ ἐν τῇ βουλῇ Μαυριανὸς καὶ Συμβάτιος καὶ Ἀσυλαίων ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ καὶ Πέτρος ὁ Βούλγαρος καὶ Ἰωάννης ὁ Χάλδος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Τοξαρᾶς. Ἰωάννης
B δὲ ὁ Νεατοκωμήτης διέγνω ταῦτα· καὶ κατελθὼν εἰς τοῦ Καίσαρος τένταν τοῦ ἡλίου δύνοντος, καὶ συντυχὼν Προκοπίῳ πρωτοβεστιαρίῳ τοῦ Καίσαρος, διεβεβαιοῦτο, ὅτι « Αὔριον μεληδὸν κατακόπτεται ὁ δεσπότης ὑμῶν ὁ Καῖσαρ. » Ὁ δὲ Καῖσαρ ταῦτα ἀκούσας εἶπε Προκοπίῳ· *Ἀπελθὼν εἰπὲ τῷ Νεατοκωμήτῃ, ὅτι Ληρεῖς. Οἶδας ὅτι νέος εἶ, καὶ οὐ πρέπει σοι ἡ τοῦ πατρικίου ἀξία· σὺ γὰρ διὰ τοῦτο τὰ ζιζάνια αὐτὰ ἐγείρεις.* Ἄυπνος δὲ διατελέσας, ὄρθρου βαθέος τοὺς αὐτοῦ πάντας προσκαλεσάμενος διεσάφησε τὰ λαληθέντα αὐτῷ, βουλὴν ἐπιζητῶν παρ' αὐτῶν. Φιλόθεος δὲ πρωτοσπαθάριος καὶ γενικὸς, προσφιλὴς αὐτοῦ ὤν, εἶπε τῷ Καίσαρι· *Αὔριον, ὦ δέσποτα, περιβαλοῦ τὸν χρυσοπέρσικόν*
C *σου χιτῶνα, καὶ ὄφθητι τοῖς ἐχθροῖς σου, καὶ ἀπὸ προσώπου σου φεύξονται.*

κη'. Τοῦ ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἵππῳ ἐπιβὰς παραγένετο πρὸς τὴν κόρτην τοῦ βασιλέως μετὰ στολῆς λαμπρᾶς, πολλῶν περικυκλούντων αὐτὸν, ἔχων πρωτοστράτορα [88] γενναῖον τὸν Ἀργυρόν. Κωνσταντῖνος ὁ Τοξαρᾶς τῇ Βασιλείου... προϋπήντησε. Προσκυνήσας αὐτὸν καὶ ὑποστραφεὶς ἐμήνυσε Βασιλείῳ τὴν τοῦ Καίσαρος ἄφιξιν. Βασίλειος δὲ ἐξελθὼν προσεκύνησεν αὐτὸν, καὶ τῇ χειρὶ κρατήσας προσήγαγε πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ Καῖσαρ συγκαθεσθεὶς τῷ βασιλεῖ ἔφη· *Τοῦ λαοῦ παντὸς, ὦ δέσποτα, συνηγμένου πρόσταξον διαπερᾶσαι ἐν τῇ Κρήτῃ.* Ὄπισθεν δὲ ἐπιστὰς ἑστὼς ὁ Βασίλειος τῇ χειρὶ διηπείλει τὸν Καίσαρα. Αἴφνης δὲ ἐπιστραφέντος τοῦ Καίσαρος
D καὶ ἰδόντος αὐτὸν ἀπειλούμενον, παρευθὺ Βασίλειος δέδωκεν αὐτῷ μετὰ τοῦ ξίφους, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μετ' αὐτοῦ μεληδὸν κατέκοψαν αὐτὸν, τοῦ βασιλέως βλέποντος καὶ σιωπῶντος.

κθ'. Ὥρα δὲ ἦν τρίτη τῆς ἡμέρας. Εὐθέως δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Βασίλειος ἐπὶ τὴν πόλιν ὑπέστρεψαν. Ἐρχομένων δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν, κατὰ τὸ ἐμπόριον τοῦ Ἀκρίτου, λαοῦ πολλοῦ συνηγμένου ἰδεῖν τὸν βασιλέα, εἷς τις μοναχικὸν σχῆμα περιβεβλημένος, ἐφ' ὑψηλῆς στὰς πέτρας, ἐφώνει μεγάλως τῷ βασιλεῖ· *Καλὸν ταξείδιον ἐποίησας, ὦ βασιλεῦ, τὸν ἴδιον συγγενῆ καὶ τὸ πατρῷον αἷμα ξίφει ἀνελών. Οὐαί σοι, οὐαί σοι ὅτι ταῦτα ἐποίησας!* Θυμωθεὶς δὲ ὁ βα-

VARIÆ LECTIONES.

[88] προτροπῇ addit margo P.

σιλεὺς καὶ ὁ Βασίλειος ἀποστέλλουσι μαγγλαβίτην τὸν Μωροθεόδωρον τὸν μοναχὸν ξίφει ἀνελεῖν. Οἱ δὲ λαοὶ ἐπιδραμόντες πρὸς τὸν ἀποσταλέντα προεφασίσαντο [P. 539] ἄνουν καὶ δαιμονῶντα αὐτὸν εἶναι, καὶ οὕτως μόλις παρῆλθε τὴν τιμωρίαν ὁ μοναχός.

λ'. Ὀψὲ δὲ σαββάτῳ τῆς Πεντηκοστῆς ἐδήλωσε Φωτίῳ τῷ πατριάρχῃ ὁ βασιλεὺς, διὰ Ῥενταχίου πρωτοβεστιαρίου αὐτοῦ, τὴν ἀναγόρευσιν τῆς βασιλείας ποιῆσαι Βασιλείου. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθον δύο σελλία. Οἱ δὲ λαοὶ διεταράχθησαν πῶς ἑνὸς βασιλέως ὄντος δύο σελλία ἐξῆλθον. Τοῦ βασιλέως διερχομένου ἐν τῇ προελεύσει ὄπισθε Βασίλειος περιεπάτει, φορῶν σκαραμάγγιον μετὰ σπαθίου, ὡς ἔθος τοῖς παρακοιμωμένοις. Μέχρι δὲ τῶν βασιλικῶν πυλῶν εἰσελθὼν ὁ βασιλεὺς οὐκ ἀπέθετο τὸ στέφος, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς βασιλεῦσιν, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ εἰσῆλθε μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν. Καὶ ἀντιστραφεὶς ἀνέβη πρὸς βαθμοὺς ἐστεμμένος, καὶ ὑποκάτω τοῦ βασιλέως Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος, κάτωθεν δὲ Βασιλείου Λέων ὁ Κάστωρ καὶ ἀσηκρῆτις, ἔχων τόμον ἐπὶ χεῖρας, καὶ Μιχαὴλ πραιπόσιτος ὁ Ἀγγούρης καὶ οἱ δήμαρχοι ἅμα τοῖς δήμοις. Ἤρξατο οὖν Λέων ὁ ἀσηκρῆτις ἀναγινώσκειν, λέγων, ὅτι *Βάρδας ὁ Καῖσαρ ἐβουλεύσατο κατ' ἐμοῦ ἀνελεῖν με, καὶ διὰ τοῦτο ὑπεξήγαγέ με τῆς πόλεως. Καὶ εἰ μὴ διὰ Συμβατίου καὶ Βασιλείου ἐμηνύθην* [89], *οὐκ ἂν ἐν τοῖς ζῶσιν ἤμην. Ἐτελεύτησε δὲ ὑπὸ τῆς ἰδίας ἁμαρτίας. Θέλω δὲ Βασίλειον παρακοιμώμενον, ὡς πιστὸν ὄντα καὶ φυλάττοντα τὴν ἐμὴν βασιλείαν καὶ τοῦ ἐχθροῦ ἐλευθερώσαντά με καὶ πόθον πολὺν πρός με ἔχοντα, εἶναι φύλακα τῆς ἐμῆς βασιλείας καὶ προνοητὴν, καὶ ὑπὸ πάντων εὐφημεῖσθαι ὡς βασιλέα.* Βασίλειος δὲ ἐπληροῦτο δακρύων. Καὶ δέδωκεν ὁ βασιλεὺς Φωτίῳ πατριάρχῃ τὸ στέμμα, ἄρας ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ὃς εἰσαγαγὼν ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ ἐποίησεν ἐπ' αὐτῷ εὐχήν. Καὶ οἱ πραιπόσιτοι ἐνέγκαντες διαιτήσιον καὶ τζαγγία ἐνέδυσαν [90] τὸν Βασίλειον, ὅστις βαλὼν τὴν χλαμύδα ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχης, καὶ ἦρεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως τὸ στέμμα, καὶ ἐπέθηκεν αὐτὸ τῷ Βασιλείῳ. Καὶ τῶν σκήπτρων πεσόντων, ὡς ἔθος, ἔστεψεν ὁ Μιχαὴλ τὸν Βασίλειον, καὶ εὐφήμησαν πάντες· *Μιχαὴλ καὶ Βασιλείου πολλὰ τὰ ἔτη!* Ὁ δὲ τὸν τόμον ἐπαναγνοὺς Κάστωρ ἀσηκρῆτις ἐξελθὼν ἐν Νικομηδείᾳ, καὶ ἐλθὼν εἰς μονὴν ἀνδρείαν, ἔμεινε μέσον τοῦ λιβαδίου. Ἦν δὲ ἐκεῖσε φρέαρ, καὶ ἐμπεσὼν ἐν αὐτῷ ἀπεπνίγη, καὶ ἐτάφη ἐκεῖ.

λα'. Συμβάτιος δὲ ὁ γαμβρὸς τοῦ Καίσαρος, ἀποτυχὼν τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξίας, ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη [P. 540] ὑπὸ τοῦ Βασιλείου, εἰς μῖσος κατὰ Βασιλείου κινεῖται. Καὶ συμβουλευσάμενος μετὰ Γεωργίου στρατηλάτου τοῦ Πηγάνη τῇ ἐπαύριον αἰτεῖται στρατηγὸν προβληθῆναι. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ προεβλήθη λογοθέτης τοῦ δρόμου ὁ Γοῦμερ, κἀκεῖνος κόμης τοῦ Ὀψικίου. Καὶ ἐξελθόντες ἅμα ὅ τε Συμβάτιος καὶ ὁ Πηγάνης ἤρξαντο καταστρέφειν τὸν λαὸν καὶ πυρ-

toi Basiliusque spiculatorem mittunt, qui monachi cervices abscindat. Accurrentes autem populi ad eum qui missus ad cædem fuerat, mentis sede dejectum hominem actumque a dæmone causantur, vixque in eum modum monachus pœnam effugit.

30. Sero autem, sabbato Pentecostes, significavit imperator Photio patriarchæ per Rentacium protovestiarium suum, ut Basilium imperatorem ejusque collegam acclamet. In crastinum vero geminæ sedes exierunt. **832** Mirari populus ac turbari, quomodo uno exsistente imperatore geminæ sedes exissent. Eunte autem solemni pompa imperatore Basilius a tergo incedebat, chlamydem cum minore ense, uti moris est accubitoribus portans. Cum autem ad regias usque portas imperator ingressus esset, non posuit coronam, sicut moris imperatoribus est, sed illa redimitus caput adusque sacras fores intravit; conversusque gradus stemmate caput cinctus ascendit. Subtus imperatorem erat Basilius accubitor; subtus Basilium vero Leo Castor a secretis, libellum in manibus habens, Michael item Angures præpositus, et factionum tribuni cum ipsis factionibus. Cœpit igitur Leo a secretis legere, dicens: *Bardas Cæsar contra me conjuravit, ut neci me traderet; eaque ratio est cur me eduxerit ex urbe. Ac nisi mihi a Symbatio et Basilio detectæ essent insidiæ, non esset mihi jam vita superstes. Porro mortuus est suo is scelere. Volo autem Basilium, ut qui fidelis sit meamque custodiat majestatem, ac qui ab hoste me liberaverit multaque me prosequatur amoris vi, mei esse imperii custodem, ejusque jura prospicere, et ab omnibus salutari tanquam imperatorem.* Porro Basilius lacrymis oppletus erat. Deditque imperator Photio imperatorium stemma, e suo demptum capite. Is in sanctam inducens mensam super ipso precem fudit. Præpositi quoque **833** Dictesium et regias afferentes vestes ac rubras ocreas Basilium calcearunt. Basilius abjecta chlamyde ad imperatoris pedes corruit. Exiitque patriarcha, ablatumque ex imperatoris capite stemma Basilio imposuit. Faustisque omnes vocibus ac ominibus Michaelis et Basilii annos multos conclamarunt. Qui autem tomum legerat Castor a secretis, Nicomediam egressus, ac cum in virorum monasterium venisset, in medio prati locique aquis irrigui constitit. Cumque ibi esset puteus, in ipsum lapsus eodem loco humatus fuit.

31. Symbatius vero affinis Cæsaris, Cæsaris ipse dignitate frustratus, ac sibi illusum a Basilio videns, odio in illum incitatur; communicatoque consilio cum Georgio magistro militiæ Pegane, die crastina armata militia ducem se præfici flagitat. Ejus vero loco Gumer publici cursus logotheta constitutus est, ipseque Opsicii comes. Egressique simul, tum Symbatius tum Peganes, agros evertere ac vineas ignique succendere cœpere (erat enim æstas), Michae-

VARIÆ LECTIONES.

[89] ἐμηνύθημαι P. [90] ἐνέδυσαν P.

lem solum faustis ominibus prosequentes Basilium vero abdicantes. Quibus cognitis imperatores reliquos duces ac tribunos infestis in eos progredi signis præcepere. Consilium autem iniens Nicephorus Maleinus schedulas misit inter milites, ut eos dolo caperent, non aperto Marte pugnarent atque in civile **834** bellum inciderent. Cunctique illos deseruere. Tentus vero Peganes est, sublatumque in urbem induxerunt. Huic imperatoris jussu Constantinus Myares præfectus lumina adimit. Collocato autem ei in Milio vasculum in manus dederunt, inque illud transeuntes jaciebant, si quid eis esset collibitum. Postque triginta dies captus est et Symbatius Armenius a Maleino in Celtzine in diversorio; induxitque eum dictus Maleinus ad imperatorem ad S. Mamantem; cujus et jussu Peganem in Symbatii occursum ducunt, dato ei cum sulfure testaceo turibulo, ut ei adoleret, alteroque oculo Symbatium cæcant; atque ejus dextera manu excisa, ad Lausi ædes ipsum collocant, vasculo in ejus sinu posito, in quod quisquis vellet aliquid mitteret. Post triduum eos domum reduxerunt, sub custodia servandos.

πολεῖν τάς τε χώρας καὶ ἀμπέλους (ἦν γὰρ καιρὸς τοῦ θέρους), εὐφημοῦντες Μιχαὴλ μόνον, τὸν δὲ Βασίλειον ἀποκηρύττοντες. Ταῦτα μαθόντες οἱ βασιλεῖς ἐκέλευσαν τοὺς λοιποὺς στρατηλάτας τούτους καταπολεμῆσαι. Βουλευσάμενος δὲ Νικηφόρος ὁ Μαλεῖνος ἔῤῥιψεν ἔγγραφον μέσον τοῦ λαοῦ, ἵνα δόλῳ τούτους κρατήσωσιν καὶ μὴ τῷ φανερῶς πολεμεῖν εἰς ἐμφύλιον ἐμπέσωσι πόλεμον. Καὶ πάντες εἴασαν αὐτούς. Ἐκρατήθη δὲ ὁ Πηγάνης, καὶ ἄραντες αὐτὸν εἰσήγαγον ἐν τῇ πόλει, καὶ τῇ προστάξει τοῦ βασιλέως τυφλοῖ αὐτὸν Κωνσταντῖνος ἔπαρχος ὁ Μυάρης, καὶ καθίσαντες αὐτὸν ἐν τῷ Μιλίῳ ἐπέδωκαν αὐτῷ σκεῦος ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, καὶ ἐπέῤῥιπτον αὐτῷ πάντες οἱ διαπορευόμενοι ἐν αὐτῷ, εἴ τι ἐκ προαιρέσεως εἶχον. Καὶ μεθ' ἡμέρας λ' ἐκρατήθη Συμβάτιος ὁ Ἀρμένιος ὑπὸ Μαλεΐνου ἐν Κελτζινῇ ἐν πανδοχείῳ, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα ὁ Μαλεῖνος ὄντα εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα. Καὶ προστάξει τοῦ βασιλέως ἄγουσι τὸν Πηγάνην εἰς ἀπάντησιν Συμβατίου, δόντες εἰς χεῖρας τοῦ Πηγάνη θυμιατήριον ὀστράκινον μετὰ θεαφίου θυμιᾷν αὐτόν. Καὶ ἀποτυφλοῦσι Συμβατίου τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν, καὶ ἐκκόπτουσι καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα, καὶ ἐκάθισαν αὐτὸν εἰς τὰ Λαύσου, καὶ δεδώκασι σκεῦος ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ, ἵνα ὃς ἔχει προαίρεσιν ἐπιῤῥίπτῃ αὐτῷ τι. Καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς ἀπήγαγον αὐτοὺς ἐν τοῖς ἰδίοις οἴκοις, ἔχοντες ἐν φρουρᾷ.

32. Porro Michael misso machinatore Damario, sic dicto, Constantinum Cabalinum e sepulcro educit; cujus sanum integrumque inventum cadaver est. Cumque vellet in saccum inferre, nec capere posset, ipsum involvit. Similiter etiam Joannem patriarcham e tumulo extulit cum suo humerali: genus id pontificiæ vestis. Jussuque imperatoris prætor ambos in prætorio inclusit, ac per Circensium tempus adductos ac **835** denudatos verberibus affecit, eorumque ossa mittens ad Amastriani combussit. Urnam vero Copronymi, quæ prasini marmoris esset ac mirabilis, serra secans columellas in templo a se in Pharo condito effecit.

λβ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ μηχανικὸν ἀποστείλας τὸν λεγόμενον Δαμάριον ἐξάγει Κωνσταντῖνον τὸν Καβαλλῖνον ἐκ τοῦ τάφου, ὃν εὗρεν ὑγιῆ· καὶ θέλων εἰσαγαγεῖν ἐν σάκκῳ, καὶ μὴ χωρούμενον, ἐνετύλιξεν αὐτόν. Ὡσαύτως καὶ Ἰωάννην πατριάρχην ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ τάφου ἅμα τοῦ ὠμοφορίου αὐτοῦ. Καὶ τούτους προστάξει τοῦ βασιλέως ἀπέκλεισεν ὁ ὕπαρχος ἐν τῷ πραιτωρίῳ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἱππικοῦ ἀγαγὼν αὐτοὺς καὶ ἀπογυμνώσας ἔτυψε μαγγλάβια, καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτῶν ἀποστείλας κατέκαυσεν ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ. Τὴν δὲ λάρνακα τοῦ Κοπρωνύμου πράσινον οὖσαν καὶ θαυμαστὴν διαπρίσας ἐποίησε στήθεα ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι ναῷ ἐν τῷ Φάρῳ.

33. Natus est Leo imperator ex Michaele et Eudocia Ingerina, cum adhuc Michael superstes esset, Kalendis Septembris, indictione quinta decima. Editis vero etiam imperator ad S. Mamantis Circensibus, equitat ipse primo munere venetus, Constantinus Armeniacus Thomæ patricii pater, excubiarum drungarius, Albus, Prasinus Agalianus, Crusas Russus lusit. Cumque victor exisset imperator, et in cena cum Basilio et Eudocia sederet, Basiliscianus patricius imperatorem laudabat, quod solerter ac egregie currum rexisset. Hunc imperator surgere jubet, rubrosque calceos illi detractos sibi assumere ac induere. Abnuente illo rem præstare, intentisque in Basilium oculis, imperator iræ impetu ac furore rem omnino præstare præcepit. Abnuente porro Basilio, rubras ei ocreas imposuit. Aitque imperator jurejurando ad Basilium: *Melius illi quam tibi conveniunt. Num enim non mihi*

λγ'. Ἐγεννήθη δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς [91] ἐκ Μιχαὴλ καὶ Εὐδοκίας τῆς Ἰγγηρίνης ἔτι περιόντος αὐτοῦ Μιχαὴλ, [P. 541] μηνὶ Σεπτεμβρίῳ α', ἰνδικτιῶνος ιε'. Ἐποίησε δὲ καὶ ἱππικὸν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι, ἱππεύσας βένετος· Κωνσταντῖνος δὲ ὁ ἐξ Ἀρμενίων ὁ πατὴρ Θωμᾶ πατρικίου, δρουγγάριος ὢν τῆς βίγλης, ἵππευσε λευκός· πράσινος δὲ ἵππευσεν Ἀγαλιανὸς, ῥούσιος δὲ ὁ Κρυσᾶς. Νικήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως καὶ ἐπὶ δεῖπνον καθεσθέντος ἅμα Βασιλείῳ καὶ Εὐδοκίᾳ, Βασιλισκιανὸς ὁ πατρίκιος ἐπῄνει τὸν βασιλέα ὡς εὐφυῶς ἐλάσαντα εἰς τὸ ἅρμα. Τοῦτον ἀναστῆναι κελεύσας ὁ βασιλεὺς τὰ τζαγγία αὐτοῦ προσέταξε σῦραι καὶ ὑποδήσασθαι. Τοῦ δὲ ἀνανεύοντος καὶ πρὸς Βασίλειον ἀποβλέποντος, ἐν θυμῷ προσέταττεν ὁ βασιλεὺς τοῦτο ποιῆσαι. Τοῦ δὲ Βασιλείου μὴ ἐπινεύσαντος αὐτῷ ὑπεδήσατο τὰ τζαγγία. Ἔφη δὲ ὁ βασιλεὺς μεθ' ὅρκου πρὸς Βασίλειον, ὡς *Ὑπὲρ σὲ κάλλιον αὐτῷ πρέπουσιν. Μὴ γὰρ οὐκ*

VARIÆ LECTIONES.

[91] ὅτι Λέων ὁ βασιλεὺς ὁ σοφὸς μπαστάρδος ἦν Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως margo P.

ἔχω ἐξουσίαν, ὡς σὲ βασιλέα ἐποίησα, καὶ ἄλλον A *ποιῆσαι;* καὶ ὠργίζετο κατὰ Βασιλείου θυμούμενος. Δακρύουσα δὲ ἡ Εὐδοκία ἔφη τῷ βασιλεῖ· *Τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα, δέσποτά μου, μέγα ἐστὶ, καὶ ἀναξίως καὶ ἡμεῖς ἐτιμήθημεν, καὶ οὐ δίκαιόν ἐστιν καταφρονεῖσθαι αὐτό.* Ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπε· *Μὴ λυποῦ ἐπὶ τούτῳ· καὶ γὰρ τὸν Βασιλισκιανὸν βασιλέα θέλω ποιῆσαι.*

λδʹ. Βασίλειος ἐν θυμῷ καὶ λύπῃ μεγάλῃ γέγονεν. Ἐξελθόντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ κυνηγίῳ, μοναχός τις ὑπαντήσας δέδωκεν αὐτῷ χαρτίον ἔχον[τα] τὴν κατ' αὐτοῦ μελετωμένην ἐπιβουλὴν ὑπὸ Βασιλείου. Ὁ δὲ ἀναγνοὺς καὶ θυμωθεὶς ἐμελέτα κατὰ Βασιλείου. Τῆς δὲ μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας καλεσάσης τὸν βασιλέα εἰς τὰ Ἀνθεμίου, ἀπέστειλε Ῥεντάκιον τὸν πρωτοβεστιάριον αὐτοῦ μετὰ ἑτέρων ἀνθρώπων B οἰκείων αὐτοῦ πρὸς τὸ θηρεῦσαί τι καὶ ἀποστεῖλαι τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Βασίλειος συνεσκευάζετο κατὰ Μιχαὴλ, καὶ ἦν σκυθρωπὸς πάνυ. Ἐπὶ δεῖπνον δὲ τοῦ βασιλέως καθεσθέντος, προσεκαλέσατο Εὐδοκίαν καὶ Βασίλειον συνδειπνῆσαι αὐτῷ. Τοῦ δὲ βασιλέως οἴνῳ πολλῷ χρησαμένου ἀναστὰς Βασίλειος ὡς διά τινα χρείαν, ἀπελθὼν ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ βασιλέως, διαστρέψας τὰ κλεῖθρα, δυνατὸς ὢν, ὡς μηκέτι κλείεσθαι τὴν θύραν, καὶ ἀπελθὼν συνεδείπνει μετὰ τοῦ βασιλέως. Τοῦ δὲ βασιλέως πάλιν οἰνωθέντος, τῆς Ἰγγηρίνης, ὡς ἔθος, αὐτῷ συγχαιρούσης, ἀναστὰς Μιχαὴλ χειροκρατούμενος παρὰ Βασιλείου ἀπῆλθεν ἐν τῷ κοιτῶνι· οὗ τὴν χεῖρα φιλήσας Βασίλειος ἐξῆλθεν. Ἔνδοθεν [P. 542] δὲ τοῦ κοιτῶνος ἦν Βα- C σιλισκιανὸς, τῇ κελεύσει τοῦ βασιλέως ἐν τῇ κλίνῃ Ῥενταχίου ὑπνώσας πρὸς φυλακὴν αὐτοῦ. Ἰγνάτιος δὲ κοιτωνίτης ἀπελθὼν τοῦ κλεῖσαι τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος διεστραμμένην, καὶ ἀπογνοὺς ἐκαθέσθη ἐπὶ τῆς κλίνης τίλλων τὰς τρίχας αὐτοῦ. Τοῦ δὲ βασιλέως ὑπὸ τοῦ οἴνου ὕπνῳ θανάτου παραπλήσιον [89] κοιμωμένου, ἀθρόως ἐλθὼν Βασίλειος μετὰ καὶ ἑτέρων τὰς θύρας ἀνέῳξεν· καὶ ἔμφοβος ἐξελθὼν Ἰγνάτιος ἀντέπιπτε Βασιλείῳ τοῦ μὴ εἰσελθεῖν. Πέτρος δὲ ὁ Βούλγαρος διὰ τῆς τοῦ Βασιλείου μασχάλης διελθὼν πρὸς τὴν κλίνην τοῦ βασιλέως ἐκρατεῖτο παρὰ Ἰγνατίου ἀντιπίπτοντος αὐτῷ. Ἔξυπνος ἐγένετο ὁ βασιλεύς. Ἰωάννης δὲ ὁ Χάλδος παρευθὺ μετὰ τοῦ ξίφους δοὺς τῷ βασιλεῖ ἀπέκοψε τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰακωβίτζης ὁ ἀπελάτης ὁ Πέρσης τὸν Βασι- D λισκιανὸν ξίφει τρώσας ἔῤῥιψεν αὐτὸν ἄνωθεν κάτω. Μαριανὸς δὲ καὶ Βάρδας ὁ πατὴρ Βασιλείου τοῦ ῥαίκτορος καὶ Συμβάτιος ὁ ἀδελφὸς Βασιλείου καὶ Ἀσυλαίων ἐξάδελφος Βασιλείου καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Τοξαρᾶς ἵσταντο πρὸς φυλακὴν ἔξωθεν, καὶ οὐδεὶς τῶν μετὰ Μιχαὴλ ἔγνω τὰ γινόμενα. Συναθροισθέντες οἱ μετὰ Βασιλείου συνεβουλεύοντο. Ἀσυλαίων δὲ ἔφη πρὸς Βασίλειον, ὅτι *Εἰ καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐκόψαμεν, ἀλλὰ ζῶντα αὐτὸν εἰάσαμεν· καὶ ἐὰν ζῇ, τί ἀπολογησόμεθα;* καὶ χαριζόμενος Βασιλείῳ ὑποστρέψας εὗρε Μιχαὴλ χεῖρας μὲν μὴ ἔχοντα, ἐπὶ τῆς κλίνης δὲ κείμενον, ἐλεεινολογούμενον κατὰ Βα-

facultas est, qua te ratione imperatorem feci, etiam alium facere? Iraque ac furore in Basilium exæstuabat. Flens vero Eudocia dixit imperatori: *Imperii dignitas, domine mi, magna est; et nos supra meritum ea ornati sumus:* **836** *nec æquum est ut illa contemnatur.* Ad quam imperator: *Noli rem hanc moleste ferre: nam et Basiliscianum volo imperatorem facere.*

34. Ea re Basilius ira excanduit, magnusque eum dolor incessit. Egresso autem ad venandum imperatori factus obviam quidam monachus et libellum porrexit, quas ei Basilius struebat insidias continentem. Quo lecto, iraque percitus, adversus Basilium machinabatur. Cum autem Theodora mater imperatorem ad Anthemii ædes invitasset, misit ille Rentacium protovestiarium cum aliis protectoribus suis ac domesticis, ut venatu aliquid caperent, quod ad cenæ apparatum matri suæ mitteret. Porro Basilius insidias subornabat contra Michaelem, eratque mœstus valde. Sedente vero imperatore ad cenam, Eudociam et Basilium ad concenandum invitat. Imperatore autem multo jam gravi vino, surrexit Basilius quasi necessarii aliquid operis facturus, abiensque in sacrum cubiculum, ejus obturbata sera, ut qui vir potens esset, ut claudi jam fores non possent, ad concenandum imperatori rediit. Rursusque imperatore vino obruto, Ingerina ei ex more gratulante, surgens Michael, Basilio manum tenente in cubiculum abiit; cujus manum deosculatus Basilius egressus est. Erat intra cubiculum, imperatoris jussu, Basiliscianus in Rentacii lectulo custodiæ causa decumbens. Profectus Ignatius cubicularius ut ostium clauderet, seram obturbatam offendit; desperansque **837** vellens sibi capillos super lecto sedebat. Imperatore autem morti quam simillimum a vino somnum dormiente, ingressus repente cum aliis Basilius fores aperuit. Egressusque tremebundus Ignatius Basilio obsistebat, ne ingrederetur. Petrus vero Bulgarus sub Basilii axilla ad imperatoris lectum delapsus ab Ignatio tenebatur, ei obsistente. Inter quæ somno solutus est imperator. Moxque Joannes Chaldus gladio imperatori impacto ejus abscidit manus. Jacobitzes vero Apelates Persa, gladio Basilisciano adacto, vulneratum sursum infra excussit. Bardas autem Basilii rectoris pater, et Symbatius Basilii frater, ejusdemque patruelis Asylæon, nec non Constantinus Toxaras, foris stabant ad excubias, nec quisquam Michaelis protectorum atque hominum cognovit ea quæ fiebant. Congregati autem qui cum Basilio erant, quid facto illis opus esset, consultabant. Atque Sylæo ad Basilium: *Tametsi manus ejus præscidimus, at vivum tamen ipsum dimisimus. Ac siquidem vixerit, quid excusabimus?* Gratiamque facturus Basilio, reversus invenit Michaelem truncum quidem manibus, in lecto vero jacentem lugubrique adversus Basilium planctu quiritantem. In

VARIÆ LECTIONES.

[89] παραπλησίῳ?

quem ille stringens gladium in imperatoris præcordia, immaniter ejus discissis visceribus, adegit. Reversusque quasi nobili magnoque patrato facinore ad Basilium gloriabatur.

838 35. Mari vero procella jactato ac æstuoso, congregati unoque agmine ad fretum usque descenderunt; eoque superato ad Eulogii Persæ ædes venerunt, quo assumpto ad Marinæ venere ædes. Erat autem asser murum muniens, prehensisque Basilius suorum duobus, calce fortiter impacta, asserem infregit, et ad palatii usque fores pervasit. Eulogius vero Persa locutus est sua lingua Artabasdo fœderatorum comiti, Michaelem gladio sublatum esse, et ut imperatori aperiret. Currensque Artabasdus ad papiam, atque clavibus vi ei ablatis, aperuit imperatori. Ingressusque Basilius palatii claves in manibus tulit; ac mane Gregorium, cui Philemonis nomen, papiam constituit. Confestim vero ad S. Mamantis mittit, ac Eudociam Ingerinam cum magna pompa ac honore in palatium induxit. Sed et Joannem præpositum misit, ut tollerent Decapolitissam et ad parentes suos abducerent. Misit vero etiam Paulum cubicularium, ut Michaelis funus componeret, veniensque dextri sui equi, quem agebat, stragulo involutum, visceraque ejus extra pendere, invenit. Sed et ibi lugentes planctumque agentes matrem pariter sororesque offendit; inducensque cadaver in naviculam in monasterium, quod est Chrysopoli, ubi funerantes humarunt, trajecit.

A σιλείου. Ὁ δὲ τὸ ξίφος γυμνώσας ἀνηλεῶς ἔπηξε κατὰ τῆς καρδίας τοῦ βασιλέως, διασχίσας τὰ ἔγκατα αὐτοῦ. Καὶ στραφεὶς ἐνεκαυχᾶτο πρὸς Βασίλειον ὡς ἀνδραγάθημα μέγα πεποιηκώς.

λε'. Κλύδωνος δὲ ὄντος ἐν τῇ θαλάσσῃ, συναθροισθέντες κατῆλθον μέχρι καὶ τοῦ περάματος, καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὸν οἶκον Εὐλογίου τοῦ Πέρσου, καὶ τοῦτον ἄραντες ἦλθον εἰς τὰ Μαρίνης. Πλὰξ δὲ ἦν περιφράσσουσα τὸ τεῖχος, καὶ κρατήσας Βασίλειος δύο τῶν μετ' αὐτοῦ ὄντων καὶ λακτίσας κατέαξε τὴν πλάκα, καὶ εἰσῆλθον μέχρι τῆς πύλης τοῦ παλατίου. Εὐλόγιος δὲ ὁ Πέρσης ἐλάλησε τῇ αὐτοῦ γλώττῃ Ἀρταβάσδῳ ἑταιρειάρχῃ, ὡς «Ὁ Μιχαὴλ ξίφει ἐτελεύτησε· καὶ ἄνοιξον τῷ βασιλεῖ.» Καὶ ὁ Ἀρτάβασδος εἰσδραμὼν πρὸς τὸν παπίαν, καὶ ἄρας ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς
B βιαίως, διήνοιξε τῷ βασιλεῖ. Καὶ γενόμενος ἔνδοθεν Βασίλειος ἦρε τὰς κλεῖς τοῦ παλατίου ἐπὶ χεῖρας, καὶ τῇ ἕωθεν Γρηγόριον τὸν ἐπιλεγόμενον τοῦ Φιλήμονος ἐποίησε παπίαν. Παρευθὺ δὲ ἀποστέλλει ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι, καὶ εἰσήγαγεν Εὐδοκίαν [P. 543] τὴν τοῦ Ἴγγηρος μετὰ δόξης πολλῆς ἐν τῷ παλατίῳ. Ἀπέστειλε δὲ καὶ Ἰωάννην πραιπόσιτον τοῦ ἆραι τὴν Δεκαπολίτισσαν καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους γονεῖς ἀπαγαγεῖν. Ἀπέστειλε δὲ καὶ Παῦλον κοιτωνίτην τοῦ ἐνταφιάσαι Μιχαήλ. Καὶ ἀπελθὼν εὗρεν αὐτὸν ἐντετυλιγμένον ἐν τῷ σαγίσματι τοῦ δεξιοῦ ἵππου οὗ ἤλαυνεν, καὶ τὰ ἔγκατα αὐτοῦ ἔξωθεν ἐκκρεμάμενα. Εὗρε δὲ ἐκεῖ θρηνούσας καὶ ἐλεεινολογουμένας ἐπ' αὐτῷ τήν τε μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ· καὶ εἰσ-
C αγαγὼν εἰς πλοιάριον διεπέρασαν ἐν τῇ μονῇ τῆς Χρυσοπόλεως, κἀκεῖ αὐτὸν ἐνταφιάσασαι [93] ἔθαψαν.

IMPERIUM BASILII MACEDONIS.

839 1. Anno mundi 6367, divinæ autem incarnationis 867, imperavit Basilius cum Michaele annum 1, menses 4, solus vero annos 19. Præcepit autem præfecto Mariano Petronæ filio ut ascendens in forum, omni adjuncto populo, solum ipsum imperatorem renuntiaret.

2. Necessarium porro duxi divinam in eos scriptis consignare exhibitam ultionem, qui Michaelem neci tradiderunt; ac quæ eorum singulis diversis temporibus mala invenerint. Jacobitzes cum imperatore in Philopatio venans, delapso ipsi gladio, dum ipsum levaturus ex equo descendit, neu demisso ad terram usque pede, sed et altero in scala pensili detento, territo equo per cava voraginum locaque aspera ac scrobes distrahente membratim discerptus est. Joannes vero Chaldus, exercitus ductor in Chaldia, deprehensus res novas moliri adversus imperatorem, ejusdem jussu ab Andrea duce exercitus palo affixus est. Asylæo imperatoris patruelis ab ipso imperatore in suburbanum suum expulsus, cui Chartophylacis nomen, tanquam immitis sævusque in servos 840 suos ab eis noctu gladiis cæsus est; quos imperator captos membra-

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ.

α'. Τῷ ͵ϛτξζ' ἔτει [94] τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ωξζ', ἐβασίλευσε Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, μετὰ Μιχαὴλ ἔτος ἓν καὶ μῆνας δ', καὶ μόνος ἔτη ιθ'. Προσέταξε δὲ τῷ ὑπάρχῳ Μαριανῷ υἱῷ Πετρωνᾶ ἀνελθεῖν ἐν τῷ φόρῳ καὶ ἀναγορεῦσαι αὐτὸν μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ μόνον βασιλέα.

β'. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην γράψαι τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ γενομένην ἐκδίκησιν εἰς τοὺς τὸν Μιχαὴλ διαχειρισαμένους, καὶ ἃ πεπόνθεν ἕκαστος αὐτῶν ἐν διαφόροις καιροῖς. Ὁ μὲν οὖν Ἰακωβίτζης κυνηγῶν
D μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ Φιλοπατίῳ, τοῦ ξίφους αὐτῷ ἐκπεσόντος κατελθὼν τοῦ ἵππου, ἄρας αὐτὸ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ μὴ φθάσαντος τῇ γῇ ἐπιβῆναι, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἑτέρου κρατηθέντος ἐν τῇ σκάλᾳ, θροηθεὶς ὁ ἵππος διέσυρεν αὐτὸν καὶ [95] φάραγγας καὶ βοθύνους διελθὼν τοῦτον μεληδὸν διέσπασεν. Ἰωάννης δὲ ὁ Χάλδος στρατηλάτης γεγονὼς ἐν Χαλδίᾳ, καὶ φωραθεὶς κατὰ βασιλέως μελετῶν, προστάξει τοῦ βασιλέως ἀνεσκολοπίσθη παρὰ Ἀνδρέου στρατηλάτου. Ὁ δὲ ἐξάδελφος τοῦ βασιλέως Ἀσυλαίων ἐξωσθεὶς [96] παρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ προαστείῳ αὐτοῦ τῷ ἐπώνυμον τοῦ Χαρτοφύλακος, ὡς ἀπηνὴς καὶ ὠμὸς εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ ὤν, μαχαίραις παρ' αὐτῶν ἐν

VARIÆ LECTIONES.

[93] ἐνταφιάσασθαι P. [94] ἔτει om. P. [95] καὶ post αὐτὸν om. P. [96] ἐξορισθεὶς ?

νυκτὶ ἀνῃρέθη· οὓς ὁ βασιλεὺς κρατήσας καὶ μεληδὸν κατακόψας κατέκαυσεν ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ. Ὁ δὲ ἀπελάτης ὁ τοῦ Πέρσου σκωληκόβρωτος γενόμενος τοῦ ζῆν ἀπηλλάγη. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ Τοξαρᾶς εἰς Κιβυρραιώτας σπαθοκοπηθεὶς τελευτᾷ. Καὶ Μαριανὸς ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τὸν πόδα συντριβεὶς καὶ ὑπὸ σκωλήκων καταβρωθεὶς τελευτᾷ.

[P. 544] γ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς προελθὼν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν Χριστοῦ γενεθλίων ἐν τῇ προελεύσει εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐβάπτισε Στέφανον τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Ἀγαγὼν δὲ ἵππους λευκοὺς μετὰ ἁρμάτων ἐκάθισεν ἅμα τῇ Αὐγούστῃ. Καὶ ὁ πραιπόσιτος Βαάνης σὺν αὐτοῖς βαστάζων τὸ παιδίον μέχρι τοῦ παλατίου, τοῦ βασιλέως ῥίπτοντος ὑπατείαν ἐν τῇ ὁδῷ.

δ'. Ἐγένετο δὲ σεισμὸς τῇ ἑορτῇ τοῦ ἁγίου Πολυεύκτου μέγιστος, ὥστε τὴν γῆν σείεσθαι ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα. Ἔπεσε δὲ τότε καὶ ἡ σφαῖρα τοῦ ζῳδίου τοῦ φόρου, καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἡ ἐκκλησία ἣ λέγεται τὸ Σίγμα, ὥστε πάντας τοὺς ψάλλοντας ἐκεῖσε τελευτῆσαι. Λέων δὲ ὁ φιλόσοφος τυχὼν ἐκεῖσε ἔλεγε τοῖς ψάλλουσι καὶ πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐκεῖσε ἐξελθεῖν τῆς ἐκκλησίας· οἱ δὲ μὴ πεισθέντες συνετελέσθησαν ἅπαντες. Αὐτὸς δὲ ὁ φιλόσοφος εἰς κίονα ὑπὸ συστημάτων σταθεὶς μετὰ ἑτέρων δύο ἐσώθη, καὶ ἕτεροι πέντε μόνοι ὑποκάτω τοῦ ἄμβωνος.

ε'. Φώτιος δὲ ὁ πατριάρχης ἐλθόντος τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μέλλοντος αὐτοῦ κοινωνεῖν, τοῦτον λῃστὴν καὶ φονέα ἔλεγε καὶ ἀνάξιον τῆς θείας κοινωνίας. Ὁ δὲ θυμωθεὶς ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἤγαγε τόμον μετὰ Ῥωμαίων ἐπισκόπων, καὶ τοῦτον τοῦ θρόνου ἐξέωσεν, καὶ προεχειρίσατο Ἰγνάτιον τὸν ἐν ἁγίοις πατριάρχην τὸ δεύτερον. Ἐγεννήθη δὲ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς τοῦ Ἴγγηρος Εὐδοκίας, οὗτος παῖς γνήσιος ὢν Βασιλείου.

ς'. Ἐστράτευσε δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν τῶν εἰς Τεφρικὴν [97], καὶ πολέμους συνάψας ἡττήθη, καὶ πολλάκις συμβαλὼν Ἀγαρηνοῖς πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων ἀπεβάλετο. Ἐν δὲ τῇ τοιαύτῃ φυγῇ τοῦ βασιλέως Θεοφύλακτος ὁ Ἀβάστακτος, ὁ πατὴρ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος, διέσωσε τὸν βασιλέα παρὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν κρατούμενον. Ὃν ἐπιζητήσας ὁ βασιλεὺς μετὰ ταῦτα καὶ εὑρὼν καὶ γνωρίσας (πολλοὶ γὰρ ἔλεγον τῷ βασιλεῖ, ὅτι « Ἐγώ εἰμι »)...ὁ δὲ τὴν τιμὴν ἀφεὶς τόπον βασιλικὸν ᾐτήσατο, οὗ καὶ τετύχηκεν. Ὑποστρέψας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πόλει ἀπέστειλε Χριστοφόρον γαμβρὸν αὐτοῦ ἐν Τεφρικῇ, καὶ νίκην ἐποίησε μεγίστην, καὶ ἐπόρθησε ταύτην καταστρέψας ἕως ἐδάφους.

ζ'. Ἰγνάτιος δὲ ὁ πατριάρχης ᾠκοδόμησεν ἐκκλησίαν εἰς τὸ ἐμπόριον Σατύρου [P. 545] περικαλλῆ, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ Ἀνατέλλοντος, καὶ μονὴν πεποίηκεν ἀνδρείαν, ἔνθα καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπόκειται.

A timque conscissos ad Amastriani combussit. Apelates Persa vermibus excsus vitæ finem fecit. Constantinus Toxaras apud Cibyrrhotas gladiis conscissus periit. Et Marcianus imperatoris frater contrito pede a vermibus corrosus interiit.

3. Imperator Christi Natalitiorum solemni die processum habens, in processu in Magnam ecclesiam, Stephanum filium suum sacro fonte intinxit. Junctisque equis albis cum curru una cum Augusta sedit. Sedit quoque cum eis Baanes præpositus, infantem gestans usque ad palatium, dum imperator consularia munera per viam spargit.

4. Contigit per diem S. Polyeucti terræ motus B maximus, adeo ut quadraginta dierum spatio terra quateretur. Cecidit vero tunc ejus quæ in foro est statuæ globus; sanctissima quoque Dei Genitricis ecclesia, cui Sigma nomen, ita ut omnes ibi divinas decantantes laudes exstincti sint, cum Leo philosophus, qui ibi esset, cantores et qui ibi erant omnes ecclesia exire moneret. Qui nihil obsequentes pari omnes ruina oppressi interiere. Ipse vero philosophus ad columnam sub tignis sustinentibus stans cum duobus aliis salvus evasit, aliique quinque duntaxat sub ambone positi.

841 5. Porro Photius patriarcha, cum imperator in ecclesiam venisset et exspectaret ut sacra mysteria sumeret, latronem eum et parricidam C dicebat, eumque iis indignum. Arreptus ira imperator Romam misit, tomumque cum episcopis Latinis advexit, ac Photium throno expulit, sanctumque Ignatium rursum sacerdotio provexit. Natus est Alexander imperator ex Eudocia filia Ingiris. Hic fuit filius legitimus Basilii.

6. Suscepta imperator expeditione adversus Agarenos Tephricenses, pugnaque cum eis congressus, victus est; nec raro collatis signis cum Agarenis haud exigua Romanorum data strages est. In istiusmodi vero imperatoris fuga Theophylactus Abstactus, Romani pater ejus qui postea rerum potitus est, cum vix non captus fuisset ac Saracenis factus obnoxius, eumdem liberavit. Quem postea D imperator inquirens, inventumque eum cum cognovisset (multi etiam dicebant se esse qui imperatorem liberasset), honoribus voluit demereri. Is autem missum faciens honorem, imperiale sibi prædium depoposcit; quod et obtinuit. Reversus vero in urbem imperator Christophorum suum generum in Tephricam misit; partaque victoria maxima solo tenus evertens eamdem expugnavit.

7. Ignatius porro patriarcha ecclesiam ædificavit in Satyri emporio **842** perelegantem, sub nomine cœlestis militiæ principis Orientis, fecitque virorum monasterium, ubi et sepultus est.

VARIÆ LECTIONES.

[97] Τεφρικὴν margo P, τηρήτην P.

8. Cum vero Thecla imperatoris soror e suis quemdam virum mediocrem submonendi quidpiam causa destinasset, quæsivit imperator: *Quis est qui tuam dominam habeat?* Respondit ille: *Neatocometes.* Confestim vero mittens imperator eum adduxit, ac verberibus affectum detondit monachique habitu induit. Sed et eodem modo misso Procopio suo protovestiario Theclam verberibus affecit; qui et omnes ejus ablatas pecunias imperatori attulit. Neatocometem vero postea œconomum in Magna Ecclesia fecit.

9. Idem imperator Hebræos suæ tum ditionis salutaribus undis instinxit, susceptoribus cunctis proceribus virisque dignitatibus ornatis, imperatore liberalissime accipiente omnes Hebræos, multaque subsidia ac dona eis præbente.

10. Eum vero quem jam diximus Nicolaum Androsalitem et S. Diomedis mansionarium, cui se martyr conspicuum fecerat, syncelli et œconomi dignitate ornavit; ejus vero alterum fratrem Joannem excubiarum drungarium fecit. Ilorum fratrem alium sacello præposuit, extremum autem ærarii publici logothetam fecit. Mortuum autem Nicolaum syncellum **843** sepeliunt in Arcadianis in domo sua, ubi nunc est S. Constantini hospitium (minus scilicet monasterium).

11. Cœpit vero imperator ad fundamenta humum egerere prope palatium construendæ Novæ Ecclesiæ compluribus ædibus eam in rem coemptis. Significatum autem est imperatori urbem Syracusas ab Agarenis expugnari. Interim vero occupatis navibus in ædificiis Novæ ecclesiæ, tardius expedita classe ac navalibus copiis, capta est civitas paulo antequam advenisset navalis exercitus; quæ res luctus plurimum atque mœroris imperatori conscivit.

12. Nicetas vero Xilinites mensæ præpositus, delatus imperatori Augustæ amotum, cæsarie damnatus monachus effectus est. Is Leone imperatore Magnæ Ecclesiæ œconomus præfectus est; vitaque functus in monasterio sepelitur, quod ipse condiderat, et ubi coma damnavit sorores suas.

13. Multa vasa ænea confregit imperator ratione Novæ ecclesiæ. Marmora quoque et musiva et columnæ ex multis ablata ecclesiis atque ædibus ejus construendæ causa; in quibus erecta erat statua ænea episcopi habitu, tenens in manu virgam cui serpens circumvolutus erat. Deductam eam in vestiario collocavere. Veniens autem imperator, ac ubi statua erecta stabat prope adiens, digitum misit in os serpentis; latensque **844** in eo vivus serpens morsum infixit imperatoris digito; ex quo vix contrariis remediis curari potuit, quæ res cunctis admirationi fuit.

A η'. Θέκλας δὲ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως ἀποστειλάσης πρὸς τὸν βασιλέα δι' ὑπόμνησίν τινα μέτριον ὄντα αὐτῆς τὸν ἄνθρωπον, ἠρώτησεν ὁ βασιλεύς, ὅτι *Τίς ἔχει τὴν κυρίαν σου;* Ὁ δὲ εἶπεν· *Ὁ Νεατοκωμήτης.* Παρευθὺς δὲ ὁ βασιλεὺς ἀποστείλας ἤγαγεν αὐτὸν καὶ τύψας ἀπέκειρε καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνέδυσε αὐτόν. Ὡσαύτως δὲ καὶ Προκόπιον τὸν πρωτοβεστιάριον αὐτοῦ ἀποστείλας ἔτυψε τὴν Θέκλαν· ὃς καὶ ἄρας πάντα τὰ χρήματα αὐτῆς εἰσεκόμισε τῷ βασιλεῖ. Τὸν δὲ Νεατοκωμήτην μετὰ ταῦτα ἐποίησεν οἰκονόμον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ.

θ'. Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἐβάπτισε τοὺς Ἑβραίους πάντας ὅσοι τότε τῷ χρόνῳ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ὑπῆρχον, ἀναδεξαμένων πάντων τῶν ἐν ταῖς ἀξίαις, φιλοφρονησαμένου τοῦ βασιλέως πάντας τοὺς Ἑ-
B βραίους, καὶ ἀντιλήψεις καὶ δῶρα πολλὰ παρασχόντος αὐτοῖς.

ι'. Τὸν δὲ προειρημένον Νικόλαον τὸν Ἀνδροσαλίτην τὸν καὶ προσμονάριον τοῦ Ἁγίου Διομήδους, ᾧτινι ὁ [**] μάρτυς ἐπεφάνη, ὡς προείρηται, περὶ τοῦ βασιλέως, ἐτίμησεν αὐτὸν σύγκελλον καὶ οἰκονόμον, τὸν δὲ ἕτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰωάννην δρουγγάριον τῆς βίγλης, καὶ τὸν ἕτερον ἀδελφὸν αὐτῶν Παῦλον τοῦ σακελλίου, τὸν δὲ ἕτερον Κωνσταντῖνον γενικὸν λογοθέτην. Τελευτήσαντος δὲ Νικολάου τοῦ συγκέλλου, θάπτουσιν αὐτὸν εἰς Ἀρκαδιανὰς τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, ἔνθα ἐστὶ νῦν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου τὸ μετόχιον.

ια'. Ἤρξατο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκχοΐζειν πλησίον τοῦ παλατίου πρὸς τὸ κτίσαι τὴν Νέαν, οἰκήματα πάμ-
C πολλα ἐξωνησάμενος. Ἐμηνύθη δὲ τῷ βασιλεῖ ὡς ἡ Συράκουσα παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐκπορθεῖται. Ἀσχολουμένων δὲ τῶν πλωΐμων ἐν τοῖς κτίσμασι τῆς Νέας ἐκκλησίας ἐγένετο βραδύτης τοῦ στόλου καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ παρεδόθη ἡ αὐτὴ Συράκουσα πρὸ ὀλίγου πρὶν ἢ φθάσαι τὸν στόλον, τοῦ βασιλέως πολλὰ θρηνήσαντος καὶ ἀποδυραμένου.

ιβ'. Νικήτα δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ Ξυλινίτου κατηγορηθέντος ὡς φιλουμένου παρὰ τῆς Αὐγούστης, τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἀποκείρας μοναχὸν ἐποίησεν· ὃς ἐπὶ βασιλείᾳ Λέοντος γέγονεν οἰκονόμος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ τελευτήσας τίθεται ἐν τῇ μονῇ ἣν αὐτὸς κατεσκεύασε, καὶ ἀπέκειρε τὰς αὐτοῦ
D ἀδελφάς.

[P. 546] ιγ'. Πολλὰ δὲ χαλκουργήματα κατέαξεν ὁ βασιλεὺς λόγῳ τῆς Νέας Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ καὶ μάρμαρα καὶ ψηφῖδας καὶ κίονας ἐκ πολλῶν ἐκκλησιῶν καὶ οἴκων ἀνέλαβεν εἰς κατασκευὴν αὐτῆς. Ἐν οἷς στήλη ἵστατο χαλκῆ σχῆμα ἔχουσα ἐπισκόπου· ἐκράτει δὲ ἡ αὐτὴ στήλη ἐν τῇ χειρὶ ῥάβδον ἔχουσαν ὄφιν ἐντετυλιγμένον. Ταύτην καταγαγόντες ἀπέθηκαν ἐν τῷ βεστιαρίῳ. Κατελθόντος δὲ τοῦ βασιλέως καὶ ἀπελθόντος ἔνθα ἵστατο ἡ στήλη ὀρθή, ἐνέβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ ὄφεως, ὧν δὲ ἔνδον ζῶν ὄφις ἔδακνε τοῦ βασιλέως τὸν δάκτυλον· ὃς μόλις δι' ἀντιφαρμάκων ἰάθη, θαυμασάντων ἐπὶ τούτῳ πάντων.

VARIÆ LECTIONES.

[**] ὁ om P

ιδ'. Ἀλλὰ καὶ τὴν στήλην Σολομῶντος ἐν τῇ βασιλικῇ οὖσαν μεγίστην κατεάξας προσέταξεν ἐν ὀνόματι αὐτοῦ ἐκτυπωθῆναι καὶ τεθῆναι κάτωθεν ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς αὐτῆς Νέας ἐκκλησίας, ὡς θυσίαν ἑαυτὸν τῷ τοιούτῳ κτίσματι τῷ Θεῷ προσάγων. A

ιε'. Ἐπεστράτευσε δὲ πάλιν ὁ βασιλεὺς κατὰ Μελιτηνῆς, καὶ αἰχμαλωσίαν ποιησάμενος καὶ πολλοὺς πολέμους κατορθώσας ὑπέστρεψεν.

ις'. Τελευτᾷ δὲ Ἰγνάτιος ὁ πατριάρχης, καὶ ἀντ' αὐτοῦ πάλιν ἀναβιβάζει Φώτιον πατριάρχην τὸ δεύτερον αὐτοῦ ὁ βασιλεύς. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ἐξορίᾳ τελευτήσαντος Φωτίου πατριάρχου ἀπετέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν μονῇ τῇ λεγομένῃ τοῦ Ἱερεμίου ἐν τῷ Μαρδοσαγάρῃ, οὔσης πρότερον καθολικῆς ἐκκλησίας, αὐτὸς δὲ Φώτιος ἐποίησεν αὐτὴν μονὴν γυναικείαν.

ιζ'. Πάλιν δὲ ἐκστρατεύει ὁ βασιλεὺς εἰς Γερμανικίαν, καὶ ταύτην ἐκπορθήσας καὶ αἰχμαλωτίσας ὑπέστρεψε. B

ιη'. Τελευτᾷ δὲ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς Μιχαὴλ βασιλέως ἐξ Εὐδοκίας, ὡς δὲ λόγος, υἱὸς Βασιλείου· ὃν πολλὰ ἐθρήνησε Βασίλειος, πολλὰ στέργων αὐτόν. Καὶ ἀπετέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τοῖς τάφοις τῶν βασιλέων.

ιθ'. Μαΐῳ α' ἐγκαινίζεται καὶ ἐνθρονίζεται ἡ Νέα ἐκκλησία, ἣν ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκαλλώπισε κόσμῳ πολλῷ, παρὰ Φωτίου πατριάρχου, τοῦ βασιλέως λῶρον φορέσαντος καὶ χρήματα πολλὰ δόντος καὶ Νέαν αὐτὴν ἐπονομάσαντος.

κ'. Ἀπεστάλη δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως Προκόπιος πρωτοβεστιάριος μετὰ πάντων τῶν δυτικῶν θεμάτων, C ὄντος Εὐπραξίου στρατηλάτου εἰς Σικελίαν, καὶ εἰς Κεφαληνίαν τοῦ Μουσουλίκη, εἰς δὲ τὸ Δυρράχιον τοῦ Ῥαβδούχου καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τοῦ Ὠνιάτου καὶ τοῦ Ἀποστύππου· ὅστις Προκόπιος πολλὰς πράξεις καὶ ἀνδραγαθίας ἐργασάμενος ἐσχάτως πολέμου [P. 547] γεγονότος καὶ προδοθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀποστύππης [99] ἐσφάγη.

κα'. Λέων δὲ ὁ Σαλιβαρᾶς συνοψίζει Φωτίῳ πατριάρχῃ Θεόδωρον μοναχὸν, ἀρχιεπίσκοπον Εὐχαΐτων, ὡς εὐλαβῆ καὶ ποιοῦντα τεράστια καὶ προορατικόν. Φώτιος δὲ τοῦτον τῷ βασιλεῖ μεσιτεύει καὶ συνοψίζει. Εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς ἀρεσθεὶς (πρὸς γὰρ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ διέκειτο) εἶχεν οὖν αὐτὸν ἐν τιμῇ πολλῇ. Ὃς ἀθυμοῦντα τὸν βασιλέα περὶ τοῦ D τελευτήσαντος υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου, διὰ τὸ φίλτρον ὅπερ εἰς αὐτὸν εἶχεν, ἐπλάνα, καὶ ἐπηγγέλλετο δεῖξαι ζῶντα τῷ βασιλεῖ· ὃ καὶ ἐποίησεν· Ἐν γὰρ λόχμῃ τινὶ διερχομένῳ τῷ βασιλεῖ φάντασμα συνήντησεν ἔφιππον, χρυσοϋφαντον ἐνδεδυμένον, ἐν εἴδει τοῦ Κωνσταντίνου. Ὃ καὶ ὀφθαλμοῖς εἶδεν καὶ περιπλακεὶς κατεφίλησε. Καὶ γεγονότος ἀφανοῦς, αὐτὸν ἰδεῖν ὑπελάμβανε, καὶ ὡς οὐ πεπλάνηται. Διὸ καὶ μονὴν ἐκεῖσε κτίσας ἐπωνόμασεν αὐτὴν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου.

14. Sed et Salomonis in basilica exsistentem statuam maximam confringens suo nomine effigiari jussit ac in Novæ ejusdem ecclesiæ fundamentis poni, ac si istiusmodi fabrica hostiam se offerret Deo.

15. Suscepta vero rursus imperator adversus Melitinem expeditione, multis sub jugum missis multisque felici marte peractis prœliis reversus est.

16. Moritur vero Ignatius patriarcha; ejusque loco rursus Photium patriarcham provehit Basilius. Postea autem mortuo in exsilio patriarcha Photio, ejus depositum funus est in monasterio quod Jeremiæ vocant in Mardosagari; quod antea universalis ecclesia erat ac parœcia utrique sexui dedita, Photius vero feminarum monasterium fecerat.

17. Rursus vero cum exercitu profectus imperator in Germaniciam, illa capta et sub jugum missa reversus est.

18. Moritur Constantinus Michaelis imperatoris ex Eudocia filius, hominum autem ac vulgi rumore filius Basilii. Hunc Basilius plurimum luxit, cum multum eum diligeret. Depositumque est ipsius funus in sepulcris regum.

845 19. Calendis Maii dedicatur divinisque publice laudibus frequentanda aperitur Nova ecclesia, quam condidit imperator, multaque egregia supellectili ornavit, a Photio patriarcha, gestante lorum imperatore multasque elargiente pecunias, ac Novæ nomine illi indito.

20. Missus autem est ab imperatore Procopius, protovestiarius cum omnibus copiis ac legionibus occidentalibus, magistro militiæ bellique duce Eupraxio in Sicilia, et in Cephalenia Musulice, Dyrrachii vero Rhabducho, in Peloponneso autem Oniato et Apostyppo; multisque præclare ac bellica fortitudine gestis, quem dicebam, Procopius, ad extremum conserta pugna Apostyppe proditore cæsus est.

21. Porro Leo Salibaras Theodorum monachum Euchaitorum archiepiscopum Photio patriarchæ coram in conspectum adducit, commendatque ut virum religiosum et facientem prodigia ac prænoscendi futura charismate præditum. Photius vero illi ad imperatorem admissor efficitur, et ut præsentia fruatur. Cujus imperator recreatus congressu, quippe ex cujus cupiditatum ratione comparatus esset, in multo eum honore habebat. Mœsto igitur animo cum esset imperator filii sui Constantini occasu, præ nimia illa amoris vi qua eum prosequebatur, errore seducens vivum pollicetur eum se illi ostensurum; quod et fecit. Transeunti enim in quodam saltu imperatori phantasma quoddam ac spectrum, equo insidens, contexta auro chlamyde, in Constantini specie **846** ipsumque referens præsentatur, ipsisque conspexit oculis, ac circumfusus oscula dedit; quod ubi evanuerat, ipsum sic vidisse arbitrabatur, nec sibi quicquam dæmonis ullo astu obrepsisse. Quamobrem etiam constructo ibi monasterio S. Constantini titulum indidit.

VARIÆ LECTIONES.

[99] Ἀποστύππῃ?

22. His aliisque plurimis ex Apollonii arte apprime eruditus dictus Santabarenus multam sibi apud imperatorem fidem conciliavit.

23. Copulavit autem imperator Leoni imperatori Martinacii filiam; cui et corollas imposuit, celebratis nuptiis in Magnaura et in novemdecim accubitis.

24. Delatus vero crimine est Leo imperator apud patrem a Santabareno, nempe pugionem deferre, quo imperatori vellet necem inferre. Eum ille pugionem doloso consilio, ut sibi pararet, auctor Leoni exstiterat, et ut in caliga gestaret, dicens: *Patre tuo necessaria aliqua causa sæpius quærente gladium, quidni illi præbes?* Atque hoc fabricato Leo imperator, ac calumniose, uti dictum est, delatus, deprehensusque cultrum in caliga gestare, quidquid demum satisfactionis afferret, nihil audiebatur. Cæsus itaque verberibus est ejus protovestiarius Nicetas Elladicus, qui Romano imperatore papias fuit; aliique pariter multis malis subacti, in exsilium ejecti sunt. Imperator vero Leonem carcere tenens in triclinio cui Margaritæ nomen, cæcare luminibus volebat, nisi Photius patriarcha diu multumque rogans intercessisset una cum Zautza **847** Styliano, minoris tunc fœderatorum legionis comite. Mansit vero sic ab imperatoris conspectu exclusus menses tres, lugens ac ejulans; scriptaque ad imperatorem epistola ejus inflectere animam ac lenire studebat. Cumque imperator magnam fidem erga S. Eliam haberet, suum imperator Leoni conspectum in ejus memoria indulget. Facto autem processu, eo conspecto clamare populi ac factiones: *Gloria tibi, Deus!* Conversus vero imperator respondit eis: *Argumentum vobis assumitis divinæ laudis filium meum? ipso auctore multas habetis ærumnas ferre, diesque tristes ac permolestas percurrere.*

25. Delatus crimine Andreas legionum domesticus a Santabareno, quasi Leonis rebus studeret, ab imperatore gradu motus est, ejusque loco Stypiotes domesticus præfectus est. Profectusque cum exercitu Tarsum, suis omnibus desideratis, victus fususque est; rursusque Andreas domesticus præficitur ab imperatore.

26. Facta vero conjuratio est adversus imperatorem a Joanne Crocoa, qui domesticus esset agminis Icanatorum, nempe inclusi in Blachernis agentis vaticinio concito. Inter conjuratos multi senatorum atque procerum officialiumque ad sexaginta sex inventi sunt. Erat enim Michael fœderatorum comes Catudares, et Myxaris et Babutzicus ac reliqui. Talis igitur conjurationis nuntio ad imperatorem perlato a protovestiario Corcoa, tentis omnibus, egressus in Circum imperator, positoque

A κβ'. Τούτοις καὶ ἑτέροις πλείστοις, ὡς ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου ἀκριβῶς μεμυημένος, ὁ λεγόμενος Σανταβαρηνὸς ἐποίησε τὸν βασιλέα πίστιν πολλὴν κεκτῆσθαι πρὸς αὐτόν.

κγ'. Ἠγάγετο δὲ ὁ βασιλεὺς Λέοντι τῷ βασιλεῖ θυγατέρα Μαρτινακίου, ἣν καὶ ἔστεψεν, ποιήσας τοὺς γάμους ἐν τῇ Μαγναύρᾳ καὶ ἐν τοῖς ιθ' ἀκουβίτοις.

κδ'. Ἐκατηγορήθη δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Σανταβαρηνοῦ εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ ὡς ὅτι Μαχαίριον ἐπιφέρεται βουλόμενος ἀνελεῖν σε μετ' αὐτοῦ· ὅπερ αὐτὸς μαχαίριον διὰ δολίας συμβουλῆς ἐποίησε τὸν Λέοντα κατασκευάσαι καὶ φορεῖν ἐν τῷ τουβίῳ, εἰπὼν αὐτῷ ὅτι *Παλλάκις τοῦ πατρός σου ἐπιζητοῦντος μαχαίριον διὰ χρείαν τινὰ, ἵνα τί μὴ* B *δίδως αὐτῷ;* Καὶ τοῦτο κατασκευάσας Λέων ὁ βασιλεὺς, καὶ διαβληθεὶς, ὡς εἴρηται, καὶ φωραθεὶς ἐν τῷ τουβίῳ τοῦτο βαστάζων, πολλὰ περὶ τούτου ἀπολογούμενος οὐκ ἠκούετο. Ἐτυπτήθη οὖν Νικήτας ὁ Ἑλλαδικὸς ὁ πρωτοβεστιάρος αὐτοῦ, ὃς γέγονε παπίας ἐπὶ Ῥωμανοῦ βασιλέως, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ πολλὰ δεινὰ πεπονθότες ἐξωρίσθησαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς [P. 548] Λέοντα καθείρξας ἐν τῷ τρικλίνῳ τῷ Μαργαρίτου ἐβούλετο ἐκτυφλῶσαι αὐτὸν, εἰ μὴ Φώτιος πατριάρχης διὰ πολλῶν παρακλήσεων τοῦτο διεσκέδασεν, ἅμα Ζαούτζᾳ Στυλιανῷ μικρῷ ἑταιρειάρχῃ τότε ὄντι. Ἐποίησε δὲ ὑπὸ[1] ὄψεως μῆνας τρεῖς, θρηνῶν καὶ ὀδυρόμενος, καὶ δι' ἐπιστολῆς πολλὰ δυσώπει τὸν βασιλέα. Μεγάλην δὲ πίστιν τοῦ C βασιλέως ἔχοντος εἰς τὸν ἅγιον Ἠλίαν ἀποσυγχωρίζει Λέων ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν ἅγιον Ἠλίαν ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ. Τῆς δὲ ἐλεύσεως[2] γενομένης ἰδόντες αὐτὸν οἱ λαοὶ ἐπεφώνησαν τὸ, *Δόξα σοι, ὁ Θεός!* Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναστραφεὶς ἀπελογήσατο αὐτοῖς· *Δοξάζετε περὶ τοῦ υἱοῦ μου τὸν Θεόν; πολλὰς θλίψεις ὑπ' αὐτοῦ ἔχετε ὑπομεῖναι καὶ ἐπωδύνους ἡμέρας διελθεῖν.*

κε'. Κατηγορηθεὶς δὲ Ἀνδρέας δομέστικος τῶν σχολῶν παρὰ Σανταβαρηνοῦ ὡς τὰ Λέοντος φρονῶν διεδέχθη παρὰ τοῦ βασιλέως. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ προεβλήθη δομέστικος ὁ Στυπιώτης· καὶ ἀπελθὼν μετὰ λαοῦ ἐν Ταρσῷ ἡττήθη καὶ πάντας ἀπώλεσε. Καὶ πάλιν προχειρίζεται Ἀνδρέας παρὰ τοῦ βασιλέως D δομέστικος.

κς'. Ἐγένετο δὲ συσκευὴ κατὰ τοῦ βασιλέως παρὰ Ἰωάννου τοῦ Κρόκα δομεστίκου ὄντος τῶν Ἰκανάτων, χρηματισθέντος παρὰ τοῦ ὄντος ἐν Βλαχέρναις ἐγκλείστου. Εὑρέθησαν δὲ πολλοὶ τῶν συγκλητικῶν καὶ ἀρχόντων, μέχρι τῶν ἑξήκοντα ἕξ. Ἦν γὰρ Μιχαὴλ ὁ ἑταιρειάρχης ὁ Κατουδάρης καὶ ὁ Μύξαρις καὶ ὁ Βαβούτζικος καὶ οἱ λοιποί. Τῆς γοῦν τοιαύτης ἐπιβουλῆς μηνυθείσης τῷ βασιλεῖ παρὰ πρωτοβεστιαρίου τοῦ Κόρκα, κρατηθέντων τε πάντων, ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[1] ἀπὸ? [2] προελεύσεως.

καθεσθεὶς ἐκεῖσε καὶ ἀνακρίνας τὰ κατ' αὐτοὺς, πάντας τύψας καὶ κουρεύσας τὰς περιλειφθείσας τρίχας κατέκαυσε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξῆλθεν ἐν τῇ προελεύσει τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὅτε καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ἔμελλον ποιῆσαι. Περιεπάτουν δὲ ὄπισθεν αὐτοῦ γυμνοὶ μέχρι τοῦ φόρου δεδεμένοι, καθὼς διωρίσατο. Εἶθ' οὕτως πάντας δημεύσας ἐξώρισεν.

848 illic tribunali, eorum judicans causam, cunctis verberibus subjectis ac detonsis, qui reliqui essent eorum pilos combussit. Sic deinde solemni diei Annuntiationis pompa processit, quando et conjurationem erant expleturi. Ambulabant illi retro eum nudi vincti adusque forum, uti eis constituerat. Tum eorum publicatis bonis cunctos exsilio relegavit.

κζ'. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐξελθόντος πρὸς τὸ κυνηγῆσαι, ἐλάφου ποθὲν ἀναφανέντος παμμεγέθους, ὡς αὐτὸν βασιλεὺς κατεδίωκεν, ἐπιστραφεὶς ὁ ἔλαφος ἦρε τὸν βασιλέα ἐκ τῆς ζώνης ἀπὸ τοῦ ἵππου. Φθάσας δέ τις καὶ τὴν σπάθην γυμνώσας, τὴν ζώνην ἐκκόψας τὸν βασιλέα ἐῤῥύσατο. Μετὰ δὲ τοῦ ἀποστραφῆναι ἐκέλευσε τὸν τὴν ζώνην αὐτοῦ ἀποτεμόντα ἀποτμηθῆναι τὴν κεφαλὴν ὡς [P. 549] γυμνώσαντα τὸ ξίφος κατ' αὐτοῦ, πολλὰ ἀπολογουμένου ὡς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τοῦτο πεποιηκέναι· ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν. Ἐκ δὲ τοῦ σπαραγμοῦ τῆς ἐλάφου νοσηλευθεὶς Βασίλειος τελευτᾷ, καταλιπὼν Λέοντα αὐτοκράτορα καὶ Ἀλέξανδρον.

27. Egresso autem imperatore ad venandum, cervo miræ magnitudinis nescio unde prodeunte, dum bestiam imperator insequitur, conversus cervus imperatorem e zona sublatum equo succussit. Lapsum quispiam occupans, nudato ense discissa zona, imperatorem liberavit. Postea vero cum reversus esset, ei qui zonam secarat, caput amputari præcepit, hoc dato crimini, quod in eum gladium nudasset. Cumque is multa excusaret, ut qui ejus salutis causa rem aggressus esset, nihil tamen operæ fecit. Ægrotans vero Basilius ex cervi illa succussione moritur, relictis imperatoribus Leone et Alexandro.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΛΕΟΝΤΟΣ ΥΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

Τῷ ,ςτπς' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ωπς', ἐβασίλευσεν Λέων ὁ υἱὸς Βασιλείου ἔτη εἰκοσιπέντε, μῆνας ὀκτώ. Στέφανος δὲ ὁ αὐτοῦ ἀδελφὸς κληρικὸς ὢν καὶ σύγκελλος ἦν μετὰ Φωτίου πατριάρχου, ἀνατρεφόμενος παρ' αὐτοῦ καὶ παιδευόμενος. Ὁ δὲ αὐτὸς Λέων μετὰ τὸ αὐτοκρατορῆσαι ἀπέστειλεν Ἀνδρέαν στρατηλάτην μετὰ κηρῶν πολλῶν κληρικῶν τε καὶ συγκλητικῶν ἐν Χρυσοπόλει, καὶ ἐξήγαγεν Μιχαὴλ ἐκ τοῦ τάφου, καὶ ἔβαλεν ἐν γλωσσοκόμῳ κυπαρισσίνῳ· καὶ ἐπὶ κραβάτου θέντες καὶ σκεπάσαντες βασιλικῶς τε τιμήσαντες, μεθ' ὕμνων καὶ τιμῆς πολλῆς, ἑπομένων ἐκεῖσε καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἤγαγεν εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους καὶ ἀπέθετο ἐν λάρνακι.

IMPERIUM LEONIS BASILII FILII.

Anno mundi 6386, divinæ incarnationis 886, imperavit Leo Basilii filius annos 25, menses 8. Stephanus vero ejus frater, qui clericus erat 849 ac syncellus, cum Photio morabatur, quem is educabat ac disciplinis instituebat. Leo itaque ubi rerum summam adeptus est, Andrea magistro militiæ cum multis cereis senatusque frequentia Chrysopolim misso, Michaelis corpus eduxit e tumulo, posueruntque in loculo cypressino, imponentes sandapilæ et operientes; regioque cultu honestantes, cum canticis multaque pompa ac honore, ipsis quoque ejus fratribus funus deducentibus, inde ad Sanctos Apostolos adduxerunt atque in urna posuerunt.

β'. Μετὰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν Ἀνδρέαν δομέστικον τῶν σχολῶν ἅμα Ἰωάννῃ Ἁγιοπολίτῃ σοφωτάτῳ καὶ γεγονότι λογοθέτῃ τοῦ δρόμου· καὶ ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἐκκλησίας ἀνελθόντες, τὰς τοῦ πατριάρχου Φωτίου αἰτίας ἀναγνόντες, τοῦτον τοῦ θρόνου κατήγαγον, καὶ περιώρισαν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀρμενιανῶν τῇ ἐπιλεγομένῃ τοῦ Βόρδωνος.

2. Postea misit imperator Andream legionum domesticum cum Joanne Hagiopolita, viro eruditissimo, et qui fuit publici cursus logotheta; conscensoque ecclesiæ ambone, lectis Photii patriarchæ criminum capitibus, e throno dejecerunt et ad Armeniandrum monasterium, quod Bordonis vocant, relegarunt.

γ'. Προεβάλετο δὲ ὁ βασιλεὺς Στυλιανὸν Ζαούτζαν μάγιστρον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου. Ἀνήγαγε δὲ Στέφανον τὸν σύγκελλον καὶ ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ πατριαρχείῳ· καὶ πρὸ τῶν Χριστοῦ γεννῶν χειροτονεῖται πατριάρχης ὑπὸ Θεοφάνους τοῦ πρωτοθρόνου καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων· καὶ ποιήσας ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἔτη ἓξ καὶ μῆνας πέντε ἐτελεύτησε, καὶ θάπτεται ἐν τῇ μονῇ τῶν Συκέων.

3. Præfecit vero imperator Stylianum Zautzam magistrum ac publici cursus logothetam. Reduxit vero Stephanum syncellum fratremque suum in ædes patriarchales; ac ante Christi natalem patriarcha ordinatur a Theophane primæ sedis episcopo ac reliquis episcopis. Sexque annos et menses quinque summo urbis sacerdotio potitus diem obit, et in Sycearum monasterio humatur.

δ'. Ἐφ' οὗ Λέοντος προεδόθη τὸ κάστρον Ὑψηλὴ, καὶ ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, αἰχμαλωτισθέντων πάντων τῶν ὄντων [P. 550] ἐκεῖσε. Γέγονε δὲ ἐμπρησμὸς μέγας πλησίον τῶν Σοφιανῶν, ἐμπρησθείσης καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ, ἣν ὁ αὐτὸς Λέων λαμπρῶς ἀνεκαίνισεν.

4. Leonis tempore proditum est præsidium cui nomen Hypsele, et ab Agarenis captum, sub jugum missis qui in eo erant universis. Exstitit 850 vero etiam ingens incendium, haud procul a Sophianis, quo et beati Thomæ succensa ecclesia est: eam ipse Leo splendide instauravit.

5. Missis imperator Euchaita apparitoribus ad- A duxit in urbem Theodorum Santabarenum. Andreas autem domesticus et Stephanus magister Calomariæ, qui sub Basilio imperatore a Santabareno multis fuerant accusati, dolum subornantes, imperatorem commonuerunt consilium habuisse Photium patriarcham et Theodorum Santabarenum, ut ex Photii propinquis imperatorem præficerent. Jussit vero imperator adduci Photium patriarcham et Theodorum Santabarenum ad Pegarum palatia, eosque seorsim in carcere singulos detineri constituit. Missi porro sunt ab imperatore Stephanus magister et Andreas domesticus Craterus et patricius Gumer, et Joannes Hagiopolita, ad illorum causam examinandam. Inductoque patriarcha et in B sede cum honore collocato, ipsis quoque sedentibus, dixit Andreas domesticus: *Nosti, domine, abbatem Theodorum?* Respondit ille: *Abbatem Theodorum non novi.* Et Andreas: *Abbatem Theodorum Santabarenum non nosti?* Ad quem patriarcha: *Novi monachum Theodorum, qui archiepiscopus Euchaitarum.*

6. Duxerunt vero etiam ad eos Santabarenum, aitque ad eum Andreas domesticus: *Mandat tibi imperator, ubi sunt opes et pignora meæ majestatis?* **851** Qui ait: *Ubi ea dedit imperator: nunc vero si hæc requirit, licet ei ut illa recipiat.* Ad quem Andreas: *Dic, quæso, quemnam volebas imperatorem facere, cum patri consuleres ut me oculis cæcaret, patriar-* C *chæ propinquum, an tuum?* Respondit ille ac dixit: *Nescio prorsus de quo loquamini, mihi crimen impingentes.* Ait ergo magister Stephanus ad eum: *Et qua vero ratione mihi significasti imperatori, ut ejus rei nomine patriarcham coarguerem?* Santabarenus vero confestim jactans se ad patriarchæ pedes ait: *Adjuro te per Deum, domine, ut meam prius depositionem facias, ac tunc me sacerdotio nudum tanquam maleficum pœnis subjiciant. Non enim istiusmodi rem significavi imperatori.* Porro patriarcha in omnium conspectu ait: *Per salutem animæ meæ, domine Theodore, archiepiscopus es, tum in hoc sæculo tum in futuro.* In his ira accensus Andreas: *Nunquid non,* inquit, *abba, per me imperatori denuntiasti fore ut patriarcham* D *ejusce reum sceleris perageres?* At ille se quidquam scire pernegabat. Reversi itaque, quæ illi locuti essent, imperatori cuncta renuntiant. Impotenti vero is ira furoreque correptus, quod adversus patriarcham nihil criminis deprehendisset, misso lictore duris verberibus Santabarenum affecit atque Athenas relegavit; tum post illum mittens, ipsum luminibus cæcavit et in Asiam exsulem expulit. Post annos autem plures placatus imperator **852** ipsum in urbem reduxit, atque ex Nova Ecclesia annonas accipere jussit. Mortuus vero est Santa-

A ε'. Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς Εὐχάϊτα, καὶ ἤγαγε Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἐν τῇ πόλει. Ἀνδρέας δὲ ὁ δομέστικος καὶ Στέφανος ὁ μάγιστρος ὁ τῆς Καλομαρίας, οἱ πολλὰ λοιδορηθέντες ἐπὶ Βασιλείου παρὰ Σανταβαρηνοῦ, ὑπέθηκαν τῷ βασιλεῖ, συσκευὴν ποιησάμενοι, ὡς ὅτι Φώτιος ὁ πατριάρχης καὶ Θεόδωρος ὁ Σανταβανηρὸς βουλὴν εἶχον ποιήσασθαι βασιλέα ἐκ τῶν ἰδίων Φωτίου πατριάρχου. Προσέταξε δὲ ὁ βασιλεὺς ἀγαγεῖν Φώτιον πατριάρχην καὶ Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἐν τοῖς παλατίοις τῶν Πηγῶν, καὶ ἰδίως αὐτοὺς φρουρεῖσθαι διωρίσατο. Ἀπεστάλησαν δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως Στέφανος μάγιστρος καὶ Ἀνδρέας δομέστικος ὁ Κρατερὸς καὶ ὁ πατρίκιος Γοῦμερ καὶ Ἰωάννης ὁ Ἁγιοπολίτης ἐπὶ τὸ ἐξετάσαι τὰ κατ' αὐτῶν. Καὶ ἀγαγόντες τὸν B πατριάρχην καὶ καθίσαντες ἐπὶ θρόνου ἐν τιμῇ, καὶ αὐτοὶ καθεσθέντες, ἔφη πρὸς τὸν πατριάρχην Ἀνδρέας ὁ δομέστικος· *Γνωρίζεις, ὦ δέσποτα, τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον;* Ὁ δὲ ἀπεκρίθη· *Ἀββᾶν Θεόδωρον οὐ γνωρίζω.* Καὶ ὁ Ἀνδρέας· *Τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν οὐ γνωρίζεις;* Καὶ ὁ πατριάρχης· *Γινώσκω τὸν μοναχὸν Θεόδωρον ἀρχιεπίσκοπον ὄντα Εὐχαΐτων.*

ϛ'. Ἤγαγον δὲ καὶ τὸν Σανταβαρηνὸν πρὸς αὐτούς, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν Ἀνδρέας ὁ δομέστικος· *Ὁ βασιλεύς σοι δηλοῖ, ποῦ εἰσι τὰ χρήματα καὶ πράγματα τῆς ἐμῆς βασιλείας;* Ὁ δὲ ἔφη· *Ὅπου δέδωκεν αὐτὰ ὁ βασιλεύς· νῦν δὲ ἐπεὶ ἀναζητεῖ αὐτά, ἐξουσίαν ἔχει ἀναλαβέσθαι αὐτά.* C Καὶ ὁ Ἀνδρέας ἔφη πρὸς αὐτόν· *Εἰπὲ τίνα ἠβούλου ποιῆσαι βασιλέα, ὑποθέμενος τῷ ἐμῷ πατρὶ διὰ συσκευῆς σου τυφλῶσαί με; τοῦ πατριάρχου ἴδιον ἢ σόν;* Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· *Οὐ γινώσκω τὸ σύνολον περὶ ὧν λέγετε κατηγοροῦντές με.* Λέγει οὖν Στέφανος ὁ μάγιστρος πρὸς αὐτόν· *Καὶ πῶς ἐμήνυσας τῷ βασιλεῖ ἵνα ἐλέγξω τὸν πατριάρχην περὶ τούτου;* Ὁ δὲ Σανταβαρηνὸς παρευθὺ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ πατριάρχου εἶπεν· *Ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ, δέσποτα, ἵνα πρῶτον ποιήσῃς τὴν ἐμὴν καθαίρεσιν, καὶ τότε γυμνὸν ὄντα τῆς ἱερωσύνης κολαζέτωσαν*[a] *ὡς κακοῦργον· οὐ γὰρ τοιαῦτα ἐδήλωσα τῷ βασιλεῖ.* Ὁ δὲ πατριάρχης ἐνώπιον πάντων ἔφη· *Μὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἐμῆς ψυχῆς, κῦρι Θεό-* D *δωρε, ἀρχιεπίσκοπος εἶ καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.* Θυμωθεὶς οὖν Ἀνδρέας ἐπὶ τούτοις ἔφη· *Οὐκ ἐμήνυσας, ἀββᾶ, τῷ βασιλεῖ δι' ἐμοῦ ὅτι ἵνα ἐλέγξω τὸν πατριάρχην εἰς τοῦτο;* Ὁ δὲ ἀπηρνεῖτο μὴ εἰδέναι τι. Ὑποστρέψαντες οὖν ἀνήγγειλαν[b] τῷ βασιλεῖ ἅπαντα τὰ λαληθέντα [P. 551] παρ' αὐτῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς θυμῷ τε καὶ ὀργῇ ἀκατασχέτῳ ληφθεὶς ὡς μὴ εὑρὼν αἰτίαν κατὰ τοῦ πατριάρχου, ἀποστείλας ἔτυψεν τὸν Σανταβαρηνὸν σφοδρῶς, καὶ τοῦτον ἐξώρισεν ἐν Ἀθήναις. Ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ ἀποστείλας ἐτύφλωσεν αὐτὸν καὶ ἐξώρισεν εἰς Ἀνατολήν. Μετὰ δὲ

VARIÆ LECTIONES.

[a] σημείωσαι ὅτι ὁ ἱερωμένος καὶ πταίστης ὀφείλει ἵνα καθαιρεθῇ, καὶ τότε ἵνα κολάζηται margo P.
[b] ἀνήγγειλον P.

ἔτη πολλὰ παρακληθεὶς ὁ βασιλεὺς τοῦτον ἀνήγαγεν A ἐν τῇ πόλει, καὶ προσέταξε λαμβάνειν αὐτὸν ἀννώνας ἐκ τῆς Νέας ἐκκλησίας. Ἐτελεύτησε δὲ ὁ Σανταβαρηνὸς ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ζωῆς τῆς αὐτοῦ μητρός.

ζ' - η'. Ἐπὶ τῆς βασιλείας οὖν Λέοντος Ἁγίων[a] ὁ Λογγιβαρδίας ἔξαρχος καὶ δοὺξ, γαμβρὸς δὲ γεγονὼς τοῦ ῥηγὸς Φραγγίας, ἀντῆρε τῷ βασιλεῖ, πᾶσαν τὴν χώραν εἰς ἑαυτὸν δουλώσαντος. Τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε Κωνσταντῖνον τὸν τῆς τραπέζης σὺν πᾶσι τοῖς θέμασι τῆς δύσεως πρὸς τὸ καταπολεμῆσαι Ἁγίωνα. Καὶ συμβολῆς γενομένης ἡττήθησαν οἱ μετὰ Κωνσταντίνου καὶ κατεσφάγησαν, μόλις αὐτοῦ διασωθέντος.

θ'. Γέγονε δὲ ἔκλειψις ἡλίου, ὥστε νύκτα γενέσθαι ὥρᾳ ἕκτῃ καὶ τοὺς ἀστέρας φαίνεσθαι. Ἀλλὰ βρονταὶ καὶ συνοχαὶ ἀνέμων καὶ ἀστραπαὶ γεγόνα- B σιν, ὥστε καῆναι ἐν τοῖς ἀναβαθμοῖς τοῦ φόρου ἀνθρώπους ἑπτά.

ι'. Καὶ ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν ἡ Σάμος τὸ κάστρον, αἰχμαλωτισθέντος καὶ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν τοῦ Πασπαλᾶ. Προεχειρίσατο δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς Ζαούτζαν εἰς βασιλεοπάτορα, συμφιλιωθεὶς ἤδη Ζωῇ τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, φαρμάκῳ τινὶ τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Θεοδώρου τοῦ Γαουανιάτου. Στεφάνου δὲ πατριάρχου τῶν τῇδε μεταστάντος χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Ἀντώνιος ὁ λεγόμενος Καυλέας.

ια'. Ἦλθε δὲ καὶ ἀγγελία παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Μακεδονίας ὡς ὁ ἄρχων Βουλγαρίας Συμεὼν βούλεται ἐκστρατεῦσαι κατὰ Ῥωμαίων. Ἡ δὲ αἰτία ἣν ὠργίζετο Συμεὼν ἦν αὕτη· Ζαούτζας ὁ βασιλεοπάτωρ C εἶχε δοῦλον εὐνοῦχον ὀνόματι Μουσικόν. Οὗτος ἐφιλιώθη Σταυρακίῳ καὶ Κοσμᾷ Ἑλλαδικοῖς φιλοχρύσοις καὶ πραγματευταῖς, οἵτινες πρὸς αἰσχροκερδίαν ἀφορῶντες μεσιτείᾳ καὶ δυνάμει τοῦ Μουσικοῦ διέστησαν τὴν ἐν τῇ πόλει πραγματείαν τῶν Βουλγάρων ἐν Θεσσαλονίκῃ, κακῶς τοὺς Βουλγάρους διοικοῦντες ἐν τῷ κομμερκεύειν. Οἱ δὲ Βούλγαροι τῷ Συμεὼν ταῦτα ἀπήγγειλαν. Ὁ δὲ δῆλα πεποίηκε ταῦτα τῷ βασιλεῖ Λέοντι. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ βασιλεοπάτορος κωλυόμενος, [P. 552] προσπαθοῦντος τῷ Μουσικῷ, πάντα ὡς λῆρον ἤκουεν.

ιβ'. Μανεὶς οὖν ὁ Βούλγαρος ἐκστρατεύει κατὰ Ῥωμαίων. Καὶ μαθὼν ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀποστέλλει D τὸν Κρηνήτην στρατηλάτην κατὰ Βουλγάρων μετὰ ὅπλων καὶ ἀρχόντων πολλῶν τῆς πόλεως κατὰ Συμεών. Καὶ συμβολῆς γενομένης ἐν Μακεδονίᾳ τρέπονται οἱ Ῥωμαῖοι, σφαγέντος τοῦ τε Κρηνήτου καὶ τοῦ Ἀρμένη τοῦ Κουρτικίου καὶ τῶν λοιπῶν πάντων. Ἐκ δὲ τῶν Χαζάρων, οἳ ἦσαν εἰς τὴν ἑταιρείαν Λέοντος, κρατηθέντες καὶ τὰς ῥῖνας αὐτῶν κοπέντες εἰς αἰσχύνην Ῥωμαίων ἐν τῇ πόλει παρὰ Συμεὼν ἀπεστάλησαν. Οὓς ἰδὼν ὁ βασιλεὺς καὶ θυμωθεὶς ἀπέστειλε Νικήταν τὸν ἐπιλεγόμενον Σκληρὸν μετὰ δρομώνων ἐν τῷ ποταμῷ Δανουβίῳ δοῦναι δῶρα τοῖς Τούρκοις καὶ πόλεμον κινῆσαι

barenus Constantino et matre ejus Zoe imperatoribus.

7-8. Leone itaque imperatore Hagio Longobardiæ præfectus atque dux, gener vero regis Franciæ, rebellione adversus imperatorem mota omnem regionem suæ mancipavit ditioni. Qua re cognita imperator Constantinum mensæ præpositum cum omnibus occiduis legionibus ad Hagionem expugnandum misit. Consertaque pugna victa Constantini acies est, trucidatus exercitus: unus ipse salutem ægre expedivit.

9. Tantum fuit solis deliquium, ut hora sexta stellæ in cœlo apparuerint. Cæterum orta sunt tonitrua ventorumque compressiones et turbines atque fulgura, adeo ut septem homines in fori gradibus incendio absumpti sint.

10. Expugnata Samus urbs munita ab Agarenis, sub jugum misso ipso quoque eorum prætore ac duce Paspala. Leo imperator in imperatoris patrem Zautzam promovit, cum illius filiam Zoen in uxorem accepisset, exstincto illius viro Theodoro Gauaniato veneno quodam. Stephano autem patriarcha e vivis sublato, ejus loco ordinatur Antonius dictus Cauleas.

853 11. Venit et nuntius a prætore Macedoniæ, in destinato habere Symeonem Bulgarorum principem ut infestis signis incurset Romanam ditionem. Hinc excitæ Symeonis iræ: Zautzæ imperatoris patri servus erat nomine Musicus. Is Stauracio et Cosmæ Helladicis, hominibus auri avaris ac negotiatoribus, amicitiâ junctus est. Hi turpis lucri causa, eoque spectantes ut quovis modo rem familiarem augerent, intercessione ac potentia Musici, quæ in urbe erat, Bulgarorum negotiationem Thessalonicam avocavere, quod male Bulgarorum commerciis cedebat. Bulgari hæc Symeoni nuntiavere. Ille Leoni imperatori curavit intimare: imperator vero obstante imperatoris patre, cujus in Musicum propensi animi essent, veluti vacui nugas cerebri cuncta audiebat.

12. Furore igitur actus Bulgarus adversus Romanos copias educit. Quibus cognitis imperator Crenetem magistrum militiæ adversus Bulgaros armis instructum, multisque urbis proceribus ac officialibus fretum, adversus Symeonem mittit. Consertaque pugna in Macedonia in fugam vertuntur Romani, jugulato tum Creneto tum Armeno Curticio reliquisque omnibus. Ex Chazaris, qui in Leonis fœderatorum agmine merebant, capti, præcisisque eis naribus, Romanorum probro, in urbem a Symeone missi sunt. Hos ut vidit imperator, ira percitus Nicetam cui cognomen Scleri (i. e. duri) cum triremibus in Danubium misit, Turcorum auxilia muneribus datis corrogaturum, et ut bellum

VARIÆ LECTIONES.

[a] Ἐγίων margo P.

adversus Symeonem moverent. **854** Profectus vero ille, communicatoque cum ipsorum capitibus Arpade ac Cursane consilio, pactisque iis Symeonem se bello incessuros, ac datis obsidibus ad imperatorem reversus est. Rursusque imperator Eustathium patricium navaliumque copiarum drungarium mari misit; Nicephorum vero patricium Phocam domesticum cum legionibus terra destinavit, ingressusque ad ipsam usque Bulgariam pervasit. Porro imperator, qui paci studeret tanto belli apparatu, Constantiniacem quæstorem ad Symeonem misit, qui ea quæ pacis essent consuleret. Symeon vero omni illa in ipsum terra marique motione comperta, quæstorem, velut qui dolo venisset, compingit in carcerem. Transmisso igitur Turci amne, interim dum Symeon in Phocæ exercitu occupatur, Bulgariam omnem sub jugum miserunt ac captivarunt. Hæc ut Symeon accepit, adversus Turcas proficiscitur. Hi contra trajicientes pugnam cum Bulgaris conserunt. In his fusus fugatusque Symeon, ut vix ipse in Distra incolumis salvusque evaserit. Turci vero imperatorem rogarunt ut mitteret qui Bulgarorum captivos redimerent. Quod et fecit imperator, missis in eam rem civibus, et ut lytrum pro eis darent.

13. Porro Symeon Eustathii drungarii opera de pace rogavit. In eam imperator animum inflexit, Leonemque Chœrosphactem ad eam consciscendam misit. Data mandata Nicephoro ut copias reduceret; similiter etiam Eustathio excubiarum drungario. Symeon nec sermone Leonem dignatus est, sed in carcerem compegit. Susceptaque adversus **855** Turcos expeditione, cum ii nullum a Romanis auxilii præsidium haberent, sed nulla ipsorum cura relicti essent, aucta sua inde superbia omnes contrucidavit. Reversusque Leonem invenit in Mudagra, dixitque ad eum non facturum se pacem, nisi captivos omnes reciperet. Constituit itaque imperator eos reddendos esse; venitque cum Leone Bulgarus Symeonis homo ac domesticus, qui eos recepit.

14. Nicephoro Phoca vivis exempto, Symeon pacis dissolvendæ occasiones quærebat. Dum enim etiam alios captivos quærit, Romanam incessit ditionem. Leo autem imperator legionum domesticum Catacalum præficit, cujus in Rabdo domicilium fuit. Missus cum eo Theodosius patricius et protovestiarius; trajectisque legionibus integris et ordinibus ac agminibus, conserta pugna cum Symeone ad Bulgarophygum, locum sic dictum, facta est communis fuga omnesque periere, Theodosius quoque protovestiarius, cujus mortis causa haud mediocriter imperatoris indoluit animus.

15. Etiam Chersonis oppidani prætorem suum ac ducem Symeonem, Joannis filium, contrucidarunt. Captum itidem Corum, munitum præsidium in Cappadocia, ab Agarenis.

16. Facto imperator processu ad Damiani ædes, Zautza quoque patre imperatoris illi comite, una

A κατὰ Συμεών. Ὁ δὲ ἀπελθὼν καὶ συντυχὼν ταῖς κεφαλαῖς αὐτῶν Ἀρπάδη καὶ Κουρσάνη, καὶ συνθεμένων πολεμῆσαι, λαβὼν ὄψιδας ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν διὰ τῆς θαλάσσης ἀπέστειλεν Εὐστάθιον πατρίκιον καὶ δρουγγάριον τοῦ πλωΐμου. Νικηφόρον δὲ πατρίκιον τὸν Φωκᾶν καὶ δομέστικον μετὰ τῶν θεμάτων ἀπέστειλεν διὰ γῆς, καὶ εἰσῆλθε μέχρι Βουλγάρων. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν εἰρήνην ἀσπαζόμενος μετὰ τοῦτο ἀπέστειλε Κωνσταντινιάκην κυαίστωρα πρὸς Συμεών, τὰ περὶ εἰρήνης συμβουλεύοντα. Συμεὼν δὲ τὴν κατ' αὐτοῦ κίνησιν διά τε γῆς καὶ θαλάσσης μαθὼν ἐν φρουρᾷ κατακλείει τὸν κυαίστωρα ὡς ἐπὶ δόλῳ ἐλθόντα. Περάσαντες οὖν οἱ Τοῦρκοι, τοῦ Συμεὼν ἐπὶ τὸ στράτευμα Φωκᾶ ἀσχολουμένου, ᾐχμαλώ-
B τευσαν πᾶσαν τὴν Βουλγαρίαν. Ταῦτα μαθὼν Συμεὼν κινεῖται κατὰ Τούρκων. Οἱ δὲ ἀντιπεράσαντες συμβάλλουσι πόλεμον μετὰ Βουλγάρων, καὶ τρέπεται Συμεών, μόλις διασωθεὶς ἐν τῇ Δίστρᾳ. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ᾐτήσαντο τὸν βασιλέα ἀποστεῖλαι καὶ ἀγοράσαι τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Βουλγάρων· ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν ὁ βασιλεὺς, τοὺς πολίτας ἀποστείλας ἐπαγοράσαι αὐτούς.

ιγ'. Ὁ δὲ Συμεὼν δι' Εὐσταθίου δρουγγαρίου ἐδεήθη περὶ εἰρήνης. Πρὸς ἣν ὑπεῖξεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπέστειλε Λέοντα τὸν Χοιροσφάκτην πρὸς τὸ γενέσθαι εἰρήνην. Ἐδέξατο δὲ Νικηφόρος ὑποστρέ-
C ψαι μετὰ λαοῦ, καὶ ὁ δρουγγάριος τῆς Βίγλης Εὐστάθιος ὁμοίως. [P. 553] Λέοντα οὐδὲ λόγου ἠξίωσε Συμεών, ἀλλ' ἠσφαλίσατο εἱρκτῇ. Ἐκστρατεύσας δὲ κατὰ τῶν Τούρκων, ἐκείνων ὀχύρωμα βοηθείας μὴ ἐχόντων παρὰ Ῥωμαίων, ἀλλ' ἀπρονοήτως ἐαθέντων, πάντας κατέσφαξεν, αὐξήσας τὴν μεγαλαυχίαν αὐτοῦ. Καὶ ὑποστρέψας εὗρε Λέοντα ἐν τῇ Μουδάγρᾳ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Οὐ ποιῶ εἰρήνην, ἐὰν μὴ πᾶσαν τὴν αἰχμαλωσίαν λάβω. Διωρίσατο οὖν ὁ βασιλεὺς ταύτην ἀποδοῦναι, καὶ ἦλθε μετὰ Λέοντος Βούλγαρος οἰκεῖος τοῦ Συμεὼν, καὶ παρέλαβεν αὐτούς.

ιδ'. Νικηφόρου δὲ τοῦ Φωκᾶ τελευτήσαντος, ἀφορμὰς ἐζήτει Συμεὼν τὴν εἰρήνην διαλῦσαι· ἐπιζητῶν γὰρ καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους εἰσέρχεται κατὰ Ῥω-
D μαίων. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς δομέστικον τῶν σχολῶν προβάλλεται Λέοντα Καταχαλὸν, ἐν τῇ Ῥάβδῳ τὴν οἴκησιν ἔχοντα, καὶ μετ' αὐτοῦ ἀποστέλλει Θεοδόσιον πατρίκιον καὶ πρωτοβεστιάριον. Καὶ περάσας ὅλα τὰ θέματα καὶ τὰ τάγματα, καὶ γενομένης συμβολῆς μετὰ Συμεὼν εἰς τὸ Βουλγαρόφυγον, ἐγένετο τροπὴ δημοσία καὶ πάντες ἀπώλοντο καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος Θεοδόσιος, δι' ὃν ὁ βασιλεὺς οὐ μετρίως ἠνιάθη ἐπὶ τούτου.

ιε'. Ἔσφαξαν καὶ ἐν Χερσῶνι οἱ τοῦ κάστρου τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Συμεὼν τὸν υἱὸν Ἰωάννου. Καὶ παρελήφθη τὸ κάστρον τὸ Κόρον ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν.

ις'. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρόκενσον ἐποίει εἰς τὰ Δαμιανοῦ, συνόντος καὶ Ζαούτζα τοῦ βασιλεοπάτορος

καὶ παραδυναστεύοντος καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ζωῆς ἅμα τῷ βασιλεῖ· Θεοφανὼ δὲ ἡ γαμετὴ αὐτοῦ οὐ παρῆν ἐκεῖ, ἀλλ' ἐν Βλαχέρναις ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ προσχομένη. Δόξαντος οὖν τοῦ βασιλέως μεῖναι ἐκεῖ, συμβούλιον ποιήσαντες οἱ τοῦ Ζαούτζα συγγενεῖς, ὅ τε υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τζαούτζης καὶ οἱ λοιποί, ἠβούλοντο τῇ νυκτὶ φονεῦσαι τὸν βασιλέα. Ἡ Ζωὴ δὲ μετὰ τοῦ βασιλέως καθεύδουσα καὶ τὴν ταραχὴν ἀκούσασα, διὰ τῆς θυρίδος προβλεψαμένη [6] αὐτοὺς κατεσίγασεν. Ὡς δὲ τὸ δεινὸν ἔγνω τῆς ἐπιβουλῆς ἧς ἐμελέτησαν, ἐξύπνισε τὸν βασιλέα, ὃς παρευθὺ εἰσελθὼν εἰς πλοῖον διεπέρασεν εἰς Πηγάς, ἐάσας Ζαούτζαν καὶ πάντας ἐκεῖσε. Καὶ πρωῒ ταχίων [7] εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον, ἐξώσας Ἰωάννην δρουγγάριον τῆς βίγλης, καὶ προβαλόμενος Πάρδον υἱὸν Νικολάου ἑταιρειάρχην ἀντ' αὐτοῦ· ὁ γὰρ Νικόλαος συμφιλιωθεὶς τῷ βασιλεῖ κατάδηλα ἐποίει αὐτῷ πάντα [P. 554] τὰ τοῦ Ζαούτζη...., ἕως ἂν Λέων ὁ μάγιστρος ὁ Θεοδοτάκης διήλλαξεν αὐτούς.

ιζ'. Τελευτᾷ δὲ Θεοφανὼ Αὐγοῦστα, βασιλεύσασα ἔτη δώδεκα· ἣν οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἀνέδειξεν ὁ Θεὸς θαυματουργὸν διὰ τὸ ἀζηλότυπον αὐτῆς καὶ διὰ τὸ ἐν ἐλεημοσύναις καὶ προσευχαῖς ἀδιαλείπτως προσκαρτερεῖν τῷ Θεῷ καὶ ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις.

ιη'. Στέφει δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς Ζωὴν τὴν θυγατέρα Ζαούτζα. Ὅτι [8] διὰ τὸ κατηγορηθῆναι τὴν Ζωὴν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ζωῇ τῆς Θεοφανὼ οὐκ εὐλογήθη παρὰ τοῦ πατριάρχου ὡς παράνομος ὁ γάμος· καὶ ὁ ἱερεὺς [9] ὁ εὐλογήσας αὐτόν, εἰ καὶ βασιλεὺς ὑπῆρχεν, ἀλλά γε ἐκαθῃρέθη ὑπὸ συνόδου. Καὶ εὐλογεῖται μετ' αὐτῆς παρὰ κληρικοῦ τοῦ παλατίου ᾧ ἐπίκλην Σινάπης. Καὶ ὁ μὲν εὐλογήσας καθῃρέθη, ἡ δὲ ἐβασίλευσεν ἔτος ἓν μῆνας ὀκτώ. Τελευτησάσης δὲ τῆς Ζωῆς λάρνακα ἐφεῦρον εἰς τὸ ἀποτεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς, ἔχουσαν ἔνδοθεν γράμματα κεκολαμμένα, γράφοντα οὕτως· *Θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος.*

ιθ'. Διεβλήθησαν δὲ τῷ βασιλεῖ Λέοντι ὅ τε Μουσικὸς καὶ ὁ Σταυράκιος ὡς ὅτι παρὰ τῶν στρατηγῶν καὶ ὀφφικιαλίων λαμβάνοντες δῶρα καὶ μεσιτεύοντες πρὸς τὸν βασιλεοπάτορα. Καί ποτε εἰσελθόντος τοῦ Σταυρακίου μετὰ γραμμάτων τινὸς τῶν στρατηγῶν πρὸς τὸν Ζαούτζαν, ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἑστὼς ἐν τῷ ἡλιακῷ, ἦλθεν ὄπισθεν αὐτοῦ, καὶ κρατήσας ἐκ τοῦ τένοντος ἐξήγαγεν ἔξω ὡς δῆθεν ἐρωτήσων περὶ τῶν στρατηγῶν· καὶ εἰς τὸ Μονόθυρον ἀγαγών, καὶ τὰ γράμματα ἄρας καὶ ἀποσφενδονήσας, παραδέδωκε τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ἐξαγαγεῖν τοῦ παλατίου, διορισάμενος ἀποκεῖραι αὐτόν. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Μουσικὸς ἐπ' ἀπογνώσει γέγονεν. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἔνθα ἵστατο ὁ Μουσικὸς παρεστὼς τῷ Ζαούτζᾳ, τοῦτον ἐπὶ τράχηλον ὠθήσας ἐξήγαγε, παραδοὺς Χριστοφόρῳ κοιτωνίτῃ ἐν τοῖς Στουδίου ἀπαγαγεῖν καὶ μοναχὸν ποιῆσαι. Μετ' ὀλίγον δὲ τελευτᾷ Ζαού-

cum Zoe ejus filia: Theophano enim illius uxor non illic erat, sed in Blachernis ad S. Sorum assidua. Ut [856] itaque visum erat imperatori ibi manere, consilio inito Zautzæ propinqui et affines, tum scilicet Tzautzes ejus filius tum reliqui, conjurarunt ut imperatorem noctu tollerent. Zoe autem in imperatoris sinu dormiens, audito tumultu per fenestram prospiciens, silentium indicebat. Ubi autem insidiarum, quas moliti essent, periculum advertit, imperatorem a somno excitavit. Is confestim lintrem ingressus in Pegas transfretavit, relicto ibi Zautza et omnibus, statimque diluculo festinantius in palatium intravit. Expulso Joanne excubiarum drungario, Pardum Nicolai filium ejus loco fœderatorum comitem præfecit. Nicolaus enim amicitia junctus imperatori, quæ erant Zautzæ omnia ei nota faciebat. Hinc factum ut ambo omni sibi commercio interdictum vellent, donec Leo magister Theodotaces eos conciliavit.

17. Theophano Augusta diem obit, cum annos duodecim in imperio egisset. Hanc Deus non post multos dies miraculorum effectricem ostendit, idcirco quia zelotypia non moveretur, nec ejus ulla esset injuriarum memoria; quod item eleemosynis et orationibus jugiter Deo ac sanctis ecclesiis esset assidua.

18. Coronat vero Leo Zoem Zautzæ filiam. Idcirco nimirum quod crimini data cum Zoe consuetudo, Theophanone conjuge in vivis agente, haud benedictæ sunt a patriarcha Leonis nuptiæ, ut illegitimæ. Et qui eum benedixit sacerdos, tametsi imperator [857] esset, synodi nihilominus decreto depositus est. Benediciturque Leo cum ipsa a clerico palatino, cognomento Sinapes. Ac is quidem qui benedixit, gradu motus est. Zoe vero in imperio egit annum unum, menses octo. Exstincta autem illa urnam invenerunt, intra quam insculptæ litteræ in hæc verba: *Filia Babylonis misera.*

19. Delati criminis apud Leonem imperatorem Stauracius et Musicus, ut qui pro ducibus et officialibus ac proceribus intercederent apud imperatoris patrem, acceptis ab eis muneribus. Quandoque vero ingresso Stauracio cum litteris cujusdam prætoris ad imperatoris patrem Zautzam, videns imperator, dum staret in solario, venit retro, prehensaque cervice eum trusit foras, velut qui rogatum pro ducibus tribunisque venisset. Ducensque ad Monothyrum, ac litteris ablatis, jactansque ac excutiens, præsentibus tradidit palatio educendum, jubens ut comam multarent. Hæc ubi Musicus audivit, in desperationem actus animis concidit. Veniensque imperator, quo loco Musicus astabat Zautzæ, collo trudens ejecit, tradens Christophoro cubiculario, qui in Studii abduceret ac monachum faceret. Nec multo post moritur Zautzas.

VARIÆ LECTIONES.

[6] προσβλεψαμένη P. [7] ταχὺ p. 222. [8] ὅτε ? [9] καὶ ὁ ἱερεὺς — συνόδου] hæc nescio an tollenda.

in palatio, ejusque per Bucoleonem eductum funus in Caulese monasterio condiderunt.

20. Post Zautzæ autem occasum Basilius imperatoris operum 858 præpositus ac compulsor, Nicolai fœderatorum cohortis comitis filius, amicitia junctus est Samonæ cubiculario, Agarenorum stirpe sato, imperii culminis cupidine actus. Creditque Samonæ secretum : *Exstincta jam Zoe amita nostra, imperator aliam conjugem accepturus est, nosque omnes eliminaturus. Verum mihi dato fidem, ut tibi omne consilium credam, et quod conjurationis exsistit.* Data vero Basilio fide, edisseruit illi omnia. Samonas vero ad imperatorem ingressus ait : *Domine mi, volo tibi aliquid privatim dicere, quod quidem si dixero, mors mihi est : si autem non dixero, ipse tu morieris.* Omnemque ei Basilii conjurationem narravit. Cumque ejus dictis fidem non haberet, ac diceret : *Nunquid aliquis subornavit, ut mihi hæc loquereris, fecistique hoc ut muneris quidpiam emungas ?* ait ille : *Mitte quos libuerit, viros fideles in meum cubiculum, domine mi, et si quid ex Basilio et ex me audierint, conscribant.* Confestim vero imperator Christophorum protovestiarium mittit una cum Calocyro cubiculario ; ascendentesque in ejus delituere cubiculo. Velut itaque esca captus Basilius, jurataque fide a Samona accepta, in domestico ipsius oratorio omnem illi edisseruit conjurationem, ac qui conjurati essent. Prandentibus vero illis descendentes Christophorus et Calocyrus omnia, ita ut audita scripserant, imperatori legerunt. Confestimque adesse jusso Basilio dedit milliarisiorum quatuordecim 859 millia, quæ in amitæ suæ Zoes remedium animæ, sic ab ea destinata, in Macedoniam deferret. Ac quidem Basilium in eum modum urbe ejecit. Reliquos vero ejus conjurationis socios ac participes, Pardum, excubiarum drungarium, ad Stypiotem mittit, quasi ipsum adducturus esset, cum ipse imperatoris libello præmonitus in mandatis accepisset ut in vincula eum compingeret. Prætextu vero abeundi ac cenandi ad S. Lazarum, in descensu sphæristerii, Joannem Garidam statuit cum reliquis cohortis fœderatorum in cubiculo ; interimque descendente imperatore, tenentes, qui erant cum Joanne Nicolaum fœderatorum cohortis comitem urbe ejecerunt. Adducto vero e Macedonia Basilio, ejusque disceptata causa, ipsum verberibus affecit, pilisque ejus igne succensis, ac per mediam pompa infami traducens civitatem, Athenas exsilio relegavit ; ubi et male vitam finivit. Similiter etiam Nicolaum hetæriarcham et Stylianum et Joannem omnemque Zautzæ familiam, alios detondit, alios exsilio relegavit, eorum substantiis omnibus publicatis. Atque ita per Samonam Zautzæ omnis cognatio deleta est. Cunctis vero magistris ac senatoribus imperator vocatis, legit coram

τζας ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ τοῦτον διὰ τοῦ Βουκολέοντος καταγαγόντες ἀπήγαγον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Καυλέα, ἐκεῖσε αὐτὸν θάψαντες.

κ'. Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Ζαούτζα Βασίλειος Ἐπείκτης, υἱὸς Νικολάου ἑταιρειάρχου, συνεφιλιώθη Σαμωνᾷ κουβικουλαρίῳ τῷ ἐξ Ἀγαρηνῶν, ὀρεγόμενος τοῦ τῆς βασιλείας ἀξιώματος. Ἐθάῤῥησε δὲ τῷ Σαμωνᾷ, ὅτι *Τῆς θείας ἡμῶν Ζωῆς τελευτησάσης ὁ βασιλεὺς* [P. 555] *λαβεῖν ἔχει ἑτέραν γυναῖκα, καὶ ἡμᾶς πάντας ἔχει ἀφανίσαι. Ἀλλὰ δός μοι λόγον, ἵνα σοι θαῤῥήσω πάντα τὰ βουλευόμενα.* Καὶ δόντος αὐτοῦ λόγον τῷ Βασιλείῳ, ἐθάῤῥησεν αὐτῷ πάντα. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς εἰσελθὼν εἰς τὸν βασιλέα εἶπεν αὐτῷ, ὅτι *Δέσποτά μου, θέλω σοι εἰπεῖν τι ἰδίως, ὅπερ ἐὰν μὲν εἴπω, ἀποθνήσκω, εἰ δὲ μὴ εἴπω, ἀποθνήσκεις σύ.* Καὶ διεξῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα πᾶσαν τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ Βασιλείου. Ἀπιστήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως τοῖς λαληθεῖσι παρ' αὐτοῦ, καὶ εἰρηκότος· *Μή τίς σοι ὑπέβαλε ταῦτά μοι εἰπεῖν, καὶ ἐκ δωροδοκίας τοῦτο ἐποίησας;* Ὁ δὲ εἶπεν· *Ἀπόστειλον πιστοὺς ἀνθρώπους, οὓς κελεύεις, ἐν τῷ ἐμῷ κελλίῳ, δέσποτά μου, καὶ ἵνα εἰσὶν* [10] *ἐγκεκρυμμένοι, καὶ εἴ τι ἂν ἀκούσωσι παρὰ Βασιλείου καὶ παρ' ἐμοῦ, γράψωσι ταῦτα.* Παρευθὺ δὲ ὁ βασιλεὺς ἀποστέλλει Χριστοφόρον πρωτοβεστιάριον ἅμα Καλοκύρῳ κοιτωνίτῃ, καὶ ἀνελθόντες ἐκρύβησαν ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ. Βασίλειος οὖν δελεασθεὶς καὶ λαβὼν λόγον ἔνορκον παρὰ Σαμωνᾶ εἰς τὸ προσευχάδιον αὐτοῦ ἐξεῖπεν αὐτῷ πάντα τὰ τῆς βουλῆς καὶ τοὺς συμβουλευομένους. Ἀριστώντων δὲ αὐτῶν κατελθόντες Χριστοφόρος καὶ Καλοκῦρος διὰ γραφῆς ἀνέγνωσαν πάντα τῷ βασιλεῖ. Καὶ παρευθὺ μὲν Βασίλειον προσκαλεσάμενος δέδωκε μιλιαρήσια χιλιάδας εἰκοσιτέσσαρας ὡς δῆθεν ψυχικὰ τῆς αὐτοῦ θείας Ζωῆς, ὡς ὁρισθέντα παρ' αὐτῆς οὕτως, καὶ ἀπέστειλεν ἐν Μακεδονίᾳ. Καὶ τὸν μὲν Βασίλειον οὕτως τῆς πόλεως ἐξήγαγε, τοὺς δὲ λοιποὺς τοὺς τῆς αὐτῆς βουλῆς μετεσχηκότας καὶ κοινωνήσαντας, Πάρδον μὲν δρουγγάριον τῆς βίγλης ἀποστέλλει πρὸς τὸν Στυπιώτην ἔξωθεν ἀγαγεῖν αὐτὸν, προμηνυθέντος ἐκείνου διὰ βασιλικοῦ πιττακίου τοῦτον δεσμῆσαι. Προφασισάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπελθεῖν καὶ δειπνῆσαι εἰς τὸν ἅγιον Λάζαρον, εἰς τὸ καταβάσιον τοῦ τζυκανιστηρίου, ἔστησεν Ἰωάννην Γαριδᾶν μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἑταιρείας ἐν τῷ κουβουκλίῳ· καὶ ἐν τῷ κατέρχεσθαι τὸν βασιλέα κρατήσαντες οἱ μετὰ Ἰωάννου Νικόλαον ἑταιρειάρχην ἐξήγαγον τῆς πόλεως. Ἀγαγὼν δὲ ἐκ Μακεδονίας Βασίλειον καὶ ἀνακρίνας καὶ τύψας, καὶ τὰς τρίχας αὐτοῦ καταφλέξας, καὶ ἐν τῇ μέσῃ θριαμβεύσας, ἐξώρισεν ἐν Ἀθήναις· καὶ κακῶς ἐκεῖ τελευτᾷ. Ὡσαύτως καὶ Νικόλαον ἑταιρειάρχην καὶ Στυλιανὸν καὶ Ἰωάννην καὶ συγγένειαν πᾶσαν Ζαούτζα τοὺς μὲν ἀπέκειρε, τοὺς δὲ ἐξώρισε, δημεύσας τὰς οὐσίας αὐτῶν πάσας. Καὶ οὕτως πᾶσα ἡ συγγένεια Ζαούτζα ἐξωλοθρεύθη διὰ Σαμωνᾶ. Πάντας δὲ τοὺς μαγίστρους καὶ τοὺς ἐν τέλει προσκαλεσάμενος ὁ [P. 556] βασιλεὺς ἀνέγνω κατενώπιον

VARIÆ LECTIONES.

[10] ὦσιν ?

αὐτῶν τὰ μηνυθέντα παρὰ Σαμωνᾶ· καὶ εἰρήκασιν ἄξιον εἶναι τιμῆς μεγάλης. Ὁ δὲ παρευθὺ τοῦτον τῇ τοῦ πρωτοσπαθαρίου ἀξίᾳ τετίμηκεν, καὶ προσῳκειώσατο ἑαυτοῦ.

κα'-κβ'. Ἐτελεύτησε δὲ Ἀντώνιος ὁ πατριάρχης, καὶ ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Νικόλαος μυστικὸς ὢν τοῦ βασιλέως. Παρελήφθη δὲ καὶ τὸ κάστρον ἡ Δημητριὰς ἐν τῷ θέματι τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Δαμιανοῦ τοῦ Ἀγαρηνοῦ.

κγ'. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς στέφει Ἄνναν θυγατέρα Ζωῆς τῆς ἀπὸ τοῦ Ζαούτζα, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ποιεῖν τὰ ἐκ τύπου κλητόρια μὴ οὔσης Αὐγούστης.

κδ'. Ἠγάγετο δὲ ὁ βασιλεὺς κόρην ἐκ τοῦ θέματος Ὀψικίου, ὡραιοτάτην πάνυ, ὀνόματι Εὐδοκίαν, στέψας καὶ ἀναγορεύσας καὶ γήμας αὐτήν· ἐξ ἧς παιδίον ποιήσας ἄῤῥενα, ἐφ' ᾧ τετελεύτηκε καὶ αὐτὴ καὶ τὸ γεννηθέν.

κε'. Ἐξωνήσατο δὲ οἰκήματα ὁ βασιλεὺς Λέων πλησίον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ ἐκκλησίαν περιφανῆ ἐπ' ὀνόματι τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς τῆς ἁγίας Θεοφανῶ.

κϛ'. Ὡσαύτως ἔκτισεν ἐκκλησίαν εἰς τοὺς λεγομένους Τόπους, τὸν ἅγιον Λάζαρον, κατασκευάσας αὐτὴν μονὴν ἀνδρείαν εὐνούχων. Ἔνθα καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Λαζάρου σῶμα ἐκ Κύπρου καὶ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἀπὸ Ἐφέσου ἀνακομίσας ἀπέθετο, ποιήσας καὶ τὰ ἐγκαίνια τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. Ἀσχολουμένου δὲ τοῦ στόλου εἰς τὰ κτίσματα τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν παρελήφθη ἐν Σικελίᾳ τὸ Ταυρομένιον ὑπὸ τῶν Ἄφρων, τῇ ἀμελείᾳ, μᾶλλον δὲ προδοσίᾳ, Εὐσταθίου δρουγγαρίου τῶν πλωΐμων, καὶ Καραμάλου ἐκεῖσε ὄντος καὶ Μιχαὴλ τοῦ Χαράκτου, γενομένης πολλῆς σφαγῆς τῶν Ῥωμαίων. Ἀνελθόντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ πόλει παρά τε τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου [11] ἐλεγχθέντων παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Χαράκτου ὡς προδοτῶν, κατεκρίθησαν θανάτῳ. Παρακληθέντος δὲ τοῦ βασιλέως παρὰ Νικολάου τοῦ πατριάρχου, τὸν θάνατον συνεχωρήθησαν, μοναχοὶ ὁ μὲν Καράμαλος εἰς τὰ Πικριδίου, ὁ δὲ Εὐστάθιος εἰς τῶν Στουδίου. Παρελήφθη δὲ καὶ Λῆμνος ἡ νῆσος ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, αἰχμαλωσίαν πολλὴν πεποιηκότες.

κζ'. Ἐν τῇ προελεύσει δὲ τῆς μεσοπεντηκοστῆς τοῦ βασιλέως Λέοντος ἀνελθόντος εἰς τὸν ἅγιον Μώκιον καὶ εἰσοδεύοντος, ὅτε ἦλθε πλησίον σωλέας, ἐξελθών τις ἐκ τοῦ ἄμβωνος δέδωκεν αὐτῷ μετὰ ῥάβδου ἰσχυρᾶς καὶ παχείας· καὶ εἰ μὴ ἡ [12] φορὰ τῆς ῥάβδου εἰς πολυκάνδηλον ἐμποδισθεῖσα διεχαυνώθη, παρευθὺ ἂν τοῦτον ἀπήλλαξε τοῦ ζῆν. Τοῦ δὲ αἵματος σφοδρῶς [P. 557] καταῤῥέοντος ἐκ τῆς τοῦ βασιλέως κεφαλῆς, ταραχή τε καὶ φυγὴ τῶν ἀρχόντων γέγονεν, καὶ πολλοὶ ἐν ταύτῃ ἀπώλοντο. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος προεφασίσατο νοσηλευθεὶς καὶ οὐ κατῆλθεν ἐν τῇ εἰσόδῳ, ὡς ἐκ τούτου ὕποπτον αὐτὸν γενέσθαι τὴν τοιαύτην ἐπιβουλὴν κατασκευάσαι. Οὔτε ὁ Σαμωνᾶς παρῆν ἐκεῖ, ἀλλ' ἦν ἀπελθὼν ἀγαγεῖν Ζωὴν ἐν τῷ παλατίῳ πρὸς τὸ συνεῖναι τῷ βασιλεῖ. Κρατηθέντος δὲ τοῦ δόντος τὸν βασιλέα καὶ ἐξετασθέντος, καὶ πολλὰς βασάνους καὶ τιμωρίας ὑπο-

A illis quæ a Samona fuerant nuntiata, dixeruntque dignum esse qui magnum honorem consequeretur. Confestimque eum protospatharii dignitate ornavit et ad suam necessitudinem ascivit.

920 21-22. Mortuo vero Antonio patriarcha, ejus loco ordinatur Nicolaus, qui imperatoris erat mysticus. Capta porro est civitas munita Demetrias in Hellados themate a Damiano Agareno.

23. Leo imperator Annam filiam suam ex Zoe filia Zautzæ coronat, quod non poterat constituta ex more convivia publica exhibere, quod non esset Augusta.

24. Duxit autem imperator uxorem ex Opsicii themate, formosissimam valde, nomine Eudociam, coronans Augustamque renuntians ac sibi conju- B gem adhibens. Ex ea suscepto puero masculo tum ipsa exstincta est tum suscepta proles.

25. Coemptis Leo imperator ædibus prope Sanctos Apostolos, ibi præmagnificam ecclesiam exstruxit, nominæ primæ suæ uxoris S. Theophanonis.

26. Similiter etiam ecclesiam ædificavit ad Topos, quos vocant, S. Lazarum, virorum eunuchorum monasterium faciens; ubi et S. Lazari corpus e Cypro et Mariæ Magdalenæ Epheso relatum deposuit: celebrata ejusdem ecclesiæ illi encænia. Occupatis autem classiariis struendis ejuscemodi ecclesiis, captum in Sicilia est Tauromenium ab Afris, negligentia seu potius proditione Eustathii navalium drungarii et Caramali ibi tum exsistentis C et Michaelis Characti, ingenti **921** data Romanorum strage. In urbem reductis, ab imperatore et patriarcha redargutis, Characto insimulante, indicta mortis sententia est. Quanquam exorato a Nicolao patriarcha imperatore facta mortis venia est. Monachum inire concessum, Caramalin Picridii, Eustathio in Studii. Capta est et Lemnus insula ab Agarenis, multis incolarum abductis captivis.

27. In processu autem mediæ Pentecostes, cum Leo imperator ad S. Mocii ascendisset ac templum intraret, ubi jam prope soleam attigerat, egressus quidam ex ambone cum robusto fuste ac crasso in D caput impegit. Ac nisi fustis ictu interjecto candelabri remissus fuisset ac retardatus, confestim ei vitam abstulisset. Cruore autem e capite imperatoris largiter diffluente facta turbatio est ac fuga procerum, multique in ea perierunt. Frater autem Leonis Alexander morbum prætexens desideratus in ingressu est, ut inde suspicio ei inoleverit istiusmodi molitionis auctorem ipsum fuisse. Samonas quoque non erat ibi, sed abierat Zoem adducturus in palatium, ut cum imperatore esset. Capto illo qui ictum impegerat, habitaque de illo quæstione, ac cum multos dies non pauca sustinuisset supplicia ac tormenta, quod nihil confitebatur, ad

VARIÆ LECTIONES.

[11] τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ πατριάρχῃ? [12] ἡ om. P.

862 extremum manibus pedibusque excisis in A Circi funda combustus est; quo ex tempore abolitus istiusmodi processus est.

28. Aliquo autem interjecto tempore ascendit Marcus sapientissimus œconomus ejusdem ecclesiæ (is nimirum qui complevit tetraodium magni Sabbati, a domino Cosma compositum), ac cum imperatore mensæ accumbens ex eo efflagitabat ne exscinderetur festæ diei solemnitas. Abnuente imperatore ait Marcus: *Olim jam a Davide scriptum erat* (Psal. LXXIII, 3), *domine, id tibi eventurum esse: prophetavit namque, dicens: Quanta malignatus est inimicus in sancto tuo, et gloriati sunt qui oderunt te in medio solemnitatis tuæ! Oportet enim te, domine, abhinc annos decem imperium tenere.* Quod et B contigit: eodem enim die quo ictum acceperat, et mortuus est.

29. Zoe quarta Leonis uxor non erat corollis nuptialibus donata. Imperatore solenni pompa procedente ad Butii emporium ad Christophori protovestiarii sui monasterium dedicandum, venit nuntius, Agarenorum classem ductore Tripolita adversus Cpolim ascendere. Mittit itaque imperator Eustathium navalium drungarium cum omni classe et tribunis ac officialibus adversus Tripolitam: qui, cum non licuisset aciem adversam jungere, inani conatu rediere.

30. Venit itaque Tripolita, et ingressus est intra Abydum, Parium usque. Quo cognito imperator in C magnam 863 venit animi dejectionem ac afflictionem. Mittitque Himerium a secretis primum classis ducem ac caput adversus Tripolitam, qui prorsus non ausi sunt propius classem Agarenorum adire. Quæ autem Dei judicia sunt, mutato consilio idem Leo Tripolita vela obvertens Thessalonicam profectus est. Quam et expugnavit, cepitque cum Leone Chatzilacio eorum prætore ac duce, magna data civium strage multisque abductis captivis. Rodophyllus autem quispiam cubicularius necessaria quadam ex causa in Siciliam missus, habens secum auri libras centum, cum forte fortuna in via ægrotans Thessalonicam ut lavaret ingressus esset, et ut vires reciperet, captus a Leone est. Hæc vero iter habens Symeon a secretis, qui postea D patricius primusque a secretis fuit, tum aurum recepit tum munera, quibus Rodophyllus in via relictis, multis excruciatus tormentis exstinctus est. Cumque Tripolitæ constitutum esset ut urbem everteret, intelligens Symeon significat ei ut aurum accipiat et urbem immunem sinat, quod et factum est.

31. Samonas autem simulato consilio exeundi in monasterium suum, quod Spira dicunt et in Damatri situm est, fuga in Syriam usus est cum pecuniis et equis suis, publicos equos per singulas stationes subnervans. Quo cognito imperator post

A μεμενηκότος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐπεὶ μηδένα καθωμολόγει, τέλος ἐκκοπεὶς αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας ἐκάη ἐν τῇ τοῦ ἱππικοῦ σφενδόνῃ, καὶ ἔκτοτε ἐξεκόπη ἡ τοιαύτη προέλευσις.

κη'. Μετὰ δέ τινα καιρὸν ἀνῆλθε Μάρκος ὁ σοφώτατος οἰκονόμος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ὃς ἦν ἀναπληρώσας τοῦ μεγάλου Σαββάτου τὸ τετραῴδιον τοῦ κυρίου Κοσμᾶ· καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ τῷ βασιλεῖ συνεστιώμενος ἐξελιπάρει τὸν βασιλέα μὴ ἐκκοπῆναι τὴν ἑορτήν. Τοῦ δὲ βασιλέως ἀπαναινομένου ἔφη ὁ Μάρκος, ὅτι *Προγεγραμμένον ἦν παρὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ τὸ παθεῖν σε, δέσποτα. Προεφήτευσε γὰρ εἰπών· Ὅσα ἐπονηρεύσατο ὁ ἐχθρὸς ἐν τῷ ἁγίῳ σου, καὶ ἐνεκαυχήσαντο οἱ μισοῦντές σε ἐν μέσῳ τῆς ἑορτῆς σου! Καὶ δεῖ σε, ὦ δέσποτα* B *ἀπὸ τοῦ νῦν κρατῆσαι τὴν βασιλείαν ἔτη δέκα.* Ὃ δὴ καὶ γέγονε· τῇ γὰρ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ καὶ ἔλαβεν, ἐν αὐτῇ καὶ τελευτᾷ.

κθ'. Ἦν δὲ Ζωὴ ἡ τετάρτη γυνὴ τοῦ βασιλέως ἀστεπτος. Τοῦ δὲ βασιλέως πρόκενσον ποιησαμένου εἰς τὸ ἐμπόριον τοῦ Βουτζίου πρὸς τὸ ἐγκαινίσαι τὴν μονὴν Χριστοφόρου τοῦ πρωτοβεστιαρίου αὐτοῦ, ἦλθεν ἀγγελία ὡς ὅτι ὁ στόλος τῶν Ἀγαρηνῶν ἅμα τῷ Τριπολίτῃ ἀνέρχεται κατὰ Κωνσταντινουπόλεως. Ἀποστέλλει οὖν ὁ βασιλεὺς Εὐστάθιον δρουγγάριον τοῦ πλωΐμου μετὰ παντὸς στόλου καὶ τῶν στρατηγῶν κατὰ τοῦ Τριπολίτου· οἱ μὴ δυνηθέντες ἀντιπαρατάξασθαι ἀπεστράφησαν [14] κενοί.

λ'. Ἦλθεν οὖν ὁ Τριπολίτης, καὶ εἰσῆλθεν ἔνδοθεν C τῆς Ἀβύδου μέχρι Παρίου. Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν μεγάλῃ ἀθυμίᾳ καὶ περιστάσει γέγονεν, καὶ ἀποστέλλει Ἱμέριον πρωτασηκρῆτιν κεφαλὴν τοῦ στόλου κατὰ τοῦ Τριπολίτου, μὴ τολμώντων κἂν ὅλως πλησιάσαι τῷ στόλῳ τῶν Ἀγαρηνῶν. Τοῖς δὲ τοῦ Θεοῦ κρίμασιν ἀντεστράφη ὁ αὐτὸς Λέων ὁ Τριπολίτης καὶ ἀπῆλθεν ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ταύτην ἐπολιόρκησε καὶ παρέλαβεν ἅμα τῷ στρατηγῷ αὐτῶν Λέοντι τῷ Χατζιλακίῳ, ποιήσας πολλὴν σφαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν. [P. 558] Ῥοδόφυλλος δέ τις κουβικουλάριος ἦν ἀποσταλεὶς ἐν Σικελίᾳ διὰ χρείαν τινὰ, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ χρυσίου λίτρας ἑκατόν. Νοσήσας δὲ κατὰ τύχην ἐν τῇ ὁδῷ εἰσῆλθεν ἐν Θεσσαλονίκῃ πρὸς τὸ λούσασθαι καὶ ἀνακτήσασθαι ἑαυτὸν, ἐκρατήθη [15] παρὰ Λέοντος. Διερχομένου [16] δὲ Συμεὼν ἀσηκρῆ-D τις, ὁ μετὰ ταῦτα γεγονὼς πατρίκιος καὶ πρωτασηκρῆτις, ἀνελάβετο τό τε χρυσίον καὶ τὰ δῶρα, ἅπερ εἴασεν ὁ Ῥοδόφυλλος ἐν τῇ ὁδῷ καὶ πολλὰ βασανισθεὶς ἐτελεύτησε. Τοῦ δὲ Τριπολίτου βουλομένου τὴν πόλιν καταστρέψαι, μαθὼν ὁ Συμεὼν δηλοῖ αὐτῷ χρυσίον λαβεῖν καὶ ταύτην ἐᾶσαι· ὃ δὴ καὶ γέγονεν.

λα'. Σαμωνᾶς δὲ προφασισάμενος ἐπὶ τὴν μονὴν αὐτοῦ τὰ Σπεῖρα ἐξελθεῖν, τὴν ἐν τῷ Δαματρὶ οὖσαν, φυγῇ ἐχρήσατο ἅμα χρήμασι καὶ ἵπποις αὐτοῦ, τοὺς ἵππους τοὺς δημοσίους κατὰ ἀπαλλαγὴν ἀγκυλοκοπήσας. Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἀποστέλλει ὄπισθεν

VARIÆ LECTIONES.

[14] ὑπεστράφησαν? [15] καὶ ἐκρατήθη? [16] διερχόμενος?

αὐτοῦ Βασίλειον ἑταιρειάρχην τὸν Καματηρὸν καὶ Γεώργιον τὸν Κρηνήτην τοῦ καταλαβεῖν αὐτόν. Τοῦ δὲ Σαμωνᾶ τὸν Ἅλυν βουλομένου διαπερᾶσαι, κατέλαβεν αὐτὸν Νικηφόρος δρουγγάριος ὁ λεγόμενος Καμινᾶς, οὐκ ἐῶν αὐτὸν διαπερᾶσαι. Ἐπεὶ δὲ πολλὰ ὁ Σαμωνᾶς ὑπισχνεῖτο καὶ οὐκ ἔπειθεν, προσέφυγεν εἰς τὸ Σιριχᾶ εἰς τὸν τίμιον σταυρὸν, προφασισάμενος ὡς διὰ πίστιν τοῦ σταυροῦ ἐληλύθει. Καταλαβὼν οὖν Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Δουκὸς, καὶ τοῦτον ἀναλαβόμενος, ὑπέστρεψεν ἐν τῇ πόλει. Προσέταξε δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν μὲν φυλάττεσθαι ἐν τῇ οἰκίᾳ Βάρδα τοῦ Καίσαρος, ἠρώτησε δὲ Κωνσταντῖνον τοῦ Δουκὸς περὶ αὐτοῦ, καὶ μαθὼν ὡς ἀληθῶς ἐν Συρίᾳ ἔφυγε, παρεγγύησε τῷ Δουκὶ μὴ εἰπεῖν τοῦτο ἐνώπιον τῆς συγκλήτου, ὅτε [16] παρ' αὐτοῦ ἐρωτηθῇ, ἀλλ' ὅτι δι' εὐχὴν ἀπῆλθεν ἐν τῷ Σιριχᾶ· ἤθελε γὰρ ὁ βασιλεὺς συνοψισθῆναι αὐτῷ. Προσκαλεσάμενος οὖν Κωνσταντῖνον τοῦ Δουκὸς ἔμπροσθεν τῶν ἐν τέλει ἔφη· *Οὕτως ἔχεις Θεὸν καὶ τὴν κεφαλήν μου, ἔφυγεν ὁ Σαμωνᾶς ἢ οὔ;* Ὁ δὲ ὡς εἰπὼν πρότερον τῷ βασιλεῖ μὴ ὁρκισθῆναι καὶ τὸ κελευόμενον εἰπεῖν, ἀκούσας τοὺς ὅρκους ἐξεῖπεν ἐνώπιον πάντων, ὅτι *Εἰς Συρίαν ἔφευγεν.* Μετ' ὀργῆς δὲ τοῦ βασιλέως τοῦτον ἀποπεμψαμένου, ἐποίησε Σαμωνᾶς μῆνας τέσσαρας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Βάρδα. Ἀπεσυνόψισε δὲ ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ τοῦ βασιλέως [17].

[P. 559] λβ'. Ἐφάνη δὲ τότε καὶ κομήτης ἀστὴρ, τὰς ἀκτῖνας ἐπὶ Ἀνατολῆς πέμπων, φαινόμενος ἐν ἡμέραις καὶ νυξὶ τεσσαράκοντα. Γέγονε δὲ Σαμωνᾶς πατρίκιος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ φυγῆς. Ἐγέννησε δὲ υἱὸν ἀπὸ Ζωῆς τῆς τετάρτης αὐτοῦ γυναικός. [18] Ἐβαπτίσθη δὲ τὰ ἅγια Φῶτα ὑπὸ Νικολάου πατριάρχου ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, δεξαμένων αὐτὸν Ἀλεξάνδρου βασιλέως καὶ Σαμωνᾶ πατρικίου καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων.

λγ'. Γέγονε δὲ καὶ ἡ Κύφη τότε γηροκομεῖον, διωχθεισῶν τῶν ἑταιρίδων.

λδ'. Εὐλογήθη δὲ ὁ Λέων βασιλεὺς μετὰ Ζωῆς μετὰ τὴν ἑορτὴν παρὰ Θωμᾶ πρεσβυτέρῳ, ὃς καθῃρέθη. Ἀνηγόρευσε δὲ τὴν αὐτὴν Ζωὴν Αὐγοῦσταν, καὶ διὰ τοῦτο τὸν βασιλέα ὁ πατριάρχης ἐκώλυσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσέρχεσθαι. Ὅθεν διήρχετο ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ μέρους μέχρι τοῦ μιτατωρίου, μηδ' ὅλως εἰς τὰ κατὰ συνήθειαν διερχόμενος.

λε'. Προεβλήθη δὲ Σαμωνᾶς παρακοιμώμενος διὰ τὸ εἶναι τῷ βασιλεῖ συνεργὸς πρὸς πᾶσαν παρανομίαν καὶ κακίαν. Καὶ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἤρξαντο μελετᾷν. Προσκαλεσάμενοι γὰρ Νικόλαον πατριάρχην Φεβρουαρίῳ μηνὶ πρώτῃ, καὶ πολλὰ λιπαρήσαντες δεχθῆναι τὴν πολυγαμίαν, ἐπεὶ πεῖσαι οὐκ ἠδυνήθησαν, ἀπὸ τοῦ κλητορίου διὰ τοῦ Βουκολέοντος ἐν πλοίῳ μικρῷ τοῦτον ἐμβιβάσαντες διεπέρασαν ἐν τῇ

eum mittit Basilium fœderatorum comitem Camaterum et Georgium Crenetem, ad eum comprehendendum. **864** Cumque Samonas Halym vellet trajicere, comprehendit eum Nicephorus drungarius, cui nomen Caminas, prohibens ipsum trajicere. Cumque Samonas multis promissis ejus nihil animum inflexisset, ad venerandam confugit crucem quæ est in Siricha, simulans quasi fide in crucem ejusque religione iter suscepisset. Comprehendens itaque Constantinus Ducis filius, eumque assumens, in urbem reversus est. Præcepit vero imperator ipsum quidem servari in ædibus Bardæ Cæsaris, interrogavitque de eo Constantinum Ducæ filium. Cognitoque quia vere in Syriam fugeret, mandavit duci ne cum ab eo interrogaretur in præsentia senatus, istud diceret, sed quod voti causa in Sirichà profectus esset : volebat enim imperator in sui eum conspectum admittere. Advocato itaque Constantino Ducis filio coram senatu ait : *Ita Deum habes et caput meum, fugiebat Samonas necne?* Is vero, ut qui antea imperatorem rogasset non adjurare, ac dicturum se quod juberetur, auditis juramentis, horumque motus religione, omnibus coram enuntiavit : *Sane fugiebat in Syriam.* Imperator cum ira jusso facessere, Samonam menses quatuor tenuit in domo Bardæ, reddiditque præsentiam et in conspectum admisit tum cum illi filius susceptus est.

32. Apparuit tunc et cometa, radios mittens versus Orientem, visusque est dies quadraginta ac totidem noctes. Samonas a tempore suæ **865** fugæ patricius creatus est. Sustulit Leo filium ex Zoe, quarta uxore sua ; baptizatusque est in die Luminum a Nicolao patriarcha in Magna ecclesia, susceptoribus ejus Alexandro imperatore et Samona patricio omnique senatu.

33. Tunc quoque Cupha, quam vocant, domus hospitalis curandis senibus facta est, eliminatis scortis.

34. Nuptiali benedictione impartitus est Leo imperator cum Zoe post Domini natalem diem a Thomà presbytero, qui depositus est. Eamdem quoque Zoen Augustam renuntiavit ; quæ res in causa fuit ut patriarcha imperatori ingressum in ecclesiam interdixerit. Quapropter a dextra parte ad metatorium usque transibat, nihil prorsus qua moris erat transiens.

35. Provectus vero est Samonas accubitor (sacri cubiculi præpositus intimus) idcirco nimirum quod imperatori ad omne scelus et pravitatem adjutor esset et socius. Cœperuntque adversus Ecclesiam nova moliri. Advocato enim Nicolao patriarcha Kalendis Februarii, multisque agentes precibus ut polygamia reciperetur, cum in sententiam trahere nequivissent, a Cletorio (conviviorum triclinio) per

VARIÆ LECTIONES.

[16] ὅταν? [17] τῇ γέννᾳ τοῦ υἱοῦ τούτου margo P. [18] ὅτι ἔβαλλον οἱ παλαιοὶ πολλοὺς ἀναδόχους margo P.

Bucoleonem in parvum lintrem imponentes Eriam trajecerunt; unde ægre pedes ad Galacrenas usque multa nive objecta humo evasit. Ordinatur vero ejus loco Euthymius syncellus patriarcha, vir venerabilis et continens ac valde pius **866** et religiosus. Aiuntque divina revelatione, quod ita gestum erat, recepisse, quippe cum imperator vellet hæresim ac legem promulgare, qua liceret viro tres aut etiam quatuor uxores habere; qua in re multi eruditissimi viri ei astipularentur.

36. Mense Junio invitatus est Leo imperator a Constantino Libe ad monasterium, quod est in Mardosagari, tum ad ejus dedicationem tum ad prandium. Factusque est ventus, cui Lips nomen, in tertiam usque vicem valide spirans, concutiensque ac evertens domos ac ecclesias, ita ut omnes in subdivalia loca fugerent ac mundi consummationem esse dicerent, nisi Dei clementia obortis imbribus sedata esset istiusmodi confractio.

37. Præfecerat imperator Himerium cursus publici logothetam navalis omnis rei caput, egressa Agarenorum classe adversus Romanos. Acceperat vero imperatoria jussione Andronicus Dux ut et ipse Himerio logothetæ in navibus sese adjungeret et adversus Agarenos serio depugnaret. Porro Samonas irreconciliabilis Andronico hostis erat, multaque in eum continuo struebat, et machinabatur illi noxam inferre, nullo non modo, nulla non opera ac fraude nocere studens, quo ex tempore a fuga retractus fuerat. Subjecit vero cuidam ut occulte Andronico scriberet: *Cave sis naves ingrediaris et capiaris ab Himerio: Samonas namque auctor fuit imperatori ut ab eo te teneri ac luminibus orbari præciperet.* **867** Multis itaque hortamentis atque precibus agente Himerio ut adversus Agarenos naves ingrederetur, resiliit. Agarenis vero incumbentibus, Himerius solus in die S. Thomæ conserta cum eis pugna magna potitus victoria est. Andronicus ut cognovit, in desperationem actus, una cum propinquis ac liberis suis totaque familia discedens Cabalam urbem munitam cepit, in perfectam defectionem prorumpens, ita ut Samonas imperatori diceret: *Nonne dicebam tibi, domine, Ducem tyrannidem moliri ac rebellem esse?*

38. Confestim itaque mittit imperator Gregoram legionum domesticum Ibiritzem, Andronici consocerum, ad eum expugnandum. Cognito vero Nicolaum patriarcham ejectum esse, ad Agarenos profugit cum propinquis et amicis suis ac liberis, qui Romanam tunc ditionem incursabant, magnificeque ac gaudii significatione receptus est ab amerumne.

39. Dolebat plurimum Leoni imperatori propter Andronicum; sæpiusque animo destinaverat ut subscriptam securitatis fidem ad eum mitteret, quod et Theophilus fecerat propter Manuelem. Consuluere vero quidam imperatori ut quemdam e prætorio

A Ἠρίᾳ, ἀφ' [19] ἧς πεζῇ μέχρι Γαλακρηνῶν μόλις ἀπῄει, χιόνος ἐπικειμένης πολλῆς. Χειροτονεῖται δὲ ἀντ' αὐτοῦ Εὐθύμιος σύγκελλος εἰς πατριάρχην, ἀνὴρ ἱεροπρεπὴς, ἐγκρατής τε καὶ εὐλαβὴς πάνυ· ὃν φασιν καταδέξασθαι τοῦτο ἐξ ἀποκαλύψεως θείας, ὡς τοῦ βασιλέως βουλευομένου αἵρεσιν καὶ νόμον ἐκθεῖναι τοῦ ἔχειν ἄνδρα γυναῖκας τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρας, πολλῶν εἰς τοῦτο λογιωτάτων ἀνδρῶν συνεργούντων αὐτῷ.

λϛ'. Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ προσεκλήθη Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Λιβὸς ἐν τῇ μονῇ τῇ οὔσῃ ἐν τῷ Μαρδοσαγγάρῃ τοῦ [20] ποιῆσαι τὰ ἐγκαίνια καὶ ἀριστῆσαι. Καὶ γέγονεν ἄνεμος ὁ λεγόμενος λὶψ ἕως τρίτου σφοδρῶς φυσήσας, συσσείσας τε καὶ δονήσας B οἰκήματα καὶ ἐκκλησίας, ὥστε πάντας φεύγειν ἐν ὑπαίθροις τόποις, λέγοντας συντέλειαν κοσμικὴν εἶναι, εἰ μὴ ἡ Θεοῦ φιλανθρωπία δι' ὄμβρων ἔπαυσε τὴν τοιαύτην θραῦσιν.

[P. 360] λζ'. Προεβάλετο δὲ ὁ βασιλεὺς Ἱμέριον [21] λογοθέτην τοῦ δρόμου κεφαλὴν πάντων τῶν πλωΐμων, ἐξελθόντος τοῦ στόλου τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ Ῥωμαίων. Ἐδέξατο δὲ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ Δοὺξ διὰ κελεύσεως συνελθεῖν Ἱμερίῳ λογοθέτῃ ἐν τοῖς πλοίοις καὶ καταπολεμῆσαι τοὺς Ἀγαρηνούς. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς ἦν ἀδιάλλακτος ἐχθρὸς Ἀνδρονίκῳ, καὶ πολλὰ κατ' αὐτοῦ διηνεκῶς συνεσκεύασε καὶ ἐμηχανᾶτο, κακῶσαι τὸν Ἀνδρόνικον παντὶ τρόπῳ καὶ πάσῃ σπουδῇ διαμηχανώμενος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ φυγῆς. Ὑπέβαλε δέ C τινι γράψαι τῷ Ἀνδρονίκῳ κρύφα· *Μὴ εἰσέλθοις εἰς τὰ καράβια καὶ κρατηθῇ παρὰ Ἱμερίου· ὁ γὰρ Σαμωνᾶς ὑπέθηκε τῷ βασιλεῖ τοῦ κρατηθῆναί σε καὶ τυφλωθῆναι παρ' αὐτοῦ.* Πολλὰ δὲ προτρεπόμενου Ἱμερίου Ἀνδρόνικον εἰσελθεῖν ἐν τοῖς πλοίοις κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἀπεσκίρτησε. Τῶν Ἀγαρηνῶν δὲ ἐπικειμένων Ἱμέριος μόνος ἐν ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Θωμᾶ συμβαλὼν πόλεμον μετὰ τῶν Ἀγαρηνῶν μεγάλην νίκην εἰργάσατο. Τοῦτο μαθὼν Ἀνδρόνικος, ἀπογνοὺς, ἅμα συγγενέσιν αὐτοῦ καὶ τέκνοις αὐτοῦ καὶ ἀνθρώποις αὐτοῦ ἀπελθὼν ἐκράτησε κάστρον τὴν Καβάλαν, εἰς τελείαν ἀποστασίαν ἐλθὼν, ὡς εἰπεῖν καὶ Σαμωνᾶν πρὸς τὸν βασιλέα· *Οὐκ ἔλεγόν σοι, ὦ δέσποτα, ἀντάρτην εἶναι τὸν Δοῦκα;*

D λη'. Παρευθὺ δὲ ἀποστέλλει ὁ βασιλεὺς Γρηγορᾶν δομέστικον τῶν σχολῶν τὸν Ἰβηρίτζην, συμπένθερον ὄντα τοῦ Ἀνδρονίκου, καταπολεμῆσαι αὐτόν. Μαθὼν δὲ τοῦτο Ἀνδρόνικος, καὶ ὡς ὁ πατριάρχης Νικόλαος ἐξεώσθη, προσέφυγε τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἅμα τοῖς συγγενέσι καὶ φίλοις αὐτοῦ καὶ τέκνοις, ἐξεληλυθόσι τότε κατὰ Ῥωμαίων, καὶ ἀπεδέχθη παρὰ τῷ ἀμερουμνῇ μεγάλως.

λθ'. Ἐλυπεῖτο δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς διὰ τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ πολλάκις ἐβούλετο ἀποστεῖλαι αὐτῷ λόγον ἐνυπόγραφον, ὃ καὶ Θεόφιλος διὰ τὸν Μανουὴλ ἐποίησε. Συνεβουλεύσαντο δέ τινες τῷ βασιλεῖ φιλοφρονηθῆναί τινα τῶν τοῦ πραιτωρίου Σαρακηνῶν καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[19] ἐφ' P. [20] τοῦ] τοῦτο P. [21] Ἡμέριον p. 229.

ἀποσταλῆναι ἐν Συρίᾳ μετὰ λόγου ἐνυπογράφου. Τοῦτο δὴ καὶ πεποίηκεν ὁ βασιλεύς, γράψας διὰ κινναβάρεως καὶ ἀποστείλας μετὰ χρυσοβούλλου ἔνδοθεν φατλίου βραχέος τράκτου. Ἐξελθόντος δὲ τοῦ Ἀγαρηνοῦ ἀπὸ τοῦ βασιλέως, προσκαλεσάμενος αὐτὸν Σαμωνᾶς εἶπεν αὐτῷ· *Οἶδας τί κρατεῖς;* τοῦτο εἰπὼν διὰ τὸν κηρόν. *Τὴν ἀπώλειαν τῆς Συρίας βαστάζεις.* Καὶ δοὺς αὐτῷ παρήγγειλε τοῦτο βαλεῖν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀζήρ [22]. Ὁ δὲ ἀπελθὼν τοῦτο πεποίηκεν. Ἐκρατήθη [P. 561] δὲ Ἀνδρόνικος καὶ ἐδεσμήθη μετὰ πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ. Καὶ μαθὼν ὡς διὰ δόλου τοῦ Σαμωνᾶ ταῦτα αὐτῷ γέγονεν, ἀναγκασθεὶς ἐμαγάρισεν αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Ἔκτοτε δὲ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ οἱ λοιποὶ ἰδόντες ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν Ἀνδρόνικον ἐξελθεῖν, βουλῇ αὐτοῦ μετ' οὐ πολὺ φυγῇ χρησάμενοι (θαυμαστὸν ὄντως) ἐκ μέσης Συρίας πρὸς Ῥωμανίαν ἐξῆλθον [23], καὶ καταπολεμούμενοι κατὰ χώρας μόλις ὀλίγοι διεσώθησαν μετὰ Κωνσταντίνου υἱοῦ αὐτοῦ.

μ'. Ἐκ δὲ Ταρσοῦ εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει περὶ ἀλλαγίου ὅ τε Ἀβαλβάκης ὁ γέρων καὶ ὁ τοῦ Σαμωνᾶ πατήρ· καὶ τούτους ἐθεάσατο [24] ὁ βασιλεὺς μετὰ κοσμήσεως καὶ τιμῆς καὶ δόξης ἐν τῇ Μαγναύρᾳ. Ἐκαλλώπισαν δὲ καὶ τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ἐν κόσμῳ πολυτελεῖ, καὶ ὑπέδειξαν ἅπαντα τὰ τίμια σκεύη τοῖς Ἀγαρηνοῖς, ὅπερ ἀνάξιον ἦν βασιλείας καὶ Χριστιανικῆς καταστάσεως, τοῦ θεαθῆναι παρὰ τῶν ἐθνῶν τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ τοῦ Σαμωνᾶ πατὴρ ἔθελε συνεῖναι τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ μεῖναι εἰς Ῥωμανίαν. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς παρῄνεσεν αὐτῷ λέγων· *Κράτει τὴν πίστιν ἣν ἔχεις· κἀγώ, εἰ δυνηθῶ, ἐλεύσομαι πρὸς σὲ μᾶλλον.*

μα'. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς στέφει Λέων ὁ βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον δι' Εὐθυμίου πατριάρχου. Δέδωκε δὲ Σαμωνᾶς Κωνσταντῖνον ἄνθρωπον αὐτοῦ, τὸν δουλεύσαντα πρότερον Βασιλείῳ μαγίστρῳ καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου, δουλεύειν Ζωῇ Αὐγούστῃ· ὃς ἠγαπήθη παρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος καὶ τῆς Αὐγούστης. Διὰ τοῦτο πολλὰ ἐφθόνησε Σαμωνᾶς αὐτῷ, καὶ ἐλοιδόρει ὡς συνόντι τῇ Αὐγούστῃ· ὅπερ ὁ βασιλεὺς νοήσας ἀληθῆ εἶναι, ἀπέστειλε καὶ ἀπέκειρεν αὐτὸν μοναχὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Ταρασίου διὰ τοῦ Σαμωνᾶ. Μετ' ὀλίγον δὲ ὥρισε Σαμωνᾶν ἀναλαβέσθαι αὐτὸν ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ Σπεῖρα, βουλόμενος πάλιν ἀναλαβέσθαι αὐτόν. Ἀπελθὼν οὖν εἰς πρόκενσον ἐν τῷ Δαματρῦ, καὶ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σαμωνᾶ ἀριστήσας, εἶδε Κωνσταντῖνον, καὶ παρευθὺ ὥρισε Σαμωνᾶν, καὶ ἔνδυσεν αὐτὸν κοσμικά, καὶ ἐκέρασε τὸν βασιλέα εἰς τὸ κλητόριον, καὶ ὑπέστρεψε μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ παλατίῳ.

μβ'. Ὁρῶν δὲ Σαμωνᾶς αὐξανομένην τὴν ἀγάπην τοῦ βασιλέως ἐπ' αὐτὸν βουλεύεται μετὰ μεγίστου κοιτωνίτου καὶ Μιχαὴλ Τζηρίθωνος, καὶ ποιοῦσι χαρτίον πολυλοίδορον κατὰ τοῦ βασιλέως, γράψαντος καὶ συντάξαντος [P. 562] αὐτὸν τοῦ Ῥοδίου νοταρίου

A Saracenorum liberalius acceptum conciliaret ac in Syriam cum subscripta immunitatis fide mitteret. Quod utique fecit, scribens rubris litteris, mittensque cum aurea bulla intra bacillum ducta cera compactum. Egresso autem Agareno ab imperatore, accersens eum Samonas ait illi: *Nosti* **868** *quid teneas?* hoc dicens cerei causa. *Nempe Syriæ exitium gestas.* Quo tradito, admonuit ut in Azoris manus daret. Isque profectus id ita fecit. Tentus itaque Andronicus est, et in vincula cum propinquis suis omnibus compactus; compertoque hæc sibi Samonæ dolo contigisse, necessitate adactus ipse se, et qui ibant cum ipso, impuris Mahumeti sacris polluere. Constantinus vero ejus filius ac reliqui, videntes impossibile factu ut Andronicus exiret, B ejus consilio, non multo post, arrepta fuga (rem vere stupendam!) ex media Syria in Romaniam evasere; belloque appetiti per regiones vicosque et oppida, vix pauci incolumes cum Constantino ejus filio sese recepere.

49. E Tarso in urbem profecti sunt ad commutandos captivos tum Abalbaces senex tum Samonæ pater. Suscepit eos decore imperator, ac cum honore et gloria festive in Magnaura. Ornata magnifice pretiosa omni supellectili Magna ecclesia, exhibita Agarenis veneranda vasa omnia: rem sane indignam imperio et Christiano statu ac disciplina, sacrorum Dei vasorum spectaculo gentium pasci oculos. Samonæ patri in animum venerat ut cum filio versa- C retur et in Romania sedes statueret. Renuit Samonas, dicens: *Tene quam habes fidem; ego potius ad te, si facultas fuerit, proficiscar.*

41. Die sacro Pentecostes coronat Leo filium Constantinum per **869** Euthymium patriarcham. Dedit autem Samonas domesticum suum, qui Basilio magistro et caniclii præfecto antea in ministerio fuerat, ut Zoæ Augustæ in obsequio esset; demeruitque Leonis imperatoris et Augustæ gratiam. Quæ res Samonæ in ipsum haud levem concitavit invidiam; detrahensque malæ cum Augusta rei crimen inferebat. Hæc veræ aliquid culpæ habere imperator cogitans, mittens detondit monachum in S. Tarasii per Samonam. Nec multo post statuit D imperator ut Samonas in suum eum monasterium, quod Spira dicunt, assumeret, volens rursus in familiam cooptare. Abiens itaque ad processum in Damastrin, prandensque in Samonæ monasterio, Constantinum vidit, moxque Samonæ, quæ ex sæculi usu essent, vestibus induere præcepit; miscuitque in convivio imperatori, ac cum eo in palatium rediit.

42. Videns autem Samonas imperatoris in eum majori cremento amorem augescere, consilio cum Maximo cubiculario et Michaele Tzerithono habito, libellum adversus imperatorem fœdis criminationibus ac cavillis confertum conficiunt, ejus scriptore

VARIÆ LECTIONES.

[22] Οὐζήρ? [23] ἐξῆλθε P. [24] ἐδέξατο margo P.

he librum componente Rhodio, qui Samonæ notarius erat. Veniens autem imperator in Magnam ecclesiam libellum offendit quo loco ad Deum preces fundebat, in metatorio, eumque tulit : quo lecto in magna animi anxietate atque dolore erat, quærens quis auctor libelli esset. Fuit vero et lunæ deliquium. Præcepitque imperator ut qui tunc astronomi essent, signi hujus effectum edicerent. Ingresso itaque ad imperatorem Pantaleone metropolita, qui Samonæ **870** amicus erat, rogavit eum Samonas, cui istud malum portenderet ? Respondit metropolita : *Tibi ; ac si Junii mensis tertium decimum diem transieris, ab omni deinceps noxa immunis eris.* Imperatori autem dixit ad eum spectare lunæ maleficium, cujus in re publica essent partes secundæ. Existimavitque imperator Alexandrum fratrem hoc, quod ita dictum esset, attingere. Tum deinde Tzerithon privatim imperatori retulit Samonam esse qui libellum fecisset. Confestim itaque Samonam dejicit in ejus domum, detonderetque monachum, atque ad Euthymii ablegat monasterium. Cumque postea rursus criminis delatus esset, ad Martinacii monasterium abduxit. Fecit vero Constantinum sacri cubiculi præfectum intimum (accubitorem vocant), eique in Nosiis monasterium condidit : profectusque una cum Euthymio patriarcha illius encænia celebravit.

A ὄντος τοῦ Σαμωνᾶ. Ἐλθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ εὗρεν αὐτὸν ἐν ᾧ ηὔχετο τόπῳ εἰς τὸ μιτατώριον, καὶ ἦρεν αὐτὸν, καὶ ἀναγνοὺς ἐν μεγάλῃ θλίψει ἦν, ζητῶν τὸν τοῦτο ποιήσαντα. Γέγονε δὲ καὶ ἔκλειψις σελήνης, καὶ διωρίσατο ὁ βασιλεὺς τοῖς οὖσι τότε ἀστρονόμοις εἰπεῖν τὸ ἀποτέλεσμα. Εἰσερχομένου δὲ πρὸς τὸν βασιλέα Παντολέοντος μητροπολίτου, φίλου ὄντος τῷ Σαμωνᾷ, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Σαμωνᾶς· *Εἰς τίνα ἐστὶν ἡ κάκωσις ;* Ἔφη αὐτῷ ὁ μητροπολίτης· *Εἰς σέ· καὶ ἐὰν διέλθῃς Ἰουνίου τὰς ιγ', ἔκτοτε οὐδὲν πείσῃ κακόν.* Τὸν δὲ βασιλέα εἶπεν εἰς τὸν δεύτερον ἔχειν κάκωσιν τὴν σελήνην· ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπέλαβε τοῦτο εἰς Ἀλέξανδρον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Μετὰ τοῦτο ἰδίως Τζηρίθων τῷ βασιλεῖ ἐξεῖπεν, « Ὁ Σαμωνᾶς τὸ πιττάκιον ἐποίησε. » B Καὶ παρευθὺ καταβιβάζει Σαμωνᾶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀποκείρει μοναχὸν καὶ ἀπάγει εἰς τὴν μονὴν Εὐθυμίου πατριάρχου. Καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν λοιδορηθέντος, ἀπήγαγεν εἰς τὴν τοῦ Μαρτινάκη μονήν. Ἐποίησε δὲ Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον, καὶ ἔκτισεν αὐτῷ μονὴν ἐν Νωσιαῖς, καὶ ἀπῆλθεν ἅμα Εὐθυμίῳ πατριάρχῃ καὶ ἐγκαινίασε ταύτην.

43. Mense Octobri commissum navale prælium est Himerii logothetæ cum Damiano et Leone Agarenis, Romano tunc prætore in Samo agente, ipso qui postea rerum summam obtinuit. Victusque Himerius est, ac vix ipse evasit incolumis, cunctis fere illic in periculum adductis.

μγ'. Ὀκτωβρίῳ δὲ μηνὶ γέγονε πόλεμος ναυμαχικὸς Ἱμερίου λογοθέτου μετὰ Δαμιανοῦ καὶ Λέοντος τοῦ Ἀγαρηνοῦ, στρατηγοῦ ὄντος ἐν Σάμῳ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος. Ἡττήθη δὲ Ἱμέριος, C καὶ μόλις διεσώθη, σχεδὸν πάντων ἐκεῖ κινδυνευσάντων.

44. Cœpit autem Leo cœliaco morbo ægrotare, ut nec in Magnauram exire ei licuerit, quo loco in jejuniorum exordio orationem erat habiturus. Factumque incendium est in cerularia Magnæ ecclesiæ, combustis chartarum monumentis omnibus et sacello (ecclesiæ scilicet ærario **871** publico). Mense vero Maio moritur Leo, ubi Alexandrum fratrem suum imperii clavo præfecisset ; quem, ut aiunt, ad se venientem videns : *En*, inquit, *et malum tempus post tredecim menses* ; multum obsecrans ac rogans ut Constantinum filium suum servaret. Evenitque quod ita imperator locutus erat ; vere enim ille post tredecim menses fatis functus est.

μδ'. Ἤρξατο δὲ νοσηλεύεσθαι Λέων ὁ βασιλεὺς κοιλιακῷ νοσήματι, ὥστε μὴ δυνηθῆναι ἐξελθεῖν ἐν τῇ Μαγναύρᾳ τὴν δημηγορίαν λαλῆσαι ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν νηστειῶν. Γέγονε δὲ καὶ ἐμπρησμὸς εἰς τὰ κηρουλάρια τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, καέντων τῶν χαρτησίων πάντων καὶ τῆς σακέλλης. Μαΐῳ δὲ μηνὶ τελευτᾷ Λέων, προχειρισάμενος Ἀλέξανδρον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ βασιλέα· ὃν ἰδὼν, ὥς φασιν, ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν ἔφη· *Ἴδε ὁ κακὸς καὶ χρόνος μετὰ τοὺς δεκατρεῖς μῆνας*, πολλὰ ἐκλιπαρήσας καὶ δεηθεὶς αὐτοῦ φυλάττειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον. Καὶ ὁ λόγος τοῦ βασιλέως ἐγένετο· ἀληθῶς γὰρ D μετὰ δεκατρεῖς μῆνας ἐτελεύτησε.

IMPERIUM ALEXANDRI FILII BASILII.

1. Anno mundi 6412, divinæ incarnationis 912, imperavit Alexander Basilii filius annum unum dies 29 cum Constantino Leonis filio. Mittens vero adduxit Nicolaum ex Galacrenis, dejecto Euthymio patriarcha ; eumdemque Nicolaum in patriarchalem sedem denuo restituit. Habitoque in Magnaura concilio, adductoque Euthymio ex Steno Agathique monasterio, sedens ipse Alexander cum Nicolao patriarcha depositionem ipsius peregere, indignis modis vellentes sacri viri ac decori digneque suspiciendi venerabilem barbam, aliasque quasdam in-

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΥΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

[P. 563] α'. Τῷ ,ςυιβ' ἔτει τοῦ κόσμου, τῆς δὲ θείας σαρκώσεως ϡιβ', ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς Βασιλείου, ἔτος ἓν ἡμέρας κθ', σὺν Κωνσταντίνῳ υἱῷ Λέοντος. Ἀποστείλας δὲ ἤγαγεν Νικόλαον ἐκ Γαλακρηνῶν, καταγαγὼν Εὐθύμιον πατριάρχην, καὶ ἐνεθρόνισε τὸ δεύτερον τὸν αὐτὸν Νικόλαον πατριάρχην. Ἐποίησε δὲ σελέντιον καὶ σύνοδον Ἀλέξανδρος ἐν τῇ Μαγναύρᾳ, ἀγαγὼν Εὐθύμιον ἐκ τοῦ Στενοῦ ἀπὸ τῶν [25] Ἀγαθοῦ· καὶ συγκαθίσας ἅμα Νικολάῳ πατριάρχῃ ἐποιήσαντο τὴν κατ' αὐτοῦ καθαίρεσιν, ἀτίμως ἀποτίλλοντες τοῦ ἱεροπρεποῦς καὶ ἀξιαγά-

VARIÆ LECTIONES.

[25] τῶν] τοῦ P.

στου ἀνδρὸς τὴν τιμίαν αὐτοῦ γενειάδα, καὶ ἄλλας τινὰς ὕβρεις καὶ ποινὰς αὐτῷ ἐπιφέροντες, ἃς ἡσύχως καὶ πράως ὑπέμεινεν ὁ τίμιος καὶ ἱερὸς ἀνήρ. Καὶ ὑπερωρίσθη πάλιν εἰς τὰ Ἀγαθοῦ, ἔνθα καὶ τελευτήσας κατατίθεται ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ ἐν τῇ πόλει εἰς τὰ Ψαμαθίου.

β'. Οὗτος Ἀλέξανδρος διὰ τὰς ὑπονοίας ἃς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Λέων ἔτι ζῶν εἶχε κατ' αὐτοῦ, ἀεὶ τοῖς κυνηγεσίοις καὶ τοῖς ἔξω παλατίου ἐσχόλαζεν, μηδὲν βασιλέως ἔργον πραττόμενος, ἀλλὰ διάγων ἐν τρυφαῖς καὶ ἀσελγείαις καὶ μέθαις, καὶ περὶ ταῦτα ἀεὶ διακείμενος. Ὅθεν ἄρξας αὐτὸς οὐδὲν γενναῖον εἰργάσατο, ἀλλὰ παρευθὺ Ἰαννὴν τὸν παπᾶν, τὸν ἐπίκλην Λαζάρην, ῥαίκτωρα πεποίηκεν, ὃς καὶ κακῶς τὸ ζῆν ἀπέῤῥηξεν μετὰ θάνατον Ἀλεξάνδρου, ἐν τῷ Ἑβδόμῳ σφαιρίζων. Ὡσαύτως καὶ Γαβριηλόπουλον καὶ Βασιλίτζην [26] ἀπὸ Σκλαβηνῶν ἔθνους σφοδρῶς κατεπλούτισεν ἐκ τῶν τοῦ παλατίου χρημάτων. Ὡς φασιν δὲ, τὸν αὐτὸν Βασίλειον καὶ βασιλέα ἠβούλετο ποιῆσαι ὡς ἄπαις ὤν, καὶ Κωνσταντῖνον υἱὸν Λέοντος εὐνουχίσαι· καὶ ὁ πολλάκις βουληθεὶς, διεσκεδάσθη παρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Λέοντος εὐεργετηθέντων, ποτὲ μὲν ὡς νηπίου ὑποβάλλοντα [27], ποτὲ δὲ ὡς ἀσθενοῦντος.

γ'. [P. 364] Ἐπὶ τούτου ἐφάνη ἀστὴρ κομήτης ἐκ Δύσεως ἐπὶ ἡμέρας δεκαπέντε, ὃν ἔλεγον ξιφίαν καλεῖσθαι καὶ αἱματοχυσίαν ἐν τῇ πόλει ἐργάσεσθαι.

δ'. Οὗτος πλάναις καὶ γόησιν ἑαυτὸν ἐξέδοτο, οἳ καὶ πεποιήκασιν αὐτοῦ συάγρου στοιχεῖον, σοὶ καὶ τῇ σῇ ζωῇ προσανάκειται, χοιρόδιον τὸν ἀνόητον ὑποφαίνοντες. Ὁ δὲ τούτοις ἀπατηθεὶς αἰδοῖα καὶ ὀδόντας τῷ χοίρῳ προσανενέωσεν ὡς λειπομένους αὐτῷ. Καὶ τῇ αὐτῇ πλάνῃ πεποιθὼς ἱππικὸν ποιήσας, τὰς τῶν ἐκκλησιῶν ἐνδυτὰς καὶ πολυκάνδηλα ἄρας, τὸ ἱππικὸν ἐστόλισεν καὶ τοῖς ξοάνοις φωταγωγίαν [γὰρ] ἐποίησεν [28]. Διὰ τοῦτο ἤρθη ἀπ' [29] αὐτοῦ ἡ τοῦ Θεοῦ χεὶρ ὡς τὴν τοῦ Θεοῦ τιμὴν τοῖς εἰδώλοις προσάψαντος.

ε'. Ἱμερίου δὲ λογοθέτου ἐκ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν ἥττης ὑποστρέψαντος, ἀποστείλας Ἀλέξανδρος περιώρισεν ἐν τῇ μονῇ τοῦ παλατίου τῇ λεγομένῃ Καλυπτᾷ, ἀπειλήσας ὡς ἐχθρὸν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Λέοντος. Ὁ δὲ ἐκ θλίψεως πολλῆς ἀρρωστήσας, περιωρισμένος ὢν ἐπὶ μῆνας ἕξ, ἐτελεύτησεν.

ς'. Ἀπέστειλε δὲ Συμεὼν ὁ ἄρχων Βουλγαρίας μηνύων Ἀλεξάνδρῳ τὰ πρὸς εἰρήνην, καὶ τοῦ φιλοφρονεῖσθαι αὐτὸν καὶ τιμᾶσθαι καθάπερ ἐπὶ τοῦ Λέοντος. Ὁ δὲ ἀνοίᾳ καὶ ἀφροσύνῃ κρατηθεὶς τοὺς πρέσβεις ἀτίμως ἐξέπεμψεν, ἀπειλαῖς τὸν Συμεὼν

jurias ac pœnas illi inferentes, quas vir venerabilis ac sacer sedato ac silentio placideque ferebat. 872
Rursusque ad Agathi relegatus est; ubi et vita functus deponitur in suo monasterio in urbe ad Psamathii ædes.

2. Hic Alexander quia apud Leonem fratrem suspicionibus laborabat, quoad ille vixit, continuo venationibus iisque quæ privati hominis essent otium operamque ponebat, nihil quod imperatorium esset, gerens aut tractans, sed in deliciis et impudicitiis commessationibusque ac ebrietatibus traducens vitam, inque rebus ejuscemodi animum continue occupans. Quamobrem rerum summam adeptus nihil fortis animi ac generosæ indolis gessit; sed statim Jannem clericum cognomento Lazarem rectorem constituit, qui et male fato, exstincto Alexandro, in Hebdomo sphæra ludens vitæ finem fecit. Simili quoque ratione Gabrielopulum et Basilitzem, Sclavonicæ gentis palatii thesauris valde locupletavit. Atque, ut rumor est, eumdem Basilitzem etiam imperatorem creare, quia ipse improlis esset, animo destinarat ac Constantinum, Leonis filium castrare. Sæpiusque ejus rei institutum consilium dissipatum est eorum opera quos Leo beneficiis demeruisset, cum ii modo infantem eum esse, modo ægra valetudine admonerent.

3. Alexandro imperatore apparuit cometa a partibus Occidentis dies quindecim, quem a gladii figura, xiphiam vocari aiebant, et in urbe præstiturum sanguinis effusionem.

4. Is sese seductoribus ac præstigiatoribus dediderat, qui et ejus statuam signumque apri effigiem fecerunt, et ejusque vitæ aptari ad 873 eaque referri dicentes, ea re insulsi hominis ac dementis suinam vitam innuentes. Qui et istis seductus, sui pudenda dentesque, ut quæ illi desiderarentur, instauravit. Eodemque errore fretus, celebratis Circensibus, ecclesiarum acceptis linteis peplisque, ac multifidis pensilibus candelabris Circum convestivit atque ornavit, statuisque ac lignis lumina sacro quasi ritu admovit. Quapropter sublata in eum Dei manus est, idcirco quod Dei honorem adhibuisset idolis.

5. Himerio logotheta ex Agarenorum prælio accepta clade reverso mittens Alexander virum relegavit in palatii monasterium, cui Caluptæ nomen, minas intentans, quasi qui Leone ejus fratre imperatore haud satis ei æquus fuisset. Is ex magna afflictione atque ærumna morbo correptus, exsul agens septimum mensem, fatis concessit.

6. Misit vero Symeon Bulgariæ princeps, mandans Alexandro quæ ad pacem essent, et ut muneribus acciperet ac coleret, uti Leone imperatore factum esset. Is vero dementia tentus mentisque insania probro legatos ablegavit, minacibus verbis Symeo-

VARIÆ LECTIONES.

[26] Βασιλίτζην, ut et Logotheta, margo P. [27] ὑποβαλλόντων margo P. [28] ἐποίησαν P. [29] ἐπ' margo P.

num territans. Quo ex tempore Symeon ad bellum adversus Christianos sese accinxit.

7. Porro Alexander pransus, Dei ira immisso gladio vulneratus, multa ei sanguinis vi e naribus ac pudendis erumpente, post biduum occidit, relictis tutoribus Nicolao patriarcha, Stephano magistro et Joanne **874** Elada, necnon Joanne rectore et Euthymio et Basilitze et Gabrielopulo, dimisso imperio Constantino nepoti, Leonis imperatoris filio. Sepultus est Alexander in sepulcris cum patre suo.

IMPERIUM CONSTANTINI LEONIS FILII.

1. Porro Constantinus, Leone patre exstincto cum puer adhuc esset (quippe qui septimum ætatis annum ageret), ab Alexandro patruo in imperio relictus sub tutoribus erat. Imperavit itaque sub tutoribus cum matre septem alios annos, cum Romano vero ejus socero, illi subjectus, alios viginti sex annos; solus denique imperium rexit annos quindecim. Atque adeo imperii ejus omne tempus annorum quinque supra quinquaginta spatio concluditur. Arrepta itaque Nicolaus patriarcha aulæ potestate, ut qui ipse tutor cum magistro Stephano et Joanne Elada, ipso pariter magistro, erat, publicæ rei curam habebat, rebusque ad imperium spectantibus sedulo quotidie operam navabat.

2. Sic igitur imperii rebus constitutis, procerum quidam ab urbe regia Constantino Duci legionum domestico, ut qui eum ceu virum fortem et catum probeque gerendo imperio parem gnavumque diligerent, **875** ut ingrediatur denuntiant, nullo labore urbis compos futurus et in se rerum translaturus summam. Is autem, ut qui jam ante imperium somniaret sertique desiderio ac diadematis nunquam non æstuaret, quanta licuit celeritate, in urbem involat cum lecta suorum manu, nec ipsa spernenda multitudine, noctuque per Michaelis protovestiarii haud procul ab arce minori obscureque ostio ingressus, in soceri sui Gregoræ ædibus insomnis cum sociis permansit. Nicetas vero a secretis, qui postea protonotarius fuit, Constantini adventum Constantino patricio et monacho Eladico nuntiavit; amboque eadem nocte ad Constantinum Ducem venere; initoque consilio, cum necdum diluxisset, sed adhuc tenebræ essent, cum facibus militumque non levi armata manu Circi portam invadunt, faustisque acclamationibus Constantinum ut imperatorem salutant. Ibi ejus equiso a præsidiariis, iisque qui intra portas erant, lancea transfixus occubuit.

3. Non admissus itaque Constantinus sed submotus, velut dæmonis cujusdam afflatu furiis actus, nec, quo imperii amore agebatur, sanis satis mentis rationibus in Circum se tristis vultuque demisso subducit, malum omen reputans sublatum

καταπλήξας. Λυθείσης οὖν ἔκτοτε τῆς εἰρήνης Συμεὼν παρεσκευάζετο κινῆσαι κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὅπλα.

ζ'. Ἀλέξανδρος δὲ ἀριστήσας καὶ ῥομφαίᾳ θεηλάτῳ πληγεὶς ἀνελθὼν, αἵματος πολλοῦ ἐκ τῶν ῥινῶν καὶ τῶν αἰδοίων ἐκφερομένου μετὰ δύο ἡμέρας ἐτελεύτησε, καταλιπὼν ἐπιτρόπους Νικόλαον πατριάρχην, Στέφανον μάγιστρον καὶ Ἰωάννην Ἐλαδᾶ καὶ Ἰωάννην ῥαίκτορα καὶ Εὐθύμιον καὶ τὸν Βασιλίτζην καὶ τὸν Γαβριηλόπουλον, ἐάσας τὴν βασιλείαν Κωνσταντίνῳ ἀνεψιῷ αὐτοῦ, υἱῷ Λέοντος τοῦ βασιλέως. Ἀπέθεντο δὲ Ἀλέξανδρον ἐν τοῖς τάφοις μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΥΙΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ.

[P. 565] α'. Κωνσταντῖνος δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τελευτήσαντος παῖς ἔτι τυγχάνων (ἕβδομον γὰρ εἶχε τῆς ἡλικίας ἔτος) ὑπ' Ἀλεξάνδρου τοῦ θείου αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ καταλέλειπτο, ὑπὸ ἐπιτρόπων τελῶν. Ἐβασίλευσεν οὖν ἐπὶ τῶν αὐτοῦ ἐπιτρόπων σὺν τῇ μητρὶ ἕτερα ἔτη ἑπτὰ, ἅμα δὲ Ῥωμανῷ πενθερῷ αὐτοῦ ἐν ὑποταγῇ ὢν ἕτερα ἔτη εἴκοσι ἕξ, μονοκράτωρ δὲ ἔτη δεκαπέντε, ὡς εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη νε'. Λαβόμενος οὖν τῆς τοῦ παλατίου ἐξουσίας ὁ πατριάρχης Νικόλαος, ἅτε ἐπίτροπος καὶ αὐτὸς ὢν σὺν τῷ μαγίστρῳ Στεφάνῳ καὶ τῷ Ἐλαδᾷ Ἰωάννῃ, καὶ αὐτῷ μαγίστρῳ, τὴν τοῦ κοινοῦ πρόνοιαν ἐποιεῖτο καὶ τὴν φροντίδα εἶχεν τῶν τῇ βασιλείᾳ ἀνηκόντων πραγμάτων ὁσημέραι.

β'. Ἐν τούτοις οὖν τῆς βασιλείας οὔσης δηλοῦται Κωνσταντίνῳ τῷ Δουκὶ, δομεστίκῳ ὑπάρχοντι τῶν σχολῶν, παρά τινων τῶν ἐν τῇ πόλει μεγιστάνων, φιλούντων αὐτὸν ὡς ἀνδρεῖον καὶ νουνεχῆ καὶ καλῶς δυνάμενον τὴν βασιλείαν διακυβερνῆν, εἰσελθεῖν καὶ ταύτης ἐγκρατῆ γενέσθαι ἀπονητί. Ὁ δὲ ἅτε καὶ πρότερον αὐτὴν ὀνειροπολῶν καὶ τοῦ στέφους ἀεὶ ἐφιέμενος, ὡς εἶχε τάχους, τὴν βασιλεύουσαν κατέλαβεν ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ ἐγκρίτοις ἱκανοῖς οὖσι. Καὶ νυκτὸς διὰ παραπυλίδος εἰσελθὼν τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μιχαὴλ, οὔσης πλησίον ἀκροπόλεως, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Γρηγορᾶ ἄϋπνος μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ διετέλεσεν. Νικήτας δὲ ἀσηκρῆτις, ὁ μετὰ ταῦτα πρωτονοτάριος γεγονὼς, τὴν Κωνσταντίνου ἄφιξιν τῷ πατρικίῳ Κωνσταντίνῳ καὶ μοναχῷ τῷ Ἐλαδικῷ κατεμήνυσεν· καὶ ἄμφω τῇ αὐτῇ νυκτὶ πρὸς τὸν Δοῦκα Κωνσταντῖνον παρεγένοντο· καὶ βουλὴν ποιησάμενοι, οὔπω τῆς ἡμέρας καταλαβούσης, ἀλλ' ἔτι σκοτίας οὔσης, μετὰ λαμπάδων καὶ τοῦ λαοῦ πολλοῦ καὶ ὅπλων τὴν τοῦ ἱπποδρόμου πύλην καταλαμβάνουσι, Κωνσταντῖνον εὐφημοῦντες ὡς βασιλέα. Ἔνθα δὴ ὁ τούτου ἱπποκόμος λογχευθεὶς παρὰ τῶν ἔνδον τῶν τοῦ ἱπποδρομίου πυλῶν ἀνῃρέθη.

γ'. Μὴ δεχθεὶς οὖν Κωνσταντῖνος, ἀλλ' ἀποσοβηθεὶς, ὥσπερ ὑπό τινος ἐκβακχευόμενος δαίμονος καὶ μὴ ἐφεστηκότα ἔχων τὸν λογισμὸν τῷ τῆς βασιλείας ἔρωτι, ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ὑπεχώρησεν στυγνός τε καὶ κατηφὴς, κακὸν οἰωνὸν τὴν τοῦ ἱπποκόμου κρίνας

σφαγήν. Ἐκεῖθεν οὖν εὐφημούμενος ἦλθε μέχρι τῆς λεγομένης Χαλκῆς, καὶ [30] διὰ τῆς Σιδηρᾶς πόρτης τῆς αὐτῆς Χαλκῆς εἰσεληλυθὼς μέχρι τῶν ἐξκουβίτων παρεγένετο. Ὁ οὖν μάγιστρος Ἰωάννης ὁ Ἐλαδᾶς ἐκλογὴν [P. 566] τῶν τε τῆς ἑταιρείας καὶ τῶν ἐλατῶν ποιησάμενος μεθ' ὅπλων τούτους ἀπέστειλε κατὰ τοῦ Δουκός. Ἐλθόντων οὖν μέχρι τῆς Χαλκῆς καὶ πολέμου συστάντος πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων ἔπεσον τῶν μερῶν, καὶ τοσοῦτον ὥστε τὸν τόπον ἐκλιμνασθῆναι τῷ αἵματι ποταμηδὸν καταῤῥέοντι. Ἀνῃρέθη δὲ καὶ Γρηγορᾶς ὁ υἱὸς τοῦ Δουκὸς καὶ Μιχαὴλ ἐξάδελφος αὐτοῦ καὶ Κουρτίκης ἐκεῖνος ὁ ἐξ Ἀρμενίων.

δ'. Ταῦτα ὁ Δοὺξ Κωνσταντῖνος μαθὼν, ταραχῆς ὅτι πλείστης γενομένης, τὸν ἵππον ἐξήλαυνεν. Ὁ δὲ ταῖς ἐκεῖσε ὑπεστρωμέναις ἐνολισθήσας πλαξὶν εἰς γῆν τὸν ἐπιβάτην κατέβαλεν. Ἐπεὶ δέ τις αὐτὸν κατὰ γῆς ἐῤῥιμμένον κατέλαβεν (οἱ γὰρ ἄλλοι διεσκεδάσθησαν ἅπαντες), ξίφει τὴν τούτου ἀπέτεμε κεφαλήν.

ε'. Τούτων οὕτως τελεσθέντων Γρηγορᾶς μάγιστρος ὁ τούτου πενθερὸς, μετὰ Λέοντος ὃν Χοιροσφάκτην ὠνόμαζον [31], τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ προσέφυγον, οὓς καὶ βίᾳ ἐκεῖθεν ἀποσπάσαντες ἀπέκειραν μοναχοὺς ἐν τῇ τῶν Στουδίου μονῇ. Κωνσταντῖνον δὲ τὸν Ἐλαδικὸν βουνεύροις τύψαντες, ῥάκη τε περιβαλόντες καὶ ὄνῳ ἐπικαθίσαντες, διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐθριάμβευσαν, καὶ ἐν τῇ τοῦ Δαλμάτου ἀπαγαγόντες μονῇ ἐγκατάκλειστον τῇ λεγομένῃ Καταδίκῃ πεποιήκασι. Λέοντα δὲ τὸν Καταχαλίτζην καὶ Ἀβεσαλὼν τὸν τοῦ Ἀρωτρᾶ ἐκτυφλώσαντες ἐξορίᾳ παρέπεμψαν. Κωνσταντῖνον δὲ τοῦ [32] Εὐλαμπίου υἱὸν καὶ ἑτέρους σὺν αὐτῷ Θεόφιλος ὁ ὕπαρχος ὁ τοῦ Λαμπύδου ἐν τῇ τοῦ ἱππικοῦ σφενδόνῃ ξίφει ἀπέτεμεν. Οὐ μικρῶς δὲ διερευνησάμενοι περὶ Νικήτα ἀσηκρήτου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Λιβὸς οὐχ εὗρον αὐτοὺς ὡς χρησαμένους φυγῇ. Τὸν δὲ Αἰγίδην ἐκεῖνον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ἀνδρείους ὄντας καὶ πολλοὺς, ἀπό τε τῆς ἐν Χρυσοπόλει δαμάλεως καὶ μέχρι τοῦ Λευκάτου διδύμοις ξύλοις πάντας ἐνεσκολόπισαν. Καὶ πολλοὺς ἂν τῶν ἐν τέλει τότε ἀνηλεῶς καὶ ἀναιτίως οἱ λεγόμενοι οὗτοι ἐπίτροποι ἀπέκτειναν, εἰ μή τινες τῶν δικαστῶν τούτους τῆς ἀδίκου ὁρμῆς ἀνεχαίτισαν, εἰπόντες αὐτοῖς, ὡς *Παιδὸς ὄντος τοῦ βασιλέως, πῶς ἄνευ τῆς κελεύσεως αὐτοῦ τολμᾶτε τοιαῦτα διαπράττεσθαι;* Τὴν τοῦ Δουκὸς οὖν γυναῖκα ἀποκείροντες εἰς τὸν ἐν Παφλαγονίᾳ οἶκον ἑαυτῆς ἐξαπέστειλαν, εὐνουχίσαντες καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς Στέφανον.

ς-ζ'. Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ Συμεὼν ὁ Βούλγαρος [33] ἄρχων, ἐκστρατεύσας κατὰ Ῥωμαίων σὺν ὄχλῳ πολλῷ καὶ βαρεῖ, κατέλαβεν τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ δὴ περικαθίσας αὐτὴν χάρακα περιέβαλεν ἀπὸ Βλαχερνῶν καὶ μέχρι τῆς λεγομένης Χρυσῆς πόρτης, ἐλπίσι μετέωρος ὢν ἀπονητὶ ταύτην πάντως ἑλεῖν. Ἐπεὶ δὲ τήν τε τῶν τοίχων [P. 567] κατέμαθεν ὀχυρότητα τήν τε ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τῶν πετροβόλων ἀσφάλειαν, τῶν ἐλπίδων σφαλεὶς ἐν τῷ

A nece equisonem. Illinc itaque faustis acclamationibus prosequentibus, ad Chalcem usque (sic dictam) venit, ac per Chalces ejusdem ferream portam ingressus ad excubitorum usque stationem pervasit. Magister itaque Joannes Eladas, ex fœderatis **876** classiariisque delectu habito, armis instructos adversus ducem emisit. Cumque ad Chalcem usque venissent, consertoque prælio, multi utrinque ceciderc; tantaque data acceptaque strages est, ut et sanguinis rivi fluminis instagnarent. Occisus vero est Gregoras Ducis filius et Michael ejus consobrinus, nec non Curtices Armenius.

4. Quo cognito Constantinus Dux, ac cum maxima orta esset turbatio, equum impulit. Porro equus in asseribus, quibus locus constratus erat, B collapsus sessorem excussit. Quem solo allisum et projectum quispiam offendens (alii enim omnes dispersi ac palantes erant) ejus caput gladio abscidit.

5. His ita peractis Gregoras magister Ducis socer, cum Leone cui Chœrosphactes nomen, in sanctam Dei Magnam ecclesiam confugere; quos et vi abstractos monachi ritu in Studii monasterio detonderunt: Constantinum vero Eladicum nervis bubulis cæsum, vilibusque ac laceris vestibus indutum asinoque impositum per mediam urbem traducentes, in Dalmatæ monasterio, inclusi ritu, carceri reum addixerunt. Leonem vero Catacalitzem et Absalonem Arotræ filium luminibus privatos in exsi- C lium miserunt. Constantinum Eulampii filium aliosque cum illo Theophilus præfectus ad Circi metam gladio truncavit. Haud exigua **877** perquisitione facta de Niceta a secretis et de Constantino Libe, haud inventi sunt, ut qui fuga saluti consuluissent. Ægidam vero virum spectabilem sociosque, qui plures ac viri fortes essent, a Damali, quæ est Chrysopoli, ad Leucatum usque furcis omnes suspenderunt. Procerumque plures ac senatorii ordinis viros tunc temporis tutores isti crudeliter ac innoxie perempturi erant, nisi judicum quidam ab injusta eos grassatione ac impetu retraxissent, qui dicerent: *Quid vero vos, imperatore adhuc puero, ejusque injussu, ejuscemodi patrare audetis?* Itaque Ducis uxorem detondentes ad suas ædes in Pa- D phlagonia ablegarunt, cujus et filio Stephano virilia ademerunt.

6-7. Mense Augusto Symeon Bulgariæ princeps, expeditione adversus Romanos cum numeroso fortique exercitu suscepta, Byzantium petit; obsessaque urbe, ductoque a Blachernis ad portam usque, cui Aureæ nomen, vallo, ejus omnino facili negotio potiundi spe elatus erat. Enimvero perspecta murorum firmitate populique ac armatorum multitudine, nec non balistarum copia, spe frustratus, ad Hebdomum quod vocant reversus pacis

VARIÆ LECTIONES.

[30] καὶ] ἦλθεν καὶ P. [31] ὠνόμαζεν P. [32] τὸν? [33] Βουλγαρίας?

fœdera expetivit. Fuit res tutoribus gratissima: missus a Symeone, qui de pace colloqueretur, Theodorus magister. Assumpto autem Nicolaus patriarcha et Stephanus ac Joannes magistri imperatore, ad **878** Blachernas usque profecti, ambos Symeonis filios introduxere ac cum imperatore in palatio epulis excepere. Nicolao vero patriarcha ad Symeonem egresso, ille ei caput modeste inclinavit; fusaque super eum prece, patriarcha stemmatis loco sui capitis operimentum ejus capiti, ut aiunt, injecit. Amplissimis itaque immensisque accepti muneribus Symeon ac liberi, cum de prædicta pace inter eos non satis convenisset, in regionem suam rediere.

8. Constantino igitur imperatore, velut qui puer esset, matrem suam identidem requirente (jam enim Alexander imperator, uti dictum est, aula ejecerat) eam rursus in palatium revocant. Rerum itaque potita ac civilium administrationem nacta, Constantinum accubitorem et Constantinum Anastasiumque Gongulios, sic nuncupatos, in palatium assumit; Joannisque Eladæ consilio Alexandri imperatoris asseclas, Joannem rectorem, et quem Gabrielopulum vocant, et Basilitzem ac reliquos, illo dejicit. Præficit vero Zoe Augusta Theophylactum Domenicum fœderatorum comitem. Joannes porro magister Eladas morbo correptus, a medicis salute desperata, e palatio excedens, cum ad Blachernas venisset, ingravescente morbo fatis concessit. Domenici hetæriarchæ **879** consilio Zoe Nicolaum patriarcham cum asseclis, cum ira, aula ejicit, suam ipsius jubens curare ecclesiam.

9. Nec multo post Constantinus accubitor Domenicum hetæriarcham apud Augustam insimulat, quasi qui rerum summam in fratrem transferre cogitaret. Simulate itaque patricii dignitate ornantes, cum in ecclesiam solenni ritu precibus communiendus descendisset, ipsum domi manere jusserunt. Ejus loco præfecit Zoe fœderatorum turmis Joannem Garidam, Damianum vero eunuchum creavit excubitorum drungarium. Domenicus frustra lugens ac quiritans se domum recepit.

10. Cæterum Symeone Bulgaro iterum Thraciam infestante, Augusta proceribusque animi anxiis, quo tandem modo hominis arrogantiam compescere liceret, rogavit Joannes Bosgas ut patricius fieret, Patzinacas adversus eum se conducturum pollicitus. Voti itaque compos effectus, acceptisque muneribus, ad eos iter contendit. Ac vero icto fœdere indeque acceptis obsidibus eos in urbem adduxit, cum polliciti essent Patzinaces transmisso Istro Symeonem se debellaturos esse.

11. Venit vero etiam in urbem Asotius, vir roboris fama nominatissimus, principis principum

A λεγομένῳ Ἑβδόμῳ ὑπέστρεψεν, εἰρηνικὰς σπονδὰς αἰτησάμενος. Τῶν δὲ ἐπιτρόπων τὴν εἰρήνην ἀσμενέστατα ἀποδεξαμένων, ἀποστέλλει Συμεὼν Θεόδωρον μάγιστρον τοῦ συλλαλῆσαι τὰ τῆς εἰρήνης. Ἀναλαβόμενοι δὲ ὅ τε πατριάρχης Νικόλαος καὶ Στέφανος καὶ Ἰωάννης οἱ μάγιστροι τὸν βασιλέα ἦλθον μέχρι τῶν Βλαχερνῶν, καὶ εἰσήγαγον τοὺς δύο υἱοὺς Συμεὼν, καὶ συνεστιάθησαν τῷ βασιλεῖ ἐν τοῖς παλατίοις. Νικόλαος δὲ ὁ πατριάρχης ἐξῆλθε πρὸς Συμεών· ᾧτινι τὴν κεφαλὴν ὑπέκλινε Συμεών. Εὐχὴν οὖν ὁ πατριάρχης ποιήσας ἀντὶ στέμματος, ὥς φασι, τὸ ἴδιον ἐπιῤῥιπτάριον τῇ αὐτοῦ ἐπέθηκε κεφαλῇ. Δώροις οὖν ἀμέτροις τε καὶ μεγίστοις φιλοφρονηθέντες ὅ τε Συμεὼν καὶ οἱ τούτου υἱοὶ εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ὑπέστρεψαν, ἀσύμφωνοι ἐπὶ τῇ εἰρημένῃ εἰρήνῃ διαλυθέντες.

B η'. Τοῦ βασιλέως οὖν Κωνσταντίνου, ἅτε παιδὸς ὄντος καὶ τὴν ἰδίαν μητέρα ἐπιζητοῦντος· ἤδη γὰρ αὐτὴν κατήγαγε τοῦ παλατίου, ὡς εἴρηται, Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεύς· ἣν καὶ ἀναβιβάζουσιν πάλιν. Αὕτη οὖν περικρατὴς [34] γενομένη τῆς βασιλείας ἀναβιβάζει εἰς τὸ παλάτιον Κωνσταντῖνον τὸν παρακοιμώμενον καὶ Κωνσταντῖνον καὶ Ἀναστάσιον τοὺς Γογγυλίους λεγομένους, καὶ τῇ βουλῇ Ἰωάννου Ἐλαδᾶ καταβιβάζει τοὺς οἰκείους Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως, Ἰωάννην τὸν ῥαίκτωρα καὶ τὸν λεγόμενον Γαβριηλόπουλον καὶ Βασιλίτζην καὶ τοὺς λοιπούς. Προχειρίζεται δὲ Ζωὴ Αὐγούστα Θεοφύλακτον Δομήνικον ἑταιρειάρχην. Ἰωάννης δὲ μάγιστρος ὁ Ἐλαδᾶς νόσῳ περιπεσὼν καὶ ἀπαγορευθεὶς παρὰ τῶν ἰατρῶν, κατελθὼν C ἐκ τοῦ παλατίου καὶ ἐν ταῖς Βλαχέρναις παραγενόμενος καὶ ὑπὸ τῆς νόσου βαρηθεὶς τελευτᾷ. Συμβουλῇ Δομηνίκου ἑταιρειάρχου καταβιβάζει Ζωὴ Νικόλαον πατριάρχην ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ μετ' ὀργῆς, τὰ τῆς ἰδίας ἐκκλησίας περιποιούμενον [35] καὶ φροντίζειν εἰποῦσα.

θ'. [Οὐ] μετ' οὐ πολὺ δὲ Κωνσταντῖνος παρακοιμώμενος διαβάλλει τῇ Αὐγούστῃ Δομήνικον ἑταιρειάρχην ὡς τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον εἰς τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν. Τοῦτον προφάσει πατρίκιον ποιήσαντες, κατελθόντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς ἔθος εὐχὴν λαβεῖν, οἴκοι μένειν παρεκελεύσαντο. Προεβάλετο δὲ Ζωὴ Ἰωάννην Γαριδᾶν ἑταιρειάρχην καὶ Δαμιανὸν εὐνοῦχον τῆς βίγλης δρουγγάριον. Δομήνικος δὲ ἀπῆλθεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἀνόνητα ὀλοφυρόμενος.

D

[P. 568] ι'. Τοῦ δὲ Βουλγάρου Συμεὼν τὴν Θρᾴκην πάλιν ληϊζομένου, ἐν φροντίδι οὔσης τῆς Αὐγούστης καὶ τῶν ἐν τέλει ὅπως αὐτὸν τῆς ἀλαζονείας παύσωσιν, ᾐτήσατο Ἰωάννης ὁ Βογᾶς γενέσθαι πατρίκιος, ὑποσχόμενος ἀγαγεῖν κατ' αὐτοῦ Πατζίνακας. Τῆς αἰτήσεως δὲ τυχὼν δῶρά τε λαβὼν εἰς τὴν τῶν Πατζινάκων χώραν ἀπῄει, καὶ δὴ σπεισάμενος ὁμήρους ἐκεῖθεν λαβὼν ἤγαγεν ἐν τῇ πόλει, συνθεμένων τῶν Πατζινάκων διαπερᾶσαι καὶ τὸν Συμεὼν καταπολεμῆσαι.

ια'. Παρεγένετο δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ Ἀσώτιος, ἀνὴρ ἐπὶ ῥώμῃ ὀνομαστότατος, υἱὸς ὢν τοῦ ἄρχοντος τῶν

VARIÆ LECTIONES.

[34] περικραθεὶς P. [35] περιποιεῖσθαι margo P.

ἀρχόντων· ὃν φασι σιδηρᾶν ῥάβδον ἐκ τῶν ἄκρων A ἑκατέραις χερσὶ κρατοῦντα τῇ ὑπερβαλλούσῃ ἀλκῇ διακάμπτειν καὶ πρὸς τὸ κυκλικὸν σχῆμα μετάγειν, τῆς ἀντιτύπου τοῦ σιδήρου φύσεως τῇ βίᾳ τῶν χειρῶν ὑπεικούσης. Ὃν παραγενόμενον μετὰ πολλῆς τιμῆς ὑπεδέξαντο καὶ πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ἐξέπεμψαν.

ιβ'. Σεπτεμβρίῳ μηνὶ, ἰνδικτιῶνος γ', Παγκρατούκας ὁ Ἀρμένιος τὴν Ἀδριανούπολιν τῷ Συμεὼν παρέδωκεν [26]. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀπεστάλη Βασίλειος πατρίκιος καὶ κανίκλειος καὶ Νικήτας πρωτοσπαθάριος Ἑλαδικὸς παρὰ Ζωῆς μετὰ δώρων πολλῶν, καὶ ἀντιπαρέλαβεν αὐτὴν πάλιν.

ιγ'. Ἦλθε δὲ καὶ ἀμερᾶς ὁ Δαμιανὸς εἰς Στρόβιλον μετὰ πλοίων τοῦ πολεμῆσαι αὐτὴν μετὰ πολλῆς τῆς B δυνάμεως, καὶ ταύτην παρέλαβεν ἂν, εἰ μὴ νοσήσας ἐτελεύτησεν, ὑποστρεψάντων διακενῆς τῶν Ἀγαρηνῶν.

ιδ'. Οἱ δὲ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἀθηνῶν οἰκήτορες συνεχῶς ἐπηρεαζόμενοι παρὰ Χασὲ υἱοῦ τοῦ Ἰούβη, τὴν αὐτοῦ ἀσωτείαν μὴ ἐνεγκόντες, λίθοις τοῦτον ἀνεῖλον κακῶς ἔνδοθεν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ἐν Ἀθήναις ναοῦ.

ιε'. Βλέπουσα δὲ ἡ Αὐγούστα Ζωὴ τὴν ἔπαρσιν Συμεὼν καὶ τὴν κατὰ τῶν Χριστιανῶν αὐτοῦ ἐπίθεσιν, βουλὴν μετὰ τῶν ἐν τέλει βουλεύεται ἀλλάγιον καὶ εἰρήνην μετὰ τῶν Ἀγαρηνῶν διαπράξασθαι, διαπεράσαι δὲ πάντα τὸν τῆς ἀνατολῆς στρατὸν πρὸς τὸ πολεμῆσαι καὶ ἀφανίσαι τὸν Συμεών. Ἀπεστάλη C οὖν ἐν Συρίᾳ πρὸς τὸ ποιῆσαι ἀλλάγιον Ἰωάννης πατρίκιος ὁ Ῥαδινὸς καὶ Μιχαὴλ ὁ Τοξαρᾶς. Οὗ γεγονότος τὴν συνήθη τῆς ῥόγας διανομὴν ποιησάμενοι ἐν τοῖς τάγμασι, ταῦτα ἀναλαβόμενοι σὺν τοῖς θέμασι πρὸς τὰ Θρᾳκῷα μέρη διεπέρασαν, Λέοντος μαγίστρου τοῦ Φωκᾶ δομεστίκου τῶν σχολῶν τυγχάνοντος, ᾧ ἀνδρία μᾶλλον ἢ ἐπιστατικὴ φρόνησις προσανέκειτο. Ἐξαγαγόντων οὖν τὰ σεβάσμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα Κωνσταντίνου [P. 569] πρωτοπαπᾶ τοῦ παλατίου, τοῦ Κεφαλᾶ λεγομένου, καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μαλελία ἐν τῇ Θρᾴκῃ, ἅπαντες προσκυνήσαντες καὶ ἐπομοσάμενοι συναποθνήσκειν ἀλλήλοις πανστρατὶ κατὰ Βουλγάρων ἐξώρμησαν. Ἦρχον δὲ τοῦ μὲν τάγματος τῶν ἐξκουβίτων Ἰωάννης ὁ Γράψων, τοῦ δὲ ἱκανάτου ὁ τοῦ Μαρούλη υἱός. Ῥωμανὸς δὲ ὁ D Ἀργυρὸς ἐστρατήγει καὶ Λέων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ Βάρδας ὁ Φωκᾶς· οἷς συνῆν καὶ ὁ Μελίας μετὰ τῶν Ἀρμενίων καὶ οἱ ἄλλοι πάντες στρατηγοὶ τῶν θεμάτων. Συνῆν δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ Κωνσταντῖνος πατρίκιος ὁ Λὶψ, Λέοντι δομεστίκῳ σύμβουλος ὢν αὐτῷ ἐν πᾶσι τοῖς ἀνήκουσι.

ιϛ'. Μηνὶ δὲ Αὐγούστῳ κ', ἰνδικτιῶνος ε', ὁ πόλεμος μεταξὺ Βουλγάρων τε καὶ Ῥωμαίων πρὸς τῷ Ἀχελῴῳ συγκεκρότητο ποταμῷ· καὶ (οἷα τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα! ὡς ἀνερεύνητα καὶ ἀνεξιχνίαστα!) τρέπονται οἱ Ῥωμαῖοι πανστρατὶ, καὶ γέγονε φυγὴ παντελὴς καὶ φρικώδης ὀλολυγὴ, τῶν μὲν ὑπ' ἀλλή-

A filius. Ferebant virgam ferream, cujus extrema manibus teneret, qua pollebat eximia vi, inflectere inque circuli **880** formam intorquere, ferri nimirum duritie illius manuum robori cedente. Hunc venientem multo honore suscepere ac rursum in patriam remisere.

12. Mense Septembri, indictione tertia Pancratucas Armenius Adrianopolim Symeoni prodidit; nec multo post missus Basilius patricius ac canicleo præfectus Nicetasque protospatharius Eladicus a Zoe Augusta cum multis muneribus urbem rursus recepit.

13. Venit vero Damianus ameras in Strobilum cum classe multaque armata manu ac copiis ad B eam expugnandam instructis, et vero eam capturus erat, nisi morbo correptus fatis concessisset; cujus interitu factum ut Saraceni irrito conatu redirent.

14. Græciæ autem et Athenarum populi civesque continuis Chasi filii Jubæ injuriis vexati, ejus luxuriam inexplebilemque cupiditatem ferre non valentes, lapidibus obrutum intra ipsum Athenarum templi penetrale male interemerunt.

15. Videns porro Zoe Augusta Symeonis elatos animos ac superbiam, ejusque adversus Christianos grassationem non ferens, re cum optimatibus deliberata fœdus icere pacemque componere cum Agarenis statuit, omnesque Asiæ copias ad debellandum C profligandumque Symeonem trajicere. Missi proinde in Syriam qui paciscerentur, Joannes Rhadinus **881** patricius et Michael Toxaras. Quo peracto, consueta erogatione donato exercitu, assumptis cohortibus ac legionibus in Thraciam transmisere, magistro Leone Phoca scholarum domestico, viro scilicet majoribus animis quam imperatoria solertia prædito. Productis igitur venerabilibus ac vivificis lignis Constantini palatini cleri sacerdotum primi, cognomento Cephalæ, Constantinique Maleliæ opera, in Thracia, cum omnes venerati essent ac se una commorituros jurejurando firmassent, in Bulgariam copiis omnibus conferto exercitu profecti sunt. Præerant excubiti turmæ Joannes Grapso, Hicanati vero Marulis filius. Romanus D Argyrus ducis potestate præerat, ejusque Leo frater et Bardas Phocas; quibuscum erat et Melias cum Armeniis, aliique omnes legionum duces. Præter alios vero aderat etiam Constantinus patricius Afer, qui Leoni domestico in omnibus ad eum attinentibus consilio affuturus operamque navaturus esset.

16. Mensis vero Augusti die vigesima, indictione quinta, Bulgaros inter Romanosque conserta pugna ad Acheloum flumen est; ac (quæ Dei judicia, quam inscrutabilia ac impervestigabilia!) Romani omnes omnibus copiis fusi sunt ac fugati, horrendo per omnem exercitum ululatu, cum se alii

VARIÆ LECTIONES.

[26] προέδωκε margo P.

alios conculcarent, alios hostes perimerent, tanta hominum strage quanta nec a sæculo audita est. Leo domesticus in Mesembriam sospes receptus est. Præter **882** alios vero in pugnæ congressione necatus est Constantinus Afer et Joannes Grapso, aliique officialium procerumque perplures.

17. Missus fuerat et Romanus patricius reique navalis drungarius cum omni classe, ut Danubii littora legeret ac Leoni Phocæ suppetias iret: Joannes item Bogas, uti dictum est, qui Patzinacas adduceret. Romanus drungarius in mandatis acceperat ut eos adversum Bulgaros auxilio futurus Leoni Phocæ trajiceret. Versisque eis in dissidia verborumque contentiones, videntes Patzinaces sic inter se discordes atque rixantes, domum rediere.

18. Jam vero finito bello, ac tum Romano tum Boga in urbem reversis, eorum mota causa est. Adeoque in tantum Romani drungarii periculum adductæ res, ut amissionis luminum pœna illi statuta sit, velut qui negligentia seu potius animi pravitate ac nequitia Patzinacas non trajecisset, sed se citius subduxisset, ac ne fugientes quidem Romanos in navibus recepisset. Ac ita certe luisset, nisi Constantino Gongulo et Stephano magistro, qua apud Augustam summa auctoritate pollebant, connitentibus in contrarium lata sententia illi versa esset.

19. Bulgaris autem per id tempus victoria elatis ad ipsamque urbem excurrentibus, egressus in eos est Leo legionum domesticus et Joannes **883** hetæriarcha, Ducisque filius Nicolaus, in locum quem Catasyrtas vocant, cum ingentibus copiis; noctuque ex improviso irruentibus in eos Bulgaris ac domestico in fugam verso, Nicolaus Ducis filius cum aliis multis occisus est.

20. Theodorus itaque Constantini imperatoris pædagogus, Constantinum accubitorem hoc molientem animadvertens ut imperium in Leonem suum ex sorore affinem transferret, Constantino imperatori auctor est ut Romanum drungarium assumat velut olim patris servum ingenuum illiusque propensa voluntate amicum ac studiosum, ut cum ipso maneat, custosque et vindex atque defensor, in quibus necesse habuerit, illi exsistat. De his itaque haud raro interpellatus Romanus abnuerat. Quapropter Constantinus ipse imperator litteras propria manu exaratas subscriptioneque firmatas, ad eum mittit; quibus ille in manus acceptis, Constantinum accubitorem ejusque affines ea se aggressurum cautione in se recepit.

21. Ejus itaque rei late pervagante fama, cum accubitor Romanum urgeret ut cum classe proficisceretur, causabatur ille ac excusabat non posse se vela ventis dare ac abnavigare, cum nondum

A λων συμπατουμένων, τῶν δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναιρουμένων, αἱματός τε χύσις οἷα ἐξ αἰῶνος οὐκ ἐγένετο. Λέων ὁ δομέστικος ἐν Μεσημβρίᾳ διεσώθη φυγών. Ἐσφάγη δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐν τῇ τοῦ πολέμου συμβολῇ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Λὶψ καὶ Ἰωάννης ὁ Γράψων καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχόντων ἱκανοί.

ιζ'. Ἀπεστάλη δὲ τότε καὶ Ῥωμανὸς πατρίκιος καὶ δρουγγάριος ὢν τῶν πλωΐμων μετὰ παντὸς τοῦ στόλου ἐν τῷ Δανουβίῳ ποταμῷ βοηθήσων Λέοντι τῷ Φωκᾷ· ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Βογᾶς καταγαγεῖν Πατζίνακας, ὡς προείρηται, κελευσθέντος τοῦ δρουγγαρίου Ῥωμανοῦ διαπερᾶσαι τούτους κατὰ Βουλγάρων, ὥστε συμμαχῆσαι Λέοντι Φωκᾷ. Ῥωμανοῦ δὲ καὶ Ἰωάννου τοῦ Βογᾶ εἰς ἔριδας καὶ λογομαχίας ἐλθόντες, ὁρῶντες αὐτοὺς οἱ Πατζίνακοι πρὸς ἀλλή- B λους διαμαχομένους καὶ στασιάζοντας ὑπεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια.

ιη'. Τοῦ πολέμου δὲ ἤδη τέλος λαβόντος καὶ ὑποστρεψάντων ἐν τῇ πόλει τοῦ τε Ῥωμανοῦ καὶ τοῦ Βογᾶ, τὰ κατ' αὐτῶν ἐκινήθησαν, καὶ εἰς τοσοῦτον κίνδυνον τὸν δρουγγάριον Ῥωμανὸν περιέστησαν ὥστε καταδικάζουσαν ψῆφον ἀνήνεγκαν, τῶν ὀφθαλμῶν στερηθῆναι ὡς ἀμελείᾳ, μᾶλλον δὲ κακουργίᾳ μὴ διαπεράσαντα τοὺς Πατζίνακας, ἀλλ' ὑποχωρήσαντα τάχιον καὶ μηδὲ τοὺς φεύγοντας Ῥωμαίων ἐν τοῖς πλοίοις ὑποδεξάμενον. Καὶ τοῦτο ἂν [27] ἐπεπόνθει, εἰ μὴ παρὰ Κωνσταντίνου Γογγύλου καὶ Στεφάνου τοῦ μαγίστρου, ὡς δυναμένων παρὰ τῇ Αὐγούστῃ πολλά, τὰ τῆς καταδίκης ἀνετράπη.

[P. 570] ιθ'. Τῶν δὲ Βουλγάρων τηνικάδε τῇ νίκῃ C κατεπαρθέντων καὶ ἐκστρατευσάντων μέχρι τῆς πόλεως, ἐξῆλθεν Λέων ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν καὶ Ἰωάννης ἑταιρειάρχης καὶ Νικόλαος ὁ υἱὸς τοῦ Δουκὸς εἰς χῶρον Θρᾳκῷον οὕτω λεγόμενον Κατασύρτας ἅμα πλείστῳ λαῷ κατὰ Βουλγάρων. Τῇ δὲ νυκτὶ ἀδοκήτως ἐπιπεσόντων αὐτοῖς τῶν Βουλγάρων καὶ τοῦ δομεστίκου φυγόντος ἐσφάγη Νικόλαος ὁ υἱὸς τοῦ Δουκὸς καὶ πολλοὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ.

κ'. Θεόδωρος οὖν ὁ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου παιδαγωγὸς ὁρῶν Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον εἰς Λέοντα τὸν ἴδιον γαμβρὸν τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον, ὑπέθηκε Κωνσταντίνῳ βασιλεῖ Ῥωμανὸν δρουγγάριον προβαλέσθαι ὡς πατρικὸν αὐτοῦ δοῦλον καὶ εὔνουν τὰ πρὸς αὐτὸν, ὡς ἂν ᾖ σὺν αὐτῷ, καὶ διαφυλάττειν αὐτὸν, καὶ ἐν οἷς ἂν δέοιτο σύμμαχον D ἔχειν καὶ βοηθόν. Πολλάκις οὖν περὶ τούτου λαληθεὶς Ῥωμανὸς ἀπείπατο. Γραμματεῖον οὖν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος αὐτοχείρῳ διαχαράξας γραφῇ καὶ ὑπογραφῇ διασφαλισάμενος ἀπέστειλεν αὐτῷ. Ὅπερ οὗτος ἐπὶ χεῖρας λαβὼν ὑπέσχετο τὴν κατὰ τοῦ παρακοιμωμένου Κωνσταντίνου καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐπίθεσιν ὧδε ποιήσασθαι.

κα'. Τῆς φήμης οὖν ταυτης διαθεούσης, καὶ τοῦ παρακοιμωμένου Κωνσταντίνου καταναγκάζοντος Ῥωμανὸν ἀποκινῆσαι μετὰ τοῦ στόλου, αὐτὸς προεφασίζετο ἀδυνάτως ἔχειν τοῦ ἀποπλεῖν μὴ τοῦ στόλου

VARIÆ LECTIONES.

[27] ἂν] μὲν P.

τὴν νενομισμένην ῥόγαν λαβόντος. Ἐν τῇ ἐξαρτύσει A δὲ ὄντος τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ τὰ πλοῖα εὐτρεπίζοντος ἐξῆλθε Κωνσταντῖνος παρακοιμώμενος ἐπισπουδάσων αὐτὸν τοῦ ἐκπλεῦσαι. Ὁ δὲ τούτῳ δουλικῷ τῷ σχήματι προσυπήντησεν, καὶ προθύμως ποιήσειν τὸ κελευόμενον ἐπηγγέλλετο. Ὑποστρέψαι δὲ βουλομένου τοῦ παρακοιμωμένου, καὶ εἰ ἔχοι ἄνδρας εὐειδεῖς καὶ γενναίους τὴν βασιλικὴν ἐρέττειν τριήρην εἰπόντος πρὸς Ῥωμανὸν, οὗτος εὐθὺς ἔνευσεν αὐτοῖς τῇ χειρὶ ἑτοίμοις οὖσι πλησίον ἐλθεῖν. Οἱ δὲ τὰ τῆς βουλῆς εἰδότες, ἔγγιστα ἤδη τοῦ δρόμωνος Ῥωμανοῦ γεγονότες, ἐπειδὴ οὗτος ὀπίσω τοῦ παρακοιμωμένου Κωνσταντίνου περιπατῶν, *Ἀναρπάσατε αὐτὸν ταῖς χερσὶ καὶ ἄρατε αὐτὸν*, ἐπεφώνησε, παραχρῆμα οὗτοι τοῦτον ἁρπάσαντες εἰς τὴν B τοῦ δρουγγαρίου Ῥωμανοῦ τριήρην εἰσήγαγον καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ κατεῖχον. Οὐδεὶς οὖν ὁ ὑπερασπίζων ἦν ἢ κατοικτείρων τὸν ἄνθρωπον, πάντων τῶν συνόντων αὐτῷ χρησαμένων φυγῇ.

κβ'. Ταῦτα Ζωὴ Αὐγοῦστα μαθοῦσα προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην Νικόλαον καὶ τοὺς αὐτῆς μεγιστᾶνας καὶ ἀποστέλλει πρὸς [P. 571] Ῥωμανὸν, τὸ γεγονὸς βουλομένη μαθεῖν. Τούτων δὲ διαπερασάντων, λίθοις ὁ λαὸς ἐξήλασαν βαλόντες. Ἕωθεν οὖν ἐξελθοῦσα Ζωὴ ἐν τῷ τοῦ Βουκολέοντος ἡλιακῷ ἐπεφώνει τῷ υἱῷ καὶ πᾶσι· *Πῶς ἄρα γέγονεν ἡ ἀνταρσία αὕτη;* Ἔφησε δὲ πρὸς αὐτὴν ὁ παιδαγωγὸς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου Θεόδωρος, ὅτι *Διὰ τὸ ἀπολέσαι Λέοντα τὸν Φωκᾶν τοὺς Ῥωμαίους καὶ Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον τὸ παλάτιον* C *ταῦτα γεγόνασι.*

κγ'. Προσελάβετο δὲ ὁ βασιλεὺς Νικόλαον πατριάρχην καὶ Στέφανον μάγιστρον συνεῖναι αὐτῷ ἐν τῷ παλατίῳ, τὴν ἐξουσίαν εἰς ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς μητρὸς ἐπισπώμενος. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀπέστειλεν Ἰωάννην τὸν Τουβάκην Ζωὴν Αὐγοῦσταν τοῦ παλατίου καταβιβάσαι. Ἡ δὲ μετ' ὀλολυγῆς καὶ δακρύων τῷ ἑαυτῆς προσπλακεῖσα υἱῷ πρὸς συμπάθειαν μητρικὴν καὶ οἶκτον ἐκίνησεν, ὡς τὸν βασιλέα εἰπεῖν· *Ἐάσατε εἶναι μετ' ἐμοῦ τὴν μητέρα μου.* Οἱ δὲ ταύτην ἅμα τῷ λόγῳ ἀφῆκαν.

κδ'. Προσκαλεσάμενοι δὲ ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωάννην τὸν Γαριδᾶ προεβάλοντο [38] δομέστικον τῶν σχολῶν, δεδιότες μὴ εἰς ἀνταρσίαν χωρήσῃ ὁ Φωκᾶς Λέων. Ὁ δὲ οὐ κατένευσε τοῦτο γενέ- D σθαι, εἰ μὴ Θεόδωρον γυναικάδελφον αὐτοῦ τὸν Ζουφινέζερ καὶ Συμεῶνα τὸν υἱὸν αὐτοῦ προεβάλοντο [38] ἑταιρειάρχην. Ὅρκοις βεβαιωθεὶς ὑπ' αὐτῶν κατῆλθεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Οἱ δὲ παραυτίκα τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ τοῦ παλατίου καταβιβάζουσι. Τούτων οὖν πρὸς αὐτὸν παραγεγονότων, ὡς ἐθεάσατο αὐτοὺς, τρόμος ἔλαβεν αὐτὸν καὶ φρίκη καὶ φρενῶν ἔκστασις. Εὐθὺς οὖν ἐξῆλθε πρὸς Ῥωμανὸν, καὶ διηγήσατο αὐτῷ οἷα πέπονθε· συμφιλιωθεὶς οὖν αὐτῷ, καὶ ὅρκους δοὺς καὶ λαβὼν ὥστε μίαν ἔχειν

classis militari stipendio ac legitimo donata esset. Versante autem in navali Romano navesque apparante, Constantinus accubitor, quasi solvendæ classis negotium maturaturus, ad eum egressus est. Occurrit ille servili habitu **884** gestuque, promptoque animo facturum se pollicetur quod jussus erat. Cumque jam accubitor reverti volens ex Romano sciscitaretur, num elegantes ac strenuos viros haberet, qui imperatoriam triremem impellant, annuit ille statim manu paratis ut prope accederent. Hi autem, quos consilium non lateret, cum proxime jam Romani prætoriam junxissent, isque retro Constantinum accubitorem ambulans: *Eum manibus corripite atque tollite*, confestim clamasset, correptum illi in Romani drungarii triremem tota custodia servandum intulerunt. Qui virum defenderet aut ulla ejus miseratione moveretur, ne unus quidem fuit, cunctis fuga dilapsis qui cum ipso erant.

22. His ad Zoem Augustam perlatis, accersitis illa cum Nicolao patriarcha optimatibus suis, qui facti causam inquirant, ad Romanum mittit. Dumque ii trajiciunt, facta populi coitione lapidibus appetiti ac fugati sunt. Mane igitur egressa Zoe ad Bucoleonis solare horologium filio cunctisque clamabat, *quonam modo rebellio hæc contigisset*, cui Theodorus Constantini imperatoris pædagogus, *idcirco contigisse*, ait, *quod Leo Phocas Romanos et Constantinus accubitor aulam perderet.*

23. Interim imperator Nicolaum patriarcham et Stephanum magistrum sibi in aula adesse jubet, translata in se a matre potestate. Postridie **885** missus Joannes Tubaces, qui Zoem Augustam aula dejiceret. Ea cum fletu ac ejulatu in filii complexus ruens ad maternam miserationem affectumque inflexit, adeo ut imperator dixerit: *Sinite ut mater mea mecum versetur.* Qui, mox ut locutus est, eam reliquere.

24. Accersitum vero imperator et patriarcha Joannem Garidam legionum domesticum præfecerunt, veriti scilicet ne Leo Phocas in rebellionem verteretur. Non acquievit ille ut munus acciperet, nisi Theodorus Zuphinezer ejus levir et Symeon illius filius fœderatorum turmis præficerentur. Amborum is jurejurando fretus in domum descendit; moxque hi illius affines aula ejecerunt. Quos ut ad se venientes conspexit, stupor tremorque virum invaserunt. Confestim igitur ad Romanum venit, ac quæ illi facta essent narravit. Arctiori itaque amicitia ei implicatur, dataque et accepta jurata fide, uno se in posterum animo fore, uno animi sensu consentientes evasere; ut et nuptiarum fœdera se

VARIÆ LECTIONES.

[38] προεβάλλοντο P.

junctures paciscerentur, quo iade dilectionis vinculum sibi astringerent.

25. Secundum hæc igitur vigesima quinta Martii mensis mittit Romanus Joannem presbyterum domesticum suum eumdemque fidelissimum, et Theodorum Mastzucem nuncupatum in palatium, qui ejus causam **886** agerent ac excusarent, *nihil ad rebellionem spectare quod ab eo factum erat, sed unum hoc veritum, Phocæ molimina, ac metuentem ne ille novis rebus adversus imperatorem studeret, eam ob rem in animum induxisse idque consilii cepisse, ut in regiam, imperatori custos futurus, ascenderet.* Non approbante Nicolao patriarcha aut assentiente, is quem dicebam pædagogus mandat Romano ut cum omni classe ad Bucoleonem veniat. Re itaque cum suis deliberata (nam urgebat fatum), ipso intemeratissimæ Virginis ac Dei Genitricis solemni Annuntiationis die, feria quinta, manu armata cum omni classe ad Bucoleonem venit, statimque magister Stephanus e palatio excessit. Nicetas vero patricius, Romani consocer, in palatium ascendens Nicolaum patriarcham inde exstrusit. Aulicorum igitur animis Romani jurejurando firmatis, pretiosam ad eum crucem misere: quam ille veneratus, iterumque sacramento interposito fidem obstringens, cum eis paucisque comitum imperatorem salutaturus in palatium ascendit. Ingressusque cum eo in templum quod in Pharo est, dataque ibi et accepta securitatis fide, confestim magister et magnus hetæriarcha ab ipso præficitur.

26. Mox itaque missa ad Leonem Phocam divalis jussio, qua is omni conflandæ seditionis misso proposito tantisper domi quiescere præciperetur. Constantinus quoque in eamdem scribit sententiam, et ut nihil **887** in adversum moliatur, sed in Constantini imperatoris subjectione perseveret. Acceptas sacras imperatorii vestiarii primicerius Andreas ad eum in Cappadocia defert: acceptis ille ac lectis, domum se recipiens, privati habitu egit.

27. Quinta sanctorum jejuniorum hebdomada datur a Constantino imperatore Helenæ Romani filiæ contractus nuptialis arrhabo; tertiaque Paschæ (quam Galilæam vocant) benedictione impartitur, unaque cum illa a Nicolao patriarcha corollis nuptialibus redimitur.

28. Romano in imperatoris patrem provecto, ejus loco Christophorum ipsius filium fœderatorum turmis præficit. Nec multum temporis intercesserat, cum Leo Phocas quorumdam procerum ac tribunorum suasu subjectarumque ei legionum hortatu res novas molitur; accitoque Constantino accubitore, et Constantino et Anastasio Gongyliis

A ἀμφοτέρων ψυχήν, σύμφρων αὐτοῦ καὶ σύμπνους ἐγένετο, ὥστε καὶ γαμικὸν συνάλλαγμα ποιήσασθαι συνεφώνησαν, πλέον ἐκ τούτου τὸν τῆς ἀγάπης δεσμὸν ἐπισφίγγοντες.

κε'. Τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ οὖν τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἀποστέλλει Ῥωμανὸς Ἰωάννην πρεσβύτερον, οἰκεῖον αὐτῷ καὶ πιστότατον ὄντα, καὶ Θεόδωρον τὸν Μαστζούσιν λεγόμενον εἰς τὸ παλάτιον ὑπεραπολογησομένους, ὡς *Οὐκ ἀνταρσία γέγονε τὸ παρ' ἐμοὶ διαπραχθέν· ἀλλὰ τὴν τοῦ Φωκᾶ ἐπίθεσιν ὑφορώμενος, καὶ δεδιὼς μή τι νεωτερισθῇ παρ' αὐτοῦ εἰς τὸν βασιλέα, τούτου ἕνεκεν ἀνελθεῖν ἐν τῷ παλατίῳ βεβούλευμαι καὶ τὴν φυλακὴν ποιεῖσθαι τοῦ βασιλέως.* Μὴ συνευδοκοῦντος οὖν Νικολάου τοῦ πατριάρχου τούτοις, ἐμηνύθη Ῥωμανῷ παρὰ
B τοῦ ῥηθέντος παιδαγωγοῦ τοῦ ἐλθεῖν μετὰ στόλου παντὸς μέχρι τοῦ Βουκολέοντος. Ὃς μετὰ [P. 572] τῶν σὺν αὐτῷ βουλευσάμενος (τὸ γὰρ ἄγον ἦγεν αὐτὸν) τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου (ε' δὲ ἦν) ἦλθεν ἔνοπλος ἅμα τῷ στόλῳ παντὶ ἐν τῷ Βουκολέοντι. Καὶ παρευθὺ Στέφανος μὲν μάγιστρος ἐξῆλθε τοῦ παλατίου, Νικήτας δὲ ὁ πατρίκιος ὁ συμπένθερος Ῥωμανοῦ ἀνελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν Νικόλαον τὸν πατριάρχην. Ὅρκοις οὖν βεβαιωθέντες οἱ τοῦ παλατίου παρὰ Ῥωμανοῦ ἀπέστειλαν αὐτῷ τὸν τίμιον σταυρόν· καὶ προσκυνήσας αὐτὸν καὶ ὅρκοις βεβαιώσας αὐτοὺς ἀνῆλθε μετ' αὐτῶν ἐν τῷ παλατίῳ καὶ ὀλίγων τινῶν. Προσκυνήσας τὸν βασιλέα καὶ εἰσελθὼν μετ'
C αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῷ ἐν τῷ φόρῳ [39], καὶ πίστεις αὐτῷ δοὺς, παρευθὺ προχειρίζεται παρ' αὐτοῦ μάγιστρος καὶ μέγας ἑταιρειάρχης.

κς'. Αὐτίκα οὖν γέγονε θεία κέλευσις πρὸς Λέοντα τὸν Φωκᾶν παρεγγυωμένη μηδαμῶς στάσιν τινὰ ἐννοῆσαι, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγον ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἀναπαύεσθαι. Ὡσαύτως καὶ γράμματα ἐκελεύσθη Κωνσταντίνῳ παρακοιμωμένῳ γράψαι, τὰ ὅμοια αὐτῷ παραγγέλλοντα, τοῦ μηδὲν ἐναντίον βουλεύσασθαι, ἀλλ' ἐν ὑποταγῇ εἶναι τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἀναλαβόμενος οὖν ταῦτα Ἀνδρέας πριμικήριος τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου ἀπεκόμισεν αὐτῷ ταῦτα ἐν Καππαδοκίᾳ ὄντι· καὶ ἀναδεξάμενος ταῦτα καὶ ἀναγνοὺς, ἀπελθὼν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἡσύχασεν.

D κζ'. Τῇ ἑβδομάδι ε' [40] τῶν ἁγίων Νηστειῶν δίδοται ἀῤῥαβὼν γαμικῶν συναλλαγμάτων παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως Ἑλένῃ τῇ θυγατρὶ Ῥωμανοῦ, καὶ τῇ τρίτῃ τοῦ Πάσχα τῇ λεγομένῃ τῆς Γαλιλαίας εὐλογεῖται καὶ στεφανοῦται ἅμα αὐτῇ παρὰ Νικολάου πατριάρχου.

κη'. Ῥωμανὸν βασιλεοπάτορα προχειρισάμενος, ἀντ' αὐτοῦ Χριστοφόρον υἱὸν αὐτοῦ ἑταιρειάρχην κατέστησεν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ Λέων ὁ Φωκᾶς ἀπατηθεὶς παρά τέ τινων ἀρχόντων καὶ τῶν αὐτοῦ ταγμάτων πρὸς ἀνταρσίαν κινεῖται· καὶ ἀποστείλας ἀνελάβετο εἶναι σὺν αὐτῷ τόν τε παρακοιμώμενον Κωνσταντῖνον καὶ Κωνσταντῖνον καὶ Ἀναστάσιον Γογ

VARIÆ LECTIONES.

[39] Φάρῳ margo P. [40] Τῇ ε' ἑβδομάδι?

γυλίως τοὺς αὐταδέλφους καὶ Κωνσταντῖνον πρωτα- A σηκρῆτις τὸν Μαλελίαν, πληροφορῶν ἅπαντας καὶ βεβαιῶν ὡς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τὴν τοιαύτην ποιεῖται συγκίνησιν. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεοπάτωρ χρυσοβούλλια ποιήσας ἐνυπόγραφα ὡς ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, τῆς τοιαύτης ἐπιβουλῆς ἀνατροπὴν περιέχοντα, καὶ ὡς οἱ τὸν Φωκᾶν καταλιμπάνοντες, τῷ βασιλεῖ δὲ προσφεύγοντες [P. 573] ὑπὲρ τοῦ βασιλέως εἰσὶν, δοὺς Ἄννῃ τινὶ γυναικὶ ἀναιδεῖ καὶ θρασείᾳ καὶ κληρικῷ τινι Μιχαὴλ ἐν τῷ αὐτοῦ στρατοπέδῳ ἐξέπεμψεν. Οἱ δὲ ταῦτα ἀναλαβόμενοι διέσπειραν παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ φωραθεὶς παρὰ τοῦ Φωκᾶ καὶ ἀνηλεῶς τυφθεὶς τήν τε ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα ἀπετμήθη· ὃς μετὰ ταῦτα παρὰ Ῥωμανοῦ τῆς προσηκούσης ἔτυχεν ἀμοιβῆς· ὡσαύτως καὶ ἡ σὺν αὐτῷ σταλεῖσα B γυνή.

κθ'. Πρῶτος οὖν ὁ υἱὸς τοῦ Βαρέως Μιχαὴλ Κωνσταντῖνος [44] καταλιπὼν τὸν Φωκᾶν τῷ Ῥωμανῷ προσέδραμεν, ἀρχὴ γεγονὼς καταλύσεως τῆς τοιαύτης ἀνταρσίας καὶ τυραννίδος. Σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ Βαλάντιος καὶ ὁ λεγόμενος Ἄτζμωρος, τουρμάρχοι ὄντες ἀμφότεροι. Λέων οὖν ὁ Φωκᾶς μετὰ λαοῦ πλείστου ἰσχυρῶς καθωπλισμένου ἐν Χρυσοπόλει καταλαβὼν διέστησε παρατάξεις ἀπὸ τῆς λιθίνης δαμάλεως μέχρι Χαλκηδόνος, τοὺς ἐν τῇ πόλει φοβῶν. Ἀποστέλλεται οὖν μετὰ δρόμωνος παρὰ Ῥωμανοῦ Συμεὼν ὁ τοῦ κανικλείου, λόγον ἐνυπόγραφον τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπιφερόμενος, τάδε διαγορεύοντα. C

λ'. Ὡς *Ἐγὼ φύλακα τῆς ἐμῆς βασιλείας ἐγρηγορώτατον καὶ εὐνούστατον καὶ πιστότατον οὐδένα τῶν ὑπὸ χεῖρα ἢ Ῥωμανὸν εὑρηκὼς τούτῳ τὴν ἐμὴν φυλακὴν μετὰ Θεὸν κατεπίστευσα, καὶ ἀντὶ πατρὸς αὐτὸν ἔχειν ἔκρινα, σπλάγχνα πατρικὰ καὶ διάθεσιν γονικὴν πρὸς ἐμὲ ἐνδειξάμενον. Λέοντα δὲ τοῦτον τὸν Φωκᾶν ἀεὶ τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ ὑποπτεύων ἐπιβουλεύειν νῦν ἔργοις αὐτοῖς ἐπίβουλον εὕρηκα καὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς τυραννικῶς ἐξανιστάμενον. Διὸ οὔτε δομέστικον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νῦν εἶναι βούλομαι, οὔτε δὲ ταύτην τὴν ἀνταρσίαν μετὰ βουλῆς ἐμῆς πεπραχέναι φημὶ, ἀλλ' αὐθαιρέτῳ γνώμῃ ταύτην ποιήσασθαι τὴν ἐπίθεσιν, ἑαυτῷ τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον.* D Τούτων οὖν τῷ λαῷ ὑπαναγνωσθέντων ἤρξαντο πάντες ὑποχωρεῖν καὶ τῷ βασιλεοπάτορι προσρύεσθαι Ῥωμανῷ. Τοῦ δὲ Φωκᾶ εἰς ἀμήχανον περιστάντος καὶ ἀπογνόντος ὡς πάσης ἐλπίδος ἠστοχηκότος, καὶ φυγῇ χρησαμένου καὶ πρὸς τὸ κάστρον Ἀτεοῦς παραγενομένου καὶ μὴ δεχθέντος, ἀπέστειλε Ῥωμανὸς Ἰωάννην Τουβάκην καὶ Λέοντα τὸν αὐτοῦ συγγενῆ ὥστε εἰσαγαγεῖν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει. Οἱ δὲ τοῦτον κρατήσαντες ἀπετύφλωσαν, καίτοι μηδεμίαν περὶ τούτου δεξάμενοι ἐντολὴν, ἀλλ' αὐθαιρέτῳ

A germanis fratribus, nec non Constantino a secretis primo Maleliano, cunctis persuadere nititur in gratiam Constantini imperatoris eam se motionem facere. Romanus vero imperatoris pater bullis aureis ac diplomatis subscriptione munitis, quasi ex Constantini imperatoris persona, quibus ea molitio evertebatur, eosque qui Phoca relicto ad imperatorem confugerent ab **888** imperatoris stare partibus significabatur, editis, Annæque cuidam effronti mulieri ac temerariæ, nec non clerico cuidam Michaeli nomine contraditis, in Leonis castra emisit. Hi accepta diplomata in omnem late exercitum clanculum sparserunt. Ac Michael quidem a Phoca deprehensus durisque verberibus subactus, naso auribusque mulctatus est. Verum B is postea a Romano convenientem vicem consecutus est; similiter quoque una cum illo submissa mulier.

29. Primus itaque Constantinus Bary Michaelis filius, relicto Phoca ad Romanum transiens, ejuscemodi defectionis convellendæ ac rebellionis auctor fuit. Secuti etiam Balantius et Atzmorus, quem vocant, ipsi quoque ambo tribuni. Leo igitur Phocas, quo fretus erat, ingenti omni armorum genere valide instructo exercitu, Chrysopolim veniens a Juvenca lapidea Chalcedonem usque ad terrorem civibus incutiendum late aciem explicavit. Interim vero missus a Romano cum celoce Symeon caniclii præfectus cum litteris Constantini imperatoris subscriptione munitis. Litterarum hic erat tenor, hæc C sententia.

30. *Cum alium neminem dominationis meæ ac majestatis vigilantiorem magisque benevolum ac fideliorem custodem, inter omnes qui meæ ditionis sunt, ac imperio parem Romano offenderem, huic secundum Deum mei custodiam commisi; et ut patris loco haberem, operæ pretium duxi, qui paterna in me viscera propensumque genitoris animum exhibuerit. Leonem vero hunc Phocam cum semper* **889** *meæ majestati suspectum habuerim, nunc re ipsa insidiantem inveni, et qui in meum tyrannice imperium insurrexerit. Quamobrem nec domesticum eum deinceps esse volo, neque hanc meo jussu orditum eum telam agnosco, sed ipsum a se ultroque grassari, ut* D *in se rerum summam transferat, pronuntio.* His itaque audiente exercitu lectis litteris, cœperunt omnes recedere et ad imperatoris patrem confluere. Phocas autem consilii inops rebusque desperatis, ut cui omne consilium cassum ivisset, salutem fuga quærens, ad castrum Ateus cum venisset, eo repulsus est. Misit itaque Romanus Joannem Tubacem et Leonem ejus cognatum, qui in urbem ipsum inducerent. Quem cum tenuissent, luminibus orbarunt, etsi ejus cæcandi nullum mandatum acceperant: sed ipsi a se sponte fecerunt, ut et Ro-

VARIÆ LECTIONES.

[44] Βαρυμιχαὴλ υἱὸς Κωνσταντῖνος supra p. 244 c.

manus imperatoris pater ejus rei nomine indignatus sit.

31. Mense Augusto detectæ Constantini Ctematini, Davidis Camuliani et Michaelis mangarorum curatoris insidiæ. Qui verberibus subacti, bonisque publicatis per mediam urbem pompa traducti, exsilio relegati sunt. Adductus et Leo magister ac legionum domesticus in urbem, muloque insidens ignominiæ causa per medium forum traductus.

32-33. Quin et Zoe Augusta deprehensa Romani vitæ per cibos medicatos **890** insidiari, per Theocletem servitii notarium instructos. Quare hanc quoque aula dejectam inque Petrium abductam in sanctæ Euphemiæ monasterio detonderunt.

34. Invitatos vero ad prandium a Theophylacto patricio et stabuli comite Theodorum Constantini imperatoris pædagogum ejusque fratrem Symeonem ingressus excubiarum drungarius, Curcuas nuncupatus, cum multo satellitio, arreptos velut adversus Romanum machinantes, ad Opsicium in suis ipsorum suburbanis relegavit.

35. Mensis Septembris die vigesima quarta Romanus Cæsaris donatur dignitate; mensis vero Decembris die decimo septimo, Dominica Patrum, quæ est ante natalem, imperiali stemmate a Constantino imperatore et Nicolao patriarcha donatur. Sexta itaque Januarii, quæ dies sacra Luminum est, uxorem suam Theodoram Augustali corona donat; Maii vero decima septima, indictione quinta, Christophorus Romani filius imperator salutatur, ac die quarto supra vigesimum in die sancto Pentecostes a Constantino imperatore coronatur; amboque hi soli in ea pompa processerunt.

1-2. Junio autem mense, indictione octava, die Dominico, facta Ecclesiæ unitio est Romano auctore, unitique sunt omnes, metropolitæ **891** pariter ac clerici, qui a Nicolao et Euthymio scissi schismate erant.

3. Octava Februarii, indictione nona, mittens Romanus Stephanum Calomariæ filium, quasi affectati reum imperii, in Antigoni insulam exsilio relegat, detondetque monachum cum Theophane Tichiota et Paulo Orphanotropho illius domesticis.

4. Romanus imperator, solemni ad tribunalium processu, cunctis illic cohortibus cum armis congregatis, recensitoque exercitu repente Romanus et Constantinus celeriter ad palatium redierunt: delatus enim Arsenius a Leone ejus famulo et Paulus manglabita insidias struere; quare verberibus subacti bonisque publicatis exsilio relegati sunt. Erat tunc administrandæ reipublicæ adjutor ac minister intimus Joannes presbyter rector. Is

A γνώμη τοῦτο πεποιηκότες, ὡς ἀγανακτῆσαι ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸν βασιλεοπάτωρα Ῥωμανόν.

[P. 574] λα'. Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ κατεμηνύθη τὰ τῆς ἐπιβουλῆς Κωνσταντίνου τοῦ Κτηματινοῦ καὶ Δαβὶδ Καμουλιανοῦ καὶ Μιχαὴλ κουράτωρος τῶν μαγγάνων· καὶ τυφθέντες οὗτοι καὶ δημευθέντες διὰ μέσης διῆλθον τῆς πόλεως καὶ ἐξορίᾳ παρεπέμφθησαν. Ἤγαγον δὲ καὶ Λέοντα μάγιστρον καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ διῆλθεν ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ ἡμιόνῳ ἐφεζόμενος.

λβ'-λγ'. Ἐφωράθη δὲ καὶ Ζωὴ Αὐγούστα ἐπιβουλεύουσα Ῥωμανῷ διὰ πεφαρμαγμένων βρωμάτων ὑπὸ Θεοκλήτου νοταρίου τῆς ὑπουργίας σκευασθέντων. Καὶ ταύτην τοῦ παλατίου καταβιβάζουσιν καὶ εἰς τὸ Πετρίον ἀπάγουσι, τῇ τῆς ἁγίας Εὐφημίας B μονῇ ἀποκείραντες.

λδ'. Προσεκλήθη δὲ παρὰ Θεοφυλάκτου πατρικίου καὶ κόμητος τοῦ στάβλου εἰς ἄριστον ὁ παιδαγωγὸς Κωνσταντίνου βασιλέως Θεόδωρος καὶ Συμεὼν ὁ αὐτοῦ ἀδελφός. Ἐσθιόντων οὖν εἰσῆλθεν Ἰωάννης δρουγγάριος τῆς βίγλης ὁ Κουρκούας λεγόμενος μετὰ πλείστου λαοῦ, καὶ τούτους ἀναρπάσας εἰς τὸ Ὀψίκιον ἐξώρισεν ἐν τοῖς αὐτῶν προαστείοις ὡς κατὰ τοῦ Ῥωμανοῦ μελετῶντας.

λε'. Εἰκοστῇ τετάρτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τιμᾶται Ῥωμανὸς τῇ τοῦ Καίσαρος ἀξίᾳ, καὶ Δεκεμβρίῳ μηνὶ δεκάτῃ ἑβδόμῃ τῇ τῶν Πατέρων Κυριακῇ τῷ τῆς βασιλείας στέφεται διαδήματι παρὰ βασιλέως Κωνσταντίνου γαμβροῦ αὐτοῦ καὶ Νικολάου πατριάρ- C χου, καὶ Ἰανουαρίου ς', τῇ τῶν ἁγίων Φώτων ἡμέρᾳ, στέφει Θεοδώραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Μαΐῳ δὲ μηνὶ ιζ', ἰνδικτιῶνος ε', Χριστοφόρος ὁ υἱὸς Ῥωμανοῦ ἀναγορεύεται βασιλεύς, στέφεται δὲ τῇ κδ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως, τῇ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς ἡμέρᾳ· καὶ μόνοι οὗτοι οἱ δύο ἐν ταύτῃ τῇ προελεύσει προῆλθον.

α'-β'. Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ, ἰνδικτιῶνος η', ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἡ τῆς Ἐκκλησίας γέγονεν ἕνωσις παρὰ Ῥωμανοῦ, ἁπάντων ἑνωθέντων, μητροπολιτῶν τε καὶ κληρικῶν, τῶν ἀπὸ Νικολάου πατριάρχου καὶ Εὐθυμίου διεσχισμένων.

γ'. Ὀγδόῃ δε Φεβρουαρίῳ μηνὶ, ἰνδικτιῶνος θ', D ἀποστείλας Ῥωμανὸς [P. 575] ὑπερορίζει τὸν μάγιστρον Στέφανον τὸν τῆς Καλομαρίας εἰς τὴν Ἀντιγόνου νῆσον ὡς τῆς βασιλείας ἐφίεσθαι κατηγορηθέντα, μοναχὸν αὐτὸν ἀποκείρας ἅμα Θεοφάνει Τειχιώτῃ καὶ Παύλῳ Ὀρφανοτρόφῳ, ἀνθρώποις αὐτοῦ.

δ'. Ἐποίησε δὲ Ῥωμανὸς βασιλεὺς ἐν τῷ τριβουναλίῳ πρόκενσον, συνηγμένων ἁπάντων ἐκεῖσε μεθ' ὅπλων. Τοῦ ἀδνουμίου δὲ γενομένου αἰφνίδιον Ῥωμανὸς καὶ Κωνσταντῖνος τάχει πολλῷ εἰς τὸ παλάτιον ὑποστρέφουσιν· ἐμηνύθη γὰρ παρὰ Λέοντος ἀνθρώπου τοῦ Ἀρσενίου ἡ αὐτοῦ τοῦ Ἀρσενίου ἐπιβουλὴ καὶ Παύλου μαγκλαβίτου, οἳ καὶ τυφθέντες καὶ δημευθέντες ἐξωρίσθησαν. Ἦν δὲ τότε παραδυναστεύων ὁ πρεσβύτερος Ἰωάννης ὁ ῥαίκτωρ, ὃς

Λέοντα τὸν τοῦ Ἀρσενίου ἐποίησεν ἑβδομαδάριον, τῷ A βασιλεῖ τοῦτον προσοικειώσας.

ε'. Ἐγένετο δέ τις Ῥεντάκιος ἐν Ἑλλάδι, συγγενὴς ὢν Νικήτα πατρικίου, ἀπαίδευτός τε καὶ πατραλοίας, ὃς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα καταδιώκων φονεῦσαι, ἐπειδήπερ ἐκεῖνος φεύγων αὐτοῦ τὴν ἐπίθεσιν ἐν πλοίῳ εἰσελθὼν ἐξέπλει καὶ παρὰ τῶν Κρητῶν κατεσχέθη, οὗτος ὁ Ῥεντάκιος ἄδειαν εὑρὼν πάντα τὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐλῄσατο, καὶ ἐν τῇ πόλει ἀνελθὼν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ προσέφυγεν. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς τὰς αὐτοῦ ἀταξίας καὶ λῃστείας καταμαθὼν τοῦτον τῆς ἐκκλησίας ἐξαγαγεῖν ἐβουλεύσατο καὶ παιδεῦσαι. Ὁ δὲ ψευδεῖς ἐπιστολὰς πρὸς Βουλγάρους πλασάμενος πρὸς αὐτοὺς [10] αὐτομολῆσαι B ἐβουλεύσατο. Κρατηθεὶς δὲ καὶ ἐλεγχθεὶς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποστερεῖται.

ϛ'. Τῶν δὲ Βουλγάρων πάλιν ἐξελασάντων μέχρι Κατασυρτῶν, μετὰ δὲ τὴν δομεστίκου Ἀδρελαστοῦ τελευτήν, προεβλήθη Πόθος ὁ τοῦ Ἀργυροῦ δομέστικος τῶν σχολῶν, καὶ μέχρι Θερμοπόλεως μετὰ τῶν ταγμάτων ἐξελθὼν ἀπέστειλε Μιχαὴλ τὸν Μωρολέοντος υἱὸν τοποτηρητὴν ὄντα τοὺς Βουλγάρους κατασκοπήσοντα. Ὁ δὲ ἀπροόπτως τῷ λόχῳ αὐτῶν εἰσελθὼν ἔσω πολλοὺς μὲν τῶν Βουλγάρων ἀνεῖλεν, πληγεὶς δὲ καὶ αὐτὸς εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει ἐτελεύτησεν.

ζ'. Ἐμηνύθη δὲ τότε διὰ Θεοκλήτου νοταρίου τῆς ὑπουργίας ἡ κατὰ Ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως ἐπιβουλὴ Ἀναστασίου σακελλαρίου καὶ ἄρχοντος τοῦ χρυσο- C χοείου, καὶ Θεοδωρήτου κοιτωνίτου, καὶ Δημητρίου βασιλικοῦ νοταρίου τοῦ εἰδικοῦ, καὶ Νικολάου τοῦ Κουβάτζη, καὶ Θεοδότου πρωτοκαράβου, οἳ καὶ ὑπὲρ Κωνσταντίνου βασιλέως δῆθεν ἐσπούδαζον· καὶ δὴ ἐλεγχθέντες ἐτύφθησαν καὶ ἐν τῇ μέσῃ διῆλθον καὶ ὑπερόριοι κατέστησαν. Ὁ δὲ Θεοδώρητος [P. 576] ἰδίᾳ ἐν τῷ λεγομένῳ Τρικόγχῳ τοῦ παλατίου τυφθεὶς καὶ αὐτὸς ἐξωρίσθη. Τὸν δὲ σακελλάριον Ἀναστάσιον ἀπέκειραν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἐλεγμῶν, ἔνθα καὶ τελευτᾷ. Τῆς τοιαύτης δὲ προφάσεως λαβόμενος Ῥωμανὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ὑποβιβάζει καὶ δεύτερον καθίστησιν, αὐτὸν δὲ προάγει εἰς τὸ ἔμπροσθεν.

η-θ'. Ἐκστρατεύει δὲ πάλιν Συμεὼν κατὰ Ῥωμαίων, D καὶ πλήθη Βουλγάρων ἀποστείλας ἅμα Καυκάνῳ καὶ Μηνικῷ καὶ ἑτέροις, ἐκέλευσε κατὰ τῆς πόλεως ὅτι τάχιστα ἐξελαύνειν. Διελθόντες οὖν οὗτοι διὰ τῶν ὀρῶν ἦλθον μέχρι τῶν Μαγγλαβᾶ. Τὴν αὐτῶν δὲ ἔφοδον μαθὼν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανός, λογισάμενος μὴ τὰ τῶν Πηγῶν παλάτια καὶ τὸ Στενὸν κατελθόντες ἐμπρήσωσιν, Ἰωάννην ῥαίκτωρα ἀποστέλλει ἅμα Λέοντι καὶ Πόθῳ τοῖς Ἀργυροῖς λεγομένοις, ἔχοντας μεθ' ἑαυτῶν πλῆθος ἱκανὸν ἔκ τε τῶν βασιλικῶν καὶ τῆς ἑταιρείας καὶ τῶν ταγμάτων. Οἷς συνῆν καὶ Ἀλέξιος ὁ πατρίκιος καὶ δρουγγάριος τῶν πλωΐμων ὁ Μωσηλὲ [11] μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἦν δὲ ε' τῶν Νηστειῶν ἑβδομάς. Διατάξαντες οὖν τὸν λαὸν ἐν τοῖς

Leonem Arsenii domesticum fecit hebdomadarium, imperatori commendans inque ejus gratiam insinuans.

5. Fuit Rentacius quidam in Græcia, Nicetæ patricio sanguinis necessitudine conjunctus, homo insolens et parricida. Is cum patrem necem ei illaturus persequeretur, ac pater illius vim furoremque declinans conscensa navi a Saracenis Cretensibus inter navigandum fuisset captus, nactus licentiam patris omnia diripuit atque vastavit, urbemque petens in Magnam Dei ecclesiam profugit. Romanus vero imperator, **892** cognita hominis petulantia ac rapinis, ecclesia educere statuerat justaque animadversione punire. At ille falsis ad Bulgaros confectis litteris ad illos confugere deliberaverat. Tentus itaque ac convictus amissis luminibus luit.

6. Bulgaris autem ad Catasyrtas usque post Adrelasti domestici occasum denuo excurrentibus, Pothus Argyrus scholarum domesticus præficitur; castrisque ad Thermopolim positis Michaelem Moroleonis filium legatum Bulgarum motum exploratum misit. Is improvise in Bulgarorum delapsus cuneum multam quidem Bulgarorum dedit stragem: verum ipse quoque accepto vulnere in urbem ingressus mortuus est.

7. Eo tempore detectæ a Theocleto officii notario structæ Romano imperatori insidiæ Anastasii sacellarii et aurificinæ præpositi, et Theodoriti cubicularii, ac Demetrii ærarii privati notarii, nec non Nicolai Cubitzis et Theodoti protocarabi; qui et Constantino utique imperatori studebant. Convicti vero, verberibus subacti ac per mediam delati urbem, in exsilium ejecti sunt. Theodoritus seorsum in Triconcho Palatii cæsus, ipse quoque exsilio relegatus est. Anastasium porro Sacellarium in Elegmorum monasterium cæsarie multarunt, ubi **893** et moritur. Eo Romanus prætextu ac occasione Constantinum imperatorem dejicit ac secundo ordine constituit, sibique ipse primas attribuit.

8-9. Symeon vero adversus Romanos rursum copias educit; missaque Bulgarorum multitudine cum Caucano et Menico aliisque, mandat ut quam celerrime adversus urbem impetum ferant. Superatis itaque montibus, et per eos dirigentes iter, ad Manglaba usque pervenerant. Cognita autem Romanus imperator horum irruptione, veritus ne Pegarum regias ædes Stenumque inde effusi incenderent, Joannem rectorem una cum Leone et Potho Argyris ire jussit, valido ex prætorianis et fœderatis aliisque cohortibus conflato exercitu. Adibat et Alexius Musele patricius reique navalis drungarius, cum iis copiis quibus præfectus erat. Agebatur quinta jejuniorum hebdomada. In campestribus itaque ac

VARIÆ LECTIONES.

[10] αὐτοὺς additum e p. 247 c. [11] Μουσελὲ p. 428 c d.

depressioribus Pegarum locis, castris dispositis, A Bulgarisque armata manu e superioribus editioreque tumulo emergentibus, horrendoque ac incondito clamore strepentibus, maximoque impetu irruentibus, Joannes rector illico fugam arripit, Photinus Platypodis filius tuendi illius causa concertando necatur, et alii multi. Vix itaque sospes in triremem ingressus est. Venit vero armatus fugiens Alexius drungarius Musele; nec armatura gravis celocis scalam commode satis scandere valens, **894** una cum suo protomandatore præceps in mare actus aquis suffocatus est. Ambo Argyri fuga in castellum evaserunt. Navales ac reliquæ omnes copiæ, partim hostium fugientes manus in mari exstinctæ sunt, partim ferro perierunt, partim inter Bulgarorum B manubias captivi facti sunt. Porro Bulgari, nemine illis obsistente, tum Pegarum regias ædes incenderunt, tum Stenum omne igni vastaverunt. Sic nimirum grande malum consilii inopia rerumque inexperientia, cui audacia ac temeritas præsto est adjutatque.

10. Februarii mensis die vigesima, indictione decima, moritur Theodora Romani uxor; cujus corpus depositum in ipsius Romani imperatoris domo, quam is in monasterium verterat.

11. Eodem mense coronatur Sophia Christophori imperatoris uxor. Eo ipso tempore Iber curopalata urbem petiit, ac per medium forum deductus magnifico apparatu ornatum, clara pompa atque honore C susceptus est. Inductus est et in Sanctam Dei Sophiam, ejus pulchritudinem ac molem pretiosumque ornatum inspecturus: splendide namque ornantes, auroque textis aulæis parietes circumvestientes, omnisque generis cultu decorantes, sic eum admisere. Ille mirandam immanisque molis ædis fabricam stupens, supraque modum admirans illius pretiosissimum **895** cultum, sacrumque hunc locum vere Dei habitationem dicens, domum reversus est.

12. Rursus vero mense Junio expeditione a Bulgaris suscepta, et cum illi adusque S. Theodoræ regias ædes devecti has igni succendissent, Romanus imperator legionum duces ac tribunos ad prandium invitavit, inter quos erat quem Sacticem D vocant; hortabaturque illos ac excitabat ut adversum hostes exirent ac pro patria depugnarent. Assensere illi, atque alacres ejus tuendæ majestatis causa ac Christianæ rei incolumitatis oppetituros se mortem promisere. Postridie igitur, quem dicebam, Sactices, armis ab imperatore instructus, veram suam sic datam fidem fortisque animi sui virtutem ostendit: Bulgaros quippe a tergo agressus, inque eorum castra insiliens, quos ibi invenit, omnes trucidavit. Bulgari ubi cognovere quod gestum erat, in castra revertuntur; consertaque pugna Sacticem paucis stipatum terga vertere cogunt. Is

A πεδινοῖς καὶ χθαμαλωτέροις τόποις τῶν Πηγῶν, τῶν Βουλγάρων ἄνωθεν ἀναφανέντων ἐνόπλων καὶ βοῇ χρησαμένων ἀσήμῳ καὶ φοβερᾷ καὶ σφοδροτάτως ἐπελασάντων κατ' αὐτῶν φεύγει μὲν παρευθὺ Ἰωάννης ὁ ῥαίκτωρ, σφάττεται δὲ ὑπὲρ τούτου ἀγωνιζόμενος ὁ τοῦ Πλατύποδος υἱὸς Φωτεινὸς καὶ πολλοὶ ἕτεροι. Μόλις οὖν διασωθεὶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν δρόμωνα. Ἦλθε δὲ φεύγων ἔνοπλος μετὰ δρόμωνος καὶ Ἀλέξιος δρουγγάριος ὁ Μουσηλέ· καὶ μὴ ἰσχύσας ἀνελθεῖν ἐπὶ τὴν τοῦ δρόμωνος ἀναβάθραν, πεσὼν ἐν τῇ θαλάσσῃ σὺν τῷ αὐτοῦ πρωτομανδάτωρι ἀπεπνίγη. Οἱ Ἀργυροὶ δὲ ἐν τῷ καστελλίῳ φυγόντες διεσώθησαν. Πλώϊμοι δὲ καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν πλῆθος, οἱ μὲν τὰς τῶν πολεμίων χεῖρας φεύγοντες ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀπεπνίγησαν, οἱ δὲ σιδήρου γεγόνασι παρανάλωμα, οἱ B δὲ χερσὶ Βουλγαρικαῖς αἰχμάλωτοι συνελήφθησαν. Οἱ δὲ Βούλγαροι μηδένα τὸν κωλύσοντα ἔχοντες τά τε παλάτια τῶν Πηγῶν ἐπυρπόλησαν καὶ τὸ Στενὸν ἅπαν κατέκαυσαν. Οὕτως ἄρα δεινὸν ἀβουλία καὶ ἀπειρία θρασύτητα σύμμαχον ἔχουσα.

ι'. Εἰκάδι δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ κ' [44], ἰνδικτιῶνος ι', Θεοδώρα σύμβιος Ῥωμανοῦ τελευτᾷ· καὶ κατετέθη τὸ σῶμα αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ, τῷ ὑπ' αὐτοῦ εἰς μοναστήριον ἀμειφθέντι.

[P. 577] ια'. Τῷ δ' αὐτῷ μηνὶ στέφεται Σοφία ἡ τοῦ βασιλέως Χριστοφόρου γυνή. Τηνικαῦτα δὲ καὶ κουροπαλάτης Ἴβηρ ἐν τῇ πόλει παρεγένετο, καὶ διὰ C μέσης τῆς ἀγορᾶς διελθὼν κεκοσμημένης λαμπρῶς μετὰ δόξης πολλῆς καὶ τιμῆς ὑπεδέχθη· ὃν καὶ ἐν τῇ Ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Σοφίᾳ εἰσήγαγον, τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ τὸ μέγεθος θεασόμενον καὶ τὸν πολυτελῆ κόσμον. Καλλωπίσαντες γὰρ αὐτὴν καὶ περιστείλαντες πέπλοις χρυσοϋφέσι καὶ κόσμῳ παντοίῳ, οὕτω εἰσήγαγον ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ τὸ θαυμαστὸν καὶ ὑπερμέγεθες τοῦ ναοῦ ἔργον καταπλαγεὶς καὶ τὸν πολυτελῆ κόσμον ὑπερθαυμάσας, καὶ ἀληθῶς Θεοῦ κατοικίαν εἶναι τὸν χῶρον τοῦτον εἰπών, αὖθις ὑπέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεῖα.

ιβ'. Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ τῶν Βουλγάρων πάλιν ἐκστρατευσάντων καὶ μέχρι τῶν τῆς ἁγίας Θεοδώρας παλατίων ἐλθόντων καὶ ταῦτα πυρὶ παραδόντων, εἰς ἄριστον ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τοὺς τῶν ταγμάτων ἄρχοντας D συνεκάλεσε, συνόντος αὐτοῖς καὶ τοῦ λεγομένου Σακτίκη, καὶ παρῄνει τούτοις καὶ προετρέπετο κατὰ τῶν ἐναντίων ἐξελθεῖν καὶ τῆς πατρίδος ὑπεραγωνίσασθαι. Οἱ δὲ συνέθεντο ἑτοίμως τῆς αὐτοῦ βασιλείας καὶ τῶν Χριστιανῶν ὑπεραποθνήσκειν. Τῇ οὖν ἐπαύριον καθοπλισθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ εἰρημένος Σακτίκης ἀληθῆ οὖσαν τὴν ἑαυτοῦ πίστιν τε καὶ ἀνδρίαν ἀπέδειξεν· ὄπισθεν γὰρ τῶν Βουλγάρων γενόμενος καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἐμπεσὼν πάντας τοὺς ἐκεῖ εὑρεθέντας κατέσφαξεν. Μαθόντες οὖν οἱ Βούλγαροι τὸ γεγονὸς ὑποστρέφουσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ πολέμου συγκροτηθέντος τρέπουσι τὸν Σακτίκην σὺν ὀλίγοις ὑπάρχοντα. Ὁ δὲ ἐπειδὴ

VARIÆ LECTIONES.

[44] εἴκοσι P, addito κ' post μηνί: cf. p. 249 a.

γενναίως ἀγωνισάμενος πολλοὺς ἀνελὼν οὐκέτι ἀντέχειν ἠδύνατο πρὸς τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, μεθίησι τοῦ ἵππου τὸν χαλινὸν καὶ εἰς φυγὴν ἤλαυνεν. Ποταμὸν δέ τινα ἐκεῖσε παραῤῥέοντα διαπερῶν, τοῦ ἵππου αὐτοῦ ἐν τῇ ἰλύϊ ἐμπαγέντος, τιτρώσκεται κατὰ τῆς ἕδρας καὶ τοῦ μηροῦ. Μόλις οὖν τοῦ ἵππου ἐκ τῆς ἰλύος ἀνασπασθέντος, συνεργούντων τῶν ὑπὸ χεῖρα, διασώζεται μέχρι τῶν Βλαχερνῶν, καὶ τίθεται ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ. Καιρίας τῆς [65] πληγῆς οὔσης τῇ νυκτὶ ἐτελεύτησε.

ιγ'. Τηνικαῦτα δὲ καὶ Πετρωνᾶς αἰδεσιμώτατος, προστάξει Ῥωμανοῦ βασιλέως, ἤγαγε λάρνακα ἔνζωδον καὶ ἕτερα δύο γλυφῆς ἀμοιροῦντα ἐκ τῆς τοῦ Ἁγίου Μάμαντος μονῆς ἀνδρείας, τῆς πλησίον οὔσης τῆς Ξυλοκέρκου λεγομένης πόρτης, ἐν οἷς φασιν ἐναποκεῖσθαι [P. 578] Μαυρίκιον σὺν τοῖς αὐτοῦ παισίν· ἃ καὶ ἀπετέθη ἐν τῇ τοῦ βασιλέως μονῇ ἤτοι εἰς τὸ Μυρέλαιον.

ιδ'. Ἀδριανὸς δέ τις Χάλδος, πρὸς δὲ καὶ Τζάντζης [66] Ἀρμένιος πλούσιος πάνυ, τῇ ὑποθήκῃ καὶ συμβουλῇ Βάρδα τοῦ Βόϊλα [67] στρατηγοῦντος ἐν Χαλδίᾳ, τυραννίδα καὶ ἀνταρσίαν κατὰ Ῥωμανοῦ βασιλέως συσκευάζουσι, τὸ Παΐπερτε λεγόμενον [68] ὀχύρωμα κατασχόντες· οὓς ὁ τῶν σχολῶν δομέστικος Ἰωάννης ὁ Κρόκοας [69] καταπολεμήσας τοὺς μὲν κατέσχεν, ὧν τοὺς περιφανεστέρους ἀποτυφλοῖ, τὰς οὐσίας αὐτῶν δημεύσας, τοὺς δὲ πενιχροὺς καὶ ἀσήμους ἀθῴους κελεύσας ὅποι βούλοιντο ἀπιέναι. Τζάντζης δὲ ἐν ἑτέρῳ ὀχυρωτάτῳ καστελλίῳ διαφυγὼν καὶ λόγον ἀπαθείας δεξάμενος ἐν τῇ πόλει εἰσεληλύθει, καὶ τῇ τοῦ μαγγλαβίτου ἀξίᾳ τιμηθεὶς ἐν τῷ οἴκῳ τῶν μαγγάνων διῃτᾶτο τηρούμενος, δρασμὸν δὲ βουλευσάμενος ἁλίσκεται καὶ τῶν ὀφθαλμῶν στερίσκεται. Βάρδαν τὸν Βόϊλαν ἀπέκειραν μοναχὸν, τοῦ βασιλέως οἰκτείραντος φίλον τυγχάνοντα.

ιε'. Τοῦ δὲ πατρικίου τοῦ ἐπονομαζομένου Μωρολέοντος Ἀδριανούπολιν στρατηγοῦντος, κρατίστου πολλὰ καὶ δεξιοῦ τυγχάνοντος, ὃς πλείστας κατὰ Βουλγάρων ἀνδραγαθίας ἐπεδείξατο [70], καὶ πάλιν ὁ Βούλγαρος Συμεὼν σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι αὐτοῦ τὴν εἰρημένην πόλιν περιεκύκλωσαν. Ἐπεὶ δὲ ὅ τε σῖτος τοὺς ἐν τῇ πόλει ἐπιλελοίπει καὶ λιμὸς ἐπίεζε χαλεπὸς (οὐδαμόθεν γὰρ εἶχεν ἐπισιτίσασθαι), τῇ ἐνδείᾳ πιεζόμενοι προδεδώκασιν ἑαυτούς τε καὶ τὸν στρατηγὸν τοῖς Βουλγάροις· ὃν χειρωσάμενος Συμεὼν καὶ δεσμὰ καθ' ὅλου τοῦ σώματος περιβαλὼν, καὶ μυρίαις αἰκίαις τοῦτον τιμωρησάμενος, τελευταῖον ἀπέκτεινε θανάτῳ πικρῷ, ἀξίῳ τῆς ἑαυτοῦ ἀπηνεστάτης καὶ ὠμοτάτης ψυχῆς. Βουλγάροις οὖν τὴν τῆς πόλεως φυλακὴν παραδοὺς ὑπεχώρησεν· οἳ τὴν κατ' αὐτῶν τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ ἔφοδον ἀκηκοότες, ταύτην καταλελοιπότες, ἀπῆλθον, καὶ πάλιν ὑπὸ Ῥωμαίους αὐτὴ ἐγένετο.

ιϛ'. Λέοντος δὲ τοῦ Τριπολίτου μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ πλοίων πολεμικῶν κατὰ Ῥωμαίων ἐξελθόντος καὶ ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ καταλαβόντος, Ἰωάν-

A autem strenue prælio perfunctus, dataque hostium ingenti strage, cum tantæ eorum multitudini sustinendæ amplius par non esset, laxatis habenis equum ad fugam impellit. Dum autem præterfluentem fluvium quemdam tentat trajicere, equo in limo hærente vulnus in anum et femur accipit. Equo tamen ægre tandem suorum cura et industria e cœno **896** evulso, ad Blachernas usque evasit; ubi ad sanctum loculum positus, quod vulnus letale erat, vivis excedit.

13. Sub idem tempus Petronas, vir venerabilissimus, Romani imperatoris jussu urnam figuris ac imaginibus sculptam aliasque duas nulla cælaturæ arte sculptas ex S. Mamantis virorum monasterio, quod est prope portam quam Xylocerci vocant, advexit; B in quibus fama est conditum fuisse Mauricium cum liberis; quæ et in Romani monasterio (in Myrelæo scilicet) fuere depositæ.

14. Adrianus vero quidam Chaldus, Tzantzes item Armenius, vir summe locuples, Bardæ Boilæ in Chaldia tum ducis prætorisque hortatu ac consilio tyrannidem struunt ac rebellionem adversus Romanum imperatorem, Paiperte, quod sic vocant, oppido munito occupato. Horum potitus Joannes Crocoas legionum domesticus, ac cum tenuisset, iis quidem qui illustriores essent, publicatis eorum bonis, oculos adimit; alios, qui pauperculi ac obscuri essent, quo vellent abire jussit. Tzantzes vero, alia munitissima arce occupata ac immunitatis fide C ab scholarum domestico accepta, Byzantium venit; ibique manglabitæ dignitate auctus in Manganorum domo sub custodia agebat. Cum vero fugam moliri deprehensus esset, oculis privatus est. Bardam Boilam, **897** ejus miserto imperatore, quem sibi charum haberet, monachi ritu detondere.

15. Patricio vero cui Moroleonis cognomen, Adrianopolitano prætore, viro bellica fortitudine ac solertia egregie instructo, quique plurima adversus Bulgaros belli facinora præclare designasset, rursus Symeon ille Bulgarus omnibus copiis urbem obsedit. Oppidani annona deficiente, ac fame graviter afflicti, cum parandi commeatus nulla spes affulgeret, penuria pressi se suumque prætorem Bulgaris dedidere. Hunc in potestatem acceptum Symeon toto D vinxit corpore, ac quæ numerum excedant, exeruciatum suppliciis dehonestatum acerba demum neoe sustulit, digna sane immanissima crudelissimaque viri indole ac ingenio. Demandata itaque Bulgaris urbis custodia recessit. Ii sic præsidiarii relicti, audito Romanorum copias infensa illis acie ingruere, relicta urbe abierunt; inque hunc modum urbs a Romanis recepta est.

16. Leo Tripolita cum magnis copiis ingentique armata classe adversus Romanos egressus ubi Lemnum venisset, Joannes patricius Radinus dictus

VARIÆ LECTIONES.

[65] τῆς] δὲ τῆς? [66] Τατζάκης p. 250 b. [67] Βοήλα ib. [68] τὸ Παΐπερ τὸ λεγ. P. [69] Κουρκούας l. l. [70] ἐπεδείξατο P.

reique navalis drungarius repente eum egressus insulam petiit, **898** consertaque pugna Agarenorum sub eo aciem fudit fugavitque. Ipse Tripolita ægre fuga salutem expediit.

17. Mense Septembri, indictione secunda, Symeon Bulgariæ princeps cum omnibus copiis adversus Byzantium profectus est: ac Thraciam quidem et Macedoniam populatur, succendit vero omnia et evertit, arboresque succidit. Ad Blachernas usque cum venisset, Nicolaum patriarcham ac procerum quosdam, quibuscum de pace tractaret, ad se mitti rogavit. Datis itaque utrinque obsidibus exierunt, primum quidem patriarcha, tum Michael patricius cognomento Stypiotes, et Joannes mysticus rerumque administrandarum imperatori adjutor ac minister intimus. Jam enim Joannes rector criminis delatus apud imperatorem, ægritudinem prætexens, aula excesserat atque in suo monasterio, quod haud procul Galacrenis est, monachi ritu detonsus fuerat.

18. Legati igitur cum Symeone de pace colloquebantur. Symeon vero illis repudiatis ipsum imperatorem videre ejusque congressu frui expetebat: certo enim relatu de ejus prudentia et fortitudine sapientiaque acceperat. Pergrata ea res fuit Romano, quippe qui pacis desiderio tenebatur ac quotidianis utrinque cædibus finem imponere studebat. Mittit itaque qui ad mare in Cosmidii littore tutissimam exscensionem struerent, quo loco prætoria navis ac triremis appellenda esset. Loco igitur undique communito, **899** in medio jussit septum fieri, ubi sermonem collaturi erant. Interim Symeon, misso suorum manipulo, sanctæ Dei Genitricis templum, quod in Pega est, incendit, ac circumvicina quæque igni ferroque vastavit; qua re alienum plane a pace prodebat animum, vanaque eum imperatorem spe deludere haud obscurum erat.

19. Veniens autem imperator cum Nicolao patriarcha, ad sanctum ingressus loculum, manus ad preces extendit. Tum pronus in terram procidens sacrum ubertim solum illud lacrymis rigabat, intemeratissimam Dei Genitricem obsecrans ut inflexum durumque tyranni superbique Symeonis pectus emolliret et ad pacis ineundam concordiam induceret. Sacra igitur reserata arcula, in qua venerandum sanctæ Dei Genitricis repositum palliolum est, eoque inde imperator sublato, nec aliter quam thorace quodam, nullis telis pervio, assumpto, ac quam in immaculata Dei Genitrice collocarat, galeæ instar, fide sibi adhibita, tutis scilicet munitus armis sacra æde egreditur. Suis itaque classiariis ac comitatu clypeis armisque aliis probe instructus, in locum constitutum cum Symeone tractatus venit.

20. Feria quinta erat, cum hæc gesta sunt, mensis Novembris die decima nona, hora diei quarta. Venit

A νης πατρίκιος καὶ δρουγγάριος τοῦ πλωΐμου, ὁ Ῥαδινὸς κατονομαζόμενος, αἰφνιδίως ἐπέθετο αὐτῷ καὶ τὴν νῆσον κατέλαβεν· καὶ πολέμου γεγονότος, Θεοῦ συνεργίᾳ οἱ ὑπ' αὐτὸν τρέπονται Ἀγαρηνοί, μόνο δὲ ὁ Τριπολίτης φυγῇ διασώζεται.

ιζ'. Σεπτεμβρίῳ δὲ μηνὶ, ἰνδικτιῶνος β', Συμεὼν [δὲ] ὁ ἄρχων [P. 579] Βουλγαρίας πανστρατὶ κατὰ Κωνσταντινουπόλεως ἐκστρατεύει, καὶ ληΐζεται μὲν Θρᾴκην τε καὶ Μακεδονίαν, ἐμπυρίζει δὲ πάντα καὶ καταστρέφει καὶ δενδροτομεῖ. Μέχρι Βλαχερνῶν παραγενόμενος ἐπεζήτησεν [81] αὐτῷ ἀποσταλῆναι τὸν πατριάρχην Νικόλαον καί τινας τῶν μεγιστάνων ὥστε περὶ εἰρήνης αὐτοῖς συντυχεῖν. Ἔλαβον οὖν ὁμήρους παρ' ἀλλήλων ἀμφότεροι, καὶ ἐξῆλθον πρότερον μὲν ὁ πατριάρχης, εἶτα Μιχαὴλ πατρίκιος ὁ προσαγο-B ρευόμενος Στυπιώτης, καὶ Ἰωάννης μυστικός τε καὶ παραδυναστεύων· ἤδη γὰρ Ἰωάννης ὁ ῥαίκτωρ διαβληθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα, ἀσθένειαν προφασισάμενος τοῦ παλατίου κατεληλύθει καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ πλησίον Γαλακρηνῶν ἀπεκάρη.

ιη'. Οἱ μὲν οὖν μετὰ Συμεὼν περὶ εἰρήνης διελέγοντο, ὁ δὲ αὐτοὺς ἀπεπέμψατο, αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν ἐζήτει θεάσασθαι. Παρὰ πολλῶν δὲ πεπληροφόρητο περί τε τῆς αὐτοῦ φρονήσεως καὶ ἀνδρίας καὶ τῆς συνέσεως. Ὁ τοίνυν βασιλεὺς ἐπὶ τούτου σφόδρα ἠγαλλιάσατο· ἐπόθει γὰρ τὴν εἰρήνην καὶ τὸ στῆναι τὰς καθ' ἑκάστην ἐγγινομένας τῶν αἱμάτων ἐκχύσεις. Ἀποστείλας οὖν ἐν τῷ Κοσμιδίου C αἰγιαλῷ κατεσκεύασεν ἐν τῇ θαλάσσῃ ὀχυρωτάτην ἀπόβασιν, ὥστε τὴν βασιλικὴν τριήρην διεκπλέουσαν ἐν αὐτῇ προσορμίζεσθαι. Περιφράξας οὖν αὐτὴν πάντοθεν διατείχισμα μέσον γενέσθαι προσέταξεν, ἐν ᾧ ἀλλήλοις ἔμελλον ὁμιλεῖν. Ἀποστείλας οὖν Συμεὼν τὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ναὸν τὸν ἐν τῇ Πηγῇ ἐνέπρησεν καὶ τὰ πέριξ αὐτοῦ σύμπαντα, δῆλος ὢν ἐντεῦθεν μὴ τὴν εἰρήνην ἐθέλων, ἀλλ' ἐλπίσι μετεώροις τοῦτον ἐξαπατῶν.

ιθ'. Παραγενόμενος δὲ ἐν Βλαχέρναις ὁ βασιλεὺς ἅμα Νικολάῳ τῷ πατριάρχῃ ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ εἰσῆλθε καὶ τὰς χεῖρας ἐξέτεινεν εἰς εὐχὴν, εἶτα πρηνὴς πεσὼν τὸ ἅγιον ἔδαφος ἐκεῖνο τοῖς δάκρυσι κατέβρεχε, τὴν πανάχραντον Θεοτόκον ἀντιβολῶν τὴν ἀκαμπῆ καὶ ἀμείλικτον τοῦ τυράννου καὶ ὑπερηφά-D νου Συμεὼν καρδίαν μαλάξαι τὰ πρὸς εἰρήνην συνθέσθαι. Τὸ ἅγιον οὖν κιβώτιον διανοίξαντες, ἔνθα τὸ σεπτὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τεθησαύρισται ὠμοφόριον, καὶ τοῦτο ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς ἀνελόμενος καὶ ὥσπερ τινὰ θώρακα ἀδιάῤῥηκτον περιβαλόμενος, καὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς τὴν ἄμωμον Θεοτόκον οἷα περικεφαλαίαν τινὰ περιθέμενος, ἔξεισι τοῦ ναοῦ ὅπλοις ἀσφαλέσι περιφραξάμενος. [P. 580] Τὸν σὺν αὐτῷ οὖν στόλον ἀσπίσι τε καὶ ὅπλοις ἀσφαλέσι κατακοσμήσας τὸν ὡρισμένον τόπον κατέλαβε συνομιλῆσαι τῷ Συμεών.

Πέμπτη οὖν ἡμέρα ἦν ὅτε ταῦτα ἐγένετο, ιθ' τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς, δ' δὲ τῆς ἡμέρας ὥρα. Παρεγένετο

VARIÆ LECTIONES.

[81] ἀπεζήτησεν P.

Συμεὼν πλῆθος ἄπειρον ἐπαγόμενος, εἰς πολλὰς A διῃρημένον παρατάξεις, τῶν μὲν χρυσασπίδων καὶ χρυσοδοράτων, τῶν δὲ ἀργυροασπίδων καὶ ἀργυροδοράτων, τῶν δὲ πάσῃ ὅπλων χροιᾷ κεκοσμημένων, πάντων πεφραγμένων σιδήρῳ, οἱ μέσον αὐτῶν διειληφότες τὸν Συμεὼν ὡς βασιλέα εὐφήμουν τῇ τῶν Ῥωμαίων φωνῇ. Πάντες δὲ οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς τοῖς τείχεσιν ἐφεστῶτες ἐθεώρουν τὰ δρώμενα. Ἦν οὖν ἰδεῖν τὴν ψυχὴν βασιλικὴν τῷ ὄντι καὶ μεγαλόφρονα, καὶ θαυμάσαι τὸ τοῦ φρονήματος ἀκατάπληκτον καὶ τὸ τῆς ἀνδρίας παράστημα, ὅπως τοσαύτην πολεμίων ὁρῶν ἐπιφορὰν οὐ κατεπλάγη καὶ ὑπεχώρησεν, ἀλλ' ὥσπερ εἰς φίλιον χωρῶν πλῆθος τὴν ψυχὴν οὕτως ἀτρεμὴς ἀπῄει, μόνον οὐχὶ τοῖς πολεμίοις τῶν ὑπηκόων διδοὺς ἀντίλυτρον.

B κα'. Πρῶτος οὖν ἐν τῇ ῥηθείσῃ ἀναβάθρᾳ καταλαβὼν τὸν Συμεὼν ἐξεδέχετο. Ἐπεὶ δὲ ὅμηρα ἐξ ἀμφοτέρων ἐλήφθησαν τῶν μερῶν, καὶ τὴν ἀποβάθραν οἱ Βούλγαροι διηρευνήσαντο [82] ἀκριβῶς, μήπω τις δόλος ἢ ἐνέδρα τυγχάνει, κατῆλθε Συμεὼν τοῦ ἵππου καὶ πρὸς τὸν βασιλέα εἰσῆλθεν. Ἀσπασάμενοι δὲ ἀλλήλους εἰρήνης λόγους ἐκίνησαν. Εἰπεῖν δὲ λέγεται τὸν βασιλέα πρὸς Συμεών· *Ἀκήκοά σε θεοσεβῆ ἄνθρωπον ὄντα καὶ Χριστιανὸν ὑπάρχειν ἀληθινὸν, βλέπω δὲ τὰ ἔργα μηδαμῶς τοῖς λόγοις συμβαίνοντα. Ἴδιον μὲν γὰρ θεοσεβοῦς ἀνδρὸς καὶ Χριστιανοῦ τὸ τὴν εἰρήνην ἀγαπᾷν καὶ τὴν ἀγάπην ἀσπάζεσθαι, εἴπερ ὁ Θεὸς ἀγάπη καὶ ἔστιν καὶ λέγεται, ἀσεβοῦς δὲ καὶ ἀπίστου τὸ χαίρειν σφαγαῖς καὶ αἵμασιν ἀδίκως ἐκχεομένοις.* C *Εἰ μὲν οὖν ἀληθὴς Χριστιανὸς ὑπάρχεις, καθὼς πεπληροφορήμεθα, στῆσόν ποτε τὰς ἀδίκους σφαγὰς καὶ τὰς τῶν ἀνοσίων αἱμάτων ἐκχύσεις, καὶ σπεῖσαι μεθ' ἡμῶν Χριστιανῶν εἰρήνην Χριστιανὸς καὶ αὐτὸς ὢν καὶ ὀνομαζόμενος, καὶ μὴ θέλε μολύνεσθαι Χριστιανῶν δεξιὰν αἵμασιν ὁμοπίστων Χριστιανῶν. Ἄνθρωπος εἶ καὶ αὐτὸς θάνατον προσδοκῶν καὶ ἀνάστασιν καὶ ἀνταπόδοσιν. Σήμερον ὑπάρχεις, καὶ αὔριον εἰς κόνιν διαλυθήσῃ. Εἷς πυρετὸς ἅπαν κατασβέσει τὸ φρύαγμα. Τίνα οὖν λόγον δώσεις τῷ Θεῷ ἐκεῖ ἀπελθὼν ὑπὲρ τῶν ἀδίκων σφαγῶν; ποίῳ προσώπῳ τῷ φοβερῷ καὶ δικαίῳ ἐνατενίσεις κριτῇ; Εἰ πλούτου ἐρῶν ταῦτα ποιεῖς,* [P. 581] *ἐγώ σε κατακόρως τοῦ ἐπιθυμουμένου ἐμπλήσω·* D *μόνον ἐπίσχες τὴν δεξιάν σου. Ἄσπασαι τὴν εἰρήνην. Ἀγάπησον τὴν ὁμόνοιαν, ἵνα καὶ αὐτὸς βίον ζήσῃς εἰρηνικὸν καὶ ἀναίμακτον καὶ ἀπράγμονα, καὶ οἱ Χριστιανοὶ παύσονταί ποτε τῶν συμφορῶν, καὶ παύσονται τοὺς Χριστιανοὺς ἀναιρεῖν· οὐ θέμις γὰρ αὐτοῖς αἴρειν ὅπλα κατὰ ὁμοπίστων.* Τοσαῦτα οὖν εἰπὼν ὁ βασιλεὺς ἐσίγησεν. Αἰδεσθεὶς οὖν Συμεὼν τὴν τούτου ταπείνωσιν καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ κατένευσε τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι. Ἀσπασάμενοι οὖν ἀλλήλους διεχωρίσθησαν, δώροις μεγαλοπρεπέσι τοῦ βασιλέως δεξιωσαμένου τὸν Συμεών.

κβ'. Ὁ δὲ τότε συμβέβηκε διηγήσομαι τεράστιόν

A et Symeon innumerabili prope stipatus exercitus, in multas distributo turmas atque acies. Militum alii clypeis hastisque auratis, alii argento splendidis, omnis alii coloris armis instructi atque ornati; cuncti ferro circumcincti erant. Hi medium assumptum **900** Symeonem, ut imperatorem ac regem, Romana lingua faustis vocibus acclamabant. Senatus omnis muris insidentes, quidquid hujus fabulæ erat, spectabant. Res vero spectatu dignissima, regius vere atque excelsus imperatoris animus fuit; mira res interritæ illa mentis constantia et præsentia ac fortitudo, quomodo tantam hostium confluentem multitudinem videns sic placide processit, tantum non animam pretium redemptionis hostibus pro subditis offerens.

B 21. Primus itaque ad eam, quam dicebam, exscensionem veniens Symeonem præstolabatur. Datis vero utrinque obsidibus, ac cum Bulgari exscensionem diligenter lustrassent, ne quis dolus subesset aut insidiæ laterent, Symeon equo desiliens ad imperatorem intravit. Ibi cum se mutuo consalutassent, de pace colloquia orsi sunt. Ferunt autem Romanum in hæc verba Symeonem allocutum esse: *Audivi te hominem religiosum Deique cultorem ac vere Christianum esse, video autem opera non satis verbis consentanea. Proprium enim est hominis religiosi Deique cultoris ac Christiani, ut pacem et charitatem colat, quandoquidem Deus charitas est et nuncupatur; impii autem et irreligiosi et infidelis, ut cædibus in-* C *justeque fusis cruoribus gaudeat. Si igitur verus Christianus es, qualem te certo existimamus, tandem aliquando siste injustas cædes, finemque facito fundendi innoxium sanguinem, ac pacem nobiscum Christianis compone,* **901** *qui ipse Christianus sis et dicaris; nec Christianorum dexteras Christianorum itidem ac eamdem colentium fidem cruoribus pollui sinas. Ipse quoque homo es, qui mortem et resurrectionem et retributionem exspectes. Hodie in vivis es, et cras in pulverem dissolveris. Febris una superbiam omnem dissolvet. Quam ergo rationem, ante tribunal Dei constitutus, Deo redditurus es pro injustis cædibus? Quo vultu in tremendum justumque judicem oculos intendes? Si te divitiarum cupido ad ejusmodi facinora impellit, ego te illis ad satietatem explebo;* D *modo contine dexteram, pacem amplectere, dilige concordiam, ut et ipse vitam tranquillam agas ac incruentam nihilque sollicitam, ac tandem Christianorum mala finem accipiant, atque alii alios Christianos contrucidare desinant.* Hæc ita locutus imperator conticuit. Bulgarus igitur illius humilitatem ac sermones cum veneratione miratus pacem fieri annuit. Cum se itaque invicem osculati essent, discesserunt, imperatore magnificis donis Symeonem prosecuto.

22. Quod vero tunc accidit, referam, rem sane

VARIÆ LECTIONES.

[82] διερευνήσαντες P.

portentosam atque illis qui horum noverant judicia novam et insolitam. Duas aiunt colloquentibus ambobus regibus aquilas super eos volitasse et cum clangore coivisse, moxque divulsas alteram ad urbem transisse, alteram in Thraciam **902** avolasse. Rerum istiusmodi curiosi indagatores inauspicatum omen arbitrati sunt, fore nimirum ut infecta pace illi disjungerentur. Symeon ad suos reversus imperatoris sapientiam modestiamque suis proceribus narrat, virique formam et robur infractumque animum immensis laudibus celebrat.

23. Mensis Decembris die vigesima quinta Romanus filios suos Stephanum et Constantinum coronat in Magna ecclesia : sed et Theophylactum ejus filium Nicolaus patriarcha detondit clericum, subdiaconum ordinans ac promovens syncellum, cum is prius in subdiaconorum gradu in sancta processisset.

24. Mensis Aprilis die decima nona Romanus Joannem mysticum, rerum gerendarum administrum et subadjuvam, patricia ac proconsulari dignitate ornavit, ita sane ut hinc quoque illi conflata invidia sit et illatum a quibusdam crimen.

25. Maii mensis die quinta decima, indictione tertia decima, moritur Nicolaus patriarcha, cum a secunda sua provectione annos tredecim throno potitus esset. Ejus corpus in monasterio, quod ipse condiderat ac Galacrenas vocant, conditum est. Mense vero Augusto patriarcha sufficitur Stephanus Amaseæ metropolita, eunuchus.

903 26. Mense Octobri Joannes mysticus ac imperatori rerum gerendarum adjutor affectati imperii defertur, in rem inducente Cosma patricio ac cursus publici logotheta, qui filiam ei uxorem locaverat. Ejus rei causa dejicitur ille quidem palatio : permissum tamen et prodire ac imperatori ministrare, et cum eo communicatis consiliis, quod officii esset, tractare. Ingens quippe in eum imperatoris vis amoris erat, quod mysticus in omnibus ei obsequi posset, nec ut a se penitus ablegaret in animum inducere poterat. Accusatoribus tamen imperatorem urgentibus, perspicuaque esse crimina objecta monstrantibus, scrutatus imperator, cum vera hæc esse comperisset, capiendum mysticum statuit ac quæstionibus subjiciendum. Quod ille præsentiens, fuga se ad Monocastanorum monasterium recipiens, ibi monachi ritu comam posuit. Fugit vero etiam Constantinus Boilæ filius, mensæ præpositus, timens scilicet ut qui ipse mystici symmysta esset ejusque secretorum conscius. Patricium Cosmam ad palatii horologium verberibus subactum imperator officio movit. Joannis mystici loco Theophanes protovestiarius subadjuva rerumque gerendarum imperatori adjutor præficitur.

A τι καὶ τοῖς τὰ τοιαῦτα συγκρίνειν εἰδόσι παράδοξον. Δύο φασὶν ἀετοὺς τῶν βασιλέων ὁμιλούντων ἄνωθεν αὐτῶν ὑπερπτῆναι κλάγξαι τε καὶ πρὸς ἀλλήλους συμμῖξαι, καὶ παραυτίκα διαζευχθῆναι ἀλλήλων, καὶ τὸν μὲν ἐπὶ τὴν πόλιν διελθεῖν, τὸν δὲ ἐπὶ τὴν Θρᾴκην διαπτῆναι. Τοῦτο οἱ ἀκριβῶς τὰ τοιαῦτα σκοποῦντες οὐ καλὸν ἔκριναν οἰωνόν· ἀσυμβάτους γὰρ ἐπὶ τὴν εἰρήνην ἀμφοτέρους διαλυθήσεσθαι ἔφασαν. Συμεὼν δὲ τὸ αὐτοῦ στρατόπεδον καταλαβὼν τοῖς ἑαυτοῦ μεγιστᾶσιν τὴν τοῦ βασιλέως ἀπήγγειλε σύνεσιν καὶ ταπείνωσιν, ἐξεθείαζέ τε αὐτοῦ τὸ εἶδος τήν τε ῥώμην καὶ τὸ ἀκατάπληκτον τοῦ φρονήματος.

κγ'. Δεκεμβρίῳ δὲ μηνὶ κε' ἔστεψε Ῥωμανὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, Στέφανόν τε καὶ Κωνσταντῖνον· ἀλλὰ καὶ Θεοφύλακτον εὐνοῦχον B υἱὸν αὐτοῦ ὁ πατριάρχης Νικόλαος ἀπέκειρε κληρικόν, χειροτονήσας ὑποδιάκονον σύγκελλόν τε προχειρισάμενος, διελθόντα πρότερον ἐν τῷ τῶν ὑποδιακόνων τάγματι εἰς τὰ ἅγια.

κδ'. Ἀπριλλίῳ δὲ μηνὶ ιθ' ἐτίμησε Ῥωμανὸς Ἰωάννην μυστικὸν καὶ παραδυναστεύοντα πατρίκιον καὶ ἀνθύπατον, ὥστε δι' αὐτὸ τοῦτο φθόνον κινηθῆναι αὐτῷ καὶ κατηγορηθῆναι αὐτὸν ὑπό τινων.

κε'. Μαΐῳ δὲ μηνὶ ιε', ἰνδικτιῶνος ιγ', τελευτᾷ τὸν βίον ὁ πατριάρχης Νικόλαος, κρατήσας ἐν τῇ β' αὐτοῦ ἀναβάσει τοῦ πατριαρχείου ἔτη ιγ'. Καὶ ἀπετέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ μονῇ τῶν Γαλακρηνῶν. Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ πατριάρχης καθίσταται Στέφανος ὁ Ἀμασείας μητροπολίτης εὐνοῦχος C ὑπάρχων [93].

κϛ'. Ὀκτωβρίῳ δὲ μηνὶ κατηγορηθεὶς ὁ μυστικὸς Ἰωάννης καὶ παραδυναστεύων ὡς τῆς βασιλείας ἐφιέμενος ὑποθήκῃ τοῦ πατρικίου Κοσμᾶ καὶ λογοθέτου τοῦ δρόμου, [P. 582] διδόντος εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα αὐτῷ. Τούτου ἕνεκεν καταβιβάζεται μὲν τοῦ παλατίου, συγχωρεῖται δὲ προέρχεσθαι καὶ τῷ βασιλεῖ ἐξυπηρετεῖν καὶ σὺν αὐτῷ τὸ ἀνῆκον διοικεῖν· στοργὴν γὰρ ὅτι πλείστην ἐκέκτητο πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ὡς ἐν πᾶσιν αὐτὸν θεραπεύειν δυνάμενον, καὶ τελέως τοῦτον ἀπώσασθαι οὐκ ἠβούλετο. Τῶν κατηγόρων οὖν ἐπειγόντων τὸν βασιλέα καὶ σαφῆ ἀποδεικνύντων τὰ κατηγορημένα, ἐρευνήσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἀληθῆ ταῦτα εἶναι μαθὼν ἔμελλε D τοῦτον κατασχὼν ἀνετάζειν. Ὁ δὲ τοῦτο προγνοὺς χρῆται φυγῇ, καὶ τὴν Μονοκάστανον λεγομένην καταλαβὼν ἀποκείρεται μοναχός. Πέφευγε δὲ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Βοΐλα ὁ τῆς τραπέζης, οἰκεῖος καὶ φίλος ὢν αὐτῷ, καὶ τὸν Ὄλυμπον καταλαβὼν τὸ μοναχικὸν καὶ αὐτὸς ἅτε συμμύστης ὑπάρχων τοῦ μυστικοῦ καὶ τῶν ἀπορρήτων αὐτοῦ κοινωνός. Τὸν δὲ πατρίκιον Κοσμᾶν ἐν τῷ ὡρολογίῳ τοῦ παλατίου τύψας ὁ βασιλεὺς διεδέξατο. Προβάλλεται δὲ ἀντὶ τοῦ μυστικοῦ Ἰωάννου Θεοφάνην παραδυναστεύοντα.

VARIÆ LECTIONES.

[93] σημείωσαι ὅτι ἐγένετο καὶ εὐνοῦχος πατριάρχης. margo P.

κζ'. Ἐγένετο δὲ τηνικαῦτα καὶ σεισμὸς φοβερὸς A ἐν τῷ τῶν Θρᾳκησίων θέματι, καὶ χάσμα γῆς μέγα καταπληκτικὸν, ὥστε πολλὰ χωρία καὶ ἐκκλησίας καταποθῆναι.

κη'. Μαΐῳ δὲ μηνὶ κζ', ἰνδικτιῶνος ιε', Συμεὼν ὁ ἄρχων Βουλγαρίας ἐτελεύτησεν, Πέτρον υἱὸν αὐτοῦ προβαλόμενος ἄρχοντα, ὃν ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἔσχε γυναικὸς, τῆς ἀδελφῆς Γεωργίου τοῦ Σουρσουβούλη, ὃν καὶ ἐπίτροπον τοῖς ἑαυτοῦ παισὶν ὁ Συμεὼν καταλέλοιπεν. Μιχαὴλ δὲ ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ γενόμενον γυναικὸς ἀπέκειρε μοναχόν. Ἰωάννης δὲ καὶ Βενιαμὶν οἱ τοῦ Πέτρου ἀδελφοὶ ἔτι στολῇ ἐκοσμοῦντο Βουλγαρικῇ.

κθ'. Τὰ κύκλῳ οὖν ἔθνη τὴν τοῦ Συμεὼν μαθόντες τελευτὴν, οἵ τε Χρωβάτοι καὶ οἱ λοιποὶ, ἐκστρατεύειν κατὰ Βουλγάρων ἐβούλοντο. B Λιμοῦ δὲ σὺν ἀκρίσι τὸ Βουλγαρικὸν ἔθνος ἰσχυρῶς ἐκπιέζοντος, ἐδεδίεσαν μὲν καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τὴν ἔφοδον, ἐδεδίεσαν δὲ πλέον καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐπέλευσιν. Βουλὴν οὖν ποιησάμενοι κατὰ Ῥωμαίων ἐκστρατεύουσιν, καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καταλαμβάνουσιν. Φόβον οὖν, ὡς εἰκὸς, τοῖς Ῥωμαίοις ἐμποιήσοντες, ἔπειτα μαθόντες ὅτι μέλλει κατ' αὐτῶν ἐκστρατεύειν ὁ βασιλεὺς, ἀποστέλλουσι Πέτρος τε καὶ Γεώργιος κρυφίως τινὰ μοναχὸν Καλοκῦριν ὀνομαζόμενον, τῷ γένει Ἀρμενιακὸν, χρυσοβούλλιον [P. 583] ἐπιφερόμενον [84]. Διηγόρευε δὲ τὰ ἐν αὐτῷ ὡς τὴν μετὰ Ῥωμαίων εἰρήνην ἀσπάζονται καὶ πρόθυμοι ταύτῃ συνθέσθαι εἰσὶν, οὐ μόνον δὲ ἀλλ', εἴ γε βούλονται, καὶ γαμικὸν ποιῆσαι συνάλλαγμα. C

λ'. Τὸν τοιοῦτον οὖν μοναχὸν ὁ βασιλεὺς ἀποδεξάμενος ἀσμενέστατα, παρευθὺ ἀπέστειλε μετὰ δρόμωνος ἐν Μεσημβρίᾳ τὸν μοναχὸν Θεοδόσιον τὸν Ἀβούκην καὶ Κωνσταντῖνον βασιλικὸν κληρικὸν τὸν Ῥόδιον, τὰ εἰς εἰρήνην συλλαλῆσαι τοῖς Βουλγάροις. Οἱ δὲ παραγενόμενοι καὶ τὰ εἰκότα συλλαλήσαντες ἐξῆλθον ἅμα Στεφάνῳ Βουλγάρῳ διὰ ξηρᾶς. Ὄπισθεν δὲ αὐτῶν κατέλαβε καὶ Γεώργιος ὁ Σουρσούβουλος. Καὶ παραγενόμενοι ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν εἰρήνην ἐποιήσαντο, καὶ συνάλλαγμα μετὰ τοῦ βασιλέως ποιῆσαι ᾐτήσαντο. Θεασάμενοι δὲ τὴν θυγατέρα Χριστοφόρου Μαρίαν καὶ μεγάλως ἐπ' αὐτῇ ἀρεσθέντες ἔγραψαν τῷ Πέτρῳ διὰ τάχους παραγενέσθαι, σύμφωνα ποιήσαντες πρότερον περὶ τῆς γεγονυίας εἰρήνης. D

λα'. Ἀπεστάλη δὲ Νικήτας μάγιστρος ὁ συμπένθερος Ῥωμανοῦ βασιλέως ὑπαντῆσαι καὶ ἀγαγεῖν Πέτρον μέχρι τῆς πόλεως. Τοῦ Βουλγάρου οὖν Πέτρου καταλαβόντος, τριήρους ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἐπιβὰς ἐν Βλαχέρναις παρεγένετο καὶ τὸν Πέτρον ὡς αὐτὸν ἀφικόμενον ἐθεάσατό τε καὶ κατησπάσατο. Ἐπεὶ δὲ ἀλλήλοις τὰ εἰκότα συνωμίλησαν, ὑπογράφονται τά τε σύμφωνα τῆς εἰρήνης καὶ τὰ γαμικὰ συναλλάγματα, μεσολαβοῦντος ἐν τούτοις καὶ συνεχῶς διευθετοῦντος τὰ μεταξὺ Ῥωμαίων τε καὶ Βουλγάρων τοῦ πρωτοβεστιαρίου Θεοφάνους.

λβ'. Ὀγδόῃ δὲ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐξῆλθεν ὁ

27. Sub id tempus horrendus in Thracesium themate exstitit terræ motus, ingensque ac terrificus terræ hiatus, ita ut plura prædia et ecclesiæ cum hominibus absorpta sint.

904 28. Maii mensis vigesima septima, indictione quinta decima, moritur Symeon Bulgariæ princeps, Petrum filium suum, quem ex secunda uxore sua Sursubulis sorore sustulerat præficiens principem, quem et Sursubulem Symeon suorum liberorum scripsit tutorem. Michaelem ex priore uxore susceptum detondit monachum: Joannes et Benjamin Petri fratres adhuc Bulgariæ stola ornabantur.

29. Circumvicinæ igitur gentes, tum scilicet Chrobati tum reliqui, audita Symeonis morte Bulgaros bello incessere statuebant. Fame vero cum ingenti locustarum copia Bulgarorum gentem graviter premente, cum aliarum gentium irruptionem formidabant, tum præcipue Romanorum in se impetum metuebant. Secum itaque deliberantes adversus Romanos copias educunt, ac Macedoniam infestis signis petunt, Romanis, ut par est, incutientes metum. Tum ubi didicere fore ut imperator Romanus in eos verteret impetum, una Petrus Georgiusque monachum quemdam Calocyrim nomine, genere Armeniacum, aurea instructum bulla occulte mittunt. Bullæ tenor hic erat, pacem se amplecti cum Romanis, et ut illam componant, promptis animis esse; neque id modo, sed et nuptiarum fœdera, dum illis adlubeat, cum Romanis se esse inituros.

30. Istiusmodi itaque monacho placidissime recepto, continuo imperator Theodosium Abucem monachum **905** et Constantinum Rhodium, clericum palatinum, cum Bulgaris in Mesembria de pace collocuturos emisit. Qui cum venissent ac colloquio habito rem commode tractassent, terra iter habentes Petro Bulgaro illis comite rediere. Post hos etiam Georgius Sursubulus subsecutus est; cumque in urbem venissent, pacem inierunt ac cum imperatore pacisci petierunt. Conspectaque Maria Christophori filia, ejusque plurimum specie formaque oblectati, Petro, ut quam celerrime veniret, scripsere, cum initæ pacis pacta ante percussissent.

31. Missus vero est et Nicetas magister, Romani imperatoris consocer, qui obviam iret ac Petrum ad urbem usque duceret. Petrus itaque Bulgarus cum venisset, conscensa Romanus imperator trireme Blachernas petit, ac ibi Petrum ad se venientem et vidit et osculo salutavit. Inter se vero de præsentibus negotiis collocutis, subscriptionibus munita rataque habita pacis pariter nuptiarumque fœdera, Theophane protovestiario in omnibus quasi sequestro, ac solerter Romanos inter Bulgarosque negotium dirigente.

32. Octavo autem mensis Octobris egressus pa-

VARIÆ LECTIONES.

[84] ὅτι καὶ οἱ Βούλγαροι μετὰ χρυσαφίου ἐβούλλυναν τὰς γραφάς, margo P.

triarcha Stephanus cum Theophane protovestiario et Maria Christophori filia universoque senatu, ad sanctissimæ Dei Genitricis ad Pegas, Petrum Mariamque benedixit, et nuptiales corollas eorum capitibus imposuit, sponsam **906** comitantibus Theophane protovestiario et Georgio Sursubulo. Instructa vero sumptuosa ac præmagnifica mensa, cunctisque ad nuptiarum solemnia spectantibus rite splendideque peractis, Theophanes protovestiarius una cum Maria Christophori imperatoris filia in urbem reversus est. Tertio autem a nuptiis celebratis die Romanus imperator in Pegarum exscensione magnificum paravit convivium, sericis aulæis convestita machina. Quo loco epulatus Romanus imperator cum Petro Bulgaro necnon Constantino genero ac Christophoro filio. Bulgaris porro etiam atque etiam obstinatis animis adnitentibus ut priore loco Christophorus ac tum Constantinus faustis ominibus atque vocibus imperatorum more acciperetur, eorum Romanus imperator enixe flagitatis annuit, ac quod petierant exstitit.

33-34. Tum vero omnibus nuptiarum expletis solemniis et gaudiis, ac cum jam Maria cum Petro viro suo in Bulgariam esset profectura, ad Hebdomum usque a parentibus una cum Theophane protevestiario deducitur. Ibique cum Petro epulati, quod in discessus procinctu erat, puellæ circumfusi copiosas fundunt lacrymas, quantas par erat, qui charissimo pignore continuo privandi erant; generumque suum exosculati, atque ejus manibus deposita filia ac contradita, in regiam revertuntur. Maria viri Bulgari manibus tradita, gaudio mista et tristitia, in Bulgariam iter habebat. Dolorem faciebat quod amantissimis parentibus, **907** quod regiis ædibus, quod necessariorum affiniumque consuetudine destituebatur; rursusque gaudio erat quod viro regi locata Bulgarorumque domina esset consalutata. Ibat itaque splendidas sibi exportans opes ac omnigenas, eaque supellectili instructa quæ et numerum excedat.

35. Tunc vero etiam a Melitene ad Romanum imperatorem legati advenere pacis fœdera pactaque offerentes. Nec multo post etiam Apochaps Ameris nepos, ipse Melitenes ameras, nec non Aposalath ducum strenuissimus nobilissimusque ac locupletissimus, ex Melitene venerunt; magnificeque convenienti honore ac cultu a Romano suscepti percussoque pacis fœdere ad sua redierunt. Indeque sociis adlecti ac fœderati adversus tribules suos Agarenos cum Romanis ad bella proficiscebantur, ac triumphi specie cum iisdem captivos suos ducentes (mirando sane spectaculo et inaudito, impiorumque Saracenorum afflictarum rerum indicio) urbem ingrediebantur. Mortuo autem Apochapso, viro prudente ac sapiente, Melitenenses pacem dissolvere. Iterum igitur adversus eos proficiscuntur legionum domesticus Joannes Crocoas cum cohorti-

A πατριάρχης Στέφανος ἅμα Θεοφάνει [85] πρωτοβεστιαρίῳ καὶ Μαρίᾳ τῇ τοῦ Χριστοφόρου θυγατρὶ καὶ πάσῃ τῇ συγκλήτῳ εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τὸν τῆς Πηγῆς, καὶ εὐλόγησαν Πέτρον τε καὶ Μαρίαν, καὶ τοὺς νυμφικοὺς στεφάνους ταῖς αὐτῶν ἐπέθηκαν κεφαλαῖς, παρανυμφεύοντος Θεοφάνους πρωτοβεστιαρίου καὶ Γεωργίου Σουρσουβούλου. Λαμπρᾶς δὲ καὶ πολυτελοῦς γεγονυίας τραπέζης, καὶ πάντων τῶν εἰθισμένων τοῖς γάμοις φαιδρῶς ἐπιτελεσθέντων, εἰσῆλθεν Θεοφάνης πρωτοβεστιάριος ἅμα Μαρίᾳ τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως Χριστοφόρου ἐν τῇ πόλει. Τῇ δ' δὲ τοῦ γάμου ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς εὐωχίαν λαμπρὰν ἐν τῇ τῶν Πηγῶν ἀποβάθρᾳ τοῦ βασιλικοῦ δρόμωνος, περικοσμήσας αὐτὴν ὑφάσμασι σηρικοῖς. Ἔνθα συνειστιάθη Ῥωμανὸς ὁ B βασιλεὺς Πέτρῳ Βουλγάρῳ ἅμα Κωνσταντίνῳ γαμβρῷ καὶ [P. 584] Χριστοφόρῳ υἱῷ. Τῶν δὲ Βουλγάρων ἔνστασιν οὐ μικρὰν ποιησαμένων πρότερον εὐφημισθῆναι Χριστοφόρον, εἶθ' οὕτως Κωνσταντῖνον, ὑπεῖξε τῇ ἐνστάσει τούτων ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς, καὶ γέγονεν ὅπερ ᾐτήσαντο.

λγ'-λδ'. Ἐπειδὴ δὲ πάντα τὰ ἐπὶ τοῖς γάμοις συνετελέσθησαν, ἔμελλε δὲ Μαρία ἤδη τὴν πρὸς Βουλγαρίαν σὺν τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Πέτρῳ ὁδὸν ὁδεύειν, οἱ ταύτης γονεῖς μέχρι τοῦ Ἑβδόμου συνεξῆλθον αὐτῇ ἅμα Θεοφάνει πρωτοβεστιαρίῳ, καὶ συνεστιαθέντες ἐκεῖσε Πέτρῳ, ἐπειδὴ ἔμελλεν ἀπαίρειν, περιχυθέντες τῇ θυγατρὶ καὶ πολλὰ καταχέαντες δάκρυα καὶ ὅσα εἰκὸς ἐπὶ στερήσει σπλάγχνου περιποθήτου, C τόν τε αὐτων γαμβρὸν ἀσπασάμενοι καὶ ταύτην ταῖς αὐτοῦ χερσὶ παραθέμενοι ἐν τοῖς βασιλείοις ὑπέστρεψαν. Μαρία δὲ Βουλγαρικαῖς παραδοθεῖσα χερσὶ τὴν ἐπὶ Βουλγαρίαν ἀπῄει, χαίρουσά τε ἅμα καὶ λυπουμένη, λυπουμένη μὲν ἐφ' οἷς γονέων φιλτάτων ἐστέρηται καὶ βασιλείων οἴκων καὶ συνηθείας τῶν γένει προσοικούντων [86], χαίρουσα δὲ ὡς βασιλεῖ προσηρμόσθη ἀνδρὶ καὶ δέσποινα Βουλγάρων προσηγορεύθη. Ἀπῄει τοίνυν πλοῦτον ἐπικομιζομένη λαμπρὸν καὶ παντοδαπῆ καὶ σκευὴν ἀναρίθμητον.

λε'. Τότε δὲ καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν ἐκ τῆς Μελιτηνῆς παρεγένοντο, εἰρηνικὰς σπονδὰς ἐπὶ τὸ ποιῆσαι πάκτα παρέχοντες. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Ἀπόχαψ ὁ τοῦ Ἄμερ ἔγγονος, ἀμηρᾶς D ὢν Μελιτηνῆς, καὶ ὁ Ἀποσαλὰθ στρατηγὸς, εὐγενέστατος καὶ πλούσιος ὢν, ἐκ Μελιτηνῆς παρεγένοντο. Ἀποδεχθέντες οὖν μεγάλως μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς παρὰ Ῥωμανοῦ καὶ σύμφωνα εἰρήνης ποιήσαντες ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Ἔκτοτε δὲ συνεξεστράτευον τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ τῶν ὁμοφύλων Ἀγαρηνῶν, ἔν τε τοῖς ἐπινικίοις συνεισήρχοντο τοῖς Ῥωμαίοις ἐν τῇ πόλει, αἰχμαλώτους ἄγοντες Ἀγαρηνούς· ὅπερ ἦν θαυμαστὸν καὶ παράδοξον δεῖγμα τῆς τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν δυστυχίας. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἀπόχαψ, ἀνδρὸς φρονίμου καὶ συνετοῦ καὶ δυνατοῦ, διέλυσαν τὴν εἰρήνην οἱ τὴν Μελιτηνὴν κατοικοῦντες. Ἐκστρατεύουσιν οὖν κατ' αὐτῶν πάλιν ὁ

VARIÆ LECTIONES.

[85] Θεοδώρου P. [86] προσηκόντων p. 257 b.

A τε δομέστικος τῶν σχολῶν Ἰωάννης ὁ Κροκόας [57] μετὰ τῶν θεμάτων καὶ τῶν ταγμάτων καὶ ὁ Μηλίας [58] μετὰ τῶν Ἀρμενίων, καὶ πολλὰς προνομὰς καθ' ἑκάστην ποιούμενοι, καὶ ταῖς συνεχέσιν ἐπιδρομαῖς αἰχμαλωτίζοντες τούτους καὶ ληΐζοντες, εἰς τοσαύτην στένωσιν τὴν Μελιτηνὴν περιέστησαν [P. 585] ὥστε αὐτὴν συντομώτατα ἐκπορθῆσαι καὶ ἕως ἐδάφους καταστρέψαι, οὐ μόνον δὲ ταύτην, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁμόρους αὐτῇ πόλεις καὶ χώρας πολυφόρους τε οὔσας καὶ πιοτάτας καὶ ἄλλας [59] πολλὰς παρέχειν προσόδους. Ταύτην οὖν τὴν [60] Μελιτηνὴν εἰς κουρατωρίαν ἀποκαταστήσας ὁ βασιλεὺς πολλὰς χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου ἐκεῖθεν δασμοφορεῖσθαι ἐτησίως πεποίηκεν.

λϛ'. Κατηγορήθη δὲ Νικήτας μάγιστρος καὶ πενθερὸς Χριστοφόρου βασιλέως ὡς ὑποτιθέμενος αὐτῷ κατὰ τοῦ ἰδίου γενέσθαι πατρὸς καὶ τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐξεῶσαι. Τοῦτον οὖν ἐξαγαγόντες τῆς B πόλεως ἀπέκειραν μοναχὸν, ὑπερορίσαντες ἐν τῷ αὐτοῦ προαστείῳ.

λζ'. Μηνὶ δὲ Ἰουλίῳ ιη', ἰνδικτιῶνος ϛ', Στέφανος ὁ πατριάρχης τελευτᾷ, ποιήσας ἔτη β' καὶ μῆνας ια'. Δεκεμβρίῳ δὲ μηνὶ ιδ' ἄγουσι Τρύφωνα μοναχὸν ἐν τῷ Ὀψικίῳ μονάζοντα, ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ ἁγιότητι μαρτυρούμενον, καὶ χειροτονοῦσι πατριάρχην ἐπὶ χρόνῳ ῥητῷ [61], μέχρις ἂν εἰς μέτρον ἡλικίας φθάσῃ Θεοφύλακτος ὁ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ υἱὸς, ὃν ἔμελλον πατριάρχην χειροτονεῖν Κωνσταντινουπόλεως.

C λη'. Εἰκάδι δὲ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς χειμὼν ἀφόρητος γέγονεν, ὥστε κρυσταλλωθῆναι τὴν γῆν ἐπὶ ἡμέρας ρκ'. Ὅθεν καὶ γέγονε μέγας λιμὸς τοὺς πώποτε γενομένους ὑπερβαλλόμενος, καὶ θάνατος ἐκ τοῦδε πολὺς, ὡς μὴ δύνασθαι τοὺς ζῶντας ἐκκομίζειν τοὺς τεθνεῶτας. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τὴν ἀπόρρητον [62] ἐκείνην βίαν κατανοήσας, ἀξίαν τῆς αὐτοῦ συμπαθοῦς καὶ ἐλεήμονος φύσεως πρόνοιαν ἐποιήσατο, πολλαῖς ἐλεημοσύναις τὴν ἐκ τοῦ λιμοῦ παραμυθησάμενος ἔνδειαν· ἀνέφραξέ τε θυρίσι καὶ σανιδώμασι τὰς τῶν ἐμβόλων στοὰς, ὡς μὴ τὴν χιόνα καὶ τὸ ψῦχος ἐκεῖθεν ἐπεισιέναι τοῖς πένησι. Τότε καὶ τὰς λεγομένας ἄρκλας ἐν πᾶσι κατεσκεύασε τοῖς ἐμβόλοις, ἄργυρόν τε κατὰ μῆνα τοῖς ἐν ταύταις κατακειμένοις πένησι δίδοσθαι διετάξατο, καὶ τὰ μηνιαῖα τριμίσια ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀργύρου ἐγκε- D χαραγμένου χιλιάδας ιβ'. Οὐ μόνα δὲ ταῦτα ἡ συμπαθὴς ἐκείνη ψυχὴ διετυπώσατο τῶν πενήτων προνοουμένη, ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμέραν τρεῖς αὐτῷ συνεσθίειν πένητας διετάξατο, οἳ καὶ ἀνὰ ἓν ἐλάμβανον νόμισμα. Τετράδι δὲ καὶ παρασκευῇ τρεῖς πένητες μοναχοὶ συνήσθιον, τὸ τετυπωμένον λαμβάνοντες νόμισμα ἕκαστος. [P. 586] Ὅπερ δὲ ἐν τοῖς μοναστηρίοις εἰώθει γίνεσθαι, ὥστε ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἑστιάσεως ἀνάγνωσιν γίνεσθαι, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐποίει, διπλῆν ἑαυτῷ καὶ τοῖς δαιτυμόσι τὴν τράπεζαν πα-

bus et legionibus, Meliasque Armeniis præfectus. Hi multas quotidie agentes prædas, assiduisque excursionibus totam late regionem populantes ac **908** captivos ducentes, in tantas Melitenem adegerunt angustias ut brevissimo tempore ipsam expugnaverint ac solo tenus æquaverint. Nec eam modo, sed et circumvicinas urbes atque oppida et regiones feracissimas opimasque, ac quæ multos proventus exhibeant. Hanc igitur Melitenem imperator in curatoriam redigens (alii provinciam dicant), multa eruit auri argentique millia.

36. Delatus vero criminis est Nicetas magister ac Christophori imperatoris socer, ut qui rebellandi adversus patrem eumque solio deturbandi auctor ille fuisset. Quocirca urbe ejectum monachum detonderunt, exsilii in suburbano suo damnatum.

37. Mensis Julii die decima octava, indictione sexta, moritur Stephanus patriarcha, cum ei muneri præfuisset annos duos menses undecim. Mensis autem Decembris quarta decima, Tryphonem adducunt in Opsicio monachum, virum religiosis moribus a sanctitate probatum, ordinantque patriarcham ad certum tempus, donec scilicet Theophylactus Romani filius maturæ ætatis annos attingeret, quem patriarcham Cpolitanum præfecturi erant.

38. Ejusdem mensis die vigesima quinta gravissima sæviit et intolerabilis hiems, adeo ut dies 120 terra gelu concreta obriguerit. Hoc gelu subsecuta fames, quanta ante nunquam exstiterat; exque illa crebræ **909** adeo mortes ut nec ferendis mortuis vivi sufficerent. Porro Romanus imperator tantam vim mali, et quam nulla verborum vis explicare possit, considerans, convenientem pro tenera sua benignaque in miseros indole curam eis adhibuit, larga eleemosynarum præbitione famis indigentiam solans. Porticuum quæque spatia fenestris tabulatisque obstruxit, ne per ea nix frigusque in pauperes grassaretur. Tum eas quoque quas vocant arculas ac projecturas in cunctis porticibus construxit; nummumque argenteum egenis illic jacentibus quot mensibus erogari præcepit; menstrua quoque trimisia per ecclesias pauperibus jussit distribui, argenti signati duodecim millia. Neque hæc solum misericordiæ pronus ejus animus paupcrumque liberalis provisor constituerat, sed et tres quotidie pauperes secum comedere voluit, qui singuli nummos singulos eleemosynæ ritu acciperent. Quarta autem feria et parasceve tres egenos monachos mensæ socios adhibebat, qui et ipsi constitutum nummum singuli accipiebant. Quodque in monasteriis ritu legitimo servatur, ut inter comedendum

VARIÆ LECTIONES.

[57] Κουρκούας p. 257 d. [58] Μελίας p. 258 a. [59] ἄλλας οἵας recte p. 258 b. [60] τὴν om. P. [61] σημείωσαι χειροτονίαν Τρύφωνος πατριάρχου ἐπὶ ῥητῷ χρόνῳ. margo P. [62] ἀφόρητον p. 258 d.

lectio habeatur, hoc et ille præstabat, sibi ipse et convivis duplicem apponens mensam, ut tum corpus consueto cibo aleretur, tum anima doctrinarum voluptate oblectaretur. Quibus ille diligenter attendens animum, spiritu mentis compunctus, lacrymarum large fontes emittebat.

910 39. Ejus vero fidem erga monachos, quos præsertim sanctitas ac religio claros reddiderat, quanta fuerit, quis possit enarrare? Eorum nemo in conspectum veniebat, cui actus suos cum multis lacrymis non exponeret. Cum autem fide devotissimus ac summe orthodoxus esset, urbis omnes ecclesias pellucidis subtili stamine peplis cereorumque ac lampadum copia splendide exornabat, ac decorabat. Sed et monachis in montibus, tum nempe Olympo tum Cymina, et quem vocant Petram auream, et Barachei monte, nullo unquam tempore destitit annua stipendia mittere eorumque res curare ac eis prospicere; quique inter illos actionis cultu ac contemplatione spectabiles essent, ad se accersere, eorumque precum suffragia decerpere. Nec id modo, sed et religiosa exercitatione inclusis, et qui se angustissimis taguriolis velut carcere abdidisseut, cunctis denique monasteriis statutas annonas subministrare non cessabat. Has velut e multis paucas viri virtutes eleemosynasque percurrimus.

40. Petro autem Bulgaro Joannes frater cum aliis Symeonis proceribus struxit insidias. Deprehensis illis, Joannes quidem verberibus emendatus in carcere includitur; reliqui acerbis suppliciis subacti sunt. Horum Romanus imperator a Petro certior factus Joannem monachum 911 (eum qui rector exstiterat) mittit, prætextu quidem redimendi captivos, re ipsa vero ut Joannem caperet et Byzantium duceret; quod et ita contigit. Quippe cum Joanne navem ingressus a Mesembria in urbem venit. Nec multo post projecto monachi habitu, cum uxoris amplexus quæreret, imperator illi ædes assignavit multaque omnino prædia contulit; uxorem quoque ex sua ipsius Armeniacorum patria ei locavit, atque in Cæsaris domo præmagnifice nuptias fecit, ductoribus sponsæ Christophoro imperatore ac Joanne monacho exrectore.

41. Mensis Martii die secunda, qui in foro, columnis illic ordine erectis, Cosmites impositus erat, decidit ac viros sex occidit. Magnum quoque ac formidabile in fori porticu excitatum incendium, haud procul a templo sanctæ Deiparæ, adeo ut pars illa fori quam cerarii et quam pelliliarii artifices occupant, ad Psichas usque igni absumpta sit.

42. Mortuus autem est Christophorus imperator mense Augusto, indictione quarta, Romano

A ρατιθεὶς, ὥστε τὸ μὲν σῶμα τρέφεσθαι τῇ συνήθει τροφῇ, τὴν δὲ ψυχὴν τῇ καταλλήλῳ τῶν λόγων ἐπεντρυφᾷν ἡδονῇ, οἷς ἐκεῖνος ἐπιμελῶς προσέχων τὸν νοῦν κατενύσσετο τὴν ψυχὴν καὶ πολλὰς δακρύων ἠφίει πηγάς.

λθ'. Τὴν δὲ πίστιν ἣν ἐκέκτητο πρὸς πάντας μὲν μοναχοὺς, μάλιστα δὲ τοὺς ἐπὶ ἁγιωσύνῃ διαβοήτους καὶ εὐλαβείᾳ τίς ἂν διηγήσαιτο; Οὐκ ἐθεάσατο γάρ ποτε μοναχὸν ἀρετῆς ἀντεχόμενον, ᾧτινι τὰς ἑαυτοῦ πράξεις σὺν πολλοῖς οὐκ ἐξηγόρευσε δάκρυσιν. Πιστότατος δὲ ὢν καὶ ὀρθοδοξότατος πάσας τὰς τῆς πόλεως ἐκκλησίας πέπλοις διαφανέσι καὶ φωταγωγίαις λαμπραῖς κατεκόσμει καὶ κατεφαίδρυνεν. Ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τοῖς ὄρεσι μοναχοῖς, τῷ τε Ὀλύμ- B πῳ καὶ τῷ Κυμηνᾷ [63] καὶ τῇ Χρυσῇ κατονομαζομένῃ πέτρᾳ καὶ τῷ τοῦ Βαραχέος [64] ὄρει, οὐ διέλειπεν ἐτησίους ῥόγας ἐξαποστέλλων [64*], καὶ φροντίζων τούτων καὶ προνοούμενος, καὶ τοὺς ὀνομαστοὺς ἐπὶ πράξει καὶ θεωρίᾳ μετακαλούμενος ὡς αὐτὸν, καὶ τῶν εὐχῶν αὐτῶν τὰς εὐλογίας τρυγῶν. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοῖς διὰ τὸν Θεὸν ἐγκλείστοις καὶ ἑαυτοὺς ἐν στενωτάτοις οἴκοις καθείρξασι καὶ πᾶσι τοῖς μοναστηρίοις τὰς ἐτησίους ῥόγας, ἃς διετύπωσεν, οὐ διέλειπεν ἐπιχορηγῶν. Ταῦτα ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα τῶν ἀπείρων αὐτοῦ κατορθωμάτων καὶ ἐλεημοσυνῶν διεξήλθομεν.

μ'. Πέτρῳ δὲ τῷ Βουλγάρῳ ἐπέθετο Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μετὰ καὶ ἑτέρων μεγιστάνων τοῦ C Συμεών· καὶ φωραθέντων αὐτῶν ὁ μὲν Ἰωάννης τύπτεται καὶ ἐγκλείεται φυλακῇ, οἱ δὲ λοιποὶ τιμωρίαις οὐ ταῖς τυχούσαις ὑποβάλλονται. Ταῦτα δῆλα ποιήσαντος Πέτρου τῷ βασιλεῖ Ῥωμανῷ, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν μοναχὸν Ἰωάννην, ὃς ἐγεγόνει ῥαίκτωρ, προφάσει μὲν ὡς ποιήσασθαι ἀλλάγιον τῶν κρατουμένων αἰχμαλώτων, τῇ δὲ ἀληθείᾳ κατασχεῖν Ἰωάννην καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαγεῖν. Εἰσελθὼν γὰρ ἅμα τῷ Ἰωάννῃ ἐν πλοίῳ ἀπὸ Μεσημβρίας ἦλθεν ἐν τῇ πόλει· καὶ μετ' οὐ πολὺ τούτου τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀποῤῥίψαντος καὶ γυναῖκα ἐπιζητήσαντος, δέδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς οἶκον καὶ κτήματα πάμπολλα καὶ γυναῖκα ἐκ τῆς αὐτοῦ πατρίδος τῆς τῶν Ἀρμενιακῶν ὁρμωμένην, γάμον τε λαμπρὸν ἐν τῇ τοῦ Καίσαρος οἰκίᾳ πεποίηκεν, Χριστοφόρου βα- D σιλέως καὶ Ἰωάννου μοναχοῦ, τοῦ γεγονότος ῥαίκτορος, παρανυμφευσάντων.

[P. 887] μα'. Μαρτίῳ δὲ μηνὶ ἡμέρᾳ β' κοσμήτης ἔπεσεν ἐν τῷ φόρῳ ἐκ τῶν στοιχηδὸν ἱσταμένων [65] ἐκεῖσε κίοσιν ἐπικειμένων, καὶ ἀπέκτεινεν ἄνδρας ς'. Γέγονε δὲ καὶ ἐμπρησμὸς μέγας καὶ φοβερὸς εἰς τὸν τοῦ φόρου ἔμβολον, πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὥστε καταχαῆναι τά τε κηροπωλεῖα καὶ τὰ γουνάρια τοῦ φόρου μέχρι τῶν Ψιχῶν.

μβ'. Ἐτελεύτησε δὲ Χριστοφόρος ὁ βασιλεὺς μηνὸς Αὐγούστου, ἰνδικτιῶνος δ', πολλὰ κοψαμένου

VARIÆ LECTIONES.

[63] Κυμινᾷ p. 259 d. [64] Βαραχαιου *ib.* [64*] Legebatur, ἐξαποστέλλειν. [65] imo τῶν τοῖς στ. ἱσταμένοις Cf. p. 260 d.

αὐτὸν τοῦ πατρὸς, ὡς ἤδη εἰς γῆρας αὐτοῦ ἐληλα- A κότος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἔτι νηπίων ὄντων. Καὶ ἐτέθη τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐν τῇ ῥηθείσῃ μονῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

μγ'. Κατήγαγον δὲ καὶ Τρύφωνα πατριάρχην Αὐγούστῳ μηνὶ, τὸν ῥητὸν χρόνον τελέσαντα, ἰνδικτιῶνος γ'. Καὶ ἀπελθὼν ἐν τῇ ἰδίᾳ μονῇ τελευτᾷ, χηρευσάσης τῆς Ἐκκλησίας χρόνον ἕνα καὶ μῆνας ε' διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελὲς Θεοφυλάκτου υἱοῦ Ῥωμανοῦ βασιλέως· αὐτὸν γὰρ, ὡς εἴρηται, ἔμελλε πατριάρχην ἀποκαθιστᾷν.

μδ'. Βασίλειος δέ τις Μακεδὼν πλάνος, Κωνσταντῖνον Δοῦκα ἑαυτὸν εἶναι ἐπιφημίσας, πολλοὺς μεθ' B ἑαυτοῦ συνεπήγετο. Οὗτος κρατηθεὶς ὑπὸ Ἐλεφαντίνου τουρμάρχου ἐκ τοῦ Ὀψικίου ὄντος ἤχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου τῆς μιᾶς ἀλλοτριοῦται χειρός. Εἶτα καιροῦ λαβόμενος καταλαμβάνει πάλιν τὸ Ὀψίκιον, καὶ χεῖρα χαλκῆν ἀντὶ τῆς κοπείσης προσαρμοσάμενος καὶ σπάθην ὑπερμεγέθη κατασκευασάμενος ᾤχετο πλανῶν αὖθις τῶν ἀγυρτευόντων πολλοὺς, ὡς αὐτὸς εἴη Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Δουκός· οὓς καὶ συνεφελκόμενος μεγάλην κατὰ Ῥωμανίας ἀνταρσίαν κινεῖ. Καὶ φρούριον κατασχὼν ὃ Πλατεῖα πέτρα κατονομάζεται, πᾶν εἶδος ἐδωδίμων ἐν τούτῳ ἀπέθετο· ἀφ' οὗ ἐξορμῶν ἐληλάτει καὶ τοὺς παρατυχόντας προενόμευεν. Ἀποστείλας οὖν ὁ βασιλεὺς στρατὸν κατ' αὐτοῦ αὐτόν τε C συνέλαβεν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. Ὃν καὶ ἀγαγόντες ἐν τῇ πόλει ἀνέκρινάν τε καὶ πολλὰς πληγὰς ἐπετίθεσαν, τοῦ τοὺς στασιώτας, εἴ τινες εἶεν, εἰπεῖν. Ὁ δὲ πολλοὺς τῶν ἐν τέλει ἐσυκοφάντει ψευδῶς ὡς συνόντας αὐτῷ. Μηδὲν δὲ ἀληθῆ κατ' αὐτῶν λέγειν ἐξελεγχθεὶς ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ πυρὸς παρανάλωμα γίνεται.

με'. Χειροτονεῖται δὲ πατριάρχης ὁ πολλάκις ῥηθεὶς τοῦ βασιλέως υἱὸς Θεοφύλακτος, Φεβρουαρίου β', ἰνδικτιῶνος ς', τοποτηρητῶν [P. 588] ἐκ Ῥώμης ἐλθόντων καὶ τόμον συνοδικὸν ἐπιφερομένων περὶ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας διαγορεύοντα· οἳ καὶ τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τοῦτον ἐνίδρυσαν.

μς'. Ἡ δὲ εἰρημένη τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ ἐγ- D γόνη Μαρία, ἡ γυνὴ Πέτρου βασιλέως Βουλγαρίας, ἐν τῇ πόλει εἰσῆλθε τοῦ τὸν ἴδιον πατέρα καὶ τὸν πάππον αὐτῆς ἐπισκέψασθαι. Τελευταῖον δὲ μετὰ παίδων εἰσῆλθε τριῶν, ἤδη τοῦ πατρὸς αὐτῆς Χριστοφόρου τελευτήσαντος. Πλοῦτον οὖν παρὰ τοῦ πάππου λαβοῦσα πολὺν καὶ ἔντιμον ἐντίμως ὑπέστρεψε.

μζ'. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ υἱῷ Στεφάνῳ γυναῖκα ἠγάγετο, θυγατέρα οὖσαν Γαβριηλίου, ἐγγόνην δὲ Κατακύλα, Ἄνναν ὀνόματι. Ἅμα δὲ τῷ νυμφικῷ στεφάνῳ καὶ ὁ τῆς βασιλείας αὐτῷ στέφανος ἐπετέθη.

μη'. Ἐγένετο δὲ ἐκστρατεία πρώτη τῶν Τούρκων κατὰ Ῥωμαίων ἰνδικτιῶνος ζ', Ἀπριλλίῳ μηνί· οἳ

patre illius funus ingenti luctu planctuque prosecuto, quippe ejus, jam vergente illi ætate, liberi adhuc pueri essent ac minuscula ætate. Depositum illius cadaver in patris sui monasterio, cujus in superioribus meminimus.

43. Sed et Tryphonem patriarcham mense Augusto, indictione **912** tertia, expleto jam statuto tempore, gradu moverunt; abiensque in sua monasteria fatis concedit, Ecclesia pastore vidua manente annum unum menses quinque, quod Theophylactus Romani imperatoris filius nondum matura satis ætate esset: ipsum enim pater, uti dictum est, constituerat patriarcham præficere.

44. Basilius quidam Macedo impostor, Constantinum Ducem se esse jactans, multos sibi adjunxit. Hic ab Elephantino tribuno Opsiciano captus inque urbem adductus a præfecto altera manuum truncatus est. Postmodum vero occasionem nactus ad Opsicium redit; æreamque sibi manum aptans ejus loco quæ excisa erat, ingentemque gladium fabricans, multos iterum circumforaneos ac nebulones seducens sic vagabatur, velut qui Constantinus Ducis filius esset. Iterum itaque contracta manu magnam adversus rem Romanam conflat rebellionem; oppidoque munito potitus, cui nomen Lata petra, omnisque generis in eo annona reposita, inde erumpens circum vicinam religionem populabatur lateque prædas agebat. Missis itaque imperator adversus eum copiis tum ipsum cepit, tum qui illi socii erant. Inductum in urbem judicio sistunt; atque ad quæstiones adhibito, et ut socios prodat, multas plagas imponunt: qui multos procerum, quasi sibi adhæsissent, per calumniam defert. Convictus vero nihil eis veri criminis objicere, ad Amastriani igni combustus est.

913 45. Quem vero sæpius dixi, imperatoris filius Theophylactus patriarcha ordinatur, Februarii mensis die secunda, indictione sexta, cum adessent ex Roma vicarii, tomumque synodalem de illius tractantem ordinatione inferrent; qui et in patriarchali sede eum collocavere.

46. Quin dicta quoque Romani imperatoris neptis Maria, Petri Bulgariæ principis uxor, in urbem ingressa est patrem avumque invisura. Postremo tandem venit tres secum liberos adducens, cum jam Christophorus ejus pater vivis exemptus esset. Multis itaque præclarisque avi munificentia donata divitiis honorifice domum reversa est.

47. Romanus vero imperator Stephano filio uxorem locat Gabrielis filiam, Catacylæ neptim, Annam nomine; ac cum nuptiali serto Augustalis etiam corona illi imposita est.

48. Contigit vero prima Turcorum adversus Romanos expeditio mense Aprili, indictione

septima. Hi ad urbem usque excurrentes cunctos per Thraciam obvios præda abegere. Missus itaque Theophanes patricius protovestiarius imperiique administer ac princeps senatus, ut pacem cum eis componeret captivosque reciperet. Porro Theophanes **914** admiranda prudentia ac sagacitate illis usus cuncta ex voto confecit, multam ex illis eo nomine laudem ac admirationem consecutus. Quando et Romanus imperator, quanta magnificentia et humanitate præstaret, manifestum fecit, nullis sumptibus parcens, solum ut liberarentur captivi.

49. Locavit vero Romanus imperator Constantino filiorum natu minimo uxorem Helenam, Adriani patricii filiam, stirpis Armeniacæ; qua et defuncta mensis Februarii die altera alteram ei Theophanonem nomine nuptam tradidit.

50. Junii mensis undecima, indictione quinta decima, Russi instructa classe ad decem navium millia adversus Byzantium navigarunt. Missus vero est cum triremibus et celocibus, quotquot in urbe exstabant, Theophanes patricius subadjuva et protovestiarius; instructaque et parata classe, jejunii ac lacrymarum apprime præsidio munitus, Russos operiebatur, navale cum eis certamen commissurus. Cumque illi jam venissent ac Phare propinquassent, ipse ad Euxini fauces stationem habens, in loco quem Hierum vocant (ac si templum dicas) repente in eos impressionem fecit. Primus itaque sua ipse occurrens celoce cum Russicarum navium aciem dissolvit, tum pleraque præparato igne **915** Græco incendit, reliquas in fugam vertit. Quem pone secutæ naves reliquæ ac triremes hostium penitus aciem fudere; ac plures quidem navium cum vectoribus profundo mersere, multos straverunt, plurimos vivos ceperunt. Quæ cladi superstites fuere reliquiæ, ad Orientalem plagam, ad locum Sgora dictum trajecerunt. Ibi Bardas quoque patricius missus cum equitum delecta manu ad hostium iter terra intercipiendum, in eorum cohortem satis numerosam, ad pabulandum aliaque necessaria ad Bithyniæ partes missam, incidit, ingentique eam strage fudit et internecione delevit. Sed et Joannes magister Crocoas ac legionum domesticus cum Asiatico omni exercitu præsto fuit, multosque Russorum a reliquo agmine alios alio divulsos offendens sustulit, ita sane ut ejus agressionis metu in suis se navibus adunata classe continerent, nec usquam excurrere auderent.

51. Illi porro ingentia maximaque mala perpetraverunt, cum necdum illos Romanæ copiæ junxissent. Nam Stenum omne, quod vocant, igne vastarant. Ex illis quos captivos ceperant, alios

A καὶ καταδραμόντες μέχρι τῆς πόλεως ἐληΐσαντο πᾶσαν Θρᾳκῴαν ψυχήν. Ἀπεστάλη οὖν ὁ πατρίκιος Θεοφάνης ὁ πρωτοβεστιάριος καὶ παραδυναστεύων μετ' αὐτῶν ποιῆσαι ἀλλάγιον, ὃς καὶ θαυμασίως καὶ συνετῶς αὐτοὺς μετελθὼν ὅσαπερ ἠβούλετο κατεπράξατο, πολλὰ παρ' αὐτῶν ἐπὶ τῇ φρονήσει καὶ εὐβουλίᾳ ἐπαινεθείς τε καὶ θαυμασθείς· ὅτε καὶ τὸ μεγαλόψυχον αὐτοῦ καὶ φιλάνθρωπον ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἐπεδείξατο, μηδενὸς φεισάμενος χρήματος πρὸς τὴν τῶν αἰχμαλώτων ἀνάῤῥυσιν.

μθ'. Ἠγάγετο δὲ γυναῖκα ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τῷ τελευταίῳ αὐτοῦ υἱῷ Κωνσταντίνῳ ἐκ γένους τῶν Ἀρμενιακῶν, τοὔνομα Ἑλένην, τοῦ πατρικίου B Ἀδριανοῦ θυγατέρα· ἧς καὶ τελευτησάσης Φεβρουαρίῳ μηνὶ, ἰνδικτιῶνος β', ἑτέραν τούτῳ συνέζευξε.

ν'. Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ ια', ἰνδικτιῶνος ιε', κατέπλευσαν οἱ Ῥῶς κατὰ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ πλοίων χιλιάδων δέκα. Ἀπεστάλη δὲ κατ' αὐτῶν μετὰ τριηρῶν καὶ δρομώνων, ὅσα καὶ ἔτυχον ἐν τῇ πόλει, ὁ πατρίκιος Θεοφάνης ὁ παραδυναστεύων καὶ πρωτοβεστιάριος· καὶ τόν τε στόλον προευτρεπίσας τε καὶ ἑτοιμασάμενος, καὶ νηστείᾳ καὶ δάκρυσιν ἑαυτὸν κατοχυρώσας ὡς μάλιστα, τοὺς Ῥῶς προσεδέχετο, κατανaυμαχῆσαι αὐτοὺς μέλλων. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι κατέλαβον καὶ πλησίον τοῦ Φάρου ἐγένοντο, οὗτος πρὸς τῷ τοῦ Εὐξείνου πόντου στόματι παρεδρεύων C ἐν τῷ Ἱερῷ λεγομένῳ ἀθρόον τούτοις ἐπέθετο. Καὶ δὴ πρῶτος τῷ οἰκείῳ δρόμωνι διεκπλεύσας [P. 589] τήν τε σύνταξιν τῶν Ῥωσιακῶν πλοίων διέλυσεν καὶ τῷ ἐσκευασμένῳ πυρὶ πλεῖστα κατέφλεξεν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐτρέψατο εἰς φυγὴν, ὡς ἀκολούθως καὶ οἱ λοιποὶ δρόμωνες καὶ αἱ τριήρεις ἐπεκδραμοῦσαι τελείαν εἰργάσαντο τὴν τροπὴν, καὶ πολλὰ μὲν πλοῖα κατέδυσαν αὔτανδρα, πολλοὺς δὲ κατέτρωσαν, πλείστους δὲ ζῶντας συνέλαβον. Οἱ περιλειφθέντες οὖν εἰς τὸ τῆς Ἀνατολῆς μέρος εἰς τὰ Σγῶρα [66] λεγόμενα καταπλέουσιν. Ἀπεστάλη δὲ τότε καὶ Βάρδας ὁ Φωκᾶς διὰ γῆς μετὰ ἱππέων ἐγκρίτων παρατρέχειν αὐτούς. Καὶ δὴ τούτων σύνταγμα ἱκανὸν ἀποστειλάντων πρὸς τὰ τῆς Βιθυνίας μέρη ὥστε τὰ πρὸς τροφὴν καὶ τὴν ἄλλην χρείαν αὐτοῖς πορίσασθαι, περιτυχὼν τῷ τοιούτῳ D συντάγματι ὁ εἰρημένος Βάρδας ὁ Φωκᾶς κακῶς τούτους διέθηκεν, τρεψάμενος καὶ κατασφάξας αὐτούς. Κατῆλθε δὲ τηνικαῦτα καὶ Ἰωάννης μάγιστρος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν ὁ Κροκόας [67] μετὰ παντὸς τοῦ τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματος, καὶ τούτων πολλοὺς διέφθειρεν, ἀποσπάδας τῇδε κἀκεῖσε καταλαμβάνων, ὥστε συσταλέντας αὐτοὺς δέει τῆς αὐτοῦ ἐπιθέσεως μένειν ἀθρόως ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πλοῖα καὶ μηδαμοῦ διατρέχειν κατατολμᾶν.

να'. Πολλὰ δὲ καὶ μέγιστα κακὰ οὗτοι διεπράξαντο πρὸ τοῦ τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα κατελθεῖν. Τό τε γὰρ Στενὸν λεγόμενον ἅπαν ἐνέπρησαν, καὶ οὓς συνελάμβανον αἰχμαλώτους τοὺς μὲν ἀνεσταύ-

VARIÆ LECTIONES.

[66] Σγόρα p. 263 b. [67] Κουρκούας ib.

ρουν, τοὺς δὲ τῇ γῇ προσεπαττάλευον, τοὺς δὲ A ὥσπερ σκοποὺς ἱστῶντες βέλεσι κατετόξευον· ὅσους δὲ τοῦ ἱερατικοῦ τ κλήρου συνελάμβανον, ὄπισθεν τὰς χεῖρας δεσμοῦντες ἥλους σιδηροῦς κατὰ μέσης τῆς κεφαλῆς αὐτῶν κατεπήγνυον· πολλούς τε ἁγίους ναοὺς τῷ πυρὶ παραδεδώκασι. Χειμῶνος δὲ ἤδη ἐνισταμένου, καὶ τροφῆς ἀπορουῦντες, τό τε ἐπελθὸν στράτευμα δεδιότες τάς τε ναυμαχοῦντας τριήρεις, ἐβουλεύσαντο τὰ οἰκεῖα καταλαβεῖν. Καὶ δὴ λαθεῖν τὸν στόλον σπουδάζοντες, Σεπτεμβρίῳ μηνὶ, ιε' ἰνδικτιῶνος ἀντιπλεῦσαι ὡρμηκότες ἐπὶ τὰ Θρᾳκῷα μέρη παρὰ Θεοφάνους πατρικίου ὑπηντήθησαν· οὐ γὰρ ἔλαθον τὴν αὐτοῦ ἐγρηγορωτάτην καὶ γενναίαν ψυχήν. Εὐθὺς οὖν δευτέρα ναυμαχία συνάπτεται, καὶ πλεῖστα πλοῖα ἐπόντωσεν B καὶ πολλοὺς τούτων ἀπέκτεινεν ὁ εἰρημένος ἀνήρ. Ὀλίγοι δὲ μετὰ τῶν πλοίων περισωθέντες καὶ ἐν τῇ τῆς Κοίλης περιπεσόντες ἀκτῇ νυκτὸς ἐπελθούσης ἔφυγον. Θεοφάνης δὲ ὁ πατρίκιος μετὰ νίκης λαμπρᾶς καὶ τῶν μεγίστων ὑπέστρεψεν τροπαίων, καὶ ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς ὑπεδέχθη καὶ παρακοιμώμενος ἐτιμήθη.

terræ configebant, alios velut ad metam erectos jaculorum imbre impetebant. Quotquot **916** vero sacerdotalis ac clericalis militiæ deprehendebant, iis retro vinctis manibus per medium caput clavos ferreos adigebant. Multas sacrarum ædium subjecta flamma combusserunt. Ingruente vero jam hieme, et cum eos necessarius commeatus deficeret, dum terra exercitus in se impetum ac navale prælium timent, domum reverti constituerunt. Ac sane classem latere dum student, mense Septembre, indictione quinta decima, ad Thraciæ portus transfretare aggressi, quem dicebam, Theophanem patricium obviam habuere. Neque enim viri solertissimum ac pervigilem animum unaque fortissimum fefellerunt. Mox igitur navalis denuo pugna committitur; plurimæque hostium submersæ naves, multi occisi, ejus Marte, quem dicebam, viri. Pauci cum navibus cladi subducti inque Cœles asperum littus evecti ingruente nocte fuga evaserunt. Theophanes vero patricius cum insigni victoria maximisque tropæis reversus honorifice ac magnifice suscipitur, ac accubitoris dignitate ornatur.

[P. 590] νβ'. Ἐπεὶ δὲ ὁ ῥηθεὶς Ἰωάννης μάγιστρος ὁ Κρουκόας ἄριστός τις ἐγένετο τὰ πολεμικὰ, πολλά τε καὶ μεγάλα ἀνέστησε τρόπαια, καὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἐπλάτυνεν ὅρια, πλείστας τε πόλεις ἐπόρθησεν τῶν Ἀγαρηνῶν· διὰ δὲ τὸ περιφανὲς τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς ἠβουλήθη ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς εἰς C τὸν ἑαυτοῦ ἔγγονον Ῥωμανὸν, τὸν ἐκ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τὴν τούτου θυγατέρα ἀναλαβεῖν. Φθόνου δὲ αὐτῷ τῆς τοιαύτης ἕνεκεν ὑποθέσεως παρὰ τῶν λοιπῶν βασιλέων κινηθέντος ἐκπίπτει τῆς ἀρχῆς, δομέστικος δὲ ἀντικαθίσταται ὁ πατρίκιος Πανθήριος, συγγενὴς ὢν τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ.

52. Quia vero dictus Joannes magister Crocoas præstantissima virtute bello fulserat, multaque ac magna erexerat tropæa, atque Romani imperii fines late protulerat, plurimasque Agarenorum urbes everterat, quodque viri illustrissima virtus esset, cogitaverat Romanus imperator **917** ut ejus filium Romano nepoti ex Constantino filio uxorem ascisceret. Conflata vero hinc viro reliquorum Augustorum invidia, officio movetur. Hujus porro loco domesticus constituitur Pantherius patricius, Romani imperatoris propinquus.

νγ'. Ἰνδικτιῶνος α', Ἀπριλλίῳ μηνὶ, ἐπῆλθον πάλιν οἱ Τοῦρκοι μετὰ πλείστης δυνάμεως. Ὁ δὲ πατρίκιος Θεοφάνης ὁ παρακοιμώμενος ἐξελθὼν σπονδὰς εἰρηνικὰς ἐποίησε μετ' αὐτῶν, ὁμήρους τῶν ἐμφανῶν ἀναλαβόμενος· ἐξ οὗ καὶ συνέβη ἐπὶ χρόνοις ε' τὴν εἰρήνην διαφυλαχθῆναι.

53. Indictione prima, mense Aprili, rursus Turci cum ingentibus copiis Romanæ ditionis fines invaserunt. Egressus vero Theophanes patricius accubitor pacis cum eis fœdus percussit acceptis obsidibus ex illustrioribus. Hincque adeo contigit in annos quinque pacem induciasque servari.

νδ'. Δευτέρας δὲ ἰνδικτιῶνος ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς D Πασχάλιον πρωτοσπαθάριον καὶ στρατηγὸν Λογγιβαρδίας πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγγίας Οὔγουνα [68] ἐξαπέστειλε, τὴν αὐτοῦ θυγατέρα ἐπιζητῶν εἰς νύμφην Ῥωμανῷ τῷ υἱῷ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου· ἣν καὶ ἀναλαβὼν ὁ εἰρημένος Πασχάλιος μετὰ πλούτου πολλοῦ ἐν τῇ πόλει ἀνήγαγεν. Γέγονε δὲ ὁ γάμος Σεπτεμβρίῳ μηνὶ ἰνδικτιῶνος γ'. Ζήσασα ἔτη ε', ἐτελεύτησεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς αὐτοκρατορίας Κωνσταντίνου τοῦ αὐτῆς πενθεροῦ.

54. Secunda porro indictione Romanus imperator Paschalium protospatharium ac Longobardiæ ducem ad Hugonem misit Franciæ regem, ejus filiam Romano Constantini generi sui filio sponsam exquirens; quam et assumens, quem dixi, Paschalius cum multa supellectile atque opibus in urbem induxit. Celebratæ nuptiæ, mense Septembri, indictione tertia. Vixit cum viro annos quinque; tumque vivis exempta est, cum Constantinus illius socer ipse summus imperator esset unusque rerum potiretur.

νε'. Ἀνέμου δὲ βιαίου σφόδρα καταπνεύσαντος Δεκεμβρίῳ μηνὶ, οἱ λεγόμενοι ἐν τῷ ἱππικῷ δῆμοι

55. Mense autem Decembri, valido concitato vento atque turbine, **918** qui in foro ex adverso

VARIÆ LECTIONES.

[68] Οὔγωνα p. 267 d.

regii solii erecti sunt, sic dicti, demi corruerunt, subjectosque gradus et marmora et intercolumnia contriverunt. Anni autem vertente circulo, eodem ipso mense, Romanum imperatorem ejus filii aula dejecerunt.

56. Edessena autem civitate, in qua venerandi Christi effigies linteo expressa erat, a Romano exercitu obsessa et ad extremas angustias redacta miserunt oppidani ad Romanum imperatorem oratores rogantes solvi obsidionem, ejus muneris gratiæ sacram Christi sic expressam effigiem se daturos polliciti; hujusque ipsius muneris vicem ex suis vinctos illustriores recipere petebant, bullaque aurea eam eis præstari fidem ut non amplius Romanæ copiæ Edessenam regionem devastarent. Quod et factum est. Missa itaque sacra effigie ac sudario, jamque haud procul Byzantio, Theophanes patricius et accubitor ad Sagarim fluvium egressus cum cereorum splendido apparatu congruoque cultu et canticis illi obviam processit; mensisque Augusti quinta decima cum illo in urbem intravit, imperatore in Blachernis constituto, ubi et effigiem devote adoravit. Postridie vero ad Auream portam exierunt tum imperatoris duo filii, Stephanus et Constantinus, tum illius gener Constantinus **919** cum Theophylacto patriarcha, debitoque honore susceptum sacrum pignus, universo senatu præeunte maximaque cereorum atque lampadum silva prælucente, adusque sanctæ Dei sapientiæ templum pedibus detulere, atque illic adoratione mysticoque cultu acceptum in palatium intulere.

57. His vero diebus monstrum quoddam ac portentum Armeniacum in urbem invectum est, pueri scilicet duo cohærentes, uno utero effusi, aliis membris omnibus corporis integri, a ventriculi tamen ore et intra pubem inter se concreti, atque vultibus obversis. Hi diu in urbe versati; ac cum omnes ceu immane quoddam portentum oculis usurparent, Romanus imperator velut malum quoddam omen ea expulit. Cum autem solus jam Constantinus rerum potiretur, iterum ingressi sunt. Uno autem ex eis mortuo, periti quidam medici cohærescentem emortuam partem subtili arte putavere, fore sperantes ut illo remedio alter incolumis servaretur; qui tamen ipse triduo superstes obiit.

58. Romanus porro imperator, uti a nobis in superioribus dictum est, cum erga monachos omnes fidem plurimam haberet cultumque iis adhiberet, præ reliquis tamen eximieque Sergium virum monastica institutione præclarum observabat. Erat hic magistri Cosmæ frater **920** Photii patriarchæ nepos, animi ingenuitate quam carnali cognatione nobilior. Ad summam enim virtutem scientiamque evaserat, ut nec utra præstaret discerni facile posset; sic nimirum accurate omnique perfectione utramque excoluerat. Florebat in eo inter alia dis-

A κατέπεσον, οἳ ἀπεναντίας τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ἐτύγχανον, καὶ συνέτριψαν τά τε ὑποκάτωθεν αὐτῶν βάθρα καὶ τὰ στήθεα λεγόμενα. Χρόνου δὲ περικυκλεύσαντος τῷ αὐτῷ μηνὶ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τοῦ παλατίου κατήγαγον.

νς'. Τῆς δὲ πόλεως Ἐδέσης, ἐν ᾗ τὸ τοῦ Χριστοῦ τίμιον ἐκμαγεῖον ἀπέκειτο, παρὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιορκουμένης στρατεύματος καὶ εἰς ἀνάγκην μεγίστην περιισταμένης, ἀπέστειλαν οἱ ταύτης οἰκήτορες πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν διαπρεσβευόμενοι τὴν πολιορκίαν λυθῆναι, τὸ τοῦ Χριστοῦ ἅγιον ἐκμαγεῖον παρέχειν ἐπαγγειλάμενοι. Ὑπὲρ τῆς τοιαύτης δὲ χάριτος δεσμίους ᾐτήσαντο τῶν ἐμφανῶν ἀπολαβεῖν, χρυσόβουλλά τε λαβεῖν ὥστε τὴν τούτων χώραν μηκέτι παρὰ τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ ληΐζεσθαι· ὃ B δὴ [P. 591] καὶ γέγονεν. Τοῦ δὲ ἁγίου ἐκμαγείου ἀποσταλέντος καὶ ἤδη τῇ Κωνσταντινουπόλει πλησιάσαντος, Θεοφάνης ὁ πατρίκιος καὶ παρακοιμώμενος ἐν τῷ ποταμῷ Σαγγάρῳ ἐξελθὼν ὑπήντησεν αὐτῷ μετὰ φωταγωγίας καὶ τῆς δεούσης τιμῆς καὶ ὑμνῳδίας. Καὶ τῇ ιε' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς σὺν αὐτῷ ἐν τῇ πόλει εἰσῆλθον, τοῦ βασιλέως ἐν Βλαχέρναις ὄντος κἀκεῖ αὐτὸ προσκυνήσαντος. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξῆλθον ἐν τῇ Χρυσῇ πόρτῃ οἵ τε τοῦ βασιλέως δύο υἱοὶ Στέφανός τε καὶ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος σὺν τῷ πατριάρχῃ Θεοφυλάκτῳ· καὶ μετὰ τῆς δεούσης τοῦτο ἀναλαβόντες τιμῆς, τῆς συγκλήτου πάσης προπορευομένης καὶ φωταγωγίας μεγίστης προαγούσης, μέχρι τοῦ ἁγίου ναοῦ τῆς Ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας πεζῇ διεκόμισαν, καὶ προσ- C κυνηθὲν ἐκεῖσε ἐν τῷ παλατίῳ ἀνήγαγον.

νζ'. Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις Ἀρμένιόν τι τέρας τῇ πόλει ἐπεδήμησεν, παῖδες συμφυεῖς ἄῤῥενες ἐκ μιᾶς προελθόντες γαστρὸς, σῶοι μὲν καὶ ἄρτιοι πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἀπὸ δὲ τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς καὶ μέχρι τῶν ὑπογαστρίων συμπεφυκότες καὶ ἀλλήλοις ὑπάρχοντες ἀντιπρόσωποι. Οἳ ἐπὶ πλεῖστον τῇ πόλει ἐνδιατρίψαντες, καὶ ὑπὸ πάντων ὡς ἐξαίσιόν τι τέρας ὁρώμενοι, τῆς πόλεως ὡς πονηρός τις οἰωνὸς ἐξηλάθησαν. Ἐπὶ δὲ τῆς μονοκρατορίας Κωνσταντίνου πάλιν εἰσήλθοσαν· ἐπεὶ δὲ ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐτεθνήκει, ἰατροί τινες ἔμπειροι τὸ συγκεκολλημένον μέρος διέτεμον εὐφυῶς, ἐλπίδι D τοῦ τὸν ἕτερον ζήσεσθαι, ὃς τρεῖς ἡμέρας ἐπιβιοὺς ἐτελεύτησεν.

νη'. Ὁ δὲ Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐν πᾶσιν μοναχοῖς πίστιν ἐκέκτητο ἄμετρον, διαφερόντως δὲ ἐτίμα καὶ ὑπερεσέβετο Σέργιον τὸν ἐν μονασταῖς διαλάμποντα, ὃς ἀδελφὸς μὲν τοῦ μαγίστρου ὑπῆρχε Κοσμᾶ, ἀνεψιὸς δὲ τοῦ πατριάρχου Φωτίου· ὃν πλέον τῆς σαρκικῆς εὐσυγγενείας [89] ἡ κατὰ ψυχὴν ἐτίμα εὐγένεια. Ἀρετῆς γὰρ εἰς ἄκρον καὶ γνώσεως ἤλασεν, ὡς δυσχερὲς εἶναι διακρίνειν ποτέρῳ μᾶλλον ἐπλεονέκτει· οὕτως εἰς ἄκρον ἑκατέραν ἐξήσκησεν. Ἐπήνθει τε αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ τῆς διακρίσεως χάρισμα καὶ τὸ χάριεν τοῦ

VARIÆ LECTIONES.

[89] συγγενείας p. 269 b.

ἤθους καὶ τὸ μέτριον τοῦ φρονήματος. Οὐ γὰρ ἀνέσπα τὰς ὀφρῦς ὡς οἱ νῦν σοφοί, οὐδὲ ἀλαζών τις ἐδόκει καὶ ὑπερήφανος, ἀλλὰ τὸν λόγον μὲν εἶχε γλυκύτερον μέλιτος ἀποστάζοντα, τὸ ἦθος δὲ πάγιον καὶ σταθερόν, [P. 592] ταπεινὸν δὲ τὸ φρόνημα. Τοῦτον δὴ τὸν ἀοίδιμον ἀδιαλείπτως μεθ' ἑαυτοῦ εἶχεν ὁ βασιλεύς, κανόνα ὄντως καὶ στάθμην τὸν αὐτοῦ βίον ἀεὶ ῥυθμίζοντα. Ὃς πολλὰ παρῄνει τῷ βασιλεῖ τῶν παίδων ἐπιμελεῖσθαι καὶ μὴ ἀπαιδεύτους ἐᾷν εἰς πονηρίαν ἐκκλίνοντας, μή ποτε αὐτοὺς πάθοι τὸ τοῦ Ἠλί, τιμωρίαν ἐκ τῆς τῶν παίδων παρανομίας ἐκτίσας.

νθ'. Ἐπειδὴ δὲ τοῦ παλατίου τοῦτον οἱ παῖδες κατήγαγον καὶ ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ ἐξώρισαν, πάλιν τοῦτον εἶχε τῶν συμφορῶν παραμύθιον καὶ τῶν θλίψεων ἀκεσώδυνον φάρμακον. Ὧ συνῆν τότε καὶ Πολύευκτος μοναχὸς εὐλαβέστατος, καὶ αὐτὸς τὰ εἰκότα παραμυθούμενος· ὃς τοῦ πατριάρχου Θεοφυλάκτου τελευτήσαντος πατριάρχης ἐπὶ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου προχειρίζεται Κωνσταντινουπόλεως.

ξ'. Ἐπεὶ δὲ πολλοῖς τρόποις βούλεται ὁ Θεὸς σώζειν τὸν ἄνθρωπον, συνεχώρησε καὶ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν ἀδοκήτῳ περιπεσεῖν συμφορᾷ, ἵνα δι' αὐτῆς σωφρονισθεὶς καὶ τῶν οἰκείων ἐν συναισθήσει παραπτωμάτων γενόμενος σωτηρίας ἀξιωθῇ. Συνεχώρησε γὰρ ἐπαναστῆναι αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Στέφανον, ὥσπερ ποτὲ Ἀβεσαλὼν ἐπανέστη τῷ οἰκείῳ πατρὶ τῷ Δαβίδ. Συμβούλοις οὖν οὗτος πρὸς τοῦτο χρησάμενος τῷ τε ἀπὸ μοναχῶν Μαριανῷ καὶ Βασιλείῳ τῷ πρωτοσπαθαρίῳ τῷ Πετεινάκῃ καὶ Μανουὴλ τῷ Κουρτίκῃ, συνειδότων αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων βασιλέων, τοῦτον τοῦ παλατίου κακῶς κατήγαγε καὶ ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ ἐξορίσας ἔκειρε μοναχόν.

α'. Ὑπελείφθη οὖν αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ τούτου γαμβρός· ὃς παραυτίκα Βάρδαν τὸν τοῦ Φωκᾶ τῇ τοῦ μαγίστρου ἀξίᾳ τιμήσας, χρόνῳ πολλῷ τὴν ἐν πολέμοις ἀνδραγαθίαν ἐπιδειξάμενον, δομέστικον τῶν σχολῶν προχειρίζεται, εἶτα Βασίλειον, ᾧ ἐπίκλην Πετεινάκης, πατρίκιον καὶ μέγαν ἑταιρειάρχην. Τῷ δὲ τοῦ γένους τῶν Ἀργυρῶν Μαριανῷ τὰ μοναχικὰ ἀποδύσας πατρίκιον καὶ κόμητα τοῦ στάβλου πεποίηκεν, ὡσαύτως καὶ Μανουὴλ τὸν λεγόμενον Κουρτίκην πατρίκιον καὶ δρουγγάριον τῆς βίγλης· οὕστινας τρεῖς οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ἡ τοῦ Θεοῦ δικαία κρίσις, [P. 593] ὡς εἰς Χριστὸν Κυρίου παροινήσαντας καὶ χεῖρας ἀδίκως ἐπιβαλόντας, τῆς βασιλείας ὀρεγομένους, μετῆλθεν· ἐπὶ καθοσιώσει γὰρ καταληφθέντες ἑκάτερος αὐτῶν οἰκτίστῳ θανάτῳ τὸ ζῆν ἀπέρρηξαν. Τὰ δὲ περὶ αὐτῶν πλατύτερά τε καὶ ἐπεξεργαστικώτερα ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐξηγήσει ἐκθήσομαι.

β'. Μετὰ δὲ μ' ἡμέρας, τῇ κζ' τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, ὑποπτεύσας Κωνσταντῖνος τὸν τότε βασιλέα Στέφανον καὶ Κωνσταντῖνον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μή ποτε κατ' αὐτοῦ τὰ ὅμοια πράξωνται, καὶ λογισάμενος, ὅπερ ἦν εἰκός, ὅτι εἰ τοῦ ἰδίου πατρὸς οὐκ ἐφεί-

A cretionis donum morumque gratia, animi sensus modestia. Neque enim supercilia attrahebat, uti nostrates sapientes in more positum habent, neque vero arrogantem ac superbum præferebat, sed sermo illi melle dulcior ex ore stillabat. Firma indoles ac constans; sensus animi modestus ac humilis. Hunc itaque virum inclytum imperator una secum continuo habebat, ad cujus normam atque regulam vitæ suæ rationes componeret. Monebat ille serioque hortabatur ut liberorum curam ageret, nec indisciplinatos ad nequitiam declinare sineret, ne idem atque Heli illi accideret, ac liberorum piacula ipse lueret; quod et ita accidit.

59. Quod vero aula dejectum liberi in Protem insulam relegaverant, hunc rursus calamitatem sola-
B tium ac ærumnarum angustiarumque lene levamen habebat. Aderat etiam pariter Polyeuctus reverendissimus monachus, qui ipse perinde ac quem dicebam, Sergius, adversi casus molestiam convenienter apteque leniebat. Hic postea Theophylacto humanis exempto a Constantino imperatore patriarcha provectus est.

921 60. Quandoquidem autem Deus multis modis salutem homini præstare constituit, Romanum imperatorem citra omnem exspectationem in calamitatem incidere permisit, ut is illa castigatus ac de superioris vitæ delictis admonitus salutem consequeretur. Permisit namque Stephanum filium in eum insurgere, uti olim Absalom in Davidem patrem suum. Mariani itaque exmonachi
C Argiri, Basiliique protospatharii Petinacis, necnon Manuelis Curticis consiliis abusus, consciis etiam reliquis imperatoribus, patrem aula perperam deturbavit, inque Prote insula relegatum monachi ritu detondit.

1. Constantinus itaque Romani gener imperator relictus est. Is confestim Bardam Phocæ filium magistri dignitate auctum, quippe longi temporis experientia bellicis facinoribus clara sæpius laude functum atque probatum, legionum domesticum præfecit. Tum Basilium, cui cognomen Petinaces, patricium creat ac magnum hetæriarcham. Marianum Argyrorum stirpe satum, detracto monachi habitu patricii decoratum infulis, comitem stabuli
D facit. Similiter quoque Manuelem dictum Curticem patricium et excubiarum drungarium; quos tres viros, brevi interjecto tempore, justa Dei ultio insecuta est, quod in Christum domini debacchati essent ac inique in eum manus injecissent, cum scilicet imperandi libido eos incessisset. Majestatis enim rei **922** peracti miserando prorsus exitu horum quilibet vitam finiere. Cæterum quæ ad illos spectant fusius operosiusque exsequar, ubi ex professo rem sum narraturus.

2. Post dies quadraginta, Januarii mensis die septimo supra vigesimum, suspectos habens Constantinus Stephanum imperatorem ejusque fratrem Constantinum, ne quando in se quoque paria attentarent; ac secum reputans, quod et par erat,

eos qui nec patri pepercissent haud sibi parcituros, A convivio acceptos jamque mensæ accumbentes, cum adhuc in ore cibus esset, per Tornicios, quos vocant, et Marianum patricium ac reliquos in rem paratos arripit, aulaque dejectos in vicinis urbi insulis clericorum ritu detondit.

3. Haud ita post, invisendi patris impetrata venia, in insulam Protem venere; quo conspecto monachi habitu, intolerabili luctu correpti sunt. Quibus pater collacrymatus ait: *Filios genui et exaltavi, ipsi vero spreverunt me*. Sic deinde relegati sunt, Stephanus quidem in Præconesum; a Præconeso Rhodum transtulerunt, inde Mitylenem. Constantinum vero Tenedum, indeque Samothraciam; ubi et rebellionem **923** molitus a custodi- B bus necatus est. Michaelem Christophori imperatoris filium detractis imperialibus calceis clericum fecit.

4. Imperatore Romano in insula exsule, Theophylactus patriarcha et Theophanes patricius ac accubitor consilium inierunt, ut Romanum in aulam reducerent. Eoque cum ipso communicato consilio ac in sententiam pertracto, opportunum tempus captabant quo molitioni finem imponerent. Deprehensa autem conjuratione, delatisque Constantino imperatori, qui ejus auctores ac conscii forent, in eos animadvertit. Ac Theophanem quidem patricium exsilio relegavit; Georgium vero protospatharium ac pincernam, nec non Thomam C primicerium verberibus subactos detonsosque ac per mediam urbem pompa traductos, ita in exsilium misit.

5. Mense Decembri, indictione sexta, quidam insidias moliti sunt adversus Constantinum imperatorem, hoc consilio ut Stephanum imperatorem ex insula, ubi agebat, in palatium reducerent. Delata Constantino conjuratione per Michaelem, quem Diabolinum vocant, captis imperator qui conjurati essent, aliis nares auresque præscidit, alios intolerando verberum cruciatu exanimatos, asinisque impositos ac per mediam urbem ignominiose traductos exsilio relegavit.

924 9. Quinta decima Julii mensis, indictione D sexta, moritur Romanus imperator, in insula quam Protem vocant. Ejus cadaver in urbem relatum, in illius depositum monasterio est.

A σαντο, πῶς αὐτοῦ φείσονται, ἑστιάσας αὐτοὺς, ἤδη ἐν τῇ τραπέζῃ καθεζομένους, ἔτι τῆς βρώσεως οὔσης ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, ἀνήρπασαν τούτους οἵ τε λεγόμενοι Τορνίκιοι καὶ ὁ πατρίκιος Μαριανὸς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ πρὸς τοῦτο ἡτοιμασμένοι, καὶ τοῦ παλατίου καταγαγόντες καὶ ἐν ταῖς πλησιαζούσαις νήσοις αὐτοὺς περιορίσαντες κληρικοὺς ἀπέκειραν.

γ'. Μετ' ὀλίγον οὖν αἰτησάμενοι τὸν ἴδιον πατέρα θεάσασθαι ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ παρεγένοντο, καὶ τοῦτον ἐν τῷ μοναχικῷ σχήματι θεασάμενοι πένθει κατεσχέθησαν ἀφορήτῳ. Οἷς ἐπιδακρύσας ὁ πατὴρ ἔφη· *Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν*. Εἶθ' οὕτως ἐξωρίσθησαν, ὁ μὲν Στέφανος εἰς Προικόνησον, ἀπὸ δὲ Προικονήσου εἰς Ῥόδον, ἀπὸ δὲ Ῥόδου εἰς Μιτυλήνην, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος εἰς Τέ- B νεδον, ἐκεῖθεν εἰς Σαμοθρᾴκην, ἐν ᾗ καὶ ἀνταρσίαν μελετήσας παρὰ τῶν αὐτὸν φυλασσόντων ἐσφάγη. Μιχαὴλ δὲ τὸν τοῦ Χριστοφόρου υἱὸν τὰ βασιλικὰ πέδιλα ἀφελόμενος κληρικὸν πεποίηκεν.

δ'. Ὄντος δὲ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ ἐν τῇ νήσῳ, ὁ πατριάρχης Θεοφύλακτος καὶ Θεοφάνης ὁ πατρίκιος καὶ παρακοιμώμενος βουλὴν ἐβουλεύσαντο ὥστε πάλιν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦτον ἀγαγεῖν· ἣν καὶ αὐτῷ ἀνακοινωνησάμενοι καὶ παραπείσαντες τοῦτον, ἐκαιροσκόπουν πότε πέρας τῇ τοιαύτῃ βουλῇ ἐπιθῶσιν. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς βουλῆς ἐφωράθη καὶ κατεμηνύθη Κωνσταντίνῳ βασιλεῖ, τοὺς συνεργοὺς ταύτης ἠμύνετο· τὸν μὲν γὰρ πατρίκιον Θεοφάνην ἐξώρισεν, τὸν δὲ πρωτοσπαθάριον καὶ πιγκέρνην Γεώργιον καὶ C Θωμᾶν πριμικήριον δείρας καὶ κουρεύσας καὶ μέσον τῆς πόλεως θριαμβεύσας οὕτως ὑπερορίᾳ παρέπεμψε.

ε'. Δεκεμβρίῳ δὲ μηνὶ, ἰνδικτιῶνος ς', ἐπιβουλήν τινες κατὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐμελέτησαν, βουλόμενοι τὸν βασιλέα Στέφανον ἐν τῷ παλατίῳ ἐκ τῆς νήσου ἀγαγεῖν. [P. 594] Ταύτης οὖν μηνυθείσης τῆς ἐπιβουλῆς Κωνσταντίνῳ διὰ Μιχαὴλ τοῦ Διαβολίνου λεγομένου, τοὺς ἐπιβούλους κρατήσας ὁ βασιλεὺς τῶν μὲν τὰς ῥῖνας καὶ τὰ ὦτα ἀπέτεμεν, τοὺς δὲ δαρμῷ ἀφορήτῳ ὑπέβαλε, καὶ ὄνοις ἐπικαθίσας διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐθριάμβευσε καὶ ἐξορίᾳ παρέπεμψε.

D ς'. Πεντεκαιδεκάτῃ Ἰουλίῳ μηνὶ, ἰνδικτιῶνος ς', Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ τελευτᾷ· καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει διακομισθὲν ἐν τῇ αὐτοῦ ἀπετέθη μονῇ.

Huc usque Francisci Combefisii editio Scriptorum post Theophanem.

JOSEPHUS GENESIUS

NOTITIA

(Fabric. *Bibliotheca Græca* ed. Harles, tom. VII, p. 530.)

Quem *Josephum Genesium* viri docti appellant, is ab uno memoratur Joanne Scylitze in procemio Historiæ. Sed in ms. Scylitzæ distingui Josephum ac Genesium, notat Labbeus (*a*), ita, ut duo fuerint historiæ CpoIit. scriptores diversi, unus Josephus Byzantinus, et alter Genesius Byzantinus. At enim, ut, patria Byzantium fuisse Genesium, perquam est incertum, licet Byzantinam historiam scripserit, sic Josephum diversum a Genesio apud Scylitzen laudari, ægre mihi persuadeo. Quidquid vero sit, Lipsiæ in patria mea servatur in bibliotheca Paulina codex antiquus membranaceus Græcus *Historiæ Genesianæ*, jussu Constantini Porphyrogeniti compositæ, et res imper. quinque CPol. *Leonis Armeni*, qui a. Chr. 813 cœpit imperare, *Michaelis Balbi*, *Theophili*, filii *Michaelis*, et *Basilii Macedonis*, a. 889, Kal. Mart. defuncti, comprehendentis. Ex hoc cod. collegii Paulini bibliothecæ acad. Lipsiensis pagg. 77 in fol. constante, vir doct. Jo. Andreas Bosius jam pridem illius editionem parare se significavit in diatriba *De testimonio Flav. Josephi De Christo* (*b*). Apographum Bosianum cum brevibus Thom. Reinesii, quocum Bosius illud communicaverat, notis servatur Ienæ in bibl. publ. acad. cui libros suos ille moriens legavit, ex quo Genesii editionem deinde molitus fuit ejusdem acad. professor cel. Georgius Schubartus, ut memorant Acta erudit. Lips. a. 1685, p. 441. Aliud apographum cum iisdem Reinesii notulis servat bibliotheca senatus Lips. Novum etiam ac singulare studium Genesio in lucem proferendo impendit præclari vir ingenii et magnæ, supra ætatem, doctrinæ, Godfridus Wagnerus, Lipsiensis, pastor ad S. Joannis ; sed, illo florentibus annis exstincto, etiam ista spes (*c*) decollavit, ita ut palma hæc integra relicta sit viro præstantiss. Godfrido Oleario, qui scriptorem illum, ex eodem codice Paulino descriptum et versione ac notis a se illustratum, jam in scriniis habet, et proxime prælis commissurus est (*d*). Versus, quibus Genesius suos quinque Βασιλειῶν libros Constantino Porphyrogenito offert, hi operi præfiguntur :

Τὴν ἐξ ἱστορίας τελέσας βίβλον ὡς ἐκέλευσας,
Αὐτοκράτορ, μελέταις καὶ καμάτοις μεγάλοις,
Ἐν σοὶ δῶρον ἔθηκα, ὅπως ἐγνωσμένον εἴη,
Ἐκ φιλοδεσποτίας συντεθὲν ἔκ τε πόθου.

Hos versus, a Wagnero cum Caveo communicatos, et ab eo vulgatos in parte altera *Histor. litter. SS. EE.* ad a. 940, ita utcunque transtuli :

Historiam, jussu quam, Cæsar magne, tuopte
Perfeci curis atque labore gravi,
Hanc tibi dona fero, notum sit ut omnibus, ista
Nutu scripta tuo, te cupiente legi.

Leguntur et alii versus Olympii cujusdam ad voluminis calcem, qui mihi non videntur ad Genesium pertinere (*e*), sed ad Joannem quemdam, historicum, Scylitzæ itidem laudatum, et cujus opus fortasse olim Genesio in cod. Lips. ms. adhærebat, postea ab eo separatum periit.

NOTÆ.

(*a*) Vide Labbeum in Protreptico ad hist. Byz. p. 41. Alius porro Genesius, cujus meminit Sidonius lib. IV, ep. 6. Alius Genesius, presbyter, scriptor Vitæ S. Genovefæ virginis, ut præteream Genesios martyres, quorum memoriam celebrant Latini 25 August. et 11 Octobr.

(*b*) Bosius *De testimonio Flavii Josephi*, Ien. 1673, cap. 2, pag. 24. *Theophanis Chronographiæ Augustanum codicem ante aliquot annos cum edito comparavimus, cujus ope eum scriptorem multo emendatiorem, alicubi et pleniorem, completis, quibus passim fœdatus est, lacunis aliquot, una cum Georgio Syncello et utriusque continuatore, Genesio, huc usque inedito paucisque etiam eruditissimorum virorum viso notove dabimus aliquando*, etc. Descripsit ille Genesium a. 1652. Fabr. Add. Morhof. *Poly. hist. litter.* I, cap. 7, 44, ubi plura, quæ Bosius edenda sibi proposuerat, opera memorantur. Harl.

(*c*) Quemadmodum et spes editionis Genesii, promissæ a Ludolpho Kustero.

(*d*) Nec tamen prosperum habuit eventum id consilium, licet Oleario excitato ab Oudino in singulari diss. *de adversa fortuna Josepho Genesio, historiæ Byzantinæ scriptori quoad operis editionem*, inserta ejus Commentar. de S. S. E. E. tom. II, p. 435. sqq. et emendatius, ephemeridibus, inscriptis, *Histoire critique de la Républ. des Lettres*; tom. XV, n. 5. Olearium, mortuum d. 10 Nov. 1715, act. 43, plura alia editurum fuisse, sed non perfecisse, tradit *Grundmann.* in Miscell. Lips. tom. II, p. 757 sq. Harl.

(*e*) *Ab alia manu* ascriptos fuisse hos, quos attulit Fabricius, et alios Olympii versus, notatur in ed. Veneta. Harl.

Λώστων ἀνὴρ ἄριστος, ὡς ἐγὼ κρίνω,
Γεωργίου τε, φημὶ, καὶ Θεοφάνους
Τῶν χρονογράφων, ὅ τε δὲ τοῦ βίβλου (f) Πατὴρ
Ἰωάννης σοι ταύτης, φιλοδαιμόνων (g)
Ὁ τῶν προέδρων πρῶτος, ἀλλὰ καὶ θύτης
Διοκαισαρείας, τῆς Ἀναζάρβης πάλαι (h).

In optimis est optimus, me judice
(Georgium Theophanemque intelligo
Chronographos) præsentis auctor et pater
Libri Joannes, diligentium Deum
Flos ille primus præsulum atque episcopus
Diocæsareæ, dictæ Anazarbæ antea.

Pro λοίσθων (i) scripsi λώστων et in quarto versu pro φίλου δαιμόνων vel Eduardi Bernardi (j) φίλε δαιμόνων, malui φιλοδαιμόνων. Sane virum pium nemo Christianus facile vocabit φίλον δαιμόνων, facilius φιλοδαίμονα, pro φιλοθέῳ, licet et hoc rarissimum sit in Christianorum scriptis, cum dæmonum vocabulum in Novo Testamento semper de malis angelis accipiatur, quod ab Homero, Platone et aliis ethnicis scriptoribus passim ponitur pro diis. Hactenus Fabricius. Postea Steph. Berglerus ex eodem cod. Lips. descripsit Genesium Latineque vertit, ipso teste in epistola ad J. A. Fabricium, in hujus Vita, a Reimaro scripta, p. 223, ubi etiam animadvertit, apographum cod. esse in senatoria bibliotheca, factum a Bosio parum perite et satis negligenter; scriptorem vero esse horridum, incultum, judicii egentem. Addidit in margine notas breviores, ut ineditum suo tempore e tenebris vindicaret ipse, vel J. Burcardo Menkenio opitularetur, qui illud, commentario a se illustratum, adjectis aliis CPolitanæ historiæ scriptoribus, tanquam supplementum corporis Byzantini luci publicæ exponere statuerat, narrante Theoph. Sigefr. Bayero in Thes. epist. la Croziano tom. I, pag. 30. V. Burmanni 2, præf. ad Aristoph. Berglerianum pag. 8, sq. Burmanno enim, (quod quidem is reticet,) illud Berglerianum apographum donaverat Saxius, qui id Lipsiæ olim emerat; unde intelliges cel. Saxii verba in Onom. II, p. 149, *id inutili quadam liberalitate sua aliorsum exsulasse.* Enimvero nec Berglerus nec Menkenius emisit opus in lucem. Contra posterior secundarium fortassis quoddam apographum Veneto operis redemptori transcribendum dedit; sed editor Venetus in præfat. brevi Menkenii quidem liberalitatem prædicat, sed nihil addidit, nisi pauca illa, *ut novo beneficio præclara ejus* (Menkenii) *in rempublicam litter. merita magis elucescerent*: nihil igitur de codice ejusque apographo, nihil de studio et versione Bergleri; nihil de notis subjectis, quas omnes auctorem habere Berglerum, sibi ex ejus autographo patuisse tradit Burmannus. Quam oscitanter, quam turpiter egerit editor Venetus, plures jam docuerunt, atque Fr. Otto Menken. in Vita patris sui, præfixa illius dissert. academicis pag. 47. in nota graviter conquestus est, Venetum editorem patris Menkenii amplissimam præfationem, qua et Vitam Genesii et cod. ms. rationem enarraverat, prælo jam paratam, haud exspectare; sed potius inornatum atque inutile opus properanter extrusisse. Atque cel. Saxius l. c. Venetus, ait, operarum redemptor — hunc Genesium reliquis XXII. Historiæ Byzantinæ scriptoribus, a se repetitis, sed multis contaminatum mendis, velut rude et inelegans corollarium, addidit Venetiis 1733, fol., qua de re Fr. Otto Menken. non modo in Vita patris sui, sed etiam in adnotatione ad litteras Guil. Cavei in Misc. Lips. novis vol. I, part. II, pag. 348 sq. editis, acerbe queritur, *Josephus*, inquiens, *Genesius, Byzantinus scriptor, in eo infelicissimus, quod post doctiss. tot virorum curas in impuras Venetorum manus incidit, unde miserrimum in modum deformatus ante paucos annos exiit.* Vitiosissime autem typis Venetis descriptos esse, Andreæ Buttigii, diligentissimi olim bibl. Paulinæ custodis — exemplum, quod penes me, ad codicis illius Lipsiensis fidem denuo castigatum, clarissime demonstrat. Hactenus Saxius.

NOTÆ.

(f) Τῆς δὲ τῆς βίβλου exstat in ed. Veneta. Harl.

(g) Φίλε δαιμόνων in ed. Veneta. Id.

(h) Πάλαι abest ed. Veneta. Id.

(i) Λοίσθος legitur in ed. Veneta. Id.

(j) V. Caveum l. c. et Act. erud. Lips. a. 1699. p. 160. Alter Oudinus emendat:

Λοιπῶν ἀνὴρ ἄριστος, ὡς ἐγὼ κρίνω,
Γεωργίου τε φημὶ καὶ Θεοφάνους,
Τῶν χρονογράφων, τήνδε τῆς βίβλου, Πάτερ,
Ἰωάννη σοι λάβε, φίλῳ καὶ δαιμόνων
Ὁ τῶν προέδρων πρῶτος, ἀλλὰ καὶ θύτης
Δηϊοκαισαρείας τῆς Ἀναζάρβης (supple εἶ).

Residuorum, vir optime, ut ego judico,
Georgiique dico atque Theophanis,
Chronographorum, huncce librum, Pater,
Joanni tibi accipe et amico cælitum,
Qui proedrorum primus sed et sacerdos
Diocæsareæ Anazarbæ es.

PRÆFATIO CAROLI LACHMANI

(Ed. Bonn. anni 1834).

Genesii historiæ codex unus exstat Lipsiensis, paginarum 77, formæ maximæ, editio item una Veneta, a. 1733, cui addita est St. Bergleri interpretatio Latina et annotatio (vid. Fabric. Harlesii, vol. VII, p. 532). Mihi præter apographum editionis Venetæ imperitissime factum traditæ sunt E. Wunderi V. Cl. schedæ quibus editionem cum codice magna diligentia contulit. Hac collatione ita usus sum, ut editionis Venetæ errores raro indicarem (V), plerosque (erant autem pene innumeri) tacite corrigerem. Verba scriptoris satis accurate distinxi, emendare non satis potui: curavi tamen ut emendationis instrumentum paratum esset. Itaque codicis Lipsiensis scripturam (L), quoties ab ea recedendum esse videretur, ex editione Veneta vel ex Wunderi schedis annotavi: emendationes Bergleri, si probabiles essent, nomine ejus interdum sed raro adjecto (B), vel recepi vel commemoravi: meas tanti non facio, ut a Berglerianis distinguendas duxerim. Neutri nostrum injuriam fecerit qui omnia in quibus hæc editio a codice differt Berglero ascripserit. Hujus emendationes, quas quidem veras esse putarem, curavi ne iterum in ejus annotationibus ponerentur: annotationes cæteras tantum non omnes retinui et quantum fieri potuit emendavi: erant enim negligentissime expressæ. Earum pars sub textu vel interpretatione Latina posita erat: has ad loca sua revocavi; interpretationem correxi, sed ut satis haberem vitia graviora tollere.

Libros Genesii cum plerique qui de eo locuti sunt quinque esse dixerint, sciendum est eum sane quinque βασιλείας pertractasse, sed a Michaele ad Basilium p. 113, ita transiluisse ut illius obitum et mores prope omitteret, non eadem ratione quam in tribus prioribus et in ipso Basilio secutus est.

Cæterum Genesii nomen codici Lipsiensi præfixum esse traditur: Josephus Genesius utrum ab Joanne Scylitza dictus fuerit, dubitatur. Sed in fine codicis Lipsiensis hæc scripta exstant, quæ ex editione Veneta (p. 62) exhibeo, nisi quod ibi legitur Λοΐστος, sed, ut Wunderus testatur, non recte.

Ab alia manu.

Λοΐσθος ἀνὴρ ἄριστος ὡς ἐγὼ κρίνω,
Γεωργίου τε, φημὶ, καὶ Θεοφάνους,
Τῶν χρονογράφων. Τῆσδε τῆς βίβλου Πάτερ
Ἰωάννης σοι ταύτης, φίλε δαιμόνων,
Ὁ τῶν προέδρων πρῶτος, ἀλλὰ καὶ θύτης
Διοκαισαρείας τῆς Ἀναζάρβης.

ΟΛΥΜΠΙΟΣ Ο ΟΛΥΜΟΣ

Λιμῷ ταχήσῃ, βρῶσις ὀρνέων ἔσῃ
Ὡς ἐξέκοψας ἐν ἀρχῇ τὰς μεμβράνας
Καὶ κέρδος ἔσχες πλῆρες κακοβουλίας
Τοῦ γραφέως τὴν κλῆσιν ἐξαφανίσας.

Ab alia manu, partim ante, partim post ultimam lineam.

Ἐγὼ δὲ ἀνεπλήρωσα τὰ ἐκκεκομμενα
Γέρων πενιχρὸς Θευπολίτης Συμεὼν (scriptum συμε).

Idem Wunderus alios etiam versus additos esse refert, sed ita scriptos ut singula verba legi non possint.

JOSEPHI GENESII

HISTORIA

DE REBUS CONSTANTINOPOLITANIS.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ Α[1].

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΞ ΑΜΑΛΗΚ ΛΕΟΝΤΟΣ.

REGUM LIBER I

DE LEONE AMALEKITA.

1-2 Historiam, jussu quam, Cæsar magne, tuopte
Perfeci curis atque labore gravi,
Hanc tibi dono fero, notum sit ut omnibus, ista
Nutu scripta tuo, te cupiente legi.

Rerum olim gestarum memoria maximam revera utilitatem afferens ad scribendum excitat illos qui ea attingunt. Quare et ego nunc scribendi in me studio de his diversimode suscepto, cum ex hominibus qui tunc vixerunt quodammodo gnaris, tum ex vagante fama edoctus, ad hoc certamen descendi, partim si possem ad aliquid utilis a posteris cognosci, partim ut mihi ipsi hunc fructum caperem, utpote hæc etiam 4 administrare jussus a Constantino imperatore, cum omnis elegantiæ studioso natura et instituto, tum imperatorum quotquot unquam fuere doctissimo, filio Leonis illius sapientissimi semper memorandi imperatoris, ut ea quæ nondum essent tradita libro historico inde ab insanientis in impietate Leonis imperio, illius Amalekitæ, et deinceps perscriberem.

Anno secundo imperii Michaelis generi Nicephori, a mundo autem condito sexies millesimo trecentesimo vicesimo secundo, indictione septima, post illatam cladem Romanis a Crumno supremo duce Bulgarorum, Leone tunc præfecto Orientalibus, qui in conflictu belli non adfuerat, sed pravo consilio recesserat cum sua legione, occasionem observans invadendi imperii, fugere imperator Michael inde compellitur cum reliquo adhuc sibi populo.

A Τὴν ἐξ ἱστορίας τελέσας βίβλον ὡς ἐκέλευσας,
Αὐτοκράτορ, μελέταις καὶ καμάτοις μεγάλοις,
Ἐν σοὶ δῶρον ἔθηκα, ὅπως ἐγνωσμένον εἴη
Ἐκ φιλοδεσποτίας [2] συντεθὲν ἔκ τε πόθου.

Ἡ τῶν πάλαι πεπονημένων διάληψις [3] μεγίστην ὄντως ὠφέλειαν παριστῶσα τοὺς ἐπειλημμένους [4] αὐτῆς πρὸς γραφὴν αὐτῶν διανίστησιν. Ὅθεν κἀγὼ νῦν τὴν περὶ τούτων γραφικὴν σπουδὴν πολυτρόπως ἀνῃρημένος, ἔκ τε τῶν τότε βεβιωκότων καὶ ἀμωσγέπως [5] εἰδότων ἔκ τε φήμης δῆθεν δραμούσης ἠκουτισμένος, εἰς τάνδε τὸν ἀγῶνα παρώρμημαι [6], τὸ μὲν εἴ πως πρός τι λυσιτελὴς [7] τοῖς μετέπειτα διοφθείην, τὸ δὲ καὶ ἐμαυτῷ [8] τοῦτο καρπώσοιμι, ἅτε ταῦτά γε καὶ διαιτῆσαι προστεταγμένος πρὸς Κωνσταντίνου τοῦ αὐτοκράτορος, ἄλλως τε φιλοκάλου τὴν φύσιν B καὶ τὴν προαίρεσιν, καὶ τῶν πώποτε βασιλέων λογιωτάτου, υἱοῦ Λέοντος τοῦ πανσόφου ἀειμνήστου ἄνακτος, ὡς ἂν τὰ μὴ παραδεδομένα βίβλῳ τῇ ἱστορούσῃ ἀπὸ τῆς κατὰ δυσσέβειαν φρενοβλαβοῦς Λέοντος βασιλείας τοῦ ἐξ Ἀμαλὴκ καὶ καθεξῆς ἀναγράψωμαι [9].

Ἐν ἔτει β' βασιλείας Μιχαὴλ γαμβροῦ Νικηφόρου τοῦ βασιλέως, κοσμικῆς δὲ κτίσεως ,ϛτκβ', ἰνδικτιῶνι ζ', ἐπὶ συμβάσης [10] ἥττης Ῥωμαίοις παρὰ Κρούμμου τοῦ ἀρχηγοῦ Βουλγάρων (1), Λέοντός γε [11] τηνικαῦτα στρατηγοῦντος τῶν Ἀνατολικῶν, μὴ τῇ συμπλοκῇ τοῦ πολέμου περιτυχόντος (2), ἀλλὰ σκαιοβούλως ὑποχωρήσαντος σὺν τῷ ὑπ' αὐτὸν τάγματι, καιροφυλακοῦντος [12] τὴν τῆς βασιλείας ἐπίθεσιν, φυγὰς ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐντεῦθεν καθίσταται σὺν C τῷ περιλειφθέντι αὐτῷ λαῷ.

VARIÆ LECTIONES.

[1] *Inscr.* Βασιλειῶν α' om. L. [2] φιλοδεσποτείας L. [3] προοίμιον margo L. [4] ἐπιλειμμένους L. [5] ἀμοσγέπως L. [6] παρόρμημαι L. [7] λυσιτελὲς L. [8] ἐμαυτὸ L. [9] ἀναγράψομαι L. [10] ἐπισυμβάσῃ L. [11] τε L. [12] καιροφυλακοῦντος L, καιροφυλακτοῦντος V.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(1) De hoc bello Noster infra p. 12.

(2) Cedrenus etiam, p. 483 edit. Paris. et Zonaras, p. 127 edit. Paris. culpa Leonis victos fuisse Romanos tradunt.

A Ὡς δέ τινες ἔφησαν (3), ὅτι μόνος ὁ Λέων καθ' ἕν τι μέρος προσβαλὼν Βουλγάροις γενναίως κατηγωνίζετο, ὡς ἐνθένδε μεγίστην ἀποίσασθαι εὔκλειαν· ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν πρὸς ὑποστροφὴν τρίβον ἐστήριξεν, τῶν ὑπηκόων πλεῖστα καταιτιώμενος, ὡς μὴ πεφροντικότων τῶν ἐγγράφων ὅρκων αὐτῶν, ἀλλὰ προσχωρούντων εἰς διαστάσεις, ἐξ ὧνπερ ἧτται συμβαίνουσιν, προστάξας τῷ Λέοντι μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος ἔξω προσεδρεύειν τῆς πόλεως διὰ τὴν μερικὴν αὐτοῦ πρὸς Βουλγάρους καθυπερτέρησιν, εἰς τὸ μὴ τούτους ὀλιγανδρίας καὶ φυγαδείας Ῥωμαϊκῆς τοσοῦτον λοιπὸν ὑφορᾶσθαι [13]. Ἀφ' ὧν ὁ στρατιωτικὸς σύλλογος κατελοιδόρει τοῦ βασιλέως ἀφέλειαν, καὶ ἔκλυτον τοῦτον ἐπεψηφίζετο, καὶ τὸν στρατηγὸν Λέοντα συμφώνως εἰς βασιλείαν προέκρινεν. B Τοῦ δὲ ἀχλυώδει ἀγωνίᾳ καὶ πολλῇ συμπεσόντος πρὸς λόγον τῆς ἀναῤῥήσεως (4), καθώς ποτε κατὰ γέφυραν Γαΐου τοῦ Καίσαρος, Μιχαὴλ ὁ ἐξ Ἀμορίου ἀναιρήσειν τοῦτον διεμαρτύρατο, εἰ μὴ ταύτῃ κατάθοιτο. Καὶ τὴν μὲν κατάθεσιν αὐτοῦ μόνον ἀπῄτει, τὴν δὲ μέχρι τῆς πόλεως καὶ αὐτῶν τῶν βασιλείων [14] εἴσοδον ποιῆσαι ῥᾳδίαν ὑπέσχετο, ἥτις εἰς ἔργον παρ' αὐτοῦ τοῦ στρατεύματος τετελείωτο.

Ut vero nonnulli aiunt : Solus Leo una quadam parte aggressus Bulgaros strenue depugnaverat, ut hinc maximam reportaret gloriam : imperator autem ad revertendum iter ingressus est, subditos plurimum culpans, quasi non curassent scriptum jusjurandum, sed abirent in dissidia ex quibus clades exsistunt, jusso Leone cum suo exercitu extra urbem excubare, quia ipse pro parte sua Bulgaris superior 5 fuisset, ne isti jam de Romanis paucitatis et fugacitatis opinionem nimiam conciperent. Unde factum ut militaris multitudo accusaret imperatoris simplicitatem, ac nimis remissum eum judicaret, ducemque Leonem una voce ad imperium eligeret. Illo autem profunda sollicitudine sese contrahente ad famam electionis, ut olim in ponte Julius Cæsar, Michael Amoriensis occisurum affirmavit nisi in eam consentiat, ac solummodo consensum ejus expetebat, introitum vero in urbem et in ipsam regiam facilem se facturum promisit; quod et re ipsa præstitum ab ipso et exercitu.

Πρὸ [15] δέ γε τούτων, γενομένῳ τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ πλησίον τῆς πόλεως (5), συναντᾷ τούτῳ ἀνήρ τις τῶν ἐπισήμων, τὴν τῶν τειχῶν κηδεμονίαν πεπιστευμένος, τῶν Ἐξαβουλίων ἐκ γένους, ἀφοσιῶν τὰ ἔθιμα βασιλεῖ, καὶ τῇ δυστυχίᾳ συναλγυνόμενος ἐπυνθάνετό γε (6)· « Τίς ἂν εἴη, ὦ δέσποτα, τῶν C στρατηγούντων ἐαθεὶς ἐν τῷ ἐπιλοίπῳ στρατῷ; » Ὁ δέ φησι· « Λέων ὁ τοῦ α' θέματος ἐξηγούμενος (7), ἀνὴρ ἀγχίνους καὶ εὐθύτητος ἐξεχόμενος. » Ὁ δὲ ἀντέφη ἀλυσιτελὲς εἶναι εἰ μόνος τοῦ τοιούτου καθηγοῖτο, « δίχα τινὸς τῶν σῶν οἰκείων ὑπηρετῶν. » Τοῦ δὲ βασιλέως οὐδὲν τῶν ἐναντίων ὑφορωμένου [16], ἀπολογισμοί τινες παρ' αὐτοῦ τῷ Ἐξαβουλίῳ προὐτίθεντο [17], ὡς μὴ τυραννήσειν ποτὲ βουληθησομένου τοῦ Λέοντος. Ἄπῄει τοιγαροῦν ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς τὰ βασίλεια οὐ μετὰ πολὺ (8), καὶ ἡ τοῦ τυράννου Λέοντος ἀνάῤῥησις διηγγέλλετο. Πρὸς τοῦτο τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ δυσχεραίνοντος, παρῄνουν τινὲς αὐτῷ πᾶσι τρόποις τῷ τυράννῳ στεῤῥῶς ἀντιτάξασθαι· ὁ δὲ γαλήνιος ὢν τῇ γνώμῃ καὶ οὐχ αἱμοχαρὴς τὴν προαίρεσιν, ἀπεῖργε πάντας D μιαιφονίας, τῷ τοῦ Θεοῦ προστάγματι εὐγνωμόνως ἐπικλινόμενος, καὶ τοσοῦτον ὥστε καί τινα τῆς κατοικιδίου θεραπείας αὐτοῦ (9), τὸν Ἐξάρχοντα, στεῖ-

Sed priusquam hæc perficerentur, cum jam imperator Michael accessisset ad urbem, occurrit ei vir quidam ex nobilibus, mœnium curam sibi concreditam habens, e familia Exabuliorum, consuetis officiis erga imperatorem defungens ac super calamitate condolens, quærebatque, « Qui ex ducibus esset relictus in exercitu. » Tum ille, « Leo, inquit, primo themati præfectus, vir industrius et justitiæ addictus. » At is negavit esse consultum ut is solus ei rei præsit, « absque aliquo imperatoris intimo ministro. » Cæterum imperator nihil adversi suspicans etiam rationes quasdam proponebat, quasi nunquam tyrannidem esset affectaturus 6 Leo. Abibat igitur imperator in regiam, nec multo post Leo imperator declaratus nuntiabatur. Eam rem ægre ferente Michaele imperatore, suadebant ei quidam ut omnibus modis tyranno firmiter sese opponeret. At ille cum esset placidi animi nec sanguine gauderet, arcebat omnes cæde, Dei mandato æqua mente acquiescens; adeo ut etiam quemdam ex domestico ministerio, Exarchontem, mitteret ad Leonem cum insignibus imperatoris, hortareturque senatum obviam ei ire, ne ulla sanguinis christiani gutta effunderetur sui causa.

VARIÆ LECTIONES.

[13] ὑφωρᾶσθαι L. [14] βασιλειῶν L. [15] πρὸς L. [16] ὑφωρομένου L. [17] προὐτίθετο L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(3) De hac discrepantia hujus historiæ et Chron. post Theoph. sive Continuatores, p. 10, edit. Paris.

(4) Mera simulatio fuit. Zonaras, p. 128, edit. Paris.

(5) Cedrenus, p. 484, edit. Paris. Continuator. edit. Paris.

(6) Potius τε pro γε.

(7) Apparet primum thema fuisse τὸ Ἀνατολικόν, *Orientale*, nam p. 4 dicebatur Orientalibus præfectus.

(8) Præ se fert et τοῦ μετ' οὐ πολὺ, ut quidem Bosius descripsit, quamvis non satis apparente τοῦ, nec adeo locum habente hic; et οὐ μετ' οὐ πολύ, ut alius in margine Bosiani. Nec hoc rectum. Ex priori legi posset, βασίλεια αὐτοῦ μετ' οὐ πολύ. Nos posterius retinemus levissima facta mutatione.

(9) Mallem αὐτόν, et præmisso commate.

Quare uxor ejus Procopia invidiæ stimulis agitata A fertur dixisse : « Indignum sane si tyranni uxor induat modolium, » Barcam eam nominans. At ille prudenti sermone eam refutans dixit : « Bonum est Domini voluntatem sequi ea quæ fiunt. »

λαι πρὸς Λέοντα μετὰ καὶ (10) βασιλικῶν συμβόλων, προτρέψαι τε καὶ τὴν σύγκλητον ἀπιέναι πρὸς τὴν τούτου ἀπάντησιν, ὡς μή τινα ῥανίδα Χριστιανικοῦ αἵματος ἐκχεθῆναι αὐτοῦ ἕνεκα. Ἐφ' ὅτῳ τὴν ἑαυτοῦ (11) γαμετὴν Προκοπίαν ζηλοτυπήσασαν τοιοῦτον εἰπεῖν· « Δεινόν γε δεινὸν, ἐὰν ἡ τοῦ τυράννου σύζυγος Λέοντος περιβάλοι τὸν μοδίολον, » Βάρκαν αὐτὴν ὀνομάσασα (12). Ὁ δὲ ταύτην φρονίμοις λόγοις ἀποκρουσάμενος εἴρηκεν· « Καλὸν τῇ τοῦ Κυρίου δοκήσει συνέπεσθαι τὰ γινόμενα. »

Porro cum jam tyrannus pervenisset per Auream portam ad Præcursoris ædem quam Studius exstruxit, multi ex senatu ac propemodum omnes accesserunt ad eum, atque stipantes una cum populo comitante in regiam deduxerunt. Jamque ingressus ante æratas consistens fores in loco rotundo et porphyretico marmore contecto, gratias B acturus Christi Dei nostri illic imagini, sive revera sive specie tenus, exuit vestem **7** qua amictus erat gemini coloris rosei aquila insignem (quam colobium vernacula voce appellant), solutam cingulo secundum morem jam olim a ducibus observatum, atque Michael suorum equisonum primario palam tradit. Illo autem eam confestim induente, id pro omine adipiscendi post Leonem imperii reputatum est ab intelligentibus. Præterea in loco quodam circa palatium, cui nomen Scyla, Michael Leonis vestis oram pede premens turpavit : incertum ex protervitate id fecerit, an providentia divina futurum præmonstrante. Quod cum sensisset Leo, rebellionem ab eo in se orituram conjecit.

Τοῦ δὲ τυράννου (13) καταλαβόντος διὰ τῆς Χρυσῆς πύλης τὸν τοῦ Προδρόμου ναὸν ὃν ἐδείματο [18] Στούδιος, πολλοὶ τῆς γερουσίας ἢ καὶ σχεδὸν ἅπαντες προσῄεσαν [19] αὐτῷ, ὃν καὶ δορυφοροῦντες μετὰ τοῦ συνεπομένου ὄχλου τοῖς βασιλείοις ἀπήγαγον. Καὶ δὴ εἰσιὼν καὶ πρὸ τῶν χαλκηλάτων ἐπιστὰς πυλῶν (14), ἐπὶ τῷ [20] κατ' ἐπιφάνειαν κυκλικῷ τε καὶ περιπορφύρῳ μαρμάρῳ (15), εὐχὴν χαριστήριον ἀποδώσων τῷ ἐκεῖσε Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ εἰκονίσματι, εἴτε ἀληθείᾳ εἴτε προσχήματι, ἐκδιδύσκεται τὴν ἐσθῆτα ἣν ἐπεβέβλητο ἐν δυσὶ [21] ῥοδοειδέσι χροιαῖς ἀετίζουσαν (16), ἣν κολόβιον τῇ ἐγχωρίῳ ῥήσει προσονομάζουσιν, καὶ ταύτην ἀνειμένην ζωστῆρος κατὰ τὸ ἔκπαλαι τηρηθὲν ἔθος τοῖς στρατηλάταις καὶ Μιχαὴλ τῶν αὐτοῦ ἱπποκόμων πρωτάρχῳ περιφανῶς ἐπιδίδωσιν. Τοῦ δὲ ταύτην ἐξαυτῆς ἀναβαλλομένου εἰς οἰωνὸν μετὰ Λέοντα βασιλικῆς ἐπιβάσεως τοῖς εἰδόσι λελόγιστο. Περὶ δέ τινα τοῦ παλατίου χῶρον οὗ ἐπώνυμον τὰ Σκῦλα [22], ὁ Μιχαὴλ τῆς ἐσθῆτος τοῦ Λέοντος τὸ ἄκρον ἐπιβάσει καθύβρισεν (17), εἴτε ἐκ προπετείας τοῦτο καταπραξάμενος, εἴτε τῆς ἄνω Προνοίας τὸ μέλλον προχαραττούσης. Ἐν συναισθήσει δὲ τούτου Λέων γενόμενος νεωτερισμόν τινα (18) παρ' αὐτοῦ ἔσεσθαι ἑαυτὸν [23] οἰωνίσατο.

Jamque regiam ingresso Leone, mox crinibus C detonsis Michael imperator et ejus uxor una cum liberis, supplices miserabiles in oratorio sanctissimæ Deiparæ, quod Pharos dicitur, apparebant, clementiam quamdam sibi expetentes : atque ille precibus flexus vitam eis concedendam judicavit, mittitque Michaelem in quoddam monasterium, ut ibi solitariam vitam omnem reliquam exigat. Cui quotannis auri largitionem die quodam certo præ-

Καὶ δὴ τοῖς εἴσω τῶν βασιλείων χωρήσαντος Λέοντος, εὐθέως τὰς τρίχας κειράμενοι Μιχαὴλ τε ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ τούτου γε σύνευνος σὺν παισὶν, ἱκέται ἐλεεινοὶ τῷ (19) εὐκτηρίῳ οἴκῳ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ὃς Φάρος κατονομάζεται δείκνυνται (20), εὐμενείας [24] τινὸς ἀξιοῦντες τυχεῖν. Ὁ δὲ τῇ δυσωπήσει ἐπιπειθὴς γεγονὼς ἄνεσιν ζωῆς αὐτοῖς ἐδικαίωσεν, πέμπει τε τὸν Μιχαὴλ ἔν τινι φροντιστηρίῳ διατελεῖν τῷ μονήρει βίῳ συμφρασσό

VARIÆ LECTIONES.

[18] ἐδήματο L. [19] προσίεσαν L. [20] τῷ] τὸ D. [21] ἐν δυσὶ] imo ἔνδυσιν. [22] σκύλλα L. [23] aut εἰς ἑαυτὸν legendum est, aut ἑαυτῷ. Αὐτῷ Symeon logoth. p. 402 C. [24] εἰμενίας L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(10) Loco καὶ magis quadraret articulus τῶν. Ea fuere ἁλουργὶς, κοκκοβαφῆ πέδιλα et διάδημα. Cedren. p. 485, edit. Paris. de eadem re.

(11) Solœcismus, nisi pro ἑαυτοῦ legas αὐτοῦ. In Græco deest λέγεται, quod habetur in Continuat. p. 12, ubi de eadem re.

(12) Cedrenus cæterique.

(13) Cedrenus, p. 485, edit. Paris.

(14) Continuat. p. 12, edit. Paris.

(15) Deest substantivum [μαρμάρῳ. Habet codex]. Apud Symeonem Logothetam, qui solet Nostrum quandoque exscribere, est μαρμάρῳ, p. 402, edit. Paris., ἐν τῷ κατ' ἐπιφάνειαν κυκλικῷ καὶ πορφύρῳ μαρμάρῳ.

(16) Vestis hæc ἀετός, *aquila* vocabatur. Græcum ἀετίζουσαν obscure dicitur et vix potest exprimi D nisi dicas *aquilissantem*. Subsidio hic venit Continuat. p. 12. edit. Paris. ubi de eadem re ἀετὸν τοῦτο καλοῦσι. Symeon Log. pro ἀετίζουσαν habet ἐκλάμπουσαν, p. 402, edit. Paris. Ἐκδιδύσκεται τὴν ἐσθῆτα ἣν ἐπεβέβλητο ῥοδοειδέσι χρόαις ἐκλάμπουσαν. Nempe sine ἐν δυσὶν etiam, quod in Nostro est, nec satis apparet quorsum.

(17) Cedren. p. 285 edit. Paris; Zonaras 118 edit. Paris.

(18) F. excidit εἰς. Sym. Log. p. 402 edit. Paris. de eadem re, νεωτερισμόν τινα παρ' αὐτοῦ (male ibi) παραυτά; hoc alias dicatur) ἔσεσθαι αὐτῷ.

(19) F. excidit ἐν.

(20) Continuat. p. 13, et Cedren. p. 485 edit. Paris. — *Δείκνυνται* Ἴσ. δύνονται. Reinesius. Non inepte quidem, sed præter necessitatem.

μενον[25] (21), ᾧ κατ' ἔτος χρυσοῦ δωρεὰν κατά τινα προθεσμίαν ἐδαψιλεύετο· τὴν δὲ γαμετὴν καὶ τὰ τέκνα τούτου διέστησεν, ἐξ ὧν τὸν Ἰγνάτιον εὐνουχίᾳ κατέκρινεν (22).

Ὡς δὲ τῶν βασιλείας ἡνιῶν ὁ Λέων ἐδράξατο (23), τὰ μεμυημένα Βαρδανίῳ τῷ πατρικίῳ, ᾧ Τοῦρκος ἐπίκλησις, περὶ αὐτοῦ εἰς φῶς διανέκυπτεν (24).

Οὗτος γοῦν ὁ Βαρδάνιος, ὅτε τοῦ τῆς Ἀνατολῆς ἐξηγεῖτο θέματος, βασιλειῶν (25) ἄγαν διὰ φροντίδος ἐν ἑαυτῷ εἶχεν ἐπίθεσιν ὥστε τῆς βασιλείας ἐπιλαμβάνεσθαι· ὅθεν ταύτην μοναχῷ τῶν ἐπειλημμένων[26] προγνώσεως περιεσκεμμένως προσανετίθει, τὴν διατριβὴν ποιουμένῳ πρός τινα χῶρον τοῦ Φιλομηλίου, συνίστορα τοῦ τοιούτου βουλεύματος κεκτημένος τὸν Λέοντα (26), ἄνδρα πολλοῖς ἐμπρέψαντα γενναιότητος προτερήμασιν, ἀνδρικὸν τὴν ὄψιν καὶ βλοσυρωπὸν[27] τὸ κατάστημα, μεσήλικα καὶ εὐάμιλλον[28] (27), ἐκτραφέντα τε τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐπί τινι τόπῳ Πίδρα προσονομαζομένῳ (28), σὺν αὐτῷ δὲ καὶ Μιχαὴλ τὸν ἐξ Ἀμορίου τυγχάνοντα, ᾧ τὸ τῆς γλώττης παράσημον ἐγεγένητο (29), μεθ' ὧν καὶ Θωμᾶν τὸν ἀπὸ λίμνης Γαζουροῦ, καὶ αὐτὸν ἐξ Ἀρμενίων τὸ γένος κατάγοντα, ἀλλὰ μὴν καὶ ἀνδρεῖον καὶ πολυπραγμονέστατον. Τοῦ οὖν Βαρδανίου προσιόντος γε τῷ μονάζοντι, πάντα πρὸς αὐτοῦ (30) τὰ τῆς διανοίας ἀνακαλύπτεσθαι βουλήματα λέγεται (31), καὶ τοσοῦτον ὥστε προαγγελθῆναι αὐτῷ καὶ τὴν περιουσίας ἀφαίρεσιν καὶ τὴν ὀφθαλμῶν πήρωσιν. Τούτου δὲ (32) ἐπὶ τοῖς προρηθεῖσιν[29] ὡς οὐ θυμήρεσιν ἐπασχάλλοντος[30], ὅμως τὰ συνήθη τῆς εὐχῆς ἀπολειψαμένου[31], τὰ τῆς ὑποχωρήσεως αὐτῷ παρευτρέπιστο. Προσκομισαμένων[32] (33) δὲ τῶν ἐξυπηρετουμένων ἵππους αὐτῷ, τούτους ὁ μοναχὸς ἀπιδὼν μετὰ πλείστης ἐπείξεως ὑπονοστεῖν παραινεῖ τὸν Βαρδάνιον (34). Τῷ δὲ μετὰ περιχαρίας ἀνακάμψαντι, ὡς προσδοκῶντι τῶν καταθυμίων αὐτῷ τι οἰωνισθῆναι, τοὐναντίον αὐτοῦ τῶν ἐλπίδων πάλιν φησὶν ὁ θεοπρόπος ἀνήρ· « Μηδέν σοι περὶ τοῦ σκαιωρήματος, ὃ τῇ σῇ διανοίᾳ καλῶς (35) μὴ ἐν-

stabat. Uxorem autem ejus et liberos separavit, ex quibus Ignatium castrandum condemnavit.

8 Ut vero imperii habenas tenuit, prædicta Bardanio patricio, cui Turcus cognomen, jam in lucem emergebant.

Iste namque Bardanius, cum adhuc Orientis themati præfectus esset, valde cupiens fieri imperator, invasionem meditabatur, ut imperium capesseret. Unde hanc rem monacho cuidam habenti præscientiam futurorum aperiebat, habitanti in quodam loco Philomelii; conscium hujuscemodi consilii habens Leonem istum, virum jam tum multis conspicuum fortitudinis prærogativis, virili trucique aspectu atque habitu, mediæ ætatis, fortem educatumque in ejusdem thematis Orientalis quodam loco Pidra dicto, cumque eo et Michaelem Ameriensem, cui linguæ illud vitium inerat, simulque cum his Thomam a palude Gazura oriundum, et ipsum genus suum deducentem ex Armeniis, sed itidem virum strenuum et valde agilem. Bardanio itaque accedente ad monachum, omnes ab isto animi cogitationes, omnia consilia deprehensa et detecta fuisse aiunt, adeo ut ab eo prædicta illi fuerit etiam opum privatio et oculorum excæcatio. Super his ut minime jucundis indignabundo, cum nihilominus consuetas preces fudisset, abitus paratur. Adducentibus autem ministris 9 ei equos, illos conspicatus, summa cum festinatione redire jubet Bardanium. Atque huic cum magna lætitia revertenti, ut qui opinabatur ex animi sententia evenisse aliquod augurium, præter spem ejus dicit vir divinus : « Ne sit tibi istud propositum, quod animum tuum non bene incessit, curæ. Nam tuorum, ut jam dixi, oculorum et omnium bonorum subibis privationem : istorum autem virorum, qui equos ad tuum ministerium adduxerunt, primus quidem et secundus diadema gestabunt, tertius

VARIÆ LECTIONES.

[25] συμφορασάμενον L. [26] ἐπιλημμένων L. [27] βλοσσυρωπὸν L. [28] εὐάμιλον L, εὐόμιλον V. [29] προρεθείσιν L, προῤῥηθεῖσιν V. [30] ἐπασχάλοντος L. [31] ἀπολη̣ψαμένου L, ἀποληψομένου V. [32] προκομισαμένων L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(21) Ἴσ. συμπερασόμενον. REINESIUS. Posset tolerari, si sensisset Reinesius συμπερασόμενον· sed propius abest συμφυρασόμενον, *ut una ibi versaretur.*

(22) In Cont. p. 13 edit. Paris. Eustratius filius Michaelis dicitur castratus fuisse. Alius autem Nicetas, postea Ignatius in monachatu vocatus, forte quia præfuisset olim Icanatis. Cedren. autem, p. 485 edit. Paris. et Zonaras, p. 128 edit. Paris. Theophylactum vocant illum qui fuit castratus

(23) Continuat. init. p. 5. Zonoras p. 128 edit. Paris.

(24) Ita ms. Cum Bosius perperam descripsisset διανέκλυπτεν, Reinesius annotat γρ. διανέκυπτεν, *promicuere, in lucem, in apertum emersere.* Melius fortassis ἐξανέκυπτεν. Hæc ille. Sed ita quidlibet ex quolibet facias, inhærendum vestigiis litterarum, et, si quid mutandum, leg. δὴ ἀνέκυπτεν i. e. ἤδη ἀνέκυπτεν, *jam emergebant.*

(25) Participum, ut σπουδαρχειῶν.

(26) Ita loquitur, quasi nunc primum faciens mentionem Leonis. Itaque addidi *istum* et *jam tum.*

(27) Scriptum εὐάμιλον, quod nihil est. Illud [εὐόμιλον] est e Reinesii conjectura, sine dubio verum. Nam ita de Leone et Continuat. p. 5, de eodem, ἀστεῖον ἐν ταῖς ὁμιλίαις δοκοῦντα.

(28) Continuat. init.

(29) Scil. τραυλὸς ἦν. REINESIUS.

(30) Ita scriptum, non αὐτόν.

(31) Zon. p. 128.

(32) Cont. p. 5.

(33) *Consuetis tantum pro se precibus impetratis.* Continuat. p. 5, καὶ πρὸς Θεὸν εὐχὰς ἱκετηρίους. Petierat ut monachi precibus liceat ei consequi imperium. Sed is tantum consuetas promisit.

(34) Zon. in Leone REINESIUS.

(35) Ita scriptum, cum oportuisset μὴ καλῶς aut potius οὐ καλῶς.

autem tantum acclamationem consecutus mox interibit. » Igitur Bardanius ad hæc cum graviter ingemuisset, suam animi cogitationem Leoni atque Michaeli, necnon Thomæ, suis ministris, cum quadam contumeliosa in monachum invectione aperiebat, dicens hujuscemodi quædam : « Tu quidem, Leo, imperio potitus Thomas autem acclamatus, a Michaele interficiemini, qui ipse servabitur in imperio plane incolumis. »

A ἔσκηψε, πεφροντισμένον ἔστω. Τῶν γὰρ σῶν, ὡς ἔφθην εἰπών σοι, ὀμμάτων καὶ τῆς ὑπάρξεως ὑποστήσῃ τὴν ἀλλοτρίωσιν (36)· οἱ δὲ τοὺς ἵππους σοι πρὸς ὑπηρεσίαν ἐπικομίσαντες ἄνδρες, τούτων ὁ πρῶτος καὶ ὁ μετ' αὐτὸν διαδηματοφορήσει, καὶ ὁ τρίτος ἐπιτυχὼν ἀναῤῥήσεως ταχέως θανάτῳ καταστραφήσεται. » Ὁ οὖν Βαρδάνιος πρὸς ταῦτα χαλεπῶς ἀνοιμώξας τὰ τοῦ λογισμοῦ αὐτοῦ τῷ τε Λέοντι καὶ Μιχαὴλ καὶ Θωμᾷ, τοῖς ὑπὸ χεῖρα τούτῳ, μετὰ καί τινος ἐπὶ τοῦ μοναχοῦ ὑβριστικῆς προσοχθήσεως παρεδήλου (37), φάσκων τοιάδε (38)· « Σὺ μὲν, ὦ Λέων, βασιλεύσας καὶ Θωμᾶ ἀναῤῥηθεὶς παρὰ Μιχαὴλ φονευθήσεσθε, αὐτοῦ τε διαφυλαχθησομένου ἐν τῇ βασιλείᾳ πάντως ἀπήμονος. »

Hinc Bardanius animo male affectus in demandatum sibi thema reversus cum suo exercitu et quibusdam aliis ejus arrogantiæ sociis contra imperantem tunc Nicephorum vano consilio in Bithynia castra ponit. Quo audito Nicephorus collecto exercitu minime contemnendo, hunc contra illum mittit. Hic expeditione illa territus submittit se imperatori, expetens certificationem veniæ : quam facile adipiscitur, per crucis signum **10** securitatem consecutus, obedientiamque præstat, condemnans se ipsum ob facinus, ut in Proten insulam relegaretur, in prædiolum ab ipsomet studiose excultum. Neque ita multo tempore elapso, quidam ex Lycaonia, sive proprio ausu, sive imperatorio consensu et placito, sive quod eidem imperatori Nicephoro placere cuperent, Bardanium subito invadunt eique oculos eruunt, atque ad ecclesiam confugiunt petentes veniam.

Ἐντεῦθεν Βαρδάνιος κατὰ ψυχὴν χαλεπήνας καὶ εἰς τὸ ἐγκεχειρισμένον αὐτῷ θέμα ἐπανιὼν σὺν τοῖς B ὑπ' αὐτῷ στρατοπέδοις καί τισιν ἄλλοις ὁμόφροσι τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ κατὰ τοῦ τηνικαῦτα Νικηφόρου βασιλέως ματαιοφρόνως ἐν Βιθυνίᾳ στρατοπεδεύεται. Περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς διακηκοὼς καὶ συνθεὶς στρατιὰν [33] ἀξιόλογον αὐτῷ ἐπαφίησιν. Ὁ δὲ τῇ ἐκστρατείᾳ καταπλαγεὶς, ὑποκλινὴς τῷ βασιλεῖ γίνεται ἐξαιτῶν ἐγγύην ἀφέσεως, καὶ δὴ ταύτης ἀξιοῦται ῥᾳδίως τῷ σταυρικῷ (39) συμβόλῳ τὸ ἀσφαλὲς ἐνεγκάμενος, καὶ πειθαρχεῖ ἑαυτὸν κατακρίνων τῷ δράματι παραπεμφθῆναι ἐν νήσῳ τῇ (40) Πρώτῃ εἰς τὸν παρ' αὐτοῦ ἐκεῖσε φιλοπονηθέντα ἀγρόν. Οὔπω δὲ πολλοῦ χρόνου διεληλυθότος, τῶν ἐκ Λυκαονίας [34] τινὲς (41), εἴτε ἀπαυθαδιαζόμενοι, εἴτε βασιλείῳ συνευδοκήσει (42), εἴτε καὶ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ Νικηφόρῳ ἀρέσαι βουλόμενοι, τῷ Βαρδανίῳ αἰφνιδίως C ἐπιτίθενται καὶ πηροῦσιν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ προσῄεσαν ἀξιοῦντες συγχώρησιν (43).

Tunc autem cum seditio a Bardanio conflaretur, Leo ille ex Armeniis atque Assyriis ad imperatorem deficiebat, deinde et Michael Amoriensis : illique fœderatorum præfectura, huic comitis curiæ dignitas defertur. Thomas vero etiam in periculis suo domino fidem præstitit. Interjecto dein aliquo tempore, Leo, cum esset Orientalium dux secundi ordinis, contra Ismaelitas strenue rem gerit, atque ab imperatore Michaele, illo qui post Stauracium imperavit, decoratur patriciorum amplissima dignitate.

Ὁπηνίκα δὲ τὰ τῆς στάσεως παρὰ τοῦ Βαρδανίου ἐπεφυσίωτο (44), Λέων ὁ ἐξ Ἀρμενίων καὶ Ἀσσυρίων τῷ βασιλεῖ προσεῤῥύη, εἶτα καὶ Μιχαὴλ ὁ ἐξ Ἀμορίου (45), ὧν [35] ὁ μὲν τὴν τῶν [36] φοιδεράτων [37], ὁ δὲ τὴν κόμητος κόρτης ἀρχὴν ἐγχειρίζεται· Θωμᾶς δὲ καὶ μέχρι κινδύνων τῷ ἰδίῳ δεσπότῃ ἀφοσιοῖ τὰ τῆς πίστεως. Προϊόντος δὲ τινος χρόνου, Λέων χρηματίσας τῶν Ἀνατολικῶν ὑποστράτηγος κατὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν μεγάλως ἀνδραγαθίζεται (46), καὶ πρὸς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ μετὰ Σταυράκιον τιμᾶται τῷ τῶν πατρικίων μεγαλοπρεπεῖ ἀξιώματι (47).

Iste autem Michael puellam habebat quamdam vernam, per quam spiritus Pythonis per vices

D Οὗτος δὲ Μιχαὴλ παιδίσκην ἐκέκτητο κατοικίδιον [38], καθ' ἣν Πύθωνος πνεῦμα ἐπί τινας περιτρο-

VARIÆ LECTIONES.

[33] στρατείαν L. [34] λυκαωνίας L. [35] ὧν] ὢν L. [36] τὴν τῶν B, τῆς τῶν L. [37] φοιβεράτων L. [38] κατοικείδιον L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(36) Zon. p. 128.
(37) Cont. p. 5, in f.
(38) Cont. p. 6.
(39) Cont. p. 6, dicitur fuisse χρυσοῦν σταυρίδιον.
(40) Ms. τῇ ά. Hæc Prote insula est Proconnesus.
(41) Cont. p. 7.
(42) Potest etiam σὺν εὐδοκήσει.
(43) Cont. p. 7, τῷ τοῦ Θεοῦ προσφεύγουσι θείῳ καὶ μεγάλῳ ναῷ.
(44) Cont, p. 6.
(45) Videtur excidisse καὶ ante ὁ μέν. — [τῆς] Ita scriptum. Requiritur τήν, ut in Cont. — Φοιδεράτων, ad quod Reinesius : φοιδεράτων, fœderatorum. Error ex pronuntiatione fere simili τοῦ β et δ ortus.
(46) Cont. p. 7.
(47) Zon. in Leone Arm. REINESIUS.

πάς διενήργητο (48). Ἥτις ὀξέως ἐν χωρίῳ[39] λιθίνῳ, δ (49) Βουκολέων προσαγορεύεται, προσχωροῦσα διαπρυσίως φωνὴν ἐκεκράγει πρὸς βασιλέα· « Κάτελθε, κάτελθε, ὑποχώρει τῶν ἀλλοτρίων. » Τοῦ γοῦν τοιούτου προσφωνήματος πολλάκις ἐκλαληθέντος ὁ βασιλεὺς εἰκότως καταπλαγεὶς καὶ οὐκ ἔλαττον ὑποπτήξας, κοινολογεῖται (50) περὶ τούτου Θεοδότῳ σπαθαροκανδιδάτῳ (51) καὶ οἰκείῳ γνωστῷ, τῷ υἱῷ Μιχαὴλ πατρικίου τοῦ πρὸς γένους Μελισσηνοῦ, οὗ τὸ εὔφημον Κασσιτηρᾶς διηκούετο, ὡς εἴπερ ἐγκάτοχον γένηται τὸ κοράσιον (52), ἔν τινι κατασχεῖν πάντως οἰκίᾳ καὶ διερευνᾶσθαι καὶ (53) φράζειν τίνος αὕτη ὑπάρχει ἡ οἰκία καὶ τούτου ὁποῖον τὸ γνώριμον (54). Τῆς δὲ ἀνακαλυψάσης τὴν ἐπιζητουμένην κλῆσιν καὶ χαρακτῆρα, προτρέψασθαί γε[40] (55) αὐτῷ εὐκαίρως κατὰ τὴν ἀκρόπολιν ἀφῖχθαι[41], καθ' ἣν συγκυρῆσαι δύο ἄνδρας (56), ἐξ ὧν ἡμιόνου ὁ ἐπιβάτης τῷ βασιλικῷ θρόνῳ ὀχηματίσειεν. Καὶ τὰ μὲν τῆς ἐξεστηκυίας τοιαῦτα, τὰ δὲ τῆς τοῦ βασιλέως ἀκριβείας (57) κατὰ τὸ εἰκὸς ἐπεξεργαστικώτερα, οἷα περὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐμμεριμνῶντος (58). Ἀκριβολογηθεὶς γὰρ (59) παρ' αὐτοῦ ὁ Θεόδοτος ἀπηνήνατο μὴ ἐγνωκέναι μηδὲν τῶν παρὰ τῆς Πυθωνίας[42] φληναφουμένων· ἀπιὼν δὲ πρὸς τὸν διωρισμένον χῶρον ὡς προδιήγγελτο ἐθεάσατο, καὶ τὸν ἄνδρα (60) προσλαβόμενος ἅμα αὐτῷ ἄπεισιν ἐν τῷ ναῷ Παύλου τοῦ ἀποστόλου, ἐν ᾧπερ ὀρφανῶν τὰ πρὸς ἀποτροφὴν τεταμίευται[43]. Καὶ ἐκεῖσε συνθήκαις ἀλλήλους κατεγγυησάμενοι, θαῤῥεῖ (61) πρὸς τὸν Λέοντα ὁ Θεόδοτος τοιαῦτα ἐρεῖν (62), ὡς « Ἔχ θείας ὁράσεως περὶ σοῦ μοι διέγνωσται μέγιστά τε καὶ ἀποβησόμενα, δι' ὧν τῆς Ῥωμαίων πάντως ἡγεμονίας[44] μεταποιήσειας (63). »

Συμβεβηκότος (64) δὲ πολέμου μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Βουλγάρων, καὶ τοῦ μὲν αὐτῶν ἀρχηγοῦ Κρούμμου φάσκοντος ἀναδίδοσθαι[45] (65) τοὺς προσφυγόντας Βουλγάρων, ὡσαύτως δὲ καὶ Ῥωμαίων, ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς συμβαίνων ἦν, κἂν τοῖς πολλοῖς τῶν μεγιστάνων ἡ τοιαύτη γνῶσις λίαν ἐστασιάζετο· οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ Θεοκτίστῳ μαγίστρῳ (66)· παρ' ὧν ἀσυμφωνίας συντελεσθείσης πρὸς ἐναντιότητα χωροῦσιν ἀμφότεροι. Ἐκστρατεύουσι τοιγαροῦν Ῥωμαῖοί τε καὶ Βούλγαροι κατ' ἀλλήλων, καὶ πολεμικῆς

A operabatur. Quæ statim atque in locum qui Bucoleon dicitur accessisset, clara voce clamabat ad imperatorem : « Descende, **11** descende, cede alienis. » Ejusmodi compellatione sæpius enuntiata imperator merito exterritus nec mediocriter consternatus colloquitur cum Theodoto spathariorum candidato, intimo familiari suo, filio Michaelis patricii, generis Melisseni, cui cognomentum erat Cassiteras, ut ubi furere cœperit puella in aliqua domo omnino detineatur, interrogeturque, ut indicet cujus ea sit domus et quænam illius sit propria nota. Quæ cum detexisset nomen quæsitum et notam propriam, jussit eum tempore opportuno in arcem abire, ubi ei occursuri essent duo viri, ex B quibus is qui mulo insideret imperatorium solium conscensurus esset. Ac de emotæ quidem mentis puella res ita habet : imperatoris autem inquisitio merito fuit curiosior, utpote de imperio solliciti. Interrogatus enim ab eo Theodotus diligenter, negavit se quidquam intelligere eorum quæ Pythonica nugaretur : verum abiit in præfinitum locum, ut præceptum fuerat, et spectavit. Atque homine assumpto, abit una cum eo in templum Pauli apostoli, ubi orphanorum alimenta asservantur. Atque ibi postquam conventis et pactis sese constrinxissent, ausus est Leoni talia dicere : « Ex divina visione de te mihi cognita sunt maxima, quæ etiam eventura sunt ; unde fiet ut Romanorum imperium capessas. »

C **12** Orto autem bello inter Romanos et Bulgaros, atque istorum duce Crummo postulante reddi Bulgarorum transfugas, similiter et Romanorum, in ea imperator consentiebat, etsi a plerisque magnatum illa ejus sententia valde impugnabatur, præcipue a Theoctisto magistro. A quibus rejecta conventione in dissidia abeunt utrique. Educunt itaque exercitus Romani et Bulgari, factoque concursu bellico vincitur prorsus Romanus exercitus, divina providentia, ut videtur, aliter volente res

VARIÆ LECTIONES.

[39] χώρῳ L. [40] γε] τε L. [41] ἀφῆχθαι L. [42] πυθονίας L. [43] τεταμείεται L. [44] ἡγεμονείας L. [45] ἀποδίδοσθαι B.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(48) Hæc aliter atque aliter Cont. p. 14. Zonaras D p. 130 seq., Cedrenus p. 485.

(49) Ita scriptum, non ὅς, nec ὁ. Cedrenus l. c. rationem nominis exponit, quæ inepta videtur. !

(50) *Κοινολ.... διηκούετο*. Cedrenus l. c. eadem fere verba.

(51) Spathariorum candidatus. Ad hunc Theodotum sunt epistolæ aliquot Photii. Reinesius.

(52) Hæc etiam aliter Cont. 14. Zon. p. 131. Cedr. p. 486.

(53) Mallem hoc καὶ [ante φράζειν] abesset. Sic intelligeretur ὡς φράζειν.

(54) Ita scr. mallem γνώρισμα.

(55) Τε melius abesset.— *Ἀφῆχθαι*. Ita scriptum, cum deberet ἀφῖχθαι, aut ἀφικνεῖσθαι.

(56) Loquitur hic inepte.

(57) Potius ἀκριβώσεως.

(58) Cedren. p. 486. Zon. p. 131.

(59) Non apparet, quid hic γὰρ faciat. — Ita et ipse hæc narrat, ut vix intelligi possit. Versione tamen juvi sensum.

(60) Nempe Leonem. Sym. Log. p. 403 : Τὸν Λέοντα προσλαβόμενος ἄπεισιν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Παύλου, etc.

(61) Male apud Logoth. θαῤῥεῖν.

(62) Male verbum fut. temp. h. l. positum.

(63) Ita clare scriptum.

(64) Cedrenus, p. 486, ubi apta est transitio. De hoc bello Noster, p. 4.

(65) Zon. p. 126, in fine. Contin. p. 8.

(66) Et a patriarcha. Vid. auctor. cit.

nostras temperare ob rationes captum nostrum superantes.

Sed eo unde digressi sumus rursus redeamus.

Igitur publice imperator proclamatus Leo Thomam coætaneum suum ducem fœderatis constituit, atque Michaelem, cujus filium ex sacro lavacro susceperat, patricia dignitate et excubitorum præfectura decoravit.

Bulgaris autem hostibus priore victoria elatis, non parva per eos in regionibus et civitatibus incendio et prædatione consecuta est vastatio. Itaque ad ducem Bulgarorum legationem mitti ab imperatore ad pacem inclinante rationi consentaneum erat, ut pax iniretur. Sed Bulgarorum domino ad id se non accommodante, utpote barbara indole
13 prædito et arrogante homine, Leo imperator contra ipsos expeditionem parat. Acrique collisa pugna, imperatore sic disponente, nostra multitudo fugæ subjicitur, ita ut et ipse imperator una fugeret. Itaque Bulgaris persequendo instantibus, facta conversione cum reliqua multitudine resistit imperator, atque in illos impetu facto re fortiter gesta contra ipsos solidæ victoriæ auctor exsistit. Qui et ipso Bulgarorum duce potior fuit, atque istorum liberos partim petræ allisit, partim in area gravi supplicio affecit. Atque hoc pacto effectum ut *ausa lucrent*, secundum poetam.

Post hæc recordatus est monachi illius in Philomelio degentis, atque mittit ei voti causa, quæ illi usui forent, munera et dona, ut qui se divinatorem eventuum veracem ostendisset. Sed interea temporis mortuus fuerat ille monachus, factumque ut in locum ipsius alius Sabbatius ejus cellulam subiret, qui cultui venerandarum imaginum occulte

A συμβολῆς καθεστώσης ἀνὰ κράτος ἡττᾶται τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα (67), ὡς ἔοικεν ἑτέρως τῆς ἄνω Προνοίας μελλούσης τὰ καθ' ἡμᾶς διεξάγειν, καταλήψεως λόγῳ ἐν κρείττονι (68).

Ἀλλ' ὅθεν διέστημεν (69), αὖθις νῦν ἐπανίωμεν [46].

Ἀναῤῥηθεὶς δὴ [47] δημοσίᾳ Λέων ὁ βασιλεὺς Θωμᾶν τὸν ἑαυτοῦ ἡλικιώτην τουρμάρχην εἰς φοιδεράτους [48] ἐπέστησεν (70), καὶ Μιχαὴλ, οὗ τὸν παῖδα πνευματικῆς ἐκ κολυμβήθρας υἱοποιήσατο (71), τῇ πατρικίῳ καὶ ἐκσκουβίτου τιμῇ διεσέμνυνεν (72).

Τῶν οὖν δυσμενῶν Βουλγάρων τῇ προτέρᾳ νίκῃ κατεπαρθέντων, οὐχ ἡ τυχοῦσα παρ' αὐτοῖς (73) ἐν πολλαῖς χώραις καὶ κατοικίαις διά τε πυρπολήσεως καὶ αἰχμαλωτεύσεως παρηκολούθει (74) [49] ἐρήμωσις,
B ὥστε πρὸς αὐτὸν τὸν Βούλγαρον (75) [50] πεμφθῆναι παρὰ τοῦ βασιλέως εὔλογον ἦν (76), πρὸς τὸ εἰρηνικὸν ἀπονεύοντος, σπονδὰς ἐπεργάσασθαι. Τοῦ δὲ κρατοῦντος Βουλγάρου μὴ (77) πρὸς τοῦτο καταθεμένου, ἅτε βαρβαρικοῦ τὸν τρόπον καὶ καταλαζονευομένου, Λέων ὁ βασιλεὺς κατ' αὐτῶν ἐκστρατεύειν ἐπείγεται. Καὶ μάχης κραταιᾶς κροτηθείσης (78), βασιλικῷ διατάγματι ὁ καθ' ἡμᾶς λαὸς τροπῇ ὑποβάλλεται, ὥστε καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως [51] συντρέπεσθαι (79). Ἀμέλει τῶν Βουλγάρων τῇ διώξει ἐπικειμένων, ἐξ ὑποστροφῆς μετὰ τοῦ περιόντος λαοῦ ἀντικαθίσταται ὁ βασιλεὺς καὶ τούτοις παρεμβαλὼν ἀριστεὺς κατ' αὐτῶν ὁλοτελῶς ἀναδείκνυνται (80). Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ κατισχῦσαι Βουλγάρων τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ τούτων τὰ ἔκγονα τὰ μὲν προσαράξαι [52] ταῖς πέτραις, τὰ δὲ ἐν ἅλωνι χαλεπῶς τιμωρήσασθαι (81), ὡς ἐντεῦθεν ἐν τούτοις πεπερατῶσθαι παλίντιτα [53] ἔργα, κατὰ τὴν ποίησιν (82).

C Εἶτα εἰς λογισμὸν ἧκεν ὁ βασιλεὺς περὶ τοῦ ἐν τῷ Φιλομηλίῳ μονάζοντος (83), καὶ στέλλει αὐτῷ τὰ πρὸς χρείαν κατ' εὐχὴν ἀναθήματα (84), ἅτε χρησμῳδῷ ἀληθεῖ τῶν ἀποβαινόντων ἀναφανέντι. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἐτετελευτήκει ὁ αὐτὸς μοναστὴς, καὶ συνέβη ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον Σαββάτιον (85) μοναχὸν τῷ σκηνιδίῳ αὐτοῦ ὑπεισδῦναι (86), ὅστις τῇ

VARIÆ LECTIONES.

[46] ἐπανίομεν L. [47] δὲ L. [48] φιδεράτους L. [49] παρηκολούθη L. [50] πρὸς αὐτῶν τῶν Βουλγάρων L. [51] αὐτὸν τὸν βασιλέα B. [52] προσαῤῥάξαι L. [53] παλίντητα L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(67) Nempe culpa Leonis ut pag. 4 dixerat.

(68) Ordo ἐν λόγῳ κρείττονι καταλήψεως.

(69) Cf. p. 8.

(70) Ms. φοιδεράτους. Monuit Reinesius. de φοιδ. vid. not. p. 10. Idem vitium et apud Cedren. p. 487. De eadem re recte apud Zonar. p. 129.

(71) Vid. Cedren. p. 487, et Contin. p. 15.

(72) Ita scriptum. Zon. de eodem κόμητα τῆς τῶν ἐξκουβίτων σχολῆς, p. 129 initio, uti et Cedren. p. 487.

(73) Ita clare. Requiritur αὐτῶν.

(74) Cum scriptum esset παρηκολούθη, Reinesius adnotavit : γρ. παρηκολούθει. Sed potuit etiam fuisse παρηκολούθησεν.

(75) Ita scriptum. Legendum πρὸς αὐτοὺς τοὺς Βουλγάρους aut πρὸς ἄρχοντα τῶν Βουλγάρων.

(76) Imperator misit legatos. Cedren. p. 487. Zonar. p. 129. Contin. p. 15.

(77) Ita scr. sed potius Βουλγάρων legendum appàret ἐξ αὐτῶν. — Μὴ Zon. REINES.

(78) Ita scriptum ; συγκροτηθείσης usitatius.

(79) Cedren. p. 487. Zonar. p. 129.

(80) Oratio imperfecta, nec satis exprimit quod
D debet. Zonaras, p. 128, et Cedren. p. 487, ostendunt parum abfuisse quin periret dux Bulgarorum.

(81) Ita fere et Cont. p. 16 : Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πᾶσαν — καὶ τὰ τέκνα πέτραις καὶ τῇ γῇ προσαράξας.

(82) Cum scriptum esset παλίντητα, Reinesius adnotavit : γρ. παλίντιτα. Τὰ κατὰ ποίησιν est, secundum poetam Homerum. — Loquitur auctor Homerice ex Odyss. α, ubi παλίντιτα ἔργα γενέσθαι. Cui commode respondet Virgilianum *Ausa lues*.

(83) Iisdem verbis Sym. Log. p. 402.

(84) Vid. Contin. p. 16 seq. Cedren. p. 487 et seq. Zonar. p. 129.

(85) Quandoque Συμβάτιος scribitur ejus nomen, ut in Contin. p. 17. Ratio est similitudo litterarum illarum in mss.

(86) Male apud Sym. Log. ἐπεισδύνας.

προσκυνήσει τῶν σεβασμίων εἰκόνων κρυφίως ἀντικαθίστατο. Θεασάμενος δὲ τὸν παρὰ βασιλέως ἀπεσταλμένον ἀπόπεμπτον ἐποιεῖτο (87), τὸν πέμψαντα κρίνας ἀπεοικότα τῇ ἀλουργίδι (88), ὡς εἰδώλοις προσανέχοντα, ταῖς παρὰ τῆς σεβαστῆς Εἰρήνης σεβομέναις εἰκόσι καὶ Ταρασίου τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου (89), Παρδὼ [84] ταύτην καὶ Θυάδα καὶ Ταράξιον τὸν ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ ἀφρόνως ἐξυβρίζων ὁ ἄθλιος (90)· ἀνθ' ὧν καταστρέψαι Κύριον τὴν αὐτοῦ βασιλείαν καὶ ἐπιστέλλων (91) προήγγειλεν [85], εἴπερ ταύτας οὐ καταστρέψειεν. Τούτοις καταβροντηθεὶς ὁ παραπλὴξ βασιλεὺς μετακαλεῖται Θεόδοτον (92) καὶ παραδείκνυσιν αὐτῷ τὰ ἐπεσταλμένα (93) παρὰ τοῦ μονάζοντος. Τότε δὴ, τότε ὁ Θεόδοτος δραξάμενος τοῦ τοιούτου σκοποῦ καὶ ἀναθαρρήσας λέγει τῷ βασιλεῖ, τῷ κακῷ κακὸν ἐπιπλεονάζων (94), παρά [86] τινος μοναστοῦ διενεργεῖσθαι παράδοξα, τὴν οἴκησιν κεκτημένου ἐν τοῖς τοῦ Μαυριανοῦ (95), οἷς γειτνιάζειν τὸν Δαγιστέα διεσαφήνιζεν (96), ἕτερον τοῦτον ἐπιφημίζων μέγαν Ἀντώνιον· « Καὶ ὅπερ ἐρεῖν τῇ σῇ βασιλείᾳ προέλοιτο, τοῦτο καὶ διαπράξασθαι προθυμήθητι (97). » Ταῦτα σκαιῶς οὕτως τῷ βασιλεῖ (98) ὑποθέμενος ἄπεισι πρὸς τὸν μοναστὴν καὶ πεπλαστουργημένως (99) τάδε φησὶν, ὡς « Τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ, ὥρᾳ διωρισμένῃ, τὸν βασιλέα ἐν εὐτελεῖ καταστήματι προσοίσω σοι διηγησόμενον περί τε πίστεως καὶ τινων πραγμάτων ἀξιολόγων (1)· ὃν ἐπαρᾶσθαι καὶ τάχιον [87] τοῦ βίου παρελθεῖν ἐξειπεῖν σοι βουλεύομαι (2), εἰ μήπω Λέοντος τοῦ Ἰσαυρίαθεν [88] ὡρμημένου στοιχειοῖτο τῷ (3) δόγματι, καὶ ὡς εἴγε τοῦτο παραφυλάξοιτο (4), ἐν δυσὶν ἔτεσι καὶ ο' τῆς βασιλείας (5) ἐνδυναστεύων ἐλάσειεν· » ὡς δῆθεν τῇ φιλοζωίᾳ καὶ φιλοδοξίᾳ τοῦτον πρὸς το οἰκεῖον θηράσασθαι θέλημα· ταύταις γὰρ ἐφετικῶς ἐκεκράτητο, καὶ μάλιστά γε νεότητι κουφιζόμενος.

obsistebat. Conspicatus autem iste eum qui missus fuerat, facessere jussit, indignum judicans auctorem muneris purpura, utpote idolis addictum; imaginibus scilicet ab Irene Augusta ac Tarasio laudatissimo patriarcha cultis; pardalem illam et Baccham vocans, summum autem sacerdotem Dei, Taraxii (quasi tu dicas turbatoris) nomine infamans perditus ille: **14** quapropter futurum ut Dominus evertat illius imperium, per epistolam etiam prænuntiavit, nisi illas ipse everterit. His attonitus demens imperator accersit Theodotum, ostenditque ei epistolam monachi. Ibi tum Theodotus arrepta occasione sumptaque fiducia dicit imperatori, malum malo cumulans, a quodam monacho patrari mirabilia, stationem habente in ædibus Mauriani (quibus vicinum esse Dagistea indicabat), alterum eum appellans magnum Antonium: « Atque quodcunque, inquit, dicturus est tuæ imperatoriæ majestati, id facere studeas. » Hæc postquam sic subdole suggessit imperatori, abit ad monachum ac veteratorie (99) ista dicit: « Insequenti nocte hora definita imperatorem in habitu vili adducam tibi, acturum tecum de fide et rebus magni momenti. Cui ut maledicas brevique moriturum denunties tibi auctor sum, nisi Leonis illius ex Isauria oriundi doctrinam sequatur: atque si id observaverit, ad septuagesimum secundum annum in imperio perventurum; » ut scilicet vitæ et gloriæ illecebris ad ipsorum adduceretur voluntatem. Harum enim rerum magna cupiditate tenebatur, juvenili præcipue ætate sese in spem erigens. Hæc a Theodoto et illo apud Maurianos latente monacho considerate **15** in imperatorem structa fuere, utpote sectæ principibus. Ingressus itaque imperator cum Cassitera ad monachum, et sermones quosdam

VARIÆ LECTIONES.

[84] παρδῶ L. [85] καὶ, quod ante ἐπιστέλλων legitur, post ἀνθ' ὧν ponit Symeon logoth. p. 402 D. [86] παρὰ B, περὶ D. [87] τάχειον L. [88] ἠσαυρίαθεν L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(87) Male apud Sym. Log. ἀποπέμπειν προσεποιεῖτο, ex interpolatione, ut videtur.

(88) Videtur excidisse verbum πράττειν, aut simile. Potest tamen ἀπεοικότα referri ad τὸν πέμψαντα.

(89) Contin. p. 17.

(90) Ita ms. præ se fert. Requiritur tamen καταστρέψειν. Sed et alibi aor. pro futuro ponit, ut et fut. pro alio.

(91) Locus mendosus videtur; post καὶ aliquid videtur deesse. Bosius. Nihil deest. Καὶ ἐπιστ. προήγγ. est, *etiam epistola scripta prænuntiavit*, nim. minans eventurum quod dixerat, nisi imagines everteret. Reinesius.

(92) Contin. p. 17. Sym. Log. p. 403. Cedren. p. 488.

(93) Id est, scripta in epistola. Reinesius. Nihil opus istis. Eadem iisdem verbis Sym. Log. p. 402 [sed habet τὰ ἀπεσταλμένα]. Sic in epist. Socr. ab Allatio editis p. 20: Σὲ μὲν οὐ θαυμαστὸν ἐπιστέλλειν ὑπὲρ ὧν γράφεις. Bosius.

(94) Contin. p. 17. — Περί. Ita scriptum: leg. παρά. Habet quidem περὶ et Sym. Log. sed ibi mox καὶ — παρ' αὐτοῦ ἐνεργεῖσθαι παράδοξα.

(95) Contin. p. 17.

(96) Cedren. p. 488.

(97) Iisdem fere verbis Sym. Log. p. 403.

(98) Cont. p. 17 Cedren. p. 488.

(99) Græcum sonat *ficte, simulate*, quod hic non quadrat. Sed iste non semper potest dicere quod vult.

(1) Cont. p. 17. Cedren. l. c.

(2) Sym. Log. p. 403.

(3) Scriptum πω, leg. τῷ, et mox τῷ dele. Sym. Log. l. c. εἰ μὴ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου στοιχειοῖτο τῷ δόγματι. Contin. p. 17: Λέοντος ἐξ Ἰσαυρίας συστοιχεῖ πως τῷ δόγματι. Cedren. p. 488: Εἰ μὴ ἑκών γε αἱροῖτο τῷ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ ἐξ Ἰσαυρίας προστεθῆναι δόγματι.

(4) Ἠσαυρίαν φασὶν ἀπὸ τῆς τοῦ Ἠσαῦ κατασχέσεως. Schol. Hoc Scholion nauci est. Ἠσαυρίαθεν ὡρμημένος dicitur Leo Isauricus, primus imp. εἰκονομάχος. Chron. Syncelli de Leone Arm. ζηλοῖ καὶ ἐνταῦθα τὸν δυσσεβέστατον Κόνωνα. Hoc erat nomen Leonis Isaurici. Isauriam autem ab Esau dictam, pariter frivolum est. Reinesius. Non potest ex hoc schol. colligi, ejus auctorem ignorasse de Leone Isaurico hic intelligendo.

(5) Ita scr., alius dixisset τῇ βασιλείᾳ.

ad eum præfatus, vehementer ab eo increpatur, tanquam gnaro simulati habitus, sic dicente: « Non decebat in privato habitu te sic simulare, cum sis imperator, nec putare te ignorari. » Quibus obstupefactus imperator, propter præscientiam illam fraudibus consutam, morigerum ei se præbet. Id ipsum enim de industria, a Theodoto cupide expetitum, dolose structum fuerat; quemadmodum a beato Theophane confessore ea res versibus notata est.

A Ταῦτα παρά τε Θεοδότου καὶ τοῦ ἐν Μαυριανοῖς (6) ἠμαυρωμένου μονάζοντος διεσκεμμένως τῷ βασιλεῖ κατεσκεύαστο, οἷάπερ αἱρεσιάρχαις ὑπάρχουσιν (7). Εἰσιὼν οὖν ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ Κασσιτερᾶ πρὸς τὸν μαναχὸν καί τινας λόγους εἰς αὐτὸν προοιμιασάμενος ἀποῤῥαπίζεται παρ' αὐτοῦ (8), ὡς προεγνωκότος τὸ αὐτοῦ πρόσχημα (9), οὕτω λέγοντος, μὴ « δεῖν ἐν ἰδιωτικῇ καταστάσει βασιλέα σε ὄντα οὑτωσὶ ὑποκρίνεσθαι καὶ ἀγνοεῖσθαί πως οἴεσθαι. » Δι' ὧνπερ καταπλαγεὶς ὁ βασιλεὺς τῆς μηχανορραφηθείσης προγνώσεως εὐπειθὴς τούτῳ [59] καθίσταται. Τοῦτο γὰρ ἐκ προνοίας τῷ Θεοδότῳ ἐφετὸν ὑπάρχον [60] προετετέχναστο [61] (10), ὡς καὶ παρὰ τοῦ μακαρίτου Θεοφάνους καὶ ὁμολογητοῦ ταῦτα δι' ἐμμέτρου ποιήσεως ἐστηλίτευτο.

Atque ita venerandarum imaginum demolitio ab imperatore promulgatur. Cui etiam summum sacerdotem Nicephorum subscribere cogebat: nulloque modo obsequentem sine ratione ad exsilium condemnat. Qui quidem cum diadema imponeret Leonis capiti, visus sibi est quasi ex spinarum et tribulorum attrectatione dolorem sentire. Cum autem jam abduceretur, Theophanes confessor ab Agriensi monasterio in quodam littore ei se obtulit, tribuens venerationes cum cereis et suffimentis, atque ab illo benedictionem recipiens idem suis discipulis, qui hæc audierant, facere injunxit, cum a Propontide proficisceretur. Quos conspicatus patriarcha, suam cervicem incurvans sublatis manibus implorabat **16** postrema adoratione acceptas Deo intercessiones piissimi Theophanis De quo qui aderant quærebant dicentes: « Cum manus attolleres, domine, ad quem convertens teipsum a longinquo mente tua dirigebas salutationem? » Tum ille: « Ad sanctum, inquit, Patrem atque confessorem Theophanem monasterii Agriensis, qui facibus et ture nos excepit. » Atque hæc prædictio ejus ipso facto in exitum deducta est: non multo enim post et ipse cum multis aliis ejectus ex ecclesia cum infinitis vexationibus confessionis corona redimitus est, cum patriarcham haud amplius, secundum illam prædictionem,

Δι' ὃ τῶν σεβασμίων εἰκόνων ἐκ βασιλέως καθαίρεσις θριαμβεύεται (11). Πρὸς ἣν καὶ τὸν ἀρχιερέα
B Νικηφόρον ὑποσημήνασθαι κατηνάγκαζεν, καὶ μηδαμῶς πειθαρχήσαντα ἀλογίστως εὐθύνει ἐξόριστον (ᾧτινι τὸ διάδημα περιτιθέντι κατὰ τὴν τοῦ Λέοντος κεφαλὴν ἐδόκει ὡς ἀκανθῶν καὶ τριβόλων (12) προστρίψεσιν ὀδύνης ἐπαίσθεσθαι [13]). Ἀπαγομένῳ δὲ αὐτῷ ὁ ὁμολογητὴς Θεοφάνης ὁ Ἀγρόθεν [62] κατά τινα τῶν αἰγιαλῶν ἥνωτο ἀπονέμων (14) σεβασμιότητας κηροῖς τε ἅμα καὶ θυμιάμασιν (15), κἀκεῖθεν εὐλογίας ἀντιλαμβάνων ταυτὸ δὴ τοῦτο τοῖς αὐτοῦ φοιτηταῖς, ἐπεὶ τάδ' ἀκηκόασι [63], ποιεῖν προσετίθετο τῆς Προποντίδος ἀπαίροντι. Οὓς ὁ πατριάρχης ἰδὼν καὶ τὸν ἑαυτοῦ αὐχένα συγκύψας τάς τε χεῖρας μετεωρίσας [64] ἀνεκαλεῖτο ἐσχάτῃ τῇ προσκυνήσει τὰς εὐπροσδέκτους ἐντεύξεις τοῦ πανευσεβοῦς Θεοφάνους. Περὶ οὗ οἱ συμπαρόντες ἠρεύνουν (16), Ὅτε-
C περ τὰς χεῖρας ἦρε [65] μεταρσίους, « Ὦ δέσποτα, πρὸς τίνα ἐπιτρεπτικῶς ἑαυτοῦ διενενόησο ἐπὶ μακρῷ ἀσπασμὸν ἐπαφεῖναι [66] τὸν ὕστατον; » Ὁ δέ φησι· « Τῷ ὁσίῳ Πατρὶ καὶ ὁμολογητῇ Θεοφάνει (17) μονάστῃ [67] τοῦ Ἀγροῦ (18), τῷ λαμπάσι καὶ λιβανωτοῖς ἡμᾶς δεξιωσαμένῳ. » Καὶ τὸ προφητευθὲν (19) εἰς πρᾶξιν ἐξῆει· οὐ μετὰ πολὺ γὰρ αὐτὸς μετὰ πολλῶν ἄλλων ἀφορισθεὶς (20) [68] τῆς Ἐκκλησίας σὺν ἀπείροις κακώσεσι τὸν τῆς ὁμολογίας ἐταινιώσατο στέφανον, τὸν πατριάρχην μηκέτι κατὰ τὸ προῤῥη-

VARIÆ LECTIONES.

[59] τούτῳ B, τοῦτο L. [60] ὑπάρχον B, ὑπάρχειν L. [61] προετέχναστο L. [62] articulum ante ἀγρόθεν om. L. [63] ἐπεὶ τάδ' ἀκηκόασι B, ἔπειτα δ' ἀκηκοόσι L. [64] μετεωρήσας L. [65] ἦρε addidi ex Contin. p. 18 D. [66] ἐπαφῆναι L. [67] μονάστῃ Reinesius, μον. L ς suprascripto. [68] ἀφορισθέντες L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(6) Ludit in vocibus. A μαυρός, niger, ut et ἀμαυρός. Supra pag. 13, in Ταράσιος et Ταράξιος.

(7) Contin. p. 18. Sym. Log. 405.

(8) Cedren. p. 488 seq.

(9) Sym. Log. λέγων. Vid. Contin. p. 18.

(10) Ita scriptum, non προετετέχναστο, nec προτετέχναστο.

(11) Idque γραφῇ αὐτοχείρῳ. Contin. p. 18. Vid. omnino Cedren. p. 489.

(12) Zonar. p. 130. REINESIUS Contin. p. 18.

(13) Ita scr. pro ἐπαισθέσθαι aut ἐπαισθάνεσθαι. — Δὲ, εἰς Προκόννησον, Cedren. p. 489, qui ista omnia exscripsit. REINESIUS. — Ἀπαγ. *δὲ — αὐχ. συγκύψας*] Cont. p. 18. Zonar. p. 130. Cedren. p. 489.

(14) Cum scriptum esset ἀγρόθεν, Reinesius ad-
D notavit Ἄγρυθεν ita legitur. [?] Cedren. κατ' ἀγρόν τινα, minus recte.

(15) Huic scriptori κηροὶ sunt cerei, faces. Sequitur enim λαμπάσι καὶ λιβανωτοῖς. REINESIUS.

(16) Ita scriptum, non ἠρεύνων nec ἠρευνῶντο. *Χεῖρας μεταρσίους*. Videtur deesse εἶχες aut simile.

(17) Iisdem fere verbis Cedren. p. 489.

(18) Cum esset scriptum μον ς supra ν script. τοῦ ἀγροῦ, Reinesius adnotavit: Forte legendum μονάστῃ τοῦ Ἀγροῦ. Ἀγρός nomen μονῆς. Non erat dubitandum, nihil certius. Vid. citatos.

(19) Quia confessorem dicebat eum qui nondum id erat.

(20) Ita scriptum; requiritur ἀφορισθέντων, aut potius ἀφορισθείς, ut apud Cedren. ubi eadem verba.

θὲν θεασάμενος. Ὁ οὖν Θεόδοτος (21), τὸν πατριαρ- A χικὸν θρόνον παρ' ἀξίαν ἀπειληφὼς ἐν ἡμέρᾳ τῆς ζωοποιοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως, ἐπ' ἀδείας τῆς αἱρέσεως εἴχετο καὶ πολλοῖς ταύτης οἷα λήμης ἐπεκοινώνει.

Τοίνυν ὁ βασιλεὺς Λέων, κατά τε Βουλγάρων καὶ Ἀγαρηνῶν νεανιευσάμενος καὶ ἀηττήτῳ οἰήσει κατασχεθεὶς, ἀλαζονικώτερος ἅπασι κατεφαίνετο, ὡς ἐντεῦθεν καὶ ἀποκλίνειν πρὸς τὸ ὠμότερον (22). Καὶ γὰρ ἦν φοβερὸς τῷ τε καταστήματι καὶ τοῖς πράγμασι, μηδὲν παραθραύων τῆς ἐνούσης αὐτῷ αὐστηρίας βασκανίας τε καὶ ἰταμότητος (23), καὶ τοσοῦτον ὥστε πολλοῖς[69] καὶ τῶν ἐπὶ μικροῖς ἑαλωκότων ἐγκλήμασιν ὧν (24) μὲν χεῖρας ὧν δὲ πόδας καί τινα τῶν καιρίων μελῶν ἐν ταῖς λεωφόροις[70] τῆς πόλεως συνεχῶς ἐγκρεμάννυσθαι[71] (25), ὡς ἐκ τούτων μι- B σητὸν καθεστάναι πᾶσι τοῖς ὑπὸ χεῖρα. Χρόνου δὲ προϊόντος οὐ μέχρι τούτων ἐνέμενε χαλεπὸς ὤν, ἀλλ' ἐκορυβαντία (26) καὶ κατὰ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως. Εὗρε γὰρ καί τινα συνεργὸν τῆς ἐνδομυχούσης αὐτῷ μοχθηρίας, ἄνδρα πανοῦργον (27), ὃς ἐπιστατῶν[72] τοῦ ἱεροῦ τάγματος ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἐτύγχανε καὶ τὴν ἔξω φαινομένην εἶχεν εὐσέβειαν (28). Ὑποτοπάσας[73] γοῦν καιρὸν καθ' ὃν εἰς ἐπήκοον ἦν τὸ τοῦ Ἡσαΐου φάσκον διάγγελμα (29), « Τίνι ὡμοιώσατε Κύριον, καὶ τίνι ὁμοιώματι ὡμοιώσατε αὐτόν; Μὴ εἰκόνα ἐποίησε τέκτων, ἢ χρυσοχόος χωνεύσας χρυσίον περιεχρύσωσεν αὐτὸν, ἢ ὁμοίωμα κατεσκεύασεν αὐτόν; » καὶ τὰ ἑξῆς, ἐν παραβύστῳ λέγει τῷ βασιλεῖ· « Σύνες τοῖς λεγομένοις (30), ὦ βασιλεῦ, καὶ γνῶθι C τὸ ἀληθὲς ὅπερ ὁ προφήτης ἡμῖν διεσάφησεν[74], καὶ τοιαύτης ἔχου λατρείας, καὶ μὴ τοῖς ἐξ ὁμοιωμάτων καταβεβρόντησο[75] πάνυ σεβάσμασιν. » Τοιαῦτα εἰπὼν ἐνέσκηψεν αὐτῷ πολλῷ πλέον (31) ἰὸν τῆς αἱρέσεως, δι' ἧς φθορᾶς[76] μετεδίδου τοῖς εὐσεβοῦσι συστήμασιν, ἐξ ὧν τοὺς μὴ πειθαρχοῦντας ἀφειδῶς κατῃκίζετο (32).

Οὗτος δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς, κἂν δυσσεβὴς (33), ἀλλὰ τῶν δημοσίων πραγμάτων ἦν[77] ἀντιληπτικώτατος[78], ὡς μηδὲν τῶν ὀνησιφόρων παραλιμπάνειν ἀπρόοπτον, ὡς καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν Νικηφόρον τὸν πατριάρχην τοιαῦτα ἐρεῖν (34), ὡς ἄρα ἡ πολιτεία Ῥωμαίων κἂν δυσσεβῆ, ἀλλ' οὖν γε μέγαν προμηθευτὴν[79] ἀπολώλεκεν (35). Πρὸς τούτοις καὶ τοῖς

vidisset. Igitur Theodotus patriarchale solium indigne adeptus, ipso die vivificæ Christi Dei nostri resurrectionis, secure hæresim suam inchoabat, multosque illa occæcabat.

Imperator autem Leo, re contra Bulgaros et Agarenos strenue gesta, insuperabili opinione de se concepta, arrogantior omnibus videbatur; unde etiam ad crudelitatem inclinabat. Erat enim terribilis ipsa habitudine corporis et factis, nihil remittens ab insita severitate, invidia et violentia, ita ut multorum etiam ob minuta quædam condemnatorum hinc manus illinc pedes inde alia corporis præstantiora membra **17** per plateas urbis assidue suspenderentur, ita ut ob hæc invisus fieret omnibus subditis. Progressu autem temporis non in istis se continuit sævitia ejus, sed furebat etiam adversus ipsam pietatem fidei, nactus socium et adjutorem malitiæ suæ intus stabulantis hominem versutum, qui erat præfectus sacri ordinis in regia et externam tantum habebat pietatem. Observato itaque tempore quo publice ex prælectione audiebatur Esaiæ dictum: « Cui assimilabitis Dominum, et qua similitudine assimilabitis eum? Num imaginem faciet opifex, aut aurifaber conflato auro deaurabit eum? » etc., seorsim etiam dicit ad imperatorem: « Animadverte hæc verba, o imperator, atque agnosce veritatem quam propheta nobis declaravit, talemque amplectere religionem, nec imaginum cultu sis plane attonitus. » Hæc locutus incussit ei multo acrius venenum hæreseos, qua inficiebat pios cœtus: ex quibus immorigeros nihil parcendo graviter vexabat.

Iste autem imperator Leo, quamvis impius, reipublicæ tamen negotia diligentissime curabat, ut nihil eorum quæ ei emolumento essent relinqueret improvisum; ita ut etiam post ejus mortem Nicephorus patriarcha de eo diceret rempublicam Romanorum quamvis impium, magnum **18** tamen provisorem amisisse. Ad hæc in flagitiosos seve-

VARIÆ LECTIONES.

[69] πολλοῖς] imo πολλῶν vel πολλάκις. [70] λεοφόροις L. [71] ἐγκρεμμάνυσθαι L. [72] ἐπιστατεῖν L. [73] ὑποτωπάσας L. [74] διεσάφισεν L. [75] καταβεβρόντισο L. [76] φθορᾶς L. [77] ἦν om. L. [78] ἀντιληπτικότατος L. [79] προμυθευτὴν ἀπόλωλεν L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(21) Cedren. p. 489 in fine. Transitiones et con- D nexiones sæpe negligit hic auctor.

(22) Cedr. p. 490.

(23) Cedren. p. 490.

(24) Debuit dicere οἷς.

(25) Ms. ἐγκρεμμάνυσθαι. Unde Bosius pejus adhuc ἐγκρεμμάνεσθαι. Mallem autem ἐκκρεμάννυσθαι. Cedren. p. 490. ἀνακρεμαννύειν ἐκέλευσε.

(26) Habet et Cedren. p. 490.

(27) Zon. p. 131, ὃ (ita scriptum) τῶν τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι κεκληρωμένων τηνικαῦτα ὢν χορολέκτης ἢ χοραρχῆς, ὃν πρωτοψάλτιν παρέλαβε καλῆν ἡ συνήθεια. Reinesius. — Cedren. τοῦ τάγματος ἐν τῷ παλατίῳ τῶν ψαλλόντων τὴν ἀρχὴν ἔχοντα.

(28) Cedren. p. 490.

(29) Zonar. p. 131, brevius citat.

(30) Ita scriptum, non τῶν λεγομένων, et apud Cedren. τοῖς λεγομένοις.

(31) Ita scriptum, non πλέονα nec πλείονα, quod πλείονα est apud Cedren.

(32) Cedren. p. 490.

(33) Zonar. p. 132. Cedren. p. 490.

(34) Male verbum fut. temporis. Rectum esset εἰπεῖν, quod de eadem re est apud Contin. p. 19.

(35) Ita male posuit hoc verbum, pro ἀπώλεσεν, quod ἀπώλεσεν est apud Cedren. p. 490 et Continuatorem Const. Porphyr. p. 19.

rissime animadvertebat. Itaque cum certo quodam tempore egrederetur palatio, vir quidam accessit ad eum accusationem instituens quod sua uxor abrepta fuisset a quodam senatore, cujus tanta esset licentia ut secure detinuerit eam longo tempore, idque facinus se ad urbis præfectum detulisse, neque tamen jus suum consecutum. His auditis imperator statim cuidam ex ministris suis mandavit ut in reditu accusatorem una cum præfecto coram se sisteret. Cum igitur reversus esset imperator, jussum ejus actu ipso exhibebatur. Atque ad accusatorem prompto animo dicit: « Quænam est actio illa quam instituisti? » Ille vero iisdem utebatur vocibus. Porro reus ipse confitebatur crimen ut minime dubium, judexque delationem ad se factam attestabatur, quamvis exsecutionem contra reum non fecisset. Statim ergo judicem quidem ut negligentem in jure administrando exuit munere: illum autem qui adulterii convictus erat secundum leges punivit. Pleraque autem negotia in Lausiaco jus dicens decidebat. Amanuenses etiam adscivit præstantissimos, quibus consignationem expensarum committebat; duces quoque bellicos ac magistratus, optimum quemque, præcipue tales qui muneribus minime corrumperentur, ipse etiam opibus haudquaquam subjectus. Hæreseos interim suæ nimis **19** vehemens erat propugnator, ita ut multos orthodoxos crudeliter vexaret. Volebat autem elegans videri in canendo, cum tamen incondite et inconcinne boaret. Quod et ipsum in Pharo memorabile apparuit iis quæ ipsi eventura erant psalmos crocitanti: præibat autem psallentibus quandoque tuncque maxime intonans,

Sprevere summi cuncta amore principis.

A quo cum ipse longe abesset, divinam vindictam aperte sibi attraxit hoc hymno, prædictione per hanc consummata.

Tempore autem hæc prægresso Michael Amoriensis fortitudine ac prærogativis proficiens, ob quam et excubitorum cohorti præfectus erat, crimine læsæ majestatis incusatus fuit: qui cum se

ἀδικοῦσι δικαίως ἐπαχθὴς (36) ἦν, ὥστε κατά τινα νενομισμένον καιρὸν τούτου ἐξιόντος τοῦ παλατίου, ἀνήρ τις προσῄει [30] αὐτῷ ἔγκλησιν ἐνστησάμενος ὡς τούτου τὸ γύναιον ἁρπαγῇ (37) συγκεχώρηκε παρά τινος τῶν συγκλητικῶν, ὅστις εἴληχε τοσαύτης ἐλευθερίας ὡς κατασχεῖν αὐτὴν ἀδεῶς ἐπὶ χρόνον πολύν (38)· « Ἐμοῦ δὲ περί γε τούτου καὶ τῷ ἐπάρχῳ διεγκαλέσαντος, οὐδέν μοι τῶν πρὸς ἐκδίκησιν ἐπεράνατο. » Ὁ γοῦν βασιλεὺς τούτων ἐνωτισθεὶς τινὶ τῶν θεραπόντων ὀξέως προσέταξεν ἐν τῇ ἐπανόδῳ τὸν ἐγκαλούμενον σὺν ἅμα τῷ ἐπάρχῳ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ παραστήσασθαι. Τοῦ οὖν αὐτοκράτορος ἐνδημήσαντος τὸ κελευθὲν εἰς πρᾶξιν παρίστατο. Καὶ τῷ τὴν ἔγκλησιν ποιησαμένῳ ἑτοίμως φησί (39)· « Τί τὸ κατὰ σὲ δραματούργημα [31]; » Καὶ ὁ μὲν ταῖς αὐταῖς ἐκέχρητο ῥήσεσιν, ὁ δὲ ἐγκληματιζόμενος ἀνωμολόγει τὸ ἔγκλημα ὡς ἀναμφισβήτητον, καὶ ὁ ἐπαστὴς (40) τῇ καταθέσει συνεμαρτύρει, εἰ καὶ μὴ τὴν ὑπεξέλευσιν κατὰ τοῦ κακακρίτου πεποίητο. Αὐτίκα τὸν μὲν δικαστὴν ὡς ἀφερέπονον τοῦ δικαίου διέστησε τῆς ἀρχῆς, τὸν δὲ τῇ μοιχείᾳ ἑαλωκότα κατὰ νόμους ἐτιμωρήσατο. Τὰ πλείω δὲ τῶν διοικημάτων ἐν [32] τῷ Λαυσιακῷ χρηματίζων διήνυεν (41), ὑπογραφέας προσκαλούμενος τῶν ἀρίστων, οἷς γραφὴν τῶν ἐκδόσεων ἐπετέτραπτο, προσεποιεῖτό τε στρατηλάτας καὶ ἄρχοντας τῶν ἀξιολόγων (42), ἄλλως τε τοὺς ἀδωρίαν ἐξησκημένους, αὐτὸς οὐχ ἥττων [33] χρημάτων καθεστηκώς, κἂν ἐπὶ τὸ μᾶλλον αἱρέσεως αἴτιος, ὡς καὶ πλείστους τῶν ὀρθοδόξων ποινηλατεῖν ἐν ὠμότητι. Ἦν δὲ (43) φιλότιμος πάνυ, κἂν [34] σοβαρὸν ἐμβοῶν καὶ κακόρυθμος (44). Ὃ [35] καὶ κατὰ τὸν τοῦ Φάρου ναὸν καὶ τόδε γνώριμον διεφαίνετο τοῖς ἐπελευσομένοις αὐτῷ ψαλμῳδῶς (45) λαρυγγίζοντι. Ἐξῆρχε γὰρ τῶν ψαλλόντων ἐνίοτε, καὶ μάλιστα τότε (46), φωνῶν·

Τῷ παντάνακτος ἐξεφαύλισαν πόθῳ (47)·

οὔγε διολισθήσας ἄρα τὴν θείαν δίκην περιφανῶς ἐπεσπάσατο τῷ ὕμνῳ, προφητείας ταύτῃ (48) συντελεσθείσης.

Τούτων δὲ χρόνου (49) τινὸς προδεδραμηκότος Μιχαὴλ ὁ ἐξ Ἀμορίου τοῖς κατ' ἀνδρείαν προκόπτων ἐν προτερήμασι, παρ' ὃ [36] καὶ τὸ τῶν ἐξκουβίτων (50) πεπίστευτο σύνταγμα, διαβολῇ καθοσιώσεως ἐπισχη-

VARIÆ LECTIONES.

[30] προσίει L. [31] δραμματούργημα L. [32] ἐν om. L. [33] ἧττον L. [34] κἂν B, καὶ L. [35] ὃ] ᾧ L. [36] παρ' ὃ B, παρ' ᾧ L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(36) Schol. ἐπαχθηνότατος. Cedr. ἐπαχθέστατος de eodem.

(37) Ita ms. Reinesius tamen annotavit γρ. ἁρπαγῆναι præter necessitatem.

(38) Contin. p. 19, Zon. p. 132, isti breviter. Sed Cedrenus iisdem fere verbis p. 491.

(39) Cedren. p. 491.

(40) Ita scriptum. Reinesius adnotat: γρ. δικαστής. Nec aliter legendum ex sequentibus patet.

(41) Cont. κατὰ τὸ Λαυσιακὸν ἐγκαθήμενος p. 19. Cedr. p. 491 addit τρικλίνῳ. Ἐν τῷ Λαυσιακῷ καθήμενος τρικλίνῳ.

(42) Zon. p. 132. Cedren. p. 491.

(43) Cedren. p. 491, ἐφιλοτιμεῖτο δὲ καὶ περὶ τὴν ἑαυτοῦ φωνήν.

(44) Cedren. l. c. ἄρρυθμος. Vid. Zonar. p. 131.

(45) Male hic etiam verbum fut. temporis posuit auctor. Loquitur autem portentose hic auctor, nec minus incondite quam illum cantasse dicit.

(46) Cedren. p. 491, ubi idem versus citatur.

(47) Ita et apud Zonar. p. 134, sed leg. τῷ παντάνακτος, etc., si vera est versio: *Sprevere summi cuncta amore principis*. Sunt autem verba cantici, de quo expressius Cedren. p. 491. OLEARIUS aut Bosius. Nihil opus mutatione ista.

(48) Ita scriptum, non ταύτης.

(49) Zonar. p. 132, Cedr. p. 491 init.

(50) Qui alias Fœderati, ut hac in re eos vocat Continuator p. 21 init.

πτεται· ὃς ταύτην (51) πολυτρόπως ἀποσεισάμενος ἐκπέμπεται παρὰ βασιλέως διακυβερνᾷν τὸ ἐν αὐτῷ (52) στρατολόγημα [87]. Ὃν βασκαίνων, καθάπερ τινὲς ἔφασκον, θανατῶσαι βεβούλητο, εἰ μὴ Θεὸς, οἷς τρόποις εὐδόκει, παραδόξως φυλάξας τῇ βασιλείᾳ τοῦτον ἀφώρισεν. Εἰ [88] καὶ τοῦτό τινες ἐξειλήφασιν, ὅτι τῷ Μιχαὴλ παρῆν (53) καὶ τολμηρία γλώσσης μείζων τῆς κατὰ γενναιότητα [89] πάντη θρασύτητος, (54) λαλούσης παράσημα καὶ ἀπειλούσης τῷ κρατοῦντι ὅλως καθαίρεσιν, αὐτοῦ τε τὴν γαμετὴν ἀνοσίοις γάμοις ἐγκαθυβρίσαι (55). Ἐνηχεῖτο τούτοις ὁ Λέων, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπειρᾶτο εὐμηχάνως (56) κατευνάσαι ῥοπὴν (ᾔδει γὰρ αὐτὸν γλωσσηματίαν καὶ (57) αἴσχιστον, κἂν ἀνδρεῖον ἐνόμιζεν), ἀλλ' οὐ πείθει τοῖς λόγοις ἢ παραινῶν πάντως ἢ ἐμβριμώμενος· εἴχετο γὰρ ὡσαύτως ὁ Μιχαὴλ τῆς τοιαύτης αἰσχροτολμίας. Καθίστησι τοίνυν ὁ βασιλεὺς ἀκροατὰς (58) τῶν αὐτοῦ τολμημάτων, τὸ μὲν δῆθεν καταπιέζων αὐτὸν τοῦ (59) [90] θράσους καὶ γλωσσαλγίας, τὸ δὲ καὶ ὠτακουστεῖν τὰ περὶ τοῦτον αἱρούμενος. Ἦν γὰρ καὶ τῷ Ἐξαβουλλίῳ περιεσκεμμένως εἰσηγησάμενος (60), ἅτε νουνεχεῖ ὄντι καὶ πολυπείρῳ ἀνδρὶ, πρὸς δὲ καὶ γνωστῷ αὐτοῦ τῶν οἰκείων, μὴ παραχωρεῖν αὐτῷ ἀθυροστομεῖν σπεύδοντι (61), ἀλλὰ σιωπὴν ἄγειν, ἐξ ἀναγκαίου τῶν κατὰ βασιλέως ἄγαν εὐλαβουμένῳ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐδὲν αὐτῷ πρὸς καταρτισμὸν διενήργητο, ἐξ ἀπαιδευσίας ἀκρατῶς φερομένῳ· ἐπεὶ δὲ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις περὶ αὐτῶν ἐδηλοῦτο τῷ βασιλεῖ, αὐτὸς δὲ δυσίατος ἢ ἀνίατος εὕρητο, διὰ χειρογράφου κατεγγυᾶται τὸν Ἐξαβούλλιον ὡς μηδὲν αὐτοῦ τὸ παράπαν τοῦ λοιποῦ διαπαρασιωπῆσαι τῶν ληρημάτων, ἀλλὰ πάντα προὖπτα θέσθαι [91] ἑαυτῷ. Ὡς δὲ οὐκ ἐνεδίδου γλωσσηματίζων ὁ ἀλαζὼν, αὐτίκα τοῦτον κατάδηλον (62) τίθησι βασιλεῖ τῆς αὐτῆς ἀναιδείας μεταποιούμενον. Καὶ δὴ ῥητῇ ἡμέρᾳ τῶν πρὸ τῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν (63) κατὰ σάρκα γεννήσεως, εἰς τοὐμφανὲς τῶν κατ' αὐτοῦ κινουμένων οἱ ἔλεγχοι παρεισέθεον, περὶ τὸν τῶν ἀσηκρητείων (64) χῶρον τοῦ βασιλέως τὰ ἐπὶ τούτῳ κατὰ δοκιμασίαν πολλὴν ἀνετάζοντος. Οὐκοῦν ἐλέγχεται Μιχαὴλ τυραννίδα (65), κατατίθεται φανερῶς ἐναργείᾳ τῶν κατηγόρων νυττόμενος (66), καί τισι τῶν

variis modis purgasset, ab imperatore missus est, ut in Oriente delectui militum habendo præesset. Hunc ex invidia, ut quidam perhibent, occidere voluerat, nisi Deus quibus ei placebat modis mirabiliter servatum imperio destinasset. Quamvis etiam nonnulli tradiderint in Michaele fuisse temeritatem linguæ majorem omnino strenuitatis illius audacia, ita ut effutiret monstrosa minitareturque imperatori omnino eversionem ejusque uxoris incestarum nuptiarum dedecus proferret. Indicabantur hæc Leoni. Atque is primo quidem conabatur arte sopire ejus impetum: norat enim **20** eum esse linguosum et turpiloquum, etiamsi strenuum putaret. Sed nihil profecit verbis, sive moneret, sive comminaretur: perseverabat enim nihilominus Michael in impudentia. Constituit ergo imperator auscultatores et observatores ejus temeritatis, partim ut reprimeret ejus audaciam linguæque petulantiam, partim ut exploraret ejus conatus. Hortatus etiam fuerat circumspecte Exabullium, utpote cordatum et rerum peritissimum virum, præterea etiam familiarem ejus intimum, ne pateretur eum tam effreni linguæ licentia amplius uti, sed tacendum esse moneret ac necessario erga regem reverentia et cautione utendum. Sed ista quidem nihil ei ad correctionem conducebant, procacitate linguæ impotenter ruenti. Cum autem semel atque iterum et sæpius etiam de ea re significaretur imperatori, ipseque vix sanabilis aut insanabilis deprehenderetur, chirographo obstringit Exabullium ut is nihil prorsus deinceps reticeat ejus nugarum, sed omnia sibi referat. Cumque nihil remitteret a linguæ licentia homo petulans, mox imperatori indicat illum eandem impudentiam servare. Atque dehinc statuto die Christi Dei nostri nativitatem secundum carnem proxime antecedente, in apertum producebantur argumenta eorum quæ contra ipsum movebantur, imperatore in secretariorum loco omnia de eo diligenti examine inquirente. **21** Coarguitur itaque Michael affectatæ tyrannidis, fatetur palam perspicuis documentis accusantium victus, atque imperator quosdam ex satellitibus suis jubet eum manibus prehen-

VARIÆ LECTIONES.

[87] τὸν ὑπὸ χεῖρα λαὸν Cedrenus p. 491 D. [88] εἰ] ἢ L. [89] μεῖζον τῆς καταγενναιότητι L. [90] αὐτοῦ τοῦ L. [91] προυπαθέσθαι L, προὖπυθέσθαι V.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(51) Contin. p. 21 init., Cedr. p. 491.

(52) Ita scriptum. Adnotavit Reinesius: γρ. ἐφ. Cedrenus p. 491, missum esse dicit ad exercendos milites, τὰ τακτικὰ διδάσκειν.

(53) Contin. p. 21, Cedr. 491.

(54) Ἐλάλει τὸ παριστάμενον. Cedr. p. 491.

(55) Sym. Log. p. 446, καὶ τὴν γαμετὴν αὐτοῦ ἀνοσίοις γάμοις μιγῆναι. Vid. Cedr. p. 491.

(56) Eadem verba Cedren. p. 491.

(57) Melius καὶ abesset. Hoc autem Cedr. p. 492, ita: Ἤδει γὰρ αὐτὸν αἰσχίστῃ νόσῳ ἀκολάστῳ γλώσσῃ δουλεύοντα. — Αἴσχιστον. Ita scriptum. F. ἔχθιστον, aut αἰσχρολόγον. Sed hoc nimis recedit.

(53) Contin. p. 21 et Cedren. p. 492, ὠτακουστάς.

(59) Potest quidem tolerari [αὐτοῦ τοῦ], sed mallem, aut αὐτόν, aut αὐτοῦ τὸ θράσος καὶ γλωσσαλγίαν.

(60) Contin. p. 21; Cedr. p. 492.

(61) Loquitur inepte.

(62) Cedren. p. 492.

(63) Contin. p. 22, Zonar. p. 332.

(64) Contin. p. 22; item Cedr. p. 492: ἐν τοῖς ἀσηκρητείοις. Dicitur autem a secretis.

(65) Τυράννους vocant isti scriptores eos qui imperium invadunt.

(66) Ita scriptum, et potest excusari. Sed fortasse scripserat auctor ἡττώμενος, ut ν ex præcedentis vocis fine repetitum sit, υ pro η positum ex similitudine pronuntiationis.

dere et abducere in palatii balneum, pithecioque vinctum et conto applicatum apponere igni fornacis consumendum.

Cum imperatoris jussum sic perageretur, spectare quæ futura essent voluit imperator. Simul autem eodem se contulit Augusta Theodosia improvisa, illa, inquam, Arsaberis filia, patricii illius et quæstoris, incusans imperatoris carnificinam et barbariem, quodque Dei timor ei plane non esset cordi, nec revereretur diem festum quo contaminatis manibus vellet divinam communionem recipere. Consiliumque ei dabat ut ille servaretur inclusus : dein sic in ejus facta ulterius inquiratur, atque etiam in socios conspirationis, ac tum demum pœnæ subjiciatur. Hujuscemodi dictis perceptis imperator præcepit reum liberum esse in præsens a supplicio, uxoremque sic allocutus est : « O mulier, meam quidem animam ab illo supplicio hodie liberasti : etiam vita me cito fortasse privabis. Tu vero et liberi videbitis quid eventurum sit. » Atque in hoc futurum prædixit. Erat enim ei ex quodam ænigmatico libro tempus
22 quo interficiendus esset compertum per imaginem declarante inter X et Φ litteras jugulum leonis bestiæ gladio transfixum, sive inter Christi nativitatem et diem φώτων (id est Epiphaniorum) ipsum interemptum iri belluinis moribus præditum Leonem. Quin et nomen ejus qui esset eum interfecturus ex insomnio divinitus immisso editum. Viderat enim paulo ante patriarcham Tarasium prædicantem ominosa et audaci voce malitiæ ejus mercedem, ab eoque Michaelem quemdam acriter incitari ad interficiendum ipsum; qui imperanti obtemperans percussisset præcipitatumque semimortuum reliquisset. Experrectus itaque ingentique pavore captus visum illud suæ uxori indicaverat. Item ex eo sciebat, quod dictum ei fuerat per patricium Bardanium a monacho illo in Philomelio, et quod vestium ejus alteram ipse induerat, alterius extremam oram calcaverat. Ceterum papia accersito illum (Michaelem) asservandum in quodam cubiculo

A ὑπασπιστῶν ὁ βασιλεὺς ἐγκελεύεται αὐτὸν ταῖν χεροῖν λαβέσθαι καὶ ἀπαγαγεῖν εἰς τὸ τοῦ παλατίου λουτρὸν, πιθήκιόν τε δεσμῆσαι, ἐνεῖραί τε πρὸς κοντὸν καὶ τῷ καμιναίῳ πυρὶ παρατιθέναι ἀνάλωμα (67).

Τοῦ δὲ βασιλικοῦ διατάγματος (68) οὕτω προβιβασθέντος, θεάσασθαι τὸ τελεσθησόμενον προτεθύμητο βασιλεύς. Συνηντήκει δὲ αὐτῷ ἡ Αὐγοῦστα Θεοδοσία ἀσάμβαλος [92] (69), τὸ τοῦ Ἀρσαβὴρ πατρικίου καὶ κοιαίστωρος θυγάτριον, τοῦ βασιλέως κατηγορῆσον (70) μιαιφονίαν καὶ βαρβαρότητα, καὶ μηδ' ὅλως τὸ τοῦ Θεοῦ δέος τοῦτον ἔχειν ἐγκάρδιον, καὶ κατὰ μηδὲν ἠρυθριακότα ἡμέραν τὴν ἑορτάσιμον, καθ' ἣν κεχραμένας τὰς χεῖρας ἡρῆσθαι [93] (71) τὴν θείαν κοινωνίαν εἰσδέξασθαι, συμβουλευσόμενόν τε τὸν Μι-
B χαὴλ τηρηθῆναι κατάκλειστον, εἶθ' οὕτως τὰ κατ' αὐτὸν πλείονος τυχεῖν ἀνετάσεως, καὶ τοὺς κεκοινωνηκότας [94] αὐτῷ τοῦ συνθήματος, καὶ τηνικαῦτα τιμωρίαις ὑπάγεσθαι. Τῶν οὖν τοιούτων λόγων ἐπησθημένος ὁ βασιλεὺς προσέταξε τὸν ὑπεύθυνον ἐλευθεριάσαι τῆς αὐθώρου [95] ὑπεξελεύσεως (72), καὶ τοιαῦτα τῇ γαμετῇ προσφωνεῖ· « Ὦ γύναι (73), τὴν μὲν ἐμὴν ψυχὴν τῆς ἐκεῖθεν σήμερον δίκης ἀπήλλαξας, καὶ τῆς ζωῆς με συντόμως ἴσως στερήσεις· σὺ δὲ καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν θεάσεσθε [96] τὸ ἀποβησόμενον. » Καὶ ἐν τούτῳ τὸ μέλλον ἀπέφησεν [97] (74). Ἦν γὰρ αὐτῷ ἔκ τινος συμβολικῆς βίβλου ὁ ἀναιρέσιμος χρόνος μεμυημένος, αἰνιγματιζούσης μεταξὺ τοῦ τε χ καὶ φ τῶν στοιχείων τὴν κατακλεῖδα λέοντος θηρὸς ξίφει διαπερονηθεῖσαν, ἤτοι μεταξὺ [98] Χριστοῦ τῆς γεννή-
C σεως καὶ τῶν Φώτων αὐτὸν ἀναιρεθῆναι τὸν θηριότροπον Λέοντα· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κλῆσις (75) τοῦ ἀναιρήσοντος ἐκ θεοπέμπτου ὀνείρατος (ἑωράκει γοῦν πρὸ μικροῦ (76) τὸν πατριάρχην Ταράσιον δυσφημοῦντα μετὰ παῤῥησίας τῆς κακίας αὐτοῦ τὰ ἐπίχειρα, πρός τινά τε Μιχαὴλ αὐστηρῶς παρακελευόμενον ἀναλῶσαι αὐτὸν, ὃς τῷ προστάττοντι εὐπειθήσας γε ἔπληξεν, ἡμιθανῆ τε κρημνίσας κατέλιπεν. Ἔξυπνος δὴ γεγονὼς καὶ πολλῷ συσχεθεὶς δείματι τὸ ὁραθὲν τῇ ἰδίᾳ γαμετῇ παρεδήλωσεν), ὡσαύτως δὲ (77) καὶ ἐκ τοῦ ῥηθέντος αὐτῷ διὰ τοῦ πατρικίου Βαρδανίου παρὰ τοῦ ἐν τῷ Φιλομηλίῳ μονάζοντος (78), ἔκ τε τῆς μεταμφιάσεως καὶ ἐπιβάσεως τῶν ἐσθήτων.

VARIÆ LECTIONES.

[92] ἀσύμβαλος L. [93] ἡρεῖσθαι L. [94] κεκοινωνηκότας L. [95] αὐθιώρου L. [96] θεάσασθε L. [97] ἀπεφοίβασε Cedrenus p. 492 D. [98] μεταξὺ addidi.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(67) Contin. p. 22, Zon. p. 132, Cedr. p. 492, Sym. Log. p. 406, atque iste postremus Nostri fere verbis.

(68) Iidem.

(69) Ita scriptum. Reinesius annotavit, Γρ. ἀσύμβουλος· inconsulto enim impetu, nec præviso, invasit imperatorem.

(70) *Γρ.* κατηγορῆσαν. REINESIUS.

(71) Hæc commodius Contin. p. 22, Zon. p. 132, Cedr. p. 491.

(72) Ita scriptum, non ἐπεξελεύσεως.

(73) Cont. p. 22, Cedr. p. 492, Zon. p. 132, et Nostri verbis Sym. Log. p. 406.

(74) Ita scr., sed fortasse fuerat primitus ἀπεφοίβασε, ut apud Cont. p. 22. — Apud Sym. Log.
D p. 406, edit. Paris, in eadem re habetur συμβουλικῆς, ubi in marg. Συμβυλλιακῆς. Cedren. p. 493, Zonar. p. 133, item Sym. Log. hic etiam, ut Noster. Nostram lectionem non puto falsam, quamvis Σιβυλλιακῆς probari possit ex Cont. p. 22, et aliis annotatis. Sic συμβολαιωσάμενος Noster posuit infra p. 23.

(75) Ita scriptum sine articulo.

(76) Cont. p. 23, Cedr. p. 493, Zon. p. 133, Sym. Log. p. 407.

(77) Imperfecta oratio, nisi aliquod verbum ex superioribus ἀπὸ κοινοῦ sumatur, ut feci in versione.

(78) Cont. p. 23, Cedr. p. 493, Zon. p. 134, et iisdem quibus Noster verbis Sym. Log. p. 406.

θμως (79) μετακαλεσάμενος τὸν παπίαν, τοῦτον A ἀσφαλῶς τηρεῖν πρός τι οἴκημα τῶν τὸ παλάτιον σαρούντων ἐκδέδωκε, σιδηροπέδαις ἀσφαλισάμενος (80), ὧν τὴν κλεῖδα ἐν τῷ ὑπενδύτῃ αὐτοῦ ἀπόθετον διεφρούρει, τῶν ἄλλων μηδενὶ ταύτην πεπιστευκώς.

Περὶ γοῦν (81) νυκτερινὴν ὥραν ἀπαναστὰς τοῦ κοιτῶνος ὁ βασιλεὺς τὰς ἀπαγούσας πρὸς τὴν τοῦ παπίου σκηνὴν πάσας θύρας εὐσθενῶς κατηδάφισεν· ἦν γὰρ εὐσθενὴς πάνυ καὶ θρασυκάρδιος. Καὶ εἰσιών γε καταλαμβάνει τὸν Μιχαὴλ (82) εἰς τὴν τοῦ παπίου κλίνην καθεύδοντα, χαμαὶ δὲ τὸν παπίαν παρευναζόμενον. Καὶ περὶ τὸν Μιχαὴλ κύψας παλάμῃ τὰ στήθη αὐτοῦ διηκρίβαζεν, ὁποίαν ἀφίησι ῥοπὴν, μεριμνητικὴν [99] ἢ ἀμέριμνον. Ὡς δὲ τοῦτον τῆς ἀφῆς μὴ ἐπῃσθημένον [1] συνέγνω (83), πάνυ ἐτεθαυμάκει ἐπὶ B τῇ ἀφρόντιδι αὐτοῦ ἀφυπνώσει (84), διανεύων τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν καὶ χαλεπὰ τεκμαιρόμενος, καὶ διεξιὼν μεγάλως τῇ χειρὶ (85) κατὰ τοῦ παπίου τὸν θυμὸν συμβολαιωσάμενος ἀμφοτέροις τὴν ἀπειλὴν ἐπερρίπιζεν. (86) Ταῦτα προσεδρεῦον [2] τῷ Μιχαὴλ εὐνουχικὸν παιδάριον κρύφα τεθέατο, ὅπερ τὸν εἰσιόντα βασιλέα οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν (87) ἐκ κόκκου πεδίλων [3] διέγνωκεν ὑπὸ τὴν κλίνην ὑφέρπον [4] (ἐκεῖ γὰρ τῷ βασιλεῖ διεκέκρυπτο)· μετὰ γοῦν τὴν ἄφιξιν (88) τοῦ βασιλέως τῷ τε ἰδίῳ δεσπότῃ Μιχαὴλ, ἀλλὰ μὴν καὶ τῷ παπίᾳ, ἅπαντα τὰ συμβεβηκότα διέλεξεν. Τούτων κατήκοος γεγονὼς ὁ παπίας καὶ ἀμέτρῳ (89) κατασχεθεὶς δείματι σὺν αὐτῷ Μιχαὴλ βουλὴν δοκίμην ἐπισκευάζουσιν. Προφασίζεται (90) ὁ Μιχαὴλ τῶν κατὰ ψυχὴν ὀφλημάτων [5] ἄγαν κεκτῆσθαι διὰ φροντίδος, ὡς ἄν τινι τῶν ..αγῶν ταύτας (91) ἀνάθοιτο διά τινος τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ πιστοτάτου Θεοκτίστου, ὃς μετὰ ταῦτα τῷ τοῦ πατρικίου περιβλέπτῳ τετίμητο ἀξιώματι καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ καλάμου ἐγκεχείριστο πρόνοιαν, δι' οὗ κανίκλειος ἐδοξάζετο (92), ἐφ' ᾧ καὶ τὰ τῆς ἐπιτροπίας τοῦ Μιχαὴλ ὡς εὐγνώμονι ἐδεξιῶτο. (93) Τότε δὲ τὸ κατὰ τὴν αἴτησιν τῆς προφάσεως πέρας ἀπήρτητο βασιλικῆς ἐκ διατάξεως, καὶ τὸ σκαιώρημα εἰς ἔργον προέβαινεν. (94) Ἀκριβολογησάμενος γὰρ τῷ Θεοκτίστῳ ὁ Μιχαὴλ τὰ τῆς ἐπιθέσεως, καὶ διαπορθμεύσας κρυφιομύστως τοῖς κε-

eorum qui palatium verrunt tradiderat compedibus vinctum, quarum clavem in interula sua repositam servabat, nulli alii eam concredens.

Cum igitur noctu hora circiter tertia surrexisset de cubili imperator, omnes januas quæ ad papiæ cubiculum ducerent validis viribus dejecit: erat enim valde robustus et animosus. Ingressusque offendit Michaelem 23 in papiæ lecto dormientem, papiam autem humi cubantem. Ac Michaeli intentus, manu exploravit ejus pectus quali motu moveatur, num solliciti an securi. Ut autem eum contrectationem minime sensisse intellexit, valde admiratus fuit quod tam secure dormiret: movensque caput et gravia minitans, interque egrediendum manus agitatione animum iratum erga papiam indicans, utrisque minas intentavit. Hæc omnia assidens Michaeli puer eunuchus ex occulto spectaverat, qui ingredientem imperatorem non aliunde nisi ex coccineis calceis cognoverat, sub lectulum reptans: ibi enim absconditus imperatorem latuit. Itaque post abitum, domino suo Michaeli, nec non papiæ, omnia quæ accidissent narravit: quibus auditis papias atque Michael pavore correpti consilium quoddam sibi utile ineunt. Simulat Michael valde sibi curæ esse ut animæ quædam debita alicui ex religiosis aperiret per quemdam suorum ministrorum fidissimum Theoctistum, qui postea C illustri dignitate patricii ab eo ornatus fuit curaque calami imperatorii ei demandata, unde caniclius audiebat, atque ut benevolo curatura Michaelis eidem fuerat collata. Tunc ergo secundum petitionem prætextus illius finis pendebat ab imperatoris 24 ordinatione, et mox consilium in actum deducebatur. Quippe diligenter collocutus Michael cum Theoctisto clam certiores reddit participes insidiarum de occulto consilio, minaturque se conjurationem indicaturum imperatori, si aggressionem in præsens intermittant.

VARIÆ LECTIONES.

[99] μεριμνατικὴν L. [1] ἐπαισθημένον L. [2] προσεδρεύων L. [3] πεδήλων L. [4] ὑφέρπον B, ἐφέρπον L. [5] fort. χηλῖδας τῶν: conf. Contin. p. 24.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(79) In contrarium posuit auctor hanc particu- D lam, ut alia quædam. — Cont. p. 22 et 23; Cedr. p. 492. Papias est nomen officii, custodem palatii significans.

(80) Cont. p. 22 init. — Cedren. p. 492, Zonar. p. 133.

(81) Cont. p. 23, Cedr. l. c., Zonar. p. 133.

(82) Scriptum ἐπαισθημένον. Supra p. 21, recte cum augmento.

(83) Cont. p. 23 in fine, Cedr. p. 493, Zon. p. 133 in fine.

(84) Cont. p. 24, lin. 1, δεινὸν ἐνσείων.

(85) Zonar. l. c. τὴν ὀργὴν ὑπεδήλου τῇ κινήσει τῆς χειρός.

(86) Contin. 24, ἀλλά τις τῶν προκοίτων, etc., ut et Cedr. p. 494. De eodem Zon. p. 134.

(87) Cont. p. 24, ἐκ τῶν φοινικῶν (sive φοινικικῶν) φωρασάμενος ὑποδημάτων, et Cedr. p 494. — Scriptum πεδήλων. Monuit Reinesius de emendatione in margine.

(88) Male posuit hanc vocem in contrarium auctor, ut supra ἀπόλωλε pro ἀπώλεσε et inferius διαπεφόνηκεν.

(89) Zon. p. 134.

(90) Contin. p. 24, Cedr. p. 494.

(91) Ita scriptum, ταῦτα.

(92) Apparet hinc ex parte, quodnam caniclii officium fuerit.

(93) Cedr. p. 494. Insolite loquitur, ut plerumque.

(94) Cedr. l. c.

κοινωνηκόσιν αὐτῷ τῆς ἐνέδρας βαθεῖαν διάσκεψιν, ἐπισχυρίζεται κατ' αὐτῶν τὴν κοινωνίαν φωράσαι τῷ ἄνακτι, (95) εἴπερ καταμελήσειαν ἄρτι τῆς ἐγχειρήσεως.

Hinc communi consilio rem ita constituunt, ut A clam intrarent noctu per eburneam portam, ubi Deo laudes consecrantur, simulantes se sacerdotes, sub vestibus gladios habentes, dein sic ad dexteram partem declinarent imperatoremque aggrederentur. Vetus enim quidam fuerat mos ut sacerdotes extra regiam de nocte exspectarent usque ad introitum, qui ipsis circa auroram erat definitus. Tanquam sacerdotes itaque conjurati ingrediebantur, veris sacerdotibus adjuncti comites. Ac sacerdotes quidem intrabant in oratorium; illi autem remanentes in loco obscuro, in insidiis latebant, ut tempore opportuno aggrederentur imperatorem. Instante autem matutino hymno imperator, ut solebat, se in templum confert. Tempus ipsum per auroram B detegens insidiatores acuebat, nisi audacia aggredientium victoriam excitasset. Confestim enim fervente præcipitique audacia gladios manibus tenentes, a scopo aberrantes in sacerdotum præfectum gladios intentant, hunc putantes esse imperatorem, **25** ex oblato tunc ipsis habitu decepti. Cum enim esset hiems acerrima, imperator habebat in capite erectum tegumentum, ad eumdem modum et sacerdotum ordinis præfectus; unde accidebat ut conjurati omnino hunc adorirentur. Qui tanto impetu simul invadentium perterritus vehementer exclamavit alium esse imperatorem, ad quem impetum direxissent. Quapropter et caput nudavit tamquam manifestum indicium (calvitiem enim habebat), ne ictum C propter similitudinem attraheret. Itaque imperator ingressus in propitiatorium fuerat, atque inde cruce aut secundum alios catena turibuli arrepta, destitutus aliis ad defendendum armis, opponere se volebat. Sed statim atque agnitus fuit a percussoribus, isti eum gladiis conciderunt crucem in manibus tenentem, ut ea saltem ictum depelleret. Qua de causa etiam ad quemdam ex percussoribus, ingentem hominem, qui unum et dimidium a statura Gigantea appellabatur, locutus est, adjurans per id quod tenebat (per crucem).

Ἐντεῦθεν κοινὴν βουλὴν ἐπισκευασάμενοι τοιῶσδε τὸ ἐγχείρημα συνειθέασιν, παρεισδῦναι (96) νύκτωρ διὰ τῆς ἐλεφαντίνης πύλης, καθ' ὃ τὰ τῆς δοξολογίας Θεῷ ἀφιέρωτο, ὡς ἱερεῖς ὑποκριθησόμενοι τοῖς ἐπενδύμασι ξίφη τε λαθραίως [6] (97) χειρισόμενοι, εἶθ' οὕτως πρὸς μέρος τὸ δεξιὸν ποιήσασθαι τὴν ἀπόνευσιν καὶ ἐπιθέσθαι τῷ βασιλεῖ. (98) Παλαιὸς γάρ τις τύπος διεδεδραμήκει, ἐκτὸς τῶν βασιλείων τοὺς ἱερεῖς νυκτὶ διακαρτερεῖν μέχρι τῆς πρὸς ὄρθρον διωρισμένης αὐτοῖς εἰσελεύσεως. Ὡς ἱερεῖς ὅθεν οἱ στασιῶται εἰσῄεσαν [7], τοῖς ἀληθέσιν ἑπόμενοι· καὶ οἱ μὲν ἱερεῖς εἰσήλθοσαν τῷ εὐκτηρίῳ ναῷ, (99) οἱ δὲ περιλειφθέντες ζοφώδει χώρῳ λεληθότως [8] προσηδρευον, (1) ὡς ἂν εὐκαίρως ἐπίθωνται τῷ βασιλεῖ. Τοῦ δὲ ὀρθρίου ὕμνου ἐνστάντος, (2) πρὸς τὸ εἰωθὸς καταίρει βασιλεὺς τῷ ναῷ. Ἡ ὥρα τῇ ἕῳ παρέθηγε τὸν λόχον δημοσιεύουσα, εἰ μὴ τόλμα (3) τῶν ἐπιτιθεμένων τὸν θρίαμβον ἀνεῤῥίπισεν. Αὐτίκα γὰρ ζέοντι καὶ τομῷ θάρσει ξιφήρεις παρὰ τὸν σκοπὸν ἐναυτομολήσαντες (4) κατὰ τοῦ τῶν ἱερέων ἐξάρχου τὰ ξίφη προέτειναν, τὸν βασιλέα τοῦτον ὑπάρχειν εἰκάσαντες ἐκ τοῦ τότε προσπεσόντος σχήματος ἀποπλανηθέντες· (5) χειμῶνος γὰρ δριμυτάτου καθεστηκότος ὁ μὲν βασιλεὺς κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐκέχρητο διανεστηκότι καλύμματι, τὸν αὐτὸν δὲ [9] τρόπον καὶ ὁ τοῦ τῶν ἱερέων καταλόγου προηγούμενος· ἐξ οὗ συνέβαινεν ὄντως τοῖς στασιώταις [10] κατ' αὐτοῦ τὴν ἐγχείρησιν ἐπιδείξασθαι. Ὃς τῇ ἀθρόᾳ φορᾷ τῶν ἐπιτιθεμένων καταπλαγεὶς σφοδρὸν ἀνεβόησεν, ἕτερον (6) εἶναι τὸν βασιλέα, πρὸς ὃν τὴν ὁρμὴν ἀπηώρησαν. Διὸ καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπεγύμνωσεν οἷα (7) καταφανὲς γνώρισμα (φαλάκρωμα γὰρ αὐτῷ περιίστατο), ἵνα μὴ τὴν τομὴν ἐκ τοῦ παρείκοντος ἐπισπάσοιτο. (8) Οὐκοῦν ὁ βασιλεὺς εἰσῄει τῷ ἱλαστηρίῳ περιτυχὼν [11], καὶ τούτου τὸν σταυρὸν ἢ κατά τινας τὴν τοῦ θυμιατηρίου κρεμάθραν δραξάμενος, ἐξαπορῶν (9) τινος ἀμυντηρίου ὀργάνου, ἀντιτάξασθαι ἔμελλεν. Ὅμως (10) καταφανὴς [12] γενόμενος τοῖς αὐτὸν διαχειρισομένοις, (11) αὐθωρὸν τοῖς ξίφεσιν ἐκερμάτιζον σταυρὸν ἐν χερσὶ κατέχοντα, ὥστε τούτῳ γε [13] τὴν τομὴν ἀποπέμψασθαι. Ἧς (12) χά-

VARIÆ LECTIONES.

[6] ξίφει λαθραίως τε L. [7] εἰσίεσαν L. [8] λεληθότος L. [9] δὲ] δὴ L. [10] στασιώταις B, στρατιώταις L. [11] περιτυχὸν L. [12] καταφανεὶς L. [13] τούτου γε L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(95) Cont. p. 24 init., Zonar. 434, Sym. Log. p. 411.

(96) Cont. p. 24, Cedr. p. 494.

(97) Zon. p. 134, Cont. p. 24, Cedr. p. 494.

(98) Cont. p. 24, ἔθος ἦν τῷ κλήρῳ, etc. Vid. Cedr. p. 494.

(99) Zon. p. 134.

(1) Cont. p. 24, Cedr. p. 494.

(2) Zon. p. 134.

(3) Ita sine art. ἡ, qui videtur absorptus a præc. μή. Sic paulo ante ἂν excidisse videtur propter præc. παρέθηγεν.

(4) I. e. *in unum currentes*, *euntes*. REINESIUS. Cont. p. 24, εἰσπηδήσαντες ἀθρόως. — Cedr. p. 494, τὸν τοῦ κλήρου ἔξαρχον vocat, Cont. p. 24, τὸν τοῦ D κλήρου ἔπαρχον.

(5) Cont. p. 24, Cedr. p. 494.

(6) Cedr. p. 494.

(7) Cont. p. 24.

(8) Cont. l. c. Cedr. p. 494 in fine, ut Noster fere.

(9) I. e. penitus desperans. REINESIUS. Imo, inquam, penitus destitutus.

(10) Abutitur hac particula in contrarium hic etiam, ponens pro ἀλλά. — *Καταφανὴς γενόμενος*. Est solœcismus. Si scribatur καταφανῆ γενόμενον, recte habet.

(11) Cont. p 24.

(12) Ita scriptum, ut referatur ad τομῆς; ut ad avertendum ictum non tantum crucem adhibuerit.

ριν πρός τινα τῶν μιαιφόνων, ὑπερμεγέθη ἄνδρα, ᾧ A τὸ ἓν καὶ ἥμισυ κατὰ τὸ γιγάντειον [14] (13) προσωνομάζετο μέγεθος, ἐπεφθέγξατο ὅρκῳ περιδεσμῶν οὐ ἐπελάβετο. Ἀλλ' ἀμείλικτον ὄπα κατὰ τοὺς Ἀντιμάχου παῖδας διήκουσεν, ἀντειπόντα (14) ἐνόρκως αὐτῷ μηκέτι βιώσεσθαι. Καὶ εὐθέως (15) τῇ κατακλεῖδι τὴν σπάθην καθεὶς τὴν χεῖρα διέσπασεν, ὥστε καὶ τὸ σταυρικὸν σχεδόν τι κέρας διακοπῆναι· εἶθ' οὕτως αὐτὸν καὶ τῆς κεφαλῆς ἀπετείχισεν. Κατ' αὐτὴν (16) δὲ τὴν ὥραν φωνή τις ἀερόθεν ἐνήλατο ποντοποροῦσι ναυτίλοις [15], ὡς Λέων ὁ βασιλεὺς τῇδε διαπεφώνηκεν (17)· οἱ συμβαλόντες [16] τὴν ἀκοὴν τήν τε νύκτα μετὰ τοῦτο καὶ ὥραν καθ' ἑαυτοὺς ἐννοήσαντες τὸ ἀληθὲς διειλήφασιν.

Sed immitem vocem, ad exemplum Antimachi filiorum, audivit, cum juratus ei responderet haud amplius victurum. Statimque idem gladio claviculæ impacto manum amputavit, ita ut etiam crucis cornu fere dissectum fuerit. Dein sic eum capite truncavit. Eadem autem hora vox 26 quædam ex aere percutit in mari navigantes nautas quosdam, Leonem imperatorem ea periisse: qui considerantes quod audierant, et noctem postea et horam in animum revocantes, veritatem deprehenderunt.

Κτείναντες δὲ τοῦτον οἱ φονευταὶ ἀνηλεῶς ἐν εὐλοειδέσι χώροις τοῖς πρὸς τὸ δέξιμον ἀπαγαγόντες B κατέθεσαν, ὅπως ἐπὶ βραχὺ ἐκεῖσε προσμένοιεν· εἴχοντο γὰρ χρειωδεστέρων φροντίδων οἱ τῷ Μιχαὴλ συναράμενοι, ὥστε τοῦτον μὲν τῆς εἱρκτῆς ἐξελέσθαι καὶ ἀναῤῥῆσαι πᾶσιν αὐτοκράτορα βασιλέα, ὃς διαιτήσοι τὰ πρὸς τὸν καιρὸν κατεπείγοντα, ἀσφαλείας δεούσης ἀπαιτουμένης, ἣν ταχέως εἰργάσατο (18). Καὶ διὰ τῶν Σκύλων [17] ἑλκυσμῷ τὸ σῶμα λυγρῶς καταικίσαντες καὶ τῷ ἱπποδρόμῳ παραγυμνώσαντες καὶ ὑποζυγίῳ μετεωρίσαντες ἐπὶ πάσης τῆς λεωφόρου προήνεγκαν, εἶτα ἐμβαλόντες αὐτὸ ἐνὶ [18] πλοίῳ, (19) καὶ τὴν σύμβιον σὺν τοῖς τέσσαρσι τούτων παισὶ, Συμβατίῳ (20) τῷ καὶ μετονομασθέντι [19] Κωνσταντίνῳ κατὰ τὸ στέψιμον, Βασιλείῳ καὶ Γρηγορίῳ ἅμα Θεοδοσίῳ, περὶ τὴν Πρώτην νῆσον (21) C παρέπεμψαν. Κἀκεῖσε τῶν παίδων καταθλαδίαν ποιῇν περιστοιχουμένων, ὁ Θεοδόσιος τῆς ζωῆς ἀπεζεύξατο [20]· καὶ ἀμφοτέρους τῆς προσηκούσης κηδείας ἠξίωσαν.

Cum autem eum percussores occidissent, in cloacas et receptacula sordium delatum posuerunt, ut paulisper ibi maneret. Intenti enim erant magis necessariis curis Michaelis complices, ut scilicet hunc ex carcere eximerent, et publice imperatorem declararent, qui temporis opportuni copiam faceret, cum securitas congrua requireretur: eamque is cito præstitit. Atque tunc per Scyla tractum cadaver misere fœdantes, in circo denudatum, jumento sublatum, per omnem plateam tulerunt, postea impositum navigio, cum conjuge et quatuor filiis, Sabbatio, qui in inauguratione imperatoris Constantinus fuit dictus, Basilio item ac Gregorio, nec non Theodosio, in Proten insulam miserunt. Atque ibi cum exsectionis pœna afficerentur, Theodosius vitam amisit. Utrumque autem congruente sepultura dignati sunt.

Οὗτος δὲ, ὥς φασί τινες, καὶ πρὸ τοῦ τῆς βασιλείας ἐπιλαβέσθαι τῆς δυσσεβοῦς αἱρέσεως εἴχετο. Διὸ καὶ κατὰ τὸ ἔθιμον τῆς καθ' ἡμᾶς εὐσεβοῦς πίστεως στείλαντος πρὸς αὐτὸν Νικηφόρου τοῦ πατριάρχου τόμον διά τινων ἀρχιερέων ἐγγράψασθαι τὴν εὐσέβειαν, (22) καταπράξασθαι τοῦτο διανεβάλετο [21] ἕως ἂν αὐτῷ ἡ τῆς βασιλείας ἐπέλθοι διὰ στέφους μεγαλοπρέπεια· καὶ καθ' ἡμέραν γε τὴν δευτέραν τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐνσυνεχόμενος τῷ ὀρθοδόξῳ τόμῳ κατασημήνασθαι ἀναντιῤῥήτως ἀπείπατο μηδ' ὅλως τῷ

Porro iste Leo, ut quidam perhibent, etiam antequam imperium capesseret, impiæ illi hæresi adhæserat. Quapropter etiam cum ex more 27 piæ nostræ fidei Nicephorus patriarcha ad eum misisset libellum per aliquot sacerdotes primarios, ut professionem fidei inscriberet, id facere distulit, donec solennitas inaugurationis adesset. Sed altero die ejus imperii, cum compelleretur ad subscribendum orthodoxo libello, plane negavit sese accommodaturum illius voluntati. Unde etiam

VARIÆ LECTIONES.

[14] γιγάντιον L. [15] ναυτήλοις L. [16] συμβάλλοντες L. [17] σκύλλων L. [18] ἐμβάλλοντες αὐτῷ ἐνὶ L. [19] μετωνομασθέντι L. [20] ἀπετεύξατο L. [21] διανεβάλλετο L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

sed et giganteum illum hominem allocutus fuerit. Habent hic vocem χάριτος et alii, sed aliter. Cont. p. 25, ὅρκῳ τῆς ἐνοικούσης χάριτος ἐν τῷ ναῷ, uti et Cedr. p. 495, quasi per gratiam templo inhabitantem obsecraverit.

(13) Mire Noster hæc ut pleraque. Alii planius, ut Cont. p. 25, εὐμεγέθη καὶ γιγανταῖον. Cedr. p. 495, ἕνα τινὰ γιγαντιαῖον.

(14) Ita scriptum, cum deberet ἀντειπόντος.

(15) Cont. p. 25, Cedr. p. 495, Zon. p. 154.

(16) Cont. p. 25 in fine, Sym. Log. p. 411, Cedr. p. 495.

(17) Ita scriptum. Reinesius annotat, Γρ. διαπεφώνηκεν.

(18) Ita scriptum, cum deberet εἰργάσαντο. — D Cont. lib. II init., Cedr. p. 496, Zonar. p. 184.

(19) Cont. lib. II init., Zon. p. 135, Cedr. p. 495, Sym. Log. 411. — Scriptum αὐτῷ ἐνί. Notavit Reinesius, Γρ. αὐτὸ ἕνι. Recte quod ad αὐτό attinet, pessime ἕνι· ἐνὶ bene habet.

(20) Ita scriptum. Reinesius annotavit, Σαββατίῳ. Zonar. p. 135 et Cedren. p. 395, Συμβατίῳ Cont. lib. II init.

(21) Cedr. πρὸς τὴν πρώτην καλουμένην νῆσον. Reinesius. Et apud Nostrum mallem πρός.

(22) Ita et Continuator Const. Porphyr. p. 18, negat profiteri voluisse fidem. Sym. autem Log. p. 402, professum dicit, uti et Georgius monachus initio.

hæresis suæ adjutores et collegas in palatium assumpsit, victum ad luxum usque istis peculiariter largiens : cumque cooperatorem in sua doctrina invenisset Johannem grammaticum, qui et Iannes eo quod veritati adversaretur, hunc inter eosdem cooptavit. Quibus stultus ille desertor mandavit ut novitiam illam fidem conscriberent. Ac post duos imperii sui annos palam deficiens, ut filius Cis, venerandarum imaginum eversionem aggressus est. Mox etiam ad omnes episcopos scripsit, ut se Byzantium conferrent, urbem a Megarensibus conditam ac Byzante, cum ad eam condendam confluxissent per Europam Carystii, Mycenæi, Corinthii, aliique multi, cum philosophis et rhetoribus. Cumque ad Propontidem episcopi venirent, permissum illis non est ut pro consuetudine prius accederent ad patriarcham, sed ad ipsum imperatorem ducebantur et vi coacti adigebantur ut consentirent in ejus pravam sententiam. Ex quibus illos qui ei morem gerebant comiter et benigne excipiebat, eos autem qui obtemperare **28** nollent omnis generis contumeliis ulciscebatur, Christianorum dogmata pro nihilo reputans; quemadmodum etiam in pacis fœderibus cum Hunnis hæc conturbavit, illis quidem attribuens nostras consuetudines, sibi autem et suis subjectis illorum cæremonias. Atque ob hæc fortasse terræ motus maxime terribiles, luesque et siccitates, et inflammationes aeris, præterea seditiones in urbe omni et ditione ab initio ejus Deo invisi imperii per multos annos assidue exstiterunt, ipsis etiam elementis indignantibus ob ejus scelera. Tales erant impiæ ejus cogitationes et machinationes, et durans per eas calamitas.

Cæterum in rebus utilibus suscipiendis industria incessabili erat. Qua etiam factum, ut per Thraciam Macedoniamque, etiam usque ad fines terræ Scytharum, multas urbes instauraret, ipse omnia lustrans cum militaribus copiis, ut et hostium incursiones averteret et instaurationes ad finem commode perducendi facultatem præstaret.

A τοιούτῳ συνθέσθαι βουλήματι. Ὅθεν καὶ τοὺς τῆς αἱρέσεως αὐτῷ συνεργοὺς ἐν τῷ παλατίῳ ἀποκατέστησεν, δίαιταν πρὸς τρυφὴν ἰδιαζόντως τούτοις δαψιλευσάμενος. (23) Μεθ' ὧν καὶ συνέριθον τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας εὑρὼν τὸν γραμματικὸν Ἰωάννην, τὸν καὶ Ἰαννῆν (24) διὰ τὸ τῆς ἀληθείας ἀντίῤῥοπον, τούτοις συνέταξεν. Οἷς νεαροπρεπῆ πίστιν νηπιόφρων ὁ ἀποστάτης προστάττει συγγράψασθαι. Καὶ μετὰ δύω χρόνους (25) τῆς βασιλείας ἀναίδην ἀποστατήσας, καθάπερ ὁ υἱὸς τοῦ Κὶς (26), τῆς τῶν σεβαστῶν εἰκόνων μετεποιήσατο καθαιρέσεως, ἐντεῦθεν καὶ γράψας παντὶ ἐπισκόπῳ καταίρειν ἐν Βυζαντίῳ τῷ ὑπὸ Μεγαρέων κτισθέντι καὶ Βύζαντος (27), κατ' Εὐρώπην συνελθόντων ἐν τῇ τούτου πολίσει[22] Καρυστίων, Μυκηναίων καὶ Κορινθίων ἄλλων τε πολλῶν, φιλοσόB φοις ἅμα καὶ ῥήτορσι. Καὶ δὴ ὅτε οἱ ἐπίσκοποι τοῖς κατὰ πέραν προσήγγιζον, (28) οὐ κατὰ τὸ εἰθισμένον προσεντυγχάνειν[23] τῷ πατριάρχῃ ἠφίεντο, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ἤγοντο καὶ ἄκοντες συνευδοκεῖν τῷ κακοδόξῳ φρονήματι ἐβιάζοντο. Ὧν (29) τοὺς πειθαρχοῦντας αὐτῷ προσηκούσης ἠξίου φιλοφρονήσεως, τοὺς (30) δὲ μὴ πειθομένους αἰκίσεσι παντοδαπαῖς διημείβετο, τὰ Χριστιανῶν παρ' οὐδὲν θεσπίσματα λογιζόμενος, ὡς δῆθεν (31) καὶ ταῖς πρὸς τοὺς Οὔννους εἰρηναίαις συμβάσεσι ταῦτα συνέχεεν, ἐκείνοις μὲν ἀναθεὶς ἐργάσασθαι τὰ ἡμέτερα εἰωθότα, ἑαυτῷ δὲ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν τὰ ἐκείνων θρησκεύματα. Δι' ὧν τάχα σεισμοὶ φρικωδέστατοι λοιμοί τε (32) καὶ αὐχμηρίαι καὶ ἐκφλογώσεις ἀέρος, πρὸς τούτοις καὶ ἐμφύλιοι στάσεις κατὰ πόλιν καὶ χώραν πᾶσαν, ἀρC χῆθεν τῆς θεομισοῦς βασιλείας αὐτοῦ μέχρι πολλῶν χρόνων διήρκεσαν, καὶ αὐτῶν τῶν στοιχείων δυσανασχετούντων οἷον τούτου τοῖς κακουργήμασιν. Τοιαῦτα τὰ κατὰ δυσσέβειαν αὐτοῦ ἐννοήματα καὶ τεχνάσματα, καὶ τούτοις (33) τὸ ἐπαχθὲς ἐγχρονίζον[24].

Ἀλλὰ καὶ (34) πρὸς τῶν εἴ τι λυσιτελούντων διέγνωστο, φιλοπονίας οὐκ ἔληγεν· δι' ἧς κατά γε Θρᾴκην Μακεδονίαν τε πᾶσαν καὶ ἕως τῶν ὁρίων τῆς Σκυθῶν γῆς πόλεις ἀνενεώσατο, αὐτὸς ἐπελθὼν σὺν στρατιώτισι[25] φάλαγξιν, ὅπως τάς τε πολεμίων ἐφόδους ἐκτρέποιτο καὶ ταῖς τούτων ἐπισκευαῖς παρέχοι τὸ εὐπεράτωτον (35).

VARIÆ LECTIONES.

[22] πολήσει L. [23] προσεντυγχάνειν V. [24] ἐγχρονίζων L. [25] στρατιώτησι L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(23) Cont. p. 20.

(24) Cont. l. c., Sym. Log. p. 403, Georg. mon. p. 501.

(25) Χρόνους pro annis, quod inconsiderate negat Ritterhusius notis ad Pythagoram Malchi p. 22. REINESIUS. Sic Eustathius de Ismen. lib. VI, p. 126. Vide et notas ad Lex. Gr. Suidas Γάϊος, μετὰ δύο χρόνους ἐκστὰς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, etc. OLEARIUS aut BOSIUS. Sed hæc protrita, et nihil notius.

(26) Saulis exemplum, ut Noster quidem ponit, parum huc quadrat; explicatius et aptius id ponit Georg. monachus initio.

(27) Inepta hic et intempestiva erat parenthesis de conditu Byzantii, ut aliæ plures in sequentibus. Fortasse ex margine. Cum interim non alienæ videantur ab auctoris hujus ingenio. Est autem in hac ambiguitas. Nam potuit claudi etiam post *multi*. Atque hoc pacto philosophos etiam et rhetoras D accersivisset. Cæterum in Græco nullibi sunt posita signa parentheseos.

(28) Cont. p. 21.

(29) Cedr. p. 490.

(30) Zon. p. 131 in fine, seq.

(31) Planius hæc Continuator Const. Porph. p. 19 et 20.

(32) Sym. Log. p. 404.

(33) Mallem κἂν τούτων.

(34) Cont. p. 19. — *Εἴ τι.* Ita scriptum. Puto εἴς τι.

(35) Ita scriptum. Bosius descripserat εὐπεράτατον. Quare Reinesius annotavit in ejus marg. *Γρ.* εὐπορώτατον. Quod cum contrarium sensum præbeat eorum quæ debet dicere auctor, uti et ms. lectio, tanto pejus est, quia temere et frustra fit mutatio. Nihil mutandum. Sensus bonus, ut in versione.

Ἦν δὲ τῷ γένει κατὰ συζυγίαν ἐξ Ἀσσυρίων καὶ A Ἀρμενίων ἀναφυεὶς (36), τῶν ἰδίων (37) γεννητόρων ἐπεξαναστάντων [26] αὐτούς τε μιαιφονησαμένων καὶ πρὸς τοῖς τῶν Ἀρμενίων χωρίοις (38) κατὰ φυγαδείαν ἐνσκηνωσάντων, (39) κἀκεῖσε τὸν ἀνήμερον θῆρα τεκεῖν [27]· ἐξ ὧν ἑτερογενές τι τεράστιον κεχρημάτικεν. Ἀρμενίους δέ φασιν ἐξ Ἀρμένου (40) κληθῆναι τοῦ ἀπὸ Ἀρμενίου πόλεως Θετταλίας, ὃς Ἰάσονι συνεστράτευσεν. Ἐκεκρατήκει (41) δὲ Λέων τῆς βασιλείας ζ' ἔτεσι καὶ μησὶ ε' κατὰ Θεοῦ ὑψίστου ἐμμανῶς αὐχησάμενος.

Erat autem misto genere ex Assyriis et Armeniis natus, qui in proprios parentes insurrexerant eosque interfecerant atque in Armeniorum finibus in exsilio habitaverant, ubi immansuetam hanc bestiam genuerunt. **29** Armenios autem aiunt ab Armeno quodam nomen accepisse ex Armenio Thessaliæ oppido, qui Jasoni fuisset comes expeditionis. Tenuit autem Leo imperium septem annis et quinque mensibus, erga Deum altissimum furiose insolens.

VARIÆ LECTIONES.

[26] ἐπεξανιστάντων L. [27] τεκόντων B.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(36) Loquitur inepte et imperfecte. Hoc vult, B Leonis parentes cum essent partim Assyrii partim Armenii, suos parentes interfecisse, etc.

(37) *Γρ.* ἀναφυεὶς ἀντὶ τῶν ἰδίων vel ἐπὶ τῶν ἰδ. REINESIUS. Plane et intempestivæ et ineptæ conjecturæ in loco sano. — Cont. init. lib. I, Georg. mon. p. 502, 503.

(38) Ita scriptum. Mallem ὁρίοις.

(39) Sym. Log. p. 402.

(40) Armenum quemdam urbe Thessalia oriundum cum Jasone ad Colchos navigasse tradit Strabo lib. XI. Sed ab eo Armeniam denominatam incogitanter scribit auctor. Ita tamen et alii quos tunc nondum potuit Reinesius videre. Meus Chronogr. Græcus ms. genus Leonis Armeni a posteris filiorum Sennacherio, qui interempto patre in terram Ararat vel in Har-mini, i. e. in montana Minyadis, profugerant, de quibus IV Reg. XIX, 37. — (Duæ aut tres voces detritæ legi nequeunt) REINES.

(41) Ita scriptum. Reinesius tamen γρ. ἐπικεκρατήκει, præter necessitatem.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ Β'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΞ ΑΜΟΡΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛ.

REGUM LIBER II.

DE MICHAELE AMORIENSI.

Ὁ δὲ Μιχαὴλ ἐν ἔτει ,ϛτκθ' (42), ἰνδικτιῶνι ιδ', C παρ' ἐλπίδα (43) ἐξ εἱρκτῆς αὐτοκράτωρ (ὢ τοῦ θαύματος!) ἀνηγόρευτο, τῷ τε βασιλικῷ θρόνῳ καθίδρυται ἔτι ταῖς σιδηροπέδαις ἐπιδεσμούμενος· ᾧ προσίασι πάντες οἱ ἐντυχόντες (44), καὶ τὸ σέβας προσκυνητὸν ἀπονέμουσιν. Παμπόλλης οὖν ὥρας παρῳχηκυίας, καὶ τῆς κλειδὸς ἀπούσης μὴ τούτων ἀνεπτυγμένων, Ἰωάννης ὁ ἐκ γένους Ἐξαβουλίων καὶ τοῦ δρόμου (45) τοὺς λόγους τηνικαῦτα τιθεὶς τοῖς παροῦσι ταύτην ἐμυστολέκτει τεταμιεῦσθαι ἐσθῆτι τῇ ἐνδοτάτω τοῦ φονευθέντος, δι' ἧς αἱ πέδαι ἀποδεδέσμηνται. Ἑβδόμης δὲ ὥρας διατελούσης ἄπεισι [28] Μιχαὴλ βασιλεὺς τῷ μεγίστῳ ναῷ (46) σὺν ἅμα τοῖς δεδρακόσι τὸ τόλμημα, τῆς θείας τελεταρχίας ἀξιωθῆναι, μηδ' ὅλως μήτε τῷ δήμῳ δειματωθεὶς μήτε τῷ D δείματι τοῦ Θεοῦ κατερυθριάσας, (47) ἀλλὰ τεθαῤῥηκὼς μάλιστα ἐπί τε τοῖς λοιποῖς συναντήμασι καὶ

30 Porro Michael anno mundi sexies millesimo trecentesimo vicesimo nono, indictione decima quarta, præter spem ex carcere imperator (o rem mirandam) appellatur et in imperatorio solio collocatur adhuc compedibus vinctus. Ad quem accedunt omnes qui aderant et adorationis honorem deferunt. Multo autem spatio elapso cum clavis non adesset et compedes non essent solutæ, Johannes de prosapia Exabuliorum, tunc temporis cursus publici logotheta, iis qui aderant revelavit eam asservari in intima veste interfecti: qua compedes laxatæ sunt. Cum autem septima esset hora, abit Michael in templum maximum cum patratoribus facinoris **31** ut divinam inaugurationem acciperet, plane nec populi metu nec timore Dei absterritus, sed confidens quam maxime cum aliis eventibus ac

VARIÆ LECTIONES.

[28] ἄπισι L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(42) Sym. Log. p. 113 habet ,ϛτιδ', Georg. mon. ϛτιϛ', p. 510.

(43) Contin. lib. II init., Cedr. p. 495.

(44) Debuit dicere παρατυχόντες.

(45) I. e. qui erat λογοθέτης τοῦ δρόμου.

(46) Cont. p. 27, Cedr. p. 495 in fine, πρὸς τὸν μέγαν τῆς Ἁγίας Σοφίας ναόν.

(47) Cont. p. 30, Cedr. l. c.

præsagiis, tum quæ ei prædicta fuerant ab Athingano quodam vate, qui ejus temporis præfecto orientalis thematis, cum documenta multorum eventuum dedisset, clare indicaverat Michaelem et alterum quendam ex inferioribus diadema gestaturum, perspicue vaticinans. Quare hi præfecto magnæ curæ fuere, ut sponsos filiabus suis conciliaret. Huic itaque scopo intentus erat. Atque aliquando, cum is qui curam invitandorum ad mensam habet, quem a triclinio vocant, ingressus ad eum consignationem ostendisset, noluit multos interesse convivio, illos solos mensa dignatus. Cum igitur hæc instructa esset filiæque considerent, jubet eos cum illis locum occupare. Qui inopinato honore obstupefacti accumbere recusarunt. At is nonnihil offensus coegit postremoque persuasit ut accumberent. Hilaritate autem exorta, utpote ipsis inebriatis, tradit eis filias uxores. At illi æstuantes ad hoc jussum paulisper renuunt, interea indignitatem suam reputantes, præcipue Michael, eo quod ex pauperrimis esset ortus et obscuræ sortis parentibus: sed tamen morem gerunt, cum urgerentur.

προῤῥήσεσιν (48). Ἔτι δὲ καὶ τοῖς προαναπεφωνημέναις Ἀθιγγάνου [29] παρά τινος μάντεως (49), ὃς τῷ τηνικαῦτα στρατηλάτῃ [30] τοῦ τῶν Ἀνατολικῶν θέματος πεῖραν δεδωκὼς πολλῶν ἀποβάσεων διετράνου τὸν Μιχαὴλ καί τινα ἕτερον τῶν δευτέρων [31] διαδηματοφορήσειν, (50) σαφῶς ἀπομαντευόμενος. Ἀμέλει τούτους ὁ στρατηγέτης διὰ μερίμνης εἶχε πολλῆς ὅπως νυμφίους ταῖς ἑαυτοῦ θυγατράσιν ἁρμόσαιτο. Ἐξείχετο οὖν τοῦ τοιούτου σκοποῦ, καί ποτε τοῦ τὴν ἐπιστασίαν ἔχοντος τῶν εἰς τράπεζαν κεκλημένων, ὃν ἀτρικλίνην [32] φημίζουσι, κατὰ τὸ ἔθος εἰσιόντος [33] αὐτῷ καὶ τὴν γραφὴν ἐμφανίζοντος, (51) ἀπείπατο τῶν πολλῶν τῆς συνεστιάσεως, ἐκείνους δὲ μόνους τῆς τραπέζης καταξιῶσαι. Ταύτης γοῦν διευτρεπισθείσης καὶ τῶν αὐτοῦ θυγατέρων συνεδριασασῶν, προστάττει τούτοις ὁμοταγεῖς γενέσθαι αὐταῖς. Οἱ δὲ τῇ ἀπροσδοκήτῳ θαμβηθέντες τιμῇ τῆς κατακλίσεως ἀπαναίνονται· ὁ δὲ διαχεόμενος ἐπαχθέστερον κατηνάγκαζε, καὶ τελευταῖον πεῖθει κατακλιθῆναι. (52) Διαχύσεως δὲ γεγονυίας, ἅτε κατεμφορηθέντων αὐτῶν, ἐπιδίδωσι τούτοις τὰς θυγατέρας εἰς γαμετάς. Οἱ δὲ κατιλιγγιάσαντες (53) τοῦ προστάγματος πρὸς μὲν μικρὸν δυσανασχετοῦσιν ἐν τούτῳ τὸ παρ' ἀξίαν αὐτῶν λογιζόμενοι, καὶ μάλιστα Μιχαὴλ διὰ τὸ ἐκ πενεστάτων προήχθαι καὶ τὴν τύχην ἀνεπιφάντων, ἀλλ' ὅμως πειθαρχοῦσιν ἐγκελευόμενοι.

32 Cum autem audivisset Thomas Michaelem imperatorem, tradunt eum statim rebellionem instituisse conflata ingenti hominum multitudine. Ab initio enim inter se contrarii dissidebant: ac Michael quidem erat toti Orientalium themati præfectus, sed non parum invidiæ obnoxius, cum ob patriam quæ Athinganorum multitudinem alebat, ut videtur, tum propter linguæ vitium, tum vero etiam quod non satis strenuus ac fortis putaretur: Thomas contra ab omnibus diligebatur, eo quod fortis et strenuus, nec tamen non urbanus et affabilis esset, atque in rebus optimis Leone non inferior, quamvis genere ad Scythas pertinens, atque insuper senex, et in altero pede mutilus. Iste igitur, conciliatis sibi publicorum vectigalium exactoribus, scripto vindicabat exactiones usitatas, unde largitionibus in populum factis militiam contra Michaelem roborat. Nemo ex Orientalibus

Ἀκηκοὼς δὲ, ὥς φασιν (54), ὁ Θωμᾶς τὸν Μιχαὴλ βασιλεύσαντα, ταχέως [κατ' αὐτοῦ] νεωτερισμὸν πολυάνθρωπον ἐντυρεύεται κατ' αὐτοῦ. (55) Ἀνέκαθεν γὰρ ἀλλήλοις ἀντιπεπονθότως διΐσταντο· (56) καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ παραπαντὸς (57) τοῦ τῶν Ἀνατολικῶν στρατεύματος ἐτύγχανε στρατηγὸς, οὐχ ἧττον δὲ καὶ ἐπίμωμος ἀπό τε τῆς πατρίδος αὐτοῦ Ἀθιγγάνων (58) πληθὺν ἐκτρεφούσης, ὡς ἔοικε, (59) καὶ διὰ τὸ τῆς γλώττης ἐλάττωμα καὶ τὸ μὴ ἱκανῶς ἔχειν τισὶ πρὸς ἀνδρείαν νομίζεσθαι, ὁ δὲ Θωμᾶς πᾶσι φιλοστοργούμενος διά τε τὸ ἀνδρειόφρον οὐκ ἔλαττον καὶ ἀστεῖον (60) καὶ εὐπροσήγορον, καὶ τῶν (61) βελτίστων οὐκ ἐλαττούμενος Λέοντος, εἰ καὶ Σκυθίζων τῷ γένει, πρὸς δὲ καὶ γηραιὸς ὢν, τὸν πόδα πεπήρωτο. Οὗτος οὖν κατασχὼν (62) τοὺς τῶν δημοσίων φόρων πάντας ἀπαιτητὰς ἐγγράφως τὰς νενομισμένας ἀπεκληροῦτο εἰσπράξεις, ἐξ ὧν διανομὰς ἐν λαοῖς ποιησάμενος στρατηγεσίας κατὰ τοῦ

VARIÆ LECTIONES.

[29] ἀθιγγάνω L. [30] στρατηλάτει L. [31] τῶν B L, τῶν δύο V. [32] ἀτρικλῖν L. [33] εἰσιόντι L, o supra ι scripto.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(48) Ut monachi illius in Philomelio, de quo init. lib. I.

(49) Cont. p. 30, τὴν τοῦ Ἀθιγγάνου μάντεως φωνήν. Vid. p. 135 Cont. Theophanis p. 29, τῶν Ἀθιγγάνων τις γνωστὸς καὶ οἰκεῖος τῷ στρατηγῷ, etc. Ineptissime loquitur et intricate, quasi Athingano alicui prædictum fuerit a vate quodam; cum vates fuerit Athinganus et prædixerit præfecto, ut constat ex iis quos adduxi. Solet autem res etiam leves tenuesque mire involvere verbis insolentibus et eorum structura, ut scilicet lectores *magis admirentur amentque, Inversis quæ sub verbis latitantia cernunt.* — *Τῷ.* Ita scriptum, cum deberet potius τό.

(50) Cedr. p. 497.

(51) Cont. p. 29, Cedr. p. 497.

(52) Cont. p. 29, Cedr. p. 497.

(53) Cont. p. 29, Cedr. p. 497, Zon. p. 135, qui tantum de Michaele loquitur.

(54) Cont. p. 33, Zon. p. 136, Cedr. p. 499, 500, Georg. mon. p. 511.

(55) Cont. p. 33, Cedr. p. 500.

(56) Cont. p. 33, Cedr. p. 500.

(57) Ita scriptum. Potius διαπαντός.

(58) Cont. p. 27 et præcipue 34; Cedr. p. 496, et præcipue 500; Zon. p. 135.

(59) Cont. p. 34, Cedr. p. 500.

(60) Cont. p. 34, Cedr. p. 500.

(61) Cont. p. 32 in fine, et præcipue 34; Cedr. p. 499 et 500; Zon. p. 136.

(62) Cont. p. 34, Cedr. p. 500.

Μιχαὴλ ἐγκρατῶς διατίθησιν. (63) Οὐδεὶς δὲ τῶν ἐξ Ἀνατολῆς ὡρμημένων ἀπελιμπάνετο, οὐδὲ τῆς Ἑσπέρας αὐτῆς, οὐ τῶν ἐξ ἐθνῶν ἐπηλύδων, οὐκ αὐτοχθόνων, οὐ γειτονούντων, οὐ τῆς δουλικῆς μοίρας ὅσον [34] παρῆν μισοδέσποτον, οὐχ ὁλοκλήρων ἐθνῶν, κατὰ διαφόρους καιροὺς οἳ οὐκ αὐτῷ προσεῤῥύησαν καὶ συνείποντο, οἱ μὲν κατὰ γῆν, οἱ δὲ κατὰ θάλασσαν, νέῳ Ξέρξῃ κἂν ὁμοπίστοις ἀναφανέντι, ὡς ἐντεῦθεν καὶ πάντα τὰ θέματα σὺν τοῖς στρατηγοῖς σπένδεσθαι τούτῳ συνέβαινεν, (64) Ὀλβιανοῦ μόνου, τοῦ τῶν Ἀρμενιακῶν στρατηγοῦντος, τούτους περινοίαις ἐπιπειθεῖς ἄγοντος, καὶ Κατάκυλα [35] τοῦ Ὀψικίου τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ γε προσκειμένων. Καὶ τοσοῦτον ἐπολυπλασίαζε τὸ πλῆθος κατὰ τῶν ὁμοφύλων, ὥστε (65) καὶ τοὺς Σαρακηνοὺς ἐπ' ἀδείας λαβέσθαι καὶ πάσας νήσους καὶ χώρας καταληΐζεσθαι, καὶ καθέξειν ὅλως αὐτάς, εἰ μὴ [36] (66) μετὰ ταῦτα τούτοις διὰ πολλῆς φήμης ἀναντανώνιστος ὁ Θωμᾶς ἀνεδέδεκτο [37]. Δι' ὃ καὶ πειρᾶται πρὸς αὐτοὺς κηρυκεύεσθαι τρόπῳ τοιῷδε, (67) πανούργως ἐνδελεάσας ὅπερ αὐτοῖς βουλητὸν ἡτμενίζετο τῇ ἐκείνου παμπληθεῖ δυνάμει καταπλαγεῖσιν. Διαπέμπεται οὖν πρὸς αὐτοὺς εἰρήνην ἀνακαλούμενος, πολλῷ δὲ μᾶλλον συνασπισμὸν (68), τῆς βασιλικῆς ἀνθέξεσθαι ἀποπτώσεως. Ποιεῖται τοίνυν σπονδὰς μετ' Ἀγαρηνῶν, εἰδήσει τοῦ αὐτῶν ἀρχηγοῦ, ἀναδεῖται (69) στέφος βασίλειον παρὰ τοῦ ἀρχιερέως Ἀντιοχείας Ἰὼβ, εἶτα μετ' Ἀγαρηνῶν (70), Ἰνδῶν, Αἰγυπτίων, Ἀσσυρίων, Μήδων, Ἀβασίων, Ζηχῶν, Ἰβήρων, Καβείρων [38], Σκλάβων, Οὔννων, Βανδήλων, Γετῶν, καὶ ὅσοι τῆς Μάνεντος βδελυρίας μετεῖχον, Λαζῶν τε καὶ Ἀλανῶν, Χάλδων τε καὶ Ἀρμενίων, καὶ ἑτέρων παντοίων ἐθνῶν πολυθρύλλητον πανστρατιὰν στρατοπεδευσάμενος, ἁπάσης τῆς Ἀνατολῆς ἐκυρίευσεν, (71) τελευταῖον μέρεσι τοῖς κατὰ Θρᾴκην προσεμπελάσας (72) ἑλεπολεῖν τὸ Βυζάντιον ἐκβιάζεται ἱππεῦσιν εὐόπλοις καὶ πετροβολισταῖς τοῖς ὑπὸ [39] χεῖρα (73) πεζοῖς, (74) ἔτι καὶ σφενδονισταῖς γε καὶ πελτασταῖς ἀμέτροις ἐπιῤῥωννύμενος, προσέτι μὴν καὶ πολιορκητικοῖς οὐκ ὀλίγοις τεχνάσμασι κρατυνόμενος. Μεθ' ὧν πολλάκις τοῖς κατ' ἤπειρον τείχεσι προσβαλὼν ἄπρακτος ἀποκρούεται, (75) τοῦ βασιλικοῦ παιδὸς Θεοφίλου αὐτοῖς ἐπιόντος καὶ διαγωνιζομένου τὰ μάλιστα, (76) ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ πατρὸς Μιχαὴλ ἔσθ' ὅτε ὑπεξιόντος καὶ τοῖς ὑπεναντίοις ἐπιτιθεμένου αὐτόχειρος. (77) Ὅθεν ἀμηχανῶν ὁ Θωμᾶς καὶ ἐπὶ ναυμαχίαν προέρχεται,

A relinquebatur neque ex Occidentalibus, non ex advenis quisquam, non ex indigenis, non ex vicinis, non ex iis qui servilis conditionis, si qui essent dominis infensi, qui diversis temporibus ad eum confluerent eumque sequerentur terra marique, novum Xerxem inter suos habitum; ut propterea omnia themata et eorum duces cum eo paciscerentur, Olbiano solo, qui erat Armeniorum dux, his sua **33** solertia morigeris utente, nec non Catacyla Opsicii præfecto suis, ut cum Michaele imperatore manerent. Ac tanta incrementa capit apparatus belli civilis, ut etiam Saraceni auderent insulas omnes et regiones populari et occupare, et omnino eas habituri fuissent, nisi postea Thomas his propter magnam famam major visus esset
B quam ut ei se opponere possent. Quod ipse sentiens conatur cum eis per legatos agere, tali modo astute eos inescans ut proponeret quod ipsi vellent et cuperent, ingentibus ejus copiis et potentia consternati. Mittit igitur ad eos pacem petens, immo potius societatem, ut auxiliarentur rebellibus imperatoris. Itaque fœdus pacis init cum Agarenis, sciente duce illorum, coronatur a patriarcha Antiochiæ Jobo, deinde cum Agarenis, Indis, Ægyptiis, Assyriis, Medis, Abasiis, Zechis, Iberis, Cabiris, Sclavis, Hunnis, Vandalis, Getis, et omnibus quotquot de Manentis abominabili secta erant, Lazis item et Alanis, nec non Chaldis et Armeniis, aliisque omnis generis nationibus, multarum linguarum
C exercitu collecto, omnem Orientem in suam potestatem redegit; postremo, postquam partibus Thraciæ appropinquasset, Byzantium occupare vi conatur, equitibus bene armatis et lapidum jactoribus pedestribus, funditoribus item et scutatis innumeris valde roboratus, insuper et machinis bellicis obsidionalibus **34** non paucis instructus. Cum quibus mœnia urbis versus orientem aggressus, re infecta repellitur, imperatoris filio Theophilo in eos impetum faciente et quam maxime depugnante, cum subinde et pater ejus Michael egressus invaderet adversarios proprio Marte. Unde in angustia constitutus, ad navale prælium progreditur, ingentem navigiorum numerum secum ducens. Atque ibi itidem male rem gerit: illa enim omnia
D bellico igne consumpta fuere. Cujus quidem ignis conficiendi propemodum jam scientia deperdita fuerat, tunc autem sic denuo reperta: Callinicus

VARIÆ LECTIONES.

[34] ὅσον περ ἦν B. [35] κατακύλα L. [36] μὴ] καὶ L. [37] ἀνεδέδοκτο L. [38] Καβείρων] Σαβήρων L. [39] ὑπὸ B, ἀπὸ L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(63) Cont. p. 34, Cedr. p. 500.
(64) Cont. p. 34, Cedr. p. 500, Zon. p. 137.
(65) Cont. p. 35, Cedr. p. 500 in fine, Zon. p. 136.
(66) Loquitur perverse.
(67) Cedr. p. 501.
(68) Cont. p. 35, συμμαχίαν.
(69) Cont. p. 35, ubi Ἰακὼβ pro Ἰώβ, Cedr. p. 501, ubi Ἰώβ. Zon. p. 136, ubi Ἰώβ.
(70) Cont. p. 35, Cedr. p. 501.
(71) Cedr. p. 501.
(72) Contin. p. 36 et 37 plene et copiose.
(73) Contin. pag. 37 et 38; Cedren. p. 503; Zonar. p. 137.
(74) Cont. p. 38, Cedr. p. 502.
(75) Cont. p. 38, Cedr. p. 503 et 505; Zon. p. 138.
(76) Cont. p. 28.
(77) Zon. p. 137.

quidam ex Ægypto, vir prudens solusque eam scientiam habens, sumpta loquendi audacia, dixit ad imperatorem se contra Thomam ei sociam operam navaturum ad mare, si vellet: atque is ignem illum artificiose a se compositum præbuit navium præfectis.

Tribus autem annis perditus ille rebellavit. Cujus rebellionis sub imperio Leonis prodigium horrendum sic apparuit: Visus est cometa in cœlo sub specie duarum lunarum clare sese conjungentium rursusque separantium per diversas conjunctiones, ex quibus figura quædam hominis sine capite formata fuit, portendens quodammodo postea invectum contra Christianos dogma rebellis sectæ acephalum, vel etiam Thoma illo pestifero tanquam capite et duce vano seditionis externorum instructæ **35** quodammodo prænuntians. Strenue autem rem gesserunt in hoc bello Olbianus et Christophorus, tunc magister factus, cujus filii Barsacius et Nasar patricii, Catacylas item ipsius Michaelis imperatoris patruelis, et ipse patricius, de quibus a nobis jam dictum. Per hos rebellis illius venena dissipata.

Hoc etiam modo dicunt de Thoma rem accuratius per historiam tradi. Iste rebellis, ex patria misera et conditione obscura oriundus, rerum ad vitam sustentandam necessariarum gratia in Constantini imperatoriam urbem venit. Cumque se applicasset cuidam patricio (Barbanes iste fuit, de quo diximus), crimine adulterii ab hoc viro

A πολλὴν ὁλκάδων σωρείαν [60] ἐπαγόμενος, κἀκεῖσε παραπλησίως ἐνδυστυχεῖ. (78) Αὗται γὰρ τῷ πολεμικῷ πυρὶ κατανάλωντο, τῆς περὶ τούτου παρὰ βραχὺ τὸ πρὶν διολλυμένης εἰδήσεως, τηνικαῦτα δὲ οὕτως ἀνευρεθείσης [61] (79)· Καλλίνικός τις, τῶν ἐξ Αἰγύπτου, ἀνὴρ ἐχέφρων καὶ αὐτὸς μόνος εἰδήμων τόδε [62], παῤῥησιασάμενος (80) ἔφη τῷ βασιλεῖ κατὰ Θωμᾶ συμπονήσειν αὐτῷ παρὰ θάλασσαν, εἴπερ προέλοιτο. Ὃς τεχνικῶς τόδε συνθεὶς τοῖς ναυάρχαις [63] ἐπεχορήγησεν.

Ἐπὶ τρισὶ (81) δὲ ὁ δείλαιος ἐνεωτερίσατο ἔτεσιν. Οὗτινος νεωτερισμοῦ ἐπὶ βασιλείας Λέοντος τέρας τῶν ἀποφράδων ὧδε προδέδεικται· Ὡράθη κομήτης (82) κατ' οὐρανὸν ἐν σχήματι σεληνῶν [64] β' λαμπρῶς συνιουσῶν καὶ αὖθις διαιρεθεισῶν κατὰ διαφόρους συστάσεις, ἐξ ὧν ἐκτύπωμά τι ἀκέφαλον ἐπλάσθη ἀνδρὸς, δηλοῦν πως τῶν μετὰ ταῦτα παρεισαγαγόντων (83) κατὰ Χριστιανῶν τὸ ἀκέφαλον δόγμα τῆς στασιώδους αἱρέσεως (84), ἢ καὶ Θωμᾶν
B τὸν ἀλάστορα, ὡς ἔοικε, κεφαλὴν καὶ ἀρχηγὸν ματαιάζοντα τῆς ἐξ ἑτέρων διαστάσεως κεκτημένων πως προεφήτευσεν [65] (85). Ἠνδραγαθήκεσαν δὲ ἐν τούτῳ ὅ τε Ὀλβιανὸς, καὶ Χριστοφόρος, τηνικαῦτα μάγιστρος γεγονὼς (86), οὗ οἱ υἱοὶ Βαρσάκιός τε καὶ Νάσαρ πατρίκιοι, καὶ Κατάκυλας αὐτοῦ Μιχαὴλ βασιλέως ἐξάδελφος καὶ πατρίκιος (87), περὶ ὧν προδεδήλωται· δι' ὧν τοῦ στασιώτου τὰ φάρμακα διεσκέδαστο.

Καὶ οὕτω φασὶ (88) τὰ κατὰ Θωμᾶν ἀκριβέστερον διεξιστορεῖσθαι (89). Οὗτος γοῦν ὁ μουλτίων (90), ἐκ πατρίδος οἰκτρᾶς καὶ τύχης ἀφανοῦς γεγονὼς, τῶν ἀναγκαίων εἰς τὸ ζῆν χάριν εἰς τὴν Κωνσταντίνου καὶ βασιλεύουσαν πόλιν εἰσῆλθεν, καὶ κολληθεὶς
C τινι τῶν πατρικίων (Βαρδάνης οὗτος ἦν ὁ λεχθεὶς) ἐγκλήματι μὲν μοιχείας παρὰ τούτου τοῦ

VARIÆ LECTIONES.

[60] σωρειὰν L. [61] ἀνευρεθείσης B, ἀναιρεθείσης L. [62] τόδε] τότε L. [63] ναυμάρχαις L. [64] σελήνων L. [65] προεφύτευσεν L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(78) Sym. Log. p. 412. Sed tempestate dispersam dicit classem Cont. p. 38, ignem autem adhibuisse Thomam, uti et Cedr. p. 503. Post amissam primam classem, altera combusta σκευαστῷ πυρί. Cedr. p. 505, Zon. p. 138, ubi ὑγρῷ πυρί. [Ὁ βασιλικὸς πυρφόρος στρατός Cont. p. 40.]

(79) Vix dubitem auctorem scripsisse ἀναιρεθείσης, ut fatali quadam perversitate contrarium ejus quod vult dixerit, nempe scientiam illam dudum deperditam tunc sublatam fuisse et abolitam; quod non potuit velle dixisse, cum per illum ignem combustæ tunc fuerint naves hostiles. — Expressi ἀνευρεθείσης, cum id voluisse videatur ponere auctor necessario. Videtur autem hæc tradere contra historiæ fidem: nam ignis iste bellicus, qui Græcus dicitur, præparatus ab isto Callinico fuit sub Constantino Pogonato, nempe sesquisæculo ante Michaelem istum. Videatur Zonaras lib. xiv, num. 20. Videtur autem cognitus fuisse etiam ante ipsum Const. Pogon. itidem non multo minus quam ante sesquisæculum aliud, nempe sub Justiniano, aut etiam ante eum: nam memini me de igne illo legere apud Malalam.

(80) *Παῤῥησιασάμενος*. Hoc verbo hic vix opus erat. Sed mirum quod Cedr. p. 502 eodem verbo utitur σχέσει in re ex parte simili, nempe de Gregorio, qui ad Thomam transierat, cum Michaelem *audacius loquendo* offendisset. Et suspicari licet utrumque eumdem auctorem legisse, Nostrumque oblivione quadam confuse cogitasse.

(81) Negligit transitiones et connexiones hic auctor sæpe.

(82) De hoc cometa videor ad eumdem modum legisse scriptum in tomo illo ubi Theophanes habetur. [In Leonis Gramm. Chronographia p. 446.]

(83) Ibid. 19. Græca vere sunt portentosa, uti
D et mox de Thoma monstrose loquitur.

(84) Consideretur autem judicium et memoria hominis, qui cum dixisset cometam portendisse rebellionem Thomæ, mago [?] illo enarrato, portendisse ait Acephalorum hæresin aut Thomam. Ita in fine lib. I cum dixisset Leonem contra percussores se defendisse catena thuribuli aut secundum alios signo crucis, mox affirmat eum concisum fuisse crucis signum tenentem, oblitus catenæ suæ.

(85) Græca sunt intolerabilia. Videtur autem hic etiam contrarium ejus quod volebat dixisse, et κεκτημένων posuisse passive, ut sit, *quos ipse habuit*.

(86) Cedr. p. 505.

(87) Tantum et Olbiano et Catacyla dictum, quod sciam.

(88) Cont. p. 32 in fine et p. seq.; Cedr. p. 499.

(89) Cont. p. 33, Zon. p. 136, ubi barbarus ut supra. Sed Sym. Log. p. 412, Ῥωμαῖος γὰρ ἦν καὶ ἀφανής.

(90) A μοῦλτος, *tumultus*.

A ἀνδρὸς ἑάλω, ἣν ὑπέθετο καταπράξασθαι τούτῳ Νικηφόρος ὁ τηνικαῦτα τὸ βασιλεύειν λαχὼν, τῷ Βαρδάνῃ βασκαίνων διὰ τὴν προσοῦσαν καλοκαγαθίαν αὐτῷ· φεύγων δὲ τὴν ἐπὶ τῇ μοιχείᾳ δίκην (91), ἣν καταπράξασθαι μὲν ἐπειράθη, οὐκ εἰς ἔργον δὲ προέβη (92), εἰς Συρίαν ἀπέδρα. Καὶ πρῶτον μὲν τὴν εἰς Χριστὸν ἐξήρνηται πίστιν, καὶ χρόνον συχνὸν ἐν αὐτοῖς διατρίψας (93), ὡσεὶ ε' καὶ κ' παρελκυσθῆναι ἐνιαυτοὺς, ψευδῆ φήμην ἑαυτῷ περιποιεῖται (94) Κωνσταντῖνον εἶναι αὐτὸν εἰσηγούμενος τὸν Λέοντος καὶ Εἰρήνης. Οὗτος δὲ (95) ἄρα διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν τρόπων μετὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς βασιλείας ἐστέρηται καὶ ἐξ ἀνθρώπων ἠφάνισται μετὰ βραχὺ τῆς ἐκπτώσεως, καὶ ὁ τοῦδε νεκρὸς ἔν τινι κατετέθη σορῷ τότε τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ σεμνείων. B Ἀλλ' ὅγε παλαμναῖος οὗτος ἀνὴρ μετὰ Σαρακηνῶν διαζῶν (96), ὑποσχέσεσι τούτους ἐπαίρει [66] λαμπραῖς, ὡς ὑποτελῆ ποιήσειν αὐτοῖς τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν, εἰ καὶ χρήματα ἱκανὰ καὶ στρατὸν ἀξιόχρεων δοῖεν πρὸς τὸ ἔργον αὐτῷ. Καὶ δὴ τῶν αἰτουμένων τυχὼν ἐκστρατεύει κατὰ Ῥωμαίων εὐθὺς, ποιεῖται δὲ καὶ διὰ τὸ μέγεθος (97) τῶν ἐγχειρουμένων υἱὸν ἀνθρώπιόν τι μιξοβάρβαρον εὑρηκὼς, μετὰ τῆς ψυχικῆς (98) φαυλότητος καὶ ἀνοίας ἔτι δὴ καὶ δυσμορφίαν σώματος δυστυχοῦν καὶ τἄλλα τῶν τούτου· ὃ δὴ [67] καὶ Κωνστάντιον ἐπιτρέπει καλεῖσθαι, ἀπόμοιράν τε τούτῳ Σαρακηνῶν στρατεύματος δοὺς σὺν αὐτῷ εἰς τὰ Ῥωμαίων εἰσβάλλει ἤθη. Λέων δὲ τότε καιροῦ τούτων ἦν βασιλεὺς, ὁ Βάρδα μὲν τοῦ πατρικίου υἱὸς, ἐξ Ἀρμενίων δὲ κατάγων τὸ γένος· C οὐ πολυωρίας δὲ ἀξιώσας τὸ ἐπιφυὲν Ῥωμαίοις κακὸν (99), σχεδιάσας δὲ πλῆθος στρατεύματος βραχὺ [68] καὶ καθηγεμόνα στρατιώτην μᾶλλον ἢ στρατηγὸν ἐπιστήσας κατὰ Θωμᾶ ἀποστέλλει. Καὶ δὴ τῶν στρατευμάτων ἀμφοτέρων συμπεσόντων ἀλλήλοις κατά τι τῶν ἐν τῇ ἕῳ χωρίων, πταίει μὲν ὁ τοῦ βασιλέως στρατὸς καὶ εἰς φυγὴν τρέπεται· ἐπ' ἀδείας (1) δὲ ὁ ἀποστάτης γενόμενος πάντα πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον ἐπιτρέχει καὶ πρὸς βίαν τὰ ἑαυτοῦ ποιεῖται φρονεῖν.

Οὐ πολὺ δὲ τὸ ἐν μέσῳ (2), καὶ Μιχαὴλ Λέοντα φονεύει καὶ τὴν βασιλείαν ἐκδέχεται. Ὁ δέ γε στασιάρχης Θωμᾶς, ὡς μὴ ἀρκούσης αὐτῷ τῆς κατὰ γῆν ἐπικρατείας σχεδὸν ἁπάσης, ἤδη τὸ ναυτικὸν D ἅπαν τὸ ὑπὸ Ῥωμαίους ὂν (3), πλὴν τοῦ βασιλικοῦ κληθέντος, ὑποποιεῖται, καὶ ναῦς πλείστας (4) ναυπηγήσας ἑτέρας σίτου τε παραπομποὺς καὶ ἵππων τάς τε πολεμιστηρίους, ταύτας κατὰ Λέσβον κελεύει

reus fuit factus, ad quod perpetrandum hortatus eum fuerat Nicephorus illo tempore imperator, Bardani invidens propter insitam ei probitatem. Reus autem factus crimine adulterii, quod perpetrare quidem conatus fuerat, sed in actum non devenerat, in Syriam profugit. Ac primum quidem fidem in Christum abnegavit: dein cum satis longo tempore inter ipsos habitasset, elapsis jam viginti quinque annis, falsam famam sibi acquirit, Constantinum se esse dictitans, illum Leonis et Irenes filium. At is propter morum improbitatem et oculis et imperio orbatus fuerat, ac non multo post, ut imperio exciderat, e medio sublatus fuit, cadaver autem **36** ejus loculo impositum in quodam augustali imperatoriæ urbis. Iste vero sceleratus homo cum apud Saracenos viveret, pollicitationibus istos sollicitavit, se tributarium illis facturum Romanorum imperium, si et pecunias, quantum satis, et exercitum idoneum ad eam rem ei præbeant. Et ecce petitis potitus mox expeditionem suscipit in Romanos: adoptat etiam propter magnitudinem rerum susceptarum, filium homuncionem quemdam semibarbarum nactus, cum animi improbitate et amentia etiam corporis et deformitate et cæteris laborantem, atque Constantium jubet appellari, cumque partem ei Saracenorum exercitus tradidisset, cum illo in Romanorum ditionem impetum facit. Leo illo tempore erat imperator, Bardæ quidem patricii filius, sed genus ducens ex Armeniis. Cum autem hic non magna cura dignum existimaret imminens Romanis malum, extemporali opera collegit numerum copiarum exiguum, impositoque eis duce, aut gregario potius milite quam duce, contra Thomam misit. At concurrentibus utrinque exercitibus apud oppidum quoddam in Oriente, vincitur imperatoris exercitus atque in fugam vertitur. Cumque sine metu esset desertor, per totum Orientem grassabatur omnesque vi cogebat suarum esse partium.

Nec multo interjecto tempore Michael Leone interfecto imperium suscipit. Princeps autem seditionis Thomas, ut cui non esset satis **37** obtinere terram fere omnem, etiam rem nauticam universam Romanorum, excepta classe illa quæ imperatoria dicebatur, in suam potestatem redegit, navesque plurimas fabricatus alias tritico et equis portandis, bellicas item, apud Lesbum exspectare

VARIÆ LECTIONES.

[66] τούτοις ἐξαίρει L. [67] δὴ] δὲ L. [68] οὐ βραχὺ L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(91) Cedr. p. 499, Cont. p. 33.

(92) Sym. Log. p. 412, Georg. Mon. p. 511. Sed Cont. p. 33, πρὸς τοὺς ἐξ Ἄγαρ, et Cedr. p. 499, πρὸς Ἀγαρηνούς.

(93) Cont. p. 33, Cedr. p. 499.

(94) Cont. p. 33, Cedr. p. 499, Zon. p. 136 in fine. Sym. Log. p. 412; Georg. Mon. p. 511.

(95) Nempe Constantinus verus. Cont. p. 33, Cedr. p. 499.

(96) Cont. p. 33, Cedr. p. 499.

(97) Cont. p. 33, Zon. p. 137.

(98) Cont. p. 33.

(99) Cont. p. 33, Cedr. p. 501.

(1) Cedr. p. 501, ubi ἀδείας τυχών.

(2) Cont. p. 33, Zon. p. 136, Cedr. p. 499, 500.

(3) Alii addunt etiam imperatoriam classem, ut Cedr. p. 501, et Zon. p. 137, et Cont. p. 35 in fine, ubi apud istum τοῦ θεματικοῦ.

(4) Cont. p. 35 in fine.

jubet: ipse autem cum innumeris copiis occupat fretum inter Sestum et Abydum. Cumque Pseudoconstantium, quem adoptaverat in filium, cum maxima multitudine a tergo reliquisset, ea quæ ipse nondum occupasset et reliqua essent pergrassari jubet. Iste porro dæmonum monitis et vaticiniis impulsus tempus et diem prædicit convivis suis quo imperatoriam urbem esset ingressurus cum gloria quadam ineffabili. Jamque instante statuto illo die, in Olbiani exercitum incidit; cujus impetum cum ad breve tantum tempus sustinuisset, fugam arripit statimque capitur. Ejusque caput egregius ille Olbianus amputatum mittit imperatori Michaeli: iste autem rebelli et patri falsi nominis transmittit. Sed is nihil a dementia remisit, verum una cum classe a Lesbo veniente, et ipse hippaginibus utens, nocte observata illuni, a maritimo quodam oppido quod ab illius loci hominibus vocatur Horcosium, in diversis Thraciæ locis clam appulit invenitque Thraces universos sibi addictos; quamvis imperator, cum fama nuntiaret rebellem navibus trajicere fretum apud Abydum, exercitum quendam **38** perexiguum eduxisset contra eum et ex omnibus civitatibus Thracicis fidem auxilii præstandi et societatis accepisset. Sed istis eam negligentibus, magna incrementa capit tyrannus, his etiam ad eum confluentibus. Statim igitur imperator in urbem revertitur, atque ut licebat ea firmata, terrestres simul et navales collegit copias ex Orientalibus, qui post discessum desertoris jam aliquantisper tyrannide liberati erant. Immisit autem imperator etiam ignem bellicum navibus, atque ferream catenam ab arce usque in castellum ex adverso extendit, ne urbis Keras quod vocatur (i. e. Cornu) ab hostili classe infestaretur. Porro Gregorium, qui olim quidem fuerat dux militaris, sed in offensionem imperatoris venerat atque ob id in Scyrum unam ex Cycladibus insulis relegatus fuerat, hunc inquam nactus desertor, utpote ad ipsum se conferentem, præficit exercitui decem mille virorum, atque hunc præcursorem suum adversus imperatoriam urbem mittit, simul autem et classem nauticumque exercitum, ut ambo eodem tempore Constantinopolin pervenirent. Id quod cito admodum factum fuit, cum convenissent terra marique ad Barbysi fluvii ostia, neque ferrea illa catena valuisset prohibere adventum navium hostilium. Nec

A μένειν αὐτόν (5)· ὁ δὲ ἅμα μυρίῳ δή τινι στρατῷ καταλαμβάνει τὸν μεταξὺ Σηστοῦ [49] καὶ Ἀβύδου πορθμὸν, κατὰ νώτου δὲ λιπὼν ἑαυτοῦ (6) τὸν ψευδοκωνστάντιον καὶ ποιηθέντα υἱὸν ἅμα μεγίστῃ δυναστείᾳ τῶν προκατειλημμένων αὐτῷ τὰ λοιπὰ καταδραμεῖν ἐπιτρέπει. Δαιμόνων δὲ (7) εἰσηγήσεσιν οὗτος καὶ μαντείαις ἠγμένος χρόνου ἡμέραν ταῖς συμπόταις προλέγει καθ' ὃν τῇ βασιλευούσῃ προέλθοι πόλει ἐν ἀῤῥήτῳ δόξῃ τινί· ἤδη δὲ τῆς κυρίας ἐνστάσης αὐτῆς τῷ ὑπὸ τὸν Ὀλβιανὸν περιπίπτει στρατῷ, οὗ πρὸς βραχὺ μὴ ἐνεγκὼν τὴν ὁρμὴν φεύγει τε καὶ εὐθέως ἁλίσκεται. Καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὁ γενναῖος Ὀλβιανὸς ἐκτεμὼν πέμπει τῷ βασιλεῖ Μιχαήλ· ὁ δὲ τῷ στασιώτῃ ταύτην καὶ ψευδωνύμῳ (8) ἀποστέλλει πατρί. Ἀλλ' οὗτος μὲν οὐδέν B τι τῆς ἀπονοίας ἠφίετο, ἀλλ' ἅμα τῷ νηΐτῃ Λεσβόθεν ἥκοντι στόλῳ, καὶ αὐτὸς ναυσὶν ἱππαγωγοῖς κεχρημένος, νύκτα διασκοπήσας ἀσέληνον, ἐκ παράλου τοπίου τινὸς ὃ δὴ πρὸς τῶν ἐγχωρίων καλεῖται Ὀρκόσιον, πολλαχοῦ περαιοῦται τῆς Θρᾴκης λαθὼν, εὑρὼν [50] δὴ πάντας Θρᾷκας κατηκόους αὐτῷ, καίτοι τοῦ βασιλέως (9), ὅτε δὴ φήμῃ περιηγγέλη [51] ὡς διαβαίνει ναυσὶν ὁ ἀποστάτης τὸν κατὰ τὴν Ἄβυδον τῆς θαλάττης πορθμὸν, ἐνστρατεύσαντός τε κατ' αὐτοῦ ὀλιγίστῳ στρατῷ καὶ ἐκ πασῶν πόλεων Θρᾳκικῶν ὡς συμμαχήσουσι βασιλεῖ πίστεις λαβόντος· ὅμως ταύτας ἁπάσας παρ' οὐδὲν θεμένων αὐτῶν (10), πολὺς ὁ τύραννος ἐγεγόνει, καὶ τούτων προσρυέντων αὐτῷ. Παραχρῆμα ὁ βασιλεὺς πρὸς C τὴν πόλιν ὑπονοστεῖ (11), καὶ ὡς ἐνῆν τὰ κατ' αὐτὴν ἀσφαλέστατα διαθεὶς, πεζὸν ἅμα καὶ ναυτικὸν [52] συναθροίζει στρατὸν ἐκ τῶν κατ' ἀνατολὴν ἤδη τοῦ ἀποστάτου ὑποχωρήσαντος πρός γε βραχὺν χρόνον [53] (12) τῆς τυραννίδος ἀπηλλαγμένων. Ἐνίησι δὲ βασιλεὺς καὶ πῦρ πολεμιστήριον ταῖς ναυσὶ (13), καὶ τὴν σιδηρᾶν σχοῖνον ἀπ' ἀκροπόλεως μέχρι τοῦ πέραθεν φρουρίου διέτεινεν (14), ὡς ἂν τὸ κατὰ τὴν πόλιν καλούμενον Κέρας μὴ ἐκ τοῦ στόλου τῶν ἀντιπάλων πημαίνοιτο. Γρηγόριον (15) δὲ, πάλαι μὲν χρηματίσαντα στρατηγὸν, δι' αἰτίας δὲ βασιλεῖ γεγονότα καὶ διὰ τοῦτο εἰς Σκῦρον, μίαν τῶν Κυκλάδων νήσων, φυγαδευθέντα, λαβὼν ὁ ἀποστάτης, ἅτε δὴ προσχωρήσαντα αὐτῷ, χειροτονεῖ στρατεύματος ἡγεμόνα μυρίων ἀνδρῶν, καὶ τοῦτον πρόδρο- D μον (16) αὐτοῦ κατὰ τῆς βασιλευούσης προπέμπει, ἀλλὰ δὴ καὶ στόλον ναυτίλων ἀνδρῶν, ἵνα δὴ ἄμφω κατὰ ταυτὸν [54] ἐν τῇ Κωνσταντίνου γένοιντο πόλει. Καὶ δὴ γέγονε τοῦτο ταχέως [55], συνελθόντες (17)

VARIÆ LECTIONES.

[49] σειστοῦ L. [50] εὑρὼν δὲ L. [51] φήμη περιηγγέλει L. [52] πεζῶν o supra script ἅμα καὶ ναυτικῶν o supra script. [53] βραχὺ χρόνον L. [54] κατ' αὐτὸν L. [55] ταχαίως L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(5) Cedr. p. 501. Non apparet quo respiciat αὐτόν. Cont. p. 36.

(6) Cont. p. 36, Cedr. p. 501.

(7) Cont. p. 36, Cedr. p. 501.

(8) Et hic contrarium ejus quod vult dicit: nam non pater, sed filius adoptivus fuit ψευδώνυμος.

(9) Cont. p. 36, Cedr. p. 502.

(10) Cont. p. 36, Cedr. p. 502.

(11) Cont. p. 36, Cedr. p. 502.

(12) Ita recte ms., nescio tamen quis in margine Bosiani apogr. annotavit leg. χρόνων.

(13) Alieno hæc loco de igne.

(14) Cont. p. 36, 37; Cedr. p. 502; Zon. p. 137.

(15) Cont. p. 37, Cedr. p. 502.

(16) Cont. p. 37, Cedr. p. 502.

(17) Ibid. 19. Requireretur συνελθόντων sed pro

A ἀλλήλοις ἀπό τε γῆς καὶ θαλάττης κατὰ τὰς Βαρβύσου (18) τοῦ ποταμοῦ ἐκβολὰς, οὐδὲ τῆς σιδηρέας ἐξαρκεσάσης (19) σειρᾶς κωλῦσαι τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον πλοίων. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ αὐτὸς σὺν π' χιλιάσιν ἐπιστατεῖ [56] τῇ πόλει, ἐπὶ δὲ τῷ προτέρως (20) ποιηθέντι υἱῷ καὶ ἕτερον ἀναδείκνυσιν, Ἀναστάσιον ὄνομα, πάλαι μὲν εἰς τοὺς καλουμένους τελέσαντα μοναχοὺς, εἰς κοσμικῶν δὲ τρόπων φαυλότητι [57] τάξιν ἐληλυθότα, αἰσχρὸν τὸ εἶδος, ὥστε δοκεῖν ἐξ οἰνοποσίας Ἰνδογενὴς εἶναι (21), μοχθηρότερον τῇ ψυχῇ ὑπὸ ἐμπληξίας ἐσχάτης. Μετὰ τούτου οὖν καὶ παντὸς τοῦ στρατοῦ προσβάλλει τῇ πόλει, ἅμα τῷ φανῆναι οἰόμενος ἀνοιγῆναι τὰς πύλας αὐτῷ. Ἐπεὶ δὲ τῆς ἐλπίδος (22) διαμαρτάνει, τῶν πολιτῶν μεθ' ὕβρεων ἀποπεμψάντων αὐτὸν, σκηνοῦται κατὰ τῶν (23) σεβασμίων Ἀναργύρων νεὼν, B καὶ πάντας ἔσχεν ὑπηκόους τοὺς κατὰ τὸν Θρᾴκιον οἰκοῦντας Βόσπορον (24). Εἶτα πόλεμον μετὰ τῆς πόλεως συγκροτεῖ (25) τοξεύμασιν ἀφάτοις καὶ τοῖς ἐκ τῶν πετροβόλων λίθοις ὀργάνων, μάλα δὴ κατὰ μέρος τῶν Βλαχερνῶν ἐλπίζων ταύτην ἑλεῖν. Ὅθεν δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς (26) Μιχαὴλ ἀναβὰς ἐπὶ τῆς ὀροφῆς τοῦ τῆς Θεοτόκου ναοῦ τὸ πολεμικὸν σημεῖον πήγνυσι, κελεύει δὲ καὶ Θεόφιλον (27) τὸν υἱὸν λαβεῖν γε τὸ νικοποιὸν τοῦ σταυροῦ ξύλον καὶ τὴν σεβαστὴν ἐσθῆτα τῆς Θεομήτορος, καὶ περιελθεῖν τὸν τοῦ Βυζαντίου τείχους περίβολον μετὰ λιτανείας, σὺν ἅμα τῷ ἱερῷ κλήρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις, τῆς θείας ἐπικουρίας δεόμενον. Παρατάττεται δὴ παντοίῳ πολέμου εἴδει ὁ ἀποστάτης καὶ μηχαναῖς· (28) ἀλλ' C ἐξ ὑπερδεξίου οἱ τοῦ βασιλέως ταῖς τε βολαῖς καὶ τοῖς ἀντιμηχανήμασι κεχρημένοι διωθοῦνται τοὺς ἐναντίους, ὥστε καὶ κλίμακας καὶ χελώνας κριούς τε καὶ πᾶν εἴ τι τοιοῦτον ὄργανον λιπόντας [58] (29) ὑπὸ τὰς ἰδίας διαδρᾶναι σκηνάς. Ἀλλὰ καὶ ὁ ναυτικὸς τοῦ ἀποστάτου στρατὸς καὶ αὐτὸς τῷ ὑγρῷ κεχρημένος πυρὶ (30), κυκλοῖ [59] τὴν πόλιν τούτῳ τε καὶ τοξεύμασιν ἀριθμοῦ πλείοσι, πρὸς δὲ καὶ τετρασκελέσιν ἐλεπόλεσι καλουμέναις, πνεύσαντι ἐναντίῳ πνεύματι ἀποκρούεται, ἅτε δὴ καὶ χειμερίου τῆς ὥρας οὔσης.

Ἤδη δὲ τοῦ ἡλίου (31) ταῖς ἀρκτῴοις οἰκήσεσιν ἐπιθέοντος διά τε τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ προσβάλλει τῇ πόλει κατ' ἐκεῖνο μάλα [60]

A multo post ipse etiam cum octoginta millibus adfuit 39 ad urbem. Adoptavit etiam, post priorem adoptivum filium, alterum quoque, Anastasium nomine, qui olim quidem monachus fuerat, sed ad secularium improbitate morum ordinem defecerat; turpi facie, ut videretur ob vinolentiam ex India oriundus, sed pejore animo propter extremam vecordiam. Cum isto igitur et universo exercitu accedit ad urbem, simul atque apparuisset putans apertum iri portas sibi. Cum autem hæc spes eum fefellisset, civibus eum cum contumelia ablegantibus, tabernacula ponit apud venerabilium Anargyrorum templum, omnesque habuit sibi subjectos eos qui in Thracio habitabant Bosporo. Deinde bellum adversus urbem instaurat cum sagittis innumeris et lapi- B dibus ex machinis ad id paratis, potissimum a parte Blachernarum sperans se eam capturum. Quapropter et Michael, conscenso tecto templi Deiparæ, belli signum figit: jubet Theophilum filium sumere lignum crucis victoriæ efficiens venerandamque vestem Deiparæ, et obire mœnium Byzantii ambitum, supplicando, una cum sacro clero aliisque civibus, divinum auxilium implorantem. Oppugnat ergo desertor omni genere bellandi atque machinis. Sed ex superiore loco ii qui erant cum imperatore, jactibus et machinis contra instructis usi, repellunt adversarios, ita ut scalas et testudines et arietes et quidquid ejusmodi esset instrumenti 40 relinquerent inque sua diffugerent tabernacula. Sed et nava- C lis exercitus desertoris ipse etiam humido utens igne, oppugnans urbem illo, et sagittis innumeris, insuper et machinis quaternorum crurum, flante adverso vento rejicitur.

Sole autem jam septentrionalia lustrante, terrestri et navali exercitu oppugnat urbem, illa præcipue parte quæ Keras (i. e. Cornu) a figura vocatur,

VARIÆ LECTIONES.

[56] ἐπίστατα: L. [57] φαυλότητα L. [58] λειπόντας L. [59] κυκλῶν coni. B. [60] μάλα] fort. πάλιν.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

hoc illud posuisse videtur ipse auctor, aliorum D etiam exemplo, qui talem syntaxin ἀσύστατον fecere.

(18) Cont. p. 37 ita: Ἐν τῷ πρὸς Βλαχέρναις κόλπῳ, uti Cedr. p. 502.

(19) Cont. p. 37.

(20) Cont. p. 37, Cedr. p. 502, Zon. p. 137.

(21) Absurde, quasi aliquis ex temulentia Indus fieret. Itaque transposui. Si legatur δοκεῖ pro δοκεῖν, erit: turpi facie ex vinolentia ut videtur, ab India oriundus. Sed tunc sequens infinitivus in participium mutandus.

(22) Cont. p. 37, Cedr. p. 502, Zon. p. 137.

(23) Ita scriptum. Debebat potius τὸν aut τὸν τῶν, ut Cont. p. 37, ἔνθα δὴ καὶ τὸ τῶν σεβασμίων Ἀναργύρων τέμενος, uti et Cedr. p. 502, et Zon. p. 137.

(24) Ita omnino per duplex omicron. Mox μετὰ scriptum, cum debuisset potius κατά.

(25) I. e. bellum conflat, molitur, quasi nunc id faciat, nec dudum fecerit. Itaque posui *instaurat*. Nam iste sæpe nescit quid loquatur.

(26) Cont. p. 38, Cedr. p. 583.

(27) Cont. p. 38, Cedr. l. c.

(28) Cont. p. 38.

(29) Cont. p. 39.

(30) Cont. p. 38, Cedr. p. 503, 504. Eadem plus semel narrat et diversa confundit hic et in antecedentibus et seqnentibus, sine connexionibus et transitionibus. Mox forte κυκλῶν, aut δὲ ante πνεύσαντι.

(31) I. e. ἤδη δὲ τοῦ ἔαρος ἐπιλάμποντος, ut Cont. p. 39 et Cedr. p. 502, Zon. p. 137, i. e. vere aut æstate ineunte. Sed considerentur transitiones et connexiones hominis.

machinas cum quaternis crucibus fabricatus, atque missis per eas lapidibus e navibus muros se concussurum putans. Cæterum imperator cum quibusdam ex hostibus de muro collocutus oblivionem et veniam patratorum, si pœnitentiam præ se ferant, promisit, sed non persuasit. Itaque postquam exercitum perexiguum armasset, subito ex urbe erumpit et occurrentes sibi magna strage vincit; pariter et in mari, ut navibus ad terram actis et colligatis, ad eos qui in continente pugnabant confugerent, in mari pugnare haud sustinentes, multique ex hostibus ad Michaelem deficerent; inter quos et Gregorius, abstrahens secum partem quandam exiguam exercitus, atque nocte quadam nactus opportunitatem, properans se confert in Thraciam et a tergo fit tyranno. **41** Sed rebellionis princeps, simul atque id intellexit, cum militari manu aggreditur Gregorium captumque interficit, reversusque ad urbem obsidionem continuat, litterisque fictis, quasi terra marique vicisset, decipiens, naves e Græcia insulisque universis subvehi jubet ad prœlium cum imperatore committendum. Itaque navibus vehendo frumento bellicisque instructis unanimiter provehuntur appelluntque in littore Byridensi, haud minore numero quam priores; nam ad CCCL earum excreverat numerus. Erat autem et ab australi et a boreali parte urbem navibus aggressurus. Sed imperator præveniens misit igniferas naves, quæ hostiles naves in loco prædicto adortæ partim comburunt integras, partim dispergunt, plerasque autem capiunt una cum hominibus et imperatori adducunt.

A τὸ μέρος (32) ὃ δὴ Κέρας τὸ σχῆμα καλεῖται, τετρασκελεῖς ἑλεπόλεις κατασκευάσας καὶ ἐκ τῶν πεμπομένων δι' αὐτῶν ἀπὸ τῶν νεῶν λίθων κατασείειν τὸ τεῖχος οἰόμενος. Ὁ δέ γε βασιλεὺς τισὶ τῶν ἐναντίων διὰ τοῦ τείχους εἰς λόγους ἦλθεν ἀμνηστίαν τῶν εἰργασμένων αὐτοῖς ἕξειν (33), εἰ μεταμεληθεῖεν, παρεγγυῶν· οὐ πείθει (34) δὲ τούτους, ἀλλὰ στρατόν τινα καθοπλίσας ὀλίγιστον, ἀθρόον [61] τῆς πόλεως ἔξεισι καὶ τοὺς ὑπαντήσαντας αὐτῷ κατὰ κράτος νικᾷ, καὶ κατὰ θάλατταν (35) δὲ τοσοῦτον ὥστε τὰ πλοῖα πρὸς γῆν διοκείλαντας [62] συνδεδεμένα πρὸς τοὺς ἐκ τῆς χέρσου μαχομένους ἀναφυγεῖν (36) καὶ τὸν ἐκ θαλάττης ἀπαγορεύσασθαι πόλεμον, (37) ἑκόντας τε πολλοὺς τῶν πολεμίων προσχωρῆσαι τῷ βασιλεῖ. Ἐν οἷς καὶ Γρηγόριος (38) B συνελκύσας ἑαυτῷ καί τινα μοῖραν βραχεῖαν στρατοῦ καὶ κατὰ νύκτα τινὰ λαβόμενος εὐκαιρίας, φεύγει πρὸς τὴν Θρᾴκην καὶ κατὰ νώτου [63] (39) γίνεται τοῦ τυράννου. Ἀλλ' ὅγε στασιάρχης ἅμα τῷ [64] τοῦτο μαθεῖν στρατεύει κατὰ Γρηγορίου, καὶ τοῦτον καταλαβὼν ἀναιρεῖ, καὶ πάλιν εἰς τὴν πόλιν ἐλθὼν τῆς ἐξ ἀρχῆς ἔχεται προσεδρείας, γράμμασί τε πεπλασμένοις (40), ὡς κατά τε γῆν καὶ θάλασσαν εἴη νενικηκὼς, τῷ κατά τε τὴν Ἑλλάδα (41) καὶ τὰς νήσους ἁπάσας ναυτικῷ ἐξαπατήσας ἀναχθῆναι κελεύει καὶ τῷ βασιλεῖ διαμάχεσθαι (42). Καὶ δῆτα [65] (43) πλοῖα σιταγωγὰ τοῖς πολεμιστηρίοις προσκαθοπλίσαντες πανθυμαδὸν ἀναπλέουσι, προσορμίζονταί τε τῇ τῶν καλουμένων Βυρίδων (44) ἀκτῇ, τῶν προτέρων οὐκ ἐλάττους οὖσαι τὸ πλῆθος· καὶ C γὰρ εἰς ν' καὶ τ' ὁ τούτων ηὔξητο ἀριθμός (45). Ἔμελλε δὲ ἄρα ἔκ τε νοτίου μέρους καὶ βορείου τῆς πόλεως αὐτῇ προσβαλεῖν [66] ταῖς ναυσίν. Βασιλεὺς δὲ προφθάσας ἀποστέλλει πυρφόρους ναῦς (46) αἳ δὴ ταῖς τῶν ἐναντίων ναυσὶ κατὰ τὸν εἰρημένον ἐπιθέμεναι χῶρον, ἃς μὲν ὁλοκαυτοῦσιν (47) αὐτῶν' ἃς δὲ σκεδαννύουσιν, τὰς πλείους δὲ τούτων αὐτῶν συλλαμβάνουσιν ἀνδράσιν αὐτοῖς καὶ τῷ βασιλεῖ προσάγουσιν.

Cum autem audivisset Mortagon Bulgariæ dominus quæ quantaque imperatoriæ urbi accidissent, per legationem agit cum imperatore, deposcitque sibi societatem belli. Nam fœdus illud tricennale sub Leone imperatore cum ipsis factum jam fere

Ἀκηκοὼς δὲ Μορτάγων (48) ὁ κύριος Βουλγαρίας ὅσα τε καὶ οἷα κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν συνηνέχθη γενέσθαι, διαπρεσβεύεται πρὸς βασιλέα καὶ συμμαχεῖν αἰτεῖται αὐτῷ· αἱ γὰρ ὑπὸ Λέοντος τοῦ βασιλέως (49) πρὸς αὐτοὺς τριακοντούτεις σπονδαὶ

VARIÆ LECTIONES.

[61] ἀθρῶον L. [62] διοκείλαντα L. [63] νῶτον L. [64] τῷ om. L. [65] καὶ δὴ τὰ L. [66] προσβαλλεῖν L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(32) Cont. p. 39, κατ' ἐκεῖνο γοῦν πάλιν ἧει τὸ μέρος — ᾗ καὶ πρότερον, τὸν κόλπον τῶν Βλαχερνῶν.

(33) Cont. p. 39, Cedr. p. 504

(34) Cont. p. 39, Cedr. p. 504, Zon. p. 137.

(35) Cedren. p. 137.

(36) Cont. p. 39 in fine.

(37) Cont. p. 39, Cedr. p. 504.

(38) Cont. p. 40, Cedr. p. 504.

(39) Cont. p. 40, Cedr. p. 504.

(40) Scil. ἐπιστέλλων, ut Cont. p. 40 et Cedr. p. 504.

(41) Zon. p. 138.

(42) Cont. p. 40, Cedr. p. 504.

(43) Ita scriptum, cum oporteret τὰ σιταγωγὰ πλοῖα aut τὰ πλοῖα τὰ σιταγωγά.

D (44) Zon. p. 138; κατὰ τὰς Βυρίδας. Cedr. p. 504 ubi τῷ χωρίῳ τῶν Βηρίδου προσορμίζεται. Cont. p. 40, τῷ τῶν Βυρίδων κατὰ Θρᾴκην λιμένι προσορμίζονται. Debet autem apud Nostrum subaudiri αἱ νάυς aut νῆες, per synonymiam a superiore πλοῖα, propter αὗται· alias est solœcismus.

(45) Cont. p. 40 et Cedr. p. 504, in fine.

(46) Cont. p. 40.

(47) Scil. τῷ σκευαστῷ πυρί, Cedr. p. 505, sive ὑγρῷ πυρὶ Zon. p. 138.

(48) Cont. p. 41, Cedr. p. 505, Zon. p. 138. Solus Georg. mon. ipsum Michaelem auxilia Bulgarorum petiisse p. 513. Perverse nunc etiam loquitur. αἰτεῖται συμμαχεῖν αὐτῷ, *petit ut ei auxiliaris fiat*. Illum dicit petiisse, qui ipse ultro offerebat.

(49) Cont. p. 41, Cedr. p. 505, Zon. p. 138.

ἤδη τὴν πρώτην δεκαετηρίδα συνεπλήρουν σχεδὸν (50). Ἀποδοχῆς δὲ μεγάλης ὁ βασιλεὺς τὴν γνώμην αὐτῶν ἀξίαν [67] κρίνας ἀπολογεῖται μὴ χρῆναι τοὺς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ὡμολογηκότας Χριστιανικῶν αἱμάτων ἀφέξεσθαι ἐπὶ τῷ τῶν στασιωτῶν πολέμῳ τὰ καλῶς δόξαντα καταλύειν· φιλοφρονησάμενος δὲ αὐτοὺς τῆς προθυμίας ἀξίω; πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀποστέλλει. Ἀλλ' οὗτοι μὲν κατ' οὐδὲν τῶν τοῦ βασιλέως φροντίσαντες λόγων κατά τε τοῦ τυράννου στρατεύουσι καὶ εἰς τὰ Ῥωμαίων εἰσβαλόντες ἤθη κατὰ τὸν Κηδούκτου (51) καλούμενον στρατοπεδεύονται χῶρον. Μαθὼν δὲ ὁ ἀποστάτης τὴν κατ' αὐτοῦ τῶν Βουλγάρων ἔφοδον, τοῦ καταλειφθέντος αὐτῷ ναυτικοῦ λόγον οὐδένα ποιεῖται, ὅθεν (52) δὴ τοῦτο πᾶν τῷ βασιλεῖ προσχωρεῖ· (53) ὅλος δὲ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ γεγονὼς ἀπαίρει μὲν τοῦ προσεδρεύειν τῇ πόλει, κατὰ δὲ τὸ εἰρημένον χωρίον προσβαλὼν τοῖς Βουλγάροις κατὰ κράτος ἡττᾶται (54). Καὶ πλεῖστοι μὲν τῶν αὐτοῦ κτείνονται καὶ πυρπολοῦνται (55) πρὸς τούτων· οἱ δὲ περιλειφθέντες (56) ὡς εἶχον σθένους σκεδάννυνταί που. Λείαν δὲ πολλὴν τῶν πολεμίων οἱ Βούλγαροι συμφορήσαντες πρὸς τὴν ἑαυτῶν ὑποστρέφουσιν.

A primum decennium implebat. Sed imperator, quamvis magnopere probandam judicaret voluntatem ipsorum, se excusavit, haud oportere eos inter quos conventum sit tanto tempore **42** abstinere a Christiano sanguine, propter rebellium bellum ea quæ recte probassent et decrevissent rescindere. Condigne ergo pro ipsorum promptitudine atque humane exceptos habitosque in patriam dimittit. Sed isti, nihil curantes imperatoris dicta, adversus tyrannum infesto exercitu proficiscuntur, atque apud Cedocti locum ita dictum castra ponunt. Porro desertor, cognito Bulgarorum hostili adventu, relictæ quidem a se classis rationem habet nullam; unde etiam ea tota imperatori se adjunxit: totus autem terrestri exercitui intentus ab obsidenda B urbe discedit et apud prædictum locum congressus cum Bulgaris ingenti clade afficitur, plurimique suorum occiduntur et cremantur, reliqui autem quantum possunt fugientes disperguntur. Multis autem spoliis hostium congestis Bulgari in patriam revertuntur.

Οὐκ ἀπολήγει δὲ καὶ οὕτως πράξας κακῶς τῆς ἀπονοίας ὁ τύραννος, ἀλλὰ τοὺς σκεδασθέντας συλλέξας [καὶ] πρὸς τὴν καλουμένην Διάβασιν (57), ἅτε δὴ πρὸς τὸ στρατοπεδεῦσαι πάντα οὖσαν ἐπιτηδείαν (58), διά τε τὴν τῶν ἵππων νομὴν καὶ πρὸς τὴν ἄλλην χρείαν τῶν ἀνθρώπων ἀφθονωτέραν τυγχάνουσαν, ἐκεῖσε σκηνοῦται τῷ τέλματι τοῦ χωρίου θαῤῥήσας, ἐκεῖθέν τε ὥσπερ ἐξ ἀκροπόλεως (59), ὄντως τύραννος ὤν, συχνὰς ποιεῖται καταδρομὰς καὶ τὰς πλησιαζούσας πυρπολεῖ κώμας. Ὅπερ δὴ μαθὼν ὁ βασιλεὺς Μιχαήλ, ὡς εἶχε δυνάμεως (60), εὐαρίθμητον σχεδιάζει στρατὸν καὶ κατὰ τοῦ τυράννου πρὸς τὸν εἰρημένον ἔρχεται χῶρον σὺν κόσμῳ στρατηγεσίας παντί, λόγοις καὶ ταῖς ἄλλαις ὑποσχέσεσι τοὺς συνόντας ἐπιρωννύς. Ὁ δὲ τύραννος πλήθει πολλῷ δὴ μάλα ὑπαντιάζει τῷ βασιλεῖ (61), σχηματίζεται (62) τε φυγήν, ὥστε τὸν τοῦ βασιλέως στρατοῦ διαλυθῆναι συνασπισμόν· διαμαρτάνει δὲ τοῦ σκοποῦ, μήτε τὴν τάξιν τοῦ βασιλικοῦ διαλύσας στρατοῦ, μήτε τοῖς ἑαυτοῦ συναφ-

Non desinit tamen, quamvis re ita male gesta, tyrannus insanire. Sed postquam dispersos collegisset, ducit ad Diabasin locum ita dictum, castris omnino idoneum, pabulis equorum rebusque aliis ad usus hominum abundantiorem: illic tabernacula ponit, palude illius loci tutum se fore ratus, atque inde tanquam ex arce verus tyrannus crebras facit incursiones proximosque vicos incendiis vastat. C Quo intellecto imperator **43** Michael, modico coacto exercitu adversus tyrannum in prædictum locum proficiscitur bene instructa acie, verbis et pollicitationibus suos confirmans. Tyrannus porro cum ingenti multitudine adversum proficiscitur, simulat autem fugam, ut imperatoris acies dissolvatur: sed ab hoc scopo aberravit, cum nec imperatoris exercitus ordinem turbaret, nec ipse cum suis conjungere se posset. Itaque, adversæ partis impetum sustinere non valens, qua poterat celeritate fugit, atque in Arcadiopolin cum quibusdam ex suis evadit. Porro imperator, cum plerosque ex rebelli-

VARIÆ LECTIONES.

[67] ἀξίως L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(50) Cont. p. 41, Cedr. p. 505.

(51) Cont. p. 41 itidem κατὰ τὸν Κηδούκτου χῶρον οὕτω καλούμενον, et ita Cedr. etiam p. 505 ubi in versione *Cedoctus*. Zon. p. 138, κατὰ τὰ Κηδούκτου, ubi itidem versio *Cedoctum*.

(52) Cont. p. 43.

(53) Cont. p. 41, Cedr. p. 505, Zon. p. 138.

(54) Cont. p. 41, ἡττᾶται ἰσχυρῶς. Cedr. p. 505 in fine et p. seq. init. ubi ἡττᾶται κατὰ κράτος.

(55) *Cremantur*. Græcum πυρπολοῦνται apud eos qui serio loquuntur, de agris et regionibus igne vastandis solet usurpari. Sed nec crematos aut combustos fuisse victos verosimile est: aliud ergo fortasse voluit dicere.

(56) Cont. p. 42, Cedr. p. 506, Zon. p. 138.

(57) Cont. p. 43, κατά τι πεδίον, Διάβασιν οὕτω D καλούμενον, ut et Cedr. p. 506. Paulo ante aut καὶ delendum, aut aliquod participium, ut ἀγαγών aut simile, excidit.

(58) Zon. p. 138.

(59) Zon. p. 138.

(60) Zon. p. 138. Cont. p. 42, et Cedr. p. 506, ubi ἀξιόλογον συστήσας στρατόν. Sed Noster suo more hic etiam contrarium dicit ejus quod videtur voluisse; nam debuisset fortasse οὐκ εὐαρίθμητον dicere. Cedr. p. 505 conjungit οὐκ εὐαρίθμητον πλεῖστον et ἀξιόλογον, non de hac re tamen. Etiam σχεδιάζειν incommode adhibuit, quasi subito, ex tempore atque tumultuarie id fecisset.

(61) Cont. p. 43.

(62) Cont. p. 43, Cedr. p. 506.

bus in fidem accepisset, aggreditur ipsam urbem in quam tyrannus evaserat, vallumque ei circumdat undique firmum. Desertor autem paucissimos intra urbem habens equites, sæpe, quoties scilicet sine ordine turbatos cerneret adversarios, immittebat his illos: sed hac etiam ratione plus patiebantur quam efficiebant perditi illi. Nullas autem imperator machinas admovit urbi, id cavens ut nec ex consortibus fidei quisquam gladio interficeretur, neque ostenderetur Scythis posse machinis capi Romanorum urbes: verum fame et assidua obsidione tyrannum in suam potestatem redigere statuerat. Itaque multo tempore elapso adeo indigere cœpit tyrannus rebus ad vitam necessariis, ut primo quidem omnem ætatem **44** sexumque inutilem ejiceret ex urbe, deinde ipsorum equorum qui fame perierant carnes, easque jam olentes, gustare hortaretur: eoque deventum ut pelles aliaque coria comederent. Ac postremo eorum alii per portas clam egressi, alii de muris suspensis funibus demissi, alii projiciendo se ipsos in terram lapsi, fractis etiam membris, fidem imperatori promiserunt. Sed veniam securitatemque adepti ad Anastasium, tyranni filium falsi nominis, sese conferebant, qui Byzæ oppidum occupaverat, indeque bellum inferre per eos imperatori cogitabat, ut scilicet pugnando præstaret desertori facultatem fugiendi. Sed cum imperator cum oppidanis collocutus eis delictorum oblivionem juratus promisisset, in tyrannum consurgunt comprehensumque adducunt imperatori. Qui, cum læto pede ejus collum calcasset, manibus ambabus et pedibus eum orbari jubet, atque in palo suspendi insuper. Cruciatibus autem exagitatus perditus ille sic clamabat magna voce, « Miserere mei, o vere imperator. » Cumque interrogasset eum imperator, si qui essent occulte conscii ejus amentiæ, fortasse multos indicasset falso ex imperatoris amicis: sed vir quidam Joannes cognomine Exabullius, patricius, prohibuit tyrannum dicere, affirmans imperatori haud oportere de amicis credere inimicis. Interim tyrannus sic misere finit

A θῆναι οἷός τε γεγονώς, ἀλλὰ τῶν ἐναντίων μὴ ἐνεγκὼν τὴν ὁρμὴν, ὡς εἶχε τάχους, χρῆται φυγῇ καὶ πρὸς τὴν Ἀρκαδιούπολιν (63) σύν τισι τῶν ἑαυτοῦ διασώζεται. Ὁμολογήσαντας δὲ αὐτῷ τοὺς πλείστους τῶν στασιωτῶν ὁ βασιλεὺς εἰληφὼς (64) ἐπέρχεται τῇ πόλει αὐτῇ καθ' ἣν ὁ τύραννος διεσώζετο, χάρακά τε περιβάλλει αὐτῇ καρτερὸν [68] κύκλῳ. Ὀλιγίστους δὲ ὁ ἀποστάτης ἔχων ἔνδον τῆς πόλεως ἱππότας, πολλάκις, ὅτε δὴ πεφυρμένους διήθρει [69] τοὺς ἐναντίους, ἠφίει κατ' αὐτῶν τούτους· ἀλλ' οὖν γε καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἐπάνθανον (65) ἢ ἔδρων οἱ δείλαιοι [70]. Ὁ δέ γε βασιλεὺς (66) ἑλέπολιν μὲν οὐ προσῆγε τῇ πόλει, φειδοῖ μήτε τινὰ τοῦ λοιποῦ τῶν ὁμοδόξων ξίφεσιν ἀναιρεῖσθαι (67), μήτε μὴν δειχθῆναι τοῖς Σκύθαις ὡς δυνατὸν μηχαναῖς τὰς ὑπὸ B Ῥωμαίων ἁλῶναι πόλεις· λιμῷ δὲ καὶ προσεδρείᾳ περιγενέσθαι τοῦ τυράννου διέγνω. Καὶ δῆτα πολλοῦ χρόνου διαδραμόντος τοσοῦτον ἐνδεῖται τῶν πρὸς τὸ ζῆν ὁ τύραννος ἀναγκαίων, ὥστε πρῶτον (68) μὲν πᾶσαν ἄχρηστον ἡλικίαν καὶ φύσιν ἐκκενοῖ τῆς πόλεως, εἶτα τῶν ἵππων αὐτῶν διὰ τὴν (69) λιμὸν ἀποφθαρέντων, τῶν κρεῶν αὐτῶν, καὶ ταῦτα ὀδωδότων, γεύσασθαι πείθει· προῆλθον δὲ εἰς τὸ κώδιά τε καὶ τἆλλα σκύτη φαγεῖν (70). Καὶ τέλος οἱ μὲν αὐτῶν διὰ τῶν πυλῶν λανθάνοντες, οἱ δὲ καὶ διὰ τῶν τειχῶν καθάπτοντες κάλους, ἄλλοι δὲ καὶ ἑαυτοὺς ῥιπτοῦντες κατὰ τὸ ἔδαφος (71) καὶ τὰ μέλη συνθλώμενοι, ἀνωμολόγουν τῷ βασιλεῖ, καὶ συγγνώμης (72) τυγχάνοντες καὶ ἀδείας Ἀναστασίῳ τῷ C ψευδωνύμῳ τοῦ τυράννου συνήπτοντο υἱῷ (73), τοῦ Βύζης ἐπειλημμένῳ πολίσματος, ἐκ τούτου ἐν αὐτοῖς (74) διαπολεμεῖν τῷ βασιλεῖ ᾑρημένῳ [71], ἵνα δὴ παράσχοι τῷ ἀποστάτῃ ἐν τῷ μάχεσθαι ῥᾳστώνην φυγῆς. Εἰς δὲ λόγους ὁ βασιλεὺς (75) τοῖς ἐν τῇ πόλει ἐλθὼν καὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἁμαρτημάτων λήθην μεθ' ὅρκων ὑποσχόμενος ἕξειν (76), κατὰ τοῦ τυράννου συνίστανται (77) καὶ συσχόντες [72] αὐτὸν προσάγουσι βασιλεῖ· ὁ δὲ γηθομένῳ ποδὶ κατ' αὐχένα πατήσας αὐτὸν (78) χειρῶν ἄμφω καὶ ποδῶν στερηθῆναι κελεύει, ἐπὶ κοντοῦ (79) τε ἀναρτᾶσθαι πρὸς τούτῳ [73]. Ποινηλατούμενος δὲ ὁ δείλαιος οὕτως

VARIÆ LECTIONES.

[68] καρτερῶν L. [69] διήρθρει L. [70] Continuator p. 41 D, καὶ φόνον οὐ ποιεῖ μὲν, πάσχει δὲ παρὰ τῶν ἐχθρῶν. [71] ᾑρημένων L. [72] συσχῶντες L. [73] πρὸς τοῦτο L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(63) Cont. p. 43, ubi Ἀδριανούπολιν· Cedr. p. 506 in fine; Zon. p. 138, ubi Ἀδριανούπολιν, ut apud Cedr. et Georg. mon. p. 513.

(64) Cont. p. 43, Cedr. p. 507.

(65) Ita omnino scriptum.

(66) Cont. p. 43, Cedr. p. 507, Zon. p. 138.

(67) Quasi hoc melius sit quam longa fame necari. Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν, inquit Homerus, et res ipsa clamat. Altera ratio, quam et alii afferunt, est egregia, ne hostes in nostram perniciem erudiamus.

(68) Cont. p. 43, Cedr. p. 507.

(69) Ita scriptum, non τόν.

(70) Cont. p. 43, Cedr. p. 507.

(71) Ita scriptum. Alias tali occasione usitatum in genit. ut κατὰ τοῦ ἐδάφους.

(72) Connexiones languidæ vix sensibiles. —Cont. D p. 43, Cedr. p. 506.

(73) Cedr. p. 507, Cont. p. 43.

(74) Non apparet quid sibi velit ἐν αὐτοῖς.

(75) Cont. p. 43, Cedr. p. 507.

(76) Zon. p. 138. Scriptum erat ὑποσχόμενος vitiose. Iste autem nominativus et antecedentes duo pro genitivis, constructione absoluta. Ut bis in superioribus.

(77) Zon. p. 138.

(78) Cedr. p. 507. Zon. p. 138, Georg. mon. p. 513.

(79) Cont. p. 44, ἐπὶ ὄνου pro ἐπὶ κοντοῦ. Cedr. etiam ὄνῳ ἐπικαθίσας, p. 507. Zon. item p. 138, ὄνῳ ἐπιβιβάσας. Nec tamen κοντοῦ in ὄνῳ mutandum puto. Nam et Sym. Log. p. 413, ἀκρωτηριάσας τε αὐτὸν χεῖρας καὶ πόδας, εἶτα καὶ ἀνασκολοπίσας; *palo affigens*, et ita etiam Georg. mon. p. 513.

ἐβόα μέγα, « Ἐλέησόν με, ἀληθῶς βασιλεῦ (80). » Ἐρομένου δὲ τοῦ βασιλέως αὐτὸν εἴ τινες εἶεν κρυφίως συνεγνωκότες τῆς ἀπονοίας αὐτῷ, τάχα ἂν πολλῶν κατεῖπε ψευδῶς τῶν βασιλικῶν φίλων· ἀλλ' Ἰωάννης ἀνὴρ ἐπίκλησιν Ἐξαβούλλιος (81), ἐν πατρικίοις τελῶν, τὸν τύραννον ἐπέσχεν εἰπεῖν (82), φήσας τῷ βασιλεῖ ὡς οὐ δέον κατὰ φίλων πιστεύειν ἐχθροῖς. Ἀλλ' ὁ μὲν τύραννος οὕτως δυστυχῶς καταστρέφει τὸν βίον μηνὸς Ὀκτωβρίου (83) μεσοῦντος ἤδη· εὐθὺς δὲ καὶ Ἀναστάσιον οἱ [74] ἐκ Βύζης (84), ἐπειδὴ τὸν ἀποστάτην ἔμαθον ἀνῃρῆσθαι, πεδήσαντες χεῖρας καὶ πόδας πρὸς βασιλέα κομίζουσιν, ὅντινα δὴ τῇ αὐτῇ (85) τοῦ ψευδωνύμου πατρὸς καταδικάζει ποινῇ.

A vitam, mense Octobri jam **45** medio. Mox autem cognito rebellem interfectum, etiam Anastasium ex Byza constrictis manibus pedibusque ad imperatorem adducunt, quem eadem qua falsi nominis patrem condemnat pœna.

Ἐπεὶ δέ (86) τινες τῶν τοῦ τυράννου τὴν καλουμένην Πάνιον κατασχόντες πόλιν, ἄρτι μὲν τούτου ἀπεφθορότος, εἰς τὸ πολεμεῖν βασιλεῖ διέγνωσαν καταστῆναι, πρὸς ἣν (87) ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ καὶ λόγους εἰρηνικοὺς προτεινόμενος οὐδαμῶς πείθει καταθέσθαι τὰ ὅπλα, γίνεται δή τι θεόθεν σημεῖον αὐτοῖς· σεισμὸς γὰρ σφοδρὸς τό τε τεῖχος κατέβαλε (88) καὶ τοῖς τοῦ βασιλέως τὴν εἰς πόλιν δέδωκε πάροδον· ὃ τοῖς σεισμοσκόποις σημεῖον ἥττης, ὅθεν [75] γεγένηται τοῦτο (89). Ἀλλὰ δὴ καὶ Ἡράκλεια (90) ἡ πάλαι Πέρινθος καλουμένη, τὰ τοῦ τυράννου λίαν νοσοῦσα, πρὸς τὴν διὰ τῶν τοῦ βασιλέως λόγων θεραπείαν ἀντέσχεν· ὅθεν δὴ τῆς ἐκ τοῦ θαλαττίου μέρους τοῦ τείχους ἐπιδρομῆς τῶν βασιλικῶν πειραθεῖσα στρατιωτῶν ἁλίσκεταί τε καὶ τῆς τυραννικῆς ἀπαλλάττεται νόσου ἀναιμωτὶ καθάπαξ ὑπὸ τῶν ἐναντίων ληφθεῖσα [76]. Ἐντεῦθεν δὴ βασιλεὺς πάντα κατήκοα λαβὼν ἑαυτοῦ πρὸς τὴν βασιλίδα πόλιν ὑπονοστεῖ, καὶ ἱππικὴν ἐπιτελέσας ἅμιλλησιν οὐδὲν ἀνήκεστον (91) τοῖς στασιώταις ποιεῖται, πλὴν τοῦ διὰ μέσης τῆς ἱπποδρομίας εἰς τὰ ὀπίσω δεδεμένους τὰς χεῖρας ἰέναι, καί τινας εὐθὺς φυγαδεῦσαι αὐτῶν. Καὶ οὕτω θριαμβεύει τὴν νίκην.

Cæterum quidam ex tyranni asseclis occupata urbe quæ Panion dicitur, cum, quamvis modo interempto illo, bellum gerere contra imperatorem statuissent, ad eam urbem profectus imperator B Michael sermones pacificos prætendens haudquaquam persuasit ut arma deponerent. Fit autem divinitus prodigium ipsis: nam terræ motus vehemens simul murum dejecit, et iis qui cum imperatore erant in urbem ingrediendi copiam fecit: quod contemplatoribus et conjectoribus terræ motuum signum est cladis, unde etiam id factum est. Quin et Heraclea, quæ olim Perinthus dicta, rebellionis morbo laborans ad verba imperatoris voluntatem erga ipsos declarantia obstinata fuit. Itaque ex maritima parte muri incursionem imperatoriorum experta militum, capitur et rebellionis liberatur morbo sine cæde et sanguine ab adversariis occupata. Hinc imperator, postquam omnia sibi subjecerat, in imperatoriam urbem revertitur, celebratisque ludis circensibus nullam sævitiam C exercet in rebelles, nisi ut per medium circum manibus post terga vinctis irent, et **46** quosdam eorum statim in exsilium ageret. Atque sic triumphavit ob victoriam.

Ἐπὶ χρόνου [77] (92) δὲ ἐν ᾧ ἀποστασία προβεβήκει ἡ Θωμᾶ, ἀδεῶς ἀπὸ Ἱσπανίας Ἀγαρηνοὶ ἐδῄουν τὴν Ῥωμαΐτιδα γῆν σὺν δέκα περικαμπέσι ναυσί, κατὰ δέ τινας κ', τρόπῳ τοιῷδε· Προσώχθισαν τῇ χώρᾳ αὐτῶν διὰ τὸ μὴ πιοτάτην ὑπάρχειν καὶ εὔφορον, καὶ πρὸς (93) τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν εἶπον Ἀπόχαψιν (94). « Ἆρον ἡμᾶς τῶν ἐντεῦθεν καὶ ἀπάγαγε εἰς εὔγειον τόπον, καὶ εὐζωῶμεν ἐκεῖσε. » Ὧν τοῖς λόγοις παρακληθεὶς γενναίων ἀνδρῶν καὶ εὐόπλων στόλον εὐτρέπισεν, ἐξ ὧν πασῶν νήσων

Tempore autem quo rebellio Thomæ grassabatur, Agareni Hispanici secure et licenter vastabant Romanam ditionem cum decem rotundis navibus, aut secundum alios viginti, hac ratione: Offendebantur sua regione, quod non esset pinguis nec fertilis, atque ad ducem suum Apochapsin dixerunt: « Tolle nos hinc et abduc in fecundum solum, ut bene vivamus illic. » Quorum verbis permotus strenuis viris et bene armatis instruxit classem, cum quibus omnes insulas in potestatem

VARIÆ LECTIONES.

[74] οἱ om. L. [75] ὅθεν] fort. ὁπόθεν *cladem fore a qua parte ruina facta fuerit.* [76] λειφθεῖσα L. [77] ἐπὶ χρόνῳ L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(80) Cont. p. 44, iisdem fere verbis. Cedr. etiam D p. 507, Zon. p. 138.

(81) Cont. et Cedr. l. c. Zon. p. 139 lin. prima.

(82) Cont. p. 44, Zon. p. 139, Cedr. p. 507.

(83) Cont. p. 507.

(84) Cont. p. 44, Zon. p. 139, ubi Βιζύης. Cedr. p. 507, ubi itidem Βιζύης, uti et p. 506 in fine.

(85) Cedr. p 508 initio.

(86) Cont. p. 44 in fine, Zon. p. 139, Cedr. p. 508.

(87) Posuit auctor ἣν pro ταύτην.

(88) Cont. p. 45, Zon. p. 139, Cedr. p. 508.

(89) Homo mirificus. Id quidem vel sutores conjectura assequi poterunt, si hostis intraverit obsessam urbem, urbanos victos videri.

(90) Cont. p. 45, Zon. p. 139, Cedr. p. 508.

(91) Cont. p. 45, Zon. p. 139, Cedr. p. 508.

(92) Cont. p. 46, Zon. p. 139, Cedr. p. 508.

(93) Zon. p. 139, Cedr. p. 508.

(94) Est dux Agarenorum Hispanorum, qui et Ἀπόχαψ. Syllaba illa terminalis additur ad distinguendos casus, ut in aliis. Ἀπόχαψ apud Cont. p. 46, et Cedr. p. 508. Apud Sym. Log. p. 413 vocatur Ἀπόχαψ, apud Zon. p. 139 Ἀχάψ.

suam redegit, atque adeo ipsam Cretam. Hanc enim militibus bene accinctis cepit multamque prædam adeptus est, atque accurate recognita regione reversus est. Anno autem sequenti Apochaps navibus quadraginta in eamdem insulam navigavit, cumque appulisset ad ejus promontorium, stationem cepit ad Characem. Cæterum populo sibi subjecto præcepit ut apud singulas naves vicenos viros relinquerent, cæteri omnes in insulam prædatum discederent ad dies duodecim. Profecto autem populo ad negotium illud suscipiendum, navibus injecit ignem easque totas combussit. Cum autem invenissent eas combustas, seditionem movere contra ducem ausi sunt. Atque is facti rationem apud eos exposuit, dicens : « Antea quidem **47** obmurmurabatis mihi, tribules, abducere vos alio ad commode vivendum nolenti : atque ob id adduxi vos huc, ubi lactis et mellis est fluxus. » At illi dixerunt ad eum : « Ubinam vero liberos nostros et uxores inveniemus? » Quibus ille : « Scitis vos plurimam prædam tulisse : ex hac igitur uxores vobis adjungite. » Atque ista oratio grata ipsis visa est, seditioque inter ipsos sedata. Tum densis palis vallum circumposuerunt ad munitionem ipsis sufficientem ; unde locus ille usque ad hoc tempus Charax (i. e. vallum) vocatur. Monachus autem quidam ingressus insulam dixit eis : « Si omnino cupitis in vestram potestatem redigere insulam, sequimini me : atque ubi conjectura assecutus ostendero vobis idoneum locum ad condendam urbem, ibi condite, » abduxitque eos in locum qui dicitur Chandax, in quo urbs eorum sita est : atque eum fossa ducta circumdederunt. Illi urbi præfuit Apochaps, atque undetriginta Cretensium urbes subjugavit, una sola non expugnata nisi λόγῳ (i. e. verbo), non revera, ad hoc usque tempus ; unde etiam appellari eam contigit Hypologiorum; concesso incolis ut libere peragant Christianorum consuetas functiones. Illorum autem

A ἐκράτησεν, ὥστε καὶ τῆς Κρήτης αὐτῆς· ταύτην (95) γὰρ λαῷ εὐζώνῳ ἐπηρεάσας ἐξῃχμαλώτισε καὶ πολλὴν λαφυραγωγίαν εἰσεποιήσατο, καὶ ἀκριβῶς ἀναμεμαθηκὼς τὸν χῶρον ἐπαλινόστησεν. Τῷ δὲ ἐπιόντι καιρῷ μ' ναῦς ὁ 'Απόχαψ ἐπισκευασάμενος ἐν ταύτῃ κατῆρε (96), καὶ τῷ [78] ἀκρωτηρίῳ (97) ταύτης προσέβαλε καὶ προσωρμίσθη τῷ Χάρακι. Διωρίσατο δὲ τῷ ὑπ' αὐτὸν λαῷ ὅπως ἕκαστος τῶν πλοίων ἀνὰ εἴκοσι ἀνδρῶν [79] καταλίποιειν [80], οἱ δὲ πάντες (98) ἄλλοι εἰς τὸ τὴν νῆσον ληΐζεσθαι προχωρήσειαν [81] ἐπὶ ἡμέρας γε ιβ'. 'Αποκινήσαντος δὲ τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν, ταύταις (99) ἐνέβαλε πῦρ καὶ ὁλικῶς ἐπυρπόλησεν. 'Εφευρηκότες δὲ ταύτας ἠθαλωμένας στασιάζειν κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν τετολμήκασιν. Καὶ ἀπολελόγητο πρὸς αὐτοὺς, ὅτι B « Τῇ προτεραίᾳ κατεγογγύζετέ μου, ὦ ἄνδρες ὁμόφυλοι, μὴ μεταναστεύειν [82] ὑμᾶς πρὸς εὐζωΐαν βεβουλημένου· καὶ διὰ τοῦτο ἤγαγον ὑμᾶς [83] ἐνταυθοῖ, ἐν ᾧ γάλακτος καὶ μέλιτός ἐστιν ἀποῤῥώξ [84] (1). » Οἱ δὲ (2) ἀντεῖπον αὐτῷ· « Καὶ ποῦ δὴ τέκνα ἡμῶν καὶ γυναῖκας εὑρήσομεν; » 'Ο δὲ πρὸς αὐτούς· « Ἴστε ὅτι αἰχμαλωσίαν ἑαυτοῖς πλείστην ἠνέγκατε· ἐκ ταύτης οὖν ὑμῖν γυναῖκας ἁρμόσασθε. » Καὶ οὗτος ὁ λόγος ἀρεστὸς ἐφάνη αὐτοῖς, καὶ τοῦ στασιασμοῦ κατευνάσθησαν, καὶ πυκνοῖς σκόλοψι χάρακα περιέθεντο (3) πρὸς ὀχυρότητα [85] (4) ἑαυτῶν διαρκεῖν ἐν αὐτῷ· ἀφ' οὗ ὁ τόπος μέχρι τῆς δεῦρο Χάραξ (5) προσονομάζεται. Μοναστής (6) δέ τις μετέπειτα προσφοιτήσας τῇ νήσῳ ἔφη αὐτοῖς, ὅτι « Εἴπερ C ἐθέλοιτε καταδυναστεῦσαι τῆς νήσου, ἀκολουθήσατέ μοι· καὶ ὅποι στοχασάμενος παραδείξω ὑμῖν ἐπιτηδειότητα κτίσεως, ἐκεῖσε πόλιν οἰκοδομήσατε, δι' ἧς τῆς νήσου ἐξουσιάσοιτε. » Καὶ ἀπήνεγκεν αὐτοὺς εἰς τόπον καλούμενον Χάνδακα (7), ἐν ᾧ ἡ πόλις τούτων καθίδρυται· καὶ ταύτην πέριξ ἐτάφρωσαν. Ἧς ὁ 'Απόχαψ καθηγεμόνευσεν (8), καὶ θ' καὶ κ' Κρήσσης πόλεις ἠνδραποδίσατο, μιᾶς μόνης μὴ ἁλωθείσης ἀλλ' ἢ λόγῳ, ἀπολιορκήτου μεινάσης ἕως ἄρτι (9), ὃ καὶ κεκλῆσθαι (10) ταύτῃ συνέδραμεν, ἐχόντων [86] (11)

VARIÆ LECTIONES.

[78] τῷ] τῶν L. [79] εἰς ἕκαστον et ἄνδρας B. [80] καταλείποιεν L. [81] προσχωρήσειαν L. [82] μεταναστεύειν ἡμᾶς, ὑ supra script. L. [83] ἤγαγον ἡμᾶς L. [84] ἀποῤῥόξ L. [85] πρὸς σχυρότητα L. [86] ἐκόντων L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(95) Cont. p. 47.

(96) Cont. p. 47.

(97) Cont. p. 47, τῷ ἀκρωτηρίῳ τῷ Χάρακι καλουμένῳ, et Cedr. p. 509, Sym. Log. p. 413.

(98) Cont. p. 47, Cedr. p. 509. Sym. Log. p. 413 hæc ita : ὁρίσας τὸν ὑπ' αὐτὸν λαὸν καταλιπεῖν τὰς ναῦς αὐτῶν καὶ τὴν χώραν ληΐζεσθαι. Τοῦ δὲ στρατοῦ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν ἀποκινήσαντος.

(99) Scil. ταῖς ναυσί.

(1) Sym. Log. p. 413, iisdem fere verbis. Cont. p. 47 ita : γῆ οὐκ ἄλλη ἢ ἡ ῥέουσα μέλι καὶ γάλα. Zon. p. 159, Cedr. p. 509.

(2) Cont. p. 47, Cedr. p. 509, et iisdem quibus Noster verbis Sym. Log. p. 413, Zon. p. 159.

(3) Apud Sym. Log. l. c. male καὶ σκώλωψ πυκνὸς χάρακα περιέθεντο.

(4) Sym. Log. l. c. habet hic ὀχυρώματα.

(5) Cont. p. 47, ubi Χάνδαξ. Sed Nostro Chandax alius locus. Continuatori etiam mox : quare ibi priore loco legendum videtur Χάραξ. Apud D Sym. Log. l. c. recte Χάραξ, et Cedr. p. 509.

(6) Cont. p. 48, Cedr. p. 510. Etiam iisdem verbis cum Nostro Sym. Log. p. 413.

(7) Sym. Log. p. 413, iisdem verbis.

(8) Cont. p. 48, καὶ ἡγεμὼν αὐτῆς ὁ 'Απόχαψ ἐγεγόνει. Sym. Log. Nostri fere verbis, nisi quod pro 29 habet 100 [imo 90], quasi tunc etiam tot fuissent, ut olim cum essent ditissima regna. Nugatur, quasi tunc etiam tam potens fuerit, ut Homeri tempore.

(9) Incondite et imperfecte loquitur. Cont. p. 48 clarius, μιᾶς ἔκτοτε μόνης παραμεινάσης ἀναλώτου καὶ ἀπαθοῦς, καὶ λόγῳ μὲν ὑποταγείσης, τὰ ἑαυτῶν δὲ ἔθιμα καὶ τὸν Χριστιανισμὸν φυλαττούσης ἀλώβητον.

(10) Hoc explicat Sym. Log. p. 413, οἳ μέχρι τοῦ νῦν ὑπολόγιοι κέκληνται.— *Ταύτῃ*. Ita scriptum, non ταύτην.

(11) Pro hoc συγκεχωρημένων Sym. Log. Per suum ἐχόντων non exprimit quod videtur voluisse. Ita-

τῶν οἰκητόρων αὐτῆς σὺν ἐλευθερίᾳ ποιεῖν τὰ Χριστιανῶν εἰθισμένα. Ὧν (12) τῆς ἐπιδρομῆς ὁ Θωμᾶς καὶ ἁλώσεως αἴτιος, Ἀπόχαψις [87] δὲ (13), οὗ παῖς μὲν Σαΐπης ἐτύγχανε, Σαΐπου δὲ Βάδδελ, ὃς ἐν Πελοποννήσῳ [88] κατά τι θαλάσσης κλυδώνιον πρὸς γῆν σὺν νηῒ τῇ ἑαυτοῦ προσπαρεὶς, ἐν ἡμέραις τοῦ μακαρίτου Λέοντος βασιλέως, τηνικαῦτα δὲ στρατηγοῦντος Κωνσταντίνου τοῦ συνετόφρονος, ἐκεκράτητο, ᾧ τεσσαρακοντάπηχυς [89] (14) τὸ ἐπώνυμον· οὗτινος Βάδδελ ἐτέλει ὁ Ζερχουνῆς σύγγονος, ὁ πρὸ τοῦ νῦν ἀρχηγοῦ τῆς Κρήτης καθηγησάμενος.

Ἐν ταύτῃ (15) δὲ τῇ νήσῳ Κύριλλος ὁ θαυμάσιος, ὁ Γορτύνης [90] ἐπισκοπήσας τῆς πόλεως, ὑπὲρ Χριστοῦ ὡς ἱερεῖον ἄμωμον ἐσφαγίαστο. Οὗ τὸ τίμιον αἷμα μέχρι τῆς δεῦρο κατά τινα χῶρον, καθώς τινές φασιν, ἀνεξάλειπτον συντετήρηται· καθ' ὃν οἱ εὐσεβεῖς φοιτῶντες καὶ τοῦτο σπόγγῳ ἐναπομάττοντες δι' αὐτοῦ γε θεῖον μύρον ὑδρεύονται καὶ κατ' οὐδὲν ἀλλοιοῦσι τὸ χρῶμα τοῦ αἵματος. Ἔτι δὲ καὶ ἡ τῶν τροφίμων σεβαστῶν παίδων αὐτῆς ἑβδομὰς (16) μετὰ πολλῶν ἄλλων ταφῇ ἀφιέρωται, ἀναιρεθέντων ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν ἀδιστάκτου καὶ εἰλικρινοῦς πίστεως.

Καὶ δὴ (17) ἔκτοτε καταχεκράτηντο ἂν παρ' Ἀγαρηνῶν αἱ νῆσοι, εἰ μὴ βασιλεὺς Μιχαὴλ ὁ ἐξ Ἀμορίου ἔσχε φιλονεικότερον ἐλευθεριάσειν αὐτάς· καὶ δὴ πολυωρήσας ἐνδελεχῶς Κρατερῷ τῷ στρατηγέτῃ Κυβερεωτῶν (18) ἐνετείλατο πάσας τὰς ὑπ' αὐτὸν ναῦς παρετοιμάσασθαι καὶ ἀπᾶραι εἰς Κρήτην καὶ σπουδῇ πάσῃ τοὺς ταύτης οἰκήτορας Σαρακηνοὺς ὀλοθρεῦσαι (19). Ὃς ἐκεῖσε παραγενόμενος σὺν ναυσὶν ο' κατ' αὐτῶν πόλεμον ἦρεν ἐξ ἀνατολῆς ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως (20), καὶ [91] κατὰ τοσοῦτον αὐτῶν ἐκυρίευσεν ὥστε πάντας καὶ ἀναιρήσειν βεβούλητο (21). Ἀλλὰ κακοὶ ἀρχηγοὶ συνόντες αὐτῷ οὐκ εὐβούλως ἀνέστειλαν εἰρηκότες· « Ἡμεῖς γε πάντας ὑποπιέσαντες (22), οὐκ ἔτι πάντως οὗτοι τολμήσειαν τοῦ λοιποῦ πρὸς ἡμᾶς ἀντιτάξασθαι. *Ἤδη νὺξ τελέθει*, κατὰ τὸν ποιητὴν, *ἀγαθὸν καὶ νυκτὶ πιθέσθαι* [92] (23). Δυσπεφόρηκε γὰρ ὁ λαός. Ἄγωμεν εἰς τὰς ἡμετέρας σκηνὰς, καὶ πρωΐας ἐπιλαμπούσης ἀφιξώμεθα καὶ κατάσχωμεν αὐτούς. » Καὶ δὴ τοῖς

A Agarenorum incursionis et expugnationis urbium Thomas erat causa. Cæterum Apochapsidis filius erat Saipes, **48** Saipæ autem Babdel, qui in Peloponneso tempestate quadam maris ad terram cum nave sua allisus, temporibus beati Leonis imperatoris, duce Constantino illo prudente, captus fuit, cui cognomen τεσσαρακοντάπηχυς (i. e. quadraginta cubitorum). Hujus autem Babdel erat Zercunes frater, qui ante istum qui nunc est ducem Cretæ præfuit.

Porro in hac insula Cyrillus ille admirandus, qui fuit Gortynæ urbis episcopus, pro Christo velut immaculata hostia fuit immolatus. Cujus pretiosus sanguis usque ad hunc diem quodam in loco, ut B quidam aiunt, indelebilis conservatur: quem locum pii homines frequentantes illumque sanguinem spongiis affricantes per eum divinum unguentum hauriunt et nullatenus colorem sanguinis immutant. Præterea etiam alumnorum venerabilium et filiorum ejus insulæ septenarius, cum multis aliis, sepultura consecratus est, qui interfecti sunt pro fide in Christum indubitata et pura

Et sane ab illo tempore mansissent in potestate Agarenorum insulæ, nisi imperator Michael Amoriensis tantopere studuisset eas liberare. Itaque cum esset assidue sollicitus, Cratero præfecto Cybereotarum præcepit ut omnes quas sub se haberet naves instrueret et in Cretam proficisceretur atque C omni studio Saracenos eam inhabitantes exterminaret. **49** Qui postquam eo pervenisset cum septuaginta navibus, cum illis bello conflixit ab ortu solis ad occasum, superavitque adeo ut omnes interficere cogitaret. Sed ignavi duces, qui erant apud ipsum, pessimo consilio represserunt eum, dicentes: « Cum nos universos illos satis afflixerimus, haud amplius audebunt deinceps acie congredi: *Et jam nox humida cœlo Præcipitat*, secundum poetam, *suadentque cadentia sidera somnos*. Indignatur enim populus. Eamus in tabernacula nostra, et mane illucescente veniamus eosque opprimamus. » Atque his verbis deceptus in taberna-

VARIÆ LECTIONES.

[87] imo Ἀπόχαψ τε. [88] πελοπονήσω L. [89] ὀτεσαρακοντάπηχυς L. [90] ὃς γορτύνης L. [91] καὶ ante κατὰ om. L. [92] πειθέσθαι L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

que divinandum fuit quod voluerit. Nempe videntur se sponte dedisse, ea conditione ut liberum habeant exercitium religionis.

(12) I. e. *quorum*, quæ est transitio et connexio, quales istius hominis solent esse, obscura. Hæc autem monent cæteri ordientes rebellionem Thomæ, quos ibi annotavi.

(13) De his Aposchapsidis posteris et iis quæ dicit usque ad mentionem Cyrilli Gortynæ Ep. nihil adhuc inveni.

(14) Ita scriptum, forte pro τεσσαράπηχυς, quatuor cubitorum.

(15) Cont. p. 48, Sym. Log. p. 414, Zon. p. 139 in fine, Cedr. p. 510, paucis.

(16) Cont. p. 48, προσέτι μὴν αὐτόθι σοροὶ καὶ τάφοι ἀνεγήγερται ἄλλων τε πολλῶν τῶν ὑπὲρ Χρι- D στοῦ τότε μαρτυρησάντων καὶ τῶν δέκα περιωνύμων μαρτύρων. Alii de his nihil, quos viderim. Αὐτῆς refero ad insulam.

(17) Sym. Log. p. 414 initio, iisdem fere verbis.

(18) Zon. p. 140, Sym. Log. l. c., ubi τῶν Κιβυρραιωτῶν. Ita etiam Cont. Theophanis Κιβυρραιωτῶν p. 49. Cedr. p. 511, Κιβυραιωτῶν.

(19) Ita scriptum per o.—Cont. p. 49 in fine, Cedr. p. 511.

(20) Cont. p. 50, Cedr. p. 511.

(21) Zon. p. 140.

(22) Nominativi pro genitivis absolutis.

(23) Scriptum antea vitio gemino πειθέσθαι. Est autem versus Homeri.

cula cum ipsis discessit. Cæterum nihil sollicitos de tutanda salute sua, sed supinos malo suo fato magnaque defatigatione sopitos ac mortifero somno oppressos aggressi nocte hostes ferreum somnum illis induxerunt. Nemo ex præsentibus turmarchis aut præfectis bellicam navem conscendere potuit: solus dux mercatoriam nactus enavigavit. De quo certior factus Agarenorum dux duabus navibus viros imposuit, eumque a tergo persecutus est atque apud insulam Co comprehendit (o calamitas!) et in ligno suspendit. Unde ab illo tempore usque ad hodiernum diem Cretæ insula tenetur ab Agarenis, ex qua Romani imperii fines invadunt.

A ῥήμασιν αὐτῶν φρεναπατηθεὶς πρὸς τὰς σκηνὰς αὐτῶν σὺν αὐτοῖς ἐπανέλυσεν. Μηδαμῶς δὲ ὑπεφροντικότες (24) τῶν πρὸς σωτηρίαν ἀσφαλειῶν, ἀλλ' ὑπτιάσαντες δυστυχῶς πολλῷ τε κόπῳ κατευνασθέντες καὶ θανάτου ὕπνον ὑπνώσαντες (25), ἐπελθόντες νυκτὸς οἱ ἐχθροὶ (26) σιδήρειον [93] ὕπνον τούτοις ἐπήγαγον (27)· οὐδ' εἷς [94] τῶν ἐκεῖσε παρόντων τουρμαρχῶν ἢ ἀρχόντων πολεμικοῦ ἐπιβῆναι πλοίου δεδύνητο, μόνου τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ ἐμπορικῷ ἐπιβάντος καὶ ἀποπλεύσαντος (28). Περὶ οὗ μεμαθηκὼς ὁ τῶν Ἀγαρηνῶν ἀρχηγὸς δυσὶν ὁλκάσι λαβὼν (29) ἐπεβίβασε καὶ αὐτοῦ κατεδίωξεν ὄπισθεν, καὶ πρὸς νῆσον τὴν Κῶ τοῦτον κατέσχεν (φεῦ συμφορᾶς!) καὶ ἐν αὐτῇ ξύλῳ κρεμάννυσιν (30). Ὅθεν ἀνέκαθεν καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἡ τῆς Κρήτης νῆσος κεκράτηται παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, ἐξ ἧς τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ὅροις ἐπισυῤῥέουσιν.

50 Postea inventus fuit vir quidam prudens, cui cognomen Ooryphas, cujus admonitu jubente imperatore colligitur nauticus exercitus, in quo singulis quadraginta aurei dabantur: nec aliter fieri posse, nisi tantum accipiant, affirmabant. Qui navibus bene instructis vecti ipsumque navarchum habentes libertatem multis insulis præbuerunt. His id quod acceperant nomen fecit quadragenariorum.

B Εἶτα εὑρίσκεταί τις πολύφρων ἀνὴρ ᾧτινι [95] Ὠορυφᾶς (31) τὸ ἐπώνυμον, καὶ προστάξει βασιλικῇ διὰ τῆς αὐτοῦ [96] εἰσηγήσεως ἀθροίζεται ναυτικὸν στρατολόγημα γενναιότατον (32), οἷς ἀνὰ μ' χρυσοῦ ἐπιδίδοται νομίσματα, καί, « Οὐκ ἄλλως γένοιτο τόδε, » εἰ μὴ ταῦτα κομίσοιντο, διηγόρευον. Οἳ ὁλκάσιν εὐζώνως ἐπιβατεύσαντες καὶ ναύαρχον αὐτὸν κεκτημένοι τὴν ἐλευθερίαν πολλαῖς [97] (33) ἐχορήγησαν· οὓς τεσσαρακονταρίους τὸ ληφθὲν προσωνόμασεν (34).

Porro Michael imperator initio imperii sui summa morum rusticitate quam sceptro magis sibi placens, de divinis imaginibus concionem habuit, ut quisque quod sibi videretur faceret: sed inconsulte post hæc ad versutias conversus, Euphrosynam Constantini filiam, illius qui cæcitate condemnatus fuit, quamvis ea monasticam vitam assumpsisset, in regiam duxit pro uxore, sanctumque Methodium injuste cruciatum in carcere asservavit in insula Andreæ apostoli, qua vicinus Acritas conspicitur, ex adversis ejus comburere hunc cogitans. Euthymium metropolitam Sardianorum antistitem Theophilus bubulis nervis vehementer cæsum interfecit.

Μιχαὴλ δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοῦ βασιλείας παντελεῖ ἀγροικίᾳ ἢ (35) τῇ σκηπτουχίᾳ καλλωπιζόμενος περὶ τῶν θείων εἰκόνων ἐδημηγόρησε τὸ ἑκάστῳ δοκοῦν ἀπεργάζεσθαι (36)· ἀλογιστεύων δὲ μετὰ ταῦτα πρὸς διπλόην ἀποτραπείς, Εὐφροσύνην, Κωνσταντίνου τὴν θυγατέρα τοῦ κατα- C κριθέντος τυφλότητι (37), μονήρη βίον προσηκαμένην, πρὸς τὰ ἀνάκτορα εἰς γαμετὴν μετηγάγετο (38), καὶ τὸν εὐαγῆ Μεθόδιον ἀδίκως τιμωρησάμενος καθ' εἱρκτὴν ἐφυλάκισε περὶ τὴν νῆσον Ἀνδρέου τοῦ ἀποστόλου, καθ' ἣν ὁ Ἀκρίτας ἐγγειτονῶν ἐμφανίζεται (39), οὗ ἀντικρὺ καταπρῆσαι τοῦτον οἰόμενος (40). Εὐθύμιον τὸν μητροπόλεως Σαρδιανῶν ἐξηγούμενον Θεόφιλος (41) βουνεύροις χαλεπῶς ἐθανάτωσεν.

VARIÆ LECTIONES.

[93] σιδήριον L. [94] οὐδεὶς L. [95] ᾧτινι B, ᾧτι L. [96] αὐτοῦ B, αὐτῆς L. [97] νήσοις πολλαῖς B.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(24) Cedr. p. 511, Cont. p. 50, Zon. p. 140.

(25) Rursus nominativi casus pro genitivis absolutis.

(26) Sym. Log. p. 414.

(27) Cedr. p. 511.

(28) Cont. p. 58, Cedr. p. 511, Zon. p. 140.

(29) Cont. p. 50. Cedr. p. 511. Ita scriptum λαβών· lego λαόν. Imo v. Symeon Log. p. 414.

(30) Cont. p. 50.

(31) Ita scriptum. Forte auctor scripserat ὅτῳ Attice, quo pacto Ὀρυφᾶς vocabitur ille vir. Sed puto auctorem scripsisse ᾧτινι Ὠορύφας. Cont. p. 50 in fine: Οὗ τὸ ἐπώνυμον Ὠορύφας. Cedr. p. 511: Τὸν ἐπώνυμον Ὀρύφας. Sym. Log. p. 414 [Ὀρύφας]. Zon. p. 140, Ὠορύφας καλούμενος.

(32) Cont. p. 51 initio.

(33) Scil. νήσοις. quæ vox videtur excidisse. Cont. p. 31: Τάς τε ἄλλας νήσους, etc., Zon. p. 140: ἐπῄει τὰς νήσους.

(34) Cedr. p. 511 in fine.

(35) Ante hanc conjunct. subauditur μᾶλλον, ut non raro, et apud bonos scriptores. Quemadmodum et apud Cont. p. 28, ubi de eodem ἀγροικίαν καὶ ἀμαθίαν — συνανιούσας ἔχων — κατάλληλα μαθή- D ματα — διδασκόμενος — οἷς πολλάκις — ἐφαίνετο σεμνυνόμενός τε καὶ καλλωπιζόμενος ἢ τῷ διαδήματι. Ubi recte interpres *magis sibi placere ac gloriari videbatur*.

(36) Cont. p. 31, Sym. Log. p. 412.

(37) Cont. p. 54, Zon. p. 140, Cedr. p. 511: Πατρὸς δὲ λέγεται Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως, ὃν ἡ μήτηρ Εἰρήνη δικαίως διὰ τὰς σφετέρας ἀπετύφλωσεν ἀκολασίας.

(38) Cont. p. 31, Cedr. p. 498. Vid. eumdem p. 521, Zon. p. 150.

(39) Cedr. p. 498: Κατὰ τὴν νῆσον τοῦ Ἀκρίτου. Alii aliter vocant. Cont. p. 31: καθ' ἣν ὁ Ἀκρίτας ἐγγειτονεῖ. Τὸν δὲ μακαρίτην Εὐθύμιον, etc. Loquitur monstrose. Græca significant *comburere*, aut potius *incendisse*, aut potius *combussisse hunc putans* sive *existimans*. Sed sæpe aliud quam vult dicit.

(40) Zon. p. 136, Cont. p. 31.

(41) Quomodo ergo huc pertinet ejus commemo-

A Ἐπεβίω μὲν Μιχαὴλ τῇ βασιλείᾳ ἔτη η' πρὸς ἐννέα μησὶν (42), ἀπεβίω δὲ τῷ δυσουρίας νοσήματι ἐμπεσὼν ἐκ νεφρίτιδος [88] ἐπιθέσεως (43).

Vixit autem Michael in imperio annos octo et novem menses. Obiit, cum in difficultatem urinæ incidisset, morbo renum eum invadente.

VARIÆ LECTIONES.

[88] νεφρίτηδος L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

ratio? nempe alii ita: Euthymium per Theophilum interfecit Michael. Cont. p. 31: Τὸν δὲ μακαρίτην Εὐθύμιον διὰ Θεοφίλου τοῦ οἰκείου υἱοῦ θανάτῳ παραδίδωσι, βουνεύροις τυπτόμενον ἀφειδῶς, et Cedr. p. 498, iisdem verbis. Vid. Zon. p. 136.

(42) Ita et Zon. p. 141, Cont. p. 52. μῆνας ὀκτὼ καὶ ἔτη — ἐννέα, et Cedr. p. 515.

(43) Cont. p. 52. τῷ δυσουρίας νοσήματι — ἐκ τῶν νεφρῶν λαβούσης τὴν ἀρχήν. Vid. Sym. Log. p. 414, Georg. Mon. p. 513. Cedr. autem δυσεντερίας p. 513, et Zon. p. 141.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ Γ' [89] (44)

ΠΕΡΙ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΥΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛ.

—

REGUM LIB. III

DE THEOPHILO MICHAELIS FILIO

—

Ὁ δὲ Θεόφιλος τὴν πατρῴαν ἀρχὴν κληρωσάμενος B ἐν ἔτει ,ϛτλη' (45), ἰνδικτιῶνος η', ποιεῖται κατὰ Μαγναύραν σελλέντιον (46), πάντας ἐκεῖσε χωρεῖν ὁμοθυμαδὸν προτρεψάμενος, καὶ στὰς εἰς μέσον ἐδημηγόρησεν· « Ἐπειδὴ ὁ ἐμὸς πατὴρ καὶ ὑμῶν βασιλεὺς (47), ὦ ἱερὰ σύγκλητος, ὅρκοις με διεβεβαιώκει φρικτοῖς ἀποιχόμενος, τοῖς συνηγωνισμένοις αὐτῷ εἰς τὸ κατὰ Λέοντος νεανίευμα τῆς ἀγωνίας παρασχεῖν ἄξια, οὐ μεθήσειν τῆς ἐντολῆς οὐδαμῶς προτεθύμημαι. » Τούτων παῤῥησιασαμένων τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ παρεστώσῃ συγκλήτῳ (48), διαῤῥήδην αὐτὸς ἐγκελεύεται τῷ ἐπάρχῳ, « Ὅπερ ὁ νόμος θεσπίζει ἐπὶ τοῖς ἀνθρωπίνου φόνου μὴ εὐλαβουμένοις (49), τοῦτο δρᾷν διανάστηθι, ἄλλως τε πρὸς αὐτὸν βασιλέα, ᾧ χρῆσις [1] (50) παρὰ Θεοῦ τῆς βασιλείας ἐπιβραβεύεται. » Καὶ τὸ θεσπισθὲν ἑτοίμως C ἐξείργασται.

Ἐγκρατὴς δὲ τῶν σκήπτρων Θεόφιλος γεγονὼς ὅλως [2] αὐτὸς κατ' Ἀγαρηνῶν ἐκστρατεύειν ἐπείγεται (51), πολυανδρίᾳ θαῤῥῶν καὶ ἀριστέων ἀνδρῶν.

51 Theophilus autem paternum imperium hæreditate adeptus anno mundi sexies millesimo trecentesimo tricesimo octavo, indictione octava, in Magnaura concionem habuit, omnibus illuc ire unanimiter jussis, atque in medio consistens verba fecit: « Quandoquidem meus pater et vester imperator, o sancte senatus, moriens jurejurando me obstrinxit horribili ut adjutoribus ejus in facinore adversus Leonem dignum operæ pretium tribuam, haudquaquam negligere illud præceptum in animum induxi. » Illis libere professis ad imperatorem et ad senatum adstantem, palam ipse mandat prætori: « Quod lex præcipit super iis qui hominis cædem 52 non verentur, ad id exsequendum surge, præcipue ipsius imperatoris, cui divinitus id datum ut sit unctus Domini. » Itaque ut præceptum ita prompte perfectum fuit.

Porro potius sceptro Theophilus omni studio adversus Agarenos expeditionem parat, multitudine virorum fretus et cœtu fortissimorum hominum.

VARIÆ LECTIONES.

[89] *Inscr.* Βασιλειῶν γ', cæteris in margine positis, om. L. [1] χρῖσις B. [2] ὅλος L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(44) Hæ duæ voces non habentur in ms., et sequentes quatuor in margine sunt scriptæ. Libri secundi titulus integer in ms. ad cujus exemplum hunc feci, etc. Ita autem facit titulum ut in S. Cod. βασιλειῶν α', I Regum, etc.

(45) Sym. Log. ,ϛιχγ', p. 414, Georg. mon. 63, p. 513 in fine.

(46) Cont. lib. III init. Cedr. p. 513.: Κατὰ τὴν Μαγναύραν ἤτοι τὸ πενταπύργιον. Zon. autem p. 141. Περὶ τὰ βασίλεια. Σελλέντιον *silentium*, concio, oratio, quia solet imperari silentium.

(47) Cedr. p. 513, et Cont. p. 54, aliis verbis, sed eodem redeuntibus. Vid. Zon. p. 141.

(48) Zon. p. 141, Cedr. p. 513 et Cont. p. 54 clarius: Εὐθὺς οὖν νόμῳ τῷ πολιτικῷ χρῆσθαι τὸν ἔπαρχον ἐγκελεύεται καὶ, Ἄγε δὴ, φησὶν, τούτους κατ' ἀξίαν ἀμείβου.

(49) Vid. Georg. mon. p. 514. in fine.

(50) Ita scriptum. Possit etiam χρίσις *inunctio*, D quia cæteri χριστὸν Κυρίου, ut verti. Illud est: *Cui usus imperii a Deo conceditur.*

(51) Cont. p. 68, Cedr. p. 524, Zon. p. 147, ubi Ἀράβων.

γένους συνάφειαν πολλαχῶς εἰς πρεσβείαν ἡκόντων Κωνσταντίνου τῇ πόλει, ἐκεῖσέ γε [11] (66) τὸν εἰς ζήτησιν εὑρηκέναι, εἰ καὶ μὴ ἐκ νομίμων γάμων (67), ἀλλ' ὅμως γεννηθέντα τοῦ πρέσβεως. Ὅθεν παρεισδύντων αὐτῇ τῶν περὶ τούτου διατεταγμένων κρύφα καταστοχάσασθαι, καὶ ἀναγνωρισάντων τὸν νεανίαν (συγκατῴκει γὰρ τῇ τεκούσῃ ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ὀξεῖαν (68) διατριβαῖς, αἳ τοῦ Βοοσπόρου καὶ τοῦ Κέρως Βύζης θυγατρὸς (69) Βύζαντος ἀντικρὺ τούτου καὶ ἄνωθεν καθεστήκασιν), οὐκ ἐκ τῶν ἐκτὸς μόνον κατὰ συμβεβηκὸς εἰκασμάτων, ἀλλὰ μὴν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπουσιωδῶν ἰνδαλμάτων καὶ φρενῶν καὶ ψυχῆς ἕξεώς τε καὶ καταστάσεως (70), τὸ κατ' εὐγένειαν βασιλικόν τε καὶ εὐπρεπὲς συνῳδὰ (71) παριστώντων, καὶ τῆς κατὰ γειτονίαν ἐπιμαρτυρούσης τὸ ἀληθὲς ὁμιλίας, ἐπειδὴ (72) τὰ κατ' αὐτὸν εὐθέως καὶ μέχρι τῶν δεσποτικῶν ἀκοῶν ἐληλύθει, εὐδόκησάν τε [12] χάριν τῆς τοιαύτης γε σκήψεως [καὶ ὑποτετάχθαι αὐτοὺς (73)] τοῖς Ῥωμαίοις ἐπικηρυκεύεσθαι ἔθνος τὸ Περσικὸν ἀναγκαίως, καὶ ὑποτετάχθαι αὐτοῖς εἰς σπονδὰς ἧκον εἰρηνικῆς τελειότητος (74). Ὧνπερ ἠκουτισμένων τοῖς ἐν Περσίδι ἔκ τε τῶν εἰς ἀποστολὴν προσηκόντων καὶ τῶν διὰ τὸν Θεόφοβον δῆθεν βασιλεῖ γε συναξιούντων [13] (75), ἀσπαστὸν ἐλογίσαντο τῆς οἰκείας χώρας ἀπαναστεῦσαι καὶ προσχωρήσειν [14] (76) τῇ Ῥωμαΐδι, ὅπως τοῦ κατὰ γένος [15] ἀρχηγοῦ ἐπιτεύξοιντο (77), καὶ μάλιστα ὅτι καὶ ὁ Περσῶν ἀρχηγὸς Βάβεκ ἀποστάσει τῇ πρὸς τὸν Ἀμεραμνουνῆ ἐπὶ ε' ἔτεσι κεκορύφωτο, ὧν ἀναμεταξὺ μέγιστοι πόλεμοι συμβεβηκότες καὶ ἡττηθεὶς ὁ Βάβεκ εἰσῄει (78) ἐν χιλιάσιν ἑπτὰ πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν, κατὰ πόλιν Σινώπην ἀνερευνῶν τὸν Θεοφόβου πατέρα, παρὰ Πέρσαις πάνυ τιμώμενον, Ῥωμαίων ὄντα τοῖς [16] καταλόγοις· ὃν ὁ Βάβεκ (79) κατειληφὼς ἐγγύας τε παρὰ βασιλέως δεξάμενος τὸν ὑπ' αὐτόν γε λαὸν καὶ ἑαυτὸν τῷ βασιλεῖ ὑπήκοον τέθεικεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεόφιλος τὸν μὲν εὐγενῆ νεανίαν Θεόφοβον καταγεραίρει πατρικιότητι καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν τούτῳ πρὸς γάμον ἐκδίδωσιν (80), τῷ τε Ῥωμαϊκῷ (81) πολιτεύματι τοὺς

A batur, quamvis non ex legitimis nuptiis, legato tamen prognatum. Proinde cum clam irrepsissent in eam ad investigandum et agnovissent adolescentem (habitabat enim cum genitrice in **54** illis quæ sunt ad Oxiam mansionibus, quæ Bosporo et Cornu Bysæ filiæ Byzontis e regione sunt sitæ) non ex externis solum et accidentalibus notis, sed etiam ex illis essentialibus indiciis mentis et animi habitusque et affectionis, notabilem generis regiumque decorem congruenter repræsentantibus, viciniæ etiam conversatione testificante rei veritatem, cumque de eo fama statim etiam ad imperatorias aures pervenisset, visum est eis propter hanc causam [et ut subjicerentur] ut cum Romanis per legationem gens Persica ageret, et ut his subjiceren- B tur ad fœdera pacis solidæ venerunt. Quibus auditis in Persia, cum ex iis qui legationis nomine venerant, tum ex iis qui propter Theophobum idem quod imperator postulabant, rem optatam putarunt patria migrare et ad Romanam ditionem concedere, ut generis regii ducem nanciscerentur; ac vel maxime quod et Persarum dux Babec defectione ad Ameramnunem per quinque annos contineretur, quo spatio, cum maxima bella accidissent victusque fuisset Babec, ingressus fuit cum septem millibus in Romanam ditionem, apud urbem Sinopen investigans patrem Theophobi, apud Persas valde honoratum, Romanis militantem: quem cum Babec invenisset atque ab imperatore securitatis fidem accepisset, eam cui præerat **55** militum manum C seque ipsum imperatori subjecit. Porro imperator Theophilus generosum adolescentem Theophobum patricia dignitate cohonestat, sororemque suam ei in matrimonium tradit, atque in civitatem Romanam receptos Persas ad dignitatum gradus et militiæ cognationemque cum Romanis per matrimonia jungit, etsi Theophobum interfecerit post hæc dolo circumventum.

VARIÆ LECTIONES.

[11] γε] τε L. [12] ἐδόκησέν τε L. [13] συναξιόντων L. [14] προσχωρῆσαι Symeon logoth. p. 415 D. [15] τοῦ καταγένους L, τοῦ κατὰ γένους Symeon. [16] ἐν τοῖς B.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(66) Alienum hic est τε.

(67) Cedr. p. 513.

(68) Ipse feci parentheseos signa. Est autem ea, quales plures, importuna. — Cont. p. 69.

(69) Inepta topographia.

(70) Cont. p. 69.

(71) Ita scriptum, aut quod magis apparet, συνῳδὰ, requiritur autem potius συνῳδόν.

(72) Ἐπειδὴ — Περσ. ἀναγκ., Cont. p. 69. Cedr. p. 524.

(73) Turbate loquitur et ambigue. [Berglerus vertit *et ut subjicerentur Romanis, per legationem agere cum gente Persica.*] Potest etiam intelligi ut Persica legatio egerit de pacis fœdere, ut Cont. l. c. Itaque verti etiam potest: visum est hac de *causa* vel *occasione*, et ut subjicerentur Romanis, per legationem agere Persicam gentem necessario. Atque ut subjicerentur, fœdera pacis solidæ inierunt, etc. Ἀποστολὴ erit a Persis.

D (74) Cont. p. 70.

(75) Ita sine dubio vitiose scriptum. Forte συναξιούντων aut συνεξιόντων, ut βασιλεῖ sit πρὸς βασιλέα, quod quamvis inepte diceretur, potest tamen in hunc cadere.

(76) Cont. p. 70.

(77) Sym. Log. p. 416 init., iisdem verbis Cont. Theophanis p. 70.

(78) Rursus nominativos pro genitivis absolute. Cont. p. 70.

(79) Requiritur ἐν τοῖς. Sed alibi, tum hic, omisit hanc præpositionem. — *Ὃν ὁ Βάβεκ — ὑπήκ. τέθεικεν*, Sym. Log. p. 416, iisdem verbis. Hæc cum antecedentibus et sequentibus inferius non videntur congruere, traduntur tamen et ab aliis quos annotavi.

(80) Cont. p. 70. Cedr. p. 524. Zon. p. 147 in fine.

(81) Theodoram. Georg. Mon. p. 516.

Πέρσας συναριθμήσας ἀξιωμάτων τε (82) βαθμοῖς καὶ στρατείας πρὸς ἀγχιστείαν τε Ῥωμαίων ἐν γάμοις ἁρμόζεται (83), εἰ καὶ τὸν Θεόφοβον ἀναιρεῖ μετὰ ταῦτα δολιωσάμενος (84).

Etiam aliter autem de Theophobo per historiam A traditum, ita ut similia quidem dicantur iis quæ diximus, minime tamen nullatenus variantia, pro diversitate eorum qui ea referunt, dum vel ipsi præsentes cognoverunt vel memoria narrando ad ipsos propagata fuit. Cum e Persis excessisset pater Theophobi regio sanguine prognatus, venit Byzantium egens atque pro mercede servivit cuidam mulieri quæ rem cauponariam exercebat. Cumque diu ministrasset ei, hæc amore ejus capitur, atque voluptatis causa conjunguntur: ex quo mulier cum concepisset, masculum enixa est. Cæterum Persis per diversas regiones dispersis, nonnulli ex iis astronomiæ addicti erant: hæc enim ab illis præ cæteris scientiis æstimatur, ad summam perfectionem deducta, et fortasse aliæ etiam vaticinandi et fu- B tura prædicendi disciplinæ: quarum ope forte cognoverant superesse Theophobum in Constantini urbe. Proinde profecti ad **56** Theophilum tunc imperium administrantem, instanter petierunt ut sibi fieret facultas quærendi illum qui palam in ea urbe non versaretur: ipsos autem regi indicaturos esse. Quibus lubenti animo auditis imperator per totam sciscitatus est urbem, famaque de ea re utique pervulgata spatio multorum dierum, in angustia super eo qui quærebatur jam constitutis, quidam ex vicinia prædictæ mulierculæ, conjunctus exstitit, a quo significabatur eam ex Persa concepisse, seque cum illo sæpius conversatum, cum is ministerii functiones perageret, atque audivisse C certoque cognovisse illum ex Persia esse regioque sanguine cretum: isque fertur quæsitoribus omnia de illo indicasse. Cum illi porro mulierem arripuissent cum qua ille Persa consuetudinem habuisset, atque diligenter accurateque percontati essent de ejus qui quærebatur vivendi ratione et mansione, eum quidem qui cum muliere consuetudinem habuisset jam mortuum esse testabatur: qui autem illo prognatus esset ex ea consuetudine, eum osten-

A Ὡς δέ τινες, καὶ ἄλλως τὰ κατὰ Θεόφοβον διεστόρηται, ἃ τῶν λεχθέντων τελοῦσι παρόμοια (85), ἀπαράλλακτα δ᾽ οὐδαμῶς, κατὰ τὸ διάφορον τῶν ταῦτα διεξιόντων τῆς τε αὐτοψίας καὶ τῆς πρὸς ἑτέρους ἐν διηγήσει μετοχετεύσεως. Ἐκ Περσῶν (86) τοίνυν ἀπαναστὰς ὁ πατὴρ Θεοφόβου βασιλικοῦ αἵματος προενηνεγμένος [17] εἰσῄει τῷ Βυζαντίῳ πενόμενος, καὶ κατὰ μισθαρνίαν ἐξυπηρέτει τινὶ γυναικὶ [18] (87) ᾗ τὸ καπηλεύειν εἰς ἐργασίαν παρῆν. Ἐπὶ μακρὸν δὲ καθυπουργήσας αὐτῇ, ἔρωτι τούτου περικατάληπτος γίνεται (88), καὶ πρὸς ἡδονὴν συμβιβάζονται [19]· ἐξ οὗ συνειληφυῖα (89) ἐγγάστριον ἄῤῥεν ἐκτέτοκεν. Τῶν οὖν ἐκ Περσίδος κατὰ διαφόρους χώρας μεμερισμένων, τούτων τινὲς ἀστρονομίαν μετῄεσαν (90)· αὕτη γὰρ τούτοις τῶν ἄλλων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν B προτετίμηται εἰς τὸ ἀκριβὲς ἐκπεπονημένη [20], καὶ ἄλλαι τυχὸν μαντικαί τε καὶ προγνωστικαὶ [21] μέθοδοι· δι᾽ ὧν ἴσως διεγνώκεσαν περιεῖναι [22] (91) Κωνσταντίνου τῇ πόλει Θεόφοβον. Ἐνθένδε προσιόντες τῷ τηνικαῦτα διέποντι Θεοφίλῳ τὸ βασίλειον κράτος, συνεχῶς ἐδεδέηντο τοῦ ἐρεύνης τυχεῖν (92) ἐν αὐτῇ φανερῶς μὴ διάγοντα (93), καὶ τούτοις εἰς βασιλέα φανερωθήσεσθαι. Ὡς οὖν ἀσμένως τοῦτο διηκηκόει ὁ βασιλεὺς, διὰ πάσης ἠκριβολογεῖτο τῆς πόλεως (94). Τῆς δὲ περὶ τούτου φήμης πανταχόσε διαδεδραμηκυίας ἐπὶ παρεκτάσει πολλῶν ἡμερῶν, καὶ εἰς ἀμηχανίαν τοῦ ἐρευνωμένου συνεστηκότων, τῶν κατὰ γειτονίαν [23] τις τῷ ῥηθέντι γυναίῳ συνὼν, ὅτῳ (95) συνειληφέναι παρὰ τοῦ Πέρσου διετετράνωτο, καθ᾽ C ὁμιλίαν τε πολλαχῶς αὐτῷ συνελθεῖν τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν διενεργοῦντι, πυθέσθαι τε καὶ σαφῶς διεγνωκέναι ὅτιπερ ἐκ Περσῶν εἴη, βασιλικοῦ δὲ πέφυκεν αἵματος· καὶ τοῖς ἐρευνῶσι τὰ περὶ τούτου κατασημήνασθαι. Τῶν δὲ τὸ μὲν γύναιον κατασχόντων [24], μεθ᾽ οὗ ὁ Πέρσης τὴν ἀναστροφὴν ἐπεποίητο, καὶ ἐνδελεχέστερον ἀσφαλῶς διεξετασάντων τὴν τοῦ ἐρευνωμένου διαγωγὴν (96), τὸν μὲν τῇ γυναικὶ συνελθόντα προτετελευτηκέναι διεμαρτύρατο, τὸν δὲ ἐκ τούτου προενηνεγμένον κατὰ συζυγίαν ἄδενα παῖδα τούτοις

VARIÆ LECTIONES.

[17] προηγμένος L. [18] γυναικι ῶ supra script. [19] συμβιβάζεται Symeon p. 416 B. [20] ἐκπεπονημένης L. [21] προγνωστικοὶ L. [22] περιέναι L. [23] γειτωνίαν L. [24] καταστοχώντων L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(82) Cont. p. 70.

(83) Cedr. p. 524. Ἕκαστόν τε τῶν Περσων νομοτεθεῖ κατ᾽ ἐπιγαμίαν συνάπτεσθαι Ῥωμαίοις.

(84) De quo inferius.

(85) Cont. p. 69.

(86) Cont. p. 69. Sym. Log. p. 416, iisdem fere verbis.

(87) Ambigue scriptum, ut et hoc possit legi et γυναίῳ, superne scripto ω. Scribendo autem γυναίῳ mox pro ᾗ legendum ᾧ et dein αὐτῇ, manetque mox τούτους. Scribendo autem γυναικὶ, manet ᾗ et ταύτῃ, sed mox legendum ταύτης, nisi καθυπουργήσας sumatur absolute pro genitivo nominativus, ut verti.

(88) Cont. p. 69.

(89) Sym. Log. p. 416. tantum ita: Ἐξ οὗ συνειληφυῖα ἄῤῥενα ἐκτέτοκεν. Sed ibi vitiose editum D ἐκατέτοκεν.

(90) Cont. p. 69. Sym. Log. l. c.

(91) Sym. Log. p. 416 in ea re περίεστιν. Rursus autem omittit præpos. ἐν.

(92) Id est ἐρευνηθῆναι sive ἐρευνήσασθαι, ut Sym. Log. p. 416.

(93) Cont. p. 69 in fine.

(94) Sym. Log. p. 416.

(95) Ita clare scriptum, et ita Attice supra scripsisse alicubi auctorem conjiciebamus. Ponitur pro ᾧτινι: id Noster barbare pro τούτῳ, manente tamen et sic incondita oratione et imperfecta, ut desit verbum ἀνεφάνη.

(96) Notandum, auctorem de conjunctione patris et matris Theophobi ambigue fere loqui, ut non satis appareat fueritne legitima an non. In priore narratione tanquam non legitima habebatur.

ἐδείκνυεν ἐπὶ δυσὶ καὶ ι' καθ' ἡλικίαν χρονίζοντα A ἔτεσιν (97). Ὅνπερ κατ' ὄψιν ἰόντα μετὰ καὶ τῶν συνόντων αὐτοῖς κατειληφότες Περσῶν, ἐπείπερ [25] αὐτὸν ἔκ τε τοῦ βασιλικοῦ ὁμοιώματος ἔκ τε τῆς κατὰ Κῦρον γρυπότητος συμβολαιωσάμενοι (98) καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν τῶν ἐφωμαρτηκότων [26] αὐτῷ, τοῖς τούτου ποσὶ προσεκύνησαν καὶ ἀνῃρημένοι πρὸς βασιλέα ἠγάγοντο. Ὅστις θεασάμενος αὐτὸν, καὶ τὴν τεκοῦσαν προσηκάμενος, πεπυσμένος τε, ὁ πρὸς γάμον Πέρσης αὐτῇ συνιὼν τίς ἄρα ὑπάρχοι καὶ πόθεν ἐκτέθραπτο, ταύτης παρεδηλοῦτο ὡς ἀπὸ Περσῶν εἴη τῆς γενεᾶς, εὐγενείας τε βασιλίδος ἐξέχεσθαι. Τούτοις κατ' εὐθυμίαν ὁ αὐτοκράτωρ διατεθεὶς τὸν μὲν Θεόφοβον (99) ἐν τοῖς βασιλείοις ἐσκήνωσεν ἀνατροφῆς τε προσηκούσης καὶ τῆς κατὰ μαθητείαν ἠξίου παιδεύσεως· ὁ δὲ φύσεως εὐκληρίᾳ, οὐχ ἧττον B δὲ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ συνδιαιτώμενος, εἰς ἄκρον ἧκεν ἐλλογίμου παιδεύσεως, ὡς ἐντεῦθεν παρὰ τῷ βασιλεῖ πλεῖστα στεργόμενος εὐμοιρῆσαι πατρικιότητα (1), δορυφορίας τε καὶ σεβασμιότητος περιδόξων (2), ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς κατὰ θεραπείαν πολυτελοῦς καὶ ἱκανωτάτης, ἐφάψασθαι. Διά τοι τοῦτο ὁ μὲν βασιλεὺς τοὺς Πέρσας ἐκ τούτου ὡς νεανικοὺς ἐν πολέμοις καὶ μεγαλόφρονας ἐπιστάμενος τοῖς στρατιωτικοῖς ἀναγράφεται κώδιξιν [27] (3), καὶ τούτοις Περσικὸν σύλλογον ἐγκατέστησε, καὶ αὐτοὺς ταῖς Ῥωμαϊκαῖς στρατοπεδαρχίαις συνηριθμῆσθαι προσέταξεν.

debat filium duodecimum ætatis annum agentem. Quem in conspectu ipsorum progressum cæterorumque qui cum ipsis erant Persarum, ut cognoverunt, de eo ex regio charactere et ex aduncitate nasi, quæ in Cyro fuerat, conjecturam facientes aliisque ipsum concomitantibus, ad ejus pedes adorarunt assumptumque ad imperatorem **57** duxerunt. Qui illum conspicatus, accersita matre atque interrogata quis ille fuisset Persa qui conjugii causa cum ipsa fuisset, et unde prognatus, ab ea edocebatur illum ex gente Persarum fuisse et ex regia familia. Quibus lætatus imperator Theophobum in aula habitare educarique congruenter et in disciplinis erudiri jussit. Is porro ingenii felicitate nec minus convictu splendido et magnifico utens ad summam eruditionem pervenit, ut proinde ab imperatore plurimum diligeretur patriciamque dignitatem consequeretur, comitatum item et venerationem illustrium, nec non ministrorum copiam sufficientissimam. Hinc imperator Persas fortes esse et strenuos persuasus in militares numeros retulit Persicamque legionem ex iis constituit ipsosque Romanis exercitibus annumerari jussit.

Οὗ κατὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν πολλαχῶς ἐφοδεύοντος (4), τοῦ Θεοφόβου αὐτῷ συμπαρόντος (5), ἐπὶ τοσοῦτον τῷ [28] πρὸς αὐτὸν πόθῳ τοὺς Πέρσας θαῤῥύνεσθαι καὶ θυμηδίᾳ διακεχύσθαι, ὡς μόνους τὸν [29] κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἠρῆσθαι πόλεμον, τρέπειν τε τούτους ἐξ ἀηττήτου δυνάμεως (6)· ἐφ' οἷς μεγα- C λοψυχήσας ὁ ἄναξ καὶ τῇ ἀληθείᾳ τῶν ἀποβάντων τεθαῤῥηκὼς ἡγεμονεύειν ἐν Πέρσαις τὸν Θεόφοβον προτεθύμητο (7). Τοῦ οὖν βασιλέως κατά τινα πρόφασιν διεσπουδακυίᾳ (8) ἀναγκαίως πρὸς τὴν βασιλεύουσαν [30] ἀναλύσαντος, τῷ δὲ Θεοφόβῳ τὰ τῶν Περσῶν ἐγκεχειρικότος [31] διαθέσθαι στρατηγικῶς τὰ στρατεύματα (9), εἶτα πρὸς τὴν βασιλίδα τοῦτον ἐπανιέναι κελεύσαντος, εἰς ἀτοπίαν οἱ Πέρσαι προκεχωρήκεσαν [32] ἐκ στασιόφρονος διαθέσεως, καὶ μὴ ἑκόντα (10) περιστοιχίσαντες [33] ἐν μέρεσι παραλίοις τῆς Παφλαγονίας (11) ἥτις ἀπὸ Παφλαγόνος υἱοῦ Φινέως

Qui cum Ismaelitas sæpe invaderet una cum Theophobo, Persæ ex amore erga illum tantam fiduciam ceperunt tantaque delectatione exhilarati sunt, ut soli in se susciperent bellum adversus Agarenos, eosque profligarent invicta virtute: de quibus imperator bonum animum habens ac veritate eventuum fretus, præesse Persis Theophobum voluit. Cum **58** autem imperator propter causam quandam urgentem necessario in imperatoriam urbem proficiscens Theophobo rem Persarum demandasset, ut exercitibus auctoritate ducis præesset, deinde in imperatoriam urbem reverti jussisset, ad insolentiam prolapsi sunt Persæ animo rebellandi, atque invitum circumsistentes Theophobum in maritimis partibus Paphlagoniæ (quæ a Paphlagone filio Phinei illius terræ olim domino sic appellatur), cum jam Sinopen urbem aut secundum aliquos

VARIÆ LECTIONES.

[25] fort. ἐπείπερ ἔγνωσαν αὐτὸν. [26] ἐφομαρτηκότων L. [27] κόδιξιν L. [28] τῷ] τὸ L. [29] τὸν] τῶν L. [30] διεσπουδακυῖαι L. [31] ἐγκεχειρηκότος L. [32] προσκεχωρήκεσαν L. [33] περιστοιχήσαντες L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(97) Sym. Log. p. 416.

(98) Solœcismus in participio, cum præcesserit ἐπεί, quod requirebat ἐσυμβολαιώσαντο.

(99) Sym. Log. p. 416, etc., ut supra.

(1) Ut supra.

(2) Ita scriptum in gen. Loquitur ambigue.

(3) Cedr. p. 324 et Cont. p. 70. Πολλοὺς τούτων τοῖς βασιλικοῖς ἐμπρέπειν ἀξιώμασι πεποιηκώς. Ἀλλὰ καὶ κώδιξι στρατιωτικοῖς αὐτοὺς ἀναγράφεται, καὶ τάγμα οὕτως καλούμενον Περσικὸν ἐγκατέστησε, etc. Georg. Mon. p. 515 seq. Αἳ μέχρι τοῦ νῦν λέγονται τοῦρμαι Περσῶν. Sym. Log. p. 416.

(4) Ita scriptum; forte voluit εὐοδωθέντος aut εὐοδοῦντος. Studui tamen uno [?] exprimere. Quam D multa verba consumpsit in Theophobum! Bellum porro, cujus descriptio hic erat necessaria, tribus verbis absolvit. De eo vid. Cont. p. 70 et 71.

(5) Zonar. p. 148.

(6) Cont. p. 71 iisdem fere verbis. Ibi post δυνάμεως additur διεβεβαίουν, quod est necessarium hic etiam, aut aliud aliquod ad διακεχύσθαι.

(7) Cont. p. 71.

(8) Zonar. p. 148 et 151, lin. 1.

(9) Zon. p. 151. Propter stipendia non soluta, ut et Cedr. p. 529.

(10) Cont. p. 71 aliter. Sym. Log. p. 432. Georg. Mon. p. 521. Zon. l. c. ut Noster.

(11) Hæc ipse signis parentheseos inclusi.

Amastrin occupassent, regem declarant, ut ab illo renovaretur Persarum consuetudo. Porro ipse ægre ferens eorum conatum, quoniam non ex voluntate sua agebatur, reprehendebat eorum facinus vehementer lamentans, eoque ipso flectere illorum animos volebat, obsecrabatque et cogebat ut benevolentiam imperatoris sibi ipsis reconciliarent, et quemadmodum re vera comparatum sit, causam facti sibi ne adscriberent. Qui his auditis desperatione capti, nec minus furioso quodam impetu concitati, nequaquam ejus consilio obtemperant. Cæterum cum Theophobus clam misisset quosdam ad imperatorem, et horribili jurejurando scriptis concepto contenderet se patrati facinoris auctorem non fuisse, sed Persarum stultitia et nimia benevolentia id fuisse factum, imperator humanum et clementem **59** se præstat, ac jurejurando firmata fide ipsi quique cum ipso essent promittit veniam. Quibus satis persuasi et credentes, delictorum accepta remissione, a Sinope urbe aut Amastride discesserunt. Quarum illam quidem nomen accepisse dicunt a Sinopa quadam, una ex Amazonibus, cum ipsa eam condidisset; hanc autem, prius Cromnam dictam, a muliere quadam Persica Amastride filia Oxyartæ fratris Darii, quæ cum nupta esset Dionysio Heracleæ tyranno, istum sibi subjectam urbem a conjuge sua nominavisse.

A τῆς τοιαύτης γῆς ἐγκρατήσαντος ἀγορεύεται (12) ἐν κατασχέσει τε Σινώπης τῆς πόλεως ἢ κατά τινας Ἀμάστριδος γεγονότες βασιλέα κηρύττουσιν (13), ὡς ἐκ τούτου καὶ τὰ Περσῶν καινίζεσθαι (14) ἔθιμα. Αὐτὸς δὲ (15) δυσφόρως ἔχων πρὸς τὸ ἐγχείρημα, οἷα μὴ κατὰ γνώμην αὐτῷ πεπραγμένον [34], αἰτίαν αὐτοῖς προσέπλεκε τοῦ τολμήματος, δεινῶς ἀπολοφυρόμενος [35] διὰ τοῦτο (16), κατεδυσώπει [36] αὐτοῖς, ἱκέτευέ τε καὶ ἐβιάζετο τὸ εὐμενὲς βασιλέως (17) ἐξιλεοῦσθαι, καὶ ὥσπερ ἔχοι τὸ ἀληθὲς, μὴ αὐτῷ ἐπιγράφειν τοῦ τελεσθέντος αἰτίαν. Οἳ ταῦτα διηκουτισμένοι [37] ἀπογνώσει τε συσχεθέντες οὐκ ἔλαττον καὶ μανιώδει φορᾷ συνειλούμενοι, οὐδαμῶς τῷ συμβουλεύματι πείθονται, καὶ κατὰ τὸ ἀρέσκον αὐτοῖς εὐτρεπίζονται. Τοῦ δὲ Θεοφόβου λαθραίως διαπεμB ψαμένου πρὸς βασιλέα (18), ἐγγράφοις τε καὶ ὅρκοις καὶ φρικωδεστάτοις ἐπισχυριζομένου ὡς οὐ τῷ τολμηθέντι πάντως αὐτὸς κατῃτίωτο (19), παρὰ δὲ τῆς τῶν Περσῶν εὐηθείας ἢ φιλευνοίας τοῦτο πεπρᾶχθαι, φιλανθρώπως ὁ βασιλεὺς εὐμενίζεται καὶ ἐπωμότοις αὐτῷ τε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ κατεγγυᾶται πιστώσεσιν ἄφεσιν (20)· οἷς πεπληροφορημένοι καὶ τῶν ἐσφαλμένων προσδεξάμενοι λύτρωσιν τῆς Σινώπιδος (21) πόλεως ἢ Ἀμάστριδος ἐξεδήμησαν (22). Ὧν τὴν μὲν κλῆσιν ἐξειληφέναι Σινώπης ἀπό τινος τῶν Ἀμαζόνων, αὐτῆς δειμαμένης [38], τὴν δὲ τὸ πρὶν Κρῶμναν ὠνομασμένην ἔκ τινος Περσίδος Ἀμάστριδος θυγατρὸς Ὀξυάρτου ἀδελφοῦ Δαρείου, ἥτις συνοικήσασα Διονυσίῳ τῷ Ἡρακλείας τυράννῳ, ὑπ' ἐκείνῳ οὖσαν τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς [39] συζύγου ὠνομακέναι (23).

Ac Theophobus quidem rursus imperatori conciliatus in aulam restituitur pristinaque benevolentia et ubertate fruitur. Persarum autem multitudinem tantam, quoniam usque ad triginta millia excrevisset, libere et licenter quidvis agere securamque esse imperatori consultum non videbatur: proinde in Romana themata bina millia de Persico exercitu mittebantur, ut subjicerentur iis qui suo

C Καὶ ὁ μὲν Θεόφοβος τῷ βασιλεῖ αὖθις ἱλεωθεὶς ἐν τοῖς βασιλείοις κατῴκιστο καὶ τῆς (24) πάλαι προσούσης αὐτῷ παρὰ βασιλεῖ φιλοστοργίας καὶ εὐπαθείας ἀπέλαυεν. Περσῶν δὲ πληθὺν, διὰ τὸ προϊέναι μέχρι μυριάδων γ', οὐ ταύτην ἐλευθεριάζειν συμφέρον εἶναι [40] καὶ ἐπ' ἀδείας διάγειν τῷ βασιλεῖ κατεφαίνετο· ἐντεῦθεν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς θέμασι χιλιάσιν ἐπὶ δυσὶ Περσικὸς ἀριθμὸς ἀπεστέλλετο ὑπὸ χεῖρα τελεῖν

VARIÆ LECTIONES.

[34] πεπραγμένων L. [35] ἀπωλοφυρόμενος L. [36] imo καὶ ἐδυσώπει. [37] διηκουσμένοι L. [38] αὐτὴν δειμαμένης Symeon Logoth. p. 422 C. [39] τῆς] τοῦ L. [40] εἶναι B, ἦν L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(12) Ita scriptum, non προσαγορεύεται, quod erat melius.

(13) Zon. p. 151. Cedr. p. 529.

(14) Per hoc verbum non dicit quod videtur voluisse. Saltem ἀνακαινίζεσθαι dixisset.

(15) *Αὐτὸς δὲ — ἱκ. καὶ ἐβιάζ.*] Zon. p. 151. Cedr. p. 529.

(16) Ita scriptum, cum potius deberet τούτου. Videtur et καὶ prætermittendum.

(17) Requiritur artic. τοῦ.

(18) Zon. p. 151. Cedr. p. 529.

(19) Ita scriptum in plusquamperf. indic., cum potius deberet in præs. opt. καταιτιῷτο, i. e. *ne ipse insimularetur.* Sed forte more suo abusus est verbo, ut significet quod in versione expressi.

(20) Zon. p. 151. Cedr. p. 529.

(21) Ita scriptum. Requiritur Σινωπίδος.

(22) Cedr. p. 529. Sym. Log. p. 422. Est et hæc de nominibus Sinopes et Amastridis intempestiva parenthesis, quales hic plures, præterea oratio im- D perfecta. Deest enim λέγεται aut simile. Iisdem fere verbis et Sym. Log. l. c.

(23) Ita omnino scriptum, non ὠνόμακεν, quod requiritur propter ἥτις. Sonant autem hæc ita ad verbum : *Quæ nupta Dionysio tyranno huic subjectam urbem illam a conjuge suo nominasse* scil. dicitur. Quæ mira est fatuitas et perversitas, cum sequatur Dionysiopolin aut Dionysios (ut Philippos) dictam fuisse urbem, non Amastrin. Ita tamen ad verbum et Sym. Log. ubi interpres facile se expedivit, deflectens a Græcis. Hoc monendum, apud Sym. Log. pro ἀπὸ τοῦ συζύγου legi ἀπὸ τῆς συζύγου, quod omnino verum: parum tamen juvatur oratio et sensus, nisi quis meminerit istos nimium delectatos fuisse ponendis nominativis pro genitivis absolutis. Atque hæc sic accipienda : Ἥτινος συνοικησάσης Διονυσίῳ τῷ Ἡρακλείας τυράννῳ, οὗτος ὑπ' ἐκείνῳ (potius et melius αὐτῷ aut ἑαυτῷ) οὖσαν τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς συζύγου ὠνόμακεν.

(24) De his Cont. p. 77, Zon. p. 151.

τῶν κατὰ στρατηγεσίαν καιροῖς (25) τεταγμένων, ἐφ' A ὧν καὶ τουρμάρχαι [41] τούτων (26) ἐπιστατεῖν διωρίζοντο. Ἀμέλει καὶ ἕως τῶν ἐνταυθοῖ χρόνων τὴν προσηγορίαν (27) Περσῶν αἱ τῶν θεμάτων τοῦρμαι κεκλήρωνται, ἐφ' οἷς διεσπάρησαν.

Τοιούτου δὴ πέρατος τὰ τῶν Περσῶν ὅλως τετύχηκε μετὰ τὴν στασιῶτιν [42] (28) κακόνοιαν οὕτω διανεμηθέντων καὶ σχεδὸν εἰς ἀφανισμὸν χωρησάντων. Τοῦ οὖν βασιλέως θανατηφόρῳ νόσῳ περιπεσόντος ὑπεσμύχετό τις σκοπὸς, ἐκ ματαίας διαβολῆς χαιρεκάκων, μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἐπιθέσεως παρὰ Θεοφόβου σὺν ἅμα Πέρσαις κατὰ τῶν αὐτοῦ κληρονόμων καὶ τῶν κατ' ἐπιτροπείαν ἐκριπισθῆναι (29). Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ταῖς ἐσχάταις ἤδη πύλαις τοῦ θανάτου παρεστηκὼς καθειργνύει (30) κευθμῶσιν ἐκπέμψας τοῦ Βουκολέοντος τὸν Θεόφοβον (31), καὶ B νυκτὶ τὴν διὰ κεφαλικῆς τιμωρίας περιτίθησιν αὐτῷ ὑπεξέλευσιν, ἆθλον ἀπανθρωπίας ἐντάφιον ὁ δείλαιος ἐνστησάμενος. Διὰ τὸ οὖν λαθραίαν γεγονέναι τὴν αὐτοῦ τελευτὴν διαβεβόηται (32) παρὰ Πέρσαις ἄχρι τῶν ὧδε χρόνων θανάτου μὴ γεύσασθαι τὸν Θεόφοβον.

quisque tempore duces constituti essent: quibus et turmarchæ qui præessent instituebantur. Et sane usque ad hæc tempora cognomen istud Persarum turmæ quasi hæreditarium habent in thematis ad quæ illi dispersi erant.

Hujuscemodi finem cœpta Persarum omnino sortita sunt, ipsis sic dispersis ac propemodum ad nihilum redactis. Cum igitur imperator in **60** letiferum morbum incidisset, conflabatur criminatio vana et calumniosa a malevolis, quasi post ejus mortem rebellio a Theophobo et Persis contra heredes ejus et tutores esset excitanda. Quapropter in extremis jam foribus mortis constitutus, missum in cavernas Bucoleontis includit Theophobum, noctuque capitalis supplicii imponit ei exsecutionem, quasi immanitatis certamen funebre instituens perditus ille. Itaque quia occulte fuit interfectus, percrebuit fama inter Persas usque ad hæc tempora mortem non gustasse Theophobum.

Εἰ καὶ ἄλλως τινὲς διειλήφασιν (33), ὅτι τοῦ Θεοφίλου κατά τινα περιπέτειαν δυστυχήσαντος ἐν πολέμῳ (34) εἰρήκει αὐτὸν [43] ὁ Θεόφοβος συνθέσθαι μόνον μετὰ Περσῶν νυκτοπόλεμον (35) καὶ συμμαχίᾳ Θεοῦ τῶν ἐχθρῶν καταδυναστεῦσαι. Ὡς οὖν ἐπέπυστο περὶ τούτου ὁ βασιλεὺς, ἐσείσθη τὸν λογισμὸν καὶ τῷ πνεύματι ἐτετάρακτο, ὀνειροπολῶν μή τι νεωτερίσασθαι βούλοιτο· οὕτω γὰρ αὐτὸν φιλοβάσκανοί τινες C ἀνεχαίτισαν καὶ πρὸς ὑπόνοιαν ἄλογον ἐξεκύλισαν, φάσκοντες μὴ πεισθῆναι τῷ Θεοφόβῳ ἐφ' ὧν λυσιτελῶς (36) ἐβεβούλητο, καθοσιώσει δῆθεν ἐνείροντες [44] (37). Ὃς ζήλῳ θείῳ πυρποληθεὶς καθὼς Ἠλιοὺ ὁ Θεσβίτης, θεοφίλως τοῦ βασιλέως κατεμβριθεύεται καὶ ἄλλος Φινεὲς ζηλωτὴς ἀναδείκνυται (38), τέμνων ὡς σειρομάστῃ τῷ λόγῳ τὴν αὐτοῦ ἄδικον ὑπόληψιν, καὶ τοῦτό φησιν ἐμφανῶς, ὡς τὴν ὀφειλὴν ὑφέξει [45] (39) τοῦ Χριστιανικοῦ τροπαίου, ἣν μὴ Θεὸς συγχωρήσειεν, ἐπὶ τούτοις τοῦ βασιλέως ἀμετρίᾳ θυμοῦ χαλεπήναντος (ἦν [46] γὰρ) ὑποκεκινημένος ὀργίλῃ τῇ ζέσει, οἷα τὸν νοῦν ταῖς σωματικαῖς καχεξίαις ἐμπαθαινόμενος), καὶ [47] τῶν συκοφαντῶν [48] ἐς (40) τὸ ἀληθὲς ἐποικοδομούντων παρὰ φύσιν λη-

Quanquam etiam aliter aliqui tradiderunt, cum Theophilus casu quodam in bello rem infeliciter gessisset, dixisse ei Theophobum se solum cum Persis nocturnum prælium facturum: fore, ut auxiliante Deo hostes superaret. Quod ut audivit imperator, animo commotus et mente perturbatus fuit, quasi per somnum sibi fingens ne forte quid novarum rerum is moliretur: ita enim ei persuadebant malevoli quidam et invidi atque in suspicionem improbabilem conjiciebant, affirmantes non esse obtemperandum Theophobo in illis quæ præter rem et utilitatem suaderet, majestatis scilicet crimine eum involventes. Qui zelo divino incensus, sicut Helias Thesbites, pie et graviter imperatorem increpat alterque Phinees zelotes evadit, secans tanquam gladio sermone suo injustam ejus **61** suspicionem, atque palam hoc dicit, fore ut debitum sustineat Christianorum tropæi, quod Deus avertat. Ad hæc cum imperator immoderato animo irasceretur (erat enim commotior iracundo fervore, ut cujus animus ex vitiosa corporis habitudine labem contraheret), calumniatoribus etiam vero super-

VARIÆ LECTIONES.

[41] τουρμάρχας L. [42] στασιώτην L. [43] αὐτὸν L. [44] ἐνήροντες L. [45] ὑφέξειν L. [46] ἦν] ἢν L. [47] καὶ] κατὰ L. [48] συκοφάντων L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(25) Καιροῖς tantum turbat, nec habet Cont. D Theophanis, qui ita p. 77: ὑπὸ χεῖρα τελεῖν τοῖς εἰς στρατηγίαν τεταγμένοις, ἐφ' ὧν καὶ τουρμάρχας ἐπιστατεῖν ἐξετίθετο.

(26) Τούτων non est necessarium, nec est apud Cont. ut vides.

(27) Cont. l. c. eadem fere verba.

(28) Ita scriptum, cum deberet στασιώτιδα, aut στασιωτῶν. Posterius omnino verum propter seqq.

(29) Pro ἐκριπισθήσεσθαι. Solet enim aoristos qui præteriti sunt temporis pro futuro ponere.

(30) Zon. p. 152.

(31) Cont. p. 84.

(32) Cont. p. 84, in fine.

(33) Tales solent esse hujus transitiones.

(34) Cont. p. 84.—*Αὐτόν*. Ita scriptum, non αὐτῷ.

(35) Cedr. p. 527. Est autem νυκτοπόλεμος νυκτομαχία, qua voce Herodotus utitur.

(36) *Utiliter*, nempe ex mente auctoris, sed ut calumniatores dicebant, *inutiliter*, quod clarius, ἀλυσιτελῶς. Et ita verti.

(37) Cont. p. 84.

(38) Inepte abutitur istis.

(39) Ambigue loquitur, duplici ambiguitate, ut aut sit: *fore ut sentiat et cum pœniteat impedivisse victoriam Christianorum quæ futura fuisset*, aut: *fore ut cladem Christianorum patiatur, quæ debeat fieri*. Sive ita primum: *fore ut pœnas luat impeditæ Christianorum victoriæ, quæ erat futura*, deinde; *fore ut patiatur cladem*, etc.

(40) Ita scriptum, sed una voce. Inepte autem atticissat hic, si ipse ita scripserat.

struentibus nugas naturam superantes, consternatio haud exigua invasit Theophobum : adscitisque ad se delectis quibusdam viris aufugit in urbem Amastrin cum illis, atque ibi commoratur. Quapropter mittitur ad eum classis ab imperatore, ut urbem et ipsum teneret. Cæterum ipse cum esset pius, timore et amore erga Deum ductus verebatur ad Christiani sanguinis effusionem progredi : itaque cedit impio imperatori sponsionem signo crucis munitam mittenti, atque sic malo suo fato revocatus fuit, cum pacta conventa fuerint mutata : amputationem enim capitis, ut quidem aliqui aiunt, statim ab Ooryphा tunc vigiliæ imperatoriæ præfecto passus est : ut autem alii, eo tempore quo imperator e vita decessit, cuidam suorum eunuchorum nocte abductum in quemdam locum maritimum trucidandum injunxerat.

Confligentibus utrimque exercitibus alio tempore, et Ismaelitis superantibus, imperatori ab his circumvento comprehensio intentabatur, ac **62** sane parum aberat ut captus omnibusque ludibrio fuisset, ni Manuel suos confirmasset, ad hunc quasi modum eos allocutus :

« *O socii, fortes animoque estote virili,*

apes reveriti, quæ regi suo ad mortem usque adhærent. » Cum quibus perrumpens aciem Agarenorum, pollutus cruore multo et sanguine eum extraxit. Ter autem id fecit et a circumventione liberavit : nam quasi vertigine correptus hæsitabat veniente Manuele ad eum eripiendum, quamvis late transitus ei pateret. Idcirco ter id factum est, quamvis etiam mox freno imperatorii equi alligato loro et applicato loro cuidam quo Manuelis equus indutus erat : tamen nec sic exibat, donec tertia vice eum aggrederetur gladioque moriturum affirmaret, nisi ipsum sequeretur et totalem interitum non efficeret : atque

A ῥήματα· καὶ (41) πτόησις οὐκ ὀλίγη περιεστοίχισε [49] τὸν Θεόφοβον. Καὶ συλλέξας μεθ' ἑαυτοῦ τινὰς ἐκκρίτους ἀποδιδράσκει πρὸς Ἄμαστριν πόλιν κἀκεῖσε χρονοτριβεῖ. Διὸ στέλλεται πρὸς αὐτὸν ναύμαχος στόλος πρὸς βασιλέως (42), ὡς ἂν γε τὴν πόλιν κἀκεῖνον κατάσχωσιν· αὐτὸς δὲ (43) φιλόθεος ὢν κατὰ θεόφοβον τρόπον φιλευσεβῶς ἐδεδίει πρὸς Χριστιανῶν αἱματεκχυσίας χωρεῖν, ὅθεν ὑπείκει [50] τῷ θεομισεῖ βασιλεῖ ἐγγύησιν σταυρικὴν ἐπιπέμποντι (44), καὶ δυστυχῶς ἀνακέκληται τῶν συμπεφωνημένων ἀλλοιωθέντων. Τομῆς γὰρ ἔργον κεφαλικῆς (45), ὡς μέν τινες, παραυτίκα ὑπὸ Ὠορυφᾶ τηνικαῦτα τῆς βασιλικῆς βίγλης ἐπικρατοῦντος καθίσταται (46)· ὡς δὲ ἄλλοι, καθ' ἣν ὥραν ἀποβεβιώκει ὁ ἄναξ (47), τινὶ τῶν οἰκείων εὐνούχων διὰ νυκτὸς τῷ ἐν τοῖς τοῦ B πελαγίου τόπῳ ἀπαγαγόντι τοῦτον ἀποτυμπανισθῆναι προήγγελτο (48).

Προσπεσόντων δὲ ἀλλήλοις τῶν στρατοπέδων (49) ἄλλοτε καὶ τῶν ἐξ Ἰσμαὴλ ὑπερσχόντων [51], τοῦ βασιλέως τε παρ' αὐτῶν κυκλωθέντος (50), τὰ πρὸς κατάληψιν διηπείλητο (51), καὶ δὴ παρὰ μικρὸν ἦν δορυάλωτος καὶ πᾶσιν ἐπίχαρτος γενησόμενος (52), εἰ μὴ τοὺς σὺν αὐτῷ Μανουὴλ ὡσεὶ τοιοῦτον φήσας ἐθαρσαλέωσεν·

« *Ἀνέρες ἐστέ, φίλοι, καὶ ἄλκιμον ἦτορ ἕλεσθε* (53), τὰς μελίσσας αἰδούμενοι (54), αἳ τοῦ βασιλέως αὐτῶν θανάτου ἕως ἀνέχονται. » Μεθ' ὧν τὴν φάλαγγα διατεμὼν τῶν Ἀγαρηνῶν, πεπαλαγμένος λύθρῳ πολλῷ τε καὶ αἵματι (55), τοῦτον ἐξείλκυσεν. Τρὶς γὰρ τοῦτο διαπραξάμενος τῆς ἐμπερισχέσεως αὐτῷ προσC ελθὼν ἐξελύτρου (56)· ἐσκοτοδινίᾳ [52] γὰρ ἐφεστηκότι τῷ Μανουὴλ (57) εἰς ἀνάῤῥυσιν, κἂν παρόδου εὐρείας ἐτύγχανεν. Διὸ τοῦτο [53] μέχρι τρίτου συμβέβηκε (58), κἂν τάχα τῷ χαλινῷ τοῦ βασιλικοῦ ἵππου ἐπιδεθέντος ἱμάντος καὶ προσαναρτηθέντος τινί γε τοῦ Μανουὴλ, ὃν [54] καθ' ἵππον ἀμπίσχετο (59)· ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐξῄει, ἕως τὸ τέταρτον αὐτῷ προσιέ-

VARIÆ LECTIONES.

[49] περιεστοίχησε L. [50] ὑπήχει L. [51] ὑπερσχώντων L. [52] ἐσκοτοδεινίᾳ L. [53] διὰ τοῦτο L. [54] ὃν] ὧν L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(41) Hæc copula turbat orationem : ergo omittenda.

(42) Cont. p. 84.

(43) Cont. p. 84 : Ἀλλ' ὁ Θεόφοβος τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν ἑαυτῷ συλλαβών, etc.

(44) Compendiose scriptum ϛρικήν. De re ipsa infra ad p. 166, n. 1. [? ad p. 63.]

(45) Cont. p. 84.

(46) Cont. l. c. ὁ τῆς βίγλης δρουγγάριος. Immiscet priorem narrationem stultus.

(47) Jam in priore narratione ipse id dixit p. 154. [? p. 60] Alia exempla similis incogitantiæ annotavi supra.

(48) Mire loquitur. Supra ad Bucoleontem dicebat.

(49) Sine ulla connexione et transitione abrupte alia narrare incipit, nempe de Manuelis meritis et defectione. Habet hæc suo loco Cont. Theophanis p. 72. Cedr. p. 526. — *Ἄλλοτε* alienum hinc.

(50) Cont. p. 72, in fine. Cedr. p. 526.

(51) Loquitur inepte.

(52) Cont. p. 72, in fine, et pag. seq. init.

D (53) Homeri versus.

(54) Cont. p. 73.

(55) Potius λύθρῳ τε πολλῷ καί.

(56) Cont. 73. — *Τρὶς γὰρ τοῦτο — Μανουὴλ ὧν καθ' ἵππ.* Hæc omnia perturbate et incondite narrat, præsertim hæc ultima, quibus id tantum voluit, Manuelem comprehensis habenis equi quo imperator vehebatur hunc duxisse. Illud etiam τινί γε τοῦ Μαν. ὧν καθ' ἵππον ænigma. — Scriptum ἐνπερισχέσεως. — Αὐτῷ. Ita scriptum. Requiritur potius αὐτόν.

(57) Cont. p. 73 : Ὡς δ' εὗρεν ἀποκαρόντα καὶ τὴν σωτηρίαν μὲν ὑπὸ δειλίας ἀπογνόντα, προφασιζόμενον δὲ ὡς μὴ βούλεσθαι τὸν λαὸν λιπόντα διαφυγεῖν.

(58) Cont. p. 73 : Ὡς καὶ ἱμᾶσι τὸν ἐπιφέροντα τοῦτον ἐπιδῆσαι ἵππον καὶ αὖθις ὑπεξερύσασθαι ἐτύγχανεν. Sym. Log. p. 422 : τοῦ χαλινοῦ τοῦ ἵππου τοῦ βασιλέως λαβόμενος.

(59) Ita scriptum sine augmento. Pro οὐχ potius οὐδ'. — Ἕως τὸ δ'. Paulo ante bis id monuit.

ναι καὶ ξίφει θανεῖν ἀποφήνασθαι (60), εἰ οὐ τούτῳ [55] συνέψοιτο καὶ μὴ πανωλεθρίαν [56] ἐκ τούτου διάθοιτο (61), ἕως ἐξήγαγεν. Τούτου [57] σωτὴρ μέγας ἐπεμφανίζεται (62), καὶ τῇ βασιλίδι παλιμπετὲς μετατίθεται, καὶ τοῦτον τιμαῖς καὶ προσηκούσαις δωρεαῖς ἐπαμείβεται (63), τὸν εὔνουν ἀποδεχόμενος. Ἡ δὲ τοῦ φθόνου πρὸ τούτου παράταξις κατ' αὐτοῦ παροπλίζεται διὰ τῶν τῆς ἀρετῆς ἐναντίων, καὶ ἐπιλοιδοροῦσι ψευδῶς καθοσίωσιν στρατηγεύοντι (64)· ἧς (65), ἐνηχηθεὶς οὗτος τὰ πρὸς ἀποστασίαν ἐπιτετόλμηται καὶ φυγαδείᾳ πρὸς Ἀγαρηνοὺς μετοικίζεται (66), καὶ δόξαις περιφανέσι πρὸς αὐτῶν ποτνιᾶται καὶ ὑπαντήσεσιν, καταλιπὼν βασιλέως μετάμελον (67) τῆς πρὸς αὐτὸν ὑποπτεύσεως.

Χρόνου δὲ πολλοῦ παριππεύσαντος (68) καὶ τῶν ἐξ Ἄγαρ ταῖς νίκαις κατορχουμένων ἡμῶν, οἷα σφετερισαμένων τὸν καθ' ἡμᾶς Ἀχιλλέα, πρὸς εἰρηνικὰς συμβάσεις ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἰσμαηλίτας μνηστεύεται (69), ἐκπέμπων πρέσβυν τὸν μοναχὸν Ἰαννῆν [58] (70), τότε τοῖς Ἀγαρηνοῖς καὶ ἡμῖν κατὰ πρεσβείαν φανέντα γε ἐπιτήδειον. Ἐπεπράχει γὰρ τὰ πρὸς διαλλαγὴν (71) ἀμφοτέρων ἁρμόδια, δώροις ἁδροῖς παρ' αὐτῶν τοῦ δέοντος μὴ ἐκστὰς (72), ὡς ἐπιθαυμάζειν τὸν ἀμεραμνουνῆ πάνυ καὶ οἷς [59] περὶ αὐτὸν ἐγινώσκετο (73), καὶ ἀξιοῦν αὐτὸν περὶ ὧν ἐθέλοι τυγχάνειν ἠξιωμένων· τοσοῦτον αὐτῷ τὰ τῆς ἀδωρίας (74) εἴτε προσωπείῳ εἴτε ἀληθείᾳ [60] ἐξήσκητο· καὶ διὰ ταύτην καὶ εὐπροσηγόροις προθέσεσιν (75) ἐπὶ τῶν συμφερόντων ἀκούεσθαι (76), καὶ παρασχέσθαι πολλοὺς αἰχμαλώτων πρεσβεύοντι. Ὑπτάνεται πολυτρόπως οὗτος τῷ Μανουὴλ καὶ σταυρικὸν (77) ἐγκόλπιον τούτῳ δίδωσι κρύφα καὶ ἐν αὐτῷ διομόσας ἐπισχυρίζεται καὶ πρὸς τὸν βασιλέα παλινδρομεῖν ὑποτίθεται καὶ Συρίας ἀπάνεισι [61].

Τοῦ δὲ ἀλλαγίου περατωθέντος (78) καὶ τῆς ἀνὰ μεταξὺ Ῥωμαίων τε καὶ Ἀγαρηνῶν εἰρήνης διαλυ-

sic eduxit. [Ita ei servator magnus oblatus, ipseque in imperatoriam urbem rursus se confert, atque illum honore et donis congruis remuneratur, bene sibi cupientem carum habens. Sed invidia ei se opposuit et contra eum sese armavit per illa quæ virtuti sunt contraria: atque per calumniam falso insimulant eum majestatis, cum esset præfectus militum. Quibus iste auditis defectionem molitur, fugiensque ad Agarenos commigrat, atque ab his honoribus illustribus decoratur et obviam itionibus, 63 cum sui desiderium apud imperatorem et pœnitentiam suspicionis reliquisset.

Tempore autem multo præterlapso, Agarenis per victorias nobis insultantibus, ut qui Achillem nostrum sibi appropriassent, ad pacem imperator eosdem Ismaelitas sollicitat ineundam, mittens legatum monachum Joannem, tunc Agarenis et nobis ad legationem visum idoneum. Susceperat enim negotium de permutandis utrimque captivis: in quo munerum ingentium oblationibus a decoro non recessit, ita ut admiraretur ameramnunes et quibus circa eum innotuisset, jubereturque petere quidquid vellet, potiturus petitis: adeo præ se ferebat quasi non caperetur donis, sive specie tenus, sive revera, ut ob fidem et comitatem verborum in offerendo audiretur super utilibus, et multos captivos reciperet legatione fungens. Iste igitur veteratorie in conspectum venit Manuelis, atque crucis collare imperatoris tradit ei clam, ipsumque] jurejurando confirmat et ad imperatorem reverti hortatur, e Syriaque discedit.

Permutatione porro captivorum finita, et pace inter Romanos atque Agarenos dissoluta, imperator

VARIÆ LECTIONES.

[55] τούτῳ B, τοῦτο L. [56] πανολεθρίαν L. [57] τούτου] an οὕτω? [58] ἰαννὶν L. [59] οἷς] τοῖς L. [60] ἀληθείας L. [61] ἀπάνισι L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(60) Cont. p. 73. θάνατον ἀπειλήσας αὐτῷ, εἰ μὴ τούτῳ συνακολουθήσειεν. Sym. Log. p. 422: Τὸ ξίφος ἀνέτεινεν ὡς πατάξων αὐτόν. Vid. Zon. p. 149. Cedr. p. 526.

(61) Verbum διάθοιτο hic nullum commodum sensum parit. Itaque lego διωθοῖτο. Inepte autem iterum ἕως.

(62) Zon. p. 149. — Quare *rursus* aut *denuo?* Mirum nisi putavit eum ex quo hæc descripsit de Theophobo loqui. Certe ambigue loquitur.

(63) Cont. p. 73. Zon. p. 149. Cedr. p. 526.

(64) Cont. p. 73.

(65) Ἧς. Ita scriptum. Potius οἷς. — Cont. p. 73. Zon. p. 149. Cedr. p. 526.

(66) Cont. p. 73. Sym. Log. p. 419. Georg. Mon. p. 518. Cedr. p. 526.

(67) Utitur eadem voce Cont. p. 74.

(68) Ita loquitur, quasi alii essent Agareni, alii Ismaelitæ, nempe: Agarenis insultantibus ab Ismaelitis pacem petit.

(69) Cont. p. 74.

(70) Cedr. p. 527: Διά τινος ἀγύρτου μοναχοῦ. Zon. p. 149 tantum μετά τινος μοναχοῦ. — *Ἰαννίν*. Ita scriptum per iota, cum deberet per η, ut apud Cont. p. 74, Symeoni Log. p. 419. Et Ἰωάννης, et quidem Syncellus patriarcha, uti et Georg. Mon. p. 518. Nempe per contumeliam Ἰαννῆς dictus.

(71) Vid. p. 67, ibi Not. 3. [? 63.]

(72) Sym. Log. p. 420. Georg. Mon. p. 518. — *Αὐτῶν*. Ita scriptum; potius αὐτοῖς.

(73) Requiritur γινώσκεσθαι.

(74) Vox ἀδωρία perobscure potest significare ea quæ expressi. Si pro ea μεγαλοδωρία i. e. *munificentia* legatur, ad utrumque in eadem significatione potest referri. — *Ἀληθείας*. Ita scriptum. Requiritur ἀληθείᾳ aut ἀληθείαις, aut potius cum articulo τῇ vel ταῖς. — Imperfecta oratio, nisi addatur ὡς ante καί: præterea oratio ambigua.

(75) Ita scriptum. Forte καὶ τὰς εὐπροσηγόρους προθέσεις.

(76) Propter ἀκούεσθαι referri hæc possunt ad legatum; propter παρασχέσθαι, quod tantum est *præbere*, hic *tradere*, ad ameramuncm.

(77) Cedr. p. 526: Σταυρὸν καὶ χρυσόβουλλον. Cont. p. 74: Τό τε τοῦ βασιλέως ἐγκόλπιον καὶ τὸ χρυσοβούλλιον ἐδίδου. Sym. Log. p. 420: Καὶ τὸ φυλακτὸν τοῦ βασιλέως, uti et Georg. Mon. p. 518.

(78) Cont. p. 74: Πρὸς καιρὸν τοῦ κατὰ τὰς φυλακὰς διαλλαγίου. Uti interpres: quo tempore missus est ad commutandos captivos. Loquitur de ea re de qua Noster p. 164 [? p. 63.], ubi διαλλαγὴν habet.

fortem et strenuum se præstare adversus hostes magnopere studebat, ut plane non esset inferior paterna fortitudine: **64** atque in Ismaelitarum ditionem cum ingentibus copiis proficiscitur multasque prædas quaquaversum coacervat, ita ut in intimas ejus penetraret partes, atque etiam ad ipsam urbem patriam tunc rerum potientis ameramnunis appropinquaret, quæ Ozopetra vocabatur, eamque obsidione oppugnaret ad illius contumeliam. Sed ea quidem res haud fructuosum eventum habuit, siquidem propter hanc prædam postea factus fuit maximus hominum interitus. Exsurgit proinde audacter ameramnunes, contumeliam haud ferens quam suæ patriæ accidisse videbat, imperatque cunctis qui flammulum (vexillum) circumferrent ut inscriptionem facerent Amorium inquirendum, eamque cum exercitu insolenti propter robur intolerabile invadit, cum interim huic imperator resistere non valeret, verum retro cederet et ad imperatoriam urbem se conferret cum ingenti præda, postquam urbi Amorio quanta licebat cura prospexisset, munitione aliisque ad eam conservandam idoneis. Qui tum quidem conatum suscipit, quamvis vano consilio, sedandi iram ameramnunis per legatos qui muneribus pretiosis et pollicitationibus magnificis ipsum flecterent: sed haud permovent nec persuadent, æmulando studentem par pari referre. Nihili enim faciebat eorum legationem, adventum irridebat, **65** ignaviam exprobrabat, atque interposito tempore relinquit eos dubios et incertos, patriam autem imperatoris urbem cingit vallo, a pluribus partibus eam capturus. Habuit illa quidem, habuit intra se defensores, quamvis infelices, missos ab imperatore viros prudentia et fortitudine ac multiplici rerum usu celebres: sed ab uno improbo defensio ei interversa fuit, proditionem machinante, qui bovis nomine deminutionis forma facto propter vecordiam appellatus fuit; idque occasione seditionis inter Christianos ac Judæos ortæ. Capitur itaque post multas validasque aggressiones Amorium, novo Senacherib, permissione aut voluntate

A θείσης, ὁ βασιλεὺς (79) γενναΐζειν κατὰ πολεμίων πολλὴν ἐπεποίητο μέριμναν, ὡς μηδ' ὅλως ἐλάττων γενέσθαι τῆς πατρικῆς γενναιότητος· καὶ κατὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν τὴν χώραν σὺν πλήθει πολλῷ προχωρεῖ [62] καὶ αἰχμαλωσίαν παντοδαπῆ παρυφίστησιν, ὡς καὶ παρεμβαθῦναι τοῖς ἐσωτέροις μέρεσι ταύτης αὐτῇ τε τῇ πατρίδι προσεμπελάσαι τοῦ τότε κρατοῦντος ἀμεραμνουνῆ, ἥτις Ὀζοπέτρα προσηγόρευται [63], καὶ ταύτην πολιορκῆσαι πρὸς ὕβριν αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ κατὰ σκοπόν πως λυσιτελῆ διαβέβηκε τοσοῦτον ἐκ ταύτης τῆς (80) ὠφελείας ἐπισυμβάσης, ἣ (81) μεγίστη ἀνθρώπων ἀπωλεία [64]. Διανίσταται γὰρ ἐντεῦθεν εὐθαρσῶς ὁ ἀμεραμνουνῆς, τὴν ὕβριν μὴ ἐνεγκὼν ἣν ἐπὶ τῇ αὐτοῦ πατρίδι συμβεβηκυῖαν ἑώρα, καὶ θεσμοθετεῖ παντὶ τῷ τὸ φλάμουρον περι- B φέροντι γραφὴν ἐνδηλοῦντος (82) τοῦ Ἀμορίου [65] συζήτησιν, καὶ κατ' αὐτοῦ σὺν στρατιᾷ σοβαρᾷ δυνάμεως ἐμφορήτῳ (83) ἐπέρχεται, ταύτῃ τοῦ βασιλέως ἀνθεστηκέναι μὴ ἐξισχύοντος, ἀλλὰ προσχωροῦντος τοῖς ὄπισθεν καὶ καταλαβόντος τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων σὺν λαφυραγωγίᾳ πολυπληθεῖ [66], καὶ τὰ τῆς πόλεως Ἀμορίου κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον διαμεριμνῆσαι [67] (84) ἔκ τε διοχυρώσεως καὶ ἄλλων τῶν ἐπαρκούντων εἰς διατήρησιν. Ὃς τέως δοκιμὴν μὲν ποιεῖται, κἂν ματαιόβουλον, τὴν τοῦ ἀμεραμνουνῆ ἀναστεῖλαι ὀργὴν διὰ πρέσβεων δώροις (85) τιμίοις καὶ ὑποσχέσεσι μεγαλοδωρεῶν ἐκδυσωπούντων (86) αὐτόν· ἀλλ' οὐ πείθουσι ζηλοτυποῦντα τὴν ὁμοίαν ἐνδείξασθαι ἀνταπόδοσιν. Ἐξουθένει γὰρ αὐτοὺς τῆς πρεσβείας, τῆς ἀποστολῆς διεκωμῴδει [68] (87), C τῆς δειλίας κατελοιδόρει, καὶ διὰ μέσου χρόνου καταλιμπάνει μετεωρίζεσθαι (88), καὶ τῇ πατρίδι τοῦ βασιλέως περιτίθησι [69] πολέμιον χάρακα (89), πολυμερῶς ἑλέσθαι βουλόμενος (90). Εἶχε μὲν οὖν, εἶχεν αὕτη κἂν δυστυχῶς ὑπερμαχοῦντας ἐντὸς τοὺς ἐκ βασιλέως σταλέντας (91), περιφανεῖς φρονήσει τε καὶ ἀνδρείᾳ καὶ πολυπειρίᾳ διηχουμένους, κἂν δι' ἑνὸς τῶν κακούργων τῆς ὑπερμαχίας διέσφαλτο, τὴν προδοσίαν ἐπισκευάσαντος, ᾧ (92) βοὸς [70] ὑποκοριζόντως ὄνομα κατ' ἀλογιστίαν προσεκέκλητο, ἔκ τινος τηνικαῦτα στασιώτιδος ἀνὰ μέσον Χριστιανῶν τε καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[62] προσχωρεῖ L. [63] προσηγορεύεται L. [64] ἡ μεγίστη ἀνθρώπων ἀπώλεια L. [65] fort. γραφῇ ἐνδηλοῦν. [66] πολλυπλοθεῖ L. [67] διαμεριμνήσαντος B. [68] διεχομώδει L. [69] παρατίθησι L. [70] ὁ βοὸς ὑποκορίζοντος L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(79) Cont. p. 77.

(80) Scripserat librarius τήν, posito superne σ indicavit veram lectionem.

(81) Scriptum ἧ, non ἡ. Utroque modo solœcissat. — *Διανίσταται γὰρ — συμβεβ. ἑώρα.* Cont. p. 78, Zon. p. 151, Cedr. p. 529.

(82) Debuisset ἐνδηλοῦσαν. — Ita omnino scripta hæc. Loquitur autem portentose, ac fortasse de eo quod ameramnunes jussit suos in clypeos scribere *Amorium*, ut cæteri.

(83) Ita scriptum. Forte ἀφορήτου.

(84) Oratio est imperfecta, nisi scribatur διαμεριμνήσαντος, aut pro καὶ ὡς. — Cedr. p. 529, Zon. p. 151, ubi breviter: Καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦτο γνοὺς αὐτὸ κατωχύρωσεν, ἄλλως τε καὶ στρατευμάτων ἀποστολῇ.

(85) Cont. p. 80, Cedr. p. 531.

D (86) Ita scriptum. Requiritur ἐκδυσωπῶν. Et fortasse scripserat ἐκδυσωπῶν τὸν αὐτόν, sed erravit librarius in ο et ω. Cedr. p. 531 hæc ita: Ἐκπέμπονται οὖν πρεσβευταὶ μετὰ δώρων τιμίων καὶ ὑποσχέσεων οὐκ ὀλίγων τοῦτον ἐκδυσωπήσοντες. Ubi pro isto male ἐκδυσωπήσαντες in aor. I, quod tamen forte ipse Cedrenus posuit: nam et Noster abutitur sic aoristis alibi sæpe.

(87) Cont. p. 80, Cedr. p. 531.

(88) Forte quia legatos retinebat. Cont. p. 80, Cedr. p. 531.

(89) Sym. Log. p. 423.

(90) Hæc usque ad p. 174, lin. 4 [?] videtur ex declamatore aliquo descripsisse.

(91) Cont. p. 80, Cedr. p. 532.

(92) Ita scriptum, non ὃς, quod requiritur, aut ᾧ. Negligens circa ω et ο. — Nempe Βοΐτζης vo-

Ἰουδαίων συμβεβηκυίας προφάσεως (93). Αἱρεῖται [71] τοιγαροῦν μετὰ πολλὰς ἐπιβριθεῖς προσβολὰς τὸ Ἀμόριον, τοῦ νέου Σεναχηρὶμ [72] παραχωρήσει θείᾳ ἢ εὐδοκίᾳ κατὰ τὴν τῶν κριμάτων Θεοῦ ἄβυσσον εὐτυχήσαντος, οἵ τε πρέσβεις ἐφύβρισται ἀποπέμπονται (κατείχοντο γὰρ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μεσολαβούσης τῆς ἐγχειρήσεως (94), καὶ ἀπαγγέλλονται δι' αὐτῶν τῷ βασιλεῖ ὀνειδισμοὶ σφοδροὶ καὶ ἐξουδενώσεως προαγγέλματα. Τίς δὲ λογισμὸς ἀκριβὴς ἀναγράψειε τὰ ἐκεῖσε πραχθέντα κατὰ τὴν ἅλωσιν (95); Τίς λόγος ἀσφαλῶς διηγήσεται οἷα καὶ ὅσα συγκεχύρηκεν ἀνιαρὰ δυστυχήματα; Πάντες ἀρχηγοὶ (96) λαῶν ἄρδην αἰχμάλωτοι πρὸς Συρίαν ἀπήγοντο, μεθ' ὧν πατρίκιοί τε καὶ οἱ διαφόροις ἐν ἀξιώμασι καὶ αὐτοὶ τὴν ἴσην δυστυχίαν διεκαρτέρουν· τινὲς (97) δὲ ἐξ αὐτῶν τῆς διὰ ξιφῶν τομῆς ὑπῆρξαν ἐγχείρημα καὶ πτῶμα θρήνων ἐπάξιον.

A divina, secundum judiciorum Dei abyssum, secunda fortuna utente, legatique contumeliis affecti dimittuntur (retenti enim fuerant ab hostibus interea dum quod susceperant perficerent), ac renuntiantur per eos imperatori exprobrationes acerrimæ et contemptus denuntiationes. Quæ consideratio accurata describet ea quæ illic in capienda urbe sunt facta? Quis sermo satis enarrabit quæ quantaque evenerint tristia mala? Omnes omnino duces bellici captivi in Syriam abducti, cum iisque patricii aliique dignitatibus excellentes eamdem calamitatem perpessi, nonnulli etiam ferro cæsi ceciderunt casu fletibus digno.

Ἀλλὰ τί τὰ τῆς πόλεώς μοι ἐκτραγῳδεῖν, ὡς ἄλλῳ τινὶ Ἱερεμίᾳ καὶ Βαροὺχ καὶ Ζαχαρίᾳ τὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἡ προαίρεσις ἐγκελεύεται; ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖστον ἡ συμφορὰ μεγεθύνηται (98). Καὶ περὶ αὐτῶν αὖθις ἀφίησι πρέσβεις ὁ βασιλεὺς πρὸς ἀμεραμνουνῆ, ἀναδοῦναι πάντας αὐτῷ αἰχμαλώτους τῆς πόλεως, ὧν ἀπογυμνῶσαι αὐτὴν πολλῶν βουλευομένων ἠπείθησεν, καὶ μάλιστα τοὺς πρὸς γένος αὐτῷ πλησιάζοντας ὑποστρατήγους αὐτοῦ οἷς ἐπωχύρωτο, καὶ τοὺς ἐπὶ συμμαχίαν προσπεφοιτηκότας, καὶ μὴν τοὺς ἐπὶ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ μεγιστᾶνας, ἐπὶ κεντηναρίοις σ' σὺν α' ἑκατοντάδων [73] πραγματευόμενος τὴν ἀνάῤῥυσιν (99)· ἀλλ' οὐκ ἔπεισεν εἰπόντα κεντηνάρια χίλια παρὰ μικρὸν λόγῳ τοῦ συνειλεγμένου λαοῦ ἐν ἐξόδου [74] μοίρᾳ καταναλῶσαι.

B 66 Sed cur mihi narrationem tragicam de urbe, tanquam alteri Jeremiæ aut Baruch aut Zachariæ de Hierosolymis, animus suggessit? Desino, ne dolor et miseria magis crescat. Porro de iis etiam rursus mittit legatos imperator ad ameramnunem, ut omnes redderet ei captivos urbis, quibus spoliare eam multis suadentibus noluisset, ac præcipue genere ipsi propinquos duces quibus munita fuisset, quive auxiliares accessissent, tum ex ministris suis primarios, pro centenariis ducentis in universum conficere laborans redemptionem: sed non persuasit affirmanti mille centenaria fere pro ratione congregatæ multitudinis in ea expeditione se consumpsisse.

C Λέγεται δὲ καὶ ὧδέ πως παρά τισιν, ὅτι μετὰ τὸ ἐκστρατεῦσαι Θεόφιλον σὺν Πέρσαις καὶ τὴν κατ' Ἀγαρηνῶν νίκην ἐργάσασθαι καὶ αὖθις ἐξιέναι μετὰ Περσῶν καὶ Ὀζοπέτραν (1) πόλιν τὴν μαιευσαμένην τὸν ἀμεραμνουνῆ ἐκπορθῆσαι, ὡς ἐντεῦθεν κεχολῶσθαι τοῦτον συμβέβηκεν (2). Διὸ στρατιὰν ἐξ Αἰγύπτου καὶ Παλαιστίνης συλλεξάμενος διάφορον (3),

Sic etiam a quibusdam traditum est, postquam Theophilus cum Persis expeditionem suscepisset ac victoriam ab Agarenis reportasset rursusque cum Persis egressus Ozopetram urbem ameramnunis patriam cepisset, hunc eam ob rem ira accensum fuisse. Igitur exercitum ex Ægypto et Palæstina congregavit apud Tarsum, Ciliciæ urbem,

VARIÆ LECTIONES.

[71] αἴσεται L. [72] σεναχειρὴμ L. [73] σ' συν ā ἑκατοντα ν, δ supra script. L. [74] ἐξόδω L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

catus fuit ille proditor. Zonar. p. 151. Apud Cedr. p. 532, Βαδίτζης, minus recte, ut videtur, si etymologia nostri auctoris vera est. Apud Sym. Log. p. 423, Βουδίτζη. Apud Georg. Mon. p. 523, Βοϊδίτζη. Βοϊδίτζης et Cont. p. 81, ubi et Βοΐδιον· sed de loco est sermo. — Ita scriptum. Potius ὑποκοριζόντως adverb.

(93) Zon. p. 151, Cont. Theophanis p. 81, ubi οὕτω μὲν οὖν αἱρεῖται τὸ Ἀμόριον, ubi melius αἱρεῖται.

(94) Cedr. p. 532, Cont. 80.

(95) Cedr. 532, Ποῖος λόγος ἱκανὸς ἐξειπεῖν τὸ πλῆθος τῶν ἀναιρεθέντων;

(96) Nominantur apud Sym. Log. p. 423, et Georg. Mon. p. 523. Cedr. p. 532, Zon. p. 151, in fine.

(97) Nominatim apud Sym. Log. p. 424, Georg. Mon. p. 523.

(98) Nunc etiam contrarium ejus quod vult dicit, nisi forte scripserat καὶ ἵνα μή. Hoc posito ita vertendum: Atque ne magis crescat calamitas, etiam de his (captivis) legatos mittit imperator.

(99) Sym. Log. p. 423: Οὓς ἐξωνήσασθαι βουλόμενος ὁ βασιλεὺς ἀποστέλλει πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀμερουμνῆ μετὰ κεντηναρίων διακοσίων. Ἀλλ' οὐκ ἔπεισεν, εἰπόντα, ὅτι Χίλια κεντηνάρια ἐὰν παράσχῃς λόγῳ τοῦ συνειλεγμένου λαοῦ, οὐκ ἐλευθερώσω οὐδένα τούτων. Cedr. p. 532: Ἀποδοθῆναί οἱ ζητῶν τούς τε ληφθέντας, etc. εἴκοσιν ἐπὶ τέσσαρσι κεντηναρίους δώσειν ὑπισχνούμενος· respondit ἀνόητος ἂν εἶναι εἰπὼν, εἰ χίλια κεντηνάρια καταναλώσας ἐπὶ συλλογῇ τοῦ οἰκείου στρατοῦ τοσούτων ἀποδώσει τοὺς ἠλωκότας κεντηναρίων. Zon. p. 152: Ἀποδοθῆναι αὐτῷ τοὺς ἐπιφανεῖς τῶν ἁλόντων αἰτῶν καὶ τοὺς αὐτῷ κατὰ γένος προσήκοντας, κεντηνάρια πρὸς τέτταρσιν εἴκοσι δοῦναι αὐτῷ ὑποσχόμενος. — Συν sine accentu scriptum. Sine dubio vitium hic est a librario forte συνάμα legendum, ut omnes simul intelligantur, cum cæteri de singulis videantur loqui, tantum viginti quatuor centenaria dicentes promissa.

(1) De Ozopetra annotavi supra.

(2) Cont. p. 78.

(3) Est imperfecta oratio. Cont. p. 78: Συνήγετο γοῦν καὶ κατὰ τὴν Ταρσὸν πολὺς ἐξ ὀλίγων ἐγένετο.

quæ nomen accepit a casu Bellerophontis illuc A profecti et in planta pedis, quæ ταρσὸς dicitur, aliquid passi, aut quod Taurus mons Tersias diceretur primitus, quia primus siccatus fuisset postquam terra diluvio obruta fuerat: **67** τέρσαι enim significat siccare. Est autem hæc urbs depressa, quoniam Taurus longe lateque conspicuus est, ejusque collibus septa. Per hanc mediam fluens Cydnus fecundam efficit terram. Condita fuit ab Erichthonio, occupata ab Orsane, uno ex Titanibus, et restaurata. Fuit autem olim Cydno fluvio insula, quæ illo undique alluente in hanc formam redacta est. Sive potius a Semiramide instaurata et diligentius condita fuit, cujus imaginem etiam illic aiunt dedicatam Herculi, adstantem Nino marito suo; postea diruta transmigrationibus, a Sardanapalo ex B fundamento una cum Anchiala denuo condita, quibus inscriptio facta: *Rex Ninive Anacyndaraxi f. uno die Tarsum et Anchialam ædificavit.* Porro filium suum amerumnes præmisit versus orientem cum maxime orientalibus et strenuis Turcis, qui et ipsi vicini erant, ad decem millia virorum, adjuncto Armeniorum universo exercitu, et Besparacanita, ipso etiam duce ducum, et Amere tunc Melitenen administrante, qui apud Daximonem congregati castra posuerunt. Id enim consilii dederant Ameramnuni qui cum ipso erant, ut ejus filius cum idoneis copiis prior exiret, « Si is vicerit, » dicentes, « erit et penes te victoria: sin minus, saltem salus et incolumitas. »

καὶ πρὸς τὸ [75] Ταρσοῦ τῆς Κίλικος, ἥτις (4) ὠνόμασται τῇ πτώσει Βελλεροφόντου ἐκεῖσε φοιτήσαντος καὶ κατὰ τὸν ταρσὸν πεπονθότος· ἢ Τερσὸς ἀπὸ τοῦ Ταῦρον [76] (5) τὸ ὄρος Τερσίαν κεκλῆσθαι τὸ πρὶν, διὰ τὸ πρῶτον ἀνικμωθῆναι αὐτὸ κατακλυσμοῦ ἐξυδατωθείσης γῆς· τέρσαι γὰρ τὸ ἀναξηρᾶναι [77] (6) λέγεται. Ὑπάρχει δὲ αὕτη παράδυτος, τῷ ἐμφανῆ εἶναι τὸν Ταῦρον καὶ τούτου τοῖς γηλόφοις εἴργεσθαι, ταύτης δὲ διὰ μέσου Κύδνον τὸν ποταμὸν ὁδεύοντα (7) εὔφορον χρηματίζειν τὴν χώραν. Καὶ μὴν ὑπὸ Ἐριχθονίου κτίσεως ἐτετεύχει (8), κατεσχέθη δὲ παρὰ Ὀρσάνου ἑνὸς τῶν Τιτάνων καὶ ἐπικτίσεως εἴληχεν. Ἦν δὲ πάλαι Κύδνῳ τῷ ποταμῷ (9) νῆσος, ἥτις ὑπ' αὐτοῦ περικλυζομένη εἰς τὴν νῦν θέσιν ἐλήλυθεν. Εἴτε (10) παρὰ Σεμιράμεως ἐπισκευῆς καὶ οἰκισμοῦ μείζονος εὐτύχησεν, αὐτῆς τε (11) εἰκόνα ἐκεῖσέ φασιν ἀφωσιῶσθαι [78] τῷ Ἡρακλεῖ, παρισταμένην Νίνῳ τῷ ταύτης ἀνδρί· μετὰ δὲ τοῦτο ἐρειπιωθεῖσα [79] ταῖς μετοικήσεσι παρὰ Σαρδαναπάλου ἐκ βάθρων σὺν Ἀγχιάλῃ ἀνέκτισται, ἐφ' αἷς ἐπιγέγραπται· *Νινευῆς βασιλεὺς Ἀνοκυνδοράξου παῖς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ Ταρσόν τε καὶ Ἀγχιάλην ἔδειμεν* [80] (12). Τὸν δὲ ἴδιον υἱὸν ὁ ἀμερουμνὴμ (13) προεξέπεμψε κατὰ τὸ πρὸς ἀνατολὴν σὺν τοῖς ἀνατολικωτάτοις τῶν ἀνδρικῶν Τούρκων, καὶ αὐτοῖς γειτνιάζουσιν (14), ἄχρι χιλιάδων ι', μετὰ πάσης τῆς ἐξ Ἀρμενίων στρατιᾶς (15), τοῦ τε Βεσπαρακανίτου, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων, καὶ Ἄμερ (16) τηνικαῦτα τὴν Μελιτηνὴν [81] διέποντος, οἳ κατὰ τὸν Δαξιμῶνα [82] (17) συνήχθησαν στρατοπεδευσάμενοι. Οὕτως γὰρ τοῦ ἀμεραμνουνῆ οἱ ὑπὸ χεῖρα βουλὴν συντιθέασιν (18), τὸν μὲν αὐτοῦ υἱὸν μετὰ προσηκούσης προεξιέναι δυνάμεως· « Καὶ εἰ μὲν οὗτος νικήσειεν, ἔσται καὶ σοὶ νικητήριον· εἰ δέ γε τὸ ἐναντίον, κἂν τὸ σωτήριον (19). »

68 His auditis Theophilus eorum qui ex oriente C collecti erant et ex occidente, nec non Persarum, congregat exercitum. Porro ex Syria Manuel redierat, pristinamque præfecturam scholarum obtinebat. Progresso autem exercitu ad Anzen, locum ita dictum, voluit imperator hostilem spectare exercitum. Qui in locum quemdam editum a Manuele adductus, ipso intuitu conjecit Saracenorum

Ταῦτα Θεόφιλος διακηκοὼς ἔκ τε τῶν ἀνατολῆς (20) ἀγηγερμένων [83] καὶ δύσεως καὶ Περσῶν ἐπαγείρει στρατόπεδον· ἦν δὲ ἀπὸ Συρίας ὁ Μανουὴλ νεωστὶ (21) ἐξεληλυθὼς καὶ τῆς πρὸ τῆς φυγῆς στρατηγήσεως τότε τῶν σχολῶν (22) προστασίας μεταποιούμενος. Προϊόντος οὖν τοῦ στρατοπέδου κατὰ τὸν Ἀνζῆν (23), οὕτω χωρίον καλούμενον, προῃρέθη ὁ βασιλεὺς τὸ τῶν ἐναντίων θεάσασθαι στράτευμα (24)· ὃν κατὰ

VARIÆ LECTIONES.

[75] τὸ] potius τά, sed deest verbum. [76] Ταῦρον] ταύρου L. [77] ἀναξηράνθαι L. [78] ἀφοσιῶσθαι L. [79] ἐῤῥιπωθεῖσα L. [80] ἔδημεν L. [81] μελιτίνην L. [82] δοξημῶνα L, Δαζημῶνα V. [83] ἀγειγερμένων L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(4) Ita scripta hæc sunt. Parentheseos signa ipse D feci. Est autem satis longa et intempestiva. Finitur autem p. 178 [? p. 67]. Voluit fortasse imperfectam hic orationem post parenthesim absolvere, sed non fecit.

(5) Ita scriptum, cum deberet Ταῦρον. Aut ἀπὸ τοῦ, Ταῦρον. Sic supra forte πρὸς Ταρσὸν legendum.

(6) Ita scriptum, non, ut debet, ἀνεξηράνθαι cum augmento.

(7) Deest aliquod verbum, ut φασὶν aut ἴσμεν aut simile.

(8) Deliria. Nihil potest fieri stultius.

(9) Scriptum ποταμῶν. Error ex seq. νῆσος.

(10) Pueriliter connectit.

(11) Inepte. Saltem dixisset ἧς καί.

(12) Cont. p. 78.

(13) Ita nunc scriptum. [Imo ἀμερουμνὴμ.] Cedr. p. 530.

(14) Cont. p. 78, Cedr. p. 530.

(15) Cont. p. 78, Cedr. p. 530.

(16) Cont. p. 78, Cedr. p. 530.

(17) Scriptum δοξημῶνα [imo δοξημῶνα], apud Cont. Theophanis Δαζημόνα per omicron, apud Cedr. p. 530, Δαζύμηνον.

(18) Cont. p. 78.

(19) Cont. p. 78, Cedr. p. 530.

(20) Cont. p. 79.

(21) Ita scriptum, non νεωστί (?).

(22) Nempe erat Domesticus Scholarum, ut Cont. l. c.

(23) Ita et Cont. p. 79, ὡς δὲ κατὰ τὸν Ἀνζῆν οὕτω χῶρον καλούμενον ἐγένετο. Apud Cedr. p. 530, Ἀνζίν.

(24) Cont. p. 79, Cedr. p. 530.

A τινα τῶν ὑπερκειμένων τόπων τοῦ Μανουὴλ προδιδάσαντος, στοχαστικῶς (25) κατεῖδε στρατὸν τὸν Σαρακηνικὸν τῶν Ῥωμαίων ἐλάττονα. Πρὸς ὃν στοχασμὸν συντίθεται Μανουήλ, ἀλλ' ὅμως αὐτῷ ἀντειρήκει· «Ὦ δέσποτα, τὸν [84] ἐπ' ἀμφοῖν ἐκ δοράτων καλαμῶνα στοχάσθητι, ἐξ οὗ γνώσῃ τὸ καρτερώτερον.» Συμβεβουλευκότες (26) οὖν ὅ τε Θεόφιλος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν μεγιστᾶνες, ὁ μὲν Μανουὴλ καὶ ὁ Θεόφοβος ὑπετίθοντο (27) συνιστᾷν ἐν νυκτὶ πόλεμον, κατὰ τὴν ἡμέραν δὲ ἕτεροι· οἳ μᾶλλον καὶ προτετίμηνται (28). Κατὰ γοῦν τὸ πρὸς αὔριον γεγονυίας προσβολῆς οἱ Ἰσμαηλῖται τροπῇ συνεσχέθησαν (29), ὅθεν οἱ Τοῦρκοι ἐπιμόνως τοξείᾳ χρησάμενοι τοὺς Ἰσμαηλίτας θαρσαλεότητος [85] καὶ ἰσχύος ἐπλήρωσαν, τοὺς δὲ Ῥωμαίους πρὸς φυγα-

B δείαν ἐτρέψαντο· καὶ μόνοι τῷ βασιλεῖ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ταγμάτων (30) προσεκαρτέρησαν μετὰ Μανουὴλ καὶ Περσῶν, οὓς κύκλῳ περιστοιχίσαντες (31) οἱ ἐξ Ἄγαρ βιαίως συνεῖχον [86], κἂν οἱ Τοῦρκοι τὸ τοξάζειν κεκώλυντο ὑετοῦ γε συμβάντος τῶν τε νευρῶν τῶν τόξων χαυνωθεισῶν τῇ ὑγρότητι. Ἀμέλει τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων πημαινομένων ὁ Μανουὴλ διηκούτιστο τῇ Σαρακηνικῇ (32) γλώττῃ πρὸς αὐτοὺς τῶν Περσῶν καθ' ὁμιλίαν οἱονεὶ σπενδομένων, καὶ τῷ Θεοφίλῳ φησίν· «Οἶμαι, ὦ βασιλεῦ (33), ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ νῦν δυσφορία τῷ ἀμεραμνουνῇ τοὺς Πέρσας περιποιήσεται εἰς τὸ προδοῦναί σε αὐτῷ, τὸ πρὶν ἀποστάντας αὐτοῦ (34). Οὐκοῦν καλῶς συμβουλευομένῳ μοι σύνθου. Συναγερῶ ἐκ τοῦ καθ' ἡμᾶς στρατεύματος τὸ

C κατ' ἐκλογὴν σύστημα, δι' οὗ τὸ σὸν κράτος ἐκ τῶν πολεμίων ἐξοίσομαι (35).» Ὁ δὲ βασιλεύς· «Καὶ τούτου [87] γινομένου, ὦ Μανουήλ, τῷ λαῷ τί συμβήσεται (36);» — «Ὦ βασιλεῦ, σοὶ [88] μὲν θεόθεν παρέσται τὸ σώζεσθαι (37), ὁ δὲ λαὸς καὶ αὐτὸς ὑψόθεν, οἶμαι, προνοηθήσεται (38).» Τοῦ γοῦν βασιλέως μόγις τῶν πολεμίων ἐκστάντος, κατὰ δὲ (39) τὸν Χιλιόκωμον παραγεναμένου, οἱ τῶν στρατηγετῶν τὸ συνειδὸς λιποταξίᾳ [89] πιέζοντες (40) ἐκεῖσε τῷ Θεοφίλῳ γονυπετοῦσι καὶ τὰς σπάθας

A exercitum minorem esse exercitu Romanorum: ad quam conjecturam assensum suum accommodat Manuel, nihilominus tamen ei respondet: «Considera, domine, in utroque segetem hastarum: hinc cognosces utrius sit robur majus.» Cum autem inter se consultassent Theophilus et qui circa ipsum erant magnates, Manuel et Theophobus suaserunt ut nocte prælium committeret, alii ut interdiu; qui et prævaluerunt. Itaque postridie mane facto conflictu Ismaelitæ in fugam versi. Exinde Turcæ assiduo sagittarum usu instantes Ismaelitas audacia et viribus impleverunt, Romanos contra in fugam verterunt: soliqne apud imperatorem duces legionum prætorianarum remanserunt, cum Ma-

B nuele ac Persis, quos Agareni circumfusi inclusos tenebant, quamvis Turci in usu sagittarum impedirentur pluvia cadente nervisque arcuum laxatis humore. Interim tamen cum Romani 69 exercitus affligerentur, Manuel audiverat Persas Saracenica lingua colloquendo cum illis quasi paciscentes, atque ad Theophilum dicit: «Arbitror equidem, imperator, præsentem Romanorum calamitatem ameramnuni Persas adjuncturam, ad prodendum te illi a quo prius desciverant. Itaque recte mihi suadenti obtemperes velim. Colligam delectorum militum globum ex nostro exercitu, cujus ope tuam majestatem ex hostibus eripiam.» Cui imperator: «Hoc autem facto quid fiet universæ multitudini?» Ille: «O imperator, tibi divinitus dabitur ut in-

C columis evadas: multitudini autem et ipsi, ut arbitror, ex alto prospicietur.» Cæterum postquam imperator ægre ex hostibus recesserat atque versus Chiliocomum se contulerat, duces illi quos conscientia ob desertum ordinem premebat ibidem Theophilo supplices fiunt atque depositis gladiis se ipsos ad mortem condemnant: erga quos imperator misericorditer affectus cum debito luctu eos excusavit, dicens: «Quandoquidem miseratione divina contigit ut ego etiam deserto ordine evade-

VARIÆ LECTIONES.

[84] τὸν] τῶν L. [85] θαρσαλαιότητος L. [86] περιστοιχήσαντες L. [87] τούτου] τοῦ L. [88] σοὶ] σὺ L. [89] λιποταξία πιέζοντας L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(25) Cont. p. 79, καί πως ἐκ στοχασμοῦ βραχύτερον ἐδόκει τὸ τῶν Σαρακηνῶν πλῆθος. Vid. seqq. ibi. Cedr. p. 530, ubi male βαρύτερον pro βραχύτερον.

(26) Cont. p. 79, Cedr. p. 530.

(27) Ita scriptum ὑπετίθοντο, non ὑπετίθεντο.

(28) Cont. p. 79, ὡς οὖν ἔλαμψεν ἡμέρα, etc. Cedr. p. 530.

(29) Cont. p. 79: Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἐπιμόνῳ χρώμενοι τοξείᾳ. Cedr. p. 530: Τῶν δὲ Τούρκων ἐπιμόνως χρωμένων τῇ τοξείᾳ. Cedr. p. 531. Τῶν μὲν Τούρκων ἐπιμόνοις καὶ συνεχέσι χρωμένων τοξεύμασι.

(30) Cont. p. 79, Cedr. p. 530.

(31) Planius et plenius Cont. p. 79: Κἂν ἀπωλοντο πανδημεί, εἰ μὴ νὺξ ἐλθοῦσα καὶ βραχύς τις ὄμβρος ἐπιγενόμενος τὰς μὲν νευρὰς χαλαρὰς εἰργάσατο, αἷς ἠμύνοντο καὶ τὸ κράτος εἶχον οἱ ἐναντίοι, αὐτοῖς δὲ ἄνεσιν τὴν ἐκ βελῶν ἐποίησεν καὶ

D σωτηρίας μόλις ἔδωκεν ἀφορμάς. Uti et iisdem verbis Cedr. p. 530.

(32) Cont. p. 79, in fine, Cedr. p. 531, Zon. p. 151.

(33) Cont. p. 80.

(34) Cont. p. 80: Πρὸς τὴν ἑξῆς ἀπέστησαν χωρεῖν κεφαλήν.

(35) Cont. p. 80, Cedr. p. 531.

(36) Cont. p. 80.

(37) Cedr. p. 531.

(38) Cont. p. 80, Cedr. p. 531.

(39) Ita scriptum, cum deberet τε. — Cont. p. 80, Cedr. p. 531. — Ita scriptum, non παραγενομένου, ut debebat.

(40) Ita duæ hæ voces scriptæ, cum deberet τὸ συνειδὸς λειποταξίας πιεζούσης, aut potius τὸ συνειδὸς λειποταξίᾳ πιέζον, ut rursus nominativum pro gen. absoluto posuerit, pro τοῦ συνειδότος τῆς λειποταξίας πιέζοντος.

rem, vos etiam miserabor. » Igitur protosymbulus, cognito rem bene gestam esse adversus Romanos, statim in Amorium expeditionem instituit: imperator autem apud Nicæam et Dorylæum manebat, quid patriæ suæ futurum esset exspectans: ambo enim exercitus, nempe ameramnunis et filii ejus, apud Amorium **70** sese conjunxerant. Ut autem ejus (Amorii) calamitatem audivit, intestinorum inflammatione corripitur, ita ut assumpta nivali aqua, hæc tepida ei videretur: cujus etiam potus occasione dysenteria laborare cœpit.

A αὐτῶν ἀποθέμενοι (41) ἑαυτοὺς θανάτῳ ψηφίζονται· πρὸς οὓς ὁ βασιλεὺς φιλοικτιρμόνως διατεθεὶς ἐν ὀδυρμῷ δικαίῳ ἀπολελόγητο· « Ἐπεὶ ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, κἂν λιποταξίας ἐγκλίνεσθαι παρὰ Θεοῦ τοῦ οἰκτίρμονος ἠλέημαι (42), καὶ ὑμᾶς οἰκτερῶ (43). » Ὁ οὖν πρωτοσύμβουλος τὸ κατὰ Ῥωμαίων μαθὼν ἀνδραγάθημα εὐθέως κατὰ τοῦ Ἀμορίου συντίθεται· ὁ δὲ βασιλεὺς πρός τε Νίκαιαν [90] καὶ τὸ Δορύλαον διεκαρτέρει (44), τῇ αὐτοῦ πατρίδι τὸ μέλλον ἀπεκδεχόμενος (45)· τὰ γὰρ δύο στρατόπεδα τοῦ τε ἀμεραμνουνῆ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸ Ἀμόριον ἥνωντο. Ὡς δὲ τὸ περὶ ταύτης δυστύχημα διενώτιστο (46), ἐγκαρδίῳ φλογώσει κάτοχος γίνεται (47), ὥστε ταύτῃ τοῦ χιονώδους ὕδατος προσιόντος χλιαρὸν τοῦτο λογίζεσθαι (48)· οὔγε ἐκ [91] τῆς πόσεως ἀφορμὴ [92] τοῦ δυσεντεριάσαι αὐτῷ γέγονεν (49).

Porro Agarenam mulierem Pythonis spiritu correptam, quam cum præda ab Agarenis simul captam vaticinari cognoverat imperator, ad se accersitam interrogat cujus imperium in plures annos esset duraturum. Respondit: « Martinaciorum. » Atque propterea studebat Martinacium imperator malis affligere (diligenter enim et curiose et efficaciter scrutabatur et inquirebat quid in suo imperio ageretur, ut nullus alius imperator) ipsosque affinitate sibi junctos aggredi. Sed a divina providentia idem aberravit. Quin et in divinatione per pelvim ope Joannis suum imperii successorem viderat Basilium. Itaque certo persuasus causa significata ad monasticam vitam condemnat Martinacium affinitate sibi conjunctum hominem, ejusque domum in monasterium mutat. Hinc factum ut effugeret mala ab imperatore sibi imminentia. Cum autem omnium ore celebraretur mulier illa cunctisque admirationi esset, Constantinus Triphyllius, fortunatus ipso nomine suo honoribusque ab imperatore et tributis propter legationem glorians, compellat

B Ἀγαρηνὸν δέ τι γύναιον πνεύματι Πύθωνος ἐγκατάληπτον, ὃ μετὰ λείας ποτὲ Ἀγαρηνῆς συλληφθὲν ἀναμαθὼν ὁ βασιλεὺς ἐκμαντεύεσθαι, μετακαλεσάμενος αὐτὸ, ἐκπυνθάνεται, ἡ βασιλεία τίνος ἐν πολλοῖς διαρκέσειεν [93] ἔτεσιν (50), ἐξεῖπεν· « Ἡ τῶν Μαρτηνακίων. » Καὶ διὰ τοῦτο διερευνᾶτο [94] κάκωσιν ἐπαγαγεῖν τῷ Μαρτηνακίῳ ὁ βασιλεὺς (ἦν γὰρ αὐτῷ δραστηρίως (51) τὰ τῆς βασιλείας ὡς οὐκ ἄλλῳ τινὶ τῶν πώποτε βασιλέων ἐξεταζόμενά τε καὶ πολυπραγμονούμενα) καὶ αὐτῶν τῶν ἀγχιστευόντων κατεπιτίθεσθαι. Ἀλλὰ τῆς θείας προνοίας οὗτος ἀπέσφαλτο, κἂν ἐν λεκανομαντείᾳ τῇ διὰ τοῦ Ἰωάννου τὸν αὐτοῦ τῆς βασιλείας (52) διάδοχον ἑωράκει Βασίλειον. Κατὰ πληροφορίαν δὴ τῆς τοιαύτης προφάσεως ἐν αὐτῷ σημανθείσης, τῷ μονήρει βίῳ τὸν C ἐκ τοῦ γένους ἄνδρα κατέκρινε Μαρτηνάκιον (53), τὸν αὐτοῦ οἶκον (54) μεταποιήσας εἰς μοναχῶν φροντιστήριον (55). Ἐντεῦθεν διαδιδράσκει [95] τὴν ἐκ βασιλέως ἐπιτεινομένην ἐπήρειαν. Πολλοῖς δὲ στόμασι τοῦ γυναίου διαλαλουμένου καὶ ἀποθειαζομένου ἐν ἅπασι, Κωνσταντῖνος Τριφύλλιος ὁ τὴν

VARIÆ LECTIONES.

[90] νίκαν L. sed νίκαιαν marg. eadem m. [91] ἐκ om. L. [92] ἀφορμῇ L. [93] διαρκέσει ἐν L. [94] διερευνᾶτο L, διερευνᾶται V. [95] διδράσκει L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(41) Cont. p. 80, Cedr. p. 531.

(42) Loquitur mire.—*Ἐγκλίνεσθαι*. Ita omnino scriptum. Forte scripserat auctor ἐγκαλεῖσθαι, aut potius λειποταξίᾳ in dativo.

(43) Sym. Log. p. 424 etiam nominat πρωτοσύμβουλον. Cont. p. 80: Τὸ δὲ ἀμεραμνουνῇ ἀκηκοότι νίκης οὐ μικρᾶς καὶ κατὰ τοῦ Ἀμορίου καταδρομή. Cedr. p. 531: Τῷ δὲ ἀμεραμνουνῇ ἀκηκοότι τὴν νίκην ἔδοξε μὴ μέλλειν, ἀλλ' ἀπιέναι πρὸς τὸ Ἀμώριον. Protosymbulon vocat ameramnunem et Georg. Mon. p. 513.

(44) Zon. p. 152, Sym. Log. p. 422, Cont. p. 80, Cedr. p. 529. Idem p. 531, ubi ita: Πρὸς τὸ Δορύλαον γενόμενος προσεκαρτέρει, τὴν ἔκβασιν ἐκδεχόμενος.

(45) Cont. p. 80.

(46) Ita nihil monens abrumpit narrationem de obsidione Amorii. Vid. supra p. 170 et 171 [?]. Porro transitionis nec particulam aliquam ponit.

(47) Cedr. p. 532: Τῇ ἀπληστίᾳ τῆς συμφορᾶς πληγεὶς ὁ Θεόφιλος, πᾶσάν τε βρῶσιν καὶ πόσιν ἀποστρεφόμενος καὶ σχεδὸν ἀπόσιτος γεγονὼς, καὶ μηδὲν ἕτερον προσιέμενος ἢ τὸ χιόνος ἀποθλιβόμενον ὕδωρ, δυσεντερίας ἑάλω νοσήματι. Zon. p. 152: Ὕδωρ ψυχρότατον καὶ οἷον ἐκ χιόνος.

(48) Ita hæc scripta, cum deberent οὔγε ἡ πόσις ἀφορμὴ τοῦ, etc., aut οὔγε τῆς πόσεως ἀφορμῇ δυσεντεριάσαι, etc., sine τοῦ.

D (49) Cont. p. 75, Sym. Log. p. 421. Iisdem fere verbis quibus noster. Cedr. p. 527. —*Δέ*. Hic nulla apta transitionis particula.

(50) Sym. Log. p. 421 iisdem verbis, ubi καὶ ante ἐξεῖπεν. — Cont. p. 75, ubi Μαρτινακίους per Iota, et apud Sym. Log. Μαρτινακίων per Iota. Apud Cedr. etiam p. 527, in fine, per Iota.

(51) Feci parentheseos signa, ut διερευνᾶτο sumi possit ἀπὸ κοινοῦ post eam.

(52) Cont. p. 76: Τοσοῦτον δὲ ἄρα τὰ περὶ βασιλείας ἠρεύνα τε καὶ ἐξιχνίαζεν, ὡς καὶ παρὰ τοῦ Ἰαννοῦ ἐν λεκανομαντείᾳ τὸν μέλλοντα Βασίλειον τὴν τοιαύτην ὑπειληφέναι ἀρχὴν καθαρῶς ἐνιδεῖν. Vide Cedr. p. 528.

(53) Eadem fere verba apud Sym. p. 421. Sed minus recte ibi τὸν μονήρη βίον.

(54) Cont. p. 75, Sym. Log. p. 421, Cedr. p. 527, in fine.

(55) Ambigue loquitur. Potest enim intelligi etiam ut inde aufugerit.

κλῆσιν ἐπευμοιρῶν (56) καὶ ταῖς ἐκ βασιλέως κατὰ πρεσβείαν τιμαῖς ἀβρυνόμενος, προσφθέγγεται τῷ γυναίῳ ἐρεῖν καὶ αὐτῷ τὰ ἐσόμενα. Τὸ δὲ διαπρυσίως τὸ μέλλον ἀποφοιβάζεται, ὅτιπερ « Αὐτὸς σὺ καὶ τὰ σὰ τέκνα (57) ἀποχαρήσεσθε ἱερωθησόμενοι κληρικῶν καταστήματι ἐπὶ αὐτοκράτορος Βασιλείου. » Ὃ καὶ πάντως ἐκβέβηκεν· προσοχθίσεως γὰρ βασιλικῆς αὐτῷ προστριψάσης (58) τὰ τῆς προφητείας σὺν τῇ τοῦ βίου τελευτῇ πεπεράτωτο. Παραπλησίως οὖν καὶ Νικήτᾳ υἱῷ τοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ σεκρέτου (59) καθηγουμένῳ [96], τοῦ βασιλέως ἐπιγογγύσαντος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Γεωργίῳ τῷ τὰς στρατιωτικὰς (60) δέλτους πεπιστευμένῳ, ἐξ ὧν (61) ἀπεκτάνθαι τῷ ξίφει ἐπὶ σφενδόνῃ τῇ κατὰ τοῦ ἱππικοῦ ἀγωνίσματος καὶ πᾶσαν αὐτοῦ ὕπαρξιν ταμείῳ τῷ βασιλικῷ ἀνειλῆφθαι (62). Πρὸς τούτοις ἐπειπεῖν τὸ γύναιον τῷ Θεοφίλῳ ἀποβιοῦντι τὴν βασιλείαν τὸν αὐτοῦ υἱὸν κατὰ διαμοιβὴν σὺν τῇ τεκούσῃ προσδέξασθαι (63), τά τε παρ' αὐτοῦ χυδαιούμενα τῶν εἰκόνων σεβάσματα δόξης μεγαλοπρεποῦς εὐτυχῆσαι, αὐτόν τε τὸν πατριάρχην καθαιρέσει διυβρισθῆναι [97]. Ὁ οὖν βασιλεὺς τοῖς προλεχθεῖσι καὶ ἐν τούτῳ πιστούμενος κατηγγυάσατο διορκώσει τήν τε αὐτοῦ γαμετὴν καὶ τὸν λογοθέτην (64) Θεόκτιστον τοῦ μηδὲν ἑτεροιῶσαι τετολμηκέναι μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν τῶν παρ' αὐτοῦ ἐκτεθεσπισμένων τὸ σύνολον (65), καὶ μήτε τὸν Ἰωάννην τοῦ πατριαρχικοῦ ἐξωθῆσαι (66) ἱδρύματος.

Οὐκ ἠρεμεῖν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεκρίκει ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀμορίου καταστροφῇ χαλεπῶς ἀνιώμενος· διὸ καὶ στέλλει πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγγίας τὸν πατρίκιον Θεοδόσιον τὸν ἐκ Βαβουτζίκων [98] (67) φυέντα καὶ αὐτοῦ ἀγχιστέα, τοῦ κατ' ἐπικουρίαν συνθέσθαι αὐτῷ πολυάνθρωπον στράτευμα, καί τινας ὑποστρατήγων αὐτοῦ χωρῶν τε καὶ πόλεών τινὰς Σαρακηνικῶν τῶν μεταξὺ Λιβύης (68) καὶ Ἀσίας καταληΐσασθαι.

Τῇ δὲ προτεραίᾳ κατὰ Συρίαν διατρίβων (69) ὁ Μανουὴλ ἔν τε λόγων πολυπείρων συνέσει καὶ πράξεων περὶ πολλοῦ ἐπεπόθητο τῷ τε ἀρχηγῷ τῶν Ἀγαρηνῶν καὶ τοῖς αὐτῷ παραδυναστεύουσι, καὶ πλείστας ἀνδραγαθίας, καθ' ὅσον χρόνον ἐκεῖσε διῆγε, κατὰ τῶν ἀντιμαχούντων αὐτοῖς πλησιοχώρων τε καὶ τῶν πόῤῥω διῳκισμένων εἰργάσατο (70), ὧν τὰ πλείω μετὰ τῶν κατὰ φυλακὴν (71) αἰχμαλώ-

mulierem ut et sibi prædiceret **71** futura. Atque illa clare vaticinatur quid ei eventurum esset, dicens: « Tu liberique tui tondebimini, sacrandi clericorum habitu et statu, imperatore Basilio. » Id quod omnino contigit. Cum enim in offensionem imperatoris incurrisset, prædictio cum vitæ fine finem sortita est. Similiter Nicetæ filio ejus speciali secreto præposito, cum imperator infremuisset: nec minus Georgio cui militares tabulæ concreditæ erant; fore interficeretur gladio in funda circi, omnisque ejus substantia fisco imperatorio addiceretur. Præter hæc prædixit mulier illa Theophilo imperium post mortem ejus filium per vices cum matre suscepturum, quosque ipse profanasset imaginum cultus gloriam illustrem consecuturos, ipsumque patriarcham defectionis infamiam subiturum. Itaque imperator his prædictionibus penitus persuasus, jurejurando constrinxit uxorem suam et Theoctistum logothetam, ut nec quidquam omnino mutare auderent post ejus mortem eorum quæ ipse sanxisset, et ne Joannem quidem patriarchali sede pellerent.

Porro imperator minime quiescendum sibi esse decrevit propter Amorii eversionem. Quare mittit ad regem Franciæ Theodosium patricium **72** ex Babuzicorum familia, affinitate sibi junctum, ut auxiliares copias ab eo compararet numerosas, ac de ducibus ejus aliqui regiones urbesque Saracenorum inter Libyam et Asiam popularentur.

Cæterum superiore tempore Manuel cum in Syria commoraretur, propter doctrinam et multarum rerum experientiam multum diligebatur a duce Agarenorum iisque qui juxta eum plurimum valebant, plurimaque præclara facinora omni illo tempore quo ibi habitavit adversus belligerantes cum ipsis cum vicinos tum longius remotos edidit, eorumque pleraque cum Romanis captivis, quos

VARIÆ LECTIONES.

[96] κατηγορουμένῳ V. [97] ἐξωθῆναι V. [98] βαβουτζίξω L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(56) Cont. p. 76. Sym. Log. p. 431, Cedr. p. 528.

(57) Sym. Log. l. c., Cedr. l. c.

(58) Passive posuit. In seqq. præterita et aorista ponit pro futuris.

(59) Fuit et σεκρέτον γενικὸν, ut hic εἰδικόν.

(60) Cedr. p. 518, ubi tantum Γεωργίῳ τῷ στρατιωτικῷ. Sym. Log. p. 422, initio. Cont. p. 76, ubi καὶ Γεώργιον δὲ τὸν τὰς στρατιωτικὰς δέλτους ἐπειλημμένον ἐπὶ σφενδόνῃ τῇ κατὰ τὸν ἱππόδρομον ἀποκτανθῆναι καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ τῷ βασιλικῷ ἀνειλῆφθαι ταμείῳ. Ille etiam ut Noster, imperite aorista et præterita ponit pro futuris.

(61) Illud ἐξ ὧν non apparet quid hic sibi velit, nec est apud Continuatorem, qui iisdem fere verbis utitur.

(62) Aut ἐπεῖπε legendum aut deest verbum, ut λέγεται vel simile. — Cont. p. 75.

(63) Ita scriptum, non προσδέξεσθαι, quod requirebatur.— *Τά τε παρ' αὐτοῦ — μεγ. εὐτυχῆσαι.* Cont. p. 75, Sym. sLog. p. 421, in fine, Cedr. p. 528.

(64) Cont. p. 76, Cedr. 528, ubi additur τὸν τοῦ δρόμου λογοθέτην Θεόκτιστον.

(65) Sym. Log. p. 422, initio.

(66) Ita scriptum. Requiritur ἐξωσθῆναι.

(67) Cont. p. 83: Ὃς οὕτως ἐλέγετο ὁ Βαβούτζικος. Cedr. p. 532, in fine, ἐκ τοῦ τῶν Βουβουτζίκων καταγόμενος γένους.

(68) Ita hæc scripta. Cedr. p. 533.

(69) Intempestive recidit ad Manuelem, de quo toties. Igitur superiora inculcabit usque ad p. 200 [?], aliter atque aliter.

(70) Cont. p. 73, in fine.

(71) Cont. p. 71, initio, Sym. Log. p. 420.

precibus impetraverat ut ad bellum cum ipso proficiscerentur; ita ut et Chorosam ceperit atque ameramnuni subjecerit. Quin et feras bestias regionem cum incolis vastantes et infestantes devicit, ita ut in utroque admirationi esset Ismaelitis. Quapropter diligunt eum valde, magisque ei assuescunt, cum scirent eum utili consilio ita descivisse ab imperatore, quamvis eum religioni nostræ addictum viderent, et permittunt ei adversus hostiles globos exercitum educere prout vellet ac posset. Cum igitur intermedio tempore multa præclara facinora edidisset, expeditionem adversus Romanos suscipere cum filio ameramnunis coactus ab isto fuit, aut potius id simulavit. Sane strenuos propugnatores cum suis opibus bene multis misit 73 in urbem Geron vocatam, in antecessum clam significans incolis urbis ut sufficienter eam munirent propter instantem Saracenorum hostilem adventum. Cum igitur utrimque constitissent exercitus, procedit tanquam bellator audaculus, atque hastam retro protendens plane Christianis se adjunxit, in prædictam urbem fuga elapsus, filio autem ameramnunis gratias egit, quod benevoli erga ipsum fuissent, atque in urbem (Constantinopolim) lætus pervenit, templumque Deiparæ in Blachernis ingressus est, ut qui sciret illi Theophilum plurimum deferre cultus ac venerationis. A quo (Theophilo) fidem ac certitudinem veniæ accepit, plurimumque ab eo honoratus et magistri dignitate cohonestatus fuit.

Cæterum cum imperator nihil effecisset in paranda expeditione Francica adversus Ismaelitas, eo quod is qui missus ad eos fuerat Theodosius interea e vita decessisset, quilibet contristabatur, præcipue ad finem vitæ jam inclinante imperatore; ut qui in tabidum morbum ac dysenteriam ventrisque profluvium incidisset. Qua infirmitate tabefactus mortique vicinus, in lectica portatus ad Magnauram venit, atque ibi omnibus convocatis orationem miserabilem pro re nata pronuntiat, ut ratione quadam in hunc modum formari possit: « Me defleat populus meus universus, lamentetur me se-

A τῶν Ῥωμαίων δι' ἑαυτοῦ συστρατεῦσαι αὐτῷ ἐξαιτηθέντων· ὥστε (72) καὶ τὸ Χωρῶσαν κατασχεῖν καὶ ὑπὸ χεῖρα τῷ ἀμεραμνουνῇ καταπράξασθαι. Ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ θηρῶν ἀτιθάσσων τὴν ἐκεῖσε χώραν αὐτούς τε τοὺς κατοικοῦντας διαλυμαινομένων ἠρίστευσεν, ὥστε θαυμαστὸν κατ' ἄμφω τοῖς Ἰσμαηλίταις νομίζεσθαι (73). Διὰ ταῦτα φιλοῦσιν αὐτὸν ἐξαιρέτως καὶ μᾶλλον αὐτῷ προσοικειῶνται [79], ἐπειδὰν αὐτῷ οἰκονομικῶς ἀποστάντι, κἂν ἐν σχήματι τῆς καθ' ἡμᾶς εὐσεβείας διέγνωσαν (74), καὶ αὐτῷ ἐγχειρίζουσι τὰ τῶν πολεμίων [1] συστήματα ἐκστρατεύειν καθ' ὅσον ἔχει βουλήσεως καὶ δυνάμεως. Ἐν μέσῳ δὲ χρόνων πολλὰς ἀριστείας καταπραξάμενος ἐξιέναι κατὰ Ῥωμαίων σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ παρὰ τοῦ ἀμεραμνουνῆ κατηνάγκαστο (75), B ἢ τοῦτο προσεπεποίητο. Καὶ δὴ γεννάδας ὑπασπιστὰς σὺν χρήμασιν αὐτοῦ ἱκανοῖς ἐπεπόμφει πρὸς πολίχνην ἣ Γέριων ἐκέκλητο, προσημηνάμενος λάθρα καὶ (76) τοῖς ναέταις τῆς πόλεως τὴν δέουσαν ἐπιθεῖναι ὀχύρωσιν διὰ τὴν τῶν Σαρακηνῶν ἐσομένην ἔφοδον. Τῶν οὖν ἑκατέρων μερῶν στρατοπεδευσάντων ἔξεισιν [2] ὥσπερ ἀγωνιστὴς τολμητίας, καὶ τὸ δόρυ εἰς τοὐπίσω προτείνας τοῖς Χριστιανοῖς ὅλως συντέτακτο πρὸς τὴν ῥηθεῖσαν πολίχνην καταφυγών, τῷ τε υἱῷ τοῦ ἀμεραμνουνῆ (77) χαριστήρια διεπέμπετο οὗ πρὸς αὐτὸν χάριν εὐμενῶς διετέθησαν, καὶ τῇ πόλει χαρμονικῶς ἐπεδήμησεν, καὶ τῷ ἐν Βλαχέρναις τῆς Θεοτόκου εἰσῄει ναῷ (78), ὡς ἐν τούτῳ πλέον εἰδὼς τὸν Θεόφιλον (79) ἀπονέμειν C σέβας αἰδέσιμον· ὑφ' οὗ καὶ πληροφορίαν συμπαθείας ἐδέξατο καὶ ἐπὶ πλεῖστον πεφιλοτίμητο, σεβασμιωθεὶς μαγιστρότητι (80).

Τοῦ δὲ βασιλέως διαπραχτήσαντος (81) ἐπὶ τῇ κατὰ Ἰσμαηλιτῶν Φραγγικῇ ἐκστρατείᾳ, διὰ τὸ τὸν ἐσταλμένον πρὸς αὐτοὺς Θεοδόσιον μεταξὺ ἀπαλλάξαι τὸν βίον, πᾶς τις ἠθύμει, μάλιστά γε πρὸς τελευτὴν ἤδη τοῦ βασιλέως ἀπονεύοντος, ἅτε φθινάδι [3] (82) νόσῳ καὶ γαστρὸς δυσεντερικῇ διαῤῥοίᾳ περιπεσόντος. Ὡς δὲ ταύτῃ τῇ ἀῤῥωστίᾳ συντέτηκτο καὶ πρὸς τὰς ἐσχατιὰς τοῦ θανάτου προέκυπτεν, ἐπὶ κλίνης (83) αἰρόμενος πρὸς τὴν Μαγναύραν ἄπῄει, κἀκεῖσε πάντας ἐκκλησιάσας δημηγορίαν οἰκτρὰν κατὰ τὸ εἰκὸς ἀποφθέγγεται, καθὼς ὁ λόγος ταύτην ὧδε μορφώσειεν· « Ἐμὲ

VARIÆ LECTIONES.

[79] προσωικείονται L. [1] fort. τῶν πολιτῶν. [2] εἰσίει L. [3] φθινάδει L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(72) Apud Cont. p. 74, est Χορασάν.

(73) Cont. p. 74, Sym. Log. p. 420.

(74) Loquitur absurde. — Nam ea conditione se ad illos contulerat, si non cogerent ipsum deserere religionem suam. Sym. Log. p. 419, necnon Georg. Mon. p. 518, Zon. p. 149.

(75) Sym. Log. p. 420, Cedr. p. 527, Cont. p. 74, qui non coactum fuisse dicit, sed sponte se obtulisse, ut et Sym. Log. l. c., Georg. Mon. p. 518, in fine.

(76) *Καὶ*] Hic locum non habet.

(77) Cont. p. 75, Sym. Log. p. 420, Georg. Mon. p. 519, Cedr. p. 527, Zon. p. 149, in fine.

(78) Cont. p. 75, Cedr. p. 527.

D (79) Adest ἐν in ms.; melius abesset, aut pro eo legendum ἄν.

(80) Suidas in μαγιστεριανὸς et καθοσιώσεως. Bosius. Cont. p. 75: Μάγιστρος τιμᾶται. Sym. Log. p. 420, in fine, Georg. Mon. p. 519, Zon. p. 149, in fine.

(81) Ita scriptum. Forte δυσπραχτήσαντος, aut δυσπραγήσαντος. Confirmat Cedr. p. 533, ubi: ἀλλ' αὕτη μὲν ἡ πρεσβεία ἄπρακτος ἔμεινεν.

(82) Ita scriptum, cum deberet φθινάδι per simplex iota, aut φθινώδει. — Cont. p. 84.

(83) Scriptum ἐπικλίνης. Cedr. ἔνιοι κλινήρης, p. 533. — Cont. p. 85 Cedr. p. 533.

θρηνησάτω ὁ ἐμὸς ἅπας λαὸς (84), ἐπολοφυρέτω A με σύγκλητος καὶ σύμπαν τὸ πρὸς θεραπείαν οἰκεῖον ἄθροισμα διολολυξάτω, ὅτιπερ κομῶν τῇ νεότητι σὺν εὐδαιμονίᾳ τοσαύτῃ ἄρτι τούτων ἐκτειχισθήσομαι, πολλῷ δὲ μᾶλλον γυναικὸς νεαζούσης (85) καὶ παιδὸς ἀνήβου, ὧν τὴν στέρησιν πάντως καὶ πρὸ τελευτῆς ἀποκλαίομαι, οὐχ ἧττον (86) δὲ τὴν αὐτῶν ἐρημίαν [4] μετά γε τὴν αὐτοῦ [5] ἀποβίωσιν. Διά τοι ταῦτα μέμνησθέ μου (87), παρακαλῶ, τῶν τοιούτων τελευταίων ῥημάτων καὶ τῆς ἡμετέρας πρὸς ὑμᾶς προμηθείας καὶ γαληνότητος (88)· ὧν ἀντίδοτέ μοι τὴν μετὰ θάνατον εὔνοιαν πρὸς αὐτούς, ὥσπερ καὶ ἐπ' ἐμοὶ τὰ τῆς εὐγνώμονος καὶ ὀρθῆς διαθέσεως διανοούμενοι καὶ καταπραττόμενοι. Οὐκ ἔτι γὰρ ὑμᾶς θεάσομαι τοῦ λοιποῦ, οὐ τοιούτοις παρακαλέσομαι ῥήμασιν, B οὐ τοσαύταις δυσωπήσομαι παραινέσεσιν, οὐχ ἱκετεύσω σὺν δάκρυσιν (89). Τοιαῦτα προσειπόντος τοῦ βασιλέως πολὺς ὀδυρμὸς στεναγμός τε καὶ κωκυτὸς παρὰ πάντων ἀνεπέμπετο.

natus, totusque domestici famulitii grex ululet, 74 quod florens ætate ac felicitate tanta jam ab istis separabor, multoque magis quod ab uxore florente filioque impubere, quorum jacturam utique et ante obitum deploro, nec minus autem orbitatem eorum post meum e vita discessum. Quapropter mementote, quæso, hujus novissimæ orationis nostræque erga vos curæ et mansuetudinis, proque his reddite mihi post meam mortem benivolentiam erga ipsos, quasi erga me ipsum grati ac recti affectus officia meditantes et perficientes. Non enim amplius vos videbo posthac, non talibus obsecrabo verbis, non tantis commovebo animos vestros adhortationibus, non obtestabor cum lacrymis. » Post talem imperatoris allocutionem multus ejulatus et gemitus et ploratus ab omnibus edebatur.

Συγχυχῶν δὲ Θεόφιλος τὸ τῆς εὐσεβείας ἄκλυστον (90) πέλαγος τοὺς ἐν αὐτῷ πλέοντας ἀκυμάντως δεινῶς ἐκλυδώνιζεν (91)· ἐν οἷς καὶ τὸν σύγκελλον Μιχαὴλ τῆς Ἱεροσολυμίτιδος [6] ὁμηγύρεως (92) σὺν ἅμα πολλοῖς ἀσκηταῖς φυλακαῖς ἐναπέκλεισεν (93), μεθ' ὧν Θεοφάνην τε καὶ Θεόδωρον τοὺς τῆς ὀρθοδοξίας συνασπιστὰς (94) Σκυθικῶς ἐπιπροσωπείοις [7] διεγράψατο κεντήμασιν. Τοιαῦται δὴ καὶ τοσαῦται αἱ κατὰ τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ θύελλαι διενέσκηπτον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χειμῶνες πολλοὶ κατ' ἀέρος, δυσφορίαι τε καὶ αὐχμηρίαι καὶ σιτοδεῖαι ἐκ δυσκρασίας, παλμοί τε καὶ ἀναβρασμοὶ γῆς καθ' ἡμέραν (95) τῆς αὐτοῦ βασιλείας γεγό- C νασιν, καὶ φυγὴ καθόλου παρῆν εὐσεβῶν ἐν χειμῶνι τῆς αὐτοῦ ἀσεβείας, κατὰ τὸ λόγιον (96), καὶ οὐδενὶ παντὸς Σαββάτου ἀνάπαυσις ἐξ ἀπανθρωπίας αὐτοῦ θυελλιζούσης Χριστιανῶν γαληναῖον κατάστημα. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις αὐτοῦ κακοτεχνήμασι τὸν Ἰαννῆν πατριάρχην καθίστησι (97), συμμύστην καὶ λειτουργὸν τῆς κακίστης αἱρέσεως.

Dum autem conturbaret Theophilus religionis tranquillum mare, navigantes in eo sine fluctibus diris fluctuationibus exercuit : atque inter hos etiam Michaelem syncellum Hierosolymitani cœtus cum multis monachis in carcerem inclusit, interque eos Theophanem et Theodorum, orthodoxæ fidei defensores, Scythico more in frontibus conscripsit punctis. Tales tantæque procellæ ipso excitante adversus religionem ingruerunt. Quin et in aere hiemes tempestatesque vehementes, itemque et siccitates, et penuria rei frumentariæ ex intemperie, concussiones 75 denique et tremores terræ, in diebus imperii ejus exstiterunt, et summatim fuga erat piorum in hieme ejus impietatis, secundum oraculum, nec ulli quovis Sabbato requies ab ejus immanitate, Christianorum tranquillum statum turbante et jactante. Etenim ejusmodi improbarum ejus machinationum et id fuit quod Joannem patriarcham constituit, socium et administrum pessimæ illius hæresis.

Ὅστις Θεόφιλος μετὰ πλειόνων ἐλαττωμάτων ὑπερόφρυς ἦν (98), κἂν ἔν τισι τῶν καλῶν εἴτε ἐχὼν

Idem Theophilus in pluribus vitiis etiam superciliosus erat ac superbus, quamvis in laudabilibus

VARIÆ LECTIONES.

[4] ἥττων L. [5] αὐτοῦ] αὐτῶν L. [6] Ἱεροσολυμήτιδος L. [7] ἐπὶ προσωπίοις L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(84) Fingit et Continuator Theophanis orationem, quam data opera huic videtur opposuisse : nam ibi negat se facturum quod hic fit, p. 85. Sane hæc puerilis videtur lamentatio.

(85) Cedr. p. 583.

(86) Violente et perverse loquitur. — *Αὐτοῦ*. Ita scriptum. Requiritur ἐμήν. Nempe hic etiam contrarium ejus quod vult dicit, fatali perversitate.

(87) Cont. p. 86, Cedr. p. 533.

(88) Cont. p. 86, Cedr. p. 533.

(89) Cont. p. 86, Cedr. p. 533.

(90) Ita sine transitione ad alia revertitur. Quomodo imaginum cultores afflixerit Theophilus, de ea re copiose Cont. Theophanis p. 62.

(91) Cont. p. 66.

(92) In margine ms. πάντων ποθούντων προστρέχειν πρὸς τὴν πόλιν ὅπου πάναγ—. Est Senarius usque ad ὅπου, primus eorum quibus frontes compunxit imaginum confessoribus. Habentur integri D omnes apud Cont. p. 66, apud Sym. Log. p. 425. Georg. Mon. p. 523. Cedr. p. 521. Zon. p. 146. — Cont. p. 65, ubi fuse. Sym. Log. p. 424 seq. Cedr. p. 520.

(93) I. e. notis Thraciis compunxit, quarum passim apud veteres mentio.

(94) Cont. p. 85. Georg. Mon. p. 515.

(95) Ita scriptum cum deberet ἡμέρας in Accusativo plur. [vide Cont. p. 85.]

(96) Nempe, ut puto, illud Matth. XXIV, 20 : *Orate autem ut non fiat fuga vestra in hieme vel sabbato.*

(97) Cont. p. 75, est Joannes Grammaticus Syncellus. Sym. Log. p. 421. Georg. Mon. p. 519; de eodem Joanne accurate Sym. Log. p. 430. Zon. p. 150.

(98) Justitiæ studium præ se tulit : de quo Cont. p. 54. Sym. Log. p. 416. Zon. p. 142. Erat et continens. Zon. p. 146.

etiam quibusdam contenderet, sive sponte sive non sponte, abundantia naturæ. Etenim cum muri Byzantinæ urbis essent humiles ac proinde hostibus facilem præberent ascensum, iste eos altius eductos instauravit, in quibus nominis sui inscriptionem fecit. Ad laudem etiam hoc ejus generosum factum addatur, a principibus fortasse non improbandum, lucri cupiditatem aut potius ejus turpe studium a se amolientibus, quanquam convenientius superbiæ ascribendum. Aliquando enim nave transeunte apud Bucoleontem, super ea quæsivit imperator cujus esset. Adstantes respondebant: « Dominæ. » Tum ille ægre id ferens, accersit eam, cumque rei veritatem ex illa comperisset: « Hei mihi, » inquit, « naucleri effecti sumus, quandoquidem hæc conjugis est meæ. » Quod simul ac dixit, comburi navem imperavit una cum mercibus, 76 quæ multæ et pretiosæ erant ad negotiandum comparatæ, plane non parcens illis ad laudem imperatoriæ dignitatis, non exsugendo populum, sed ei prospiciendo possessionem acquirentis.

Curiosus autem erat valde circa occultas quæstiones Theophilus: quapropter etiam sanctum Methodium e carcere liberavit, utpote virum sapientem et ad eas solvendas idoneum, secum esse eum in palatio cupiens, etiamsi propter orthodoxam fidem eum quodam modo aversaretur.

Hic igitur cum imperii regimen administrasset per duodecim annos mensesque tres, ex morbo de quo diximus commune debitum naturæ implevit, postquam adversus orthodoxam fidem plurimas insolentias insipienter exercuisset una cum Joanne KΔ.

A εἴτε ἄκων πεφιλοτίμητο πλεονεκτήμασι φύσεως (99). Καὶ γὰρ τῶν τειχῶν Βυζαντίδος τῆς πόλεως χθαμαλῶν ὄντων καὶ τοῖς πολεμίοις ἐντεῦθεν ἐμπαρεχόντων τὸ εὐεπίβατον, οὗτος ὑψώσας ἀνενεώσατο, τούτοις καθεὶς γραφὴν τοῦ ἰδίου ὀνόματος (1). Πρὸς ἔπαινον δὲ καὶ τοῦτο τὸ φιλότιμον [8] ἐντεθείσθω, ὃ καὶ (2) τοῖς βασιλεῦσιν ἴσως ἔστω ἀπόδεκτον τὸ φιλοκερδὲς ἀποσειομένοις ἢ μᾶλλον κακοκερδές, κἂν ἐξ ὑπεροψίας εἰπεῖν οἰκειότερον. Ποτὲ (3) γὰρ πλοίου διερχομένου κατὰ τὴν ἅλα τοῦ Βουκολέοντος, περί γε τούτου ὁ βασιλεὺς ἐπυνθάνετο τίνος ἂν εἴη. Οἱ παρεστῶτες ἀπολελόγηντο· « Τῆς δεσποίνης. » Ὁ δὲ δυσφόρως διατεθεὶς ἐπὶ τούτῳ προσκαλεῖται ταύτην, καὶ παρ' αὐτῆς τὸ ἀληθὲς ἐγνωκώς, « Οἴμοι, ἔφη (4), φανερωθὲν [9] ναυκλήρῳ, ἐπείπερ B τοῦτο τῆς ἐμῆς συμβίου καθέστηκεν, » καὶ ἅμα τῷ λόγῳ παρεκελεύετο πυρποληθῆναι τὴν ναῦν (5) σὺν τοῖς ἀγωγίμοις πολλοῖς καὶ τιμίοις κατὰ πραγματείαν ὑπάρχουσιν, μὴ τούτων ὅλως φεισάμενος εἰς ἔπαινον βασιλικῆς τιμιότητος (6) δημοκηδίᾳ μᾶλλον ἢ δημοβορίᾳ συνιστώσης ἐπίκτησιν (7).

Πολυπράγμων δὲ περὶ ζητημάτων τῶν ἀποκρύφων ἐτύγχανε λίαν Θεόφιλος· ὧν χάριν (8) καὶ Μεθόδιον τὸν ὅσιον, ἅτε σοφὸν ὄντα καὶ περὶ τὰς λύσεις αὐτῶν ἱκανῶς ἔχοντα, τῆς φυλακῆς ἀνεῤῥύσατο, συνδιάγειν αὐτῷ κατὰ τὸ παλάτιον αἱρησάμενος (9), κἂν διὰ τὸ ὀρθὸν δόγμα πως αὐτὸν ἐμυσάττετο.

Ὃς (10) τὴν τῆς βασιλείας ἀρχὴν διαιτήσας C ἐπὶ ιβ' ἔτεσι μησί τε τρισὶν (11) κατὰ τὴν προῤῥηθεῖσαν νόσον τὸ κοινὸν ἀνέπλησεν ὄφλημα, μετὰ Ἰαννοῦ ΚΔ [10] ἀφρόνως τῆς ὀρθοδόξου πλεῖστα καταλαζονευσάμενος πίστεως.

VARIÆ LECTIONES.

[8] πρὸς ἐπαίνου δὲ καὶ τὸ τούτῳ φιλότιμον L. [9] φανερωθὲν] f. φανερωθέντι. [10] ΚΔ] his notis numeros non indicari patet. Bergleri commentum delevi.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(99) Cont. p. 59, idem circa finem lib. III et ad finem usque alia multa Theophili recenset ædificia. Sym. Log. p. 416. Cedr. p. 517, ubi itidem alia etiam. Zonar. p. 146.

(1) Cont. p. 59. Cedr. p. 517. Ita scriptum, cum deberet τούτου aut τούτῳ τὸ, non τὸ τούτῳ.

(2) Loquitur insolite. — *Ἔστω*, ita scriptum, cum deberet ἔσται potius. Si ἔστω retineatur, potest verti etiam aliter, ut ἴσως significet *pariter*.

(3) Cont. p. 55. Cedr. p. 514. Zon. p. 143.

(4) Οἴμοι, ἔφη, φ. ναυκ. Cont. p. 56, ubi Theophilus dicit: Ὅτι με ὑπὸ Θεοῦ βασιλέα γενόμενον ἡ Αὐγοῦστα καὶ σύμβιος ναύκληρόν με εἰργάσατο. Apud Sym. Log. 417, ita: οἴμοι, ἔφη, φανερωθέντος ναυκλήρου. Quod vertitur: *Væ mihi, inquit, qui sum effectus nauclerus*, quasi esset φανερωθέντος μου ναυκλήρου. Ut Cont. et Cedr. p. 514.

(5) Cont. p. 56. Sym. Log. p, 417. Cedr. p. 515. Zon. p. 143.

(6) Loquitur obscure.

(7) Ita scriptum ἐπίκτησιν.

(8) Cont. p. 72.

(9) Ita omnino scriptum.

D (10) Qualis connexio, qualis transitio! ὃς significat *qui*. Sed vertendum fuit aliter. Cont. p. 86. Cedr. p. 533. Zon. p. 153.

(11) Scriptum τρισσίν.

ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ Δ'[11]

ΠΕΡΙ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ.

REGUM LIB. IV

DE MICHAELE THEOPHILI FILIO.

Τὰ δὲ πατρῷα σκῆπτρα ἐν ἔτει ,στμ' (12), ἰνδικτιῶνι ε', διιθύνειν καταλιμπάνεται (13) Μιχαὴλ σὺν μητρὶ Θεοδώρᾳ θεόφρονι, αὐτοῦ τε τὰ τῆς ἐπιτροπείας ὅ τε πατρίκιος Θεόκτιστος καὶ Μανουὴλ ὁ πρωτομάγιστρος ἠξίωται, ᾧ καὶ διὰ μερίμνης ἐνῆν τὸ φιλοδεσποτεῖν καὶ λόγοις πρὸς τοῦτο καὶ πράξεσι διατίθεσθαι. Οὐκοῦν ἔξεισι κατὰ τὸν ἱππόδρομον (14), καὶ πάντα τὸν ὑπασπιστὴν λαὸν συναγείρας καὶ οἷς πληροφορίαν ἐκέκτητο στρατιώταις τὰ πρὸς εὐπείθειαν αὐτῷ συντηρῆσαι, προοίμιον οὕτω τοῦ λόγου προδιατίθησιν· « Οἴδατε πάντες, ὦ ἄνδρες, ὁποῖα τὰ πρὸς ὑμᾶς τῆς ἀγάπης γνωρίσματα, ἔν τε κηδεμονίαις [12] ἔν τε προστασίαις φιλόφροσι, σὺν ἅμα ταύταις καὶ εὐεργεσίαις, μηδ' ὅλως ἐξισταμένων ἡμῶν. Καὶ διὰ τοῦτο χρεὼν ὑμᾶς ἡμῖν ἀποδοῦναι τὰς ἀντιχάριτας, ἔν τε λόγων πειθοῖ καὶ τῶν ἔργων· καὶ ὅπερ (15) ἂν ἡμῖν αἱρετὸν διακέκριται, τοῦτο ἑλέσθαι σπουδάζοιτε, καὶ ὃ ἐὰν ἀρέσκον (16), κατὰ σπουδὴν καὶ προαίρεσιν τὸ εὐπειθὲς αὐτῷ μέχρι καὶ κινδύνου παντὸς ἐπιδείξασθαι. » Τούτοις οὖν αὐτοὺς παραινέσας (17), παραχρῆμα ἅπαντες τὰ τῆς ἀρεσκείας αὐτῷ καὶ ὑπακοῆς δι' ὅρκων συχνῶν παρετίθεντο· ἠλπίκεσαν γὰρ κατὰ νοῦν ὄρεξιν ἔχειν τῆς βασιλείας τὸν Μανουὴλ καὶ διὰ τοῦτο τοιαῦτα κατεπᾴδειν αὐτῶν [13], εἰ καὶ τὰ ὑπεναντία τούτοις παρ' αὐτοῦ διηγόρευτο. Ἐκεκράγει γὰρ διαῤῥήδην· « Μιχαήλ τε καὶ Θεοδώρας τὰ ἔτη πρὸς πλεῖστον ὁδεύσειεν. » Ὡς δὲ ταύτης τῆς ἀναῤῥήσεως διενήχηντο, ἐπλήσθησαν ἀθυμίας καὶ πολυειδοῦς ἐνεφορήθησαν θλίψεως, ἀλλ' ὅμως τὸ προσταγὲν ἐξεπλήρουν· καὶ τὰ τῆς αὐτοκρατορίας [14] διετετράνωτο.

A

B

C

Καὶ τὰ τῆς ὀρθοδοξίας ἀνακαλύπτεται (18) καιροῦ λαβόμενα εὐαγοῦς καὶ θεοφιλίας ἀνδρῶν εὐπροθέτων, τῆς στυγητῆς αἱρέσεως τῶν εἰκονομάχων (19) διασυρείσης ἀπὸ βασιλείας Λέοντος τοῦ Ἀμαληκίτου μέχρι χρόνων (20) λ'. Εἴχοντο δὲ τοῦ εὐθέος σκοποῦ ὅ τε Θεόκτιστος, ἄλλως τε καὶ αὐτὸς Μανουὴλ, εἰ καὶ διὰ

77 Paternum autem imperium anno mundi sexies millesimo trecentesimo quadragesimo, indictione quinta, gubernandum relinquitur Michaeli matrique Theodoræ piæ ac fideli, ipsiusque tutela patricio Theoctisto et Manueli primo magistro commissa. Cui Manueli et curæ erat ut dominum diligeret, et verbis factisque ad eam rem se componeret. Itaque progreditur in circum, cunctisque satellitibus convocatis et militibus in quos fiduciam habebat, fidem et obedientiam erga eum conservaturos, ejusmodi orationem orditur : « Scitis omnes, o viri, qualia nostri erga vos amoris exstent documenta, dum in cura pro vobis gerenda et patrocinii **78** comitate cum beneficentia conjuncta neutiquam officio desumus. Quapropter decet vos nobis referre gratiam, dictorum et factorum obedientia : atque quod nostro judicio placitum fuerit, hoc facite vobis placeat, placitoque studiose et volenter obedientiam, etiam periculi tenus cujusvis, accommodate et ostendite. » His cum eos adhortatus fuisset, statim omnes promptam erga ipsum voluntatem et obedientiam multiplici jurejurando detulerunt : putabant enim eum in animo habere affectationem imperii, ac propterea talia incantare. Sed contrarium ipse indicavit : clamavit enim clara voce : « Michaelis et Theodoræ anni longissime procedant : » quam acclamationem ut perceperunt, tristitia repleti sunt variaque anxietate satiati, sed tamen jussionem impleverunt : atque imperii initi ratio fama divulgabatur.

Atque orthodoxa fides revelatur, occasionem nacta piam et virorum bonum propositum habentium religiosum affectum, cum detestabilis hæresis imagines oppugnantium deducta fuisset inde ab imperio Leonis illius Amalecitæ ad trigesimum annum. Tenebant autem hoc rectum consilium

VARIÆ LECTIONES.

[11] Βασιλειῶν δ' om. L. [12] κηδεμονείαις L. [13] αὐτῶν] αὐτὸν L. [14] θεοφιλείας L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(12) Sym. Log. p. 428, habet ,στλε'. Georg. Mon. p. 526, ,στλθ'.

(13) Cont. init. lib. IV. Cedr. p. 533. Zon. p. 142, in fine.

(14) Cedr. p. 533, in fine.

(15) Mire loquitur.

(16) Ita hæc scripta, non καὶ ὁ ἐὰν ἀρέσκον ᾖ, potest tamen ἀπὸ κοινοῦ sumi κέκριται.

(17) Rursus nominativus pro genit. absoluto.

(18) Sacrarum imaginum cultus instauratur. Cont. init. lib. IV.

(19) Cedr. p. 534.

(20) I. e. ἐτῶν, ut supra lib. I, extr. Boivin.

Theoctistus, ac præterea ipse Manuel, etsi hic interveniente tempore quodam nutaret. Sed incidit in aliquem morbum, ob quem pro desperato habebatur: in illo morbo Deus miraculose agere visus est, ut in Ezechia scilicet. Hoc igitur morbo tenebatur, et vehementer macerabatur 79 ac intus stabulante torpore mortificabatur, ut omnibus videretur mortuus esse, etsi exiguum spiraculum scintillaret exilisque et debilis vox per intervalla ex ipso audiretur. Ad hæc quid fit, et quæ Dei machinatio? Excitat monachos ex Studii monasterio, viros revera Deo notos et amicos, qui visitarent ipsum postridie. Auditum enim fuerat quasi mortuus esset, conveneramtque ut hymnos funebres ei accinerent: quod usque adhuc fecerant, languido et debili. Cumque accessissent ad lectum quidam ex monachis, de quibus superius mentionem fecimus, confisi Deo et virtutis integritati, bono animo esse jubent illum quasi mortuum aut jamjam moriturum, dicentes eum convaliturum. At illo ex intimo pressæ angustiis animæ non nihil respirante ac dubitante an sperandum id sibi esset, acclamarunt: « Quod si pollicitus fueris Deo te divinas imagines in pristinum statum restituturum et instauraturum, vitam tibi læto nuntio annuntiamus, pro certo affirmantes. » Abierant: atque is, sicut annuntiaverant, miraculose quasi ab inferis emersit, morte liberatus. Ut igitur se cognovit præter spem a morbo convaluisse, cum imperatrice Theodora de orthodoxa fide agit et contendit, indicans ei ut venerabiles instauraret imagines in statum pristinum; quemadmodum de ea re forte et ipsi imperatrici videbatur et placebat, quod pietati et 80 religioni veræ adhæreret, adjutante, ut aiunt, etiam patricia matre ejus germanisque ejusdem patriciis: sed illa istis obstitit, ac Manueli multo magis, sive propter tantæ rei mutationem, sive ob amorem erga maritum fortasse nimium humana divinis præferens. Dixit enim ad Manuelem: « Maritus meus et imperator beatæ memoriæ, sapientia sufficienter instructus erat, nec eum quid fieri deceret aut e re esset latebat: quomodo igitur illius constitutio-

A μέσου τινὸς παρεμπεσόντος διώκλασεν (21). Ἀλλὰ περιπίπτει τινὶ ἀῤῥωστίᾳ, δι' ἥσπερ ἀπέγνωστο· καθ' ἣν Θεὸς παραδοξοποιῶν ὡς ἐπὶ τοῦ Ἐζεκίου δηλαδὴ καταφαίνεται. Συνείχετο τοίνυν τῇ νόσῳ καὶ χαλεπῶς ἐπετρύχωτο καὶ ἐγκατόχῳ κάρῳ νενέκρωτο, ὡς ἐντεῦθεν ἐδόκει πᾶσι τεθνάναι, εἰ καὶ βραχύ τι πνεῦμα ἐν αὐτῷ ἐσπινθήριζεν ἀμυδρά τε φωνὴ διαστηματικῶς ἐξ αὐτοῦ διηκούετο. Πρὸς ταῦτα τί γίνεται, καὶ τί τὸ περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ μηχανούργημα; Διανίστησι μοναχοὺς τῶν Στουδίου (22), ἄνδρας τῷ ὄντι Θεῷ γνωστοὺς, ἐπισκεψαμένους κατὰ τὴν ὑστεραίαν αὐτόν (23). Ἐξήκουστο γὰρ ὅτιπερ ἀπεβίω, καὶ συνεπεφοιτήκεσαν ὅπως ἐπικηδείους αὐτῷ ὕμνους προσοίσειαν· ὃ τέως ἐπεποιήκεσαν, ὀλιγοδρανέοντι κατὰ ποίησιν (24). Καὶ προσελθόντες τῇ κλίνῃ B τῶν μοναζόντων τινὲς (25), περὶ ὧν ἤδη ἀνωτέρω μνείαν πεποιήμεθα (26), τεθαῤῥηκότες Θεῷ καὶ τῇ τῆς ἀρετῆς τελειότητι ἀναθαῤῥοῦσι τὸν ὡς νεκρὸν ἢ μετ' ὀλίγον ἐσόμενον, λέγοντες τοῦτον ἀναῤῥωσθήσεσθαι. Τοῦ δὲ ἐκ βάθους ἐστενωμένης ψυχῆς (27) μικρόν τι ἀνενεγκόντος καὶ διαπορήσαντος εἰ τοῦτο ἔσται αὐτῷ κατ' ἐλπίδα, ἐπεβόησαν, ὡς « Εἴπερ (28) ἐν ὑποσχέσει ἔστι σοι πρὸς Θεὸν τὰς θείας εἰκόνας κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἀνανεώσασθαι, τὴν ζωὴν εὐαγγελιζόμεθα βεβαιούμενοι. » Ἀπῄεσαν [15], καὶ τὸ εὐαγγελισθὲν συντόμως ἐπεπραγμάτευτο, καὶ παραδόξως ὡς ἐξ ᾅδου ἀνέδυ τοῦ θανάτου ἀπαλλαγείς. Ὡς οὖν ἑαυτὸν διέγνωκε παρ' ἐλπίδα τῆς ἀσθενείας ἀποῤῥαΐσαντα (29), πρὸς βασίλισσαν Θεοδώραν ὀρθοδόξως διαγωνίζεται (30), φράζων αὐτῇ τὰς σεβαστὰς ἀνα- C καινίζειν εἰκόνας κατὰ τὸ πρότερον (31), καθὼς περὶ τούτου τάχα καὶ ταύτῃ συνήρεσκε θεοφιλίας [16] γνησίας ἐξεχομένῃ (32), συνεπιλαμβανομένης, ὥς φασι, καὶ πατρικίας τῆς ταύτης μητρὸς καὶ τῶν αὐταδέλφων αὐτῆς πατρικίων. Ἀλλ' ἀντέπιπτεν αὕτη τούτοις καὶ τῷ Μανουὴλ ἐπὶ μᾶλλον (33), εἴτε διὰ τὴν τοῦ τηλικούτου μετάθεσιν πράγματος, εἴτε διὰ φιλανδρίαν ἴσως παράλογον (34), προτιμωμένην (35) τοῦ Θεοῦ τὰ ἀνθρώπινα. Εἰρήκει γὰρ πρὸς Μανουὴλ, ὡς « Ὁ ἐμὸς (36) ἀνήρ τε καὶ βασιλεὺς μακαρίτης σοφίας ἀρκούντως ἐξεῖχετο, καὶ οὐδὲν τῶν δεόντων αὐτῷ ἐλελήθει· καὶ πῶς τῶν ἐκείνου διαταγμάτων

VARIÆ LECTIONES.

[15] ἀπίεσαν L. [16] θεοφιλείας L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(21) Cedr. p. 534, ubi: ὁ δὲ Μανουὴλ ἐπί τινα καιρὸν ὀκλάζων ἦν· ubi versio: Manuele aliquandiu nutante. Apud Nostrum videtur deesse καιροῦ. Cont. init. lib. IV. Cedr. p. 534. Zon. p. 153.

(22) Cont. init. lib. IV. Cedr. p. 534, ubi τῆς τοῦ Στουδίου μονῆς.

(23) Ita in aor. scriptum, cum deberet in futuro. Alibi contra futurum pro alio tempore posuit.

(24) Cedr. λεπτῷ καὶ ἀδρανεῖ τῷ ἄσθματι, p. 534. Zon. p. 153, ubi λεπτῇ καὶ ἀδρανεῖ φωνῇ.

(25) Cedr. p. 534.

(26) Satis ubique apparet nostrum modo hinc modo illinc sua descripsisse. Dicit, *de quibus superius mentionem fecimus*, cum ipse ne verbo interposito de iis locutus fuerit modo. Videtur itaque quædam interjecta omisisse, ut hanc admonitionem præter rem addiderit aut ex altero transtulerit.

(27) Cedr. p. 534 videtur Nostrum præ oculis D habuisse.

(28) Cont. p. 93. Cedr. p. 534. Zon. p. 153.

(29) Cedr. p. 534.

(30) Cont. p. 93. Zon. p. 153. Cedr. p. 534.

(31) Cont. p. 93, paulo aliter. Sym. Log. p. 428. Georg. Mon. p. 526.

(32) Hæc Zon. p. 153, ita: Ταῦτα (aut potius ταυτᾷ) καὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ τῶν συγγόνων πρεσβευόντων τῶν πατρικίων. Cedr. p. 534, in fine: τῆς οἰκείας μητρὸς — καὶ τῶν μητραδέλφων τῶν πατρικίων.

(33) Cedrenus p. 534, lin. ult. fere ut Noster.

(34) Ad hanc φιλανδρίαν Theodoræ pertinet, quod apud Cont. dicit p. 95, et Sym. Log. p. 431. Zon. p. 153.

(35) Ita scriptum mallem προτιμωμένη.

(36) Cedr. p. 535.

ἀμνημονήσαντες εἰς ἑτέραν διαγωγὴν ἐκτραπείημεν; » Ταῦτα εἰπούσης κατηπείλησε σωφρόνως ὁ Μανουὴλ, ὡς « Εἴπερ τῶν εἰκόνων μὴ φροντίσειας ἀναμορφῆς τε καὶ προσκυνήσεως (37), ἑτέρως τὰ τῆς εὐνοίας ἢ αὐτῆς τῆς βασιλείας, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, διατεθήσεται. » Τούτοις τῷ φαινομένῳ καταπεσοῦσα ἡ βασιλὶς (38), τῷ δὲ νοουμένῳ καὶ μάλα χαρεῖσα, τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαφίησι καὶ σὺν αὐτοῖς διανίσταται καὶ τοὺς ὀρθοδόξους τοῖς τοῦ κανικλείου ἐνδιαιτήμασιν ἀγείρεσθαι διεθεσμοθέτησεν (39), κἀκεῖσε πρὸς ἀλλήλους γυμνάζειν τὰ περὶ ὀρθοδοξίας προβλήματά τε καὶ δόγματα (40).

Καὶ ταχέως μετὰ προσηκούσης τῆς διασκέψεως αἵ τε θεῖαι εἰκόνες ἀνεμορφοῦντο καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ ὀρθοτομοῦν μετεκλίνετο, τῶν ἐν αὐτῇ ἱερέων (41), πρὸς δὲ καὶ ἀρχιερέων, τῶν μὲν μεταστοιχειουμένων τῆς δυσσεβείας, τῶν δὲ ἀνθεστηκότων τῷ εὐσεβεῖ δόγματι καὶ δικαίως ἐξωθουμένων, καὶ πρό γε πάντων Ἰαννοῦ τοῦ δυσσεβοῦς πατριάρχου τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου καθαιρουμένου. Τοιγαροῦν ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτὸν ἄνδρας (42) ἀξιολόγους τῶν ἐπὶ τῆς φυλακῆς βασιλέως, τοῦ πατριαρχείου καταγαγεῖν· οἷς οὐκ ἐνεδίδου πρὸς κάθοδον (43). Οἱ δὲ καὶ βουλόμενοι τοῦτον καταβιβάσαι ὅμως οὐ πείθουσι, παρ' αὐτοῦ κακοτρόπως μεταπεισθέντες τοῦτον τέως ἐᾶσαι· διὸ περί γε τούτου τοῖς ἀποστείλασιν ἀπαγγέλλουσι, καὶ κατ' αὐτοῦ πλείονα τὴν ὁρμὴν διεξάπτουσιν. Εἴσεισι οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ πατρίκιος Βάρδας (44), πευσόμενος ὅτου χάριν τοῦ πατριαρχείου οὐκ ἀπανίσταται· καὶ τὴν ἀπολογίαν ἐμεθοδεύκει [17] (45) δεικνὺς τὴν ἑαυτοῦ γαστέρα δι' ὀβελίσκων κατάστικτον αὐτῷ, ἐπειπὼν ὅτι παρὰ τῶν ἐκπεμφθέντων ὡς ἐθνικῶν ἐπεπόνθει τοιαύτην ἀναιτίως ποινὴν (46), « Δι' ἧς χαλεπῶς ἄγαν ἔχων, εἰ οἷόν τε, τὸ παρὸν συγχωρηθείην τῆς καταβάσεως· ἐπεπόνθειν δὲ μάλιστα παρὰ Κωνσταντίνου (47) τοῦ ἐξ Ἀρμενίων καὶ τῷ τῶν ἐξκουβίτων ἐμπρέποντος τάγματι. » Τοῦτον δέ φησιν, ὦ ἀκροαταὶ, ὁ βδελυκτὸς καὶ παμβέβηλος (48), τὸν κεχρηματικότα ἀπόγονον Ἀρμενίων, ἐξ ἀρχηγῶν καὶ συναυταδέλφων σταλέντα πρὸς βασιλέα Θεόφιλον ἐπικηρυκεύσεως ὅμηρον, ὃς οὐ μετὰ μακρὸν χρόνον διά τε τὴν αὐτοῦ ψυχῆς τε καὶ σώματος εὐκοσμίαν καὶ τὴν ἄλλην περὶ τὰ βέλτιστα φιλόκαλον [18] πρόθεσιν δρουγγάριος τοῦ ἀριθμοῦ ἤτοι τῆς βασιλικῆς βίγλης καθίσταται (49), ἐντεῦθεν πατρίκιός τε καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου

num immemores ad aliud institutum deflectemus? » Hæc locutæ minatus est moderate Manuel dicens: « Siquidem imaginum non procurabis instaurationem et cultum, alia ratio benevolentiæ aut ipsius etiam imperii exsistet Deo volente. » His consternata imperatrix ut quidem videbatur, ut autem intelligi poterat admodum læta, quod placeret ipsis permittit cumque ipsis exsurgit, atque orthodoxis conventum in caniclei mansionibus indicit, utque ibi inter se examinarent orthodoxæ fidei quæstiones et decreta.

Ac celeriter cum decenti consideratione divinæ imagines instaurabantur, ecclesiaque ad rectum sensum dirigebatur, sacerdotibus principibusque sacerdotum partim deserentibus impietatem, partim reluctantibus pio decreto jureque et merito ejectis; Joanne ante omnes, illo impio patriarcha, sede pulso. Ad quem cum misissent viros præstantes 81 de custodia imperatoris, ut eum sede patriarchali dimoverent, his ille non cessit. Qui quamvis conarentur eum abducere, tamen permovere non potuerunt, ab ipso malitiose eo inducti ut eum interim missum facerent: quapropter de ea re iis qui ipsos miserant renuntiant, majoremque adversus eum excitant impetum. Ivit ergo ad eum patricius Bardas interrogatum quamobrem e patriarchali sede non discederet. At is responsionem et excusationem meditatus ostendit ventrem suum obeliscis compunctum, subindicans ei quod ab iis qui missi ad ipsum fuissent, tanquam ab ethnicis, perpessus fuerit sine causa talem cruciatum, ex quo male admodum affectus remitti sibi decessionem in præsens, si fieri posset, postulabat, « Passus sum, inquiens, præcipue multa a Constantino illo ex Armeniis, conspicuo in excubitorum eo horte. » Istum scilicet dicit, o auditores, homo exsecrabilis ac profanissimus, oriundum ex Armeniis, a ducibus ac fratribus missum ad imperatorem Theophilum legationis obsidem, qui non multo post tempore, cum propter animi corporisque decorem, tum propter reliquam rerum optimarum elegans studium, drungarius numeri sive imperatoriæ vigiliæ constituitur, exin patricius et logotheta cursus salutatur. Itaque machinatio pravi animi deprehensa in iracundiam adhuc magis

VARIÆ LECTIONES.

[17] ἐμεθοδεύει L. [18] φιλόκαλλον L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(37) Cedrenus, p. 535. — *Φροντίσειας*, ita scriptum.

(38) Cedr. p. 535.

(39) Cedr. p. 535, ubi ita: καὶ εὐθὺς ἀγείρεσθαι ἐν τοῖς σκηνώμασι τοῦ Θεοκτίστου προσέταττε, etc.

(40) Cedr. p. 535.

(41) Cedr. p. 535.

(42) Nominatim apud Cont. p. 93. Sym. Log. p. 429. Cedr. p. p. 535.

(43) Cedr. p. 535.

(44) Cont. p. 94. Sym. Log. p. 429. Cedr. p. 535.

(45) Cont p. 94. — *Ὀβελίσκων*. Ὄργανα φλεβοτόμα dicit fuisse Cont. p. 94, uti et Sym. Log. p. 429. Cedr. p. 535, μολίβδῳ, plumbo, quo scilicet notas fecit livoris quasi ex verberibus contracti.

(46) Desinit in mimesin illis tunc valde usitatam propter infantiam.

(47) Cedr. p. 535, a Barda. Inter illos, qui ad patriarcham missi fuerant, nominant etiam Constantinum Cont. p. 93. Sym. etiam Log. p. 429.

(48) Hic jam patet, quod supra alicubi dixi, Nostrum quædam ex declamatore aliquo descripsisse.

(49) Cont. p. 93. Sym. Log. p. 429.

conjecit inquisitorem prudentem, **92** per quem etiam ecclesiastico principatu jure ac merito excidit, incusato magis, quamvis non sponte, largitus laudem haud subditiciam. Piusque ac fidelis in ejus locum introducitur patriarcha Methodius, in se ipso plurimas pietatis inscriptas notas et ex carceris squalore capillorum raritatem quasi quædam insignia virtutis præ se ferens. Huic summi sacerdotii ancoras tradiderunt, cum approbatione summa omnium religiosorum hominum, cum eorum qui in imperatoria urbe versabantur, tum eorum qui undique in eam convenerant. Etenim definito quodam die eorum conventus, in quo Ecclesia suum decus et ornatum induit, descenderunt ex celebri monte Olympo, Athone item et Ida, quin et ex congregatione ad Cyminan, aperte et clare veram fidem prædicantes, imperatoriisque remunerationibus et honorariis decentibus affecti ad sua tabernacula recesserunt: quorum veræ fidei portus ab illo tempore ad hunc usque diem virtute Christi custoditi permanent tempestatis expertes.

Hæc prima sunt Michaelis ac Theodoræ, piorum imperatorum, facta præclara. Porro Joannes cuidam monasterio inclusus atque in parte templi in eo conspicatus Salvatoris Christi Dei nostri carnalem imaginem, Deiparæ item et archangelorum, præcipit suo ministro ut ascenderet et venerandarum imaginum effoderet oculos, dictitans haud se posse ad **93** ea dirigere oculorum aciem; cum effigiarius in juventute exsecrabilissimus ille fuisset, atque monasterio Sergii et Bacchi martyrum, quod imperatoribus dicatum, præpositus. Ut igitur id audivit piissima domina Theodora, zelo amoris erga Christum ardenter commota fuit, illusque invisos oculos eruere volebat: sed precibus quorumdam prohibebatur: proinde missis aliquot ex satellitibus ad eum, ducentis illum flagrorum verberibus flagellavit.

A γεραίρεται (50). Τοῦ οὖν δραματουργήματος κατὰ κακόφρονα γνώμην ἀπελεγχθέντος (51), εἰς θυμὸν μᾶλλον ἐξῆγεν τὸν ἐταστὴν ἔμφρονα (52), δι' οὗ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπικρατείας ἐνδίκως ἐκπέπτωκεν, τῷ κατηγορηθέντι μᾶλλον (53), κἂν μὴ ἐθέλων, δωρησάμενος ἀπαρέγγραπτον ἔπαινον. Καὶ εὐσεβὴς (54) ἀντεισάγεται πατριάρχης Μεθόδιος, ἐν ἑαυτῷ πλεῖστα τὰ ὑπὲρ εὐσεβείας στίγματα καὶ τὴν δι' εἱρκτῆς σαπρώσεως τῶν τριχῶν ψίλωσιν οἷά τινα γέρα προκομιζόμενος (55). Τούτῳ τὰς ἀρχιερατικὰς ἀγκύρας ἐπέδοσαν σὺν ἀποδοχῇ πάσῃ θεοφόρων ἁπάντων ἀνδρῶν (56), τῶν τε τῇ βασιλίδι περινοστούντων καὶ τῶν πανταχόθεν πρὸς ταύτην ἐληλυθότων. Καὶ γὰρ κατὰ διωρισμένην ἡμέραν τῆς αὐτῶν συνελεύσεως (57), καθ' ἣν ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τὴν ἑαυτῆς B εὐπρέπειαν ἀμφεβάλλετο, κατίασιν ἐκ τοῦ περιωνύμου ὄρους Ὀλύμπου Ἄθω τε καὶ τῆς Ἴδης, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ κατὰ Κυμινᾶν (58) συμπληρώματος, περιφανῶς τὴν ὀρθοδοξίαν κηρύσσοντες, βασιλικαῖς τε διαμοιβαῖς καὶ σεβασμίοις αἰσίοις ἱκανωθέντες πρὸς τὰς ἰδίας σκηνὰς ὑπεχώρησαν· ὧν ἔκτοτε καὶ μέχρι δεῦρο οἱ τῆς ὀρθοδοξίας λιμένες (59) Χριστοῦ δυνάμει φρουρούμενοι διατηροῦσιν ἀχείμωνες (60).

Ταῦτα μὲν ἐν πρώτοις Μιχαὴλ τε καὶ Θεοδώρας, τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, τὰ κατορθώματα. Ὁ δὲ Ἰαννῆς (61) τινὶ μοναστηρίῳ ἐγκαθειρχθεὶς καὶ ἐν μέρει τοῦ κατ' ἐκεῖνο ναοῦ κατιδὼν [19] τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν σαρκικὸν χαρακτῆρα (62), οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς Θεομήτορος καὶ τῶν στρατιαρχῶν, διωρίσατο τῷ ἑαυτοῦ ὑπηρέτῃ διανεόντι τῶν σεβασμίων C εἰκόνων ἀνορύξαι τὰ ὄμματα, φάσκων ἀμηχανεῖν πρὸς ταῦτα τὴν ὁρατικὴν προτείνασθαι αἴσθησιν (63), εἰκονιστὴς ἐκ νεότητος ὁ τρισκατάρατος καθεστὼς καὶ μονῆς τῶν ἀθλοφόρων Σεργίου καὶ Βάκχου τῆς βασιλεῦσιν (64) ἀφωρισμένης προβάθμιος (65). Ὡς οὖν ἐπύθετο ταῦτα ἡ θεοσεβεστάτη δέσποινα Θεοδώρα, ζήλῳ τῆς πρὸς Χριστὸν ἀγαπήσεως διεκαῶς ἐκεκίνητο, καὶ τοὺς αὐτοῦ μισητοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκμοχλεύειν προτεθύμητο (66), κἂν δεήσεσι παρά τινων ἐκεκώλυτο· ὅθεν τινὰς τῶν δορυφόρων ἐκπέμψασα πρὸς αὐτὸν σ' λώροις ἐμάστιξεν (67.)

VARIÆ LECTIONES.

[19] ἐκείνῳ ναοῦ κατειδὼν L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(50) Is inter logothetas palatinos. Vid. Meurs. in λογοθέτης, et Curopolatem p. 15 et 17, et ad eum Notas anonymi p. 202. Bosius.

(51) Cont. p. 94. Cedr. p. 535. — *Δραματουργ.* — *ἀπελεγχθέντος*. Hic genitivos absolutos pro nominativis ponit solœcistice; ut alias non raro nominativos pro genitivis absolutis.

(52) Cont. p. 94. Zon. p. 153. — Ita omnino scriptum. Debuisset τὸν ἔμφρονα ἐταστήν.

(53) Loquitur incondite nec pro sano homine. Videtur Constantinum intelligere a se incusatum paulo ante.

(54) Cont. p. 94. Sym. Log. p. 429, p. 431. Georg. Mon. p. 526.

(55) Georg. Mon. p. 527, Zonaras p. 158. Cedr. p. 535, in fine.

(56) Cedr. p. 536, lin. 1.

(57) Cont. p. 96. Sym. Log. p, 431. Georg. Mon. p. 527.

(58) Scriptum κατακυμινάν.

D (59) Mire loquitur.

(60) Ita hæc omnia scripta. Pro hoc potius legendum διατελοῦσιν. Aut διατηροῦνται debuit dicere i. e. *servantur:* ut hic etiam contrarium dixerit ejus quod voluit.

(61) Cont. p. 98. Sym. Log. d. 429, ubi: κατά τινα μονὴν ἐν τῷ Κλειδίῳ. Vid. Georg. Mon. p. 526.

(62) Zon. p. 153, in fine et seq. Cedr. p. 536, ubi ἀρχαγγέλων, quod idem est

(63) Sym. Log. p. 431. Zon. p. 154. Cedr. p. 536.

(64) Cont. p. 96. Sym. Log. p. 430. Cedr. p. 536. — *Βασιλεῦσιν*, unde βασιλέως κληρικοί apud Sym. Log. p. 430.

(65) Cont. p. 96, ἡγούμενος. Sym. Log. p. 430. Cedr. p. 536.

(66) Cedr. p. 536. Zonar. p. 154. Sym. Log. p. 431, qui ipso actu erutos ei oculos affirmat, non ut Noster et Zonaras.

(67) Zon. p. 154. Cont. p. 98. Sym. Log. p. 429,

Οἱ οὖν αἱρετικοὶ (68) τοῖς προσαχθεῖσι προπετῶς διαπληκτιζόμενοι, χρήμασιν ἱκανοῖς φρεναπατήσαντες κόρην πρὸς τὰ δημόσια ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας κατηγορῆσαι τοῦ πατριάρχου (69), σὺν τῷ ἐξ αὐτῆς τεχθέντι υἱῷ Μητροφάνῃ (70), τῷ κατὰ καιρούς τινας προέδρῳ τῶν Σμυρναίων [20] πόλεως χρηματίσαντι, κρυψιγαμίας [21] ἔγκλημα θριαμβεύουσαν, ἐντεῦθεν πλεῖστος παρὰ τῶν κακοδόξων ἐπισυνίσταται τάραχος ἐπισχετλιαζόντων ἡμῖν καὶ ἀμέτρως ἐπεγγελώντων [22]. Οὗ χάριν τῷ πατριαρχείῳ προσίασιν ὁ πρῶτα φέρων Μανουὴλ ἐν μαγίστροις (71), καὶ ὁ πατρίκιος καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλίου καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου Θεόκτιστος, σὺν ἑτέροις συγκλητικοῖς, κατηφιῶντες ἐπὶ τοῖς ἀναίδην ἐνωτισμένοις (72). Οὓς ὁ ἀρχιερεὺς ἐπιδὼν καὶ τῆς κατὰ βάθος (73) ἀνίας τῶν συνεληλυθότων εὐσεβῶν ἐπαισθόμενος (74), μηδαμῶς τε πρὸς ὀρθοδόξους [ἑαυτὸν] θέλων πέτρα [23] σκανδάλου τίθεσθαι καὶ λίθος προσκόμματος, τὰ κρύφια (75) αἴσχη ἀπογυμνοῖ ὁ αἰδέσιμος πάντων ἐπ' ὄψεσιν, καὶ εὕρητο παρὰ τὸ εἰκὸς μαρασμῷ τῆς φύσεως ἐσκληκὼς, οὗ ματαίως εὐθύνετο, καὶ τὸ αἴτιον ἐρεῖν διανίστατο (76), ὅτι περ « Ἐν Ῥώμῃ διάγων, ἀποσταλεὶς πρὸς τὸν ἀρχιερέα ταύτης διὰ τὰς ἐπὶ Νικηφόρῳ τῷ πατριάρχῃ αἰτιαθείσας ἐπαγωγὰς, πλεῖστα ἐπισινιάσαι με (77) γαργαλισμοῖς τὸν Σατανᾶν, ἱκανῶς τε περὶ τούτου Πέτρῳ τῷ ἀποστόλῳ ἐπεντυχεῖν, ἀλλοτριῶσαι τῆς ἐνσωματούσης κινήσεως (78). Καὶ δὴ ἐμοῦ νύκτωρ ἐν τῷ ἀποστολίῳ (79) εὐναζομένου, ἐπιστάντα τὸν κορυφαῖον (80) δεξιᾷ τῇ χειρὶ τὰ αἰδοῖα καταπιέσαι καὶ ἐπιφθέγξασθαι μὴ τοῦ λοιποῦ πτοεῖσθαι (81) τὴν φιλήδονον ἔφεσιν μήτε τὴν ἐκ ταύτης εἰς τὸ ἑξῆς ὑφωρᾶσθαι ζωπύρησιν. Ἐγὼ δὲ διϋπνισθεὶς μετὰ σφοδρᾶς ἀλγηδόνος [24] περιῆλθον ἐν σαρκικῇ τοιαύτῃ, καθὼς ὁρᾶτε [25], νεκρότητι. » Τοιαῦτα τοῦ πατριάρχου ταπεινοφρόνως εἰπόντος πανάληθες, τῆς κατηφείας οἱ συμπαρόντες διίσταντο.

Cæterum hæretici, his eis obvenientibus proterve certantes, pecuniis multis corruptam mulierculam subornarunt, ut publice in ecclesia accusaret patriarcham, cum filio ex ea nato Metrophane, qui quodam tempore præpositus Smyrnæorum urbis fuit, occultarum nuptiarum crimen jactans. Hinc maxima a male sentientibus excitatur turba, nos vexantibus et sine modo irridentibus. Quapropter ad patriarchalem sedem adeunt Manuel primarius inter magistros, et Theoctistus patricius ac caniclei præfectus atque etiam cursus logotheta, cum aliis senatoriis viris, mœsti ob ea quæ vulgo propalam audirentur. Quos summus sacerdos conspicatus, cum profundum mœrorem piorum qui convenerant sensisset, minimeque vellet orthodoxis se ipsum petram scandali exponere ac lapidem offensionis, occultam turpitudinem denudat verecundus ille in oculis **84** omnium, et inventus est præter solitum marcore naturæ tabefactus : quare vana erat accusatio. Causam etiam ejus rei indicavit : se, cum Romæ ageret missus ad summum sacerdotem ejus urbis propter intentata Nicephoro patriarchæ crimina, valde vexatum fuisse titillationibus a Satana, multumque de ea re supplicasse Petro apostolo, ut liberaretur a corporis pruritu. « Atque cum per noctem, inquit, in templo apostoli dormirem, coryphæus ille apostolorum mihi astans dextera manu virilia mea pressit, dixitque ne deinceps timerem voluptuosam concupiscentiam, neve opinarer eam in posterum revicturam, Ego autem somno excitatus cum vehementi dolore, ambulavi ex illo in ejusmodi carnali mortificatione, ut videtis. » Hæc patriarcha humiliter locuto verissime, contristari præsentes destiterunt. Post hæc Manuel ad examinandam mulierem se accingit, ut verum indicaret, intentans ei gladium, quærens a quo subornata

VARIÆ LECTIONES.

[20] τῶν Σμυρνέων L. [21] κρηψιγαμίας L. [22] ἐπεγγελόντων L. [23] κρύφα L. [24] ἀλγηδῶνος L. [25] ὁρᾶται L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

in fine, ubi μάστιξι διακοσίαις. Cedr. p. 536. ubi μάστιξι λώρων διακοσίων. Ubi vertitur quasi esset διακοσίαις.

(68) Cont. p. 98. Sym, Log. p. 432 initio. Zon. p. 154. Cedrenus p. 537.

(69) Est oratio imperfecta, nisi pro κατηγορῆσαι legatur κατηγοροῦσιν, aut verbum aliquod addatur, ut ἤγαγον aut πείθουσι sive πεπείκασιν, ut Zon. et Cedr.

(70) Cont. p. 98. Μητροφάνης οὗτος ἦν ὁ μετ' οὐ πολὺ τῆς Σμύρνης καθηγησάμενος. Vid. Cedr. p. 537, ubi itidem μετέπειτα.

(71) Cont. p. 99. Cedr. p. 538.

(72 Quo verbo et Cont. utitur p. 98, in hac re. Vid. Zon. p. 154.

(73) Scripserat prius βάθους : deinde υ deletum. Est autem et idem rectum.

(74) Cont. p. 99.

(75) Ita scriptum. Debet esse πέτραν : aut delendum ἑαυτόν.—*Λίθος*. Ita et hic scriptum. Requiritur λίθον. Est quidem λίθος et apud Cedr. p. 538 ; sed ibi non est ἑαυτόν, quod apud Nostrum delendum, λίθος stante. Sym. Log. p. 432, ubi μὴ θέλων πέτρα σκανδάλου λογίζεσθαι.—*Τὰ κρύφα* (ita scriptum, non κρύφια) *αἴσχη — φύσεως ἐσκληκώς*, Cont. p. 99. Sym. Log. p. 432, iisdem cum Nostro verbis. Zon. p. 154. Cedr. p. 538.

(76) Cont. p. 99. Sym. Log. p. 432. Zon. p. 154. Cedr. p. 538, solus ut Noster etiam de Nicephoro.

(77) Est semimimesis quædam solœcizans, ut alibi etiam. Sym. Log. iisdem fere cum Nostro verbis, sed commodius formata oratione. Cedrenus directa narratione orsus, inepte in infinitivum desinit.

(78) Ita scriptum. Convenientius esset κνήσεως.

(79) Ita scriptum. Debebat ἀποστολείῳ per ει.

(80) Petrum, qui coryphæus apostolorum. Bosios, Cont. p. 99. τὸν κορυφαῖον Πέτρον. Vid. Zon. p. 152. Cedr. p. 538. Sym. Log. p. 432. Zon. p. 154. Cedr. p. 538.

(81) Cont. p. 99. Sym. Log. p. 432, ubi μὴ τοῦ λοιποῦ πτοεῖσθαι φιληδονίαν, ubi illud πτοεῖσθαι rectum videtur et apud Nostrum restituendum [ita codex]. Inde habet ille πτοεῖσθαι et Zon. p. 154. Sed Cedr. p. 538, Τοῦ λοιποῦ μὴ ποιεῖσθαι τὴν φιλήδονον ὄρεξιν.

esset. Quæ propter minas verborum gladiique in- A tentationem, veritatem indicavit de iis qui ea omnia struxissent et certam summam pecuniæ dedissent; eamque in quodam vasculo esse repositam atque absconditam in quadam arca frumenti plena. Atque ut ab ea dictum fuerat, res inventa et patefacta est. Tum hæretici caligine **85** pudoris obfuscati sunt. Quibus pius ille patriarcha delictorum veniam dedit, Christi septuaginta septem remittentis legi obtemperans. Itaque ab iis qui præfuerant ejusmodi inquisitioni, in deprehensos et convictos statutum duntaxat est, ad ultionem cum utilitate etiam conjunctam, ut in orthodoxiæ renatæ natali die ab ea quæ in Blachernis est Deiparæ sacrata æde litaniam cum facibus præcederent: [Blachernæ, a quodam duce Scytharum Blacherno ibi interfecto nominatæ:] B isque mos singularis longo tempore usque duravit, tolerantibus scilicet heterodoxis id in congregatione in magno templo, ut anathema contra se ipsos audirent, ob triumphatam eorum detestabilem hæresin.

Ἐξ ὧν Μανουὴλ (82) πρὸς ἀνέτασιν τῆς γυναικὸς ἀγωνίζεται διασαφῆσαι τὸ ἀκριβὲς, τὸ ξίφος ἐπανατείνων καὶ παρά τινος ὑποβεβλῆσθαι αὐτὴν ἀνετάζων. Ἡ δὲ τοῖς κατ' ἀπειλὴν λόγοις ἐκ τῆς ξιφήρους ἐκτάσεως [26] τὴν ἀλήθειαν παρεδήλου, διὰ (83) τῶν πρὸς τοῦτο συσκευασθέντων καὶ ποσὸν ὅσον χρήματος (84) καταβαλομένων [27], καὶ τῷ [28] εἴς τι ἀγγείδιον τοῦτο εἶναι ἀπόθετον καὶ ὑποκεκρύφθαι κατά τι κιβώτιον σίτου ὑπάρχον κατάπλεον. Καὶ καθὼς ἀνωμολόγητο ταύτῃ, οὕτως τὰ τῆς εὑρέσεως ἐμφανῶς ἐγνωρίζετο, καὶ οἱ αἱρετικοὶ τηνικαῦτα ἀχλύσιν αἰσχύνης ἠμαύρωντο· οἷς ὁ θεοφιλὴς πατριάρχης τῶν εἰς αὐτὸν ἐπταισμένων παρέσχε συμπάθειαν (85), τοῦ οζʹ συγχωροῦντος Χριστοῦ τῷ νόμῳ πειθόμενος. Διὸ καὶ παρὰ τῶν ἐπιστατούντων τοιούτου ἐλέγχου κατὰ τῶν ἐλεγχθέντων ἔκτοτε διώρισται αὐτοῖς πρὸς ἀντέκτισιν (86), κἂν ὠφελείας ἀντεχομένην (87), ὅπως κατὰ τὸ τῆς ὀρθοδοξοποιοῦ ἡμέρας γενέθλιον ἀπὸ τοῦ ἐν Βλαχέρναις τῆς Θεοτόκου τιμωμένου ναοῦ τῆς λιτανείας μετὰ λαμπάδων προάγοιεν (88). [Βλαχέρναις. Ἀπό τινος ἀρχηγοῦ Σκύθου Βλαχέρνου ἀναιρεθέντος ἐκεῖσε πεφήμισται.] Καὶ τὸ τοιοῦτον ἰδίωμα χρόνῳ πολλῷ μέχρι διήρκεσεν, διακαρτερούντων δῆλον ὅτι τῶν ἀλλοδόξων ἐν τῇ κατὰ τὸν μέγαν ναὸν ἐπισυναγωγῇ καὶ τὸν ἴδιον ἀναθεματισμὸν διενηχουμένων (89) ἐπὶ θριάμβῳ τῆς παντομισοῦς αὐτῶν ἀποστάσεως.

Porro illis temporibus Zelicum hæresis exorta est cum auctore suo Zelice, uno ex primariis amanuensibus imperatoriis. Qui cum festo quodam die in solemni pompa imperatoris hæresin suam publicaret, tunc statim, una cum asseclis, albis tunicis ac vestibus induitur unctus unguento perfectionis.

Interea imperium bene administrabatur ab impe- C ratore Michaele ac Theodora matre ejus, mediantibus viris illis quos dixi. Dux autem Bulgariæ (cujus incolarum genus ex Avaris et Chazaris, a Bulgaro, nomine **86** proprio, qui a Romanis Dorystolum et Mœsiam incolendam habuit) molesta jactabat verba, incursionem Romanis minitans. Cui imperatrix virili animo cum suo exercitu usque in Bulgaricum solam se occursuram et obstituram gloriose denuntiat: « Et si quidem, inquit, mulierem viceris,

Κατ' ἐκεῖνο δὲ καιροῦ ἡ τῶν Ζηλίκων αἵρεσις (90) ἀνεφάνη σὺν τῷ ἀρχηγῷ αὐτῶν Ζήλικι, ὄντι τῶν βασιλικῶν ἐν πρώτοις ὑπογραφέων, ὃς ἐν εὐσήμῳ ἡμέρᾳ καὶ βασιλείῳ προόδῳ ἐν τῇ μεγίστῃ ἐκκλησίᾳ Θεοῦ τὰ τῆς αἱρέσεως κατάδηλα τεκτηνάμενος μετὰ τῶν ὁμοφρόνων ἐμφωτίοις ἐσθῆσιν ἠμφιάσατο (91), χρισθεὶς τῷ μύρῳ τῆς τελειότητος.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ καλῶς τὰ τῆς πολιτείας ἐκεκυβέρνητο παρά τε βασιλέως Μιχαὴλ καὶ [29] Θεοδώρας τῆς τούτου μητρὸς, μεσιτευόντων τῶν προδηλωθέντων ἀνδρῶν. Ὁ δὲ ἀρχηγὸς Βουλγαρίας (92) (οἷς τὸ γένος ἐξ Ἀβάρων τε καὶ Χαζάρων (93), ἀπὸ Βουλγάρου κυρίου ὀνόματος, ὃς παρὰ Ῥωμαίων ἐν κατοικήσει Δορυστόλου καὶ τῆς Μυσίας γεγένητο) ἐπαχθῆ προΐησι ῥήματα ἐπιδρομὴν Ῥωμαίοις ἐπαπειλῶν (94). Ἡ δὲ βασίλισσα τούτῳ ἀνδρειοφρόνως μετὰ τοῦ ἑαυτῆς στρατοπέδου ἄχρι Βουλγαρικῆς γῆς

VARIÆ LECTIONES.

[26] f. ἐξετάσεως. [27] καταβαλλομένων L. [28] τῷ] τὸ L. [29] καὶ om. L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(82) Cont. p. 99. Zon. p. 154 in fine. Cedr. p. D 538, ubi male Μιχαήλ.

(83) Male utitur hac particula. Debebat potius περί.

(84) Cedr. p. 538 in fine et seq. Zon. p. 155 initio. Cont. p. 99, ubi ita: Ἔκπυστον καὶ σαφῆ τὴν πᾶσαν δραματουργίαν ποιεῖ, τόσου καὶ τόσου λέγουσα χρυσίου ἐξωνηθῆναι, καὶ ἔτι ἔν τινί μου τῶν κιβωτίων οὕτως ὡς ἐδόθη σεσημασμένον ἐστὶ καὶ πεφύλακται σφραγῖδι αὐτῶν. Sym. Log. p. 432.

(85) I. e. συγγνώμην, qua vere hic utitur Cont. p. 99. — Οζ, i. e. ἑβδομήκοντα ἑπτά, ut sit, qui septuaginta septem remittit peccata, aut septies septuaginta.

(86) Cont. p. 99.

(87) Cont. p. 99 in fine. Cedr. p. 539.

(88) Glossema esse videtur. Bosius aut Olearius, additis parentheseos signis. Recte, nisi quod posterius rejecerant ad διήρκεσεν. In superioribus longiores hujuscemodi parentheses observavi et notavi signis.

(89) Cont. p. 99 in fine. Cedr. p. 539.

(90) Cont. p. 100 in fine. Sym. Log. p. 433. Cedr. p. 539.

(91) Perobscure indicat eorum conversionem. — Ἐμφωτίοις. Ita fere scriptum, ut propemodum legi possit ἐν φωτίοις. Sed illud præstat. Cont. p. 100 in fine, ita: Μετὰ καινῶν ἐμφωτίων τε καὶ ἐσθημάτων. — Μύρῳ, Cedr. p. 539.

(92) Cont. p. 101. Cedr. p. 539 in fine. Zon. p. 155.

(93) Parenthesis, cujus signa ipse apposui.

(94) Cont. p. 101.

αὖθις ἐπαναστεύειν (95) ἐμεγαλαύχησεν· « Καὶ εἰ μὲν γυναῖκα ἡττήσειας, οὐδέν σοι πρὸς νῖκος τὸ καύχημα (96)· εἰ δὲ καὶ ὑπὸ ταύτης ἐκνικηθείης, πᾶσι τὸ σὸν ἥττημα καταγέλαστον. » Ταῦτα ὁ Σκύθης συνεὶς ἠρεμεῖν κατὰ τὴν ἰδίαν χώραν διέγνωκεν (97).

Οὐ πολὺς δὲ χρόνος προσεβεβήκει (98), καὶ ἡ τῶν λεχθέντων ἀνδρῶν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοια διαφθείρεται, καὶ ἐξάπτεταί τις ἔρις χαιρέκακος παρὰ Θεοκτίστου πρὸς Μανουὴλ, εἰς ἀποικίαν αὐτὸν διωθήσασα [30]. Τῷ παλατίῳ γὰρ μετ' αὐτοῦ γε συνῴκιστο (99), καὶ ἄμφω τὰ τοῦ κοινοῦ διεπραγματεύοντο· καὶ καθοσίωσιν ὑποσμύχουσαν διεσυκοφάντει (1), ἀλλ' ἐν παραβύστῳ τῇ περισκέψει· ἧς ἐντέχνως (2) καταστοχασάμενος ὁ Μανουὴλ οἴκαδε χωρεῖν καθ' ἑαυτὸν τίθεται, κἀκεῖθεν τοῖς βασιλείοις ἐπιδημεῖν καὶ συμπράττειν τὰ δέοντα (3). Κατῴκει δὲ τοῖς κατὰ τὴν κιστέρναν χώροις τοῦ Ἄσπαρος, ἣν (4) ἐκεῖνος ἱδρύσατο, δι' οὗ καὶ τὴν προσηγορίαν αὕτη ἀπείληφεν· καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον βιώσας [31] ἐνδόξως ἀποβεβιώκει, ἀποκαταστήσας τὸν ἑαυτοῦ οἶκον μονασταῖς (5) καταγώγιον, ἐν ᾧ καὶ κεκήδευτο.

Μετὰ δὲ τὴν ἐκ τοῦ παλατίου αὐτοῦ ἀποικίαν φθόνῳ (6) τῷ πρὸς τὸν Θεόκτιστον διεγείρεται Βάρδας, αὐτὸν ἀφαντῶσαι (7), καὶ τρόπῳ τοιούτῳ τεχνάζεται· Παρεντίθησι (8) βασιλεῖ Μιχαὴλ τὴν μητέρα φρονεῖν ἑαυτῇ γάμον ἢ ἐν μιᾷ τῶν αὐτῆς θυγατέρων (9) ἐπισκευάσασθαι, δι' οὗ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν ποιήσειεν ἔκδοτον, τοῦτόν τε καθαιρήσειν αὐτῆς καὶ ἀπομματῶσαι (10). Ὡς δὲ τοῖς τοιούτοις λόγοις ἐκεκλυδώνιστο Μιχαὴλ, ἐπεῖπε τὸν Θεόκτιστον τούτων αἴτιον ἔσεσθαι. Καὶ ἐμμεριμνῶσιν ἀμφότεροι περὶ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεως (11), δολοφονῆσαι ἢ μᾶλλον ὑπερορίσαι [32] τοῦτον, εἴγε δυνήσονται· καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ συσκευῇ προσλαμβάνουσιν ὑποστρατήγους τινὰς τῆς οἰκείας περιῃρημένους ἀρχῆς, ὅπως αὐτοῖς συνεργήσαιεν, ἀλλὰ μὴν καὶ Θεοδώρας τὴν σύγγονον (12), ἐφ' ᾗ Καλὴ Μαρία τὸ εὔσημον (13), ὡς ἂν καὶ αὕτη τὰ κατὰ δολοφονίαν τοῦ Θεοκτίστου συμπράξει τῷ βασιλεῖ κρυφίως, ἐξ ὑπερτέρου τετρη-

nihil tibi ad gloriam victoria : quod si vero a muliere victus fueris, omnibus tua clades derisui erit. » Quibus intellectis Scytha quiescere in sua regione decrevit.

Cæterum non multum temporis processit, et prædictorum virorum inter se concordia dissolvitur, excitaturque contentio malevolens a Theoctisto adversus Manuelem, quæ hunc ad migrandum impulit. Nam in palatio cum illo habitabat, et simul rem summam administrabant : atque hunc ille crimine majestatis gliscente insimulat, sed occulte per cautionem ; quam industrie odoratus Manuel, domum secedere, ut solus esset, statuit, atque inde, cum res postularet, adesse ad commune officium in regiam. Habitabat autem ille apud cisternam Asparis loca, quam hic exstruxit, a quo eadem nomen etiam accepit : atque cum diu vixisset, gloriose vita functus est, mutata domo sua inhabitaculum monachorum, ubi etiam sepultus est.

Post migrationem autem Manuelis ex palatio invidia erga Theoctistum excitatur Bardas ad hunc e medio tollendum, idque hoc modo machinatur : 87 Ingerit imperatori Michaeli quasi mater ejus meditaretur sibi aut uni ex filiabus conjugium cum Theoctisto ineundum, per quod et imperium tradendum sit, quo ipsum exuere velit et oculis orbare. Cum ejusmodi sermonibus turbaretur Michael, subjunxit dicens Theoctistum istorum auctorem esse, cogitantque ambo de aggrediendo illo ita ut aut fraude ac dolo interficiant, aut in exsilium mittant potius, si possent : atque ad hanc molitionem asciscunt duces quosdam secundi ordinis, munere suo exutos, ut ipsis sociam operam præstarent ; quin et Theodoræ sororem, cui Pulchra Maria honorificum nomen, ut et ipsa in ejusmodi dolosa nece adjutrix clam esset imperatori, in superiore domuncula perforata eam speculatricem constituen-

VARIÆ LECTIONES.

[30] διωθίσασα L. [31] ἀποβιώσας L. [32] περιορίσαι L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(95) Ita scriptum. Forte ἀντιστρατεύειν, ut cæteri. Cont. p. 101. Sym. Log. p. 459. Cedr. p. 540. Zon. p. 155.

(96) Ita scriptum. Debuisset potius πρὸς καύχημα τὸ νῖκος, ut verti. Istud est : *nihil tibi ad victoriam gloria*. Perverse.

(97) Cont. p. 101. Cedr. l. c. Zon. l. c.

(98) Cont. p. 104. Cedr. p. 542. Zon. p. 156.

(99) Cont. p. 104 circa fin. Cedr. p. 542. Zon. p. 156.

(1) Cont. p. 104, in fine.

(2) Cont. p. 105. Cedr. p. 542. Zon. p. 156.

(3) Cont. p. 102. Cedr. p. 542.

(4) Ita scriptum. Voluit forte ὃς ἐκείνην. Apud Cont. p. 105, est ὃν ad οἶκον.

(5) Cont. p. 105. Cedr. p. 542.

(6) Cedr. p. 542.

(7) Cont. p. 105. Sym. Log. p. 435. Zon. p. 156, 157.

(8) Cedr. p. 543.

(9) Loquitur perdite.

(10) Ita hæc omnia scripta. Cont. p. 105: Λέγων ὅτι σοὶ καταλειφθείσης ὡς κληρονομίας τῆς βασιλείας, πόῤῥω σου ταύτην οὗτος (ὁ Θεόκτιστος) ποιεῖ, γάμον μητρί σου ἢ τῶν ταύτης θυγατέρων μιᾷ ἐμμελετῶν, καὶ σοῦ τοῦ ταύτης υἱοῦ πόῤῥω που ποιῆσαι τοὺς ὀφθαλμούς, quæ postrema significant ἀπομματῶσαι, quod apud Nostrum est. Mirifice autem loquuntur. Cedr. p. 543, eadem sic : Καὶ τοὺς σοὺς ἐξορύξαι ὀφθαλμούς.

(11) Cont. p. 105.

(12) Scriptum ita ut non appareat quis sit casus. Cæterum sorores Theodoræ enumerantur a Cont. p. 108, ubi : Ἀδελφαὶ δὲ τρεῖς, ἥτε εὐφήμῳ οὕτω καλουμένη ὀνόματι Καλομαρία καὶ Σοφία καὶ ἡ Εἰρήνη. Cedr. p. 545, Μαρίαν vocat. De hac cæteri nihil in hoc negotio : et quidem ejus opera nec magna nec necessaria videtur.

(13) Ita jam de nece tantum, cum tamen dixerit de exsilio eos etiam, et quidem magis, cogitasse, infra etiam prius de exsilio.

tes, ut inde signum daret imperatori quando viderit Bardam aggredi Theoctistum. Hæc de ea re speculatus et meditatus Bardas simulavit se velle in sedibus ad Lausiacum requiescere, cum præpositis una assidendo. Atque dum ea quæ sunt logothetæ cursus administrat Theoctistus, perdiligenter observabat Bardas ab imperatore redeuntem aut adeuntem ad eum, insidians ut leo in occulto, ut cum impetu prosiliret insequereturque et impediret aut potius supplantatum pronum prosterneret. Tenebat eum quidem, tenebat magna **88** anxietas; sæpeque aggrediendi impetum cepit, atque in impetu retardatus fuit: sed tamen, quamvis tarde, a sede surgit, et currens illum occupat, atque ut poetice dicatur:

Tergum percussit, feriens huic membraque solvit,

ipsumque prostravit. Ac statim traditur cum vagina gladius humeralis, quem ad propulsationem adversariorum nudavit. A sede exprætores surgunt audacter auxiliaturi in facinore. Atque a speculatrice muliere significatur imperatori ut veniat per æneas portas Tiberii imperatoris: atque is consistens illic Theoctistum imperatorio calculo præcipit tollendum esse. Trahiturque iste humi a satellitibus usque ad exteriora circa Scyla, atque ibi tenetur imperatorii mandati passurus effectum. Ut autem de ea re domina certior facta est, exivit ad Lausiacum ut erat incompta, requirens suum ministrum nec permissura ut occidatur: sed frustra, quamvis tunc audacter clamaret. Mox namque voce asperiore conterrita, lamentans in thalamum se recepit: quidam enim exprætorum a Melissenis genus deducens, ei indixerat ut recurreret domum, diem illum percussorum vocans.

Cum igitur diu apud Scyla Theoctistus teneretur, Constantinus ex Armeniis, cujus supra mentionem fecimus, commotus fuit ad ei succurrendum, **89** isque humanitatis moribus impulsus eas quæ ad

A μένου [33] οἰκίσκου διόπτειραν καταστήσαντες, ἐντεῦθεν κατασημῆναι τῷ βασιλεῖ ὁπόταν τὸν Βάρδαν ἴδοι Θεοκτίστῳ ἐπιτιθέμενον. Ὡς οὖν ταῦτα περὶ τούτου διεσκοπήκει ὁ Βάρδας (14), ταῖς πρὸς τὸν Λαυσιακὸν καθέδραις προσεποιεῖτο διαναπαύσασθαι τοῖς πραιποσίτοις [34] (15) συνεδριάζων καὶ δὴ τὰ λογοθέτου τοῦ δρόμου πραγματικῶς Θεοκτίστου [35] διευθετοῦντος, πάνυ τετηρημένως ἔσχεν ὁ Βάρδας ἐκ βασιλέως ἀπανιόντα ἢ πρὸς τοῦτον ἐπανιόντα ἐνεδρεύειν (16) ὡς λέων ἐν ἀποκρύφῳ ἀθρόως τε προσπηδῆσαι κατακολουθῆσαί τε καὶ ἐνστῆναι [36] ἢ καὶ μᾶλλον ὑποσκελίσαι καταπρηνῆ. Συνεῖχε μὲν αὐτὸν, συνεῖχε πολὺς ὁ ἀγὼν, καὶ ἐπιθέσθαι πολλάκις διώρμητο, καὶ τῆς ὁρμῆς ἀνεκόπτετο· ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ βραδέως (17) τῆς καθέδρας ἀνίσταται καὶ καταδραμὼν φθάνει, καὶ

B ἵνα λεχθείη ποιητικῶς,

Κόψ' ὄπιθεν κώληπα τυχὼν [37] (18), *ὑπέλυσε δὲ* [*γυῖα*,

καταπρηνίξας αὐτόν [38]. Καὶ εὐθέως ἐπιδίδοται (19) σὺν κουλεῷ σπάθη ἐπώμιος, ἣν πρὸς ἀποτροπὴν ἐναντίων ἐγύμνωσεν. Τῆς ἕδρας οἱ ἀποστράτηγοι (20) διανίστανται θαρσαλέως ἀπαμυνοῦντες τῷ ἐγχειρήματι. Καὶ τῇ σκοπῷ γυναικὶ κατασημαίνεται βασιλεὺς (21) πρὸς ἐξέλευσιν [39] τὴν διὰ χαλκηλάτων πυλῶν Τιβερίου τοῦ ἄνακτος· καὶ στὰς ἐκεῖσε τὸν Θεόκτιστον βασιλικῇ ψήφῳ προστέταχεν αἱρεσθαι. Καὶ ἑλκύεται χαμαὶ δι' ὑπασπιστῶν μέχρι τῶν ἔξω περὶ τὰ Σκῦλα, κἀκεῖσε συνέχεται πρός τινος βασιλικῆς (22) ἀποφάσεως τελέσων ἐνέργημα (23). Ὡς δὲ περὶ τούτου ἡ δέσποινα διεμεμαθήκει, ἐξῄει [40] πρὸς

C τὸν Λαυσιακὸν αὐτοσχέδιος (24), ἐπιζητοῦσα τὸν ταύτης θεράποντα (25) καὶ ἀπεκτονέναι [41] μὴ συγχωροῦσα· ἀλλ' ἀπρακτὶ, κἂν τότε τολμηρὸν ἐπεβόα. Ἔπειτα δὲ φωνῇ βριαρᾷ καταπτοηθεῖσα (26), θρηνωδῶς θαλαμεύεται· τῶν ἀποστρατήγων γάρ τις, ἐκ Μελισσηνῶν [42] κατάγων τὸ γένος, αὐτῇ ἐπεφθέγξατο παλινδρομεῖν οἴκαδε, τὴν αὐτὴν ἡμέραν [43] κρουόντων ἀποκαλῶν.

Ὡς οὖν ἐπὶ πολὺ κατὰ τὰ Σκῦλα ὁ Θεόκτιστος ἐκεκράτητο, τῶν ἐξ Ἀρμενίων Κωνσταντῖνος (27), οὗ προμεμνήμεθα, δυσωπεῖ ἀντιλαβέσθαι αὐτοῦ. Οὗτος δὴ [44] χρηστότητος τρόποις φερόμενος τὰς πρὸς

VARIÆ LECTIONES.

[33] τετριμένου L. [34] πραιπωσίτοις L. [35] Θεοκτίστῳ L. [36] ἐνστῆσαι L. [37] κόψεν ὄπισθε κόλη πατυχὼν L. conf. Il. ψ, 726. [38] fort. καταπρηνῆ νύξας αὐτόν. [39] βασιλέως προσεξέλευσιν L. [40] ἐξίει L. [41] ἀποκτονέναι L. [42] μελισσινῶν L. [43] τὴν τοιαύτην ἡμέραν Symeon logoth. p. 435 B. [44] δὲ L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(14) Cont. p. 106. Cedr. p. 543.

(15) Cont. p. 106, ubi recte πραιποσίτοις per omicron.— *Τὰ λογοθέτου τοῦ δρόμου.* Videtur intelligere τὴν τῶν ἀναφορῶν διοίκησιν, quam memorat Cont. p. 106, ita et Cedr. p. 543. Zon. p. 157, ita: Ἦν γὰρ ἀναφέρων αὐτῇ περὶ ἀναφορῶν τε καὶ διοικήσεων.

(16) Ita scriptum. Debebat potius ἐνεδρεύων.

(17) Portentose loquitur et narrat.

(18) Scriptum κόλη πατυχών, pueriliter sectatur poeticas phrases, ut et p. 42. [?]

(19) Incertum cui.

(20) Ita nunc scriptum, non ὑποστράτηγοι ut supra.

(21) Scriptum βασιλ. Ita solet librarius, quicunque sit casus. Potest hic etiam legi βασιλεῖ, mox po-

D tius προσεξέλευσις. Nam in Acc. non potest, nisi legatur ἡ σκοπὸς γυνὴ ante. Loquitur autem desperate.

(22) Cont. p. 106. Cedr. p. 543.

(23) Dicit contrarium ejus quod vult. Τελέσων est perfecturus, cum iste sit perpessurus.

(24) Cont. p. 106, ubi λυσίκομος θέουσα, passis capillis currens. Ita et Cedr. p. 543.

(25) Forte Theoctistum.

(26) Cont. p. 106 Zon. p. 157. —*Ἔπειτα δὲ — ἡμ. κρούοντ. ἀποκ.* Hæc Nostri verba usurpat Sym. Log. p. 435, sed inepte, cum non indicaverit imperatricem venisse.

(27) Scriptum, Κωνσταντιν, o supra ν script. sine accentu. — Debuisset δυσωπεῖται. Hic etiam contra ac vult.

τὸν Ἰουστινιανοῦ [45] τρίκλινον φερούσας πύλας συν- A
έπτυξεν, τὴν δι' αὐτῶν ἀπείργων φορὰν στρατιωτικὴν τέως ἀκρατῶς ἐρχομένην, ἕως ἂν τὰ πρὸς ἐξορίαν αὐτοῦ διορίσειαν, καὶ μὴ κεχράνθαι Χριστιανικῷ τινας αἵματι. Τοῦτο [46] γὰρ καὶ Βάρδᾳ πολυμερῶς ἐπεφρόντιστο, εἴγε ῥᾳδίως τὰ πραττόμενα διεξάγοιτο. Ἀλλὰ τὸν βασιλέα παρορμῶσί τινες συμβουλεύοντες ὡς εἴπερ μὴ διὰ τάχους ἀναιρεθείη Θεόκτιστος, ἐπανάστασις ἔσται παρὰ δεσποίνης δυσφόρητος. Τοὺς (28) ἐκ Ταυρικῆς καθ' ἑταιρείαν Σκύθας βασιλεὺς ῥαγδαίῳ προστάγματι διαρώννυσιν ἐπελθεῖν κατ' αὐτοῦ καὶ συντόμως διαχειρίσασθαι. Οἱ δὲ ἐπῄεσαν [47] ὁμοθυμαδόν· ὡς δὲ τὰς πύλας εὗρον συνεπτυγμένας, ἐπείπερ ὁ Κωνσταντῖνος ἐντὸς ἐφεστήκει, κακῷ μετρίῳ τὸ ἄμετρον τῶν κακῶν ἐξιώμενος ὑπεξίσταται, εἰ καὶ γενναῖος (29) τήν τε φρόνησιν B
καὶ τὴν ψυχὴν καθεστήκει· καὶ ὅσον ἐνῆν αὐτῷ σθένους ἔν τε λόγοις καὶ ἔργοις, κατευνάζειν ἐπεχείρει τοὺς ἐπιόντας κατὰ Θεοκτίστου, κατὰ τὸ μᾶλλον ἱκετευόμενος (30). Ὡς δὲ τὰ τῆς σωτηρίας Θεοκτίστῳ ἐν τῇ δυνάμει τοῦ βοηθοῦ διητόνει, τῆς ἀνάγκης κορυφουμένης, ἐπείπερ δύναμις

Ἀνάγκης ἐγγύθι ναίει (31),

καὶ,

Τὸ τῆς ἀνάγκης ἔστ' ἀδήριτον σθένος (32)

κατὰ τὰ λόγια, ἐξίσταται τῶν πυλῶν, καὶ τῶν εἴσω ῥύδην προσκεχωρήκεσαν (33). Καί τις αὐτῶν ὑπεισέρχεται τῇ καθέδρᾳ (34) καθ' ἣν ὁ Θεόκτιστος ὑποκέκρυπται, καὶ ἐκεῖσε τὴν διὰ ξίφους τελευταίαν τομὴν αὐτῷ ἐγγαστρίζεται. Ἐντεῦθεν εἰπεῖν (35) τῷ Βάρδᾳ C
τὸν Μανουὴλ σιβυλλαίνοντα,

Σπάθην γυμνώσας, Βάρδα, τοῖς ἀνακτόροις,
Σαυτῷ γυμνώσεις εἰς τομὴν τοῦ σαρκίου (36).

Καὶ μετὰ βραχὺ τὰ κατὰ τὴν δέσποιναν ἐκταράττεται· διὸ σὺν ταῖς ἑαυτῆς θυγατράσι τῆς πρὸς τὸν υἱὸν ὁμοτιμίας ἐκπεπτωκυῖα τοῦ παλατίου ἐξοστρακίζεται (37) καὶ τῇ τῶν Γαστρίων προσονομαζομένῃ μονῇ κατοικίζεται, καὶ τῷ μοναχικῷ μεταμείβονται σχήματι (38). Ὅτε δὲ αὕτη προέγνω τὰ κατ' αὐτὴν συμβησόμενα, προσκαλεσαμένη τὴν σύγκλητον καὶ τὸ (39) ἐν τῷ ταμείῳ χρῆμα κατεμφανίσασα τὸ τούτου ποσὸν διωρίζετο (40) ͵α κεντηναρίων πρὸς τοῖς ϙ' διὰ χαράγματος (41) τοῦ χρυσοῦ, ὡσαύτως

A Justiniani triclinium ducunt portas clausit, prohibens militarem impetum per eas immodice ingruentem, usque dum de ejus exsilio aliquid determinaretur, ne inquinarentur Christiano aliqui sanguine. Istud enim et Bardæ omnino curæ erat, si facile possent quæ agerentur ad finem perduci. Sed imperatorem impellunt aliqui monentes, nisi celeriter interficiatur Theoctistus, rebellionem orituram a domina, vix sustinendam. Itaque Scythas ex Taurica sociales imperator acri ac vehementi mandato roboratos instigat ut adorirentur eum et confestim interficerent. At illi invadebant unanimiter: cumque portas invenissent clausas, siquidem Constantinus intus astabat, malo mediocri nimium malum sanans iste cedit, quamvis mente animoque esset
B fortis ac strenuus, et quantum poterat dictis ac factis sedare conabatur in Theoctistum irruentes, majorem in modum obsecrans. Cum autem salutis spes Theoctisto in viribus auxiliatoris evanesceret, necessitate crescente, quandoquidem

Vis prope necessitatem habitat,

et

Necessitatis est inexpugnabile robur,

secundum oracula, recedit a portis: illique impetu facto in interiora penetrant, et quidam eorum 90
subit sellam sub qua Theoctistus occultabatur, ibique gladio supremum ictum ei in ventrem infert.
C Hinc dixisse fertur Manuel de Barda vaticinans:

Nudatus abs te, Barda, in ipsa regia
Stringetur ensis in tuum corpusculum.

Ac paulo post turbatur status dominæ: itaque dejecta honoribus quos pares habuerat cum filio ex palatio cum filiabus removetur, atque in monasterio Gastria dicto collocatur et ad monasticum statum redigitur. Quæ cum præsensisset ea quæ sibi eventura essent, convocato senatu ac monstrata pecunia ærarii, magnitudinem ejus indicavit, mille nonaginta centenaria signati auri, argenti item quasi ter mille centenaria; quæ partim testamento reliquisset suus maritus, partim additamento acces-

VARIÆ LECTIONES.

[45] Ἰουστινιανὸν L. [46] τούτω L. [47] ἐπίεσαν L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(28) Nullam habet particulam connectentem, D qualis esset οὖν.

(29) Scripserat prius librarius γενναίως, deinde per o superne scriptum indicavit meliorem lectionem.

(30) Hic etiam contrarium ejus quod vult dicit, *qui rogatur*, cum debeat *qui rogat*.

(31) Ex Hesiodo hemistichium. [?]

(32) Ex Tragico senarius. [Æschyli, Prom. 105.]

(33) Scriptum πρ (o supra script.) κεχωρήκεσαν. Atque ita solet librarius πρός scribere.

(34) Zon. p. 157, Ὑπὸ σκάμνον εἰσέδυ. Cont. p. 106, Κατὰ τοῦ σκάμνον ὑπέδυ. Cedr. p. 543, Ὑπέδυ σκάμνον. Georg. Mon. p. 533.

(35) Deest aliquod verbum, ut λέγεται, quod est apud Cont. p. 106.

(36) Sunt duo senarii. Alii in eandem sententiam habentur apud Cont. p. 106, nec non Cedr. p. 543.

(37) Cedr. p. 544. Zon. p. 157, p. 158. Cont. p. 106. lin. 2 fine.

(38) Cont. p. 108. Sym. Log. p. 445. Georg. Mon. p. 533 seq. Cedr. p. 545. Zon. p. 158.

(39) Cont. p. 107. Zon. p. 157.—*Τὸ χρῆμα*, i. e. τὰ χρήματα.

(40) 1090 centenaria fuisse in ærario dicit Sym. Log. p. 436, nec non Cont. p. 107, et Cedr. p. 544.

(41) Scriptum διαχαράγμ — una voce.

sissent, quantum ipsa collegisset. Cum autem ægre ferret abitum ex aula, filio prædicit profusionem propter inscitiam, atque insuper ex ea inevitabilem interitum.

Cæterum imperii habenæ ad solum Michaelem redactæ, facileque Bardas propter affinitatem cum imperatore familiariter conciliatus, nec minus propter ejusmodi facinus. Itaque et Cæsaris dignitatem sibi acquirere consultum videbatur, et ad securitatem ac salutem propriam 91 convenientius, etsi circa hanc falsus fuit. Sic enim Theophilus quidam, ex suis, admodum familiaris, protospatharii dignitate, ei consuluerat. Porro Bardas, assumpta Cæsaris dignitate multis rebus præclare administrandis alacrem se præstabat, ut inde Cæsarea dignitas cresceret atque hinc, ut aiunt, ad imperium grassaretur.

Cæterum impiis Ismaelitis impetentibus Romanos, duce Amere ex Melitena, haud segnis nec adeo remissus esse imperator voluit, virilis jam ætatis strenuitatem præ se ferens. Itaque Samosatam versus cum exercitu proficiscitur, urbem Ismaelitarum. Quam cum triduo jam obsideret, die Dominica res divinas Christianorum celebrare instituit, communicaturus incruento complemento. Eadem autem hora repente Agareni portis patefactis erumpunt, facileque in fugam imperatorem compellunt, atque in tantum fugant ut et tentoria ejus et reliquam omnem supellectilem abstulerint, ipso imperatore ægre elapso.

Postea post decursum duorum annorum Amer cum triginta millibus superbe egressus est. Atque Michael postquam Thracenses in primis ac Macedones cum reliquis thematum exercitibus usque ad quadraginta millia collegisset, obviam profectus est, occupatoque loco quodam cui nomen 92 Daximon, ibi castra ponit in quodam prato Cella-

A καὶ ἀργυρίου ὡσεὶ κεντηναρίων τριῶν [48] (42)· ὧν τὸ μὲν κατὰ διαθήκας παρῆκεν ὁ ταύτης ἀνήρ, τὸ δὲ κατὰ προσθήκην, ὃ αὕτη συνέλεξεν. Ἐπὶ τῇ καταβάσει δὲ δυσχεραίνουσα τῷ υἱῷ προσενείρει (43) τὸ ἐξ ἀπαιδευσίας πολυανάλωτον, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τούτου τὸν ἄφυκτον ὄλεθρον.

Αἱ δὲ αὐτοκρατορικαὶ ἡνίαι μόνῳ τῷ Μιχαὴλ προσανήρτηνται, καὶ ἐξ ἑτοίμου ὁ Βάρδας (44), οἷα πρὸς γένους τῷ βασιλεῖ ὤν, προσῳκειοῦτο, οὐχ ἧττον [49] δὲ καὶ ἐκ τοιούτου τολμήματος. Διὰ ταῦτα καὶ τὴν τοῦ Καίσαρος δόξαν προσπεριποιήσασθαι ἑαυτῷ κατεφαίνετο εὔλογον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ ἀσφάλειαν προσεχέστερον, εἰ καὶ ταύτης διήμαρτεν· οὕτως γὰρ αὐτῷ Φιλόθεός τις τῶν αὐτοῦ λίαν γνωστὸς καὶ τὴν τοῦ πρωτοσπαθαρίου ὑπέχων τιμὴν ἐδεδούλευτο (45). Ὁ B δὲ Βάρδας τὴν Καίσαρος εὔκλειαν εἰληφὼς πολλοῖς ἐδεδραστηρίωτο κατορθώμασιν, ὡς ἐντεῦθεν αὐτῷ τὰ τῆς Καισαρείας ἐπαύξοιτο (46), κἀκεῖθεν, ὥς φασι, τῆς βασιλείας ἐπαναβήσοιτο.

Τῶν δὲ δυσσεβῶν Ἰσμαηλιτῶν ἐπηρεαζόντων Ῥωμαίους (47), ἐξηγουμένου αὐτῶν κατὰ Μελιτηνὴν [50] τοῦ Ἄμερ (48), οὐκ ἐκλελύσθαι τοσοῦτον ὁ βασιλεὺς ἐδεδούλητο (49), ἀνδρικῆς ἐμπράκτου μεταποιούμενος καταστάσεως. Διὸ καὶ εἰς τὰ Σαμόσατα [51] (50) πολεμικῶς προβιβάζεται, πόλιν Ἰσμαηλίτιδος. Καθ' ἣν προσεδρεύσας ἐπὶ ἡμέραις τρισὶ μέχρι τε τῆς κυρίας ἐλθὼν (51) παρ' αὐτῇ τὰ κατὰ λειτουργίαν Χριστιανῶν ἀνατίθησι, μετασχεῖν (52) μέλλων τῆς ἀναιμάκτου πληρότητος. Καὶ κατ' αὐτήν γε τὴν ὥραν C ἐξαίφνης τὰς πύλας οἱ Ἀγαρηνοὶ ἀνεῴξαντες (53) ἐξεληλύθεσαν, καὶ εὐχερῶς εἰς τροπὴν τὸν ἄνακτα διεκρούσαντο, καὶ τοσοῦτον ἀπήλασαν ὡς καὶ τὰς σκηνὰς αὐτοῦ καὶ πᾶν ἄλλο τι τῶν πρὸς χρείαν σκευῶν σφετερίσασθαι (54), τοῦ βασιλέως μόλις ἀνασωθέντος.

Εἶτα χρόνων δύο παριππευσάντων Ἄμερ (55) σὺν μυριάσι τρισὶν αὐθαδῶς ἐκστρατεύεται (56). Καὶ Μιχαὴλ ἐν πρώτοις Θρᾷκας καὶ Μακεδόνας σὺν λοιποῖς θεμάτων στρατεύμασι μέχρι τετράδος δεκαδικῆς χιλιάδος [52] (57) συλλεξάμενος διεξῄει (58), καὶ καταλαβών τινα χῶρον ᾧ ἐπώνυμον Δαξιμῶν [53] (59), ἐκεῖσε σκηνοῦται εἴς τι λιβάδιον κατωνομασμέ-

VARIÆ LECTIONES.

[48] τριῶν] imo τρισχιλίων. [49] ἥττων L. [50] καταμελιτινὴν L. [51] Σαμώσατα L. [52] δεκατικῆς χιλιάδας L. [53] δόξυμον L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(42) Ita et Cont. l. c. sed Cedr. l. c. ὡσεὶ τριῶν D χιλιάδων.

(43) Ex imperitia ipse etiam videtur abusus hoc verbo, ac forte προσνείρει scripserat, quasi ab hoc esse possit προσείρηκε.

(44) Cont. p. 109. Zon. p. 158.

(45) Cont. p. 114.

(46) Male pro futuro posuit. Ἐπαύξοιτο pro ἐπαυξήσοιτο.

(47) Cont. p. 109, Sym. Log. p. 440. Occasio et causa belli. Cont. p. 103, Cedr. p. 545.

(48) Cont. p. 104.

(49) Cont. p. 109, ἄρτι τελοῦντος αὐτοῦ εἰς τοὺς ἄνδρας.

(50) Scriptum per ω, alii per o. Cont. p. 109, ubi Σαμόσατα, uti et apud Cedr. p. 545, necnon Zon. p. 158.

(51) Cont. p. 109, Cedr. p. 545, Zon. p. 158.

(52) Cedr. p. 545, in fine. — Cont. p. 109, ἔμελλον δὲ τὴν ἀναίμακτον μυσταγωγίαν ἐκπληρεῖν.

(53) Ita scriptum cum augmento pro ἀνοίξαντες, ac forte ipse auctor ita scripserat contra grammaticam.

(54) Cont. p. 110, Cedr. p. 546, Zon. p. 158.

(55) Cont. p. 110, Cedr. p. 546, Zon. p. 158.

(56) Cont. p. 110.

(57) Ita scriptum. Potius τετάρτης δεκάδος dicendum erat. — Cont. l. c. μέχρι τεσσάρων μυριάδων.

(58) Imperite, pro ἀνεξῄει. Ignorant fere isti vim particularum.

(59) Ambigue scriptum, ut et Δάξυμον possit legi.

-ον Κελλάριον (60). Ὁ δὲ Ἄμερ στρατηγικῶς παρεκβατικώτερον διελθὼν τῆς ἀπαγούσης ὁδοῦ πρὸς τὴν Ζέλισαν (61), ἀπῄει πρὸς τὸ Χωνάριον, ἐν τούτῳ τε πόλεμον πρὸς Ῥωμαίους ἀράμενος, αὐτίκα πρὸς αὐτοῦ τροποῦται ὁ βασιλεὺς φυγαδείας ἐπιλαβόμενος μιλίων ἕως ἕξ. Ἐντεῦθεν τοῦ δρόμου τῶν βασιλικῶν ἵππων ἀτονησάντων καὶ τοῦ συμφυγαδευομένου λαοῦ, καὶ μάλιστα διὰ τὸ παρεῖναι δυσφόρητον καύσωνα ἐκ τῆς καιρικῆς διαθέσεως (62), λυσιτελείας ἡγοῦνται σκοπὸν ἀναβεβηκέναι (63) πρός τι ὄρος πέτραις τραχέσιν ἀντίτυπον καὶ παρόδῳ δύσβατον, ὃ Ἀνζῆς κατωνόμασται. Τοῦτο δήπερ ὁ βασιλεὺς καταλαβὼν ἐναυλίζεται· ὁ δὲ Ἄμερ γυρώσας αὐτὸν παρεντίθεται (64). Καὶ διὰ τοῦτο μάχης σφοδρᾶς ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀμφοτέρων συγκροτηθείσης, ἡ τῶν ἐναντίων (65) ἰσχὺς τῆς βασιλικῆς ἂν περιγέγονε σοβαρευομένη πανωλεθρίαν (τοσοῦτον γὰρ ἐκρατύνετο) (66), εἰ μὴ ἔκ τε τοῦ τόπου καὶ τῆς τῶν συμπαρόντων τῷ βασιλεῖ ἀνδρειόφρονος συλλογῆς, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐκ τῆς ἄνω συμμαχίας, ἀντέπιπτεν. Ὅθεν οὗτος συνεγνωκὼς τὴν ἀπειλουμένην ἀπώλειαν τῷ μαγίστρῳ (67) Μανουὴλ τὰ περὶ σωτηρίας κεκοινολόγητο, τοιαῦτα εἰπών· « Τί δρῶμεν, ὦ Μανουὴλ μάγιστρε; ἀπολλύμεθα γάρ [54]. » Καὶ οὗτος ἀντέφη αὐτῷ· « Τὰ μὲν φοινικίζοντα πέδιλα (68), δέσποτα, ἃ τὴν βασιλικὴν περιφάνειαν δηλοῦσιν, ἀπαμφιάσθητι, μελαμβαφῆ δὲ περίβαλε [55], ὡσαύτως καὶ τὴν λοιπὴν βασιλικὴν πανοπλίαν. Ἐγὼ δὲ λογάδας ἀνδρῶν φ' γενναίους συλλάβοιμι· καὶ δι' αὐτῶν γε πρὸς ἓν μέρος τῶν πολεμίων χωρήσομεν καὶ ῥᾳδίως διελευσόμεθα. » Καὶ ὁ βασιλεὺς ἀντειρήκει· « Ὁ δὲ λαὸς ἐκ τούτου τί πείσεται (69); » Καὶ ὁ Μανουὴλ ἀπεκρίνατο, ὅτι « Ἡ μὲν (70) βασιλεία σου πάντως ἐξ ἀναγκαίου διασωθήτω, ὥστε μὴ κατασχεθῆναί σε τοῖς πολεμίοις· τοῦτο γὰρ εἴγε συμβήσεται, ἐλεεινὸν ἔσται Χριστιανοῖς. Περὶ δὲ τοῦ λαοῦ ὅπερ τὸ θεῖον κράτος κελεύσειεν εὐσεβῶς διακαρτερήσομεν. » Φ' σὺν ἄνδρας γενναίους ἀφορίσας ὁ Μανουὴλ παρεγένετο εἴς τι μέρος Σαρακηνικοῦ τάγματος, καὶ, « Τὸ Σωτῆρος νενίκηκεν » ἀνακεκραγὼς αὐτὸς μετὰ τῶν κατ' ἐκλογὴν αὐτῷ προσβαλὼν ἀνδρείως διέκοψε καὶ ἐξέθορεν [56]· ὁ δὲ βασιλεὺς (71) δειλίᾳ κατασχεθεὶς ὑπεστράφη. Ὁ δὲ μάγιστρος βραχύ τι διαδραμὼν καὶ τὸν βασιλέα μὴ ἐκβεβηκότα πυθόμενος [57] αὖθις ἀπῄει [58] πρὸς ἕτερον μέρος, καὶ αὐτὸ διασχίσας εἰσέδυ ἔνθα ὁ ἄναξ διέτριβεν (72). Βραδείας δὲ ὥρας γενομένης ἐπὶ ταῖς τοιαύταις παρεμβολαῖς καὶ πολλῶν ἐν ταύταις ἀναιρεθέντων Σαρακηνῶν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ

A rium dicto. Cæterum Amer, astutia quadam bellica longius divertens ab ea quæ Zelisam versus ducit via, Chonarium petit. Cumque inde prœlium excitasset adversus Romanos, mox ab ipso in fugam vertitur imperator fugitque ad sex usque milliaria. Hinc cum in cursu equi multitudoque una fugiens deficerent, præcipue quod esset intolerabilis æstus propter diei tempus, utile consilium putant ascendere in montem quemdam saxis asperum et accessu difficilem, cui Anzes nomen; quo occupato imperator ibi stabulatur: cæterum Amer locum cingens ipsum intercludit. Itaque acri pugna ex propinquo utrinque excitata, hostilis multitudo valida internecionem insolenter minitans imperatoriam superasset (adeo roborata erat), nisi ex B loci opportunitate et virtute imperatoriæ cohortis aut multo magis ex cœlesti auxilio, impedimentum objectum fuisset. Proinde imperator, intelligens internecionem intentari, cum magistro Manuele de salute communicat, sic dicens: « Quid agimus, Manuel magister? perimus enim. » Atque hic ei respondit: « Puniceos calceos, domine, qui imperatorium splendorem significant, exue, ac nigros indue, pariterque reliquum imperatorium ornatum. Ego autem delectos viros quingentos strenuos **93** assumam, cumque iis ab una parte hostes aggrediar, facileque per eos transibimus. » Cui imperator regerit: « Multitudine vero postea quid fiet? » Respondit Manuel: « Imperatoriam tuam C majestatem omnino oportet incolumem evadere, ne apud hostes detinearis: hoc enim si contingat, lamentabile erit Christianis. Quod ad multitudinem attinet, divini numinis voluntatem pie feremus. » Quingentos itaque viros strenuos cum delegisset Manuel, accessit ad unam partem Saracenici exercitus, atque « Salvatoris signum vicit » exclamans ipse cum delecta manu facto impetu perrumpit atque exsilit: cæterum imperator metu impeditus reversus fuerat. Magister vero cum paululum procurrisset atque imperatorem non exivisse audivisset, rursus abiit ad aliam partem, eamque perrumpens penetravit eo ubi imperator morabatur. Cumque longo tempore durarent ejusmodi incursiones multique Saracenorum in iis interficerentur, D insuper et locus aquæ laboraret penuria, nec minus pascuorum, recessit Amer cum suo exercitu, profectusque in locum quemdam herbosum Dora dictum mox requievit. Securitatem igitur hinc nactus

VARIÆ LECTIONES.

[54] fort. τί δρῶμεν, ὦ μάγιστρ'; ἀπολλόμεσθα γάρ. Conf. Eurip. Med. 1238. [55] περίβαλλε L. [56] ἐξέθωρεν L. [57] πευθόμενος L. [58] ἀπίει L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(60) Cont. p. 110, ὡς δὲ κατά τι χορτοφόρον πεδίον Κελάριον οὕτω λεγόμενον κατεσκήνωτο.

(61) Cont. p. 110. — *Ἐν τούτῳ τε — φυγαδ. ἐπιλαβ.* Cont. p. 110, Cedr. p. 546, Zon. p. 158.

(62) Cont. p. 110. — Cont. l. c. σταθερᾶς μεσημβρίας.

(63) Cont. p. 110, in fine

(64) Cont. p. 111.

(65) Cont. p. 111, Cedr. p. 546, Zon. p. 158.

(66) Apposui signa parentheseos.

(67) Cont. p. 111.

(68) Scriptum per η in penult.

(69) Cont. p. 111. — Scriptum πήσεται.

(70) Cont. p. 111.

(71) Cont. p. 111.

(72) Cedr. p. 546.

imperator ex cruentis hostium manibus effugit per totum diem fugæ deditus, atque hoc modo salvus evasit.

A σπανίζειν τὸν τόπον ὕδατος, ἀλλὰ μὴν καὶ νομῆς, ὑπεχώρησεν (73) ὁ Ἄμερ μετὰ τοῦ ἰδίου στρατεύματος, καὶ παραγενόμενος εἴς τι λιβάδιον ὅπερ Δεύρα κατονομάζεται, εὐθέως προσανεπαύσατο. Ἀδείας οὖν ἐντεῦθεν ὁ ἄναξ λαβόμενος τὰς τῶν ἐχθρῶν (74) μιαιφόνους χεῖρας διέδρασεν (75) ὅλην ἡμέραν τῇ φυγῇ προστιθέμενος, καὶ τοιούτῳ τρόπῳ διεσέσωστο.

94 Porro annis duobus præterlapsis rursus idem ille Amer Romani imperii fines aggreditur, quadraginta millibus sese efferens, quibus Armeniacum thema plane disperdidit, progressus usque ad maritimam urbem Amisum. Vidensque plurimos captivos multaque spolia quibus potitus fuerat, plane insanire cœpit, quod mari prohiberetur ab insatiabili impetu, suisque præcepit ut virgis abscissis cæderent mare (sicut Xerxes apud Hellesponti pontem ferreis ipsum flagellavit), dicens: « Cur istud hic invenimus? et cur non ulterius progressi sumus populando incolas? » De hac ingenti præda et captivitate cum audivisset imperator, graviter tulit et contristatus fuit, atque apud mensam talia dicit: « Heu, heu, non est inventus ullus homo qui erga nostrum imperium et erga Christianos sincerum amorem conservaret, ut hinc prompto animo incitatus proficiscatur dimicetque cum impio Amere. » Sic affecto imperatore surrexit Petronas, Theodoræ ac Bardæ frater, atque ad imperatorem dicit: « Subjectos quidem multos tuo glorioso imperio dedit Deus, qui te plurimum amant, domine, paratique sunt amore tui mortem subire. Sed in bello modo prosperæ, modo adversæ res accidunt, victoriamque certam et indubitatam nemo hominum sibi promittere potest, verum hæc a solo 95 Deo præscitur. Itaque ad hæc imperator respondit ergo: « Mi Petrona, vis proficisci et aggredi hostem ac pro Christianis meoque imperio periclitari? » Qui respondens ei dicit: « Equidem, imperator, paratus sum, quoad pugillus sanguinis inerit mihi, eum pro tuo imperio proque fidei consortibus evacuare. » Hoc alacri sermone imperator confirmatus præficit ducem cohorti scholarum. Qui verbis incusationis promptus factus rem et facta adjunxit, recta profectus in hostem cum delectis, nec nimia multitudine gravatus. Non latuit ea res Amerem: transfuga enim quidam eum adit dicitque: « Notum sit tibi, Amer, Petronas ille

Ἐτῶν δὲ δύο διαβεβηκότων πάλιν ὁ αὐτὸς Ἄμερ τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ὁρίοις ἐφάλλεται (76), ἐπὶ μ' χιλιάσι μεγαλειούμενος (77), ἐξ ὧν τὸ τῶν Ἀρμενιακῶν θέμα παντάπασι διωλόθρευσε, παρεμβαθύνας μέχρι τῆς πρὸς θάλασσαν Ἀμινσοῦ (78). Καὶ τὴν πολυάνθρωπον τεθεαμένος αἰχμαλωσίαν καὶ λαφυραγωγίαν πολλὴν ὧν γέγονεν ἐγκρατής, ὅλος [89] καθέστηκεν ἐκμανής, τῇ θαλάσσῃ περισχεθεὶς τῆς ἀπλήστου φορᾶς, καὶ τῷ ἰδίῳ λαῷ (79) ὀξέως διενετείλατο B κοπείσαις ῥάβδοις τύψαι τὴν θάλασσαν (καθὼς ὁ Ξέρξης κατὰ τὸ πρὸς Ἑλλήσποντον ζεῦγμα σιδηροῖς (80) ταύτην ἐμάστιξεν), ἐπειπών· « Ἵνα τί αὐτὴν εὕρομεν ἐνθάδε; καὶ ἵνα τί μὴ περαιτέρω λεηλατοῦντες τοὺς ἐγχωρίους προέβημεν; » Περὶ δὲ τῆς πλείστης αἰχμαλωσίας πεπυσμένος ὁ βασιλεὺς δυσφορήτως εἶχε καὶ ἠνιᾶτο, καὶ τοῖς ὑποχειρίοις ἐντραπεζούμενος τοιαῦτά φησιν· « Οἴμοι οἴμοι, οὐχ εὕρηταί τις ἀνθρώπων ὃς πρὸς τὴν βασιλείαν ἡμῶν καὶ πρὸς Χριστιανοὺς ἀγάπην εἰλικρινῆ διασώσειεν, ὡς ἐνθένδε προθυμοποιηθεὶς ἀπέλθοι καὶ τῷ ἀσεβεῖ πολεμήσειεν Ἄμερ. » Οὕτως τοῦ βασιλέως διατεθέντος ἀνέστη Πετρωνᾶς ὁ Θεοδώρας καὶ Βάρδα αὐτάδελφος (81), καὶ πρὸς τὸν βασιλέα φησίν, ὅτι C « Ὑπηκόους μὲν πολλοὺς τῇ σῇ μεγαλοδόξῳ βασιλείᾳ δέδωκεν ὁ Θεός, οἵτινες πλεῖστά σε στέργουσι, δέσποτα, προτεθύμηνται δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς σῆς ἀγάπης τεθνάναι· πλὴν τοῖς πολέμοις ποτὲ μὲν εὐτυχίαι, ποτὲ δὲ δυστυχίαι συμβαίνουσιν· τὴν δὲ νίκην ἀνενδοίαστον οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐπίσταται, εἰ μὴ μόνῳ αὕτη Θεῷ προδιέγνωσται. » Διὸ πρὸς ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο· « Λοιπόν, ὦ Πετρωνᾶ, προαιρῇ ἀπιέναι καὶ προσβαλεῖν τῷ ἐχθρῷ, καὶ τῶν Χριστιανῶν καὶ τῆς ἐμῆς βασιλείας προκινδυνεῦσαι; » Ὑπολαβὼν δὲ αὐτῷ φησιν, ὅτι περ « Ἐν ἑτοιμότητι, βασιλεῦ, χρηματίζω τὴν ἐνοῦσάν μοι αἵματος δράκα εἰς [90] τε τὴν σὴν βασιλείαν καὶ ὑπὲρ τῶν ὁμοπίστων ἀποκενῶσαι (82). » Τούτοις δὴ τοῖς προθύμοις λόγοις ὁ ἄναξ ἐγγυηθεὶς προχειρίζεται (83) τοῦτον ἡγεῖσθαι τοῦ τάγματος D τῶν σχολῶν (84)· ὃς τῷ λόγῳ τῆς προβολῆς σπου-

VARIÆ LECTIONES.

[89] ὅλως, ο supra script. [90] εἰς] corr. marg. ὑπὲρ L: hoc post καὶ adjeci.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(73) Cont. p. 111.

(74) Cont. p. 111.

(75) Ita omnino scriptum.

(76) Cont. p. 111, Cedr. p. 546, Zon. p. 158, in fine.

(77) Cont. p. 111, et Cedr. l. c.

(78) Apud Cont. l. c. sine ν.

(79) Cont. p. 111, Cedr. p. 546, ubi ὅτε φασὶν αὐτὸν παραπλήσιον τῷ Ξέρξῃ πάθος παθεῖν, μάστιξι κελεύσαντος παίειν τὴν θάλατταν, ὅτι μὴ περαιτέρω προήκατο τοῦτον χωρεῖν. Male legitur χαίρειν.

(80) Ita scriptum, σιδηροῖς, et nullum adest substantivum.

(81) Cont. p. 111, Cedr. p. 546, Zon. p. 158, in fine.

(82) Ita scripta hæc sunt, et annotavit librarius in margine etiam lectionem ὑπὲρ, qua recepta sit ὑπὲρ τῆς σῆς βασιλείας, quibus recte adhærent καὶ τῶν, etc., manente autem εἰς, accusativi continuandi, καὶ τοὺς ὁμοπίστους.

(83) Cont. p. 112, Cedr. p. 547, Zon. p. 158, in fine.

(84) Obscure et ambigue. Aut enim invertit pro τοῦ λόγου τῇ προβολῇ, id est *prolatione verborum*, aut subintelligendum reliquit ἕνεκα, ut sit προβολῆς ἕνεκα σπουδ. διατ., *propter illam oblationem*, etc.

δαίως διατεθεὶς τὸ ἔργον ἐπήγαγεν, εὐθυβολήσας A πρὸς τὸν πολέμιον σὺν ἐπιλέκτοις καὶ οὐ πλήθει τοσούτῳ μεστούμενος. Ὃ οὐκ ἐλελήθει τὸν Ἄμερ [61] (85)· φυγὰς γάρ τις Ῥωμαίων πρὸς αὐτὸν ἄπεισι (86) καί φησι· « Γνωστὸν ἔστω σοι, Ἄμερ, Πετρωνᾶς ἐκεῖνος ὁ πρὸς γένους τοῦ βασιλέως τὸ αἰδέσιμον ἔχων ἐπηύχησε περιθέσθαι σοι πόλεμον· ὅθεν αὐτὸν ἁπάσης τῆς στρατιᾶς ἡγεμονεύειν προσέταξεν. Παρ' ᾧ (87) συνήθροισται πᾶς ὁ τῶν θεμάτων στρατὸς καὶ ἐξώπλισται, τὴν κατὰ σοῦ μάχην πραγματευόμενος. » Τότε Ἄμερ τοῖς ὑπ' αὐτὸν ταξιάρχαις τὸ ἀκουσθὲν παρεγύμνου, τί δρᾷν χρὴ πρὸς τοῦτο διερευνώμενος. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ὁμοφρόνως εἶπον· « Τὸ παρ' ἡμῶν γεγονὸς, ὦ [62] Ἄμερ (88), κατὰ τῆς ἐπικρατείας Ῥωμαίων ἀνδραγάθημα οὐδεὶς τῶν πρὸ ἡμῶν ἐξειργάσατο [63]. Οὐ χρείαν ἔχει πλείονος ἐργασίας, ἀλλ' ἢ B παρεῖναι [64] (89) ὁδὸν τὴν πρὸς τὴν χώραν ἡμῶν, δι' ἧς ἀφιξώμεθα (90). Καὶ εἰ μὲν ὁ Πετρωνᾶς διώκων ἡμᾶς καταλάβοι, τηνικαῦτα τούτῳ παραταξόμεθα [65]· εἰ δὲ τοῦτο μὴ συναντήσοι, ἐν τοῖς ἰδίοις πάντως ἀπελευσόμεθα. » Αὐτὸς δὲ ὁ Ἄμερ ὡς εἴ τις ἄλλος οἰηματίας τελῶν (91) καὶ ὑπέροπλος ἔφη· « Οὐδαμῶς τὸ παρ' ὑμῶν βουλευθὲν διαπράξομαι, ὡς ἂν μὴ ἐκεῖνος ἐμοὶ δειλίαν καὶ δρασμὸν ἐπιγράψοιτο· διὸ ἄπειμι πρὸς ἀντιπαράταξιν αὐτοῦ. » Διοδεύσας δὲ ἀπὸ Ἀμινσοῦ ὡσεὶ μίλια [66] (92) φ' τῷ Ἀβυσιανῷ καταντᾷ, κατὰ συνορίαν τελοῦντι τῆς τε Παφλαγονίας καὶ τοῦ Ἀρμενιακῶν θέματος, εἰς τὸν χῶρον ὃς κατωνόμασται Πόρσοντα (93), ἐν ᾧ ὄρος καθέστηκε, καθ' ὃ ὁ Ἄμερ ἐσκήνισεν (94), ἤτοι τοῦ ὄρους ἐκεῖθεν, καὶ ὁ Πε- C τρωνᾶς ἔνθεν. Νυκτὸς δὲ καταλαβούσης στρατηγοὺς ἐκπέμπει τῶν εὐδοκίμων, ἐπαναβεβηκέναι τοῦ ὄρους καὶ ἐγκρατῆσαι αὐτοῦ, ἵνα μὴ τούτου ἐν κατασχέσει γένωνται οἱ πολέμιοι. Ταὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ ὁ Ἄμερ εἰργάσατο (95). Πρὸς τῇ ἀναβάσει δὲ τοῦ ὄρους συνηντηκότων ἀλλήλοις, ὑπερίσχυσεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναβεβηκότας εὐθαρσῶς κατεβίβασεν· ἐφ' ὃ καὶ ὁ Πετρωνᾶς μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν παντὸς λαοῦ ἀναβέβηκεν. Συμβολῆς δὲ γενομένης τῶν ἑκατέρων μερῶν, ὁ ἐπιβλέπων Θεὸς ἐπὶ ταπεινὸν καὶ πρᾶον καὶ τοὺς αὐτοῦ τρέμοντα λόγους, ὁ τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτασσόμενος, τὸν μὲν ἐκραταίωσε, τὸν δὲ ἐσάθρωσεν (96)· καὶ παραυτίκα ὁ Ἄμερ μαχαίρᾳ πεποινηλάτητο [67], οὗπερ ἀναιρεθέντος ὁ ὑπ' αὐτὸν ἅπας λαὸς διεσκέδαστο καὶ ξίφους ἐγχείρημα D

A affinitate imperatoris glorians minatus est tibi bellum inferre: quapropter eum universo exercitui præesse jussit. Ab eo collectæ sunt omnes thematum copiæ et armis instructæ, prœlio adversus te paratæ. » Tunc Amer suis ducibus revelavit quid audivisset, quid faciendum ad hæc sit quærens. Illi vero ad eum unanimiter dixerunt: « Res quales nos, o Amer, gessimus adversus Romanorum imperium, nemo ante nos gessit: non est opus majore negotio, sed tantum via in nostram regionem, per quam proficiscamur. Et si quidem Petronas nos persequens occupaverit, tunc **96** contra eum in acie consistemus: sin id non accidat, ad nostra utique abibimus. » Ipse autem Amer, si quis alius arrogans et superbus, dixit: « Haudquaquam vestrum B consilium exsequar, ne ille formidinem aut fugacitatem mihi imputet. Quare proficiscar in aciem contra eum. » Profectusque ab Amiso quasi milliaria quingenta ad Amysianum pervenit in confinibus Paphlagoniæ et Armeniaci thematis, in locum qui Porsonta dicitur, ubi mons est, apud quem Amer tabernacula posuit; ipse in altera parte montis, et in altera Petronas. Cum autem nox venisset, duces mittit Petronas ex probatioribus qui conscendant montem eumque occupent; ne hostes eum obtineant. Quod idem et Amer fecit. Cumque in ascensu montis sibi obviassent, prævalere fecit Deus populum suum, eosque qui ascenderant audacter aggressi dejecerunt, et Petronas montem cum C omni sua multitudine ascendit. Factoque conflictu ex utraque parte, Deus, qui humilem respicit et mansuetum suosque sermones trementem, qui superbis resistit, hunc roboravit, illum debilitavit. Ac confestim Amer gladio pœnas dat: quo interfecto omnis ejus multitudo dissipata gladioque perempta est, ac fere universa periit, excepto illius filio cum una centuria Halyn fluvium transgresso; quem tamen occurrens **97** ei in Charsiano themate merarches Machæras dictus cepit, illosque qui cum ipso erant, ut propemodum, Deo miraculose agente in excelso brachio, nec relinqueretur aliquis ex ipsis, quidque accidisset nuntiaret in urbe ipsorum adhuc reliquis Saracenis. Hoc cum nuntiatum esset imperatori, civitas abundanti lætitia exhilarata est, D ac Petronas magistrorum gloria decoratur. Ut au-

VARIÆ LECTIONES.

[61] τὸ Ἄμερ L. [62] γεγονὼς ὁ Ἄμερ L. [63] ἐξείργαστο V. [64] παραινεῖ L. [65] παραταξώμεθα, ο supra ω script. L. [66] μήλια L. [67] πεποινήλατο L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(85) Ita scriptum, solemni hallucinatione circa ο et ω. Forte τῷ scripserat auctor [ut p. 80]. Alias et τὸν legi potest.

(86) Scriptum ἄπισιν ex iotacismo.

(87) Ita scriptum. Potius παρ' ὅ, *quocirca*, *quapropter*, aut παρ' οὗ, *a quo*.

(88) Scriptum γεγονὼς ὁ. Apparet autem hinc maxima socordia librarii circa ο et ω.

(89) Ita scriptum, non παραινεῖν, quod aptius esset. Aut potius legendum περανεῖ vel περαίνειν.

(90) Balbutit misere.

(91) Scriptum τελῶν. Solet librarius pro circumflexo acutum ponere, ut supra in Πετρωνᾶς aliquoties: paulo ante tamen recte περισπωμένως.

(92) Ita scriptum μήλια, non μίλια. Videtur autem numerus quingentorum nimius. — Ita fere scriptum, ut etiam legi possit Ἀμυσιανῷ.

(93) Cont. p. 112, ubi Πόσοντα. Vid. ibid. p. 113, Cedr. p. 546, ubi Πτώσοντα· apud Zon. p. 159, Πτώσαντα.

(94) Ita scriptum, non ἐσκήνωσεν.

(95) Cont. p. 113.

(96) Cont. p. 114, Sym. Log. p. 440, Georg. Mon. p. 535, Cedr. p. 547, Zonar. p. 159.

tem aliqui, etiam Bardas postquam cum fratre hostes vicisset, tunc Cæsar acclamatus fuit, in diebus Paschatis, indictione decima.

A γέγονε, καὶ σχεδὸν ἅπας ἀπώλετο, δίχα τοῦ τούτου υἱοῦ μετὰ ἑκατοντάδος ἀνδρῶν (97) διαπεραιωσαμένου Ἅλυν τὸν ποταμόν (98)· οὗ κατὰ συνάτησιν καθεστὼς ἐν τῷ Χαρσιανοῦ θέματι μεράρχης [68] ὁ Μαχαιρᾶς οὕτω καλούμενος κατέσχεν αὐτὸν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ὥστε παρὰ μικρὸν τοῦ Θεοῦ θαυματουργήσαντος ὑψηλῷ ἐν βραχίονι, μὴ περιλειφθῆναί τινα ἐξ αὐτῶν καὶ περὶ τῶν συμβεβηκότων ἀπαγγεῖλαι τοῖς κατὰ τὴν πόλιν αὐτῶν περιοῦσι Σαρακηνοῖς. Περὶ τούτου διαγγελθέντος τῷ βασιλεῖ κατὰ τὴν πολιτείαν χαρμονὴ δαψιλὴς διακέχυται (99), καὶ ὁ Πετρωνᾶς τῇ τῶν μαγίστρων εὐκλείᾳ σεμνύνεται. Ὡς δέ τινες, ὅτι καὶ Βάρδας σὺν τῷ ὁμαίμονι τοὺς ἐχθροὺς τροπωσάμενος τὴν τοῦ Καίσαρος τότε κληροῦται ἀνάῤῥησιν, ἐν ἡμέραις τοῦ Πάσχα, ἰνδικτιῶνι ι'.

De his rebus cum audivisset dux Bulgarorum, cedens ejusmodi victoriæ ad pacificum statum inclinabat, quamvis prius fuisset ferox. Sed et fame premebantur ejus subjecti: unde et Homericum apud se, ut par est, cogitarunt oraculum,

Tristes sunt mortes miseris mortalibus omnes,
Sed quam dira fames affert tristissima demum est;

adeo ut facile Christianorum admitterent baptismum universi, ipseque eorum dux vellet Michael vocari imperatoris nomine, cum mitterentur illuc sacerdotes quidem eximii ad religionem Christianam firmandam.

Ὁ οὖν καθηγεμὼν Βουλγάρων περὶ τούτου ἐπεγνωκὼς (1) καὶ τῷ τοιούτῳ κατατροπωθεὶς εὐτυχήματι πρὸς εἰρηναίαν κατάστασιν ὑποκλίνεται, εἰ καὶ πρὶν ἐθρασύνετο (2), ἀλλὰ μὴν καὶ λιμῷ οἱ περὶ αὐτὸν πιεζόμενοι (3) (ὅθεν καὶ τὸ Ὁμηρικὸν καθ' ἑαυτοὺς ὡς εἰκὸς διενενόητο [69] λόγιον,

B *Πάντες μὲν στυγεροὶ [70] θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,*
Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν),

καὶ τοσοῦτον ὥστε καὶ τοῦ Χριστιανῶν εὐπειθῶς (4) καταξιωθῆναι βαπτίσματος ἅπαντας, τὸν δὲ αὐτῶν ἀρχηγὸν αἱρετίσασθαι [71] Μιχαὴλ ὠνομάσθαι ἐπὶ τῷ βασιλέως ὀνόματι (5), ἐκπεμφθέντων ἐκεῖσε ἀρχιερέων τινῶν ἐλλογίμων τὰ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἐγκρατύνασθαι.

98 Cæterum magnæ curæ erat Cæsari Bardæ sapientia, quamvis ea cura ad ostentationem spectaret. Congregat itaque sapientes in Magnaura, ut, aliis philosophiæ, geometriæ, aliis astronomiæ, aliis grammatices professoribus ibi constitutis, isti gratis docerent accedentes. Ac tantum in ea cura laborabat, ut Leonem illum summum philosophum in philosophia constitueret doctorem, ejusque discipulum Theodorum in geometria, atque in astronomia Theodegium, inque grammaticis Cometan, istisque imperatorias largitiones suppeditaret. Quos præ studio sæpe visitans ac discipulorum cujusque aptitudinem considerans, bona spe hos sustentabat, ipsorumque præceptores diligentiores beneficiis efficiebat, ita ut eruditionis semina ex illo tempore ad hunc usque diem sumpto incremento plures fructus ferrent, in illius memoriam litterarum monumentis consignatam. Insuper nec muneribus facile corrumpebatur, quamvis ficte id præ se ferret: inhiabat enim opibus vehementer, multas pos-

Περὶ πολλοῦ δὲ (6) τῷ Καίσαρι Βάρδᾳ ἡ σοφία πεφιλοτίμητο, κἂν (7) τῶν πολλῶν πρὸς ἐπίδειξιν ἐμεμέλητο. Συναθροίζει σοφοὺς κατὰ τὴν Μαγναύραν, ὡς τοὺς μὲν φιλοσοφίας, γεωμετρίας, τοὺς δὲ ἑτέρους ἀστρονομίας, ἄλλους γραμματικῆς ἀντιποιουμένους ἐγκαταστήσας προῖκα διδάσκειν τοὺς προσιόντας. C Καὶ τοσοῦτον αὐτῷ τὰ τῆς ἐπιμελείας ἐν τούτῳ διείργαστο, ὡς Λέοντα τὸν πάνυ φιλόσοφον κατὰ τὴν φιλοσοφίαν ἐντάξαι διδάσκαλον (8), καὶ τὸν αὐτοῦ φοιτητὴν ἐν γεωμετρίᾳ Θεόδωρον (9), καὶ ἐν ἀστρονομίᾳ Θεοδήγιον (10), ἔν τε γραμματικοῖς Κομητᾶν, καὶ τούτους ταῖς βασιλικαῖς δωρεαῖς ἐπαρκεῖν (11)· ἐφ' οἷς ἐκ φιλοπονίας ἐπιχωριάζων συχνῶς καὶ τῶν μαθητιώντων ἑκάστου τὸ ἐπιτήδειον ἐννοῶν χρησταῖς ἐλπίσιν ὑπέτρεφεν, αὐτῶν τε τοὺς καθηγουμένους ἐμμελεστέρους πρὸς τούτους ταῖς εὐεργεσίαις πεποίητο, ὥστε τοῦ λόγου τὰ σπέρματα ἔκτοτε καὶ μέχρι τῆς δεῦρο διαυξηθέντα ἐπὶ πλέον τελεσφορεῖν εἰς ἐκείνου μνήμην ἀνάγραπτον (12). Πρὸς ἐπὶ τούτοις τῷ ἀδωροδοκήτῳ, κἂν ἐπιπλάστως, ἐκέχρητο.

VARIÆ LECTIONES.

[68] Μενάρχης V. [69] διενενόητο L. [70] στυγεροὶ] γὰρ L. Odyss. μ, 341. [71] αἱρετήσασθαι L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(97) Cedr. p. 547, Zon. p. 159.

(98) Cont. p. 114, Cedr. p. 547.

(99) Id est: *Per civitatem lætitia ingens manavit.* Sed videtur et hic invertisse pro ἡ πολιτεία (sive ἡ πόλις) χαρμονῇ δαψιλεῖ διακέχυται.

(1) Videtur hæc alieno loco inseruisse. Bulgaros ad Christum conversos fuisse adhuc Theodora imperante, tradit Cont. pp. 101 et 102. Sym. etiam Log. ante expeditionem Petronæ refert, p. 440. Vid. Georg. Mon. p. 534, Cedr. etiam p. 540, Zon etiam p. 155.

(2) Zon. p. 155, Cedr. p. 540, Sym. Log. p. 440, Cont. p. 101, Georg. Mon. p. 534.

(3) Nominat. pro genit. absol. — Pueriliter rursus inculcat Homerum. — *Καθ' ἑαυτούς*. Ita scriptum, non κατ' αὐτῶν.

D (4) Sym. Log. p. 440.

(5) Cedr. p. 540, Cont. p. 102, Sym. Log. p. 440, Georg. Mon. p. 534.

(6) Cont. p. 115, Cedr. p. 547, Zon. p. 160.

(7) Ita hæc scripta. Loquitur negligentissime. Nullam ponit particulam connexionis.

(8) Cont. p. 115, Cedr. p. 547, Zon. p. 160.

(9) Cont. p. 119. De hoc Theodoro Leonis discipulo multa idem, p. 115 seq.; de eodem Cedr. p. 548 et seq. non nominat, ut et Zon. p. 160 et seq.

(10) Cont. p. 119, Cedr. p. 550. — *Κομητᾶν*. Cont. p. 119.

(11) Cont. p. 119, Cedr. p. 550.

(12) Exemplo sit auctor.

Ἐπεφιλοχρηματήκει (13) γὰρ ἀφειδῶς πολλῶν κτημάτων καὶ μὴν τιμαλφῶν ἐφιέμενος, ὧν τὴν κτῆσιν ἐξ ἀναγκαίου προσελαμβάνετο· ἐπεφιλοτίμητο γὰρ προπομπαῖς εἰς ἄκρον καὶ σεβασμιότησι, τὸ αὔθαδες καὶ ἀλαζονικὸν ἐπισπώμενος (14), εἰ καὶ μετὰ σκηνικευομένης φρονήσεως καὶ ἀρχικῆς καταστάσεως ἥττων [72] ἦν τῶν ἐξ ἀληθείας βελτιωμάτων. Ἐξ ὧν ἀσχέτως ἐβασιλεία (15), Μιχαὴλ ἐπαυχενίζων τοῦ βασιλέως, ᾧ [73] παροράσθαι μὲν πολλάκις ἔκ τε (16) τῶν συγκλητικῶν ἐξεγένετο, τάχα δὲ καὶ διὰ τὸ ἁλίσκεσθαι (17) φιλοθεάμονι καὶ φιλιπποδρόμῳ προθέσει τὸν ἄνακτα δι' ἀπροσεξίαν τῶν ἀμεινόνων, ἢ τυχὸν καὶ ἡλικίᾳ τῇ νεαζούσῃ παραριπίζεσθαι.

A sessiones, sed et pretiosas, affectans, quarum comparationem necessario suscipiebat: studebat enim pompæ summopere et magnificentiæ, arrogantiam et fastum colligens, quamvis cum simulata prudentia et imperii affectatione aspiraret ad eos profectus qui rei veritate probarentur. Quare immodice affectabat imperium, Michaelis imperatoris cervici imminens; **99** cui ut contemneretur et a senatoriis viris sæpe accidit, forte quia caperetur spectaculis ac circo nimis esset deditus imperator propter neglectum meliorum morum, aut fortasse quod juvenili ætate huc illuc impelleretur.

Οὐ μὴν δὲ Βάρδας μόνης τῆς βασιλείας ἐρῶν ἐτυρβάζετο, ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐγκρατεῖν οὐκ ἐπαύετο (18), ὥστε καθελεῖν τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου τὸν σεμνὸν Ἰγνάτιον διασκέψασθαι, τῷ ἀπεῖρχθαί ποτε κοινωνίας αὐτὸν κατά τι τῶν ἀπευκταίων ἐλάττωμα, ὃ πρὸς ὑπόνοιαν παρενέσκηπτεν, εἰ καὶ παρ' αὐτοῦ πολλάκις ἐν ταύτῃ δεχθεὶς νουθετικαῖς τε συμβουλαῖς μὴ πεισθεὶς [74] ἑαυτὸν δοκιμάζειν καθ' ἃ τῷ Παύλῳ νενομοθέτηται, ἀνευλαβῶς τῷ ἁγιάζοντι πρόσεισι καὶ πολλάκις· διὸ ἐν μιᾷ (19) τῆς ἀδιαφόρου τόλμης ἀποῤῥαπίζεται (20), καὶ ἀπειλεῖ κατ' αὐτοῦ μεθ' ὕβρεων χαλεπῶν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτὸν καθαιρήσειν, προσεπιθησόμενος [75] αἰκισμούς (21). Ὃς μετ' ὀλίγον τὸν τοιοῦτον ἄνδρα τῆς ἀρετῆς ματαιώσας τοῖς κατ' αὐτοῦ σκευασθεῖσι τῆς ἐκκλησίας καθίστησιν ἔκβλητον, τὸν μετὰ (22) τὴν τετραετῆ τοῦ θρόνου κατάσχεσιν καὶ τελευταίαν [76] τοῦ τρισμάκαρος Μεθοδίου κατ' ἐκλογὴν προκριθέντα, σὺν εὐλαβείᾳ τῷ μεγίστῳ (23) τῶν ἐκ πατρὸς ὀρθοδόξων συστάσεων [77] τῶν μεγάλων τῇ ἀρετῇ Βασιλείου καὶ Γρηγορίου, τῶν υἱῶν Λέοντος βασιλέως, κἂν τῇ τοῦ πατρὸς ἐπιψόγῳ αἱρέσει σμικρυνομένων, ὡς ἐντεῦθεν λοιπὸν κληροῦσθαι [78-80] τὸ μέγιστον τῶν [81] μεγάλων ἐπαναβέβηκεν (24). Ἀντεισάγει δὲ Φώτιον πατριάρχην, κατά τι μὲν τῶν βελτιόνων [82] ὑπερτεροῦντα, κατά τι δὲ χθαμαλούμενον. Ἐφ' ὧν καθόδῳ καὶ τῇ ἀνόδῳ πολλῶν προσκληθέντων τῆς γερουσίου βουλῆς καὶ ταύταις ἐπισφραγισαμένων, Κωνσταντῖνος μόνος ὁ εἰρημένος οὐ κατατίθεται, ἐξειπὼν μὴ ἐξεῖναί τινι τῶν λαϊκοῖς καταλόγοις συνειλεγμένων περὶ τοιούτων ἐγγράφεσθαι. Οὐ μέχρι τούτου τὰ κατ' αὐτόν· ἀλλὰ πολλαῖς τιμωρίαις ἐμμεθοδεύεται [83] παρὰ μικρὸν τῆς ζωῆς ἀπηλλάχθαι,

Sed non solum cupiditate imperandi Bardas turbulentus erat, verum et Ecclesiam violare non B desinebat, adeo ut removere a sede patriarchali sanctum Ignatium in animum induceret, quod exclusus aliquando communione ab eo fuisset, propter quoddam detestandum crimen, quod in suspicionem veniebat, quamvis sæpe in eam receptus, admonitionibus et consiliis non obtemperans ut sese probaret secundum Pauli præceptum, irreverenter ad sanctum accedit, et sæpius: quare uno quodam die ob indifferentem audaciam repellitur cum castigatione. Atque hic minatur illi cum contumeliis gravibus, a summo sacerdotio remoturum, additurum etiam sæva verbera: qui et paulo post, ejusmodi virum, virtute irrita et despecta, suis in eum machinationibus ex ecclesia C ejicit, illum post quatuor annorum patriarchatum et obitum beatissimi Methodii per electionem antepositum, cum maxima reverentia, patrum orthodoxorum pari magnis illis in virtute, Basilio et Gregorio, filiis Leonis imperatoris, etsi propter patris infamem hæresin minuerentur, ut ad percipiendos **100** honores magnorum maximos ascenderet. Introducit autem Bardas in locum ejus Photium patriarcham, in aliquibus bonis superiorem, in aliquibus inferiorem. In quorum descensu et adscensu, cum multi accersiti fuissent ex senatorio ordine eumque assensu suo comprobassent, solus Constantinus, de quo diximus, non consensit, dicens non licere cuiquam ex laicorum numero talibus inscribi. Non eo tantum processum adversus ipsum, sed multis suppliciis exercetur, ut pro- D pemodum vitam amitteret, in tantum ut humi

VARIÆ LECTIONES.

[72] ἧττον L. [73] ᾧ] ὡς L. [74] πεισθὴς L. [75] προσεπιτιθησόμενος L. [76] τελευτὴν potius. [77] συνευλ, α supra scripto τῷ μεγίστῳ L. [78-80] πληροῦσθαι L. [81] τῶν] τινῶν L. [82] βελτιώνων L. [83] ἐνμεθοδεύεται L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(13) Ita scriptum per η in penult., non per iota.

(14) Loquitur involute et contorte et ambigue.

(15) Cedr. p. 547, ubi τῆς βασιλείας κατεστοχάζετο. Zon. p. 160, ἑαυτῷ τὴν βασιλείαν ἔμνατο.

(16) Ita loquitur quasi Bardas contemptus fuerit a senatu: sed causæ quas subjungit contemptum imperatoris indicant. Taceo quod μὲν et τε et in ἐξεγένετο ἐξ præter rem posuit.

(17) Cont. p. 114, Cedr. p. 547, Zon. p. 159.

(18) Cont. p. 120, initio, Cedr. p. 551.

(19) Loquitur incondite et pugnantia. — Διὸ ἐν μιᾷ. Involute et ambigue.

(20) Græca sunt instar foliorum Sibyllæ. Itaque Latina non possunt fieri multo clariora. De aliquibus amplius quærendum quod ad res attinet.

(21) Desperate et perdite loquitur.

(22) Cont. p. 120, Cedr. p. 551, Zon. p. 161.

(23) Ita scriptum. Forte τῇ μεγίστῃ.—Verti quasi esset συστάσεως in singulari. Potest σύστασις esse et *factio*. Item *commendatio*; in qua significatione hic retineri posset plurale συστάσεων.

(24) Cedr. p. 551, Zon. p. 161, in fine.

projectus in formam crucis extenderetur manibus A pedibusque alligatis indeque doloribus cruciaretur. Non hic abrupti ejus cruciatus, sed in majus progressi. Traditur a Cæsare Theodoro illi fatuo dicto, ut crudelissima experiretur, nec non Joanni Gorgonitæ et Nicolao Scutellopi, in apostolorum celebre templum, ubi monumenta imperatorum, includendus, ut fame ac siti vexaretur, ac multo magis corporis cruciatibus: qui loculo Constantini Copronymi eum divaricatis cruribus impositum nudum ibi reliquerunt. Erat autem tempestas hiberna et admodum gravis; lapidis dorsum acutum, totusque lapis attactu perquam frigidus, cum anni tempore tum suapte natura. Proinde athleta ille ex intestinis pus mistum sanguine mittebat. Dolorque erat B talis **101** qualem utique non ignoratis quotquot dysenteriam ex frigore experti estis. Dum enim algoris et inflammationis admorsu intestinum labefactatur, continuo doloribus distenditur qui ea patitur. Deinde valde pallescit et ob densitatem aeris cum dolore inhorrescit, sanguine in grumos coalescente in superficie, unde digestio pessum it. Sed in intimis etiam dum spiritus in corde densatur et constipatione exterioris spissatur, in affecta parte magis exasperatur dolor, vi mali eo compulsa. Ita tolerans diros cruciatus vir beatissimus, quamvis ex castratione etiam et senectute varie esset debilitatus, non est locutus Domino malum super iis quæ patiebatur, nullum anceps verbum aut quod illis ansam præbere posset, non judicavit ut Ithacensis C illius socii,

καὶ τοσοῦτον ὥστε χαμαιριφῆ σταυροειδῶς (25) διηπλῶσθαι τὰ χεῖρε καὶ τὼ πόδε [84] κατάδεσμον καὶ ἀλγηδόσιν [85] ἐντεῦθεν κακύνεσθαι. Οὐ μέχρι δὲ τούτου τὰ τῶν αἰκισμῶν διεκόπτετο, ἀλλ' ἐπὶ τὸ χεῖρον προέκοπτεν. Ἐκδίδοται παρὰ Καίσαρος Θεοδώρῳ τῷ Μωρῷ κατὰ κτῆσιν τῶν ὠμοτάτων (26), πρὸς δὲ καὶ Γοργονίτῃ Ἰωάννῃ καὶ Νικολάῳ τῷ Σκουτέλλοπι (27), καὶ ἐν τῷ τῶν ἀποστόλων περιβοήτῳ ναῷ (28), ἐν ἡρῴῳ τῶν βασιλέων, ἐφ' ὅτῳ [86] ἐγκέκλειστο λιμῷ καὶ δίψει (29) τρυχόμενον [87], καὶ πολλῷ πλέον ταῖς κατὰ σῶμα κακώσεσιν· οἵτινες λάρνακι Κωνσταντίνου (30) τοῦ Κοπρωνύμου περισκελίσαντες [88] κατὰ γύμνωσιν (31) εἴασαν. Χειμῶνος δὲ ἦν ὥρα, καὶ μάλα [89] τῶν ἐπαχθῶν· τῷ λίθῳ ἐπαυχένιος ἡ ὀξύτης, καὶ δι' ὅλου κατὰ τὴν ἀφὴν λίαν ψυχρὸς [90] ἔκ τε καιροῦ καὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως (32). Ἐνθένδε ὁ ἀθλητὴς τῶν κρυφίων σαρκῶν ἀποβολὴν ἐποιεῖτο σαπρίας καὶ αἵματος (33). Καὶ ἡ ὀδύνη ὁποία, ἴστε πάντως τινὲς οἱ δυσεντερίας καὶ μᾶλλον (34) ἐκ ψύχους πεπείρασθε. Κρύους γὰρ καὶ φλέγματος δήξει τοῦ ἐντέρου πημαινομένου εὐθὺς μὲν περιοδυνᾶται καὶ διατείνεται ὁ τούτων αἰσθόμενος, εἶτα σφοδρῶς ὠχριᾷ καὶ τῇ πυκνώσει τοῦ περιέχοντος ὀδυνηρῶς φρικιᾷ θρομβουμένου τοῦ αἵματος κατ' ἐπιφάνειαν, ἐξ οὗ ἡ διαφόρησις οἴχεται· ἀλλὰ μὴν καὶ κατὰ βάθος τοῦ ἐγκαρδίου πνεύματος πυκνουμένου τῇ συμπιλήσει τοῦ ἔξω παχυνομένου, εἶτα τῷ τραυματιῶντι μέρει πλέον δριμύσσεται, συνελαυνομένης ἐκεῖσε πάσης τῆς χαλεπότητος. Οὕτως ἐγκαρτερῶν (35) τοῖς δεινοῖς ὁ πανόλβιος, εἰ καὶ εὐνουχίᾳ καὶ γήρει (36) πολυειδῶς μεμαλάκιστο, οὐκ ἐφθέγξατο πρὸς τὸν Κύριον πονηρὸν ὑπὲρ ὧν ἐπεπόνθει, οὐκ ἐκείνοις ἐνδόσιμον, οὐκ ἀμφίβολον, οὐ κατὰ τοὺς ἑταίρους τοῦ ἐξ Ἰθάκης συνέκρινεν

Horæ momento aut cadere aut reperire salutem
Præstat quam tanto affligi certamine vitam.

Βέλτερον ἢ [91] ἀπολέσθαι ἕνα χρόνον ἠὲ βιῶναι,
Ἢ δηθὰ στρεύγεσθαι [92] ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι (37),

Certamine, inquam, cum Cæsare: non enim ei minor

ἤτοι τῇ πρὸς τὸν Καίσαρα· οὐκ ἦν γὰρ αὐτῷ ἐπ'

VARIÆ LECTIONES.

[84] τὼ πόδε L. [85] ἀλγηδῶσιν C. [86] ἐφότῳ L. [87] τρυχόμενος B. [88] περισκελλίσαντες L. [89] μάλλα L. [90] ψυχρῶς L. [91] ἢ om. L. [92] στρατεύεσθαι ἐν αἰνὶ δηϊοτῆτι L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(25) Cont. p. 120, ubi τὰς ἐπὶ γῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐκτάσεις.

(26) Cont. p. 120, ubi Θεόδωρος ὁ Μωρός. Apud Sym. Log. p. 441, ubi Θεοδοσίῳ τῷ Μορῷ.

(27) Cont. p. 120, Sym. Log. l. c. — Cont. p. 120, ubi ὁ Σκουτελότης Νικόλαος. Apud Sym. Log. p. 441, ubi Νικολάῳ τῷ Σκουτελώπτῃ.

(28) Loquitur conturbate. —Cont. p. 120 [ἐν τῷ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων τεμένει, οὐκ ἐν τῷ δὴ μεγάλῳ τε καὶ σεμνῷ, ἀλλ' ἔνθα οἱ τάφοι καὶ λέγονται καὶ εἰσίν].

(29) Loquitur imperfecte.

(30) Scriptum Κωνσταν. τ supra script. Erat ex marmore.

(31) Cont. p. 120. — Apud Cont. p. 120 ἐναποκλείσαντες. Apud Sym. Log. p. 441, Οἳ καὶ περιέκλεισαν αὐτόν. Unde et apud Nostrum potius περικλείσαντες legendum videri possit. Apud Cedren. p. 551, Τῷ τοῦ Κοπρωνύμου τάφῳ ἀποκλείει. Zon. p. 161, D, Ἐγκλείει τάφῳ. Nihil tamen mutandum apud Nostrum, sed tantum περισκελίσαντες uno λ scribendum, *divaricatis cruribus imposuerunt arcæ.* Contin. ita: Ἐν τῷ μετεώρῳ ἐπικαθίσαντες. — Scriptum καταγύμνωσιν.

(32) Cont. p. 120.

(33) Cont. p. 120, Sym. Log., p. 441; Nostri verbis, nisi quod ἐκ τῶν, melius.

(34) Rursus tanquam declamator: et satis apparet D melius sermonis genus. — *Καὶ μᾶλλον.* Ita scriptum.

(35) Sym. Log. p. 441, iisdem cum Nostro verbis.

(36) Ita scriptum, non γήρᾳ.

(37) Ita scriptum, male. Emendandum ex Homero. Negligenter hæc ut pleraque et supine tractata sunt, partim a librario, partim ab ipso auctore. Loca Homeri, in quibus Noster multus est et ineptus, id ostendunt, plerumque vitiose descripta. Apud Hom. Il. ο, v. 511, hæc ita: Βέλτερον ἢ ἀπολέσθαι ἕνα χρόνον ἠὲ βιῶναι· Ἢ δηθὰ στρεύγεσθαι ἐν αἰνῇ δηϊοτῆτι. Quæ ibi Ajax dicit suos prælio acuens. Sed Noster, lapsu memoriæ, ut videtur, sociis Ulyssis tribuit, deceptus fortasse similitudine loci Odyss. μ, v. 350. Βούλομ' ἅπαξ — ἀπὸ θυμὸν ὀλέσσαι Ἢ δηθὰ στρεύγεσθαι ἐὼν ἐν νήσῳ ἐρήμῃ. ubi unus sociorum Ulyssis reliquos hortatur ad mactandos Solis boves, cum fame laborarent. Atque eo nunc respicit. Supra etiam indidem, occasione famis, verba reddebat.

Ἔλαττον ἡ πάλη πρὸς σάρκα καὶ αἷμα τῆς πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν κατὰ τὸ μέγιστον, ἴσος ὁ ἀγὼν ἐπ' ἀμφότερα (38). Τοιγαροῦν τινα διανίστησιν[93] τῶν συνόντων τῷ μακαρίῳ κατὰ φρουράν, οὐ πρὸς πήμανσιν, ἀλλὰ παρηγορίαν, ὡς δι' αὐτὸν κινδυνεύοντι (39). Κωνσταντῖνος ἦν ὁ Ἀρμένιος, οὗ πολλάκις κατὰ μνείαν κατέστην. Οὗτος πάνυ κρύφα βαστάζων τι ἀγγείδιον ἐξ ὑέλου ἔμπλεον οἴνου, πρὸς ἐπὶ τούτῳ καὶ ἄρτον, ἔστιν ὅτε καὶ μῆλα, τῶν κακοποιῶν ἀνδρῶν τὴν ὑποχώρησιν πρὸς μικρὸν ἐμεθόδευεν, καὶ τῷ ὁσίῳ εἰσῄει, καὶ τοῦ λάρνακος[94] αὐτὸν κατεβίβαζεν, καὶ παρεῖχε τὸν ἔλεον, ἀποκουφίζων κἂν ἐπ' ὀλίγον τῆς συμφορᾶς, μέχρι τῆς ἐκείνων ἐλεύσεως (40). Ὦ πολλὴν τὴν εὐχαριστίαν ἠμείβετο μετὰ τὴν τῶν κακῶν λύτρωσιν· οὐ γὰρ ὡς Καίσαρος ὤν, εἰ καὶ τῶν οἰκείων, τοῖς αὐτοῦ κακοῖς ἐνεδίδου, εἰδὼς ἀπονέμειν Θεῷ τὰ Θεοῦ καὶ τὰ Καίσαρος Καίσαρι, ὥστε μὴ παροξῦναι τὸν Ὕψιστον.

Τὰ δὲ πρὸς ἱπποδρομίαν (41) τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ διεσπούδαστο ἐν τοῖς κατὰ Προποντίδα παλατίοις περιφανέσιν, ἔνθα ναὸς του μεγαλομάρτυρος Μάμαντος ἥδρασται (42)· ἐκεῖσε τὰς ἁμίλλας συνεχεῖς ἐποιεῖτο, αὐτὸς ἱππάζων ἐφ' ἅρματος, τῶν εἰωθότων πάντων κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν περὶ τὸν ἀγῶνα συντιθεμένων· καθ' ὃν τῆς Θεομήτορος τιμία εἰκὼν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς ἱδρύσεως ἵστατο, ἐξ ἧς τοὺς νικητικοὺς ἐπάθλους ὁ βασιλεὺς ἀνεδέχετο. Καὶ τοσοῦτον αὐτῷ τὰ τῆς ἱπποδρομικῆς ἔριδος ἐπεφιλοτέχναστο, ὥστε ποτὲ συνηνιοχοῦντι (43) Κωνσταντίνῳ τῷ δηλωθέντι ἐκ περιτροπῆς ἀκουσίου τοῦτον ἀνεσκευάσθαι[95], καὶ παρὰ μικρὸν διολέσθαι τῇ περιπτώσει τοῦ ἅρματος. Ὅθεν προσεπετίθεντο τὰ τῆς εὐτελείας αὐτῷ, καὶ πολλῷ πλέον (44) τὰ τῆς ἐξουδενώσεως ἐκ τοῦ ψευδοφανοῦς πατριάρχου καὶ συνεπαγομένου αὐτῷ αἰσχίστου κλήρου, καὶ τῷ ἀληθεῖ πατριάρχῃ κακὴν ἅμιλλαν διαμιλλωμένων καὶ δυσωνύμοις ἐνθρονιζομένων κακῶς μητροπόλεσι καὶ μεταποιούντων ἐναγέσι θυσίαις τὰ ἅγια, ὡς[96] ἐντεῦθεν (45) καὶ βεβηλοῦσθαι αὐτὸν παρὰ παντός [τε] Χριστιανικοῦ γε πληρώματος καὶ κατεύχεσθαι τῆς βασιλείας διαῤῥῆξιν, ἥτις οὐκ ἐπὶ χρόνον μακρὸν ἀποβέβηκεν, προηγησαμένης τῆς Καίσαρος ἀναιρέσεως, ὥς φασι, συνεγνωκότος αὐτὴν Μιχαὴλ βασιλέως ἐξ ἀστατούσης τῆς διαθέσεως· καθ' ἣν καὶ τὴν ἐσχάτην δίκην αὐτὸς ἐκληρώσατο, ὡς ὧδε λεχθήσεται.

A erat colluctatio cum carne et sanguine quam cum principatibus et potestatibus tenebrarum hujus sæculi, aut, ut plus etiam dicatur, par certamen cum utrisque. Itaque quemdam suscitat Dominus ex iis qui erant cum beato viro custodiæ causa, non ad nocendum, sed ad solatium præstandum, tanquam propter ipsum periclitanti. Erat is Constantinus Armenius, cujus sæpe mentionem feci. Iste admodum occulte portans vasculum vitri plenum **102** vino, insuper et panem, quandoque et poma, infestorum hominum abitum ad breve tempus procurabat, ingrediebaturque ad sanctum virum ac de loculo eum tollebat, præbebatque misericordiam, saltem ad breve tempus sublevans ejus calamitatem, usque ad eorum reditum. Cui magnam gratiam retulit B a malis illis liberatus. Non enim quasi Cæsaris esset, quamvis ex propinquis, illius vexationibus cedebat, cum sciret dare Deo quæ Dei sunt et Cæsari quæ Cæsaris, ne irritaret Altissimum.

Porro imperator Michael circo et aurigationi studebat in palatiis ad Propontidem visendis, ubi templum magni martyris Mamantis situm est, ipse agens equos in curru, rebus necessariis ad certamen in imperatoria urbe comportatis. In eo templo Deiparæ pretiosa imago in imperatorio solio collocata erat, a qua victoriæ præmia imperator accipiebat. Ac tantopere studebat circo, ut auriganti aliquando cum Constantino, de quo diximus, currus subverteretur ipseque subversione currus C pene periret. Unde adhuc magis contemnebatur. Sed multo despicabilior fiebat propter falsum patriarcham eique adjunctum turpissimum clerum, qui improbo certamine contendebant cum vero patriarcha, infamesque **103** faciebant metropoles occupandis thronis, et imitabantur exsecrabilibus sacrificiis sanctissima; ut proinde profanus haberetur ab omni Christianorum multitudine, eique dissolutionem imperii imprecarentur: quæ etiam non longo post tempore accidit, præcedente Cæsaris interfectione, cum ejus, ut aiunt, conscius esset imperator Michael, affectu erga illum parum firmo et constanti. In qua supremum supplicium ipse sortitus est, ut hoc loco dicetur.

VARIÆ LECTIONES.

[93] τοιγαροῦν διανίστησιν αὐτῷ Κύριος Symeon Logoth. p. 441 C. [94] τῆς λάρνακος V. [95] ἀνασκευάσθαι L. [96] ὡς om. L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(38) Sym. Log. p. 441, Cedr. p. 551. — Non additur quis excitaverit, ut aliquid excidisse necesse sit, ut Θεὸς aut Κύριος, ut apud Log. p. 441, Τοιγαροῦν διανίστησιν αὐτῷ Κύριος.

(39) Cont. p. 120. Sym. Log. p. 441.

(40) Cont. p. 120. Sym. Log. p. 441, iisdem fere cum Nostro verbis.

(41) Redit ad imperatorem et ejus studium aurigationis, de quo obscure supra quædam, ubi annotavi auctores. Vid. Const. Porph. Bas. Maced. p. 151, et 152. Cedr. p. 552.

(42) Zon. p. 162 et 166. Const. Porph. Bas. D Maced. p. 152.

(43) Ita scriptum una voce, solœcissante oratione, ut dativus sit pro genitivo.

(44) Non de Photio hæc intelligenda, sed de Gryllo, de quo Const. Porph. in Bas. Maced. p. 153, Sym. Log. p. 437, Contin. Theophanis, p. 124, Cedr. p. 554. Zon. p. 163. Noster hæc in brevitate obscure. Nec autem Photio iste Gryllus oppositus fuit, sed ante illum is Ignatio.

(45) Imperfecte, ut desit vel ὥστε vel verbum aliquod, ut συνέβη aut simile.

Parant ambo simul expeditionem navalem in A Cretam, omnemque militarem multitudinem terra marique commovent, ac proficisci ipsi voluerunt. Ut autem ad Cepos ita dictos accesserunt, statim adversus Bardam Cæsarem consilia locum inveniunt. Illuc enim hæc instructa fuerant divino et imperatorio nutu, ut et ipsi Bardæ patesceret, ad quem spectabat conatus. Nam quodam die ante profectionem Bardas ingressus ædes suas accersitos amicos suos extremo complexu convivioque accepit ac familiarissimis amicorum legata distribuit, interitum suum conjectans. Abit ergo in monasterium vicinum, Hodegi dictum: ut autem adstitit ad vestibulum propitiatorii, facem tenens ac vota faciens pro abitu, ibi tum ei chlamys ab hu- B meris avulsa palam decidit. Quod cum sensisset, lacrymans **104** implorabat Deiparam ardentibus precibus orans ut ab instantibus malis liberaretur.

Εὐτρεπισμὸν[97] ναυστολίας κατὰ Κρήτης ἄμφω συντίθενται (46), καὶ πάντα στρατὸν συγκινοῦσι κατ' ἤπειρόν τε καὶ θάλασσαν, καὶ αὐτοὶ ἐφικέσθαι (47) προῄρηντο. Ὡς δὲ τοῖς πρὸς τὸ ὄνομα Κήποις προσκεχωρήκεσαν, εὐθέως τὰ κατὰ Βάρδα τοῦ Καίσαρος χώραν λαμβάνει. Ἐνταῦθα γὰρ προμεμηχανούργητο ταῦτα ἔκ τε Θεοῦ καὶ βασιλικῆς ἐπινεύσεως, ὡς καὶ αὐτῷ τῷ Βάρδᾳ γνωσθῆναι, περὶ οὗ ἡ ἐπίθεσις. Μιᾷ γὰρ τῶν ἡμερῶν πρὸ τῆς ἐξελεύσεως Βάρδας[98] προσφοιτήσας κατὰ τὸν ἑαυτοῦ οἶκον καὶ τοὺς γνωστοὺς μετακαλεσάμενος, τὴν ἐσχάτην αὐτοῖς ἀνετίθει δεξίωσιν, καὶ συμποσιάσας τοῖς οἰκειοτάτοις τῶν φίλων λεγάτα παρέσχετο, τὴν ἰδίαν καταστροφὴν τεκμηράμενος (48). Ἄπεισι πρὸς μονὴν λοιπὸν γείτονα, ἥπερ Ὁδηγοὶ κατωνόμασται (49). Ὡς δὲ παρεστήκει τοῖς τοῦ ἱλαστηρίου προθύροις λαμπαδούχων ἀφιερῶν τε προπεμπτηρίους φωνάς, τηνικαῦτα ἡ τούτου χλαμὺς τῶν ὤμων ἀποσπασθεῖσα ἐμφανῶς συγκεχάλακεν (50)· ἧς ἐν] ἐπαισθήσει γενόμενος ἀπωλοφύρετο δάκρυσι πρὸς τὴν Θεοτόκον διαπρύσιον,[99] βοὴν εὐκτικῶς ἀναπέμπων τῆς τῶν ἐλπιζομένων λυτρώσεως.

Non solum autem in hac re præsagium ei factum, sed et aliud quoddam signum præcessit. Insomnium apparuit Cæsari tali forma quasi festo die imperator et Cæsar contenderent in templum Sapientiæ Dei cum solito splendore; progressisque ad fenestras, in his candidas vestes gerentes eis apparerent angeli, atque in penetralibus conspiceretur quidam senex in sublimi solio sedens; quis ille? Petrus apostolorum primarius, eique C supplicans in genubus cum lacrymis Ignatius super iis quæ contumeliose passus esset; qui acerbitate rei condolens ei diceret ultionem a manu Domini illum accepturum: quo dicto uni ex duobus ei astantibus tanquam præpositis, in aureis vestibus, exiguum traderet gladium, nutuque præciperet imperatorem quidem ad dextram separandum esse, Cæsarem autem, Deo exosum eum dicens, ad sinistram, eoque gladio frustatim concidendum: quo exeunte etiam de Michaele diceret, ei etiam exspectandam esse percussionem, impium filium eum vocans.

Οὐ μόνον δὲ ἐν τούτοις αὐτῷ τὰ τῆς προδηλώσεως, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι συμβόλαιον (51) προηγήσατο. Ἔδοξεν ὄναρ ὁρᾷν γε τῷ Καίσαρι· τὸ δὲ τοιοῦτον διεμόρφωτο, ὡς ἐν ἑορτασίμῳ ἡμέρᾳ ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπῄει τῷ Σοφίας Θεοῦ ἱερῷ μετὰ τῆς συνήθους λαμπρότητος. Ὡς δὲ προσπεφοιτήκεσαν οἷα θυρίσι (52), ταύταις εἰκονισμένοι λαμπροφοροῦντες[1] τούτοις ἀνεφάνησαν ἄγγελοι, καὶ πρὸς (53) τοῖς ἔσω διώπτετό τις ὑπεράνω γηραιὸς θρονιζόμενος· τίς οὗτος; Πέτρος ὁ ἀποστόλων προβάθμιος, αὐτῷ τε γονυπετῶν δάκρυσιν ὁ Ἰγνάτιος ὑπὲρ ὧν λωβηθεὶς ὑπομεμενήκει (54). Ὁ δὲ τῷ πάθει συνδιατεθεὶς αὐτῷ ἔφη τὴν ἐκδίκησιν ἐκ χειρὸς Κυρίου ἀποίσασθαι (55), καὶ ἅμα τῷ λόγῳ ἑνὶ δύο τινῶν παρ' αὐτῷ ἱσταμένων ὡσεὶ πραιποσίτων χρυσοενδύτων (56) βραχεῖαν ἐπιδίδωσι μάχαιραν, καὶ προσετετάχει ἐννεύσας (57), τὸν μὲν βασιλέα τοῖς δεξιοῖς ἀφορίσαι, τὸν δὲ θεόργιστον Καίσαρα (58), οὕτως εἰπών, τοῖς ἀριστεροῖς, καὶ διὰ ταύτης μεληδὸν τιμωρήσασθαι. Οὗ δῆθεν ἐξιεμένου καὶ περὶ τοῦ Μιχαὴλ διειρήκει τὴν τομὴν ἀπεκδέχεσθαι (59), ἀποκαλῶν αὐτὸν ἀσεβότεκνον (60).

VARIÆ LECTIONES.

[97] εὐπραπισμὸν D. [98] Βάρδα L. [99] διαπύρσιον D. [1] λαμπροφοροῦντες et in marg. στολοῦντες L. λαμπροφόροι Symeon Log. p. 447 C.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(46) Cont. Theoph. p. 127, Sym. Log. p. 446, D in fine. Georg. Mon. p. 537, Cedr. p. 555, Zon. p. 165.

(47) Ita scriptum. Debuit potius ἀφικέσθαι, quod ipse solet perverse pro *proficisci* ponere. — *Κήποις*. Vid. omnino Cont. p. 127, Sym. Log. p. 537 in fine. Noster infra p. 104, 105.

(48) Cont. p. 127, Cedr. p. 555.

(49) Cont. p. 127, Cedr. p. 555, Zon. p. 165.

(50) Cont. p. 127, Cedren. p. 155, Zon. p. 105.

(51) Alius σύμβολον dixisset: nam illud aliud est. Mox etiam alius dixisset: Ἔδοξεν ὄναρ ὁρᾷν ὁ Καῖσαρ. — *Ἔδοξεν ὄναρ — τοῦτ. ἀνεφάνησαν ἄγγελοι*. Cont. p. 126, Sym. Log. p. 447, Cedr. p. 554.

(52) Videtur ex declamatione quadam hæc sumpsisse, ubi orator digitis ostendebat fenestras. In antecedentibus bis oratorum more alloquitur auditores, quæ loca ibidem ex declamatione...

(53) Cont. p. 126, Sym. Log. p. 447, ut Noster Sed ibi male τοὺς pro τοῖς. Cedr. p 554, in fine. — Scriptum ὑπὲρ ἄνω. Sed apud Logoth. rectius ὑπεράνω.

(54) Sym. Log. p. 447.

(55) Ita scriptum, cum deberet ἀποίσασθαι potius, uti recte apud Log. p. 447. — *Καὶ ἅμα τῷ λόγῳ — ἐπιδίδ. μάχαιραν*. Cont. p. 126 in fine.

(56) Apud Logoth. est χρυσενδυτῶν. *Ibid*. male πραιποσίτοις.

(57) Apud Logoth. pro istis male καί φησιν τάχει ἐκνεύσας. Male ibidem ἀφώρισεν.

58) Cont. p. 127; Cedr. p. 555.

(59) Iisdem verbis Sym. Log. p. 447, Cedr. p. 555, ubi μεληδὸν διάτεμνε.

(60) Cont. p. 127.

Καὶ ἄλλο τι σημεῖον ἐπὶ τῷ θανάτῳ παρηκολουθήκει τοῦ Καίσαρος. Ἐξαπεστάλη κατὰ Κήπους διάγοντι (61) παρὰ Θεοδώρας τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς ἐσθὴς τοῦ προσήκοντος μήκους ἐλλείπουσα [a], ἥτινι πέρδιξ χρυσόπαστος καθιστόρητο· ἣν προσδεξάμενος ἐπυνθάνετο· Αὕτη τί κεκολόβωται; καὶ ὁ ἐν ταύτῃ πέρδιξ τί δηλῶν ἀναγέγραπται; ν ἀμφοτέρων τὴν λύσιν διεζωγράφει, διὰ μὲν τοῦ πέρδικος τὸ πρὸς αὐτὸν δολερὸν, ὡς ἔοικε, τῆς στειλάσης διὰ τὴν ἐπὶ τῷ ἀναιρεθέντι Θεοκτίστῳ ἀντέκτισιν, διὰ δὲ τοῦ ἐλλιποῦς τὸ ἐλλιπὲς τῶν ἑαυτοῦ ἡμερῶν αἰνιττόμενος (62). Ὅθεν (63) καὶ Ἀντιγόνῳ τῷ πατρικίῳ καὶ καθηγεμονεύοντι τῶν σχολῶν (64), τῷ υἱῷ αὐτοῦ, προσετετάχει τὸν ὑπ' αὐτὸν λαὸν ἅπαντα συντελεῖν καὶ τῇ βασιλίδι κατευθῦναι τὴν ἄφιξιν. Ὁ δὲ πρὸς τὴν τοιαύτην δυσανασχετεῖ βούλησιν (65). Καὶ πλέον τὰ κατὰ Μιχαὴλ βασιλέως ἐπεφανέρωτο παρὰ Καίσαρι (66). Πρὸ δέ τινος χρόνου σεισμοῦ γεγονότος τῶν πώποτε μνημονευομένων φρικωδεστέρου (67), ἐπεπτώκει τὸ ἄγαλμα ὃ κατὰ τὴν ἁγίαν Ἄνναν, ᾗ [b] ἐπώνυμον (68) τὸ Δεύτερον, κατὰ κίονα διεστήλωτο· ὅπερ διαγγελθὲν παρὰ Καίσαρος Λέοντι φιλοσόφῳ σαφῶς διηρμήνευτο (69), τὸν ἐκ πρώτου ἄνακτος δεύτερον (70) ἐκπεσεῖσθαι διὰ θανάτου, τῷ τε Καίσαρι Βάρδᾳ τὸν διαδεξόμενον δακτυλοδεικτεῖσθαι (71) Βασίλειον· ὃν ἔκτοτε οὗτος βασκάνως ἐπέβλεπεν.

Καὶ ταῦτα κατὰ προφητείαν συνωμαρτήκεσαν Καίσαρι. Ἐπὶ Κήπους γὰρ ἐφεστηκότων αὐτῶν (72), ὁ μὲν βασιλεὺς τὰ τῆς βασιλείας ἐνήργει πρακτέα, ὁ δὲ Καῖσαρ τὰ τῆς φιλαρχίας πλέον ἐπετηδεύετο, καὶ πολὺς ἦν, ὑπεραίρων τοῦ βασιλέως καὶ ἑτέρων τῶν κατὰ θεραπείαν ᾠκειωμένων αὐτῷ. Ὡς δὲ πρὸς τοῦτο δυσφορήτως διέκειντο, ἐμηχανῶντο κατ' αὐτοῦ βουλὴν δολερὰν, ὅπως μιαιφονήσειαν (73)· ἀλλὰ τὴν ἑταιρειῶτιν τούτου πληθὺν ἐδεδοίκεσαν, ἵνα μὴ παρ' αὐτῆς καταδυναστεύοιντο. Πρὸς (74) ἁμιλλητήριον δρόμον ἵππων συμφύρονται σὺν Ἀντιγόνῳ τῷ τούτου υἱῷ, καὶ αὐτὸν πόρρω τῆς βασιλικῆς σκηνῆς διορίζουσιν, καὶ Καίσαρος τοὺς πρωταγωνιστὰς ἐπὶ τούτῳ συνέλκουσιν, ὡς ἂν ἐνησχολημένων αὐτῶν ἀφυλάκτως τῷ Καίσαρι ἐπίθωνταί τινες καὶ διαχειρίσωνται. Σαββατίου (75) δὲ γαμβροῦ ἐπὶ θυγατρὶ Καίσαρος

A Etiam aliud quoddam signum super morte Cæsaris secutum. Missa fuit ei apud Cepos commoranti a Theodora sorore sua vestis justa minor **105** longitudine, cui perdix auro intertextus erat: qua accepta quæsivit cur ea brevior esset et ad quid significandum perdix esset inscriptus? Utriusque solutionem depinxit, per perdicem quidem dolosum, ut videtur, animum erga ipsum mittentis, occisi Theoctisti ulciscendi causa, per brevitatem autem brevitatem dierum suorum conjectans. Unde et Antigono patricio, duci scholarum, filio suo, præcepit ut omnes copias suas colligeret et ad imperatoriam urbem dirigeret iter. At ille ejus voluntati segnem se præbebat. Magisque res ut se haberet erga imperatorem Michaelem mani- B festabatur apud Cæsarem. Porro non ita multo ante, facto terræmotu omnium qui unquam fuerunt maxime horribili, ceciderat statua, quæ ad Sanctam Annam, cognomento Deuteron, in columna erecta fuerat: quod cum a Cæsare nuntiatum fuisset Leoni philosopho, clare ab hoc expositum fuit, eum qui a primo imperatore secundus esset morte casurum, Cæsarisque Bardæ successorem indice digito monstrari Basilium: quem ille ab eo tempore oculis haud æquis aspexit.

Eaque ut prædicta fuerant Cæsari consecuta sunt. Cum enim ad Cepos constitissent, imperator quidem functiones imperii peragebat, Cæsar autem C imperium magis magisque affectabat, nimiusque erat supra imperatorem cæterosque ministros ejus et domesticos. Quam rem graviter **106** ferentes struebant adversus eum consilium dolosum, ut interficeretur: sed sodalitium ejus cœtum timebant, ne ab hoc superarentur. Itaque certamen cursus equorum instituunt] cum Antigono, eumque longe ab imperatorio tentorio abducunt, Cæsaris etiam actores primarum partium una abstrahunt, ut occupatis istis Cæsarem custodibus destitutum aggrediantur alii et interficiant. Sabbatio autem, genero Cæsaris patricio et logotheta cursus, ingresso ad Cæsarem qui una cum imperatore erat, atque

VARIÆ LECTIONES.

[a] ἐλλίπουσα L. [b] ᾗ] ἡ L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(61) Vide supra p. 103, cum not. — *Παρὰ Θεοδώρας — ὡς ἔοικε τῆς στειλάσης*. Cont. p. 128, Sym. Log. p. 447. Iisdem fere cum Nostro verbis, sed imperfectius et vitiosius.

(62) Sym. Log. p. 447.

(63) Cont. p. 127.

(64) Const. Porph. p. 147.

(65) Involute et perturbate.

(66) Sym. Log. p. 447, Zon. p. 162.

(67) Cont. p. 122, Cedr. p. 552, Sym. Log. p. 447, ubi male interpres: *secundo ordine*.

(68) Scriptum ἐπωνυμ, o supra script.

(69) Cont. p. 122, Sym. Log. p. 447. Iisdem cum Nostro verbis, Cedr. p. 552.

(70) Quia δεύτερος secundus.

(71) Forte quia ille senex in throno sedisset, quod est βασιλέων, imperatorum. — *Δακτυλοδεικτ.* — D *συνωμαρτ. Καίσαρι*. Const. Porph. p. 145, ubi καὶ τῷ δακτύλῳ τοῦτον ὑποδεῖξαι τῷ Καίσαρι, etc. ἐξ οὗ καὶ ὑφωρᾶτο. Καὶ ἐνήδρευεν ὁ Καῖσαρ ἀεὶ τὸν Βασίλειον. Vid. Georg. Mon. p. 536, et Cedr. p. 664.

(72) Const. Porph. p. 147, Georg. Mon. p. 537 in fine. Cedr. p. 566.

(73) Const. Porph. p. 147, Cont. p. 127, et 128, Cedr. p. 555, Zon. p. 165.

(74) Nulla adest particula connectens, qualis esset οὖν.

(75) Const. Porph. p. 148, ubi Συμβάτιος. Cont. p. 127, ubi itidem Συμβάτιος. Varietas orta ex similitudine litteræ β cum μ in mss. Apud Georg. Mox etiam Συμβάτιος p. 537, et apud Cedr. p. 554, Συμβάτιος.

porlectis publicis relationibus recedente, ante autem se crucis signo signante, utpote duce insidiarum, ii qui in occulto loco tentorii insidiabantur cum gladiis eum adoriebantur, atque in conspectu imperatoris crudeliter trucidantes concidunt Cæsarem, mensis Aprilis die XXI, indictione XIV: cum quibus Chaldus quidam inveniebatur, cui Tziphinarites cognomen. Cæterum conjuratis magno impetu incumbentibus, atque imperatore perturbato involuntario impulsu, vigiliæ imperatoriæ drungarius Constantinus protegebat imperatorem, quo minus una occideretur, tanquam fidelis protector et ad vitæ periculum usque benevolentiam præ se ferens. Ac fortasse simul periisset, nisi idem ille faustis acclamationibus manibusque suis opem tulisset animumque addidisset imperatori **107** eumque ab homicidis eduxisset, virtute et benevolentia præditus. Porro homicidæ, cadavere in multa frusta dissecto, genitalia ejus conto suspensa ostentantes traducebant. Propter Cæsarem autem turba haud exigua concurrebat, bellumque inter eos ortum fuisset, nisi ab eodem Constantino omni vi fuisset repressum, per quem quædam mala prohibebantur. Sed pleraque perturbatius ferebantur quam Icarium mare Euro vehementi flante, nemoque de rebus adversus hostes gerendis cogitabat, sed separatim quisque sollicitus erat, alius de Cæsare, alius de magnanimo Basilio, alius de ipso imperatore, a quo Basilius magnopere diligebatur. Atque continuo in partes imperatoriæ urbis revertitur imperator.

A τιμῆς τε πατρικίων ἠξιωμένου καὶ τὰ τοῦ δρόμου διέπειν διειληχότος, εἰσιόντος τῷ βασιλεῖ συμπαρόντι [4] Καίσαρι τάς τε δημοσίους ἀνεγνωκότος ἀναφορὰς (76), ἀπιόντος δὲ κατὰ τὰ [5] πρόσθεν τύπῳ σταυρικῷ σχηματισαμένου (77) ἅτε καθηγουμένου τῆς συσκευῆς, οἱ ἐν παραβύστῳ σκηνῆς ἐνεδρεύοντες ξιφηφόροι ἐπῆεσαν, καὶ πρὸς ἐνώπιον βασιλέως ἀνηλεῶς ἀποκτέννοντες (78) κατακερματίζουσι Καίσαρα, μηνὶ Ἀπριλλίῳ κα' (79), ἰνδικτιῶνι (80) ιδ'· μεθ' ὧν Χάλδος τις παρεύρητο, ᾧ Τζιφιναρίτης ἐπώνυμον. Τῆς οὖν στασιώτιδος ἐπηρείας ἀθρόως ἐπισυστάσης τοῦ τε βασιλέως ἐνθροηθέντος (81) καὶ τῷ πτώματι ἀκουσίως ἐγχρημνισθέντος, ὁ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς βίγλης ὑπερασπίζων ἦν βασιλεῖ Κωνσταντῖνος δρουγγάριος, τὸ μὴ συμπεφονεῦσθαι αὐτὸν, οἷα πιστὸς ὑπερασπιστὴς καὶ B μέχρι ψυχῆς τὸ εὔνουν ἐπιδεικνύμενος. Καὶ τάχα ἂν ἀμφότεροι διεφθάρησαν, εἰ μὴ αὐτὸς ἐκεῖνος εὐφημίαις ἐπιδημίοις (82) καὶ αὐταῖς παλάμαις ἐπήμυνε θαρσοποιήσας τὸν ἄνακτα καὶ τῶν μιαιφόνων ἐξήνεγκε, καλοκἀγαθίᾳ γνώμης καὶ εὐτολμίᾳ φραττόμενος. Ὡς οὖν οἱ μιαιφόνοι τὸ λείψανον πολλοῖς τμήμασι διενείμαντο, τὰ τούτου *αἰδοῖα* κοντῷ [6] διαρτήσαντες ἐθριάμβευον (83)· οὕτως γὰρ καὶ μετὰ θάνατον αἰκίζειν ἐξέμηναν [7] (84). Ὑπὲρ Καίσαρος δὲ οὐκ ὀλίγος ὄχλος ἐπέτρεχεν· καὶ προσεκεχωρήκει ἂν πόλεμος κατ' ἀλλήλων, εἰ μὴ παρὰ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου πάσῃ δυνάμει ἀνέσταλτο. Δι' οὗ τινα τῶν κακῶν ἀνεκεχαίτιστο [8], τὰ πλείω δὲ ἐκυμαίνετο μεῖζον ἢ τὸ Ἰκάριον πέλαγος Εὔρου δεινοῦ ἐπιπνέοντος· οὐδείς τε τῶν κατὰ πολεμίων ἐπιχειρήC σεων ἢ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἔμφροντις ἦν, τοῦ μὲν ὑπὲρ βασιλέως γε νήφοντος, τοῦ δὲ ὑπὲρ Καίσαρος, ἑτέρου δὲ ὑπὲρ Βασιλείου τοῦ μεγαλόφρονος, διὰ τὸ πεφιλοστοργῆσθαι [9] λίαν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ εὐθέως περὶ τὴν βασιλεύουσαν ἀναζεύγνυσιν (85).

Basilius autem genus ducebat a prisco Arsace Partho, qui sibi Assyriorum imperium acquisivit animi corporisque fortitudine, deinde et a Teridate rege ejusdem prosapiæ, quin et a Philippo et Alexandro præstantissimis principibus. Is in Macedonia natus parentibus haud obscuris nec ignobilibus, educatusque ab ipsis egregie, tanquam aliquis Achilles a Chirone centauro, exercebatur studiis factisque fortium virorum inclarescebatque

Ὑπῆρχε δὲ ὁ Βασίλειος ἐκ γένους μὲν πρεσβυτέρου (86) Πάρθου Ἀρσάκου αὐχῶν, τοῦ περιθεμένου τὴν Ἀσσυρίων ἀρχὴν ἑαυτῷ ἐκ ψυχικῆς καὶ σωματικῆς καρτερότητος, καθεξῆς δὲ καὶ Τηριδάτου τοῦ βασιλέως τῆς αὐτῆς σειρᾶς ἐξημμένου· ἀλλὰ μὴν καὶ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου τῶν ἀρίστων ἡγεμόνων ἐξείχετο (87). Ὃς Μακεδόσης [10] (88) γῆς ἐκφυεὶς γεννητόρων ἦν κατὰ γενεὰν οὐκ ἀσήμων, τραφείς τε νεανικῶς (89), ὡς εἴ τις Ἀχιλλεὺς Χείρωνι τῷ κεν-

VARIÆ LECTIONES.

[4] σὺν παρόντι L. [5] τὰ om. L. [6] κόντω L. [7] potius ἐξεμεμήνεσαν vel ἐξεμάνησαν. [8] ἀνεχαίτιστο L. [9] πεφιλοστοργεῖσθαι L. [10] Μακέσσης γῆς.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(76) Cont. p. 127, in fine Cedr. p. 555, Ἄρτι γὰρ ἐξῄει τὰς ἀναφορὰς ἀναγνούς.

(77) Cont. p. 127, in fine, ubi Τὸ σημεῖον ἐδίδου σταυρὸν εἰς τὸ πρόσωπον ἐγχαράττων αὐτοῦ, et Cedr. p. 555. Vid. Const. Porph. p. 148.

(78) Ita scriptum.

(79) Const. Porph. p. 148, Zon. p. 165. — I. e. εἰκάδι πρώτῃ, ut Contin. Theophanis p. 128.

(80) Ita scriptum [?] : requiritur ῳ, ut Bosius vidit.

(81) Ita scriptum. Mallem ἐκθροηθέντος. — *Καὶ τῷ πτώμ. — συμπεφον. αὐτόν.* Cont p. 128, Cedr. p. 556.

(82) Cont. p. 128, Cedr. p. 556.

(83) Contin. p. 128, Cedr. p. 556.

(84) Ita scriptum, sine dubio pro ἐξέμηναν, quamvis ἐκμαίνω sit μεταβατικόν.

(85) Zon. p. 165 in fine. Cont. p. 118 in fine. Const. Porph. p. 148, Georg. Mon. p. 538, Cedr. p. 556, et 566.

(86) Hæc in gratiam Constantini Porphyrogenneti videtur comminisci. Const. Porph. in Bas. Mac. p. 133. Negat. Zon. p. 163.

(87) Cont. p. 135.

(88) Ita omnino scriptum, non Μακεδόνων, ut apud Const. Porph. in Basilio Mac. ubi, ὡρμᾶτο μὲν ἐκ τῆς Μακεδόνων γῆς, p. 133.

(89) Hanc similitudinem videtur tacite reprehen-

A ταύρῳ, παρ' αὐτῶν τοῖς ἀνδρικοῖς ἐγεγύμναστο φρονήμασί [11] (90) τε καὶ πράγμασιν, καὶ πᾶσι μὲν κατ' ἄμφω ἐξάκουστος διετέλει καὶ φίλιος (91). Καὶ δὴ παραδόξως διὰ τῶν Χρυσέων πυλῶν εἰσῄει τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων (92), κατὰ μονήν γε τὴν ἔναγχος προσαναπαυσόμενος, ἥτις νῦν μὲν ἱερὸν Διομήδους τοῦ μάρτυρος (93), Ἡλίου [12] δὲ τὸ πρὶν κεχρημάτικεν. Εἰσῄει δὲ τὴν τεκοῦσαν ἐκβιασάμενος· καὶ δὴ ἂν ἐκεκράτητο παρ' αὐτῆς, εἰ μὴ τὸ θεαθὲν αὐτῇ ὄναρ τινὸς ἔτυχεν ἐπικρίσεως παρὰ τῶν ἐν τούτοις ἐσπουδακότων (94). Ἑωράκει γὰρ φυτὸν μέγιστον ἐκφυῆναι, καθώς ποτε ἡ Ἀνδάμη (95), καὶ ἄνθεσιν ἐγκομᾷν κατὰ τὸν οἶκον αὐτῆς, χρυσῷ τε τὸ γῆθεν μέγα στέλεχος καὶ τὰ πρέμνα διηρέφθαι καὶ φύλλα, καὶ ἐντεῦθεν ἀπομεμαντεῦσθαι (96) σὺν ὅρκῳ ταύτῃ τῷ [13] ἐξ αὐτῆς τὴν τῆς B βασιλείας ἐπίτευξιν καὶ ταύτης μεγαλειότητα καὶ τὴν ἐπὶ μῆκος διάτασιν συγγένοις τε καὶ ἀπογόνοις ἐκβήσεσθαι (97), καὶ αὐτάρκη πλοῦτον τῇ κατ' αὐτὸν [14] χώρᾳ μεθήσειν ἐξ ἧς ἐγεγέννητο· σὺν τούτοις καὶ προεισηγηθῆναι αὐτῇ παρά τινος ῥῆσιν εὐάγγελον, ὡς τοῦ παιδὸς κατὰ παιγνίαν τῶν ὁμηλίκων ἔν τινι λίμνῃ ἀετὸν ἐπιπτῆσαι τῇ κεφαλῇ (98), σκέπειν τε ταύτην πτερύσσοντα· καί ποτε γηραιὸν ἄνδρα, οὗ διὰ στόματος πῦρ ἐξαπέπνει, τὸν Ἡλιοῦ τε ἑαυτὸν ταύτῃ παραδηλοῦντα (99), τὴν βασιλείαν προσήκασθαι τὸ τεκνίον ἐμήνυεν [15] (1).

apud omnes et diligebatur. Mirabilis etiam fuit introitus **108** ejus in imperatoriam urbem per Aureas portas, ubi in propinquo apud monasterium requievit, quod nunc quidem Diomedi martyri consecratum, Heliæ olim fuit. Venit autem in urbem, matre invita: et sane ab ea retentus fuisset, nisi somnum ab ea visum interpretatione quadam expositum fuisset ab earum studiosis et gnaris. Viderat enim germen maximum enatum, ut olim Andame, idque floribus comare in domo sua, auroque stipitem magnum, qui e terra exsurgebat, et ramos etiam ac folia tegi. Unde jurejurando prædictum imperium ejus filio, cujus longam durationem in cognatos et posteros futuram, multasque ipsum opes ei regioni missurum ex qua natus fuisset. Ad hæc, faustus nuntius aliquando mulieri venerat, puero ludente in palude cum æqualibus, aquilam super ejus caput advolasse, alisque expansis id contexisse. Atque aliquando senem virum, cujus per os ignis spiraret, quique se Heliam esse diceret, puerum imperio potiturum, sibi indicasse professa est.

Σχολάζοντος δὲ τοῦ Βασιλείου κατὰ τὴν εἰρημένην μονήν, τινὶ μοναχῷ, ἢ ὥς ἔνιοι, αὐτῷ τῷ ταύτης καθηγουμένῳ, καθ' ὕπνον ὁ μάρτυς ἐπιφανεὶς ἐξιέναι κελεύει περὶ πυλῶνα καὶ τὸν ἐκεῖσε προσμεμενηκότα εἰσαγαγεῖν (2), βασιλέα ἐσόμενον, ὃν περιποιή- C σασθαι δέον ἐπί τε σκέπῃ καὶ τοῖς ἐνδύμασιν, οἷα τήνδε μονὴν ἀνοικοδομῇ [16] (3) συστησόμενον. Τῷ δὲ ἐξιόντι καὶ τὸν νεανίαν τεθεαμένῳ κατεσκληκότα ῥυπῶντά τε καὶ ἀπρονόητον ἐξ ἐνδεοῦς περιστάσεως, ὑφεωρᾶτό [17] τι κατὰ φαντασίαν εἴδωλον ἐμπαρεῖναι, οὐ τῆς κομιδῆς κατημέλησεν. Διὰ τοῦτο αὖθις ὁ μάρτυς τῷ αὐτῷ διωρᾶτο κατεμβριμώμενος ἐξιέναι καὶ τὸν βασιλέα Βασίλειον πάντως εἰσενεγκεῖν (4) καὶ κηδεμονίας δεούσης καταξιῶσαι. Τοῦ δὲ νεανίου κατὰ τὴν λεχθεῖσαν κλῆσιν ἀποκριναμένου (5) καὶ

Commorante autem Basilio apud prædictum monasterium, cuidam monacho, aut, ut aliqui, ipsi præfecto monasterii, per somnum martyr ille apparens exire eum jubet ad portam et illum qui ibi exspectaret introducere, **109** ut qui imperator esset futurus, eumque fovere tecto et indumentis, ut qui illud monasterium esset instauraturus. Qui egressus adolescentemque conspicatus emaciatum et sordidatum atque incultum propter inopem statum, spectrum imaginatus phantasiæ suæ oblatum introducere et curare neglexit. Quare rursus martyr ei apparuit, increpans, exiret atque imperatorem Basilium omnino intro vocaret curamque ejus haberet. Cumque adolescens ad pronuntiatum nomen respondisset, introitus perficiebatur: cujus rei

VARIÆ LECTIONES.

[11] φρονίμασί L. [12] Ἡλιοῦ V. [13] τῷ B, τὸ L. [14] κατ' αὐτῶν L. [15] an μηνῦσαι? [16] ἀνοικοδομεῖ L. [17] ὑφορᾶτό L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

dere Const. Porph. in Bas. Mac. p. 137, ubi τρεφόμενος τοίνυν ὁ παῖς παρὰ τῷ πατρὶ — οὔτε μιξανθρώπου Χείρωνος ἐδεήθη ὡς Ἀχιλλεύς, οὔτε, etc. ut semihominis educatoris mentio eum offenderit.

(90) Cedr. p. 450.

(91) Jamdudum dissolute loquitur et incondite.

(92) Abrupte, sine transitione, sine apta connexione, nec præparato lectore. — Const. Porph. in Bas. Mac. p. 139, Sym. Log. p. 434, Georg. Mon. p. 531, Cedr. p. 560, Zon. p. 163.

(93) Georg. Mon. p. 531, Log. p. 164, Sym. Log. p. 434, Const. Porph. in Bas. Mac. p. 139, Cedr. p. 560. — Sym. Log. p. 434, ubi ὃς πρὶν Ἡλιοῦ ναὸς κεχρημάτικεν.

(94) Const. Porph. in Bas. Mac. p. 139, Cedr. p. 561.

(95) Varie scribitur hoc nomen apud veteres, apud Herodotum Μανδάνη.

(96) Infinitivus requirit aliquod verbum, aut ὡς pro καί. Loquitur et alibi ita imperfecte.

D (97) Loquitur horride.

(98) Alia occasione Cont. Porph. in Bas. Mac. p. 136, et p. seq. Cedr. p. 556. Zon. p. 163.

(99) Const. Porph. in Bas. Mac. p. 139.

(1) Loquitur profligatissime.

(2) Const. Porph. in Bas. Mac. p. 140. Sym. Log. p. 434. Georg. Mon. p. 531. Cedr. p. 560. Zon. p. 164.

(3) Ita scriptum; f. ἀνοικοδομεῖν. Apud Const. Porph. p. 140. et apud Cedr. p. 560, ita: Αὐτὸν μέλλειν εἰς ἀνοικοδομὴν καὶ αὔξησιν τῆς παρούσης γενέσθαι μονῆς. Unde apud Nostrum melius: Οἷα τῆσδε μονῆς εἰς ἀνοικοδομὴν συστησόμενον, aut omisso εἰς. — Scriptum συστησόμ. ε supra script. — B. τὸ νεανίας, et vide quot fuerit annorum. Bosius. Fuit XXV.

(4) Εἰσκαλεῖν potius legendum propter sequens ἀποκριναμένου.

(5) Omittit dicere quod vocatus fuit, et tamen respondisse dicit.

occupato imperio memor esse voluit et a se mercedem exigi. Quod et observavit: nam postquam purpuram induisset, multa et splendida donaria venerabili martyri obtulit, præterea monasterium possessionibus multis ornavit et ædificando instauravit.

Tunc autem per præfectum monachorum applicavit se ad quemdam de familia imperatoria magnatem, qui amicitiæ gratia in monasterium venerat, et cui id curæ erat ut juvenum statura conspicuorum sibi cœtum compararet, cum jam invenisset alios etiam tales, sed minores (nam multo majore statura quam isti Basilius præditus erat), et gloriabatur istis jactabundus. Theophiliscus is audiebat: contra quem ab imperatore certamen motum speciosorum et fortium juvenum. At mittitur a Cæsare **110** ad eum Antigonus, hujus charissimus, convivio excipiendus, cumque eo sæpius commemoratus Constantinus. Cum autem satiati fuissent epulis, etiam lætitia et ludus excitatur, accersitis ex iis qui domi commorabantur qui ad luctandum essent idonei, atque mox certamen instituitur. Atque omnes palæstrici et luctatores imperatoris et Cæsaris vincunt reliquos, præter Basilium qui in luctatione non aderat. Quare et hic vocatur et ad luctandum cum potiore ex illis adducitur. Erga hunc amice propter affinitatem affectus Constantinus jubet pavimentum palea conspergi, ne forte laberetur Basilius. Convenerunt igitur, convenerunt ad luctandum ambo. Tum alter sublimem tollere conatur Basilium, sed non ferens Basilii contrarium nisum, in sublime ab isto tollitur prævalide et circumrotatur celerrimo motu, atque amplexu illo qui κατὰ πόδρεζαν dicitur vernaculo sermone, in terram dejicitur, passus casum incelabilem, ita ut ea res præsentibus omnibus delectationi esset. Et quamvis diu multumque aquis conspergeretur, vix sese recollegit. Cum igitur Antigonus cum iis qui apud ipsum erant abiiset ad Cæsarem, narrat ei de eis quæ facta essent. A quo et imperator de iis certior factus, accersit eum cum aliis duobus æqualibus: quos ut vidit, probavit speciem,

A πρὸς [18] αὐτὴν τὰ τῆς εἰσόδου διήνυστο (6), δι' ἧς ἐν τῇ καταλήψει τῆς βασιλείας ἐπιμνησθῆναι ταύτης εἰσπράττεσθαι (7). Ὃ καὶ παρεφυλάξατο· μετὰ γὰρ τὴν τῆς ἁλουργίδος ἀμφίασιν πολλά τε καὶ πάνυ λαμπρὰ ἀναθήματα τῷ σεβαστῷ μάρτυρι προσενήνοχεν, ἔτι μὴν τὴν μονὴν καὶ κτήμασιν ἱκανοῖς κατελάμπρυνε καὶ οἰκοδομίαις ἐνεοποίησεν.

Τότε δέ τινι (8) προσκεκόλληται τῶν πρὸς γένους βασιλικοῦ μεγιστάνων διὰ τοῦ προστατοῦντος τῶν μοναχῶν, φιλίως κατὰ τὴν αὐτὴν μονὴν προσφοιτῶντι, ᾧ τῆς ἐπάνδρου καὶ νεανικῆς συλλογῆς ἐπεφρόντιστο (9), προσευρηκότι καὶ ἄλλους τοὺς καθ' ἡλικίαν αὐτῷ, ἀλλ' ἐλάττονας (πολὺ γὰρ τὸ μεῖζον ἐν τούτοις Βασίλειος ἐπεκέκτητο), καὶ τούτοις ἐμεγαλαύχει σοβαρευόμενος. Θεοφιλίσκος (10) οὗτος ἐξ-
B ήκουστο· πρὸς ὃν παρὰ βασιλέως ἀνθαμίλλησις ἐκεκίνητο εὐθεάτων καὶ ἀνδρείων νεανιῶν ἕνεκα (11). Καὶ παρὰ μὲν Καίσαρος Ἀντίγονος (12) ὁ τούτου φίλτατος ἐκπέμπεται πρὸς αὐτὸν δεξιωθησόμενος, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ ἐπὶ συχνῷ ῥηθεὶς Κωνσταντῖνος (13). Ἐμπεφορημένῳ [19] δὲ τῆς εὐωχίας αὐτῷ (14) καὶ τὰ πρὸς χαρμοσύνην διεγείρεται φιλοπαίγμονα, προσκαλεσαμένῳ (15) τῶν οἴκοι διατριβόντων τοὺς εἰς πάλην ἐπιτηδείους, καὶ δὴ κατ' αὐτὴν ἀγὼν διανίσταται. Καὶ δὴ πάντες παλαιστρικοὶ βασιλέως καὶ Καίσαρος ἡττῶσι τοὺς ἄλλους, ἄνευθε Βασιλείου μὴ τῇ παλαίστρᾳ παρόντος. Προσκέκληται διὸ καὶ αὐτὸς [20] καὶ πρὸς μονομαχίαν τοῦ κρείττονος (16) ἄγεται· καθ' ὃν τὰ πρὸς φιλίαν ἐξ ἀγχιστείας ὁ Κωνσταντῖνος καλῶς διακείμενος προστάττει τὸ ἔδαφος
C ἀχύρῳ περιραντίζεσθαι, ἵνα μή πως διολισθαίνοι Βασίλειος. Συνῆλθον οὖν, συνῆλθον κατὰ παλαίστραν ἀμφότεροι· ὧν ὁ μὲν μετεωρίζειν πειρᾶται Βασίλειον, ὁ δὲ μὴ ἐνεγκὼν τὴν Βασιλείου ἀντίβασιν μετεωρίζεται παραυτὰ [21] γενναιότατα καὶ περιστρέφεται ταχίστῳ κινήματι, καὶ τῇ κατὰ πόδρεζαν (17) προσπλοκῇ, ὡς ὁ ἐγχώριος λόγος, πρὸς γῆν καταφέρεται, ὑποστὰς πτῶσιν ἀλάθητον, ὡς καὶ παραψυχὴν τοῖς πᾶσιν εἶναι λογίζεσθαι, εἰ καὶ μετὰ πολὺν χρόνον ὕδασι πολλοῖς καταραντισθεὶς μόλις ἀνέσφηλεν. Ὡς οὖν ὁ Ἀντίγονος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπανῆκε πρὸς Καίσαρα, φησὶ περὶ τῶν δεδραμένων αὐτῷ· δι' οὗ καὶ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ τούτων ἐγεγόνει κατήκοος, καὶ ἀναχαλεῖται τοῦτον σὺν ἑτέροις ἥλιξι

VARIÆ LECTIONES.

[18] καὶ πρὸς τὴν μονήν? sed etiam quæ sequuntur perturbata sunt et vix integra. [19] ἐνπεφορημένων (ν finali punctis notato) δὲ τῆς εὐνουνίας αὐτῷ L. [20] καὶ αὐτοὺς L. [21] παρ' αὐτοῦ B.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(6) Const. Porph. p. 140. Cedr. p. 560.

(7) Ita hæc scripta. Loquitur horride, imperfecte.

(8) Const. Porph. p. 142.

(9) Const. Porph. p. 141.

(10) Theophilus iste alia forma diminutiva et Θεοφιλίδιον et Θεοφιλίτζης barbare dicebatur. Const. Porph. p. 140. Sym. Log. p. 543. Georg. Mon. p. 532. Cedr. p. 561. Zon. p. 164.

(11) Hæc obscure narrat. Sed vid. Const. p. 145. Cedr. p. 561.

(12) Filius erat Cæsaris. Cedr. p. 563. Const. Porph. p. 143.

(13) Scriptum Κωνσταν, τ supra script. Vide Const. Porph. p. 143.

D (14) Forte εὐωχίας scripserat auctor, et ita omnino legendum. Voce εὐωχίας utitur Cedr. in hac re, p. 563, ubi ἀκμαζούσης τῆς εὐωχίας. — Αὐτῷ. Ita scriptum. Potius αὐτῶν.

(15) Ita scriptum, nisi quod iota non subscr., ut solet hic librarius.

(16) Bulgarus quidam fuit. — *Καθ' ὃν — μετε. p. πειρᾶται Βασίλειον*. Constant. Porph. p. 143, in fine, et p. seq. init. Cedr. p. 563.

(17) Hinc emendandus forte Const. Porph. p. 144, ubi οὕτω ῥᾳδίως αὐτὸν ἐπάνω τραπέζης μετεωρίσας ἀπέρριψεν. Ita tamen et Cedr. p. 563, quasi sublatum in mensam abjecisset, quod non videtur verisimile.

δύο. Ὡς δὲ τούτους τεθέατο, ἠγάσθη τῆς ὄψεως, ἐπῄνεσε τὴν ἡλικιῶτιν, καὶ τῶν δύο πολλῷ πλέον ἐτεθαμβήκει Βασίλειον, καὶ διαφόροις βαθμοῖς καταλέγει καὶ πρὸς μείζονας εὐποιίας ἀῤῥαβωνίζεται (18). Οὓς γὰρ ὁ Θεὸς εἰς βασιλέας (19) διέγνωκε, τούτους προώρισε καὶ τὰ πρὸς αὐτὴν πάντως προδιατίθησι σύμβολα. Οὓς ἡ βασίλισσα Θεοδώρα θεασαμένη τῶν μὲν δύο ἐμεμελήκει κατὰ μηδὲν, τοῦ δὲ ἑνὸς ἐν φροντίδι ὅλως καθίστατο, ἀπὸ βάθους ψυχῆς κεκραγυῖα, ὡς « Εἴθε, ὦ τέκνον, τοῦτον σήμερον μὴ ἑωράκειν, ἄνδρα τοιοῦτον τῆς ἡμετέρας βασιλείας ὑπερτερήσοντα, καθὼς ὁ ἐμὸς ἐν λήξει μακάρων ἀνὴρ περιὼν ἀπεφοίβασεν (20). » Πρωτοστάτην οὖν αὐτοῦ τῶν ἱπποκόμων καθίστησι τὸν Βασίλειον (21), καὶ ἵππον αὐτῷ δυσήνιον ἐπιδίδωσι διοχήσασθαι (22), ὃν ἐπεφιλήκει τὰ μάλιστα (23). Οὗτος αὐτοῦ ἐφαλλόμενος ὡς εἴ τις ἄλλου Βουκεφάλου Ἀλέξανδρος, ὡς Βελλεροφόντης Πηγάσῳ (24) γενναίως ἱππάζεται, θάμβος λιπὼν (25) ἁπάσαις ἐν ὄψεσιν εὐκατάπληκτον. Ἐντεῦθεν καὶ κρεῖττον αὐτῷ τῆς δεσποτικῆς ἀγάπης τὰ πρακτέα διηύξητο, ὡς καὶ τῇ τῶν πατρικίων εὐκλείᾳ συντόμως προσεμπελάσαι, γαμετῇ τε συναρμοσθῆναι [22] κοσμιωτάτῃ τῶν εὐγενίδων ἐξ Ἴγγερος (26), υἱόν [23] τε θετὸν ἐπὶ πᾶσι βασιλέως ὀνομασθῆναι, εἶτα μάγιστρον [24], καὶ παρὰ τῷ κοιτῶνι τῶν προσυπνούντων (27) φυλάκων προτιμηθῆναι κατά τινας (28), καὶ μετὰ βραχὺ τὴν βασίλειον εὐδοξίαν κληρώσασθαι.

111 laudavit staturam, sed præ duobus illis multo magis admirabatur Basilium, et variis dignitatum gradibus evehit, atque ad majora beneficia sese offert. Quos enim Deus præscivit imperatores futuros, hos et prædestinavit omniaque ad eam rem prædisponit. Hos imperatrix Theodora conspicata, duos quidem illos neglexit, unius autem illius causa plane in sollicitudinem data est, ab imo pectore exclamans: « Utinam, o fili, hunc hodie non vidissem, talem virum nostro imperio superiorem futurum, quemadmodum meus beatæ memoriæ maritus adhuc superstes vaticinatus est. » Hinc equisonibus præficit Basilium, atque equum ei tradit effrenem domandum, quem valde amabat. Iste ei insiliens tanquam aliquis Alexander alteri Bucephalo, tanquam Bellerophontes Pegaso egregie equitat. Res admiranda et obstupescenda in oculis omnium visa est. Majoraque incrementa capiebat amor domini erga ipsum, ita ut ad patriciorum dignitatem celeriter accederet, uxorique jungeretur venustissimæ ex nobilibus, Ingere prognatæ, ac post hæc omnia filius adoptivus imperatoris nominaretur, deinde magister atque inter cubiculi custodes præcipuus fieret secundum aliquos, ac paulo post imperatoriam gloriam adipisceretur

Ὡς (29) οὖν (30) περί τινα χρόνον παρῆν ὁ ἄναξ τοῖς περὶ τὸν καλλίνικον Μάμαντα μάρτυρα (31) βασιλείοις, ἐπεφύη τούτῳ σκοπὸς κἂν γελοῖος [25], ὃν τῶν πρὸς (32) αὐτὸν οὐ πᾶσιν ἐγνώρισεν. Ἐγκελεύεται δυσὶ τῶν οἰκείων, οἷς τὰ κατὰ ψυχὴν ἐπεθάῤῥει περὶ τοῦ προκειμένου γε δράματος, καὶ κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν περιχωρεῖ, πρὸς ἕω τε τὴν ῥητὴν ἑορτῆς διαγελῶσαν (33) Πεντηκοστὴν ἡμέραν τινὶ κοιτώνων ἐγκλείσας Βασίλειον τοῖς σὺν αὐτῷ προστάττει ἐν νεύματι ἀπογυμνοῦν τοῦτον τὼ χεῖρέ τε διατεῖναι. Τούτου δὲ γινομένου κατὰ τὸ προσταχθὲν, ὁ Βασίλειος καταπλήττεται, ἀλλ' ὅμως νεανικὸς ὢν

[Cum igitur aliquo tempore imperator esset in illa quæ est apud Mamantem, egregium martyrio victorem, regia, subnatum ei fuit consilium, **112** etsi ridiculum, quod non omnibus qui circa ipsum erant indicavit. Mandat duobus familiaribus, in quorum animositate fiduciam habebat de proposito negotio, et per imperatoriam urbem proficiscitur, maneque certo die Pentecostes illucescente cum cuidam cubiculo inclusisset Basilium, iis qui cum ipso erant innuit ut eum nudarent manusque extenderent. Quod cum fieret prout præceptum erat, Basilius consternatus est, sed tamen, quod esset fortis, sese

VARIÆ LECTIONES.

[22] κοσμιοτάτη L. [23] τε] γε L. [24] μαγίστρος L. [25] γελοίως L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(18) Const. Porph. p. 144, in fine.

(19) Videtur βασιλείαν legendum propter sequens αὐτήν. Sed potest utcunque, mutatione facta ἀπὸ κοινοῦ, βασιλείαν ad αὐτήν a βασιλέας.

(20) Const. Porph. p. 146 Sym. Log. p. 434. Georg. Mon. p. 532 Cedr. p. 564, 565.

(21) Const. Porph. p. 145, ubi εἰς τὴν τοῦ Πρωτοστράτωρος ἀξίαν ἐβίβασεν. Unde Noster forte emendandus. Sym. Log. p. 436. Cedr. p. 564. Zon. p. 164. — *Igitur*. Sine judicio ponit particulam hanc, ut alias, ignorans usum.

(22) Zon. p. 164.

(23) Tale quid Const. Porph. p. 144. Cedr. p. 593. Zon. p. 164.

(24) Ita scriptum in dativo, prius in genitivo

(25) Ita scriptum. Potest et λοιπόν, ut ante hoc ponatur punctum.

(26) Cedr. p. 565, ubi αὕτη δὲ θυγάτηρ — Ἴγγερος. Zon. p. 165 in fine, καὶ ζεύγνυσι τῷ Βασιλείῳ Εὐδοκίαν τὴν θυγατέρα τοῦ Ἴγκηρος. Const. Porph. p. 147, θυγάτηρ — Ἴγγερος. — Const. Porph. p. 148 et p. 149. Const. Theoph. Porph. p. 128 in fine.

(27) Cont. p. 124 in fine.

(28) Const. Porph. p. 149. Zon. p. 166.

(29) Hæc intempestive inserta sine præparatione lectoris, cum sint abhorrentia a re præsenti. Est autem narratio monstrosa, sine mente, nec sani aut sobrii hominis. — Hæc tam aliena et inopinata hic intrusa, signis [ ] inclusi saltem in versione. Quibus junctim lectis existimabitur Michael Basilium præ nimio amore verberibus sævissimis affecisse: quod ut facere rabiosi et insanientis est, ita et ad hunc modum narrare quo Noster narrat.

(30) Abusive ponit hanc particulam, ut paulo ante. Et ferme ignorat verum usum particularum.

(31) Scriptum καλλίνιζ μάμαν (τ supra script.) μαρ (τ supra script.)

(32) Ita scriptum, non περί.

(33) Mox dicet festo Pentecostes collegam creatum Basilium a Michaele.

recolligit, suusque fit et imperatoris (34), atque ab eo cæditur duplici flagello triginta verberibus, ut memoriæ mandatum haberet illius erga ipsum benevolum affectum. Atque maximum templum ingressus mane ipso coronatum imperatorem populo ostendit d. XXVI mensis Maii, indictione XIV, et secundario imperio convenientia ei tradit. Cui etiam multum amorem exhibens, et paria, insuper et ad eminentiam, præbet.]

A τῆς ἐκπλήξεως ἀνακτᾶται, ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ βασιλέως καθίσταται, καὶ μαστίζεται παρ' αὐτοῦ διπλοῖς ἐν φραγελλίοις λ', μνήμην ἔχειν (35) τοῦτον ἀνάγραπτον τῆς πρὸς αὐτὸν φιλοστόργου προθέσεως. Καὶ τῷ μεγίστῳ (36) ναῷ ἐπελθὼν πρωΐας αὐτῆς στεφηφόρον ἄνακτα λαοῖς ἀναδείκνυσι, μηνὶ Μαΐῳ κϛ' (37), ἰνδικτιῶνι ιδ', καὶ τῆς κατὰ δευτερείαν [26] αὐτῷ βασιλείας τὰ πρόσφορα δίδωσιν. Ὧ καὶ πολὺ φίλτρον ἐπιδιδούς, καὶ τὰ ἴσα, πρὸς δὲ καὶ τὰ καθ' ὑπεροχὴν ἐμπαρέχεται.

Tam prolixa erat voluntas explendi illius animum. Invidia proinde magna multorum se præbet, qui et dissolutionem eorum concordiæ et amoris moliuntur, omnibus modis discordiam inter illos machinantes, ut pacificam domum domini clauderent inimicitiis, modo verbis dolosis, modo scriptis inficientes illorum animos, male animati. Persuadent enim per hæc fore ut Michael a Basilio interficiatur, idemque iste a Michaele **113** patiatur ex inconstantia animi, temulentum vocantes ac vecordem. Atque ut aliqui aiunt, voluit Michael omnino interficere Basilium : præcipue ad venationem cum ipso egressum hasta conjecta petere cuidam mandaverat. Ut autem alii, non ita ; sed benevole erga eum affectum fuisse, etsi a quibusdam turbaretur. Unde ii qui Basilio favebant ad necem imperatoris eum incitabant : cum autem non possent impellere, a benevolentia erga illum nullo modo aversum, aut etiam ab homicidio abhorrentem, ipsi suis manibus perpetrant cædem, ne uno cum illo perirent.

Τοσοῦτον τὰ τῆς πληροφορίας ὁλικῶς διεξήπλωτο, καὶ φθόνος ἐκ τούτου δαψιλὴς παρὰ πολλῶν ἐξεκέχυτο, οἳ καὶ τὰ πρὸς διάλυσιν τῆς αὐτῶν ὁμονοούσης ἀγάπης ἐντεχνιτεύουσι, τρόπῳ παντὶ τὰ κατ' αὐτῶν ἀλλήλων ἐκμηχανώμενοι, εἰρηναῖον οἶκον Κυρίου B κλεῖσαι τῇ ἔριδι, ποτὲ μὲν λογίοις (38) δολίοις, ποτὲ δὲ γραφαῖς δολοῦντες τὰς αὐτῶν φρένας κακόφρονες. Συμπείθουσι γὰρ ἐκ τούτων βιαίως τὸν Μιχαὴλ παρὰ Βασιλείου ἀναίρεσιν πείσεσθαι, ταυτὸ δὲ [27] τοῦτο αὐτὸν ὑποστήσεσθαι παρὰ Μιχαὴλ ἐξ ἀστάτου φρονήματος, οἰνοφλυγίαν (39) καλοῦντες καὶ ματαιόφρονα. Καὶ καθώς φασί τινες, βουλὴν ἔσχεν ὁ Μιχαὴλ ἀναγκαίως ἀναιρήσειν Βασίλειον· μάλιστα δὲ κατὰ κυνηγέσιον σὺν αὐτῷ ἐξελθόντα ἐπαφεῖναι λόγχην τινὶ διετάξατο (40). Ὡς δ' ἕτεροι, οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τὰ πρὸς αὐτὸν εὐνοϊκῶς διακεῖσθαι, κἂν παρά τινων ἐσεσάλευτο. Ὅθεν οἱ τὰ συνοίσοντα φρονοῦντες τῷ Βασιλείῳ πρὸς φόνον ἐκίνουν τοῦ αὐτοκράτορος· ὡς δ' οὐκ ἔπειθον τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας μηδ' ὅλως ἐκτετραμμένον ἢ καὶ πρὸς μιαιφονίαν ἰλιγγιῶντα, αὐτόχειρες γίνονται τῆς σφαγῆς [28] (41), ἵνα μὴ σὺν αὐτῷ διαπόλοιντο.

Itaque ab homicidio propriam utilitatem captans, et cum sciret imperium sibi divinitus, neque ut antea, datum, grates Deo persolvens, inaugurat templum principum incorporeæ militiæ a se ædificatum, magnitudine et pulchritudine et magnificentia valde speciosum et admirandum. Quo perfecto voluntate et pietate imperatoris, in eoque sacris rite peractis, spirituali lætitia confluente, ibidem imperatoriam coronam a manibus summi sacerdotis accipit, aliud principium sibi constituens imperii, quod auxilio archangelorum adeptus esset.

C Τοῦ δὲ (42) μιαιφονήματος τῆς οἰκείας εὐχρηστίας ἀντεχόμενος [29], καὶ τὴν βασιλείαν ὡς ἤδει [30] θεόθεν δοθεῖσαν αὐτῷ, καὶ οὐχ ὡς τὸ πρότερον, τὰς πρὸς Θεὸν εὐχαριστίας ἀποδιδοὺς προσεγκαινίζει τῶν Ἀρχιστρατήγων τῶν ἀΰλων ταγμάτων ναὸν καινουργήσας (43), μεγέθει τε καὶ κάλλει καὶ πολυτελείᾳ τῶν συντεθέντων λίαν ὡραῖον καὶ ἀξιάγαστον· οὗ τελεσιουργηθέντος σὺν πόθῳ καὶ πίστει τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἱερῶς ἀφορισθέντων συντελεσμάτων, πνευματικῆς τε θυμηδίας συναθροισθείσης, ἐν ταύτῃ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα χειρῶν

VARIÆ LECTIONES.

[26] δευτερίαν L. [27] δὲ] δὴ L. [28] διαπώλυντο L. [29] ἀντεχομένους L. [30] ἤδη L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(34) *Suusque fit et imperatoris.* Hæc mire dicuntur : sed fideliter exprimo, ut alias, nisi quod sæpe multa mollire cogor, et dextre accipere ac reddere quod ille sinistre dat. Hic autem sensus erit, Basilium, recepto animo, sese accommodasse imperatori et tergum præbuisse.

(35) Ita scripta, ut aliquid exciderit aut truncata male exscripserit ipse auctor. Sed si legatur ἔχει, excusabitur utcunque. Sed puto potius aliquid deesse, ut φοβηθεὶς δέ, aut simile.

(36) Const. Porph. p. 149. Cont. Theoph. p. 129. Zon. p. 166. Cedr. p. 566.

(37) I. e. εἰκάδι ἕκτῃ.

(38) Λόγια sunt oracula : sed ad γραφαῖς ex opposito requiritur potius λόγοις. Si λογίοις retineatur, γραφαῖς erit Scripturis, scilicet dictis S. D Scripturæ.

(39) Ita scriptum, non οἰνόφλυγα.

(40) Cont. p. 130. Const. Porph. p. 155. Sym. Log. p. 451.

(41) Cont. p. 130. Const. Porph. Cedr. p. 567.

(42) Ita scriptum. requiritur τοῦδε una voce. -- *Ἀντεχομένους*. Ita scriptum. Requiritur ἀντεχόμενοι. Occasio errandi videtur, quia librarius novum folium inchoavit, ut hinc oblitus fuerit quem casum antecedentia requirant, intercedente mora dum membrana expeditur.

(43) Const. Porph. p. 190, sed cum jamdudum imperator fuisset. Forte de eodem Sym. *Log.* p. 455. Sed Ignatium ædificasse dicit, uti et Georg. Mon. p. 545. Zon. p. 172, Michaeli, quia ejusdem nominis imperatorem occiderat.

ἀρχιερέων ἐκδέχεται (44), ἄλλην ἀρχὴν καθιστῶν ἑαυτῷ βασιλείας ἣν συμμαχίᾳ τῶν ἀρχαγγέλων κεκλήρωτο, υἱέσι τε τρισὶν ἑαυτοῦ (45), Κωνσταντίνῳ Λέοντι καὶ Ἀλεξάνδρῳ, τὴν ὁμοίαν στεφοδοξίαν μετὰ καὶ τῆς βασιλικῆς ἐντίθησιν, τὸν δὲ Στέφανον ἱερώσας τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ πρὸς τὸ μέλλον ἀφώρισεν. Καὶ περὶ μὲν τὸν πρῶτον μετά τινα χρόνον διηλλαχότα τὸν βίον δυστυχεῖ παρ' ἐλπίδα (46)· τούτῳ γὰρ μᾶλλον προσετετήκει τῶν ἄλλων θαῤῥῶν κατὰ τὴν τῆς βασιλείας διαδοχὴν, κἂν τοῦ ἐφετοῦ οὐκ εὐστόχησεν. Λέοντι γὰρ τῷ περιωνύμῳ καὶ πανευκλεεῖ βασιλεῖ τὸ τῆς βασιλείας συνετετήρητο μόνιμον, τῷ μετ' αὐτὸν [31] ὁμαίμονι Ἀλεξάνδρῳ διαδόχῳ γενησομένῳ κατὰ πατρικὴν θεσμοθέτησιν. Φθείρουσι δὲ κἀν τούτῳ τὰ φυσικὰ σπλάγχνα οἱ πονηροὶ, τῆς πατρῴου φιλοστοργίας κατά τι παραθραυσθείσης ἐπὶ τῷ Λέοντι μικρὸν ὅσον (47). Καὶ τὰ τῆς πονηρίας νεῦρα διακοπέντα, ἐπείπερ αὐτῇ οὐδὲν τῶν ἰσχυρῶν παρυφίσταται, καὶ οἱ συκοφάνται κακῶς ἀπελήλανται, καὶ Λέων τῆς βασιλείας ἐγκάτοχος γίνεται καὶ τὰ πατρόθεν διωρισμένα ἀποπληροῖ καλοκἀγαθίᾳ καὶ ἀγχινοίᾳ νευρούμενος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ γεννήτορος.

Ἐπεὶ δὲ διὰ μέσου χρόνου τινὸς (48) τὰ τῶν πολέμων ἔργα κατωλιγώρουν [32], οἷάπερ σκανδάλων παρεμπεσόντων τῷ πολιτεύματι ὧν προμεμνήμεθα, δι' ὧν (49) ἡ Ἰσμαηλῖτις ὀφρὺς ἐκορύσσετο καὶ μεγίστην ἐπεποίητο τὴν ἐπίθεσιν, ὥστε μέχρι τῶν Μαλαγηνῶν ἐλάσαι στρατὸν κἀκεῖθεν τὴν βασιλέως ἱππότιν συναγωγὴν ἀνιμήσασθαι, εἰς ἑαυτῶν μὲν στρατηγίαν ἀείμνηστον, ἡμῶν δὲ καταστρατηγίαν σιωπῆς ἄξιον. Ὡς δὲ περὶ τούτων τῷ θεοστεφεῖ ἄνακτι διέγνωστο, διοκλάζειν αὐτῷ οὐ παρῆν ἐπὶ τηλικούτῳ τῷ ἀτοπήματι, ἀλλὰ σπουδαίως ἐπαναιρεῖσθαι ὄντως ἐκδίκησιν τῶν οὕτως ἐνηνεγμένων. Ἀνδρέαν γάρ τινα στοχασάμενος (50), ἄνδρα πολύφρονα καὶ πολυπειρίας μεταδιώκοντα, οὐχ ἧττον δὲ καὶ ἀνδρείας, κἂν ἐπεκέκρυπτο, καθὼς ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια παρεδήλωσεν (οὗτος Σκυθῶν ἑσπερίων ἐξώρμητο [51]) ὑποστράτηγον τοῦτον τοῦ κατὰ τὸ Ὀψίκιον προτίθησι θέματος. Ὃς τὸν ὑπ' αὐτὸν στρατὸν στρατηγικῶς διαθεὶς καὶ τοῖς πολεμίοις παρεμβαλὼν μεγίστην ἀπηνέγκατο νίκην καὶ καταβεβλήκει τέως τὴν τούτων ἀλαζονείαν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ταῖς συχναῖς αὐτοῦ εὐανδρείαις μετά γε πατρικιότητα τῆς τῶν σχολῶν εὐμοιρεῖ (52) κυριότητος. Καὶ πολλῷ κρείττων κατὰ τῶν ἐχθρῶν διανίστατο (53) καὶ κατ' αὐτῶν ἄγαν ἠρίστευσεν, καὶ μετὰ τοῦτο ἐπείληπτο μαγιστρότητος οὐ μετὰ πολλοῦ χρόνου (54).

Filiis etiam suis Constantino ac Leoni atque Alexandro similem coronæ atque imperii gloriam tribuit: Stephanum autem patriarchali sedi consecratum in futurum destinavit. **114** Ac circa primum quidem mox vita defunctum adversa usus est fortuna præter spem: huic enim magis erat addictus præ cæteris, sperans eum imperio successurum: sed voti compos non est factus. Leoni enim inclyto et gloriosissimo principi, imperium servabatur stabile, et post illum fratri Alexandro, qui successor erat futurus secundum paternam ordinationem. Corrumpunt autem et in hac re naturalem affectum homines maligni, paterno amore nonnihil labefactato erga Leonem. Sed improbitatis nervi incisi, cum eis nihil firmitatis inesset, atque sycophantæ turpiter abacti sunt, Leoque imperio potitus est ac paternam ordinationem implevit, virtute et ingenio firmus. Verum hæc quidem posterius, post obitum parentis.

Cum autem intermedio tempore aliquo res bellicas neglexissent, quasi scandalis et offendiculis incidentibus in remp. quorum ante mentionem fecimus, ea occasione Ismaeliticum supercilium attollebatur, ipsique superbi armabantur, maximamque fecerant invasionem, ut ad Malagenos usque ducerent exercitum indeque imperatoris equitatum tollerent, cum ipsorum bellica solertia perpetuo memoranda, nostra autem clade silentio digna. Quæ cum audivisset imperator a Deo coronatus, haud succubuit rebus tam inopinatis, verum celeriter pœnas exigere studuit pro talibus factis. **115** Cum enim Andream quemdam ad eam rem delegisset, virum prudentem et multarum rerum usum sectantem nec minus virtutem bellicam (quamvis id non præ se ferret), ut rei veritas ostendit (is a Scythis occidentalibus erat oriundus), hunc secundarium ducem thematis Opsiciani constituit imperator. Qui arte bellica exstructo exercitu hostes aggressus maximam victoriam obtinuit dejecitque ad tempus illorum insolentiam, atque ob id, et quod assidue rem strenue gereret, post patriciam dignitatem etiam scholarum præfecturam feliciter consequitur. Multoque valentior in hostes insurgebat, remque adversus eos optime gessit. Post hæc et magistri dignitatem non multo post adeptus est.

VARIÆ LECTIONES.

[31] potius τῷ τε μετ' αὐτόν. [32] κατολιγώρουν L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

44) Ita scripta. Potius ἀρχιερέως.

45) Const. Porph. p. 159 et p. 164. Zon. p. 167 Cedr. p. 569.

(46) Sym. Log. p. 456 Constantinum mortuum dicit anno 13 Basilii imperii. Georg. Mon. p. 546.

(47) Imperfecte loquitur.

(48) Pro τινὸς requiritur τινὲς potius ad ὀλιγώρουν.

(49) Δι' ὧν accipiendum διὰ τούτων. Const. Porph. p. 166 et p. 176, Sym. Log. p. 455. Cedr. p. 570.

(50) Const. Porph. p. 170. Zon. p. 169. Cedr. p. 575.

(51) Const. Porph. p. 176. Cedr. p. 575.

(52) Const. Porph. p. 176. Cedr. p. 575.

(53) Const. Porph. p. 176.

(54) Ita scriptum, non πολὺν χρόνον, et ita habet distinctio. Mallem autem punctum post μαγιστρότητος poni, et deleri post χρόνου.

Ad hæc ex Tephrica calamitates in nos jactabantur, occasionem nactis illius loci perditis hominibus nos invadendi occupatos bello cum Agarenis terra marique. Sed tamen superat superbos illos imperator auxilio divino et experientia ducum bonum successum habens. Post hæc et adversus Germaniciam necnon Samosata educto exercitu, insignes urbes Saracenorum ac regiones, ipsa etiam Militena ad angustias redacta assiduis incursionibus, tropæa erigit et insignem victoriam reportans in imperatoriam urbem revertitur.

A Καὶ τὰ (55) ἐκ τῆς Τεφρικῆς κακὰ καθ' ἡμῶν ἐδρενθύετο, χώραν λαδόντων τῶν ἐκεῖσε κακούργων τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐπιθέσεως, ἀπησχολημένους Ἀγαρηνῶν ἐν πολέμοις ἐπί τε γῆς καὶ θαλάσσης. Ἀλλ' ὅμως περιγίνεται τῶν ἀλαζόνων αὐτοκράτωρ ὑπερμαχήσει θείᾳ καὶ στρατηγετῶν ἐμπειρίᾳ κατευοδούμενος· μεθ' οὓς καὶ (56) κατὰ Γερμανικείας [33] ἐκστρατεύσας καὶ Σαμοσάτων [34], ἐκπρεπεῖς πόλεις Σαρακηνῶν καὶ χώρας (57), ἀλλὰ μὴν καὶ Μελιτηνὴν στενώσας ἐξ ἐπιδρομῆς συνεχοῦς, κατ' αὐτῶν ἵστησι τρόπαια, καὶ μετὰ νίκης εὐσήμου πρὸς τὴν βασιλίδα πόλιν ἐπάνεισιν (58).

Per mare etiam Afrorum classis nos infestare haud cessavit, a quibus **116** versus occidentem omnia subacta erant, Siciliæ et Longobardiæ urbes plurimæ usque ad CL præter Gallerianum. Quas imperator Basilius recuperavit, Nasare et Procopio ducibus in illo tempore. Atque Italia quidem nomen invenit ab Italo Siculi parente, patre Italia, filio autem Sicania sive Trinacria potito. Sic etiam dicitur : Italia a bove advena, quem subito conspicati indigenæ adnatantem ad ipsos persequentibus possessoribus clamarunt « Italus, » quod illorum sermone significat bovem, aut a quodam prædone Italo, quem Hercules ibi occidit, nomen duxit. Longobardia autem a quodam Longobarbo, qui primitus tenuit illam regionem, quia magnam barbam alebat : longa enim Longobarbis est magnum, pili autem menti barba.

Οὐδὲ τὰ κατὰ τὴν ἅλα διὰ Ἀφρικῶν καθ' ἡμῶν στρατεύματα ναύμαχα δι' ἠρεμίας ἐτύγχανεν (59), δι' ὧν Ἑσπέρα πᾶσα καταδεδούλωτο, ἐν πόλεσι τῆς B τε Σικελίας (60), ἔτι μὴν καὶ Λογγιβαρδίας πολυαριθμήτοις ἐπὶ ν' τε καὶ ρ' (61), τοῦ Γαλλεριανοῦ χωρίς. Ὧν [35] τὴν ἀνάῤῥυσιν ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος ἀπειργάσατο Νάσαρ (62) καὶ Προκοπίου κατ' ἐκεῖνο καιροῦ στρατηγίας ἀντεχομένων. Καὶ τὸ μὲν ὄνομα Ἰταλία ἐφεῦρεν ἀπὸ Ἰταλοῦ τοῦ Σικελοῦ γενετῆρος, τοῦ μὲν πατρὸς τῆς Ἰταλίας χώρας, τοῦ δὲ υἱοῦ Σικανίας ἢ Τρινακρίας ἐγκρατῶν γεγονότων. Ἰταλία δὲ (63) καὶ οὕτως, ἀπό τινος περαιωσαμένης βοὸς, ἣν ἀθρόαν ἰδόντες ἐγχώριοι ἐκ γῆς ἑτέρας τὸν ἀπόπλουν πρὸς αὐτοὺς ποιουμένην διωκομένην τε παρὰ τῶν κτητόρων αὐτῆς ἐβόησαν· « Ἰταλὸς, ἰταλὸς, » ὃ [36] τῇ ἑαυτῶν διαλέκτῳ ἑρμηνεύεται *βοῦς*, ἢ ἀπό τινος λῃστοῦ Ἰταλοῦ δι' Ἡρακλέους ἐκεῖσε ἀναιρεθέντος, τὴν κλῆσιν ἠγάγετο. Λογγιβαρδία δὲ ἀπό τινος Λογγιβάρδου (64) τοῦ πρώτως κατασχόντος [37] τὴν χώραν, ἐφ' ὅτῳ καὶ μέγα ἐξήνθιστο γένειον· λόγγη γὰρ παρὰ Λογγιβάρδοις τὸ μέγα, βάρβα δὲ τὸ γένειον.

Syracusarum autem calamitates quodam tempore intervenerunt : obsidebantur enim ab Ismaelitis. Eo misit imperator Adrianum, virum strenuum, cum classe numerosa, ad eam urbem liberandam. Qui profectus ad usque Peloponnesum, portum cui nomen Hierax occupat, impeditus ibi magna difficultate navigandi per quinquaginta dies. Cumque ibi retardaretur a navigatione propter inclusos ventos, accessit ad eum **117** quidam ex colonis nuntium gravem apportans, hesterno die, hora quinta Syracusas captas fuisse. Quibus nomen a conditricibus earum Archiæ filiabus Syra et Cossa, aut a quodam lacu ibidem, aut a fonte olim Syra-

C Τὰ δὲ κατὰ Συράκουσαν διεμεσολάβει χρόνων τινῶν δυστυχήματα (65)· ἐπεπολιόρκητο γὰρ παρὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν. Καθ' ἣν ἐξεπεπόμφει ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸν ἄνδρα γενναῖον σὺν ναυτικῷ πολυάνδρῳ πρὸς τὴν αὐτῆς ἀπολύτρωσιν (66). Ὃς κατιὼν μέχρι Πελοποννήσου [38], Ἱέρακι οὕτω κατονομαζομένῳ λιμένι (67) προσλιμενεύεται, παρεμποδισθεὶς ἐκεῖσε δυσπλοΐᾳ χαλεπωτάτῃ ἐπὶ ἡμέρας ν'· καὶ κατὰ τοῦτον αὐτοῦ δυσφορίᾳ πιεζομένου διὰ τὴν ἐξ ἀνέμων ἐγκάθειρξιν, προσεδεδημήκει τις τῶν χρησίμων ἀγγελίαν ἐπικομιζόμενος δυσαχθῆ, ὡς κατὰ ε' ὥραν πρὸς τὸ χθὲς τὰς Συρακούσας ἡλῶσθαι. Αἷς ὄνομα ἀπό τινων κτισασῶν ταύτας Ἀρχίου θυγατρῶν

VARIÆ LECTIONES.

[33] Γερμανειχίας L. [34] Σαμωσάτων L. [35] ὧν B, ὃν L. [36] ὃ] ὥι, supra scripto ὃ, L. [37] κατασχῶντας L. [38] Πελοπονήσου L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(55) Confuse diversa, et inferius iterum fusius. — Const. Porph. p. 166 seqq. et p. 176. Sym. Log. p. 455, 456. Georg. Mon. p. 544. Cedr. p. 570.

(56) Const. Porph. p. 174. Sym. Log. p. 556. Georg. Mon. p. 546. Zon. p. 168. Cedr. p. 574. Const. Porph. p. 167, ubi τὸ] Σαμόσατον. Cedr. p. 570.

(57) Const. Porph. p. 167.

(58) Const. Porph. p. 168.

(59) Const. Porph. p. 179, Noster duas expeditiones confundit in antecedentibus etiam.

(60) Zon. p. 169, Cedr. p. 576. Sym. Log. p 458. Const. Porph. p. 179 in fine, ubi Λαγοβαρδία. Cedr. p. 577.

D (61) Eumdem numerum habet et Const. Porph. p. 181.

(62) Const. Porph. p. 186. — *Προκοπίου*. Const. Porph. p. 188. Georg. Mon. p. 456.

(63) Ineptissime loquitur,

(64) Ita nunc scriptum : supra recte erat ὃ, sed et illud rectum ex hypothesi.

(65) Cedr. p. 585. Zon. p. 172. Georg. Mon. p. 545. Sym. Log. p. 456 refert ad nonum Basilii imperii annum.

(66) Const. Porph. p. 190. Cedr. p. 585.

(67) Const. Porph. p. 190. Cedr. p. 585.

Σύρας καὶ Κόσσης, ἢ ἀπό τινος ἐκεῖσε λίμνης, ἢ ἀπὸ A τῆς πρὶν μὲν κρήνης Συρακοῦς, νῦν δὲ Ἀρεθούσης. Τοῦ δὲ τὸ ἀληθὲς πολυπραγμονοῦντος καὶ ὁπόθεν (68) ἐπίστασθαι τοῦτο διερευνῶντος, αὐτὸς ἀπεκρίνατο, ὅτιπερ (69) « Ἐν χώρῳ ὃς Ἕλος ὠνόμασται, ἀγρὸς πάρεστί μοι ὡς ἀπὸ μιλίων η' πρὸς διάστημα. Καὶ κατὰ τὴν παριοῦσαν ἑσπέραν καθ' ὃν (70) μοι περιπολεύοντι προσίασί τινες ποιμαινόντων, καὶ ἔφασκον ὡς ἐκ τῶν ἐπιχωριαζόντων δαιμόνων διακηκοέναι φραζόντων γενέσθαι (71) τὴν Συράκουσαν δοριάλωτον, ἐν ταύτῃ τε παρεῖναι (72) αὐτούς, ὅθεν καὶ διατρανοῦσθαι ἀλήθειαν. » Αὐτὸς δὲ πρὸς τοῦτο μὴ κατανεύων εἰς ἀπιστίαν ἐχώρει, τὴν αὐτηκοΐαν σφετεριζόμενος (73). Καθ' ἣν ἐν καταλήψει [59] γενόμενος τοῦ ἀγροῦ πρώτην καθ' ὥραν καὶ ποιμέσι συγκατειλήφει τὸν ὡρισμένον χῶρον B ἐφ' ᾧ τὰ ἀέρια (74) τὴν διατριβὴν ἐπεποίηντο. Ὧν τὴν διαγωγὴν πυνθανομένῳ τινὶ τῶν ποιμένων [60] προσαπεκρίναντο κατὰ πόλιν (75) Συράκουσαν εἶναι, τοῦ περιλειφθέντος Χριστιανικοῦ αἵματος ἐμφορεῖσθαι· τὸν δὲ περὶ τῶν τοιούτων εἰδέναι διερευνώμενον τὸ πραχθὲν γινώσκειν, τό τε ὄνομα καὶ τὸν ἀρχικὸν βαθμὸν ἐξεπίστασθαι. Οἷς ὁ Ἀδριανὸς μὴ πιστεύων [61] ἔτι ὑπελογίζετο ἕωλα (76). Καὶ μετὰ ιε' ἐπιοῦσαν ἡμέραν τὰ παρ' αὐτῶν ὡς ψευδῆ νομιζόμενα παρὰ τῶν ἐκεῖθεν μόλις ἐληλυθότων ἀληθῆ κατεφαίνετο. Τῶν οὖν ἐγχωρίων πνευμάτων ἡ τοιαύτη πρόγνωσις, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἡ ἐπὶ τῶν πραττομένων γνῶσις, τοῖς κατὰ τὴν αὐτὴν χώραν ἄχρι βασιλείας τοῦ εὐσεβεστάτου, ὥς φασι, Λέοντος προσμεμένηκεν. Τότε δὴ στρατὸν τὸν ὑπ' αὐτὸν ναύμαχον συναγείρας τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπιδημεῖ, καὶ ἱκέτης ἔν τινι ἱερῷ παραγίνεται (77) ἐξαιτῶν συγκεχωρῆσθαι τοῦ σφάλματος. Ἀλλὰ τῶν δεόντων ὀλιγωρήσας, καὶ οὐχὶ δυσπλοΐᾳ πλέον (78), ὡς ἔφασκεν, συγγνώμης οὐκ ἔτυχεν.

cone nunc Arethusa. Illo autem in veritatem inquirente atque unde id sciat interrogante, hic respondit: « Est mihi in eo loco qui Helos dicitur, prædium quasi octo milliariorum intervallo. Atque heri vesperi illud obambulanti mihi occurrunt quidam ex pastoribus, et dicebant se ex dæmonibus hic versantibus audivisse dicentibus Syracusas captas esse, ibique se fuisse atque inde veritatem certo comperisse. » Sed ille haud credens, fidem sibi fieri volebat proprio auditu. Quare in prædium profectus hora prima cum pastoribus definitum locum occupavit, in quo spiritus illi commorabantur. Quos cum quidam ex pastoribus interrogasset ubi fuissent, ipsi responderunt in urbe Syracusarum se fuisse et satiasse reliquiis sanguinis Christiani qui effusus esset; illum porro qui de his scire cuperet quid sit factum, se nosse, nomenque et gradum dignitatis scire. Quibus nondum credens Adrianus ea existimabat frivola. Sed post decimum quintum diem ea quæ ipsi mendacia videbantur per illos qui inde ægre evaserant vera demonstrabantur. Cæterum illius loci **118** spirituum præscientia, aut potius ipsorum factorum scientia, ibidem usque ad imperium piissimi Leonis, ut aiunt, duravit. Tunc igitur copiis nauticis quas secum habebat congregatis Constantinopolim proficiscitur, supplexque fit in quodam templo petens veniam delictorum. Sed quod officium neglexisset, nec adeo difficultate navigandi usus fuisset, ut ipse dictitabat, veniam consecutus non est.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἐφεστηκότι καιρῷ (79) οἱ ἀπὸ C Καρχηδόνος Ἄφροι Σαρακηνοὶ σὺν ὁλκάσι παμμεγέθεσιν ξ', αἷς χώρησις σ' ἀνδρῶν διηρίθμητο, καταστρατεύουσι καὶ διικνοῦνται Κεφαληνίας μέχρι καὶ Ζακύνθου, ἥτις πρὸς ἄνεμον Ζέφυρον (80) κατὰ τὸν καλούμενον Ἰχθὺν ἀπονένευκεν, ἔκ τε Ζακύνθου τοῦ Μέροπος τῆς προσηγορίας τετύχηκεν (81). Περὶ ὧν ὁ βασιλεὺς διαγνοὺς τὸν πατρίκιον Νάσαρ ἐκπέμπει σὺν ναυστολίᾳ, ἄνδρα πολύπειρον, ταύτης καθηγησόμενον. Τοῦ δὲ κατὰ Μεθώνην τὴν πρὶν Πήδασον [62] (82) καλουμένην ἐπιδημήσαντος, οἱ πλεῖστοι στρατιωτῶν τῶν πλοίων ἀπέδρασαν κατα-

Eodem tempore ex Carthagine Afri Saraceni cum ingentibus navibus sexaginta, quæ ducentenos viros capiebant, infesto exercitu nos invadunt, perveniuntque ad Cephaleniam usque ac Zacynthum, quæ ad Zephyrum versus Ichthyn spectat; a Zacyntho autem Meropis filio nomen accepit. Quo cognito, imperator patricium Nasarem, virum multarum rerum peritum, mitit cum classe ducem. Qui cum ad Methonam, quæ prius Pedasus dicta fuit, pervenisset, plerique militum ex navibus aufugerunt ipsumque deseruerunt. Quod mox notificatur imperatori, atque cum festinatione vehementi ab ipso

VARIÆ LECTIONES.

[59] ἐγκαταλήψει L. [60] ποιμαίνων L. [61] πιστεύων B, πιστεύειν L. [62] Πίδασον L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(68) Ita scriptum. Ponitur pro ποθέν, *alicunde*. D Aut legendum ἐπίσταται pro ἐπίστασθαι.

(69) Const. Porph. p. 191, Cedr. p. 585.

(70) Ὃν pro αὐτόν.

(71) Const. Porph. p. 191, Cedr. p. 585.

(72) Ambigue et perdite loquitur. — Quamvis παρεῖναι non sit præteritum perfectum, tamen in perfecto verbo, et ita intelligi voluisse puto auctorem, qui fere promiscue utitur temporibus, ut etiam præteritum ponat aliquando pro futuro.

(73) Const. Porph. p. 191.

(74) Const. Porph. p. 191, Cedr. p. 568.

(75) Loquitur profligate.

(76) Const. Porph. p. 191, Cedr. p. 586.

(77) Const. Porph. p. 192, init. Cedr. p. 586.

(78) Ita scriptum, f. πλέων, quamvis illud possit manere.

(79) Zon. p. 172, Cedr. p. 582.

(80) Const. Porph. p. 186, Zon. p. 172, Cedr. p. 582.

(81) Cedr. p. 582, Const. Porph. p. 187, Zon. p. 172, ubi Νάρσαν.

(82) Const. Porph. p. 186.

aliquis missus est, jussus in eo loco furcas collocare ligneas ac fugitivos in iis suspendere; ita fieri aperte mandans: clam enim noctu ex carcere Agarenos triginta eductos drungario ac præfecto suæ custodiæ tradidit, severe præcipiens ne cuiquam **119** enuntiaret quod strueretur, ne supplicio intolerabili subjiciatur: imperavit etiam ei ut illis triginta Ismaelitis igni ac pice barbas necnon capitis capillos amburerct, faciesque eorum fuligine oblineret, ac compedibus duplicibus pedes constringeret, utque ipsi hora certa definiti diei cæderentur, tanquam fugitivi ac desertores navium, diris flagellis in circo, et cum exprobratione et incusatione, quod fugitivi essent, traducerentur, nudi atque asinis invecti usque ad Aureas portas imperatoriæ urbis; caveretque ne quisquam præsentium accedens cum iis loquatur. Quibus ita peractis Methonam versus eos mittit suspendendos tanquam fugitivos ac desertores belli ignavos, præcipit etiam ne quisquam ex ducibus illius loci, aut etiam ex vulgo hominum, ne ipse quidem summus dux exercitus, tali silentio exemptus sit: atque vincti omnes suspensi sunt. Hinc lamentatio non vulgaris patricio Nasari ac ducibus qui ei suberant suborta, se ipsos insimulantibus illorum desertionis, eo qui ab imperatore venerat affirmante etiam conjuges fugitivorum, necnon parentes, imperatorem omnes omnino gladio perditurum. Ita factum hoc pulcherrimo commento ut per paucos condemnatos Agarenos suum populum conservaret. Metu enim perculsi, cum navarchus ipsorum Nasar, **120** tum duces qui ei suberant, ne tale quid aliquando et ipsi perpetiantur, necessario hostibus resistunt propter superiorem victoriam superbientibus summa barbarie atque Zacynthum obsidentibus. Ergo impetum in eos facit Nasar, atque internecione cædit, divino auxilio imperatorisque apud Deum intercessione contra illos. Cum autem nostra classis Agarenos superasset, articulata quædam vox ex convalle mittebatur, ulterius pergere jubens. Unde isti per Siciliam omnem et Africam nec non Longobardiam profecti, bellico igni et omni genere cædis Agarenos in navibus comburentes et interficientes, etiam alias naves mercatorias ceperunt, quarum numerum inire haud facile est, oneratas variis mercibus, in quibus et oleum maxima copia, ita ut in illis diebus libræ pondus obolo veniret, ac tanquam miracula apud omnes ea quæ tunc facta essent celebrarentur.

A λελοιπότες αὐτόν (83). Ὁ διαγινώσκεται ταχέως τῷ βασιλεῖ, καὶ σὺν κατεπείξει σφοδρᾷ παρ' αὐτοῦ (84) τις ἀποσταλεὶς διατέτακται περὶ τὸν τόπον ἀνασκολοπισμὸν ἱδρύσασθαι ξυλουργήματος καὶ τοὺς δραπέτας ἐν αὐτοῖς ἀνασκολοπίσαι, οὕτως τὴν πρόσταξιν κατὰ τὸ ἐμφανὲς μηχανώμενος (85)· κρυφίως γὰρ ἐν νυκτὶ τῶν ἀπὸ τῆς φυλακῆς Ἀγαρηνοὺς λ' προσλαβόμενος δρουγγαρίῳ τῷ κατὰ τὴν αὐτοῦ φρουρὰν προεστῶτι ἐκδέδωκε, διασφαλισάμενος μηδενὶ ἔκφορον ποιήσασθαι τὸ συντεθησόμενον (86), ἵνα μὴ ποινῇ ἀφορήτῳ καθυποβάλοιτο· ἐκεκέλευστο γὰρ αὐτῷ των λ' Ἰσμαηλιτῶν πυρὶ καὶ πίσσῃ τὰς γενειάδας, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς κατὰ κεφαλὴν τρίχας, ἐναποφλέξαι (87), τάς τε ὄψεις αὐτῶν ἀσβόλῃ ἐμπερῖχρίσαι καὶ πέδαις διπλαῖς τοὺς πόδας ἐμπιέζεσθαι, B καί τινι ὥρᾳ διωρισμένης ἡμέρας μεμαστιγῶσθαι αὐτοὺς ὡς λειποτάκτας πλευσίμους ἐν φραγελλίοις δεινοῖς κατὰ τὸν ἱππόδρομον (88), καὶ διασυρμοὺς δραπετῶν] κατηγόροις ἐν λόγοις ὑφισταμένους διελεύσεσθαι γυμνητεύοντας καὶ ὀχουμένους ἐπ' ὄνων ἕως πυλῶν χρυσωνύμων βασιλίδος τῆς πόλεως, παραφυλάξασθαι δὲ μηδένα τῶν συνόντων αὐτοῖς ἐμπελάσαντα ὁμιλῆσαι (89). Τούτων ταύτῃ προχωρησάντων κατὰ Μεθώνην προΐησιν ἀνεσκολοπίσθαι (90) τούτους ὡς δραπέτας πολέμων ἀνάλκιδας, καὶ μή τινα τῶν ἐγχωρίων ἀρχηγετῶν εἴτε λαοῦ τῆς κοινότητος, ἀλλὰ μήτε αὐτὸν προηγέτην στρατοῦ, τῶν ὁμοίων τῆς ἐχεμυθίας ἀπολιμπάνεσθαι· καὶ δεσμῶται πάντες ἀνήρτηντο σκόλοψιν. Ἐνθένδε θρῆνος οὐχ C ὁ τυχὼν τῷ πατρικίῳ Νάσαρ καὶ ὑπ' αὐτὸν [63] ἄρχουσιν ἐπεγίνετο, μέμψιν ἑαυτοῖς ἐπιτρίβουσι τῆς περὶ τούτους [64] λειποταξίας, τοῦ ἐκ βασιλέως διαβεβαιουμένου αὐτοῖς τάς τε συνεύνους καὶ παῖδας δραπετευσάντων (91), ἔτι μὴν καὶ γεννήτορας, τὸν αὐτοκράτοροα πάντας ἄρδην ξίφει διολοθρεῦσαι. Ὡς ἐκ τοῦδε τοῦ καλλίστου σκευάσματος δι' εὐαριθμήτων κατακρίτων Ἀγαρηνῶν τὸν οἰκεῖον λαὸν ἀνασώσασθαι (92). Περιδεεῖς οὖν γεγονότες ὅ τε ναύαρχος αὐτῶν Νάσαρ καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν ἀρχηγοὶ ὅ τε σύμπας λαὸς, τὸ τοιοῦτον μήποτε καὶ αὐτοὶ ὑποστήσωνται [65], ἀναγκαίως τοῖς πολεμίοις ἀντικαθίστανται (93), νίκῃ τῇ πρὶν μεγαλειουμένοις· [66] βαρβαρικώτατα καὶ Ζάκυνθον προσεδρεύουσιν. Οὐκοῦν ἐπιτίθεται τούτοις Νάσαρ παρεμβαλὼν, καὶ πανD ωλεθρίαν [67] θείᾳ ἰσχύϊ καὶ βασιλέως ἐντεύξει κατ' αὐτῶν τίθεται. Τοῦ δὲ καθ' ἡμᾶς πλοΐμου στρατοῦ τῶν Ἀγαρηνῶν κατισχύοντος, ἔναρθρός τις βοὴ κοιλάδος [68] ἠφίετο τοῖς πρόσω φοιτᾷν ἐγκελευομένη (94).

VARIÆ LECTIONES.

[63] καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν V. [64] περὶ τούτου L. [65] ὑποστήσονται L. [66] μεγαλειουμένους L. [67] πανολεθρίαν L. [68] κυλάδος L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(83) Const. Porph. p. 186, Zon. p. 172, Cedr. p. 582.

(84) Const. Porph. p. 186.

(85) Const. Porph. p. 187, Zon. p. 172, Cedr. p. 582.

(86) Const. Porph. p. 187.

(87) Const. Porph. p. 187, Zon. p. 112, Cedr. p. 582.

(88) Const. Porph. p. 187, Cedr. p. 582.

(89) Const. Porph. p. 187.

(90) Const. Porph. p. 187.

(91) Non adest articulus in ms.

(92) Zon. p. 172, Cedr. p. 582 in fine.

(93) Cedr. p. 583.

(94) Imperatorem id jussisse dicit Const. Porph. p. 187 in fine. Ὁ βασιλεὺς προσωτέρω χωρεῖν ἐγκελεύεται. Ita et Cedr. p. 583.

A "Οθεν οὗτοι (95) Σικελίαν πᾶσαν καὶ Ἀφρικὴν, πρὸς δὲ καὶ Λογγιβαρδίαν, διαδραμόντες πολεμικῷ πυρὶ καὶ παντοδαπεῖ ξίφει τοὺς ἐν τοῖς πλείοις Ἀγαρηνοὺς καταφλέξαντές τε καὶ δηϊωσάμενοι (96), καὶ ἑτέρας τὰς πρὸς ἐμπορίαν κατέσχον, ὧν ἀριθμὸν συνθέσθαι πάντως οὐ ῥᾴδιον, ἐπιφορτιζομένων εἴδη παντοῖα, πρὸς ἐπὶ τούτοις καὶ δαψιλέστατον ἔλαιον, καὶ τοσοῦτον (97) ὡς ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τὴν κατὰ λίτραν ὁλκὴν ὀδολοῦ πρίασθαι καὶ κατὰ θαυμασιότητα [89] πᾶσι τὰ τότε πραχθέντα φημίζεσθαι. Καὶ μάλιστά γε ἐκ τῶν κατὰ τὴν Τεφρικὴν συνηλύδων, τοῦ τε Παύλου Σαμοσατέως [90], σὺν αὐτῷ Κούβρηκός τε καὶ Μοντανοῦ, καὶ ἄλλων αἱρεσιαρχῶν διαφόρων, κατοφρυωσάντων [91] τὸ πρότερον, καὶ καταδυναστευθέντων τὸ ὕστερον Θεοῦ βραχίονι κραταιῷ καὶ ἱκετηρίαις σὺν φροντίσμασιν ἐπαλλήλοις τοῦ αὐτοκράτορος. B "Ος ἅπαξ καὶ δὶς (98) κατ' αὐτῶν [92] ἐπιὼν καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἁπάσας χώρας ἐν αἰχμαλωσίαις καὶ πυρπολήσεσιν ἐρειπιώσας [93], κατὰ Τεφρικῆς ἀγωνίζεται, τινὶ χρόνῳ ἐνδιαρκέσας. Ὡς ἀπρακτήσας ἐπάνεισι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν (99), καὶ τῷ ναῷ (1) τῶν Ἀρχιστρατήγων εἰσδὺς, ὃς παρ' αὐτοῦ κατεσκεύαστο, αὐτοὺς ἱκετεύει ἐν συντριβῇ καρδίας καὶ στεναγμοῖς, μὴ πρὶν θεάσασθαι θάνατον πρὶν ἂν διὰ ζωῆς (2) σχοίη [94] τὸν κατὰ Τεφρικὴν ὄλεθρον· καὶ αὖθις κατ' αὐτῶν (3) ἔξεισι σὺν πολυπληθέσι στρατεύμασιν, ἐρημίαν πολλὴν αὐτοῖς ἐπαγόμενος. Αὐτῆς δὲ διειργασμένης (4) ἐν τῷ μεταξὺ οὐρανόθεν βρόμος τῶν φρικωδεστάτων προσπίπτει αὐτοῖς, ὡς ἐκ τούτου τὰς τῆς Τεφρικῆς ἱδρύσεις ἐκδεδινῆσθαι, καὶ τοῦ τοιούτου γε (5) δείματος τοὺς ταύτης οἰκήτορας χάριν αὐτῶν θεόθεν τελεσθέντος καθυπειληφέναι [95]. Διὰ τοῦτο οἱ μὲν αὐτῶν τῷ βασιλεῖ προσεχώρουν ἐλέους δεόμενοι, οἱ δὲ πρὸς τὰ ἔνδον Συρίας μετανάστευόντο, ὡς παρὰ μικρὸν ἐξ ἀμφοῖν τὴν πόλιν αὐτῶν ἐρήμην λαοῦ γεγονέναι, ἥτις κεκράτητο τοῦ ταύτης προστατοῦντος καταπτοηθέντος [96] Χρυσόχειρος (6).

A Præcipue ob colluviem Tephricensium, Paulum Samosatensem, cumque eo Cubricum et Montanum, aliosque auctores hæresium ac principes varios, superbia elatos prius, sed superatos postea Dei brachio forti et supplicationibus continuisque curis imperatoris. Qui semel iterumque eos aggressus, prius quidem omnibus regionibus, **121** populando et captivos abducendo, vastatis, Tephricam oppugnat aliquandiu; sed cum nihil proficeret, revertitur in imperatoriam urbem, ingressusque templum principum cœlestis militiæ, quod ipse ædificaverat, illis supplicat in contritione cordis et suspiriis, ne prius videret mortem quam Tephricam exitio dedisset. Atque rursus adversus eam proficiscitur cum maximis copiis, vastitatem magnam inferens. B In cujus expugnatione de cœlo fremitus maxime terribilis in eos ingruit, ut ex eo Tephricæ structuræ concuterentur atque ejusmodi terrorem incolæ ejus ipsorum causa divinitus factum existimarent. Quare alii eorum ad imperatorem se contulerunt misericordiam orantes, alii in intimam Syriam migrarunt, ut sic utrinque urbs eorum, ab hominibus deserta, vacua fieret, quæ subacta est duce ejus Chrysochire in terrorem conjecto.

C Οὗτος γὰρ ὁ ἀλαζὼν σὺν Καρβαίᾳ καὶ Καλλίστῳ (7) πλεῖστα κακὰ Χριστιανοῖς τεκτηνάμενος, ὡς καὶ ὁ τούτου πατὴρ, καὶ μέχρι Νικομηδείας καὶ Νικαίας αὐτῆς διελθὼν, ἀλλὰ μὴν καὶ εἰς τὸ τῶν Θρᾳκησίων θέμα διαδραμὼν, μέχρις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς ἐπαρχίας κατήντησεν, οὗτινος τῷ ναῷ οἱ σὺν αὐτῷ ἐντυχόντες εἰσήγαγον τά τε ἄλογα (8) αὐτῶν καὶ λοιπὴν ἀποσκευὴν, δυσμενῶς ἐνυβρίζοντες. Πρὸς οὖν τὸν Χρυσόχειρα γράφει ὁ βασιλεὺς εἰρήνην συνθέσθαι, οἷα τὸν τρόπον εἰρηνικὸς ὑπάρχων καὶ εὔσπλαγχνος ὄντως, κατὰ τὸ λόγιον τὸ φάσκον· *Γίνεσθε πρὸς ἀλλήλους χρηστοὶ καὶ εὔσπλαγχνοι,*

C Iste enim homo insolens cum Carbea et Callisto plurima mala Christianis intulit, sicut et ejus pater, atque Nicomediam usque ac Nicæam ipsam profectus, per Thracensium etiam thema, usque ad Joannis Theologi regionem pervenit. Cujus templum ii qui cum illo erant intrantes introduxerunt equos suos et impedimenta, hostiliter insultantes. Igitur ad Chrysochirem scribit imperator pacis componendæ causa, ut qui erat **122** pacificus et vere misericors, secundum oraculum quod ait: *Estote invicem benigni et misericordes, donantes invicem, sicut et Christus nobis se ipsum donavit:* esset contentus

VARIÆ LECTIONES.

[89] θαυμασιώτητα L. [90] Σαμιωσατέως L. [91] κατωφρυοσάντων L. [92] κατ' αὐτὸν L. [93] ἐῤῥιπώσας L. [94] σχοίει L. [95] καθυπειλῆφαι L. [96] καταπτωθέντος L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(95) Const. Porph. p. 188, Zon. p. 172, Cedr. p. 583.

D (96) Ita scriptum pro δηϊωσάμενοι. Negligens fuit librarius circa o et ω.

(97) Const. Porph. p. 188, Cedr. p. 583.

(98) Hæc supra initio rerum a Basilio gestarum locum habebant, et cœperat dicere obscure, sed hic copiose narrat. — *Καὶ τὸ μὲν — πυρπολ. ἐῤῥιπώσας*. Const. Porph. p. 166, Zon. p. 167, Cedr. p. 570.

(99) Const. Porph. p. 166, Zon. p. 168, init. Cedr. p. 570.

(1) Const. Porph. p. 169.

(2) Scriptum διαζωῆς.

(3) Potest quidem ferri, sed potius αὖθις. — *Ἔξεισι*. Sym. Log. p. 455, alium misisse dicit, ut et Georg. Mon. p. 544, nempe Christophorum, vid. Const. Porph. p. 169, Zon. p. 168, Cedr. p. 571.

(4) De his non memini me apud alios legisse.

(5) Loquitur monstrose. Oratio constabit, si legatur καὶ τὸ τοιοῦτόν γε δεῖμα — τελεσθέν.

(6) Huc jam conjicit quæ initio facta sunt, nihil monito nec præparato lectore.

(7) Const. Porph. p. 166, de Carbea Cont. Theoph. p. 110.

(8) Ita hodierni etiam vocant equos.

iis quæ acquisivisset, acciperetque ab ipso aurum et argentum et vestes, ac desineret captivos ducere et trucidare Christianos. Sed homo ferox et infidelis pacificis verbis non permovetur. Quare etiam rescribit imperatori : Si cupis, imperator, nobiscum pacem inire, relinque Orientis imperium, et tantum Occidentale serva : sic pacem agemus tecum. Si minus, conabimur te omnino regno ejicere. » Hanc ejus amentiam imperator sentiens sapienter tacuit, nec amplius rescripsit.

A *χαριζόμενοι ἑαυτοῖς καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἡμῖν ἑαυτὸν ἐχαρίσατο* (9), καὶ αὐταρκεσθῆναι ἐφ' οἷς ἐπεπόνητο, εἰληφέναι τε παρ' αὐτοῦ χρυσόν τε καὶ ἄργυρον καὶ ἐσθῆτας, καὶ αἰχμαλωτίζειν κατασφάττειν Χριστιανοὺς ἀναχόψαι. Ἀλλ' ὁ θρασύφρων καὶ ἄπιστος τοῖς εἰρηναίοις λόγοις οὐ πείθεται· διὸ καὶ ἀντιγράφει τῷ βασιλεῖ, ὡς « Εἴπερ ἐθέλοις, ὦ βασιλεῦ, μεθ' ἡμῶν εἰρήνην ἐπιτελέσαι, ἀπόστηθι τῆς κατ' ἀνατολὴν ἐξουσίας σου, τῆς δὲ πρὸς δύσιν ἀντέχου, καὶ εἰρηνεύσομεν μετὰ σοῦ· εἰ δὲ μή, σπεύσομεν [57] ὅλως ἵνα σε καὶ τῆς βασιλείας ἐξοστρακίσωμεν. » Τῆς οὖν ἀπονοίας αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς διαισθόμενος ἐφιλοσόφησε σιωπήν, μηδὲν ἔτι αὐτῷ ἀντιγεγραφώς.

Duobus autem annis elapsis venit Chrysochir cum suo exercitu usque ad Ancyram urbem et ipsa Commata, prædaque multa potitus revertitur. Cæterum domesticus scholarum intervallo unius diei distans subsequi desinebat : verebatur enim subsequi et conspici. Chrysochir autem in Charsiani thema venit, et ad Agranas castra metatur, domesticus autem ad Siboren. Qui prætoribus Armeniacorum et Charsiani præcepit dicens : « Tollite duces qui vobis subsunt, et equites aliquos bonos, victumque quasi dierum duodecim, et subsequimini Chrysochirem usque ad **123** Bathyrrhyacem. Et si quidem partem aliquam exercitus quæ facile superari possit miserit in Armeniacorum aut in Charsiani thema, significate id nobis : si autem discesserit a Bathyrrhyace, revertentes venite ad nos. » Vesperi igitur profectus Chrysochir castra posuit in inferiore loco, prætores autem nostri in jugum montis ascenderunt manseruntque in quodam loco Zogoloenon dicto : est enim propter rupes ascensu difficilis habetque densam silvam. Cæterum prætoribus ibi quiescentibus contentio quædam exorta est de fortitudine, ducibus inter se rixantibus utri potiores essent, utrum ii qui sunt ab Armeniacorum, an ii qui sunt a Charsiani themate. Cumque Charsianitæ contenderent primas fortitudinis sibi potius deferendas esse quam alteris, Armeniaci dixerunt ad eos : « Quid amplius contendere de fortitudine verbis cupimus ? reipsa hostes aggrediamur utrique : atque tunc apparebit qualis quisque nostrum sit et quis altero fortior. » Prætores quoque cum audivissent de certamine istorum et ex iisdem intellexissent militum alacritatem, quæ ipsis placebat, duxerunt eisque dixerunt : « Vultisne, o æmuli, ut hostes Deo cooperante aggrediamur ? » Quibus alacri animo responderunt : « Ita : et propterea jurejurando maximo per imperatoris caput nos obstringimus ut

Δυσὶ δὲ χρόνοις παρελκυσθεῖσιν ὁ Χρυσόχειρ ἐξῆλθε σὺν τοῖς ἰδίοις στρατεύμασι μέχρις Ἀγκύρας τῆς B πόλεως καὶ αὐτῶν τῶν κομμάτων, λαφυραγωγίαν ἑαυτῷ πολλὴν προσηκάμενος, καὶ ἐπάνεισιν. Ὁ δὲ καθηγεμὼν τῶν σχολῶν διαστηματίζων μίλιον ἓν τὴν παραδρομὴν ἐσκευάζετο (10)· ἐδεδοίκει γὰρ πλησιοφανῆ τὴν παραδρομὴν παραδείκνυσθαι. Ὁ δὲ Χρυσόχειρ κατηντηκὼς τῷ τοῦ Χαρσιανοῦ θέματι εἰς Ἀγράνας ἐσκήνωται, εἰς τὸ Σίβορον δὲ ὁ δομέστικος· καὶ τοῖς στρατηγέταις τῶν τε Ἀρμενιακῶν καὶ τοῦ Χαρσιανοῦ προστέταχε διειπών (11)· « Ἄρατε τοὺς ὑπὸ χεῖρα τελοῦντας ὑμῶν ἄρχοντας, καὶ καλλίππους τινάς, καὶ δαπάνας ὡς ἡμερῶν ιβ', καὶ παρατρέχοντε τὸν Χρυσόχειρα μέχρι τοῦ Βαθυρύακος· καὶ εἰ μὲν διαιρήσας λαὸν εὔπληκτον παραπέμψοι τῷ τῶν Ἀρμενιακῶν (12) ἢ τῷ τοῦ Χαρσιανοῦ θέματι, κατάδηλον ἡμῖν τοῦτο ποιήσατε (13)· ὅτε δὲ ἀποκινήσοι τοῦ C Βαθυρύακος, ὑποστραφέντες ἥκετε πρὸς ἡμᾶς. » Ἀπελθὼν τοίνυν ἑσπέρας ὁ Χρυσόχειρ ἐσκήνωσε κάτω, οἱ δὲ στρατηλάται εἰς τὸν ζυγὸν προσανέβησαν καὶ ηὐλίσθησαν εἴς τινα τόπον κατονομαζόμενον Ζωγολόηνον (14)· οὗτος γάρ ἐστιν ἐκ πετρώδους συμπήξεως δυσανάβατος, ἐν ᾧ ὕλη πολύδενδρος πέφυκεν. Τῶν οὖν εἰρημένων στρατηλατῶν ἐκεῖσε ἐπαναπαυσαμένων, φιλονεικία τις ἀνέκυψεν ἀνδρικὴ τῶν ἀρχόντων ἀλλήλοις ἀντεριζόντων (15) τίνες ἂν εἶεν κρείττους, πότερον οἱ ἀπὸ τοῦ τῶν Ἀρμενιακῶν θέματος ἢ τοῦ Χαρσιανοῦ ὡρμημένοι. Τῶν οὖν Χαρσιανιτῶν φιλονεικούντων τὰ πρεσβεῖα ἑαυτοῖς τῆς ἀνδρείας ἐπιδοῦναι ἢ τοῖς ἑτέροις [58] (16), οἱ Ἀρμενιακοὶ εἶπον πρὸς αὐτούς· « Τί φιλονεικεῖν ἔτι περὶ D ἀνδρείας ἐκ λόγων βουλόμεθα; Πρακτικῶς τοῖς πολεμίοις παρεμβάλωμεν ἄμφω [59] (17)· καὶ τότε φανερωθείη ἕκαστος ἡμῶν, ὁποῖος ἑτέρου καθέστηκεν ἀνδρειότερος (18). » Οἱ δὲ στρατηγέται διακηκοότες περὶ τῆς ἁμίλλης αὐτῶν, δι' αὐτῶν δὲ καὶ τῆς τοῦ λαοῦ προθυμίας συνευδοκούσης αὐτοῖς, ἤγαγον καὶ εἰρήκασιν·

VARIÆ LECTIONES.

[57] σπεύσωμεν L. [58] ἑταίροις L. [59] παρεμβάλομεν L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(9) In epist. ad Ephes. IV, 32.

(10) In ambiguitate obscure. Sed vid. auctores inferius notatos.

(11) Const. Porph. p. 169, Cedr. p. 571.

(12) Const. Porph. p. 169, Cedr. p. 571. — Scriptum καλλίππους.

(13) Const. Porph. p. 169.

(14) Const. Porph. p. 169, ubi τῶν δὲ Ῥωμαϊκῶν στρατηγῶν καταλαβόντων τὰ τούτου μετεωρότερα. Vid. Zon. p. 168, Cedr. p. 572.

(15) Const. Porph. p. 169, Zon. p. 168, Cedr. p. 572.

(16) Const. Porph. p. 169, Cedr. p. 572.

(17) Zon. p. 168, Cedr. p. 572.

(18) Const. Porph. p. 169.

« Προθυμεῖσθε, ὦ ἄνδρες ἀνθάμιλλοι, ἵνα τοῖς πολεμίοις, Θεοῦ συνεργοῦντος, προσβάλωμεν. » Πρὸς οὓς γενναιοφρόνως ἐξεῖπον· « Ναί. Καὶ διὰ τοῦτο ὅρκῳ μεγίστῳ τῆς βασιλικῆς κεφαλῆς περιδεσμοῦμεν ὑμᾶς, ὅπως συμπλακῶμεν αὐτοῖς (19). Ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἐρηρείσμεθα, τῶν ὀχυρωτάτων· ἐξ οὗ εἴπερ τι κατ' αὐτῶν γενναῖον καταπραξαίμεθα, τοῦτο ἡμῖν ἐστιν εἰς τρόπαιον· εἰ δὲ μή, κατ' οὐδὲν παρ' αὐτῶν πημανθείημεν (20). » Τότε δή, τότε οἱ δύο στρατηγέται διεῖλον ἄνδρας μέχρι ἕκτης ἑκατοντάδος, τοὺς δὲ λοιποὺς παρῆκαν ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν σὺν φλαμούλλοις (21), καὶ τούτοις διησφαλίσαντο ἐπειπόντες· « Ἡμεῖς μὲν τῷ φωσάτῳ παρεμπελάσομεν ἐπιτρέχοντες, καὶ ὅταν (22) τὴν ἄφιξιν πρὸς ἡμᾶς [60] ἀπευθύνωσι, παρεμβαλοῦμεν αὐτοῖς· καὶ εἰ μὲν ὁρμήσουσι κατέναντι ἡμῶν [61], ἐξέλθετε ἄντικρυς καὶ μεγάλως κεκράξατε [62]; πλείστου λαοῦ βοὴν ἐνσημαίνοντες (23), ὅπως ἐκ ταύτης εἰκάσειεν (24) τὸν [63] τῶν σχολῶν ἐξηγούμενον μετὰ τῶν θεμάτων ἐφεστηκέναι. » Τῇ οὖν ὑφηγήσει ταύτῃ κεκινηκότων τῶν στρατηγῶν καὶ παρεμπεπτωκότων ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοῖς ἐχθροῖς πρὸ τοῦ τὴν ἡμέραν τρανῶς ἐπιλάμψαι (25) τοῖς τῶν τυμπάνων κρούμασιν ἐπεκίνησαν. Ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν μετὰ τοῦ Χρυσόχειρος ... (26), οἱ δὲ τὰ φορτία τοῖς ὑποζυγίοις ἐκούφιζον. Τούτων οὕτως μεριζομένων οἱ στρατηγέται σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν (27) ἄρχουσιν ἐπέθεντο κατ' αὐτῶν, καὶ φωνῇ βριαρᾷ· *Σταυρὸς νενίκηκεν*, οἷον πολεμικῶς ἐτυμπάνισαν (28). Οὗτοι δὲ τῇ ἀθρόᾳ προσβολῇ καταπτήξαντες ἀμεταστρεπτὶ τῆς φυγῆς εἴχοντο (29), μηδὲ ὁρᾷν καὶ πολυπραγμονεῖν ἀνεχόμενοι τίνες διῶκται τούτων ὑπάρχοιεν, ἀπὸ τοῦ Βαθυρύακος διωκόμενοι ἐπὶ μιλίοις (30) λ' ἕως τοῦ κατωνομασμένου Κωνσταντίνου βουνοῦ, χαλεπῶς συγκοπτόμενοι.

Καὶ ὁ Χρυσόχειρ (31) ὀλίγους τινὰς μεθ' ἑαυτοῦ προσλαβόμενος φυγαδείαν ἠσπάσατο (32). Ἐπιφθάνει τοίνυν αὐτὸν ὁ Πουλλάδης, ᾧ τοῦτο [64] παρῆν ὄνομα περιβόητον, πῖλον ἐνδεδυμένος· προεκεκράτητο δὲ κατὰ Τεφρικὴν καὶ κατὰ χαριεντισμὸν τῷ Χρυσόχειρι προσῳκείωτο (33). Ὡς οὖν ἑωράκει τοῦτον, ἐπέγνω καὶ ἐκεκράγει διαπρυσίως· « Ὧδε οἱ στρατηγέται (34), ὧδε ὁ τῶν σχολῶν ἐξηγούμενος ἴτω [65]. » Ἄπεισιν ὁ Χρυσόχειρ, καὶ πρὸς τὴν Πουλλάδην ἐφώνησεν· « Ἄθλιε (35) ὦ Πουλλάδη, τί σοι φαῦλον ἐνεδειξάμην; μᾶλλον μέντοιγε πλεῖστά σοι (36) χρηστὰ εἰργασάμην. Ἄπελθε, καὶ μή μοι πρόσκομμα εἴης. » Ὁ δὲ ἀντέφη αὐτῷ· « Ἐγὼ γινώσκω, Χρυσόχειρ, ὅτι πλεῖστα καλά μοι πεποίηκας, καὶ εὐελ-

A configamus cum illis. Locus enim in quo siti sumus est munitissimus, **124** ex quo si strenue rem gesserimus adversus eos, eo ipso victoriam consequemur : sin minus, nulla ab ipsis clade afficiemur. » Tunc igitur, tunc duo prætores separarunt viros ad sexcentos, cæteros reliquerunt in tentoriis ducum ipsorum cum vexillis, atque his præceperunt dicentes : « Nos quidem castris hostium propinquabimus, atque si obviam nobis venerint, aggrediemur eos : si vero impetum in nos fecerint, exite ex castris, et vehementer clamate, maximæ multitudinis clamorem exprimentes, ut inde suspicentur domesticum scholarum cum thematibus adesse. » Secundum hoc igitur præceptum cum prætores exivissent cum suis atque propius ad hostem accessissent antequam dies plane illuceret, isti tympanorum sonitu cientur. Sed partim cum Chrysochire erant, partim onera jumentis tollebant. Quibus ita divisis, prætor cum suis ductoribus eos aggrediuntur, ac voce magna : *Crux vicit*, quasi bellicum intonarunt. At isti subito in cursu territi, terga dantes fugam arripiunt, nec videre nec explorare sustinentes quinam ipsos persequantur, cum a Bathyrrhyace fugerent ad triginta milliaria usque ad Constantini collem, multis interea cæsis.

C Etiam Chrysochir cum paucis quibusdam quos sibi adjunxerat fugæ **125** intentus erat. Hunc assequitur Pullades quidam, ut vocabatur celebri nomine, pileo indutus : captivus autem fuerat in Tephrica, cumque lepidus et festivus esset, in familiaritatem Chrysochiris venerat. Ut igitur hunc vidit, agnovit clamavitque magna voce : « Huc prætores, huc domesticus scholarum veniat. » Evadit Chrysochir atque ad Pulladem dicit : « Quid, miser Pullades, mali tibi feci ? potius quidem plurima beneficia in te contuli. Abi, ne mihi sis offendiculo. » At is respondit : « Equidem scio, Chrysochir, quod plurimis beneficiis me affecisti : et confido Salvatori meo Deo, hoc dic me tibi gratiam relaturum. » Porro

VARIÆ LECTIONES.

[60] ὑμᾶς L. [61] ὑμῶν L. [62] fort. γε κράξατε. [63] τὸν] τὸ L. [64] Πουλλάδις ᾧ τούτῳ L. [65] εἴτω L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(19) Const. Porph. p 170.
(20) Const. Porph. p. 170, Cedr. p. 572.
(21) Scriptum συμφλαμούλλοις una voce
(22) Perturbate.
(23) Const. Porph. p. 170. Cedr. p. 572.
(24) Ita scriptum per ε. mox τὸ, cum deberet τὸν potius, ut apud Const. Porph. p. 170.
(25) Const. Porph. p. 170, Cedr. p. 572.
(26) Ita scriptum, ut excidisse videatur verbum, quale ἦσαν aut simile. Sed narrat absurde, ambigue et imperfecte.
(27) Ita scriptum, non αὐτούς.
(28) Const. Porph. p. 170, Cedr. p. 572.
(29) Const. Porph. p. 170

D (30) Const. Porph. p. 170.
(31) Const. Porph. p. 170.
(32) Const. Porph. p. 170, Cedr. p. 572.
(33) Ita scriptum. Legendum aut ὃ τούτῳ aut ᾧ τοῦτο. — *Προεκεκρ.* — X. *προσῳκείωτο*. Const. Porph. p. 170, Cedr. p. 572.
(34) Hæc intelligi possunt ex eo quod Cedr. scribit p. 572 : *Persequentibus igitur Romanis atque inclamantibus eos etiam duces qui non aderant, et cohortes et domesticum scholarum, sicut ipsis præceptum fuerat*. Id Pulades etiam hic facit. Latine autem apposui, quia Xylander minus recte vertit.
(35) Const. Porph. p. 170, Cedr. p. 573.
(36) Ita scriptum, non σε, et mox μοι.

Chrysochir equitans invenit fossam sibi objectam, quam equus ejus transilire reformidavit et titubavit. Unde Chrysochir jam ad Pulladem respicere plane non cogitavit, sed magis ante se videbat, ne in fossam incideret: atque Pullades eum clam sub axilla vulnerat conto: qui cum peturbaretur hoc ictu, equus ejus commotior factus eum dejecit. Desiliens igitur equo ex ministris ejus conjunctissimus Diaconitzes nomine (quem Leo laudatissimus imperator conversum a cultu abominali Paulinistarum ad meliorem, constituit mensuratorem, ut Romanorum sermone vocatur), ejusque caput tenens fovebat et curabat genibus suis impositum. Supervenientes autem **126** prætores occupant, caputque amputant, quod imperatori a Deo coronato tanquam donum miserunt.

A πιστῷ τῷ Σωτῆρί μου Θεῷ κατ' αὐτήν γε τὴν ἡμέραν ἀποδοῦναί σοι τὰ χαριστήρια.» Ἱππάζων δὲ ὁ Χρυσόχειρ εὑρίσκει τάφρον πρὸς τοῖς ἐνωπίοις αὐτοῦ (37), ἣν ὁ ἵππος αὐτοῦ ὑπερπηδᾷν . . . . . τούτου διώκλαζεν (38). Ὅθεν ὁ μὲν Χρυσόχειρ τοῦ λοιποῦ ὁρᾷν τὸν Πουλλάδην οὐδ' ὅλως ἐφρόντιζεν, ἑώρα δὲ μᾶλλον κατέναντι αὐτοῦ, ἵνα μὴ τῷ τῆς τάφρου περιπέσειεν (39) πτώματι· καὶ λαθραίως αὐτὸν ὁ Πουλλάδης κατὰ τὴν μασχάλην τιτρώσκει κοντῷ (40)· οὗ τῇ πληγῇ ταραχθέντος ὁ ἵππος παρέσφηλέ τε καὶ αὐτὸν ἀπεκρήμνισεν. Καταβὰς οὖν ὁ τῶν πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ οἰκειότατος, ᾧ [66] Διακονίτζης τὸ φημιζόμενον (41) (ὃν Λέων ὁ ἀοίδιμος βασιλεὺς ἀλλοιωθέντα τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ἀλλοίωσιν ἐκ τῆς μυσαρᾶς θρησκείας τῶν Παυλιανιστῶν, προεχειρίσατο μηνσουράB τωρα [67], ὅπερ φωνῇ Ῥωμαίων οὕτω προσαγορεύεται), καὶ τούτου τὴν κεφαλὴν βαστάξας ἠξίωσε κομιδῆς ταύτην ἐνθεὶς τοῖς αὐτοῦ γόνασιν· ὃν εὑρηκότες οἱ στρατηλάται κατέσχον καὶ διατεμόντες αὐτὴν σπουδαίως τῷ θεοστέπτῳ ἄνακτι Βασιλείῳ ὡς δῶρον ἀνέπεμψαν (42).

Erat autem in publicis commodis et reip. negotiis curandis imperator diligentissimus, cum plurimas res gereret, ita ut tempore jejunii in ejus hebdomadibus post discessum senatorum ex regia, intraret in secretum, ubi vectigalia et reditus publici colliguntur; quæque ibi intervenirent controversiæ, eas dijudicaret.

Περὶ δὲ τὰς κοινωφελεῖς [68] πράξεις τοιοῦτος ὑπῆρχε μεριμνηματικώτατος ὁ βασιλεύς (43), μετά γε πλείστων τῶν παρ' αὐτοῦ [69] διαπεπραγμένων, ὥστε κατὰ τὸν ἐγκρατείας καιρὸν ἐπὶ ἑβδομάσιν αὐτῆς, μετὰ τὴν συγκλητικὴν τῶν βασιλείων ἀπαναχώρησιν, εἰσιέσθαι τῷ σεκρέτῳ, ἔνθα αἱ εἰσπράξεις τῶν δημοσίων πεφορολόγηνται (44), κἀκεῖσε τὰς συμπιπτούσας ἀμφισβητήσεις πραγματικῶς διαλύεσθαι.

In venatione porro et p..a et onerum gestatione et saltibus omnino excellebat Basilius imperator, ita ut in venatione superaret Centauros, in pila Alcinoi regis juvenes pila ludentes vinceret, in lucta Aristæo et Æaco valentior ipsique Herculi par esset, præverteret saltibus Achillem, atque in tollendis facile manu oneribus multum præstaret Hectori, ita ut et in ipsum, etiam sine ope *cati Jovis* attollentem onus, quadraret poetæ carmen,

Ἐν δὲ ταῖς (45) κατὰ κυνηγεσίαν καὶ σφαιρισμὸν ἀχθοφορίαν τε καὶ πρὸς ἅλματα γενναιότησι πάνυ περιδέξιος ἦν ὁ ἄναξ Βασίλειος, ὥστε κατὰ κυνηγεσίαν μεν καθυπερτερεῖν τῶν Κενταύρων (46), κατὰ C δὲ σφαιρισμὸν Ἀλκινόου τοῦ βασιλέως ὑπερβάλλειν τοὺς σφαιριστάς, κατὰ πάλην Ἀρισταίου καὶ Αἰακοῦ ἀλκιμώτερος καὶ αὐτοῦ Ἡρακλέους [70] ἐφάμιλλος, ὑπερανάβεβηκέναι δὲ τοῖς πηδήμασιν Ἀχιλλέως, κατά τε τὸ [71] φέρειν ἄχθη ῥᾳδίως χερσὶ πολλῷ [72] διενηνοχέναι τοῦ Ἕκτορος, ὡς καὶ ἐπ' αὐτῷ, καὶ δίχα τοῦ ἀγκυλομήτου Διὸς ἐν τῇ ἄρσει τὸ ἄχθος κουφίζοντος, τὸ ποιητικὸν ἔπος προσαρμοσθήσεται·

Vix illud bini præstantes robore cunctis
De terra in currum possent subvolvere, quales
Nunc homines vivunt, tulit ipse quod ut leve solus:

Τὸ δ' οὔ κε δύ' ἀνέρε δήμου ἀρίστω (47)
Ῥηϊδίως ἐπ' ἄμαξαν ἀπ' οὔδεος ὀχλίσσειαν [73]
Οἷοι νῦν βροτοί εἰσ'· ὁ δέ μιν ῥέα πάλλε καὶ οἶος·

in disco autem jaciendo Halimede et Ulysse superior, Erechtheo et Celmete equitandi peritior, Eurymedonte atque Alcmone **127** pugilatu firmior, in cursu Aristomedonte Dictæoque ac Priaso velocior, in sagittando Hymenæo et Asterio longe dexterior. Ex quibus paucissima ascribam.

ἐν δὲ τῷ δισκεύειν Ἀλιμήδου καὶ Ὀδυσσέως ὑπέρτερος, Ἐρεχθέως δὲ καὶ Κέλμητος (48) καθ' ἱππασίαν τεχνημονέστερος, Εὐρυμέδοντός τε καὶ Ἄλκμονος κατὰ πυγμαχίαν στεῤῥότερος, περί τε δρόμον (49) Ἀριστομέδοντος Δικναίου τε καὶ Πριάσου ὠκύτερος, καὶ ἐν τῷ τοξάζεσθαι Ὑμεναίου καὶ Ἀστερίου πολλῷ εὐστοχώτερος. Ἐξ ὧν ὀλίγιστα διαγράψομαι.

VARIÆ LECTIONES.

[66] ᾧ] ὁ L. [67] μινσαυρίτωρα L. [68] κοινοφυλεῖς L. [69] παρ' αὐτῶν L. [70] Ἡρακλέως L. [71] το om. L. [72] πολλῶν L. [73] ὀχλήσειαν οἱ νῦν βροτοὶ εἰσ· ὁ δὲ μὴν ῥέα πάλε L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(37) Const. Porph. p. 170. Nostri fere verbis et p. 171 init.

(38) Cedr. p. 573.

(39) Ita scriptum per ει.

(40) Const. Porph. p. 151, Cedr. p. 573.

(41) Const. Porph. p. 171, Cedr. p. 573.

(42) Const. Porph. p. 171, Cedr. p. 573.

(43) Sic sine transitione, sine connexione.

(44) Const Porph. p. 162.

(45) Ita scriptum [?], non ταῖς.

(46) Sequuntur nugæ nugacissimæ stultissimi hominis: habent tamen aliquid philologicum, quamvis ostentatio sit puerilis.

(47) Vid. Const. Porph. p. 167.

(48) Ita prius scripserat librarius, deinde exigua littera fecit apparere ν pro μ.

(49) Scriptum per υ, potius ν. [?]

Τῷ βασιλεῖ ποτε περὶ θήραν ἐνδιατρίβοντι ἐξ ὕλης A τις παμμεγέθης ἔλαφος εἰς μέσον πεφοίτηκεν, οὗ τῶν ὀπισθίων ποδῶν ἐπαφεὶς κορύνην ὁ βασιλεὺς καὶ κατευτυχήσας τούτους διέθλασεν. Τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ ἐπὶ λύκῳ κατεπεπράχει (50). Σφαιριζόντων δὲ κατὰ τὸ πρὸς τὰ βασίλεια μέσαυλον ἢ κατὰ χῶρον [74] ἵππων ἁμιλλητήριον, οὐδέποτε τῆς σφαίρας ἀποτετύχει (51), καίτοι πολλῶν διαμιλλωμένων καὶ ἐπεμβαινόντων τῇ παιδιᾷ· καὶ τοσοῦτον ἐπιτυχῶς καὶ γενναίως τὰ τῆς σφαίρας αὐτῷ (52) .... ὥστε πολλάκις τυπτήσαντι ταύτην ἀπ' ἄκρας αὐλῶνος διαβιβασθῆναι ἔξω κατὰ πολύ γε τοῦ τέρματος, ὡς μὴ ταύτην ὁρᾶσθαι τὸ σύνολον. Ἐμεγαληγορεῖτο δὲ καὶ τῷ ἀρχηγῷ Βουλγάρων παλαιστρικὸς, ὃς κατὰ παλαίστραν ἐκέκτητο τὸ ἀήττητον· τοῦτον πρὸς τὴν B βασιλίδα θαῤῥούντως ἐκπέπομφε [75] πειρασθῆναι δυναστεύοντος. Ἐπὶ τούτῳ δυσφόρως εἶχεν ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ τὴν δυσφορίαν εἰς τὸ εὔφορον μετερύθμισεν, ἑαυτὸν καθεὶς τῇ παλαίστρᾳ, πλὴν μετὰ προσηκούσης τῆς ἐπικρύψεως· μετασχηματισθεὶς γὰρ τῶν βασιλικῶν ἐσθήτων τῷ παλαίοντι πρόσεισι. Καὶ ὁ μὲν (53) Σκύθης τὸν Μακεδόνα μετεωρίσαι μὴ ἐνδεδωκότα τῇ ἄρσει διήμαρτεν· ὁ δὲ τοῦτον χερσὶ γενναίαις ἑτοίμως διάρας σφοδρῶς τε περιδινήσας ἐπαγκυλίζεται, καὶ κατὰ γῆν (54) πτῶμα ῥίπτει παμμέγεθες, ὥστε πλείστοις μὲν ὕδασι, δαψιλέσι δὲ οἴνοις, πρὸς δὲ ταῖς ἐκ ῥόδων σταγόσιν ἐγκατομβρούμενον μόλις που τῆς νεκρώσεως ἀπηλλάχθαι, ὤτων τε καὶ ῥινῶν ἐκβλύσαντος αἵματος· ὡς ἐνθένδε κατὰ πολὺ θαυμάσαι τοὺς παρόντας τὸ γεγονὸς, ὃ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐκτεθρύλληται.

A Cum imperator aliquando in venatu esset, e silva cervus ingens in medium venit, cujus posteriores pedes conjecta clava confregit. Idem illud et lupo fecit. Pila autem cum luderent in atrio ad regiam aut in Circo, nunquam aberravit a pila tangenda, quamvis multis certantibus et intervenientibus ludo: tamque dextre et valide id faciebat, ut sæpe percussa pila supremo spatio longe ferretur ultra terminum, ut nec consiceretur omnino. Porro luctator erat apud Bulgarorum ducem in magna existimatione famaque celebris, tanquam invictus in luctando. Hunc ille non dubitavit in imperatoriam urbem mittere, ut periculum faceret an potiorem posset invenire. Eam rem moleste ferebat imperator, sed molestiam illam removit, ipse demittens se ad B luctandum, verumtamen cum decente occultatione: mutato enim imperatorio ornatu in arenam descendit adversus luctatorem. Ac Scytha quidem Macedonem sublimem tollere minime cedentem haud valuit: verum iste illum manibus robustis facillime tollens valide circumactum in terram dejicit, prostratum **128** casu maximo, ita ut multa aqua ac vino guttisque rosaceis rigatus vix a deliquio animæ liberaretur, ex auribus naribusque manante sanguine; ut id factum magnopere admirarentur præsentes, quod adhuc etiam fama celebratur.

Ἐν οἰκτιρμοῖς δὲ πενήτων πλούσιος ἦν ἐπιχορη- C γῶν πλουσίως τὸν ἔλεον, νοσοκομείων γηροκομείων τε καὶ πτωχοτροφείων πολυειδῶν ἐγκαινίσμασιν. Οὐ μὴν δὲ τούτοις μόνοις ἐνέμενεν, ἀλλὰ καὶ θείους ναοὺς (55) σαθρωθέντας τῇ παλαιότητι πρὸς νεότητος μετηλλοιώκει στεῤῥότητα, ἐπιθεὶς κοσμιότητα. Ὥστε οὐ μόνον τῶν κατὰ σῶμα τῆς ἐπιμελείας διὰ φροντίδος ἔχειν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ ψυχὴν ἐπισπεύδειν. Καὶ γὰρ οὐχ ἡγεῖτο συμφέρον, κατὰ τὴν ἀγορὰν ἣ φόρος προσαγορεύεται Κωνσταντίνου, περιιόντος [76] λαοῦ, σύρμασιν ὕλης τοῦτον ὅλως ἐνίσχεσθαι καὶ τῶν περὶ Θεοῦ ἐκλελῆσθαι [77]· δι' ὃ καὶ ναὸν ἐν ταύτῃ προσπήγνυσιν, ἐφ' ᾧπερ ἡ Θεομήτωρ δημοσίᾳ τετίμηται, μετρίῳ μεγέθει καὶ ἀμέτρῳ κάλλει διηυγασμένον.

Sed et misericordia erga pauperes dives ditia præstabat beneficia, dum ædificia varia pro invalidis senibus atque egenis curandis, fovendis atque alendis instaurat. Nec hic substitit, sed sacras etiam ædes vetustate labefactatas renovavit, additis ornamentis; ita ut non solum corporis haberet curam, verum etiam animæ. Non etiam ducebat conveniens, forum quod Constantini dicitur, versante ibi populo quisquiliis materiæ totum teneri et a sacris rebus esse abalienatum: quare templum ibi exstruit honori Deiparæ dedicatum, magnitudine modica, sed pulchritudine mirum in modum fulgens.

Τοιοῦτος ὁ μεγαλουργὸς ἄναξ Βασίλειος, καὶ τοσ- D αῦτα τὰ ἐκείνου μεγαλουργήματα. Ἀλλὰ προκατασχεθεὶς (56) τηκεδόνι τῇ ἐκ διαῤῥοίας [78] γαστρὸς, κατ' ἄγραν ἔκ τινος περιπτώσεως, ἔπειτα πυρετοῦ καυσώδους ἀναφλεγέντος αὐτῷ ἀνικμῶντος ζωτικὴν

Talis erat ille magnificus imperator Basilius tantaque ejus magnifica opera. Verumenimvero cum invasisset eum tabificus morbus ex profluvio ventris subsecuto casum quemdam in venatione, deinde febris ardens exorta esset consumens omnem vita-

VARIÆ LECTIONES.

[74] ἢ καταχῶρον L. [75] ἐκπέπομφαι L. [76] περιόντος λαοῦ συρμᾶσιν L. [77] ἐκλελύσθαι L. [78] τῇ ἐκδιαῤῥοίᾳ L.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(50) Const. Porph. p. 144.

(51) Ita scriptum, ἀποτετύχει.

(52) Nullum adest verbum.

(53) In superioribus etiam tale quid narrat de Basilio nondum imperatore, ubi auctores annotavi. Ac propter similitudinem licet fere suspicari Nostrum unam rem ut aliam atque aliam narrare.

(54) Ita scriptum, non γῆς.

(55) Plurima templa a Basilio vel exstructa vel instaurata enumerat Const. Porph. p. 198 seqq. vid. Zon. p. 173. Cedr. p. 587.

(56) Const. Porph. p. 216, Nostri fere verbis.

lem ac naturalem humorem, mortuus est, cum imperasset cum Michaele simul unum annum, solus autem imperator vixisset novemdecim annos.

A πᾶσαν ὑγρότητα τῶν πρὸς φύσιν ἐνόντων (57), διαπεφώνηκεν (58), συμβασιλεύσας (59) μὲν τῷ Μιχαὴλ ἔτος ἕν, αὐτοκράτωρ δὲ βιοὺς ιθ' ἔτεσιν.

STEPH. BERGLERI NOTÆ.

(57) Const. Porph. l. c. ita ὕστερον πυρετοῦ καυσώδους ἀναφλεγέντος αὐτῷ πᾶσαν τὴν ζωτικὴν ἰκμάδα ἀνιμωμένου καὶ ἀναλίσκοντος.

(58) Ita clare scriptum per ω, et ita alicubi apud Sextum Empiricum.

(59) Const. Porph. p. 216, Zon. p. 175, Cedr. p. 592

INDEX GRÆCITATIS

IN

SCRIPTORES POST THEOPHANEM.

Revocatur in hoc Indice et in duobus sequentibus Lector ad numeros typis grandioribus, ut moris est nostri, in textu expressos.

—

A

B

Γ

Π

Ρ

Σ

Τ

INDEX HISTORICUS

IN

SCRIPTORES POST THEOPHANEM.

D

E

F

G

H

I

J

L

M

N

O

P

INDEX IN GENESIUM.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

FINIS TOMI CENTESIMI NONI.

57. 4. 23

Parisiis. — Ex Typis L. MIGNE.

3 2044 073 502 312

THIS VOLUME
DOES NOT CIRCULATE
OUTSIDE THE LIBRARY